Luda yã takada kɔ̃n Bokobaru yão

Bokobaru Bible

Contents

NAANA Musa takada káaku	1
RUTU	43
SAMUƐLI TAKADA KAAKU	46
SAMUƐLI TAKADA PLAADEE	73
KINANƆ TAKADA KAAKU	96
KINANƆ TAKADA PLAADEE	123
ƐZƐRA	149
ƐSITA	156
SAAMUNƆ	163
YAASINƆ	235
LAASUUDEE	258
DANIƐLI	266
YUNUSA	280
MALAKI	282
Baaru nnaa kɛ̀ Matiu kɛ̀	285
Baaru nnaa kɛ̀ Maaku kɛ̀	318
Baaru nnaa kɛ̀ Luku kɛ̀	339
Baaru nnaa kɛ̀ Yohana kɛ̀	374
ZĨRINƆ YÃKƐNANƆ	399
ROMUDEENƆ	430
KƆRINTIDEENƆ TAKADA KAAKU	444
KƆRINTIDEENƆ TAKADA PLAADEE	457
GALATIANƆ	466
ƐFESUDEENƆ	471
FILIPIDEENƆ	476
KƆLƆSEDEENƆ	480
TƐSALONIKADEENƆ TAKADA KAAKU	483
TƐSALONIKADEENƆ TAKADA PLAADEE	486
TIMƆTI TAKADA KAAKU	488
TIMƆTI TAKADA PLAADEE	492
TITU	495
FILIMƆ	497
EBERUNƆ	498
YEMISI	508
PITA TAKADA KAAKU	512
PITA TAKADA PLAADEE	516
YOHANA TAKADA KAAKU	519
YOHANA TAKADA PLAADEE	523
YOHANA TAKADA AAGƆ̃DEE	524
YUDA	525
ZIA YÃ BIIANA YOHANANƐ	526

Luda yã takada kɔ̃n Bokobaru yão

The New Testament and portions of the Old Testament in the Bokobaru language of Nigeria

Language: Bokobaru
Provided by: SIM

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2005 SIM International
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or excerpts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright information.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.
377596da-2487-5097-93ae-1b752bb8405b
ISBN: 978-1-5313-0111-8

NAANA

Musa takada káaku

Adamu 1:1-5:32
Nuu 6:1-11:32
Ibraĩ 12:1-20:18
Isaaku 21:1-26:35
Yakubu 27:1-36:43
Yusufu 37:1-50:26

Anduna naana

1 À káaku Luda musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀.
2 Guu da pãmɛ à kɛkɛnaro, gusiaa bé
à da ísiaala, ben Luda Ninii e yàa paa
í pìla. 3 Ben Luda bè: Guu pu! Ben guu
pù. 4 À è gupuraa pì maa, ben à gupuraa
kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n gusiaao. 5 À tɔ́ kpà gupuraanɛ
fãantɛ̃, gusiaa sɔ̃ gwãavĩ. Guu sì guu dɔ̀,
à gurɔ káakun gwe.
6 Ben Luda bè: Bàtuma gɔ̃ kú ínɔ
dagura lɛ à í pìnɔ kɛ̃kɔ̃a. 7 Ben à bàtuma
kɛ̀ lɛ, à í kɛ̀ kú bàtuma gĩzĩ kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n í kɛ̀
kú à musuo. 8 Ben à tɔ́ kpà bàtuma pìnɛ
ludambɛ. Guu sì guu dɔ̀, à gurɔ plaadeen
gwe.
9 Ben Luda bè: Í kɛ̀ kú gĩzĩ kakɔ̃a gu
dɔ̃nkɔ̃n, gukori bɔ. Ben à kɛ̀ lɛ. 10 À tɔ́
kpà gukori pìnɛ tɔɔtɛ, ben à tɔ́ kpà í kɛ̀
kàkɔ̃aanɛ ísiaa. Ben à è à kɛ̀ maa. 11 Ben
Luda bè: Lánɔ bɔɛ tɔɔtɛ kɔ̃n sɛ̃̀ wɛ́ɛdeenɔ
kɔ̃n lí nɛ́deenɔ, baade kɔ̃n a boriio. Ben
à kɛ̀ lɛ, 12 lánɔ bɔ̀ɛ tɔɔtɛ kɔ̃n sɛ̃̀ wɛ́ɛdeenɔ
kɔ̃n lí nɛ́deenɔ, baade kɔ̃n a boriio. Ben
Ludaa è à kɛ̀ maa. 13 Guu sì guu dɔ̀, à
gurɔ aagɔ̃deen gwe.
14 Ben Luda bè: Pɔ́ gupurinɔ gɔ̃ kú
musu aɔ̃gɔ̃ fãantɛ̃ kɛ̃ɛkɔ̃a kɔ̃n gwãavĩo,
aɔ̃gɔ̃ wɛ̃̀ sèedanɔ kɔ̃n gurɔɔnɔ kɔ̃n wɛ̃̀nɔ
ɔdɔańnɛ. 15 Aɔ̃gɔ̃ dɛ pɔ́ gupurinɔ ũ musu
lɛ wàgɔ̃ anduna puu. Ben à kɛ̀ lɛ. 16 À
pɔ́ gupuri ìsinɔ kɛ̀ mɛ̀n plaa, à kɛ̀ gbãaa
ègɔ̃ kí blee fãantɛ̃, à kɛ̀ busɛ ègɔ̃ kí blee
gwãavĩ. À sɔsɔnɛnɔ kɛ̀ dɔ. 17 À ń pɛ́pɛ
musu lɛ aɔ̃gɔ̃ anduna puu 18 aɔ̃gɔ̃ kí blee
fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo, aɔ̃gɔ̃ gupura kɛ̃ɛkɔ̃a
kɔ̃n gusiaao. Ben à è à kɛ̀ maa. 19 Guu sì
guu dɔ̀, à gurɔ siigɔ̃deen gwe.
20 Ben Luda bè: Pɔ́ wɛ̃̀ndideenɔ í pa
yɛ́lɛlɛ, bãanɔ dagula musu aɔ̃gɔ̃ vĩaa bà-
tumaa. 21 Ben à pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃̀ lili
o í guunɔ kɛ̀ kɔ̃n kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ píngi,
baade kɔ̃n a boriio. À bãanɔ kɛ̀ píngi dɔ,
baade kɔ̃n a boriio. Ben à è à kɛ̀ maa. 22 À
aubarika dàńgu à bè, aɔ̃gɔ̃ nɛ́ ii aɔ̃gɔ̃ kɔ̃ɔ,
kpɔ̀nɔ ísiaa pa, bãanɔ kɔ̃ tɔɔtɛ. 23 Guu sì
guu dɔ̀, à gurɔ sɔɔrodeen gwe.
24 Ben Luda bè: Pɔ́ wɛ̃̀ndideenɔ bɔɛ
tɔɔtɛa, pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ
kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ, baade kɔ̃n a boriio. Ben
à kɛ̀ lɛ. 25 Luda nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ kɛ̀ baade kɔ̃n
a boriio. À pɔ́kãdeenɔ kɛ̀ baade kɔ̃n a
boriio. À pɔ́taa'onkusɛanɔ kɛ̀ baade kɔ̃n
a boriio. Ben à è à kɛ̀ maa.
26 Ben Luda bè: Wà gbɛ̃ntee kɛ wa taka
ũ, aɔ̃gɔ̃ dɛ wa bà, aɔ̃gɔ̃ kí blee kpɔ̀nɔa kɔ̃n
bãanɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ kɔ̃n
pɔ́taa'onkusɛanɔ píngi. 27 Ben Luda gbɛ̃n-
tee kɛ̀ a zĩnda taka ũ. À zĩnda takan à
ń kɛ́ à ũ. À ń kɛ́ gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃o. 28 À
aubarika dàńgu à bèńnɛ: Àgɔ̃ nɛ́ ii àgɔ̃
kɔ̃ɔ à anduna pa àgɔ̃ gbãaa bleea. Àgɔ̃
kí blee kpɔ̀nɔa kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n pɔ́ wɛ̃̀n-
didee kɛ̀ aɔ̃̀ táa o tɔɔtɛanɔ píngi. 29 Ben
Luda bè: Ma pɔ́ wɛ́ɛdee kɛ̀ kú tɔɔtɛanɔ
kpàawa a pɔ́blee ũ píngi kɔ̃n lí nɛ́deenɔ
píngi. 30 Ma sɛ̃̀nɔ kɔ̃n lánɔ kpà pɔ́ wɛ̃̀n-
dideenɔa píngi ń pɔ́blee ũ, nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n
bãanɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ píngi. Ben à
kɛ̀ lɛ. 31 Luda pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀nɔ è píngi, à kɛ̀
maa wásawasa. Guu sì guu dɔ̀, à gurɔ
swɛɛdodeen gwe.
2 Lɛn Luda musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀ lɛ kɔ̃n ń
pɔ́nɔ píngi. 2 Ai à gurɔ swɛɛplaadee
zĩ gɔ̃ ká, à zĩi kɛ̀ èe kɛɛ pì yȁa. À gurɔ
swɛɛplaadee pìn à kámma bò kɔ̃n zĩi kɛ̀
à kɛ̀nɔ píngi. 3 Ben à aubarika dà gurɔ
swɛɛplaadee pìn à dìɛ a pɔ́ ũ, kɛ̀ zĩ beeen
à kámma bò kɔ̃n zĩi kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi yãnzi.

Ɛdɛni swadako

4 Musu kɔ̃n tɔɔtɛo naana yãn yɛ̀. Gurɔɔ
kɛ̀ Dii Luda tɔɔtɛ kɔ̃n musuo kɛ̀, 5 bura
pɔ́kee e bɔɛ tɔɔtɛa kɔ̀ro, baa sɛ̃̀, zaakɛ Dii
Ludaa e tó lou màro, bensɔ̃ gbɛ̃kee kuu à
tɔɔtɛ zĩi kɛro. 6 Sukaa bé è kpá andunala,
ben è mɔdɔ pisi tɔɔtɛa píngi.
7 Dii Luda gɔ̃gbɛ̃ í kàsa kɔ̃n bùsutio,
ben à ĩa wɛ̃̀ndidee vù à yĩn, ben gɔ̃gbɛ̃
pì gɔ̃̀ gbɛ̃ bɛ̃ɛ ũ. 8 Dii Luda swadako dìɛ
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kɛ̀ wè be Ɛdɛni, ben à gɔ̃g-
bɛ̃ kɛ̀ à kɛ̀ pì dà gwe. 9 Dii Luda tò lí bori
píngi bɔ̀ɛ tɔɔtɛa. Lí pìnɔɔ maa, bensɔ̃ ń bɛ
blena nna. Lí wɛ̃̀ndide kú dàko pì gura.
Lí kɛ̀ è dɔ̃na maa kɔ̃n à zaaao ińnɛ kú gwe
dɔ.
10 Swaa kú Ɛdɛni ègɔ̃ mɔdɔ pisi dàko
pìa. Bɔna gwe à ɔnɛ kɛ̀ siigɔ̃. 11 À káaku
tɔ́n Pisɔ̃, àmbe à liga Avila bùsuzi píngi.
Vura kú bùsu pì guu, 12 vura pì maa.
Gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔɔ kú gwe dɔ. 13 Swaa pì ɔnɛ
plaade tɔ́n Giɔ̃, à liga Kusu bùsuzi píngi.
14 À ɔnɛ aagɔ̃de tɔ́n Tigiri, à dɔ̀rɔ tà Asiria
bùsu ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa. Swaa pì ɔnɛ siigɔ̃de
tɔ́n Yuflati.
15 Dii Luda gɔ̃gbɛ̃ pì dìɛ Ɛdɛni dàko pì
guu lɛ àgɔ̃ à zĩi kɛ àgɔ̃ gwaa. 16 Ben à yã
dìɛnɛ à bɛ̀: Nɛ́ fɔ̃ ǹ dàko pì lí píngi bɛɛ
ble, 17 mɔde ǹton lí kɛ̀ è dɔ̃na maa kɔ̃n à
zaaao ińnɛ bɛɛ blero. Tó ń blè, n gamɛ.
18 Dii Luda bɛ̀: Gɔ̃gbɛ̃ kuuna adoo
maaro. Mɛ́ dɔnlɛri kɛnɛ à gbɛ̃ndoo ũ.
19 Ben Dii Luda bùsu kɔ̀ à nɔ̀bɔnɔ kɛ̀o
píngi kɔ̃n bãanɔ píngi, ben à mɔ̀ńyo gɔ̃g-
bɛ̃ pì kiia lɛ à e dian eé tɔ́ kpáńnɛ nà. Tɔ́
kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì kpà pɔ́ wɛ̃̀ndidee pìnɔnɛ píngi
gɔ̃̀ ń tɔ́ ũ. 20 Gɔ̃gbɛ̃ pì tɔ́ kpà pɔ́kãdeenɔnɛ
píngi kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ píngi,
mɔde èe dɔnlɛri e ń tɛ́ a gbɛ̃ndoo ũro.
21 Ben Dii Luda i ìsi dà gɔ̃gbɛ̃ pìla. Kɛ̀ èe
ii oo, ben à à gbɛ̃̀ntɛ̃wa mɛ̀n doo bɔ̀, ben
à à mɛ̀baasi tàta a gbɛ̀n. 22 Ben à gɔ̃gbɛ̃
gbɛ̃̀ntɛ̃wa kɛ̀ à bɔ̀ pì lìɛ nɔgbɛ̃ ũ, ben à
gàao à kiia. 23 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì bɛ̀:
Kɛ̀ki wá bɔ̀ ma wá guumɛ,
à mɛ̀ sɔ̃ bɔ̀ ma mɛ̀ guumɛ.
Weé à sísi nɔgbɛ̃,
kɛ̀ Luda à bɔ̀ gɔ̃gbɛ̃ guu yãnzi.
24 Beee yãnzin gɔ̃gbɛ̃ è a de kɔ̃n a dao
tó, aɔ̃è nakɔ̃a kɔ̃n a naɔ̃o wà gɔ̃ mɛ̀ doo
ũ. 25 Gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n a naɔ̃o kú bũu ń plaa ń
píngi, wí sɔ̃ è ń kũro.

Gbɛ̃ntee kɛ̃kɔ̃ana kɔ̃n Ludao

3
Mlɛ̃̀ bé à mɔnafiki vĩ dɛ pɔ́ kɛ̀ Dii Lu-
daa kɛ̀nɔla píngi, ben à nɔgbɛ̃ là à bɛ̀:
Luda bɛ̀ àton dàko pì lí ke bɛɛ blenloo?
2 Ben nɔgbɛ̃ wè mlɛ̃̀ pìla à bɛ̀: Wé fɔ̃ wà
dàko pì líbɛɛ ble, 3 mɔde lí kɛ̀ kú dàko pì
gura súusu, Luda bɛ̀ wàton à bɛɛ blero
wàton ɔ kɛa sero, lɛ wàton garo yãnzi.
4 Ben mlɛ̃̀ bɛ̀nɛ: É ga sero! 5 Zaakɛ Ludaa
dɔ̃ kɛ̀ tó á blè, a wɛ́ɛ é kɛ̃ é gɔ̃ lán a bà,
égɔ̃ à maaa dɔ̃ kɔ̃n à zaaao.
6 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ è lí pì bɛɛ maa, bensɔ̃ à
blena égɔ̃ nna eé tó gbɛ̃ wɛ́ɛ kɛ̃, ben à
à bɛɛ wò à blè. À kpà a zãa sɔ̃, ben à blè.
7 Aɔ̃ plaa ń píngi wɛ́ɛ kɛ̃̀, ben aɔ̃ɔ dɔ̃̀ sa
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bũu. Ben aɔ̃ gooda lá nàbi wà
nàńzi.
8 Kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n a naɔ̃o Dii Luda kĩi mà
èe táa oo dàko pì guu uusiɛ, ben aɔ̃ ùtɛnɛ
dàko pì lán. 9 Ben Dii Luda lɛ́ zù gɔ̃gbɛ̃zi
à bɛ̀: Ń kú mámɛ? 10 À wɛ̀àla à bɛ̀: Kɛ̀
ma n kĩi mà, ben vĩa ma kũ kɛ̀ má kú
bũu yãnzi, ben ma utɛ. 11 Ben Dii Luda
à là à bɛ̀: Dé bé à ònnɛ ń kú bũuu? Lí
kɛ̀ ma ginnɛ ǹ à bɛɛ ble, ń blèn yɔ́? 12 À
wɛ̀àla à bɛ̀: Nɔgbɛ̃ kɛ̀ ń kpàma àgɔ̃ kúmao
bé à lí pì bɛɛ kpàma má blè. 13 Ben Dii
Luda nɔgbɛ̃ là à bɛ̀: Bɔ́yãnzi ń kɛ̀ lɛzi? À
wɛ̀àla à bɛ̀: Mlɛ̃̀ bé à ma kɛkɛ, ben má
blè. 14 Ben Dii Luda bɛ̀ mlɛ̃̀nɛ:
Kɛ̀ ń kɛ̀ lɛ, négɔ̃ dɛ láari pɔ́ ũ
pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ tɛ́ píngi,
n gbɛɛɛn négɔ̃ gáɛɛ,
bùsutin négɔ̃ blee ai n wɛ̃̀ndi lɛ́n.
15 Mɛ́ íbɛtɛ da mpi kɔ̃n nɔgbɛ̃o dagura,
n bori kɔ̃n à boriio dagura.
À borii é n mì wí,
nɛ́ à gbátoge kɛ̃nna.

16 Ben à bè nɔgbɛ̃nɛ:
Mɛ́ n nɔ̀sina wãwãa kaarannɛ,
nɛ́gɔ̃ nɛ́ ii wãwãao.
N zã nii égɔ̃ kúmmamɛ,
eégɔ̃ gbãa vĩ n musu.
17 Ben à bè gɔ̃gbɛ̃nɛ:
Lán n n naɔ̃ yã mà nà,
lí kɛ̀ ma ginnɛ ǹ à bɛɛ blee ń blè,
tɔɔtɛ gɔ̃̀ láari pɔ́ ũ n yãnzi,
ɔsi kɔ̃n ɔsiion nɛ́gɔ̃ pɔ́blee en
ai n wɛ̃̀ndi lɛ́n.
18 Eé lɛ̀nɔ kɔ̃n lá ũkãdeenɔ bɔɛnnɛ,
gbasa ǹ bura pɔ́nɔ ble.
19 Ísimmagaakpana guun nɛ́ pɔ́blee en
ai ǹ liara ǹ gɛ̃ bùsu guu,
zaakɛ gwen ma n bɔn.
Bùsutin n ũ,
nɛ́ liara ǹ gɔ̃ bùsuti pì ũmɛ.
20 Adamu tɔ́ kpà a naɔ̃nɛ Awau, zaakɛ
gbɛ̃ píngi dazimɛ. 21 Dii Luda báa uta kɛ̀
Adamunɛ kɔ̃n à naɔ̃o, ben à dàńnɛ. 22 Ben
à bè: Gbɛ̃ntee à maa kɔ̃n à zaaao dɔ̃̀ sa,
à gɔ̃̀ lán wa bà. Wé gínɛ à lí wɛ̃̀ndide
bɛɛ wo à ble, lɛ àtongɔ̃ kuu gurɔ píngiro
yãnzi. 23 Ben Dii Luda pɛ̀a à à bɔ̀ Ɛdɛni
dàko pì guu. Ben Adamu gàa à tɔɔtɛ kɛ̀
Luda à bɔ̀n zĩi kɛ. 24 Kɛ̀ Dii Luda pɛ̀a,
ben à kɛrubunɔ kàɛ Ɛdɛni dàko ɔfãntɛ̃bɔɛ
kpa, lɛ aɔ̃gɔ̃ lí wɛ̃̀ndide zɛ́ dãkpaa kɔ̃n fɛ̃ɛ-
daa kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛ èe liɛliɛɛo.

Kaini kɔ̃n Abilao

4 Adamu a naɔ̃ Awau dɔ̃̀ nɔgbɛ̃ ũ, ben
à nɔ̀ sì à Kaini ì. Ben à bè: Ma gɔ̃gbɛ̃
ì kɔ̃n Dii gbãaao. 2 Ben à à dãaro Abila ì
dɔ. Abila kɛ̀ sãdãri ũ, Kaini sɔ̃ kɛ̀ búbari
ũ. 3 Zĩkea Kaini mɔ̀ kɔ̃n a bura pɔ́nɔo
gbaa ũ Diinɛ. 4 Abila sɔ̃ mɔ̀ kɔ̃n a sãnɛ
káaku mɛ̀kpanao. Abila yã kà Diinɛ, ben
à à gbaa sì. 5 Kaini sɔ̃ yã e ká Diinɛro, ben
èe à gba síro. Ben Kaini pɔ fɛ̃̀ maamaa à
uu yàkɔ̃tɛ. 6 Ben Dii bè Kaininɛ: Bɔ́yãnzi
n pɔ fɛ̃̀zi? À kɛ̀ dia n uu yàkɔ̃tɛɛ? 7 Tó n
yã maaa kɛ̀, mɛ́ n síroo? Tó nɛ́ɛ yã maaa
kɛ sɔ̃ro, durun naɛnnɛ n kpɛɛlɛ. N nii e à
dɛɛ, séde ǹ zɩ̃̀ blea.

8 Ben Kaini bè a dãaro Abilanɛ: Wà gá
sɛ̃̀n. Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, ben à fɛ̀ɛ a dãarozi à à
dɛ̀. 9 Dii Kaini là à bè: Mán n dãaro Abila
kún? À wèàla à bè: Má dɔ̃ro. Ma dãaro
dãkparin ma ũɔ́? 10 Ben Dii bè: Bɔ ń kɛ̀?
N dãaro aru e lɛ́ zuumazi zaa tɔɔtɛ. 11 Tia
sa nɛ́gɔ̃ láari pɔ́ ũmɛ, nɛ́gɔ̃ zã̀ kɔ̃n tɔɔtɛ
kɛ̀ n dãaro aru mì n ɔzĩo. 12 Tó n bú bà,
tɔɔtɛ é àre kɛnnɛro. Nɛ́gɔ̃ sɔ̃ki kpákpaa
ǹgɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ anduna guu. 13 Ben Kaini
bè Diinɛ: Ĩadamma beee gbãa dɛmala,
mɛ́ fɔ̃ro. 14 Nɛ́ɛ pɛɛma tɔɔtɛ kɛ̀a gbã̀amɛ
sa. Mɛ́ kɛ̃kɔ̃anyo sa. Mɛ́gɔ̃ sɔ̃ki kpák-
paa màgɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ anduna guu, gbɛ̃
kɛ̀ kpàkũmao é ma dɛ. 15 Ben Dii bènɛ:
Lɛnlo! Tó gbɛ̃ n dɛ, weé gɛ̃ɛ bonnɛ gɛ̃̀n
swɛɛplaamɛ. Ben Dii wɛ̃zã ke kɛ̀ Kainia,
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ kpàkũo tón à dɛro yãnzi. 16 Ben
Kaini dà zɛ́n à kɛ̃̀ Diia. À gàa à vɛ̃̀ɛ Nɔdu
bùsun Ɛdɛni ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa.
17 Kaini dàɛ kɔ̃n a naɔ̃o, ben à nɔ̀ sì à
Ɛnɔku ì. À gbɛra Kaini wɛ́tɛ kàɛ, ben à
a nɛ́ pì tɔ́ kpà wɛ́tɛ pìnɛ. 18 Ɛnɔku Irada
ì, Irada Mɛuyaɛli ì, Mɛuyaɛli Mɛtusaɛli
ì, Mɛtusaɛli Lamɛki ì. 19 Lamɛki nɔɔ sɛ̀
mɛ̀n plaa, à doo tɔ́n Ada, à doo sɔ̃ Zila.
20 Ada Yabala ì. Àmbe pɔ́dãri kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃
kú bisakutaa guunɔ dezi káaku ũ. 21 À
dãaro tɔ́n Yubala. Àmbe mɔrɔlɛrinɔ kɔ̃n
kurepɛrinɔ dezi káaku ũ. 22 Zila sɔ̃ bé à
Tubala Kaini ì. Sian à ũ. È pɔ́ píngi pi kɔ̃n
mɔ̀sio kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o. À dãre tɔ́n Naama.
23 Ben Lamɛki bè a naɔ̃nɔnɛ:
Ada kɔ̃n Zilao, à ma yã ma,
ma naɔ̃nɔ, à swã kpá ma yãzi.
Gbɛ̃ke ma kɛ̃nna, ben ma à dɛ̀,
gɔ̃kparɛ pì ma lɛmɛ, ben ma à kàatɛ.
24 Tó weé Kaini gɛ̃ɛ bonɛ gɛ̃̀n swɛɛplaa,
mamɔma Lamɛki ma pɔ́ sɔ̃,
gɛ̃̀n baaagɔ̃ akuri awɛɛswɛɛplaamɛ.
25 Adamu dàɛ kɔ̃n a naɔ̃o dɔ, ben à
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì. À tɔ́ kpànɛ Sɛti à bè, Luda a
gba nɛ́ pãnde Abila kɛ̀ Kaini dɛ̀ gɛ̃ɛ ũmɛ.
26 Sɛti sɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì, ben à tɔ́ kpànɛ Ɛnɔsu.
Zaa zĩ beeean wà nà Dii sísinaa.

Adamu boriinɔ

5 Adamu boriinɔ yãn yɛ̀. Gurɔɔ kɛ̀
Luda gbɛ̃nteenɔ kɛ̀, à ń kɛ́ lán a
bàmɛ. 2 À ń kɛ́ gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃o, ben à
aubarika dàńgu. À tɔ́ kpàńnɛ gbɛ̃ntee.
3 Adamu wɛ̃̀ baswɛɛdo akuridee guun
à nɛ́ ì a taka ũ à bɔ̀kɔ̃bao, ben à tɔ́ kpànɛ
Sɛti. 4 Sɛti ina gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa siigɔ̃ à
nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
5 Kɛ̀ à kà wɛ̃̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́ baswɛɛdo
akuri, ben à gà.
6 Sɛti wɛ̃̀ basɔɔro asɔɔrodee guun à
Ɛnɔsu ì. 7 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa siigɔ̃
awɛɛswɛɛplaa à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ
kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. 8 Kɛ̀ à kà wɛ̃̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́
basɔɔro akuri awɛɛplaa, ben à gà.
9 Ɛnɔsu wɛ̃̀ basiigɔ̃ akuridee guun à Ke-
nana ì. 10 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa siigɔ̃ kɔ̃n
gɛ̃roo à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔo. 11 Kɛ̀ à kà wɛ̃̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́
basɔɔro asɔɔro, ben à gà.
12 Kenana wɛ̃̀ baaagɔ̃ akuridee guun à
Malalɛli ì. 13 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa siigɔ̃
kpɛ́ baplaa à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ
kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. 14 Kɛ̀ à kà wɛ̃̀ wàa siigɔ̃
kpɛ́ basɔɔro akuri, ben à gà.
15 Malalɛli wɛ̃̀ baaagɔ̃ asɔɔrodee guun
à Yarɛdi ì. 16 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa siigɔ̃
kɔ̃n baaakurio à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ
kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. 17 Kɛ̀ à kà wɛ̃̀ wàa siigɔ̃
kpɛ́ basɔɔro sɔɔrosai, ben à gà.
18 Yarɛdi wɛ̃̀ basɔraagɔ̃ awɛɛplaadee
guun à Ɛnɔku ì. 19 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa
siigɔ̃ à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔo. 20 Kɛ̀ à kà wɛ̃̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́
basɔraagɔ̃ awɛɛplaa, ben à gà.
21 Ɛnɔku wɛ̃̀ baaagɔ̃ asɔɔrodee guun à
Mɛtusela ì. 22 À gbɛra à táa ò kɔ̃n Ludao
ai wɛ̃̀ wàa do kpɛ́ basɔɔro à nɛ́ pãndenɔ
ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. 23 À kà wɛ̃̀
wàa do kpɛ́ basɔraagɔ̃ asɔɔro. 24 À táa ò
kɔ̃n Ludao, ben wà kòrazi, kɛ̀ Luda à sɛ̀
bɔna anduna guu yãnzi.
25 Mɛtusela wɛ̃̀ bakɛ̃ndo awɛɛswɛɛ-
plaadee guun à Lamɛki ì. 26 À gbɛra à
kɛ̀ wɛ̃̀ wàa aagɔ̃ kpɛ́ bakɛ̃ndo awɛɛplaa à
nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
27 Kɛ̀ à kà wɛ̃̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́ basɔraagɔ̃
akuri dosai, ben à gà.
28 Lamɛki kɛ̀ wɛ̃̀ bakɛ̃ndo awɛɛplaa,
ben à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì. 29 À tɔ́ kpànɛ Nuu à
bè: Gbɛ̃ beee bé eé wa làakari kpáɛwe
zĩ gbãaa kɛ̀ wée kɛ yãnzi. Wée zĩ gbãaa
pì kɛɛ Dii láarikɛna tɔɔtɛnɛ yãnzimɛ.
30 Nuu ina gbɛra Lamɛki kɛ̀ wɛ̃̀ wàa aagɔ̃
sɔɔrosai à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔo. 31 Kɛ̀ à kà wɛ̃̀ wàa aagɔ̃ kpɛ́
basɔraagɔ̃ akuri awɛɛswɛɛplaa, ben à gà.
32 Kɛ̀ Nuu kà wɛ̃̀ wàa plaa kpɛ́ basɔɔro,
à Sɛmu kɔ̃n Hamuo kɔ̃n Yafɛtio ì.

Gbɛ̃nteenɔ yakana

6 Kɛ gbɛ̃nteenɔ nà parikũnaa aɔ̃ɔe
daagula aɔ̃ɔe nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ii, 2 ben
Luda nɛ́nɔɔ è gbɛ̃ntee nɛ́nɔgbɛ̃ pìnɔɔ
maa, ben aɔ̃ɔe ń sɛɛ ń pɔyezia. 3 Ben Dii
bè: Ma Ninii égɔ̃ kú gbɛ̃nteenɔ guu gurɔ
píngiro, zaakɛ mɛ̀baadeemɛ. À gurɔɔnɔ
égɔ̃ wɛ̃̀ baswɛɛdo. 4 Gbɛ̃ gbã̀anɔɔ kú an-
duna guu gurɔ beeea kɔ̃n gurɔ beee
gbɛraao dɔ, gurɔɔ kɛ̀ Luda nɛ́ pìnɔ gbɛ̃n-
tee nɛ́nɔgbɛ̃nɔ dɔ̃̀ nɔgbɛ̃nɔ ũ, ben aɔ̃ nɛ́nɔ
ìńyo. Aɔ̃ nɛ́ pìnɔn gɔ̃sagbãaa kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ bɔ̀
zaa káakunɔ ũ.
5 Dii è kɛ̀ gbɛ̃nteenɔ yã zaa kɛna bíta
anduna guu. Gurɔ píngi yã zaa laasuun
aɔ̃ègɔ̃ lɛɛ ado, 6 ben à nɔ̀sɛ yàka gbɛ̃n-
tee kɛ̀ à kɛ̀ tɔɔtɛa yã musu. À laasuu
pãnde lɛ̀, 7 ben à bè: Mɛ́ gbɛ̃ntee kɛ̀ má
kɛ̀ tɔɔtɛa waa, gbɛ̃nteenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n
pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n bãanɔo, zaakɛ ma
nɔ̀sɛ yàka ń kɛna yã musu. 8 Mɔde Nuu
Dii pɔnnaa è.

Nuu yã

9 Nuu boriinɔ yãn yɛ̀. Nuu nɛ́ gbɛ̃
maaamɛ. Kɛ̀ à kuu, à mɛ̀n doo bé à taari
vĩro, à táa ò kɔ̃n Ludao. 10 Nuu nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn aagɔ̃, Sɛmu kɔ̃n Hamuo kɔ̃n
Yafɛtio. 11 Ludaa è anduna gbɛ̃nɔ yàka ń
píngi, taarikɛna anduna pà. 12 Kɛ̀ Luda

anduna gwà, à è à yàka, zaakɛ gbɛ̃ sãnda
píngi kɛ̃̀ ń zɛ́a.
13 Ben Luda bè Nuunɛ: Mɛ́ gbɛ̃ sãnda
píngi kaatɛ, zaakɛ aɔ̃ yãnzin taarikɛna
dà andunalazi. Mɛ́ ń kaatɛ lɛdo kɔ̃n
andunaomɛ. 14 Ǹ góro'itɛ kɛkɛ kɔ̃n lí
lɛ̀ɛtɛgɛo ǹ kpénɛnɔ kɛ à guu ǹ kɔntaa
kɛa à guu kɔ̃n à kpɛɛo. 15 Nɛ́ góro pì kɛ
lán kɛ̀ bà. À gbȁaa gȁsãsuu wàa do kpɛ́
basɔɔro, à yàasa gȁsãsuu baplaa akuri,
à lezĩ sɔ̃ gȁsãsuu baaakuri. 16 Ǹ góro
pì musu pápa, gbasa ǹ guforoo tótó à
dagura gwe gȁsãsuu doodo zaa à musu
kpa. Ǹ gbà da góro pì kpado ǹ góro pì kɛ
didikɔ̃ana lɛo aagɔ̃.
17 Mapi sɔ̃ mɛ́ tó í da andunala lɛ mà
pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃è wesa bonɔ kaatɛ ń
píngi. Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna guunɔ é gaga
píngi. 18 Mɔde ma bà égɔ̃ kúnyo. Nɛ́ gɛ̃
góro pì guu kɔ̃n n négɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n n naɔ̃o
kɔ̃n n nénɔ naɔ̃ɔnɔo. 19 Nɛ́ pɔ́ wɛ̃̀ndide
píngi sɛ́ ǹ gɛ̃ńyo mèn plaplaa lɛ aɔ̃égɔ̃ kú
wɛ̃̀ndio. 20 Bã boriinɔ kɔ̃n nɔ̀bɔ boriinɔ
kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛa boriinɔ píngi aɔ̃é mɔ́ n
kiia mèn plaplaa lɛ wàgɔ̃ kuu. 21 Ǹ pɔ́blee
kɛ̀ wè ble píngi sɛ́ɛ ǹ kakɔ̃a a kũsãɛ ũ, ap-
inɔ kɔ̃n pɔ́ pìnɔ. 22 Ben Nuu kɛ̀ lɛ à yã kɛ̀
Ludaa ònɛ kɛ̀ píngi.

Í dana andunala

7 Ben Dii bè Nuunɛ: Ǹ gɛ̃ góro guu
kɔ̃n n bɛdeenɔ, zaakɛ ḿbe ma n e
yãnnadee ũ tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ tɛ́. 2 Ǹ nɔ̀bɔ kɛ̀ dɛ
sa'opɔ ũunɔ sɛ́ ǹ gɛ̃ńyo da kɔ̃n à kyào mèn
swɛɛplaplaa, ǹ nɔ̀bɔ kɛ̀ wè sa ooroonɔ sɛ́
mèn plaplaa da kɔ̃n à kyào. 3 Ǹ bãanɔ sɛ́ ǹ
gɛ̃ńyo dɔ da kɔ̃n à kyào mèn swɛɛplaplaa
lɛ ń boriinɔ gɔ̃ kú anduna gu píngia. 4 Za-
akɛ gurɔ swɛɛplaaa gbɛra mɛ́ tó lou ma
tɔɔtɛa ai gurɔ baplaa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo,
lɛ mà pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ má kɛ̀nɔ waa tɔɔtɛa
píngi.
5 Nuu yã kɛ̀ Dii ònɛ kɛ̀ píngi. 6 Gurɔɔ kɛ̀
í dà andunala, Nuu kuu wɛ̃̀ wàa aagɔ̃mɛ.
7 À gɛ̃̀ góro'itɛ guu kɔ̃n a nénɔ kɔ̃n a naɔ̃o
kɔ̃n a nénɔ naɔ̃ɔnɔo lɛ aɔ̃ bɔ í pì yãn.
8 Ben nɔ̀bɔ kɛ̀ dɛ sa'opɔ ũunɔ kɔ̃n nɔ̀bɔ
kɛ̀ wè saa ooroonɔ kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n pɔ́-
taa'onkusɛanɔ 9 mɔ̀ Nuu kiia góro guu
mèn plaplaa da kɔ̃n à kyào lán Ludaa ònɛ
nà. 10 Gurɔ swɛɛplaaa gbɛra í daa pì dà
andunala. 11 Nuu wɛ̃̀ wàa aagɔ̃dee guu à
mɔ plaade gurɔ gɛ̃ro awɛɛplaadee zĩ, ben
í kɛ̀ kú tɔɔtɛ gĩzĩnɔ pũ̀tã píngi, ben lu-
dambɛ fòonɔ fɔ̃̀. 12 Lou mà ai gurɔ baplaa
fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
13 Zĩ beeean Nuu gɛ̃̀ góro guu kɔ̃n
a nénɔ Sɛmu kɔ̃n Hamuo kɔ̃n Yafɛtio
kɔ̃n api naɔ̃o kɔ̃n a nénɔ naɔ̃ɔnɔ gɔ̃ɔn
aagɔ̃, 14 kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ píngi ń boriia
kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ píngi ń boriia kɔ̃n pɔ́-
taa'onkusɛanɔ píngi ń boriia kɔ̃n pɔ́
vĩananɔ píngi ń boriia, bãanɔ kɔ̃n pɔ́
dɛ̀bɛdeenɔ píngi. 15 Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃è wesaa bonɔ
mɔ̀ Nuu kiia góro guu bori kɔ̃n boriio
mèn plaplaa. 16 Pɔ́ wɛ̃̀ndideenɔ bori píngi
gɛ̃̀ da kɔ̃n à kyào lán Ludaa dìɛnɛ nà. Ben
Dii gbà tàtańlɛ.
17 Lou mà ai gurɔ baplaa. Kɛ̀ í e kaara,
ben à góro pì sɛ̀ tɔɔtɛla. 18 Í fɛ̀ɛ à kàara
maamaa à dà tɔɔtɛla, ben góro pì fù íla.
19 Í kàara à dà tɔɔtɛla láe à dà kpii lezĩ kɛ̀
kú anduna guunɔla míɔmiɔ. 20 Í fɛ̀ɛ à dà
kpiii pìnɔla ai gȁsãsuu gɛ̃ro. 21 Pɔ́ wɛ̃̀n-
didee kɛ̀ aɔ̃è táa o tɔɔtɛanɔ gàga píngi,
bãanɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ kɔ̃n
pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ ń píngi.
22 Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃è wesaa boo kɛ̀ aɔ̃ɔ kú sȉsĩaanɔ
gàga píngi. 23 Luda pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú sȉsĩaanɔ kàatɛ píngi. À gbɛ̃nteenɔ kɔ̃n
nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n bãanɔ
kàatɛ anduna guu. Nuu bé à bɔ̀ ado kɔ̃n
pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo góro guunɔ. 24 Ben í gɔ̃̀ da
andunala ai gurɔ baswɛɛplaa akuri.

Í gona andunala

8 Nuu kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ kɔ̃n pɔ́kãdee kɛ̀
aɔ̃ɔ kúo góro guunɔ píngi yã dɔ̀ Lu-
dan. Kɛ̀ à ĩa gbàrɛ tɔɔtɛa, ben í nà ba-
banaa. 2 Í kɛ̀ kú tɔɔtɛ gĩzĩnɔ kɔ̃n ludambɛ
fòonɔ tàta, ben lou kɛ̃̀. 3 Í pì e babaa
busɛbusɛ èe lagoo ai gurɔ baswɛɛplaa

akuri. 4 À mɔ swɛɛplaade gurɔ gẽro awɛɛ-
plaadee zĩ góro pì dì kpiii kɛ̀ wè be
Ararataa. 5 Í pì e lagoo ai mɔ kuridee
guu. Mɔ kuridee pì gurɔ káaku zĩ kpiiinɔ
mìsɔ̃ntẽnɔ bɔ̀bɔ.

6 Gurɔ baplaa gbɛra Nuu góro windo
kɛ̀ à bɔ̀ yãa wɛ̃̀, 7 ben à bã kãnkãna gbàrɛ.
Èe vĩaa èe gaa èe suu ai í bàba tɔɔtɛa.
8 À pɔ̃tẽɛ gbàrɛ dɔ lɛ à e à dɔ̃ tó í làgo
tɔɔtɛa. 9 Kɛ̀ pɔ̃tẽɛ e zɔ̃kii ero, ben a lìara
à sù Nuu kiia góro guu, zaakɛ í da an-
dunala píngimɛ. Nuu ɔɔ bɔ̀ à kũ̀ à gẽ̀o
góro guu. 10 À kámma bò ai gurɔ swɛɛ-
plaa, ben à ɛ̀ara à pɔ̃tẽɛ gbàrɛ dɔ. 11 Pɔ̃tẽɛ
pì lìara à sù à kiia uusiɛ à kù lá kàso à
kpá a lɛ́zĩ. Ben Nuu dɔ̃ kɛ í làgo tɔɔtɛa.
12 À kámma bò gurɔ swɛɛplaa dɔ, ben
à ɛ̀ara à pɔ̃tẽɛ pì gbàrɛ, èe liara à sù à
kiia dɔro. 13 Nuu wɛ̃̀ wàa aagɔ̃ awɛɛdo-
dee guu à mɔ káaku gurɔ káaku zĩ, í bàba
tɔɔtɛa, ben à góro pì musu gò. Kɛ̀ à guu
gwà, à è í yã̀a tɔɔtɛa. 14 À mɔ plaade gurɔ
baaasɔɔro awɛɛplaadee zĩ í bàba tɔɔtɛa.

15 Ben Luda yã ò Nuunɛ à bè: 16 Ǹ bɔ
góro guu kɔ̃n n naɔ̃o kɔ̃n n nɛ́gɔ̃gbẽnɔ kɔ̃n
ń naɔ̃ɔnɔo. 17 Ǹ pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kúny-
onɔ bɔɛ píngi, bãanɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n pɔ́-
taa'onkusɛanɔ píngi, lɛ aɔ̃ fãakɔ̃a tɔɔtɛa
aɔ̃gɔ̃ nɛ́ ii aɔ̃gɔ̃ kaara anduna guu. 18 Ben
Nuu bɔ̀ kɔ̃n a nɛ́nɔ kɔ̃n a naɔ̃o kɔ̃n a
nɛ́ pìnɔ naɔ̃ɔnɔo. 19 Nɔ̀bɔnɔ píngi kɔ̃n pɔ́-
taa'onkusɛanɔ píngi kɔ̃n bãanɔ píngi kɔ̃n
pɔ́ kɛ̀ aɔ̃è táa o tɔɔtɛanɔ píngi bɔ̀ɛ góro
guu bori kɔ̃n boriio.

20 Ben Nuu Dii gbãgbãkii bò. À nɔ̀bɔ
kɔ̃n bãa kɛ̀ wè saa oonɔ kũ̀, ben à sa'opɔ
kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ òa. 21 Kɛ̀ Dii à gũu
mà, à kɛ̀nɛ nna, ben à laasuu lɛ̀ à bè:
Mɛ́ ɛara mà láari zĩ tɔɔtɛa gbẽntee yãnzi
dɔro, zaakɛ gbẽntee laasuu ègɔ̃ zaa zaa
à ɔ̀wazikɛgurɔmɛ. Mɛ́ ɛara mà pɔ́ wɛ̃̀n-
dideenɔ kaatɛ lán má kɛ̀ nà dɔro. 22 Ai
anduna gá àgɔ̃ kuuo pɔ́tɔ̃na kɔ̃n pɔ́kɛkɛ-
nao, ĩa kɔ̃n guwãaao, buusiɛ kɔ̃n kwɛɛo,
fãantẽ kɔ̃n gwãavĩo, aɔ̃ ke é yãaro.

Luda bà kuuna kɔ̃n Nuuo

9 Ben Luda aubarika dà Nuun kɔ̃n à
nɛ́nɔ à bɛ̀ńnɛ: Àgɔ̃ nɛ́ ii àgɔ̃ kaara
à anduna pa. 2 Nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n
pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n kpɔ̀nɔ égɔ̃ a vĩa vĩ
píngi. Ma ń náare a ɔzĩ. 3 Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃è
táa oonɔ píngi égɔ̃ dɛ a pɔ́blee ũ. Ma
ń kpáawa píngi lán ma blɛɛ kɛ̀ è bɔɛ
tɔɔtɛanɔ kpàawa nà yã. 4 Mɔde àton nɔ̀bɔ
kɛ̀ wèe à kòto kpáro sóro, zaakɛ à arun à
wɛ̃̀ndi ũ. 5 Mɛ́ a aru kɛ̀ dɛ a wɛ̃̀ndi ũu gẽɛ
boare. Tó nɔ̀bɔ gbɛ̃ dɛ̀ ke tó gbɛ̃ a gbɛ̃-
daaa dɛ̀, mɛ́ à aru gẽɛ bonɛ. Mɛ́ gẽɛ bo
gbɛ̃ kɛ̀ à a gbɛ̃daaa dɛ̀a. 6 Tó gbɛ̃ a gbɛ̃-
daaa dɛ̀, weé à dɛ, zaakɛ ma gbẽntee kɛ̀
ma taka ũmɛ. 7 Àgɔ̃ nɛ́ ii àgɔ̃ kaara, à da
andunala àgɔ̃ kɔ̃ɔ.

8 Luda bè Nuunɛ kɔ̃n à nɛ́nɔ dɔ: 9 Ma
bà égɔ̃ kúao kɔ̃n a boriinɔ 10 kɔ̃n pɔ́
wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kúao kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ góro
guunɔ píngi, bãanɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n
nɔ̀bɔsẽtɛnɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔ
píngi. 11 Ma bà égɔ̃ kúao. Mɛ́ í da an-
dunala mà pɔ́ wɛ̃̀ndideenɔ kaatɛ píngi
dɔro. Í é da andunala à à kaatɛ dɔro.
12 Ben Luda ɛ̀ara à bè: Ma bà égɔ̃ kúao
kɔ̃n pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kúaonɔ ai gurɔ
píngimɛ. À sèedan yɛ̀. 13 Mɛ́ ludambɛfɛ̃ɛ-
daa bɔ loua ma bà kuuna kɔ̃n andunao
sèeda ũ. 14 Tó má tò lou sìsi ludambɛfɛ̃ɛ-
daa bɔ̀a, 15 lán ma bà kúao nà kɔ̃n pɔ́
wɛ̃̀ndide bori píngio, à yã é dɔmagumɛ.
Mɛ́ tó í da andunala à pɔ́ wɛ̃̀ndidee kaatɛ
píngi dɔro. 16 Tó ma ludambɛfɛ̃ɛdaa è
loua, ma bà kuuna kɔ̃n pɔ́ wɛ̃̀ndide bori
píngio ai gurɔ píngi yã é dɔmagumɛ.
17 Ben Luda bè Nuunɛ: Ma bà kuuna kɔ̃n
pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna guu pín-
gio sèedan gwe.

Nuu nɛ́nɔ

18 Nuu nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ góro guunɔ tɔ́n yɛ̀:
Sɛmu, Hamu, Yafɛti. Hamun Kanaa de ũ.
19 Nuu nɛ́nɔn gwe gɔ̃ɔn aagɔ̃. Aɔ̃ boriinɔ
bé wà dàgula anduna guu píngi.

20 Nuu nɛ́ búbarimɛ, ben à geepi líkpɛ
bà. 21 Kɛ̀ à geepiwɛ̃ɛ mì à kȁ, ben à daɛna
bũu a kpɛ́n. 22 Kɛ̀ Kanaa de Hamu a de
bũukɛɛ è, à bɔ̀ à gàa à ò Sɛmunɛ kɔ̃n Yafɛ-
tio. 23 Ben Sɛmu kɔ̃n Yafɛtio utadaa sɛ̀ aɔ̃
kà ń gȁn ń plaa aɔ̃ táa ò kɔ̃n kpɛɛo. Ǹ
aɛ dɔna gu pãndea lɛ aɔ̃ton ń de bũukɛɛ
ero yãnzi, aɔ̃ gàa wà kù ń de bũukɛɛla.
24 Kɛ̀ wɛ̃ɛ kɛ̏ Nuua à fɛ̀ɛ, à mà lán a nɛ́
zãa kɛ̀are nà, 25 ben à bè:
Kanaa égɔ̃ láari pɔ́ ũmɛ,
àmbe égɔ̃ a gbɛ̃nɔ zɔ̀ zãa ũ.
26 Ben à bè:
Aubarikadeen Dii, Sɛmu Luda ũ,
Kanaanɔ égɔ̃ dɛ Sɛmunɔ zɔ̀nɔ ũ.
27 Luda kaarana kɛ Yafɛtinɛ,
Yafɛtinɔ ń baka e Sɛmunɔ aubarika guu,
Kanaanɔ égɔ̃ dɛ Yafɛtinɔ zɔ̀nɔ ũ.
28 Í dana andunalaa gbɛra Nuu kɛ̀ wɛ̏
wàa do kpɛ́ baswɛɛplaa akuri. 29 À kɛ̀ wɛ̏
wàa siigɔ̃ kpɛ́ baswɛɛplaa akuri, ben à gà.

Nuu boriinɔ

10 Nuu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Sɛmu kɔ̃n Hamuo
kɔ̃n Yafɛtio kɔ̃n ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ ì í dana andunalaa gbɛraanɔ yãn
yɛ̀. 2 Yafɛti nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Goma,
Magɔgu, Midia, Girisi, Tubala, Mɛsɛki
kɔ̃n Tirasao. 3 Goma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀:
Asakɛnaza, Rifa, Tɔgama. 4 Girisi nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Ɛlisa, Tasisi, Sipiru, Rodan-
imu. 5 Borii pìnɔ bé wà dàgula ísia gɛɛzi,
aɔ̃ kɔ̃ kpàatɛtɛ bùsu kɔ̃n bùsuo bori kɔ̃n
boriio danɛdanɛ, baade kɔ̃n a boriyão.
6 Hamu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Etiopia,
Igipiti, Libia kɔ̃n Kanaao. 7 Etiopia
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Sɛba, Avila,
Sabata, Raama kɔ̃n Sabatɛkao. Raama
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Seba kɔ̃n Dedão ũ.
8 Nimlɔdu nɛ́ Etiopia boriimɛ dɔ. Àmbe
anduna gbãabitade tɔ́de káaku ũ. 9 Tofe
sàmɛ Dii aɛzĩ. À yã bé à tò wè be:
Lán Nimlɔdu dɛ tofe sà ũ Dii aɛzĩ nà.
10 Babilɔnia bùsu kɛ̀ à kí blèa káaku
wɛ́tɛdaan Babɛli kɔ̃n Ɛrɛkio kɔ̃n Akadao
kɔ̃n Kalanɛo ũ. 11 Bɔna gwe à gàa Asiria
bùsun, ben à Ninɛva kàɛ kɔ̃n Reobo'io
kɔ̃n Kalao 12 kɔ̃n Rɛsɛ̃ kɛ̀ kú Ninɛva
dagura kɔ̃n Kalao. Ninɛvan wɛ́tɛda ìsi ũ.
13 Igipiti boriinɔn yɛ̀: Ludunɔ, Ana-
munɔ, Lɛabanɔ, Nafatunɔ, 14 Patarusinɔ,
Kasalunɔ kɔ̃n Kɛrɛtinɔ kɛ̀ Filisitininɔ bɔ̀
ń guunɔo.
15 Kanaa daudu Sidɔ̃ boriinɔn yɛ̀: Itinɔ,
16 Yebusinɔ, Amɔrinɔ, Gigasinɔ, 17 Ivinɔ,
Akinɔ, Sininɔ, 18 Avadanɔ, Zɛmarinɔ kɔ̃n
Amatanɔo. Kanaa pìnɔ dàgula zãamɛ.
19 Aɔ̃ bùsu lɛ́zɛkiin yɛ̀. Bɔna zaa Sidɔ̃
gana Gera kɛ̀ kú Gaza saɛ ai Sɔdɔmu kɔ̃n
Gɔmɔrao kɔ̃n Adamao kɔ̃n Zeboimu kɛ̀
kú Lasa saɛo. 20 Hamu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn gwe
bori kɔ̃n boriio bùsu kɔ̃n bùsuo danɛ-
danɛ, baade kɔ̃n a boriyão.
21 Yafɛti dãaro Sɛmu borii kɛ̀ dɔ. Àmbe
Eberunɔ dezi káaku ũ. 22 Sɛmu nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Elamu, Asiria, Apasada,
Ludu kɔ̃n Aramuo. 23 Aramu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ
tɔ́n yɛ̀: Uzu, Hulu, Geta kɔ̃n Mɛsɛkio.
24 Apasada bé à Sela ì, ben Sela Eberu ì.
25 Eberu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn plaa. À doo tɔ́n
Pɛlɛgi, zaakɛ à gurɔɔn wà kɛ̏kɔ̃a anduna
guu. À dãaro tɔ́n Yɔkɔtã. 26 Yɔkɔtã nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Alamɔdada, Sɛlɛfi, Aza-
mavɛ, Yera, 27 Adoramu, Uzala, Dikala,
28 Obala, Abimaɛli, Seba, 29 Ofi, Avila
kɔ̃n Yobabuo. Yɔkɔtã nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn gwe
píngi. 30 Bɔna Mɛsa gana Sefa kɔ̃n kpiii
kɛ̀ kú ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaanɔ, àmbe ń bùsu ũ.
31 Sɛmu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn gwe píngi bori kɔ̃n
boriio bùsu kɔ̃n bùsuo danɛdanɛ, baade
kɔ̃n a boriyão.
32 Nuu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ boriinɔn gwe danɛ-
danɛ bùsu kɔ̃n bùsuo. Aɔ̃ kiian anduna
bori píngi bɔ̀n aɔ̃ dàgula í dana an-
dunalaa gbɛra.

Babɛli kpɛ́didikɔ̃ana

11 Anduna píngi guu boriyã mɛ̀n
doomɛ, yã dɔ̃nkɔ̃n wè o. 2 Lán
gbɛ̃nɔɔ e sɔ̃ki kpákpaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa
nà, kɛ̀ aɔ̃ kà Babilɔnia bùsu gusararaan,
ben aɔ̃ vɛ̃ɛ gwe. 3 Aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Wà gá wà

kúnku bɔ wà kpáta maamaa. Kúnkun ń
gbɛ̀ ũ, kɔntaan ń siminti ũ. 4 Ben aɔ̃ bè:
Wà wɛ́tɛdaa káɛ wà kpɛ́didikɔ̃ana bo à
mìsɔ̃ntɛ̃ zɔ̃ ludambɛɛa. Wà wa zĩnda tɔ́
bɔ lɛ wàtongɔ̃ fãakɔ̃ana doodo anduna
guuro yãnzi.
5 Ben Dii pìta à wɛ́tɛdaa pì gwà kɔ̃n
kpɛ́ lezĩ kɛ̀ gbɛ̃nteenɔ bòo. 6 Ben à bè:
Aɔ̃ píngi ń borii dɔ̃nkɔ̃mɛ, yã dɔ̃nkɔ̃n aɔ̃è
o, ben yã kɛ̀ aɔ̃ɔe bɔɔon yɛ̀ɔ́? Yã kɛ̀ aɔ̃ à
laasuu lɛ̀ tia sa aɔ̃é kɛmɛ, pɔ́ke é kpáńnɛ
à kɛna guu dɔro. 7 Wà pita wà gá gwe
wà ń yã yãkɔ̃tɛńnɛ lɛ aɔ̃ton kɔ̃ yã ma
dɔro. 8 Ben Dii ń fãakɔ̃a gwe doodo an-
duna guu píngi, ben aɔ̃ ń wɛ́tɛda kaɛna
tò. 9 Beee yãnzin wà tɔ́ kpà wɛ́tɛ pìnɛ
Babɛli, zaakɛ gwen Dii tò anduna bori
píngi yã bɔ̀n. Zaa gwemɛ à ń fãakɔ̃a an-
duna guu píngi.

Sɛmu kɔ̃n Terao boriinɔ

10 Sɛmu boriinɔ yãn yɛ̀. Sɛmu wɛ̃̀
basɔɔrodee guun à Apasada ì ídana an-
dunalaa gbɛra wɛ̃̀ plaa. 11 À gbɛra à kɛ̀
wɛ̃̀ wàa plaa kpɛ́ basɔɔro a nɛ́ pãndenɔ ì
dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
12 Apasada wɛ̃̀ baaakuri asɔɔrodee
guun à Sela ì. 13 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa
plaa kɔ̃n aagɔ̃ɔo a nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃g-
bɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
14 Sela wɛ̃̀ baaakuridee guun à Eberu ì.
15 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa plaa kɔ̃n aagɔ̃ɔo a
nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
16 Eberu wɛ̃̀ baaakuri awɛɛsiigɔ̃dee
guun à Pɛlɛgi ì. 17 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa
plaa kɔ̃n baaakurio a nɛ́ pãndenɔ ì dɔ
gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
18 Pɛlɛgi wɛ̃̀ baaakuridee guun à Rɛu ì.
19 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa do akuri dosai a
nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
20 Rɛu wɛ̃̀ baaakuri awɛɛplaadee guun
à Serugu ì. 21 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa do
awɛɛswɛɛplaa a nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ
kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
22 Serugu wɛ̃̀ baaakuridee guun à Nao
ì. 23 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa do a nɛ́ pãndenɔ
ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
24 Nao wɛ̃̀ baaakuri dosaidee guun à
Tera ì. 25 À gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ baswɛɛdo dosai
a nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
26 Tera kɛ̀ wɛ̃̀ baaagɔ̃ akuri, ben à
Abramu kɔ̃n Nao kɔ̃n Aranao ì. 27 Tera
boriinɔ yãn yɛ̀. Tera Abramu kɔ̃n Nao
kɔ̃n Aranao ì, ben Arana Lutu ì. 28 Arana
gà a de Tera wáa zaa Urumɛ Kaladia bù-
sun, guu kɛ̀ wà à ìn. 29 Abramu kɔ̃n Nao
nɔɔ sɛ̀. Abramu naɔ̃ tɔ́n Sarai, Nao naɔ̃ sɔ̃
tɔ́n Milika, Arana nɛ́. Arana pì bé à Isika
ì dɔ. 30 Sarai sɔ̃ pãaamɛ, èe nɛ́ iro.
31 Ben Tera a nɛ́ Abramu kɔ̃n a dio Lu-
tuo kɔ̃n Abramu naɔ̃ Saraio sɛ̀ bɔna Uru,
Kaladia bùsun, aɔ̃ɔe gaa Kanaa bùsun. Kɛ̀
aɔ̃ kà Arana, aɔ̃ vɛ̃ɛ gwe. 32 Tera wɛ̃̀ wàa
do asɔɔrodee guun à gà zaa Arana.

Dii ona Abramunɛ à bɔ a bùsun

12 Dii bè Abramunɛ: Ǹ bɔ n bùsun n
danɛnɔ tɛ́ n de bɛ, ǹ tá bùsu kɛ̀ mɛ́
ɔdɔanneen.
2 Mɛ́ tɔ́ n borii kɛ pari,
mɛ́ aubarika dangu mà n tɔ́ bɔ,
n kiian weégae aubarika en.
3 Mɛ́ aubarika da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é sa maaa
onnɛɛnɔn,
mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é sa zaaa onnɛɛnɔ ká.
Anduna bori píngi é aubarika e n gãzĩ.
4 Ben Abramu dà zɛ́n lán Dii ònɛ nà.
Lutu gàao. À wɛ̃̀ basiigɔ̃ sɔɔrosaidee
guun à bɔ̀ Arana 5 kɔ̃n a naɔ̃ Saraio kɔ̃n
a vĩ̀i nɛ́ Lutuo kɔ̃n ń auziki kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ sɛ̀ gweenɔ. Lɛn aɔ̃ bɔ̀
Arana lɛ aɔ̃ dà Kanaa zɛ́n. Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe,
6 ben aɔ̃ bɔ̀ɛ bùsu pìn ai aɔ̃ kà Mɔre gbíi
lí kiia Sɛkɛmu. Kanaanɔɔ kú bùsu pìn
gurɔ beeea. 7 Ben Dii bɔ̀ à mɔ̀ Abramuzi
à bè: Mɛ́ bùsu kɛ̀kii kpá n boriinɔamɛ.
Ben à Dii gbãgbãkii bò gwe. 8 Kɛ̀ à fɛ̀ɛ
gwe, à mì pɛ̀ kpiii kɛ̀ kú Bɛtɛli ɔfãntɛ̃bɔɛ
kpaanɔa, ben à bùra kàɛ gwe, Bɛtɛli kú
ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, Ai kú ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa.

À Dii gbãgbãkii bò gwe dɔ, ben à à sìsi.
9 Ben à dà zɛ́n dɔ à mì pɛ̀ Nɛgɛvia.
10 Kɛ̀ dekaa kà bùsu pìn, ben Abramu
gàa gurɔ plaaa kɛ Igipiti, zaakɛ dekaa pì
gɛ̃̀ ɔla. 11 Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n Igipitio, à bè a
naɔ̃nɛ: Má dɔ̃ nɔ maan n ũ. 12 Tó Igipitinɔ
n e, aɔ̃é be ma naɔ̃n n ũ, aɔ̃é ma dɛ aɔ̃é n
tó. 13 Ǹ beńnɛ ma dãremɛ n ũ lɛ wà ma
sí ɔplaplaa n yãnzi. Lán nɛ́ ma mì sí nàn
gwe. 14 Kɛ̀ aɔ̃ kà Igipiti, Igipitinɔɔ è nɔg-
bɛ̃ pì maaa gɛ̃̀. 15 Kɛ̀ Igipiti kí Fili'auna
ìbanɔ à è, aɔ̃ à maaa gɔ̃̀gɔ̃nɛ, ben wà à sɛ̀
wà gɛ̃̀o Fili'aunanɛ a bɛ. 16 Ben à Abramu
gwà maamaa à yãnzi, à sãanɔ kpàa kɔ̃n
zùnɔ kɔ̃n zaakinɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ kɔ̃n lakuminɔo. 17 Ben Dii
gyã pãsĩnɔ kà Fili'aunan kɔ̃n a bɛdeenɔ
Abramu naɔ̃ pì yãnzi. 18 Ben Fili'auna
Abramu sìsi à bènɛ: Bɔ́ yã ń kèmɛ gwee?
Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ omɛ kɛ̀ n naɔ̃nloo? 19 À kɛ̀
dia n bè n dãremɛ, ben ma à sɛ̀ nɔɔ ũu?
N naɔ̃n yɛ̀! Ǹ n pɔ́ sɛ́ ǹ táo. 20 Fili'auna
yã ò a gbɛ̃nɔnɛ Abramu yã musu, ben aɔ̃
gàa wà zènɛ kɔ̃n a naɔ̃o kɔ̃n a auzikinɔ
píngi.

Abramu kɛ̃kɔ̃ana kɔ̃n Lutuo

13 Ben Abramu bɔ̀ Igipiti à sù Nɛgɛvi
kɔ̃n a naɔ̃o kɔ̃n a auzikinɔ píngi
kɔ̃n Lutuo. 2 Abramu nɛ́ auzikideemɛ, à
pɔ́kãdeenɔ vĩ pari kɔ̃n kondogio kɔ̃n vu-
rao. 3 Bɔna Nɛgɛvi à sɔ̃ki kpàkpa ai à gàa
à kào Bɛtɛli, guu kɛ̀ à bùra kàɛn káaku
Bɛtɛli dagura kɔ̃n Aio, 4 guu kɛ̀ à sa'okii
bòn yã. Ben à Dii sìsi gwe.
5 Lutu ègɔ̃ tɛ́ kɔ̃n Abramuo lɛdo. À
sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n bisakutaanɔ vĩ se.
6 Aɔ̃ pɔ́kãdeenɔɔ pari, guu pì sɛ̃̀ e mɔ́ḿma
ń píngiro. Beee yãnzin aɔ̃é fɔ̃ wàgɔ̃ kú
gu dɔ̃nkɔ̃a lɛdo dɔro. 7 Ben lɛokpakɔ̃a
gɛ̃̀ Abramu pɔ́dãrinɔ kɔ̃n Lutu pɔ́dãrinɔ
dagura. Zĩ beeea sɔ̃ Kanaanɔ kɔ̃n Pɛriz-
inɔɔ kú bùsu pìn. 8 Ben Abramu bè Lu-
tunɛ: À maa lɛokpakɔ̃a gɔ̃ kú wa dagu-
raro, ke ma pɔ́dãrinɔ kɔ̃n n pɔ́dãrinɔ
dagura, zaakɛ danɛnɔn wa ũ. 9 Ǹ bùsu
gwa da n aɛ píngi. Wà kɛ̃kɔ̃a. Tó n gaa
ɔzɛzi, mɛ́ gá ɔplazi. Tó n gaa ɔplazimɛ
sɔ̃, mɛ́ gá ɔzɛzi. 10 Kɛ Lutu guu gwà,
à è Yoda guzurɛ píngi mɔdɔ vĩ maa-
maa. Ai Dii gɔ̃ gá Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao
kaatɛ, guzurɛ pì dɛ lán Dii swadako bà,
lán Igipiti bùsu bà, ai à gàa pɛ́ Zoaa.
11 Ben Lutu Yoda guzurɛ sɛ̀ píngi. Aɔ̃
kɛ̃̀kɔ̃a, ben Lutu dà zɛ́n à tà ɔfãntɛ̃bɔɛ
kpa. 12 Abramu gɔ̃̀ Kanaa bùsun, Lutu sɔ̃ɔ
kú Yoda guzurɛ wɛ́tɛnɔ dagura. À bùra
kàɛ Sɔdɔmu saɛ. 13 Sɔdɔmudeenɔ sɔ̃ɔ zaa,
durunkɛri sànɔn ń ũ Dii aɛzĩ.
14 Lutu tana gbɛra Dii bè Abra-
munɛ: Guu kɛ̀ ń zɛ́n ǹ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ
gu'igbãro kɔ̃n sɔɔmɛtɛo kɔ̃n ɔfãntɛ̃bɔɛo
kɔ̃n ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn-o gwa. 15 Tɔɔtɛ kɛ̀ ń è
píngi, má kpàmma, eégɔ̃ dɛ mpi kɔ̃n n
boriinɔ pɔ́ ũ ai gurɔ píngi. 16 Mɛ́ tó n bori-
inɔ kɛ pari lán bùsu'ãatɛ̃ bà. Tó gbɛ̃ke é
fɔ̃ à bùsu'ãatɛ̃ naro, ɛ̃ndɛ̃ eé fɔ̃ à n bori-
inɔ naro. 17 Ǹ fɛɛ ǹ liga bùsu pìzi ǹ à gbɛ̃̀a
kɔ̃n à yàasao gwa, zaakɛ má kpàmmamɛ.
18 Abramu fɛ̀ɛ à gàa à vɛ̃̀ɛ Mamare gbíi lí
kɛ̀ kú Ɛblɔnunɔ saɛ, ben à Dii gbãgbãkii
bò gwe.

Lutu mìsina

14 Zĩkea Babilɔnia bùsu kí Amarafɛli
kɔ̃n Ɛlasa bùsu kí Ariɔkio kɔ̃n
Elamu bùsu kí Kɛdɔlaomao kɔ̃n Goy-
imu bùsu kí Tidalao 2 e zĩ̀ kaa kɔ̃n
Sɔdɔmu kí Bɛrao kɔ̃n Gɔmɔra kí Bisao
kɔ̃n Adama kí Sinabuo kɔ̃n Zeboimu kí
Sɛmɛbao kɔ̃n Bɛla kɛ̀ wè be tia Zoa kínao.
3 Kí gɔ̃ɔn sɔɔroo pìnɔ kɔ̃ kàkɔ̃a ń píngi
Sidimu guzurɛn. Àmbe sɛ̀bɛ wisidee ũ
tia. 4 Wɛ̃ kuri awɛɛplaaa dagura aɔ̃ègɔ̃
tángba kpaa Kɛdɔlaomaa. À wɛ̃̀ kuri
awɛɛ'aagɔ̃dee guun aɔ̃ gì bɔnɛzi. 5 À wɛ̃̀
gɛ̃ro dosaidee guun Kɛdɔlaoma kɔ̃n kína
kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ mɔ̀ wà zĩ̀ blè Rɛfaimunɔa
zaa Asɛtɛro Kanaimu, aɔ̃ zĩ̀ blè Zuzinɔa
zaa Hamu, aɔ̃ zĩ̀ blè Ɛminɔa zaa Save
Kiriataimu, 6 aɔ̃ zĩ̀ blè Orinɔa ń kpiii kɛ̀
wè be Seia ai à gàa pɛ́ Ɛli Parana gbáaa.

7 Ben aɔ̃ lìara wà sù Ɛmisipa. Àmbe wè be
tia Kadɛsi. Aɔ̃ zɩ̃̀ blè Amalɛki bùsua píngi
kɔ̃n Amɔri borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Azazɔ̃tamanɔa
dɔ.
8 Ben Sɔdɔmu kína kɔ̃n Gɔmɔra kínao
kɔ̃n Adama kínao kɔ̃n Zeboimu kínao
kɔ̃n Bɛla kɛ̀ wè be tia Zoa kínao fɛ̀ɛ wà
gàa wà zɩ̃̀ káńyo Sidimu guzurɛn. 9 Aɔ̃ɔe
zɩ̃̀ kaa kɔ̃n Elamu bùsu kínao kɔ̃n Goyimu
bùsu kínao kɔ̃n Babilɔnia bùsu kínao kɔ̃n
Ɛlasa bùsu kínao. Kí gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ pìnɔɔ e
zɩ̃̀ kaa kɔ̃n kí gɔ̃ɔn sɔɔroonɔ. 10 Sidimu
guzurɛ kɔntaa wɛ̀ɛ vĩ pari. Kɛ̀ Sɔdɔmu
kína kɔ̃n Gɔmɔra kínao e bàa lɛɛ, ben
aɔ̃ sì à guu, ben ń gbɛ̃ kpaaanɔ bàa lɛ̀
wà gàa gusĩsĩdeen. 11 Zɩ̃̀blerinɔ Sɔdɔmu
kɔ̃n Gɔmɔrao auzikinɔ kɔ̃n ń pɔ́bleenɔ sɛ̀ɛ
píngi aɔ̃ tào. 12 Gurɔɔ mɔ̀a Abramu vɩ̃̀i né
Lutu kú Sɔdɔmu, ben aɔ̃ à kũ̀ wà tào kɔ̃n
à auzikinɔ.
13 Ben gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ń ɔzĩ gàa à ò Eberu
bori Abramunɛ zaa Mamare gbíi línɔ saɛ.
Mamare kɔ̃n a dãarɔnɔ Ɛsɛkɔlu kɔ̃n Anɛo
né Amɔri boriinɔmɛ, aɔ̃ɔ dɛ kɔ̃ gbɛ̃ ũ kɔ̃n
Abramuo. 14 Kɛ̀ Abramu mà wà a danɛ
kũ̀ wà tào, ben à a bɛ zɩ̃̀karinɔ sɛ̀ɛ gɔ̃ɔn
wàa do kpé baswɛɛdo plaasai à pɛ̀ɛ kína
pìnɔzi, ben à ń lé Dani. 15 Ben à a gbɛ̃nɔ
kpàatɛtɛ, ben aɔ̃ sì ń té gwãavĩ. Aɔ̃ zɩ̃̀
blèḿma aɔ̃ pɛ̀ḿma ai Oba, Damasiku
gu'igbãroo kpa. 16 À lìara à sù kɔ̃n auziki
pìnɔ píngi kɔ̃n a vɩ̃̀i né Lutuo kɔ̃n à auzik-
inɔ. À sù kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ
dɔ.
17 Kɛ̀ Abramu zɩ̃̀ blè Kɛdɔlaomaa kɔ̃n
kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ èe suu, ben Sɔdɔmu kí
bɔ̀ à dààlɛ Save Guzurɛ kɛ̀ wè be tia Kí
Guzurɛn. 18 Ben Salɛmu kí Mɛlɛkizɛdɛki
mɔ̀ kɔ̃n burɛdio kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo. Àpi né
Luda Musude gbã̀gbãrimɛ. 19 Ben à sa
maaa ò Abramunɛ à bè:
Luda Musude musu kɔ̃n tɔɔtɛo Kɛ̀ri
aubarika da Abramun.
20 Aubarikadeen Luda Musude
kɛ̀ à n ibɛɛnɔ nànnɛ n ɔzĩ ũ.
Ben Abramu auziki kɛ̀ èe suunɔ píngi
kuridee kpàa. 21 Sɔdɔmu kína bè Abra-
munɛ: Ǹ ma gbɛ̃nɔ kpáma ǹgɔ̃ auziki
kũna n pɔ́ ũ. 22 Ben Abramu bènɛ: Má
sì kɔ̃n Dii Luda Musude musu kɔ̃n tɔɔtɛo
Kɛ̀rio, 23 mɛ́ n pɔ́ke sɛ́ro, baa kyateyĩba,
lɛ ǹton be n ma kɛ auzikidee ũro yãnzi.
24 Mɛ́ pɔ́ke sɛ́ro, sé pɔ́blee kɛ̀ ma gbɛ̃nɔɔ
blè baasiro. Mɔde Anɛ kɔ̃n Ɛsɛkɔluo kɔ̃n
Mamare kɛ̀ aɔ̃ gàamaonɔ, ǹ tó aɔ̃ ń baka
sɛ́.

Luda bà kuuna kɔ̃n Abramuo

15 Beee gbɛra Dii yã ò Abramunɛ
wɛ́ɛgupu'ena guu à bè:
Abramu! Ǹton vĩa kɛro.
Mámbe n sɛngbango ũ,
n asaia égɔ̃ bíta maamaa.
2 Ben Abramu bè: Dii Luda, bɔ́n né ma
gbaa? Má né vĩro. Damasiku gbɛ̃ Ɛliɛza
bé égɔ̃ dɛ ma bɛ túbibleri ũ. 3 Kɛ̀ nɛ́ɛ ma
gba néro, ma bɛ zĩkɛri pì bé égɔ̃ dɛ ma
túbibleri ũ. 4 Ben Dii bènɛ: Àmbe eégɔ̃ dɛ
n túbibleri ũro. Né kɛ̀ eé bɔ n plɛ̀n bé eégɔ̃
dɛ n túbibleri ũ. 5 Ben à bɔ̀o bàazi à bè:
Ǹ musu gwa ǹ sɔsɔnɛnɔ naro, tó né fɔ̃.
Lɛmɛ n boriinɔ égɔ̃ dɛ lɛ. 6 À Dii náanɛ
kɛ̀, ben Dii tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ à
kɛ̀ yãnzi. 7 À bènɛ dɔ: Diin ma ũ, mámbe
ma n bɔ Uru, Kaladia bùsun, lɛ mà bùsu
kɛ̀kii kpámma yãnzi. 8 Ben Abramu bè:
Dii Luda, dian mégɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ eégɔ̃ dɛ ma pɔ́
ũu? 9 À wèàla à bè: Ǹ zùnunu wɛ̃̀ aagɔ̃ɔ sɛ́
kɔ̃n blè wɛ̃̀ aagɔ̃ɔo kɔ̃n sãkaro wɛ̃̀ aagɔ̃ɔo
kɔ̃n pɔ̃tɛ̃ɛtɛ̃ngoo kɔ̃n lukulukuo. 10 Ben à
pɔ́ pìnɔ sɛ̀ à mɔ̀o píngi à pàrapara à gò-
gokɔ̃a, ben à kàɛ à ń aɛ dɔ̀dɔkɔ̃a, mɔde èe
bãanɔ paraparararo. 11 Kɛ̀ yeberekunɔ mɔ̀
wà zɔ̃̀zɔ̃ nɔ̀bɔ pìnɔa, ben Abramu pɛ̀ḿma.
12 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ e gɛ̃ɛ kpɛ́n, i bíta Abramu
kũ̀, ben gusia bíta vĩadee dààla. 13 Ben
Dii bènɛ: Ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n boriinɔ égɔ̃ nibɔ
blee bùsu kɛ̀ dɛ ń pɔ́ ũroo guu, aɔ̃égɔ̃ zɔ̀
blee gwe, weégɔ̃ wɛ́ɛ tãaḿma ai wɛ̃̀ wàa
plaa. 14 Mɔde mɛ́ ĩa kɛ borii kɛ̀ aɔ̃ɔe zɔ̀
bleeńnɛnɔa, n boriinɔ é bɔɛ kɔ̃n auziki

bítao. 15 Mmɔn sɔ̃, nɛ́gɔ̃ aafiamɛ ai ǹ gá
zi kũo gbasa ǹ ká n dezinɔla wà n vĩi.
16 N nasionɔ bé weé liara wà su kɛ̀, zaakɛ
Amɔrinɔ durun e papa kɔ̀ro.
17 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n, guu sì, ben
Abramu è kĩi kɛ̀ èe tɛ́sukpɛ bɔɔ kɔ̃n sɛ̃̀tɛo
e gɛ̃ɛ nɔ̀bɔ kɛ̀ à pàrapara pìnɔ dagura.
18 Zĩ beeean Dii bè a bà égɔ̃ kú kɔ̃n Abra-
muo à bè: Mɛ́ bùsu kɛ̀kii kpá n boriinɔa
zaa Igipiti gulɛzɛki swaa ai swadaa kɛ̀
wè be Yuflati, 19 bùsu kɛ̀ Keninɔɔ kún
kɔ̃n Kenizinɔ kɔ̃n Kadamɔnunɔ 20 kɔ̃n It-
inɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n Rɛfaimunɔ 21 kɔ̃n
Amɔrinɔ kɔ̃n Kanaanɔ kɔ̃n Gigasinɔ kɔ̃n
Yebusinɔo.

Agyara kɔ̃n a nɛ́ Sumailao

16 Abramu naɔ̃ Sarai e nɛ́ iro. À nɔg-
bɛ̃ zĩkɛri vĩ Igipiti gbɛ̃ ũ kɛ̀ wè
benɛ Agyara. 2 Ben Sarai bè Abramunɛ:
Lán Dii ma kɛ pãaa ũ nà, ǹ daɛ kɔ̃n ma
zĩkɛrio. Má sì kɛ̀ mɛ́ nɛ́nɔ e à gãzĩ. Ben
Abramu Sarai yã mà. 3 Abramu wɛ̃̀ kuri
kɛna Kanaa bùsun gbɛran Sarai a zɔ̀ Ag-
yara kpàa nɔɔ ũ. 4 Abramu dàɛo, ben à
nɔ̀ sì. Kɛ̀ à è á nɔ̀sina, à dɔkɛ̀ a diio. 5 Ben
Sarai bè Abramunɛ: Taari kɛ̀ wà kɛ̀mɛɛ
gɔ̃̀ n yã ũmɛ. Ma a zɔ̀ kpàmma. Kɛ̀ à è á
nɔ̀sina, ben ègɔ̃ dɔkɛɛmao. Mpi kɔ̃n ma-
pio, Dii bé eé yã gɔ̃gɔ̃we. 6 Ben Abramu
wèàla à bè: N zɔ̀ kuu n pɔ́ ũmɛ. Ǹ kɛnɛ
lán ń yezi nà. Kɛ̀ Sarai ĩa dàa, ben à bàa
lɛ̀nɛ.
7 Dii Malaika à è íbɔkiizi gbáan, bia
pì kú Suru zɛ́ saɛmɛ. 8 Ben à à là à bè:
Sarai zĩkɛri Agyara, n bɔ mámɛ? Nɛ́ɛ gaa
mámɛ? Ben à wèàla à bè: Mɛ́ɛ bàa lɛɛ ma
dii Sarainɛmɛ. 9 Ben Dii Malaika bènɛ: Ǹ
ɛara ǹ tá n dii pì kiia ǹgɔ̃ mì siɛɛnɛ.
10 Mɛ́ n borii kaara aɔ̃gɔ̃ pari,
weé fɔ̃ wà ń lɛ́ dɔ̃ro.
11 Ń nɔ̀sina, nɛ́ nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
nɛ́ tɔ́ kpánɛ Sumaila,
zaakɛ Dii n yã mà n wɛ́ɛtãmma guu.
12 Eégɔ̃ dɛ lán zaakisɛ̃tɛ bà,
eé íbɛtɛ kpá kɔ̃n gbɛ̃ píngio,
gbɛ̃ píngi é íbɛtɛ kpáo se.
Eégɔ̃ kú kɔ̃ yãn kɔ̃n a gbɛ̃nɔro.
13 Ben Agyara bè: Ma wɛ́ɛ sì Luda kɛ̀ è
ma elɛ. Ben à tɔ́ kpà Dii kɛ̀ yã ònɛnɛ Lu-
dakɛema'ee. 14 À yã bé à tò wà tɔ́ kpà lɔ̀gɔ
pìnɛ Ludabɛ̃ɛkɛema'ee lɔ̀gɔ. À kú Kadɛsi
kɔ̃n Bɛrɛdio daguramɛ.
15 Agyara nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì kɔ̃n Abramuo, ben
Abramu tɔ́ kpànɛ Sumaila. 16 Gurɔɔ kɛ̀
Agyara Sumaila ì, Abramu wɛ̃̀ basiigɔ̃
awɛɛswɛɛdomɛ.

Bɛ̃̀ngukɛna yã

17 Kɛ̀ Abramu kà wɛ̃̀ basɔɔro do-
sai, Dii bɔ̀ à mɔ̀zi à bè: Luda
Gbãabitaden ma ũ. Ǹ táa omao ǹgɔ̃ kuu
taari sai. 2 Ma bà kuunanyo égɔ̃ gaa, mɛ́ n
borii kaarannɛ maamaa. 3 Abramu dàɛ a
puua Luda aɛ, ben Luda bènɛ: 4 Lán ma
bà kúnyo nà, nɛ́ gɔ̃ bori pariinɔ dezi ũ.
5 Weégae bennɛ Abramu dɔro, sé Ibraĩ,
zaakɛ mɛ́ n kɛ bori pariinɔ dezi ũ. 6 Mɛ́
tó n bori kɛ pari, boriinɔ kɔ̃n kínanɔ é bɔ
n kiia. 7 Ma bà égɔ̃ kúnyo kɔ̃n n boriinɔ
ai gurɔ píngi. Mɛ́gɔ̃ dɛ n Luda ũ kɔ̃n n
boriinɔ n gbɛra. 8 Mɛ́ Kanaa bùsu kɛ̀ ń kú
à guu nibɔ ũ kpámma píngi kɔ̃n n boriinɔ
n gbɛra, lɛ aɔ̃gɔ̃ vĩ gurɔ píngi, mɛ́gɔ̃ dɛ ń
Luda ũ.
9 Luda ɛ̀ara à bè Ibraĩnɛ: Mpi kɔ̃n n
boriinɔ, àgɔ̃ ma bà kuunaao yã kũna ai
a boriia. 10 Ma bà kuunaao yã kɛ̀ égɔ̃ kũ-
nan yè, mpi kɔ̃n n boriinɔ. Séde a gɔ̃gbɛ̃
píngi bɛ̃̀ngu kɛ. 11 À bɛ̃̀ngu kɛ ma bà ku-
unaao sèeda ũ. 12 Séde n bori nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ
bɛ̃̀ngu kɛ ń gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ ai ń boriia,
nɛ́ kɛ̀ wà ń í n bɛɛnɔ kɔ̃n zɔ̀ kɛ̀ wà ń lú bori
pãndenɔanɔ ń píngi. 13 Wà à ì n bɛn yoo
kesɔ̃ wà lù zɔ̀ ũn yoo, sé à bɛ̃̀ngu kɛ. Beee
égɔ̃ dɛ ma bà kuunaao gurɔ píngi sèeda ũ
a mɛ̀a. 14 Weé gɛfɔɔdee bɔ a gbɛ̃nɔ tɛ́, za-
akɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe bɛ̃̀ngu kɛro yã kɛ̀ má dìɛare
kũnaro.
15 Ben Luda ɛ̀ara à bè Ibraĩnɛ: Ǹton be
n naɔ̃nɛ Sarai dɔro, ǹgae benɛ Sara sa.
16 Mɛ́ aubarika dan mà tó à nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃

ũ, eé gɔ̃ boriinɔ dazi ũ, bùsu kínanɔ é bɔ
à kiia. 17 Ben Ibraĩ dàɛ a puua Luda aɛ
à yáa dɔ̀ à bè a nɔ̀sɛ guu: Gbɛ̃ kɛ̀ kà wɛ̃̀
basɔɔroo é nɛ́ iɔ́? Lán Sara kà wɛ̃̀ basi-
igɔ̃ akuri nà, eé nɛ́ iɔ́? 18 Ben à ɛ̀ara à bè
Ludanɛ: Ǹ sùu kɛ ǹ Sumaila gwa. 19 Luda
bè: Yãpura n naɔ̃ Sara é nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, nɛ́ tɔ́
kpánɛ Isaaku. Ma bà égɔ̃ kúo kɔ̃n à bori-
inɔ ai gurɔ píngi. 20 Sumaila yã musu, ma
n yã mà. Mɛ́ aubarika dan, eé nɛ́ i à kaara
maamaa. Eé nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ i gɔ̃ɔn kuri awɛɛ-
plaa, aɔ̃é gɔ̃ kínanɔ ũ, à borii é kɛ pari.
21 Baa kɔ̃n beeeo ma bà kuunanyo é gɔ̃
Isaakuamɛ. Zii mɔndaa'i Sara é à i. 22 Kɛ̀
Luda yã ò Ibraĩnɛ à yầa, ben à à tò à tà
musu.

23 Ben Ibraĩ a nɛ́ Sumaila sɛ̀ kɔ̃n a bɛ
gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ń í a bɛɛnɔ kɔ̃n zɔ̀ kɛ̀ wà
ń lúnɔ ń píngi, ben à bầngu kɛ̀ńnɛ zĩ
beeea gɔ̃ɔ lán Ludaa ònɛ nà. 24 Ibraĩ kà
wɛ̃̀ basɔɔro dosai, gbasa à bầngu kɛ̀, 25 à
nɛ́ Sumaila sɔ̃ wɛ̃̀ kuri awɛɛ'aagɔ̃. 26 Gurɔ
dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Ibraĩ bầngu kɛ̀ kɔ̃n a nɛ́
Sumailao 27 kɔ̃n a bɛ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ń í a
bɛɛnɔ kɔ̃n zɔ̀ kɛ̀ wà ń lú bori pãndeanɔ ń
píngi. Aɔ̃ bầngu kɛ̀ gurɔ dɔ̃nkɔ̃ zĩmɛ.

Nibɔnɔ mɔna Ibraĩ kiia

18 Dii bɔ̀ à mɔ̀ Ibraĩzi Mamare gbíi
línɔ saɛ. Ibraĩ vɛ̃ɛna a bisakuta
kpɛɛlɛ fãantɛ̃. 2 Kɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀ musu, à gɔ̃ɔn
aagɔ̃ɔ è zɛna. Kɛ̀ à ń é lɛ, ben à fɛ̀ɛ kpɛɛlɛa
kɔ̃n bào à gàa à dàńlɛ à dàɛńnɛ a puua
3 à bè: Dii, tó ma n pɔnnaa è, ǹton gɛ̃
mamɔma n zɔ̀blerilaro. 4 Mɛ́ mɔ́are ío à
gbá pípi à kámma bo lí gbáru kɛ̀. 5 Lán
a bɔɛ ma bɛɛ kpa nà, mɛ́ mɔ́are pɔ́bleeo
féte lɛ à gbãaa e, gbasa à da zɛ́n. Ben aɔ̃
bè: Tɔ̀, ǹ kɛ lán ń ò nà. 6 Ben à gàa Sara
kiia kutaan à bè: Ǹ flawa kɔ zaka lɛ́ aagɔ̃
ǹ burɛdi kɛ kpakpaa. 7 Ben à bàa lɛ̀ à gɛ̃̀
a zùnɔ tɛ́ à zùnɛ bɔ̀rɔ maaa kṹ̀ à kpà a
zĩkɛria, ben zĩkɛri pì gàa à kɛ̀kɛ kpakpaa.
8 Ben Ibraĩ zwifãani kɔ̃n zwi'ipuo kɔ̃n zù
kɛ̀ wà kɛ̀kɛ pìo sɛ̀ à gàa à dìɛńnɛ. Gurɔɔ
kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee, àpi zɛ ń saɛ lí gbáru gwe.
9 Ben aɔ̃ à là wà bè: N naɔ̃ Sara kú
mámɛ? À bè: À kú kutaan gwe. 10 Ben
Dii bè: Mɛ́ ɛara mà mɔ́ n kiia zii mɔn-
daa'i, n naɔ̃ Sara é nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ. Sara kú
à kpɛɛ kuta kpɛɛlɛ èe maa. 11 Ibraĩ kɔ̃n
Sarao zi kṹ̀, Sara è nɔgbɛ̃nɔ pɔ́ kɛ dɔro.
Ben Sara yáa dɔ̀ à bè a swɛ̃̀ guu: 12 Ma zi
kṹ̀, ben ma dii zi kṹ̀ dɔ. Mɛ́ pɔnna yã pì
dɔ̃ dɔɔ́? 13 Ben Dii Ibraĩ là à bè: À kɛ̀ dia
Sara yáa dɔ̀? À bè amɔ kɛ̀ a zi kṹ̀ é fɔ̃ à nɛ́
i dɔɔ́? 14 Yãke ègɔ̃ zĩ'ũmɛro. Zii mɔndaa'i
tó à gurɔɔ kà, mɛ́ mɔ́ n kiia, gbasa Sara
nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ. 15 Ben Sara lɛ́ sɛ̀ à bè ée yáa
dɔro, zaakɛ vĩa à kṹ̀. Ben Dii bè: É'e, n
yáa dɔ̀.

Ibraĩ aduakɛna Sɔdɔmunɛ

16 Kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔ fɛ̀ɛ, Ibraĩ gàa à zɛńnɛ,
ben aɔ̃ Sɔdɔmu kpaa gwà. 17 Ben Dii bè:
Mɛ́ yã kɛ̀ má yezi mà kɛɛ utɛ Ibraĩnɛro.
18 À boriinɔ égɔ̃ bíta aɔ̃égɔ̃ gbãa vĩ. An-
duna bori píngi é aubarika e à gãzĩmɛ.
19 Zaakɛ ma à sɛ̀ lɛ à o a nɛ́nɔnɛ kɔ̃n a
boriinɔ a gbɛra aɔ̃gɔ̃ ma yã kũna aɔ̃ yã
maa zɛ́dee kɛ, lɛ mà yã kɛ̀ ma à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ
kɛnɛ. 20 Ben Dii ɛ̀ara à bè: Yã kɛ̀ wèe oo
Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao musu pari, ń du-
run gɛ̃̀ ɔla. 21 Mɛ́ gá gwe sa mà gwa, tó
yã kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ zaa lán má mà nà. Tó aɔ̃ɔ
dɛ lɛ sɔ̃ro, mɛ́ dɔ̃.

22 Kɛ̀ ń gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ dà zɛ́n aɔ̃ɔe
gaa Sɔdɔmu, ben Dii gɔ̃̀ kɔ̃n Ibraĩo gwe.
23 Ben Ibraĩ sɔ̃̀zi à bè: Nɛ́ gbɛ̃ maaanɔ
wara lɛdo kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔn yɔ́? 24 Tó
gbɛ̃ maaanɔɔ kú wɛ́tɛ pì guu aɔ̃ kà gɔ̃ɔn
baplaa akuri, nɛ́ ń waran yɔ́? Nɛ́ sùu kɛ
wɛ́tɛ pìo gbɛ̃ maa gɔ̃ɔn baplaa akuri pìnɔ
yãnziroo? 25 Ǹ sùu kɛ! Ǹton kɛ lɛro. Ǹton
gbɛ̃ maaanɔ dɛdɛ lɛdo kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔro,
zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃nkɔ̃ro. Ǹ sùu kɛ! Ǹton kɛ
lɛro. Mmɔn kɛ̀ ń dɛ anduna píngi yãk-
paɛkɛri ũ, nɛ́ yã kɛ a zɛ́aroo? 26 Ben Dii
bè: Tó ma gbɛ̃ maaanɔ è Sɔdɔmu gɔ̃ɔn
baplaa akuri, mɛ́ sùu kɛ wɛ́tɛ pìo ń yãnzi.
27 Ben Ibraĩ ɛ̀ara à bè dɔ: Mamɔma kɛ̀
má dɛ bùsuti kɔ̃n túbuo ũ, ǹ gaafaa kɛmɛ

mà yã onnɛ, Dii. 28 Tó gɔ̃ɔn sɔɔroo kɛ̀sã
gɔ̃ɔn baplaa akuri pì guu, gɔ̃ɔn sɔɔroo
pìnɔ yãnzi né wɛ́tɛ pì kaatɛɔ́? Ben Dii bè:
Tó ma gbɛ̃ maaanɔ è gɔ̃ɔn baplaa asɔɔro,
mɛ́ wɛ́tɛ pì kaatɛro. 29 Ben Ibraĩ kpɛ́ èe
yã oonɛ à bè: Tó gbɛ̃ maaanɔ kà baplaa
sɔ̃ nɛ́? Ben Dii bè: Mɛ́ yãke kɛro gɔ̃ɔn
baplaaa pìnɔ yãnzi. 30 Ben à bè: Dii, n
yã nna! Ǹton pɔ fɛ̃ro, má yezi mà yã o
dɔ. Tó gbɛ̃ maaanɔ kà baaakuri sɔ̃ nɛ́?
À wèàla à bè: Tó ma gbɛ̃ maaanɔ è aɔ̃
kà gɔ̃ɔn baaakuri, mɛ́ yãke kɛro. 31 Ben
à bè: Ǹ gaafaa kɛmɛ dɔ Dii, mà yã onnɛ.
Tó gbɛ̃ maaanɔ kà gɔ̃ɔn baroo sɔ̃ nɛ́? À
wèàla à bè: Mɛ́ wɛ́tɛ pì kaatɛro gɔ̃ɔn ba-
roo pìnɔ yãnzi. 32 Ben à bè: Dii, ǹton pɔ
fɛ̃ro, yã kɛ̀kii baasi mɛ́ yã o dɔro. Tó gbɛ̃
maaanɔ kà gɔ̃ɔn kuri sɔ̃ nɛ́? À wèàla à bè:
Mɛ́ wɛ́tɛ pì kaatɛro gɔ̃ɔn kuri pìnɔ yãnzi.
33 Kɛ̀ Dii yã ò Ibraĩnɛ à yã̀a, à gɛ̃̀ zɛ́la, ben
Ibraĩ ɛ̀ara à tà bɛ.

Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao kaatɛna

19 Kɛ̀ malaika gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ
kà Sɔdɔmu uusiɛ, Lutu vɛ̃ɛna
Sɔdɔmu bĩi kpɛɛlɛ. Kɛ̀ à ń é, à fɛ̀ɛ à gàa à
dàńlɛ à kùɛńnɛ à dàɛ a puua 2 à bè: Ma di-
inɔ, a yã nna! À mɔ́ à gá pita mamɔma a
zɔ̀bleri bɛ. À zú o à i kɛ̀, zia kɔngɔ idɛ'idɛ
é da zɛ́n. Aɔ̃ bè: Auo, wé i gãalɛmɛ. 3 Lutu
nàkɔ̃rɛḿma maamaa, ben aɔ̃ gɛ̃̀ à kpɛ́n.
À ń yàari kɛ̀ maamaa à masa kɛ̀ńnɛ, ben
aɔ̃ɔ sò.
4 Ai aɔ̃gɔ̃ gá daɛ, Sɔdɔmudeenɔ lìga
Lutu kpɛ́zi. Wɛ́tɛ pì gɔ̃gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a gwe
mámmam, gɔ̃kparɛnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ ń
píngi. 5 Aɔ̃ lɛ́ zù Lutuzi wà bè: Gɔ̃gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ pìta n bɛ uusiɛanɔɔ kú máa? Ǹ
bɔɛńyowe, wà pãpãa kɛńyo. 6 Lutu bɔ̀
à zɛ̀ kpɛɛlɛ ń kiia, à gbà tàta kpɛɛo 7 à
bè: O'o ma gbɛ̃nɔ, àton yã zaaa kɛro.
8 Má nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa kɛ̀ aɔ̃ɔ gɔ̃gbɛ̃
dɔ̃ro, mɛ́ ń bɔɛare. Lán á yezi nà à kɛńyo,
mɔde àton yãke kɛ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀kiinɔnɛro, za-
akɛ aɔ̃ pìta ma bɛmɛ. 9 Aɔ̃ bènɛ: Ǹ guwe
gwe! Ben aɔ̃ bè dɔ: Gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ gbɛ̃ zĩ̀tɔmɛ,
ben à yezi à kɛ wa yãkpaɛkɛri ũ. Wé
yã zaaa kɛnnɛ dɛ ń pɔ́la. Ben aɔ̃ kùsia
gbãaao, aɔ̃ɔe mɔɔ kpɛ́ gbà gboro. 10 Ben
gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ ɔ bɔ̀ wà Lutu kũ̀ aɔ̃ gɛ̃̀o
kpɛ́n, ben aɔ̃ zɛ́ tàta. 11 Aɔ̃ɔ tò vĩ̀a gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kpɛɛlɛnɔ kũ̀ ń píngi nɛ́ féte
gbɛ̃nsi, ben aɔ̃ɔe kpɛ́ gbà wɛtɛɛ ai aɔ̃
kpàsa. 12 Gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ bè Lutunɛ: Dé
ń vĩ kɛ̀ dɔɔ? Nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ, nɛ́nɔgbɛ̃nɔ, n nɛ́
anzurenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ n gbɛ̃ ũunɔ
wɛ́tɛ guu ń píngi. Ǹ bɔɛńyo, 13 zaakɛ wa
mɔ wà gura kɛ̀ kaatɛmɛ. Yã zaaa kɛ̀ wèe
oo wɛ́tɛ pì deenɔ musu gɛ̃̀ Dii swãn, ben
à wa zĩ wà wɛ́tɛ pì kaatɛ. 14 Lutu bɔ̀ à gàa
à ò a nɛ́nɔ anzurenɔnɛ à bè: À fɛɛ wà bɔɛ,
zaakɛ Dii é wɛ́tɛ kɛ̀ pì kaatɛ tiamɛ. Ben
aɔ̃ɔe daa èe fàadi boomɛ.
15 Kɛ̀ guu dɔ̀ malaika pìnɔ nàkɔ̃rɛ Lutua
wà bè: Ǹ fɛɛ ǹ n naɔ̃ kɔ̃n n nɛ́nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn
plaaa kɛ̀nɔ sɛ́ɛ ǹ bɔɛńyo kɛ̀, lɛ ǹton ga
wɛ́tɛ pì kaatɛna guuro yãnzi. 16 Kɛ̀ Lutu e
seka kɛɛ, Dii à wɛ̃nda bò, ben gɔ̃ɔn plaaa
pìnɔ à kũ̀ a ɔɔa kɔ̃n à naɔ̃o kɔ̃n à nɛ́nɔgbɛ̃
gɔ̃ɔn plaaanɔ, aɔ̃ bɔ̀ɛńyo wɛ́tɛ kpɛɛ. 17 Kɛ̀
aɔ̃ bɔ̀ɛńyo lɛ, ben malaika pìnɔ doke bè
Lutunɛ: Ǹ bàa lɛ́ ǹ n zĩnda mì sí. Ǹton
kpɛɛ gwaro. Ǹton zɛ guzurɛ pì guuro.
Ǹ bàa lɛ́ ǹ mì pɛ́ kpiiinɔa lɛ ǹton garo
yãnzi. 18 Ben à bèńnɛ: Auo ma dii! N yã
nna! 19 Mamɔma n zɔ̀bleri ma n pɔnnaa
è, n gbɛ̃kɛɛ kɛ̀mɛ maamaa, n ma mì sì.
Mɔde mɛ́ fɔ̃ mà bàa lɛ́ mà kpiii pìnɔ kii
lero. Ai màgɔ̃ gá ká gwe, kaatɛna pì é
ma le mà ga. 20 Ǹ lakutu ke gwa kãaa.
Lán à kĩi nà, mɛ́ fɔ̃ mà bàa lɛ́ mà gá gwe.
Lakutu nɛ́ngomɛ sɔ̃. Ǹ tó mà bàa sí mà tá
gwe, mɛ́gɔ̃ aafia. Asa à nɛ́ngoroo? 21 Ben
à bènɛ: Ma n gba zɛ́, mɛ́ lakutu kɛ̀ nɛ́ɛ oo
pì kaatɛro. 22 Ǹ bàa lɛ́ ǹ tá gwe kpakpaa,
zaakɛ mɛ́ yãke kɛ gĩaro ai ǹ gá káo gwe.
Beee yãnzin wà tɔ́ kpà lakutu pìnɛ Zoa.
23 Kɛ̀ Lutu Zoa lè, ɔfãntɛ̃ e fɛɛɛ, 24 ben
Dii tò tɛ́ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o bɔ̀ musu à kà
Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔraola. 25 À wɛ́tɛ pìnɔ
kàatɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔ kɔ̃n guzurɛ pìo kɔ̃n línɔ

kɔ̃n sɛ̃̀nɔ píngi. 26 Kɛ̀ Lutu naɔ̃ a kpɛɛ
gwà, ben à lì à gɔ̃̀ zɛna wisi gbɛ̀ ũ.
27 Kɛ̀ guu dɔ̀, Ibraĩ fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à
gàa guu kɛ̀ à kún yã kɔ̃n Diio pìn. 28 Kɛ̀
à Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao kpaa gwà kɔ̃n
guzurɛ pìo píngi, à è tésukpɛ e fɛɛɛ tɔɔtɛ
lán mɔ̀datɛ tésukpɛ bà. 29 Lɛmɛ kɛ̀ Luda
guzurɛ kɛ̀ Lutu kún wɛ́tɛnɔ kàatɛ lɛ, Ibraĩ
yã dɔ̀n, ben à Lutu bɔ̀ wɛ́tɛ kɛ̀ à kàatɛ
pìnɔ guu.

Lutu boriinɔ

30 Kɛ̀ Lutu bɔ̀ Zoa, à gàa à vɛ̃̀ɛ kpiiinɔ tɛ́
kɔ̃n a nɛ́nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ, kɛ̀ à kuuna
Zoa vĩa vĩ yãnzi. Ben à gɔ̃̀ kú gbɛ̀wɛɛn
kɔ̃n a nɛ́nɔgbɛ̃ pìnɔ. 31 Ben Yɔ̃ɔ bè Bãanɛ:
Wa de zi kũ̀, ben gɔ̃gbɛ̃ kee kú bùsun
à daɛwao lán wè kɛ nàro. 32 Ǹ mɔ́ wà
wɛ̃ɛ kákanɛ wé daɛo, lɛ wàgɔ̃ wa borii
e à gãzĩ. 33 Gwãavĩ beeea aɔ̃ wɛ̃ɛ kàkanɛ,
ben Yɔ̃ɔ gàa à dàɛo. Lutu e dɔ̃ gurɔɔ kɛ̀ à
dàɛao ke gurɔɔ kɛ̀ à fɛ̀ɛro.
34 Kɛ̀ guu dɔ̀ Yɔ̃ɔ bè Bãanɛ: Ma daɛ kɔ̃n
ma deo gĩa. Wà wɛ̃ɛ kákanɛ uusiɛa dɔ,
nɛ́ gá ǹ daɛo, lɛ wàgɔ̃ wa borii ee à gãzĩ.
35 Gwãavĩ beeea dɔ aɔ̃ wɛ̃ɛ kàkanɛ, ben
Bãa gàa à dàɛo. Lutu e dɔ̃ gurɔɔ kɛ̀ à
dàɛao ke gurɔɔ kɛ̀ à fɛ̀ɛro. 36 Lɛmɛ Lutu
nɛ́nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔɔ kɛ̀ lɛ wà nɔ̀
sìo. 37 Yɔ̃ɔ nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben à tɔ́ kpànɛ
Mɔabu. Àmbe Mɔabu borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu ai
gbãanɔ dezi káaku ũ. 38 Bãa nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ
se, ben à tɔ́ kpànɛ Bɛnami. Àmbe Amɔni
borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu ai gbãanɔ dezi káaku ũ.

Ibraĩ kɔ̃n Abimɛlɛkio

20 Ben Ibraĩ fɛ̀ɛ gwe à gàa Nɛgɛvi
bùsun Kadɛsi kɔ̃n Suruo dagura.
Kɛ̀ à gàa à vɛ̃̀ɛ Gera, 2 à bè a naɔ̃ Sara nɛ́
a dãremɛ, ben Gera kí Abimɛlɛki gbɛ̃ zĩ̀ à
à sɛ̀ à sùo. 3 Ben Luda bɔ̀ à mɔ̀ Abimɛlɛk-
izi nanaa guu gwãavĩ à bènɛ: Nɛ́ ga nɔɔ
kɛ̀ ń sɛ̀ pì yãnzi, zaakɛ nɔzãreemɛ. 4 À mɔ̀
à lè Abimɛlɛki e daɛo kɔ̀ro, ben à bè: Dii,
nɛ́ borii kɛ̀ aɔ̃ɔe yãke kɛroonɔ dɛdɛn yɔ́?
5 Àmbe à bèmɛ a dãrenloo? Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃
bè a dãgɔ̃mɛ. Ma yã kɛ̀ a zɛ́amɛ, má taari
vĩro. 6 Ben Luda bènɛ nanaa pì guu: Eè,
má dɔ̃ kɛ̀ n yã kɛ̀ a zɛ́amɛ. Beee yãnzi ma
kpannɛ ǹton durun kɛmɛro, mɛ́ɛ we n ɔ
kɛ̀ nɔgbɛ̃ pìaro. 7 Tia sa, à gɔ̃gbɛ̃ pì nɔɔ
kpáa, zaakɛ annabimɛ. Eé adua kɛnnɛ lɛ
ǹ gɔ̃ aafia. Tó nɛ́ɛ à nɔɔ pì kpáa sɔ̃ro, ǹgɔ̃
dɔ̃ kɛ̀ n gamɛ, mpi kɔ̃n n gbɛ̃nɔ a píngi.
8 Ben Abimɛlɛki fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à a
gbɛ̃nɔ sìsi à yã pì tɔ̃kɛ̃̀nnɛ ń píngi, ben vĩa
ń kũ maamaa. 9 Ben Abimɛlɛki Ibraĩ sìsi
à bènɛ: Bɔ́yãnzi ń kɛ̀we lɛzi? Bɔ́ taarin má
kɛ̀nnɛ gbasa ń tò ma gɔ̃ durundee ũ kɔ̃n
ma bùsuo? N yã kɛ̀ dɛ wà kɛroo kɛ̀mɛ.
10 Bɔ́ laasuu ń lɛ̀ gbasa n yã pì kɛ̀? 11 Ibraĩ
wèàla à bè: Mɛ́ɛ daa yã gbɛ̃kee Luda vĩa
vĩ bùsu kɛ̀kii guuro, weé ma dɛ ma naɔ̃
yãnzimɛ. 12 Beee gbɛra nɔgbɛ̃ pì nɛ́ ma
dãremɛ yãpura. Wa de dɔ̃nkɔ̃mɛ, baade
kɔ̃n a dao, ben à gɔ̃̀ ma nɔɔ ũ. 13 Kɛ̀ Luda
ma bɔ ma de bɛ yã, mɛ́ɛ likɔ̃aa zɔ̃ɔ, ben
ma bè ma nɔɔ pìnɛ guu kɛ̀ wé gán píngi,
à gbɛ̃kɛɛ kɛmɛ àgae be a dãgɔ̃n ma ũ.
14 Ben Abimɛlɛki mɔ̀ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n zùnɔ
kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ à
kpà Ibraĩa, ben à à naɔ̃ sɔ̀kpanɛ. 15 Ben
Abimɛlɛki bè: Ma bùsun yè, ǹ vɛ̃ɛ guu kɛ̀
ń yezin. 16 Ben à bè Saranɛ: Ma kondogi
ɔɔ bɔrɔ doo kpà n dãgɔ̃a agbaakpabɔ ũ,
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnyonɔ dɔ̃ ń píngi kɛ̀ nɛ́ɛ
taari kɛro. 17 Ben Ibraĩ wɛ́ɛ kɛ̀ Ludaa, ben
Luda Abimɛlɛki gbà aafia kɔ̃n à naɔ̃o kɔ̃n
à nɔ yìgisainɔ, lɛ aɔ̃ nɛ́ i, 18 zaakɛ Dii tò
Abimɛlɛki bɛ nɔgbɛ̃nɔ pãa kũ̀ yã Ibraĩ naɔ̃
yã musu.

Isaaku ina

21 Dii aubarika dà Saragu lán à ò nà,
à kɛ̀nɛ lán à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ nà. 2 Ben à
nɔ̀ sì à nɛ́ ì kɔ̃n Ibraĩo gɔ̃gbɛ̃ ũ à zikũ
guu gurɔɔ kɛ̀ Luda dìɛnɛa. 3 Ibraĩ tɔ́ kpà
nɛ́ pìnɛ Isaaku. 4 À bãngu kɛ̀nɛ à gurɔ
sɔraagɔ̃dee zĩ lán Ludaa dìɛnɛ nà. 5 À kà
wɛ̃̀ basɔɔro a nɛ́ pì igurɔ. 6 Ben Sara bè:
Luda yáadɔziyã kɛ̀mɛ, gbɛ̃ kɛ̀ mà píngi
é yáa dɔmao. 7 À bè dɔ: Weé we wà be

Ibraĩnɛ yã mɛ́ gɔ̃ nɛ́dandee ũɔ́? Àɛ ma
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ìo a zikũ guu.
8 Kɛ̀ nɛ́ pì bíta kũ̀ à kɛ̃̀ yɔ̃a, ben Ibraĩ à
kɛ̃na yɔ̃a pɔnnaa kɛ̀. 9 Sara è nɛ́ kɛ̀ Igip-
iti nɔgbɛ̃ Agyara ì kɔ̃n Ibraĩo ègɔ̃ Isaaku
yáa dɔɔmɛ, 10 ben à bè Ibraĩnɛ: Ǹ pɛ́ zɔ̀
pìa kɔ̃n a nɛ́o, zaakɛ zɔ̀ nɛ́ pì é túbi ble
kɔ̃n ma nɛ́ Isaakuoro. 11 Yã pì Ibraĩ pɔɔ
yàka maamaa, zaakɛ à nɛ́mɛ, 12 ben Luda
bènɛ: Ǹton tó n nɔ̀sɛ yaka n nɛ́ kɔ̃n n
nɔgbɛ̃ zĩkɛri pìo yã musuro. Yã kɛ̀ Sara
e oonnɛ píngi ǹ ma, zaakɛ Isaaku bori-
inɔn weégae beńnɛ n boriinɔ ũ. 13 Mɛ́ tó
zɔ̀ nɛ́ pì borii kɛ se, zaakɛ n nɛ́mɛ. 14 Ben
Ibraĩ fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à pɔ́blee sɛ̀ kɔ̃n í
tùuo à kpà Agyaraa. À dìnɛ, ben à à nɛ́
kpàa dɔ. À à gbàrɛ, ben à gàa èe likɔ̃aa
zɔ̃ɔ Bɛsɛba gbáan. 15 Kɛ̀ í yȁamma, à gɔ̃k-
parɛ pì tò lí gbáru, 16 ben à gàa à vɛ̃̀ɛ aɛ
kàzulɛɛki zã̀ lɛ́n, zaakɛ à bè á yezi à a nɛ́
gana ero. Kɛ̀ à gàa à vɛ̃̀ɛ kãa lɛ, ben à nà
ɔ́ɔdɔnaa.
17 Luda gɔ̃kparɛ pì ɔ́ɔ dɔɔ mà, ben Luda
Malaika lɛ́ zù Agyarazi zaa musu à bè: Bɔ́
bé à n lee Agyara? Ǹton vĩa kɛro, zaakɛ
Luda nɛ́ pì ɔ́ɔ dɔɔ mà guu kɛ̀ à kún. 18 Ǹ
fɛɛ ǹ n nɛ́ pì sɛ́ ǹ à kũ a ɔɔa, zaakɛ mɛ́ tó
à gɔ̃ bori ìsi ũ. 19 Luda nɔgbɛ̃ pì wɛ́ɛ kɛ̃̀nɛ,
ben à lɔ̀gɔ è. À gàa à í tɔ̀ a tùu pa, ben à
mɔ̀ à kpà a nɛ́ pìa à mì.
20 Ludaa kú kɔ̃n nɛ́ pìo ai à ìsi kũ̀. Ègɔ̃
kú gbáan, ben à gɔ̃̀ tofekari ũ. 21 Gurɔɔ
kɛ̀ à kú Parani gbáa pì guun à da Igipiti
bùsu nɔɔ sɛ̀nɛ.

Ibraĩ kɔ̃n Abimɛlɛkio lɛdolɛkɛna

22 Gurɔ beeea Abimɛlɛki kɔ̃n a
zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi Fikɔluo gàa Ibraĩ kiia
aɔ̃ bènɛ: Ludaa kúnyo yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ
guu píngi. 23 Ǹ la damɛ kɛ̀ gɔ̃ɔ ǹ sí
kɔ̃n Ludao kɛ̀ nɛ́ bɔ ma kpɛɛro ke ma
nɛ́nɔ ke ma boriinɔ. Lán ma gbɛ̃kɛɛ
kɛ̀nnɛ nà, ǹ kɛmɛ lɛ kɔ̃n bùsu kɛ̀ ń
kú à guu gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũuo. 24 Ben Ibraĩ
bènɛ: Ma la dànnɛ. 25 Ben Ibraĩ lɔ̀gɔ
kɛ̀ Abimɛlɛki gbɛ̃nɔ sìa yã sɛ̀ɛ à sìnnɛ.
26 Abimɛlɛki bè: Má gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã beee
kɛ̀nɔ dɔ̃ro, nɛ́ɛ omɛ yãro, gbȁan má
mà. 27 Ben Ibraĩ sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kũ̀ à
kpà Abimɛlɛkia, ben aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃o.
28 Ben Ibraĩ sãnunu mɛ̀n swɛɛplaaanɔ
bɔ̀ à kàɛ ńdona. 29 Abimɛlɛki à là à bè:
Sã mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ n ń káɛ ńdona
pìnɔ yã dɛ diamɛ? 30 Ben à wèàla à bè:
Ǹ sã mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ sí sèeda ũ kɛ̀
mámbe ma lɔ̀gɔ pì yɔ̃̀. 31 Beee yãnzi wà
tɔ́ kpà guu pìnɛ Bɛsɛba, zaakɛ gwen aɔ̃
la dànkɔ̃nɛ. 32 Lɛn aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ Bɛsɛba
lɛ, ben Abimɛlɛki kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi
Fikɔluo lìara wà tà Filisitininɔ bùsun.
33 Ibraĩ sãma lí tɔ̃̀ Bɛsɛba, ben à Dii Luda
Gurɔpingide sìsi gwe. 34 Ben à gurɔplaa
kɛ̀ Filisitininɔ bùsu pì guu.

Isaaku kpana sa'opɔ ũ

22 Beee gbɛra Luda Ibraĩ yɔ̃̀ à gwà
à bènɛ: Ibraĩ! Ben à wèàla à bè:
Maɛ kɛ̀! 2 Ben Luda bènɛ: Ǹ n nɛ́ mɛ̀n doo
kɛ̀ ń yezi Isaaku sɛ́ ǹ gáo Mɔria bùsun, ǹ
sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ oo kpiii kɛ̀ mɛ́
onnɛɛa. 3 Kɛ̀ à fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à gàari yì
a zaakinɛ, ben à a zĩkɛrinɔ sɛ̀ gɔ̃ɔn plaa
kɔ̃n a nɛ́ Isaaku pìo. À sa'oyaka pàra, ben
à dà zɛ́n, èe gaa guu kɛ̀ Ludaa ònɛn. 4 À
gurɔ aagɔ̃dee zĩ kɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀, à guu pì è
kãa. 5 Ben à bè a zĩkɛri pìnɔnɛ: À gɔ̃ kɔ̃n
zaakio kɛ̀. Mapi kɔ̃n gɔ̃kparɛ kɛ̀o wɛ́ gá
aɛ wà dɔnzi kɛ Ludanɛ, wɛ́ liara wà su
wà a le kɛ̀. 6 Ibraĩ sa'oyaka sɛ̀ à dì a nɛ́
pìnɛ, ben à tɛ́ kũna kɔ̃n fɛ̃ɛo, aɔ̃ɔe gaa
lɛdo. 7 Ben Isaaku yã ò a denɛ à bè: Baa!
À wèàla à bè: Bɔ́mɛɛ nɛ́? Ben à bènɛ: Wá
tɛ́ kũna kɔ̃n yàkao, sãnɛ bɔ̀rɔ kɛ̀ wɛ́ ká
tɛ́n à tɛ́ kũ kú mámɛ? 8 Ben Ibraĩ bè: Ma
nɛ́, Luda bé eé sa'osã kpá. Ben aɔ̃ɔ tɛ́kɔ̃zi
wèe gaa. 9 Kɛ̀ aɔ̃ kà guu kɛ̀ Ludaa ònɛn, à
sa'okii bò gwe à yàka kpàkpaàla, ben à a
nɛ́ pì yì à dà yàka pìla sa'okii musu. 10 Kɛ̀
à fɛ̃ɛ sɛ̀ à ɔ bɔ̀ lɛ à a nɛ́ pì kòto kpá, 11 ben
Dii Malaika lɛ́ zùzi zaa musu à bè: Ibraĩ!
Ibraĩ! À wèàla à bè: Maɛ kɛ̀! 12 Ben à bè:
Ǹton ɔ na nɛ́ pìaro ǹton yãke kɛnɛro. Má

dɔ̃ sa kɛ̀ ń ma vĩa vĩ, nɛ́ɛ gímɛ kɔ̃n n nɛ́
mɛ̀n doooro. 13 Ibraĩ wɛ́ɛ sɛ̀, ben à sãkaro
è líwakaa kà à kobazi. Ben à gàa à à kũ̀
à sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à tɛ́ kũ òo a nɛ́ gɛ̃ɛ
ũ. 14 Ben à tɔ́ kpà guu pìnɛ Diiékpa, ben
wègɔ̃ oo ai kɔ̃n a gbã̀ao wè be: Dii é kpá
a kpiii musu.
15 Dii Malaika ɛ̀ara à lɛ́ zù Ibraĩzi zaa
musu dɔ 16 à bè: Mamɔma Dii má sì kɔ̃n
ma kuunao ma bè, lán n yã pì kɛ̀ nà, nɛ́ɛ
gí kɔ̃n n nɛ́ mɛ̀n doooro, 17 mɛ́ aubarika
dangu mà n borii kaarannɛ lán sɔsɔnɛnɔ
bà, aɔ̃égɔ̃ pari lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà.
N boriinɔ égɔ̃ gbãa vĩ n ibɛɛnɔa. 18 Mɛ́
aubarika da anduna bori píngin n borii
gãzĩ, kɛ̀ n ma yã mà yãnzi.
19 Kɛ̀ Ibraĩ lìara à sù a zĩkɛrinɔ kiia, aɔ̃
fɛ̀ɛ wà tà Bɛsɛba, ben à gurɔplaa kɛ̀ gwe.
20 Beee gbɛra wà ò Ibraĩnɛ wà bè: N
vĩ̀i Nao naɔ̃ Milika nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì. 21 À
daudu tɔ́n Uzu. À dãaronɔ tɔ́n yɛ̀: Buzu,
Aramu de Kɛmuɛli, 22 Kɛsɛdi, Azo, Pili-
dasa, Yidilafa kɔ̃n Bɛtuɛlio. 23 Bɛtuɛli pì
bé à Rɛbɛka ì. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn sɔraagɔ̃ɔ kɛ̀
Milika ì kɔ̃n Ibraĩ vĩ̀i Naon gwe. 24 À nɔ
yìgisai Ruma nɛ́nɔ tɔ́n yɛ̀: Teba, Gaamu,
Tasa kɔ̃n Maakao.

Sara gana

23 Sara kɛ̀ wɛ̃̀ basweedo awɛɛswɛɛ-
plaa, 2 gbasa à gà zaa Kiriataba
kɛ̀ wè be tia Ɛblɔnu, Kanaa bùsun. Ben
Ibraĩ à sósobi kɛ̀ à ɔ́ɔ dɔ̀ à gana yã musu.
3 Kɛ̀ à gù a naɔ̃ gɛ̀ kiia, à gàa à bè Iti bori-
inɔnɛ: 4 Nibɔ kɔ̃n gbɛ̃ zĩ̀tɔon ma ũ a tɛ́. À
tɔɔtɛ yáma gɛ̀vĩikii ũ mà gɛ̀ vĩin. 5 Ben Iti
boriinɔ bènɛ: 6 Maree, ǹ wa yã ma. Luda
gbɛ̃ aubarikadeen n ũ wa tɛ́. Ǹ n gɛ̀ vĩi
gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ kènnɛ maaa guu. Wa gbɛ̃ke é
n tɛ̃ gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ nɛ́ n gɛ̀ vĩi à guuro. 7 Ben
Ibraĩ fɛ̀ɛ à kùɛ bùsu pì deenɔnɛ 8 à bɛ̀ńnɛ:
À ma yã ma, tó a we mà a gɛ̀ vĩi kɛ̀. À wɛ́ɛ
kɛmɛ Zoa nɛ́ Ɛflɔnua 9 à Makpɛla gbɛ̀wɛɛ
kɛ̀ kú à bú lɛ́zi yá ma à ɔɔa, eé gɔ̃ ma
gɛ̀vĩikii ũ a bùsun.
10 Ɛflɔnu vɛ̃ɛna ń tɛ́ a wɛ́tɛ bĩilɛn gwe,
ben à ò Ibraĩnɛ Itinɔ wáa ń píngi à bè:
11 Auo mare, ǹ ma yã ma. Ma n gba bu-
raa pì kɔ̃n gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ kú gweeo. Ma n gba
ma gbɛ̃nɔ wáa. Ma n gbamɛ, lɛ ǹ n gɛ̀
vĩin. 12 Ibraĩ kùɛ bùsu pì deenɔnɛ, 13 ben
à bè Ɛflɔnunɛ ń píngi wáa: Ǹ swã kpá
ǹ ma yã ma. Mɛ́ buraa pì fĩa bonnɛ. Ǹ
ma ɔɔ sí, mɛ́ ma gɛ̀ vĩin. 14 Ben Ɛflɔnu
bènɛ: 15 Maree, ǹ ma yã ma. Tɔɔtɛ kɛ̀ à
ɔɔ kà kondogi wàa plaamɛ, bɔ́n beee ũ
wa dagura? Ǹ n gɛ̀ vĩin. 16 Ibraĩ à yã mà,
ben à kondogi kɛ̀ à ò yɔ̃̀nɛ gbɛ̃nɔ wáa
laatarinɔ zakaa. 17 Lɛmɛ Ɛflɔnu bú kɛ̀ kú
Makpɛla, Mamare saɛ, gɔ̃̀ Ibraĩ pɔ́ ũ lɛ
kɔ̃n gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ kú gweeo kɔ̃n lí kɛ̀ kú
gweenɔ zaa bú pì lɛ́zi píngi. 18 À gɔ̃̀ Ibraĩ
pɔ́ ũ Iti kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ wɛ́tɛ bĩilɛanɔ píngi wáa.
19 Beee gbɛra Ibraĩ a naɔ̃ vĩ̀i Makpɛla
bura gbɛ̀wɛɛ pì guu Mamare kɛ̀ wè be tia
Ɛblɔnu saɛ, Kanaa bùsun. 20 Lɛn bú kɔ̃n
gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ dɛ Itinɔ pɔ́ ũ yãao gɔ̃̀ Ibraĩnɛ
gɛ̀vĩikii ũ lɛ.

Nɔwɛtɛna Isaakunɛ

24 Ibraĩ zi kũ̀ à gurɔɔnɔ kà zã̀, ben
Dii aubarika dàn yã píngi guu.
2 Ben à ò a zɔ̀blerinɔ gbɛ̃nsi kɛ̀ dɛ a pɔ́
píngi yãgɔ̃gɔ̃ri ũunɛ à bè: Ǹ ɔ sɔtɔ ma
gbáda gbáru, 3 mɛ́ tó ǹ sí kɔ̃n Dii musu
kɔ̃n tɔɔtɛo Luda tɔ́o kɛ̀ nɛ́ Kanaa kɛ̀ má
kú ń ténɔ nɔɔ sɛ́ ma nɛ́nɛro. 4 Ǹ gá ma
bɛ bùsun ma danɛnɔ guu, ǹ nɔɔ sɛ́ ma
nɛ́nɛ gwe. 5 Ben à zɔ̀bleri pì à là à bè:
Tó nɔgbɛ̃ pì e we à tɛ̀mazi à sùmao bùsu
kɛ̀kiin sɔ̃ro nɛ́? Mɛ́ gá kɔ̃n n nɛ́o bùsu kɛ̀ n
bɔnn yɔ́? 6 Ibraĩ bènɛ: Ǹ làakari kɛ! Ǹton
gá kɔ̃n ma nɛ́o gwero. 7 Dii Luda Musude
ma bɔ ma de bɛ ma danɛnɔ bùsun, ben
à yã òmɛ à la dà à bè é bùsu kɛ̀kii kpá
ma boriinɔamɛ. Àmbe eé a Malaika zĩ à
dɔnnɛ aɛ. Gwen nɛ́ nɔɔ sɛ́n ma nɛ́nɛ. 8 Tó
nɔgbɛ̃ pì e we à tɛ̀nziro, n bɔ ladana kɛ̀
ń la dàmɛɛ kɛ̀ guu. Ǹton gá gwe kɔ̃n ma
nɛ́oro fá! 9 Ben à zɔ̀bleri pì a ɔɔ sɔ̀tɔ a dii
gbáda gbáru, à la dànɛ yã pì musu.

10 Zɔ̀bleri pì a dii lakuminɔ sɛ̀ mɛ̀n kuri
kɔ̃n a dii auziki bori píngio, ben à fɛ̀ɛ à
gàa Nao bɛ wɛ́tɛ zaa Siria Mɛsɔpɔtamia
bùsun. 11 Kɛ̀ à kà gwe, à tò lakuminɔ
kámma bò lɔ̀gɔ saɛ wɛ́tɛ kpɛɛ. Kɛ̀ uusiɛ
kɛ̀, gurɔɔ kɛ̀ nɔgbɛ̃nɔ è bɔɛ í tɔ́, 12 ben
à adua kɛ̀ à bè: Dii, ma dii Ibraĩ Luda,
ǹ gbɛ̃kɛɛ kɛ ma diinɛ ǹ tó ma tá kɛ nna
uusiɛa. 13 Ǹ gwa, má zɛna lɔ̀gɔ saɛ. Tó
wɛ́tɛ nɔkparɛnɔ bɔ̀ɛ í tɔ́, 14 nɔkparɛ kɛ̀ má
ònɛ à a loo pita à í tɔ́mɛ mà mi, tó à bèmɛ
mà mi, ben à kpà ma lakuminɔa dɔ, ɛ̃ndɛ̃
mɛ́ dɔ̃ kɛ̀ n gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ ma diinɛ, nɔgbɛ̃ kɛ̀
ń dìɛ n zɔ̀bleri Isaaku pɔ́ ũun gwe. 15 Èe
yã pì o à yȁaro, ben Bɛtuɛli nɛ́ Rɛbɛka bɔ̀
kɔ̃n looo dina a gȁn. Bɛtuɛli nɛ́ Ibraĩ vȉi
Nao nɛ́ kɛ̀ à ì kɔ̃n a naɔ̃ Milikaomɛ. 16 Nɛ́
pì maa bensɔ̃ à lɛzimɛ, gɔ̃gbɛ̃ kee e daɛo
zikiro. À mɔ̀ lɔ̀gɔzi, à í tɔ̀ à a loo pà, ben à
lìara èe taa. 17 Ben zɔ̀bleri pì bàa lɛ̀ à gàa
à zɛ́ zɔ̏nɛ à bè: Ǹ ma gba í mà mi, baa
féte. 18 Nɔgbɛ̃ pì bè: Ǹ mi Baa! Ben à a
loo pìta gɔ̃ɔ à í kpàa à mì. 19 Kɛ̀ à í kpàa à
mì à yȁa, à bè: Mɛ́ tɔ́ n lakuminɔnɛ dɔ, aɔ̃
mi ai aɔ̃ kã. 20 Ben à a lo'i kà pɔ́nɔ ímibɔn
gɔ̃ɔ, à lìara à bàa lɛ̀ à gàa à í tɔ́ lɔ̀gɔn, ben
à í tɔ̀ lakuminɔnɛ píngi. 21 Gɔ̃gbɛ̃ pì zɛna
èe à gwaa tíii, lɛ à e à dɔ̃ tó Dii é tó a tá
kɛ nna, ke eé kɛ nnaro. 22 Kɛ̀ lakuminɔ í
mì aɔ̃ yȁa, ben gɔ̃gbɛ̃ pì vura tãnga maaa
dà nɔɔ pìnɛ a yĩa, à vura zãa dànɛ mɛ̀n
plaa. Tãnga pì tìisi kà giramu sɔɔro, zãa
pìnɔ sɔ̃ giramu basɔsɔɔro. 23 Ben à à là à
bè: Ǹ omɛ, dé nɛ́n n ũu? Wé ikii e n de
bɛɔ́? 24 Ben à wèàla à bè: Bɛtuɛli nɛ́n ma
ũ, Milika kɔ̃n Nao dio. 25 Sɛ̃̀ kɔ̃n tàgaao
din wa bɛ, ben ikii kuu dɔ. 26 Ben gɔ̃gbɛ̃
pì kùɛ à dɔnzi kɛ̀ Diinɛ à bè: 27 Dii ma
dii Ibraĩ Luda aubarika vĩ kɛ̀ èe gí gbɛ̃kɛ
kɔ̃n náanɛo yã kɛnɛro yãnzi. Mapi sɔ̃, Dii
dɔ̀mɛ aɛ ma dii danɛnɔ bɛ.

28 Ben nɔkparɛ pì bàa lɛ̀ à gàa à yã pì
tɔ̃kɛ̃̀ a bɛdeenɔnɛ. 29 Rɛbɛka pì dãgɔ̃ vĩ kɛ̀
wè benɛ Labã. À bɔ̀ wɛ́tɛ kpɛɛ kɔ̃n bào
à gàa à gɔ̃gbɛ̃ pì lè lɔ̀gɔ lɛ́a, 30 zaakɛ à
è a dãre tãnga kɔ̃n zãao dana, ben à yã
kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì ònɛ mà. Kɛ̀ à gàa à à lè kɔ̃n
lakuminɔ lɔ̀gɔ lɛ́a, 31 à bè: Ǹ mɔ́ mmɔn
kɛ̀ Dii aubarika dàngu! À kɛ̀ dia ń zɛna
wɛ́tɛ kpɛɛ? Ma kpɛ́ kɛ̀kɛnnɛ kɔ̃n laku-
minɔ bàdɔkiio. 32 Gɔ̃gbɛ̃ pì gɛ̏ ua, ben
Labã lakuminɔ asoo pòro à sɛ̏la kori kɔ̃n
tàgaao kpàḿma à í kpà gɔ̃gbɛ̃ pìa à a gbá
pípio kɔ̃n à gbɛ̃nɔ ń píngi.

33 Wà pɔ́blee dìɛnɛ, ben à bè: Mɛ́ pɔ́ ble
gĩaro ai mà yã kɛ̀ ma mɔɔ o. Ben Labã
bè: Ǹ o. 34 Ben à bè: Ibraĩ zɔ̀blerin ma
ũ. 35 Dii aubarika kɛ̀ ma diinɛ maamaa,
ben à gɔ̏ auzikidee ũ. À à gbà sãanɔ kɔ̃n
zùnɔ kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao kɔ̃n gɔ̃g-
bɛ̃ zĩkɛrinɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ kɔ̃n laku-
minɔ kɔ̃n zaakinɔ. 36 Ma dii pì naɔ̃ Sara
nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ a zikũ guu, ben ma dii pɔ́
kɛ̀ à vĩi kpà nɛ́ pìa píngi. 37 Ma dii tò ma
la dà, zaakɛ à bè màton Kanaa kɛ̀ à kú
ń ténɔ nɔɔ sɛ́ a nɛ́nɛro. 38 À bè mà gá a
de bɛ a borii guu mà nɔɔ sɛ́ a nɛ́nɛ gwe.
39 Ben ma a dii là ma bè, tó nɔgbɛ̃ pì e
we à témazi sɔ̃ro nɛ́? 40 À wèmala à bè,
Dii kɛ̀ a táa òo bé eé a Malaika zĩ à gá
zɛmɛ, lɛ ma tá kɛ nna, mɛ́ nɔɔ sɛ́ a nɛ́nɛ
a de bɛ danɛnɔ tɛ́. 41 À bè tó ma gaa a
borii kiia, tó wèe wero, mɛ́ bɔ ladana kɛ̀
má la dàaree guu. 42 Kɛ̀ ma ka lɔ̀gɔ kiia
gbȁa ma bè: Dii, ma dii Ibraĩ Luda, tó n
we, ǹ tó ma tá kɛ nna. 43 Má kú lɔ̀gɔ lɛ́a.
Nɔkparɛ kɛ̀ mɔ̀ í tɔ́, ben ma bènɛ à ma
gba í féte mà mi, 44 tó à bè mà mi, ben à
tɔ̀ ma lakuminɔnɛ dɔ, mɛ́ dɔ̃ kɛ̀ nɔkparɛ
kɛ̀ ń dìɛ à kɛ ma dii nɛ́ pɔ́ ũun gwe. 45 Ai
màgɔ̃ yã pì o ma nɔ̀sɛ guu mà yãa, ben
Rɛbɛka bɔ̀ kɔ̃n looo dina a gȁn à mɔ̀ lɔ̀gɔ
lɛ́a à í tɔ̀. Ben ma bènɛ à ma gba í mà mi.
46 À a loo pìta gɔ̃ɔ, à bè mà mi, é kpá ma
lakuminɔa dɔ. Kɛ̀ má mì, ben à kpà ma
lakuminɔa. 47 Ben ma à là, dé nɛ́n à ũu?
À bè Bɛtuɛli nɛ́n a ũ, Milika kɔ̃n Nao dio.
Ben ma tãnga dànɛ a yĩa, ma zãa dànɛ a
ɔɔnɔa. 48 Ben ma kuɛ ma dɔnzi kɛ̀ Dii ma
dii Ibraĩ Ludanɛ ma sáabu kpàa, zaakɛ à
dɔ̀mɛ aɛ zɛ́ maaa guu, lɛ mà a dii vȉi dio
sɛ́ à nɛ́nɛ. 49 Tia sa tó é we à gbɛ̃kɛ kɔ̃n

náanɛo yã kɛ ma diinɛ, à omɛ. Tó ée we
sɔ̃ro, à omɛ, mɛ́ gá gu pãndea. 50 Labã
kɔ̃n Bɛtuɛlio wèàla wà bè: Yã pì bɔ̀ Dii
kiiamɛ, wá yãke ona vĩro, à maaa ke à
zaaa. 51 Rɛbɛkan yɛ̀, ǹ à sɛ́ ǹ táo, à gɔ̃ n
dii nɛ́ naɔ̃ ũ lán Dii ò nà. 52 Kɛ̀ Ibraĩ zɔ̀b-
leri pì ń yã mà, à dàɛ tɔɔtɛ Diinɛ. 53 Ben
à zãblebɔ kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n kondogio kɔ̃n vu-
rao kɔ̃n pɔ́kãsãanɔ bɔ̀ɛ à kpà Rɛbɛkaa. À
à vĩ̀i kɔ̃n à dao gbà pɔ́ ɔɔdeenɔ dɔ. 54 Ben
àpi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ pɔ́ blè aɔ̃ í mì,
ben aɔ̃ ì gwe.

Kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔngɔ à bè: À ma gbarɛ mà
tá ma diizi. 55 Nɔɔ vĩ̀i kɔ̃n à dao bè: Ǹ
tó nɛ́ pì gɔ̃wao baa gurɔ kuri, é gbasa à
tá. 56 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì bèńnɛ: Lán Dii ma tá
kɛ̀ nna nà lán kɛ̀ bà, àton ma dãdã dɔro.
À ma gbarɛ mà tá ma dii kiia. 57 Ben
aɔ̃ bè: Wà nɛ́ pì sísi wà à la. 58 Ben wà
Rɛbɛka sìsi wà à là wà bè: Nɛ́ tá kɔ̃n gbɛ̃
pìoɔ́? Ben Rɛbɛka bè: Mɛ́ táo. 59 Ben aɔ̃
Rɛbɛka gbàrɛ kɔ̃n gwàri kɛ̀ à à gwà zaa
à nɛ́ngo zĩo, aɔ̃ɔe taa kɔ̃n Ibraĩ zɔ̀blerio
kɔ̃n à gbɛ̃nɔ. 60 Aɔ̃ sa maaa ò Rɛbɛkanɛ
wà bè:

Nɛ́, ǹ gɔ̃ gbɛ̃ pariinɔ dazi ũ,
n boriinɔ gɔ̃ gbãa vĩ ń zangurinɔa.

61 Ben Rɛbɛka fɛ̀ɛ kɔ̃n a nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ,
aɔ̃ dì lakuminɔ kpɛɛ aɔ̃ɔ tɛ́ gɔ̃gbɛ̃ pìzi, ben
à tàńyo.

62 À mɔ̀ à lè Isaaku sù kɔ̃n lɔ̀gɔ kɛ̀ wè
be Ludabɛ̃ɛkɛema'eeo à vɛ̀ɛ Nɛgɛvi bù-
sun. 63 À bɔ̀ à gàa à laasuu lɛ́ sɛ̃̀n uusiɛ,
ben kɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀, à è lakuminɔɔ e mɔɔ.
64 Rɛbɛka wɛ́ɛ sɛ̀ à Isaaku è se, ben à pìta
a lakumi kpɛɛ kpakpaa 65 à zɔ̀bleri pì là
à bè: Dén gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ èe táa oo sɛ̃̀n èe mɔɔ
dawalɛ kãaa ũu? Ben zɔ̀bleri pì wèàla à
bè: Ma diimɛ. Ben Rɛbɛka a pɔ́dangãn sɛ̀
à kù a uua. 66 Kɛ̀ aɔ̃ kà Isaaku kiia, zɔ̀b-
leri yã kɛ̀ à kɛ̀ tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi. 67 Isaaku gɛ̃̀
kɔ̃n Rɛbɛkao a da Sara bisakutaan, ben
à à sɛ̀ à gɔ̃̀ à nɔɔ ũ. À ye nɔɔ pìzi, ben à
làakari kpaɛna a da gaa gbɛra.

Ibraĩ gaa

25 Ibraĩ nɔ pãnde sɛ̀ dɔ à tɔ́n Kɛ-
tura. 2 Nɛ́ kɛ̀ à ìonɔ tɔ́n yɛ̀: Zi-
mara, Yɔkɔsã, Mɛdã, Midiã, Isibaki, Sua.
3 Yɔkɔsã bé à Seba kɔ̃n Dedão ì. Dedã
boriinɔn Asunɔ kɔ̃n Lɛtusinɔ kɔ̃n Lɛu-
minɔ ũ. 4 Midiã nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Efa,
Ɛfa, Anɔku, Abida, Ɛlɛda. Aɔ̃ píngi Kɛ-
tura boriinɔmɛ.

5 Ibraĩ a auziki kpà Isaakua píngi, 6 ben
à gba dà a nɔ yìgisai nɛ́nɔnɛ à ń gbáɛ
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa lɛ à kpɛ́ à ga, lɛ aɔ̃tongɔ̃
kú kɔ̃n Isaakuoro yãnzi.

7 Ibraĩ kɛ̀ wɛ̃̀ bakɛ̃ndo sɔɔrosai, 8 ben
à gà. À zi kũ̀ kótokoto, gbasa à kà
a gbɛ̃nɔla gɛ̀wãa. 9 À nɛ́nɔ Isaaku kɔ̃n
Sumailao à vĩ̀i Makpɛla gbɛ̀wɛɛ guu, Ma-
mare ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, buraa kɛ̀ dɛ Iti bori
Zoa nɛ́ Ɛflɔnu pɔ́ ũ yã 10 kɛ̀ Ibraĩ pì lù
Itinɔa. Gwen wà à vĩ̀in kɔ̃n a naɔ̃ Sarao.
11 Ibraĩ gana gbɛra Luda aubarika dà à nɛ́
Isaakun. À vɛ̃ɛna Ludabɛ̃ɛkɛema'ee lɔ̀gɔ
saɛ.

Sumaila boriinɔ

12 Ibraĩ nɛ́ Sumaila boriinɔ yãn yɛ̀. Sara
zĩkɛri Agyara, Igipiti nɔgbɛ̃ bé à nɛ́ pì
ìo. 13 Sumaila nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀ lán wà
ń í nà. À daudu tɔ́n Nɛbayo. À dãarɔnɔ
tɔ́n yɛ̀: Keda, Adabɛli, Mibisamu, 14 Mis-
ima, Duma, Masa, 15 Adada, Tema, Yetu,
Nafisi kɔ̃n Kedemao. 16 Sumaila nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃nɔ tɔ́n gwe. Aɔ̃ baade a tɔ́ kpà a lakutu
ke a bùranɛ. Aɔ̃mbe à bori kuri awɛɛ-
plaaanɔ kínanɔ ũ.

17 Sumaila kɛ̀ wɛ̃̀ baswɛɛdo akuri
awɛɛswɛɛplaa, ben à gà à kà a gbɛ̃nɔla
gɛ̀wãa. 18 À boriinɔ vɛ̀ɛ zaa Avila ai à
gàa pɛ́ Surua, Igipiti ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa gana
Asiria bùsu kpa. Aɔ̃è kɔ̃ tɛ́ kpákpa kɔ̃n
Ibraĩ bori kpaaanɔro.

Isau kɔ̃n Yakubuo ina

19 Ibraĩ nɛ́ Isaaku boriinɔ yãn yɛ̀. Ibraĩ
Isaaku ì. 20 Kɛ̀ Isaaku kà wɛ̃̀ baplaa, ben

à Labã dãre Rɛbɛka sɛ̀. Àmbe Siria bùsu
gbɛ̃ Bɛtuɛli kɛ̀ bɔ̀ Mɛsɔpɔtamia bùsun nɛ́
ũ. 21 Isaaku wɛ́ɛ kɛ̀ Diia a naɔ̃nɛ, zaakɛ
pãaamɛ, ben Dii à adua sì, à naɔ̃ pì nɔ̀ sì.
22 Sìkanɔɔ e ɔsi kaa à gbɛɛɛn, ben à bè:
Bɔ́yãnzi yã beee taka ma lezi? Ben à gàa
à Dii là. 23 Dii bènɛ:

Bori mɛ̀n plaaa kú n nɛ́'isɔn,
gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú n gbɛɛɛn pìnɔ é
kɛ̃kɔ̃a.
Bori mɛ̀n doo gbãaa égɔ̃ dɛ a doola,
à kɛ̀ bɔ̀ káaku égɔ̃ zɔ̀ nɛ́ ũ zãanɛ.

24 Kɛ̀ à nɛ́'igurɔɔ kà, ben à sìkanɔ ì
gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ. 25 Kɛ̀ gbɛ̃ káaku e bɔɔ, à bɔ̀
tɛ̃ɛ zónzon. À mɛ̀kã vĩ lán uta kãdee
bà, ben wà tɔ́ kpànɛ Isau. 26 Beee gbɛra
kɛ̀ nɛ́ plaadee e bɔɔ, à dɔ̀ Isau gbáto-
gea, ben wà tɔ́ kpànɛ Yakubu. Isaaku wɛ̃̀
baaagɔ̃dee guun à nɛ́ pìnɔ ì.

27 Nɛ́ pìnɔ bíta kũ̀. Isau kɛ̀ tofekari
gbãaa kɛ̀ è kɛ̃ sɛ̃̀tɛaroo ũ. Yakubu sɔ̃ bɛg-
warimɛ. 28 Isaaku ye Isauzi kɛ̀ à nɔ̀bɔ lóu
vĩ yãnzi. Rɛbɛka sɔ̃ɔ ye Yakubuzi.

29 Zĩkea Yakubu e dò kukuu, ben Isau
sù kɔ̃n sɛ̃̀tɛo nɔaa e à dɛɛ. 30 Ben à bè
Yakubunɛ: N yã nna! Ǹ tó mà dò tɛ̃a beee
ble, zaakɛ nɔaa e ma dɛɛmɛ. Beee yãnzi
wà tɔ́ kpà Isaunɛ Ɛdɔmu. 31 Yakubu bè:
Ǹ n daudukɛzɛ kpáma gĩa. 32 Ben Isau
bè: Má kú gaa lɛ́zĩ, bɔ́n ma daudukɛzɛ
é kɛmɛɛ? 33 Ben Yakubu bènɛ: Ǹ lù sɛ́mɛ
gĩa. Ben à lù sɛ̀nɛ à a daudukɛzɛ kpàa.
34 Ben Yakubu burɛdi kpàa kɔ̃n bládo
pìo. À blè à í mì, ben à fɛ̀ɛ à bɔ̀. Lɛmɛ
Isau kɛ̀ lɛ, à a daudukɛzɛ dìɛ pã.

Isaaku kɔ̃n Abimɛlɛkio

26 Dekaa kà bùsu pìn à káakupɔ kɛ̀
kà Ibraĩ gurɔɔ baasi, ben Isaaku
fɛ̀ɛ à gàa Filisitininɔ kí Abimɛlɛki kiia
Gera. 2 Ben Dii bɔ̀ à mɔ̀zi à bè: Ǹton
tá Igipitiro, ǹ vɛ̃ɛ guu kɛ̀ mɛ́ onnɛɛn.
3 Ǹgɔ̃ kú bùsu kɛ̀kiin gĩa, mɛ́gɔ̃ kúnyo mà
aubarika kɛnnɛ. Mɛ́ bùsu kɛ̀kii kpámma
píngi kɔ̃n n boriinɔ, mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀ n denɛ
papannɛ. 4 Mɛ́ n borii kaara lán sɔsɔnɛnɔ
bà, mɛ́ bùsu kɛ̀kii kpáḿma píngi. Borii kɛ̀
aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔ é aubarika e n borii gãzĩ
ń píngi 5 kɛ̀ Ibraĩ ma yã mà yãnzi. À ma
ɔdɔkii gwà, ben à yã kɛ̀ má dìɛnɔ kũna
kɔ̃n ma yãdannɛnanɔ kɔ̃n ma dokayãnɔ.

6 Ben Isaaku gɔ̃̀ Gera. 7 Kɛ̀ wɛ́tɛ pì
deenɔɔ e à laa à naɔ̃ yã musu, à bè a
dãremɛ. Ɛ̀e vĩa kɛɛ, zaakɛ èe daa tó à bè
a naɔ̃mɛ, weé a dɛ nɔɔ pì yãnzi, zaakɛ
nɔɔ pì nɛ́ nɔ maaamɛ. 8 Kɛ̀ a gurɔplaa kɛ̀
gwe, Filisitininɔ kí Abimɛlɛki wɛ́ɛ kpàɛ
windo guu, ben à è Isaaku e bɔ̃̀nda gaa
kɔ̃n a naɔ̃o. 9 Ben à Isaaku sìsi à bè: Ase n
naɔ̃mɛɛ! À kɛ̀ dia n bè n dãremɛ? À wèàla
à bè: Mɛ́ɛ kpákpaa weé ma dɛ à yãnzimɛ.
10 Abimɛlɛki bè: Bɔ́ yã ń kɛ̀we lɛɛ? Féte
bé à gɔ̃̀ kɛ̀ wa gbɛ̃ke é daɛ kɔ̃n n nɔɔ pìo,
lɛ ǹ wa da taarin. 11 Ben Abimɛlɛki gbɛ̃nɔ
swã sùkãńnɛ píngi à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ɔ kɛ̀ gɔ̃g-
bɛ̃ pìa kɔ̃n à naɔ̃o, weé à dɛ.

12 Isaaku pɔ́ tɔ̃̀ bùsu pìn, ben à pɔ́ è
wɛ̃̀ beeea lɛo basɔɔro, kɛ̀ Dii aubarika
dàn yãnzi. 13 À kàara, à auziki e kaara
ai à kɛ̀ auzikide bíta ũ. 14 À sãanɔ kɔ̃n
zùnɔ vĩ pari kɔ̃n zɔ̀nɔ, ben Filisitininɔ
zàn. 15 Ben aɔ̃ lɔ̀gɔ kɛ̀ à de Ibraĩ gbɛ̃nɔ
yɔ̃̀ a gurɔɔanɔ tàta bùsuo píngi. 16 Ben
Abimɛlɛki bè Isaakunɛ: Ǹ fɛɛ wa kiia, za-
akɛ ń gbãaa dɛwala maamaa.

17 Ben Isaaku bɔ̀ gwe à bùra kàɛ Gera
guzurɛn, ben à gurɔplaa kɛ̀ gwe. 18 Lɔ̀gɔ
kɛ̀ wà yɔ̃̀ à de Ibraĩ gurɔɔa ben Fil-
isitininɔɔ tàta à de gaa gbɛraanɔn à
ɛ̀ara à bɔ̀bɔ à tɔ́ dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ a de kpàńnɛ
yãanɔ kpàńnɛ dɔ. 19 Isaaku zɔ̀blerinɔ lɔ̀gɔ
pãnde yɔ̃̀ guzurɛ pìn, ben aɔ̃ bɔ̀ í maaaa.
20 Ben Gera pɔ́dãrinɔ swèe kɛ̀ kɔ̃n Isaaku
pɔ́dãrinɔ wà bè: Wa ímɛ. Ben à tɔ́ kpà
lɔ̀gɔ pìnɛ Swèe, kɛ̀ aɔ̃ swèe kɛ̀o yãnzi.
21 Aɔ̃ lɔ̀gɔ pãnde yɔ̃̀, ben wà swèe kɛ̀ lɔ̀gɔ
pì yã musu dɔ, ben à tɔ́ kpànɛ Íbɛtɛ. 22 À
bɔ̀ gwe, ben à lɔ̀gɔ pãnde yɔ̃̀ dɔ, aɔ̃ɔe
swèe kɛ à yã musu dɔro. Ben à tɔ́ kpànɛ
Mɛ̀porokii, zaakɛ à bè: Dii tò wa mɛ̀ pòro,
wé dagula sa.

23 Beee gbɛra à gàa Bɛsɛba. 24 Dii bɔ̀ à
mɔ̀zi gwãavĩ beeea à bè: Mámbe n de
Ibraĩ Luda ũ, ǹton vĩa kɛro, zaakɛ má
kúnyo. Mɛ́ aubarika kɛnnɛ mà n borii
kaara ma zɔ̀bleri Ibraĩ yãnzi.
25 Gwen à sa'okii bòn à Dii sìsi. Ben à
bùra kàɛ gwe à gbɛ̃nɔɔ e lɔ̀gɔ yɔ̃ɔ. 26 Ben
Abimɛlɛki bɔ̀ Gera à mɔ̀ Isaaku kiia kɔ̃n
a kpàasi Auzao kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi
Fikɔluo. 27 Isaaku ń lá à bè: Kɛ̀ a zam-
agu a pɛma a bɛ, à kɛ̀ dia a mɔ ma kiia?
28 Aɔ̃ wèàla wà bè: Wá è Dii kúnyo, ben
wa bè à maa wà lɛdolɛ kɛ wà lù sɛ́kɔ̃nɛ
à yã musu 29 kɛ̀ nɛ́ yã zaa ke kɛwero,
zaakɛ wée wɛ́ɛ tãmmaro. Yã maaan wá
kɛ̀nnɛ wa n gbarɛ aafia, ben Dii aubarika
kɛ̀nnɛ. 30 Ben Isaaku ń yàari kɛ̀, aɔ̃ pɔ́ blè
aɔ̃ í mì. 31 Kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔngɔ, aɔ̃ lù sɛ̀kɔ̃nɛ,
ben Isaaku zɛ̀ńnɛ, aɔ̃ bɔ̀ à kiia aafia. 32 Zĩ
beeea Isaaku gbɛ̃nɔ mɔ̀ wà lɔ̀gɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ yɔ̃̀
yã ònɛ wà bè: Wa í è. 33 Ben à tɔ́ kpànɛ
Sɛba. Beee yãnzin wè wɛ́tɛ pì sísi Bɛsɛba
ai kɔ̃n a gbã̀ao.
34 Kɛ̀ Isau kà wɛ̃̀ baplaa, à Iti nɔɔ sɛ̀
mɛ̀n plaa, Beri nɛ́ Yudi kɔ̃n Ɛlɔni nɛ́
Basɛmao. 35 Isaaku kɔ̃n Rɛbɛkao nɔ̀sɛ ègɔ̃
yakana ń yãnzimɛ.

Isaaku sa'olɛkɛna Yakubunɛ

27 Isaaku zi kũ̀ à wɛ́ɛ gbãa dɔro, èe
guu ee maaro. Ben à a daudu sìsi
à bè: Nɛ́! Ben à wèàla à bè: Maɛ kɛ̀.
2 Isaaku bè: Ma zi kũ̀ má a gagurɔɔ dɔ̃ro.
3 Ǹ n sá sɛ́ kɔ̃n n gbàrao ǹ gá ǹ nɔ̀bɔsɛ̃tɛ
wɛtɛmɛ. 4 Ǹ ma pɔyezi dò kuku ǹ mɔ́omɛ
mà ble, mɛ́ sa'olɛ kɛnnɛ lɛ mà kpɛ́ mà ga.
5 Rɛbɛka yã kɛ̀ Isaaku ò Isaunɛ pì mà.
Kɛ̀ Isau fɛ̀ɛ à gàa tofe ká, 6 ben à gàa à ò
Yakubunɛ à bè: Má mà n de yã ò n vĩ̀inɛ
à bè 7 à gá à nɔ̀bɔ dɛare à a pɔyezi dò
kukuoare à ble, é sa'olɛ kɛnɛ kɔ̃n Dii tɔ́o
lɛ á kpɛ́ à ga. 8 Ben Rɛbɛka ɛ̀ara à bènɛ:
Ǹ ma yã ma ǹ yã kɛ̀ má dànnɛɛ kɛ. 9 Ǹ gá
blè kpàsa guu ǹ blènɛ maaa kũ mɛ̀n plaa
ǹ suo. Mɛ́ n de pɔyezi dò kukunɛ, 10 nɛ́
gáonɛ à ble, eé sa'olɛ kɛnnɛ lɛ à kpɛ́ à ga.
11 Ben Yakubu bè a danɛ: Ma vĩ̀i mɛ̀kã vĩ,
ben ma mɛ̀ pɔ́rɔpɔrɔ. 12 Tó ma de ɔ kɛ̀ma,
tó à ma dɔ̃, eé be mɛ́ɛ a kɛɛ pãpãmɛ, eé lɛ́
kɛmɛ sa'olɛ gɛ̃ɛ ũ. 13 Ben à da bènɛ: Luda
tó lɛ́kɛnannɛɛ pì gɔ̃mɛ. Ǹ ma yã ma dé!
Ǹ gá ǹ dɛ ǹ suomɛ.
14 Ben Yakubu gàa à blè pìnɔ dɛ̀ à sùo a
danɛ, ben à à de pɔyezi dò kùkunɛ. 15 Ben
à a daudu pɔ́kãsã maaa kɛ̀ kú a kpɛ́ gu-
unɔ sɛ̀ à dà a nɛ́ sabideenɛ. 16 À blènɛ báa
pìnɔ fĩ̀ĩ à ɔɔnɔa kɔ̃n à waa pɔ́rɔpɔrɔo.
17 Ben à dò kɔ̃n burɛdi kɛ̀ à kɛ̀o kpàa.
18 Yakubu gàa a de kiia à bè: Baa!
Ben à de bè: Maɛ kɛ̀! Ma nɛ́ kpareemɛ?
19 Yakubu wèàla à bè: Mámbe Isau n
daudu. Lán ń òmɛ nà, má kɛ̀ lɛ. Ǹ fɛɛ ǹ
vɛ̃ɛ ǹ ma ɔzĩi ble lɛ ǹ sa'olɛ kɛmɛ. 20 Ben
Isaaku bè a nɛ́nɛ: O'o! Ń è kɔ̀ɔ́? À wèàla à
bè: Dii n Luda bé à ma tá kɛ̀ nna. 21 Ben
Isaaku bènɛ: Ǹ sɔ̃mazi mà ɔ kɛmma lɛ mà
dɔ̃ tó ma nɛ́ Isaumɛ yãpura. 22 Yakubu sɔ̃̀
a dezi, ben à ɔ kɛ̀a à bè: Kòto kɛ̀kii nɛ́
Yakubu kòtomɛ, ɔɔ kɛ̀kii sɔ̃ Isau ɔɔmɛ.
23 Ben èe à dɔ̃ro, kɛ̀ à ɔɔnɔ kã vĩ lán Isau
pɔ́ bà yãnzi. À yezi à sa'olɛ kɛnɛ, 24 ben
à à là gĩa: Ma nɛ́ Isaun n ũ yãpuraɔ́? À
wèàla à bè: Mámbee! 25 Ben à bè: Ǹ pɔ́
kpáma mà n ɔzĩi ble, mɛ́ sa'olɛ kɛnnɛ. Kɛ̀
à dìɛnɛ, ben à blè. À mɔ̀nɛ kɔ̃n wɛ̃ɛo, à
mì dɔ. 26 Ben à de pì bènɛ: Ǹ sɔ̃mazi ǹ
lɛ́ pɛ́ma. 27 Ben à sɔ̃̀zi à lɛ́ pɛ̀a. Kɛ̀ Isaaku
à pɔ́kãsãanɔ gũu mà, ben à sa'olɛ kɛ̀nɛ à
bè:
Ma nɛ́ gũu dɛ
lán buraa kɛ̀ Dii aubarika dàn bà.
28 Luda n gba mɔdɔ bɔna musu,
à n gba tɔɔtɛ maaa.
Blɛwɛɛ kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo égɔ̃ dinzi.
29 Gbɛ̃nɔ é zɔ̀ blennɛ,
boriinɔ é kúɛ n aɛ,
nɛ́gɔ̃ dɛ n gbɛ̃nɔ dii ũ,
n da nɛ́nɔ é kúɛnnɛ.
Luda é lɛ́ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ kɛ̀nnɛɛnɔnɛ,
eé aubarika da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sa maaa
ònnɛɛnɔn.

30 Kɛ̀ Isaaku sa'olɛ kɛ̀ Yakubunɛ à yȁa,
ben Yakubu gù à kiia. Kɛ̀ à vȉi sù kɔ̃n
tofekao gɔ̃ɔ, 31 ben à pɔ́blee kɛ̀ a denɛ dɔ
à gàaonɛ, ben à bènɛ: Baa! Ǹ fɛɛ ǹ ma
ɔzĩi ble ǹ sa'olɛ kɛmɛ. 32 Ben à de à là à
bè: Ḿbe dé ũu? À wèàla à bè: Mámbe n
daudu Isau. 33 Yã pì Isaaku swɛ̃̀ zɔ̃̀ èe lu-
galugaa à bè: Dé bé à nɔ̀bɔ dɛ̀ à mɔ̀omɛ
yã ai ǹgɔ̃ gá su má sò? Ma sa'olɛ kɛ̀nɛ kɔ̀,
àmbe eé aubarika e. 34 Kɛ̀ Isau a de yã
pì mà, à pȕtã à ɔ́ gbãaa dɔ̀ à kɛ̀ wɛ̃nda,
ben à bè: Baa! Ǹ sa'olɛ kɛmɛ dɔ. 35 Ben
à bè: N dãaro mɔ̀ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo à n sa'olɛ
sì kɔ̀. 36 Ben Isau bè: À tɔ́n Yakuburoo?
À ma kɛkɛ à kɛ̀ gɛ̃̀n plaan gwe sa. À
ma daudukɛzɛ sìma yã, ben à ma sa'olɛ
sìma tia dɔ. Mɛ́ sa'olɛ e dɔroɔ́? 37 Isaaku
wèàla à bè: Ma à dìɛ n dii ũ, ma à danɛnɔ
kɛ̀ à zɔ̀blerinɔ ũ ń píngi, ma blɛwɛɛ kɔ̃n
geepiwɛ̃ɛo kpàa. Bɔ́n mɛ́ e mà kɛnnɛ dɔɔ?
38 Isau bè a denɛ: Baa, sa'olɛ beeen ń vĩ
adoɔ́? Ǹ sa'olɛ pãnde kɛmɛ dɔ Baa. Ben
Isau wii gbãaa lɛ̀. 39 Ben à de wèàla à bè:
Tɔɔtɛ kɛ̀ nɛ́gɔ̃ kún égɔ̃ maaro,
mɔdɔ é bɔnnɛ zaa musuro.
40 Nɛ́gɔ̃ fɛ̃ɛda kũna,
nɛ́ zɔ̀ ble n dãaronɛ.
Lɛmɛ dɔ n làakari é gɔ̃ kpaɛnaro,
nɛ́ à gbóngo gonla.
41 Isau íbɛtɛ sɛ̀ kɔ̃n Yakubuo sa'olɛ kɛ̀ à
de kɛ̀nɛ yãnzi, ben à bè a nɔ̀sɛ guu: Ma de
gaa zȁro, gbasa mɛ́ ma dãaro dɛ. 42 Wà
yã kɛ̀ Isau ò kɔɔmɔtɔ kɛ̀ Rɛbɛkanɛ, ben à
Yakubu sìsi à bè: Isau yezi à gɛ̃ɛ bomma
à n dɛ. 43 Ǹ ma yã ma sa. Ǹ fɛɛ ǹ baalɛ
ǹ gá ma dãgɔ̃ Labã bɛ zaa Arana 44 ǹgɔ̃
kúo gwe gĩa ai n vȉi pì pɔfɛ̃ kpáɛ. 45 Tó
à nɔ̀sɛ kpàɛ, tó yã kɛ̀ ń kɛ̀nɛ sȁn, mɛ́ gbɛ̃
zĩ wà n gbɛ̀ sɛ́. Má yezi mà kora a gɔ̃ɔn
plaaanɔzi píngi gurɔ doro.
46 Ben Rɛbɛka bè Isaakunɛ: Iti nɔgbɛ̃nɔ
nii bɔ̀magu. Tó Yakubu Iti nɔɔ sɛ̀ bùsu
kɛ̀kiin lán Isau nɔgbɛ̃ beeenɔ bà, ma ku-
una égɔ̃ nnamɛ dɔro.

Yakubu tana Labã kiia

28 Ben Isaaku Yakubu sìsi à sa'olɛ
kɛ̀nɛ à yã dànɛ à bè: Ǹton nɔɔ
sɛ́ Kanaa nɔgbɛ̃nɔ tɛ́ro. 2 Ǹ fɛɛ ǹ gá
Mɛsɔpɔtamia bùsun n da de Bɛtuɛli bɛ,
ǹ nɔɔ sɛ́ gwe n desɛ̃ Labã nɛ́nɔ tɛ́. 3 Luda
Gbãapingide aubarika dangu à tó ǹ nɛ́ i
maamaa, aɔ̃gɔ̃ kaara lɛ ǹ gɔ̃ boriinɔ dezi
ũ. 4 Luda aubarika kɛ̀ à dà Ibraĩn dangu
kɔ̃n n boriinɔ, lɛ bùsu kɛ̀ nɛ́ɛ nibɔ bleen
gɔ̃nnɛ, bùsu kɛ̀ à kpà Ibraĩa. 5 Ben Isaaku
Yakubu gbàrɛ à gá Labã kiia Mɛsɔpɔ-
tamia bùsun. Labã nɛ́ Siria bùsu gbɛ̃ Bɛ-
tuɛli nɛ́mɛ, Yakubu kɔ̃n Isauo desɛ̃mɛ.
6 Isau mà Isaaku sa'olɛ kɛ̀ Yakubunɛ à
à gbàrɛ Mɛsɔpɔtamia lɛ à nɔɔ sɛ́ gwe. Kɛ̀
à sa'olɛ pì kɛ̀nɛ, à bè àton nɔɔ sɛ́ Kanaa
nɔgbɛ̃nɔ tɛ́ro. 7 À tàasi kɛ̀ kɛ̀ Yakubu a
de kɔ̃n a dao yã mà à dà Mɛsɔpɔtamia
zɛ́n. 8 Ben à dɔ̃̀ sa kɛ a de pɔɔ nna kɔ̃n
Kanaa bùsu nɔgbɛ̃nɔro. 9 Ben à gàa Ibraĩ
nɛ́ Sumaila kiia à à nɛ́ Maala sɛ̀ à nà a nɔ
káakunɔa. Maala nɛ́ Nɛbayo dãremɛ.

Yakubu nana'ona Bɛtɛli

10 Yakubu bɔ̀ Bɛɛsɛba à dà Arana zɛ́n.
11 Kɛ̀ à kà gukea, à yezi à i gwe kɛ̀ ɔfãn-
tɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n yãnzi. Ben à gbɛ̀ sɛ̀ guu pìn
a mìdibɔ ũ à dàɛ gwe. 12 Ben à nanaa
ò à gára è pɛɛna tɔɔtɛ ai à gàa à zɔ̃̀ lu-
dambɛɛa, Luda malaikanɔɔ e didiia aɔ̃ɔe
pitaa. 13 À Dii è zɛnaala à bè: Mámbe
Dii n dezi Ibraĩ kɔ̃n n de Isaakuo Luda
ũ. Mɛ́ bùsu kɛ̀ ń daɛa kɛ̀ki kpámma,
mpi kɔ̃n n boriinɔ. 14 N boriinɔ égɔ̃ pari
lán bùsuti bà, aɔ̃ɛ́ dagula ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa
kɔ̃n ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn-o kɔ̃n gu'igbãrooo kɔ̃n
sɔɔmɛtɛo. Anduna bori píngi é aubarika
e mpi kɔ̃n n boriio gãzĩ. 15 Mɛ́gɔ̃ kúnyo,
mɛ́gɔ̃ n dãkpaa guu kɛ̀ nɛ́ɛ gaan píngi, mɛ́
ɛara mà sunyo bùsu kɛ̀kiin, zaakɛ mɛ́ n
tónlo mɛ́ yã kɛ̀ má ònnɛɛ kɛ.
16 Kɛ̀ Yakubu vù kɔ̃n iio à bè: Dii kú
gura kɛ̀, ben mɛ́ɛ dɔ̃ro! 17 Vĩa à kȕ à bè:

Guu kɛ̀ ma kã fɛ̀ɛ. Luda bɛɛmɛ, ludambɛ
zɛ́mɛ.
18 Yakubu fɛ̀ɛ kɔngɔ à gbɛ̀ kɛ̀ à kɛ̀
mìdibɔ ũu pì sɛ̀ à pɛ̀ɛ dɔngupɔ ũ, ben à
nɔ́si kùa. 19 Ben à tɔ́ kpà guu pìnɛ Bɛtɛli,
mɔde wɛ́tɛ kɛ̀ wà kàɛ gwe tɔ́ káakun
Luzu. 20 Yakubu lù sɛ̀ Diinɛ à bɛ̀: Tó ń kú-
mao, tó nɛ́ ma dãkpa ma wɛ́tɛ kɛ̀kii gana
guu, tó nɛ́ ma gba pɔ́blee kɔ̃n pɔ́kãsãanɔ
21 ai ma gaa ma su ma de bɛ aafia, nɛ́gɔ̃
dɛ ma Luda ũ, 22 gbɛ̀ kɛ̀ má pɛ̀ɛ dɔngupɔ
ũu pì é gɔ̃ n gbãgbãkii ũ, pɔ́ kɛ̀ n ma gba
píngi, mɛ́ à kuridee kpámma.

Yakubu kana Labã bɛ

29 Yakubu ɛ̀ara à dà zɛ́n à gàa ɔfãn-
tɛ̃bɔɛkpadeenɔ bùsun. 2 Kɛ̀ à kà
gwe, à lɔ̀gɔ è sɛ̃̀n sã kpàsa lɛo aagɔ̃ kaɛna
à saɛ, zaakɛ lɔ̀gɔ pì ín wè kpáḿma. Gbɛ̀
bíta tatana lɔ̀gɔ pìlɛ. 3 Tó kpàsa pìnɔ
kàkɔ̃a gwe píngi, ben wè gbɛ̀ pì go lɔ̀gɔ
pìlɛ wà í kpáḿma, ben wè ɛara wà gbɛ̀
pì tataàlɛ a gbɛ̀n. 4 Ben Yakubu sãdãrinɔ
là à bɛ̀: Gbɛ̃nɔ, a bɔ mámɛ? Aɔ̃ wèàla wà
bɛ̀: Wa bɔ Aranamɛ. 5 Ben à ń lá à bɛ̀:
Á Nao dio Labã dɔ̃ɔ́? Aɔ̃ wèàla wà bɛ̀:
Wá à dɔ̃. 6 Ben à ń lá à bɛ̀: À aafiaɔ́? Aɔ̃
bɛ̀: À aafia. Ǹ à nɛ́ Rasɛli gwa, èe mɔɔ
kɔ̃n sãanɔ kãaa. 7 Ben Yakubu bɛ̀: Ɔfãn-
tɛ̃ kpɛ́ gbãa, sãanɔ táguroɔ e ká kɔ̀ro. À í
kpáḿma à gá ń dã. 8 Ben aɔ̃ bɛ̀: Wɛ́ fɔ̃ro.
Tó èe kɛ sã kpàsanɔ kàkɔ̃a píngi baasiro,
wè gbɛ̀ go lɔ̀gɔ pìlɛ wà í kpáḿmaro.
9 Kɛ̀ èe yã oońnɛ lɛ, Rasɛli mɔ̀ kɔ̃n a de
sãanɔ, zaakɛ sãdãrin à ũ. 10 Kɛ̀ Yakubu
a desɛ̃ Labã nɛ́nɔgbɛ̃ Rasɛli è kɔ̃n à de
sãanɔ, à sɔ̃̀ lɔ̀gɔzi à gbɛ̀ gò lɔ̀gɔ pìlɛ, ben à
í kpà a desɛ̃ sãanɔa. 11 Ben à lɛ́ pɛ̀ Rasɛlia
à pɔnna ɔ́ɔ dɔ̀. 12 Ben à ònɛ kɛ̀ à de danɛ
Rɛbɛka nɛ́n a ũ. Ben Rasɛli bàalɛ à gàa
à ò a denɛ. 13 Kɛ̀ Labã a dãre nɛ́ Yakubu
baaru mà, à bàalɛ à gàa daàlɛ. Kɛ̀ à kà,
ben à kùsia à lɛ́ pɛ̀a à tào a bɛ. Ben
Yakubu yã kɛ̀ kɛ̀nɔ ònɛ píngi. 14 Ben Labã
bɛ̀nɛ: Ma arumɛ n ũ yãpura.

Yakubu Lea kɔ̃n Rasɛlio sɛna

Yakubu kɛ̀ Labã bɛ mɔ do, 15 ben Labã
bɛ̀nɛ: Kɛ̀ ń dɛ ma danɛ ũ yãnzin nɛ́ zĩi
kɛmɛ pãɔ́? Dia mɛ́ fĩa bonnɛ nà ǹ omɛ.
16 Labã sɔ̃ nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa. Yɔ̃ɔ
tɔ́n Lea, Bãa sɔ̃ Rasɛli. 17 Lea wɛ́ɛ bu-
sana, Rasɛli sɔ̃ɔ nɔkparɛ maaamɛ, ben à
kakana maa. 18 Yakubu ye Rasɛlizi, ben
à bɛ̀ Labãnɛ: Mɛ́ zĩi kɛnnɛ wɛ̃̀ swɛɛplaa n
nɛ́ bãade Rasɛli yãnzi. 19 Labã bɛ̀: À sãɔ̀
mà à kpámma dɛ mà à kpá gbɛ̃ pãndeala.
Ǹgɔ̃ kú ma bɛ kɛ̀.
20 Ben Yakubu zĩi kɛ̀nɛ wɛ̃̀ swɛɛplaa
Rasɛli yãnzi, ase à kɛ̀nɛ lán gurɔ plaaa
bàmɛ kɛ̀ à yezi yãnzi. 21 Ben à bɛ̀ Labãnɛ:
Kɛ̀ ma zĩ gurɔɔ pàpa, ǹ ma nɔɔ kpáma mà
sɛ́. 22 Ben Labã gwedeenɔ kàkɔ̃a ń píngi
à nɔsɛpɔblee kɛ̀ńnɛ. 23 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ben
à a nɛ́ Lea sɛ̀ à kpàa, ben Yakubu dàɛo.
24 Labã a nɔgbɛ̃ zĩkɛri Zilipa kpà Leaa
zĩkɛri ũ. 25 Kɛ̀ guu dɔ̀ Yakubu è Leamɛ,
ben à bɛ̀ Labãnɛ: Bɔ́yãnzi ń kɛ̀mɛ lɛɛ?
Rasɛli yãnzin ma zĩi kɛ̀nnɛziroo? Bɔ́ bɛ́ à
tò n ma kɛkɛ? 26 Labã bɛ̀: Wa kiia wè Bãa
kpá gɔ̃ɔa Yɔ̃ɔ ãro. 27 Ǹ azuma doo kɛ kɔ̃n
gbɛ̃ beeeo gĩa, mɛ́ à gbɛ̃ndoo kpámma zĩi
kɛ̀ nɛ́ ɛara ǹ kɛmɛ wɛ̃̀ swɛɛplaa pãnde pɔ́
ũ. 28 Yakubu wɛ̀zi à azuma doo pì kɛ̀ kɔ̃n
Leao, ben Labã a nɛ́ Rasɛli kpàa nɔɔ ũ.
29 Labã a nɔgbɛ̃ zĩkɛri Bila kpà Rasɛlia
zĩkɛri ũ. 30 Yakubu dàɛ kɔ̃n Rasɛlio sɔ̃,
ben à yezi dɛ Leala. Ben à ɛ̀ara à zĩi kɛ̀
Labãnɛ ai wɛ̃̀ swɛɛplaa dɔ.

Yakubu nɛ́nɔ

31 Dii è Yakubu ye Leaziro, ben à à kɛ̀
nɛ́dandee ũ, Rasɛli sɔ̃ pãaamɛ. 32 Lea nɔ̀
sì à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben à tɔ́ kpànɛ Rubɛni,
zaakɛ à bɛ̀: Dii ma nawɛ̃akɛna gwà. Ma
zã égɔ̃ yemazi sa. 33 Kɛ̀ à nɔ̀ sì dɔ, à
nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben à bɛ̀: Dii mà ma zã
yemaziro, ben à ɛ̀ara à nɛ́ kɛ̀kii kpàma
dɔ. Ben à tɔ́ kpànɛ Simɛɔ. 34 Kɛ̀ à ɛ̀ara à
nɔ̀ sì dɔ, à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ à bɛ̀: Kɛ̀kii sa ma
zã é ma diɛkii ero, zaakɛ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ìo

mὲn aagɔ̃. Ben à tɔ́ kpànɛ Levi. 35 À ὲara
à nɔ̀ sì dɔ à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ à bè: Kὲkii sa ma
Dii sáabu kpà, ben à tɔ́ kpànɛ Yuda. Ben
à nɛ́'ii zὲ.

30 Kὲ Rasɛli è ée nɛ́ ii kɔ̃n
Yakubuoro, à gɔ̃aanɔ kpà kɔ̃n a
vĩ̀io. Ben à bè Yakubunɛ: Ǹ nɔ̀ dɔmagu.
Tó mɛ́ɛ e sɔ̃ro, mɛ́ gamɛ. 2 Yakubu pɔ
fɛ̃̀zi à bè: Mámbe Luda ũ kὲ n tɛ̃ nɛ́ɔ́?
3 Ben Rasɛli bè: Ma zĩkɛri Bilan yὲ. Ǹ gá
io à nɛ́nɔ imɛ, mɛ́ borii e se à gãzĩ. 4 Ben
à a zĩkɛri Bila kpàa nɔɔ ũ. Yakubu dàɛo,
5 ben à nɔ̀ sì à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. 6 Ben Rasɛli
bè: Ludaa tò yã bɔ̀mao nna à ma yã
mà, à ma gba nɛ́gɔ̃gbɛ̃. Ben à tɔ́ kpànɛ
Dani. 7 Rasɛli zĩkɛri pì ὲara à nɔ̀ sì à nɛ́ ì
gɔ̃gbɛ̃ ũ dɔ, 8 ben Rasɛli bè: Ma ɔsi ìsi kà
kɔ̃n ma vĩ̀io ma ɔsii nὲ. Ben à tɔ́ kpànɛ
Nafatali.

9 Kὲ Lea è a nɛ́'ii zὲ, ben à a zĩkɛri
Zilipa kpà Yakubua nɔɔ ũ dɔ. 10 Ben Lea
zĩkɛri pì nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ kɔ̃n Yakubuo. 11 Ben
Lea bè: Mìnnaamɛ. Ben à tɔ́ kpànɛ Gada.
12 Ben Lea zĩkɛri pì nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ dɔ kɔ̃n
Yakubuo. 13 Ben Lea bè: Ma pɔɔ kὲ nna,
zaakɛ nɔgbɛ̃nɔ é be pɔnnadeen ma ũ. Ben
à tɔ́ kpànɛ Asa.

14 Rubɛni bɔ̀ ésekɛ̃gurɔ à yenzi ɛ̃zɛ̃ è
sɛ̃̀n, ben à bòbo à sùo a da Leanɛ. Ben
Rasɛli bènɛ: Ǹ n nɛ́ yenzi ɛ̃zɛ̃ pì dãmɛ.
15 Lea bènɛ: Kὲ n ma gɔ̃ɔ sìma, beee e
mɔ́mmaro, ben ń yezi ǹ ma nɛ́ yenzi ɛ̃zɛ̃
sí dɔɔ́? Rasɛli bè: Tó ń kpàma, ḿbe nɛ́ io
gbã̀a.

16 Kὲ Yakubu e suu kɔ̃n buraao uusiɛ,
Lea bɔ̀ à gàa à dàalɛ à bè: Mámbe mɛ́
inyo gbã̀a, zaakɛ ma n sɛ̃kã ma nɛ́ yenzi
ɛ̃zɛ̃ yãnzimɛ. Ben à ìo gwãavĩ beeea.
17 Luda Lea wɛ́ɛkɛɛ sì, ben à nɔ̀ sì à Sãani
ì kɔ̃n Yakubuo. 18 Ben Lea bè: Luda láada
kpàma, kὲ ma a zĩkɛri kpà ma zãa yãnzi.
Ben à tɔ́ kpànɛ Isaka. 19 Lea ὲara à nɔ̀ sì
dɔ à Tori ì, 20 ben à bè: Luda gba maaa
dàmɛ. Kὲkii sa ma zã é ma kpe da, za-
akɛ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ìo mὲn swɛɛdo. Ben à
tɔ́ kpànɛ Zɛbuluni. 21 Zãazãa à nɛ́nɔgbɛ̃ ì,
ben à tɔ́ kpànɛ Dina.

22 Ben Rasɛli yã dɔ̀ Ludan à à wɛ́ɛkɛɛ sì,
ben à kὲ nɛ́dandee ũ. 23 À nɔ̀ sì à nɛ́gɔ̃gbɛ̃
ì, ben à bè: Luda wí bɔ̀mɛ. 24 Ben à tɔ́
kpànɛ Yusufu à bè: Dii ɛara à nɛ́gɔ̃gbɛ̃
pãnde kaaramɛ dɔ.

Yakubu pɔ́nɔ dãna Labãnɛ

25 Kὲ Rasɛli Yusufu ì, Yakubu bè
Labãnɛ: Ǹ ma gbarɛ mà tá ma bɛ bùsun.
26 Ma zĩi kὲnnɛ ma nɔɔnɔ kɔ̃n ma nɛ́nɔ
yãnzi. Ǹ ń kpáma mà tá, zaakɛ ń dɔ̃ lán
ma zĩi kὲnnɛ nà. 27 Ben Labã bènɛ: Tó
ma n pɔnnaa è, ǹ gɔ̃mao kὲ. Ma màso
kὲ má è Dii aubarika kὲmɛ n yãnzi. 28 Ǹ
n asaiapɔ omɛ, mɛ́ kpámma. 29 Yakubu
bènɛ: Ń dɔ̃ lán ma zĩi kὲnnɛ nà. Ń dɔ̃ lán
n pɔ́kãdeenɔ kὲ ma ɔzĩ nà, 30 zaakɛ à féte
kὲ ń vĩ zaalɛ mɛ́ɛ mɔ́roo kàara maamaa.
Dii aubarika dàngu guu kὲ ma gaan n bɛ
píngi. Bɔrɛn mɛ́ ma zĩnda bɛ zĩi kɛ sɔ̃ɔ?
31 Labã à là à bè: Bɔ́n mɛ́ fĩa boonnɛɛ?
Yakubu wèàla à bè: Ǹton pɔ́ke kpámaro,
mɔde ǹ yã kὲ kɛmɛ, mɛ́gɔ̃ n pɔ́nɔ dãannɛ.
32 Ǹ tó mà gɛ̃ n pɔ́nɔ tɛ́ gbã̀a mà sã bake-
bakenɔ kɔ̃n à togetogenɔ plɛplɛ ma asa-
iapɔ ũ kɔ̃n sãnɛ bɔ̀rɔ siaanɔ kɔ̃n blè bake-
bakenɔ kɔ̃n à togetogenɔɔ. 33 Tó n ma
asaiapɔ gwà gana gurɔ aɛzĩ, nɛ́ dɔ̃ tó má
yãpuraa vĩ. Blè kὲ kuu bakebakero ben
à togetogero, ke sãnɛ bɔ̀rɔ kὲ siaro, ɛ̃ndɛ̃
ma kpãi òmɛ. 34 Labã bè: Tɔ̀! Àgɔ̃ dɛ lán ń
ò nà. 35 Zĩ beeea Labã à blèkofĩi bakebak-
enɔ sè kɔ̃n à wɛ̃zãdeenɔ kɔ̃n blèda toge-
togenɔ kɔ̃n à bakebakenɔ, aɔ̃ pɔ́ kὲ aɔ̃ɔ
puraa vĩinɔ píngi kɔ̃n sãnɛ bɔ̀rɔ siaanɔ
píngi, à ń ná a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ ń ɔzĩ. 36 Ben
à kpã̀ngu dà ń dagura kɔ̃n Yakubuo lán
gurɔ aagɔ̃ tá bà, ben Yakubu e Labã pɔ́
kpaaanɔ dãa.

37 Yakubu lí bori aagɔ̃ gã̀ búsunɔ zɔ̃̀zɔ̃
à ń wɛ̃zã kpàkpa à ń wɛ̃zã kὲ púu. 38 Ben
à lí kὲ à ń wɛ̃zã kpàkpa pìnɔ pὲɛpɛɛ
pɔ́nɔ gbãngo ímikiia, pɔ́ kὲ aɔ̃ɛ mɔɔ í
minɔ wɛ́ɛn, zaakɛ gwen aɔ̃è kpákpa on.

39 Tó aɔ̃ kpákpa ò lí pìnɔ saɛ, ben aɔ̃ègɔ̃
nɛ́ wɛ̃zãdeenɔ ii kɔ̃n à togetogenɔ kɔ̃n à
bakebakenɔo. 40 Yakubu è pɔ́nɛ pìnɔ plɛ-
plɛ adona è à wɛ̃zãdeenɔ kɔ̃n à siaanɔ ká
Labã pɔ́nɔ guu. Lɛmɛ à a zĩnda kpàsa bɔ̀
lɛ, èe ká Labã pɔ́nɔ guuro. 41 Tó pɔ́bori
maaanɔ fɛ̀ɛ kɔ̃n kpákpa'onao, Yakubu è
lí pìnɔ pɛ́ɛpɛɛɛ pɔ́nɔ aɛzĩ ímikiia, lɛ aɔ̃
kpákpa o ń saɛ. 42 Tó pɔ́ ginanɔmɛ sɔ̃, è
lí pɛ́ɛpɛɛńnɛro. Lɛn pɔ́ ginanɔ gɔ̃̀ Labã pɔ́
ũ lɛ, ben pɔ́bori maaanɔ gɔ̃̀ Yakubu pɔ́
ũ. 43 Ben Yakubu auziki ègɔ̃ kaara maa-
maa à pɔ́nɔ pari kũ̀ kɔ̃n nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ
kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kɔ̃n lakuminɔ kɔ̃n
zaakinɔo.

Yakubu bàalɛna Labãnɛ

31 Yakubu yã kɛ̀ Labã nɛ́nɔɔ e oo mà
kɛ̀ aɔ̃ bè: Yakubu wa de pɔ́nɔ sìa
píngi. Wa de auziki guun à kaarana èn.
2 Yakubu dɔ̃̀ Labã wɛ́ɛa, kɛ̀ a yã kú à nɔ̀sɛ
guu lán yãa bà dɔro. 3 Ben Dii bènɛ: Ǹ
ɛara ǹ tá n dezi bùsun n danɛnɔ bɛ, mɛ́gɔ̃
kúnyo. 4 Ben Yakubu Rasɛli kɔ̃n Leao sìsi
aɔ̃ mɔ́ a pɔ́nɔ kiia sɛ̃̀n. 5 À bèńnɛ: Má dɔ̃̀
a de wɛ́ɛa kɛ̀ ma yã kú à nɔ̀sɛn lán yãa
bà dɔro. Baa kɔ̃n beeeo ma de Ludaa kú-
mao. 6 Á dɔ̃ a zĩndanɛ kɛ̀ ma zĩi kɛ̀ a denɛ
ma gbãa lɛ́mmɛ. 7 A de ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀mɛ à ma
láada lìɛ gɛ̃̀n kuri, ben Ludaa e tó à yãke
kɛ̀mɛro. 8 Tó à bè sã bakebakenɔn ma
baka ũ, sãanɔ ègɔ̃ nɛ́ bakebakenɔ ii. Tó à
bè à wɛ̃zãdeenɔ bé wà ma baka ũ, sãanɔ
ègɔ̃ nɛ́ wɛ̃zãdeenɔ ii. 9 Luda a de sãanɔ
sìa à kpàma.
10 Gurɔɔ kɛ̀ blɛ̀nɔɔ e kpákpa oo, ma
nanaa ò, ben nanaa guu má è blɛ̀kofĩi kɛ̀
aɔ̃ɔe kpákpa oonɔ nɛ́ blɛ̀ wɛ̃zãdeenɔmɛ
kɔ̃n à bakebakenɔ kɔ̃n à togetogenɔo.
11 Ben Luda Malaika bèmɛ nanaa pì guu:
Yakubu! Ben ma weàla ma bè: Maɛ kɛ̀!
12 À bè: Ǹ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ gwa. Blɛ̀kofĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe
kpákpa oonɔ píngi blɛ̀ wɛ̃zãdeenɔmɛ kɔ̃n
à bakebakenɔ kɔ̃n à togetogenɔo, zaakɛ
ma yã kɛ̀ Labã kɛ̀nnɛɛ è píngi. 13 Mámbe
Luda kɛ̀ bɔ̀ à mɔ̀nzi Bɛtɛli ũ, guu kɛ̀ n
gbɛ̀ pɛ̀ɛn n nɔ́si kùa n lù sɛ̀ma. Tia sa ǹ
fɛɛ ǹ bɔ bùsu kɛ̀n ǹ tá n bɛ bùsun. 14 Ben
Rasɛli kɔ̃n Leao bènɛ: Wá túbi vĩ wa de
bɛ dɔ́ɔ́? 15 Èe wa diɛɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ ũnloo? A
wa yamma, ben à à ɔɔ blè píngi. 16 Auziki
kɛ̀ Ludaa sì wa dea gɔ̃̀ wa pɔ́ ũ píngimɛ
kɔ̃n wa nɛ́nɔ. Ǹ yã kɛ̀ Ludaa ònnɛɛ kɛ
píngi sa.
17 Ben Yakubu fɛ̀ɛ à a nɛ́nɔ kɔ̃n a nɔɔnɔ
dì lakuminɔ kpɛɛ. 18 À a pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n
auziki kɛ̀ à è Mɛsɔpɔtamianɔ sɛ̀ɛ píngi,
ben à dà zɛ́n èe taa a de kiia Kanaa bù-
sun. 19 Kɛ̀ Labã gàa a sãanɔ kã kɛ̃ɛ, ben
Rasɛli à tãanɔ sɛ̀ kpãi à kpɛɛ. 20 Yakubu
sɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Siria bori Labãnɛ èe lɛ́ zaaro.
21 À fɛ̀ɛ à bàalɛ kɔ̃n a pɔ́nɔ píngi à bikũ̀
Yuflatia, ben à mì pɛ̀ Giliada gusĩsĩdeea.

Labã pɛɛna Yakubuzi

22 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ wà bè Labãnɛ
Yakubu bàalɛ. 23 À a gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a, ben
à pɛ̀ɛzi. À táa ò gurɔ swɛɛplaa, ben à à lè
Giliada gusĩsĩdeen. 24 Ben Luda bɔ̀ à mɔ̀zi
gwãavĩ nanaa guu à bènɛ: Ǹ làakari kɛ yã
kɛ̀ nɛ́ o Yakubunɛzi à maaa ke à zaaa.
25 Labã Yakubu bùra lè pɛɛna Gili-
ada gusĩsĩdeen, ben à bùra kàɛ gwe
kɔ̃n a gbɛ̃nɔo se. 26 Ben Labã gàa à
bè Yakubunɛ: Bɔ́yãnzi n ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀mɛ n
ma nɛ́nɔ sɛ̀ɛ n tańyo lán zĩ̀zɔnɔ bà?
27 Bɔ́yãnzi n ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀mɛ n wurɛ kpãi nɛ́ɛ
lɛ́ zamaro, lɛ ma gaa zɛnnɛ kɔ̃n pɔnnakɛ-
nao kɔ̃n lɛ̀sinao kɔ̃n gɛ̃̀gão kɔ̃n mɔrɔo.
28 Nɛ́ɛ tó ma lɛ́ zà ma nɛ́nɔ kɔ̃n ma
dionɔaro. N yɔ̃nkɔyã kɛ̀. 29 Ma gbãaa kà
mà yã zaaa kɛare, ben n de Luda yã òmɛ
gwãavĩ à bè mà làakari kɛ yã kɛ̀ mɛ́ on-
nɛɛzi à maaa ke à zaaa. 30 Nɛ́ɛ taa sa, kɛ̀
nɛ́ɛ n de bɛ bɛgɛ kɛɛ yãnzi. À kɛ̀ dia n ma
tãanɔ sɛ̀ kpãii? 31 Yakubu wèàla à bè: Ma
vĩa kɛ̀ mɛ́ɛ daa nɛ́ n nɛ́nɔ símamɛ. 32 Gbɛ̃
kɛ̀ n n tãanɔ è à kiia, wà à dɛ. Ǹ ma pɔ́nɔ
gwagwa wa gbɛ̃nɔ wáa. Tó n n pɔ́ è, ǹ
sɛ́. Yakubu sɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ Rasɛli Labã pɔ́ sɛ̀
kpãiro. 33 Labã gɛ̃̀ Yakubu bisa kutaan
à gɛ̃̀ Lea kutaan à gɛ̃̀ nɔgbɛ̃ zĩkɛri gɔ̃ɔn

plaaa pìnɔ kutaan èe pɔ́ke ero. Kɛ̀ à bɔ̀
Lea kutaan, à gɛ̃̀ Rasɛli kutaan. 34 Rasɛli
tãa pìnɔ sɛ̀ à ùtɛ lakumi gàari guumɛ, ben
à vɛ̃̀ɛa. Labã à kuta guu gwàgwa píngi, èe
pɔ́ke ero. 35 Rasɛli bè a denɛ: Baa, ǹton
pɔ fẽmaziro, zaakɛ mɛ́ɛ e mà fɛɛro kɛ̀ má
ɔ kũna yãnzi. Lɛmɛ Labã a tãanɔ wɛ̀tɛ lɛ
èe ero. 36 Ben Yakubu pɔ fɛ̃̀ à lɛ́fɔtɔɔ kà
Labãzi à bè: Bɔ́ dàn má kɛ̀? Bɔ durunn
má kɛ̀ ben n pɛɛmazi wãawãa lán kɛ̀ bà?
37 Kɛ̀ n ma pɔ́nɔ gwàgwa píngi, n n bɛ
pɔ́nɔ è gweɔ́? Ǹ bɔo gupuraaa ma gbɛ̃nɔ
kɔ̃n n gbɛ̃nɔ wáa, aɔ̃ yã nnaa kpá gbɛ̃
kɛ̀ a yã nnaaa. 38 Ma kɛ n bɛ wɛ̃̀ baro.
N sãanɔ kɔ̃n n blènɔ e nɔ̀ bɔɛro, mɛ́ɛ n
sãa ke sóro. 39 Mɛ́ɛ sunnɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ nɔ̀bɔ
pãsĩnɔ kũ̀ keoro, mɛɛ̀ à fĩa bonnɛ ma zĩn-
damɛ. Nɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ wà à kpãi ò gwãavĩ ke
fãantɛ̃ fĩa lama. 40 Ɔfãntɛ̃ è ma lɛ fãantɛ̃,
ĩa è ma dɛ gwãavĩ, mɛɛ̀ itɛ̃ kɛ. 41 Lɛn ma
kɛ n bɛ lɛ ai wɛ̃̀ baro. Wɛ̃̀ gẽro dosai ma
zĩi kènnɛ n nɛ́nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ yãnzi.
Ma wɛ̃̀ swɛɛdoo kɛ̀ n kpàsa yã musu. N
ma láada lìɛ gɛ̃̀n kuri. 42 Tó èe kɛ ma
dezi Ibraĩ Luda kɛ̀ ma de Isaaku à vĩa
vĩi zèmao baasiro, lɛ n ma gbarɛ ɔkori.
Luda zĩi kɛ̀ má kɛ̀ kɔ̃n nawẽao è, ben à
kpɑ̃̀kẽnzi gĩa gwãavĩ.

43 Ben Labã wè Yakubula: Nɔgbɛ̃
kɛ̀kiinɔ sɔ̃ ma nɛ́nɔmɛ. Nɛ́ kɛ̀kiinɔ sɔ̃
ma dionɔmɛ. Pɔ́kãdee kɛ̀kiinɔ sɔ̃ ma
pɔ́kãdeenɔmɛ. Pɔ́ kɛ̀ ń è kɛ̀ píngi ma
pɔ́mɛ. Bɔ́n mɛ́ kɛ ma nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́
kɛ̀ aɔ̃ɔ ìnɔnɛ gbɑ̃̀a? 44 Ǹ tó wà lɛdolɛ kɛ
àgɔ̃ dɛ sèeda ũ wa dagura. 45 Ben Yakubu
gbɛ̀ sɛ̀ à pɛ̀ɛ yã pì dɔngupɔ ũ. 46 À bè
a gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ gbènɔ sɛ́ɛ, ben aɔ̃ɔ sɛ̀ɛ aɔ̃ɔ
dìdikɔ̃a, ben aɔ̃ pɔ́ blè à saɛ. 47 Ben Labã
tɔ́ kpà gbɛ̀didikɔ̃ana pìnɛ Yega Saaduta.
Yakubu tɔ́ kpànɛ Galɛɛdi. 48 Labã bè:
Gbɛ̀didikɔ̃ana kɛ̀kiin sèeda ũ wa dagura
gbɑ̃̀a. Bee yãnzi wà tɔ́ kpànɛ Galɛɛdi.
49 Wè be dɔ Mizipa, zaakɛ Labã bè: Dii
wa dãkpa wa kẽkɔ̃ana gbɛra lɛ wàton
zakɔ̃nlo yãnzi. 50 Tó n ĩa dà ma nɛ́nɔg-
bɛ̃nɔa ke tó n nɔ pãndenɔ sɛ̀ dɔ, baa tó
wá kú kɔ̃ kiiaro, ǹgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ Ludan
wa yã pì sèedadee ũ. 51 Ben Labã bènɛ
dɔ: Ǹ gbɛ̀didikɔ̃ana kɛ̀kii gwa kɔ̃n gbɛ̀ kɛ̀
má pɛ̀ɛ wa dagurao. 52 Eégɔ̃ dɛ sèeda ũ
kɛ̀ mɛ́ vĩàla mà mɔ́ mà à zaaa kɛnnɛro,
mpi sɔ̃ nɛ́ vĩàla ǹ mɔ́ ǹ à zaaa kɛmɛro.
53 Ibraĩ kɔ̃n Naoo kɔ̃n ń deo Ludan wa
yãkpaɛkɛri ũ.

Ben Yakubu sì kɔ̃n Luda kɛ̀ a de Isaaku
à vĩa vĩ tɔ́o. 54 À saa ò gusĩsĩdeen gwe,
ben à a gbɛ̃nɔ sìsi aɔ̃ pɔ́ ble. Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè,
ben aɔ̃ ì gwe. 55 Labã fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à
lɛ́ zà a dionɔa kɔ̃n a nɛ́nɔ à sa maaa òńnɛ,
ben à lìara à tà a bɛ.

Yakubu gbɛ̃nɔ zĩna Isaua

32 Yakubu dà zɛ́n, ben Luda
malaikanɔ dààlɛ. 2 Kɛ̀ à ń é, à bè:
Luda bùran kɛ̀. Ben à tɔ́ kpà guu pìnɛ
Manaimu. 3 À zĩ̀rinɔ zĩ̀ a aɛ a vĩ̀i Isaua
Sei bùsu kɛ̀ wè be dɔ Ɛdɔmu bùsun. 4 À
bè a zĩ̀rinɔnɛ: À gá à o ma dii Isaunɛ à
zɔ̀bleri Yakubu gurɔ plaa kɛ̀ Labã bɛ èe
suu sa. 5 À onɛ má zùnɔ vĩ kɔ̃n zaakinɔ
kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n blènɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ
kɔ̃n nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔo. Mámbe ma a zĩ à
onɛ lɛ ma à pɔnnaa e.

6 Kɛ̀ zĩ̀rinɔ ɛ̀ara wà sù Yakubu kiia, aɔ̃
bè: Wa gaa n vĩ̀i kiia, èe mɔ́ à danlɛ kɔ̃n
gɔ̃ɔn wàa plaaanɔ. 7 Vĩa Yakubu kũ̀ èe
bídi kɛɛ maamaa, ben à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kúonɔ
kpàatɛ lɛo plaa kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n blènɔ kɔ̃n
zùnɔ kɔ̃n lakuminɔo à bè: 8 Tó Isau mɔ̀
à sì à lɛo dooa, à lɛo doo kɛ̀ gɔ̃̀ é bɔ.
9 Ben à adua kɛ̀ à bè: Dii, ma dezi Ibraĩ
kɔ̃n ma de Isaakuo Luda, ń òmɛ mà su
ma bùsun ma danɛnɔ kiia, nɛ́ aubarika
damagu. 10 N gbɛ̃kɛɛ kɔ̃n náanɛ yão kèmɛ
maamaa ma bɛ̀ɛ e káro. Gurɔɔ kɛ̀ ma bikũ
Yodaa, gò bé à na ma ɔzĩ ado. Tia sa ma
su kɔ̃n auziki lɛo plaaa kènɔ. 11 Ma wɛ́ɛ
kèmma ǹ ma sí ma vĩ̀ia, zaakɛ mɛ́ɛ vĩa
kɛɛnɛ kɛ̀ eé sí wa tɛ́ à nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔ
dɛdɛ yãnzi. 12 Mpi sɔ̃, n bè nɛ́ aubarika
damagu nɛ́ ma borii kaara lán ísialɛa

bùsu'ãatɛ̃ bà weé fɔ̃ wà ń naroro ń pari
yãnzi.
13 Gwen Yakubu ìn. Pɔ́ kɛ̀ à plɛ̀plɛ à a
vı̃̀i gbaanɔn yɛ̀: 14 Blɛ̀da mɛ̀n wàa do, à
kofı̃i mɛ̀n baro, sãda mɛ̀n wàa do, à karo
mɛ̀n baro, 15 lakumida mɛ̀n baaakuri kɔ̃n
ń nɛ́ bɔ̀rɔnɔ, zùda mɛ̀n baplaa, à sware
mɛ̀n kuri, zaakida mɛ̀n baro, à kyà mɛ̀n
kuri. 16 À ń ná a zɔ̀blerinɔnɛ ń ɔzı̃ bori
kɔ̃n boriio, ben à bɛ̀ńnɛ: Àgɔ̃ tɛ́ ma aɛ à
kpàngu da a dagura gã̀ kɔ̃n gã̀o. 17 À bè
gbɛ̃ káakunɛ: Tó ma vı̃̀i dànlɛ à n la à
bè: Démɛ n dii ũu? Nɛ́ɛ gaa mámɛ? Dé
bé à pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ dãa kɛ̀nɔ vı̃i? 18 Ǹ onɛ
à zɔ̀bleri Yakubu pɔ́mɛ, pɔ́ kɛ̀ à a dii
gbà à kpã̀sãnɛnɔn gwe, àpi e suu kpɛɛ.
19 À yã dɔ̃nkɔ̃ pì ò gbɛ̃ plaadeenɛ kɔ̃n gbɛ̃
aagɔ̃deeo kɔ̃n pɔ́dãrinɔ ń píngi à bè: Tó
a da Isaulɛ, à onɛ lɛ. 20 À onɛ à zɔ̀bleri
Yakubu e suu kpɛɛ. Zaakɛ à laasuu lɛ̀ à
bè: Mɛ́ à làakari kpáɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ má kpà
aɛ kɛ̀nɔ, wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ. Eé gí gbãakɛ kpá-
mazi saɔ́? 21 Gbaa pìnɔ dɔ̀nɛ aɛ, ben à gɔ̃̀
bùran gwãavı̃ mɔ̀a à ì gwe.

Yakubu ɔsikana kɔ̃n Ludao

22 À fɛ̀ɛ gwãavı̃ à a nɔ mɛ̀n plaaanɔ
sɛ̀ɛ kɔ̃n a nɔgbɛ̃ zı̃kɛri gɔ̃ɔn plaaanɔ
kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ,
ben à bikũ̀ńyo Yaboku íbikũkiia. 23 Kɛ̀ à
bikũ̀ńyo, ben à pɔ́ kɛ̀ à vı̃inɔ sɛ̀ɛ à bikũ̀o
píngi. 24 Yakubu gɔ̃̀ ado, ben gɔ̃gbɛ̃ ke mɔ̀
èe ɔsi kaao ai guu kà dɔna. 25 Kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃
pì è é fɔ̃ à à nɛ́ro, à à lɛ̀ a gisipɛkɔ̃rɛkiia,
ben à gisi bɔ̀kũn ɔsikana pì guu. 26 Gɔ̃g-
bɛ̃ pì bè: Ǹ ma gbarɛ, zaakɛ guu e dɔɔ.
Ben Yakubu bɛ̀nɛ: Tó èe kɛ ǹ aubarika
damagu baasiro, mɛ́ n gbarɛro. 27 Gɔ̃g-
bɛ̃ pì à là à bè: N tɔ́n diaa? À wèàla
à bè: Ma tɔ́n Yakubu. 28 Ben à bè: Weé
bennɛ Yakubu dɔro, séde Isaraili, zaakɛ
n ɔsi kà kɔ̃n Ludao kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ, ben n
ɔsii nɛ̀. 29 Yakubu bɛ̀nɛ: Ǹ n tɔ́ omɛ se. A
wèàla à bè: Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ ma tɔ́ gbekaazi?
Ben à aubarika dàn gwe. 30 Yakubu tɔ́
kpà guu pìnɛ Pɛniɛli, zaakɛ à bè: Wa
wɛ́ɛ sìkɔ̃lɛ kɔ̃n Ludao, ben mɛ́ɛ garo. 31 À
bɔ̀ Pɛniɛli ɔfãntɛ̃bɔɛna, èe tɔ̃ɔtɛɛ a gisi
yãnzi. 32 Bee yãnzi ai gbã̀a Isarailinɔ è
nɔ̀bɔ túgisi sóro, kɛ̀ Luda Yakubu lɛ̀ à
túgisia yãnzi.

Yakubu wɛ́ɛsina Isaulɛ

33 Kɛ̀ Yakubu wɛ́ɛ sɛ̀, à è Isau e mɔɔ
kɔ̃n gɔ̃ɔn wàa plaaanɔ. À a nɛ́nɔ
kpàatɛtɛ Leanɛ kɔ̃n Rasɛlio kɔ̃n nɔgbɛ̃
zı̃kɛri mɛ̀n plaaanɔ. 2 Ben à nɔgbɛ̃ zı̃kɛri
pìnɔ gbàrɛ aɔ̃ dɔ aɛ kɔ̃n ń nɛ́nɔ. Beee
gbɛra Lea kɔ̃n a nɛ́nɔ, ben Rasɛli kɔ̃n
Yusufuo tɛ́ ń kpɛɛ. 3 À dɔ̀ńnɛ aɛ à kùɛ
tɔɔtɛ gɛ̃̀n swɛɛplaa ai à gàa à kào a vı̃̀i pì
kiia. 4 Ben Isau bàalɛ à mɔ̀ à dàálɛ à mlɛ̃̀a,
à ɔɔ dà à gã̀n à lɛ́ pɛa, ben aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀. 5 Isau
wɛ́ɛ sɛ̀ à nɔgbɛ̃nɔ è kɔ̃n nɛ́nɔ, ben à bè:
Dɛ́nɔ bé wà kúnyo kɛ̀? Yakubu wèàla à
bè: Nɛ́ kɛ̀ Luda ma gbaanɔmɛ. 6 Ben nɔg-
bɛ̃ zı̃kɛri pìnɔ sɔ̃̀ńzi kɔ̃n ń nɛ́nɔ aɔ̃ kùɛ.
7 Ben Lea kɔ̃n a nɛ́nɔ sɔ̃̀ńzi dɔ aɔ̃ kùɛ.
Beee gbɛra Yusufu kɔ̃n Rasɛlio sɔ̃̀ńzi aɔ̃
kùɛ. 8 Isau bè: Pɔ́ kɛ̀ ma dańlɛ kɛ̀nɔɔ dɛ di-
amɛ? Yakubu wèàla à bè: Lɛ ma n pɔnnaa
e yãnzimɛ. 9 Isau bè: Ma gbɛ̃, ma pɔ́nɔ
mɔ̀ma, ǹgɔ̃ n pɔ́nɔ kũna. 10 Ben Yakubu
bè: Auo! N yã nna! Tó ma n pɔnnaa è,
ǹ ma gba sí, zaakɛ wa wɛ́ɛsikɔ̃lɛna kɛ̀mɛ
lán wɛ́ɛsikɔ̃lɛna kɔ̃n Ludao bàmɛ, ben n
gbãakɛ kpàmazi. 11 Ǹ gbaa kɛ̀ ma mɔɔn-
nɛɛ sí, zaakɛ Luda aubarika dàmagu, pɔ́-
kee e kɛ̃sãmaro. Lɛmɛ à nàkɔ̃rɛa lɛ, ben
à sì.
12 Ben Isau bè: Wà da zɛ́n wà tá. Mɛ́
gányo. 13 Ben à wèàla à bè: Ma dii, ń
dɔ̃ kɛ̀ nɛ́nɔ gbãa vı̃ro, ben má sãa kɔ̃n
zùnɛ bɔ̀rɔnɔ vı̃. Tó wa tá gbãaa ò gurɔ
do, pɔ́kãdeenɔ é gaga píngimɛ. 14 Ǹ dɔmɛ
aɛ ma dii, mɔma n zɔ̀bleri mɛ́gɔ̃ tɛ́ pɔ́nɔ
kpɛɛ kɔ̃n nɛ́nɔ busɛbusɛ ai mà mɔ́ mà n
le Sei. 15 Isau bè: Mɛ́ ma gbɛ̃kenɔ tónyo.
Yakubu bè: À kɛ̀ dɛa nɛ́ kɛ lɛ dɔɔ? Ǹ tó
mà n pɔnnaa e dii. 16 Zı̃ beeean Isau dà
Sei zɛ́n. 17 Ben Yakubu gàa Suko. À bɛɛ

bò gwe, ben à lá kutaanɔ dɔ̀ pɔ́nɔnɛ. Bee
yãnzi wà tɔ́ kpà guu pìnɛ Suko.
18 Kɛ̀ Yakubu sù kɔ̃n Mɛsɔpɔtamiao, à
kà wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Sɛkɛmu, Kanaa bùsun
aafia, ben à bùra kàɛ wɛ́tɛ pì saɛ. 19 À a
bùrakaɛkii lù Sɛkɛmu de Amɔ nɛ́nɔa kon-
dogi basɔɔro. 20 Gwen à sa'okii bòn, à tɔ́
kpànɛ Luda Isarailinɔ Luda.

Sɛkɛmu kusina Dinaa

34 Lea nɛ́nɔgbɛ̃ Dina kɛ̀ à ì kɔ̃n
Yakubuo bɔ̀ à wɛ́ɛ kpáɛ bùsu
pì nɔgbɛ̃nɔzi. 2 Kɛ̀ bùsu pì kí Amɔ nɛ́
Sɛkɛmu, Ivi borii à è, à à sɛ̀ gbãaao, ben à
dàɛo. 3 À pɔɔ dɔ nɔkparɛ pìa à yezi, ben à
yã nnannaa ònɛ. 4 Ben Sɛkɛmu bè a denɛ:
Ǹ nɛ́nɔkparɛ beee wɛtɛmɛ mà sɛ́. 5 Kɛ̀
Yakubu mà wà a nɛ́nɔgbɛ̃ kpɛ bɔ̀, à nɛ́nɔɔ
kú sɛ̃̀n kɔ̃n à pɔ́kãdeenɔ, ben à yı̃̀tɛ ai aɔ̃
sù. 6 Ben Sɛkɛmu de Amɔ gàa à Yakubu le
à yã pì onɛ. 7 Kɛ̀ Yakubu nɛ́nɔ bɔ̀ sɛ̃̀n wà
sù, ben aɔ̃ yã pì mà gɔ̃ɔ. Aɔ̃ nɔ̀sɛ yàka aɔ̃
pɔ fɛ̃̀ maamaa, kɛ̀ Sɛkɛmu wíyã kɛ̀ Isarail-
inɔnɛ yãnzi, à dàɛ kɔ̃n Yakubu nɛ́nɔgbɛ̃o
à yã kɛ̀ dɛ wà kɛroo kɛ̀. 8 Ben Amɔ bɛ̀ńnɛ:
Ma nɛ́ Sɛkɛmu pɔɔ dɔ a nɛ́nɔgbɛ̃a. A yã
nna. À à kpáa nɔɔ ũ. 9 Wà lɛdolɛ kɛ wàgɔ̃
wa nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kpãsãakɔ̃a. 10 Àgɔ̃ kúwao,
wa bùsu kuu a pɔ́ ũmɛ. À vɛ̃ɛn àgɔ̃ laa
taan àgɔ̃ tɔɔtɛ vĩ. 11 Ben Sɛkɛmu ò Dina
de kɔ̃n à dãgɔ̃nɔnɛ à bè: À tó mà a pɔn-
naa e. Pɔ́ kɛ̀ a be mà kpáawa mɛ́ kpá.
12 À anzureblebɔ lɛ́ damɛ bíta kɔ̃n gbaanɔ
paripari. Pɔ́ kɛ̀ á ò mɛ́ kpá. À nɛ́nɔkparɛ
pì kpáma nɔɔ ũ.
13 Ben Yakubu nɛ́nɔ wè Sɛkɛmu kɔ̃n
à de Amɔola kɔ̃n mɔnafikio kɛ̀ Sɛkɛmu
ń dãre kpɛ bɔ̀ yãnzi. 14 Aɔ̃ bɛ̀ńnɛ: Wɛ́
fɔ̃ wà beee kɛro, wɛ́ fɔ̃ wà wa dãre
kpá gɛfɔɔdeearo, zaakɛ wíyãmɛ wa kiia.
15 Wɛ́ we a yãziro, séto à gɔ̃ lán wapinɔ
bà a gɔ̃gbɛ̃nɔ bɛ̃̀ngu kɛ ń píngi. 16 Tó a
bɛ̃̀ngu kɛ̀, wɛ́ wa nɛ́nɔ kpãsãawa wɛ́ a
nɛ́nɔ sɛ́ nɔɔ ũ. Wɛ́gɔ̃ kúao, wɛ́ gɔ̃ bori
dɔ̃nkɔ̃nɔ ũ. 17 Mɔde tó ée we wa yãziro,
tó ée bɛ̃̀ngu kɛro, wɛ́ wa dãre sɛ́ wà
táomɛ. 18 Yã pì kɛ̀ Amɔ kɔ̃n a nɛ́ Sɛkɛ-
muonɛ nna. 19 Gɔ̃kparɛ pì yã pì gɔ̃̀gɔ̃
kpakpaa kɛ̀ Yakubu nɛ́nɔgbɛ̃ yã kànɛ
yãnzi. À bɛ̀ɛ vĩ dɛńla a de bɛdeenɔ tɛ́.
20 Amɔ kɔ̃n a nɛ́ Sɛkɛmuo gàa ń wɛ́tɛ
bĩilɛa, ben aɔ̃ yã ò kɔ̃n wɛ́tɛdeenɔ wà bè:
21 Gbɛ̃ pìnɔ yãke vĩwaoro. Wà tó aɔ̃gɔ̃
kú wa bùsun aɔ̃gɔ̃ laa taa, zaakɛ bùsu
pì yàasa eé mɔ́wa. Wɛ́ ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔ sɛ́
wɛ́ wa nɛ́nɔ kpáḿma. 22 Gbɛ̃ pìnɔ sɔ̃ é
we wàgɔ̃ kúwao lɛ wà gɔ̃ bori dɔ̃nkɔ̃ ũro,
séto èe kɛ wa gɔ̃gbɛ̃ píngi bɛ̃̀ngu kɛ̀ lán ń
bà baasiro. 23 Aɔ̃ pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n ń auzik-
inɔ kɔ̃n ń zùnɔ píngi é gɔ̃ wa pɔ́ ũroo? Wà
weńnɛ lɛ aɔ̃gɔ̃ kúwao. 24 Wɛ́tɛ pì deenɔ
Amɔ kɔ̃n a nɛ́ Sɛkɛmuo yã mà, ben aɔ̃
gɔ̃gbɛ̃nɔ bɛ̃̀ngu kɛ̀ ń píngi.
25 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ, kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɔ̃n
wãwãao aɔ̃ɔ kú kɔ̃n yãke laasuuoro,
Yakubu nɛ́ gɔ̃ɔn plaaanɔ Simɛɔ kɔ̃n
Levio, Dina vı̃̀inɔ, aɔ̃ baade a fɛ̃ɛdaa
sɛ̀ aɔ̃ sì wɛ́tɛ aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ ń píngi.
26 Aɔ̃ Amɔ kɔ̃n a nɛ́ Sɛkɛmuo dɛ̀dɛ, ben
aɔ̃ Dina sɛ̀ aɔ̃ bɔ̀o Sɛkɛmu kpɛ́n aɔ̃ tào.
27 Wɛ́tɛdeenɔ dɛdɛna gbɛra Yakubu nɛ́nɔ
mɔ̀ wà wɛ́tɛ pɔ́nɔ nàkɔ̃a kɛ̀ wà wí dà ń
dãrea yãnzi. 28 Aɔ̃ ń sãanɔ kɔ̃n ń blènɔ sɛ̀ɛ
kɔ̃n ń zùnɔ kɔ̃n ń zaakinɔ, pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ kú
wɛ́tɛ guunɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ kú ń buraanɔ
píngi. 29 Aɔ̃ ń auzikinɔ sɛ̀ɛ píngi kɔ̃n ń
nɛ́nɔ kɔ̃n ń nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú ń bɛɛnɔ
píngi.
30 Ben Yakubu bè Simɛɔnɛ kɔ̃n Levio:
A sumɛ yã zaaao. Kanaanɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ
kɔ̃n bùsu kɛ̀kii bori pãndenɔ égɔ̃ ye ma
kãziro. Lán wá pariro nà, tó aɔ̃ lìgawazi,
tó aɔ̃ sìwagu, aɔ̃é ma dɛ kɔ̃n ma boriinɔo
píngimɛ. 31 Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Kɛ̀ à wa
dãre dìɛ kaarua ũ, beee maan gweɔ́?

Luda aubarikadana Yakubun Bɛtɛli

35 Luda bè Yakubunɛ: Ǹ fɛɛ ǹ tá
Bɛtɛli ǹ vɛ̃ɛ gwe. Ǹ ma gbãg-
bãkii bo gwe, zaakɛ ma bɔ ma mɔnzi
gwe gurɔɔ kɛ̀ nɛ́ɛ bàa lɛɛ n vı̃̀inɛ. 2 Ben
Yakubu bè a bɛdeenɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ

kúonɔ ń píngi: À bori zȉtɔnɔ tãa kɛ̀ á
vĩinɔ kwɛ́ɛ à zú o à a pɔ́kãsãanɔ lendee
kpá. 3 Wé fɛɛ wà tá Bɛtɛli. Mɛ́ Luda
gbãgbãkii bo gwe, zaakɛ à dɔ̀malɛ ma
nawɛ̃akɛgurɔ, ègɔ̃ kúmao guu kɛ̀ ma
gaan píngi. 4 Ben aɔ̃ bori zȉtɔnɔ tãa kɛ̀
aɔ̃ɔ vĩinɔ kpàa kɔ̃n swãi kɛ̀ aɔ̃ɔ dananɔ,
ben à pɔ́ pìnɔ vȉi gbíi lí gbáru Sɛkɛmu
saɛ. 5 Kɛ̀ Yakubu kɔ̃n a nɛ́nɔ dà zɛ́n, Lu-
daa tò vĩa wɛ́tɛ kɛ̀ kú ń saɛnɔ deenɔ kȕ
maamaa, ben aɔ̃ gbɛ̃kee e pɛ́ɛńziro. 6 Ben
Yakubu kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ ń píngi kà
Luzu kɛ̀ wè be tia Bɛtɛli, Kanaa bùsun.
7 À sa'okii bò gwe, ben à tɔ́ kpà guu pìnɛ
Bɛtɛli Luda, zaakɛ gwen Luda bɔ̀ à mɔ̀zin
gurɔɔ kɛ̀ èe bàa sii a vȉinɛ. 8 Debora kɛ̀ dɛ
Rɛbɛka gwàri ũ yãa gà gwe, ben wà à vȉi
gbíi lí gbáru Bɛtɛli saɛ. Ben wà tɔ́ kpànɛ
Ɔ̀ɔdɔlizi.

9 Luda bɔ̀ à mɔ̀ Yakubuzi dɔ à suna
kɔ̃n Mɛsɔpɔtamiao gbɛra, à aubarika
dàn 10 à bè: N tɔ́n Yakubu, mɔde weé
bennɛ Yakubu dɔro, sé Isaraili. Lɛmɛ à tɔ́
kpànɛ Isaraili lɛ. 11 Luda bènɛ dɔ: Luda
Gbãapingiden ma ũ. Àgɔ̃ nɛ́ ii àgɔ̃ kaara.
Borii é bɔ n kiia kɔ̃n bori pariinɔ dɔ, n
bori kenɔ égɔ̃ dɛ kínanɔ ũ. 12 Mɛ́ bùsu kɛ̀
má kpà Ibraĩ kɔ̃n Isaakuoa kpámma kɔ̃n
n boriinɔ n gaa gbɛra. 13 Ben Luda fɛ̀ɛ à
bɔ̀ guu kɛ̀ à yã ònɛn. 14 Yakubu gbè pɛ̀ɛ
guu kɛ̀ Luda yã ònɛn dɔngupɔ ũ. À í tɔ̃̀a
à nɔ́si kùa. 15 Ben Yakubu tɔ́ kpà guu kɛ̀
Luda yã ònɛn pìnɛ Bɛtɛli.

Rasɛli kɔ̃n Isaakuo gaa

16 Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ Bɛtɛli wà dà zɛ́n. Kɛ̀ aɔ̃
kà kĩi kɔ̃n Ɛflatao, Rasɛli nɛ́'igurɔɔ kà,
ben nɛ́'ii kɛ̀a zĩ'ũ. 17 Nɛ́'iwãwãa à kȕ
gbãa, ben nɛ́sɛɛri bènɛ: Ǹton vĩa kɛro,
n nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì dɔ. 18 Rasɛli gbãa vĩ dɔro èe
gaa, ben à tɔ́ kpà a nɛ́ pìnɛ Bɛnɔni, ben
à de tɔ́ kpànɛ Bɛyãmi. 19 Kɛ̀ Rasɛli gà,
wà à vȉi Ɛflata kɛ̀ wè be tia Bɛtɛlɛmu
zɛ́n. 20 Yakubu gbè dɔngupɔ pɛ̀ɛ à miraa.
Rasɛli mira gbè pì kú gwe ai kɔ̃n a gbȁao.

21 Isaraili ɛ̀ara à dà zɛ́n, ben à bùra
kàɛ sãdãrinɔ gugwagba aɛ. 22 Gurɔɔ kɛ̀ à
kú bùsu pìn Rubɛni gàa à dàɛ kɔ̃n Bilao,
Yakubu nɔ yìgisai, ben Yakubu yã pì mà.

Yakubu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì mɛ̀n kuri awɛɛ-
plaa. 23 Lea nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yɛ̀: Yakubu
daudu Rubɛni, Simɛɔ, Levi, Yuda, Isaka
kɔ̃n Zɛbulunio. 24 Rasɛli nɛ́nɔn Yusufu
kɔ̃n Bɛyãmio ũ. 25 Rasɛli zĩkɛri Bila
nɛ́nɔn Dani kɔ̃n Nafatalio ũ. 26 Lea zĩkɛri
Zilipa nɛ́nɔn Gada kɔ̃n Asao ũ. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃
kɛ̀ wà ń í kɔ̃n Yakubuo Mɛsɔpɔtamianɔn
gwe.

27 Ben Yakubu kà a de Isaaku kiia
Mamare. À kú Kiriataba kɛ̀ wè be tia
Ɛblɔnu saɛ, guu kɛ̀ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo
vɛ̃̀ɛn. 28 Isaaku kà wɛ̃̀ bakɛ̃ndo 29 à zi kȕ
kótokoto, ben à gà à kà a gbɛ̃nɔla, ben à
nɛ́nɔ Isau kɔ̃n Yakubuo à vȉi.

Isau boriinɔ

36 Isau kɛ̀ wè benɛ dɔ Ɛdɔmu bori-
inɔ yãn yɛ̀. 2 Isau Kanaa nɔgbɛ̃nɔ
sɛ̀, Iti bori Ɛlɔni nɛ́ Ada kɔ̃n Ivi bori Ana
nɛ́ Ɔɔlibama, Zibɛɔ̃ dioo. 3 À Sumaila nɛ́
Basɛma, Nɛbayo dãre sɛ̀ dɔ. 4 Ada Ɛlifaza
ìo, ben Basɛma Ruɛli ì. 5 Ɔɔlibama Yeusu
kɔ̃n Yalamuo kɔ̃n Korao ì. Isau nɛ́gɔ̃gbɛ̃
kɛ̀ wà ń í Kanaa bùsunɔn gwe.

6 Isau a nɔɔnɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n
a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi kɔ̃n a
pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n a auziki kɛ̀ à è Kanaa bù-
sunnɔ píngi, ben à gàa Sei bùsun à zȁ kȕ
kɔ̃n a dãaro Yakubuo, 7 zaakɛ aɔ̃ auziki
bíta bé à tò aɔ̃é fɔ̃ wàgɔ̃ kú kɔ̃oro. Bùsu
kɛ̀ aɔ̃ɔ kún e mɔ́ḿmaro, kɛ̀ aɔ̃ pɔ́nɔɔ pari
yãnzi. 8 Isau vɛ̃̀ɛ Sei gusĩsĩdeen kɛ̀ wè be
tia Ɛdɔmu.

9 Isau kɛ̀ dɛ Ɛdɔmunɔ dezi káaku ũ
boriinɔn yɛ̀. 10 Isau nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀:
Ada nɛ́ Ɛlifaza kɔ̃n Basɛma nɛ́ Ruɛlio.
11 Ɛlifaza nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Temana, Omaa,
Zefo, Gatamu kɔ̃n Kenazio ũ. 12 Ɛlifaza
nɔ yìgisain Timina ũ. Àmbe à Amalɛki
ìo. Isau nɔ Ada dionɔn gwe.

13 Ruɛli nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yɛ̀: Naata, Zɛra,
Sama kɔ̃n Mizao. Isau nɔ Basɛma dionɔn
gwe.
14 Isau nɔ Ana nɛ́ Ɔɔlibama, Zibɛɔ̃
dioo nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yɛ̀: Yeusu, Yalamu kɔ̃n
Korao.
15 Isau bori kínanɔn yɛ̀: Isau daudu Ɛli-
faza bori kínanɔn Temana, Omaa, Zefo,
Kenazi, 16 Kora, Gatamu kɔ̃n Amalɛkio ũ.
Ɛlifaza bori kínanɔ, Ada dionɔn gwe. Aɔ̃ɔ
kú Ɛdɔmunɔ bùsun.
17 Isau nɛ́ Ruɛli bori kínanɔn yɛ̀: Naata,
Zɛra, Sama kɔ̃n Mizao. Ruɛli bori kínanɔ,
Basɛma dionɔn gwe. Aɔ̃ɔ kú Ɛdɔmunɔ
bùsun.
18 Isau nɔ Ɔɔlibama bori kínanɔn yɛ̀:
Yeusu, Yalamu kɔ̃n Korao. Ana nɛ́
Ɔɔlibama dionɔn gwe. 19 Isau kɛ̀ wè benɛ
dɔ Ɛdɔmu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn gwe, à bori kí-
nanɔn gwe.

Sei boriinɔ

20 Sei, Ori borii kɛ̀ kú Ɛdɔmunɔ bù-
sun zaa káaku nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yɛ̀: Lotana,
Sobala, Zibɛɔ̃, Ana, 21 Disɔ̃, Ɛza kɔ̃n
Disão. 22 Lotana nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yɛ̀: Ori
kɔ̃n Omamuo. Lotana dãren Timina ũ.
23 Sobala nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yɛ̀: Alavã, Manaa,
Ebala, Sefo kɔ̃n Onamuo. 24 Zibɛɔ̃ nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃nɔn yɛ̀: Aya kɔ̃n Anao. Ana pì bé à
bɔ̀ bia wãaa zaa gbáan gurɔɔ kɛ̀ èe a de
zaakinɔ dãa. 25 Ana nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Disɔ̃ ũ, à
nɛ́nɔgbɛ̃ sɔ̃ Ɔɔlibama. 26 Disɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn
yɛ̀: Ɛmɛdã, Ɛsɛbã, Itirana kɔ̃n Keranao.
27 Ɛza nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yɛ̀: Bilana, Zavã kɔ̃n
Akanao. 28 Disã nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yɛ̀: Uzu kɔ̃n
Aranao.
29 Ori bori kínanɔn yɛ̀: Lotana, Sobala,
Zibɛɔ̃, Ana, 30 Disɔ̃, Ɛza kɔ̃n Disão. Ori
bori kínanɔ kɔ̃n ń borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Sei bù-
sunnɔn gwe.
31 Kína kɛ̀ aɔ̃ kí blè Ɛdɔmunɔ bùsun Is-
arailinɔ kínanɔ ãanɔn yɛ̀. 32 Bɛɔ nɛ́ Bɛla,
Dinaba gbɛ̃ bé à kí blè Ɛdɔmu káaku.
33 Kɛ̀ à gà, ben Zɛra nɛ́ Yobabu, Bɔzɔra
gbɛ̃ kí blè à gɛ̃ɛ ũ. 34 Kɛ̀ à gà, ben Te-
mana bùsu gbɛ̃ Usamu kí blè à gɛ̃ɛ ũ.
35 Kɛ̀ à gà, ben Bedada nɛ́ Adada, Avi
gbɛ̃ kí blè à gɛ̃ɛ ũ. Àmbe à zĩ̀ blè Midi-
ãnɔa Mɔabunɔ bùsun. 36 Kɛ̀ à gà, ben
Masareka gbɛ̃ Samala kí blè à gɛ̃ɛ ũ. 37 Kɛ̀
à gà, ben Reobo kɛ̀ kú Yuflati saɛ gbɛ̃
Saulu kí blè à gɛ̃ɛ ũ. 38 Kɛ̀ à gà, ben Akabo
nɛ́ Baali Ana kí blè à gɛ̃ɛ ũ. 39 Kɛ̀ à gà, ben
Pau gbɛ̃ Adada kí blè à gɛ̃ɛ ũ. À nɔɔ tɔ́n
Mɛtabɛli, Matarɛdi nɛ́mɛ, Mɛzaba dio.
40 Isau bori kínanɔ tɔ́n yɛ̀ kɔ̃n ń bù-
sunɔ: Timina, Alava, Yɛtɛ, 41 Ɔɔlibama,
Ela, Pinɔ, 42 Kenazi, Temana, Mibiza,
43 Magadiɛli kɔ̃n Iramuo. Ɛdɔmunɔ kí-
nanɔn gwe wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo bùsu kɛ̀ aɔ̃
vɛ̃̀ɛn. Isau kɛ̀ dɛ Ɛdɔmunɔ dezi ũu bori-
inɔn gwe.

Yusufu nana'ona

37 Yakubu kú Kanaa bùsun guu kɛ̀ a
de vɛ̃̀ɛn. 2 Yakubu boriinɔ yãn yɛ̀.
Yusufu nɛ́ gɔ̃kparɛmɛ. À wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛ-
plaadee guu kɛ̀ èe sãanɔ dãa kɔ̃n a vĩ̀inɔ,
à de nɔɔnɔ Bila kɔ̃n Zilipao nɛ́nɔ, ben à
dà zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ kɔmɔtɔ kɛ̀ a denɛ. 3 Is-
araili ye Yusufuzi dɛ a nɛ́ kpaaanɔla kɛ̀ à
à ì a zikũ guu yãnzi, ben à utagyaba zɔ̃̀nɛ.
4 Kɛ̀ à vĩ̀inɔ è ń dee ye Yusufuzi dɛńla,
ben aɔ̃ zàn aɔ̃è we wà yã nnaa ooro.
5 Yusufu nanaa ò, ben à tɔ̃kɛ̃̀ a vĩ̀inɔnɛ,
ben aɔ̃ ɛ̀ara wà zàn dɛ zi pɔ́la. 6 À bɛ̀ńnɛ:
À nanaa kɛ̀ má ò ma. 7 Má è wée ése yiyii
bura, ben ma ése bakaa fɛ̀ɛ à zɛ̀. A pɔ́nɔ
lìgazi, ben aɔ̃ nàɛnɛ. 8 Ben à vĩ̀inɔ bènɛ:
Nɛ́ kí blewan yɔ́? Nɛ́ gbãaa blewan yɔ́?
Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà zàn dɛ yã pɔ́la nanaa kɛ̀
à ò pì yãnzi.
9 Yusufu ɛ̀ara à nanaa ò dɔ, ben à tɔ̃kɛ̃̀
a vĩ̀inɔnɛ à bè: Ma ɛara ma nanaa ò dɔ.
Má è ɔfãntɛ̃ kɔ̃n mɔvurao kɔ̃n sɔsɔnɛ mɛ̀n
kuri awɛɛdoonɔɔ e naɛɛmɛ. 10 À nanaa pì
tɔ̃kɛ̃̀ a denɛ dɔ, ben à de pàtaa à bè: Nana
kparee takan ń ò lɛɛ? Mapi kɔ̃n n dao
kɔ̃n n vĩ̀inɔ, wé mɔ́ wà kúɛ n aɛn yɔ́? 11 À
vĩ̀inɔ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpào. À de sɔ̃ nanaa pì
yã kũna a nɔ̀sɛ guu.

12 À vȉinɔ gàa ń de sãanɔ dã Sɛkɛmu.
13 Ben Isaraili bè Yusufunɛ: N vȉinɔ e sãa
dãa Sɛkɛmu. Mɛ́ n zĩ ń kiia. À wèàla à
bè: Ma yãa. 14 Ben à bènɛ: Ǹ gá ǹ n vȉinɔ
gwa kɔ̃n sãanɔ, tó aɔ̃ɔ aafia. Ǹ ɛara ǹ
sumɛ kɔ̃n aɔ̃ baaruo. Ben à à gbàrɛ, à
bɔ̀ Ɛblɔnu guzurɛn à gàa Sɛkɛmu. 15 Èe
likɔ̃aa zɔ̃ɔ sɛ̃̀n, ben gɔ̃gbɛ̃ ke dààlɛ à à
là: Bɔ́n nɛ́ɛ wɛtɛɛ? 16 À wèàla à bè: Mɛ́ɛ
ma vȉinɔ wɛtɛɛmɛ. Tó ń ń sãdãkii dɔ̃, ǹ
omɛ. 17 Gɔ̃gbɛ̃ pì bè: Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ gura kɛ̀, má
mà aɔ̃ bè wèe gaa Dotãmɛ. Ben Yusufu
pɛ̀ɛńzi à ń lé Dotã.
18 Kɛ̀ aɔ̃ à è kãaa, ai àgɔ̃ gá ká ń kiia, aɔ̃
lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi wà bè wà à dɛ. 19 Aɔ̃ bèkɔ̃nɛ:
À gwa, nana'ori e mɔɔ kãaa. 20 À tó wà
à dɛ wà à zu lɔ̀gɔ kènɔ doke guu, wé be
nɔ̀bɔ pãsĩ bé à à dɛ̀ à sò. Ɛ̃ndɛ̃ wé e lán
à nanaanɔ é mì dɛ nà. 21 Kɛ̀ Rubɛni yã pì
mà, à yezi à à mì sí, ben à bè: Wàton à
dɛro, 22 àton aru bɔaro. À à zu lɔ̀gɔ kɛ̀kiin
gbáan kɛ̀. Àton à dɛro. Rubɛni òńnɛ lɛ,
kɛ̀ à yezi à à mì sí à à kpá a dea yãnz-
imɛ. 23 Kɛ̀ Yusufu kà a vȉinɔ kiia, aɔ̃ à
uta bɔ̀, à utagyaba maaa pì. 24 Ben aɔ̃
à sɛ̀ wà à zù lɔ̀gɔ pìn. Lɔ̀gɔ pì da ko-
rimɛ à í vĩro. 25 Ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛ wèe pɔ́ blee.
Kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sɛ̀, aɔ̃ Sumaila bori laatarinɔ
è, aɔ̃ bɔ̀ Giliada bùsun aɔ̃ɔe gaa Igipiti.
Aɔ̃ lakuminɔɔ dò pɔ́nɔ kɔ̃n lí'ɔ ɛ̃zɛ̃o kɔ̃n
lí'ɔ gũ nnannaao sɛna. 26 Ben Yuda bè
a gbɛ̃nɔnɛ: Tó wa wa dãaro dɛ̀, ben wa
à gɛ̀ ùtɛ, bɔ́ àren wé ee? 27 À tó wà à
yá Sumaila borii pìnɔa. Wàton à dɛro,
wa dãaronloo? Wa aru dɔ̃nkɔ̃mɛ. Ben à
gbɛ̃nɔ à yã mà. 28 Kɛ̀ Midiã laatari pìnɔɔ
e mɔɔ gɛ̃ zɛ́la, ben aɔ̃ Yusufu gà wà bɔ̀
lɔ̀gɔn, aɔ̃ à yà Sumaila borii pìnɔa kon-
dogi baro, ben wà tào Igipiti.
29 Kɛ̀ Rubɛni mɔ̀ lɔ̀gɔ pì kiia, èe Yusufu
e gwe dɔro, ben à a pɔ́kãsãanɔ gà à kɛ̃̀kɛ̃,
30 ben à gàa a dãaronɔ kiia à bè: Nɛ́ pì
kú gwe dɔro. Mɛ́ gá má kɔ̃n beeeo? 31 Aɔ̃
blèkofĩi kũ̀ wà dɛ̀, ben aɔ̃ Yusufu uta pì sɛ̀
wà màɛ à aru guu. 32 Ben aɔ̃ à utagyaba
pì sɛ̀ wà gàao ń denɛ aɔ̃ bè: Pɔ́ kɛ̀ wá
èn yɛ̀. N nɛ́ utan yɔ́, ke à pɔ́nlo? 33 À
dɔ̃̀, ben à bè: Ma nɛ́ utamɛ, nɔ̀bɔ pãsĩ
bé à à sò. Wãiyoo, wà ma nɛ́ Yusufu
kɛ̃̀sãkãsãkɔ̃ɛmɛ. 34 Ben à a utadaa gà à kɛ̃̀
à pɔ́kãsãa sɛ̀ à dà, ben à a nɛ́ pì sósobi kɛ̀
gìkɛna. 35 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n à nɛ́nɔgbɛ̃nɔ
mɔ̀ à làakari kpáɛnɛ ń píngi, mɔde à gì a
làakari kpáɛzi à bè: Mɛ́gɔ̃ ma nɛ́ pì gɛ̀ ɔ́ɔ
dɔɔmɛ ai mà gá táo à kiia gɛ̀wãan. Ben
èe sósobi ɔ́ɔ dɔɔ a nɛ́ pì yã musu.
36 Midiã pìnɔ sɔ̃ Yusufu yà Pɔtifaa Igip-
iti. Fili'auna ìba kemɛ, àmbe à dogarinɔ
gbɛ̃nsi ũ.

Yuda kɔ̃n Tamao

38 Zĩ beeea Yuda bɔ̀ a gbɛ̃nɔ kiia
à gàa à vɛ̃̀ɛ Adulamu gbɛ̃ kɛ̀ wè
benɛ Ira bɛ. 2 Gwen à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n Kanaa
bùsu gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Sua nɛ́nɔgbɛ̃o, ben
à à sɛ̀ nɔɔ ũ. 3 À nɔ̀ sì à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben à
tɔ́ kpànɛ Ɛɛ. 4 À ɛ̀ara à nɔ̀ sì dɔ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃
ì, ben à tɔ́ kpànɛ Ona. 5 À ɛ̀ara à nɛ́gɔ̃gbɛ̃
ì dɔ, ben à tɔ́ kpànɛ Sela. Gurɔɔ kɛ̀ à nɛ́
pì ì, à kú Kezibimɛ.
6 Ben Yuda nɔgbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Tama sɛ̀ a
daudu Ɛɛnɛ. 7 Ɛɛ kɛ̀ Diinɛ zaa, ben à à dɛ̀.
8 Ben Yuda bè Onanɛ: Ǹ n vȉi gyaanɔɔ sɛ́
ǹ borii kɛ n vȉinɛ, lán wè kɛ nà. 9 Kɛ̀ Ona
dɔ̃ kɛ̀ nɛ́ kɛ̀ é i kɔ̃n a vȉi gyaanɔɔo égɔ̃ dɛ
a borii ũro, tó à dàɛo ben à yezi a zĩnda
e, è à gɔ̃gbɛ̃ pɔ́ kwɛ́ɛmɛ, lɛ àton borii kɛ a
vȉinɛro yãnzi. 10 Yã kɛ̀ èe kɛɛ pì kɛ̀ Diinɛ
zaa, ben à à dɛ̀ dɔ. 11 Ben Yuda bè a nɛ́
gyaanɔ Tamanɛ: Ǹ gá ǹgɔ̃ gyaanɔɔ blee
n de bɛ ai ma nɛ́ Sela ìsi kũ. Zaakɛ èe daa
Sela é ga lán a vȉinɔ bàmɛ. Ben Tama gàa
à vɛ̃̀ɛ a de bɛ.
12 Kɛ̀ à gurɔɔ gì kɛ̀, ben Yuda naɔ̃ gà. Kɛ̀
à nɔ̀sɛ kpàɛ, à dà zɛ́n èe gaa a sãkãkɛ̃ɛrinɔ
kiia Timina kɔ̃n a gbɛ̃nna Irao. 13 Ben wà
à baaru kpà Tamanɛ wà bè: N zã de e
gaa Timina a sãanɔ kã kɛ̃ɛ. 14 Ben à a
gyaanɔblepɔnɔ bɔ̀ à pɔ́dangãn sɛ̀ à kù a
uua, ben à gàa à vɛ̃̀ɛ Enaimu bĩilɛa Tim-
ina zɛ́n. Zaakɛ à è Sela bíta kũ̀, wèe à
kpáa nɔɔ ũro. 15 Kɛ̀ Yuda à è, ben à à dìɛ

kaarua ũ kɛ̀ à pɔ́ kù a uua yãnzi. 16 Ben à
sɔ̃̀zi zɛ́ saɛ à bè: Ǹ tó mà daɛnyo. Èe à dɔ̃
a nɛ́ gyaanɔɔ ũro. Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Tó n
daɛmao, bɔ́n nɛ́ kpámaa? 17 À wèàla à bè:
Mɛ́ ma kpàsa blènɛ mèn doo kpãsãnnɛ.
Ben à bè: Ǹ tɔɔba diɛmɛ ai ǹgɔ̃ gaa kpãsã.
18 Ben à à là à bè: Bɔ́ tɔɔban mɛ́ diɛnnɛɛ?
A bè: Ǹ n sèedakɛbɔ kɔ̃n a bào kɔ̃n gò
kɛ̀ ń kũnao kpáma. Ben à kpàa à dàɛo
à nɔ̀ dɔ̀n. 19 Ben nɔgbɛ̃ pì fɛ̀ɛ à tà bɛ à
a pɔ́dangãn bɔ̀ à a gyaanɔblepɔnɔ sɛ̀ à
dà. 20 Yuda a gbɛ̃nna Adulamu gbɛ̃ zĩ̀ kɔ̃n
blènɛo à tɔɔba boo nɔgbɛ̃ pì kiia. Kɛ̀ à
kà, èe à ero. 21 Ben à gwedeenɔ làla à
bè: Kaarua kɛ̀ kú Enaimu zɛ́ saɛ kɛ̀ yã
kú máa? Aɔ̃ wèàla wà bè: Kaarua kee kú
kɛ̀ro fá! 22 Ben à ɛ̀ara à tà, à bè Yudanɛ:
Mɛ́ɛ à ero. Gwedeenɔ bè wà kaarua ke dɔ̃
gwe yã sero. 23 Ben Yuda bè: Àgɔ̃ pɔ́ pìnɔ
kũna. Wé tó gbɛ̃nɔ wa yáa dɔro. Ma n zĩ
kɔ̃n blè pìo, nɛ́ɛ à ero.

24 Mɔ aagɔ̃ɔ gbɛra wà mɔ̀ wà ò Yudanɛ
wà bè: N nɛ́ naɔ̃ Tama kaarua kà, ben à
nɔ̀ sì a pãpãkɛna pì guu. Yuda bè: À bɔo
wà tɛ́ sɔ̃a. 25 Kɛ̀ wèe bɔɔo bàazi, à lɛ́kpãsã
kɛ̀ a zã denɛ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ kɛ̀kiinɔ vĩi
bé à nɔ̀ dɔ̀magu. Ǹ sèedakɛbɔ kɔ̃n a bào
kɔ̃n gò kɛ̀kiio gwa, tó ń à de dɔ̃. 26 Yuda
pɔ́ pìnɔ dɔ̃̀, ben à bè: Nɔgbɛ̃ pì yã nna
dɛmala, zaakɛ mɛ́ɛ à kpá ma nɛ́ Selaaro.
Yuda e daɛo dɔro. 27 Kɛ̀ à kà nɛ́'ina, à mɔ̀
à lè sìkanɔ bé wà kú à gbɛɛɛ guu. 28 Gurɔɔ
kɛ̀ èe nɛ́ ii, aɔ̃ gbɛ̃ndoo ɔ bɔ̀, ben nɛ́sɛɛri
wɔ̃ɔ tɛ̃aa dɔ̀a à bè: Nɛ́ kɛ̀kii bé à bɔ̀ káaku.
29 Kɛ̀ nɛ́ pì a ɔɔ sɔ̀kpa, ben nɛ́ plaadee bɔ̀,
ben nɔgbɛ̃ pì bè: N bɔ bùimɛ fá! Ben wà tɔ́
kpànɛ Pɛrɛzi. 30 Beee gbɛra kɛ̀ à gbɛ̃ndoo
kɛ̀ wà wɔ̃ɔ tɛ̃aa dɔ̀ à ɔɔa bɔ̀, ben wà tɔ́
kpànɛ Zɛra.

Yusufu kɔ̃n Pɔtifa naɔ̃ɔ

39 Kɛ̀ Sumaila boriinɔ kà kɔ̃n Yusu-
fuo Igipiti, ben Igipiti gbɛ̃ Pɔtifa à
lùḿma. Fili'auna ìba kemɛ, àmbe à dog-
arinɔ gbɛ̃nsi ũ. 2 Dii kú kɔ̃n Yusufuo à
à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n mìnnaao. À kú a dii Igip-
iti gbɛ̃ pì bɛ. 3 Kɛ̀ à dii pì è Dii kúo ègɔ̃
à dakɔ̃rɛɛ kɔ̃n saao yã kɛ̀ èe kɛɛnɔ guu
píngi, 4 ben Yusufu à pɔnnaa è. Pɔtifa à
dìɛ a bɛgwari ũ à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ nànɛ a ɔzĩ
píngi. 5 Zaa gurɔɔ kɛ̀ à à dìɛ a bɛgwari ũ,
Dii aubarika dà à bɛɛn Yusufu yãnzi. Dii
aubarika dà pɔ́ kɛ̀ dɛ à pɔ́ ũunɔn píngi,
bɛ pɔ́nɔ kɔ̃n bura pɔ́nɔ mámmam. 6 Ben
Pɔtifa a pɔ́ píngi nà Yusufunɛ a ɔzĩ. À
bà kú yãkeoro, tó èe kɛ pɔ́blee baasiro.
Yusufu sɔ̃ nɛ́ gɔ̃ ɔ̀wazimɛ, ben à zɛna
maa.

7 Zĩkea Yusufu nii gɛ̃̀ a dii naɔ̃gu, ben à
bènɛ: Ǹ daɛmao. 8 Ben à gì à bè: Ǹ gwa,
ma dii bà kú yãkeo ua kɛ̀ guu dɔro, à pɔ́
kɛ̀ à vĩinɔ nàmɛ ma ɔzĩ píngi. 9 À gbãaa
dɛmala ua kɛ̀ guuro, èe gímɛ kɔ̃n pɔ́ke-
oro, sé mpi, kɛ̀ ń dɛ à nɔɔ ũ yãnzi. Mɛ́
fɔ̃ mà yã zaa beee taka kɛ mà durun kɛ
Ludanɛro. 10 Baa kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì ègɔ̃ oonɛ
baabɔrɛ, èe we à dàɛoro, à yezi àgɔ̃ kúo
sero.

11 Zĩkea kɛ̀ Yusufu gɛ̃̀ kpɛ́n a zĩi kɛ, à
mɔ̀ à lè ua zĩkɛri kee kú kpɛ́ guuro. 12 Ben
nɔgbɛ̃ pì à kũ̀ a utaa à bè: Ǹ daɛmao.
Ben Yusufu a uta tònɛ gwe à bàa lɛ̀ à bɔ̀
bàazi. 13 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì è à a uta tòare à bàa
lɛ̀ à bɔ̀ bàazi, 14 ben à ua zĩkɛrinɔ sìsi à
bèńnɛ: À gwa, wà mɔ̀we kɔ̃n Eberuo, ben
èe dɔkɛɛwao. À gɛ̃̀mazi à daɛmao, ben
ma wii lɛ̀. 15 Kɛ̀ à mà ma wiii dɔ̀awa, ben
à a uta tò kaɛna ma saɛ à bàa lɛ̀ à bɔ̀
bàazi. 16 Ben nɔgbɛ̃ pì uta pì kàɛ a saɛ
ai Yusufu dii sù, 17 ben à bènɛ: Eberu zɔ̀
kɛ̀ n suowe dɔkɛ̀mao à gɛ̃̀mazi. 18 Kɛ̀ ma
wiii dɔ̀a, ben à à uta tò kaɛna ma saɛ à
bàa lɛ̀ à bɔ̀ bàazi. 19 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì yã pì ò
a zãnɛ à bè, lán n zɔ̀ kɛ̀mɛ nàn gwe, ben
Yusufu dii pɔ fɛ̃̀ maamaa. 20 Ben à bè wà
Yusufu kũ wà à da kpɛ́siaan, guu kɛ̀ kína
pisinanɔɔ káɛn, ben à gurɔplaa kɛ̀ gwe.

21 Baa kɔ̃n beeeo Dii kúo à gbɛ̃kɛɛ kɛ̀nɛ
à tò à yã kà pisinanɔ dãkparin. 22 Ben
dãkpari pì pisinanɔ nà Yusufunɛ a ɔzĩ
ń píngi, wè yãke kɛ à sairo. 23 Pisinanɔ
dãkpari pì bà ègɔ̃ kú Yusufu yãoro, kɛ̀ Dii

kúo yãnzi, ben ègɔ̃ à daakɔ̃rɛ kɔ̃n saao yã
kɛ̀ èe kɛɛ guu píngi.

Yusufu pisinanɔ nana bɔkɔ̃tɛna

40 Beee gbɛra Igipiti kí Fili'auna
wɛ̃kpaatɛri kɔ̃n a burɛdikɛrio
taari kɛ̀nɛ. 2 À pɔ fɛ̃̀ a ìba gɔ̃ɔn plaaa
pìnɔzi, à wɛ̃kpaatɛri kí kɔ̃n à burɛdikɛri
kío. 3 Ben à ń ká kpɛ́siaan a dogarinɔ
gbɛ̃nsi bɛ, kpɛ́ kɛ̀ wà Yusufu dàn. 4 Dog-
arinɔ gbɛ̃nsi pì Yusufu dìɛ àgɔ̃ ń gwaa,
ben aɔ̃ gurɔplaa kɛ̀ kpɛ́ pìn gwe.
5 Gwãavĩ dɔ̃nkɔ̃a Igipiti kína wɛ̃k-
paatɛri kɔ̃n burɛdikɛri pìo nanaa ò ń gɔ̃ɔn
plaaa ń píngi, baade kɔ̃n a pɔ́o kɔ̃n a
bɔkɔ̃tɛnao. 6 Kɛ̀ Yusufu mɔ̀ ń gwa kɔngɔ,
à è aɔ̃ uu sìsi. 7 Ben à ń lá à bè: Bɔ́ yã
bé à tò a uu sisina gbã̀a? 8 Aɔ̃ wèàla wà
bè: Nanaan wá ò, gbɛ̃kee kú kɛ̀ kɛ̀ à à
bɔkɔ̃tɛna owero. Ben à bèńnɛ: Luda bé
à nana bɔkɔ̃tɛna vĩroo? À a nanaa pìnɔ
omɛ mà ma. 9 Ben wɛ̃kpaatɛri kí a pɔ́ ònɛ
à bè: Ma nanaa guu ma geepi lí è ma saɛ.
10 Geepi lí pì gã̀ aagɔ̃mɛ. À lá bɔ̀ à vú kɛ̀
à nɛ́ ì à mà. 11 Má Fili'auna togo kũna,
ben ma geepi bɛɛ pìnɔ sɛ̀ má fɛ̃̀ à togoo
pì guu má kpàa. 12 Yusufu bènɛ: Nanaa
pì bɔkɔ̃tɛnan yɛ̀. Lígã aagɔ̃ɔ pìnɔ nɛ́ gurɔ
aagɔ̃ɔmɛ. 13 Gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra Fili'auna é
n mì sí. Eé ɛara à n da n zĩi guu, nɛ́ ɛara
ǹgɔ̃ geepiwɛ̃ɛ bɔɔnɛ lán nɛɛ̀gɔ̃ kɛɛ nà yã.
14 Tó yã bɔ̀nyo nna, ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu.
Ǹ gbɛ̃kɛɛ kɛmɛ ǹ ma yã o Fili'aunanɛ lɛ
à ma bɔ kpɛ́siaa kɛ̀ guu. 15 Zaakɛ wà ma
kũ kpãi zaa Eberu bùsun, ben baa Igip-
iti kɛ̀ mɛ́ɛ yãke kɛ à kà wà ma da wɛ̀ɛ kɛ̀
guuro.
16 Kɛ̀ burɛdikɛri kí è Yusufu nanaa pì
bɔkɔ̃tɛna bɔ̀ kɔ̃n wɛ̃kpaatɛrio nna, ben
à bènɛ: Ma nanaa guu sɔ̃ má è má
burɛdi sɛna gbíi aagɔ̃ dikɔ̃ana. 17 Gbíi
kɛ̀ kú musu, burɛdi bori parii kɛ̀ má
kɛ̀ Fili'aunanɛ ká à guu, ben bãanɔɔ e
blee ma musu. 18 Yusufu bènɛ: À bɔkɔ̃tɛ-
nan yɛ̀. Gbíi aagɔ̃ɔ pìnɔ gurɔ aagɔ̃ɔmɛ.
19 Gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra Fili'auna é n mì zɔ̃ à
n logo lía, bãanɔ é n ble.
20 À gurɔ aagɔ̃dee sɔ̃ Fili'auna igurɔ
làa kɔ̃kɔ̃mɛ, ben à pɔ́blee kɛ̀ a ìbanɔnɛ.
À wɛ̃kpaatɛri kí kɔ̃n burɛdikɛri kío bɔ̀ɛ
kpɛ́n a ìbanɔ wáa. 21 Ben à ɛ̀ara à wɛ̃k-
paatɛri kí dà a zĩin à ɛara àgɔ̃ í bɔɔare.
22 Ben à burɛdikɛri kí lògo lía lán Yusufu
ń nanaanɔ bɔkɔ̃tɛna òńnɛ nà. 23 Yusufu
yã e dɔ wɛ̃kpaatɛrikin dɔro, à yã sɛ̃̀n.

Yusufu Fili'auna nana bɔkɔ̃tɛna

41 Wɛ̃̀ plaa papana gbɛra Fili'auna
nanaa ò, à è á zɛna Nili lɛ́a. 2 À è
zùda maa mɛ̀kpananɔ bɔ̀ɛ swaa pì wɛ̀ɛn
mɛ̀n swɛɛplaa aɔ̃ɔ sɛ̃̀ blee tàfe guu. 3 Ben
à zùda yãyãna wɔ̀zɔgɔwɔzɔgɔnɔ è mɛ̀n
swɛɛplaa dɔ. Aɔ̃ bɔ̀ swawɛɛn wà tɛ̀ à
káakupɔnɔ kpɛɛ aɔ̃ zɛ̀ ń saɛ swa lɛ́a. 4 Ben
zù yãyãna wɔ̀zɔgɔwɔzɔgɔ pìnɔ zù maa
mɛ̀kpana pìnɔ mɔ̀mɔ, ben Fili'auna vù.
5 À ɛ̀ara à ii ò, ben à nanaa ò dɔ.
À è ése sáko maa wɛ́ɛdee pìa ése lí
dɔ̃nkɔ̃a sáko swɛɛplaa. 6 Ben à ése sáko
wɛ́ɛ wodowodoo kɛ̀ lou'i kɛ̃̀sãm̀manɔ è,
à pìa ń gbɛra dɔ sáko swɛɛplaa. 7 Ben ése
sáko wɛ́ɛ wodowodoo pìnɔ ése sáko maa
wɛ́ɛdee pìnɔ mɔ̀mɔ. Kɛ̀ Fili'auna vù, à è
nanaan á ò.
8 Kɛ̀ guu dɔ̀, à kú bídi guu, ben à Igipiti
màsokɛrinɔ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃rinɔ sìsi ń píngi. À
a nanaanɔ tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ, mɔde aɔ̃ gbɛ̃kee e fɔ̃
à à bɔkɔ̃tɛna ònɛro. 9 Ben wɛ̃kpaatɛri kí
fɛ̀ɛ à yã ò Fili'aunanɛ à bè: Taari kɛ̀ má
kɛ̀ yãa dɔ̀magu gbã̀a. 10 Kí, n pɔ fɛ̃̀ n zɔ̀b-
lerinɔzi yã, ben n ma da kpɛ́siaan n dog-
arinɔ gbɛ̃nsi bɛ lɛdo kɔ̃n burɛdikɛrikio.
11 Gwãavĩ dɔ̃nkɔ̃a wa nanaa ò, wa baade
kɔ̃n a pɔ́o kɔ̃n à bɔkɔ̃tɛnao. 12 Eberu gɔ̃k-
parɛ kee kúwao gwe, n dogarinɔ gbɛ̃nsi
zɔ̀mɛ. Kɛ̀ wa wa nanaanɔ tɔ̃kɛ̃̀nɛ, ben à
wa baade pɔ́ bɔkɔ̃tɛna ònɛ. 13 Yã pìnɔ kɛ̀
lán à òwe nà. N ɛara n ma da ma zĩin,
ben n burɛdikɛri kí pì lògo lía.
14 Ben Fili'auna gbɛ̃ zĩ̀ wà Yusufu sísi,
ben wà gàa wà à bɔ̀ wɛ̀ɛn kpakpaa.

À mì bò à a pɔ́kãsãanɔ lìɛ, ben à gàa
Fili'auna kiia. 15 Ben Fili'auna bènɛ: Ma
nanaa ò, gbɛ̃kee e fɔ̃ à à bɔkɔ̃tɛna òmɛro.
Má mà wà bè tó wà ònnɛ, nɛɛ̀ fɔ̃ ǹ
à bɔkɔ̃tɛna ońnɛ. 16 Yusufu bènɛ: Èe
kɛ mámbeero! Luda bé eé à bɔkɔ̃tɛna
onnɛ, kí. 17 Ben Fili'auna bènɛ: Ma nanaa
guu má è má zɛna Nili lɛ́a. 18 Má è
zùda maa mɛ̀kpana mɛ̀n swɛɛplaaanɔ
bɔ̀ɛ swawɛɛn aɔ̃ɔe sɛ̃̀ blee tàfe guu.
19 Ben ma zùda pãndenɔ è dɔ mɛ̀n swɛɛ-
plaa aɔ̃ɔ yãyãna wɔ̀zɔgɔwɔzɔgɔ, mɛ́ɛ zù
yãyãna beee takanɔ e Igipiti kɛ̀ zikiro.
20 Ben zùda yãyãna wɔ̀zɔgɔwɔzɔgɔ pìnɔ
zù mɛ̀kpana káakupɔ mɛ̀n swɛɛplaaa
pìnɔ mɔ̀mɔ. 21 Baa kɛ̀ aɔ̃ ń mɔ́mɔ, aɔ̃ gɔ̃̀
yãyãna lán yãa bàmɛ, gbɛ̃ke é dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃
ń mɔ́mɔ sero. Ben ma vu. 22 Nanaa guu
dɔ má è, ése sáko maa wɛ́ɛde pìa ése
lí dɔ̃nkɔ̃a sáko swɛɛplaa. 23 Ben má è
ése sáko teee wɛ́ɛ wodowodoo kɛ̀ lou'i
kɛ̃̀sãḿmanɔ pìa ń gbɛra dɔ sáko swɛɛ-
plaa. 24 Ben ése sáko wɛ́ɛ wodowodoo
pìnɔ ése sáko wɛ́ɛdee pìnɔ mɔ̀mɔ. Kɛ̀
má ò màsokɛrinɔnɛ, aɔ̃ gbɛ̃kee e fɔ̃ à à
bɔkɔ̃tɛna òmɛro.

25 Ben Yusufu bènɛ: Kí, nanaa kɛ̀ ń
ò pìnɔ bɔkɔ̃tɛna dɔ̃nkɔ̃mɛ. Luda yã kɛ̀
à yezi à kɛɛ ɔ̀dɔanneme, kí. 26 Zù maa
mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ nɛ́ wɛ̃̀ swɛɛplaamɛ.
Ése sáko wɛ́ɛde sáko swɛɛplaaa pìnɔ sɔ̃
wɛ̃̀ swɛɛplaamɛ. Nanaa pìnɔ bɔkɔ̃tɛna
dɔ̃nkɔ̃mɛ. 27 Zù yãyãna wɔ̀zɔgɔwɔzɔgɔ
mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ wà tɛ̀ à
káakupɔnɔ kpɛɛ pìnɔ nɛ́ wɛ̃̀ swɛɛplaamɛ.
Lɛmɛ ése sáko wɛ́ɛ wodowodoo kɛ̀ lou'i
kɛ̃̀sãḿma sáko swɛɛplaaa pìnɔ dɛ lɛ dɔ.
Beeenɔmɛ wɛ̃̀ swɛɛplaaa kɛ̀ dekaa é ká ũ.
28 Lán má ònnɛ nà tia, kí, ma bè Ludaa e
yã kɛ̀ à yezi à kɛɛ ɔdɔɔannɛmɛ. 29 Blɛwɛɛ
égɔ̃ di Igipiti gu píngia maamaa ai wɛ̃̀
swɛɛplaa. 30 Beee gbɛra dekaa é ká ai wɛ̃̀
swɛɛplaa, kãna gbãaa pì yã é sã Igipit-
inɔn. Dekaa pì é bùsu pì dɛ. 31 Dekaa kɛ̀
eé mɔ́ pì égɔ̃ pãsĩ maamaa, kãna gbãaa
pì yã é dɔ gbɛ̃ken dɔro. 32 Kí, kɛ̀ gɛ̃̀n
plaan n nanaa pì ò, kɛ̀ Luda bé à dìɛ
yãnzimɛ. Eé kɛ tiamɛ, à seka vĩro. 33 Tia
sa kí, ǹ wɛ́ɛzɛ̃ri ɔ̃ndɔ̃dee wɛtɛ ǹ diɛ àgɔ̃
dɛ gbãadee ũ Igipiti. 34 Kí, ǹ gbɛ̃nɔ diɛ
gbɛ̃nsinɔ ũ Igipiti aɔ̃gɔ̃ blɛwɛɛ sɔɔrodee
kaakɔ̃a wɛ̃̀ swɛɛplaaa kɛ̀ blɛwɛɛ égɔ̃ din
pì guu. 35 Aɔ̃é blɛɛ kakɔ̃a wɛ̃̀ maaa kɛ̀ èe
mɔɔnɔ guu wà blɛwɛɛ ká dɔ̃̀nɔ guu wɛ́tɛ
kɔ̃n wɛ́tɛo kɔ̃n n tɔ́o, aɔ̃égɔ̃ dãkpaa. 36 Tó
dekaa kɛ̀ é kɛ wɛ̃̀ swɛɛplaaa pì kà Igipiti,
blɛɛ pì égɔ̃ dɛ pɔ́ zikana ũ lɛ dekaa pì tón
Igipitinɔ dɛdɛro yãnzi.

Yusufu kíblena Igipiti

37 Yã pì kɛ̀ Fili'aunanɛ kɔ̃n a ìbanɔ ń
píngi, 38 ben à bèńnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀kii Luda
Nini vĩ. Wé gbɛ̃ke e lán à bà dɔɔ́? 39 Ben
à bè Yusufunɛ: Lán Ludaa tò ń yã beeenɔ
dɔ̃ píngi nà, wɛ́ɛzɛ̃ri ɔ̃ndɔ̃de kee kuu lán
n bàro. 40 Ḿbe négɔ̃ dɛ ma ua gbɛ̃nsi ũ,
ma gbɛ̃nɔ égɔ̃ mì siɛɛnnɛ ń píngi. Kpata
bé é tó màgɔ̃ dɛnla ado. 41 Ben à ɛ̀ara à
bènɛ: Négɔ̃ gbãa vĩ Igipiti bùsu gu píngia.
42 Ben à tãnga sèedakɛbɔ bɔ̀ a ɔnɛa à dà
Yusufunɛ a ɔnɛa, à babagaa uta dànɛ à
vura kɛ̃̀mbɛɛ dànɛ a waaa. 43 À a sɔ̃goro
plaadee kpàa táa'obɔ ũ, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
dɔnɛ aɛnɔ ègɔ̃ pataa: À kúɛ! À kúɛ! Lɛmɛ
Fili'auna tò Yusufu gbãa vĩ Igipiti bùsun
lɛ. 44 À bènɛ dɔ: Mámbe Fili'auna, gbɛ̃ke
é fɔ̃ à yãke kɛ Igipiti kɛ̀ n lɛ́ saɛro. 45 À tɔ́
kpànɛ Zafɛna Panɛa, ben à Ɛliɔpɔli wɛ́tɛ
sa'ori Potifɛra nénɔgbɛ̃ Asɛna kpàa nɔɔ ũ.

46 Gurɔɔ kɛ̀ Yusufu zĩi sɛ̀ Igipiti kí
Fili'auna bɛ, à wɛ̃̀ baaakurimɛ. Ben à
bɔ̀ Fili'auna kiia à gàa à lili ò Igip-
iti gu píngia. 47 Kãna gbãaa kuu ai wɛ̃̀
swɛɛplaa, blɛwɛɛ din maamaa. 48 Ben
Yusufu blɛwɛɛ kɛ̀ din Igipiti wɛ̃̀ swɛɛ-
plaaa pìnɔ kàkakɔ̃a wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo pɔ́
zikana ũ, wɛ́tɛ píngi kɔ̃n a buraa kɛ̀ lig-
azinɔ pɔ́o. 49 A blɛwɛɛ kàkɔ̃a bítabita lán
ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà, ben wà zɛ̀ à zaka lɛ́
yɔ̃naa, kɛ̀ weé fɔ̃ wà à lɛ́ dɔ̃ro yãnzi.

50 Ai dekaa gɔ̃ gá ká Yusufu naɔ̃
Asɛna, Potifɛra né, négɔ̃gbɛ̃nɔ ì mɛ̀n plaa.

51 Yusufu tɔ́ kpà a daudunɛ Manase à bè:
Ludaa tò ma de bɛdeenɔ kɔ̃n nawɛ̃a kɛ̀
má kɛ̀o yã sɛ̃̀magu píngi. 52 Ben à tɔ́ kpà
à plaadeenɛ Ɛflaimu à bè: Ludaa tò ma
gɔ̃ nɛ́dee ũ bùsu kɛ̀ wà wɛ́ɛ tã̀maan.
53 Kɛ̀ kãna gbãaa kɛ̀ kú Igipiti wɛ̃̀ swɛɛ-
plaaa pì yã̀a, 54 ben wɛ̃̀ swɛɛplaaa kɛ̀
dekaa é ká nàa lán Yusufu ò nà. Dekaa
kà bùsu kɔ̃n bùsuo píngi, mɔde blɛwɛɛ
di Igipiti gu píngiamɛ. 55 Kɛ̀ nɔaa gɛ̃̀
Igipitinɔn píngi, aɔ̃ wii lɛ̀ Fili'aunanɛ à
pɔ́blee kpáḿma. Ben à bèńnɛ ń píngi:
À gá Yusufu kiia à kɛ lán eé oare nà.
56 Dekaa dà bùsu pìla píngi, ben Yusufu
dɔ̃̀nɔ wɛ̃̀wɛ̃ à blɛwɛɛ yàya Igipitinɔa, kɛ̀
dekaa pì gbãa kũ̀ ń bùsun yãnzi. 57 Ben
gbɛ̃nɔ bɔ̀ anduna gu píngia wà mɔ̀ Igipiti
blɛwɛɛ lú Yusufua, zaakɛ dekaa gbãa kũ̀
anduna guu píngimɛ.

Yusufu vĩ̀inɔ mɔna blɛwɛɛ lú Igipiti

42 Kɛ̀ Yakubu mà blɛwɛɛ kú Igipiti, à
bè a nɛ́nɔnɛ: Égɔ̃ káɛ kɛ̀ pãɔ́? 2 Má
mà blɛwɛɛ kú Igipiti. À gá lúwe gwe,
lɛ wàton garo, wàgɔ̃ kuu aafia yãnzi.
3 Ben Yusufu vĩ̀i gɔ̃ɔn kurinɔ gàa Igip-
iti blɛwɛɛ lú. 4 Yakubu e Yusufu dãaro
Bɛyãmi zĩńyoro, zaakɛ à bè: Wègɔ̃ dɔ̃ro
tó yã zaaa é à le. 5 Ben Isaraili nɛ́ pìnɔ gàa
blɛwɛɛ lú kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ, zaakɛ dekaa
pì kà Kanaa bùsun dɔ.
6 Yusufu bé à bùsu pì gbɛ̃nsi ũ. Àmbe è
blɛwɛɛ yá baade píngia. Ben à vĩ̀inɔ mɔ̀
wà kùɛnɛ aɔ̃ ń aɛ pɛ̀ɛ tɔɔtɛa. 7 Kɛ̀ à a vĩ̀inɔ
è, à ń dɔ̃, ben à a zĩnda kɛ̀ńnɛ nibɔ ũ. Ben
à yã òńnɛ pãsĩpãsĩ à ń lá à bè: A bɔ máa?
Aɔ̃ wèàla wà bè: Wa bɔ Kanaa bùsun
wa mɔ blɛwɛɛ lúmɛ. 8 Yusufu a vĩ̀inɔ dɔ̃̀,
mɔde aɔ̃ɔe à dɔ̃ro. 9 Nanaa kɛ̀ à ò yã ń yã
musu dɔ̀n, ben à bèńnɛ: Gu'asiigwarinɔn
a ũ, a mɔ wa bùsu kɛ̃sãkii gwamɛ. 10 Aɔ̃
wèàla wà bè: Auo dii! N zɔ̀blerinɔn wa ũ,
wa mɔ blɛwɛɛ lúmɛ. 11 Dedɔ̃nkɔ̃deenɔn
wa ũ wa píngi. Náanɛdeenɔn wa ũ. Wap-
inɔ n zɔ̀blerinɔ, gu'asiigwarinɔn wa ũro.
12 Ben à bèńnɛ: Ɛgɛɛmɛ! A mɔ wa bùsu
asii dɔ̃mɛ. 13 Aɔ̃ bè: Wapinɔ n zɔ̀blerinɔ,
dedɔ̃nkɔ̃deenɔn wa ũ, wa gɔ̃ɔn kuri awɛɛ-
plaamɛ. Kanaa bùsu gbɛ̃nɔn wa ũ. Wa
dãaro gɔ̃̀ bɛ kɔ̃n wa deo, wa gbɛ̃ndoo ku-
uro. 14 Ben Yusufu bèńnɛ: Lán má òare
nà, gu'asiigwarinɔn a ũ. 15 Yã kɛ̀ é tó mà
a yãpuraa dɔ̃ɔn yɛ̀. Kɔ̃n Fili'auna kuunao
é bɔɛ kɛ̀ro, séto a dãaro pì mɔ̀ kɛ̀ baasiro.
16 À a gbɛ̃ndoo zĩ à a dãaro sɛ́, a gbɛ̃
kpaaanɔ é gɔ̃ kpɛ́siaan kɛ̀, mɛ́ dɔ̃ tó a yã
yãpuraamɛ. Tó lɛnlo, kɔ̃n Fili'auna kuu-
nao gu'asiigwarinɔn a ũ. 17 Ben à ń ká
kpɛ́n ai gurɔ aagɔ̃. 18 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ à
bèńnɛ: Má Luda vĩa vĩ. À yã kɛ̀ mɛ́ oaree
kɛ, é bɔ aafia. 19 Tó náanɛdeenɔn a ũ, à
a gbɛ̃ndoo tó da kpɛ́n kɛ̀, a gbɛ̃ kpaaanɔ
é tá kɔ̃n blɛwɛɛo a bɛde nɔadɛrinɔnɛ, 20 é
ɛara à mɔ́mɛ kɔ̃n a dãaro pìo, mɛ́ dɔ̃ kɛ̀ a
yã yãpuraamɛ, weé a dɛdɛ dɔro. Ben aɔ̃
wèzi lɛ.
21 Aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Yãpuraamɛ taarideenɔn
wa ũ yã kɛ̀ wá kɛ̀ wa dãaronɛ yã yãnzi.
Wá è gurɔɔ kɛ̀ èe agbaa kpaawe, à kɛ̀
wɛ̃nda, ben wée à yã maro. Beee yãnzin
yã kɛ̀ wa lezi. 22 Ben Rubɛni bèńnɛ: Kɛ̀
má òare àton yãke kɛ nɛ́ pìnɛro, ée ma
yã maro. À aru gɛ̃ɛn Ludaa e boowa kɛ̀.
23 Aɔ̃ɔ dɔ̃ Yusufu e maaro, zaakɛ kɛ̀ èe yã
oońnɛ, wèe liɛɛńnɛmɛ. 24 Ben à gù ń kiia
à gàa à ɔ́ɔ dɔ̀. Kɛ̀ à sù, à yã òńnɛ, ben à
Simɛɔ bɔ̀ ń guu à à yì ń wáa. 25 Yusufu
bè, wà blɛwɛɛ káńnɛ ń sàkinɔ pa wà ń
baade ɔɔ danɛ à pɔ́n wà zɛ́ kũsãɛ kɛńnɛ.
Kɛ̀ wà kɛ̀ńnɛ lɛ, 26 aɔ̃ ń blɛwɛɛnɔ dì ń za-
akinɔnɛ, ben aɔ̃ dà zɛ́n.
27 Kɛ̀ aɔ̃ kà guu kɛ̀ aɔ̃ɔe iin, kɛ̀ aɔ̃
gbɛ̃ndoo a sàki pòro lɛ à pɔ́ kpá a za-
akia, ben à a ɔɔ è a sàki lɛ́n. 28 Ben
à bè a gbɛ̃nɔnɛ: À ma sàki guu gwa,
wà ma ɔɔ sɔ̀kpamɛ! Ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ngu, aɔ̃
bèkɔ̃nɛ kɔ̃n luganao: Bɔ́ yãn Ludaa kɛ̀we
lɛɛ? 29 Kɛ̀ aɔ̃ kà ń de Yakubu kiia Kanaa
bùsun, aɔ̃ yã kɛ̀ ń lé tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi wà
bè: 30 Bùsu gbɛ̃nsi pì yã òwe pãsĩpãsĩ à
wa diɛ gu'asiigwarinɔ ũmɛ. 31 Wa bènɛ
náanɛdeenɔn wa ũ, gu'asiigwarinɔn wa

ũro. 32 Dedɔ̃nkɔ̃deenɔn wa ũ, wa gɔ̃ɔn
kuri awɛɛplaamɛ, wa gbɛ̃ndoo kuuro, wa
dãaro gɔ̃̀ Kanaa bùsun kɔ̃n wa deo. 33 Ben
bùsu gbɛ̃nsi pì bèwe yã kɛ̀ eé tó à wa dɔ̃
náanɛdeenɔ ũun yɛ̀. À bè wà wa gbɛ̃n-
doo tóao, wà blɛwɛɛ sɛ́ wà táo wa bɛde
nɔadɛrinɔnɛ, 34 wà liara wà mɔ́are kɔ̃n
wa dãaroo, é dɔ̃ sa kɛ̀ gu'asiigwarinɔn wa
ũro, náanɛdeenɔn wa ũ, é wa gbɛ̃ndoo
kpáwa, wé laa tá bùsu pìn.

35 Kɛ̀ aɔ̃e blɛwɛɛ bɔɛɛ ń sàkinɔ guu, aɔ̃
baade a ɔɔsɔnɔ è a pɔ́ guu. Kɛ̀ aɔ̃ ń ɔɔnɔ
è lɛ, vĩa ń kũ ń píngi kɔ̃n ń deo. 36 Ben
aɔ̃ de bèńnɛ: Á yezi mà gɔ̃ nɛ́ sain yɔ́?
Yusufu kuuro, Simɛɔ kuuro, ben á yezi à
Bɛyãmi síma dɔɔ́? Yã píngi e bɔɔmɛ za-
amɛ. 37 Ben Rubɛni bè a denɛ: Tó mɛ́ɛ
suonnɛro, ǹ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ plaaanɔ dɛdɛ. Ǹ
à kpáma, mɛ́ suonnɛ. 38 Ben Yakubu bè:
Ma nɛ́ é gáaoro, zaakɛ à vĩ̀i dadɔ̃nkɔ̃dee
gà, àmbe à gɔ̃̀ ado. Ma zi kũ̀. Tó yãke à
lè tá kɛ̀ ée oo guu, eé tó mà tá miran kɔ̃n
pɔsiaaomɛ.

Yusufu vĩ̀inɔ ɛara à gana Igipiti kɔ̃n Bɛyãmio

43 Dekaa pãsĩ kũ̀ Kanaa bùsun. 2 Kɛ̀
aɔ̃ blɛwɛɛ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀o Igipiti blè wà
yã̀a, aɔ̃ de bèńnɛ: À ɛara à gá blɛwɛɛ lú
féte dɔ. 3 Ben Yuda bènɛ: Gɔ̃gbɛ̃ pì òwe
sãnsãmmɛ à bè, tó wa dãaro kúwaoro,
wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛro. 4 Tó nɛ́ we wa dãaro
gáwao, wé gá wà blɛwɛɛ lúnnɛ. 5 Tó nɛ́ɛ
we sɔ̃ro, wé gáro, zaakɛ gbɛ̃ pì òwe,
tó wa dãaro kúwaoro, wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛro.
6 Ben Isaraili bè: Bɔ́yãnzin a ĩa dàmazi,
kɛ̀ á ò gbɛ̃ pìnɛ á dãaro vĩi? 7 Aɔ̃ wèàla wà
bè: Àmbe à yã gbèkawa kɔ̃n wa bɛdeenɔ
yão à bè: A de kuu ai tiaɔ́? Á dãaro vĩɔ́?
Yã beeenɔ musun wa weàla. Wá dɔ̃ yã
eé be wà mɔ́ kɔ̃n wa dãaroon yɔ́? 8 Ben
Yuda bè a denɛ: Ǹ tó nɛ́ pì gámao. Wé fɛɛ
wà gá gɔ̃ɔmɛ, lɛ wapinɔ kɔ̃n mpio kɔ̃n wa
nɛ́nɔ tón gagaro yãnzi, wégɔ̃ kuu aafia.
9 À gɔ̃̀ ma yã ũmɛ. Ma a zĩnda wɛ̃̀ndi dìɛ
à pɔ́ gɛ̃ɛ ũ. Tó mɛ́ɛ suonnɛ aafiaro, ma gɔ̃
n taaridee ũmɛ. 10 Tó wée seka kɛ yãro,
lɛ wa gaa gɛ̃̀n plaadeeo wa su. 11 Ben aɔ̃
de bèńnɛ: Tó lɛmɛ, à yã kɛ̀kii kɛ. À wa
bùsu pɔ́ maaanɔ sɛ́ɛ à ká a sàkinɔ guu à
gá à gɔ̃gbɛ̃ pì gba. À lí'ɔ ɛ̃zɛ̃ sɛ́ féte kɔ̃n
zɔ́'io féte kɔ̃n dò pɔ́nɔ kɔ̃n lí'ɔ gũ nnan-
naao kɔ̃n gɔ̀rɔo kɔ̃n sĩo. 12 À gá kɔ̃n ɔɔo
lɛo plaa à ɔɔ kɛ̀ wà dàare a sàkinɔ guu
sɔkpańnɛ. Ke wà sɛ̃̀sãn yá, á dɔ̃ro. 13 À a
dãaro sɛ́ à ɛara à gá gɔ̃gbɛ̃ pì kiia. 14 Luda
Gbãapingide tó gbɛ̃ pì a wɛ̃nda gwa à a
gbɛ̃ndo kɔ̃n Bɛyãmio gbarɛ aɔ̃ suao. Mapi
sɔ̃, tó Luda ma nɛ́nɔ sìmamɛ, à sìman
gwe.

15 Aɔ̃ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃é gá wà à gbaa pìnɔ sɛ̀ɛ
kɔ̃n ɔɔo lɛo plaa kɔ̃n Bɛyãmio aɔ̃ fɛ̀ɛ wà
gàa Igipiti, ben aɔ̃ gàa Yusufu kiia. 16 Kɛ̀
Yusufu Bɛyãmi è ń tɛ́, à bè a bɛgwar-
inɛ: Ǹ gá kɔ̃n gbɛ̃ beeenɔ ma bɛ. Ǹ nɔ̀bɔ
dɛ ǹ kɛkɛ, zaakɛ gbɛ̃ pìnɔ é pɔ́ blemao
fãantɛ̃amɛ. 17 Bɛgwari pì yã kɛ̀ Yusufu
dànɛ kɛ̀ à gàańyo à bɛ. 18 Kɛ̀ wèe gaańyo
Yusufu bɛ lɛ, vĩa ń kũ aɔ̃ bè: Ɔɔ kɛ̀ wà dà
wa sàkinɔ guu yã bé à tò wèe mɔɔwao kɛ̀.
Aɔ̃ɔ yezi wà lɛ́ɛwa wà gbãaa mɔ́we wà
wa kũkũ zɔ̀nɔ ũ, wà wa zaakinɔ sɛ́ɛmɛ.
19 Kɛ̀ aɔ̃ kà Yusufu bɛ kpɛɛlɛ, aɔ̃ sɔ̃̀ à bɛg-
wari pìzi aɔ̃ bè: 20 Maree, n yã nna! Wa
mɔ wà blɛwɛɛ lú kɛ̀ yã káaku. 21 Kɛ̀ wa ka
guu kɛ̀ wé iin, wa wa sàkinɔ pòro, ben wa
baade a ɔɔ è a sàki lɛ́n papana. Ben wa su
ɔɔ pìo wa ɔzĩ. 22 Wa mɔ ɔɔ pãndeo lɛ wà
blɛ pãnde lúo. Wá dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ɔɔ pì dà wa
sàkinɔ guuro. 23 Bɛgwari pì bè: Àton bídi
kɛro, àton vĩa kɛro. A Luda, a de Luda
bé à ɔɔ pì dàare a sàkinɔ guu. A ɔɔ ma
kii lè. Ben à Simɛɔ bɔ̀ńnɛ. 24 Bɛgwari pì
gɛ̃̀ńyo Yusufu ua guu, à í kpàḿma aɔ̃ zú
oo, ben à sɛ̃̀ kpà ń zaakinɔa. 25 Ben aɔ̃
pɔ́ kɛ̀ aɔ̃é Yusufu gbaa pì yã kɛ̀kɛ ai àgɔ̃
gá su fãantɛ̃, zaakɛ aɔ̃ɔ mà weé pɔ́ ble à
bɛmɛ.

26 Kɛ̀ Yusufu sù bɛ, aɔ̃ à gbà pɔ́ kɛ̀ aɔ̃
mɔ̀o pìnɔ aɔ̃ dàɛ tɔɔtɛ à aɛ. 27 À ń aafia
gbèka, ben à bè: A de zikũna kɛ̀ a à yã ò
pì gbãaɔ́? À kú wɛ̃̀ndioɔ́? 28 Aɔ̃ wèàla wà

bè: Wa de n zɔ̀bleri gbãa à kuu ai tia. Ben
aɔ̃ kùɛnɛ wà aɛ pɛ̀ɛ tɔɔtɛa. 29 Yusufu wɛ́ɛ
sɛ̀ à a dãaro dadɔ̃nkɔ̃de Bɛyãmi gwà à bè:
A dãaro kɛ̀ a à yã òmɛɛ pìn yɛ̀ɔ́? Ben à bè
Bɛyãminɛ: Luda aubarika dangu. 30 Kɛ̀ à
a dãaro gwà, à pɔɔ kɛ̀ nna bíta à yezi à ɔ́ɔ
dɔ, ben à gɛ̃̀ kpétu kpakpaa, à ɔ́ɔ dɔ̀ gwe.
31 Kɛ̀ à uu pìpi, ben à bɔ̀ à a zĩnda kũ̀ à
bè wà mɔ́ pɔ́bleeo.

32 Wà pɔ́blee dìɛnɛ ado, aɔ̃ pɔ́ sɔ̃ adona,
Igipiti kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ pɔ́ adona dɔ, za-
akɛ Igipitinɔ è pɔ́ ble kɔ̃n Eberunɔro
aɔ̃è kakɔ̃ańyoro. 33 Wà ń vɛ̃ɛvɛ̃ɛ à aɛ ń
sáakɛɛa, zaa daudua ai ń gbɛ̃ zãaa, ben
aɔ̃ lɛ́ àɛ wà kɔ̃ gwàgwa. 34 Ben wà pɔ́blee
kɛ̀ kú Yusufu aɛ kpàatɛtɛńnɛ. Bɛyãmi pɔ́
bíta dɛ gbɛ̃ kpaaanɔ pɔ́la lɛo sɔɔro. Ben
aɔ̃ pɔ́ blè aɔ̃ í mì kɔ̃n Yusufuo ai wà kã̀.

Kondogi togo dana sàkin

44 Yusufu bè a bɛgwarinɛ: Ǹ blɛwɛɛ
káka gbɛ̃ pìnɔnɛ ń sàkinɔ pa lán
aɔ̃é fɔ̃ wà sɛ́ nà. Ǹ baade ɔɔ danɛ a sàki
lɛ́n 2 ǹ ma kondogi togo sɛ́ ǹ da ń dãaro
sàkin kɔ̃n à blɛwɛɛ ɔɔɔ. Ben à kɛ̀ lán
Yusufu ònɛ nà. 3 Kɛ̀ guu dɔ̀ gɔ̃ɔ, wà ń gbáɛ
kɔ̃n ń zaakinɔ. 4 Ai aɔ̃gɔ̃ gá ká zã̀, ben
Yusufu bè a bɛgwarinɛ: Ǹ fɛɛ ǹ pɛ́ɛńzi.
Tó n ń lé, ǹ ń la ǹ be bɔ́yãnzin aɔ̃ fĩa
bòmɛ à zaaao à maaa gɛ̃ɛ ũzi? 5 Bɔ́yãnzin
aɔ̃ ma togoo kɛ̀ mɛɛ̀ í mio mà màso kɛo
sɛ̀ kpãii? Ǹ ońnɛ kɛ̀ aɔ̃ yã zaaa kɛ̀.

6 Kɛ̀ à ń lé, à yã pì òńnɛ, 7 ben aɔ̃ wèàla
wà bè: Maree, à kɛ̀ dia ń ò lɛɛ? Kúku!
Wamɔwa n zɔ̀blerinɔ, weè yã beee taka
kɛro. 8 Ɔɔ kɛ̀ wá è yã wa sàkinɔ lɛ́ guu,
wée ɛara wa suonnɛ bɔna zaa Kanaaroo?
Wé fɔ̃ wà kondogi ke vura sɛ́ kpãi n dii
bɛɔ́? 9 Maree, wa gbɛ̃ kɛ̀ ń è à kiia, adee
gà, wa píngi wé gɔ̃ n zɔ̀nɔ ũ. 10 À bè: Tɔ̀,
à kɛ lán á ò nà. Gbɛ̃ kɛ̀ wà è à kiia é gɔ̃
ma zɔ̀ ũmɛ, a gbɛ̃ kpaaanɔ é gɔ̃ taari sai.
11 Ben aɔ̃ baade a sàki pìta à pòro gɔ̃ɔ.
12 Ben bɛgwari pì ń sàkinɔ gwàgwa. À
nà ń vĩ̀i pɔ́a ai à gàa à kào ń dãaro pɔ́a,
ben à togoo pì è Bɛyãmi pɔ́ guu. 13 Aɔ̃ ń
utanɔ gà wà kɛ̃̀kɛ̃, ben aɔ̃ baade a asoo yì
a zaakinɛ aɔ̃ ɛ̀ara wà gɛ̃̀ wɛ́tɛ guu. 14 Kɛ̀
Yuda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ kà Yusufu bɛ, aɔ̃ à lè
gwe, ben aɔ̃ kùɛ à aɛ tɔɔtɛa. 15 À bèńnɛ:
Bɔ́yãnzin á kɛ̀ lɛzi? Á dɔ̃ kɛ̀ ma taka è
màso kɛroo? 16 Yuda wèàla à bè: Dii, wé
bennɛ diamɛ? À yãke ona vĩro. Wé kɛ dia
wà wa zĩnda bɔ yãn? Luda bé à bɔ̀ wa
taaria. Dii, wa gɔ̃ n zɔ̀nɔ ũ kɛ̀, wapinɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wà togoo pì è à kiiao. 17 Ben
Yusufu bè: Kai! Mɛ́ fɔ̃ mà beee kɛro. Gbɛ̃
kɛ̀ wà togoo pì èa bé eé gɔ̃ ma zɔ̀ ũ, a gbɛ̃
kpaaanɔ é ɛara à tá a de kiia aafia.

Yuda wɛ́ɛkɛna Yusufua Bɛyãminɛ

18 Ben Yuda sɔ̃̀zi à bè: N yã nna dii!
Ǹ tó mamɔma n zɔ̀bleri mà yã onnɛ.
Ǹton pɔ fɛ̃maziro dii, zaakɛ ń sáa kɔ̃n
Fili'aunaomɛ. 19 Dii, n wa la yã tó wá de
vĩ ke dãaro. 20 Ben wa bè wa de zi kũ̀,
bensɔ̃ wa dãaro kuu dɔ, wa de à ì a zikũ
guumɛ. Nɛ́ pì vĩ̀i dadɔ̃nkɔ̃dee gà, àmbe
à gɔ̃̀ ado, ben wa de pì yezi maamaa.
21 Ń ò wamɔwa n zɔ̀blerinɔnɛ wà à sɛ́ wà
mɔ́onnɛ lɛ ǹ wɛ́ɛ siàlɛ. 22 Dii, wa bènnɛ
nɛ́ pì é fɔ̃ à a de tóro. Tó à à tò, de pì é
gamɛ. 23 Ben n bèwe, tó wée mɔ́ kɔ̃n wa
dãaro pìoro, wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛro. 24 Kɛ̀ wa ta
wa de kiia, wa n yã ònɛ. 25 Ben wa de pì
bè wà ɛara wà gá blɛwɛɛ lú féte dɔ. 26 Wa
bè, tó èe kɛ wa dãaro kúwao baasiro, wé
fɔ̃ wà gáro, zaakɛ tó à kúwaoro, wa wɛ́ɛ
é sikɔ̃lɛro. 27 Ben wa de bèwe, wá dɔ̃ kɛ̀
a naɔ̃ nɛ́ ì mèn plaa. 28 Kɛ̀ à doo bɔ̀ à bɛ,
èe à e dɔro ai gbã̀a. À bè nɔ̀bɔ pãsĩ bé à
à sò. 29 À bè tó wa nɛ́ beee sìawa, ben yã
zaaa à lè, lán a zi kũ̀ nà, wé tó à tá miran
kɔ̃n pɔsiaaomɛ. 30 Tia sa, tó ma ta ma de
kiia, ben à nɛ́ pì kúwaoro, eé gamɛ, za-
akɛ à pɔɔ nàamɛ. 31 Tó wa dee e nɛ́ pì e
wa tɛ́ro, eé tá miran a zikũ guu kɔ̃n pɔsi-
aaomɛ. 32 Ma a zĩnda kpà ma dea nɛ́ pì
gɛ̃ɛ ũmɛ, ma bè tó mɛ́ɛ suonɛro, mɛ́ gɔ̃ à
taaridee ũ ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n. 33 Dii, n yã
nna! Ǹ tó mà gɔ̃ n zɔ̀ ũ nɛ́ pì gɛ̃ɛ ũ, lɛ à
tá kɔ̃n a vĩ̀inɔ. 34 Tó èe kɛ kɔ̃n nɛ́ pìoro,

mɛ́ fɔ̃ mà tá ma de kiiaro. Ǹton tó mà yã
zaaa kɛ̀ eé ma de lee ero.

Yusufu zĩnda tɔ̃kɛ̃na a vĩ̀inɔnɛ

45 Yusufu e fɔ̃ à a zĩnda kũ̀ a ìba
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ aɛzĩ dɔro, ben
à pũ̀tã à bè: Amɔa kɛ̀ á kú kɛ̀nɔ, à bɔɛ
a píngi! Kɛ̀ gbɛ̃kee kú gwe dɔro, ben à
a zĩnda tɔ̃kɛ̃̀ a vĩ̀inɔnɛ sa. 2 Èe ɔ́ɔ dɔɔ
gbãngbãn ai Igipitinɔɔ mà, ben Fili'auna
bɛdeenɔ à baaru mà. 3 Ben à bè a gbɛ̃
pìnɔnɛ: Yusufun ma ũ. Ma de kuu ai
tiaɔ́? Ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà wèàlaro.
4 Ben Yusufu bèńnɛ: À sɔ̃mazi. Kɛ̀ aɔ̃ sɔ̃̀zi,
ben à bè: Mámbe a dãaro Yusufu kɛ̀ á
yà wà sùo Igipiti kɛ̀ ũ. 5 Tia sa àton tó
a nɔ̀sɛ yakaro. Àton pɔ fɛ̃ ma yana yã
musuro, zaakɛ gbɛ̃nɔ mìsina yãnzin Luda
ma zĩ a aɛ kɛ̀zi. 6 Dekaa kana bùsun kɛ̀ wɛ̃̀
plaadeen yɛ̀. Weé bú baro weé pɔ́ kɛ̃ro
ai wɛ̃̀ sɔɔro. 7 Ludaa tò ma dɔare aɛ lɛ
wa borii bɔ aafia anduna guu, mà a mì
sí maamaa. 8 Èe kɛ ámbe a ma zĩ kɛ̀ro,
Ludamɛ. À ma diɛ Fili'auna lɛ́dammari
ũ, à bɛgwari ũ, Igipiti gu píngi gbɛ̃nsi ũ.
9 À kɛ kpakpaa, à gá wa de kiia à onɛ
à nɛ́ Yusufu bè Luda a diɛ Igipiti bùsu
gbãadee ũ. À su ma kiia kɛ̀ gɔ̃ɔ. 10 Àgɔ̃
kúmao kĩi à vɛ̃ɛ Gosɛ̃ bùsun kɔ̃n a nɛ́nɔ
kɔ̃n a dionɔ kɔ̃n a sãanɔ kɔ̃n a blènɔ kɔ̃n
a zùnɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ píngi. 11 Mɛ́ à
gwa kɛ̀, zaakɛ dekaa égɔ̃ kuu ai wɛ̃̀ sɔɔro
dɔmɛ. Tó lɛnlo, àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ kɔ̃n
pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ é kaatɛ píngi. 12 Apinɔ kɔ̃n
Bɛyãmio, á è wɛ́ɛo kɛ̀ mamɔma Yusufu
mámbe mɛ́ɛ yã ooare. 13 À bɛ̀ɛ kɛ̀ má vĩ
Igipiti kɛ̀ yã o ma denɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ á èo
píngi. À gá à suo kɛ̀ kpakpaa. 14 À vĩ̀ à
lògo a dãaro Bɛyãmi waaa à ɔ́ɔ dɔ̀, ben
Bɛyãmi mlɛ̃̀a à ɔ́ɔ dɔ̀ se. 15 Ben à lɛ́ pɛ̀pɛ
a vĩ̀inɔa ń píngi kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo. Beee gbɛra
a vĩ̀inɔ yã òo.
16 Kɛ̀ Yusufu vĩ̀inɔ mɔna baaru kà
Fili'auna bɛ, à kɛ̀nɛ nna kɔ̃n a ìbanɔ.
17 Ben à bè Yusufunɛ: Ǹ o n vĩ̀inɔnɛ aɔ̃ ń
asoo yi ń zaakinɔnɛ aɔ̃ fɛɛ wà gá Kanaa,
18 aɔ̃ ń de sɛ́ kɔ̃n n bɛdeenɔ aɔ̃ suńyo ma
kiia kɛ̀. Mɛ́ Igipiti bùsu gu maaa kpáḿma
aɔ̃gɔ̃ nnaa maa. 19 Ǹ ońnɛ dɔ aɔ̃ Igipiti
zùgoronɔ sɛ́ ń nɛ́ fétenɔ kɔ̃n ń nɔgbɛ̃nɔ
yãnzi, aɔ̃ ń de sɛ́ wà suo. 20 Aɔ̃ton laasuu
lɛ́ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃é tó gweenɔaro, zaakɛ Igipiti
gu maaa é gɔ̃ ń pɔ́ ũmɛ.
21 Ben Isaraili nɛ́ pìnɔɔ kɛ̀ lɛ. Yusufu
zùgoronɔ kpàḿma lán Fili'auna ò nà. À
zɛ́ kũsãɛ kɛ̀ńnɛ dɔ. 22 À ń gbá uta ìsinɔ
ń píngi, ben à Bɛyãmi gbà kondogi ɔɔ
mɛ̀n wàa do kpɛ́ basɔɔro kɔ̃n uta ìsinɔ
mɛ̀n sɔɔro. 23 À Igipiti pɔ́ maaanɔ kpã̀sã
a denɛ zaaki aso kuri kɔ̃n blɛwɛɛo kɔ̃n
pɔ́bleeo zaaki aso kuri a de zɛ́ kũsãɛ ũ.
24 Kɛ̀ à ń gbáɛ à bè: Àton swèe kɛ zɛ́nlo!
Ben aɔ̃ tà.
25 Aɔ̃ bɔ̀ Igipiti, ben aɔ̃ kà Kanaa bùsun
ń de Yakubu kiia. 26 Aɔ̃ bènɛ: Yusufu kú
wɛ̃̀ndio ai tia, àmbe Igipiti bùsu gbɛ̃nsi
ũ. Ben Yakubu kɛ̀ sã̀ii, èe síro. 27 Ben aɔ̃
yã kɛ̀ Yusufu òńnɛ ònɛ píngi. Kɛ̀ Isaraili
zùgoro kɛ̀ Yusufu gbàrɛ à a sɛ́nɔ è, ben
à laasuu kɛ̀ do sa, 28 ben à bè: Kɛ̀kii mɔ̀!
Ma nɛ́ Yusufu kú wɛ̃̀ndio ai tia. Mɛ́ gá mà
wɛ́ɛ siàlɛ lɛ má kpɛ́ mà ga.

Yakubu tana Igipiti kɔ̃n a nɛ́nɔ

46 Isaraili dà zɛ́n kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ a vĩinɔ
píngi. Kɛ̀ à kà Bɛsɛba, à saa ò a
de Isaaku Ludaa. 2 Ben Luda bɔ̀ à mɔ̀zi
wɛ́ɛgupu'ena guu gwãavĩ à bè: Yakubu!
Yakubu! À wèàla à bè: Maɛ kɛ̀! 3 Ben
à bè: Mámbe Luda ũ, n de Luda. Ǹton
bídi kɛ Igipiti gana yã musuro, zaakɛ
gwen mɛ́ n borii kaaran maamaa. 4 Mɛ́
gányo Igipiti mà ɛara mà su kɔ̃n n bori-
inɔ. Yusufu gbádaan nɛ́ gan.
5 Ben Yakubu fɛ̀ɛ Bɛsɛba. À nɛ́nɔ à dà
zùgoro kɛ̀ Fili'auna gbàrɛ wà à sɛ́onɔ
guu kɔ̃n ń nɛ́nɔ kɔ̃n ń naɔ̃nɔo. 6 Aɔ̃ ń
pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n auziki kɛ̀ aɔ̃ɔ è Kanaa
bùsu guunɔ sɛ̀ɛ wà tào Igipiti. 7 Yakubu
tà gwe kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ
kɔ̃n a dionɔ ń píngi. 8 Isaraili kɛ̀ aɔ̃ tà
Igipitinɔ tɔ́nɔn yɛ̀, Yakubu kɔ̃n a boriinɔ.

Yakubu daudu Rubɛni. 9 Rubɛni
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Anɔku, Palu, Ɛzɛrɔnu kɔ̃n
Kaamio ũ. 10 Simɛɔ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Yemuɛli,
Yami, Oada, Yakĩ, Zoa kɔ̃n Saulu kɛ̀
à à ì kɔ̃n Kanaa nɔgbɛ̃oo ũ. 11 Levi
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Gɛsɔnu, Koa kɔ̃n Mɛrario
ũ. 12 Yuda nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Ɛɛ, Ona, Sela,
Pɛrɛzi kɔ̃n Zɛrao ũ, mɔde Ɛɛ kɔ̃n Onao
gà Kanaamɛ. Pɛrɛzi nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Ɛzɛrɔnu
kɔ̃n Amuluo ũ. 13 Isaka nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn
Tola, Pua, Yasubu kɔ̃n Simirɔnuo ũ.
14 Zɛbuluni nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Sɛrɛdi, Ɛlɔni
kɔ̃n Yalɛlio ũ. 15 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ Lea ń í kɔ̃n
Yakubuo Mɛsɔpɔtamianɔn gwe. Àmbe
à a nɛ́nɔgbɛ̃ Dina ì dɔ. Aɔ̃ borii pìnɔ ń
píngi gɔ̃ɔn baaakuri awɛɛ'aagɔ̃mɛ.

16 Gada nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Zɛfɔ̃, Agi, Suni,
Ɛzɛbɔ̃, Eri, Arodi kɔ̃n Arɛlio ũ. 17 Asa
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Imina, Isiva, Isivi kɔ̃n Bɛriao
ũ kɔ̃n ń dãre Sɛrao. Bɛria nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn
Eberu kɔ̃n Malakiɛlio ũ. 18 Labã bé à
Zilipa kpà Leaa. Borii kɛ̀ Zilipa kɛ̀ kɔ̃n
Yakubuon gwe. Aɔ̃ gɔ̃ɔn gẽro awɛɛdomɛ.

19 Yakubu naɔ̃ Rasɛli nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn
Yusufu kɔ̃n Bɛyãmio ũ. 20 Yusufu
Manase kɔ̃n Ɛflaimuo ì Igipiti kɔ̃n
a naɔ̃ Asɛna, Ɛliɔpɔli sa'ori Potifɛra
nɛ́o. 21 Bɛyãmi nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Bɛla, Bɛkɛ,
Asabɛli, Gera, Naama, Ɛhi, Rosu,
Mupimu, Upimu kɔ̃n Adao ũ. 22 Borii kɛ̀
Rasɛli kɛ̀ kɔ̃n Yakubuonɔn gwe. Aɔ̃ gɔ̃ɔn
gẽro dosaimɛ.

23 Dani nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Usimu. 24 Nafatali
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Yaziɛli, Guni, Yɛzɛ kɔ̃n Silɛ-
muo ũ. 25 Labã bé à Bila kpà Rasɛlia.
Borii kɛ̀ Bila kɛ̀ kɔ̃n Yakubuonɔn gwe. Aɔ̃
gɔ̃ɔn swɛɛplaamɛ.

26 Yakubu borii kɛ̀ aɔ̃ tàńyo Igipitinɔn
gwe. Aɔ̃ gɔ̃ɔn baaagɔ̃ awɛɛswɛɛdomɛ à
nɛ́ naɔ̃ɔnɔ baasi. 27 Kɛ̀ Yusufu nɛ́ ì Igip-
iti gɔ̃ɔn plaa, ben Yakubu borii kɛ̀ aɔ̃ tà
gweenɔ kɛ̀ gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri.

28 Yakubu Yuda zĩ̀ à dɔnɛ aɛ Yusufu
kiia, lɛ à Gosɛ̃ bùsu zɛ́ ɔdɔanɛ. Kɛ̀ aɔ̃ kà
gwe, 29 ben Yusufu gɛ̃̀ a sɔ̃goron à gàa
da a delɛ gwe. Kɛ̀ à à lè, à mlɛ̃̀a à ɔ́ɔ dɔ̀
gìkɛna. 30 Ben Isaraili bè Yusufunɛ: Lán
ma wɛ́ɛ sìnlɛ nà má è ń kú wɛ̃̀ndio, gaa é
fɔ̃ à ma sɛ́ sa.

31 Yusufu bè a vĩ̀inɔnɛ kɔ̃n a de
bɛdeenɔ: Mɛ́ gá mà o Fili'aunanɛ ma
vĩ̀inɔ kɔ̃n ma de bɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Kanaa
bùsunnɔ sù ma kiia. 32 Mɛ́ onɛ kɛ̀ sã-
dãrinɔn a ũ, á pɔ́kãdeenɔ vĩ, ben a mɔ
kɔ̃n a sãanɔ kɔ̃n a blènɔ kɔ̃n a zùnɔ kɔ̃n
pɔ́ kɛ̀ á vĩinɔ píngi. 33 Tó Fili'auna a sisi,
ben à a la bɔ́ zĩin eè kɛ, 34 à onɛ à be
á pɔ́kãdedeenɔ ũ zaa a gɔ̃kparɛkɛgurɔ ai
kɔ̃n a gbɛ̃̀ao lán a dezinɔ bà. Tó á ònɛ lɛ,
é e à vɛ̃ɛ Gosɛ̃ bùsun, zaakɛ Igipitinɔ è
kakɔ̃a kɔ̃n sãdãrinɔro.

Isarailinɔ vɛ̃ɛna Igipiti

47 Yusufu gàa à yã ò Fili'aunanɛ à
bè: Ma vĩ̀inɔ bɔ̀ Kanaa bùsun kɔ̃n
ń sãanɔ kɔ̃n ń blènɔ kɔ̃n ń zùnɔ kɔ̃n pɔ́
kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔ píngi, aɔ̃ mɔ̀ Gosɛ̃ bùsun.
2 Ben à a vĩ̀inɔ sɛ̀ gɔ̃ɔn sɔɔro à ń ɔdɔa
Fili'aunanɛ. 3 Fili'auna ń lá à bè: Bɔ́ zĩin
eè kɛɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Wamɔwa n zɔ̀b-
lerinɔ, sãdãrinɔn wa ũ lán wa dezinɔ
bà. 4 Ben aɔ̃ bènɛ: Wa mɔ vɛ̃ɛ bùsun kɛ̀
gurɔ plaamɛ, zaakɛ dekaa kú Kanaa bù-
sun maamaa, sɛ̃̀ kuu kɛ̀ wa sãanɔ blero.
Wamɔwa n zɔ̀blerinɔ, ǹ wa gba zɛ́ wà vɛ̃ɛ
Gosɛ̃ bùsun. 5 Ben Fili'auna bè Yusufunɛ:
Lán n de kɔ̃n n vĩ̀inɔ sù n kiia nà, 6 ǹ ń káɛ
Igipiti gu maaan. Aɔ̃ vɛ̃ɛ Gosɛ̃ bùsun. Tó
làakarideenɔɔ kú ń tɛ́, ǹ ma pɔ́nɔ nańnɛ
ń ɔzĩ.

7 Ben Yusufu a de Yakubu sɛ̀ à gàa à
ɔ̀dɔa Fili'aunanɛ. Ben Yakubu sa maaa
ònɛ. 8 Fili'auna à là à bè: N ka wɛ̃̀n gbaa?
9 À wèàla à bè: Ma kuuna anduna guu wɛ̃̀
baswɛɛdo akurideen yɛ̀. Ma wɛ̃̀ e ká ma
dezinɔ pɔ́ ũro, ben à yã'ɔ̃amma vĩ. 10 À sa
maaa ò Fili'aunanɛ dɔ, ben à bɔ̀ à kiia.

11 Yusufu a de kɔ̃n a vĩ̀inɔ kàɛ Igip-
iti bùsu gu maaan, à ń gbá bùsu kɛ̀
Ramɛsɛ dɛ à wɛ́tɛdaa ũ lán Fili'auna ò nà.
12 Yusufu blɛwɛɛ kpà a dea kɔ̃n a vĩ̀inɔ

kɔ̃n a de bɛdeenɔ ń píngi ua kɔ̃n uao ń
pari lɛ́n.

Dekaa gbãakũna

13 Dekaa kɛ̀ gbãa, blɛwɛɛ kú gukearo.
Igipitinɔ kɔ̃n Kanaanɔ gbãaa yȁa. 14 Wèe
blɛwɛɛ luu, ben Yusufu ɔɔ kɛ̀ kú Igip-
iti kɔ̃n Kanaao sì píngi à tào Fili'auna
bɛ. 15 Kɛ̀ Igipitinɔ kɔ̃n Kanaanɔ ɔɔ yȁa,
Igipitinɔ mɔ̀ Yusufu kiia ń píngi aɔ̃ bè:
Ɔɔ kuu dɔro. Ǹ wa gba blɛwɛɛ. Ǹton
tó wà ga n wáaro. 16 Yusufu bè: Lán ɔɔ
kuuro nà, à mɔ́ kɔ̃n a pɔ́kãdeenɔ, mɛ́
blɛwɛɛ kpáawa à musu. 17 Ben aɔ̃ mɔ̀
Yusufunɛ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ, ben à blɛwɛɛ
kpàḿma sɔ̃nɔ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n blènɔ kɔ̃n
zùnɔ kɔ̃n zaakinɔ musu. Wɛ̃̀ beeea à
blɛwɛɛ kpàḿma ń pɔ́kãdeenɔ musumɛ.

18 Kɛ̀ wɛ̃̀ beee gɛ̃̀tɛ, ben aɔ̃ mɔ̀ à kiia
à wɛ̃̀ làa wà bènɛ: Dii, wé fɔ̃ wà yãke
utɛnnɛro. Ɔɔ yȁa, ben wa pɔ́kãdeenɔ gɔ̃̀
n pɔ́ ũ. Pɔ́kee e gɔ̃ wà kpámmaro, wap-
inɔ kɔ̃n wa buraanɔ baasiro. 19 Ǹton tó
wà ga n wáa kɔ̃n wa buraanɔro. Ǹ wa
lú kɔ̃n wa buraanɔ ǹ fĩa bo kɔ̃n blɛwɛɛo
wà gɔ̃ Fili'auna zɔ̀nɔ ũ, wapinɔ kɔ̃n wa
buraanɔ. Ǹ wa gba blɛwɛɛ lɛ wàton garo
wàgɔ̃ kuu, lɛ dɔ wa buraanɔ tón gɔ̃ taa-
gaa ũro. 20 Ben Yusufu Igipiti buraanɔ lù
Fili'aunanɛ píngi, zaakɛ Igipitinɔ baade a
buraa yà, kɛ̀ nɔaa ń kũ gbãa yãnzi, ben
bùsu gɔ̃̀ Fili'auna pɔ́ ũ. 21 Yusufu Igipitinɔ
sì zɔ̀nɔ ũ ń píngi zaa ń bùsu lɛ́n kɛ̀ gana à
lɛ́ kãa. 22 Mɔde èe sa'orinɔ buraanɔ lúro,
zaakɛ Fili'auna dìɛ àgɔ̃ blɛwɛɛ kpáḿma
gurɔ sãnda píngi. Lán aɔ̃ɔ kú kɔ̃n blɛwɛɛ
kɛ̀ Fili'auna è kpáḿmao nà, aɔ̃ɔe ń bu-
raanɔ yáro.

23 Ben Yusufu bè gbɛ̃nɔnɛ: Ma a lu kɔ̃n
a buraanɔ sa, a gɔ̃ Fili'auna pɔ́ ũ. Blɛwɛɛn
yɛ̀. À gá à tɔ̃. 24 Pɔ́kɛ̃gurɔ àgae à lɛo
sɔɔrode kpá Fili'aunaa, à kpaa é gɔ̃are
blɛwɛɛ ũ kɔ̃n pɔ́bleeo. Àgae beee ble kɔ̃n
a nɛ́nɔ kɔ̃n a bɛdeenɔ a píngi. 25 Ben aɔ̃
bè: N wa mì sì. Ǹ tó wà n pɔnnaa e dii, wà
gɔ̃ Fili'auna zɔ̀nɔ ũ. 26 Ben Yusufu yã dìɛ
Igipiti à bè, burapɔ lɛo sɔɔrodee égɔ̃ dɛ
Fili'auna pɔ́ ũ. Yã pì kuu ai kɔ̃n a gbȁao.
Sa'orinɔ bùsu bé èe gɔ̃ Fili'auna pɔ́ ũro
ado.

Yakubu wɛ́ɛkɛna zãa

27 Isarailinɔɔ kú Gosɛ̃ bùsun zaa Igip-
iti. Aɔ̃ ń zĩnda tɔɔtɛ vĩ gwe, ben aɔ̃ nɛ́ ì
wà kàara maamaa. 28 Yakubu kɛ̀ wɛ̃̀ gɛ̃ro
awɛɛplaa Igipiti, à wɛ̃̀ píngipingi baswɛɛ-
plaa awɛɛswɛɛplaamɛ. 29 Kɛ̀ à kà gana, à
a nɛ́ Yusufu sìsi, ben à bènɛ: N yã nna!
Tó ma n pɔnnaa è, ǹ n ɔɔ da ma gbáda
gbáru ǹ gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛo yã kɛmɛ. Ǹton
ǹ ma vĩi Igipitiro. 30 Tó ma ka ma dez-
inɔla, ǹ ma sɛ́ ǹ bɔmao Igipiti kɛ̀ ǹ ma
vĩi ma dezi pìnɔ mirawɛɛn. Ben Yusufu
bènɛ: Mɛ́ yã kɛ̀ ń ò kɛnnɛ. 31 Ben Yakubu
bè: Ǹ la damɛ. Kɛ̀ à la dànɛ, ben Yakubu
gbãa è a gòa à dɔnzi kɛ̀.

Yakubu Ɛflaimu kɔ̃n Manaseo dìɛna a zĩnda nɛ́nɔ ũ

48 Gurɔ plaaa gbɛra wà ò Yusufunɛ
à dee e gyãa kɛɛ, ben à a nɛ́
gɔ̃ɔn plaaanɔ Manase kɔ̃n Ɛflaimuo sɛ̀ɛ
à gàańyo. 2 Kɛ̀ wà ò Yakubunɛ à nɛ́
Yusufu mɔ̀ à gwa, à aĩa kɛ̀ à fɛ̀ɛ à vɛ̀ɛ
a gádo musu. 3 À bè Yusufunɛ: Luda
Gbãapingide bɔ̀ à mɔ̀mazi zaa Luzu,
Kanaa bùsun à aubarika dàmagu 4 à
bèmɛ é tó mà nɛ́ i maamaa, é ma kaara
mà gɔ̃ boriinɔ dezi ũ, é bùsu pì kpá
ma boriinɔa ma gbɛra ń pɔ́ ũ ai gurɔ
píngi. 5 Tia sa nɛ́ gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ n ń í
Igipiti ai màgɔ̃ mɔ́ n kiianɔ ma pɔ́nɔmɛ.
Ɛflaimu kɔ̃n Manaseo gɔ̃̀ ma nɛ́nɔ ũ lán
Rubɛni kɔ̃n Simɛɔo dɛ nà. 6 Nɛ́ kɛ̀ nɛ́ ń
i ń gbɛraanɔ bé weégɔ̃ dɛ n pɔ́ ũ, aɔ̃é ń
túbi e ń vĩ̀inɔ kiia. 7 Zaakɛ kɛ̀ mɛ́ɛ suu kɔ̃n
Mɛsɔpɔtamiao, n da Rasɛli gà zɛ́n Ɛflata
kɛ̀ wè be tia Bɛtɛlɛmu lɛ́zi zaa Kanaa bù-
sun, ben ma à vĩ̀i zɛ́n gwe.

8 Ben Isaraili Yusufu nɛ́nɔ gwà à bè:
Dɛ́nɔn gwee? 9 À bè a denɛ: Nɛ́ kɛ̀ Luda
ma gba kɛ̀nɔn gwe. Ben Isaraili bè: Ǹ

mɔ́ńyo ma kiia mà sa'olɛ kɛńnɛ. 10 Zikũ
Isaraili wɛ́ɛ bùsa èe guu ee maaro,
ben Yusufu sɔ̀̃zi kɔ̃n nɛ́ pìnɔ. Isaraili lɛ́
pɛ̀pɛḿma à ń kpá a kùla, 11 ben à bè
Yusufunɛ: Mɛ́ɛ kpákpaa yã mà wɛ́ɛ sinlɛ
dɔro, ben Ludaa tò ma n e kɔ̃n n nɛ́nɔ dɔ.
12 Yusufu ń gú a de gbála, ben à kùɛnɛ à
a aɛ pɛ̀ɛ. 13 Ben Yusufu a nɛ́nɔ kũ̀ ń plaa
ń píngi. À Ɛflaimu kũ̀ kɔ̃n ɔplaao Yakubu
ɔzɛɛzi, ben à Manase kũ̀ a ɔzɛɛzi Yakubu
ɔplaazi, ben à sɔ̀̃zi kɔ̃n nɛ́ pìnɔ. 14 Ben
Yakubu a ɔɔ pà̃kɔ̃la à a ɔplaa nà Ɛflaimu
kɛ̀ dɛ dãaro ũu mìa à a ɔzɛɛ nà Manase
kɛ̀ dɛ daudu ũu mìa. 15 Ben à sa'olɛ kɛ̀
Yusufunɛ à bè:
Luda kɛ̀ ma dezinɔ Ibraĩ
kɔ̃n Isaakuo táa òo,
Luda kɛ̀ dɔ̀mɛ aɛ
ma kuuna guu ai kɔ̃n a gbà̃ao,
16 à Malaika kɛ̀ ma bɔ à zaaan píngi,
à aubarika da nɛ́ kɛ̀kiinɔn,
à tó wàgɔ̃ ń sísii ma tɔ́a,
kɔ̃n ma dezinɔ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo tɔ́o,
à tó aɔ̃gɔ̃ kɔ̃ɔ maamaa anduna guu.
17 Kɛ̀ Yusufu è a de a ɔplaa nà Ɛflaimu
mìa, èe kɛnɛ nnaro. À a de ɔɔ kũ̀ lɛ à
gu Ɛflaimu mìa à na Manase pɔ́a 18 à bè:
Lɛnlo Baa, gbɛ̃ kɛ̀kii bé à daudu ũ. Ǹ n
ɔplaa na à mìa. 19 Ben à de gì à bè: Má
dɔ̃ ma nɛ́, má dɔ̃. Àpi sɔ̃ eé gɔ̃ borii ũ,
eégɔ̃ bíta, mɔde à dãaro bíta égɔ̃ dɛàla, à
borii égɔ̃ pari. 20 Zĩ beeea à sa'olɛ kɛ̀ńnɛ
à bè:
Isarailinɔ é sa maaa okɔ̃nɛ kɔ̃n a tɔ́o
aɔ̃é be Luda tó ǹ gɔ̃
lán Ɛflaimu kɔ̃n Manaseo bà.
Lɛmɛ à Ɛflaimu dɔ̀ Manasenɛ aɛ lɛ.
21 Ben Isaraili bè Yusufunɛ: Ma ka
gana, mɔde Luda égɔ̃ kúao, eé ɛara à táao
a dezinɔ bùsun. 22 Sɛkɛmu bùsu maaa kɛ̀
má sì Amɔrinɔa kɔ̃n ma fɛ̃ɛdaao kɔ̃n ma
sáo, ma n gba, mmɔn kɛ̀ ń dɛ n vɩ̃̀inɔla.

Yakubu sa'olɛkɛna a nɛ́nɔnɛ

49 Yakubu a nɛ́nɔ sìsi, ben à bè:
À kɔ̃ kakɔ̃a
mà yã kɛ̀ eé a le ziakpɛɛ zĩ oare.
2 À kɔ̃ kakɔ̃a ma nɛ́nɔ à swã kpá,
à a de Isaraili yã ma.
3 Rubɛni ma daudu ma gbãaa,
ma kana gɔ̃ lɛ́zĩ nɛ́ káaku,
n bɛ̀ɛ dɛńla kɔ̃n n gbãaao.
4 Ń pãsĩ lán ísɔ̃ bà,
mɔde nɛ́gɔ̃ dɛńlaro,
zaakɛ n didi n da n de gádoa,
n daɛ kɔ̃n ma nɔɔnɔ dokeo.
5 Simɛɔ kɔ̃n Levio bé wà kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ,
aɔ̃ɔ pãsĩ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao.
6 Ma lɛ́ kú aɔ̃ kakɔ̃ana guuro,
ma baka kú aɔ̃ yãgɔ̃gɔ̃na guuro,
zaakɛ aɔ̃ gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ pɔfɛ̃ guu,
aɔ̃ zù gbátĩkyanɔ zɔ̀̃zɔ̃ lán aɔ̃ɔ yezi nà.
7 Luda láari zĩḿma ń pɔfɛ̃ bíta yãnzi,
à lɛ́ kɛńnɛ ń pãsĩkɛ yãnzi.
Mɛ́ ń kɛ̃kɔ̃a Yakubu boriinɔ tɛ́,
mɛ́ ń boriinɔ fãakɔ̃a Isarailinɔ guu.
8 Yuda, n gbɛ̃nɔ é n tɔ́ kpá.
Nɛ́ n ibɛɛnɔ kũ ń waaa,
n de nɛ́nɔ é kúɛnnɛ.
9 Yuda dɛ lán músu bà,
ma nɛ́ pì è su kɔ̃n tofekao.
È gáɛ è daɛ a tòn.
dé bé é fɔ̃ à à fɛɛɛ?
10 Kpata é gu Yudalaro,
à boriinɔ bé weégɔ̃ gò kũna
ai Silo gá mɔ́,
bori píngi é mì siɛnɛ.
11 Eé a zaaki dɔ geepi lía,
eé a zaakinɛ yi geepi lí maaaa.
Geepiwɛ̃ɛ égɔ̃ dizimɛ
eé a pɔ́kãsãanɔ pípio
eé a uta pípi kɔ̃n geepi'io.
12 Geepiwɛ̃ɛ é à wɛ́ɛ tɛ̃a kũ,
zwii é a swaa pura kũ.
13 Zɛbuluni égɔ̃ kú ísiaa saɛ,
à bùsu égɔ̃ dɛ góro'itɛnɔ bàdɔkii ũ,
à bùsu lɛ́ é zɛ Sidɔ̃.
14 Isaka dɛ lán zaaki gbãaa
kɛ̀ daɛna aso mɛ̀n plaaa dagura bà.
15 Tó à boriinɔɔ è ń kámmabokii maa,
bensɔ̃ aɔ̃ bùsu pì vɛ̃ɛna nna,
aɔ̃é naɛ asosɛnanɛ wà zɔ̀zĩi kɛ.

16 Dani é a gbɛ̃nɔ bɔ yãn
Isaraili boriinɔ doke ũ.
17 Dani égɔ̃ dɛ lán mlɛ̃̀ kɛ̀ kú zɛ́ saɛ bà,
lán pitigoo kɛ̀ kú zɛ́wɛwɛ guu bà.
È sɔ̃ lɛ́ a gbáa,
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ di à musu lɛ́ɛ a kpɛɛgãnda.
18 Dii, mɛɛ̀ wɛ́ɛ dɔ n mìsinazi.
19 Gada sɔ̃, zĩ̀kpɛɛnɔ é sińgu,
mɔde aɔ̃é lɛ́ɛ ń gbɛ̃ zãadeenɔa.
20 Asa blɛwɛɛ égɔ̃ nɔ́si vĩ,
pɔ́blee kɛ̀ à blena nna kínanɔnɛn eé kpá.
21 Nafatali dɛ lán gbɛ̃ɛ lí
kɛ̀ è gã̀ maaanɔ kɛɛ bà.
22 Yusufu dɛ lán lí nɛ́'iri
kɛ̀ kú bia saɛ bà,
à gã̀nɔ è poro à da gũ̀la.
23 Kàzurinɔ é íbɛtɛ kpáo,
aɔ̃é pɛ́a kɔ̃n kào.
24 Eégɔ̃ a sá kũna degena sai
Yakubu Luda Gbãabitade gãzĩ,
à ɔ gbãaa égɔ̃ wãa
Isarailinɔ Gbɛ̀si kɛ̀ è dɔnɛ aɛ yãnzi.
25 N de Luda é dɔnlɛ,
Gbãapingide é aubarika dangu
kɔ̃n lou'i kɛ̀ è bɔ musuo,
kɔ̃n aubarika kɛ̀ kaɛna tɔɔtɛ gĩzĩo,
lɛ n nɔɔnɔ kɔ̃n n pɔ́nɔ gɔ̃ dɛ nɛ́dandeenɔ
ũ.
26 Sa'olɛ kɛ̀ n de kɛ̀nnɛɛ
dɛ ma dezinɔ pɔ́la,
à bíta dɛ kpii ziinɔla.
Luda tó aubarika kɛ̀nɔ gɔ̃ Yusufu mìa,
gbɛ̃ kɛ̀ wà dìɛ adona a gbɛ̃nɔ tɛ́ musu.
27 Bɛyãmi dɛ lán lɛwan pãsĩ bà,
eè lɛ́ɛ gbɛ̃nɔa kɔngɔ
eè ń pɔ́nɔ kpaatɛ uusiɛ.
28 Isaraili bori mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔn
gwe ń píngi. Sa'olɛ kɛ̀ aɔ̃ dee kɛ̀ńnɛn gwe
baade kɔ̃n a pɔ́o.

Yakubu ga kɔ̃n à vĩinao

29 Ben à bɛ̀ńnɛ: Tó ma anduna tò, à ma
vĩi ma dezinɔ gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ kú Iti bori Ɛflɔnu
buraa guu. 30 Gbɛ̀wɛɛ pì kú Makpɛlamɛ,
Mamare ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa Kanaa bùsun, bu-
raa kɛ̀ Ibraĩ lù Iti bori Ɛflɔnua mirawɛɛ
ũ. 31 Gwen wà Ibraĩ kɔ̃n a naɔ̃ Sarao vĩ̀in.
Gwen wà Isaaku kɔ̃n a naɔ̃ Rɛbɛkao vĩ̀in.
Gwen ma Lea vĩ̀in. 32 Wà buraa pì kɔ̃n a
gbɛ̀wɛɛo lù Itinɔamɛ. 33 Kɛ̀ Yakubu lɛ́ dìɛ
a nɛ́nɔnɛ à yã̀a, à ɛ̀ara à dàɛ, ben à gà.

50 Yusufu kùsi a dea à ɔ́ɔ dɔ̀ à musu
à lɛ́ pɛ̀pɛa. 2 Ben à ò a zĩkɛri
ɛ̃zɛ̃deenɔnɛ aɔ̃ ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ è tó gɛ̀ vãroo máma
a de gɛ̀a. Ben aɔ̃ɔ màma Isaraili gɛ̀a 3 ai
gurɔ baplaa lɛ àton yai kũro yãnzi, za-
akɛ lɛn Igipitinɔ è kɛ lɛ, ben aɔ̃ à gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀
gurɔ baaagɔ̃ akuri. 4 Kɛ̀ aɔ̃ à gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀ wà
yã̀a, Yusufu bɛ̀ Fili'auna bɛdeenɔnɛ: A yã
nna! Tó ma a pɔnnaa è, à omɛ Fili'aunanɛ
à be: 5 Kɛ̀ ma dee e gaa, à tò ma la dànɛ
à bè mà a vĩi mirawɛɛ kɛ̀ à yɔ̃̀ a zĩnda pɔ́
ũ Kanaa bùsun. Ǹ ma gba zɛ́ mà gá mà a
de vĩi sa, mɛ́ liara mà su. 6 Ben Fili'auna
bɛ̀nɛ: Ǹ gá ǹ n de vĩi, zaakɛ à tò n la
dàare.

7 Kɛ̀ Yusufu e gaa a de vĩi, Fili'auna
ìbanɔ kɔ̃n a bɛ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n Igipiti
bùsu gbãadeenɔ gàao ń píngi. 8 Yusufu
bɛdeenɔ kɔ̃n a vĩ̀inɔ kɔ̃n a de bɛdeenɔ
gàao ń píngi dɔ. Aɔ̃ nɛ́ fɛ́tenɔ kɔ̃n ń
sãanɔ kɔ̃n ń blɛ̀nɔ kɔ̃n ń zùnɔ bé wà gɔ̃̀
Gosɛ̃ bùsun ńtɛ̃ɛ. 9 Sɔ̃goronɔ kɔ̃n sɔ̃deenɔ
gàao dɔ. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa zɛnɛ pìnɔɔ pari
maamaa. 10 Kɛ̀ aɔ̃ kà Atada blɛwɛɛg-
bɛ̃kiia Yoda baa, gwen aɔ̃ wii gbãaa lɛ̀n
ai, aɔ̃ gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀ maamaa, ben Yusufu
a de sósobi kɛ̀ ai gurɔ swɛɛplaa. 11 Kɛ̀
Kanaa bùsudeenɔɔ è lán wɛ̀e gɛ̀ kɛɛ nà
Atada blɛwɛɛgbɛ̃kiia, ben aɔ̃ bɛ̀: Igipit-
inɔ gɛ̀kɛna bítan yɛ̀. Beee yãnzi wà tɔ́ kpà
Yoda baa guu pìnɛ Abɛli Igipiti.

12 Lɛn Yakubu nɛ́nɔɔ kɛ̀ lɛ lán à òńnɛ
nà. 13 Aɔ̃ à gɛ̀ sɛ̀ wà gàao Kanaa bùsun,
ben aɔ̃ à vĩ̀ Makpɛla bura gbɛ̀wɛɛ kɛ̀
Ibraĩ lù Iti bori Ɛflɔnua mirawɛɛ ũu guu
Mamare ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa. 14 Kɛ̀ Yusufu a de
vĩ̀ à yã̀a, à lìara à tà Igipiti kɔ̃n a vĩ̀inɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa zɛnɛ à de gɛ̀ vĩinɔ ń
píngi.

Yusufu náanɛkpana a vȉinɔa

15 Kɛ̀ Yusufu vȉinɔ è ń de gà, ben aɔ̃
bè: Tó Yusufu íbɛtɛ kpàwao, ben à yezi
à à zaaa kɛ̀ wá kɛ̀nɛ píngi fĩa bowe sɔ̃
nɛ́? 16 Ben aɔ̃ lɛ́kpãsã kɛ̀nɛ wà bè: Lɛ n
dee kpɛ́ à ga à bè 17 wà onnɛ ǹ wa taari
kɔ̃n wa durun-o kɛ̃we, zaakɛ à zaaan wá
kɛ̀nnɛ. N yã nna! Ǹ wa taarinɔ kɛ̃we. N
de Luda zɔ̀blerinɔn wa ũ. Kɛ̀ wà yã pì ò
Yusufunɛ, ben à ɔ́ɔ dɔ̀. 18 Ben à vȉinɔ mɔ̀
a kiia aɔ̃ kùɛ à aɛzĩ aɔ̃ bè: N zɔ̀nɔn wa
ũ. 19 Ben Yusufu bɛ̀ńnɛ: Àton vĩa kɛro.
Ludan ma ũɔ́? 20 Á yezi à à zaaa kɛmɛ yã,
ben Ludaa lìɛ à maaa ũ, lɛ à e à gbɛ̃nɔ
mì sí pari lán èe kɛɛ nà tia. 21 Àton vĩa
kɛro. Mɛ́ a gwa kɔ̃n a nɛ́nɔ. Ben à náanɛ
kpàḿma à ń làakari kpàɛ.

Yusufu gana

22 Yusufu kú Igipiti kɔ̃n a de bɛdeenɔ
ai à kà wɛ̏ basɔɔro akuri. 23 À wɛ́ɛ sì
Ɛflaimu swãkpɛɛnɔlɛ, ben à wɛ́ɛ sì Man-
ase nɛ́ Maki nɛ́nɔlɛ dɔ. 24 Ben Yusufu bè
a gbɛ̃nɔnɛ: Ma ka gana. Luda bé eé mɔ́
dɔalɛ à bɔao bùsu kɛ̀n à gáao bùsu kɛ̀ à à
lɛ́ gbɛ̏ Ibraĩnɛ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo
guu. 25 Ben Yusufu tò Isarailinɔ la dàare
à bè: Gurɔɔ kɛ̀ Luda é mɔ́ dɔalɛ, à ma
wánɔ sɛ́ɛ à bɔo guu kɛ̀n. 26 Yusufu wɛ̏
basɔɔro akurideen à gà. Ben wà ɛ̃zɛ̃ kɛ̀
è tó gɛ̀ vãroo màma à gɛ̀a wà dà àkpati
guu Igipiti.

RUTU

Naomi kɔ̃n Rutuo

1 Gurɔɔ kɛ̀ yãgɔ̃gɔ̃rinɔɔ e kí blee Is-
arailinɔ bùsun, dekaa kà, ben gɔ̃g-
bɛ̃ ke bɔ̀ Bɛtɛlɛmu, Yudanɔ bùsun, à
gàa gurɔplaa kɛ Mɔabunɔ bùsun kɔ̃n a
naɔ̃o kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ. 2 Gɔ̃g-
bɛ̃ pì tɔ́n Ɛlimɛlɛki. À naɔ̃ tɔ́n Naomi. À
nɛ́nɔ tɔ́n Malonu kɔ̃n Kiliɔ̃o. Ɛflata bùsu
gbɛ̃nɔmɛ. Aɔ̃ gàa Mɔabunɔ bùsun, ben
aɔ̃ɔ kú gwe. 3 Gwen Naomi zã Ɛlimɛlɛki
gàn, ben à gɔ̃̀ gwe kɔ̃n a nɛ́ gɔ̃ɔn plaaa
pìnɔ. 4 Aɔ̃ Mɔabu nɔgbɛ̃nɔ sɛ̀ nɔɔnɔ ũ, à
doo tɔ́n Opa, à doo sɔ̃ Rutu. Aɔ̃ɔ kú gwe
lán wɛ̃̀ kuri taka bà, à gbɛran 5 Malonu
kɔ̃n Kiliɔ̃o gà ń plaa ń píngi, ben Naomi
gɔ̃̀ gɔ̃ɔ sai nɛ́ sai.

6 Kɛ̀ à kú Mɔabunɔ bùsun gwe, à mà kɛ̀
Dii a gbɛ̃nɔ wɛ̃nda gwà à ń gbá pɔ́blee,
ben à soru kɛ̀ à ta kɔ̃n a nɛ́ naɔ̃ pìnɔ. 7 Ben
à fɛ̀ɛ guu kɛ̀ à kún à dà zén kɔ̃n a nɛ́ naɔ̃
pìnɔ, aɔ̃ɔe taa Yudanɔ bùsun. 8 Ben à bè a
nɛ́ naɔ̃ pìnɔnɛ: À liara à tá a danɔ kiia. Dii
gbɛ̃kɛɛ kɛare lán á kɛ̀ a gɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ gànɔnɛ
nà kɔ̃n mapio. 9 Dii tó a baade ɛara à zã
kɛ à vɛ̃ɛkii e. Kɛ̀ à lɛ́ zàḿma, ben aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀
gbãngbãn. 10 Aɔ̃ bènɛ: Wé tányo n gbɛ̃nɔ
kiiamɛ. 11 Ben à bè a nɛ́ gyaanɔɔ pìnɔnɛ:
À liara! Bɔ́yãnzi é támaozi? Mɛ́ ɛara mà
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ i lɛ à e à zã kɛḿma dɔn yɔ́?
12 À liara à tá! Ma zi kũ̀, mɛ́ e mà zã kɛ
dɔro. Baa tó ma bè mɛ́ wɛ́ɛ dɔ zãkɛnazi,
ben má è uusiɛa ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ìo, 13 é fɔ̃
à ń dã ai aɔ̃ bíta kũɔ́? É fɔ̃ àgɔ̃ kuu pɔsɛ ń
yãnziɔ́? Auo, ma nɛ́nɔ! Dii kpɛɛ lìmɛmɛ.
Yã kɛ̀ à a lee pì e kɛmɛ nnaro fá!

14 Aɔ̃ ɛ̀ara wà nà ɔ́ɔ dɔɔa, ben Opa lɛ́ zà
a zã da pìa, mɔde Rutu gì à nàa. 15 Ben
Naomi bènɛ: Ǹ gwa, n gbɛ̃ndoo e taa a
gbɛ̃nɔ kɔ̃n a tãanɔzi. Ǹ liara ǹ táo. 16 Ben
Rutu bènɛ: Ǹton nakɔ̃rɛma mà n tɔ́n mà
táro. Guu kɛ̀ n kɛ̀sɛ e pɛɛɛn, wégɔ̃ lɛdomɛ.
Guu kɛ̀ n pitan, gwen mɛ́ pitan. N gbɛ̃nɔ
é gɔ̃ ma gbɛ̃nɔ ũ, n Luda é gɔ̃ ma Luda ũ.
17 Guu kɛ̀ n gan, gwen mɛ́ gan wà ma vĩi
gwe. Gaa baasiro pɔ́ke é wa kɛ̃kɔ̃aro. Tó
ma kɛ̃mma, Dii yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ. 18 Kɛ̀
Naomi è à zɛ̀o à táaomɛ, èe yãke onɛ
dɔro.

19 Ben aɔ̃ plaa ń píngi gàa aɛ ai aɔ̃ kà
Bɛtɛlɛmu. Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, wɛ́tɛ lògo ń yã
musu. Gbɛ̃nɔ bè: Naomin gwe sɔ̃ɔ́? 20 Ben
à bèńnɛ: Àtongae ma sísi Naomi dɔro,
séde Mara, zaakɛ Gbãapingide pɔsiayã
kèmɛ. 21 Ma gaa wɛ́tɛa kɔ̃n pɔ́o, ben Dii
sùmao ɔkori. Bɔ́ yã bé à tò é ma sísi
Naomii? Dii bɔ̀ ma kpɛɛ, Gbãapingide
yã'ɔ̃amma kpàmazi. 22 Lán Naomi sù kɔ̃n
Mɔabunɔ bùsuo nàn gwe kɔ̃n a nɛ́ naɔ̃
Rutu, Mɔabu boriio. Aɔ̃ kà Bɛtɛlɛmu
gurɔɔ kɛ̀ wà nà nagãkɛ̃naamɛ.

Rutu dakɔ̃rɛna kɔ̃n Bɔazao

2 Naomi zã Ɛlimɛlɛki bɛ gɔ̃gbɛ̃ kee
kuu, gbɛ̃nsi auzikideemɛ, à tɔ́n
Bɔaza. 2 Mɔabu nɔgbɛ̃ Rutu bè Naominɛ:
Ǹ tó mà gá bura nagã kɔ̃ɔ wɛ màgɔ̃ tɛ́
gbɛ̃ kɛ̀ ma wɛ̃nda gwà kpɛɛ. Ben à bè a nɛ́
gyaanɔɔ pìnɛ: Ǹ gá! 3 Ben à fɛ̀ɛ à gàa nagã
kɔ̃ɔ wɛ bura, ègɔ̃ tɛ́ pɔ́kɛ̃rinɔ kpɛɛ. À mɔ̀
à lè buraa kɛ̀ à gàan pì nɛ́ Ɛlimɛlɛki danɛ
Bɔaza buraamɛ. 4 Ben Bɔaza bɔ̀ Bɛtɛlɛmu.
Kɛ̀ à kà gwe, à ì kpà pɔ́kɛ̃rinɔa à bè: Dii gɔ̃
kúao! Ben aɔ̃ bènɛ: Dii aubarika dangu!
5 Bɔaza bè a zĩkɛri kɛ̀ dɛ à pɔ́kɛ̃rinɔ gwàri
ũunɛ: Dé bé à nɔkparɛ kɛ̀kãa vĩi? 6 Ben à
wèàla à bè: Nɔkparɛ pì nɛ́ Mɔabu nɔgbɛ̃
kɛ̀ Naomi bɔ̀o Mɔabunɔ bùsun à sùomɛ.
7 À bè mà tó à nagãa kɔ̃ɔ wɛ pɔ́kɛ̃rinɔ
kpɛɛ, ben èe zĩi kɛɛ zaa kɔngɔ. Tian à mɔ̀
kámma bo féte kutaa guu.

8 Ben Bɔaza gàa à bè Rutunɛ: Ǹ ma yã
ma. Ǹton gá nagã kɔ̃ɔ wɛ bú pãnde gu-
uro. Ǹton gɛ̃walaro. Ǹ gɔ̃ kɛ̀ kɔ̃n ma nɔg-
bɛ̃ zĩkɛrinɔ. 9 Ǹ wɛ́ɛ dɔ zĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛzi
ǹgɔ̃ tɛ́ ń kpɛɛ. Má ò ma gɔ̃kparɛnɔnɛ aɔ̃-
ton ĩa dammaro. Tó ímii e n dɛɛ, ǹ gá ǹ
í kɛ̀ aɔ̃ɔ kà orozãnɔn mi. 10 À kùɛnɛ à mì
pɛ̀ɛ à bè: À kɛ̀ dia mamɔma kɛ̀ bori pãnde

nɔgbɛ̃n ma ũ, n làakari dɔ̀ma, ben n yã
maaa kèmɛɛ? 11 Ben Bɔaza wèàla à bè:
Wà yã kɛ̀ ń kɛ̀ n zã danɛ n zã gaa gbɛraa
òmɛ píngi, lán n n de kɔ̃n n dao tò nà
kɔ̃n n bùsuo, ben n mɔ n vɛ̃ɛ gbɛ̃ kɛ̀ ń ń
dɔ̃ yãroonɔ tɛ́. 12 Dii fĩa bonnɛ yã kɛ̀ ń kɛ̀
musu. Lán n mɔ n sɔtɔ Dii Isarailinɔ Luda
ɔru guu nà, à fĩa bonnɛ maamaa. 13 Rutu
bè: Baa, n yã maaa kèmɛ fá! N ma làakari
kpàɛmɛ, n yã nnaa ò mamɔma n zĩkɛrinɛ,
baa kɛ̀ n zĩkɛrinɔ doken ma ũro.

14 Pɔ́blegurɔ Bɔaza bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ pɔ́ ble
kɛ̀ ǹgɔ̃ burɛdi zɔ̃ɔ dòa. Ben à vɛ̃̀ɛ pɔ́kɛ̃rinɔ
saɛ. Bɔaza pɔ́wɛɛ kpatana kpàa, ben à pɔ́
blè à kɛ̃̀ ai à kpaaa gɔ̃̀. 15 Kɛ̀ à fɛ̀ɛ èe gaa
pɔ́ kɔ̃ɔ wɛ, ben Bɔaza ò gɔ̃kparɛnɔnɛ à
bè: Baa tó èe pɔ́ kɔ̃ɔ wɛɛ nagãa kɛ̀ kaɛna
tɛ́, àton wí daaro. 16 À à sà kenɔ bɔbɔnɛ
nagãa guu à tó à kɔ̃ɔ wɛ. Àton pataaro.

17 Ben à pɔ́ kɔ̃ɔ wɛ̀ ai uusiɛ. Kɛ̀ à zɔ̃̀ à à
wɛ́ɛ bɔ̀, à kà koto lɛ́ do taka bà. 18 Kɛ̀ à sɛ̀
à tào bɛ, ben à pɔ́ kɛ̀ à kɔ̃ɔ wɛ̀ pì ɔ̀dɔa a
zã danɛ. À pɔ́ kɛ̀ à fùa à blee pì kpàa dɔ.
19 Ben à zã da à là à bè: Mákpan n pɔ́ kɔ̃ɔ
wɛ̀n gbɛ̃̀a? N zĩi kɛ̀ mámɛ? Luda aubarika
da gbɛ̃ kɛ̀ làakari dɔ̀mmaan. Ben à gbɛ̃ kɛ̀
à zĩi kɛ̀ à bura yã ònɛ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi
kɛ̀ à bura gbɛ̃̀a tɔ́n Bɔaza. 20 Ben Naomi
bè: Ma Dii sáabu kɛ̀! À kpɛ́ èe gbɛ̃kɛɛ kɛɛ
wamɔwa kɛ̀ wá bɛ̃ɛnɔnɛ kɔ̃n wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
gànɔ. Ben à ɛ̀ara à bè: Gbɛ̃ pì nɛ́ wa danɛ
fɛ̃̀fɛ̃ bòrinɔ dokemɛ. 21 Ben Mɔabu nɔg-
bɛ̃ Rutu bè: À bèmɛ mà na a zĩkɛrinɔa
ai aɔ̃ gá pɔ́ kɛ̃ wà yãao. 22 Ben Naomi
bè a nɛ́ gyaanɔɔ pìnɛ: À maa ǹ gá kɔ̃n à
nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ lɛ wàton ĩa damma bura
pãndearo yãnzi. 23 Ben à nà Bɔaza nɔgbɛ̃
zĩkɛrinɔa. Ɛ̀gɔ̃ pɔ́ kɔ̃ɔ wɛɛ ń kpɛɛ ai wà
gàa wà nagã kɔ̃n gbadooo kɛ̃̀ wà yɛ̃̀a. À
kú a zã da bɛmɛ.

Rutu kɔ̃n Bɔazao zaa blɛwɛɛgbɛ̃kiia

3 Naomi bè a nɛ́ gyaanɔɔ pìnɛ: À maa
mà bɛɛ wɛtɛnnɛ, guu kɛ̀ nɛ́ e ǹgɔ̃
kún aafia. 2 Bɔaza kɛ̀ ń kú kɔ̃n à zĩkɛrinɔ
nɛ́ wa danɛnloo? Àmbe èe pɔ́wɛɛ gbɛ̃ɛ
uusiɛa. 3 Ǹ zú o ǹ nɔ́si kɛmma. Ǹ n pɔ́
maaa da ǹ gá blɛwɛɛgbɛ̃kiia. Ǹton tó à
n yã dɔ̃ro ai à pɔ́ blè à í mì à yɛ̃̀a. 4 Tó à
dàɛ, ǹ guu kɛ̀ à dàɛn gwa, ǹ gá ǹ à bisa lɛ́
sɛ́ ǹ daɛ à gbá saɛ. Eé yã kɛ̀ nɛ́ kɛɛ onnɛ.
5 Ben à bènɛ: Yã kɛ̀ ń ò píngi, mɛ́ kɛmɛ.
6 Ben à gàa blɛwɛɛgbɛ̃kiia à yã kɛ̀ a zã
daa ònɛ pì kɛ̀ píngi.

7 Bɔaza pɔ́ blè à í mì, à pɔɔ kɛ̀ nna. À
gàa à dàɛ pɔ́wɛɛ tò saɛ kãa kpa, ben Rutu
lɔɔtɛ̀zi tɛɛɛ, à bisa gò à gbála à dàɛ gwe.
8 Lezãndo kɛ̀ Bɔaza kɛ̀ gìri, à vù kɔ̃n iio à
lìɛ, ben à è nɔgbɛ̃ bé à daɛna a gbá saɛ.
9 Kɛ̀ à bè, démɛ, ben Rutu wèàla à bè: N
zĩkɛri Rutumɛ. Ǹ n bisa lɛ́ kúmala, za-
akɛ ma danɛ fɛ̃̀fɛ̃ kɛ̀ eé ma boon n ũ. 10 À
bènɛ: Dii aubarika dangu! Gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ ń kɛ̀
zãa kɛ̀kii dɛ à káakupɔla. Nɛ́ɛ gá n gɔ̃k-
parɛ wɛ̀tɛro, takaasidee kesɔ̃ auzikidee.
11 Ǹton tó vĩa n kũro. Pɔ́ kɛ̀ n wɛ́ɛ kɛ̀
píngi, mɛ́ kɛnnɛ, zaakɛ wɛ́tɛdeenɔɔ dɔ̃ ń
píngi kɛ̀ nɔ maaan n ũ. 12 Yãpuraamɛ! N
danɛn ma ũ, mɔde danɛ fɛ̃̀fɛ̃ pãndee kuu
à fɛ̃fɛ̃kɛɛ dɛmala. 13 Ǹ i kɛ̀ gwãavĩa, zia
kɔngɔ tó à yezi à n bomɛ, à maa, à n bo.
Mɔde tó èe weziro, má sì kɔ̃n Diio mɛ́ n
bo. Ǹ i kɛ̀ ai guu dɔ.

14 À daɛna à gbá saɛ gwe ai
gukɛ̃kɔ̃anao, ben à fɛ̀ɛ ai guwɛɛ gɔ̃ gá
kɛ̃, zaakɛ Bɔaza bènɛ àton tó gbɛ̃kee
dɔ̃ kɛ̀ à mɔ̀ blɛwɛɛgbɛ̃kiiaro. 15 À bènɛ
dɔ: Ǹ n pɔ́dangãn poro ǹgɔ̃ kũna. Kɛ̀ à
kũna, ben Bɔaza nagãa kànnɛ zaka lɛ́
swɛɛdo à dìnɛ, ben à tào bɛ. 16 Kɛ̀ à kà
bɛ, à zã da à là à bè: Yã kɛ̀ dia gwee?
Ben à yã kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì kɛ̀nɛ ònɛ píngi
17 à bè: À ma gba nagã zaka lɛ́ swɛɛdoo
kɛ̀kiimɛ. À bè à maa mà tá ma zã daa
ɔkoriro. 18 Ben Naomi bè: Ǹ vɛ̃ɛ tɛɛɛ ai
ǹ yã pì mìdɛna dɔ̃, zaakɛ gɔ̃gbɛ̃ pì é
kámma bo gbɛ̃̀a yã pì mìdɛna sairo.

Rutu zãkɛna Bɔazao

4 Bɔaza gàa à vɛ̃̀ɛ wɛ́tɛ bĩilɛa, ben à è
danɛ fɛ̃̀fɛ̃ bòri kɛ̀ à à yã ò pì e mɔɔ.
Ben à bè: Ma gbɛ̃, ǹ mɔ́ ǹ vɛ̃ɛ. 2 Ben à

wɛ́tɛ gbɛ̃nsinɔ sìsi gɔ̃ɔn kuri à bè aɔ̃ vɛ̃ɛ.
3 Ben à bè danɛ fɛ̃̀fɛ̃ pìnɛ: Naomi kɛ̀ sù
kɔ̃n Mɔabunɔ bùsuo e wa vĩ̀i Ɛlimɛlɛki
bura kpadoo yaa. 4 Ben má è à maa mà
à yã onnɛ, lɛ ǹ lú wa gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna
kɛ̀nɔ wáa. Tó ń yezi ǹ bomɛ, ǹ bo. Tó ń
yezi ǹ bo sɔ̃ro, ǹ omɛ mà ma, zaakɛ ḿbe
ń à bona zɛ́ vĩ. Tó n baka gɛ̃̀, sé mapi.
Ben gɔ̃gbɛ̃ pì bè: Mɛ́ bo. 5 Ben Bɔaza bè:
Tó n tɔɔtɛ pì lù Naomi kɔ̃n Mɔabu nɔgbɛ̃
Rutuoa, nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ gà gyaanɔɔ e dɔ, lɛ à
tɔ́ e à gɔ̃ à túbia. 6 Ben danɛ fɛ̃̀fɛ̃ bòri pì
bè: Tó lɛn à dɛ lɛ, mɛ́ boro, lɛ màton ma
zĩnda túbi yakaro yãnzi. Ǹ n pɔ́ bo, za-
akɛ mɛ́ fɔ̃ mà boro. 7 Isarailinɔ bùsun yã
tó gbɛ̃ e tɔɔtɛ boo ke èe à lendee kpaa,
tó èe yã mì dɛɛ, è a kyate gbá doo bɔ à
dɔ gbɛ̃nɛmɛ yã pì mìdɛna sèeda ũ Isarail-
inɔnɛ. 8 Kɛ̀ danɛ fɛ̃̀fɛ̃ bòri pì bè Bɔazanɛ à
lú, ben à a kyatee bɔ̀ à kpà Bɔazaa. 9 Ben
Bɔaza bè gbɛ̃nsi pìnɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ
ń píngi: Ámbe sèedadeenɔ ũ gbã̀a, kɛ̀ ma
Ɛlimɛlɛki kɔ̃n Malonuo kɔ̃n Kiliɔ̃o pɔ́nɔ lù
Naomia píngi. 10 Ben ma Malonu gyaanɔ
Rutu, Mɔabu nɔgbɛ̃ è nɔɔ ũ dɔ, lɛ gbɛ̃ kɛ̀
gà pì tɔ́ e àgɔ̃ kú à túbia, lɛ à tɔ́ tón ga à
gbɛ̃nɔ tɛ́ ke à wɛ́tɛ kɛ̀ guuro. Ámbe yã pì
sèedadeenɔ ũ gbã̀a.
11 Ben gbɛ̃nsi pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú gãnu guunɔ bè ń píngi: Wámbe
sèedadeenɔ ũ. Dii tó nɔgbɛ̃ kɛ̀ èe gɛ̃ɛ n
ua pì gɔ̃ lán Rasɛli kɔ̃n Leao bà. Aɔ̃ plaa
ń píngi bé wà Isarailinɔ borii kɛ̀. Eé tó ǹ
gbãa kũ Ɛflata bùsun ǹ tɔ́ bɔ Bɛtɛlɛmu.
12 Dii tó borii kɛ̀ eé kpámma kɔ̃n nɔg-
bɛ̃ pìonɔ gɔ̃ lán Pɛrɛzi kɛ̀ Tama ì Yudanɛ
boriinɔ bà.

Dauda bori bɔzia

13 Ben Bɔaza Rutu sɛ̀ nɔɔ ũ. À dàɛo,
ben Dii tò à nɔ̀ sì, ben à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃
ũ. 14 Ben nɔgbɛ̃nɔ bè Naominɛ: Wa Dii
sáabu kɛ̀, èe n tó borii sai gbã̀aro. Luda
tó nɛ́ pì tɔ́ bɔ Isarailinɔ tɛ́. 15 Eé n làakari
kpáɛnnɛ, eé n gwa n zikũ guu, zaakɛ n
nɛ́ gyaanɔɔ kɛ̀ yenzi bé à à ìnnɛ, à sɔ̃ à
maannɛ dɛ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔla.
16 Ben Naomi nɛ́ pì sɛ̀ à kpà a kùla à gɔ̃̀ à
gwàri ũ. 17 Ben nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ
bè: Wà nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì Naominɛ. Ben aɔ̃ tɔ́
kpànɛ Ɔbɛdi. Àmbe Yɛsɛ de, Dauda dezi
ũ.
18 Pɛrɛzi boriinɔ zɛ́kpaɛn yɛ̀:
Pɛrɛzi bé à Ɛzɛrɔnu ì,
19 Ɛzɛrɔnu Ramu ì, Ramu Aminadabu ì,
20 Aminadabu Nasɔ̃ ì, Nasɔ̃ Salamɔ ì,
21 Salamɔ Bɔaza ì, Bɔaza Ɔbɛdi ì,
22 Ɔbɛdi Yɛsɛ ì, ben Yɛsɛ Dauda ì.

SAMUƐLI TAKADA KAAKU

Samuɛli 1:1-7:17
Solu 8:1-15:35
Solu kɔ̃n Daudao 16:1-31:13

Ɛlɛkana kɔ̃n a gbɛ̃nɔ

1 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú Rama, Ɛflaimu bùsu
gusĩsĩdeen. Zufu boriimɛ, à tɔ́n
Ɛlɛkana, Yeroamu nɛ́mɛ. Ɛflaimu borii kɛ̀
wè benɛ Zufu pì bé à Tohu ì, ben Tohu
Ɛliu ì, ben Ɛliu Yeroamu pì ì. 2 Ɛlɛkana
nɔɔnɔ vĩ mɛ̀n plaa, à káaku tɔ́n Ana, à
plaade tɔ́n Penina. Penina bé à nɛ́nɔ vĩ,
Ana sɔ̃ɔ e nɛ́ iro. 3 Wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o gɔ̃gbɛ̃ pì
è bɔ a wɛ́tɛ guu à gá dɔnzi kɛ Dii Zĩ̀kpɛ-
denɛ zaa Silo à saa oa. Ɛli nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n
plaaanɔ Ɔfini kɔ̃n Finɛasio kú gwe Dii
gbã̀gbãrinɔ ũ. 4 Gurɔɔ kɛ̀ Ɛlɛkana saa ò,
è à nɔ̀bɔ kpá a naɔ̃ Peninaa kɔ̃n à nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃nɔ kɔ̃n à nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ń píngi, 5 ben è à
lɛo plaaa kpá Anaa kɛ̀ à yezi yãnzi, baa
kɛ̀ Dii à kɛ̀ pãaa ũ. 6 À gɔ̃aanɔ pì sɔ̃, ègɔ̃ à
faboo kɛ̀ à kuu pãaa ũ yãnzi, lɛ à à nɔ̀sɛ
fɛɛnɛ. 7 Lɛn ègɔ̃ kɛɛnɛ lɛ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o. Tó
Ana gàa Dii kpɛ́ guu, à gɔ̃aanɔ pì è à fabo,
ben è ɔ́ɔ dɔ ai à fua à pɔ́ ble. 8 Ben à zã
è à lá: Ana, bɔ́ bé à n le nɛ́ɛ ɔ́ɔ dɔɔ, ben
n gi pɔ́ blezii? À kɛ̀ dia n nɔ̀sɛ yàka? Má
dɛnnɛ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n kurilaroo?
9 Zĩkea kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Silo, aɔ̃ pɔ́ blè wà yã̀a,
sa'ori Ɛli vɛ̃ɛna kìtaa Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ, ben
Ana fɛ̀ɛ 10 kɔ̃n nɔ̀sɛyakana bítao, à wɛ́ɛ kɛ̀
Diia kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo maamaa. 11 Ben à lù sɛ̀
Diinɛ à bè: Dii Zĩ̀kpɛde, ǹ tó mamɔma n
zɔ̀bleri yã dɔngu! Ǹ ma wɛ̃nda gwa! Tó
ma yã e sãnguro, bensɔ̃ n ma gba nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃, mɛ́ à kpámma n pɔ́ ũ ai à wɛ̃̀ndi lɛ́n,
gɛ̃ɛ é na à mìa zikiro. 12 Kɛ̀ à wɛ́ɛkɛna
Diia pì e yãaaro, ben Ɛli e à lɛ́ tàasi kɛɛ.
13 Ana e adua pì kɛɛ a swɛ̃̀ guu, à lɛ́ bé èe
kɛɛ zúgizugi, èe yã o à bɔ̀ a lɛ́n gbɛ̃kee
màro. Ɛli e daa wɛ̃ɛ e à dɛɛmɛ, 14 ben à
bènɛ: Wɛ̃ɛ égɔ̃ n dɛɛ ai bɔrɛmɛ? Ǹ mì kɛ̃
wɛ̃ɛa. 15 Ben Ana wèàla à bè: Èe kɛ lɛnlo
Baa! Nɔgbɛ̃ pɔsiadeen ma ũ, mɛ́ɛ wɛ̃ɛ ke
í gbãa ke miro. Mɛ́ɛ ma yã'ɔ̃ammanɔ oo
Diinɛmɛ. 16 Ǹton mamɔma n zɔ̀bleri diɛ
nɔgbɛ̃ pãpãdee ũro. Ma nɔ̀sɛ kɛ̀ yàka kɔ̃n
ma kuuna bídi guuo bé à tò mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛ
gura kɛ̀ ai tia. 17 Ben Ɛli bènɛ: Ǹ tá kɔ̃n
aafiao. Isarailinɔ Luda n gba pɔ́ kɛ̀ n wɛ́ɛ
kɛ̀a. 18 Ben Ana bè: Ǹ tó mapi n zɔ̀bleri
yã kánnɛ. Ben à tà à pɔ́ blè à uu wère.

Samuɛli ina

19 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ fɛ̀ɛ idɛ'idɛ aɔ̃ gàa wà
dɔnzi kɛ̀ Diinɛ. Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà tà ń bɛ
wɛ́tɛ zaa Rama. Kɛ̀ Ɛlɛkana dàɛ kɔ̃n a naɔ̃
Anao, à yã dɔ̀ Diin. 20 Gurɔ beeean à nɔ̀
sì à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben à tɔ́ kpànɛ Samuɛli,
zaakɛ à bè: Ma à wɛ́ɛ kɛ̀ Diiamɛ.
21 Ben Ɛlɛkana fɛ̀ɛ kɔ̃n a bɛdeenɔ ń
píngi, aɔ̃ ɛ̀ara wà gàa saa kɛ̀ wè o wɛ̃̀
kɔ̃n wɛ̃̀o o Diia, aɔ̃ lù kɛ̀ aɔ̃ɔ sɛ̀nɛ fĩa bo.
22 Mɔde Ana e gáro. À bè a zãnɛ: Tó nɛ́ pì
kɛ̃̀, ben mɛ́ gá à ɔdɔa Diinɛ, eégɔ̃ kú gwe
gurɔ píngi. 23 Ben à zã bènɛ: Lán à kɛ̀nnɛ
maa nà ǹ kɛ. Ǹ tó ai à kɛ̃. Dii tó yã pì kɛ.
Ben nɔgbɛ̃ pì a nɛ́ gwà ai à gàa à kɛ̃̀o.
24 Kɛ̀ à kɛ̃̀, ben à à sɛ̀ à gàao Dii kpɛ́n
zaa Silo kɔ̃n zùsware wɛ̃̀ aagɔ̃ɔo kɔ̃n wí-
sitio konko do kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo tùu do. Nɛ́
pì kɛ̀ gɔ̃kparɛ ũ. 25 Kɛ̀ aɔ̃ zùswaree pì kòto
kpà, ben aɔ̃ gàa kɔ̃n nɛ́ pìo Ɛli kiia. 26 Ben
Ana bènɛ: Baa, ǹ gaafaa kɛmɛ! Kɔ̃n n ku-
unao mámbe nɔgbɛ̃ kɛ̀ zɛ mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛ
Diia n wáa gura kɛ̀ ũ. 27 Nɛ́ kɛ̀kiin ma wɛ́ɛ
kɛ̀ Diia, ben à ma gba pɔ́ kɛ̀ má gbɛ̀kaa
pì. 28 Beee yãnzin ma mɔ à kpá Diiazi,
lɛ àgɔ̃ kuu à pɔ́ ũ ai a wɛ̃̀ndi lɛ́n. Ben aɔ̃
dɔnzi kɛ̀ Diinɛ gwe.

Ana aduakɛna

(Luk 1:46-55)

2 Ben Ana adua kɛ̀ à bè:
Ma nɔ̀sɛ e yáa dɔɔ Diia,
ma mì da'iana Dii yãnzi.
Mɛ́ɛ woo kaa ma ibɛɛnɔa,
ma pɔɔ kɛ̀ nna, kɛ̀ à ma mì sì.
2 Gbɛ̃kee kú adona lán Dii bàro,

gbɛ̃kee kuu lán à bàro,
gbɛ̀si kee kuu lán wa Luda bàro.
3 Àton yã bɔɛ kɔ̃n yɔ̃nkɔɔoro,
àton tó wadayã bɔ a lɛ́nlo,
zaakɛ Dii Ludan yãdɔ̃ri ũ,
àmbe è wa yãkɛnanɔ yɔ̃ à gwa.
4 Gɔ̃sagbãaanɔ sá ɛ̀'ɛ,
mɔde gbɛ̃ funanɔ gbãa asaa dɔ̀ ń pii.
5 Gbɛ̃ kãna e a zĩnda aya kɛɛ pɔ́blee yãnzi,
mɔde nɔaa e gbɛ̃ kɛ̀ èe à dɛ yãa dɛ dɔro.
Pãaa nɛ́ ì mɛ̀n swɛɛplaa,
mɔde nɛ́pari'iri gɔ̃̀ wɛ̃nda.
6 Dii bé è tó gbɛ̃ ga,
bensɔ̃ è tó gbɛ̃ gɔ̃ kuu.
Àmbe è tó gbɛ̃ gɛ̃ bùsu guu,
bensɔ̃ è gɛ̀ vu.
7 Dii bé è mɔ́ kɔ̃n takaasio kɔ̃n kuuna nnaao,
è ɔ tɔ̃ gbɛ̃kenɔa, è gbɛ̃kenɔ sɛ́ lezĩ.
8 È wɛ̃ndadeenɔ bɔ bùsutitin,
è takaasideenɔ bɔ tubura.
È ń vɛ̃ɛ gu dɔ̃nkɔ̃n kɔ̃n kínɛnɔ,
è tó aɔ̃ kpata ble kɔ̃n gakuio.
Zaakɛ tɔɔtɛ kãsãpɛɛkiinɔ nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
ben à anduna kàɛa.
9 È a gbɛ̃nɔ gbápɛɛki dãkpańnɛ,
è zaakɛrinɔ dúgu zɔ̃ gusiaan.
Gbɛ̃ke é fɔ̃ à ɔsii nɛ kɔ̃n a zĩnda gbãaaoro.
10 Dii é a ibɛɛnɔ ú lɔ́,
eé pata a ibɛɛnɔa zaa musu,
eé yãkpaɛ kɛńyo ai anduna lɛ́zɛkiia.
Eé gbãaa kpá kína kɛ̀ à kàa,
eé gbɛ̃ kɛ̀ à sɛ̀ pì mì da ía.
11 Ben Ɛlɛkana tà a bɛ wɛ́tɛ zaa Rama,
ben nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì gɔ̃̀, èe zĩi kɛɛ Diinɛ kɔ̃n
sa'ori Ɛlio.

Ɛli nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ

12 Ɛli nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ nɛ́ nɛ́ pãsĩnɔmɛ, aɔ̃è
Dii daro. 13 Yã kɛ̀ sa'ori pìnɔ è kɛńnɛn yɛ̀.
Tó gbɛ̃ saa ò, gurɔɔ kɛ̀ èe nɔ̀bɔ pì fùfu
kɛɛ, sa'ori ìba ke è mɔ́ kɔ̃n saka gbã̀dã
aagɔ̃deeo kũna. 14 Ben è pɛɛ taa guu ke
oroo ke mɔ̀'oroo, ben sa'ori è pɔ́ kɛ̀ saka
pì bɔ̀o sɛ́ a pɔ́ ũ píngi. Lɛn aɔ̃è kɛ Isaraili
kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ Silonɔnɛ lɛ ń píngi. 15 Baa ai
wàgɔ̃ gá nɔ̀bɔ kpá tɛ́a à nɔ́si yãa, sa'ori
ìba ke è mɔ́ à be gbɛ̃ kɛ̀ saa ò pìnɛ: Ǹ nɔ̀bɔ
kpá sa'oria à kpá tɛ́a, zaakɛ eé we à nɔ̀bɔ
fùfukɛna símmaro, sé à búsu. 16 Tó gbɛ̃ pì
bènɛ é nɔ̀bɔ kpá tɛ́a gĩa a nɔ́si yãa, gbasa
pɔ́ kɛ̀ à yezi à sɛ́ sa, ben ìba pì è be: Auo!
Ǹ kpáma gɔ̃ɔ! Tó n gi, mɛ́ bɔ kɔ̃n gbãaao.
17 Gɔ̃kparɛ pìnɔ durun kɛ̀ bíta Diinɛ maa-
maa, zaakɛ aɔ̃e kya kaa à sa'onɔbɔmmɛ.

18 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Samuɛli sɔ̃ ègɔ̃ zĩi kɛɛ Di-
inɛ kɔ̃n dansiki utao dana. 19 À da è uta
gyaba nɛ́ngo zɔ̃nɛ. Tó èe mɔɔ saa o kɔ̃n a
zão wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o, ben è mɔ́onɛ. 20 Ɛli è sa
maaa o Ɛlɛkananɛ kɔ̃n a nɔɔ pìo à be: Dii
n gba nɛ́ dɔ kɔ̃n n nɔɔ pìo, nɛ́ kɛ̀ à à wɛ́ɛ kɛ̀
ben à kpà Diia pì gɛ̃ɛ ũ. Ben aɔ̃è tá ń bɛ.
21 Ben Dii aubarika dà Anan, à ɛ̀ara à nɛ́
ì mɛ̀n sɔɔro, gɔ̃gbɛ̃nɔ gɔ̃ɔn aagɔ̃, nɔgbɛ̃nɔ
plaa. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Samuɛli sɔ̃ɔ e bíta kũu Dii
ɔzĩ.

22 Ɛli zi kũ̀ kótokoto, à yã kɛ̀ a nɛ́nɔɔ e
kɛɛ Isarailinɔnɛ mà píngi kɔ̃n lán aɔ̃è daɛ
kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ zĩi kɛɛ dakɔ̃rɛki kuta
kpɛɛlɛnɔo nà. 23 Ben à ń lá à bè: Bɔ́ bé à
tò ée yã kɛɛ lɛɛ? Má mà baade píngi e a
yãzaakɛna oo. 24 Àton kɛ lɛro ma nɛ́nɔ!
Baaru kɛ̀ má mà kɛ̀ èe daagula Dii gbɛ̃nɔ
tɛ́ pì maaro. 25 Tó gbɛ̃ durun kɛ̀ a gbɛ̃-
daaanɛ, Luda é à yã gɔ̃gɔ̃, mɔde tó gbɛ̃
durun kɛ̀ Diinɛ, dé bé eé agbaa kpánɛ?
Ben aɔ̃ gì ń de yã mazi, zaakɛ Dii zɛ̀ kɔ̃n
ń dɛdɛna yãomɛ. 26 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Samuɛli sɔ̃ɔ
e bíta kũu èe kaara. Ègɔ̃ nna kɔ̃n Diio kɔ̃n
baade píngio.

Àisi zaa dɔna Ɛli bɛdeenɔa

27 Ben Luda gbɛ̃ke mɔ̀ à bè Ɛlinɛ: Dii
bè, gurɔɔ kɛ̀ n dezi Aruna bɛdeenɔɔ e
zɔ̀ blee Firi'aunanɛ zaa Igipiti, a bɔ a
mɔńzi tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, 28 Isaraili boriinɔ tɛ́ píngi
n dezi Arunan á sɛ̀ a gbã̀gbãri ũ. Ben à a
gbãgbã, à tuaetiti kàare tɛ́n kɔ̃n sa'o'utao
dana. Dii bè, a sa'opɔ kɛ̀ Isarailinɔ è
kpáta kpà à boriinɔa píngi. 29 Dii bè, bɔ́
bé à tò eè a sa'onɔbɔ zɔ̃ kɔ̃n gbáo kɔ̃n

gbaa kɛ̀ á dìɛ aɔ̃ mɔ́oare a kpɛ́ guuo? À
bè, bɔ́yãnzi nɛɛ̀ n nɛ́nɔ diɛ dɛalazi, ben
ée mɛ̀ kpaa kɔ̃n a gbɛ̃ Isarailinɔ sa'onɔbɔ
maaao? 30 Beee yãnzi Dii Isarailinɔ Luda
bè, á dìɛ yã n boriinɔ kɔ̃n n dezi boriinɔ
bé wàgae a gbãgbã ai gurɔ píngi, mɔde
tia ée we beeezi dɔro. À bè, gbɛ̃ kɛ̀ à a
kpe dàn é bɛ̀ɛ línɛ, gbɛ̃ kɛ̀ kya kàaguun é
kɛ pɔ́ ũro. 31 Ǹ ma! À bè, gurɔke é mɔ́, é n
bɛ gbãaa símma kɔ̃n n de bɛ pɔ́o. Mare zi
ke égɔ̃ kú n ua dɔro. 32 Nɛ́ nawɛ̃a e a bɛ.
Baa tó a aubarika pìsi Isarailinɔa ń píngi,
mare zi ke égɔ̃ kú n uaro ai gurɔ píngi.
33 N uadeenɔ é gaga zɛ́gbãn ń píngi. N
gbɛ̃ kɛ̀ ée à bɔ a gbãgbãzĩinloo é tó n wɛ́ɛ
wo kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo, n pɔɔ é sia kũ. 34 N nɛ́
gɔ̃ɔn plaa Ɔfini kɔ̃n Finɛasio é gaga gurɔ
dɔ̃nkɔ̃ zĩ aɔ̃ plaa ń píngi. Beee égɔ̃ dɛnnɛ
sèeda ũ kɛ̀ yã kɛ̀ á ò é kɛ píngi. 35 Dii bè, é
gbɛ̃ sɛ́ sa'ori náanɛdee ũ, eé a pɔyeziyã kɛ
lán á yezi nà. É à boriinɔ gba gbãaa gín-
gin, eégɔ̃ zĩi kɛɛ kína kɛ̀ é kánɛ ai gurɔ
píngi. 36 N borii kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ é mɔ́ wà kúɛ
kɛnɛ ɔɔ ke burɛdi yãnzi aɔ̃ be: Ǹ sa'ori zĩ
ke dawe wà kɛ, lɛ wà pɔ́ féte e wàgɔ̃ blee.

Dii lɛ́zuna Samuɛlizi

3 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Samuɛli e zĩi kɛɛ Diinɛ Ɛli
ɔzĩ. Gurɔ beeea Dii yã è su gbɛ̃a
kpakpaaro, ben wɛ́ɛgupu'ena kuu pariro.
2 Zĩkea Ɛli daɛna a daɛkiia. À wɛ́ɛ bùsa,
èe guu ee maamaa dɔro. 3 Samuɛli daɛna
Dii kpɛ́n, guu kɛ̀ Luda àkpati kún. Luda
fitia e ga kɔ̀ro. 4 Ben Dii lɛ́ zù Samuɛlizi.
À wèàla à bè: Maɛ kɛ̀! 5 Ben à bàa lɛ̀ à
gàa Ɛli kiia à bè: N lɛ́ zùmazin yɔ́? Maɛ
kɛ̀. Ben à bènɛ: Mɛ́ɛ lɛ́ zunziro. Ǹ gá daɛ.
Ben à ɛ̀ara à gàa à dàɛ. 6 Dii ɛ̀ara à lɛ́ zùzi
dɔ, ben à ɛ̀ara à gàa Ɛli kiia à bè: N lɛ́ zù-
mazin yɔ́? Maɛ kɛ̀. Ben à bè: Ma nɛ́, mɛ́ɛ
lɛ́ zunziro. Ǹ gá daɛ. 7 Samuɛli sɔ̃ɔ Dii dɔ̃
gĩaro, Dii yã e sua kɔ̀ro. 8 Dii ɛ̀ara à lɛ́
zùzi à gɛ̃̀n aagɔ̃deeo, ben à fɛ̀ɛ à gàa Ɛli
kiia dɔ à bè: N lɛ́ zùmazin yɔ́? Maɛ kɛ̀.
Ben Ɛli dɔ̃̀ sa kɛ̀ Dii bé èe lɛ́ zuu gɔ̃kparɛ
pìzi. 9 Ben à bènɛ: Ǹ gá daɛ. Tó à lɛ́ zùnzi
sa, ǹ be: Ǹ yã o Dii, n zɔ̀bleri swã dɔ. Ben
Samuɛli gàa à dàɛ a daɛkiia.
10 Dii mɔ̀ à zɛ̀ gwe, à lɛ́ zùzi lán yã pɔ́
bà à bè: Samuɛli! Samuɛli! Ben Samuɛli
bè: Ǹ yã o Dii, mamɔma n zɔ̀bleri ma swã
dɔ. 11 Ben Dii bènɛ: Ǹ ma! Mɛ́ yã kɛ Is-
arailinɔ tɛ́, gbɛ̃ kɛ̀ à à baaru mà é kɛkɛ à
swã wɛ̃mɛ. 12 Gurɔ beeea mɛ́ àisi kɛ̀ má
kpà Ɛli bɛdeenɔzi kɛ píngi zaa à daɛnaa
ai à mìdɛnaa. 13 Ma bènɛ mɛ́ tó yã gae
wí à bɛdeenɔ musu ai gurɔ píngi à zaaa
kɛ̀ à à yã dɔ̃ yãnzi. À nɛ́nɔ ń zĩnda kpɛ
bɔ̀, ben èe gíńnɛro. 14 Beee yãnzi ma la
dà Ɛli bɛdeenɔ yã musu ma bè: Sa'ona
ke gbadana é Ɛli bɛdeenɔ taari kɛ̃ḿma
zikiro.
15 Samuɛli dàɛ ai guu dɔ̀, ben à Dii
kpɛ́ gbànɔ wɛ̃̀wɛ̃. À wɛ́ɛgupu kɛ̀ à è ona
Ɛlinɛ vĩa vĩ. 16 Ben Ɛli à sìsi à bè: Samuɛli
ma nɛ́! À wèàla à bè: Maɛ kɛ̀! 17 Ben à
à là à bè: À bènnɛ diamɛ? Ǹton yã pì
utɛmɛro. Tó n yã kɛ̀ à ònnɛɛ ke ùtɛmɛ,
Luda yã kɛnnɛ pãsĩpãsĩ. 18 Ben Samuɛli
yã pì tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi, èe à ke utɛnɛro. Ben
Ɛli bè: Diin à ũ. Lán à kɛ̀nɛ maa nà à kɛ.
19 Samuɛli e bíta kũu, bensɔ̃ Dii kúo.
Èe tó yã kɛ̀ à ò lɛ̀ɛ pãro. 20 Ben Isaraili kɛ̀
aɔ̃ɔ kú zaa Dani ai Bɛsɛbanɔɔ dɔ̃̀ ń píngi
sa kɛ̀ Samuɛli nɛ́ Dii annabimɛ yãpura.
21 Dii ègɔ̃ bɔɔ àgɔ̃ mɔɔ Samuɛlizi zaa Silo,
guu kɛ̀ à a zĩnda ɔ̀dɔanɛn káaku. È yã
onɛ, ben Isarailinɔɔ e à yã maa ń píngi.

Filisitininɔ Dii àkpati sina

4 Isarailinɔ bɔ̀ɛ aɔ̃ gàa Filisitininɔzi
zĩ̀o. Aɔ̃ bùra kàɛ Ɛbɛnɛza, Filisitin-
inɔ sɔ̃ɔ kú Afɛki. 2 Filisitininɔ zĩ̀'ɔɔ pòro
aɔ̃ gàao Isarailinɔzi. Kɛ̀ zĩ̀ gbãa kũ̀, ben
Filisitininɔ Isarailinɔ blè aɔ̃ ń dɛdɛ zĩ̀lan
gwe lán gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ taka bà. 3 Kɛ̀
Isarailinɔ sù ń bùran, aɔ̃ gbɛ̃nsinɔ bè:
Bɔ́yãnzi Dii tò Filisitininɔ wa ble zĩ̀o
gbã̀azi? Wà gá wà Dii bà kuunawao àk-
pati sɛ́ zaa Silo wà suo àgɔ̃ kúwao, lɛ
àgae wa bɔ wa ibɛɛnɔ ɔzĩ. 4 Ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ
zĩ Silo aɔ̃ gàa wà Dii bà kuunańyo àkpati

sɛ̀ wà sùo. Àmbe Dii Zĩ̀kpɛde kíblekita
ũ kɛrubunɔ dagura. Ɛli nɛ́ gɔ̃ɔn plaaanɔ
Ɔfini kɔ̃n Finɛasio kú kɔ̃n àkpati pìo gwe.
5 Kɛ̀ wà kào Isarailinɔ bùran, aɔ̃ vĩ̀ kɔ̃n
pɔnna wiiio ń píngi ai tɔɔtɛ nìgã. 6 Kɛ̀ Fil-
isitininɔ wiii pì mà, aɔ̃ bè: Bɔ́ wii gbãaa
bé à dɔ Eberunɔ bùran lɛɛ? Kɛ̀ aɔ̃ dɔ̃̀
Dii àkpati bé à pìta ń bùran, 7 vĩa ń
kũ aɔ̃ bè: Tãa ke pìta ń bùrammɛ. Yã
gìwao sa! Yã beee taka e kɛ zikiro. 8 Yã
gìwao! Dé bé eé wa bɔ tãa gbãadee pìnɔ
ɔzĩi? Tãa pìnɔ bé wà yã gàɛ Igipitinɔnɛ
gbáan. 9 Wamɔwa Filisitininɔ wà swɛ̃̀ diɛ
wà gɔ̃gbɛ̃kɛɛ kɛ. Tó wée kɛ lɛro, wé zɔ̀
ble Eberunɔnɛ lán aɔ̃ɔe bleewe nàmɛ. Wà
gɔ̃gbɛ̃kɛɛ kɛ wà zĩ̀ káńyo.

10 Ben Filisitininɔ fɛ̃ɛ Isarailinɔzi kɔ̃n
zĩ̀o aɔ̃ ń fu, ben aɔ̃ baade bàa lɛ̀ wà tà bɛ,
zaakɛ aɔ̃ dɛdɛna kɛ̀ bíta. Filisitininɔ ń gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ kɛ̀sɛnɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ baaakuri.
11 Aɔ̃ Luda àkpati sìḿma, ben wà Ɛli nɛ́
gɔ̃ɔn plaaanɔ Ɔfini kɔ̃n Finɛasio dɛ̀dɛ.

12 Bɛyãmi bori gbɛ̃ke bɔ̀ zĩ̀lan à bàa
lɛ̀ à gàa Silo zĩ pìa. À a pɔ́kãsãanɔ gà
à kɛ̃̀kɛ̃ à bùsu kù a mìa. 13 Kɛ̀ à kà, à
Ɛli lè vɛ̃ɛna kìtaa zɛ́ saɛ, èe guu dãkpaa,
zaakɛ à làakari kpaɛnaro Luda àkpati
yãnzi. Kɛ̀ gbɛ̃ pì gɛ̃̀ wɛ́tɛn, à baaru kpà
wɛ́tɛdeenɔnɛ, ben aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ ń píngi.
14 Kɛ̀ Ɛli wiii pì mà à bè: Zɔka beee bɔ̀
mámɛ? Ben gbɛ̃ pì kɛ̀ kpakpaa à gá onɛ.
15 Ɛli zii kà wɛ̃̀ basɔɔro plaasai, à wɛ́ɛ
gɔ̃̀ dãadãa, èe guu e dɔro. 16 Ben gbɛ̃ pì
bènɛ: Tian ma bɔ zĩ̀lan, ma bɔ zaa gwe
kɔ̃n bào gbã̀amɛ. Ben Ɛli à là à bè: Bɔ́ bé à
kɛ̀ gwee, ma gbɛ̃? 17 Baarukpari pì wèàla
à bè: Isarailinɔ bàa lɛ̀ Filisitininɔnɛ, ben
Filisitininɔ ń dɛdɛ paripari. N nɛ́ gɔ̃ɔn
plaaanɔ Ɔfini kɔ̃n Finɛasio gàga dɔ. Wà
Luda àkpati sìḿma dɔ. 18 Kɛ̀ à Luda àk-
pati yã ò, Ɛli bɔ̀ a kìtan à lɛ̀ɛ a kpɛɛgãnda
wɛ́tɛ bĩilɛ saɛ, ben à waa ɛ̀ à gà, zaakɛ à zi
kũ̀, bensɔ̃ gbɛ̃ kãnamɛ. À dɔ̀ Isarailinɔnɛ
aɛ ai wɛ̃̀ baplaa.

19 Ɛli nɛ́ Finɛasi naɔ̃ nɔ̀sina, à kà nɛ́'ina.
Kɛ̀ à Luda àkpati sina baaru mà kɔ̃n a zã
de ganao kɔ̃n a zã ganao, ben à kùɛ à nɛ́
ì, zaakɛ nɔ̀wãwãa fɛ̀ɛa. 20 Kɛ̀ èe gbãsĩ lɛɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à kũkũnanɔ bènɛ: Ǹton tó vĩa
n kũro, zaakɛ n nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. Mɔde èe
weńlaro, èe ń yã daro. 21 Ben à tɔ́ kpà nɛ́
pìnɛ Ikabodu à bè: Isarailinɔ gakui kɔ̀ ɛ̀.
Zaakɛ wà Luda àkpati sìḿma, bensɔ̃ à zã
de kɔ̃n à zão gàga dɔ. 22 À bè: Isarailinɔ
gakui kɔ̀ ɛ̀, zaakɛ wà Luda àkpati sìḿma.

Luda àkpati kuuna Filisitininɔ kiia

5 Kɛ̀ Filisitininɔ Luda àkpati sì, aɔ̃ bɔ̀o
Ɛbɛnɛza aɔ̃ tào Asadɔdi. 2 Ben aɔ̃ gɛ̃̀o
ń tãa Dagɔni kpɛ́n aɔ̃ dìɛ à saɛ. 3 Kɛ̀ guu
dɔ̀, Asadɔdideenɔ fɛ̀ɛ idɛ'idɛ, ben aɔ̃ɔ è
Dagɔni lɛ̀ɛ tɔɔtɛ a puua Dii àkpati aɛ. Ben
aɔ̃ Dagɔni sɛ̀ wà pɛ̀ɛ a gbɛ̀n. 4 Kɛ̀ guu
dɔ̀ dɔ, aɔ̃ fɛ̀ɛ idɛ'idɛ, ben aɔ̃ɔ è Dagɔni
lɛ̀ɛ tɔɔtɛ a puua dɔ Dii àkpati aɛ. À mì
kɔ̃n à ɔɔnɔ wòkɔ̃rɛ kaɛna kpɛɛlɛ tintia. À
gbãn gɔ̃̀ diɛna ado. 5 Beee yãnzi Dagɔni
gbã̀gbãrinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ à kpɛ́n
Asadɔdinɔ è kɛ̀sɛ pɛ́ɛ à kpɛ́ kpɛɛlɛ tin-
tiarozi ai kɔ̃n a gbã̀ao.

6 Dii ɔ tɔ̃̀ Asadɔdideenɔa à ń ásaru kɛ̀
à gbɛ̀nɛ kàńgu, Asadɔdi kɔ̃n a lakutunɔ
píngi. 7 Kɛ̀ Asadɔdideenɔɔ è lɛ, aɔ̃ bè: Is-
arailinɔ tãa àkpati é e àgɔ̃ kúwao kɛ̀ dɔro,
zaakɛ èe ɔ tɔ̃ɔwa kɔ̃n wa tãa Dagɔnio
pãsĩpãsĩ. 8 Ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ ń kínanɔ
kàkɔ̃a ń píngi, ben aɔ̃ ń lá wà bè: Dian
wé kɛ nà kɔ̃n Isarailinɔ tãa àkpatioee?
Ben aɔ̃ bè: Wà gáo Gata. Ben aɔ̃ gàao.

9 Kɛ̀ aɔ̃ kào gwe, Dii ɔ tɔ̃̀ wɛ́tɛ gwe
deenɔa dɔ, ben wɛ́tɛ pì lògo. Dii gagyãa
kàńgu, gbɛ̀nɛ dàńla ń píngi nɛ́ féte
gbɛ̃nsi. 10 Ben aɔ̃ gàa kɔ̃n Luda àkpati
pìo Ɛkɛrɔnu. Kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛo, wɛ́tɛ pì deenɔ
wii lɛ̀ wà bè: Wà gɛ̃̀wazi kɔ̃n Isarailinɔ
tãa àkpatio lɛ aɔ̃ wa dɛdɛ wa boriiamɛ.
11 Ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ ń kínanɔ kàkɔ̃a ń
píngi aɔ̃ bèńnɛ: À Isarailinɔ tãa àkpati sɛ́
à táo a gbɛ̀n, lɛ àton wa dɛdɛ wa bori-
iaro. Zaakɛ gagaa tò wɛ́tɛ pì lògo, Luda
ɔ tɔ̃̀ḿma gwe maamaa. 12 Gbɛ̀nɛ kà gbɛ̃

kɛ̀ aɔ̃ɔe garoonɔn, ben wɛ́tɛ pì deenɔ wiii
kà ludambɛ.

Ɛarana kɔ̃n àkpatio Isaraili bùsun

6 Dii àkpati kú Filisitininɔ bùsun ai mɔ
swɛɛplaa, 2 ben aɔ̃ sa'orinɔ kɔ̃n mà-
sokɛrinɔ kàkɔ̃a aɔ̃ ń lá wà bè: Dian wé
kɛ nà kɔ̃n Dii àkpatioee? À owe lán wé
kɛ nà wà táo à gbɛ̀n. 3 Ben aɔ̃ wɛ̀ńla wà
bè: Tó ée taa kɔ̃n Isarailinɔ tãa àkpatio,
àton táo koriro. À à gba pɔ́ a taari yãnzi,
é kɛ̃kɔ̃a, é yã kɛ̀ à tò èe ɔ goawaroo dɔ̃.
4 Ben aɔ̃ ń lá wà bè: Bɔ́n wé à gba wà táo
wa taari yãnzii? Aɔ̃ wɛ̀ńla wà bè: À vura
pi lán gbɛ̀nɛ bà mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n ɛ̃ɛnɔ dɔ
mɛ̀n sɔɔro a kínanɔ pari lɛ́n, zaakɛ gyã
dɔ̃nkɔ̃ pì a le kɔ̃n a kínanɔ a píngi. 5 À a
gbɛ̀nɛnɔ taka pi kɔ̃n ɛ̃ɛ kɛ̀ aɔ̃ɔe wa bùsu
yakaanɔ, à Isarailinɔ tãa kpe dao. Ke eé ɔ
gowa kɔ̃n wa tãanɔ kɔ̃n wa bùsuo gwɛɛ?
6 Bɔ́yãnzin á yezi à swãgbãaa kɛ lán Igip-
itinɔ kɔ̃n Firi'aunao kɛ̀ nàee? Kɛ̀ à wɛ́ɛ
tȁḿma ai aɔ̃ Isarailinɔ gbàrɛ aɔ̃ tà, à yã
e dɔaguroo? 7 Tia sa à gá à zùgoro dufu
kɛ, à mɔ́ kɔ̃n zù nɛ́dande mɛ̀n plaaa kɛ̀
wèe gbóngo daŕnɛ zikiroonɔ. À góro pì
dɔḿma, à ń nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ńzinɔ kɛ̃ḿma à
táńyo ń kara guu. 8 À Dii àkpati sɛ́ à da
góro pì guu, à vura pɔ́ kɛ̀ ée kpãsãa a
taari yãnzinɔ ká batan à diɛ àkpati pì saɛ,
à zùnɔ da zɛ́n aɔ̃ gáo 9 àgɔ̃ gwaa. Tó àk-
pati pì a bùsu zɛ́ sɛ̀ èe gaa Bɛsɛmɛsi kpa,
ɛ̃ndɛ̃ àmbe à kisia bíta pì zȉwa. Tó èe zɛ́
sɛ́ gwe kpa sɔ̃ro, wégɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ àmbe à ɔ
tɔ̏waro, yã bé à sù lɛ.

10 Ben aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ, aɔ̃ góro dɔ̀ zù nɛ́dande
mɛ̀n plaaanɔa aɔ̃ ń nɛ́nɔ kà kara guu,
11 ben aɔ̃ Dii àkpati dà góro pì guu kɔ̃n
bata kɛ̀ vura ɛ̃ɛnɔ kɔ̃n gbɛ̀nɛ takanɔɔ kú à
guuo. 12 Ben zù pìnɔ zɛ́ sɛ̀ súusu aɔ̃ aɛ dɔ
Bɛsɛmɛsi zɛ́a, aɔ̃ɔe gaa aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ, aɔ̃ɔe
liɛ ɔplazi ke ɔzɛziro. Filisitininɔ kínanɔɔ
tɛ́ ń kpɛɛ ai Bɛsɛmɛsi bùsu lɛ́zɛkiin.

13 Bɛsɛmɛsideenɔɔ e pɔ́wɛɛ kɛkɛɛ
guzurɛn. Kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sɛ̀ musu, aɔ̃ àkpati
pì è, ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna kɔ̃n à enao.
14–15 Kɛ̀ góro pì kà Bɛsɛmɛsi gbɛ̃ Yɔsua
búgbɛa, ben à zɛ̀ gbɛ̀ gbɛ̏ntɛ̃ ke saɛ
gwe. Ben Levinɔ Dii àkpati pì bɔ̀ kɔ̃n
bata kɛ̀ vura pɔ́nɔɔ kú à guuo, aɔ̃ɔ kàɛ
gbɛ̀ gbɛ̏ntɛ̃ pìa. Ben Bɛsɛmɛsideenɔ
góro pì lí zɔ̏zɔ̃kɔ̃rɛ yàka ũ, aɔ̃ sa'opɔ
kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò Diia kɔ̃n zù
pìnɔ. Zĩ beeea aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n
à tɛ́ kũnɔ ò Diia kɔ̃n sa'opɔ pãndenɔ.
16 Filisitininɔ kína gɔ̃ɔn sɔɔroonɔ yã pì
è, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà tà Ɛkɛrɔnu zĩ beee
zĩ. 17 Vura gbɛ̀nɛ kɛ̀ Filisitininɔɔ kpȁsã
Diinɛ ń taari yãnzinɔn yɛ̀: Asadɔdi pɔ́
mɛ̀n do, Gaza pɔ́ mɛ̀n do, Asakɛlɔni pɔ́
mɛ̀n do, Gata pɔ́ mɛ̀n do, Ɛkɛrɔnu pɔ́
mɛ̀n do. 18 Vura ɛ̃ɛnɔɔ kuu dɔ Filisitini
mɛɛwi pìnɔ pari lɛ́n, aɔ̃ kína gɔ̃ɔn
sɔɔroonɔ pɔ́ ũ. Aɔ̃ mɛɛwi bĩidee pìnɔ
baade kɔ̃n a lakutunɔ. Gbɛ̀ gbɛ̏ntɛ̃ kɛ̀
wà Dii àkpati dìɛa Bɛsɛmɛsi gbɛ̃ Yɔsua
búgbɛa pìn sèeda ũ ai kɔ̃n a gbȁao.
19 Ben Dii Bɛsɛmɛside kenɔ dɛ̀dɛ, kɛ̀ aɔ̃
a àkpati guu gwà yãnzi. À ń dɛdɛ gɔ̃ɔn
baaagɔ̃ akurimɛ, ben wà sósobi ɔ́ɔ dɔ̀,
kɛ̀ Dii kaatɛ bíta kpàńzi yãnzi. 20 Ben
Bɛsɛmɛsideenɔ bè: Dé bé eé fɔ̃ à zɛ Dii
Luda kɛ̀ kú adona pì aɛɛ? Wé àkpati pì
kpãsã dɛ́nɔ kiia saa? 21 Ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ zȉ
Kiriayarimudeenɔa aɔ̃ bè: Filisitininɔ sù
kɔ̃n Dii àkpatio. À mɔ́ à sɛ́ à táo a kiia.

Samuɛli dɔna Isarailinɔnɛ aɛ

7 Ben Kiriayarimudeenɔ mɔ̀ wà Dii àk-
pati pì sɛ̀ aɔ̃ tào Abinadabu bɛ sȉsĩ
musu. Ben aɔ̃ à nɛ́ Ɛlɛaza dìɛ à dãkpari
ũ. 2 Àkpati pì kú Kiriayarimu à gì kɛ̀, à
kɛ̀ gwe wɛ̏ baro.

Isarailinɔɔ e wii pɛɛ Diizi ń píngi, aɔ̃ɔe
à kii wɛtɛɛ. 3 Ben Samuɛli bè Isarailinɔnɛ
ń píngi: Tó a aɛ dɔ̀ Diia kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
à bori zȉtɔnɔ tãanɔ kɔ̃n Asatorɛnɔ bɔɛ a
tɛ́, à a zĩnda kpá Diia àgɔ̃ dɔɔzi ado, eé
a bɔ Filisitininɔ ɔzĩ. 4 Ben Isarailinɔ Baal-
inɔ kɔ̃n Asatorɛnɔ bɔ̀ɛ ń tɛ́, aɔ̃ɔe dɔɔ Diizi
ado.

5 Ben Samuɛli bè: a Isarailinɔ à kɔ̃
kakɔ̃a Mizipa a píngi, mɛ́ agbaa kpáare
Diinɛ. 6 Kɛ̀ aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a gwe, ben aɔ̃ í tò
aɔ̃ɔ kwɛ̀ɛ Dii aɛ. Zĩ beeean aɔ̃ lɛ́ yì aɔ̃ bè:
Wa durun kɛ̀ Diinɛ. Ben Samuɛli yã gɔ̃̀gɔ̃
Isarailinɔnɛ Mizipa gwe.
7 Kɛ̀ Filisitininɔɔ mà Isarailinɔ kɔ̃ kàkɔ̃a
Mizipa, ben aɔ̃ kínanɔ gàa lɛ́ɛḿma. Kɛ̀
Isarailinɔɔ mà, vĩa ń kũ, 8 ben aɔ̃ bè
Samuɛlinɛ: Ǹtongɔ̃ yĩtɛnaro! Ǹ wii pɛ́ Dii
wa Ludazi lɛ à wa sí Filisitininɔa. 9 Ben
Samuɛli sãnɛ yɔ̃miri sɛ̀ à sa'opɔ kɛ̀ wè ká
tɛ́n à tɛ́ kũ ò Diia, ben à wii pɛ̀zi Isarail-
inɔnɛ. Ben Dii sìo. 10 Kɛ̀ Samuɛli e saa pì
oo, Filisitininɔɔ e mɔɔ Isarailinɔa kɔ̃n zĩ̀o.
Zĩ beeean Dii tò la gbãaa pàta Filisitin-
inɔa. Aɔ̃ bídi kɛ̀ wà lɛ̀kɔ̃a, ben Isarailinɔ ń
ásaru kɛ̀. 11 Kɛ̀ Isarailinɔ bɔ̀ɛ Mizipa aɔ̃ pɛ̀
Filisitininɔa, aɔ̃ ń dɛdɛ aɔ̃ ń kpá ai Bɛtɛka.
12 Ben Samuɛli gbɛ̀ pɛ̀ɛ Mizipa kɔ̃n Sɛnio
dagura à tɔ́ kpànɛ Ɛbɛnɛza, zaakɛ à bè:
Dii bé à wa ĩan kà ai wa kao kɛ̀.
13 Lɛn aɔ̃ Filisitininɔ fù lɛ, ben aɔ̃ɔe fɔ̃
wà ɛ̀ara wà mɔ̀ńzi zĩ̀o ń bùsun dɔro. Dii
ɔ gbãaa mɔ̀ Filisitininɔnɛ ai Samuɛli ku-
una gurɔ zakan. 14 Wɛ́tɛ kɛ̀ Filisitininɔɔ
sì Isarailinɔa yãanɔ ɛ̀ara à gɔ̃̀ ń pɔ́ ũ zaa
Ɛkɛrɔnu ai à gàa pɛ́ Gataa. Isarailinɔ wɛ́tɛ
pìnɔ kɔ̃n ń bùsunɔ sì Filisitininɔa píngi.
Isarailinɔ kɔ̃n Amɔrinɔ sɔ̃ɔ kú kɔ̃o yãkete
sai.
15 Samuɛli nɛ́ Isarailinɔ dɔn'aɛdeemɛ
ai a kuuna gurɔ zakan. 16 Wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o
ɛ̀gɔ̃ gaa Bɛtɛli kɔ̃n Giligalao kɔ̃n Mizipao,
ɛ̀ yã gɔ̃gɔ̃ Isarailinɔnɛ wɛ́tɛ pìnɔ guu.
17 Ben ɛ̀ ɛara à tá Rama, zaakɛ à bɛɛn
gwe. Ɛ̀ yã gɔ̃gɔ̃ Isarailinɔnɛ gwe dɔ.
Gwen à Dii gbãgbãkii bòn.

Isarailinɔ kína gbekana

8 Kɛ̀ Samuɛli zi kũ̀, à a nɛ́nɔ dìɛ Is-
arailinɔnɛ dɔn'aɛdeenɔ ũ. 2 À nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃ káaku tɔ́n Yoɛli, à plaadee Abia.
Aɔ̃mbe aɔ̃è yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ Bɛsɛba. 3 Mɔde à
nɛ́ pìnɔɔ e tɛ́ à tuubaziro. Ɔɔyã ń swɛ̃̀
blè, aɔ̃è ɔdɔnkpɛɛgbaa sí, aɔ̃è yã gɔ̃gɔ̃ a
zɛ́aro. 4 Ben Isaraili gbɛ̃nsinɔ kɔ̃ kàkɔ̃a,
aɔ̃ gàa wà Samuɛli lè Rama 5 aɔ̃ bè: Ǹ
gwa, n zi kũ̀, ben n nɛ́nɔɔ tɛ́ n tuubaziro.
Ǹ kína diɛwe sa lɛ àgɔ̃ dɛ wa dɔn'aɛdee
ũ, lán bori píngi a pɔ́ vĩ nà. 6 Kɛ̀ aɔ̃ bè
à kí káńnɛ àgɔ̃ dɛ ń dɔn'aɛdee ũ, yã pì e
kɛ Samuɛlinɛro, ben à wɛ́ɛ kɛ̀ Diia. 7 Ben
Dii bè Samuɛlinɛ: Ǹ gbɛ̃ pìnɔ yã ma, za-
akɛ ḿbe aɔ̃ gìnziro. Mámbe aɔ̃ gìmazi lɛ
màton kí bleńnɛro yãnzi. 8 Lán aɔ̃ɔe kɛɛ
nà zaa gurɔɔ kɛ̀ ma ń bɔɛ Igipiti ai gbɛ̃̀a,
aɔ̃ pã kpàmazi aɔ̃ dɔ̀ tãanɔzi, lɛn aɔ̃ɔe
kɛɛnnɛ lɛ dɔ. 9 Ǹ ń yã ma sa, ǹ lɛ́ daḿma
ǹ tó aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀ eé kí bleńnɛ yãnɔ
ɛ́gɔ̃ dɛ nà.
10 Ben Samuɛli Dii yã pì tɔ̃kɛ̃̀ gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe kína gbekaaanɔnɛ píngi 11 à bè: Lán
gbɛ̃ kɛ̀ eé kí bleare yãnɔ ɛ́gɔ̃ dɛ nàn
yɛ̀. Eé a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ sí à ń diɛ a sɔ̃-
gorodeenɔ kɔ̃n a sɔ̃deenɔ ũmɛ. Aɔ̃ɛ́gɔ̃ táa
oo à sɔ̃goro aɛ kɔ̃n bào. 12 Eé ń diɛ gɔ̃ɔn
wàa sɔsɔɔro ke gɔ̃ɔn baplaa akurikurinɔ
gbɛ̃nsinɔ ũ. Aɔ̃ɛ́gɔ̃ à bú wiinɛ, aɔ̃ɛ́gɔ̃ à
pɔ́nɔ kɛkɛɛnɛ, aɔ̃ɛ́gɔ̃ à zĩ̀kabɔnɔ piinɛ kɔ̃n
à sɔ̃goro pɔ́nɔ. 13 Eé a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ sí à ń
diɛ nɔ́sigũnnakɛrinɔ kɔ̃n pɔ́blekɛrinɔ kɔ̃n
burɛdikɛrinɔ ũ. 14 Eé a buraanɔ kɔ̃n a
geepi búnɔ kɔ̃n a kùkpɛ maaanɔ síawa
à kpá a ìbanɔa. 15 Eé a blɛwɛɛ kɔ̃n a
geepi bɛɛnɔ lɛo kuridee síawa à kpá a
bɛgwarinɔ kɔ̃n a ìbanɔa. 16 Eé a zɔ̀gɔ̃g-
bɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ sí kɔ̃n a zù maaanɔ kɔ̃n
a zaakinɔ àgɔ̃ a zĩnda zĩi kɛɛo. 17 Eé a
pɔ́kãdeenɔ lɛo kuridee síawa, apinɔ é gɔ̃
à zɔ̀nɔ ũ. 18 Gurɔ beeea sa é wii pɛ́ Diizi
gbɛ̃ kɛ̀ á sɛ̀ a kína ũu pì yãnzi, mɔde eé
weala gurɔ beeea dɔro.
19 Ben aɔ̃ gì Samuɛli yã mazi aɔ̃ bè:
Auo! Wá yezi wàgɔ̃ kína vĩmɛ, 20 wɛ́gɔ̃ dɛ
lán bori kpaaanɔ bà se. Wa kína bé eégae
yã gɔ̃gɔ̃we, àmbe eégae dɔwe aɛ zĩ̀ guu.
21 Kɛ̀ Samuɛli ń yã mà píngi, à gàa à gbɛ̃̀
Diinɛ. 22 Ben Dii bènɛ: Ǹ ń yã ma, ǹ kína
káńnɛ. Ben Samuɛli bè Isaraili pìnɔnɛ: A
baade tá a wɛ́tɛ.

Samuɛli kɔ̃'ena kɔ̃n Soluo

9 Bɛyãmi bori kee kuu, à tɔ́n Kisi.
Auzikideemɛ. Bɛyãmi borii bé à Afia
ì, Afia Bekora ì, Bekora Zero ì, Zero
Abiɛli ì, ben Abiɛli Kisi pì ì. 2 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃
vĩ, à tɔ́n Solu. Gɔ̃kparɛ maaamɛ. À maa
sáa kú Isarailinɔ tɛ́ro, aɔ̃ gbɛ̃ke gbȁa e vĩ
à gȁnlaro.
3 Kɛ̀ Kisi pì zaakinɔ sȁsã, ben à bè a nɛ́
pìnɛ: Ǹ fɛɛ ǹ zĩkɛrinɔ mɛ̀n doo sɛ́ à gá
zaaki pìnɔ wɛtɛ. 4 Ben aɔ̃ Ɛflaimu bùsu
gusĩsĩdee pàra kɔ̃n Salisa bùsuo, aɔ̃ɔe ń
ero. Ben aɔ̃ Salimu bùsu pàra, mɔde aɔ̃ɔ
kú gwero. Ben aɔ̃ Bɛyãmi bùsu pàra, aɔ̃ɔe
zaaki pìnɔ ero. 5 Kɛ̀ aɔ̃ kà Zufu bùsun,
Solu bè zĩkɛri kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ lɛdoo pìnɛ: Ǹ mɔ́
wà ɛara. Tó wée táro, ma maree é bídi
kɛ wa yãzi, eé zaakinɔ yã da dɔro. 6 Ben
à wèàla: Ǹ ma! Luda gbɛ̃kee kú wɛ́tɛ kɛ̀
guu. À bɛ̀ɛ vĩ, yã kɛ̀ à ò bé è kɛ. Wà gá
gwe. Ke eé zɛ́ kɛ̀ wé sɛ́ wà wa zaaki pìnɔ
eo owe gwɛɛ. 7 Ben Solu wèàla à bè: Tó
wée gaa, bɔ́n wé gáonɛ? Pɔ́ble kee e gɔ̃
wa bɔ̀kɔn dɔro. Wá pɔ́ke vĩ wà Luda gbɛ̃
pì gbaro. Ke bɔ́n wá vĩi? 8 Ben zĩkɛri pì
ɛ̀ara à bè Solunɛ: Ǹ gwa! Má ɔɔ vĩ féte kɛ̀.
Mɛ́ à gba, eé wa da zɛ́ kɛ̀ dɛ wà sɛ́a. 9 Is-
arailinɔ bùsun yã, tó gbɛ̃ e gaa yã gbeka
Ludaa è be: Ǹ mɔ́ wà gá wɛ́ɛgupu'eri kiia.
Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ wè sísi gbȁa annabi ũ, àmbe
wè sísi yã wɛ́ɛgupu'eri ũ. 10 Ben Solu bè
a zĩkɛrinɛ: N yã maaa ò. Wà gá. Ben aɔ̃ɔe
gaa wɛ́tɛ kɛ̀ Luda gbɛ̃ pì kún-a.
11 Kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ́tɛ pì sȉsĩ kũu, aɔ̃ dàkɔ̃rɛ
kɔ̃n nɔkparɛnɔ, aɔ̃ɔe gaa í tɔ́. Ben aɔ̃ ń lá
wà bè: Wɛ́ɛgupu'eri kú bɛɔ́? 12 Aɔ̃ wɛ̀ńla
wà bè: Eè, à kú aɛ gwe. À kɛ kpakpaa.
Gbȁan à sù, zaakɛ wà yezi wà saa o gbãg-
bãkiiamɛ. 13 Tó a gɛ̃ wɛ́tɛn, é à e ai àgɔ̃
gá pɔ́ ble gbãgbãkii pìa. Zaakɛ weé pɔ́ ble
gĩaro, à gɔ̃ ai à mɔ́, àpi bé eé aubarika da
sa'opɔbleen gĩa, gbasa gbɛ̃ kɛ̀ wà ń sísinɔ
pɔ́ ble. Àgɔ̃ wãa, zaakɛ à egurɔ zakan yɛ̀.
14 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̀ wɛ́tɛ pì guu, ben aɔ̃ dàkɔ̃rɛ
kɔ̃n Samuɛlio gɔ̃ɔ, à bɔ̀ èe gaa gbãgbãkii
pìa. 15 Ai Solu gɔ̃ gá mɔ́, Dii gĩakɛ à yã kɛ̀
dà Samuɛlinɛ a swãla à bè: 16 Zia mɔn-
daa'i mɛ́ Bɛyãmi bùsu gbɛ̃ zĩmma. Ǹ nɔ́si
kúa ǹ à diɛ ma gbɛ̃ Isarailinɔ dɔn'aɛdee
ũ. Eé ma gbɛ̃ pìnɔ bɔ Filisitininɔ ɔzĩ. Ma
a gbɛ̃ pìnɔ wiii mà, ben ma ń wɛ̃nda gwà.
17 Kɛ̀ Samuɛli Solu è, Dii bènɛ: Gbɛ̃
kɛ̀ ma à yã ònnɛɛ pìn gwe. Àmbe eé kí
ble ma gbɛ̃nɔnɛ. 18 Ben Solu sɔ̃̀ Samuɛl-
izi wɛ́tɛ bĩilɛa à à là à bè: Wɛ́ɛgupu'eri
bɛɛ kú mámɛ? Ǹ ɔdɔamɛ. 19 Ben Samuɛli
wèàla à bè: Mámbe adee pì ũ. Ǹ dɔmɛ aɛ
wà gá gbãgbãkiia, nɛ́ pɔ́ blemao gbȁa.
Zia kɔngɔ mɛ́ n nɔ̀sɛguuyã onnɛ píngi,
gbasa mà n gbarɛ. 20 Ǹton n zaaki kɛ̀
sȁsã zaa gurɔ aagɔ̃ɔnɔ damu kɛro, za-
akɛ wà ń é. Dén Isarailinɔɔ yezi ń píngii,
tó èe kɛ mpi kɔ̃n n de bɛdeenɔ baasiro?
21 Ben Solu bè: Bɛyãmi boriin ma ũroo?
Ma borii bé à néngo dɛ Isaraili boriinɔla
ń píngi, ben ma danɛnɔ bé wà kɛ̃sãnańzi
Bɛyãmi boriinɔ tɛ́. Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ yã beee
taka oomɛzi?
22 Ben Samuɛli Solu kɔ̃n a zĩkɛrio sɛ̀ à
gɛ̀ńyo pɔ́blekpɛn, à vɛ̃ɛki maaa kpàḿma
gbɛ̃ kɛ̀ wà ń sísinɔ tɛ́. Gbɛ̃ pìnɔ kà
gɔ̃ɔn baaakuri taka bà. 23 Ben Samuɛli
bè pɔ́blekɛrinɛ: Ǹ nɔ̀bɔ kɛ̀ má kpàmma
ma bè ǹ à diɛkii kɛɛ pì sɛ́ ǹ mɔ́o. 24 Ben
pɔ́blekɛri pì mɔ̀ kɔ̃n nɔ̀bɔ gbá pìo à dìɛ
Solu aɛ. Ben Samuɛli bè: Pɔ́ kɛ̀ wà dìɛn-
nɛɛn yɛ̀. Ǹ só, zaakɛ wà dìɛnnɛ ai mɔn-
daa'i kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sísinɔ. Ben Solu pɔ́
blè kɔ̃n Samuɛlio zĩ beeea.
25 Kɛ̀ aɔ̃ pìta gbãgbãkii pìa, aɔ̃ gɛ̀ wɛ́tɛ
guu, ben Samuɛli gàa à yã ò kɔ̃n Soluo a
kpɛ́ musu. 26 Ben aɔ̃ ì gwe. Kɛ̀ guu yezi
à dɔ, ben Samuɛli lɛ́ zù Soluzi kpɛ́ musu
gwe à bè: Ǹ fɛɛ, mà gá zɛnnɛ. Kɛ̀ Solu
fɛ̀ɛ, àpi kɔ̃n Samuɛlio aɔ̃ bɔ̀ bàazi ń plaaa.
27 Kɛ̀ aɔ̃ kà wɛ́tɛ kpɛɛ, ben Samuɛli bè
Solunɛ: Ǹ o n zĩkɛrinɛ àgɔ̃ gaa, mpi ǹ zɛ
gĩa lɛ mà yã kɛ̀ Dii ò onnɛ.

Samuɛli nɔ́sikuna Solu mìa

10 Ben Samuɛli nɔ́si tùu sè à nɔ́si kù Solunɛ a mìa, ben à lɛ́ pèa à bè: Dii bé à n diɛ dɔn'aɛdee ũ a gbẽ Isarailinɔnɛ. Nɛ́ kí ble Dii gbẽnɔnɛ ǹ ń bɔ ń ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ ligańzinɔ ɔzĩ. Sèeda kɛ̀ eé tó ǹ dɔ̃ kɛ̀ Dii bé à n diɛ a gbẽnɔ dɔn'aɛdee ũun yɛ̀. 2 Tó wa kẽkɔ̃a kɛ̀ tia, nɛ́ da gɔ̃ɔn plaaanɔlɛ Zɛlɛza, Rasɛli mira saɛ, Bɛyãmi bùsu lɛ́zɛkiia. Aɔ̃é bennɛ: Wà zaaki kɛ̀ n gaa wɛtɛɛnɔ è. Aɔ̃ yã n de kũna gbãa dɔro, n yã kã̀hãnn èe kɛɛ sa, èe bee dian é kɛ a nɛ́ yã musu nà? 3 Bɔna gwe, tó n gaa aɛ, tó n ka gbíi lí beee kiia zaa Tabo, gɔ̃ɔn aagɔ̃ é danlɛ gwe dɔ, aɔ̃ɔe gaa Luda gbãgbã zaa Bɛtɛli. Aɔ̃ gbẽ doo blènɛnɔ kũna mèn aagɔ̃, aɔ̃ gbẽ doo burɛdi kũna mèn aagɔ̃, ben aɔ̃ gbẽ doo geepiwẽ kũna tùu do. 4 Aɔ̃é n aafia gbeka, aɔ̃é burɛdi mèn plaaa kpámma, nɛ́ sí. 5 Beee gbɛra tó n ka Luda sĩ̀sĩ kɛ̀ kú Gibɛa, guu kɛ̀ Filisitininɔ gudãkpakii kún, tó n ka kĩi kɔ̃n wɛ́tɛ pìo, nɛ́ kpákɔ̃a kɔ̃n annabinɔ aɔ̃ɔ tɛ́tɛkɔ̃zi, aɔ̃ɔe pitaa gbãgbãkiia. Wèe dɔɔńnɛ aɛ kɔ̃n kuntiginɔ kɔ̃n gã̀gãnɔ kɔ̃n kurenɔ kɔ̃n mɔrɔnɔ, aɔ̃ɔe annabikɛyã oo. 6 Dii Nini é summa, nɛ́ annabikɛyã ońyo, nɛ́ li gbẽ dufu ũ. 7 Tó sèeda beeenɔ kɛ̀ lɛ, ǹ yã kɛ̀ n à kɛna zɛ́ è kɛ, zaakɛ Ludaa kúnyo. 8 Ǹ dɔmɛ aɛ gana Giligala, mɛ́ n le gwe, mɛ́ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ o kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa'opɔo. Ǹ ma dã gwe ai gurɔ swɛɛplaa, mɛ́ mɔ́ mà n le gwe, mɛ́ yã kɛ̀ nɛ́ kɛɛ onnɛ.

9 Kɛ̀ Solu kpɛɛ lì Samuɛlinɛ, èe taa, Luda à nɔ̀sɛ lìɛnɛ, ben sèeda pìnɔ kɛ̀ zĩ beee zĩ píngi. 10 Kɛ̀ aɔ̃ kà Gibɛa, annabinɔ dààlɛ aɔ̃ɔ tɛ́tɛkɔ̃zi, ben Luda Nini sùa, èe annabikɛyã oońyo. 11 Kɛ̀ gbẽ kɛ̀ aɔ̃ɔ à dɔ̃ɔnɔ à è, èe annabikɛyã oo kɔ̃n annabinɔ, aɔ̃ kɔ̃ làla wà bè: Bɔ́ bé à Kisi nɛ́ lèee? Solu kú annabinɔ tɛ́mɛ see? 12 Ben Gibɛa gbẽke yã wèńla à bè: Gbẽ kpaaanɔ denɔn dénɔ ũ sɔ̃ɔ? Ben à gɔ̃̀ pena pɔ́ ũ wè be: Solu kú annabinɔ tɛ́mɛ see? 13 Kɛ̀ Solu annabikɛyã ò à yã̀a, ben à gàa gbãgbãkii pìa.

14 Kɛ̀ Solu tà bɛ kɔ̃n a zĩkɛrio, à desẽ ń lá à bè: A gaa mámɛ? Solu wèàla à bè: Wa gaa zaakinɔ wɛtɛmɛ. Kɛ̀ wée ń ero, ben wa gaa Samuɛli kiia. 15 Ben Solu desẽ bènɛ: Yã kɛ̀ Samuɛli òaree tɔ̃kẽmɛ. 16 Ben Solu bè: À bèwe wà zaaki pìnɔ è. Mɔde èe kpata yã kɛ̀ Samuɛli ònɛ tɔ̃kẽnɛro.

Samuɛli bɔna kɔ̃n Solu kíblena yão gupuraaa

17 Ben Samuɛli Isarailinɔ kàkɔ̃a Dii aɛ Mizipa. 18 À bèńnɛ: Dii a Luda bè, a a bɔɛ Igipiti, a a si Igipitinɔ kɔ̃n borii kɛ̀ aɔ̃ ɔ tɔ̃̀awaanɔ ɔzĩ ń píngi. 19 Luda a bɔ a yã'ɔ̃ammanɔ kɔ̃n a nawẽakɛnanɔ guu píngi, ben a gizi gbã̀a, a bènɛ à kí káare kpatan. Tɔ̀, à mɔ́ à zɛ Dii aɛ sa bori kɔ̃n boriio, ualɛ kɔ̃n ualɛo. 20 Kɛ̀ Samuɛli mɔ̀ kɔ̃n Isaraili boriinɔ ń píngi, ben Bɛyãmi boriinɔ kàbankpɛ blè. 21 Ben à mɔ̀ kɔ̃n Bɛyãmi boriinɔ ualɛ kɔ̃n ualɛo. Ben Matari ua kàbankpɛ blè. Uadee pìnɔ tɛ́ Kisi nɛ́ Solu bé à blè. Kɛ̀ wà à wɛ̀tɛ, wèe à ero. 22 Ben wà ɛ̀ara wà Dii là dɔ wà bè: Gɔ̃gbẽ pì mɔ̀ kɛ̀ kɔ̀ɔ́? Ben Dii bè: À utɛna asoonɔ dagura. 23 Ben wà bàa lɛ̀ wà gàa wà à bɔ̀ wà sùo ń tɛ́. Kɛ̀ à zɛ̀ ń tɛ́, aɔ̃ píngi gbã̀a zɛ̀ à gã̀ lɛ́n. 24 Ben Samuɛli bèńnɛ ń píngi: A gbẽ kɛ̀ Dii sɛ̀ èɔ́? Gbẽkee kuu lán à bà a tɛ́ro. Ben baade píngi wii lɛ̀ wà bè: Luda wa kína dɔ̃ kɔ̃n aafiao! 25 Ben Samuɛli kíblena zɛ́ bɔ̀kɔ̃tɛńnɛ, ben à kẽ̀ takadan à dìɛ Dii kpɛ́n. Ben à ń gbáɛ, baade tà a bɛ. 26 Solu sɔ̃ tà a bɛ zaa Gibɛa. Gɔ̃ wɔ́rɔngɔdee kɛ̀ Luda zĩi kɛ̀ ń swẽ̀ guunɔ tɛ̀zi. 27 Ben gbẽ pã kenɔ bè: Gbẽ beee bé eé wa mì síɔ́? Ben aɔ̃ kya kàn, aɔ̃ɔe mɔ́nɛ kɔ̃n pɔ́keoro, mɔde Solu a yĩtɛɛ o.

Solu zĩ̀blena Amɔninɔa

11 Amɔni bori Naasa mɔ̀ kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ, aɔ̃ bùra kàɛ Yabɛsi Giliada saɛ, ben Yabɛsideenɔ bè Naasanɛ:

Ǹ lɛdolɛ kɛwao, wé mì siɛnnɛ. 2 Ben
Naasa bèńnɛ: Tó ma a baade wɛ́ɛ ɔplak-
papɔ bɔ̀bɔ, ben wí Isarailinɔ kũ ń píngi,
mɛ́ gbasa mà lɛdolɛ kɛao. 3 Ben Yabɛsi
gbɛ̃nsinɔ bènɛ: Ǹ wa gba gurɔ swɛɛplaaa
lɛ wà gbɛ̃nɔ zĩ Isarailinɔ bùsu guu píngi.
Tó gbɛ̃kee kuu à wa mì síro, wé wa zĩnda
kpámma.

4 Kɛ̀ zĩ̀ri pìnɔ kà Solu bɛ zaa Gibɛa, aɔ̃
yã pì òńnɛ, ben wà sósobi ɔ́ɔ dɔ̀. 5 Gurɔ
beeea Solu e suu kɔ̃n buraao, à tɛ́ a
zùnɔzi, ben à bè: Bɔ́ yã bé à mɔ̀, ben wèe
ɔ́ɔ dɔɔ? Ben wà Yabɛsidee pìnɔ yã tɔ̃kɛ̃̀nɛ.
6 Kɛ̀ Solu yã pì mà, Luda Nini sùa, ben à
pɔ fɛ̃̀ maamaa. 7 À zù sɛ̀ mɛ̀n plaa à dɛ̀ à
zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ, ben à gbɛ̃nɔ zĩ̀o Isarailinɔ bùsu
guu píngi aɔ̃ bè: Lɛn weé kɛ gbɛ̃ kɛ̀ e tɛ́
Soluzi kɔ̃n Samuɛlioroo zùnɔnɛ lɛ. Ben
vĩa ń kũ Dii yã musu, aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀ńzi lɛdo
ń píngi. 8 Solu ń náro zaa Bɛzɛki. Isarail-
inɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa do kpɛ́ basɔɔro. Yu-
danɔɔ kú ń tɛ́ gɔ̃ɔn bɔrɔ baaakuri.

9 Ben wà bè zĩ̀ri kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ pìnɔnɛ: À gá
à o a gbɛ̃nɔnɛ, zia ai ɔfãntɛ̃ gɔ̃ gá gbã, wé
ń mì sí. Kɛ̀ zĩ̀rinɔ tà, aɔ̃ yã pì baaru kpà
Yabɛsideenɔnɛ, ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna. 10 Aɔ̃
bè Amɔninɔnɛ: Wé wa zĩnda kpáawa zia,
é a pɔyeziyã kɛwa.

11 Solu a gbɛ̃nɔ kpàatɛtɛ gãli aagɔ̃.
Gudɔnaon aɔ̃ sì Amɔninɔn ń bùran aɔ̃ ń
dɛdɛ ai ɔfãntɛ̃ gàa à fɛɛo. Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
gɔ̃̀nɔ fɑ̃̀akɔ̃a doodo.

12 Ben wà bè Samuɛlinɛ: Dénɔ bé wà bè
Solu é kí bleweroo? À bɔɛńyo wà ń dɛdɛ.
13 Ben Solu bè: Weé gbɛ̃kɛ dɛ gbɑ̃̀aro, za-
akɛ Dii Isarailinɔ mì sì gbɑ̃̀amɛ. 14 Ben
Samuɛli bè gbɛ̃nɔnɛ: À mɔ́ wà gá Gili-
gala wà ɛara wà Solu kpá kpatan gwe dɔ.
15 Ben aɔ̃ gàa Giligala ń píngi, aɔ̃ ɛ̀ara wà
Solu kpà kpatan Dii aɛ gwe dɔ, aɔ̃ kɛn-
nakɔ̃o saa ò Diia, ben Solu kɔ̃n Isarailinɔ
pɔnnaa kɛ̀ gwe ń píngi maamaa.

Samuɛli ɔgbarɛna kpatazi

12 Samuɛli bè Isarailinɔnɛ ń píngi:
Ma yã kɛ̀ á òmɛɛ mà píngi, ma
kí kàare kpatan. 2 Àpi bé eé dɔare aɛ
sa. Mapi sɔ̃ ma zi kũ̀, ma mìkã pura kũ̀
ben ma nénɔɔ kúao. Ma dɔare aɛ zaa ma
gɔ̃kparɛkɛgurɔ ai kɔ̃n a gbɑ̃̀ao. 3 Maɛ kɛ̀!
À kɛ ma sèedadeenɔ ũ Dii kɔ̃n kí kɛ̀ à
kpào aɛ. Ma zù ke zaaki sì a gbɛ̃keaɔ́?
Ma a gbɛ̃ke blèɔ́? Ma wɛ́ɛ tɑ̃̀ a gbɛ̃keaɔ́?
Ma ɔdɔnkpɛɛgbaa sì a gbɛ̃kea ai à ma
wɛ́ɛ tàtaɔ́? Tó má kɛ̀ lɛ, mɛ́ à fĩa bonɛ.
4 Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Nɛ́ɛ wa blero, nɛ́ɛ
wɛ́ɛ tãwaro, nɛ́ɛ pɔ́ke sí wa gbɛ̃kearo.
5 Samuɛli bèńnɛ dɔ: Dii kɔ̃n kí kɛ̀ à kàon a
sèedadeenɔ ũ gbɑ̃̀a, kɛ̀ ée taari emaro. Aɔ̃
bè: Dii bé wa sèedadee ũ. 6 Ben Samuɛli
bèńnɛ: Dii bé à Musa kɔ̃n Arunao dìɛ,
ben aɔ̃ bɔ̀ kɔ̃n a dezinɔo Igipiti. 7 À zɛ
tɛɛɛ Dii aɛ, mɛ́ yã maaa kɛ̀ à kɛ̀are kɔ̃n
a dezinɔ tɔ̃kɛ̃are. 8 Yakubunɔ gana Igipiti
gbɛra a dezinɔ wii pɛ̀ Diizi, ben à Musa
kɔ̃n Arunao dìɛ, aɔ̃ ń bɔ́ɛ Igipiti, ben aɔ̃ ń
káɛ bùsu kɛ̀kiin. 9 Kɛ̀ Dii ń Luda yã sɑ̃̀ńgu
yãnzi, ben à ń kpá Azo zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi
Siseraa kɔ̃n Filisitininɔ kɔ̃n Mɔabunɔ kío,
aɔ̃ɔe zĩ̀ kaańyo. 10 Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi
wà bè: Wa durun kɛ̀ wa pã kpànzi wa
dɔ̀ Baalinɔzi kɔ̃n Asatorɛnɔ. Ǹ wa bɔ wa
ibɛɛnɔ ɔzĩ sa, wégɔ̃ dɔɔnzi. 11 Ben Dii
Gidiɔn dìɛ kɔ̃n Barakio kɔ̃n Yɛfɛtao kɔ̃n
Samusĩo aɔ̃ a bɔ a ibɛɛ pìnɔ ɔzĩ baama
píngi, ben a gɔ̃ kaɛna aafia.

12 Kɛ̀ á è Amɔni kí Naasa e mɔɔ lɛ́ɛawa,
baa kɛ̀ Dii a Ludan a kína ũ, a bèmɛ:
Lɛnlo! Kín á yezi! 13 Tia la kína kɛ̀ á
gbèka á sɛ̀n yɛ̀, àɛ kɛ̀ Dii à dìɛare. 14 Tó
á Dii vĩa vĩ ben ée dɔɔzi, tó ée à yã maa
ben ée bɔ à yã kpɛɛro, tó apinɔ kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ èe kí bleeareeo tɛ́ Dii a Ludazi, égɔ̃
aafia. 15 Tó ée Dii yã ma sɔ̃ro, ben a bɔ
à yã kpɛɛ, eé ɔ tɔ̃awamɛ lán à kɛ̀ a dez-
inɔnɛ nà. 16 À zɛ à yã bíta kɛ̀ Dii é kɛaree
e. 17 Ésekɛ̃gurɔɔn wá kún kɛ̀roo? Mɛ́ Dii
sísi, eé tó lou vĩ à ma, égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ a kína
gbekana kɛ̀ Diinɛ zaa maamaa.

18 Ben Samuɛli Dii sìsi, ben Dii tò lou
vĩ̀ à mà zĩ beeea. Ben baade píngi vĩa kɛ̀
Diinɛ kɔ̃n Samuɛlio maamaa. 19 Ben aɔ̃

bènɛ: Ǹ wɛ́ɛ kɛwe Dii n Ludaa lɛ wapinɔ
n zɔ̀blerinɔ tón gagaro. Wa yã zaaa kà
wa durunnɔla, kɛ̀ wa kína gbèka.
20 Samuɛli bèńnɛ: Àton tó vĩa a kũro. A
yã zaaa pì kɛ̀ píngimɛ, mɔde àton kɛ̃ Di-
iaro. Àgɔ̃ dɔɔzi kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 21 Àton kɛ̃a
à tɛ́ pɔ́ ginanɔziro. Aɔ̃ɔ àre vĩro, aɔ̃é fɔ̃
wà gbɛ̃ bɔro, zaakɛ pɔ́ pãanɔmɛ. 22 Dii é
a gbɛ̃nɔ zĩnnaro a zĩnda tɔ́ bíta yãnzi, za-
akɛ à kɛ̀nɛ à a kɛ a gbɛ̃nɔ ũ. 23 Mapi sɔ̃, Dii
tón tó mà durun kɛare mà aduakɛnaare
tóro. Mɛ́ zɛ́ maaa kɛ̀ dɛ à sɛ́ ɔdɔaare. 24 À
vĩa kɛ Diinɛ, àgɔ̃ dɔɔzi kɔ̃n náanɛo kɔ̃n
nɔ̀sɛo do. À laasuu lɛ́ yã bíta kɛ̀ à kɛ̀a-
reenɔa. 25 Tó a gi a tɛ à zaaazi, apinɔ kɔ̃n
a kínao, weé a kaatɛ a píngi.

Samuɛli kpãkɛ̃na Soluzi

13 Kɛ̀ Solu kí blè Isarailinɔnɛ wɛ̃̀
plaa, 2 à ń zĩ̀karinɔ sè gɔ̃ɔn bɔrɔ
aagɔ̃. Gɔ̃ɔn bɔrɔ plaaa kúo Mikimasa kɔ̃n
Bɛtɛli gusĩsĩdeeo. Gɔ̃ɔn bɔrɔ doo kú kɔ̃n
à nɛ́ Yonatão Gibɛa, Bɛyãmi bùsun. Ben
à gbɛ̃ kpaaanɔ gbàrɛ, baade tà a bɛ.
3 Yonatã lɛ̀ɛ Filisitini gudãkpakii kɛ̀
kú Gɛbaa, ben Filisitininɔ à baaru mà.
Ben Solu zĩ̀ kuu pɛ̀ Isarailinɔ bùsu gu
píngia à bè Eberunɔ ma! 4 Ben Isarail-
inɔɔ mà ń píngi wà bè, Solu lɛ̀ɛ Fil-
isitini gudãkpakiia, ben Filisitininɔ Is-
arailinɔ kyãkyãma bò. Ben wà Isarail-
inɔ sìsi, aɔ̃ mɔ̀ wà nà Solua Giligala.
5 Ben Filisitininɔ kɔ̃ kàkɔ̃a aɔ̃ zĩ̀ ká kɔ̃n
Isarailinɔ. Aɔ̃ sɔ̃gorонɔ kà bɔrɔ baaakuri,
aɔ̃ sɔ̃gorodeenɔ kà bɔrɔ swɛɛdo, ben aɔ̃
kɛ̀sɛdeenɔɔ pari lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà.
Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà gàa wà bùra kàɛ Mikimasa,
Bɛtavɛ̃ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa. 6 Kɛ̀ Isarailinɔɔ è
wà kú nawɛ̃a guu wèe naakɔ̃rɛḿma, ben
aɔ̃ ùtɛ gbɛ̀wɛɛnɔ guu kɔ̃n dàkonɔ kɔ̃n
gbɛ̀ sɔ̀tɔnɔ kɔ̃n kokotɛ̃wɛɛnɔ kɔ̃n lɔ̀gɔnɔo.
7 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ toke lɛ̀ wà bikũ̀ Yodaa ai
Gada bùsun kɔ̃n Giliada bùsuo. Solu kpɛ́
kú Giligala, vĩa e gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ kũu
maamaa.
8 À Samuɛli dã̀ gurɔ swɛɛplaa lán à
dìɛnɛ nà. Kɛ̀ èe mɔ́ro, ben à gbɛ̃nɔɔ e
fãakɔ̃a. 9 Ben Solu bè: À mɔ́mɛ kɔ̃n sa'opɔ
kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũo kɔ̃n sáabukpa
sa'opɔnɔ. Ben à sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à
tɛ́ kũ pì ò. 10 Kɛ̀ à yã̀a, Samuɛli e kaa,
ben Solu pì gàa à dàalɛ à gbãakɛ kpàzi.
11 Ben Samuɛli bènɛ: Bɔ́ yãn ń kɛ̀ gwee?
Solu wèala à bè: Kɛ̀ má è ma gbɛ̃nɔɔ e
fãakɔ̃a, bensɔ̃ nɛ́ɛ mɔ́ gurɔɔ kɛ̀ ń dìɛaro
yãnzimɛ. Filisitininɔɔ e kɔ̃ kaakɔ̃a Miki-
masa, 12 ben ma bè, aɔ̃ton lɛ́ɛma Giligala
kɛ̀ ai mà Dii gbeka. Ben ma saa pì ò tiasi.
13 Ben Samuɛli bènɛ: N faasaiyã kɛ̀! Ń yã
kɛ̀ Dii n Ludaa dìɛnnɛɛ kũnaro. Tó ń kũna
yãmɛ, lɛ Dii é tó n boriinɔ gɔ̃ kpata blee
Isarailinɔnɛ gurɔ píngi. 14 Tia la nɛ́ gì kɛ
kpatanlo. Lán ń yã kɛ̀ Dii dìɛnnɛɛ kũnaro
nà, à gĩakɛ à gbɛ̃ kɛ̀ à pɔɔ kɛ̀nɛ wɛ̀tɛ, à à
dìɛ a gbɛ̃nɔ dɔn'aɛdee ũ. 15 Ben Samuɛli
fɛ̀ɛ Giligala à gàa Gibɛa, Bɛyãmi bùsun.
Ben Solu a zĩ̀kari kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ nàro, aɔ̃
kà gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ taka bà.
16 Solu kɔ̃n a nɛ́ Yonatão kɔ̃n a zĩ̀kari
kɛ̀ aɔ̃ɔ kúńyonɔɔ kú Gibɛa, Filisitin-
inɔ sɔ̃ bùra kàɛ Mikimasa. 17 Zĩ̀kari gãli
aagɔ̃ɔnɔ bɔ̀ɛ Filisitininɔ bùran aɔ̃ gàa lɛ́ɛ
Isarailinɔa. Gãli doo gàa Ɔfla kpa Suali
bùsun, 18 gãli doo gàa Bɛtoroni kpa, ben
à aagɔ̃dee gàa Isarailinɔ bùsu lɛ́n, sĩ̀sĩ kɛ̀
aɛdɔna kperanɔ guzurɛa kɔ̃n gbáao.
19 Sia kú Isarailinɔ bùsunlo, zaakɛ Fil-
isitininɔ bè, Eberunɔ tón fɛ̃ɛda ke sári
piro. 20 Filisitininɔ kiian Isarailinɔ è gá
swaaronɔ kɔ̃n zùswaaronɔ kɔ̃n kpásanɔ
kɔ̃n kontonɔ lɛ́ kɛkɛn píngi. 21 Swaaro
kɔ̃n zùswaaro lɛ́kɛkɛna kà kondogi ɔɔ
plaplaa, sakanɔ kɔ̃n kpásanɔ sɔ̃ kondogi
ɔɔ doodo. 22 À yã bé à tò zĩ̀ pì káguro
Solu kɔ̃n Yonatão zĩ̀karinɔ fɛ̃ɛda ke sári
kũnaro, sɛ́ Solu kɔ̃n Yonatão baasiro.
23 Filisitini gudãkparinɔ gàa Mikimasa
gbɛ̀kotoon.

Yonatã zɩ̃̀blena Filisitininɔa

14 Zɩ̃kea Solu nɛ́ Yonatã bè gɔ̃kparɛ
kɛ̀ à a zɩ̃̀kapɔnɔ kũnanɛ: Ǹ mɔ́ wà
gá Filisitini gudãkii kpa kãa. Èe o a denɛ
sɔ̃ro. 2 Solu kú biisio lí gbáru zaa Mi-
girɔnu, Gibɛa saɛ kɔ̃n zɩ̃̀kpɛɛnɔ gɔ̃ɔn wàa
aagɔ̃. 3 Sa'ori Ahia kú ń tɛ́, à a dansiki
dana. Ikabodu vɩ̃̀i Aitubu nɛ́mɛ. Aitubu
pì nɛ́ Finɛasi nɛ́mɛ, Ɛli kɛ̀ dɛ Luda gbã̀g-
bãri ũ zaa Silo diomɛ. Aɔ̃ gbɛ̃kee dɔ̃
Yonatã gàa gukearo.

4 Gbɛ̀kotoo kɛ̀ Yonatã yezi à gɛ̃n à
Filisitini gudãkparinɔ le, gbɛ̀ sɔ̃ntɛnɔ
pɛɛpɛɛnan ɔplazi kɔ̃n ɔzɛzio. A doo
tɔ́n Bozezi, a doo sɔ̃ Sɛnɛ. 5 A doo kú
gu'igbãroon Mikimasa kpa, a doo sɔ̃
sɔɔmɛtɛ Gɛba kpa. 6 Ben Yonatã bè gɔ̃k-
parɛ pìnɛ: Ǹ mɔ́ wà gá gɛfɔɔde gudãkpari
pìnɔ kiia. Ke Dii é wa ĩan ká gwɛɛ? Zaakɛ
pɔ́ke é fɔ̃ à kpá Diinɛ à gí wà mì síziro,
baa tó wá pari kesɔ̃ wá pariro. 7 Ben à
zɩ̃̀kapɔnɔsɛri pì bènɛ: Lán à n pɔɔ gbà nà
píngi dé, ǹ kɛ. Lán ń sè nà, má kúnyo
kɔ̃n nɔ̀sɛo domɛ. 8 Ben Yonatã bè: Tɔ̀, wà
gáńzi wà wa zĩnda ɔdɔańnɛ. 9 Tó aɔ̃ bèwe
wà zɛ wà ń dãmɛ, wé zɛ wa gbɛ̀n, wé
gáńzi dɔro. 10 Tó aɔ̃ bè wà mɔ́mɛ sɔ̃, wé
gáńzi, zaakɛ beee bé eégɔ̃ dɛ sèeda ũ kɛ̀
Dii ń náwe wa ɔzĩ.

11 Ben aɔ̃ ń zĩnda ɔ̀dɔa Filisitini gudãk-
pari pìnɔnɛ. Ben Filisitini pìnɔ bè: À gwa!
Eberunɔɔ e bɔɔ wɛ̀ɛ kɛ̀ aɔ̃ ùtɛnnɔ guu.
12 Ben gudãkpari pìnɔ lɛ́ zù Yonatãzi kɔ̃n
a zɩ̃̀kapɔnɔsɛrio wà bè: À mɔ́ wà yãke
oare kɛ̀. Ben Yonatã bè a zɩ̃̀kapɔnɔsɛrinɛ:
Ǹgɔ̃ tɛ́ ma kpɛɛ, zaakɛ Dii ń ná Isarail-
inɔnɛ ń ɔzĩmɛ. 13 Ben Yonatã e lɔɔtɛɛ
kuɛna, ben à zɩ̃̀kapɔnɔsɛri tɛ́ à kpɛɛ. Kɛ̀
Yonatã ń nɛ́, ben à zɩ̃̀kapɔnɔsɛri pì ń
dɛdɛ. 14 Lɛ́ɛmmana káaku pì guu Yonatã
kɔ̃n a zɩ̃̀kapɔnɔsɛrio ń dɛdɛ gɔ̃ɔn baro
taka bà. Guu pì kpã̀ngu kà lán bàlɛna
basɔɔro taka bà. 15 Ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ Filisitin-
inɔn ń bùran kɔ̃n zɩ̃̀lan-o píngi. Vĩa ń
zɩ̃̀kpɛɛnɔ kṹ, gudãkparinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è
gá lɛ́ɛ Isarailinɔanɔ ń píngi. Ben tɔɔtɛ nì-
gãnigã. Luda bé à tò swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu lɛ.

16 Kɛ̀ Solu gudãkpari kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo
Gibɛanɔɔ è Filisitini zɩ̃̀kpɛɛnɔ bàa lɛ̀ wèe
fãakɔ̃a baama píngi, 17 ben Solu bè gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ kúaonɔnɛ: À wa gbɛ̃nɔ dɔdɔ à gwa,
wé dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ wa tɛ́. Kɛ̀ aɔ̃ɔ gwà,
aɔ̃ɔ è Yonatã kɔ̃n a zɩ̃̀kapɔnɔsɛrio bé wà
kú ń tɛ́ro. 18 Ben Solu bè Ahianɛ: Ǹ mɔ́
kɔ̃n n dansiki utao wà gbeka Diia. Zaakɛ
zĩ beeea à sa'o'uta pì dana Isarailinɔ tɛ́
gwemɛ. 19 Gurɔɔ kɛ̀ Solu e yã oo sa'ori
pìnɛ, zɔka kɛ̀ dɔ Filisitininɔ bùran kɛ̀kɛ
èe kaara, ben Solu bènɛ à tó gwe. 20 Solu
a zɩ̃̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi, aɔ̃ gɛ̃̀ zɩ̃̀n, ben
aɔ̃ɔ è swɛ̃̀ kɛ̃̀ Filisitininɔn maamaa, aɔ̃ɔe
kɔ̃ ásaru kɛɛ fɛ̃ɛdaao. 21 Eberu kɛ̀ aɔ̃ vɛ̃̀ɛ
Filisitininɔ tɛ́ yã kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ńyo ń bùra gu-
unɔ ɛ̀ara wà nà ń gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɔ̃n Soluo
kɔ̃n Yonatãoa. 22 Kɛ̀ Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ utɛna
Ɛflaimu bùsu gusĩsĩdeen gweenɔɔ mà Fil-
isitininɔɔ e bàa lɛɛ, aɔ̃ nà ń gbɛ̃nɔa dɔ aɔ̃
pɛ̀ɛńzi zĩn. 23 Lɛn Dii Isarailinɔ bɔ̀ lɛ zĩ
beeea, ben aɔ̃ zɩ̃̀ blè ai Bɛtavɛ̃.

Yonatã zɔ́blena

24 Isarailinɔ nawɛ̃a kɛ̀ zĩ beeea, zaakɛ
Solu lù sè kɔ̃n Luda tɔ́o a zɩ̃̀kpɛɛnɔnɛ à bè:
Ai uusiɛ gá kɛo, gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ blè ai màgɔ̃ gá
gɛ̃ɛ bo ma ibɛɛnɔa, adee gɔ̃̀ láaripɔ ũmɛ.
Ben aɔ̃ gbɛ̃kee e pɔ́ blero. 25 Zɩ̃̀kpɛɛnɔ
sì lákpɛn ń píngi, ben aɔ̃ zɔ́'i è di guu
pìn. 26 Kɛ̀ aɔ̃ sì lákpɛn lɛ, aɔ̃ɔ è zɔ́'i e
bàa lɛɛ, mɔde aɔ̃ gbɛ̃kee e ɔ zɔ̃a à dà a
lɛ́nlo, kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ ladana kɛ̀ Solu kɛ̀
yãnzi. 27 Yonatã sɔ̃ɔ e yã kɛ̀ a dee dìɛ a
zɩ̃̀kpɛɛnɔnɛ maro, ben à a gò kɛ̀ à kũna
zɔ̃ zɔ́sa pìa. À ɔ kɛ̀a à dà a lɛ́n, ben à
wɛ́ɛ kɛ̃̀. 28 Ben zɩ̃̀kari ke bènɛ: N de lù sè
a zɩ̃̀kpɛɛnɔnɛ kɔ̃n Luda tɔ́o à bè, gbɛ̃ kɛ̀
pɔ́ blè gbã̀a, adee gɔ̃̀ láaripɔ ũmɛ. Beee
yãnzin ń baade píngi mɛ̀ bùsazi. 29 Ben
Yonatã bè: Ma dee e ĩa dańmamɛ. Ǹ gwa
lán ma wɛ́ɛ kɛ̃̀ nà, kɛ̀ ma zɔ́ pì mɔ̀sɔ féte
yãnzi. 30 Tó gbɛ̃nɔ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ sì ń ibɛɛnɔa

blè gbȁa yã dé, lɛ aɔ̃ Filisitininɔ dèdɛ dɛ beeela.

31 Zĩ beeean Isarailinɔ Filisitininɔ dèdɛ sɛna zaa Mikimasa ai Ayalɔni. Aɔ̃ kpàsa búgubugu, 32 ben aɔ̃ sì ń pɔ́kãdeenɔ tɛ́, aɔ̃ sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zùnɛnɔ kȕkũ aɔ̃ɔ dèdɛ gwe gɔ̃ɔ, aɔ̃ɔe soo kɔ̃n a aruo. 33 Ben wà à baaru kpà Solunɛ wà bè: Ǹ gwa! Wèe durun kɛɛ Diinɛ, wèe nɔ̀bɔ soo kɔ̃n à aruo. Ben Solu bè: A bɔ Dii yã kpɛɛ. À gbɛ̀ gbɛ̀ntɛ̃ gbegere pá à suomɛ kè kpakpaa. 34 Ben à bè: À fãakɔ̃a ń tɛ́, à beńnɛ aɔ̃ baade mɔ́ ma kiia kɔ̃n a zùo ke a sãa, aɔ̃ kòto kpá gura kè wà só. Àton durun kɛ Diinɛ à nɔ̀bɔ só kɔ̃n à aruoro. Ben baade mɔ̀ kɔ̃n a zùo gwãavĩ beeea, à à kòto kpàkpa gwe. 35 Solu Dii gbãgbãkii bò gwe. Sa'okii kè à bò káakun gwe.

36 Ben Solu bè: Wà pɛ́ɛ Filisitininɔzi gwãavĩa wàgɔ̃ ń dɛdɛɛ ai guu gá dɔo. Wàton ń gbɛ̃ke tóro. Ben wà bènɛ: Ǹ kɛ lán à kɛ̀nnɛ maa nà. Ben sa'ori bè: À tó wà gbeka Ludaa kè gĩa. 37 Ben Solu gbèka Ludaa: Wà pɛ́ɛ Filisitininɔzi, nɛ́ ń nawe wa ɔzĩɔ́? Ben èe weàla zĩ beee zĩro. 38 Ben Solu bè: a zȉkpɛ gbɛ̃nsinɔ a píngi, à sɔ̃mazi kɛ̀, lɛ wà e wà dɔ̃ durun kɛ̀ wà kɛ̀ gbȁa. 39 Kɔ̃n Dii Isarailinɔ Mìsiri tɔ́o, baa tó ma nɛ́ Yonatã bé à durun kɛ̀, séde à ga. Ben gbɛ̃kee e yã siàlaro. 40 Ben à bèńnɛ: À zɛ kpado kãa, mapi kɔ̃n ma nɛ́o wégɔ̃ kú kpado kè. Ben wà bènɛ: Ǹ kɛ lán à kɛ̀nnɛ maa nà. 41 Solu bè Dii Isarailinɔ Ludanɛ: Ǹ tó wà yãpuraa dɔ̃. Ben yã Yonatã kɔ̃n Soluo blè, ben parii mì bɔ̀ bàn. 42 Solu bè: À gbɛ̀ la mapi kɔ̃n ma nɛ́o musu. Kɛ̀ yã Yonatã blè, 43 ben Solu bènɛ: Ǹ yã kè ń kɛ̀ omɛ. Ben Yonatã bènɛ: Ma gò lɛ́ sɔ̃ntɛn má zɔ̃̀ zɔ́a, féte má mɔ̀sɔ. Maɛ kɛ̀! Mà ga. 44 Ben Solu bè: Yonatã, tó nɛ́ɛ garo, Luda yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ. 45 Ben wà bè Solunɛ: Yonatã gaɔ́! Àmɔ kè tò wa zȉ blèɔ́? Auo! Kɔ̃n Ludao wée we kè baa à mìkã mɛ̀n doo lɛ́ɛ tɔɔtɛro, zaakɛ Luda dɔnlɛn à beee kèo gbȁa. Lɛn wà Yonatã mì sì lɛ, èe garo. 46 Ben Solu kámma bò kɔ̃n pɛɛna Filisitininɔzio, ben Filisitininɔ tà ń bùsun.

47 Kɛ̀ Solu vɛ̃̀ɛ Isarailinɔ kpatan à yȁa, à zȉ kà kɔ̃n a ibɛɛnɔ gu píngia: Mɔabunɔ kɔ̃n Amɔninɔ kɔ̃n Ɛdɔmunɔ kɔ̃n Zoba kínanɔ kɔ̃n Filisitininɔo. Kpaa kè à lìɛn píngi, è zȉ blɛḿmamɛ. 48 À wɔ́rɔngɔkɛ tó bɔ̀ à zȉ blè Amalɛkinɔa, à Isarailinɔ sì ń wɛ́ɛtãmmarinɔa. 49 Yonatã kɔ̃n Isiboseo kɔ̃n Malakisuaon Solu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ. À nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa. À káaku tɔ́n Mɛraba, à plaade tɔ́n Mikala. 50 À naɔ̃ tɔ́n Ainɔama, Aimaza nɛ́mɛ. À zȉkpɛɛnɔ gbɛ̃nsi tɔ́n Abana. Solu pì dãaromɛ, à desɛ̃ Nɛrɛ nɛ́mɛ. 51 Solu de Kisi kɔ̃n Abana de Nɛrɛon Abiɛli nɛ́nɔ ũ. 52 Solu gurɔ ègɔ̃ pãsĩ kɔ̃n Filisitininɔo gurɔ píngi. Tó Solu gɔ̃sagbãa ke wɔ́rɔngɔdee è, è à sí à na a zȉkpɛɛnɔamɛ.

Dii gina Soluzi kí ũ

15 Samuɛli bè Solunɛ: Mámbe Dii ma zĩ, ben ma nɔ́si kùmma n kpatablena à gbɛ̃ Isarailinɔnɛ sèeda ũ. Tɔ̀! Ǹ swã kpá Dii yãzi sa. 2 Dii Zȉkpɛde bè, é gɛ̃ɛ bo Amalɛkinɔa yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kè Isarailinɔnɛ, kè aɔ̃ zɛ́ zɔ̃̀ńnɛ ń bɔɛna Igipiti gbɛra yãnzi. 3 Ǹ gá lɛ́ɛḿma sa, ǹ ń kaatɛ ń píngi. Ǹton ń gbɛ̃ke tóro. Ǹ ń dɛdɛ ń píngi, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔ kɔ̃n nɛ́kpãntɛ̃nɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n lakuminɔ kɔ̃n zaakinɔo.

4 Ben Solu a gbɛ̃nɔ sìsi à ń kakɔ̃a Telaimu. À zȉkpɛ kɛ̀sɛdeenɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa domɛ. Yudanɔɔ kuu dɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri. 5 Ben Solu gàa Amalɛkinɔ wɛ́tɛ, à nàɛ èe ń kpákpaa swawɛɛn. 6 Solu lɛ́kpãsã kɛ̀ Keninɔnɛ à bè: À bɔɛ Amalɛkinɔ tɛ́ lɛ màton a dɛdɛńyoro yãnzi, zaakɛ ámbe a yã maaa kɛ̀ Isarailinɔnɛ ń bɔɛna Igipiti gbɛra. Kɛ̀ Keninɔ bɔ̀ɛ Amalɛkinɔ tɛ́, 7 ben Solu gàa à lɛ̀ɛ Amalɛki pìnɔa sɛna zaa Avila ai à gàa pɛ́o Suru kɛ̀ kú Igipiti ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaaa. 8 À Amalɛki kí Agaga kȕ bɛ̃ɛ, ben à à gbɛ̃nɔ dèdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao ń píngi. 9 Solu kɔ̃n a zȉkpɛɛnɔɔ

e Agaga dɛro, bensɔ̃ aɔ̃ sã maaanɔ sɛ̀ɛ
kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zùnɛ mɛ̀kpananɔ kɔ̃n sãnɛ
bɔ̀rɔnɔ kɔ̃n pɔ́ maaanɔ píngi, aɔ̃ɔe we wà
ń dɛdɛro. Pɔ́ ginanɔ kɔ̃n pɔ́ yãyãnanɔn
aɔ̃ɔ dɛ̀dɛ píngi.
10 Ben Dii yã sù Samuɛlia à bè: 11 Ma
Solu kana kpatan tò ma nɔ̀sɛ yàka, za-
akɛ à kpɛɛ lìmɛ. Lán má dànɛ nà, è kɛ
lɛro. Yã pì dì Samuɛlia, ben à wii pɛ̀
Diizi ai guu gàa à dɔ̀o. 12 Kɛ̀ Samuɛli
fɛ̃ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à gàa da Solulɛ, ben
wà bènɛ: Solu gàa Kamɛli. À sèeda pɛ̀ɛ
gwe a zĩnda dɔngupɔ ũ, ben à gɛ̃̀tɛ à tà
Giligala. 13 Kɛ̀ Samuɛli Solu lè, ben Solu
bènɛ: Dii aubarika dangu! Má kɛ̀ lán Dii
òmɛ nà. 14 Ben Samuɛli à là à bè: Sã wiii
kɛ̀ ma swã e maa dɛ diamɛ? Zù wiii kɛ̀
mɛ́ɛ maa bɔ̀ mámɛ? 15 Ben Solu wèàla à
bè: Amalɛkinɔ pɔ́nɔmɛ, zaakɛ wà ń sãanɔ
kɔ̃n ń zù maaanɔ sɛ̀ɛ wà sùo wà saa oo Dii
n Ludaamɛ. Wa ń kpaaanɔ dɛ̀dɛ. 16 Ben
Samuɛli bènɛ: Ǹ yĩtɛ lɛ, mɛ́ yã kɛ̀ Dii òmɛ
gwãavĩa onnɛ. Ben Solu bè: Ǹ o. 17 Ben
Samuɛli bè: Kɛ̀ n n zĩnda féte bò yã, nɛ́ɛ
gɔ̃ Isaraili boriinɔ dɔn'aɛdee ũroo? Dii n
ka kpatan Isarailinɔ kína ũ, 18 ben à n
zĩ bɔkɔ̃tɛ kɛare kɛ̀ à bè: Ǹ gá ǹ Amalɛk-
inɔ dɛdɛ, zaakɛ durunkɛrinɔmɛ. Ǹ gá ǹ
zĩ̀ káńyo ai ǹ ń kaatɛ. 19 À kɛ̀ dia n gi
Dii yã mazi, n lɛɛ ń pɔ́nɔa, n yã kɛ̀ Dii
yeziroo kɛ̀? 20 Ben Solu bènɛ: Ma Dii yã
mà, ma bɔkɔ̃tɛ kɛ̀ à ma zĩ mà kɛɛ kɛ̀. Ma
Amalɛkinɔ dɛ̀dɛ ń píngi, ben ma su kɔ̃n
ń kí Agagao. 21 Ben zĩ̀karinɔ sã maaanɔ
kɔ̃n zù maaanɔ bɔ̀ pɔ́ kɛ̀ wà sɛɛ pìnɔ tɛ́,
lɛ wà saa oo Dii n Ludaa zaa Giligala kɛ̀.
22 Ben Samuɛli bè:
Dii yã kũna maanɛ dɛ
sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũla.
Mìsiɛnanɛ dɛ sa'onala.
À yãmana dɛ
sa'ona kɔ̃n sãkaro mɛ̀kpanaola.
23 Gina à yã mazi durun sɛ̃nkpɛ kɔ̃n
màsokɛnaomɛ.
Dɔkɛnao zaa sɛ̃nkpɛ kɔ̃n
tãagbãgbãnaomɛ.
Lán n gi Dii yã mazi nà,
àpi gì n kíkɛɛzi se.
24 Ben Solu bènɛ: Ma durun kɛ̀. Ma pã Dii
yã kɛ̀ ń òmɛɛnɛ, zaakɛ ma vĩa kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ,
ben ma ń yã mà. 25 Ǹ sùu kɛmao kɔ̃n ma
durun pìo sa. Ǹ ɛara ǹ gámao lɛ mà e mà
dɔnzi kɛ Diinɛ. 26 Ben Samuɛli bènɛ: Mɛ́
gányoro. N gi Dii yãzi, ben à gìnnɛ ǹgɔ̃
dɛ Isarailinɔ kína ũ.
27 Kɛ̀ Samuɛli kpɛɛ lì, èe taa, ben Solu
à kũ̀ a uta lɛ́a, ben à kɛ̃̀ à ɔzĩ. 28 Ben
Samuɛli bènɛ: Dii n bɔ Isarailinɔ kpatan
zaa gbã̀a, ben à n gbɛ̃daaa kɛ̀ à maa dɛn-
laa kàn. 29 Isarailinɔ Luda Gakuide è ɛgɛɛ
toro, è a laasuu liɛro, zaakɛ gbɛ̃nteenlo,
gbasa à a laasuu liɛ. 30 Ben Solu bènɛ: Ma
durun kɛ̀. Baa kɔ̃n beeeo n yã nna, ǹ ma
kpe da Isaraili gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n gbɛ̃ píngio
aɛ. Ǹ gá zɛmɛ lɛ mà e mà dɔnzi kɛ Dii n
Ludanɛ. 31 Ben Samuɛli ɛ̀ara à gàa à zɛ̀nɛ,
ben Solu dɔnzi kɛ̀ Diinɛ.
32 Ben Samuɛli bè: À mɔ́ kɔ̃n Amalɛki
kí Agagao. Kɛ̀ kína pì e mɔɔ, èe kpák-
paa kɛ̀ yãkee kuuro, zaakɛ èe daa a bɔ
gaa lɛ́zĩmɛ. 33 Ben Samuɛli bè: Lán n fɛ̃ɛ-
daa tò nɔgbɛ̃ paridee kòra a nɛ́zi nà, lɛn
n da é kora a nɛ́zi lɛ se. Ben à Agaga
zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ Dii aɛ Giligala gwe. 34 Ben à tà
Rama. Solu sɔ̃ tà a bɛ Gibɛa. 35 Baa kɛ̀
Solu kɛ̀ Samuɛlinɛ wɛ̃nda, Samuɛli e gá
à wɛ́ɛ kpáɛzi dɔro ai à gàa gao, zaakɛ Dii
pɔɔ yàka kɛ̀ à Solu kà Isarailinɔ kína ũ
yãnzi.

Samuɛli nɔ́sikuna Dauda mìa

16 Dii bè Samuɛlinɛ: Nɛ́gɔ̃ ɔ́ɔ dɔɔ
Solu yã musu ai bɔrɛmɛ? Ma ginɛ
à kí ble Isarailinɔnɛ. Ǹ nɔ́si ká koban à
pa ǹ da zɛ́n. Ma n zĩ Bɛtɛlɛmu gbɛ̃ Yɛsɛ
kiia, zaakɛ à nɛ́nɔ doken má sɛ̀ à gɔ̃ kí
ũ. 2 Ben Samuɛli bè: Dian mɛ́ kɛ nà mà
gá gwee? Tó Solu mà, eé ma dɛ. Ben Dii
bènɛ: Ǹ zùnunu sɛ́ ǹ gáo ǹ be n mɔ ma
gbãgbãmɛ. 3 Ǹ Yɛsɛ sísi saa pì onaa, mɛ́
yã kɛ̀ nɛ́ kɛɛ onnɛ, nɛ́ nɔ́si kúmɛ gbɛ̃ kɛ̀
mɛ́ ɔdɔannɛɛ mìa.

4 Samuɛli yã kɛ̀ Dii ònɛ kɛ̀. Kɛ̀ èe kaa
Bɛtɛlɛmu, lakutu pì gbɛ̃nsinɔ gàa wà
dààlɛ. Vĩa ń kũ, ben aɔ̃ à là wà bè: Aafian
n mɔ kɛ̀ɔ́? 5 À bè: Aafiamɛ. Ma mɔ Dii
gbãgbãmɛ. À gbãsĩ bɔ a zĩndan à gámao
saa o. Ben à gbãsĩ bɔ̀ Yɛsɛn kɔ̃n a nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃nɔ à ń sísi sa'onaa. 6 Kɛ̀ aɔ̃ kà, Samuɛli
Ɛliabu è, ben à laasuu lɛ̀ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ Dii
sɛ̀ bé à zɛna à aɛ gwe. 7 Ben Dii bènɛ:
Ǹton à zɛna ke à gbȁakɛɛ gwaro, ma
gizimɛ. Mɛɛ̀ gbɛ̃ gwa lán gbɛ̃ntee è gwa
nàro. Gbɛ̃ntee è gbɛ̃ gwa a mɛ̀amɛ, mapi
sɔ̃, swɛ̃̀n mɛɛ̀ gwa. 8 Ben Yɛsɛ Abinadabu
sìsi, à mɔ̀ Samuɛli aɛ, ben à bè: Dii e
gbɛ̃ kɛ̀kii sɛ́ro. 9 Ben Yɛsɛ Sama sìsi, à mɔ̀
Samuɛli aɛ dɔ, ben à bè: Dii e gbɛ̃ kɛ̀kii
sɛ́ro. 10 Ben Yɛsɛ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn swɛɛ-
plaaanɔ sìsi, aɔ̃ mɔ̀ Samuɛli aɛ, ben à bè:
Dii e ń gbɛ̃ke sɛ́ro. 11 Ben à Yɛsɛ là à bè:
N gɔ̃kparɛnɔ lɛ́n yè ń píngiɔ́? À wèàla à
bè: Aɔ̃ gbɛ̃ zãadee bé à kú kɛ̀ro, èe sãa
dãamɛ. Ben Samuɛli bènɛ: Ǹ gbɛ̃ zĩ wà
à sísi. Wé pɔ́ke kɛro séto à sù. 12 Ben à
gbɛ̃ zȉa, à mɔ̀. Nɛ́ pì nɛ́ gbɛ̃ tɛ̃aamɛ, à
zɛna maa bensɔ̃ à uu kɛ̃kɔ̃ana. Ben Dii
bè: Ǹ fɛɛ ǹ nɔ́si kú à mìa, zaakɛ àpin
gwe. 13 Ben Samuɛli koba pì sɛ̀ à nɔ́si kù
à mìa à vȉinɔ wáa. Zaa zĩ beeean Dii Nini
sù Daudaa. Beee gbɛra Samuɛli ɛ̀ara à tà
Rama.

Dauda zĩkɛna Solunɛ

14 Dii Nini gò Solua, ben Dii tò zĩn pãsĩ
sùa. 15 À ìbanɔ bènɛ: Ludaa tò zĩn pãsĩ e
wɛ́ɛ tãamma. 16 Kí, ǹ tó wamɔwa n ìbanɔ
gbɛ̃ kɛ̀ mɔrɔlɛna dɔ̃ɔ wɛtɛ. Tó Ludaa tò
zĩn pãsĩ pì sùmma, eégae mɔrɔ lɛ́nnɛ,
ǹgae e ǹ kɛ sȁɔ. 17 Ben à bè a ìbanɔnɛ.
À gbɛ̃ kɛ̀ mɔrɔlɛna dɔ̃ maamaa wɛtɛ à
mɔ́omɛ. 18 Ben à ìbanɔ doke bènɛ: Ma
Bɛtɛlɛmu gbɛ̃ Yɛsɛ nɛ́ ke è, à mɔrɔlɛna dɔ̃.
Zȉkpɛ wɔ́rɔngɔdeemɛ, bensɔ̃ à yã'ona dɔ̃.
Gɔ̃ maaamɛ, bensɔ̃ Dii kúo. 19 Ben Solu
gbɛ̃nɔ zȉ Yɛsɛa, aɔ̃ gàa wà bènɛ: Solu bè
ǹ n nɛ́ Dauda kɛ̀ è sãanɔ dã gbarɛare.
20 Ben Yɛsɛ burɛdi dì zaakinɛ kɔ̃n
geepiwɛ̃ɛo tùu do kɔ̃n blèkofĩinɛ bɔ̀rɔo,
à a nɛ́ Dauda gbàrɛo Solua. 21 Kɛ̀ à kà
Solu kiia, à gɔ̃̀ à zĩkɛri ũ. Solu yezi maa-
maa, ben à à dìɛ a zȉkapɔnɔsɛrinɔ doke ũ.
22 Ben Solu gbɛ̃ zȉ Yɛsɛa à bè: Ǹ tó Dauda
gɔ̃ ma zĩkɛri ũ, zaakɛ à yã è kɛmɛ nna.
23 Tó Ludaa tò zĩn pì sù Solua, ben Dauda
è a mɔrɔ sɛ́ àgɔ̃ lɛɛnɛ. Tó zĩn pì gòa, ben
è kɛ sȁɔ, à su a làakaria.

Dauda kɔ̃n Gɔlayao

17 Filisitininɔ ń zȉkpɛɛnɔ kàkɔ̃a,
aɔ̃ɔe zȉ soru kɛɛ Soko zaa Yudanɔ
bùsun, ben aɔ̃ bùra kàɛ Ɛfɛsi Damimu,
Soko kɔ̃n Azekao dagura. 2 Solu kɔ̃n Is-
arailinɔ sɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a aɔ̃ bùra kàɛ Ela
gusararaan, aɔ̃ɔe soru kɛɛ aɔ̃ gá Filisitin-
inɔzi zȉo. 3 Filisitininɔɔ kú sȉsĩa kãa kpa,
Isarailinɔ sɔ̃ɔ kú sȉsĩa kɛ̀ kpa, guzurɛ kú ń
dagura. 4 Ben Gata gɔ̃sagbãaa kɛ̀ wè sísi
Gɔlaya bɔ̀ Filisitininɔ bùran. À gbȁa kà
gȁsãsuu swɛɛdo. 5 À mɔ̀gotɛ̃ fùra kuna, à
mɔ̀gotɛ̃ uta kɛ̀ dɛ lán kpɔ̀tɛɛ bà dana kɛ̀ à
tìisi kà kiloo baaagɔ̃. 6 À mɔ̀gotɛ̃ sòkoto
yina dɔ, bensɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sári lɛ̀ɛtɛgɛɛ log-
ona a kpɛɛ kpa. 7 À sári sɔ̃ntɛ kũna, à pá
dɛ lán bisatãri àsa lí bà. À wɛ́ɛ tìisi kà
kiloo swɛɛplaa. À sɛngbangosɛri tɛna à
aɛ.
8 Gɔlaya zɛ̀ à lɛ́ zù Isaraili zȉkpɛɛnɔzi
à bè: Bɔ́yãnzin a bɔɛ kɔ̃n zȉozi? Á dɔ̃ kɛ̀
Filisitinin ma ũroo? Amɔa sɔ̃, Solu zɔ̀nɔn
a ũ. À gbɛ̃ke bɔ a tɛ́ à pita à mɔ́ ma kiia.
9 Tó eé fɔ̃ à zȉ kámao à ma dɛ, ma gbɛ̃nɔ
é gɔ̃ a zɔ̀nɔ ũ. Tó mámbe ma à dɛ̀ sɔ̃, é
gɔ̃ wa zɔ̀nɔ ũ, égɔ̃ zɔ̀ bleewe. 10 Ben Fil-
isitini pì ɛ̀ara à bè: Mɛ́ɛ kùsɛ biii Isaraili
zȉkpɛɛnɔa gbȁa. À gbɛ̃ wɛtɛmɛ lɛ wà zȉ
ká lɛdo. 11 Kɛ̀ Solu kɔ̃n Isarailinɔ à yã pì
mà ń píngi, aɔ̃ bídi kɛ̀, swɛ̃̀ kɛ̃̀ngu.
12 Dauda nɛ́ Ɛflata gbɛ̃ Yɛsɛ nɛ́mɛ.
Yɛsɛ nɛ́ Bɛtɛlɛmu kɛ̀ kú Yudanɔ bùsun
gbɛ̃mɛ. À nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn sɔraagɔ̃. Solu
gurɔ gbɛ̃ zikũnamɛ. 13 À nɛ́ gbãa gɔ̃ɔn
aagɔ̃ɔnɔɔ kú zȉlan kɔ̃n Soluo. À nɛ́gɔ̃g-

bɛ̃ káaku tɔ́n Ɛliabu, à plaade tɔ́n Abinadabu, à aagɔ̃de tɔ́n Sama. 14 Daudan Yɛsɛ nɛ́ zãadee ũ. À vı̃̀i pìnɔɔ tɛ́ Soluzi, 15 mɔde Dauda è gá Solu kiia à ɛara à su Bɛtɛlɛmu à a de sãanɔ dã. 16 Filisitini pì è bɔ à a zĩnda ɔdɔańnɛ kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo ai gurɔ baplaa.

17 Zĩkea Yɛsɛ bè a nɛ́ Daudanɛ: Ǹ ése kpatana kpɛ̃ɛ doo kɛ̀ kɔ̃n burɛdi mɛ̀n kuri kɛ̀nɔ sɛ́ ǹ gáo n vı̃̀inɔnɛ kpakpaa ń bùran. 18 Ǹ gàsi mɛ̀n kuri kɛ̀nɔ sɛ́ ǹ kpá ń gãli gbɛ̃nsia. Ǹ gá ǹ ń gwa, tó aɔ̃ɔ aafia, ǹ su sèedao kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu aafia. 19 Aɔ̃ɔ kú kɔ̃n Soluo kɔ̃n Isarailinɔ píngi Ela guzurɛn, aɔ̃ɔe zı̃̀ kaa kɔ̃n Filisitininɔ.

20 Dauda fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à a sãanɔ tò kɔ̃n sãdãri pãndeo. À a asoo sɛ̀, ben à dà zɛ́n lán Yɛsɛ ònɛ nà. Kɛ̀ à kà zı̃̀kpɛɛnɔ bùran, à mɔ̀ à lè aɔ̃ɔe gaa zı̃̀lan, aɔ̃ɔe wii gbãaa lɛɛ. 21 Isarailinɔ kɔ̃n Filisitininɔɔ e soru kɛɛ aɔ̃ aɛ dɔkɔ̃a. 22 Ben Dauda a asoo nà pɔ́dãkparinɛ a ɔzĩ, ben à bàa lɛ̀ à gàa zı̃̀lan. À a vı̃̀inɔ lè gwe, ben à ì kpàḿma. 23 Kɛ̀ èe yã oońyo, Filisitininɔ gɔ̃sagbãa Gɔlaya, Gata gbɛ̃ bɔ̀ Filisitini zı̃̀kpɛɛnɔ tɛ́, à ɛ̀ara à fɛ̀ɛ kɔ̃n a yã pìo. Dauda yã pì mà. 24 Kɛ̀ Isarailinɔ à è, swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu, aɔ̃ lɛ̀kɔ̃a ń píngi. 25 Aɔ̃ɔe ookɔ̃nɛ wèe bee: Ée gɔ̃gbɛ̃ pì e à bɔ̀roo? Tó à bɔ̀, è kùsɛ biiwamɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ à à dɛ̀, kína é adee gba auziki bíta, eé a nɛ́nɔgbɛ̃ kpáa dɔ nɔɔ ũ, bensɔ̃ à bɛdeenɔ é bɛ'ɔɔ kpá dɔro.

26 Ben Dauda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna a saɛnɔ là à bè: Bɔ́n weé kɛ gbɛ̃ kɛ̀ à Filisitini pì dɛ̀ à Isarailinɔ bɔ̀ wí guunɛ? Dén Filisitini gɛfɔɔdee pì ũ, gbasa àgɔ̃ Luda Wɛ̃̀ndide zı̃̀kpɛɛnɔ lɛ́ gwa yãzii? 27 Ben wà bènɛ lán gbɛ̃nɔɔ e oo nà: Lɛn weé kɛ gbɛ̃ kɛ̀ à à dènɛ lɛ. 28 Kɛ̀ à vı̃̀i gbɛ̃nside Ɛliabu mà Dauda e yã oo kɔ̃n gbɛ̃nɔ, à pɔ fɛ̃̀zi à bè: À kɛ̀ dia n mɔ kɛ̀? Dén n sã féte kɛ̀gweenɔ tònɛ gbáan? Má n wada kɔ̃n n nɔ̀sɛ zaaao dɔ̃. N mɔ zı̃̀ gwamɛ. 29 Dauda bè: Bɔ́n má kɛ̀? Yãn má gbèkaroo? 30 Ben à kpɛɛ lìnɛ à gàa à yã dɔ̃nkɔ̃ pì là gbɛ̃ pãndea. Lán gbɛ̃ káaku ònɛ nà, lɛn wà ònɛ lɛ dɔ. 31 Wà yã kɛ̀ Dauda ò pì tɔ̃kɛ̃̀ Solunɛ, ben à gbɛ̃ zı̃̀ wà à sìsi.

32 Kɛ̀ Dauda mɔ̀, à bè Solunɛ: Gbɛ̃ke tón tó swɛ̃̀ kɛ̃agu Filisitini pì yã musuro. Mamɔma n zɔ̀bleri, mɛ́ gá zı̃̀ káo. 33 Ben Solu bènɛ: Nɛ́ fɔ̃ ǹ gá zı̃̀ ká kɔ̃n Filisitini pìoro. Nɛ́ féten n ũ. Gɔ̃gbɛ̃ pì sɔ̃ nɛ́ zı̃̀karimɛ zaa a gɔ̃kparɛkɛgurɔ. 34 Ben Dauda bènɛ: Mamɔma n zɔ̀bleri, mámbe mɛɛ̀gɔ̃ ma de sãanɔ dãa. Tó músu ke kpera mɔ̀ à sãa kũ̀ kpàsan, 35 mɛɛ̀ à gbɛsɛ mà lɛ́ mà sãa pì bɔ à lɛ́zĩ. Tó à ɛ̀aramazi, ben mɛɛ̀ à kũ a lɛ́tãnkaa mà lɛ́ mà dɛ. 36 Mapi n zɔ̀bleri, ma músu dɛ̀, ma kpera dɛ̀. Filisitini gɛfɔɔdee pì é gɔ̃ lán ń bà, zaakɛ èe Luda Wɛ̃̀ndide zı̃̀kpɛɛnɔ lɛ́ gwaa yãzi. 37 Dauda ɛ̀ara à bè: Lán Dii ma bɔ músu kɔ̃n kperao lɛ́zĩ nà, lɛn eé ma bɔ Filisitini pì ɔzĩ lɛ. Ben Solu bènɛ: Ǹ gá! Dii gɔ̃ kúnyo.

38 Solu a zı̃̀ka'uta dànɛ à a mɔ̀gotɛ̃ fùra kùnɛ, ben à a mɔ̀ uta dànɛ. 39 Dauda Solu fɛ̃ɛdaa lògo zı̃̀ka'uta pìa. Kɛ̀ à yɔ̃̀ táa, ben à fùa, zaakɛ èe kɔ̃ dɔ̃oro. Ben à bè Solunɛ: Mɛ́ fɔ̃ mà gá kɔ̃n pɔ́ pìnɔro, zaakɛ mɛ́ɛ kɔ̃ dɔ̃oro. Ben à pɔ́ pìnɔ bɔ̀ɛ píngi à kàɛ. 40 À a gò sɛ̀, ben à gàa à gbɛ̀ pɔ́rɔpɔrɔ sɛ̀ɛ swawɛɛn mɛ̀n sɔɔro à kà a sãdãbɔkɔn. Ben èe sɔ̃ɔ Filisitini pìzi, à a gbɛ̀mba kũna.

41 Ben Filisitini pì e sɔ̃ɔ Daudazi, à sɛngbangosɛri tɛ́ à aɛ. 42 Kɛ̀ à Dauda gwà, à è nɛ́ féte tɛ̃a maaamɛ, ben à dɔkɛ̀o 43 à bènɛ: Gbɛ̃ɛn ma ũ, ben n gbasa nɛ́ɛ mɔɔmazi kɔ̃n gòoɔ́? Ben à à kà kɔ̃n a tãa tɔ́o. 44 Ben à ɛ̀ara à bè: Ǹ sɔ̃mazi ǹ gwa, bãanɔ é n ble, nɔ̀bɔ pãsĩnɔ é n só. 45 Dauda bènɛ: Fɛ̃ɛda kɔ̃n sári lɛ̀ɛtɛgɛɛo kɔ̃n sári sɔ̃ntɛon nɛ́ɛ mɔɔɔ mazi. Mapi sɔ̃, Dii Zı̃̀kpɛde Isarailinɔ Luda kɛ̀ n à lɛ́ gwà yãzi tɔ́n mɛ́ɛ mɔɔonzi. 46 Dii é n namɛ ma ɔzĩ gbȁa. Mɛ́ n dɛ mà n mì zɔ̃, mɛ́ Filisitini zı̃̀kpɛɛnɔ gɛ̀nɔ kpá bãanɔa kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩnɔ gbȁa aɔ̃ só, anduna é dɔ̃ kɛ̀ Ludaa kú kɔ̃n Isarailinɔ. 47 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kàkɔ̃a gura kɛ̀nɔ é dɔ̃ kɛ̀ Dii è zı̃̀ ble kɔ̃n fɛ̃ɛdaao ke

kɔ̃n sárioro. Dii bé à zĩ̀ vĩ, eé a nawe wa
ɔzĩ.
48 Gurɔɔ kɛ̀ Filisitini pì e sɔ̃ɔ Daudazi,
à mɔ́ dakɔ̃rɛo, ben Dauda bàa lɛ̀ èe gaazi
guu kɛ̀ weé zĩ̀ kán. 49 Ben à ɔ gɛ̃̀ a bɔ̀kɔn à
gbɛ̀ bɔ̀ à dà a gbɛ̀mban. Kɛ̀ à Filisitini pì
gbɑ̃̀o, ben à à pà a aɛa. Gbɛ̀ pì gɛ̃̀ à aɛwan,
ben à lɛ̀ɛ a puua. 50 Gbɛ̀mban Dauda zĩ̀
blèo Filisitini pìa. À à pào a nɛ̀, baa fɛ̃ɛ-
daa à kũnaro. 51 Ben à bàa lɛ̀ à gàa à
zɛ̀àla, à à fɛ̃ɛdaa wòto à kpɛ́n à à dɛ̀ à
à mì zɔ̃̀o. Kɛ̀ Filisitininɔɔ è ń gɔ̃sagbãaa
pì gà, ben aɔ̃ lɛ̀kɔ̃a. 52 Ben Isarailinɔ kɔ̃n
Yudanɔ pɛ̀ɛńzi kɔ̃n wiiio, aɔ̃ pɛ̀ḿma ai
Gata bĩilɛa kɔ̃n Ɛkɛrɔnu bĩilɛo. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
ń dɛdɛnɔ gɛ̀nɔ gɔ̃̀ kaɛna sɛna zaa Saraimu
zɛ́n ai Gata kɔ̃n Ɛkɛrɔnuo. 53 Kɛ̀ aɔ̃ sù kɔ̃n
pɛna Filisitininɔao, ben aɔ̃ ń bùra pɔ́nɔ
nàkɔ̃a wà gɛ̃̀tɛo. 54 Dauda Filisitini pì mì
sɛ̀ à gàao Yerusalɛmu, à à gɔ̃kɛbɔnɔ kàɛ
a kpɛ́n.
55 Gurɔɔ kɛ̀ Dauda e sɔ̃ɔ Filisitini pìzi,
Solu e à gwaa, ben à a zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi
Abana là à bɛ̀: Dé nɛ́n nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì ũu? À
wɛ̀àla à bɛ̀: Kí, kɔ̃n n kuunao, má dɔ̃ro.
56 Ben kína bɛ̀: Ǹ gbeka ǹ ma tó dé nɛ́n
gɔ̃kparɛ pì ũ. 57 Kɛ̀ Dauda sù kɔ̃n Filisitini
pì dɛnao, Abana à sɛ̀ à gàao Solu kiia, à
Filisitini pì mì kũna. 58 Ben Solu à là à
bɛ̀: Gɔ̃kparɛ, dé nɛ́n n ũu? À wɛ̀àla à bɛ̀:
N zɔ̀bleri Yɛsɛ, Bɛtɛlɛmu gbɛ̃ nɛ́n ma ũ.

Solu íbɛtɛkpana kɔ̃n Daudao

18 Kɛ̀ Dauda yã ò kɔ̃n Soluo à yɑ̃̀a,
ben Yonatã gbɛ̃nna kpào à yezi
lán a zĩnda wɛ̃̀ndi bà. 2 Zaa zĩ beeean
Solu à dìɛ a bɛ, èe we à tá a de bɛ dɔro.
3 Yonatã yã yìo kɛ̀ à yezi lán a zĩnda
wɛ̃̀ndi bà yãnzi. 4 Ben à a utadaa kɛ̀ à
dana bɔ̀ à à gbà kɔ̃n a zĩ̀ka'utao kɔ̃n a fɛ̃ɛ-
daao kɔ̃n a sáo kɔ̃n a asaao. 5 Guu kɛ̀ Solu
Dauda gbàrɛn zĩ̀ ká píngi, è saa kũmɛ,
ben à à dìɛ zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi ũ. À yã è kɛ
baade píngine nnamɛ kɔ̃n Solu ìbanɔ ń
píngi.
6 Kɛ̀ zĩ̀kpɛɛnɔɔ e suu Dauda Filisitini pì
dɛna gbɛra, nɔgbɛ̃nɔ bɔ̀ Isaraili wɛ́tɛnɔ
guu píngi, aɔ̃ gàa da ń kí Solulɛ, aɔ̃ɔe lɛ̀
sii aɔ̃ɔe ɔ̃ wãa, aɔ̃ɔe gɑ̃̀gã lɛɛ aɔ̃ɔe pɔnnaa
kɛɛ aɔ̃ɔe sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃ paa. 7 Aɔ̃ɔe lɛ̀ sii wèe
dɔɔkɔ̃nɛ, aɔ̃ɔe ɔ̃ wãa wèe bee:
Solu gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ lɛo ũgbangba.
8 Yã pì kɛ̀ Solunɛ zaa maamaa, ben à pɔ
fɛ̃̀ à bɛ̀: Wà gɔ̃ɔn bɔrɔ lɛo ũgbangba kpà
Daudaa, mapi sɔ̃ wàa sɔsɔɔro. Kpata bé
à gɔ̃̀ à sí sa. 9 Zaa zĩ beeean à wɛ́ɛ dɔ̀nɛ.
10 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben Ludaa tò Solu zĩn
pãsĩ pì dìa, èe yãbuu tãa a kpɛ́n, ben
Dauda a mɔrɔ sɛ̀, èe lɛɛ lán è lɛ́ nà.
Solu a sári kũna, 11 ben à à gbɑ̃̀o, èe
daa é Dauda páo lɛ à nakɔ̃a kɔ̃n gũ̀omɛ.
Ben Dauda a zĩnda gbɛ̃̀ɛnɛ ai gɛ̃̀n plaa.
12 Solu e vĩa kɛɛ Daudanɛ kɛ̀ Dii kúo
bensɔ̃ à kpɛɛ lìare yãnzi. 13 Ben à pɛ̀
Daudaa a kiia, à à dìɛ zĩ̀kpɛ gɔ̃ɔn wàa
sɔɔroonɔ gbɛ̃nsi ũ. Àmbe ègɔ̃ dɔńnɛ aɛ
zĩ̀lan. 14 Guu kɛ̀ à gàan píngi è saa kũmɛ,
kɛ̀ Dii kúo yãnzi. 15 Kɛ̀ Solu è ègɔ̃ saa kũu,
ben à vĩa kɛ̀nɛ dɛ káakula. 16 Isarailinɔ
kɔ̃n Yudanɔ sɔ̃ɔ ye Daudazi ń píngi, kɛ̀
ègɔ̃ dɔɔńnɛ aɛ zĩ̀lan yãnzi.
17 Ben Solu bɛ̀nɛ: Mɛ́ ma nɛ́nɔgbɛ̃
káaku Mɛraba kpámma nɔɔ ũ. Ǹ wɔ́rɔngɔ
kɛ ǹ Dii zĩ̀ kámɛ. Zaakɛ Solu laasuu lɛ̀ à
bɛ̀: Mɛ́ ɔ naaro, Filisitininɔ bé wé à dɛ.
18 Ben Dauda bɛ̀nɛ: Dɛ́n ma ũu? Dɛ́n ma
bɛdeenɔ kɔ̃n ma de boriinɔ ũ kɛ̀ mɛ́ gbasa
mà gɔ̃ n anzure ũu? 19 Kɛ̀ Mɛraba kà wà
à kpá Daudaa, ben Solu à kpà Mɛɔla gbɛ̃
Adariɛlia.
20 Solu nɛ́nɔgbɛ̃ Mikala ye Daudazi. Kɛ̀
wà yã pì ò Solunɛ, à kɛ̀nɛ nna 21 à bɛ̀:
Mɛ́ à kpáamɛ, eé gɔ̃nɛ takutɛɛ ũ, Filisi-
tininɔ é à dɛ. Ben à bɛ̀ Daudanɛ: Nɛ́ ma
nɛ́ pãnde e ǹ sɛ́ sa. 22 Ben à bɛ̀ a ìbanɔnɛ:
À yã o Daudanɛ asii guu, à onɛ à yã
kàmɛ, bensɔ̃ ma ìbanɔɔ yezi ń píngi. À
ma nɛ́nɔgbɛ̃ sɛ́. 23 À ìbanɔ yã pì dà Dau-
danɛ a swãla, ben à bɛ̀ńnɛ: Gɔ̃na kína nɛ́
zã ũu nɛ́ yã aagan yɔ́? Takaasideen ma ũ,

dé bé à ma dɔ̃ɔ? 24 Kɛ̀ Solu ìbanɔ sù, aɔ̃
Dauda yã pì tɔ̃kɛ̃̀nɛ. 25 Ben Solu bè: À onɛ
má ye anzure pɔ́keziro, sé à gɛ̃ɛ bomɛ ma
ibɛɛ Filisitininɔa, à sumɛ kɔ̃n ń gɛfɔɔnɔ
mèn basɔɔro. Èe kpákpaa Filisitininɔ é à
dɛmɛ.

26 Kɛ̀ ìba pìnɔ yã pì tɔ̃kɛ̃̀ Daudanɛ, gɔ̃na
kína nɛ́ zã ũu kènɛ nna sa. Ai nɔɔ pì
sɛ́gurɔɔ gɔ̃ gá ká, 27 Dauda kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ
fɛ̀ɛ wà gàa wà Filisitininɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn wàa
do, ben à sù kɔ̃n ń gɛfɔɔnɔo à kpà kínaa
píngi, lɛ à e à gɔ̃ à nɛ́ zã ũ yãnzi. Ben
Solu a nɛ́ Mikala kpàa nɔɔ ũ. 28 Kɛ̀ Solu è
lɛ, à dɔ̃̀ kɛ̀ Dii kú kɔ̃n Daudao bensɔ̃ a nɛ́
Mikala yezi, 29 ben à vĩakɛnanɛ kàara, à
gɔ̃̀ à ibɛɛ ũ ai à gàa gào. 30 Gurɔɔ kɛ̀ Filisi-
tininɔ kínanɔɔ e bɔɛɛ wà gá zĩ̀ ká, Dauda
è saa kũ dɛ Solu ìba kpaaanɔla, ben à tɔ́
bɔ̀ maamaa.

Solu wɛtɛna à Dauda dɛ

19 Solu ò a nɛ́ Yonatãnɛ kɔ̃n a
ìbanɔ ń píngi aɔ̃ Dauda dɛ. Mɔde
Yonatã yezi à ɔ gɛ̃̀, 2 ben à à gbà làakari
à bè: Ma dee e wɛtɛɛ à n dɛ. Ǹgɔ̃ n zĩnda
kũna dɔ̃ zia kɔngɔ. Ǹ utɛkii wɛtɛ ǹgɔ̃ kú
gwe. 3 Mɛ́ bɔ wɛ́tɛ kpɛɛ kɔ̃n ma deo, wé
zɛ guu kɛ̀ n utɛn. Mɛ́ n yã onɛ. Lán à òmɛ
nà, mɛ́ onnɛ.

4 Ben Yonatã gàa à Dauda maa bò a
denɛ à bè: Baa, ǹton yã zaaa kɛ n zɔ̀bleri
Daudanɛro, zaakɛ èe zaa ke kɛnnɛro. À
yãkɛnanɔɔ àre vĩnnɛ maamaa. 5 Kɛ̀ à Fil-
isitini pì dɛ̀, à gì a wɛ̃̀ndizimɛ, ben Dii tò
wa zĩ̀ bíta blè wa píngi. Ń è, ben n pɔɔ
kɛ̀ nna. Bɔ́yãnzi ń yezi ǹ yã zaaa kɛ taari-
saidee pìnɛzi ǹ à dɛ pãa? 6 Solu à yã mà,
ben à lù sɛ̀ à bè: Kɔ̃n Diio weé à dɛro. 7 À
gbɛra Yonatã Dauda sìsi, à yã pì tɔ̃kɛ̃̀nɛ
píngi, ben à gàa kɔ̃n Daudao Solu kiia,
ben èe zĩi kɛɛnɛ lán a zii bà.

8 Zĩ̀ ɛ̀ara à fɛ̀ɛ, ben Dauda gàa zĩ̀ ká
kɔ̃n Filisitininɔ. À sìńgu à zĩ̀ blèḿma
búgubugu, ben aɔ̃ bàa lɛ̀nɛ.

9 Dii tò Solu zĩn pãsĩ pì ɛ̀ara à dìa gurɔɔ
kɛ̀ à vɛ̃ɛna a kpɛ́n. À a sári kũna, ben
Dauda e a mɔrɔ lɛɛnɛ. 10 Solu wɛ̀tɛ à
Dauda páo lɛ à à nakɔ̃a kɔ̃n gũ̀o. Kɛ̀ à
gbɛ̃̀ɛnɛ, ben sári pì gàa à gũ̀ pà. Gwãavĩ
beeean Dauda bàa lɛ̀ à tà.

11 Ben Solu gbɛ̃nɔ zĩ̀ Dauda bɛ, lɛ
aɔ̃ à dãdã aɔ̃ à dɛ kɔngɔ, ben à naɔ̃
Mikala à gbà làakari à bè: Tó nɛ́ɛ bàa sí
gwãavĩaro, weé n dɛ zia. 12 Ben Dauda bɔ̀
windo guu, Mikala à gbàrɛ kɔ̃n bào tɔɔtɛ,
ben à bàa lɛ̀ à gɛ̃̀ zɛ́la. 13 Ben Mikala tãa
sɛ̀ à dàɛ gádoa, à blè báa sɛ̀ à kù tãa pì
mìla, ben à bisa kùàla. 14 Kɛ̀ Solu gbɛ̃nɔ
zĩ̀ Dauda kũ, Mikala bè à gbãaro. 15 Ben
Solu ɛ̀ara à gbɛ̃nɔ zĩ̀ Dauda gwa à bèńnɛ:
À à sɛ́ kɔ̃n a gádoo lɛdo, à suomɛ lɛ mà à
dɛ. 16 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n, tãa pìn aɔ̃ɔ è gádoa,
blè báa kú à mìla. 17 Ben Solu Mikala là à
bè: Bɔ́yãnzi n bɔ ma kpɛɛ n ma ibɛɛ gbàrɛ
à pìtimaguzi? Mikala wèàla à bè: À bèmɛ
mà tó à gɛ̃ zɛ́la. Tó ma gi sɔ̃, é ma dɛ.

18 Kɛ̀ Dauda bàa lɛ̀ à gɛ̃̀ zɛ́la, à gàa
Samuɛli gwa zaa Rama. À yã kɛ̀ Solu
kènɛ tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi, ben aɔ̃ gàa wà vɛ̃̀ɛ
Nayo lɛdo. 19 Kɛ̀ wà ò Solunɛ Dauda kú
Nayo zaa Rama, 20 ben Solu gbɛ̃nɔ zĩ̀ à
kũ. Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, aɔ̃ɔ lè annabi gãli e
dɛdɛɛ, Samuɛli kú ń tɛ́ ń dɔn'aɛdee ũ. Ben
Luda Nini sù zĩ̀ri pìnɔa, aɔ̃ɔe dɛdɛɛ se.
21 Kɛ̀ wà ò Solunɛ, ben à gbɛ̃ pãndenɔ zĩ̀,
ben aɔ̃ɔ dɛ̀dɛ lɛ dɔ. Solu ɛ̀ara à gbɛ̃nɔ zĩ̀ à
gɛ̃̀n aagɔ̃deeo, ben aɔ̃ɔ dɛ̀dɛ se dɔ. 22 Ben
Solu pì fɛ̀ɛ èe gaa Rama a zĩnda sa. Kɛ̀ à
kà lɔ̀gɔ bíta kɛ̀ kú Sɛku saɛ, à gbɛ̃nɔ gbèka
à bè: Samuɛli kɔ̃n Daudao kú mámɛ? Ben
wà bènɛ: Aɔ̃ɔ kú Nayo zaa Rama. 23 Kɛ̀
èe gaa gwe, ben Luda Nini sù baa àpia
se, èe dɛdɛɛ èe gaa ai à gàa à kào Nayo
zaa Rama. 24 À a pɔ́kãsãanɔ pìtiawa, à
dɛ̀dɛ Samuɛli aɛzĩ. Zĩ beeea fãantɛ̃ kɔ̃n
gwãavĩo píngi ègɔ̃ daɛna bũumɛ. À yã
bé à tò wè be: Solu kú annabinɔ tɛ́mɛ se
dɔɔ?

Dauda kɔ̃n Yonatão

20 Dauda bɔ̀ Nayo zaa Rama, à bàa
lɛ̀ à gàa à Yonatã lè, ben à à là à

bè: Bɔ́n má kɛ̀? Dà kpareen má kɛ̀? Yã
zaa kpareen má kɛ̀ n denɛ kɛ̀ èe wɛtɛɛ à
ma dɛɛ? 2 À wèàla à bè: Gyam! Nɛ́ garo.
Ǹ gwa, ma de è yãke kɛ à gí damɛ ma
swãlaziro, yã bíta ke à néngon yoo. Ma
de égɔ̃ yã beee taka kɛɛ à gí omɛziɔ́?
Mɛ́ɛ síro! 3 Ben Dauda bè dɔ: N dee dɔ̃
sãnsãn kɛ̀ ma n pɔnnaa è. Beee yãnzin
èe tó n yã pì màro, lɛ n pɔɔ tón yakaro
yãnzi. Kɔ̃n Dii kuunao kɔ̃n n kuunao má
kú gaa lɛ́zĩmɛ. 4 Ben Yonatã bènɛ: Pɔ́ kɛ̀ ń
yezi píngi mɛ́ kɛnnɛ. 5 Ben Dauda bènɛ:
Ǹ gwa, mɔ dufu zĩbaamɛ zia. À kũ̀ mà
vɛ̃ɛ mà pɔ́ ble kɔ̃n kínaomɛ. Ǹ tó mà
gá mà utɛ sɛ̃̀tɛ ai ziando uusiɛ. 6 Tó n
de ma gbeka, ǹ benɛ ma zɛ́ gbèkamma
mà gá ma bɛ wɛ́tɛ Bɛtɛlɛmu kpakpaa, kɛ̀
ma bɛdeenɔ píngi e saa kɛ̀ wè o wɛ̃̀ kɔ̃n
wɛ̃̀o oo gwe yãnzi. 7 Tó à bè à maa, mɛ́gɔ̃
aafia, mɔde tó à pɔ fɛ̃̀ maamaa, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀
yã zaaan à zɛ̀o à kɛmɛ gwe. 8 Ǹ gbɛ̃kɛɛ kɛ
mamɔma n zɔ̀blerinɛ, zaakɛ n yã yìmao
kɔ̃n Dii dɔ̃naomɛ. Tó má taari vĩ, ǹ ma
dɛ n zĩnda. Ǹton ma kpá n dearo. 9 Ben
Yonatã bè: Gyam! Tó má dɔ̃ kɛ̀ ma de
zɛ̀o à zaaa kɛnnɛ, lɛ mɛ́ onnɛroo? 10 Ben
Dauda à là à bè: Tó n de gà à yã pãsĩ
ònnɛ, dé bé eé omɛɛ? 11 Ben Yonatã bènɛ:
Ǹ mɔ́ wà gá sɛ̃̀tɛ. Ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wà gàa sɛ̃̀tɛ
ń plaa.

12 Ben Yonatã bè: Má sì kɔ̃n Dii Isarail-
inɔ Ludao, ai ziando mɔndaa'i mɛ́ ma
de yɔ̃ mà gwa. Tó n yã kànɛ, mɛ́ lɛ́k-
pãsã kɛnnɛ. 13 Tó ma dee yezi à à zaaa
kɛnnɛmɛ sɔ̃, ben mɛ́ɛ lɛ́kpãsã kɛnnɛ ma
n gbarɛ n ta aafiaro, Dii yã kɛmɛ pãsĩ-
pãsĩ. Dii gɔ̃ kúnyo lán à kú kɔ̃n ma deo
yã nà. 14 Lán má kpɛ́ kú wɛ̃̀ndio nà ǹ
gbɛ̃kɛɛ kɛmɛ lán Dii è kɛńnɛ nà, kɛ̀ wà-
ton ma dɛro yãnzi. 15 N gbɛ̃kɛɛ tón yãa
kɔ̃n ma bɛdeenɔ zikiro, baa tó Dii tò n
ibɛɛnɔ yã̀a anduna guu. 16 Lɛn Yonatã yã
yì kɔ̃n Daudao lɛ, ben à bè: Dii gɛ̃ɛ bonnɛ
n ibɛɛnɔa. 17 Ben Yonatã tò Dauda ɛ̀ara à
lù sɛ̀are dɔ a yenzi yãnzi, zaakɛ à yezi lán
a zĩnda wɛ̃̀ndi bàmɛ.

18 Ben Yonatã bènɛ: Mɔ dufu zĩbaa kuu
zia. Tó wèe gbɛ̃ke e n vɛ̃ɛkiinlo, weé n
gbeka. 19 Ziando ǹ gá ǹ utɛ guu kɛ̀ n utɛn
yãa pì naanagurɔ, négɔ̃ kú gbɛ̀ kɛ̀ dɛ tɔɔtɛ
lɛ́ sèeda ũu saɛ gwe. 20 Mɛ́ kà zu gbɛ̀ pì
saɛ wɛ́n aagɔ̃ lándɔ̃ mɛ́ɛ pɔ́ gbãa bà, 21 mɛ́
négɔ̃gbɛ̃ ke zĩ à gá kà pìnɔ wɛtɛ. Tó ma
bènɛ, kànɔɔ kú à kpɛɛ, à sɛ́ɛ à mɔ́ɔ, ǹ mɔ́,
má sì kɔ̃n Diio négɔ̃ aafiamɛ, kari kuuro.
22 Tó ma bènɛ kànɔɔ kú à aɛ sɔ̃, ǹ gá, za-
akɛ Dii bé à n gbarɛ. 23 Yã kɛ̀ wá yì kɔ̃o
sɔ̃, Dii bé eégɔ̃ dɛ yã pì sèedadee ũ gurɔ
píngi.

24 Ben Dauda gàa à ùtɛ sɛ̃̀n. Kɛ̀ mɔ
dufu bɔ̀, kína vɛ̃̀ɛ lɛ à pɔ́ ble. 25 À vɛ̃̀ɛ a
vɛ̃ɛkiia gũ̀ saɛ. Yonatã vɛ̃̀ɛ à aɛ, Abana kú
à saɛ. Dauda vɛ̃ɛkii sɔ̃, gbɛ̃̀kee kú gwero.
26 Solu e yãke o zĩ beeearo, zaakɛ èe daa
yãke bé à à lè, à kú gbãsĩomɛ, beee bé à
kpànɛ. 27 Kɛ̀ guu dɔ̀ mɔ gurɔ plaadee zĩ,
Dauda vɛ̃ɛkii gɔ̃ da kori, ben Solu a nɛ́ là
à bè: Bɔ́yãnzi Yɛsɛ nɛ́ e mɔ́ pɔ́ ble gĩa kɔ̃n
gbã̀aoroo? 28 Ben à bènɛ: À zɛ́ gbèkama,
à bè é gá Bɛtɛlɛmu. 29 À bè mà tó à gá,
zaakɛ a bɛdeenɔɔ e saa oo wɛ́tɛ pì guumɛ,
ben a vĩ̀i bèare à mɔ́. À bè tó à kèmɛ, mà
a gbarɛ à gá a vĩ̀inɔ gwa. Beee yãnzin
èe mɔ́ pɔ́ blenyorozi. 30 Ben Solu pɔ fɛ̃̀
Yonatãzi à bè: Nɛ́ faasai swãgbãade! Má
dɔ̃ kɛ̀ n zɛ Yɛsɛ nɛ́ kpɛɛmɛ. N wí dà n zĩn-
daa kɔ̃n n dao. 31 Tó Yɛsɛ nɛ́ pì gɔ̃ kú kũ
wɛ̃̀ndio, nɛ́ e ǹ kpata blero. Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ
aɔ̃ à kũ wà suomɛ tia. Séto à ga. 32 Ben
Yonatã à là à bè: Bɔ́yãnzin eé gazi? Bɔ́n
à kɛ̀? 33 Ben Solu Yonatã gbã̀ kɔ̃n sário lɛ
à e à à dɛ, ben Yonatã dɔ̃̀ sa kɛ̀ a de zɛ̀
kɔ̃n Dauda dɛnaomɛ.

34 Yonatã fɛ̀ɛ à gò pɔ́bleela kɔ̃n pɔfɛ̃o,
èe gà à pɔ́ blè mɔ gurɔ plaadee pì zĩ dɔro,
zaakɛ à nɔ̀sɛ yàka Dauda yã musu, kɛ̀ à
de à dìɛ gbɛ̃ futaa ũ yãnzi.

35 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yonatã bɔ̀ à gàa Dauda le
guu pìn. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kee tɛ́zi. 36 Ben à bè nɛ́
pìnɛ. Ǹ bàa lɛ́ ǹ gá kãa. Tó ma kà zù, nɛ́
wɛtɛ. Kɛ̀ nɛ́ pì bàa lɛ̀ èe gaa, ben Yonatã
kà zù à mìla. 37 Kɛ̀ nɛ́ pì kà guu kɛ̀ Yonatã

kà pɛ̀ɛn, ben à lɛ́ zù nɛ́ pìzi à bè: Kà pìnɔɔ
kú n aɛ kãa. 38 Ben Yonatã ɛ̀ara à lɛ́ zùzi
dɔ à bè: Ǹ gá kpakpaa, ǹton zɛro. Ben nɛ́
pì kà pìnɔ sɛ̀ɛ à sùo a diinɛ. 39 Nɛ́ pì e yã
pì dɔ̃ro, séde Yonatã kɔ̃n Daudao. 40 Ben
Yonatã a gɔ̃kɛbɔnɔ kpà nɛ́ pìa à bè: Ǹ sí
ǹ táo bɛ.
41 Kè nɛ́ pì tà, Dauda fɛ̀ɛ gbè kpɛɛ à mɔ̀
à kùɛ Yonatãnɛ gɛ̃̀n aagɔ̃ à dàɛ a puua.
Ben aɔ̃ lɛ́ pɛ̀kɔ̃a aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀ ń plaa ń píngi,
Dauda pɔ́ bé à bíta. 42 Ben Yonatã bènɛ:
Ǹ tá aafia, zaakɛ wa lù sɛ̀ kɔ̃n Dii tɔ́o wa
bè, Diin wa sèedadee ũ ma boriinɔ kɔ̃n
n boriinɔ dagura ai gurɔ píngi. Dauda bɔ̀
gwe, ben Yonatã ɛ̀ara à tà a bɛ.

Dauda kuuna Nɔbu

21 Kɛ̀ Dauda e gaa sa'oriki Aimɛlɛki
kiia zaa Nɔbu, Aimɛlɛki pì bɔ̀ à
gàa à daàlɛ. Vĩa à kũ̀, ben à à là à bè:
Bɔ́ bé à tò ń tɛ́ ndo, gbɛ̃kee kúnyoroee?
2 Dauda wèàla à bè: Kí bé à zĩi dàmɛ, à
bè màton tó gbɛ̃ke yã kɛ̀ á dìɛmɛ à ma zĩ
mà kɛɛ dɔ̃ro. Ben wa guu zɔ̃̀kɔ̃nɛ kɔ̃n ma
ìbanɔ aɔ̃ dɔmɛ aɛ. 3 Pɔ́ble kpareen ń vĩ
kɛ̀ tiaa? Ǹ ma gba burɛdi mɛ̀n sɔɔro kesɔ̃
pɔ́ kɛ̀ ń vĩ píngi dé. 4 Ben sa'oriki pì bè:
Burɛdi pã kuuro, séde kɛ̀ wà kàɛ Ludanɛ
baasiro. Tó n gbɛ̃nɔɔ e kakɔ̃a kɔ̃n nɔg-
bɛ̃oro, mɛ́ kpámma. 5 Ben Dauda bènɛ:
À dɛ lɛ kɔ̀, wá wa zĩnda kũna nɔgbɛ̃nɔ
yã musu, lán weè kɛ nà wà gbasa wà
da zɛ́n wà gá zĩ̀ ká. Ma gbɛ̃nɔ mɛ̀nɔɔ
gbãsĩro. Baa gurɔɔ kɛ̀ wée pɔyezi táa
oo, aɔ̃ègɔ̃ gbãsĩro, atɛ̃nsa tá kɛ̀ wée oo
gbã̀aro. 6 Ben sa'oriki pì Luda burɛdi sɛ̀
à kpàa, zaakɛ burɛdi kee kú gwero, sé kɛ̀
wà kàɛ Ludanɛ. Wè burɛdi pì sɛ́ Dii aɛmɛ,
ben wè à lende kpá kɔ̃n burɛdi dufuo.
7 Solu ìbanɔ dokee kú gwe gurɔɔ pìa,
à tɔ́n Doɛgi. Ɛdɔmu boriimɛ, àmbe Solu
sãdãriki ũ. 8 Ben Dauda Aimɛlɛki là à bè:
Ń sári ke fɛ̃ɛdaa vĩ kɛ̀ɔ́? Mɛ́ɛ e ma a fɛ̃ɛda
ke gɔ̃kɛbɔ ke sɛ̀ro, zaakɛ kí zĩ kùrukuru
dàmɛmɛ. 9 Sa'oriki pì wèàla à bè: Gɔlaya,
Filisitini kɛ̀ ń dɛ̀ Ela guzurɛn fɛ̃ɛdaa kú
kɛ̀. À kú dansiki kpɛɛ, bisa fĩfĩa. Tó ń
yezi, ǹ sɛ́, zaakɛ à pãndee kú kɛ̀ dɔro,
séde beee pì. Ben Dauda bè: Ǹ kpáma, à
sáa kuuro.

Dauda ĩadeyãnɔ kɛkɛna

10 Dauda bàa lɛ̀ Solunɛ zĩ beeea, à tà
Gata kí Akisi kiia. 11 Ben Akisi ìbanɔ
bènɛ: Isarailinɔ bùsu kí Daudan yɛ̀roo?
Àpin wè ɔ̃ wã wà lɛ̀ sí à yã musuroo? Wè
be:
Solu gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ lɛo ũgbangba.
12 Yã pì Dauda kũ̀ gbãa, èe vĩa kɛɛ Ak-
isinɛ maamaa. 13 Ben à a zĩnda lìɛ, èe
ĩadeyãnɔ kɛkɛɛ ń aɛzĩ. À ɔgbɛ gàɛgaɛ bĩi
zɛ́ gbànɔa, à tò lóu e plaa a lɛ́tãnkaa.
14 Ben Akisi bè a ìbanɔnɛ: À gwa! Gbɛ̃ pì
nɛ́ ĩadeemɛ. Bɔ́yãnzin a à sɛ̀ a mɔɔ ma ki-
iazi? 15 Ĩadeenɔ kɛ̀sãmamɛɛ, ben a gbɛ̃ pì
sɛ̀ a mɔɔ ma kiia lɛ à ĩadeyãnɔ kɛkɛmɛɔ́?
Eé e à gɛ̃ ma uaro.

Solu Nɔbu sa'orinɔ dɛdɛna

22 Dauda bɔ̀ gwe à bàa lɛ̀, à gàa à
gɛ̃̀ Adulamu gbɛ̀wɛɛn. Kɛ̀ à vĩ̀inɔ
kɔ̃n à de bɛdeenɔ à baaru mà, aɔ̃ gàa wà
à lè gwe. 2 Yã'ɔ̃ammadeenɔ kɔ̃n fĩadeenɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ yã è kɛńnɛroonɔ kàkɔ̃azi ń
píngi, ben à gɔ̃̀ ń gbɛ̃nsi ũ. Aɔ̃ kà gɔ̃ɔn
wàa plaa taka bà. 3 Bɔna zaa gwe Dauda
gàa Mizipa, Mɔabunɔ bùsun, à bè Mɔabu
kínanɛ: Ǹ ma de kɔ̃n ma dao gba zɛ́ aɔ̃gɔ̃
kúnyo ai mà dɔ̃ lán Luda é kɛmɛ nà. 4 Ben
à ń tó kɔ̃n Mɔabu kínao gwe. Aɔ̃ɔ kúo
gurɔɔ kɛ̀ Dauda kú sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu. 5 Beee
gbɛra annabi Gada mɔ̀ à yã ò Daudanɛ
à bè: Ǹtongɔ̃ kú sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu dɔro. Ǹ ɛara
ǹ tá Yudanɔ bùsun. Ben à fɛ̀ɛ à gàa Ɛrɛti
líkpɛn.
6 Zĩkea Solu vɛ̃ɛna sãma lí gbáru Gibɛa
sĩ̀sĩa. À a sári kũna, à ìbanɔ lìgazi ń
píngi. Ben à mà wà Dauda kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kúonɔ kúkii dɔ̃̀. 7 Ben à bè a ìba pìnɔnɛ: a
Bɛyãmi boriinɔ, à ma yã ma a píngi. Yɛsɛ
nɛ́ é buraanɔ kɔ̃n geepi búnɔ kpáawaɔ́?

Eé a diɛ zĩ̀kari gɔ̃ɔn wàa sɔsɔɔro ke gɔ̃ɔn
basɔsɔɔroonɔ gbɛ̃nsinɔ ũɔ́? 8 A píngi a lɛ́
kpàkɔ̃sɔ̃mazimɛ. Kɛ̀ ma nɛ́ yã yì kɔ̃n Yɛsɛ
nɛ́o, a gbɛ̃kee e omɛro. A gbɛ̃kee e ma
wɛ̃nda gwaro. Èe damɛ ma swãla kɛ̀ ma
nɛ́ ma ìba pì nɔ̀sɛ fɛ̀ɛ àgɔ̃ ma wɛtɛɛ à
ma dɛ, lán èe kɛɛ nà tiaro. 9 Ɛdɔmu bori
Doɛgi kú kɔ̃n Solu ìbanɔ gwe, ben à bè:
Ma Yɛsɛ nɛ́ è, à mɔ̀ Aitubu nɛ́ Aimɛlɛki
kiia zaa Nɔbu. 10 À yã gbèkanɛ Diia, ben
à kũsãɛ kpàa kɔ̃n Filisitini bori Gɔlaya
fɛ̃ɛdaao.

11 Ben kína gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ sa'oriki
Aimɛlɛki sísi kɔ̃n a de bɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ
sa'orinɔ ũ zaa Nɔbunɔ ń píngi. Ben aɔ̃
mɔ̀ kína kiia ń píngi. 12 Ben Solu bènɛ:
Ǹ swã kpá ǹ ma, Aitubu nɛ́. À wèàla à
bè: Ma swã dɔ, Baa. 13 Ben Solu à là à
bè: Bɔ́yãnzin mmɔn kɔ̃n Yɛsɛ nɛ́o a lɛ́
kpàkɔ̃sɔ̃mazizi? Bɔ́yãnzin n pɔ́blee kpàa
kɔ̃n fɛ̃ɛdaaozi? N yã gbèkanɛ Ludaa,
lɛ à fɛɛmazi àgɔ̃ ma wɛtɛɛ à ma dɛ,
lán èe kɛɛ nà tia. 14 Aimɛlɛki wèàla à
bè: N ìbanɔ tɛ́ píngi, dé bé à náanɛ vĩ
à kà Dauda ũu? N nɛ́ zãmɛ, n zĩnda
dogarinɔ kínamɛ, bensɔ̃ à tɔ́ bɔ̀ n bɛ.
15 Mɛ́ɛ gbekanɛ Ludaa zikiroo? Kai! Baa,
ǹton yã di mamɔma n zɔ̀bleriaro ke
ma de bɛdeenɔ, zaakɛ má yãke dɔ̃ yã
pì musuro pátipati. 16 Ben kí bènɛ: Nɛ́
gamɛ, mpi kɔ̃n n de bɛdeenɔ ń píngi.
17 Ben à ò dogari kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ à
bè: À fɛɛ à Dii gbȁgbãrinɔ dɛdɛ, zaakɛ ń
ɔɔ kú Dauda yãmmɛ. Aɔ̃ɔ à bàalɛna yã
dɔ̃, ben aɔ̃ɔe omɛro. Mɔde à ìba pìnɔɔ
e wezi wà ɔ sɛ̀ wà Dii gbȁgbãri pìnɔ
dɛ̀dɛro. 18 Ben kí bè Doɛginɛ: Ǹ fɛɛ ǹ
sa'ori pìnɔ dɛdɛ. Ben à fɛ̀ɛ à ń dɛdɛ gɔ̃ɔ.
À sa'o'utadari pìnɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn basiigɔ̃
asɔɔromɛ. 19 Ben Solu ɛ̀ara à sa'ori pìnɔ
wɛ́tɛ Nɔbudeenɔ dɛ̀dɛ dɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́ gbãaanɔ kɔ̃n nɛ́kpãntɛ̃nɔ
kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zaakinɔ kɔ̃n sãanɔ. Wà ń
dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao ń píngi.

20 Ben Aimɛlɛki nɛ́ ke pìtińgu, à tɔ́n
Abiata. À bàa lɛ̀ à gàa à nà Daudaa. 21 À
bè Daudanɛ, Solu Dii gbȁgbãrinɔ dɛ̀dɛ ń
píngi. 22 Ben Dauda bènɛ: Kɛ̀ ma Ɛdɔmu
bori Doɛgi è gwe zĩ beeea, má dɔ̃ sãn-
sãn kɛ̀ eé o Solunɛ. Ma yãnzin wà n de
bɛdeenɔ dɛ̀dɛzi ń píngi. 23 Ǹgɔ̃ kúmao.
Ǹton tó vĩa n kũro. Gbɛ̃ kɛ̀ èe n wɛtɛɛ
à n dɛɛ e ma wɛtɛɛ à ma dɛmɛ se. Yãke é
n le ma kiiaro.

Dauda Kɛiladeenɔ mìsina

23 Wà ò Daudanɛ wà bè: Ǹ gwa, Fil-
isitininɔɔ e zĩ̀ kaa kɔ̃n Kɛiladeenɔ,
aɔ̃ɔe ń pɔ́wɛɛnɔ naakɔ̃a. 2 Ben Dauda
gbèka Diia à bè: Mà gá mà lɛ́ɛ Filisitini
pìnɔan yɔ́? Ben Dii bènɛ: Ǹ gá ǹ lɛ́ɛḿma
ǹ Kɛiladeenɔ mì sí. 3 Ben Dauda gbɛ̃nɔ
bènɛ: Lán vĩa e wa kũu Yudanɔ bùsu kɛ̀n
nà, wé fɔ̃ wà gá wà zĩ̀ ká kɔ̃n Filisitin-
inɔ Kɛilaɔ́? 4 Dauda ɛ̀ara à gbèka Diia dɔ,
ben Dii bènɛ: Ǹ fɛɛ ǹ gá Kɛila, zaakɛ mɛ́
Filisitininɔ nannɛ n ɔzĩ. 5 Ben Dauda gàa
Kɛila kɔ̃n a gbɛ̃nɔ, à zĩ̀ kà kɔ̃n Filisitin-
inɔ, ben à ń pɔ́kãdeenɔ sìḿma. À Filisi-
tininɔ dɛ̀dɛ paripari, ben à Kɛiladeenɔ mì
sì. 6 Kɛ̀ Aimɛlɛki nɛ́ Abiata bàa lɛ̀ èe gaa
Dauda kiia yã, à a sa'o'uta kũna, ben à
gàao Kɛila.

Solu pɛɛna Daudazi

7 Kɛ̀ Solu mà Dauda gàa Kɛila, à bè:
Luda gìzimɛ, ben à à nàmɛ ma ɔzĩ, zaakɛ
à a zĩnda tàta wɛ́tɛ bĩidee guumɛ. 8 Solu
a zĩ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi, lɛ aɔ̃ gá Dauda
kagura kɛ kɔ̃n à gbɛ̃nɔ zaa Kɛila. 9 Kɛ̀
Dauda mà Solu e à zaaa kpaakɔ̃sɔ̃azi, ben
à bè sa'ori Abiatanɛ à mɔ́ kɔ̃n sa'o'utao.
10 Ben Dauda bè: Dii Isarailinɔ Luda,
mapi n zɔ̀bleri má mà Solu e zɛ́ wɛtɛɛ
à mɔ́ Kɛila à wɛ́tɛ kɛ̀ kaatɛ ma yãnzi.
11 Kɛiladeenɔ é ma kpáan yɔ́? Solu é mɔ́
kɛ̀ lán má mà nàn yɔ́? Dii Isarailinɔ Luda,
ǹ o mamɔma n zɔ̀blerinɛ. Ben Dii bènɛ:
Eé mɔ́. 12 Ben Dauda à là dɔ: Kɛiladeenɔ
é ma kpáa kɔ̃n ma gbɛ̃nɔn yɔ́? Ben Dii bè:
Aɔ̃é a kpáamɛ. 13 Ben Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ
fɛ̀ɛ, aɔ̃ kà gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ taka bà. Kɛ̀ aɔ̃

bɔ̀ Kɛila, ben aɔ̃ɔe sɔ̃ki kpákpaa. Kɛ̀ Solu
mà Dauda bɔ̀ Kɛila, èe gà à gàa gwe dɔro.
14 Dauda kú zɛki gbãaan gbáan Zifi
bùsu sĩ̀sĩdeen. Lán guu e dɔɔ nà Solu ègɔ̃
à wɛtɛɛ à dɛ, mɔde Ludaa e Dauda nanɛ
à ɔzĩro. 15 Gurɔɔ kɛ̀ Dauda kú Zifi bùsu
líkpɛn, à mà Solu kɔ̃n à gbɛ̃nɔɔ e mɔɔ
a dɛ. 16 Ben Solu nɛ́ Yonatã fɛ̀ɛ à gàa à
Dauda lè zaa líkpɛ pìn, à à gbà swɛ̃̀ kɔ̃n
Luda tɔ́o. 17 À bènɛ: Ǹton tó vĩa n kũro,
zaakɛ ma de é e à ɔ nammaro. Ḿbe nɛ́
kí ble Isarailinɔnɛ, mapi sɔ̃ mɛ́gɔ̃ dɛ n
plaadee ũ. Ma de pì beee dɔ̃ se. 18 Ben aɔ̃
yã yì kɔ̃o ń plaa Dii aɛ. Dauda gɔ̃̀ líkpɛn
gwe, ben Yonatã tà bɛ.
19 Beee gbɛra Zifideenɔ gàa wà Solu lè
Gibɛa aɔ̃ bè: Dauda utɛna wa bùsun sɛ̃̀tɛ
pɔ̀rɔtu. À kú líkpɛn Akila sĩ̀sĩgɛɛzi Yɛsimɔ
sɔɔmɛtɛ kpa. 20 Kí, gurɔɔ kɛ̀ ń yezi píngi,
ǹ mɔ́ gwe, wɛ́ à kpámma. 21 Ben Solu bè:
Dii aubarika daagu kɛ̀ a ma wɛ̃nda gwà
yãnzi. 22 À tá à ɛara à soru kɛ. À guu kɛ̀
è gán gbekagbeka kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à ènɔ,
zaakɛ má mà wà bè, à ɔ̃ndɔ̃ɔ nɛ́ ɔ̃ndɔ̃ɔnlo.
23 À gbekagbeka lɛ à e à à utɛkiinɔ dɔ̃
píngi, à ɛara à mɔ́ à ma le, lɛ mà à sãnsãn
ma, mɛ́ gáao. Tó à kú a bùsun gwemɛ,
mɛ́ pɛ́ɛzi Yuda boriinɔ tɛ́ píngi. 24 Ben aɔ̃
dà zɛ́n, aɔ̃ dɔ̀ Solunɛ aɛ gana Zifi. Àɛ sɔ̃
Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ gĩakɛ wà kú Maɔni
gbáan sɛ̃̀tɛ Yɛsimɔ sɔɔmɛtɛ kpa.
25 Kɛ̀ Solu kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ e mɔɔ pɛ́ɛzi, à
à baaru mà, ben à pìta kpiii pìa à gàa
à kú Maɔni gbáan. Kɛ̀ Solu mà, ben à
pɛ̀ɛzi Maɔni gbáan gwe. 26 Solunɔ e táa
oo kpiii kpɛɛ kãa kpa, Daudanɔ e táa oo
à kpɛɛ kɛ̀ kpa, aɔ̃ɔe wãa aɔ̃ɔe bàa lɛɛ Sol-
unɛ. Gurɔɔ kɛ̀ Solu kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ e ligaa
Daudanɔzi aɔ̃ ń kũ, 27 ben gbɛ̃ke mɔ̀ à
baaru kpà Solunɛ à bè: Ǹ kɛ kpakpaa, Fil-
isitininɔ mɔ̀ wà lɛ̀ɛ wa bùsua. 28 Ben Solu
pɛɛna Daudazi tò, à gàa Filisitininɔ le.
Beee yãnzi wè guu pì sísi Kɔ̃kpaatɛkpiii.
29 Beee gbɛra Dauda bɔ̀ gwe à gàa à vɛ̃̀ɛ
sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu, guu kɛ̀ wè sísi Ɛngɛdi.

Dauda gina Solu dɛnazi gbɛ̀wɛɛn

24 Kɛ̀ Solu sù kɔ̃n pɛɛna Filisitin-
inɔzio, wà bènɛ Dauda kú Ɛngɛdi
gbáan. 2 Ben à Isaraili zĩ̀kpɛɛnɔ sɛ̀ɛ gɔ̃ɔn
bɔrɔ aagɔ̃ à dàńyo zɛ́n, lɛ aɔ̃ Daudanɔ
wɛtɛ guu kɛ̀ wè sísi Zɔ̃nɔ Gbɛ̀a. 3 Kɛ̀ à kà
sãanɔ kara kɛ̀ kú zɛ́ saɛ kiia, à gbɛ̀wɛɛ è
gwe, ben à gɛ̃̀n à gàa dɔzɛzi kɛ. Dauda
kɔ̃n a gbɛ̃nɔ sɔ̃ɔ kú gbɛ̀wɛɛ pìn zaa à
lɛ́zɛkiia. 4 Ben Dauda gbɛ̃nɔ bènɛ: Ǹ gwa,
à gurɔɔn gbȁa kɛ̀ Dii bè é n ibɛɛ nannɛ n
ɔzĩ ǹ yã kɛnɛ lán ń yezi nà. Ben Dauda
fɛ̀ɛ tɛɛɛ, à Solu utagumusu lɛ́ zɔ̃̀ à saɛ.
5 À gbɛra Dauda gɛ̃̀ laasuun Solu uta lɛ́
kɛ̀ à zɔ̃̀ pì yãnzi, 6 à bè a gbɛ̃nɔnɛ: Kai!
Dii tón tó mà yã beee taka kɛ ma dii kɛ̀
à à kpànɛro. Mɛ́ ɔ naaro, zaakɛ Dii bɛ́ à
à kpà kpatan.
7 Dauda kpȁkɛ̃ a gbɛ̃nɔzi kɔ̃n yã pìo, èe
tó aɔ̃ Solu dɛ̀ro. Kɛ̀ Solu bɔ̀ gbɛ̀wɛɛn, èe
gɛ̃ɛ zɛ́la, 8 ben Dauda bɔ̀ gbɛ̀wɛɛ pìn, à lɛ́
zùzi à bè: Ma dii kí! Kɛ̀ Solu lìɛ à a kpɛɛ
gwà, ben Dauda kùɛ à dàɛ a puua. 9 Ben
à bè Solunɛ: Tó wà bè ma yã zaaa kpàkpa
n musu, bɔ́ yã bɛ́ à tò nɛɛ̀ síi? 10 Ǹ gwa!
N wɛ́ɛ è gbȁa lán Dii n namɛ ma ɔzĩ nà
gbɛ̀wɛɛn. Wà bèmɛ mà n dɛ, ben ma n
wɛ̃nda gwà, ma bè mɛ́ ɔ na ma diiaro,
zaakɛ Dii bɛ́ à à kpà kpatan. 11 Ǹ gwa kɛ̀
Baa! Ǹ gwa, má n uta lɛ́ kũna kɛ̀! Ma n
uta lɛ́ zɔ̃̀, mɔde mɛ́ɛ n dɛro. Ń dɔ̃̀ sa kɛ̀
má n kũna kɔ̃n nɔ̀sɛ zaaaoro. Mɛ́ɛ taari
kɛnnɛro, ben nɛ́ɛ ma wɛtɛɛ ǹ ma dɛ. 12 Dii
yã gɔ̃gɔ̃we à gɛ̃ɛ bommamɛ, mɔde mapi
mɛ́ ɔ nammaro. 13 Lán wà yáasi zù zaa zi
nà wà bè, yã zaaa è bɔ zaakɛrinɔ kiiamɛ,
mɛ́ ɔ nammaro. 14 N Isarailinɔ kína, dé
yãnzin n bɔzi? Dɛ́n nɛ́ɛ pɛ́ɛzi? Gbɛ̃ɛ gɛ̀n
yɔ́? Ke kɔ̀kɔ nɛ́ngo? 15 Dii ma yã gwa à
yã gɔ̃gɔ̃we. À yã nnaa kpáma à zɛmao à
ma bɔ n ɔzĩ.
16 Kɛ̀ Dauda yã beee ò Solunɛ à yȁa,
Solu bè: Ma nɛ́ Dauda, n kòton gweɔ́?
Ben Solu vĩ̀ wiiio 17 à bè Daudanɛ: N yã
nnaa dɛmala, zaakɛ yã zaaan má kɛ̀nnɛ,

ben n fĩa bòmɛ kɔ̃n à maaao. 18 N yã
maaa kɛ̀ ń kɛ̀mɛɛ ò tia. Kɛ̀ Dii ma nannɛ
n ɔzĩ, nɛ́ɛ ma dɛro. 19 Tó gbɛ̃ bɔ̀ a ibɛɛa,
è tó à tá aafiaɔ́? Dii yã maaa kɛ̀ ń kɛ̀mɛ
gbȁa fĩa bonnɛ. 20 Má dɔ̃ sa kɛ̀ nɛ́ gɔ̃ kí ũ,
nɛ́gɔ̃ kí blee Isarailinɔnɛ. 21 Ǹ símɛ kɔ̃n
Dii tɔ́o kɛ̀ nɛ́ ma borii kaatɛro, nɛ́ ma tɔ́
dɛ ma de bɛdeenɔ tɛ́ro. 22 Ben Dauda la
dà Solunɛ. Kɛ̀ Solu tà bɛ, ben Dauda kɔ̃n
a gbɛ̃nɔ ɛ̀ara wà tà sɛ̀tɛ pɔ̀rɔtu.

Dauda kɔ̃n Nabalao kɔ̃n Abigailio

25 Samuɛli gà, ben Isarailinɔ kàkɔ̃a
ń píngi, aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ à gaa musu,
ben wà à vȉi a bɛ zaa Rama. Beee gbɛra
Dauda gàa Parani sɛ̀tɛ. 2 Maɔni gbɛ̃kee
kuu, à bɔkɔ̃tɛ vĩ Kamɛli gwe. Auzikide
sàmɛ, à sãanɔ vĩ bɔrɔ aagɔ̃ kɔ̃n blɛ̀nɔ wàa
sɔɔro. Ben à mɔ̀ Kamɛli lɛ à a sãanɔ kã
kɛ̃ɛ. 3 À tɔ́n Nabala, à naɔ̃ tɔ́n Abigaili.
Nɔgbɛ̃ pì làakari vĩ bensɔ̃ à kakana maa,
mɔde à gɔ̃ɔ pì gbɛ̃ke wí vĩro, à yãkɛnanɔɔ
dɔ̀rɔ vĩro. Kalɛbu boriimɛ.

4 Gurɔɔ kɛ̀ Dauda kú sɛ̀tɛ, à mà Nabala
mɔ̀ a sãanɔ kã kɛ̃ɛ. 5 Ben à a ìbanɔ zȉ gɔ̃ɔn
kuri à bɛ̀ńnɛ: À fɛɛ à gá Nabala kiia zaa
Kamɛli, à ì kpáamɛ 6 à onɛ à be: Luda n
dɔ̃ aafiao kɔ̃n n uao kɔ̃n n gbɛ̃nɔ ń píngi.
7 Má mà n mɔ kɔ̃n sãkãkɛ̃ɛrinɔ. Kɛ̀ n sã-
dãrinɔɔ kúwao, wée ĩa daḿmaro, ń ku-
una Kamɛli guu, pɔ́kee e kɛ̃sãḿmaro. 8 Ǹ
n zĩkɛri pìnɔ la, aɔ̃é onnɛ. Ǹ tó ma ìbanɔ
n pɔnnaa e, zaakɛ zĩbaa zĩmɛ. N zɔ̀bleri
pìnɔ kɔ̃n mamɔma n nɛ́o ǹ wa gba pɔ́ kɛ̀
ń è.

9 Kɛ̀ Dauda ìba pìnɔ kà, aɔ̃ yã pì tɔ̃kɛ̀
Nabalanɛ kɔ̃n Dauda tɔ́o, ben aɔ̃ sɔ̃̀k-
pazi. 10 Ben Nabala bɛ̀ńnɛ: Dén Dauda
ũu? Dén Yɛsɛ nɛ́ pì ũu? Zɔ̀ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃̀
n diinɔa gbȁanɔɔ pari. 11 Á yezi mà a
burɛdi kɔ̃n ma ío kɔ̃n nɔ̀bɔ kɛ̀ má dɛ̀ ma
sãkãkɛ̃ɛrinɔnɛo sɛ́ɛ mà kpá gbɛ̃ kɛ̀ má ń
bɔkii dɔ̃roonɔan yɔ́? 12 Ben Dauda gbɛ̃nɔ
ɛ̀ara wà dà zɛ́n aɔ̃ tà. Kɛ̀ aɔ̃ kà, aɔ̃ yã
pìnɔ gbȁnɛ píngi. 13 Ben Dauda bɛ̀ a gbɛ̃
pìnɔnɛ: A baade a fɛ̃ɛdaa logo. Ben ń
baade a fɛ̃ɛdaa lògo kɔ̃n Daudao se. Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ gàa kɔ̃n Daudaonɔ kà wàa plaa
taka, ben gɔ̃ɔn wàa doo gɔ̃̀ kɔ̃n asoonɔ.

14 À mɔ̀ à lɛ̀ zĩkɛri pìnɔ doke gàa à ò
Nabala naɔ̃ Abigailinɛ à bɛ̀: Dauda gbɛ̃nɔ
zȉ aɔ̃ bɔ̀ sɛ̀tɛ aɔ̃ mɔ̀ wà ì kpà wa diia, ben
à pàtaḿma. 15 Gbɛ̃ pìnɔ sɔ̃ yã maaa kɛ̀we
maamaa, aɔ̃ɔe ĩa dawaro. Kɛ̀ wá kúńyo
sɛ̀tɛ, pɔ́ke è sãsãwaro. 16 Gurɔɔ kɛ̀ wée
sãa dãa ń saɛ fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo píngi,
aɔ̃ègɔ̃ ligawazi lán bĩi bà. 17 Ǹ laasuu lɛ́
yã kɛ̀ nɛ́ kɛɛa, zaakɛ aɔ̃ zɛ̀o wà yã zaaa
kɛ wa diinɛ kɔ̃n à uadeenɔ ń píngi. Àpi
maaro, è gbɛ̃ lɛ́damma síro.

18 Ben Abigaili burɛdi nàkɔ̃a kpakpaa
mɛ̀n wàa do kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo tùu plaa kɔ̃n
sãa kɛ̀ wà kɛ̀kɛnɔ mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n pɔ́wɛɛ
kpatanao kpɛ̃ɛ sɔɔro kɔ̃n geepi kàranɔ
mɛ̀n basɔɔro kɔ̃n kãkã bɛ kori kàranɔ
mɛ̀n wàa do, aɔ̃ɔ yì zaakinɔnɛ. 19 Ben à
bɛ̀ a zĩkɛrinɔnɛ: Àgɔ̃ dɔɔ aɛ, mɛ́gɔ̃ tɛ́ a
kpɛɛ. Èe yãke o a zã Nabalanɛro. 20 Ben
à di a zaakia, èe pitaa sȉsĩa. Kɛ̀ à bɔ̀ sȉsĩ
kpɛɛ, aɔ̃ dàkɔ̃rɛ Daudao, èe pitaa sȉsĩa se
kɔ̃n à gbɛ̃nɔ, aɔ̃ɔe mɔɔ. 21 Dauda e oo a
gbɛ̃nɔnɛ: Ma gbɛ̃ pì pɔ́nɔ dȁkpanɛ sɛ̀tɛ
pãmɛ. Wée à pɔ́ke sɛ́ro, ben à yã maaa
kɛ̀ má kɛ̀nɛ fĩa bòmɛ kɔ̃n à zaaao. 22 Tó
ma à gɔ̃gbɛ̃ ke tò bɛ̃ɛ ai guu gɔ̃ gá dɔ,
Luda yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ.

23 Kɛ̀ Abigaili à è, ben à pìta a zaakia
kpakpaa, à kùɛ Daudanɛ à aɛ pɛ̀ɛ. 24 Ben
à kùɛ à gbá saɛ à bɛ̀: Baa, taari pì gɔ̃̀ ma
mɛ̀n do musu. Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri gba
zɛ́ mà yã onnɛ. Ǹ swã kpá mamɔma n
zɔ̀bleri yãzi. 25 Baa, Nabala maaro. Ǹton
à yã daro. À yãnɔɔ dɛ lán a tɔ́ bàmɛ.
À tɔ́n Mìsaide, bensɔ̃ mìsaiyãn ègɔ̃ kɛɛ.
Mamɔma n zɔ̀bleri sɔ̃, mɛ́ɛ gbɛ̃ kɛ̀ n ń
zĩnɔ ero. 26 Baa, lán Dii kuu bensɔ̃ ń kuu
nà, Dii gìnnɛ ǹ gbɛ̃ dɛ ǹ gɛ̃ɛ bo n zĩnda.
Dii tó n ibɛɛnɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe n kpák-
paa à zaaaonɔ gɔ̃ lán Nabala bà. 27 Tia
sa Baa, ǹ gbaa kɛ̀ mamɔma n zɔ̀bleri ma
mɔonnɛɛ kɛ̀ sí ǹ kpá n ìbanɔa. 28 Ǹ sùu
kɛ kɔ̃n mamɔma n zɔ̀blerio kɔ̃n ma taario

dɔ. Dii é tó n boriinɔ gɔ̃ kí blee ai gurɔ
píngi, zaakɛ nɛɛ̀ zĩ̀ ká Diinɛmɛ, weé à
zaa ke emma zikiro. 29 Baa tó gbɛ̃ke fɛ̀ɛ
èe pɛɛɛnzi à n dɛ, Dii n Luda é n wɛ̃̀ndi
dãkpa, eé n ibɛɛnɔ wɛ̃̀ndi da gbɛ̀mban
à zu. 30 Baa, tó Dii yã maaa kɛ̀nnɛ lán
à lɛ́ gbɛ̃̀nnɛ nà píngi, tó à n diɛ Isarail-
inɔ gbɛ̃nsi ũ, 31 ǹton gɛ̃ laasuun à n da
yãn gbɛ̃dɛna pã ke gɛ̃ɛbona n zĩndanɛ yã
musuro. Baa, tó Dii yã maaa kɛ̀nnɛ, ǹ tó
mamɔma n zɔ̀bleri ma yã gɔ̃ dɔngu.

32 Ben Dauda bè Abigailinɛ: Wà Dii Is-
arailinɔ Luda sáabu kpá, zaakɛ à n zĩ ǹ
damalɛ gbɑ̃̀a. 33 Ma n sáabu kpà se kɔ̃n
lɛ́damma kɛ̀ n ma gbaao, zaakɛ ḿbe n
kpamɛ gbɑ̃̀a, ben mɛ́ɛ gbɛ̃ dɛ ma gɛ̃ɛ bò
ma zĩndanɛro. 34 Tó beeenlo, kɔ̃n Dii Is-
arailinɔ Luda kɛ̀ gìmɛ mà yã zaaa kɛn-
nɛɛo, tó nɛ́ɛ wã n mɔ n damalɛ yãro, lɛ
guu é dɔ Nabala nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kearo. 35 Ben
Dauda pɔ́ kɛ̀ Abigaili mɔ̀onɛ sì à bè: Ǹ ká
bɛ aafia. Ma n yã mà, ma n yodaado kɛ̀.

36 Kɛ̀ Abigaili kà Nabala kiia, à è èe pɔ́
blee lán kína bà. À pɔɔ kɛ̀ nna, à wɛ̃ɛ gbɛ̃̀
à kɑ̃̀. Ben à naɔ̃ pì e lɛ́ bɔ à yãke ònɛro, sé
kɛ̀ guu dɔ̀. 37 Kɛ̀ guu dɔ̀, Nabala wɛ́ɛ kɛ̃̀,
ben à naɔ̃ yã kɛ̀ à kɛ̀ pì ònɛ. Ben swɛ̃̀ kɛ̃̀n,
à gɔ̃̀ lán gbɛ̀ bà. 38 Kɛ̀ à kɛ̀ lán gurɔ kuri
bà, ben Dii gò tɔ̃̀a, à gà.

39 Kɛ̀ Dauda Nabala gana baaru mà, à
bè: Wà Dii kɛ̀ zɛ̀mao sáabu kpá, à wí
kɛ̀ Nabala dàmaa bɔ̀mɛ. À gìmɛ mà yã
zaaa kɛ, ben à tò Nabala zaakɛna wì à
zĩnda musu. Beee gbɛra Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀
Abigailia aɔ̃ onɛ á yezi à à sɛ́ nɔɔ ũ.
40 Kɛ̀ Dauda ìba pìnɔ kà Abigaili kiia zaa
Kamɛli, aɔ̃ bɛ̀nɛ: Dauda bé à wa zĩmma,
à yezi à n sɛ́ nɔɔ ũ. 41 Ben à fɛ̀ɛ à kùɛ à a
mì pɛ̀ɛ à bè: À zɔ̀blerin ma ũ, má yãana
mà a dii ìbanɔ gbá pípińnɛ. 42 Ben à fɛ̀ɛ
à dì zaakia gɔ̃ɔ. À nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ gàao
gɔ̃ɔn sɔɔro. Aɔ̃ dà zɛ́n kɔ̃n Dauda zĩ̀rinɔ,
ben à gɔ̃̀ à nɔɔ ũ. 43 Dauda Yɛzɛrili gbɛ̃
Ainɔama kũna nɔɔ ũ dɔ. Aɔ̃ plaa ń píngi
kɛ̀ à nɔɔnɔ ũ. 44 Solu a nɛ́ Mikala kɛ̀ dɛ
Dauda nɔɔ ũ yãa kpà Laisi nɛ́ Palatiɛli,
Galimu gbɛ̃a.

Dauda gina Solu dɛnazi gɛ̃̀n plaadee

26 Zifideenɔ gàa wà Solu lè Gibɛa aɔ̃
bɛ̀nɛ: Dauda utɛna Akila sĩ̀sĩgɛɛzi
kɛ̀ aɛdɔna Yɛsimɔa. 2 Ben Solu gàa Zifi
sɛ̃̀tɛ kɔ̃n Isaraili zĩ̀kpɛɛnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ aagɔ̃,
aɔ̃ɔe Dauda wɛtɛɛ wà à dɛ sɛ̃̀ pìn. 3 Solu
bùra kàɛ zɛ́ saɛ Akila sĩ̀sĩgɛɛ kɛ̀ aɛdɔna
Yɛsimɔa, ben Dauda kú sɛ̃̀n. Kɛ̀ à mà Solu
e pɛɛɛazi, 4 ben à gu'asiigwarinɔ zĩ̀, gbasa
à dɔ̃̀ sa kɛ̀ Solu kà. 5 Ben Dauda fɛ̀ɛ à
gàa guu kɛ̀ Solu bùra kàɛn. À Solu kɔ̃n
a zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi Nɛrɛ nɛ́ Abanao daɛkii
è. Solu daɛna bùra guu, à gbɛ̃nɔ kàɛ wà
ligazi. 6 Ben Dauda Iti bori Aimɛlɛki kɔ̃n
Zeruya nɛ́ Abisaio là à bè: Dé bé eé gá-
mao bùra pìn Solu kiia? Ben Abisai bɛ̀nɛ:
Mámbe mɛ́ gányo. 7 Kɛ̀ Dauda kɔ̃n Abi-
saio lɔɔtɛ̀ gbɛ̃ pìnɔzi gwãavĩ, ben aɔ̃ Solu
è daɛna, èe ii oo bùra guu, à sári pɛɛna à
mìzi. Abana kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ daɛna wà lig-
azi ń píngi.

8 Ben Abisai bè Daudanɛ: Luda n ibɛɛ
nànnɛ n ɔzĩ gbɑ̃̀a. Ǹ tó mà à zɔ̃ kɔ̃n sário
mà à nakɔ̃a kɔ̃n tɔɔtɛo. Mɛ́ à zɔ̃ gɛ̃̀n domɛ,
èe kɛ gɛ̃̀n plaanlo. 9 Ben Dauda bɛ̀nɛ:
Ǹton à dɛro. Dé bé eé fɔ̃ à ɔ na kína kɛ̀
Dii kàa à bɔ pãa? 10 Ben Dauda ɛ̀ara à bè:
Dii kuu! Dii bé eé gò tɔ̃a à ga, tó à gurɔɔ
pàpa kesɔ̃ à gà zĩ̀lan. 11 Kai! Dii tón tó mà
ɔ na kína kɛ̀ à kàaro. Wà gá wà sári kɛ̀ kú
à mìzi sɛ́ kɔ̃n à í zɛ̀rɛo wà táo. 12 Dauda
sári kɔ̃n í zɛ̀rɛ kɛ̀ kú Solu mìzio sɛ̀, ben aɔ̃
tào. Aɔ̃ gbɛ̃kee e ń ero, aɔ̃ ń yã dɔ̃ro, aɔ̃ɔe
ii oo ń píngi. Aɔ̃ gbɛ̃kee e vuro, zaakɛ Dii
bé à tò i ìsi dàńla.

13 Kɛ̀ Dauda bikũ̀ guzurɛ baa kãa kpa,
ben à zɛ̀ sĩ̀sĩ musu zɑ̃̀azã, gu yàasa
dana ń dagura. 14 Ben à lɛ́ zù Abanazi
kɔ̃n a gbɛ̃nɔ à bè: Abanaooo! Ń yĩtɛ-
nan yɔ́? Abana wèàla à bè: Dé bé èe lɛ́
zuu kínazi? 15 Dauda bɛ̀nɛ: Gɔ̃sagbãaan
n ũroo? Gbɛ̃ke kà lán n bà Isarailinɔ bù-
sunn yɔ́? Gbɛ̃ke mɔ̀ n dii kína dɛ. Bɔ́ yã bé

à tò nɛ́ɛ à dãkparoo? 16 Nɛ́ɛ yã kɛ a zɛ́aro.
Má sì kɔ̃n Diio a kɔ̃ sìo wà a dɛdɛmɛ, za-
akɛ ée a dii kína kɛ̀ Dii kpà kpatan dãk-
paro. Ǹ gwa! Kí sári kɔ̃n à í zɛ̀rɛ kɛ̀ kú à
mìzio kú mámɛ? 17 Solu Dauda kòto dɔ̃̀,
ben à bè: Dauda ma nɛ́, n kòton gweɔ́?
À wèàla à bè: Ma dii kí, ma kòtomɛ.
18 Dauda ɛ̀ara à bè: Bɔ́ yã bé à tò ma
dii e pɛɛɛ mamɔma a zɔ̀bleriazi? Bɔ́n má
kɛ̀? Bɔ́ taarin má kɛ̀? 19 Ma dii kí, ǹ swã
kpá mamɔma n zɔ̀bleri yãzi sa. Tó Dii bé
à n swi kɛ̀ma, à ma sa'ona gũu ma. Tó
gbɛ̃nteenɔmɛ sɔ̃, Dii láari kɛḿma, zaakɛ
aɔ̃ pɛ̀ma wà ma bɔ Dii gbɛ̃nɔ té, aɔ̃ bè
mà gá mà dɔ tãanɔzimɛ. 20 Ǹton tó wà
ma dɛ zã̀ kɔ̃n Diioro. Isarailinɔ kína bɔ̀,
èe kɔ̀kɔ néngo wɛtɛ à dɛ, lán wègɔ̃ pɛɛ
dɔ̃ɔa sɛ̃̀sĩnɔ musu nà. 21 Ben Solu bè: Ma
durun kɛ̀. Ma nɛ́ Dauda, ǹ ɛara ǹ su. Mɛ́
ĩa damma dɔro, zaakɛ n ma wɛ̃̀ndi bɛ̀ɛ
kɛ̀ gbã̀a. Yãpuramɛ, ma yɔ̃nkɔyã kɛ̀, ma
zã yãa maamaa. 22 Ben Dauda bènɛ: N
sárin yɛ̀. Ǹ tó n ìbanɔ doke bikũ à mɔ́ à
sí. 23 Dii è fĩa bo baadenɛ à maakɛna kɔ̃n
a náanɛo musu. Dii n namɛ ma ɔzĩ gbã̀a,
mɔde mɛ́ɛ we mà ɔ nàmmaro kɛ̀ Dii bé
à n ka kpatan yãnzi. 24 Lán ma n wɛ̃̀ndi
bɛ̀ɛ kɛ̀ gbã̀a nà, Dii ma wɛ̃̀ndi bɛ̀ɛ dɔ̃ lɛ,
à ma sí yã zaa píngia. 25 Ben Solu bènɛ:
Luda aubarika dangu ma nɛ́ Dauda. Nɛ́
yã ìsi kɛ, n mì égɔ̃ da'iana. Kɛ̀ Dauda gɛ̃̀
zɛ́la, ben Solu tà bɛ.

Dauda kuuna Filisitininɔ bùsun

27 Dauda laasuu lɛ̀ à bè: Solu é ma
dɛ zĩkea. Tó mɛ́ɛ bàa lɛ́ ma ta Fil-
isitininɔ bùsunlo, eé bɔmao nnaro. Tó
ma bàa lɛ̀, Solu é mì kɛ̃ ma wɛtɛnaa, mɛ́
bɔ à ɔzĩ. 2 Ben Dauda fɛ̀ɛ à gàa Gata kí
Akisi, Maɔku nɛ́ kiia. Gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ɔnɔ
gàao. 3 Ben Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ vɛ̃̀ɛ Gata
kɔ̃n Akisio, baade kɔ̃n a bɛdeenɔ. Dauda
kú gwe kɔ̃n a nɔɔnɔ mɛ̀n plaa, Yɛzɛrili
gbɛ̃ Ainɔama kɔ̃n Kamɛli gbɛ̃ Abigaili kɛ̀
dɛ Nabala nɔɔ ũ yãao. 4 Kɛ̀ wà ò Solunɛ
Dauda bàa lɛ̀ à tà Gata, èe pɛ́ɛzi dɔro.

5 Dauda bè Akisinɛ: Tó ma n pɔnnaa è,
ǹ ma gba zɛ́ mà vɛ̃ɛ gukea n lakutunɔ
doke guu. Mamɔma n zɔ̀bleri má yezi
màgɔ̃ kúnyo n mɛɛwinlo. 6 Zĩ beeean Ak-
isi Zikilaga kpàa, ben à gɔ̃̀ Yudanɔ kínanɔ
pɔ́ ũ ai kɔ̃n a gbã̀ao. 7 Dauda kuuna Fil-
isitininɔ bùsun kà wɛ̃̀ do kɔ̃n mɔ siigɔ̃ɔo.
8 Ben Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ gàa wà lɛɛ
Gesurunɔa kɔ̃n Gizinɔ kɔ̃n Amalɛkinɔ.
Gbɛ̃ pìnɔɔ kú bùsu pìn zaa zimɛ bɔna zaa
Suru ai à gàa pɛ́ Igipitia. 9 Tó Dauda zĩ̀
blè bùsu pì lakutunɔa, è gɔ̃gbɛ̃ ke nɔg-
bɛ̃ ke tó bɛ̃ɛro, sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n za-
akinɔ kɔ̃n lakuminɔ kɔ̃n pɔ́kãsãanɔn è
nakɔ̃a. Tó à tà, è gá Akisi kiia. 10 Tó
Akisi à là guu kɛ̀ à lɛ̀ɛn gbɛ̃nɔa gbã̀a,
Dauda è benɛ a gaa Nɛgɛvi bùsun, Yu-
danɔ ke Yeramɛli boriinɔ ke Keninɔ ki-
iamɛ. 11 Dauda è gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke tó
bɛ̃ɛ wà suo Gataro, zaakɛ èe bee: Gbɛ̃ke é
kɔmɔtɔ kɛńnɛ à be dia má kɛ̀ nàn yɛ̀. Lɛn
ègɔ̃ kɛɛ lɛ gurɔɔ kɛ̀ à kú Filisitininɔ bù-
sun. 12 Akisi Dauda náanɛ kɛ̀ à bè a zĩn-
danɛ: Isarailinɔ gì à kãzimɛ. Eégɔ̃ dɛ ma
zɔ̀bleri ũmɛ gurɔ píngi.

Solu kɔ̃n nɔgbɛ̃ weegũnnade gɛ̀sisirio

28 Gurɔ beeenɔa Filisitininɔ ń
zĩ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a, aɔ̃ɔ yezi wà
gá wà zĩ̀ ká kɔ̃n Isarailinɔ. Ben Akisi
bè Daudanɛ: Asa ń dɔ̃ kɛ̀ mmɔn kɔ̃n n
gbɛ̃nɔ é gámao zĩ̀ ká sɔ̃ɔ? 2 Ben Dauda
bènɛ: Tɔ̀, nɛ́ e sa lán mamɔma n zɔ̀bleri
mɛ́ kɛ nà. Ben Akisi bènɛ: Tó lɛmɛ, mɛ́ n
kɛ ma dãkpari ũ ai gurɔ píngi.
3 Samuɛli sɔ̃ gĩakɛ à gà kɔ̀, Isarailinɔ
kàkɔ̃a ń píngi, aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀ à ga yã musu,
ben aɔ̃ à vĩ̀ a bɛ wɛ́tɛn zaa Rama. Solu pɛ̀
weegũnnadeenɔa kɔ̃n gɛ̀sisirinɔ Isarail-
inɔ bùsun. 4 Kɛ̀ Filisitininɔ kɔ̃ kàkɔ̃a, aɔ̃
mɔ̀ wà bùra kàɛ Sunɛmu. Ben Solu Is-
arailinɔ kàkɔ̃a ń píngi, aɔ̃ bùra kàɛ Gili-
boa. 5 Kɛ̀ Solu Filisitini zĩ̀kpɛɛnɔ è, vĩa à
kũ̀, swɛ̃̀ kɛ̃̀n maamaa. 6 À gbèka Diia, ben
Dii e weàla nanaa guu ke kɔ̃n Urimuo ke
annabinɔ gãzĩro. 7 Ben Solu bè a ìbanɔnɛ:

À nɔgbɛ̃ wegũnnade gɛ̀sisiri ke wɛtɛmɛ,
lɛ mà gá mà yã gbekaa. Ben aɔ̃ bènɛ: Nɔg-
bɛ̃ wegũnnade gɛ̀sisiri kee kú Ɛndɔ.
8 Ben Solu a zĩnda lìɛ à pɔ́kãsã pãn-
denɔ dà, ben à gàa à nɔgbɛ̃ pì lè gwãavĩ,
à gɔ̃ɔn plaaanɔ tèzi. À bènɛ: Ǹ tó n zĩn
mɔ́ ǹ gɛ̀ kɛ̀ mɛ́ à tɔ́ onnɛ sísimɛ. 9 Ben
nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Ń dɔ̃ sãnsãn yã kɛ̀ Solu
kɛ̀, kɛ̀ à a bùsu zɛ́ zɔ̃̀ wegũnnadeenɔnɛ
kɔ̃n gɛ̀sisirinɔɔ. Bɔ́ yã bé à tò nɛ́ɛ takutɛɛ
kpákpaamɛ lɛ wà ma dɛzi? 10 Ben Solu
sìnɛ kɔ̃n Dii tɔ́o à bè: Má sì kɔ̃n Diio
weé ĩa damma yã kɛ̀ musuro. 11 Ben nɔg-
bɛ̃ pì bè: Gɛ̀ kpareen mà sísinnɛɛ? À bè:
Samuɛli gɛ̀mɛ. 12 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì Samuɛli è,
à vĩ̀ wiiio à bè Solunɛ: Ase ḿbe Solu
ũu? Bɔ́yãnzin n ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀mɛzi? 13 Ben kí
bènɛ: Ǹton tó vĩa n kũro. Bɔ́n ń è? À
bènɛ: Gɛ̀wãadeen má è, èe bɔɔ tɔɔtɛn.
14 Ben Solu à là à bè: À kɛ̀ diamɛ? À bènɛ:
Mare zi ke bé èe mɔɔ, à utadaa dana. Ben
Solu dɔ̃̀ kɛ̀ Samuɛlimɛ, ben à kùɛ à dàɛ a
puua. 15 Ben Samuɛli à là à bè: Bɔ́yãnzin
n ĩa dàmazi, kɛ̀ n ma sisiee? À wèàla à
bè: Ma nawɛ̃a bíta èmɛ. Filisitininɔ bé
wà mɔ̀ zĩ̀ kámao, ben Luda kpɛɛ lìmɛ. È
wemala annabi gãzĩ ke nanaa guu dɔro.
Beee yãnzin ma n sisizi. Ǹ omɛ lán mɛ́
kɛ nà. 16 Samuɛli bènɛ: Dii kpɛɛ lìnnɛ à
gɔ̃̀ n ibɛɛ ũ, ben n mɔ nɛ́ɛ yã gbekaama
sɔ̃ nɛ́? 17 Dii kɛ̀nnɛ lán à dàmɛ má ònnɛ
nà. À n bɔ kpatan à n gbɛ̃daa Dauda kàn.
18 Dii beee kɛ̀nnɛ gbã̀a, kɛ̀ nɛ́ɛ à yã maro
yãnzimɛ. Nɛ́ɛ pɔfɛ̃ pãsĩ bɔbɔnɛ Amalɛk-
inɔaro. 19 Dii é Isarailinɔ kɔ̃n mpio kpá
Filisitininɔamɛ. Mmɔn kɔ̃n n nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ
égɔ̃ kúmao kɛ̀ zia. Dii é Isaraili zĩ̀kpɛɛnɔ
kpá Filisitininɔa. 20 Samuɛli yã pì tò vĩa
Solu kũ̀ maamaa, ben à lɛ̀ɛ a puua sɔ̀rɔrɔ
gɔ̃ɔ. À gbãaa yã̀a, zaakɛ èe pɔ́ke ble gurɔ
beeea ke gwãavĩ beeearo.
21 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì mɔ̀ Solu kiia, à è swɛ̃̀ kɛ̃̀n
maamaa, ben à bènɛ: Mamɔma n zɔ̀bleri
ma n yã mà, ma a zĩnda kpà karizi, ma
yã kɛ̀ ń òmɛɛ kɛ̀. 22 Ǹ n zɔ̀bleri yã ma sa.
Ǹ tó mà pɔ́blee diɛnnɛ ǹ ble, lɛ ǹ gbãa
e ǹ da zɛ́n. 23 Ben Solu gì à bè: Mɛ́ pɔ́
blero. Kɛ̀ à ìbanɔ nàkɔ̃rɛa lɛdo kɔ̃n nɔgbɛ̃
pìo, ben à ń yã mà. Ben à fɛ̀ɛ tɔɔtɛ à vɛ̃̀ɛ
gádoa. 24 Nɔgbɛ̃ pì zù nɛ́ bɔ̀rɔ mɛ̀kpana vĩ
bàdɔna a bɛ. À gàa à dɛ̀ gɔ̃ɔ, ben à flawa
sɛ̀ à dɛ̀, à burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai kɛ̀o. 25 À dìɛ
Solunɛ kɔ̃n à ìbanɔ. Aɔ̃ɔ blè, ben aɔ̃ fɛ̀ɛ
wà tà gwãavĩ beeea gɔ̃ɔ.

Filisitininɔ kínanɔ Dauda gbarɛna Zikilaga

29 Filisitininɔ ń zĩ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a
Afɛki, bensɔ̃ Isarailinɔ bùra kú
Yɛzɛrili íbɔkiia. 2 Filisitininɔ kínanɔɔ e
gɛ̃tɛɛ kɔ̃n ń zĩ̀kpɛ gãlinɔ, aɔ̃ kenɔ gɔ̃ɔn
basɔsɔɔro, aɔ̃ kenɔ wàa sɔsɔɔro. Dauda
kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ tɛ́ ń kpɛɛ kɔ̃n Akisio. 3 Ben
Filisitininɔ kína pìnɔ Akisi là wà bè:
Eberu kɛ̀nɔ sɔ̃ nɛ́? À wèńla à bè: Daudan
yɛ̀. Isarailinɔ kí Solu ìba kemɛ yã. À
gurɔplaa kɛ̀mao. À kúmao dɛ wɛ̃̀ doola.
Naana zaa gurɔɔ kɛ̀ à mɔ̀ ma kiia ai
gbã̀a, mɛ́ɛ taari ke earo. 4 Ben kína pìnɔ
pɛ̃tɛ̃ kɛ̀o wà bè: Ǹ gɔ̃gbɛ̃ pì gbarɛ à tá
guu kɛ̀ ń kpàan. Eé e à gáwao zĩ̀lanlo, lɛ
àton bɔ wa kpɛɛ gwero yãnzi. Dian eé e
à kɛ nna kɔ̃n a diio nà, tó èe kɛ à tà kɔ̃n
wa gbɛ̃kenɔ mìo baasiroo? 5 Dauda kɛ̀
wà lɛ̀ sì wà ɔ̃ wã̀ à yã musun gweroo?
Kɛ̀ wà bè:
Solu gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ lɛo ũgbangba.
6 Ben Akisi Dauda sìsi à bènɛ: Má sì kɔ̃n
Diio ń kuu gbɛ̃ maaa ũ ma kiia, n gana-
mao zĩ̀lan kɛ̀mɛ nna, zaakɛ naana zaa
gurɔɔ kɛ̀ n mɔ ma kiia ai gbã̀a, mɛ́ɛ
taari ke emmaro. Mɔde ń yã e kɛ wa kí-
nanɔnɛro. 7 Ǹ ɛara ǹ tá kɔ̃n aafiao lɛ ǹton
yãke kɛ à kɛńnɛ zaaro. 8 Ben Dauda Ak-
isi là à bè: Bɔ́n má kɛ̀? Naana zaa gurɔɔ
kɛ̀ ma mɔ n kiia ai gbã̀a, bɔ́n ń èmaa?
Bɔ́yãnzin mɛ́ e mà gá mà zĩ̀ ká kɔ̃n ma dii
kí ibɛɛnɔoroo? 9 Ben Akisi bènɛ: Má dɔ̃ kɛ̀
ń maamɛ lán Luda malaika bà, mɔde wa
kínanɔ bè ǹton gáwao zĩ̀lanlo. 10 Tó guu
dɔ̀, ǹ fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ kɔ̃n n dii Solu zɔ̀b-

leri kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀nyonɔ, à tá. [11] Ben Dauda fɛ̀ɛ
kɔngɔ idɛ'idɛ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ, aɔ̃ɔe taa Filisi-
tininɔ bùsun. Filisitininɔ sɔ̃ gàa Yɛzɛrili.

Dauda Amalɛkinɔ kaatɛna

30 Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ kà Zikilaga
à gurɔ aagɔ̃dee zĩ. À mɔ̀ à lè
Amalɛkinɔ mɔ̀ wà lɛ̀ɛ Nɛgɛvi bùsua kɔ̃n
Zikilagao ń kpɛɛ. Aɔ̃ lɛ̀ɛ Zikilagaa aɔ̃ tɛ́
sɔ̃̀a. [2] Aɔ̃ nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ kũ̀kũ,
nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ ìsinɔ ń píngi. Aɔ̃ɔe
ń gbɛ̃ke dɛro, aɔ̃ ń sɛ́ɛ wà tàńyo. [3] Kɛ̀
Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ kà ń bɛ wɛ́tɛ, aɔ̃ɔ è
wà tɛ́ sɔ̃̀a wà ń nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ
kɔ̃n ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kũ̀kũ wà tàńyo. [4] Ben
Dauda kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ wii lɛ̀ aɔ̃ ɔ́ɔ
dɔ̀ ai aɔ̃ gbãaa yɛ̃̀a, ai aɔ̃ɔe fɔ̃ wà ɔ́ɔ dɔ̀
dɔro. [5] Wà Dauda nɔɔnɔ kũ̀kũ wà tàńyo
ń plaa Ainɔama kɔ̃n Abigailio. [6] Dauda
wɛ́ɛtãmma è maamaa, zaakɛ wèe bee wà
à pápa gbɛ̀o wà dɛmɛ. Aɔ̃ baade píngi
nɔ̀sɛ yàka aɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔ
yã musu. Mɔde Dauda gbãa è Dii a Lu-
daa, [7] ben à bè sa'ori Abiatanɛ: Ǹ mɔ́
kɔ̃n n dansiki utao. Kɛ̀ à gàaonɛ, [8] ben
Dauda yã gbèka Diia, à à là à bè: Mà pɛ́ɛ
gbãamɔnnɛri pìnɔzi mɛ́ ń leɔ́? À bènɛ: Ǹ
pɛ́ɛńzi, nɛ́ ń le ǹ n gbɛ̃nɔ mì sí. [9] Ben
Dauda dà zɛ́n kɔ̃n gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ɔnɔ.
Kɛ̀ aɔ̃ kà Beso swaazi, gbɛ̃kenɔ gɔ̃̀ gwe.
[10] Gɔ̃ɔn wàa doonɔ gbãaa yɛ̃̀a, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà
bikũ̀ swaa pìaro, ben Dauda bikũ̀, à tɛ́ ń
gbɛ̀zi kɔ̃n gɔ̃ɔn wàa plaaanɔ.
[11] Aɔ̃ Igipiti gbɛ̃ke è sɛ̃̀tɛ, ben aɔ̃ gàao
Dauda kiia. Wà pɔ́blee kpàa à blè, wà í
kpàa à mì. [12] Ben aɔ̃ kãkã bɛ kori kpàa
kɔ̃n geepi kàrao mɛ̀n plaa à sò. Ben à mɛ̀
sù, zaakɛ à kɛ̀ fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo gurɔ
aagɔ̃ pɔ́blesai ímisai. [13] Ben Dauda à là
à bè: Dé gbɛ̃n n ũu? N bɔ mámɛ? Ben
Igipiti gbɛ̃ pì bè: Amalɛki zɔ̀n ma ũ. À
gurɔ aagɔ̃deen yɛ̀, ma dii pã kpàmazi kɛ̀
mɛ́ɛ gyãa kɛɛ yãnzi. [14] Wa lɛɛ Nɛgɛvi bù-
suamɛ, guu kɛ̀ Kiritinɔɔ kún kɔ̃n Yudanɔ
kɔ̃n Kalɛbu boriinɔ, ben wà tɛ́ sɔ̃̀ Zikila-
gaa. [15] Ben Dauda à là à bè: Nɛ́ fɔ̃ ǹ gá-
mao gbɛ̃ pìnɔ kiiaɔ́? À wèàla à bè: Tó ń
sìmɛ kɔ̃n Luda tɔ́o kɛ̀ nɛ́ ma dɛro, tó nɛ́
ma kpá ma diiaro, mɛ́ gányo ń kiia.
[16] Ben à gàao. Kɛ̀ aɔ̃ kà, aɔ̃ ń lé, aɔ̃ɔ
fãakɔ̃ana gu píngia, aɔ̃ɔe pɔ́ blee, aɔ̃ɔe
í mii, aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ pɔ́ bíta kɛ̀ aɔ̃ɔ
sɛ̀ɛ Filisitininɔ bùsunnɔ kɔ̃n Yudanɔ bù-
suo yãnzi. [17] Ben Dauda sì ń tɛ́ à ń dɛdɛ
naana zaa uusiɛ ai gu làa gàa à dɔ̀o uusiɛ.
Aɔ̃ gbɛ̃kee e bɔkii ero, séde gɔ̃kparɛ gɔ̃ɔn
wàa plaaa kɛ̀ aɔ̃ dì lakumia aɔ̃ bàa lɛ̀nɔ
baasiro. [18] Dauda gbɛ̃ kɛ̀ Amalɛkinɔ ń
kũkũnɔ mì sì ń píngi kɔ̃n a nɔɔnɔ ń plaa.
[19] Aɔ̃ gbɛ̃kee e sãsãro, nɛ́ féte gbɛ̃nsi,
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ń píngi. Baa
pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ sɛ̀ɛnɔ, Dauda ɛ̀ara à pɔ́ pìnɔ
sì píngi. [20] À sãanɔ kɔ̃n zùnɔ nàkɔ̃a, ben
à gbɛ̃nɔ pɔ́kãdee pìnɔ kpan'aɛ kɛ̀ aɔ̃ bè:
Dauda pɔ́nɔn yɛ̀.
[21] Ben Dauda kà gɔ̃ɔn wàa doo kɛ̀
aɔ̃ gbãaa yɛ̃̀a aɔ̃ɔe fɔ̃ wà gàaoro aɔ̃ gɔ̃̀
Beso swaazinɔ kiia. Aɔ̃ bɔ̀ɛ wà dààlɛ kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ. Kɛ̀ Dauda sɔ̃̀ńzi, à ì
kpàḿma, [22] ben gbɛ̃ pãsĩ gaabudee kɛ̀
aɔ̃ɔ tɛ́ Daudazinɔ bè: Lán aɔ̃ɔe gáwaoro
nà, wé pɔ́ kɛ̀ wá sìnɔ ke kpáḿmaro, tó
èe kɛ aɔ̃ baade naɔ̃ kɔ̃n a nɛ́nɔ baasiro.
Aɔ̃ ń sɛ́ wà táńyo. [23] Ben Dauda bè:
Auo! Ma gbɛ̃nɔ, àton kɛ lɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀
Dii kpàwaanɔro, zaakɛ à wa dãkpa à
gbãamɔnnɛri kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ɛwaanɔ nàwe wa
ɔzĩ. [24] Dé bé é yã kɛ̀ á ò kɛ̀kii sí sɔ̃ɔ? Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ aɔ̃ɔe pɔ́nɔ dãkpaanɔ asaia égɔ̃
dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa zĩ̀lannɔmɛ. Wé
kpaatɛtɛkɔ̃nɛ sáasaamɛ. [25] Kɛ̀ Dauda yã
pì dìɛ, ben à gɔ̃̀ doka ũ Isarailinɔnɛ zaa
zĩ beeea ai kɔ̃n a gbɛ̃̀ao.
[26] Kɛ̀ Dauda kà Zikilaga, à pɔ́ kɛ̀ à sì
kenɔ kpɛ̃̀sã Yudanɔ bùsu gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ɔ
dɛ a gbɛ̃nna ũunɔnɛ à bè: Gbaa kɛ̀ á
è pɔ́ kɛ̀ wá sì Dii ibɛɛnɔa guunɔn gwe.
[27] À kpɛ̃̀sãńnɛ Bɛtɛli kɔ̃n Ramɔ Nɛgɛvio
kɔ̃n Yatio [28] kɔ̃n Aroao kɔ̃n Sifimɔo kɔ̃n
Ɛsɛtɛmɔao [29] kɔ̃n Rakalao kɔ̃n Yeramɛli
bori wɛ́tɛnɔ kɔ̃n Keni wɛ́tɛnɔ [30] kɔ̃n Ɔɔ-
mao kɔ̃n Borasão kɔ̃n Atakao [31] kɔ̃n

Ɛblɔnuo kɔ̃n guu kɛ̀ Dauda lili ɔ̀n kɔ̃n a gbɛ̃nɔ píngi.

Solu gana kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ

31 Filisitininɔ zɩ̃̀ kà kɔ̃n Isarailinɔ,
ben Isarailinɔ bàa lɛ̀ńnɛ ai aɔ̃
paridee gàga Giliboa sɩ̃̀sɩ̃gɛɛzi. 2 Filisitin-
inɔ pɛ̀ɛ Solu kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔzi, ben aɔ̃
à nɛ́ pìnɔ Yonatã kɔ̃n Abinadabuo kɔ̃n
Malakisuao dɛ̀dɛ. 3 Zɩ̃̀ kɛ̀ wèe kaa Solu
saɛ pãsĩ kṹ̀, ben kàzurinɔ à pà, à kɛ̃̀nna
maamaa. 4 Ben à bè a zɩ̃̀kapɔnɔsɛrinɛ: Ǹ n
fɛ̃ɛdaa woto ǹ ma zɔ̃ ǹ ma dɛo. Tó lɛnlo,
gɛfɔɔdee kɛ̀nɔ é ma zɔ̃ aɔ̃ kɔ̃kɔ̃ omao.
Ben vĩa à zɩ̃̀kapɔnɔsɛri kṹ̀, èe weziro, ben
Solu a fɛ̃ɛdaa sɛ̀, à a zĩnda ɔ̀'oàla. 5 Kɛ̀ à
zɩ̃̀kapɔnɔsɛri è à gà, ben à a zĩnda ɔ̀'o a
fɛ̃ɛdaala se à gà. 6 Lɛn Solu kɔ̃n a nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃ gɔ̃ɔn aagɔ̃ kɔ̃n a zɩ̃̀kapɔnɔsɛrio kɔ̃n a
gbɛ̃nɔ gàga lɛdo lɛ zĩ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ ń píngi.
7 Kɛ̀ Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kú guzurɛn gweenɔ
kɔ̃n ń gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yoda baa kãa kpaanɔ
è ń zɩ̃̀kpɛɛnɔ bàa lɛ̀, bensɔ̃ Solu kɔ̃n a nɛ́nɔ
gàga, aɔ̃ bàa lɛ̀ aɔ̃ ń wɛ́tɛnɔ tò gwe, ben
Filisitininɔ mɔ̀ wà vɛ̃̀ɛn. 8 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben
Filisitininɔ mɔ̀ aɔ̃ɔe pɔ́nɔ bɔbɔɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
gàganɔa, ben aɔ̃ Solu kɔ̃n a nɛ́ mɛ̀n aagɔ̃ɔ
pìnɔ gɛ̀ è kaɛna Giliboa sɩ̃̀sɩ̃gɛɛzi. 9 Ben
aɔ̃ Solu mì zɔ̃̀ aɔ̃ à gɔ̃kɛbɔnɔ bɔ̀ɛa, ben aɔ̃
gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ aɔ̃ à baaru kpàkpa Filisitininɔ
bùsu gu píngia kɔ̃n ń tãakpɛnɔ. 10 Wà à
gɔ̃kɛbɔnɔ kàɛ tãa kɛ̀ wè sísi Asatorɛ kpɛ́n,
ben wà à gɛ̀ lògo Bɛtɛsã bĩia.

11 Kɛ̀ Yabɛsi Giliadadeenɔ yã kɛ̀ Fil-
isitininɔɔ kɛ̀ Solunɛ pì mà, 12 ben aɔ̃
gɔ̃sagbãaanɔ fɛ̀ɛ ń píngi aɔ̃ tá gwãavĩ
ò zĩ beeea, aɔ̃ Solu kɔ̃n a nɛ́nɔ gɛ̀nɔ
bàkɛ̃ Bɛtɛsã bĩia, ben aɔ̃ tào Yabɛsi aɔ̃
tɛ́ sɔ̃̀ḿma gwe. 13 Aɔ̃ ń wánɔ sɛ̀ɛ aɔ̃ɔ vɩ̃̀i
sãma lí gbáru Yabɛsi gwe, ben aɔ̃ lɛ́ yì
gurɔ swɛɛplaa.

SAMUƐLI TAKADA PLAADEE

Dauda kíblena Yudanɔnɛ 1:1-4:12
Dauda kíblena Isaraili bori pínginɔnɛ 5:1-12:31
Abusalomu bɔna Dauda kpɛɛ 13:1-20:26
Dauda kíblena zãa 21:1-24:25

Dauda Solu ga baaru mana

1 Solu gana gbɛra Dauda sù kɔ̃n
zĩ̀blena Amalɛkinɔao, ben à gɔ̃̀ Zik-
ilaga gurɔ plaa. 2 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ gɔ̃g-
bɛ̃ ke bɔ̀ Solu bùran à mɔ̀. À pɔ́kãsãanɔ
kɛ̃kɛ̃na, bùsu ká à mìn. Kɛ̀ à kà Dauda
kiia, à kùɛnɛ à dàɛ a puua. 3 Dauda à là
à bè: N bɔ mámɛ? À wèàla à bè: Ma bɔ
Isarailinɔ bùrammɛ. 4 Ben Dauda à là dɔ:
À kɛ̀ diamɛ? Ǹ omɛ. Ben à wèàla à bè:
Isarailinɔ bɔ̀ zĩ̀lan wà bàa lɛ̀. Aɔ̃ paridee
lɛ̀ɛ wà gàga. Solu kɔ̃n a nɛ́ Yonatão gà
dɔ. 5 Ben Dauda gɔ̃kparɛ kɛ̀ èe baaru pì
kpaanɛ là à bè: N kɛ dian ń dɔ̃ kɛ̀ Solu kɔ̃n
a nɛ́ Yonatão gà? 6 À wèàla à bè: Àɛ sɔ̃ má
kú Giliboa kpiigɛɛzi gwemɛ, ben ma Solu
è, èe gbãa ee a sária. Sɔ̃gorodeenɔ kɔ̃n
sɔ̃deenɔɔ e kaao kĩi. 7 Kɛ̀ à lìɛ ma kpa, à
ma e, ben à ma sisi. Ma bè: Máɛ kɛ̀! 8 Ben
à ma la, mámbe dé ũu? Ben ma weàla ma
bè Amalɛki boriin ma ũ. 9 Ben à bèmɛ mà
sɔ̃azi mà a dɛ, zaakɛ á kú gaa lɛ́zĩmɛ, baa
kɛ̀ a wɛ́ɛ kpɛ́ kɛ̃na féte. 10 Ben ma sɔ̃zi
ma à dɛ̀, zaakɛ má dɔ̃ eé fɔ̃ à ble à lɛɛna
gbɛra dɔro. Ben ma à kífura kɛ̀ à kuna
sɛ̀ kɔ̃n zãa kɛ̀ à danao, ben ma suonnɛ
kɛ̀ ma dii. 11 Ben Dauda a pɔ́kãsãanɔ gà
à kɛ̃̀, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ ń pɔ́nɔ kɛ̃̀kɛ̃
se. 12 Aɔ̃ Solu kɔ̃n a nɛ́ Yonatão gana ɔ́ɔ
dɔ̀ kɔ̃n Dii gbɛ̃ Isarailinɔ, zaakɛ zĩ̀ ń blé.
Wɛ́ɛ'i bɔ̀ḿma, ben aɔ̃ lɛ́ yì ai uusiɛ.
13 Dauda gɔ̃kparɛ kɛ̀ à baaru pì kpànɛ
là à bè: N bɛɛ kú mámɛ? Ben à bènɛ:
Bɔ̀amɔ nɛ́n ma ũ, Amalɛki borii. 14 Ben
Dauda à là à bè: À kɛ̀ dia kína kɛ̀ Dii kà
dɛna vĩa e n kũroo? 15 Ben Dauda a gɔ̃k-
parɛnɔ doke sìsi à bè: Ǹ à lɛ́ ǹ dɛ se. Ben
à à lɛ̀ à dɛ̀. 16 Zaakɛ Dauda gĩakɛ à bènɛ:
N n zĩnda dɛ̀mɛ. N zĩnda lɛ́ bé à n da yãn,
n bè n kína kɛ̀ Dii kà dɛ̀.

Sósobilɛ kɛ̀ Dauda sì Solu kɔ̃n Yonatão ga yã musu

17 Dauda sósobi lɛ̀ kɛ̀ sì Solu kɔ̃n a nɛ́
Yonatão ga yã musu. 18 À bè wà lɛ̀ pì
dada Yudanɔnɛ. À kú Yasa takadan.
19 Isarailinɔ gakuideenɔ gàga sĩ̀sĩgɛɛzi,
gɔ̃sagbãaanɔ ii òmɛ!
20 Àton à baaru kpá Gata zɛ́daanlo,
lɛ Filisitini nɔgbɛ̃nɔ tón à pɔnnaa kɛro yãnzi.
Àton à kpàakpa kɛ Asakɛlɔniro,
lɛ gɛfɔɔde nɛ́nɔgbɛ̃nɔ tón áyuwi kɛro.
21 Kpíi tón kpá Giliboa gbɛ̀ musua dɔro,
lou tón ma buraa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔa dɔro,
gwen wà ɔ sɔ̃̀ gɔ̃sagbãaanɔ sɛngbangonɔzi,
nɔ́si dɔkɔna Solu sɛngbangoa lɛ́ zɛ̀!
22 Kɛ̀ wèe gɔ̃sagbãaa aru fãa guua,
wèe ń gbɛɛɛ paraa,
Yonatã kàzuri pãsĩ è kpɛɛ gwaro,
Solu fɛ̃ɛdade pãsĩ è su koriro.
23 Solu kɔ̃n Yonatão,
gbɛ̃ maa yenzideenɔmɛ!
Aɔ̃ɔe kɛ̃kɔ̃a wɛ̃̀ndi ke gaanlo.
Aɔ̃ wãaa dɛ kúunɔla,
aɔ̃ gbãaa dɛ músunɔla.
24 Isaraili nɔgbɛ̃nɔ,
à wɛ́ɛ'i kán Solu ga yã musu.
À bisa tɛ̃aa yìare kɔ̃n nɔmaablebɔnɔ,
à a pɔ́kãsãanɔ kɛ̀kɛare kɔ̃n zãblebɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vuraonɔ.
25 Gɔ̃sagbãaanɔ ii ò zĩ̀lan fá!
Yonatã daɛna gɛ̀ ũ sĩ̀sĩgɛɛzi.
26 Ma gbɛ̃ Yonatã,
ma gɔ̃ nawɛ̃a guu n yãnzi,
ń maamɛ wásawasa.
Yenzi kɛ̀ ń vĩmao sáa vĩro,
à dɛ nɔ yenzila.
27 Gɔ̃sagbãaanɔ ii ò fá!
Aɔ̃ gɔ̃kɛbɔnɔ kàatɛ.

Dauda kana Yudanɔ kpatan

2 Beee gbɛra Dauda Dii là à bè: Mà gá
Yuda wɛ́tɛnɔ doke guuɔ́? Dii bènɛ à
gá, ben Dauda ɛ̀ara à à là à bè: Mák-
pan mà gán? Dii wèàla à bè: Ɛblɔnu
kpa. 2 Ben Dauda gàa gwe kɔ̃n a nɔ
mèn plaaanɔ, Yɛzɛrili gbɛ̃ Ainɔama kɔ̃n
Nabala gyaanɔ Abigaili, Kamɛli gbɛ̃o.
3 Dauda gàa kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ dɔ,
baade kɔ̃n a bɛdeenɔ, ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛ Ɛblɔnu
kɔ̃n à lakutunɔo. 4 Ben Yudanɔ gbɛ̃nsinɔ
mɔ̀ wà nɔ́si kù Dauda mìa gwe, aɔ̃ à kà
Yudanɔ kína ũ.

Kɛ̀ Dauda mà Yabɛsi Giliadadeenɔ bé
wà Solu vɩ̃̀i, 5 à gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ḿma, aɔ̃ gàa wà
bèńnɛ: Dauda bè Dii aubarika daagu, kɛ̀
a gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Solu a diinɛ a à vɩ̃̀i. 6 Dii
gbɛ̃kɛ yã kɔ̃n náanɛ yão kɛare. Mapi sɔ̃
mɛ́ à maaa kɛare kɛ̀ a yã pì kɛ̀ yãnzi. 7 Tia
sa àgɔ̃ gbãa à kùgbãaa kɛ. A dii Solu gà
ben Yudanɔ ma ka ń kína ũ.

8 Nɛrɛ nɛ́ Abana, Solu zɩ̃̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi
gĩakɛ à gàa se kɔ̃n Solu nɛ́ Isibosɛo Man-
aimu. 9 Ben à à kà kí ũ Giliada bùsun
kɔ̃n Asa boriinɔ bùsuo kɔ̃n Yɛzɛrilio kɔ̃n
Ɛflaimu boriinɔ bùsuo kɔ̃n Bɛyãmi bori-
inɔ bùsuo kɔ̃n Isarailinɔ bùsu kpaaanɔ
píngi. 10 Solu nɛ́ Isibosɛ wɛ̃̀ baplaadee
guun à gɔ̃̀ Isarailinɔ kína ũ. À kí blè
wɛ̃̀ plaa. Yudanɔ sɔ̃, Daudan aɔ̃ zɛ̀o.
11 Dauda kí blè Yudanɔnɛ zaa Ɛblɔnu ai
wɛ̃̀ swɛɛplaa kɔ̃n mɔ swɛɛdooo.

Isarailinɔ zɩ̃̀kana kɔ̃n Yudanɔ

12 Nɛrɛ nɛ́ Abana kɔ̃n Solu nɛ́ Isibosɛ
zɩ̃̀kpɛɛnɔ bɔ̀ Manaimu wà gàa Gibiɔ̃.
13 Zeruya nɛ́ Yoabu kɔ̃n Dauda zɩ̃̀kpɛɛnɔ
fɛ̀ɛ wà gàa dańlɛ Gibiɔ̃ íkaɛkii saɛ. Aɔ̃ gãli
doo kú í baa kɛ̀ kpa, aɔ̃ gãli doo kú í
baa kãa kpa. 14 Ben Abana bè Yoabunɛ:
Ǹ tó gɔ̃kparɛ kenɔ fɛɛ kɔ̃zi wà gwa. Ben
Yoabu bè: Aɔ̃ gá. 15 Ben Bɛyãmi zɩ̃̀karinɔ
fɛ̀ɛ gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaa Isibosɛ pɔ́ ũ, ben
Dauda zɩ̃̀karinɔ fɛ̀ɛ gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaa
se. 16 Baade ɔ kà a ɔsikari daa mìkpɛɛzi,
ben aɔ̃ kɔ̃ zɔ̃̀zɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃̀ntɛ̃a kɔ̃n fɛ̃ɛo aɔ̃
lɛ̀ɛ lɛdolɛ. Ben wà tɔ́ kpà Gibiɔ̃ guu pìnɛ
Fɛ̃ɛlɛnnabura. 17 Zɩ̃̀ kɛ̀ wà kà zĩ beeea
pãsĩ maamaa, ben Dauda zɩ̃̀kpɛɛnɔ zɩ̃̀ blè
Abana kɔ̃n Isarailinɔa.

18 Zeruya nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔɔ kú
gwe, Yoabu kɔ̃n Abisaio kɔ̃n Asahɛlio.
Asahɛli sɔ̃ bà nna lán zɔ̃ bà. 19 Ben à
pɛ̀ɛ Abanazi, èe liɛ ɔplazi ke ɔzɛziro.
20 Kɛ̀ Abana a kpɛɛ gwà à à è, ben à bè:
Asahɛli, ḿbe gweɔ́? À wèàla à bè: Mám-
bee! 21 Ben Abana bènɛ: Ǹ liɛ n ɔplaazi ke
ɔzɛɛzi, ǹ gɔ̃kparɛnɔ doke kũ ǹ à pɔ́nɔ sía.
Mɔde Asahɛli e zɛnɛro. 22 Abana ɛ̀ara à
bènɛ dɔ: Ǹton sɔ̃maziro. Ń yezi mà n dɛn
yɔ́? Tó ma n dɛ, mɛ́ we wa wɛ́ɛ kɛ siigɔ̃
kɔ̃n n vɩ̃̀i Yoabuo dɔɔ́? 23 Mɔde Asahɛli gì,
èe zɛnɛro, ben Abana à zɔ̃̀ a gbɛɛɛn kɔ̃n
a sári páo ai à bɔ̀ kpɛɛ kpa. Gwen à lɛ̀ɛn
à gà gɔ̃ɔ. Kɛ̀ baade píngi kà guu kɛ̀ à lɛ̀ɛ
à gà pìn, aɔ̃ zɛ̀ wèe gwaa.

24 Ben Yoabu kɔ̃n Abisaio pɛ̀ Abanazi
ai ɔfãntɛ̃ gàa à gɛ̃̀o kpɛ́n. Aɔ̃ kà Ama sɩ̃̀sĩ
kɛ̀ kú Gia ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa Gibiɔ̃ gbáa zɛ́n.
25 Bɛyãmi boriinɔ kàkɔ̃a Abanazi gãli do,
ben aɔ̃ gàa wèe gii kɔ̃n ń zĩndao sɩ̃̀sĩ
musu. 26 Ben Abana lɛ́ zù Yoabuzi à bè:
Wé zɛ kɔ̃dɛdɛnanɛroo? Ń dɔ̃ kɛ̀ yã pì é
mì dɛ kɔ̃n pɔsiaaoroo? Nɛ́ o n gbɛ̃nɔnɛ
aɔ̃ zɛwe aɔ̃ ɛara wà tároo? 27 Ben Yoabu
wèàla à bè: Ludaa kuu! Tó nɛ́ɛ lɛ́ sí yãro,
ma gbɛ̃nɔ é zɛarero ai gu gá dɔo. 28 Kɛ̀
Yoabu kuru pɛ̀, ben à gbɛ̃nɔ kámma bò,
aɔ̃ɛ gá Isarailinɔa zɩ̃̀o dɔro.

29 Gwãavĩ beeea Abana kɔ̃n a gbɛ̃nɔ
táa ò sɛ̃̀n aɔ̃ bikũ̀ Yodaa, ben aɔ̃ dɔ̀
swadɔɔzi ai aɔ̃ gàa wà kà Manaimu.
30 Kɛ̀ Yoabu sù kɔ̃n pɛna Abanaao, ben
à a zɩ̃̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi. Dauda
gbɛ̃nɔ tɛ́ gɔ̃ɔn baro dosai bé wà kuuro,
Asahɛli baasi. 31 Aɔ̃ Bɛyãmi kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
kɔ̃n Abanaonɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n
basɔraagɔ̃ɔo. 32 Aɔ̃ Asahɛli gɛ̀ sɛ̀ aɔ̃ vɩ̃̀i
à de miran Bɛtɛlɛmu. Ben Yoabu kɔ̃n
a gbɛ̃nɔ táa ò gwãavĩ aɔ̃ kà Ɛblɔnu
gudɔnao.

3 Zɩ̃ kɛ̀ Solu bɛdeenɔɔ kà kɔ̃n Dauda
bɛdeenɔ gì kɛ̀. Dauda gbãaa e kaara,
Solu bɛdeenɔ sɔ̃ gbãaa e lagoo.

Dauda nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ

2 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ Dauda ì Ɛblɔnunɔ tɔ́n yɛ̀.
À káaku tɔ́n Aminɔ. À da tɔ́n Ainɔama,
Yɛzɛrili gbɛ̃mɛ. 3 À plaade tɔ́n Kiliabu. À
da tɔ́n Abigaili, Nabala gyaanɔ Kamɛli
gbɛ̃mɛ. À aagɔ̃de tɔ́n Abusalomu. À da
tɔ́n Maaka, Gesuu kína Talamai némɛ.
4 À siigɔ̃de tɔ́n Adonia. À da tɔ́n Agi. À
sɔɔrode tɔ́n Sefatia. À da tɔ́n Abitali. 5 À
swɛɛdode tɔ́n Itiriamu. À da tɔ́n Egela.
Dauda nɔɔnɔ nɛ́ pìnɔ ì Ɛblɔnumɛ.

Abana nana Daudaa

6 Gurɔɔ kɛ̀ Solu bɛdeenɔɔ e zɩ̃̀ kaa kɔ̃n
Dauda bɛdeenɔ, Abana e gbãa kũu Solu
bɛdeenɔ guu. 7 Solu nɔ yìgisai vĩ yã, à tɔ́n
Rizipa, Aya némɛ. Isibosɛ bè Abananɛ: N
kɛ dia n daɛ kɔ̃n ma de nɔɔo? 8 Abana
pɔ fɛ̃̀ maamaa Isibosɛ yã pì yãnzi à bè:
Gbɛ̃ɛ gèn ma ũ Yudanɔ kpaɔ́? Mɛ́ɛ gbɛ̃kɛɛ
kɛɛ n de Solu bɛdeenɔnɛ kɔ̃n à dãaronɔ
kɔ̃n à gbɛ̃nnanɔ ai kɔ̃n a gbã̀ao. Mɛ́ɛ n
na Daudanɛ a ɔzĩro, ben nɛ́ɛ ma taari ee
nɔgbɛ̃ pì yã musu saa? 9 Tó mɛ́ɛ lɛ́ kɛ̀ Dii
gbɛ̃̀ Daudanɛ kɛnɛro, Luda yã kɛmɛ pãsĩ-
pãsĩ. 10 Mɛ́ kpata sí Solu bɛdeenɔa mà tó
Dauda gɔ̃ Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ kína ũ
sɛna zaa Dani ai à gá péo Bɛɛsɛbaa. 11 Isi-
bosɛ e sí à wè Abanala dɔro, kɛ̀ èe vĩa
kɛɛnɛ yãnzi.
12 Abana gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ Daudaa kɔ̃n a tɔ́o à
bènɛ: Dé bé à bùsu vĩi? Wà lɛdolɛ kɛ,
mɛ́ dɔnlɛ lɛ Isarailinɔ bà e àgɔ̃ kúnyo
ń píngi. 13 Ben Dauda bè: À maa, mɛ́
lɛdolɛ kɛnyo, mɔde yã mèn doon mɛ́ɛ
gbekaamma. Tó nɛ́ɛ mɔɔ ma gwa, tó nɛ́ɛ
mɔ́mɛ kɔ̃n Solu nɛ́nɔgbɛ̃ Mikalaoro, ǹton
tó wa wɛ́ɛ sikɔ̃lɛro. 14 Dauda lɛ́kpãsã kɛ̀
Solu nɛ́ Isibosɛnɛ à bè: Ǹ ma naɔ̃ Mikala
sukpamɛ. Ma anzure blè kɔ̃n Filisitininɔ
gɛfɔɔo mèn basɔɔro. 15 Ben Isibosɛ gbɛ̃nɔ
zɩ̃, aɔ̃ nɔgbɛ̃ pì sì a zã Palatiɛli, Laisi néa.
16 Ben à zã pì e gaao à tɛ́zi ai Bahurimu,
èe ɔ́ɔ dɔɔ. Ben Abana ònɛ à ɛara à tá, ben
à ɛ̀ara.
17 Abana yã ò kɔ̃n Isaraili gbɛ̃nsinɔ à
bè: Zaa zi ée wɛtɛɛ Dauda gɔ̃ dɛ a kína ũ.
18 À à ká sa, zaakɛ Dii lɛ́ gbɛ̃̀nɛ à bè, é a
gbɛ̃ Isarailinɔ bɔ Filisitininɔ kɔ̃n ń ibɛɛnɔ
ɔzĩ ń píngi a zɔ̀bleri Dauda pì gãzĩmɛ.
19 Abana yã pì dà Bɛyãmi boriinɔnɛ ń
swãla dɔ. Ben à gàa Ɛblɔnu, lɛ à yã kɛ̀
à kɛ̀ Bɛyãmi boriinɔ kɔ̃n Isarailinɔnɛ pì
o Daudanɛ. 20 Kɛ̀ à kà Dauda kiia zaa
Ɛblɔnu kɔ̃n gɔ̃ɔn baroo kɛ̀ aɔ̃ kúonɔ, ben
Dauda pɔnna pɔ́blee kɛ̀ńnɛ. 21 Ben Abana
bè Daudanɛ: Ma dii kí, ǹ tó mà fɛɛ mà gá
mà Isarailinɔ kakɔ̃annɛ ń píngi, lɛ aɔ̃ lɛ-
dolɛ kɛnyo, nɛ́gɔ̃ dɛ bùsu kɛ̀ n pɔɔ yezi
píngi kína ũ. Ben Dauda Abana gbàrɛ, à
tá aafia.

Abana dɛna

22 Zĩ beeea Yoabu kɔ̃n Dauda gbɛ̃nɔ sù
kɔ̃n lɛ́ɛmmanao. Aɔ̃ pɔ́nɔ sì gbɛ̃nɔa maa-
maa aɔ̃ sùo. Abana kú kɔ̃n Daudao gwe
dɔro, zaakɛ à à gbàrɛ, à tá aafia. 23 Kɛ̀
Yoabu kɔ̃n zɩ̃̀kari kɛ̀ aɔ̃ kúonɔ kà, wà
ònɛ Nɛrɛ nɛ́ Abana mɔ̀ kína gwa, ben
à à gbàrɛ à tá aafia. 24 Ben Yoabu gàa
à kína lè à bè: Bɔ́ yãn ń kɛ̀ gwee? Kɛ̀
Abana mɔ̀ n kiia, bɔ́yãnzi ń tò à tàzi?
25 Ń Nɛrɛ nɛ́ Abana dɔ̃roo? À mɔ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ
kɛnzi, lɛ à e àgɔ̃ n gágurɔɔ kɔ̃n n sugurɔɔo
dɔ̃ kɔ̃n n yãkɛnanɔ píngi. 26 Kɛ̀ Yoabu
bɔ̀ Dauda kiia, ben à gbɛ̃nɔ zɩ̃̀, aɔ̃ pɛ̀ɛ
Abanazi. Aɔ̃ à lè Sira lɔ̀gɔ kiia, ben aɔ̃ɔe
suuo, mɔde Dauda à yã dɔ̃ro. 27 Kɛ̀ wà
kà kɔ̃n Abanao Ɛblɔnu wɛ́tɛ bĩilɛa, ben
Yoabu à sìsi lándɔ̃ à yezi à asiiyã onɛ
bà, ben à à zɔ̃̀ a gbɛɛɛn, à à dɛ̀. À dãaro
Asahɛli dɛna gɛ̃ɛn à bòa gwe.
28 Beee gbɛra kɛ̀ Dauda mà, à bè: Mapi
kɔ̃n ma kíkɛɛo, mɛ́gɔ̃ taari vĩ Diinɛ Nɛrɛ
nɛ́ Abana dɛna yã musuro. 29 Yã pì é
wí Yoabu musumɛ kɔ̃n à de bɛdeenɔ
ń píngi. Yoabu bɛdeenɔ égɔ̃ kuu kɛn-
tudee ke kusu ke ɛrɛ ke gbɛ̃ kɛ̀ zɩ̃̀ à blè

ke nɔadɛri sairo. 30 Yoabu kɔ̃n Abisaio
Abana dɛ̀, kɛ̀ àmbe à ń dãaro Asahɛli dɛ̀
zı̃̀lan zaa Gibiɔ̃ yãnzi. 31 Ben Dauda bè
Yoabunɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kúonɔ ń píngi: À
a pɔ́kãsãanɔ gága à kɛ̃kɛ̃, à uta kãsãanɔ
dada, àgɔ̃ tɛ́ aɛ kɔ̃n Abana gèo kɔ̃n ɔ́ɔ
dɔɔo. Kí Dauda sɔ̃ɔ tɛ́ ń kpɛɛ. 32 Ben wà à
vı̃̀i Ɛblɔnu gwe. Kína sósobi ɔ́ɔ dɔ̀ gbãng-
bãn Abana miraa, ben baade píngi ɔ́ɔ dɔ̀
se. 33 Ben kína sósobilɛ kɛ̀kii sì Abana yã
musu à bè:
Abana gana lán mìsaidee bà maan gweɔ́?
34 Wèe n gã̀ yinnɛ n kpɛɛ kparo,
wèe gata kpánnɛro,
n ga lán gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̃̀ zaakɛrinɔ ɔzı̃ bà.
Ben baade píngi ɛ̀ara wà ɔ́ɔ dɔ̀ dɔ.
35 Baade píngi mɔ̀ wà ò Daudanɛ à pɔ́
ble ai guu gɔ̃ gá si, mɔde à ladà à bè: Tó
ma burɛdi ke pɔ́ble ke dà ma lɛ́n ɔfãn-
tɛ̃ gɛ̃na kpɛ́n sai, Luda yã kɛmɛ pãsı̃pãsı̃.
36 Baade píngi wɛ́ɛ tɛ̀ yã pìzi, ben à kɛ̀ńnɛ
maa. Yã kɛ̀ kí e kɛɛ píngi è kɛ gbɛ̃nɔnɛ
maamɛ. 37 Zı̃ beeea Dauda gbɛ̃nɔ kɔ̃n Is-
arailinɔ píngi dɔ̃̀ sa kɛ̀ kí lɛ́ kú Nɛrɛ nɛ́
Abana dɛna yãnlo. 38 Ben à bè a gbɛ̃
pìnɔnɛ: Á dɔ̃ kɛ̀ Isaraili dɔn'aɛde bíta gà
gbã̀aroo? 39 Mamɔma sɔ̃, baa kɛ̀ Luda ma
ka kí ũ, ma busa gbã̀a. Zeruya nɛ́ pìnɔ
yãkɛna pãsı̃ dɛ ma pɔ́la. Dii bé eé fı̃a bo
zaakɛrinɛ a zaa lɛ́n.

Isibosɛ dɛna

4 Kɛ̀ Solu nɛ́ Isibosɛ mà Abana gà
Ɛblɔnu, à kã gà, ben Isarailinɔ gɔ̃̀ bídi
guu ń píngi. 2 Solu nɛ́ pì zı̃̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ
vı̃ gɔ̃ɔn plaa, à doo tɔ́n Baana, à doo sɔ̃
Rekabu. Beero gbɛ̃ Rimɔ, Bɛyãmi bori
nɛ́nɔmɛ. Wà Beero dìɛ Bɛyãmi bùsu pɔ́
ũ yãmɛ, 3 zaakɛ Beerodeenɔ bàa lɛ̀ wà
tà Gitaimu aɔ̃ɔ kú gwe ai kɔ̃n a gbã̀ao.
4 Solu nɛ́ Yonatã sɔ̃ nɛ́ vı̃ ɛrɛ ũ. Gurɔɔ kɛ̀
nɛ́ pì kà wɛ̃̀ sɔɔro, ben Solu kɔ̃n Yonatão
gana Yɛzɛrili baaru sù. Kɛ̀ à gwàri à sɛ̀ èe
bàa lɛɛo, à wãna guun nɛ́ pì pìtia à lɛ̀ɛ.
Bee bé à tò à ɛrɛ kũ̀. À tɔ́n Mɛfibosɛ.
5 Beero gbɛ̃ Rimɔ nɛ́ pìnɔ Rekabu kɔ̃n
Baanao fɛ̀ɛ, ɔfãntɛ̃ gbãaazin aɔ̃ kà Isibosɛ
bɛ, gurɔɔ kɛ̀ èe i fãantɛ̃ oo. 6 Ben Rekabu
kɔ̃n a dãaro Baanao gɛ̃̀ kpɛ́n aɔ̃ɔ kɛ̀ lándɔ̃
wèe gaa pɔ́wɛɛ kɔɔ bà. 7 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n,
Isibosɛ daɛna a gádoa, ben aɔ̃ gɛ̃̀zi kpɛ́nɛ
guu aɔ̃ à zɔ̃̀ wà dɛ̀. Ben aɔ̃ à mì zɔ̃̀ aɔ̃ɔ sɛ̀
wà tào. Aɔ̃ pɛɛ Yoda sɛ̃̀n, ben aɔ̃ táa ò ai
guu gàa à dɔ̀o. 8 Aɔ̃ mɔ̀ Dauda kiia Ɛblɔnu
kɔ̃n Isibosɛ mìo aɔ̃ bènɛ: Ǹ gwa, n ibɛɛ
Solu kɛ̀ à wɛ̀tɛ à n dɛ nɛ́ Isibosɛ mìn yɛ̀.
Wa dii kí, Dii gɛ̃ɛ bònnɛ Solu kɔ̃n a bori-
inɔa gbã̀a. 9 Dauda wɛ̀ńla à bè: Dii kuu!
À ma bɔ ma nawɛ̃akɛna guu píngi. 10 Kɛ̀
gbɛ̃ke mɔ̀ ma kiia Zikilaga yã à bè Solu
gà, èe daa baaru nnaan ée kpaa, ben ma
à kũ̀ má dɛ̀. À baaru àren gwe. 11 Dɛbeee-
lana lán amɔa gbɛ̃ zaaanɔ a taarisaidee
dɛ̀ a gádoa a kpɛ́n nà, mɛ́ à dɛna gɛ̃ɛ
boawa mà a wɛ̃̀ndi bɔ se. 12 Ben Dauda
yã ò a gbɛ̃nɔnɛ, ben aɔ̃ ń dɛdɛ. Aɔ̃ ń ɔla
kɔ̃n ń gbálanɔ zɔ̃̀zɔ̃, ben aɔ̃ ń gɛ̀nɔ lògo
Ɛblɔnu ítɔkii saɛ. Ben wà Isibosɛ mì sɛ̀
wà vı̃̀i Abana miran zaa Ɛblɔnu.

Dauda kana Isarailinɔ kpatan

5 Isarailinɔ mɔ̀ ń boriia ń píngi Dauda
kiia zaa Ɛblɔnu aɔ̃ bè: Wa aru
dɔ̃nkɔ̃mɛ. 2 Zaa zi gurɔɔ kɛ̀ Solu dɛ wa
kí ũ, ḿbe nɛɛ̀ dɔwe aɛ zı̃̀lan, gana kɔ̃n
sunao. Ben Dii bènnɛ, ḿbe nɛ́gɔ̃ dɛ a
gbɛ̃ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ, aɔ̃ kína ũ. 3 Kɛ̀
Isaraili gbɛ̃nsinɔ mɔ̀ kí Dauda kiia zaa
Ɛblɔnu ń píngi, gwen à lɛdolɛ kɛ̀nńyo
Dii aɛ, ben aɔ̃ nɔ́si kù à mìa aɔ̃ à kà Is-
arailinɔ kpatan. 4 Dauda kɛ̀ wɛ̃̀ baaakuri
gurɔɔ kɛ̀ à nà kíblenaa, à vɛ̃̀ɛ kpatan wɛ̃̀
baplaa. 5 À kí blè Yudanɔnɛ zaa Ɛblɔnu
wɛ̃̀ swɛɛplaa kɔ̃n mɔ swɛɛdoo, ben à kí
blè Yudanɔnɛ kɔ̃n Isarailinɔ píngi zaa
Yerusalɛmu wɛ̃̀ baaakuri awɛɛ'aagɔ̃.
6 Kí kɔ̃n a gbɛ̃nɔ gàa Yerusalɛmu lɛ à
zı̃̀ ká kɔ̃n Yebusi kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ. Ben
aɔ̃ bè Daudanɛ: Nɛ́ gɛ̃ kɛ̀ro, baa vı̃̀anɔ
kɔ̃n ɛrɛnɔ aɔ̃é pɛ́mma. Aɔ̃ɛ daa Dauda
é e à gɛ̃ gwero. 7 Kɔ̃n beeeo Dauda wɛ́tɛ

bĩidee kɛ̀ wè sísi dɔ Zayɔn pì sì, ben à gɔ̃̀ à wɛ́tɛdaa ũ. 8 Zĩ beeea Dauda bè: Tó gbɛ̃ yezi à Yebusinɔ dɛdɛ, séde à gɛ̃ ízɛ kɛ̀ wà yɔ̃̀ gbèn guu, eé ɛrɛnɔ kɔ̃n vɩ̃̀a pìnɔ le. Dauda ibɛɛnɔmɛ. Bee yãnzi wè be, vɩ̃̀anɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ é gɛ̃ kíbɛro. 9 Ben Dauda bɛɛ kũ̀ wɛ́tɛ bĩidee pì guu, à a zĩnda tɔ́ kpànɛ, Dauda Wɛ́tɛ. À kpɛ́nɔ bòbo à lìgazi ai gura kɛ̀ wà wɛ̀ɛ tàtan, wè be Milo. 10 Dauda gbãaa e kaara, zaakɛ Dii Luda Zĩ̀kpɛdee kúo.

11 Taya kí Hiramu gbɛ̃nɔ zĩ̀ Daudaa kɔ̃n sida línɔ kɔ̃n lí'arinɔ kɔ̃n gbɛ̀'arinɔ, ben aɔ̃ bɛɛ bònɛ. 12 Ben Dauda dɔ̃̀ sa kɛ̀ Dii a ka Isarailinɔ kí ũmɛ, bensɔ̃ à a kpata kàaraare kɛ̀ Isarailinɔɔ dɛ Dii gbɛ̃nɔ ũ yãnzi.

13 Dauda bɔna Ɛblɔnu gbɛra à ɛ̀ara à nɔ pãndenɔ sɛ̀ à kàara Yerusalɛmu dɔ kɔ̃n nɔ yìgisainɔ, ben à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ìńyo. 14 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ à ń í Yerusalɛmu pìnɔ tɔ́n yɛ̀: Samua, Sobabu, Natã, Sulemanu, 15 Ibaa, Ɛlisua, Nɛfɛgi, Yafia, 16 Ɛlisama, Ɛliada kɔ̃n Ɛlifɛlɛtio.

17 Kɛ̀ Filisitininɔɔ mà wà Dauda kà Isarailinɔ kí ũ, ben aɔ̃ gàa wèe wɛtɛɛ wà à dɛ ń píngi. Kɛ̀ à ń baaru mà, ben à gàa sɛ̀tɛ pɔ̀rɔtu. 18 Filisitininɔ zĩ̀'ɔɔ pòro Rɛfaimu guzurɛn, 19 ben Dauda Dii là à bè: Mà gá mà lɛ́ɛ Filisitininɔa, nɛ́ ń namɛ ma ɔzĩɔ́? Ben Dii wèàla à bè: Ǹ gá, mɛ́ ń nannɛ n ɔzĩ. 20 Ben Dauda gàa Baali Pɛrazimu, à zĩ̀ blèḿma gwe. Ben à bè: Dii dɔ̀mɛ aɛ, à bɔ̀ à mɔ̀ ma ibɛɛnɔzi bùi lán í è guu fɔ̃ nà. Ben à tɔ́ kpà guu pìnɛ Baali Pɛrazimu. 21 Filisitininɔ ń tãanɔ tò gwe, ben Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ sɛ̀ɛ wà tào.

22 Filisitininɔ ɛ̀ara wà mɔ̀ dɔ, aɔ̃ zĩ̀'ɔɔ pòro Rɛfaimu guzurɛn. 23 Ben Dauda ɛ̀ara à Dii là dɔ. Ben Dii wèàla à bè: Ǹton gáńzi súusuro. Ǹ ligańzi kpɛɛ kpa ǹ lɛ́ɛḿma kpɛ̃̀ líkpɛ saɛ. 24 Tó a kɛ̀sɛ kĩi mà lí pìnɔ musu, à kɛ kpakpaa, zaakɛ mámbe ma bɔ ma dɔare aɛ gwe, lɛ mà zĩ̀ bleare Filisitini zĩ̀kpɛɛnɔa yãnzi. 25 Dauda kɛ̀ lán Dii ònɛ nà, ben à zĩ̀ blè Filisitininɔa sɛna zaa Gibiɔ̃ ai à gàa pɛ́ Gɛzaa.

Suna kɔ̃n Dii àkpatio Yerusalɛmu

6 Dauda ɛ̀ara à Isaraili kɛ̀ à ń sɛ́nɔ kàkɔ̃a gɔ̃ɔn bɔrɔ baaakuri. 2 Ben à fɛ̃ɛ à dàńyo zɛ́n, aɔ̃ gàa Baala kɛ̀ kú Yuda bùsun, lɛ aɔ̃ Luda àkpati sɛ́ wà suo. Dii Zĩ̀kpɛde ègɔ̃ vɛ̃ɛna kpatan àkpati pì malaika dɛ̀bɛdeenɔ dagura, bee yãnzin wè be à tɔ́ kúazi. 3 Aɔ̃ àkpati pì dà zùgoro dufu guu Abinadabu bɛ sĩ̀sĩ musu, ben aɔ̃ dào zɛ́n. Abinadabu nɛ́nɔ Uza kɔ̃n Ahioo bé aɔ̃e dɔɔ zùgoro pìzi, 4 Luda àkpati kún. Ahio bé à tɛ́ aɛ, 5 ben Dauda kɔ̃n Isarailinɔɔ e ɔ̃ wãa ń píngi Dii aɛ ń gbãa zaka lɛ́n kɔ̃n lɛ̀sinao. Wèe mɔrɔ lɛɛ kɔ̃n kúuo kɔ̃n sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃o kɔ̃n fagao kɔ̃n sɛ̃̀gɛ̃o.

6 Kɛ̀ aɔ̃ kà Nakɔ̃ ésegbɛ̃kiia, zùnɔ gɛ̃̀n sì, ben Uza ɔ bɔ̀ à nà Luda àkpatia. 7 Ben Dii pɔ fɛ̃̀zi, à à lɛ̀ a dɛ̀ àkpati saɛ gwe dà kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi. 8 Dauda nɔ̀sɛ yàka, kɛ̀ Dii pɔ fɛ̃̀ Uzazi yãnzi, ben wè guu pì sísi Pɔfɛ̃'uzazi ai kɔ̃n a gbã̀ao. 9 Zĩ beeea vĩa Dauda kũ̀ Dii yã musu à bè: Dian mɛ́ kɛ nà mà Dii àkpati sɛ́ mà táo? 10 Ben èe we à táo a wɛ́tɛ guu dɔro, à lìɛ à tào Gata gbɛ̃ Ɔbɛdi Ɛdɔmu bɛ.

11 Dii àkpati kú à bɛ ai mɔ aagɔ̃, ben Dii aubarika dàn kɔ̃n à bɛdeenɔ ń píngi. 12 Wà bè kí Daudanɛ: Dii aubarika dà Ɔbɛdi Ɛdɔmu bɛdeenɔn kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ píngi a àkpati yãnzi. Ben Dauda gàa gwe, à Luda àkpati sɛ̀ èe suuo a wɛ́tɛ guu kɔ̃n pɔnnaao. 13 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Dii àkpati sɛnanɔ gbá sɛ̀ gɛ̃̀n swɛɛdo, ben Dauda saa ò kɔ̃n zùswareeo kɔ̃n zùnɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpanao. 14 Dauda sa'o'uta dana, èe ɔ̃ wãa Dii aɛ a gbãa zaka lɛ́n. 15 Àpi kɔ̃n Isarailinɔ píngi e suu kɔ̃n Dii àkpatio, aɔ̃e pɔnna wii lɛɛ, aɔ̃e kuru pɛɛ. 16 Kɛ̀ Dii àkpati e gɛ̃ɛ Dauda wɛ́tɛ guu, ben Solu nɛ́ Mikala e tɔɔtɛ gwaa windo guu. Kɛ̀ à è kí Dauda e vĩvĩi èe ɔ̃ wãa Dii aɛ, à kya kàn a swɛ̃̀ guu. 17 Kɛ̀ wà sù kɔ̃n Dii àkpatio, wà dìɛ a gbèn bisakutaa kɛ̀ Dauda dɔ̀nɛ guu. Ben

à sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à tɛ́ kũ ò Dii aɛ
kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa'opɔo. 18 Kɛ̀ à saa ò à
yȁa, à sa maaa ò gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n Dii Zĩ̀kpɛde
tɔ́o. 19 Ben à burɛdi kpàatɛtɛ Isaraili kɛ̀
aɔ̃ kakɔ̃ana gweenɔnɛ kɔ̃̀ doodo gɔ̃gbɛ̃nɔ
kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi kɔ̃n damina kàrao
mɛ̀n doodo kɔ̃n geepi kàrao mɛ̀n doodo.
20 Kɛ̀ Dauda e suu bɛ lɛ à sa maaa o a
bɛdeenɔnɛ, ben Solu nɛ́ Mikala bɔ̀ à gàa
à dààlɛ à bè: Mmɔn Isarailinɔ kína, gbɛ̃
bɛ̀ɛde yãn ń kɛ̀ gwe gbȁaɔ́? N n zĩnda mɛ̀
ɔ̀dɔa n ìba nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔnɛ, lán wísaidee
è a zĩnda mɛ̀ ɔdɔańnɛ nà. 21 Ben Dauda
bè Mikalanɛ: Diin ma ɔ̃ wȁnɛ. Dii bé à
ma sɛ n de kɔ̃n a bɛdeenɔ gɛ̃ɛ ũ, à ma kɛ a
gbɛ̃ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ. 22 Mɛ́ gbɛ̃ futa
yã kɛ dɛ beeela, mɛ́ ma zĩnda kɛ̃sã n ena
guu, mɔde nɔgbɛ̃ zĩkɛri kɛ̀ ń témma pìnɔ
bé aɔ̃é ma bɛ̀ɛ kɛ. 23 Solu nɛ́ Mikala sɔ̃ɔ e
nɛ́ iro ai à gàa à gà o.

Luda lɛ́gbɛ̃na Daudanɛ

7 Kɛ̀ kí vɛ̀ɛ a bɛ, Dii à bɔ̀ ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ
ligazinɔ ɔzĩ à à gbà ĩampakii, 2 ben
kí bè annabi Natãnɛ: Á'a! Kpɛ́ kɛ̀ wà dɔ̀
kɔ̃n sida líon mɛ́gɔ̃ vɛ̃ɛn, Luda àkpati gɔ̃
diɛna bisakutaan-ɔ́? 3 Natã wèàla à bè:
Lán à kɛ̀nnɛ nà ǹ kɛ, zaakɛ Dii kúnyo.
4 Gwãavĩ beeea Dii yã sù Natãa à bè:
5 Ǹ gá ǹ o ma zɔ̀bleri Daudanɛ kɛ̀ ma
bè, àmbe eé kpɛ́ kɛ̀ mɛ́gɔ̃ kún dɔmɛro.
6 Zaa gurɔɔ kɛ̀ ma Isarailinɔ bɔ̀ɛ Igipiti
ai gbȁa mɛ́ɛ bɛɛ kũro. Mɛɛ̀gɔ̃ sɔ̃ki kpák-
paamɛ, bisakuta bé ma kúkii ũ. 7 Guu kɛ̀
ma sɔ̃ki kpàkpan kɔ̃n ma gbɛ̃ Isarailinɔ ń
píngi mɛɛ̀ dɔn'aɛdeenɔ diɛ aɔ̃ dɔńnɛ aɛ.
Má ò ń gbɛ̃kenɛ, à kɛ̀ dia èe kpɛ́ dɔmɛ
kɔ̃n sida líoro zikiɔ́? 8 Ǹ gá ǹ o ma zɔ̀bleri
Daudanɛ, mamɔma Dii Zĩ̀kpɛde ma bè,
ma à sɛ̀ sãdãkiia lɛ àgɔ̃ dɛ ma gbɛ̃ Isarail-
inɔ dɔn'aɛdee ũ. 9 Má kúo guu kɛ̀ à gàan
píngi, ben ma à ibɛɛnɔ dɛ̀dɛnɛ. Mɛ́ à tɔ́
bɔ maamaa sa, eégɔ̃ kú anduna tɔ́deenɔ
tɛ́. 10 Mɛ́ bùsu kpá ma gbɛ̃ Isarailinɔa, mɛ́
ń káɛn, aɔ̃é vɛ̃ɛn ń pɔ́ ũ. Aɔ̃ làakari gɔ̃
kpaɛna. Gbɛ̃ zaaanɔ é e wà wɛ́ɛ tãḿma
lán aɔ̃ wɛ́ɛ tȁḿma káaku 11 gurɔɔ kɛ̀ ma
dɔn'aɛdeenɔ dìɛńnɛ nà dɔro. Mɛ́ à bɔ a
ibɛɛ pìnɔ ɔzĩ ń píngi.
Mamɔma Dii mɛ́ɛ oonɛ, mámbe mɛ́ ua
pɛ́ɛnɛ à boriinɔ gbãa'ekii ũ. 12 Tó à gurɔɔ
pàpa à gà, mɛ́ à borii kɛ̀ bɔ̀ à mɛ̀n ke sɛ́
lezĩ, mɛ́ à kpá kpatan. 13 Àpi bé eé kpɛ́ dɔ
kɛ̀ ma tɔ́ égɔ̃ kúa, mɛ́ à kpatablena gbá
pɛ́ɛ, eégɔ̃ kí blee ai gurɔ píngi. 14 Mɛ́gɔ̃
dɛnɛ De ũ, eégɔ̃ dɛ ma nɛ́ ũ. Tó à taari kɛ̀,
mɛ́ wɛ́ɛ tãa kɔ̃n gòomɛ, lán gbɛ̃ntee è gbɛ̃
gbɛ̃ nà. 15 Mɔde ma gbɛ̃kɛ é kɛ̃kɔ̃ao lán
má kɛ̀kɔ̃a kɔ̃n Solu kɛ̀ má à bɔ̀ Dauda aɛzĩ
nàro. 16 À boriinɔ égɔ̃ kpata blee gurɔ
píngi. À kpata pì égɔ̃ yãana vĩro.
17 Ben Natã yã pì gbȁ Daudanɛ lán Dii
ònɛ nà píngi.

Dauda wɛ́ɛkɛna Diia

18 Ben kí Dauda gɛ̀ à vɛ̀ɛ Dii aɛ à bè:
Dii Luda, bɔ́n ma ũu? Dénɔn ma bɛdeenɔ
ũ kɛ̀ n ma ka gwena kɛ̀ takaa? 19 Dii
Luda, bee nɛ́ yã néngomɛ n kiia, ben n
mamɔma n zɔ̀bleri borii kɛ̀ aɔ̃égɔ̃ kú zi-
aanɔ yã ò dɔɔ́? Lɛn nɛɛ̀ kɛńnɛ lɛɔ́, Dii
Luda? 20 Dii Luda, mɛ́ bennɛ diamɛ dɔɔ?
Mamɔma n zɔ̀bleri ń ma dɔ̃. 21 N yã bíta
pì kɛ̀ lán n pɔɔ yezi nà yã kɛ̀ ń ò yãnzi,
ben ń tò mamɔma n zɔ̀bleri má dɔ̃̀. 22 Dii
Luda, ń bíta fá! Weé gbɛ̃ke lɛ́kɔ̃zinyoro.
N baasiro dii ke kuuro, lán wá mà kɔ̃n
wa swão nà. 23 Dén weé lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n n gbɛ̃
Isarailinɔɔ? Anduna boriinɔ tɛ́ bori mɛ̀n
doo pìn n bɔ n gaa ń bò, lɛ aɔ̃gɔ̃ dɛ n
gbɛ̃nɔ ũ. N n zĩnda tɔ́ bò, n yã bíta bɔn-
saɛnɔ kɛ̀ n gbɛ̃ pìnɔnɛ, n pɛ bori kenɔa
kɔ̃n ń tãanɔ n gbɛ̃ kɛ̀ n ń bó Igipitinɔ
aɛzĩ. 24 N Isarailinɔ dìɛ aɔ̃gɔ̃ dɛ n gbɛ̃nɔ
ũ ai gurɔ píngi. Dii, n gɔ̃ ń Luda ũ. 25 Dii
Luda, lɛ́ kɛ̀ ń gbɛ̀ mamɔma n zɔ̀blerinɛ
kɔ̃n ma boriinɔ yã musu, ǹgɔ̃ zĩi kɛɛa
gurɔ píngi. Ǹ kɛ lán ń ò nà 26 lɛ ǹ tɔ́ bɔ
maamaa ai gurɔ píngi. Gbɛ̃nɔ é be Dii
Zĩ̀kpɛde bé Isarailinɔ Luda ũ. Mamɔma n
zɔ̀bleri Dauda, nɛ́ ma boriinɔ kãsãa pɛ́ɛ,
27 zaakɛ Dii Zĩ̀kpɛde Isarailinɔ Luda, ń

òmɛ n bè, nɛ́ ma ua pɛ́ɛmɛ ma boriinɔ
gbãa'ekii ũ. Bee yãnzi mamɔma n zɔ̀bleri
ma kùgbãaa kɛ̀ ma wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀ kɛ̀mmazi.
28 Dii Luda, ḿbe Luda ũ, n yã náanɛ vĩ,
ben n yã maaa kɛ̀nɔ lɛ́ gbɛ̃̀ mamɔma
n zɔ̀blerinɛ. 29 Ǹ aubarika da mamɔma
n zɔ̀bleri boriinɔn sa, n wɛ́ɛ égɔ̃ tɛ́ńzi
gurɔ píngi. Dii Luda, n yã ò n aubarika
dà mamɔma n zɔ̀bleri boriinɔn, aɔ̃égɔ̃
aubarika vĩ ai gurɔ píngi.

Dauda zĩ̀blena bori pãndenɔa

8 Beee gbɛra Dauda zĩ̀ blè Filisitininɔa
à ń búsa à ń mɛɛwi Gata sìḿma. 2 À
zĩ̀ blè Mɔabunɔa, ben à tò aɔ̃ dàɛ kɔ̃ saɛ
tɔɔtɛ. À bà yɔ̃̀ḿma. Tó à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bà
plaa dagura dɛ̀dɛ, è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bà do
dagura tó bɛ̃ɛ. Ben Mɔabunɔ gɔ̃̀ Dauda
zɔ̀blerinɔ ũ, ben aɔ̃ègɔ̃ tángba kpaanɛ.
3 Dauda zĩ̀ blè Reobo nɛ́ Adadɛza, Zoba
kínaa, gurɔɔ kɛ̀ kí pì ɛ̀ara èe gaa ɔ tɔ̃ Yu-
flati swasaɛdeenɔa. 4 Ben à à sɔ̃goronɔ
kũ̀kũ mɛ̀n wàa sɔɔro kɔ̃n sɔ̃gorodeenɔ
gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛplaa kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́
kɛ̀sɛnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ baro. Ben à ń sɔ̃nɔ
gbátĩ́kyanɔ zɔ̃̀zɔ̃ píngi, mɛ̀n basɔɔro bé
aɔ̃ bɔ̀. 5 Siria kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Damasakunɔ mɔ̀
ɔ da Adadɛzaa, ben Dauda ń gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ
gɔ̃ɔn bɔrɔ baro awɛɛplaa. 6 À gudãkpar-
inɔ dìɛdiɛ Siria bùsun, ben aɔ̃ gɔ̃̀ à zɔ̀bler-
inɔ ũ, aɔ̃ègɔ̃ tángba kpaanɛ. Dii tò Dauda
zĩ̀ blè guu kɛ̀ à gàan píngi. 7 Dauda
Adadɛza ìbanɔ vura sɛngbangonɔ sɛ̀ɛ à
tào Yerusalɛmu. 8 À mɔ̀gotɛ̃ sɛ̀ɛ bítabita
Adadɛza wɛ́tɛ kɛ̀ wè sísi Teba kɔ̃n Bero-
taio guu.
9 Kɛ̀ Amata kí Tou mà Dauda zĩ̀ blè
Adadɛza zĩ̀kpɛɛnɔa ń píngi, 10 ben à a nɛ́
Adoramu zĩ̀ ì kpáa. À à sáabu kpà zĩ̀ kɛ̀ à
blè Adadɛzaa yãnzi, zaakɛ Tou zĩ̀ kào yã.
Adoramu mɔ̀ kɔ̃n vura pɔ́nɔ kɔ̃n kondogi
pɔ́nɔ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃ pɔ́nɔ, 11 ben kí Dauda
kàɛ Dii pɔ́ ũ lán à kɛ̀ kɔ̃n borii kɛ̀ à gbãaa
blɛ̀ḿmanɔ kondogi pɔ́nɔ kɔ̃n vura pɔ́nɔo
nà píngi, 12 Ɛdɔmunɔ kɔ̃n Mɔabunɔ kɔ̃n
Amɔninɔ kɔ̃n Filisitininɔ kɔ̃n Amalɛkinɔ.
Lɛn à kɛ̀ lɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à sì Zoba kí Adadɛza,
Reobo nɛ́ao. 13 Lɛn Dauda tɔ́ bɔ̀ lɛ. Kɛ̀ à zĩ̀
blè Sirianɔa à sù, à Ɛdɔmunɔ dɛ̀dɛ Guzurɛ
Wisideen gɔ̃ɔn bɔrɔ baro plaasai. 14 Ben
à gudãkparinɔ dìɛdiɛ Ɛdɔmu bùsun dɔ,
ben Ɛdɔmu pìnɔ gɔ̃̀ à zɔ̀blerinɔ ũ. Guu kɛ̀
Dauda gàan píngi Dii è tó à zĩ̀ blemɛ.
15 Daudan Isaraili bori píngi kína ũ, à
yã maaa kɛ̀ a gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a. 16 Zeruya
nɛ́ Yoabun zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi ũ. Ailudi
nɛ́ Yosafatan baarukpari ũ. 17 Aitubu
nɛ́ Zadɔki kɔ̃n Abiata nɛ́ Aimɛlɛkion
sa'orikinɔ ũ. Serayan takadakɛ̃ri ũ.
18 Yoyada nɛ́ Bɛnayan dogarinɔ gbɛ̃nsi ũ.
Dauda zĩnda nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn a kpàasinɔ ũ.

Dauda gbɛ̃kɛɛ kɛna Mɛfibosɛnɛ

9 Dauda gbɛ̃nɔ là: Solu bori kee e
gɔ̃roo? Má yezi mà gbɛ̃kɛɛ kɛnɛ
Yonatã yãnzi. 2 Solu bɛ zĩkɛri ke kuu,
à tɔ́n Ziba, ben wà à sìsi kí Daudanɛ.
À à là à bè: Ḿbe Ziba ũɔ́? À wèàla à
bè: Ee, n zɔ̀blerin ma ũ. 3 Ben kí pì à
là à bè: Solu bori ke kuu ai tiaɔ́? Má
yezi mà Luda gbɛ̃kɛɛ kɛnɛmɛ. Ben Ziba
wèàla à bè: Yonatã nɛ́ ke kuu ai tia.
Ɛrɛmɛ. 4 Ben kí à là à bè: À kú mámɛ?
Ziba wèàla à bè: À kú Amiɛli nɛ́ Maki
bɛ zaa Lodɛba. 5 Kí Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀, ben
wà mɔ̀o. 6 Kɛ̀ Yonatã nɛ́ Mɛfibosɛ, Solu
dio kà Dauda kiia, à kùɛnɛ à dàɛ a puua.
Ben Dauda bè: Mɛfibosɛ! À wèàla à bè: N
zɔ̀blerin ma ũ. 7 Ben Dauda bɛ̀nɛ: Ǹton tó
vĩa n kũro, zaakɛ mɛ́ gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ n de
Yonatã yãnzimɛ. Mɛ́ n dezi Solu buraanɔ
sukpannɛ píngi, nɛ́gaegɔ̃ mɔɔ pɔ́ blemao
gurɔ píngi. 8 Mɛfibosɛ kùɛnɛ à bè: Bɔ́n
mamɔma n zɔ̀bleri ũ kɛ̀ nɛ́ ma wɛ̃nda
gwaa? Má dɛ lán gbɛ̃ɛ gè bàroo?
9 Ben kí Dauda Solu zĩkɛri Ziba sìsi à
bɛnɛ: Pɔ́ kɛ̀ dɛ Solu pɔ́ ũ kɔ̃n à bɛdeenɔ
pɔ́o píngi, má kpà n dii dioamɛ. 10 Mpi
kɔ̃n n nɛ́nɔ kɔ̃n n zĩkɛrinɔ, àgae à tɔɔtɛ
zĩi kɛnɛ, à à pɔ́nɔ kɛkɛ, lɛ à e àgɔ̃ kũsãɛ
vĩ. N dii dio Mɛfibosɛ égaegɔ̃ pɔ́ bleemao
gurɔ píngi. Ziba sɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn

gɛ̃ro kɔ̃n zĩkɛrinɔ gɔ̃ɔn baro. 11 Ben Ziba
bè kínɛ: Yã kɛ̀ ma dii kí ò mamɔma a zɔ̀b-
lerinɛ, mɛ́ kɛ píngimɛ. Ben Mɛfibosɛ ègɔ̃
pɔ́ blee kɔ̃n kío, à gɔ̃̀ lán kína nénɔ doke
bà. 12 Mɛfibosɛ négɔ̃gbɛ̃ vĩ, à tɔ́n Mika,
bensɔ̃ Ziba bɛdeenɔ gɔ̃̀ Mɛfibosɛ zĩkɛrinɔ
ũ ń píngi. 13 À kú Yerusalɛmu, zaakɛ ègɔ̃
pɔ́ blee kɔ̃n kío gurɔ píngimɛ. Bensɔ̃ ɛrɛn
à ũ.

Dauda zĩ̀blena Amɔninɔa

10 Beee gbɛra Amɔni kína gà, ben
à nɛ́ Anuni vɛ̃̀ɛ à gɛ̃ɛ ũ. 2 Dauda
bè: Mɛ́ gbɛ̃kɛɛ kɛ Naasa nɛ́ Anuninɛ lán
à de gbɛ̃kɛɛ kɛ̀mɛ yã nà. Ben Dauda a
ìba kenɔ zĩ̀a, lɛ aɔ̃ gá Amɔninɔ bùsun wà
à làakari kpáɛnɛ à de ga yã musu. Kɛ̀
Dauda ìba pìnɔ kà gwe, 3 Amɔni kínɛnɔ
bè ń dii Anuninɛ: Nɛ́ɛ daa Dauda gbɛ̃nɔ
zĩ̀mma n de gɛ̀ kpedana yãnzi lɛ à n
làakari kpáɛnnɛn yɔ́? À ń zĩ lɛ aɔ̃ mɔ́ wa
wɛ́tɛ asii gwamɛ, lɛ aɔ̃ ɛara wà mɔ́ wà
wɛ́tɛ ble zĩ̀o. 4 Ben Anuni Dauda ìba pìnɔ
kũ̀kũ à ń lɛ́tãnka kã bò kpadokpado, à ń
pɔ́kãsãanɔ zɔ̃̀zɔ̃ ń pɔ̀rɔnɔ dagura, ben à ń
gbáɛ. 5 Kɛ̀ wà ò Daudanɛ, ben à gbɛ̃nɔ zĩ̀
aɔ̃ gá dańlɛ, zaakɛ wí ń kũ maamaa. Aɔ̃
bɛ̀ńnɛ: Kí bè, à vɛ̃ɛ Yɛriko ai a lɛ́tãnka kã
kú, é gbasa à su.
6 Kɛ̀ Amɔninɔɔ è Dauda ye ń kãzi dɔro,
ben aɔ̃ fĩa bò gbɛ̃nɔnɛ lɛ aɔ̃ zĩ̀ káńnɛ: Siria
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Bɛtɛreobu kɔ̃n Zobao kɛ̀ aɔ̃ɔ
tɛ́ kɛ̀sɛnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ baro kɔ̃n kí Maaka
zĩ̀kpɛɛnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ do kɔ̃n Tobudeenɔ
gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa. 7 Kɛ̀ Dauda mà
lɛ, ben à Yoabu gbàrɛḿma kɔ̃n zĩ̀karinɔ ń
píngi. 8 Amɔninɔ bɔ̀ wà zĩ̀'ɔɔ pòro ń wɛ́tɛ
bĩilɛa, ben Zoba kɔ̃n Bɛtɛreobuo Sirianɔ
kɔ̃n Tobudeenɔ kɔ̃n Maaka gbɛ̃nɔɔ kú sɛ̃̀n
ńtɛ̃ɛ. 9 Kɛ̀ Yoabu è wà zĩ̀'ɔɔ pòro a aɛ kɔ̃n
a kpɛɛo, ben à Isaraili zĩ̀kari maaanɔ plɛ̀-
plɛ à ń kpáatɛtɛ aɔ̃ gá lɛ́ɛ Sirianɔa. 10 Ben
à zĩ̀kari kpaaanɔ nà a dãaro Abisainɛ a
ɔzĩ, ben à ń gbáɛ aɔ̃ gá lɛ́ɛ Amɔninɔa.
11 À bè: Tó Sirianɔ gbãaa e ma fuu, ǹ mɔ́
ǹ ɔ dama. Tó Amɔninɔ gbãaa e n fuumɛ
sɔ̃, mɛ́ mɔ́ mà ɔ damma. 12 Ǹgɔ̃ gbãa, wà
gɔ̃gbɛ̃kɛɛ kɛ wa gbɛ̃nɔ kɔ̃n wa Dii wɛ́tɛnɔ
yã musu. Dii é yã kɛ̀ kɛ̀nɛ maa kɛ. 13 Ben
Yoabu kɔ̃n zĩ̀kari kɛ̀ aɔ̃ kúonɔ gàa Siri-
anɔa kɔ̃n zĩ̀o, ben Siria pìnɔ bàa lɛ̀ńnɛ.
14 Kɛ̀ Amɔninɔɔ è Sirianɔ bàa lɛ̀, ben aɔ̃
bàa lɛ̀ Abisainɛ se aɔ̃ sì wɛ́tɛ guu, ben
Yoabu ń tó gwe à tà Yerusalɛmu.
15 Kɛ̀ Sirianɔɔ è Isarailinɔ zĩ̀ blɛ̀ḿma,
ben aɔ̃ ɛ̀ara wà kɔ̃ kàkɔ̃a. 16 Ben Adadɛza
gbɛ̃nɔ zĩ̀, aɔ̃ sù kɔ̃n Siria kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yu-
flati baa kãa kpaanɔ, ben aɔ̃ gàa Elamu.
Sobakin Adadɛza zĩ̀kpɛɛ pìnɔ gbɛ̃nsi ũ.
17 Kɛ̀ Dauda mà lɛ, ben à Isarailinɔ
kàkɔ̃a ń píngi, à bikũ̀ńyo Yodaa à gàa
Elamu. Ben Sirianɔ zĩ̀'ɔɔ pòrozi, ben aɔ̃
sìkɔ̃n. 18 Kɛ̀ aɔ̃ɔe bàa lɛɛ Isarailinɔnɛ,
ben Dauda ń dɛdɛ sɔ̃gorodeenɔ gɔ̃ɔn
wàa aagɔ̃ kpɛ́ basɔɔro kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
tɛ́ kɛ̀sɛnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ baplaa. Gwen wà ń
zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi Sobaki dɛ̀n. 19 Kɛ̀ kí kɛ̀
aɔ̃ɔ dɛ Adadɛza zɔ̀blerinɔ ũu è Isarailinɔ
zĩ̀ blɛ̀ḿma lɛ, ben aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃n Isarail-
inɔ aɔ̃ gɔ̃̀ ń zɔ̀blerinɔ ũ. Vĩa Sirianɔ kũ̀,
aɔ̃ɔe gá wà ɔ da Amɔninɔa dɔro.

Dauda yena Basɛbazi

11 Kɛ̀ í kɛ̃̀ tɔɔtɛa, gurɔɔ kɛ̀ kínanɔ è
gá zĩ̀ ká, ben Dauda Yoabu zĩ̀ kɔ̃n
a ìbanɔ kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi. Aɔ̃ Amɔn-
inɔ ásaru kɛ̀, ben aɔ̃ lìga Rabazi. Dauda
sɔ̃ɔ kú Yerusalɛmu. 2 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ben
Dauda fɛ̀ɛ a gádoa, èe ligaa a kpɛ́ musu.
Zaa kpɛ́ musu gwe ben à nɔgbɛ̃ ke è, èe
zú oo. Nɔgbɛ̃ pì nɛ́ nɔ maaamɛ maamaa,
3 ben à gbɛ̃ zĩ̀ wà nɔgbɛ̃ pì yã gbeka. Ben
wà bènɛ: Ɛliamu nɛ́ Basɛban gwe, Iti bori
Uria naɔ̃mɛ. 4 Ben Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀ wà à
sísi. Kɛ̀ à mɔ̀, ben Dauda dàɛo, ben nɔgbɛ̃
pì tà bɛ. Àɛ sɔ̃ à zúbaɛ gbãsĩ bɔ̀ dufumɛ.
5 Kɛ̀ à nɔ̀ sì, ben à lɛ́kpãsã kɛ̀ Daudanɛ à
bè a nɔ̀ sì.
6 Ben Dauda gbɛ̃ zĩ̀ Yoabua à bè: Ǹ Iti
bori Uria gbarɛmɛ. Ben Yoabu à gbàrɛnɛ.
7 Kɛ̀ Uria pì mɔ̀, ben Dauda Yoabu aafia
gbèka kɔ̃n zĩ̀kpɛɛnɔ kɔ̃n zĩ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔe kaao.

8 Ben Dauda bènɛ: Ǹ tá bɛ ǹ zú o. Kɛ̀ Uria
bɔ̀ kíbɛ, ben kína gbɛ̃ zĩ̀a kɔ̃n pɔ́bleeo.
9 Mɔde Uria e tá a bɛro, kíbɛ gãnu guun à
ìn kɔ̃n kíbɛ zĩkɛrinɔ. 10 Kɛ̀ wà ò Daudanɛ
wà bè, Uria e tá a bɛro, ben à Uria là à
bè: À dɛ n bɔ tázi n sumɛ gwɛɛ? À kɛ̀ dia
nɛ́ɛ tá bɛroo? 11 Uria wèàla à bè: Àkpati
kɔ̃n Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔɔ kú bisaku-
taanɔ guu. Ma dii Yoabu kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ
kú zĩ̀lan. Mɛ́ fɔ̃ mà tá bɛ mà pɔ́ ble mà í
mi, mà daɛ kɔ̃n ma naɔ̃oro. Kɔ̃n n kuunao
mɛ́ yã pì taka kɛro. 12 Ben Dauda bènɛ:
Ǹ gɔ̃ kɛ̀ gbã̀a dɔ, zian mɛ́ n gbarɛ. Ben
Uria gɔ̃̀ Yerusalɛmu zĩ beeea kɔ̃n a gudɔ
làao dɔ. 13 Dauda à sìsi à pɔ́ blè à í mìo,
ben Dauda í kàkanɛ. Mɔde kɛ̀ à bɔ̀ uusiɛ,
à gàa à ì kɔ̃n a dii kína zĩkɛrinɔomɛ, èe
tá a bɛro. 14 Kɛ̀ guu dɔ̀ Dauda takada kɛ̃̀
Yoabunɛ, ben à Uria gbàrɛo. 15 Takada
pì guu à bè: À Uria dɔ́ńnɛ aɛ guu kɛ̀ zĩ̀
pãsĩn, é bɔ à kpɛɛ lɛ wà e wà à dɛ.

16 Gurɔɔ kɛ̀ Yoabu e ligaa wɛ́tɛ pìzi,
ben à Uria dà guu kɛ̀ à dɔ̃ gɔ̃sa gbãaanɔ
kún. 17 Kɛ̀ wɛ́tɛdeenɔ bɔ̀ɛ wèe zĩ̀ kaa kɔ̃n
Yoabuo, aɔ̃ Dauda zĩ̀kari kenɔ dɛ̀dɛ. Iti
bori Uria kú ń tɛ́.

18 Ben Yoabu gbɛ̃ zĩ̀ Daudaa lɛ à zĩ̀ yã
gbãnɛ píngi. 19 À bè zĩ̀ri pìnɛ: Tó n zĩ̀ yã
gbã̀ kínɛ píngi n yãa, 20 tó à nɔ̀sɛ fɛ̀ɛ à n
la à bè: Bɔ́ bé à tò a sɔ̃ wɛ́tɛzi kĩikĩi kɔ̃n
zĩ̀o? Á dɔ̃ kɛ̀ bĩimusudeenɔ è kà gbarɛńzi
tɔɔtɛroo? 21 Dé bé à Gidiɔn nɛ́ Abimɛlɛki
dɛ̀? Nɔgbɛ̃ bé à ɔ sɔ̃̀ wísilɔgbɛzi zaa bĩi
musu, ben à à dɛ̀ Tebeziroo? À kɛ̀ dia a
sɔ̃ bĩizi kĩikĩi lɛɛ? Tó à ònnɛ lɛ, ǹ benɛ a
zɔ̀bleri Uria, Iti borii gà dɔ. 22 Ben zĩ̀ri pì
dà zɛ́n. Kɛ̀ à kà Dauda kiia, à yã kɛ̀ Yoabu
dànɛ ònɛ píngi. 23 À bè: Gbɛ̃nɔ bɔ̀ɛ wɛ́tɛ
guu wèe gbãa mɔɔwe bĩi kpɛɛmɛ, ben wa
pɛḿma ai ń wɛ́tɛ bĩilɛa. 24 Aɔ̃ kàzurinɔɔ
kú zaa bĩi musumɛ, ben aɔ̃ kà fã̀ n gbɛ̃nɔ
tɛ́ tɔɔtɛ aɔ̃ n gbɛ̃kenɔ dɛ̀dɛ. N zɔ̀bleri Uria,
Iti borii gà se. 25 Ben Dauda bè zĩ̀ri pìnɛ:
Ǹ o Yoabunɛ àton tó yã pì à nɔ̀sɛ yakaro.
Wègɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ é ń blero. À zĩ̀ ká wɛ́tɛ
pìo kɔ̃n gbãaao à kaatɛ. Ǹ à gba swɛ̃̀ lɛ.
26 Kɛ̀ Uria naɔ̃ mà a zã gà, à ɔ́ɔ dɔ̀. 27 Kɛ̀
wà gɛ̀ kɛ̀ wà yã̀a, Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ sùo
a bɛ, ben à gɔ̃̀ à nɔɔ ũ. À nɛ́ ìo gɔ̃gbɛ̃ ũ,
ben yã kɛ̀ Dauda kɛ̀ pì kɛ̀ Diinɛ zaa.

Annabi Natã kpãkɛ̃na Daudazi

12 Dii Natã zĩ̀ Daudaa. Kɛ̀ à kà, à
bènɛ: Gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaa kenɔ bé wà
kú wɛ́tɛ ke guu, gbɛ̃ doo nɛ́ auzikideemɛ,
gbɛ̃ doo sɔ̃ takaasideemɛ. 2 Auzikidee pì
sãanɔ kɔ̃n zùnɔ vĩ paripari, 3 takaasidee
pì sɔ̃ pɔ́ke vĩro, sã núnu néngo mɛ̀n do-
ken à lù. Ben à dàto ai à bíta kũ̀ à bɛ
kɔ̃n à nɛ́nɔ. Aɔ̃ègɔ̃ pɔ́ dɔ̃nkɔ̃ blee aɔ̃ègɔ̃
í mii ta dɔ̃nkɔ̃n, è dàɛ à pɔtɛ, ben èe
à gwaa lán a zĩnda nɛ́nɔkparɛ bà. 4 Kɛ̀
nibɔ pìta auzikidee pìa, ben èe we à sãa
ke zù kũ̀ a kpàsa guu à nibɔ pì yàari
kɛoro. Takaasidee sã núnu néngo pìn à
sìa à a nibɔ pì yàari kɛ̀o. 5 Ben Dauda pɔ
fɛ̃̀ auzikidee pì yã musu maamaa, à bè
Natãnɛ: Kɔ̃n Dii kuunao, à kɔ̃ sìo wà gbɛ̃
kɛ̀ yã pì kɛ̀ dɛmɛ. 6 Kɛ̀ à kɛ̀ lɛ, èe à wɛ̃nda
gwaro, ɛ̃ndɛ̃ à sãa pì fĩa bo lɛo siigɔ̃. 7 Ben
Natã bè Daudanɛ: Ḿbe adee pì ũ. Dii Is-
arailinɔ Luda bé à yã kɛ̀ ò à bè: Ma n ka
Isarailinɔ kí ũ, ma n bɔ Solu ɔzĩ, 8 ben ma
n dii pì bɛɛ kpàmma, ma à nɔɔnɔ nànnɛ
n ɔzĩ. Ma Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ kpàmma
n gbɛ̃nɔ ũ. Tó beeenɔ kɛ̀mma néngo yã,
lɛ mà à pãndenɔ kaarannɛ dɔ. 9 Bɔ́yãnzi
n kya kà ma yãnzi? N yã kɛ̀ má yeziroo
kɛ̀, n Iti bori Uria dɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao, n à nɔɔ
sìa ń sɛ̀. Ń tò Amɔninɔ à dɛ̀ zĩ̀ guu. 10 Zaa
gbã̀a yã pãsĩ é kɛ̃ n bɛɛa ziki dɔro, zaakɛ
n kya kàmagu, n Iti bori Uria nɔɔ sìa ń
sɛ̀. 11 Ben Dii ɛ̀ara à yã kɛ̀ ò dɔ à bè: Ǹ
ma! Mɛ́ tó n zĩnda bɛdeenɔ mɔ́nzi kɛnnɛ.
Mɛ́ n nɔɔnɔ símma mà ń kpá n gbɛ̃daa
kea n wáa, eé daɛńyo gupuraaa. 12 N yã
pì kɛ̀ asii guumɛ. Mapi sɔ̃ mɛ́ yã pì kɛnnɛ
gupuraaa Isarailinɔ wáa ń píngi.

13 Ben Dauda bè Natãnɛ: Ma durun
kɛ̀ Diinɛ. Ben Natã bènɛ: Dii n durun
kɛ̃̀mma, nɛ́ garo. 14 Mɔde lán n dɔkɛ Diio
maamaa nà kɔ̃n yã pì kɛnao, bee yãnzi

nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì ìnyo é gamɛ. 15 Kɛ̀
Natã tà bɛ, ben Dii tò nɛ́ kɛ̀ Uria naɔ̃ɔ
ì kɔ̃n Daudao pì gyã kṹ. 16 Ben Dauda
e kúɛ kɛɛ Ludanɛ nɛ́ pì yã musu kɔ̃n
lɛ́yinao, gwãavĩ è daɛ tɔɔtɛmɛ. 17 À bɛ
gbɛ̃nsinɔ ègɔ̃ zɛàla lɛ aɔ̃ à fɛɛ tɔɔtɛ, mɔde
è weziro, è pɔ́ bleńyoro. 18 À gurɔ swɛɛ-
plaadee zĩn nɛ́ pì gà. Vĩa Dauda ìbanɔ
kṹ, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà ònɛ kɛ̀ nɛ́ pì gàro. Aɔ̃ bè:
Gurɔɔ kɛ̀ nɛ́ pì kuu, wa yã ònɛ, èe wa yã
maro. Dian wé onɛ nà sa kɛ̀ nɛ́ pì gà? Eé
yã zaaa kɛ. 19 Dauda è a ìbanɔɔ e yã kpãi
ookɔ̃nɛ, ben a dɔ̃̀ kɛ̀ nɛ́ pì gàmɛ. À ń lá à
bè: Nɛ́ pì gàn yɔ́? Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Ee!
À gàmɛ. 20 Dauda fɛ̀ɛ tɔɔtɛ à zú ò, à nɔ́si
kɛ̀awa à a pɔ́kãsãanɔ lìɛ, ben à gàa à kùɛ
Diinɛ a kpɛ́n. Kɛ̀ à ɛ̀ara à tà bɛ, à pɔ́blee
gbèka, ben wà kpàa à blè. 21 À ìbanɔ à
là wà bè: À kɛ̀ dia nɛ́ɛ yã kɛɛ lɛɛ? Gurɔɔ
kɛ̀ nɛ́ pì kuu, n lɛ́ yì n ɔ́ɔ dɔ̀. Kɛ̀ à gà sa,
n fɛɛ n pɔ́ blè. 22 À wèńla à bè: Gurɔɔ kɛ̀
nɛ́ pì kuu, ma lɛ́ yì ma ɔ́ɔ dɔ̀, zaakɛ ma
bè, ke Dii é ma wɛ̃nda gwa à tó nɛ́ pì gɔ̃
kuu gwɛɛ, dé bé à dɔ̃ɔ? 23 Lán à gà nà sa,
bɔ́yãnzin mɛ́gɔ̃ lɛ́yinazi dɔɔ? Mɛ́ fɔ̃ mà à
vun yɔ́? Mɛ́ gá à kiiamɛ, mɔde eé ɛara à
su ma kiiaro.
24 Dauda a naɔ̃ Basɛba làakari kpàɛnɛ,
ben à gàa à dàɛo. À nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben
à tɔ́ kpànɛ Sulemanu. Dii yezi, 25 ben à
annabi Natã zĩ̀a à tɔ́ kpà nɛ́ pìnɛ Yɛdidia
Dii yenzi pì yãnzi.

Raba sina Amɔninɔa

26 Ai tia Yoabu kpɛ́ e zĩ̀ kaa kɔ̃n Amɔn-
inɔ zaa Raba, ben à kíbɛɛ sì. 27 Ben à
gbɛ̃nɔ zĩ̀ Daudaa à bè: Ma zĩ̀ kà kɔ̃n
Rabadeenɔ, ben ma ń ítɔkii sìḿma. 28 Ǹ
zĩ̀kpɛ kpaaanɔ kakɔ̃a sa, ǹ mɔ́ ǹ liga wɛ́tɛ
pìzi ǹ sí. Tó lɛnlo, mɛ́ sí, weé ma tɔ́
kpánɛ. 29 Ben Dauda zĩ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń
píngi, à gàa à lɛ̀ɛ Rabaa à sì. 30 Wà ń
kína vura fùra gò wà kù Daudanɛ. À tìisi
kà kiloo baaakuri, bensɔ̃ gbɛ̀ bɛ̀ɛdee kúa.
À wɛ́tɛ pì pɔ́nɔ nàkɔ̃a maamaa, 31 ben à
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ kṹ̀kũ à bɔɛńyo, à ń
dá sagasigi zĩin kɔ̃n diga zĩio kɔ̃n kpása
zĩio, bensɔ̃ à tò aɔ̃ kúnku bɔ̀. Lɛn à kɛ̀
Amɔni wɛ́tɛnɔnɛ lɛ píngi, ben à ɛ̀ara à tà
Yerusalɛmu kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ ń píngi.

Aminɔ yena a dãre Tamazi

13 Beee gbɛra Dauda nɛ́ Abusalomu
dãre maaa vĩ, à tɔ́n Tama, ben
Dauda nɛ́ Aminɔ yezi. 2 Yã pì e ĩa daa
Aminɔ pìa ai à kà gyãkɛna a dãre Tama
pì yãnzi, zaakɛ à gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ro, eé fɔ̃ à yãke
kɛnɛro. 3 Aminɔ gbɛ̃nna ke vĩ, à tɔ́n Yon-
adabu, Dauda vĩ̀i Simɛa nɛ́mɛ. Yonadabu
ɔ̃ndɔ̃ gbãa, 4 ben à Aminɔ là à bè: À kɛ̀
dia n kínɛ'ina n mɛ̀ ègɔ̃ busana lán guu e
dɔɔ nà lɛɛ? Nɛ́ omɛroo? Ben Aminɔ wèàla
à bè: Má ye ma dãaro Abusalomu dãre
Tamazimɛ. 5 Ben Yonadabu bènɛ: Ǹ gá ǹ
daɛ n gádoa lán gyãreen n ũu bà. Tó n de
mɔ̀ n gwa, ǹ onɛ ń yezi n dãre Tama mɔ́
à pɔ́blee kpámma. À mɔ́ à kɛkɛ n wáa lɛ
n wɛ́ɛ gɔ̃ ee, gbasa à nannɛ n ɔzĩ. 6 Ben
Aminɔ dàɛ lán gyãree bà. Kɛ̀ kí mɔ̀ à gwa,
ben à bènɛ: Ǹ tó ma dãre Tama mɔ́ à kàra
kɛmɛ ma wáa, à kpáma kɔ̃n a ɔɔo. 7 Ben
Dauda gbɛ̃ zĩ̀ Tamaa a bɛ à bè: Ǹ gá n
vĩ̀i Aminɔ kpɛ́n ǹ pɔ́blee kɛnɛ. 8 Kɛ̀ Tama
gɛ̃̀ à kpɛ́n, à à lè daɛna, ben à wísiti yà à
kàra kàsao à wáa. 9 Ben à taa sɛ̀ à kàra pì
kànnɛ. Aminɔ gì sózi à bè: Ǹ pɛ́ gbɛ̃nɔa
aɔ̃ bɔɛ ń píngi. Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kúonɔ bɔ̀ɛ
ń píngi, 10 ben à bè Tamanɛ: Ǹ mɔ́ kɔ̃n
pɔ́blee pìo kpɛ́nɛ guu kɛ̀ ǹ kpáma. Ben
Tama kàra kɛ̀ à kɛ̀ sɛ̀ à gɛ̃̀o a vĩ̀i Aminɔ
pì kiia kpɛ́nɛ guu. 11 Kɛ̀ à sɔ̃̀zi, èe mɔɔ
kpáa à só, ben à a dãre pì kṹ̀ à bè: Ǹ tó
mà daɛnyo.
12 Ben à bè a vĩ̀i pìnɛ: Auo! Ǹton gbãa
mɔ́mɛro. Zaakɛ wa Isarailinɔ weè yã
beee taka kɛro. Ǹton yã dɔ̀rɔsai beee taka
kɛmɛro. 13 Mɛ́ gɛ̃ mámɛ kɔ̃n wíyã beeeo?
Mmɔn sɔ̃, Isarailinɔ é n diɛ gbɛ̃ pãa ũ.
Ǹ sùu kɛ! Ǹ yã o kínɛ, eé gí ma kpám-
maziro. 14 Èe we à à yã màro. À gbãa
mɔ̀nɛ, ben à kùsia à dàɛo. 15 Ben Aminɔ
zàn pãsĩpãsĩ. Zangu kɛ̀ à sɛ̀ kɔ̃n Tama pìo

dɛ yenzi kɛ̀ à vĩo yãala. Ben à bènɛ: Ǹ fɛɛ
ǹ bɔ. 16 Ben nɔgbɛ̃ pì bè a vĩ̀i pìnɛ: Auo!
N pɛnama taari bíta dɛ pɔ́ kɛ̀ ń kèmɛɛla.
Baa kɔ̃n beeeo èe we à à yã màro. 17 Ben
Aminɔ a zĩ̀kɛri gɔ̃kparɛ sìsi à bè: Ǹ pɛ́
nɔgbɛ̃ kɛ̀a à bɔmɛ ma kpén, ǹ gbà tata
ǹ à mɔ̀nɛ ká. 18 Ben à zĩ̀kɛri pì à sɛ̀ à bɔ̀o
bàazi, à gbà tàta à à mɔ̀nɛ kà. Nɔgbɛ̃ pì
uta gbã̀a dana, zaakɛ uta beee takan kí
nɛ́nɔkparɛ lɛziinɔ ègɔ̃ dana. 19 Ben Tama
túbu gbɛ̃̀ a mìa, à a uta gbã̀a kɛ̀ à dana
pì gà à kɛ̃̀ à ɔ dì a musu, èe ɔ́ɔ dɔɔ èe taa.

20 À dãgɔ̃ dadɔ̃nkɔ̃de Abusalomu bènɛ:
N dãgɔ̃ Aminɔ dàɛnyon yɔ́? Ǹton o gbɛ̃ke
maro, zaakɛ n dãgɔ̃mɛ. Ǹtongɔ̃ yã pì
kũna n swɛ̃̀ guuro. Ben Tama vɛ̃̀ɛ a
dãgɔ̃ Abusalomu bɛ nɔ̀sɛo yakana. 21 Kɛ̀
kí Dauda yã pì mà, à pɔ fɛ̃̀ maamaa.
22 Abusalomu e yãke o Aminɔnɛro, yã
zaaa ke à maaa. À zàn, kɛ̀ à kùsi a dãre
Tamaa yãnzi.

Aminɔ dɛna

23 Wɛ̃̀ plaa gbɛra Abusalomu kú Baali
Azo, Ɛflaimu bùsu lɛ́n kɔ̃n a sãkãkɛ̃ɛrinɔ,
ben à kína nɛ́nɔ sìsi pɔnna pɔ́bleea ń
píngi. 24 Ben à gàa à kí lè à bè: Kí, wèe
mamɔma n zɔ̀bleri sãanɔ kã kɛ̃ɛɛ. Mpi
kɔ̃n n ìbanɔ é tɛ́maziroo? 25 Ben kí wè a
nɛ́ pìla à bè: Auo! Wé fɔ̃ wà gá wa pín-
giro. Wé kɛnnɛ asoo ũ. À nàkɔ̃rɛa, mɔde
èe gáro, ben à sa maaa ònɛ. 26 Ben Abusa-
lomu bè: Tó nɛ́ gáro, ǹ tó ma vĩ̀i Am-
inɔ gáwao. Kí à là à bè: Bɔ́yãnzi ń yezi à
gányozi? 27 Abusalomu nàkɔ̃rɛa, ben kí
tò Aminɔ gàao kɔ̃n a nɛ́ kpaaanɔ ń píngi.

28 Abusalomu yã dìɛ a gbɛ̃nɔnɛ à bè: À
swã kpá! Tó í Aminɔ kũ̀, tó má òare à à
zɔ̃, à à dɛ. Àton tó vĩa a kũro. Mámbe ma
a dan! À zɛ gbãa à gɔ̃gbɛ̃kɛɛ kɛ. 29 Abusa-
lomu gbɛ̃nɔ kɛ̀ lán à dìɛńnɛ nà aɔ̃ à dɛ̀,
ben kína nɛ́ kpaaanɔ fɛ̀ɛ wà dì ń bãa-
gãsɔ̃nɔ kpɛɛ aɔ̃ bàa lɛ̀. 30 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́
zɛ́n, Dauda à baaru mà wà bè: Abusa-
lomu kí nɛ́nɔ dɛ̀dɛ ń píngi, aɔ̃ gbɛ̃kee e
gɔ̃ro. 31 Dauda fɛ̀ɛ à a pɔ́kãsãanɔ gà à kɛ̃̀,
ben à dàɛ tɔɔtɛ. À ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛzɛzinɔ ń
pɔ́kãsãanɔ gà wà kɛ̃̀kɛ̃ se. 32 Ben Dauda
vĩ̀i Simɛa nɛ́ Yonadabu bè: Baa, ǹtongɔ̃
daa wà n nɛ́ gɔ̃kparɛnɔ dɛ̀dɛ píngiro, Am-
inɔ ado bé à gà. Wà yã pì dɔ̃̀ Abusalomu
wɛ́ɛa zaa gurɔɔ kɛ̀ Aminɔ kùsi a dãre
Tamaamɛ. 33 Ma dii kí, ǹtongɔ̃ yã pì kũna
n nɔ̀sɛ guuro. N nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔɔ e gaga pín-
giro, séde Aminɔ ado. 34 Abusalomu sɔ̃
bàa lɛ̀.

Kɛ̀ gɔ̃kparɛ gudãkpari wɛ́ɛ zù, à è wà
tɛ́ Oronaimu zɛ́n sĩ̀sĩgɛɛzi paripari. À gàa
à bè kínɛ: Ma gbɛ̃nɔ è tɛ́ sĩ̀sĩgɛɛzi Oron-
aimu kpa. 35 Ben Yonadabu bè kínɛ: Ń
èɔ́? N nɛ́nɔ bé aɔ̃ɔe suu gwe lán má ònnɛ
nà. 36 Kɛ̀ à yã pì ò à yã̀a, ben kína nɛ́ pìnɔ
kà gɔ̃ɔ, aɔ̃ɔe sósobi ɔ́ɔ dɔɔ. Kí kɔ̃n a ìbanɔ
ɔ́ɔ dɔ̀ ń píngi maamaa dɔ.

37 Abusalomu bàa lɛ̀ à tà Amiudu nɛ́
Talamai, Gesuu kína kiia. Kí Dauda sɔ̃
ègɔ̃ a nɛ́ ga ɔ́ɔ dɔɔ gurɔ píngi. 38 Kɛ̀
Abusalomu bàa lɛ̀ à tà Gesuu, à kú gwe
ai wɛ̃̀ aagɔ̃. 39 Kɛ̀ kí Dauda nɔ̀sɛ kpàɛ Am-
inɔ ga yã musu, ben èe Abusalomu bɛgɛ
kɛɛ sa.

Abusalomu suna Yerusalɛmu

14 Zeruya nɛ́ Yoabu dɔ̃ kɛ̀ kí pɔɔ kpɛ́
kú Abusalomua, 2 ben à gbɛ̃nɔ zĩ̀
Tɛkoa, aɔ̃ nɔgbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃de ke sɛ̀ wà sùo.
Ben à bènɛ: Ǹ kɛ lándɔ̃ nɛ́ɛ sósobi kɛɛ bà.
Ǹ gyaanɔ pɔ́kãsãanɔ da. Ǹton nɔ́si kɛm-
maro. Ǹ kɛ lán nɔgbɛ̃ kɛ̀ à gbɛ̃ gà, èe à ɔ́ɔ
dɔɔ à gì kɛ̀ bà. 3 Ǹ gá kí kiia lɛ, ǹ yã kɛ̀
onɛ. Ben Yoabu yã kàka nɔgbɛ̃ pìnɛ. 4 Kɛ̀
Tɛkoa nɔgbɛ̃ pì gàa à kí lè, à kùɛnɛ à mì
pɛ̀ɛnɛ à bè: Kí, ǹ ma mì sí! 5 Ben kí pì à là
à bè: Bɔ́n ń yezi? À wèàla à bè: Gyaanɔɔn
ma ũ, ma zã gà. 6 Mamɔma n zɔ̀bleri, má
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa. Kɛ̀ aɔ̃ɔe swèe kɛɛ
ń kɔ̃ tɛ̃ɛ bura, gbɛ̃kee kuu à ń yokɔ̃aro.
Ben gbɛ̃ doo a gbɛ̃ndoo lɛ̀ à dɛ̀. 7 Ben ma
bɛdeenɔ fɛ̀ɛ ń píngi, aɔ̃ bè mamɔma n
zɔ̀blerinɛ mà ma nɛ́ kɛ̀ à a gbɛ̃ndoo dɛ̀ pì
kpáḿma wà dɛ, kɛ̀ à a gbɛ̃ndoo dɛ̀ yãnzi.
Aɔ̃ɔ yezi wà yàka tɛ́mio kɛ̀ gɔ̃̀mɛ túbib-

leri ũu pì tɛ́ dɛmɛ, lɛ ma zã tóngɔ̃ tɔ́ ke
borii vĩ anduna guu dɔro yãnzi. 8 Ben kí
bè nɔgbɛ̃ pìnɛ: Ǹ tá bɛ, mɛ́ yã diɛ n yã pì
musu. 9 Ben Tɛkoa nɔgbɛ̃ pì bè: Ma dii kí,
taari pì wí ma musu kɔ̃n ma de bɛdeenɔ,
mpi ǹgɔ̃ kuu taari sai kɔ̃n n kíkɛɛo. 10 Ben
kí bè: Tó gbɛ̃ke lɛ́ pà yã pìa, ǹ mɔ́o ma
kiia kɛ̀, eé n lɛ́ wɛtɛo dɔro. 11 Ben nɔgbɛ̃
pì bè: Kí, ǹ lɛ́ gbɛ̃ kɔ̃n Dii n Luda tɔ́o, lɛ
gɛ̃ɛbori tón ma nɛ́ doo kɛ̀ gɔ̃̀ laata kpáro
yãnzi. Ben kí pì bè: Kɔ̃n Diio n nɛ́ pì mìkã
ke é lɛ́ɛ tɔɔtɛro. 12 Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Ma
dii kí, mamɔma n zɔ̀bleri ǹ ma gba zɛ́
mà ɛara mà yã onnɛ. À wèàla à bè: Ǹ o!
13 Ben à bènɛ: À kɛ̀ dia nɛ́ɛ Luda gbɛ̃nɔ
kpákpaa kɔ̃n à zaaao? Yã kɛ̀ ń òmɛɛ bé
à n da yãn, zaakɛ nɛ́ɛ gbɛ̃ kɛ̀ n pɛa gbɛsɛ
n suoro. 14 Wa píngi wé ga, wégɔ̃ dɛ lán
í kɛ̀ kwɛ̀ɛ tɔɔtɛ gbɛ̃kee e e à sɛ̀ɛ dɔroo
bà. Luda è gbɛ̃ kɛ̀ wà pɛ̀a wɛ̃̀ndi bɔro, è
zɛ́ wɛtɛ adee ɛara à suawamɛ. 15 Ma mɔ
yã pì o ma dii kínɛmɛ, zaakɛ gbɛ̃nɔɔ tò
vĩa ma kũ. Ben mamɔma n zɔ̀bleri ma bè
mɛ́ yã pì gbãnnɛ. Wègɔ̃ dɔ̃ro ke nɛ́ ma
wɛ́ɛkɛna sí 16 ǹ ma bɔ gbɛ̃ kɛ̀ yezi à mapi
kɔ̃n ma nɛ́o tɔɔtɛ kɛ̀ Ludaa tòwe sí wa
ɔzĩ. 17 Ma dii kí, mamɔma n zɔ̀bleri ma
bè n yã é tó ma làakari kpáɛ, zaakɛ ń dɛ
lán Luda malaika bàmɛ, nɛɛ̀ swã kpá yã
maa kɔ̃n a zaaaozi píngimɛ. Dii n Luda
gɔ̃ kúnyo.

18 Ben kí bènɛ: Ǹton gí yã kɛ̀ mɛ́ɛ n laa
oziro. Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Ǹ o ma dii kí!
19 Ben kí à là à bè: Yoabu lɛ́ kú yã pì
guuɔ́? Nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Ma dii kí,
kɔ̃n n kuunao yã kɛ̀ ń ò pì gagana vĩro.
Ee, n zɔ̀bleri Yoabu bé à yã pì kàkamɛ
píngi. 20 N zɔ̀bleri Yoabu kɛ̀ lɛ, lɛ à e à
yã kɛ̀ logona tiaa kɛ̀ kɛkɛ yãnzimɛ. Ma
dii, ń ɔ̃ndɔ̃ lán Luda malaika bàmɛ, ń
yã kɛ̀ kɛ̀ anduna guu dɔ̃ píngi. 21 Ben kí
gàa à bè Yoabunɛ: Tɔ̀, mɛ́ yã pì kɛ sa.
Ǹ gá ǹ gɔ̃kparɛ Abusalomu gbɛsɛ ǹ suo.
22 Ben Yoabu kùɛ kínɛ à mì pɛ̀ɛnɛ, à à
sáabu kpà à bè: Ma dii kí, mamɔma n
zɔ̀bleri, má dɔ̃̀ gbã̀a sa kɛ̀ ma yã kànnɛ,
zaakɛ n ma yã mà. 23 Ben Yoabu fɛ̀ɛ à
gàa à Abusalomu gbɛ̀sɛ zaa Gesuru à
sùo Yerusalɛmu. 24 Ben kí bè: Ǹ onɛ à
gá vɛ̃ɛ a zĩnda bɛ, wa wɛ́ɛ é kɛ siigɔ̃ro.
Ben Abusalomu gàa à vɛ̃̀ɛ a bɛ, aɔ̃ɔe wɛ́ɛ
sikɔ̃lɛ kɔ̃n kíoro.

25 Gɔ̃ maa kee kú Isarailinɔ tɛ́ lán
Abusalomu bàro. Wègɔ̃ à maakɛ yã oo
maamaa. Sɛna zaa à kɛ̀sɛa ai à gàa pɛ́
à mìdangura see kee kúaro. 26 Ègɔ̃ a mì
boo wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀omɛ. È kɛa tìisi. Tó à bò, è
yɔ̃ kilooa, à tìisi ègɔ̃ dɛ kiloo plaala. 27 À
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn aagɔ̃ kɔ̃n nɛ́nɔgbɛ̃o mɛ̀n
do. Nɛ́nɔgbɛ̃ pì tɔ́n Tama. Nɔ maaamɛ.
28 Abusalomu kú Yerusalɛmu ai wɛ̃̀ plaa
wɛ́ɛsina kílɛ sai.

29 Ben à Yoabu sìsi à gáare kí kiia,
mɔde Yoabu e we à mɔ̀ à kiiaro. Ben à
ɛ̀ara à à sìsi dɔ, èe we à mɔ̀ro. 30 Ben à
bè a zĩkɛrinɔnɛ: À Yoabu buraa kɛ̀ kú ma
pɔ́ saɛ gwa, à nagãa mà. À gá à tɛ́ sɔ̃a. Ben
Abusalomu zĩkɛrinɔ gàa wà tɛ́ sɔ̃̀ Yoabu
buraa pìa. 31 Ben Yoabu fɛ̀ɛ à gàa Abusa-
lomu bɛ, à à là à bè: Bɔ́yãnzi n zĩkɛrinɔ tɛ́
sɔ̃̀ ma buraaazi? 32 Ben Abusalomu wèàla
à bè: Ǹ gwa, ma gbɛ̃ zĩ̀mma ma bè ǹ mɔ́
mà n zĩ kía, lɛ ǹ à la bɔ́ bé à tò à ma gbɛ̀sɛ
zaa Gesuru à sùmaozi? Ma kuuna gwee
sã̀ɔmɛ dɛ gura kɛ̀la! Má yezi mà kɔ̃ e kɔ̃n
kío tia. Tó má taari ke vĩ, ɛ̃ndɛ̃ à ma dɛ.
33 Ben Yoabu gàa à yã pì ò kínɛ. Ben kí
Abusalomu sìsi. Kɛ̀ à mɔ̀, à kùɛnɛ à dàɛ a
puua. Ben kí lɛ́ pɛ̀a.

Abusalomu bɔna Dauda kpɛɛ

15 Beee gbɛra Abusalomu sɔ̃goro è
a zĩndanɛ kɔ̃n sɔ̃nɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃nɔ
gɔ̃ɔn baplaa akuri kɛ̀ aɔ̃égɔ̃ bàa lɛɛ à
aɛnɔ. 2 È fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ àgɔ̃ zɛna bĩilɛ
saɛ. Tó gbɛ̃ yã vĩ kɔ̃n a gbɛ̃daaao èe gaao
kí kiia à kɛkɛnɛ, Abusalomu è adee sísi
à benɛ: Wɛ́tɛ kpareen n bɔn? Tó à wèàla
à bè: Mamɔma n zɔ̀bleri ma bɔ Isaraili
borii kɛ̀ guumɛ, 3 ben Abusalomu è benɛ:
N yã nnamɛ, bensɔ̃ à zɛ́ vĩ, mɔde kí gbɛ̃-
kee kuu à swã kpá n yãziro. 4 Abusalomu

è ɛara à be: Tó wà ma kɛ yãkpaɛkɛri ũ
wa bùsun, gbɛ̃ kɛ̀ yã vĩ ke gbɛ̃ kɛ̀ èe gbɛ̃
gbekaa yãkpaɛkɛkiia ń píngi eégae mɔ́
ma kiia, mɛ́gae à yã kɛkɛnɛ a zɛ́a. [5] Tó
gbɛ̃ mɔ̀ à kùɛ à aɛ, è ɔ bɔ à adee kũ à
lɛ́ pɛ́amɛ. [6] Lɛn ègɔ̃ kɛɛ lɛ Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔe
mɔ́ yãkpaɛ kɛ kí kiianɔnɛ ń píngi, ben aɔ̃
swɛ̃̀ tà à kpa.

[7] Wɛ̃̀ siigɔ̃ɔ gbɛra à bè kínɛ: Ǹ ma gba
zɛ́ mà gá lù kɛ̀ má sɛ̀ Diinɛ saa o zaa
Ɛblɔnu. [8] Mamɔma n zɔ̀bleri ma lù pì
sɛ̀nɛ gurɔɔ kɛ̀ má kú Gesuru, Siria bù-
sun ma bè: Tó Dii tò ma su Yerusalɛmu,
mɛ́ saa oa Ɛblɔnumɛ. [9] Kí bènɛ: Ǹ gá ǹ su
aafia! Ben à fɛ̀ɛ à gàa Ɛblɔnu. [10] À gbɛ̃nɔ
zĩ̀ Isaraili boriinɔ kiia píngi à bè: Tó a
kuru'ɔ mà dɔ, à be Abusalomu bé à kí blè
Ɛblɔnu. [11] Gurɔɔ kɛ̀ èe fɛɛɛ Yerusalɛmu
à gbɛ̃nɔ sìsi gɔ̃ɔn wàa do aɔ̃ gá zɛare,
ben aɔ̃ gàa kɔ̃n nɔ̀sɛo do, aɔ̃ yã pì asii
dɔ̃ro. [12] Gurɔɔ kɛ̀ èe saa oo, à Gilo gbɛ̃
Aitofɛli, Dauda lɛ́dammari sìsi zaa à bɛ
wɛ́tɛn, ben lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Daudazi e kaara.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɔ̃n Abusalomuonɔ pari kũ̀
wèe kaara.

Dauda bàalɛna

[13] Baarukpari mɔ̀ à bè Daudanɛ: Is-
arailinɔ swɛ̃̀ tà Abusalomu kpa. [14] Ben
Dauda bè a ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ kúao Yerusalɛ-
munɔnɛ: À fɛɛ wà bàa lɛ́. Tó wée kɛ lɛro,
wé piti Abusalomunlo. Wà kɛ kpakpaa.
Tó wée kɛ kpakpaaro, eé wa le kɛ̀, eé
wa ásaru kɛ, eé wɛ́tɛdeenɔ dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛ-
daaomɛ. [15] Kí ìbanɔ bènɛ: Wa dii kí, yã
kɛ̀ n zɛo píngi, wamɔwa n zɔ̀blerinɔ wá
yãanamɛ. [16] Ben kí dà zɛ́n. À bɛdeenɔ bɔ̀
wà tɛ̀zi ń píngi, mɔde à a nɔ yìgisai mɛ̀n
kurinɔ tò gwe aɔ̃gɔ̃ bɛɛ gwaa. [17] Kí dà zɛ́n
lɛ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ. Kɛ̀ aɔ̃ kà wɛ́tɛ kpɛɛ, à lìɛ
à zɛ̀. [18] Ben à ìbanɔ píngi kɔ̃n a dogar-
inɔ kɔ̃n Gatadeenɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ
tɛ́zi zaa Gatanɔ gɛ̃̀tɛ ń píngi.

[19] Ben kí bè Gata gbɛ̃ Itainɛ: Bɔ́yãnzi
nɛ́ɛ gaawaozi? Ǹ ɛara ǹ tá ǹgɔ̃ kú kɔ̃n kí
dufuo, zaakɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔn n ũ, n bɔ n bù-
summɛ. [20] N suna e gurɔplaa kɛro, ben ń
yezi ǹgɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔwaoɔ́? Má dɔ̃ guu kɛ̀
mɛ́ɛ gaanlo. Ǹ n gbɛ̃nɔ kakɔ̃a ǹ táńyo. Dii
gbɛ̃̀kɛ kɔ̃n náanɛ yão kɛnnɛ. [21] Ben Itai
wèàla à bè: Ma dii kí, kɔ̃n Dii kuunao kɔ̃n
n kuunao, guu kɛ̀ ń kún píngi, mamɔma
n zɔ̀bleri mɛ́gɔ̃ kú gwemɛ, gaan yoo kesɔ̃
wɛ̃̀ndi yoo. [22] Ben Dauda bènɛ: Ǹ dɔmɛ
aɛ wà gá! Ben Gata gbɛ̃ Itai ɛ̀ara à dà zɛ́n
kɔ̃n a gbɛ̃nɔ kɔ̃n a danɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ ń
píngi. [23] Kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ zɛ́la ń píngi, ben bù-
sudeenɔ wiii sìn. Kɛ̀ kí bikũ̀ Kidironua,
ben aɔ̃ píngi aɔ̃ gbáa zɛ́ sɛ̀.

[24] Zadɔki kú gwe dɔ kɔ̃n Levinɔ ń
píngi. Aɔ̃ Luda bà kuunańyo àkpati sɛna.
Aɔ̃ɔ àkpati pì dìɛ Abiata saɛ ai gbɛ̃nɔ
bɔ̀ɛ wɛ́tɛn wà yɛ̃̀a ń píngi. [25] Ben kí bè
Zadɔkinɛ: Ǹ Luda àkpati sɛ́ ǹ gɛ̃o wɛ́tɛ
guu. Tó ma Dii ma pɔnnaa è, eé tó mà
su mà wɛ́ɛ siàlɛ kɔ̃n à kúkiio. [26] Tó à
bè ma yã e káaguro sɔ̃, ma yãa. À kɛmɛ
lán à kɛ̀nɛ maa nà. [27] Ben kí ɛ̀ara à bè
sa'ori Zadɔkinɛ: Wɛ́ɛgupu'erin n ũroo?
Ǹ ɛara ǹ tá wɛ́tɛ guu aafia kɔ̃n n nɛ́
Aimazao kɔ̃n Abiata nɛ́ Yonatão. À tá
kɔ̃n a nɛ́ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ. [28] Mɛ́gɔ̃ zɛna
swabikũkiia sɛ̃̀tɛ ai mà baaru ma a kiia.
[29] Ben Zadɔki kɔ̃n Abiatao Luda àkpati
sɛ̀ wà tào Yerusalɛmu, ben aɔ̃ gɔ̃̀ gwe.
[30] Dauda e Kùkpɛ sĩ̀sĩ kũu èe ɔ́ɔ dɔɔ. À pɔ́
kù a mìa, à kyatee kpanaro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kúonɔ pɔ́ kù ń mìa ń píngi, aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ
wèe gaao. [31] Kɛ̀ wà bè Daudanɛ Aitofɛli
kú gbɛ̃ kɛ̀ zɛ kɔ̃n Abusalomuonɔ tɛ́, ben
Dauda adua kɛ̀ à bè: Dii, ǹ tó à lɛ́damma
gɔ̃ dɛ faasaiyã ũ.

[32] Kɛ̀ Dauda kà sĩ̀sĩ mìsɔ̃ntɛ̃a, guu kɛ̀
dɔnzikɛkii kún, Aki gbɛ̃ Usai mɔ̀ à dààlɛ,
à uta kɛ̃na bensɔ̃ bùsu kú à mìa. [33] Dauda
bènɛ: Tó n gaamao, nɛ́gɔ̃ dɛmɛ asoo ũmɛ.
[34] Tó n ɛara n ta wɛ́tɛn, ben ń bè Abusa-
lomunɛ à zɔ̀blerin n ũ sɔ̃, nɛ́ Aitofɛli lɛ́-
damma gboromɛmɛ. Ǹ benɛ à de zɔ̀b-
lerin n ũ yã, mɔde tia n gɔ̃ à zɔ̀bleri
ũmɛ sa. [35] Sa'orinɔ Zadɔki kɔ̃n Abiatao
gɔ̃ kúnyo gwe. Ǹ yã kɛ̀ ń mà kíbɛɛ

tɔ̃kɛ̃ńnɛ píngi. 36 Aɔ̃ nɛ́ gɔ̃ɔn plaaanɔɔ
kúnyo gwe, Zadɔki nɛ́ Aimaza kɔ̃n Abiata
nɛ́ Yonatão. Tó n yãke mà, ǹ nɛ́ pìnɔ zĩ aɔ̃
mɔ́ wà omɛ. 37 Ben Dauda gbɛ̃nna Usai pì
tà, à kà Yerusalɛmu gurɔɔ kɛ̀ Abusalomu
e gɛ̃ɛ.

Dauda kɔ̃n Zibao kɔ̃n Simɛio

16 Kɛ̀ Dauda vĩ̀ sĩ̀sĩ mìdangurala
féte, à è Mɛfibosɛ bɛgwari Ziba
gàari yì zaakinɔnɛ mɛ̀n plaa, èe mɔɔ
daalɛ. Aɔ̃ɔ burɛdi sɛna mɛ̀n wàa do kɔ̃n
geepi kàrao mɛ̀n basɔɔro kɔ̃n kãkã kàrao
mɛ̀n basɔɔro kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo tùu do. 2 Ben
Dauda Ziba là à bè: Bɔ́ bé à tò n mɔ kɔ̃n
beeeo? Ziba wèàla à bè: Kí, zaakinɔ nɛ́ n
bɛdeenɔ pɔ́mɛ aɔ̃ dia. Burɛdi kɔ̃n kàranɔ
nɛ́ n gbɛ̃nɔ pɔ́bleemɛ. Geepiwɛ̃ɛ sɔ̃, gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ kpàsa gbáa guunɔ íminamɛ. 3 Kí à
là à bè: N dii kɛ̀ kɛ̀ sai dio kú mámɛ?
Ziba wèàla à bè: À gɔ̃̀ Yerusalɛmu, za-
akɛ èe daa Isarailinɔ a ká a dezi kpatan
gbȁamɛ. 4 Ben kí bènɛ: Pɔ́ kɛ̀ Mɛfibosɛ vĩ
píngi gɔ̃̀ n pɔ́ ũ. Ben Ziba bè: Máɛ kúɛ kɛ̀!
Ma dii kí, ǹ tó màgɔ̃ n pɔnnaa e lɛ.
5 Kɛ̀ kí Dauda sɔ̃̀ Bahurimuzi, à è gɔ̃g-
bɛ̃ ke bɔ̀. À tɔ́n Simɛi, Gera nɛ́mɛ. Àmbe
bori dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n Solu bɛdeenɔ. À bɔ̀ wɛ́tɛ
guu, èe Dauda kaa. 6 Èe kí Dauda kɔ̃n à
gbɛ̃nɔ gbãgbãa kɔ̃n gbèo, baa kɛ̀ à zĩ̀kar-
inɔ kɔ̃n à dogarinɔɔ kú à ɔplaazi kɔ̃n à
ɔzɛɛzio ń píngi. 7 Èe à sɔ̃sɔ̃ɔ èe bee: Ǹ
gá! Ǹ gá! Gbɛ̃dɛri! Pɔ́ pã! 8 Dii fĩa bònnɛ
Solu kɛ̀ n kí blè à gbɛ̀n bɛdeenɔ dɛdɛna yã
yãnzi. Dii n bɔ kpatan à n nɛ́ Abusalomu
kàn. Ásaru kɛ̀mma sa, zaakɛ gbɛ̃dɛrin n
ũ. 9 Ben Zeruya nɛ́ Abisai bè kínɛ: Ma dii
kí, à maa gbɛ̃ɛ gɛ̀ kɛ̀ gɔ̃ n sɔ̃sɔ̃ɔro. Ǹ tó
mà gá mà à mì zɔ̃. 10 Ben kí bè: Zeruya
nɛ́nɔ, bɔ́ bé à wa kakɔ̃aa? Tó Dii bé à ònɛ
à ma sɔ̃sɔ̃, ben èe ma sɔ̃sɔ̃ɔ, dé bé eé fɔ̃
à à la à be, bɔ́yãnzi èe kɛɛ lɛzi? 11 Ben
Dauda ò Abisainɛ kɔ̃n a ìbanɔ ń píngi à
bè: À gwa, ma zĩnda nɛ́'ina bé èe wɛtɛɛ
à ma dɛ, ɛ̃ndɛ̃ weé Bɛyãmi bori kɛ̀ki nɛ́ o
dɔɔ́? À à tó gwe. Tó Dii bé à bènɛ à ma
sɔ̃sɔ̃, à maamɛ. 12 Wègɔ̃ dɔ̃ro ke Dii é ma
nawɛ̃akɛna gwa à fĩa bomɛ kɔ̃n à maaao
sɔ̃sɔ̃ kɛ̀ wèe kɛɛmɛ gbȁa kɛ̀ yãnzi gwɛɛ.
13 Kɛ̀ Dauda tɛ́ zɛ́n kɔ̃n a gbɛ̃nɔ, Simɛi tɛ́
sĩ̀sĩ pãnde gɛɛzi, èe à sɔ̃sɔ̃ɔ èe à gbãgbãa
kɔ̃n gbèo èe bùsu fãa. 14 Kɛ̀ kí kɔ̃n a gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ kà swaazi, aɔ̃ kpàsa, ben aɔ̃
kámma bò gwe.

Abusalomu kana Yerusalɛmu

15 Abusalomu kà Yerusalɛmu kɔ̃n Is-
arailinɔ ń píngi. Aitofɛli kúo. 16 Ben
Dauda gbɛ̃nna Usai, Aki gbɛ̃ gàa à Abusa-
lomu lè à bènɛ: Luda n dɔ̃ kɔ̃n aafiao
Zaaki! Luda n dɔ̃ kɔ̃n aafiao Zaaki!
17 Abusalomu à là à bè: Gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ ń vĩ
kɔ̃n n gbɛ̃nnaon gweɔ́? À kɛ̀ dia nɛ́ɛ gá
kɔ̃n n gbɛ̃nnaoroo? 18 Usai wèàla à bè:
Lɛnlo! Gbɛ̃ kɛ̀ Dii sɛ̀ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀kiinɔ pɔ́n
ma ũ. Ma zɛ kɔ̃n kína kɛ̀ Isarailinɔɔ kà
pìo. 19 Beee gbɛra dɔ, dé bé à maa mà zɔ̀
blenɛ, n baasiroo? Lán ma zɔ̀ blè n denɛ
nà, lɛn mɛ́ blennɛ lɛ.
20 Abusalomu bè Aitofɛlinɛ: À lɛ́ dawa.
Bɔ́n wé kɛɛ? 21 Ben Aitofɛli wèàla à bè:
Ǹ gá ǹ daɛ kɔ̃n n de nɔ yìgisai kɛ̀ à ń
tó kɛ̀ aɔ̃ɔe bɛɛ gwaanɔo, lɛ Isarailinɔ e
wà dɔ̃ ń píngi kɛ̀ ń tò n dee ye n kãziro,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnyonɔ gbãaa é kaara. 22 Ben
wà bisakutaa dɔ̀ Abusalomunɛ kpɛ́ musu,
ben à gàa à dàɛ kɔ̃n a de nɔɔ pìnɔ gwe Is-
arailinɔ píngi wáa. 23 Gurɔ beeenɔa lɛ́ kɛ̀
Aitofɛli è dańma dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ yã gbèka
Ludaa yã bàmɛ. Lɛn Aitofɛli lɛ́damma dɛ
lɛ Daudanɛ kɔ̃n Abusalomuo ń píngi.

Usai ɔ̃ndɔ̃kɛna Abusalomunɛ

17 Aitofɛli bè Abusalomunɛ: Tó
mámbee, mɛ́ zĩ̀karinɔ sɛ́ gɔ̃ɔn
bɔrɔ kuri awɛɛplaa mà pɛ́ɛńyo Daudazi
gwãavĩa. 2 Mɛ́ lɛ́ɛa gurɔɔ kɛ̀ à kpàsa à
ɔɔ bùsa, mɛ́ à fu. À gbɛ̃nɔ é bàa lɛ́ ń
píngi, mɛ́ à dɛ ado, 3 mɛ́ sunnɛ kɔ̃n gbɛ̃
pìnɔ ń píngi. Gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ɛ wɛtɛɛ ǹ à dɛɛ
gaan gbɛ̃ pìnɔ suna ũ ń píngi. Tó à gà,
gbɛ̃ kpaaanɔ é gɔ̃ aafia ń píngi. 4 Yã

pì kɛ̀ Abusalomunɛ nna kɔ̃n Isaraili
gbɛ̃nsinɔ ń píngi. 5 Ben Abusalomu bè:
Wà Aki gbɛ̃ Usai sísi dɔ wà ma lán eé
o nà se. 6 Kɛ̀ Usai kà, Abusalomu bènɛ:
Lán Aitofɛli ò nàn yɛ̀. Wà kɛ lán à ò
nàn yɔ́? Ke wàton kɛ lɛro. Ń è diamɛ?
7 Usai wèàla à bè: Lɛ́ kɛ̀ Aitofɛli dàawa
gbȁa kɛ̀kii maaro. 8 Ń n de dɔ̃ kɔ̃n a
gbɛ̃nɔ. Zȉkari maaanɔn ń ũ, aɔ̃ɔ pãsĩ
lán músu nɛ́dandee kɛ̀ wà à nɛ́nɔ sìa
bàmɛ. N de nɛ́ zȉkari gbãaamɛ, eé we à
i gu dɔ̃nkɔ̃n kɔ̃n a gbɛ̃nɔoro. 9 Guu kɛ̀
à kún tia, eégɔ̃ utɛna gbɛ̀wɛɛ guu ke
gukea. Tó à gà à lɛ̀ɛ wa gbɛ̃nɔa káaku
sɔ̃, gbɛ̃ kɛ̀ à à baaru mà é be, wà zȉ
blè Abusalomu zȉkpɛɛnɔamɛ. 10 Baa
gɔ̃sagbãaa kɛ̀ wɔ́rɔngɔ vĩ lán músu
bànɔ swɛ̃̀ é kɛ̃ńgumɛ, zaakɛ Isarailinɔɔ
dɔ̃ ń píngi kɛ̀ n de nɛ́ zȉkari pãsĩmɛ,
bensɔ̃ gɔ̃sagbãaanɔɔ kúo. 11 Beee yãnzi
lɛ́damma yã kɛ̀ má vĩin yɛ̀. Ǹ Isarailinɔ
kakɔ̃anzi ń píngi zaa Dani ai gana
Bɛsɛba, aɔ̃gɔ̃ pari lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃
bà, ǹ dɔ́ńnɛ aɛ zȉlan. 12 Wé à le guu
kɛ̀ à kún píngi, wé lɛ́ɛa lán kpíi è kwɛ́
tɔɔtɛa nà. Àpi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ ń
píngi, aɔ̃ gbɛ̃ke é bɔro. 13 Tó à gà à gɛ̃̀
wɛ́tɛ ke guumɛ sɔ̃, Isaraili baade píngi é
bà sɛ́ à gáo gwe, aɔ̃é wɛ́tɛ pì kaɛbɔnɔ
gáɛ wà táo guzurɛn. Baa à gbɛ̀ kaso
ke, weé e gwe dɔro. 14 Ben Abusalomu
kɔ̃n Isarailinɔ bè ń píngi: Usai lɛ́damma
maa dɛ Aitofɛli pɔ́la. Dii bé à zɛ̀o à
Aitofɛli lɛ́damma maaa pì gboro, lɛ à e
à Abusalomu ásaru kɛ yãnzi.

15 Ben Usai ò sa'ori Zadɔkinɛ kɔ̃n sa'ori
Abiatao à bè: Aitofɛli lɛ́ dà Abusalomua
kɔ̃n Isaraili gbɛ̃nsinɔ à bè à kɛ lán kɛ̀ bà,
ben ma lɛ́ dàḿma ma bè aɔ̃ kɛ lán kɛ̀ bà.
16 À gbɛ̃nɔ zĩ kpakpaa aɔ̃ gá wà o Dau-
danɛ àton i swabikũkiiaro, à bikũ kpak-
paa, lɛ wàton àpi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ
dúgu zɔ̃ro yãnzi. 17 Yonatã kɔ̃n Aimazao
kú Ɛnlogɛli, zaakɛ aɔ̃é fɔ̃ wà bɔ gupu-
raaa Yerusalɛmuro. Ben nɔkparɛ zĩkɛri
ke gàa à òńnɛ aɔ̃ gá baaru pì kpá kí
Daudanɛ. 18 Bensɔ̃ gɔ̃kparɛ ke ń é, ben à
gàa à ò Abusalomunɛ. Gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ
dà zɛ́n gɔ̃ɔ aɔ̃ gàa gbɛ̃ke bɛ Bahurimu.
Lɔ̀gɔ kú uan gwe, ben aɔ̃ gɛ̃̀n. 19 Ben
bɛdee pì naɔ̃ lɔ̀gɔ pì nɛ́ kpààlɛ à pɔ́wɛɛ
fȁɛa, gbɛ̃kee à yã dɔ̃ro. 20 Kɛ̀ Abusalomu
gbɛ̃nɔ mɔ̀ nɔgbɛ̃ pì bɛ aɔ̃ bè: Aimaza kɔ̃n
Yonatão kú mámɛ? À wèńla à bè: Aɔ̃ bikũ̀
swa'ɔnɛa. Aɔ̃ ń wɛ́tɛ, aɔ̃ɛ ń ero, ben aɔ̃
ɛ̀ara wà tà Yerusalɛmu. 21 Kɛ̀ aɔ̃ tà, ben
gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ bɔ̀ɛ lɔ̀gɔ pì guu, aɔ̃ gàa
wà bè kí Daudanɛ: Ǹ bikũ swaaa kpak-
paa, zaakɛ Aitofɛli n kpakpa kɔ̃n à za-
aaomɛ. 22 Dauda dà zɛ́n kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kúonɔ ń píngi, aɔ̃ bikũ̀ Yodaa. Kɛ̀ guu dɔ̀,
aɔ̃ gbɛ̃kee e gɔ̃ro, aɔ̃ bikũ̀ ń píngi. 23 Kɛ̀
Aitofɛli è wèe zĩi kɛ a lɛ́dammaaro, à fɛ̀ɛ
à gàari yì a zaakinɛ à tà a bɛ wɛ́tɛ. À a bɛ
pɔ́nɔ nàkɔ̃a, ben à a zĩnda lògo à gà, ben
wà à vȉi a de mirawɛɛn.

24 Dauda gàa Manaimu, ben Abusa-
lomu bikũ̀ Yodaa kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi.
25 Abusalomu Amasa dìɛ zȉkpɛɛnɔ gbɛ̃nsi
ũ Yoabu gɛ̃ɛ ũ. Amasa nɛ́ Sumaila bori
Yɛta nɛ́mɛ. À dan Naasa nɛ́ Abigaili ũ,
Yoabu da Zeruya dãaromɛ. 26 Isarailinɔ
kɔ̃n Abusalomuo bùra kàɛ Giliada bùsun.

27 Kɛ̀ Dauda kà Manaimu, Naasa nɛ́
Sobi, Raba wɛ́tɛ kɛ̀ kú Amɔninɔ bùsun
gbɛ̃ mɔ̀ kɔ̃n Lodɛba gbɛ̃ Amiɛli nɛ́ Makio
kɔ̃n Rogɛlimu kɛ̀ kú Giliada bùsun gbɛ̃
Bazilaio. 28 Aɔ̃ mɔ̀ kɔ̃n daɛbɔnɔ kɔ̃n taanɔ
kɔ̃n oroonɔ kɔ̃n éseo kɔ̃n nagãao kɔ̃n wí-
sitio kɔ̃n pɔ́wɛɛ kpatanao kɔ̃n bláo kɔ̃n
dò pɔ́nɔ 29 kɔ̃n zɔ́o kɔ̃n zwifãanio kɔ̃n sã
nɔ̀bɔo kɔ̃n gàsio, aɔ̃ɔ kpà Daudaa kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ aɔ̃ ble, zaakɛ aɔ̃ bè: Nɔa kɔ̃n
ímiio gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀ gbáan, aɔ̃ kpàsamɛ.

Abusalomu gaa

18 Dauda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ kàkɔ̃a,
ben à gbɛ̃nsinɔ dìɛdiɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ
doodoonɔnɛ kɔ̃n gɔ̃ɔn basɔɔɔroonɔ.
2 Ben à a zȉkari pìnɔ kpàatɛtɛ gãli aagɔ̃.
À gãli doo nà Zeruya nɛ́ Yoabunɛ a ɔzĩ,
à doo sɔ̃ Yoabu dãaro Abisai ɔzĩ, à doo

sɔ̃ Gata gbɛ̃ Itai ɔzĩ. Ben kí bè a zĩ̀kar-
inɔnɛ: Mámbe mɛ́ dɔare aɛ. 3 Ben gbɛ̃nɔ
bè: Ǹton gáro. Tó wa gà wa bàa lɛ̀, aɔ̃é
wa yã daro. Baa tó wa gbɛ̃ kpadoonɔ
gàga, aɔ̃é wa yã daro. Mmɔn aɔ̃ɔe n gwaa
dɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ kurinɔla. N dɔnawalɛ wɛ́tɛ
guu bé à maa. 4 Ben kí bèńnɛ: Lán à
kɛ̀are maa nàn mɛ́ kɛ. Kí gàa à zɛ̀ bĩilɛ
saɛ, ben zĩ̀karinɔ bɔ̀ɛ gãli kɔ̃n gãlio gɔ̃ɔn
basɔsɔɔroonɔ kɔ̃n gɔ̃ɔn bɔrɔ doodoonɔ.
5 Ben kí yã dìɛ Yoabunɛ kɔ̃n Abisaio kɔ̃n
Itaio à bè: À kɛ gɔ̃kparɛ Abusalomunɛ
busɛbusɛ ma yãnzi. Zĩ̀karinɔ yã kɛ̀ kí
dìɛ gbɛ̃nsinɔnɛ Abusalomu yã musu mà
ń píngi. 6 Zĩ̀kpɛɛnɔ bɔ̀ɛ wà gàa lákpɛn,
lɛ wà zĩ̀ ká kɔ̃n Isarailinɔ, ben aɔ̃ sìkɔ̃n
Ɛflaimu dàkon. 7 Dauda zĩ̀kpɛɛnɔ zĩ̀ blè
Isarailinɔa. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàga zĩ beeeanɔɔ
pari, gɔ̃ɔn bɔrɔ baromɛ. 8 Zĩ̀ pì dà bùsu
pìla píngi, ben zĩ beeea sɛ̃̀tɛ gbɛ̃nɔ blè
pari dɛ fɛ̃ɛdaala.
9 Kɛ̀ Abusalomu kpàkɔ̃a kɔ̃n Dauda
gbɛ̃nɔ, à dina bãagãsɔ̃ kpɛɛ. Ben bãagãsɔ̃
pì gàa gbíi lí ìsi gã̀nɔ gbáru, ben à waa
kpà lígãn gíngin, ben à sɔ̃ pì gɛ̃̀ zɛ́la, à gɔ̃̀
logona lígãn gwe. 10 Kɛ̀ gbɛ̃ke à è, à gàa
à bè Yoabunɛ: Ma Abusalomu è kpana
lígãn. 11 Ben Yoabu bè gbɛ̃ kɛ̀ baaru pì
kpànɛnɛ: Bɔ́ɔɔ? N à èɔ́? Bɔ́yãnzin nɛ́ɛ à
lɛ́ ń nɛ̀ziroo? Lɛ yã ma n gba kondogi ɔɔ
mɛ̀n kuri kɔ̃n zĩ̀ka'asaao. 12 Ben gbɛ̃ pì wè
Yoabula à bè: Baa tó wà kondogi ɔɔ wàa
sɔɔroo yɔ̃̀ wà kà ma ɔɔn, mɛ́ fɔ̃ mà ɔ pá
kína nɛ́ pìaro, zaakɛ kí yã dìɛnnɛ kɔ̃n Abi-
saio kɔ̃n Itaio wa swã mà, à bè wà kɛ gɔ̃k-
parɛ Abusalomunɛ busɛbusɛ. 13 Tó ma à
dɛ̀, lɛ ma ásaru kɛ̀ ma zĩndanɛmɛ. À kee
utɛna kínanɛro, mmɔn sɔ̃ nɛ́ zɛmaoro.
14 Yoabu bè: Mɛ́ zɛ mà n dã dɔro. Ben
à sári sɔ̃ntɛ sɛ̀ mɛ̀n aagɔ̃, à gàa à Abusa-
lomu zɔ̃̀o a swɛ̃̀n gurɔɔ kɛ̀ à kpana lígãn
bɛ̃ɛ. 15 Ben Yoabu zĩ̀kapɔnɔsɛri gɔ̃ɔn kur-
inɔ lìgazi aɔ̃ à dɛ̀.
16 Ben Yoabu kuru pɛ̀ à a zĩ̀karinɔ milɛ
blè, ben aɔ̃ kámma bò kɔ̃n pɛɛna Isarail-
inɔzio. 17 Aɔ̃ Abusalomu gɛ̀ sɛ̀ aɔ̃ɔ zù wɛ̀ɛ
bíta guu lákpɛn gwe, ben aɔ̃ gbɛ̀ kàkɔ̃aa,
à gɔ̃̀ gbɛ̀didikɔ̃ana bíta ũ. Isarailinɔ sɔ̃
bàa lɛ̀, baade tà a bɛ.
18 Gurɔɔ kɛ̀ Abusalomu kuu, à gbɛ̀ pɛ̀ɛ
a zĩndanɛ Kína guzurɛn, zaakɛ à bè á
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ vĩro, ben á yezi a tɔ́ garo. À a
zĩnda tɔ́ kpà gbɛ̀ kɛ̀ à pɛ̀ɛ pìnɛ, ben wè
gwe sísi Abusalomu Dɔngupɔ ai kɔ̃n a
gbã̀ao.

Dauda Abusalomu ga baarumana

19 Zadɔki nɛ́ Aimaza bè: Ǹ tó mà bàa
lɛ́ mà gá baaru kpá kínɛ, lán Dii yã
nnaa kpàa nà à à bɔ̀ a ibɛɛnɔ ɔzĩ. 20 Ben
Yoabu bènɛ: Nɛ́ e ǹ baaru kpá gbã̀aro, sé
gurɔ pãnde zĩ. Gbã̀a pɔ́ kɛ̀kiin nɛ́ kpáro,
kɛ̀ kína nɛ́ gà yãnzi. 21 Ben Yoabu bè
Etiopia boriinɛ: Ǹ gá ǹ yã kɛ̀ ń è o kínɛ.
Ben Etiopia borii pì kùɛ Yoabunɛ à fɛ̀ɛ
kɔ̃n bào. 22 Zadɔki nɛ́ Aimaza ɛ̀ara à bè
Yoabunɛ: Baa à fɔ̃̀ à kɛ dia, ǹ tó mà bàa lɛ́
màgɔ̃ tɛ́ Etiopia borii pì kpɛɛ. Ben Yoabu
bènɛ: Nɛ́, bɔ́yãnzin ń yezi ǹ gázi? Baaru
pì égɔ̃ àre ke vĩnnɛro. 23 Ben Aimaza bè:
Baa à fɔ̃̀ à kɛ̀ dia, má yezi mà gámɛ. Ben
Yoabu bènɛ: Ǹ gá! Ben à bàa lɛ̀ à gàa à
bɔ̀ɛ swaa saɛ zɛ́o, à Etiopia borii pì kɛ̃̀.
24 Dauda vɛ̃ɛna wɛ́tɛ bĩilɛ gbà mɛ̀n
plaaanɔ dagura. Gudãkpari dìdi bĩia ai
gãnu pì musu. Kɛ̀ à wɛ́ɛ zù, à gbɛ̃ke è à
tɛ́ kɔ̃n bào. 25 À lɛ́ zù kízi à ònɛ. Ben kí
bè: Lán à tɛ́ ado nà, èe mɔɔ kɔ̃n baaru
nnaaomɛ. Kɛ̀ èe mɔɔ, à kà kĩi. 26 Ben gu-
dãkpari pì gbɛ̃ pãnde è dɔ, èe bàa lɛ́ɛ. À lɛ́
zù zɛ́dãkparizi à bè: Gbɛ̃ pãndee tɛ́ à kpɛɛ
kãa kɔ̃n bào, èe mɔɔ dɔ. Ben kí bè: Èe mɔɔ
kɔ̃n baaru nnaaomɛ se dɔ. 27 Ben gudãk-
pari pì bè: Má è gbɛ̃ káaku bàalɛna dɛ
lán Zadɔki nɛ́ Aimaza bàalɛna bà. Ben kí
bè: Gbɛ̃ maaamɛ, baaru nnaan èe mɔɔo.
28 Aimaza lɛ́ zù kízi à bè: Aafia kuu! Ben
à kùɛ kínɛ à mì pɛ̀ɛ tɔɔtɛa à bè: Wà Dii n
Luda sáabu kpá, à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kùsɛ bìim-
maanɔ nànnɛ n ɔzĩ, ma dii kí. 29 Ben kí à
là à bè: Gɔ̃kparɛ Abusalomu kú aafiaoɔ́?
Aimaza wèàla à bè: Kɛ̀ Yoabu e n zɔ̀bleri

zĩi kɔ̃n mamɔma n zɔ̀blerio, má mà zɔka
fɛ̀ɛ maamaa, mɔde má dɔ̃ tó bɔ́ bé à sùro.
30 Kí bè: Ǹ zɛ kpado kè gĩa. Ben à zè gwe.
31 Kɛ̀ Etiopia borii sù, à bè: Ma dii kí,
ma mɔnnɛ kɔ̃n baaru nnaaomɛ. Dii yã
nnaa kpàmma gbȁa, à n bɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀
n kpɛɛnɔ ɔzĩ. 32 Ben kí à là à bè: Gɔ̃kparɛ
Abusalomu kú aafiaoɔ́? Etiopia borii pì
wèàla à bè: Ma dii kí, Luda tó n ibɛɛnɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ wèe ĩa daammaanɔ gɔ̃
lán gɔ̃kparɛ pì bà. 33 Swɛ̃̀ kɛ̃̀ kín, à dìdi à
gɛ̃̀ kpɛ́ kɛ̀ kú gãnu pì musu, ben à ɔ́ɔ dɔ̀
gwe. Gurɔɔ kɛ̀ èe didii gwe à bè: O'o ma
nɛ́ Abusalomu! Ma nɛ́ Abusalomu! Ma
gana n gɛ̃ɛ ũu sȁɔ yã! Abusalomu ma nɛ́!
Ma nɛ́!

Yoabu kpãkɛ̃na Daudazi

19 Wà bè Yoabunɛ: Kí e ɔ́ɔ dɔɔ, èe
sósobi kɛɛ Abusalomu yã musu.
2 Zĩ beeea zĩ̀karinɔ zĩ̀blena pɔnnaa lì só-
sobikɛna ũ, zaakɛ aɔ̃ɔ mà wà bè, kí nɔ̀sɛ
yàka a nɛ́ yã musu. 3 Zĩ beeea zĩ̀karinɔ gɛ̃̀
wɛ́tɛn sɔ̀ɔɔsɔɔɔ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bàa lɛ̀ zĩ̀lan,
wí ń kũnɔ bà. 4 Kí pɔ́ kù a wɛ́ɛla, èe só-
sobi ɔ́ɔ dɔɔ èe bee: O'o ma nɛ́ Abusalomu!
Abusalomu ma nɛ́! Ma nɛ́!
5 Ben Yoabu gàa à kí lè kpɛ́n à bè: N
wí dà n gbɛ̃nɔa gbȁa. Aɔ̃ n bɔ gbȁa kɔ̃n n
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n n nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n n naɔ̃nɔ
kɔ̃n n nɔ yìgisainɔ. 6 N zangurinɔn ń
yeńzi, ben ń za n yenzideenɔn. Ń ɔ̀dɔawe
gbȁa, kɛ̀ wamɔwa n zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n
wa gbɛ̃nɔ wée kánnɛ pɔ́ke ũro. Má dɔ̃̀ sa,
tó Abusalomu kuu gbȁa, ben wapinɔ wa
gaga wa píngi, beee bé eé kɛnnɛ nna. 7 Ǹ
fɛɛ ǹ bɔ sa. Ǹ gá ǹ yã nnaa o n gbɛ̃nɔnɛ.
Má sìnnɛ kɔ̃n Diio, tó nɛ́ɛ gáro, aɔ̃ gbɛ̃ke
é inyo kɛ̀ gwãavĩaro. Beee é kɛnnɛ zaa
dɛ yã zaaa kɛ̀ à n le zaa n ɔ̀wazikɛgurɔ
ai mɔna gbȁala. 8 Ben kí fɛ̀ɛ à gàa à vɛ̃̀ɛ
bĩilɛa. Kɛ̀ wà ò gbɛ̃nɔnɛ kí vɛ̃ɛna gãnulɛa,
ben aɔ̃ mɔ̀ wà zɛ̀ à aɛ ń píngi.

Dauda gbɛsɛna

Isarailinɔ bàa lɛ̀, baade tà a bɛ. 9 Is-
araili boriinɔ tɛ́ píngi gbɛ̃nɔɔ e lɛokpakɔ̃a
kɛɛ wà bè: Kí wa si wa ibɛɛnɔa à wa bɔ
Filisitininɔ ɔzĩ, ben à bàa lɛ̀ à bɔ̀ wa bù-
sun Abusalomu yãnzi. 10 Wa Abusalomu
kpà kpatan, ben à gà zĩ̀lan. Bɔ́n ée dãa
kɔ̃n kína gbɛsɛnao dɔɔ?
11 Kí Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀ sa'ori Zadɔkia kɔ̃n
sa'ori Abiatao à bè: Yã kɛ̀ Isarailinɔɔ e
oo píngi gɛ̃̀ ma swãn zaa ma kúkiia kɛ̀.
À yã kɛ̀kii gbeka Yuda gbɛ̃nsinɔa à be:
Bɔ́yãnzi a gɔ̃ kpɛɛ kɔ̃n ma gbɛsɛnaozi?
12 Ma gbɛ̃nɔ, pɔ́ dɔ̃nkɔ̃nɔn wa ũ, wa aru
dɔ̃nkɔ̃mɛ. À kɛ̀ dia a gì kɛ̀ kɔ̃n ma gbɛsɛ-
nao? 13 Ǹ o Amasanɛ pɔ́ dɔ̃nkɔ̃nɔn wa
ũ, wa aru dɔ̃nkɔ̃mɛ. Tó mɛ́ɛ tó à gɔ̃̀
ma zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi ũ Yoabu gbɛ̀n zaa
gbȁaro, Luda yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ. 14 À yã
Yudanɔ swɛ̃̀ blè, aɔ̃ lɛ́ kɛ̀ do, ben aɔ̃ lɛ́k-
pãsã kɛ̀nɛ wà bè: Ǹ su kɔ̃n n gbɛ̃nɔ ń
píngi.
15 Kí e suu, à kà Yodazi, ben Yudanɔ
gàa daàlɛ zaa Giligala, lɛ wà bikũo swaa
pìa. 16 Gera nɛ́ Simɛi, Bɛyãmi borii kɛ̀ kú
Bahurimu wȁ à gá da kí Daudalɛ kɔ̃n Yu-
danɔ. 17 Bɛyãmi boriinɔ kúo gɔ̃ɔn wàa
sɔɔro. Solu bɛgwari Ziba gàa dɔ kɔ̃n a
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn gɛ̃roonɔ kɔ̃n a zĩ̀kɛri gɔ̃ɔn
baroonɔ. Aɔ̃ wȁ wà kà Yoda lɛ́a kí ã, 18 lɛ
wà e wà bikũ kɔ̃n kíbɛdeenɔ, aɔ̃ yã kɛ̀
eé kɛ kínɛ nnaa kɛ yãnzi. Ben Gera nɛ́
Simɛi dàɛ kí aɛ ai àgɔ̃ gá bikũ Yodaa.
19 À bènɛ: Ma dii, ǹton ma taari yã daro.
Yã zaaa kɛ̀ mamɔma n zɔ̀bleri má kɛ̀nnɛ
gurɔɔ kɛ̀ n bɔ Yerusalɛmu tón dɔnguro.
Ma dii kí, ǹtongɔ̃ yã pì kũna n swɛ̃̀ guuro.
20 Mamɔma n zɔ̀bleri, má dɔ̃ kɛ̀ ma du-
run kɛ̀. Yusufu boriinɔ tɛ́ píngi, mámbe
ma dɔńnɛ aɛ ma mɔ danlɛ gbȁa ma dii kí.
21 Ben Zeruya nɛ́ Abisai bè: Simɛi láari bɔ̀
kí kɛ̀ Dii kàn. Ѐe ká wà à dɛroo? 22 Ben
Dauda bè: Zeruya nɛ́nɔ, bɔ́n wa vĩ kɔ̃o? Á
yezi à zɛ́ zɔ̃mɛ gbȁan yɔ́? Wé gbɛ̃ke dɛ Is-
arailinɔ bùsun gbȁaro, zaakɛ má dɔ̃ gbȁa

kɛ̀ mámbe Isarailinɔ kína ũ. 23 Ben kí bè Simɛinɛ: Nɛ́ garo. Ben kí la dànɛ.

24 Solu dio Mɛfibosɛ gàa da kílɛ. Zaa gurɔɔ kɛ̀ kí bɔ̀ wétɛ ai gurɔɔ kɛ̀ à sù aafia, Mɛfibosɛ e a gbá pípiro, èe a yĩkã zɔ̃zɔ̃ro, èe a pɔ́nɔ pípiro. 25 Kɛ̀ à bɔ̀ Yerusalɛmu à mɔ̀ à dà kílɛ, ben kí à là à bè: Mɛfibosɛ, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ gámaoroo? 26 À wèàla à bè: Ma dii kí, ma zĩkɛri bé à ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀mazi. Má ònɛ à gàari yimɛ ma zaakinɛ mà dia mà gányo, zaakɛ ɛrɛn ma ũ. 27 Ma dii kí, ben à gàa à mamɔma n zɔ̀bleri yàka n kiia. Ma dii kí ń dɛ lán Luda malaika bàmɛ. Ǹ kɛ lán à kɛ̀nnɛ maa nà. 28 Ma dii kí, à dɛ yã n ma de bɛdeenɔ dɛ̀dɛ ń píngi, ben n mamɔma n zɔ̀bleri baka kàkɔ̃a kɔ̃n n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è pɔ́ ble lɛdoonɔ. Má zɛ́ vĩ mà kúɛ ke kɛnnɛ dɔro. 29 Ben kí bènɛ: Yã kpareen nɛ́ o dɔɔ? Má dìɛ kɛ̀ mpi kɔ̃n Zibao, à tɔɔtɛ kpaatɛkɔ̃nɛmɛ. 30 Ben Mɛfibosɛ bè kínɛ: Ma dii kí, zaakɛ n su bɛ aafia, ǹ tó à sɛ́ píngi.

31 Giliada bùsu gbɛ̃ Bazilai bɔ̀ Rogɛlimu à gàa zɛ kínɛ ai Yoda baa kãa kpa. 32 Bazilai zi kũ̀ maamaa, à kà wɛ̃̀ basiigɔ̃. À kí yàari kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ à kú Manaimu, zaakɛ auzikide bítamɛ. 33 Ben kí bènɛ: Ǹ bikũmao, mɛ́ n gwa ma bɛ zaa Yerusalɛmu. 34 Bazilai wèàla à bè: Wɛ̃̀ ũgba bé à gɔ̃̀mɛ anduna guu kɛ̀ mà tányo Yerusalɛmu? 35 Ma ka wɛ̃̀ basiigɔ̃ kɔ̀. Má pɔ́ maa kɔ̃n à zaaao dɔ̃kɔ̃zi dɔɔ́? Mamɔma n zɔ̀bleri mɛ́ fɔ̃ mà pɔ́blena ke pɔ́mina nnaa ma dɔɔ́? Mɛ́ gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ lɛ̀sirinɔ kòto ma dɔɔ́? Ma dii kí, ǹ tó mà asoo lagonnɛ. 36 Mamɔma n zɔ̀bleri wé Yoda bikũ lɛdo, mà zɛnnɛ kĩikĩi gwe. À kɛ̀ dia ń yezi ǹ fĩa bomɛ lɛɛ? 37 Mamɔma n zɔ̀bleri, ǹ tó mà ɛara mà tá ma bɛ wétɛ, lɛ gaa tón ma sɛ́ màgɔ̃ zã̀ kɔ̃n ma de kɔ̃n ma da miraoro. Ǹ ma nɛ́ n zɔ̀bleri Kimamu gwa kɛ̀. Ma dii kí, ǹ tó à bikũnyo. Ǹ kɛnɛ lán à kɛ̀nnɛ maa nà. 38 Ben kí bè: Kimamu é bikũmao. Mɛ́ yã kɛ̀ à kɛ̀nnɛ maaa kɛnɛ, yã kɛ̀ ń gbèkama sɔ̃ píngi mɛ́ kɛnnɛ.

39 Baade píngi bikũ̀ Yodaa, ben kí bikũ̀. Kí lɛ́ pɛ̀ Bazilaia à sa maaa ònɛ, ben Bazilai ɛ̀ara à tà a bɛ. 40 Kɛ̀ kí bikũ̀ à gàa Giligala, Kimamu bikũ̀o.

Yuda zĩ̀karinɔ ń píngi kɔ̃n Isaraili zĩ̀kari kpadoonɔ kí bikũ̀. 41 Ben Isaraili bori píngi mɔ̀ wà kí lè aɔ̃ bènɛ: À kɛ̀ dia wa gbɛ̃ Yudanɔ bikũ̀ao kpãi, mmɔn kɔ̃n n bɛdeenɔ kɔ̃n n gbɛ̃nɔ píngii? 42 Ben Yudanɔ wèńla wà bè: Kɛ̀ kí dɛ wa danɛ ũ yãnzimɛ. Bɔ́yãnzi yã beee kɛ̀are zaazi? Wée kí kũsãɛ blero, wée à pɔ́ke sí wa pɔ́ ũro. 43 Ben Isarailinɔ bè Yudanɔnɛ: Zaakɛ wa bori lɛo kurimɛ, wa baka kú kɔ̃n kí Daudao dɛ a pɔ́la. Bɔ́yãnzi a wa diɛ futazi lɛɛ? Wámbe wa kí gbɛsɛna yã ò káakuroo? Mɔde Yudanɔ wena pãsĩ dɛ Isarailinɔ pɔ́la.

Sɛba bɔna Dauda kpɛɛ

20 Gaabude ke bé à kú gwe, à tɔ́n Sɛba, Bikiri nɛ́, Bɛyãmi boriimɛ. Ben à kuru pɛ̀ à bè:
Wa baka kakɔ̃ana kɔ̃n Daudaoro,
wa bà kú kɔ̃n Yɛsɛ nɛ́oro,
a Isarailinɔ, a baade tá a bɛ.

2 Ben Isarailinɔ kɛ̃̀ Daudaa ń píngi aɔ̃ gàa wà nà Bikiri nɛ́ Sɛbaa, mɔde Yudanɔ zɛ̀ kɔ̃n ń kío bɔna zaa Yodazi ai Yerusalɛmu. 3 Kɛ̀ Dauda sù a bɛ Yerusalɛmu, à a nɔ yìgisai gɔ̃ɔn kuri kɛ̀ à tò aɔ̃e bɛɛ gwaanɔ sɛ̀ à ń ká kpɛ́n wàgɔ̃ ń dãkpaa. Dauda ń gwá, mɔde èe daɛ́nyo dɔro. Wà ń káka kpɛ́n gyaanɔnɔ ũmɛ ai aɔ̃ gàa wà gàgao.

4 Ben kí bè Amasanɛ: Ǹ Yuda zĩ̀kpɛɛnɔ sísi aɔ̃ kakɔ̃amazi gurɔ aagɔ̃ɔ dagura. Mmɔn sɔ̃, nɛ́gɔ̃ kú kɛ̀mɛ. 5 Amasa gàa à Yudanɔ sìsi, mɔde à gì kɛ̀ dɛ gurɔɔ kɛ̀ kí dìɛnɛla. 6 Ben Dauda bè Abisainɛ: Bikiri nɛ́ Sɛba é ĩa dawa tia dɛ ĩaa kɛ̀ Abusalomu dàwaala. Ǹ ma gbɛ̃nɔ sɛ́ɛ à pɛ́ɛzi, lɛ àton sí wɛ́tɛ bĩideen à piti wa ɔzĩro yãnzi. 7 Ben Yoabu gbɛ̃nɔ kɔ̃n kí dãkparinɔ kɔ̃n zĩ̀karinɔ ń píngi wà bɔ̀ɛ Yerusalɛmu wà pɛ̀ɛ Bikiri nɛ́ Sɛbazi.

8 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ kɛ̀ kú
Gibiɔ̃ saɛ, ben Amasa mɔ̀ dańlɛ. Yoabu
zĩ̀ka'uta dana, à fɛ̃ɛ dɔna à pii. Kɛ̀ à sɔ̃̀
Amasazi, à fɛ̃ɛ pì wòto a kpɛ́ɛn 9 à bènɛ:
Ma gbɛ̃, ń aafiaɔ́? Ben à Amasa kũ̀ a lɛ́-
tãnkaa kɔ̃n a ɔ plaaao lán à yezi à lɛ́ pɛ́a
bà. 10 Amasa e fɛ̃ɛ kɛ̀ kú Yoabu ɔɔn tàasi
káro, ben Yoabu à zɔ̃̀o a gbɛɛɛn, à nɔaɛnɔ
bɔ̀ɛ à kàɛ tɔɔtɛ. Yoabu e gà à zɔ̃̀o gɛ̃̀n
plaa dɔro, zaakɛ à gà kɔ̀. Ben Yoabu kɔ̃n
a dãaro Abisaio pɛ̀ɛ Bikiri nɛ́ Sɛbazi.
11 Yoabu ìbanɔ doke gɔ̃̀ zɛna Amasala
à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n Yoabuo kɔ̃n Daudao,
à dɔ Yoabuzi. 12 Aru daa Amasa gɛ̀la zɛ́-
daan, ben zĩ̀kari kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔɔnɔ zɛ̀ aɔ̃ɔe
gwaa ń píngi. Kɛ̀ Yoabu ìba pì è gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔɔ gweenɔ ń píngi wà zɛ̀ wèe
gwaa, ben à Amasa gɛ̀ gàɛ à gùo zɛ́n à
dìɛ sɛ̃̀n, ben à uta kùàla. 13 Kɛ̀ à gàɛ à
gùo zɛ́n lɛ, baade píngi bɔ̀ à tɛ̀ Yoabuzi,
ben aɔ̃ Bikiri nɛ́ Sɛba gbɛ̀sɛ.
14 Sɛba lili ò Isaraili boriinɔ bùsun
píngi ai Abɛli Bɛtɛmaka, ben Bɛri boriinɔ
mɔ̀ wà kàkɔ̃a wà tɛ̀zi gwe. 15 Yoabunɔ mɔ̀
wà lìgazi zaa Abɛli Bɛtɛmaka. Wà bùsu
kàɛkaɛ wɛ́tɛ bĩi saɛ, ben aɔ̃ɔe wɛtɛɛ wà
bĩi pì gboro. 16 Ben nɔgbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃de ke lɛ́
zù zaa wɛ́tɛ guu à bè: À swã kpá! À swã
kpá! Ǹ o Yoabunɛ à mɔ́ kɛ̀, mà yã onɛ.
17 Kɛ̀ Yoabu sɔ̃̀ nɔgbɛ̃ pìzi, ben à à là à bè:
Ḿbe Yoabu ũɔ́? À wèàla à bè: Mámbee!
Ben à bènɛ: Ǹ swã kpá mamɔma n zɔ̀bleri
yãzi. À bè: Ma swã kpà. 18 Ben nɔgbɛ̃ pì
bè: Wè be yã, ǹ yã gbeka Abɛlideenɔa,
yã e à mì dɛ. 19 Wá kuu yãkete sai Is-
araili gbɛ̃ náanɛdeenɔ ũ, ben nɛ́ɛ wɛtɛɛ
ǹ Isaraili wɛ́tɛ tɔ́dee kɛ̀ kaatɛɔ́? Bɔ́yãnzi
ń yezi ǹ Dii wɛ́tɛ dɛzi? 20 Yoabu wèàla
à bè: Agya! Lɛnlo! Má yezi mà a dɛdɛro.
Má yezi mà a wɛ́tɛ kaatɛro. 21 Lɛnlo! Gbɛ̃
kɛ̀ wè sísi Bikiri nɛ́ Sɛba, Ɛflaimu boriinɔ
bùsu sĩ̀sĩde gbɛ̃ bé à fɛ̀ɛ kí Daudazi. À gbɛ̃
mɛ̀n doo pì kpáma, mɛ́ go a wɛ́tɛla. Ben
nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Ǹ ma! Weé à mì zunnɛ zaa
bĩi musu.
22 Nɔgbɛ̃ pì gàa à a gbɛ̃nɔ lè kɔ̃n a
ɔ̃ndɔ̃kɛyão, ben wà Bikiri nɛ́ Sɛba mì zɔ̃̀
wà zù Yoabunɛ. Yoabu kuru pɛ̀, ben wà
fã̀akɔ̃a, wà wɛ́tɛ pì tò gwe. Baade tà a bɛ,
ben Yoabu pì tà kí kiia Yerusalɛmu.

Dauda ìbanɔ

23 Yoabun Isaraili zĩ̀kpɛɛnɔ píngi
gbɛ̃nsi ũ. Yoyada nɛ́ Bɛnayan dogarinɔ
gbɛ̃nsi ũ. 24 Adoniramu bé zɔ̀nɔ gbɛ̃nsi
ũ. Ailudi nɛ́ Yosafatan baarukpari
ũ. 25 Sevan takadakɛ̃ri ũ. Zadɔki kɔ̃n
Abiataon sa'orikinɔ ũ. 26 Yairi gbɛ̃ Iran
Dauda kpàasi ũ.

Gɛ̃ɛbona Gibiɔ̃deenɔnɛ

21 Dekaa kuu Dauda gurɔɔa, à gì
kɛ̀ ai wɛ̃̀ aagɔ̃. Dauda Dii wɛ́ɛ
wɛ̀tɛ, ben Dii bè: Solu yãnzimɛ. Gbɛ̃dɛyã
wì à bɛɛ musu, kɛ̀ à Gibiɔ̃deenɔ dɛ̀dɛ
yãnzi. 2 Ben kí Gibiɔ̃deenɔ sìsi, à yã òńnɛ.
Gibiɔ̃deenɔɔ dɛ Isarailinɔ ũro, Amɔri
borii kɛ̀ gɔ̃̀nɔmɛ. Isarailinɔ la dàńnɛ yã
wà bè weé ń dɛdɛro, ben Solu wɛ̀tɛ à
ń laata kpá a aĩakɛna Isarailinɔnɛ kɔ̃n
Yudanɔo yãnzi. 3 Ben Dauda Gibiɔ̃deenɔ
là à bè: Bɔ́n á yezi mà kɛaree? Mɛ́ ag-
baa kpáare diamɛ, lɛ à e à Dii gbɛ̃nɔ
sáabu kpáa? 4 Aɔ̃ wèàla wà bè: Wá zɛ́
vĩ wà kondogi ke vura gbeka Solua ke
a bɛdeeanɔro, bensɔ̃ wá zɛ́ vĩ wà Isaraili
gbɛ̃ke dɛro. Ben Dauda ń lá à bè: Ée bee
diamɛ? Bɔ́n mɛ́ kɛaree? 5 Aɔ̃ wèàla wà
bè: Gbɛ̃ kɛ̀ à wa dɛdɛ à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃wazi
à wa yãa lɛ à e à wa borii bɔ Isarail-
inɔ guu yãnzi, 6 tó wà à bori gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n
swɛɛplaaanɔ kpáwa, wé ń logo lía Dii aɛ
Gibɛa, kí Solu kɛ̀ Dii kà pì bɛ wɛ́tɛn. Ben
kí bè: Mɛ́ ń kpáawa. 7 Kí e Yonatã nɛ́ Mɛ-
fibosɛ, Solu dio kpáḿmaro, lɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀
Diia lɛdo kɔ̃n Yonatão yãnzi. 8 À nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃ gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ Aya nɛ́nɔgbɛ̃ Rizipa ì
kɔ̃n Soluo sɛ̀. Aɔ̃ tɔ́n yɛ̀: Aamɔni kɔ̃n Mɛ-
fibosɛo. À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn sɔɔroo kɛ̀ Solu
nɛ́nɔgbɛ̃ Mɛraba ì kɔ̃n Mɛɔla gbɛ̃ Bazilai
nɛ́ Adiɛlionɔ sɛ̀ dɔ. 9 À ń ná Gibiɔ̃deenɔnɛ

ń ɔzĩ, ben aɔ̃ ń logo lía sɛ̀sĩ musu Dii
aɛ. Gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔ gà lɛdomɛ, wà
ń dɛdɛ pɔ́ dúfu kɛkɛgurɔ.
10 Aya nɛ́ Rizipa pɔsia utanɔ sɛ̀ à kpàɛ a
zĩndanɛ gbɛ̀a gwe. Zaa pɔ́ dúfu kɛkɛgurɔ
ai lou gàa à gɛ̀ pìnɔ gbɛ̃̀, ègɔ̃ gii bãanɔnɛ
aɔ̃ zɔ̃ḿma fãantɛ̃, ègɔ̃ gii sɛ̃̀tɛ nɔ̀bɔnɔnɛ
aɔ̃ sɔ̃ńzi gwã. 11 Wà yã kɛ̀ Solu nɔ yìgi-
sai pì kɛ̀ ò Daudanɛ, 12 ben à gàa à Solu
kɔ̃n à nɛ́ Yonatão wánɔ sɛ̀ɛ Yabɛsi Gili-
adadeenɔ kiia. À mɔ̀ à lɛ̀ wà ń gɛ̀nɔ
sɛ̀ɛ kpãi Bɛtɛsã gãalɛ, guu kɛ̀ Filisitin-
inɔ ń logo bĩia Solu dɛna Giliboa gbɛra.
13 Dauda tò wà ń gɛ̀wa pìnɔ sɛ̀ɛ wà tào,
wà kàkɔ̃a kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wà ń logo pìnɔ
gɛ̀wanɔ, 14 ben wà vĩ̀i Solu de Kisi mi-
ran Zɛla, Bɛyãmi boriinɔ bùsun. Wà yã
kɛ̀ kína dìɛ kɛ̀ píngi, ben Luda adua kɛ̀
wà kɛ̀ Isarailinɔ bùsu yã musu sìńyo.

Gbɛ̃ gbɛ̃̀agbãanɔ dɛdɛna

15 Filisitininɔ ɛ̀ara wà zĩ̀ kà kɔ̃n Is-
arailinɔ dɔ. Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ gàa
wà zĩ̀ kàńyo. Kɛ̀ Dauda gbãaa yã̀a,
16 ben gbɛ̃ gbã̀anɔ bori Isibi Bɛnɔbu bè
é Dauda dɛmɛ. À mɔ̀gotɛ̃ sári tìisi dɛ
kiloo aagɔ̃ɔla, à fɛ̃ɛda dufu logona. 17 Ben
Zeruya nɛ́ Abisai dɔ̀àlɛ à Filisitini pì dɛ̀.
Ben Dauda gbɛ̃nɔ la dànɛ wà bè: Nɛ́
gáwao zĩ̀lan dɔro, lɛ wa Isarailinɔ fitia
tón garo yãnzi.
18 Beee gbɛra aɔ̃ɔe zĩ̀ kaa kɔ̃n Filisitin-
inɔ Gobu, ben Usa gbɛ̃ Sibekai gbɛ̃ gbã̀a
borii kɛ̀ wè sísi Safa dɛ̀. 19 Zĩ̀ ɛ̀ara à fɛ̀ɛ
kɔ̃n Filisitininɔ Gobu dɔ, ben Bɛtɛlɛmu
gbɛ̃ Yairi nɛ́ Ɛlana Gata gbɛ̃ Gɔlaya dãaro
Lami dɛ̀. Lami sári pá dɛ lán bisatãri
àsa lí bàmɛ. 20 Kɛ̀ aɔ̃ɔe zĩ̀ kaańyo Gata
dɔ, gbɛ̃ bíta kee kú gwe, à ɔnɛnɔ kɔ̃n
à gbánɛnɔ mɛ̀n swɛɛdodomɛ, à kɛ̀ píngi
baaasɔɔro dosai. Gbɛ̃ gbã̀anɔ boriimɛ dɔ.
21 À kùsɛ bìi Isarailinɔa, ben Dauda vĩ̀i
Simɛa nɛ́ Yonatã à dɛ̀. 22 Gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ pìnɔ
nɛ́ Gata gbɛ̃ gbã̀anɔ boriinɔmɛ. Dauda
kɔ̃n a gbɛ̃nɔ bé wà ń dɛdɛ.

Dauda Dii sáabukpana a zĩ̀blena yã musu

(Saa 18)

22 Kɛ̀ Dii kí Dauda bɔ̀ Solu kɔ̃n à ibɛɛ
kpaaanɔ ɔzĩ, à lɛ̀ dà kɔ̃n Dii tɔ́o 2 à
bè:
Diin ma gbɛ̀si kɔ̃n ma zɛki gbãaao ũ,
ma mìsirimɛ.
3 Ma Ludan ma gbɛ̀si ũ, mɛɛ̀ nazi.
Àmbe ma sɛngbango ũ
ma mìsiri gbãa kɔ̃n ma gulezĩo,
ma utɛki kɔ̃n ma bɔkiio,
è ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa.
4 Dii kà wà à sáabu kpá.
Mɛɛ̀ à sísi, è ma bɔ ma ibɛɛnɔ ɔzĩ.
5 Góro'itɛ vlɛ̃̀ɛmao,
ísɔ̃ kɛ̀ è ń kaatɛ e ma blee.
6 Mira bànɔ lìgamazi,
gaa takutɛɛ kpàkpamɛ ma aɛ.
7 Kɛ̀ má kú nawɛ̃a guu lɛ, ma Dii sìsi,
ma wii pɛ̀ ma Ludazi,
ben à ma kòto mà zaa a bɛ,
ma wiii kà à kiia, à gɛ̃̀ à swãn.
8 Tɔɔtɛ lùgaluga à nìgãnigã,
kpiiinɔ dègedege ai ń kãsãan.
Aɔ̃ lùgaluga kɛ̀ à pɔ fɛ̃̀ yãnzi.
9 Tésukpɛ bɔ̀ à yĩzĩ,
tɛ́ kɛ̀ è ń kpata bɔ̀ à lɛ́n,
à yɔ̃̀nɔɔ e tɛ́ kɛɛ à aɛ.
10 À musu wɛ̃̀ à pìta,
lou sìsi à gbá gĩzĩ.
11 Èe vĩaa dina kɛrubu kpɛɛ,
èe yàa paa ĩala.
12 À gusiaa dà a zĩndala,
ludambɛ sia kṹ̀ à kúkiila.
13 Zaa à gakui tɛ́kɛna guu
lou e pii pãsĩpãsĩ.
14 Dii pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ lapatana ũ.
15 À kà fã̀ ma ibɛɛnɔa à ń fãakɔ̃a,
à tò lou pìḿma à pɛ̀ḿma.
16 Kɛ̀ Dii pàtaḿma,
kɛ̀ à pɔ́ bɔ̀ a yĩzĩ,
ísia tɔɔtɛ bɔ̀ gupuraaa,
anduna kãsãa gɔ̃̀ kaɛna pɔ̃tɛ̃.

17 À ɔ bɔ̀ zaa musu à ma kũ,
à ma bɔ swadaa guu.
18 À ma si ma ibɛɛ gbãaa ɔzĩ
kɔ̃n ma zanguri kɛ̀ aɔ̃ gbãaa dɛmalaanɔ.
19 Aɔ̃ lɛ̀ɛma ma mɔ́nzikɛgurɔ,
mɔde Dii zɛ̀mao.
20 À ma bɔ à ma gba mɛ̀porokii,
à ma mì sì, kɛ̀ à yemazi yãnzi.
21 Dii yã kɛ̀mɛ ma nɔ̀sɛ maa lɛ́n,
à fĩa bòmɛ ma gbãsĩsaikɛ lɛ́n.
22 Zaakɛ má Luda yãdiɛnanɔ kũna,
mɛ́ɛ à zaaa kɛ ma a Luda tònlo.
23 À dokayãnɔ ègɔ̃ dɔɔmɛ aɛ píngi,
mɛ́ɛ kpɛɛ li yã kɛ̀ à dìɛnɔnɛro.
24 Má kuuna taari vĩ Diinɛro,
má a zĩnda kũna durun sai.
25 Dii fĩa bòmɛ ma nɔ̀sɛ maa lɛ́n,
zaakɛ à è má kuu gbãsĩ sai.
26 Náanɛdeen n ũ náanɛdeenɔnɛ,
taarisaideen n ũ taarisaideenɔnɛ.
27 Ń wásawasa gbɛ̃ wásawasanɔnɛ,
mɔde nɛɛ̀ íbɛtɛ kpá kɔ̃n gbɛ̃ dɔ̀rɔsaideenɔo.
28 Nɛɛ̀ zĩndabusarinɔ mì sí,
nɛɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda sɛ́ lezĩnɔ sɔ̃ɛ.
29 Dii, ḿbe ma fitia ũ,
Dii, nɛɛ̀ ma gusiaa liɛ gupuraa ũ.
30 Kɔ̃n n gbãaao mɛ́ fɔ̃ mà kù kpá karaa,
ma Luda gãzĩ mɛ́ fɔ̃ mà vĩ gũ̀la.
31 Luda kɛ̀kii sɔ̃ yãkɛna bɔɛzina,
Dii yã see vĩro, à wásawasa,
à dɛ sɛngbango ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nàzinɔnɛ.
32 Dii baasiro, dén Luda ũu?
Wa Luda baasiro, dén gbɛ̀si ũu?
33 Luda bé è ma gba gbãaa,
àmbe è zɛ́ poromɛ súusu.
34 È tó ma gbá kãi gɔ̃ nna lán zɔ̃ pɔ́ bà,
è tó màgɔ̃ táa oo gulezĩnɔ musu.
35 È zĩ̀kana dadamɛ,
ai ma gã̀sã é fɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sá gá.
36 Nɛɛ̀ n zĩ̀blesɛngbango kpáma,
nɛɛ̀ naɛ ǹ ma tɔ́ bɔ.
37 Nɛɛ̀ ma zɛ́ yàasa kũmɛ,
lɛ ma gbá tón sataro.
38 Ma pɛɛ ma ibɛɛnɔzi ma ń dúgu zɔ̃̀,
mɛ́ɛ ɛara mà suro, sé kɛ̀ ma gaa ma ń dɛdɛ.
39 Ma ń wiwi dúgudugu, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà fɛ̀ɛ dɔro,
aɔ̃ lɛ̀ɛ wà gɔ̃̀ kaɛna ma gbá gĩzĩ.
40 N ma gba gbãaa ma zĩ̀ kào,
ń tò ma ibɛɛnɔ mì nàɛmɛ.
41 Ń tò ma zangurinɔ kpɛɛ lì,
ben ma a ibɛɛ pìnɔ kàatɛ.
42 Aɔ̃ wii lɛ̀, gbɛ̃kee e ń mì síro,
aɔ̃ lɛ́ zù Diizi, èe weńlaro.
43 Ma ń kɛ́ tíkɛtikɛ lán bùsutiti bà,
ma táa òḿma lán zɛ́ guu bɔtɔnga bà.
44 N ma bɔ ma gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛmaziinɔ ɔzĩ,
n ma kɛ boriinɔ mìdee ũ.
Borii kɛ̀ má ń dɔ̃roonɔ è zɔ̀ blemɛ,
45 bori zĩ̀tɔnɔ è na ń sàsaa ma aɛ.
Tó aɔ̃ ma yã mà, aɔ̃è mì siɛmɛ.
46 Aɔ̃ kã è ga,
aɔ̃è bɔ ń zɛki gbãaanɔn kɔ̃n luganao.
47 Dii kuu! Aubarikadeen ma gbɛ̀si ũ!
Wà Luda ma gbɛ̀si ma mìsiri tɔ́ bɔ!
48 Luda bé è gɛ̃ɛ bomɛ,
è tó boriinɔ mì siɛmɛ,
49 è tó mà piti ma ibɛɛnɔn.
N ma gba gbãaa dɛ ma zangurinɔla,
n ma bɔ gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔzĩ.
50 Beee yãnzi mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n tɔ́ kpá, Dii.
51 Dii è zĩ̀ bíta ble kína kɛ̀ à à sɛ̀nɛ,
è gbɛ̃kɛɛ kɛ kína kɛ̀ à à kànɛ,
mamɔma Dauda kɔ̃n ma boriinɔo
ai gurɔ píngi.

Yã zãa kɛ̀ Dauda ò

23 Yã zãa kɛ̀ Dauda òn yɛ̀.
Yɛsɛ nɛ́ Dauda yãn yɛ̀,
gbɛ̃ kɛ̀ Luda à gbà gbãaa yã'onamɛ.
Yakubu Luda à kà kí ũ,
àmbe Isarailinɔ lɛ̀dari maaa ũ.
2 Dii Nini yã dàmɛ,
à yã da ma lɛ́n.
3 Isarailinɔ Luda yã ò,
Isarailinɔ Gbɛ̀si bèmɛ:
Tó gbɛ̃ kí blè gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a,
tó à kí blè vĩakɛna Ludanɛ guu,

4 ègɔ̃ dɛ lán ɔfãntɛ̃ bɔɛna gupuraa bàmɛ,
lán gudɔna gukɛ̃kɔ̃ana bà,
lán lou kɛ̀ è tó sɛ̃̀ bɔɛ bà.
5 Ma bɛdeenɔ nna kɔ̃n Ludaoroo?
À bà égɔ̃ kúmao ai gurɔ píngi.
À à yã gɔ̃̀gɔ̃ píngi, à seka vĩro.
Eé ma mìsina yã kɛkɛ à pàparoo?
Eé pɔ́ kɛ̀ má à nii vĩ kpáma píngiroo?
6 Gbɛ̃ pãanɔɔ dɛ lán lɛ̀ bàmɛ,
wè zɔ̃ wà zĩnnamɛ, è sí kũ kyáuro.
7 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi à ɔ páa,
séto àgɔ̃ gɔ̃kɛbɔ ke gò kũna,
è tɛ́ sɔ̃a guu kɛ̀ à kún.

Dauda gɔ̃sagbãaanɔ

8 Dauda gɔ̃sagbãaanɔ tɔ́n yɛ̀. Takemɔ
gbɛ̃ Yasɔbeamun zĩ̀kari tɔ́de gɔ̃ɔn
aagɔ̃ɔnɔ gbɛ̃nsi ũ. Àmbe à sári sɛ̀ gɔ̃ɔn
wàa siigɔ̃ɔnɔzi à ń zɔ̃zɔ̃o ń píngi gurɔ
dɔ̃nkɔ̃ zĩ. 9 Gbɛ̃ beee gbɛra Dodai nɛ́
Ɛlɛaza, Ahoa gbɛ̃ kú zĩ̀kari gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ
pìnɔ tɛ́ dɔ. À kú kɔ̃n Daudao gurɔɔ kɛ̀
Isarailinɔ kàkɔ̃a aɔ̃ zĩ̀ kà kɔ̃n Filisitininɔ
zaa Pasadamimu. Isarailinɔ bɔru kpɛɛ,
10 àmbe à fɛ̀ɛ à Filisitininɔ dɛ̀dɛ ai à
ɔɔ yã̀a à gbã̀gbã à gɔ̃̀ fɛ̃ɛda pá kũna.
Dii tò à zĩ̀ blè maamaa zĩ beeea. Zĩ̀kari
kpaaanɔ ɛ̀ara wà sù aɔ̃ à lè, mɔde pɔ́nɔ
pitina gɛ̀nɔa yãnzimɛ. 11 Gbɛ̃ beee
gbɛra Age nɛ́ Sama gusĩsĩde gbɛ̃. Kɛ̀
Filisitininɔ gãli kàkɔ̃a guu kɛ̀ blá bú
kún, Isarailinɔ bàa lɛ̀ńnɛ, 12 àmbe à zɛ̀
à gì bú pì dagura. À bú pì sìḿma à
Filisitininɔ dɛ̀dɛ. Dii tò à zĩ̀ blè maamaa.
13 Pɔ́kɛ̃gurɔ wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn baaakur-
inɔ tɛ́, gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ bɔ̀ wà gàa Dauda
kiia zaa Adulamu gbɛ̀wɛɛn. Filisitin-
inɔ gãli bùra kaɛna Rɛfaimu guzurɛn.
14 Gurɔ beeea Dauda kú sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu,
Filisitini gudãkparinɔ sɔ̃ɔ kú Bɛtɛlɛmu.
15 Dauda e a bɛ í ni dɛɛ à bè: Dé bé
eé gá à Bɛtɛlɛmu bĩilɛ lɔ̀gɔ'i tɔ́mɛɛ?
16 Wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ bé wà gàa
wà gɛ̃̀ Filisitininɔ bùran, aɔ̃ Bɛtɛlɛmu
bĩilɛ lɔ̀gɔ'i tɔ̀ wà sùo Daudanɛ. Ben èe
we à mìro, à kwɛ̀ɛ Dii aɛ sa'o'i ũ. 17 À
bè: O'o Dii, mɛ́ fɔ̃ mà í kɛ̀ miro. Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ gì ń wɛ̃̀ndizinɔ arumɛ. Èe we à
mìro. Wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ yãkɛ-
nan gwe.
18 Zeruya nɛ́ Abisai, Yoabu dãaro bé
wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn baaakurinɔ gbɛ̃nsi ũ.
Àmbe à sári sɛ̀ gɔ̃ɔn wàa do kpɛ́
basɔɔroonɔzi à ń dɛdɛ, ben à tɔ́ bɔ̀ gɔ̃ɔn
baaakuri pìnɔ tɛ́. 19 À tɔ́ bɔ̀ dɛ wɔ́rɔngɔde
gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔla, ben à gɔ̃̀ ń gbɛ̃nsi ũ,
mɔde à kú wɔ́rɔngɔde tɔ́de gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ
pìnɔ tɛ́ro. 20 Yoyada nɛ́ Bɛnaya, Kabazɛli
gbɛ̃n zĩ̀kari wɔ́rɔngɔdee ũ. À yãkɛnanɔɔ
pari. À Mɔabu zĩ̀kari tɔ́deenɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn
plaa. À gɛ̃̀ wɛ̀ɛ guu gurɔɔ kɛ̀ lougbɛ kwɛ̀ɛ,
à músu dɛ̀. 21 À Igipiti gɔ̃sagbãaa kɛ̀ sári
kũna dɛ̀. À sɔ̃̀zi kɔ̃n gòo à à sári sìa à à
dɛ̀o. 22 Yoyada nɛ́ Bɛnaya bé à yã pìnɔ
kɛ̀, ben à tɔ́ bɔ̀ wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn baaakuri
pìnɔ tɛ́. 23 À tɔ́ bɔ̀ dɛ wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn
baaakuri pìnɔla, mɔde à kú wɔ́rɔngɔ tɔ́de
gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ tɛ́ro. Ben Dauda à dìɛ a
dãkparinɔ gbɛ̃nsi ũ.
24 Gɔ̃ɔn baaakuri pìnɔ tɔ́n yɛ̀:
Yoabu dãaro Asahɛli,
doodo nɛ́ Ɛlana Bɛtɛlɛmu gbɛ̃,
25 Arodi gbɛ̃nɔ Sama kɔ̃n Ɛlikao,
26 Paliti gbɛ̃ Ɛlɛzi,
Tɛkoa gbɛ̃ Ikɛsi nɛ́ Ira,
27 Anato gbɛ̃ Abiɛza,
Usa gbɛ̃ Mɛbunai,
28 Ahoa gbɛ̃ Salamɔ,
Nɛtofa gbɛ̃ Marai,
29 Nɛtofa gbɛ̃ Baana nɛ́ Ɛlɛbu,
Gibɛa kɛ̀ kú Bɛyãmi bùsun gbɛ̃ Ribai nɛ́ Itai,
30 Piratɔ̃ gbɛ̃ Bɛnaya,
Gaasi guzurɛ gbɛ̃ Idai,
31 Araba gbɛ̃ Abialabɔ̃,
Bahurimu gbɛ̃ Azamavɛ,
32 Salaboni gbɛ̃ Ɛliabu,
Yasɛ̃ nɛ́nɔ,
33 gusĩsĩde gbɛ̃ Sama nɛ́ Yonatã,
gusĩsĩde gbɛ̃ Saraa nɛ́ Ahiamu,
34 Maaka gbɛ̃ Asabai nɛ́ Ɛlifɛlɛti,
Gilo gbɛ̃ Aitofɛli nɛ́ Ɛliamu,

35 Kamɛli gbɛ̃ Ɛzɛro,
Larubu bori Parai,
36 Zoba gbɛ̃ Natã nɛ́ Igali,
Gada bori Bani,
37 Amɔni bori Zɛlɛki,
Bero gbɛ̃ Narai, Zeruya nɛ́ Yoabu
zɩ̃̀kapɔnɔsɛri,
38 Yɛta gbɛ̃nɔ Ira kɔ̃n Garɛbuo
39 kɔ̃n Iti bori Uriao.
Aɔ̃ píngi aɔ̃ɔ gɔ̃ɔn baaakuri
awɛɛswɛɛplaamɛ.

Dauda zɩ̃̀kpɛɛnɔ narona

24 Dii ɛ̀ara à pɔ fɛ̃̀ Isarailinɔzi, ben à
Dauda dà à ɔ kà yãzi à bè: Ǹ gá
ǹ Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ naro. 2 Ben kí bè
Yoabunɛ kɔ̃n zɩ̃̀kpɛ gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ à
bè: À Isaraili boriinɔ bùsu para sɛna zaa
Dani ai à gá pɛ́ Bɛsɛbaa, à zɩ̃̀karinɔ naro
lɛ mà e mà ń pari lɛ́ dɔ̃. 3 Ben Yoabu bè
kínɛ: Ma dii kí, Dii n Luda n gbɛ̃nɔ kɔ̃nnɛ
lɛo basɔɔro ǹ wɛ́ɛ siàlɛ, mɔde ma dii kí,
à kɛ̀ dia ń yezi ǹ kɛ lɛɛ? 4 Baa kɔ̃n beeeo
kí yã Yoabu kɔ̃n zɩ̃̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ blè, ben
aɔ̃ bɔ̀ɛ kí kiia aɔ̃ gàa Isarailinɔ naro. 5 Kɛ̀
aɔ̃ bikũ̀ Yodaa, ben aɔ̃ bùra kàɛ Aroa saɛ.
Wɛ́tɛ pì kú guzurɛmmɛ. Ben aɔ̃ lili ò Gada
bùsun ai Yaza. 6 Aɔ̃ lili ò Giliada bùsun
aɔ̃ gàa Kadɛsi, Itinɔ bùsun ai Daniyani,
ben aɔ̃ gàa Sidɔ̃ kpa. 7 Aɔ̃ gàa Taya wɛ́tɛ
bĩideen kɔ̃n Ivi wɛ́tɛnɔ kɔ̃n Kanaa wɛ́tɛnɔ
píngi, ben aɔ̃ gàa Yudanɔ bùsu sɔɔmɛtɛ
kpa ai Bɛsɛba. 8 Aɔ̃ lili ò bùsu pìn píngi.
Mɔ kɛ̃ndo kɔ̃n gurɔ barooo gbɛra aɔ̃ ɛ̀ara
wà sù Yerusalɛmu. 9 Ben Yoabu gbɛ̃ kɛ̀
à ń naronɔ lɛ́ ò kínɛ. Isaraili gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ fɛ̃ɛdaa dɔ̃ɔnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa siigɔ̃. Yu-
danɔ sɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa plaa kpɛ́ basɔɔro.
10 Gbɛ̃ pìnɔ narona gbɛra Dauda kú
tóadɔ̃yãa guu, ben à bè Diinɛ: Ma durun
kɛ̀ yã pì kɛna guu maamaa. Dii, mamɔma
n zɔ̀bleri, ǹ ma taari kɛ̃mɛ sa, zaakɛ
ma yɔ̃nkɔyã kɛ̀. 11 Ai Dauda gɔ̃ gá fɛɛ
kɔngɔ, Dii yã dìdi annabi Gada, Dauda
wɛ́ɛgupu'eria à bè: 12 Ǹ gá ǹ o Daudanɛ
kɛ̀ ma bè, mɛ́ yã mɛ̀n aagɔ̃ kpáɛ à aɛzĩ.
À yã pìnɔ doke gwa à sɛ́, mɛ́ kɛnɛ. 13 Ben
Gada gàa à Dauda lɛ̀ à bènɛ: Dekaa kana
n bùsun wɛ̃̀ swɛɛplaaa ke n ibɛɛnɔ pɛɛ-
nanzi ǹ bàa lɛ́ńnɛ mɔ aagɔ̃ ke gagyãa
gɛ̃na n bùsun gurɔ aagɔ̃, à kpareen ń sɛ̀?
Ǹ laasuu lɛ́a ǹ gwa, mɛ́ gá mà o Luda kɛ̀
ma zĩinɛ. 14 Ben Dauda bè Gadanɛ: Má
kú nawɛ̃a bíta guu. Má sì wà lɛ́ɛ wà da
Dii ɔzĩ, zaakɛ à wɛ̃nda vĩ maamaa. Àton
tó mà lɛ́ɛ mà da gbɛ̃ntee ɔzĩro. 15 Ben
Dii tò gagyãa gɛ̃̀ Isarailinɔn zaa kɔngɔ
beeea ai gurɔɔ kɛ̀ à zɛ̀o. Sɛna zaa Dani
ai à gàa pɛ́ Bɛsɛbaa Isarailinɔ gàga gɔ̃ɔn
bɔrɔ baaagɔ̃ akuri. 16 Kɛ̀ malaika ɔ bɔ̀ à
Yerusalɛmudeenɔ kaatɛ, Dii a nɔ̀sɛ lìɛ yã
pì musu, ben à bè malaika kɛ̀ èe ń kaatɛɛ
pìnɛ: Ǹ zɛ lɛ! Ǹ n ɔɔ sɔkpa sa. Yebusi
bori Arauna blɛwɛɛgbɛ̃kiin Dii malaika
pì kún. 17 Gurɔɔ kɛ̀ Dauda malaika pì è
èe ń dɛdɛɛ, à bè Diinɛ: Mámbe ma du-
run kɛ̀ ma taari kɛ̀. Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́ ma kpàsa
sãanɔmɛ, aɔ̃ɔe yãke kɛro. Ǹ tó n pɔfɛ̃ pita
mapi kɔ̃n ma de bɛdeenɔa.
18 Zĩ beeea Gada gàa à Dauda lɛ̀ à
bènɛ: Ǹ gá Dii gbãgbãkii bo Yebusi bori
Arauna pɔ́wɛɛgbɛ̃kiia. 19 Ben Dauda gàa
lán Dii à yã ò Gadanɛ nà. 20 Kɛ̀ Arauna
wɛ́ɛ zù, à è kí kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ e mɔɔ a
kiia, ben à gàa à kùenɛ à dàɛ a puua
21 à bè: Ma dii kí, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ mɔɔ
mamɔma n zɔ̀bleri kiia lɛɛ? Dauda wèàla
à bè: Ma mɔ mà n pɔ́wɛɛgbɛ̃ki lúmma mà
Dii gbãgbãkii bommɛ, lɛ gagyãa pì e à
go gbɛ̃nɔa yãnzi. 22 Ben Arauna bè Dau-
danɛ: Ma dii kí, ǹ pɔ́ kɛ̀ kɛ̀nnɛ maaa sɛ́ ǹ
saa oo. Ǹ zùnɔ gwa sa'opɔ ũ. Ǹ pɔ́wɛɛg-
bɛ̃gonɔ kɔ̃n gbóngonɔ sɛ́ɛ yàka ũ. 23 Kí,
ma n gbaa píngi. Arauna ɛ̀ara à bènɛ dɔ:
Dii n Luda sínnɛ. 24 Ben kí bènɛ: Auo! Mɛ́
lúmmamɛ, mɛ́ à fĩa bonnɛ. Mɛ́ saa o Dii
ma Ludaa pã fĩabosairo. Ben à pɔ́wɛɛg-
bɛ̃kii pì kɔ̃n zùnɔ lùa kondogi baplaa
akuri. 25 Ben à Dii gbãgbãkii bò gwe à
sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ òa kɔ̃n kɛn-
nakɔ̃o sa'opɔnɔ. Dii sìnɛ à bùsu yã musu,
ben gagyãa pì zɛ̀.

KINANƆ TAKADA KAAKU

Sulemanu kíblena 1:1-2:46
Kí Sulemanu yã 3:1-11:43
Yudanɔ kɔ̃n Isarailinɔ kɔ̃kpaatɛna 12:1-16:34
Ilia yã 17:1-22:54

Adonia a zĩnda kana kí ũu

1 Gurɔɔ kɛ̀ kí Dauda zi kũ̀ kótokoto,
baa tó wà bisanɔ kùàla, ĩa ègɔ̃ kpɛɛ
à dɛɛmɛ. 2 Ben à ìbanɔ bènɛ: Wa dii kí,
ǹ tó wà nɔkparɛ wɛtɛnnɛ, àgɔ̃ zĩi kɛɛnnɛ
àgɔ̃ n gwaa, àgɔ̃ daɛɛ n saɛ lɛ ĩa tón n dɛ
dɔro. 3 Ben wà gàa wà kpáɛ kɛ̀ nɔkparɛ
maaazi Isarailinɔ bùsun píngi, ben wà bɔ̀
Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisagaa, wà à sɛ̀ wà sùo
kínanɛ. 4 Nɔkparɛ pì nɛ́ nɔ maaamɛ. Ègɔ̃
kína gwaa àgɔ̃ zĩi kɛɛnɛ, mɔde kí à dɔ̃
nɔgbɛ̃ ũro.
5 Dauda naɔ̃ Agi nɛ́ Adonia a zĩnda
dìɛ kɛ̀ a ka, ben à bè ámbe é kí ble.
Ben à sɔ̃gorɔnɔ sɛ̀ kɔ̃n sɔ̃deenɔ kɔ̃n gɔ̃g-
bɛ̃ gɔ̃ɔn baplaa akuri kɛ̀ aɔ̃égɔ̃ bàa lɛɛ
wàgɔ̃ téarɛ aɛnɔ. 6 À dee e kpãkɛ̃zi ziki
à be, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ kɛɛ lɛɛro. Àpi sɔ̃ nɛ́ gɔ̃
maaamɛ. Abusalomu bé à yɔ̃ mì à kpàa.
7 Ben à lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃n Zeruya nɛ́ Yoabuo
kɔ̃n sa'ori Abiatao, ben aɔ̃ zɛ̀o. 8 Mɔde
sa'ori Zadɔki kɔ̃n Yoyada nɛ́ Bɛnayao
kɔ̃n annabi Natão kɔ̃n Simɛio kɔ̃n Dauda
gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n à dogarinɔɔ e zɛoro. 9 Ado-
nia saa ò kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zùnɛ
mɛ̀kpananɔ Mlɛ̃̀gbɛ kɛ̀ kú Ɛnlogɛli saɛa.
À a dãaro kínɛnɔ sìsi ń píngi kɔ̃n Yuda kɛ̀
aɔ̃ɔ dɛ kína ìba ũunɔ ń píngi. 10 Èe annabi
Natã sísiro ke Bɛnaya ke Dauda dogarinɔ
ke a zĩnda dãaro Sulemanu.
11 Ben Natã gàa à Sulemanu da Basɛba
là à bè: Nɛ́ɛ ma kɛ̀ Agi nɛ́ Adonia kí blè
wa dii kí Dauda dɔ̃na sairoo? 12 Tɔ̀, ǹ tó
mà lɛ́ damma sa lán nɛ́ kɛ nà, ǹ n zĩnda
mì sí kɔ̃n n nɛ́ Sulemanu pɔ́o. 13 Ǹ fɛɛ ǹ
gá kí Dauda le ǹ benɛ, kɛ̀ à la dànnɛ yã
à bè n nɛ́ Sulemanu bé eé kí ble a gɛ̃ɛ
ũ à vɛ̃ɛ a kpatan sɔ̃ nɛ́? À kɛ̀ dia Adonia
gɔ̃̀ kí ũu? 14 Gurɔɔ kɛ̀ ń kpɛ́ nɛ́ɛ yã oonɛ,
mɛ́ gɛ̃ mà yã'i kaara se. 15 Ben Basɛba
gàa à kína lè à kpɛ́n, guu kɛ̀ Sunɛmu
nɔgbɛ̃ Abisaga e à gwaan. Kí sɔ̃ zi kũ̀.
16 Basɛba kùɛ à mì pɛ̀ɛnɛ, ben kí à là à
bè: Bɔ́n ń yezi? 17 À wèàla à bè: Ma dii,
ḿbe ń sì mamɔma n zɔ̀blerinɛ kɔ̃n Dii n
Luda tɔ́o, n bè ma nɛ́ Sulemanu bé eé
kí ble n gɛ̃ɛ ũ à vɛ̃ɛ n kpatan. 18 Tia sɔ̃
ma dii kí, Adonia bé à kɛ̀ kí ũ, bensɔ̃ ń
à yã dɔ̃ro. 19 À saa ò kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zùnɛ
mɛ̀kpananɔ kɔ̃n sãanɔ paripari, à n nɛ́nɔ
sìsi ń píngi kɔ̃n sa'ori Abiatao kɔ̃n zĩ̀kpɛ
dɔn'aɛde Yoabuo, mɔde èe n zɔ̀bleri Sule-
manu sísiro. 20 Ma dii kí, ḿbe Isarailinɔ
píngi sɔ̃kpanzi, wà ma tó dé bé eé kɛ kí
ũ n gbɛ̀n. 21 Ma dii kí, tó n gaa n dez-
inɔ kúkiia, mapi kɔ̃n ma nɛ́ Sulemanuo,
weégɔ̃ wa gwaa taarideenɔ ũmɛ.
22 Kɛ̀ à kpɛ́ èe yã oo kɔ̃n kínao, ben
annabi Natã mɔ̀. 23 Wà ò kínɛ kɛ̀ annabi
Natã kú kɛ̀. Ben Natã gɛ̃̀ à kùɛ kínanɛ à
dàɛ a puua 24 à bè: Ma dii kí, ḿbe n bè
Adonia kɛ kí ũ à vɛ̃ɛ kpatan n gɛ̃ɛ ũɔ́?
25 Zaakɛ à gàa à saa ò gbã̀a kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n
zùnɛ mɛ̀kpananɔ kɔ̃n sãanɔ paripari. À n
nɛ́nɔ sìsi ń píngi kɔ̃n n zĩ̀kpɛ dɔn'aɛdeeo
kɔ̃n sa'ori Abiatao. Aɔ̃ɔe pɔ́ bleeo, wèe
í mii tia, aɔ̃ɔe bee: Luda kí Adonia dɔ̃
kɔ̃n aafiao! 26 Mɔde èe mamɔma n zɔ̀b-
leri sísiro ke sa'ori Zadɔki ke Yoyada
nɛ́ Bɛnaya ke n zɔ̀bleri Sulemanu. 27 Ma
dii kí, ase lɛ n kɛ̀ lɛɛ, ben n gi gbɛ̃ kɛ̀
eé vɛ̃ɛ kpatan n gɛ̃ɛ ũu o wamɔwa n
zɔ̀blerinɔnɛziɔ́?

Sulemanu kana kí ũ

28 Ben kí Dauda bè: À Basɛba sísimɛ.
Kɛ̀ Basɛba mɔ̀ à gɛ̃̀, à mɔ̀ à zɛ̀ kí aɛ. 29 Ben
kína la dànɛ à bè: Kɔ̃n Dii kuunao! Àmɔ
kɛ̀ à ma bɔ nawɛ̃a píngi guu. 30 Ladana kɛ̀
má kɛ̀nnɛ kɔ̃n Dii Isarailinɔ Luda tɔ́o, ma
bè n nɛ́ Sulemanu bé eé kí ble ma gbɛ̀n
à vɛ̃ɛ kpatan ma gɛ̃ɛ ũ, mɛ́ papa gbã̀a
kãnkãmmɛ. 31 Ben Basɛba kùɛ à mì pɛ̀ɛ

tɔɔtɛ kínanɛ à bè: Ma dii kí Dauda, Luda
n dɔ̃ kɔ̃n aafiao gurɔ píngi!
32 Ben kí Dauda bè: À sa'ori Zadɔki
sísimɛ kɔ̃n annabi Natão kɔ̃n Yoyada nɛ́
Bɛnayao. Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ kína kiia, 33 à bèńnɛ:
À ma ìbanɔ kakɔ̃a é ma nɛ́ Sulemanu sɛ́
à à di ma bãagãsɔ̃a, é gáo Giɔ̃. 34 Gwen
sa'ori Zadɔki kɔ̃n annabi Natão é nɔ́si kúa
aɔ̃ à ká Isarailinɔ kí ũ, é kuru pɛ́ à wii lɛ́
à be: Luda kí Sulemanu dɔ̃ kɔ̃n aafiao!
35 Beee gbɛra é suo, eé vɛ̃ɛ kpatan àgɔ̃
kí blee ma gbɛ̀n. Àmbe má dìɛ Isarailinɔ
kɔ̃n Yudanɔ dɔn'aɛdee ũ. 36 Ben Yoyada
nɛ́ Bɛnaya bè kínanɛ: À kɛ lɛ! Dii n Luda
n lɛ́gbɛ sí ma dii kí! 37 Lán Dii kúnyo nà
ma dii kí, àgɔ̃ kú kɔ̃n Sulemanuo lɛ, à à
kíkɛ sɛ́ lezĩ dɛ n pɔ́la se.
38 Ben sa'ori Zadɔki kɔ̃n annabi Natão
kɔ̃n Yoyada nɛ́ Bɛnayao kɔ̃n dogarinɔ gàa
wà Sulemanu dì kí Dauda bãagãsɔ̃a, aɔ̃
gàa zɛnɛ Giɔ̃. 39 Ben sa'ori Zadɔki nɔ́si
tùu sɛ̀ Dii kpɛ́n, à nɔ́si pì kù Sulemanua.
Ben wà kuu pɛ̀, baade píngi wii lɛ̀ wà bè:
Luda kí Sulemanu dɔ̃ kɔ̃n aafiao! 40 Ben
baade píngi bɔ̀ wà tɛ̀zi, aɔ̃ɔe suu aɔ̃ɔe
gaasia pɛɛ, aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ maamaa ai
tɔɔtɛ nìgã kĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ pì yãnzi.
41 Kɛ̀ Adonia kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń sisinɔ pɔ́
blè wà yã̀a, aɔ̃ɔe mɔɔ fɛɛ, ben aɔ̃ kĩi pì
mà. Kɛ̀ Yoabu kuru'ɔ pì mà, ben à bè: Bɔ́
zɔka bé à dɔ wɛ́tɛ guu lɛɛ? 42 Èe yã pì
o à yã̀aro, ben sa'ori Abiata nɛ́ Yonatã
gàa káo gɔ̃ɔ. Ben Adonia bè: Ǹ gɛ̃. Gbɛ̃
bɛ̀ɛdeen n ũ, mɛ́ɛ sii baaru nnaan n suo.
43 Ben Yonatã bè Adonianɛ: Lɛnlo! Wa
dii kí Dauda Sulemanu kpà kpatan. 44 À
sa'ori Zadɔki kɔ̃n annabi Natão kɔ̃n Yoy-
ada nɛ́ Bɛnayao kɔ̃n a dogarinɔ gbàrɛ
aɔ̃ gáo, ben aɔ̃ gàa wà à dì kína bãa-
gãsɔ̃a. 45 Ben sa'ori Zadɔki kɔ̃n annabi
Natão nɔ́si kùa aɔ̃ à kà kí ũ zaa Giɔ̃. Kɛ̀
aɔ̃ bɔ̀ gwe, aɔ̃ sù kɔ̃n pɔnnakɛnao, ben
wɛ́tɛ lògo. Kĩi kɛ̀ á màn gwe. 46 Baa di-
amɛ Sulemanu vɛ̃̀ɛ kpatan kɔ̀. 47 Ben wa
dii kí Dauda ìbanɔ mɔ̀ wà ì kpàa se, aɔ̃
bè Luda Sulemanu tɔ́ bɔ dɛ à pɔ́la! Luda
à kíkɛɛ gba gbãaa dɛ à pɔ́la! Ben Dauda
mì nàɛ à dɔnzi kɛ̀ Diinɛ a daɛbɔa 48 à bè:
Wà Dii Isarailinɔ Luda sáabu kpá, kɛ̀ à tò
ma wɛ́ɛ sì ma gɛ̃ɛ kana kí ũlɛ gbã̀a.
49 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ Adonia ń sisinɔɔ mà lɛ, ben
aɔ̃ làakari fɛ̀ɛ, baade a zɛ́ kũ̀. 50 Kɛ̀ Ado-
nia e vĩa kɛɛ Sulemanunɛ yãnzi, ben à
fɛ̀ɛ à gàa à nà Dii gbãgbãkiizi, à a koba
kũ̀. 51 Ben wà bè Sulemanunɛ: Adonia e
vĩa kɛɛnnɛ, à gàa à nà Dii gbãgbãkiizi à à
koba kũna, èe bee ǹ la da amɔa n zɔ̀bler-
inɛ gbã̀a, kɛ̀ nɛ́ a dɛro. 52 Ben Sulemanu
bè: Tó à a zĩnda kũna dɔ̃ gbɛ̃ maaa ũ, baa
à mìkã wɛ́n do eé lɛ́ɛ tɔɔtɛro. Tó wà gà
wà à zaa ke èa sɔ̃, à gàmɛ. 53 Ben kí Sule-
manu gbɛ̃nɔ zĩ̀, aɔ̃ Adonia gò Dii gbãg-
bãkiia. Kɛ̀ Adonia pì mɔ̀ à kùɛnɛ, ben
Sulemanu bènɛ: Ǹ tá n bɛ.

Dauda lɛ́diɛna Sulemanunɛ

2 Kɛ̀ Dauda gagurɔɔ kà kĩi, à lɛ́ dìɛ a
nɛ́ Sulemanunɛ à bè: 2 Mɛ́ɛ gaa an-
duna gbɛ̃ píngi gákiia. Ǹ zɛ gbãa, nɛ́ n
zĩnda ɔdɔa kɛ̀ nɛ́gɔ̃gbɛ̃n n ũ! 3 Ǹgaegɔ̃ Dii
n Luda yãnɔ kũna, nɛ́gɔ̃ tɛ́ à zɛ́zi, nɛ́gɔ̃
à ɔdɔkii gwaa, nɛ́gɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna
kɔ̃n à dokayãnɔ kɔ̃n à yã'onnɛnanɔ, lán à
kú Musa doka takadan nà, yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ
píngi égɔ̃ bɔɔ maa, n tá píngi égɔ̃ nna.
4 Lɛn Dii é yã kɛ̀ à òmɛɛ papa lɛ à bè, tó
ma nɛ́nɔ ń zĩnda kũna dɔ̃ bensɔ̃ aɔ̃ɔ tɛ́ ma
zɛ́zi kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n pɔyezinao píngi,
ma boriinɔ égɔ̃ vɛ̃ɛna Isarailinɔ kpatan
gurɔ píngi.
5 Ń yã kɛ̀ Zeruya nɛ́ Yoabu kɛ̀mɛɛ dɔ̃,
lán à Isaraili zĩ̀kpɛ dɔn'aɛde gɔ̃ɔn plaaanɔ
dɛ̀dɛ nà, Nɛɛ nɛ́ Abana kɔ̃n Yɛta nɛ́
Amasao. À gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀dɛ, èe kɛ sɔ̃ zĩ̀
gurɔnlo. Aɔ̃ aru gɔ̃̀ à musu, à kù à asaaa
kɔ̃n à kyateenɔ. 6 Ǹ yã kɛnɛ n ɔ̃ndɔ̃na lɛ́n.
Ǹton tó à mìkã pura kũ gbasa à daɛ mi-
ran yĩi guuro. 7 Ǹ gbɛ̃kɛɛ kɛ Giliada gbɛ̃
Bazilai nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ ń diɛ gbɛ̃ kɛ̀ égɔ̃
pɔ́ blee lɛdoonɔ tɛ́, zaakɛ aɔ̃mbe aɔ̃ zɛ̀-
mao gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ bàa sii n vĩ̀i Abusa-
lomunɛ. 8 Bɛyãmi bori Gera nɛ́ Simɛi,

Bahurimu gbɛ̃ kúnyo dɔ. À ma ka pãsĩ-
pãsĩ gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ gaa Manaimu. Kɛ̀ à mɔ̀
à ma le Yodazi, má sìnɛ kɔ̃n Diio kɛ̀ mɛ́ à
dɛro. 9 Baa kɔ̃n beeeo ǹton à tó pã wɛ́ɛ-
tãmma sairo. Ŋ́ ɔ̃ndɔ̃, ń dɔ̃ dian nɛ́ kɛnɛ
nà à ga zɛ́gbãn à gɛ̃ miran.
10 Ben Dauda gà. Yerusalɛmu fáandi
kɛ̀ wà à vĩ̀in wè be Dauda wɛ́tɛ. 11 À
kɛ̀ Isarailinɔ kí ũ ai wɛ̃̀ baplaa, Ɛblɔnu
wɛ̃̀ swɛɛplaa, Yerusalɛmu wɛ̃̀ baaakuri
awɛɛ'aagɔ̃. 12 Sulemanu vɛ̃̀ɛ a de gbɛ̀n
bensɔ̃ à kpata kãsãa pɛɛna.

Adonia gana

13 Agi nɛ́ Adonia gàa à Sulemanu da
Basɛba lè, ben Basɛba à là à bè: Aafian n
mɔɔ́? À wèàla à bè: Aafiamɛ! 14 Adonia
ɛ̀ara à bè: Má yã vĩ mà onnɛ. Basɛba bè:
Ǹ o! 15 Ben Adonia bè: Ń dɔ̃ kɛ̀ kpata nɛ́
ma pɔ́mɛ yã. Isarailinɔ wɛ́ɛ kúma ń píngi
mà kɛ ń kí ũ, ben yã lìɛ, ma dãaro bé à
kpata blè, zaakɛ Dii bé à à kà. 16 Tia sa
yã mɛ̀n doon mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmma, ǹton gí
kɛmɛziro. Basɛba bè: Ǹ o! 17 Ben à bè: Ǹ
wɛ́ɛ kɛmɛ kí Sulemanua à Sunɛmu nɔgbɛ̃
Abisaga kpáma nɔɔ ũ, zaakɛ eé gíonnɛro.
18 Basɛba bènɛ: Tɔ̀, mɛ́ onɛnnɛ.
19 Kɛ̀ Basɛba gàa à kí Sulemanu lè Ado-
nia yã pì musu, ben kína pì fɛ̀ɛ à gàa
à dààlɛ à kùɛnɛ, ben à ɛ̀ara à mɔ̀ à vɛ̃̀ɛ
a kíblekitan. Ben wà mɔ̀ Basɛbanɛ kɔ̃n
kíblekita pãndeo, ben à vɛ̃̀ɛ kí ɔplaazi.
20 Basɛba bè: Pɔ́ken má yezi mà wɛ́ɛ
kɛmma, ǹton ma tɛ̃ro. Ben kí bè: Ǹ wɛ́ɛ
kɛ Naa, mɛ́ n tɛ̃ro. 21 Ben Basɛba bè: Ǹ
tó wà Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisaga kpá n vĩ̀i
Adoniaa à à sɛ́ nɔɔ ũ. 22 Ben kí Sulemanu
a da là à bè: Bɔ́yãnzin nɛ́ɛ Sunɛmu nɔg-
bɛ̃ Abisaga wɛ́ɛ kɛɛ Adonianɛzi? Ǹ kpata
wɛ́ɛ kɛnɛ gɔ̃ɔmɛee! Zaakɛ ma vĩ̀imɛ. Nɛ́ɛ
kpata wɛ́ɛ kɛɛnɛ kɔ̃n sa'ori Abiatao kɔ̃n
Zeruya nɛ́ Yoabuomɛ. 23 Ben kí Sule-
manu sì kɔ̃n Diio à bè: Tó Adonia e kora
a wɛ̃̀ndizi yã kɛ̀ à wɛ́ɛ kɛ̀ kɛ̀ yãnziro,
Luda yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ. 24 Zaakɛ Dii ma
ka kpatan, à ma diɛ ma de Dauda gɛ̃ɛ ũ, à
ma borii gbà gbãaa lán à à lɛ́ gbɛ̃̀ nà, má
sì kɔ̃n Diio Adonia é ga gbã̀amɛ. 25 Ben kí
Sulemanu Yoyada nɛ́ Bɛnaya dà, à gàa à
Adonia lɛ̀ à dɛ̀.

Sulemanu pɛna Abiataa kɔ̃n Yoabu ganao

26 Kína bè sa'ori Abiatanɛ: Ǹ ɛara ǹ tá
n guun Anato. À kɔ̃ sìo ǹ gamɛ, mɔde mɛ́
n dɛ tiaro, zaakɛ ḿbe n Dii Luda àkpati
sɛ̀ n dɔo ma de Daudanɛ aɛ, bensɔ̃ n zɛo
à nawɛ̃a píngi guu. 27 Lɛn Sulemanu pɛ̀
Abiataa lɛ, à à bɔ̀ Dii gbãgbãna zĩin, lɛ
yã kɛ̀ Dii ò Ɛli bɛdeenɔ musu zaa Silo e à
papa yãnzi.
28 Kɛ̀ Yoabu yã pì baaru mà, ben à
bàa sì à gàa Dii bisakuta kiia, à nà Dii
gbãgbãkiizi à à koba kũ̀. Yoabu zɛ̀ kɔ̃n
Adoniaomɛ yã, mɔde èe zɛ kɔ̃n Abusalo-
muoro. 29 Wà ò kí Sulemanunɛ kɛ̀ Yoabu
bàa lɛ̀ à gàa Dii bisakuta kiia, à kú sa'okii
pì saɛ, ben Sulemanu bè Yoyada nɛ́ Bɛ-
nayanɛ à gá à yãao gwe. 30 Kɛ̀ Bɛnaya kà
Dii bisakuta kiia, à bènɛ: Kína bè ǹ bɔ
gwe! Ben Yoabu bè: Auo! Gura kɛ̀n mɛ́
gan. Ben Bɛnaya gbɛ̃nɔ zĩ̀ kínaa à bè: Lán
Yoabu wèmala nàn yɛ̀. 31 Ben kína bènɛ:
Ǹ kɛnɛ lán à ò nà. Ǹ à dɛ, nɛ́ à vĩi, lɛ à
gbɛ̃dɛna pã yã tón wí mapi kɔ̃n ma de
bɛdeenɔ musuro. 32 Dii é tó à gbɛ̃dɛna yã
wí à musu, zaakɛ à lɛ̀ɛ taarisaide gɔ̃ɔn
plaaa kɛ̀ aɔ̃ maaa dɛalaanɔa. À Nɛɛ nɛ́
Abana, Isaraili zĩ̀kpɛ dɔn'aɛde kɔ̃n Yɛta
nɛ́ Amasa, Yuda zĩ̀kpɛ dɔn'aɛdeeo dɛ̀dɛ
ma de lɛ́ saɛ. 33 Aɔ̃ dɛna yã égɔ̃ wii Yoabu
kɔ̃n a boriinɔ musu gurɔ píngi, mɔde Dii
égɔ̃ Dauda kɔ̃n a boriinɔ kɔ̃n a uao kɔ̃n
a kpatao gbaa aafia gurɔ sãnda píngia.
34 Ben Yoyada nɛ́ Bɛnaya gàa à Yoabu
lɛ̀ à dɛ̀, ben wà à vĩ̀i a bɛ zaa gbáan.
35 Ben kína Yoyada nɛ́ Bɛnaya dìɛ zĩ̀kpɛ
dɔn'aɛdee ũ Yoabu gbɛ̀n, sa'ori Zadɔki sɔ̃,
Abiata gbɛ̀n.

Simɛi gana

36 Kína gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ Simɛi sìsi, ben à
bènɛ: Ǹ bɛɛ bo Yerusalɛmu kɛ̀ ǹgɔ̃ kún.
Ǹton bɔ bɛa kɛ̀ ǹ gá gukearo. 37 Ǹgɔ̃ dɔ̃
sãnsãn zĩ kɛ̀ n bikũ̀ Kidironua, n gan gwe.
Mɔde ḿbe n n zĩnda dɛ̀. 38 Ben Simɛi bè
kínɛ: Yã maaan ń ò ma dii kí. Mamɔma
n zɔ̀bleri mɛ́ kɛ lán ń ò nà. Ben à kú
Yerusalɛmu lɛ ai à gì kɛ̀.

39 Wɛ̃̀ aagɔ̃ɔ gbɛra Simɛi zɔ̀ gɔ̃ɔn
plaaanɔ bàa sì wà tà Maaka nɛ́ Akisi,
Gata kína kiia, ben wà bè Simɛinɛ: N
zɔ̀nɔɔ kú Gata. 40 Ben Simɛi fɛ̀ɛ à gàari
yì a zaakinɛ, à gàa Akisi kiia Gata a zɔ̀
pìnɔ wɛtɛ. Kɛ̀ à ń é, ben à ń sɛ́ɛ Gata à
sùńyo. 41 Ben wà ò Sulemanunɛ, Simɛi bɔ̀
Yerusalɛmu à gàa Gata à ɛ̀ara à sù. 42 Ben
kína gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ Simɛi sìsiare, ben à bènɛ:
Má tò ń sì kɔ̃n Diio, ben ma lɛ́ dàmma
ma bè, zĩ kɛ̀ n bɔ kɛ̀ n gaa gukea, ǹgɔ̃
dɔ̃ kɛ̀ n gamɛ. Ben ń bèmɛ, yã maaamɛ,
ń mà. 43 Bɔ́yãnzin n bɔ ladana kɛ̀ ń kɛ̀
kɔ̃n Dii tɔ́o kpɛɛzi kɔ̃n yã kɛ̀ má dànnɛɛo?
44 Ben kína ɛ̀ara à bènɛ dɔ: Yã zaaa kɛ̀ ń
kɛ̀ ma de Daudanɛ dɔngu píngi. Dii bé
eé tó à zaaa pì wí n musu sa, 45 mɔde eé
aubarika damagu à tó Dauda kpata kãsãa
gɔ̃ pɛɛna ai gurɔ sãnda píngia. 46 Kína
Yoyada nɛ́ Bɛnaya dà, ben à gàa à Simɛi
lɛ̀ à dɛ̀. Lɛn Sulemanu kpata kãsãa pɛ̀ɛ lɛ.

Sulemanu ɔ̃ndɔ̃ wɛ́ɛkɛna

3 Sulemanu lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃n Igipiti kí
Fili'aunao, à à nɛ́nɔgbɛ̃ sɛ̀ nɔɔ ũ à sùo
Dauda wɛ́tɛn àton a bɛ kɔ̃n Dii uao kɔ̃n
Yerusalɛmu bĩio bo à mì dɛ. 2 Gurɔ beeea
wèe kpɛ́ bo Diinɛ kɔ̀ro, ben wègɔ̃ saa oo
kpiii musu tãagbãgbãkiinɔa. 3 Sulemanu
ye Diizi, à a de Dauda yãdiɛnanɔ kũna,
mɔde è saa o gbãgbãkii pìnɔa, ben ègɔ̃
tuaetiti kpata gwe.

4 Ben à gàa saa o zaa Gibiɔ̃, zaakɛ
gbãgbãkii pì bé à dɛ à kpaaanɔla. À
sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò gwe mɛ̀n
wàa sɔɔro. 5 Gwen Dii bɔ̀ à mɔ̀zi nanaa
guu gwãavĩ à bè: Ǹ pɔ́ kɛ̀ ń yezi wɛ́ɛ
kɛma. 6 Ben Sulemanu bè: N gbɛ̃kɛɛ kɛ̀
n zɔ̀bleri ma de Daudanɛ maamaa, kɛ̀ à
dɛnnɛ gbɛ̃ maa náanɛde nɔ̀sɛpuradee ũ
yãnzi. N gbɛ̃kɛ bíta kɛ̀nɛ, ń tò mamɔma
à nɛ́ e kí blee à gɛ̃ɛ ũ gbɛ̃̀a kɛ̀a. 7 Tia sa Dii
ma Luda, n mamɔma n zɔ̀bleri kà kí ũ ma
de Dauda gbɛ̀n. Nɛ́ féten ma ũ, má yãke
gbá dɔ̃ro. 8 Mamɔma n zɔ̀bleri, má kú n
gbɛ̃ kɛ̀ ń sɛ̀nɔ tɛ́. Aɔ̃ɔ pari, weé fɔ̃ wà ń
naro wà ń lɛ́ dɔ̃ro. 9 Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri
gba ɔ̃ndɔ̃ɔ, lɛ màgae yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃nɔnɛ
a zɛ́a, màgɔ̃ à maaa dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n à zaaao.
Tó lɛnlo, dian mɛ́ kɛ nà mà yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃
pari daa pìnɔnɛ? 10 Yã kɛ̀ Sulemanu wɛ́ɛ
kɛ̀ pì kɛ̀ Diinɛ, 11 ben à bènɛ: Zaakɛ yã kɛ̀
ń wɛ́ɛ kɛ̀n gwe, nɛ́ɛ wɛ̃̀ndi gbɛ̃̀a wɛ́ɛ kɛro
ke auziki ke n ibɛɛnɔ gaa, séde yãgɔ̃gɔ̃na
a zɛ́a dɔ̃nan ń wɛ́ɛ kɛ̀, 12 mɛ́ kɛ lán ń wɛ́ɛ
kɛ̀ nà, mɛ́ n gba ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ɛo. Gbɛ̃
kee kuu n ã ke n gbɛra kɛ̀ eégɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ lán n
bàro. 13 Mɛ́ pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛro kpámma
dɔ. Mɛ́ n gba auziki kɔ̃n gakuio píngi ai
n wɛ̃̀ndi lɛ́n. Kína ke é ká n ũro. 14 Tó
ń tɛ́mazi, bensɔ̃ ń ma yã'onnɛnanɔ kɔ̃n
ma yãdiɛnanɔ kũna lán n de Dauda kũna
nà, mɛ́ n wɛ̃̀ndi dɔnnɛ kɔ̃n mɔ̀kyakooo.
15 Ben Sulemanu vù, à è kɛ̀ nanaan á ò.
Ben à tà Yerusalɛmu, à gàa à zɛ̀ Dii bà
kuuna kɔ̃n Isarailinɔ àkpati aɛ, à sa'opɔ
kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũnɔ kɔ̃n kɛnnakɔ̃o
sa'opɔnɔ ò gwe, ben à pɔnna pɔ́blee kɛ̀
a ìbanɔnɛ.

Sulemanu yãgɔ̃gɔ̃na kaaruanɔnɛ

16 Zĩkea kaarua gɔ̃ɔn plaa kenɔ mɔ̀
Sulemanu kiia, aɔ̃ zɛ̀ à aɛ. 17 Aɔ̃ gbɛ̃ doo
bè: Ǹ gaafaa kɛmɛ kí. Mapi kɔ̃n nɔgbɛ̃
kɛ̀o wá kú kpɛ́ dɔ̃nkɔ̃mmɛ. Ben ma nɛ́
ì wámbe wa plaa kpɛ́ pì guu. 18 À gurɔ
aagɔ̃dee zĩ nɔgbɛ̃ pì nɛ́ ì se. Wámbe wa
plaa kpɛ́ pì guu, gbɛ̃kee kúwao gwero.
19 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì dàɛ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìa gwãavĩ,
ben à gà. 20 Ben à fɛ̀ɛ gwãavĩ lezãndo, à
ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ sɛ̀ ma saɛ gurɔɔ kɛ̀ mamɔma
n zɔ̀bleri e ii oo, à dàɛ a saɛ, ben à a nɛ́ gɛ̀

kii sɛ̀ à dàɛmɛ ma saɛ. 21 Kɛ̀ ma vu kɔngɔ
mà yɔ̃ kpá ma nɛ́a, ben má è gɛ̀. Kɛ̀ má
gwà tíii, ben má è ma nɛ́nlo. 22 Ben nɔg-
bɛ̃ pì gbɛ̃ndoo bè: Ɛgɛɛmɛ! Ma nɛ́ bé à
bɛ̃ɛ, n pɔ́ bé à gà. Ben nɔgbɛ̃ káaku bè:
Ɛgɛɛmɛ! N nɛ́ bé à gà, ma pɔ́ bé à bɛ̃ɛ.
Ben aɔ̃ɔe lɛokpakɔ̃a kɛɛ kína aɛzĩ.

23 Ben kína bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii e bee a nɛ́ bé
à bɛ̃ɛ, n pɔ́ bé à gà, bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀kãa e
bee, ɛgɛɛmɛ, n nɛ́ bé à gà, a pɔ́ bé à bɛ̃ɛ.
24 Ben kína bè: À mɔ́mɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Ben
wà mɔ̀onɛ. 25 Ben kína bè: À nɛ́ kɛ̀ bɛ̃ɛ
zɔ̃kɔ̃rɛ plaa, à à kpadoo kpá gbɛ̃ dooa, é
à kpadoo kpá dooa. 26 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ a nɛ́ bɛ̃ɛ
sɔ̃, nɛ́ pì kɛ̀nɛ wɛ̃nda, ben à bè kínanɛ: Kí,
ǹ nɛ́ kɛ̀ bɛ̃ɛ pì kpáa, ǹton à dɛro. Ben à
gbɛ̃ndoo bè: Wà à zɔ̃kɔ̃rɛ plaa, wa píngi
wà korazi. 27 Ben kína yã mì dɛ̀ à bè: À
nɛ́ kɛ̀ bɛ̃ɛ pì kpá nɔgbɛ̃ káakua. Àton à
dɛro. À dan gwe. 28 Kɛ̀ Isarailinɔ yãkpaɛ
kɛ̀ kína kɛ̀ pì mà, aɔ̃ vĩa kɛ̀nɛ, zaakɛ aɔ̃ɔ
è Luda à gbà ɔ̃ndɔ̃ɔ à yã gɔ̃gɔ̃ a zɛ́a.

Sulemanu ìbanɔ

4 Kí Sulemanun Isaraili bori píngi
kína ũ. 2 À bùsu dɔn'aɛdeenɔ tɔ́n
yɛ̀: Zadɔki nɛ́ Azarian sa'oriki ũ. 3 Sisa
nɛ́nɔ Ɛliɔrɛfi kɔ̃n Ahiaon à takadakɛ̃rinɔ
ũ. Ailudi nɛ́ Yosafatan yãzibaarukɛ̃ri ũ.
4 Yoyada nɛ́ Bɛnayan à zĩ̀kpɛ dɔn'aɛdee ũ.
Zadɔki kɔ̃n Abiataon sa'orinɔ ũ. 5 Natã nɛ́
Azarian à gu dɔn'aɛdeenɔ gbɛ̃nsi ũ. Sa'ori
Zabudu, Natã nɛ́n à kpàasi ũ. 6 Aisan à
bɛgwari ũ. Abada nɛ́ Adoniramun zɔ̀zĩ
gbɛ̃nsi ũ.

7 Kí Sulemanu Isarailinɔ bùsu gbɛ̃nsinɔ
dìɛdiɛ guunɔa gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaa. Wɛ̃̀
kɔ̃n wɛ̃̀o aɔ̃ baade è mɔ́ kína kɔ̃n a
uadeenɔnɛ kɔ̃n pɔ́bleeo aɔ̃ baade kɔ̃n a
mɔɔo. 8 Aɔ̃ tɔ́n yɛ̀: Bɛnuru bé à Ɛflaimu
boriinɔ gu sĩ̀sĩdee vĩ. 9 Bɛnidɛka bé à
Makaza kɔ̃n Salabimuo kɔ̃n Bɛsɛmɛsio
kɔ̃n Ɛlɔni Bɛtanao vĩ. 10 Bɛnɛsɛdi bé à
Arubo kɔ̃n Sokoo vĩ kɔ̃n Ɛfa guuo píngi
dɔ. 11 Bɛnabinadabu bé à Dɔru gusĩsĩdee
vĩ. Sulemanu nɛ́nɔgbɛ̃ Tafamɛ à nɔɔ ũ.
12 Ailudi nɛ́ Baana bé à Tanaki vĩ kɔ̃n
Mɛgidoo kɔ̃n Bɛtɛsã guu kɛ̀ kĩi kɔ̃n Zarɛ-
tão Yɛzɛrili gĩzĩ kpa píngi zaa Bɛtɛsã
ai Abɛli Mɛɔla ai Yɔkɛmɛamu kãa kpa.
13 Bɛnigɛba bé à Ramɔ Giliada vĩ kɔ̃n
Manase nɛ́ Yairi lakutu kɛ̀ kú Giliada gu-
unnɔ kɔ̃n Agobu guu kɛ̀ kú Basão kɔ̃n
à mɛɛwi bĩide mɛ̀n baaagɔ̃ɔnɔ. Wà ń
zɛ́ gbãnganɔ kɛ̀ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃omɛ. 14 Ido
nɛ́ Ainadabu bé à Manaimu guu vĩ.
15 Aimaza bé à Nafatali guu vĩ. Àmbe
à Sulemanu nɛ́nɔgbɛ̃ Basɛma sɛ̀ nɔɔ ũ.
16 Usai nɛ́ Baana bé à Asa guu vĩ kɔ̃n
Alotio. 17 Parua nɛ́ Yosafata bé à Isaka
guu vĩ. 18 Ela nɛ́ Simɛi bé à Bɛyãmi guu
vĩ. 19 Uri nɛ́ Gɛba bé à Giliada guu vĩ.
Amɔrinɔ kí Siɔ̃ kɔ̃n Basã kí Oguo bé wà
kú gwe yã. Gɛban guu pì dɔn'aɛdee ũ
ado. 20 Yudanɔ kɔ̃n Isarailinɔɔ pari lán
ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà. Aɔ̃ègɔ̃ pɔ́ blee wàgɔ̃
í mii wà pɔnnaa kɛ.

Sulemanu nnamana kɔ̃n à ɔ̃ndɔ̃ɔo

21 Zaa Yuflati ai Filisitininɔ bùsun kɔ̃n
Igipiti bùsu lɛ́o, Sulemanu bé à kí blè
bùsu pìnɔa píngi. Bùsu pìnɔ gbɛ̃nɔ ègɔ̃
tángba kpaaa ai à wɛ̃̀ndi lɛ́n. 22 Sule-
manu ua gurɔ do blɛɛn yɛ̀: Flawa sàki
baplaa akuri, wísiti sàki basɔɔro. 23 Zù
mɛ̀kpana kɛ̀ wà gwà bɛ mɛ̀n kuri, kpàsa
zù mɛ̀n baro, sã mɛ̀n basɔɔro kɔ̃n gãanɔ
kɔ̃n zɔ̃nɔ kɔ̃n dùanɔ kɔ̃n ko maaanɔ dɔ.
24 Zaakɛ à kí blè bùsu kɛ̀ kú Yuflati ɔfãn-
tɛ̃gɛ̃kpɛn kpaanɔa píngi sɛna zaa Tifisa ai
Gaza, bensɔ̃ yãkete kú gukearo. 25 Sule-
manu gurɔɔa Yudanɔ kɔ̃n Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú zaa Dani ai Bɛsɛbanɔ kaɛna ń bùsun
ń làakaria, baade kɔ̃n a geepi línɔ kɔ̃n a
kãkãpura línɔ.

26 Sulemanu sɔ̃ kɛ̀ aɔ̃è góro gáɛnɔ kɛ́sɛ
bɔrɔ siigɔ̃. À sɔ̃ kɛ̀ wè dim̀manɔ sɔ̃, bɔrɔ
kuri awɛɛplaa. 27 Gu gbɛ̃nsi pìnɔ sɔ̃, aɔ̃
baade ègɔ̃ mɔɔnɛ kɔ̃n blɛɛo a mɔɔn kí
Sulemanu kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è mɔ́ pɔ́ bleonɔ
pɔ́ ũ. Pɔ́ke è kɛ̃sãm̀maro. 28 Aɔ̃ègɔ̃ mɔɔ sɔ̃

pìnɔnɛ kɔ̃n éseo kɔ̃n sɛ̀o dɔ guu kɛ̀ aɔ̃ɔ
kún, lán wà dìɛ ń baadenɛ nà.
29 Luda Sulemanu gbà ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n
wɛ́ɛzɛ̃ɛo maamaa. Weé fɔ̃ wà à dɔ̃na
lɛ́ dɔ̃ro, lán weé fɔ̃ wà ísialɛ bùsu'ãatɛ̃
lɛ́ dɔ̃ro nà. 30 Sulemanu ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ
ɔfãntɛ̃bɔɛkpadeenɔ kɔ̃n Igipitinɔ pɔ́la ń
píngi. 31 À ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃ píngila. À dɛ
Ɛzɛra bori Etani pɔ́la kɔ̃n Maɔli nɛ́nɔ
Emani kɔ̃n Kalakɔlio kɔ̃n Daadao. À tɔ́
bɔ̀ bùsu kɛ̀ lìgazinɔ guu píngi. 32 À yáasi
zù bɔrɔ aagɔ̃ bensɔ̃ lɛ̀ kɛ̀ à dànɔ kà bɔrɔ
do kɔ̃n mɛ̀n sɔɔroo. 33 À línɔ kɔ̃n lánɔ
yã bɔkɔ̃tɛna kɛ̀, naana zaa sida lí kɛ̀ kú
Lɛbanɔ bùsun ai à gàa pɛ́ sɛ̃̀sɔ̃vlãa kɛ̀ è
bɔɛ bĩianɔa. À nɔ̀bɔnɔ yã dàńnɛ dɔ kɔ̃n
bãanɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n kpɔ̀nɔ.
34 Kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna guunɔ à ɔ̃ndɔ̃
baaru mà ń píngi. Bùsu kɔ̃n bùsuo píngi
ń gbɛ̃nɔ zĩ̀ wà gá à ɔ̃ndɔ̃yã ma.

Dii ua kaɛna soru

5 Kɛ̀ Taya kí Hiramu mà kɛ̀ wà Sule-
manu kà kí ũ a de gɛ̃ɛ ũ, à a ìba kenɔ
zĩ̀a, zaakɛ Dauda gbɛ̃nnamɛ yã. 2 Ben
Sulemanu lɛ́kpãsã kɛ̀ Hiramunɛ à bè: 3 Ń
dɔ̃ kɛ̀ ma de Dauda e e à kpɛ́ bò Dii a
Ludanɛro, kɛ̀ borii kɛ̀ aɔ̃ɔ ligazinɔɔ e zĩ̀
kaao yãnzi, ai Dii gàa à ń kɛ́nɛ tinti ũ.
4 Tia sa Dii ma Ludaa tò ma ĩampakii è.
Ibɛɛ kee kú gukearo, mɔ́nzi kee kuuro.
5 Beee yãnzin má yezi mà kpɛ́ bo Dii ma
Ludanɛzi, lán Dii ò ma de Daudanɛ nà, à
bè à nɛ́ kɛ̀ é kpá kpatan à gɛ̃ɛ ũu bé eé
kpɛ́ boare. 6 Ǹ gbɛ̃nɔ da aɔ̃ Lɛbanɔ sida
línɔ zɔ̃zɔ̃mɛ. Ma zĩkɛrinɔ é zĩi pì kɛ kɔ̃n n
zĩkɛrinɔ lɛdo, mɛ́ n zĩkɛri pìnɔ fĩa bonnɛ
lán ń ò nà píngi. Ń dɔ̃ kɛ̀ wá gbɛ̃ke vĩ à
lízɔ̃na dɔ̃ lán a Sidɔ̃deenɔ bàro.
7 Kɛ̀ Hiramu Sulemanu yã pì mà, à pɔɔ
kɛ̀ nna maamaa à bè: Wà Dii tɔ́ kpá gbã̀a,
zaakɛ à Dauda gbà nɛ́ ɔ̃ndɔ̃dee, èe dɔɔ a
gbɛ̃ pariinɔnɛ aɛ. 8 Ben Hiramu gbɛ̃nɔ zĩ̀
Sulemanua à bè: Ma lɛ́kpãsã kɛ̀ ń kɛ̀mɛɛ
mà. Mɛ́ kɛ lán ń yezi nà sida línɔ kɔ̃n
pini línɔ yã musu. 9 Ma zĩkɛrinɔ é lí pìnɔ
sɛ́ zaa Lɛbanɔ kpiiinɔ musu, aɔ̃é pitao
ísialɛa, mɛ́ yiyi mà gbɛ̃nɔ zĩonnɛ ísiaala.
Guu kɛ̀ ń òmɛn, gwen mɛ́ tó wà káɛnnnɛ,
gbasa ǹ táo. Mpi sɔ̃, yã kɛ̀ má yezi ǹ
kɛmɛɛn yɛ̀: Ǹ pɔ́blee kpá ma uadeenɔa.
10 Lɛn Hiramu ègɔ̃ sida línɔ kɔ̃n pini línɔ
kpaa Sulemanua lɛ lán à yezi nà. 11 Sule-
manu sɔ̃ ègɔ̃ pɔ́wɛɛ kpaaa wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o
tɔn wàa plaa kɔ̃n nɔ́sio lita bɔrɔ wàa
plaa. 12 Dii Sulemanu gbà ɔ̃ndɔ̃ɔ lán à à
lɛ́ gbɛ̃̀nɛ nà. Hiramu kɔ̃n Sulemanuo nna
kɔ̃o, ben aɔ̃ lɛdolɛ vĩ.
13 Kí Sulemanu gbɛ̃nɔ sɛ̀sɛ Isaraili bori-
inɔ tɛ́ píngi à ń dá zĩi pì guu gɔ̃ɔn bɔrɔ
baaakuri. 14 Ègɔ̃ ń zĩ Lɛbanɔ bùsun mɔ
kɔ̃n mɔo gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri. Gbɛ̃ pìnɔ è kɛ
Lɛbanɔ mɔ do, ben aɔ̃è su wà kɛ bɛ
mɔ plaplaa. Adoniramun zɔ̀zĩi pì gbɛ̃nsi
ũ. 15 Sulemanu gbɛ̀'arinɔ vĩ gukpiideen
gɔ̃ɔn bɔrɔ basiigɔ̃, à sɛ̀sɛrinɔ sɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ
baaagɔ̃ akuri. 16 Gbɛ̃ pìnɔ baasi, Sule-
manu gbɛ̃nɔ dìɛdiɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ aagɔ̃ kɔ̃n
wàa aagɔ̃o, aɔ̃gɔ̃ wɛ́ɛ tɛɛ zĩi pìzi. 17 Kína
yã dìɛ, ben wà gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ maaanɔ yɔ̃̀yɔ̃
wà à, wà sɛ̀ɛ wà sùo kpɛ́ pì ɛ̃daɛbɔnɔ
ũ. 18 Lɛn Sulemanu zĩkɛrinɔ kɔ̃n Hiramu
zĩkɛrinɔ kɔ̃n Gebalideenɔ lí zɔ̃̀zɔ̃ lɛ aɔ̃
kɛ̀kɛ, aɔ̃ gbɛ̀ kɛ̀kɛ kpɛ́ pì bobɔ ũ.

Dii ua kaɛna

6 Isarailinɔ bɔna Igipiti wɛ̃̀ wàa
plaa kpɛ́ basiigɔ̃ɔ gbɛra, Sulemanu
kíblena wɛ̃̀ siigɔ̃deen, à mɔ plaadee
kɛ̀ wè be Zivi guu, ben à nà Dii ua
kaɛnaa. 2 Kpɛ́ kɛ̀ à bò Diinɛ pì gbã̀a kà
gã̀sãsuu baaagɔ̃, à yàasa baro, à lezĩ
baaakuri. 3 Kpɛ́ pì gbàadaaa vĩ a aɛ, à
gbã̀a sɛ̃nkpɛo gã̀sãsuu baro, à yàasa sɔ̃
gã̀sãsuu kuri. 4 À à windonɔ bɔ̀bɔ, à
lɛ́nɔɔ dɛ yàasa, à guu kpaa dɛ kpaatogo.
5 À kpɛ́nɛnɔ bòbo à lìga kpɛ́ pìzi kɔ̃n a
Ludakukiio kpa plaplaa kɔ̃n a kpɛɛo. 6 À
didikɔ̃ana aagɔ̃gɔ̃, kpɛ́nɛ kɛ̀ kú tɔɔtɛnɔ
yàasa kà gã̀sãsuu sɔsɔɔro, kɛ̀ kú guranɔ
swɛɛdodo, kɛ̀ kú musunɔ swɛɛplaplaa.
Dii kpɛ́ gbɛ̀ kɛ̀ kú musunɔ yàasa kɛ̀sã

tɔɔtɛ pɔ́zi, lɛ wà e wà kpɛ́nɛ pì zànɔ didia kpɛ́ pì gbɛ̀fɔ̃na sai.

7 Kɛ̀ wèe kpɛ́ pì boo, wà bò kɔ̃n gbɛ̀ kɛ̀ wà à zaa a yɔ̃kiiaomɛ. Wèe eree ke gã ke zĩkɛbɔ ke kĩi ma kpɛ́ pì bokiiaro. 8 Kpɛ́nɛ kɛ̀ kú tɔɔtɛnɔ píngi gɛ̃kii kú à sɔɔmɛtɛ kpamɛ. Didikii gàa kpɛ́nɛ kɛ̀ kú guranɔ kɔ̃n kpɛ́nɛ kɛ̀ di à musunɔ kiia. 9 Kɛ̀ à kpɛ́ pì bò à yȁa, à dɔ̀ kɔ̃n zà línɔ kɔ̃n sida lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ. 10 À kpɛ́nɛ pìnɔ bò kpɛ́ pì gbȁa lɛ́mmɛ. À píngi lezĩ gȁsãsuu sɔsɔɔromɛ, bensɔ̃ wà ń pɛ́pɛ kpɛ́ pìa kɔ̃n sida lío.

11 Ben Dii yã ò Sulemanunɛ à bè: 12 Kpɛ́ kɛ̀ nɛ́ɛ boo kɛ̀ki yã musu, tó nɛ́ɛ ma ɔdɔkii gwaa, tó n ma yãdannɛnanɔ kɛ̀, tó ń yã kɛ̀ má dìɛńnɛnɔ kũna nɛ́ɛ zĩi kɛɛa, mɛ́ lɛ́ kɛ̀ má gbɛ̃̀ n de Daudanɛ papannɛ. 13 Mɛ́gɔ̃ kú ma gbɛ̃ Isarailinɔ tɛ́, mɛ́ ń tónlo.

14 Kɛ̀ Sulemanu kpɛ́ pì bò à yȁa, 15 à sida lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ nàna à gũ̀a à guu sɛ́lɛlɛ zaa tɔɔtɛ ai à sàtazi, ben à pini lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ kpàɛ à tɔɔtɛ píngi. 16 À kpɛ́nɛ kɛ̀ kpɛ́ pì guu Ludakukii ũ, à gbȁa kà gȁsãsuu baro, ben à sida lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ nàna à gũ̀a sɛ́lɛlɛ zaa tɔɔtɛ ai à sàtazi. 17 Kpɛ́ pì gãnu gbȁa kà gȁsãsuu baplaa. 18 Sida lí kɛ̀ wà nàna kpɛ́ pì guu, wà ɔzĩi kɛ̀a lán tùu kɔ̃n lávu pianao bà. À píngi nɛ́ sida límɛ, wè gbɛ̀ ke e gupuraaro. 19 À kpɛ́ pì kpɛ́nɛ kɛ̀kɛ Dii bà kuuna kɔ̃n Isarailinɔ àkpati diɛkii ũ. 20 Kpɛ́nɛ pì gbȁa kà gȁsãsuu baro, à yàasa dɔ baro, à lezĩ sɔ̃ baro. À vura atɛ̃ɛ nàna kpɛ́nɛ pì gũ̀a píngi. À tuaetitikpatakii kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n sida lío nàna kɔ̃n vurao dɔ. 21 À vura atɛ̃ɛ nàna gãnu gũ̀a dɔ, ben à mɔ̀kyakoo kɛ̀ wà pì kɔ̃n vuraonɔ lògologo kpɛ́nɛ gũ̀ kɛ̀ à vura nànaa pìa kpɛɛlɛ kpa. 22 À vura nàna kpɛ́ pì guuguu sɛ́lɛlɛ kɔ̃n tuaetitikpatakii kɛ̀ kú kpɛ́nɛ pì saɛo.

23 À kù lí à kɛrubunɔ ũ mɛ̀n plaa, à dìɛ kpɛ́nɛ guu. Kɛrubu pìnɔ lezĩ kà gȁsãsuu kuri. 24 Aɔ̃ dɛ̀bɛnɔ gbȁa kà gȁsãsuu sɔsɔɔro. Zaa dɛ̀bɛ do lɛ́a kɛ̀ ai à do lɛ́a kãa à gbȁa gȁsãsuu kuri. 25 Kɛrubu mɛ̀n plaaa pìnɔɔ bɔ̀kɔ̃ba, aɔ̃ɔ sɛ̃nkpɛmɛ. 26 Aɔ̃ plaa ń píngi lezĩ kà gȁsãsuu kurikuri. 27 Ben à ń káɛ kpɛ́ pì kpɛ́nɛ guu. Aɔ̃ dɛ̀bɛnɔɔ poroporona, à doo dɛ̀bɛ gàa à pɛ̀ gũ̀a kãa, à doo pɔ́ pɛ̀ gũ̀a kɛ̀, ben aɔ̃ dɛ̀bɛ kɛ̀ gɔ̃̀nɔ pɛ̀ kɔ̃a kpɛ́nɛ pì guragura. 28 À vura nàna kɛrubu pìnɔa dɔ. 29 À ɔzĩi kɛ̀ kpɛ́ pì gũ̀nɔa gãnu kɔ̃n kpɛ́nɛo píngi, à kɛrubunɔ wɛ̃zã kɛ̀ kɔ̃n damina línɔ kɔ̃n lávu pianano. 30 À vura kpàɛ kpɛ́ pì tɔɔtɛ dɔ, gãnu kɔ̃n kpɛ́nɛo píngi. 31 À kpɛ́nɛ pì gbànɔ kɔ̃n à lípɛɛnɔ kɛ̀ kɔ̃n kù lío. À musu kɛ̀ sɔ̃ntɛ. 32 À ɔzĩi kɛ̀ kù lí gbà mɛ̀n plaaa pìnɔa, à kɛrubunɔ wɛ̃zã kɛ̀ kɔ̃n damina línɔ kɔ̃n lávu pianano, ben à vura nànaa. 33 À gãnu gbà lí kɛ̀ kusua siigɔ̃ kɔ̃n kù lío dɔ. 34 À à gbànɔ kɛ̀ kɔ̃n pini lío ɔla plaa. Gbà pìnɔ ɔla píngi è nakɔ̃a guragura. 35 Ben à ɔzĩi kɛ̀ gbà pìnɔa, à kɛrubunɔ wɛ̃zã kɛ̀ kɔ̃n damina lío kɔ̃n lávu pianao, ben à vura nànaa.

36 À bĩi bò à lìga à uazi. Bĩi pì gbɛ̀ kɛ̀ wà ànɔ vĩ didikɔ̃ana lɛo aagɔ̃gɔ̃, ben sida lí kɛ̀ wà zɔ̃̀nɔ kpákpa à musu. 37 Wà Dii kpɛ́ pì ɛ̃ɛ kpàɛ Sulemanu kíblena wɛ̃̀ siigɔ̃den, à mɔɔ kɛ̀ wè be Zivi guumɛ, 38 ben wà à laata kpà à wɛ̃̀ kuri awɛɛdodeen, à mɔ sɔraagɔ̃dee kɛ̀ wè be Bulu guu lán à kpɛ́ zĩi dìɛ nà. À bona kɔ̃n à kɛkɛnao kà wɛ̃̀ swɛɛplaa.

Sulemanu bɛ bona

7 Sulemanu a bɛ bona zĩi kɛ̀ píngi wɛ̃̀ kuri awɛɛ'aagɔ̃mɛ. 2 À kpɛ́ kɛ̀ wè be Lɛbanɔ líkpɛ bò, à gbȁa kà gȁsãsuu basɔɔro, à yàasa kà gȁsãsuu baplaa akuri, à lezĩ sɔ̃ baaakuri. À sida línɔ pɛ̀ɛpɛɛ dɔ̀rɔ siigɔ̃, ben à sida lí kɛ̀ wà ànɔ kpàkpańla 3 mɛ̀n baplaa asɔɔro, dɔ̀rɔ kɔ̃n dɔ̀rɔo gɛ̃rogɛ̃ro lɛo aagɔ̃, ben à sida línɔ kpàkpa lí kɛ̀ wà kpà pìnɔla. 4 À à windonɔ bɔ̀bɔ dɔ̀rɔ aagɔ̃gɔ̃ didikɔ̃ana aɛo dɔdɔkɔ̃a. 5 Kpɛ́ pì lɛ́nɔ lezĩ kɔ̃n à yàasao píngi sɛ̃nkpɛkpɛmɛ. À lɛ́nɔɔ mɛ̀n aagɔ̃gɔ̃ kãa kpa kɔ̃n kɛ̀ kpaao aɛo dɔdɔkɔ̃a. 6 À

wesagbanɔ pɛ̀ɛpɛɛ kpɛ́ pì kpɛɛlɛ. Kpɛɛlɛ
pì gbȁa kà gȁsãsuu baplaa akuri, à yàasa
sɔ̃ baaakuri. À gãnu bò wesagba pìnɔ aɛ,
ben à wesagbanɔ pɛ̀ɛpɛɛ à gbàadaaa dɔ̀
gãnu pì lɛ́a.
7 À a kíblekita dìɛ gãnu pìn. Gwen è yã
gɔ̃gɔ̃n, ben wè be Yãkpaɛkɛkpɛ. À sida lí
lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ nàna à gũ̀a zaa tɔɔtɛ ai à sàtaa.
8 À kpɛ́ kɛ̀ è in kú aɛ. À bɔ̀kɔ̃ba kɔ̃n gãnu
pìo. Lɛn kpɛ́ kɛ̀ à dɔ̀ Fili'auna nɛ́nɔgbɛ̃ kɛ̀
à sɛ̀ nɔɔ ũunɛ dɛ lɛ dɔ. 9 Kpɛ́ pìnɔ bona,
gbɛ̀ maaanɔn wà ɛ̃ɛ dàɛo ai à gàa pɛ́ à sà-
taa. Wà gbɛ̀ pìnɔ yɔ̃̀yɔ̃ gbasa wà zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ
kɔ̃n sagasigio kpa plaplaa píngi. Lɛmɛ ua
guu kpaa dɛ lɛ kɔ̃n bàazi kpaao. 10 Wà
kpɛ́ pìnɔ ɛ̃ɛ dàɛ kɔ̃n gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ maaanɔ,
à kenɔ gbȁa kà gȁsãsuu kuri, à kenɔ sɔ̃
sɔraagɔ̃, 11 gbasa wà bò kɔ̃n gbɛ̀ maaa kɛ̀
wà yɔ̃̀yɔ̃ wà ànɔ kɔ̃n sida lío. 12 À bĩi bò
à lìga ua bíta pìzi, à gbɛ̀ kɛ̀ wà ànɔ vĩ
didikɔ̃ana dɔ̀rɔ aagɔ̃, ben sida lí kɛ̀ wà
ànɔ kpákpa à musu, lán Dii kpɛ́ kɔ̃n à
gbàadaaao ua bĩi dɛ nà.

Dii ua pɔ́nɔ

13 Kí Sulemanu gbɛ̃nɔ zȉ Huramu sísi
zaa Taya, ben wà sùo. 14 Huramu pì da
nɛ́ Nafatali boriimɛ, bensɔ̃ gyaanɔɔmɛ.
À de nɛ́ Taya gbɛ̃mɛ, bensɔ̃ mɔ̀gotɛ̃
ɔzĩkɛrimɛ. Huramu pì wɛ́ɛzɛ̃ɛ vĩ kɔ̃n dɔ̃-
nao mɔ̀gotɛ̃ zĩ píngi guu. Kɛ̀ à mɔ̀ kí Sule-
manu kiia, ben à zĩi kɛ̀ à dànɛ kɛ̀ píngi.
15 À wesagba pì mɛ̀n plaa kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o.
À píngi lezĩ kà gȁsãsuu baro plaasai, à
lɛ́ yàasa sɔ̃ kuri awɛɛplaa. 16 À à mìfura
pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o mɛ̀n plaa à dì wesagba
pìnɔ musu. Mìfura pìnɔ lezĩ kà gȁsãsuu
sɔsɔɔro. 17 À mɔ̀kyakoonɔ pì, ben à fĩ̀fĩ
à mì pìnɔa lán kȁmbɛɛ bà, aɔ̃ɔ logolog-
ona mɛ̀n swɛɛplaa. 18 À pɔ́nɔ pì lán bi-
sio bɛɛnɔ bà à dɔ̀dɔ wesagba mì pìnɔa
à lìgazi dɔ̀rɔ plaa, mɔ̀kyakoo pìnɔ gĩzĩ
kɔ̃n à musuo. À mì pìnɔɔ sɛ̃nkpɛ píngi.
19 À Dii kpɛ́ gbàadaaa wesagba mì pìnɔ
pì kɔ̃n dɔ̃nao lán ítɛbaagunna vú bà.
Ítɛbaagunna vú pìnɔ lezĩ kà gȁsãsuu si-
isiigɔ̃. 20 Biisio bɛɛ pìnɔɔ dɔdɔ wesagba
mì pìnɔ kũ̀dɔkii musu mɛ̀n wàa doodo
ligana mɔ̀kyakoo pìnɔzi dɔ̀rɔdɔrɔ. 21 Ben
à wesagba pìnɔ pɛ̀ɛpɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ Dii kpɛ́
gbàadaa kũna. À tɔ́ kpà ɔplaa kpa pɔ́nɛ
Eé Káɛ, ɔzɛɛ kpa pɔ́ sɔ̃ Gbãaa Kúa. 22 We-
sagba pìnɔ mìnɔ bɔ̀ lán ítɛbaagunna vú
bà. Lɛn à wesagba pìnɔ pì lɛ píngi.
23 À mɔ̀ kàsa íkakii ũ bòotoko. À lɛ́ kɛ̀
kpa ai à lɛ́ kãa kpaa kà gȁsãsuu kuri,
à lezĩ kà gȁsãsuu sɔɔro, à lɛ́ yàasa sɔ̃
baaakuri. 24 À ɔzĩi kɛ̀ íkakii pìa lán tùunɔ
bà, à lìga à lɛ́zi gĩzĩ dɔ̀rɔ plaa, gȁsã-
suu do píngi tùu mɛ̀n kuri. À íkakii pì
kàsa lɛdo kɔ̃n tùu wɛ̃zãdee pìnɔ. 25 Íkakii
pì di zùsware mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔ
musu. Zù mɛ̀n aagɔ̃ɔnɔ mì dɔ gu'igbãroo
kpa, mɛ̀n aagɔ̃ɔnɔ ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, mɛ̀n
aagɔ̃ɔnɔ sɔɔmɛtɛ kpa, mɛ̀n aagɔ̃ɔnɔ sɔ̃
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa. Íkakii pì di ń musu, bensɔ̃
aɔ̃ pɔ̀rɔnɔɔ dɔdɔ gura. 26 Íkakii pì gègete
kà ɔla yàasa ũ. À swã dɛ lán oro swã bà,
lán ítɛbaagunna swã bà. Gãnɔɔ lɛ́ wàa do
ín è sí.
27 À tadibɔnɔ pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o mɛ̀n kuri.
Aɔ̃ píngi gbȁa kà gȁsãsuu siigɔ̃, à yàasa
dɔ siigɔ̃, à lezĩ sɔ̃ aagɔ̃. 28 Kɛ̀ wà tadibɔ
pìnɔ pì, wà mɔ̀ lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ kpà à gbánɔ
dagura. 29 Ben wà músu wɛ̃zãnɔ kɛ̀ mɔ̀
lɛ̀ɛtɛgɛɛ pìnɔa píngi kɔ̃n zùsware wɛ̃za-
nɔ kɔ̃n kɛrubu wɛ̃zãnɔo. Wà lávutãna
wɛ̃zã kɛ̀ músu pìnɔ kɔ̃n zùswaree pìnɔ
musu kɔ̃n à gĩzĩo. 30 Tadibɔ pìnɔ mɔ̀gotɛ̃
górogba kɔ̃n gòo vĩ mɛ̀n siisiigɔ̃. Aɔ̃ gbá
vĩ mɛ̀n siisiigɔ̃ dɔ. Gbá pìnɔ musun wè
taa din. Wà gbá pìnɔ kàsa, wà lávutãna
wɛ̃zã kɛ̀ à kpa siigɔ̃ɔa. 31 Tadibɔ pìnɔ lɛ́
wɛ̃na bòotoko, à lɛ́ kpaa bɔna gȁsãsuu
do, bensɔ̃ à zòoto kà ɔtã do. Wà wɛ̃zã
kɛ̀ à lɛ́ kɛ̀ bɔ̀ musua dɔ. Tadibɔ pìnɔɔ mɔ̀
lɛ̀ɛtɛgɛ goodadeenɔ vĩ, aɔ̃ dɛ bòotokoro.
32 Górogba pìnɔɔ kú mɔ̀ lɛ̀ɛtɛgɛɛ pìnɔ
gĩzĩ. À gònɔ pɛ́pɛna tadibɔ pìnɔ gbánɔa.
Górogba pìnɔ lezĩ kà gȁsãsuu do kɔ̃n a
kusuo. 33 Wà górogba pìnɔ pì lán sɔ̃goro
pɔ́ bàmɛ. Wà à gònɔ kɔ̃n à górogbanɔ

kɔ̃n à mɔ̀teeenɔ kɔ̃n à oroonɔ kàsa kɔ̃n
mɔ̀gotɛ̃o píngi. 34 Tadibɔ pìnɔ kũkii vĩ
mɛ̀n siisiigɔ̃ a goodanɔa. 35 Tadibɔ pìnɔ
musu dɛ bòotoko, à lezĩ kà ɔtã do. À
gbánɔ kɔ̃n à mɔ̀ lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔɔ na tadibɔ
pìnɔ musu. 36 À kɛrubu wɛ̃zã kɛ̀ à gbánɔ
kɔ̃n à mɔ̀ lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔa kɔ̃n músu wɛ̃za-
nɔ kɔ̃n damina línɔ wɛ̃zãnɔo, guu kɛ̀ à
è píngi. À lávutãna wɛ̃zã kɛ̀ à lìgazi dɔ.
37 Lɛn à tadibɔ pìnɔ pì lɛ. À kàsa pɔ́ dɔ̃nkɔ̃
guumɛ, aɔ̃ bítakɛ kɔ̃n ń bɔnao sɛ̃nkpɛmɛ.

38 Ben à dàga pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o mɛ̀n kuri.
À píngi è í sí à kà gãnɔɔ lɛ́ siisiigɔ̃. Dàga
pìnɔ yàasa kà gȁsãsuu siisiigɔ̃. Kɛ̀ à dàga
pìnɔ dìdi tadibɔ mɛ̀n kuri pìnɔa, 39 ben
à kàɛ Dii kpɛ́ aɛ, mɛ̀n sɔɔroo ɔplazi,
mɛ̀n sɔɔroo ɔzɛzi. À íkakii pì dìɛ ɔzɛzi
Dii kpɛ́ gooda kɛ̀ kú ɔfãntɛ̃bɔɛ sɔɔmɛtɛ
kpaa saɛ. 40 Ben Huramu oro túbukabɔnɔ
kɔ̃n a sɛ́ɛbɔnɔ kɔ̃n ta arusibɔnɔ pì dɔ.
Lɛn à Dii ua zĩi kɛ̀ kí Sulemanu dànɛ
kɛ̀ lɛ, à à laata kpà píngi. 41 Zĩi kɛ̀ à kɛ̀
pìnɔn yɛ̀: Wesagba mɛ̀n plaa, à mì kɛ̀
bɔ̀ lán loo bà kɛ̀ kú wesagba pìnɔ musu
mɛ̀n plaa, mɔ̀kyakoo kɛ̀ à zã blèo à mì
pìnɔa mɛ̀n plaa, 42 biisio bɛɛ kɛ̀ à dɔ̀dɔ
mɔ̀kyakoo pìnɔa musu mɛ̀n wàa plaa.
À kɛ̀ ai dɔ̀rɔ plaa zãblebɔ ũ wesagba
mì pìnɔa. 43 Tadibɔ pìnɔ mɛ̀n kuri kɔ̃n à
dàganɔ mɛ̀n kuri. 44 Íkakii mɛ̀n do kɔ̃n
zùswaree kɛ̀ kú à gĩzĩnɔ mɛ̀n kuri awɛɛ-
plaa. 45 Túbukabɔ pìnɔ kɔ̃n a sɛ́ɛbɔnɔ kɔ̃n
ta arusibɔnɔ. Pɔ́ kɛ̀ Huramu pì kí Sule-
manunɛ Dii ua pɔ́ ũunɔ píngi, à ń pí kɔ̃n
mɔ̀gotɛ̃ lɔ́lɔnaomɛ. 46 Kína tò wà pɔ́ pìnɔ
kàsa kɔ̃n Yoda gȕo zaa Suko kɔ̃n Zarɛtão
dagura. 47 Sulemanu e tó wà pɔ́ kɛ̀ wà pì
kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o pìnɔ yɔ̃ kilooa à à tìisi dɔ̏ro,
kɛ̀ à kɛ̀ pari yãnzi.

48 Sulemanu pɔ́ kɛ̀ kú Dii kpɛ́ guunɔ pì
dɔ, tuaetitikpatakii kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n vurao
kɔ̃n vura teebu kɛ̀ wè Dii burɛdi káɛao
49 kɔ̃n dabu kɛ̀ wà kàɛ gãnu guu kpɛ́nɛ aɛ
ɔplazi kɔ̃n ɔzɛzio mɛ̀n sɔsɔɔro. Wà pì kɔ̃n
vurao atɛ̃ɛ kɔ̃n à fitianɔ kɔ̃n à kpàkonɔ
píngi, wà lávu wɛ̃zã kɛ̀ḿma. 50 À vura
ímibɔnɔ pì dɔ kɔ̃n fitiadɛbɔnɔ kɔ̃n taanɔ
kɔ̃n gɔ̃mbɔnɔ kɔ̃n tɛ́sibɔnɔ kɔ̃n kpɛ́nɛ kɛ̀
wè be Ludakuki gbà asigbenɔ kɔ̃n gãnu
pɔ́nɔ. 51 Kɛ̀ kí Sulemanu Dii ua zĩi pì kɛ̀ à
yȁa píngi, ben à mɔ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kon-
dogio kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ a de Dauda dìɛ Dii pɔ́
ũunɔ, ben à kà Dii ua auzikikaɛkiin.

Tana kɔ̃n Dii àkpatio a kpɛ́n

8 Ben kí Sulemanu Isaraili gbɛ̃nsinɔ
sìsi Yerusalɛmu, aɔ̃ borii dɔn'aɛdeenɔ
kɔ̃n ń uabɛdeenɔ ń píngi, lɛ aɔ̃ mɔ́ wà
Dii bà kuunańyo àkpati sɛ́ Dauda wɛ́tɛ
kɛ̀ wè be Zayɔn wà suo. 2 Ben Isarailinɔ
kàkɔ̃a à aɛ ń píngi mɔ swɛɛplaade Ɛtan-
imu zĩbaagurɔɔ zĩ. 3 Kɛ̀ Isaraili gbɛ̃nsinɔ
pɛ̀kɔ̃rɛ ń píngi, ben sa'orinɔ Dii àkpati pì
sɛ̀ 4 kɔ̃n dakɔ̃rɛki kutaao kɔ̃n Dii pɔ́ kɛ̀
kú à guunɔ. Sa'orinɔ kɔ̃n Levi boriinɔ bé
wà pɔ́ pìnɔ sɛ̀ wà sùo, 5 ben kí Sulemanu
kɔ̃n Isaraili kɛ̀ aɔ̃ kàkɔ̃a à aɛnɔ saa ò kɔ̃n
sãanɔ kɔ̃n zùnɔ àkpati pì aɛ. Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ saa
òo pìnɔɔ parii kɛ̀ bíta, èe sí naroro. 6 Ben
sa'orinɔ gɛ̏ kɔ̃n Dii bà kuunańyo àkpatio
à kpɛ́n ai kpɛ́nɛ kɛ̀ wè be Ludakukiin. Aɔ̃ɔ
dìɛ à diɛkiia gwe kɛrubunɔ gĩzĩ. 7 Kɛrubu
pìnɔ dɛ̀bɛnɔɔ poroporona àkpati pì kɔ̃n à
sɛ́linɔla. 8 À sɛ́li pìnɔɔ gbȁa ai wè ń lɛ́ e
Dii kpɛ́ gãnu guu, mɔde wè e ua kparo.
Lí pìnɔɔ kú gwe ai kɔ̃n a gbȁao. 9 Pɔ́kee
kú àkpati pì guuro, tó èe kɛ gbɛ̀ walaa
mɛ̀n plaaa kɛ̀ Musa dàn zaa Orɛbu, guu
kɛ̀ Dii bɛ̀ a bà égɔ̃ kú kɔ̃n Isarailinɔ aɔ̃
bɔna Igipiti gbɛraa baasiro.

10 Kɛ̀ sa'orinɔ bɔ̀ɛ Dii kpɛ́n, tɛ́sukpɛ kpɛ́
pì pà, 11 aɔ̃ɔe fɔ̃ wà gɛ̏ wà ń zĩi kɛ gwero
tɛ́sukpɛ pì yãnzi, zaakɛ Dii gakui a kpɛ́
pà. 12 Ben Sulemanu bɛ̀: Dii bɛ̀ égɔ̃ kú tɛ́-
sukpɛ siaa guumɛ. 13 Ben à bɛ̀ Diinɛ: Ma
kpɛ́ naasidee kɛ̀kii bònnɛ, ǹgɔ̃ kú à guu
gurɔ píngi. 14 Ben à lìɛ à aɛ dɔ̀ pariia à sa
maaa òńnɛ. 15 Ben à bɛ̀: Wà Dii Isarailinɔ
Luda sáabu kpá! À lɛ́ gbɛ̏ ma de Daudanɛ,
ben à pàpa. Zaakɛ à bɛ̀, 16 zaa gurɔɔ kɛ̀
a a gbɛ̃ Isarailinɔ bɔ̀ɛ Igipiti, ée Isaraili
wɛ́tɛ ke diɛ wà kpɛ́ bon arero. Daudan a

sɛ̀ a gbɛ̃ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ. 17 Kɛ̀ ma
de Dauda yezi à kpɛ́ bo Dii Isarailinɔ Lu-
danɛ, 18 ben Dii bɛ̀nɛ kpɛ́bonaare lɛ a tɔ́
gɔ̃ kúa laasuu kɛ̀ à kɛ̀ pì maa, 19 mɔde èe
kɛ àpi bé eé boarero, à zĩnda nɛ́ ke bé eé
boare. 20 Ben Dii kɛ̀ lán à à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ nà.
Ma gɔ̃ ma de Dauda gɛ̃ɛ ũ, ma vɛ̃ɛ Isaraili
kpatan lán Dii Isarailinɔ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ nà,
ben ma kpɛ́ kɛ̀ bònɛ lɛ à tɔ́ gɔ̃ kúa yãnzi.
21 Gwen ma Dii àkpati diɛkii kɛ̀kɛn. Dii
bà kuuna kɔ̃n wa dezinɔ aɔ̃ bɔna Igipiti
gbɛra yã kú à guu.

Sulemanu aduakɛna a gbɛ̃nɔnɛ

22 Sulemanu aɛ dɔ̀ Dii gbãgbãkiia Is-
araili kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana gweenɔ wáa ń píngi,
ben à a ɔɔnɔ sɛ̀ musu 23 à bè: Dii Isarail-
inɔ Luda, gbɛ̃ke è sí lɛ́kɔ̃zinyo musu ke
tɔɔtɛro. N gbɛ̃kɛɛ guu n bà kú kɔ̃n n zɔ̀b-
leri kɛ̀ aɔ̃ tɛ́ n zɛ́n kɔ̃n nɔ̀sɛ dooonɔ. 24 N
yã kɛ̀ n à lɛ́ gbɛ̃̀ n zɔ̀bleri ma de Dau-
danɛ pàpa. Ń ò kɔ̃n lɛ́omɛ yã, gbà̃a san
ń pàpa. 25 Tia sa Dii Isarailinɔ Luda, n
lɛ́ gbɛ̃̀ n zɔ̀bleri ma de Daudanɛ n bè,
tó à boriinɔ ń zĩnda kũna dɔ̃ bensɔ̃ aɔ̃
tɛ́ n zɛ́n lán à tɛ́zi nà, aɔ̃égɔ̃ kú Isaraili
kpatan gurɔ píngi. 26 Isarailinɔ Luda, ǹ
tó yã kɛ̀ ń ò n zɔ̀bleri ma de Daudanɛ kɛ
yãpuraa ũ sa. 27 Mɔde Luda, nɛ́gɔ̃ kú tɔɔtɛ
kɛ̀ yãpuran yɔ́? Musu kɔ̃n a lezĩkɛɛo é fɔ̃
à n síro, benle kpɛ́ kɛ̀ má bònnɛɛ kɛ̀kii
saɔ́? 28 Dii ma Luda, ǹ làakari dɔ mapi n
zɔ̀bleria, ǹ ma aduakɛna kɔ̃n ma agbaak-
panannɛɛo sí. Ǹ swã kpá wiii kɛ̀ mapi
n zɔ̀bleri mɛ́ɛ pɛɛnziizi kɔ̃n adua kɛ̀ mɛ́ɛ
kɛɛmmaao gbà̃a. 29 Ǹ tó n wɛ́ɛ gɔ̃ pɛna
kpɛ́ kɛ̀kiia gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o, guu kɛ̀ n
bè n tɔ́ égɔ̃ kúa kɛ̀kii pì. Ǹ adua kɛ̀ mapi
n zɔ̀bleri mɛɛ̀ kɛɛ aɛdɔna guu kɛ̀kiia ma.
30 Tó mapi n zɔ̀bleri ke n gbɛ̃ Isarailinɔ
aɛ dɔ̀ guu kɛ̀kiia, tó wa wɛ́ɛ kɛ̀mma, ǹgae
wa wɛ́ɛkɛna sí zaa n kúkiia musu ǹ sùu
kɛwao.

31 Tó gbɛ̃ taari kɛ̀ a gbɛ̃daaanɛ, ben wà
bɛ̀nɛ à la da, tó à mɔ̀ à la dà n gbãgbãkii
kɛ̀ aɛ, 32 ǹgae zɛńyo zaa n kúkiia musu ǹ
ɔdɔańnɛ. Ǹgae yã gɔ̃gɔ̃ n zɔ̀blerinɔnɛ ǹ yã
da taarideela, lɛ à yãkɛna wí à musu ǹ yã
nnaa kpá taarisaideea, lɛ wà e wà dɔ̃ kɛ̀
à yãke vĩro. 33 Tó n gbɛ̃ Isarailinɔ ibɛɛnɔ
zĩ̀ blɛ̀ḿma durun kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀nnɛ yãnzi, aɔ̃
tàńyo, tó aɔ̃ ɛ̀ara wà aɛ dɔ̀mma wà n sisi,
tó aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀mma wà agbaa kpànnɛ kpɛ́
kɛ̀kiia, 34 zaa n kúkiia musu ǹgae zɛńyo
ǹ sùu kɛńyo kɔ̃n ń durunnɔ, ǹ ɛarańyo
bùsu kɛ̀ ń kpà ń dezinɔa kɛ̀kii pì guu.

35 Tó ludambɛɛ gɔ̃̀ da wáawaa, lou gì
mazi kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀nnɛ yãnzi, tó aɔ̃ aɛ dɔ̀
guu kɛ̀kiia aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀mma aɔ̃ n sisi, ben-
sɔ̃ aɔ̃ kpɛɛ lì ń durunnɛ kɛ̀ n wɛ́ɛ tã̀ḿma
yãnzi, 36 zaa n kúkiia musu ǹgae zɛńyo
ǹ sùu kɛńyo kɔ̃n ń durunnɔ. Ǹgae ń da
zɛ́ maaan, nɛ́ tó lou ma n bùsu kɛ̀ ń kpà
n gbɛ̃nɔa aɔ̃ pɔ́ ũu kɛ̀ guu. 37 Tó dekaa
ke gagyãa kà bùsu kɛ̀n, ke pɔ́wɛɛpɔ̃si ke
pɔ́pukpana ke sutɛ̃nɔ ke kwaanɔ ke tó
ibɛɛnɔ lìga ń wɛ́tɛ kezi ke tó mɔ́nzi ke
gyãa gɛ̃̀ ń tɛ́, 38 tó aɔ̃ gbɛ̃ke yã kɛ̀ à a lee
dɔ̃, tó à a ɔɔ dɔ̀ kpɛ́ kɛ̀kii kpa, tó à wɛ́ɛ
kɛ̀mma à agbaa kpànnɛ, 39 zaa n kúkiia
musu ǹgae zɛo ǹ sùu kɛo, nɛ́ dɔàlɛ. Ǹgae
fĩa bonɛ a yãkɛnaa, zaakɛ ń à nɔ̀sɛ dɔ̃.
Ḿbe ń baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃. 40 Lɛn aɔ̃égɔ̃
vĩa kɛɛnnɛ lɛ ai ń wɛ̃̀ndi lɛ́n bùsu kɛ̀ ń
kpà ń dezinɔa kɛ̀ guu.

41–42 Zaakɛ weé n tɔ́ bíta kɔ̃n n gà̃sã
gbãaao kɔ̃n n ɔɔ kɛ̀ poronao baaru ma,
tó gbɛ̃ zĩ̀tɔ kɛ̀ dɛ n gbɛ̃ Isaraili borii ũroo
bɔ̀ bùsu zà̃azãn à mɔ̀ n tɔ́ yãnzi, tó à aɛ
dɔ̀ kpɛ́ kɛ̀a à wɛ́ɛ kɛ̀mma, 43 zaa n kúkiia
musu ǹgae zɛo ǹ yã kɛ̀ à wɛ́ɛ kɛ̀mmaa
kɛnɛ, lɛ anduna bori píngi e à n tɔ́ dɔ̃,
wà vĩa kɛnnɛ lán n gbɛ̃ Isarailinɔ è kɛnnɛ
nà, aɔ̃égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n tɔ́ kú kpɛ́ kɛ̀ má bò kɛ̀a.

44 Tó n gbɛ̃nɔ bɔ̀ɛ wà gàa zĩ̀ ká kɔ̃n ń
ibɛɛnɔ, baa guu kɛ̀ n ń zĩn píngi, tó aɔ̃
aɛ dɔ̀ wɛ́tɛ kɛ̀ ń sɛ̀ kɛ̀a kɔ̃n kpɛ́ kɛ̀ má
bònnɛɛ kɛ̀o, tó aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀mma, 45 zaa n
kúkiia musu ǹgae zɛńyo agbaa kɛ̀ aɔ̃
kpànnɛ yãnzi, ǹ yã nnaa kpáḿma. 46 Za-
akɛ gbɛ̃ke è gí durun kɛziro, tó aɔ̃ durun
kɛ̀nnɛ, tó n pɔ fɛ̃̀ńzi n ń ná ń ibɛɛnɔnɛ ń

ɔzĩ, tó aɔ̃ tàńyo ń bùsun zı̃̀zɔnɔ ũ bùsu
zã̀azã ke à kĩin yoo, 47 tó aɔ̃ nɔ̀sɛ lìɛ bùsu
kɛ̀ aɔ̃ɔe zɔ̀ bleen pì guu, tó aɔ̃ ɛ̀ara wà ag-
baa kpànnɛ gwe wà bè: Wa durun kɛ̀, wa
taari kɛ̀, wa yã zaaa kɛ̀, 48 tó aɔ̃ aɛ dɔ̀mma
kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n pɔyezinao píngi zaa
bùsu kɛ̀ aɔ̃ɔe zɔ̀ bleen ń ibɛɛnɔnɛ pì guu,
tó aɔ̃ aɛ dɔ̀ bùsu kɛ̀ ń kpà ń dezinɔa kɔ̃n
wɛ́tɛ kɛ̀ ń sɛ̀o kɔ̃n kpɛ́ kɛ̀ má bònnɛɛ kɛ̀oa,
tó aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀mma, 49 zaa n kúkiia musu
ǹgae zɛńyo agbaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kpànnɛ yãnzi,
ǹ yã nnaa kpáḿma. 50 Ǹgae sùu kɛ kɔ̃n
n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀nnɛɛnɔ kɔ̃n taari kɛ̀
aɔ̃ɔ kɛ̀o, ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe zɔ̀ bleeńnɛnɔ
ń wɛ̃nda gwa, 51 zaakɛ n pɔ́vĩnanɔmɛ, n
gbɛ̃ kɛ̀ n ń bɔ́ɛ Igipitinɔ wɛ́ɛtãmma pãsĩ
guunɔmɛ.
52 Ǹ tó n wɛ́ɛ gɔ̃ kú mapi n zɔ̀bleria,
ǹ swã kpá agbaa kɛ̀ má kpànnɛɛzi kɔ̃n
agbaa kɛ̀ n gbɛ̃ Isarailinɔ kpànnɛɛo. Ǹ
swã kpáńzi gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ wii pɛ̀nzi píngi.
53 Dii Luda, zaakɛ anduna bori píngi guu
aɔ̃pinɔn n ń sɛ́ n gbɛ̃nɔ ũ, lán ń ò n zɔ̀b-
leri Musa gãzĩ nà gurɔɔ kɛ̀ n wa dezinɔ
bɔ̀ɛ Igipiti.
54 Gurɔɔ kɛ̀ Sulemanu e wɛ́ɛ kɛɛ Diia,
à kuɛna a kosooamɛ kɔ̃n à ɔɔnɔo porona
musu. Kɛ̀ à adua kɛ̀ à yã̀a, ben à fɛ̀ɛ à zɛ̀
Dii gbãgbãkiia gwe, 55 ben à sa maaa ò
Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ ń píngi, à ò
gbãngbãn à bè: 56 Wà Dii sáabu kpá, za-
akɛ à wamɔwa a gbɛ̃ Isarailinɔ gbà ĩam-
pakii lán à ò nà. Yã maaa kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ a
zɔ̀bleri Musa gãzĩnɔ pàpa píngi, à kee e
lɛ́ɛ pãro. 57 Dii wa Luda gɔ̃ kúwao, lán à
kú kɔ̃n wa dezinɔo nà. Àton wa tónlo,
àton pã kpáwaziro. 58 À tó wà swɛ̃̀ gɔ̃
kúawa wàgɔ̃ tɛ́ à zɛ́n, wàgɔ̃ à yãdiɛnanɔ
kũna kɔ̃n yã kɛ̀ à dà wa dezinɔnɛnɔ, wàgɔ̃
à ɔdɔkii gwaa. 59 Adua kɛ̀ má kɛ̀ Dii wa
Ludaa gɔ̃ dɔn fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo. Àgɔ̃
yã nnaa kpá mamɔma a zɔ̀bleria kɔ̃n a
gbɛ̃ Isarailinɔ lán guu e dɔɔ nà, 60 anduna
bori píngi é à dɔ̃ kɛ̀ Dii nɛ́ Ludamɛ, à
pãndee kuuro. 61 À kũ̀ à a swɛ̃̀ kpá Dii
wa Ludaa mámmam, àgɔ̃ à ɔdɔkii gwaa,
àgɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna lán á kũna gbã̀a
nà.

Dii ua kyakɛna

62 Ben kína kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi saa
ò Diia. 63 Sulemanu kɛnnakɔ̃o saa ò Diia
kɔ̃n zùnɔ bɔrɔ baro awɛɛplaa kɔ̃n sãanɔ
bɔrɔ baswɛɛdo. Lɛn kína kɔ̃n Isarailinɔ ń
píngi Dii ua kya kɛ̀ lɛ. 64 Zĩ pìa kína gbãsĩ
gò ua kɛ̀ kú Dii kpɛ́ aɛa, ben à sa'opɔ kɛ̀
wɛ̀ ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò gwe kɔ̃n pɔ́wɛɛ gbaao
kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa nɔ́sio, zaakɛ sa'okii kɛ̀ à
kɛ̀ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o kɛ̀ kú Dii kpɛ́ aɛ bítaro,
èe fɔ̃ à sì píngiro. 65 Zĩ beeea Sulemanu
kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi zĩbaa kɛ̀ Dii ń Lu-
danɛ ai gurɔ swɛɛplaa, ben aɔ̃ Kutadɔna
zĩbaa kɛ̀ gurɔ swɛɛplaa dɔ. À píngi kɛ̀
gurɔ gɛ̃ro dosai. Wà pari maamaa, wà
bɔ̀ zaa Lebo Amata ai à gàa pɛ́ Igipiti
gulɛzɛki swaaa. 66 À gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ
à ń gbáɛ, ben aɔ̃ lɛ́ zàa aɔ̃ tà ń bɛ kɔ̃n
pɔnnaao. Aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna yã maaa kɛ̀ Dii
kɛ̀ a zɔ̀bleri Dauda kɔ̃n a gbɛ̃ Isarailinɔɛ
píngi yãnzi.

Dii bɔ̀ à mɔna Sulemanuzi

9 Kɛ̀ Sulemanu Dii ua kàɛ à yã̀a kɔ̃n
a uao kɔ̃n zĩi kɛ̀ à pɔɔ kúanɔ píngi,
2 ben Dii ɛ̀ara à bɔ̀ à mɔ̀zi à gɛ̃̀n plaadeeo
lán à bɔ̀ à mɔ̀zi Gibiɔ̃ nà 3 à bɛ̀nɛ: Ma
adua kɛ̀ ń kɛ̀ kɔ̃n agbaa kɛ̀ ń kpàmɛɛo
mà. Ma kpɛ́ kɛ̀ ń bò pì dìɛ ma pɔ́ ũ, ma
tɔ́ égɔ̃ kúa yãana sai. Ma wɛ́ɛ égɔ̃ kúa,
ma pɔɔ égɔ̃ kúa. 4 Mpi sɔ̃, tó ń tɛ́ ma zɛ́n
súusu kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao lán n de Dauda
bà, tó ń yã kɛ̀ má dìɛnnɛɛnɔ kũna kɔ̃n
ma yã'onnɛnanɔ, tó nɛ́ɛ ma ɔdɔkii gwaa,
5 mɛ́ n kpata kãsãa pɛ́ɛ Isarailinɔ tɛ́, eégɔ̃
yãana vĩro, lán ma à lɛ́ gbɛ̃̀ n de Daudanɛ
nà, ma bè à boriinɔ égɔ̃ kú Isaraili kpatan
gurɔ píngi. 6 Tó mpi ke n nɛ́nɔ kpɛɛ lìmɛ
sɔ̃, tó á ma dokayãnɔ kɔ̃n yã kɛ̀ má dìɛa-
reenɔ kũnaro, tó a gaa a dɔ tãanɔzi ai
ée ń gbãgbãa, 7 mɛ́ Isarailinɔ bɔɛ bùsu kɛ̀
má kpàḿman, mɛ́ gí kpɛ́ kɛ̀ má dìɛ ma
pɔ́ ũu pìzi, aɔ̃é gɔ̃ fabona pɔ́ ũ, pena pɔ́ ũ

bori píngine. 8 Baa kɔ̃n kpɛ́ pì naasikɛɛo,
à yã é bɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛ à saɛnɔ saɛ.
Aɔ̃é sio gá wà be: À kɛ̀ dia Dii kɛ̀ bùsu
kɛ̀ kɔ̃n kpɛ́ kɛ̀onɛ lɛɛ? 9 Weé beńnɛ: Kɛ̀
aɔ̃ pã kpà Dii ń Luda kɛ̀ à ń dezinɔ bɔ̀ɛ
Igipitizi yãnzimɛ. Aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n tãanɔ, aɔ̃ɔe
ń gbãgbãa aɔ̃ɔe kuɛɛńnɛ. Beee yãnzin Dii
mɔ́nzi beee kpàńzi píngizi.

Sulemanu yãkɛna kpaaanɔ

10 Sulemanu ua mɛ̀n plaaa pìnɔ kàɛ wɛ̃̀
baromɛ, Dii ua kɔ̃n à zĩnda uao. Beee
gbɛran 11 à Galili bùsu wɛ́tɛ kpà Taya kí
Hiramua mɛ̀n baro, zaakɛ Hiramu sida lí
kɔ̃n pini lío kɔ̃n vurao kpàa lán à yezi
nà. 12 Kɛ̀ Hiramu bɔ̀ Taya à gàa à wɛ́tɛ
kɛ̀ Sulemanu kpàawaanɔ gwà, èe kɛnɛro,
13 ben à bè: Ma gbɛ̃, wɛ́tɛ kparee takanɔn
ń kpàma gwee? Ben wà tɔ́ kpà guu pìnɛ
Kabulu ai kɔ̃n a gbã̀ao. 14 Hiramu gĩakɛ
à vura kpã̀sã Sulemanunɛ yã tɔn siigɔ̃.

15 Gbɛ̃ kɛ̀ Sulemanu ń dá zɔ̀zĩinnɔ yãn
yɛ̀. Gbɛ̃ pìnɔ bé wà Dii ua kɔ̃n Sulemanu
uao zĩi kɛ̀. Aɔ̃ Milo wɛ̀ɛ tàta kɔ̃n bùsuo,
aɔ̃ Yerusalɛmu bĩi bò, aɔ̃ ɛ̀ara wà Azo kɔ̃n
Mɛgidoo kɔ̃n Gɛzao kɛ̀kɛ wà kàɛ. 16 Igip-
iti kí Fili'auna lɛ̀ɛ Gɛza pìa yã, ben à
sì à tɛ́ sɔ̃̀a à Kanaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à guunɔ
dɛ̀dɛ, ben à kpà a nɛ́nɔgbɛ̃a zãkɛna gbaa
ũ gurɔɔ kɛ̀ à à kpã̀sã Sulemanua. 17 Ben
Sulemanu ɛ̀ara à Gɛza pì kɛ̀kɛ à kàɛ
kɔ̃n Bɛtoroni gĩzĩ pɔ́o 18 kɔ̃n Baalao kɔ̃n
Tadamɔ kɛ̀ kú à bùsu gbáan-o 19 kɔ̃n wɛ́tɛ
kɛ̀ à kũsãɛ kàɛnnɔ kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀ à sɔ̃goronɔ
kɔ̃n à sɔ̃nɔɔ kúnnɔ kɔ̃n kpɛ́ kɛ̀ à yezi à
dɔ Yerusalɛmunɔ kɔ̃n Lɛbanɔo kɔ̃n bùsu
kɛ̀ èe kí bleeanɔ píngi. 20 Borii kɛ̀ aɔ̃ɔ
dɛ Isaraili ũroonɔ: Amɔrinɔ, Itinɔ, Pɛriz-
inɔ, Ivinɔ kɔ̃n Yebusi kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ ń píngi,
21 gbɛ̃ kɛ̀ Isarailinɔɔ e fɔ̃ wà ń dɛdɛroonɔ,
aɔ̃ borii kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ ń bùsu pìnnɔn Sulemanu
ń dá zɔ̀zĩin, ben aɔ̃ègɔ̃ zĩi pì kɛɛ lɛ ai
kɔ̃n a gbã̀ao. 22 Ɛ̀e Isarailinɔ da zɔ̀zĩinlo.
Aɔ̃mbe à ń díɛ a zĩ̀kpɛɛnɔ ũ, a ìbanɔ, a
kína daanɔ, a gbɛ̃nɔ dɔn'aɛdeenɔ, a sɔ̃-
gorodeenɔ, a sɔ̃deenɔ. 23 Aɔ̃mbe zĩi kɛ̀
wèe kɛɛ pì gbɛ̃nsinɔ ũ dɔ, aɔ̃ɔ gɔ̃ɔn wàa
plaa kpɛ́ baswɛɛplaa akuri.
24 Kɛ̀ Fili'auna nɛ́nɔgbɛ̃ bɔ̀ Dauda wɛ́tɛ
à tà a kpɛ́ kɛ̀ Sulemanu bònɛn, à gbɛran
Sulemanu Milo wɛ̀ɛ tàta. 25 Wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o
Sulemanu ègɔ̃ saa oo gɛ̃̀n aagɔ̃gɔ̃. Ɛ̀
sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ kɔ̃n kɛnnakɔ̃o
sa'opɔo o sa'okii kɛ̀ à bò Diinɛa, è tuaetiti
kpata Dii aɛ gwe dɔ. Lɛn à Dii ua zĩinɔ kɛ̀
lɛ mámmam.
26 Kí Sulemanu góro'itɛnɔ kɛ̀ Ɛziɔ̃ Gɛba
Elata saɛ Ɛdɔmunɔ bùsun Isia Tɛ̃a lɛ́a.
27 Hiramu a górodee kɛ̀ aɔ̃ ísiaa dɔ̃ɔnɔ
zĩ̀, ben aɔ̃ dà ísiaala lɛdo kɔ̃n Sulemanu
gbɛ̃nɔ. 28 Aɔ̃ gàa Ofi, aɔ̃ vura sɛ̀ɛ gwe tɔn
gɛ̃ro aɔ̃ sùo kí Sulemanunɛ.

Seba bùsu kína kɛ̀ dɛ nɔgbɛ̃ ũ mɔna Sulemanu kiia

10 Kɛ̀ Seba bùsu kína kɛ̀ dɛ nɔgbɛ̃
ũu mà lán Sulemanu tɔ́ bɔ̀ nà Dii
yã musu, ben à mɔ̀ à yɔ̃ à gwa kɔ̃n yãg-
bekana zĩ'ũuo. 2 À kà Yerusalɛmu kɔ̃n a
ìbanɔ paripari kɔ̃n pɔ́ gũ nnannaanɔ kɔ̃n
vura sà bítao kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdee kɛ̀ lakuminɔ
sɛnanɔ, ben à gàa Sulemanu kiia à yã kɛ̀
kú a nɔ̀sɛ guu fàadi bòo píngi. 3 Ben Sule-
manu yã kɛ̀ à làlaanɔ bɔ̀kɔ̃tɛnɛ píngi. À
ke bɔkɔ̃tɛna e à furo. 4 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì Sule-
manu ɔ̃ndɔ̃yãnɔ mà píngi, bensɔ̃ à à bɛɛ
kɛ̀ à bò è 5 kɔ̃n pɔ́blee kɛ̀ è bleenɔ kɔ̃n
à ìbanɔ gwenao kɔ̃n à bɛ zĩkɛrinɔ kuu-
nao kɔ̃n ń pɔ́kãsãanɔ kɔ̃n à wɛ̃kpaatɛrinɔ
kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ kɛ̀ à ò
Dii uanɔ, yã pì à kũ̀ gbãa, ben à lɛ́ àɛ.
6 Ben à bè kínanɛ: N yãkɛnanɔ kɔ̃n n ɔ̃ndɔ̃
baaru kɛ̀ má mà zaa ma bùsun-o nɛ́ yãpu-
ramɛ. 7 Mɛ́ɛ yã pìnɔ síro ai ma gaa ma
kao kɛ̀, ben ma wɛ́ɛ sìàlɛ sa. Wèe omɛ
píngi sero fá! N ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n n auzikinɔɔ
dɛ lán ma à baaru mà nàla zã̀. 8 Mìn-
nadeenɔn n gbɛ̃nɔ ũ kɔ̃n n ìba kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃
kúnyo gurɔ píngi, aɔ̃gɔ̃ n ɔ̃ndɔ̃yã maanɔ!
9 Wà Dii n Luda sáabu kpá, zaakɛ n yã
kànɛ, ben à n ka Isarailinɔ kín. Yenzi kɛ̀
Dii vĩ kɔ̃n Isarailinɔ gurɔ píngi bé à tò

à n ka kí ũzi, lɛ ǹgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ɔńnɛ a zɛ́a.
10 Ben nɔgbɛ̃ pì kína gbà vura tɔn siigɔ̃
kɔ̃n pɔ́ gũ nnannaanɔ paripari maamaa
kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ. Pɔ́ gũ nnannaa kɛ̀ à kí
Sulemanu gbà pìnɔ bíta, gbɛ̃kee e mɔ́ɔnɛ
à kà lɛ ziki dɔro.
11 Hiramu góro'itɛ kɛ̀ aɔ̃ sù kɔ̃n Ofio
kɔ̃n vuraonɔ sù kɔ̃n lí bɛ̀ɛdeenɔ maamaa
kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ dɔ. 12 Ben kína Dii ua
pɔ́nɔ kɛ̀o kɔ̃n a zĩnda bɛ pɔ́nɔ, à mɔrɔnɔ
kɔ̃n kúunɔ kɛ̀o lɛ̀sirinɔnɛ dɔ. Wèe mɔ́ kɔ̃n
lí pì boriio à kà lɛ ziki dɔro, wèe wɛ́ɛ si
à takalɛ dɔro ai kɔ̃n a gbã̀ao.
13 Pɔ́ kɛ̀ Seba bùsu kína pì yezi píngi à
gbɛ̀ka kí Sulemanua, ben à à gbà, gbaa
kɛ̀ à kɛ̀nɛ yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔnɔ baasi. Ben à ɛ̀ara
à tà a bùsun kɔ̃n a ìbanɔ.

Sulemanu gakuikɛɛ

14 Vura kɛ̀ è gɛ̃ Sulemanuzi wɛ̃̀ kɔ̃n
wɛ̃̀o è ká tɔn baro awɛɛ'aagɔ̃, 15 tángba
kɛ̀ táa'orinɔ kɔ̃n latarinɔ kɔ̃n Larubu kí-
nanɔ kɔ̃n a bùsu gbɛ̃nsinɔ è mɔ́ɔnɛ baasi.
16 À sɛngbango bítanɔ kɛ̀ kɔ̃n vura kɛ̀
wà gbɛ̃̀gbɛ̃o mɛ̀n wàa do, aɔ̃ baade tìisi
kà kiloo aagɔ̃gɔ̃ kɔ̃n a kusuo. 17 À sɛng-
bango néngonɔ kɛ̀o dɔ, aɔ̃ baade tìisi yezi
à ká kiloo plaplaa. À sɛngbango pìnɔ
kàɛ kpɛ́ kɛ̀ wè be Lɛbanɔ Líkpɛn. 18 Kína
kíblekita bíta kɛ̀ kɔ̃n wesa swaao, ben
à vura atɛ̃ɛ kùɛa. 19 Kìta pì didikii vĩ, à
gbápɛɛkii mɛ̀n swɛɛdo. À kpɛɛnaki musu
dɛ mɔ̀ɔɔ gooda sai. À gã̀sãdikiinɔ vĩ,
músu taka kɛ̀ wà kɛ̀nɔɔ zɛzɛna gã̀sãdikii
pìnɔ saɛ. 20 Músu pìnɔɔ zɛzɛna gbápɛɛkii
pìnɔa kpa plaplaa, à píngi kà kuri awɛɛ-
plaa. Wèe kìta pì taka kɛ bùsu ken zikiro.
21 Kí Sulemanu togoonɔ nɛ́ vuramɛ píngi.
Kpɛ́ kɛ̀ wè be Lɛbanɔ Líkpɛ pɔ́nɔ píngi nɛ́
vuramɛ atɛ̃ɛ. Kondogi pɔ́kee kú gwero,
zaakɛ wè kondogi diɛ pɔ́ke ũ Sulemanu
gurɔɔaro.
22 Kína góro'itɛnɔ ègɔ̃ dana ísiaala kɔ̃n
Hiramu góronɔ. Wɛ̃̀ aagɔ̃ píngi aɔ̃ègɔ̃ suu
kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio kɔ̃n wesa swaao
kɔ̃n gbakũnɔ kɔ̃n zã̀nɔ. 23 Kí Sulemanu
auziki kɔ̃n à ɔ̃ndɔ̃ɔo bíta dɛ anduna kí-
nanɔ pɔ́la ń píngi. 24 Baade píngi e zɛ́
wɛtɛɛ à wɛ́ɛ si Sulemanulɛ à à ɔ̃ndɔ̃yã
kɛ̀ Ludaa dànɛ à swɛ̃̀n ma. 25 Wɛ̃̀ píngi
baade ègɔ̃ mɔɔnɛ kɔ̃n a gbaao: Kondogi
pɔ́nɔ, vura pɔ́nɔ, utanɔ, gɔ̃kɛbɔnɔ, pɔ́ gũ
nnannaanɔ, sɔ̃nɔ kɔ̃n bãagãsɔ̃nɔ. 26 Sule-
manu sɔ̃goronɔ kɔ̃n sɔ̃nɔ kàkɔ̃a. À sɔ̃goro
pìnɔ kà wàa swɛɛplaa, à sɔ̃nɔ sɔ̃ bɔrɔ
kuri awɛɛplaa. Wè à sɔ̃ pìnɔ gwa à sɔ̃-
goro wɛ́tɛnɔ guu kɔ̃n à bɛ Yerusalɛmuo.
27 Kína tò kondogi gɔ̃ di Yerusalɛmu lán
gbɛ̀ bà, bensɔ̃ sida lí kɛ̀ wè kpɛ́ dɔo pari
lán bɛ̀tɛ lí bà sɛ̃̀n. 28 Wè bɔ kɔ̃n Sulemanu
sɔ̃ pìnɔ zaa Igipiti kɔ̃n Silisia bùsuomɛ.
Kína latarinɔ bé wè gá lúlu gwe. 29 Aɔ̃è
sɔ̃goronɔ lúlu Igipiti kondogi ɔɔ mɛ̀n wàa
aagɔ̃mɛ, sɔ̃nɔ sɔ̃ mɛ̀n baswɛɛplaa akuri,
ben è ɛara à sɔ̃ pìnɔ yá Iti kínanɔa kɔ̃n
Sirianɔ kínanɔ.

Sulemanu nɔɔnɔ

11 Kí Sulemanu yè bori pãnde nɔg-
bɛ̃nɔzi pari. Fili'auna nɛ́nɔgbɛ̃
baasi, ben à Mɔabunɔ kɔ̃n Amɔninɔ kɔ̃n
Ɛdɔmunɔ kɔ̃n Sidɔ̃deenɔ kɔ̃n Itinɔ sɛ̀sɛ
nɔɔnɔ ũ. 2 Dii bè Isarailinɔnɛ aɔ̃ton borii
pìnɔ séro, zaakɛ aɔ̃é ń sãsãmɛ, lɛ aɔ̃ɔ tɛ́
ń tãanɔzi. Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ yenzi Sule-
manu swɛ̃̀ blè. 3 À kínɛnɔ sɛ̀sɛ nɔɔnɔ ũ
gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kpɛ́ basɔɔro, bensɔ̃ à nɔ
yìgisainɔ vĩ dɔ wàa do kpɛ́ basɔɔro. Ben à
nɔɔ pìnɔ à sã̀sã. 4 Kɛ̀ zikũ e gɛ̃ɛn, à nɔɔnɔ
tò à tɛ̀ tãanɔzi, èe a swɛ̃̀ kpá Dii a Lu-
daa mámmam lán a de Dauda bàro. 5 À
tɛ̀ Sidɔ̃deenɔ tãa Asatorɛzi kɔ̃n Amɔninɔ
tãa Mɔlɛki kɛ̀ Luda zàn-o. 6 À yã kɛ̀ Dii
yeziroo kɛ̀, èe tɛ́zi kɔ̃n nɔ̀sɛo do lán a
de Dauda bàro. 7 Ben à gàa à tãagbãg-
bãkii bò sĩ̀sĩ kɛ̀ kú Yerusalɛmu ɔfãntɛ̃bɔɛ
kpaa musu Mɔabunɔ tãa gina Kɛmɔsinɛ
kɔ̃n Amɔninɔ tãa gina Mɔlɛkio. 8 Lɛn à kɛ̀
lɛ a bori pãnde nɔɔnɔnɛ ń píngi, ben aɔ̃
tuaetiti kpàta ń tãanɔnɛ aɔ̃ saa ɔ̀ḿma.
9 Ben Dii Isarailinɔ Luda pɔ fɛ̃̀ Sule-
manuzi, kɛ̀ à kpɛɛ lìnɛ à swɛ̃̀ kúa dɔro

yãnzi, zaakɛ Dii bɔ̀ à mɔ̀zi yã gɛ̃̀n plaa.
10 Baa kɛ̀ Dii bènɛ, àton tɛ́ tãanɔziro, èe
yã kɛ̀ Dii dìɛ pì maro. 11 Ben Dii bènɛ: Za-
akɛ ń kɛ̀ lɛ, nɛ́ɛ zɛ kɔ̃n ma bà kuunanyo
yã kɛ̀ má dìɛnnɛɛoro, mɛ́ kpata bɔ n ɔzĩ
mà n zɔ̀bleri ke ká n gɛ̃ɛ ũ. 12 Mɔde n de
Dauda yãnzi mɛ́ kɛ lɛ n gurɔɔaro, n nɛ́n
mɛ́ kɛnɛ. 13 Baa kɔ̃n beeeo mɛ́ kpata bɔ à
ɔzĩ mámmanlo. Bori lɛo doon mɛ́ tó n nɛ́
pìnɛ ma zɔ̀bleri Dauda kɔ̃n Yerusalɛmu
kɛ̀ má sɛ̀ ma pɔ́ ũuo yãnzi.

Sulemanu ibɛɛnɔ

14 Ben Dii tò Ɛdɔmu gbɛ̃ Adada kɛ̀
dɛ wɛ̃ɛnɛ ũ íbɛtɛ kpà kɔ̃n Sulemanuo.
15 Gurɔɔ kɛ̀ Dauda e zɩ̃̀ kaa kɔ̃n Ɛdɔ-
munɔ yã, à zɩ̃̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee Yoabu
gàa à Isarailinɔ gɛ̀nɔ vɩ̃̀i, ben à Ɛdɔmunɔ
bùsu gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ gwe ń píngi. 16 Àpi
kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ kú gwe ai mɔ swɛɛdo ai
aɔ̃ gàa wà Ɛdɔmunɔ bùsu gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ
dɛ̀dɛo ń píngi. 17 Kɛ̀ Adada bàa sì, èe
taa Igipiti kɔ̃n a de ìba kenɔ. Gurɔ
beeea sɔ̃ Adada nɛ́ gɔ̃kparɛmɛ. 18 Aɔ̃ bɔ̀
Midiã aɔ̃ gàa Parani, ben aɔ̃ Paranide
kenɔ sɛ̀ wà gàańyo Igipiti kí Fili'auna
kiia. Fili'auna kpɛ́ kpàa kɔ̃n pɔ́bleeo kɔ̃n
tɔɔtɛo. 19 Adada yã kà Fili'aunanɛ maa-
maa, ben à a naɔ̃ Tapɛnɛsi dãaro kpàa
nɔɔ ũ. 20 Ben Tapɛnɛsi dãaro pì nɛ́ ì gɔ̃g-
bɛ̃ ũ, wè benɛ Genuba, ben Tapɛnɛsi nɛ́
pì gwà Fili'auna ua kɔ̃n Fili'auna nɛ́nɔo
lɛdo. 21 Gurɔɔ kɛ̀ Adada kú Igipiti, à mà
kɛ̀ Dauda gà bensɔ̃ à zɩ̃̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛde
Yoabu gà dɔ. Ben à bè Fili'aunanɛ: Ǹ ma
gba zɛ́ mà tá ma bùsun. 22 Ben Fili'auna
à là à bè: Bɔ́ bé èe kɛ̃sãamma ma kiia,
kɛ̀ tò ń yezi ǹ tá n bùsun? À wèàla à bè:
Pɔ́kee e kɛ̃sãamaro, ǹ ma gba zɛ́ dé!

23 Ben Ludaa tò dɔ Ɛliada nɛ́ Rɛzɔ̃
kɛ̀ bàa sì a dii Zoba kí Adadɛzanɛ yãa
fɛ̃ɛ Sulemanuzi. 24 Kɛ̀ Dauda Adadɛza
gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ, ben Rɛzɔ̃ gbɛ̃nɔ kàkɔ̃aazi aɔ̃
kɛ̀ gbãamɔnnɛrinɔ gãli ũ, ben à gɔ̃̀ ń
dɔn'aɛdee ũ. Aɔ̃ gàa wà vɛ̃̀ɛ Damasiku,
ben à gwee sì. 25 Rɛzɔ̃n Isarailinɔ ibɛɛ ũ
ai Sulemanu wɛ̃̀ndi lɛ́n, yãkete kɛ̀ Adada
fɛ̃̀ɛo baasi. À kpata blè Siria bùsun, à gì
Isarailinɔ kãzi.

Yeroboamu bɔna Sulemanu kpɛɛ

26 Nɛbati nɛ́ Yeroboamu nɛ́ Sulemanu
ìba kemɛ. Ɛflaimu boriimɛ, kɛ̀ bɔ̀ Zɛrɛda,
ben à bɔ̀ Sulemanu kpɛɛ. À da nɛ́
gyaanɔɔmɛ, à tɔ́n Zɛrua. 27 Lán à kɛ̀ nà à
bɔ̀ kína kpɛɛn yɛ̀. Sulemanu wɛ̀ɛ kɛ̀ wè be
Milo tàta bùsuo, ben à a de Dauda wɛ́tɛ
bĩi bò à pɛ̀kɔ̃rɛ. 28 Yeroboamu nɛ́ nɛ́gɔ̃gbɛ̃
làakarideemɛ. Kɛ̀ Sulemanu è kɛ̀ ɔ̀wazi pì
aĩa vĩ, ben à à dìɛ zĩ gbãaa kɛ̀ Yusufu
boriinɔɔ e kɛɛ pì gbɛ̃nsi ũ. 29 Gurɔɔ
beeean Yeroboamu bɔ̀ Yerusalɛmu, ben
à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n annabi Ahia, Silo gbɛ̃o zɛ́n,
à uta dufu dana. Aɔ̃ɔ kú sɛ̃̀n gwe ń plaa.
30 Ben Ahia a uta dufu pì gà à kɛ̃̀ à pàra-
para lɛo kuri awɛɛplaa. 31 Ben à bè Yer-
oboamunɛ à à parana pì sɛ́ɛ mɛ̀n kuri,
zaakɛ Dii Isarailinɔ Luda bè: Mɛ́ Sule-
manu bɔ kpatammɛ mà Isaraili bori lɛo
kuri kpámma. 32 Mɛ́ bori lɛo doo tónɛ ma
zɔ̀bleri Dauda kɔ̃n Yerusalɛmu kɛ̀ má sɛ̀
Isaraili bori píngi wɛ́tɛnɔ tɛ́o yãnzi. 33 Mɛ́
kɛnɛ lɛ, kɛ̀ à ma zĩnna à gàa èe Sidɔ̃deenɔ
tãa Asatorɛ kɔ̃n Mɔabunɔ tãa Kɛmɔsio
kɔ̃n Amɔninɔ tãa Mɔlɛkio gbãgbãa yãnzi.
Èe témaziro, èe yã kɛ̀ maamɛɛ kɛro, èe
ma ɔdɔkii gwaro, à ma dokayãnɔ kũna
lán a de Dauda bàro. 34 Baa kɔ̃n beeeo
mɛ́ kpata bɔ à ɔzĩ mámmanlo, zaakɛ ma
gĩakɛ ma à kɛ̀ kí ũ ai a wɛ̃̀ndi lɛ́mmɛ
ma zɔ̀bleri Dauda kɛ̀ má sɛ̀ yãnzi, kɛ̀ à
ma yãdiɛnanɔ kũna bensɔ̃ à ma ɔdɔkii
gwà. 35 À nɛ́n mɛ́ kpata sí à ɔzĩ, mà Is-
araili bori lɛo kurinɔ kpámma. 36 Isaraili
bori lɛo doon mɛ́ tó à nɛ́ pìnɛ, lɛ ma zɔ̀b-
leri Dauda borii gɔ̃ kí bleemɛ Yerusalɛmu
gurɔ píngi, wɛ́tɛ kɛ̀ má sɛ̀ ma tɔ́ gɔ̃ kúa
pì. 37 Mpi sɔ̃, ma n sɛ Isarailinɔ kína ũ, lɛ
ǹgɔ̃ kí blee pɔ́ kɛ̀ n pɔɔ yezia píngi. 38 Tó
nɛ́ɛ yã kɛ̀ má dìɛnnɛɛ kɛɛ píngi, tó ń tɛ́-
mazi, nɛ́ɛ yã kɛ̀ maamɛɛ kɛɛ, tó nɛ́ɛ ma
ɔdɔkii gwaa bensɔ̃ ń ma yãdiɛnanɔ kũna

lán ma zɔ̀bleri Dauda bà, mɛ́gɔ̃ kúnyo,
mɛ́gɔ̃ n boriinɔ kaa Isaraili kpatan gurɔ
píngi, lán ma Dauda boriinɔ kàn nà.
39 Mɛ́ Dauda boriinɔ ɛara kpɛɛ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ
kɛ̀ pì yãnzi, mɔde èe kɛ ai gurɔ pínginlo.
40 Sulemanu zɛ́ wɛ̀tɛ à Yeroboamu dɛ,
ben à fɛ̀ɛ à bàa sì à tà Igipiti kí Sisaki
kiia, à gɔ̃̀ gwe ai Sulemanu gàa à gào.
41 Sulemanu yã kpaaanɔ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃yã kɛ̀ à
kɛ̀nɔ píngi kú Sulemanu yãnɔ takadan.
42 Sulemanu kɛ̀ Isaraili bori píngi kína
ũ Yerusalɛmu wɛ̃̀ baplaamɛ. 43 Kɛ̀ à gà,
wà à vĩ̀i à de Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Re-
oboamu vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Isarailinɔ bɔna Reoboamu kpɛɛ

12 Reoboamu gàa Sɛkɛmu, zaakɛ
gwen Isaraili bori píngi gàan lɛ
wà à ká kí ũ. 2 Kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu
à baaru mà, ben à bɔ̀ Igipiti à sù, zaakɛ
gwen à kún zaa gurɔɔ kɛ̀ à bàa sì Sulema-
nunɛ. 3 Ben Isaraili kɛ̀ aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a pìnɔ à
sìsi, ben aɔ̃ gàa wà yã ò lɛdo kɔ̃n Reoboa-
muo wà bè: 4 N de zĩ gbãaa dàwe pãsĩ-
pãsĩ. Mmɔn sɔ̃, ǹ zĩ gbãaa pì kɔ̃n aso tìisi
kɛ̀ à dìweeo lago, wé mì siɛnnɛ. 5 Ben à
wɛ̀ńla à bè: À tá gĩa ai gurɔ aagɔ̃, gbasa
à ɛara à mɔ́. Ben aɔ̃ tà.
6 Kí Reoboamu yã pì gbã̀ gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ɔ
dɛ a de Sulemanu ìba ũunɔnɛ à bè: Yã
kpareen á è à maa mà sí gbɛ̃ pìnɔlaa?
7 Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Tó n mì sìɛ́nnɛ
gbã̀a, ben n yã maaa sìńla, aɔ̃égɔ̃ dɛ n
zɔ̀blerinɔ ũ gurɔ píngi. 8 Ben Reoboamu
gì gbɛ̃nsi pìnɔ lɛ́dammazi, à gàa à yã pì
gbã̀ a ìba gɔ̃kparɛ kɛ̀ aɔ̃ nɛ́ blè lɛdoonɔnɛ.
9 À ń lá à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bèmɛ mà zĩ gbãaa
kɛ̀ ma dee dàńnɛ lagońnɛ pìnɔ, yã kpa-
reen á è à maa wà síńlaa? 10 Ben gɔ̃k-
parɛ pìnɔ wèàla wà bè: Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bènnɛ
n de aso tìisi dìńnɛ ǹ lagońnɛ pìnɔ, ǹ
ońnɛ n ɔnɛzãa gbère dɛ n de piila. 11 N
de aso tìisi dìńnɛ, mmɔn sɔ̃, nɛ́ asoo pì
kaarańnɛ. N de wɛ́ɛ tã̀ḿma kɔ̃n flã̀omɛ,
mɔde flã̀ lɛ̀deen nɛ́ wɛ́ɛ tãońma.
12 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ Yeroboamu kɔ̃n
Isarailinɔ ɛ̀ara wà mɔ̀ wà Reoboamu lè
ń píngi, lán à òńnɛ nà à bè, aɔ̃ ɛara
wà mɔ́ gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra. 13 Ben kína gì
gbɛ̃nsinɔ lɛ́dammazi à yã wɛ̀ńla pãsĩpãsĩ.
14 À tɛ̀ gɔ̃kparɛnɔ lɛ́dammazi à bè: Aso
tìisin ma dee dìare, mamɔma sɔ̃ mɛ́ asoo
pì kaaraaremɛ. Flã̀n ma de wɛ́ɛ tã̀oawa,
mapi sɔ̃, flã̀ lɛ̀deen mɛ́ wɛ́ɛ tãoawa.
15 Ben kína gì Isarailinɔ yã mazi, zaakɛ
yã pì bɔ̀ Dii kiiamɛ, lɛ yã kɛ̀ à ò Nɛbati
nɛ́ Yeroboamunɛ annabi Ahia, Silo gbɛ̃
gãzĩ e à kɛ yãnzi.
16 Kɛ̀ Isarailinɔɔ è kína gì ń yã mazi, aɔ̃
bɛ̀nɛ:
Wa bà kú kɔ̃n Daudaoro,
wa lɛ́ kú Yɛsɛ nɛ́ yãnlo.
Isarailinɔ, a baade tá a bɛ!
Dauda bori, ǹ n zĩnda bɛ kũ!
Ben Isarailinɔ tà ń bɛ. 17 Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú Yuda boriinɔ wɛ́tɛ guunɔn Reoboamu
gɔ̃̀ ń kína ũ ado. 18 Kí Reoboamu a zɔ̀zĩ
gbɛ̃nsi Adoniramu zĩ̀ Isarailinɔa, ben aɔ̃
à pàpa gbɛ̀o wà à dɛ̀. Ben kí Reoboamu
fɛ̀ɛ kɔ̃n wãaao à sì a sɔ̃goron à bàa sì à
tà Yerusalɛmu. 19 Lɛn Isarailinɔ gì Dauda
boriinɔzi lɛ ai kɔ̃n a gbã̀ao. 20 Kɛ̀ Isarail-
inɔɔ mà ń píngi kɛ̀ Yeroboamu sù, ben aɔ̃
à sìsi kakɔ̃ana guu, ben aɔ̃ à kà Isaraili
boriinɔ kína ũ. Isaraili bori kee e zɛ kɔ̃n
Dauda boriinɔo dɔro, tó èe kɛ Yuda bori-
inɔ baasiro.
21 Kɛ̀ Reoboamu kà Yerusalɛmu, à Yu-
danɔ kàkɔ̃a ń píngi kɔ̃n Bɛyãmi boriinɔ.
Zĩ̀kari pìnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ bakɛ̃ndomɛ. Ben
aɔ̃ɔe gaa zĩ̀ ká kɔ̃n Isarailinɔ, lɛ wà e
wà Sulemanu nɛ́ Reoboamu kpata sínɛ
wà kpáa dɔ. 22 Ben Luda yã sù Luda gbɛ̃
kɛ̀ wè be Semayaa à bè: 23 Ǹ o Yudanɔ
kí Sulemanu nɛ́ Reoboamunɛ kɔ̃n Yu-
danɔ ń píngi kɔ̃n Bɛyãmi boriinɔ kɔ̃n gbɛ̃
kpaaanɔ, 24 mamɔma Dii ma bè, àton gá
zĩ̀ ká kɔ̃n a Isaraili daanɔoro. A baade tá
a bɛ, zaakɛ yã kɛ̀ kɛ̀ pì bɔ̀ ma kiiamɛ. Ben
aɔ̃ yã kɛ̀ Dii òńnɛ mà aɔ̃ tà.

25 Yeroboamu Sɛkɛmu kè kú Ɛflaimu gu kpiideen bĩi bò, ben à vɛ̀ɛn. Zaa gwen à gàa à Pɛniɛli kèkɛ à kàɛ. 26 Ben à laasuu lɛ̀ à bè: Weé ɛara wà Dauda borii sɔkpa kpatammɛ fá! 27 Tó Isarailinɔɔ e gaa saa o Dii ua Yerusalɛmu, aɔ̃é ɛara wà zɛ kɔ̃n ń dii Yudanɔ kí Reoboamuomɛ, aɔ̃é ma dɛ wà zɛo. 28 Kɛ̀ kína yã pì gwà, ben à vura zùswarenɛ bɔ̀rɔnɔ pì mɛ̀n plaa, ben à bè gbɛ̃nɔnɛ: Isarailinɔ, a gana Yerusalɛmu mɔ̀ lɛ. A dii kɛ̀ aɔ̃ a bɔɛ Igipitinɔn yɛ̀! 29 Ben à à doo dìɛ Bɛtɛli, à doo sɔ̃ ai Dani. 30 Ben yã pì gɔ̃̀ńnɛ durun ũ, aɔ̃è gá dɔnzi kɛ à doonɛ Bɛtɛli, à doo sɔ̃ ai Dani. 31 Yeroboamu kpɛ́ bò zù pìnɔnɛ tãagbãgbãkiinɔa, ben à gbɛ̃ dìɛ sa'orinɔ ũ, baa kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Levi borii ũroonɔ. 32 Ben à mɔ sɔraagɔ̃de gurɔ gɛ̃rodee dìɛ zĩbaa ũ lán Yudanɔ pɔ́ bà se, ben à saa ò tãagbãgbãkii kɛ̀ kú Bɛtɛli pìa. À saa ò zùswaree kɛ̀ à pì pìnɔa, ben à sa'orinɔ dìɛ gwe. 33 Ben à saa ò sa'okii kɛ̀ à kɛ̀ Bɛtɛli pìa mɔ sɔraagɔ̃de gurɔ gɛ̃rodee zĩ. Gurɔɔ pìn à dìɛ a zĩnda pɔyezia zĩbaa ũ Isarailinɔnɛ.

Luda gbɛ̃ lɛ́kɛna Bɛtɛli sa'okiinɛ

13 Luda gbɛ̃ke bɔ̀ Yudanɔ bùsun à mɔ̀ Bɛtɛli lán Dii dànɛ nà gurɔɔ kɛ̀ Yeroboamu zɛna sa'okii pì saɛ lɛ à saa o. 2 Ben à sa'okii pì kà à bè: Sa'oki, sa'oki, Dii bè weé nɛ́ i Dauda bɛ, weé tɔ́ kpánɛ Yosia. Àpi bé eé saa omma kɔ̃n tãagbãgbãkii sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔe zĩi kɛɛ kɛ̀nɔ, eé gbɛ̃ntee wánɔ kpátamma. 3 Gwe gɔ̃ɔ Luda gbɛ̃ pì yã pì kɛna sèeda òńnɛ à bè: Sèeda kɛ̀ Dii òn yɛ̀. Sa'okii pì é parakɔ̃rɛ à túbu é kwɛ́ɛ.

4 Kɛ̀ kí Yeroboamu lɛ́ kɛ̀ Luda gbɛ̃ pì kɛ̀ Bɛtɛli sa'okii pìnɛ mà, ben à ɔ̀dɔa zaa sa'okiia gwe à bè: À à kũ! Ben ɔɔ kɛ̀ à dɔ̀a pì gbɛ̃̀gbã, eé fɔ̃ à kòko dɔro. 5 Ben sa'okii pì pàrakɔ̃rɛ à túbu kwɛ̀ɛ lán Dii dà Luda gbɛ̃ pìnɛ à ò nà. 6 Ben kína bè Luda gbɛ̃ pìnɛ: Ǹ agbaa kpámɛ Dii n Ludanɛ. Ǹ wɛ́ɛ kɛamɛ lɛ ma ɔɔ e à su a gbɛ̀n. Ben Luda gbɛ̃ pì agbaa kpà Diinɛ, ben à ɔɔ sù a gbɛ̀n lán a zii bà. 7 Ben kína bè Luda gbɛ̃ pìnɛ: Ǹ mɔ́ wà gá ma bɛ wà pɔ́ ble, mɛ́ gba dannɛ. 8 Ben à bè kína pìnɛ: Baa tó n n auziki kpadoo kpàma, mɛ́ gányoro. Mɛ́ pɔ́ ble ke mà í mi guu kɛ̀ro, 9 zaakɛ Dii bèmɛ màton pɔ́ ble kɛ̀ro, màton í mi kɛ̀ro, màton sɔ̃ tá kɔ̃n zɛ́ kɛ̀ ma mɔooro. 10 Ben à zɛ́ pãnde sɛ̀, èe zɛ́ kɛ̀ à mɔ̀o Bɛtɛli sɛ́ dɔro.

11 Annabi zi kee kú Bɛtɛli gwe. Kɛ̀ à nɛ́nɔ sù, aɔ̃ yã kɛ̀ Luda gbɛ̃ pì kɛ̀ gwe zĩ beeea tɔ̃kɛ̃̀ ń denɛ kɔ̃n yã kɛ̀ à ò kínanɛo píngi. 12 Ben aɔ̃ de ń lá à bè: Zɛ́ kpareen à sɛ̀? Ben à nɛ́nɔ zɛ́ kɛ̀ Luda gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ Yudanɔ bùsun pì sɛ̀ gɔ̃̀gɔ̃nɛ. 13 Ben à bɛ̀ńnɛ: À gàari yimɛ zaakinɛ. Ben aɔ̃ɔ yìnɛ aɔ̃ à dì à kpɛɛ. 14 Kɛ̀ à pɛ̀ɛ Luda gbɛ̃ pìzi, ben à à lɛ̀ vɛ̃ɛna gbíi lí gbáru. Ben à à là à bè: Luda gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ Yudanɔ bùsumn n ũɔ́? À wɛ̀àla à bè: Mámbee! 15 Ben annabi zii pì bɛ̀nɛ: Ǹ mɔ́ wà gá ma bɛ, ǹ pɔ́ ble. 16 À wɛ̀àla à bè: Mɛ́ fɔ̃ mà ɛara mà tányoro. Mɛ́ fɔ̃ mà pɔ́ ble ke mà í minyo guu kɛ̀ro, 17 zaakɛ Dii bèmɛ màton pɔ́ ble ke mà í mi kɛ̀ro, màton sɔ̃ tá kɔ̃n zɛ́ kɛ̀ ma mɔooro. 18 Ben annabi zii pì bɛ̀nɛ: Annabin ma ũ lán n bà. Malaika ke bé à Dii yã òmɛ à bè mà pɛ́ɛnzi mà sunyo ma bɛ, lɛ ǹ pɔ́ ble ǹ í mi. Mɔde ɛgɛɛn annabi pì e too. 19 Ben Luda gbɛ̃ pì ɛ̀arao, à pɔ́ blɛ̀ à bɛ à í mì. 20 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna pɔ́bleezi, Dii yã sù annabi zii kɛ̀ sùo pìa, 21 ben à wii lɛ̀ Luda gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ Yudanɔ bùsun pìa à bè: Dii n Luda bè, lán n gi a yã mazi nà, nɛ́ɛ yã kɛ̀ à ònnɛɛ maro, 22 n ɛara n mɔ n pɔ́ blɛ̀ n í mì guu kɛ̀ à ònnɛ ǹton pɔ́ blenlo ǹton í minlo pì, weé n vĩi kɔ̃n n dezinɔoro. 23 À pɔ́blena kɔ̃n à íminao gbɛra, annabi kɛ̀ sùo pì gàari yìnɛ zaakia. 24 Kɛ̀ à dà zɛ́n, ben à kpàkũ kɔ̃n músuo, músu pì à dɛ̀. À gɛ̀ gɔ̃̀ diɛna zɛ́n, ben zaaki kɔ̃n músuo gɔ̃̀ zɛna à gɛ̀ pìzi. 25 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛnɔ à gɛ̀ è daɛna zɛ́n gwe kɔ̃n músu kɛ̀ zɛzio, ben aɔ̃ gàa wà à baaru kpà wɛ́tɛ kɛ̀ annabi zii pì kún guu.

26 Kɛ̀ annabi kɛ̀ sùo pì à baaru mà, à bè:
Luda gbɛ̃ kɛ̀ gì Dii yã mazin gwe. Ben Dii
à kpà músua, à à ɛ̀'ɛkɔ̃rɛ à dɛ̀ lán Dii ònɛ
nà. 27 Ben à bè a nɛ́nɔnɛ: À gàari yimɛ
zaakinɛ. Ben aɔ̃ɔ yìnɛ. 28 À dà zɛ́n, ben
à gàa à à gɛ̀ lè daɛna, zaaki kɔ̃n músuo
zɛzi. Músu pì e gɛ̀ pì sóro bensɔ̃ èe zaaki
pì ɛ́'ɛkɔ̃rɛro. 29 Ben annabi pì Luda gbɛ̃ pì
gɛ̀ sɛ̀ à dì zaaki musu à sùo a bɛ wɛ́tɛn,
lɛ à gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ à à vĩi. 30 Ben à à vĩ̀i a zĩnda
mirawɛɛn, à ɔ́ɔ dɔ̀ à bè: Wãiyoo ma gbɛ̃!
31 Kɛ̀ à à vĩ̀i à yã̀a, à bè a nɛ́nɔnɛ: Tó ma
ga, à ma vĩi mirawɛɛ kɛ̀ ma Luda gbɛ̃ pì
vĩ̀in à wa gɛ̀ kpákɔ̃zi. 32 Zaakɛ yã kɛ̀ Dii
dànɛ à ò Bɛtɛli sa'okii musu kɔ̃n tãakpɛ kɛ̀
kú Samaria bùsu wɛ́tɛ tãagbãgbãkiianɔ é
kɛ yãpura.

33 Baa kɔ̃n beeeo Yeroboamu e kpɛɛ li
a yãzaakɛnanɛro, à ɛ̀ara à Isaraili bori
píngi dìɛ tãagbãgbãki sa'orinɔ ũ dɔ. Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɔ̃ tãagbãgbãki sa'orinɔ
ũun à ń kɛ́ à ũ. 34 Durun kɛ̀ tò wà Yer-
oboamu boriinɔ dúgu zɔ̃̀ aɔ̃ yã̀a anduna
guun gwe.

Annabi Ahia yã kɛ̀ eé Yeroboamu lee ona

14 Gurɔ beeea gyãa Yeroboamu
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Abia kṹ̀. 2 Ben Yer-
oboamu bè a naɔ̃nɛ: Ǹ fɛɛ ǹ n zĩnda liɛ, lɛ
wàton n dɔ̃ ma nɔɔ ũro, ǹ gá Silo. Annabi
Ahia kú gwe. Àmbe à bèmɛ mɛ́gɔ̃ dɛ Is-
arailinɔ kína ũ. 3 Ǹ burɛdi sɛ́ mɛ̀n kuri
kɔ̃n kàranɔ kɔ̃n zɔ́ tùuo, ǹ gáonɛ. Eé yã kɛ̀
eé nɛ́ pì lee onnɛ. 4 Ben Yeroboamu naɔ̃ɔ
kɛ̀ lɛ, à fɛ̀ɛ à gàa Silo à gɛ̃̀ Ahia bɛ. Ahia
wɛ́ɛ e guu e dɔro, zaakɛ à zi kũ à wɛ́ɛ
gɔ̃̀ dãadãa. 5 Dii gĩakɛ à ò Ahianɛ kɛ̀ Yer-
oboamu naɔ̃ nɛ́ e gyãa kɛɛ, ben èe mɔɔ lɛ
à yã gbekamma. Ǹ onɛ la, ǹ onɛ la, za-
akɛ tó à mɔ̀, eé a zĩnda liɛnnɛ gbɛ̃ pãnde
ũmɛ.

6 Kɛ̀ Ahia à kɛ̀sɛ kĩi mà, èe gɛ̃ɛ kpɛ́n,
à bè: Ǹ gɛ̃ Yeroboamu naɔ̃! Bɔ́yãnzin n n
zĩnda lìɛ lɛzi? Yã pãsĩn Luda bè mà onnɛ.
7 Ǹ gá ǹ o Yeroboamunɛ, Dii Isarailinɔ
Luda bè, ámbe a n sɛ n gbɛ̃nɔ tɛ́, a n kɛ
a gbɛ̃ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ. 8 A kpata bɔ̀
Dauda boriinɔ ɔzĩ, ben a n kpan, mɔde ń
dɛ lán à zɔ̀bleri Dauda bàro, kɛ̀ à a yãdiɛ-
nanɔ kũna, à tɛ́zi kɔ̃n nɔ̀sɛo do à yã kɛ̀ á
yezi kɛ̀. 9 N yã zaaa kɛ̀ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀nnɛ
aɛnɔla, n gaa n tãanɔ kɛ̀ n zĩndanɛ, mɔ̀ kɛ̀
ń kàsa pìnɔ, ben n kpɛɛ lìare, n a pɔɔ fɛ̃̀.
10 Beee yãnzin é mɔ́nzi kpá n boriinɔz-
izi, é n gɔ̃gbɛ̃nɔ kaatɛ Isarailinɔ guu zɔ̀nɔ
kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ ń píngi, é tɛ́ sɔ̃ n bɛɛa, lán
wè tɛ́ sɔ̃ zùgbɔ̃a nà ai à tɛ́ kũ à yãa píngi.
11 Gbɛ̃ɛnɔ é n borii kɛ̀ aɔ̃é gaga wɛ́tɛnnɔ
só, bãanɔ é n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é gaga sɛ̃̀nnɔ ble.
Dii bé à ò lɛ. 12 Mmɔn sɔ̃ nɔgbɛ̃, ǹ fɛɛ ǹ
tá bɛ. Tó n kɛ̀sɛ pɛ̀ɛ wɛ́tɛ guu gɔ̃ɔ, nɛ́ pì
é ga. 13 Isarailinɔ é à gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ wà à vĩi.
Yeroboamu boriinɔ tɛ́ ń píngi, àmbe weé
vĩi ado, zaakɛ àmbe ado kɛ̀ Dii Isarailinɔ
Luda yã maaa èa Yeroboamu ua. 14 Dii é
kína pãnde diɛ a gbɛ̃ Isarailinɔnɛ. Àmbe
eé Yeroboamu boriinɔ dɛdɛ. Gbã̀a kɛ̀a!
Bɔ́ɔɔ? Lɛmɛ, tiaaɛmɛ! 15 Dii é gò tɔ̃ Is-
arailinɔa, aɔ̃é gɔ̃ lán kàba kɛ̀ èe nigãa í
guu bà. Eé Isarailinɔ bɔɛ bùsu maaa kɛ̀ à
kpà ń dezinɔa kɛ̀n à ń fãakɔ̃a Yuflati baa
kãa kpa, kɛ̀ aɔ̃ Asatorɛ lí pɛ̀ɛpɛɛ aɔ̃ Dii
pɔɔ fɛ̃̀onɛ yãnzi. 16 Eé Isarailinɔ kpáḿma
durun kɛ̀ Yeroboamu kɛ̀ à Isarailinɔ dà à
kɛnan yãnzi.

17 Ben Yeroboamu naɔ̃ fɛ̀ɛ èe taa. Kɛ̀
à kà Tiza, kɛ̀ à kɛ̀sɛ zɛ̀ kpɛɛlɛa gɔ̃ɔ, ben
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì gà. 18 Wà à vĩ̀i, ben Isarail-
inɔ ɔ́ɔ dɔ̀ ń píngi lán Dii ò a zɔ̀bleri
annabi Ahia gãzĩ nà. 19 Yeroboamu yã
kpaaanɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛ-
nanɔ takadan, zĩ̀ kɛ̀ à kànɔ kɔ̃n à
kíkɛyãnɔ píngi. 20 Yeroboamu kí blè wɛ̃̀
baro awɛɛplaamɛ. Kɛ̀ à gà, ben à nɛ́ Nad-
abu vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Reoboamu

21 Sulemanu nɛ́ Reoboamun Yudanɔ
kína ũ. À kí blè a wɛ̃̀ baplaa awɛɛdo-
deemmɛ, ben à kí blè Yerusalɛmu wɛ̃̀
gɛ̃ro awɛɛplaa, wɛ́tɛ kɛ̀ Dii sɛ̀ Isaraili bori

píngi wɛ́tɛnɔ tɛ́ lɛ à tɔ́ gɔ̃ kúa. À da tɔ́n Naama, Amɔni boriimɛ. 22 Yudanɔ yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, aɔ̃ à pɔɔ fɛ̃̀ dɛ ń dezinɔla ń píngi ń durun kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ yãnzi. 23 Aɔ̃ tãagbãgbãkiinɔ bò ń zĩndanɛ sìsĩ lezĩ sãnda píngi musu kɔ̃n lí bíta sãnda píngi gbáruo, aɔ̃ gbɛ̀nɔ kɔ̃n línɔ pɛ̀ɛpɛɛn. 24 Baa se tãagbãgbãki kaaruanɔɔ kú Isarailinɔ bùsun gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ. Lɛmɛ Isarailinɔ borii kɛ̀ Dii pɛ̀ḿmańnɛnɔ dà zaaanɔ sɛ̀ɛ lɛ píngi.

25 Kí Reoboamu kíblena wɛ̃̀ sɔɔrodee guun Igipiti kí Sisaki mɔ̀ à lɛ̀ɛ Yerusalɛmua. 26 À Dii ua auzikinɔ kɔ̃n kíbɛ pɔ́nɔ nàkɔ̃a à vura sɛngbango kɛ̀ Sulemanu pìnɔ sɛ̀ɛ píngi. 27 Ben kí Reoboamu sɛngbango pìnɔ gẽɛ pì kɔ̃n mɔ̀gotẽo à nà a bɛ dogari dɔn'aɛdeenɔnɛ ń ɔzĩ a bɛ kpɛɛlɛ. 28 Tó kína e gaa Dii ua, dogari pìnɔ ègɔ̃ sɛngbango pìnɔ kũna. Tó aɔ̃ ɛ̀ara wà sù, aɔ̃è ɛara wà káɛ ń kpɛ́n.

29 Reoboamu yã kpaaanɔ kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 30 Reoboamu kɔ̃n Yeroboamuo ègɔ̃ zĩ̀ kaa kɔ̃o gurɔ píngi. 31 Kɛ̀ Reoboamu gà, wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n a dezinɔ pɔ́o Dauda wɛ́tɛ. À da tɔ́n Naama, Amɔni boriimɛ. Ben à nɛ́ Abia vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Abia

15 Nɛbati nɛ́ Yeroboamu kíblena wɛ̃̀ baro plaasaidee guun Abia gɔ̃̀ Yudanɔ kína ũ 2 à kí blè Yerusalɛmu wɛ̃̀ aagɔ̃mɛ. À da tɔ́n Maaka, Abusalomu boriimɛ. 3 À durun kɛ̀ a dee kɛ̀nɔ kɛ̀ píngi, èe a zĩnda kpá Dii a Ludaa lán a dezi Dauda bàro. 4 Mɔde Dauda yãnzin Dii à Ludaa tò à bori kí blè Yerusalɛmu, à à borii pì dìɛ à gẽɛ ũ à tò Yerusalɛmu gbãaa è. 5 Zaakɛ Dauda yã kɛ̀ Dii yezi kɛ̀, èe gí yã kɛ̀ Dii dìenɛ maziro ai a wɛ̃̀ndi lɛ́n, tó èe kɛ yã kɛ̀ à kɛ̀ Iti bori Urianɛ baasiro.

6 Abia kɔ̃n Yeroboamuo ègɔ̃ zĩ̀ kaa kɔ̃o ai Abia wɛ̃̀ndi lɛ́n. 7 Abia yã kpaaanɔ kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 8 Kɛ̀ à gà, wà à vĩ̀ Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Asa vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Asa

9 Isarailinɔ kí Yeroboamu kíblena wɛ̃̀ barodee guun Asa gɔ̃̀ Yudanɔ kína ũ, 10 ben à kí blè Yerusalɛmu wɛ̃̀ baplaa awɛɛdo. À dazi tɔ́n Maaka, Abusalomu boriimɛ. 11 Kí Asa yã kɛ̀ Dii yezi kɛ̀ lán a dezi Dauda bà. 12 À pɛ̀ tãagbãgbãki kaaruanɔa a bùsun, ben à tãa kɛ̀ a dezinɔ kɛ̀nɔ kwɛ̀ píngi. 13 Baa se à a dazi Maaka bɔ̀ kpatan, kɛ̀ à Asatorɛ lí gina pɛ̀ɛ yãnzi. Kí Asa lí pì zɔ̃̀ à tɛ́ sɔ̃̀a Kidironu guzurɛn. 14 À a zĩnda kpà Diia ai a wɛ̃̀ndi lɛ́n, mɔde èe tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bònɔ gbororo. 15 À vura kɔ̃n kondogio kɔ̃n pɔ́ pãnde kɛ̀ api kɔ̃n a deo dìɛ Dii pɔ́ ũunɔ sɛ̀ɛ à kàɛ Dii ua.

16 Asa kɔ̃n Isarailinɔ kí Baasao ègɔ̃ zĩ̀ kaa kɔ̃o ai ń kíblena gurɔlɛn. 17 Baasa bɛ́ à gàa à lɛ̀ɛ Yudanɔ bùsua, ben èe bĩi boo à liga Ramazi, lɛ gbɛ̃ke tón bɔ ke à gɛ̃ Yudanɔ kí Asa bùsunlo yãnzi. 18 Ben Asa kondogi kɔ̃n vura kɛ̀ gɔ̃̀ Dii ua làasinnɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú a bɛ làasinnɔ, à nà a ìbanɔnɛ ń ɔzĩ, ben à ń zĩ Damasiku, Siria bùsu kí Bɛnadada, Tabirimɔ nɛ́, Ɛziɔ̃ dio kiia à bè: 19 Wà lɛdolɛ kɛ lán ma de kɔ̃n n deo kɛ̀ nà yã. À kondogi kɔ̃n vuraon yɛ̀. Ǹ lɛdolɛ kɛ̀ ń vĩ kɔ̃n Isarailinɔ kí Baasao gboro, lɛ à gumala kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ. 20 Ben Bɛnadada lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃n Asao à a zĩ̀kpɛɛnɔ gbàrɛ aɔ̃ gàa wà lɛɛ Isaraili wɛ́tɛnɔa. Aɔ̃ Iyona sì kɔ̃n Danio kɔ̃n Abɛli Bɛtɛmakao kɔ̃n Gɛnɛsarɛti guuo kɔ̃n Nafatali boriinɔ guuo dɔ píngi. 21 Kɛ̀ Baasa à baaru mà, ben à bĩibona Ramazi tò à tà Tiza. 22 Ben kí Asa kpàakpa kɛ̀ Yudanɔnɛ ń píngi, èe gbɛ̃ke tɛ̃̀ boro à bè, aɔ̃ Rama gbɛ̀nɔ kɔ̃n lí kɛ̀ Baasa e bĩi booonɔ sɛ́ɛ. Ben à bĩi bòo à lìga Gɛba kɛ̀ kú Bɛyãmi boriinɔ guuzi kɔ̃n Mizipao. 23 Kí Asa yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan, à nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi kɔ̃n wɛ́tɛ bĩi kɛ̀ à bònɔ. Kɛ̀ à zi kũ̀, gyãa

à kũ̀ a gbálanɔa. 24 Kɛ̀ à gà, wà à mira
kpàkɔ̃zi kɔ̃n a dezinɔ pɔ́o a dezi Dauda
wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Yosafata vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Isarailinɔ kí Nadabu

25 Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̃̀ plaadee
guun Yeroboamu nɛ́ Nadabu kɛ̀ Isarail-
inɔ kína ũ à kí blè wɛ̃̀ plaamɛ. 26 À yã kɛ̀
Dii yeziroo kɛ̀ kɛ̀ à zɛ̀ kɔ̃n yã kɛ̀ a dee
kɛ̀ à Isarailinɔ dà durun guuo. 27 Ahia nɛ́
Baasa, Isaka bori lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi gurɔɔ kɛ̀
àpi kɔ̃n Isarailinɔɔ e ligaa Filisitini wɛ́tɛ
Gibetɔ̃zi, ben à à dɛ̀ gwe. 28 À à dɛ̀ Yu-
danɔ kí Asa kíblena wɛ̃̀ aagɔ̃dee guumɛ,
ben à vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n. 29 Kɛ̀ à nà kíblenaa, ben
à Yeroboamu boriinɔ dɛ̀dɛ ń píngi, èe ń
gbɛ̃̀ke tóro, à ń káatɛ lán Dii ò a zɔ̀bleri
Ahia, Silo gbɛ̃ gãzĩ nà. 30 Yã pì kɛ̀ lɛ du-
run kɛ̀ Yeroboamu kɛ̀ yãnzi, kɛ̀ à Isarail-
inɔ dà à kɛnan à Dii Isarailinɔ Luda pɔɔ
fɛ̃̀onɛ. 31 Nadabu yã kpaaanɔ kɔ̃n yã kɛ̀ à
kɛ̀nɔ píngi kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛ-
nanɔ takadan. 32 Kí Asa kɔ̃n Isarailinɔ kí
Baasao zĩ̀ kà kɔ̃o ai ń kíblena gurɔlɛmmɛ.

Isarailinɔ kí Baasa

33 Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̃̀ aagɔ̃dee
guun Ahia nɛ́ Baasa kɛ̀ Isarailinɔ kína ũ.
À kí blè Tiza wɛ̃̀ baro awɛɛsiigɔ̃. 34 À yã
kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, kɛ̀ à zɛ̀ kɔ̃n Yeroboamu
yãkɛnao kɔ̃n durun kɛ̀ à Isarailinɔ dà à
kɛnan-o.

16 Dii yã sù Anani nɛ́ Yehua, ben
à yã ò Baasanɛ à bè: 2 Ma n
bɔ bùsutin, ma n kɛ ma gbɛ̃ Isarailinɔ
dɔn'aɛdee ũ, ben n zɛ kɔ̃n Yeroboamu
yãkɛnanɔo n ma gbɛ̃ Isarailinɔ dà du-
run guu, ben aɔ̃ durun pìnɔ ma pɔɔ fɛ̃̀.
3 Mmɔn kɔ̃n n boriinɔ, mɛ́ a dúgu zɔ̃mɛ
sa. Mɛ́ kɛ n uanɛ lán má kɛ̀ Nɛbati nɛ́
Yeroboamu uanɛ nà. 4 Gbɛ̃ɛnɔ é n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃é gaga wɛ́tɛ guunɔ só, bãanɔ é n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃é gaga sɛ̃̀nnɔ ble. 5 Baasa yã kpaaanɔ,
yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔɔ kú
Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan.
6 Kɛ̀ Baasa gà, wà à vĩ̀i Tiza, ben à nɛ́ Ela
vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.
7 Dii yã pì ò Baasanɛ kɔ̃n a boriinɔ
annabi Yehu, Anani nɛ́ gãzĩ, yã zaaa kɛ̀
à kɛ̀ à Dii pɔɔ fɛ̃̀onɛ lán Yeroboamu bori-
inɔɔ kɛ̀ nà yãnzi kɔ̃n Yeroboamu borii kɛ̀
à ń kaatɛnɔ yão dɔ.

Isarailinɔ kí Ela

8 Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̃̀ baaasɔɔro
awɛɛdodee guun Baasa nɛ́ Ela kɛ̀ Isarail-
inɔ kína ũ à vɛ̃̀ɛ Tiza wɛ̃̀ plaa. 9 À ìbanɔ
do Zimirin à sɔ̃goronɔ kpadoo gbɛ̃nsi ũ,
ben à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ziñyo. Gurɔɔ kɛ̀ í Ela kũ̀ a
bɛgwari Aza kpɛ́n zaa Tiza, 10 ben Zimiri
gɛ̃̀ à à dɛ̀ Asa kíblena wɛ̃̀ baaasɔɔro awɛɛ-
plaadee guu, ben à vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n. 11 Kɛ̀ à
kí blè gɔ̃ɔ, ben à Baasa boriinɔ dɛ̀dɛ ń
píngi, èe gɔ̃gbɛ̃ ke tó à danɛnɔ ke à gbɛ̃n-
nanɔ tɛ́ro. 12 À Baasa borii pìnɔ kàatɛ ń
píngimɛ, lán Dii ò annabi Yehu gãzĩ nà.
13 Baasa kɔ̃n a nɛ́ Elao Dii Isarailinɔ Luda
pɔɔ fɛ̃̀nɛ durun kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ tãa pãpãanɔ
yã musu, ben dɔ aɔ̃ Isarailinɔ dà à kɛ-
nan yãnzi. 14 Ela yã kpaaanɔ kɔ̃n yã kɛ̀ à
kɛ̀nɔ píngi kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛ-
nanɔ takadan.

Isarailinɔ kí Zimiri

15 Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̃̀ baaasɔɔro
awɛɛplaadee guun Zimiri kí blè Tiza gurɔ
swɛɛplaa. Gurɔ beeea Isaraili zĩ̀kpɛɛnɔ
bùra kú Filisitini wɛ́tɛ Gibetɔ̃ saɛ. 16 Kɛ̀
zĩ̀kpɛɛ pìnɔɔ mà Zimiri lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n
gbɛ̃nɔ kínazi à à dɛ̀, ben aɔ̃ ń dɔn'aɛde
Ɔmiri kà Isarailinɔ kína ũ ń bùran gwe
gɔ̃ɔ. 17 Ben Ɔmiri kɔ̃n Isaraili zĩ̀kpɛɛnɔ fɛ̀ɛ
Gibetɔ̃ aɔ̃ gàa wà lìga Tizazi. 18 Kɛ̀ Zimiri
è aɔ̃ a wɛ́tɛ sìawa, ben à dìdi à gɛ̃̀ a bɛ
kpɛ́didikɔ̃ana musun à tɛ́ sɔ̃̀a, ben à tɛ́ kũ̀,
à gà 19 durun kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi. À yã kɛ̀ Dii
yeziroo kɛ̀ kɛ̀ à zɛ̀ kɔ̃n Yeroboamu yãkɛ-
nao. À durun kɛ̀, ben dɔ à Isarailinɔ dà
à kɛnan. 20 Zimiri yã kpaaanɔ kɔ̃n lɛ́ kɛ̀
à kpàkɔ̃sɔ̃ñyo Elazio kú Isarailinɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan.

Isarailinɔ kí Ɔmiri

21 Isarailinɔ kpàatɛ lɛo plaa. Aɔ̃
kpadoonɔɔ yezi wà Ginati nɛ́ Tibini ká
kí ũ, ń kpadoonɔ sɔ̃ Ɔmiri. 22 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n Ɔmirionɔ gbãaa dɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
zɛ̀ kɔ̃n Ginati nɛ́ Tibinionɔla, ben wà
Tibini dɛ̀, Ɔmiri kí blè. 23 Yudanɔ kí Asa
kíblena wɛ̃̀ baaakuri awɛɛdodee guun
Ɔmiri kɛ̀ Isarailinɔ kína ũ, à kí blè wɛ̃̀
kuri awɛɛplaa. À kɛ̀ Tiza wɛ̃̀ swɛɛdo,
24 ben à Samaria sĩ̀sĩ lù Sɛmaa kɔ̃n
kondogio kiloo baaagɔ̃ akuri, ben à wɛ́tɛ
kàɛa à tɔ́ kpànɛ Samaria kɛ̀ Sɛma bé à
sĩ̀sĩ pì vĩ yã yãnzi. 25 Ɔmiri yã kɛ̀ Dii
yeziroo kɛ̀ à durun kɛ̀ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀nɛ
aɛnɔ pɔ́la ń píngi. 26 À zɛ̀ kɔ̃n Nɛbati
nɛ́ Yeroboamu yãkɛnao píngi. À Dii
Isarailinɔ Luda pɔɔ fɛ̃̀nɛ kɔ̃n durun kɛ̀ à
kɛ̀ tãa pãpãanɔ yã musuo à Isarailinɔ
dà à kɛnan dɔ. 27 Ɔmiri yã kpaaanɔ kɔ̃n
yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔɔ kú
Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan.
28 Kɛ̀ à gà, wà à vĩ̀i Samaria, ben à nɛ́
Ahabu vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Isarailinɔ kí Ahabu

29 Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̃̀ baplaa
plaasaidee guun Ɔmiri nɛ́ Ahabu kɛ̀ Is-
arailinɔ kína ũ à kí blè Samaria wɛ̃̀ baro
awɛɛplaamɛ. 30 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ dɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀nɛ aɛnɔ pɔ́la ń píngi. 31 À
zɛna kɔ̃n Nɛbati nɛ́ Yeroboamu durunkɛ-
nao e kɛnɛ yãke ũro, ben à Sidɔ̃deenɔ kí
Ɛtabaali nɛ́nɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli sɛ̀ nɔɔ ũ, ben à
nà Baali tãagbãgbãnaa, ègɔ̃ kuɛɛnɛ. 32 À
kpɛ́ bò Baalinɛ Samaria, ben à à gbãg-
bãkii pɛ̀ɛ kpɛ́ pì guu. 33 À Asɛra lí pɛ̀ɛn
dɔ à ɛ̀ara à Dii Isarailinɔ Luda pɔɔ fɛ̃̀nɛ
dɛ Isarailinɔ kína kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀nɛ aɛnɔ pɔ́la ń
píngi.

34 Ahabu gurɔɔan Bɛtɛli gbɛ̃ Iyɛli
Yɛriko kɛ̀kɛ à kàɛ. Kɛ̀ à à bĩi ɛ̃ɛ dàɛ, ben
à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ káaku Abiramu gà. Kɛ̀ à à zɛ́
gbànɔ pɛ̀ɛ, ben à nɛ́ zãade Segubu gà lán
Dii ò Nuni nɛ́ Yɔsua gãzĩ nà.

Gbáa kãnkãnanɔ annabi Ilia gwana

17 Tisibɛ gbɛ̃ Ilia bɔ̀ a bɛ Giliada bù-
sun à gàa à Ahabu lè à bè: Kɔ̃n
Dii Isarailinɔ Luda kɛ̀ mɛ́ɛ dɔɔzi kuunao,
zaa wɛ̃̀ kɛ̀a kpíi é kpáro, lou é maro, séde
gurɔɔ kɛ̀ má ò baasiro.

2 Ben Dii yã sù Iliaa à bè: 3 Ǹ fɛɛ ǹ gá
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, ǹ utɛ Kɛriti swawɛɛn Yoda
baa kãa kpa. 4 Nɛ́gɔ̃ swaa pì í mii. Má
dìɛ gbáa kãnkãnanɔɛ aɔ̃gɔ̃ n gwaa gwe.
5 Ben à gàa à kɛ̀ lán Dii ònɛ nà, à vɛ̃̀ɛ Kɛ
riti swawɛɛn Yoda baa kãa kpa. 6 Gbáa
kãnkãnanɔ ègɔ̃ mɔɔnɛ kɔ̃n burɛdio kɔ̃n
nɔ̀bɔo kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo, ben ègɔ̃ swaa pì
í mii.

Zarɛfa gyaanɔɔ Ilia gwana

7 Gurɔ plaaa gbɛra swaa pì í bàba kɛ̀
lou e ma bùsu pìnlo yãnzi. 8 Ben Dii yã
sùa à bè: 9 Ǹ fɛɛ ǹ gá Zarɛfa Sidɔ̃ bù-
sun, ǹgɔ̃ kú gwe. Ma gyaanɔ ke dìɛ àgɔ̃
n gwaa gwe. 10 Ben à fɛ̀ɛ èe gaa Zarɛfa.
Kɛ̀ à kà wɛ́tɛ pì saɛ, à gyaanɔ ke lè, èe
yàka wɛɛ gwe. Ben Ilia lɛ́ zù gyaanɔɔ pìzi
à bè: Ǹ gá mɔ́mɛ kɔ̃n ío, baa féte, mà
mi. 11 Kɛ̀ èe gaa tɔ́, Ilia ɛ̀ara à lɛ́ zùzi à
bè: Ǹ mɔ́mɛ kɔ̃n burɛdi kusuo dɔ. 12 Ben
nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Kɔ̃n Dii n Luda kuunao,
baa burɛdi má vĩro, séde wísiti ɔkũ doo
kɛ̀ gɔ̃̀ gbaka guu kɔ̃n nɔ́sio féte tùu guu
baasiro. À yàkan mɛ́ɛ wɛɛ kɛ̀, lɛ mà tá bɛ
mà pɔ́blee kɛo, wà ble kɔ̃n ma nɛ́o wàgɔ̃
ga dãa. 13 Ben Ilia bènɛ: Ǹton tó vĩa n
kũro. Ǹ gá kɛ lán ń ò nà, mɔde ǹ burɛdi
kɛo féte ǹ mɔ́omɛ gĩa, nɛ́ gbasa ǹ n pɔ́
kɛ kɔ̃n n nɛ́o. 14 Zaakɛ Dii Isarailinɔ Luda
bè, wísiti gbaka pì égɔ̃ da koriro, bensɔ̃
nɔ́si é yãa tùu pìnlo ai gurɔɔ kɛ̀ eé tó lou
ma bùsu pìn. 15 Gyaanɔɔ pì gàa à kɛ̀ lán
Ilia ònɛ nà, ben pɔ́blee mɔ̀ḿma ai gurɔ
ũgbangba, àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ kɔ̃n Iliao.
16 Wísiti e yãa gbaka pìnlo, bensɔ̃ nɔ́si e
yãa tùu pìnlo, lán Dii ò Ilia gãzĩ nà.

17 Beee gbɛra nɔgbɛ̃ bɛdee pì nɛ́ e gyãa
kɛɛ. Kɛ̀ gyãa gbãaa kpà maamaa, ben à

wɛ̃̀ndi bɔ̀. 18 Ben nɔgbɛ̃ pì bè Ilianɛ: Luda
gbɛ̃, bɔ́ bé à wa ka kɛ̀ n mɔmazii? N mɔ
ma durun dɔ Ludan lɛ à ma nɛ́ dɛ yãnzin
yɔ́? 19 Ben Ilia bènɛ: Ǹ n nɛ́ pì kpáma.
Ben à nɛ́ pì sì nɔgbɛ̃ pì ɔzĩ à dìdio kpɛ́
musu guu kɛ̀ à pìtan. À à dàɛ a gádoa
gwe, 20 ben à wii pɛ̀ Diizi à bè: Dii ma
Luda, ḿbe ń tò gyaanɔɔ kɛ̀ ma pita à bɛ
nɛ́ gà n pɔsiaa kpàziɔ́? 21 Ben à dàɛ à a
zĩnda pòro nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìla gɛ̃̀n aagɔ̃ à wii
pɛ̀ Diizi à bè: Dii ma Luda, ǹ tó à wɛ̃̀ndi
ɛara à su à mɛ̀ guu. 22 Dii Ilia wiipɛna mà,
ben wɛ̃̀ndi ɛ̀ara à sù nɛ́ pìa à fɛ̀ɛ. 23 Kɛ̀ Ilia
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì sɛ̀ à pìtao, à gɛ̃̀o kpɛ́n, ben à
à kpà à daa à bè: Ǹ gwa, n nɛ́ pì wɛ̃̀ndi
sù! 24 Ben nɔgbɛ̃ pì bè Ilianɛ: Má dɔ̃ sa
kɛ̀ Luda gbɛ̃n n ũ. Dii yã kɛ̀ bɔ̀ n lɛ́n nɛ́
yãpuraamɛ.

Ilia kɔ̃n Obadiao

18 À gurɔ plaaa kɛ̀, ben Dii yã sù Il-
iaa lousaiwɛ̃ aagɔ̃dee guu à bè: Ǹ
gá ǹ n zĩnda ɔdɔa Ahabunɛ, mɛ́ tó lou ma
à bùsun. 2 Ben Ilia fɛ̀ɛ èe gaa a zĩnda ɔdɔa
Ahabunɛ.

Kɛ̀ dekaa gbãaa kpà Samaria, 3 ben
Ahabu a bɛgwari Obadia sìsi. Obadia pì
sɔ̃ɔ Dii vĩa vĩ maamaa. 4 Kɛ̀ Yɛzɛbɛli e Dii
annabinɔ dɛdɛ yã, ben Obadia ń gbɛ̃ kenɔ
sɛ̀ɛ gɔ̃ɔn basɔɔro à ń útɛ gbɛ̀wɛɛnɔ guu
gɔ̃ɔn baplaa akurikuri, ben à ń gwá kɔ̃n
pɔ́bleeo kɔ̃n ío. 5 Ben Ahabu bè Obadi-
anɛ: Wà dɔdɔ guuzi wà gá íbɔkiinɔ kɔ̃n
swawɛɛnɔn píngi. Wègɔ̃ dɔ̃ro ke wé sɛ̃̀
e wà kpá wa sɔ̃nɔa kɔ̃n wa bãagãsɔ̃nɔ.
6 Ben aɔ̃ guu kpàatɛ, aɔ̃ baade a zɛ́ sɛ̀. 7 Kɛ̀
Obadia tɛna, ben aɔ̃ kpàkɔ̃a kɔ̃n Iliao. À
à dɔ̃̀, ben à dàɛ a puua à bè: Ma dii Ilia,
ḿbe gweɔ́? 8 Ilia wèàla à bè: Mámbee! Ǹ
gá o n diinɛ má kú kɛ̀. 9 Ben Obadia bè:
Bɔ́ taarin má kɛ̀, kɛ̀ nɛ́ɛ mamɔma n zɔ̀b-
leri naa Ahabunɛ a ɔzĩ à ma dɛɛ? 10 Má sì
kɔ̃n Dii n Ludao bori ke bùsu kee kuu kɛ̀
ma dii gì gbɛ̃nɔ zĩḿma wà n wɛtɛnziro.
Tó wà bè ń kú gwero, è tó aɔ̃ ladamɛ.
11 Ben nɛ́ɛ oomɛ dɔ mà gá mà o ma dii
Ahabunɛ kɛ̀ ń kú kɛ̀ɔ́? 12 Tó ma da zɛ́n,
mɛ́gɔ̃ dɔ̃ guu kɛ̀ Dii Nini é n sɛ́ à tány-
oro. Tó ma gaa má ò Ahabunɛ, tó à mɔ̀
èe n ero, eé ma dɛmɛ. Mamɔma n zɔ̀bleri
sɔ̃ má Dii vĩa vĩ zaa ma ɔ̀wazikɛgurɔmɛ.
13 Ma dii Ilia, kɛ̀ Yɛzɛbɛli e Dii annabinɔ
dɛdɛɛ, nɛ́ɛ yã kɛ̀ má kɛ̀ maroo? Mámbe
ma ń gbɛ̃kenɔ sɛ̀ɛ gɔ̃ɔn basɔɔro, ma ń útɛ
gbɛ̀wɛɛnɔ guu gɔ̃ɔn baplaa akurikuri, ma
ń gwá kɔ̃n pɔ́bleeo kɔ̃n ío. 14 Ben n bèmɛ
dɔ mà gá mà o ma dii Ahabunɛ ń kú
kɛ̀ɔ́? Eé ma dɛee. 15 Ben Ilia bè: Má sì kɔ̃n
Dii Zĩ̀kpɛde kɛ̀ mɛ́ɛ dɔɔzio, mɛ́ ma zĩnda
ɔdɔanɛ gbã̀a sa.

Ilia kɔ̃n Baali tãagbãgbãrinɔ Kamɛli kpiii musu

16 Ben Obadia gàa à dà Ahabulɛ à yã
pì ònɛ, ben Ahabu gàa da Ilialɛ. 17 Kɛ̀
Ahabu Ilia è, à bènɛ: Isarailinɔ bùsu dèri,
ḿbe gweɔ́? 18 Ben Ilia bè: Èe kɛ mámbe
ma Isarailinɔ bùsu dèro, ḿbe kɔ̃n n de
bɛdeenɔ ámbe á dɛ̀, zaakɛ a pã kpà Dii
yãdiɛnanɔzi a dɔ Baalizi. 19 Ǹ Isarail-
inɔ sísi ń píngi, wà dakɔ̃rɛ Kamɛli kpiii
musu lɛdo kɔ̃n Baali tãagbãgbãri gɔ̃ɔn
wàa plaa kpɛ́ baplaa akuri kɔ̃n Asɛra
tãade gɔ̃ɔn wàa plaaa kɛ̀ aɔ̃è pɔ́ ble kɔ̃n
Yɛzɛbɛlionɔ.

20 Ahabu Isarailinɔ sìsi ń píngi, ben à
tãadee pìnɔ kàkɔ̃a Kamɛli kpiii musu.
21 Ben Ilia sɔ̃̀ gbɛ̃nɔzi à ń lá à bè: A
laasuu égɔ̃ kpaatɛna ai bɔrɛmɛ? Tó Dii
nɛ́ Ludamɛ, à tɛ́zi. Tó Baalimɛ sɔ̃, à
tɛ́zi. Aɔ̃ɔe yãke siàlaro, 22 ben Ilia bèńnɛ:
Dii annabinɔ tɛ́ mámbe ma gɔ̃ mado.
Baali tãagbãgbãrinɔ sɔ̃, gɔ̃ɔn wàa plaa
kpɛ́ baplaa akurimɛ. 23 À zùswareenɔ
kpáwa mɛ̀n plaa, tãadee pìnɔ à mɛ̀n doo
sɛ́ aɔ̃ zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ wà ká yàkala, aɔ̃ton tɛ́
naaro. Mamɔma sɔ̃, mɛ́ à doo kɛkɛ mà
ká yàkala, mɛ́ tɛ́ naa sero. 24 Aɔ̃mɔnnɔ é
Baali sísi, mamɔma sɔ̃ mɛ́ Dii sísi. Aɔ̃ gbɛ̃
kɛ̀ mà, ben à sù tɛ́o, àmbe Luda ũ. Ben
baade píngi bè: Yã maaamɛ! 25 Ben Ilia
bè tãadee pìnɔnɛ: À zùsware mɛ̀n doo sɛ́

à kɛkɛ káaku, zaakɛ ámbe á pari. À a tãa
sísi, mɔde àton tɛ́ naaro. [26] Ben aɔ̃ zùswa-
ree kɛ̀ wà kpàḿma sì aɔ̃ kɛ̀kɛ, ben aɔ̃ɔe
Baali sisii zaa kɔngɔ ai ɔfãntɛ̃ gàa káo mì-
dangura. Aɔ̃ɔe ɔ̃ wãa, aɔ̃ɔe ligaa sa'okii
kɛ̀ wà bòzi, aɔ̃ɔe bee: Baali, nɛ́ yã mawa-
roo? Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ɔe yãke maro, èe
yã maḿmaro. [27] Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura,
ben Ilia e ń lalandi kɛɛ à bè: À wii lɛ́ gbãa
à kaara, à dɛ diimɛ gwɛɛ! Ke à laasuu
tà gu pãndeamɛ. Ke à gàa bĩikpɛɛ kɛmɛ.
Ke à gàa wɛ́tɛamɛ. Ke èe ii oomɛ, ben
ée à vuroo? [28] Ben aɔ̃ɔe wii lɛɛ kɔ̃n kòto
gbãaao, aɔ̃ɔe ń zĩnda lilii kɔ̃n fɛ̃ɛdaao kɔ̃n
sário lán aɔ̃ɔ kɔ̃ dɔ̃o nà, ai aru e plaa ń
mɛ̀a. [29] Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ gò mìa, ben aɔ̃ɔe yã yaa
ai sa uusiɛ ogurɔɔ gàa à kào. Baa kɔ̃n
beeeo èe yãke síńlaro, èe yã maḿmaro,
èe swã kpáńziro.

[30] Ben Ilia bè pariinɛ: À sɔ̃mazi kɛ̀! Kɛ̀
aɔ̃ sɔ̃̀zi ń píngi, ben à Dii gbãgbãkii kɛ̀
gbòro kɛ̀kɛ èe boo. [31] À gbɛ̀ sɛ̀sɛ mɛ̀n
kuri awɛɛplaa Yakubu boriinɔ pari lɛ́n.
Yakubun Dii yã ònɛ yã à bè wàgae benɛ
sa Isaraili. [32] Kɛ̀ à Dii gbãgbãkii pì bò,
ben à wɛ̀ɛ yɔ̃̀ à lìgazi. Wɛ̀ɛ pì kà à í sí
lita gɛ̃ro. [33] À yàka kà sa'okii pìla, à zù
pì zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ à kà yàka pìa à bè: À í tɔ́ lo
siigɔ̃, é ká sa'opɔ pìa kɔ̃n yàka pìo. [34] Kɛ̀
aɔ̃ɔ tɔ̀, ben à bè: À ɛara à tɔ́ dɔ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ
tɔ̀, ben à bè: À ɛara à tɔ́ à kɛ gɛ̃̀n aagɔ̃.
Ben aɔ̃ɔ tɔ̀ ai gɛ̃̀n aagɔ̃. [35] Í pì bàa lɛ̀ à
lìga sa'okii pìzi ai wɛ̀ɛ pì pà. [36] Sa uusiɛ
ogurɔ ben annabi Ilia sɔ̃̀zi à bè: Dii, Ibraĩ
kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Isarailio Luda, ǹ tó wà
dɔ̃ gbã̀a kɛ̀ ḿbe Isarailinɔ Luda ũ bensɔ̃
n zɔ̀blerin ma ũ, mɛ́ɛ yã kɛ̀ kɛɛ kɛ̀ ḿbe
n ma dan yãnzi. [37] Ǹ yã mama Dii! Ǹ yã
mama, lɛ gbɛ̃ kɛ̀nɔ e wà dɔ̃ kɛ̀ Dii, ḿbe
ń Luda ũ bensɔ̃ nɛ́ɛ ń nɔ̀sɛ liɛ́ńɛ lɛ aɔ̃
ɛara wà summa. [38] Ben Dii tɛ́ sù sa'obɔ
pìa kɔ̃n yàkao kɔ̃n gbɛ̀nɔ kɔ̃n bùsuo, aɔ̃
tɛ́ kũ̀, ben í kɛ̀ kú wɛ̀ɛ pìn bàba. [39] Kɛ̀
gbɛ̃nɔɔ è, ben aɔ̃ dàɛ ń puua wà bè: Diimɛ
Luda ũ! Diimɛ Luda ũ! [40] Ben Ilia dàńnɛ
à bè: À Baali tãagbãgbãri pìnɔ kũkũ, aɔ̃
gbɛ̃ke tón pitiaguro. Kɛ̀ wà ń kũkũ, ben
Ilia gàańyo Kisɔ̃ guzurɛn à ń dɛdɛ gwe.

[41] Ilia bè Ahabunɛ: Ǹ gá pɔ́ ble ǹ í mi,
zaakɛ ma lou kĩi mà dɔ. [42] Ben Ahabu
gàa pɔ́ ble à í mi. Ben Ilia dìdi à gàa
Kamɛli mìsɔ̃ntɛ̃a à vɛ̃̀ɛ à mì kà tú. [43] À
bè a zĩ̀kɛrinɛ: Ǹ gá guu gwa ísiaa kpa.
Ben à gàa à gwà. Kɛ̀ à sù à bè: Pɔ́kee
kú gwero. Ben Ilia bènɛ à ɛara à gá gwa
dɔ, ben à gàa lɛ ai gɛ̃̀n swɛɛplaa. [44] À gɛ̃̀n
swɛɛplaadeeo zĩ̀kɛri pì bè: Ma lou sèeda
è sɛtɛɛgɛ lán ɔla bà, èe fɛɛɛ ísiaala. Ben
Ilia bènɛ: Ǹ gá ǹ o Ahabunɛ à sɔ̃goro dɔ
sɔ̃nɔa à gɛ̃n à pita kpiiia ai lou gɔ̃ gá à
dãdã. [45] Lou e sisii busɛbusɛ, zàga'ĩa fɛ̀ɛ,
ben lou mà maamaa. Ahabu kú sɔ̃goron,
èe taa Yɛzɛrili. [46] Dii gbãaa mɔ̀ Iliaa, ben
à a utadaa kàkakɔ̃a à kũ̀, à bàa lɛ̀ à Ahabu
kɛ̃̀ ai à gàa káo Yɛzɛrili.

Dii yã'ona Iliao Orɛbu

19 Ben Ahabu yã kɛ̀ Ilia kɛ̀ tɔ̃kɛ̃̀
Yɛzɛbɛlinɛ píngi, lán à tãadee
pìnɔ dɛ̀dɛ nà kɔ̃n fɛ̃ɛdaao ń píngi. [2] Ben
Yɛzɛbɛli lɛ́kpãsã kɛ̀ Ilianɛ à bè: Ai
zia mɔndaa'i, tó mɛ́ɛ kɛnnɛ lán ń kɛ̀
tãadeenɔnɛ nàro, tãanɔ yã kɛmɛ pãsĩ-
pãsĩ! [3] Ben vĩa Ilia kũ̀, ben à fɛ̀ɛ à bàa sì
à a zĩnda mìbɔkii wɛ̀tɛ. Kɛ̀ à kà Bɛsɛba,
Yudanɔ bùsun, gwen à a zĩ̀kɛri tòn, [4] ben
à táa ò gbáan gurɔ do. À gàa à vɛ̃̀ɛ sɛ̃ lí
gbáru, ben à adua kɛ̀ à e à ga à bè: Dii,
yã kɛ̀kii mɔ̀ma lɛ. Ǹ ma wɛ̃̀ndi sɛ́ gɔ̃ɔ, za-
akɛ má dɛ ma dezinɔlaro. [5] Ben à dàɛ èe
ii oo sɛ̃ lí pì gbáru.

Èe gì kɛro ben malaika mɔ̀ à ɔ kɛ̀a à
bè: Ǹ fɛɛ ǹ pɔ́ ble. [6] Kɛ̀ Ilia guu gwà, ben
à kàra aasana è kɔ̃n í tùuo kaɛna a mìzi.
Ben à pɔ́ blè à í mì à ɛ̀ara à dàɛ. [7] Dii
Malaika ɛ̀ara à mɔ̀ à gɛ̃̀n plaadeeo, à ɔ
kɛ̀a à bè: Ǹ fɛɛ ǹ pɔ́ ble, zaakɛ tá gbã̀an
nɛ́ɛ mɔɔ o. [8] Ben à fɛ̀ɛ à pɔ́ blè à í mì.
Pɔ́blee pì tò à gbãaa è, ben à táa ò gurɔ
baplaa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo ai à gàa à kà
Luda kpiii kɛ̀ wè be Orɛbua. [9] Ben à gɛ̃̀
gbɛ̀wɛɛn à ì gwe, ben Dii yã sùa à bè:

Ilia, bɔ́n nɛ́ɛ kɛɛ kɛ̀? [10] À wèàla à bè: Dii
Luda Zȉkpɛde, ma làakari fɛ̀ɛ maamaa,
zaakɛ Isarailinɔ pã kpà n bà kuunańyo
yãzi, ben aɔ̃ n gbãgbãkiinɔ gbòro aɔ̃ n
annabinɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Mámbe ma
gɔ̃ mado, ben aɔ̃ɔe ma wɛɛ se. [11] Ben Dii
bè: Ǹ bɔ ǹ gá zɛ ma aɛ kpiii musu, mɛ́
gɛ̃tɛ n aɛ.

Zàga'ĩa gbãaa fɛ̀ɛ, èe kpiii pìnɔ paraa
èe gbɛ̀nɔ wiwii Dii aɛ, mɔde Dii kú ĩa pì
guuro. Ĩa pì gbɛra tɔɔtɛ nìgãnigã, mɔde
Dii kú tɔɔtɛ nigãnigãna pì guuro. [12] Tɔɔtɛ
nigãna pì gbɛra ben tɛ́ bɔ̀, mɔde Dii kú tɛ́
pì guuro. Tɛ́ pì gbɛra ben kòto busɛ bɔ̀
tɛɛɛ. [13] Kɛ̀ Ilia kòto pì mà, à a utadaa kù
a wɛ́ɛla. Ben à bɔ̀ à gàa à zɛ̀ gbɛ̀wɛɛ pì
lɛ́a, à mà wà bèare: Ilia, bɔ́n nɛ́ɛ kɛɛ kɛ̀?
[14] À wèàla à bè: Dii Luda Zȉkpɛde, ma
làakari fɛ̀ɛ maamaa, zaakɛ Isarailinɔ pã
kpà n bà kuunańyo yãzi, ben aɔ̃ n gbãg-
bãkiinɔ gbòro aɔ̃ n annabinɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n
fɛ̃ɛdaao. Mámbe ma gɔ̃ mado, ben aɔ̃ɔe
ma wɛɛ se. [15] Ben Dii bènɛ: Ǹ ɛara ǹ tá
Damasiku gbáan. Tó n ka gwe, ǹ Azaili
ká Sirianɔ kína ũ, [16] nɛ́ Nimisi dio Yehu
ká Isarailinɔ kína ũ, nɛ́ Abɛli Mɛɔla gbɛ̃
Safata nɛ́ Ɛlisa kɛ n gɛ̃ɛ ũ annabi ũ. [17] Gbɛ̃
kɛ̀ bɔ̀ Azaili fɛ̃ɛdaa lɛ́zĩ, Yehu bé eé à dɛ.
Tó à bɔ̀ Yehu fɛ̃ɛdaa lɛ́zĩ sɔ̃, Ɛlisa bé eé à
dɛ. [18] Baa kɔ̃n beeeo má Isarailinɔ kũna
gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛplaa, kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃kee e kúɛ
Baalinɛ à lɛ́ pɛ̀aro.

Ɛlisa sisina

[19] Ben Ilia fɛ̀ɛ à bɔ̀ gwe à gàa à Safata
nɛ́ Ɛlisa lè, èe bú wii kɔ̃n zùnɔ swaaro
kuri awɛɛplaa. Àmbe à tɛ́ zù swaaro
kpɛɛdeezi. Ben Ilia sɔ̃̀zi à a gyaba gò à
dàala. [20] Ben Ɛlisa a zùnɔ tò gwe à bàa lɛ̀
à bɔ̀ à tɛ́ Ilia kpɛɛ, ben à bènɛ: Ǹ tó mà gá
lɛ́ za ma de kɔ̃n ma daoa gĩa, mɛ́ gbasa
mà mɔ́ mà tɛ́nzi sa. Ben Ilia bènɛ: Ǹ gá
ǹ ɛara ǹ su. Asa ń dɔ̃ yã kɛ̀ má kɛ̀nnɛ.
[21] Ben Ɛlisa ɛ̀ara à gàa à a zùnɔ kòto kpà
à tɛ́ lè kɔ̃n a zù swaaro gbóngoo, ben à
zù pìnɔ nɔ̀bɔ fùfu kɛ̀ à kpà gbɛ̃nɔa aɔ̃ sò.
Ben à bɔ̀ à tɛ̀ Iliazi, à gɔ̃̀ à plaadee ũ.

Bɛnadada kɔ̃n a zȉkpɛɛnɔ ligana Samariazi

20 Siria kí Bɛnadada a zȉkpɛɛnɔ
kàkɔ̃a ń píngi. Kí gɔ̃ɔn baaakuri
awɛɛplaaanɔɔ kúo kɔ̃n ń sɔ̃nɔ kɔ̃n ń sɔ̃-
goronɔ. Ben aɔ̃ gàa wà lìga Samariazi aɔ̃
lɛ̀ɛa. [2] Ben à gbɛ̃nɔ zȉ Ahabua wɛ́tɛ guu
à bè: Ma Bɛnadada ma bè, [3] n kondogi
kɔ̃n n vurao gɔ̃̀ ma pɔ́ ũ. N nɔ maaanɔ
kɔ̃n n nɛ́ maaanɔ gɔ̃̀ ma pɔ́ ũ dɔ. [4] Ben
Isarailinɔ kína bè: Ma dii kí, mapi kɔ̃n
pɔ́ kɛ̀ má vĩinɔ gɔ̃̀ n pɔ́ ũ píngi lán ń ò
nà. [5] Ben Bɛnadada ɛ̀ara à gbɛ̃nɔ zȉa dɔ
à bè: Ma Bɛnadada ma gbɛ̃nɔ zȉ ma n
kondogi kɔ̃n n vurao kɔ̃n n nɔɔnɔ kɔ̃n n
nɛ́nɔ làmma. [6] Zia mɔndaa'i mɛ́ ma gbɛ̃nɔ
zĩmma aɔ̃ n bɛɛ kpokɛ kɔ̃n n gbɛ̃nɔ bɛɛnɔ,
aɔ̃é a pɔ́ bɛ̀ɛdeenɔ sɛ́ɛ wà suomɛ píngi.
[7] Ben Isarailinɔ kína a bùsu gbɛ̃nsinɔ sìsi
ń píngi à bɛ̀ńnɛ: Á è lán èe ma lɛ́ wɛtɛɛo
nàɔ́? Kɛ̀ à gbɛ̃nɔ zȉma, à ma nɔɔnɔ kɔ̃n
ma nɛ́nɔ kɔ̃n ma kondogio kɔ̃n ma vurao
làma, mɛ́ɛ gíonɛro. [8] Ben gbɛ̃nsi pìnɔ kɔ̃n
gbɛ̃ kpaaanɔ bènɛ: Ǹton à yã maro, ǹton
wenɛro. [9] Ben à bè Bɛnadada zȉrinɔnɛ: À
gá à o ma dii kínɛ, pɔ́ kɛ̀ à là mamɔma
a zɔ̀bleria káakun mɛ́ kɛ. Pɔ́ kɛ̀ à làma
zãa kɛ̀kiin mɛ́ kɛro. Ben zȉri pìnɔ ɛ̀ara wà
gàa Bɛnadadaa kɔ̃n lɛ́kpãsã pìo. [10] Ben
à ɛ̀ara à gbɛ̃nɔ zȉ Ahabua dɔ à bè: Tó
Samaria bùsuti gɔ̃̀ à kà kɛ̀ ma gbɛ̃nɔ e à
kɔkɔ ɔkũ doodo, tãanɔ yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ!
[11] Ben Isarailinɔ kína bè: À gá à onɛ, gbɛ̃
kɛ̀ èe zȉka'uta daa tón ĩa dã lán gbɛ̃ kɛ̀
uta pì bɔ̀ à kàɛ bàro. [12] Kɛ̀ Bɛnadada yã
pì mà gurɔɔ kɛ̀ èe í mii kɔ̃n a kína daanɔ
ń bisakutaanɔ guu, ben à bè a gbɛ̃nɔnɛ
aɔ̃ soru kɛ. Ben aɔ̃ gàa soru kɛ.

Ahabu zȉblena Bɛnadadaa

[13] Annabi ke mɔ̀ à Isarailinɔ kí Ahabu
lè à bènɛ: Dii bè, n zȉkpɛ parii kɛ̀gweenɔ
ɛ̀ɔ́? É ń nannɛ n ɔzĩ gbȁa, négɔ̃ dɔ̃ kɛ̀

ámbe Dii ũ. 14 Ben Ahabu à là à bè: Dé bé
eé beee kɛɛ? À wèàla à bè: Dii bè, n bùsu
gu gbɛ̃nsinɔ ɔ̀wazi zı̃̀karinɔ bé wé kɛ. Ben
Ahabu à là dɔ: Dé bé eé na zı̃̀a káakuu?
À wèàla à bè: Ḿbee! 15 Ben Ahabu gu
gbɛ̃nsinɔ ɔ̀wazi zı̃̀kari pìnɔ kàkɔ̃a gɔ̃ɔn
wàa do kpɛ́ baaakuri awɛɛplaa. Ben à a
zı̃̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi, aɔ̃ kɛ̀ gɔ̃ɔn bɔrɔ
swɛɛplaa. 16 Aɔ̃ fɛ̀ɛ wɛ́tɛn ɔfãntɛ̃o di mì-
dangura, gurɔɔ kɛ̀ í e Bɛnadada kɔ̃n a
kína daa pìnɔ dɛɛ ń bisakutaanɔ guu.
17 Ben gu gbɛ̃nsinɔ ɔ̀wazi zı̃̀kari pìnɔ bɔ̀ɛ
káaku. Ben Bɛnadada zı̃̀rinɔ gàa wà ònɛ,
gbɛ̃nɔɔ e bɔɔ Samaria. 18 Ben Bɛnadada
bè: Tó aafian aɔ̃ɔe mɔɔn yoo ke kɔ̃n zı̃̀o, à
ń kũkũ bɛ̃ɛ. 19 Kɛ̀ gu gbɛ̃nsinɔ ɔ̀wazi pìnɔ
bɔ̀ wɛ́tɛ guu, zı̃̀kpɛɛnɔɔ tɛ́ ń kpɛɛ, 20 ben
aɔ̃ baade a ibɛɛ dɛ̀. Kɛ̀ Sirianɔ lɛ̀kɔ̃a, ben
Isarailinɔ pɛ̀ḿma, ben Siria kí Bɛnadada
kɔ̃n a sɔ̃de kenɔ bàa sì wà ń kɛ̃ sɔ̃ musu.
21 Ben Isarailinɔ kína bɔ̀ à gàa à sɔ̃deenɔ
kɔ̃n sɔ̃gorodeenɔ dɛ̀dɛ à Sirianɔ ásaru kɛ̀
maamaa. 22 Annabi pì ɛ̀ara à mɔ̀ à Isarail-
inɔ kína lè à bè: Ǹ n zı̃̀kpɛɛnɔ kaara ǹgɔ̃
kú kɔ̃n soruo, zaakɛ tó Sɛ̃̀tãntɛ̃ kà, Sirianɔ
kína é ɛara à mɔ́ lɛ́ɛmma dɔ.

23 Ben Sirianɔ kína ìbanɔ bènɛ: Is-
araili tãanɔ nɛ́ sı̃̀sı̃ tãanɔmɛ. Beee yãnzin
aɔ̃ gbãaa dɛwalazi. Tó wée zı̃̀ kaańyo
gusararaan, wa gbãaa égɔ̃ dɛńla. 24 Ǹ n
kína daanɔ lendee kpá, nɛ́ dɔn'aɛde pãn-
denɔ diɛdiɛ ń gbɛ̀n. 25 Séde n zı̃̀kpɛɛnɔ
kɔ̃n n sɔ̃nɔ kɔ̃n n sɔ̃goronɔ gɔ̃ pari lán
káakupɔ kɛ̀ n korazinɔ bà, wé zı̃̀ káńyo
gusararaan, wa gbãaa égɔ̃ dɛńla. Kína ń
yã mà, ben à kɛ̀ lɛ.

26 Kɛ̀ Sɛ̃̀tãntɛ̃ kà, Bɛnadada Sirianɔ
kàkɔ̃a, ben à gàa zı̃̀ ká kɔ̃n Isarailinɔ zaa
Afɛki. 27 Wà Isarailinɔ kàkɔ̃a wà kũsãɛ
kɛ̀ńnɛ, ben aɔ̃ gàańzi. Sirianɔ dàgula
baama píngi, ben Isarailinɔ bùra kàɛ lán
blè kpàsa néngo sɛtɛɛgɛ lɛo plaaanɔ bà,
wà aɛ dɔ̀kɔ̃a. 28 Ben Luda gbɛ̃ pì mɔ̀ à
bè Isarailinɔ kínanɛ: Dii bè, zaakɛ Siri-
anɔɔ e daa sı̃̀sı̃nɔ diin a ũ, guzurɛ diin
a ũro, é à zı̃̀kari parii kɛ̀kiinɔ nannɛ n
ɔzı̃, nɛ́gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ ámbe Dii ũ. 29 Aɔ̃ bùranɔ
aɛ dɔdɔkɔ̃a lɛ ai gurɔ swɛɛplaa, à gurɔ
swɛɛplaadee pìn aɔ̃ nà zı̃̀a. Ben Isarailinɔ
Siria kɛ̀sɛdeenɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ basɔɔro zı̃
pìa. 30 Kɛ̀ gbɛ̃ kpaaanɔ lɛ̀kɔ̃a wà sì Afɛki
wɛ́tɛn, ben à bı̃i lɛ̀ɛ à sìḿma. Gbɛ̃ pìnɔ kà
gɔ̃ɔn bɔrɔ baaasɔɔro awɛɛswɛɛplaa. Bɛ-
nadada sɔ̃ bàa sì à sì wɛ́tɛ pìn se, à gàa à
ùtɛ kpɛ́tu. 31 Ben à ìbanɔ bènɛ: Wá mà Is-
arailinɔ kínanɔ gbɛ̃kɛɛ vı̃. Wà pɔsia utanɔ
dɔ wa pii, wà bà dɔ wa waalɛ, wà bɔ wà
gá wà à le. Wègɔ̃ dɔ̃ro ke eé n tó wɛ̃̀ndio.
32 Ben aɔ̃ pɔsia utanɔ dɔ̀ ń pii, aɔ̃ bà dɔ̀
ń waalɛ, aɔ̃ gàa wà Isarailinɔ kína lè wà
bè: N zɔ̀bleri Bɛnadada bè ǹ a tó wɛ̃̀n-
dio. Ben Isarailinɔ kína bè: Ase à kpɛ́ ku-
uɔ́? Ma gbɛ̃mɛ. 33 Yã pì kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔnɛ àisi
maaa ũ, ben aɔ̃ yã pì dã̀ wà kũ̀ wà bè: Ee,
Bɛnadada nɛ́ n gbɛ̃mɛ. Ben kína bè: À gá
à à sɛ́ à suo. Kɛ̀ Bɛnadada sù, ben Ahabu
bènɛ à gɛ̃ao a sɔ̃goron. 34 Ben Bɛnadada
bènɛ: Wɛ́tɛ kɛ̀ ma de sì n deanɔ mɛ́ ɛara
mà sɔkpannɛ, nɛ́gɔ̃ laa yaa Damasiku lán
ma dee kɛ̀ nà Samaria. Ben Ahabu bè: Wà
lɛdolɛ kɛ beee musu, mɛ́ n gbarɛ. Ben à
lɛdolɛ kɛ̀o à à gbàrɛ.

Annabi yãdana kí Ahabula

35 Dii bè annabi gãli gbɛ̃kenɛ à o a gbɛ̃-
daaanɛ à a lɛ́. Kɛ̀ annabi pì ònɛ, ben à
gì. 36 Ben à bènɛ: Zaakɛ nɛ́ɛ Dii yã maro,
tó wa kɛ̃kɔ̃a gɔ̃ɔ, músu é n dɛmɛ. Kɛ̀ aɔ̃
kɛ̃̀kɔ̃a, ben músu à è à dɛ̀. 37 Annabi pì
gbɛ̃ke è dɔ, ben à bènɛ à a lɛ́. Ben à à lɛ̀ à
kɛ̃̀nna. 38 Ben annabi pì bisa kù a wɛ́ɛla
à a zı̃nda lìɛ, ben à gàa èe kína dãa zɛ́
lɛ́a. 39 Kɛ̀ kína e gɛ̃tɛɛ, ben annabi pì lɛ́
zùzi à bè: Mamɔma n zɔ̀bleri, kɛ̀ ma gaa
zı̃̀lan, ben gbɛ̃ke mɔ̀ ma kiia kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃
keo, à bè màgɔ̃ à dãkpaa. Tó má tò à pì-
timagu, ma wɛ̃̀ndi musu, kesɔ̃ mà fı̃a bo
kɔ̃n kondogio kiloo baplaa sɔɔrosai. 40 Kɛ̀
ma làakari tà gu pãndea, ben gɔ̃gbɛ̃ pì gɛ̃̀
zɛ́la. Ben Isarailinɔ kína bènɛ: Lán weé
wɛ́ɛ tãmma nàn ń ò gwe. 41 À bisa pì gò
a wɛ́ɛla kpakpaa, ben Isarailinɔ kína à dɔ̃̀

annabi ũ. 42 Ben annabi pì bènɛ: Dii bè,
zaakɛ n gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ á dìɛ à gaa gbàrɛ, nɛ́
ga à gɛ̃ɛ ũ, n gbɛ̃nɔ é gaga à gbɛ̃nɔ gɛ̃ɛ ũ.
43 Ben Isarailinɔ kína dà zɛ́n à tà a bɛ zaa
Samaria. À nɔ̀sɛ yàka à uu sìsi.

Nabɔti geepi líkpɛ

21 Beee gbɛra Yɛzɛrili gbɛ̃kee kuu, à
tɔ́n Nabɔti. À geepi líkpɛ vĩ gwe
Samaria kí Ahabu bɛɛ saɛ. 2 Ben Ahabu
bènɛ: Ǹ n geepi líkpɛ kpáma mà kɛ dò
kara ũ, zaakɛ à kú ma bɛɛ saɛ. Mɛ́ geepi
líkpɛ kɛ̀ à maa dɛ beeela kpámma à gɛ̃ɛ
ũ. Tó ń yezi, mɛ́ fĩa bonnɛ kɔ̃n kondogio
lán à kũ̀ nà. 3 Ben Nabɔti bè Ahabunɛ:
Kai, eé sí kɛro! Mɛ́ fɔ̃ mà túbi kɛ̀ ma
dezinɔ tòmɛɛ kpámmaro. 4 Ben Ahabu
nɔ̀sɛ yàka, à tà bɛ kɔ̃n pɔsiaao kɛ̀ Yɛzɛrili
gbɛ̃ Nabɔti bènɛ é túbi kɛ̀ a dezinɔ tòare
kpáaro yãnzi. Ben à dàɛ a gádoa à aɛ
dɔ̀ gũ̀a à gì pɔ́ blezi. 5 À naɔ̃ Yɛzɛbɛli
mɔ̀ à à là à bè: Bɔ́ bé à n le n uu sìsi,
nɛ́ɛ pɔ́ bleroo? 6 Ben à wèàla à bè: Ma
bè Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔtinɛ à a geepi líkpɛ
kpáma, mɛ́ fĩa bonɛ kɔ̃n kondogio. Tó
geepi líkpɛ pãnden à yezi sɔ̃, mɛ́ kpáa à
gɛ̃ɛ ũ. Ben à bè é kpámaro. 7 Ben à naɔ̃
Yɛzɛbɛli bènɛ: N Isarailinɔ kí ina yãkɛ-
nan yɛ̀ɔ́? Ǹ fɛɛ ǹ pɔ́ ble kɔ̃n pɔnnaao, mɛ́
Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti geepi líkpɛ sínnɛ.
8 Ben à takadanɔ kɛ̃̀kɛ̃ kɔ̃n Ahabu tɔ́o
à à tambari lɛ̀a, à kpɛ̃̀sɛ̃kpɛ̃sɛ̃ gbɛ̃nsinɔ
kɔ̃n kínɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Nabɔti wɛ́tɛ guunɔnɛ.
9 Takada pìnɔ guu à bè: À lɛ́yigurɔɔ diɛ à
à kpàakpa kɛ. À vɛ̃ɛkii maaa kpá Nabɔtia
gbɛ̃nɔ tɛ́ 10 à gbɛ̃ ginanɔ wɛtɛ gɔ̃ɔn plaa à
ń káɛ à aɛ, lɛ aɔ̃ yã dia wà be à Luda kɔ̃n
kínao tɔ́ zaaa sì. À à kũ à bɔo wɛ́tɛ kpɛɛ,
é à pápa gbɛ̀o à dɛ. 11 Ben Nabɔti wɛ́tɛ
gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n kínɛnɔɔ kɛ̀ lán Yɛzɛbɛli ò
takada kɛ̀ à kpɛ̃̀sɛ̃ńnɛnɔ guu nà. 12 Aɔ̃
lɛ́yigurɔɔ dìɛ, ben aɔ̃ vɛ̃ɛkii maaa kpà
Nabɔtia gbɛ̃nɔ tɛ́. 13 Ben gbɛ̃ gina gɔ̃ɔn
plaaa pìnɔ mɔ̀ wà vɛ̃̀ɛ à aɛ, aɔ̃ yã dìa
gbɛ̃nɔ wáa wà bè à Luda kɔ̃n kínao tɔ́
zaaa sì. Ben wà à kũ̀ wà bɔ̀o wɛ́tɛ kpɛɛ wà
à pàpa gbɛ̀o wà dɛ̀. 14 Ben wà lɛ́kpɛ̃sɛ̃ kɛ̀
Yɛzɛbɛlinɛ wà bè, wà Nabɔti pàpa gbɛ̀o
wà dɛ̀.
15 Kɛ̀ Yɛzɛbɛli mà wà Nabɔti pàpa gbɛ̀o
wà dɛ̀, ben à gàa à bè Ahabunɛ: Ǹ fɛɛ ǹ gá
Nabɔti geepi líkpɛ kɛ̀ à gìonnɛɛ pì sí n pɔ́
ũ, zaakɛ à kuu dɔro à gà. 16 Kɛ̀ Ahabu mà
Nabɔti gà, ben à fɛ̀ɛ èe gaa lɛ à à geepi
líkpɛ sí a pɔ́ ũ.
17 Ben Dii yã sù Tisibɛ gbɛ̃ Iliaa à bè:
18 Ǹ fɛɛ ǹ gá Samaria kí Ahabu le. À gàa
Nabɔti geepi líkpɛ sí, à kú gwe. 19 Ǹ onɛ
kɛ̀ mamɔma Dii ma bè, à gbɛ̃ dɛ̀ à mɔ̀
à túbi sín gweroo? Nɛ́ onɛ dɔ kɛ̀ guu kɛ̀
gbɛ̃ɛnɔ Nabɔti aru sɛ̃̀sɛ̃n, gwen aɔ̃é àpi pɔ́
sɛ̃sɛ̃n se.
20 Kɛ̀ Ahabu Ilia è à bè: Ma ibɛɛ, ai tia
nɛ́ɛ ma tɔ́roo? Ben Ilia bènɛ: Ee, mɛ́ɛ n
tɔ́ro, zaakɛ n n zĩnda dà yã kɛ̀ zaa Di-
inɛ kɛnan. 21 Ben Dii bè é mɔ́nzi kpáńzi
é n boriinɔ kaatɛ, n gɔ̃gbɛ̃ ke é gɔ̃ Isarail-
inɔ bùsunlo, baa wɛ̃ɛnɛ kesɔ̃ zɔ̀. 22 É kɛ n
uanɛ lán à kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu uanɛ
nà, lán à kɛ̀ Ahia nɛ́ Baasa uanɛ nà, za-
akɛ n Isarailinɔ dà durunkɛnan n à pɔɔ
fɛ̃̀nɛ. 23 Yɛzɛbɛli sɔ̃, Dii bè gbɛ̃ɛnɔ é à só
Yɛzɛrili bĩi saɛ. 24 Gbɛ̃ɛnɔ é n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é
gaga wɛ́tɛ guunɔ só, bãanɔ é n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é
gaga sɛ̃̀nnɔ ble.
25 Gbɛ̃kee kuu ziki kɛ̀ à a zĩnda dà yã kɛ̀
Dii yeziroo kɛnan lán Ahabu bàro, bensɔ̃
à naɔ̃ Yɛzɛbɛli è à tɛ́ kán. 26 À yã kɛ̀ wà tɛ̃̀nɔ
kɛ̀ maamaa, à tɛ̀ tãanɔzi lán Amɔrinɔɔ kɛ̀
nà, kɛ̀ Dii pɛ̀ḿma Isarailinɔnɛ.
27 Kɛ̀ Ahabu mà lɛ, ben à a uta gà à kɛ̃̀
à pɔsia utanɔ dà ai à ìo, ben à lɛ́ yì à gɔ̃̀ tɛ́
kɔ̃n pɔsiaao. 28 Ben Dii yã sù Iliaa: 29 Ń è
dian Ahabu a zĩnda nàɛmɛ nàɔ́? Zaakɛ à
a zĩnda nàɛmɛ, mɛ́ yã zaaa pì kɛ à bɛɛnɛ
à gurɔɔaro. À nɛ́gɔ̃gbɛ̃n mɛ́ yã zaaa pì kɛ
à bɛɛnɛ.

Mikaya annabikɛyã zaa ona Ahabunɛ

22 À kà wɛ̃̀ aagɔ̃ kɛ̀ Sirianɔ kɔ̃n Is-
arailinɔɔ e zɛ̃̀ ká kɔ̃oro. 2 À wɛ̃̀
aagɔ̃dee pì guun Yudanɔ kí Yosafata gàa

à Isarailinɔ kína lè. 3 Isarailinɔ kína bè a gbɛ̃nɔnɛ: Á dɔ̃ kɛ̀ Ramɔ Giliada nɛ́ wa pɔ́mɛ yãroo? Mɔde wée à sina Sirianɔ kínaa yã kɛro. 4 Ben à Yosafata là à bè: Nɛ́ gámao zɩ̃̀ ká kɔ̃n Ramɔ Giliadadeenɔroo? Ben Yosafata wèàla à bè: Pɔ́ dɔ̃nkɔ̃n wa ũ, ma gbɛ̃nɔ nɛ́ n gbɛ̃nɔmɛ. Ma sɔ̃nɔ nɛ́ n sɔ̃nɔmɛ. 5 Ben à ɛ̀ara à bènɛ: Ǹ Dii gbeka ǹ ma gĩa. 6 Ben Isarailinɔ kína annabinɔ kàkɔ̃a lán gɔ̃ɔn wàa plaaa bà, ben à ń lá à bè: Mà gá zɩ̃̀ ká kɔ̃n Ramɔ Giliadadeenɔon yɔ́, ke màton gáro? Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Ǹ gá! Dii é ń nannɛ n ɔzĩ. 7 Ben Yosafata bè: Dii annabi kee kú kɛ̀ wà à laroo? 8 Ben Isarailinɔ kína wèàla à bè: Gɔ̃gbɛ̃ kee kuu dɔ, à tɔ́n Mikaya, Imlã nɛ́mɛ. Eé fɔ̃ à yã gbekawe Diia, mɔde má ye à yãziro, zaakɛ è yã maaa e à omɛ zikiro, séde à zaaa. Ben Yosafata bè: Kí, ǹton o lɛro! 9 Ben Isarailinɔ kína a ìbanɔ doke sìsi à bènɛ: Ǹ gá ǹ Imlã nɛ́ Mikaya sísi à mɔ́ kpakpaa.

10 Isarailinɔ kí kɔ̃n Yudanɔ kí Yosafatao baade a kíble'uta dana, aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna ń kíblekitaa pɔ́wɛɛgbɛ̃kii kɛ̀ kú Samaria bĩilɛa, ben annabi pìnɔɔ e annabikɛyã oo ń aɛ ń píngi. 11 Kenana nɛ́ Zedekia mɔ̀si pì lán koba bà à bè: Dii bè koba kɛ̀nɔn nɛ́ Sirianɔ zɔ̃zɔ̃o ǹ ń dɛdɛ ń píngi. 12 Ben annabi pìnɔɔ e yã dɔ̃nkɔ̃ oo ń píngi wèe bee: Ǹ gá lɛ́ɛ Ramɔ Giliadaa, nɛ́ fuaro. Dii é ń nánnɛ n ɔzĩ.

13 Gbɛ̃ kɛ̀ gàa Mikaya sísi bènɛ: N annabi daanɔ lɛ́ kɛ̀ don yee! Yã nnaan aɔ̃ɔe oo kínanɛ. Ǹ yã dɔ̃nkɔ̃ pì o se ǹ yã nnaa onɛ. 14 Ben Mikaya bè: Má sì kɔ̃n Dii kuunao, yã kɛ̀ Dii òmɛɛn mɛ́ o kínanɛ.

15 Kɛ̀ à kà, ben kína à là à bè: Mikaya, wà gá zɩ̃̀ ká kɔ̃n Ramɔ Giliadadeenɔon yɔ́, ke wàton gáro? Ben à wèàla à bè: Ǹ gá lɛ́ɛḿma! Nɛ́ fuaro. Dii é ń nánnɛ n ɔzĩ. 16 Ben kína bènɛ: Gɛ̃̀n ũgban mɛ́ n da ǹ sí kɔ̃n Dii tɔ́o kɛ̀ yãpuraan nɛ́ omɛɛ? 17 Ben Mikaya bè: Ma Isarailinɔ è fãakɔ̃ana sɩ̃̀sĩnɔ gɛɛzi lán sãa kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ̃̀ri vĩroonɔ bà. Ben Dii bèmɛ, gbɛ̃ pìnɔɔ dɔn'aɛdee vĩro. Aɔ̃ baade tá a bɛ aafia. 18 Ben Isarailinɔ kína bè Yosafatanɛ: Nɛ́ɛ ma gweroo? Mɛ́ɛ onnɛ kɛ̀ è yã nnaa e à omɛ zikiro, séde à zaaa? 19 Ben Mikaya ɛ̀ara à bè: Ǹ Dii yã ma! Ma Dii è vɛ̃ɛna a kpatan, ludambɛ zɩ̃̀kpɛɛnɔɔ zɛzɛ à saɛ ń píngi ɔplazi kɔ̃n ɔzɛzio. 20 Ben Dii bè: Dé bé eé ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛmɛ Ahabuzi à gá lɛ́ɛ Ramɔ Giliadaa lɛ à ga gwee? Ben gbɛ̃ke bè la, gbɛ̃ pãnde bè la dɔ. 21 Ben nini ke bɔ̀ à mɔ̀ à zɛ̀ Dii aɛ à bè: Mámbe mɛ́ gá ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛzi. Ben Dii à là à bè: Nɛ́ kɛ diamɛ? 22 Ben à wèàla à bè: Mɛ́ gá mà kɛ nini ɛgɛdee ũ mà yã sóso mà ká à annabinɔnɛ ń lɛ́n. Ben Dii bè: Nɛ́ ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛzi, nɛ́ fuaro. Ǹ gá kɛ lɛ. 23 Lɛn Dii tò nini ɛgɛdee pì yã sòso à kà n annabi kɛ̀nɔnɛ ń lɛ́n lɛ ń píngi. Mɔ́nzin Dii kpànzi. 24 Ben Kenana nɛ́ Zedekia gàa à Mikaya sãn kɛ̀ à bè: Bɔrɛn Dii Nini gòmala à gàa à yã ònnɛɛ? 25 Ben Mikaya wèàla à bè: Nɛ́ dɔ̃ zĩ kɛ̀ n bàa lɛ̀ n gaa utɛ kpɛ́tu. 26 Ben Isarailinɔ kína bè: À Mikaya kũ à táo wɛ́tɛ kí Amɔ kɔ̃n ma nɛ́ Yoasio kiia, 27 é ońnɛ ma bè wà à da kpɛ́siaan, wàgɔ̃ burɛdi kpáa kɔ̃n ío fétefete ai mà gá suo aafia. 28 Ben Mikaya bè: Tó n gaa n su aafia, ɛ̃ndɛ̃ Dii e yã o ma gãzĩro. Ben Mikaya ɛ̀ara à bè: Asa a baade píngi ma yã pì mà.

Ahabu gana zaa Ramɔ Giliada

29 Isarailinɔ kí kɔ̃n Yudanɔ kí Yosafatao gàa Ramɔ Giliada. 30 Ben Isarailinɔ kína bè Yosafatanɛ: Mɛ́ ma zĩnda liɛ mà si zɩ̃̀n. Mmɔn sɔ̃, ǹgɔ̃ kú kɛ̀ kɔ̃n n kíble'utao dana. Ben Isarailinɔ kína a zĩnda lìɛ à sì zɩ̃̀n. 31 Sirianɔ kína gĩakɛ sɔ̃ à ò a sɔ̃goro dɔn'aɛde gɔ̃ɔn baaakuri awɛɛplaaanɔnɛ à bè: Àton aɛ pɛ́ gbɛ̃kea zɩ̃̀nlo, baa démɛ, séde Isarailinɔ kína ado. 32 Kɛ̀ sɔ̃goro dɔn'aɛdee pìnɔ Yosafata è, aɔ̃ɔe daa Isarailinɔ kínamɛ. Kɛ̀ aɔ̃ sɔ̃ dàa, ben Yosafata wii lɛ̀. 33 Kɛ̀ aɔ̃ɔ è Isarailinɔ kínanlo, ben aɔ̃ à tò gwe.

34 Kɛ̀ gbɛ̃ke kà gbàrɛ, ben à gàa à Is-
arailinɔ kína pà à gɛ̃̀ à mɔ̀'uta pɛ́kɔ̃rɛkii
dagura. Ben à bè a sɔ̃gorodeenɛ: Ǹ sɔ̃
lɛ́ liɛ wà bɔ zĩ̀n, wà ma kɛ̃nnamɛ gwe.
35 Zĩ̀ pì gbãa kpà zĩ beeea, ben wà kína
pì kũkũna a sɔ̃goro guu, wà aɛ dɔ̀ Siri-
anɔa. Guu kɛ̀ wà à kɛ̃̀nnan pì e aru bɔ
èe kwɛɛɛ sɔ̃goro guu. Zĩ pìa uusiɛn à gà.
36 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ e gɛ̃ɛ, zĩ̀kpɛɛnɔ wiii kàkũn
wà bè, baade tá a bùsun ai a bɛ wɛ́tɛ.
37 Lɛn kína pì gà lɛ, ben wà à gɛ̀ sɛ̀ wà
sùo Samaria wà vĩ̀i. 38 Wà à sɔ̃goro pìpi
Samaria íkaɛkiia, guu kɛ̀ kaaruanɔ è zú
on, ben gbɛ̃ɛnɔ mɔ̀ wà à aru sã̀sã lán Dii
gĩakɛ à ò nà.
39 Ahabu yã kpaaanɔɔ kú Isarailinɔ kí-
nanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan, yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ
píngi kɔ̃n kpɛ́ kɛ̀ à bò kɔ̃n wesa swaao
kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀ à kɛ̀kɛ à kàɛnɔ. 40 Kɛ̀ Ahabu
gà, ben à nɛ́ Aazia vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Yosafata

41 Isarailinɔ kí Ahabu kíblena wɛ̃̀ si-
igɔ̃dee guun Asa nɛ́ Yosafata kɛ̀ Yudanɔ
kína ũ. 42 À wɛ̃̀ baaakuri asɔɔrodee guun
à kɛ̀ kí ũ, ben à kí blè Yerusalɛmu wɛ̃̀
baaasɔɔro. À da tɔ́n Azuba, Sili nɛ́mɛ.
43 À zɛ̀ kɔ̃n a de Asa yãkɛnanɔ zɛ́ píngi
guu, èe pãnɛro, à yã kɛ̀ Dii yezi kɛ̀. Baa
kɔ̃n beeeo èe tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bònɔ
gbororo. Wà kpɛ́ wè saa ooa wèe tuaetiti
kpataa gwe.
44 Yosafata kɔ̃n Isarailinɔ kínao kú
kɔ̃o aafia. 45 À yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ
kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan, à nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃kɛyãnɔ kɔ̃n zĩ̀ kɛ̀ à kànɔ píngi. 46 Tãag-
bãgbãki kaarua kpaaa kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ à bùsun
zaa a de Asa gurɔɔanɔ, à pɛ̀ḿma gɔ̃gbɛ̃nɔ
kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo ń píngi. 47 Ɛdɔmunɔ bùsu
kína vĩ gurɔ beeearo, séde gbɛ̃nsi kɛ̀ Yu-
danɔ kí dìɛ.
48 À góro'itɛ latabɔnɔ kɛ̀ lɛ aɔ̃ gá vura
sɛ́ Ofi, mɔde aɔ̃ɔe e wà bɔ táo ísi-
aalaro, zaakɛ góro pìnɔ wìwi zaa Ɛziɔ̃
Gɛba. 49 Gurɔ beeean Ahabu nɛ́ Aazia bè
Yosafatanɛ à tó a gbɛ̃nɔ da ísiaala kɔ̃n à
gbɛ̃nɔ lɛdo, mɔde Yosafata e wero. 50 Kɛ̀
Yosafata gà, wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n a
dezin pɔ́o a dezi Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́
Yoramu vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Isarailinɔ kí Aazia

51 Yudanɔ kí Yosafata kíblena wɛ̃̀ gɛ̃ro
awɛɛplaadee guun Ahabu nɛ́ Aazia kɛ̀ Is-
arailinɔ kína ũ Samaria, à kí blè wɛ̃̀ plaa.
52 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ kɛ̀ à zɛ̀ kɔ̃n
a de kɔ̃n a dao yão kɔ̃n dɔ Nɛbati nɛ́
Yeroboamu kɛ̀ Isarailinɔ dà durunkɛnan
yão. 53 À dɔ̀ Baalizi à à gbã̀gbã, ben à Dii
Isarailinɔ Luda pɔɔ fɛ̃̀nɛ lán à dee kɛ̀ nà.

KINANƆ TAKADA PLAADEE

Ilia yã 1:1-2:18
Ɛlisa yã 2:19-8:15
Yudanɔ kínanɔ kɔ̃n Isarailinɔ kínanɔɔ 8:16-16:20
Isarailinɔ gɔ̃na zi᷆zɔnɔ ũ 17:1-17:41
Yudanɔ kínanɔ 18:1-24:20
Yudanɔ gɔ̃na zi᷆zɔnɔ ũ 25:1-25:30

Ilia kɔ̃n kí Aaziao

1 Ahabu gaa gbɛra Mɔabunɔ ń zĩnda sì Isarailinɔa. [2] Gurɔɔ kɛ̀ Aazia bɔ̀ à lɛ̀ɛ zaa a kpɛ́ musu windo guu Samaria, à kɛ̀̃nna maamaa. Ben à gbɛ̃nɔ zi᷆ à bè: À gá à Ɛkɛrɔnu tãa Baalizɛbubu gbekamɛ, tó mɛ́ kɛ̃kɔ̃a. [3] Ben Dii Malaika bè Tisibɛ gbɛ̃ Ilianɛ: Ǹ fɛɛ ǹ gá da Samaria kína zi᷆rinɔlɛ ǹ ń la, asa Ludaa kú Isarailinɔ bùsunlo, àmbe à tò aɔ̃ɔe gaa yã gbeka Ɛkɛrɔnu tãa Baalizɛbubua? [4] Beee yãnzin ma bè, Aazia é fɛɛ a gyãpɛ kɛ̀ à daɛaaro, eé gamɛ. Ben Ilia gàa à ò lɛ.

[5] Kɛ̀ zi᷆ri pìnɔ ɛ̀ara wà tà kína kiia, ben à ń lá à bè: À kɛ̀ dia a ɛara a su kpakpa lɛɛ? [6] Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Gɔ̃gbɛ̃ ke bé à mɔ̀ à dàwalɛ à bèwe wà ɛara wà su wà onnɛ, Dii bè á kú Isarailinɔ bùsunloo, ben n gbɛ̃nɔ zi᷆ wà yã gbeka Ɛkɛrɔnu tãa Baalizɛbubuaɔ́? Beee yãnzin nɛ́ fɛɛ n gyãpɛ kɛ̀ n daɛaaro, nɛ́ gamɛ. [7] Ben kí ń lá à bè: Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ à dàalɛ à yã òaree pì dɛ diamɛ? [8] Aɔ̃ wèàla wà bè: Pɔ́kã utan gɔ̃gbɛ̃ pì dana, bensɔ̃ à báa asaa dɔ̀ a pii. Ben kí bè: Tisibɛ gbɛ̃ Iliamɛ gwe.

[9] Kí a zi᷆kpɛ gɔ̃ɔn baplaa akuri kɔ̃n ń dɔn'aɛdeeo zi᷆ wà Ilia kũ, ben aɔ̃ gàa wà à lè vɛ̃ɛna si᷆sĩ musu. Dɔn'aɛdee pì bènɛ: Luda gbɛ̃, kína bè ǹ pita ǹ mɔ́! [10] Ilia wèàla à bè: Tó Luda gbɛ̃n ma ũ, tɛ́ bɔ ludambɛ à a dɛdɛ kɔ̃n n zi᷆kpɛ gɔ̃ɔn baplaa akurinɔ. Ben tɛ́ bɔ̀ ludambɛ à ń dɛdɛ ń píngi. [11] Ben kí ɛ̀ara à zi᷆kpɛ gɔ̃ɔn baplaa akuri pãndenɔ zi᷆ dɔ kɔ̃n ń dɔn'aɛdeeo. Dɔn'aɛdee pì bè: Luda gbɛ̃, kí bè ǹ pita ǹ mɔ́ kpakpaa! [12] Ilia bènɛ: Tó Luda gbɛ̃n ma ũ, tɛ́ bɔ ludambɛ à a dɛdɛ kɔ̃n n zi᷆kpɛ gɔ̃ɔn baplaa akurinɔ. Ben Luda tɛ́ bɔ̀ zaa musu à ń dɛdɛ ń píngi. [13] Ben kí ɛ̀ara à zi᷆kpɛ gɔ̃ɔn baplaa akuri pãndenɔ zi᷆ kɔ̃n ń dɔn'aɛdeeo à gɛ̀̃n aagɔ̃dee zĩ. Dɔn'aɛdee pì gàa à kùɛ Ilianɛ à agbaa kpànɛ à bè: Luda gbɛ̃, mapi kɔ̃n n zɔ̀bleri gɔ̃ɔn baplaa akuri kɛ̀nɔ, ǹ wa wɛ̀̃ndi bɛɛ gwa. [14] Tɛ́ bɔ̀ ludambɛ à dɔn'aɛde gɔ̃ɔn plaa káakupɔnɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n ń zi᷆kpɛɛnɔ ń píngi. Tia sa ǹ ma wɛ̀̃ndi bɛɛ gwa. [15] Ben Dii Malaika bè Ilianɛ: Ǹ pita ǹ tɛ́zi, ǹton vĩa kɛnɛro. Ben à pìta, aɔ̃ gàa kí pì kiia lɛdo. [16] Ben Ilia bè kínɛ: Dii bè, asa á kú Isarailinɔ bùsunlo, àmbe à tò n gbɛ̃nɔ zi᷆ wà yã gbeka Ɛkɛrɔnu tãa Baalizɛbubua? Beee yãnzin nɛ́ fɛɛ gyãpɛ kɛ̀ n daɛaaro, nɛ́ gamɛ. [17] Ben kí Aazia gà lán Dii ò Ilia gãzĩ nà.

Yudanɔ kí Yehoramu, Yosafata nɛ́ kíblena wɛ̀̃ plaadee guun Yoramu vɛ̀ɛ Aazia gbɛ̀n, kɛ̀ Aazia nɛ́gɔ̃gbɛ̃ vĩro yãnzi. [18] Aazia yã kpaaanɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ.

Ilia tana Dii kiia

2 Gurɔɔ kɛ̀ Dii yezi à Ilia sɛ́ kɔ̃n zàga'ĩao à táo a kiia, Ilia kɔ̃n Ɛlisao bɔ̀ Giligala aɔ̃ɔ tɛ́ zɛ́n. [2] Ben Ilia bè Ɛlisanɛ: Ǹ zɛ kɛ̀! Dii ma zĩ Bɛtɛli. Ben Ɛlisa bè: Kɔ̃n Dii kuunao kɔ̃n n kuunao mɛ́ kɛ̃mmaro. Kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa Bɛtɛli, [3] ben annabinɔ gãli gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Bɛtɛlinɔ bɔ̀ wà mɔ̀ wà Ɛlisa là wà bè: Asa ń dɔ̃ kɛ̀ Dii yezi à n dii símma gbà̃a? À wɛ̀ńla à bè: Má dɔ̃. À beee tó! [4] Ben Ilia bè Ɛlisanɛ: Ǹ zɛ kɛ̀! Dii ma zĩ Yɛriko. Ben à wèàla à bè: Kɔ̃n Dii kuunao kɔ̃n n kuunao mɛ́ kɛ̃mmaro. Ben aɔ̃ gàa Yɛriko lɛdo. [5] Annabinɔ gãli gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yɛrikonɔ bɔ̀ wà mɔ̀ wà Ɛlisa là wà bè: Asa ń dɔ̃ kɛ̀ Dii yezi à n dii símma gbà̃a? À wɛ̀ńla à bè: Má dɔ̃! À beee tó! [6] Ben Ilia bènɛ: Ǹ zɛ kɛ̀! Dii ma zĩ Yodazi. Ben à wèàla à bè: Kɔ̃n Dii kuunao kɔ̃n n kuunao mɛ́ kɛ̃mmaro.

Ben aɔ̃ɔ tɛ́kɔ̃zi, 7 annabi gɔ̃ɔn baplaa
akurinɔɔ tɛ́ńzi. Kɛ̀ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ zɛ̀
Yoda baa, ben annabi pìnɔ zɛ̀ kãa wèe ń
gwaa. 8 Ben Ilia a utagyaba bɔ̀ à fĩ̀kɔ̃a à í
lɛ̀o, ben í pì zɔ̃̀kɔ̃rɛ zaa baa kɛ̀ kpa ai baa
kãa kpa. Gukori bɔ̀, ben aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa
pìnɔ bikũ̀. 9 Kɛ̀ aɔ̃ bikũ̀, ben Ilia Ɛlisa là
à bè: Bɔ́n ń yezi mà kɛnnɛ ai Luda gɔ̃
gá ma símmaa? Ɛlisa wèàla à bè: Ǹ tó
n annabikɛgbãaa kɛ̀ ń vĩi gɔ̃mɛ túbi ũ lɛo
plaa. 10 Ben Ilia bènɛ: Yã kɛ̀ ń gbèkamaa
pì zĩ'ũ. Gurɔɔ kɛ̀ Ludaa e ma siimma, tó
n ma e, eé gɔ̃nnɛ. Tó nɛ́ɛ ma e sɔ̃ro, nɛ́
ero. 11 Kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛna, wèe yã oo lɛdo, ben
sɔ̃goro tɛ́de kɔ̃n sɔ̃ tɛ́deenɔ ń kɛ̃kɔ̃a, ben
Ilia tà musu kɔ̃n zàga'ĩao. 12 Kɛ̀ Ɛlisa è
lɛ, à wii lɛ̀ à bè: Baa! Baa! Ḿbe Isaraili
sɔ̃goronɔ kɔ̃n à sɔ̃deenɔ ũ. Zaa gwe èe à
e dɔro, ben à a pɔ́kãsãanɔ gà à kɛ̃̀kɔ̃rɛ.
13 À Ilia utagyaba kɛ̀ bɔ̀ à lɛ̀ɛa sɛ̀, ben à
ɛ̀ara à gàa à zɛ̀ Yoda baa. 14 À í lɛ̀ kɔ̃n Ilia
utagyaba kɛ̀ à kũna pìo à bè: Dii Ilia Lu-
daa kú mámɛ? Kɛ̀ à í lɛ̀o, ben í pì zɔ̃̀kɔ̃rɛ
zaa baa kɛ̀ kpa ai baa kãa kpa, ben à
bikũ̀.

15 Annabinɔ gãli gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀
Yɛrikonɔɔ e à gwaa, ben aɔ̃ bè: Ilia
annabikɛgbãaa gɔ̃̀ Ɛlisanɛ. Ben aɔ̃ mɔ̀
wà dààlɛ wà kùɛnɛ 16 wà bè: Wamɔwa
n zɔ̀blerinɔ, wá gɔ̃sagbãa gɔ̃ɔn baplaa
akurinɔ vĩ. Ǹ tó aɔ̃ gá n dii wɛtɛ. Wègɔ̃
dɔ̃ro tó Dii Nini à sɛ̀ à zù kpii ke musu
ke guzurɛ ken gwɛɛ. Ben Ɛlisa bè: Àton
ń zĩro. 17 Aɔ̃ nàkɔ̃rɛa, ben à ń wí dɛ̀ à bè:
À ń zĩ. Ben aɔ̃ gɔ̃ɔn baplaa akuri pìnɔ
gbàrɛ, aɔ̃ kpáɛ kɛ̀ Iliazi gurɔ aagɔ̃, aɔ̃ɔe
bɔaro. 18 Kɛ̀ aɔ̃ ɛ̀ara wà sù, aɔ̃ Ɛlisa lɛ̀
Yɛriko, ben à bèńnɛ: À dɛ má òare àton
gá à à wɛtɛroo?

Ɛlisa dabuyã káakunɔ

19 Wɛ́tɛ pì deenɔ bè Ɛlisanɛ: Ǹ gwa dii!
Wa wɛ́tɛ kaɛna maa lán ń è nà. À í bé
à nnaro, à tɔɔtɛ è pɔ́ kɛ maaro. 20 Ben à
bè: À wisi ká ta dufun à mɔ́omɛ. Ben wà
mɔ̀onɛ. 21 À gàa íbɔkiia, ben à wisi pì kàn
à bè: Dii bè a gbãsĩ bɔ̀ í pìn. Í pì é mɔ́ kɔ̃n
gagaa ke tɔɔtɛ pɔ́kɛmaasaio dɔro. 22 Ben
í pì kɛ̀ nna ai kɔ̃n a gbã̀ao lán Ɛlisa ò nà.

23 Kɛ̀ Ɛlisa bɔ̀ gwe, èe gaa Bɛtɛli. Gurɔɔ
kɛ̀ à tɛ́ zɛ́n, ben gɔ̃kparɛ kenɔ bɔ̀ɛ wɛ́tɛ
guu aɔ̃ à kɛ̀ pɔ̃ɔpɔ̃ɔ wà bènɛ: Mìgbaasude,
ǹgɔ̃ gaa! Mìgbaasude, ǹgɔ̃ gaa! 24 À lìɛ à
ń gwá, ben à ń ká kɔ̃n Dii tɔ́o. Ben nɔ̀bɔ
pãsĩnɔ bɔ̀ɛ líkpɛn mɛ̀n plaa, aɔ̃ nɛ́ gɔ̃ɔn
baplaa awɛɛplaaa pìnɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃rɛ. 25 Kɛ̀
Ɛlisa bɔ̀ gwe, à gàa Kamɛli kpiii musu,
ben à ɛ̀ara à tà Samaria.

Mɔabunɔ ń zĩnda sina Isarailinɔa

3 Yudanɔ kí Yosafata kíblena wɛ̃̀ baro
plaasaidee guun Ahabu nɛ́ Yoramu
kɛ̀ Isarailinɔ kína ũ Samaria, à kí blè wɛ̃̀
kuri awɛɛplaa. 2 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀,
mɔde èe ká a de kɔ̃n a dao pɔ́ ũro. À Baali
gbɛ̀ kɛ̀ à dee pɛ̀ɛ wùrɛ, 3 mɔde à zɛ̀ kɔ̃n
durun kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarail-
inɔ dà à kɛnan-o, èe pãnɛro.

4 Mɔabu kí Mɛsa sã kpàsanɔ vĩ, ègɔ̃
sãnɛ bɔ̀rɔnɔ tángba kpaa Isarailinɔ kínaa
bɔrɔ basɔɔro kɔ̃n sãkaro bɔrɔ basɔɔroonɔ
kão. 5 Kɛ̀ Ahabu gà, ben Mɔabu kína a
zĩnda sì Isarailinɔ kínaa. 6 Gwe gɔ̃ɔ kí
Yoramu bɔ̀ Samaria à Isarailinɔ kàkɔ̃a ń
píngi. 7 À gbɛ̃nɔ zĩ̀ Yudanɔ kí Yosafataa à
bè: Mɔabu kína a zĩnda sìma. Nɛ́ gámao
zĩ̀ ká kɔ̃n Mɔabunɔroo? À wèàla à bè: Mɛ́
gá, zaakɛ pɔ́ dɔ̃nkɔ̃n wa ũ. Ma zĩ̀kpɛɛnɔ
nɛ́ n zĩ̀kpɛɛnɔmɛ, ma sɔ̃nɔ nɛ́ n sɔ̃nɔmɛ.

8 Kɛ̀ Yosafata mɔ̀, ben à Yoramu là
à bè: Mákpan wé sɛ́ɛn wà lɛ́ɛḿmaa?
Yoramu wèàla à bè: Wé sɛ́ɛ Ɛdɔmu gbáa
kpamɛ. 9 Ben Isarailinɔ kína dà zɛ́n kɔ̃n
Yudanɔ kínao kɔ̃n Ɛdɔmunɔ kínao. Kɛ̀
aɔ̃ lìga guuzi gurɔ swɛɛplaa, ben í yã̀a
zĩ̀kpɛɛnɔa kɔ̃n ń pɔ́kãdeenɔ. 10 Ben Is-
arailinɔ kína bè: Yã gì! Dii wa kína gɔ̃ɔn
aagɔ̃ɔnɔ kàkɔ̃a à wa na Mɔabunɔnɛ ń
ɔzĩɔ́? 11 Ben Yosafata bè: Dii annabi kee
kú kɛ̀ à gbekawe Diiaroo? Ben Isarail-
inɔ kína ìbanɔ doke bè: Safata nɛ́ Ɛlisa
kuu. Àmbe è í kú Ilianɛ a ɔɔa yã. 12 Ben

Yosafata bè: Dii kúo. Ben Isarailinɔ kína
kɔ̃n Yosafatao kɔ̃n Ɛdɔmunɔ kínao gàa
Ɛlisa kiia. 13 Ben Ɛlisa bè Isarailinɔ kí-
nanɛ: Wa bà kú kɔ̃o mámɛ? Ǹ gá n de
kɔ̃n n dao tãagbãgbãrinɔ kiia. Ben Is-
arailinɔ kína wèàla à bè: Auo! Wa kína
gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ, Dii bé à wa kakɔ̃a à wa na
Mɔabunɔnɛ ń ɔzĩ. 14 Ben Ɛlisa bènɛ: Kɔ̃n
Dii Zĩ̀kpɛde kɛ̀ mɛ́ɛ zĩi kɛɛnɛ kuunao, tó
èe kɛ Yudanɔ kí Yosafata yãnzinlo, mɛ́
wɛ́ɛ sɛ́ mà n gwa sero. 15 À mɔ́mɛ kɔ̃n
mɔrɔlɛrio. Kɛ̀ mɔrɔlɛri pì nà à lɛnaa, ben
Dii gbãaa sù Ɛlisaa 16 à bè: Dii bè à wɛ̀ɛ
yɔ̃yɔ̃ swawɛɛ kɛ̀kiin. 17 Dii bè é zàga'ĩa
kɔ̃n louo ero, mɔde í é guzurɛ kɛ̀kii pa,
é mi kɔ̃n a pɔ́kãdeenɔ. 18 Dii kiian yã
pì zĩ'ũro. Eé Mɔabunɔ naare a ɔzĩmɛ dɔ.
19 É lɛ́ɛ aɔ̃ wɛ́tɛ maa bĩideenɔa píngi. É
lí kɛ̀ wè à bɛɛ bleenɔ zɔ̃zɔ̃ píngi. É íbɔki-
inɔ tata píngi. É búgbɛ maaanɔ yaka kɔ̃n
gbɛ̀o píngi. 20 Kɛ̀ guu dɔ̀ sa kɔngɔ ogurɔ,
ben í bɔ̀ Ɛdɔmunɔ bùsu kpa à dà tɔɔtɛla
píngi.
21 Kɛ̀ Mɔabunɔɔ mà kína pìnɔ mɔ̀ zĩ̀
káń̄yo, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kà wà zĩ̀ kánɔ sìsi
ń píngi nɛ́ féte gbɛ̃nsi, ben aɔ̃ ń kákɔ̃a
ń bùsu lɛ́zɛkiia. 22 Kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔngɔ, ɔfãn-
tɛ̃ dɔ̀ í pìa ń aɛ, à kɛ̀ńnɛ tɛ̃ɛ lán aru bà.
23 Ben aɔ̃ bè: Arun gwe fá! Kína pìnɔ aɛ
dɔ̀ kɔ̃a aɔ̃ kɔ̃ dɛ̀dɛ! Mɔabunɔ, wà gá wà
ń pɔ́nɔ sɛ́ɛ! 24 Kɛ̀ aɔ̃ kà Isarailinɔ bùran,
ben Isarailinɔ fɛ̀ɛ wà lɛ̀ɛḿma, ben Mɔabu
pìnɔ lɛ̀kɔ̃a. Ben Isarailinɔ sì ń bùsun aɔ̃ ń
dɛdɛ. 25 Aɔ̃ ń wɛ́tɛnɔ wìwi. Baade gbɛ̀ sɛ̀ɛ
wà zùzu búgbɛ maaanɔn, aɔ̃ɔ dà búgbɛ
pìnɔla píngi. Aɔ̃ íbɔkiinɔ tàta píngi. Aɔ̃ lí
kɛ̀ wè à bɛɛ bleenɔ zɔ̃̀zɔ̃ píngi. Aɔ̃ mɛɛwi
Kirarɛsɛ bé à gɔ̃̀ lɛzi ado, ben gbɛ̀zurinɔ
lìgazi, aɔ̃ɔe wɛ́tɛ pì bĩi papaa kɔ̃n gbɛ̀ bí-
tanɔ. 26 Kɛ̀ Mɔabu kína è wà yezi wà zĩ̀
bleawa, ben à fɛ̃ɛdadeenɔ sɛ̀ gɔ̃ɔn wàa
aagɔ̃ kpɛ́ basɔɔro, lɛ aɔ̃ gbɛ̃nɔ kɛ̃guu gana
Ɛdɔmunɔ kína kiia, mɔde aɔ̃ fùa. 27 Ben
à a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ káaku kɛ̀ eé kí ble à gbɛraa
sɛ̀ à saa òo bĩia. Ben vĩa Isarailinɔ kũ̀, aɔ̃
gù Mɔabunɔla wà tà ń bùsun.

Gyaanɔɔ nɔ́si tùu yã

4 Annabinɔ gãli gbɛ̃ke naɔ̃ wii pɛ̀
Ɛlisazi à bè: Ma zã kɛ̀ dɛ n gbɛ̃ ũu
gà. Ń dɔ̃ kɛ̀ n gbɛ̃ pì Dii vĩa vĩ. À fĩadee
e mɔɔ à ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ sɛ́ɛ a
zɔ̀nɔ ũ. 2 Ben Ɛlisa bènɛ: Bɔ́n ń yezi mà
kɛnnɛɛ? Ǹ omɛ, bɔ́n ń vĩ n kpɛ́n? Ben à
bè: Mamɔma n zɔ̀bleri, nɔ́si kɛ̀ kú tùu guu
baasiro má pɔ́ke vĩro. 3 Ben Ɛlisa bè: Ǹ
gá bàazi ǹ ta korinɔ gbekagbeka n gbɛ̃-
daaanɔa ń píngi, àgɔ̃ pari, 4 nɛ́ gɛ̃ kpɛ́n ǹ
zɛ́ tatanlɛ kɔ̃n n nɛ́nɔ, ǹgɔ̃ nɔ́si kákaa taa
pìnɔ guu, taa kɛ̀ pà nɛ́ diɛ kpado.
5 Ben nɔgbɛ̃ pì fɛ̀ɛ à bɔ̀ à kiia à gàa kɛ
lɛ. À gɛ̃̀ kpɛ́n kɔ̃n a nɛ́nɔ à zɛ́ tàta, aɔ̃ɔe
taa dɔɔnɛ, ben èe nɔ́si kákaan. 6 Kɛ̀ taa
pìnɔ pà píngi, à bè a nɛ́nɔ dokenɛ à ta
pãnde dɔare, ben à bènɛ ta kee kuu dɔro,
ben nɔ́si pì yona zɛ̀. 7 À gàa à ò Luda gbɛ̃
pìnɛ, ben Luda gbɛ̃ pì bè: Ǹ gá ǹ nɔ́si pì
yá ǹ fĩa boo, mpi kɔ̃n n nɛ́nɔ égɔ̃ pɔ́ blee
kɔ̃n à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀o.

Ɛlisa Sunɛmu nɔgbɛ̃ nɛ́ fɛɛna gaan

8 Zĩkea Ɛlisa gàa Sunɛmu. Nɔgbɛ̃ tɔ́de
kee kú gwe, à nàkɔ̃rɛa à bè, à pɔ́ ble a bɛ,
ben à pɔ́ blè. Zaa gurɔ beeea tó èe gɛ̃tɛɛ, è
bɔɛ à pɔ́ ble gwe. 9 Ben nɔgbɛ̃ tɔ́dee pì bè
a zãnɛ: Má dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ gɛ̃tɛɛ kɛ̀ gɛ̃̀n
baaagɔ̃ pì nɛ́ Luda gbɛ̃mɛ súusu. 10 Wà
kpɛ́nɛ bo wa kpɛ́ musu wà gádo diɛnɛ
gwe kɔ̃n teebuo kɔ̃n kìtao kɔ̃n fitiao. Tó
à mɔ̀ wa gwa, eégae pita gwe.
11 Zĩkea kɛ̀ Ɛlisa mɔ̀ gwe, à gɛ̃̀ a kpɛ́
pìn à dàɛ. 12 Ben à bè a zĩkɛri Geazinɛ.
Ǹ Sunɛmu nɔgbɛ̃ pì sísi. Kɛ̀ à à sìsi, ben
à mɔ̀ à zɛ̀ Ɛlisa aɛ. 13 Ben Ɛlisa bè Geaz-
inɛ: Ǹ onɛ à nibɔkɛɛ kɛ̀we maamaa. Bɔ́n
à yezi wà kɛare sɔ̃ɔ? À yezi wà yãke
oare kínanɛ ke zĩ̀kpɛ dɔn'aɛdeenɛɔ́? Ben
nɔgbɛ̃ pì bè: Pɔ́kee e kɛ̃sãma ma gbɛ̃nɔ
téro. 14 Ben Ɛlisa Geazi là à bè: Bɔ́n à dɛ
wà kɛnɛ? Ben Geazi wèàla à bè: Too, à
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke vĩro, bensɔ̃ à zã zi kũ̀. 15 Ben
Ɛlisa bè: Ǹ à sísi. Kɛ̀ à à sìsi, ben à mɔ̀ à

zɛ̀ kpɛɛlɛ. 16 Ben Ɛlisa bènɛ: Zii mɔndaa'i
négɔ̃ négɔ̃gbɛ̃ kũna n ɔzĩ. Ben nɔgbɛ̃ pì
bè: Auo ma dii Luda gbɛ̃, ǹton mamɔma
n zɔ̀bleri kɛkɛro.
17 Ben nɔgbɛ̃ pì nɔ̀ sì. Kɛ̀ wɛ̃̀ làa kà, à
nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ lán Ɛlisa ònɛ nà. 18 Kɛ̀ nɛ́
pì ìsi kũ̀, ben zĩkea à gàa à a de lè bura
kɔ̃n pɔ́kɛ̃rinɔ. 19 Ben à bè a de pìnɛ: Ma
mì! Ma mì! Ben à de pì bè a zĩkɛrinɛ: Ǹ
nɛ́ pì sɛ́ ǹ táo a danɛ. 20 Kɛ̀ à à sɛ̀ à tào
a danɛ, ben à da pì à sɛ̀ à kpà a gbála.
Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben à gà. 21 Ben
à à sɛ̀ à dìo Luda gbɛ̃ pì kpɛ́n à à dàɛ à
gádoa, ben à bɔ̀ à zɛ́ tàtaàlɛ. 22 Ben à a
zã sìsi à bènɛ: Ǹ zĩkɛrinɔ doke gbarɛmɛ
kɔ̃n zaakio. Má yezi mà gá Luda gbɛ̃ kiia
mà su kpakpaa. 23 Ben à à lá à bè: À
kɛ̀ dia nɛ́ɛ gaa à kiia gbã̀a? Mɔ dufu ke
kámmaboguɾɔɔ zĩn gbã̀aro nɛ́! Ben nɔgbɛ̃
pì bè: Beee yãke vĩro. 24 À gàari yì zaak-
inɛ à dìa, ben à bè a zĩkɛrinɛ: Ǹ à kpakɛ
wà gá. Ǹton zɛro, séto ma ònnɛ. 25 Aɔ̃ dà
zɛ́n wà gàa Luda gbɛ̃ pì kiia zaa Kamɛli
kpiii musu. Kɛ̀ Luda gbɛ̃ pì à è tɛ́ kãaa,
à bè a zĩkɛri Geazinɛ: Ǹ Sunɛmu nɔgbɛ̃
gwa, à tɛ́ kãa! 26 Ǹ bàa lɛ́ ǹ gá daàlɛ, nɛ́
à la, tó à aafia kɔ̃n a zão kɔ̃n a nɛ́o. Ben
nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Aafiamɛ! 27 Kɛ̀ à kà
Luda gbɛ̃ kiia kpiii pì musu, ben à à kũ̀ a
gbáa. Kɛ̀ Geazi mɔ̀ à ɔ sɔ̃zi, ben Luda gbɛ̃
pì bè: Ǹ à tó. À nɔ̀sɛ yakanamɛ, mɔde
Dii beee ùtɛmɛ, èe omɛro. 28 Ben nɔgbɛ̃
pì bè: Ma dii, ma négɔ̃gbɛ̃ wɛ́ɛ kèmman
yɔ́? Mɛ́ɛ be ǹton ma kɛkɛroroo?
29 Ben Ɛlisa bè Geazinɛ: Ǹ n asaa
dɔmma ǹ ma gò sɛ́ ǹ gá. Tó n da gbɛ̃kelɛ,
ǹton ì kpáaro. Tó gbɛ̃ke ì kpàmma sɔ̃,
ǹton wero. Ǹ gá ǹ ma gò pì na nɛ́ pì aɛa.
30 Ben nɛ́ pì da bè: Kɔ̃n Dii kuunao kɔ̃n
n kuunao mɛ́ tá n sairo. Ben Ɛlisa bɔ̀ à
tɛ́zi. 31 Geazi dɔ̀ aɛ à gàa à gò pì nà nɛ́ pì
aɛa, mɔde èe kĩi ke kɛro, èe nigãro. Ben
Geazi ɛ̀ara à gàa à dà Ɛlisalɛ à bènɛ: Nɛ́
pì e fɛɛro. 32 Kɛ̀ Ɛlisa kà bɛɛ pìn, à nɛ́ pì
è daɛna a gádoa gɛ̀ ũ. 33 Ben à gɛ̃̀ nɛ́ pìzi
ado, à zɛ́ tàta à wɛ́ɛ kɛ̀ Diia. 34 Ben à dàɛ
nɛ́ pìa. À lɛ́ pɛ̀ à lɛ́a à wɛ́ɛ pɛ̀ à wɛ́ɛn à ɔ
dàda à ɔɔnɔn. Lán à dàɛ nɛ́ pìa nà, ben
à mɛ̀ kɛ̀ lɔ́gɔlɔgɔ. 35 Ɛlisa fɛ̀ɛ à zɛ̀ à táa
ò kpɛ́ pìn à gàa à sù, ben à ɛ̀ara à dàɛ
nɛ́ pìa dɔ. Ben nɛ́ pì yĩ sã̀ gɛ̃̀n swɛɛplaa
à wɛ́ɛ wɛ̃̀. 36 Ben Ɛlisa Geazi sìsi à bènɛ:
Ǹ Sunɛmu nɔgbɛ̃ pì sísi. Kɛ̀ à à sìsi à mɔ̀,
ben Ɛlisa bènɛ: N nɛ́n yɛ̀. 37 Ben à kùɛ à
mì pɛ̀ɛ à gbá saɛ à a nɛ́ pì sɛ̀ à bɔ̀o.

Sɛwɛɛ kana do'oroon

38 Ɛlisa tà Giligala. Gurɔ beeea dekaa
kú bùsu pìn. Annabinɔɔ káɛ à aɛ, ben
à bè a zĩkɛrinɛ: Ǹ dàga di tɛ́a, nɛ́ dò
kuku annabi kènɔnɛ. 39 Kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ke gàa
dò pɔ́nɔ wɛtɛ bura, ben à bɔ̀ sɛ̃̀tɛ boboa.
À à bɛɛ bòbo à kà a uta lɛ́baan à pà. Kɛ̀
à sùo, ben wà pàrapara wà kà dòn, gbɛ̃-
kee dɔ̃ lán à dɛ nàro. 40 Kɛ̀ wà dò pì tɔ̀
gbɛ̃ pìnɔnɛ aɔ̃ pɔ́ bleo, kɛ̀ aɔ̃ɔ dã̀, aɔ̃ wii
lɛ̀ wà bè: Luda gbɛ̃, gaa bé à kú do'oroo
pìn. Ben aɔ̃ɔe fɔ̃ wà blèro. 41 Ben Ɛlisa bè:
À flawa sɛ́ à mɔ́o. Ben à kɔ̀ à kà do'oroo
pìn à bè: Ǹ kpaatɛńnɛ aɔ̃ ble. Ben sɛwɛɛ
pì yã̀a do'oroon.

Pɔ́blekpana gɔ̃ɔn basɔɔrooa

42 Gbɛ̃ke bɔ̀ Baali Salisa à mɔ̀ Luda
gbɛ̃ pìnɛ kɔ̃n burɛdi kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n pɔ́wɛɛ
káakuo mɛ̀n baro kɔ̃n gbado dufuo. Ben
Ɛlisa bè: Ǹ kpá gbɛ̃nɔa aɔ̃ só. 43 Ben à
zĩkɛri à là à bè: Gbɛ̃ pìnɔ kà gɔ̃ɔn basɔɔro,
dian mɛ́ beee kpaatɛńnɛ nà? À wèàla à
bè: Ǹ kpáḿma aɔ̃ só, zaakɛ Dii bè aɔ̃é só,
à kpaa é gɔ̃. 44 Ben à kpàḿma, aɔ̃ɔ sò, à
kpaaa gɔ̃̀ lán Dii ò nà.

Naama kɛ̃kɔ̃ana kɔ̃n a kusuo

5 Naaman Sirianɔ kína zĩ̀kpɛɛnɔ
dɔn'aɛdee ũ. À bɛ̀ɛ vĩ a dii ɔzĩ
bensɔ̃ à tɔ́ bɔ̀, zaakɛ à gãzĩn Dii tò
Sirianɔ zĩ̀ blèzi. Négɔ̃gbɛ̃mɛ zĩ̀ guu,
mɔde à kusu kũ̀. 2 Gurɔɔ kɛ̀ Siria zĩ̀kari
gbãamɔnnɛrinɔ gàa Isarailinɔ bùsun yã,
aɔ̃ nɛ́nɔkparɛ ke kũ̀, ben à gɔ̃̀ Naama
naɔ̃ zĩkɛri ũ. 3 Ben nɛ́nɔkparɛ pì bè a

diinɛ: Tó wa bɛdee é fɔ̃ à gá annabi kɛ̀
kú Samaria kiia yã, lɛ à à kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n
a kusuo. 4 Ben Naama gàa kína kiia
à bè: Yã kɛ̀ nɔkparɛ kɛ̀ bɔ̀ Isarailinɔ
bùsun òn yɛ̀. 5 Ben Sirianɔ kína bè: Ǹ
gá, mɛ́ takada kɛ̃ Isarailinɔ kínanɛ. Ben
Naama kondogi sɛ̀ɛ kiloo wàa do kpɛ́
baswɛɛplaa kɔ̃n vurao kiloo baaagɔ̃
akuri kɔ̃n utao waa kuri. 6 À gàa kɔ̃n
takada kɛ̀ kína kɛ̃̀ Isarailinɔ kínanɛo
dɔ. Takada pì guu kína bè: Ma takada
kɛ̀ kpã̀sãnnɛ kɔ̃n ma ìba Naamao, lɛ ǹ
à kɛ̃kɔ̃amɛ kɔ̃n à kusuo. 7 Kɛ̀ Isarailinɔ
kína takada pì kyó kɛ̀, à a utadaa gà à
kɛ̃̀ à bè: Ludan ma ũ kɛ̀ mɛ́ gbɛ̃ wɛ̃̀ndi
bɔ mà sɔkpanɛ dɔ́ɔ́? Bɔ́yãnzin à gbɛ̃ kɛ̀
gbàrɛma mà à kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n a kusuozi? À
gwa lán èe ma lɛ́ wɛtɛɛ nà fá!

8 Luda gbɛ̃ Ɛlisa mà kɛ̀ Isarailinɔ kína
a utadaa gà à kɛ̃̀, ben à lɛ́kpãsã kɛ̀nɛ à
bè: Bɔ́yãnzin n n utadaa gà ń kɛ̃̀zi? Ǹ tó
adee pì mɔ́ ma kiia, eé dɔ̃ kɛ̀ annabi kú
Isarailinɔ bùsun. 9 Ben Naama gɛ̃̀ a sɔ̃-
goron à gàa à zɛ̀ Ɛlisa bɛ gãalɛ. 10 Ben
Ɛlisa gbɛ̃ zĩ̀a à bè: Ǹ gá ǹ zú o Yoda
swaan gɛ̃̀n swɛɛplaa, n mɛ̀ é ɛara à su a
gbɛ̀n, nɛ́ kɛ̃kɔ̃a wásawasa. 11 Ben Naama
pɛ̃tɛ̃ kɛ̀, èe taa à bè: Mɛ́ɛ daa eé bɔ ua à
mɔ́ à zɛ ma aɛ à Dii a Luda sísi à ɔ liga
ma bɔ̀zi, lɛ ma kusu pì yãamɛ. 12 Dama-
suku swaanɔ Abana kɔ̃n Faapao í maa
dɛ Isaraili swaanɔ ílaroo? Mɛ́ fɔ̃ mà zú
o gwe mà gɔ̃ wásawasaroo? Ben à ɛ̀ara
kɔ̃n pɔfɛ̃o, èe taa.

13 Ben à ìbanɔ tɛ̀zi wà bè: Baa, tó yã
zĩ'ũun annabi pì dànnɛ yã, nɛ́ kɛroo? Kɛ̀
à bènnɛ ǹ gá zú o, nɛ́ gɔ̃ wásawasa, beee
é n fuɔ́? 14 Ben à gàa à a zĩnda kpàɛ Yoda
ín gɛ̃̀n swɛɛplaa lán Luda gbɛ̃ pì ònɛ nà.
Ben à mɛ̀ ɛ̀ara à sù a gbɛ̀n wásawasa lán
nɛ́ féte pɔ́ bà. 15 Ben Naama kɔ̃n a ìbanɔ
ɛ̀ara wà gàa Luda gbɛ̃ kiia ń píngi. À zɛ̀
à aɛ à bè: Má dɔ̃̀ sa kɛ̀ Ludaa kú gukea
anduna guuro, séde Isarailinɔ bùsun. Ǹ
gbaa kɛ̀ mamɔma n zɔ̀bleri ma mɔonnɛɛ
kɛ̀ sí. 16 Ben Ɛlisa bè: Kɔ̃n Dii kɛ̀ mɛɛ̀ zĩi
kɛnɛ kuunao mɛ́ síro. Naama nàkɔ̃rɛa à
sí, baa kɔ̃n beeeo à gì sízi. 17 Ben Naama
bè: Tó nɛ́ɛ síro, ǹ mamɔma n zɔ̀bleri gba
zé mà bùsu sɛ́ bãagãsɔ̃ aso plaa, zaakɛ mɛ́
saa o tãaa dɔro, séde Dii. 18 Dii sùu kɛ-
mao kɔ̃n yã kɛ̀kiio. Tó ma kína gàa Rimɔ
gbãgbã à kpɛ́n, tó ma gaa zɛnɛ, tó ma kuɛ
Rimɔ kpɛ́ pìn, Dii sùu kɛmao kɔ̃n yã pìo.
19 Ben Ɛlisa bènɛ: Ǹ ká bɛ aafia!

Kɛ̀ à dà zɛ́n, à táa ò féte, 20 ben Luda
gbɛ̃ Ɛlisa zĩkɛri Geazi laasuu lɛ̀ à bè: Ma
dii tò Siria gbɛ̃ Naama e taa pã, èe pɔ́ kɛ̀
à mɔ̀onɛ síro. Kɔ̃n Dii kuunao mɛ́ pɛ́ɛzi
mà pɔ́ke sía. 21 Ben Geazi pɛ̀ɛ Naamazi.
Kɛ̀ Naama è à tɛ́ ń kpɛɛ kɔ̃n bào, ben
à bɔ̀ a sɔ̃goron, èe à dãa. Kɛ̀ à kà, ben
Naama à là à bè: Aafian yɔ́? 22 À wèàla à
bè: Aafiamɛ. Ma dii bé à ma zĩmma, à bè
annabinɔ gãli gɔ̃kparɛ gɔ̃ɔn plaa kenɔ bé
wà bɔ̀ Ɛflaimu gusĩsĩdeen aɔ̃ mɔ̀ a kiia
tia. Ǹ ń gba kondogi kiloo baplaa kɔ̃n
utao waa plaa. 23 Ben Naama bè: Ɛ̃ndɛ̃
ǹ kondogi kiloo basiigɔ̃ɔ sí gɔ̃ɔ. À kànɛ
sàkin mɛ̀n plaa kɔ̃n utao waa plaa. À kpà
a ìba gɔ̃ɔn plaaanɔa, ben aɔ̃ sɛ̀ wà dɔ̀
Geazinɛ aɛ. 24 Kɛ̀ aɔ̃ kà Ɛlisa bɛ sĩ̀sĩ musu,
ben Geazi pɔ́ pìnɔ sìḿma à kàɛ a kpɛ́n,
ben à gbɛ̃ pìnɔ gbàrɛ aɔ̃ tà. 25 Kɛ̀ à gàa a
dii Ɛlisa kiia, ben Ɛlisa à là à bè: Geazi,
mán n gaan? À wèàla à bè: Mamɔma
n zɔ̀bleri, mɛ́ɛ gá gukearo. 26 Ben Ɛlisa
bènɛ: Kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì bɔ̀ a sɔ̃goron, èe n dãa,
ń dɔ̃ kɛ̀ ma ninii kúnyo gweroo? Kondogi
ke utanɔ símmana gurɔɔn yɛ̀ro nɛ́, ke
kùkpɛnɔ ke geepi búnɔ ke sãanɔ ke zùnɔ
ke gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔo. 27 Naama
kusu é gɔ̃nnɛ kɔ̃n n boriinɔ ai gurɔ píngi.
Kɛ̀ à bɔ̀ Ɛlisa kiia, ben kusu pì dààla púu
lán buu bà.

Kpásawɛɛ funa íla

6 Annabi gãli gbɛ̃nɔ bè Ɛlisanɛ: Ǹ
gwa, guu kɛ̀ wèe kakɔ̃ana kɛɛn kɛ̀we
nɛ́ngo. 2 Wà gá Yodazi, wa baade é lí zɔ̃
wà kpɛ́ dɔo gwe, guu kɛ̀ wɛ́gɔ̃ kun. Ben
Ɛlisa bè: À gá. 3 Ben aɔ̃ gbɛ̃ke bè: Nɛ́ sùu

kɛ ǹ gáwaoroo? Ben à bè: Mɛ́ gá. 4 Ben à gàańyo. Kɛ̀ aɔ̃ kà Yodazi, aɔ̃ɔe lí zɔ̃zɔ̃ɔ. 5 Kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃kee e lí zɔ̃ɔ, ben à kpása wɛ́ɛ bɔ̀ a pán à zù ín bùdum, ben à wii lɛ̀ Ɛlisazi à bè: O'o dii, ma kpása pì sɛ̀ḿmamɛ fá! 6 Ben Luda gbɛ̃ bè: Mákpan à zùn súusuu? Kɛ̀ à ɔ̀dɔanɛ, ben Ɛlisa lí zɔ̃̀ à zù ín gwe, à tò kpása pì wɛ́ɛ fù íla. 7 Ɛlisa bè: Ǹ sɛ́ ǹ bɔo! Ben gbɛ̃ pì ɔ bɔ̀ à kũ̀.

Siria zɛ̃̀kpɛɛnɔ vɛ̃̀akũna

8 Siria kí fɛ̀ɛ Isarailinɔzi kɔ̃n zɛ̃̀o. À lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n a ìbanɔ, ben à bèńnɛ gukean weé bùra káɛn. 9 Ben Luda gbɛ̃ lɛ́kpãsã kɛ̀ Isarailinɔ kínanɛ à bè, àgɔ̃ guu pì dãkpaa àton gɛ̃àlaro, zaakɛ Sirianɔɔ e mɔɔ gwemɛ. 10 Ben Isarailinɔ kína gbɛ̃nɔ zɛ̃̀ guu kɛ̀ Luda gbɛ̃ à yã ònɛ pì guu. Lɛn Ɛlisa ègɔ̃ lɛ́ daaa gɛ̃̀n baaagɔ̃ lɛ, ben è tó wàgɔ̃ guu pìnɔ dãkpaa. 11 Ben Sirianɔ kína làakari fɛ̀ɛ yã pì yãnzi. À a ìbanɔ kàkɔ̃a, ben à ń lá à bè: Wa dé bé à dɛ Isarailinɔ kína gbɛ̃ ũu? À omɛ. 12 À ìba pìnɔ doke wèàla à bè: Ma dii kí, èe kɛ wa gbɛ̃ke nɛ́ à gbɛ̃nlo. Isarailinɔ bùsu annabi Ɛlisa bé è yã kɛ̀ nɛɛ̀ o zaa n kpɛ́ guu gbã Isarailinɔ kínanɛ. 13 Ben kína bè: À gá à à wɛtɛ guu kɛ̀ à kún, mɛ́ gbɛ̃nɔ zɛ̃ wà à kũ. Ben wà bènɛ: À kú Dotãmɛ. 14 Ben kína zɛ̃̀kpɛɛnɔ gbàrɛ gwe paripari kɔ̃n sɔ̃deenɔ kɔ̃n sɔ̃goronɔ. Aɔ̃ gàa gwe gwãavɛ̃ aɔ̃ lìga wɛ́tɛ pìzi.

15 Kɛ̀ Luda gbɛ̃ zɛ̃kɛri fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à bɔ̀, ben à zɛ̃̀kpɛɛ pìnɔ è ligana wɛ́tɛzi kɔ̃n sɔ̃deenɔ kɔ̃n sɔ̃goronɔ. Ben à bè Ɛlisanɛ: O'o dii, wé kɛ diamɛ? 16 À wèàla à bè: Ǹton tó vĩa n kũro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúwaonɔɔ pari dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúńyonɔla. 17 Ben Ɛlisa wɛ́ɛ kɛ̀ à bè: Dii, ǹ à wɛ́ɛ kɛ̃nɛ. Ben Dii zɛ̃kɛri pì wɛ́ɛ kɛ̃̀nɛ. Kɛ̀ à guu gwà dɔ, ben à sɔ̃deenɔ kɔ̃n sɔ̃goro tédeenɔ è ligana Ɛlisazi, aɔ̃ dà sɛ̃̀sɛ̃ pìla. 18 Kɛ̀ Sirianɔɔ e mɔɔ Ɛlisa kũ, ben à wɛ́ɛ kɛ̀ Diia à bè: Ǹ tó gbɛ̃ pìnɔ vɛ̃̀a kũ. Ben Dii tò aɔ̃ vɛ̃̀a kũ̀ lán Ɛlisa wɛ́ɛ kɛ̀a nà. 19 Ben Ɛlisa bè Siria zɛ̃̀kpɛɛ pìnɔnɛ: Zɛ́ kɛ̀kiinlo! Wɛ́tɛ kɛ̀kiinlo! À témazi mà gáao gbɛ̃ kɛ̀ ée wɛtɛɛ kiia. Ben à gàańyo Samaria. 20 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ wɛ́tɛ pì guu, ben Ɛlisa bè: Dii, ǹ ń wɛ́ɛ wɛ̃ńnɛ sa. Kɛ̀ Dii ń wɛ́ɛ wɛ̃̀ńnɛ, aɔ̃ guu gwà aɔ̃ɔ è kɛ̀ Samarian wà kún. 21 Kɛ̀ Isarailinɔ kína ń é, à Ɛlisa là à bè: Mà ń dɛdɛn yɔ́? Baa, mà ń dɛdɛn yɔ́? 22 Ben Ɛlisa wèàla à bè: Ǹton ń dɛdɛro. Nɛɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ n ń kũkũ zɛ̃̀lannɔ dɛdɛn yɔ́? Ǹ pɔ́blee kpáḿma aɔ̃ ble. Ǹ í kpáḿma aɔ̃ mi, gbasa wà tá ń diia. 23 Ben kína pɔnna pɔ́blee kɛ̀ńnɛ, aɔ̃ blè wà í mì, ben wà ń gbáɛ, aɔ̃ tà ń diia. Beee gbɛra Siria gbãamɔnnɛrinɔɔ e ɛara wà mɔ̀ lɛ́ɛ Isarailinɔ bùsua dɔro.

Sirianɔ Samaria kagurakɛna

24 Gurɔ plaaa gbɛra Siria kí Bɛnadada a zɛ̃̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi, ben aɔ̃ mɔ̀ wà Samaria kagura kɛ̀. 25 Ben nɔaa gbãa kũ̀ wɛ́tɛ pìn, wà à kagura kɛ̀ à gì kɛ̀ ai wèe zaaki mì yaa kondogi kiloo do, lukuluku gbɔ̃̀ zaka nɛ́ngo lɛ́ doo sɔ̃ kondogi ɔɔ mɛ̀n sɔɔro. 26 Kɛ̀ Isarailinɔ kína tɛ́ bĩi musu, ben nɔgbɛ̃ ke wii pɛ̀zi à bè: Ma dii kí, ǹ ma mì sí. 27 Ben kína bènɛ: Tó Dii e n mì síro, mɛ́ e mà n mì sí diamɛ? Má blɛwɛɛ ke geepiwɛ̃ɛ vĩn yɔ́? 28 Ben à ɛ̀ara à à là à bè: Bɔ́ bé à n lee? Ben nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Nɔgbɛ̃ ke bé à bèmɛ mà mɔ́ kɔ̃n ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃o wà só gbã̀a, zian sɔ̃ wé a pɔ́ só. 29 Ben wa ma nɛ́ kùku wá sò. Kɛ̀ guu dɔ̀, ben ma bènɛ à mɔ́ kɔ̃n a pɔ́o sɔ̃ wà só, ben à a pɔ́ kii ùtɛ. 30 Kɛ̀ kína mà yã kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì ò, ben à a utadaa gà à kɛ̃̀. Kɛ̀ wà wɛ́ɛ sɛ̀ wà à gwà lán à tɛ́ bĩi musu nà, wà à è kɔ̃n pɔsia utanɔ dana a utadaa gɛ̃zɛ̃. 31 Ben kína bè: Tó mɛ́ɛ Safata nɛ́ Ɛlisa mì zɔ̃ gbã̀aro, Luda yã kɛmɛ pãsɛ̃pãsɛ̃.

32 Ɛlisa vɛ̃ɛna a kpɛ́n kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ. Ben kína gbɛ̃ zɛ̃̀ à dɔare aɛ à gá Ɛlisa kũ ai àgɔ̃ ká. Ai zɛ̃̀ri pì gɔ̃ gá ká gwe, ben Ɛlisa bè gbɛ̃nsi pìnɔnɛ: Gbɛ̃dɛri pì gbɛ̃ zɛ̃̀, èe mɔɔ à ma mì zɔ̃. À làakari kɛ! Tó zɛ̃̀ri pì kà, à zɛ́ tatanɛ, àton tó à gɛ̃ro. Ée à dii kɛ̀sɛ kɛ̃i ma dɔ à kpɛɛroo? 33 Kɛ̀ à kpɛ́ èe yã

oońnɛ, ben zȉri pì kà à kiia. Ben kína pì
kà à bè: Mɔ́nzi kɛ̀ bɔ̀ Dii kiiamɛ, bɔ́ mɛ́
wɛ́ɛ dɔzi dɔɔ?
7 Ben Ɛlisa bè: À Dii yã ma! À bè
zia mɔndaa'i weé flawa yá Samaria
bĩilɛa zaka lɛ́ do kondogi ɔɔ mèn do,
pɔ́wɛɛ sɔ̃, zaka lɛ́ plaa kondogi ɔɔ mèn
do. 2 Ben kína kpàasi yã sì Luda gbɛ̃ pìla
à bè: Baa tó Dii ludambɛ fòonɔ fɔ̃̀fɔ̃, yã
pì é sí kɛɔ́? Ben Ɛlisa bènɛ: Nɛ́ wɛ́ɛ siàlɛ,
mɔde nɛ́ e ǹ blero.

Kusunɔ baaru nna kpana

3 Kusu gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔnɔɔ kú bĩilɛa. Ben aɔ̃
bèkɔ̃nɛ: Bɔ́yãnzin wégɔ̃ vɛ̃ɛna kɛ̀ ai wà
gá gagaa? 4 Tó wa bè wé gɛ̃ wɛ́tɛ guu,
nɔaa kú gwe, wé gagamɛ. Tó wa gɔ̃ kɛ̀
sɔ̃, ga dɔ̃nkɔ̃ pìmɛ. Wà fɛɛ wà gá na Siri-
anɔ bùraa. Tó aɔ̃ wa to bɛ̃ɛ, wégɔ̃ kuu. Tó
aɔ̃ wa dɛdɛmɛ sɔ̃, wa gagan gwe. 5 Ben aɔ̃
fɛ̀ɛ uusiɛ, aɔ̃ɔe gaa Sirianɔ bùran. Kɛ̀ aɔ̃
kà bùra lɛ́zi, aɔ̃ɔ è gbɛ̃kee kú gwero. 6 Dii
tò Siria bùradeenɔ sɔ̃gorɔnɔ kɔ̃n sɔ̃nɔ kɔ̃n
zȉkpɛ pariinɔ kĩi mà, ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ, Is-
arailinɔ kína fĩa bò Iti kínanɔnɛ kɔ̃n Igip-
iti kínanɔ aɔ̃ mɔ́ wà lɛ́ɛwa. 7 Ben aɔ̃ bàa sì
uusiɛ pìa gɔ̃ɔ aɔ̃ ń bisakutaanɔ tò gwe kɔ̃n
ń sɔ̃nɔ kɔ̃n ń zaakinɔ. Aɔ̃ ń bùra tò gwe
lán à dɛ nà, aɔ̃ lɛ̀kɔ̃a aɔ̃ ń zĩnda mìbɔkii
wɛ̀tɛ.
8 Kɛ̀ kusu pìnɔ kà bùra pìn gwe, aɔ̃
gɛ̃̀ bisakutaa pìnɔ doke guu, aɔ̃ pɔ́ blè
wà í mì, ben aɔ̃ kondogi kɔ̃n vurao kɔ̃n
pɔ́kãsãanɔ sɛ̀ɛ aɔ̃ gàa wà ùtɛ. Kɛ̀ aɔ̃ ɛ̀ara
wà sù, aɔ̃ gɛ̃̀ bisakuta pãnden dɔ, aɔ̃ pɔ́nɔ
nàkɔ̃a aɔ̃ gàa wà ùtɛ. 9 Ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Yã
kɛ̀ wée kɛɛ kɛ̀ maaro. Gbȁa bé à dɛ wà
baaru nnaa kpá, ben wá yĩtenaɔ́? Tó wa
yĩtɛ lɛ ai guu gàa à dɔ̀o, à gò é wa lɛ́.
Wà fɛɛ gɔ̃ɔ wà gá o kíbɛdeenɔnɛ. 10 Kɛ̀ aɔ̃
kà gwe, aɔ̃ lɛ́ zù wɛ́tɛ zédãkparinɔzi wà
bè: Wa gaa Sirianɔ bùran, wée gbɛ̃ke e
gwero, wée gbɛ̃ke kĩi maro. Aɔ̃ sɔ̃nɔ kɔ̃n
ń zaakinɔ bé wà bàdɔdɔna gwe, bensɔ̃
aɔ̃ bisakutaanɔɔ kú ń gbèn gborona sai.
11 Kɛ̀ zédãkpari pìnɔ lɛ́ zù wà òńnɛ wɛ́tɛn,
ben wà à baaru kpà kíbɛ ua guu. 12 Ben
kína fɛ̀ɛ gwãavĩ, à bè a ìbanɔnɛ: Mɛ́ yã kɛ̀
Sirianɔ kɛ̀wee oare. Kɛ̀ aɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ nɔaa wa
kũ gbãa, beee yãnzin aɔ̃ bɔ̀ɛ ń bùranzi aɔ̃
gàa wà ùtɛ sɛ̃̀n. Aɔ̃ɔe daa wé bɔɛ wɛ́tɛn
gbasa wà wa kũkũ bɛ̃ɛ wà wa wɛ́tɛ símɛ.
13 Ben à ìbanɔ doke bènɛ: Zaakɛ wamɔwa
kɛ̀ wa gɔ̃ɔnɔ wá kú gaa lɛ́zĩmɛ, ǹ tó wà sɔ̃
mèn sɔɔroo kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ sɛ́ wà gbɛ̃nɔ zĩo,
lɛ wà yã kɛ̀ kɛ̀ gwa. 14 Ben aɔ̃ sɔ̃gorɔnɔ sɛ̀
mèn plaa kɔ̃n sɔ̃nɔ, ben kína ń gbáɛ à bè:
À gá à Siria zȉkpɛɛnɔ gbɛsɛ à gwa! 15 Ben
aɔ̃ ń gbɛsɛ ai Yodazi. Aɔ̃ɔ è kɛ̀ Sirianɔ
bàa sìmɛ, aɔ̃ ń pɔ́kãsãanɔ kɔ̃n ń gɔ̃kɛbɔnɔ
fȁakɔ̃a zɛ́ guu gwe. Ben zȉri pìnɔ ɛ̀ara wà
sù aɔ̃ yã pì gbȃ kínanɛ.
16 Ben wà bɔ̀ɛ wà gàa Sirianɔ bùran wà
pɔ́nɔ sɛ̀ɛ, ben wèe flawa yaa zaka lɛ́ do
kondogi ɔɔ mèn do, pɔ́wɛɛ zaka lɛ́ plaa
kondogi ɔɔ mèn do lán Dii ò nà. 17 Kína a
kpàasi dìɛ bĩilɛ dãkpari ũ, ben gbɛ̃nɔ kɛ̀sɛ
zɛ̀zɛa bĩilɛa gwe à gà, lán Luda gbɛ̃ gĩakɛ
à ò nà gurɔɔ kɛ̀ kína mɔ̀ à bɛ. 18 À kɛ̀ lán
Luda gbɛ̃ pì ò kínanɛ nà à bè: Weé flawa
yá zia mɔndaa'i Samaria bĩilɛa zaka lɛ́
do kondogi ɔɔ mèn do, pɔ́wɛɛ sɔ̃ zaka lɛ́
plaa kondogi ɔɔ mèn do. 19 Kína kpàasi
yã sì Luda gbɛ̃la à bè: Baa tó Dii ludambɛ
fòonɔ fɔ̃̀, yã pì é kɛɔ́? Ben Luda gbɛ̃ bènɛ:
Nɛ́ wɛ́ɛ siàlɛ, mɔde nɛ́ e ǹ blero. 20 Lɛn à
kɛ̀ lɛ sɔ̃, wà kɛ̀sɛ zɛ̀zɛa bĩilɛa à gà.

Kína Sunɛmu nɔgbɛ̃ bura sɔkpanɛna

8 Ɛlisa bè nɔgbɛ̃ kɛ̀ à à nɛ́ fɛ̀ɛ pìnɛ à
fɛɛ à tá bùsu pãnden kɔ̃n a bɛdeenɔ
à gurɔ plaaa kɛ gwe, zaakɛ Dii dìɛ nɔaa
é gɛ̃ Isarailinɔ bùsun ai wɛ̃̀ swɛɛplaamɛ.
2 Ben nɔgbɛ̃ pì kɛ̀ lán Luda gbɛ̃ ònɛ nà.
Àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ gàa wà vɛ̃̀ɛ Filisitininɔ
bùsun ai wɛ̃̀ swɛɛplaa. 3 Wɛ̃̀ swɛɛplaaa pì
gbɛran à bɔ̀ Filisitininɔ bùsun à sù, ben
à gàa wɛ́ɛ kɛ kínaa a bɛ kɔ̃n a buraao yã
musu. 4 Gurɔ beeea kína e fàadi boo kɔ̃n
Luda gbɛ̃ zĩkɛri Geazio à bè: Ǹ yã bíta kɛ̀
Ɛlisa kɛ̀nɔ tɔ̃kɛ̃mɛ. 5 Gurɔɔ kɛ̀ èe à gɛ̀fɛɛna
yã oo kínanɛ, ben nɔgbɛ̃ kɛ̀ à à nɛ́gɔ̃gbɛ̃

fɛ̃ɛnɛ pì mɔ̀ wɛ́ɛ kɛ kína pìa, lɛ à a bɛ kɔ̃n
a buraao sɔkpaare. Ben Geazi bè: Ma dii
kí, nɔgbɛ̃ kɛ̀ Ɛlisa à nɛ́ fɛ̃ɛnɛ pìn yɛ̀ kɔ̃n a
nɛ́o. 6 Kɛ̀ kína à làla yã pìzi, ben nɔgbɛ̃ pì
yã pì tɔ̃kɛ̃̀nɛ. Ben kína bè a ìbanɔ dokenɛ:
Ǹ nɔgbɛ̃ pì pɔ́nɔ sɔkpanɛ kɔ̃n blɛɛ kɛ̀ kɛ̀
à buraan zaa gurɔɔ kɛ̀ à fɛ̀ɛ kɛ̀ ai kɔ̃n a
gbã̀aoo.

Azaili kí Bɛnadada dɛna

7 Ɛlisa gàa Damasiku gurɔɔ kɛ̀ Siria kí
Bɛnadada e gyãa kɛɛ. Kɛ̀ wà ònɛ Luda
gbɛ̃ mɔ̀ kɛ̀, 8 ben kína bè Azailinɛ: Ǹ
gbaa sɛ́ ǹ gá dao Luda gbɛ̃lɛ ǹ kpáa ǹ
onɛ à Dii gbekamɛ, tó mɛ́ fɛɛ kɔ̃n gyãa
kɛ̀kiio. 9 Ben Azaili Damasiku pɔ́ maaanɔ
sɛ̀ɛ lakumi aso baplaa, ben à gàa dao
Ɛlisalɛ. Kɛ̀ à kà à kiia à bè: N zɔ̀bleri Siria
kí Bɛnadada bé à ma zĩmma mà n gbeka,
tó é fɛɛ a gyãpɛa. 10 Ben Ɛlisa wèàla à
bè: Ǹ gá ǹ onɛ eé fɛɛ kɔ̃n beeeo, mɔde
Dii ɔ̀dɔamɛ kɛ̀ eé gamɛ. 11 Ben Luda gbɛ̃
wɛ́ɛ pɛ̀ Azailia ai wí à kũ̀, ben Luda gbɛ̃
nà ɔ́ɔdɔnaa. 12 Ben Azaili à là à bè: Ma
dii, bɔ́yãnzin nɛ́ɛ ɔ́ɔ dɔɔzi? À wèàla à bè:
Kɛ̀ má yã zaaa kɛ̀ nɛ́ kɛ Isarailinɔnɛ dɔ̃
yãnzimɛ. Nɛ́ tɛ́ sɔ̃ ń zɛki gbãaanɔa, nɛ́ ń
gɔ̃kparɛnɔ dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao, nɛ́ ń nɛ́nɔ
yãmiyãmi, nɛ́ ń nɔ̀sindadeenɔ gbɛɛɛ fɔ̃fɔ̃.
13 Ben Azaili bè: Mamɔma n zɔ̀bleri, dén
ma ũ mà gbasa mà yã bíta beee taka kɛɛ?
Ben Ɛlisa bènɛ: Dii ɔ̀dɔamɛ kɛ̀ nɛ́ gɔ̃ Siri-
anɔ kína ũ.

14 Kɛ̀ à bɔ̀ Ɛlisa kiia, à ɛ̀ara à tà a dii
kiia. Kɛ̀ kína à là yã kɛ̀ Ɛlisa ònɛzi, ben
à bè: À bèmɛ nɛ́ fɛɛ aafia. 15 Kɛ̀ guu dɔ̀,
Azaili bisa gègete sɛ̀ à yàku, ben à kù
kína uula ai à gà, ben Azaili vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Yehoramu

16 Isarailinɔ kí Ahabu nɛ́ Yoramu
kíblena wɛ̃̀ sɔɔrodee guu, Yudanɔ kí
Yosafata nɛ́ Yehoramu nà kíblenaa. 17 À
wɛ̃̀ baaakuri awɛɛplaadeen à kí blè, à vɛ̃̀ɛ
kpatan Yerusalɛmu wɛ̃̀ sɔraagɔ̃. 18 À zɛ̀
kɔ̃n Isarailinɔ kínanɔ yãkɛnao lán Ahabu
bɛdeenɔ bà, zaakɛ à Ahabu nɛ́nɔgbɛ̃ sɛ̀
nɔɔ ũ, ben à yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀. 19 Baa
kɔ̃n beeeo Dii e we à Yudanɔ dúgu zɔ̃̀ro
a zɔ̀bleri Dauda yãnzi, zaakɛ à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ à
bè, à borii égɔ̃ kí blee ai gurɔ píngi.

20 Yehoramu kíblegurɔɔan Ɛdɔmunɔ ń
zĩnda sì Yudanɔa aɔ̃ ń zĩnda kína kà.
21 Beee yãnzi Yehoramu gàa Zai kɔ̃n a
sɔ̃goronɔ píngi, ben Ɛdɔmunɔ lìgazi kɔ̃n
a sɔ̃gorodeenɔ. À fɛ̀ɛ à ń kɛ̃guu gwãavĩ
à tà, ben à zĩ̀kpɛɛnɔ bàa sì wà tà bɛ.
22 Ɛdɔmunɔ ń zĩnda sì Yudanɔa ai kɔ̃n a
gbã̀ao. Gurɔ beeean Libinadeenɔ ń zĩnda
sì Yudanɔa se. 23 Yehoramu yã kpaaanɔ
kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi kú Yudanɔ kí-
nanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 24 Yehoramu
gà, wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n a dezinɔ pɔ́o
Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Aazia vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Aazia yã

25 Isarailinɔ kí Ahabu nɛ́ Yoramu
kíblena wɛ̃̀ kuri awɛɛplaadee guun Yu-
danɔ kí Yehoramu nɛ́ Aazia nà kíblenaa.
26 À wɛ̃̀ baro awɛɛplaadee guun à kí blè,
à vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̃̀ domɛ. À
da tɔ́n Atalia, Isarailinɔ kí Ɔmiri diomɛ.
27 Aazia zɛ̀ kɔ̃n Ahabu bɛdeenɔ yãkɛnao,
à yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ lán Ahabu bɛdeenɔ
bà, zaakɛ à anzurenɔmɛ. 28 À gàa à nà
Ahabu nɛ́ Yoramua, ben aɔ̃ɔe zĩ̀ kaa lɛdo
kɔ̃n Siria kí Azailio zaa Ramɔ Giliada. Kɛ̀
Sirianɔ Yoramu kɛ̃̀nna, 29 ben à ɛ̀ara à tà
Yɛzɛrili ai a bɔ̀ pì gɔ̃ yãa. Ben Aazia gàa
wɛ́ɛ kpáɛzi gwe.

Yehu kana Isarailinɔ kína ũ

9 Annabi Ɛlisa annabi gãli gbɛ̃ke sìsi,
ben à bènɛ: Ǹ asaa dɔmma ǹ kũ, ǹ
nɔ́si tùu kɛ̀ sí ǹ gáo Ramɔ Giliada. 2 Tó
n ka gwe, ǹ kpáɛ kɛ Yosafata nɛ́ Yehu,
Nimisi diozi ǹ bɔo a gbɛ̃nɔ tɛ́, nɛ́ gɛ̃o kpɛ́n
ai kpɛ́tu. 3 Ǹ tùu pì nɔ́si kú à mìa, nɛ́ onɛ
kɛ̀ Dii bè a à kà Isarailinɔ kína ũ. Beee
gbɛra ǹ zɛ́ wɛ̃, nɛ́ bàa sí ǹ su. Ǹton gì
kɛ gwero. 4 Ben annabi gɔ̃kparɛ pì gàa
Ramɔ Giliada. 5 Kɛ̀ à kà gwe, à zĩ̀kari

dɔn'aɛdeenɔ è kaɛna, ben à bè: Dɔn'aɛde,
má yã vĩ mà onnɛ. Ben Yehu à là à bè: Wa
dén ń tɛ́a? À wèàla à bè: Ḿbee dɔn'aɛde.
6 Kɛ̀ Yehu fɛ̀ɛ à gɛ̃̀ kpɛ́n, ben gɔ̃kparɛ pì
nɔ́si kù à mìa à bè: Dii Isarailinɔ Luda bè
a n ka a gbɛ̃ Isarailinɔ kína ũ. 7 Ǹ Ahabu
bɛdeenɔ dɛdɛ, Dii é a zɔ̀bleri annabinɔ
gɛ̃ɛ bońmma kɔ̃n a zɔ̀bleri kɛ̀ Yɛzɛbɛli ń
dɛ́nɔ ń píngi. 8 Ǹ Ahabu bɛdee pìnɔ dɛdɛ
zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ ń píngi. Aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃ ke
tón gɔ̃ Isarailinɔ bùsunlo, 9 Ahabu ua é gɔ̃
lán Nɛbati nɛ́ Yeroboamu ua bà, lán Ahia
nɛ́ Baasa ua bà. 10 Gbɛ̃ɛnɔ é Yɛzɛbɛli gɛ̀ só
Yɛzɛrili bĩikpɛɛmɛ, gbɛ̃ke é à vĩro. Ben
annabi pì zɛ́ wɛ̃̀ à bàa sì. 11 Kɛ̀ Yehu bɔ̀ à
gàa a dɔn'aɛde daanɔ kiia, ben aɔ̃ à là wà
bè: À kɛ̀ diamɛ ĩadee pì mɔ̀ n kiiaee? À
wèńla à bè: Á à dɔ̃ kɛ̀ yãzɔ̃zɔ̃rimɛ. 12 Ben
aɔ̃ bè: Ɛgɛɛmɛ! Ǹ owe. Ben à bè: Yã kɛ̀ à
òmɛɛn yɛ̀. À bè Dii bè a ma ka Isarailinɔ
kína ũ. 13 Ben aɔ̃ baade kɛ̀ kpakpaa à a
utadaa sɛ̀ à kàɛ à gbá gĩzĩ didikiia, ben
aɔ̃ kuu pɛ̀ wà bè: Yehu kɛ̀ kí ũ.

14 Ben Yehu lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ńyo Yoramuzi.
Gurɔ beeea sɔ̃ kí Yoramu pì kɔ̃n Isarail-
inɔ ń píngi e gii kɔ̃n Ramɔ Giliadao, aɔ̃ɔe
zĩ̀ kaa kɔ̃n Siria kí Azailio. 15 Kɛ̀ Sirianɔ
à kɛ̃̀nna, ben à ɛ̀ara à tà Yɛzɛrili ai à
kɛ̃kɔ̃a. Ben Yehu bè a gbɛ̃ pìnɔnɛ: Tó a
zɛmaomɛ, àton tó gbɛ̃ke bɔ wɛ́tɛn à gá
yã kɛ̀ baaru kpá Yɛzɛriliro. 16 Ben Yehu
gɛ̃̀ a sɔ̃goron, èe gaa Yɛzɛrili. Yoramu daɛ
gwe kɛ̃nnana, Yudanɔ kí Aazia kú gwe
dɔ, à gàa wɛ́ɛ kpáɛzi. 17 Kɛ̀ gudãkpari kɛ̀
kú Yɛzɛrili gudãkpaki lezĩ musu Yehu è
kɔ̃n a gbɛ̃nɔ, aɔ̃ɔe mɔɔ, ben à wii lɛ̀ à bè:
Ma gbɛ̃nɔ è, aɔ̃ɔe mɔɔ. Ben Yoramu bè:
Ǹ sɔ̃dee gbarɛ à gá dańlɛ à ń la tó aafian
aɔ̃ɔe mɔɔo. 18 Ben sɔ̃dee bɔ̀ à gàa à Yehu
lɛ̀ à bè: Kína bè, aafian nɛ́ɛ mɔɔɔɔ́? Yehu
wèàla à bè: N bà ũgba kɔ̃n aafiaomɛ? Ǹ
mɔ́ ǹgɔ̃ tɛ́mazi. Ben gudãkpari bè: Zĩ̀ri pì
ń lé, mɔde èe ɛara à sùro. 19 Ben kína
sɔ̃de plaadee gbàrɛ dɔ. Kɛ̀ à ń lé, à bè:
Kína bè, aafian nɛ́ɛ mɔɔɔɔ́? Ben Yehu
wèàla à bè: N bà ũgba kɔ̃n aafiaomɛ? Ǹ
mɔ́ ǹgɔ̃ tɛ́mazi. 20 Ben gudãkpari pì bè:
À ń lé, mɔde èe sɔ̃ ɛara à sùro. Gbɛ̃ pì
górofĩna dɛ lán Nimisi dio Yehu bà, è
góro baka lán ĩadee bà.

21 Ben kí Yoramu bè: Ǹ góro dɔmɛ
sɔ̃nɔa! Kɛ̀ wà dɔ̀a, ben à bɔ̀ wɛ́tɛn
kɔ̃n Yudanɔ kí Aaziao, baade kɔ̃n a sɔ̃-
goroo, aɔ̃ɔe gaa da Yehulɛ. Ben aɔ̃ dàkɔ̃rɛ
Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti kɛ̀ wà à dɛ̀ yãa bura.
22 Kɛ̀ Yoramu wɛ́ɛ sì Yehulɛ, ben à à là à
bè: Yehu, aafian nɛ́ɛ mɔɔɔɔ́? À wèàla à
bè: Aafia kú mámɛ? Zaakɛ n da Yɛzɛbɛli
tãagbãgbãna kɔ̃n à pɔ́dammanao dàgula.
23 Kɛ̀ Yoramu lìɛ èe bàa sii, ben à lɛ́ zù
Aaziazi à bè: Bɔnkpɛɛyãmɛ Aazia! 24 Ben
Yehu a sá gà à Yoramu pào a kafatawa
dagura. Kà pì gàa à à swɛ̃̀ zɔ̃̀, ben à kɛ̀
yɔ̀kɔɔ a sɔ̃goron. 25 Ben Yehu bè a zĩ̀kpɛ
gbɛ̃nsi Bidikanɛ: Ǹ à gɛ̀ sɛ́ ǹ zu Yɛzɛrili
gbɛ̃ Nabɔti bura gwe. Ma dɔn kɛ̀ wá kú
sɔ̃goro guu lɛdo yã wa plaa, wá tɛ́ à de
Ahabu kpɛɛ, gurɔɔ mɔ̀a Dii gĩakɛ à lɛ́ kɛ̀
à yã musu à bè 26 á è lán wà Nabɔti dɛ̀
nà kɔ̃n a nɛ́nɔ. Bura kɛ̀n é Nabɔti pɔ́ gɛ̃ɛ
bonɛ Ahabua. Beee yãnzin ǹ à gɛ̀ sɛ́ ǹ
zĩnna bura gwe lán Dii ò nà.

27 Kɛ̀ Yudanɔ kí Aazia è lɛ, ben à dà
Bɛtagã zén kɔ̃n bào. Ben Yehu pɛ̀ezi èe
bee: À à dɛ se. Ben wà à pà a sɔ̃goro guu
gurɔɔ kɛ̀ èe Guru sĩ̀sĩ kũu Ibleamu saɛ.
Ben à ń kɛ̃ à tà Mɛgido, gwe à gàa à gàn.
28 À ìbanɔ à gɛ̀ sɛ̀ wà dà sɔ̃goro guu wà
tào Yerusalɛmu, ben aɔ̃ à mira kpàkɔ̃zi
kɔ̃n a dezinɔ pɔ́o Dauda wɛ́tɛ. 29 Ahabu
nɛ́ Yoramu kíblena wɛ̃̀ kuri awɛɛdodee
guun Aazia kɛ̀ Yudanɔ kí ũ.

Yɛzɛbɛli gana

30 Kɛ̀ Yehu mɔ̀ Yɛzɛrili, Yɛzɛbɛli à
baaru mà, ben à kiroo kà à a mìkã kɛ̀kɛ.
Zaa bĩi kpɛ́ musu windo guun èe wɛ́ɛ
kpaɛɛ. 31 Kɛ̀ Yehu gɛ̃̀ bĩilɛa, ben Yɛzɛbɛli
bè: N kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Zimirio, n n dii dɛ̀.
Aafian n mɔo kɛ̀ɔ́? 32 Kɛ̀ Yehu wɛ́ɛ sɛ̀
musu, à windo gwà, ben à bè: Dé bé à
zɛ̀mao? Dé bé à kú ma kpaa? Kɛ̀ kíbɛ

zĩkɛri gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃ɔnɔ mɔ̀ wà wɛ́ɛ
kpàɛ windo guu, 33 ben Yehu bɛ̀ńnɛ: À ɔ
yĩpazi à à pãɛ. Kɛ̀ aɔ̃ ɔ yĩ̀pazi aɔ̃ à pã̀ɛ,
ben Yehu kìti pàa kɔ̃n sɔ̃goroo ai à aru
fã̀fã gũ̀a kɔ̃n a sɔ̃nɔ. 34 Kɛ̀ Yehu gɛ̃̀ kíbɛ,
à pɔ́ blè à í mì, ben à bè: Baa kɛ̀ wà láari
bɔ̀ nɔgbɛ̃ pìn, wà à vĩi, zaakɛ kí bori-
imɛ. 35 Kɛ̀ wà gàa wà à gɛ̀ sɛ́ wà vĩi, ben
wèe pɔ́ke ero, tó èe kɛ à mìwatoro kɔ̃n
à gbálanɔ kɔ̃n à ɔlanɔ baasiro. 36 Ben wà
ɛ̀ara wà gàa wà ò Yehunɛ, ben à bè: Yã kɛ̀
Dii ò a zɔ̀bleri Tisibɛ gbɛ̃ Ilia gãzĩn gwe,
à bè: Gbɛ̃ɛnɔ é Yɛzɛbɛli nɔ̀bɔ só Yɛzɛrili
bĩi kpɛɛ. 37 Yɛzɛbɛli gɛ̀ é gɔ̃ káɛ tɔɔtɛ lán
pɔ́kãde gbɔ̃̀ bà Yɛzɛrili bĩi kpɛɛ. Gbɛ̃ke é
e à be Yɛzɛbɛlin yɛ̀ro.

Ahabu boriinɔ dɛdɛna

10 Ahabu boriinɔɔ kú Samaria
gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri.
Ben Yehu takada kɛ̃̀ à kpã̀sã Samaria
gbãadeenɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe Ahabu nɛ́ gwaanɔ à bè: 2 Tó takada
kɛ̀kii gɛ̃̀ a ɔzĩ, zaakɛ a dii Ahabu boriinɔɔ
kúao bensɔ̃ á sɔ̃goronɔ vĩ kɔ̃n sɔ̃nɔ kɔ̃n
wɛ́tɛ bĩideeo kɔ̃n gɔ̃kɛbɔnɔ, 3 à a dii nɛ́
kɛ̀ kɛ̀are maa dɛ gbɛ̃ kpaaanɔlaa ká à
de kpatan à zĩ̀ ká a dii pì bɛdeenɔnɛ.
4 Ben vĩa ń kũ maamaa aɔ̃ bè: Zaakɛ kí
gɔ̃ɔn plaaanɔɔ e fɔ̃ wà gìnɛro, wámbe
wé fɔ̃ wà gínɛɔ́? 5 Ben kíbɛ dãkpari
kɔ̃n wɛ́tɛ dɔn'aɛdeeo kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n
nɛ́gwari pìnɔ gbɛ̃nɔ zĩ̀ Yehua wà bè: N
zɔ̀blerinɔn wa ũ. Yã kɛ̀ ń òwe píngi wé
kɛ. Wé gbɛ̃ke ká kí ũro. Ǹ kɛ lán à kɛ̀nnɛ
maa nà. 6 Ben Yehu takada pãnde kɛ̃̀ńnɛ
à bè: Tó a zɛmao, ée ma yã maa, à a dii
Ahabu nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ mì zɔ̃zɔ̃ à mɔ́omɛ
Yɛzɛrili zia mɔndaa'i.

Kínɛ pìnɔ sɔ̃ kà gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri,
aɔ̃ɔ kú kɔ̃n wɛ́tɛ gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ɔe ń tò to
kɛɛnɔ. 7 Kɛ̀ takada pì kà, ben aɔ̃ kínɛ gɔ̃ɔn
baaagɔ̃ akuri pìnɔ kũ̀kũ aɔ̃ ń dɛdɛ ń píngi,
ben aɔ̃ ń mìnɔ zɔ̃̀zɔ̃ wà kàka gbíin aɔ̃
kpã̀sãnɛ zaa Yɛzɛrili. 8 Kɛ̀ zĩ̀ri pì kà, ben à
bè Yehunɛ: Wà mɔ̀ kɔ̃n kínɛ pìnɔ mìnɔɔ.
Ben Yehu bè wà káɛ bĩilɛa lɛo plaa ai guu
dɔ̀.
9 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben Yehu bɔ̀ à gàa à
zɛ̀ gbɛ̃nɔ aɛ à bè: Amɔanɔ á yãke vĩro,
mámbe ma bɔ ma dii kpɛɛ ma à dɛ̀, mɔde
dé bé à gbɛ̃ kɛ̀nɔ dɛ̀dɛ. 10 Àgɔ̃ dɔ̃ sa kɛ̀ yã
kɛ̀ Dii gĩakɛ à ò Ahabu bɛdeenɔ yã musu,
à ke é lɛ́ɛ pãro. Dii kɛ̀ lán à ò a zɔ̀bleri
Ilia gãzĩ nà. 11 Ben Yehu Ahabu bɛdee kɛ̀
aɔ̃ gɔ̃̀ Yɛzɛrilinɔ dɛ̀dɛ ń píngi kɔ̃n à ìba
gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n à gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n à sa'orinɔ.
Èe à gbɛ̃ke tó wɛ̃̀ndioro.
12 Ben à fɛ̀ɛ à dà Samaria zɛ́n. Kɛ̀ à
kà sãdãrinɔ bùrakaɛkiia, 13 ben à dàkɔ̃rɛ
kɔ̃n Yudanɔ kí Aazia danɛnɔ à ń lá à
bè: Dénɔn a ũu? Aɔ̃ wèàla wà bè: Aazia
danɛnɔn wa ũ, wa mɔ ì kpá kí Yoramu
bɛdeenɔamɛ kɔ̃n à da Yɛzɛbɛli bɛdeenɔ.
14 Ben Yehu bè a gbɛ̃nɔnɛ: À ń kũkũ
bɛ̃ɛ! Ben aɔ̃ ń kũkũ aɔ̃ ń dɛdɛ bùra pìn
lɔ̀gɔ saɛ. Aɔ̃ɔ gɔ̃ɔn baplaa awɛɛplaamɛ,
aɔ̃ gbɛ̃kee e bɔro.
15 Kɛ̀ à bɔ̀ gwe, à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n Rekabu
nɛ́ Yonadabuo, èe mɔɔ daàlɛ. Ben Yehu
à là à bè: N swɛ̃̀ kúma lán ma swɛ̃̀ kúmma
nàɔ́? Yonadabu wèàla à bè: Ee! Ben Yehu
bè: Zaakɛ lɛmɛ, ǹ n ɔɔ dɔmɛ. Kɛ̀ à ɔ dɔ̀
Yehuzi, ben Yehu à kũ̀ à gɛ̃̀o a sɔ̃goro
guu. 16 Yehu bè: Wà gá lɛdo, nɛ́ aĩa kɛ̀ má
vĩ kɔ̃n Dii yão e. Ben à tò à gàaao lɛdo
a sɔ̃goro guu. 17 Kɛ̀ Yehu kà Samaria, à
Ahabu borii kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ gweenɔ dɛ̀dɛ mám-
mam. À ń dúgu zɔ̃̀ lán Dii ò Ilia gãzĩ nà.

Baali tãagbãgbãrinɔ dɛdɛna

18 Yehu gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a ń píngi, ben à
bɛ̀ńnɛ: Ahabu dɔnzi kɛ̀ Baalinɛ féten-
gomɛ, mamɔma Yehu, mɛ́ dɔnzi kɛnɛ
maamaa. 19 Ǹ Baali tãadeenɔ sísimɛ ń
píngi kɔ̃n à gbã̀gbãrinɔ kɔ̃n à gɛ̃sãndeenɔ
ń píngi. Aɔ̃ gbɛ̃ke tón gí mɔ́ziro, má yezi
mà sa bíta o Baaliamɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ gì mɔ́zi,
à gàmɛ. Yehu e ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛɛ́ńnɛ lɛ à e à
Baali gbã̀gbãri pìnɔ kaatɛmɛ. 20 Ben à bè:
À zĩbaa diɛ Baali pɔ́ ũ. Ben wà à kpàakpa
kɛ̀. 21 À lɛ́kpãsã kɛ̀ Isarailinɔ bùsun píngi,

ben Baali gbȁgbãrinɔ mɔ̀ ń píngi, aɔ̃ gbɛ̃-
kee e gɔ̃ro. Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ Baali kpɛ́n, aɔ̃ kpɛ́ pì
pà zĩnzĩm, gbápɛɛkii kuuro. 22 Ben Yehu
bè kpɛ́ pì utakaɛki dãkparinɛ: Ǹ bɔɛ kɔ̃n
utanɔ Baali gbȁgbãrinɔnɛ ń píngi. Ben à
bɔ̀ɛńnɛ kɔ̃n uta pìnɔ. 23 Yehu kɔ̃n Rek-
abu nɛ́ Yonadabuo gɛ̃̀ Baali kpɛ́n, ben
Yehu bè Baali gbȁgbãri pìnɔnɛ: À wɛ́ɛ
tɛ́ gbɛ̃nɔzi à ń gwagwa maamaa, lɛ Dii
gbȁgbãrinɔ tóngɔ̃ kúao kèro, sé a Baali
gbȁgbãrinɔ atɛ̃ɛ. 24 Ben Yehu kɔ̃n Yon-
adabuo gɛ̃̀ lɛ wà saa o. À mɔ̀ à lè Yehu
gĩakɛ à gbɛ̃nɔ kàɛkaɛ bàazi gɔ̃ɔn basiigɔ̃.
À kpȁkɛ̃ńzi à bè tó aɔ̃ gbɛ̃kee tò gbɛ̃ kɛ̀ èe
ń naańnɛ ń ɔzĩnɔ doke pìtingu, à wɛ̃̀ndi
musumɛ. 25 Kɛ̀ Yehu sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n
à tɛ́ kũ ò à yȁa, ben à bè dogarinɔ kɔ̃n
zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsi pìnɔnɛ: À gɛ̃ à ń dɛdɛ! Àton
tó aɔ̃ gbɛ̃ke pitiaguro. Kɛ̀ aɔ̃ ń dɛdɛ kɔ̃n
fɛ̃ɛdaao aɔ̃ ń gènɔ kwɛ̀ɛ bàazi, ben aɔ̃ gɛ̃̀
Baali kúkiia. 26 Aɔ̃ Baali tãakpɛ gbèpɛɛ sè
wà bɔ̀o aɔ̃ tɛ́ sɔ̃̀a, 27 ben aɔ̃ɔ wìwi aɔ̃ à kpɛ́
gbòro, ben wà guu pì kɛ̀ bĩikpɛɛkɛkii ũ ai
kɔ̃n a gbȁao.
28 Lɛn Yehu Baali tãagbãgbãna mì dɛ̀
lɛ Isarailinɔ bùsun. 29 Baa kɔ̃n beeeo èe
kpɛɛ li durun kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu
Isarailinɔ dà à kɛnannɛro, à tɛ́ vura
zùswarenɛ bɔ̀rɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Bɛtɛli kɔ̃n Dan-
ionɔzi. 30 Dii bènɛ: Zaakɛ n yã kɛ̀ maa, n
yã kɛ̀ má yezi kɛ̀, ń kɛ̀ Ahabu bɛdeenɔnɛ
lán ma zɛo nà, n borii égɔ̃ vɛ̃ɛna Is-
araili kpatan ai n nasionɔa. 31 Mɔde Yehu
e zɛ kɔ̃n Dii Isarailinɔ Luda dokaoro,
èe làakari dɔa kɔ̃n nɔ̀sɛo doro. Èe kpɛɛ
li durun kɛ̀ Yeroboamu Isarailinɔ dà à
kɛnannɛro.
32 Gurɔ beeean Dii tò Isarailinɔ bùsu
nà lagonaa. Azaili gbãaa blè Isarailinɔ
bùsu 33 kɛ̀ kú Yoda ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaaa píngi
sɛna zaa Aroa kɛ̀ kú Anɔ swadɔɔzi ai Gili-
ada kɔ̃n Basã bùsuo. Gada boriinɔ kɔ̃n
Rubɛni boriinɔ kɔ̃n Manase boriinɔɔ kú
gwe. 34 Yehu yã kpaaa kɛ̀ à kènɔɔ kú Is-
arailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n
à nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ píngi. 35 Yehu gà, wà à
vĩ̀i Samaria, ben à nɛ́ Yoaza vɛ̃̀ɛ à gbèn.
36 Yehu vɛ̃̀ɛ Samaria à kí blè Isarailinɔɛ
wɛ̃̀ baaakuri plaasai.

Yoasi kɔ̃n a dazi Ataliao

11 Kɛ̀ Aazia da Atalia è a nɛ́ gà,
ben à fɛ̀ɛ èe kí boriinɔ dɛdɛɛ
ń píngi. 2 Ben kí Yehoramu nɛ́nɔgbɛ̃
Yosɛba, Aazia dãre, Aazia nɛ́ Yoasi sɛ̀ ń
saɛ kínɛ kɛ̀ wèe ń dɛdɛɛnɔ tɛ́. À à ùtɛ Atal-
ianɛ kpɛ́ kɛ̀ gádonɔ kaɛnan kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀
èe yɔ̃ kpaaao lɛdo, ben wèe e wà à dɛ̀ro.
3 Nɛ́ pì gɔ̃̀ utɛna Dii ua kɔ̃n a gwàri pìo ai
wɛ̃̀ swɛɛdo. Gurɔ beeea Atalian Yudanɔ
bùsu kína ũ.
4 À wɛ̃̀ swɛɛplaadee guun sa'oriki Yoy-
ada kíbɛ dogari gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n zĩ̀kpɛ
gbɛ̃nsinɔ sìsi, ben wà mɔ̀ńyo à kiia Dii
ua. Ben à yã yìńyo à tò aɔ̃ la dà Dii
ua gwe, ben à kí nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì ɔ̀dɔańnɛ.
5 Ben à yã dìɛńnɛ à bè: Yã kɛ̀ é kɛɛn yɛ̀.
Tó a mɔ guu dãkpa kámmaboguroɔ zĩ,
a gãli káaku égɔ̃ kíbɛɛ dãkpaa, 6 a gãli
plaadee sɔ̃ Suru gãnu, a gãli aagɔ̃dee égɔ̃
gãnu kɛ̀ kú dogari kpaaanɔ kpɛɛ dãk-
paa. 7 A gãli plaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe kámma boo
kámmaboguroɔ zĩnɔ égɔ̃ kína pì dãkpaa
Dii ua. 8 À ligazi, a baade kɔ̃n a gɔ̃kɛbɔo
kũna. Gbɛ̃ kɛ̀ gà à sɔ̃̀zi, à à dɛ. Àgɔ̃ tɛ́ kína
pìzi guu kɛ̀ èe gaan píngi.
9 Zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsinɔɔ kɛ̀ lán sa'oriki Yoy-
ada òńnɛ nà. Aɔ̃ baade a gbɛ̃nɔ sɛ̀ à
gàańyo Yoyada kiia, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kámma
boonɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔɔ ń lende kpánɔ
ń píngi. 10 Ben Yoyada kí Dauda sárinɔ
kɔ̃n à sɛngbango kɛ̀ kú Dii uanɔ kpà zĩ̀kpɛ
gbɛ̃nsi pìnɔa. 11 Ben dogari pìnɔ mɔ̀ wà
kàɛ Dii kpɛ́ kɔ̃n sa'okiio kpɛɛlɛa sɛna zaa
Dii ua ɔplazi ai à ɔzɛzi, baade kɔ̃n a
gɔ̃kɛbɔo kũna, lɛ wàgɔ̃ kína pì dãkpaao.
12 Ben Yoyada bɔ̀ kɔ̃n kí nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìo à kí-
fura kùnɛ à doka takada kpàa. Kɛ̀ wà nɔ́si
kù à mìa wà à kà kí ũ, ben wà ɔpa lɛ̀ wà
wii lɛ̀ wà bè: Luda kína dɔ̃ kɔ̃n aafiao!
13 Kɛ̀ Atalia dogarinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ
kĩi pì mà, ben à fɛ̀ɛ à gàa ń kiia Dii ua.

14 Kɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀, à kína pì è zɛna wesagba
saɛ lán wè kɛ nà. Zı̃̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n
kãkãkipɛrinɔɔ zɛna à saɛ, bensɔ̃ baade
píngi e pɔnnaa kɛɛ aɔ̃ɔe kãkãki pɛɛ. Ben
Atalia a pɔ́kãsãanɔ gà à kɛ̃̀ à vı̃̀ wiiio à bè:
Wà bɔ̀ ma kpɛɛ! Wà bɔ̀ ma kpɛɛ! 15 Ben
sa'oriki Yoyada bè zı̃̀kpɛ gbɛ̃nsi pìnɔnɛ:
À nɔgbɛ̃ pì sɛ́ à bɔo bàazi, é gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀
wà tɛ́zinɔ dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Zaakɛ à bè
wàton à dɛ Dii uaro. 16 Gurɔɔ kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì
kà kíbɛ gãnulɛ kɛ̀ sɔ̃nɔ è gɛ̃n kiia, ben wà
ɔ pɛ̀ɛa gwe wà à dɛ̀.

17 Yoyada tò kína kɔ̃n a gbɛ̃nɔ Dii bà
kuunańyo yã kɛ̀kɛ, lɛ aɔ̃ e wàgɔ̃ dɛ Dii
gbɛ̃nɔ ũ yãnzi. À tò kína kɔ̃n a gbɛ̃nɔ lɛ-
dolɛ kɛ̀ kɔ̃o dɔ. 18 Ben aɔ̃ gàa wà Baali
kpɛ́ gbòro, aɔ̃ à gbãgbãkiinɔ kɔ̃n à tãanɔ
wìwi dúgudugu, ben aɔ̃ Baali gbã̀gbãri
Matã dɛ̀ gbãgbãkii pìnɔ saɛ.

Yoyada Dii ua nà gudãkparinɔnɛ ń ɔzĩ,
19 ben à zı̃̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n dogarinɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ ń píngi, aɔ̃ bɔ̀ Dii ua
kɔ̃n kína pìo, aɔ̃ kíbɛ gãnulɛ kɛ̀ dogarinɔ
è gɛ̃n zɛ́ sɛ̀. Kɛ̀ aɔ̃ kà kíbɛ, ben kína pì vɛ̃̀ɛ
kpatan, 20 ben bùsu pì baade píngi pɔɔ
kɛ̀ nna, bensɔ̃ wɛ́tɛ gɔ̃̀ kaɛna yãkete sai,
kɛ̀ wà Atalia dɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao kíbɛ yãnzi.
21 Yoasi kí blè a wɛ̃̀ swɛɛplaadee guumɛ.

Dii ua kɛkɛna

12 À kɛ̀ kí ũ Yehu kíblena wɛ̃̀
sweɛplaadee guu, ben à kí blè
Yerusalɛmu wɛ̃̀ baplaa. À da nɛ́ Bɛsɛba
gbɛ̃mɛ, à tɔ́n Zibia. 2 Gurɔɔ kɛ̀ sa'oriki
Yoyada lɛ́ dà Yoasia, ben à yã kɛ̀ maa
Diinɛ kɛ̀. 3 Mɔde èe tãagbãgbãkii kɛ̀ wà
bònɔ gbororo, wà kpɛ́ wèe saa oo gwe,
wèe tuaetiti kpataa.

4 Yoasi bè sa'orinɔnɛ: À ɔɔ kɛ̀ wà mɔ̀o
Dii ua kakɔ̃, ɔɔ kɛ̀ wà lìli baadenɛ kɔ̃n
lɛ́gbɛ̃na ɔɔo kɔ̃n pɔyezi gbaanɔ píngi.
5 Sa'orinɔ gae ɔɔ pì sí ɔɔsirinɔa wà Dii
ua guu kɛ̀ yàkanɔ kɛkɛo. 6 Ben Yoasi kí
blè ai wɛ̃̀ baro awɛɛ'aagɔ̃, mɔde sa'orinɔɔ
e Dii ua guu kɛ̀ yàkanɔ kɛkɛro, 7 ben kí
Yoasi sa'oriki Yoyada sìsi kɔ̃n sa'orinɔ ń
píngi à ń lá à bè: À kɛ̀ dia ée Dii ua guu
kɛ̀ yàkanɔ kɛkɛroo? Àton ɔɔ sí ɔɔsirinɔa
dɔro. À tó wàgae Dii ua guu kɛ̀ yàkanɔ
kɛkɛo. 8 Ben sa'orinɔ wè kɛ̀ aɔ̃é ɔɔ ke sí
gbɛ̃nɔa dɔro, aɔ̃é sɔ̃ Dii ua guu kɛ̀ yàkanɔ
kɛkɛro. 9 Ben sa'oriki Yoyada àkpati sɛ̀
à à nɛ́kpaɛ fɔ̃̀, ben à dìɛ sa'okii saɛ tó
wèe gɛ̃ɛ Dii kpɛ́ ua ɔplaazi. Ben sa'ori kɛ̀
aɔ̃ɔe kpɛ́ zɛ́ dãkpaanɔ è ɔɔ kɛ̀ wà mɔ̀o Dii
ua kán píngi. 10 Tó aɔ̃ɔ è àkpati pì ɔɔ kɛ̀
bíta, ben kína takadakɛ̃ri kɔ̃n sa'orikio
è naro wà káka sàkinɔ guu. 11 Aɔ̃è ɔɔ
pì dennabaru kɛ wà na gbɛ̃ kɛ̀ wà Dii
ua zĩi dàńnɛnɔnɛ ń ɔzĩ, ben aɔ̃è fĩa boo
lí'arinɔnɛ kɔ̃n kpɛ́borinɔ 12 kɔ̃n gũ̀borinɔ
kɔ̃n gbɛ̀'arinɔ. Ben aɔ̃ lí kɔ̃n gbɛ̀ ananɔ
lùluo dɔ, lɛ wà Dii ua guu kɛ̀ yàkanɔ
kɛkɛo yãnzi kɔ̃n kpɛ́ kɛkɛna zĩ pãndenɔ
píngi. 13 Wèe Dii ua kondogi taanɔ pi
kɔ̃n ɔɔ kɛ̀ wà mɔ̀o Dii ua pìoro, ke fi-
tia tɛ́dɛbɔnɔ ke arusibɔnɔ ke kãkãkinɔ ke
vura pɔ́nɔ ke kondogi pɔ́ kpaaanɔ. 14 Dii
ua kɛ̀kɛrinɔn wè fĩa boońnɛ. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ wà
ɔɔ pì kpàḿma aɔ̃ fĩa boo zĩkɛrinɔnɛnɔ,
wè ń gbeka ɔɔ pì yãziro, zaakɛ gbɛ̃ pìnɔ
nɛ́ gbɛ̃ náanɛdeenɔmɛ. 16 Ɔɔ kɛ̀ wà kpà
taari fĩabobɔ ke durun agbaakpabɔ ũunɔ,
wè gɛ̃o Dii uaro, sa'orinɔ pɔ́mɛ.

17 Gurɔ beeean Siria kí Azaili gàa à
lɛ̀ɛ Gataa à sì, ben à ɛ̀ara èe mɔɔ lɛ́ɛ
Yerusalɛmua dɔ. 18 Ben Yudanɔ kí Yoasi
pɔ́ kɛ̀ a dezi Yudanɔ kínanɔ Yosafata kɔ̃n
Yoramuo kɔ̃n Aaziao kpà Diianɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n
kɛ̀ à kpà Diianɔ dɔ kɔ̃n vura kɛ̀ kú Dii
ua laasi guuo kɔ̃n a bɛ laasi guuo píngi,
à kpã̀sã Azailinɛ, ben Azaili gù Yerusalɛ-
mula. 19 Yoasi yã kpaaanɔ kɔ̃n yã kɛ̀ à
kɛ̀nɔ píngi kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛ-
nanɔ takadan. 20 À ìbanɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi,
ben aɔ̃ à dɛ̀ zaa Bɛtɛmilo Sila zɛ́n. 21 Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ à dɛ̀ pìnɔ tɔ́n yɛ̀: Simɛata nɛ́ Yoz-
abada kɔ̃n Soma nɛ́ Yehozabadao. Kɛ̀
Yoasi gà, wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n a dezinɔ
pɔ́o Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Amazia vɛ̃̀ɛ à
gbɛ̀n.

Isarailinɔ kí Yoaza

13 Yudanɔ kí Aazia nɛ́ Yoasi kíblena
wɛ̃̀ baro awɛɛ'aagɔ̃dee guun Yehu
nɛ́ Yoaza kɛ̀ Isarailinɔ kí ũ, ben à kí blè
Samaria wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛplaa. 2 À yã kɛ̀ Dii
yeziroo kɛ̀ kɛ̀ à zɛ̀ kɔ̃n durun kɛ̀ Nɛbati
nɛ́ Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnan-o, ѐe
pãnɛro. 3 Ben Dii pɔ fɛ̃̀ Isarailinɔzi à ń ná
Siria kí Azailinɛ a ɔzĩ kɔ̃n a nɛ́ Bɛnadadao
ai Yoaza kíblena lɛ́n. 4 Yoaza agbaa kpà
Diinɛ, ben Dii wѐnɛ, zaakɛ à è dian Siri-
anɔ kína pì e wɛ́ɛ tãa Isarailinɔa nà. 5 Dii
tò aɔ̃ mìsiri è, ben aɔ̃ bɔ̀ Sirianɔ ɔzĩ, ben
baade kú a ua lán à zii bà. 6 Mɔde aɔ̃ɔe
kpɛɛ li durun kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu
ń dá à kɛnannɛro, aɔ̃ zɛ̀o. Asɛra lí sɔ̃
kpɛ́ pɛɛna Samaria. 7 Yoaza zĩ̀kpɛɛnɔ kà
yãana, séde sɔ̃de gɔ̃ɔn baplaa akurinɔ
kɔ̃n sɔ̃goro mѐn kurinɔ kɔ̃n zĩ̀kpɛ kѐsɛde
gɔ̃ɔn bɔrɔ kurinɔ bé wà gɔ̃̀, zaakɛ Siri-
anɔ kína ń kɛ́ dúgudugu, aɔ̃ gɔ̃̀ lán bùsuti
bà. 8 Yoaza yã kpaaanɔ, yã kɛ̀ à kѐnɔ kɔ̃n
à nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan. 9 Kɛ̀ Yoaza gà, ben
wà à vĩ̀i Samaria, ben à nɛ́ Yehoasi vɛ̃̀ɛ à
gbѐn.

Isarailinɔ kí Yehoasi

10 Yudanɔ kí Yoasi kíblena wɛ̃̀
baaakuri awɛɛswɛɛplaadee guun Yoaza
nɛ́ Yehoasi kɛ̀ Isarailinɔ kí ũ, ben à
kí blè wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛdo. 11 À yã kɛ̀ Dii
yeziroo kɛ̀, ѐe kpɛɛ li durun kɛ̀ Nɛbati nɛ́
Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnannɛro,
à kpɛ́ ѐe kɛɛ. 12 Yehoasi yã kpaaa kɛ̀ à
kѐnɔ kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ kɔ̃n zĩ̀ kɛ̀ à
kà kɔ̃n Yudanɔ kí Amaziao kú Isarailinɔ
kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 13 Kɛ̀ à gà,
wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n Isarailinɔ kínanɔ
pɔ́o Samaria, ben Yeroboamu vɛ̃̀ɛ à
gbѐn.

Ɛlisa gana

14 Ɛlisa e gyãa kɛɛ, eé fɔ̃ à ble dɔro,
ben Isarailinɔ kí Yehoasi gàa à à lè, ѐe
ɔ́ɔ dɔɔ à bѐnɛ: Baa! Baa! Ḿbe Isarailinɔ
sɔ̃goronɔ ũ kɔ̃n ń sɔ̃deenɔo. 15 Ben Ɛlisa
bѐnɛ: Ǹ sá sɛ́ kɔ̃n kànɔ. Kɛ̀ à sɛ̀, 16 ben
Ɛlisa bѐnɛ: Ǹ kà kpá sála. Kɛ̀ à kpà sála,
ben Ɛlisa a ɔɔnɔ dìdi kína pì ɔɔnɔa 17 à
bè: Ǹ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa windo wɛ̃. Kɛ̀ à wɛ̃̀,
ben Ɛlisa bè: Ǹ kà pì zu. Kɛ̀ à zù, ben
Ɛlisa bè: Dii zĩ̀blena kàn gwe. Zĩ̀blena
Sirianɔa kàmɛ. Nɛ́ Sirianɔ kaatɛ mám-
mam zaa Afɛki. 18 Ben Ɛlisa bè: Ǹ kà pìnɔ
sɛ́ɛ. Kɛ̀ à sɛ̀ɛ, ben Ɛlisa bѐnɛ: Ǹ tɔɔtɛ lɛ́o.
À lɛ̀o gɛ̃̀n aagɔ̃, ben à ɔ zɛ̀. 19 Ben Luda
gbɛ̃ pì pɔ fɛ̃̀zi à bè: Wà be n tɔɔtɛ lɛ̀o gɛ̃̀n
sɔɔro ke swɛɛdomɛ yã, lɛ n zĩ̀ blè Siri-
anɔa mámmam. Tia sa nɛ́ zĩ̀ blɛ́mma gɛ̃̀n
aagɔ̃mɛ.

20 Ɛlisa gà, ben wà à vĩ̀i. Tó Sɛ̃̀tãntɛ̃ kà,
ben Mɔabu gbãamɔnnɛrinɔ è mɔ́ lɛ́ɛ Is-
arailinɔ bùsua. 21 Zĩ kɛ̀a gbɛ̃nɔɔ e gɛ̀ vĩĩi.
Kɛ̀ aɔ̃ gbãamɔnnɛrinɔ gãli è, ben aɔ̃ gɛ̀ pì
sɛ̀ wà zù Ɛlisa miran. Kɛ̀ gɛ̀ pì lɛ̀ɛ à nà
Ɛlisa wánɔa, ben à wɛ̃̀ndi è à fɛ̀ɛ à zɛ̀.

22 Siria kí Azaili gbãaa mɔ̀ Isarailinɔnɛ
ai Yoaza kíblena lɛ́n. 23 Ben Dii sùu
kѐńyo à wɛ̃nda dɔ̃̀ńnɛ, à ń wɛ́ɛ gwà a
bà kuuna kɔ̃n Ibraĩo kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n
Yakubuo yãnzi. Ѐe we à ń dúgu zɔ̃ro, ѐe
ń zĩnnaro ai kɔ̃n a gbã̀ao. 24 Kɛ̀ Siria kí
Azaili gà, ben à nɛ́ Bɛnadada vɛ̃̀ɛ à gbѐn.
25 Kɛ̀ Yoaza nɛ́ Yehoasi zĩ̀ kà kɔ̃n Azaili
nɛ́ Bɛnadada pìo, à ɛ̀ara à wɛ́tɛ kɛ̀ Azaili
sì a de Yoazaanɔ sìa. Yehoasi zĩ̀ blѐa gɛ̃̀n
aagɔ̃mɛ, ben à Isaraili wɛ́tɛ pìnɔ sìa.

Yudanɔ kí Amazia

14 Isarailinɔ kí Yoaza nɛ́ Yehoasi
kíblena wɛ̃̀ plaadee guun Yoasi
nɛ́ Amazia kɛ̀ Yudanɔ kína ũ. 2 À wɛ̃̀
baaasɔɔrodee guun à kí blè, à vɛ̃̀ɛ kpatan
Yerusalɛmu wɛ̃̀ baaakuri dosai. À da nɛ́
Yerusalɛmu gbɛ̃mɛ, à tɔ́n Yoadini. 3 À yã
kɛ̀ Dii yezi kɛ̀, mɔde ѐe ká a dezi Dauda
pɔ́ ũro. À a de Yoasi zɛ́kpaɛ sɛ̀ súusu. 4 Ѐe
tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bònɔ gbororo, wà
kpɛ́ wѐe saa ooḿma wѐe tuaetiti kpataa
gwe. 5 Kɛ̀ à kpata kãsãa pɛ̀ɛ à yã̀a, ben

à a ìba kɛ̀ aɔ̃ a de dɛ̀nɔ dɛ̀dɛ se. [6] Lán
à kú Musa doka takadan nà, èe gbɛ̃dɛri
pìnɔ nɛ́nɔ dɛdɛro. Takada pì guu Dii bè
wàton denɔ dɛdɛ ń nɛ́nɔ durun yãnziro,
bensɔ̃ wàton nɛ́nɔ dɛdɛ ń denɔ durun
yãnziro. Baade é ga a zĩnda durun yãnz-
imɛ. [7] Amazia bé à zĩ̀ blè Ɛdɔmunɔa gɔ̃ɔn
bɔrɔ kuri zaa Guzurɛ Wisideen. Zĩ̀ pì
guun à Sela sì, ben à tɔ́ kpànɛ Yɔkɔtɛli,
tɔ́ pì kpɛ́ kúa ai kɔ̃n a gbȁao.

[8] Beee gbɛra Amazia gbɛ̃nɔ zĩ̀ Isarail-
inɔ kí Yoaza nɛ́ Yehoasi, Yehu dioa, à
bènɛ: Ǹ mɔ́ wà dakɔ̃rɛ zĩ̀lan. [9] Isarailinɔ
kí Yoasi wèàla à bè: Lɛbanɔ bùsu lɛ̀kara
lɛ́kpãsã kɛ̀ Lɛbanɔ bùsu sida línɛ à bè à
a nɛ́nɔgbɛ̃ kpãsã a néa, ben Lɛbanɔ bùsu
nɔ̀bɔ pãsĩ mɔ̀ à kìti pà lɛ̀kara pìa. [10] N zĩ̀
blè Ɛdɔmunɔa, ben n n zĩnda sɛ̀ lezĩ. Ǹ zɛ
kɔ̃n n tɔ́maakɛɛo ǹ vɛ̃ɛ tɛɛɛ. À kɛ̀ dia nɛ́ɛ
ɔ kaa yã pãsĩzi? Beee é sunnɛ kɔ̃n mɔ́nzio
kɔ̃n Yudanɔ se. [11] Mɔde Amazia yã pì kpà
swãkoto, ben Yehoasi mɔ̀ lɛ́ɛa. Aɔ̃ dàkɔ̃rɛ
zaa Bɛsɛmɛsi Yudanɔ bùsun. [12] Isarailinɔ
zĩ̀ blè Yudanɔa, ben Yudanɔ bàa sì wà tà
ń bɛ. [13] Bɛsɛmɛsi gwen Yehoasi Amazia
kũ̀n à gàao Yerusalɛmu. À a bĩi gbòro
lán mita wàa doo bà zaa Ɛflaimu gãnu
lɛ̀ ai gana Gooda gãnulɛa. [14] À vura kɔ̃n
kondogio kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú Dii uanɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀
kú kíbɛ laasinnɔ sɛ̀ɛ píngi, ben à gbɛ̃kenɔ
kũ̀kũ à tàńyo Samaria zĩ̀zɔnɔ ũ.

[15] Yehoasi yã kpaaa kɛ̀ à kɛ̀nɔ kɔ̃n
a nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan. Lán à zĩ̀ kà kɔ̃n
Yudanɔ kí Amaziao nà kú gwe dɔ. [16] Kɛ̀
Yehoasi kà a dezinɔla, wà à mira kpàkɔ̃zi
kɔ̃n Isarailinɔ kínanɔ pɔ́o Samaria, ben à
nɛ́ Yeroboamu vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

[17] Yudanɔ kí Amazia kɛ̀ wɛ̃̀ gɛ̃ro
Yehoasi gana gbɛra. [18] Amazia
yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan. [19] Wà lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi
Yerusalɛmu, ben à bàa sì à tà Lakisi.
Ben wà gbɛ̃nɔ gbàrɛ wà pɛ̀ɛzi wà à dɛ̀
gwe. [20] Ben wà à gɛ̀ sɛ̀ kɔ̃n sɔ̃o wà sùo
Yerusalɛmu, wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n a
dezinɔ pɔ́o Dauda wɛ́tɛ. [21] Ben Yudanɔ
Uzia kɛ̀ kà wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛdoo kà kí ũ à de
Amazia gbɛ̀n. [22] Àmbe à Elata sì à kɛ̀kɛ
à kàɛ Yudanɔnɛ a de gana gbɛra.

Isarailinɔ kí Yeroboamu plaadee

[23] Yudanɔ kí Yoasi nɛ́ Amazia kíblena
wɛ̃̀ gɛ̃rodee guun Isarailinɔ kí Yoasi
nɛ́ Yeroboamu kɛ̀ kí ũ Samaria, à vɛ̃̀ɛ
kpatan wɛ̃̀ baplaa awɛɛdo. [24] À yã kɛ̀ Dii
yeziroo kɛ̀, èe kpɛɛ li durun kɛ̀ Nɛbati
nɛ́ Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnannɛro.
[25] Àmbe à ɛ̀ara à Isarailinɔ bùsu sìńnɛ
zaa Lebo Amata ai gana Ísia Wisideezi,
lán Dii Isarailinɔ Ludaa ò a zɔ̀bleri Ami-
tai nɛ́ Yunusa, Gatɛfa gbɛ̃ gãzĩ nà. [26] Za-
akɛ Dii è Isarailinɔɔ e nawɛ̃a kɛɛ maa-
maa, zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ ń píngi, bensɔ̃
aɔ̃ gbɛ̃ke vĩ à dɔńlɛro. [27] Dii e be é Is-
araili tɔ́ dɛdɛ anduna guuro, ben à ń mì
sì Yehoasi nɛ́ Yeroboamu gãzĩ. [28] Yer-
oboamu yã kpaaa kɛ̀ à kɛ̀nɔ kɔ̃n zĩ̀ kɛ̀ à
kànɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan. Lán à ɛ̀ara à Damasiku kɔ̃n Am-
atao sì Isarailinɔnɛ nà kú gwe dɔ. [29] Kɛ̀ à
kà a dezinɔla, wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n a
dezi Isarailinɔ kínanɔ pɔ́o, ben à nɛ́ Za-
kari vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Uzia

15 Isarailinɔ kí Yeroboamu kíblena
wɛ̃̀ baaasɔɔro awɛɛplaadee guu
Amazia nɛ́ Uzia kɛ̀ Yudanɔ kína ũ. [2] À
wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛdodee guun à kí blè, ben à
vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̃̀ baplaa akuri
awɛɛplaa. À da nɛ́ Yerusalɛmu gbɛ̃mɛ, à
tɔ́n Yɛkɔlia. [3] À yã kɛ̀ Dii yezi kɛ̀ lán à
de Amazia kɛ̀ nà. [4] Mɔde èe tãagbãgbãkii
kɛ̀ wà bònɔ gbororo, wà kpɛ́ wèe saa
oońma wèe tuaetiti kpataa gwe. [5] Dii tò
à kusu kũ̀, à kúo ai à gàa à gào. Wà
kpɛ́ bɔ̀nɛ ado. À nɛ́ Yotamu bé à kíbɛ ua
kũna, àmbe Yudanɔ dɔn'aɛdee ũ. [6] Uzia
yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛ-
nanɔ takadan kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi. [7] Kɛ̀

à kà a dezinɔla, wà à vɪ̃i kɔ̃n a dezinɔ
Dauda wέtɛ, ben à nέ Yotamu vɛ̃ɛ à gbɛ̀n.

Isarailinɔ kí Zakari

8 Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ̃ baplaa
plaasaidee guun Yeroboamu nέ Zakari kɛ̀
Isarailinɔ kína ũ Samaria, à kí blè mɔ
swɛɛdo. 9 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ lán à
dezinɔ kɛ̀ nà. Èe kpɛɛ li durun kɛ̀ Nɛbati
nέ Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnannɛro.
10 Ben Yabɛsi nέ Salumu lέ kpàkɔ̃sɔ̃zi kɔ̃n
gbɛ̃nɔ à à dɛ̀ zaa Ibleamu, ben à vɛ̃ɛ à
gbɛ̀n. 11 Zakari yã kpaaanɔɔ kú Isarail-
inɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 12 Lɛn
yã kɛ̀ Dii ò Yehunɛ kɛ̀ lɛ, à bè à boriinɔ
bé wégɔ̃ Isarailinɔ kí blee ai à gá pέ à
nasionɔa.

Isarailinɔ kí Salumu

13 Yabɛsi nέ Salumu kɛ̀ kí ũ Yudanɔ
kí Uzia kíblena wɛ̃ baplaa dosaidee guu,
à kí blè Samaria mɔ do. 14 Ben Gadi nέ
Mɛnahɛmu bɔ̀ Tiza à gàa Samaria, ben
à Yabɛsi nέ Salumu lɛ̀ à dɛ̀ gwe, ben à
vɛ̃ɛ à gbɛ̀n. 15 Salumu yã kpaaanɔ kɔ̃n
lέ kɛ̀ à kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n gbɛ̃nɔ Zakarizio kú
Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan.
16 Gurɔ beeean Mɛnahɛmu bɔ̀ Tiza à gàa
à lɛ̀ɛ Tifisaa kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à guunɔ
kɔ̃n guu kɛ̀ lìgazinɔ píngi, zaakɛ aɔ̃ gì zέ
wɛ̃nɛzi. À nɔ̀sindadeenɔ gbɛɛɛ pàrapara
ń píngi dɔ.

Isarailinɔ kí Mɛnahɛmu

17 Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ̃ baplaa
dosaidee guun Gadi nέ Mɛnahɛmu kɛ̀ Is-
arailinɔ kí ũ, ben à kí blè Samaria wɛ̃
kuri. 18 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ ai a wɛ̃ndi
lέn. Èe kpɛɛ li durun kɛ̀ Nɛbati nέ Yer-
oboamu Isarailinɔ dà à kɛnannɛro.
19 Kɛ̀ Asiria kí Tigila Pilɛsa lɛ̀ɛ Isarail-
inɔ bùsua, ben Mɛnahɛmu à gbà kondogi
tɔn baaakuri awɛɛsiigɔ̃, lɛ Tigila Pilɛsa e
à ɔ daawa, à kpata kãsãa e à pέɛ yãnzi.
20 Mɛnahɛmu tò Isarailinɔ kondogi pì
fĩa bò, ben ɔɔdeenɔ kondogi ɔɔ kpà ń
mìamia mɛ̀n baplaa akurikuri Asirianɔ
kína pɔ́ ũ. Ben Asirianɔ kína pì ɛ̀ara à
tà, èe zɛ ń bùsun dɔro. 21 Mɛnahɛmu yã
kpaaanɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛ-
nanɔ takadan kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi.
22 Kɛ̀ à kà a dezinɔla, ben à nέ Pekaya
vɛ̃ɛ à gbɛ̀n.

Isarailinɔ kí Pekaya

23 Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ̃ baplaa
akuridee guun Mɛnahɛmu nέ Pekaya kɛ̀
Isarailinɔ kí ũ, à kí blè Samaria wɛ̃ plaa.
24 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, èe kpɛɛ li durun
kɛ̀ Nɛbati nέ Yeroboamu Isarailinɔ dà à
kɛnannɛro. 25 À zĩ̀kari gbɛ̃nsi Rɛmalia nέ
Pɛka lέ kpàkɔ̃sɔ̃zi kɔ̃n gbɛ̃nɔ. Ben à Gili-
ada bùsudeenɔ sɛ̀ gɔ̃ɔn baplaa akuri à
sìńyo kína pìzi à zɛki gbãan Samaria, à
à dɛ̀ kɔ̃n Agobuo kɔ̃n Ariɛo, ben à vɛ̃ɛ à
gbɛ̀n. 26 Pekaya yã kpaaanɔɔ kú Isarail-
inɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n yã
kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi.

Isarailinɔ kí Pɛka

27 Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ̃ baplaa
akuri awɛɛplaadee guun Rɛmalia nέ Pɛka
kɛ̀ Isarailinɔ kí ũ, à kí blè Samaria wɛ̃
baro. 28 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, èe kpɛɛ li
durun kɛ̀ Nɛbati nέ Yeroboamu Isarailinɔ
dà à kɛnannɛro. 29 Pɛka gurɔɔan Asiria
kí Tigila Pilɛsa mɔ̀ à Iyona sì kɔ̃n Abɛli
Bɛtɛmakao kɔ̃n Yanɔao kɔ̃n Kɛdɛsio kɔ̃n
Azoo. À Nafatali boriinɔ guu sì dɔ, Gili-
ada kɔ̃n Galilio píngi, ben à guu pì deenɔ
kũ̀kũ à tàńyo Asiria. 30 Ela nέ Osea lέ
kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n gbɛ̃nɔ Pɛkazi, ben à à dɛ̀ à
vɛ̃ɛ à gbɛ̀n Uzia nέ Yotamu kíblena wɛ̃
barodee guu. 31 Pɛka yã kpaaanɔɔ kú Is-
arailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n
yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi.

Yudanɔ kí Yotamu

32 Isarailinɔ kí Rɛmalia nέ Pɛka kíblena
wɛ̃ plaadee guun Uzia nέ Yotamu kɛ̀ Yu-
danɔ kí ũ. 33 À wɛ̃ baaasɔɔrodee guun
à kí blè, ben à vɛ̃ɛ kpatan Yerusalɛmu

wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛdo. À da tɔ́n Yɛrusa, Zadɔki
némɛ. 34 À yã kè Dii yezi kɛ̀ lán à de Uzia
kɛ̀ nà. 35 Mɔde èe tãagbãgbãkii kɛ̀ wà
bònɔ gbororo, wà kpɛ́ wèe saa oońma
wèe tuaetiti kpataa gwe. Àmbe à Dii ua
gãnu kɛ̀ kú musu kpaa kɛ̀kɛ. 36 Yotamu
yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛ-
nanɔ takadan kɔ̃n yã kè à kɛ̀nɔ píngi.
37 Gurɔ beeean Dii tò Siria kí Rezĩ kɔ̃n
Rɛmalia nɛ́ Pɛkao nà lɛɛna Yudanɔaa.
38 Kɛ̀ Yotamu kà a dezinɔla, wà à mira
kpàkɔ̃zińyo Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Aaza
vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Aaza

16 Rɛmalia nɛ́ Pɛka kíblena wɛ̃̀ gɛ̃ro
awɛɛplaadee guun Yotamu nɛ́
Aaza kɛ̀ Yudanɔ kí ũ. 2 À wɛ̃̀ baro-
dee guun à kí blè, ben à vɛ̃̀ɛ kpatan
Yerusalɛmu wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛdo. Èe yã kè Dii
a Ludaa yezi kɛ lán a dezi Dauda bàro.
3 À zɛ̀ kɔ̃n Isarailinɔ kínanɔ yãkɛnao ai
sé à sa'opɔ kè wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò kɔ̃n
a nɛ́gɔ̃gbɛ̃o. À yã zaaa kè lán borii kɛ̀
Dii pɛ̀ḿma Isarailinɔnɛnɔ è kɛ nà yã. 4 À
saa ò à tuaetiti kpàta tãagbãgbãkii kɛ̀ wà
bònɔa kɔ̃n sɪ̃̀sĩ musunɔ kɔ̃n lí bíta píngi
gbáruo.

5 Beee gbɛra Siria kí Rezĩ kɔ̃n Is-
arailinɔ kí Rɛmalia nɛ́ Pɛkao mɔ̀ zɪ̃̀ ká
Yerusalɛmu. Gwen aɔ̃ lìgan Aazazi, mɔde
aɔ̃ɔe fɔ̃ wà zɪ̃̀ blèaro. 6 Gurɔ beeean Rezĩ
pɛ̀ Yudanɔa à ń bɔ́ɛ Elata à ɛ̀ara à gwee
sìḿma, ben Ɛdɔmunɔ mɔ̀ wà vɛ̃̀ɛ gwe ai
kɔ̃n a gbɑ̃̀ao. 7 Ben Aaza gbɛ̃nɔ zɪ̃̀ Asiria
kí Tigila Pilɛsaa à bè: N zɔ̀blerin ma ũ,
n nɛ́n ma ũ. Ǹ mɔ́ ǹ ma bɔ Sirinɔ kína
kɔ̃n Isarailinɔ kína kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛmaziinɔ ɔzĩ.
8 Aaza kondogi kɔ̃n vura kɛ̀ kú Dii ua kɔ̃n
a bɛ laasi guuo sɛ̀ɛ à Asirianɔ kína gbà à
kpɑ̃̀sãnɛ. 9 Ben Asirianɔ kína à yã mà, à
gàa à lɛ̀ɛ Damasikua à sì. À Rezĩ dɛ̀, ben
à tà kɔ̃n Damasikudeenɔo ai Kiri. 10 Kí
Aaza gàa à dà Asiria kí Tigila Pilɛsalɛ zaa
Damasiku. À sa'okii è gwe, ben à à taka
gà takada guu à kpɑ̃̀sã sa'ori Urianɛ kɔ̃n
à kɛna takao píngi. 11 Sa'ori Uria sa'okii
pì kɛ̀ lán kí Aaza kpɑ̃̀sãnɛ nà déede, à à
mì dɛ̀ kí pì ton su kɔ̃n Damasikuo. 12 Kɛ̀
à sù, à sa'okii pì è, ben à sɔ̃̀zi. 13 À sa'opɔ
kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ ɔa à wísiti kàn à í
tɔ̃̀a à kɛnnakɔ̃o sa'o'aru kùa. 14 Dii gbãg-
bãkii kɛ̀ wà pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o kú sa'oki
dufu pì kɔ̃n Dii kpɛ́o dagura, ben Aaza
sɛ̀ à dìɛ sa'oki dufu pì ɔplazi. 15 Ben à yã
dìɛ sa'ori Urianɛ à bè: Nɛ́gae sa'o kɔngɔ
pɔ́ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ o sa'oki bíta pìa
kɔ̃n uusiɛ pɔ́wɛɛtitio kɔ̃n kína sa'opɔ kɛ̀
wè ká tɛ́n à tɛ́ kũo kɔ̃n à pɔ́wɛɛtiti gbaao
kɔ̃n gbɛ̃nɔ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũo
kɔ̃n ń pɔ́wɛɛtiti gbaao kɔ̃n ń sa'o'io. Nɛ́-
gae sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ aru kúa
kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa'o'aruo. Sa'okii kɛ̀ wà pì
kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o sɔ̃, eégɔ̃ dɛ ma màsokɛkii ũ.
16 Ben sa'ori Uria kɛ̀ lán kí Aaza ònɛ nà.

17 Kí Aaza mɔ̀ lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ gògo
tadibɔnɔa à ń taanɔ gò à dìɛ. À íkakii
gò mɔ̀gotɛ̃ zùswaree kɛ̀ aɔ̃ kú à gĩzĩnɔa
à dìɛ gbɛ̀ kĩia. 18 À kína tinti kɛ̀ wà
bò Dii ua kɔ̃n à gãnu kɛ̀ kú gweeo
gbòro mìsiɛna Asirianɔ kínanɛ yãnzi.
19 Aaza yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n yã kè à kɛ̀nɔ
píngi. 20 Aaza kà a dezinɔla, ben wà à
mira kpàkɔ̃zińyo Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́
Ɛzɛkaya vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Osea, Isarailinɔ kí zãadee

17 Yudanɔ kí Aaza kíblena wɛ̃̀ kuri
awɛɛplaadee guun Ela nɛ́ Osea
kɛ̀ Isarailinɔ kí ũ Samaria, à kí blè wɛ̃̀
kɛ̃ndo. 2 À yã kè Dii yeziroo kɛ̀, mɔde èe
kɛ lán Isarailinɔ kína kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀nɛ aɛnɔɔ
kɛ̀ nàro. 3 Asiria kí Samanɛsa mɔ̀ à lɛ̀ɛa,
ben Osea kɛ̀ à zɔ̀bleri ũ, èe tángba kpaaa.
4 Osea gbɛ̃nɔ zɪ̃̀ Igipiti kí Soa, ben èe
tángba kɛ̀ è kpá Samanɛsaa wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o
kpáa dɔro. Kɛ̀ Samanɛsa è Osea bɔ̀ a
kpɛɛ, ben à à kũ̀ à à dà kpɛ́siaan. 5 Ben
Samanɛsa lɛ̀ɛ Isarailinɔ bùsua píngi. À
gbɛ̃nɔ mɔ̀ wà Samaria kagura kɛ̀ ai wɛ̃̀
aagɔ̃. 6 Osea kíblena wɛ̃̀ kɛ̃ndodee guun

Samanɛsa Samaria sì à tà kɔ̃n Isarailinɔ a bùsun, à ń káɛkaɛ Ala kɔ̃n Gozã kɛ̀ kú Abo baao kɔ̃n Midiã bùsu wɛ́tɛnɔ guuo.

Isarailinɔ gɔ̃na zɛ̃̀zɔnɔ ũ ń durun yãnzi

7 Yã pì kɛ̀ lɛ, kɛ̀ Isarailinɔ durun kɛ̀
Dii ń Ludanɛ kɛ̀ à ń bɔ́ Igipiti kí Fɛro
ɔzĩ yãnzi. Aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ tãanɔnɛ 8 aɔ̃ borii
kɛ̀ Dii pɛ̀ḿmańnɛnɔ zɛ́kpaɛ sɛ̀ aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n
yã kɛ̀ Isarailinɔ kínanɔɔ dàńnɛnɔo. 9 Aɔ̃
yã dɔ̀rɔsai dìɛ Dii ń Luda yã gbɛ̀n aɔ̃
tãagbãgbãkiinɔ bò ń zĩndanɛ ń wɛ́tɛnɔ
guu píngi zaa gudãkpakiia gana ai wɛ́tɛ
bĩideea. 10 Aɔ̃ gbɛ̀nɔ kɔ̃n línɔ pɛ̀ɛpɛɛ sɛ̃̀sĩ
lezĩnɔa píngi kɔ̃n lí bíta píngi gbáruo.
11 Aɔ̃ tuaetiti kpàta tãagbãgbãkii kɛ̀ aɔ̃
bò pìnɔa píngi lán borii kɛ̀ Dii pɛ̀ḿ-
mańnɛnɔɔ kɛ̀ nà. Yã zaaa kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀ pìnɔ
bé à Dii pɔɔ fɛ̃̀nɛ. 12 Aɔ̃ dɔ̀ tãanɔzi, baa
kɛ̀ Dii bɛ̀ńnɛ aɔ̃ton kɛro. 13 Dii Isarail-
inɔ kɔ̃n Yudanɔ swã gà a annabinɔ kɔ̃n
wɛ́ɛgupu'erinɔ gãzĩ ń píngi à bè, aɔ̃ kpɛɛ
li ń yã zaaanɔnɛ, aɔ̃gɔ̃ Dii yãdiɛnanɔ
kɔ̃n à yãdannɛnao kũna, lán à kú doka
takada kɛ̀ à dìɛ ń dezinɔnɛ guu nà, ben à
ɛ̀ara à ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãzĩ.

14 Baa kɔ̃n beeeo Isarailinɔ gì mazi, aɔ̃
swã gbãa lán ń dezi kɛ̀ aɔ̃e Dii ń Luda
náanɛ kɛroonɔ pɔ́ bàmɛ. 15 Aɔ̃ gì à ɔdɔkii
gwazi, aɔ̃ à bà kuuna kɔ̃n ń dezinɔ yã
gbɔ̀ro, aɔ̃e lɛ́ kɛ̀ à nàańnɛ yã daro. Aɔ̃
tɛ̀ pɔ́ pãpãanɔzi, ben aɔ̃pinɔ kɛ̀ pã. Aɔ̃
borii kɛ̀ aɔ̃ ligańzinɔ zɛ́kpaɛ sɛ̀, borii kɛ̀
Dii bè aɔ̃ton ń dà sɛ́roo pìnɔ. 16 Aɔ̃ pã
kpà Dii ń Luda yãdiɛnanɔzi, aɔ̃ mɔ̀ kàsa
mɛ̀n plaa lán zùswareenɔ bà ń tãanɔ ũ,
aɔ̃ Asɛra lí pɛ̀ɛ, aɔ̃ sɔsɔnɛnɔ gbã̀gbã, aɔ̃
dɔ̀ Baalizi. 17 Aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́
kũ ò kɔ̃n ń nɛ́nɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ, aɔ̃
màso kɛ̀ aɔ̃ ɛ̃zɛ̃ kɛ̀, aɔ̃ ń zĩnda kpà yã kɛ̀
Dii yezirooa, aɔ̃ à pɔɔ fɛ̃̀nɛ. 18 Ben Dii pɔ
fɛ̃̀ńzi maamaa à pɛ̀ḿma. Yudanɔ bé wà
gɔ̃̀ ńtɛ̃ɛ. 19 Baa se Yudanɔɔ e Dii ń Luda
yãdiɛnanɔ maro, aɔ̃ Isarailinɔ zɛ́kpaɛ sɛ̀.
20 Ben Dii gì Isaraili borii pìnɔzi ń píngi.
À wɛ́ɛ tã̀ḿma à ń ná gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e gbãaa
mɔɔńnɛnɔnɛ ń ɔzĩ ai à gàa pɛ́oḿma.

21 Kɛ̀ Dii Isarailinɔ kɛ̃̀ Dauda boriinɔa,
ben aɔ̃ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu dìɛ ń kína
ũ. Yeroboamu bé à Isarailinɔ swã gbã̀gbã
Diinɛ, à tò aɔ̃ durun bíta kɛ̀. 22 Isarailinɔɔ
kpɛ́ wèe durun kɛ̀ Yeroboamu kɛ̀nɔ kɛɛ,
aɔ̃e kpɛɛ linɛro, 23 ben Dii pɛ̀ḿma lán
à ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãzĩ nà. Asirianɔ
Isarailinɔ sɛ̀ɛ ń bùsun aɔ̃ tàńyo zɛ̃̀zɔnɔ ũ,
ben aɔ̃ kú gwe ai kɔ̃n a gbã̀ao.

Samariadeenɔ yã

24 Asirianɔ kína tò gbɛ̃nɔ bɔ̀ɛ Ba-
bilɔnu kɔ̃n Kutao kɔ̃n Avao kɔ̃n Am-
atao kɔ̃n Sefavaimuo, ben à ń káɛkaɛ
Samaria wɛ́tɛnɔ guu Isarailinɔ gbɛ̀n. Lɛn
aɔ̃ Samaria bùsu kɛ̀ ń pɔ́ ũ lɛ, aɔ̃ vɛ̃̀ɛvɛ̃ɛ
à wɛ́tɛnɔ guu. 25 Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe káaku,
aɔ̃e dɔnzi kɛ Diinɛro, ben à músunɔ
gbàrɛḿma, aɔ̃e ń gbɛ̃kɛnɔ dɛdɛɛ. 26 Ben
wà gàa wà ò Asirianɔ kínanɛ wà bè: Gbɛ̃
kɛ̀ n ń sɛ́ n ń káɛkaɛ Samaria wɛ́tɛnɔ gu-
unɔ, aɔ̃ bùsu pì tãakɛkɛna dɔ̃ro, ben à
músunɔ gbàrɛḿma, aɔ̃e ń dɛdɛɛ. 27 Ben
Asirianɔ kína bè: Wà Samaria sa'ori kɛ̀
wa suńyonɔ doke gbarɛ, à tá gwe à bùsu
pì tãakɛkɛna dadańnɛ. 28 Ben Samaria
sa'orinɔ doke ɛ̀ara à tà gwe à vɛ̃̀ɛ Bɛtɛli.
À dàda gbɛ̃nɔnɛ dian aɔ̃é kɛ nà wà dɔnzi
kɛ Diinɛ.

29 Gurɔ beeea gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ wà vɛ̃̀ɛ
wɛ́tɛ pìnɔ guunɔ, bori píngi kɔ̃n a tãao,
ben aɔ̃ ń tãa pìnɔ taka kɛ̀ aɔ̃ pɛ̀ɛpɛɛ
tãagbãgbãkii kɛ̀ Isarailinɔɔ bɔ̀nɔ kpɛ́nɔn.
30 Babilɔnudeenɔ Sukobenɔti tãa kɛ̀, Ku-
tadeenɔ Nɛgali tãa kɛ̀, Amatadeenɔ
Asima tãa kɛ̀, 31 Avadeenɔ Nibazi kɔ̃n
Tatakio tãa kɛ̀, Sefavaimudeenɔ sa'opɔ
kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò kɔ̃n ń nɛ́nɔ ń tãa
Adaramɛlɛkia kɔ̃n Anamɛlɛkio. 32 Ben
aɔ̃ ɛ̀ara wà dɔnzi kɛ̀ Diinɛ dɔ. Gbɛ̃nɔ
diɛna tãagbãgbãkii pìnɔ sa'orinɔ ũ tɛ̃̀
vĩńnɛro, ben aɔ̃ègɔ̃ saa oońnɛ tãagbãg-
bãkii pìnɔ kpɛ́nɔ guu. 33 Aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ Di-
inɛ, ben aɔ̃e ń tãanɔ gbãgbãa lán bùsu

kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀n fɛɛakaarayã dɛ nà. 34 Lɛn aɔ̃ ń
fɛɛakaarayã kũna lɛ ai kɔ̃n a gbɛ̃̀ao. Aɔ̃ɔe
vĩa kɛ Diinɛro, zaakɛ aɔ̃è à ɔdɔkii gwaro,
aɔ̃ègɔ̃ à yãdannɛna kũnaro ke à doka ke
yã kɛ̀ à dìɛ Yakubu kɛ̀ à ɛ̀ara à tɔ́ kpànɛ
Isaraili boriinɔnɛnɔo. 35 Kɛ̀ Dii bè a bà
égɔ̃ kú kɔ̃n Isaraili pìnɔ yã, à bè aɔ̃ton dɔ
tãanɔziro aɔ̃ton kúɛńnɛro, aɔ̃ton ń gbãg-
bãro aɔ̃ton saa ońmaro, 36 séde amɔa kɛ̀
à ń bɔ́ɛ Igipiti kɔ̃n a gbãa bítao kɔ̃n a gɛ̃̀sã
gbãaao. Ambe aɔ̃gɔ̃ dɔnzi kɛɛare, aɔ̃gɔ̃
kuɛɛare, aɔ̃gɔ̃ saa ooawa. 37 À bè aɔ̃gɔ̃ a
ɔdɔkii gwaa, aɔ̃gɔ̃ a yãdannɛnanɔ kũna
kɔ̃n a dokayãnɔ kɔ̃n yãdiɛna kɛ̀ à kɛ̃̀ńnɛ
takada guunɔ ai gurɔ píngi. Aɔ̃ton dɔnzi
kɛ tãanɔnɛro. 38 Aɔ̃ton tó a bà kuunańyo
yã sãńguro. Aɔ̃ton tãanɔ sísiro. 39 Aɔ̃gae
dɔnzi kɛ amɔa Dii ń Ludanɛ ado. Ámbe é
ń bɔ ń ibɛɛnɔ ɔzĩ ń píngi.
40 Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ gì mazi, ben aɔ̃ zɛ̀
kɔ̃n ń fɛɛakaarayão. 41 Borii pìnɔ dɔnzi
kɛ̀ Diinɛ, mɔde aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe ń tãanɔ gbãg-
bãamɛ dɔ, ben aɔ̃ nɛ́nɔ kɔ̃n ń dionɔɔ e kɛɛ
lán ń dezinɔ kɛ̀ nà ai kɔ̃n a gbɛ̃̀ao.

Yudanɔ kí Ɛzɛkaya yã

18 Isarailinɔ kí Ela nɛ́ Osea
kíblena wɛ̃̀ aagɔ̃dee guun Aaza
nɛ́ Ɛzɛkaya kɛ̀ Yudanɔ kí ũ. 2 À wɛ̃̀
baaasɔɔrodee guun à kí blè, à vɛ̃̀ɛ
kpatan Yerusalɛmu wɛ̃̀ baaakuri dosai.
À da tɔ́n Abia, Zakari nɛ́mɛ. 3 À yã kɛ̀
Dii yezi kɛ̀ lán à dezi Dauda kɛ̀ nà píngi.
4 À tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bònɔ gbòro à
tãa gbɛ̀nɔ wìwi à Asɛra lípɛɛnɔ zɔ̃̀zɔ̃.
À mɔ̀gotɛ̃ mlɛ̃̀ kɛ̀ Musa pì gbɛ̃̀gbɛ̃ à
ɛ̀'ɛkɔ̃rɛ, zaakɛ ai gurɔ beeea Isarailinɔɔ
kpɛ́ wèe tuaetiti kpataaa. Mlɛ̃̀ pìn wà tɔ́
kpànɛ Nɛusutã. 5 Ɛzɛkaya Dii Isarailinɔ
Luda náanɛ kɛ̀. Yudanɔ kína kee e sí
lɛ́kɔ̃zioro, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kí blè à ãanɔ kesɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kí blè à kpɛɛnɔ. 6 À nà Diizi,
èe kpɛɛ linɛro. À yã kɛ̀ Dii dà Musanɛnɔ
kũna. 7 Dii kúo, ben yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ saa kũ̀
píngi. À bɔ̀ Asirianɔ kína yã kpɛɛ, èe
zɔ̀ blenɛ dɔro. 8 À zĩ̀ blè Filisitininɔa
ai Gaza kɔ̃n guu kɛ̀ ligazinɔ sɛna zaa
gudãkpakiia ai wɛ́tɛ bĩideea.
9 Kí Ɛzɛkaya kíblena wɛ̃̀ aagɔ̃dee guu,
Isarailinɔ kí Ela nɛ́ Osea kíblena wɛ̃̀ swɛɛ-
plaadee guun Asiria kí Samanɛsa mɔ̀ wà
Samaria kagura kɛ̀. Aɔ̃ɔ kaɛna gwe 10 ai
wɛ̃̀ aagɔ̃, aɔ̃ wɛ́tɛ pì sì Ɛzɛkaya kíblena
wɛ̃̀ swɛɛdodee guu. Isarailinɔ kí Osea
kíblena wɛ̃̀ kɛ̃ndodeen gwe. 11 Asirianɔ
kína Isarailinɔ sɛ̀ɛ à tàńyo a bùsun à ń
káɛkaɛ Ala kɔ̃n Gozã kɛ̀ kú Abo baa kɔ̃n
Midiã bùsu wɛ́tɛnɔ guuo. 12 Yã pì kɛ̀ lɛ kɛ̀
aɔ̃ɔe Dii ń Luda yã maro yãnzimɛ. Aɔ̃ɔ à
bà kuunańyo yãnɔ kũnaro, aɔ̃ɔe yã kɛ̀ Dii
zɔ̀bleri Musa dìɛ ma wà zĩi kɛ̀aro.

Asirianɔ kína vĩadadana Yerusalɛmudeenɔzi

13 Kí Ɛzɛkaya kíblena wɛ̃̀ gɛ̃ro dosaidee
guun Asiria kí Sɛnakeribi mɔ̀ à lɛ̀ɛ Yuda
wɛ́tɛ bĩideenɔa à sì píngi. 14 Ben Yudanɔ
kí Ɛzɛkaya gbɛ̃nɔ zĩ̀ Asirianɔ kínaa zaa
Lakisi à bè: Ma taari kɛ̀. Ǹ gumala, mɛ́gɔ̃
fĩa bonnɛ lán nɛ́ límɛ nà. Ben Asirianɔ
kína kondogi lì Ɛzɛkayanɛ tɔn kuri kɔ̃n
vurao tɔn do. 15 Ben Ɛzɛkaya kondogi kɛ̀
à è Dii ua kɔ̃n a bɛ laasi guuo kpàa píngi.
16 Gurɔ beeea à vura gò Dii kpɛ́ gbànɔa
kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à kùɛ gbà pìnɔ lípɛɛnɔao à kpà
Asirianɔ kínaa.
17 Ben Asirianɔ kína a kpàasi kɔ̃n
a ìbanɔ gbɛ̃nsio kɔ̃n a zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsio
zĩ̀, aɔ̃ bɔ̀ Lakisi aɔ̃ mɔ̀ Yerusalɛmu kí
Ɛzɛkaya kiia kɔ̃n zĩ̀kpɛɛnɔ paripari. Kɛ̀
aɔ̃ kà Yerusalɛmu, aɔ̃ mɔ̀ wà zɛ̀ musu
kpa íkaɛkii saɛ òsiwɛɛla zɛ́n. 18 Aɔ̃ kína
sìsi, ben kíbɛgwari Ilikia nɛ́ Ɛliakimu
kɔ̃n à takadakɛ̃ri Sɛbɛnao kɔ̃n à yãz-
ibaarukɛ̃ri Asafa nɛ́ Yoao bɔ̀ wà gàa ń
kiia. 19 Ben zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi pì bèńnɛ: À
gá o Ɛzɛkayanɛ, Asirianɔ kína ìsi bé èe à
laa à bè: Bɔ́n à kɛ̀sɛ pɛ̀ɛa lɛɛ? 20 À bè á
zĩ̀kana gbá dɔ̃ bensɔ̃ á gbãa, mɔde yã pã
korimɛ. Dén èe náanɛ kɛɛ, ben à bɔ̀ ma yã
kpɛɛ? 21 À Igipiti kína kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ
pì gwa. À dɛ lán kapa gò ɛna bàmɛ. Gbɛ̃

kɛ̀ gbãa èa, è à lí a ɔɔamɛ. 22 Tó a bèmɛ
Dii a Ludan á náanɛkɛna, à dɛ à tãagbãg-
bãkiinɔ kɔ̃n à sa'okiinɔn Ɛzɛkaya gbòro
fá! Ben à bè Yerusalɛmudeenɔ kɔ̃n Yu-
danɔnɛ ń píngi aɔ̃ mɔ́ wà dɔnzi kɛ sa'okii
kɛ̀a Yerusalɛmu. 23 À gɔ̃gɔ̃ à dɔkɔ̃zi kɔ̃n
ma dii Asirianɔ kínao, mɛ́ à gba sɔ̃ bɔrɔ
plaa, tó á gbɛ̃nɔ vĩ kɛ̀ aɔ̃ dińma dé!
24 Zaakɛ èe Igipiti sɔ̃goronɔ kɔ̃n sɔ̃deenɔ
náanɛ kɛɛ, dian eé fɔ̃ à kpá baa ma dii
zĩ̀kari gbɛ̃nsi kɛ̀ kɛ̃̀sãńzinɔ dokenɛ? 25 Èe
daa ma dii mɔ̀ lɛ́ɛ gura kɛ̀a à kaatɛ Dii lɛ́
saɛn yɔ́? Dii bé à bènɛ à lɛ́ɛ bùsu kɛ̀ pìa
à kaatɛ.
26 Ben Ɛliakimu kɔ̃n Sɛbɛnao kɔ̃n Yoao
bè zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi pìnɛ: Ǹ yã o wamɔwa
n zɔ̀blerinɔnɛ kɔ̃n Siria yão, zaakɛ weè
beee ma. Ǹton yã owe kɔ̃n Eberu yãoro,
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bĩi musunɔ tón maro
yãnzi. 27 Ben gbɛ̃nsi pì wèńla à bè: Ma dii
e ma zĩ mà yã pì òare kɔ̃n a diio atɛ̃ɛro,
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna bĩi musunɔmɛ se,
zaakɛ aɔ̃é ń zĩnda bɔtɔ ble, aɔ̃é ń zĩnda
osoro mi lán a bà. 28 Ben gbɛ̃nsi pì fɛ̀ɛ
à pũ̀tã kɔ̃n Eberu yão à bè: À Asirianɔ
kína ìsi yã ma! 29 Kína pì bè, àton tó
Ɛzɛkaya a kɛkɛro, zaakɛ eé fɔ̃ à a bɔ a
ɔzĩro. 30 Ɛzɛkaya bè Dii é a bɔ eé a wɛ́tɛ
kɛ̀ kpá Asirianɔ kínaaro. Àton Ɛzɛkaya
yã ma à Dii náanɛ kɛ yã beee musuro.
31 Àton Ɛzɛkaya yã maro. Asirianɔ kína
bè, à a yã ma à su a kpa, a baade é a
zĩnda geepi bɛ kɔ̃n a zĩnda kãkã bɛɛo ble,
eé a zĩnda orozã í mi 32 ai àgɔ̃ mɔ́ a sɛ́ɛ à
táao bùsu kɛ̀ dɛ lán a pɔ́ bà guu. Pɔ́wɛɛ
kɔ̃n geepiwɛ̃ nnaao dimmɛ, burɛdi kɔ̃n
geepi búo kɔ̃n kù línɔ kɔ̃n zɔ́'io dimmɛ.
À zɛ kɔ̃n wɛ̃̀ndio. Àton zɛ kɔ̃n gaaoro.
Ɛzɛkaya bè Dii é a bɔ, mɔde àton weziro,
àton tó à a kɛkɛro. 33 Boriinɔ tãa ke fɔ̃̀ à gì
Asirianɔ kínanɛ kɔ̃n ń bùsuo lɛ àton síḿ-
maroɔ́? 34 Amata kɔ̃n Apadao tãanɔɔ kú
námɛ? Sefavaimu ke Ena ke Iva tãanɔɔ
kú námɛ? Samaria tãanɔ fɔ̃̀ wà gìnɛ kɔ̃n
ń wɛ́tɛoɔ́? 35 Bùsu pìnɔ kparee tãa bé à fɔ̃̀
à gìnɛ kɔ̃n a bùsuo? Wàton be Dii é fɔ̃ à
gínɛ kɔ̃n Yerusalɛmuo?
36 Gbɛ̃nɔ yĩtɛna kítikiti, aɔ̃ɔe yã
siàlaro, zaakɛ aɔ̃ kína bèńnɛ aɔ̃ton
yã siàlaro. 37 Ben kíbɛgwari Ilikia nɛ́
Ɛliakimu kɔ̃n à takadakɛ̃ri Sɛbɛnao
kɔ̃n Asafa nɛ́ Yoa à yãzibaarukɛ̃rio ń
pɔ́kãsãanɔ kɛ̃̀kɛ̃ aɔ̃ ɛ̀ara wà sù Ɛzɛkayaa
aɔ̃ zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi yã pì gbã̀nɛ.

Ɛzɛkaya wɛ́ɛkɛna Diia

19 Kɛ̀ kí Ɛzɛkaya yã pì mà, à a uta
gà à kɛ̃̀, ben à uta kãsãa dàala
à gàao Dii ua. 2 À a bɛgwari Ɛliakimu
kɔ̃n a takadakɛ̃ri Sɛbɛnao kɔ̃n sa'orikinɔ
zĩ̀ annabi Isaya, Amɔzu nɛ́a kɔ̃n pɔsia
utanɔo dadana. 3 Aɔ̃ bènɛ: Ɛzɛkaya bè
yã gì gbã̀a, wà kpã̀kɛ̃wazi wà wí dà-
dawa. Wa gɔ̃ lán nɔgbɛ̃ kɛ̀ à nɛ́ kà bɔna
à gbãaa vĩ à iroo bà. 4 Asirianɔ kína a
zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsi zĩ̀, à mɔ̀ à Luda Wɛ̃̀ndide la-
landi kɛ̀. Dii n Luda yã pì mà, eé kpãkɛ̃zi
yã pì ona yãnzin yɔ́, wá dɔ̃ro. Ǹ adua kɛ
wamɔwa gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ wa gɔ̃ɔnɔnɛ.
5 Kɛ̀ kí Ɛzɛkaya zĩ̀ri pìnɔ gàa wà Isaya
lè lɛ, 6 à bèńnɛ: À gá o a diinɛ, Dii bè àton
tó vĩa à kũ Asirianɔ kína ìbanɔ dɔkɛnaao
yã kɛ̀ à mà pì yãnziro. 7 À ma! Tó Asiri-
anɔ kína baaru ke mà, Dii é tó laasuu gɛ̃n
à tá a bùsun, Dii é tó wà à dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao
gwe.
8 Kɛ̀ zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsi mà Asirianɔ kína fɛ̀ɛ
Lakisi, ben à ɛ̀ara à gàa à à lè, èe zĩ̀ kaa
kɔ̃n Libinadeenɔ. 9 Kɛ̀ Asirianɔ kína mà
Etiopia kí Tiraka e mɔɔ zĩ̀ káao, ben à
ɛ̀ara à zĩ̀rinɔ gbàrɛ Ɛzɛkayaa kɔ̃n takadao
à bè: 10 À o Yudanɔ kí Ɛzɛkayanɛ, tãa kɛ̀
èe à náanɛ kɛɛ gbasa à bè é Yerusalɛmu
namɛ ma ɔzĩroo, àton tó tãa pì a kɛkɛro.
11 Èe ma lán Asirianɔ kínanɔɔ kɛ̀ bù-
sunɔnɛ nà à ń dúgu zɔ̃̀ píngiroo? Àmbe
eé bɔ ado saa? 12 Borii kɛ̀ ma dezinɔ ń
káatɛ Gozã kɔ̃n Aranao kɔ̃n Rɛzɛfio kɔ̃n
Ɛdɛni kɛ̀ kú Tɛlasaonɔ, aɔ̃ tãanɔ ń bɔ́ɔ?
13 Amata kína kú máa? Apada kína kú

máa? Sefavaimu ke Ena ke Iva kínanɔɔ
kú máa?
[14] Ɛzɛkaya Asirianɔ takada sì zȉri
pìnɔa. Kɛ̀ à à kyó kɛ̀, ben à gàa Dii ua à
pòro à aɛ [15] à wɛ́ɛ kɛ̀a à bè: Dii Isarail-
inɔ Luda, ń kú kɛrubunɔ dagura, ḿbe
bùsu kɛ̀ kú anduna guu píngi Luda ũ.
Ḿbe n musu kɛ̀ kɔ̃n tɔɔtɛo. [16] Ǹ swã kpá
ǹ yã ma, Dii. Ǹ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ guu gwa, Dii.
Ǹ dɔkɛna kɔ̃n n Luda Wɛ̃̀ndideo lɛ́kpãsã
kɛ̀ Sɛnakeribi kɛ̀ ma fá! [17] Yãpuramɛ Dii,
Asirianɔ kínanɔ borii pìnɔ kàatɛ ń píngi,
aɔ̃ bùsunɔ gɔ̃̀ bɛzĩ ũ. [18] Aɔ̃ ń tãanɔ kà tɛ́n
aɔ̃ ń kpáta, zaakɛ pɔ́ pìnɔɔ kú pɔ́ke lɛ́zĩro,
pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ntee kɛ̀ kɔ̃n lío kɔ̃n gbɛ̀onɔmɛ.
[19] Dii wa Luda, ǹ wa bɔ à ɔzĩ, lɛ bùsu kɛ̀
kú anduna guu píngi gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n Dii, ḿbe
Luda ũ ndo.

Sɛnakeribi gana

[20] Ben Amɔzu nɛ́ Isaya lɛ́kpãsã kɛ̀
Ɛzɛkayanɛ à bè: Dii Isarailinɔ Luda bè a
adua kɛ̀ ń kɛ̀ Asiria kí Sɛnakeribi yã musu
mà, [21] ben à lɛ́ kɛ̀nɛ à bè:
Zayɔn nɔkparɛ lɛzii e kya kaangu,
èe n lalandi kɛɛ n kpɛɛ.
Yerusalɛmu nɔgbɛ̃ e ère kɛɛ,
èe a mì dadaa a gȁn.
[22] Dén n dɔkɛo ń sɔ̃̀sɔ̃?
Dén n pataa n n mì dànɛ íaa?
Isarailinɔ Luda kɛ̀ kú adonan n beee
kɛ̀nɛ.
[23] Ń dà n zȉrinɔnɛ, ben aɔ̃ Dii sɔ̃̀sɔ̃,
n bè n didi kpiiinɔ musu
kɔ̃n n sɔ̃gorónɔ paripari
ai Lɛbanɔ bùsu kpii mìsɔ̃ntɛ̃a.
N sida lí gbȁanɔ zɔ̃̀zɔ̃,
n pini lí bítanɔ nè,
n ka à lɛ́a musu ai à líkpɛ sisinan.
[24] N lɔ̀gɔ yɔ̃̀ bori pãndenɔ bùsun,
n à í mì,
n kɛ̀sɛ pɛ̀ɛpɛɛ Igipiti swaanɔa ai ń í bàba.
[25] Kɛ̀ mámbe má dìɛ lɛ zaa zi,
nɛ́ɛ maroo?
Ma zɛo à gì kɛ̀, ben má tò à kɛ̀.
Má tò n ń wɛ́tɛ bĩideenɔ gbòro bìtimm,
à gbɛ̀nɔ gɔ̃̀ kaɛna.
[26] Wɛ́tɛpideenɔ gbãaa kɛ̃̀sã,
aɔ̃ gɔ̃̀ sȕmm, wí ń kũ,
aɔ̃ɔ dɛ lán sɛ̃̀ bà, lán sɛ̃̀la bɔ̀rɔ bà,
lán sɛ̃̀ kɛ̀ bɔ̀ɛ kpɛ́ musu à gàga gɔ̃ɔ bà.
[27] Má n kúkii dɔ̃,
má n gana kɔ̃n n sunao dɔ̃,
má n fɛɛnamazii dɔ̃.
[28] Zaakɛ n fɛɛmazi,
n wɛ́ɛkaka kɛ̀ ń vĩ yã gɛ̃̀ ma swãn,
mɛ́ bà kánnɛ n yĩn,
mɛ́ aizi kánnɛ n lɛ́n,
mɛ́ tó ǹ ɛara ǹ tá kɔ̃n zɛ́ kɛ̀ n mɔɔo.
[29] Ɛzɛkaya, yã kɛ̀kii égɔ̃ dɛnnɛ sèeda ũ:
É pɔ́ zȁ ble wɛ̃̀nzi,
zii dɔ é ble gwe.
Zii kãa sa é pɔ́ tɔ̃ é pɔ́ kɛkɛ,
é geepi lí pɛ́pɛ é à bɛɛ ble.
[30] Yuda kpaaa kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ
é kãsãa pɛ́ɛ tɔɔtɛ gbasa aɔ̃ nɛ́ kpá musu.
[31] Zaakɛ gbɛ̃ kpaaanɔ é bɔ
Yerusalɛmumɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ pìnɔ é ɔ tá zaa Zayɔn kpiiia.
Dii Zȉkpɛde aĩa bé eé beee kɛ.
[32] Beee yãnzin ma yã kɛ̀ ò Asirianɔ kína
musuzi:
Eé gɛ̃ wɛ́tɛ kɛ̀nlo,
eé kà zunlo,
eé a sɛngbango dɔnɛro,
eé ligazi à gbà lezĩ daziro.
[33] Eé ɛara à tá kɔ̃n zɛ́ kɛ̀ à mɔ̀oo,
eé gɛ̃ wɛ́tɛ kɛ̀nlo.
Mamɔma Dii mámbe má ò.
[34] Mɛ́ gí kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀omɛ,
mɛ́ à mì sí ma zĩnda yãnzi
kɔ̃n ma zɔ̀bleri Dauda yão dɔ.
[35] Gwãavĩ beeean Dii Malaika bɔ̀ à
gàa Asirianɔ bùran à gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ bɔrɔ
bakɛ̃ndo asɔɔro. Kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔngɔ, ben
aɔ̃ gɛ̀nɔ è kaɛna gu sãnda píngia. [36] Ben
Asiria kí Sɛnakeribi fɛ̀ɛ a bùra pìn à
ɛ̀ara à tà Ninɛva à gɔ̃̀ gwe. [37] Zĩkea kɛ̀ à
kuɛna a tãa Nisiroku kpɛ́n, ben à nɛ́nɔ
Adaramɛlɛki kɔ̃n Sarɛzao à dɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛ-
daao. Aɔ̃ bàa sì wà tà Ararata bùsun, ben
à nɛ́ Esaradɔ̃ vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Ɛzɛkaya gyãkɛna

20 Gurɔ beeea Ɛzɛkaya gyãa kɛ̀ à kà
gana, ben annabi Isaya, Amɔzu
nɛ́ gàa à à lè à bènɛ: Dii bè ǹ lɛ́ diɛ
n gbɛ̃nɔnɛ, zaakɛ nɛ́ɛ mɔɔ gamɛ, nɛ́ fɛɛ
dɔro. 2 Ben Ɛzɛkaya aɛ dɔ̀ gũa à wɛ́ɛ kɛ̀
Diia 3 à bè: Dii, n yã nna! Zaakɛ ma dɔnzi
kɔ̃n yãpuraao, bensɔ̃ ma yã kɛ̀ ń yezi kɛ̀
kɔ̃n nɔ̀sɛo do, ǹ tó à dɔngu. Ben à wɛ̃nda
ɔ́ɔ dɔ̀. 4 Lɛ Isaya gɔ̃ gá bɔ ua, ben Dii yã
sùa à bè: 5 Ǹ gá ǹ o ma gbɛ̃nɔ dɔn'aɛde
Ɛzɛkayanɛ, kɛ̀ mamɔma Dii à dezi Dauda
Luda, ma bè ma à aduakɛna mà, ma à
wɛ́ɛ'i è. Mɛ́ à kɛ̃kɔ̃a, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ
eé gá ma kpɛ́n. 6 Ma à gurɔɔ kàaranɛ wɛ̃̀
gɛ̃ro. Mɛ́ à sí Asirianɔ kínaa kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀o.
Mɛ́ gí kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀o ma zĩnda yãnzi kɔ̃n
ma zɔ̀bleri Dauda yão.

7 Isaya bè wà kãkã bɛɛ lɔ́. Kɛ̀ wà lɔ̀, wà
dɔ̀kɔ à bɔ̀gĩia, ben à kɛ̃̀kɔ̃a. 8 Ben Ɛzɛkaya
Isaya là à bè: Zaakɛ Dii bè é ma kɛ̃kɔ̃a
mɛ́ gá a kpɛ́n à gurɔ aagɔ̃dee zĩ, bɔ́ bé
eégɔ̃ dɛ à sèeda ũu? 9 Ben Isaya wèàla à
bè: Sèeda kɛ̀ Dii é kɛnnɛ lɛ́ kɛ̀ à gbɛ̃̀nnɛ
yã musun yɛ̀. Ɔra kɛ̀ ɔfãntɛ̃ e suuo Aaza
didikiinɔa, ń yezi à gá ai à gbápɛki mɛ̀n
kurian yɔ́, ke à ɛara à su kpɛɛ kpa mɛ̀n
kuriamɛ? 10 Ben Ɛzɛkaya wèàla à bè: Ɔra
pitana gbápɛki mɛ̀n kuria zĩ'ũro. À tó à
ɛara à sɔkpa kpɛɛ kpa gbápɛki mɛ̀n kuria.
11 Kɛ̀ annabi Isaya Dii wɛ́ɛ kɛ̀, ben ɔra kɛ̀
ɔfãntɛ̃ e suuo ɛ̀ara à sɔ̀kpa gbápɛki mɛ̀n
kuri kɛ̀ à pìtaa yãanɔa.

Babilɔnu bùsu zĩ̀rinɔ mɔna Yerusalɛmu

12 Gurɔ beeea Baladã nɛ́ Mɛrodaki
Baladã, Babilɔnu kína takada kpã̀sã
Ɛzɛkayanɛ kɔ̃n gbaao, kɛ̀ à à gyãkɛna
baaru mà yãnzi. 13 Ɛzɛkaya gbãakɛɛ kpà
zĩ̀ri pìnɔzi à gàańyo a laasin, à a kon-
dogi pɔ́nɔ ɔ̀dɔańnɛ kɔ̃n vura pɔ́nɔ kɔ̃n pɔ́
gũ nnannaanɔ kɔ̃n nɔ́si maaao. À gàańyo
a gɔ̃kɛbɔkaɛkiin dɔ à a auzikinɔ ɔ̀dɔańnɛ
mámmam. Pɔ́kee kú à bɛ ke à bùsun kɛ̀
à gì ɔdɔańnɛziro. 14 Ben annabi Isaya gàa
à à lè à à là à bè: Yã kpareen gbɛ̃ pìnɔɔ
ònnɛɛ? Zaa mákpan aɔ̃ bɔ̀n wà mɔ̀ n ki-
iaa? Ben Ɛzɛkaya wèàla à bè: Aɔ̃ bɔkii
zã̀, Babilɔnun aɔ̃ bɔ̀n. 15 Ben Isaya à là
à bè: Bɔ́n aɔ̃ɔ è n bɛɛ? À wèàla à bè:
Aɔ̃ ma bɛ pɔ́ píngi è. Ma auziki kee kuu
kɛ̀ ma gi ɔdɔańnɛziro. 16 Ben Isaya bènɛ:
Ǹ yã kɛ̀ Dii ò ma: 17 Gurɔɔ e mɔɔ, weé
n bɛ pɔ́ píngi kɔ̃n auziki kɛ̀ n dezinɔ
tònnɛ ń kũna ai gbã̀anɔ sɛ́ɛ wà táo Ba-
bilɔnu. Dii bè à ke é gɔ̃ro. 18 Weé nɛ́ kɛ̀
nɛ́ ń i kenɔ sɛ́ɛ wà táńyo, aɔ̃é gɔ̃ Ba-
bilɔnu kíbɛ zĩkɛrinɔ ũ. 19 Ben Ɛzɛkaya bè
Isayanɛ: Dii yã kɛ̀ ń òmɛɛ pì maa. Zaakɛ
èe daa vɛ̃ɛna aafia yãkete sai égɔ̃ kuu ai
a wɛ̃̀ndi lɛ́mmɛ. 20 Ɛzɛkaya yã kpaaanɔ
kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan. Lán à íkaɛkii kɛ̀ nà
kɔ̃n íbaazɛ kɛ̀ à bɔ̀ gbɛ̀n è mɔ́ kɔ̃n ío wɛ́tɛ
guu kú gwe dɔ. 21 Kɛ̀ à kà a dezinɔla, ben
à nɛ́ Manase vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Manase

21 Manase wɛ̃̀ kuri awɛɛplaadee
guun à kí blè, ben à vɛ̃̀ɛ kpatan
Yerusalɛmu wɛ̃̀ baaagɔ̃ sɔɔrosai. À da tɔ́n
Ɛfɛziba. 2 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ kɛ̀ à zɛ̀
kɔ̃n borii kɛ̀ Dii pɛ̀ḿma Isarailinɔnɛnɔ
yãzaakɛnanɔo. 3 À tãagbãgbãkii kɛ̀ a de
Ɛzɛkaya gbɔ̀ronɔ kɛ̀kɛ à bò kɔ̃n Baali
sa'okiinɔ. À Asɛra lí pɛɛ lán Isarailinɔ
kí Ahabu kɛ̀ nà yã. À kùɛ sɔsɔnɛnɔnɛ à
ń gbãgbã. 4 À sa'okiinɔ bò Dii ua guu
Yerusalɛmu, guu kɛ̀ Dii bè a tɔ́ égɔ̃ kúa pì.
5 À sa'okiinɔ bò Dii ua mɛ̀n plaaanɔ guu
sɔsɔnɛnɔnɛ píngi. 6 À sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n
à tɛ́ kũ ò kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃o, à pɔ́ dàḿma
à màsonɔ kɛ̀, à yã gbèka gɛ̀sisirinɔa kɔ̃n
weegũnnadeenɔ, à yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀
maamaa, ben à à pɔɔ fɛ̃̀nɛ. 7 À Asɛra tãa
kɛ̀ à kɛ̀ pì dìɛ Dii ua guu kɛ̀ Dii bè Dau-
danɛ kɔ̃n à nɛ́ Sulemanuo a tɔ́ égɔ̃ kúa
gurɔ píngi, zaakɛ Isaraili wɛ́tɛnɔ tɛ́ píngi
Yerusalɛmun à sɛ̀. 8 À bè, tó Isarailinɔ yã
kɛ̀ á dìɛńnɛnɔ kũna píngi, tó aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n

doka kɛ̀ a zɔ̀bleri Musa kpàḿmao píngi,
é ɛara à ń bɔɛ bùsu kɛ̀ á kpà ń dezinɔanlo,
é tó aɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ dɔro. 9 Baa kɔ̃n beeeo
aɔ̃ gì à yã mazi. Manase ń sãsã, ben aɔ̃
yã zaaa kɛ̀ dɛ borii kɛ̀ Dii ń kaatɛ ń dez-
inɔnɛnɔ pɔ́la.
10 Ben Dii yã ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãzĩ
à bè: 11 Zaakɛ Yudanɔ kí Manase yã kɛ̀ à
dɛ tɛ̃̀ ũunɔ kɛ̀ à yã zaaa kɛ̀ dɛ Amɔri kɛ̀
aɔ̃ɔ kú a ãanɔla, à Yudanɔ dà durunkɛnan
tãa kɛ̀ à kɛ̀nɔ yã musu, 12 beee yãnzin
mamɔma Dii Isarailinɔ Luda ma bè, mɛ́
mɔ́nzi kpá Yerusalɛmuzi kɔ̃n Yudanɔ bù-
suo píngi. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à baaru mànɔ é kɛ
gìri. 13 Zaka kɛ̀ má yɔ̃̀o Samarianɛn mɛ́
yɔ̃o Yerusalɛmunɛ se. Mɛ́ kɛnɛ lán má kɛ̀
Ahabu bɛɛnɛ nà. Mɛ́ Yerusalɛmu wawa
lán wè taa wawa wà à lɛ́ kúɛ nà. 14 Mɛ́
pã kpá ma gbɛ̃ kpaaa pìnɔzi mà ń na
ń ibɛɛnɔnɛ ń ɔzĩ. Aɔ̃é ń pɔ́nɔ nakɔ̃a wà
ń sɛ́ɛ, 15 zaakɛ aɔ̃ yã kɛ̀ má yeziroo kɛ̀,
aɔ̃ègɔ̃ ma pɔɔ fɛ̃ɛmɛ zaa gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ dez-
inɔ bɔ̀ Igipiti ai kɔ̃n a gbȁao.
16 Manase taarisaideenɔ dɛ̀dɛ paripari
ai aɔ̃ gɛ̀nɔ Yerusalɛmu pà zaa à lɛ́a kɛ̀
ai à lɛ́a kãa, durun kɛ̀ à kɛ̀ à Yudanɔ dà
yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛnan baasi. 17 Manase
yã kpaaanɔ kɔ̃n durun kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi
kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan.
18 Kɛ̀ à kà a dezinɔla, wà à vȉi a bɛ, Uza
karan, ben à nɛ́ Amɔ vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Amɔ

19 Amɔ wɛ̃̀ baro awɛɛplaadee guun à
kí blè, ben à vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu
wɛ̃̀ plaa. À da tɔ́n Mɛsulɛmɛ, Aruzu nɛ́,
Yɔtɔba gbɛ̃mɛ. 20 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀
lán à de Manase kɛ̀ nà. 21 À a de zɛ́k-
paɛ sɛ̀ píngi. À dɔ̀ tãa kɛ̀ a de dɔ̀ńzinɔzi
à kùɛńnɛ. 22 À Dii a dezinɔ Luda tòn,
èe à zɛ́ sɛ́ro. 23 Ben à ìbanɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi
wà à dɛ̀ a bɛ. 24 Kɛ̀ Yudanɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ́
kpàkɔ̃sɔ̃zi pìnɔ dɛ̀dɛ ń píngi, ben aɔ̃ à nɛ́
Yosia kà kí ũ à gbɛ̀n. 25 Amɔ yã kpaaanɔɔ
kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan
kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi. 26 Kɛ̀ wà à vȉi Uza
karan, ben à nɛ́ Yosia vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Yosia

22 Yosia wɛ̃̀ sɔraagɔ̃dee guun à kí
blè, ben à vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu
wɛ̃̀ baaakuri awɛɛdo. À da tɔ́n Yedida,
Adaya nɛ́, Bɔzɔka gbɛ̃mɛ. 2 À yã kɛ̀ Dii
yezi kɛ̀ à a dezi Dauda zɛ́kpaɛ sɛ̀ píngi,
èe pãnɛ ɔplazi ke ɔzɛziro. 3 À kíblena
wɛ̃̀ baro plaasaidee guun à a takadakɛ̃ri
Safana, Azalia nɛ́, Mɛsulamu dio zĩ̀ Dii ua
à bè: 4 Ǹ gá sa'oriki Ilikia kiia ǹ onɛ à ɔɔ
kɛ̀ wà mɔ̀o Dii ua kɛ̀ zɛ́dãkparinɔ sì ń ɔzĩ
naro 5 à na gbɛ̃ kɛ̀ wà ń díɛ Dii ua zĩkɛrinɔ
gbɛ̃nsi ũunɔnɛ ń ɔzĩ, aɔ̃ fĩa boo gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe kpɛ́ pì guu kɛ̀ yàkanɔ kɛkɛɛnɔnɛ,
6 lí'arinɔ kɔ̃n kpɛ́borinɔ kɔ̃n gbɛ̀'arinɔ. Wà
lí lúo dɔ kɔ̃n gbɛ̀ ananɔ wà kpɛ́ pì kɛkɛo.
7 Wàton gbeka lán aɔ̃ ɔɔ kɛ̀ wà nàńnɛ ń
ɔzĩ pì blè nàro, zaakɛ gbɛ̃ náanɛdeenɔmɛ.
8 Sa'oriki Ilikia bè takadakɛ̃ri Safananɛ
a bɔ Musa doka takadaa Dii ua, ben à
kpàa. Kɛ̀ à à kyó kɛ̀, 9 ben à gàa kína kiia
à à yã gbȁnɛ à bè: N ìbanɔ ɔɔ kɛ̀ kú Dii
ua bɔ̀ɛ wà nà ua zĩkɛrinɔ gbɛ̃nsinɔnɛ ń
ɔzĩ. 10 À ɛ̀ara à bènɛ sa'ori Ilikia takada
kpàawa, ben à à kyó kɛ̀ kínanɛ. 11 Kɛ̀
kína Musa doka takada pì yã mà, ben à a
utadaa gà à kɛ̃̀. 12 Ben à bè sa'ori Ilikianɛ
kɔ̃n Safana nɛ́ Aikamuo kɔ̃n Mikaya nɛ́
Akaboo kɔ̃n takadakɛ̃ri Safanao kɔ̃n a
ìba Asayao à bè: 13 À gá gbekamɛ Diia
Yudanɔnɛ ń píngi takada kɛ̀ wà bɔ̀a kɛ̀
yã musu. Dii pɔ fɛ̃̀wazi à kɛ̀ bíta, za-
akɛ wa dezinɔ e wa yã kɛ̀ kú takada kɛ̀
guu ma wà zĩi kɛ̀aro. 14 Ben sa'ori Ilikia
kɔ̃n Aikamuo kɔ̃n Akaboo kɔ̃n Safanao
kɔ̃n Asayao gàa wà yã pì ò nɔgbɛ̃ annabi
Uludanɛ. Nɔgbɛ̃ pì kú Yerusalɛmu fáandi
plaadee guumɛ, à zã tɔ́n Salumu, Tikiva
nɛ́, Arasa diomɛ. Arasan Dii ua utakaɛki
dãkpari ũ. 15 Dii Isarailinɔ Luda yã sù
nɔgbɛ̃ pìa à bè: À gá à o gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩ-
maanɛ, 16 mamɔma Dii ma bè mɛ́ mɔ́nzi
kpá gu kɛ̀kiizi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ lán

à kú takada kɛ̀ Yudanɔ kína à kyó kɛ̀ pì
guu nà. [17] Mɛ́ pɔfɛ̃ pita gu kɛ̀kiia, ma pɔfɛ̃
pì é kpáɛro, zaakɛ aɔ̃ ma ton aɔ̃ tuaetiti
kpàta tãanɔa aɔ̃ ma pɔɔ fɛ̃̀mɛ tãa kɛ̀ aɔ̃ɔ
kɛ̀ pìnɔ yãnzi. [18] À o Yudanɔ kína kɛ̀ à a
zĩ à gbekamaanɛ, yã kɛ̀ à mà pì musu,
mamɔma Dii Isarailinɔ Luda ma bè [19] yã
kɛ̀ má ò guu kɛ̀kiia kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ,
ma bè eé gɔ̃ bɛzĩ ũ kana pɔ́ ũmɛ, zaakɛ à
swɛ̃̀ kpà yã pìa à a zĩnda bùsa à a utadaa
gà à kɛ̃̀ à ɔ́ɔ dɔ̀, beee yãnzin ma à yã
màzi. Mamɔma Dii mámbe má ò. [20] Beee
yãnzin mɛ́ tó à ga, weé à vĩi yĩiyĩi. Eé wɛ́ɛ
si mɔ́nzi kɛ̀ mɛ́ kpá guu kɛ̀zilɛro. Ben zĩ̀ri
pìnɔ ɛ̀ara wà tà kína kiia kɔ̃n yã pìo.

Yosia zɛna kɔ̃n Dii bà kuuna kɔ̃n Isarailinɔ yãnɔ

23 Kína Yerusalɛmu gbɛ̃nsinɔ
kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ sìsi, ben
aɔ̃ kàkɔ̃azi ń píngi. [2] À gàańyo Dii
ua kɔ̃n sa'orinɔ kɔ̃n annabinɔ kɔ̃n
Yerusalɛmudeenɔ kɔ̃n Yudanɔ ń píngi,
nɛ́ féte gbɛ̃nsi, ben à tò wà Dii bà
kuunańyo takada kɛ̀ wà è à ua pì kyó kɛ̀
ń wáa píngi. [3] Kína zɛna kpɛ́ wesagba
saɛ, ben à ɛ̀ara à zɛ̀ kɔ̃n Dii bà kuunańyo
yãnɔ. À bè á tɛ́ Diizi, égɔ̃ à yãdiɛnanɔ
kɔ̃n à yãdannɛnanɔ kũna, égɔ̃ à ɔdɔkii
gwaa kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n a pɔyezinao
píngi, lán à kú takada pì guu nà. Ben
baade píngi zɛ̀ kɔ̃n Dii bà kuunańyo yão
dɔ.
[4] Kína bè sa'oriki Ilikianɛ kɔ̃n à kpàa-
sio kɔ̃n Dii ua zɛ́dãkparinɔ aɔ̃ pɔ́ kɛ̀
wà kɛ̀ Baalinɛ kɔ̃n Asɛrao kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ
sɛ́ɛ wà bɔo Dii ua guu. Ben à gàa à tɛ́
sɔ̃̀a Yerusalɛmu bĩi kpɛɛ Kidironu guzurɛ
búgbɛn, ben wà à túbu sɛ̀ɛ wà tào Bɛtɛli.
[5] Ben kína pɛ̀ tãa sa'orinɔa kɛ̀ Yudanɔ kí-
nanɔ ń díɛ aɔ̃ saa o Yuda wɛ́tɛ tãagbãg-
bãkiinɔa kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ lìga Yerusalɛmuzinɔ ń
píngi kɔ̃n sa'ori kɛ̀ aɔ̃ saa ò Baalianɔ kɔ̃n
ɔfãntɛ̃o kɔ̃n mɔvurao kɔ̃n sɔsɔnɛ tɔ́deenɔ
kɔ̃n sɔsɔnɛ kpaaanɔ píngi. [6] À Asɛra lípɛɛ
sɛ̀ à bɔ̀o Dii ua à gàa à tɛ́ sɔ̃̀a Yerusalɛmu
bĩi kpɛɛ zaa Kidironu guzurɛn, ben à
à tí bò à fɛ̃̀kɛ talakanɔ miranɔa. [7] À
gɔ̃gbɛ̃ kaaruanɔ kpɛ́ kɛ̀ kú Dii ua gu-
unɔ gbòro dɔ. Kpɛ́ pìnɔ guun nɔgbɛ̃nɔ
è Asɛra kuta bisanɔ tãn. [8] À tò sa'ori kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Yuda wɛ́tɛnnɔ sù Yerusalɛmu, ben
à tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bò kɛ̀ sa'orinɔ saa
òanɔ gbãsĩ lɛ̀ sɛna zaa Gɛba ai Bɛsɛba.
À tãagbãgbãkii kɛ̀ kú wɛ́tɛ dɔn'aɛde Yɔ-
sua gãnulɛa wɛ́tɛ pì bĩilɛ ɔzɛzinɔ gbòro.
[9] Baa kɛ̀ tãagbãgbãki sa'ori pìnɔ è saa ò
Diia Yerusalɛmuro, aɔ̃è burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai
só kɔ̃n ń sa'ori daanɔ. [10] À tò sa'okii kɛ̀
kú Tofɛti, Bɛninɔmu guzurɛn gbãsĩ lɛ̀, lɛ
gbɛ̃ke tón sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ
o Mɔlɛkia kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke a nɛ́nɔgbɛ̃o
dɔro. [11] À sɔ̃ kɛ̀ Yudanɔ kínanɔɔ kyakɛ̀
ɔfãntɛ̃ pɔ́ ũunɔ Dii kpɛ́ kpɛɛlɛa gò, ben
à sɔ̃ pìnɔ góronɔ kpàta. Sɔ̃ pìnɔɔ kú
gbãade Natãmɛlɛki kpɛ́ saɛ. [12] À sa'okii
kɛ̀ Yudanɔ kínanɔɔ bò Aaza kpɛ́ musuanɔ
gbòro kɔ̃n kɛ̀ Manase bò Dii ua mɛ̀n
plaaa guunɔo. À wìwi dúgudugu, ben
à à bùru sɛ̀ɛ à kwɛ̀ɛ Kidironu guzurɛn.
[13] Isarailinɔ kí Sulemanu tãagbãgbãki-
inɔ bò yã Sidɔ̃deenɔ tãa Asatorɛnɛ kɔ̃n
Mɔabunɔ tãa Kɛmɔsio kɔ̃n Amɔninɔ tãa
Mɔlɛkio Yerusalɛmu ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa zaa
Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛɛzi sɔɔmɛtɛ kpa, ben Yosia
tò tãagbãgbãkii pìnɔ gbãsĩ lɛ̀. [14] À à
gbɛ̀pɛɛnɔ wìwi à à lípɛɛnɔ zɔ̃̀zɔ̃, ben à
gbɛ̃ntee gɛ̀wanɔ fɛ̃̀akɔ̃a guu pìnɔla.
[15] Baa tãagbãgbãkii kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yer-
oboamu bò Bɛtɛli kɔ̃n à sa'okiio à Isarail-
inɔ dào durunkɛnan pì, Yosia gbãgbãkii
pì kɔ̃n a sa'okiio gbòro. À gbãgbãkii pì
gbɛ̀nɔ wìwi à à tí bò à tɛ́ sɔ̃̀ Asɛra lípɛɛa
dɔ. [16] Kɛ̀ à wɛ́ɛ zù, à miranɔ è sĩ̀sĩa gwe,
ben à gɛ̀wanɔ bɔ̀ɛn à kpàta sa'okii pìa à
tò à gbãsĩ lɛ̀, lán Dii gĩakɛ à ò nà Luda gbɛ̃
gãzĩ. [17] Ben kína bè: Dé miran wà sèeda
kɛ̀a kãaa? Ben wɛ́tɛpideenɔ bè: Luda gbɛ̃
kɛ̀ bɔ̀ Yudanɔ bùsummɛ. Àmbe à gĩakɛ
à yã kɛ̀ ń kɛ̀ Bɛtɛli sa'okii kɛ̀kiinɛ pì ò.
[18] Ben kína bè: À à tó gwe. Gbɛ̃ke tón
à wá sɛ́ à sɔ̃ki kpáoro. Ben wà à wánɔ

tò gwe kɔ̃n annabi kɛ̀ bɔ̀ Samaria pɔ́o.
19 Tãagbãgbãki kpɛ́ kɛ̀ Isarailinɔ kínanɔɔ
bò Samaria bùsu wɛ́tɛnɔ guu aɔ̃ Dii pɔɔ
fɛ̃̀onɛnɔn Yosia wìwi píngi lán à kɛ̀ Bɛtɛli
pɔ́nɛ nà. 20 Ben à gbãgbãkii pìnɔ sa'orinɔ
kòto kpàkpa sa'okii kɛ̀ aɔ̃è saa oanɔa ń
píngi à gbɛ̃ntee gɛ̀wanɔ kpàtaa, ben à
ɛ̀ara à tà Yerusalɛmu.
21 Kína bè baade pínginɛ: À Banla
zĩbaa kɛ Dii a Ludanɛ lán à kú Dii bà kuu-
nawao takada kɛ̀ guu nà. 22 Zaa gurɔɔ kɛ̀
yãgɔ̃gɔ̃rinɔ dɔ̀ Isarailinɔnɛ aɛ kɔ̃n gurɔɔ
kɛ̀ Isarailinɔ kínanɔ kɔ̃n Yudanɔ kínanɔɔ
e kí bleeo píngi, wèe Banla zĩbaa pì kɛ
à kà lɛro. 23 Kí Yosia kíblena wɛ̃̀ baro
plaasaidee guun wà Banla zĩbaa pì kɛ̀
Yerusalɛmu. 24 Beee gbɛra à yã̀a kɔ̃n gɛ̀-
sisirinɔ kɔ̃n weegũnnadeenɔ kɔ̃n kpɛ́ guu
tãanɔ kɔ̃n ua tãanɔ kɔ̃n tɛ̃̀ pɔ́ kɛ̀ wà è
Yerusalɛmu kɔ̃n Yudanɔ bùsuonɔ píngi,
lɛ à zĩi kɛ dokayã kɛ̀ kú takada kɛ̀ sa'oriki
Ilikia bɔ̀a Dii ua pìnɔa. 25 Kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
à ãanɔ kɔ̃n kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à gbɛraanɔ
tɛ́, aɔ̃ gbɛ̃kee e aɛ dɔ Diia kɔ̃n nɔ̀sɛo do
kɔ̃n pɔnnaao píngi lán à bàro. À Musa
doka kũna píngi a gbãa lɛ́n. 26 Baa kɔ̃n
beeeo Dii pɔfɛ̃na Yudanɔzi kɔ̃n pɛ̃tɛ̃ pãsĩo
yã zaaa kɛ̀ Manase kɛ̀ yãnzi e kpáɛro.
27 Dii bè: Mɛ́ pɛ́ Yudanɔa mà ń gomala
lán ma pɛ Isarailinɔa ma ń gómala nà. Mɛ́
gí Yerusalɛmu kɛ̀ má sɛ̀zi kɔ̃n kpɛ́ kɛ̀ ma
bè ma tɔ́ égɔ̃ kúao. 28 Yosia yã kpaaanɔɔ
kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan
kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi.
29 Kí Yosia gurɔɔa kɛ̀ Igipiti kí Fɛro
Nɛko e gaa Asirianɔ kína le Yuflati, ben
Yosia gàa zĩ̀ káo Mɛgido. Kɛ̀ aɔ̃ kɔ̃ lè, ben
Nɛko à dɛ̀. 30 À ìbanɔ à gɛ̀ sɛ̀ wà dà sɔ̃-
goro guu, aɔ̃ sùo Yerusalɛmu wà vĩ̀i. Ben
Yudanɔ à nɛ́ Yoaza kà kí ũ à gbɛ̀n.

Yudanɔ kí Yoaza

31 Yoaza wɛ̃̀ baro awɛɛ'aagɔ̃dee guun
à kí blè, ben à vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu
mɔ aagɔ̃. À da tɔ́n Amutali, Yɛrɛmaya nɛ́,
Libina gbɛ̃mɛ. 32 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀
lán à dezinɔ kɛ̀ nà. 33 Ben Fɛro Nɛko mɔ̀
kàa Ribla, Amata bùsun, lɛ àtongɔ̃ dɛ kí
ũ Yerusalɛmuro yãnzi, ben à bè Yudanɔ
fĩa boare kondogi tɔn aagɔ̃ kɔ̃n a kusuo
kɔ̃n vurao kiloo baaakuri asɔɔro. 34 Ben
à Yosia nɛ́ Ɛliakimu dìɛ kí ũ a de gɛ̃ɛ ũ,
ben à à tɔ́ lìɛnɛ Yoyakimu. Ben à Yoaza
sɛ̀ à tào Igipiti, gwen à gàn. 35 Yoyakimu
kondogi kɔ̃n vura kɛ̀ Fɛro Nɛko gbèkaa
sì a bùsudeenɔa baade gbãa lɛ́n, ben à
kpàa.

Yudanɔ kí Yoyakimu

36 Yoyakimu wɛ̃̀ baaasɔɔrodee guun à
kí blè, ben à vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̃̀
kuri awɛɛdo. À da tɔ́n Zebida, Pedaya nɛ́,
Ruma gbɛ̃mɛ. 37 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀
lán a dezinɔ kɛ̀ nà.

24 Yoyakimu kíbleguruɔɔan Babilɔnu
kí Nɛbukanɛza mɔ̀ à lɛ̀ɛ Yudanɔ
bùsua, ben Yoyakimu gɔ̃̀ à zɔ̀bleri ũ ai
wɛ̃̀ aagɔ̃. Beee gbɛra Yoyakimu nɔ̀sɛ lìɛ,
ben à bɔ̀ à kpɛɛ. 2 Dii Babilɔnia gbãamɔn-
nɛrinɔ gbàrɛa kɔ̃n Sirianɔ kɔ̃n Mɔabunɔ
kɔ̃n Amɔninɔo. À ń gbáɛ wà Yudanɔ bùsu
kaatɛ lán à ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãzĩ nà.
3 Yã pì Yudanɔ lè kɛ̀ Dii bé à ò yãnzi,
lɛ à pɛ́ḿma à ń goala durun kɛ̀ Manase
kɛ̀nɔ yãnzi kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi 4 kɔ̃n
taarisaidee kɛ̀ à ń dɛdɛnɔ yão. Manase
tò Yerusalɛmu pà kɔ̃n taarisaidee kɛ̀ à
ń dɛdɛnɔ aruo. Beee yãnzi Dii e we à
sùu kɛ̀oro. 5 Yoyakimu yã kpaaanɔɔ kú
Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n
yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi. 6 Kɛ̀ à kà a dezinɔla,
ben à nɛ́ Yoyakini vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n. 7 Igipiti
kína e ɛara à bɔ̀ a bùsun dɔro, zaakɛ Ba-
bilɔnu kína bùsu kɛ̀ dɛ Igipiti pɔ́ ũ yãa sìa
píngi zaa Igipiti gulɛzɛki swaazi ai gana
Yuflatizi.

Yudanɔ kí Yoyakini

8 Yoyakini wɛ̃̀ baro plaasaidee guun
à kí blè, ben à vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu
mɔ aagɔ̃. À da tɔ́n Nɛusuta, Ɛlɛnatã
nɛ́, Yerusalɛmu gbɛ̃mɛ. 9 À yã kɛ̀ Dii

yeziroo kɛ̀ lán a dee kɛ̀ nà. 10 Gurɔ
beeean Babilɔnu kí Nɛbukanɛza zi᷆kpɛɛnɔ
mɔ̀ Yerusalɛmu aɔ̃ à kagura kɛ̀. 11 Ben
Nɛbukanɛza mɔ̀ gwe gurɔɔ kɛ̀ à zi᷆kpɛɛ
pìnɔɔ ligazi. 12 Ben Yudanɔ kí Yoyakini
bɔ̀ à gàa à a zĩnda kpàa, àpi kɔ̃n a
dao kɔ̃n a ìbanɔ kɔ̃n a asakpaanɔ kɔ̃n
a kpàasinɔ. Babilɔnu kína Yoyakini ku᷆
a kíblena wɛ̃᷆ sɔraagɔ̃dee guu. 13 Ben à
Dii ua auzikinɔ nàkɔ̃a à bɔ̀o gwe kɔ̃n
kíbɛ auzikinɔ píngi. À vura pɔ́ kɛ̀ Is-
arailinɔ kí Sulemanu kɛ̀ Dii kpɛ́ pɔ́ ũunɔ
zɔ̃᷆zɔ̃kɔ̃rɛ píngi lán Dii gĩakɛ à ò nà. 14 À
Yerusalɛmu gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n zi᷆kpɛɛnɔ ku᷆kũ
à tàńyo zi᷆zɔnɔ ũ ń píngi. Aɔ̃ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ
kuri. À tà kɔ̃n lí'arinɔ kɔ̃n sianɔ dɔ. Gbɛ̃-
kee e gɔ̃ro, séde talakanɔ. 15 Lɛn à Yoy-
akini ku᷆ Yerusalɛmu lɛ kɔ̃n à dao kɔ̃n à
nɔɔnɔ kɔ̃n à kpàasinɔ kɔ̃n bùsu gbɛ̃nsinɔ
à tàńyo Babilɔnu zi᷆zɔnɔ ũ. 16 À tà Ba-
bilɔnu kɔ̃n gɔ̃ gbãaanɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛ-
plaa kɔ̃n ɔzĩkɛrinɔ kɔ̃n sianɔ gɔ̃ɔn wàa
sɔɔro. Aɔ̃ píngi zi᷆kari gbãaanɔmɛ. 17 À
Yoyakini desɛ̃ Matania dìɛ kí ũ à gbɛ̀n,
ben à à tɔ́ lìɛnɛ Zedekia.

Yudanɔ kí Zedekia

18 Zedekia wɛ̃᷆ baro awɛɛdodee guun
à kí blè, ben à vɛ̃᷆ɛ kpatan Yerusalɛmu
wɛ̃᷆ kuri awɛɛdo. À da tɔ́n Amutali, Yɛrɛ-
maya nɛ́, Libina gbɛ̃mɛ. 19 À yã kɛ̀ Dii
yeziroo kɛ̀ lán Yoyakimu kɛ̀ nà. 20 Dii
pɔfɛ̃ bé à tò yã pì Yerusalɛmu kɔ̃n Yudanɔ
bùsuo lè píngi ai à gàa pɛ́ḿma à ń góala.
Ben Zedekia bɔ̀ Babilɔnu kína kpɛɛ.

Yerusalɛmu kaatɛna

25 Zedekia kíblena wɛ̃᷆ kɛ̃ndodee
guu, à mɔ kuri gurɔ kurideen Ba-
bilɔnu kí Nɛbukanɛza mɔ̀ lɛ́ɛ Yerusalɛ-
mua, àpi kɔ̃n a zi᷆kpɛɛnɔ ń píngi. Aɔ̃
bùra kàɛ à bĩi saɛ, ben aɔ̃ gbà lezĩnɔ
dɔ̀ wà lìgazi. 2 Aɔ̃ wɛ́tɛ pì kagura kɛ̀ lɛ
ai kí Zedekia kíblena wɛ̃᷆ kuri awɛɛdo-
dee guu. 3 À mɔ siigɔ̃ gurɔ kɛ̃ndodeen
nɔaa gbãaa kpà wɛ́tɛ pìn, gbɛ̃ke pɔ́blee vĩ
dɔro. 4 Kɛ̀ wà bĩi fɔ̃᷆, baa kɛ̀ Babilɔnianɔɔ
ligana wɛ́tɛ pìzi, ben Yuda zi᷆kpɛɛnɔ bàa
sì ń píngi, aɔ̃ bɔ̀ɛ kɔ̃n kíbɛ karao aɔ̃ bɔ̀ɛ
wɛ́tɛ gɛ̃kiia gwãavĩ, ben aɔ̃ pɛ̀ɛ Yoda sɛ̃᷆n.
5 Ben Babilɔnia zi᷆kpɛɛnɔ pɛ̀ɛ kína pìzi aɔ̃
à lè sɛ̃᷆n Yɛriko kpa. Kɛ̀ Zedekia zi᷆kpɛɛnɔ
lɛ̀kɔ̃a wà à tòn, 6 ben wà à ku᷆ wà tào
Babilɔnu kínanɛ zaa Ribla, ben wà yã
dàala. 7 Wà à nɛ́nɔ dɛ̀dɛ à wáa, ben wà à
wɛ́ɛ bɔ̀bɔ wà mɔ̀gotɛ̃ gata kpànɛ wà tào
Babilɔnu.

8 Babilɔnu kína kíblena wɛ̃᷆ baro
dosaidee guu, à mɔ sɔɔroo gurɔ
swɛɛplaadee zĩ à ìba Nɛbuzaradã
mɔ̀ Yerusalɛmu. Àmbe Nɛbukanɛza
dogarinɔ gbɛ̃nsi ũ. 9 À tɛ́ sɔ̃᷆ Dii uaa kɔ̃n
kíbɛɛo kɔ̃n Yerusalɛmu kpɛ́nɔ píngi. Kpɛ́
kɛ̀ dɛ kpɛ́ bíta ũ píngi dé, à tɛ́ sɔ̃᷆amɛ.
10 Ben à tò Babilɔnia zi᷆kpɛɛnɔ ń píngi
Yerusalɛmu bĩi gbòro. 11 À gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃᷆
wɛ́tɛ pì guunɔ sɛ̀ɛ à tàńyo Babilɔnu kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa wà nà Babilɔnu kínaanɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ. 12 Talakanɔn à tòn lɛ
aɔ̃gɔ̃ geepi búnɔ kɔ̃n búgbɛnɔ sɛ̃᷆ waa.

13 Babilɔnianɔ Dii ua mɔ̀gotɛ̃ wesag-
banɔ kɔ̃n tadibɔnɔ kɔ̃n íkaki bítao wìwi
aɔ̃ tào Babilɔnu. 14 Aɔ̃ túbukabɔnɔ kɔ̃n
a sɛ́ɛbɔnɔ kɔ̃n fitiadɛbɔnɔ kɔ̃n gɔ̃mbɔnɔ
kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃ pɔ́ pãnde kɛ̀ wè Dii zĩi kɛonɔ
nàkɔ̃a wà tào dɔ. 15 Ben dogarinɔ gbɛ̃nsi
pì takasonɔ kɔ̃n arusibɔnɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀
wà pì kɔ̃n vurao ke kɔ̃n kondogionɔ sɛ̀ɛ
píngi. 16 Wesagba mɛ̀n plaa kɔ̃n íkakii
pìo kɔ̃n tadibɔ kɛ̀ Sulemanu pì Dii ua pɔ́
ũunɔ, wèe fɔ̃ wà à mɔ̀gotɛ̃ yɔ̃᷆ kilooaro,
à tìisi kɛ̀ bíta. 17 Wesagba pìnɔ lezĩ kà
gɔ̃᷆sãsuu baro plaplaasai, bensɔ̃ à mìfura
kɛ̀ kú musunɔ lezĩ kà gɔ̃᷆sãsuu sɔsɔɔro.
Mɔ̀kyakotãna kɔ̃n ɔzĩi kɛ̀ wà kɛ̀ lán bi-
isio bɛɛ bànɔɔ ligana mìfura pìnɔzi píngi.
Wesagba mɛ̀n plaaa pìnɔɔ sɛ̃nkpɛmɛ.

18 Dogari gbɛ̃nsi pì sa'oriki Seraya ku᷆
kɔ̃n à plaade Zɛfanayao kɔ̃n zɛ́dãkpari
gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ. 19 À gbɛ̃nsi kɛ̀ dɛ zi᷆kpɛ
dɔn'aɛdee ũu ku᷆ wɛ́tɛ guu kɔ̃n kína ìba
gɔ̃ɔn sɔɔroo kɛ̀ à bɔ̀ḿma wɛ́tɛ guunɔ dɔ

kɔ̃n zɪ̃̀kpɛ gbɛ̃nsi takadakɛ̃ri kɛ̀ è gbɛ̃nɔ tɔ́
da sozan-o kɔ̃n à gbɛ̃nɔ gɔ̃ɔn baaagɔ̃ɔ kɛ̀
wà bɔ̀ḿma wɛ́tɛ guunɔ. 20 Nɛbuzaradã ń
sɛ́ɛ à tàńyo Babilɔnu kínanɛ zaa Ribla,
21 ben Babilɔnu kína ń dɛdɛ Ribla gwe
Amata bùsun. Lɛn wà Yudanɔ sɛ̀ɛ ń bù-
sun wà tàńyo lɛ.

Gedalia diɛna Yudanɔ bùsu gbɛ̃nsi ũ

22 Babilɔnu kí Nɛbukanɛza Aikamu nɛ́
Gedalia, Safana dio dìɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀
Yudanɔ bùsunnɔ gbɛ̃nsi ũ. 23 Kɛ̀ zɪ̃̀kpɛ
dɔn'aɛdeenɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nɔɔ mà Babilɔnu
kína Gedalia dìɛ gbɛ̃nsi ũ, ben aɔ̃ mɔ̀
à kiia Mizipa. Nɛtania nɛ́ Sumaila kú ń
tɛ́ kɔ̃n Karea nɛ́ Yoananao kɔ̃n Tanumɛ
nɛ́ Seraya, Nɛtofa gbɛ̃o kɔ̃n Maaka gbɛ̃
nɛ́ Yazaniao kɔ̃n ń gbɛ̃nɔ. 24 Ben Gedalia
la dàńnɛ kɔ̃n ń gbɛ̃ pìnɔ à bè: Àton vĩa
kɛ Babilɔnia gbãadeenɔnɛro. À vɛ̃ɛ wa
bùsun kɛ̀ à zɔ̀ ble Babilɔnu kínanɛ, égɔ̃
aafia. 25 Mɔde à mɔ swɛɛplaadee guun
Nɛtania nɛ́ Sumaila, Ɛlisama dio kɛ̀ dɛ
kínɛ ũu mɔ̀ kɔ̃n gɔ̃ɔn kurinɔ à Gedalia
dɛ̀ kɔ̃n Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo Mizipanɔ kɔ̃n
Babilɔnia kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo gweenɔ. 26 Ben Yu-
danɔ fɛ̀ɛ, nɛ́ féte gbɛ̃nsi ń píngi kɔ̃n zɪ̃̀kpɛ
dɔn'aɛdee pìnɔ, aɔ̃ bàa sì wà tà Igipiti, kɛ̀
aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ Babilɔnianɔnɛ yãnzi.

Yoyakini gbarɛna

27 Yudanɔ kí Yoyakini tana Babilɔnu
wɛ̃̀ baaakuri awɛɛswɛɛplaade, à mɔ kuri
awɛɛplaa gurɔ baaasɔɔro awɛɛplaadeen
Babilɔnu kí Ɛvili Mɛrodaki à bɔ̀ kpɛ́siaan
a kíblena wɛ̃̀ káaku guu. 28 À yã maaa
ònɛ, ben à vɛ̃ɛkii kpàa kɛ̀ dɛ à kína daa
kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo Babilɔnunɔ pɔ́la. 29 Ben Yoy-
akini a kpɛ́sia uta bɔ̀ à kàɛ, ègɔ̃ pɔ́ blee
kɔ̃n kínao lɛdo ai a wɛ̃̀ndi lɛ́n. 30 Lán guu
e dɔɔ nà kína ègɔ̃ pɔ́blee kɛ̀ à yezi kpaaa
ai à gàa à gào.

ƐZƐRA

Sirusu Isarailinɔ gbarɛna

1 Pɛsianɔ kí Sirusu kíblena wɛ̃̀ káaku
guu Dii tɛ́ kàn lɛ yã kɛ̀ à dà Yɛrɛ-
mayanɛ à ò e à kɛ yãnzi. Ben Sirusu
kpàakpa kɛ̀ a bùsun píngi, gbasa à kɛ̃̀
takadan à bè: 2 Yã kɛ̀ mamɔma Sirusu,
Pɛsianɔ kína má òn yɛ̀. Dii Luda Musudee
tò anduna kpata píngi gɔ̃̀ ma pɔ́ ũ, ben
à ma diɛ mà kpɛ́ boare Yerusalɛmu, Yu-
danɔ bùsun. 3 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ à gbɛ̃ ũ a tɛ́,
Luda gɔ̃ kúo à tá Yerusalɛmu, Yudanɔ bù-
sun, à kpɛ́ bo Dii Isarailinɔ Luda kɛ̀ dɛ
Dii ũ Yerusalɛmunɛ gwe. 4 Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
gɔ̃̀ pìnɔ gbɛ̃daaanɔ dɔ́ńlɛ kɔ̃n kondogio
kɔ̃n vurao kɔ̃n auzikinɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ
kɔ̃n Luda kpɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa bo Yerusalɛmu
gbaanɔ.
5 Ben Yudanɔ kɔ̃n Bɛyãminɔ
uabɛdeenɔ kɔ̃n sa'orinɔ kɔ̃n Levinɔ kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ Luda tɛ́ kàńgunɔ fɛ̀ɛ aɔ̃ɔe gaa Dii
kpɛ́ bo Yerusalɛmu. 6 Aɔ̃ gbɛ̃daaanɔ ɔ
dàḿma aɔ̃ ń gbá kondogi pɔ́nɔ kɔ̃n vura
pɔ́nɔ kɔ̃n auzikinɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n
pɔ́ ɔɔdeenɔ kɔ̃n Dii kpɛ́ gbaanɔ píngi.
7 Ben Pɛsianɔ kí Sirusu bɔ̀ kɔ̃n Dii kpɛ́ pɔ́
kɛ̀ Nɛbukanɛza sɛ̀ɛ yã zaa Yerusalɛmu à
kàɛ a tãa kpɛ́ guunɔo. 8 À bè a ɔɔ'utɛri
Mitirɛdanɛ à pɔ́ pìnɔ naro à kpá Yudanɔ
kí Sesebazaa, ben à kɛ̀ lɛ. 9 Pɔ́ pìnɔ pari
lɛ́n yɛ̀:
Vura taa baaakuri,
kondogi taa bɔrɔ do,
tapɛɛnti baaakuri dosai,
10 vura togoo baaakuri,
kondogi togoo wàa plaa kɔ̃n kurio,
ta bori pãndenɔ bɔrɔ do.
11 Vura kɔ̃n kondogi taanɔ fɛ̀ɛ píngi mɛ̀n
bɔrɔ sɔɔro kpɛ́ wàa plaa. Kɛ̀ zĩ̀zɔ pìnɔ
bɔ̀ɛ Babilɔnu aɔ̃ sù Yerusalɛmu, ben Sese-
baza mɔ̀ kɔ̃n pɔ́ pìnɔ píngi.

Zĩ̀zɔ kɛ̀ aɔ̃ sùnɔ

2 Babilɔnu kí Nɛbukanɛza Isarailinɔ
kũ̀kũ zĩ̀zɔnɔ ũ yã à tàńyo Babilɔnu,
ben aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bɔ̀ zĩ̀zɔkɛɛ pìn aɔ̃ sù
Yerusalɛmu, Yudanɔ bùsun sa, ben ń
baade tà a wɛ́tɛ. 2 Aɔ̃ dɔn'aɛdeenɔn yɛ̀:
Zɛrubabɛli, Yesua, Nɛɛmaya, Seraya, Re-
laya, Mɔdekai, Bilisã, Misipa, Bigivai,
Reumu kɔ̃n Baanao. Isaraili gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
sùnɔ pari lɛ́n yɛ̀.

3 Parɔsu boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ plaa kɔ̃n
mɛ̀n basɔraagɔ̃ akuri awɛɛplaao.

4 Sefatia boriinɔ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mɛ̀n
basɔraagɔ̃ akuri awɛɛplaao.

5 Ara boriinɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mɛ̀n
bakɛ̃ndo sɔɔrosaio.

6 Pamɔabu borii kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Yesua kɔ̃n
Yoabuo boriinɔ ũunɔ gɔ̃ɔn wàa gɛ̃ro do-
sai kɔ̃n kuri awɛɛplaao.

7 Elamu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa swɛɛdo kɔ̃n
mɛ̀n baplaa akuri awɛɛsiigɔ̃o.

8 Zatu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa siigɔ̃ kɔ̃n mɛ̀n
baswɛɛplaa asɔɔroo.

9 Zakai boriinɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mɛ̀n
basɔraagɔ̃o.

10 Bani boriinɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mɛ̀n
baplaa awɛɛplaao.

11 Bebai boriinɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n
mɛ̀n baro awɛɛ'aagɔ̃o.

12 Azagada boriinɔ gɔ̃ɔn wàa swɛɛdo
kɔ̃n mɛ̀n baro awɛɛplaao.

13 Adonikamu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃
kɔ̃n mɛ̀n baaagɔ̃ awɛɛswɛɛdoo.

14 Bigivai boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ plaa kɔ̃n
mɛ̀n baplaa akuri awɛɛswɛɛdoo.

15 Adini boriinɔ gɔ̃ɔn wàa plaa kɔ̃n
mɛ̀n baplaa akuri awɛɛsiigɔ̃o.

16 Ata boriinɔ gɔ̃ɔn basɔɔro plaasai.

17 Bezai boriinɔ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mɛ̀n
baswɛɛdo awɛɛ'aagɔ̃o.

18 Yora boriinɔ gɔ̃ɔn basɔɔro akuri
awɛɛplaa.

19 Asumu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mɛ̀n
baro awɛɛ'aagɔ̃o.

20 Giba boriinɔ gɔ̃ɔn basɔɔro sɔɔrosai.

21 Bɛtɛlɛmudeenɔ gɔ̃ɔn basweɛdo
awɛɛ'aagɔ̃.
22 Nɛtofadeenɔ gɔ̃ɔn baplaa akuri
awɛɛswɛɛdo.
23 Anatodeenɔ gɔ̃ɔn basweɛdo akuri
plaasai.
24 Azamavɛdeenɔ gɔ̃ɔn baplaa
awɛɛplaa.
25 Kiriayarimudeenɔ kɔ̃n Kɛfiradeenɔ
kɔ̃n Berodeenɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mɛ̀n
basweɛplaa awɛɛ'aagɔ̃o.
26 Ramadeenɔ kɔ̃n Gɛbadeenɔ gɔ̃ɔn
wàa aagɔ̃ kɔ̃n mɛ̀n baro awɛɛdoo.
27 Mikimasadeenɔ gɔ̃ɔn basweɛdo
awɛɛplaa.
28 Bɛtɛlideenɔ kɔ̃n Aideenɔ gɔ̃ɔn wàa
do kɔ̃n mɛ̀n baro awɛɛ'aagɔ̃o.
29 Nɛbodeenɔ gɔ̃ɔn baplaa akuri
awɛɛplaa.
30 Magbisideenɔ gɔ̃ɔn basweɛplaa
akuri awɛɛswɛɛdo.
31 Elamu pãnde boriinɔ gɔ̃ɔn
wàa swɛɛdo kɔ̃n mɛ̀n baplaa akuri
awɛɛsiigɔ̃o.
32 Arimu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mɛ̀n
basweɛdoo.
33 Lodudeenɔ kɔ̃n Adidideenɔ kɔ̃n
Onɔdeenɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mɛ̀n
basweɛdo asɔɔroo.
34 Yɛrikodeenɔ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mɛ̀n
basweɛplaa asɔɔroo.
35 Senadeenɔ gɔ̃ɔn wàa baro plaasai
kɔ̃n mɛ̀n baaakurio.
36 Sa'ori borii kɛ̀ aɔ̃ sùnɔn yɛ̀:
Yesua bori Yedaya boriinɔ gɔ̃ɔn wàa si-
igɔ̃ kɔ̃n mɛ̀n basɔraagɔ̃ akuri awɛɛ'aagɔ̃o.
37 Ima boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ do kɔ̃n mɛ̀n
baplaa akuri awɛɛplaao.
38 Pasu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa swɛɛdo kɔ̃n
mɛ̀n baplaa awɛɛswɛɛplaao.
39 Arimu boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ do kɔ̃n mɛ̀n
gɛ̃ro awɛɛplaao.
40 Levi kɛ̀ aɔ̃ sùnɔn yɛ̀:
Odavia bori Yesua kɔ̃n Kadamiɛlio
boriinɔ gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri awɛɛsiigɔ̃o.

41 Asafa bori lɛ̀sirinɔ gɔ̃ɔn basweɛdo
akuri plaasai.
42 Zɛ́dãkpari kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Salumu kɔ̃n
Atao kɔ̃n Talamɔo kɔ̃n Akubuo kɔ̃n Ati-
tao kɔ̃n Sobaio borii ũunɔ gɔ̃ɔn baswɛɛ-
plaa dosai.
43 Gbɛ̃ kɛ̀nɔ boriinɔ bé Luda ua zĩkɛrinɔ
ũ:
Zia, Asufa, Tabao,
44 Kerosu, Sia, Padɔ̃,
45 Lebana, Agabu, Akubu,
46 Agabu, Salamai, Anana,
47 Gidɛli, Gaa, Raya,
48 Rezĩ, Nɛkoda, Gazamu,
49 Uza, Pasea, Besai,
50 Asana, Mɛunimu, Nɛfusimu,
51 Bakabuku, Akufa, Aru,
52 Bazalu, Mɛida, Asa,
53 Bakosi, Sisera, Tema,
54 Nɛzia kɔ̃n Atifao.
55 Sulemanu zɔ̀bleri kɛ̀nɔ boriinɔ bé
wà bɔ̀ zĩ̀zɔkɛɛn wà sù:
Sotai, Asofɛrɛ, Peruda,
56 Yaala, Dakɔ̃, Gidɛli,
57 Sefatia, Atili, Pɔkɛrɛ Azebaimu kɔ̃n
Amio.
58 Luda ua zĩkɛri pìnɔ kɔ̃n Sulemanu
zɔ̀bleri borii pìnɔ kà gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n
mɛ̀n bakɛ̃ndo akuri awɛɛplaao.
59 Gbɛ̃kenɔ bɔ̀ Tɛlɛmɛla kɔ̃n Tɛlasao
kɔ̃n Kɛrubuo kɔ̃n Adɔ̃o kɔ̃n Ima o, ben
aɔ̃ɔe e wà ń bori bɔzia ɔ̀ńnɛ kɛ̀ Isarailinɔn
ń ũro. 60 Delaya kɔ̃n Tobiao kɔ̃n Nɛkodao
boriinɔmɛ, aɔ̃ kà gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mɛ̀n
baplaa akuri awɛɛplaao. 61 Sa'ori borii kɛ̀
aɔ̃ɔ dɛ Obaya kɔ̃n Akozuo kɔ̃n Bazilaio
boriinɔ ũu sù dɔ. Bazilai pì Giliada bùsu
gbɛ̃ Bazilai nɛ́ sɛ̀ yã, ben à a anzure pì
tɔ́ sɛ̀. 62 Gbɛ̃ pìnɔ ń tɔ́ wɛ̀tɛ bori bɔzia
takadan, mɔde aɔ̃ɔe bɔaro, ben wà gìńnɛ
sa'orikɛɛo. 63 Bùsu dɔn'aɛdee bɛ̀ńnɛ, tó èe
kɛ sa'ori ń yã gwà kɔ̃n Urimuo kɔ̃n Tu-
mimuo baasiro, aɔ̃ton sa'opɔ blero.
64 Gbɛ̃ pìnɔ ń píngi gɔ̃ɔn bɔrɔ baplaa
awɛɛplaa kpɛ́ wàa do kɔ̃n basɔraagɔ̃omɛ.
65 Aɔ̃ zɔ̀bleri gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔɔ kuu

dɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛplaa kpɛ́ wàa do kɔ̃n
baswɛɛdo akuri awɛɛswɛɛplaao. Lɛ̀sirinɔ
gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃o kúńyo dɔ gɔ̃ɔn wàa do.
66 Aɔ̃ɔ sɔ̃ vĩ mɛ̀n wàa aagɔ̃ kɔ̃n baswɛɛdo
akuri awɛɛswɛɛdoo, bãagãsɔ̃ mɛ̀n wàa do
kɔ̃n baplaa asɔɔroo, 67 lakumi wàa plaa
kɔ̃n baplaa sɔɔrosaio, zaaki bɔrɔ swɛɛdo
kpɛ́ wàa aagɔ̃ kɔ̃n baswɛɛdoo.
68 Kɛ̀ aɔ̃ kà Dii kpɛ́ bokiia Yerusalɛmu,
aɔ̃ uabɛdeenɔ gba dàda lɛ wà e wà Luda
kpɛ́ kɛkɛ wà boo a gbɛ̀n. 69 Aɔ̃ gba dà
kpɛ́ zĩ ɔɔdakii guu ń gbãa lɛ́n, vura kiloo
wàa plaa kpɛ́ basɔɔro, kondogi tɔn aagɔ̃
kɔ̃n sa'ori gyabanɔ basɔɔro. 70 Sa'orinɔ
kɔ̃n Levinɔ kɔ̃n lɛ̀sirinɔ kɔ̃n zɛ́dãkparinɔ
kɔ̃n Luda ua zĩkɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaa kenɔ
vɛ̃̀ɛvɛ̃ɛ lakutu kɛ̀ wà kɛ̀kɛńnɛnɔ guu, ben
Isaraili kpaaanɔ vɛ̃ɛ ń wɛ́tɛnɔ guu.

Dii gbãgbãki bona

3 Kɛ̀ wɛ̃̀ mɔ swɛɛplaadee kà, Isarailinɔɔ
vɛ̃ɛna ń wɛ́tɛnɔ guu, ben aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a
Yerusalɛmu gbɛ̃ dɔ̃nkɔ̃ ũ. 2 Yozadaka nɛ́
Yesua kɔ̃n a sa'ori daanɔ kɔ̃n Sealatiɛli nɛ́
Zɛrubabɛlio kɔ̃n a gbɛ̃nɔ Isarailinɔ Luda
gbãgbãkii bò, lɛ wà sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n
à tɛ́ kũ oa lán Luda gbɛ̃ Musa ò a doka
guu nà. 3 Baa kɛ̀ aɔ̃ɛ vĩa kɛɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú bùsu pì guunɔnɛ, aɔ̃ gbãgbãkii pì bò
a gbɛ̀mmɛ, ben aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n
à tɛ́ kũ ò Diia kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo. 4 Aɔ̃
Kutadɔna zĩbaa kɛ̀ lán à kú takada guu
nà, aɔ̃ègɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ
oo lán guu e dɔɔ nà lán wà à lɛ́ dìɛ nà.
5 Beee gbɛra aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wègɔ̃ ká tɛ́n à
tɛ́ kũ gurɔ píngi ò kɔ̃n mɔ dufu pɔ́o kɔ̃n
zĩbaa kɛ̀ Dii dìɛnɔ pɔ́o kɔ̃n gbaa kɛ̀ wè
mɔ́onɛnɔ. 6 Mɔ swɛɛplaade gurɔ káaku
zĩn aɔ̃ nà Dii gbãgbãnaa lɛ, baa kɛ̀ wèe
à kpɛ́ bo kɔ̀ro.
7 Aɔ̃ ɔɔ kpà gbɛ̀'arinɔ kɔ̃n lí'arinɔa,
ben aɔ̃ pɔ́ble kɔ̃n íminao kɔ̃n nɔ́sio kpà
Sidɔ̃deenɔ kɔ̃n Tayadeenɔa, lɛ aɔ̃ sida lí
zɔ̃zɔ̃ Lɛbanɔ bùsun aɔ̃ yiyi wà gáo ai Yɔpa
funa ísiaala, lán Pɛsianɔ kína Sirusu ń
gbá zɛ́ nà. 8 Aɔ̃ kana Luda kpɛ́ bokiia
Yerusalɛmu wɛ̃̀ plaade mɔ plaadee guu,
Sealatiɛli nɛ́ Zɛrubabɛli kɔ̃n Yozadaka
nɛ́ Yesuao nà zĩia kɔ̃n ń gbɛ̃ kpaaanɔ,
sa'orinɔ kɔ̃n Levinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bò
zĩ̀zɔkɛɛn wà sù Yerusalɛmunɔ ń píngi. Aɔ̃
Levi kɛ̀ aɔ̃ kà wɛ̃̀ baro ke aɔ̃ɔ dɛàlaanɔ
dìɛ Dii kpɛ́ zĩi pì gbɛ̃nsinɔ ũ. 9 Yesua kɔ̃n
a boriinɔ nàkɔ̃a kɔ̃n Kadamiɛlio kɔ̃n à nɛ́
Odavia boriinɔ, ben aɔ̃ gɔ̃̀ zĩi pì gbɛ̃nsinɔ
ũ kɔ̃n Enadadao kɔ̃n à boriinɔ. Levinɔmɛ
ń píngi. 10 Kɛ̀ Dii kpɛ́borinɔɔ e kpɛ́ pì ɛ̃ɛ
daɛɛ, sa'orinɔɔ zɛzɛ gwe sa'ori pɔ́kãsãanɔ
dadana, aɔ̃ ń kuunɔ kũkũna, bensɔ̃ Levi
nɛ́ Asafa boriinɔɔ kú gwe dɔ kɔ̃n sɛ̃̀gɛ̃nɔ lɛ
wà Dii táaki lɛ́o, lán Isarailinɔ kí Dauda
dìɛ yã nà. 11 Aɔ̃ lɛ̀ sì aɔ̃ Dii táaki lɛ̀ aɔ̃ à
sáabu kpà wà bè:
Dii maa,
à gbɛ̃kɛɛ kɛna wa Isarailinɔnɛ yãana vĩro.
Ben baade píngi wii gbãaa lɛ̀ aɔ̃ Dii táaki
lɛ̀, kɛ̀ wà Dii kpɛ́ ɛ̃ɛ dàɛ yãnzi. 12 Mɔde
sa'ori parideenɔ kɔ̃n Levinɔ kɔ̃n bɛdee
kɛ̀ aɔ̃ zi kũ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sì kpɛ́ káakulɛnɔ, kɛ̀
aɔ̃ kpɛ́ pì ɛ̃bona è, aɔ̃ sósobi ɔ́ɔ dɔ̀. Gbɛ̃
parideenɔ sɔ̃, aɔ̃ɔe pɔnna wii lɛɛ. 13 Gbɛ̃-
kee e pɔnna wiii dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n sósobi ɔ́ kɛ̀
wèe dɔɔ dɔro, kɛ̀ baade e wii gbãaa lɛɛ
yãnzi, bensɔ̃ wà wisɔ̃ɔ pì mà zã̀.

Íbɛtɛkpana kɔ̃n Dii kpɛ́borinɔ

4 Kɛ̀ Yudanɔ kɔ̃n Bɛyãminɔ ibɛɛnɔ mà
zĩ̀zɔ kɛ̀ aɔ̃ sùnɔɔ e kpɛ́ boo Dii Is-
arailinɔ Ludanɛ, 2 aɔ̃ mɔ̀ wà Zɛrubabɛli
kɔ̃n uabɛdeenɔ lɛ̀ aɔ̃ bɛ̀ńnɛ: À tó wà kpɛ́
boao, zaakɛ weè a Luda kii wɛtɛ lán a
bàmɛ se. Weègɔ̃ à gbãgbãamɛ zaa gurɔɔ
kɛ̀ Asirianɔ kí Esaradɔ̃ sùwao kɛ̀. 3 Ben
Zɛrubabɛli kɔ̃n Yesuao kɔ̃n Isaraili bɛde
kpaaanɔ bɛ̀ńnɛ: Wa Luda kpɛ́ bona dɛ a
yã ũro. Wɛ́ wa pɔ́ bo Dii Isarailinɔ Lu-
danɛ watɛ̃ɛ lán Pɛsianɔ kí Sirusu dìɛwe
nà. 4 Ben bùsu pì deenɔɔ e wɛtɛɛ aɔ̃ Yu-
danɔ nɔ̀sɛ yaka, aɔ̃ɔe wɛ́ɛ tãamma lɛ aɔ̃-
ton kpɛ́ pì boro yãnzi. 5 Aɔ̃ fĩa bò kína
lɛ́dammarinɔnɛ zaa Sirusu gurɔɔ ai à gàa

pɛ́ Pɛsianɔ kí Dariusu kíbleguгɔɔa, ben aɔ̃
gìńnɛ kɔ̃n yã kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛao.
6 Aɔ̃ takada kɛ̃̀ Asuerunɛ à kíblenao
gɔ̃̀ɔ, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ kɔ̃n
Yudanɔ bùsuo píngi káara kpà à kiia.
7 Bisilamu kɔ̃n Mitirɛdao kɔ̃n Tabɛlio
kɔ̃n ń gbɛ̃ kpaaanɔ takada kɛ̃̀ Pɛsianɔ kí
Atasɛsɛnɛ dɔ à kíbleguгɔɔa. Aɔ̃ kɛ̃̀nɛ
kɔ̃n Siria yão, ben wà bɔ̀kɔ̃tɛnɛ. 8 Bùsu
gbɛ̃nsi Reumu kɔ̃n a takadakɛ̃ri Simisaio
takada kɛ̃̀ kí Atasɛsɛnɛ Yerusalɛmu yã
musu dɔ wà bè: 9 Bùsu gbɛ̃nsi Reumu
kɔ̃n a takadakɛ̃ri Simisaio kɔ̃n ń gbɛ̃
kpaa yãkpaɛkɛrinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ
kɔ̃n Tiripɔlideenɔ kɔ̃n Pɛsianɔ kɔ̃n
Ɛrɛkideenɔ kɔ̃n Babilɔnudeenɔ kɔ̃n
Susadee kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ Elamu bùsu
guunɔ 10 kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ kína bíta bɛ̀ɛde
Asubanipali ń bɔ́ɛ ń bùsun à ń vɛ̃ɛvɛ̃ɛ
Samaria wɛ́tɛn kɔ̃n Yuflati baa kɛ̀
kpa gu pãndenɔ, 11 wamɔwa Yuflati
baakɛkpadeenɔ n zɔ̀blerinɔ bé wà
takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ, kí Atasɛsɛ, wa bè:
12 Kí, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Yuda kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n kiia
aɔ̃ sù kɛ̀nɔ gàa wèe Yerusalɛmu wɛ́tɛ zaa
pãsĩ pì kaɛɛ, aɔ̃ ɛ̀ara wèe à bĩi boo dɔ,
aɔ̃ɔe à bɛzĩ fɛɛɛ. 13 Kí, ǹgɔ̃ dɔ̃ dɔ, tó aɔ̃
ɛ̀ara wà wɛ́tɛ pì kàɛ aɔ̃ à bĩi bò wà yã̀a,
aɔ̃é tángba kpámma dɔro ke yàra'ɔɔ ke
bùsu'ɔɔ, n ɔɔ kɛ̀ nɛɛ̀ sí é lago. 14 Tia lán
kɛ̀ bà kí, lán n bɛ wisin weè ble nà, èe kɔ̃
síо wà n kpɛɛ ero. Beee yãnzin wa takada
kɛ̀kii kpã̀sãnnɛzi lɛ wà yã pì onnɛ. 15 Ǹ
wɛtɛ n dezinɔ takadanɔ guu ǹ gwa, nɛ́ e
ǹ dɔ̃ dia wɛ́tɛ pì deenɔ swã gbãa, aɔ̃ ĩa dà
kínanɔa kɔ̃n bùsu gbãadeenɔ. Zaa zi wɛ́tɛ
pì deenɔ yãkete kɛ̀ bíta. Beee yãnzin wà
wɛ́tɛ pì gbòrozi. 16 Kí, wée oonnɛ, tó wà
ɛ̀ara wà wɛ́tɛ pì fɛ̀ɛ wà ɛ̀ara wà à bĩi bò
wà yã̀a, nɛ́gɔ̃ pɔ́ke vĩ Yuflati baa kɛ̀ kpa
dɔro.
17 Beee gbɛra kína takada kpã̀sãńnɛ à
bè: Bùsu gbɛ̃nsi Reumu kɔ̃n à takadakɛ̃ri
Simisaio kɔ̃n a gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Samaria kɔ̃n Yuflati baa kãa kpaanɔ,
ma ì kpàawa. 18 Takada kɛ̀ á kpã̀sãmɛ,
wà à kyó kɛ̀ wà bɔ̀kɔ̃tɛmɛ. 19 Ma bè
wà wɛtɛ takada ziinɔ guu, ben wà è
yãpuramɛ, wɛ́tɛ pì deenɔ ègɔ̃ bɔɔ kí-
nanɔ kpɛɛmɛ. Zaa zi yãketedeenɔmɛ.
20 Kína ìsinɔ kpata blè Yerusalɛmu gwe,
aɔ̃ gbãaa blè Yuflati baakãakpadeenɔa ń
píngi, wà tángba kpàḿma kɔ̃n yàra'ɔɔo
kɔ̃n bùsu'ɔɔo. 21 À yã diɛ gbɛ̃ pìnɔnɛ aɔ̃
kámma bo sa. Aɔ̃ton ɛara wà wɛ́tɛ pì
vuro ai mà ń gba lɛ́. 22 À làakari kɛ! Àton
nigãzĩi kpá yã pìziro, lɛ à zaaa pì tón ɔ
tá à wa ásaru kɛro yãnzi.
23 Kɛ̀ wà kí Atasɛsɛ lá pì kyó kɛ̀ wà
bɔ̀kɔ̃tɛ Reumunɛ kɔ̃n à takadakɛ̃ri Simi-
saio kɔ̃n ń gbɛ̃ kpaaanɔ, ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà gàa
wà Yudanɔ lè Yerusalɛmu gɔ̃ɔ. Aɔ̃ gìńnɛ
pãsĩpãsĩ wà bè aɔ̃ kámma bo. 24 Lɛn aɔ̃
kámma bò lɛ kɔ̃n Luda kpɛ́ zĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe
kɛɛ Yerusalɛmuo ai Pɛsianɔ kí Dariusu
kíblena wɛ̃̀ plaadee guu.

Tatenai takadakɛ̃na kí Dariusunɛ

5 Annabi Agai kɔ̃n annabi Zakari, Ido
néo annabikɛɛ kɛ̀ Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Yerusalɛmunɔ kɔ̃n Yudanɔ bùsuo kɔ̃n
Isarailinɔ Luda tɔ́o. 2 Ben Sealatiɛli nɛ́
Zɛrubabɛli kɔ̃n Yozadaka nɛ́ Yesuao fɛ̀ɛ
wà nà Luda kpɛ́ bonaa Yerusalɛmu. Luda
annabi pìnɔɔ kúńyo aɔ̃ɔe dɔɔńlɛ. 3 Gwe
gɔ̃ɔ Yuflati baa kɛ̀ kpa dɔn'aɛde Tatenai
kɔ̃n Seta Bozɛnaio kɔ̃n ń gbɛ̃nɔ mɔ̀ wà ń
lé aɔ̃ ń lá wà bè: Dé bé à a gba zɛ́ à kpɛ́ kɛ̀
kɛkɛ à boo? 4 Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kpɛ́ pì boonɔ
tɔ́ gbèka dɔ. 5 Mɔde Ludaa e wɛ́ɛ tɛ́ Yuda
gbɛ̃nsi pìnɔzi, ben aɔ̃ɔe ońnɛ aɔ̃ kámma
boro. Aɔ̃ bè weé lɛ́kpãsã kɛ Dariusunɛ
gĩa, weé takada kɛ̀ eé kɛ̃ à yã musu e.
6 Yuflati baa kɛ̀ kpa dɔn'aɛde Tatenai kɔ̃n
Seta Bozɛnaio kɔ̃n ń gbɛ̃ Pɛsianɔ takada
kɛ̃̀, ben aɔ̃ kpã̀sã kí Dariusunɛ. 7 Lɛ́kpãsã
kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀nɛn yɛ̀, aɔ̃ bè:
Kí Dariusu, wa ì kpàmma maamaa.
8 Kí, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ wa gaa Yudanɔ bùsun ai
Luda kɛ̀ bíta kpɛ́n. Wèe kpɛ́ pì boo kɔ̃n
gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ wèe lí lɛ̀ɛtɛgɛ kpaɛɛ kpɛ́
pì gũ̀nɔn. Wèe zĩi pì kɛɛ kɔ̃n làakario

èe táa oo. 9 Wa yã làla ń gbɛ̃nsinɔa wa
bè: Dé bé à a gba zɛ́ à kpɛ́ kɛ̀kii kɛkɛ
à boo? 10 Wa ń tɔ́ gbèka lɛ wà e wà
onnɛ, ben wa ń dɔn'aɛdee pìnɔ tɔ́ dà
takadan. 11 Dia aɔ̃ yã sìwala nàn yɛ̀. Aɔ̃
bè, musu kɔ̃n tɔɔtɛo Luda zɔ̀blerinɔn ń
ũ. Kpɛ́ kɛ̀ wà bò yã à wɛ̃̀ kɛ̀n wà kɛ̀kɛ
wèe boo dɔ. Isarailinɔ kí bíta bé à bò
yã. 12 Aɔ̃ bè ń dezinɔ Luda Musude pɔ
fɛ̃̀, ben à ń ná Kaladia bori Nɛbukanɛza,
Babilɔnu kínanɛ a ɔzĩ, ben à kpɛ́ pì
wìwi à gbɛ̃ pìnɔ sɛ̀ɛ à tàńyo Babilɔnu.
13 Mɔde Babilɔnu kí Sirusu kíblena wɛ̃̀
káaku guu à yã dìɛ à bè wà ɛara wà
Luda kpɛ́ pì bo dɔ. 14 Baa vura kɔ̃n kon-
dogi pɔ́ kɛ̀ Nɛbukanɛza sɛ̀ɛ Luda kpɛ́n zaa
Yerusalɛmu à kàɛ a tãa kpɛ́n Babilɔnunɔ,
kí Sirusu bɔ̀ɛ à kpà Sesebaza kɛ̀ à dìɛ
bùsu dɔn'aɛdee ũua. 15 À bènɛ à pɔ́ pìnɔ
sɛ́ à gá à káɛ Luda kpɛ́n zaa Yerusalɛmu,
tó wà kpɛ́ pì kɛ̀kɛ wà bò. 16 Ben Sese-
baza mɔ̀ Luda kpɛ́ ɛ̃ɛ dàɛ. Wèe kpɛ́ pì boo
zaa gurɔ beeea ai kɔ̃n a gbã̀ao, mɔde èe
yãa kɔ̀ro. 17 Kí, tó à kɛ̀nnɛ maa, ǹ takada
wɛtɛ kínanɔ takadakaɛkiia zaa Babilɔnu
ǹ gwa tó kí Sirusu yã dìɛ wà Luda kpɛ́ bo
Yerusalɛmu. Lán ń è nà, ǹ lɛ́kpãsã kɛwe.

Dariusu yãdiɛna Luda kpɛ́ bona yã musu

6 Kí Dariusu yã dìɛ, ben wà takada
wɛ̀tɛ takada kɛ̀ wà kàɛ Babilɔnu
takadakaɛkiianɔ tɛ́. 2 Ben wà bɔ̀ takada
kokonaa Ɛkɛbatana wɛ́tɛ bĩideen Midiã
bùsun. Yã kɛ̀kii kú à guu lɛ wàton sãńlo
yãnzi:
3 Kí Sirusu kíblena wɛ̃̀ káaku guu à yã
dìɛ Luda kpɛ́ kɛ̀ kuu Yerusalɛmu musu, à
bè wà kpɛ́ pì bo sa'okii ũ. Wà à ɛ̃ɛ daɛ,
kpɛ́ pì lezĩ ká gã̀sãsuu baaagɔ̃, à yàasa
gã̀sãsuu baaagɔ̃. 4 Wàgae gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ mɛ̀n
aagɔ̃ɔ didikɔ̃a, lí lɛ̀ɛtɛgɛ mɛ̀n do, gbɛ̀
gbɛ̃̀ntɛ̃ aagɔ̃, lí lɛ̀ɛtɛgɛ mɛ̀n do. Weé à fĩa
bo kɔ̃n kíbɛ ɔɔo. 5 Vura kɔ̃n kondogi pɔ́ kɛ̀
Nɛbukanɛza sɛ̀ɛ Luda kpɛ́n Yerusalɛmu à
sùo Babilɔnunɔ sɔ̃, weé ɛara wà gá káɛ à
gbɛ̀n Luda kpɛ́n Yerusalɛmu.
6 Ben kí Dariusu lɛ́kpãsã kɛ̀ à bè: Tia
sa Yuflati baa kãa dɔn'aɛde Tatenai kɔ̃n
Seta Bozɛnaio kɔ̃n a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yuflati
baa gweenɔ, à a zĩnda gá gwe. 7 À Luda
kpɛ́ bòrinɔ tó tɛɛɛ. À tó Yuda dɔn'aɛdeenɔ
kɔ̃n ń gbɛ̃nsinɔ Luda kpɛ́ pì kɛkɛ wà bo.
8 Mɛ́ɛ yã kɛ̀ àton kɛ Yuda gbɛ̃nsinɔnɛ
Luda kpɛ́ pì bona musu diɛɛare. À pɔ́ kɛ̀
aɔ̃ɔ yezinɔ sɛ́ɛ ma auzikikaɛkiin gwe kɔ̃n
Yuflati baa kãa kpa tángba kɛ̀ wà kpào, à
kpáḿma píngi lɛ zĩi pì tón zɛ dɔro yãnzi.
9 Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi píngi, zùswaree, sãkaro,
sãnɛ bɔ̀rɔ kɛ̀ aɔ̃è Luda Musude gbãgbão,
pɔ́wɛɛ, wisi, geepiwɛ̃ɛ, nɔ́si, àgɔ̃ kpaa
Yerusalɛmu sa'orinɔa lán guu e dɔɔ nà
lán aɔ̃ɔ gbèka nà funa sai, 10 lɛ aɔ̃ e
wà saa kɛ̀ kà Luda Musuden oa, aɔ̃ wɛ́ɛ
kɛamɛ kɔ̃n ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ. 11 Tó gbɛ̃ke yã
kɛ̀ má dìɛ kɛ̀kii lìɛ, weé adee kpɛ́ lí wo wà
à páa wà pɛ́ɛ wà à bɛɛ kɛ tuburaa ũ. 12 Tó
kína ke bori kee e wɛtɛɛ à yã pì liɛ ke èe
wɛtɛɛ à Luda kpɛ́ kɛ̀ kú Yerusalɛmu pì
wí, Luda kɛ̀ tò a tɔ́ kúa à kaatɛ. Mamɔma
Dariusu mámbe ma yã pì dìɛ. Wà zĩi kɛa
maamaa.

Luda kpɛ́ kyakɛna

13 Kɛ̀ kí Dariusu lɛ́kpãsã pì kɛ̀ lɛ, Yu-
flati baa kɛ̀ kpa dɔn'aɛde Tatenai kɔ̃n
Seta Bozɛnaio kɔ̃n ń gbɛ̃nɔ yã pì kɛ̀ kɔ̃n
làakario. 14 Ben Yuda gbɛ̃nsinɔ kpɛ́bona
e gaa aɛ lán annabi Agai kɔ̃n annabi Za-
kari Ido nɛ́o annabikɛɛ kɛ̀ nà. Aɔ̃ kpɛ́
pì dɔ̀ wà yã̀a lán Isarailinɔ Ludaa ò nà,
lán Pɛsianɔ kínanɔ Sirusu kɔ̃n Dariusuo
kɔ̃n Atasɛsɛo à yã dìɛ nà. 15 Aɔ̃ Luda
kpɛ́ mì dɛ̀ Ada gurɔ aagɔ̃dee zĩ kí Dar-
iusu kíblena wɛ̃̀ swɛɛdodee guu. 16 Ben
Isarailinɔ Luda kpɛ́ kyakɛ̀ kɔ̃n pɔnnaao,
sa'orinɔ kɔ̃n Levinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃
sù kɔ̃n zĩ̀zɔkɛɛonɔ ń píngi. 17 Luda kpɛ́
kyakɛna pì yãnzi aɔ̃ saa ò kɔ̃n zùswa-
reenɔ mɛ̀n basɔɔro kɔ̃n sãkaronɔ mɛ̀n
wàa do kɔ̃n sãnɛ bɔ̀rɔnɔ mɛ̀n wàa plaa,

ben aɔ̃ saa ò kɔ̃n blèkofĩinɔ mèn kuri
awɛɛplaa Isaraili bori pari lɛ́n aɔ̃ píngi
durun agbaakpabɔ ũ.
[18] Aɔ̃ sa'orinɔ dìɛdiɛ gãli kɔ̃n gãlio, ben
aɔ̃ Levinɔ dìɛdiɛ gãli kɔ̃n gãlio dɔ lɛ aɔ̃
zĩi kɛ Ludanɛ Yerusalɛmu lán à kú Musa
takada guu nà. [19] Mɔ káaku gurɔ kuri
awɛɛsiigɔ̃dee zĩ, zĩ̀zɔ kɛ̀ aɔ̃ sù pìnɔ Banla
zĩbaa kɛ̀. [20] Sa'orinɔ kɔ̃n Levinɔ gbãsĩ bɔ̀
ń zĩndan aɔ̃ gɔ̃̀ gbãsĩ sai ń píngi, ben aɔ̃
Banla sã kòto kpàkpa zĩ̀zɔ kɛ̀ aɔ̃ sùnɔnɛ
kɔ̃n ń sa'ori daanɔ pɔ́o kɔ̃n ń zĩnda pɔ́o.
[21] Isaraili zĩ̀zɔ kɛ̀ aɔ̃ sù pìnɔ bé wà sò
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń zĩnda kɛ̃̀ bori pãndenɔ
yãbɛ̃ɛkɛnanɔa aɔ̃ɛ Dii Isarailinɔ Luda
kii wɛtɛɛnɔ. [22] Ben aɔ̃ Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai
zĩbaa kɛ̀ kɔ̃n pɔnnaao ai gurɔ swɛɛplaa.
Dii tò aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna, zaakɛ à tò Asirianɔ
kína nɔ̀sɛ lìɛ ń yã musu, ben à dɔ̀ńlɛ à
kpɛ́ bona zĩi guu, Isarailinɔ Luda pì.

Ɛzɛra su à Yerusalɛmu sorukɛna

7 [1–5] Yã beeenɔ gbɛra Pɛsianɔ kí
Atasɛsɛ kíblegurɔɔa Ɛzɛra bɔ̀
Babilɔnu à sù. Sa'oriki ìsi Aruna bé à
Ɛlɛaza ì, Ɛlɛaza Finɛasi ì, Finɛasi Abisua
ì, Abisua Buki ì, Buki Uzi ì, Uzi Zeraya
ì, Zeraya Mɛrayo ì, Mɛrayo Azaria
ì, Azaria Amaria ì, Amaria Aitubu ì,
Aitubu Zadɔki ì, Zadɔki Salumu ì,
Salumu Ilikia ì, Ilikia Azaria ì, Azaria
Seraya ì, ben Seraya Ɛzɛra pì ì. [6] Ɛzɛra
nɛ́ yãdannɛrimɛ, à Musa doka kɛ̀ Dii
Isarailinɔ Ludaa dìɛ dɔ̃ sãnsãn. Lán Dii
à Luda ɔɔ kúa nà, kína pɔ́ kɛ̀ à wɛ́ɛ
kɛ̀a kpàa píngi. [7] Kí Atasɛsɛ kíblena
wɛ̃̀ swɛɛplaadee guu Isaraili kenɔ sù
Yerusalɛmu dɔ. Sa'orinɔɔ kú ń tɛ́ kɔ̃n
Levinɔ kɔ̃n lɛ̀sirinɔ kɔ̃n zɛ́dãkparinɔ kɔ̃n
Luda ua zĩkɛrinɔ. [8] Ɛzɛra kà Yerusalɛmu
kína kíblena wɛ̃̀ swɛɛplaade mɔ sɔɔrodee
guu. [9] À fɛ̀ɛ Babilɔnu mɔ káaku gurɔ
káaku zĩ, ben à kà Yerusalɛmu mɔ sɔɔro
gurɔ káaku zĩ. À Luda ɔɔ kúa, [10] zaakɛ
Ɛzɛra mɛ̀ kpà Dii doka wàaripanaa kɔ̃n
à kɛnao, lɛ à e à à yãdiɛnanɔ kɔ̃n à
dokayãnɔ dada Isarailinɔnɛ.

Takada kɛ̀ kí Atasɛsɛ kpà Ɛzɛraa

[11] Takada kɛ̀ kí Atasɛsɛ kpà sa'ori
Ɛzɛraa yãn yɛ̀, kɛ̀ è Dii yãdiɛnanɔ kɔ̃n
à dokayãnɔ da Isarailinɔnɛ. [12] Atasɛsɛ,
kínanɔ kí bé à takada kɛ̀kii kɛ̃̀ Luda
Musude dokadannɛri sa'ori Ɛzɛranɛ. Ma
ì kpàmma. [13] Ma yã dìɛ, ma bè Isaraili
ke sa'ori ke Levi kɛ̀ kú ma bùsun kɛ̀
yezi à gányo Yerusalɛmu gá. [14] Mapi
kɔ̃n ma ìba gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ bé wa n
gbarɛ, lɛ ǹ gá Yerusalɛmu kɔ̃n Yudanɔ
bùsuo píngi yã gwagwa n Luda doka kɛ̀
ń kũna musu. [15] Ǹ kondogi kɔ̃n vura kɛ̀
mapi kɔ̃n ma ìbanɔ wa Isarailinɔ Luda
kɛ̀ à bɛɛ kú Yerusalɛmu gbà sɛ́ɛ ǹ gáo
[16] kɔ̃n kondogio kɔ̃n vura kɛ̀ ń è Ba-
bilɔnu bùsun-o píngi kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃nɔ kɔ̃n
sa'orinɔɔ kpà ń Luda kpɛ́ pɔ́ ũ Yerusalɛ-
muo. [17] Ǹ zùswareenɔ kɔ̃n sãkaronɔ kɔ̃n
sãnɛ bɔ̀rɔnɔ lúlu kɔ̃n ɔɔ pìo n làakaria
ǹ saa kɛ̀ oo n Luda kpɛ́ gbãgbãkiia zaa
Yerusalɛmu kɔ̃n flawa gbaao kɔ̃n pɔ́mina
gbaao. [18] Mpi kɔ̃n n gbɛ̃nɔ à kɛ kɔ̃n kon-
dogio kɔ̃n vura kɛ̀ gɔ̃̀o lán à kɛ̀are maa
nà, lán a Ludaa yezi nà. [19] Ǹ pɔ́ kɛ̀ wà
nànnɛ n ɔzĩ n Luda kpɛ́ dɔnzikɛbɔ ũunɔ
kpá Luda kɛ̀ kú Yerusalɛmu pìa. [20] Tó ń
ye Luda kpɛ́ pɔ́ kpaaanɔzi, tó à kɛkɛna
gɔ̃̀ n yã ũmɛ, ǹ sɛ́ ma làasin gwe. [21] Ma
kí Atasɛsɛ, ma yã dìɛ Yuflati baa kãa kpa
ɔɔ'utɛrinɔnɛ ń píngi. À wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀ Luda
Musude dokadannɛri sa'ori Ɛzɛra kɛ̀awa
kpáa gɔ̃ɔ píngi. [22] Kondogi tón dɛ tɔn
aagɔ̃ɔlaro. Pɔ́wɛɛ tón dɛ tɔn baaakuri-
laro. Geepiwɛ̃ kɔ̃n nɔ́sio tón dɛ lita wàa
basɔsɔɔrolaro. Wisi sɔ̃, lán à yezi nà lɛ́n.
[23] Lán Luda Musudee dìɛ píngi nà, à kpá
gɔ̃ɔ à kpɛ́ pɔ́ ũ, lɛ àton pɛ̃tɛ̃ kɛ kɔ̃n ma
kíkɛɛo ke kɔ̃n ma nɛ́nɔoro. [24] Àgɔ̃ dɔ̃ sɔ̃
kɛ̀ á zɛ́ vĩ à tángba ke yàra'ɔɔ ke bɛ'ɔɔ sí
Luda ua pì zĩkɛrinɔaro ke sa'orinɔ ke Lev-
inɔ ke lɛ̀sirinɔ ke zɛ́dãkparinɔ ke zĩkɛri
pãndenɔ.

25 Mpi sɔ̃ Ɛzɛra, ǹ yãkpaɛkɛrinɔ kɔ̃n yãgɔ̃gɔ̃rinɔ diɛdiɛ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ n Ludaa kpàmma lɛ́n, lɛ aɔ̃gae yã kɛkɛ a zɛ́a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yuflati baa kãa kpaanɔnɛ ń píngi. Aɔ̃égɔ̃ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ n Luda doka dɔ̃ɔnɔ ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔ̃roonɔ sɔ̃, ǹ dadańnɛ. 26 Gbɛ̃ kɛ̀ n Luda doka kɔ̃n bùsu dokao kũna ɔplaplaaro, weé yã daàla, à dɛna ke à bɔna bùsun ke à auziki sinaa ke à dana kpɛ́siaann yoo.

27 Ben Ɛzɛra bè: Wà Dii wa dezinɔ Luda sáabu kpá! À laasuu maaa dà kínanɛ a swɛ̃̀n, ben kína pì gbãaa kpà à kpɛ́ kɛ̀ kú Yerusalɛmua lɛ. 28 À tò ma yã kà kína kɔ̃n a ìbanɔn kɔ̃n à kí gbãade daanɔ ń píngi. Lán Dii ma Luda ɔɔ kúma nà, ma kù kɛ̀ gbãa, ben ma Isaraili dɔn'aɛdeenɔ kàkɔ̃a aɔ̃ gámao.

ƐSITA

Kí Asueru naɔ̃ Vasati bɔna kpatan

1 Kí Asueru gurɔ à kí blè bùsu mɛ̀n basweɛdo aweɛsweɛplaaanɔa sɛna zaa India bùsun ai à gàa pɛ́ Etiopia bùsua. 2 Vɛ̃ɛna à bɛ zaa Susa wɛ́tɛdaan 3 à kíblena wɛ̃̀ aagɔ̃dee guu à gbãadeenɔ kɔ̃n a ìbanɔ kàkɔ̃a ń píngi zĩbaa pɔ́bleea. Pɛsia kɔ̃n Midião bùsu zĩ̀kari bàdeenɔɔ kú gwe kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n bùsu gbãadeenɔo. 4 À a kpata auziki bítanɔ kɔ̃n a bítakɛ gakuio ɔ̀dɔańnɛ ai mɔ sweɛdo. 5 Kɛ̀ gurɔ beeenɔ pàpa, à zĩbaa pɔ́blee kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Susanɔnɛ, kínɛnɔ kɔ̃n talakanɔ ń píngi. Wà zĩbaa pɔ́ blè ai gurɔ sweɛplaa à bɛ ua líkpɛn. 6 Wà bisa pura kɔ̃n à búguo dɔ̀dɔ kondogi tãnganɔa kɔ̃n bà puraanɔ kɔ̃n bà gaarura'ideenɔ, ben wà lògo kpɛ́ wesagba kɛ̀ wà bò kɔ̃n gbɛ̀punɔa. Vura kɔ̃n kondogi daɛbɔnɔ kaɛna gusararaa kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n gbɛ̀puo kɔ̃n gbɛ̀tɛ̃o kɔ̃n gbɛ̀ siaao kɔ̃n gbɛ̀ búguoa. 7 Wà wɛ̃ɛ dɔ̀ńnɛ gwe kɔ̃n vura ímibɔnɔ. Ímibɔ pìnɔ bori doodo píngimɛ. Kína wɛ̃ɛ pì kpàḿma à gɛ̃̀ ɔla. 8 Kína dìɛ kɛ̀ wàton gí wɛ̃mirinɔnɛro. À bè a bɛgwarinɔnɛ aɔ̃ wɛ̃ kpá baadea lán à yezi nà.

9 Kí Asueru naɔ̃ Vasati zĩbaa pɔ́blee kɛ̀ nɔgbɛ̃nɔnɛ kíbɛ dɔ. 10 À gurɔ sweɛplaadee zĩ kína pɔɔ kɛ̀ nna wɛ̃ɛa, ben à bè a dogari gɔ̃ɔn sweɛplaaa kɛ̀ wà ń fɛ̀ɛ kɛ̀nɔnɛ: Mɛuma, Bizita, Abona, Bigita, Abagata, Zeta kɔ̃n Kakasao 11 aɔ̃ mɔ́are kɔ̃n a naɔ̃ Vasatio kɔ̃n à kí naɔ̃ fùrao kuna, lɛ à à maakɛɛ ɔdɔa gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n gbãadeenɔ, zaakɛ nɔgbɛ̃ pì nɛ́ nɔɔmɛ. 12 Kɛ̀ kína dogari pìnɔ yã pì ò à naɔ̃nɛ, à gì mɔ́zi, ben kína pɛ̃tɛ̃ kɛ̀ à fɛ̃̀zi maamaa. 13 Kína yã pì ò wɛ́ɛzɛ̃ri sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔnɛ, zaakɛ ègɔ̃ yã píngi gbekaa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ bùsu doka dɔ̃ɔnɔamɛ. 14 Pɛsia kɔ̃n Midião gbãadee kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ kú à saɛ gɔ̃ɔn sweɛplaaanɔ tɔ́n yɛ̀: Kasena, Seta, Adamata, Tasisi, Mɛrɛsi, Masena kɔ̃n Mɛmukão. Aɔ̃mbe à kpàasinɔ ũ. À kpata gbãadeenɔn gwe. 15 À bèńnɛ: Ma a dogarinɔ zĩ̀ ma naɔ̃ Vasatia kɔ̃n yão, ben à gì mazi. Wé kɛo diamɛ? Doka bè diamɛ? 16 Ben Mɛmukã bè kínanɛ kɔ̃n gbãadee pìnɔ: Kí, ḿbe n naɔ̃ Vasati taari kɛ̀nnɛ ndoro, à taari kɛ̀ gbãadeenɔnɛ kɔ̃n n bùsu gbɛ̃ sãnda píngio. 17 Yã kɛ̀ n naɔ̃ pì kɛ̀ é dagula, nɔgbɛ̃ píngi é ma aɔ̃é kya ká ń zãnɔn wà be: Kí Asueru bè wà a naɔ̃ Vasati sísiare, ben à gì mɔ́zi. 18 Pɛsia kɔ̃n Midião bùsu gbãadeenɔ nɔɔ kɛ̀ aɔ̃ n naɔ̃ yã pì mànɔ égae yã sí ń zãnɔla tia. Lɛ́'ɛ'ɛna kɔ̃a kɔ̃n zɔkao é kɛ bíta. 19 Kí, tó à kɛ̀nnɛ, ǹ yã diɛ Vasatinɛ àton wɛ́ɛ sinlɛ dɔro, ǹ nɔgbɛ̃ kɛ̀ dɛàla kpá kpatan à gɛ̃ɛ ũ. Weé yã pì kɛ̃ Pɛsia kɔ̃n Midião doka kɛ̀ wè gbororo takada guu. 20 Tó wà yã kɛ̀ ń dìɛ kpàakpa kɛ̀ n bùsu bíta guu píngi, nɔgbɛ̃nɔ é bɛ̀ɛ lí ń zãnɔnɛ, nɔ gbãadeenɔ kɔ̃n nɛ́nɔkparɛnɔ ń píngi. 21 Yã pì kà kínanɛ kɔ̃n gbãadeenɔ ń píngi, ben à kɛ̀ lán Mɛmukã ònɛ nà. 22 Ben à lɛ́kpãsã kɛ̀ bùsu kɛ̀ èe kí bleeḿmanɔnɛ píngi, bùsu kɔ̃n bùsuo kɔ̃n à lákɛ̃na boriio, bori kɔ̃n boriio baade kɔ̃n a boriyão. À bè gɔ̃gbɛ̃ bé eégɔ̃ gbãaa blee a ua guu, à boriyãn wàgae o ua pì guu.

Ɛsita gɔ̃na kína naɔ̃ ũ

2 Yã beeenɔ gbɛra kɛ̀ kí Asueru pɔɔ wèrea, yã kɛ̀ Vasati kɛ̀nɛ kɔ̃n yã kɛ̀ à dìɛ à yã musuo e sãnlo. 2 Ben kína ìbanɔ bènɛ: Kí, ǹ tó wà nɔkparɛ maaanɔ wɛtɛnnɛ. 3 Ǹ gbɛ̃nsinɔ diɛ n bùsunɔ guu píngi aɔ̃ nɔkparɛ maaanɔ kakɔ̃a aɔ̃ mɔ́ wà ká n nɔgbɛ̃nɔla Susa kɛ̀. N nɔgbɛ̃nɔ gwàri Egai kɛ̀ wà à fɛɛ kɛ̀ é ń gwa kɔ̃n n nɔɔnɔ, weé ń kɛkɛ kɔ̃n nɔmaablebɔnɔ wásawasa. 4 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ kɛ̀nnɛɛ é gɔ̃ n naɔ̃ ũ Vasati gɛ̃ɛ ũ. Yã pì kɛ̀ kínanɛ nna, ben à zɛ̀o lɛ.

5 Yuda kee kú Susa Bɛyãmi boriimɛ, à tɔ́n Mɔdekai, Yairi nɛ́mɛ. Simɛi kɔ̃n Kisio

kú à dezinɔ tɛ́. 6 À kú zɛ̃̀zɔ kɛ̀ Babilɔnu
kí Nɛbukanɛza ń kũkũ Yerusalɛmu kɔ̃n
Yudanɔ kí Yɛkɔniao à tàńyonɔ tɛ́. 7 Èe
a desɛ̃ nɛ́ Adasa kɛ̀ wè benɛ dɔ Ɛsita
gwaa, zaakɛ à de kɔ̃n à dao kuuro. Nɔk-
parɛ pì kakana maa bensɔ̃ à maa. Kɛ̀ à
de kɔ̃n à dao gà, Mɔdekai à sɛ̀ a nɛ́ ũ.
8 Kɛ̀ wà yã kɛ̀ kína dìɛ pì mà, ben wà
gàa kɔ̃n nɔkparɛnɔ paripari Susa wà ń ná
Egainɛ a ɔzĩ. Ben wà Ɛsita sɛ̀ wà gàao
kíbɛ kína nɔgbɛ̃nɔ gwàri pìnɛ. 9 Nɔkparɛ
pì kɛ̀nɛ maa, ben à gbɛ̃kɛɛ kɛ̀nɛ à bè wà
à kɛkɛ kɔ̃n nɔmaablebɔnɔ wásawasa gɔ̃ɔ,
wà pɔ́ble maaa kpáa. À kíbɛ nɔkparɛ kɛ̀
à sɛ̀ gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ kpàa, ben à kpɛ́
maaa kpàa kína nɔgbɛ̃nɔ bɛ. 10 Ɛsita e a
borii ke a bɛ bùsu o gbɛ̃kenɛro, zaakɛ
Mɔdekai bènɛ àton tó gbɛ̃kee dɔ̃ro. 11 Lán
guu e dɔɔ nà Mɔdekai ègɔ̃ kína nɔgbɛ̃nɔ
bɛ gãalɛ zɛ́ sɔ, lɛ à e àgɔ̃ Ɛsita kuuna dɔ̃
kɔ̃n yã kɛ̀ èe à leeo.

12 Ai nɔkparɛnɔ zɛ́ e wàgɔ̃ gá i kɔ̃n kí
Asueruo, séto aɔ̃ yã kɛ̀ wà dìɛńnɛ kɛ gĩa
ai mɔ kuri awɛɛplaa. Wègɔ̃ nɔ́si kɛ̀ wà
kɛ̀ kɔ̃n lí'ɔ gũ nnannaao kɛɛḿma ai mɔ
swɛɛdo, ben wègɔ̃ ń kɛkɛɛ kɔ̃n tuaenɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃ mɛ̀kɛkɛbɔnɔ ai mɔ swɛɛdo. 13 Nɔk-
parɛ kɛ̀ kína bè ina kàa, kí naɔ̃nɔ bɛ pɔ́
kɛ̀ à gbèka píngi wè kpáa à gáomɛ. 14 È
gá uusiɛ à su kí naɔ̃nɔ bɛ kɔngɔ gwàri kɛ̀
wè benɛ Sasagaza kɛ̀ wà à fɛ̀ɛ kɛ̀ fáandi.
Àmbe è ɔ liga kí nɔ yìgisai pìnɔzi. È e
à ɛara à gá kína kiia dɔro, séto à yã kà
kína pìnɛ à à sìsi dɔ baasiro. 15 Kɛ̀ ina kà
Abiaili nɛ́ Ɛsita kɛ̀ à desɛ̃ Mɔdekai à sɛ̀ nɛ́
ũu pìa, èe pɔ́ke gbekaro, séde pɔ́ kɛ̀ kína
nɔgbɛ̃nɔ gwàri Egai pì ònɛ baasiro. Ɛsita
yã kà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sìàlɛnɔnɛ ń píngi.
16 Kína kíblena wɛ̃̀ swɛɛplaadee guu wà
gàao à bɛ mɔ kuride Tɛbɛ guu. 17 Kína
ye Ɛsitazi dɛ a nɔ kpaaanɔla ń píngi. À yã
kànɛ, à kɛ̀nɛ maa dɛ nɔkparɛ kpaaanɔla ń
píngi, ben à kí naɔ̃ fùra kùnɛ à à dìɛ a nɔ
Vasati gɛ̃ɛ ũ. 18 Ben kína pì zĩbaa pɔ́blee
kɛ̀ à gbãadeenɔ kɔ̃n a ìbanɔ kàkɔ̃a Ɛsita
sɛna yã musu. À dìɛ kɛ̀ wà zĩbaa bíta kɛ,
ben wà à kpàakpa kɛ̀ bùsu kɔ̃n bùsuo,
ben à gba dà gbɛ̃nɔnɛ à gɛ̃̀ ɔla.

Mɔdekai kɔ̃n Amanao

19 Nɔkparɛnɔ kakɔ̃ana gɛ̃̀n plaadee
Mɔdekai vɛ̃ɛna kíbɛ gãnu guu. 20 Ɛsita
e a bɛ bùsu ke a boriyã o gbɛ̃kee màro
lán Mɔdekai ònɛ nà. À tɛ̀ Mɔdekai yãzi
lán ègɔ̃ kɛɛ nà zaa gurɔɔ kɛ̀ èe à gwaa.
21 Kɛ̀ Mɔdekai vɛ̃ɛna kíbɛ gãnu guu lɛ,
kí Asueru dogari zɛ́dãkpari gɔ̃ɔn plaaanɔ
pɔɔ fɛ̃̀ kínazi, ben aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi wà à
dɛ. Aɔ̃ tɔ́n yɛ̀: Bigitana kɔ̃n Tɛrɛsio. 22 Kɛ̀
Mɔdekai yã pì kpãi mà, à ò kína naɔ̃ Ɛsi-
tanɛ, ben Ɛsita ò kínanɛ kɔ̃n Mɔdekai tɔ́o.
23 Wà yã pì gwàgwa wà è yãpuramɛ, ben
wà gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ lògo lía aɔ̃ gà. Wà
yã pì kɛ̃̀ bùsu gĩayãkɛnanɔ takadan kína
wáa.

3 Yã beeenɔ gbɛra kí Asueru Amɛdata
nɛ́ Amana, Agaga borii gwena kàara
à à gbà gbãa, à vɛ̃ɛkii kɛ̀ dɛ a gbãade
daanɔ píngi pɔ́laa kpàa. 2 Kína ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú à bɛ gãnu guunɔ è daɛ ń puua wà
mì siɛ Amananɛ lán kína dìɛ nà, mɔde
Mɔdekai è daɛ a puua à mì siɛnɛro. 3 Ben
kína ìba pìnɔ Mɔdekai là wà bè: À kɛ̀ dia
nɛ́ɛ kína yã maroo? 4 Lán guu e dɔɔ nà
aɔ̃ègɔ̃ oonɛ lɛ, mɔde è ń yã daro, à bè
Yudan a ũ. Ben aɔ̃ɔ ò Amananɛ lɛ wà e
wà dɔ̃ tó eé Mɔdekai yãkɛna pì fɔ̃. 5 Kɛ̀
Amana è Mɔdekai è daɛ a puua à mì
siɛarero, ben à pɔ fɛ̃̀. 6 Kɛ̀ wà Mɔdekai
borii ònɛ, à mɛ̀n do dɛna kɛ̀nɛ nɛ́ngo, ben
èe zɛ́ wɛtɛɛ à Mɔdekai bori Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú Asueru bùsu guunɔ kaatɛ ń píngi.

Amana lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Yudanɔzi

7 Kí Asueru kíblena wɛ̃̀ kuri awɛɛ-
plaadeen à mɔ káaku Nisã guu, Amana
gbɛ̀ kɛ̀ wè be purimu là, lɛ à mɔɔ kɛ̀
eé yã pì kɛa dɔ̃ kɔ̃n à gurɔɔo. Ben
yãgbekana pì bɔ̀ mɔ kuri awɛɛplaaa kɛ̀
wè be Ada guu. 8 Ben Amana bè kí
Asuerunɛ: Bori kee kuu à gbɛ̃nɔ fɛ̃̀akɔ̃a
bori pãndenɔ tɛ́ n bùsu pariinɔ guu píngi.

Aɔ̃ fɛɛakaarayãnɔ bɔ̀ doodo kɔ̃n bori kpaaanɔ pɔ́o, aɔ̃è n doka daro. Èe kɔ̃ sío ǹ ń tó tɛɛɛro. 9 Kí, tó à kènnɛ nna, ǹ yã diɛ lɛ wà ń kaatɛ, mɛ́ kondogi tɔn wàa plaaa kpá n ɔɔ'utɛrinɔa aɔ̃ ká n auzikikaɛkiin. 10 Kína a tãnga sèedakɛbɔ bɔ̀ à kpà Amɛdata nɛ́ Amana, Agaga bori Yudanɔ zanguri pìa 11 à bè: Ǹ kɛ borii pìnɛ lán à kènnɛ maa nà, ǹgɔ̃ kondogi pì kũna n pɔ́ ũ.

12 Mɔ káaku gurɔ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee zĩ Amana kína takadakɛ̃rinɔ sìsi. Aɔ̃ yã kè Amana dìɛ kína ìbanɔ kɔ̃n kína kè aɔ̃ɔ kú bùsu kɔ̃n bùsuonɔ, bori kɔ̃n boriio gbãadeenɔnɛ dà takadan. Aɔ̃ɔ kɛ̃̀ bori kɔ̃n boriionɛ, baade kɔ̃n a yão, bùsu kɔ̃n bùsuo kɔ̃n à takadakɛ̃na boriio. Aɔ̃ɔ kɛ̃̀ kɔ̃n kí Asueru tɔ́o, ben aɔ̃ à sèeda kè takada pìa kɔ̃n à tãngao. 13 Aɔ̃ takada pìnɔ nà zĩ̀rinɔnɛ ń ɔzĩ aɔ̃ ń gbáɛ kí bùsu parideenɔ guu. Takada pì guu wà bè wà Yudanɔ dɛdɛ wà ń kaatɛ wà ń borii bɔ, nɛ́ féte gbɛ̃nsi, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ gurɔ doo guu, mɔ kuri awɛɛplaade Ada gurɔ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee zĩ, wà ń pɔ́nɔ nakɔ̃a. 14 Weé yã kè à dìɛ pì takada kpãsã bùsu kɔ̃n bùsuo píngi lɛ àgɔ̃ dɛ doka ũ, weé à kpàakpa kɛ bori píngini lɛ aɔ̃gɔ̃ kú soru guu gurɔɔ pì zĩ. 15 Zĩ̀rinɔ wã̀ wà gàa gɔ̃ɔ yã kè kína dìɛ pì yãnzi, ben wà à kpàakpa kè Susa wɛ́tɛdaan. Kína kɔ̃n Amanao vɛ̃̀ɛ aɔ̃ɔe í sɛ́ɛ. Susadeenɔ sɔ̃ bídi kè yã pìa.

Mɔdekai wɛ́ɛkɛna Ɛsitaa lɛ à lɛ́ da yãn

4 Kɛ̀ Mɔdekai yã kè wà kè pì mà, à a pɔ́kãsãanɔ gà à kɛ̃̀, ben à pɔsia utanɔ kùàla à túbu gbɛ̃̀ a mìa, ben èe lili oo wɛ́tɛ guu èe wɛ̃nda ɔ́ gbãaa dɔɔ. 2 À gàa ai kíbɛ gãalɛ, zaakɛ gbɛ̃ke è fɔ̃ à gɛ̃ kíbɛ gãnu guu kɔ̃n pɔsia utanɔ danaro. 3 Wà yã kè kína dìɛ doka ũu pì kpàakpa kè bùsu kɔ̃n bùsuo píngi, ben Yudanɔ nà ɔ́ɔdɔnaa maamaa baama píngi kɔ̃n lɛ́yinao. Aɔ̃ɔe wɛ́ɛ'i kwɛɛɛ aɔ̃ɔe sósobi ɔ́ɔ dɔɔ. Aɔ̃ gbɛ̃ paridee pɔsia utanɔ kùńla aɔ̃ túbu gbɛ̃̀ ń mìnɔa.

4 Kɛ̀ Ɛsita ìba nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃nɔ mɔ̀ wà ònɛ, à nɔ̀sɛ yàka maamaa. À pɔ́kãsãanɔ kpɛ̃̀sã Mɔdekainɛ à da pɔsia utanɔ gbèn, mɔde èe we à sìro. 5 Ataka kè wà à fɛ̀ɛ kèn dogari kè kína dìɛ àgɔ̃ kú Ɛsita saɛ ũ. Ɛsita à sìsi à à zĩ̀ Mɔdekaia à gá à à lá: Bɔ́ yã bé à sù? Bɔ́yãnzin èe kɛɛ lɛzi? 6 Ataka bɔ̀ kíbɛ gãalɛ à Mɔdekai lè. 7 Mɔdekai yã kè à à lee tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi, ben à kondogi kè Amana bè é ká kína auzikikaɛkiin Yudanɔ dɛdɛna yãnzi lɛ́ ònɛ papana. 8 À yã kè wà dìɛ Yudanɔ dɛdɛna yã musu kè wà à kpàakpa kè Susa takada kpàa dɔ lɛ à ɔdɔa Ɛsitanɛ à à bɔkɔ̃tɛ kɛnɛ. À bè à o Ɛsitanɛ à gá kína kiia à kúɛ kɛnɛ à wɛ́ɛ kɛa a gbɛ̃nɔ yã musu. 9 Ataka tà à yã kè Mɔdekai ò tɔ̃kɛ̃̀ Ɛsitanɛ.

10 Ben Ɛsita bènɛ à gá à yã kè o Mɔdekainɛ: 11 Kína ìbanɔ kɔ̃n a bùsu gbɛ̃nɔ dɔ̃ ń píngi kè tó gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ sɔ̃̀ kínazi à kpɛ́ guu, tó èe à sísiro, doka kuu mèn domɛ. Wè adee dɛmɛ, tó èe kɛ kína a vura gò dɔ̀ adeea lɛ à e àgɔ̃ kuu baasiro. Mapi sɔ̃, à kà gurɔ baaakuri kè wèe ma sísi mà gá kína kiiaro. 12 Kɛ̀ à gàa à Ɛsita yã pì tɔ̃kɛ̃̀ Mɔdekainɛ, 13 ben Mɔdekai ɛ̀ara à lɛ́kpãsã kènɛ à bè: Ǹtongɔ̃ daa ḿbe nɛ́ bɔ ndo Yudanɔ tɛ́ n kuuna kíbɛ yãnziro. 14 Tó ń yĩtɛna gurɔɔ kè taka guu, dɔnlɛ é bɔ gukea à Yudanɔ mì sí à ń bɔ. Mpi kɔ̃n n de bɛdeenɔ sɔ̃ é gaga. Tó gurɔɔ kè taka yãnzin n gɔ̃ kína naɔ̃ ũzi, dɛ́ bé à dɔ̃ɔ? 15 Ben Ɛsita lɛ́kpãsã kè Mɔdekainɛ à bè: 16 Ǹ gá ǹ Yuda kè aɔ̃ɔ kú Susanɔ kakɔ̃a ń píngi, à lɛ́ yi ma yã musu. Àton pɔ́ blero àton í miro gurɔ aagɔ̃ fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo. Mapi kɔ̃n ma ìbanɔ wé lɛ́ yi lɛ se. Beee gbɛra mɛ́ gá kína kiia, baa tó má gana zɛ́ vĩro. Tó mɛ́ gamɛ, mà ga. 17 Ben Mɔdekai tà à yã kè Ɛsita ònɛ kè píngi.

Ɛsita wɛ́ɛkɛna kínaa

5 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ Ɛsita a kí naɔ̃ bisanɔ yì, ben à gàa à zɛ̀ kíbɛ ua guu

kpɛ́ kɛ̀ à kún kpɛɛlɛa. Kína vɛ̃ɛna kíbleki-
taa kpɛ́ guu gwe, à aɛ dɔna kpɛɛlɛa. 2 Kɛ̀ à
a naɔ̃ Ɛsita è zɛna kpɛɛlɛa, à pɔɔ kɛ̀a nna,
ben à a vura gò kɛ̀ à kũna dɔ̀a. Ɛsita sɔ̃̀zi,
à ɔ zɔ̃̀ à gò pì lɛ́a. 3 Kína à là à bè: Ɛsita,
bɔ́ ń yezi? Bɔ́n nɛ́ɛ gbekaamaa? Baa ma
kpata kpadoomɛ mɛ́ kpámma. 4 À wèàla
à bè: Kí, tó à kènnɛ maa, ǹ Amana sísi
pɔ́blee kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛnnɛɛa gbã̀a. 5 Ben kína
bè wà mɔ́ kɔ̃n Amanao gɔ̃ɔ, lɛ aɔ̃ gá wà
yã kɛ̀ Ɛsita gbèka pì kɛ. Ben kína kɔ̃n
Amanao gàa lɛ wà pɔ́blee kɛ̀ Ɛsita kɛ̀ńnɛ
pì ble.
6 Kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ̃ɛ mii, kína Ɛsita là à bè:
Bɔ́n nɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛ maa? Mɛ́ kɛnnɛ. Yã
kpareen nɛ́ɛ gbekaamaa? Baa ma kpata
kpadoomɛ mɛ́ kpámma. 7 Ɛsita wèàla à
bè: Yã kɛ̀ mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmmaan yɛ̀. 8 Kí, tó
ma n pɔnnaa è, tó à kànnɛ, ǹ yã kɛ̀ mɛ́ɛ
wɛ́ɛ kɛɛmmaa kɛmɛ, à mɔ́ à pɔ́blee kɛ̀ mɛ́
kɛare ziaa ble, mɛ́ yã kɛ̀ n ma lazi onnɛ.
9 Kɛ̀ Amana bɔ̀ zĩ beeea, à pɔɔ kɛ̀ nna
èe yáa dɔɔ. Mɔde kɛ̀ à Mɔdekai è kíbɛ
gãnu guu èe fɛɛarero èe vĩa kɛarero, ben
à pɔ fɛ̃̀zi. 10 À a zĩnda kũ̀ à tà bɛ. Kɛ̀ à a
gbɛ̃nnanɔ sìsi kɔ̃n a naɔ̃ Zɛrɛsio, 11 ben èe
ĩa dãa a auziki bíta kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pari-
inɔ yã musu. À bè kína a gwena kàara
à a gba gbãaa dɛ à ìba kpaaanɔla kɔ̃n
gbãadeenɔo ń píngi. 12 À bè dɔ: Mámbe
mado kɛ̀ kína naɔ̃ Ɛsita ma sisi à pɔ́blee
kɛ̀mɛ kɔ̃n kínao. À ɛ̀ara à ma sisi mà pɔ́
ble kɔ̃n kínao zia dɔ. 13 Baa kɔ̃n beeeo tó
ma Yuda bori Mɔdekai è vɛ̃ɛna kíbɛ gãnu
guu, yã beeenɔ píngi è kɛmɛ pɔ́ke ũro.
14 Ben à naɔ̃ Zɛrɛsi kɔ̃n à gbɛ̃nnanɔ bènɛ:
Ǹ tó gbɛ̃nɔ lí pɛ́ɛnnɛ à lezĩ kà gã̀sãsuu
baplaa akuri, ǹ wɛ́ɛ kɛ kínaa zia kɔngɔ à
n gba zɛ́ ǹ Mɔdekai logoa, nɛ́ gbasa ǹ gá
kɔ̃n kínao pɔ́ ble kɔ̃n pɔnnaao. Yã pì kà
Amananɛ maamaa, ben à lí pì pɛ̀ɛ.

Bɛ̀ɛkaarana Mɔdekainɛ

6 Gwãavĩ beeea kína e fɔ̃ à ii òro. Ben
à bè wà mɔ́ kɔ̃n a bùsu gĩayãkɛ-
nanɔ takadao. Wà à kyó kɛ̀nɛ, 2 ben wà
Mɔdekai yã è gwe, lán kína dogari zɛ́dãk-
pari gɔ̃ɔn plaaanɔ Bigitana kɔ̃n Tɛrɛsio lɛ́
kpàkɔ̃sɔ̃zi nà, ben Mɔdekai bɔ̀o. 3 Kína a
ìbanɔ là à bè: Wà Mɔdekai bɛ̀ɛ kàara wà
à gbà gbãaa yã pì yãnzi diamɛ? Aɔ̃ wèàla
wà bè: Wèe yãke kɛnɛro. 4 Ben kína bè:
Dé bé à kú ua guu gwee? Ɛ̀ɛ sɔ̃ Amana
gɛ̃̀ kíbɛ ua guu gɔ̃ɔ lɛ à Mɔdekai logona
lí kɛ̀ à pɛ̀ɛ pìa yã onɛ. 5 Ben kína ìbanɔ
wèàla wà bè: Amana bé à kú uan gwe.
Ben kína bè à gɛ̃. 6 Kɛ̀ à gɛ̃̀, kína à là à bè:
Bɔ́n weé kɛ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ má yezi mà à gwena
kaaranɛ? Amana laasuu lɛ̀ à bè: Dén kína
yezi à bɛ̀ɛ kaaranɛ dɛ mapilaa? 7 Ben à
wèàla à bè: Tó ń yezi ǹ gbɛ̃ bɛ̀ɛ kaara,
8 weé kína gumusu kɛ̀ ń dà yã sɛ́ wà mɔ́o
kɔ̃n n sɔ̃ kɛ̀ wà kífura kùao. 9 Ǹ gumusu
pì kɔ̃n sɔ̃ pìo kpá n gbãade bɛ̀ɛdeenɔ gbɛ̃
mɛ̀n dooa, à gumusu pì da gbɛ̃ kɛ̀ ń yezi
ǹ à bɛ̀ɛ kaaraanɛ à à di sɔ̃a àgɔ̃ tɛ́ à aɛ
wɛ́tɛ zɛ́daanɔ guu àgɔ̃ pũtã àgɔ̃ bee: Lɛn
kína è kɛ lɛ gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à à bɛ̀ɛ kaaranɛ.
10 Ben kína bènɛ: Ǹ gá ǹ gumusu pì sɛ́ gɔ̃ɔ
kɔ̃n sɔ̃o lán ń ò nà, ǹ yã pì kɛ Yuda bori
Mɔdekai kɛ̀ ègɔ̃ vɛ̃ɛna ma bɛ gãnu guunɛ.
Ǹton yã kɛ̀ n bè wà kɛnɛ pì ke tóro.
11 Amana gàa à gumusu pì sɛ̀ kɔ̃n sɔ̃
pìo à sùo. Ben à gumusu pì dà Mɔdekainɛ
à à dì sɔ̃a, à tɛ́ à aɛ wɛ́tɛ zɛ́daanɔ guu,
èe pũtãa à bè: Lɛn kína è kɛ lɛ gbɛ̃ kɛ̀ à
yezi à à bɛ̀ɛ kaaranɛ. 12 Kɛ̀ aɔ̃ sù, Mɔdekai
gàa à vɛ̃̀ɛ kíbɛ gãnu guu, ben Amana ɔ kù
a wɛ́ɛa à tà bɛ kɔ̃n ɔ́ɔdɔɔo. 13 À yã kɛ̀ a
lee tɔ̃kɛ̃̀ a naɔ̃ Zɛrɛsinɛ kɔ̃n a gbɛ̃nnanɔ ń
píngi. Ben à lɛ́dammari pìnɔ kɔ̃n Zɛrɛsio
bènɛ: Zaakɛ Mɔdekai kɛ̀ nɛ́ɛ kɛ̃sãazi pì nɛ́
Yuda boriimɛ, nɛ́ à fɔ̃ dɔro, eégɔ̃ gbãaa
bleemmamɛ. 14 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe yã pì oonɛ,
kína dogari kɛ̀ wà ń fɛ̀ɛ kɛ̀nɔ kà, ben aɔ̃ à
sɛ̀ kpakpaa aɔ̃ gàao pɔ́blee kɛ̀ Ɛsita kɛ̀a.

Amana logona lía

7 Ben kína kɔ̃n Amanao gàa pɔ́ ble kɔ̃n
Ɛsitao. 2 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ̃ɛ mii à gurɔ
plaadee pì zĩ, ben kína Ɛsita là à bè:
Ɛsita, bɔ́n nɛ́ wɛ́ɛ kɛmaa? Mɛ́ kɛnnɛ. Yã

kpareen néɛ gbekaamaa? Baa ma kpata
kpadoo mɛ́ kpámma. 3 À wèàla à bè: Tó
ma n pɔnnaa è bensɔ̃ yã pì kànnɛ, ǹ tó
màgɔ̃ kú wɛ̃̀ndio. Wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀ má kèm-
maan gwe. Ǹ tó ma gbɛ̃nɔ gɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. Yã
kɛ̀ má gbèkan gwe. 4 Zaakɛ mapi kɔ̃n ma
gbɛ̃nɔ, wà dìɛ kɛ̀ wà wa dɛdɛ wà wa kaatɛ
wà wa borii bɔmɛ. Tó wèe wa yaa zɔ̀nɔ
ũ yãmɛ, lɛ má yĩtɛna. Nawɛ̃a beee taka e
ká mà ĩa dammaro. 5 Ben kína à là à bè:
Démɛɛ? Dé bé eé fɔ̃ à zɛ kɔ̃n yã beee taka
bori kɛnaoee? 6 À wèàla à bè: Amana
vãii kèn ibɛɛ kɛ̀ zàwaguu pì ũ. Swɛ̃̀ kɛ̃̀
Amanan kína kɔ̃n a naɔ̃ pìo yã musu.
7 Kína fɛ̀ɛ a wɛ̃ɛla pɔfɛ̃ guu à gàa líkpɛn a
ua guu. Amana sɔ̃ gɔ̃̀ gwe kɔ̃n Ɛsitao, ben
Amana e kúɛ kɛɛnɛ a wɛ̃̀ndi yã musu, za-
akɛ à è kɛ̀ kína zɛ̀o à zaaa kɛaremɛ. 8 Kɛ̀
kína bɔ̀ líkpɛn à sù pɔ́blekiia gɔ̃ɔ, Amana
lɛ̀ɛ kìta daɛbɔ kɛ̀ Ɛsita gɛɛkɛsɛkɛnaa ben
à bè: À yezi à kusi ma naɔ̃a ma wáa kpɛ́
guu kèn yɔ́? Kɛ̀ yã pì bɔ̀ kína lɛ́n gɔ̃ɔ, wà
mɔ̀ wà pɔ́ yì Amana uua. 9 Kína dogarinɔ
doke Abona bènɛ: Lí pɛɛna Amana pì bɛɛ
saɛ à kà gɛ̃̀sãsuu baplaa akuri. Àpi bé à
lí pì pɛ̀ɛ lɛ à Mɔdekai kɛ̀ yã maaa kènnɛɛ
logoa. Ben kína bè: À à logo lí pìa. 10 Kɛ̀
aɔ̃ Amana lògo lí kɛ̀ à pɛ̀ɛ Mɔdekainɛ pìa,
ben kína pɔfɛ̃ kpàɛ.

Kína yã pãnde diɛna Yudanɔ yã musu

8 Zĩ beeean kí Asueru Yudanɔ zanguri
Amana bɛɛ kpà a naɔ̃ Ɛsitaa. Ɛsita bè
kínanɛ Mɔdekain a danɛ ũ, ben Mɔdekai
sɔ̃̀ kínazi. 2 Kína a tãnga kɛ̀ à sì Amanaa
bɔ̀ à dà Mɔdekainɛ, ben Ɛsita Amana bɛɛ
nànɛ à ɔzĩ.
3 Ɛsita ɛ̀ara à gàa yã o kínanɛ dɔ. À dàɛ
à gbá saɛ èe wɛ́ɛ'i kwɛɛɛ, à kúɛ kɛ̀nɛ lɛ à
à zaaa kɛ̀ Agaga bori Amana à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃
Yudanɔzi gboro. 4 Kína vura gò dɔ̀a, ben
à fɛ̀ɛ à zɛ̀ à aɛ 5 à bè: Tó à kɛ̀nnɛ bensɔ̃ ma
n pɔnnaa è, tó yã kɛ̀ zɛ́ vĩ bensɔ̃ ma yã
kànnɛ, zaakɛ Amɛdata nɛ́ Amana, Agaga
borii zɛ̀o à Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú n bùsu gu-
unɔ dɛdɛ ń píngi, ǹ o n takadakɛ̃rinɔnɛ aɔ̃
takada kɛ̃ wà Amana yã pì liɛ kpɛɛgãnda.
6 Mɛ́ kɛ dia màgɔ̃ mɔ́nzi kɛ̀ eé ma gbɛ̃nɔ
lee gwaa? Mɛ́ kɛ dia màgɔ̃ ma boriinɔ
dɛdɛna gwaa? 7 Ben kí Asueru bè a naɔ̃
Ɛsitanɛ kɔ̃n Mɔdekaio: À gwa, ma Amana
bɛɛ kpà Ɛsitaa, ben ma Amana pì lògo lía
kɛ̀ à à zaaa kpàkɔ̃sɔ̃ Yudanɔzi yãnzi. 8 À
takada kɛ̃ Yudanɔ yã musu lán à kɛ̀are
maa nà. À kɛ̃ kɔ̃n ma tɔ́o à ma tãnga
sèeda kɛa, zaakɛ takada kɛ̀ wà kɛ̃̀ kɔ̃n ma
tɔ́o wà ma tãnga sèeda kɛ̀a gborona vĩro.
9 Gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ kína takadakɛ̃rinɔ sìsi. Mɔ
aagɔ̃de Sivã gurɔ baro awɛɛ'aagɔ̃dee zĩn
aɔ̃ yã kɛ̀ Mɔdekai dìɛ Yudanɔnɛ kɔ̃n kína
ìbanɔ kɔ̃n kínanɔ kɔ̃n bùsu gbãadeenɔo
kɛ̃̀ píngi bùsu mɛ̀n baswɛɛdo awɛɛswɛɛ-
plaaanɔnɛ sɛna zaa India bùsun ai à gàa
pɛ́ Etiopia bùsua. Aɔ̃ takada kɛ̃̀ bùsu
kɔ̃n bùsuo kɔ̃n ń lákɛ̃na boriio, bori kɔ̃n
boriio kɔ̃n ń yão. Aɔ̃ takada kɛ̃̀ Yudanɔnɛ
kɔ̃n ń lákɛ̃na takao kɔ̃n ń boriyão dɔ.
10 Mɔdekai takada kɛ̃̀ kɔ̃n kí Asueru tɔ́o
à kína tãnga sèeda kɛ̀a à takada pìnɔ nà
zĩ̀rinɔnɛ ń ɔzĩ, ben aɔ̃ dì sɔ̃ bàalɛri kɛ̀ aɔ̃
bɔ̀ kína sɔ̃ gãnu guunɔa aɔ̃ gàao.
11 Yã kɛ̀ kína dìɛ pì Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛonɔ gbà zɛ́ aɔ̃ kɔ̃ kakɔ̃a aɔ̃
gí kɔ̃n ń zĩndao. Tó borii ke bùsu zĩ̀kpɛɛ
ke lɛ̀ɛḿma kɔ̃n ń nɛ́nɔ kɔ̃n ń nɔgbɛ̃nɔ,
aɔ̃ ń dɛdɛ aɔ̃ ń kaatɛ aɔ̃ yãańyo aɔ̃ ń
pɔ́nɔ sɛ́ɛ. 12 À ń gbá zɛ́ aɔ̃ beee kɛ kí
Asueru bùsunɔ guu píngi mɔ kuri awɛɛ-
plaade Ada gurɔ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee zĩ.
13 Wà yã kɛ̀ à dìɛ pì takada kpɛ̃̀sã bùsu
kɔ̃n bùsuo píngi doka ũ. Wà à kpàakpa
kɛ̀ bori píngine lɛ Yudanɔ gɔ̃ kú soru
guu aɔ̃ yã yá ń ibɛɛnɔa zĩ beeea yãnzi.
14 Kína yãdiɛna pì yãnzin zĩ̀ri pìnɔ kɛ̀
kpakpaa dina kína sɔ̃ bàalɛrinɔa aɔ̃ gàa.
Bensɔ̃ wà yã pì kpàakpa kɛ̀ Susa wɛ́tɛ-
daan. 15 Mɔdekai bɔ̀ kíbɛ à kíkɛ pɔ́ pura
kɔ̃n pɔ́ búguo dana, à kífura bíta kɛ̀ wà
pì kɔ̃n vurao kuna. À táaru bisa gumusu
tɛ̃a dana dɔ, ben Susadeenɔ guda kɛ̀ kɔ̃n
pɔnnaao. 16 Guu pù Yudanɔnɛ zĩ beeea,
aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n yáadɔɔo, zaakɛ wà

ń gbá gbãaa. 17 Bùsu kɔ̃n bùsuo wɛ́tɛ kɔ̃n
wɛ́tɛo, guu kɛ̀ kína yã diɛna pì kàn píngi
Yudanɔ pɔnnaa kɛ̀ kɔ̃n yáadɔɔo aɔ̃ zĩbaa
kɛ̀ kɔ̃n pɔ́blenao. Bori pãndenɔ gɔ̃̀ Yu-
danɔ ũ pari, kɛ̀ vĩa ń kũ Yudanɔ yã musu
yãnzi.

Yudanɔ zĩ̀blena ń ibɛɛnɔa

9 Mɔ kuri awɛɛplaade Ada gurɔ kuri
awɛɛ'aagɔ̃dee zĩn yã kɛ̀ kína dìɛ
kɛgurɔɔ ũ. Zĩ beeean Yudanɔ ibɛɛnɔ wɛ́ɛ
dɔzi yã kɛ̀ aɔ̃ gbãa mɔ́ Yudanɔnɛ, mɔde
yã pì lìɛ kpɛɛgãnda, ben Yudanɔ gbãaa
mɔ̀ ń ibɛɛnɔnɛ. 2 Kí Asueru bùsunɔ guu
píngi Yudanɔ kɔ̃ kàkɔ̃a fáandi kɛ̀ aɔ̃ɔ kún
lɛ wà lɛ́ɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à zaaa kpàkɔ̃sɔ̃ńzinɔa.
Gbɛ̃kee e fɔ̃ à ń furo, zaakɛ bori pãndenɔ
vĩa kɛ̀ńnɛ ń píngi. 3 Bùsu gbãadeenɔ, kí
ìbanɔ kɔ̃n kínɛnɔ kɔ̃n à zĩkɛrinɔ ń píngi zɛ̀
Yudanɔ kpɛɛ, kɛ̀ aɔ̃ɛ vĩa kɛɛ Mɔdekainɛ
yãnzi. 4 Mɔdekai bɛ̀ɛ vĩ kíbɛ, ben à tɔ́ dà
bùsu píngila, zaakɛ à gbãaa e kaara.

5 Yudanɔ ń ibɛɛnɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao aɔ̃
ń káatɛ ń píngi aɔ̃ ń pɔyezi kɛ̀ ń zanguri
pìnɔa. 6 Aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ Susa wɛ́tɛdaan
gɔ̃ɔn wàa plaa kpɛ́ basɔɔro. 7 Aɔ̃ Pasan-
data kɔ̃n Dalafɔ̃o kɔ̃n Asapatao 8 kɔ̃n Po-
ratao kɔ̃n Adaliao kɔ̃n Aridatao 9 kɔ̃n
Pamasatao kɔ̃n Arisaio kɔ̃n Aridaio kɔ̃n
Vaizatao dɛ̀dɛ dɔ. 10 Gbɛ̃ pìnɔ né Amɛ-
data nɛ́ Amana, Yudanɔ zanguri nɛ́gɔ̃gbɛ̃
gɔ̃ɔn kurinɔmɛ. Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ɛ ɔ kɛ
ń pɔ́kearo.

11 Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ wà gbɛ̃ kɛ̀ wà ń
dɛ́dɛ Susanɔ pari lɛ́ gbɛ̃̀ kínanɛ. 12 Ben à
bè a naɔ̃ Ɛsitanɛ: Yudanɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ
Susa kɛ̀ gɔ̃ɔn wàa plaa kpɛ́ basɔɔro kɔ̃n
Amana nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn kurinɔ. Bɔ́n aɔ̃ɔ kɛ̀
ma bùsu kpaaanɔ guu sɛɛ! Yã kpareen
nɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛma dɔɔ? Mɛ́ kɛnnɛ. Bɔ́ yãn nɛ́ɛ
gbekaamaa? Mɛ́ kpámma. 13 Ɛsita wèàla
à bè: Kí, tó à kɛ̀nnɛ maa, ǹ Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú Susa kɛ̀nɔ gba zɛ́ aɔ̃ yã kɛ̀ ń dìɛ aɔ̃ kɛ
gbɛ̃̀a kɛ zia dɔ, wà Amana nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn
kuri pìnɔ logo lía. 14 Kína bè, wà kɛ lɛ.
Wà à kpàakpa kɛ̀ Susa, ben wà Amana
né pìnɔ gɛ̀ lògologo. 15 Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Susanɔ kɔ̃ kàkɔ̃a Ada gurɔ gɛ̃ro dosaidee
zĩ, ben aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ dɔ gɔ̃ɔn wàa do
kpɛ́ basɔɔro. Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ɛ ɔ kɛ ń
pɔ́kearo.

16 Yuda kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kína búsunɔ
guunɔ ń píngi kɔ̃ kàkɔ̃a lɛ wà gí kɔ̃n ń zĩn-
dao aɔ̃ bɔ ń ibɛɛnɔ yãn, ben aɔ̃ ń zanguri
pìnɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ basiigɔ̃ sɔɔro sai. Baa
kɔ̃n beeeo aɔ̃ɛ ɔ kɛ ń pɔ́kearo. 17 Aɔ̃ yã
pì kɛ̀ Ada gurɔ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee zĩmɛ, à
gurɔ gɛ̃ro dosaidee zĩn aɔ̃ kámma bò. Aɔ̃
gurɔɔ pì dìɛ zĩbaa ũ lɛ wà zĩbaa pɔ́blee
kɛ wà pɔnnaa kɛ gurɔɔ pìa.

18 Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Susanɔ kɔ̃ kàkɔ̃a à
gurɔ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee zĩ kɔ̃n à gurɔ
gɛ̃rodosaidee zĩo, ben aɔ̃ kámma bò à
gurɔ gɛ̃rodee zĩ. Aɔ̃ gurɔɔ pì dìɛ zĩbaa ũ lɛ
wà zĩbaa pɔ́blee kɛ wà pɔnnaa kɛ gurɔɔ
pìa. 19 Beee yãnzin Yuda búbari kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú lakutu guunɔ è zĩbaa pì kɛ Ada gurɔ
gɛ̃ro dosaidee zĩ aɔ̃ zĩbaa pɔ́blee kɛ wà
pɔnnaa kɛ, aɔ̃è pɔ́blee dakɔ̃nɛ.

Purimu zĩbaa diɛna

20 Mɔdekai yã pìnɔ kɛ̃̀ takada guu, ben
à kpɛ̃̀sã Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kí Asueru bùsu
guunɔnɛ ń píngi, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kĩinɔ kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zɛ̃̀nɔ ń píngi. 21 À dìɛńnɛ kɛ̀
aɔ̃gae zĩbaa pì kɛ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o Ada gurɔ
gɛ̃ro dosaidee zĩ kɔ̃n à gurɔ gɛ̃rodee zĩo.
22 Gurɔɔ pìnɔn Yudanɔ bɔna ń ibɛɛnɔ ɔzĩ
zĩbaa ũ. Mɔɔ pì guu aɔ̃ pɔsiaa lìɛ pɔn-
naa ũ, aɔ̃ sósobikɛna lìɛ zĩbaakɛna ũ. Aɔ̃-
gae zĩbaa pì kɛ gurɔ pìnɔ zĩ, aɔ̃gae zĩbaa
pɔ́blee kɛ wàgae pɔnnaa kɛ, aɔ̃gae pɔ́blee
dakɔ̃nɛ, aɔ̃gae gba da takaasideenɔnɛ.
23 Yudanɔ zɛ̀ kɔ̃n yã kɛ̀ Mɔdekai kɛ̃̀ńnɛo,
ben zĩbaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ pì gɔ̃̀ńnɛ fɛɛakaarayã
ũ.

24 Amɛdata nɛ́ Amana, Agaga bori Yu-
danɔ píngi zanguri à zaaa kpàkɔ̃sɔ̃ńzi à ń
dɛdɛ, ben à gbɛ̀ kɛ̀ wɛ̀ sísi purimu gbèka
lɛ à e à ń fu à ń dɛdɛ. 25 Mɔde kɛ̀ kína
yã pì asii mà, à yã dìɛ takada guu, lɛ à
zaaa kɛ̀ à à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ Yudanɔzi pì wí

à musu. Ben wà à lògo lía kɔ̃n a nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃nɔ lɛdo. 26 Beee yãnzi wè gurɔɔ pìnɔ
sísi Purimu, zaakɛ gbɛ̀ kɛ̀ à là tɔ́n gwe. Yã
kɛ̀ Mɔdekai kɛ̃̀ takada pì guu kɔ̃n yã kɛ̀ à
ń lénɔ yãnzin 27 aɔ̃ sì kɛ̀ wà zĩbaa kɛ gurɔ
plaaa pìnɔ guu wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o. Aɔ̃ bè ḿpinɔ
kɔ̃n ń nɛ́nɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nàḿmanɔ é gí
zĩbaa pì kɛziro, wàgae kɛ à gurɔɔa lán
wà kɛ̃̀ lán nà. 28 Wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o gurɔɔ pìnɔ
yã gae dɔńgu, aɔ̃gae à zĩbaa kɛ ualɛ kɔ̃n
ualɛo wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo bùsu kɔ̃n bùsuo, lɛ
Purimu zĩbaa pì tón mì dɛ Yudanɔ kiiaro
yãnzi, à kɛgurɔɔ tón yãa ń boriinɔaro.

29 Kína naɔ̃ Ɛsita, Abiaili nɛ́ takada
plaadee kɛ̃̀ kɔ̃n a ikoo píngi Purimu yã
musu, à gbãaa kpào takada kɛ̀ Yuda
bori Mɔdekai kɛ̃̀a. 30 Mɔdekai takada pì
kpɛ̃̀sã Yuda kɛ̀ aɔ̃ kú kí Asueru bùsu
mɛ̀n baswɛɛdo awɛɛswɛɛplaaa guunɔnɛ.
À kuuna aafia làakario kpaɛna yã ɔ̀ńnɛ,
31 ben à Purimu zĩbaa pì dìɛ a gurɔɔa, lán
àpi kɔ̃n kína naɔ̃ Ɛsitao dìɛńnɛ nà, lán
aɔ̃pinɔ sɔ̃ sì wà kɛ nà kɔ̃n ń boriinɔ ń kpɛɛ
kɔ̃n lɛ́yinao kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo. 32 Yã kɛ̀ Ɛsita dìɛ
pì gbãaa kpà Purimu doka pìnɔa, ben wà
kɛ̃̀ takadan.

Kí Asueru kɔ̃n Mɔdekaio yã

10 Kí Asueru tò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú a
bùsu guunɔ píngi kɔ̃n ísia luannɔ
tángba kpáawa. 2 Yã bíta kɛ̀ à kɛ̀nɔ kɔ̃n
à ikokɛyãnɔ kɛ̃na Midiãnɔ kɔ̃n Pɛsianɔ
kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. Lán kína
Mɔdekai gbà gbãaa à gɔ̃ gbɛ̃nsi ũ nà,
à yã kú takada pì guu dɔ. 3 Yuda bori
Mɔdekain kí Asueru kpàasi ũ. À tɔ́ bɔ̀ Yu-
danɔ tɛ́ bensɔ̃ à yã kà ń gbɛ̃ parideen, za-
akɛ à a gbɛ̃nɔ aafia wɛ̀tɛ, ben à kuuna
nna zɛ́ kɛ̀kɛ a borii pìnɔnɛ.

SAAMUNƆ

TAKADA KAAKU

Saamu 1-41

Aubarikadee

1 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è gbɛ̃ zaaanɔ lɛ́damma maroo ũ,
è kifiinɔ zɛ́ sɛ́ro,
è vɛ̃ɛ kɔ̃n gbɛ̃ faborinɔoro.
2 Dii doka bé è kɛnɛ,
ègɔ̃ laasuu lɛɛa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
3 À dɛ lán lí kɛ̀ wà pɛ̀ swaa saɛ bà,
à lá è kori kũro,
ègɔ̃ nɛ́ ii à gurɔɔa,
yã kɛ̀ è kɛ píngi kaarana vĩ.
4 À dɛ lɛ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔoro.
Aɔ̃ɔ dɛ lán ése ũkã kɛ̀ ĩa è sɛ́ɛ bà.
5 Gbɛ̃ zaaanɔ é bɔ maa yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩro,
kifiinɔ é zɛ gbɛ̃ maaanɔ saɛro.
6 Dii gbɛ̃ maaanɔ zɛ́ dɔ̃,
gbɛ̃ zaaanɔ zɛ́ sɔ̃ mì pɛ́ kaatɛnaa.

Kí kɛ̀ Ludaa kà

2 Bɔ́yãnzin boriinɔɔ e zɔka kaazi?
À kɛ̀ dia wèe lɛ́ pãa kpaakɔ̃sɔ̃ɔ?
2 Anduna kínanɔɔ e zɩ̃̀ soru kɛɛ,
kpatablerinɔɔ e kaakɔ̃a Diizi
kɔ̃n Kí kɛ̀ à kào.
3 Aɔ̃ɔe bee: Wà ń mɔ̀kyakoonɔ kɛ̃kɛ̃,
wà ń bà porowa.
4 Dii e ń faboo,
à vɛ̃ɛna musu, èe ń yáa dɔɔ.
5 Èe pataam̄ma kɔ̃n pɔfẽo,
à pɛ̃tɛ̃ è tó vĩa ń kũ.
6 À bè a a Kí kà a kpii Zayɔn musu.
7 Mɛ́ yã kɛ̀ Dii dìɛmɛɛ o kɛ̀ à bè:
Ma Nɛ́n n ũ, gbȁan ma n i.
8 Ǹ wɛ́ɛ kɛma, mɛ́ bori píngi kpámma n pɔ́ ũ,
mɛ́ n gba anduna gooda siigɔ̃ɔ.
9 Nɛ́ kí blem̄ma kɔ̃n mɔ̀ gòo,
nɛ́ ń wíwi lán wè oroo wí nà.
10 Kínanɔ, à lɛ́damma kɛ̀kii ma,
anduna kpatablerinɔ, à ɔ̃ndɔ̃ kũ sa.
11 À dɔ Diizi kɔ̃n vĩao,
à pɔnnaa kɛo kɔ̃n luganao.
12 À lɛ́ pɛ́ à Nɛ́a
lɛ à pɔɔ tón fẽazi à gaga zɛ́nlo,
zaakɛ à pɔɔ è fɛ̃ kãndomɛ.
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ nàzi ũ.

Lɛ́zuna Ludazi ibɛɛnɔ yã musu

(2Sa 15:13-17)

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à bàa lɛ̀ a nɛ́ Abusalomunɛ.

3 Dii, ma wɛdɛrinɔɔ kpámɛ fá,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ íbɛtɛ kpàmaonɔɔ pari.
2 Wèe ma yã oo pari,
wèe bee Luda é ma mì síro.
3 Mpi sɔ̃ Dii, nɛɛ̀ ɔ ligamazi sɛngbango ũ,
ma gakuin n ũ, nɛɛ̀ tó ma mì gɔ̃ da'ilana.
4 Mɛɛ̀ wii pɛ́ Diizi,
è wemala zaa a kúkiia kpiii musu.
5 Mɛɛ̀ daɛ mà ii o mà vu,
zaakɛ Diin ma kũna ũ.
6 Gɔ̃ɔn bɔrɔ baaagɔ̃ akurikurinɔɔ e ma wɛɛ kpa sãnda píngia,
mɔde mɛɛ̀ vĩa kɛńnɛro.
7 Ǹ fɛɛ, Dii,
ǹ ma mì sí, ma Luda,
ǹ ma ibɛɛnɔ swãn kɛkɛ,
ǹ gbɛ̃ zaaa pìnɔ swaa ɛ́'ɛ.
8 Dii bé è gbɛ̃ mì sí.
Ǹ aubarika da n gbɛ̃nɔn.

Uusiɛ aduakɛna

Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔlɛnaomɛ.

4 Tó ma n sisi, ǹ wemala Luda ma zɛnyode,
tó má kú nawẽa guu, ǹ ma gba mɛ̀porokii,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma aduakɛna sí.
2 Gbɛ̃nɔ, é gí àgɔ̃ wí daa ma Luda Gakuidea ai bɔrɛmɛ?
Égɔ̃ ye pɔ́ pãanɔzi àgɔ̃ tɛ́ tãanɔzin yɔ́?

3 Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Dii a gbɛ̃nɔ dìɛ ńdona,
tó ma à sìsi, eé ma yã ma.
4 Tó a pɔ fɛ̃̀, àton durun kɛro,
à laasuu lɛ́ a daɛbɔ musu à yĩtɛ.
5 À saa kɛ̀ dɛ à oo o,
à Dii náanɛ kɛ.
6 Gbɛ̃ paridee è be: Dé bé eé yã maaa kɛwee?
Ǹ uu werewa, Dii, ǹ aubarika dawagu.
7 Baa tó pɔ́wɛɛ kɔ̃n wɛ̃ɛo dińzi,
pɔnnaa kɛ̀ ń dàmɛ ma swɛ̃̀n dɛ ń pɔ́la.
8 Mɛɛ̀ daɛ mà ii o nnanna,
zaakɛ Dii, ḿbe nɛɛ̀ tó màgɔ̃ kú ma làakaria.

Kɔngɔ aduakɛna

Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n kurepɛnaomɛ.

5 Ǹ swã kpá ma yãzi, Dii,
ǹ làakari dɔ ma m̀bonaa.
2 Ma Kína, ǹ ma wiilɛna ma,
ma Luda, mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmma.
3 Dii, nɛɛ̀ ma yã'ona ma gudɔnao,
mɛɛ̀ ma yãnɔ dɔdɔnnɛ kɔngɔ,
ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔnzi.
4 N Luda n tɛ̃̀n à zaaa ũ,
nɛɛ̀gɔ̃ gbɛ̃ zaaao lɛdoro.
5 Ĩadãri è e à zɛ n aɛzĩro,
n za yãzaakɛrinɔn ń píngi.
6 Dii, nɛɛ̀ ɛgɛdeenɔ mì dɛ,
ń ye gbɛ̃dɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃blerinɔ kãziro.
7 Mapi sɔ̃, mɛ́ gɛ̃ n ua n gbɛ̃kɛ bíta yãnzi,
mɛ́ kúɛ mà aɛ dɔ n kpɛ́a mà mì siɛnnɛ.
8 Dii, ǹ ma da zɛ́a n náanɛkɛna yãnzi,
ǹ zɛ́ poromɛ ma wɛdɛrinɔ yãnzi.
9 Zaakɛ aɔ̃ yãke náanɛ vĩro,
aɔ̃ nɔ̀sɛ dɛ lán kãkã bɛɛ bàmɛ,
aɔ̃ kòto dɛ lán mira wɛ̃na bàmɛ,
aɔ̃è lɛ́nnaa kásańnɛ.
10 Ǹ tó yã vɛ̃ɛḿma Luda,
ǹ tó yã zaaa kɛ̀ aɔ̃e kpákpaanɔ wí ń musu.
Ǹ pɛ́ḿma n aɛzĩ aɔ̃ taari pariinɔ yãnzi,
zaakɛ aɔ̃ gì n yã mazi.
11 Ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ utɛna n kiianɔ yáa dɔ,
aɔ̃gɔ̃ lɛ̀ sii kɔ̃n pɔnnaao gurɔ píngi.
Ǹ ɔ kú gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yenziinɔla,
lɛ aɔ̃ pɔnnaa kɛ n yã musu.
12 Dii, nɛɛ̀ aubarika da gbɛ̃ maaanɔn,
nɛɛ̀ ligańzi yenzio lán sɛngbango bà.

Faaba wiipɛna Ludazi

Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔlɛnaomɛ.

6 Dii, ǹton kpãkɛ̃mazi kɔ̃n pɛ̃tɛ̃oro,
ǹton ma toto kɔ̃n pɔfɛ̃oro.
2 Ǹ ma wɛ̃nda gwa, Dii,
zaakɛ ma ã'ã,
ǹ ma kɛ̃kɔ̃a, Dii,
zaakɛ ma wánɔɔ e wii.
3 Ma pɔɔ yàka búgubugu, Dii,
bɔrɛn nɛ́ dɔmalɛɛ?
4 Ǹ ɛara ǹ ma mì sí, Dii,
ǹ ma faaba kɛ n gbɛ̃kɛ yãnzi.
5 Zaakɛ gɛ̀ é e à n tɔ́ kpáro,
weé n sáabu kpá mira guuro.
6 Ma m̀bona ma kpasa,
ma mìbɔkɔ è ga kɔ̃n wɛ́ɛ'io,
ma daɛbɔ è yĩi kũ ai guu gá dɔo.
7 Ma wɛ́ɛ kakana kɔ̃n pɔsia ɔ́ɔdɔnao,
èe gaa kɛ̀ ma ibɛɛnɔɔ pari yãnzi.
8 À gu ma kiia zaakɛrinɔ,
zaakɛ Dii ma ɔ́ɔdɔna mà.
9 Dii ma wiipɛna mà,
Dii ma aduakɛna sì.
10 Wí é ma ibɛɛnɔ kũ ń píngi aɔ̃ gɔ̃ bídi guu,
aɔ̃é fu kãndo aɔ̃ kpɛɛ li.

Ǹ yã nnaa kpáma, Dii!

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda sì Diinɛ Bɛyãmi bori Kusu yã musu.

7 Dii ma Luda, ma nanzi,
ǹ ma mì sí ǹ ma faaba kɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɛ̀ɛmaanɔ ɔzĩ.
2 Tó lɛnlo, aɔ̃é ma kɛ gyáigyai
lán músu è kɛńnɛ nàmɛ,
aɔ̃é ma kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛ,
gbɛ̃ke é ma mì síro.
3 Dii ma Luda, tó ma taari ke kɛ̀,
tó ma ɔɔ kú yã zaaan,

4 tó ma à zaaa kɛ̀ ma gbɛ̃daaanɛ,
ke tó ma gbãaa mɔ̀ ma ibɛɛnɛ pã,
5 ǹ tó ma ibɛɛ pì pɛ́ɛma à ma kũ,
à kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛma tɔɔtɛ,
à ma vĩi bùsu'ãatɛ̃n.
6 Ǹ fɛɛ ǹ zɛ kɔ̃n pɔfɛ̃o, Dii,
ǹ fɛɛ ma ibɛɛnɔzi ń nɔ̀sɛ kpã̀kpã yãnzi.
Ǹ vú, ma Luda,
ǹ yã gɔ̃gɔ̃ a zɛ́a.
7 Ǹ tó gbɛ̃nɔ kakɔ̃anzi,
ǹ kí bleńnɛ zaa musu.
8 Dii, nɛɛ̀ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔ.
Dii, ǹ tó yã bɔmao nna ma yãzɛde lɛ́n,
Luda Musude, ǹ yã kɛmɛ ma nɔ̀sɛpura lɛ́n.
9 Luda, ḿbe ń maa,
nɛɛ̀ nɔ̀sɛ kɔ̃n laasuuo kpokɛ.
Ǹ gbɛ̃ zaaanɔ pãsĩkɛna mì dɛ,
ǹ gbɛ̃ maaanɔ gba zɛkii.
10 Luda Musuden ma sɛngbango ũ,
è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ maaanɔ mì sí.
11 Luda è yãkpaɛ kɛ a zɛ́a,
è tó yã gɔ̃ vɛ̃ɛḿma gurɔ píngi.
12 Tó gbɛ̃ e a nɔ̀sɛ liɛro,
Luda è a fɛ̃ɛda lɛ́ kɛ
è a sá kú à kã.
13 È a gɔ̃kɛbɔ kɛ̀ è gaa ińnɛnɔ kɛkɛ,
è a kà tɛ́deenɔ kpá sála.
14 Ǹ gwa, yã zaaa è nɔ̀ dɔ gbɛ̃n,
ben è wahaa nɔ̀ sí à nɛ́ i ɛgɛɛ ũ.
15 È wɛɛ yɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ zã̀azã takutɛɛ ũ,
ben è zu wɛɛ kɛ̀ à yɔ̃̀ pì guu.
16 À àisi pãsĩ è wí à musu,
à wɛ́ɛtãna gbɛ̃nɔa è wí à mìa.
17 Mɛ́ Dii sáabu kpá a maakɛɛ yãnzi,
mɛ́ Dii Musude tɔ́ bɔ kɔ̃n lɛ̀sinao.

Luda gakui yã'ona

Dauda lɛ̀.

8 Dii wa Dii, n tɔ́ bɔna anduna gu píngia,
n gakui bɔna gupuraaa musu.
2 Ń dà nɛ́ fétenɔnɛ kɔ̃n nɛ́kpãntɛ̃nɔ aɔ̃ n sáabu kpá
lɛ n ibɛɛnɔ kɔ̃n n zanguri gɛ̃ɛbommarinɔ yĩtɛ.
3 Kɛ̀ ma n zĩi gwà musu,
mɔvura kɔ̃n sɔsɔnɛ kɛ̀ ń pɛ̀pɛ gweenɔ,
4 ma bè bɔ́n gbɛ̃ntee ũ kɛ̀ à yã ègɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n à ũ kɛ̀ nɛɛ̀ làakari dɔa?
5 N à kɛ̀ kɛ̃sãna malaikanɔzi féte,
n à kà kín kɔ̃n gakuio kɔ̃n bɛ̀ɛo.
6 Ń tò à kí blè pɔ́ kɛ̀ ń kɛ̀nɔa,
ń tò pɔ́ sãnda píngi mì sìɛnɛ,
7 sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ píngi,
8 bãanɔ kɔ̃n kpɔ̀nɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú ísiaannɔo.
9 Dii wa Dii, n tɔ́ bɔna anduna guu píngi.

Luda sáabukpana kɛ̀ è yã kɛkɛ gbɛ̃nɔnɛ yãnzi

Dauda lɛ̀.

9 Dii, mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
mɛ́ n yãbɔnsaɛkɛnanɔ kpàakpa kɛńnɛ.
2 Mɛ́ pɔnnaa kɛ mà ĩa dã n yã musu,
Luda Musude, mɛ́ n tɔ́ kpá kɔ̃n lɛ̀sinao.
3 Ma ibɛɛnɔ è kpɛɛ li,
aɔ̃è lɛɛ wà gaga n aɛ.
4 Zaakɛ n zɛmao n yã nnaa kpàma,
vɛ̃ɛna n tintia n yã gɔ̃̀gɔ̃ a zɛ́a.
5 N kpãkɛ̃ boriinɔzi,
n gbɛ̃ zaaanɔ kàatɛ n ń tɔ́ dɛ̀dɛ míɔmiɔ.
6 N mɔ́nzi kɛ̀ è yãaroo kpà ma zangurinɔzi,
n ń wɛ́tɛnɔ gbòro, aɔ̃ yã dɔ gbɛ̃ken dɔro.
7 Dii è kí ble gurɔ píngi,
à a kpata dìɛ yãkpaɛkɛna yãnzi.
8 Eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n anduna gbɛ̃nɔ súusu,
eé kí ble boriinɔa a zɛ́a.
9 Diin utɛkii ũ gbɛ̃ kɛ̀ wèe gbãaa mɔɔńnɛnɔnɛ,
à dɛńnɛ aafia'ekii ũ nawɛ̃akɛgurɔ.
10 Dii, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ n tɔ́ dɔ̃ɔnɔɔ n náanɛ vĩ,
nɛɛ̀ n kii wɛ̀tɛrinɔ zĩnnaro.
11 À lɛ̀ sí Diinɛ, èe kí blee zaa Zayɔn,
à à yãkɛnanɔ kpàakpa kɛ bori píngine.
12 Zaakɛ è gɛ̃ɛ bo gbɛ̃dɛria, yã è sãnlo,

è takaasideenɔ wiilɛna yã da.
13 Dii, ǹ gwa lán ma ibɛɛnɔɔ e ĩa daama nà,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma bɔ gaa lɛ́zĩ,
14 lɛ mà n tɔ́ kpá Zayɔn bĩilɛa,
mà pɔnnaa kɛ kɛ̀ n ma mì sì yãnzi.
15 Boriinɔ sì wɛ̀ɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yɔ̃̀n,
aɔ̃ gbá zù bà kɛ̀ aɔ̃ɔ kpàkpa guu.
16 Wà Dii dɔ̃ kɔ̃n yãkpaɛkɛna a zɛ́ao,
è tó gbɛ̃ zaaa yãkɛna wí à musu.
17 Gbɛ̃ zaaanɔ è tá gɛ̀wãan,
borii kɛ̀ aɔ̃è Luda yã daroo pìnɔ.
18 Wɛ̃ndadeenɔ yã é sãn zikiro,
takaasidee sɔ̃ wɛ́ɛdɔzina yãana vĩro.
19 Ǹ fɛɛ Dii, ǹton tó gbɛ̃ntee n gɑ̃̀ fĩro,
ǹ bori píngi kakɔ̃a ǹ yãkpaɛ kɛńyo.
20 Dii, ǹ tó vĩa boriinɔ kũ,
lɛ aɔ̃ e wà dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃nteenɔn ń ũ.

Wɛ́ɛkɛna Ludaa à yãkpaɛ kɛ gbɛ̃nteenɔnɛ

10 Dii, bɔ́yãnzi ń zɛna zɑ̃̀azãzi?
À kɛ̀ dia nɛɛ̀ n zĩnda utɛ nawɛ̃akɛgurɔ?
2 Gbɛ̃ zaaa è gbãasaidee wɛtɛ à dɛ wadakɛɛ guu,
è mɔnafiki kɛnɛ à à kũ.
3 Gbɛ̃ zaaa è a pɔ́nidɛnanɔ ĩa dã,
è sãnkarade sáabu kpá è Dii tɔ́ zaaa sí.
4 Gbɛ̃ zaaa wada bé à tò è Dii kii wɛtɛro,
à Luda laasuu vĩro.
5 Yã kɛ̀ è kɛ píngi è bɔnɛ maamɛ,
è a zĩnda kaara, è n doka daro,
è lɛ́zukii kɛ a ibɛɛnɔa.
6 È be é kpágularo,
égɔ̃ kú pɔnnaan wahaa sai.
7 Ɛgɛ kɔ̃n gbɛ̃kanao kɔ̃n yã pãsĩo à lɛ́ pà,
kisia yã kɔ̃n yã zaaao bé ègɔ̃ daa à lɛ́n.
8 È naɛ taarisaideenɛ lakutu kpɛɛ
lɛ à e à à dɛ asii guu,
è mìzaadee kpákpa gusaɛ.
9 È naɛ gbɛ̃nɔnɛ asii guu lán músu bà,
è naɛ lákpɛn lɛ à e à gbãasaide kũ.
Tó à à kũ̀, è à gáɛ kɔ̃n a bào.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ à lè à kũ̀ ègɔ̃ daɛna sɔ̀rɔrɔ,
gbãaa bé à à nɛ̀.
11 Gbɛ̃ zaaa è be Luda è yã tàasi kɛro,
è ɔ kú a wɛ́ɛamɛ è guu ero.
12 Dii, ǹ fɛɛ ǹ mɔ́ kɔ̃n n gbãaao,
Luda, ǹgɔ̃ takaasideenɔ tàasi kɛɛ.
13 Luda, bɔ́yãnzin gbɛ̃ zaaa è dɔkɛnyo lɛzi?
È be a swɛ̃̀ guu nɛ́ ĩa daawaro.
14 Baa kɔ̃n beeeo nɛɛ̀ gbɛ̃nɔ yã'ɔ̃amma e sãnsãn,
nɛɛ̀ ń pɔsia yã da lɛ ǹ e ǹ ɔ dańma.
Gbãasaidee è a zĩnda kpámma,
tonɛ kɛ̀ gwàri vĩroo dɔnlɛrin n ũ.
15 Ǹ gbɛ̃ zaaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ pãsĩnɔ gɑ̃̀sã ɛ́ńnɛ,
ǹ ń yã zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe daa wà dɔ̃roo wí ń musu.
16 Dii ègɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
à yãdarisaideenɔ é kaatɛ à bùsun.
17 Dii è takaasideenɔ wɛ́ɛkɛna sí,
è ń gba swɛ̃̀, è swã kpá ń wiipɛnazi.
18 È zɛ kɔ̃n tonɛ kɛ̀ gwàri vĩroonɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãańmanɔ,
lɛ gbɛ̃ntee kɛ̀ dɛ bùsuti ũ
tón tó swɛ̃̀ kɛ̃ gbɛ̃nɔn dɔro yãnzi.

Làakarikpaɛna

Dauda lɛ̀.

11 Ma na Diizi.
Bɔ́yãnzin ée beemɛ mà vĩa
mà tá kpiii musuzi lán bãa bà?
2 À zaakɛrinɔ gwa, aɔ̃ kà kpà sála,
aɔ̃ nàɛ gusaɛ aɔ̃ ń sá gà,
aɔ̃ kà zù nɔ̀sɛmaadeenɔzi.
3 Tó fɛɛakaarayã e kaatɛɛ,
gbɛ̃ maaanɔ é kɛ diamɛ?
4 Dii kú a kpɛ́ kɛ̀ kú adona guu,
à vɛ̃ɛna kpatan musu gwe.
È wɛ́ɛ tɛ́ gbɛ̃nteenɔzi à ń tàasi kɛ.
5 Dii è gbɛ̃ maaanɔ yɔ̃ à gwa,
mɔde à zà zaakɛrinɔn
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ yã pãsĩ è kɛńnɛ nnaanɔ.
6 Eé tɛ́yɔ̃ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o kú zaakɛrinɔa,
ĩa wãaa bé eégɔ̃ dɛ ń baka ũ.
7 Zaakɛ Dii è yã kɛ a zɛ́a,
yãmaakɛna è kɛnɛ nna,

gbɛ̃ maaanɔ é wɛ́ɛ siàlɛ.

Gbɛ̃ntee zaakɛɛ

Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔlɛnaomɛ.

12 Ǹ ma mì sí, Dii,
zaakɛ gbɛ̃ maa kee kuu dɔro,
náanɛdee yȁa gbɛ̃nteenɔ tɛ́.
2 Baade è ɛgɛɛ to a gbɛ̃daaanɛ,
è lɛ́nnaa kásańnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo plaa.
3 Dii, ǹ lɛ́nnade lɛ́ kɔ̀ ɛ́
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sɛ́ lezĩo.
4 Aɔ̃è be ń lɛ́ bé eé tó wà zȉ ble,
wà ń lɛ́ vĩ, dé bé eé kí bleḿmaa?
5 Wɛ́ɛtãna gbɛ̃ busɛnɔa
kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ m̀bonao yãnzi
Dii bè é fɛɛ sa
à ń gba zɛ́bɔkii kɛ̀ aɔ̃ɔe à ni dɛɛ.
6 Dii yã see vĩro,
à dɛ lán kondogi kɛ̀ wà yɔ̀ tɛ́vura guu
wà bàasa gȅn swɛɛplaaa bà.
7 Mpi Dii, nɛ́gɔ̃ wa dãkpaa gurɔ píngi,
nɛ́ wa sí gbɛ̃ beee takanɔa.
8 Tó gbɛ̃nɔ yã bȅɛ kȗ ɔplaplaa,
gbɛ̃ zaaanɔ ègɔ̃ lili oo kɔ̃n ĩadãnao gu píngia.

Wiipɛna Ludazi

Dauda lɛ̀.

13 Ai bɔrɛ, Dii?
Ma yã égɔ̃ sãangu gurɔ sãnda píngin yɔ́?
Nɛ́gɔ̃ mìkpɛɛ zuumɛ ai bɔrɛmɛ?
2 Mɛ́gɔ̃ kɔ̃dɛɛ kɛɛ kɔ̃n ma laasuunɔ ai bɔrɛmɛ?
Ma pɔɔ ègɔ̃ sia lán guu e dɔɔ nà,
ma ibɛɛ égɔ̃ gbãaa bleema ai bɔrɛmɛ?
3 Dii ma Luda, ǹ ma gwa nɛ́ ma yã ma,
ǹ ma uu weremɛ lɛ màton garo yãnzi,
4 lɛ ma ibɛɛ tón be a ma nɛro yãnzi,
lɛ ma zangurinɔ tón pɔnnaa kɛ ma funa yã musuro.
5 Mɛ́ɛ n gbɛ̃kɛ náanɛ kɛɛ,
ma pɔɔ kɛ̀ nna kɛ̀ n ma mì sì.
6 Mɛ́ lɛ̀ sí Diinɛ,
zaakɛ à yã maaa kɛ̀mɛ.

Yɔ̃nkɔɔ yã'ona

Dauda lɛ̀.

14 Yɔ̃nkɔɔ è be a swȅn Ludaa kuuro.
Gbɛ̃nɔ yàka, aɔ̃ yãkɛna zaa,
yãmaakɛri kee kú ń tɛ́ro.
2 Zaa musu Dii è gbɛ̃nteenɔ tàasi kɛ
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ɔ kà à a kii wɛtɛ.
3 Aɔ̃ sȁsã ń píngi aɔ̃ gɔ̀ dɔ̀rɔ sai míɔmiɔ,
yãmaakɛri kee kú ń tɛ́ro, baa mɛ̀n do.
4 Zaakɛrinɔɔ dɔ̃na vĩnloo?
Aɔ̃è ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
aɔ̃è Dii sísiro.
5 Gwen vĩa ń kũn maamaa,
zaakɛ Ludaa kú kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ.
6 Wè kpá takaasideenɛ a pɔyezikɛnaa,
mɔde Diin à utɛkii ũ.
7 Luda, ǹ bɔ Zayɔn ǹ mɔ́ ǹ Isarailinɔ mì sí!
Tó Dii sɔ̀kpa kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń gwena ziin,
Yakubu boriinɔ é pɔnnaa kɛ,
Isarailinɔ é yáa dɔ.

Ludayãdari yã'ona

Dauda lɛ̀.

15 Dii, dé bé à zɛ́ vĩ à gɛ̃ n bɛ ua?
Dé bé eé fɔ̃ àgɔ̃ kú n kpiii musuu?
2 Gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ kuu taari sai,
è yã kɛ a zɛ́a,
è yãpuraa o zaa a nɔ̀sɛn.
3 È yã di gbɛ̃kearo,
è taari kɛ a gbɛ̃daaanɛro,
è a gbɛ̃ndoo sɔ̃sɔ̃ro.
4 È kya ká ludayãdarisainɔn,
è bɛ̀ɛ li ludayãdarinɔnɛ,
è a lùsɛna papa, baa tó à kɛ̀nɛ zĩ'ũ.
5 È ɔɔ sɛ̃kãńnɛ a dialɛna yãnziro,
è bɔ taarisaidee kpɛɛ ɔdɔnkpɛɛgba yãnziro.
Gbɛ̃ kɛ̀ è kɛ lɛɛ é kpágula zikiro.

Nana Ludazi adua

Dauda lɛ̀.

16 Ǹ ma dãkpa Luda,
ḿbe ma nanzi.
2 Ma bè Diinɛ: Ḿbe ma Dii ũ,
n baasiro má pɔ́ maa ke vĩro.
3 N gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bùsu kɛ̀ guunɔ,
aɔ̃mbe gakuidee kɛ̀ wà kɛ̀mɛɛnɔ ũ.
4 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è wã wà gá tãa kiianɔ
è yã'ɔ̃amma kpá ń zĩndazimɛ.
Mɛ́ sa'o'aru kwɛ́ɛńyoro,
weé ń tãanɔ tɔ́ ma ma lɛ́zĩro.
5 Dii, ḿbe má n vĩ ndo,
n ma ka ma bakaa,
ma wɛ̃̀ndi kú n ɔzĩmɛ.
6 N tɔɔtɛ lɛ́zɛkiinɔ kɛ̀mɛ gu maaa guu,
gbaa kɛ̀ ń dàmɛɛ kɛ̀mɛ.
7 Mɛ́ Dii sáabu kpá kɛ̀ è lɛ́ dama yãnzi,
baa gwãavĩ è tó ma swɛ̃̀ ma gba làakari.
8 Mɛɛ̀gɔ̃ Dii ee ma wɛ́ɛn,
lán à kú ma ɔplaazi nà, pɔ́ke é ma degero.
9 Beee yãnzi ma pɔɔ ègɔ̃ nnazi,
ma nɔ̀sɛguu pù.
Má tãmaa vĩ kɛ̀ ma mɛ̀ égɔ̃ kuu,
10 zaakɛ nɛ́ ma tó mira guuro,
nɛ́ we n gbɛ̃ kɛ̀ kú adona yai kũro.
11 N ma da wɛ̃̀ndi zɛ́a,
ma pɔnnaa égɔ̃ pana n kiia,
pɔ́ maaanɔ égɔ̃ kú n ɔzĩ gurɔ píngi.

Taarisaidee aduakɛna

Dauda aduakɛna

17 Dii, ǹ ma yãzɛdee ma,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi,
ǹ ma wɛ́ɛkɛna sí,
zaakɛ mɛ́ɛ kɛɛ kɔ̃n mɔnafikioro.
2 N kiian mɛ́ yã nnaa en,
n wɛ́ɛ e yã kɛ̀ zɛ́ vĩi ee sãnsãn.
3 N ma swɛ̃̀ gwà, n wɛ́ɛ tɛ́mazi gwãavĩ,
n ma tàasi kɛ̀, nɛ́ɛ yãke emaro,
zaakɛ ma zɛo kɛ̀ ma lɛ́ é ma kari kɛro.
4 Mɛɛ̀ tɛ́ gbɛ̃̀ntee yãkɛnanɔziro,
mɛɛ̀ gbɛ̃ pãsĩnɔ zɛ́kpaɛ sɛ́ro.
5 Ma lili ò n zɛ́n súusu,
mɛ́ɛ pã n yãnɛro.
6 Mɛ́ɛ lɛ́ zuunzi, zaakɛ nɛ́ wemala.
Luda, ǹ swã kpá ma aduakɛnazi.
7 Ǹ n gbɛ̃kɛ bɔnsaɛ yã kɛmɛ,
ǹ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nànziinɔ bɔ ń ibɛɛnɔ ɔzĩ.
8 Ǹ làakari dɔma lán n wɛ́ɛnɛ bà,
ǹ ma sɔtɔ n ɔru.
9 Ǹ ma sí gbɛ̃ zaaa kɛ̀ aɔ̃è ĩa damaanɔa,
ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ liganamazii pìnɔ.
10 Aɔ̃è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro,
aɔ̃ lɛ́ è ĩadãyã o.
11 Aɔ̃ pɛ̀ɛma wà lìgamazi,
aɔ̃ wɛ́ɛ bìima lɛ wà e wà ma pãɛ tɔɔtɛ.
12 Aɔ̃ɔ yezi wà ma kɛ gyáigyai
lán músu nɔadɛri è kɛ nà,
lán músu kɛ̀ naɛna gusaɛ bà.
13 Dii, ǹ fɛɛ ǹ dańlɛ ǹ ń nɛ,
ǹ ma sí gbɛ̃ zaaanɔa kɔ̃n n fɛ̃ɛdaao.
14 Ǹ ma bɔ ń ɔzĩ kɔ̃n n gbãaao.
Aɔ̃ baka kú anduna kɛ̀kii guu,
aɔ̃ auziki ègɔ̃ dińzi, aɔ̃ nɛ́nɔ è kã,
aɔ̃è pɔ́ kɛ̀ dìńzinɔ káɛ ń nɛ́nɔnɛ.
15 Mapi sɔ̃, mɛ́ wɛ́ɛ sinlɛ ma nɔ̀sɛ maaa yãnzi,
tɔ́ ma n e ma fɛɛgurɔ, beee é mɔ́ma.

Zĩ̀blena sáabu

(2Sa 22:1-51)

Lɛ̀ kɛ̀ Dii zɔ̀bleri Dauda sìnɛ gurɔɔ kɛ̀ à à bɔ̀ Solu kɔ̃n a ibɛɛ kpaaanɔo ɔzĩ.

18 Má yenzi Dii, ḿbe ma gbãaa ũ.
2 Diin ma gbɛ̀si ũ kɔ̃n ma zɛki gbãaao,
ma mìsirimɛ.
Ma Ludan ma gbɛ̀si ũ, mɛɛ̀ nazi.
Àmbe ma sɛngbango ũ,
ma mìsiri gbãa kɔ̃n ma gulezĩo.
3 Dii kà wà à sáabu kpá.
Mɛɛ̀ à sísi, è ma bɔ ma ibɛɛnɔ ɔzĩ.
4 Góro'itɛ vlɛ̃̀ɛmao,
ísɔ̃ kɛ̀ è ń kaatɛ e ma blee.
5 Mira bànɔ lìgamazi,
gaa takutɛɛ kpàkpamɛ ma aɛ.

6 Kɛ̀ má kú nawɛ̃a guu, ma Dii sìsi,
ma wii pɛ̀ ma Ludazi,
ben à ma kòto mà zaa a bɛ,
ma wiii kà à kiia, à gɛ̃̀ à swãn.
7 Tɔɔtɛ lùgaluga à nìgãnigã,
kpiiinɔ dègedege ai ń kãsãan.
Aɔ̃ lùgaluga kɛ̀ à pɔ fɛ̃̀ yãnzi.
8 Tɛ́sukpɛ bɔ̀ à yĩzĩ,
tɛ́ kɛ̀ è ń kpata bɔ̀ à lɛ́n,
à yɔ̃̀nɔɔ e tɛ́ kɛɛ à aɛ.
9 À musu wɛ̃̀ à pìta,
lou sìsi à gbá gĩzĩ.
10 Èe vĩaa dina kɛrubu kpɛɛ,
èe yàa paa ĩala.
11 À gusiaa dà a zĩndala,
ludambɛ sia kũ à kúkiila.
12 Zaa à gakui tɛ́kɛna guu lou e sisii,
lougbɛ e kwɛɛ, lou e pii pãsĩpãsĩ.
13 Dii pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ lapatana ũ.
14 À kà fã̀ ma ibɛɛnɔa à ń fãakɔ̃a,
à tò lou pìḿma à pɛ̀ḿma.
15 Kɛ̀ n pataḿma, Dii,
kɛ̀ n pɔ́ bɔ̀ n yĩzĩ,
ísiaa tɔɔtɛ bɔ̀ gupuraaa,
anduna kãsãa gɔ̃̀ kaɛna pɔ̃tɛ̃.
16 À ɔ bɔ̀ zaa musu à ma kũ,
à ma bɔ swadaa guu.
17 À ma si ma ibɛɛ gbãaa ɔzĩ
kɔ̃n ma zanguri kɛ̀ aɔ̃ gbãaa dɛmalaanɔ.
18 Aɔ̃ lɛ̀ɛma ma mɔ́nzikɛgurɔ,
mɔde Dii zɛ̀mao.
19 À ma bɔ à ma gba mɛ̀porokii,
à ma mì sì kɛ̀ à yemazi yãnzi.
20 Dii yã kɛ̀mɛ ma nɔ̀sɛ maa lɛ́n,
à fĩa bòmɛ ma gbãsĩsaikɛ lɛ́n.
21 Zaakɛ má Luda yãdiɛnanɔ kũna,
mɛ́ɛ à zaaa kɛ ma a Luda tònlo.
22 À dokayãnɔ ègɔ̃ dɔɔmɛ aɛ píngi,
mɛ́ɛ kpɛɛ li yã kɛ̀ à dìɛnɔnɛro.
23 Ma kuuna taari vĩ Diinɛro,
má a zĩnda kũna durun sai.
24 Dii fĩa bòmɛ ma nɔ̀sɛ maa lɛ́n,
zaakɛ à è má kuu gbãsĩ sai.
25 Náanɛdeen n ũ náanɛdeenɔnɛ,
taarisaideen n ũ taarisaideenɔnɛ.
26 Ń wásawasa gbɛ̃ wásawasanɔnɛ,
mɔde nɛɛ̀ íbɛtɛ kpá kɔ̃n gbɛ̃ dɔ̀rɔsaideenɔo.
27 Nɛɛ̀ zĩndabusarinɔ mì sí,
nɛɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda sɛ́ lezĩnɔ sɔ̃ɛ.
28 Dii, nɛɛ̀ ma fitia tɛ́ tó nana,
ma Luda, nɛɛ̀ ma gusiaa liɛ gupuraa ũ.
29 Kɔ̃n n gbãaao mɛ́ fɔ̃ mà kù kpá karaa,
ma Luda gãzĩ mɛ́ fɔ̃ mà vĩ gũ̀la.
30 Luda kɛ̀kii sɔ̃ yãkɛna bɔɛzina,
Dii yã see vĩro, à wásawasa,
à dɛ sɛngbango ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nàzinɔnɛ.
31 Dii baasiro, dén Luda ũu?
Wa Luda baasiro, dén gbɛ̀si ũu?
32 Luda bé è ma gba gbãaa,
àmbe è zɛ́ poromɛ súusu.
33 È tó ma gbá kãi gɔ̃ nna lán zɔ̃ pɔ́ bà,
è tó màgɔ̃ táa oo gulezĩnɔ musu.
34 È zĩ̀kana dadamɛ
ai ma gã̀sã fɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sá gá.
35 Nɛɛ̀ n zĩ̀blesɛngbango kpáma,
ń ma kũna kɔ̃n n ɔplaao,
nɛɛ̀ naɛ ǹ ma tɔ́ bɔ.
36 Nɛɛ̀ ma zɛ́ yàasa kũmɛ
lɛ ma gbá tón sataro.
37 Ma pɛɛ ma ibɛɛnɔzi ma ń kũkũ,
mɛ́ɛ ɛara ma suro, sé kɛ̀ ma gaa ma ń dɛdɛ.
38 Ma ń wíwi, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà fɛ̀ɛ dɔro,
aɔ̃ lɛ̀ɛ wà gɔ̃̀ kaɛna ma gbá gĩzĩ.
39 N ma gba gbãaa ma zĩ̀ kào,
ń tò ma ibɛɛnɔ mì nàɛmɛ.
40 Ń tò ma zangurinɔ kpɛɛ lì,
ben ma a ibɛɛ pìnɔ kàatɛ.
41 Aɔ̃ wii lɛ̀, gbɛ̃kee e ń mì síro,
aɔ̃ lɛ́ zù Diizi, èe weńlaro.
42 Ma ń kɛ́ tíkɛtikɛ lán bùsuti kɛ̀ ĩa sɛ̀ɛ bà,
ma táa òḿma lán zɛ́ guu bɔtɔnga bà.
43 N ma bɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛmaziinɔ ɔzĩ,
n ma kɛ boriinɔ mìdee ũ.
Borii kɛ̀ má ń dɔ̃roonɔ è zɔ̀ blemɛ,
44 bori zĩ̀tɔnɔ è na ń sàsaa ma aɛ.
Tó aɔ̃ ma yã mà, aɔ̃è mì siɛmɛ.
45 Aɔ̃ kã è ga,
aɔ̃è bɔ ń zɛki gbãaanɔn kɔ̃n luganao.
46 Dii kuu! Aubarikadeen ma gbɛ̀si ũ!

Wà Luda ma mìsiri tɔ́ bɔ.
47 Luda bé è gɛ̃ɛ bomɛ,
è tó boriinɔ mì siɛmɛ,
48 è tò mà piti ma ibɛɛnɔn.
N ma gba gbãaa dɛ ma zangurinɔla,
n ma bɔ gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔzĩ.
49 Beee yãnzi mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n tɔ́ kpá, Dii.
50 Dii è zɩ̃̀ bíta ble kína kɛ̀ à à sɛ̀nɛ,
è gbɛ̃kɛɛ kɛ kína kɛ̀ à à kànɛ,
mamɔma Dauda kɔ̃n ma boriinɔo
ai gurɔ píngi.

Ludambɛ gakui kɔ̃n Luda yã gakuio

Dauda lɛ̀.

19 Musu è Luda gakui bɔ gupuraaa,
bàtumapɔnɔ è à zĩi ɔdɔańnɛ.
2 Lɛn èegɔ̃ yã oo lɛ lán guu e dɔɔ nà,
è dɔ̃na kpáḿma gwãavĩ kɔ̃n gwãavĩo.
3 È yã oro, à yã'ona borii kuuro,
wè à kĩi maro.
4 À kòto è da andunala píngi,
à yã'ona è gá ai tɔɔtɛ lɛ́zɛkiia.
Luda kpɛ́ bò ɔfãntɛ̃nɛ gwe,
5 è bɔ kpɛ́n à fɛɛ lán nɔseri bà,
è fɛɛ táo kɔ̃n pɔnnaao lán gɔ̃sagbãaa bà.
6 È fɛɛ ludambɛlɛa kɛ̀,
è bikũ à gá ai à lɛ́a kãa,
pɔ́ke ègɔ̃ utɛna à puusunɛro.
7 Dii doka papana,
è ń kuuna kɛkɛ à kɛńnɛ dɔ.
Dii yã náanɛ vĩ,
è lɛ́ da ɔ̃ndɔ̃saideenɔa.
8 Dii ɔdɔkii bé à súusu, è ń pɔɔ kɛ nna.
Dii yãdiɛnanɔɔ gbãsĩ vĩro, è ń uu wereńnɛ.
9 Mìsiɛna Diinɛ zɛ́ pì wɛ́ɛbɔna,
weégɔ̃ tɛ́zi gurɔ píngi,
Dii yãkpaɛkɛna yãpuraa vĩ,
ègɔ̃ maa wásawasa.
10 À maaa dɛ vurala, baa vura maaa,
à nnaa dɛ zɔ́'ila, baa zɔ́ búsu.
11 Beee musu nɛɛ̀ lɛ́ da mamɔma n zɔ̀bleria,
gbɛ̃ kɛ̀ n yã kũna àre ègɔ̃ bíta.
12 Dé bé eé fɔ̃ à yã kɛ̀ à zȁanɔ dɔ̃ɔ?
Ǹ sùu kɛmao kɔ̃n ma taari kɛ̀ utɛnamɛɛnɔ.
13 Ǹton tó mamɔma n zɔ̀bleri taari kɛnnɛ gĩanziro,
ǹton tó durunnɔ kí blemaro,
mɛ́gɔ̃ kuu wásawasa taari bíta sai.
14 Ǹ tó yã kɛ̀ èe bɔɔ ma lɛ́n kɛnnɛ
kɔ̃n laasuu kɛ̀ kú ma swɛ̃̀ guuo,
Dii, ma gbɛ̀si, ma mìsiri.

Zɩ̃̀blena wɛ́ɛkɛɛ

Dauda lɛ̀.

20 Dii yã sínyo n nawɛ̃akɛgurɔ,
Yakubu Luda n dãkpa.
2 À dɔnlɛ zĩmma bɔna a kúkiia,
à n ĩan ká bɔna zaa Zayɔn.
3 À n sa'ona sí píngi,
à dɔ n sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũnɔ yãn.
4 À pɔ́ kɛ̀ n pɔɔ yezi kɛnnɛ,
à tó ǹ pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ pɛɛa le.
5 Wé guda kɛ zɩ̃̀ kɛ̀ ń blè yã musu,
wé tuuta logo kɔ̃n wa Luda tɔ́o.
Dii wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀ ń kɛ̀ sí píngi.
6 Má dɔ̃ sa kɛ̀ Dii è kína kɛ̀ à à kà mì sí,
è yã sío zaa a bɛɛ kɛ̀ kú adonan,
è tó à zɩ̃̀ ble kɔ̃n a gȁsã gbãaao.
7 Gbɛ̃kenɔ è sɔ̃gorɔnɔ náanɛ kɛ,
gbɛ̃kenɔ è sɔ̃nɔ náanɛ kɛ,
wapinɔ sɔ̃, Dii wa Ludan weè náanɛ kɛ.
8 Aɔ̃é gɛ̃̀n sí wà lɛ́ɛ,
wapinɔ sɔ̃ wɛ́gɔ̃ zɛna gíngin.
9 Dii, ǹ tó kína zɩ̃̀ ble,
tó wa n sisi, ǹ wewala.

Zɩ̃̀blena sáabu

Dauda lɛ̀.

21 Dii, kína e pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n n gbãaao,
à pɔɔ nna maamaa kɛ̀ ń tò à zɩ̃̀ blè.
2 N pɔ́ kɛ̀ à pɔɔ yezi kpàa,
nɛ́ɛ gí à wɛ́ɛkɛna síziro.
3 N daàlɛ kɔ̃n aubarika bítao,
n vura fùra kùnɛ.

4 À wɛ̃ndi gbèkamma, ben ń kpàa,
ń tò àgɔ̃ kuu ai gurɔ píngi.
5 À gakui bíta kɛ̀ ń tò à zɪ̃̀ blè,
n bɛ̀ɛ kɔ̃n bítakɛɛo kpàa.
6 Nɛ̀ɛgɔ̃ aubarika daan gurɔ píngi,
n kuuna bé à tò à pɔɔ kɛ̀ nna.
7 Zaakɛ kína náanɛ dɔ̀ Diia,
Luda Musude gbɛ̃kɛ yãnzi eé nigãro.
8 N ɔɔ é n ibɛɛnɔ kũ ń píngi,
nɛ́ n zangurinɔ kũ kɔ̃n n ɔplaao.
9 Nɛ́ ń kɛ mɔ̀datɛ yàka ũ n mɔ́gurɔ,
Dii é ń kaatɛ a pɔfɛ̃gurɔ, eé tó tɛ́ ń ble.
10 Nɛ́ ń nɛ́nɔ mì dɛ anduna guu,
nɛ́ ń boriinɔ kɛ̃ gbɛ̃nteenɔa.
11 Baa tó aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃nzi,
aɔ̃ pɔyeziyã é zĩi kɛro.
12 Nɛ́ kà dɔdɔ ń wɛ́ɛa,
nɛ́ tó aɔ̃ kpɛɛ li.
13 N gbãakɛɛ guu, Dii, ǹ n zĩnda sɛ́ lezĩ,
wé lɛ̀ sí wà n bítakɛɛ sáabu kpá.

Wiipɛna Ludazi

Dauda lɛ̀.

22 Ma Luda, ma Luda,
à kɛ̀ dia n ma ton-ee?
Ma wii pɛ̀,
à kɛ̀ dia nɛ́ɛ mɔ́ ma mì síroo?
2 Ma Luda,
ma lɛ́ zùnzi fãantɛ̃, mɔde nɛ́ɛ wemalaro,
ma wii pɛ̀nzi gwãavĩ dɔ, mɛ́ɛ yĩtɛro.
3 Ń kú adona ń vɛ̃ɛna kpatan,
mmɔn kɛ̀ Isarailinɔ è n sáabu kpá.
4 Ḿbe wa dezinɔ n náanɛ kɛ̀,
aɔ̃ n náanɛ kɛ̀, ben n ń mì sì.
5 Aɔ̃ lɛ́ zùnzi, ben aɔ̃ bɔkii è,
aɔ̃ n náanɛ kɛ̀, ben wí e ń kũro.
6 Kɔ̀kɔ nɛ́ngon ma ũ, gbɛ̃nteen ma ũro,
wèe ma sɔ̃sɔ̃ɔ, wèe kya kaamagu.
7 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e ma gwaanɔɔ e ma faboo,
aɔ̃e lɛ́zukii kɛɛma,
aɔ̃e ń mì kɛɛ degũdegũ wèe bee:
8 Lán èe Dii náanɛ kɛɛ nà, ɛ̃ndɛ̃ à à mì sí,
tó à yã kànɛmɛ, à à mì sí.
9 Ḿbe n ma bɔ ma da gbɛɛɛn,
n ma gwa aafia ma yɔ̃migurɔ.
10 Má na n ɔzĩ zaa nɛ́'isɔmmɛ,
ma Ludan n ũ zaalɛ má kú ma da gbɛɛɛn.
11 Ǹtongɔ̃ kúmao zɛ̃̀ro,
zaakɛ wahaa kĩi kũ̀mao,
gbɛ̃kee kuu à dɔmalɛro.
12 Wà ligamazi paripari lán zùswareenɔ
bà,
wà ma kagura kɛ̀ lán Basã bùsu zùsware
gbãaanɔ bà.
13 Wèe lɛ́ aɛɛmazi lán músu ɔ́ɔdɔri
kɛ̀ aɔ̃e pɔ́ kɛɛ gyáigyainɔ bà.
14 Ma gbãaa yɛ̃̀a lán í kwɛɛna bà,
ma gupɛkiinɔ bɔ̀kũn píngi,
ma mɛ̀ yɔ̀ lán zɔ́sa bà.
15 Ma kòto gàga lán pɛ̃ɛ korii bà,
ma nɛ́nɛ nà ma lɛ́ musu,
wà ma daɛ lán gɛ̀ bà bùsutin.
16 Lɛwannɔ gãli liganamazi,
gbɛ̃ zaaa pìnɔ nànakɔ̃rɛma,
aɔ̃ ma ɔɔnɔ kɔ̃n ma gbánɔ zɔ̃̀zɔ̃.
17 Mɛ́ fɔ̃ mà a wánɔ naro píngi,
wà wɛ́ɛ bìibiia, wèe ma gwaa.
18 Aɔ̃ ma pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛkɔ̃nɛ,
aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ ma uta yã musu.
19 Dii, ǹtongɔ̃ kúmao zɛ̃̀ro,
ḿbe ma gbãaa ũ,
ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ kpakpaa.
20 Ǹ ma bɔ aɔ̃ fɛ̃ɛdaa lɛ́zĩ,
ǹ ma wɛ̃̀ndi sí lɛwan pìnɔa.
21 Ǹ ma bɔ músu pìnɔ lɛ́zĩ,
ǹ ma si zùsɛ̃tɛ pìnɔ kobaa.
22 Mɛ́ n tɔ́ bɔ ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
mɛ́ n sáabu kpá kakɔ̃ana guu.
23 A Dii vĩakɛrinɔ, à à sáabu kpá,
a Yakubu boriinɔ, à à tɔ́ bɔ,
a Isarailinɔ, à mì siɛnɛ.
24 Zaakɛ èe kya ká takaasideenlo,
èe à wɛ̃ndakɛɛ faboro,
èe mìkpɛɛ zunɛro,
à swã kpà à wiipɛnazi.
25 Mɛ́ n sáabu kpá pari kakɔ̃ana guu,
mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀nnɛ papa n vĩakɛrinɔ aɛzĩ.
26 Takaasideenɔ é pɔ́ ble wà kã,
Dii kii wɛ̀tɛrinɔ é à sáabu kpá,
aɔ̃égɔ̃ kú wɛ̃̀ndio gurɔ píngi.

27 Andunalɛzɛkideenɔ égɔ̃ Dii dɔ̃ aɔ̃ aɛ dɔa,
borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ é kúɛnɛ ń píngi,
28 zaakɛ kíblena nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
è kí ble bori píngia.
29 Anduna auzikideenɔ é dɔnzi kɛnɛ ń píngi
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gaa lɛ́zĩnɔ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa gákiianɔ é mì siɛnɛ ń píngi.
30 Zia gbɛ̃nɔ é dɔzi,
aɔ̃é Dii yã tɔ̃kɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é suunɔnɛ,
31 Aɔ̃é mìsina yã o gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń i kɔ̀roonɔnɛ
zaakɛ à gĩakɛ à kɛ̀.

Diin ma dɛ̀ri ũ

Dauda lɛ̀.

23 Diin ma dɛ̀ri ũ,
pɔ́ke é kɛ̃sãmaro.
2 È ma daɛ sɛ̃̀la bɔ̀rɔnɔn,
è gámao í kaɛna kítikiti saɛ.
3 È ma kuuna kɛkɛ dɔ,
è dɔmɛ aɛ zɛ́ maaanɔ guu a tɔ́ bɔna yãnzi.
4 Baa tó ma táa ò guzurɛ sia pãsĩn,
mɛ́ à zaaa vĩa kɛro, zaakɛ ń kúmao,
n sári kɔ̃n n gòo è ma làakari kpáɛmɛ.
5 Nɛɛ̀ pɔ́blee káɛmɛ ma aɛ ma ibɛɛnɔ wáa,
nɛɛ̀ nɔ́si gũnnadee kú ma mìa,
nɛɛ̀ í ká ma togoon ai à pa yɛ́lɛlɛ.
6 Yãpura Dii gbɛ̃kɛ kɔ̃n à yenzio égɔ̃ kúmao gurɔ píngi,
mɛ́gɔ̃ kú à ua ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n.

Dii gɛ̃na a kpɛ́ guu

Dauda lɛ̀.

24 Tɔɔtɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ píngi nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
anduna kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ ń píngi.
2 À tɔɔtɛ kãsãa pɛ̀ɛ ísiaan,
à anduna kàɛ kɔ̃n swaanɔɔ.
3 Dé bé à zɛ́ vĩ à didi Dii kpiii musuu?
Dé bé eé fɔ̃ à gɛ̃ à ua?
4 Gbɛ̃ kɛ̀ taari vĩro bensɔ̃ à nɔ̀sɛ puraa,
gbɛ̃ kɛ̀ a làakari è tá tãanɔ kparo
bensɔ̃ è yã sí kɔ̃n tãa tɔ́oroo.
5 Dii é aubarika da adeen,
Luda à mìsiri é tó yã bɔo nna.
6 Lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n à kii wɛ̀tɛrinɔ,
Yakubu boriinɔ Luda wɛ́ɛ wɛ̀tɛrinɔ.
7 À bĩilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà ziinɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuidee gɛ̃.
8 Dén Kína gakuidee pì ũ sɔ̃ɔ?
Dii gbãabitademɛ,
àmbe Dii zĩ̀kari gbãadee pì ũ.
9 À bĩilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà ziinɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuidee gɛ̃.
10 Dén Kína gakuidee pì ũ sɔ̃ɔ?
Dii Zĩ̀kpɛden Kína gakuidee pì ũ.

Luda wa dãkpari

Dauda lɛ̀.

25 Dii, ḿbe ma a swɛ̃̀ kpàmma,
2 Ma Luda, má n náanɛkɛna,
ǹton tó wí ma kũro,
ǹton tó ma ibɛɛnɔ ma nɛro.
3 Wí é gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔnziinɔ kũ zikiro,
sé gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n kpɛɛ yãkɔdɔana sainɔ.
4 Dii, ǹ n zɛ́ ɔdɔamɛ,
ǹ n yã dadamɛ.
5 Ǹ ma da n yãpura zɛ́a,
ǹ à yã dadamɛ,
zaakɛ Luda ma mìsirin n ũ,
ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔnzimɛ gurɔ píngi.
6 N wɛ̃nda kɔ̃n n yenzio gɔ̃ dɔngu,
zaakɛ beenɔɔ kúnyo zaa zi, Dii.
7 Ǹton taari kɛ̀ má kɛ̀nɔ yã daro
ke durun kɛ̀ má kɛ̀ ma gɔ̃kparɛkɛgurɔɔnɔ.
Ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu yenzi guu,
kɛ̀ ń maa yãnzi, Dii.
8 Dii maa, è yã kɛ a zɛ́a,
beee yãnzin è a yã dada durunkɛrinɔnɛzi.
9 È zĩndabusarinɔ da a zɛ́a,
è yã maaa dadańnɛ.
10 Dii ègɔ̃ yenzi kɔ̃n náanɛo vĩ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ a bà kuunańyo yã kũnanɔ.
11 Baa kɛ̀ ma durun bíta Dii,

ǹ kɛ̃mɛ n tɔ́bɔna yãnzi.
12 Dé bé à Dii vĩa vĩi?
Dii è adee da zɛ́ kɛ̀ dɛ à sɛ́a.
13 Adee égɔ̃ kú nnamana guu,
à boriinɔ bé wégɔ̃ ń bùsu vĩ.
14 Dii ègɔ̃ nna kɔ̃n a vĩakɛrinɔ,
è tó aɔ̃gɔ̃ a bà kuunańyo yã dɔ̃.
15 Ma wɛ́ɛ ègɔ̃ pɛ́ Diia,
zaakɛ àmbe è ma gbá bɔ bàn.
16 Ǹ aɛ dɔma, nɛ́ ma wɛ̃nda gwa,
zaakɛ má kú mado wɛ́ɛtãmma guu.
17 Ma yã'ɔ̃ammanɔ kàara ma nɔ̀sɛ guu,
ǹ ma bɔ ma nawɛ̃a pìn.
18 Ǹ ma wɛ́ɛtãmma kɔ̃n ma pɔsiaao gwa,
nɛ́ ma durunnɔ kɛ̃ma píngi.
19 Ǹ gwa lán ma ibɛɛnɔ dàgula nà,
aɔ̃ zàmagu pãsĩpãsĩ.
20 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa, nɛ́ ma mì sí,
ǹton tó wí ma kũro, zaakɛ ma nanzi.
21 Ǹ tó yãpura kɔ̃n kuuna maaao gɔ̃ ma dãkpaa,
zaakɛ ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔnzi.
22 Luda, ǹ Isarailinɔ bɔ ń nawɛ̃anɔn píngi.

Gbɛ̃ maaa aduakɛna

Dauda lɛ̀.

26 Ǹ yã nnaa kpáma Dii,
zaakɛ ma yã kɛ̀ a zɛ́a,
ma n náanɛ kɛ̀ seka sai.
2 Ǹ ma lɛ́ ǹ ma gwa Dii,
nɛ́ ma nɔ̀sɛ kɔ̃n ma laasuunɔ gwa,
3 zaakɛ n yenzi ègɔ̃ dɔɔmɛ aɛ,
mɛɛ̀ zĩi kɛ n yãpuraaa.
4 Mɛɛ̀ vɛ̃ɛ kɔ̃n ɛgɛdeenɔoro,
mɛɛ̀ gɛ̃ mɔnafikideenɔ tɛ́ro.
5 Ma za durunkɛrinɔ kakɔ̃anan,
mɛɛ̀ vɛ̃ɛ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔoro.
6 Ma ɔ pìpi ma taarisaidekɛ sèeda ũ,
mɛ́ɛ ligaa n gbãgbãkiizi, Dii,
7 lɛ mà e mà n sáabu kpá lɛ̀sina guu,
mɛ́ n yãbɔnsaɛnɔ kpàakpa kɛ.
8 Dii, má ye n kpɛ́ kɛ̀ nɛɛ̀gɔ̃ kúnzi,
guu kɛ̀ n gakui è pitan.
9 Ǹton ma kakɔ̃a kɔ̃n durunkɛrinɔoro,
ǹton ma baka kakɔ̃a kɔ̃n gbɛ̃dɛrinɔ pɔ́oro.
10 Laasuu zaaa bé ègɔ̃ dɔɔ́nɛ aɛ,
aɔ̃ ɔɔ ègɔ̃ pana kɔ̃n ɔdɔnkpɛɛgbaanɔ.
11 Mapi sɔ̃, mɛɛ̀ yã kɛ a zɛ́a,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ǹ ma mì sí.
12 Ma zɛkii è gu maaan,
mɛ́ Dii sáabu kpá pari kakɔ̃ana guu.

Diin ma gupuraa ũ

Dauda lɛ̀.

27 Diin ma gupuraa ũ kɔ̃n ma mìsirio,
dén mɛ́ vĩa kɛnɛ?
Diin ma utɛkii ũ,
dé vĩa bé eé ma kũu?
2 Tó gbɛ̃ zaaanɔ lɛ̀ɛma lɛ wà ma kɛ gyáigyai
ke tó ma ibɛɛnɔ kɔ̃n ma zangurinɔ fɛ̀ɛmazi,
aɔ̃é gɛ̃̀n sí wà lɛ́ɛ.
3 Baa tó zĩ̀karinɔ lìgamazi,
ma kù é vĩro,
baa tó gbɛ̃nɔ fɛ̀ɛmazi kɔ̃n zĩ̀o,
ma làakari égɔ̃ kpaɛnamɛ.
4 Yã mɛ̀n don mɛ́ɛ gbekaa Diia,
yã pìn mɛ́ɛ wɛtɛɛ maamaa.
Má yezi màgɔ̃ kú Dii ua ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
lɛ màgɔ̃ à wɛ́ɛ wɛtɛ à kpɛ́n gwe,
mɛ́ wɛ́ɛ pɛ́ à maakɛɛa.
5 Eé ma utɛ a kpɛ́n nawɛ̃akɛgurɔ,
eé ma gwa a bisakutaan,
eé ma zɛ gbɛ̀ musu aafia.
6 Ma mì é gbã à dɛ ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ ligamaziinɔ pɔ́la,
mɛ́ saa o Dii ua kɔ̃n gudakɛnao,
mɛ́ lɛ̀ sí mà à sáabu kpá.
7 Tó ma n sisi Dii, ǹ wemala,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, nɛ́ ma yã ma.
8 Ma nɔ̀sɛ e lɛ́ daama mà n wɛ́ɛ wɛtɛ,
Dii, mɛ́ɛ n wɛ́ɛ wɛtɛɛ.
9 Ǹton mìkpɛɛ zu mamɔma n zɔ̀blerinɛro,
ǹton kpɛɛ limɛ kɔ̃n pɔfɛ̃oro.
Ma dɔnlɛrin n ũ, ǹton ma zĩnnaro,
Luda ma mìsiri, ǹton ma tónlo.

10 Tó ma de kɔ̃n ma dao pã kpàmazi,
Dii é ma sí.
11 Dii, ǹ n yãzɛdee damɛ,
ǹ dɔmɛ aɛ zɛ́ súusu guu ma wɛ́ɛtãmmar-
inɔ yãnzi.
12 Ǹton tó ma ibɛɛnɔ pɔyeziyã kɛ ma
musuro,
zaakɛ sèeda ɛgɛdeenɔɔ e yã diima,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e pɔ́ bɔɔ ń yĩzĩ.
13 Má yã kèkii náanɛkɛna,
kè Dii é à maaa kɛmɛ anduna kè guu.
14 Ǹ wɛ́ɛ dɔ Diizi,
ǹ zɛ gbãa, nɛ́ n làakari kpáɛ,
ǹ wɛ́ɛ dɔ Diizi.

Wɛ́ɛkɛna kɔ̃n sáabukpanao

Dauda lɛ̀.

28 Dii, ḿbe ma gbèsi ũ, mɛ́ɛ n sisii,
ǹton ma yã kpá swãkotoro.
Tó n yĩtɛmala,
mɛ́ gɔ̃ lán gbɛ̃ kè aɔ̃ sì gèwãa guunɔ bàmɛ.
2 Mɛ́ɛ dɔnlɛ wii pɛɛmma,
ǹ swã kpámazi,
mɛ́ɛ ma ɔ sɛɛ n kúkii kpa.
3 Ǹton ma gáɛ lɛdo kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̃̀ɛnɔ ke
zaakɛrinɔoro.
Aɔ̃è yã nnaa o ń gbɛ̃daaanɔnɛ,
mɔde zangu bé à kú ń swɛ̃̀n.
4 Ǹ kɛńnɛ aɔ̃ yãkɛnaa kɔ̃n ń zaakɛnao,
ǹ fĩa bońnɛ ń dàa
lɛ aɔ̃ yã zaaa wí ń musu.
5 Aɔ̃è Dii yãkɛna kɔ̃n à zĩkɛnao yã daro,
eé ń gboro, eé ń fɛɛ dɔro.
6 Aubarikadeen Dii ũ,
zaakɛ à swã kpà ma wɛ̃nda wiipɛnazi.
7 Diin ma gbãaa ũ kɔ̃n ma sɛngbangoo,
má à náanɛ vĩ ma swɛ̃̀n.
È ma ĩan ká, ma pɔɔ è kɛ nna,
mɛè à sáabu kpá kɔ̃n lèsinao.
8 Diin a gbɛ̃nɔ gbãaa ũ,
à dɛ utɛkii ũ kí kè à kànɛ, è à mì sí.
9 Ǹ n gbɛ̃nɔ mì sí ǹ aubarika dańgu,
ǹ ń dãkpa ǹgɔ̃ ń kũna gurɔ píngi.

Dii yã'ona zàga'ĩa guu

Dauda lɛ̀.

29 A malaikanɔ, à Dii tɔ́ kpá,
à gakui kɔ̃n gbãaao dɔ̃ Diinɛ.
2 À Dii tɔ́ kpá,
à kúɛ Diinɛ à kúadona gupuraan.
3 Dii kòto dɔ ínɔla,
Luda Gakuide è tó lou pũtã,
Dii kòto kĩi dɔ ínɔ musu.
4 Dii kòto gbãaa dɔ,
Dii kòto gakui vĩ.
5 Dii kòto è sida línɔ para,
Dii è Lɛbanɔ bùsu sida línɔ para.
6 È tó Lɛbanɔ kpiiinɔ vĩvĩ lán zùnɛ bà,
Ɛmɔni gbè sɔ̃ lán zùswarenɛ bɔ̀rɔ bà.
7 Dii kòto è bɔ kɔ̃n loupinao,
8 Dii kòto è gbáa nigã,
Dii è Kadɛsi gbáa nigã.
9 Dii kòto è línɔ nigã,
è líkpɛnɔ pu,
gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ kú à ua guunɔɔ e beenɛ,
Gakuideen à ũ.
10 Dii kú í kè dana andunalaa musu,
Dii vɛ̃ɛna Kí ũ gurɔ píngi.
11 Dii è a gbɛ̃nɔ gba gbãaa,
Dii è aubarika dańgu aɔ̃gɔ̃ aafia.

Dii sáabukpana

Lɛ̀ kè Dauda dà Luda ua kyakɛna yã musu.

30 Mɛ́ n tɔ́ sɛ́ lezĩ Dii,
zaakɛ n ma kaara,
nɛ́ɛ tó ma ibɛɛnɔ ma nɛro.
2 Dii ma Luda, ma wii pènzi,
ben n ma gba aafia.
3 Dii, n ma si miraa,
nɛ́ɛ tó ma si gèwãanlo.
4 Dii gbɛ̃nɔ, à à tɔ́ kpá,
à à tɔ́ kè kú adona sáabu kpá.
5 Zaakɛ à pɔfɛ̃na è gì kɛro,
à aubarika bé ègɔ̃ kuu ai gbɛ̃ wɛ̃̀ndi lɛ́n.
Ɔ́ɔdɔna ègɔ̃ kuu gwãavĩ,
ben guu è dɔ kɔ̃n pɔnnaao.
6 Kɛ̀ má kú nnamana guu ma bè:

Mɛ́ kpágula zikiro.
7 Dii, kɛ̀ n aubarika dàmagu,
n ma zɛ gíngin lán kpiii bà.
Mɔde kɛ̀ n mìkpɛɛ zùmɛ,
ma gɔ̃ bídi guu.
8 N Dii, mbe ma n sisi,
ma kúɛ kɛ̀ ma diinɛ ma bè:
9 Bɔ́ àren ma gaa vĩi ke ma sina gɛ̀wãan?
Ma mira é n tɔ́ kpán yɔ́?
Eé n náanɛ kpàakpa kɛn yɔ́?
10 Ǹ ma yã ma Dii ǹ ma wɛ̃nda gwa,
Dii, ǹgɔ̃ dɛ ma dɔnlɛri ũ.
11 N ma ɔ́ɔdɔna lìɛ ɔ̃wãna ũ,
n ma pɔsia utanɔ pìtima,
n pɔnnaa dàmɛ pɔ́kãsãa ũ.
12 Mɛ́gɔ̃ yĩtɛnaro, mɛ́gɔ̃ n tɔ́ kpaamɛ,
Dii ma Luda,
mɛ́gɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi.

Zĩndakpana Diia

Dauda lɛ̀.

31 Dii, ḿbe ma nanzi,
ǹton tó wí ma kũ zikiro.
Ǹ ma mì sí n maakɛna yãnzi,
2 Ǹ swã kpámazi, ǹ ma faaba kɛ kpakpaa,
ǹ gɔ̃ ma utɛki gbɛ̀ ũ,
zɛki gbãaa kɛ̀ eé ma faaba kɛɛ ũ.
3 Ma gbɛ̀si kɔ̃n ma zɛki gbãaaon n ũ,
ǹ dɔmɛ aɛ ǹ ma da zɛ́a n tɔ́ yãnzi.
4 Ǹton tó mà si bà kɛ̀ wà kpàkpamɛɛnlo,
zaakɛ ma mìsirin n ũ.
5 Ma a ninii nànnɛ n ɔzĩ,
ǹ ma mì sí Dii Luda yãpurade.
6 Ma za gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è na tãanɔan,
Diin má náanɛ kɛ̀.
7 Mɛ́ yáa dɔ mà pɔnnaa kɛ kɔ̃n n yenzio,
zaakɛ n ma yã'ɔ̃amma è,
n ma nawɛ̃akɛna dɔ̃̀mɛ.
8 Nɛ́ɛ ma na ma ibɛɛnɔnɛ ń ɔzĩro,
n ma gba mɛ̀porokii.
9 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Dii,
zaakɛ má kagurakɛnamɛ,
pɔsiaa tò ma wɛ́ɛ gɔ̃̀ súkusuku,
ma pɔɔ sia kũ̀ ma nɔ̀sɛ yàka.
10 Pɔsiaa e ma wɛ̃̀ndi lagoo,
m̀bna e ma wɛ̃̀ yãaa,
laasuu tò má gbãaa vĩ dɔro,
ma wánɔ bùsa.
11 Ma gbɛ̃daaanɔ è kya kámagu ma ibɛɛnɔ yãnzi,
ma yã è ma gbɛ̃nɔ vĩa kũ maamaa,
gbɛ̃ kɛ̀ weè dakɔ̃rɛ gãalɛnɔ è pãmɛ.
12 Ma yã e dɔ gbɛ̃ken dɔro,
ma gɔ̃ lán gɛ̀ bà,
ma gɔ̃ńnɛ lán oo kãndo bà.
13 Mɛɛ̀ ma kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ e ma pee pari,
vĩapɔnɔɔ ligamazi.
Aɔ̃è kakɔ̃a wà lɛ́ kpákɔ̃sɔ̃mazi,
aɔ̃è lɛdolɛ kɛ ma wɛ̃̀ndibɔna yãnzi.
14 Mɔde ḿbe ma n náanɛ kɛ̀ Dii,
mɛɛ̀ be ma Ludan n ũ.
15 Ma wɛ̃̀ndi ègɔ̃ kú n ɔzĩ gurɔ píngimɛ,
ǹ ma sí ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃e ma wɛtɛɛ
wà ma dɛɛnɔ ɔzĩ.
16 Ǹ uu were mamɔma n zɔ̀bleria,
ǹ ma mì sí n yenzi guu.
17 Dii, ǹton tó wí ma kũro,
zaakɛ ma wii pɛ̀nzi.
Ǹ tó wí zaakɛrinɔ kũ,
ǹ tó aɔ̃ lɛ́ gɔ̃ nakɔ̃ana gɛ̀wãan,
18 ǹ tó ɛgɛtori pìnɔ nɛ́nɛ naɛ.
Aɔ̃è dɔkɛ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ,
aɔ̃è kya káńgu kɔ̃n ĩadãnao.
19 Auziki kɛ̀ ń kàkɔ̃a n vĩakɛrinɔnɛ bíta,
nɛɛ̀ aubarika da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nanziinɔn gbɛ̃ píngi wáa.
20 Tó gbɛ̃nɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ńzi, nɛɛ̀ ń utɛ n kuu,
tó wèe lɛokpakɔ̃a kɛɛńyo, nɛɛ̀ ń dãkpa n kukiia.
21 Aubarikadeen Dii ũ,
zaakɛ à yenzi bíta ɔ̀dɔamɛ
wɛ́tɛ kɛ̀ wà lìgazi guu.
22 Swɛ̃̀ kɛ̃̀magu gwe,
ben ma bè, wà n kii zɛ́ zɔ̃̀mɛ.
Kɛ̀ ma faaba lɛ́ zùnzi,
n ma wɛ̃nda wiipɛna mà.
23 Àgɔ̃ ye Diizi, amɔa a gbɛ̃nɔ.
Dii è a náanɛkɛrinɔ dãkpa,
è fĩa bo ĩadãrinɔnɛ pãsĩpãsĩ.
24 Amɔa kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔ Diizinɔ,

àgɔ̃ gbãa à a swɛ̃̀ kpáɛ.

Durun'ona Ludanɛ

Dauda lɛ̀.

32 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Luda pɔ́ kù à taarinɔla
à à durunnɔ kɛ̃̀nɛ ũ.
2 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ Dii è à durun yã daroo ũ,
bensɔ̃ mɔnafiki kú à nɔ̀sɛ guuro.
3 Kɛ̀ ma yĩtɛ kɔ̃n ma durun-o, ma yãyã,
ma wiii ègɔ̃ dɔ zaa kɔngɔ ai uusiɛ.
4 N ɔ tɔ̃̀ma fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo,
ma gbãaa yɛ̃̀a lán guwãagurɔ ɔfãntɛ̃ bé à ma lɛɛ bà.
5 Ben ma wennɛ ma durunzi,
mɛ́ɛ ma yã zaaa utɛnnɛ dɔro.
Ma bè, mɛ́ ma taarinɔ o Diinɛ,
ben à ma durun kɛ̃̀mɛ.
6 Beee yãnzi n náanɛkɛri wɛ́ɛ kɛmma a gurɔɔazi,
tó yã zĩ'ũu e mɔɔ, eé à lero.
7 Ma utɛkiin n ũ,
nɛɛ̀ ma bɔ wɛ́ɛtãmma guu,
nɛɛ̀ ligamazi ǹ ma mì sí.
8 Mɛ́ yã dannɛ mà n da zɛ́ kɛ̀ dɛ ǹ séa,
mɛ́ lɛ́ damma, ma wɛ́ɛ gɔ̃ ténzi.
9 Ǹtongɔ̃ kuu laasuu sai
lán sɔ̃ ke bãagãsɔ̃ bàro,
tó nɛ́ɛ aizi káǹnɛ kɔ̃n a bàoro,
aɔ̃è da n dɔ̀rɔaro.
10 Yã'ɔ̃amma è da gbɛ̃ zaaanɔla,
Dii yenzi è liga à náanɛkɛrinɔzi.
11 Gbɛ̃ maaanɔ, à pɔnnaa kɛ Dii yãnzi,
nɔ̀sɛpuradeenɔ, à guda kɛ à yáa dɔ.

Luda sáabukpana

33 À guda dɔ Diia gbɛ̃ maaanɔ,
à kɔ̃ sìo nɔ̀sɛpuradeenɔ à sáabu kpá.
2 À Dii tɔ́ kpá kɔ̃n kuntigio,
à lɛ̀ sínɛ kɔ̃n mɔrɔo.
3 À lɛ̀ dufu sínɛ,
à pɔ́'ɔnnanɔ lɛ́ kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n pɔnna wiiio.
4 Zaakɛ yã kɛ̀ Dii ò nɛ́ yãpuramɛ,
à náanɛ vĩ a yãkɛna píngi guu.
5 À ye maakɛɛzi kɔ̃n yãzɛdeeo,
Dii yenzi anduna pà.
6 Dii yã'ona bé à musu kɛ̀,
à lɛ́'ĩa bé à musupɔnɔ pɛ̀pɛ.
7 À í kàɛ gu dɔ̃nkɔ̃, à gɔ̃̀ ísiaa ũ,
à ínɔ kàkɔ̃a, à gɔ̃̀ í lɔ̀ ũ.
8 Anduna gbɛ̃ píngi, à vĩa kɛ Diinɛ,
gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ píngi, à mì siɛnɛ.
9 Zaakɛ à yã ò, ben anduna gɔ̃̀ kaɛna,
à yã dìɛ, ben pɔ́ píngi gɔ̃̀ kun.
10 Dii è lɛ́ kɛ̀ boriinɔɔ kpàkɔ̃sɔ̃ kɛ pã,
è kpá bùsudeenɔnɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛao.
11 Yã kɛ̀ Dii zɛ̀o ègɔ̃ diɛna gíngin,
yã kɛ̀ à à pɔɔ gbà ègɔ̃ kuu gurɔ píngi.
12 Aubarikadeen borii kɛ̀ Dii dɛ à Luda ũu ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ à ń sé a pɔ́ ũunɔ.
13 Zaa musu Dii è guu gwa gĩzĩ,
è gbɛ̃nteenɔ e ń píngi.
14 Zaa à kúkiia è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
anduna guunɔ tàasi kɛ ń píngi.
15 Àmbe à baade píngi swɛ̃̀ kɛ̀,
è ń yãkɛnanɔ dɔ̃ píngi.
16 Kína ke è zĩ̀ ble a zĩ̀kpɛ parikɛɛ yãnziro,
zĩ̀kari ke è bɔ a gɔ̃sagbãakɛ yãnziro.
17 Sɔ̃ náanɛkɛna à ń bɔɔ nɛ́ ɛgɛɛmɛ,
baa kɔ̃n à gbãakɛɛo eé fɔ̃ à gbɛ̃ mì síro.
18 Dii wɛ́ɛ kú a vĩakɛrinɔa,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ à yenzizinɔ.
19 Eé ń bɔ gaa lɛ́zĩ,
eé ń gwa dekaagurɔ.
20 Wa wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ Diizi,
àmbe wa dɔnlɛri ũ kɔ̃n wa sɛngbangoo.
21 Zaakɛ Diin wa pɔɔ ègɔ̃ nnaa,
wá à tɔ́ kɛ̀ kú adona náanɛ vĩ.
22 Dii, ǹ tó n yenzi gɔ̃ kúwao
lán wa wɛ́ɛ dɔnzi nà.

Dii maakɛna

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à a zĩnda dìɛ ĩadee ũ Abimɛlɛki aɛ, ai Abimɛlɛki pɛ̀a à tà.

34 Mɛ́gɔ̃ Dii tɔ́ sɛ́ɛ lezĩ gurɔ yãana sai,
mɛ́gɔ̃ à tɔ́ kpaa lán guu e dɔɔ nà.
2 Mɛ́gɔ̃ ĩa dãa Dii yã musu,
takaasideenɔ é ma aɔ̃ pɔnnaa kɛ.
3 À bítakɛɛ dɔ̃ Diinɛmao,
à tó wà à tɔ́ bɔ lɛdo.
4 Ma Dii kii wɛ̀tɛ, ben à wèmala,
à ma bɔ ma vĩanɔ guu.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔzinɔ uu égɔ̃ werena,
wí é gɛ̃ ń wɛ́ɛn zikiro.
6 Takaasidee kɛ̀ Dii sìsi, ben à wèàla,
à à bɔ̀ à nawɛ̃anɔ guu píngi.
7 Dii Malaika ègɔ̃ kú à vĩakɛrinɔ saɛ,
è ń mì sí.
8 À dã à gwa, é e kɛ̀ Dii nna,
aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ nàzi ũ.
9 Dii gbɛ̃nɔ, à vĩa kɛnɛ,
pɔ́ke è kɛ̃sã à vĩakɛrinɔaro.
10 Nɔaa è músunɔ dɛ, pɔ́blee è kɛ̃sãḿma,
mɔde pɔ́ maa ke è kɛ̃sã Dii kii wɛ̀tɛrinɔaro.
11 Gbɛ̃nɔ, à mɔ́ à ma yã ma,
mà vĩakɛna Diinɛ dadaare.
12 Amɔa kɛ̀ á yezi a wɛ̃ndi gɔ̃ maa
bensɔ̃ á yezi a kuuna gɔ̃ nna,
13 à a lɛ́ kũ kɔ̃n yãzaa'onao,
àton tó ɛgɛɛ bɔ a lɛ́nlo.
14 À kpɛɛ li à zaaanɛ à à maaa kɛ,
à aafia zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ tɛ́zi.
15 Dii ègɔ̃ gbɛ̃ maaanɔ tàasi kɛɛ,
è swã kpá ń wiipɛnazi.
16 Dii è mìkpɛɛ zu zaakɛrinɔnɛ,
lɛ aɔ̃ yã tón dɔ gbɛ̃kenlo yãnzi.
17 Tó gbɛ̃ maaanɔ lɛ́ zù Diizi, è ma,
è ń bɔ ń nawɛ̃anɔ guu píngi.
18 Dii kĩi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔɔ yàkanɔ,
è dɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ uu sisinanɔlɛ.
19 Wahaa ègɔ̃ gbɛ̃ maaa lee gɛ̃̀n baaagɔ̃,
mɔde Dii è à bɔ à guu píngi.
20 È à wánɔ dãkpa píngi,
à ke è ɛ́ro, baa mɛ̀n do.
21 Kisia é gbɛ̃ zaaanɔ dɛdɛ,
yã é vɛ̃ɛ gbɛ̃ maaa ibɛɛnɔa.
22 Dii è a zɔ̀blerinɔ mì sí,
yã é vɛ̃ɛ gbɛ̃ kɛ̀ naziaro.

Gbɛ̃ maa wiipɛna Diizi

Dauda lɛ̀.

35 Dii, ǹ íbɛtɛ kpá kɔ̃n ma ibɛɛnɔo,
ǹ zĩ̀ ká kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e zĩ̀ kaamaonɔ.
2 Ǹ n sɛngbango kɔ̃n n gɔ̃kɛbɔnɔ sɛ́ɛ,
ǹ fɛɛ ǹ dɔmalɛ.
3 Ǹ n sári kɔ̃n n fɛ̃ɛdaao sɛ́ dɔ,
ǹ fɛɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e ma gbɛsɛɛnɔzi.
Ǹ bemɛ ma mìsirin n ũ.
4 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e ma wɛtɛɛ wà ma dɛɛnɔ,
ǹ tó aɔ̃ kpɛɛ li, wí ń kũ.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e à zaaa gɔ̃gɔ̃maziinɔ,
ǹ tó aɔ̃ fua, mà ń kpɛɛ e.
5 Aɔ̃gɔ̃ dɛ lán ése ũkã kɛ̀ ĩa sɛ̀ɛ bà,
Dii Malaika pɛ́ḿma.
6 Aɔ̃ zɛ́ gɔ̃ gusiaa ũ kɔ̃n gu zãɛo,
Dii Malaika ɔ yĩpańzi.
7 Zaakɛ aɔ̃ wɛ̀ɛ yɔ̃̀mɛ pã,
mɛ́ɛ yãke kɛńnɛro, ben aɔ̃ bà kpàkpamɛ.
8 Ǹ tó mɔ́nzi ń le à kɛńnɛ ásaru ũ,
ǹ tó bà kɛ̀ aɔ̃ɔ kpàkpamɛɛ ń kũ,
aɔ̃ lɛ́ɛ wɛ̀ɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yɔ̃̀ pì guu.
9 Ma pɔɔ é gbasa à kɛ Diia nna,
mɛ́ pɔnnaa kɛ kɛ̀ à ma mì sì yãnzi.
10 Mɛ́ be kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
Dii, dé bé à dɛ lán n bà?
Nɛɛ̀ takaasideenɔ sí gbãamɔnnɛrinɔa,
nɛɛ̀ wɛ̃ndadeenɔ bɔ ń wɛ́ɛtãmmarinɔ ɔzĩ.
11 Sèeda ɛgɛdeenɔ è fɛɛmazi,
aɔ̃è yã kɛ̀ má à yã dɔ̃roo lalama.
12 Aɔ̃è à maaa fía bomɛ kɔ̃n à zaaao,
ben ma gɔ̃ gbɛ̃ miradodee ũ.
13 Tó aɔ̃e gyãa kɛɛ yã sɔ̃,
mɛɛ̀ uta kãsãa damɛ,
mɛɛ̀ ma zĩnda busa kɔ̃n lɛ́yinao,
mɛɛ̀ adua kɛńnɛ yãana sai,
14 lán wà be aɔ̃ɔ dɛ ma gbɛ̃nna ke ma danɛ ũu bà.

Mɛɛ̀gɔ̃ lili oo mìpɛɛna kɔ̃n pɔsiaao,
lán wà bè ma dan mɛ́ɛ wɛ̃nda kɛɛnɛ bà.
15 Mɔde kɛ̀ ma gɛ̃̀n sì,
aɔ̃ lìgamazi kɔ̃n pɔnnaao,
aɔ̃ ma zãmba kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ɛma,
aɔ̃ ma yaka yãana sai.
16 Aɔ̃ ma fabò pãsĩpãsĩ,
aɔ̃ swaa pìtimazi.
17 Dii, nɛ́gɔ̃ ma gwaa lɛ ai bɔrɛmɛ?
Músu pìnɔɔ e ma kɛɛ gyáigyai,
ǹ ma síḿma màgɔ̃ kú wɛ̃̀ndio.
18 Mɛ́ n sáabu kpá pari kakɔ̃ana guu,
mɛ́ n tɔ́ kpá gbɛ̃nɔ wáa.
19 Ǹton tó ma ibɛɛnɔ ma yáa dɔro,
ǹton tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàmagu pãanɔ
ma gwa kɔ̃n wɛ́ɛ zaaaoro.
20 Yã nnaa è bɔ ń lɛ́nlo,
aɔ̃è yã di nɔ̀sɛyĩideenɔa.
21 Aɔ̃è lɛ́ aɛ wà be:
Ɛ̃hɛ̃, ɛ̃hɛ̃, wa wɛ́ɛ è.
22 Dii, n wɛ́ɛ è, ǹtongɔ̃ yĩtɛnaro,
ma Dii, ǹtongɔ̃ zɛ̃̀maoro.
23 Ma Luda, ǹ fɛɛ ǹ zɛmao,
ma Dii, ǹ tó yã bɔmao nna.
24 Nɛɛ̀ yã kɛ a zɛ́a,
Dii ma Luda, ǹ yã nnaa kpáma,
ǹton tó aɔ̃ ma yáa dɔro.
25 Ǹton tó aɔ̃ be ń swɛ̃̀n wà ma nɛro,
ǹton tó aɔ̃ be wà ma mɔ bɛ̃ɛro.
26 Lán aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ ma wɛ́ɛtãmma musu nà,
ǹ tó wí ń kũ mà ń kpɛɛ e.
Lán aɔ̃ɔe bítakɛɛ ɔdɔamɛ nà,
ǹ wí daḿma ǹ ń kpɛ bɔ.
27 Gbɛ̃ kɛ̀ ma bɔna maaa è kɛńnɛ nnaanɔ
ǹ tó aɔ̃ pɔnnaa kɛ aɔ̃ guda kɛ.
Gbɛ̃ kɛ̀ ma bɔna aafia è kɛńnɛnɔ
ǹ tó aɔ̃gɔ̃ bee Dii bé à bíta.
28 Mapi sɔ̃, mɛ́ n maakɛ yã o,
mɛ́gɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi.

Gbɛ̃ntee zaaa

Dii zɔ̀bleri Dauda lɛ̀.

36 Gbɛ̃ zaaa durun yã da ma swɛ̃̀n,
à wɛ́ɛ ègɔ̃ Luda wí vĩro.
2 Zaakɛ ègɔ̃ a zĩnda ee gbɛ̃ maaa ũmɛ,
è a durun dɔ̃ gbasa à zanlo.
3 Ɛgɛ kɔ̃n mɔnafikio kú à lɛ́n,
à ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n maakɛnao tò.
4 È yã zaaa laasuu lɛ́ a daɛkiia,
è gí yã pãsĩziro,
è a zĩnda da zɛ́ faasaideea.
5 Dii, n yenzi bíta kà ludambɛ,
ń náanɛ vĩ maamaa, à zɔ̃̀ sɔsɔnɛnɔa.
6 N maakɛna bíta lán kpiiinɔ bà,
n yãzɛdekɛ lɛ́ vĩro lán ísia lɔ̀ bà.
Dii, nɛɛ̀ gbɛ̃nteenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ bɔ píngi.
7 Luda, n yenzi bɛ̀ɛ vĩ fá,
gbɛ̃nteenɔ è utɛ n ɔru.
8 Aɔ̃è n ua pɔ́ble nɔ́sidee ble wà kã,
nɛɛ̀ n swa'i pɔnnade kpáḿma aɔ̃ mi.
9 Zaakɛ ḿbe wɛ̃̀ndibɔkii ũ,
wa kuuna n gupuraan bé à wa wɛ́ɛ kɛ̃̀.
10 Ǹgɔ̃ yenzi ɔdɔa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ n dɔ̃ɔnɔnɛ ǹgɔ̃ gaa,
ǹgɔ̃ kpɛɛ ǹgɔ̃ nɔ̀sɛpuradeenɔ mì sii.
11 Ǹton tó ĩadãrinɔ ma dúgu zɔ̃ro,
ǹton tó zaakɛrinɔ ɔ yĩpamaziro.
12 Ǹ gwa, mɔnafikidee pìnɔ lɛ̀ɛ,
aɔ̃ gɔ̃̀ daɛna sɔ̀rɔrɔ, aɔ̃é fɔ̃ wà fɛɛ dɔro.

Gbɛ̃ maaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ ziaa zĩ

Dauda lɛ̀.

37 Ǹton tó gbɛ̃ zaaanɔ yã n kũ gbãaro,
ǹton zaakɛrinɔ gwena ni dɛro,
2 zaakɛ aɔ̃é kori kũ wà gaga tia lán sɛ̃̀ bàmɛ,
aɔ̃ maakɛɛ é yãa lán sɛ̃̀la ísi bà.
3 Ǹ Dii náanɛ kɛ, ǹgɔ̃ yã maaa kɛɛ,
ǹgɔ̃ kú bùsu kɛ̀n, ǹgɔ̃ nnaa maa.
4 Ǹ tó n pɔɔ gɔ̃ nna Diia,
eé pɔ́ kɛ̀ n nɔ̀sɛ yezi kpámma.
5 Ǹ zɛ kɔ̃n Diio ǹ à náanɛ kɛ,
eé yã kɛ̀nɔ kɛnnɛ.
6 Eé tó yã bɔnyo nna lán gudɔna bà,
eé tó ǹ bɔ maa lán fãantɛ̃ gupuraa bà.
7 Ǹ lɛ́ yĩtɛ Dii aɛ ǹ sɔ̃kpazi,
ǹton tó auzikide yã n kũ gbãa
gurɔɔ kɛ̀ à bɔ̀ kɔ̃n a wɛ́ɛzɛ̃ zaaaoro.

8 Ǹ pɔfɛ̃ tó ǹ mì kɛ̃ pɛ̃tɛ̃a.
Ǹton tó yã beeenɔ n kũ gbãaro,
è mɔ́ kɔ̃n yãzaakɛnaomɛ.
9 Zaakɛ gbɛ̃ zaaanɔ é kaatɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ Diizinɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ.
10 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ gbɛ̃ zaaanɔ égɔ̃ kuu dɔro,
baa tó n ń wɛ́tɛ, nɛ́ ń ero.
11 Zĩndabusarinɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ,
aɔ̃égɔ̃ pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n aafia bítao.
12 Gbɛ̃ zaaa è à zaaa kpákpa gbɛ̃ maaazi,
è fɛ̃zi.
13 Mɔde Dii ègɔ̃ à yáa dɔɔ,
zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ à gurɔɔ é papa.
14 Gbɛ̃ zaaanɔ è fɛ̃ɛdaa woto,
aɔ̃è ń kà kpá sála,
lɛ wà e wà takaasideenɔ kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ dɛdɛo,
aɔ̃é gbɛ̃ kɛ̀ ń yãkɛna maaanɔ kaatɛ.
15 Aɔ̃ zĩnda fɛ̃ɛdaa é ń zɔ̃ ń swɛ̃̀n,
weé ń sánɔ ɛ́'ɛńnɛ.
16 Pɔ́ féte kɛ̀ gbɛ̃ maaa vĩi
dɛ gbɛ̃ zaa pariinɔ auzikila,
17 zaakɛ gbɛ̃ zaaanɔ gbãaa é mì dɛ,
mɔde Diin gbɛ̃ maaanɔ kũna ũ.
18 Dii taarisaideenɔ yã dɔ̃,
aɔ̃ baka ègɔ̃ dɛ ń pɔ́ ũ gurɔ píngi.
19 Wí é ń kũ yã pãsĩ gurɔɔ zĩro,
baa tó dekaa kà, aɔ̃égɔ̃ kãna.
20 Gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̃ é kaatɛ,
Dii ibɛɛnɔ é yãa lán sɛ̃̀la bɔ̀rɔ nà,
aɔ̃é gɛ̃tɛ lán tɛ́sukpɛ bà.
21 Gbɛ̃ zaaa è pɔ́ sɛ̃kãḿma à à fĩa boro,
gbɛ̃ maaa sɔ̃ è gba da maamaa.
22 Gbɛ̃ kɛ̀ Dii aubarika dàńgunɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ,
gbɛ̃ kɛ̀ à lɛ́ kɛ̀ńnɛnɔ sɔ̃ é kaatɛ.
23 Dii è gbɛ̃ da zɛ́ kɛ̀ dɛ à sɛ́a,
à pɔɔ ègɔ̃ nna à kuunaa.
24 Baa tó à gɛ̃̀n sì, eé lɛ́ɛro,
kɛ̀ Dii à kũna yãnzi.
25 Zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ
ai ma gaa ma zi kũ̀o la,
mɛ́ɛ e Luda gbɛ̃ maaa zĩ̀nna zikiro,
mɛ́ɛ e à nɛ́nɔɔ e baa kɛɛro.
26 Ègɔ̃ gba daa gurɔ píngi
ègɔ̃ pɔ́ sɛ̃kãańnɛmɛ,
à nɛ́nɔ égɔ̃ aubarika vĩ.
27 Ǹ kpɛɛ li yã zaaanɛ ǹgɔ̃ à maaa kɛɛ,
nɛ́gɔ̃ kú bùsu kɛ̀n gurɔ píngi.
28 Zaakɛ Dii ye yãzɛdeezi,
eé a náanɛkɛrinɔ zĩnnaro.
Aɔ̃égɔ̃ kuu aafia gurɔ píngi,
gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̃ é kaatɛ.
29 Gbɛ̃ maaanɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ,
aɔ̃égɔ̃ kún gurɔ píngi.
30 Ɔ̃ndɔ̃yã è bɔ gbɛ̃ maa lɛ́n,
à lɛ́ è yãzɛdee o.
31 À Luda doka kú à swɛ̃̀n,
à gbá è sata pɔ́kearo.
32 Gbɛ̃ zaaa è gbɛ̃ maaa kpákpa
lɛ à e à à dɛ,
33 mɔde Dii é à tó à ɔzĩro,
eé we yãkpaɛ à nɛro.
34 Ǹ sɔ̃kpa Diizi ǹgɔ̃ à yã kũna,
eé n kaara lɛ ǹgɔ̃ bùsu vĩ,
nɛ́ gbɛ̃ zaaanɔ kaatɛna e.
35 Ma gbɛ̃ zaa gbãade ke è yã,
à gbã̀ à ɔ tà lán lí kɛ̀ tɔɔtɛ kɛ̀nɛ nnaa bà.
36 Kɛ̀ tá ma kpa gwe, à kú gwe dɔro,
ma à wɛ̀tɛ, mɛ́ɛ à ero.
37 Ǹ taarisaide yã gwa,
ǹ gbɛ̃ maa yã tàasi kɛ,
zaakɛ nɔ̀sɛyĩidee boriinɔ é gɔ̃ borii ũ.
38 Durunkɛrinɔ sɔ̃ é kaatɛ lɛdolɛ,
gbɛ̃ zaaanɔ borii é mì dɛ.
39 Dii bé eé gbɛ̃ maaanɔ mì sí,
eégɔ̃ dɛńnɛ utɛkii ũ nawɛ̃akɛgurɔ.
40 Dii é dɔńlɛ à ń bɔ,
eé ń sí gbɛ̃ zaaanɔa à ń mì sí
kɛ̀ aɔ̃ nàzi yãnzi.

Takaasidee aduakɛna

Dauda lɛ̀.

38 Dii, ǹton ma toto kɔ̃n pɔfɛ̃oro,
ǹton ma swã sɔ̃kãmɛ kɔ̃n pɛ̃tɛ̃oro.
2 N kànɔ ma papa
n ɔ tɔ̃̀ma.
3 Ma mɛ̀ gbãaa yã̀a n pɛ̃tɛ̃ yãnzi,
ma wá aafiaro ma durun yãnzi.
4 Ma taarinɔ dàmala,

aɔ̃ tɔ̃̀ma lán aso tìisi bà.
5 Ma bɔ̀nɔ fɔ̀,
aɔ̃ yai kũ̀ ma yɔ̃nkɔkɛɛ yãnzi.
6 Má kuna, ma gɔ̃ zɔ̀lɔlɔ,
mɛɛ̀gɔ̃ tɛ́ uuo sisina gurɔ píngi.
7 Ma kpɛɛwa e wii maamaa,
ma mɛ̀ gbãaa vĩro.
8 Má gbãaa vĩro, ma mɛ̀ kɛ̀ búgubugu,
mɛ́ɛ wii lɛɛ ma pɔyakana yãnzi.
9 Dii, ń pɔ́ kɛ̀ má yezi dɔ̃ píngi,
nɛɛ̀ ma ḿbna ma sãnsãn.
10 Ma kù e vĩi gbì gbì, ma gbãaa yã̀a,
ma uu e tɛ́ kɛɛ dɔro.
11 Ma gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n ma gbɛ̃nɔ è gbɛ̃ɛmɛ,
ma danɛnɔ è bàa lɛ́mɛ ma bɔ̀nɔ yãnzi.
12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ wɛtɛ wà ma dɛnɔ è bà kpákpamɛ,
ma wɛdɛrinɔ è yã zaaa kpakɔ̃sɔ̃mazi,
aɔ̃ègɔ̃ mɔnafikiyã wàari paa kɔ̃o gurɔ píngi.
13 Ma gɔ̃ lán swãdoo bà, mɛɛ̀ yã maro,
lán gbɛ̃ kɛ̀ à nɛ́nɛ nàɛ bà, mɛɛ̀ lɛ́ è wɛ̃kɔ̃aro.
14 Má dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ è yã maroo bà,
mɛɛ̀ weńlaro.
15 Dii, ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi,
nɛ́ ma yã ma, Dii ma Luda.
16 Ma bè, ǹton tó aɔ̃ yɔ̃̀gɔ̃ kɛmaro,
ǹton tó aɔ̃ ĩa dã ma satana yãnziro.
17 Ma ka lɛɛna,
mɛɛ̀gɔ̃ kú yã'ɔ̃amma guumɛ.
18 Mɛ́ ma yã zaaanɔ onnɛ sa,
zaakɛ ma durun yãnzin ma pɔɔ yakanazi.
19 Ma ibɛɛ pãsĩnɔɔ lɛ́ vĩro,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàmagu pãpãanɔɔ pari.
20 Aɔ̃è à maaa fĩa bomɛ kɔ̃n à zaaao,
yã maaan má tɛ́zi, ben aɔ̃ íbɛtɛ kpàmao.
21 Dii, ǹton ma zĩnnaro,
ma Luda, ǹtongɔ̃ kúmao zã̀ro.
22 Ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ kpakpaa,
ma Dii, ma mìsiri.

Takaaside wiipɛna Ludazi

Dauda lɛ̀.

39 Ma bè, mɛ́gɔ̃ ma zĩnda kũna dɔ̃,
mɛ́ tó ma lɛ́ ma da durunkɛna guuro.
Tó gbɛ̃ zaaa kúmao, mɛ́ ma lɛ́ kũ.
2 Ma lɛ́ nakɔ̃a, ma yĩ kítikiti,
mɛ́ɛ yãke oro, baa yã maaa se,
ben ma yã'ɔ̃amma sɔ̀kpa à kàara.
3 Ma swɛ̃̀ puusu bɔ̀ ma guu,
kɛ̀ ma laasuu lɛ̀, ma swɛ̃̀ tɛ́ bɔ̀,
ben ma lɛ́ bɔ̀ ma bè:
4 Dii, ǹ tó màgɔ̃ ma wɛ̃̀ndigurɔ lɛ́ dɔ̃,
kɔ̃n ma gurɔ pari zaka lɛ́o.
Ǹ tó màgɔ̃ dɔ̃ lán ma wɛ̃̀ndi é gɛ̃ zɛ́la nà kãndo.
5 N ma wɛ̃̀ndi lɛ́ yɔ̃̀ n ɔla zakan,
ma kuuna dɛ wɛ́ɛ kɔ̃n yĩola n kiiaro.
Baade píngi è gɛ̃ zɛ́la lán ĩa bàmɛ,
6 gbɛ̃ntee tɛna ègɔ̃ dɛ lán ɔra bàmɛ.
È bãabãa bo à auziki kakɔ̃a,
mɔde à dɔ̃ tó dén eé gɔ̃nɛro.
7 Tó lɛmɛ, bɔ́ tãmaan mɛ́gɔ̃ vĩi?
Ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi, Dii.
8 Ǹ ma taarinɔ kɛ̃mɛ,
ǹton tó yɔ̃nkɔɔnɔ ma faboro.
9 Ma lɛ́ nakɔ̃ana, mɛ́ɛ ma lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro,
zaakɛ ḿbe n yã beee kɛ̀.
10 Ǹton ma lɛ́ dɔro,
ma gbãsĩ lɛ̀ n ɔkũ yãnzi.
11 Nɛɛ̀ gbɛ̃ toto nɛɛ̀ wɛ́ɛ tãa à durun yãnzi,
nɛɛ̀ à auziki yaka lán blɛ́ bà.
Baade píngi è gɛ̃ zɛ́la lán ĩa bàmɛ.
12 Ǹ ma aduakɛna sí Dii,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi.
Ǹton ma ɔ́ɔdɔna kpá swãkotoro,
zaakɛ n nibɔn ma ũ,
má dɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũ lán ma dezinɔ bà.
13 Ǹ uu goma lɛ ma pɔɔ e àgɔ̃ nna dɔ,
ai màgɔ̃ gá anduna tó.

Dii sáabukpana

Dauda lɛ̀.

40 Ma wɛ́ɛ dɔ̀ Diizi maamaa,
ben à aɛ dɔ̀ma à ma wiipɛna mà.
2 À ma bɔ kokotɛ̃wɛɛn,
à ma bɔ foo guu.
À ma gbá pɛ̀ɛ gbɛ̀si musu,
à ma zɛ gwe gíngin.
3 À lɛ̀ dufu dàmɛ ma lɛ́n,
wa Luda sáabukpana pɔ́ ũ.
Gbɛ̃nɔ é e pari, vĩa é ń kũ,
aɔ̃é Dii náanɛ kɛ.
4 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii náanɛ vĩi ũ,
bensɔ̃ è aɛ dɔ ĩadãrinɔ kɔ̃n tãagbãgbãrinɔaro.
5 Dii ma Luda, n yãbɔnsaɛkɛnanɔɔ pari,
weé fɔ̃ wà yã kɛ̀ nɛ́ɛ pɛɛawee dɔdɔro.
Tó mɛ́ɛ tɔ̃kɛ̃ɛnnɛ, à lɛ́ vĩro,
mɛ́ fɔ̃ mà o píngiro.
6 Ń ye sa'opɔ ke gbaaziro,
ben n ma gba swã mà yã mao.
Nɛ́ɛ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ
ke durun agbaakpabɔ gbekaro.
7 Ben ma bè: Maɛ kɛ̀,
ma mɔ lán wà kɛ̃̀ takadan ma yã musu nà.
8 Má ye n pɔyezi kɛmɛ, ma Luda,
n doka kú ma swɛ̃̀ guu.
9 Mɛ́ yãzɛdee baaru kpá pari kakɔ̃ana guu,
mɛ́ ma lɛ́ nakɔ̃aro, lán ń dɔ̃ nà Dii.
10 Mɛ́ɛ n yãzɛdee utɛ́ńnɛro,
ma n náanɛ kɔ̃n n mìsinao yã ò.
Mɛ́ɛ gí n yenzi kɔ̃n n yãpuraao o
pari kakɔ̃ana guuziro.
11 Dii, ǹton gí ma wɛ̃nda gwaziro,
n yenzi kɔ̃n n yãpuraao gɔ̃ ma dãkpaa.
12 Zaakɛ yã zaaa kɛ̀ liganamazi lɛ́ vĩro,
ma taarinɔ dàmala, mɛ́ɛ guu eero,
à pari dɛ ma mìkãla, swɛ̃̀ kɛ̃̀magu.
13 Dii, ǹ sùu kɛ ǹ ma mì sí,
Dii, ǹ kɛ kpakpaa ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ.
14 Ǹ tó wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma wɛɛ wà ma dɛɛnɔ kũ,
aɔ̃ ń mì pɛ́ɛ.
Ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi mà mɔ́nzi eenɔ kpɛɛ li,
aɔ̃ uu yãkɔ̃tɛ.
15 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è bemɛ taalɛ taalɛɛnɔ,
ǹ tó wí ń kũ aɔ̃ kɛ gìri.
16 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe n kii wɛtɛɛnɔ,
ǹ tó aɔ̃ pɔɔ kɛmma nna aɔ̃ yáa dɔ.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye n mìsinazinɔ
gɔ̃ bee Dii báta.
17 Takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ,
ǹ laasuu lɛ́ ma yãzi, Dii.
Ḿbe ma dɔnlɛri ũ kɔ̃n ma mìsirio,
ma Luda, ǹton gì kɛro.

Gyãree aduakɛna

Dauda lɛ̀.

41 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è gbãasaide yã daa ũ,
Dii è à bɔ nawɛ̃akɛgurɔ.
2 Dii é à dãkpa à à gba wɛ̃̀ndi gbɛ̃̀a,
eé aubarika dan a bùsun,
eé à na à ibɛɛnɔ ɔzĩ aɔ̃ ń pɔyezi kɛaro.
3 Dii é à dãkpa à gyãpɛa,
eé tó à a gyãa pì ble.
4 Ma bè: Dii, ma durun kɛ̀nnɛ,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma gba aafia.
5 Ma ibɛɛnɔ è ma kpákpa gaao wà be:
Bɔrɛn eé ga lɛ à tɔ́ kaatɛɛ?
6 Tó aɔ̃ mɔ̀ ma gwa,
ɛgɛyãn aɔ̃è omɛ,
aɔ̃è baaru zaaa wɛtɛ ma yã musu,
ben aɔ̃è fɛɛ wà gá wàgɔ̃ yã pì fãa bàazi.
7 Ma zangurinɔ è ma kpákpa à zaaao,
aɔ̃ píngi aɔ̃è àisi zaaa kpámazi wà be:
8 Gagyãa bé à à lè,
eé fɛɛ a daɛkiia dɔro.
9 Baa ma gbɛ̃nna kɛ̀ ma à náanɛ kɛ̀,
kɛ̀ weè ɔ kakɔ̃a ta dɔ̃nkɔ̃ guu bɔ̀ ma kpɛɛ.
10 Mmɔn sɔ̃ Dii, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ ma gba aafia lɛ mà fĩa bońnɛ.
11 Tó ma ibɛɛnɔɔ e ma yɔ̃̀gɔ̃ kɛmaro,
mɛ́gɔ̃ dɔ̃ sa kɛ̀ ma yã kànnɛ.
12 Ń ma kũna ma nɔ̀sɛ maaa yãnzi,
ń tò màgɔ̃ kú n aɛzĩ gurɔ píngi.

13 Aubarikade Dii, Isarailinɔ Luda
zaa káaku ai gurɔ píngi!
Aami! Aami!

TAKADA PLAADEE

Saamu 42-72

Zi̋zɔ ɔ́ɔdɔna

Kora boriinɔ lɛ̀.

42 Lán zɔ̃ ègɔ̃ swasaɛ ni dɛɛ nà,
lɛn n nii kú ma swɛ̃̀n lɛ, Luda.
2 Ma ninii e Luda ni dɛɛ, Luda Wɛ̃̀ndide pì,
bɔrɛn mɛ́ e mà gá wɛ́ɛ siàlɛɛ?
3 Wɛ́ɛ'i bé à gɔ̃̀ ma pɔ́blee ũ
fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
Wègɔ̃ beemɛ gurɔ píngi:
N Ludaa kú mámɛee?
4 Ma nɔ̀sɛ wɛ̃̀nnɛ, ben yã kèkiinɔ dɔ̀magu,
lán mɛɛ̀ gá parii guu nà ai Luda ua,
gbɛ̃nɔ ègɔ̃ tétɛ ma kpɛɛ kɔ̃n gudakɛnao,
zĩbaakɛrinɔ ègɔ̃ tɛ́ ma kpɛɛ kɔ̃n sáabukpanao.
5 Bɔ́yãnzin ma nɔ̀sɛ yàkazi?
À kɛ̀ dia ma làakari fɛ̀ɛɛ?
Séde màgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ Ludazi,
zaakɛ mɛ́ ɛara màgɔ̃ à sáabu kpaa,
ma Mìsiri, ma Luda.
6 Ma nɔ̀sɛ yàka, ben n yã dɔ̀magu
zaa Miza kpiigɛɛzi ai Yoda mìa,
zaa Ɛmɔni gbɛ̀nɔ musu.
7 Nɛɛ̀ tó ísɔ̃pɛɛna kĩi gɔ̃ dɔ,
í lɔ̀nɔɔ e lɛ́ zuukɔ̃zi.
Ń tò í e daamala,
à sɔ̃ e taamao.
8 Dii è yenzi ɔdɔamɛ fãantɛ̃,
à lɛ̀ ègɔ̃ da ma lɛ́n gwãavĩ,
mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛ Luda kɛ̀ dɛ ma wɛ̃̀ndi ũua.
9 Mɛɛ̀ be Luda ma gbɛ̀sinɛ:
Bɔ́yãnzin ma yã sãnguzi?
À kɛ̀ dia ń tò màgɔ̃ tɛ́ kɔ̃n pɔsiaao
ma ibɛɛ wɛ́ɛtãmma yãnzii?
10 Ma ĩadammarinɔ è ma sɔ̃sɔ̃,
beee yãnzi ma wánɔ ègɔ̃ wii,
aɔ̃ègɔ̃ beemɛ gurɔ píngi:
N Ludaa kú mámɛee?
11 Bɔ́yãnzin ma nɔ̀sɛ yàkazi?
À kɛ̀ dia ma làakari fɛ̀ɛɛ?
Séde màgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ Ludazi,
zaakɛ mɛ́ ɛara màgɔ̃ à sáabu kpaa,
ma Mìsiri, ma Luda.

43 Ǹ ma yã nnaa kpáma Luda,
ǹ yã símao bori ludadɔ̃risaideenɔ yã musu,
ǹ ma bɔ gbɛ̃ zaa mɔnafikideenɔ ɔzĩ.
2 Luda, ḿbe ma utɛkii ũ,
bɔ́yãnzin n gimazii?
À kɛ̀ dia ń tò ma gɔ̃ tɛ́ kɔ̃n pɔsiaao
ma ibɛɛ wɛ́ɛtãmmana yãnzii?
3 Ǹ n gupura kɔ̃n n yãpuraao zĩma,
à dɔmɛ aɛ n kpiii musu,
à gámao ai n kúkiia gwe.
4 Mɛ́ gbasa mà gá n gbãgbãkiia Luda,
ma pɔɔ é kɛmma nna, Luda ma pɔnnaa,
mɛ́ n tɔ́ kpá kɔ̃n mɔrɔo,
Luda ma Luda.
5 Bɔ́yãnzin ma nɔ̀sɛ yàkazi?
À kɛ̀ dia ma làakari fɛ̀ɛɛ?
Mɛ́gɔ̃ wɛ́ɛ dɔ Ludazi,
zaakɛ mɛ́ ɛara màgɔ̃ à sáabu kpaamɛ,
ma Mìsiri, ma Luda.

Isarailinɔ faaba wɛ́ɛkɛna

Kora boriinɔ lɛ̀.

44 Luda, yã kɛ̀ ń kɛ̀ zaa gìkɛna wa dezinɔ gurɔ,
aɔ̃ɔ òwe wa swã mà.
2 N ɔ yĩ̀pa bori pãndenɔzi n ĩa dàḿma,
n wa dezinɔ kàɛ ń gbɛ̀n,
n ń kaara aɔ̃ dàgula.
3 Aɔ̃ fɛ̃ɛdaa bé à ń ká bùsu kɛ̀aro,
aɔ̃ gã̀sã gbãaan aɔ̃ zĩ̀ blèoro.
N zĩnda gã̀sã gbãaa bé à tò,
n aɛ dɔ̀ḿma kɛ̀ ń yeńzi yãnzi.
4 Ḿbe ma Kína ũ ma Luda,
nɛɛ̀ tó Yakubu boriinɔ zĩ̀ ble.
5 N gãzĩn weè ɔ yĩpa wa ibɛɛnɔzi,
kɔ̃n n tɔ́on weè wa zangurinɔ dúgu zɔ̃.
6 Èe kɛ má sá náanɛkɛnanlo,
èe kɛ ma fɛ̃ɛdaa bé è ma bɔro.

7 Zaakɛ ḿbe nɛɛ̀ wa sí wa ibɛɛnɔa,
nɛɛ̀ wí da wa zangurinɔa.
8 Luda, weègɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi,
weègɔ̃ n tɔ́ kpaa yãana sai.
9 Baa kɔ̃n beeeo n giwazi ń tò wí wa kũ,
nɛɛ̀ bɔ kɔ̃n wa zĩ̀kpɛɛnɔ dɔro.
10 Ń tò wa bɔru kpɛɛ wa ibɛɛnɔnɛ,
ń tò wa zangurinɔ wa pɔ́nɔ nàkɔ̃a.
11 N ń gbá zɛ́ aɔ̃ wa dɛdɛ lán sãanɔ bà,
n wa fãakɔ̃a boriinɔ tɛ́.
12 N n gbɛ̃nɔ yà aaga,
nɛ́ɛ àre e à guuro.
13 Ń tò wa gbɛ̃daaanɔ wa sɔ̃sɔ̃,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wa saɛnɔ wa lalandi kɛ̀.
14 Ń tò wa gɔ̃ pena pɔ́ ũ boriinɔnɛ,
gbɛ̃nɔ è ń mì kɛ degũdegũ wa yãnzi.
15 Mɛɛ̀gɔ̃ kú kɔ̃n wíyão gurɔ píngi,
wí ègɔ̃ kú ma wɛ́ɛn
16 ma faborinɔ kɔ̃n ma sɔ̃̀sɔ̃rinɔ yãnzi
kɔ̃n ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɛ̃ɛ bomaanɔ yão.
17 Beee wa le píngi,
baa kɛ̀ n yã e sãwaguro,
wée n bà kuunawao yã gbororo.
18 Wa laasuu e kɛ̃mmaro,
wée kɛ̃ n zɛ́aro.
19 N wa wiwi,
n wa bùsu kɛ̀ gbɛ̃ngboonɔ tɛ́kii ũ,
n gusia níginigi dàwala.
20 Tó wa Dii tɔ́ sã̀wagu yã,
ke tó wa wɛ́ɛ dò bori zĩ̀tɔnɔ tãazi,
21 Luda é gí eziɔ́?
Zaakɛ àmbe à wa nɔ̀sɛguuyãnɔ dɔ̃ píngi.
22 N yãnzi wá kú gaa lɛ́zĩzi zaa kɔngɔ ai uusiɛ,
wè wa diɛ lán sãa kɛ̀ weé ń kòto kpánɔ bà.
23 Ǹ vu Dii! À kɛ̀ dia nɛ́ɛ ii oo?
Ǹ fɛɛ! Ǹton gíwazi gurɔ píngiro.
24 À kɛ̀ dia n mìkpɛɛ zùwee?
Wa wɛ̃ndakɛ kɔ̃n gbãaa kɛ̀ wèe mɔɔweeo sã̀ngun yɔ́?
25 Wa gɔ̃ yina bùsutin,
wa gɔ̃ daɛna tɔɔtɛ.
26 Ǹ fɛɛ ǹ dɔwalɛ,
ǹ mɔ́ ǹ wa bo n yenzi yãnzi.

Kína nɔsɛna lɛ̀

Yenzi lɛ̀ kɛ̀ Kora boriinɔɔ dà.

45 Yã nnaa e pipii ma swɛ̃̀ guu,
lán méɛ lɛ̀ kɛ̀kii daa kínanɛ nà.
Ma lɛ́ nna lán takadakɛ̃ri lákɛ̃bɔ bà.
2 N maakɛɛ dɛ gbɛ̃ píngila,
n lɛ́gbɛ ègɔ̃ nna,
aubarika kɛ̀ Ludaa dànguu yãana vĩro.
3 N zĩ̀kari pãsĩ, ǹ n fɛ̃ɛdaa sɛ́ ǹ logo
n kíkɛgakui sèeda ũ.
4 Ǹ di sɔ̃a ǹ gá zĩ̀ ble n gakuikɛɛ guu
yãpura kɔ̃n nɔ̀sɛdooo kɔ̃n yãzɛdeeo yãnzi,
ǹ yã naasideenɔ kɛ kɔ̃n n ɔplaa gbãaao.
5 Kí, n kànɔ lɛ́ sɔ̃ntɛ,
è gɛ̃ à n ibɛɛnɔ swɛ̃̀ zɔ̃,
boriinɔ è lɛ́ɛ n gbá saɛ.
6 Luda, nɛ́gɔ̃ vɛ̃ɛna kpatan gurɔ píngi,
nɛ́gɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛdee ũ.
7 Ń ye yãmaakɛnazi, n za yãzaakɛnan.
Beee yãnzi Luda, n Luda, n ka kpatan,
à pɔnnaa pìsimma dɛ n gbɛ̃nɔla.
8 Lí'ɔ gũ nnannaa pìsi n pɔ́kãsãanɔa,
mɔrɔ'ɔ è n pɔɔ kɛ nna
n kpɛ́ kɛ̀ wà kɛ̀kɛ kɔ̃n wesaswaao guu.
9 Kí nɛ́nɔgbɛ̃nɔɔ kú n nɔ yenzideenɔ tɛ́,
n nɔ dufu kú n ɔplaazi,
à Ofi bùsu vura zãblebɔnɔ dana.
10 Nɛ́nɔkparɛ, ǹ swã kpá ǹ ma!
N de bɛ kɔ̃n n gbɛ̃nɔ yã tón dɔnnɛ aɛro.
11 N nɔmaakɛɛ e kí mɛ̀ lugaa,
ǹ mì siɛnɛ, zaakɛ n diin à ũ.
12 Tayadeenɔ é mɔ́ wà gba dannɛ,
auzikideenɔ é n wɛ́ɛ wɛtɛ.
13 Kí nɛ́nɔkparɛ vɛ̃ɛna kpɛ́nɛ guu kɔ̃n gakuio,
wà ɔzĩi kɛ̀ à pɔ́kãsãanɔa kɔ̃n vura bào.
14 Wèe suuo kínɛ
kɔ̃n à pɔ́kãsã wɛ̃zãdeenɔo dana.
Nɛ́nɔkparɛ zɛnnɛrinɔɔ tɛ́zi,
aɔ̃ɛ suuo à kiia.
15 Wèe gɛ̃ɛńyo kíbɛ,
wèe pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n gudakɛnao.
16 N nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ é gɔ̃ n denɔ gɛ̃ɛ ũ,

nɛ́ ń diɛdiɛ kínanɔ ũ anduna guu píngi.
17 Mɛ́ tó n tɔ́ gɔ̃ dɔ gbɛ̃nɔn yãana sai,
boriinɔ égɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi.

Ludaa kúwao

Kora boriinɔ lɛ̀.

46 Ludan wa utɛkii ũ kɔ̃n wa gbãaao,
ègɔ̃ dɔɔwalɛ gurɔ píngi wa nawɛ̃a guu.
2–3 Beee yãnzi baa tó anduna yàka
bensɔ̃ kpiiinɔ lɛ̀ɛ wà sì ísiaan,
baa tó í pì kàka à fùta dɔ̀
bensɔ̃ kpiiinɔ dège kɔ̃n kĩio,
swɛ̃̀ é kɛ̃waguro.
4 Swa kee kuu kè à í è mɔ́ pɔnnaao Luda wɛ́tɛ guu,
Luda Musude kúkii kè kú adona pì.
5 Ludaa kú wɛ́tɛ pì guu, eé gɔ̃ bɛzĩ ũro,
Luda é dɔàlɛ gudɔnao.
6 Boriinɔ e wii lɛɛ, kpatanɔɔ e yãaa,
Luda pũ̀tã, ben anduna yɔ̀.
7 Dii Zĩ̀kpɛdee kúwao,
Yakubu Ludan wa utɛkii ũ.
8 À mɔ́ à Dii yãkɛnanɔ gwa,
lán à yã yà andunaa nà.
9 Àmbe è zĩ̀ mì dɛ ai anduna lɛ́n,
è sánɔ ɛ́'ɛ è sárinɔ dúgu zɔ̃,
è tɛ́ sɔ̃ sɛngbangonɔa.
10 À zɛ tɛɛɛ àgɔ̃ dɔ̃ kè mámbe Luda ũ.
Boriinɔ é ma tɔ́ sɛ́ lezĩ,
weé ma tɔ́ kpá anduna guu píngi.
11 Dii Zĩ̀kpɛdee kúwao,
Yakubu Ludan wa utɛkii ũ.

Ludan anduna píngi kína ũ

Kora boriinɔ lɛ̀.

47 Bori píngi, à ɔpa lɛ́,
à pɔnna wii lɛ́ Ludanɛ kɔ̃n gudao.
2 Zaakɛ Dii Musude naasi vĩ,
àmbe anduna píngi Kína bíta ũ.
3 À tò wa zĩ̀ blè boriinɔa,
à tò wa ɔ̃ tɔ̃̀ gbɛ̃nɔa.
4 À wa tɔɔtɛ baka kpàwá,
à yenzide Yakubu boriinɔ ĩadãbɔ ũ.
5 Luda fɛ̀ɛ, wèe guda kɛɛ,
Dii zɛna, wèe kãkãki pɛɛ.
6 À lɛ̀ sí Ludanɛ, à lɛ̀ sínɛ,
à lɛ̀ sí wa Kínanɛ, à lɛ̀ sínɛ.
7 Zaakɛ anduna píngi Kínan à ũ,
à lɛ̀ sínɛ kɔ̃n dɔ̃nao.
8 Ludaa e kí blee boriinɔa,
à vɛ̃ɛna a kpata kè kú adonaa.
9 Boriinɔ kpatablerinɔɔ e kɔ̃ kaakɔ̃a
gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ dɛ Ibraĩ Luda gbɛ̃nɔ ũ,
zaakɛ anduna kínanɔ nɛ́ Luda pɔ́mɛ.
À dɛńla ń píngi.

Zayɔn nɛ́ Luda wɛ́tɛmɛ

Kora boriinɔ lɛ̀.

48 Dii bíta, à kà wà à sáabu kpá maamaa
wa Luda wɛ́tɛ guu à kpiii kè kú adona musu.
2 Zayɔn gbɛ̀ kaɛna maa,
à dɛ anduna gbɛ̃ píngimɛ pɔnnaa ũ.
Kína bíta wɛ́tɛ kú gbɛ̀ pì gu'igbãroo kpamɛ.
3 Ludaa kú à gudãkpakiinɔ guu,
à tò wà a dɔ̃ aafia'ekii ũ.
4 Kɛ̀ kínanɔ lɛdolɛ kɛ̀
lɛ wà mɔ́ wà lɛ́ɛa lɛdo,
5 kɛ̀ aɔ̃ wɛ́tɛ pì è lɛ, ben à bɔ̀ ń saɛ,
vĩa ń kũ, ben aɔ̃ bàa lɛ̀.
6 Gwen aɔ̃ɔe lugaan
lán nɔgbɛ̃ nɔ̀wãwãkɛri bà.
7 N ń wiwi
lán ɔfãntɛ̃bɔɛ ĩa è latarinɔ góro'itɛnɔ wíwi nà.
8 Yã kɛ̀ wá màn wa wɛ́ɛ è
Dii Zĩ̀kpɛde wa Luda wɛ́tɛ guu.
Luda wɛ́tɛ pì kàɛ àgɔ̃ kuu gurɔ píngi.
9 Luda, wá kú n kpɛ́ ua,
wée laasuu lɛɛ n yenzikɛɛa.
10 Luda, lán n tɔ́ dàgula ai anduna lɛ́n nà,
lɛn n sáabukpana dàgula lɛ dɔ.
Nɛɛ̀ yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a.
11 Zayɔn kpiideenɔɔ e pɔnnaa kɛɛ,
Yudanɔ bùsu wɛ́tɛdeenɔ pɔɔ kɛ̀ nna,
yãkpaɛ kɛ̀ ń kɛ̀nɔ yãnzi.

12 À dɔdɔkɔ̃zi à liga Zayɔnzi,
à à bĩi dãkpaki lezĩ pariinɔ naro.
13 À à bĩinɔ tàasi kɛ kɔ̃n à zɛki gbãaanɔ
lɛ à e à tɔ̃kɛ̃ kpɛɛdeenɔnɛ.
14 Zaakɛ Luda kèn wa Luda ũ gurɔ píngi,
è dɔwe aɛ ai wà gá gáo gákiiamɛ.

Auziki náanɛkɛna nɛ́ mìsaiyãmɛ

Kora boriinɔ lɛ̀.

49 Bori píngi, à yã kɛ̀kii ma,
anduna píngi, à swã kpá,
2 kínanɔ kɔ̃n talakanɔ,
auzikideenɔ kɔ̃n takaasideenɔ a píngi.
3 Ɔ̃ndɔ̃yã kú ma lɛ́n,
dɔ̃na kú ma swɛ̃̀n.
4 Mɛ́ swã dɔ yáasi yãzi
mà à bɔkɔ̃tɛ kɛ kɔ̃n mɔrɔlɛnao.
5 Mɛ́ vĩa kɛ yã pãsĩ gurɔɔnɛro,
baa tó ma zangurinɔ ligamazi.
6 Aɔ̃ ń auziki náanɛ vĩ,
aɔ̃è ń ɔɔdaa ĩa dã.
7 Gbɛ̃ke é fɔ̃ à gí a gbɛ̃daaanɛ gaa kɛ̀ eé à sɛ́ziro,
eé e à pɔ́ke kpá Ludaa à à wɛ̃̀ndi booro.
8 Zaakɛ gbɛ̃ wɛ̃̀ndi bona zĩ'ũ,
auziki é fɔ̃ à bo zikiro.
9 Eé fɔ̃ à tó àgɔ̃ kuu gurɔ píngiro,
eé fɔ̃ à gínɛ àton wɛ́ɛ si gɛ̀wãalɛro.
10 Zaakɛ wà dɔ̃ kɛ̀ baa ɔ̃ndɔ̃rinɔ è ga,
mìsaideenɔ kɔ̃n yɔ̃nkɔɔnɔ è kaatɛ lɛ se,
aɔ̃è ń auziki tó gbɛ̃ pãndenɔnɛ.
11 Baa kɛ̀ wà ń tɔ́nɔ kpà bùsunɔnɛ yã,
aɔ̃ mira égɔ̃ dɛ ń bɛɛ ũmɛ gurɔ píngi,
eégɔ̃ ń kúkii ũ ai ń boriia.
12 Gbɛ̃ntee kɔ̃n a bɛ̀ɛkɛɛo
ègɔ̃ kuu gurɔ píngiro,
eé kaatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.
13 Mìsaideenɔ yãanan gwe,
lɛn à dɛ lɛ dɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ tɛ́ ń tuubazinɔ.
14 Aɔ̃é si gɛ̀wãan lán sãanɔ bà,
gaa bé eégɔ̃ dɛ ń dɛ̃̀ri ũ,
gbɛ̃ maaanɔ é kí blem̀ma ziaa zĩ.
Aɔ̃ mɛ̀nɔ é yai kũ miran,
gɛ̀wãa bé eégɔ̃ dɛ ń bɛɛ ũ.
15 Mɔde Luda é ma wɛ̃̀ndi sí gɛ̀wãaa
à gbãakɛ kpámazi.
16 Tó gbɛ̃ e kɛɛ auzikidee ũ
bensɔ̃ à bɛ tɔ́ nnaa e kaara,
ǹton tó à kɛnnɛ yãke ũro,
17 zaakɛ eé e à pɔ́ke sɛ́ à táo a gagurɔro,
à auzikinɔ é pɛ́ɛziro.
18 Baa tó à a zĩnda dɔ̃̀ aubarikadee ũ a wɛ̃̀ndi gurɔ
bensɔ̃ wà à sáabu kpà à nnamana yãnzi,
19 eé ká a dezinɔlamɛ,
eé wɛ́ɛ si gupuraalɛ ziki dɔro.
20 Gbɛ̃ntee kɔ̃n a bɛ̀ɛkɛɛo,
tó à wɛ́ɛ e kɛ̃ro,
eé gɛ̃tɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.

Dɔnzikɛna yãpuraa

Asafa lɛ̀.

50 Dii Luda Gbãapingidee e yã oo,
èe lɛ́ zuu anduna gbɛ̃nɔzi
zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ai à gɛ̃kii kpa.
2 Luda gakui e bii Zayɔn,
wɛ́tɛ kɛ̀ à maakɛɛ papana.
3 Wa Ludaa e mɔɔ, eégɔ̃ yĩtɛnaro.
Tɛ́ kɛ̀ è ń blee kú à aɛ,
zàga'ĩa pãsĩ ligazi.
4 Èe musudeenɔ kɔ̃n tɔɔtɛdeenɔ sisii
lɛ à e à yãkpaɛ kɛ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ.
5 À bè: À ma yãmarinɔ kakɔ̃amɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ ma bà kúńyo sa'ona gãzĩnɔ.
6 Ludan yãkpaɛkɛri ũ,
musudeenɔ è à yãkɛna a zɛ́a kpàakpa kɛ.
7 À ma, ma gbɛ̃nɔ, má yã vĩ mà oare,
Isarailinɔ, mɛ́ a bɔbɔ a dàn,
mámbe Luda a Luda ũ.
8 Mɛ́ɛ kpãkɛ̃ɛazi a sa'ona yãnziro,
ke sa'opɔ kɛ̀ eègɔ̃ kaa tɛ́n à tɛ́ kũ baa bɔrɛ.
9 Má zùswaree kɛ̀ kú a kpàsan nii vĩro,
ke blè kɛ̀ kú a kara guu,
10 Zaakɛ nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ nɛ́ ma pɔ́nɔmɛ
kɔ̃n pɔ́kãde kpàsa kɛ̀ aɔ̃ kú sɛ̃̀sĩ pariinɔ musuo.
11 Má kpii musu bãanɔ dɔ̃ píngi,
sɛ̃̀tɛ pɔ́ ketenɔɔ kuu ma pɔ́ ũmɛ.
12 Tó nɔaa e ma dɛɛ, mɛ́ oarero,

zaakɛ má anduna vĩ kɔ̃n à pɔ́ kɛ̀ kunnɔ
píngi.
13 Mɛɛ̀ zùsware nɔ̀bɔ són yɔ́?
Mɛɛ̀ blèkofĩi aru min yɔ́?
14 À saa oma kɛ̃nnakɔ̃o pɔ́ ũ,
à lù kɛ̀ á sɛ̀ ma Luda Musudea fĩa bo.
15 À ma sísi nawɛ̃akɛgurɔ,
mɛ́ a bɔ, é bɛ̀ɛ límɛ.
16 Ben Luda bè zaakɛrinɔnɛ:
À kɛ̀ dia ée ma yãdiɛnanɔ dɔdɔɔ,
bɔ́yãnzin ma bà kuunańyo yã da a lɛ́nzi?
17 Á ye ma yãdannɛziro,
a ma yãnɔ kpà kpɛɛ.
18 Tó a kpãi è, eè à kɛ a gbɛ̃nna ũmɛ,
bensɔ̃ eègɔ̃ kaakɔ̃a kɔ̃n zinakɛrinɔ.
19 A lɛ́gbɛ zaa,
eè lɛ́nnaa kásańnɛ.
20 Eègɔ̃ a gbɛ̃ndoo pee,
eè a da nɛ́ ɛgɛ bo.
21 A yã beeenɔ kɛ̀, ben má yĩtɛna.
Ée daa má dɛ lán a bàmɛ,
mɔde mɛ́ kpãkɛ̃azi mà a bɔbɔ a dàn.
22 Amɔa kɛ̀ ma yã sã̀aguunɔ, à yã pì ma.
Tó lɛn sɔ̃ro, mɛ́ a kɛ gyáigyai,
gbɛ̃ke é fɔ̃ à a símaro.
23 Gbɛ̃ kɛ̀ kɛnnakɔ̃o saa òmaa bɛ̀ɛ lìmɛ,
èe ma gba zɛ́ mà ɔdɔaare
lán mɛɛ̀ gbɛ̃nɔ mì sí nà.

Yãnza wɛ́ɛkɛna Ludaa

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ annabi Natã gàa à kiia à zinakɛna kɔ̃n Basɛbao gbɛra

51 Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa n yenzi guu,
ǹ ma taarinɔ gogo n maa bíta yãnzi.
2 Ǹ ma yã zaaa kɛ̃ma mà gɔ̃ wásawasa,
ǹ ma durun kɛ̃mɛ míɔmiɔ.
3 Má a taarinɔ dɔ̃ sa,
ma durun ègɔ̃ sãamaguro.
4 Ḿbe ma durun kɛ̀nnɛ,
ma yã kɛ̀ ń yeziroo kɛ̀.
Tó n yã ò, n yã égɔ̃ zɛ́ vĩ,
tó n yãkpaɛ kɛ̀mao, n yã égɔ̃ nna.
5 Zaa ma da nɔ̀sɛn má zaa,
má durun vĩ zaa ma igurɔmɛ.
6 Nɔ̀sɛ maaa bé è kánnɛ,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ɔ damɛ ma swɛ̃̀ guu.
7 Ǹ ma zú o kɔ̃n saboo lɛ mà zɛ̃
wásawasa,
ǹ ma nɔ̀sɛ pípimɛ lɛ mà gɔ̃ pú fénfen.
8 Ǹ tó mà pɔnnaa kɛ kɔ̃n yáadɔnao,
ǹ tó ma wá kɛ̀ ń bùsanɔ were.
9 Ǹton ma durunnɔ yã daro,
ǹ ma yã zaaanɔ bɔ ǹ zĩnna píngi.
10 Luda, ǹ nɔ̀sɛpuraa damɛ,
ǹ ɛara ǹ tó ma làakari gɔ̃ kpaɛna.
11 Ǹton ma zĩnnaro,
ǹton n Ninii símaro.
12 Ǹ ɛara ǹ tó ma pɔɔ kɛ nna
kɛ̀ n ma mì sì yãnzi.
Ǹ ma ninii gbaa màgɔ̃ n yã maa
13 mɛ́ gbasa mà n yã dada zaakɛrinɔnɛ,
durunkɛrinɔ é ɛara wà aɛ dɔmma.
14 Ǹ ma bɔ gbɛ̃dɛna yãn,
Luda, Luda ma mìsiri,
mɛ́ lɛ̀ sí n yãkɛna a zɛ́a musu.
15 Dii, ǹ ma gba lɛ́
mà n sáabu kpá.
16 Sa'ona è kɛnnɛ nnaro,
tó lɛnlo lɛ má ò.
Sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à tɛ́ kũ è kánnɛro.
17 Saa kɛ̀ mɛ́ɛ oommaan ma nɔ̀sɛyĩi ũ,
nɛɛ̀ kya ká wɛ̃ndade sùudeenlo.
18 Luda, ǹ aubarika da Zayɔn
n pɔyezi maaa guu,
ǹ Yerusalɛmu bĩi gba gbãaa,
19 sa'ona a zɛ́a é gbasa à kánnɛ
kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à tɛ́ kũo,
weé saa o kɔ̃n zùswareenɔ n gbãgbãkiia.

Auzikide ĩadãna

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à gàa Aimɛlɛki bɛ, ben Ɛdɔmu gbɛ̃ Doɛgi gàa à ò Solunɛ

52 N gɔ̃sagbãaa, Luda gbɛ̃kɛɛ kuu gurɔ píngi,
à kɛ̀ dia nɛ́ɛ ĩa dãa kɔ̃n yã zaaao?
2 Nɛɛ̀gɔ̃ lɛ́fɔtɔɔ kaa gbɛ̃nɔzi gurɔ píngi,
n lɛ́ nna lán gɛ̃ mìbobɔ bà,
nɛɛ̀ gbɛ̃nɔ gbá sɛ́ɛo.
3 Ń ye à zaaazi dɛ à maaala,

ɛgɛtona è kɛnnɛ nna dɛ yãpuraala.
4 Ń ye gbɛ̃kaatɛna yãzi,
mɔnafikiyã bé à da n lɛ́n.
5 Luda é n gbãaa kɔ̀ ɛ́ ai gurɔ píngi,
eé n kũ à bɔnyo n kpɛ́n,
eé n bɔ gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ tɛ́.
6 Tó gbɛ̃ maaanɔɔ è, vĩa é ń kũ,
aɔ̃é n lalandi kɛ wà be:
7 Gbɛ̃ kɛ̀ èe Luda kɛ a utɛkii ũroon yɛ̀!
À náanɛ kpà a auziki bítaa,
à gɔ̃̀ gbãadee ũ gbɛ̃kaatɛna guu.
8 Má dɛ lán kù lásiadee kɛ̀ kú Luda ua bà,
mɛ́gɔ̃ zɛ kɔ̃n Luda yenzio gurɔ píngimɛ.
9 Mɛ́gɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi
yã kɛ̀ ń kɛ̀ yãnzi,
mɛ́ n tɔ́ sɛ́ lezĩ n yãmarinɔ aɛzĩ,
kɛ̀ ń maa yãnzi.

Mìsaidee yã'ona

Dauda lɛ̀.

53 Yɔ̃nkɔɔ è be a swɛ̃̀n Ludaa kuuro.
Gbɛ̃nɔ yàka, aɔ̃ yãkɛna zaa,
yãmaakɛri kee kú ń téro.
2 Zaa musu Luda è gbɛ̃nteenɔ tàasi kɛ
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ɔ kà à a kii wɛtɛ.
3 Aɔ̃ sɛ̃̀sã ń píngi aɔ̃ gɔ̃̀ dɔ̀rɔ sai míɔmiɔ,
yãmaakɛri kee kú ń téro, baa mɛ̀n do.
4 Zaakɛrinɔɔ dɔ̃na vĩroo?
Aɔ̃è ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
aɔ̃è Luda sísiro.
5 Gwen vĩa ń kũn maamaa,
vĩapɔnɔɔ kú gwe sɔ̃ro.
Ludaa tò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ɛawaanɔ gɔ̃̀ kaɛna gɛ̀nɔ ũ,
a wí dàḿma kɛ̀ Luda gìńzi yãnzi.
6 Luda, ǹ bɔ Zayɔn ǹ mɔ́ ǹ Isarailinɔ mì sí!
Tó Luda sɔ̀kpa kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń gwena ziin,
Yakubu boriinɔ é pɔnnaa kɛ,
Isarailinɔ é yáa dɔ.

Gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaa aduakɛna

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ Zifideenɔ gàa wà bè Solunɛ, Dauda utɛna ń bùsun.

54 Luda, ǹ ma mì sí n tɔ́ yãnzi,
ǹ yã símao kɔ̃n n gbãaao.
2 Luda, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ swã kpá ma yã'onazi.
3 Zaakɛ bori pãndenɔ fɛ̀ɛmazi,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e ma wɛɛ wà ma dɛ,
aɔ̃è Luda yã daro.
4 Ludan ma dɔnlɛri ũ,
Dii bé à ma kũna.
5 Ǹ ma zangurinɔ zaaa sɔkpaḿma,
ǹ ń dúgu zɔ̃ n náanɛ yãnzi.
6 Mɛ́ saa omma kɔ̃n ma pɔyezio,
mɛ́ n tɔ́ bɔ Dii, zaakɛ ń maa.
7 À ma bɔ ma nawɛ̃anɔ guu píngi,
à tò ma yɔ̃̀gɔ̃ kɛ̀ ma ibɛɛnɔa.

Aduakɛna kuuna wɛ́ɛtãmma guu

Dauda lɛ̀. Wɛ̀ sí kɔ̃n mɔrɔnɔmɛ.

55 Luda, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹton lá kú ma yãlaro.
2 Ǹ swã kpá ma yãzi ǹ wemala,
ma laasuu ma likɔ̃a ma gɔ̃ bídi guu
3 ma ibɛɛnɔ yã'ona yãnzi
kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ wɛ́ɛbiimanao,
zaakɛ aɔ̃ɔe ĩa daama,
aɔ̃ɔ ma kũna kɔ̃n pɔfɛ̃o.
4 Swɛ̃̀ kɛ̃̀magu,
ga vĩa gɛ̃̀magu.
5 Vĩa ma kũ, mɛ́ɛ lugalugaa,
ma ninii dà batan.
6 Tó má dɛ̀bɛ vĩ lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà,
lɛ mɛ́ vĩa mà gá kámma bo,
7 mɛ́ bàa lɛ́ mà gá zɛ̃̀azã,
mɛ́ gá mà vɛ̃ɛ gbáan.
8 Mɛ́ wã mà gá mà utɛkii wɛtɛ,
lɛ zàga'ĩa gbãaa tón ma lero yãnzi.
9 Ǹ ń yã gboro, Dii, ǹ ń yã yãkɔ̃tɛńnɛ,
zaakɛ má è zɔka kɔ̃n swɛ̀eo kú wɛ́tɛ guu.
10 Aɔ̃è kpáɛ kɛ bĩi musu fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo,

yã zaa kɔ̃n yã gbãaao di wɛ́tɛ guu.
11 Gbɛ̃dɛdɛyã bé à wɛ́tɛ pì pà,
gbãamɔnnɛna kɔ̃n mɔnafikio è kɛ̃ à gãalɛro.
12 Tó ma ibɛɛ bé èe ma sɔ̃sɔ̃ɔ yã, mɛ́ mɛna,
tó ma zanguri bé à fɛ̀ɛmazi, mɛ́ utɛnɛ.
13 Mɔde ḿbeee, mmɔn kɛ̀ wá sáa,
ma gbɛ̃ndoo, ma gbɛ̃nna!
14 Weè fàadi bo kɔ̃o yã nnanna,
weègɔ̃ tɛ́kɔ̃zi parii tɛ́ Luda ua.
15 Gaa é zãmba kɛ ma ibɛɛnɔnɛ,
aɔ̃é si gɛ̀wãan ń gbãagurɔ,
zaakɛ zaaa vɛ̃ɛkii è ń guu.
16 Mapi sɔ̃, mɛɛ̀ Luda sísi,
Dii è ma mì sí.
17 Kɔngɔ, fãantɛ̃ kɔ̃n uusiɛo
mɛɛ̀gɔ̃ ma yã'ɔ̃ammanɔ bɔɛɛnɛ kɔ̃n m̀bnao,
bensɔ̃ è ma yã ma.
18 Baa kɛ̀ ma ibɛɛnɔɔ pari,
è ma sí à ma bɔ swèen aafia.
19 Luda ègɔ̃ vɛ̃ɛna kpatan gurɔ píngi,
eé ma yã ma, eé wí daḿma,
zaakɛ aɔ̃è ń dà liɛro, aɔ̃ɔ Luda vĩa vĩro.
20 Ma gbɛ̃ pì swèe kɛ̀ kɔ̃n a gbɛ̃nɔo,
à bɔ̀ lɛdolɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ kɔ̃o kpɛɛ.
21 È yã nnaa o lán zɔ́ bà,
mɔde swèe laasuu kú à swɛ̃̀n.
È lɛ́nnaa kásańnɛ páipai,
mɔde yáadɔmma bà da à bɔ̀kɔmmɛ.
22 Ǹ n yã'ɔ̃ammanɔ tó Diinɛ,
eégɔ̃ n kũna,
è tó gbɛ̃ maaa fu zikiro.
23 Gbɛ̃dɛri náanɛsaideenɔ é ń gurɔ dagura lero,
Luda, nɛ́ tó aɔ̃ si gɛ̀wãa tùtuwɛɛn.
Mapi sɔ̃, mɛ́gɔ̃ n náanɛ kɛɛ.

Zĩndakpana Ludaa

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ Filisitininɔ à kũ̀ zaa Gata.

56 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, wèe pɛɛɛmazi,
wègɔ̃ zĩ̀ kaamao wàgɔ̃ wɛ́ɛ tãama gurɔ píngi.
2 Ma kpàkparinɔ ègɔ̃ pɛɛɛmazi gurɔ píngi,
aɔ̃ wada yãnzin aɔ̃ɔe zĩ̀ kaamaozi.
3 Tó vĩa e ma kũu, mɛ́ n náanɛ kɛ.
4 Mɛ́ Luda tɔ́ kpá yã kɛ̀ à ò yãnzi,
má Luda náanɛ vĩ, mɛ́ vĩa kɛro.
Bɔ́n gbɛ̃ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?
5 Aɔ̃ègɔ̃ ma yã liɛɛ kpɛɛgãnda gurɔ píngi,
aɔ̃ègɔ̃ ma kpákpaa à zaaao.
6 Aɔ̃è kɔ̃ kakɔ̃amazi wà naɛmɛ,
aɔ̃è ma kpákpa wàgɔ̃ yezi wà ma dɛ.
7 Luda, ǹton tó aɔ̃ gbɛ̃ke bɔro,
ǹ boriinɔ nɛ kɔ̃n pɔfɛ̃o.
8 Ǹ ma nawɛ̃a yã da,
ǹ ma wɛ́ɛ'ikwɛɛna ká n sèrɛ guu.
À kú n takada guuroo?
9 Tó ma Luda sìsi,
ma ibɛɛnɔ é bɔru kpɛɛ,
mɛ́gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à yã sìmao.
10 Mɛ́ Luda tɔ́ kpá yã kɛ̀ à ò yãnzi,
ee, mɛ́ Dii tɔ́ kpá yã pì ona yãnzi.
11 Má Luda náanɛ vĩ, mɛ́ vĩa kɛro.
Bɔ́n gbɛ̃ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?
12 Luda, mɛ́ lù kɛ̀ má sèmmaanɔ fĩa bo,
mɛ́ kɛnnakɔ̃o saa omma.
13 Zaakɛ n ma si gaa lɛ́zĩ, nɛ́ɛ tó ma gɛ̃̀n sìro,
lɛ màgɔ̃ táa oonyo gupuraa kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpáḿma guu.

Wiipɛna Luda Musudezi

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à bàa lɛ̀ Solunɛ à ùtɛ gbɛ̀wɛɛn.

57 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
zaakɛ ḿbe ma nanzi.
Ǹ ma sɔtɔ n ɔru ai ma bɔ gaa lɛ́zĩ.
2 Mɛ́ɛ wii pɛɛ Luda Musudezi,
Luda kɛ̀ è yã kɛ̀ à ò papamɛɛ pì.
3 Eé tó dɔnlɛ bɔ zaa musu à ma mì sí,
eé wí da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛɛmaziinɔa,
eé a gbɛ̃kɛ kɔ̃n a náanɛyão kɛmɛ.
4 Má kú músunɔ tɛ́,

ma gɔ̃ daɛna nɔ̀bɔ pãsĩnɔ dagura.
Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́nɛ nna lán fɛ̃ɛdaa bà,
aɔ̃ swaa nɛ́ sárimɛ kɔ̃n kào.
5 Luda, ǹ n zĩnda tɔ́ sɛ́ lezĩ ai musumusu,
ǹ tó n gakui da andunala píngi.
6 Aɔ̃ bà kpàkpamɛ ma zɛ́n, ben nawɛ̃a tɔ̃̀ma,
aɔ̃ wɛ̀ɛ yɔ̃̀ ma aɛ, ben aɔ̃ zù à guu.
7 Ma làakari kpaɛna Luda, ma làakari kpaɛna,
mɛ́ lɛ̀ sí mà n táaki lɛ́.
8 Ǹ vu, ma swɛ̃̀!
Ma mɔrɔ kɔ̃n ma kuntigio kú máa?
Mɛ́ gudɔɔ pá mìo.
9 Dii, mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n táaki lɛ́ gbɛ̃nɔnɛ.
10 Zaakɛ n gbɛ̃kɛ bíta kà n kiia,
n náanɛ ludambɛ luguu lè.
11 Luda, wà n tɔ́ sɛ́ lezĩ ai musumusu,
ǹ tó n gakui da andunala píngi.

Gbɛ̃ zaaanɔ tona kɔ̃n Ludao

Dauda lɛ̀.

58 Gbãadeenɔ, eè yã o a zɛ́a sɔ̃ɔ́?
Eè yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔo súusuɔ́?
2 Eè yã zaa wàari pá a swɛ̃̀ guu,
eè gbãaa mɔ gbɛ̃nɔnɛ a bùsun.
3 Gbɛ̃ zaaanɔ sɛ̀sã zaa ń igurɔmɛ,
ɛgɛdeenɔ yàka zaa ń da gbɛɛɛmmɛ.
4 Aɔ̃ lɛ́gbɛ dɛ lán mlɛ̃̀ sɛwɛɛ bà,
aɔ̃ɔ dɛ lán kárɛ kɛ̀ à a swã tàta bà,
5 lɛ àton a kɔ̃kɔ̃'ori gaasia ɔ́ maro,
lɛ mlɛ̃̀ pì tón a dabokɛri gonikɛɛ ero.
6 Luda, ǹ ń swaa ɛ́'ɛńnɛ ń lɛ́n,
Dii, ǹ músu pìnɔ swaa sɔ̃ntɛnɔ ɛ́'ɛńnɛ.
7 Ǹ tó aɔ̃ gɛ̃ zɛ́la lán í bàalɛna bà.
Tó aɔ̃ sá gà, ǹ ń kànɔ ɛ́'ɛńnɛ.
8 Ǹ tó aɔ̃ kori kũ zɛ́n lán kɔntɔ lóu bà,
aɔ̃gɔ̃ dɛ lán nɔ̀bɔɛnɛ kɛ̀ èe ɔfãntɛ̃ eroo bà.
9 Ai yàka tɛ́ gɔ̃ oroo wã,
gbɛ̃ zaaanɔ é gɛ̃ ĩa.
10 Gbɛ̃ maaanɔ é pɔnnaa kɛ,
zĩ kɛ̀ Luda gɛ̃ɛ bòńnɛ gbɛ̃ zaaanɔa,
kɛ̀ aɔ̃ ń gbá pìpi ń aru guu.
11 Gbɛ̃nɔ é be: Gbɛ̃ maaanɔ láada vĩ fá!
Ludaa kuu, è yãkpaɛ kɛ anduna guu.

Ǹ ma sí ma ibɛɛnɔa

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ Solu gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ à dãdã à bɛ wà à dɛ.

59 Ma Luda, ǹ ma sí ma ibɛɛnɔa,
ǹ ma bɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛmaziinɔ ɔzĩ.
2 Ǹ ma sí zaakɛrinɔa,
ǹ ma bɔ gbɛ̃dɛrinɔ ɔzĩ.
3 Ǹ gwa, aɔ̃ɔe ma kpákpaa,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e swèe kɛɛmao.
Dii, mɛ́ɛ taari ke durun kɛńnɛro,
4 mɛ́ɛ sãsãńnɛ yãkearo,
ben aɔ̃ɔ kú soruo wà nakɔ̃rɛma.
Ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ fɛɛ ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ!
5 N Dii Luda Zĩ̀kpɛde, Isarailinɔ Luda,
ǹ fɛɛ ǹ wɛ́ɛ tã borii mɔ̀nɔa ń píngi.
Ǹton bɔnkpɛɛde zaaa mɔ̀nɔ wɛ̃nda gwaro.
6 Aɔ̃è ɛara wà su uusiɛ dɔ,
aɔ̃è likɔ̃aa zɔ̃ wɛ́tɛn,
aɔ̃è hũ̀u kɛma lán gbɛ̃ɛnɔ bà.
7 Ǹ gwa, aɔ̃ lóu e tɔ̃ɔ,
fɛ̃ɛ kpá ń lɛ́n,
aɔ̃è be gbɛ̃kee e ń maaro.
8 Mpi sɔ̃ Dii, nɛɛ̀ ń yáa dɔ,
nɛɛ̀ borii pìnɔ lalandi kɛ ń píngi.
9 Luda ma gbãa, ma wɛ́ɛ dɔnzi,
ḿbe ma aafia'ekii ũ.
10 Luda é dɔmɛ aɛ a gbɛ̃kɛɛ guu,
eé tó mà yɔ̃̀gɔ̃ kɛ ma zangurinɔa.
11 Dii wa sɛngbango, ǹton ń dɛdɛro,
lɛ aɔ̃ yã tón sã ma gbɛ̃nɔnlo yãnzi.
Ǹ tó aɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ ǹ ń sɔ̃ɛ kɔ̃n n gbãaao.
12 Yã kɛ̀ è bɔ ń lɛ́n nɛ́ durun yãmɛ.
Ǹ tó aɔ̃ wadakɛna ń kũ,
zaakɛ aɔ̃è ɛgɛɛ to, aɔ̃è gbɛ̃ ká.
13 Ǹ ń kaatɛ kɔ̃n pɔfɛ̃o,
ǹ ń dúgu zɔ̃, aɔ̃tongɔ̃ kuu dɔro
de aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ ai zaa anduna lɛ́a
kɛ̀ Ludaa e kí blee Yakubu boriinɔa.
14 Aɔ̃è ɛara wà su uusiɛ dɔ,
aɔ̃è likɔ̃aa zɔ̃ wɛ́tɛ guu,
aɔ̃è hũ̀u kɛ lán gbɛ̃ɛnɔ bà.
15 Aɔ̃è ligaliga wàgɔ̃ pɔ́blee wɛtɛɛ,

tó aɔ̃ɔe kãro, aɔ̃è wii pɛ́.
16 Mapi sɔ̃, mɛ́ lɛ̀ sí n gbãaa yã musu,
mà guda kɛ kɔngɔ n gbɛ̃kɛ yãnzi,
zaakɛ ḿbe ma aafia'ekii ũ,
ḿbe ma utɛkii ũ nawɛ̃akɛgurɔ.
17 Luda ma gbãaa, mɛ́ n táaki lɛ́,
zaakɛ ḿbe ma aafia'ekii ũ,
Luda kɛ̀ è gbɛ̃kɛɛ kɛmɛɛ.

Wé zɛ̃̀ ble kɔ̃n Luda gbãaao

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à zɛ̃̀ kà kɔ̃n Siria kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Mɛsɔpɔtamia bùsun kɔ̃n Zoba bùsu guunɔ, ben Yoabu mɔ̀ à Ɛdɔmunɔ dɛ̀dɛ Guzurɛ Wisideen gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa.

60 Luda, n pɔ fɛ̃̀wazi,
n ɔ gbàrɛwazi n wa zĩnna.
Ǹ sɔkpa ǹ aɛ dɔwa sa.
2 Ń tò wa bùsu nìgã ai à pàra.
Ǹ ɛara ǹ tata a gbɛ̀n,
zaakɛ à gɔ̃̀ kpámmɛ.
3 Ń tò yã zĩ'ũu sù n gbɛ̃nɔa,
n wa kaka í gbãaao,
ben wée tàtaatataa boo.
4 Mɔde n tuuta dɔ̀ n vĩakɛrinɔnɛ,
lɛ aɔ̃ e wà bɔ gbɛ̃nɔ ságana lɛ́zĩ.
5 Ǹ wewala ǹ wa mì sí kɔ̃n n gɛ̃̀sã gbãaao
lɛ wamɔwa n gbɛ̃ yenzideenɔ e wà bɔ.
6 Luda yã ò zaa a kúkiia à bè:
Mɛ́ Sɛkɛmu kpaatɛtɛ kɔ̃n zɛ̃̀blena wiiio,
mɛ́ gba da kɔ̃n Suko guzurɛo.
7 Giliada bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Manase boriinɔ bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Ɛflaimu boriinɔ bùsu nɛ́ ma mɔ̀furamɛ,
Yudanɔ bùsu nɛ́ ma gòmɛ.
8 Mɔabunɔ bùsu nɛ́ ma ɔpipibɔmɛ,
mɛɛ̀ ma kyatee káɛ Ɛdɔmunɔ bùsun,
mɛɛ̀ zɛ̃̀blewiii dɔ Filisitininɔ bùsua.
9 Dé bé eé gɛ̃mao wɛ́tɛ bĩidee guuu?
Dé bé eé dɔmɛ aɛ ai Ɛdɔmunɔ bùsun?
10 Luda, à dɛ ḿbe n ɔ gbàrɛwazi,
nɛɛ̀ bɔ kɔ̃n wa zɛ̃̀kpɛɛnɔ dɔroo?
11 Ǹ ɔ dawa wa ibɛɛnɔ yãnzi,
zaakɛ gbɛ̃ntee dɔnlɛ nɛ́ yã pãamɛ.
12 Wé zɛ̃̀ ble kɔ̃n Luda gbãaao,
àmbe eé kìti pá wa ibɛɛnɔa.

Kína aduakɛna

Dauda lɛ̀.

61 Luda, ǹ swã kpá ma wiipɛnazi,
ǹ ma aduakɛna ma.
2 Kuuna zaa anduna lɛ́a ma wii pɛ̀nzi,
kɛ̀ ma suuna lɛ̀, ben ma n sisi.
Ǹ gámao gbɛ̀si kɛ̀ lezĩ dɛmalaa kiia.
3 Zaakɛ ḿbe ma aafia'ekii ũ,
ma utɛki gbãaa ũ ma ibɛɛnɔ aɛ.
4 Má yezi màgɔ̃ kú n ua gurɔ píngi,
màgɔ̃ sɔtɔ n ɔru.
5 Luda, zaakɛ n lù kɛ̀ ma sɛ̀nnɛɛ mà,
n n vĩakɛrinɔ baka kpàma.
6 Ǹ kína dɔ̃ aafiao,
ǹ tó à ká a gurɔɔa.
7 Àgɔ̃ kpata blee n dɔ̃na guu gurɔ píngi,
ǹ à dãkpa n gbɛ̃kɛ kɔ̃n n náanɛkɛnao yãnzi,
8 mɛ́ gbasa màgɔ̃ n táaki lɛɛ lán guu e dɔɔ nà,
mɛ́gɔ̃ lù kɛ̀ má sɛ̀nnɛɛ fĩa boo gurɔ píngi.

Ludan utɛkii ũ

Dauda lɛ̀.

62 Luda ado bé à tò ma làakari kpáɛna,
àmbe è ma mì sí.
2 Àmbe ma gbɛ̀si ũ kɔ̃n ma mìsirio,
mɛɛ̀ gbãa ea, mɛ́ nigã zikiro.
3 Gɛ̃̀n ũgban égɔ̃ fɛɛɛ gbɛ̃zi?
É à nɛ lán gɛ̃̀ kɛ̀ ɛ̀ à kpán
ke kara zi wɔ̀kɔwɔkɔ bàn yɔ́?
4 À guna a tíla lɛ́n ée kpaakɔ̃sɔ̃,
ɛgɛtona bé è kɛare nna.
Eè sa maaa o gbɛ̃nɛ kɔ̃n lɛ́omɛ,
ben eè ń ká a swɛ̃̀ guu.
5 Luda ado bé à tò ma làakari kpáɛna,
zaakɛ àpin ma wɛ́ɛ dɔzi.
6 Àmbe ma gbɛ̀si ũ ma mìsiri ũ,
mɛɛ̀ gbãa ea, mɛ́ nigã zikiro,
7 Ma aafia kɔ̃n ma bɛ̀ɛo è bɔ à kiiamɛ,
àmbe ma gbɛ̀si gbãaa ũ, ma utɛkii ũ.
8 Gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ à náanɛ kɛɛ gurɔ píngi,

à a swɛ̃̀ wɛ̃nɛ, àmbe wa utɛkii ũ.
9 Talakanɔɔ dɛ lán lɛ́'ĩa bàmɛ,
gbãadeenɔ e ká pɔ́ke lɛ́zĩro.
Tó wà ń yɔ̃ kilooa,
aɔ̃ píngi égɔ̃ dɛ fákuumɛ.
10 Àton gbɛ̃ble'ɔɔ náanɛ kɛro,
àton ĩa dã kɔ̃n kpãi pɔ́oro.
Tó a auziki e kɔ̃ɔ,
àton tó a swɛ̃̀ gɔ̃ kúaro.
11 Yã mɛ̀n doon Ludaa ò,
yã mɛ̀n plaaa kɛ̀nɔn má mà:
Luda, ḿbe ń gbãaa vĩ,
12 Dii, ḿbe ń gbɛ̃kɛɛ vĩ,
ben nɛɛ̀ fĩa bo baadenɛ a yãkɛnaa.

Luda nidɛna

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à kú Yuda gbáan.

63 Luda, ḿbe ma Luda ũ,
mɛ́ɛ n wɛ́ɛ wɛtɛɛ,
ma ninii yenzi, mɛ́ɛgɔ̃ lugaanzi
lán tɔɔtɛ kori kɛ̀ ye ízi bà.
2 Ma n e n kúkiin,
ma wɛ́ɛ sì n gbãa kɔ̃n n gakuiolɛ.
3 Zaakɛ n gbɛ̃kɛɛ maamɛ dɛ wɛ̃̀ndila,
n sáabukpana égɔ̃ kú ma lɛ́n.
4 Mɛ́gɔ̃ n tɔ́ kpaa ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
mɛ́ ɔ sɛ́ musu mà n sísi.
5 Ma nɔ̀sɛ é kã lán wɛ̀ pɔ́ maaa ble wà kã nà,
n táakilɛna égɔ̃ kú ma lɛ́n kɔ̃n gudakɛnao.
6 N yã è dɔmagu ma daɛkiia,
mɛɛ̀ laasuu lɛ́nzi gwãavĩ.
7 Ma sɔtɔna n ɔru, mɛ́ɛ lɛ̀ sii,
zaakɛ ḿbe ma dɔnlɛri ũ.
8 Ma ninii namma,
ń ma kũna n ɔplaan.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e ma wɛɛnɔ é kaatɛ,
aɔ̃é gɛ̃ tɔɔtɛn.
10 Luda é tó wà ń dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao,
aɔ̃é gɔ̃ gbɛ̃ngboonɔ pɔ́blee ũ.
11 Kína sɔ̃ é pɔnnaa kɛ kɔ̃n Ludao.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è be wà sì kɔ̃n Ludaonɔ é à sáabu kpá,
ɛgɛdeenɔ sɔ̃ lɛ́ égɔ̃ nakɔ̃ana.

Ǹ ma sí gbɛ̃ zaaanɔ ɔzĩ

Dauda lɛ̀.

64 Luda, ǹ ma m̀bna ma,
ǹ ma bɔ ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃e vĩa daamaziinɔ ɔzĩ.
2 Ǹ ma utɛ gbɛ̃ zaaa kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃maziinɔnɛ,
zaakɛri zɔkadee pìnɔ.
3 Aɔ̃è ń lɛ́ lɛ́ kɛ lán fɛ̃ɛdaa bà,
yã pãsĩnɔ è bɔ ń lɛ́n lán kà sɛwɛɛdee bà.
4 Aɔ̃è taarisaidee dãdã lɛ wà à pá,
aɔ̃è à pá kãndo, vĩa è ń kũro.
5 Aɔ̃è kɔ̃ yĩpa wà da zaakɛna guu,
aɔ̃è bàkpakpannɛna gusaɛ yã gɔ̃gɔ̃
aɔ̃è be: Gbɛ̃ke é wa ero.
6 Aɔ̃è zaakɛna yã gɔ̃gɔ̃ wà be,
yã kɛ̀ wa à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ bɔezina.
Gbɛ̃ntee nɔ̀sɛguuyãnɔ asii bíta.
7 Mɔde Luda é ń pá kào,
eé ń kɛ̃nna kãndo.
8 Eé tó yã kɛ̀ aɔ̃ɔ ò wí ń musu,
gbɛ̃ kɛ̀ ń é píngi égɔ̃ mì kɛ degũdegũ wà be taalɛ.
9 Vĩa é baade píngi kũ,
aɔ̃é Luda yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃,
aɔ̃égɔ̃ yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ laasuu lɛɛ.
10 Gbɛ̃ maaanɔ, àgɔ̃ pɔnnaa kɛɛ Dii guu à nazi,
nɔ̀sɛpuradeenɔ, àgɔ̃ à táaki lɛɛ á píngi.

Bori píngi wɛ́ɛ dɔ Ludazi

Dauda lɛ̀.

65 Luda, à kɔ̃ sìo wà n táaki lɛ́ Zayɔn,
wà lù kɛ̀ wà sɛ̀nnɛɛnɔ fĩa bo.
2 Mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ aduakɛna ma,
n kiian bori píngi é sun.
3 Wa yã zaaanɔ wa fu,
ben n wa taarinɔ kɛ̃̀we.
4 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ ń sɛ̀ n gɛ̃o n ua ũ.
N kpɛ́ pɔ́ maaanɔ mɔ̀wa,
n kpɛ́ kɛ̀ kú adona pì.
5 Nɛɛ̀ wewala kɔ̃n yã maa naasideenɔ,
Luda wa Mìsiri.

Andunalɛzɛkideenɔ kɔ̃n ísiabaadeenɔ
wɛ́ɛ dɔnzi ń píngi.
6 N gbãaa dànla,
n kpiiinɔ kɛ̀ kɔ̃n n ikoo.
7 Nɛɛ̀ ísia kɔ̃n a sɔ̃nɔ kĩi kpáɛ,
nɛɛ̀ boriinɔ zɔka yãańnɛ.
8 N dabuyãnɔ è swɛ̃̀ kɛ̃
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zaa tɔɔtɛlɛanɔn,
wè guda dɔmma zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa
kɔ̃n a gɛ̃kpɛn kpaao.
9 Nɛɛ̀ làakari dɔ andunaa, nɛɛ̀ à gba í,
nɛɛ̀ taaki ká tɔɔtɛnɛ, n swaanɔɔ pa kɔ̃n
ío,
nɛɛ̀ tó blɛwɛɛ kɛ, zaakɛ lɛn ń dìɛ lɛ.
10 Nɛɛ̀ í dagula ai búgbarunɔ pa,
nɛɛ̀ guunɔ foo fɔ̃ kɔ̃n louo,
nɛɛ̀ aubarika da pɔ́ kɛ̀ bɔ̃ɛnɔn.
11 Nɛɛ̀ aubarika da burazĩin wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o,
blɛ nɔ́sidee è kwɛ́ɛ n tuuban.
12 Pɔ́dãdãkiinɔ sɛ̃̀ lá bɔ̀rɔ kù sɛ̃̀tɛ,
sĩ̀sĩnɔ pɔnnaa dà uta ũ.
13 Pɔ́kãdeenɔ dàgula ń dãdãkiinɔa,
blɛwɛɛ dàgula sĩ̀sĩgɛɛzi.
Wèe pɔnna wii lɛɛ, wèe lɛ̀ sii.

Luda sáabukpana

66 Anduna gbɛ̃ píngi,
à guda dɔ Diia.
2 À lɛ̀ sí à tɔ́ gakuikɛɛ musu,
à à táaki lɛ́ à à tɔ́ bɔ.
3 À be Ludanɛ: N yãkɛnanɔɔ naasi vĩ,
n gbãa bíta è tó n ibɛɛnɔ na ń sàsaa.
4 Anduna píngi è kúɛnnɛ,
aɔ̃è n táaki lɛ́ wà n tɔ́ bɔ.
5 À mɔ́ à Luda yãkɛnanɔ gwa,
yã kɛ̀ à kɛ̀ gbɛ̃nteenɔnɛ naasi vĩ.
6 À ísiaa lì gukori ũ,
aɔ̃ swaa bikũ̀ kɛ̀sɛ.
Wà pɔnnaa kɛ à yã musu.
7 Ègɔ̃ kí blee kɔ̃n a gbãaao gurɔ píngi,
à wɛ́ɛ ègɔ̃ kú boriinɔa.
Swãgbãadeenɔ tón dɔkɛoro.
8 Boriinɔ, à wa Luda sáabu kpá,
à táakilɛna gɔ̃ kú a lɛ́n.
9 À wa wɛ̃̀ndi dãkpawe,
èe tó wa gbá sàtaro.
10 Luda, zaakɛ n wa yɔ̃ n wa gwa,
n wa baasa lán kondogi bà.
11 N wa ka kpɛ́siaan,
n aso tìisi dìwe wa kpɛɛ.
12 Ń tò wà dìwa lán sɔ̃ bà,
wa wɛ́ɛ tɛ́ mà, í dàwala,
ben n mɔwao gunnamana guu.
13 Mɛ́ mɔ́ n ua mà sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à
tɛ́ kũ o,
mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀nnɛɛnɔ fĩa bonnɛ,
14 yã kɛ̀ bɔ̀ ma lɛ́n ma nawɛ̃akɛgurɔ.
15 Mɛ́ saa omma kɔ̃n pɔ́ mɛ̀kpananɔ,
mɛ́ sãkaronɔ kpatannɛ,
mɛ́ n gbãgbã kɔ̃n zùswareenɔ kɔ̃n
blɛ̀kofĩinɔo.
16 Amɔa kɛ̀ á Luda vĩa vĩinɔ,
à mɔ́ à ma a píngi,
mɛ́ yã kɛ̀ à kɛ̀mɛɛ oare.
17 Ma wii pɛ̀zi,
à táakilɛna da ma lɛ́n.
18 Tó ma yã zaaa dà ma swɛ̃̀n,
lɛ Dii gì ma yã mazi.
19 Mɔde à ma yã mà,
ben à ma aduakɛna sì.
20 Aubarikadeen Luda ũ,
èe gí ma aduakɛna maziro,
èe gímɛ a gbɛ̃kɛɛoro.

Aubarika gbekana Ludaa

Lɛ̀ kɛ̀ wè sí kɔ̃n mɔrɔnɔo.

67 Luda, ǹ wa wɛ̃nda gwa,
ǹ n uu werewa ǹ aubarika
dawagu,
2 lɛ anduna gbɛ̃nɔ gɔ̃ n zɛ́ dɔ̃,
bori píngi dɔ̃ lán nɛɛ̀ gbɛ̃ mì sí nà.
3 Wà n táaki lɛ́ Luda,
baade píngi n táaki lɛ́.
4 Boriinɔ pɔnnaa kɛ à guda kɛ,
zaakɛ nɛɛ̀ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔ a zɛ́a,
nɛɛ̀ dɔ anduna boriinɔnɛ aɛ.
5 Wà n táaki lɛ́ Luda,
baade píngi n táaki lɛ́,
6 gbasa tɔɔtɛ blɛɛ kɛ,
Luda wa Luda é aubarika dawagu.
7 Luda é aubarika dawagu,

anduna lɛzɛkideenɔ é vĩa kɛnɛ ń pingi.

Luda bítakɛɛ

Dauda lɛ̀.

68 Luda é fɛɛ, à ibɛɛnɔ é fãakɔ̃a,
à zangurinɔ é bàa lɛ́nɛ.
2 Lán tɛ́sukpɛ è gɛ̃ kɔ̃n ĩao nà,
ǹ tó aɔ̃ gɛ̃tɛ lɛ.
Lán zɔ́sa è yɔ́ nà tɛ́ saɛ,
zaakɛrinɔ é kaatɛ Luda aɛ lɛ.
3 Gbɛ̃ maaanɔ sɔ̃ pɔnnaa kɛ,
aɔ̃ yáa dɔ Luda aɛ,
aɔ̃ vĩvĩ kɔ̃n pɔnna bítao.
4 À lɛ̀ sí Ludanɛ à lɛ́ maa,
à di ludambɛ luguua, à à tɔ́ bɔ,
à tɔ́n Dii, à pɔnna wii pɛ́ à aɛ.
5 Kuuna a kpɛ́ kɛ̀ kú adona guu,
Luda nɛ́ tonɛnɔ demɛ,
gyaanɔnɔ zɛnyodeemɛ.
6 Luda è bɛɛ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ vĩroonɛ,
è pisinanɔ bɔɛ à ń da nnamanan,
swãgbãadeenɔ sɔ̃ égɔ̃ kú gukori guumɛ.
7 Luda, kɛ̀ n dɔ n gbɛ̃nɔnɛ aɛ,
gurɔɔ kɛ̀ n táa òńyo gbáan,
8 tɔɔtɛ nìgãnigã, ludambɛɛ lou gbàrɛ n aɛ,
mmɔn kɛ̀ n yã ò Sinai kpiii musu aɛ,
Luda, Isarailinɔ Luda.
9 Luda, ń tò mɔdɔ kpà ń bùsua kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃,
n n gbɛ̃ kpasananɔ gbà gbãaa.
10 N gbɛ̃nɔ vɛ̀ɛ à guu, Luda,
ben n wɛ̃ndadeenɔ gbà pɔ́ n maakɛɛ yãnzi.
11 Dii yã ò,
ben nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃̀ à baarukparinɔ ũ pari.
12 Kínanɔ kɔ̃n ń zɛ̃̀kpɛɛnɔɔ e bàa lɛɛ kpakpaa,
nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ bɛɛnɔɔ e ń pɔ́nɔ kpaatɛtɛ.
13 Baa kɛ̀ a daɛ kpàsa gura,
kondogi í kú ma pɔ̃tɛ̃ɛ dɛ̀bɛnɔa,
à kãnɔɔ e tɛ́ kɛɛ lán vura bà.
14 Kɛ̀ Gbãapingide kínanɔ fã̀akɔ̃a,
aɔ̃ kwɛ̀ Zalamɔ kpiiia lán lougbɛ bà.
15 Basã kpiii gakui vĩ,
Basã kpii mìsɔ̃ntɛ̃nɔɔ pari.
16 Amɔa kpii mìsɔ̃ntɛ̃nɔ,
bɔ́yãnzin ée kpiii kɛ̀ Ludaa sɛ̀
a kíblekii ũu gwaa nɔ̀sɛgɔ̃aanɔozi?
Gwen Dii égɔ̃ kún gurɔ píngi.
17 Luda sɔ̃goronɔɔ lɛ́ vĩro,
à kà bɔrɔ lɛo ũgbangba.
Dii bɔ̀o zaa Sinai,
à mɔ̀ à pìta a guu kɛ̀ kú adonan.
18 N fɛɛ n ta musu dɔna zɛ̃̀zɔnɔnɛ aɛ,
n gbaa sì gbɛ̃nɔa ai kɔ̃n swãgbãadeenɔ,
ben n vɛ̃ɛ gwe, Dii Luda.
19 Aubarikadeen Dii Luda wa mìsiri ũ,
àmbe ègɔ̃ wa asoonɔ sɛna lán guu e dɔɔ nà.
20 Wa Luda nɛ́ Luda kɛ̀ è ń mì símɛ,
Dii Luda bé è wa bɔ gaa lɛ́zĩ.
21 Luda é a ibɛɛnɔ mì wíwińnɛ,
gbɛ̃ntee mìkpɛ̃ɛ kãdee kɛ̀ aɔ̃ tɛ́ ń durunonɔ.
22 Dii bè: Mɛ́ ń bɔɛ Basã bùsun,
mɛ́ ń bɔɛ ísia lɔ̀n,
23 lɛ à a gbá ya a ibɛɛnɔ arun,
a gbɛ̃ɛnɔ é nɛ́nɛ máɛn wà ń baka ble.
24 Luda, wa n gbɛ̃nɔ è aɔ̃ tɛ́tɛkɔ̃zi,
ma Luda ma Kína, aɔ̃ɛ mɔɔ n kúkiia.
25 Lɛ̀sirinɔɔ tɛ́ aɛ, batanɔɔ tɛ́ ń kpɛɛ,
nɔkparɛ sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃parinɔɔ tɛ́ ń gura.
26 À Luda tɔ́ bɔ pari kakɔ̃ana guu,
à Dii sáabu kpá amɔa Isaraili boriinɔ.
27 Nɛ́ zãade Bɛyãmi boriinɔ bé aɔ̃ tɛna aɛ gwe,
beee gbɛra Yuda kínɛnɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nɔ
kɔ̃n Zɛbuluni bori kínɛnɔ
kɔ̃n Nafatali bori kínɛnɔo.
28 Luda, ǹ n gbãaa ɔdɔawe,
Luda, ǹ bɔ kɔ̃n n gbãaa kɛ̀ ń ɔ̀dɔawe yãao.
29 Kínanɔ é mɔ́nnɛ kɔ̃n ń gbaanɔ
n kpɛ́ kɛ̀ kú Yerusalɛmu yãnzi.
30 Ǹ kpãkɛ̃ Igipiti ítɛnɔbɔzi,
ǹ pata boriinɔ zùswareenɔa kɔ̃n ń gbɛ̃nɔo.
Ǹ kondogi gò tɔ̃ḿma,
ǹ gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̃̀kana è kɛńnɛ nnaanɔ fãakɔ̃a.
31 Igipitinɔ é zɛ̃̀rinɔ gbarɛmma,
Etiopianɔ é ɔ dɔnzi, Luda.

32 Anduna kpatablerinɔ, à lɛ̀ sí Ludanɛ,
à Dii táaki lɛ́,
33 àmɔ kɛ̀ à di ludambɛɛ kɛ̀ kuu zaa ziziia.
À ma, èe pũtãa gbãngbãn.
34 À Luda gbãaa kpàakpa kɛ,
wà à bítakɛɛ dɔ̃ Isarailinɔa,
à gbãaa kú ludambɛ puraan.
35 Luda, ń naasi vĩ n kúkiia,
Isarailinɔ Luda è gbãaa kɔ̃n ikoo kpá a gbɛ̃nɔa.
Aubarikadeen Luda ũ!

Wɛ́ɛtãmma guu aduakɛna

Dauda lɛ̀.

69 Luda, ǹ ma mì sí,
zaakɛ í ma kũ ma waalɛ.
2 Foo e ma mɔɔ ma ka zɑ̃̀,
kɛ̀sɛpɛkii kuuro,
ma kpaɛ í lɔ̀n,
ísɔ̃ e ma blee.
3 Ma wii lɛ̀ ma kpasa,
ma kòto nàɛ,
ma wɛ́ɛ dɔ̀ ma Ludazi
ai ma wɛ́ɛ kɛ̀ yɔ̀ɔɔ.
4 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàmagu pãanɔɔ
pari dɛ ma mìkãnɔla.
Ma ibɛɛnɔɔ lɛ́ vĩro,
aɔ̃ɔ yezi wà ma dɛ pɔ́ke wíńnɛ sai.
Pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ à kpãi oroon
aɔ̃ bè mà i mà kpáḿma.
5 Luda, ń ma yɔ̃nkɔyãnɔ dɔ̃,
ma taarinɔɔ utɛnannɛro.
6 Dii Luda Zĩ̀kpɛde,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔnziinɔ
ǹton tó wí ń kũ ma yãnziro.
Isarailinɔ Luda,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è n kii wɛtɛnɔ
ǹton tó aɔ̃ tɔ́ yaka ma yãnziro.
7 Zaakɛ n yãnzin mɛ́ɛ mɛnaa kɔ̃n sɔ̃sɔ̃ozi,
ben wí gɛ̃̀ ma wɛ́ɛn
8 Ma gɔ̃ gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũ ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
ma gɔ̃ gbɛ̃ miradodee ũ ma da bɛdeenɔ tɛ́.
9 N ua yã ma kũ gbãa maamaa,
gbɛ̃nɔ dɔkɛnanyo gɔ̃̀mɛ.
10 Tó ma lɛ́ yì pɔsiaa guu,
wègɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃ɔ.
11 Tó ma pɔsia utanɔ fĩ̀fĩma,
wègɔ̃ ma faboomɛ.
12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna gãalɛnɔ è ma pe,
ígbãamirinɔ è lɛ̀ damao.
13 Mɔde tó à gɔ̃̀ ma yãnzi, Dii,
ḿbe mɛ́gɔ̃ wɛ́ɛ kɛɛmma a gurɔɔa.
Ǹ wemala Luda n gbɛ̃kɛ bíta yãnzi,
ǹ ma mì sí yãpura.
14 Ǹ ma bɔ foon,
ǹton tó mà vlɛ̃ɛnlo.
Ǹ ma bɔ í lɔ̀n,
ǹ ma sí ma zangurinɔa.
15 Ǹton tó ísɔ̃ ma blero,
ǹton tó mà kpáɛ í lɔ̀nlo,
ǹton tó wɛ̀ɛ tatamalɛro.
16 Ǹ wemala Dii, zaakɛ n gbɛ̃kɛɛ maa,
ǹ aɛ dɔma n sùu bíta guu.
17 Ǹton mìkpɛɛ zu n zɔ̀blerinɛro,
ǹ wemala kpakpaa,
zaakɛ ma gɔ̃ kagurakɛna.
18 Ǹ sɔ̃mazi ǹ ma mì sí,
ǹ ma faaba kɛ ma ibɛɛnɔ yãnzi.
19 Ń ma sɔ̃sɔ̃na dɔ̃
kɔ̃n ma wídammao kɔ̃n ma kpɛbɔnao,
nɛ́ɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ma kũna yãonɔ ee.
20 Sɔ̃sɔ̃na ma swɛ̃̀ zɔ̃̀, ma gɔ̃ gbãaa sai,
gbɛ̃ kɛ̀ eé ma wɛ̃nda gwaan má wɛ̀tɛ, mɛ́ɛ ero,
gbɛ̃ kɛ̀ eé ma nɔ̀sɛ kpáɛmɛɛn ma wɛ́ɛ dɔ̀zi, à kuuro.
21 Aɔ̃ ɛ̃zɛ̃ zaaa kàmɛ pɔ́bleen,
kɛ̀ ímii ma dɛ, aɔ̃ wɛ̃ kpɑ̃̀kpãa kpàma ma mi.
22 Aɔ̃ zĩbaakɛna gɔ̃ńnɛ takutɛɛ ũ
à ń kũ à yã lúńnɛ.
23 Aɔ̃ wɛ́ɛ sisi lɛ aɔ̃ton guu ero,
aɔ̃ wó gɔ̃ kokona.
24 Ǹ n pɛ̃tɛ̃ pitaḿma,
ǹ n pɔfɛ̃ pãsĩ pisiḿma.
25 Aɔ̃ bɛɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
aɔ̃ gbɛ̃ke tóngɔ̃ kuu lɛ à vɛ̃ɛ ń kpén dɔro.
26 Zaakɛ aɔ̃è wɛ́ɛ tã gbɛ̃ kɛ̀ n ń lɛ́nɔa,
aɔ̃è gbɛ̃ kɛ̀ n ń kari kɛ̀nɔ wãwã yã o.
27 Ǹ ń yã píngi taari dińnɛ,

aɔ̃ baka tóngɔ̃ kú n mìsina guuro.
28 Ǹ ń tɔ́ gogo wɛ̃̀ndi takada guu,
lɛ aɔ̃ tɔ́ tóngɔ̃ kú kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ tɔ́oro.
29 Luda, má kú wãwãa guu kɔ̃n yã'ɔ̃ammao,
ǹ ma sɛ́ lezĩ lɛ mà bɔ aafia.
30 Mɛ́ Luda tɔ́ bɔ lɛ̀sina guu,
mɛ́ à sáabu kɛ mà à tɔ́ sɛ́ lezĩ.
31 Beee é ká Diinɛ dɛ sa'ona kɔ̃n zùola,
baa zùsware kobadee.
32 Takaasideenɔ é e aɔ̃ pɔnnaa kɛ,
a Luda kiwɛtɛrinɔ égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ.
33 Zaakɛ Dii è wɛ̃ndadeenɔ yã ma,
è kya ká a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɛ zĩ̀zɔ ũunɔnlo.
34 À à táaki lɛ́ musu kɔ̃n tɔɔtɛo,
ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi.
35 Zaakɛ Luda é Zayɔn mì sí,
eé ɛara à Yuda wɛ́tɛnɔ káɛ,
à gbɛ̃nɔ é vɛ̃ɛn ń pɔ́ ũ.
36 À zɔ̀bleri nɛ́nɔ bé wégɔ̃ vĩ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ye à tɔ́ nnaazinɔ égɔ̃ kún.

Wiipɛna mìsirizi

(Saa 40:14-18)

Dauda lɛ̀.

70 N yã nna Luda, ǹ ma mì sí,
Dii, ǹ kɛ kpakpaa ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ.
2 Ǹ tó wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e ma wɛɛ wà ma dɛɛnɔ kũ,
aɔ̃ ń mì pɛ́ɛ.
Ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yezi mà mɔ́nzi eenɔ kpɛɛ li,
aɔ̃ uu yãkɔ̃tɛ.
3 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è bemɛ taalɛ taalɛɛnɔ,
ǹ tó aɔ̃ ɛara kɔ̃n wíyão.
4 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e n kii wɛtɛɛnɔ pɔɔ kɛmma nna aɔ̃ yáa dɔ.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ye n mìsinazinɔ gɔ̃ bee Luda bíta.
5 Takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ,
Luda, ǹ kɛ kpaa.
Ḿbe ma dɔnleri ũ kɔ̃n ma mìsirio,
Dii, ǹton gì kɛro.

Mare ìsi aduakɛna

71 Dii, ḿbe ma nanzi,
ǹton tó wí ma kũ zikiro.
2 Ǹ ma bɔ ǹ ma mì sí n maakɛna yãnzi,
ǹ swã kpámazi ǹ ma faaba kɛ.
3 Ǹgɔ̃ dɛ ma utɛki gbɛ̀ kɛ̀ mɛ́gae gá utɛn ũ.
Ń dìɛ ǹ ma mì sí,
zaakɛ ma gbɛ̀si kɔ̃n ma zɛki gbãaaon n ũ.
4 Ma Luda, ǹ ma bɔ zaakɛrinɔ ɔzĩ,
ǹ ma si gbɛ̃ zaa pãsĩnɔa.
5 Ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi, Dii Luda,
ḿbe má n náanɛkɛna zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ.
6 Ma gbãa èmma zaa ma igurɔ,
ḿbe n ma bɔ ma da gbɛɛɛn.
N táakin mɛɛ̀gɔ̃ lɛɛ.
7 Ma kuuna dɛ yãbɔnsaɛ ũ gbɛ̃nɔnɛ pari,
zaakɛ ḿbe ma utɛki gbãaa ũ.
8 N táakilɛna ègɔ̃ da ma lɛ́n,
mɛɛ̀gɔ̃ n maakɛɛ boo kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo.
9 Ǹton ma tón ma zikũkɛɛ yãnziro,
ǹton ma zĩnna ma gbãa yãana yãnziro.
10 Zaakɛ ma ibɛɛnɔɔ e ma pee,
ma wɛderinɔɔ e lɛ́ kpaakɔ̃sɔ̃mazi ma wɛ̃̀ndi bɔna yãnzi.
11 Aɔ̃ bè: Luda gìzimɛ nɛ́, wà pɛ́a wà kũ,
gbɛ̃ke kuu kɛ̀ à à mì síro.
12 Luda, ǹton kɛmao zã̀ro,
ma Luda, ǹ kɛ kpaa ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ.
13 Ǹ tó wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e yã diimaanɔ kũ
lɛ aɔ̃ kaatɛ,
ǹ tó sɔ̃sɔ̃ da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e wɛ́ɛ tãmaanɔla
lɛ aɔ̃ tɔ́ yaka.
14 Mapi sɔ̃, ma wɛ́ɛ égɔ̃ dɔnzi,
mɛ́gɔ̃ n táaki lɛɛ màgɔ̃ gaa.
15 N maakɛna égɔ̃ da ma lɛ́n gurɔ píngi
kɔ̃n n mìsina kɛ̀ má à lɛ́ dɔ̃rooo.
16 Mɛ́ mɔ́ mà n gbãabitakɛyãnɔ o, Dii Luda,
n mɛ̀n do maakɛɛn mɛ́ à kpàakpa kɛ gbɛ̃nɔnɛ.
17 N yã dàmɛ zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ,
Luda, ai tia mɛ́ɛ n yãbɔnsaɛnɔ oo.
18 Baa kɛ̀ ma zi kṹ, ma mìkã pura,

ǹton ma tónlo, Luda,
lɛ mà e mà n gbãaa tɔ̃kɛ̃ tiadeenɔnɛ,
mà n gbãakɛyã da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e fɛɛnɔnɛ ń píngi.
19 Luda, n maakɛna zɔ̃̀ sɔsɔnɛnɔa,
n yã bíta kɛ̀, dén weé lɛ́kɔ̃zinyo?
20 Ń tò nawɛ̃a pãsĩ ma le paripari,
mɔde nɛ́ ɛara ǹ ma gba wɛ̃̀ndi dɔ,
nɛ́ ɛara ǹ ma bɔ tɔɔtɛ guu.
21 Nɛ́ ma bɛ̀ɛ kaaramɛ,
nɛ́ ɛara ǹ ma làakari kpáɛmɛ dɔ.
22 Ma Luda, mɛ́ n sáabu kpá
kɔ̃n mɔrɔo n náanɛkɛɛ yãnzi.
Isarailinɔ Luda kɛ̀ ń kú adona,
mɛ́ n táaki lɛ́ kɔ̃n kungidio.
23 Guda égɔ̃ dɔ ma lɛ́n,
mamɔma kɛ̀ n ma mì sì mɛ́ n táaki lɛ́.
24 Mɛ́gɔ̃ n yãmaakɛna oo gurɔ píngi,
zaakɛ wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ma wɛtɛ zaaaonɔ kũ̀,
aɔ̃ gɔ̃̀ kɔ̃n bídio.

Aduakɛna kínanɛ

Sulemanu lɛ̀.

72 Luda, ǹ dada kínanɛ à yãkpaɛ kɛ kɔ̃n yãpuraao,
ǹ tó kínɛ yã maaa kɛ lán nɛɛ̀ kɛ nà,
2 lɛ à dɔ n gbɛ̃nɔnɛ aɛ a zɛ́a,
à yã gɔ̃gɔ̃ talakanɔnɛ súusu,
3 kpiiinɔ é gbasa wà mɔ́ gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n aafiao,
sɩ̃̀sĩnɔ é tó aɔ̃gɔ̃ kú nnamana guu.
4 Kína é tó yã bɔ kɔ̃n talakanɔo nna,
eé takaaside nɛ́nɔ mì sí,
eé gbãamɔnnɛrinɔ dúgu zɔ̃.
5 Eégɔ̃ kuu lán ɔfãntɛ̃ ègɔ̃ kuu nà,
lán mɔvura ègɔ̃ kuu nà wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o.
6 Eégɔ̃ dɛ lán loumana buraa bà,
lán mɔdɔ kɛ̀ è kpá tɔɔtɛa bà.
7 Gbɛ̃ maaanɔ é ɔ tá a gurɔɔa,
nnamana égɔ̃ bíta ai mɔɔ tóngɔ̃ kuu dɔro.
8 Eé kí ble zaa ísia baa kɛ̀ kpa kɔ̃n baa kãa kpaao,
sɛna zaa Yuflatia ai gana anduna lɛ́a.
9 Borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gbáa guunɔ é mɔ́ wà kúɛnɛ,
à ibɛɛnɔ é daɛ ń puua à aɛ.
10 Taasisi kína kɔ̃n ísia baa kínanɔ é tángba kpáa,
Seba kɔ̃n Sɛba kínanɔ é mɔ́ wà gba danɛ.
11 Kínanɔ é mɔ́ wà kúɛ à aɛ ń píngi,
bori píngi é zɔ̀ blenɛ.
12 Zaakɛ eé wɛ̃ndadee kɛ̀ aɔ̃ wiii dɔɔnɔ bɔmɛ,
eé takaasidee kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔnlɛri vĩroonɔ mì sí.
13 Eé gbãasaideenɔ wɛ̃nda gwa,
eé takaasideenɔ bɔ gaa lɛ́zĩ.
14 Eé ń bɔ gbãamɔnnɛrinɔ ɔzĩ kɔ̃n gbɛ̃ pãsĩnɔo,
zaakɛ à ye ń arukwɛɛnaziro.
15 Luda kína dɔ̃ kɔ̃n aafiao!
Wàgɔ̃ à gbaa Seba bùsu vura,
wàgɔ̃ adua kɛɛnɛ yãana sai,
wàgɔ̃ sa maaa oonɛ gurɔ píngi.
16 Ǹ tó burapɔnɔ kɛ à bùsun maamaa,
à lánɔ gɔ̃ da sɩ̃̀sĩnɔ musu sí plɛ̀plɛ,
aɔ̃ nɛ́ i wà pia lán Lɛbanɔ lákpɛ bà,
aɔ̃ gbã lán kàbapu bà sɛ̃̀tɛ.
17 Ǹ tó à tɔ́ gɔ̃ kuu gurɔ píngi
lán ɔfãntɛ̃ bà,
bori píngi é aubarika e à gãzĩ,
wé à tɔ́ nnaa sí.
18 Aubarikadeen Dii Luda, Isarailinɔ Luda!
Àmbe è yãbɔnsaɛnɔ kɛ ado.
19 Wàgɔ̃ à tɔ́ gakuidee bɔɔ gurɔ píngi!
À tó à gakui da andunala píngi!
Aami! Aami!
20 Yɛsɛ nɛ́ Dauda aduakɛna lɛ́n gwe.

TAKADA AAGƆ̃DEE

Saamu 73-89

Zaakɛrinɔ nnamana

Asafa lɛ̀.

73 Luda è yã maaa kɛ Isarailinɔnɛ yãpuramɛ,
atɛ̃nsa nɔ̀sɛpuradeenɔ.
2 Mapi sɔ̃, ma kĩi kũ̀ lɛɛnao,

ma gbá yezi à satamɛ yã.
3 Kɛ̀ ma zaakɛrinɔ kuuna maaa è,
ma ĩadãri pìnɔ gwena ni dɛ̀.
4 Yãke è kpáńnɛro,
aafia mɔ̀ḿma bensɔ̃ aɔ̃ɔ mɛ̀kpana.
5 Aɔ̃è nawɛ̃a kɛ lán danɔ bàro,
aɔ̃è gyãa kɛ lán danɔ bàro.
6 Aɔ̃è ĩadãna da ń waalɛ lán kãmbɛɛ bà,
aɔ̃è pãsĩkɛɛ da pɔ́kãsãa ũ.
7 Aɔ̃ swɛ̃̀ kɛ̀ gbãa yãzaakɛnao,
yã vãi ń nɔ̀sɛ pà.
8 Aɔ̃è gbɛ̃ lalandi kɛ aɔ̃è yã zaaa liḿma,
aɔ̃è gbãaa mɔ́ńnɛ ń gwena bítakɛɛ yãnzi.
9 Aɔ̃è be: Luda pita wà ɔsi ká,
bensɔ̃ aɔ̃ yã bé è ble anduna guu.
10 Bee yãnzi wè tá ń kpa,
wè yã kɛ̀ aɔ̃ɔ ò píngi sí yãpuraa ũ.
11 Aɔ̃è be: Luda é kɛ dɛa à dɔ̃ɔ?
Luda Musude dɔ̃na kà lɛn yɔ́?
12 Ǹ gwa, zaakɛrinɔ è yãke kɛ̃̀hãn kɛro,
aɔ̃ gwena ègɔ̃ kaara gurɔ píngimɛ.
13 Ase ma nɔ̀sɛ pura pãn yɔ́?
Ma a ɔɔ bɔ̀ɛ taarin wásawasa pãmɛɔ́?
14 Nɛɛ̀gɔ̃ ma gbɛ̃ɛ gurɔ píngi,
nɛɛ̀gɔ̃ ma swã sukãamɛ lán guu e dɔɔ nà.
15 Tó ma zɛ kɔ̃n yã beee taka onao,
bee égɔ̃ dɛ bɔna n gbɛ̃nɔ kpɛɛ yã ũmɛ.
16 Kɛ̀ ma laasuu lɛ̀ yã pìzi mà e mà dɔ̃,
à kɛ̀mɛ zĩ'ũ.
17 Sé kɛ̀ ma gɛ̃ Luda kúkiin,
ben ma wɛ́ɛ gbasa à kɛ̃̀ lán aɔ̃é yãa nà.
18 N ń kpá guzãɛa yãpura,
nɛɛ̀ ɔ sɔ̃́nzi aɔ̃ lɛ́ɛ wà kaatɛ.
19 Aɔ̃è gɔ̃ kaatɛna pɔ́ ũ kãndo,
vĩapɔnɔ è ń le aɔ̃ yãao.
20 Lán nanaa è gɛ̃ ĩa nà tó gbɛ̃ vù,
tó n fɛɛ Dii, ǹ tó aɔ̃ gɛ̃ ĩa lɛ.
21 Kɛ̀ ma nɔ̀sɛ yàka,
bensɔ̃ ma pɔɔ sia kũ̀,
22 ma kɛ yɔ̃nkɔ, má yãke dɔ̃ro,
ma gɔ̃nnɛ lán nɔ̀bɔsɛ̃tɛ bà.
23 Baa kɔ̃n beeeo mɛɛ̀gɔ̃ kúnyo,
ń ma kũna ma ɔplaaa.
24 Nɛɛ̀ dɔmɛ aɛ kɔ̃n n lɛ́dammanao,
nɛ́ yãa ǹ ma sí ai n gakui guu.
25 N baasiro, dén ma wɛ́ɛ dɔzi musuu?
N baasiro pɔ́ke nii e ma dɛ anduna guuro.
26 Baa tó ma mɛ̀ kɔ̃n ma swɛ̃̀o e yãaa,
Ludan ma swɛ̃̀ gbãa'ekii ũ,
àmbe ma baka ũ gurɔ píngi.
27 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃̀mmaanɔ é mì dɛ,
nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n kpɛɛnɔ kaatɛ.
28 Luda, ma sɔ̃nzina bé à kɛ̀mɛ nna,
Dii Luda, ma n kɛ ma utɛkii ũ,
mɛ́ n yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ńnɛ.

Wiipɛna Ludazi à kpɛ́ kɛ̀ wà wì yãnzi

Asafa lɛ̀.

74 Luda, bɔ́yãnzin n giwazi ai gurɔ píngizi?
À kɛ̀ dia n pɛ̃tɛ̃ e fɛɛɛ n kpàsa sãanɔzi?
2 Ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ n ń sí zaa ziinɔ yã dɔngu,
borii kɛ̀ ń bò aɔ̃ gɔ̃̀ n pɔ́ ũunɔ
kɔ̃n Zayɔn kpiii kɛ̀ ń kɛ̀ n kúkii ũuo.
3 N ibɛɛnɔ n kúkii gbɛ̃̀ wà dàɛ mámmam,
ǹ dɔdɔzi ǹ gwa, à gbòro píngi
4 N zangurinɔ zɔka dɔ guu kɛ̀ weè danlɛn,
aɔ̃ ń zĩnda tuutanɔ pɛ̀ɛ gwe sèeda ũ.
5 Wá è, aɔ̃ kpása dɔ musu,
aɔ̃ɔe kɛɛ lán wègɔ̃ dàko kɛ̃ɛɛ nà.
6 Lí ana maaa kɛ̀ wà nàna n kpɛ́ gũ̀a,
aɔ̃ɔ gbɛ̃̀ wà gbòro kɔ̃n kpásao kɔ̃n aadao.
7 Aɔ̃ tɛ́ sɔ̃̀ n kúkiia à kwɛ̀,
aɔ̃ɔ tò kpɛ́ kɛ̀ n tɔ́ kúa pì gbãsĩ lɛ̀.
8 Aɔ̃ bè ń nɔ̀sɛn: Wà ɔ tɔ̃ḿma mámmam.
Aɔ̃ tɛ́ sɔ̃̀ wa bùsu aduakɛkpɛnɔa.
9 N kpɛ́ sèedanɔ kuu dɔro,
annabi ke kuu dɔro.
Wégɔ̃ kuu lɛ ai bɔrɛmɛ?
Wa gbɛ̃kee dɔ̃ro.
10 Luda, nɛ́ tó n ibɛɛnɔ gɔ̃ n yáa dɔɔ ai bɔrɛmɛ?
N zangurinɔ égɔ̃ kya kaangu yãana sain yɔ́?
11 Bɔ́yãnzin n ɔ kpà n kùlazi?
Ǹ ɔ bɔɛ n utan ǹ ń dɛdɛ.
12 Ludan ma kína ũ zaa káaku,
àmbe è gbɛ̃ mì sí anduna guu.
13 Ḿbe n ísiaa zɔ̃̀kɔ̃rɛ kɔ̃n n gbãaao,
n kùkuku mìnɔ wìwi í guu.

14 N Igipitinɔ kàatɛ gwe,
n ń gɛ̀nɔ kpà gbáa nɔ̀bɔnɔa pɔ́blee ũ.
15 N swaanɔ bɔ̀ n zɛ́ wɛ̃̀ bianɔnɛ,
n swaa kɛ̀ à í babana vĩroo zɔ̃̀kɔ̃rɛ.
16 Fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo kú n pɔ́ ũ,
n mɔvura kɔ̃n ɔfãntɛ̃o kúkii kɛ̀ńnɛ.
17 Ḿbe n anduna gulɛzɛkinɔ kɛ̀ píngi,
n kwɛɛ kɔ̃n buusiɛo gurɔɔ dìɛ.
18 N yá kɛ̀ n ibɛɛnɔ dɔ̀ yãa dɔngu Dii,
yɔ̃nkɔɔnɔ kya kà n tɔ́n.
19 Ǹton n pɔ̃tɛ̃ɛ kpá nɔ̀bɔ pãsĩnɔaro,
n gbɛ̃ wɛ̃ndadeenɔ yã tón sãnguro.
20 Ǹ làakari dɔ n bà kuunawaoa,
zaakɛ wa bùsu gusaɛnɔɔ pãsĩ píngi.
21 Ǹton tó wa gwenawɛ̃ndadeenɔ bɔru kpɛɛ kɔ̃n wíoro,
ǹ tó takaasideenɔ kɔ̃n pɔ́nidɛrinɔ n táaki lɛ́.
22 Luda, ǹ fɛɛ ǹ gí kɔ̃n n zĩndao,
ǹ n yá kɛ̀ yɔ̃nkɔɔnɔɔ e dɔɔ zɛna sai ma dé!
23 Ǹton zɔka kɛ̀ n ibɛɛnɔɔ e kaanzi kpá swãkotoro,
n zangurinɔ kĩi dìgɔ̃ dɔ yãana sai.

Ludan yãkpaɛkɛri ũ

Asafa lɛ̀.

75 Wa sáabu kɛ̀nnɛ Luda, wa sáabu kɛ̀nnɛ.
Tó wà n yãbɔnsaɛnɔ tɔ̃kɛ̃̀, nɛɛ̀gɔ̃ kú kĩi.
2 Luda bè: Ma gurɔɔ dìɛ
kɛ̀ mɛ́ yãkpaɛ kɛ a zɛ́a.
3 Tó anduna nìgã kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kúnnɔ ń píngi,
mámbe mɛɛ̀ à wesagbanɔ kũ gíngin.
4 Mɛɛ̀ o wadadeenɔnɛ aɔ̃ton ĩa dãro,
mɛɛ̀ o zaakɛrinɔnɛ aɔ̃ton kùsɛ biiro.
5 Àton kùsɛ bii ludambɛaro,
àton waa nɔnɔmaziro.
6 Zaakɛ gbãaa è bɔ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ke a gɛ̃kpɛn kparo,
è bɔ gbáanlo,
7 Ludan yãkpaɛkɛri ũ,
àmbe è gbɛ̃ doo lago à gbɛ̃ doo kaara.
8 Togoo kú Dii ɔzĩ, í gbãaa kán à pà,
èe sɛsɛɛ à pɔfɛ̃ ũ.
È kú anduna zaakɛrinɔnɛ ń píngi,
ben aɔ̃è mi wà yãa láe kɔ̃n à gbɔ̃̀o.
9 Mapi sɔ̃, mɛ́gɔ̃ yã pì oo gurɔ píngi,
mɛ́ Yakubu Luda táaki lɛ́.
10 Mɛ́ zaakɛrinɔ koba ɛ́'ɛ,
gbɛ̃ maaanɔ koba sɔ̃, mɛ́ sɛ́ musu.

Ludan zĩ̀blena gbãaa ũ

Asafa lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔnɔo.

76 Wà Luda dɔ̃ Yuda bùsummɛ,
à tɔ́ bíta Isarailinɔ tɛ́.
2 À bisakutaa kú Salɛmu,
à kúkii kú Zayɔn.
3 Zaa gwen à kà wãaanɔ ɛ̀'ɛn
kɔ̃n sɛngbangonɔ kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ kɔ̃n zĩ̀kabɔnɔo.
4 Nɛɛ̀ guu pu nɛɛ̀gɔ̃ tɛ́ kɛɛ,
n bítakɛɛ dɛ kpiii kɛ̀ aɔ̃ kuu gurɔ pínginɔla.
5 N kùgbãadeenɔ gbãaa sìḿma,
aɔ̃ɔ daɛna kɔ̃n ga'iio,
gɔ̃ gbãaa pìnɔ dokee e fɔ̃ à a ɔɔ sɛ̀ro.
6 Yakubu Luda, n kpãkɛ̃ńzi,
ben sɔ̃nɔ kɔ̃n ń sɔ̃goronɔ gɔ̃̀ kaɛna.
7 Ḿbe ń naasi vĩ ndo,
tó n pɔ́ bɔ̀ n yĩzĩ,
dé bé eé fɔ̃ à zɛ n aɛɛ?
8 Zaa musu n yãkpaɛ kɛ̀,
vĩa anduna kũ̀, à yĩ̀tɛ kítikiti,
9 zĩ kɛ̀ Luda, n fɛɛ ǹ yã gɔ̃gɔ̃ andunanɛ
lɛ ǹ gbãasaideenɔ mì sí.
10 N pɔfɛ̃na gbɛ̃nɔzi è n tɔ́ bɔ,
n pɔfɛ̃ kpaaa ègɔ̃ dɔ n pii.
11 À lù sɛ́ Dii a Ludanɛ à à fĩa bo.
Amɔa kɛ̀ á ligawaziinɔ, à mɔ́
à Luda kɛ̀ dɛ wàgɔ̃ à vĩa vĩi gba pɔ́.
12 È kpatablerinɔ kã busa,
è tó vĩa anduna kínanɔ kũ.

Luda dɔnlɛ bɛgɛkɛna nawɛ̃a guu

Asafa lɛ̀.

77 Ma wii pɛ̀ Ludazi ma à sìsi,
ma wii pɛ̀ Ludazi lɛ à ma yã ma.

[2] Kɛ̀ má kú nawɛ̃a guu ma Dii kii wɛ̀tɛ,
ma ɔ sɛ̀ musu gwãavĩ kámmabona sai,
ma làakari wè à kpáɛro.
[3] Kɛ̀ ma laasuu tà Luda kiia, ben ma ã'ã,
kɛ̀ ma à yã wàari pà, ben ma suuna kɛ̀.
[4] N ma wɛ́ɛ tɛ̃̀ iii,
ma gɔ̃ bídi guu ma kora yãzi mà o.
[5] Ma dɔ yã ziinɔn
kɔ̃n wɛ̃̀ kɛ̀ gɛ̃̀tɛnɔ.
[6] Ma laasuu lɛ̀ ma swɛ̃̀ guu gwãavĩ,
ma a zĩnda là mà wɛtɛ mà dɔ̃.
[7] Ma bè: Dii gìwazi mámmann yɔ́?
À pɔɔ é kɛwa nna dɔroo?
[8] À gbɛ̃kɛɛ yã̀a mámmann yɔ́?
À yã égɔ̃ fɛɛna gurɔ píngin yɔ́?
[9] Wa wɛ̃ndagwana yã sã̀ Ludann yɔ́?
À pɔ fɛ̃̀wazi, eé sósobi kɛwao dɔroo?
[10] Ben ma bè: Yã kɛ̀ ɔ̃̀maan yɛ̀.
Luda Musude ɔɔ bùsawe.
[11] Mɛ́ laasuu lɛ́ Dii yãbɔnsaɛnɔa,
mɛ́ dɔ yã kɛ̀ à kɛ̀ yãanɔn.
[12] Mɛ́ n dabuyãkɛnanɔ wàari pá píngi,
mɛ́ n yãbitakɛnanɔ da ma swɛ̃̀n.
[13] Luda, n zɛ́ kú adona.
Dii kpare bíta bè à kà lán wa Luda bà?
[14] Ḿbe Luda yãbɔnsaɛkɛri ũ,
n n gbãaa mɔ̀ boriinɔnɛ.
[15] N n gbɛ̃nɔ mì sì kɔ̃n n gã̀sã gbãaao,
wamɔwa Yakubu kɔ̃n Yusufu boriinɔ.
[16] Kɛ̀ ísia wɛ́ɛ sìnlɛ Luda,
kɛ̀ ísia wɛ́ɛ sìnlɛ, ben à kɔ́tɔ kpà,
à dègedege ai a lɔ̀n.
[17] Ludambɛɛ í kwɛ̀ɛ,
lapatana kĩi gɔ̃ dɔ musu,
n kànɔɔ e fãa loupina ũ.
[18] N pũtãna kĩi dɔ zàga'ĩa guu,
n loupina anduna pù píngi,
tɔɔtɛ kɛ̀ gìri, à nìgãnigã.
[19] N zɛ́ bɔ̀ ísiaan,
n gɛ̃kii kɛ̀ í bítanɔ dagura,
wèe n kɛ̀sɛgbɛ ero.
[20] N dɔ n gbɛ̃nɔnɛ aɛ lán sã kpàsa bà
Musa kɔ̃n Arunao gãzĩ.

Lɛ̀ kɛ̀ Isarailinɔ yã wa gbao làakari

Asafa lɛ̀.

78 Ma gbɛ̃nɔ, à ma yãdannɛna ma,
à swã kpá ma yãzi.
[2] Mɛ́ yã oare kɔ̃n yáasio,
mɛ́ yã kɛ̀ utɛna zaa zii bɔkɔ̃tɛ kɛare,
[3] yã kɛ̀ wá mà bensɔ̃ wá dɔ̃,
yã kɛ̀ wa denɔ tɔ̃kɛ̃̀wee.
[4] Wé yã pì utɛ wa nɛ́nɔnɛro,
wé Dii táakilɛna da wa dionɔnɛ,
à gbãaa kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ à kɛ̀nɔ.
[5] À yã dìɛ Yakubu boriinɔnɛ,
à a doka dà Isarailinɔnɛ,
à dìɛ wa dezinɔnɛ kɛ̀ aɔ̃ tó ń nɛ́nɔ gɔ̃ dɔ̃,
[6] lɛ à gɔ̃ ń borii kɛ̀ aɔ̃ kpɛ́nɔnɛ fɛɛakaarayã ũ,
aɔ̃ gbasa wà fɛɛ wà dada ń nɛ́nɔnɛ se,
[7] lɛ aɔ̃ e wà Luda náanɛ kɛ,
à yãkɛnanɔ tón sãńguro,
mɔde aɔ̃égɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna.
[8] Aɔ̃gɔ̃ dɛ lán ń dezinɔ bàro,
zaakɛ aɔ̃ swãgbãaa kɛ̀ aɔ̃ gì Luda yãzi,
aɔ̃ swɛ̃̀ kú Ludaaro, aɔ̃ yãpuraa vĩnɛro.
[9] Ɛflaimu boriinɔ nɛ́ kàzurinɔmɛ,
ben aɔ̃ bɔ̀ru kpɛɛ zĩ̀ guu.
[10] Aɔ̃ɔe zɛ kɔ̃n Luda bà kuunańyo yãoro,
aɔ̃ gì tɛ́ à dokazizi.
[11] À yãkɛnanɔ sã̀ńgu
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ à ɔ̀dɔańnɛnɔ.
[12] À dabuyãnɔ kɛ̀ aɔ̃ dezinɔ wáa
Zoã wɛ́tɛ guu, Igipiti bùsun.
[13] À ísiaa zɔ̃̀kɔ̃rɛ à bikũ̀ńyo,
à tò í gɔ̃̀ zɛna lán bĩi bà.
[14] À dɔ̀ńnɛ aɛ tɛ́luguu guu fãantɛ̃,
gwãavĩ sɔ̃ kɔ̃n tɛ́ gupuraao.
[15] À gbɛ̀si pàra gbáan,
à í kpàḿma bíta lán ísia'i bà.
[16] À tò í bɔ̀ńnɛ gbɛ̀n,
à tò í bàa lɛ̀ lán swadaa bà.
[17] Ben aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe durun kɛɛnɛ,
aɔ̃ gì Luda Musude yã mazi gbáan.
[18] Aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà kɔ̃n nɔ̀sɛplaaao,
aɔ̃ ń pɔyezi pɔ́blee gbèkaa.
[19] Aɔ̃ Luda zaa bò wà bè:

Luda é fɔ̃ à wa gba pɔ́blee gbáan kɛ̀n yɔ́?
20 Baa kɛ̀ à gbɛ̀ lɛ̀, í bɔ̀ à dàgula,
eé fɔ̃ à pɔ́blee ke nɔ̀bɔ kpáwa dɔɔ́?
21 Kɛ̀ Dii yã pì mà, à pɔ fɛ̃̀,
ben tɛ́ fɛ̀ɛ à dà Yakubu boriinɔla,
à pɔfɛ̃ pìta Isarailinɔa.
22 Zaakɛ aɔ̃ɔe Luda yã síro,
aɔ̃ɔe à mìsina gbãa náanɛ kɛro.
23 Baa kɔ̃n beeeo à yã dìɛ bàtumanɛ,
à musu zɛ́ wɛ̃̀,
24 ben à mana kwɛ̀ɛńnɛ aɔ̃ɔ blè,
à pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musu kpàḿma.
25 Aɔ̃ malaikanɔ pɔ́blee blè,
à kũsãɛ kɛ̀ńnɛ, à gɛ̃̀ ɔla.
26 À tò ĩa gbãaa bɔ̀ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa,
à pɛ̀ sɔɔmɛtɛ kpa ĩaa dɔ kɔ̃n a gbãaao,
27 ben à nɔ̀bɔ kwɛ̀ɛńnɛ pari lán lutɛ̃ bà,
bãanɔ dàńla lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà.
28 À tò aɔ̃ pìtapita ń bùran,
aɔ̃ gɔ̃̀ káɛ ligana ń kpɛ́nɔzi.
29 Luda pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔe à ni dɛɛnɔ kpàḿma,
ben aɔ̃ɔ blè wà kã̀ gíngin.
30 Lɛ à ni kpɛ́ à bɔńgu,
gurɔɔ kɛ̀ pɔ́blee pì kpɛ́ da ń lɛ́n,
31 Luda pɔfɛ̃ fɛ̀ɛńzi,
à Isaraili gɔ̃ gbãaanɔ dɛ̀dɛ,
à ń gɔ̃kparɛnɔ lɛ̀ à nɛ̀.
32 Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe durun kɛɛ,
baa kɔ̃n à yãbɔnsaɛkɛnanɔ, aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro.
33 Ben à ń wɛ̃̀ndi kɛ̀ńnɛ pã lán lɛ́'ĩa bà,
à tò mɔ́nzi ń lɛ́.
34 Tó à ń gbɛ̃kenɔ dɛ̀dɛ, ben aɔ̃è à kii wɛtɛ,
aɔ̃è ɛara wà aɛ dɔa kɔ̃n wãaao.
35 Ben aɔ̃ dɔ̀n sa kɛ̀ Ludan ń gbɛ̀si ũ,
Luda Musudemɛ ń mìsiri ũ.
36 Gurɔ mɔ̀a sa aɔ̃è lɛ́ maa,
aɔ̃è ɛgɛɛ tonɛ,
37 aɔ̃ swɛ̃̀ kúaro,
aɔ̃ à bà kuunańyo yã gbòro.
38 Àpi sɔ̃ ń wɛ̃nda gwà,
à ń durun kɛ̃̀ńnɛ, èe ń kaatɛro.
Ègɔ̃ a zĩnda pɔfɛ̃ kpaɛɛ baabɔrɛ,
è a pɛ̃tɛ̃pitammana ɔzã gba.
39 À ń gbɛ̃nteekɛɛ dɔ̃̀ḿma,
kɛ̀ aɔ̃è gɛ̃tɛ suna sai lán ĩa bà.
40 Aɔ̃ swãgbãaa kɛ̀nɛ gbáan gɛ̃̀n ũgbangba!
Aɔ̃ à pɔɔ yàka sɛ̃̀tɛ gwe à kɛ̀ bíta.
41 Aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà, aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà,
aɔ̃ Isarailinɔ Luda kɛ̀ kú adona pɔɔ fɛ̃̀.
42 À iko gbãaa sɔ̃̀ńgu,
lán à ń sí ń ibɛɛnɔa nà,
43 lán à dabuyãnɔ kɛ̀ Igipiti nà,
bensɔ̃ à yãbɔnsaɛnɔ kɛ̀ Zoã bùsun.
44 À ń swa ínɔ lì aru ũ,
ben aɔ̃ɔe fɔ̃ wà à í mì dɔro.
45 À ifĩinɔ kàńgu, aɔ̃ ń soso,
kɔ̃n kasoonɔ dɔ, à mɔ́nzi kpàńzi.
46 À tò kwaanɔ ń bura pɔ́wɛɛnɔ blè,
à sutɛ̃nɔ kà ń burapɔnɔn.
47 À tò lougbɛ ń geepi líkpɛnɔ kɛ̀ dúgudugu,
zàga'ĩa ń kãkã línɔ ɛ̀'ɛ.
48 À ń pɔ́kãdeenɔ kàatɛ kɔ̃n lougbɛo,
laa pɛ̀ɛ ń kpàsanɔa.
49 À a pɔfɛ̃ bíta bɔ̀bɔńzi,
à kɛ̀ńyo ĩi kɔ̃n pɔfɛ̃o kɔ̃n pɛ̃tɛ̃o,
à malaika kisiadeenɔ gbàrɛḿma.
50 À a pɔfɛ̃ zɛ́ wɛ̃̀, èe gí gaanɛ dɔro,
à gagyãa kàńgu.
51 À Igipiti daudunɔ dɛ̀dɛ ń píngi,
Hamu bori négɔ̃gbɛ̃ káakunɔ gàga.
52 Mɔde à bɔ̀ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ lán sãanɔ bà,
à dɔ̀ńnɛ aɛ gbáan lán sã kpàsanɔ bà.
53 À tɛ́ńyo làakario kpáɛna vĩa sai,
aɔ̃ ibɛɛnɔ sɔ̃, ísiaa dàńla.
54 À kàńyo a bùsu lɛ́zi,
gusĩsĩdee kɛ̀ à sì kɔ̃n a gbãaao pì.
55 À pɛ̀ńnɛ boriinɔa,
ben à ń bùsu kpàatɛtɛńnɛ ń pɔ́ ũ,
à ua kpàkpa Isaraili boriinɔa.
56 Ben aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà aɔ̃ gì à yã mazi,
aɔ̃ɔ Luda Musude yãdiɛnanɔ kũnaro.
57 Aɔ̃ ɛ̀ara wà bɔ̀ à kpɛɛ lán ń denɔ bà,
aɔ̃ náanɛ vĩro lán sá kotina bà.
58 Aɔ̃ à pɔɔ fɛ̃̀ kɔ̃n ń sa'okiinɔo,
aɔ̃ à nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ fɛ̀ɛ kɔ̃n ń tãanɔ.
59 Kɛ̀ Ludaa dɔ̃̀ lɛ, ben à pɔ fɛ̃̀,
à gì Isarailinɔzi zaazaa.

60 À a bisakutaa tò zaa Silo gwe,
à bɛɛ kɛ̀ à dɔ̀ gbɛ̃nteenɔ tɛ́ pì.
61 À tò aɔ̃ wɛdɛrinɔ mɔ̀ wà a àkpati sɛ̀,
àmbe à gbãa kɔ̃n à gakuibɔkiio ũ.
62 À tò wà a gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao,
à pɔ fɛ̃̀ borii kɛ̀ ń sɛ́zi.
63 Aɔ̃ gɔ̃kparɛnɔ tɛ́ kũ̀ zĩ̀ guu,
aɔ̃ nɔkparɛnɔɔ e e wà zãkɛlɛ sì dɔro.
64 Wà ń sa'orinɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao,
aɔ̃ gyaanɔnɔɔ e fɔ̃ wà ɔ́ɔ dɔ̀ro.
65 Ben Dii fɛ̀ɛ sa lán i'ori bà,
lán gɔ̃sa kɛ̀ vù kɔ̃n wɛ̃'iio bà.
66 À ń wɛdɛrinɔ gbɛ̃̀, aɔ̃ bɔ̀ru kpɛɛ,
à tò aɔ̃ gɔ̃̀ kɔ̃n wíyão gurɔ píngi.
67 À gì Ɛflaimu boriinɔzi,
èe Yusufu borii pì sɛ́ dɔro.
68 Yuda boriin à sɛ̀ sa
kɔ̃n Zayɔn kpiii kɛ̀ à yezio.
69 À a kúkii bò musumusu gwe,
eégɔ̃ kuu gurɔ píngi lán anduna kaɛna bà.
70 Ben à a zɔ̀bleri Dauda sɛ̀,
à à bɔ̀ sãkpasan.
71 À à bɔ̀ sãdãn, à dɔ̀ Isarailinɔnɛ aɛ,
Luda gbɛ̃ Yakubu boriinɔ kínamɛ.
72 Dauda ń kpá a kpɛɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
à dɔ̀ńnɛ aɛ kɔ̃n a ɔ aubarikadeeo.

Wɛ̃nda ɔ́ɔdɔna Yerusalɛmu wina yã musu

Asafa lɛ̀.

79 Luda, bori pãndenɔ sì n bùsun,
aɔ̃ n kpɛ́ kɛ̀ à kú adona yàka,
aɔ̃ Yerusalɛmu wìwi wà dàɛ.
2 Aɔ̃ n zɔ̀blerinɔ gɛ̀ kpà bãanɔa,
aɔ̃ n yãmarinɔ mɛ̀ tò nɔ̀bɔ pãsĩnɔnɛ pɔ́blee ũ.
3 Wà ń aru kwɛ̀ɛ lán í bà Yerusalɛmu bĩikpɛɛ,
gbɛ̃ke kuu à ń vĩiro.
4 Wa gɔ̃ sɔ̃sɔ̃na pɔ́ ũ wa saɛdeenɔnɛ,
fabona pɔ́ ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ligawazinɔnɛ.
5 Dii, nɛ́gɔ̃ pɔ fɛ̃ɛwazi ai bɔrɛmɛ?
N pɛ̃tɛ̃ tɛ́ égɔ̃ kũu gurɔ píngin yɔ́?
6 Ǹ pɔfɛ̃ pita borii kɛ̀ aɔ̃ n dɔ̃roonɔa,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è n sísiroonɔ bùsunɔa.
7 Zaakɛ aɔ̃ Yakubu boriinɔ blè,
aɔ̃ ń bùsu dɛ̀.
8 Ǹton wa denɔ durunnɔ wí wa musuro.
Ǹ wɛ̃nda dɔ̃we kpakpaa,
zaakɛ wa busa wa gɔ̃ búgubugu.
9 Ǹ dɔwalɛ, Luda wa mìsiri.
Ǹ wa mì sí lɛ n tɔ́ bɔ,
ǹ wa durunnɔ kɛ̃we n tɔ́ yãnzi.
10 Bɔ́yãnzin nɛ́ tó bori pãndenɔ wa la wà be:
Wa Ludaa kú mámɛee?
Ǹ tó bori pãndenɔ gɔ̃ dɔ̃ wa wáa
kɛ̀ nɛɛ̀ n zɔ̀blerinɔ dɛdɛna gɛ̃ɛ boḿma.
11 Ǹ tó zĩ̀zɔnɔ ɔ́ɔdɔna gɛ̃ n swãn,
ǹ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú ga lɛ́zĩ pìnɔ bɔ
kɔ̃n n gã̀sã gbãaao.
12 Ǹ lalandi kɛ̀ bori pãnde kɛ̀ ligawazinɔɔ kɛ̀nnɛɛ
fĩa boḿma gɛ̀n swɛɛplaa, Dii.
13 Wamɔwa n gbɛ̃nɔ, n kpàsa sãanɔ,
wé gbasa wàgɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi,
wégɔ̃ n tɔ́ tɔ̃kɛ̃ɛńnɛ ai wa boriia.

Isarailinɔ suna ń gwena ziia aduakɛna

Asafa lɛ̀.

80 Ǹ swã kpá, Isarailinɔ Dɔn'aɛde,
mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ Yusufu boriinɔ dã lán sãa bà.
Ǹ bɔ ǹ mɔ́, mmɔn kɛ̀ ń vɛ̃ɛna kɛrubunɔ dagura,
2 ǹ dɔ Ɛflaimu boriinɔnɛ aɛ
kɔ̃n Bɛyãmi boriinɔ kɔ̃n Manase boriinɔ.
Ǹ fɛɛ kɔ̃n n gbãaao, ǹ mɔ́ ǹ wa mì sí!
3 Luda, ǹ tó wà ɛara wà su wa gwena ziin,
ǹ uu werewa, ǹ wa mì sí.
4 Dii Luda Zĩ̀kpɛde,
nɛ́ fɛ̃ ǹ gí n gbɛ̃nɔ aduakɛna sízi ai bɔrɛmɛ?
5 N wɛ́ɛ'i dɔ̀ńnɛ ń pɔ́mina ũ,
n ń wɛ́ɛ'i yɔ̃̀ńnɛ à pɔ́ pà, aɔ̃ mì.
6 Ń tò wa gɔ̃ fabona pɔ́ ũ wa saɛdeenɔnɛ,
wa ibɛɛnɔɔ e wa lalandi kɛɛ.

7 Luda Zĩ̀kpɛde, ǹ tó wà su wa gwena ziia,
ǹ uu werewa ǹ wà mì sí.
8 N geepi lí wùrɛ Igipiti,
n pɛ boriinɔa, ben ń lí pì pè aɔ̃ gbèn.
9 N guu kèkɛnɛ à kãsãa pèɛ,
ben à ɔ tà à guu sì.
10 À ɔra dà kpiiinɔla,
à gɛ̃̀nɔ dɛ sida lí bítanɔla.
11 À ɔ tà à kà ai ísia lɛ́a,
à ɔnɛnɔ kà ai Yuflatizi.
12 Bɔ́yãnzin n à kara gbòrozi
lɛ gbɛ̃ kè aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛnɔ gɔ̃ ɔ maɛɛ à nɛ́zi?
13 Kyàkpanɔ è lɛ́ kázi wà bi,
nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ è mɔ́ wà à lá ble.
14 N yã nna! Luda Zĩ̀kpɛde, ǹ ɛara ǹ aɛ dɔwa!
Zaa musu ǹ wɛ́ɛ kpáɛ ǹ gwa!
Ǹ làakari dɔ geepi lí kèa,
15 borii kè ń pè n zĩndaa,
nɛ́ kè ń sì n pɔ́ ũu pì.
16 Wà n geepi lí pì zɔ̃̀, wà tɛ́ sɔ̃̀a,
n wɛ́ɛ tɛ̃aa pìtim̃ma, ben aɔ̃ɔe kaatɛɛ.
17 Ǹ ɔ kúɛ gbɛ̃ kè kú n ɔplaazia,
gbɛ̃ntee nɛ́ kè ń sè n pɔ́ ũu pì,
18 wé kɛ̃mma dɔro.
Ǹ wa kuuna kɛkɛ ǹ kɛwe, wé n sísi.
19 Dii Luda Zĩ̀kpɛde,
ǹ tó wà su wa gwena ziia,
ǹ uu werewa ǹ wa mì sí.

Isarailinɔ zĩbaa lɛ̀

Asafa lɛ̀.

81 À guda dɔ Luda wa gbãaaa,
à pɔnna wii pɛ́ Yakubu boriinɔ Ludaa.
2 À lɛ̀ dɔ à bata lɛ́
kɔ̃n mɔrɔ'ɔ nnaao kɔ̃n kuntigio.
3 À kuu pɛ́ mɔ dufu bɔnao,
à pɛ́ tó mɔɔ ɔzi kè wa zĩbaagurɔ,
4 zaakɛ à dɛ doka ũ Isarailinɔnɛmɛ.
yã kè Yakubu boriinɔ Ludaa dìɛn gwe.
5 À yã pì dà Yusufu boriinɔnɛ
gurɔɔ kè à vĩ̀ Igipiti bùsula.
Aɔ̃ kòto kè wà dɔ̃roo mà à bè:
6 Ma asoo gò a gɛ̃̀n,
ma a ɔɔ bɔ̀ɛ ɛ̃ɛbona zĩin.
7 A wii pèmazi nawɛ̃akɛgurɔ, ben ma a bɔ,
ma weala zaa louvĩnan,
ma a lɛ ma a gwa zaa Mɛriba í kiia.
8 À swã kpá ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ lɛ́ daawa,
amɔa Isarailinɔ, tó é ma yã ma dé!
9 Àtongɔ̃ bori zĩ̀tɔnɔ tãa vĩ a tɛ́ro,
àton kúɛ dii pãndenɛro.
10 Mámbe Dii a Luda ũ,
ma a bɔɛ Igipiti.
À a lɛ́ wɛ̃, mɛ́ tó àgɔ̃ kãna.
11 Mɔde Isarailinɔ gì ma yã mazi,
ma gbɛ̃ pìnɔɔ e mì siɛmɛro.
12 Ben ma ń tó kɔ̃n ń swãgbãakɛɛo,
aɔ̃ɔ tɛ́ ń zĩnda pɔyezizi.
13 Tó wà be Isarailinɔ é ma yã ma,
tó ma gbɛ̃nɔɔ tɛ́ ma yãzi,
14 lɛ mɛ́ ń ibɛɛnɔ sɔ̃ɛ gɔ̃ɔgɔ̃ɔ,
mɛ́ ɔ sɔ̃ ń zangurinɔzi.
15 Ma zangurinɔ é na ń sàsaa ma aɛ,
aɔ̃ wɛ́ɛtãmmana égɔ̃ yãana vĩro.
16 Mɛ́ gbasa mà a gwa kɔ̃n pɔ́wɛɛ maaao,
mɛ́ ɛara mà gbè zɔ́'i kpáawa à mɔ́awa.

Yãkpaɛkɛna kɔ̃n gbãadeenɔ

Asafa lɛ̀.

82 Ludaa vɛ̃ɛna pari kakɔ̃ana guu,
èe yãkpaɛ kɛɛ kɔ̃n Ludanɔ à bè:
2 Ai bɔrɛn égɔ̃ yãkpaɛ kɛɛ a kpɛɛgãnda
à yã sí kɔ̃n zaakɛrinɔo?
3 À yã nnaa kpá gbãasaideenɔa kɔ̃n tonɛnɔ,
à zɛ kɔ̃n takaasideenɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kè wèe wɛ́ɛ tãam̃manɔo.
4 À gbãasaideenɔ kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ mì sí,
à ń bɔ zaakɛrinɔ ɔzĩ.
5 Aɔ̃ yãke dɔ̃ro, aɔ̃ɔ à ke gbá zɛ́ dɔ̃ro,
aɔ̃ɔ kú gusiaa guumɛ,
ben anduna nìgã ai a gĩzĩ.
6 Ma bè Ludanɔn a ũ,
Luda Musude nɛ́nɔn a ũ a píngi.
7 Baa kɔ̃n beeeo é ga gbɛ̃ntee gana ũmɛ,
é kpá guuzi lán gbãade kpaaanɔ bàmɛ.

8 Luda, ǹ fɛɛ ǹ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao,
zaakɛ bori píngi nɛ́ n pɔ́mɛ.

Ibɛɛnɔ kpana Ludaa

Asafa lɛ̀.

83 Luda, ǹtongɔ̃ yĩtɛnaro,
n lɛ́ tóngɔ̃ nakɔ̃anaro,
ǹton zɛ sitiigiro, Luda.
2 Ǹ n ibɛɛnɔ gwa lán aɔ̃ fɛ̀ɛ wà zɛ̀ nà,
n zangurinɔɔ e ń mì zuzuu.
3 Aɔ̃ɔe ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛɛ n gbɛ̃nɔzi,
aɔ̃ɔe lɛ́ kpaakɔ̃sɔ̃ n gbɛ̃ yenzideenɔzi.
4 Aɔ̃ɔe bee: À mɔ́ wà ń borii bɔ,
lɛ aɔ̃ tɔ́ Isaraili tóngɔ̃ dɔ gbɛ̃ken dɔro.
5 Aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃, aɔ̃ yã kɔ̃sɛ̀,
aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃o wà fɛɛnzi.
6 Ɛdɔmunɔ kɔ̃n Sumaila boriinɔ
kɔ̃n Mɔabunɔ kɔ̃n Agyara boriinɔ
7 kɔ̃n Gebalideenɔ kɔ̃n Amɔninɔ
kɔ̃n Amalɛkinɔ kɔ̃n Filisitininɔ kɔ̃n Tayadeenɔ.
8 Baa se Asirianɔ nàḿma dɔ,
lɛ aɔ̃ ɔ da Lutu boriinɔa.
9 Ǹ kɛńnɛ lán ń kɛ̀ Midiãnɔnɛ nà,
lán ń kɛ̀ Sisera kɔ̃n Yabĩonɛ nà Kisɔ̃zi.
10 N ń kɛ́ dúgudugu Ɛndɔ,
ben aɔ̃ gɔ̃̀ kaɛna tɔɔtɛ lán busa bà.
11 Ǹ kɛ ń wɛ̃ɛnɛnɔnɛ
lán wà kɛ̀ Orɛbu kɔ̃n Zeebuonɛ nà.
Ǹ kɛ ń kínɛnɔnɛ
lán wà kɛ̀ Zɛba kɔ̃n Zalamunaonɛ nà.
12 Aɔ̃pinɔ bé wà bɛ̀ yã,
wà Luda sãdãkii sɛ́ ń pɔ́ ũ.
13 Ma Luda, ǹ tó aɔ̃ gɔ̃ lán ĩampuu sɛ̃̀ bà
lán ése ũkã kɛ̀ ĩa e sɛ́ɛɛ bà.
14 Lán dàko è tɛ́ kũ nà,
kesɔ̃ lán tɛ́ è kpiiinɔ ble nà,
15 ǹ pɛ́ɛńzi kɔ̃n n zàga'ĩao,
ǹ tó n ĩa pãsĩ swɛ̃̀ kɛ̃́ŋgu.
16 Ǹ tó wí gɛ̃ ń wɛ́ɛn,
lɛ aɔ̃ɔ n gbãaa dɔ̃ Dii.
17 Wí égɔ̃ ń kũu gurɔ píngi kɔ̃n bídio,
aɔ̃é bɔru kpɛɛ wà kaatɛ.
18 Ǹ tó aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n tɔ́n Dii,
ḿbe Luda Musude ũ anduna guu píngi.

Luda ua bɛgɛkɛna

Kora boriinɔ lɛ̀.

84 N kúkii maa fá, Dii Zĩ̀kpɛde!
2 Mɛ́ɛ Dii ua bɛgɛ kɛɛ ai guu e liima,
ma nini kɔ̃n ma mɛ̀o e lugaa Luda Wɛ̃̀ndidezi.
3 Dii Zĩ̀kpɛde ma Kína ma Luda,
baa sɛ̃̀tɛ̃ sà dɔ̀ n gbãgbãkii saɛ,
taakaso kpɛ́ bò gwe à a nɛ́nɔ kàn.
4 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú n ua guunɔ ũ,
aɔ̃ègɔ̃ n táaki lɛɛ gurɔ píngi.
5 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gbãaan n ũunɔ ũ,
n ua gana yã kú ń swɛ̃̀ guu.
6 Tó aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛ Baka guzurɛla,
è gɔ̃ lán guu kɛ̀ ibɔkiinɔ vĩi bà,
pɔ́tɔ̃gurɔ lou è tó aubarika dagula.
7 Aɔ̃ gana guu aɔ̃ gbãaa ègɔ̃ kaaramɛ
ai aɔ̃ gá káo n kiia Zayɔn.
8 Dii Luda Zĩ̀kpɛde, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ swã kpá ma yãzi, Yakubu Luda.
9 Luda, ǹ kína kɛ̀ dɛ wa sɛngbango ũu gwa,
ǹ wɛ́ɛ gɔ̃ tɛ́ kí kɛ̀ ń kàzi.
10 Kuuna n ua gurɔ doo maamɛ
dɛ kuuna gu pãndea gurɔ wàa sɔɔroola.
Ma Luda ua zɛ́dãkparikɛɛ sì
dɛ kuuna ua lɛdo kɔ̃n zaakɛrinɔola.
11 Dii Ludaa dɛńnɛ ɔfãntɛ̃ kɔ̃n sɛngbangoo ũ,
Dii è gbɛ̃kɛɛ kɛńnɛ kɔ̃n bɛ̀ɛo,
è gí pɔ́ maaa kpá taarisaideenɔaziro.
12 Dii Zĩ̀kpɛde,
aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe n náanɛ kɛɛ ũ.

Aafia wɛ́ɛkɛna Ludaa

Kora boriinɔ lɛ̀.

85 N aubarika dà n bùsun, Dii,
n ɛara ǹ su kɔ̃n Yakubu boriinɔ ń gwena ziin.
2 N n gbɛ̃nɔ taarinɔ gògo,

n ń durunnɔ kɛ̃̀ńnɛ píngi.
3 N n pɔ kpɑ̃̀kpa tò píngi,
n n pɔfɛ̃ pãsĩ tò.
4 Ǹ sɔkpawao wa gwena ziin, Luda wa Mìsiri,
ǹ pɛ̃tɛ̃ kɛ̀ ń kɛ̀wao lago.
5 N pɔɔ égɔ̃ fɛ̃nawazi gurɔ píngin yɔ́?
Nɛ́gɔ̃ n pɔfɛ̃gurɔɔ gagaa wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀on yɔ́?
6 Nɛ́ ɛara ǹ n gbɛ̃nɔ kuuna kɛkɛ ǹ kɛńnɛ dɔ,
lɛ aɔ̃ pɔɔ e à kɛmma nnaroo?
7 Dii, ǹ n gbɛ̃kɛɛ ɔdɔawe,
ǹ wa mì sí kɔ̃n n gbãaao.
8 Ma swã dɔ Dii Luda yã'onazi,
zaakɛ è aafia lɛ́ gbɛ̃ a yãmarinɔnɛ,
tó aɔ̃e ɛara wà sɔ̀kpa ń yɔ̃̀nkɔyãnɔziro.
9 À vĩakɛrinɔ mìsina gurɔɔ zɑ̃̀ro,
lɛ à gakui e àgɔ̃ kú wa bùsun yãnzi.
10 Gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛo è dakɔ̃rɛ,
yãzɛde kɔ̃n aafiao è ɔ kpákɔ̃a.
11 Náanɛ è ɔ poro musu,
yãzɛdee è ɔ nɔnɔ tɔɔtɛa.
12 Dii é à maaa kɛwe,
wa tɔɔtɛ é pɔ́blee kɛ.
13 Yãzɛdee ègɔ̃ tɛ́ à aɛ,
è zɛ́ kɛkɛnɛ.

Dɔnlɛ wɛ́ɛkɛna Ludaa

Dauda lɛ̀.

86 Dii, ǹ swã kpá ma yãzi ǹ wemala,
zaakɛ takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ.
2 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa,
zaakɛ má a zĩnda kpàmma.
Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri mì sí,
zaakɛ mɛ́ɛ n náanɛ kɛɛ.
Ḿbe ma Luda ũ.
3 Ǹ sùu kɛmao, Dii,
zaakɛ mɛɛ̀gɔ̃ n sisii kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo.
4 Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri pɔɔ kɛ nna,
zaakɛ ma làakari tà n kiia, Dii.
5 Ń maa bensɔ̃ ń sùu vĩ, Dii,
n gbɛ̃kɛ bíta n sìsirinɔnɛ.
6 Dii, ǹ swã kpá ma wɛ́ɛkɛnazi,
ǹ làakari dɔ ma wɛ̃nda wiiia.
7 Mɛ́ n sísi ma nawɛ̃akɛgurɔɔ zĩ,
zaakɛ nɛɛ̀ wemala.
8 Tãa ke é sí lɛ́kɔ̃zinyoro, Dii,
gbɛ̃kee è fɔ̃ à n kɛna kɛro.
9 Borii kɛ̀ ń kɛ̀nɔ é mɔ́ wà kúɛnnɛ,
aɔ̃ n tɔ́ bɔ ń píngi.
10 Zaakɛ ń bíta bensɔ̃ nɛɛ̀ dabuyãnɔ kɛ,
ḿbe Luda ũ ndo.
11 Ǹ n zɛ́ ɔdɔamɛ, Dii, mɛ́gɔ̃ táa oo n yãpuraa guu,
ǹ ma laasuu kɛmɛ do, lɛ màgɔ̃ n vĩa vĩ.
12 Mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
Dii ma Luda, mɛ́gɔ̃ n tɔ́ bɔɔ gurɔ píngi.
13 Zaakɛ gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ ń kɛ̀mɛɛ bíta,
n ma wɛ̃̀ndi bɔ̀ gɛ̀wãa lɔ̀n.
14 Luda, karambaanideenɔɔ e fɛɛɛmazi,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e ma wɛɛ, aɔ̃è n yã daro.
15 N Dii, Luda sósobideen n ũ,
ń sùu vĩ bensɔ̃ n pɔɔ è fɛ̃ kpaaro,
n gbɛ̃kɛ kɔ̃n n náanɛo bíta.
16 Ǹ aɛ dɔma ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ n zɔ̀bleri gba gbãaa,
ǹ mapi n zɔ̀nɔkpare nɛ́ mì sí.
17 Ǹ yãmaakɛna gbɛ̀ ɔdɔamɛ
lɛ ma zangurinɔ e, wí ń kũ,
zaakɛ Dii, n dɔmalɛ,
n ma làakari kpàɛmɛ.

Zayɔn nɛ́ Luda wɛ́tɛmɛ

Kora boriinɔ lɛ̀.

87 Luda a wɛ́tɛ kàɛ
kpiii kɛ̀ à kú adona musu,
2 Dii ye Zayɔn bĩilɛnɔzi
dɛ Yakubu boriinɔ wɛ́tɛ kpaaanɔla píngi.
3 Luda wɛ́tɛ,
Luda gakui yã ò n musu à bè:
4 Mɛ́ Igipitinɔ kɔ̃n Babilɔnudeenɔ da
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ma dɔ̃ɔnɔ tɛ́.
Filisitininɔɔ kú à guu dɔ
kɔ̃n Tayadeenɔ kɔ̃n Etiopianɔ.
Weé be, wà gbɛ̃ beeenɔ ì gwemɛ.
5 Zayɔn yã musu weé be:
Wà wãanɛ kɔ̃n wãanɛo ì gwemɛ,
Luda Musude bé è à kãsãa pɛ́ɛ gíngin.
6 Tó Dii e gbɛ̃nɔ tɔ́ daa takadan,

eé be: Wà gbẽ kὲ ì gwemɛ.
7 Lὲsirinɔ kɔ̃n ɔ̃wãrinɔ ń píngi aɔ̃é be:
Wa maakɛ píngi è bɔ Zayɔmmɛ.

Kuuna gaa lɛ́zĩ aduakɛna

Ɛzɛra bori Emani lὲ.

88 Dii Luda ma Mìsiri,
mɛ́ɛ wii pɛɛnzi fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
2 Ǹ tó ma aduakɛna ká n kiia,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi.
3 Zaakɛ yã'ɔ̃amma ma nɔ̀sɛ pà,
ma wɛ̃̀ndi kú gaa lɛ́zĩ.
4 Wà ma da gbẽ kὲ aɔ̃ɔe sii gὲwãannɔ tɛ́,
ma gɔ̃ gbãasaidee ũ.
5 Wà pã kpàmazi wà ma da gὲnɔ tɛ́
lán gbẽ kὲ aɔ̃ɔ daɛna miran sɔ̀rɔrɔnɔ bà,
lán gbẽ kὲ aɔ̃ yã dɔngu dɔro
aɔ̃ bà kúnyo dɔroonɔ bà.
6 N ma zu wὲɛ zɛ̃̀n
ai tɔɔtɛ tú kokotɛ̃wɛɛ gusiaan.
7 N pɔfɛ̃ tɔ̃̀ma,
à ísɔ̃ dàmala.
8 Ń tò ma gbɛ̃nɔ ma zĩnna,
ń tò aɔ̃ɔ ye ma kãziro.
Wà ma kagura kὲ, bɔkii kuuro,
9 nawɛ̃a ma wɛ́ɛ sìsi.
Mɛ́ɛ n sisii zaa kɔngɔ ai uusiɛ,
ma ɔɔnɔɔ dɔnzi.
10 Gὲnɔn nɛὲ yãbɔnsaɛ kɛńnɛɔ́?
Gὲwãadeenɔ bé wè fɛɛ wà n sáabu kpáɔ́?
11 Wè n gbɛ̃kɛɛ tɔ̃kɛ̃ mira guun yɔ́?
Wè n náanɛkɛyã o gὲwãann yɔ́?
12 Wà n dabuyãnɔ dɔ̃ gusiaa guun yɔ́?
N maakɛnanɔ dɔ̃na kú yãsãngukii guun yɔ́?
13 Dii, mɛ́ɛ wii pɛɛnzi,
ma aduakɛna kɔngɔ è ká n kiia.
14 Bɔ́yãnzin nɛ́ɛ giimazizi, Dii?
À kὲ dia n mìkpɛɛ zùmɛɛ?
15 Má kú gaa lɛ́zĩ wɛ̃ndawɛ̃nda zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ,
n yã pãsĩnɔ tɔ̃̀ma, ma gɔ̃ sã̀ii.
16 N pɔfɛ̃namazii dàmala,
n vĩapɔnɔ ma kaatɛ.
17 Aɔ̃ dàmala lán í bà zaa kɔngɔ ai uusiɛ,
aɔ̃ lìgamazi mámmam.
18 Ń tò ma gbɛ̃nɔ kɔ̃n ma gbɛ̃nnanɔ ma zĩnna,
gusiaa bé à gɔ̃̀ ma kpàasi ũ.

Luda lɛ́gbɛ̃na Daudanɛ

Ɛzɛra bori Etani lὲ.

89 Dii, mɛ́gɔ̃ lὲ sii n gbɛ̃kɛ yã musu yãana sai,
mɛ́gɔ̃ n náanɛkɛyã kpàakpa kɛɛ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o.
2 Mɛ́ o kὲ n gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro,
n náanɛkɛɛ kãsãa pɛɛna n bɛ zaa musu.
3 N bè: Ma bà kú kɔ̃n gbẽ kὲ má sèo,
ma lɛ́ gbɛ̃̀ ma zɔ̀bleri Daudanɛ.
4 Nɛ́ tó à borii gɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
nɛ́ à kpata gba gbãaa ai à boriia.
5 Musudeenɔ è n dabuyãnɔ sáabu kpá, Dii,
malaikanɔ è n náanɛkɛyã o ń kakɔ̃ana guu.
6 Zaakɛ gbɛ̃kee kú musu kὲ kà Dii ũro,
malaika ke é sí lɛ́kɔ̃zioro.
7 Luda vĩa è malaikanɔ kũ ń kakɔ̃anan,
à naasi vĩ dɛ gbẽ kὲ aɔ̃ɔ ligazinɔla.
8 Dii Luda Zĩ̀kpɛde, dé bé à sɛ̃nkpɛnyo?
Ń gbãaa vĩ kɔ̃n náanɛo yã píngi guu.
9 Nɛὲ gbãaa mɔ ísiaanɛ,
tó à sɔ̃ fɛɛ vĩvĩnao, nɛὲ à gbãaa fɔ̃.
10 N Igipitinɔ dúgu zɔ̃̀, aɔ̃ gɔ̃̀ gὲnɔ ũ,
n n zangurinɔ fã̀akɔ̃a kɔ̃n n gã̀sã gbãaao.
11 Musu nɛ́ n pɔ́mɛ, tɔɔtɛ dɔ nɛ́ n pɔ́mɛ,
n anduna kàɛ kɔ̃n pɔ́ kὲ kú à guunɔ píngi.
12 N gu'igbãro kɔ̃n sɔɔmɛtɛo kὲ,
Tabo kɔ̃n Ɛmɔni gbὲnɔ è guda kɛ kɔ̃n n tɔ́o.
13 N gã̀sã nɛ́ gbãaa pɔ́mɛ,
n ɔ gbãaa bensɔ̃ n ɔplaa dɔ musu.
14 Maakɛ kɔ̃n yãzɛdekɛɛon n kpata kãsãa ũ,
gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛo bé à dɔnnɛ aɛ.
15 Aubarikadeenɔn gbẽ kὲ aɔ̃ɔ gudadɔmmaanɔ ũ,
kὲ aɔ̃è táa o gupuraa kὲ kú n kuunzi, Dii.

16 Aɔ̃ègɔ̃ pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n n tɔ́o gurɔ píngi,
aɔ̃è ĩa dã kɔ̃n n maakɛɛo.
17 Zaakɛ aɔ̃ gakui kɔ̃n ń gbãaaon n ũ,
n zɛnawao è wa sɛ́ lezĩ.
18 Wa kína nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
wa sɛngbango pì nɛ́ Isarailinɔ Luda pɔ́mɛ.
19 N yã ò n yãmarinɔnɛ yã wɛ́ɛgupu'ena guu
n bè: Ma dɔnlɛ kɛ̀ gɔ̃ gbãaanɛ,
ma gɔ̃kparɛ sɛ̀ musu a gbɛ̃nɔ tɛ́.
20 Ma a zɔ̀bleri Dauda è,
ma a nɔ́si kùa ma à dìɛ.
21 Mɛ́gɔ̃ à kũna ma ɔzĩ,
ma gɑ̃̀sã gbãaa égɔ̃ kúo.
22 Ibɛɛ ke é fɔ̃ à tángba síaro,
gbɛ̃ zaa ke é e à ɔ tɔ̃aro.
23 Mɛ́ à wɛdɛrinɔ ú lɔ́ à aɛ,
mɛ́ à zangurinɔ nɛ.
24 Mɛ́ gbɛ̃kɛɛ kɛɛnɛ kɔ̃n náanɛo,
weé à sɛ́ lezĩ kɔ̃n ma tɔ́o.
25 Mɛ́ ísiaa nanɛ a ɔzĩ,
eégɔ̃ iko vĩ swaanɔa.
26 Eé ma sísi à be,
má dɛ a De ũ kɔ̃n a Ludao,
a gbɛ̀si ũ kɔ̃n a mìsirio.
27 Mɛ́ à kɛ ma daudu ũ,
eégɔ̃ dɛ anduna kínanɔ mìdee ũ.
28 Mɛ́gɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩo gurɔ píngi,
ma bà kɛ̀ kúo gborona vĩro.
29 Mɛ́ tó à borii gɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
à kpata égɔ̃ kuu lán ludambɛɛ ègɔ̃ kuu nà.
30 Tó à boriinɔ pã kpà ma dokazi,
bensɔ̃ aɔ̃ɔe tɛ́ ma yãdiɛnanɔziro,
31 tó aɔ̃ bɔ̀ ma yã kpɛɛ,
bensɔ̃ aɔ̃ ma yãdannɛnanɔ kũnaro,
32 mɛ́ gò tɔ̃ḿma ń taarinɔ yãnzi,
mɛ́ ń kɛ búgubugu ń zaakɛna musu.
33 Mɔde gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ má vĩo é yãaro,
mɛ́ fɔ̃ mà náanɛsaiyã kɛro.
34 Mɛ́ ma bà kuunao yã gbororo,
mɛ́ yã kɛ̀ bɔ̀ ma lɛ́n liɛro.
35 Má sì kɔ̃n ma kuunao gɛ̃̀n do,
mɛ́ ɛgɛɛ to Daudanɛro, kɛ̀ ma bè,
36 à borii égɔ̃ kuu gurɔ píngi,
à kpata égɔ̃ kuu ma wáa lán ɔfãntɛ̃ bà.
37 Lán mɔvura dɛ sèeda náanɛdee ũ musu nà,
lɛn à kpata égɔ̃ kuu gurɔ píngi lɛ.
38 Baa kɔ̃n beeeo n gi kína kɛ̀ ń kàzi,
n ɔ gbàrɛzi n pɔ fɛ̃̀zi maamaa.
39 N n bà kuuna kɔ̃n n zɔ̀blerio yã gbòro,
n kya kà à kífuran ń pɑ̃̀ɛ tɔɔtɛ.
40 N à wɛ́tɛ bĩinɔ gbòro,
n à zɛki gbãaanɔ gbɛ̃̀ ń dàɛ.
41 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ zɛ́laanɔ ń baka bɔ̀n ń píngi,
à gɔ̃̀ fabona pɔ́ ũ a bori daanɔnɛ.
42 N à wɛdɛrinɔ gɑ̃̀ dɔ̀ musu,
ń tò à ibɛɛnɔ pɔnnaa kɛ̀.
43 N à fɛ̃ɛda gbãaa ɛ̀,
nɛ́ɛ zɛo zĩ̀ guuro.
44 N à kíkɛgo sìa,
n à kíkpata lɛ́ kùɛ.
45 Ń tò à zi kũ̀ a gbãaan,
n wí dàa gumusu ũ.
46 Dii, nɛ́gɔ̃ utɛnawe ai bɔrɛmɛ?
N pɔfɛ̃ tɛ́ égɔ̃ kũu gurɔ píngin yɔ́?
47 Ǹ laasuu lɛ́ ma wɛ̃̀ndi kusukɛɛa.
N gbɛ̃ntee kɛ̀ pãn yɔ́?
48 Dé bé eégɔ̃ kuu à gí gazii?
Dé bé eé fɔ̃ à a zĩnda sí mira gbãaaa?
49 Dii, gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ ń vĩ yãa gàa mámɛ?
N yenzi kɛ̀ ń à lɛ́ gbɛ̃̀ Daudanɛ kɔ̃n náanɛo sɔ̃ nɛ́?
50 Ǹ tó n zɔ̀bleri fabona yã dɔngu,
boriinɔ ma atafii kɛ̀ wà ma nɔ̀sɛ yàka.
51 N ibɛɛnɔ kína kɛ̀ ń kà lalandi kɛ̀
ai guu kɛ̀ à kɛ̀sɛ pɛ̀ɛn, Dii.
52 Aubarikadeen Dii ũ ai gurɔ píngi!
Aami! Aami!

TAKADA SIIGƆ̃DEE

Saamu 90-106

Luda kɔ̃n gbɛ̃nteeo

Luda gbɛ̃ Musa aduakɛna.

90 Dii, wa utɛkiin n ũ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o.
2 Lɛ ń kpɛ́ ǹ kpiiinɔ kɛ,

lɛ ń kpɛ́ ǹ tɔɔtɛ kɔ̃n andunao káɛ,
Ludan n ũ zaa káaku ai gurɔ píngi.
3 Ń dìɛ kɛ̀ gbɛ̃ntee é sɔkpa tɔɔtɛ,
nɛɛ̀ beńnɛ aɔ̃ ɛara bùsutin.
4 Wɛ̃̀ wàa sɔɔroo dɛnnɛ lán gurɔ doo bà,
à dɛnnɛ lán gĩa ke gwãavĩ zaka bà.
5 Nɛɛ̀ gbɛ̃ntee sɛ́ kɔ̃n ga'iio,
aɔ̃ɔ dɛ lán sɛ̃̀ yĩi bà kɔngɔ.
6 È bɔɛ kɔngɔ à gbã,
è yitoo kũ à gaga uusiɛ.
7 N pɔfɛ̃ è wa kaatɛ,
n patammana è swɛ̃̀ kɛ̃wagu.
8 Wa yã zaaanɔ kaɛna n aɛ,
wa asiiyãnɔ bɔ̀ gupuraaa n kuu.
9 Wa gurɔɔ è gɛ̃tɛ n pɛ̃tɛ̃ yãnzi,
wa wɛ̃̀ndi è yãa kɔ̃n m̀bnao.
10 Wa wɛ̃̀ è ká baaagɔ̃ akuri,
tó wá gbãa sɔ̃, basiigɔ̃.
Nawɛ̃a kɔ̃n pɔsiaaon wɛ̃̀ pìnɔ è mɔ́owe,
aɔ̃è gɛ̃tɛ gɔ̃ɔgɔ̃ɔ, ben weè kpá guuzi.
11 Dé bé à n pɔfɛ̃ gbãa lɛ́ dɔ̃ɔ?
N pɛ̃tɛ̃ bíta kà vĩa kɛ̀ à dɛ wà kɛnnɛɛ ũ.
12 Ǹ dawe wàgɔ̃ wa wɛ̃̀ndi kusukɛ lɛ́ dɔ̃,
lɛ wà ɔ̃ndɔ̃ɔ e wa swɛ̃̀ guu.
13 Dii, bɔrɛn nɛ́ n pɔfɛ̃ kpáɛɛ?
Ǹ n zɔ̀blerinɔ wɛ̃nda gwa.
14 Ǹ tó n gbɛ̃kɛɛ mɔ́wa lán guu e dɔɔ nà,
lɛ wàgɔ̃ pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n gudakɛnao ai wa gurɔ lɛ́n.
15 Ǹ wa pɔɔ kɛ nna ɔɔ kɛ̀ ń tɔ̃̀wa gurɔ lɛ́n,
nawɛ̃a kɛ̀ wá kɛ̀ wɛ̃̀ lɛ́n.
16 Ǹ n yãkɛnanɔ ɔdɔa wamɔwa n zɔ̀blerinɔnɛ,
ǹ tó wa nɛ́nɔ n gbãaa gakui dɔ̃.
17 Dii wa Luda, ǹ tó wà n pɔnnaa e,
ǹ tó wa zĩi kaarana e,
ee, ǹ tó wa zĩi kaarana e.

Ludan wa dãkpari ũ

91 Gbɛ̃ kɛ̀ utɛna Luda Musude ɔzĩ
égɔ̃ kú Gbãapingide ɔrazi.
2 Eé be Diin a zɛki gbãaa ũ,
a Ludan a utɛkii ũ, á à náanɛ vĩ.
3 Àmbe é n sí karia,
eé n mì sí gagyãaa.
4 Eé n sɔtɔ a pɔtɛ, nɛ́gɔ̃ utɛna à ɔru,
à náanɛkɛɛ bé eé n dãkpa lán sɛngbango bà.
5 Gwãavĩ kainɔ kɔ̃n fãantɛ̃ kà vĩananɔ
aɔ̃ ke vĩa é n kũro,
6 ke gagyãa kɛ̀ ègɔ̃ tɛ́ gusiaan
ke gyãgɛ̃wɛtɛ kɛ̀ è ń le fãantɛ̃ gbãaa.
7 Baa tó gɔ̃ɔn wàa sɔɔroo e lɛɛɛ n saɛ,
ke gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri e gaa n ɔplaazi,
pɔ́ke é n lero.
8 Nɛ́ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ gwa,
nɛ́ e lán wè wɛ́ɛ tã zaakɛrinɔa nà.
9 Tó n Luda Musude kɛ̀ n utɛkii ũ,
tó n Dii kɛ̀ n kúkii ũ,
10 yã zaa ke é n lero,
mɔ́nzi é gɛ̃ n uaro.
11 Zaakɛ eé n yã o a malaikanɔnɛ,
lɛ aɔ̃ n dãkpa guu kɛ̀ nɛ́ɛ gaan píngi.
12 Aɔ̃é n sɛ́ ń ɔzĩ
lɛ ǹton gɛ̃̀n sí gbɛ̀aro yãnzi.
13 Nɛ́ kɛ̀sɛ zɛ músua kɔ̃n kárɛo,
nɛ́ kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛ gbɛ̀kaa kɔ̃n pitigooo.
14 Dii bè: Zaakɛ à nàmazi, mɛ́ à bɔ,
zaakɛ à ma dɔ̃, mɛ́ ɔ kúa.
15 Eé ma sísi, mɛ́ weàla,
tó yã nàkɔ̃rɛa, mɛ́gɔ̃ kúo,
mɛ́ à mì sí mà à kpe da.
16 Mɛ́ à pɔɔ kɛ nna kɔ̃n wɛ̃̀ndi gbã̀ao,
mɛ́ tó à e lán mɛɛ̀ gbɛ̃ mì sí nà.

Luda sáabukpana

Kámmabogurɔ lɛ̀.

92 À maa wà n sáabu kpá, Dii,
wà lɛ̀ sí wà n tɔ́ bɔ, Luda Musude,
2 wà n gbɛ̃kɛɛ tɔ̃kɛ̃ kɔngɔ,
wà n náanɛkɛyã o gwãavĩ,
3 wà n táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo
kɔ̃n kuntigi ɔ́ nnaao.
4 N yãkɛnanɔ è ma pɔɔ kɛ nna, Dii,
mɛɛ̀ guda dɔ n ɔzĩkɛnanɔa.
5 Dii, n yãkɛnanɔ bíta maamaa,
n laasuunɔɔ zã̀ à kɛ̀ bíta.
6 Yɔ̃nkɔɔ yã pì dɔ̃ro,
mìsaidee é fɔ̃ à dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
7 Baa tó gbɛ̃ zaaanɔ fɛ̀ɛ wà gbã̀ lán sɛ̃̀ bà
bensɔ̃ zaakɛrinɔ kaarana è ń píngi,

aɔ̃ ziaa nɛ́ kaatɛna yãanasaimɛ.
8 Mmɔn sɔ̃ Dii,
nɛɛ̀gɔ̃ kú musu gurɔ píngi.
9 Ǹ gwa, n ibɛɛnɔɔ e yãaa,
zaakɛrinɔɔ e fãakɔ̃a ń píngi.
10 N ma gba gbãaa lán zùsɛ̃tɛ bà,
n nɔ́si maaa kù ma mìa.
11 Ma wɛ́ɛ sì ma wɛ̀tɛrinɔ lɛɛnalɛ,
ma swã ma ibɛɛ zaaanɔ wiii mà dɔ.
12 Gbɛ̃ maaanɔ é gbã lán damina línɔ bà,
aɔ̃é kɛ bíta lán Lɛbanɔ sida línɔ bà.
13 Aɔ̃ pɛna Dii bɛɛ guu,
aɔ̃é gbã wa Luda ua.
14 Baa kɔ̃n ń zikũkɛɛo aɔ̃égɔ̃ nɛ́ iimɛ,
aɔ̃ lá égɔ̃ tɛ́ kɛɛ sí plɛ̀plɛ.
15 Aɔ̃é be, Dii maa,
àmbe wa gbɛ̀si ũ, zaa kee kú à guuro.

Diin Kí ũ

93 Dii bé èe kí blee,
à bítakɛɛ dana uta ũ.
Dii bítakɛɛ dana,
à gbãaa dɔ̀ a pii,
à anduna kàɛ gíngin,
eé degero.
2 N kpata pɛɛna zaa zizi,
ń kuu zaa káaku.
3 Í bíta dàgula Dii,
í bíta kĩi dɔ,
í bíta e gằgã lɛɛ.
4 Dii kú musu, à bíta,
à bíta dɛ í bíta kĩila,
à gbãaa dɛ ísia sɔ̃ vĩvĩnala.
5 Dii, n yãdiɛnanɔɔ gborona vĩro,
à kɔ̃ sìo n kpɛ́ gɔ̃ kú adona ai gurɔ píngi.

Ludan yãkpaɛkɛri ũ

94 Dii Luda gɛ̃ɛbońmari,
Luda gɛ̃ɛbońmari, ǹ bɔ gupuraaa!
2 Anduna yãkpaɛkɛri, ǹ fɛɛ,
ǹ fĩa bo wadadeenɔnɛ ń yãkɛnaa.
3 Gbɛ̃ zaaanɔ égɔ̃ ń zĩnda sɛɛ lezĩ ai bɔrɛmɛ?
Ai bɔrɛmɛ, Dii?
4 Zaakɛrinɔ è wada yã o,
aɔ̃è yã bɔɛ aɔ̃è ĩa dã ń píngi.
5 Dii, aɔ̃è n gbɛ̃nɔ dúgu zɔ̃,
aɔ̃è gbãaa mɔ gbɛ̃ kɛ̀ n ń sɛ́nɔnɛ.
6 Aɔ̃è gyaanɔnɔ kɔ̃n bɔ̀amɔnɔ dɛdɛ,
aɔ̃è tonɛnɔ kaatɛ.
7 Aɔ̃è be Dii e ń ero,
Yakubu boriinɔ Luda làakari kúḿmaro.
8 A yɔ̃nkɔɔnɔ, à làakari kɛ!
A mìsaideenɔ, é ɔ̃ndɔ̃ kũ bɔrɛn yee?
9 Luda bé à swã dɔ̀, eé gí yã maziɔ́?
À wɛ́ɛ kɛ̀, eé gí guu eziɔ́?
10 È boriinɔ tòto kɛ, eé gí ń swã gágaziɔ́?
È yã dańnɛ, à dɔ̃na vĩnloo?
11 Dii gbɛ̃ntee laasuu dɔ̃,
kɛ̀ yã pãamɛ.
12 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ nɛɛ̀ tòto kɛ
ǹ n doka danɛ ũ, Dii.
13 Nɛɛ̀ à gba kámmabona nawɛ̃akɛgurɔ,
ai wàgɔ̃ wɛ̀ɛ yɔ̃ zaakɛrinɛ.
14 Dii é pã kpá a gbɛ̃nɔziro,
eé gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́ a pɔ́ ũunɔ zĩnnaro.
15 Weé ɛara wà yãkpaɛ kɛ a zɛ́a,
nɔ̀sɛpuradeenɔ é zɛo.
16 Dé bé eé fɛɛmɛ gbɛ̃ zaaanɔzi?
Dé bé eé zɛmao zaakɛrinɔ yã musuu?
17 Tó èe kɛ Dii dɔnlɛ kɛ̀mɛnlo,
lɛ má kú miran kítikiti kɔ̀.
18 Kɛ̀ ma bè gu zãɛ e ma sɛɛɛ,
n ma kũ n gbɛ̃kɛɛ guu, Dii.
19 Kɛ̀ laasuu ma swɛ̃̀ pà,
n ma làakari kpàɛmɛ n ma pɔɔ kɛ̀ nna.
20 N bà égɔ̃ kú kɔ̃n yãlɛkpɛɛgɔ̃gɔ̃rinɔ kpataoɔ́?
Aɔ̃ yãdiɛnanɔ è mɔ́ńnɛ kɔ̃n nawɛ̃ao,
21 Aɔ̃è lɛ́ kpakɔ̃sɔ̃ gbɛ̃ maaazi,
aɔ̃è yã da taarisaideela wà à dɛ.
22 Diin ma zɛki gbãaa ũ,
ma Ludan gbɛ̀si kɛ̀ mɛɛ̀ utɛn ũ.
23 Eé ń zaakɛna sɔkpańma,
eé ń borii bɔ aɔ̃ taarinɔ yãnzi.
Dii wa Luda é ń borii bɔ.

Luda táakilɛna

95 À mɔ́ wà pɔnna lɛ̀ sí Diinɛ,
wà guda dɔ Gbɛ̀si kɛ̀ è wa mì sía.
2 Wà mɔ́ à aɛ wà à sáabu kpá,

wà lɛ̀ sí wà à táaki lɛ́.
3 Zaakɛ Dii nɛ́ Luda kɛ̀ bítamɛ.
Kí bítamɛ, à dɛ dii píngila.
4 Tɔɔtɛ zɑ̃̀ gĩzĩgĩzĩ kú à ɔzĩ,
kpii mìsɔ̃ntɛ̃nɔ nɛ́ à pɔ́mɛ.
5 Ísia nɛ́ à pɔ́mɛ, zaakɛ à kɛ̀,
àmbe à tɔɔtɛ í kàsa kɔ̃n a ɔɔo.
6 À mɔ́ wà kúɛ wà dɔnzi kɛ
wà daɛ Dii wa Kɛ̀ri aɛ.
7 Zaakɛ àmbe wa Luda ũ,
à kpàsa gbɛ̃nɔn wa ũ,
à sãa kɛ̀ èe ń dãanɔ ũ.
Tó a à kòto mà gbɑ̃̀a,
8 àton swãgbãaa kɛ
lán a dezinɔ kɛ̀ nà zaa Mɛribaro
ke Masa gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gbáan.
9 Baa kɛ̀ aɔ̃ ma yãkɛnanɔ è,
aɔ̃ ma lɛ wà ma gwa gwe.
10 Ben ma pɔ fɛ̃̀ gbɛ̃ pìnɔzi ai wɛ̃̀ baplaa,
ma bè gbɛ̃ sãsãnanɔn ń ũ,
aɔ̃ɔ ma zɛ́nɔ dɔ̃ro.
11 Ben ma la dà ma pɔfɛ̃ guu ma bè,
aɔ̃é gɛ̃ ma kámmabokiinlo.

Diin Kí bíta ũ

96 À lɛ̀ dufu sí Diinɛ,
anduna gbɛ̃ píngi, à lɛ̀ sí Diinɛ.
2 À lɛ̀ sí Diinɛ à à tɔ́ bɔ,
àgɔ̃ à mìsina baaru kpaa lán guu e dɔɔ nà.
3 À à gakuikɛyã o boriinɔnɛ,
à à yãbɔnsaɛnɔ tɔ̃kɛ̃ baade píngiɛ.
4 Dii bíta, à kà wà à táaki lɛ́,
à kɔ̃ sìo wà vĩa kɛnɛ dɛ tãanɔla ń píngi.
5 Boriinɔ tãanɔ nɛ́ pɔ́ ginanɔmɛ,
mɔde Dii bé à musu kɛ̀.
6 Bítakɛ kɔ̃n bɛ̀ɛo kúa,
gbãa kɔ̃n gakuio kú à kúkiiamɛ.
7 À gakui kɔ̃n gbãaao dɔ̃ Diinɛ,
bùsu píngi gbɛ̃nɔ, à dɔ̃ Diinɛ.
8 À Dii tɔ́ gakui dɔ̃nɛ,
à mɔ́ kɔ̃n gbaao à gɛ̃o à ua.
9 À dɔnzi kɛ Diinɛ à kúadona maakɛɛn,
tɔɔtɛdeenɔ, àgɔ̃ lugaa à aɛ a píngi.
10 À o boriinɔnɛ, Dii e kí blee.
Anduna kaɛna gíngin, à nigãna vĩro,
eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n baade píngio a zɛ́a.
11 Musudeenɔ, à pɔnnaa kɛ,
tɔɔtɛdeenɔ, à vĩ kɔ̃n pɔnnaao,
ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ, à kĩi dɔ.
12 Sɛ̃̀tɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ, à pɔnna wii lɛ́,
lí kɛ̀ kú dàko guunɔ, à guda kɛ a píngi.
13 Aɔ̃é pɔnnaa kɛ Dii aɛ, zaakɛ èe mɔɔ,
èe mɔɔ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao.
Eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao a zɛ́a,
à yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n yãpuraao.

Dii mɔna

97 Dii bé èe kí blee!
Tɔɔtɛdeenɔ pɔnnaa kɛ,
ísiabaadeenɔ gɔ̃ kú pɔnnaa guu.
2 Ludambɛ sia kɔ̃n gusia níginigio ligazi,
maakɛ kɔ̃n yãzɛdeeon à kpata kãsãa ũ.
3 Tɛ́ ègɔ̃ kũu à aɛ,
è ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligazinɔ kpata.
4 À loupina è tɔɔtɛ pu,
tó anduna è, è luga.
5 Kpiiinɔ è yɔ́ lán zɔ́sa bà Dii aɛ,
anduna píngi Dii aɛ.
6 Musudeenɔ è à maakɛɛ kpàakpa kɛ,
bori sãnda píngi è à gakui e.
7 Wí è tãagbãgbãrinɔ kũ ń píngi,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ĩa dã kɔ̃n pɔ́ ginanɔ.
Tãanɔ é dɔnzi kɛnɛ ń píngi.
8 Zayɔndeenɔɔ mà wà pɔnnaa kɛ̀,
Yuda wɛ́tɛdeenɔɔ kú pɔnnaa guu
n yãkpaɛkɛnanɔ yãnzi, Dii.
9 Zaakɛ ń kú musu dɛ anduna píngila,
Dii, ń dɛ tãanɔla ń píngi.
10 Dii ye gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zà yã zaaannɔzi,
ègɔ̃ a yãmarinɔ wɛ̃̀ndi dãkpa,
è ń bɔ zaakɛrinɔ ɔzĩ.
11 Guu è dɔ gbɛ̃ maaanɔa,
nɔ̀sɛpuradeenɔɔ pɔnnaa vĩ.
12 Gbɛ̃ maaanɔ, à pɔnnaa kɛ Dii guu,
à à tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔ.

Dii mɔna táakilɛna

98 À lɛ̀ dufu sí Diinɛ,
zaakɛ à yãbɔnsaɛnɔ kɛ̀,
à zĩ̀ blè kɔ̃n a ɔplaa kɛ̀ kú adona gbãaao.
2 Dii tò wà a mìsina dɔ̃̀,

à a maakɛna ɔ̀dɔa boriinɔnɛ.
3 Gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛ kɛ̀ à vĩ kɔ̃n Isarailinɔo dɔ̀n,
andunalɛzɛkideenɔ wa Luda mìsina è ń píngi.
4 Anduna píngi, à pɔnna wii pɛ́ Diinɛ,
à gudakɛna kakɔ̃n.
5 À mɔrɔlɛna ɔ́ dɔ Diinɛ,
à mɔrɔ lɛ́nɛ kɔ̃n lɛ̀sinao
6 kɔ̃n kãkãkipɛnao kɔ̃n kuru'ɔo.
À pɔnna wii pɛ́ Dii wa Kínanɛ.
7 Ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ kĩi kɛ,
anduna kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ ń píngi.
8 Swaanɔ ɔpa lɛ́ Dii aɛ,
kpiiinɔ guda kɛ lɛdolɛ,
9 zaakɛ èe mɔɔ yãkpaɛ kɛ tɔɔtɛmɛ.
Eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao a zɛ́a,
eé yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n yãpuraao.

Luda kɛ̀ kú adona

99 Dii e kí blee, boriinɔ luga,
à vɛ̃ɛna kɛrubunɔ dagura,
anduna nigã.
2 Dii bíta Zayɔn,
à dɛ bori píngila.
3 Aɔ̃ à tɔ́ bíta naasidee bɔ,
à kú adona.
4 Kína pì gbãaa vĩ, à ye yãzɛdeezi,
àmbe à yãkpaɛkɛna a zɛ́a dìɛ,
à yã gɔ̃̀gɔ̃ Yakubu boriinɔnɛ a zɛ́a.
5 À Dii wa Luda tɔ́ sɛ́ lezĩ,
à kúɛ à tinti aɛ,
à kú adona.
6 Musa kɔ̃n Arunao kú à gbã̀gbãrinɔ tɛ́,
Samuɛlin à sìsirinɔ doke ũ,
aɔ̃ à sìsi, ben à wèńla.
7 Zaa tɛ́luguu guun à yã òńnɛ,
aɔ̃ɔ à doka kɔ̃n à yãdannɛnanɔ kũna.
8 Dii wa Luda, n weńla,
ḿbe Luda kɛ̀ è ń taari kɛ̃ńnɛ ũ,
baa kɔ̃n beeeo n ń yã zaaanɔ wìńnɛ ń musu.
9 À Dii wa Luda tɔ́ sɛ́ lezĩ,
à dɔnzi kɛnɛ à kpiii kɛ̀ kú adona musu,
zaakɛ Dii wa Luda kú adona.

Dii sáabukɛna

Sáabukɛna lɛ̀.

100 Anduna píngi, à pɔnna wii pɛ́ Diizi.
2 À dɔnzi kɛ Diinɛ kɔ̃n pɔnnaao,
à mɔ́ à kiia kɔ̃n gudakɛnao.
3 À dɔ̃ kɛ̀ Diin Luda ũ,
àmbe à wa kɛ, wá dɛ à pɔ́ ũ,
wá dɛ à gbɛ̃nɔ ũ, à kpàsa sãanɔ ũ.
4 À gɛ̃ à ualɛn kɔ̃n sáabukɛnao,
à gɛ̃ à ua kɔ̃n à táakilɛnao,
à sáabu kɛnɛ à à tɔ́ sɛ́ lezĩ.
5 Zaakɛ Dii maa, à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro,
ègɔ̃ náanɛ vĩ gurɔ píngi.

Kína lɛ́gbɛ̃na Ludanɛ

Dauda lɛ̀.

101 Mɛ́ lɛ̀ da n gbɛ̃kɛ kɔ̃n yãzɛdeeo musu,
mɛ́ lɛ̀ sínnɛ, Dii.
2 Mɛ́ làakari kɛ màgɔ̃ kuu taari sai,
bɔrɛn nɛ́ mɔ́mazii?
Mɛ́gɔ̃ kú ma ua kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao,
3 Ma wɛ́ɛ égɔ̃ kú pɔ́ ginaaro,
mɛ́ za yãdɔrɔsaikɛnan, eé namaro.
4 Ma nɔ̀sɛ égɔ̃ mɔnafiki vĩro,
ma bà égɔ̃ kú kɔ̃n yã zaaaoro.
5 Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ è a gbɛ̃daaa yaka à kpɛɛ kaatɛ,
mɛ́ sùu fɔ̃ kɔ̃n wadadeenɔ kɔ̃n ĩadãrinɔoro.
6 Ma wɛ́ɛ égɔ̃ kú ma bùsu náanɛdeenɔa,
lɛ aɔ̃gɔ̃ kúmao,
gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ kú taari sai égɔ̃ dɛ ma zĩkɛri ũ.
7 Mɛ́ we gbɛ̃sãsãri gɔ̃ kú ma bɛro,
mɛ́ tɔ́ mɔnafikidee zɛ ma aɛro.
8 Mɛ́gɔ̃ ma bùsu gbɛ̃ zaaanɔ kaatɛ lán guu e dɔɔ nà,
mɛ́gɔ̃ zaakɛrinɔ borii bɔɔ Dii wɛ́tɛ guu.

Gbãasaidee aduakɛna

Wɛ̃ndade gbãasaidee kɛ̀ èe a yã'ɔ̃ammanɔ bɔɛɛ Diinɛ aduakɛna.

102 Dii, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ tó ma wiii n kii le.
2 Ǹton wɛ́ɛ gá ǹ zumɛ ma nawɛ̃akɛgurɔro,
ǹ swã kpámazi,
tó ma n sisi, ǹ wemala kpakpaa,
3 Zaakɛ ma gurɔɔ e gɛ̃tɛɛ lán tɛ́sukpɛ bà,
ma mɛ̀ e puusu bɔɔ lán tɛ́yɔ̃ bà.
4 Ma nɔ̀sɛ yàka, ma gɔ̃ lán sɛ̃̀ kori bà,
ma sã pɔ́bleyãn.
5 Ma m̀bona gbãngbãn bé à tò
ma gɔ̃ wákabaran ũ.
6 Ma gɔ̃ lán gbáa tiongoo bà,
lán bɛzĩ koroo bà.
7 Ii è gɛ̃ ma wɛ́ɛnlo,
ma gɔ̃ lán bãa kɛ̀ zɔ̃ kpɛ́ musu adoo bà.
8 Ma ibɛɛnɔ ègɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃ gurɔ píngi,
ma faborinɔ è gbɛ̃ ká kɔ̃n ma tɔ́o.
9 Túbun mɛɛ̀ ble pɔ́blee ũ,
ma wɛ́ɛ'i è ká ma íminan
10 n pɔfɛ̃ kɔ̃n n pɛ̃tɛ̃o yãnzi,
zaakɛ n ma sɛ n ma zĩnna.
11 Ma gurɔɔ e gɛ̃tɛɛ lán ɔra bà,
ben mɛ́ɛ gagaa lán sɛ̃̀ bà.
12 Mpi sɔ̃ Dii,
nɛɛ̀gɔ̃ kú kpatan gurɔ píngi,
n tɔ́ é garo ai wa boriia.
13 Nɛ́ fɛɛ ǹ Zayɔn wɛ̃nda gwa, zaakɛ gurɔɔ kà,
gurɔɔ kɛ̀ ń dìɛ kà, kɛ̀ nɛ́ à pɔnnaa wɛtɛ.
14 À gbɛ̀nɔ kɛ̀ n zɔ̀blerinɔnɛ maa,
à gborona bùsu è kɛńnɛ wɛ̃nda.
15 Bori píngi é vĩa kɛnnɛ, Dii,
anduna kínanɔ é n kíkɛɛ dɔ̃ ń píngi.
16 Zaakɛ Dii é Zayɔn kɛkɛ à bo dɔ,
eé bɔ à mɔ́m̀ma kɔ̃n gakuio.
17 Eé takaasideenɔ aduakɛna sí,
eé ń wɛ́ɛkɛna kpá swãkotoro.
18 À tó yã kɛ̀ gɔ̃ kɛ̃na kpɛɛdeenɔ yãnzi
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kpɛ́nɔ Dii táaki lɛ́.
19 Dii tɔɔtɛ gwà zaa a kúkiia,
zaa musu à wɛ́ɛ kpàɛ gĩzĩ,
20 lɛ à gbɛ̃nɔ zɔ̀blena wii ma
à ń bɔ gaa lɛ́zĩ yãnzi,
21 Weé Dii tɔ́ bɔ Zayɔn,
weé à táaki lɛ́ Yerusalɛmu.
22 zĩ kɛ̀ gbɛ̃nɔ é kɔ̃ kakɔ̃a gwe,
kɔ̃n kpatablerinɔ wà dɔnzi kɛnɛ.
23 À ma gbãaa bùsa zɛ́gbãn,
à ma wɛ̃̀ndi kɛ̀ kusu,
24 ben ma bè: Ma Luda,
ǹton ma wɛ̃̀ndi bɔ gugbãnlo,
mmɔn kɛ̀ ń kuu ai wa boriia.
25 N anduna kãsãa pɛ̀ɛ zaa káaku,
musu nɛ́ n ɔzĩimɛ.
26 Aɔ̃ píngi é gɛ̃tɛ, mɔde nɛ́gɔ̃ kuu,
aɔ̃é zi kũ lán pɔ́kãsãa bà,
nɛ́ ń liɛ lán uta bà ǹ ń zĩnna.
27 Mpi sɔ̃ n kuuna ègɔ̃ dɔ̃nkɔ̃,
n gurɔɔ yãana vĩro.
28 N zɔ̀blerinɔ nɛ́nɔ égɔ̃ kuu aafia,
aɔ̃ boriinɔ é kãsãa pɛ́ɛ n kuu.

Luda gbɛ̃kɛɛ

Dauda lɛ̀.

103 Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá,
ma baabɔ píngi, ǹ à tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔ.
2 Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá,
ǹton sã à yãmaakɛna kenlo.
3 È ma taarinɔ kɛ̃mɛ píngi,
è ma kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n ma gyãanɔ píngi.
4 È ma wɛ̃̀ndi bɔ gɛ̀wãan,
è à nnaa dialɛmɛ a gbɛ̃kɛ kɔ̃n a wɛ̃ndao guu.
5 È tó pɔ́ maaa kɛ̀ má yezinɔ mɔ́ma,
lɛ ma gɔ̃kparɛkɛɛ e àgɔ̃ dufu lán kúu pɔ́ bà.
6 Dii è yã kɛ a zɛ́a,
è tó yã bɔ kɔ̃n gwenawɛ̃ndadeenɔo nna.
7 À tò Musa a pɔyeziyã dɔ̃,
à a yãbɔnsaɛnɔ ɔ̀dɔa Isarailinɔnɛ.
8 Dii sùu vĩ kɔ̃n wɛ̃ndaao,
à pɔɔ è fɛ̃ kpaaro,
à gbɛ̃kɛ bíta maamaa.
9 Eé ń taari e gɛ̃̀n baaagɔ̃ro,

eé pɔfɛ̃ da a nɔ̀sɛn gurɔ píngiro.
10 È yã kɛwe lán wa durunnɔɔ dɛ nàro,
è fĩa bowe lán wa zãzãanɔɔ dɛ nàro.
11 Lán ludambɛ lezĩ kà nà kɔ̃n tɔɔtɛo,
lɛn à gbɛ̃kɛɛ bíta lɛ kɔ̃n à vĩakɛrinɔ.
12 Lán ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaa zɛ̃̀ kɔ̃n a gɛ̃kpɛn kpaao nà,
lɛn è wa taarinɔ kɛ̃wa lɛ.
13 Lán de è wɛ̃nda dɔ̃ a nénɔnɛ nà,
lɛn Dii è a vĩakɛrinɔ wɛ̃nda gwa lɛ,
14 Zaakɛ à dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ à wa kɛo,
à dɔ̀n kɛ̀ bùsun wa ũ.
15 Gbɛ̃ntee wɛ̃̀ndi kusu lán sɛ̃̀ bà,
ègɔ̃ gakui vĩ gurɔ plaa lán lávu bà.
16 Tó ĩa pàa, è gɛ̃tɛ,
guu kɛ̀ à kún pì è dɔ à yãn dɔro.
17 Dii ègɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n a vĩakɛrinɔ
zaa káaku ai gurɔ píngi,
è à maaa kɛ ń nénɔnɛ kɔ̃n ń dionɔ,
18 gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n à bà kuunańyo yão
bensɔ̃ aɔ̃ yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũnanɔ.
19 Dii a kpata dìɛ musu,
à gbãaa vĩ gbɛ̃ píngia.
20 À Dii sáabu kpá, amɔa à malaikanɔ,
a gbãadee kɛ̀ eè à yã ma à zĩi kɛanɔ.
21 À Dii sáabu kpá, a ludambɛ zĩ̀kpɛɛnɔ a píngi,
à zĩkɛri kɛ̀ eè à pɔyeziyã kɛɛnɔ.
22 À Dii sáabu kpá, amɔa à pɔ́kɛnanɔ a píngi
guu kɛ̀ èe kí bleennɔ baama píngi.
Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá.

Dii Pɔ́pingikɛri táakilɛna

104 Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá.
Dii ma Luda, ń bíta maamaa,
ń gakui dana pɔ́kãsãa ũ, èe tɛ́ kɛɛ,
2 n gupuraa kùnla lán bisa bà,
n musu kpàɛ lán pɛ̀ bà,
3 n bɛɛ bò ínɔla musu.
N ludambɛ luguu kɛ̀ n sɔ̃goro ũ,
nɛɛ̀ di ĩa ɔɔa.
4 Nɛɛ̀ ĩa kɛ n zĩ̀rinɔ ũ,
nɛɛ̀ tévura kɛ n zĩkɛrinɔ ũ.
5 N anduna kàɛ, n à kãsãa pɛ̀ɛ,
à nigãna vĩ zikiro.
6 N ísiaa dànɛ uta gumusu ũ,
í pì dà kpiiinɔla.
7 N kpãkɛ̃ í pìzi, ben à bàa lɛ̀,
n pataa, ben à nàguzi.
8 Kpiiinɔ bɔ̀ gupuraaa, guzurɛnɔ sɔ̃̀ɛ,
ben í tà guu kɛ̀ ń dìɛnɛn.
9 N lézɛkii dà í pìnɛ, eé fɔ̃ à vĩàlaro,
eé ɛara à da tɔɔtɛla ziki dɔro.
10 Nɛɛ̀ tó íbɔkiinɔ í pisi swa'ɔnɛnɔn,
ben à í ègɔ̃ bàa lɛɛ kpiiinɔ dagura.
11 Sɛ̃̀tɛ pɔ́ píngi ègɔ̃ à í mii,
à í è saginɔ í nii kɛ̃ḿma.
12 Bãanɔ è sà dɔ swaanɔ saɛ,
aɔ̃ègɔ̃ kú à dàko guu, aɔ̃ wiii ègɔ̃ dɔ.
13 Zaa n bɛ musu nɛɛ̀ lou gbarɛ kpiiinɔa,
n zĩ gbɛ̀ è anduna kã.
14 Nɛɛ̀ tó sɛ̃̀ bɔɛ pɔ́kãdeenɔnɛ,
nɛɛ̀ tó burapɔnɔ bɔɛ gbɛ̃nteenɔnɛ,
nɛɛ̀ pɔ́blee bɔɛńnɛ tɔɔtɛa,
15 geepiwɛ̃ɛ kɛ̀ è ń pɔɔ kɛ nnaa
kɔ̃n nɔ́si kɛ̀ è ń uu tɛ́ kɛɛo
kɔ̃n blɛɛ kɛ̀ è ń gba gbãaao.
16 Dii línɔ è mɔdɔ e maamaa,
sida lí kɛ̀ à bà Lɛbanɔnɔ.
17 Gwen bãanɔ è sà dɔdɔn,
zùbaaninɔ è bɛɛ dɔ pini lí musu.
18 Kpii lezĩnɔɔ dɛ kpasaanɔ kúkii ũ,
gbɛ̀kotoonɔ dɛ gbɛ̀'ɛ̃ɛnɔ utɛkii ũ.
19 N mɔvura kɛ̀ gurɔ tàasikɛbɔ ũ
kɔ̃n ɔfãntɛ̃ kɛ̀ à a gɛ̃na kpɛ́n gurɔɔ dɔ̃ɔo.
20 Nɛɛ̀ tó guu si, ben gwãavĩ è kɛ,
lákpɛpɔnɔ è fɛɛ táo píngi.
21 Músunɔ è nɔadɛna ɔ́ɔ dɔ,
aɔ̃è pɔ́blee wɛtɛ Ludaa.
22 Tó ɔfãntɛ̃ bɔ̀ɛ, aɔ̃è lɔɔtɛ
aɔ̃ tá daɛ ń tòn.
23 Gbɛ̃ntee è bɔ à gá zĩi kɛ,
ègɔ̃ yã ma a zĩndaa ai uusiɛ.
24 Dii, n yãkɛnanɔɔ pari fá!
À píngi bɔ̀ n ɔ̃ndɔ̃ɔ guumɛ,
anduna pana kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ ń kɛ̀nɔ.
25 Ísia kuu, à bíta bensɔ̃ à yàasa,
pɔ́ bɛ̃ɛ kɛ̀ kú à guunɔ lɛ́ vĩro,
à néngo kɔ̃n à bítao píngi.
26 Góro'itɛnɔ ègɔ̃ táa oon
kɔ̃n kúkukuu kɛ̀ ń kɛ̀ à kɔ̃kɔ̃ o à guuo.

27 Pɔ́ pìnɔ è wɛ́ɛ dɔnzi ń píngi
lɛ ǹ pɔ́blee kpáḿma a gurɔɔa.
28 Nɛɛ̀ kpáḿma, aɔ̃è sɛ́ɛ,
nɛɛ̀ ɔ porońnɛ, ben pɔ́ maaanɔ è mɔ́ḿma.
29 Tó n mìkpɛɛ zùńnɛ, aɔ̃è bídi kɛmɛ,
tó n wɛ̃̀ndi sìḿma, aɔ̃è ga wà ɛara wà tá
bùsutin.
30 Tó n n Ninii gbàrɛ, pɔ́nɔ è wɛ̃̀ndi e,
nɛɛ̀ tó tɔɔtɛ ɛara à kɛ dufu.
31 Wà tó Dii gakui gɔ̃ kuu gurɔ píngi,
wà tó Dii pɔɔ kɛ nna a yãkɛnanɔa.
32 Àmbe è tɔɔtɛ gwa, ben è dege,
è ɔ kɛ kpiiinɔa, ben tɛ́sukpɛ è bɔ.
33 Mɛ́ lɛ̀ sí Diinɛ ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
mɛ́ ma Luda táaki lɛ́ ai ma gurɔ lɛ́n.
34 Ǹ tó ma laasuu kánnɛ, Dii,
lán mɛ́ɛ pɔnnaa kɛnyo nà.
35 Durunkɛrinɔ mì dɛ anduna guu,
zaakɛrinɔ tóngɔ̃ kuu dɔro.
Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá.
Aleluya!

Luda a gbɛ̃nɔ mìsina

105 À Dii sáabu kɛ à à tɔ́ kpá,
à tó boriinɔ à yãkɛnanɔ dɔ̃.
2 À lɛ̀ sí à à táaki lɛ́,
à à yãbɔnsaɛkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ píngi.
3 À ĩa dã kɔ̃n Dii tɔ́ kɛ̀ kú adonao,
a Dii kiwɛtɛrinɔ à pɔnnaa kɛ,
4 À Dii kii wɛtɛ à gbãaa wɛ́ɛ kɛa,
àgɔ̃ à uu wɛtɛɛ yãana sai.
5 À tó yãbɔnsaɛ kɛ̀ à kɛ̀nɔ dɔagu,
à dabuyãkɛnanɔ kɔ̃n à yãkpaɛkɛnanɔo,
6 a Dii zɔ̀bleri Ibraĩ boriinɔ,
a Yakubu borii kɛ̀ à a sɛɛnɔ.
7 Àmbe Dii wa Luda ũ,
à yãkpaɛkɛna kú anduna guu píngi.
8 À bà kuunawao yã è sãn zikiro,
yã kɛ̀ à dìɛ égɔ̃ kuu ai wa boriia.
9 À bà kú kɔ̃n Ibraĩo,
à ɛ̀ara à sì kɔ̃n a kuunao Isaakunɛ dɔ.
10 À yã pì pàpa Yakubunɛ dokayã ũ,
ben à kú kɔ̃n Isarailinɔo ai gurɔ píngi.
11 À bè é Kanaa bùsu kpáḿma,
eégɔ̃ dɛ ń baka ũ kɛ̀ aɔ̃gɔ̃ vĩ.
12 Gurɔɔ beeea aɔ̃ɔ pariro, wè ń yã daro,
aɔ̃ɔ kú Kanaa bùsun bɔ̀amɔnɔ ũmɛ.
13 Aɔ̃ègɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ bori kɔ̃n boriionɔ tɛ́,
aɔ̃ègɔ̃ lili oo bùsu kɔ̃n bùsuo.
14 Èe we wà gbãaa mɔ̀ńnɛro,
à kpã̀kɛ̃ kínanɔzi aɔ̃ yã musu à bè,
15 aɔ̃ton ɔ na gbɛ̃ kɛ̀ a ń sɛ́nɔaro,
aɔ̃ton wɛ́ɛ tã a annabinɔaro.
16 Ben à tò nɔaa gɛ̃̀ bùsu pìn,
à tò aɔ̃ kũsãɛ yã̀a píngi.
17 Ben à Yusufu gbàrɛ à dɔ̀ńnɛ ń aɛ,
wà à yà zɔ̀ ũ.
18 Wà mɔ̀kyakoo kà à gbáa,
wà mɔ̀ dà à waalɛ
19 ai yã kɛ̀ à gĩakɛ à ò gàa à pàpao,
ben yã kɛ̀ Dii dànɛ tò yã bɔ̀o nna.
20 Kɛ̀ kína gbɛ̃ zĩ̀, ben wà à gbàrɛ,
bùsu gbɛ̃nsi pì à bɔ̀ bàn.
21 À à dìɛ a bùsu dɔn'aɛdee ũ,
à tò à iko vĩ a auzikinɔa píngi.
22 Yusufu à kínɛnɔ tòto a pɔyezia,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ dàda à ìbanɔnɛ.
23 Ben Yakubu sù Igipiti,
Isarailinɔɔ kuu nibɔnɔ ũ Hamu boriinɔ
bùsun.
24 Dii tò a gbɛ̃nɔ kɔ̃̀ gwe maamaa,
à tò aɔ̃ pari kũ̀ dɛ ń ibɛɛnɔla.
25 À ń ibɛɛ pìnɔ swã gbã̀gbãńnɛ,
ben aɔ̃ zà à gbɛ̃nɔn, aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ à
zɔ̀blerinɔzi.
26 À a zɔ̀bleri Musa zĩ̀ḿma
kɔ̃n Aruna kɛ̀ à à sɛ̀o.
27 Aɔ̃ dabudabuyãnɔ kɛ̀ Igipitinɔnɛ,
aɔ̃ yãbɔnsaɛnɔ kɛ̀ Hamu boriinɔ bùsun.
28 À gusiaa gbàrɛḿma, guu sì ń bùsun,
kɛ̀ aɔ̃ gì à yã mazi yãnzi.
29 À ń ínɔ lì aru ũ,
ben ń kpɔ̀nɔ gàga.
30 Kasoonɔ dà ń bùsula
kɔ̃n ń gbãadeenɔ daɛkiinɔ píngi.
31 À yã ò, ben ifĩinɔ dàńla,
gãinɔ sì ń tɛ́ ai aɔ̃ bùsu lɛ́n píngi.
32 À lougbɛ kwɛ̀ɛńnɛ lou gɛ̃ɛ ũ,
lapatana dà ń bùsula píngi.
33 À ń geepi línɔ ɛ̀'ɛ kɔ̃n ń kãkãpura línɔ,
à ń bùsu línɔ kɛ̀ dúgudugu.
34 À yã ò, ben kwaanɔ kàńgu,

sutɛ̃nɔ kà aɔ̃ lɛ́ vĩro.
35 Aɔ̃ ń bùsu sɛ̃̀ kɔ̃n láo blè wà nɛ̀,
aɔ̃ ń burapɔnɔ blè píngi.
36 À ń bùsu daudunɔ dɛ̀dɛ ń píngi,
ń né daudu kɛ̀ aɔ̃ɔ ì ń ɔ̀wazikɛgurɔɔnɔ.
37 À bɔ̀ kɔ̃n Isarailinɔ,
aɔ̃ kondogi kɔ̃n vurao sɛna,
aɔ̃ bori gbɛ̃kee e gɛ̃̀n sí zɛ́nlo.
38 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ, Igipitinɔ pɔɔ kɛ̀ nna,
kɛ̀ vĩa ń kũ Isarailinɔ yã musu.
39 À tɛ́luguu dà a gbɛ̃nɔla,
à kɛ̀ té ũ gwãavĩ à guu pùńnɛ.
40 Aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a, ben à mɔ̀ńnɛ kɔ̃n bùrunɔ,
à musu pɔ́blee kpàḿma, aɔ̃ mɔ̀ḿma.
41 À gbɛ̀si pàra, ben í bɔ̀n,
í bàa lɛ̀ gbáan gwe lán swa'i bà.
42 Zaakɛ à dɔ̀ lɛ́ kɛ̀ à gbɛ̃̀
a zɔ̀bleri Ibraĩnɛ yãn.
43 À bɔ̀ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ, aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔɔ e guda kɛɛ.
44 À boriinɔ bùsu kpàḿma,
aɔ̃ zĩi kɛ̀ danɔ kɛ̀ àre blè,
45 lɛ aɔ̃ e wàgɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna,
aɔ̃ à dokayãnɔ da.
Aleluya!

Isarailinɔ ń durunnɔ ona Ludanɛ

106 Aleluya!
À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
2 Dé bé eé fɔ̃ à Dii yãbitakɛnanɔ oo?
Dé bé eé fɔ̃ à à táaki lɛ́ píngii?
3 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yã kɛ a zɛ́anɔ ũ,
kɛ̀ aɔ̃è yã maaa kɛ gurɔ píngi.
4 Tó nɛ́ɛ à nnaa kɛɛ n gbɛ̃nɔnɛ,
ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu, Dii,
tó nɛ́ɛ ń mì sii, ǹ ma wɛ́ɛ gwa,
5 lɛ ma baka e àgɔ̃ kú n gbɛ̃nɔ nnamanan,
mà pɔnnaa kɛ kɔ̃n borii kɛ̀ n ń sɛ́nɔ,
lɛ mɛ́ n táaki lɛ́ n gbɛ̃ pìnɔ tɛ́.
6 Wa durun kɛ̀ lán wa dezinɔ bà,
wa taari kɛ̀ wa yã zaaa kɛ̀.
7 Kɛ̀ wa dezinɔ kú Igipiti,
aɔ̃ɔe Dii dabuyãkɛnanɔ yã daro,
gbɛ̃kɛyã parii kɛ̀ à kɛ̀ńnɛnɔ sɛ̃̀ńgu,
ben aɔ̃ swãgbãaa kɛ̀ Isia Tɛ̃aa saɛ.
8 Baa kɔ̃n beeeo à ń mì sì a tɔ́ yãnzi,
lɛ à à gbãa bíta ɔdɔa.
9 À kpãkɛ̃ Isia Tɛ̃aazi, ben gukori bɔ̀,
à gɛ̃̀ńyo à wɛ̀ɛn, aɔ̃ bikũ̀ lán wà be gbáan bà.
10 À ń bɔ́ ń ibɛɛnɔ ɔzĩ,
à ń sí ń zangurinɔ gbãaaa.
11 Í dà ń wɛdɛrinɔla,
baa aɔ̃ gbɛ̃ mɛ̀n do èe bɔro.
12 Ben aɔ̃ à yã kɛ̀ à ò sì,
aɔ̃ à táaki lɛ̀.
13 Mɔde à yãkɛnanɔ sɛ̃̀ńgu gɔ̃ɔ,
ben aɔ̃ɔe zɛ lɛ à lɛ́ daḿmaro.
14 Aɔ̃ pɔ́ble pãnde ni dɛ̀ gbáan,
ben aɔ̃ Dii yɔ̃̀ wà gwà sɛ̃̀tɛ gwe.
15 À pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a kpàḿma,
ben à mɛ̀'ibababgyãa zĩ̀ḿma.
16 Aɔ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpà kɔ̃n Musao bùran
kɔ̃n Aruna kɛ̀ kú adona Diinɛo.
17 Tɔɔtɛ pàra à Datani mɔ̀,
à sìkɔ̃rɛ Abiramua kɔ̃n a gbɛ̃nɔ.
18 Tɛ́ fɛ̀ɛ aɔ̃ ìbanɔ tɛ́,
tɛ́nɛnɛ gbɛ̃ zaaanɔ blè.
19 Aɔ̃ mɔ̀ pì zaa Orɛbu lán zùswaree bà,
aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ ń tãa kɛ̀ aɔ̃ɔ pìnɛ.
20 Aɔ̃ Luda Gakuide lendee kpà
kɔ̃n zù sɛ̃̀sori takao.
21 Aɔ̃ sã̀ Luda ń mìsiri yãn,
kɛ̀ à yã bítanɔ kɛ̀ńnɛ zaa Igipiti,
22 kɛ̀ à dabuyãnɔ kɛ̀ Hamu boriinɔ bùsun,
kɛ̀ à naasiyãnɔ kɛ̀ Isia Tɛ̃aazi.
23 Beee yãnzin à bè é a gbɛ̃nɔ kaatɛ,
ben Musa kɛ̀ à à sɛ̀ kpànɛ,
à tò à pɔɔ kpàɛ, èe gàa à ń kaatɛro.
24 Aɔ̃ kya kà bùsu nidee mɔ̀n,
aɔ̃ gì Dii yã náanɛ kɛzi.
25 Aɔ̃ yãbuu tã̀ ń bisakutaanɔ guu,
aɔ̃ɔe dɔ Dii yãziro.
26 Ben à ɔ dɔ̀ à la dàńnɛ à bè,
é tó aɔ̃ gaga gbáan,
27 é tó aɔ̃ boriinɔ gaga boriinɔ tɛ́,
é ń fãakɔ̃a bùsunɔ guu.
28 Aɔ̃ dɔ̀ Peo tãazi,
aɔ̃ pɔ́ kɛ̀ wà saa òo pɔ́gɛnɔa blè.
29 Aɔ̃ yãkɛnanɔ Dii pɔɔ fɛ̃̀,

ben gagyãa sìńgu.
30 Finɛasi fɛ̀ɛ à yã pì mì zɔ̃̀,
ben gyãa pì zɛ̀.
31 Ben Dii tò yã bɔ̀o nna,
à bà kúo ai à boriia.
32 Aɔ̃ Dii pɔɔ fɛ̃̀ Mɛriba í kiia,
ben yã bɔ̀ Musao zaa aɔ̃ yãnzi.
33 Zaakɛ aɔ̃ à nɔ̀sɛ yàka,
ben à yã ò laasuulɛna sai.
34 Aɔ̃ɔe bùsu pì deenɔ kaatɛ
lán Dii dìɛńnɛ nàro.
35 Aɔ̃ yà̃kɔ̃tɛ kɔ̃n borii pìnɔ,
aɔ̃ ń fɛɛakaara zɛ́kpaɛ sɛ̀.
36 Aɔ̃ dɔ̀ ń tãanɔzi,
ben yã pì gɔ̃̀ńnɛ takutɛɛ ũ.
37 Aɔ̃ ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɛ̀ sa'opɔ ũ,
aɔ̃ saa ò tãanɔa kɔ̃n ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔo.
38 Aɔ̃ taarisaideenɔ kòto kpàkpa,
aɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n ń nɛ́nɔgbɛ̃ pìnɔ.
Aɔ̃ saa òńyo Kanaa bùsu tãanɔa,
ben aɔ̃ bùsu pì gbãsĩ kɛ̀.
39 Aɔ̃ gbãsĩ lɛ̀ ń yãkɛnanɔ yãnzi,
aɔ̃ gɔ̃̀ náanɛsaideenɔ ũ ń yãkɛnanɔa.
40 Ben Dii pɔfɛ̃ fɛ̀ɛńzi,
à ye gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔ kãzi dɔro.
41 À ń ná boriinɔnɛ ń ɔzĩ,
ben aɔ̃ zangurinɔ kí blè ń musu.
42 Aɔ̃ ibɛɛnɔ gbãaa mɔ̀ńnɛ,
aɔ̃ ɔ tɔ̃̀ḿma.
43 Ègɔ̃ ń bɔɔ gɛ̃̀n baaagɔ̃,
mɔde aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n ń swãgbãakɛnao,
ben aɔ̃ sɔ̃̀ɛ ń durun yãnzi.
44 Baa kɔ̃n beeeo tó à ń wiii mà,
è ń nawɛ̃akɛna yã da.
45 Aɔ̃ yãnzi è dɔ a bà kuunańyo yãn,
è a nɔ̀sɛ liɛ a gbɛ̃kɛ bíta yãnzi.
46 À tò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń kũkũ zĩ̀zɔ ũunɔ
ń wɛ̃nda gwà.
47 Dii wa Luda, ǹ wa mì sí!
Ǹ wa bɔɛ boriinɔ tɛ́ ǹ wa kakɔ̃a,
lɛ wà n tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔ
wà ĩa dã kɔ̃n n táakilɛnao.
48 Aubarikade Dii, Isarailinɔ Luda
zaa káaku ai gurɔ píngi!
Gbɛ̃ píngi be aami!
Aleluya!

TAKADA SƆƆRODEE

Saamu 107-150

Dii sáabukɛna

107 À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
2 Gbɛ̃ kɛ̀ Dii ń bónɔ o lɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ à ń bɔ́ ń ibɛɛnɔ ɔzĩnɔ.
3 Gbɛ̃ kɛ̀ à ń bɔ́ bùsu kɔ̃n bùsuo à ń kakɔ̃a
bɔna ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kɔ̃n a gɛ̃kpɛn kpaao
kɔ̃n gu'igbãroo kpaao kɔ̃n sɔɔmɛtɛ
kpaaonɔ.
4 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ likɔ̃a zɔ̃̀ gbáan,
aɔ̃ɔe wɛ́tɛ kɛ̀ weé gá vɛ̃ɛn zɛ́ dɔ̃ro.
5 Nɔaa ń dɛ́, ímii ń dɛ́,
aɔ̃ wɛ̃̀ndi suuna kɛ̀.
6 Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi ń nawɛ̃akɛnan,
ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
7 À ń dá zɛ́ súusun
ai aɔ̃ kà wɛ́tɛ kɛ̀ aɔ̃é vɛ̃ɛn.
8 Wà Dii sáabu kɛ à gbɛ̃kɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃nɔnɛo.
9 Zaakɛ è ímidɛrinɔ kòto yĩi kũńnɛ,
è pɔ́ maaa kpá nɔadɛrinɔa aɔ̃ kã.
10 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ kú ga gusisin,
aɔ̃ɔe nawɛ̃a kɛɛ yina kɔ̃n mɔ̀kyakooo.
11 Zaakɛ aɔ̃ gì Luda yã mazi,
aɔ̃ kya kà Luda Musude lɛ́damman.
12 À tò wà ń busa kɔ̃n zĩ gbãaao,
aɔ̃ gɛ̃̀n sì wà lɛ̀ɛ, dɔnlɛri kuuro.
13 Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi ń nawɛ̃akɛna guu,
ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
14 À ń bɔ́ ga gusisin,
à ń mɔ̀kyakoonɔ gà à kɛ̃̀kɛ̃.
15 Wà Dii sáabu kɛ à gbɛ̃kɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃nɔnɛo.
16 Zaakɛ è bĩilɛ gbà kɛ̀ wà pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o
gboro,
è mɔ̀si gbãnganɔ ɛ́'ɛ.
17 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ lìkɔ̃a ń swãgbãa yãnzi,
aɔ̃ wɛ́ɛtãmma è ń taarinɔ yãnzi.
18 Pɔ́blee nii bɔ̀ ń pɔɔn,
aɔ̃ kà gana.
19 Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi ń nawɛ̃akɛnan,

ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
20 À a yã zɩ̃̀ḿma, ben aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a,
à ń bɔ́ gaa lɛ́zĩ.
21 Wà Dii sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃nɔnɛo.
22 Wà kɛnnakɔ̃o saa oa,
wà à yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ kɔ̃n gudakɛnao.
23 Aɔ̃ gbɛ̃kɛnɔ dà ísiaala góro guu,
aɔ̃ɔe laa taa í bíta pìla.
24 Aɔ̃ Dii yãkɛnanɔ è,
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ í dagulanɔo.
25 À yã ò, ben zàga'ĩa gbãaa kàka,
ísiaa sɔ̃ fɛ̀ɛ musumusu.
26 Aɔ̃ɔe fɛɛɛ musu, wèe suu gĩzĩ,
aɔ̃ɔ kú kari lɛ́zĩ, ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu.
27 Gó nìgãnigãńyo,
aɔ̃ tàtaatataa bò lán wɛ̃dɛri bà,
ítɛ'ɔ̃ndɔ̃ píngi yã̀aḿma.
28 Ben aɔ̃ wii lɛ̀ Diizi ń nawɛ̃akɛnan,
ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
29 À ĩa gbãaa zɛ̀, à gɔ̃̀ ĩa fɛɛɛ ũ,
à ísɔ̃ kpàɛ, ben í zɛ̀ kítikiti.
30 Kɛ̀ guu yĩ̀, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna,
ben à gàańyo íkparɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi.
31 Wà Dii sáabu kɛ à gbɛ̃kɛɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃nɔnɛo.
32 Wà à tɔ́ bɔ pari kakɔ̃ana guu,
wà à táaki lɛ́ dɔn'aɛdeenɔ kakɔ̃anan.
33 À swa ídeenɔ lìɛ gbáa ũ,
à tò íbɔkiinɔ gɔ̃̀ gukori ũ.
34 À tɔɔtɛ aubarikadee lì gu wìsidee ũ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛnɔ yãzaakɛna yãnzi.
35 À gbáa lì sɛ̀bɛ ũ,
à tò gukori gɔ̃̀ íbɔkiinɔ ũ.
36 À nɔadɛrinɔ kàɛ gwe,
ben aɔ̃ wɛ́tɛ kàɛ wà vɛ̃̀ɛn.
37 Aɔ̃ burapɔnɔ tɔ̃̀, aɔ̃ geepi línɔ bà,
ben à nɛ́ ìńnɛ maamaa.
38 À aubarika dàńgu, aɔ̃ pari kṹ̀ maamaa,
èe tó aɔ̃ pɔ́kãdeenɔ làgoro.
39 Ben à ń lago dɔ, aɔ̃ bùsa
gbãamɔnnɛna kɔ̃n mɔ́nzio kɔ̃n pɔsiaao yãnzi.
40 À wí dà wɛ̃ɛnɛnɔa,
à tò aɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃̀ gukori zɛ́saidee guu.
41 Mɔde à wɛ̃ndadeenɔ bɔ̀ takaasikɛɛn à ń sɛ́ lezĩ,
à tò aɔ̃ ua kɔ̃̀ lán kpàsapɔnɔ bà.
42 Tó gbɛ̃ maaanɔɔ è, aɔ̃è pɔnnaa kɛ,
gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̃ è ń lɛ́ nakɔ̃a.
43 Ɔ̃ndɔ̃dee làakari dɔ yã pìnɔa,
à Dii gbɛ̃kɛɛ gwa lán à dɛ nà.

Luda bé è tó wà zɩ̃̀ ble

Dauda lɛ̀.

108 Ma làakari kpaɛna, Luda,
mɛ́ lɛ̀ sí mà n táaki lɛ́ kɔ̃n nɔ̀sɛo do.
2 Ma mɔrɔ kɔ̃n ma kuntigio kú máa?
Mɛ́ gudɔɔ pá mìo.
3 Dii, mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n táaki lɛ́ gbɛ̃nɔnɛ.
4 Zaakɛ n gbɛ̃kɛɛ bíta kà n kiia,
n náanɛ ludambɛ luguu lɛ̀.
5 Luda, wà n tɔ́ sɛ́ lezĩ ai musumusu,
ǹ tó n gakui da andunala píngi.
6 Ǹ wewala ǹ wa mì sí kɔ̃n n gɔ̃̀sã gbãaao,
lɛ wamɔwa n gbɛ̃ yenzideenɔ e wà bɔ.
7 Luda yã ò zaa a kúkiia à bè:
Mɛ́ Sɛkɛmu kpaatɛtɛ kɔ̃n zɩ̃̀blena wiiio,
mɛ́ gba da kɔ̃n Suko guzurɛo.
8 Giliada bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Manase boriinɔ bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Ɛflaimu boriinɔ bùsu nɛ́ ma mɔ̀furamɛ,
Yudanɔ bùsu nɛ́ ma gòmɛ.
9 Mɔabunɔ bùsu nɛ́ ma ɔpipibɔmɛ,
mɛɛ̀ ma kyatee káɛ Ɛdɔmunɔ bùsun,
mɛɛ̀ zɩ̃̀blewiii dɔ Filisitininɔ bùsua.
10 Dé bé eé gɛ̃mao wɛ́tɛ bĩidee guuu?
Dé bé eé dɔmɛ aɛ ai Ɛdɔmunɔ bùsun?
11 Luda, à dɛ ḿbe n ɔ gbàrɛwazi,
nɛɛ̀ bɔ kɔ̃n wa zɩ̃̀kpɛɛnɔ dɔroo?
12 Ǹ ɔ dawa wa ibɛɛnɔ yãnzi,
zaakɛ gbɛ̃ntee dɔnlɛ nɛ́ yã pãamɛ.
13 Wé zɩ̃̀ ble kɔ̃n Luda gbãaao,
àmbe eé kìti pá wa ibɛɛnɔa.

Sa zaaa ona ibɛɛnɛ

Dauda lɛ̀.

109 Luda, ḿbe mɛɛ̀ n táaki lɛ́,
ǹtongɔ̃ yĩ̃tɛnaro.
2 Zaakɛ gbɛ̃ zaa bɔnkpɛɛdeenɔ è ma yaka,
aɔ̃è lɛ́ bɔ wà ɛgɛyã dima.
3 Aɔ̃è ligamazi kɔ̃n zangu yão,
aɔ̃è swèe kɛmao pɔ́ke wíwinnɛna sai.
4 Aɔ̃è yenzi sɔkpamɛ kɔ̃n yãdimmanao,
baa kɛ̀ mɛɛ̀ adua kɛńnɛ.
5 Aɔ̃è à maaa fĩa bomɛ kɔ̃n à zaaao,
yenzi sɔ̃, kɔ̃n zanguo.
6 Ǹ Setãn swi kɛa,
ǹ à kpakɔ̃zi kɔ̃n Ibilisio.
7 Ǹ tó yãkpaɛ à ble,
ǹ tó à aduakɛna kɛnɛ taari ũ.
8 À wɛ̃̀ndi gɔ̃ kusu,
gbɛ̃ pãnde gɔ̃ à gɛ̃ɛ ũ.
9 À nénɔ gɔ̃ de sai,
à naɔ̃ gɔ̃ gyaanɔɔ ũ.
10 À nénɔ gɔ̃ likɔ̃azɔ̃rinɔ ũ wàgɔ̃ baa kɛɛ,
wàgɔ̃ ń kpakɛɛ ń bɛ zĩnɔ guu.
11 À fĩadee à pɔ́nɔ nakɔ̃a píngi,
gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ à zĩ àre ble.
12 Gbɛ̃ke tón gbɛ̃kɛɛ kɛnɛro,
wàton à nɛ́ kɛ̀ à tònɔ wɛ̃nda boro.
13 À boriinɔ kaatɛ,
aɔ̃ tɔ́ tóngɔ̃ kú borii kɛ̀ aɔ̃é fɛɛnɔ téro.
14 À dezinɔ zaakɛna yã gɔ̃ dɔ Diin,
ǹton tó à da durun kɛ̃a zikiro.
15 Aɔ̃ durun gɔ̃ dɔn Diin,
aɔ̃ yã sã gbɛ̃nɔn anduna guu.
16 Zaakɛ èe dɔn à gbɛ̃kɛɛ kɛ gbɛ̃kenɛro,
è wɛ́ɛ tã takaasideenɔa kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ
kɔ̃n pɔsiadeenɔo ai gɛ̀wãan.
17 À ye sa zaa onnɛnazi,
ǹ tó à wí à musu.
Sa maa onnɛna è kánɛro,
ǹ tó aubarika kɛo zã̀.
18 À lɛ́kɛnnɛna dà lán uta bà,
à à mɛ̀ yàku lán í bà,
à gɛ̃̀ à wánɔn lán nɔ́si bà.
19 Kana pì gɔ̃ daàla lán uta bà,
àgɔ̃ dɔ à pii lán asaa bà.
20 Dii fĩa bo ma yãdimmarinɔnɛ lɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yã zaaa o ma musunɔo.
21 Dii Gbãapingide,
ǹ ma wɛ̃nda gwa n tɔ́ yãnzi,
ǹ ma bɔ n maakɛ kɔ̃n n gbɛ̃kɛɛo yãnzi.
22 Zaakɛ takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ,
ma pɔɔ yàka búgubugu.
23 Mɛ́ɛ gɛ̃tɛɛ lán uusiɛ ɔra bà,
má dɛ lán kwaa kɛ̀ ĩa e sɛɛ bà.
24 Lɛ́yina tò ma gbá è sí sɛ́ dɔro,
ma yãyã ma gɔ̃ wɔ̀ɔzɔgɔ.
25 Ma gɔ̃ yáadɔzipɔ ũ ma yãdimmarinɔnɛ,
aɔ̃è ma gwa wà mì gbãkɛ.
26 Ǹ dɔmalɛ, Dii ma Luda,
ǹ ma mì sí n gbɛ̃kɛ yãnzi,
27 lɛ aɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n ɔɔ bé à kɛ̀,
ḿbe Dii, n kɛnamɛ.
28 Baa tó aɔ̃ ma ka, nɛ́ aubarika damagu,
tó aɔ̃ fɛ̀ɛmazi, wí é ń kũ,
mapi n zɔ̀bleri mɛ́ pɔnnaa kɛ.
29 Tɔ́ zaaa gɔ̃ ma yãdimmarinɔnɛ uta ũ,
aɔ̃ wí da ń zĩ̃ndaa lán gumusu bà.
30 Mɛ́ Dii sáabu kpá kɔ̃n kòto gbãaao,
mɛ́ à táaki lɛ́ pari kakɔ̃ana guu.
31 Zaakɛ è zɛ kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ,
è ń sí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yã vɛ̃ɛḿmanɔa.

Mɛsaya kíkɛɛ

Dauda lɛ̀.

110 Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ kɛnɛ à tinti ũ.
2 Dii é tó n iko dagula,
nɛ́ kí ble n ibɛɛnɔa zaa Zayɔn.
3 N gbɛ̃nɔ é ń zĩ̃nda kpámma zĩ̀kagurɔ
kpiii kɛ̀ kú adona musu,
n gɔ̃kparɛnɔ é mɔ́ n kiia lán gudɔnao kpíikpana bà.
4 Dii la dà, eé lɛ́ sɔkparo à bè:
Nɛ́gɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi
Mɛlɛkizɛdɛki zɛ́kpaɛa.
5 Dii kú n ɔplaazi,
eé kínanɔ dúgu zɔ̃ a pɔfɛ̃gurɔ.
6 Eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n boriinɔ,
aɔ̃ gɛ̀nɔ égɔ̃ kpá,

eé anduna píngi kínanɔ dúgu zɔ̃.
7 Eé í mi swaazi zɛ́ lɛ́a,
beee yãnzin à mì égɔ̃ dana ílazi.

Dii tɔ́bɔna

111 Aleluya!
Mɛ́ Dii sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛo do
gbɛ̃ maaanɔ kakɔ̃ana guu.
2 Dii yãkɛnanɔɔ bíta,
gbɛ̃ kɛ̀ à yã kɛ̀ńnɛ nnaanɔ è wɛtɛ wà dɔ̃.
3 À yãkɛnanɔɔ bɛ̀ɛ vĩ kɔ̃n gakuio,
à yãmaakɛna yãana vĩro.
4 Dii tò wà dɔ a yãbɔnsaɛkɛnanɔn,
à sùu vĩ kɔ̃n wɛ̃ndaao.
5 È pɔ́blee kpá a vĩakɛrinɔa,
ègɔ̃ dɔ a bà kuunańyo yãn.
6 À a yãkɛnanɔ gbãaa ɔ̀dɔa a gbɛ̃nɔnɛ,
à bori pãndenɔ bùsunɔ sì à kpàḿma.
7 À yãkɛnanɔ náanɛ vĩ bensɔ̃ à zɛ́ vĩ,
à yãdannɛnanɔ yãpuraa vĩ píngi.
8 Yã pìnɔ kãsãa pɛɛna gurɔ píngi,
è yã kɛ a zɛ́a kɔ̃n náanɛo.
9 À mìsiri zĩ̀ à a gbɛ̃nɔ bò,
à bà kúńyo gurɔ píngi.
À tɔ́ kú adona, à naasi vĩ.
10 Vĩakɛna Diinɛn ɔ̃ndɔ̃ mì ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ à vĩa vĩinɔn asãnsideenɔ ũ.
À táakilɛna égɔ̃ yãana vĩro.

Gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩi

112 Aleluya!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩi ũ,
bensɔ̃ Dii yãdiɛnanɔ è kánɛ maamaa.
2 À nɛ́nɔ égɔ̃ gbãadeenɔ ũ ń bùsun,
nɔ̀sɛpuradee boriinɔ égɔ̃ dɛ aubarikadeenɔ ũ.
3 Ɔɔ kɔ̃n auzikio di à bɛ,
à yãmaakɛna yãana vĩro.
4 Baa gusiaan guu è pu gbɛ̃ maaanɛ,
nɔ̀sɛpuradee kɛ̀ sùu kɔ̃n wɛ̃ndaao vĩi.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ è ɔ poro, kɛ̀ è pɔ́ sɛ̃kãńnɛ,
bensɔ̃ è yã kɛ a zɛ́a, yã è bɔo nna.
6 Pɔ́ke é gbɛ̃ maaa lá ble zikiro,
à yã égɔ̃ dɔńgu gurɔ píngi.
7 Baaru zaaa è à vĩa kũro,
à làakari ègɔ̃ kpaɛna, ègɔ̃ Dii náanɛ vĩ.
8 À kù è vĩro, vĩa è à kũro
ai à gá à yɔ̃̀gɔ̃ kɛ a ibɛɛnɔa.
9 È gba da takaasideenɔnɛ maamaa,
à yãmaakɛna yãana vĩro,
à gbãaa ègɔ̃ kaara kɔ̃n bɛ̀ɛo.
10 Gbɛ̃ zaaa è à e à pɔ fɛ̃,
è swaa kakũn à naguzi,
gbɛ̃ zaaa pɔyezina è kɛ pã.

Dii táakilɛna

113 Aleluya!
Dii zɔ̀blerinɔ, à à táaki lɛ́,
à Dii tɔ́ bɔ!
2 Wà Dii sáabu kpá
zaa tia ai gurɔ píngi.
3 Wà Dii tɔ́ bɔ
zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ai à gɛ̃kpɛn kpaao.
4 Dii bíta dɛ bori píngila,
à gakui da musula.
5 Dé bé à kà Dii wa Luda ũu?
À vɛ̃ɛna kpatan zaa musu,
6 è wɛ́ɛ zu gĩzĩ
à musu kɔ̃n tɔɔtɛo gwa.
7 È gbãasaideenɔ bɔ bùsu tɛ́ à ń fɛɛ,
è wɛ̃ndadeenɔ bɔ tubura à ń sɛ́ lezĩ.
8 È ń da kínɛnɔ tɛ́,
borii kɛ̀ à sɛ̀ kínɛnɔ.
9 È pãaa kaara a bɛɛn,
è à kɛ nédande pɔnnadee ũ.
Aleluya!

Banla zĩbaa lɛ̀

114 Kɛ̀ Isarailinɔ bɔ̀ Igipiti,
kɛ̀ Yakubu boriinɔ bɔ̀ gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ tɛ́,
2 Yudanɔ bùsu gɔ̃̀ Dii kúkii ũ,
Isarailinɔ bùsu gɔ̃̀ à kíblekii ũ.
3 Isia Tɛ̃aa wɛ́ɛ sìńlɛ à bàa lɛ̀,
Yoda í kpɛɛ lì.
4 Kpiiinɔ vĩ̀vĩ lán sãkaronɔ bà,
sĩ̀sĩnɔ kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bà.
5 Ísia, bɔ́ bé à n le n bàa lɛ̀?
Yoda, à kɛ̀ dia n kpɛɛ lì?
6 Kpiiinɔ, bɔ́yãnzin a vĩvĩ lán sãkaronɔ bàzi?

Sı̀sı̃nɔ, à kɛ̀ dia a kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bà?
7 Anduna, ǹ lugaluga Dii aɛ,
Yakubu Luda aɛzĩ.
8 À gbɛ̀si kɛ̀ íkaɛkii ũ,
à gbɛ̀pukãa lì íbɔkii ũ.

Dii bé è aubarika dańgu

115 Èe kɛ wámbeero Dii,
èe kɛ wámbeero,
ḿbe ń dɛ wà n tɔ́ bɔ
n gbɛ̃kɛ kɔ̃n n náanɛo yãnzi.
2 À kɛ̀ dia boriinɔ è wa la
wà be wa Ludaa kú mámɛ?
3 Wa Ludaa kú musu,
pɔ́ kɛ̀ à yezin è kɛ.
4 Aɔ̃ ń tãanɔ pì kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao,
gbɛ̃ntee ɔzĩimɛ.
5 Aɔ̃ɔ lɛ́ vĩ, mɔde aɔ̃è yã oro,
aɔ̃ɔ wɛ́ɛ vĩ, mɔde aɔ̃è guu ero.
6 Aɔ̃ɔ swã vĩ, mɔde aɔ̃è yã maro,
aɔ̃ɔ yĩ vĩ, mɔde aɔ̃è pɔ́ gũu maro.
7 Aɔ̃ɔ ɔɔ vĩ, mɔde aɔ̃è pɔ́ kũro,
aɔ̃ɔ gbá vĩ, mɔde aɔ̃è táa oro,
aɔ̃è kòto kɛkɛro.
8 Aɔ̃ pìrinɔɔ sɛ̃nkpɛńyomɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ń náanɛ kɛɛnɔ ń píngi.
9 Isarailinɔ, à Dii náanɛ kɛ!
Àmbe a dɔnlɛri ũ kɔ̃n a sɛngbangoo.
10 Aruna boriinɔ, à Dii náanɛ kɛ!
Àmbe a dɔnlɛri ũ kɔ̃n a sɛngbangoo.
11 Dii vĩakɛrinɔ, à Dii náanɛ kɛ!
Àmbe a dɔnlɛri ũ kɔ̃n a sɛngbangoo.
12 Dii dɔ̀ wa yãn,
eé aubarika dawagu.
Eé aubarika da Isaraili boriinɔn,
eé aubarika da Aruna boriinɔn,
13 eé aubarika da a vĩakɛrinɔn,
nɛ́ féte gbɛ̃nsi.
14 Dii a bori kɔ̃are,
apinɔ kɔ̃n a nɛ́nɔ.
15 Dii aubarika daagu,
àmɔ kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀.
16 Musu nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
mɔde à tɔɔtɛ nà gbɛ̃nteenɔnɛ ń ɔzĩ.
17 Èe kɛ gɛ̀nɔ bé wè Dii táaki lɛ́ro,
kesɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ yĩtɛnɔ.
18 Wámbe, wégɔ̃ Dii sáabu kpaa
zaa tia ai gurɔ píngi.
Aleluya!

Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ gaa lɛ́zĩ Dii sáabukpana

116 Má ye Diizi, zaakɛ à ma yã mà,
à ma wiipɛnaazii mà.
2 Mɛ́gɔ̃ à sisii ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
kɛ̀ à swã kpàmazi yãnzi.
3 Ga bà fĩ̀kãmazi yã,
mira wãwãa tɔ̃̀ma,
wɛ́ɛtãmma kɔ̃n pɔsiaao dàmala.
4 Ben ma Dii sìsi ma bè:
Dii, n yã nna, ǹ ma mì sí.
5 Dii sùu vĩ bensɔ̃ à maa,
wa Ludaa wɛ̃nda vĩ.
6 Dii è gbãasaideenɔ dãkpa,
kɛ̀ ma busa, à ma mì sì.
7 Ma swɛ̃̀, ǹ kɛkɛ ǹ kpáɛ,
zaakɛ Dii yã maaa kɛ̀nnɛ.
8 Dii, n ma bɔ gaa lɛ́zĩ,
n wɛ́ɛ'i gògomɛ, nɛ́ɛ tó ma gɛ̃̀n síro,
9 lɛ màgɔ̃ tɛ́ n aɛ gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ kukiia kɛ̀.
10 Baa kɛ̀ nawɛ̃a tɔ̃̀ma ma gɔ̃ búgubugu,
má kpɛ́ à náanɛ vĩ, ben ma yã ò.
11 Ma bídi kɛ̀ ma bè:
Gbɛ̃ píngi nɛ́ ɛgɛdeenɔmɛ.
12 Bɔ́n mɛ́ fĩa boo Diinɛ
à maaa kɛ̀ à kɛ̀mɛɛ musu píngii?
13 Mɛ́ Dii mìsina togo sɛ́ musu,
mɛ́ à sísio.
14 Mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀ Diinɛnɔ papa
à gbɛ̃nɔ wáa ń píngi.
15 Dii yãmarinɔ gana bɛ̀ɛ vĩnɛ.
16 Dii, n yã nna, n zɔ̀blerin ma ũ,
nɔgbɛ̃ kɛ̀ à dɔ̀nzi nɛ́n ma ũ,
n ma bɔ bàn.
17 Mɛ́ kɛnnakɔ̃o saa omma,
mɛ́ n sísio, Dii.
18 Mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀ Diinɛnɔ papa
à gbɛ̃nɔ wáa ń píngi
19 à kpɛ́ ua Yerusalɛmu guu.
Aleluya!

Dii táakilɛna

117 Amɔa bori pínginɔ à Dii tɔ́ kpá,
amɔa bùsu píngi gbɛ̃nɔ à à táaki lɛ́,
2 Zaakɛ gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ à vĩwao kɛ̀ bíta,
Dii náanɛ vĩ gurɔ píngi.
Aleluya!

Gana Dii ua kɔ̃n sáabukɛnao

118 À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
2 Isarailinɔ o:
À gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
3 Aruna boriinɔ o:
À gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
4 À vĩakɛrinɔ o:
À gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
5 Ma Dii sìsi ma nawɛ̃a guu,
ben à wèmala à ma gba mɛ̀porokii.
6 Dii kúmao, vĩa é ma kũro.
Bɔ́n gbɛ̃ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?
7 Dii kúmao ma dɔnlɛri ũ,
mɛ́ ma ibɛɛnɔ tí dɔ.
8 À maa wà na Diizi dɛ
gbɛ̃ntee náanɛkɛnala.
9 À maa wà na Diizi dɛ
gbãadeenɔ náanɛkɛnala.
10 Bori píngi lìgamazi,
ben ma ń kaatɛ kɔ̃n Dii tɔ́o.
11 Aɔ̃ lìgamazi kpa píngi,
ben ma ń kaatɛ kɔ̃n Dii tɔ́o.
12 Aɔ̃ fĩ̀ma lán zɔ́nɔ bà,
ben aɔ̃ gàga lán kãɛ tɛ́ bà,
ma ń kaatɛ kɔ̃n Dii tɔ́o.
13 Aɔ̃ ma yĩpa kpɛɛ, má yezi mà lɛ́ɛ,
ben Dii dɔ̀malɛ.
14 Dii bé ma gbãaa ũ, à táakin mɛɛ̀ lɛ́,
àmbe à gɔ̃̀ ma mìsiri ũ.
15 À ma, pɔnna wiii dɔ gbɛ̃ maaanɔ bùran,
Dii ɔplaa zĩ bíta kɛ̀.
16 Dii ɔplaa kú musu,
Dii ɔplaa zĩ bíta kɛ̀.
17 Mɛ́ garo, mɛ́gɔ̃ kuu,
mɛ́gɔ̃ Dii yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ɛ.
18 Dii ma toto maamaa,
mɔde èe tó gaa ma sɛro.
19 À zɛ́ maaa gbànɔ wɛ̃mɛ,
lɛ mà gɛ̃ mà Dii sáabu kpá.
20 Dii ua zɛ́n yɛ̀,
gbɛ̃ maaanɔ bé wè gɛ̃n.
21 Ma n sáabu kɛ̀ Dii, zaakɛ n wemala,
n gɔ̃ ma mìsiri ũ.
22 Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
23 Dii bé à beee kɛ̀,
ben à kɛ̀we yãbɔnsaɛ ũ.
24 Gurɔɔ kɛ̀ Dii dìɛn yɛ̀,
wà pɔnnaa kɛn wà nɔ̀sɛ kɛ nna.
25 N yã nna Dii! Ǹ wa mì sí!
Ǹ sùu kɛ Dii! Ǹ wa dakɔ̃rɛ mìnnaao!
26 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɔ̃n Dii tɔ́o ũ,
zaa Dii ua wée gbãakɛ kpaanzi.
27 Diin Luda ũ, à guu pùwe.
À zà lá kpákpa àgɔ̃ tɛ́o zĩbaakɛrinɔzi
ai sa'oki kobanɔ kiia.
28 Ma Ludan n ũ, mɛ́ n sáabu kɛ,
ma Luda, mɛ́ n tɔ́ sɛ́ lezĩ.
29 À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

Luda yã sɛna lezĩ

119 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kuu taari sai
wà Dii doka kũnanɔ ũ.
2 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Dii yã kũna
wà à kii wɛtɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo doonɔ ũ.
3 Aɔ̃è yã kpɛɛgãnda kɛro,
aɔ̃ègɔ̃ tɛ́ à zɛ́ guu.
4 N n ɔdɔkii ɔ̀dɔawe,
lɛ wàgɔ̃ tɛ́zi kɔ̃n làakario.
5 Má yezi màgɔ̃ kú ma dɔ̀rɔa
màgɔ̃ n yãdannɛnanɔ kũna.
6 Tó má n yãdiɛnanɔ kũna píngi,
bee é tó wí ma kũro.
7 Gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ n dokayã maaanɔ dadaa,
mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao.
8 Mɛ́gɔ̃ n yãdannɛnanɔ kũna,
ǹton ma tón mámmanlo.
9 Dian gɔ̃kparɛ e àgɔ̃ kuu gbãsĩ sai nà?

Séde à yãkɛna kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n n yão.
10 Mɛ́ɛ n kii wɛtɛɛ nɔ̀sɛo do,
ǹton tó mà zã n yãdiɛnanɔaro.
11 Ma n yã dà ma swɛ̃̀ guu
lɛ màton durun kɛnnɛro yãnzi.
12 Aubarikadeen mmɔn Dii ũ,
ǹ n yãdiɛnanɔ damɛ.
13 Dokayã kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n lɛ́nnɔ píngi,
mɛ́ tɔ̃kɛ̃́nɛ kɔ̃n ma lɛ́o.
14 Mɛɛ̀ pɔnnaa kɛ kɔ̃n n yãnɔ
lán wè kɛ kɔ̃n auziki bítao nà.
15 Mɛɛ̀ laasuu lɛ́ n ɔdɔkiia,
ma wɛ́ɛ kú n zɛ́nɔa.
16 Ma pɔɔ kɛ̀ nna n yãdiɛnanɔa,
n yã é sãmaguro.
17 Ǹ yã maaa kɛ mɔma n zɔ̀blerinɛ
lɛ màgɔ̃ kuu wɛ̃̀ndio, mɛ́gɔ̃ n yã kũna.
18 Ǹ ma wɛ́ɛ kɛ̃mɛ
lɛ mà wɛ́ɛ si yãbɔnsaɛnɔlɛ n dokan.
19 Nibɔn ma ũ anduna guu,
ǹton n yãdiɛnanɔ utɛmɛro.
20 N dokayãnɔ nidɛna baabɔrɛ
ma swɛ̃̀ blè.
21 Nɛɛ̀ kpãkɛ̃ wadadeenɔ kɛ̀ lɛ́ ń kũnɔzi,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zã̀ n yãdiɛnanɔanɔ.
22 Ǹ ma bɔ sɔ̃sɔ̃nan kɔ̃n dɔkɛnyoo,
zaakɛ má n yãnɔ kũna.
23 Baa kɛ̀ kínɛnɔ vɛ̃̀ɛ wà lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃mazi,
ma laasuu égɔ̃ kú n yãdannɛnanɔa.
24 N yãnɔ è ma pɔɔ kɛ nna,
n yã pì è lɛ́ dama.
25 Ma gɔ̃ daɛna tɔɔtɛ,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán ń ò nà.
26 Ma a yãkɛnanɔ dɔ̀dɔnnɛ, ben n wemala,
ǹ n yãdannɛnanɔ damɛ.
27 Ǹ tó mà n ɔdɔkiinɔ dɔ̃,
ma laasuu égɔ̃ kú n yãbɔnsaɛnɔa.
28 Ma pɔɔ sia à kɛ̀ bíta,
ǹ ma gba gbãa lán ń ò nà.
29 Ǹ ma kɛ̃ mɔnafiki zɛ́a,
ǹ ma gba zɛ́ mà zɛ kɔ̃n n dokao.
30 Ma yãpura zɛ́ sɛ̀,
ma swɛ̃̀ ègɔ̃ kú n dokaa.
31 Má n yãnɔ kũna ɔplaplaa,
ǹton tó wí ma kũro, Dii.
32 Mɛɛ̀ wã n yãdiɛnanɔ zɛ́zi,
zaakɛ n ma làakari kpàɛmɛ.
33 Dii, ǹ n yãdannɛnanɔ zɛ́ ɔdɔamɛ
lɛ màgɔ̃ kũna ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n.
34 Ǹ ma gba ɔ̃ndɔ̃ɔ màgɔ̃ n doka kũna,
màgɔ̃ zĩi kɛa kɔ̃n nɔ̀sɛo do.
35 Ǹ ma da n yãdiɛnanɔ zɛ́n,
zaakɛ bee bé è kámagu.
36 Ǹ tó ma swɛ̃̀ gɔ̃ kú n yãnɔa,
àton tá bĩni zɛ́nlo.
37 Ǹ ma wɛ́ɛ go pɔ́ pãanɔa,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán ń ò nà.
38 Ǹ yã kɛ̀ ń ò papa mɔma n zɔ̀blerinɛ,
lɛ́ kɛ̀ ń gbɛ̃̀ n vĩakɛrinɔnɛ.
39 Ǹ tó sɔ̃sɔ̃na kɛ̀ mɛɛ̀ à vĩa kɛɛ gomala,
zaakɛ n dokayãnɔɔ maa.
40 Má ye n ɔdɔkiizi fá,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa n maakɛɛ guu.
41 Dii, ǹ mɔ́ ǹ gbɛ̃kɛɛ kɛmɛ,
ǹ ma mì sí lán ń ò nà,
42 gbasa mà yã sí ma sɔ̃̀sɔ̃rila,
zaakɛ mɛ́ɛ n yã náanɛ kɛɛ.
43 Ǹton yãpura yã sí ma lɛ́nlo,
zaakɛ n yãzɛdeen má wɛ́ɛ dɔzi.
44 Mɛ́gɔ̃ n doka kũna
ai gurɔ píngi,
45 Mɛ́gɔ̃ tɛ́ aafia,
zaakɛ ma n ɔdɔkii wɛ̀tɛ.
46 Mɛ́ n yãnɔ o kínanɔ aɛ,
wí é ma kũ sɔ̃ro.
47 N yãdiɛnanɔ è kɛ ma pɔɔnɛ,
zaakɛ má ye yã pìnɔzi.
48 Ma gã̀ sɛ̀ n yãdiɛna kɛ̀ má yezinɔnɛ,
mɛɛ̀ laasuu lɛ́ n yãdannɛnanɔa.
49 Ǹ dɔ yã kɛ̀ ń ò n zɔ̀blerinɛn,
zaakɛ ń tò ma wɛ́ɛ dɔzi.
50 Yã kɛ̀ è ma làakari kpáɛ ma nawɛ̃akɛnan yɛ̀,
n lɛ́gbɛ̃na bé è ma wɛ̃̀ndi dãkpa.
51 Wadadeenɔɔ e ma faboo yãana sai,
baa kɔ̃n beeeo mɛɛ̀ zã n dokaaro.
52 Mɛɛ̀ dɔ n dokayã kɛ̀ kú zaa ziinɔn,
ben aɔ̃è ma nɔ̀sɛ yĩi kũmɛ, Dii.
53 Mɛɛ̀ pɔ fɛ̃ maamaa,
kɛ̀ zaakɛrinɔ è pã kpá n dokazi yãnzi.
54 Mɛɛ̀ lɛ̀ sí n yãdannɛnanɔ musu

ma kuuna anduna kɛ̀kii guu.
55 N yã ègɔ̃ dɔmagu gwãavĩ, Dii,
mɛɛ̀gɔ̃ n dokayãnɔ kũna.
56 Ma yã beeenɔ kɔ̃ dɔ̃̀,
zaakɛ mɛɛ̀gɔ̃ n ɔdɔkii gwaa.
57 Dii, ḿbe ma baka ũ,
ma lɛ́ gbɛ̃̀ kɛ̀ mɛ́ n yã ma.
58 Mɛɛ̀ kúɛ kɛnnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
ǹ sùu kɛmao lán ń ò nà.
59 Ma a yãkɛnanɔ laasuu lɛ̀,
ben ma sɔkpa n dokayãnɔa.
60 Mɛ́ wã, mɛ́ gbá gáɛro,
lɛ mà n yãdiɛnanɔ da.
61 Baa kɛ̀ gbɛ̃ zaaanɔ bà fĩ̀kãmazi,
n dokayãnɔ é sãmaguro.
62 Mɛɛ̀ fɛɛ mà sáabu kɛnnɛ lezãndo
n dokayã maaanɔ musu.
63 N vĩakɛri píngi gbɛ̃nnan ma ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è n ɔdɔkii gwaanɔ.
64 Dii, n gbɛ̃kɛɛ anduna pà,
ǹ n yãdiɛnanɔ damɛ.
65 N à maaa kɛ̀ mɔma n zɔ̀blerinɛ,
lán ń ò nà, Dii.
66 Ǹ wɛ́ɛzɛ̃ɛ kɔ̃n dɔ̃nao damɛ,
zaakɛ ma n yãdiɛnanɔ sì.
67 Lɛ ń kpɛ́ ǹ ɔ tɔ̃ma, má sãsãnamɛ,
mɔde tia sa má n yã kũna.
68 Ń maa bensɔ̃ n yãkɛnanɔɔ maa,
ǹ n yãdiɛnanɔ damɛ.
69 Baa kɛ̀ wadadeenɔ yãsiaa nàma,
mɛɛ̀gɔ̃ n ɔdɔkii gwaa kɔ̃n nɔ̀sɛo do.
70 Aɔ̃ swã gbã̀gbã, èe yã maro,
mɔma sɔ̃ ma pɔɔ nna n dokaa.
71 N ɔtɔ̃mana kɛ̀mɛ maa,
lɛ mà e mà n yãdannɛnanɔ dada.
72 Doka kɛ̀ bɔ̀ n lɛ́n maamɛ
dɛ vura kɔ̃n kondogi bɔrɔ ũgbangbanɔla.
73 N ɔɔ ma í kàsa à ma kɛ,
ǹ ma gba ɔ̃ndɔ̃ɔ mà n yãdiɛnanɔ dada.
74 N vĩakɛrinɔ é ma e wà pɔnnaa kɛ,
zaakɛ n yãn ma tãmaa dɔa.
75 Dii, má dɔ̃ kɛ̀ n dokayãnɔɔ maa,
kɛ̀ ń náanɛ vĩ yãnzin n ɔ tɔ̃̀mazi.
76 Ǹ gbɛ̃kɛɛ kɛmɛ lɛ ma nɔ̀sɛ kpáɛ,
lán ń ò mɔma n zɔ̀blerinɛ nà.
77 Ǹ mɔ́ ǹ wɛ̃nda dɔ̃mɛ lɛ màgɔ̃ kuu,
zaakɛ n dokayãnɔn ma pɔnnaa ũ.
78 Ǹ tó wí wadadee kɛ̀ aɔ̃ taari kɛ̀mɛ pãnɔ
kũ,
mapi sɔ̃ mɛ́ laasuu lɛ́ n ɔdɔkiia.
79 N vĩakɛrinɔ su ma kiia,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ n yãnɔ dɔ̃ɔnɔ.
80 Ǹ tò ma nɔ̀sɛ gɔ̃ pura n yãnɔ musu
lɛ wí tón ma kũro yãnzi.
81 N mìsina yã e ma swɛ̃̀ blee,
n yãn ma wɛ́ɛ dɔzi.
82 Ma wɛ́ɛ dɔ̀ n lɛ́gbɛ̃nazi ai ma kpasa,
bɔrɛn nɛ́ ma nɔ̀sɛ yĩi kũmɛɛ?
83 Má dɛ lán báa bɔ̀kɔ kɛ̀ tɛ́sukpɛ mà bà,
baa kɔ̃n beeeo n yãdiɛnanɔ è sãmaguro.
84 Mɔma n zɔ̀bleri mɛ́gɔ̃ n dãa ai bɔrɛmɛ?
Bɔrɛn nɛ́ ĩa da ma wɛ́ɛtãmmarinɔa?
85 Wadadeenɔ è wɛ̀ɛ yɔ̃mɛ mà zun,
aɔ̃ yã è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n n dokaoro.
86 N yãdiɛnanɔ píngi náanɛ vĩ,
ǹ dɔmalɛ, zaakɛ wèe wɛ́ɛ tãama pãmɛ.
87 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ aɔ̃é yãamao anduna guu,
mɔma sɔ̃ mɛ́ɛ pã kpá n ɔdɔkiiziro.
88 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa n gbɛ̃kɛ yãnzi,
mɛ́ n yãnɔ da.
89 Dii, n yã ègɔ̃ kuu gurɔ píngi,
à kãsãa pɛɛna zaa musu.
90 Ń náanɛ vĩ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o,
n anduna kàɛ, ben à kpɛ́ kuu.
91 Pɔ́ píngi kpɛ́ kuu gbã̀a n doka musu,
zaakɛ pɔ́ píngi è dɔnzi.
92 Tó n dokan ma pɔnnaa ũ yãro,
lɛ ma kaatɛ ma nawɛ̃akɛna guu.
93 N ɔdɔkii é sãmagu zikiro,
zaakɛ à gãzĩn n ma wɛ̃̀ndi dã̀kpa.
94 N pɔ́n ma ũ, ǹ ma mì sí,
zaakɛ ma n ɔdɔkii wɛ̀tɛ.
95 Gbɛ̃ zaaanɔɔ e ma kpákpaa wà ma dɛ,
mɔde ma làakari kú n yãnɔa.
96 Má è kɛ̀ pɔ́ maa píngi zaka lɛ́ kuumɛ,
mɔde n yãdiɛnanɔ bíta lɛ́ vĩro.
97 Má ye n dokazi à kɛ̀ bíta fá,
mɛɛ̀gɔ̃ laasuu lɛɛa zaa kɔngɔ ai uusiɛ.
98 N yãdiɛnanɔ è tó ma ɔ̃ndɔ̃ɔ gɔ̃ dɛ ma
ibɛɛnɔ pɔ́la,
zaakɛ à kú ma swɛ̃̀n gurɔ píngi.

99 Ma wɛ́ɛzɛ̃ɛ dɛ ma yãdannɛrinɔ pɔ́la ń píngi,
zaakɛ ma laasuu ègɔ̃ kú n yãnɔamɛ.
100 Ma ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ mareenɔ pɔ́la,
zaakɛ mɛɛ̀gɔ̃ n ɔdɔkiinɔ gwaa.
101 Mɛɛ̀ mì kɛ̃ zɛ́ zaa píngia
lɛ mà e màgɔ̃ n yã kũna yãnzi.
102 Mɛ́ɛ kɛ̃ n dokayãnɔaro,
zaakɛ ḿbe ń dàmɛ.
103 N yãnɔ nnamɛ à kɛ̀ bíta,
à nna dɛ zɔ́la ma lɛ́n.
104 N ɔdɔkii è ma gba làakari,
Beee yãnzin ma za sãsãna zɛ́ pínginzi.
105 N yãn fitia ũ ma gbánɛ,
è guu pumɛ zɛ́n.
106 Ma la dà ma sɔ̃ zɛo,
kɛ̀ mɛ́gɔ̃ tɛ́ n dokayã maaanɔzi.
107 Ma wɛ́ɛtãmmana kɛ̀ bíta, Dii.
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán ń ò nà.
108 Ǹ ma sáabukpana sí,
gbasa ǹ n dokayãnɔ damɛ, Dii.
109 Mɛɛ̀gɔ̃ ma zĩnda da kari guu,
baa kɔ̃n beeeo n dokayãnɔ è sãmaguro.
110 Zaakɛrinɔ takutɛɛ kpàkpamɛ,
mɔde mɛ́ɛ zã n ɔdɔkiiaro.
111 N yãnɔn ma túbi ũ ai gurɔ píngi,
aɔ̃mbe ma pɔnnaa ũ.
112 Ma swɛ̃̀ kú n yãdannɛnanɔ kɛnaa
ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n.
113 Ma za nɔ̀sɛplaadeenɔn,
n dokan má yezi.
114 Ḿbe ma utɛki kɔ̃n ma sɛngbangoo ũ,
n yãn ma wɛ́ɛ dɔzi.
115 À gumala a zaakɛrinɔ
lɛ màgɔ̃ ma Luda yãdiɛnanɔ kũna.
116 Ǹgɔ̃ ma kũna lán ń ò nà, mɛ́gɔ̃ kuu,
ǹton tó tãmaa ma nɛro.
117 Ǹ ma sɛ́ musu lɛ mà bɔ aafia,
ma wɛ́ɛ égɔ̃ pɛ́ n yãdannɛnanɔa.
118 Nɛɛ̀ gí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zã̀ n yãdannɛnaanɔzi,
aɔ̃ mɔnafikikɛna nɛ́ pãmɛ.
119 Nɛɛ̀ anduna zaakɛrinɔ kwɛ́ɛ lán mɔ̀g-bɔ̃ bà,
beee yãnzin má ye n yãnɔzizi.
120 Ma mɛ̀ è fɛɛ n vĩa yãnzi,
n dokayãnɔɔ naasi vĩmɛ.
121 Ma yã kɛ̀ a zɛ́a súusu,
ǹton ma tó ma wɛ́ɛtãmmarinɔnɛro.
122 Ǹ kpɛ́gaau sɛ́ mamɔma n zɔ̀blerinɛ lɛ mà bɔ maa,
ǹton tó wadadeenɔ wɛ́ɛ tãmaro.
123 Ma wɛ́ɛ dɔ n mìsinazi ai ma kpasa,
má sɔ̃kpa n lɛ́gbɛ̃na maaazi.
124 Ǹ yã kɛmɛ n gbɛ̃kɛɛ guu,
ǹ n yãdannɛnanɔ da mamɔma n zɔ̀blerinɛ.
125 N zɔ̀blerin ma ũ, ǹ ma gba làakari
lɛ mà n yãnɔ dɔ̀rɔ dɔ̃.
126 Yãkɛna gurɔɔ kà, Dii,
zaakɛ wèe bɔɔ n doka kpɛɛ.
127 Má ye n yãdiɛnanɔzi dɛ vurala,
baa vura baasana.
128 Má è n ɔdɔkii maa,
beee yãnzin sãsãna zɛ́ píngi è kɛmɛrozi.
129 N yãnɔɔ dɛmɛ yãbɔnsaɛ ũ,
beee yãnzin má kũna ma swɛ̃̀nzi.
130 N yã bɔkɔ̃tɛna è guu puńnɛ,
è nɔ̀sɛdodeenɔ gba làakari.
131 Ma lɛ́ aɛna, mɛ́ɛ wesaa boo fɛ̀kuufɛkuu,
zaakɛ n dokayãnɔ nii e ma dɛɛ.
132 Ǹ aɛ dɔma ǹ sùu kɛmao,
lán nɛɛ̀ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye n tɔ́zinɔnɛ nà.
133 Ǹ ma da zɛ́a lán ń ò nà,
ǹton tó yã zaa ke kí blemaro.
134 Ǹ ma bɔ gbɛ̃ takiikɛrinɔ ɔzĩ
lɛ mà n ɔdɔkii gwa.
135 Ǹ uu were mamɔma n zɔ̀bleria,
ǹ tó mà n yãdannɛnanɔ dɔ̃.
136 Wɛ́ɛ'i e plaa ma wɛ́ɛn
kɛ̀ wà n doka kũnaro yãnzi.
137 Dii, ń maa,
n dokayãnɔɔ zɛ́ vĩ.
138 N n yãnɔ dìɛ a zɛ́a,
aɔ̃ náanɛ vĩ maamaa.
139 Ma ibɛɛnɔ sã̀ n yãn,
ben aɔ̃ yã ma kũ gbãa maamaa.
140 Wà n yã yɔ̃̀ wà gwà à see ke vĩro,
mamɔma n zɔ̀bleri, má yezi maamaa.
141 Pɔ́ken ma ũro, wè kya kámagu,
baa kɔ̃n beeeo n ɔdɔkii è sãmaguro.
142 N yãmaakɛna yãana vĩro,

n doka yãpuraa vĩ.
143 Nawɛ̃a kɔ̃n yã'ɔ̃ammao ma le,
mɔde n yãdiɛnanɔn ma pɔnnaa ũ.
144 N yãnɔɔ maa gurɔ píngi,
ǹ ma gba làakari lɛ màgɔ̃ kuu.
145 Mɛɛ̀ n sísi kɔ̃n nɔ̀sɛo do Dii,
ǹ wemala, mɛ́gɔ̃ n yãdiɛnanɔ kũna.
146 Mɛɛ̀ wiipɛnzi ǹ ma mì sí,
mɛ́gɔ̃ n yãnɔ kũna.
147 Mɛɛ̀ fɛɛ idɛ'idɛ mà wii pɛ́nzi,
n yãn ma wɛ́ɛ dɔzi.
148 Ii è na ma wɛ́ɛn gwãavĩro
lɛ mà e mà laasuu lɛ́ n yãa yãnzi.
149 Ǹ ma yã ma n gbɛ̃kɛ yãnzi, Dii,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán n yãzɛdekɛɛ dɛ nà.
150 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è lɛ́ kpaakɔ̃sɔ̃maziinɔɔ kĩimao,
mɔde aɔ̃ɔ zã̀ kɔ̃n n dokao.
151 Ń kĩimao Dii,
n yãdiɛnanɔ píngi yãpuraa vĩ.
152 Zaa gìkɛna má dɔ̃̀ n yãnɔa
kɛ̀ ń dìɛ àgɔ̃ kuu gurɔ píngi.
153 Ǹ ma nawɛ̃akɛna gwa ǹ ma mì sí,
zaakɛ n doka e sãmaguro.
154 Ǹ zɛmao ǹ ma bo,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán n à lɛ́ gbɛ̃̀ nà.
155 N mìsina zã̀ kɔ̃n zaakɛrinɔ,
zaakɛ aɔ̃è n yãdannɛnanɔ wɛtɛro.
156 N wɛ̃ndaa bíta, Dii,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán n yãzɛdekɛɛ dɛ nà.
157 Ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃è wɛ́ɛ tãmaanɔɔ pari,
mɔde mɛ́ɛ zã n yãnɔaro.
158 Má ye n náanɛsaideenɔ kãziro,
kɛ̀ aɔ̃ɔ n yã kũnaro yãnzi.
159 Ǹ gwa lán má ye n ɔdɔkiizi nà.
Dii, ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa n gbɛ̃kɛɛ yãnzi.
160 N yã píngipingi nɛ́ yãpuraamɛ,
n dokayãnɔɔ maa aɔ̃ɔ yãana vĩro.
161 Gbãadeenɔ è wɛ́ɛ tãma pã,
mɔde n yã vĩa è ma kũ.
162 Mɛɛ̀ pɔnnaa kɛ kɔ̃n n lɛ́gbɛ̃nao,
lán ma auziki bíta sèɛ zĩ̀ guu bà.
163 Ma za mɔnafikin, má ye à yãziro,
n dokan má yezi.
164 Mɛɛ̀gɔ̃ n táaki lɛɛ gurɔ do gɛ̃̀n sweɛplaplaa
kɛ̀ n dokayãnɔɔ maa yãnzi.
165 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye n dokazinɔ aafia bíta,
yãke è tó aɔ̃ furo.
166 Ma wɛ́ɛ dɔzi ǹ ma mì sí, Dii,
mɛɛ̀ tɛ́ n yãdiɛnanɔzi.
167 Má n yãnɔ kũna,
zaakɛ má yezi maamaa.
168 Mɛɛ̀ n ɔdɔkii gwa mɛɛ̀ n yãnɔ ma,
zaakɛ ma yãkɛna píngi kú n ɔzĩmɛ.
169 Ǹ tó ma wiipɛna n kii le, Dii,
ǹ ma gba làakari lán ń ò nà.
170 Ǹ tó ma aduakɛna ká n kiia,
ǹ ma mì sí lán n lɛ́ gbɛ̃̀ nà.
171 N táakilɛna gɔ̃ da ma lɛ́n,
zaakɛ nɛɛ̀ n yãdannɛnanɔ damɛ.
172 Mɛ́ lɛ̀ sí n lɛ́gbɛ̃na musu,
zaakɛ n yãdiɛnanɔɔ maa píngi.
173 Ǹgɔ̃ kú soruo ǹ ɔ dɔmalɛ,
zaakɛ ma zɛ kɔ̃n n ɔdɔkiio.
174 Mɛ́ɛ à ni dɛɛ ǹ ma mì sí, Dii,
n dokan ma pɔnnaa ũ.
175 Ǹ tó màgɔ̃ kuu, mɛ́gɔ̃ n táaki lɛɛ,
ǹ tó n dokayãnɔ gɔ̃ ma kũna.
176 Ma kɛ̃ zéa lán sãa kɛ̀ sã̀sã bà,
ǹ mamɔma n zɔ̀bleri wɛtɛ,
zaakɛ n yãdannɛnanɔɔ e sãmaguro.

Kuuna yãketedeenɔ tɛ́

Gana Yerusalɛmu lɛ̀.

120 Ma nawɛ̃akɛna guu ma Dii sìsi,
ben à wèmala.
2 Ǹ ma sí yãsiadeenɔ ɔzĩ
kɔ̃n mɔnafikideenɔ lɛ́o.
3 Mɔnafikide, Luda é kɛnyo dia nà?
Ke bɔ́n eé kɛnnɛɛ?
4 Eé wɛ́ɛ tãmma kɔ̃n gɔ̃sagbãaa kà lɛ́ nnaanɔ
kɔ̃n sɛ̃ lí sĩsĩ wãaao.
5 Wãiyoo mamɔma kɛ̀ má kú Mɛsɛkinɔ tɛ́,
má vɛ̃ɛ Kedanɔ bisakutaan.
6 Ma vɛ̃ɛ à gì kɛ̀ maamaa
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zà aafiannɔ.
7 Vɛ̃ɛna aafian má yezi,
mɔde tó ma yã ò, swèen aɔ̃è fɛɛomazi.

Dii wa Dãkpari

Gana Yerusalɛmu lὲ.

121 Ma wέɛ dɔ sı̃̀sı̃nɔ kpa,
guu kὲ ma dɔnlɛ è bɔn.
2 Ma dɔnlɛ è bɔ Dii kiiamɛ,
àmbe à musu kɔ̃n tɔɔtɛo kὲ.
3 Eé tó n gbá sataro,
n dãkpari é igoba páro.
4 Isarailinɔ dãkpari é igoba páro fá,
eé sɔ̃ ii oro.
5 Diin n dãkpari ũ,
Dii dɛnnɛ ɔra ũ n ɔplaazi.
6 Ɔfãntɛ̃ é n lέ fãantɛ̃ro,
kesɔ̃ mɔvura gwãavı̃.
7 Dii é n sí kisira sãnda píngia,
eé n wɛ̃̀ndi dãkpannɛ.
8 Dii é n dãkpa n gana guu kɔ̃n n sunao
zaa tia ai gurɔ píngi.

Dauda aduakɛna Yerusalɛmunɛ

Gana Yerusalɛmu lὲ.

122 Kὲ wà bèmɛ wà gá Dii ua,
ma pɔɔ kὲ nna.
2 Wá zɛna n bı̃ilɛa sa, Yerusalɛmu.
3 Wà Yerusalɛmu kàɛ nanakɔ̃ana gíngin.
4 Gwen Isaraili boriinɔ è gɛ̃n,
borii kὲ Dii sὲ pìnɔ.
Aɔ̃è gá Dii sáabu kpá
lán à dìɛńnɛ nà.
5 Gwen yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kìtanɔɔ káɛn
Dauda boriinɔ kpata kìtanɔ ũ.
6 À aafia wέɛ kɛ Yerusalɛmunɛ à be:
Luda tó gbɛ̃ kὲ aɔ̃ɔ yenziinɔ aubarika e!
7 Aafia gɔ̃ kú n bı̃inɔ dagura,
n gudãkpakiinɔ gɔ̃ kaɛna nna.
8 Ma gbɛ̃nɔ kɔ̃n ma gbɛ̃nnanɔ yãnzi mέ
be,
Luda n gba aafia.
9 Dii wa Luda kpέ yãnzi
mέ à maaa wέɛ kɛnnɛ.

Wέɛdɔna Ludazi

Gana Yerusalɛmu lὲ.

123 Ma wέɛ sὲ, mέɛ n kii gwaa,
mmɔn kὲ n kpatan kú musu.
2 Lán zɔ̀ wέɛ ègɔ̃ dɔ pɔ́zi a bɛdee ɔzı̃ nà
bensɔ̃ zɔ̀nɔgbɛ̃ wέɛ ègɔ̃ dɔ a dazi,
lɛn wa wέɛ ègɔ̃ dɔ Dii wa Ludazi lɛ
ai à gá wa wɛ̃nda gwao.
3 Ǹ wa wέɛ gwa, Dii, ǹ wa wέɛ gwa,
zaakɛ gbɛ̃nɔ kyakanawaguu wa kpasa
maamaa.
4 Wa ı̃adarinɔ lalandikɛna fɔ̃̀ maamaa
kɔ̃n wadadeenɔ kyakangunao.

Dii wa zɛnyodee

Gana Yerusalɛmu lὲ kὲ Dauda dà.

124 Tó Dii kúwao yãro,
Isarailinɔ o:
2 Tó Dii kúwao yãro
gurɔɔ kὲ wà fɛ̀ɛwazi,
3 lɛ wà wa mɔ́mɔ bɛ̃ɛ kὲ aɔ̃ pɔ fɛ̃̀wazi,
4 lɛ aɔ̃ dàwala lán í bíta è dańla nà,
lɛ aɔ̃ wa sɛɛ wà tàwao lán swa pana bà,
5 lɛ aɔ̃ wa wara lán í fɛ̃na bà.
6 Aubarikadeen Dii ũ,
kὲ èe tó wà wa kɛ gyáigyairo.
7 Wa bɔ takutɛɛn lán bãa bà,
bà kɛ̃̀, wa pitińma.
8 Wa dɔnlɛ è bɔ Dii kiiamɛ,
àmbe à musu kɔ̃n tɔɔtɛo kὲ.

Luda gbɛ̃nɔ kuuna aafia

Gana Yerusalɛmu lὲ.

125 Dii náanɛkɛrinɔɔ dɛ lán Zayɔn
kpiii bà,
à degena vı̃roo, ègɔ̃ kuu gurɔ píngi.
2 Lán kpiiinɔɔ ligana Yerusalɛmuzi nà,
lɛn Dii ligana a gbɛ̃nɔzi lɛ
zaa tia ai gurɔ píngi.
3 Gbɛ̃ zaaanɔ é e wàgɔ̃ kí blee
gbɛ̃ maaanɔ bùsun wàgɔ̃ gaaro,
lɛ gbɛ̃ maaanɔ tón ɔ da zaakɛnanlo yãnzi.

[4] Dii, ǹ à maaa kɛ gbɛ̃ maaanɔnɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ puraanɔ.
[5] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ́ kotina sɛ̀nɔ sɔ̃,
Dii é ń wara kɔ̃n zaakɛrinɔmɛ.
Luda Isarailinɔ gba aafia!

Isarailinɔ suna ń gwena ziia

Gana Yerusalɛmu lɛ̀.

126 Kɛ̀ Dii wa bɔ zɔ̀bleen à sùwao Zayɔn,
à dɛwe lán nanaa bàmɛ.
[2] Wa vĩ kɔ̃n yáo wa guda kɛ̀,
ben boriinɔ bèkɔ̃nɛ,
Dii yã bíta kɛ̀we.
[3] Dii yã bíta kɛ̀we,
ben wée pɔnnaa kɛɛ.
[4] Dii, ǹ suwao wa gwena ziin,
lán nɛɛ̀ su kɔ̃n ío gbáan nà.
[5] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ tɔ̃̀ kɔ̃n wɛ́ɛ'ionɔ,
adeenɔ é kɛ̃ kɔ̃n gudakɛnaomɛ.
[6] Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo kɔ̃n pɔ́wɛɛo kũna,
adee é ɛara à su kɔ̃n gudakɛnao
kɔ̃n ése bakaao sɛna.

Pɔ́ píngi nɛ́ ludangbaamɛ

Gana Yerusalɛmu lɛ̀ kɛ̀ Sulemanu dà.

127 Tó èe kɛ Dii bé à kpɛ́ bòro,
ɛ̃ndɛ̃ à bòrinɔɔ e zĩ pãa kɛɛmɛ.
Tó èe kɛ Dii bé à wɛ́tɛ dã̀kparo,
ɛ̃ndɛ̃ à dãkparinɔɔ e itɛ̃ kɛɛ pãmɛ.
[2] Fɛɛna idɛ'idɛ, daɛna lezãndo,
zĩbãabãakɛna pɔ́blee yãnzi nɛ́ yã pãamɛ,
zaakɛ Dii è a gbɛ̃ yenzideenɔ gba kámmabona.
[3] Nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ nɛ́ Dii gbaamɛ,
nɛ́nɔ nɛ́ à láadamɛ.
[4] Lán kànɔɔ dɛ nà zĩ̀kari ɔzĩ,
lɛn n gɔ̃kparɛkɛgurɔ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔɔ dɛ lɛ.
[5] Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ à gbàra panańyo ũ,
tó à ibɛɛnɔ à lè gãalɛ, wí é à kũro.

Yã maaa kɛ̀ Dii vĩakɛri è ee

Gana Yerusalɛmu lɛ̀.

128 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩ
bensɔ̃ à tɛ́ à zɛ́n ũ.
[2] Nɛ́ n zĩ àre ble,
nɛ́gɔ̃ aubarika vĩ, nɛ́gɔ̃ kuu aafia.
[3] N naɔ̃ égɔ̃ kú n ua
lán geepi lí nɛ́'iri bà,
n nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ égɔ̃ liga n teebuzi
lán kù lí ketenɔ bà.
[4] Lɛn gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩi
ègɔ̃ aubarika vĩ lɛ.
[5] Zaa Zayɔn Dii aubarika dangu
ai n wɛ̃̀ndi lɛ́n.
À tó ǹ wɛ́ɛ si Yerusalɛmu nnamanalɛ,
[6] à tó ǹ n dionɔ e kɔ̃n wɛ́ɛo.
Dii Isarailinɔ gba aafia!

Isarailinɔ sa zaa ona ń ibɛɛnɔnɛ

Gana Yerusalɛmu lɛ̀.

129 Zaa wa nɛ́ngo zĩ wà wɛ́ɛ tã̀wa gɛ̃̀n ũgbangba.
Isarailinɔ o:
[2] Zaa wa nɛ́ngo zĩ wà wɛ́ɛ tã̀wa gɛ̃̀n ũgbangba,
mɔde wèe fɔ̃ wà wa furo.
[3] Wà wa kpɛɛgura bú wì,
wà à dɔ̀rɔ kɛ̀ gbã̀agbãa.
[4] Dii maa,
à gbɛ̃ zaaanɔ bà zɔ̃̀we.
[5] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zà Zayɔnnnɔ
sɔkpa kpɛɛ kɔ̃n wíyão.
[6] Aɔ̃gɔ̃ dɛ lán sɛ̃̀ kɛ̀ bɔ̀ɛ kpɛ́ musu bà,
ai àgɔ̃ gbã à gàga.
[7] Eé sɛ̃̀kɛ̃ri ɔkũ paro,
eé bakaa kɛ à sí yi wà da gã̀nlo.
[8] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɛ gɛ̃tɛɛnɔ tón be,
Dii aubarika dańguro,
ke wà aubarika dańgu kɔ̃n Dii tɔ́o.

Wɛ́ɛdɔna Diizi

Gana Yerusalɛmu lɛ̀.

130 Zaa í lɔ̀n ma wii pɛ̀ Diizi ma bè,
2 Dii, ǹ ma yã ma,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi ǹ ma wɛ́ɛ gwa.
3 Dii, tó nɛɛ̀ wa durunnɔ kɛ̃ ǹ diɛmɛ,
Dii, dé bé eé bɔɔ?
4 Ḿbe ń durunkɛ̃nnɛna zɛ́ vĩ,
beee yãnzin wè vĩa kɛnnɛzi.
5 Ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ Diizi, mɛ́ɛ à dãa,
à yãn má sɔ̃kpazi.
6 Lán gudãkparinɔ wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ gudɔnazi nà,
ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ Diizi dɛńla,
ee, à dɛ gudãkparinɔ wɛ́ɛdɔna gudɔnazila.
7 A Isarailinɔ, à wɛ́ɛ dɔ Diizi,
zaakɛ Dii gbɛ̃kɛɛ vĩ,
à mìsina gbãaa vĩ papana.
8 Àmbe eé Isarailinɔ bo
aɔ̃ durunnɔ guu píngi.

Nana Diizi

Gana Yerusalɛmu lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà.

131 Dii, ĩadãna kú ma swɛ̃̀ guuro, mɛɛ̀ gbɛ̃nɔ gwa mà ń kɛ pɔ̃ɔpɔ̃ɔro,
mɛɛ̀ ɔ ká yã kɛ̀ dɛmalaaziro,
kesɔ̃ yã kɛ̀ zĩ'ũmɛɛ.
2 Lɛnlo! Ma a laasuu kɛ̀ do,
ma a làakari kpàɛ
lán nɛ́ yɔ̃miri kɛ̀ kú à da ɔzĩ bà,
ma nɔ̀sɛ dɛ lán nɛ́ yɔ̃miri pɔ́ bà.
3 A Isarailinɔ, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ Diizi
zaa tia ai gurɔ píngi.

Dauda boriinɔɔ vɛ̃ɛna kpatan Zayɔn

Gana Yerusalɛmu lɛ̀.

132 Dii, ǹ tó Dauda yã gɔ̃ dɔngu kɔ̃n nawɛ̃a kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi.
2 À la dà Diinɛ,
à lù sɛ̀ Yakubu Luda gbãadeenɛ à bè,
3 é gɛ̃ kpɛ́nlo,
é daɛ a gádoaro,
4 é we à igoba páro,
é tó ii na a wɛ́ɛnlo,
5 ai à gá guu eo Diinɛ
à kpɛ́ dɔ Yakubu Luda gbãadeenɛ.
6 Wa à baaru mà Ɛflata bùsun,
wa bɔa Yarimu bura.
7 Wà gá à kúkiia,
wà kúɛ à tinti aɛ.
8 Dii, ǹ fɛɛ ǹ su n pitakiia,
mpi kɔ̃n n ikokɛ àkpatio.
9 N gbɛ̃̀gbãrinɔ maakɛɛ da uta ũ,
n yãmarinɔ guda gɔ̃ dɔ.
10 Ǹton mìkpɛɛ zu kína kɛ̀ ń kànɛro
n zɔ̀bleri Dauda yãnzi.
11 Dii sì kɔ̃n a kuunao Daudanɛ,
à náanɛ vĩ, eé lɛ́ liɛro, à bè:
Mɛ́ n boriinɔ doke ká n kpatan.
12 Tó n boriinɔ ma bà kuunańyo yã dà,
tó aɔ̃ yã kɛ̀ má dàńnɛnɔ kũna,
aɔ̃ boriinɔ égɔ̃ vɛ̃ɛ n kpatan gurɔ píngi.
13 Zaakɛ Dii Zayɔn sɛ̀,
à yezi àgɔ̃ dɛ a vɛ̃ɛkii ũ, à bè:
14 Guu kɛ̀n mɛ́gɔ̃ kún gurɔ píngi,
gura kɛ̀n mɛ́gɔ̃ vɛ̃ɛnan, zaakɛ à ma pɔɔ gbàmɛ.
15 Mɛ́ aubarika dan maamaa,
mɛ́ pɔ́blee kpá à takaasideenɔa à mɔ́ḿma.
16 Mɛ́ mìsina da à sa'orinɔnɛ uta ũ,
ma yãmarinɔ guda égɔ̃ dɔ.
17 Gwen mɛ́ Dauda bori kína gbãadee bɔn,
gwen kína kɛ̀ má kà tɛ́ égɔ̃ dɔn.
18 Mɛ́ wí da à ibɛɛnɔa,
à kífura égɔ̃ tɛ́ kɛɛ à mìa.

Kuuna kɔ̃o lɛdolɛ guu

Gana Yerusalɛmu lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà.

133 À gwa lán à maa bensɔ̃ à nna nà,
tó Luda gbɛ̃nɔɔ kuu kɔ̃o lɛdolɛ guu.
2 À dɛ lán kyakɛna nɔ́si

kɛ̀ wà kù Aruna mìa bà,
kɛ̀ plà à lɛ́tãnkakãa ai à kà à uta lɛ́a.
3 À dɛ lán wà be
Ɛmɔni kpíi bé èe kpaa bà Zayɔn kpiiinɔa.
Gwen Dii a aubarikadanguna dìɛn
wɛ̃̀ndi kɛ̀ eé yãaroo ũ.

Dii sáabukpana gwãavĩ

Gana Yerusalɛmu lɛ̀.

134 A Dii zĩkɛrinɔ,
à Dii sáabu kpá a píngi,
amɔa kɛ̀ ée zĩi kɛɛ Dii ua gwãavĩnɔ.
2 À a ɔɔ sɛ́ musu Dii kúkii kpa,
à à sáabu kpá.
3 Zaa Zayɔn Dii aubarika daagu,
àmbe à musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀.

Dii táakilɛna

135 Aleluya!
À Dii tɔ́ bɔ!
À Dii sáabu kpá, amɔa à zĩkɛrinɔ!
2 Amɔa kɛ̀ eè zĩi kɛ wa Dii bɛnɔ,
a gbɛ̃ kɛ̀ eègɔ̃ zɛna wa Luda uanɔ.
3 À Dii tɔ́ bɔ, zaakɛ à maa,
à à táaki lɛ́, zaakɛ beee bé à nna.
4 Dii Yakubu boriinɔ sɛ̀ a pɔ́ ũ,
à Isarailinɔ dìɛ a gbɛ̃ yenzideenɔ ũ.
5 Má dɔ̃ kɛ̀ Dii býta,
wa Luda bé à dɛ tãanɔla ń píngi.
6 Dii è yã kɛ̀ à yezi kɛ
musu kɔ̃n tɔɔtɛo,
ísiaanɔ guu kɔ̃n a lɔ̀nɔo.
7 È tó lou sisi ai anduna lɛ́zɛkiia,
è tó lou ma kɔ̃n à pinao,
è bɔ kɔ̃n zàga'ĩao a pɔ́kaɛkiin.
8 À Igipiti daudunɔ dɛ̀dɛ
kɔ̃n pɔ́kãde nɛ́ káakunɔ píngi.
9 À sèedanɔ kɔ̃n dabuyãnɔ kɛ̀ Igipiti,
à wɛ́ɛ tã̀ Fili'aunaa kɔ̃n a ìbanɔ ń píngi.
10 À boriinɔ kàatɛ pari,
à kína gbãadeenɔ dɛ̀dɛ,
11 Amɔrinɔ kí Siɔ̃
kɔ̃n Basã kí Oguo
kɔ̃n Kanaa bùsu kínanɔ ń píngi.
12 À ń bùsu sì à kpà
a gbɛ̃ Isarailinɔa túbi ũ.
13 Dii, n tɔ́ ègɔ kuu gurɔ píngi,
Dii, n yã égɔ̃ dɔ gbɛ̃nɔn ai wa boriia.
14 Zaakɛ Dii é tó a gbɛ̃nɔ bɔ maa,
eé a zɔ̀blerinɔ wɛ̃nda gwa.
15 Boriinɔ ń tãanɔ pì kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao,
gbɛ̃ntee ɔzĩinɔmɛ.
16 Aɔ̃ lɛ́ vĩ, mɔde aɔ̃è yã oro,
aɔ̃ wɛ́ɛ vĩ, mɔde aɔ̃è guu ero,
17 aɔ̃ swã vĩ, mɔde aɔ̃è yã maro,
aɔ̃è wesaa boro.
18 Aɔ̃ pìrinɔɔ sɛ̃nkpɛńyomɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ńzinɔ ń píngi.
19 Isarailinɔ, à Dii sáabu kpá!
Aruna boriinɔ, à Dii sáabu kpá!
20 Levi boriinɔ, à Dii sáabu kpá!
Dii vĩakɛrinɔ, à Dii sáabu kpá!
21 Aubarikadeen Dii ũ zaa Zayɔn,
àmɔ kɛ̀ kú Yerusalɛmu.
Aleluya!

Dii sáabukɛna

136 À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
2 À Luda kɛ̀ dɛ tãanɔla sáabu kɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
3 À Dii kɛ̀ dɛ diinɔla sáabu kɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
4 Àmbe è dabuyã bítanɔ kɛ ado,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
5 À musu kɛ̀ kɔ̃n a ɔ̃ndɔ̃ɔo,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
6 À tɔɔtɛ kàɛ í musu,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
7 À pɔ́gupuri bítanɔ kɛ̀,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
8 À ɔfãntɛ̃ kɛ̀ à kí ble fãantɛ̃,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
9 À mɔvura kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ kɛ̀ aɔ̃ kí ble gwãavĩ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
10 À Igipiti daudunɔ dɛ̀dɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro,
11 À Isarailinɔ bɔ̀ɛ ń tɛ́,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

12 À a gȁsã pòro kɔ̃n a iko gbãaao,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
13 À Isia Tɛ̃aa zɔ̏kɔ̃rɛ plaa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
14 À tò Isarailinɔ gȅtɛ à dagura,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
15 À Fili'auna kɔ̃n a zȉkpɛɛnɔ kà Isia Tɛ̃aan,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
16 À dɔ̀ a gbɛ̃nɔnɛ aɛ gbáan,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
17 À kí bítanɔ lɛ̀ à nɛ̀,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
18 À kí gbãadeenɔ dɛ̀dɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
19 Amɔrinɔ kí Siɔ̃,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
20 Kɔ̃n Basã kí Oguo,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
21 À ń bùsu sì à gba dào,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
22 À kpà a zɔ̀bleri Isarailinɔa túbi ũ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
23 À dɔ̀ wa yãn wa gwena zaaan,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
24 À wa bɔ wa ibɛɛnɔ ɔzĩ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
25 È pɔ́blee kpá pɔ́ sãnda píngia,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
26 À Luda Musude sáabu kɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

Zȉzɔnɔ wiipɛna

137 Kɛ̀ wa vɛ̃ɛ Babilɔnu swaanɔ saɛ,
Zayɔn yã dɔ̀wagu, ben wa ɔ́ɔ dɔ̀.
2 Wa wa mɔrɔnɔ tò logona swagbara línɔa gwe.
3 Gwen gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ wa kũnanɔ bè wà lɛ̀ síńnɛ,
wa wɛ́ɛtãmmarinɔɔ yezi wà kɔ̃kɔ̃ ońnɛ,
wà Zayɔn lɛ̀nɔ doke síńnɛ.
4 Dian wé Dii lɛ̀nɔ sí nà
bori pãndenɔ bùsu guuu?
5 Tó n yã sȁmagu Yerusalɛmu,
ma ɔplaa ga.
6 Tó Yerusalɛmu yã e dɔmaguro,
tó mɛ́ɛ à diɛ ma pɔnnakɛna mì ũro,
ma nɛ́nɛ naɛ.
7 Dii, ǹ dɔ yã kɛ̀ Ɛdɔmunɔɔ kɛ̀n
zĩ kɛ̀ wà yã mɔ̀ Yerusalɛmunɛ
aɔ̃ bè: À gbɛ̃ à daɛ,
à gbɛ̃ à daɛ mámman.
8 Babilɔnudeenɔ nɛ́ pɔ́ kaatɛnanɔmɛ!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ eé yã kɛ̀ á kɛ̀wee fĩa boaree ũ,
9 kɛ̀ eé a nɛ́nɔ kũkũ à ń pá gbɛ̀a.

Dii sáabukpana à gbɛ̃kɛ yãnzi

Dauda lɛ̀.

138 Mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
mɛ́ n táaki lɛ́ gbãadeenɔ aɛ.
2 Mɛ́ kúɛ mà aɛ dɔ
n kpɛ́ kɛ̀ kú adona kpa,
mɛ́ n tɔ́ bɔ n gbɛ̃kɛ kɔ̃n n náanɛo yãnzi,
zaakɛ n n tɔ́ kɔ̃n n yão sɛ̀ lei dɛ pɔ́ píngila.
3 Kɛ̀ ma n sisi, n wemala,
ǹ ma kù kɛ gbãaa, ǹ ma swȅ kpáɛ.
4 Tó anduna kínanɔ yã kɛ̀ ń ò mà,
aɔ̃ n sáabu kpá ń píngi, Dii.
5 Aɔ̃ lɛ̀ sí Dii yãkɛnanɔ musu,
zaakɛ Dii gakui bíta.
6 Baa kɔ̃n Dii kuunamusukɛɛo,
è gbɛ̃ kɛ̃sãnanɔ wɛ̃nda gwa,
è wɛ́ɛ pã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe daa wà kànɔla.
7 Baa tó wɛ́ɛtãmma lìgamazi,
nɛɛ̀ ma wɛ̃̀ndi dãkpa,
nɛɛ̀ ma ibɛɛnɔ pɔfɛ̃ kpáɛ,
nɛɛ̀ ma mì sí kɔ̃n n gȁsã gbãaao.
8 Dii é yã kɛ̀ à ò papamɛ.
Dii, n gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro,
ǹton mamɔma kɛ̀ n ma kɛɛ tóro.

Dii yã sãnda píngi dɔ̃

Dauda lɛ̀.

139 Dii, n ma yã gwàgwa ń dɔ̃,
2 ń ma vɛ̃ɛna kɔ̃n ma fɛɛnao dɔ̃,
zaa zȁazã ń ma laasuunɔ dɔ̃.
3 Nɛɛ̀ ma táa'ona kɔ̃n ma daɛnao tàasi kɛ,

n kɔ̃ dɔ̃̀ kɔ̃n ma yãnɔ píngi.
4 Lɛ yã kpɛ́ à bɔ ma lɛ́n,
Dii, ń dɔ̃ sãnsãn.
5 Ń ligamazi kpɛɛ kɔ̃n aɛo,
n ɔɔ kúmala.
6 Dɔ̃na beee dɛmɛ dabuyã ũmɛ,
à dɛmala, ma ɔ̃ndɔ̃ɔ e káaro.
7 Mán mɛ́ gán mà kɛ̃ n Niniia?
Mán mɛ́ bàa sí mà gán mà koranzii?
8 Tó ma fɛɛ ma gaa musu, ń kú gwe!
Tó ma daɛkii kɛ̀ gɛ̀wãan, ńyɛ gwa!
9 Tó ma fɛɛ ma gaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa,
tó ma gaa vɛ̃ɛ ísia baa ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa,
10 baa gwemɛ má na n ɔzĩ,
nɛ́gɔ̃ ma kũna n ɔplaao.
11 Tó ma bè gusiaa damala,
ke gupuraa kɛ̀ ligamazii li gwãavĩ ũ,
12 guu ègɔ̃ siannɛro,
gwãavĩ ègɔ̃ dɛnnɛ lán fãantɛ̃ bàmɛ,
gupura kɔ̃n gusiaao ègɔ̃ sɛ̃nkpɛnnɛmɛ.
13 Ḿbe n ma guu kɛ̀,
n ma í kàsa ma da gbɛɛɛn.
14 Ma sáabu kɛ̀ kɛ̀nnɛ ma kɛna naasi vĩ
bensɔ̃ à yãbɔnsaɛ vĩ.
N yãkɛnanɔ è bɔ ń saɛ,
má dɔ̃ sãnsãn ma nɔ̀sɛn.
15 Gurɔɔ kɛ̀ n ma í kàsa nɛ́'isɔ guu,
ma wá kee utɛnannɛro.
Kɛ̀ ma mɛ̀ e lii asii guu gwe,
16 n wɛ́ɛ sì ma nɛ́gberelɛ.
Lán n ma gurɔɔ dìɛ nà píngi,
à lɛ́ kú n takadan
zaalɛ à kee e naaro.
17 Luda, n laasuu bɛ̀ɛ vĩmɛ maamaa,
à lɛ́ vĩro fá!
18 Tó má yezi mà naro,
aɔ̃ɔ pari dɛ bùsu'ãatɛ̃la.
tó ma vu,
mɛɛ̀gɔ̃ kúnyo ai tia.
19 Luda, tó nɛ́ gbɛ̃ zaaanɔ dɛdɛ dé?
À gumala a gbɛ̃dɛrinɔ!
20 N ibɛɛnɔ è n yã o kɔ̃n nɔ̀sɛ zaaao,
n tɔ́ bɛ̀ɛ vĩ n lɛ́nlo.
21 Dii, mɛɛ̀ za gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zanguunɔnloo?
Mɛɛ̀ gí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛnzinɔ kãzi.
22 Má yãke vĩńnɛro, se zangu,
mɛɛ̀ ń diɛ ma ibɛɛnɔ ũmɛ.
23 Luda, ǹ ma gwagwa ǹ ma nɔ̀sɛ dɔ̃,
ǹ ma yɔ̃ ǹ ma gwa ǹ ma laasuu dɔ̃.
24 Ǹ gwa tó má laasuu zaa ke vĩ,
ǹ ma da zɛ́ kɛ̀ ègɔ̃ kuu gurɔ píngia guu.

Aduakɛna gbɛ̃ zaaanɔ musu

Dauda lɛ̀.

140 Dii, ǹ ma sí gbɛ̃ zaaanɔa,
ǹ ma dãkpa gbɛ̃ pãsĩnɔ yãnzi.
2 Aɔ̃è yã zaaa laasuu lɛ́ ń swɛ̃̀ guu,
swèen aɔ̃ègɔ̃ wɛtɛɛ gurɔ píngi.
3 Aɔ̃è ń lɛ́ kɛkɛ lán mlɛ̃̀ bà,
aɔ̃ lɛ́gbɛ nɛ́ pitigoo sɛwɛɛmɛ.
4 Dii, ǹton tó gbɛ̃ zaaanɔ ɔ namaro,
ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa,
aɔ̃è lɛ́ kpakɔ̃sɔ̃ lɛ wà ma pãɛ.
5 Wadadeenɔ wɛ̀ɛ yɔ̃̀mɛ,
aɔ̃ takutɛɛ kpàkpamɛ,
aɔ̃ bà kpàmɛ zɛ́n.
6 Dii, ma bènnɛ: Ma Ludan n ũ,
ǹ swã kpá ma wɛ̃nda wiiizi, Dii.
7 Dii Luda, ma mìsiri gbãaa,
mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ ɔ kúmala zĩ̀lan,
8 ǹton tó gbɛ̃ zaaanɔ ń pɔyezi zɛ́ ero,
Dii, ǹton tó aɔ̃ lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na kɔ̃ sɛ́ro.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligamaziinɔ,
yã zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe ma kpákpaao wí ń musu.
10 Tɛ́yɔ̃ wãaa kúḿma, wà ń zu tɛ́n,
aɔ̃ si wɛ̀ɛ kɛ̀ aɔ̃é bɔnloo guu.
11 Ǹton tó gbɛ̃yakarinɔ zɛkii e anduna guuro,
ǹ tó kisira gɔ̃ gbɛ̃ pãsĩnɔ wɛɛ zɛna sai.
12 Má dɔ̃ kɛ̀ Dii è yã nnaa kpá wɛ̃ndadeenɔa,
è yã kɛkɛ takaasideenɔnɛ a zɛ́a.
13 Yãpura, gbɛ̃ maaanɔ é n tɔ́ bɔ,
nɔ̀sɛpuradeenɔ égɔ̃ kú n aɛzĩ.

Mìsina aduakɛna

Dauda lɛ̀.

141 Dii, mɛ́ɛ wii pɛɛnzi, ǹ kɛ kpakpaa,
tó ma n sisi, ǹ swã kpá ma yãzi.

2 Ǹ tó ma aduakɛna ká n kiia
lán tuaetiti tɛ́sukpɛ bà.
Ǹ tó ma ɔ dɔna musu gɔ̃ dɛnnɛ
sa uusiɛ ona ũ.
3 Dii, ǹ lɛ́sɔ damɛ ma lɛ́nɛ,
ǹ tó mà a lɛ́ fɔ̃.
4 Ǹton tó yã zaaa ma swɛ̃̀ gáɛro,
lɛ màton kakɔ̃a kɔ̃n zaakɛrinɔ
ń yãzaakɛna guuro,
lɛ màton ń pɔ́ nnaanɔ bleńyoro.
5 Tó gbɛ̃ maaa ma lɛ, à gbɛ̃kɛɛ kɛ̀mɛmɛ!
Tó à kpɛ̃̀kɛ̃mazi, mɛ́ gíziro,
nɔ́si kɔ̃n a kpɛ̃̀omɛ.
Mɛɛ̀gɔ̃ adua kɛɛ baabɔrɛ
lɛ gbɛ̃ zaaanɔ yãkɛna gboro.
6 Tó wà ń gbãadeenɔ kà sɩ̃̀sɩ̃goo wɛ̀ɛn,
zaakɛrinɔ é sí kɛ̀ ma yã bé à nna.
7 Lán wè yàka para à bùu fãakɔ̃a nà,
lɛn aɔ̃ wá égɔ̃ fãakɔ̃ana ń mirawɛɛ lɛ́a lɛ.
8 Dii Luda, ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi,
ma nanzi, ǹton ma kpá gaaziro.
9 Ǹ ma bɔ takutɛɛ kɛ̀ wà kpàkpamɛɛnɔn,
bà kɛ̀ zaakɛrinɔɔ kpàkpamɛɛ pìnɔ.
10 Ǹ tó gbɛ̃ zaaanɔ si ń zɩ̃nda bà guu,
mapi sɔ̃ mɛ́ gɛ̃tɛ aafia.

Aduakɛna gbɛ̀wɛɛn

Dauda aduakɛna gurɔɔ kɛ̀ à kú gbɛ̀wɛɛn.

142 Mɛ́ɛ ɔ́ gbãaa dɔɔ Diinɛ,
mɛ́ɛ wɛ̃nda wii pɛɛ Diizi.
2 Mɛ́ɛ ma yã'ɔ̃amma bɔɛɛnɛ,
mɛ́ɛ ma nawɛ̃akɛna tɔ̃kɛ̃ɛnɛ.
3 Tó ma nɔ̀sɛ yàka búgubugu,
ḿbe nɛɛ̀gɔ̃ ma tá kɛ̀sɛ dɔ̃.
Wà takutɛɛ kpàkpamɛ ma zɛ́n.
4 Ǹ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ ma ɔplaa gwa,
gbɛ̃ke è ma yã daro.
Má nakii vɩ̃ dɔro,
gbɛ̃ke è ma aafia gbekaro.
5 Dii, mɛ́ɛ wii pɛɛnzi ma bè:
Ḿbe ma utɛkii ũ,
ḿbe ma baka ũ andunan.
6 Ǹ swã kpá ma wiipɛnazi,
zaakɛ ma gɔ̃ múkumukumɛ.
Ǹ ma sí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛɛmaziinɔa,
zaakɛ aɔ̃ gbãaa dɛmala.
7 Ǹ ma bɔ kagurakɛna kɛ̀kiin,
lɛ mà n tɔ́ bɔ,
gbasa gbɛ̃ maaanɔ ligamazi
kɛ̀ n yã maaa kɛ̀mɛ yãnzi.

Kuuna ibɛɛnɔ ɔzɩ̃ aduakɛna

Dauda lɛ̀.

143 Dii, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ swã kpá ma wɛ̃nda wiiizi,
ǹ wemala n náanɛ kɔ̃n n maaao yãnzi.
2 Ǹton yãkpaɛ kɛ kɔ̃n mamɔma n zɔ̀blerioro,
zaakɛ gbɛ̃kee taari sai n kiiaro.
3 Ma ibɛɛ pɛ̀ɛma à ma nɛ,
à tò má kú gusiaan
lán gbɛ̃ kɛ̀ gà zaa gìkɛna bà.
4 Ben ma nɔ̀sɛ yàka búgubugu,
ma kã gà.
5 Yã ziziinɔ dɔ̀magu,
mɛɛ̀ laasuu lɛ́ n zɩ̃kɛnanɔa,
mɛɛ̀ n yãkɛnanɔ wàari pá.
6 Ma a ɔɔ dɔnzi,
mɛɛ̀ n ni dɛɛ lán gukori è í ni dɛ nà.
7 Ǹ wemala kpakpaa Dii,
ma yɛ̃̀ɛ vɩ̃ dɔro.
Ǹton mìkpɛɛ zumɛro,
lɛ màton gɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sì gɛ̀wãannɔ bàro.
8 Ǹ n gbɛ̃kɛɛ ɔdɔamɛ kɔngɔ,
zaakɛ ḿbe má n náanɛ vɩ̃.
Ǹ ma da zɛ́ kɛ̀ dɛ mà sɛ́a,
zaakɛ ḿbe ma swɛ̃̀ tà n kiia.
9 Ǹ ma sí ma ibɛɛnɔa, Dii,
ḿbe ma nanzi.
10 Ḿbe ma Luda ũ,
ǹ n pɔyeziyã damɛ.
Ǹ tó n Nini maaa dɔmɛ aɛ gusararaan.
11 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa n tɔ́ yãnzi, Dii,
ǹ ma bɔ yã'ɔ̃amma guu n maaa yãnzi.
12 Ǹ ma ibɛɛnɔ kaatɛ n gbɛ̃kɛɛ yãnzi,
ǹ ma zangurinɔ dɛdɛ ń píngi,
zaakɛ n zɔ̀blerin ma ũ.

Aduakɛna mìsina yã musu

Dauda lɛ̀.

144 Aubarikadeen Dii ma gbɛ̀si ũ,
è zĩ̀kana dadamɛ,
è ma ɔɔ tòto kɛ zĩ̀kana yãnzi.
2 Àmbe ma utɛkii ũ, è gbɛ̃kɛɛ kɛmɛ,
à dɛ ma zɛki gbãaa ũ, è ma mì sí.
À dɛ ma sɛngbango ũ kɛ̀ mɛɛ̀ nazi,
è tó boriinɔ mì siɛmɛ.
3 Dii, bɔ́n gbɛ̃ntee ũ
kɛ̀ à yã ègɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n à ũ kɛ̀ nɛɛ̀ làakari dɔa?
4 Gbɛ̃ntee dɛ lán kàsa kpíi bàmɛ,
à wɛ̃̀ndi è gɛ̃tɛ lán ɔra bà.
5 Dii, ǹ musu naɛ ǹ pita,
ǹ ɔ kɛ kpiiinɔa lɛ aɔ̃ tɛ́sukpɛ bɔ.
6 Ǹ tó lou pí ǹ gbɛ̃nɔ fãakɔ̃a,
ǹ kà fã ń tɛ́ aɔ̃ lɛkɔ̃a.
7 Ǹ ɔ bɔ zaa musu ǹ ma kũ,
ǹ ma bɔ í bíta guu,
ǹ ma sí bori zĩ̀tɔnɔa.
8 Ɛgɛtona ń lɛ́ pà,
aɔ̃è ɔ pãɛ kɔ̃n lùsɛna pãao.
9 Luda, mɛ́ lɛ̀ dufu sínnɛ,
mɛ́ n táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔ bà mɛ̀n kurideeo,
10 mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ tó kínanɔ zĩ̀ ble,
nɛɛ̀ n zɔ̀bleri Dauda bɔ fɛ̃ɛda pãsĩ lɛ́zĩ.
11 Ǹ ma sí ǹ ma bɔ bori zĩ̀tɔnɔ ɔzĩ,
ɛgɛtona ń lɛ́ pà,
aɔ̃è ɔ pãɛ kɔ̃n lùsɛna pãao.
12 Wa nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ é fɛɛ ń gɔ̃kparɛkɛgurɔ
lán lí kɛ̀ nnaa mà bà,
wa nɛ́nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ dɛ
lán kíbɛ wesagba kɛ̀ wà zãa blèa bà.
13 Wa dɔ̃̀nɔ é pa kɔ̃n pɔ́ bori sãnda píngio.
Wa sãanɔ é kɔ̃ lɛo wàa do,
aɔ̃é ká bɔrɔ ũgbangba wa kpàsan.
14 Wa zùnɔ égɔ̃ dɛ nɛ́dandeenɔ ũ,
nɔ̀bɔɛna égɔ̃ kuuro,
lagona égɔ̃ kuuro,
wɛ̃nda'ɔ̃ɔdɔna égɔ̃ kú gãalɛro.
15 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kuuna dɛ lɛɛnɔ ũ,
aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ Dii dɛ ń Luda ũunɔ ũ.

Dii táakilɛna a maakɛna yãnzi

Dii táaki kɛ̀ Dauda lɛ̀.

145 Mɛ́ n táaki lɛ́, ma Luda ma Kína,
mɛ́gɔ̃ n tɔ́ bɔɔ gurɔ píngi.
2 Mɛ́gɔ̃ n sáabu kpaa lán guu e dɔɔ nà,
mɛ́gɔ̃ n táaki lɛɛ yãana sai.
3 Dii bíta, à kà wà à táaki lɛ́,
à bítakɛ lɛ́ vĩro.
4 Kpàɛnɔ é n yãkɛnanɔ sáabu kpá Wurenɔnɛ,
aɔ̃é n yãbitakɛnanɔ kpàakpa kɛ.
5 Aɔ̃é n maakɛ bíta gakuide yã o,
mɛ́ n yãbɔnsaɛkɛnanɔ laasuu lɛ́.
6 Aɔ̃é n yãkɛna naaside gbãa yã o,
mɛ́ n bítakɛɛ tɔ̃kɛ̃ńnɛ.
7 Aɔ̃é n maakɛ bíta baaru kpá,
aɔ̃é guda kɛ n yãzɛdekɛnanɔ yãnzi.
8 Dii sùu vĩ kɔ̃n wɛ̃ndaao,
è pɔ fɛ̃ kpaaro, à gbɛ̃kɛɛ vĩ bíta.
9 Dii è à maaa kɛ baade píngiɛ,
è a pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀nɔ wɛ̃nda gwa ń píngi.
10 Pɔ́ kɛ̀ ń kɛ̀nɔ é n sáabu kpá ń píngi,
n yãmarinɔ é n tɔ́ sɛ́ lezĩ, Dii.
11 Aɔ̃é n kpata gakui gari kɛ,
aɔ̃é n iko gbãa yã o,
12 lɛ gbɛ̃ píngi n yãbitakɛnanɔ dɔ̃
kɔ̃n n kpata maa gakuide yão.
13 N kpata nɛ́ kpata yãanasaimɛ,
nɛ́gɔ̃ dɛ kí ũ ai wa boriia.
Dii náanɛ vĩ yã kɛ̀ à ò píngi musu,
à sùu vĩ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀nɔ ń píngi.
14 Dii è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɛ lɛɛɛnɔ kũ,
è gbɛ̃ kɛ̀ nawɛ̃a tɔ̃̀ḿmanɔ fɛɛ.
15 Pɔ́ píngi wɛ́ɛ dɔnzi,
nɛɛ̀ pɔ́blee kpáḿma à gurɔɔa.
16 Nɛɛ̀ ɔ porońnɛ pɔ́ mɔ́ḿma,
nɛɛ̀ pɔ́ píngi pɔyezi bɔkɔ̃tɛnɛ.
17 Dii yãkɛnanɔɔ maa píngi,
à gbɛ̃kɛɛ vĩ a yã píngi kɛna guu.
18 Dii kĩi kɔ̃n a sìsirinɔ ń píngi,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à sísi kɔ̃n yãpuraaonɔ.

19 È a vĩakɛrinɔ pɔyezi bɔkɔ̃tɛńnɛ,
è ń wiipɛna ma à ń mì sí.
20 Dii è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeaziinɔ dãkpa ń píngi,
mɔde eé zaakɛrinɔ kaatɛ.
21 Dii táakilɛna égɔ̃ da ma lɛ́n,
pɔ́ píngi gɔ̃ à tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔɔ gurɔ píngi.

Dii làakaridɔna wɛ̃ndadeenɔa

146 Aleluya!
Ma swɛ̃̀, ǹ Dii táaki lɛ́.
2 Mɛ́gɔ̃ Dii táaki lɛɛ ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
mɛ́gɔ̃ lɛ̀ sii ma Ludanɛ ai ma kuuna lɛ́n.
3 Àton náanɛ dɔ gbãadeenɔaro,
mìsina kú gbɛ̃ntee kiiaro.
4 Tó aɔ̃ wɛ̃̀ndi tà, aɔ̃è ɛara wà gɛ̃ bùsun,
zĩ beeean yã kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛa è yãa.
5 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Yakubu Luda de à dɔnlɛri ũu ũ,
kɛ̀ à wɛ́ɛ dɔ Dii a Ludazi,
6 musu kɔ̃n tɔɔtɛo Kɛ̀ri,
ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi.
Dii náanɛ vĩ gurɔ píngi,
7 è yã sí kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wèe gbãaa mɔɔńnɛnɔo,
è pɔ́blee kpá nɔadɛrinɔa.
Dii è bà poro gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yinanɔa,
8 Dii è vĩ̀anɔ wɛ́ɛ wɛ̃́ńnɛ,
Dii è gbɛ̃ kɛ̀ nawɛ̃a tɔ̃̀ḿmanɔ fɛɛ,
Dii ègɔ̃ ye gbɛ̃ maaanɔzi.
9 Dii è bɔ̀amɔnɔ gwa,
è ɔ da gyaanɔnɔa kɔ̃n tonɛnɔ,
mɔde è zɛ́ yãkɔ̃tɛ gbɛ̃ zaaanɔnɛ.
10 Dii ègɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
Zayɔndeenɔ, a Luda ègɔ̃ kuu ai a boriia.
Aleluya!

Pɔ́ píngi kú Luda ɔzĩ

147 Aleluya!
Lɛ̀sina wa Ludanɛ maa,
à nna bensɔ̃ à kɔ̃ sìo wà à táaki lɛ́.
2 Dii e Yerusalɛmu fɛɛɛ dɔ,
èe Isaraili zĩ̀zɔnɔ kaakɔ̃a, èe ɛara à suńyo.
3 È gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ yàkanɔ làakari kpáɛńnɛ,
è ń bɔ̀ pípińnɛ.
4 À sɔsɔnɛnɔ lɛ́ dɔ̃,
è ń baade sísi a tɔ́a.
5 Wa Dii bíta, à iko vĩ maamaa,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ lɛ́ vĩro.
6 Dii è zĩndabusarinɔ gba gbãaa,
mɔde è ɔ tɔ̃ zaakɛrinɔa ai tɔɔtɛa.
7 À lɛ̀ sí Diinɛ kɔ̃n à sáabukɛnao,
à wa Luda táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo.
8 È tó lou sisi,
è tɔɔtɛ gba lou,
è tó sɛ̃̀ bɔɛ sĩ̀sĩnɔa.
9 È pɔ́blee kpá nɔ̀bɔnɔa
kɔ̃n gbáa kãnkãna nɛ́nɔ, tó aɔ̃ɔe wii pɛɛ.
10 Èe kɛ sɔ̃ gbãakɛɛ bé è kánɛro,
èe kɛ gɔ̃sagbãakɛɛ bé è kɛnɛro.
11 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ à vĩa vĩinɔ bé è kánɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ à gbɛ̃kɛɛzinɔ.
12 Yerusalɛmudeenɔ, à Dii tɔ́ bɔ,
Zayɔndeenɔ, à a Luda táaki lɛ́.
13 Zaakɛ è aubarika daagu,
è a wɛ́tɛ bĩilɛnɔ gbãaa kaaraare.
14 È a gba aafia ai a bùsulɛ lɛ́n,
è pɔ́bori maaa kpáawa à mɔ́awa.
15 È yã o à kpãsã tɔɔtɛnɛ,
à yã è ká gɔ̃ɔgɔ̃ɔ.
16 È tó lougbɛ kwɛ́ púu lán buu bà,
è tó kpíi kpá lán túbu bà,
17 è lougbɛ fã lán gbɛ̀kɔsɔ bà.
Dé bé eé fɔ̃ à zɛ à ĩa yĩizi?
18 È yã o à kpãsã, lougbɛ è yɔ́,
è ĩa gbarɛ, à í è bàa lɛ́.
19 È tó Yakubu boriinɔ gɔ̃ a yã dɔ̃,
è doka kɛ̀ a dìɛnɔ da Isarailinɔnɛ.
20 Èe beee kɛ bori pãnde kɛnɛro,
aɔ̃ɔ à yãdiɛnanɔ dɔ̃ro.
Aleluya!

Dii pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀nɔ à táakilɛna

148 Aleluya!
À Dii táaki lɛ́, à bɛdeenɔ,
à à táaki lɛ́ zaa musu!
2 À à táaki lɛ́, à malaikanɔ a píngi,
à à táaki lɛ́, à ìbanɔ a píngi!
3 À à táaki lɛ́, ɔfãntɛ̃ kɔ̃n mɔvurao,
à à táaki lɛ́, sɔsɔnɛ ínnaanɔ píngi!
4 À à táaki lɛ́, bàtuma musumusu pɔ́nɔ

kɔ̃n í kɛ̀ da ludambɛɛlaanɔ.
5 Aɔ̃ Dii tɔ́ bɔ,
zaakɛ à yã ò, ben aɔ̃ɔ kuu.
6 À ń pɛpɛ ń pɛ́kiia
lɛ aɔ̃gɔ̃ kú gwe gurɔ píngi,
à doka dìɛńnɛ, aɔ̃é fɔ̃ wà vĩàlaro.
7 À Dii táaki lɛ́, pɔ́ kɛ̀ kú tɔɔtɛnɔ,
kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ kɔ̃n ísia lɔ̀nɔ,
8 kɔ̃n loupinao kɔ̃n lougbɛo kɔ̃n lousisinao
kɔ̃n zàga'ĩa kɛ̀ è mì siɛ à yãnɛo,
9 kɔ̃n kpiiinɔ kɔ̃n sĩ̀sĩnɔ píngi
kɔ̃n lí nɛ́'irinɔ kɔ̃n sida línɔ píngi,
10 kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ píngi
kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n bãanɔ,
11 kɔ̃n anduna kínanɔ kɔ̃n boriinɔ píngi
kɔ̃n kínɛnɔ kɔ̃n bùsu gbãadeenɔ ń píngi,
12 kɔ̃n gɔ̃kparɛnɔ kɔ̃n nɔkparɛnɔ ń píngi,
gbɛ̃nsi nɛ́ féte.
13 Aɔ̃ Dii tɔ́ bɔ,
zaakɛ à mɛ̀n doo tɔ́ bé à bíta,
à gakui dɛ musu kɔ̃n tɔɔtɛo pɔ́la.
14 À kí kà a gbɛ̃nɔnɛ,
kɛ̀ à yãmarinɔ è à táaki lɛ́,
Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kĩionɔ.
Aleluya!

Dii gbɛ̃nɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n boriinɔo

149 Aleluya!
À lɛ̀ dufu sí Diinɛ,
à à táaki lɛ́ à gbɛ̃nɔ kakɔ̃ana guu.
2 Isarailinɔ pɔɔ kɛ nna ń Kɛ̀ria,
Zayɔndeenɔ pɔnnaa kɛ kɔ̃n ń kínao.
3 Aɔ̃ ɔ̃ wã wà à tɔ́ bɔ,
aɔ̃ à táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo kɔ̃n sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃o.
4 Zaakɛ Dii gbɛ̃nɔ yã è kánɛ,
è mìsina fùra kú zĩndabusarinɔnɛ.
5 Dii yãmarinɔ pɔnna wii pɛ́ ń zĩ̀blena yãnzi,
aɔ̃ guda dɔ ń daɛbɔ musu.
6 Luda táakilɛna gɔ̃ da ń lɛ́n,
fɛ̃ɛda kpaplaplaaa gɔ̃ naa ń ɔzĩ,
7 lɛ aɔ̃ gɛ̃ɛ boo boriinɔa,
aɔ̃ wɛ́ɛ tão bùsu píngi gbɛ̃nɔa,
8 lɛ aɔ̃ ń kínanɔ yiyi kɔ̃n mɔ̀kyakoonɔ,
aɔ̃ mɔ̀gata ká ń wɛ̃ɛnɛnɔa,
9 lɛ aɔ̃ yã dańla lán à kɛ̃na takada guu nà.
Gakui kɛ̀ Dii yãmarinɔ é een gwe.
Aleluya!

Dii táakilɛna

150 Aleluya!
À Luda táaki lɛ́ à kúkiia,
à à táaki lɛ́ bàtuma bíta guu.
2 À à táaki lɛ́ à gbãakɛ yãnzi,
à à táaki lɛ́ kɛ̀ à bíta dɛńla yãnzi.
3 À à táaki lɛ́ kɔ̃n kãkãkipɛnao,
à à táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo kɔ̃n kungidio.
4 À à táaki lɛ́ kɔ̃n gã̀gão kɔ̃n ɔ̃wãnao,
à à táaki lɛ́ kɔ̃n googeo kɔ̃n kureo.
5 À à táaki lɛ́ kɔ̃n sɛ̃̀gɛ̃panao,
à à táaki lɛ́ kɔ̃n sɛ̃̀gɛ̃ ɔ́ gbãaao.
6 Pɔ́ bɛ̃ɛ píngi, à Dii táaki lɛ́!
Aleluya!

YAASINƆ

Yã kɛ̀ à yãnzin wè yáasi zuzi

1 Yáasi kɛ̀ Dauda nɛ́ Sulemanu, Isarail-
inɔ kína zù,
[2] lɛ gbɛ̃nɔ ɔ̃ndɔ̃ kũ aɔ̃gɔ̃ làakari vĩ,
aɔ̃ dɔ̃na yã dada,
[3] aɔ̃ gɔ̃ wɛ́ɛzɛ̃ri làakarideenɔ ũ
maakɛna kɔ̃n yãzɛdeeo kɔ̃n náanɛo yã guu.
[4] Yáasi kɛ̀nɔ è nɔ̀sɛdodee gba làakari,
è tó ɔ̀wazi gɔ̃ kú à dɔ̀rɔa kɔ̃n dɔ̃nao.
[5] Làakaridee é ma, à yãdadana e à kaara,
nɔ̀sɛdee é lɛ́damma e à guu,
[6] eé yáasi kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinao mì dɔ̃
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ yã'onao kɔ̃n ń gara gbooto yãnɔ.
[7] Vĩakɛna Diinɛn dɔ̃na kãsãa ũ,
yɔ̃nkɔɔ bé è kya ká ɔ̃ndɔ̃ɔn kɔ̃n lɛ́dammanao.

Làakarikɛna gbɛ̃ zaaa mɔnafikizi

[8] Ma nɛ́, ǹ n de yã'onnɛna ma,
ǹton pã kpá n da lɛ́dammaziro.
[9] Eégɔ̃ dɛ fùra maaa ũ n mìa,
eégɔ̃ dɛ kã̀mbɛɛ ũ n waalɛ.
[10] Tó durunkɛrinɔɔ e ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛnzi,
ǹton wero, ma nɛ́.
[11] Aɔ̃è be: Ǹ mɔ́ wà gá gbɛ̃nɔ dãdã wà ń dɛdɛ,
wà taarisaideenɔ kpákpa wà ń kũkũ.
[12] Wà ń mɔ́mɔ bɛ̃ɛ lán mira è ń mɔ́mɔ nà,
wà ń mɔ́ zaa lán gɛ̀wãa è ń mɔ́ zaa nà,
[13] wé pɔ́ ɔɔde bori sãnda píngi e,
wa kpɛ́nɔ é pa kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wá nàkɔ̃anɔ.
[14] Ǹ mɔ́ wà wa baka kakɔ̃a,
wa píngi wa ɔɔsɔ̃ɔ égɔ̃ dɔ̃nkɔ̃.
[15] Ma nɛ́, ǹton gáńyoro,
ǹton zɛ́ sɛ́ńyoro.
[16] Zaakɛ aɔ̃ègɔ̃ wãa kɔ̃n yãzaakɛnao,
aɔ̃ɔ kpaa kɔ̃n gbɛ̃dɛnao.
[17] Bàkpakpana bãanɔ wáa nɛ́ yã pãamɛ.
[18] Aɔ̃ɔe takutɛɛ kpákpaa ń zĩndanɛmɛ,
aɔ̃ toke bé à ń paa.
[19] Ɔɔzaa'erinɔ ziaan gwe ń píngi,
aɔ̃ lugana pɔ́zi bé è ń wɛ̃̀ndi bɔ.

Ɔ̃ndɔ̃ɔ e wa sisii

[20] Ɔ̃ndɔ̃ɔ e wii lɛɛ gãalɛ,
à lɛ́ dɔ zɛ́daan.
[21] Èe lɛ́ zuu zɛ́ kɛ̀ wè kakɔ̃an lɛ́a,
èe kpàakpa kɛɛ wɛ́tɛ bĩilɛnɔ guu à be:
[22] Ɔ̃ndɔ̃saideenɔ, égɔ̃ kuu kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃-
saikɛɛo ai bɔrɛmɛ?
Faborinɔ, é zɛ kɔ̃n ma fabonao ai bɔrɛmɛ?
Yɔ̃nkɔɔnɔ, égɔ̃ zaa dɔ̃nan ai bɔrɛmɛ?
[23] Tó a ma lɛ́damma mà yã,
lɛ ma a dɔ̃na pìsiawa,
mɛ́ tó àgɔ̃ ma laasuu vĩ.
[24] Lán ma a sisi a gi swã kpázi nà,
ma ɔ pòroare, a gbɛ̃kee e làakari kɛro,
[25] lán a ma lɛ́damma kpà swãkoto nà píngi,
ée we làakari kɛ̀ ma a gbaaziro,
[26] tó mɔ́nzi a le, mɛ́ a yáa dɔmɛ,
tó yã a le, mɛ́ a lalandi kɛmɛ,
[27] baa tó yã a le lán zàga'ĩa bà,
ke tó mɔ́nzi a le lán toto bà,
ke tó takaasi kɔ̃n yã'ɔ̃ammao gɛ̃̀azi.
[28] Zĩ beeea é lɛ́ zumazi, mɛ́ sɔ̃ wero,
é ma kii wɛtɛ, é ma e sɔ̃ro.
[29] Zaakɛ a za dɔ̃nan,
ée zɛ kɔ̃n vĩakɛna Diinɛoro.
[30] Ée we ma lɛ́dammaziro,
a kya kà làakari kɛ̀ ma a gbaan.
[31] É a dà gbɛ̀ e,
yã zaaa kɛ̀ a zɛo é wí a musu.
[32] Kpɛɛlina ɔ̃ndɔ̃ɔnɛ é ɔ̃ndɔ̃saideenɔ dɛdɛ,
laasuusai é yɔ̃nkɔɔnɔ dúgu zɔ̃.
[33] Gbɛ̃ kɛ̀ ma yã kũna sɔ̃ égɔ̃ kuu aafia,
eégɔ̃ kuu làakario kpaɛna vĩakɛna zaaanɛ sai.

Tɛna ɔ̃ndɔ̃ɔzi àre

2 Ma nɛ́, tó n ma yã sì,
tó ń ma yãdiɛnanɔ kũna n swɛ̃̀n,
[2] tó nɛ́ɛ swã kpaa ɔ̃ndɔ̃yãzi,
tó n swɛ̃̀ kpà asãnsia,
[3] tó n lɛ́ zù wɛ́ɛzɛ̃ɛzi,

tó n wii lɛ̀ yã dɔ̀rɔ dɔ̃nazi,
4 tó n kpáɛ kɛ̀zi lán kondogi bà,
tó ń wɛ̀tɛ lán auziki kɛ̀ utɛna bà,
5 nɛ́gɔ̃ vĩakɛna Diinɛ dɔ̃ sa,
nɛ́ bɔ Luda dɔ̃naa.
6 Zaakɛ Dii bé è ń gba ɔ̃ndɔ̃ɔ,
dɔ̃na kɔ̃n asãnsio è bɔ à kiiamɛ.
7 À zĩ̀blena kũna gbɛ̃ maaanɔnɛ,
à dɛ sɛngbango ũ taarisaideenɔnɛ.
8 È ɔ liga gbɛ̃ maaanɔzi aɔ̃ zɛ́ guu,
è a yãmarinɔ dãkpa ń táa'ona guu.
9 Nɛ́gɔ̃ yãzɛdee dɔ̃ sa kɔ̃n yã súusuo
kɔ̃n yã maaao kɔ̃n zɛ́ maaao píngi.
10 Zaakɛ ɔ̃ndɔ̃ɔ é gɛ̃ n swɛ̃̀n,
dɔ̃na é n pɔɔ kɛ nna.
11 N làakari é n dãkpa,
asãnsi é ɔ liganzi.
12 Eé n bɔ gbɛ̃ zaaanɔ zɛ́n
eé n sí yãbɛ̃ɛ'orinɔ ɔzĩ.
13 Gbɛ̃ pìnɔ pã̀ zɛ́ súusunɛ,
aɔ̃ gusia zɛ́ sɛ̀.
14 Aɔ̃è pɔnnaa kɛ zaakɛna guu,
aɔ̃è yã zaa faasai nnaa ma.
15 Aɔ̃ yãkɛna súusuro,
aɔ̃ègɔ̃ yã kɛɛ mɔnafiki guumɛ.
16 Ɔ̃ndɔ̃ɔ pì é n bɔ zinakɛri ɔzĩ,
eé n sí kaarua yãnnanna'onnɛnaa.
17 Nɔgbɛ̃ pì pã kpà a nénɔkparɛkɛgurɔ gɔ̃ɔzi,
à Luda bà kuunao yã gbòro.
18 À bɛɛ è mì pɛ́ńyo gaaamɛ,
à kpɛ́ zɛ́ è táńyo gɛ̀wãan.
19 Gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̃̀zi è nɔ̀sɛ liɛro,
è wɛ̃̀ndi zɛ́ le dɔro.
20 Ɔ̃ndɔ̃ɔ pì é n da gbɛ̃ maaanɔ zɛ́a,
nɛ́gɔ̃ dɔ̀rɔdeenɔ zɛ́ kũna.
21 Zaakɛ nɔ̀sɛpuradeenɔ bé wé gɔ̃ bùsu vĩ,
taarisaideenɔ bé wégɔ̃ kú à guu.
22 Zaakɛrinɔ sɔ̃, weé pɛ́ḿma wà ń bɔ bùsummɛ,
weé náanɛsaideenɔ kpakɛ à guu.

Dii náanɛkɛna è ń gba ɔ̃ndɔ̃ɔ

3 Ma nɛ́, ǹton tó ma yãdannɛna sãnguro,
ǹgɔ̃ yã kɛ̀ má dìɛnnɛɛnɔ kũna n swɛ̃̀n.
2 Zaakɛ eé n ká wɛ̃̀ndi gbã̀aa,
eé aafia kaarannɛ.
3 Gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛo tón kɛ̃mmaro,
ǹgɔ̃ dana kã̀mbɛɛ ũ,
ǹ kɛ̃ n swɛ̃̀a lán wè pɔ́ kɛ̃ walaaa nà,
4 n tɔ́ égɔ̃ nna,
nɛ́gɔ̃ maa Luda kiia kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ.
5 Ǹ Dii náanɛ kɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
ǹton gbãaa kpá n zĩnda dɔ̃naaro.
6 Ǹgɔ̃ à dɔ̃ n yãpingikɛna guu,
eé zɛ́ poronnɛ súusu.
7 Ǹton n zĩnda gwa ɔ̃ndɔ̃dee ũro,
ǹgɔ̃ Dii vĩa vĩ ǹ kɛ̃ yã zaaaa.
8 Beee égɔ̃ dɛ n mɛ̀ aafia ɛ̃zɛ̃ ũ,
eé n wánɔ gba gbãaa.
9 Ǹ bɛ̀ɛ lí Diinɛ kɔ̃n n auzikio
kɔ̃n n bura pɔ́ káakunɔ píngi,
10 pɔ́wɛɛ é n dɔ̃̀ pa ai àgɔ̃ kwɛ́ɛ,
n lo ìsinɔ é pa yɛ́lɛlɛ kɔ̃n geepiwɛ̃ dufuo.
11 Ma nɛ́, tó Dii e n totoo, ǹton dɔkɛ à yãoro,
tó à kpã̀kɛ̃nzi, ǹton tó à kɛnnɛ ĩiro.
12 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Dii yezin è toto,
lán de è kɛ a nɛ́ kɛ̀ kɛ̀nɛ maaanɛ nà.

Ɔ̃ndɔ̃ àre

13 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ lè à kũ̀
à dɔ̃na è à pàpa ũ.
14 Zaakɛ à àre vĩ dɛ kondogila,
è kaarana kɛńnɛ dɛ vurala.
15 À bɛ̀ɛ vĩ dɛ gbɛ̀baila,
pɔ́ kɛ̀ ń à nii vĩinɔ kee e ká à ũro.
16 Wɛ̃̀ndi gbã̀a kú à ɔplaan,
auziki kɔ̃n gakuio kú à ɔzɛɛn.
17 À yãkɛnanɔ nna,
à zɛ́ píngi aafia vĩ.
18 À dɛ lí wɛ̃̀ndidee ũ gbɛ̃ kɛ̀ kũnanɔnɛ,
aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ sìnɔ ũ.
19 Dii gonikɛɛ guu à tɔɔtɛ kàɛ,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ guu à musu kɛ̀.
20 À ísia wɛ̀ɛ bɔ̀ a dɔ̃na guu,
à tò ludambɛ luguu mɔdɔ vĩ.
21 Ma nɛ́, ǹgɔ̃ wɛ́ɛzɛ̃ɛ vĩ kɔ̃n faao,
ǹton wɛ́ɛ vĩàlaro.
22 Eégɔ̃ dɛ n ninii wɛ̃̀ndi ũ,

eégɔ̃ dɛ kȁmbɛɛ ũ n waalɛ.
23 Nɛ́gɔ̃ tɛ́ n làakaria,
pɔ́ke é kpánnɛro.
24 Tó n daɛ, vĩa é n kũro,
nɛ́ daɛ ǹ ii o nna.
25 Nɛ́ vĩa kɛ karinɛro,
ke mɔ́nzi kɛ̀ è zaakɛrinɔ le kãndoo.
26 Zaakɛ Dii égɔ̃ dɛ n mìnakii ũmɛ,
eé tó n gbá vĩ takutɛɛla.
27 Tó n ɔɔ e n kpɛɛ lee,
gbɛ̃ kɛ̀ dɛ ǹ à maaa kɛnɛ, ǹton gí kɛnɛziro.
28 Tó ń ĩankana zɛ́ vĩ,
ǹton be n gbɛ̃daaanɛ à gá gĩa ai ziaro.
29 N gbɛ̃daaa kɛ̀ kú n saɛ kɛ̀ à n náanɛkɛna,
ǹton à zaaa kpákɔ̃sɔ̃ziro.
30 Tó gbɛ̃ e yãke kɛnnɛro,
ǹton lɛokpakɔ̃a kɛo pãro.
31 Ǹton gbãamɔnnɛri gwena ni dɛro,
ǹton tɛ́ à yãkɛna keziro.
32 Zaakɛ Dii tɛ̏n mɔnafikideenɔ ũ,
nɔ̀sɛpuradeenɔn è kɛ a kpaasinɔ ũ.
33 Dii è láari zĩ gbɛ̃ zaaanɔ uaa,
è aubarika da gbɛ̃ maaanɔ bɛɛn.
34 È lalandideenɔ lalandi kɛ,
mɔde à gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n zĩndabusarinɔ.
35 Ɔ̃ndɔ̃dee è bɛ̀ɛ e,
yɔ̃nkɔɔ sɔ̃ è wí da a zĩndaa.

Gbɛ̃nsi lɛ́damma

4 Ma nɛ́nɔ, à gbɛ̃nsi lɛ́damma ma,
à làakari dɔa lɛ à asãnsi e.
2 Dɔ̃na súusun mɛ́ɛ daaare,
àton pã kpá ma yãdannɛziro.
3 Kɛ̀ má kuu nɛ́ ũ ma de ɔzĩ,
má busana ma da nɛ́ mɛ̀n do léle ũ.
4 Ma de yã dàmɛ à bè:
Ǹgɔ̃ ma yã kũna n swɛ̏ guu,
ǹ ma yãdiɛnanɔ da nɛ́gɔ̃ kuu.
5 Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ ǹgɔ̃ dɔ̃na vĩ,
ǹton sãn ǹ pã ma yãnɛro.
6 Ǹton pã kpá ɔ̃ndɔ̃ɔziro, eé n dãkpa,
ǹgɔ̃ yezi, eé ɔ kúnla.
7 Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ, àmbe yã píngi mì ũ,
ǹ dɔ̃na wɛtɛ kɔ̃n auziki kɛ̀ ń vĩio píngi.
8 Ǹ à kũ gbãngbãn, eé n kaara,
ǹ à kũ ɔplaplaa, eé bɛ̀ɛ línnɛ.
9 Eégɔ̃ dɛ fùra maaa ũ n mìa,
eégɔ̃ dɛnnɛ kífura gakuidee ũ.
10 Ma nɛ́, ǹ swã kpá ma yãzi,
ǹ yã pì da, n wɛ̏ndi égɔ̃ gbȁa.
11 Ma ɔ̃ndɔ̃ zɛ́ ɔ̀dɔannɛ,
ma n da à zɛ́ súusu guu.
12 Tó nɛ́ɛ táa oon, pɔ́ke é kpánnɛro,
tó nɛ́ɛ bàa lɛɛn, nɛ́ gɛ̏n síro.
13 Ǹgɔ̃ ma lɛ́damma kũna, ǹton ɔ gbarɛziro,
ǹ à kũ gbãa, zaakɛ àmbe n wɛ̏ndi ũ.
14 Ǹton zaakɛrinɔ zɛ́ sɛ́ro,
ǹton tɛ́ gbɛ̃ zaaanɔ zɛ́ziro.
15 Ǹ pãńnɛ, ǹton nańmaro,
ǹ kɛ̃ḿma ǹ n gáao.
16 Tó aɔ̃ɔe zaaa e wà kɛ̀ro, aɔ̃è ii oro,
tó aɔ̃ɔe gbɛ̃ e wà kari kɛro, ii è gɛ̃ ń wɛ́ɛnlo.
17 Zaakɛ zaakɛnan ń pɔ́blee ũ,
wɛ́ɛtãna gbɛ̃nɔan ń ímina ũ.
18 Gbɛ̃ maaanɔ zɛ́ dɛ lán gudɔna bàmɛ,
à gupuraa ègɔ̃ bɔɔ lán ɔfãntɛ̃ bɔna bà.
19 Zaakɛrinɔ zɛ́ dɛ lán gusia níginigi bàmɛ,
aɔ̃è pɔ́ kɛ̀ tò wè gɛ̏n sí dɔ̃ro.
20 Ma nɛ́, ǹ làakari dɔ yã pìnɔa,
ǹ swã kpá ma yã'onnɛnazi.
21 Ǹton kpá swãkotoro,
ǹgɔ̃ kũna n swɛ̏ guu.
22 Zaakɛ à dɛ wɛ̏ndi ũ gbɛ̃ kɛ̀ lè à kũ̏nɛ,
à dɛ mɛ̀ píngi aafia ũ.
23 Kɛ̀ dɛnlaa ǹ làakari dɔ n swɛ̏ yãa,
zaakɛ wɛ̏ndi kãsãa bɔ̀ swɛ̏ kiiamɛ.
24 Ǹ bɔ yãzaa'onan,
ǹ mì kɛ̃ yãlɛkpɛɛ'onaa.
25 Ǹ wɛ́ɛ dɔ n aɛ,
ǹ guu gwa n kuu súusu.
26 Ǹ zɛ́ sɛ́ súusu,
n yãkɛnanɔ píngi é bɔ maa.
27 Ǹton na ɔplazi ke ɔzɛziro,
ǹton gbá pɛ́ɛ à zaa zɛ́nlo.

Làakarikɛna kaaruazi

5 Ma nɛ́, ǹ làakari dɔ ma dɔ̃naa,
ǹ swã kpá ǹ ma ɔ̃ndɔ̃ yã ma,
2 lɛ ǹgɔ̃ kú n làakaria,
dɔ̃na yã égɔ̃ kú n lɛ́n.
3 Kaarua yã'ona ègɔ̃ nna lán zɔ́ bàmɛ,
è ń gáɛ kɔ̃n lɛ́nnaao,
4 mɔde zãazãa è kɛńnɛ kyȁkyã lán sɛwɛɛ bà,
à lɛ́ nna lán fɛ̃ɛda kpaplaplaaa bà.
5 À zɛ́ è mì pɛ́ńyo gaaa,
è si kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tézinɔo gèwãan.
6 È laasuu lɛ́ wɛ̃̀ndi zɛ́aro,
à dɔ̃ a kɛ̃ zɛ́ pìaro.
7 Ma nɛ́, ǹ swã kpá ma yãzi sa,
ǹton kpɛɛ li ma lɛ́dammanɛro.
8 Ǹ pã nɔgbɛ̃ beee takanɛ zȁazã,
ǹton sɔ̃ à bɛ gãalɛziro,
9 lɛ n bɛ̀ɛ tón gɔ̃ gbɛ̃ pãndenɔnɛro,
lɛ ǹton n wɛ̃̀ndi kpá gbɛ̃ pãsĩnɔaro,
10 lɛ n auzikinɔ tón gɔ̃ danɔnɛro,
lɛ n zĩ àre tón gɔ̃ ua pãnde deenɔnɛro.
11 Nɛ́gɔ̃ mboo n gurɔ yãanaa,
nɛ́ yãyã n gbãaa é yãa.
12 Nɛ́ be: Ma gi lɛ́dammazi fá!
Ma dɔkɛna totonao bé à tò.
13 Mɛ́ɛ lɛ́dammarinɔ yã'onnɛna maro,
mɛ́ɛ swã kpá ma yãdannɛrinɔziro.
14 Féte bé à gɔ̃̀ kɛ̀ mɛ́ kpɛ bɔ
anduna píngi wáa.
15 Ǹ n zĩnda orozã í mi,
ǹ zɛ kɔ̃n n zĩnda lɔ̀gɔ'io.
16 N í kwɛɛna bàazi maaro.
N í fãna gãalɛ zɛ́ vĩro.
17 Ǹ tó àgɔ̃ dɛ n naɔ̃ pɔ́ ũ ado,
àtongɔ̃ dɛ gbɛ̃ pãnde pɔ́ ũro.
18 Luda aubarika da n íbɔkii pìn,
ǹ pɔnnaa kɛ kɔ̃n n gɔ̃kparɛkɛgurɔ nɔɔɔ.
19 N gã yenzidee! N gbikyao maaa!
Ǹ tó à bɔ̃̀ndagana gɔ̃ kɛɛnnɛ nna,
ǹ a yenzi ni dɛ lán guu e dɔɔ nà.
20 Ma nɛ́, bɔ́yãnzin nɛ́ kaarua ni dɛzi?
Bɔ́yãnzin nɛ́ bɔ̃̀nda gá kɔ̃n gbɛ̃ pãnde nɔɔozi?
21 Gbɛ̃ntee yãkɛna kee utɛna Diinɛro,
ègɔ̃ zɛ́ kɛ̀ à sɛ̀ dɔ̃ píngi.
22 Zaakɛri taari è bà kpákpanɛ,
à durun è à kũ.
23 À lɛ́dammamasai é a kpá gaazi,
à yɔ̃nkɔkɛ bíta é à sãsã.

Fĩa kɔ̃n mɛao kɔ̃n gbɛ̃ntee pãao yã

6 Ma nɛ́, tó n n gbɛ̃daaa fĩa dì n musu,
tó n kpɛ́gaau sɛ̀ gbɛ̃nɛ,
2 tó n lɛ́ n ásaru kɛ̀,
tó n yã'ona n da yãn,
3 ǹ kɛ lán kɛ̀ bà, ma nɛ́, ǹ lɛ́ bɔ yã pìn,
zaakɛ n na n gbɛ̃daaa ɔzĩ.
Ǹ gá ǹgɔ̃ zɛzɛ n gbɛ̃daaa pìzi,
ǹ agbaa kpánɛ.
4 Ǹton tó ii gɛ̃ n wɛ́ɛnlo,
ǹton tó n wɛ́ɛbaa tìisi kũro,
5 ǹ n zĩnda sía lán gãa è ń kɛ̃ nà,
lán bãa è bɔ bàkpakpari ɔzĩ nà.
6 Mɛade, ǹ gá zɛ̀nɔ gwa,
ǹ a yãkɛna tàasi kɛ, nɛ́ ɔ̃ndɔ̃ kũ.
7 À dɔn'aɛdee vĩro,
à gbɛ̃nsi ke dii vĩro.
8 È kũsãɛ zi di kwɛɛmɛ,
è a pɔ́blee kakɔ̃a pɔ́kɛ̃gurɔ.
9 Mɛade, nɛ́gɔ̃ daɛna ai bɔrɛmɛ?
Bɔrɛn nɛ́ vu iin?
10 Nɛɛ̀ kámma bo féte nɛɛ̀ ii o féte,
nɛɛ̀ daɛ féte ɔkpana n kùsɛa.
11 Takaasi é gɛ̃nzi lán kpãi wɛ́ɛdewɛ bà,
pɔ́kɛ̃sãmmana é summa
lán gbɛ̃ kɛ̀ gɔ̃kɛbɔ kũna bà.
12 Gbɛ̃ntee pãa nɛ́ gbɛ̃ zaaamɛ,
ègɔ̃ lili oo kɔ̃n ɛgɛɛo da à lɛ́n.
13 È yã o kɔ̃n wɛ́ɛo kɔ̃n ɔɔo,
è sèeda kɛńnɛ kɔ̃n gbáo.
14 Mɔnafiki bé à à nɔ̀sɛ pana,
yã zaa wàarin ègɔ̃ paa gurɔ píngi.
15 Beee yãnzin mɔ́nzi é mɔ́a lɛ́zana sai,
kaatɛna é gɛ̃zi kãndo, eégɔ̃ fɛɛna vĩro.
16 Yã mèn swɛɛdoo kuu kɛ̀ Dii zàn,
à kà se swɛɛplaa kɛ̀ dɛnɛ tɛ̃̀ ũ.
17 Wada, ɛgɛtona, taarisaide dɛna,
18 yã pãsĩ wàaripana, wãna zaaazi,
19 sèeda ɛgɛtona kɔ̃n danɛnɔ dɔkɔ̃anao.

Làakarikɛna zinakɛnazi

[20] Ma nɛ́, ǹgɔ̃ n de yãdiɛnanɔ kũna,
ǹton pã kpá n da yãdannɛziro.
[21] Ǹgɔ̃ kũna n swɛ̃̀ guu,
ǹgɔ̃ dana kã̀mbɛɛ ũ.
[22] Eé dɔnnɛ aɛ n táa'ona guu,
eé n dãkpa n daɛna guu.
Tó n vu, eé lɛ́ damma.
[23] Zaakɛ yãdiɛna pìnɔ nɛ́ fitiamɛ,
yãdannɛna pì nɛ́ gupuraamɛ,
lɛ́damma kɔ̃n totonao nɛ́ zɛ́ wɛ̃̀ndideemɛ.
[24] Eé n sí nɔgbɛ̃ zaaa ɔzĩ,
eé n bɔ gbɛ̃ pãnde nɔ yãnnanna'onan.
[25] Ǹton à maakɛɛ ni dɛro,
ǹton tó à wɛ́ɛkpãntɛ̃daɛnzina n kũro.
[26] Kaarua è tó ń gɔ̃ kori,
gbɛ̃ pãnde nɔɔ sɔ̃ è ń wɛ̃̀ndi bɛ̀ɛdee kaatɛ.
[27] Tó gbɛ̃ tɛ́ sɛ̀ à dà a pɔtɛ,
à pɔ́kãsãa é gí tɛ́ kũziɔ́?
[28] Tó gbɛ̃ kɛ̀sɛ pɛ̀ɛ tɛ́yɔ̃a,
eé gí à kpataziɔ́?
[29] Lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̃̀ a gbɛ̃daaa nɔɔzio,
zaakɛ tó à ɔ kɛ̀a, eé bɔ pãro.
[30] Tó nɔaa e gbɛ̃ dɛɛ, tó à kpãi ò,
wè à yã da pãɔ́?
[31] Tó wà à kũ̀, eé à fĩa bo lɛo swɛɛplaa,
eé pɔ́ kɛ̀ à vĩ a uan kpá píngi.
[32] Zinakɛri laasuu vĩro,
gbɛ̃ kɛ̀ è beee kɛɛ è a zĩnda kaatɛmɛ.
[33] Gbɛ̃na maa kɔ̃n kpɛbɔnaon à baka ũ,
à tɔ́ zaaa é kɛ̃aro.
[34] Zaakɛ gɔ̃gbɛ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ bé eé su pɔfɛ̃o,
tó èe gɛ̃ɛ boom̀ma, eé ń wɛ̃nda gwaro.
[35] Eé agbaakpabɔ ke síro,
baa tó à gba bíta dànɛ, eé weziro.

Làakarikɛna kaaruazi

7 Ma nɛ́, ǹgɔ̃ ma yãnɔ kũna,
ǹ ma yãdiɛnanɔ da n nɔ̀sɛn.
[2] Ǹgɔ̃ ma yãdiɛnanɔ kũna nɛ́gɔ̃ kú wɛ̃̀ndio,
ǹ làakari dɔ ma yãdannɛnaa lán n wɛ́ɛnɛ bà.
[3] Ǹ da n ɔnɛa tãnga ũ,
ǹ kɛ̃ n swɛ̃̀a lán wè kɛ̃ walaaa nà.
[4] Ǹ o ɔ̃ndɔ̃ɔnɛ n dãren à ũ,
ǹ asãnsi sísi n gbɛ̃ ũ.
[5] Eé n dãkpa bɔna kaarua ɔzĩ,
eé n bɔ gbɛ̃ pãnde nɔ yãnnanna'onan.
[6] Má zɛna ma kpɛ́ windo guu,
mɛ́ɛ bàazi gwaa.
[7] Ben ma ɔ̀wazi kenɔ è, ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̃̀sãm̀ma,
gɔ̃kparɛ kee kú ń tɛ́, à laasuu vĩro.
[8] Èe likɔ̃aa zɔ̃ɔ gãalɛ,
èe waalogũ kɛkɛɛ nɔgbɛ̃ kezi,
èe gɛ̃tɛɛ à bɛ kpa gɛ̃̀n baaagɔ̃
[9] zaa ɔfãntɛ̃ lɛɛnao ai gwãavĩ,
ai guu gàa à sì kũ̀o maamaa.
[10] Ben nɔgbɛ̃ pì bɔ̀ à mɔ̀ daàlɛ ɔ̃ndɔ̃'ɔ̃ndɔ̃,
èe ɔ maa a zĩndaa lán kaarua bà.
[11] Kùgbãadeemɛ, à wísai vĩ,
à pɔ̀rɔ è pɛ́ɛ bɛro.
[12] Zĩkenɔa ègɔ̃ kú zɛ́daan, zĩkenɔa gãalɛ,
ègɔ̃ kpáɛ kɛɛ zɛ́ɔ̃nkpakɔ̃a.
[13] Ben à ɔ̀wazi pì kũ̀ à lɛ́ pɛ̀a,
à wɛ́ɛkpãntɛ̃ dàɛzi à bè:
[14] Sáabukpa sa'ona kúma yã,
ben ma lù kɛ̀ má sɛ̀ pì fĩa bò gbã̀a.
[15] Wa kɔ̃'ena yãnzin ma bɔzi,
mɛ́ɛ n wɛtɛɛ ma n e kɛ̀ sɔ̃.
[16] Ma kuntu kpàɛ ma gádoa
kɔ̃n Igipiti bùsu bisa wɛ́ɛ maaao.
[17] Ma tuaetiti fã̀ ma daɛkiia
kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n lí'ɔ gũ nnannaao kɔ̃n lítɛɛo.
[18] Ǹ mɔ́ wà yenzi kɛ ai guu gá dɔo,
wà wa pɔyezi kɛ ai à mɔ́wa.
[19] Zaakɛ ma zã kú bɛro,
wɛ́tɛ kɛ̀ à gàan zã̀.
[20] À ɔɔsɔ yì à gàao,
ai àgɔ̃ gá su mɔɔ é ɔsi kɛ.
[21] À à swɛ̃̀ blè kɔ̃n yã pari bɔɛnao,
à gã nàa kɔ̃n yãnnanna'onao.
[22] Ben ɔ̀wazi pì bɔ̀ à tɛ̀zi gɔ̃ɔ,
lán zù kɛ̀ wèe gaa kòto kpá bà,
lán gãa kɛ̀ èe gbá pɛɛɛ bàn dɔ̃,
[23] lán bãa kɛ̀ èe wãa à sì taan bà.
Èe dɔ̃ kɛ̀ a a zĩnda kpà gaazinlo,
ai kà gàa à à swɛ̃̀ kũ̀.
[24] Tia sa, ma nɛ́nɔ, à ma yã ma,

à làakari dɔ yã kɛ̀ èe bɔɔ ma lɛ́n-a.
25 Àton tó a laasuu tá à kiiaro,
àton sãsã à gɛ̃ à zɛ́nlo.
26 Gbɛ̃ kɛ̀ à ń nɛ́ à ń kaatɛnɔɔ pari,
gbɛ̃ kɛ̀ à ń dɛdɛ pìnɔ lɛ́ vĩro.
27 À bɛɛ nɛ́ mira zɛ́daamɛ,
è gɛ̃ńyo gɛ̀wãa kpɛ́nɛn.

Ɔ̃ndɔ̃ e wa sisii

8 Ɔ̃ndɔ̃ɔ bé èe lɛ́ zuuwaziroo?
Wɛ́ɛzɛ̃ɛ bé èe wa sisiiroo?
2 À kú sĩ̀sĩ musu zɛ́ gɛɛzi,
à zɛna zɛ́ɔ̃nkpakɔ̃a.
3 À kú wɛ́tɛ bĩilɛ saɛ,
à kòto dɔ bĩilɛ pì gbànɔ kiia.
4 Gbɛ̃nɔ, ámbe mɛ́ɛ a sisii,
gbɛ̃nteenɔ, mɛ́ɛ lɛ́ zuuazi.
5 Nigãzĩdeenɔ, à làakari wɛtɛ àgɔ̃ vĩ,
yɔ̃nkɔɔnɔ, à tó àgɔ̃ laasuu vĩ.
6 À swã kpá, zaakɛ yã tìisin mɛ́ oare,
yã dɔ̀rɔdee bé eé bɔ ma lɛ́n.
7 Zaakɛ ma lɛ́ è yãpuraa o,
ma za à zaaan.
8 Yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ma lɛ́nnɔɔ maa,
aɔ̃ kee mɔnafiki ke sãsãna vĩro.
9 À súusu asãnsideenɔnɛ píngi,
à zɛ́ vĩ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔ̃na vĩinɔnɛ.
10 À ma lɛ́damma sɛ́ dɛ kondogila,
à dɔ̃na sɛ́ dɛ vura maaala.
11 Zaakɛ ɔ̃ndɔ̃ɔ bɛ̀ɛ vĩ dɛ gbɛ̀bainɔla,
pɔ́ke nii kúmma kɛ̀ kà à ũro.
12 Mamɔma ɔ̃ndɔ̃, má làakari vĩ,
má yãkɛna a zɛa dɔ̃na vĩ.
13 Vĩakɛna Diinɛn zana à zaaan ũ.
Ma za zĩndasɛna lezĩn kɔ̃n ĩadãnao
kɔ̃n kuuna zaaao kɔ̃n yãlɛkpɛɛ'onao.
14 Lɛ́damma kɔ̃n faakɛɛo nɛ́ ma pɔ́mɛ,
ma kiian gbãaa è bɔn kɔ̃n asãnsikɛɛo.
15 Kínanɔ è kpata ble ma gãzĩmɛ,
kpatablerinɔ è yãzɛdee diɛ kɔ̃n ma gbãaaomɛ.
16 Gbãadeenɔ è iko kɛ ma gãzĩmɛ
kɔ̃n anduna kpatadeenɔ ń píngi.
17 Má ye gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yemaziinɔzi,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ma wɛtɛnɔ bé wè ma e.
18 Auziki kɔ̃n gakuio kú ma ɔzĩ
kɔ̃n ɔɔda kaaranao kɔ̃n kuuna nnaao.
19 Nɛ́ kɛ̀ mɛɛ̀ ińnɛ sɔ̃̀ dɛ vura maaala,
kaarana kɛ̀ mɛɛ̀ kɛńnɛ dɛ kondogi wásawasala.
20 Má tɛ́ yãzɛde zɛ́n,
mɛɛ̀ táa o zɛ́ súusu guu.
21 Mɛɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yemaziinɔ gba pɔ́,
mɛɛ̀ ń auzikikaɛkiinɔ pańnɛ.
22 Dii ma kɛ zaa a zĩ naanagurɔ,
ai àgɔ̃ gá yã kɛ̀ à kɛ̀ zaa káakunɔ kɛ.
23 À ma diɛ zaa káakumɛ,
zaa à daɛgurɔ, lɛ èe anduna kɛ kɔ̀ro.
24 À ma i zaalɛ ísiaa kuuro,
íbɔki kee kuu gurɔ beeearo.
25 À ma i kpiiinɔ ã,
ai àgɔ̃ gá sĩ̀sĩnɔ kãsãa pɛ́ɛ,
26 ai àgɔ̃ gá anduna káɛ,
ke sɛ̃̀tɛ ke bùsu wɛ́n doo.
27 Kɛ̀ èe pɔ́ kɛ̀ kú musunɔ kɛɛ,
kɛ̀ èe bàtuma daa ísiaala,
28 kɛ̀ èe lou naa musu,
kɛ̀ èe tɔɔtɛ í zɛ́ fɔ̃ɔ,
29 kɛ̀ èe ísia zɛki lɛ́ kɛɛ,
lɛ à í tón vĩ à zɛki lɛ́laro,
kɛ̀ èe anduna kaɛɛ, má kú gwe.
30 Má kú à saɛ ɔzĩkɛri maaa ũ,
ma pɔɔ ègɔ̃ nna à aɛzĩ lán guu e dɔɔ nà,
mɛɛ̀gɔ̃ pɔnnaa kɛɛo gurɔ sãnda píngi.
31 Ma pɔɔ ègɔ̃ nna Dii andunaa,
gbɛ̃nteenɔɔ dɛ ma pɔnnakɛbɔ ũ.
32 Tia sa, ma nɛ́nɔ, à ma yã ma,
aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ ma zɛ́ kũna ũ.
33 À ma lɛ́damma ma à ɔ̃ndɔ̃ kũ,
àton pã kpáziro.
34 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe swã kpaa ma yãzi ũ
kɛ̀ ègɔ̃ ma wɛtɛɛ ma kpɛɛlɛ,
kɛ̀ ègɔ̃ ma dãa gurɔ sãnda píngia.
35 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ ma ee wɛ̃̀ndi è,
eégɔ̃ nna kɔ̃n Diio.
36 Gbɛ̃ kɛ̀ kòramazii yã zaaa ì a zĩndanɛmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ zàmaguunɔɔ ye gaazimɛ.

Ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n yɔ̃nkɔkɛɛo

9 Ɔ̃ndɔ̃ɔ a kpɛ́ bò,
à a wesagbanɔ à mɛ̀n swɛɛplaa à pɛ̀ɛpɛɛ,
2 à nɔ̀bɔ dɛ̀ à wɛ̃ɛ bà,
à pɔ́bleenɔ soru kɛ̀ à kàɛ.
3 À a nɔkparɛ zĩkɛrinɔ zĩ̀,
èe lɛ́ zuu wɛ́tɛ sĩ̀sĩ mìsɔ̃ntɛ̃a à bè:
4 A faasaideenɔ à ɛara à mɔ́ kɛ̀!
A laasuusaideenɔ mɛ́ɛ ooare,
5 à mɔ́ à ma pɔ́blee ble,
à wɛ̃ɛ kɛ̀ má bà mi.
6 À a yɔ̃nkɔkɛɛ tó, égɔ̃ kú wɛ̃̀ndio,
à táa o wɛ́ɛkɛ̃na zɛ́n.
7 Gbɛ̃ kɛ̀ èe fabori daa zɛ́a e sɔ̃sɔ̃ wɛtɛɛmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ èe kpãkɛ̃ɛ zaakɛrizi e taari wɛtɛɛ a zĩndanɛmɛ.
8 Ǹton kpãkɛ̃ faboriziro, zaakɛ eé kɛnyo ĩimɛ,
ǹ ɔ̃ndɔ̃dee da zɛ́a, eégɔ̃ yenzi.
9 Ǹ yã da ɔ̃ndɔ̃rinɛ, à ɔ̃ndɔ̃ɔ é diàlɛ,
ǹ yã o gbɛ̃ maaanɛ, à dɔ̃na é kaara.
10 Vĩakɛna Diinɛn ɔ̃ndɔ̃ kãsãa ũ,
Luda kɛ̀ kú adona dɔ̃nan wɛ́ɛkɛ̃na zɛ́ ũ.
11 Zaakɛ nɛ́ gì kɛ ma gãzĩ,
n wɛ̃̀ndi gbã̀a é kaara.
12 Tó ń ɔ̃ndɔ̃, n zĩndanɛmɛ,
tó faborin n ũ, n mì musu.
13 Mìsaikɛɛ dɛ lán nɔgbɛ̃ lɛ́dee bàmɛ,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩro bensɔ̃ à yãke dɔ̃ro.
14 È vɛ̃ɛ kìtaa a kpɛɛlɛ,
à kpɛ́ kú wɛ́tɛ sĩ̀sĩa,
15 èe lɛ́ zuu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛnɔzi,
èe bee gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ ń zɛ́n súusunɔnɛ:
16 A faasaideenɔ à ɛara à mɔ́ kɛ̀!
A laasuusaideenɔ, mɛ́ɛ ooare,
17 í kpãi mina ègɔ̃ nna,
pɔ́blena asii guu nɛ́ zɔ́mɛ.
18 Gbɛ̃ pìnɔɔ dɔ̃ kɛ̀ beee nɛ́ gɛ̀wãa zɛ́nlo,
gbɛ̃ kɛ̀ mìsaikɛɛ ń sisinɔ sì gɛ̀wãa tùtuwɛɛn.

Sulemanu yáasinɔ

10 Nɛ́ ɔ̃ndɔ̃dee è tó a de pɔɔ kɛ nna,
nɛ́ yɔ̃nkɔɔ è a da nɔ̀sɛ yakanɛ.
2 Ɔɔ zaaa è àre kɛro,
yãkɛna a zɛ́a è ń sí gaa ɔzĩ.
3 Dii è tó nɔaa gbɛ̃ maaa dɛro,
è zaakɛrinɔ tɛ̃ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi.
4 Ɔ mɛadee è mɔ́ takaasio,
zĩkɛna ɔplaplaa sɔ̃ è mɔ́ auzikio.
5 Nɛ́ kɛ̀ pɔ́wɛɛ kàkɔ̃a kwɛɛ nɛ́ làakarideemɛ,
nɛ́ kɛ̀ è ii o pɔ́kɛ̃gurɔ wí vĩro.
6 Gbɛ̃ maaa mì ègɔ̃ aubarika vĩ,
mɔde yã pãsĩ bé à zaakɛri lɛ́ pà.
7 Gbɛ̃ maaa è ga kɔ̃n a tɔ́oro,
zaakɛri tɔ́ è kaatɛmɛ.
8 Ɔ̃ndɔ̃dee è zĩi kɛ yãdiɛnanɔa,
yãbɔɛri è a zĩnda nɛ.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã kɛ a zɛ́a kú a làakaria,
zɛ́zaasɛri yã é bɔ gupuraaa.
10 Gbɛ̃gwana kɔ̃n wɛ́ɛ pãsĩo è mɔ́ yão,
gbɛ̃ kɛ̀ è yã utɛ a nɔ̀sɛ guuroo è íbɛtɛ mì dɛ.
11 Gbɛ̃ maaa lɛ́ nɛ́ íbɔki wɛ̃̀ndideemɛ,
yã pãsĩ è zaakɛri lɛ́ pa.
12 Zangu è swèe da,
yenzi è lá ká taari píngila.
13 Ɔ̃ndɔ̃ yã ègɔ̃ kú làakaridee lɛ́n,
flã̀n faasaidee pɔ́ ũ a kpɛɛa.
14 Ɔ̃ndɔ̃rinɔ è dɔ̃na zi ká,
làakarisaidee lɛ́ è à kaatɛ aagamɛ.
15 Ɔɔdee auziki ègɔ̃ dɛnɛ lán wɛ́tɛ bĩidee bà,
takaasidee takaasi sɔ̃ è à kaatɛ.
16 Gbɛ̃ maaa asaia è mɔ́nɛ wɛ̃̀ndio,
zaakɛri àre è wɛ́ɛtãmma inɛ.
17 Gbɛ̃ kɛ̀ è lɛ́damma maa è wɛ̃̀ndi zɛ́ ɔdɔańnɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ è pã kpá totonazi è ń sãsã.
18 Gbɛ̃ kɛ̀ è zangu utɛ nɛ́ ɛgɛdeemɛ,
gudɛri nɛ́ yɔ̃nkɔɔmɛ.
19 Yã pari bɔɛna ègɔ̃ durun sairo,
gbɛ̃ kɛ̀ è a lɛ́ kũ nɛ́ làakarideemɛ.
20 Gbɛ̃ maaa lɛ́ dɛ lán kondogi wásawasa bà,
zaakɛri nɔ̀sɛ bɛ̀ɛ vĩro.
21 Gbɛ̃ maaa yã'ona è paridee da zɛ́a,
làakarisaidee è ga faasaikɛɛ guu.
22 Dii aubarika è ń kɛ auzikidee ũ,

zĩkɛna nawɛ̃ao è pɔ́ke kaararo.
23 Zaakɛna dɛ yɔ̃nkɔɔnɛ kɔ̃kɔ̃ yã ũ,
ɔ̃ndɔ̃ɔ è kɛ làakarideenɛ nna.
24 Yã kɛ̀ zaakɛri e vĩa kɛɛnɛ bé eé à le,
Luda é pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ maaa yezi kpáa.
25 Tó zàga'ĩa kàka à gɛ̃̀, zaakɛrinɔ ègɔ̃ kuu dɔro,
gbɛ̃ maaa kãsãa ègɔ̃ pɛɛna gurɔ sãnda píngi.
26 Lán lɛvũu kpã̀kpã è kɛ swaanɛ nà,
lán tɛ́sukpɛ è kɛ wɛ́ɛnɛ nà,
lɛn mɛadee dɛ lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à zĩ̀nɔnɛ.
27 Vĩakɛna Diinɛ è wɛ̃̀ndi gbã̀a kaara,
zaakɛrinɔ sɔ̃, ń wɛ̃̀ndi égɔ̃ kusumɛ.
28 Gbɛ̃ maaanɔ wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ pɔnnaazi,
zaakɛrinɔ sɔ̃, tãmaa é ń nɛ.
29 Dii zɛ́ dɛ utɛkii ũ gbɛ̃ maaanɔnɛ,
zaakɛrinɔ sɔ̃, è ń kaatɛmɛ.
30 Weé gbɛ̃ maaa fɛɛ à gbɛ̀n zikiro,
gbɛ̃ zaaa sɔ̃ é vɛ̃ɛkii e bùsunlo.
31 Ɔ̃ndɔ̃ yã è bɔ gbɛ̃ maaa lɛ́n,
lɛ́zaadee sɔ̃, weé à nɛ́nɛ zɔ̃kɔ̃rɛmɛ.
32 Gbɛ̃ maa yã kɛ̀ kɔ̃ sío wà ońnɛ dɔ̃,
yãkpɛɛgãnda'ona ègɔ̃ da gbɛ̃ zaaa lɛ́n.

11 Dii zà pɔ́yɔ̃na kɔ̃n mɔnafikion,
kilooyɔ̃na súusun à yezi.
2 Zĩndasɛna lezĩ è mɔ́ wíyão,
zĩndabusanan ɔ̃ndɔ̃yã ũ.
3 Gbɛ̃ maaa nɔ̀sɛpuraa è a da zɛ́a,
náanɛsaidee nɔ̀sɛ zaaa è à yaka.
4 Auziki àre vĩ yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩro,
yãkɛna a zɛ́a sɔ̃ è ń sí gaaa.
5 Taarisaidee maakɛna è zɛ́ poronɛ,
zaakɛri zaakɛna è à nɛ.
6 Nɔ̀sɛpuradee maakɛna è à bɔ,
náanɛsaide pɔ́nidɛna sɔ̃ è à kũ.
7 Tó gbɛ̃ zaaa gà, à tãmaa è mì dɛ,
pɔ́ kɛ̀ à náanɛkɛna a gbãagurɔ píngi è yãa.
8 Gbɛ̃ maaa è bɔ wɛ́ɛtãmman,
ben gbɛ̃ zaaa è gɛ̃n à gɛ̃ɛ ũ.
9 Ludayãdarisai lɛ́ è à gbɛ̃daaa yaka,
mɔde dɔ̃na è gbɛ̃ maaa bɔn.
10 Tó gbɛ̃ maaanɔɔ kú nnamanan,
wɛ́tɛ ègɔ̃ nna,
tó gbɛ̃ zaaanɔ gàga, wè guda kɛ.
11 Wɛ́tɛ è kaara nɔ̀sɛpuradeenɔ gãzĩ,
gbɛ̃ zaaanɔ lɛ́ è wɛ́tɛ dɛ.
12 Faasaidee è a gbɛ̃daaa fabo,
làakaridee è a lɛ́ kũ.
13 Kɔmɔtɔdee è bɔ asiiyão gupuraaa,
gbɛ̃ náanɛdee è ń asii ta.
14 Dɔn'aɛdesaikɛɛ è tó gbɛ̃nɔ fu,
yãkɛkɛri pariinɔ è tó wà zĩ̀ ble.
15 Tó n gbɛ̃ pãnde fĩa dì n musu,
n ka wɛ́ɛtãmmalamɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ a ɔɔ bɔ̀ɛn è gɔ̃ a làakaria.
16 Gbãamɔnnɛri ègɔ̃ auziki vĩ,
mɔde nɔgbɛ̃ nɔ̀sɛmaadee ègɔ̃ bɛ̀ɛ vĩńnɛ.
17 Sùudee è maaa i a zĩndanɛ,
gbɛ̃ pãsĩ è a zĩnda kpá nawɛ̃azi.
18 Gbɛ̃ zaaa asaia ègɔ̃ aubarika vĩro,
yãmaatɔ̃ri è àre e yãpura.
19 Kuuna maa yãpura è ń ká wɛ̃̀ndia,
tɛna à zaaazi è mɔ́ gaao.
20 Dii tɛ̃̀n nɔ̀sɛzaadeenɔ ũ,
à pɔɔ è kɛ nna taarisaideenɔa.
21 Yãpura, gbɛ̃ zaaanɔ é bɔ pãro,
mɔde gbɛ̃ maaanɔ é bɔ aafia.
22 Lán vura tãnga dɛ nà alɛdɛ yĩn,
lɛn nɔ maa ɔ̃ndɔ̃saidee dɛ lɛ.
23 Gbɛ̃ maaanɔ pɔyezi è ń ká nnamanan,
gbɛ̃ zaaanɔ tãmaa è ń nɛ.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ è gbaa daa è kaarana e,
gbɛ̃ kɛ̀ gì pɔ́ kɛ̀ dɛ à kpá kpázi è gɔ̃ takaasimmɛ.
25 Gbɛ̃ntee aubarikadee é nnaa ma,
gbɛ̃ kɛ̀ è ń pɔ́yĩi kũ é pɔ́yĩi e se.
26 Wè gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́wɛɛ utɛ ká,
wè sa maaa o gbɛ̃ kɛ̀ è yáḿmanɛ.
27 Gbɛ̃ kɛ̀ è à maaa wɛtɛ égɔ̃ nna kɔ̃n gbɛ̃nɔ,
gbɛ̃ kɛ̀ è à zaaa wɛtɛ, yã zaaa é à le.
28 Gbɛ̃ kɛ̀ è a auziki náanɛ kɛ é lɛ́ɛ,
gbɛ̃ maaa è ɔ tá lán lí ládee bà.
29 Gbɛ̃ kɛ̀ yã ì a uanɛ é gɔ̃ kori,
yɔ̃nkɔɔ é gɔ̃ ɔ̃ndɔ̃dee zɔ̀ ũ.
30 Gbɛ̃ maa yãkɛnnɛna nɛ́ lí wɛ̃̀ndideemɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ è gbɛ̃nɔ ee ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ.
31 Zaakɛ Luda è fĩa bo gbɛ̃ maaanɛ andunan,

weé ludayãdarisai kɔ̃n durunkɛrio pɔ́ o
dɔɔ́?

12 Gbɛ̃ kɛ̀ lɛ́damma è kɛnɛ nnaa ye
dɔ̃nazi,
gbɛ̃ kɛ̀ totona è kɛnɛ zaaa mì vĩro.
2 Gbɛ̃ maaa è Dii pɔnnaa e,
mɔde Dii è yã da mɔnafikideela.
3 Zaakɛna è gbɛ̃ke kãsãa pɛ́ɛro,
gbɛ̃ maaa kãsãa ègɔ̃ degena vĩro.
4 Nɔ maaa dɛ a zãnɛ lán fùra bà,
nɔ wídammari dɛnɛ lán mɛ̀kɛmuna bà.
5 Gbɛ̃ maaanɔ ègɔ̃ pɛɛ yãzɛdeea,
gbɛ̃ zaaanɔ lɛ́damma mɔnafiki vĩ.
6 Gbɛ̃ zaaanɔ yã nɛ́ gbɛ̃dɛna yãmɛ,
gbɛ̃ maaanɔ lɛ́ sɔ̃ è ń bɔ.
7 Wè gbɛ̃ zaaanɔ liɛ ń kpɛɛgãnda aɔ̃ mì
dɛ,
mɔde gbɛ̃ maaanɔ ua ègɔ̃ kuu.
8 Wè gbɛ̃ tɔ́ bɔ a ɔ̃ndɔ̃ lɛ́mmɛ,
wè kya ká faasaideen.
9 Gbɛ̃ futa kɛ̀ à zɛ̃̀ri vĩi sɛ̃̀ɔ dɛ
gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda diɛ pɔ́ke ũ bensɔ̃ à pɔ́blee
vĩroola.
10 Gbɛ̃ maaa a pɔ́kãdeenɔ gwana dɔ̃,
gbɛ̃ zaaanɔ dà pãsĩ kɔ̃n ń pɔ́nɔ.
11 Búbari aĩadee ègɔ̃ kãna,
laasuu kɛ̃̀sã gbɛ̃ kɛ̀ è pɛ́ gukoriaa.
12 Gbɛ̃ zaaa è ɔɔ zaaa ni dɛ,
mɔde gbɛ̃ maaa kãsãa ègɔ̃ mɔdɔ vĩ.
13 Gbɛ̃ zaaa lɛ́ zaaa è à kũ,
mɔde gbɛ̃ maaa è bɔ yãketen.
14 Lɛ́ maaa è ń ká pɔ́ maaaa,
zĩi kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ àre è gɛ̃ a ɔzĩ.
15 Yɔ̃nkɔɔ yãkɛna è kɛnɛ maa,
ɔ̃ndɔ̃dee sɔ̃ è lɛ́damma ma.
16 Yɔ̃nkɔɔ è tó wà à pɔfɛ̃ dɔ̃ gɔ̃ɔ,
làakaridee sɔ̃ è sɔ̃sɔ̃ daro.
17 Yãpura'ori è yãzɛdee o,
sèeda'ɛgɛde yã ègɔ̃ mɔnafiki vĩmɛ.
18 Laasuusaiyã è ń swɛ̃̀ zɔ̃ lán fɛ̃ɛdaa bà,
ɔ̃ndɔ̃dee lɛ́gbɛ è mɔ aafiao.
19 Yãpuraa kɛ̀ wà ò ègɔ̃ gìkɛna,
ɛgɛɛ sɔ̃ è gɛ̃ zɛ́la lán wɛ́ɛ'ibakɛna bà.
20 Mɔnafiki kú zaalɛkpakɔ̃sɔ̃rinɔ swɛ̃̀n,
gbɛ̃'aafiawɛtɛrinɔ bé aɔ̃ɔ pɔnnaa vĩ.
21 Zaa ke è gbɛ̃ maaa lero,
gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̃, yã è dańla.
22 Dii tɛ̃̀n ɛgɛdee ũ,
à pɔɔ ègɔ̃ nna yãpuradeea.
23 Làakaridee ègɔ̃ a dɔ̃na kũna a swɛ̃̀n,
yɔ̃nkɔɔ è yã faasai kpàakpa kɛ.
24 Zĩkɛna ɔplaplaa è tó gbɛ̃ kí ble,
mɛa è gbɛ̃ da zɔ̀bleen.
25 Kuuna bídi guu è gbɛ̃ sɔ̃ɛ,
yãnna'onnɛna è ń pɔɔ kɛ nna.
26 Gbɛ̃ maaa è a gbɛ̃daaa da zɛ́a,
gbɛ̃ zaaanɔ yãkɛna è ń sãsã.
27 Mɛadee è a nɔ̀bɔ kã wawaro,
aĩadee è làakari dɔ a pɔ́nɔa.
28 Kuuna yãzɛde zɛ́n wɛ̃̀ndi vĩ,
zɛ́ pì sɛna è ń kpá gaaziro.

13 Nɛ́ ɔ̃ndɔ̃dee è a de lɛ́damma ma,
fabori è gí kpãkɛ̃nazi.
2 Lɛ́gbɛ nnaa è gbɛ̃ ká pɔ́ maaaa,
náanɛsaidee è ble a pãsĩ guumɛ.
3 Gbɛ̃ kɛ̀ è a lɛ́ kũ è a wɛ̃̀ndi dãkpa,
gbɛ̃ kɛ̀ à lɛ́ è kúroo è a zĩnda yaka.
4 Mɛadee è pɔ́ kɛ̀ à yezi ero,
aĩade sɔ̃ è nnaa ma.
5 Gbɛ̃ maaa zà mɔnafikiyãn,
gbɛ̃ zaaa è wí dańma è ń kpɛ bɔ.
6 Maakɛna è zɛ́maasɛri mì sí,
zaakɛna è durunkɛri liɛ a kpɛɛgãnda.
7 Gbɛ̃kɛnɔ è ń zĩnda diɛ auzikidee ũ,
mɔde aɔ̃ègɔ̃ pɔ́ke vĩro.
Gbɛ̃kɛnɔ è ń zĩnda diɛ takaasidee ũ,
mɔde aɔ̃ègɔ̃ pɔ́ vĩ bíta.
8 Auzikidee è a zĩnda bɔ kɔ̃n a
auzikikɛɛo,
takaasidee sɔ̃ è vĩadaanzina ero.
9 Gbɛ̃ maaanɔ gupuraa ègɔ̃ puna,
gbɛ̃ zaaanɔ fitia è gańma.
10 Zĩndasɛna lezĩ è swèe da,
lɛ́dammamana è tó wà ɔ̃ndɔ̃ kũ.
11 Ɔɔ zaaa è gá aɛro,
ɔɔ kɛ̀ wà è ísimma guu sɔ̃ è kɔ̃.
12 Tãmaa gìkɛna è ń nɔ̀sɛ yaka,
pɔ́ kɛ̀ wà yezi ena è mɔ́ wɛ̃̀ndi dufuo.
13 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã daroo é yã e,
gbɛ̃ kɛ̀ è yã ma é àre e.
14 Ɔ̃ndɔ̃dee yãdannɛnan íbɔki wɛ̃̀ndidee
ũ,

è ń bɔ ga bàn.
15 Wɛ́ɛzɛ̃ maaa è tó gbɛ̃ dakɔ̃rɛ gòmio,
mɔde náanɛsaideenɔ zɛ́ ègɔ̃ pãsĩ.
16 Làakarideenɔ è yã kɛ kɔ̃n dɔ̃nao,
yɔ̃nkɔɔ è a faasaikɛɛ ɔdɔańnɛ.
17 Zĩ̀ri zaaa è gɛ̃ yãn,
ìba náanɛdee è su aafia.
18 Gina totonazi è mɔ́ takaasio kɔ̃n wíyão,
lɛ́dammamana è bɛ̀ɛ líńnɛ.
19 Pɔ́nidɛna ena è ń pɔɔ kɛ nna,
mɔde yɔ̃nkɔɔ ye kɛ̃na yã zaaaaziro.
20 Gbɛ̃ kɛ̀ tɛ́ ɔ̃ndɔ̃rinɔzi è ɔ̃ndɔ̃ kũ,
gbɛ̃ kɛ̀ kakɔ̃ana kɔ̃n yɔ̃nkɔɔnɔ è yã e.
21 Mɔ́nzi ègɔ̃ tɛ́ durunkɛrinɔzi,
nnamanan gbɛ̃ maaanɔ àre ũ.
22 Gbɛ̃ maaa è túbi tó a dionɔnɛ,
durunkɛri sɔ̃ auziki é gɔ̃ gbɛ̃ maaanɛ.
23 Takaaside bura è pɔ́blee kɛ maamaa,
mɔde yãkɛna lɛkpɛɛ è tó à korazi.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ è a nɛ́ gbɛ̃roo zàn,
gbɛ̃ kɛ̀ ye a nɛ́zi è à toto káaku.
25 Gbɛ̃ maaa è pɔ́ ble à kã,
gbɛ̃ zaaanɔ nɔ̀sɛ ègɔ̃ da kori.

14 Nɔgbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃dee è ua káɛ,
à faasaidee sɔ̃ è ua fãakɔ̃a.
2 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã kɛ a zɛ́a Dii vĩa vĩ,
gbɛ̃ kɛ̀ è zɛ́ sɛ́ súusuroo sɔ̃ è kya kán.
3 Faasaide lɛ́n à gbɛ̃bɔ ũ,
ɔ̃ndɔ̃dee yã'ona è à bɔ.
4 Tó zù kuuro, pɔ́ble gbà ègɔ̃ da korimɛ,
wè àre bíta e kɔ̃n zùnɔ gbãaao.
5 Sèeda yãpuradee è ɛgɛɛ toro,
sèeda ɛgɛde yã ègɔ̃ mɔnafiki vĩ.
6 Fabori è kpáɛ kɛ ɔ̃ndɔ̃ɔzi à korazi,
yãdɔ̃na aaga làakarideenɛ.
7 Ǹ kɛ̃ yɔ̃nkɔɔa zɛ̃̀azã,
zaakɛ nɛ́ dɔ̃na earo.
8 Ɔ̃ndɔ̃ɔ è tó làakaridee laasuu lɛ́ a zɛ́a,
yɔ̃nkɔɔ faasaikɛɛ è à sãsã.
9 Faasaideenɔ è kya ká taari kúɛkɛnan,
gbɛ̃ maaanɔ ègɔ̃ nna kɔ̃o.
10 Baade a zĩnda yã'ɔ̃amma dɔ̃,
gbɛ̃ pɔnnaa ègɔ̃ dɛ gbɛ̃ pãnde pɔ́ ũro.
11 Gbɛ̃ zaaanɔ ua é mì dɛ,
gbɛ̃ maaanɔ bɛ é ɔ tá.
12 Zɛ́ ke kuu è kɛ gbɛ̃nɔnɛ maa,
mɔde à mìdɛkii nɛ́ gaamɛ.
13 Baa yáadɔna guu nɔ̀sɛ è yaka,
pɔnnaa kuu kɛ̀ è mì dɛ kɔ̃n pɔsiaao.
14 Bɔrukpɛɛde yãkɛna è wí à musu,
gbɛ̃ maaa è a yãkɛna gbɛ̀ e.
15 Laasuusaidee è yã píngi símɛ,
làakaridee è yã náanɛ kɛ laasuulɛna sairo.
16 Ɔ̃ndɔ̃dee ègɔ̃ zaakɛna vĩa vĩ è pãnɛ,
yɔ̃nkɔɔ è náanɛ kpá a zĩndaa ègɔ̃ wãna.
17 Pɔfɛ̃ri è yã futaa kɛ,
mɔnafikidee è zangu i a zĩndanɛ.
18 Ɔ̃ndɔ̃saideenɔ è gɔ̃ faa sai,
làakarideenɔ è dɔ̃na kú fùra ũ.
19 Gbɛ̃ zaaanɔ é mì siɛ gbɛ̃ maaanɔnɛ,
zaakɛrinɔ é kúɛ nɔ̀sɛpuradeenɔ kpɛɛlɛa.
20 Takaasidee, baa à gbɛ̃daaa è zan,
mɔde auzikide gbɛ̃nnanɔ ègɔ̃ pari.
21 Kyakana n gbɛ̃daaan nɛ́ durummɛ.
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è wɛ̃nda dɔ̃ takaasideenɔnɛ ũ.
22 Zaalɛkpakɔ̃sɔ̃rinɔ sãsãnaroo?
Maawaariparinɔɔ sùu vĩ kɔ̃n náanɛo.
23 Mɛ̀kpana zĩia ègɔ̃ àre vĩ,
yãbɔɛna pãa è mɔ́ kɛ̃sãnao.
24 Ɔ̃ndɔ̃deenɔ auzikimɛ ń fùra ũ,
yɔ̃nkɔɔnɔ faasaikɛɛ è mɔ́ kɔ̃n faasaiyão.
25 Sèeda yãpuradee è gbɛ̃ mì sí,
mɔde sèeda ɛgɛdee yã mɔnafiki vĩ.
26 Vĩakɛna Diinɛ nɛ́ gbãa'eki náanɛdeemɛ,
à dɛ mìsikii ũ à nɛ́nɔnɛ.
27 Vĩakɛna Diinɛ nɛ́ íbɔki wɛ̃̀ndideemɛ,
è tó wà bɔ ga bàn.
28 Tó kína gbɛ̃nɔɔ pari, ègɔ̃ gakui vĩ,
bùsugbɛ̃saikɛɛ nɛ́ kpatableri mɔ́nzimɛ.
29 Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ fɛ̃ kpaaro wɛ́ɛ kɛ̃na,
pɔfɛ̃ri è a futakɛɛ sɛ́ lezĩ.
30 Làakarikpaɛna nɛ́ mɛ̀ aafiamɛ,
zangu è mɛ̀kɛkpɛtɛ kpáńzi.
31 Wɛ̃ndade wɛ́ɛtãmmari è à Kɛ̀ri kpɛ bɔ,
takaaside wɛ́ɛgwari è à Kɛ̀ri kpe da.
32 Tó kisia gɛ̃̀ zaakɛrizi, è à nɛmɛ,
baa tó gbɛ̃ maaa gà, à utɛkii vĩ.
33 Ɔ̃ndɔ̃ɔ è vɛ̃ɛkii e làakaridee nɔ̀sɛn,

mɔde wè e yɔ̃nkɔɔaro.
34 Yãzɛdee è bùsu sɛ́ lezĩ,
durun sɔ̃ è wí da gbɛ̃nɔa, baa démɛ.
35 Zɔ̀bleri làakaride yã è ká kínanɛ,
mɔde è a pɔfɛ̃ bɔbɔ à wídammaria.
15 Yãwenlana dɔ̃ɔ è pɔfɛ̃ kpáɛ,
yã pãsĩ è ń pɔɔ fɛ̃.
2 Ɔ̃ndɔ̃dee yã'ona è ń gba dɔ̃na,
mɔde yɔ̃nkɔɔ yã ègɔ̃ faa sai.
3 Dii wɛ́ɛ kú gu píngia,
ègɔ̃ gbɛ̃ zaaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ tàasi kɛɛ.
4 Yãbusɛ'ona è ń gba wɛ̃̀ndi dufu,
yãlɛkpɛɛ è ń kã dɛ.
5 Faasaidee è kya ká a de totonan,
lɛ́dammamari sɔ̃ɔ làakari vĩ.
6 Gbɛ̃ maaa ua ègɔ̃ auziki vĩ bíta,
gbɛ̃ zaa pɔ́nɔ ègɔ̃ yãkete vĩ.
7 Ɔ̃ndɔ̃dee lɛ́ è dɔ̃na fã,
yɔ̃nkɔɔnɔ sɔ̃, aɔ̃ɔ nɔ̀sɛ vĩro.
8 Dii tɛ̃̀n gbɛ̃ zaaanɔ sa'ona ũ,
mɔde gbɛ̃ maaanɔ wɛ́ɛkɛna è kánɛ.
9 Dii zà gbɛ̃ zaaa yãkɛnan,
à ye gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ yãzɛdeezinɔzi.
10 Totona pãsĩn gbɛ̃ kɛ̀ pã̀ zɛ́nɛ pɔ́ ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ ye lɛ́dammaziroo sɔ̃ é gamɛ.
11 Lán Dii gɛ̀wãa kɔ̃n kaatɛnao yã dɔ̃ nà,
weé gbɛ̃ntee swɛ̃̀ pɔ́ o dɔɔ́?
12 Fabori ègɔ̃ yezi wà a gba làakariro,
è gá ɔ̃ndɔ̃rinɔ kiiaro.
13 Nɔ̀sɛ nnaa è tó uu gɔ̃ werena,
nɔ̀sɛ yakana è gbɛ̃ kã dɛ.
14 Laasuudee è dɔ̃na wɛtɛ,
yɔ̃nkɔɔ è yãfaasai mɔ́mɔ.
15 Gurɔ píngi ègɔ̃ pãsĩ wɛ̃ndadeenɛmɛ,
pɔnnadee ègɔ̃ kú zĩbaa guu.
16 Pɔ́ vĩna féte vĩakɛna Diinɛ guu
maa dɛ auziki bíta kũna wahaa guula.
17 Dò pã blena yenzi guu
maa dɛ nɔ̀bɔ nɔ́side sona kɔ̃n zanguola.
18 Pɔfɛ̃ri è swèe da,
nɔ̀sɛyĩidee è zɔka mì dɛ.
19 Mɛadee zɛ́ ègɔ̃ dɛnɛ lɛ̀kara ũmɛ,
gbɛ̃ maa zɛ́ nɛ́ zɛ́daamɛ.
20 Nɛ́ ɔ̃ndɔ̃dee è tó a de pɔɔ kɛ nna,
gbɛ̃ntee yɔ̃nkɔɔ è kya ká a dan.
21 Yãfaasai è kɛ laasuusaideenɛ nna,
laasuudee è zɛ́ sɛ́ súusu.
22 Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃nasai è yã gboro,
lɛ́dammari pariinɔ è tó yã kɛ.
23 Yãwenlana dɔ̃ɔ è a òri pɔɔ kɛ nna,
yã'ona à gurɔɔa ègɔ̃ nna fá!
24 Wɛ̃̀ndi zɛ́ è gá kɔ̃n làakarideenɔ musu
lɛ aɔ̃ton sí gɛ̀wãanlo yãnzi.
25 Dii è ĩadãri ua wí,
è gyaanɔɔ gulɛzɛki dãkpa.
26 Dii zà laasuu zaaan,
yãnna'ona è kɛnɛ gbãsĩro.
27 Ɔɔzaawɛtɛri è ĩa da a uaa,
gbɛ̃ kɛ̀ zà ɔdɔnkpɛɛgbaan égɔ̃ kuu aafia.
28 Gbɛ̃ maaa è laasuu lɛ́ yã kɛ̀ eé weńlaa,
yã zaaa è bɔɛ gbɛ̃ zaaanɔ lɛ́n gɔ̃ɔ.
29 Dii zã̀ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ,
è swã kpá gbɛ̃ maaanɔ aduakɛnazi.
30 Uu werena è ń pɔɔ kɛ nna,
baaru nnaa è ń wá were.
31 Gbɛ̃ kɛ̀ è swã dɔ aafia lɛ́dammazi
égɔ̃ bɛdee ũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ tɛ́.
32 Gbɛ̃ kɛ̀ gì totonazi zà a zĩndan,
lɛ́dammamari sɔ̃ è gɔ̃ làakaridee ũ.
33 Vĩakɛna Diinɛ è ɔ̃ndɔ̃ɔ dańnɛ,
zĩndabusana è bɛ̀ɛ líńnɛ.
16 Gbɛ̃ntee è yã diɛ a swɛ̃̀n,
mɔde à mìdɛna è bɔ Dii lɛ́mmɛ.
2 Baade è a yãkɛna e maamɛ,
mɔde Dii ń nɔ̀sɛguuyãnɔ yɔ̃ à gwa.
3 Ǹ yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ na Dii ɔzĩ,
n pɔyeziyã é bɔ maa.
4 Dii pɔ́ píngi kɛ̀ a pɔyezi yãnzimɛ,
zaakɛrinɔ pɔ́n wɛ́ɛtãmmagurɔɔ ũ.
5 Dii tɛ̃̀n ĩadãrinɔ ũ,
yãpuramɛ aɔ̃é bɔ pãro.
6 Gbɛ̃kɛɛ kɔ̃n náanɛo è lá ká taarila,
vĩakɛna Diinɛ è tó wà pã à zaaanɛ.
7 Tó gbɛ̃ yãkɛnanɔ kɛ̀ Diinɛ nna,
è tó se à ibɛɛnɔ kɛo nna.
8 Pɔ́ féte ena maakɛna guu
maa dɛ àre zaa bíta enala.
9 Gbɛ̃ntee è zɛ́ kɛ̀ èe sɛɛ laasuu lɛ́,
mɔde Dii è a kɛ̀sɛ da zɛ́a.
10 Lán kína è yã diɛ Luda gɛ̃ɛ ũ nà,
à maa à yã bɔ yãzɛdee kpɛɛro.

11 Zaka maaa kɔ̃n kiloo súusuo nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
pɔ́tiisigwabɔ píngi nɛ́ à pɔ́kɛnanɔmɛ.
12 Èe kɔ̃ sío kína à zaaa kɛro,
wè kpata kãsãa pɛ́ɛ yãzɛdee musumɛ.
13 Yãzɛde'ori è kɛ kínanɛ nna,
ègɔ̃ ye yãpura'orizi.
14 Kína pɔfɛ̃ dɛ lán ga zĩ̀ri bàmɛ,
mɔde ɔ̃ndɔ̃dee è à tɛ́ dɛ.
15 Kína uu werena ègɔ̃ aafia vĩ,
à maakɛnnɛna dɛ lán pɔ́tɔ̃gurɔ lou bàmɛ.
16 Ɔ̃ndɔ̃kũna maa dɛ vurala zã̀,
gɔ̃na làakaridee ũu bɛ̀ɛ vĩ dɛ kondogi maaala.
17 Gbɛ̃ maa zɛ́ kɛ̀ è sɛ́ pã̀ zɛ́ zaaanɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩndakũna dɔ̃ɔ è a wɛ̃̀ndi dãkpa.
18 Ĩadãna è mɔ́ lɛɛnao,
zĩndasɛna lezĩ è mɔ́ kaatɛnao.
19 Zĩndabusana talakanɔ tɛ́ maa
dɛ baka kuuna kɔ̃n ĩadãrinɔla.
20 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã'onnɛ maa è à maaa e,
Dii náanɛkɛri ègɔ̃ pɔnnaa vĩ.
21 Gbɛ̃ kɛ̀ à nɔ̀sɛ papanan wè sísi làakaridee,
gbɛ̃ kɛ̀ à lɛ́ nnaan wè à yãdɔ̃na zɛ́ e.
22 Làakarin wɛ̃̀ndi mì ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔnɛ,
faasaideenɔ yãfaasai è wɛ́ɛ tãḿma.
23 Ɔ̃ndɔ̃dee laasuu è à lɛ́ da zɛ́a,
à lɛ́ è tó wà à yãdɔ̃na zɛ́ e.
24 Yãnna'ona nɛ́ zɔ́mɛ,
à nna nɔ̀sɛn bensɔ̃ è mɛ̀ gba aafia.
25 Zɛ́ kee kuu è kɛ gbɛ̃nɔnɛ maa,
mɔde à mìdɛkii nɛ́ gaamɛ.
26 Búbari nɔ̀sɛ è à da zĩin,
zaakɛ nɔaa è tɛ́ kámmɛ.
27 Gbɛ̃ pãa è à zaaa gɔ̃gɔ̃,
à lɛ́gbɛ dɛ lán tɛ́ kɛ èe kũu bàmɛ.
28 Gbɛ̃ dɔ̀rɔsaidee è swèe da,
kɔmɔtɔdee è gbɛ̃nnanɔ kɛ̃kɔ̃a.
29 Gbɛ̃ pãsĩ è mɔnafiki kɛ a gbɛ̃daaanɛ,
gbasa à à da zɛ́ zaaan.
30 Gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛ́ɛ'igɔ̃ kɛɛ laasuu ègɔ̃ kpɛɛgãndamɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ èe lɛ́zuki kɛɛ zɛ̀ kɔ̃n à zaaaomɛ.
31 Mìkã puraa nɛ́ fùra gakuideemɛ,
maakɛna è ń káa.
32 Nɔ̀sɛyĩidee maa dɛ zĩ̀karila,
gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩndakũna dɔ̃ɔ maa dɛ wɛ́tɛsirila.
33 Wè yã gbeka kɔ̃n ɔɔ puraao,
mɔde à bɔkɔ̃tɛna è bɔ Dii kiiamɛ.

17 Burɛdi kusu kori sona yãkete sai maa dɛ nɔ̀bɔgbɛ̃na ua swèedeenla.
2 Zɔ̀ làakaridee ègɔ̃ gbãaa vĩ nɛ́ wídammari musu,
égɔ̃ baka vĩ ua túbi guu.
3 Wè kondogi kɔ̃n vurao baasa,
mɔde Dii è ń swɛ̃̀ tàasi kɛ.
4 Gbɛ̃ zaaa swã ègɔ̃ nna kɔ̃n yã dɔ̀rɔsaio,
ɛgɛdee làakari ègɔ̃ kú gbɛ̃peria.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ è takaasidee faboo è kyaka à Kɛ̀rimmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ è gbɛ̃ yáa dɔ mɔ́nzia é bɔ pãro.
6 Dionɔmɛ ń dezinɔ gakui ũ,
denɔmɛ ń nɛ́nɔ ĩadãbɔ ũ.
7 Yãzɛde'ona è kɔ̃si kɔ̃n yɔ̃nkɔɔoro,
ɛgɛɛ è kɔ̃si kɔ̃n bɛ̀ɛdeeoro.
8 Ɔdɔnkpɛɛgbaa dɛ yɔbãndii ũ a dàrinɛ,
guu kɛ̀ à lìɛn píngi à tá ègɔ̃ nnamɛ.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ lá kà taarilaa e yenzi wɛtɛɛmɛ,
yãzifɛɛri sɔ̃ è gbɛ̃nna kɛ̃kɔ̃a.
10 Ɔ̃ndɔ̃ri è kpãkɛ̃nzina ma,
yɔ̃nkɔɔ sɔ̃ɔ e gbɛ̃na gɛ̃̀n baaagɔ̃ɔ daro.
11 Yã zaaa è dɔ swãgbãadeenɛ aɛ,
weé zĩ̀ri wɛ̃ndadɔ̃risaidee gbarɛzi.
12 Dakɔ̃rɛna kɔ̃n músu kɛ̀ wà à nɛ́nɔ sɛ̀ɛo
sã̀ɔ dɛ dakɔ̃rɛna kɔ̃n yɔ̃nkɔɔ mìsaikɛɛola.
13 Tó gbɛ̃ à maaa fĩa bò kɔ̃n à zaaao,
à zaaa é kɛ̃ à uaaro.
14 Lɛokpakɔ̃adana dɛ lán ízɛwɛ̃na bàmɛ,
ǹ gu gwe ai swèe gɔ̃ gá fɛɛ.
15 Yã nna kpana taarideea
kɔ̃n yãdana taarisaideelaao,
Dii zà yã beeenɔn píngi.
16 Bɔ́ àren yɔ̃nkɔɔ vĩ ɔɔblena kyódɔ̃na musuu?
Zaakɛ à nɔ̀sɛ vĩro.
17 Gbɛ̃nna yenzi ègɔ̃ kuu gurɔ sãnda píngimɛ,

vı̃̀i kɔ̃n dãaronɔ kuu dɔ̃kɔ̃nɛna yãnzimɛ.
18 Yɔ̃nkɔɔ è gbɛ̃ fĩa di a musu,
è kpɛ́gaau sɛ́ a gbɛ̃daaanɛ.
19 Gbɛ̃ kɛ̀ ye swèezi ye durunzimɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ à a gãnulɛ bɔ̀ yàasa è mɔ́nzi wɛtɛ
a zĩndanɛ.
20 Laasuukpɛɛgãndadee è à maaa ero,
lɛ́fɔtɔdee è lɛ́ɛ à da yãn.
21 Yɔ̃nkɔɔ da pɔɔ ègɔ̃ siamɛ,
faasaidee de pɔɔ ègɔ̃ nnaro.
22 Nɔ̀sɛ nnaan ɛ̃zɛ̃ maaa ũ,
pɔsiaa è ń yãyã.
23 Zaakɛri è ɔdɔnkpɛɛgbaa sɔtɔ a utan,
lɛ à yãzɛdee mì dɛo yãnzimɛ.
24 Làakaride wɛ́ɛ ègɔ̃ kú ɔ̃ndɔ̃ɔa,
mɔde yɔ̃nkɔɔ wɛ́ɛpɛkii ègɔ̃ zã̀mɛ.
25 Nɛ́ yɔ̃nkɔɔ è tó a de pɔɔ gɔ̃ sia,
è a da'ina nɔ̀sɛ yaka.
26 À maa wà wɛ́ɛ tã taarisaideearo,
bɛ̀ɛdee gbɛ̃na a nɔ̀sɛ maa yãnzi zɛ́ vĩro.
27 Gbɛ̃ kɛ̀ è a lɛ́ kũ dɔ̃na vĩ,
nɔ̀sɛyĩidee ègɔ̃ làakari vĩ.
28 Baa yɔ̃nkɔɔ, tó à yĩtɛna,
wè à diɛ ɔ̃ndɔ̃dee ũmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ è a lɛ́ kũ nɛ́ làakarideemɛ.
18 Zĩnda pɔyezi è dɔ gbɛ̃ kɛ̀ è kɛ̃ḿ-
manɛ aɛ,
è gí lɛ́damma píngizi.
2 Yɔ̃nkɔɔ è pɔnnaa kɛ làakari yã musuro,
yã kɛ̀ bɔ̀ à lɛ́n è o.
3 Zaakɛna è mɔ́ kyakanguomɛ,
kpɛbɔyã è wí iŕnɛ.
4 Gbɛ̃ntee lɛ́gbɛ nɛ́ í lɔ̀mɛ,
swa'i bàalɛnamɛ, íbɔki wɛ̃̀ndideemɛ.
5 Kɛna zaakɛrinɛ kɛ̀rɛkɛrɛ
ke yãkɛna taarisaideenɛ lɛ̀kpɛɛ maaro.
6 Yɔ̃nkɔɔ lɛ́ è à da swèen,
à yã'ona è à kpá gbɛ̃nazi.
7 Yɔ̃nkɔɔ lɛ́ è à yaka,
à yã'ona è à kũ lán takutɛɛ bà.
8 Gbɛ̃peri yã è kɛńnɛ lán zɔ́ bà,
è gɛ̃ lɛ́n dɔ̃̀ɔ ai nɔ̀sɛ guu.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ è pã kpá a zĩizi nɛ́
mɔ́nzide dãaromɛ.
10 Dii tɔ́ nɛ́ utɛki lezĩmɛ,
gbɛ̃ maaa è bàa lɛ́ à gɛ̃̀n à aafia e.
11 Ɔɔde auziki dɛnɛ lán wɛ́tɛ kɛ̀ wà lɛ̀kaa
lìgazi bà,
lán bĩi kɛ̀ weé fɔ̃ wà didiaroo bà.
12 Zĩndasɛna lezĩ è mɔ́ gbɛ̃nɛ kɔ̃n lɛɛnao,
zĩndabusana è mɔ́ bɛ̀ɛo.
13 Gbɛ̃ kɛ̀ è weńla swãkpana sai,
mìsaikɛɛ kɔ̃n kpɛbɔnao gɔ̃̀nɛ.
14 Kãgbãakɛɛ è gbɛ̃ gba gbãaa gyãpɛa,
mɔde dé bé eé pɔsiaa fɔ̃ɔ?
15 Làakaridee è yã dada a swɛ̃̀n,
ɔ̃ndɔ̃dee swã ègɔ̃ dɔ dɔ̃nazi.
16 Gbaa kɛ̀ gbɛ̃ dà è zɛ́ kɛkɛnɛ,
è zɛ́ wɛ̃nɛ gana gbɛ̃nsinɔ kiia.
17 Gbɛ̃ kɛ̀ yã ò káakun wè à gwa yãn-
nadee ũ,
ai à ibɛɛ gɔ̃ gá à ɛgɛ bo.
18 Kàbankpɛkɛna è swèe mì dɛ,
è gɔ̃sa gbãaanɔ yokɔ̃a.
19 Danɛ kɛ̀ wà taari kɛ̀nɛ yã ègɔ̃ gbãa lán
bĩi bà,
aɔ̃ swèe dɛ lán zɛ́tatana kɔ̃n lɛ̀o bà.
20 Yã'ona dɔ̃ɔ è mɔ́ gbɛ̃nɛ kɔ̃n kãnao,
à lɛ́gbɛ è tó pɔ́ mɔ́a.
21 Gaa kɔ̃n wɛ̃̀ndio kú lɛ́mmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ ye yã'onazi è a gbɛ̀ e.
22 Gbɛ̃ kɛ̀ nɔɔ è ń sɛ́ n pɔ́ maaa è,
aubarika beee bɔ̀ Dii kiiamɛ.
23 Takaasidee è yã o wɛ̃ndawɛ̃nda,
auzikidee è weńla gbãngbãn.
24 Gbɛ̃nna bɛrɛkɛtɛ è à zaaa iŕnɛmɛ,
gbɛ̃nna kenɔ kuu aɔ̃ègɔ̃ na gbɛ̃a dɛ ua
gbɛ̃la.
19 Kuuna takaaside taarisaidee ũu
maa
dɛ kuuna yɔ̃nkɔ yãzaa'ori ũula.
2 Aĩa vĩna dɔ̃na sai maaro,
wãna bíta è ń kɛ̃ zɛ́amɛ.
3 Gbɛ̃ntee faasaikɛɛ è zɛ́ yakanɛ,
ben è Dii taari e.
4 Auziki è tó wà gbɛ̃nna e pari,
takaaside gbɛ̃nna è kɛ̃amɛ.
5 Sèeda ɛgɛdee é bɔ pãro,
ɛgɛdee é gí wɛ́ɛtãmma eziro.
6 Gbɛ̃ paridee è kpatableri tɔ́ nnaa sí,
baade píngi ègɔ̃ yezi gbadari gɔ̃ dɛ a gbɛ̃
ũmɛ.

7 Takaasidee danɛnɔ è pã kpázimɛ,
weé à gbɛ̃nnanɔ kɛ̃ana o dɔro.
Tó èe wɛtɛɛ à yã ońyo,
aɔ̃ègɔ̃ kú bɛro.
8 Gbɛ̃ kɛ̀ èe ɔ̃ndɔ̃ kũu ye a zĩndazimɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ ye làakarizi è à maaa e.
9 Sèeda ɛgɛdee é bɔ pãro,
ɛgɛtori é kaatɛ.
10 Lán nnamana e kɔ̃si kɔ̃n yɔ̃nkɔɔ nàro,
lɛn zɔ̀ kíblena wɛ̃ɛnɛnɔa e kɔ̃sioro lɛ.
11 Làakaridee pɔɔ è fɛ̃ kpaaro,
lákana taarilan à ĩadãbɔ ũ.
12 Kína pɔfɛ̃na dɛ lán músu pũtãna bà,
à maakɛnnɛna dɛ lán mɔdɔpisina sɛ̃̀a bàmɛ.
13 Nɛ́ yɔ̃nkɔɔn a de yakana ũ,
nɔ swèedee dɛ lán ítɔ̃tɔ̃na zɛna sai bàmɛ.
14 Wè bɛɛ kɔ̃n a auzikio e túbi ũmɛ,
mɔde nɔ làakaride ena è bɔ Dii kiiamɛ.
15 Mɛakɛna è ń da ibita'onan,
nɔaa è gbɛ̃ gina dɛ.
16 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã'onnɛna da è a wɛ̃̀ndi dãkpa,
gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda yãkɛna daroo é ga.
17 Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ̃nda dɔ̃̀ takaasideenɛ pɔ́ sɛ̃̀kã Diinɛmɛ,
àmbe é à yãkɛnanɔ fĩa bonɛ.
18 Ǹ n nɛ́ toto a gurɔɔa,
mɔde ǹton tó à gɛ̃ ɔla ai à garo.
19 Pɔfɛ̃bitadee é fĩa bomɛ,
tó n à bò, à bona égɔ̃ lɛ́ vĩro.
20 Ǹ lɛ́damma ma ǹ totona sí,
lɛ ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ gurɔ aɛzĩ yãnzi.
21 Laasuu kú gbɛ̃ntee nɔ̀sɛn pari,
mɔde yã kɛ̀ Dii zɛ̀o bé è kɛ.
22 Gbɛ̃kɛɛn wè wɛtɛ gbɛ̃nteea,
takaasidee maa dɛ ɛgɛdeela.
23 Vĩakɛna Diinɛ è mɔ́ wɛ̃̀ndio,
gbɛ̃ kɛ̀ vĩi è ii o làakario kpaɛna,
à zaaa è à lero.
24 Mɛadee è ɔ gɛ̃ taan
à fua à pɔ́blee lí à da a lɛ́n.
25 Ǹ fabori gbɛ̃, yɔ̃nkɔɔ é gɔ̃ làakari vĩ,
ǹ kpãkɛ̃ làakarideezi, eé yã dada.
26 Nɛ́ kɛ̀ è a de gbɛ̃ à pɛ́ a daa nɛ́
nɛ́ gina kɛ̀ è wí daḿmamɛ.
27 Ma nɛ́, tó n kámma bò kɔ̃n lɛ́dammamanao,
n pã yãdɔ̃nanɛn gwe.
28 Sèeda zaadee è yãzɛdee fabo,
zaakɛri è à zaaa mɔ́mɔ zaa.
29 Gò logona faborinɔla,
gbɛ̃nan yɔ̃nkɔɔnɔ pɔ́ ũ ń kpɛɛa.

20 Wɛ̃ɛ è lalandi zĩḿma,
í gbãaa è ń da yãbɔɛn,
gbɛ̃ kɛ̀ tò à a dɛ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩro.
2 Kína pɔfɛ̃na dɛ lán músu pũtãna bà,
gbɛ̃ kɛ̀ tò à pɔ fɛ̃̀ a zĩnda kpà gaazimɛ.
3 Baasina lɛokpakɔ̃anɛ bɛ̀ɛ vĩ,
faasaideenɔ è kasakɛ swèe kɛro.
4 Mɛadee è bú wí a gurɔɔaro,
tó à gàa bura pɔ́kɛ̃gurɔ, è pɔ́ke ero.
5 Gbɛ̃ntee nɔ̀sɛguuyã nɛ́ í lɔ̀mɛ,
mɔde asánsidee bé à yã pìnɔ tɔna dɔ̃.
6 Gbɛ̃ paridee è a maakɛna yã o,
mɔde bɔna gbɛ̃ náanɛdeea zĩ'ũ.
7 Gbɛ̃ maaa ègɔ̃ kuu taari sai,
aubarikadeenɔn nɛ́ kɛ̀ à ń tónɔ ũ.
8 Kína kɛ̀ vɛ̃ɛna a yãkpaɛkɛkiia
è à zaa píngi dɔ̃ a wɛ́ɛ guu à plɛkɔ̃tɛ.
9 Dé bé é fɔ̃ à o kɛ̀ a nɔ̀sɛ yãke vĩro,
á kuu durun sai wásawasaa?
10 Kilooyɔ̃na zaaa kɔ̃n mɔnafiki zakao,
Dii zà beeenɔn píngi.
11 Baa kɔ̃kɔ̃'ona guu wè dɔ̃ nɛ́a,
tó à yãkɛna maa ke à zɛ́ vĩ.
12 Swã kɛ̀ wè yã mao kɔ̃n wɛ́ɛ kɛ̀ wè guu eoo,
Dii bé à ń kɛ́ ń píngi.
13 Tó ń ye i'onazi, nɛ́ gɔ̃ takaasidee ũmɛ,
ǹ itɛ̃, pɔ́blee é mɔ́mma.
14 Pɔ́luri è be: À maaro! À maaro!
Tó à kào aɛ, è a zĩnda sáabu kpá.
15 Vura kun, ben òso din,
mɔde dɔ̃na kuuna lɛ́mmɛ gbɛ̀ bɛ̀ɛdee ũ.
16 Tó gbɛ̃ nibɔ fĩa dì a musu,
ǹ à uta sí ǹgɔ̃ kũna tɔɔba ũ adee gɛ̃ɛ ũ.
17 Dibidibi pɔ́blee ègɔ̃ nna gbɛ̃nɛmɛ,
è yãa à gɔ̃ n lɛ́n lán gbɛ̀wa bà.
18 Ǹ zɛ yão lɛ́damma musu,
ǹ yã gwa maamaa, nɛ́ gbasa ǹ zɩ̃̀ ká.

19 Kɔmɔtɔdee ègɔ̃ lili oo kɔ̃n danɔ asiiyãomɛ,
ǹton kakɔ̃a kɔ̃n yãbɔɛrioro.
20 Gbɛ̃ kɛ̀ à a de ke a da kà,
à fitia é ga gusia níginigimmɛ.
21 Túbiblena idɛ wahaakɛsai
ègɔ̃ aubarika vĩ zãaro.
22 Ǹton à zaaa gɛ̃ɛbona laasuu lɛ́ro.
Ǹ sɔ̃kpa Diizi à n mì sí.
23 Dii zà kilooyɔ̃na zaaan,
mɔnafiki zaka è kɛnɛro.
24 Dii bé è gbɛ̃ntee kɛ̀sɛ da zɛ́a.
Dian gbɛ̃ é yã kɛ̀ eé kɛ zɛ́ dɔ̃ɔ?
25 Gba lɛ́gbɛ̃na Ludanɛ kpaakpaa kari vĩ,
nɛ́ yãa ǹ laasuu lɛ́ lù kɛ̀ ń sɛ̀nɛ pìa.
26 Kína ɔ̃ndɔ̃dee è gbɛ̃ zaaanɔ plɛplɛ
à ń ká gbɛ̀n à ń agaa pá.
27 Dii fitia è gbɛ̃ntee laasuu pu,
è nɔ̀sɛguuyã tàasi kɛ píngi.
28 Gbɛ̃kɛɛ kɔ̃n náanɛon kína dãkparinɔ ũ,
maakɛna è à kpata kãsã pɛ́ɛ.
29 Gɔ̃kparɛnɔ gbãaamɛ ń ĩadãbɔ ũ,
mare ìsinɔ mìkã puraamɛ ń gakui ũ.
30 Wɛ́ɛtãmmana è à zaaa kɛ̃ḿma,
flã̀ ɔ̃amma è yã bɛ̃̀ɛ nɔ̀sɛn.

21 Kína nɔ̀sɛ kú Dii ɔzĩ lán ízɛ bàmɛ,
è à liɛ guu kɛ̀ à yezin.
2 Baade ègɔ̃ ee a yãkɛna maa,
mɔde Dii bé ègɔ̃ ń nɔ̀sɛ dɔ̃.
3 Maakɛna kɔ̃n yãkɛna a zɛ́ao
è kɛ Diinɛ dɛ sa'onala.
4 Zĩndasɛna lezĩ kɔ̃n ĩadãao
è zaakɛrinɔ durun bɔ gupuraaamɛ.
5 Aĩadee laasuu è à ká nnamanaa,
nɔ̀sɛwãadee è gɛ̃ takaasin.
6 Auziki kɛ̀ gbɛ̃ è ɛgɛtona guu
é gɛ̃ ĩala à ń kpá gaazi.
7 Zaakɛrinɔ pãsĩkɛna é táńyo,
zaakɛ aɔ̃è we wà yãzɛdee kɛro.
8 Taaride yãkɛna ègɔ̃ dɔ̀rɔ vĩro,
taarisaide yãkɛna ègɔ̃ wásawasamɛ.
9 Ina kpɛ́ làasin maa
dɛ kuuna kpɛ́n lɛdo kɔ̃n nɔ swɛ̀edeeola.
10 Zaakɛri swɛ̃̀ ègɔ̃ kú à zaaaamɛ,
è a gbɛ̃daaa wɛ̃nda gwaro.
11 Tó wà wɛ́ɛ tã̀ faboria,
yɔ̃nkɔɔ è ɔ̃ndɔ̃ kũmɛ,
tó wà kpã̀kɛ̃ ɔ̃ndɔ̃deezi,
à dɔ̃na è kaaramɛ.
12 Ludaa maa, è zaakɛri bɛɛ tàasi kɛ,
è zaakɛrinɔ ká kaatɛnan.
13 Gbɛ̃ kɛ̀ èe swã kpá wɛ̃ndade wiiiziro,
àpi é wii pɛ́ se, gbɛ̃ke é weàlaro.
14 Gbadana asii guu è pɔfɛ̃ kpáɛ,
ɔdɔnkpɛɛgbaa sɔtɔna utan è pɔfɛ̃ mì dɛ.
15 Yãgɔ̃gɔ̃na a zɛ́a è gbɛ̃ maaa pɔɔ kɛ nna,
mɔde è vĩa dada zaakɛrizi.
16 Gbɛ̃ kɛ̀ pã̀ làakari zɛ́nɛ
é si gɛ̀wãadeenɔ tɛ́mɛ.
17 Gbɛ̃ kɛ̀ nɔ̀sɛ kpà pɔnnakɛnaa é gɔ̃ takaasin,
gbɛ̃ kɛ̀ ye wɛ̃ɛzi kɔ̃n nɔ́sio é kɛ auzikidee ũro.
18 Zaakɛrinɔn gbɛ̃ maaanɔ tɔɔbakpabɔ ũ,
Luda è wɛ́ɛ tã náanɛsaideenɔa nɔ̀sɛpuradeenɔ gɛ̃ɛ ũ.
19 Kuuna gbáan maa
dɛ vɛ̃ena kɔ̃n nɔ swɛ̀ede pɛ̃tɛ̃deeola.
20 Pɔ́ble maaa kɔ̃n nɔ́sio ègɔ̃ kaɛna ɔ̃ndɔ̃dee bɛ,
mɔde yɔ̃nkɔɔ è a pɔ́ mɔ́mɔ gɔ̃ɔmɛ.
21 Gbɛ̃ kɛ̀ è yãzɛdee kɔ̃n gbɛ̃kɛɛo wɛtɛ
è wɛ̃̀ndi kɔ̃n yã nnaao kɔ̃n bɛ̀ɛo e.
22 Ɔ̃ndɔ̃dee è lɛ́ɛ gɔ̃sa gbãaanɔ wɛ́tɛa,
è zɛkigbãaa kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛɛ gboro.
23 Gbɛ̃ kɛ̀ à a lɛ́ fɔ̃̀ bensɔ̃ à a nɛ́nɛ kṹ,
àmbe è a zĩnda bɔ yãn.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ wada kɔ̃n ĩadãnao vĩ tɔ́n fabori,
è yã kɛ kɔ̃n zaza bítaomɛ.
25 Mɛadee pɔyezi è à kpá gaazi,
kɛ̀ à ɔ gbàrɛ zĩizi yãnzi.
26 Ègɔ̃ kú pɔ́nidɛnan gurɔ sãnda píngi,
gbɛ̃ maaa sɔ̃ è gba da nɔ̀sɛo do.
27 Gbɛ̃ zaaa sa'ona Diia nɛ́ tɛ̃̀mɛ,
atɛ̃nsa tó èe oo kɔ̃n mɔnafikio.
28 Sèeda ɛgɛdee é gɛ̃ zɛ́a,
gbɛ̃ kɛ̀ à tɛ̀ à yãzi é kaatɛ ai gurɔ píngi.
29 Gbɛ̃ zaaa wɛ́ɛ ègɔ̃ pãsĩmɛ,
nɔ̀sɛpurade wɛ́ɛ ègɔ̃ tɛ́ a yãkɛnazi.
30 Ɔ̃ndɔ̃ɔ ke wɛ́ɛzɛ̃ɛ ke lɛ́damma,
aɔ̃ ke é fɔ̃ à Dii furo.
31 Wè sɔ̃ soru kɛ zĩ̀ yãnzimɛ,

mɔde Dii bé à zĩ̀blena yã dɔ̃.

22 Tɔ́ nnaa dɛ auzikila,
nna kɔ̃n gbɛ̃nɔo dɛ vura kɔ̃n kondogiola.
2 Auzikidee kɔ̃n takaasideeo kãsãa dɔ̃nkɔ̃mɛ,
Dii bé à ń kɛ́ ń píngi.
3 Làakaridee è gĩakɛ à à zaaa e à utɛnɛ,
ɔ̃ndɔ̃saidee ègɔ̃ gaa ai à wɛ́ɛtãmma e.
4 Zĩndabusana kɔ̃n vĩakɛna Diinɛo gbèn
auziki kɔ̃n bɛ̀ɛo kɔ̃n wɛ̃̀ndio ũ.
5 Lɛ̀ kɔ̃n takutɛɛo kú gbɛ̃ dɔ̀rɔsaide zɛ́n,
gbɛ̃ kɛ̀ ye aafiazi è kɛ̃́mma.
6 Ǹ nɛ́ féte da zɛ́ kɛ̀ dɛ à sɛ́a,
tó à ìsi kũ̀, eé kɛ̃aro.
7 Auzikidee è gbãaa mɔ takaasideenɛ,
pɔ́sɛ̃kãri è zɔ̀ ble pɔ́deenɛ.
8 Gbɛ̃ kɛ̀ à à zaaa tɔ̃̀, adee é yã e à kɛ̃gurɔ,
à pãsĩkɛgo é à gbɛ̃.
9 Luda é aubarika da gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃kɛɛ vĩin
kɛ̀ è pɔ́blee kpaatɛ takaasideenɔnɛ yãnzi.
10 Ǹ pɛ́ faboria, swèe é mì dɛ,
yãkete kɔ̃n wío é yãa.
11 Nɔ̀sɛpuradee kɛ̀ à lɛ́gbɛ nna
bé eégɔ̃ dɛ kína gbɛ̃nna ũ.
12 Dii wɛ́ɛ ègɔ̃ tɛ́ dɔ̃nazi,
è mìkpɛɛ zu náanɛsaide yãnɛ.
13 Mɛadee è be músu kú bàazi,
tó ma bɔ, eé ma dɛ gãalɛ.
14 Kaarua lɛ́ nɛ́ wɛ̀ɛ zòotomɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ Dii pɔɔ fɛ̃̀o è lɛ́ɛ à sin.
15 Faasaiyã ègɔ̃ kú nɛ́nɔ swɛ̃̀n,
totona kɔ̃n flã̀o é tó aɔ̃ kɛ̃a.
16 Gbɛ̃ kɛ̀ è wɛ́ɛ tã takaasideea lɛ à a auziki kaara
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ è gba da ɔɔdeenɛo, aɔ̃ píngi é kɛ̃sã.

Ɔ̃ndɔ̃deenɔ lɛ́damma

17 Ǹ swã kpá ǹ ɔ̃ndɔ̃rinɔ yã'onnɛna ma,
ǹ n nɔ̀sɛ wɛ̃ ma yãdannɛnanɛ,
18 zaakɛ à nna ǹgɔ̃ kũna n swɛ̃̀ guu,
àgɔ̃ kú n lɛ́mmɛ.
19 Baa mpi, mɛ́ɛ yã daannɛ gbã̀a,
lɛ ǹgɔ̃ Dii náanɛ vĩ yãnzimɛ.
20 Ma yã'onnɛna kɛ̃̀nnɛ mɛ̀n baaakuri,
yã pìnɔ lɛ́damma kɔ̃n dɔ̃nao vĩ.
21 Mɛ́ɛ yãpuraa kɛ̀ náanɛ vĩi daannɛ,
lɛ ǹ e ǹ yã weńla a zɛ́amɛ.
22 Ǹton gbãasaidee ble à gbãasaikɛ yãnziro,
ǹton gbãaa mɔ wɛ̃ndadeenɛ yãkpaɛkɛkiiaro,
23 zaakɛ Dii é yã síńyo,
eé wɛ́ɛ tã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e wɛ́ɛ tãaḿmanɔa.
24 Ǹton gbɛ̃nna kpá kɔ̃n pɔfɛ̃rioro,
ǹtongɔ̃ tɛ́ kɔ̃n pɛ̃tɛ̃deeoro,
25 lɛ ǹton à dà sɛ́ɛ
ǹ n zĩnda kpá yãziro yãnzi.
26 Ǹton gbɛ̃ke fĩa di n musuro,
ǹton kpɛ́gaau sɛ́nɛro.
27 Tó ń pɔ́ke vĩ ǹ fĩa booro,
weé n daɛbɔ sɛ́ n gĩzĩ.
28 Ǹton tɔɔtɛ lɛ́ sèeda zii wurɛro,
n dezinɔ bé aɔ̃ pɛ̀ɛ.
29 N gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩi dɔ̃ maamaaa èɔ́?
Adee é zĩi kɛ kínanɔnɛ,
èe kɛ talakanɔn eé kɛńnɛro.

23 Tó n mɔ pɔ́ ble kɔ̃n gbãadeeo,
ǹgɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ kú n aɛ.
2 Tó sãnkaradeemɛ n ũ,
ǹ fɛ̃ɛ da n kòtoa.
3 Ǹton wãkũ kɛ à pɔ́ble nɔ́sideeziro,
zaakɛ pɔ́blee pì dɛ lán dabuuzunnɛna bàmɛ.
4 Ǹton ĩa da n zĩndaa ɔɔbitawɛtɛna yãnziro,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ ǹgɔ̃ n zĩndakũna dɔ̃.
5 Wè wɛ́ɛ lɛ́ ɔɔa, ben è gɛ̃ zɛ́la,
è dèbɛ bɔbɔ à vĩa lán kúu bà.
6 Ǹton aĩapãsĩde pɔ́ blero,
ǹton wãkũ kɛ à pɔ́ble nɔ́sideeziro,
7 zaakɛ ègɔ̃ a ɔɔ naroo a nɔ̀sɛmmɛ.
Eé bennɛ ǹ pɔ́ ble ǹ í mi,
mɔde èe kɛnɛ a nɔ̀sɛnlo.
8 Nɛ́ à féte kɛ̀ ń blè pisimɛ,
sáabu kɛ̀ ń kɛ̀ é kɛ pã.
9 Ǹton yã o yɔ̃nkɔɔ swãnlo,
zaakɛ eé kyaka n ɔ̃ndɔ̃yãmmɛ.
10 Ǹton tɔɔtɛ lɛ́ sèeda zii wurɛro,
ǹton tonɛnɔ bú lɛ́ ǹ ká n pɔ́laro,
11 zaakɛ aɔ̃ Dãkpari gbãa,

eé bɔ n kpɛɛ à yã síńyo.
12 Ǹ lɛ́damma yã da n swɛ̃̀n,
ǹ làakari dɔ dɔ̃nayãa.
13 Ǹton gí n nɛ́ totoziro.
Tó n à gbɛ̃̀ flào, eé garo.
14 Ǹ à gbɛ̃ flào,
lɛ ǹ à bɔ gaa ɔzĩ.
15 Ma nɛ́, tó n ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ n swɛ̃̀n,
ma pɔɔ é kɛ nna.
16 Tó yãzɛdee e bɔɔ n lɛ́n,
ma pɔɔ é kɛ nna.
17 Ǹton durunkɛrinɔ gwena ni dɛro,
ǹgɔ̃ Dii vĩa vĩ gurɔ sãnda píngi,
18 zaakɛ nɛ́gɔ̃ ziaa vĩmɛ,
tãmaa é n nɛro.
19 Ma nɛ́, ǹ ma yã ma lɛ ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ,
ǹ tó n swɛ̃̀ gɔ̃ tɛ́ zɛ́ maaazi.
20 Ǹton kakɔ̃a kɔ̃n wɛ̃mirinɔro,
ǹtongɔ̃ kú lóudeenɔ tɛ́ro,
21 zaakɛ wɛ̃dɛri kɔ̃n lóudeeo è gɔ̃ takaasideenɔ ũ,
aɔ̃ mɛ̀kpɛtɛ è ń da utakãsãdanammɛ.
22 Ǹ n de'ina yã ma,
tó n da zi kũ̀, ǹton kyakanlo.
23 Ǹgɔ̃ yãpuraa wɛtɛɛ, ǹton ɔ kpáziro,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ kɔ̃n yãdadanao kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ɛo.
24 Gbɛ̃ maaa de pɔɔ ègɔ̃ nna maamaa,
gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ ɔ̃ndɔ̃dee ì pɔɔ ègɔ̃ nnaaamɛ.
25 Ǹ tó n de kɔ̃n n dao pɔɔ kɛmma nna,
ǹ tó n da'ina guda dɔmma.
26 Ma nɛ́, ǹ n nɔ̀sɛ wɛ̃mɛ,
n wɛ́ɛ gɔ̃ tɛ́ ma yãkɛnazi,
27 zaakɛ kaarua nɛ́ wɛ̀ɛ zòotomɛ,
nɔ pãpãkɛri nɛ́ lɔ̀gɔ zã̀mɛ.
28 È gbɛ̃ kpákpa lán kpãi wɛ́ɛdewɛ bà,
è tó gɔ̃gbɛ̃ paridee gɔ̃ náanɛ sai.
29 Dén wè wãiyoo kɛnɛ?
Dén wè o'oo kɛnɛ?
Dé bé à lɛokpakɔ̃a vĩi?
Dé bé à zɔka vĩi?
Dé bé è kɛ̃nna pãa?
Dé wɛ́ɛ bé à tɛ̃aa?
30 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è gì kɛ wɛ̃mikiianɔ,
kɛ̀ aɔ̃è gá kpáɛ kɛ geepiwɛ̃ yãkɔ̃tɛnanɔzimɛ.
31 Ǹton wɛ́ɛ bii geepiwɛ̃ɛa
lɛ à tɛ̃akɛ wãkũ n kũro,
zaakɛ ègɔ̃ pipii togoo guumɛ
à gɛ̃na lɛ́n ègɔ̃ nna.
32 Eé yãa swaa tɛ̃mma lán mlɛ̃̀ bà,
eé n gbã à n kũ lán pitigoo bà.
33 Nɛ́ wɛ́ɛ si pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ e yãroolɛ,
nɛ́ laasuu kpɛɛgãnda lɛ́ n swɛ̃̀n.
34 Nɛ́gɔ̃ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ daɛna góron ísiaalaa bà,
lán gbɛ̃ kɛ̀ kú góro'itɛ bisa mìsɔ̃ntɛ̃a bà.
35 Nɛ́ be: Wà ma gbɛ̃, èe ɔ̃maro,
wà ma kɛ búgubugu, mɛ́ɛ à wãwãa maro.
Bɔrɛn ma wɛ́ɛ é were lɛ mà í wɛtɛ mà mi dɔɔ?

24 Ǹtongɔ̃ lugaa gbɛ̃ zaaanɔ gwenaziro,
ǹton kakɔ̃anyona ni dɛ sero,
2 zaakɛ yã gbãaa laasuu bé ègɔ̃ kú ń swɛ̃̀n,
yãkete ègɔ̃ kú n lɛ́mmɛ.
3 Ɔ̃ndɔ̃ɔn wè bɛ kpáɛo,
làakari è tó àgɔ̃ pɛɛna.
4 Dɔ̃nan wè pɔ́ káo kpɛ́nɔ pa
kɔ̃n auziki maa bɛ̀ɛdeeo.
5 Ɔ̃ndɔ̃dee gbãaa ègɔ̃ kaaramɛ,
dɔ̃̀ri iko ègɔ̃ gaa aɛmɛ.
6 Baaru è tó wà zĩ̀ asãnsi dɔ̃,
tó yãkɛkɛrinɔɔ pari, è tó wà zĩ̀ ble.
7 Ɔ̃ndɔ̃ɔ lezĩ dɛ faasaideela,
lakutu kɔ̃kakɔ̃aa guu à lɛ́ ègɔ̃ nakɔ̃anamɛ.
8 Gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ zaakɛnnɛna laasuu vĩin
wè à sísi mɔnafikide.
9 Yãfaasai wàaripana nɛ́ durummɛ,
gbɛ̃ke ègɔ̃ ye faboriziro.
10 Tó n mɛ̀kpɛtɛ kɛ̀ nawɛ̃akɛgurɔ,
n gbãaa bítaro.
11 Ǹ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mì pɛ̀ gaaanɔ mì sí,
ǹ gí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sòro wèe sii kaatɛnannɔnɛ.
12 Tó n bè: O'o, wá dɔ̃ yãro fá,
Luda kɛ̀ nɔ̀sɛguuyã dɔ̃ é eroo?
N wɛ̃̀ndi gwàri à yã dɔ̃,
eé fĩa bo baadenɛ a yãkɛnaamɛ.
13 Ma nɛ́, ǹ zɔ́ ble, zaakɛ à maa,
zɔ́sa è kɛ lɛ́nɛ nna.
14 Lɛn ɔ̃ndɔ̃ɔ è kɛ gbɛ̃nɛ nna a nɔ̀sɛn lɛ.
Tó n ɔ̃ndɔ̃ kũ̀, nɛ́gɔ̃ ziaa vĩ,

tãmaa é n nɛro.
15 Dàde, ǹton gbɛ̃ maaa ua kpákparo,
ǹton à bɛ pɔ́nɔ kpokɛro.
16 Baa tó gbɛ̃ maaa lɛ̀ɛ gɛ̃̀n swɛɛplaa,
è ɛara à fɛɛmɛ,
zaakɛrinɔ sɔ̃, mɔ́nzi è ń fu.
17 Tó n ibɛɛ lɛ̀ɛ, ǹton pɔnnaa kɛro,
tó à fù, ǹton à yáa dɔro.
18 Tó Dii è lɛ, eé kɛnɛ nnaro,
à pɔfɛ̃ é yãa n ibɛɛ pìamɛ.
19 Ǹton tó gbɛ̃ zaaanɔ yã n kũ gbãaro,
ǹton zaakɛrinɔ gwena ni dɛro,
20 zaakɛ gbɛ̃ zaaa égɔ̃ ziaa vĩro,
Luda é zaakɛrinɔ fitia tɛ́ dɛ.
21 Ma nɛ́, ǹ vĩa kɛ Diinɛ kɔ̃n kínao,
ǹton gbɛ̃nna kpá kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ ń kpɛɛnɔoro,
22 zaakɛ yã é ń le kãndomɛ.
Dé bé à dɔ̃ lán weé ń ásaru kɛ nà?

Ɔ̃ndɔ̃deenɔ yãn yɛ̀ dɔ

23 Ɔ̃ndɔ̃deenɔ yãn yɛ̀ dɔ:
Gbɛ̃wɛɛgwana yãkpaɛ guu maaro.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã nnaa kpá taarideea,
gbɛ̃nɔ é sa zaaa onɛ, boriinɔ é à ká.
25 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã da taarideela égɔ̃ à maaa ee,
Luda é aubarika dan maamaa.
26 Yãwenlana súusu
dɛ lán lɛ́pɛna lɛ́a bàmɛ.
27 Ǹ n bàazi zĩi kɛ ǹ n bura soru kɛ,
nɛ́ gbasa ǹ kpɛ́ bo sa.
28 Ǹton n gbɛ̃daaa bɔbɔ a dàn pãro,
ǹton tó n lɛ́ gbɛ̃nɔ sãsãro.
29 Ǹton be: Mɛ́ kɛnɛ lán à kɛ̀mɛ nàro,
kesɔ̃ mɛ́ fĩa bonɛ a yãkɛnaa.
30 Ma pã mɛade búnɛ,
ma dɔ faasaidee geepiwɛ̃ búzi,
31 ben má è lɛ̀ bɔ̀ɛ à dàgula píngi,
à sɛ̃̀ kù, gũ̀ kɛ̀ à bò kɔ̃n gbɛ̀o lɛ̀ɛ.
32 Ma yã beee gwà ma laasuu lɛ̀a,
ben pɔ́ kɛ̀ má è yã dàdamɛ.
33 Tó n bè: Mɛ́ ii o féte, mɛ́ kámma bo féte,
mɛ́ daɛ féte ɔkpana ma kùa,
34 takaasi é bɔ n ã lán kpãi bà,
pɔ́kɛ̃sãmma é mɔ́nzi
lán gbɛ̃ kɛ̀ gɔ̃kɛbɔ kũna bà.

Sulemanu yáasi pãndenɔ

25 Sulemanu yáasi kɛ̀ Yuda kí Ɛzɛkaya gbɛ̃nɔɔ kɛ̃̀ takada guunɔn yɛ̀.
2 Luda gakui vĩ à yã utɛ,
kínanɔ gakui vĩ aɔ̃ yã tàasi kɛ.
3 Lán wé fɔ̃ wà ludambɛ lezĩ kɔ̃n tɔɔtɛ lɔ̀o dɔ̃ro nà,
lɛn wé fɔ̃ wà kína laasuu dɔ̃ro lɛ.
4 Ǹ kondogi gbãsĩ bɔɛ,
à pìri é pɔ́ maaa pio,
5 ǹ zaakɛrinɔ bɔɛ kína aɛ,
à kpata é gbãa kũ yãzɛdee musu.
6 Ǹton n zĩnda sɛ́ lezĩ kína aɛro,
ǹton vɛ̃ɛ gbɛ̃nsinɔ vɛ̃ɛkiiaro.
7 Zaakɛ à sɛ̃̀ɔ à bennɛ ǹ mɔ́ aɛ kɛ̀
dɛ à n diɛ kɛ̃sãna gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ aɛla.
8 Yã kɛ̀ n wɛ́ɛ è,
ǹtongɔ̃ wãa kɔ̃n à gɔ̃gɔ̃naoro,
zaakɛ tó wà n yã ɛgɛ bò,
bɔ́n nɛ́ yãa ǹ kɛɛ?
9 Tó nɛ́ɛ yã gɔ̃gɔ̃ɔ kɔ̃n n gbɛ̃daaao,
ǹton bɔ kɔ̃n gbɛ̃ pãnde asiioro.
10 Tó à mà, eé wí dammamɛ,
n tɔ́ zaaa é yãa dɔro.
11 Yãmaa'ona a gurɔɔa nna
lán mango tɛ̃aa kɛ̀ da kondogi taan bà.
12 Ɔ̃ndɔ̃dee lɛ́damma maa gbɛ̃ kɛ̀ nɔ̀sɛ vĩinɛ
lán vura zãblebɔ bà.
13 Lán í yĩi ègɔ̃ dɛ nà pɔ́kɛ̃rinɔnɛ,
lɛn zĩ̀ri náanɛdee dɛ lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à zĩ̀nɔnɛ,
è ń nɔ̀sɛ yĩi kũńnɛ.
14 Gbɛ̃ kɛ̀ è gbadana lɛ́ gbɛ̃ ben è daroo
dɛ lán lou kɛ̀ sìsi à ĩa kàka èe maroo bàmɛ.
15 Mɛnadee è tó kína a yãzɛ e,
kpaɛna yãzi è tó à yã ble.
16 Tó n zɔ́ è, ǹ ble mɔ́kɔ̃ana yão,
lɛ ǹton ble bíta ǹ lɛ́ sɔkparo yãnzi.
17 Ǹton n gbɛ̃daaa bɛ zɛ́ sɔro,
lɛ àton kpasanyo à zanguro yãnzi.
18 Gbɛ̃ kɛ̀ yã dì a gbɛ̃daaaa

dɛ lán gò ke fɛ̃ɛdaa ke kàlɛ sɔ̃ntɛ bàmɛ.
19 Làakarikpaɛna náanɛsaideea nawɛ̃akɛgurɔ
dɛ lán swaa gyãree ke gbá ɛrɛ bàmɛ.
20 Pɔnna lèsina pɔsiadeenɛ
dɛ lán utasimmana ĩampuu gurɔ
ke yɔ̃nku kana bɔ̀a bàmɛ.
21 Tó nɔaa e n ibɛɛ dɛɛ, ǹ pɔ́blee kpáa,
tó ímiimɛ sɔ̃, ǹ à gba í.
22 Tó ń kɛ̀ lɛ, nɛ́ɛ à ɔɔ kaanɛ a lɛ́mmɛ,
Dii é fĩa bonnɛ.
23 Lán gu'igbãroo kpa ĩa è mɔ́ louo nà,
lɛn gbɛ̃pena è mɔ́ uusisinao lɛ.
24 Ina kpɛ́ làasin maa
dɛ kuuna kpɛ́n lɛdo kɔ̃n nɔ swèedeeola.
25 Baaru nna bɔna bùsu zɑ̃̀azɑ̃n
dɛ lán íyĩikpana gbɛ̃ kɛ̀ gbãaa yɑ̃̀aa bàmɛ.
26 Gbɛ̃ maaa kɛ̀ è we zaakɛrinɛ
dɛ lán íbɔkii kɛ̀ à í yana bàmɛ,
lán lɔ̀gɔ kɛ̀ à í yàka bà.
27 Zɔ́blena à ɔ gɛ̃ɛ maaro,
gbɛ̃ bɛ̀ɛlina a zĩndanɛ gakui vĩro.
28 Gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩndakũna dɔ̃roo
dɛ lán wɛ́tɛ kɛ̀ à bĩi gborona bàmɛ.

26 Lán lousisina dɛ nà kwɛɛ,
lan loumana dɛ nà pɔ́kɛ̃gurɔɔa,
lɛn gakui e kɔ̃si kɔ̃n yɔ̃nkɔɔoro lɛ.
2 Lán kíkoia kɔ̃n taakasoo
ègɔ̃ vĩavĩa à gá kɛ̀ à su kɛ̀ nà,
lɛn gbɛ̃kana pãa è pɔ́ke wońmaro lɛ.
3 Gezee nɛ́ sɔ̃ pɔ́mɛ,
flɑ̃̀ nɛ́ zaaki pɔ́mɛ,
yɔ̃nkɔɔ pɔ́n gò ũ a kpɛɛa.
4 Ǹton we yɔ̃nkɔɔla a faasaikɛɛaro,
lɛ ǹton gɔ̃ lán à bàro yãnzi.
5 Ǹ yã we yɔ̃nkɔɔla a faasaikɛ lɛ́n,
lɛ àton a zĩnda gwa ɔ̃ndɔ̃dee ũro yãnzi.
6 Tó n lɛ́kpãsã kɛ̀ yɔ̃nkɔɔ gãzĩ,
n n zĩnda yàkamɛ, n yã wɛ̀tɛ n zĩndanɛ.
7 Yáasi kɛ̀ kú yɔ̃nkɔɔ lɛ́n
dɛ lán ɛrɛ gbá kɛ̀ e gbãkɛɛ bàmɛ.
8 Bɛ̀ɛlina yɔ̃nkɔɔnɛ dɛ lán gbèdana gbèmban bà.
9 Yáasi kɛ̀ kú yɔ̃nkɔɔ lɛ́n
dɛ lán lɛ̀ kɛ̀ dana wɛ̃dɛri ɔzĩ bàmɛ.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ yɔ̃nkɔɔ ke gbɛ̃ gɛ̃̀zɛ́laa dà zĩin
dɛ lán tofekari kɛ̀ è nɔ̀bɔ píngi gbãa bàmɛ.
11 Yɔ̃nkɔ ɛarana a yãfaasaikɛnaa
dɛ lán gbɛ̃ɛ kɛ̀ ɛ̀ara a pisizi bàmɛ.
12 N gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩnda dìɛ ɔ̃ndɔ̃dee ũu èɔ́?
Yɔ̃nkɔɔ sɑ̃̀ɔ dɛàla.
13 Mɛadee è be: Músu kú zɛ́mmɛ,
nɔ̀bɔ pãsĩ tɛ́ gãaɛ.
14 Lán gbà ègɔ̃ nigãa a sigbea nà,
lɛn mɛadee ègɔ̃ liɛliɛ a daɛkiia lɛ.
15 Mɛadee è ɔ gɛ̃ taan
à fua à pɔ́blee lí à da a lɛ́n.
16 Mɛadee ègɔ̃ daa a ɔ̃ndɔ̃ɔ
dɛ yãwenladɔ̃ri gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔla.
17 Gbɛ̃ kɛ̀ vĩ̀ à pɛ̀ɛ danɔ lɛokpakɔ̃an
dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ɛ kũ̀ a swãa bà.
18–19 Gbɛ̃ kɛ̀ à a gbɛ̃daaa sɑ̃̀sã
gbasa à bɛ̀nɛ: Mɛ́ɛ fàadi boomɛ
dɛ lán bɑ̃̀ndee kɛ̀ e kà tɛ́dee
kɔ̃n kà sɛwɛɛdeeo zuuńzi bàmɛ.
20 Tó yàka kuuro, tɛ́ è gamɛ,
tó kɔmɔtɔdee kuuro, swèe è yãamɛ.
21 Lán sĩsĩi è kɛ tɛ́yɔ̃nɛ nà,
lán yàka è kɛ tɛ́nɛ nà,
lɛn lɛokpakɔ̃adee è swèe da lɛ.
22 Kɔmɔtɔde yã è kɛńnɛ lán zɔ́ bà,
è gɛ̃ lɛ́n dɔ̃̀ɔ ai nɔ̀sɛ guu.
23 Nɔ̀sɛpãsĩdee kɛ̀ è yã nnannaa ońnɛ
dɛ lán loo kɛ̀ wà kondogi í lɛ̀a bàmɛ.
24 Zanguri è a zĩnda kɛkɛ kɔ̃n lɛ́omɛ,
mɔde mɔnafiki bé à kú à swɛ̃̀n.
25 Tó yã nnannaa bɔ̀ à lɛ́n, ǹton síro,
zaakɛ yã zaa mɛ̀n swɛɛplaa bé à kú à swɛ̃̀n.
26 Baa tó à a zangu ùtɛ mɔnafiki guu,
à zaaa è bɔ gupuraaa pari wáa.
27 Gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛ̀ɛ yɔ̃ɔńnɛ é zu à guumɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ èe gbɛ̀ gbegere paa, gbɛ̀ pì é si adeea.
28 Ɛgɛdee è za gbɛ̃ kɛ̀ è ń yakan,
mɔnafikidee è gbɛ̃ kpá lɛɛnazi.

27 Ǹton n zĩnda sáabu kpá zia yã musuro,
zaakɛ ń dɔ̃ yã kɛ̀ eé su ziaro.
2 Ǹ tó wà n sáabu kpá,
ǹton n zĩnda sáabu kpáro.

Ǹ tó à bɔ gbɛ̃nɔ lɛ́n,
ǹton tó à bɔ n lɛ́nlo.
3 Gbɛ̀ tìisi, bùsu'ãatɛ̃ nɛ́ asoomɛ,
mɔde yɔ̃nkɔɔ pɔfɛ̃ tìisi dɛ beeenɔla píngi.
4 Pɛ̃tɛ̃ pãsĩ, pɔfɛ̃ ègɔ̃ dańla,
mɔde dé bé eé nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ fɔ̃ɔ?
5 Kpãkɛ̃na gbɛ̃zi gbɛ̃ pariinɔ wáa maa
dɛ yena gbɛ̃zi asii guula.
6 Gbɛ̃nna yã'ɔ̃amma kpáńzi náanɛ vĩ,
ibɛɛ lɛ́pɛmmana mɔnafiki vĩ.
7 Gbɛ̃ kɛ̀ kãna è zaza kũ zɔ́amɛ,
mɔde nɔadɛri pɔ́ kyã̀kyã dɔ̃ro.
8 Gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃̀ a uaa èe likɔ̃a zɔ̃ɔ
dɛ lán bãa kɛ̀ sã̀sã a sàa bàmɛ.
9 Nɔ́si gũ nnannaa kɔ̃n tuaetitio è ń pɔɔ kɛ nna,
lɛ́dakɔ̃ana kɔ̃n nɔ̀sɛo doo è gbɛ̃nnanɔ kɛ nna.
10 Ǹton pã kpá n gbɛ̃nnaziro ke n de gbɛ̃nna.
Tó yã n le, ǹton gá n vĩ̀i ke n dãaro bɛro.
N gbɛ̃daaa kɛ̀ kúńyo kĩi maa
dɛ n bɛ gbɛ̃ kɛ̀ kú zã̀la.
11 Ma nɛ́, ǹgɔ̃ ɔ̃ndɔ̃, ma pɔɔ é kɛmma nna,
mɛ́ we ma sɔ̃̀sɔ̃rinɔla.
12 Làakaridee è yã pãsĩ e káaku, ben è utɛnɛ,
laasuusaidee è gí àgɔ̃ gaa, ben è yã e.
13 Tó gbɛ̃ nibɔ fĩa dì a musu,
ǹ à uta sí ǹgɔ̃ kũna tɔɔba ũ adee pì gɛ̃ɛ ũ.
14 Tó n yã ò gbãngbãn
n sa maaa ò n gbɛ̃daaanɛ kɔngɔ idɛ'idɛ,
weé da sa zaaa ũmɛ.
15 Nɔ swèedee
dɛ lán í kɛ̀ e tɔ̃tɔ̃ɔ zɛna sai lou zãa gurɔ bàmɛ,
16 à dãdãna dɛ lán ĩa dãdãna bàmɛ,
adee e nɔ̀si'í kũu kɔ̃n ɔɔomɛ.
17 Lán mɔ̀nɔ è kɔ̃ lɛ́ kɛ nà,
lɛn gbɛ̃ntee è a gbɛ̃daaa kɛkɛ lɛ.
18 Tó gbɛ̃ làakari dɔ̀ kãkã lía, eé à nɛ́ ble,
tó gbɛ̃ a dii yã mà, eé a kpe da.
19 Lán gbɛ̃ è a ninii e ín nà,
lɛn gbɛ̃nteenɔ ègɔ̃ kɔ̃ laasuu dɔ̃ lɛ.
20 Lán gɛ̀nɔ è mɔ́ gaaaro nà kɔ̃n gɛ̀wãao,
lɛn gbɛ̃ wɛ́ɛ yena pɔ́zi è mɔ́aro lɛ.
21 Lán wè kondogi kɔ̃n vurao maaa dɔ̃
a baasana guu nà,
lɛn wè bɛ̀ɛ lí gbɛ̃nɛ à tɔ́bɔna guu lɛ.
22 Baa tó n faasaidee dà gón
n à sabò lán pɔ́wɛɛ bà,
à faasaikɛ é kɛ̃aro.
23 Ǹgɔ̃ n pɔ́kãdeenɔ kuuna dɔ̃ maamaa,
ǹ làakari dɔ n kpàsa pɔ́nɔa,
24 zaakɛ auziki ègɔ̃ kuu gurɔ sãnda píngiro,
baa kpata è gɔ̃ gbɛ̃ pɔ́ ũ ai a boriiaro.
25 Sɛ̃̀ è yãa, à dufu è bɔɛ,
nɛɛ̀ à tàgaa kpá pɔ́nɔa,
26 nɛɛ̀ pɔ́kãsãa kɛ kɔ̃n n sãanɔ kão,
nɛɛ̀ bú lú kɔ̃n n blè ɔɔo,
27 n blènɔ zwii ègɔ̃ dinzi n pɔ́blee ũ,
nɛɛ̀ n uadeenɔ kɔ̃n n nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ gwao.

28 Zaakɛri è baalɛ, baa tó wèe pɛ́aro,
gbɛ̃ maaa ègɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ lán músu bà.
2 Tó bùsu taari kɛ̀ bíta, à kínanɔ ègɔ̃ parimɛ,
mɔde làakaride yãdɔ̃ri é tó aafia gɔ̃ kuu.
3 Kína kɛ̀ è wɛ́ɛ tã takaasideenɔa
dɛ lán lou kɛ̀ mà à blɛɛnɔ yàka bàmɛ.
4 Dokayãdarisaideenɔ è zaakɛrinɔ sáabu kpá,
dokayãdarinɔ sɔ̃ aɔ̃è swèe kɛńyo.
5 Gbɛ̃ zaaanɔ yãzɛde gbá dɔ̃ro,
mɔde gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Dii aɛ wɛtɛnɔɔ dɔ̃ wásawasa.
6 Takaaside taarisaidee maa
dɛ auzikide yãlɛkpɛɛkɛrila.
7 Nɛ́ dokayãdari asãnsi vĩ,
pãpãdeenɔ gbɛ̃nna è wí da a deamɛ.
8 Gbɛ̃ kɛ̀ è a auziki kaara ɔɔdialɛna bíta guu
e pɔ́ kaakɔ̃a gbɛ̃ kɛ̀ è takaasideenɔ wɛ̃nda gwaanɛmɛ.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ è doka kpá swãkoto,
Luda è za à aduakɛnan.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ è gbɛ̃ maaanɔ da zɛ́ zaaaa
é lɛ́ɛ à da a zĩnda takutɛɛmmɛ,
taarisaideenɔ sɔ̃ aɔ̃é bɔ maa.
11 Ɔɔdee è a zĩnda diɛ ɔ̃ndɔ̃dee ũmɛ,

mɔde takaaside asãnsidee è à ɔ̃ndɔ̃ɔ dɔ̃amɛ.
12 Tó gbɛ̃ maaanɔ zɛ̃̀ blè,
gbɛ̃ píngi ègɔ̃ ĩa dãamɛ,
tó zaakɛrinɔ kpata blè,
baade ègɔ̃ mì kpaa guuzimɛ.
13 Tó n n taarinɔ ùtɛ, nɛ́ gá aɛro,
tó ń ò bensɔ̃ ń tò, Luda é n wɛ̃nda gwa.
14 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ Dii vĩa vĩi ũ,
swãgbãadee sɔ̃ è lɛ́ɛ à da yãn.
15 Gbɛ̃ zaaa kɛ̀ è kí ble takaasideenɔa
dɛ lán músu kɛ̀ èe pũtãa bàmɛ,
lán gbèka kɛ̀ èe kusiim̀ma bà.
16 Dɔn'aɛdee kɛ̀ è wɛ́ɛ tã a gbɛ̃nɔa faa vĩro,
gbɛ̃ kɛ̀ zà ɔɔzaa'enan wɛ̃̀ndi ègɔ̃ gbã̀a.
17 Gbɛ̃dɛri kɛ̀ a laasuu e ĩa daaa
égɔ̃ baalɛɛ ai à gá gaomɛ.
Gbɛ̃ke tón kpánɛro.
18 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã kɛ a zɛ́a égɔ̃ aafiamɛ,
yãdɔrɔsaikɛri sɔ̃ é lɛ́ɛ kãndo.
19 Gbɛ̃ kɛ̀ è làakari dɔ a bú zĩia ègɔ̃ kãna,
gbɛ̃ kɛ̀ è pɛ́ gukoria sɔ̃ ègɔ̃ kú takaasi guumɛ.
20 Luda é aubarika da náanɛdeen maamaa,
gbɛ̃ kɛ̀ e wãa à kɛ ɔɔdee ũ é bɔ pãro.
21 Gbɛ̃wɛɛgwana maaro,
baa kɔ̃n beeeo gbɛ̃ é taari kɛ burɛdi kusu yãnzi.
22 Sãnkaradee è wã kɔ̃n auziki'enao,
ègɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ takaasi é a lero.
23 Gbɛ̃ kɛ̀ è kpãkɛ̃ gbɛ̃zi égɔ̃ nnao
dɛ gbɛ̃ kɛ̀ à à tɔ́ nnaa sìla.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ kpãi ò a de ke a daa,
ben èe bee, taarinlo,
adee sɛ̃nkpɛ kɔ̃n kpãi wɛ́ɛdewɛomɛ.
25 Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛkaka vĩi è swèe damɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ Dii náanɛ vĩ bé eé kaarana e.
26 Gbɛ̃ kɛ̀ e a zĩnda náanɛ kɛɛ nɛ́ yɔ̃nkɔɔmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ tɛ́ ɔ̃ndɔ̃ɔzi bé eé bɔ maa.
27 Pɔ́ è kɛ̃sã gbɛ̃ kɛ̀ è takaasideenɔ gba pɔ́aro,
wè gbɛ̃ kɛ̀ è ń wɛ́ɛ gwaroo kámɛ.
28 Tó zaakɛrinɔ kpata blè,
baade ègɔ̃ mì kpaa guuzimɛ.
Tó aɔ̃ gàga, gbɛ̃ maaanɔ è dagula.

29 Gbɛ̃ kɛ̀ wà kpã̀kɛ̃zi maamaa, ben à gì mazi,
adee é kaatɛ kãndo yɔ̀ɔ sai.
2 Tó gbɛ̃ maaanɔ dàgula, gbɛ̃nɔ pɔɔ ègɔ̃ nnamɛ,
tó gbɛ̃ zaaa kú kpatan, wègɔ̃ m boomɛ.
3 Gbɛ̃ kɛ̀ ye ɔ̃ndɔ̃ɔzi è a de pɔɔ kɛ nna,
kaaruanɔ bɛ zɛ́sɛri è a ɔɔ yaka.
4 Kína è tó a bùsu gbãa kaara yãzɛdee musu,
ɔdɔnkpɛɛgbasiri sɔ̃ è a bùsu dɛmɛ.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ èe lɛ́nnaa kɛɛ a gbɛ̃daaanɛ
e bà kpakpaa a zĩndanɛmɛ.
6 Gbɛ̃ zaaa taarikɛna è à kũ takutɛɛ ũmɛ,
gbɛ̃ maaa è guda kɛ kɔ̃n pɔnnaao.
7 Gbɛ̃ maaa è làakari dɔ takaaside yãgɔ̃gɔ̃naa,
zaakɛri sɔ̃ è à yã daro.
8 Gbɛ̃ faborinɔ è wɛ́tɛ wã,
ɔ̃ndɔ̃rinɔ è gbɛ̃nɔ làakari kpáɛńnɛ.
9 Tó ɔ̃ndɔ̃dee gàa yãkpaɛ kɛ kɔ̃n yɔ̃nkɔɔo,
yɔ̃nkɔɔ pì è pɔ fɛ̃ è yáa dɔ, à lɛ́ è nakɔ̃aro.
10 Gbɛ̃dɛrinɔ è za taarisaideemmɛ,
aɔ̃ègɔ̃ gbɛ̃ maaanɔ wɛtɛ wà ń dɛ.
11 Yɔ̃nkɔɔ pɔfɛ̃ è bɔ à wɛ́ɛamɛ,
ɔ̃ndɔ̃dee sɔ̃ è a pɔfɛ̃ naawamɛ.
12 Tó gbãadee e swã kpaa ɛgɛyãzi,
à ìbanɔ è gɔ̃ zaakɛrinɔ ũ ń píngimɛ.
13 Takaasidee kɔ̃n gbãamɔnnɛrio yã mɛ̀n doo kɛ̀ vĩ,
Dii bé à tò ń wɛ́ɛ e guu ee ń píngi.
14 Kína kɛ̀ è yãkpaɛ kɛ takaasideenɔnɛ kɔ̃n yãpuraao,
à kpata kãsãpɛɛna égɔ̃ gbãa gurɔ sãnda píngi.
15 Totona kɔ̃n flã̀o è tó gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃ kũ,
nɛ́ kɛ̀ wà à tò a zĩndanɛ è wí da a daamɛ.
16 Tó zaakɛrinɔ dàgula, taarikɛna è kɔ̃mɛ,
mɔde gbɛ̃ maaanɔ é ń kpɛɛ e.
17 Ǹ n nɛ́ toto, eé n làakari kpáɛnnɛ,
eé tó n pɔɔ kɛ nna.
18 Guu kɛ̀ Luda yã kunlo, wègɔ̃ ń zĩndakũna dɔ̃ro.
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ à à doka kũna ũ.

19 Wè zɔ̀ toto kɔ̃n lɛ́oro.
Baa tó à mà, eé zĩi kɛaro.
20 N gbɛ̃ kɛ̀ è wã à yã oo èɔ́?
Yɔ̃nkɔɔ sɑ̃̀ɔ dɛ adeela.
21 Zɔ̀ kɛ̀ wà à zaza kũ̀ zaa à nɛ́ngo zĩ,
é yãa à gɔ̃ guturu ũmɛ.
22 Pɔfɛ̃ri è swèe da,
nɔ̀sɛfutadee è durun kɛ maamaa.
23 Ĩadãna è ń busamɛ,
zĩndabusana bé è ń kaara.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ è ble kɔ̃n kpãio zà a zĩndammɛ,
è lada kɔ̃n Ludao, mɔde è we à yãpuraa oro.
25 Vĩakɛna gbɛ̃nteenɛ nɛ́ takutɛɛmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ è Dii náanɛ kɛɛ mì égɔ̃ da'iana.
26 Gbɛ̃ paridee è gbãadee aɛ wɛtɛ,
mɔde yãkpaɛkɛna nɛ́ Dii yãmɛ.
27 Gbɛ̃ maaa ye ɛgɛdeeziro,
gbɛ̃ zaaa è za zɛ́suususɛrimmɛ.

Agu yã'ona

30 Yake nɛ́ Agu yã'onamɛ.
Ma kpasa Luda, ma kpasa maamaa,
2 zaakɛ ma yɔ̃nkɔkɛɛ dɛ danɔ pɔ́la,
má gbɛ̃nteekɛ asãnsi vĩro.
3 Mɛ́ɛ ɔ̃ndɔ̃ɔ dadaro,
má Luda dɔ̃na vĩro.
4 Dé bé à gàa ludambɛ yã à sù?
Dé bé à ĩa kàkɔ̃a à kũ̀ a ɔzĩi?
Dé bé à lou'i kòko a pɔ́kãsãan?
Dé bé à tɔɔtɛ lɛ́ kɛ̀?
À tɔ́n diaa? À Nɛ́ tɔ́n diaa?
Tó ń dɔ̃.
5 Luda yãnɔ píngi see vĩro,
ègɔ̃ dɛ sɛngbango ũ gbɛ̃ kɛ̀ nàzinɛ.
6 Ǹton yãke kaara à yã guuro,
lɛ àton n ɛgɛ kánnɛ n ɔzĩro yãnzi.
7 Yã mɛ̀n plaaan mɛ́ɛ gbekaamma Dii,
ǹton gíomɛro ai màgɔ̃ gá ga.
8 Ǹ ma kẽ yãpã'onaa kɔ̃n ɛgɛtonao,
ǹgɔ̃ ma gbaa pɔ́blee mɔkɔ̃anayão.
Ǹton ma kɛ takaaside kesɔ̃ ɔɔde sà ũro,
9 lɛ pɔ́ tóngɔ̃ dimazi mà lɛ́ sɛ́nzi
mà be dén Dii ũu yãnzi,
lɛ takaasi tón ma kũ mà kpãi o
mà n tɔ́ yakaro yãnzi.
10 Ǹton yã di zɔ̀a a dii kiiaro,
lɛ àton n ká à n lero yãnzi.
11 Gbɛ̃kenɔ kuu aɔ̃è ń denɔ kámɛ,
aɔ̃è sa maaa o ń danɛro.
12 Gbɛ̃kenɔ kuu aɔ̃ègɔ̃ daa wà gbãsĩro,
mɔde aɔ̃ zaakɛɛ e kɛ̃ḿmaro.
13 Gbɛ̃kenɔ kuu aɔ̃è ń zĩnda sɛ́ lezĩ,
aɔ̃è gbɛ̃nɔ gwa wà kwɛ́ɛ.
14 Gbɛ̃kenɔ kuu aɔ̃ swaa dɛ lán fɛ̃ɛdaa bà,
aɔ̃ swaa sɔ̃ntɛnɔɔ dɛ lán fɛ̃ɛnɔ bà,
aɔ̃è anduna takaasideenɔ
kɔ̃n gbɛ̃ntee wɛ̃ndadeenɔ kɛo gyaigyai.
15 Mìsi nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa,
aɔ̃è be: Ǹ wa gbaa, ǹ wa gbaa.
Pɔ́ mɛ̀n aagɔ̃ kuu kɛ̀ aɔ̃è kãro,
à kà siigɔ̃ se, aɔ̃è be pɔ́ mɔ̀ḿmaro:
16 Gɛ̀wãa kɔ̃n pãa nɛ́'isɔo
kɔ̃n tɔɔtɛo zaakɛ í è mɔ́aro
kɔ̃n tɛ́o zaakɛ è be a kãro.
17 Wɛ́ɛ kɛ̀ nɛ́ è a de faboo
bensɔ̃ è kyakao a dan,
swawɛɛ gbáa kãnkãnanɔ é à wɛ́ɛ pì bɔ,
yeberekunɔ é à gɛ̀ ble.
18 Yã mɛ̀n aagɔ̃ kuu kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ ma dɔ̃nala,
à kà mɛ̀n siigɔ̃ se má ń mì dɔ̃ro:
19 Zɛ́ kɛ̀ kúu ègɔ̃ tɛ́o musu,
zɛ́ kɛ̀ mlɛ̃̀ ègɔ̃ táa oon gbɛ̀ sàraa,
zɛ́ kɛ̀ góro'itɛ ègɔ̃ tɛ́n ísiaa dagura
kɔ̃n zɛ́ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ ègɔ̃ yeo nɔkparɛzio.
20 Nɔ zinakɛri yãkɛnan yɛ̀:
È pɔ́ ble à ɔ ma a lɛ́a
à be ée yã zaaa kɛro.
21 Yã mɛ̀n aagɔ̃ bé è tó tɔɔtɛ lugaluga,
à kà siigɔ̃ se, tɔɔtɛ é yã pìnɔ fɔ̃ro:
22 Zɔ̀ kɛ̀ à kpata blè,
yɔ̃nkɔɔ kɛ̀ pɔ́ blè à kɑ̃̀,
23 nɔgbɛ̃ kɛ̀ wà zàn ben à zã kɛ̀
kɔ̃n zɔ̀ nɔkparɛ kɛ̀ gɔ̃̀ a dii zã nɔɔ ũuo.
24 Pɔ́ nɛ́ngonɔɔ kú tɔɔtɛ mɛ̀n siigɔ̃,
mɔde aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ maamaa:
25 Babannɛnɔ kuu pɔ́ gbãaanɔ ũro,
mɔde aɔ̃è blɛ zi di kwɛɛmɛ.
26 Gbɛ̀'ɛ̃ɛnɔ kuu pɔ́ bítanɔ ũro,
mɔde aɔ̃è bɛɛ bo gbɛ̀kotoommɛ.
27 Kwaanɔ ègɔ̃ kína vĩro,

mɔde aɔ̃è bɔɛ wà zɛzɛ gãli kɔ̃n gãliomɛ.
28 Nɛ́ fɔ̃ ǹ zɔ̃̀ kũ kɔ̃n ɔɔo,
mɔde è gá na kína kpɛ́ sàtazimɛ.
29 Pɔ́ mèn aagɔ̃ kuu kɛ̀ aɔ̃ tɛna maa,
à kà siigɔ̃ se, aɔ̃ táa'ona nna:
30 Músu kɛ̀ bíta nɔ̀bɔnɔ tɛ́,
è bɔru kpɛɛ pɔ́kenɛro
31 kɔ̃n kokya kɛ̀ toke bɔ̀o kɔ̃n blèkofĩi lɛ̀tãdeeo
kɔ̃n kína kɛ̀ kú a zĩ̀kpɛɛnɔ aɛo.
32 Tó n yɔ̃nkɔyã kɛ̀ zĩndasɛna lezĩ guu
ke tó n yã zaaa laasuu lɛ̀,
ǹ ɔ kú n lɛ́a,
33 zaakɛ lán wè zwii fagaa pá à nɔ́si bɔ nà,
ke lán wè yĩ kũ wà fĩ à aru bɔ nà,
lɛn gbɛ̃ pɔfɛ̃na è swèe da lɛ.

Kí Lemuɛli yã

31 Kí Lemuɛli da lɛ́ dàa à bè:
2 Diamɛ, ma nɛ́? Bɔ́mɛɛ, ma nɛ́'ina?
À kɛ̀ diamɛ, nɛ́ kɛ̀ ma à lɛ́ gbɛ̃̀ Ludanɛ?
3 Ǹton n wó dɛ nɔgbɛ̃nɔ kiiaro,
ǹton zɛ́ kɛ̀ è kínanɔ yaka sɛ́ro.
4 Lemuɛli, geepiwɛ̃ɛ dɛ kínanɔ pɔ́mina ũro,
í gbãaa dɛ kpatablerinɔ pɔ́mina ũro,
5 lɛ aɔ̃ton mi, dokayãnɔ sãńgu,
aɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ takaasideenɔnɛ faa sairo yãnzi.
6 À í gbãa kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e mɔɔ gaanɔa,
à geepiwɛ̃ kpá pɔsiadeenɔa
7 aɔ̃ mi, aɔ̃ takaasi sãńgu,
aɔ̃ yã'ɔ̃amma tóngɔ̃ dɔńgu dɔro.
8 Ǹ yã o gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é fɔ̃ wà yã oroonɔ gɛ̃ɛ ũ,
ǹ yã sí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɔnlɛri vĩroonɔnɛ.
9 Ǹtongɔ̃ yĩtɛnaro, ǹ yãkpaɛ kɛ a zɛ́a.
Ǹ takaasideenɔ kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ yã nnaa kpáḿma.

Nɔ làakaridee

10 Dé bé eé nɔ làakaridee ee?
À bɛ̀ɛ vĩ dɛ gbɛ̀ bainɔla zɛ̃̀.
11 À zã ègɔ̃ à náanɛ kɛɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo domɛ,
pɔ́ maa ke è kɛ̃sãaro.
12 À maaan ègɔ̃ kɛɛ a zãnɛ,
èe kɛ à zaaanlo ai a wɛ̃̀ndi lɛ́n.
13 È sãkã kɔ̃n gbɔ̃̀bào wɛtɛ
à a ɔzĩi kɛ kɔ̃n pɔnnaao.
14 È gá blɛ sɛ́ zɛ̃̀
lán góro'itɛ latari bà.
15 È fɛɛ gukɛ̃kɔ̃anao à pɔ́blee kɛ a uadeenɔnɛ,
è zĩi kpaatɛtɛ a nɔkparɛnɔnɛ.
16 È tɔɔtɛ maaa wɛtɛ à lú,
è geepi línɔ pɛ́pɛn kɔ̃n a zĩnda bɔ̀gɔ ɔɔo.
17 È gbãaa dɔ a pii asaa ũ
à gɛ̃̀sãwa bɔbɔ a zĩia.
18 Ègɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ é yàra e,
à fitia tɛ́ ègɔ̃ nana gwãavĩmɛ.
19 À ɔɔ ègɔ̃ porona àgɔ̃ buutãbɔ kũna,
ègɔ̃ kɛkɛ ɔ̃ wã a ɔnɛo.
20 È ɔ poro wɛ̃ndadeenɔnɛ,
è ɔ liga takaasideenɔzi.
21 È ĩampuu gurɔɔ vĩa kɛ a bɛdeenɔ yã musuro,
zaakɛ à uadeenɔ è uta didi kɔ̃amɛ.
22 È daɛbɔ bisanɔ tã a zĩnda,
à pɔ́kãsãanɔ nɛ́ táaru bisa kɔ̃n bisa gaarura'ideenɔmɛ.
23 À zã è tɔ́ bɔ fàadibokiia,
ègɔ̃ vɛ̃ɛna gu dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n bùsu gbɛ̃nsinɔ.
24 Nɔgbɛ̃ pì è pɔ́dangãn kɛ àgɔ̃ yaa,
è gère tã à kpá a latarinɔa.
25 Ègɔ̃ gbãa kɔ̃n gakuio dana pɔ́kãsãa ũ,
à kuuna zia yã è swɛ̃̀ kɛ̃nlo.
26 Ɔ̃ndɔ̃yã ègɔ̃ daa à lɛ́n,
è yã dańnɛ kɔ̃n yenzio.
27 À wɛ́ɛ ègɔ̃ tɛ́ a ua yãkɛnazi,
è mɛa pɔ́ blero.
28 À nɛ́nɔ è fɛɛ wà sa maaa onɛ,
à zã è à sáabu kpá à be:
29 Nɔgbɛ̃ paridee aĩa vĩ fá,
mɔde ḿbe ń dɛńla ń píngi.
30 Kakana maaa ègɔ̃ náanɛ vĩro,
nɔmaakɛɛ è gɛ̃ zɛ́lamɛ,
nɔgbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩin wè sáabu kpá.
31 Ǹ zĩi kɛ̀ à kɛ̀ àre kpáa,
ǹ à tɔ́ kpá à yãkɛna musu gãalɛ.

LAASUUDEE

Yã píngi pãmɛ

1 Laasuude Dauda nɛ́, Yerusalɛmu
kína yãn yɛ̀.
2 Ma laasuude ma bè:
Yã pã búgubugu,
yã pã búgubugu,
à píngi pãmɛ.
3 Bɔ́ àren gbɛ̃ntee è e anduna guu
nawɛ̃a kɛ̀ èe kɛɛ a zĩ píngi guua?
4 Kpàɛnɔ è gɛ̃tɛ, wurenɔ è su,
mɔde anduna ègɔ̃ kuu gurɔ píngimɛ.
5 Ɔfãntɛ̃ è bɔ, è gɛ̃,
è wã à ɛara à gá guu kɛ̀ è bɔn.
6 Ĩa è káka sɔɔmɛtɛ kpa,
è liara à su gu'igbãroo kpa,
ègɔ̃ ligaligaa àgɔ̃ gaa àgɔ̃ suu.
7 Swa píngi í ègɔ̃ kaa ísiaa guumɛ,
mɔde ísiaa è paro,
í pìnɔ è ɛara wà su swaa pìnɔ mìamɛ.
8 Pɔ́ píngi è ń kpasa,
kpasa pì yã gɛ̃̀ onala.
Gugwana è mɔ wɛ́ɛaro,
yãmana è swã paro.
9 Yã kɛ̀ kuu yãa bé eé ɛara àgɔ̃ kuu dɔ,
yã kɛ̀ wà kɛ̀ yãan weé ɛara wà kɛ dɔ.
À dufu kee kú anduna guuro.
10 Pɔ́kee kuu kɛ weé be:
Ǹ pɔ́ dufu ke gwaɔ́?
Auo! À gĩakɛ à kuu wa ã zaa zi kɔ̀.
11 Gbɛ̃ káakunɔ yã ègɔ̃ dɔ gbɛ̃ken dɔro.
Baa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃égɔ̃ kuu ziaanɔ,
aɔ̃ yã é dɔ gbɛ̃ken ziakpɛɛ zĩro.
12 Ma laasuude ma kí blè Isarailinɔa
Yerusalɛmu. 13 Ma mɛ̀ kpà yã kɛ̀ wèe
kɛɛ anduna guu píngi tàasikɛnaa, má
gwàgwa ɔ̃ndɔ̃'ɔ̃ndɔ̃ má è Luda zĩ pãsĩ dà
gbɛ̃nteenɔnɛ aɔ̃ kɛ. 14 Ma yã kɛ̀ wèe kɛɛ
anduna guu è píngi, à píngi nɛ́ pãmɛ,
pɛna gukoriamɛ.
15 Pɔ́ kotina porona vĩro,
wè e wà pɔ́ kɛ̀ kuuroo naroro.
16 Ben má ò ma nɔ̀sɛ guu ma bè: Ǹ
gwa! Ma ɔ̃ndɔ̃ɔ bíta dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kpata
blè Yerusalɛmu ma ãanɔla ń píngi, ma
ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n ma dɔ̃nao wɛ́ɛ bɔ̀ maamaa.
17 Ben ma mɛ̀ kpà ɔ̃ndɔ̃ asii dɔ̃naa lɛ mà
yɔ̃nkɔkɛ kɔ̃n mìsaiyão asii dɔ̃, ben má è
beee nɛ́ pɛna gukoriamɛ dɔ.
18 Ɔ̃ndɔ̃ bíta è mɔ́ kɔ̃n nɔ̀sɛyakana
bítaomɛ,
wè yã'ɔ̃amma e ń dɔ̃na lɛ́mmɛ.

Pɔnnakɛna nɛ́ yã pãamɛ

2 Má ò ma zĩndanɛ: Ǹ fɛɛ ǹ pɔnnakɛna
yɔ̃ ǹ gwa ǹ nnamana dɔ̃, ben má è
beee nɛ́ pãamɛ dɔ. 2 Má è kɛ̀ yáadɔna
nɛ́ yɔ̃nkɔyãmɛ. Pɔnnakɛna sɔ̃, bɔ́n wè
ea? 3 Ma pɔnnaa wɛ̀tɛ wɛ̃mina guu ma ɔ
lìga mìsaiyãzi, mɔde ma swɛ̃̀ e dɔɔmɛ aɛ
ɔ̃ndɔ̃ɔ guu lɛ mà dɔ̃ yã kɛ̀ maa gbɛ̃nteenɛ
à kɛ anduna guu a wɛ̃̀ndi zaka lɛ́n.
4 Ma zĩ bítanɔ ɔɔ kpà, ma kpɛ́nɔ bò ma
zĩndanɛ ma geepi línɔ pɛ̀pɛ kpɛ́tɛkpɛtɛ.
5 Ma karanɔ kpàkpa ma swa dàkonɔ kɛ̀kɛ
ma lí kɛ̀ wè à nɛ́ ble bori sãnda píngi
bàban. 6 Ma íkakiinɔ kɛ̀kɛ aɔ̃gɔ̃ mɔdɔ pisi
líkpɛ pìnɔa. 7 Ma zɔ̀nɔ lùlu gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔ, wà ń kenɔ ì ma bɛ. Má zùnɔ
kɔ̃n pɔ́kãde ketenɔ vĩ paripari dɛ gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmu ma ãanɔla ń píngi.
8 Ma kondogi kɔ̃n vurao kàkɔ̃amazi kɔ̃n
kínanɔ auzikinɔ kɔ̃n ń bùsu pɔ́nɔ. Ma
lɛ̀sirinɔ sɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ, ma nɔg-
bɛ̃ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ è lugańzinɔ sɛ̀ pari. 9 Ma tɔ́
bɔ̀, má bíta dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmu
ma ãanɔla ń píngi, ben má kpɛ́ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ
à píngi guu.
10 Mɛ́ɛ gí ma zĩndanɛ
kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ ma wɛ́ɛ blèoro.
Mɛ́ɛ pɔ́ kɛ̀ ma pɔɔ gbà ke tóro.
Ma pɔɔ kɛ̀ nna ma zĩkɛna píngia,
àmbe ma ísimmagaakpana píngi láada ũ.
11 Kɛ̀ ma wɛ́ɛ tɛ̀ yã kɛ̀ má kɛ̀nɔzi píngi
kɔ̃n ísimma kɛ̀ má gà má kpào à musu,
má è à píngi nɛ́ pãmɛ, pɛna gukoriamɛ,
à àre vĩ anduna guuro.
12 Ben ma laasuu tà ɔ̃ndɔ̃ɔ

kɔ̃n yɔ̃nkɔkɛɛo kɔ̃n mìsaikɛɛo kpa.
Yã kɛ̀ wà kɛ̀ zaa zii baasiro,
à kpareen kína gɛ̃ɛbleri é kɛ dɔɔ?
13 Má è ɔ̃ndɔ̃ɔ àre vĩ dɛ mìsaikɛɛla
lán gupuraa ègɔ̃ àre vĩ dɛ gusiaala nà.
14 Ɔ̃ndɔ̃dee wɛ́ɛ ègɔ̃ kú a aɛ,
yɔ̃nkɔɔ ègɔ̃ lili oo gusiaan.
Ben má è góro dɔ̃nkɔ̃ bé eé ń bikũ ń píngi.
15 Ben ma laasuu lɛ̀ ma swɛ̃̀ ma bè,
zaakɛ góro dɔ̃nkɔ̃ bé eé wa bikũ kɔ̃n yɔ̃nkɔɔnɔ,
bɔ́ àren mɛ́ e ma ɔ̃ndɔ̃ɔa?
Ben ma bè, beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ.
16 Ɔ̃ndɔ̃dee yã é dɔ gbɛ̃ken dɛ yɔ̃nkɔɔlaro,
aɔ̃ píngi yã é sã gbɛ̃nɔn zia.
Ɔ̃ndɔ̃dee è ga lán yɔ̃nkɔɔ bàmɛ.

Ísimmagaakpana nɛ́ yã pãamɛ

17 Ben ma kya kà ma kuunan, zaakɛ
yã kɛ̀ wèe kɛɛ anduna guu píngi è kɛmɛ
nɔ̀sɛyakayã ũmɛ. À píngi nɛ́ pãmɛ, pɛna
gukoriamɛ. 18 Ben ma kya kà zĩi kɛ̀ má kɛ̀
anduna guunɔn píngi kɛ̀ mɛ́ tó ma gɛ̃ɛb-
lerinɛ yãnzi. 19 Dé bé à dɔ̃ tó ɔ̃ndɔ̃dee
ke yɔ̃nkɔɔn à ũu? Baa kɔ̃n beeeo zĩi kɛ̀
má kɛ̀ anduna guu kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo é gɔ̃nɛmɛ.
Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ. 20 Ben ma pɔɔ
yàka ísimma kɛ̀ má gà má kpà anduna
guu píngi yã musu. 21 Zaakɛ gbɛ̃ è zĩi kɛ
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n gonio, ben
è tó gbɛ̃ kɛ̀ èe à ke kɛroonɛ à gɔ̃ à pɔ́
ũ. Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ, nɔ̀sɛyakayãmɛ
maamaa. 22 Bɔ́n gbɛ̃ è e ísimma kɛ̀ à gà à
kpà anduna guu kɔ̃n ɔsii kɛ̀ à kào píngi
yã musuu? 23 À kuuna anduna guu gurɔ
píngi à zĩi ègɔ̃ mɔɔnɛ kɔ̃n yã'ɔ̃ammao kɔ̃n
pɔyakanaomɛ. Baa gwãavĩ à làakari ègɔ̃
kpaɛnaro. Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ.
24 Yã kɛ̀ maa kɔ̃n gbɛ̃nteeo bé à dɛ à
pɔ́ ble à í mi à a zĩ sáabu kpá. Má è beee
bɔ̀ Luda ɔzĩmɛ dɔ. 25 Luda dɔnlɛ sai dé
bé eé fɔ̃ à pɔ́ ble à pɔnnaa kɛɛ? 26 Luda
è ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n pɔnnaao kpá gbɛ̃
kɛ̀ à kènɛa, mɔde è auziki kakɔ̃ana zĩi da
durunkɛrinɛ lɛ à sí à kpá gbɛ̃ kɛ̀ à kènɛa.
Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.

Yã píngi kɔ̃n a gurɔɔomɛ

3 Yã píngi kɔ̃n a gurɔɔomɛ,
bɔkɔ̃tɛ píngi kɔ̃n a kɛgurɔɔo.
2 Nɛ́'igurɔɔ kuu, gagurɔɔ kuu,
pɔ́tɔ̃gurɔɔ kuu, à wurɛgurɔɔ kuu.
3 Dɛgurɔɔ kuu, gbana aafia gurɔɔ kuu,
gborogurɔɔ kuu, à dɔgurɔɔ kuu.
4 Ɔ̃́ɔdɔgurɔɔ kuu, yáadɔgurɔɔ kuu,
sósobikɛgurɔɔ kuu, kɔ̃kɔ̃'ogurɔɔ kuu.
5 Gbɛ̀fãakɔ̃ana gurɔɔ kuu, gbɛ̀kakɔ̃ana gurɔɔ kuu,
bɔ̃̀ndagagurɔɔ kuu, à kɛ̃na gurɔɔ kuu.
6 Pɔ́wɛtɛgurɔɔ kuu, à ɔkpazina gurɔɔ kuu,
pɔ́kũna gurɔɔ kuu, à gbarɛna gurɔɔ kuu.
7 Pɔ́gaakɛ̃gurɔɔ kuu, à nabigurɔɔ kuu,
lɛ́kũna gurɔɔ kuu, yã'ona gurɔɔ kuu.
8 Yenzi gurɔɔ kuu, zangu gurɔɔ kuu,
zĩ̀kagurɔɔ kuu, kaɛna aafia gurɔɔ kuu.
9 Bɔ́ àren zĩkɛri è e nawɛ̃a kɛ̀ à kɛ̀a?
10 Ma zĩi kɛ̀ Ludaa dà gbɛ̃nteenɔnɛ aɔ̃ kɛɛ
è. 11 Ludaa tò pɔ́ píngi maa a gurɔɔa. À
kuuna gurɔ píngi laasuu dà gbɛ̃ntee swɛ̃̀
dɔ, baa kɔ̃n beeeo eé fɔ̃ à yã kɛ̀ Luda e
kɛɛ zaa anduna daɛna ai à mìdɛnaa gbá
dɔ̃ro. 12 Má dɔ̃ kɛ̀ pɔ́kee maa kɔ̃n gbɛ̃n-
teeo dɛ kuuna pɔnnaa guu kɔ̃n maakɛnao
à wɛ̃̀ndi lɛ́nlaro. 13 Tó gbɛ̃ e pɔ́ blee èe í
mii èe a zĩ píngi sáabu kpaa, Luda bé à à
gbà. 14 Má dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ Luda è kɛɛ égɔ̃ kuu
gurɔ píngimɛ. Weé fɔ̃ wà pɔ́ke kaaranlo,
weé fɔ̃ wà pɔ́ke lagonlo. Ludaa kɛ̀ lɛ, lɛ
wàgɔ̃ a vĩa vĩ yãnzimɛ. 15 Pɔ́ kɛ̀ kuu tia
gĩakɛ à kuu zaa zi kɔ̀. Pɔ́ kɛ̀ eégɔ̃ kuu zia
kuu yã kɔ̀. Luda è yã kɛ̀ wà kɛ̀ yãanɔ gbɛ̀
sísi.
16 Ma yã è anduna guu dɔ,
guu kɛ̀ dɛ yãzɛdee gɔ̃ kún,
yãzɛsaidee bé à kú gwe,
guu kɛ̀ dɛ yã maaa gɔ̃ kún sɔ̃,
yã zaaa bé à kú gwe.
17 Ma bè ma swɛ̃̀ guu,
Luda é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ
kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ ń píngi,
zaakɛ yãkɛna píngi kɔ̃n a gurɔɔomɛ,

bɔkɔ̃tɛ píngi kɔ̃n a kɛgurɔɔo.
18 Ma bè ma swɛ̀̃ guu dɔ, gbɛ̃nteenɔ sɔ̃,
Luda è ń yã wɛ́ɛ wɛ̃́ńnɛ lɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ ń zĩn-
daa kɛ̀ wà dɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ. 19 Baa zaa
zi gbɛ̃nteenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ, góro dɔ̃nkɔ̃ bé
èe ń bikũu. Lán nɔ̀bɔ è ga nà lɛn gbɛ̃n-
tee è ga lɛ se, aɔ̃ wesabona dɔ̃nkɔ̃mɛ.
Gbɛ̃ntee dɛ nɔ̀bɔlaro, zaakɛ à píngi pãmɛ.
20 Aɔ̃ píngi è gá gu dɔ̃nkɔ̃mmɛ, zaakɛ aɔ̃
píngi bɔ̀ bùsuti guumɛ, aɔ̃ píngi é ɛara à
gɔ̃ bùsuti ũmɛ. 21 Tó gbɛ̃ntee ninii è tá
musu, nɔ̀bɔ pɔ́ sɔ̃ è tá gĩzĩmɛ, dé bé à
dɔ̃ɔ? 22 À yã bé à tò má è yãkee maa kɔ̃n
gbɛ̃nteeo dɛ à a zĩ sáabu kpálaro, zaakɛ
à bakan gwe. Dé bé eé tó à dɔ̃ yã kɛ̀ eé
kɛ à gbɛraa?

Kuuna kɔ̃o

4 Ben ma gbãaa kɛ̀ wèe mɔɔ gbɛ̃nɔnɛ
anduna guu yã gwà dɔ píngi. Ma
gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãamٌmanɔ wɛ́ɛ'i è, aɔ̃ɔ
làakarikpaɛri vĩro. Aɔ̃ làakarikpaɛri vĩro,
zaakɛ aɔ̃ wɛ́ɛtãmmari pìnɔ bé wà gbãaa
vĩ. 2 Ben ma bè, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gànɔ sáabu vĩ
dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔla, 3 mɔde gbɛ̃ kɛ̀ wèe
i kɔ̀ro bensɔ̃ èe wɛ́ɛ si à zaaa kɛ̀ wè kɛ an-
duna guulɛroo sɔ̃̀ɔḿma ń píngi. 4 Má è kɛ̀
pɔ́ kɛ̀ tò gbɛ̃ è zĩi kɛ à mɛ̀ kpáa, lɛ àgɔ̃ dɛ
a gbɛ̃daaala yãnzimɛ. Beee nɛ́ yã pãamɛ
dɔ, pɛna gukoriamɛ.
5 Yɔ̃nkɔɔ è ɔ kpá a kùla ai à yãyã.
6 Kuuna kɔ̃n pɔ́ ɔkũ doo làakario kpaɛna
maa dɛ kuuna kɔ̃n pɔ́ ɔkũ plaaao kɔ̃n
ísimmagaakpanao kɔ̃n pɛna gukoriaola.
7 Ben ma ɛara ma yã pã pãnde è an-
duna guu dɔ. 8 Gbɛ̃ke bé à kuu à nɛ́ vĩro,
à vĩ̀i ke dãaro vĩro. À ísimma è yãaro, baa
kɔ̃n beeeo à auziki è mɔ́aro. Dé yãnzin
èe zĩi kɛɛzi? Bɔ́yãnzi à nnamana tɛ̃̀ a zĩn-
danɛzi? Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ, yãbɔkɔ̃tɛ
pãsĩmɛ.
9 Plaaa dɛ doola,
zaakɛ aɔ̃ zĩkɛna àre égɔ̃ maa.
10 Tó gbɛ̃ mɛ̀n doo lɛ̀ɛ, à gbɛ̃ndoo é à sɛ́.
Wãiyoo gbɛ̃ mɛ̀n do!
Tó à lɛ̀ɛ, eégɔ̃ sɛ̀ri vĩro.
11 Tó gɔ̃ɔn plaaa daɛna gu dɔ̃nkɔ̃n,
aɔ̃é kɔ̃ puusu ma.
Dian gbɛ̃ mɛ̀n doo é kɛ nà à bɔ ĩan?
12 Wè gbãa mɔ́ gbɛ̃ mɛ̀n doonɛ,
gɔ̃ɔn plaaanɔ sɔ̃ aɔ̃è zɛ wà gímɛ.
Bà nɛ́ aagɔ̃ɔ è kɛ̃ kpaaro.
13 Gɔ̃kparɛ ɔ̃ndɔ̃de takaasidee maa dɛ
kína zikũna yɔ̃nkɔɔ kɛ̀ è lɛ́damma ma
dɔroola, 14 baa tó gɔ̃kparɛ pì bɔ̀ kpɛ́siaa
guu, ben à gɔ̃̀ kí ũ, ke tó wà à ì bùsu
pìn takaasidee ũ. 15 Má è anduna tɛ̀ kína
gɛ̃ɛbleri gɔ̃kparɛ pìzimɛ. 16 Gurɔ beeea
à gbɛ̃nɔ pari lɛ́ vĩro, à dɛ ń dɔn'aɛdee
ũ. Mɔde gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ zãanɔɔ e à
sáabu kpáro. Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ, pɛna
gukoriamɛ.

Lɛ́gbɛ̃na Ludanɛ laasuu sai

5 Tó n gaa Luda ua guu, ǹgɔ̃ kú kɔ̃n
làakario. Ǹ sɔ̃zi ǹ à yã maa maa dɛ
yɔ̃nkɔɔnɔ sa'ona gweela, zaakɛ aɔ̃ yãdɔ̃-
nasai bé è tó aɔ̃ yã zaaa kɛ. 2 N lɛ́ tóngɔ̃
wãaro, ǹton wã ǹ yã o Ludanɛro. Lán à
kú musu ń kú tɔɔtɛ nà, ǹton yã o pariro.
3 Lán yãbɔkɔ̃tɛ parii è mɔ́ kɔ̃n nana'onao
nà, lɛn yã pari bɔɛna è mɔ́ kɔ̃n yɔ̃nkɔyão
lɛ. 4 Tó n lù sɛ̀ Ludanɛ, ǹton à papana
gurɔ gágaro. Ǹ à papa, zaakɛ yɔ̃nkɔɔnɔ
yã è kánɛro. 5 Lùsɛna Ludanɛ sai maa dɛ
n lù sɛ̀nɛ papana saila. 6 Ǹton tó n lɛ́
n da yãnlo. Ǹton o sa'orinɛ n bè n sã
lùsɛna yãnlo. Ń yezi Luda pɔ fɛ̃nzi n yã pì
yãnzi à zĩi kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ kaatɛn yɔ́? 7 Nana
pari ona kɔ̃n yã pari bɔɛnao è mɔ́ kɔ̃n yã
pãaomɛ. Beee yãnzi ǹgɔ̃ Luda vĩa vĩ.

Auziki nɛ́ yã pãamɛ

8 Tó ń è wèe gbãa mɔɔ takaasideenɔnɛ
gukea, wèe giińnɛ kɔ̃n yãzɛdeeo wèe yã
gɔ̃gɔ̃ɔńnɛ a zɛ́aro, ǹton tó yã pì bɔ n
saɛro, zaakɛ bùsu pì gbãadeenɔɔ e wɛ́ɛ
dɔɔkɔ̃nɛ, ben aɔ̃ gbɛ̃nsinɔɔ e wɛ́ɛ dɔɔńnɛ
dɔ. 9 Aɔ̃ píngi è bùsu pì baka blemɛ, za-
akɛ kína bé à buraanɔ vĩ.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ ye ɔɔzi è kɛ̃sãa,
gbɛ̃ kɛ̀ ye auzikizi àre è mɔ́aro.

Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ.
11 Tó auziki e kaara,
à blèrinɔ ègɔ̃ kaaramɛ.
Bɔ́ àren à vĩ a diinɛ?
À wɛ́ɛ biia baasiro.
12 Zĩgbãakɛri è i nnaa o,
baa tó à pɔ́ blè féte ke bíta.
Auzikidee sɔ̃ pɔ́ parii è tó à ii oro.
13 Ma nɔ̀sɛyakayã pãsĩ è anduna guu,
gbɛ̃ke zɛ́ tàta a ɔɔdaalɛ
à a zĩnda kari kɛ̀,
14 ben à bɔkɔ̃tɛ zaaa kɛ̀o,
à auziki kàatɛ píngi.
Kɛ̀ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì, à pɔ́ke vĩ kɛ̀ à tónɛro.
15 Gbɛ̃ntee è bɔ a da gbɛɛɛn bũumɛ.
Lán à mɔ̀ nà lɛn è liara à tá lɛ dɔ,
è a zĩ àre ke e à sɛ́ à na a ɔzĩ à táoro.
16 Yã kɛ̀kii nɛ́ nɔ̀sɛyakayã pãsĩmɛ dɔ.
Lán gbɛ̃ mɔ̀ nà lɛn è liara à tá lɛ dɔ.
À ísimma gà à kpà à pɛ̀ gukoria pã,
bɔ́ bé à gɔ̃̀nɛ?
17 Beee gbɛra à a gurɔ dɛ̀ gusiaan
kɔ̃n nɔ̀sɛyakana bítao
kɔ̃n gyãao kɔ̃n pɔfɛ̃o.
18 Ben má è à maa kɔ̃n gbɛ̃nteeo à pɔ́ ble
à í mi à zĩi kɛ̀ à kɛ̀ kɔ̃n nawɛ̃ao anduna
guu sáabu kpá a wɛ̃̀ndi zaka kɛ̀ Luda
à gbà lɛ́n, zaakɛ à bakan gwe. 19 Beee
gbɛra tó Luda gbɛ̃ kà ɔɔdaaa kɔ̃n auzikio,
ben à à gbà zɛ́ à aufãni kɛo, à zɛ kɔ̃n a
bakao à a zĩ sáabu kpá. Luda bé à à gbà.
20 Ègɔ̃ laasuu lɛɛ a wɛ̃̀ndi zakaa pari dɔro,
zaakɛ Luda bé à yã màa kɔ̃n pɔnnaao.
6 Ma nɔ̀sɛyakayã è anduna guu dɔ kɛ̀ ɔ
tɔ̃̀ gbɛ̃nteenɔa. 2 Luda gbɛ̃ kà ɔɔdaaa
à à gbà auziki kɔ̃n bɛ̀ɛo, à pɔ́ kɛ̀ dɛ àgɔ̃ à
nii dɛɛ píngi vĩ, ben Ludaa e à gba zɛ́ à
aufãni kɛ̀oro, gbɛ̃ pãnde bé à gɔ̃̀ vĩ. Beee
nɛ́ yã pãamɛ, nɔ̀sɛyakayã pãsĩmɛ dɔ.
3 Tó gbɛ̃ nɛ́ ì mɛ̀n basɔɔro, ben à zi kũ̀
kótokoto, baa kɔ̃n à gìkɛnao, tó èe pɔn-
naa kɛoro, tó à gà, tó à vĩina kpedanaro,
ma bè nɛ́ kɛ̀ wà ì gɛ̀ ũu sɑ̃̀ɔ dɛàla. 4 Za-
akɛ nɛ́ pì mɔ̀ pãmɛ, ben à tà gusiaan, à tɔ́
gɔ̃̀ gusiaan. 5 Baa kɛ̀ èe ɔfãntɛ̃ ero bensɔ̃
à yãke dɔ̃ro, à mɛ̀ kpaɛna dɛ auzikidee
pìla. 6 À dɛ gbɛ̃ kɛ̀ kuu wɛ̃̀ bɔrɔ plaa pɔn-
nakɛsaila. Aɔ̃è gá gu dɔ̃nkɔ̃ ń pínginloo?
7 Gbɛ̃ntee ísimma kɛ̀ à gà èe kpaa,
lɛ à pɔ́ e à da lɛ́n yãnzimɛ,
mɔde à gbɛɛɛ è kãro.
8 Bɔ́n ɔ̃ndɔ̃dee dɛo yɔ̃nkɔɔlaa?
Bɔ́ àren yãkɛna a zɛ́a è i takaasideenɛ?
9 Pɔnnakɛna kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ ń vĩio
maa dɛ à pãnde nidɛnala.
Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.
10 Pɔ́ kɛ̀ kɛ̀ yã tɔ́ vĩ kɔ̀,
pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ntee dɛ à ũ sɔ̃, wà dɔ̃ kɔ̀.
Gbɛ̃ntee é fɔ̃ à lɛokpakɔ̃a kɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à gbãaa dɛalaaoro.
11 Yãbɔɛna parii è yã yaka.
Bɔ́ àren beee vĩ gbɛ̃nɛ?
12 Dé bé à dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ maa kɔ̃n gbɛ̃nteeo
à wɛ̃̀ndi kori zaka kɛ̀ è gɛ̃tɛ lán ɔra bà
guuu? Dé bé eé fɔ̃ à yã kɛ̀ eé kɛ à kpɛɛ
anduna guu onɛ?

Ɔ̃ndɔ̃dannɛna

7 Tɔ́ nnaa maa dɛ nɔ́si gũ nna bɛ̀ɛdeela,
gagurɔɔ maa dɛ igurɔɔla.
2 Gɛ̃na ua kɛ̀ wèe gɛ̀ ɔ́ɔ dɔɔn maa
dɛ gɛ̃na ua kɛ̀ wèe zĩbaa kɛɛnla,
zaakɛ baade píngi yãanan gwe,
à maa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ yã pì da.
3 Sósobikɛna maa dɛ yáadɔnala,
pɔsiakɛna gbɛran nɔ̀sɛ è wee.
4 Ɔ̃ndɔ̃dee làakari ègɔ̃ kú ua kɛ̀ wèe ɔ́ɔ
dɔɔn-a,
yɔ̃nkɔɔ làakari ègɔ̃ kú ua kɛ̀ wèe pɔnnaa
kɛɛn-a.
5 À maa ǹ ɔ̃ndɔ̃dee kpãkɛ̃nzina da
dɛ ǹ swã kpá yɔ̃nkɔɔ gɔ̃ n tɔ́ kpaala,
6 zaakɛ yɔ̃nkɔɔnɔ yáadɔɔ dɛ
lán kyàkpa lí tɛ́pũtãna kĩi guu bàmɛ.
Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ.
7 Gbãa mɔna gbɛ̃nɔnɛ è tó ɔ̃ndɔ̃dee yɔ̃nkɔ
kũmɛ,
ɔdɔnkpɛɛgbaa è gbɛ̃ yakamɛ.
8 Yã mìdɛna maa dɛ à daɛnala,
mɛna maa dɛ ń zĩnda sɛna lezĩla.
9 Ǹton tó ǹ pɔ fɛ̃ kpaaro,
zaakɛ yɔ̃nkɔɔ bé ègɔ̃ pɔfɛ̃ vĩ.

10 Ǹton be bɔ́yãnzin yãgurɔɔ maa dɛ tia pɔ́laro,
zaakɛ yãlana beee taka nɛ́ ɔ̃ndɔ̃yãnlo.
11 Ɔ̃ndɔ̃ɔ nɛ́ pɔ́ maamɛ lán túbi bà,
à àre vĩ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ɔfãntɛ̃ eenɔnɛ.
12 Ɔ̃ndɔ̃ɔ nɛ́ utɛkiimɛ,
lán ɔɔ dɛ utɛkii ũ nà,
mɔde dɔ̃na àren yɛ̀:
Ɔ̃ndɔ̃ɔ è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔ wɛ̃̀ndi dãkpa.
13 Ǹ laasuu lɛ́ Luda yãkɛnanɔa.
Dé bé eé fɔ̃ à pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀ kotina dɔdɔɔ?
14 Tó gurɔ nnaa mɔ̀mma, ǹ pɔnnaa kɛo.
Tó gurɔ zaaamɛ sɔ̃, ǹ laasuu lɛ́.
Luda bé à à píngi kɛ̀,
lɛ gbɛ̃ke tóngɔ̃ à ziaa dɔ̃ro yãnzi.
15 Ma wɛ̃̀ndi kori kɛ̀ guu
ma yã kɛ̀nɔ è píngi.
Ma gbɛ̃ maaa è,
à gà a maakɛna guu,
ma gbɛ̃ zaaa è,
èe gì kɛɛ a yãzaakɛna guu.
16 Ǹton tó n maakɛna ɔ gɛ̃ro,
ǹton tó n ɔ̃ndɔ̃ɔ ɔ gɛ̃ro.
À kɛ̀ dia nɛ́ n zĩnda kaatɛɛ?
17 N zaaa tón ɔ gɛ̃ro,
ǹtongɔ̃ yɔ̃nkɔɔ ũro.
À kɛ̀ dia nɛ́ ga n gurɔɔ ãa?
18 À maa ǹgɔ̃ yã mɛ̀n plaaa pìnɔ kũnamɛ,
ǹton ɔ kpáziro,
zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Luda vĩa vĩ
è à plaaa pìnɔ zɛ́ e píngimɛ.
19 Ɔ̃ndɔ̃ɔ è tó ɔ̃ndɔ̃dee gbãaa gɔ̃ dɛ
wɛ́tɛ gbãade gɔ̃ɔn kurinɔla.
20 Gbɛ̃ maaa kɛ̀ ègɔ̃ yã maaa kɛɛ
kɛ̀ è durun kɛroo kú anduna guuro.
21 Ǹton swã kpá yã kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ e oozi píngiro,
lɛ ǹton ma n zĩkɛri e n sɔ̃sɔ̃ɔro.
22 Zaakɛ ń dɔ̃ n zĩndanɛ,
kɛ̀ mpi se n gbɛ̃nɔ sɔ̃̀sɔ̃ pari.
23 Ma yã beeenɔ gwà kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo píngi,
ma zɛo kɛ̀ mà ɔ̃ndɔ̃ kũ,
ben à zã̀ kũ̀mao.
24 Baa tó ɔ̃ndɔ̃ɔ fɔ̃̀ àgɔ̃ dia, à kúkii zã̀,
à asii bíta maamaa,
dé bé eé fɔ̃ à bɔa?
25 Ma ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n yã píngio mì tàasi kɛ̀,
má gwàgwa lɛ mà e mà dɔ̃,
lɛ mà yãzaakɛna dɔ̃ yɔ̃nkɔkɛɛ ũ,
lɛ mà yɔ̃nkɔkɛɛ dɔ̃ mìsaikɛɛ ũ.
26 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ dɛ takutɛɛ ũ,
à swɛ̃̀ nɛ́ gbàngidimɛ,
à ɔɔnɔ nɛ́ mɔ̀kyakoomɛ,
à yã è ma pɔɔ yaka dɛ gaala.
Gbɛ̃ kɛ̀ à yã kà Ludanɛ è pitin,
mɔde nɔgbɛ̃ pì è durunkɛri kũmɛ.
27 Ma laasuude ma bè,
ǹ yã kɛ̀ ma bɔa gwa.
Kɛ̀ mɛ́ɛ yã gwaa zɛ́azɛa
lɛ mà e mà à mì dɔ̃,
28 gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ wɛtɛɛ esai,
ma gɔ̃gbɛ̃ maaa è mɛ̀n do
gɔ̃ɔn wàa sɔɔroonɔ tɛ́,
mɔde baa nɔgbɛ̃ maa mɛ̀n do
mɛ́ɛ e ń tɛ́ro.
29 Yã kɛ̀ ma bɔan yɛ̀.
Luda gbɛ̃nteenɔ kɛ̀ nɔ̀sɛpuradeenɔ ũmɛ,
ben aɔ̃ gɛ̃̀ mɔnafiki zɛ́n.

8 Dé bé à dɛ lán ɔ̃ndɔ̃dee bà?
Dé bé à yãnɔ bɔkɔ̃tɛna dɔ̃ɔ?
Ɔ̃ndɔ̃ɔ è gbɛ̃ntee uu werenɛ,
è à wɛ́e pãsĩ liɛ wɛ́e maaa ũ.
2 Ǹ mì siɛ kína yãnɛ,
zaakɛ n lù sɛ̀nɛ kɔ̃n Luda tɔ́omɛ.
3 Ǹton wã ǹ gu à aɛzĩro,
ǹton zɛ yã kɛ̀ è kɛnɛ zaaa kpɛɛro,
zaakɛ yã kɛ̀ kɛ̀nɛ nnaan è kɛ píngi.
4 Zaakɛ kína yã bé à zɛ́ vĩ,
dé bé eé fɔ̃ à benɛ: Bɔ́n nɛ́ɛ kɛɛ gwee?
5 Gbɛ̃ kɛ̀ mì sìɛnɛ é gɛ̃ yãnlo,
gbɛ̃ kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ é à gurɔ kɔ̃n à kɛnao dɔ̃.
6 Yã píngi a gurɔ kɔ̃n a kɛnao vĩmɛ,
baa tó yã'ɔ̃amma e tɔ̃ɔ gbɛ̃a maamaa.
7 Zaakɛ gbɛ̃kee ziaa dɔ̃ro,
dé bé eé fɔ̃ à yã kɛ̀ eé mɔɔ onɛ?
8 Gbɛ̃kee a wɛ̃̀ndi kũna gbãaa vĩro,
lɛmɛ se gbɛ̃ke é fɔ̃ à a gagurɔɔ sɔ̃ aɛro.
Wɛ̀ e wà bɔ̀ sozan zĩ̀ guuro,
lɛmɛ dɔ yã zaaa è a kɛ̀rinɔ gbarɛro.
9 Kɛ̀ ma yã kɛ̀ wèe kɛɛ anduna guu laasuu
lɛ̀ píngi, má è gbɛ̃ntee è gbãaa blem̀ma
à ĩa kpáńzi. 10 Ben ma zaakɛri kɛ̀ wèe ń

vĩinɔ è. Gbɛ̃nɔ bɔ̀ Luda ua guu aɔ̃ mɔ̀ ń tɔ́
nnaa sí wɛ́tɛ kɛ̀ aɔ̃ ń yã zaaa kɛ̀n guu.
Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ. 11 Tó wèe ĩa da
dàkɛria kpakpaaro, à yã è tó gbɛ̃nɔ zɛo
ń swɛ̃̀n wà à zaaa kɛmɛ se. 12 Baa tó du-
runkɛri dà kɛ̀ gɛ̃̀n baaagɔ̃, ben à gì kɛ̀,
má dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda vĩa vĩ bensɔ̃
aɔ̃ɔe mì siɛɛnɛnɔɔ sɔ̃̀ɔ dɛàla. 13 Yã é bɔ
zaakɛrinɔo nnaro kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda vĩa vĩro
yãnzi, aɔ̃ gurɔɔ é gì kɛro lán ɔra bàmɛ.

14 Yã pã pãndee kuu èe kɛɛ anduna
guu. Yã è gbɛ̃ maaa le lándɔ̃ zaakɛrin à
ũu bà, yã è zaakɛri le lándɔ̃ gbɛ̃ maaan à
ũu bà. Ma bè beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ. 15 Mɛ̀ɛ
pɔnnakɛna sáabu kpá, zaakɛ à maa kɔ̃n
gbɛ̃nteeo anduna guu à pɔ́ ble à í mi à
pɔnnaa kɛ, pɔnnaa pì é dɔnɛ aɛ à zĩkɛna
guu lán Luda à gbà à wɛ̃̀ndi lɛ́n nà an-
duna guu.

16 Ma mɛ̀ kpà ɔ̃ndɔ̃kũnaa, ben bɔkɔ̃tɛ
kɛ̀ wèe kɛɛ anduna guu kɛ̀ ii è na ń
wɛ́ɛnlo fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo, ma à laa-
suu lɛ̀ 17 má è Ludaa tò gbɛ̃ke é fɔ̃ à yã
kɛ̀ èe kɛɛ anduna guu dɔ̃ro. Baa tó gbɛ̃
kpáɛ kɛ̀zi maamaa, eé à mì dɔ̃ro. Baa tó
ɔ̃ndɔ̃dee bè á dɔ̃, eé fɔ̃ à bɔaro.

Yã dɔ̃nkɔ̃ bé èe baade píngi dãa

9 Ma beeenɔ laasuu lɛ̀ píngi, ben ma
zɛo kɛ̀ gbɛ̃ maaanɔ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ kɔ̃n
ń yãkɛnanɔɔ kú Luda ɔzĩmɛ. Gbɛ̃ke ègɔ̃
dɔ̃ tó yenzi ke zangu e a dãaro. 2 Yã
dɔ̃nkɔ̃ bé èe baade píngi dãa, yãpu-
radeenɔ kɔ̃n nɔ̀sɛpãsĩdeenɔ, gbɛ̃ maaanɔ
kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ, gbãsĩsaideenɔ kɔ̃n
gbãsĩdeenɔ, ludagbãgbãrinɔ kɔ̃n ludag-
bãgbãrisainɔ. Lán à dɛ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ
nà, lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n durunkɛrinɔ. Lán à
dɛ nà kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è la daanɔ, lɛn à dɛ
lɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è la daroonɔ. 3 Yã kɛ̀ è
kɛ anduna guu píngi nɔ̀sɛyakayãmɛ, kɛ̀
yã dɔ̃nkɔ̃ bé è gbɛ̃ píngi le. Yã zaaa kɔ̃̀
gbɛ̃nteenɔ swɛ̃̀n, yɔ̃nkɔyã bé è dɔ́nɛ aɛ,
à gbɛra aɔ̃è tá gɛ̀wãan. 4 Gurɔɔ kɛ̀ gbɛ̃ kú
wɛ̃̀ndio ègɔ̃ tãmaa vĩ. Gbɛ̃ɛ kɛ̀ bɛ̃ɛ see sɔ̃̀ɔ
dɛ músu gɛ̀la. 5 Gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔɔ dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃é ga,
gɛ̀nɔ sɔ̃ɔ pɔ́ke dɔ̃ro. Aɔ̃ láada ke vĩ dɔro,
aɔ̃ yã é dɔ gbɛ̃ken dɔro. 6 Aɔ̃ yena gbɛ̃zi
kɔ̃n ń zana gbɛ̃n-o kɔ̃n ń nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo gɛ̃̀
zélan gwe. Aɔ̃ bà égɔ̃ kú kɔ̃n yã kɛ̀ è kɛ
anduna guuo ziki dɔro. 7 Ǹ gá ǹ n pɔ́ ble
kɔ̃n pɔnnaao, ǹ n geepiwɛ̃ɛ mi kɔ̃n yáadɔ-
nao, zaakɛ Luda n yãkɛna pìnɔ sáabu
kpà kɔ̀. 8 Ǹgɔ̃ uta puraa dana gurɔ píngi.
Ǹtongɔ̃ kuu nósi dɔkɔna n mìa sairo. 9 Ǹ
pɔnnaa kɛ kɔ̃n n naɔ̃ yenzideeo n wɛ̃̀ndi
kori kɛ̀ Ludaa kpàmma anduna guu lɛ́n,
zaakɛ n bakan gwe gurɔɔ kɛ̀ n ísimma gà
nɛ́ɛ kpaa anduna guu.

10 Zĩi kɛ̀ n ɔ nà a kɛnaa, ǹ kɛ n gbãa lɛ́n,
zaakɛ zĩi ke yãgɔ̃gɔ̃na ke dɔ̃na ke ɔ̃ndɔ̃ɔ
kú gɛ̀wãan kɛ̀ nɛ́ɛ taanlo. 11 Má è anduna
guu dɔ kɛ̀
bàkpakɔ̃sɔ̃blena è kɛ bà nna yãnlo,
zĩ̀blena è kɛ gbãa yãnlo,
pɔ́ble'ena è kɛ ɔ̃ndɔ̃ yãnlo,
auziki'ena è kɛ wɛ́ɛzɛ̃ yãnlo,
nna kɔ̃n gbɛ̃nɔ è kɛ kyódɔ̃na yãnlo,
zaakɛ gurɔ zaa kɔ̃n kisiao è ń lé ń píngi,
12 gbɛ̃kee gurɔɔ kɛ̀ yã zaaa é a lee dɔ̃ro.
Lán kpɔ̀ kɛ̀ sì táaru guu bà,
lán bãa kɛ̀ bà kũ̀ bà,
lɛn guu è dɔ gbɛ̃nɛ zaazaa à à kũ kùsu lɛ.

Ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ gbãaala

13 Ma ɔ̃ndɔ̃ ke taka è anduna guu, à
yã ma kũ gbãa. 14 Lakutu kee kuu yã,
à gbɛ̃nɔɔ pariro, ben kína gbãadee mɔ̀
à lɛ̀ɛa à lìga à bĩizi. 15 Gɔ̃gbɛ̃ takaaside
ɔ̃ndɔ̃de kee kú lakutu pì guu, à lakutu mì
sì kɔ̃n a ɔ̃ndɔ̃ɔo, ben takaasidee pì yã e dɔ
gbɛ̃kenlo. 16 Ben ma bè ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ gbãaala,
mɔde wè kya ká takaaside ɔ̃ndɔ̃ɔn, wè à
yã daro.
17 Ɔ̃ndɔ̃dee yã yĩiyĩi kɛ̀ wà swã kpàzi
maa dɛ yɔ̃nkɔɔnɔ kí patammanala.
18 Ɔ̃ndɔ̃ɔ maa dɛ gɔ̃kɛbɔnɔla,
mɔde durunkɛri mɛ̀n doo è yã maa bíta
yakamɛ.

Yɔ̃nkɔkɛ kari

10 Lán ifĩ gɛ̀nɔ è tó tuaekɛri nɔ́si gũu zaa kũ nà,
lɛn yɔ̃nkɔkɛ féte è gbɛ̃ kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ kɔ̃n bɛ̀ɛo tɔ́ yaka lɛ.
2 Ɔ̃ndɔ̃dee laasuu è tá ɔplazi,
yɔ̃nkɔɔ pɔ́ è tá ɔzɛzi.
3 Baa tó yɔ̃nkɔɔ e táa oo zɛ́n,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ ègɔ̃ kɛ̃sãnamɛ,
è tó baade píngi a mìsaikɛɛ dɔ̃.
4 Tó gbãadee pɔ fɛ̃̀nzi,
ǹton gu n tílaro.
Kuuna n làakaria è lá ká taari bítala.
5 Ma nɔ̀sɛyakayã ke è anduna guu,
à dɛ gbãade sãsãna yãa ũmɛ.
6 Wè yɔ̃nkɔɔnɔ ká gwena maaan pari,
auzikideenɔ sɔ̃ ègɔ̃ kú gwena kɛ̃sãnan.
7 Ma zɔ̀nɔ è di sɔ̃a,
wɛ̃ɛnɛnɔ sɔ̃ɔ e táa oo kɛ̀sɛ lán zɔ̀nɔ bà.
8 Gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛ̀ɛ yɔ̃ɔ é zu à guu,
gbɛ̃ kɛ̀ èe bĩi gboroo, mlɛ̃̀ é à só.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ èe gbɛ̀ wii, gbɛ̀ é à kɛ̃nna,
gbɛ̃ kɛ̀ èe yàka paraa, yàka é à kari kɛ.
10 Tó kpása lɛ́ nnaro,
ben wèe à lɛ́ kɛkɛro,
sé ǹ gɛ̃̀sãwa bɔbɔzi kɔ̃n gbãaao,
mɔde ɔ̃ndɔ̃ɔ è tó wà à zɛ́ emɛ.
11 Tó mlɛ̃̀ bɔn'ãa kɛ̀ a kɔ̃kɔ̃'orinɛ à à sò,
à àre vĩ à guu dɔro.
12 Ɔ̃ndɔ̃dee lɛ́gbɛ nna,
mɔde yɔ̃nkɔɔ lɛ́ è à kaatɛmɛ.
13 È na yã'onaa yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔ,
è à mì dɛ kɔ̃n mìsaiyã zaaao,
14 zaakɛ yɔ̃nkɔɔ è yã bɔɛmɛ.
Lán gbɛ̃ke yã kɛ̀ eé mɔ́ dɔ̃ro nà,
dé bé eé fɔ̃ à yã kɛ̀ eé kɛ à kpɛɛ onɛ?
15 Yɔ̃nkɔɔ zĩi è à kpasamɛ,
ai se è zɛ́ dɔ̃ gana wɛ́tɛ guuro.
16 Wãiyoo bùsu kɛ̀ à kína dɛ gɔ̃kparɛ ũ,
à ìbanɔ ègɔ̃ pɔ́ gbɛ̃ɛ zaa gudɔnao.
17 Mìnnadeen bùsu kɛ̀ à kína dɛ kínɛ ũ,
à ìbanɔ è pɔ́ ble à gurɔɔa gbãakaarana yãnzi,
èe kɛ wɛ̃dɛna yãnzinlo.
18 Tó gbɛ̃ mɛa vĩ,
à kpɛ́ líkɔ̃kũnɔ ègɔ̃ zunnamɛ,
tó èe gwaa wɛ́ɛo,
à kpɛ́ é í bɔ.
19 Wè pɔ́ble bíta kɛ pɔnnakɛna yãnzimɛ,
wɛ̃mina è mɔ́ kɔ̃n yáadɔɔo,
mɔde ɔɔ bé è mɔ́ kɔ̃n à píngio.
20 Ǹton kína sɔ̃sɔ̃ro, baa n nɔ̀sɛ guu,
ǹton auzikide káro, baa n kpɛ́ guu,
zaakɛ bãa é yã pì sɛ́ɛ à gá ońnɛmɛ.

11 Ǹ gba da pɔ́bleeo gbɛ̃nɔnɛ,
zĩkea nɛ́ e dɔ.
2 Ǹ kpaatɛtɛ gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔnɛ ke sɔraagɔ̃,
zaakɛ ń mɔ́nzi kɛ̀ eé bùsu lee dɔ̃ro.
3 Tó ludambɛ sia kũ̀ kɔ̃n ío,
è ma tɔɔtɛa lou ũmɛ,
tó lí lɛ̀ɛ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ke ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa,
guu kɛ̀ à lɛ̀ɛn, gwen ègɔ̃ daɛɛn.
4 Gbɛ̃ kɛ̀ à wɛ́ɛ dɔ ĩazi è pɔ́ tɔ̃ro,
gbɛ̃ kɛ̀ èe ludambɛ siaa gwaa è pɔ́ kɛ̃ro.
5 Lán ń wɛ̃̀ndibɔkii dɔ̃ro nà
ke nɛ́ kasana a da gbɛɛɛn,
nɛ́ fɔ̃ ǹ Luda Pɔ́pingikɛri zĩi dɔ̃ro.
6 Ǹ pɔ́ tɔ̃ kɔngɔ,
ǹton mɛa kɛ uusiɛro,
zaakɛ ń dɔ̃ tó à kparee bé eé aubarika kɛro.
Kɛ̀kiin yoo ke kɛ̀kãan yoo,
ke aɔ̃égɔ̃ maa ń píngin yoo, ń dɔ̃ro.
7 Gupura nna,
wɛ́ɛsina ɔfãntɛ̃lɛ è káńnɛ.
8 Baa tó gbɛ̃ wɛ̃̀ndi gbɛ̃̀a fɔ̃ àgɔ̃ dia,
à pɔnnaa kɛn píngi.
Baa kɔ̃n beeeo à laasuu lɛ́ gusia gurɔɔa,
zaakɛ aɔ̃égɔ̃ parimɛ.
Yã kɛ̀ èe mɔɔ píngi pãmɛ.

Lɛ́dana gɔ̃kparɛnɔa

9 Gɔ̃kparɛ, ǹ pɔnnaa kɛ n ɔ̀wazikɛgurɔ,
ǹ tó n pɔɔ kɛ nna n gɔ̃kparɛkɛgurɔɔa.
Ǹ yã kɛ̀ n pɔɔ gbà kɛ
ǹ tɛ́ pɔ́ kɛ̀ kɛ̀nnɛɛzi,
mɔde à píngi guu ǹgɔ̃ dɔ̃
kɛ̀ Luda é yãkpaɛ kɛnyo.
10 Ǹton tó n pɔɔ yakaro,

ǹ n mɛ̀'ɔ̃ammanɔ gonla,
zaakɛ gɔ̃kparɛkɛ kɔ̃n mìkã siaao è gɛ̃ zɛ́lamɛ.

12 Ǹ tó n Kɛ̀ri yã gɔ̃ dɔngu n gɔ̃kparɛkɛgurɔ
ai gurɔ zaaa gá ká,
ai wɛ̃̀ kɛ̀ nɛ́ be nɛ́ɛ à nnaa ma dɔrooa.
2 Ǹ tó à yã gɔ̃ dɔngu
ai ɔfãntɛ̃ kɔ̃n gupuraao gɔ̃ lago,
ai mɔvura kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ gɔ̃ sia kũ,
ai loumana gbɛra guweresai gɔ̃ gá su.
3 Gurɔ beeea n ɔɔnɔ égɔ̃ lugaluga,
n gbánɔ é koko,
n pɔ́sobɔnɔ é kámma bo kɛ̀ aɔ̃ɔ pari dɔro yãnzi,
n gugwabɔnɔ é guu e ń windo guu dãadãa.
4 N lɛ́ égɔ̃ nakɔ̃ana gãalɛ,
wísilɔgbɛ kĩi é busɛ kũnnɛ.
Bãanɔ wiii é n vu iin,
nɔkparɛnɔ lɛ̀ é kɛnnɛ busɛ.
5 Nɛ́ vĩa kɛ gulezĩnɛ kɔ̃n lili'ona zɛ́ guuo,
n mìkã é pura kũ lán desu vú bà.
Nɛ́ n zĩnda gáɛ lán kwa táa'ona bà,
pɔ́ke é n mɛ̀ fɛɛ dɔro,
zaakɛ gbɛ̃ntee è gá a gákiiamɛ,
ben ɔ́ɔdɔrinɔ ègɔ̃ lili oo gãalɛ.
6 Ǹ tó n Kɛ̀ri yã gɔ̃ dɔngu
ai n kondogi bà gɔ̃ gá kɛ̃,
ai n vura taa gɔ̃ gá kpaato kũ,
ai n í loo gɔ̃ gá wíwi,
ai n lɔ̀gɔ googa gɔ̃ gá wí,
7 ai n bùsuti gɔ̃ ɛara à gá gɛ̃ tɔɔtɛn,
guu kɛ̀ à bɔ̀n,
ai n ninii gɔ̃ gá tá
Luda kɛ̀ kpàmmaa kiia.
8 Ma laasuude ma bè:
Yã pã búgubugu,
à píngi pãmɛ.

Yã pì mìdɛna

9 Beee gbɛra lán laasuudee pì ɔ̃ndɔ̃ nà,
à dɔ̃na dàdańnɛ. À laasuu lɛ̀ à kpáɛ kɛ̀
yãzi, ben à yáasinɔ kɛ̀ pari. 10 À kpáɛ kɛ̀
yã maaazi, ben à yã pìnɔ kɛ̃̀ a zɛ́a, bensɔ̃
yãpuramɛ.
11 Ɔ̃ndɔ̃dee yãnɔɔ dɛ
lán gò kɛ̀ wè pɔ́kãdeenɔ zɔ̃o bàmɛ,
aɔ̃ yã'onanɔɔ dɛ
lán kuusa kɛ̀ wà pà gínginnɔ bà.
Sãdãri mɛ̀n doo bé à yã pìnɔ dà.
12 Ma nɛ́, ǹ làakari kɛ, ǹton yãke
kaaranlo. Wè takadanɔ kɛ̃ paripari, à
lɛ́ vĩro. Kyókɛna bíta sɔ̃ è mɛ̀ kpasamɛ.
13 Wà à píngi mà, à mìdɛnan yɛ̀:
Ǹ vĩa kɛ Ludanɛ,
ǹgɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna,
zaakɛ baade píngi yãn gwe.
14 Luda é yãkpaɛ kɛ wa yã píngi musu,
kɔ̃n yã kɛ̀ utɛnao píngi,
baa à maaa ke à zaaa.

DANIƐLI

Daniɛli gɔ̃na Babilɔnu kína ìba ũ

1 Yudanɔ kí Yoyakimu kíblena
wɛ̃̀ aagɔ̃dee guu, Babilɔnu kí
Nɛbukanɛza mɔ̀ à Yerusalɛmu kagura
kɛ̀. 2 Ben Dii kí Yoyakimu nànɛ à ɔzĩ kɔ̃n
Luda kpɛ́ pɔ́kenɔ, ben à tào Babilɔnia
bùsun à kàɛ a tãakpɛ auzikikaɛkiin.
3 Ben kína pì bè a bɛgwari Asape-
nazanɛ à mɔ́ kɔ̃n Isaraili gɔ̃kparɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kuu kí ke gbãade borii ũunɔ, 4 gɔ̃ maa
seesai kɛ̀ aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ kà wà yã píngi dada
wàgɔ̃ wɛ́ɛzɛ̃ɛ vĩinɔ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yã dɔ̀rɔ
dɔ̃ kpakpaa bensɔ̃ aɔ̃ goni kà wà zĩi kɛ
kíbɛɛnɔ. Gwàri pì bé eé Babilɔnia yã
dadańnɛ kɔ̃n à kyóo. 5 Kína dìɛ kɛ̀ wà
pɔ́blee kɛ̀ eè ble lán guu e dɔɔ nà líńnɛ
kɔ̃n wɛ̃ɛ kɛ̀ eè miio, wà yã dadańnɛ
ai wɛ̃̀ aagɔ̃, beee gbɛra aɔ̃é zĩi kɛare.
6 Yuda kenɔ kú ń tɛ́, Daniɛli kɔ̃n Ana-
niao kɔ̃n Misailio kɔ̃n Azariao. 7 Gwàri pì
ń tɔ́ lìɛńnɛ. À tɔ́ kpà Daniɛlinɛ Bɛtɛsaza,
Anania sɔ̃ Sadaraka, Misaili sɔ̃ Mɛsaki,
Azaria sɔ̃ Abɛdinɛgo.
8 Daniɛli zɛ̀o a swɛ̃̀n kɛ̀ é kína pɔ́ ble
kesɔ̃ à à wɛ̃ɛ mi à gbãsĩ lɛ́ro, ben à zɛ́
wɛ̀tɛ bɛgwari pìa lɛ à pɔ́blee pì tó gwe.
9 Ludaa tò bɛgwari pì gbɛ̃̀kɛɛ kɛ̀ Daniɛlinɛ
à à wɛ̃nda gwà, 10 mɔde à bènɛ: Má a
dii kína vĩa vĩ, zaakɛ àpi bé à a pɔ́ble
kɔ̃n íminao dìɛ. Tó à n e pɔsiaa guu dɛ
n sáa daanɔla sɔ̃ nɛ́? Nɛ́ tó yã pì wí ma
musu kína aɛ. 11 Gwàri pì dãkpari dìɛ à
làakari gɔ̃ kú Daniɛlia kɔ̃n Ananiao kɔ̃n
Misailio kɔ̃n Azariaoa, ben Daniɛli bènɛ:
12 Ǹ wamɔwa n zɔ̀blerinɔ yɔ̃ ǹ gwa ai
gurɔ kuri. Nɛɛ̀gae dò lá atɛ̃ɛ kpáawa kɔ̃n
ío ado 13 ǹ wa lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n gɔ̃kparɛ kɛ̀ aɔ̃ɔe
pɔ́ble dɔ̃nkɔ̃ blee kɔ̃n kínaonɔ, nɛ́ gbasa ǹ
kɛwe lán ń yezi nà. 14 À wèńnɛ yã beeezi,
ben à kɛ̀ńnɛ lɛ ai gurɔ kuri.
15 Kɛ̀ gurɔ kuri pì pàpa, à ń gwá, ben
à è aɔ̃ɔ aafia vĩ aɔ̃ɔ mɛ̀kpana dɛ gɔ̃k-
parɛ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ble dɔ̃nkɔ̃ blee kɔ̃n
kínaonɔla. 16 Ben aɔ̃ dãkpari pì e kína
pɔ́ble kɔ̃n à wɛ̃ɛo kpáḿma dɔro, séde dò
lá pãa. 17 Luda gɔ̃kparɛ gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ pìnɔ
gbà dɔ̃na kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ɛo. Aɔ̃ takada yáasi
dɔ̃, ben aɔ̃ɔ laasuu vĩ ń píngi. Daniɛli sɔ̃
wɛ́ɛgupu'ena kɔ̃n nana bɔkɔ̃tɛnao dɔ̃.
18 Kɛ̀ wɛ̃̀ aagɔ̃ɔ kɛ̀ kí Nɛbukanɛza dìɛ
wà yã dada gɔ̃kparɛ pìnɔnɛ lɛ́ kà, ben
bɛgwari pì gàańyo à kiia. 19 Kɛ̀ kína fàadi
bòńyo, ben à è kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ kee sɛ̃nkpɛ kɔ̃n
Daniɛlioro kɔ̃n Ananiao kɔ̃n Misailio kɔ̃n
Azariao, ben aɔ̃ gɔ̃̀ à ìbanɔ ũ. 20 Kína ń
lála ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n dɔ̃nao yã musu píngi, ben
à è aɔ̃ɔ dɛ màsokɛrinɔ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ri kɛ̀
aɔ̃ɔ kú a bùsu guunɔla píngi lɛo kuri.
21 Daniɛli kú gwe ai Sirusu kíblena wɛ̃̀
káaku guu.

Nɛbukanɛza nana'ona anduna kpatanɔ yã musu

2 Nɛbukanɛza kíblena wɛ̃̀ plaadee guu
à nanaanɔ ò. Nanaa pì yã à kṹ
gbãa, eé fɔ̃ à ii òro. 2 Ben à bè wà
màsokɛrinɔ kɔ̃n asidɔ̃rinɔ kɔ̃n ɛ̃zɛ̃deenɔ
kɔ̃n sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ sísi lɛ aɔ̃ nanaa pì
bɔkɔ̃tɛare. Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ à aɛ, 3 à bèńnɛ: Ma
nanaa ò, nanaa pì ma kũ gbãa. Má yezi
mà nanaa pì asii dɔ̃. 4 Ben aɔ̃ɔ bènɛ kɔ̃n
Siria yão: Wà n dɔ̃ aafiao, Zaaki! Ǹ nanaa
pì yã o wamɔwa n zɔ̀blerinɔnɛ, wé à
bɔkɔ̃tɛnnɛ. 5 Kína bèńnɛ: Yã kɛ̀ ma zɛo
mà kɛareen yɛ̀. Tó ée nanaa pì kɔ̃n à
bɔkɔ̃tɛnao omɛro, weé a zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ wà a
uanɔ kɛ tuburaa ũ. 6 Tó a nanaa pì kɔ̃n à
bɔkɔ̃tɛnao tɔ̃kɛ̃̀mɛ sɔ̃, mɛ́ a kpe da maa-
maa, é gbaanɔ e a asaia ũ. À nanaa pì
omɛ sa kɔ̃n à bɔkɔ̃tɛnao.
7 Aɔ̃ ɛ̀ara wà bènɛ dɔ: Kí, ǹ nanaa pì o
wamɔwa n zɔ̀blerinɔnɛ, wé à bɔkɔ̃tɛnnɛ.
8 Ben kína bèńnɛ: Má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ ée
yã gágaamɛ, kɛ̀ á yã kɛ̀ ma zɛo mà kɛa-
ree dɔ̃ yãnzi. 9 Tó ée nanaa pì omɛro,
yã mɛ̀n doo bé à gɔ̃̀are. A lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃
à ɛgeɛ tòmɛ kɔ̃n yãlɛkpɛɛomɛ ai yã gɔ̃
gá liɛ. À nanaa pì omɛ, mɛ́gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ é

fɔ̃ à à bɔkɔ̃tɛ. 10 Ben aɔ̃ bènɛ: Kí, gbɛ̃-
kee kú anduna guu kɛ̀ eé fɔ̃ à yã kɛ̀ nɛ́ɛ
gbekaa kɛ̀kii bɔkɔ̃tɛnnɛro. Kína kee kuu
kɛ̀ à yã beee taka gbeka màsokɛrinɔ kɔ̃n
asidɔ̃rinɔ kɔ̃n sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔaro, baa tó
kí ìsi gbãadeemɛ. 11 Kí, yã kɛ̀ nɛ́ɛ gbekaa
pì zĩ'ũ. Gbɛ̃ke é fɔ̃ à onnɛro, sé Luda,
bensɔ̃ à bɛɛ kú gu dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n wamɔwa
gbɛ̃nteenɔro.

12 Yã beee tò kína pɛ̃tɛ̃ kɛ̀ à pɔ fɛ̃̀
maamaa, à bè wà Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ
dɛdɛ ń píngi. 13 Kɛ̀ wà ɔ̃ndɔ̃rinɔ dɛdɛna
yã kpàakpa kɛ̀, ben wèe Daniɛli kɔ̃n a
gbɛ̃nɔ wɛtɛɛ wà ń dɛdɛ. 14 Kɛ̀ kína doga-
rinɔ gbɛ̃nsi Ariɔki gàa Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ
dɛdɛ, ben Daniɛli yãzɛdee ònɛ kɔ̃n asãn-
sio 15 à à là à bè: Bɔ́yãnzi kína yã pãsĩ
pì dìɛzi? Ben Ariɔki yã pì tɔ̃kɛ̃̀ Daniɛlinɛ.
16 Ben Daniɛli gàa à wɛ́ɛ kɛ̀ kínaa à sɔ̃ kɔ̃n
gurɔɔo aɛ féte gbasa à nanaa pì bɔkɔ̃tɛnɛ.
17 Ben à tà bɛ à yã pì tɔ̃kɛ̃̀ a gbɛ̃nɔnɛ Ana-
nia kɔ̃n Misailio kɔ̃n Azariao. 18 À bɛ̀ńnɛ
aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ Luda Musudea à wɛ̃nda dɔ̃ńnɛ
nanaa pì asii yã musu, lɛ wàton ń dɛdɛ
kɔ̃n Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃ri kpaaanɔro yãnzi.

19 Gwãavĩn Daniɛli wɛ́ɛgupu è, Luda
Musude nanaa pì asii ònɛ, ben Daniɛli à
sáabu kpà à bè:

20 Wàgɔ̃ Luda sáabu kpaa gurɔ píngi,
àmbe à ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n gbãaao vĩ.
21 È gurɔ kɔ̃n à zakao liɛ,
è kínanɔ kpá kpatan è ń bɔn,
è ɔ̃ndɔ̃ɔ da ɔ̃ndɔ̃deenɔnɛ,
è dɔ̃na kpá wɛ́ɛzɛ̃rinɔa.
22 È asii yãnɔ kɔ̃n yã kɛ̀ aɔ̃ɔ utɛnanɔ
ɔdɔańnɛ,
à gusia yãnɔ dɔ̃, zaakɛ àmbe è guu pu.
23 Ma n sáabu kɛ̀ ma dezinɔ Luda,
ma n tɔ́ kpà,
zaakɛ n ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n gbãaao kàaramɛ.
N yã kɛ̀ wá gbèkammaa tɔ̃kɛ̃̀mɛ,
n nanaa kɛ̀ kína ò ɔ̀dɔawe.

Daniɛli nana bɔkɔ̃tɛna kínanɛ

24 Ben Daniɛli gàa Ariɔki kɛ̀ kína à dìɛ
à Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ dɛdɛɛ kiia à bènɛ:
Ǹton Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ dɛdɛro. Ǹ gámao
kína kiia lɛ mà à nanaa bɔkɔ̃tɛnɛ. 25 Gwe
gɔ̃ɔ Ariɔki Daniɛli sɛ̀ à gàao kína kiia à
bènɛ: Ma gbɛ̃ kɛ̀ eé fɔ̃ à n nanaa bɔkɔ̃tɛn-
nɛɛ è Yuda zĩ̀zɔnɔ tɛ́. 26 Kína Daniɛli
kɛ̀ wè benɛ dɔ Bɛtɛsaza là à bè: Nɛ́ fɔ̃
ǹ nanaa kɛ̀ má ò bɔkɔ̃tɛmɛ ǹ à yáasi
tɔ̃kɛ̃mɛɔ́? 27 Daniɛli wèàla à bè: Ɔ̃ndɔ̃ri ke
asidɔ̃ri ke màsokɛri ke sɔsɔnɛyãdɔ̃ri ke é
fɔ̃ à asiiyã kɛ̀ ń gbèka pì onnɛro. 28 Mɔde
Ludaa kú musu, àmbe è asiiyã ońnɛ. Kí
Nɛbukanɛza, Luda yã kɛ̀ eé mɔ́ kɛ ziaa
ɔ̀dɔannɛmɛ. Nanaa kɛ̀ ń ò n gádoa kɔ̃n
wɛ́ɛgupu kɛ̀ ń èon yɛ̀. 29 Kí, gurɔɔ kɛ̀ ń
daɛna n gádoa n laasuu tà yã kɛ̀ eé mɔ́
kɛɛa. Luda bé è asiiyã ɔdɔańnɛ, ben à tò
n yã kɛ̀ eé mɔ́ kɛɛ dɔ̃. 30 Mapi sɔ̃, èe kɛ
ma ɔ̃ndɔ̃ɔ bé à dɛ danɔ pɔ́la gbasa Luda
asiiyã pì òmɛro. À òmɛ lɛ ǹ e ǹ à bɔkɔ̃tɛ
mamɛ ǹgɔ̃ laasuu kɛ̀ kú n nɔ̀sɛ guu dɔ̃.

31 Kí, n guu gwà ben n pɔ́ke taka è n aɛ
lán gbɛ̃ntee bà. À bíta èe tɛ́ kɛɛ bensɔ̃ à
naasi vĩ. 32 Pɔ́ taka pì mì nɛ́ vuramɛ atɛ̃ɛ,
à kùsɛ kɔ̃n à gɛ̃̀sãnɔ nɛ́ kondogi, à gbɛɛɛ
kɔ̃n à gisinɔ nɛ́ mɔ̀gotɛ̃mɛ, 33 à gbánɔ nɛ́
mɔ̀simɛ, à gbálanɔ nɛ́ mɔ̀si kɔ̃n gũ̀omɛ.
34 Gurɔɔ kɛ̀ nɛ́ɛ gwa, gbɛ̀si ke gbòro, èe
kɛ gbɛ̃ke bé à ɔ kɛ̀aro, ben à mɔ̀ à sì pɔ́
taka pì gbála kɛ̀ dɛ mɔ̀si kɔ̃n gũ̀o ũunɔa, à
ń wíwi. 35 Gɔ̃ɔgɔ̃ɔ mɔ̀si kɔ̃n gũ̀o kɔ̃n mɔ̀-
gotɛ̃o kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao wìwi, ben
à gɔ̃̀ lán ése mìsiaa kɛ̀ kú pɔ́wɛɛgbɛ̃kiia
bà. À gɛ̃̀tɛ kɔ̃n ĩao, wèe à gbɛ̀ e dɔro, ben
gbɛ̀si kɛ̀ sì pɔ́ taka pìa gɔ̃̀ kpii gbɛ̃̀ntɛ̃ ũ à
anduna pà píngi.

36 Nanaa pìn gwe. Kí, wé à bɔkɔ̃tɛnnɛ
sa. 37 Kí, ḿbe kínanɔ kína ũ. Luda
Musude n kpa kpatan kɔ̃n ikoo kɔ̃n
gbãaao kɔ̃n gakuio. 38 À gbɛ̃nteenɔ kɔ̃n
nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ kɔ̃n bãanɔ nànnɛ n ɔzĩ. Guu
kɛ̀ aɔ̃ɔ kún píngi négɔ̃ dɛ ń kína ũmɛ. Ḿbe
mì kɛ̀ dɛ vura pì ũ. 39 Kpata pãnde é bɔ
n kpɛɛ, eé ká n kpata ũro. Beee gbɛra à
aagɔ̃dee é bɔ à da andunala píngi. Beeen
mɔ̀gotɛ̃ pì ũ. 40 Kpata siigɔ̃dee é mɔ, eégɔ̃
gbãa lán mɔ̀si bà, zaakɛ mɔ̀si è pɔ́ píngi

wíwi à ń tí bomɛ. Lán mɔ̀si è pɔ́ wíwi
nà, lɛn eé kpata káakupɔnɔ mì dɛ à ń
kɛ dúgudugu lɛ. 41 Lán n à gbálanɔ kɔ̃n
gbánɛnɔ è nà, à gukenɔ dɛ gũ̀ kpatana ũ
bensɔ̃ à gukenɔ dɛ mɔ̀si ũ, lɛn kpata pì
égɔ̃ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana lɛ, mɔde mɔ̀si gbãaa égɔ̃
kú à guumɛ, zaakɛ ń è mɔ̀si kakɔ̃ana kɔ̃n
gũ̀o. 42 Lán gbánɛ pì gukenɔ dɛ mɔ̀si ũ
nà bensɔ̃ à gukenɔ dɛ gũ̀ ũ, lɛn kpata
pì kpadoo égɔ̃ gbãa vĩ lɛ, à kpadoo égɔ̃
busana. 43 Lán n mɔ̀si è kakɔ̃ana kɔ̃n gũ̀
kpatanao nà, lɛn gbɛ̃ntee boriinɔ égɔ̃ kú
gwe kakɔ̃ana lɛ, mɔde aɔ̃é kɔ̃ síro lán ń è
mɔ̀si è kɔ̃ sí kɔ̃n gũ̀oro nà.

44 Kína pìnɔ gurɔ Luda Musude é kpata
kɛ̀ è yãaroo fɛɛ. Kpata pì mìdɛna vĩro, eé
gɔ̃ bori pãndenɔ pɔ́ ũ zikiro. Kpata pì é
kpata káakupɔ pìnɔ kɛ dúgudugu à ń mì
dɛ, àpi bé eégɔ̃ kuu gurɔ píngi. 45 Lán ń
è nà gbɛ̀si ke gbòro kpiiia, èe kɛ gbɛ̃ke
bé à ɔ kɛ̀aro, ben à gàa à mɔ̀si kɔ̃n mɔ̀-
gotɛ̃o kɔ̃n gũ̀o kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao
wìwi, kí, Luda Bítade yã kɛ̀ eé mɔ́ kɛ ziaa
ɔ̀dɔannɛmɛ. Nanaa pì nɛ́ yãpuraamɛ, à
bɔkɔ̃tɛna náanɛ vĩ.

46 Ben kí Nɛbukanɛza dàɛ a puua
Daniɛli aɛ à bɛ̀ɛ lìnɛ, ben à bè wà saa
oa wà tuaetiti kpatanɛ. 47 À bè Daniɛlinɛ:
A Luda nɛ́ tãanɔ Ludamɛ, kínanɔ diimɛ
yãpura. Àmbe è asiiyã bɔnnɛ gupuraaa,
zaakɛ n fɔ̃ n bɔwe kɔ̃n asii pìo. 48 Ben
kína Daniɛli gbà gbãaa à à gbà pɔ́nɔ à
gɛ̃̀ ɔla, à à kpà kpatan àgɔ̃ wɛ́ɛ téare Ba-
bilɔnu bùsuzi, à à dìɛ Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ
píngi gbɛ̃nsi ũ. 49 Daniɛli wɛ́ɛ kɛ̀ kínaa,
ben à Sadaraka kɔ̃n Mɛsakio kɔ̃n Abɛd-
inɛgoo dìɛ Babilɔnu bùsu gbãadeenɔ ũ.
Daniɛli sɔ̃ɔ kú kíbɛmɛ.

Gɔ̃ɔn aagɔ̃ zuna mɔ̀datɛ guu

3 Kí Nɛbukanɛza tãa pì kɔ̃n vurao
lán gbɛ̃ntee bà. À lezĩ kà gɛ̃̀sãsuu
baaagɔ̃, à yàasa sɔ̃ gɛ̃̀sãsuu swɛɛdomɛ.
Ben à pɛ̀ɛ Dura guzurɛn Babilɔnu bù-
sun. 2 Ben à lɛ́kpãsã kɛ̀ a bùsu gbɛ̃nsinɔnɛ
lɛ aɔ̃ kɔ̃ kakɔ̃a, kínanɔ, lɛ́dammarinɔ,
zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ, gbãadeenɔ, ɔɔ'utɛrinɔ,
yãkpaɛkɛrinɔ, yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kɔ̃n a bùsu
kpatablerinɔ ń píngi, aɔ̃ mɔ́ pɔ́ kɛ̀ à pì à
pɛ̀ɛ pì kya kɛ. 3 Ben bùsu gbɛ̃nsi pìnɔ kɔ̃
kàkɔ̃a pɔ́ taka pì kyakɛnazi aɔ̃ zɛ̀zɛ à aɛ.
4 Ben kpàakpakɛri bè pariinɔnɛ gbãng-
bãn: Bùsu píngi gbɛ̃nɔ kɔ̃n bori píngio,
à yã kɛ̀ wà dìɛaree ma. 5 Tó a kuru'ɔ
mà kɔ̃n kureo kɔ̃n googeo kɔ̃n kúuo kɔ̃n
mɔrɔo kɔ̃n kɔ̃kɔ̃pɔnɔ píngi, à kúɛ à dɔnzi
kɛ pɔ́ taka kɛ̀ kí Nɛbukanɛza pì kɔ̃n vurao
à pɛ̀ɛ pìnɛ. 6 Gbɛ̃ kɛ̀ gì kúɛ à dɔnzi kɛnɛzi,
weé adee zu mɔ̀datɛ pãsĩ guu gɔ̃ɔmɛ.
7 Beee yãnzi tó gbɛ̃nɔ kɔ̃kɔ̃pɔ pìnɔ ɔ́ mà,
bùsu píngi gbɛ̃nɔ ke bori píngin yoo, aɔ̃è
kúɛ wà dɔnzi kɛ vura pɔ́ taka pìnɛ.

8 Gurɔ beeean sɔsɔnɛyãdɔ̃ri kenɔ mɔ̀
wà Yuda kenɔ káara kɛ̀ 9 aɔ̃ bè kí
Nɛbukanɛzanɛ: Wà n dɔ̃ aafiao Zaaki!
10 Kí, n yã dìɛ n bè, tó gbɛ̃nɔ kɔ̃kɔ̃pɔnɔ
ɔ́ mà, aɔ̃ kúɛ wà dɔnzi kɛ pɔ́ taka kɛ̀
ń pì kɔ̃n vurao pìnɛ. 11 N bè gbɛ̃ kɛ̀ èe
kúɛ à dɔnzi kɛnɛro, weé adee zu mɔ̀datɛ
pãsĩ guumɛ. 12 Tɔ̀, Yuda kenɔ kuu, n ń
díɛ Babilɔnu bùsu gbãadeenɔ ũ. Aɔ̃ tɔ́n
Sadaraka, Mɛsaki kɔ̃n Abɛdinɛgoo. Kí,
gbɛ̃ pìnɔ è n yã maro aɔ̃è n tãanɔ gbãg-
bãro, bensɔ̃ aɔ̃è dɔnzi kɛ vura pɔ́ taka kɛ̀
ń pɛ̀ɛ pìnɛro. 13 Ben Nɛbukanɛza fɛ̃̀ maa-
maa à bè wà mɔ́are kɔ̃n Sadarakao kɔ̃n
Mɛsakio kɔ̃n Abɛdinɛgoo. Ben wà mɔ̀ wà
gbɛ̃ pìnɔ kpàa. 14 Nɛbukanɛza ń lá à bè:
Sadaraka, Mɛsaki kɔ̃n Abɛdinɛgoo, ée gii
ma tãanɔ gbãgbãzi yãpuran yɔ́? Ée gii
dɔnzi kɛ vura pɔ́ taka kɛ̀ má pɛ̀ɛnɛzin yɔ́?
15 Tó a soru kɛ̀ à kúɛ à dɔnzi kɛ pɔ́ taka
kɛ̀ má pì pìnɛ gurɔɔ kɛ̀ a pɔ́nɔ ɔ́ mà, eé kɛ
maa, mɔde tó ée dɔnzi kɛnɛro, weé a zu
mɔ̀datɛ pãsĩ guu gɔ̃ɔmɛ. Tãa kparee bé eé
fɔ̃ à a bɔ ma ɔzĩi? 16 Aɔ̃ bè: Kí, à zɛ́ vĩ wà
wa zĩnda bɔro. 17 Kí, tó wà wa zu mɔ̀datɛ
guu, wa Dii kɛ̀ weè zɔ̀ dɔzi é fɔ̃ à wa bɔn à
wa sí n ɔzĩ. 18 Baa tó èe kɛ sɔ̃ro, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀
wé n tãanɔ gbãgbãro. Wé dɔnzi kɛ vura
pɔ́ taka kɛ̀ ń pɛ̀ɛnɛro. 19 Ben Nɛbukanɛza
pɔ fɛ̃̀ pãsĩpãsĩ à uu sìsiǹzi. À bè wà mɔ̀-

datɛ kaara dɛ yã pɔ́la lɛo swɛɛplaa. 20 Ben
à ò a zĩ̀kpɛ gɔ̃sagbãa kenɔnɛ aɔ̃ Sadaraka
kɔ̃n Mɛsakio kɔ̃n Abɛdinɛgoo yiyi wà ń
zu mɔ̀datɛ pãsĩ pì guu. 21 Ben gɔ̃sa pìnɔ ń
yíyi kɔ̃n ń pɔ́kãsãa kɛ̀ aɔ̃ɔ dananɔ, utanɔ
kɔ̃n sòkotonɔ kɔ̃n lawaninɔ píngi, ben aɔ̃
ń sɛ́ wà ń zu mɔ̀datɛ pãsĩ pì guu. 22 Lán
kína yã dìɛ pãsĩpãsĩ nà bensɔ̃ mɔ̀datɛ pì
wã̀ maamaa, ben tɛ́ puusu gɔ̃sagbãaa kɛ̀
aɔ̃ ń zún pìnɔ lɛ̀ à ń dɛ́dɛ. 23 Gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ
pìnɔ sɔ̃ aɔ̃ gàa wà sì mɔ̀datɛ gbãaa pì guu
yiyina.

24 Ben kí Nɛbukanɛza kɛ̀ gìri à fɛ̀ɛ à
zɛ̀, ben à a ìbanɔ là à bè: Gɔ̃ɔn aagɔ̃n
wà zù tɛ́n yiyinaroo? Aɔ̃ wèàla wà bè:
Lɛmɛ kí! 25 Ben à bè: À gwa! Gɔ̃ɔn si-
igɔ̃n má è. Aɔ̃ɔ porona aɔ̃ɔe táa oo tɛ́ pì
guu bensɔ̃ èe pɔ́ke woḿmaro. Aɔ̃ gɔ̃ɔn
siigɔ̃dee bɔ̀kɔ̃ba Luda Nɛ́ keo. 26 Ben à
sɔ̃̀ mɔ̀datɛ pì lɛ́zi à bè: Sadaraka, Mɛsaki
kɔ̃n Abɛdinɛgoo, Luda Musude zɔ̀blerinɔ,
à bɔɛ. Ben aɔ̃ bɔ̀ɛ tɛ́ pìn. 27 Bùsu gbɛ̃nsinɔ
kɔ̃n lɛ́dammarinɔ kɔ̃n zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n
gbãadeenɔ kɔ̃n kínanɔ kàkɔ̃áńzi aɔ̃ɔ è tɛ́
pì e fɔ̃ à pɔ́ke wòḿmaro. Baa aɔ̃ mìkã e
tɛ́ kũro, aɔ̃ utanɔɔ e yakaro, wèe tɛ́sukpɛ
gũu maḿma sero. 28 Ben Nɛbukanɛza bè:
Wà Sadaraka kɔ̃n Mɛsakio kɔ̃n Abɛdinɛ-
goo Luda sáabu kpá! À a malaika zĩ̀ à a
zɔ̀bleri kɛ̀ aɔ̃ɔ à náanɛ vĩinɔ mì sì. Aɔ̃ gì
yã kɛ̀ má dìɛ kɛzi aɔ̃ ń zĩnda kpà gaaa, lɛ
wàton kúɛ wà dɔnzi kɛ dii pãndenɔnɛro
yãnzi, sé ń Dii. 29 Beee yãnzi yã kɛ̀ má
dìɛn yɛ̀. Tó gbɛ̃ke Sadaraka kɔ̃n Mɛsakio
kɔ̃n Abɛdinɛgoo Luda tɔ́ zaaa sì, bùsu
píngi gbɛ̃ ke bori kpareen yoo, weé à
zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ wà à ua kɛ tuburaa ũmɛ. Za-
akɛ dii pãnde é fɔ̃ à gbɛ̃ mì sí lɛro. 30 Ben
kína Sadaraka kɔ̃n Mɛsakio kɔ̃n Abɛdinɛ-
goo gwena kàarańnɛ Babilɔnu bùsun.

Nɛbukanɛza nana'ona lí yã musu

4 Kí Nɛbukanɛza bé èe yã kɛ̀ oo gbɛ̃
píngine, bùsu gbɛ̃ píngi kɔ̃n borii kɛ̀
kú anduna guu píngio à bè: Àgɔ̃ kuu
kɔ̃n aafiao maamaa! 2 Má è à kɛ̀ maa mà
dabuyã kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ Luda Musude
kɛ̀mɛɛnɔ oare. 3 À dabuyãnɔ bíta fá! À
yãbɔnsaɛnɔɔ pãsĩ. À kpata yãana vĩro, à
kíblena égɔ̃ kuu gurɔ píngimɛ.

4 Mamɔma Nɛbukanɛza má kú nna-
mana guu ma bɛ, ma làakari kpáɛna,
5 ben ma nanaa ò ai vĩa ma kũ. Kɛ̀ má
daɛna ma gádo musu yã kɛ̀ má è kɔ̃n laa-
suu kɛ̀ má lɛ̀o tò swɛ̃̀ kɛ̃̀magu. 6 Má dìɛ kɛ̀
wà mɔ́mɛ kɔ̃n Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ ń píngi
aɔ̃ nanaa pì bɔkɔ̃tɛmɛ. 7 Kɛ̀ asidɔ̃rinɔ kɔ̃n
dabudabukɛrinɔ kɔ̃n sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ kɔ̃n
màsokɛrinɔ mɔ̀, ben ma nanaa pì yã
òńnɛ, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà à bɔ̀kɔ̃tɛmɛro. 8 Zãaza-
˜an Danìɛli kɛ̀ wà ma tãa tɔ́ kpànɛ, kɛ̀ wè
benɛ Bɛtɛsaza mɔ̀ ma kiia, ben ma nanaa
pì ònɛ. À Luda kɛ̀ kú adona Ninii vĩ. 9 Ma
bè: Bɛtɛsaza, ɔ̃ndɔ̃rinɔ gbɛ̃nsi, má dɔ̃ kɛ̀
ń Luda kɛ̀ kú adona Ninii vĩ, asiiyã ègɔ̃
zĩ'ũnnɛro. Yã kɛ̀ má è nanaa guun yɛ̀. Ǹ
à bɔkɔ̃tɛmɛ. 10 Pɔ́ kɛ̀ má è ma laasuu guu
gurɔɔ kɛ̀ má daɛna ma gádo musun yɛ̀.
Mɛ́ɛ guu gwaa ben ma lí è zɛna tɔɔtɛ gura
súusu, à lezĩ maamaa. 11 Lí pì bíta kũ̀ à
gbã̀ ai à mìsɔ̃ntɛ̃ gàa à zɔ̃̀ ludambɛɛa. Wè
lí pì e zaa anduna lɛ́ zɛkiinɔa píngi. 12 À
lánɔɔ maa, à nɛ́ ì bíta, à pɔ́blee mɔ̀ gbɛ̃
píngia. Nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ ɔra è à gbáru, bãanɔ
è mɔ́ wà zɔ̃zɔ̃ à gã̀nɔa. Pɔ́ wɛ̃̀ndide píngi
è pɔ́blee ea.

13 Mɛ́ɛ pɔ́ pì ee wɛ́ɛgupu guu gurɔɔ kɛ̀
má daɛna ma gádoa, ben ma malaika è
bɔna ludambɛ. 14 À lɛ́ zù gbãngbãn à bè:
À lí pì zɔ̃ à nɛ́ à à gã̀nɔ kɛ̃ɛ. À à lánɔ
woro à à bɛɛnɔ fãakɔ̃a. À tó nɔ̀bɔnɔ bàa
lɛ́ wà kɛ̃a. À tó bãanɔ bɔɛ à lánɔ guu.
15 Mɔde à lí pì kusu kɔ̃n à kãsãanɔ tó tɔɔtɛ
guu à mɔ̀si gada kpánɛ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃ pɔ́o
sɛ̃̀ guu gwe. Kpíi é kpáàla, eégɔ̃ kú sɛ̃̀n
gwe kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ. 16 À mì é likɔ̃a, à laa-
suu é gɔ̃ lán nɔ̀bɔnɔ pɔ́ bà ai wɛ̃̀ swɛɛ-
plaa. 17 Malaikanɔ bé wà yã kɛ̀ Ludaa
dìɛ pì ò, à ìba pìnɔ bé wà yã kɛ̀ Luda
zɛ̀o kpàakpa kɛ̀, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ e
wà dɔ̃ kɛ̀ Luda Musude bé à iko vĩ gbɛ̃n-
tee kpatanɔa. È gbɛ̃ kpá kpatan lán à

yezi nà, baa gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃sãna. 18 Mamɔma
kí Nɛbukanɛza, nanaa kɛ̀ má òn gwe.
Bɛtɛsaza, ǹ à bɔkɔ̃tɛmɛ sa, zaakɛ ma
kpata ɔ̃ndɔ̃ri kee e fɔ̃ à bɔ̀kɔ̃tɛmɛro. Mɔde
nɛ́ fɔ̃, zaakɛ ń Luda kɛ̀ kú adona Ninii vĩ.

Daniɛli nana bɔkɔ̃tɛna kínanɛ

19 Ben Daniɛli kɛ̀ wè benɛ dɔ Bɛtɛsaza
bídi kɛ̀ yã pìa. Laasuu kɛ̀ èe lɛɛ tò swɛ̃̀
kɛ̃̀n. Ben kína bè: Bɛtɛsaza, ǹton tó nanaa
pì kɔ̃n à bɔkɔ̃tɛnao n vĩa kũro. Ben
Bɛtɛsaza bènɛ: Ma dii, Luda tó nanaa
pì gɔ̃ dɛ n zangurinɔ yã ũ. Luda tó à
bɔkɔ̃tɛna gɔ̃ dɛ n ibɛɛnɔ yã ũ. 20 Lí kɛ̀ ń
è bíta bensɔ̃ à gbã̀a ai à mìsɔ̃ntɛ̃ zɔ̃̀ lu-
dambɛɛa, ben wè e zaa anduna lɛ́ zɛki-
inɔa píngi. 21 À lánɔɔ maa, à nɛ́ ì bíta,
à pɔ́blee mɔ̀ gbɛ̃ píngia. Nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔɔ kú
à gbáru, bãanɔ è mɔ́ zɔ̃zɔ̃ à gã̀nɔa. 22 Kí,
ḿbe lí pì ũ. N iko bíta bensɔ̃ ń gbãa vĩ.
N bítakɛɛ gbã̀ à zɔ̃̀ ludambɛɛa, n kpata
ɔ tà ai anduna lɛ́a. 23 Kí, n malaika ke
è bɔna ludambɛ à bè: À lí pì zɔ̃ à kɛ
pɔ̃pɔ̃, mɔde à à kusu kɔ̃n à kãsãanɔ tó
tɔɔtɛn. À mɔ̀si gada kpánɛ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o
sɛ̃̀ guu gwe. Kpíi é kpáàla, eégɔ̃ kú kɔ̃n
nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ ai wɛ̃̀ swɛɛplaa.
24 Kí, à bɔkɔ̃tɛnan yɛ̀. Yã kɛ̀ Luda
Musude dìɛ ma dii kína yã musun yɛ̀.
25 Weé pémma wà n bɔ gbɛ̃nteenɔ tɛ́,
nɛ́gɔ̃ kú kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ nɛ́gɔ̃ sɛ̃̀ soo lán
zù bà. Kpíi é n gbɛ̃, nɛ́gɔ̃ kuu lɛ wɛ̃̀ swɛɛ-
plaa ai ǹ gá dɔ̃ kɛ̀ Luda Musude bé à iko
vĩ gbɛ̃ntee kpatanɔa, è gbɛ̃ kpá kpatan
lán à yezi nà. 26 Lán à bè wà líkusu kɔ̃n
à kãsãanɔ tó nà, beee bè tó n Luda dɔ̃̀
ikodee ũ, eé ɛara à n kpá kpatan. 27 Beee
yãnzi kí, ǹ ma lɛ́damma kɛ̀ ma. Ǹ kɛ̃ n
durunnɔa ǹgɔ̃ yã kɛɛ a zɛ́a. Ǹ n yã za-
akɛna tó ǹgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ kɛɛ takaasideenɔnɛ,
ke n nnamana égɔ̃ gaa gwɛɛ.
28 Yã pìnɔ kí Nɛbukanɛza lè píngi.
29 Mɔ kuri awɛɛplaaa gbɛra kína e táa
oo a bɛ kpɛ́ bíta musu Babilɔnu. 30 Ben à
bè: Babilɔnu bíta kɛ̀ má kàɛ ma kíblekii
ũun yɛ̀roo? Má kàɛ kɔ̃n ma iko gbãaao
ma kíkɛ gakui yãnzimɛ. 31 Ai kína gɔ̃ yã
pì o à yãa, kòto ke bɔ̀ ludambɛ à bè: Kí
Nɛbukanɛza, yã kɛ̀ wà ò n yã musun yɛ̀:
Wà n bɔ kpatan sa. 32 Weé pémma wà n
bɔ gbɛ̃nteenɔ tɛ́, nɛ́gɔ̃ kú kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ
nɛ́gɔ̃ sɛ̃̀ soo lán zù bà. Nɛ́gɔ̃ kuu lɛ wɛ̃̀
swɛɛplaa ai ǹ gá dɔ̃ kɛ̀ Luda Musude bé
à iko vĩ gbɛ̃ntee kpatanɔa, è gbɛ̃ kpá
kpatan lán à yezi nà. 33 Gwe gɔ̃ɔ yã kɛ̀
wà ò Nɛbukanɛza musu kɛ̀. Wà pɛ̀a wà à
bɔ̀ gbɛ̃nteenɔ tɛ́, à sɛ̃̀ sò lán zù bà, kpíi à
yàku. À mìkã gbã̀ lán kúu kã bà, à ɔnkɔkɔ
bɔ̀bɔ sɔ̀ɔɔsɔɔɔ lán bã ɔnkɔkɔ bà.
34 Kɛ̀ wɛ̃̀ swɛɛplaaa pì pàpa, mamɔma
Nɛbukanɛza ma wɛ́ɛ sɛ̀ ma musu gwà,
ben ma su ma làakaria. Ben ma Luda
Musude sáabu kpà ma Gurɔpingide tɔ́
kpà ma bɛ̀ɛ lìnɛ. Zaakɛ à kíkɛɛ yãana
vĩro, à kpata ègɔ̃ kuu gurɔ píngi. 35 Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna guunɔ ń píngi dɛnɛ
pɔ́ke ũro. È kɛ lán à yezi nà kɔ̃n gbãadee
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ kɔ̃n gbɛ̃ntee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
tɔɔtɛnɔ. Gbɛ̃ke è fɔ̃ à kpànɛro, gbɛ̃ke è fɔ̃
à benɛ bɔ́n èe kɛɛro.
36 Gurɔɔ kɛ̀ ma su ma làakaria, ben
ma ɛara ma su ma kíkɛgakuin kɔ̃n bɛ̀ɛo
kɔ̃n bítakɛɛo. Ma ìbanɔ kɔ̃n ma bùsu
gbãadeenɔ ma gbeka, aɔ̃ ma ka kpatan,
ben ma iko dɛ káakupɔla. 37 Mamɔma
Nɛbukanɛza mɛ́ɛ musu Kína sáabu kpaa
sa mɛ́ɛ bɛ̀ɛ liinɛ mɛ́ɛ à tɔ́ kpaa, zaakɛ à
yãkɛnanɔɔ maa píngi, ègɔ̃ yã kɛɛ a zɛ́a.
Eé fɔ̃ à gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sé lezĩ busa.

Yã kɛ̃na gũ̀a

5 Kí Bɛlisaza a bùsu gbãadeenɔ sìsi
zĩbaa pɔ́bleea gɔ̃ɔn wàa sɔɔro, ben èe
wɛ̃ɛ miińyo. 2 Kɛ̀ à pɔɔ kɛ̀ í pìa nna, à
bè wà mɔ́ kɔ̃n vura ímibɔnɔ kɔ̃n kondogi
ímibɔ kɛ̀ a dezi Nɛbukanɛza sɛ̀ɛ Luda
kpɛ́n Yerusalɛmunɔ lɛ à í mio, àpi kɔ̃n
a bùsu gbãadeenɔ kɔ̃n a nɔɔnɔ kɔ̃n a nɔ
yìgisainɔ. 3 Ben wà mɔ̀ kɔ̃n togoo pìnɔ,
aɔ̃ɔe í miio. 4 Kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ̃ɛ mii, aɔ̃ɔe tãa kɛ̀
wà ń kɛ́ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio kɔ̃n mɔ̀-
gotɛ̃o kɔ̃n mɔ̀sio kɔ̃n líο kɔ̃n gbɛ̀o sáabu

kpaa. 5 Gwe gɔ̃ɔ gbɛ̃ntee ɔɔ bɔ̀ fitia'izi, èe
ɔgbɛ kɛ̃ɛ kíbɛ gũ̀ kɛ̀ lɔ́lɔnaa. Kína ɔɔ pì è,
èe pɔ́ kɛ̃ɛ, 6 ben à laasuu tò swɛ̃̀ kɛ̃̀n. À
uu yàkɔ̃tɛ à gbãaa bùsa, ben à gbánɔɔ
e lugalugaa. 7 À wii gbãaa lɛ̀ à bè, wà
mɔ́ kɔ̃n asidɔ̃rinɔ kɔ̃n sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ kɔ̃n
màsokɛrinɔ. Ben à bè Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃ri
pìnɔnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ ɔgbɛ kɛ̀ki kyó kɛ̀ ben à à
bɔ̀kɔ̃tɛmɛ, mɛ́ gumusu tɛ̃a kɔ̃n vura kằm-
bɛɛo danɛ, eé gɔ̃ ma bùsu gbãadeenɔ gbɛ̃
aagɔ̃dee ũ. 8 Kɛ̀ kína ɔ̃ndɔ̃ri pìnɔ gɛ̃̀ ń
píngi, ben aɔ̃ gbɛ̃kee e fɔ̃ à ɔgbɛ pì kyó
kɛ̀ à à bɔ̀kɔ̃tɛnɛro. 9 Swɛ̃̀ ɛ̀ara à kɛ̃̀ kí
Bɛlisazan maamaa, à ɛ̀ara à uu yằkɔ̃tɛ,
ben à bùsu gbɛ̃nsinɔ gɔ̃̀ bídi guu.

10 Kɛ̀ kí naɔ̃ kína kɔ̃n bùsu gbɛ̃nsinɔ
zɔka mà, à gɛ̃̀ńzi pɔ́blekiia à bè: Wà n
dɔ̃ kɔ̃n aafiao Zaaki! Ǹton tó n laasuu
n nɔ̀sɛ yakaro, ǹton tó n uu gɔ̃ sisinaro.
11 Gbɛ̃kee kú n bùsun kɛ̀, à Luda kɛ̀ kú
adona Ninii vĩ. N dezi Nɛbukanɛza gurɔ
wà è à làakari vĩ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ɛo kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo
lán Luda bà. N dezi à dìɛ wɛ́ɛzɛ̃rinɔ kɔ̃n
asidɔ̃rinɔ kɔ̃n sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ kɔ̃n mà-
sokɛrinɔ gbɛ̃nsi ũ. 12 À ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n à dɔ̃nao
pãsĩ, è yã píngi ma. È nanaanɔ bɔkɔ̃tɛ è
yã zĩ'ũunɔ yáasi tɔ̃kɛ̃ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinanɔ. À
tɔ́n Daniɛli. Kína tɔ́ kpànɛ dɔ Bɛtɛsaza. Ǹ
à sísi se, eé yã pì bɔkɔ̃tɛnnɛ.

13 Kɛ̀ wà mɔ̀ kɔ̃n Daniɛlio kína pì kiia,
ben kína bènɛ: Ḿbe zĩ̀zɔ kɛ̀ wè be Daniɛli
kɛ̀ ma dezi bɔ̀o Yudanɔ bùsun ũɔ́? 14 Má
mà wà bè ń Luda Ninii vĩ, ń làakari vĩ
kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ɛo kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ wɛ́ɛbɔnao. 15 Wà
mɔ̀mɛ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ kɔ̃n yã'asidɔ̃rinɔ tia,
lɛ aɔ̃ ɔgbɛ kɛ̀ kyó kɛ aɔ̃ à bɔkɔ̃tɛmɛ, mɔde
aɔ̃ɔe fɔ̃ro. 16 Má mà wà bè nɛɛ̀ fɔ̃ ǹ yãnɔ
bɔkɔ̃tɛ nɛɛ̀ fɔ̃ ǹ yãlɛkɔ̃zinanɔ tɔ̃kɛ̃. Tó n
fɔ̃ n ɔgbɛ kɛ̀ kyó kɛ̀ n à bɔ̀kɔ̃tɛmɛ, mɛ́ gu-
musu tɛ̃a kɔ̃n vura kằmbɛɛo dannɛ, nɛ́
gɔ̃ ma bùsu gbãadeenɔ gbɛ̃ aagɔ̃dee ũ.
17 Ben Daniɛli bènɛ: Ǹ n gbaanɔ kũ ǹ asa-
iapɔ pì kpá gbɛ̃ pãndea. Mɔde baa kɔ̃n
beeeo mɛ́ ɔgbɛ pì kyó kɛnnɛ kí, mɛ́ sɔ̃
bɔkɔ̃tɛnnɛ. 18 Kí, Luda Musude bé à kíkɛ
kɔ̃n bítakɛɛo kɔ̃n gakuio kɔ̃n bɛ̀ɛo kpà n
dezi Nɛbukanɛzaa. 19 Lán à à sɛ̀ lezĩ nà,
gbɛ̃ píngi à vĩa vĩ, aɔ̃è mì siɛnɛ, bori píngi
ke yã'ona bori píngin yoo. Gbɛ̃ kɛ̀ à yezi
à à dɛ, è à dɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à à bɔ, è
à bɔmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à gwena kaaranɛ,
è à kaara. Gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à à busa, è à
busamɛ. 20 Mɔde kɛ̀ à a zĩnda sɛ̀ lezĩ à
swã gbãa kũ̀ bensɔ̃ à zaza kũ̀, ben Luda à
bɔ̀ kpatan à à gakui kɔ̀ ɛ̀. 21 Wà pɛ̀a wà à
bɔ̀ gbɛ̃nteenɔ tɛ́, à laasuu gɔ̃̀ lán nɔ̀bɔnɔ
pɔ́ bà. À kú kɔ̃n sakenɔ à sɛ̃̀ sò lán zù bà.
Kpíi à yàku, ben à dɔ̃̀ sa kɛ̀ Luda Musude
bé à iko vĩ gbɛ̃ntee kpatanɔa, è gbɛ̃ kɛ̀
à yezi kpá kpatan. 22 Mpi sɔ̃ Bɛlisaza, à
dion n ũ. Baa kɛ̀ ń yã pìnɔ dɔ̃ píngi, nɛ́ɛ
n zĩnda busaro. 23 N dɔkɛ̀ Dii Musudeo
ń tò wà mɔ̀ kɔ̃n à kpɛ́ togoonɔ, ben mpi
kɔ̃n n bùsu gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n n nɔɔnɔ kɔ̃n n
nɔ yìgisainɔ wɛ̃ɛ mìo, ben n tãa kɛ̀ wà
kɛ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o
kɔ̃n mɔ̀sio kɔ̃n líо kɔ̃n gbɛ̀o sáabu kpà,
pɔ́ kɛ̀ aɔ̃è guu ero aɔ̃è yã maro bensɔ̃ aɔ̃ɔ
dɔ̃na vĩroonɔ. N wɛ̃̀ndi kɔ̃n n ziaao kú
Luda ɔzĩmɛ, ben nɛ́ɛ bɛ̀ɛ línɛro. 24 Beee
yãnzin à tò ɔɔ pì mɔ̀ à ɔgbɛ pì kɛ̃̀zi.

25 Yã kɛ̀ ɔɔ pì kɛ̃̀n yɛ̀: Mɛnɛ, mɛnɛ,
tɛkɛli, paasi. 26 Yã pìnɔ bɔkɔ̃tɛnan yɛ̀:
Mɛnɛ bè, Luda n kíbleguroɔ nàro à à lɛ́ zɛ̀.
27 Tɛkɛli bè, wà n tìisi lɛ́ gwà kilooa wà
è nɛ́ɛ kiloo sɛ́ro. 28 Paasi bè, wà n kpata
kpàatɛtɛ Midiãnɔ kɔ̃n Pɛsianɔnɛ.

29 Bɛlisaza yã ò a ìbanɔnɛ, ben aɔ̃ gu-
musu tɛ̃a kɔ̃n vura kằmbɛɛo dà Daniɛlinɛ
wà kpàakpa kɛ̀ wà bè, bùsu gbãadeenɔ
gbɛ̃ aagɔ̃deen à ũ. 30 Gwãavĩ dɔ̃nkɔ̃
pì guun wà Babilɔnia kí Bɛlisaza dɛ̀.
31 Midiã borii kɛ̀ wè benɛ Dariusu bé à
vɛ̃̀ɛ à gɛ̃ɛ ũ a wɛ̃̀ baaagɔ̃ awɛɛplaadee
guu.

Daniɛli zuna músunɔ wɛ̀ɛn

6 À kà Dariusunɛ à bùsu gbãadeenɔ diɛ
gɔ̃ɔn baswɛɛdo, ben à ń díɛdiɛ a bù-
sun píngi. 2 À gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ dìɛ ń gbɛ̃nsinɔ
ũ. Daniɛli nɛ́ gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ dokemɛ.
Bùsu gbãadeenɔ è ń yãnɔ tɔ̃kɛ̃ gbɛ̃

pìnɔnɛ, lɛ wàton ásaru kɛ kínanɛro yãnzi.
3 Daniɛli ɔ̃ndɔ̃ɔ wɛ́ɛbɔna dɛ gbɛ̃nsinɔla
kɔ̃n bùsu gbãadeenɔ ń píngi, ben kína
zɛ̀o à à diɛ a bùsu gbɛ̃nsi ũ. 4 Ben
gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n bùsu gbãadeenɔɔ e zɛ́ wɛtɛɛ
wà yãke ea kpata kɛ̀ à blè yã musu,
mɔde à taari vĩro, aɔ̃ɔe yãke earo, za-
akɛ à náanɛ vĩ a yãkɛna guu píngi. È
pã kpá yãkeziro è sãsã yãkearo. 5 Ben aɔ̃
bè: Wé yãkee e Daniɛliaro, tó èe kɛ à
Luda doka musu baasiro. 6 Ben gbɛ̃nsinɔ
kɔ̃n gbãadeenɔ mì pɛ̀kɔ̃rɛ aɔ̃ gàa wà
kína lè wà bè: Kí Dariusu, wà n dɔ̃ kɔ̃n
aafiao! 7 Wamɔwa gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n kínanɔ
kɔ̃n zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n
lɛ́dammarinɔ kɔ̃n n ìbanɔ ń píngi, wa lɛ́
kpàkɔ̃sɔ̃ wá è à maa ǹ yã kɛ̀ diɛ ǹgɔ̃ zĩi
kɛɛa. Gurɔ baaakuri daguran tó gbɛ̃ wɛ́ɛ
kɛ̀ dii kea ke gbɛ̃nteen yoo, tó èe kɛ mpi
baasiro, wà adee sɛ́ wà zu músunɔ wɛ̀ɛn.
8 Kí, ǹ yã pì diɛ sa ǹ ɔ da takada kɛ̀n,
lɛ gbɛ̃ke tón yã pì liɛro yãnzi. Eégɔ̃ dɛ
Midiãnɔ kɔ̃n Pɛsianɔ doka kɛ̀ weé fɔ̃ wà
gbororoo ũ. 9 Ben kí Dariusu yã pì dìɛ à
a ɔɔ dà takadan.

10 Kɛ̀ Daniɛli mà wà yã pì dìɛ, à tà bɛ. À
kpɛ́ kɛ̀ kú musu windonɔɔ aɛ dɔ Yerusalɛ-
mua wɛ̃wɛ̃na. Ben à kùɛ à adua kɛ̀ à Luda
sáabu kpà, lán è kɛ nà lán guu e dɔɔ nà
gɛ̃̀n aagɔ̃gɔ̃. 11 Ben gbɛ̃ pìnɔ mì pɛ̀kɔ̃rɛ aɔ̃
gàa wà à è èe adua kɛɛ èe dɔnlɛ wɛ́ɛ kɛɛ
Ludaa. 12 Ben aɔ̃ gàa wà kína lè yã kɛ̀ à
dìɛ pì musu wà bè: N yã dìɛ n bè ai gurɔ
baaakuri dagura gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ kɛ̀ dii kea ke
gbɛ̃nteen yoo, tó èe kɛ mpi baasiro, weé
adee sɛ́ wà zu músunɔ wɛ̀ɛ guumɛ. Ben
kína bè: Yã pì seka vĩro, à gɔ̃̀ Midiãnɔ
kɔ̃n Pɛsianɔ doka kɛ̀ weé fɔ̃ wà gboro-
roo ũmɛ. 13 Ben aɔ̃ bènɛ: Yudanɔ bùsu
zĩ̀zɔ Daniɛli è n yã daro ke yã kɛ̀ ń dìɛ
pì. Ègɔ̃ adua kɛɛ lán guu e dɔɔ nà gɛ̃̀n
aagɔ̃gɔ̃mɛ. 14 Kɛ̀ kína yã pì mà, à kɛ̀nɛ
zaa maamaa. À zɛ̀o à Daniɛli mì sí, ben
èe à bɔna zɛ́ wɛtɛɛ ai ɔfãntɛ̃ gàa à gɛ̀o
kpɛ́n. 15 Ben gbɛ̃ pìnɔ ɛ̀ara wà pɛ̀kɔ̃rɛ wà
gàa wà kína lè wà bè: Kí, ń Midiãnɔ kɔ̃n
Pɛsianɔ doka dɔ̃, wà bè yã kɛ̀ kína dìɛ kɔ̃n
yã kɛ̀ à gìzio liɛna vĩro. 16 Ben kína bè wà
mɔ́ kɔ̃n Daniɛlio wà à zu músunɔ wɛ̀ɛn.
Kína bè Daniɛlinɛ: N Luda kɛ̀ nɛɛ̀gɔ̃ dɔnzi
kɛɛnɛ gurɔ píngi n bɔ!

17 Kɛ̀ wà à zù wɛ̀ɛ pì guu, wà gbɛ̀ sɛ̀ wà
tàta wɛ̀ɛ pì lɛ́a, ben kína sèeda kɛ̀a kɔ̃n a
tãngao kɔ̃n a bùsu gbãadeenɔ tãnganɔ, lɛ
gbɛ̃ke tón yãke liɛ Daniɛli musuro yãnzi.
18 Ben kína tà bɛ à gì pɔ́ ble gwãavĩ
beeeazi, bensɔ̃ èe a nɔgbɛ̃ ke yã gbekaro.
Èe fɔ̃ à ii òro. 19 Kɛ̀ guu dɔ̀, guwɛɛ e
kɛ̃ɛ, ben kína pì fɛ̀ɛ à gàa músunɔ wɛ̀ɛ
pì kiia kpakpaa. 20 Kɛ̀ à sɔ̃̀ wɛ̀ɛ pìzi, à lɛ́
zù Daniɛlizi kɔ̃n pɔsiaao à bè: Daniɛli,
Daniɛli, Luda Wɛ̃̀ndide zɔ̀bleri! N Luda
kɛ̀ nɛɛ̀gɔ̃ dɔnzi kɛɛnɛ gurɔ píngi fɔ̃̀ à n
bɔ músunɔ lɛ́zĩɔ́? 21 Daniɛli wèàla à bè:
Luda n dɔ̃ aafiao Zaaki! 22 Ma Luda a
malaika zĩ̀, à mɔ̀ à músunɔ lɛ́ nàkɔ̃a, aɔ̃ɔe
ma kɛ̃nnaro, zaakɛ ma dɛnɛ taarisaidee
ũ. Kí, mɛ́ɛ taari ke kɛnnɛ zikiro. 23 Kína
pɔɔ kɛ̀ nna maamaa, ben à bè wà Daniɛli
gá wà à bɔ wɛ̀ɛ pì guu. Kɛ̀ wà à bɔ̀, wèe
e à kɛ̃̀nna gukearo kɛ̀ à Luda náanɛ kɛna
yãnzi. 24 Ben kína bè wà mɔ́ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ yã dì Daniɛlianɔ, ben wà ń zúzu wɛ̀ɛ
pì guu se kɔ̃n ń nénɔ kɔ̃n ń naɔ̃nɔo. Ai
aɔ̃gɔ̃ gá tɔɔtɛ le, músunɔ ń dã aɔ̃ ń kũkũ
aɔ̃ ń wánɔ wìwi píngi.

25 Kí Dariusu takada kɛ̃̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a
bùsu guunɔnɛ ń píngi kɔ̃n bori sãnda pín-
gio à bè: Àgɔ̃ kú aafiao maamaa! 26 Ma
yã kɛ̀ dìɛ ma bùsu gbɛ̃ píngimɛ, kɛ̀ aɔ̃gɔ̃
Daniɛli Luda vĩa vĩ aɔ̃ dɔnzi kɛnɛ. Za-
akɛ Luda Wɛ̃̀ndide kɛ̀ kuu gurɔ píngin
à ũ. À kpata yãana vĩro, ègɔ̃ kí blee
gurɔ píngimɛ. 27 È gbɛ̃ mì sí è ń bɔ. È
dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛ musu kɔ̃n
tɔɔtɛo. Àmbe à Daniɛli bɔ̀ músunɔ lɛ́zĩ.
28 Daniɛli gbãaa è Dariusu kíblegurɔ kɔ̃n
Pɛsia bori Sirusu kíblegurɔɔo.

Daniɛli wɛ́ɛgupu'ena pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔnɔ yã musu

7 Babilɔnu kí Bɛlisaza kíblena wɛ̃̀
káaku guu Daniɛli wɛ́ɛgupu è, à yãke
è a laasuu guu gurɔɔ kè à daɛna a gá-
doa, ben à wɛ́ɛgupu pì yã kɛ̃̀ takadan
à à yã mìnɔ ò. 2 Daniɛli bè: Mɛ́ɛ guu
gwaa wɛ́ɛgupu'ena guu gwãavĩ, ben ma
ludambɛ ĩa mèn siigɔ̃ɔ è, aɔ̃ɔe kakaa ísia
bítala. 3 Ben pɔ́ bɛ̃ɛ bíta mèn siigɔ̃ɔnɔ bɔ̀
ísiaan, aɔ̃ borii bɔ̀ doodo. 4 À káakudee
bɔ̀ lán músu kè à kúu dèbɛnɔ vĩi bà.
Kè mɛ́ɛ gwaa, wà à dèbɛ wòwoa, ben
wà à sɛ̀ wà zɛ̀ à gbá plaaaa lán gbɛ̃ntee
bà, ben wà gbɛ̃ntee swɛ̃̀ dànɛ. 5 Ben ma
pɔ́ bɛ̃ɛ plaadee è, à bɔ̀ lán kpera bà. À
gɛɛkɛsɛkɛna, gbɛ̃̀ntɛ̃wa mèn aagɔ̃ kpana
à lɛ́zĩ. Ben wà bènɛ à fɛɛ à nɔ̀bɔ só maa-
maa. 6 Beee gbɛra ma guu gwà, ben ma
pɔ́ bɛ̃ɛ pãnde è, à bɔ̀ lán gbèka bà. À dèbɛ
vĩ a kpɛɛa lán bãa bà mèn siigɔ̃ bensɔ̃ à
mì vĩ mèn siigɔ̃. Wà à kpà kpatan. 7 Beee
gbɛra kè mɛ́ɛ guu gwaa wɛ́ɛgupu pì guu
gwãavĩ lɛ, ma pɔ́ bɛ̃ɛ siigɔ̃dee è, è tó vĩa
gbɛ̃ kũ ai swɛ̃̀ kɛ̃n. À gbãaa sáa vĩro. À
swaa nɛ́ mɔ̀simɛ bensɔ̃ à bíta, è pɔ́ sóo, à
wíwi, è kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛ à kpaaa kè gɔ̃̀a. À bɔ̀
ado kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ kè aɔ̃ dɔ̀nɛ aɛnɔ. À koba
mèn kuri. 8 Kè mɛ́ɛ laasuu lɛɛ à koba pìnɔ
yã musu, ben ma koba pãnde è, à néngo
èe bɔɔ ń tɛ́, ben koba káaku mèn aagɔ̃ɔnɔ
wòwo aɔ̃ guu bɔ̀nɛ. Má è koba néngo pì
wɛ́ɛ vĩ lán gbɛ̃ntee pɔ́ bà. À lɛ́ vĩ dɔ kè
ègɔ̃ wada yã oo.

9 Kè mɛ́ɛ gwaa, má è wà kíbleki-
tanɔ kàɛ, ben Tontoride mɔ̀ à vɛ̃̀ɛa. À
pɔ́kãsãanɔ dɛ pú fénfen lán buu bà, à
mìkã dɛ lán sãkã bà. À kíblekita dɛ
tɛ́nɛnɛ ũ, à górogbanɔ vĩ aɔ̃ɔe tɛ́ bɔɔ. 10 Tɛ́
bɔ̀ à gĩzĩ èe bàa lɛɛ à aɛ lán swaa bà. Gɔ̃ɔn
bɔrɔ lɛo bɔrɔ e ìba bleenɛ, gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ
zɛna à aɛnɔ kà gɔ̃ɔn miliɔ̃ basɔɔro. Yãk-
paɛkɛrinɔ vɛ̃̀ɛ, ben wà takadanɔ wɛ̃̀wɛ̃.
11 Ben má kpɛ́ mɛ́ɛ tàasi kɛɛ wada yã kè
koba pì e oo yãnzi, ben má kpɛ́ mɛ́ɛ gwaa
ai wà gàa wà pɔ́ bɛ̃ɛ pì dè wà à gè dúgu
zɔ̃̀ wà sɛ̀ wà zù tɛ́n. 12 Wà pɔ́ bɛ̃ɛ pãndenɔ
bɔ̀ kpatan, mɔde wà ń tó wɛ̃̀ndio ai gurɔ
plaa.

13 Kè mɛ́ɛ guu gwaa gwãavĩ wɛ́ɛgupu
pì guu lɛ, ben ma pɔ́ è lán gbɛ̃ntee nɛ́
bà, èe mɔɔ ludambɛ luguun. Kè à kà, ben
wà à kpan'aɛ kè wà gàao Tontoride kiia.
14 À à kpà kpatan à iko kpàa kɔ̃n gakuio,
ben baade píngi dɔnzi kɛ̀nɛ, bùsu píngi
gbɛ̃ kɔ̃n bori sãnda píngio. À iko égɔ̃ kuu
gurɔ píngi à yãana vĩro, à kpata é mì dɛ
zikiro.

Wɛ́ɛgupu bɔkɔ̃tɛna

15 Mamɔma Daniɛli ma pɔɔ yàka. Yã kè
mɛ́ɛ ee ma laasuu guu tò swɛ̃̀ kɛ̃̀magu.
16 Ma sɔ̃ gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ zɛna gweenɔ dokezi
ma yã pìnɔ yãpuraa gbèkaa píngi. Ben à
yã òmɛ à yã pìnɔ bɔ̀kɔ̃tɛmɛ. 17 Pɔ́ bɛ̃ɛ bíta
mèn siigɔ̃ɔ pìnɔ nɛ́ kpata mèn siigɔ̃ɔ kè
aɔ̃é bɔ anduna guunɔmɛ. 18 Mɔde Luda
Musude gbɛ̃nɔ bé wé kpata sí wà ble
aɔ̃égɔ̃ vĩ gurɔ píngi, kpata pì égɔ̃ yãana
vĩro. 19 Beee gbɛra má yezi mà yãpuraa
dɔ̃ pɔ́ bɛ̃ɛ siigɔ̃de yã musu. À taka bɔ̀
ado kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ kpaaanɔmɛ, è tó vĩa gbɛ̃
kũ dɛ à kpaaanɔla. À swaa nɛ́ mɔ̀simɛ,
à ɔnkɔkɔ nɛ́ mɔ̀gotɛ̃mɛ, è pɔ́ só à wíwi è
kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛ à kpaaa kè gɔ̃̀a. 20 Má yezi
mà koba mèn kuri kè aɔ̃ɔ kú à mìanɔ
yáasi dɔ̃ dɔ kɔ̃n koba kè bɔ̀ ben koba
mèn aagɔ̃ɔnɔ wòwo wà guu tònɛo. Koba
pì wɛ́ɛ vĩ kɔ̃n lɛ́o, è wada yã o, à zɛna
gbãa dɛ à kpaaanɔla. 21 Kè má kpɛ́ mɛ́ɛ
gwaa, koba pì e zĩ̀ kaa kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ èe
ń fuu. 22 Ben Tontoride pì mɔ̀ à yã nnaa
kpà a gbɛ̃ pìnɔa, zaakɛ kpata gɔ̃na Luda
Musude gbɛ̃nɔ pɔ́ ũ gurɔɔ bé à kà.

23 Wà bèmɛ lán kè bà. Pɔ́ bɛ̃ɛ mèn
siigɔ̃dee pì nɛ́ kpata siigɔ̃dee kè eé
bɔ anduna guumɛ. À taka bɔ̀ ado kɔ̃n
kpata kpaaanɔ, eé da andunala píngi à
kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛa à wíwi. 24 Koba mèn kuri
pìnɔ nɛ́ kpata pì kína gɔ̃ɔn kuri kè aɔ̃é
kí bleenɔmɛ. Kína kè bɔ̀ adona kɔ̃n à

káakupɔnɔ é fɛɛ ń gbɛra eé kí gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ bɔ kpatan. 25 Eé Luda Musude tɔ́ zaaa sí eé gbãa mɔ́ à gbɛ̃nɔnɛ eé wɛtɛ à zĩbaa gurɔɔnɔ kɔ̃n doka kɛ̀ Ludaa dìɛnɔ liɛ. Wà Luda gbɛ̃nɔ nànɛ à ɔzĩ wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n a kusuo. 26 Mɔde yãkpaɛkɛrinɔ é vɛ̃ɛ aɔ̃ à bɔ kpatan, aɔ̃é kpata pì mì dɛ míɔmiɔ ai gurɔ píngi 27 gbasa wà anduna kpata píngi kíkɛ kɔ̃n ikoo kɔ̃n bítakɛɛo kpá Luda Musude gbɛ̃nɔa. À kpata pì nɛ́ kpata kɛ̀ eé yãaromɛ, kpatablerinɔ é dɔnzi kɛnɛ aɔ̃é mì siɛnɛ ń píngi. 28 Yã pì lɛ́n gwe. Mamɔma Daniɛli, ma laasuunɔɔ tò vĩa ma kũ maamaa, ma uu lìɛ, ben má yã pì kũna ma swɛ̃̀n.

Sãkaro swèekɛna kɔ̃n blèkofĩio

8 Bɛlisaza kíblena wɛ̃̀ aagɔ̃dee guu mamɔma Daniɛli ma wɛ́ɛgupu è à kɛ̀ má è káaku baasi. 2 Mɛ́ɛ guu gwaa ma wɛ́ɛgupu'ena pì guu, ben má è má kú kíbɛ Susa wɛ́tɛdaan Elamu bùsun. Má kú swaa kɛ̀ wè be Ulai saɛ. 3 Ma wɛ́ɛ sɛ̀ ma guu gwà, ben ma sãkaro è zɛna swaa pì lɛ́a. À koba vĩ mɛ̀n plaa. Aɔ̃ɔ gbȁa, mɔde à doo gbȁa dɛ à doola, à kɛ̀ gbȁa pì bɔ̀ zãamɛ. 4 Ma sãkaro pì gwà, èe sɔ̃ dadaa ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa kɔ̃n gu'igbãroo kpaao kɔ̃n sɔɔmɛtɛ kpaao, èe koba máɛmaɛɛ. Nɔ̀bɔ kee e fɔ̃ à zɛ̀ à gìnɛro, gbɛ̃kee e fɔ̃ à bɔ̀ à gbãaa ɔzĩro. Ѐgɔ̃ a zĩnda pɔyezi kɛɛmɛ, ben à a zĩnda sɛ̀ lezĩ.

5 Mɛ́ɛ laasuu lɛɛ yã pìa, ben ma blèkofĩi è bɔna ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, à bà andunala píngi à gbá e pɛ́ɛ tɔɔtɛro. À koba bíta vĩ a wɛ́ɛgbãtãn. 6 À gàa sãkaro kɛ̀ zɛna swa lɛ́a pì kiia, ben à kúu òa kɔ̃n pɔfɛ̃ pãsĩo. 7 Kɛ̀ má è à sùzi kɔ̃n pɔfɛ̃o lɛ, à à gbɛ̃̀gbɛ̃ ai à à koba mɛ̀n plaaa pìnɔ ɛ̀'ɛ, ben sãkaro pì e fɔ̃ à pɛ̀aro. Blèkofĩi à nɛ̀ à kɛ̀sɛ pɛ̀ɛpɛɛa, gbɛ̃kee e fɔ̃ à à bɔ̀ à ɔzĩro. 8 Ben blèkofĩi a zĩnda dì, mɔde kɛ̀ à pɛ̀ɛ maamaa, à koba bíta pì ɛ̀, ben koba pãndenɔ bɔ̀ɛ wà kpà mɛ̀n siigɔ̃ à gɛ̃ɛ ũ, aɔ̃ lɛ́ dɔdɔ anduna gooda siigɔ̃ɔnɔa.

9 Koba pìnɔ doke gbȁdã nɛ́ngo bɔ̀, ben à bíta kũ̀ maamaa. À gàa sɔɔmɛtɛ kpa kɔ̃n ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaao kɔ̃n bùsu maaa kpaao. 10 À bíta kũ̀ ai à gàa pɛ́ ludambɛ zĩ̀kpɛɛnɔa, ben à sɔsɔnɛ kenɔ wòro à ń kwɛ́ɛ tɔɔtɛ à kɛ̀sɛ pɛ̀ɛpɛɛḿma. 11 À a zĩnda sɛ̀ à kɛ̀ sáa kɔ̃n zĩ̀kpɛɛ pìnɔ Kínao. À saa kɛ̀ wègɔ̃ ooa lán guu e dɔɔ nà mì dɛ̀ à à kúkii kɛ̀ bɛzĩ ũ. 12 Wà zĩ̀kari pìnɔ nànɛ à ɔzĩ kɔ̃n saa kɛ̀ wègɔ̃ oo lán guu e dɔɔ nào bɔnkpɛɛyã kɛ̀ wà kɛ̀ yãnzi, ben à yãpuraa pȁɛ tɔɔtɛ. Yã kɛ̀ à kɛ̀ píngi bɔ̀ maa. 13 Ben má mà malaika e yã oo, ben malaika pãnde à là à bè: Wɛ́ɛgupu'ena yã pì é gá kɛ ai bɔrɛmɛ? Saa kɛ̀ wègɔ̃ oo lán guu e dɔɔ nà yã pì kɔ̃n bɔnkpɛɛyã kɛ̀ è guu yaka pìo kɔ̃n Luda kpɛ́ kpaḿmanao kɔ̃n kɛ̀sɛpɛɛpɛɛna zĩ̀kpɛɛ pìnɔa. 14 Ben à bèmɛ: Eégɔ̃ gaa ai gurɔ wàa kuri awɛɛdo kpɛ́ basɔɔro sa'ona kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo gbɛra, Luda kpɛ́ é gbasa à bɔ maa.

Wɛ́ɛgupu bɔkɔ̃tɛna

15 Gurɔɔ kɛ̀ mamɔma Daniɛli mɛ́ɛ wɛ́ɛgupu pì ee lɛ, mɛ́ɛ zɛ́ wɛtɛɛ mà à yáasi dɔ̃, ben ma pɔ́ke è zɛna ma aɛ à bɔ̀ lán gɔ̃gbɛ̃ bà. 16 Ben ma gbɛ̃ntee kòto mà bɔna Ulaizi à lɛ zù à bè: Gabliɛli, ǹ wɛ́ɛgupu kɛ̀ gbɛ̃ pì è bɔkɔ̃tɛnɛ. 17 À sɔ̃̀mazi ma zɛkiia. Kɛ̀ èe mɔɔ, vĩa ma kũ, ben ma daɛ ma puua. À bèmɛ: Gbɛ̃ntee nɛ́, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ wɛ́ɛgupu kɛ̀ ń è dɛ andunayãagurɔ yã ũmɛ. 18 Gurɔɔ kɛ̀ èe yã oomɛ, ii ma kũ gbãa, má daɛna ma puua. Ben à ɔ nàma à ma fɛɛ à ma zɛ. 19 À bè: Mɛ́ɛ yã kɛ̀ eé mɔ́ Luda pɔfɛ̃pitammagurɔ ziakpɛɛ zĩ oonnɛmɛ, zaakɛ andunayãagurɔ yãmɛ. 20 Sãkaro kobamɛmplaadee kɛ̀ ń è pì dɛ Midiãnɔ kɔ̃n Pɛsia kínanɔ ũmɛ. 21 Blèkofĩi sɔ̃ nɛ́ Girisi kpatamɛ. Koba bíta kɛ̀ dɔ à wɛ́ɛgbãtãn dɛ à kína káaku ũ. 22 Koba mɛ̀n siigɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ koba kɛ̀ ɛ̀ gɛ̃ɛ ũu pì nɛ́ kpata mɛ̀n siigɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃é bɔɛ à borii gunɔmɛ, mɔde aɔ̃ gbãaa é ká lán à bàro.

23 Aɔ̃ kíblena gurɔ zãa zĩ, tó aɔ̃
taarikɛna lɛ́ kà, kína uu fɛ̃kpana mɔ-
nafikide kàsara é fɛɛ. 24 À gbãaa é
kaara, èe kɛ kɔ̃n à zĩnda gbãaaonlo. À
pɔ́kaatɛna é swɛ̃̀ kɛ̃ńgu. Yã kè eé kɛ píngi
égɔ̃ papanamɛ, eé gɔ̃sagbãaanɔ kɔ̃n Luda
gbɛ̃nɔ dúgu zɔ̃. 25 À ɔ̃ndɔ̃ɔ guu à mɔnafiki
égɔ̃ papanamɛ, eégɔ̃ daa a ka. Tó gbɛ̃nɔ
yãke dɔ̃naro, ben eé ń dúgu zɔ̃ paripari
eé fɛɛ kɔ̃n kínanɔ Kínao. Weé à kaatɛ,
mɔde gbɛ̃ntee ɔɔnlo.
26 Sa kɔngɔ kɔ̃n sa uusiɛo ogurɔ
wɛ́ɛgupu kè ń è nɛ́ yãpuraamɛ. Ǹ yã pì
ká takadan, zaakɛ eé kɛ ziakpɛɛ zĩmɛ.
27 Mamɔma Daniɛli ma gbãaa yã̀a, ben
ma gyãa kè gurɔ plaa. Kè ma fɛɛ, ma ɛara
ma zĩi kè kínanɛ. Ma bídi kè wɛ́ɛgupu kè
má è pì yãa, mɛ́ɛ à bɔkɔ̃tɛna dɔ̃ro.

Daniɛli aduakɛna

9 Asueru nɛ́ Dariusu, Midiã bori
kíblena Babilɔnia bùsun wɛ̃̀ káaku
guu, 2 mamɔma Daniɛli ma yã kè Dii
ò annabi Yɛrɛmayanɛ è takadan à bè,
Yerusalɛmu é gɔ̃ bɛzĩ ũ wɛ̃̀ baaagɔ̃
akurimɛ. 3 Ben ma aɛ dɔ̀ Dii Ludaa ma
kúɛ kènɛ ma wɛ́ɛ kèa kɔ̃n lɛ́yinao kɔ̃n
túbuo kuna ma mìa kɔ̃n pɔsia utanɔo
dana. 4 Ma adua kè Dii ma Ludaa, ma a
gbɛ̃nɔ durunnɔ ònɛ ma bè:

N yã nna Dii Luda. Ń bíta bensɔ̃
ń naasi vĩ. Nɛɛgɔ̃ n bà kuuna kɔ̃n
gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ yenzi aɔ̃è n yã maanɔ
kũna náanɛ guu. 5 Wa durun kè wa
yã zaaa kè. Wa taari kènnɛ wa kpɛɛ
lìnnɛ. Wa bɔ yã kè ń dìɛ kɔ̃n n
dokanɔ kpɛɛ. 6 N zɔ̀bleri annabinɔ
yã ò wa kínanɔnɛ kɔ̃n wa kpatab-
lerinɔ kɔ̃n wa dezinɔ kɔ̃n wa bùsu
gbɛ̃nɔ ń píngi kɔ̃n n tɔ́o, ben wée ń
yã maro. 7 Dii, ń maa. Wapinɔ sɔ̃ wa
gɔ̃ kɔ̃n wío gbã̀a, wamɔwa Yerusalɛ-
mudeenɔ kɔ̃n Yudanɔ píngi kɔ̃n Is-
araili kè aɔ̃ɔ kú kĩinɔ kɔ̃n Isaraili kè
aɔ̃ɔ kú zã̀ bùsu kè n ń fãakɔ̃an aɔ̃
bɔna n kpɛɛ yãnzinɔ ń píngi. 8 Dii,
wí wa kũ durun kè wá kènnɛ yãnzi,
wapinɔ kɔ̃n wa kínanɔ kɔ̃n wa kpat-
ablerinɔ kɔ̃n wa dezinɔ. 9 Dii wa
Luda, baa kè wa sãsã n yãa, ń wɛ̃nda
vĩ kɔ̃n sùuo. 10 Dii wa Luda, wée
mì siɛnnɛro wée tɛ́ doka kè ń dà n
zɔ̀bleri annabinɔnɛ aɔ̃ɔ òweenɔziro.
11 Isarailinɔ pã̀ n dokanɛ ń píngi aɔ̃
gì n yã mazi. Ben n láari kèwa kè
wa durun kènnɛ yãnzi, lán ń ò n
zɔ̀bleri Musa doka takadan nà. 12 N
yã kè n bè eé wa lee kèwe kɔ̃n wa
gbɛ̃nsinɔ. N mɔ́nzi kpàwazi, wèe yã
kè Yerusalɛmu lè taka e anduna guu
zikiro. 13 Wa Luda, yã pì wa le lán à
yã kú Musa doka takadan nà, mɔde
wée n kii wɛtɛro, wée kpɛɛ li wa du-
runnɔnɛ wa làakari dɔ̀ n yãpuraaaro.
14 Dii wa Luda, nɛ́ɛ gì kɛ kɔ̃n mɔ́nzi
kpanawazioro, zaakɛ n yã ègɔ̃ nna
n yãkɛna guu píngi, ben wée n yã
maro. 15 Dii wa Luda, n bɔ kɔ̃n wa
gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ dɛ n gbɛ̃ ũunɔ zaa Igipiti
kɔ̃n n gã̀sã gbãaao, n tɔ́ bɔ̀ lán à kuu
ai kɔ̃n a gbã̀ao nà. Wa durun kè wa
taari kènnɛ. 16 Dii, lán n yãkɛnanɔɔ
maa píngi nà, ǹ n pɔfɛ̃ kɔ̃n n pɛ̃tɛ̃o
kɛ̃ n wɛ́tɛ Yerusalɛmua kɔ̃n n kpiiio
sa, zaakɛ Yerusalɛmu kɔ̃n wamɔwa
kè wá dɛ n gbɛ̃ ũunɔ gɔ̃̀ fabona pɔ́
ũ gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ ligawaziinɔnɛ ń píngi
wa durunnɔ kɔ̃n wa dezinɔ yãzaakɛ-
nao yãnzi. 17 Wa Luda, ǹ mamɔma
n zɔ̀bleri wɛ́ɛkɛɛ kè mɛ́ɛ kɛɛmma sí
sa kɔ̃n ma wɛ̃nda wiiio. Dii, ǹ aɛ
dɔ n kúkii kè gbòroa n tɔ́ yãnzi.
18 Luda, ǹ swã kpá ǹ ma yã ma. Ǹ
wɛ́ɛ sɛ́ ǹ wɛ́tɛ kè n tɔ́ kúa bɛzĩ gwa.
Èe kɛ wa maakɛna yãnzin wée wɛ́ɛ
kɛɛmmaziro, n wɛ̃nda bíta yãnzimɛ.
19 Dii, ǹ ma yã ma! Dii, ǹ sùu kɛ! Dii,
ǹ swã kpá ma yãzi ǹ kɛ kpakpaa! Ma
Luda, ǹton gì kɛro n tɔ́ yãnzi, zaakɛ
n tɔ́ kú wɛ́tɛ pìa kɔ̃n n gbɛ̃nɔmɛ.

Azuma baaagɔ̃ akuri yã

20 Gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ yã oo lɛ, mɛ́ɛ adua kɛɛ
mɛ́ɛ ma durunnɔ yã oo kɔ̃n ma gbɛ̃ Is-
arailinɔ durunnɔɔ, mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛ Dii ma
Ludaa à kpii yã musu, 21 kɛ̀ mɛ́ɛ adua
kɛɛ lɛ, Gabliɛli, gbɛ̃ kɛ̀ má è wɛ́ɛgupu'ena
guu yãa pì vĩ̀a à mɔ̀ ma kiia sa uusiɛ
ogurɔ. 22 À yã òmɛ à bè: Daniɛli, ma bɔ
ma mɔnzi lɛ mà n wɛ́ɛ kɛ̃nnɛmɛ, n dɔ̃na
e à kaara. 23 Kɛ̀ n na aduakɛnaa, Luda n
wɛ́ɛkɛɛ sì, ben ma mɔ mà onnɛ, zaakɛ à
gbɛ̃ yenzideen n ũ. Ǹ làakari dɔ yã kɛ̀a
ǹ laasuu lɛ́ wɛ́ɛgupu kɛ̀ nɛ́ɛ eea. 24 Luda
azuma baaagɔ̃ akuri dìɛ n gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n
n wɛ́tɛ pìo, lɛ à taarinɔ mì dɛ à durunnɔ
vĩi à yã zaaanɔ kɛ̃awa, eé bɔ kɔ̃n bɔna
maaa kɛ̀ eé yãarooo, wɛ́ɛgupu'ena kɔ̃n
annabikɛɛ kɛnao lɛ́ é ká, weé Ludakukii
kya kɛ. 25 Ǹ laasuu lɛ́ yã kɛ̀a ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀
naana zaa gurɔɔ kɛ̀ wà dìɛ kɛ̀ Yerusalɛmu
é ɛara à su a gwena ziia ai à gàa pɛ́
Mɛsaya mɔ́gurɔɔa eégɔ̃ dɛ azuma swɛɛ-
plaa kɔ̃n azuma baaagɔ̃ awɛɛplaao ũmɛ.
Weé ɛara wà káɛ weé à gãalɛnɔ kɛkɛ kɔ̃n
zɛ́daanɔ, mɔde nawɛ̃a égɔ̃ kuu gurɔɔ pìa.
26 Azuma baaagɔ̃ awɛɛplaaa pì gbɛra weé
Mɛsaya pì dɛ, gbɛ̃ke é zɛoro. Kína kɛ̀ èe
mɔɔ zĩ̀kpɛɛnɔ é wɛ́tɛ pì kaatɛ kɔ̃n Luda
kpɛ́o. À mìdɛna é su lán í gublena bà.
Ai à lɛ́ gɔ̃ gá ká zĩ̀kana kɔ̃n kaatɛnao égɔ̃
kuu lán Ludaa dìɛ nà. 27 Kína pì é lɛdolɛ
kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔo pari ai azuma do. Azuma
doo pì dagura eé sa'ona kɔ̃n gbadanao mì
dɛ à tɛ̃̀pɔ guyakari pɛ́ɛ gwe ai kaatɛna kɛ̀
Ludaa dìɛ guyakari pìnɛ gá à leo.

Gakuidee bɔ à mɔna Daniɛlizi

10 Pɛsianɔ kí Sirusu kíblena wɛ̃̀
aagɔ̃dee guu wà yã bìia Daniɛli
kɛ̀ wè benɛ dɔ Bɛtɛsazanɛ. Yã pì nɛ́ yãpu-
raamɛ, bensɔ̃ zĩ̀ gbãa yãmɛ. À yã pì mà
wɛ́ɛgupu'ena guumɛ, ben wà à bɔ̀kɔ̃tɛnɛ.
2 Gurɔ beeea mamɔma Daniɛli, mɛ́ɛ
pɔsiaa kɛɛ azuma aagɔ̃ɔ dagura. 3 Mɛ́ɛ pɔ́
nnaa blero, nɔ̀bɔ ke wɛ̃ɛ e gɛ̃ ma lɛ́nlo.
Mɛ́ɛ nɔ́si kɛmaro ai azuma aagɔ̃ɔ pì gàa
à pàpao.
4 Mɔ káaku gurɔ baro awɛɛsiigɔ̃dee zĩ
má zɛna swa bíta kɛ̀ wè sísi Tigiri saɛ.
5 Ma wɛ́ɛ sɛ̀ ma guu gwà, ben ma gbɛ̃ke
è à táaru bisa dana, vura maa asaa dɔna
à pii. 6 À mɛ̀ bɔ̀ lán gbɛ̀ bɛ̀ɛdee bà, à uu
dɛ lán loupina bà. À wɛ́ɛ dɛ lán sɛ̃̀tɛ́ bà,
à ɔɔnɔ kɔ̃n à gbánɔɔ e tɛ́ kɛɛ lán mɔ̀gotɛ̃
lɔ́lɔna bà. À kòto dɛ lán gbɛ̃ parii kĩi bà.
7 Mamɔma Daniɛli mámbe ma wɛ́ɛgupu
pì è mado. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúmaonɔɔ e ero,
mɔde swɛ̃̀ kɛ̃̀ŋgu, ben aɔ̃ bàa lɛ̀ wà gàa wà
ùtɛ. 8 Mámbe ma gɔ̃ mado, mɛ́ɛ wɛ́ɛgupu
bíta pì ee. Ma gbãaa yã̀a, ma uu lìɛ, ma
gɔ̃ gbãaa sai.
9 Ma à kòto mà, ben gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ
maa, ii ma kũ gbãa, ma daɛ ma puua.
10 Ben wà ɔ nàma wà ma sɛ wà ma
kuɛ ma kosooa kɔ̃n ma ɔɔo, mɛ́ɛ lugalu-
gaa. 11 Ben wà bèmɛ: Luda gbɛ̃ yenzide
Daniɛli, ǹ làakari dɔ yã kɛ̀ mɛ́ɛ oonnɛɛa.
Ǹ fɛɛ ǹ zɛ, zaakɛ wà ma zĩmmamɛ. Kɛ̀
à òmɛ lɛ, ma fɛɛ ma zɛ, mɛ́ɛ lugalugaa.
12 Ben à ɛ̀ara à bèmɛ: Daniɛli, ǹton tó
vĩa n kũro, zaakɛ zaa gurɔ káaku kɛ̀ n n
nɔ̀sɛ kpà yã wàaripanaa bensɔ̃ n n zĩnda
bùsa Ludanɛ, à yã sìnyo. N yã pì yãnzin
ma mɔzi. 13 Pɛsia bùsu tãa kí ma dãdã
gurɔ baro awɛɛdo, ben malaika kínɔ do
Mikaɛli bé à mɔ̀ à ma ĩan kà. 14 Ma mɔ
lɛ mà yã kɛ̀ eé n gbɛ̃nɔ le gurɔ zãa zĩ
bɔkɔ̃tɛnnɛ, zaakɛ wɛ́ɛgupu kɛ̀ nɛ́ɛ ee kuu
zia yã ũmɛ.
15 Gurɔɔ kɛ̀ èe yã pì oomɛ, ma a mì pɛ̀ɛ,
má yĩtɛna kítikiti. 16 Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ lán gbɛ̃n-
tee bà pì ɔ kɛ̀ ma lɛ́a, ben ma lɛ́ wɛ̃̀ ma
yã ò. Ben ma bè gbɛ̃ kɛ̀ zɛna ma aɛnɛ:
Dii, ma wãwãa mà pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ ee yãnzi,
ma gɔ̃ gbãaa sai. 17 Dii, mamɔma n zɔ̀b-
leri mɛ́ kɛ diamɛ mà yã onyo? Má gbãa vĩ
dɔro, wesabona kɛ̀mao zĩ'ũ. 18 Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀
lán gbɛ̃ntee bà pì ɛ̀ara à ɔ kɛ̀ma à ma gba
gbãaa 19 à bè: Luda gbɛ̃ yenzide, ǹton tó
vĩa n kũro. Ǹgɔ̃ kú kɔ̃n aafiao! Ǹ tó n
làakari gɔ̃ kpaɛna! Ǹ swɛ̃̀ gɔ̃ gbãa! Kɛ̀ à

yã òmɛ, ben ma gbãa è ma bè: Dii, ǹ yã omɛ sa, zaakɛ n ma gba gbãaa. 20 Ben à bè: Ń yã kɛ̀ tò ma mɔ n kiia dɔ̃ɔ́? Mɛ́ ɛara mà gá zĩ̀ ká kɔ̃n Pɛsia tãa pìo tia. Tó ma ta, Giriki tãa é mɔ́. 21 Mɔde mɛ́ yã kɛ̀ kú Yãpura Takadan onnɛ gĩa. Gbɛ̃kee e zɛ à ma ĩan káro, séde a malaika Mikaɛli baasiro.

11 Midiã bori Dariusu kíblena wɛ̃̀ káaku guu, ma zɛ ma gi kɔ̃n Mikaɛlio ma à dɛ̃̀kpa.

Sɔɔmɛtɛ kína kɔ̃n gu'igbãro kínao

2 Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ. Kína pãndenɔ é fɛɛ gɔ̃ɔn aagɔ̃ aɔ̃ kí ble Pɛsia bùsun. Aɔ̃ siigɔ̃dee tɛ́ ń kpɛɛ, eégɔ̃ auziki vĩ maamaa dɛńla. Eé gbãaa e a auziki pì yãnzi eé tó gbɛ̃ píngi fɛɛ Girisi bùsuzi. 3 Kína gbãadee é fɛɛ à kí ble bùsunɔa pari, eégɔ̃ kɛɛ lán à yezi nà. 4 À fɛɛna gbɛra à kpata é gboro à kɛ lɛo siigɔ̃, anduna gooda siigɔ̃ɔnɔ baade kɔ̃n a pɔ́o. Èe kɛ à boriinɔ bé wé kpata pìnɔ blero, gbɛ̃ pãndenɔ bé wé ble, à kpata pìnɔ gbãaa é ká à káakupɔ ũro.

5 Sɔɔmɛtɛ kpa kína égɔ̃ gbãa vĩ, mɔde à zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi ke égɔ̃ gbãa vĩ dɛàla. Eé kí ble à kpata égɔ̃ bíta. 6 Gurɔ plaaa gbɛra aɔ̃é lɛdolɛ kɛ. Sɔɔmɛtɛ kpa kína é a nɛ́nɔkparɛ kpãsã gu'igbãro kínaa lɛdolɛkena kɔ̃o sèeda ũ, mɔde nɔgbɛ̃ pì égɔ̃ iko vĩ gwero, kína pì kɔ̃n à nɛ́o é gì kɛro. Weé nɔgbɛ̃ pì kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀onɔ kɔ̃n à deo kɔ̃n à ĩankario kpáḿma gurɔ beeea. 7 Nɔgbɛ̃ pì danɛ ke bé eé kí ble à de gɛ̃ɛ ũ. Eé lɛ́ɛ gu'igbãroo kpa kína zĩ̀kpɛɛnɔa eé gɛ̃ à zɛki gbãaan. Eé zĩ̀ káńyo à gbãa mɔ́ńnɛ. 8 Eé ń tãanɔ kɔ̃n ń dii kɛ̀ aɔ̃ kàsanɔ sɛ́ɛ wà táo Igipiti kɔ̃n ń pɔ́ bɛ̀ɛdee kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogionɔ. Eé gu'igbãroo kpa kína tón gĩa gurɔ plaa. 9 Gu'igbãro kpa kína pì é mɔ́ à lɛ́ɛ sɔɔmɛtɛ kpa kína pì bùsua se, mɔde eé ɛara à tá a bùsun. 10 À nɛ́nɔ é zĩ̀ soru kɛ aɔ̃ zĩ̀kpɛɛnɔ kakɔ̃a paripari. Aɔ̃é da zɛ́n aɔ̃ dagula lán swapana bà. Aɔ̃é zĩ̀ ká ai aɔ̃ gá káo à zɛki gbãaan. 11 Sɔɔmɛtɛ kpa kína é fɛ̃ eé gá zĩ̀ ká kɔ̃n gu'igbãroo kpa kínao kɔ̃n zĩ̀kpɛɛ kɛ̀ à kàkɔ̃a paripariinɔ eé zĩ̀ bleḿma. 12 Tó à zĩ̀kpɛɛ pìnɔ sɛ̀ɛ à tàńyo, eé a zĩnda sɛ́ lezĩ. Eé ń dɛdɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri, mɔde eé e à zĩ̀ bleḿma gurɔ píngiro. 13 Gu'igbãro kpa kína é ɛara à zĩ̀kpɛɛnɔ kakɔ̃a paripari dɛ à káakupɔla. Tó à gurɔɔ kà, eé mɔ́ kɔ̃n a zĩ̀kpɛ parii pìnɔ, baade kɔ̃n a gɔ̃kɛbɔnɔ.

14 Gurɔ beeea gbɛ̃ paridee é fɛɛ sɔɔmɛtɛ kpa kínazi. N bori gɔ̃ pãsĩnɔ é fɛɛzi wɛ́ɛgupu kɛ̀ ń è yãpapana yãnzi, mɔde aɔ̃é mìnnaa kɛro. 15 Gu'igbãro kpa kína é mɔ́ à wɛ́tɛ bĩide kagura kɛ eé sí. Sɔɔmɛtɛ kpa zĩ̀kpɛɛnɔ gbãaa é fɔ̃ à kpáńnɛro, baa aɔ̃ zĩ̀kpɛ maaanɔ. Aɔ̃ gbãaa é fɔ̃ro. 16 Kína kɛ̀ mɔ̀ à lɛ̀ɛa é kɛ lán à yezi nà, gbɛ̃ke é fɔ̃ à kpánɛro. Eé zɛ bùsu maaan eégɔ̃ à kaatɛna zɛ́ vĩ. 17 Eé zɛo à mɔ́ kɔ̃n a bùsu ikoo píngi, mɔde eé lɛdolɛ kɛ kɔ̃n sɔɔmɛtɛ kpa kínao. Eé a nɛ́nɔkparɛ kpãsãa lɛ à e à à kpata yaka yãnzi. Yã pì é zɛ́ kɛro, eégɔ̃ àre ke vĩnɛro. 18 Eé gbasa à aɛ dɔ ísiaa saɛ bùsunɔa eé sí pari, ben zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi ke é à wada mì dɛ eé tó à wada wí à musu. 19 Eé ɛara à aɛ dɔ a bɛ bùsu zɛki gbãaanɔa sa, mɔde eé gɛ̃̀n sí à lɛ́ɛ, weé à e dɔro.

20 À gɛ̃ɛ é bɛ'ɔɔsiri gbãamɔnnɛri gbarɛḿma lɛ à a kíkɛgakui kaara yãnzi, mɔde gurɔ plaaa gbɛra eé gamɛ, èe kɛ pɔfɛ̃ ke zĩ̀ yãnzinlo. 21 À gɛ̃ɛ égɔ̃ dɛ gbɛ̃ gina kɛ̀ wèe à kpá kpatanloo ũ. Gurɔɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔ yãke danaro, eé mɔ́ à lɛ́nnaa kásańnɛ à kpata síḿma. 22 Eé zĩ̀kpɛɛnɔ wíwi a aɛ dúgudugu, eé ń kaatɛ kɔ̃n kína kɛ̀ à lɛdolɛ kɛ̀oo. 23 Lɛdolɛkenao gbɛra eé bɔ à kpɛɛ, à gbãaa é kaara, baa tó à gbɛ̃nɔɔ pariro. 24 Eé gɛ̃ bùsu auzikidee kɛ̀ à gbɛ̃nɔ yãke danaroonɔzi, eé yã kɛ̀ a denɔ ke a dezinɔ e fɔ̃ wà kɛ̀roo kɛ. Eé ń pɔ́nɔ sɛ́ɛ eé ń pɔ́kãdeenɔ nakɔ̃a eé ń auziki pìnɔ kpaatɛtɛ a ìbanɔnɛ. Eé à zaaa kpakɔ̃sɔ̃ zɛki gbãaanɔzi, mɔde eé gurɔ plaaa kɛro. 25 Eé swɛ̃̀ diɛ à tɛ́ ká a

zĩndan. Eé gɛ̃ sɔɔmɛtɛ kpa kínazi kɔ̃n
zĩ̀kpɛɛnɔ paripari. Sɔɔmɛtɛ kpa kína pì
é zĩ̀ káo kɔ̃n a zĩ̀kpɛ parii kɛ̀ aɔ̃ gbãaa
kɛ̀ bítanɔ, mɔde eé ń fɔ̃ro, zaakɛ weé lɛ́
kpakɔ̃sɔ̃zimɛ. 26 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è pɔ́ bleonɔ é
zĩ̀bɔnkpɛɛ kɛnɛ. Weé pɛ́ à zĩ̀kpɛɛnɔa wà
ń paridee dɛdɛ. 27 Kí gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ é
vɛ̃ɛ teebu dɔ̃nkɔ̃zi kɔ̃n nɔ̀sɛzaaao aɔ̃ ɛgɛɛ
tokɔ̃nɛ. Eé zɛ́ kɛro, zaakɛ yã é mì dɛ à
gurɔɔamɛ. 28 Gu'igbãro kpa kína é da a
bùsu zɛ́n kɔ̃n auziki bítao, mɔde eé yã
zaaa kpakɔ̃sɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ Luda bà kúńyonɔzi.
Eé yã lúńnɛ gbasa à tá a bùsun.
29 Tó à gurɔɔ kà, eé ɛara à gɛ̃ sɔɔmɛtɛ
kpa bùsuzi, mɔde kɛ̀kii égɔ̃ dɛ lán à
káakupɔ bàro. 30 Ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛndeenɔ é
gínɛ kɔ̃n góro'itɛnɔ. Eé na a sàsaa, eé ɛara
à gá pɔfɛ̃ pita gbɛ̃ kɛ̀ Luda bà kúńyonɔa.
Eé zɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda bà kuunańyo
yã gbòronɔo. 31 À zĩ̀kpɛɛnɔ é Luda kpɛ́
gbãsĩ lɛ́ aɔ̃é saa kɛ̀ wègɔ̃ oo lán guu e dɔɔ
nà mì dɛ aɔ̃é tɛ̃̀pɔ guyakari pɛ́ɛn. 32 Eé
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda bà kuunańyo yã gbòronɔ
mì liɛ kɔ̃n mɔnafikio, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń
Luda dɔ̃ɔnɔ é zɛ gbãa aɔ̃ gínɛ. 33 Aɔ̃ gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩinɔ é yã da gbɛ̃nɔnɛ pari,
mɔde gurɔ plaaa dagura weé ń gbɛ̃kenɔ
kwɛ́ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao weé ń gbɛ̃kenɔ kpáta
weé ń gbɛ̃kenɔ ká kpɛ́siaan weé ń pɔ́nɔ
símma. 34 Tó aɔ̃ lɛ̀ɛ lɛ, weé ń ĩan ká féte,
mɔnafikideenɔ é nańma pari. 35 Ɔ̃ndɔ̃ri
pì kenɔ é kpágula, lɛ Luda e à ń baasa à
ń gbãsĩ worońma, lɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ e à pura kũ
ai gurɔ lɛ́ gá ká, zaakɛ gurɔɔ pì é ká lán
Ludaa dìɛ nàmɛ.

Kína kɛ̀ eé a zĩnda sɛ́ lezĩ

36 Kína ke bé eé kɛ lán à yezi nà eé
a zĩnda sɛ́ lezĩ, eé bítakɛɛ dɔ̃ a zĩndanɛ
dɛ tãanɔla píngi eé dɔkɛna yã o Luda kɛ̀
dɛńlaa musu. À yã égɔ̃ gaamɛ ai Luda
pɔfɛ̃pitammagurɔɔ gá papao, zaakɛ Luda
é yã kɛ̀ à zɛ̀o kɛmɛ. 37 Kína pì é a dezinɔ
tãanɔ yã daro ke tãa kɛ̀ nɔgbɛ̃nɔ ègɔ̃ yezi.
Eé tãa ke yã daro eé bítakɛɛ dɔ̃ a zĩndanɛ
dɛńla píngi. 38 Eé zɛki gbãaanɔ tãa kpe
da a dii ũ aɔ̃ gɛ̃ɛ ũ. Eé dii kɛ̀ a dezinɔ
dɔ̃roo pì kpe da kɔ̃n vurao kɔ̃n kondo-
gio kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeeo kɔ̃n pɔ́ auzikideenɔ.
39 Eé yã lú zɛki gbãa gbɛ̃̀ntɛ̃nɔnɛ bori
zĩ̀tɔnɔ tãa pì gãzĩ. Eé gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ à dɔ̃ɔnɔ
kpe da maamaa. Eé tó aɔ̃ kí ble gbɛ̃nɔa
pari, eé bùsu kpàatɛtɛńnɛ ń asaia ũ.
40 Tó à gurɔ lɛ́ kà, sɔɔmɛtɛ kpa kína é
lɛ́ɛa zĩ̀o, ben gu'igbãroo kpa kína é fɛɛzi
lán zàga'ĩa bà kɔ̃n sɔ̃goronɔ kɔ̃n sɔ̃deenɔ
kɔ̃n góro'itɛnɔ paripari. Eé gɛ̃ bùsunɔzi
pari à dagula. 41 Eé gɛ̃ bùsu maaazi
dɔ. Bùsu paridee é lɛ́ɛ, mɔde Ɛdɔmunɔ
kɔ̃n Mɔabunɔ kɔ̃n Amɔninɔ gbɛ̃nsinɔ é
bɔ. 42 À iko é bùsu pariinɔ le, Igipiti
é bɔro. 43 Eé gbãaa ble Igipiti auziki
kɛ̀ utɛnanɔa, vura kɔ̃n kondogio kɔ̃n pɔ́
bɛ̀ɛdeenɔ píngi. Libianɔ kɔ̃n Etiopianɔ é
mì siɛnɛ. 44 Baaru kɛ̀ eé bɔ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa
kɔ̃n gu'igbãroo kpaao é tó swɛ̃̀ kɛ̃n, eé da
zɛ́n kɔ̃n pɔfɛ̃ bítao gbɛ̃ parideenɔ kaatɛna
kɔ̃n ń mìdɛnao yãnzi. 45 Eé a kíkɛ bisaku-
taa dɔ ísia kɔ̃n Luda kpii maaao dagura.
Gwen eé gan, gbɛ̃ke é à ĩan káro.

Gurɔ zãa zĩ

12 Gurɔ beeea Mikaɛli, malaika ìsi
kɛ̀ è zɛ kɔ̃n n gbɛ̃nɔo é fɛɛ. Gurɔ
beee nawɛ̃a égɔ̃ bíta. Zaa boriinɔ naana
gurɔ ai gurɔ beeea à taka e kɛ zikiro.
Gurɔ beeea n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ kú Luda takada
guunɔ é bɔ. 2 Gbɛ̃ parii kɛ̀ aɔ̃ɔ ii oo tɔɔtɛ
guunɔ é vu. Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ égɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ eé
yãaroo vĩ, aɔ̃ gbɛ̃kenɔ sɔ̃ lalandi kɔ̃n wí
yãanasaio. 3 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩinɔ égɔ̃ tɛ́
kɛɛ lán musu pɔ́nɔ bà. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è tó parii
bɔ maaa pìnɔ égɔ̃ tɛ́ kɛɛ lán sɔsɔnɛnɔ bà.
4 Mpi sɔ̃ Daniɛli, ǹ yã pìnɔ ká takadan ǹ
koko ǹ à lɛ́ nakɔ̃a ai gurɔɔ pì lɛ́ gá ká.
Gbɛ̃ parideenɔ égɔ̃ gaa weégɔ̃ suu lɛ wà
dɔ̃na kaara.
5 Mamɔma Daniɛli ma guu gwà, ben
ma gɔ̃ɔn plaaanɔ è, gbɛ̃ doo zɛna swaa
baa kɛ̀ kpa, gbɛ̃ doo baa kãa kpa. 6 Aɔ̃
gbɛ̃ mɛ̀n doo bè gbɛ̃ kɛ̀ táaru bisa dana
à zɛna swa'ilaanɛ: Yãbɔnsaɛ pìnɔ é mì dɛ

bɔrɛmɛ? 7 Gbɛ̃ kɛ̀ táaru bisa dana à zɛna swa'ilaa pì a ɔplaa kɔ̃n a ɔzɛɛo sɛ̀ musu, ben má mà à bè kɔ̃n Gurɔpingide tɔ́o: Wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n a kusuomɛ. Tó wà Luda gbɛ̃nɔ gbãaa fɔ̃̀ wà yɑ̃̀a, yã pìnɔ gbasa wà mì dɛ píngi. 8 Má mà, mɔde mɛ́ɛ à bɔkɔ̃tɛna dɔ̃ro, ben ma à là ma bè: Dii, yã pì gbɛ̀ é bɔ diamɛ? 9 À wèmala à bè: Daniɛli, ǹ gá! Yã pìnɔ mì égɔ̃ utɛnamɛ, weégɔ̃ pɔ́ kúɛa ai gurɔ lɛ́ gá ká. 10 Zĩ beeea gbɛ̃nɔ gbãsĩ é kɛ̃ḿma pari, aɔ̃ nɔ̀sɛ é pura kũ lán wà ń baasa bà, mɔde gbɛ̃ zaaanɔ é kɛkɛ wàgɔ̃ zaa. Gbɛ̃ zaa ke é yã pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩinɔ bé wé ma. 11 Tó wà saa kɛ̀ wè o lán guu e dɔɔ nà mì dɛ̀ wà tɛ̃̀pɔ guyakari pɛ̀ɛn, gurɔ wàa swɛɛdo kpɛ́ basiigɔ̃ akuri bé eégɔ̃ kuu. 12 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ eé gurɔ wàa swɛɛdo kpɛ́ baswɛɛplaa sɔɔrosai dã à ká ũ. 13 Mpi sɔ̃, ǹ gá ai n gurɔ lɛ́a. Nɛ́ anduna tó gbasa ǹ fɛɛ ǹ n baka le gurɔ zãa zĩ.

YUNUSA

Yunusa bàalɛna Diinɛ

1 Dii yã ò Amitai nɛ́ Yunusanɛ à bè: 2 Ǹ
fɛɛ ǹ gá wɛ́tɛda bíta kɛ̀ wè be Ninɛva
guu ǹ kpãkɛ̃ńzi, zaakɛ aɔ̃ zaakɛna ma kii
lè. 3 Ben Yunusa bàa lɛ̀ Diinɛ à mì pɛ̀
Tasisia. Kɛ̀ à kà Yɔpa, à góro'itɛ è gwe kɛ̀
èe gaa Tasisi. Kɛ̀ à fĩa bò, à gɛ̃̀n kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe gaa gweenɔ, èe bàa lɛɛ Diinɛ. 4 Dii ĩa
gbãaa gbàrɛ ísiaala, ben zàga'ĩa pãsĩ fɛ̀ɛ
ísiaala ai góro'itɛ yezi à para. 5 Vĩa góro
gbɛ̃nɔ kũ̀, baade e wii pɛɛ a tãazi, ben aɔ̃
góro pì asoonɔ bɔ̀ɛ aɔ̃ɔe kaa ín lɛ góro e
à futa kũ. Yunusa sɔ̃ pìta à gɛ̃̀ à dàɛ góro
gĩzĩ, ben i bíta à sɛ̀. 6 Górodee gàa à à lè
à bè: Bɔ́ iin nɛ́ɛ oo lɛɛ? Ǹ fɛɛ ǹ wii pɛ́ n
tãazi, wègɔ̃ dɔ̃ro tó eé wa wɛ́ɛ gwa à wa
bɔ.
7 Ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: À mɔ́ wà kàbankpɛ kɛ
lɛ wà dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̃̀wazi kɔ̃n kisia kèo. Kɛ̀
aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀, ben à Yunusa kũ̀. 8 Aɔ̃ à
là wà bè: Ǹ owe gbɛ̃ kɛ̀ ń dɛ à ũ, mmɔn kɛ̀
n gɛ̃wazi kɔ̃n kisia kɛ̀ takao. Zĩ kpareen
nɛɛ̀ kɛɛ? N bɔ mámɛ? Bùsu kparee gbɛ̃n
n ũu? Bori kpareen n ũu? 9 À wèńla à bè:
Eberun ma ũ. Dii Luda Musude kɛ̀ ísia
kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀n mɛɛ̀ dɔnzi kɛnɛ. 10 Ben vĩa
gbɛ̃ pìnɔ kũ̀, swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu, aɔ̃ bènɛ: Bɔ́yãnzi
ń kɛ̀ lɛzi? Gbɛ̃ pìnɔ dɔ̃̀ kɛ̀ èe bàa lɛɛ Di-
inɛmɛ, kɛ̀ à òńnɛ lɛ yãnzi. 11 Í kpɛ́ e góro
zuzuu, ben aɔ̃ à là wà bè: Dian wé kɛnnɛ
nà lɛ ísiaa busawee? 12 À bèńnɛ: À ma
sɛ́ à ma zu ísiaan lɛ í busaare, zaakɛ
má dɔ̃̀ kɛ̀ mámbe ma gɛ̃azi kɔ̃n zàga'ĩa
gbãaa kèo. 13 Aɔ̃ nà górolinaa lɛ wà e
wà bikũ, mɔde aɔ̃ɔe fɔ̃ro, zaakɛ í kpɛ́ e
ń zuzuumɛ. 14 Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi wà
bè: N yã nna Dii! Ǹton wa kaatɛ gbɛ̃
kɛ̀ wɛ̃̀ndibɔna yãnziro. Dii, ǹton wa diɛ
taarideenɔ ũ à dɛna yã musuro, zaakɛ n
n pɔyezi dàwemɛ. 15 Ben aɔ̃ Yunusa sɛ̀ wà
zù ísiaan, ben í pì zuzuna kpàɛ. 16 Dii yã
pì tò vĩa gbɛ̃ pìnɔ kũ̀ maamaa, ben aɔ̃ saa
òa aɔ̃ lù sɛ̀nɛ. 17 Ben Dii tò kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃
bɔ̃ à Yunusa mɔ̀, ben à kɛ̀ kpɔ̀ pì gbɛɛɛn
fãantɛ̃ aagɔ̃ gwãavĩ aagɔ̃.

Yunusa aduakɛna kpɔ̀ gbɛɛɛn

2 Zaa kpɔ̀ pì gbɛɛɛn Yunusa wɛ́ɛ kɛ̀ Dii
a Ludaa à bè:
2 Ma lɛ́ zù Diizi ma kagurakɛna guu,
ben à wèmala.
Zaa gɛ̀wãa lɔ̀n ma wii pɛ̀,
ben à ma yã mà.
3 N ma zu ísia lɔ̀n
ai zaa à guragura,
ísɔ̃ dìdima kɔ̃n à kakanao,
n ísɔ̃kana fùta táa ò ma mìla.
4 Ma bè n pɛma bɔna n kiia,
mɔde mɛ́ ɛara mà wɛ́ɛ si
n kpɛ́ kɛ̀ kú adonalɛ.
5 Í ma kũ ma waalɛ,
í lɔ̀ ma mɔ,
burugu fĩ̀kã ma mìzi.
6 Ma kpaɛ ai kpiiinɔ kãsãazi,
tɔɔtɛ zɛ́ kɛ̀ wɛ̃na vĩroo tàtamalɛ.
Ben n ma bɔ gɛ̀wãan,
n ma mì sì Dii ma Luda.
7 Kɛ̀ má yezi mà anduna tó,
Dii, n yã dɔ̀magu,
ben ma wɛ́ɛ kɛ̀mma,
à n kii le ai n kpɛ́ kɛ̀ kú adonan.
8 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ gina yã kũnanɔ kɛ̃̀ Luda
aubarikaa,
9 mapi sɔ̃, mɛ́ saa omma kɔ̃n sáabukɛnao,
mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀nnɛɛ fĩa bo.
Dii bé è ń mì sí.
10 Kɛ̀ Dii yã dà kpɔ̀ pìnɛ, ben à Yunusa
pìsi ísiaa lɛ́zi.

Yunusa gana Ninɛva

3 Dii yã ò Yunusanɛ à gɛ̃̀n plaade dɔ
à bè: 2 Ǹ fɛɛ ǹ gá wɛ́tɛda bíta kɛ̀
wè be Ninɛva guu ǹ yã kɛ̀ má ònnɛɛ
kpàakpa kɛńnɛ gwe. 3 Ben Yunusa fɛ̀ɛ à
gàa Ninɛva lán Dii ònɛ nà. Ninɛva sɔ̃ wɛ́tɛ
bítamɛ maamaa. Tá kɛ̀ weé o wà wɛ́tɛ
pì paa wà bɔo kà gurɔ aagɔ̃ tá ũ. 4 À gɛ̃̀
wɛ́tɛdaa pì guu à táa ò gurɔ do, ben à nà

kpàakpakɛnaa à bè: Gurɔ baplaaa bé à
gɔ̀̃ kɛ̀ weé Ninɛva kaatɛ. 5 Ninɛvadeenɔ
Luda yã sì, ben aɔ̃ léyi kpàakpa kɛ̀ aɔ̃
pɔsia utanɔ kùńla, nɛ́ féte kɔ̃n gbɛ̃nsio.

6 Kɛ̀ à baaru Ninɛva kína kii lè, à fɛ̀ɛ
a kíblekitaa à a gumusu bɔ̀ à zù à uta
kãsãa dà à lutɛ̃ dàala nɔ̀sɛliɛna sèeda ũ.
7 À bè wà kpàakpa kɛ a wétɛn lán kɛ̀ bà:
Lán kína kɔ̃n a ìbanɔ dìɛ nàn yɛ̀. Gbɛ̃n-
teenɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ píngi, pɔ́blee tón
gɛ̃ ń lɛ́nlo, aɔ̃ton í miro. 8 Gbɛ̃ntee kɔ̃n
pɔ́kãdeenɔ uta kãsãa dada ń píngi, aɔ̃gɔ̃
wii pɛɛ Ludazi wàgɔ̃ zɛàla. Baade bɔ a zɛ́
zaaan à ɔ bɔ yã pãsĩn. 9 Dé bé à dɔ̃ tó eé
wa wɛ̃nda gwa à nɔ̀sɛ liɛ, à fɛ̃na pãsĩ yãa
à wa bɔ kaatɛnan? 10 Kɛ̀ Luda ń yãkɛna è
kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ ń zɛ́ zaaan, à ń wɛ̃nda gwà, èe
tó mɔ́nzi kɛ̀ à dìɛ à kpáńzi ń le dɔro.

Dii yã dadana Yunusanɛ kɛ̀ à gbɛ̃nɔ wɛ̃nda gwa

4 Yã pì kɛ̀ Yunusanɛ zaa ai, ben à pɔ fɛ̃̀.
2 À wɛ́ɛ kɛ̀ Diia à bè: N yã nna Dii!
Mɛ́ɛ yã beee o zaa ma bùsunloo? Beee
yãnzin ma bàa sì mɛ́ɛ taa Tasisizi! Zaakɛ
má dɔ̃ kɛ ń sùu kɔ̃n wɛ̃ndaao vĩ. N pɔɔ è
fɛ̃ kpakpaaro, ń gbɛ̃kɛ bíta vĩ, nɛɛ̀ yã da
n nɔ̀sɛnlo. 3 Tia sa Dii, ǹ ma sɛ́, zaakɛ ma
ga wɛ́ɛ sì dɛ ma kuunala. 4 Dii bènɛ: À
maa n pɔ fɛ̃̀ɔ́?

5 Yunusa bɔ̀ wɛ́tɛdaa pì guu à gàa à
vɛ̃̀ɛ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa. À kutaa dɔ̀ gwe à kú
à guu, èe yã kɛ̀ eé wɛ́tɛdaa pì lee dãa.
6 Ben Dii tò zãgã fɛ̀ɛ à ɔra kpà Yunusala
lɛ à nawɛ̃a e à lago. Zãgã pì yã tò Yunusa
pɔɔ kɛ̀ nna maamaa. 7 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben Lu-
daa tò kɔ̀kɔ mɔ̀ à zãgã pì zɔ̃̀, ben à kori
kũ̀ à gà. 8 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ fɛ̀ɛ à gbãa kũ̀, Luda
bɔ̀ kɔ̃n ĩa wãaao ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, ben ɔfãn-
tɛ̃ e à lɛɛ a mìa. Kɛ̀ à yɛ̃̀ɛ vĩ dɔro, ben à
ga ni dɛ̀ à bè: Ma ga wɛ́ɛ sì dɛ ma kuu-
nala. 9 Ben Luda bènɛ: À maa n pɔ fɛ̃̀ zãgã
beee yã musuɔ́? Ben à bè: À maa, à kà mà
pɔ fɛ̃ ai mà ga. 10 Ben Dii bènɛ: Zãgã kɛ̀
nɛ́ɛ à zĩi kɛro, ḿbe ń tò à gbɛ̃̀ro, ben à
kènnɛ wɛ̃nda. À fɛ̀ɛ gwãavĩ dooa, ben à
gà gwãavĩ do. 11 Mapi sɔ̃, à maa wɛ́tɛda
bíta Ninɛva kɛmɛ wɛ̃ndaroo? Aɔ̃ nɛ́ kɛ̀
aɔ̃ɔ ɔplaa dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n ɔzɛɛoroonɔɔ parii
dɛ bɔrɔ basweɛdoola bensɔ̃ aɔ̃ pɔ́kãdeenɔ
kpɛ̀ɛsɛ.

MALAKI

Sa'ona yã

1 Yã kɛ̀ Dii ò Isarailinɔnɛ Malaki gãzĩn
yɛ̀. [2] Mamɔma Dii ma bè má yeazi,
ben a bè ma yeazi diamɛ? Mamɔma Dii
ma bè Isau nɛ́ Yakubu vĩ̀inloo? Baa kɔ̃n
beeeo Yakubun má yezi [3] ma gi Isauzi,
ben ma à gusĩsĩdee lì gugbagaaga ũ,
ma à bùsu kɛ̀ gbáa gbɛ̃ngboonɔ kúkii
ũ. [4] Ɛdɔmu gbɛ̃ pìnɔ bè wà ń wɛ́tɛnɔ
dúgu zɔ̃̀, weé ɛara wà ń bɛzĩnɔ fɛɛ. Ben
mamɔma Dii Zĩ̀kpɛde ma bè: Tó wà kɛ̀kɛ
wà kàɛ, mɛ́ gboro, weé beńnɛ Bùsu Zaa
gbɛ̃nɔ, gbɛ̃ kɛ̀ Dii pɛ̃tɛ̃ kɛ̀ńzi ai gurɔ píng-
inɔ! [5] É wɛ́ɛ si yã pìlɛ à be Dii bíta ai Is-
arailinɔ bùsu baa kãa kpa.

[6] Nɛ́ è a de kpe da bensɔ̃ zɔ̀bleri è a dii
kpe da. Kɛ̀ má dɛ a De ũ, ée ma kpe daaɔ́?
Kɛ̀ má dɛ a Dii ũ, á ma vĩa vĩɔ́? Mamɔma
Dii Zĩ̀kpɛde mámbe mɛ́ɛ a laa. A sa'orinɔ
ámbe ée kya kaamagu. Eè be: Dian wa
kya kàngu nà? [7] Kɛ̀ a kya kà ma teebun
yãnzimɛ. Eè mɔ́ ma gbãgbãkiia kɔ̃n pɔ́ble
gbãsĩo. Eè be: Dian wa n gbãgbãkii gbãsĩ
lɛ̀? [8] Kɛ̀ a mɔ saa oma kɔ̃n pɔ́kãde vĩ̀anɔ,
yã zaaan gweroo? Kɛ̀ a saa òma kɔ̃n pɔ́
ɛrɛnɔ kɔ̃n à gyãreenɔ, yã zaaan gweroo?
À gá kpá bùsu gbɛ̃nsia à gwa, tó a yã é
kánɛ à a sáabu kpá. Mamɔma Dii Zĩ̀kpɛde
mámbe mɛ́ɛ a laa.

[9] À agbaa kpámɛ mà a wɛ̃nda gwa.
Mɔde tó pɔ́ beee takanɔɔ kú a ɔzĩ, mɛ́
síɔ́? Mamɔma Dii Zĩ̀kpɛde mámbe mɛ́ɛ
a laa. [10] Wà be a gbɛ̃ke gàa à ma ua zɛ́
tàta yã, lɛ wàton gɛ̃ wà tɛ́ pɛkɔ̃rɛ ma
gbãgbãkiia pãro. Beee sã̀ɔ. Mamɔma Dii
Zĩ̀kpɛde mámbe má ò. A yã e kɛɛmɛ
nnaro, mɛ́ a gba síro. [11] Zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ
kpa ai à gɛ̃kiia ma tɔ́ égɔ̃ bíta boriinɔ
tɛ́. Weé tuaetiti kpátamɛ weé mɔ́mɛ kɔ̃n
gba gbãsĩsainɔ gu píngia, zaakɛ ma tɔ́
égɔ̃ bíta boriinɔ tɛ́. Mamɔma Dii Zĩ̀kpɛde
mámbe má ò. [12] Mɔde apinɔ eè dɔkɛ kɔ̃n
ma tɔ́o eè be ma teebu gbãsĩ vĩ, ben eè
saa oa kɔ̃n pɔ́kãde ginanɔ. [13] Mamɔma
Dii Zĩ̀kpɛde ma bè: Eè be a kpasao kɔ̃n yã
pìo, ben eè lɛ́zukii kɛa. Tó a mɔ ma gbãg-
bã kɔ̃n pɔ́ kɔ̃̀ɔkũnanɔ kɔ̃n pɔ́ ɛrɛnɔ kɔ̃n pɔ́
gyãreenɔ, mɛ́ beeenɔ síɔ́? Mamɔma Dii
mámbe mɛ́ɛ a laa. [14] Mɔnafikidee kɛ̀ pɔ́
kyà vĩ a kpàsan kɛ̀ à lɛ́ gbɛ̃̀mɛ, ben à gàa
à ma gbãgbã kɔ̃n pɔ́ seedeeo à gɛ̃ɛ ũ, ma
láari kɛ̀ adeea. Zaakɛ mámbe Kína bíta
ũ, ma tɔ́ è boriinɔ naasi kũ. Mamɔma Dii
Zĩ̀kpɛde mámbe má ò.

2 Mamɔma Dii Zĩ̀kpɛde ma bè: A
sa'orinɔ a yãn yɛ̀ sa. [2] Tó ée ma yã
maro, tó ée da a swɛ̃̀n à ma tɔ́ bɔro, mɛ́
láari kɛawa lɛ àton gɔ̃ aubarika vĩro. Má
bɔ̀agu se kɔ̀, zaakɛ ée da a swɛ̃̀n a ma
tɔ́ bɔ̀ro. [3] À ma! Mɛ́ kpãkɛ̃ a boriinɔzi a
yãnzi, mɛ́ zĩbaa sa'opɔnɔ gbɔ̃̀ lɔ́lɔ a uua,
weé a sɛ́ɛ wà a kwɛ́. [4] Égɔ̃ dɔ̃ sa kɛ̀ ma yã
beee dìɛare lɛ ma bà kuuna kɔ̃n Levi bori-
inɔ gɔ̃ kuu. Mamɔma Dii Zĩ̀kpɛde mámbe
má ò. [5] Ma bà kuunańyo pì guu ma wɛ̃̀ndi
kɔ̃n aafiao kpàḿma lɛ aɔ̃gɔ̃ ma vĩa kɛɛ,
ben aɔ̃ ma vĩa kɛ̀, ma tɔ́ naasi ń kũ. [6] Yã-
dannɛna yãpuraa da ń lɛ́n, wèe ɛgɛyã ma
ń lɛ́nlo. Aɔ̃ táa òmao kɔ̃n lɛdolɛo kɔ̃n nɔ̀sɛ
puraao, aɔ̃ gbɛ̃nɔ bɔ̀ à zaaa guu pari. [7] À
maa sa'ori gɔ̃ dɔ̃na vĩ lɛ gbɛ̃nɔ e wà yã-
dannɛna ma à lɛ́zĩ, zaakɛ àmbe mamɔma
Dii Zĩ̀kpɛde zĩ̀ri ũ. [8] Amɔa sɔ̃ a kɛ̃ zɛ́a, a
yãdannɛnanɔɔ tò gbɛ̃nɔ fù pari, a ma bà
kuuna kɔ̃n Levi boriinɔ gbòro. Mamɔma
Dii Zĩ̀kpɛde mámbe má ò. [9] Ben má tò
wà kya kàagu ma a kɛ̃sã gbɛ̃ píngi kiia,
kɛ̀ ée tɛ́ ma tuubaziro bensɔ̃ eè gbɛ̃nɔ tɛ̃̀
bo doka musu.

Gina nɔɔzi yã

[10] À dɛ wa píngi De mɛ̀n domɛ? À dɛ
Luda dɔ̃nkɔ̃ bé à wa kɛɛ? Bɔ́ bé à tò weè
yãfɛɛ kɛkɔ̃nɛ? Wa Luda bà kuuna kɔ̃n wa
dezinɔ yã gbòro. [11] Yudanɔ yãfɛɛ kɛ̀ aɔ̃
yã zaaa kɛ̀ Isarailinɔ bùsun kɔ̃n Yerusalɛ-
muo, zaakɛ aɔ̃ nɔ tãagbãgbãrinɔ sɛ̀ wà
Dii kpɛ́ kɛ̀ à yezi gbãsĩ lɛ̀o. [12] Gbɛ̃ kɛ̀ yã

beee taka kɛ̀, Dii à kɛ̃ Yakubu boriinɔa,
baa tó démɛ, baa tó à mɔ̀ kɔ̃n gbaanɔ Dii
Zɩ̃̀kpɛdenɛ.
13 Yã plaadee kɛ̀ eè kɛɛn yɛ̀. Eègɔ̃ ɔ́ɔ
dɔɔ àgɔ̃ wii pɛɛ, a wɛ́ɛ'i ègɔ̃ kú Dii gbãg-
bãkiia, kɛ̀ èe wɛ́ɛ sɛ́ à gbaa kɛ̀ a mɔonɛ
gwa gbasa à sìro yãnzi. 14 Eè be: Bɔ́ bé
à mɔ̀ kɔ̃n yã kɛ̀o? Kɛ̀ Dii bé sèedadee ũ
a dagura kɔ̃n n gɔ̃kparɛkɛgurɔ nɔkpam-
mao yãnzimɛ. Zaakɛ n nɔkpamma pìn n
gbɛ̃ndoo kɛ̀ a kɔ̃ yã mà ũ, ben n yãfɛɛ
kɛ̀nɛ. 15 À dɛ Dii a kɛ mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ lɛ a
mɛ̀ kɔ̃n a lɛ́o gɔ̃ dɔ̃nkɔ̃ yãnzimɛ? Bɔ́n Lu-
daa e pɛɛa a mɛ̀dɔ̃nkɔ̃kɛɛ pì musuu? Lɛ a
nɛ́nɔ e wà à yã ma yãnzimɛ. Beee yãnzi
àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃ lɛ àton yãfɛɛ kɛ a
nɔkpammanɛro. 16 Mamɔma Dii Isarail-
inɔ Luda ma bè, ma za yìgidɛnan yãn
kɔ̃n nɔ kpɛbɔnao. Mamɔma Dii Zɩ̃̀kpɛde
mámbe má ò. Àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃, àton
yãfɛɛ kɛnɛro.
17 Á tò Dii kpàsa kɔ̃n a yã'onao. Eè be:
Wa yã kparee bé à à kpàsa? Kɛ̀ eè be
zaakɛrinɔɔ maa Diinɛ, ben aɔ̃ yã è kánɛ
yãnzi. Eè be dɔ Luda kɛ̀ è yãkpaɛ kɛ kɔ̃n
gbɛ̃nɔo a zɛ́a pì kú mámɛ?

Dii yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ

3 Mamɔma Dii Zɩ̃̀kpɛde ma bè: À ma!
Mɛ́ ma zɩ̃̀ri gbarɛ à dɔmɛ aɛ à zɛ́
kɛkɛmɛ. Dii kɛ̀ eè à kii wɛtɛ é gɛ̃ a kpɛ́n
kãndo. À ma, ma bà kuunaao Malaika
kɛ̀ a pɔɔ dɔa pì e mɔɔ! 2 Mɔde dé bé eé
à mɔ́gurɔɔ fɔ̃ɔ? Tó à bɔ̀ gupuraaa, dé bé
eé fɔ̃ à zɛɛ? Zaakɛ eégɔ̃ dɛ lán mɔ̀baasari
tɛ́ bàmɛ, lán pɔ́pipiri mɔsɔrɔ gbãaa bà.
3 Eé vɛ̃ɛ à gbɛ̃nɔ baasa à ń gbãsĩ bɔ. Eé
gbãsĩ bɔ Levi boriinɔn lán wè kɛ vura kɔ̃n
kondogionɛ nà, gbɛ̃nɔ é gbasa wà mɔ́ Di-
inɛ kɔ̃n gbaanɔ a zɛ́a. 4 Zĩ pìa Yerusalɛ-
mudeenɔ kɔ̃n Yudanɔ ń píngi gbaa é ká
Diinɛ lán yãa bà, lán à zii bà.
5 Mamɔma Dii Zɩ̃̀kpɛde ma bè: Mɛ́
mɔ́azi yãkpaɛkɛkiia mɛ́gɔ̃ wãa mà gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ ma vĩa vĩroonɔ bɔbɔ ń dàn: Pɔ́-
dammarinɔ kɔ̃n zinakɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃è la da ɛgɛyã musunɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è
gbãaa mɔ ń zĩkɛrinɔnɛ kɔ̃n gyaanɔnɔ kɔ̃n
tonɛnɔ kɔ̃n bɔ̀amɔnɔ.

Kpãi'ona Ludaa

6 Mamɔma Dii mɛɛ̀ liɛro. Beee yãnzin
a Yakubu boriinɔ ée kaatɛro. 7 Mamɔma
Dii Zɩ̃̀kpɛde ma bè: Zaa a dezinɔ gurɔɔa
a pã ma yãnɛ á tɛ́ziro. À aɛ dɔma, mɛ́ aɛ
dɔawa. Eè be, dian wé aɛ dɔmmaa?
8 Gbɛ̃ntee è kpãi o Ludaaɔ́? Mɔde ée
kpãi ooma. Eè be, bɔ́ musun ée kpãi
oomaa? A pɔ́ kuride kɔ̃n a gbaanɔ yã
musumɛ. 9 A bori píngi gɔ̃̀ láari pɔ́ ũ
kɛ̀ ée kpãi ooma yãnzi. 10 À mɔ́ kɔ̃n pɔ́
kurideeo píngi à ká ma auzikikaɛkiin,
lɛ pɔ́blee gɔ̃ kú ma kpɛ́n. Mamɔma Dii
Zɩ̃̀kpɛde mámbe má ò. À ma lɛ́ beee musu
à gwa, tó mɛ́ɛ musu zɛ́ wɛ̃ ma aubarika
pìsiare a kora à kákiiziro. 11 Mamɔma
Dii Zɩ̃̀kpɛde ma bè: Mɛ́ kpá a bura pɔ́
yàkarinɔnɛ lɛ aɔ̃ton a pɔ́nɔ kaatɛro. A
geepi línɔ nɛ́ é wororo. 12 Bori píngi é
be aubarikadeenɔn a ũ, zaakɛ a bùsu égɔ̃
nna. Mamɔma Dii Zɩ̃̀kpɛde mámbe má ò.
13 Mamɔma Dii ma bè: A yã pãsĩ ò ma
musu. Eè be, bɔ́ yãn wá ò n musuu? 14 A
bè zɔ̀blena Ludanɛ nɛ́ yã pãamɛ. Kɛ̀ wa
zĩi kɛ̀ Dii Zɩ̃̀kpɛde yãa bensɔ̃ wa pɔsia
utanɔ dà à yãnzi, bɔ́ àren wá è? 15 Tia
la eè be wadadeenɔn aubarikadeenɔ ũ.
Ée daa zaakɛrinɔ bé wèe kãsãa pɛɛɛ, gbɛ̃
kɛ̀ è be Luda pita wà ɔsi ká sɔ̃, yãke è à
lero.
16 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Dii vĩa vĩinɔ yã ò kɔ̃o,
ben à swã kpà ń yãzi à mà. Ben wà gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ Dii vĩa vĩi kɛ̀ aɔ̃è laasuu lɛ́anɔ tɔ́
kɛ̃̀ dɔngu takadan à aɛ. 17 Mamɔma Dii
Zɩ̃̀kpɛde ma bè gurɔɔ kɛ̀ ma bɔ kɔ̃n yão,
aɔ̃égɔ̃ dɛ ma pɔ́ ũ ma auziki ũ. Mɛ́ sùu
kɛńyo lán gbɛ̃ è sùu kɛ kɔ̃n a nɛ́ kɛ̀ èe zĩi
kɛɛnɛo nà. 18 É gbɛ̃ maaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ za-
aanɔ dɔ̃kɔ̃zi sa, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e dɔɔ Ludazinɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e dɔɔziroonɔ.

Dii mɔ́gurɔɔ

4 Mamɔma Dii Zȉkpɛde ma bè: À ma!
Gurɔɔ pì e mɔɔ, eégɔ̃ wãa lán mɔ̀datɛ
bà, bensɔ̃ wadadeenɔ kɔ̃n zaakɛrinɔ égɔ̃
dɛ lán sɛ̃̀ kori bà. Gurɔɔ pì é ń kpata ń
píngi, aɔ̃ kãsãa ke aɔ̃ ɔnɛ é gɔ̃ro. 2 Amɔa
kɛ̀ á ma vĩa vĩinɔ sɔ̃, a mìsina Ɔfãntɛ̃ é bɔ,
aafia égɔ̃ kú à gupuraazi. É bɔɛ àgɔ̃ vĩvĩi
lán zùnɛ kɛ̀ wà ń gbáɛnɔ bà. 3 Mamɔma
Dii Zȉkpɛde ma bè: Gurɔɔ kɛ̀ ma bɔ kɔ̃n
yão, é kìti pá gbɛ̃ zaaanɔa, aɔ̃égɔ̃ dɛ lán
túbu bà a gbá gĩzĩ.
4 À tó doka kɛ̀ má kpà ma zɔ̀bleri
Musaa zaa Orɛbu gɔ̃ dɔagu, yã kɛ̀ má
dìɛ Isarailinɔnɛ kɔ̃n yã kɛ̀ má dàńnɛo. 5 À
ma! Mɛ́ annabi Ilia zĩawa ai ma mɔ́gurɔ
bíta naasidee gɔ̃ gá ká. 6 Eé tó denɔ pɔɔ
gɔ̃ kú ń nɛ́nɔa bensɔ̃ nɛ́nɔ pɔɔ égɔ̃ kú ń
denɔa. Tó lɛnlo, mɛ́ mɔ́ mà ɔ pãɛ a bùsua
mà lɛ́ kɛare.

MATIU

Baaru nnaa kɛ̀ Matiu kɛ̃̀

Yesu Kirisi ina 1:1-2:23
Yaaya Batisikɛri waazikɛna 3:1-3:12
Yesu batisikɛna 3:13-4:11
Yesu yãdannɛna Galili 4:12-18:35
Zaa Galili ai Yerusalɛmu 19:1-20:34
Yesu kuuna Yerusalɛmu 21:1-26:13
Yesu gana kɔ̃n a fɛɛnao 26:14-28:20

Yesu Kirisi bori bɔzia

(Luk 3:23-38)

1 Ibraĩ kɔ̃n Daudao bori Yesu Kirisi bɔzian yɛ̀:
2 Ibraĩ Isaaku ì,
Isaaku Yakubu ì,
Yakubu Yuda ì kɔ̃n a vı̃̀inɔ kɔ̃n a dãaronɔ,
3 Yuda Pɛrɛzi kɔ̃n Zɛrao ì kɔ̃n a nɔ Tamao,
Pɛrɛzi Ɛzɛrɔnu ì,
Ɛzɛrɔnu Ramu ì,
4 Ramu Aminadabu ì,
Aminadabu Nasɔ̃ ì,
Nasɔ̃ Salamɔ ì,
5 Salamɔ Bɔaza ì kɔ̃n a nɔ Rahabuo.
Bɔaza Ɔbɛdi ì kɔ̃n a nɔ Rutuo,
Ɔbɛdi Yɛsɛ ì,
6 ben Yɛsɛ kí Dauda ì.
Ben Dauda Sulemanu ì kɔ̃n Uria naɔ̃o,
7 Sulemanu Reoboamu ì,
Reoboamu Abia ì,
Abia Asa ì,
8 Asa Yosafata ì,
Yosafata Yehoramu ì,
Yehoramu Uzia ì,
9 Uzia Yotamu ì,
Yotamu Aaza ì,
Aaza Ɛzɛkaya ì,
10 Ɛzɛkaya Manase ì,
Manase Amɔ ì,
Amɔ Yosia ì,
11 Yosia Yoyakini ì kɔ̃n a dãaronɔ gurɔɔ kɛ̀ wà gbɛ̃nɔ kũ̀kũ wà tàń̀yo Babilɔnu.
12 Tana kɔ̃n gbɛ̃nɔ Babilɔnu gbɛran Yoyakini Sealatiɛli ì,
Sealatiɛli Zɛrubabɛli ì,
13 Zɛrubabɛli Abiudu ì,
Abiudu Ɛliakimu ì,
Ɛliakimu Azɔ ì,
14 Azɔ Zadɔki ì,
Zadɔki Akimu ì,
Akimu Ɛliudu ì,
15 Ɛliudu Ɛlɛaza ì,
Ɛlɛaza Matã ì,
Matã Yakubu ì,
16 Yakubu Mariama zã Yusufu ì,
ben Mariama Yesu kɛ̀ wè benɛ Mɛsaya ì.
17 Zaa Ibraĩ gurɔɔnɔa ai à gàa pɛ́ Dau-
daa, de kɔ̃n a nɛ́o kuu gɛ̃ro dosaimɛ. Zaa
Dauda gurɔɔnɔa ai gurɔɔ kɛ̀ wà tà kɔ̃n
gbɛ̃nɔo Babilɔnu, de kɔ̃n a nɛ́o kuu gɛ̃ro
dosaimɛ. Zaa tana kɔ̃n gbɛ̃nɔo Babilɔnu
ai à gàa pɛ́ Mɛsayaa, de kɔ̃n a nɛ́o kuu
gɛ̃ro dosaimɛ.

Yesu Kirisi ina

(Luk 2:1-7)

18 Dian wà Yesu Kirisi ì nàn yɛ̀: À da
Mariama kuu Yusufu nɔkpamma ũmɛ.
Ai àgɔ̃ gá zã kɛ, à nɔ̀ sì kɔ̃n Luda Nini
gbãaao. 19 À gɔ̃kpamma Yusufu pì nɛ́ gbɛ̃
maaamɛ, à yezi à wí daaro, ben à zɛ̀o
kɛ̀ é bɔ à yãn asii guu. 20 Gurɔɔ kɛ̀ èe
laasuu lɛɛ yã pìa, Dii malaika bɔ̀ à mɔ̀zi
nanaa guu à bènɛ: Dauda bori Yusufu,
ǹton bídi kɛ n nɔkpamma Mariama sɛna
yã musuro, zaakɛ nɔ̀ kɛ̀ à sina bɔ̀ Luda
Nini kiiamɛ. 21 Eé nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, nɛ́ tɔ́
kpánɛ Yesu, zaakɛ eé a gbɛ̃nɔ bɔ ń du-
runnɔ guu. 22 Beee kɛ̀ píngi, lɛ yã kɛ̀ Dii
ò annabi gãzĩ kɛ, à bè:
23 Nɔkparɛ lɛzii bé eé nɔ̀ sí
à nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
weé tɔ́ kpánɛ Imanuɛli.
Tɔ́ pì bè, Ludaa kúwao.

24 Kɛ̀ Yusufu vù, à kɛ̀ lán Dii malaika
dìɛnɛ nà, à a nɔɔ pì sɛ̀. 25 Mɔde èe à dɔ̃
nɔgbɛ̃ ũro ai à gàa à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì ì. Ben à
tɔ́ kpànɛ Yesu.

Sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ mɔna Yesu gwa

2 Wà Yesu ì Bɛtɛlɛmu Yudea bùsun kí
Hɛrɔdu gurɔ. Ben sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ bɔ̀
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, aɔ̃ mɔ̀ Yerusalɛmu, 2 aɔ̃
gbɛ̃nɔ là wà bè: Nɛ́ kɛ̀ wà ì Yudanɔ kína
ũu kú máa? Wa à sɔsɔnɛ è ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa,
ben wa mɔ kúɛnɛ. 3 Kɛ̀ kí Hɛrɔdu yã pì
mà, à bídi kɛ̀ kɔ̃n Yerusalɛmudeenɔ ń
píngi. 4 À Yuda sa'orikinɔ kɔ̃n ludayã-
dannɛrinɔ kàkɔ̃a ń píngi, ben à ń lá guu
kɛ̀ weé Mɛsaya in. 5 Aɔ̃ wèàla wà bè:
Bɛtɛlɛmumɛ zaa Yudea bùsun. Zaakɛ lán
annabi kɛ̃̀ nàn yɛ̀:
6 Bɛtɛlɛmu kɛ̀ kú Yudanɔ bùsun,
ń kɛ̃sãna Yuda wɛ́tɛnɔziro fá.
Zaakɛ n guun kína é bɔn,
kɛ̀ eé dɔ ma gbɛ̃ Isarailinɔnɛ aɛ.
7 Ben Hɛrɔdu sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ sìsi
asii guu, à sɔsɔnɛ pì bɔgurɔ sãnsãn
gbèkaḿma. 8 Ben à ń gbarɛ Bɛtɛlɛmu à
bè: À gá à nɛ́ pì baaru gbekagbeka kɔ̃n
làakario. Tó a à è, à mɔ́ à omɛ, mapi se,
mɛ́ gá kúɛnɛ.
9 Kɛ̀ aɔ̃ kína yã mà, ben aɔ̃ dà zɛ́n.
Ben sɔsɔnɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ è ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa yãa
pì dɔ̀ńnɛ aɛ dɔ ai à gàa à zɛ̀ nɛ́ pì kúki-
ila. 10 Kɛ̀ aɔ̃ sɔsɔnɛ pì è, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna
maamaa. 11 Aɔ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n, aɔ̃ nɛ́ pì è kɔ̃n a
da Mariamao, ben aɔ̃ kùɛ wà dɔnzi kɛ̀nɛ.
Ben aɔ̃ ń auziki àkpatinɔ wɛ̃̀wɛ̃, aɔ̃ à gbà
vura kɔ̃n tuaetitio kɔ̃n lí'ɔ gũ nnannaao.
12 Ludaa ònńnɛ nanaa guu kɛ̀ aɔ̃ton bɔɛ
Hɛrɔdu kiiaro, ben aɔ̃ tà ń bùsun kɔ̃n zɛ́
pãndeo.

Gana kɔ̃n Yesuo Igipiti

13 Aɔ̃ tana gbɛra Dii malaika bɔ̀ à mɔ̀
Yusufuzi nanaa guu à bè: Ǹ fɛɛ ǹ nɛ́ pì sɛ́
kɔ̃n a dao, ǹ bàa lɛ́ ǹ gáńyo Igipiti, nɛ́gɔ̃
kú gwe ai mà mɔ́ mà yã onnɛ dɔ, zaakɛ
Hɛrɔdu é nɛ́ pì wɛtɛ à dɛmɛ.
14 Ben Yusufu fɛ̀ɛ gwãavĩ, à nɛ́ pì sɛ̀ kɔ̃n
a dao, à gàańyo Igipiti. 15 À kú gwe ai
Hɛrɔdu gàa à gào. Beee kɛ̀, lɛ yã kɛ̀ Dii ò
annabi gãzĩ kɛ yãnzimɛ, à bè:
Ma a nɛ́ gbɛ̀sɛ Igipiti.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛdɛna

16 Kɛ̀ Hɛrɔdu è sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ
ɔ̃ndɔ̃ɔ kèazi, ben à pɔ fɛ̃̀ maamaa. À
sɔsɔnɛ bɔgurɔɔ taka dɔ̃ yã kɛ̀ à gbèka
sɔsɔnɛyãdɔ̃ri pìnɔa yãnzi, ben à gbɛ̃nɔ zĩ̀
aɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kà wɛ̃̀ plaaa ke kɛ̀ aɔ̃
kɛ̃̀sãzinɔ dɛ̀dɛ Bɛtɛlɛmu kɔ̃n a buraanɔ
píngi. 17 Yã kɛ̀ annabi Yɛrɛmaya ò kɛ̀ sa,
à bè:
18 Wà wii gbãaa mà Rama,
wèe ɔ́ɔ dɔɔ, wèe wii pɛɛ.
Rasɛli e a nɛ́nɔ ɔ́ɔ dɔɔ,
à gì agbaa mazi, zaakɛ aɔ̃ɔ kuu dɔro.

Suna Igipitio

19 Kɛ̀ Hɛrɔdu gà, ben Dii malaika bɔ̀ à
mɔ̀ Yusufuzi Igipiti nanaa guu 20 à bè: Ǹ
fɛɛ ǹ nɛ́ pì sɛ́ kɔ̃n a dao, ǹ táńyo Isarailinɔ
bùsun, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e wɛtɛɛ wà nɛ́ pì
wɛ̃̀ndi bɔɔnɔ gàga.
21 Ben à fɛ̀ɛ à nɛ́ pì sɛ̀ kɔ̃n a dao, à tàńyo
Isarailinɔ bùsun. 22 Kɛ̀ à mà Akɛlau bé èe
kí blee Yudea a de Hɛrɔdu gɛ̃ɛ ũ, gwe
vɛ̃ɛna vĩa à kṹ. Luda yã ònɛ nanaa guu,
ben à tà Galili bùsun, 23 à gàa à vɛ̃̀ɛ wɛ́tɛ
kɛ̀ wè be Nazarɛti. Lɛn yã kɛ̀ annabinɔɔ
ò pàpa lɛ, kɛ̀ aɔ̃ bè: Weé à sísi Nazarɛti
gbɛ̃.

Yaaya Batisikɛri waazikɛna

(Maa 1:1-8, Luk 3:1-18, Yoh 1:19-28)

3 Beee gbɛra Yaaya Batisikɛri mɔ̀
Yudea gbáan, èe waazi kɛɛ 2 à bè: À
nɔ̀sɛ liɛ, kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kà kĩi. 3 À
yãn annabi Isaya ò yã à bè:
À baarukpari kòto ma dɔ gbáan,
èe bee à zɛ́ kɛkɛ Diinɛ,
à zɛ́ wɛ́wɛnɔ poronɛ súusu.
4 Yaaya ègɔ̃ pɔ́kãsãa kɛ̀ wà tɛ̃̀ kɔ̃n
lakumi kão dana, è báa asaa dɔ a pii.

Sutɛ̃ kɔ̃n zɔ́'ion à pɔ́blee ũ. 5 Wègɔ̃ bɔɛ
Yerusalɛmu kɔ̃n Yudea bùsu gu píngio
kɔ̃n Yoda dɔ̀rɔzio wàgɔ̃ mɔɔ à kiia. 6 Aɔ̃è
ń durunnɔ o gupuraaa, ben è ń batisi kɛ
Yodan.

7 Kɛ̀ Yaaya è Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔɔ e
mɔɔ a kiia pari aɔ̃ batisi kɛ, ben à bèńnɛ:
Gbɛ̃ntee pitigoonɔ! Dé bé à lɛ́ dàawa à
bàa sí pɔfɛ̃ kɛ̀ Luda é pitam̀manɛ? 8 À
nɔ̀sɛliɛna yã kɛ, weégɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ a liɛ. 9 Kɛ̀
Ibraĩ dɛ a dezi ũ, àtongɔ̃ daa kɛ̀ beee bé
eé a bɔro. Mɛ́ɛ ooare, Luda é fɔ̃ à gbɛ̀
kɛ̀nɔ kɛ Ibraĩ boriinɔ ũ. 10 Kpása diɛna
línɔzi kɔ̀. Luda é lí kɛ̀ è nɛ́ maaa iroo zɔ̃ à
zu tɛ́ guu. 11 Mɛ́ɛ a batisi kɛɛ a nɔ̀sɛliɛna
sèeda ũmɛ, mɔde gbɛ̃ke é mɔ́ ma gbɛra
à gbãaa dɛmala, mɛ́ɛ ká mà à kyatee
sɛ́ɛnɛro. Àmbe eé a batisi kɛ kɔ̃n Luda
Ninio kɔ̃n tɛ́o. 12 À gbaka kũna a ɔzĩ éseg-
bɛ̃kiia. Tó à fɛ̃̀, eé a pɔ́wɛɛ ká a dɔ̃̀n, eé à
sàko ká tɛ́ kɛ̀ è garoo guu.

Yesu batisikɛna

(Maa 1:9-11, Luk 3:21-22)

13 Ben Yesu bɔ̀ Galili bùsun à mɔ̀ Yaaya
kiia Yodazi lɛ à a batisi kɛ. 14 Yaaya yezi
à gí à bè: Mamɔma kɛ̀ má dɛ ǹ ma batisi
kɛɛn n mɔ ma kiiaɔ́? 15 Ben Yesu wèàla à
bè: Àgɔ̃ dɛ lɛ gĩa, zaakɛ à kɔ̃ sìwao lɛ yã
píngi kɛna a zɛ́a yãnzi. Ben à wèzi. 16 Kɛ̀
Yesu batisi kɛ̀, à bikũ̀ gɔ̃ɔ. Zĩ beeea lu-
dambɛɛ wɛ̃̀kɔ̃a, ben à è Luda Nini è e suu
lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà à zɔ̃̀awa. 17 Ben wà kòto mà
bɔna ludambɛ à bè: Ma nɛ́ mɛ̀n do léle
yenzideen yɛ̀, kɛ̀ ma pɔɔ nnaa maamaa.

Yesu yɔ̃agwana

(Maa 1:12-13, Luk 4:1-13)

4 Ben Luda Nini gàa kɔ̃n Yesuo gbáan,
lɛ Ibilisi à yɔ̃ à gwa. 2 Yesu lɛ́ yì fãan-
tɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo ai gurɔ baplaa. Kɛ̀ nɔaa
e à dɛɛ, 3 ben gbɛ̃kɛkɛri pì sɔ̃̀zi à bè: Tó
Luda Nɛ́n n ũ, ǹ be gbɛ̀ kɛ̀nɔ li burɛdi ũ.
4 Yesu wèàla à bè: À kú Luda yãn wà bè:
Pɔ́bleen gbɛ̃ntee ègɔ̃ kúo adoro,
sé yã kɛ̀ Ludaa e oo píngi.

5 Ben Ibilisi à sɛ̀ à gàao Luda wɛ́tɛ, à
à zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛ̃a, 6 à bè: Tó Luda
Nɛ́n n ũ, ǹ ɔ kpá n zĩndazi, zaakɛ wà kɛ̃̀
Luda yãn wà bè:
Eé n yã o a malaikanɔnɛ,
aɔ̃é n sɛ́ ń ɔzĩ lɛ ǹton gɛ̃̀n sí gbɛ̀aro yãnzi.
7 Yesu wèàla à bè: Wà kɛ̃̀ dɔ wà bè:
Ǹton Dii n Luda lɛ́ ǹ gwaro.

8 Ben Ibilisi à sɛ̀ à gàao dɔ kpii lezĩ
maamaa musu, à anduna kpatanɔ ɔ̀dɔanɛ
píngi kɔ̃n ń auzikinɔ 9 à bè: Mɛ́ n gba
beeenɔ píngi, tó n kuɛ n dɔnzi kɛmɛ.
10 Ben Yesu bènɛ: Ǹ gumala Setãn! Za-
akɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè,
ǹ dɔnzi kɛ Dii n Ludanɛ
ǹgɔ̃ dɔɔzi ado.

11 Ben Ibilisi à tò gwe sa, ben
malaikanɔ mɔ̀ wà dɔ̀àlɛ.

Yesu nana a zĩia zaa Galili

(Maa 1:14-15, Luk 4:14-15)

12 Kɛ̀ Yesu mà wà Yaaya kũ̀ wà dà
kpɛ́siaan, ben à tà Galili. 13 Èe vɛ̃ɛ
Nazarɛti dɔro, à gàa à vɛ̃̀ɛ sɛ̀bɛ saɛ
Kapɛnamu, Zɛbuluni boriinɔ kɔ̃n Nafa-
tali boriinɔ bùsun, 14 lɛ yã kɛ̀ annabi
Isaya ò kɛ yãnzi à bè:
15 Zɛbuluni boriinɔ kɔ̃n Nafatali boriinɔ
bùsu,
zaa ísiaa kpa ai Yoda baa kãa kpa,
Galili bùsu kɛ̀ bori pãndenɔ kún pì,
16 aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gusiaa guunɔ gupura
ìsi è,
guu dɔ̀ bùsu kɛ̀ kú gaa lɛ́zĩ pì deenɔnɛ sa.

17 Zaa gurɔ beeean Yesu nà waazikɛ-
naa à bè: À nɔ̀sɛ liɛ, kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia kà kĩi.

Yesu ìba káakunɔ sisina

(Maa 1:16-20, Luk 5:1-11)

18 Kɛ̀ Yesu e dɔɔ Galili sɛ̀bɛzi, à gɔ̃ɔn
plaaanɔ è, vĩ̀i kɔ̃n dãaroo, Simɔ kɛ̀ wè
be Pita kɔ̃n a dãaro Anduruo. Aɔ̃ɔe táaru
kpaa sɛ̀bɛ pì guu, zaakɛ sɔrɔkɔnɔmɛ.
19 Ben Yesu bèńnɛ: À mɔ́ à tɛ́mazi, mɛ́
a kɛ gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ. 20 Zaa gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ ń

táarunɔ tòn aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi. [21] Kɛ̀ à gàa aɛ,
à gɔ̃ɔn plaa pãndenɔ è, vı̀ı̃ kɔ̃n dãaroo dɔ,
Zebedi nɛ́ Yemisi kɔ̃n a dãaro Yohanao.
Aɔ̃ɔ kú góro'itɛ guu kɔ̃n ń de Zebedi pìo,
aɔ̃ɔe ń táarunɔ kɛkɛɛ. Yesu ń sísi, [22] ben
aɔ̃ ń de tò góro guu gwe gɔ̃ɔ, aɔ̃ bɔ̀ wà
tɛ̀zi.

Yesu yãdannɛna Galili

(Luk 6:17-19)

[23] Yesu ègɔ̃ lili oo Galili bùsun, è yã
dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ guu, è kpata kɛ̀
bɔ̀ Luda kiia baaru kpá, è gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a
kɔ̃n gyã bori sãnda píngio. [24] À tɔ́ dà
Siria bùsula píngi, ben wègɔ̃ mɔɔnɛ kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gyã bori píngi kɔ̃n wãwãao
kɛɛnɔ kɔ̃n zĩndeenɔ kɔ̃n gasindadeenɔ
kɔ̃n ɛrɛnɔ, ben è ń kɛ̃kɔ̃a. [25] Wà bɔ̀ Galili
kɔ̃n Wɛ́tɛmɛnkuri bùsuo kɔ̃n Yerusalɛ-
muo kɔ̃n Yudeao kɔ̃n Yoda baa kãa
kpaao paripari wà tɛ̀zi.

Aubarikadeenɔn Yesu ìbanɔ ũ

(Luk 6:20-23)

5 Kɛ̀ Yesu parii pìnɔ è, à dìdi sı̀sĩa. Kɛ̀
à vɛ̀ɛ, à ìbanɔ mɔ̀ à kiia, [2] ben à nà
yãdannɛnaa à bè:
[3] Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń kɛ̃sãna
dɔ̃ɔnɔ ũ,
zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ ń pɔ́ ũ.
[4] Aubarikadeenɔn pɔsiadeenɔ ũ,
zaakɛ Luda é ń làakari kpáɛńnɛ.
[5] Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń zĩnda
bùsanɔ ũ,
zaakɛ aɔ̃mbe weégɔ̃ anduna vĩ.
[6] Aubarikadeenɔn yãzɛde nidɛrinɔ ũ,
zaakɛ aɔ̃mbe aɔ̃é kã.
[7] Aubarikadeenɔn wɛ̃ndadɔ̃nnɛrinɔ ũ,
zaakɛ Luda é ń wɛ̃nda dɔ̃.
[8] Aubarikadeenɔn nɔ̀sɛpuradeenɔ ũ,
zaakɛ aɔ̃mbe aɔ̃é wɛ́ɛ si Ludalɛ.
[9] Aubarikadeenɔn íbɛtɛmidɛrinɔ ũ,
zaakɛ weé ń sísi Luda nɛ́nɔ.
[10] Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ wè ĩa dańma
yãmaakɛna yãnzinɔ ũ,
zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ ń pɔ́ ũ.
[11] Aubarikadeenɔn a ũ,
tó wà a sɔ̃sɔ̃, tó wà ĩa dàawa,
tó wà yã zaa píngi dìawa ma yãnzi.
[12] À pɔnnaa kɛ à yáa dɔ, zaakɛ a láada
bíta ludambɛ. Lɛn wà ĩa dà annabi kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú a ãanɔa lɛ.

Yesu ìbanɔn wisi ũ kɔ̃n gupuraao

(Maa 9:50, Luk 14:34-35)

[13] Ámbe wisi ũ andunanɛ. Tó wisi i
nnaa tà, dian weé kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ?
À àre kee vĩ dɔro, séde wà kwɛ́ɛ gbɛ̃nɔ
táa oa.
[14] Ámbe gupuraa ũ andunanɛ. Wɛ́tɛ
kɛ̀ wà kàɛ sı̀sĩ musu è fɔ̃ àgɔ̃ utɛnaro.
[15] Wè fitia na wà gbaka kúɛaro. Wè di
dabu musumɛ, lɛ à guu pu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
uanɔnɛ. [16] À guu pu gbɛ̃nɔnɛ lɛ, lɛ aɔ̃ a
maakɛnanɔ e wà a De kɛ̀ kú musu tɔ́ kpá.

Musa doka bɔkɔ̃tɛna

[17] Àtongɔ̃ daa ma mɔ Musa doka
kɔ̃n annabinɔ yãnɔ gboronlo. Mɛ́ɛ mɔ́
gbororo, ma mɔ lɛ mà papamɛ. [18] Yãpu-
raan mɛ́ɛ ooare, ludambɛ kɔ̃n tɔɔtɛo é
gɛ̃tɛ, mɔde doka pì wɛ̃zã féte ke a pɔ́ kete
ke é gɛ̃tɛro, yã píngi é kɛ. [19] Beee yãnzi
tó gbɛ̃ gì yã kɛ̀ wà dìɛ pìnɔ dokezi, baa
à kɛ̀ kɛ̃sãnańzi, tó è da gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ kɛ lɛ,
adee égɔ̃ kɛ̃sãnańzi kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
gbɛ̃nɔ tɛ́mɛ. Tó gbɛ̃ kũna, tó è dańnɛ lɛ
sɔ̃, adee égɔ̃ bíta kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
gbɛ̃nɔ tɛ́. [20] Mɛ́ɛ ooare, tó a yãmaakɛna
dɛ ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ pɔ́laro,
é gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro.

Pɔfɛ̃na

[21] Á mà wà bè yãdeenɔnɛ, aɔ̃ton gbɛ̃
dɛro. Gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ dɛ̀, weé yãkpaɛ kɛo.
[22] Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ pɔ fɛ̃̀ a gbɛ̃-
daaazi kà wà yãkpaɛ kɛo. Gbɛ̃ kɛ̀ a gbɛ̃-
daaa sɔ̃̀sɔ̃ kà wà gáo gbãadeenɔ kiia. Gbɛ̃
kɛ̀ bè a gbɛ̃daaanɛ mìsaide sɔ̃ kà à gɛ̃ tɛ́n.
[23] Tó n mɔ ǹ Luda gba pɔ́ a gbãgbãkiia,
tó n dɔn gwe kɛ̀ n gbɛ̃daaa n yã kũna,
[24] ǹ n gba tó sa'okii aɛ gwe, ǹ gá ǹ ag-

baa kpá adeenɛ gĩa, gbasa ǹ mɔ́ ǹ saa o sa. 25 Tó n ibɛɛ e gaanyo yãkpaɛkɛkiia, ǹ kɛ kpakpaa ǹ kɛo nna zaa zɛ́n, lɛ àton n kpá yãkpaɛkɛriaro yãnzi. Tó nɛ́ɛ kɛ lɛro, yãkpaɛkɛri pì é n kpá dogaria, dogari é n da kpɛ́siaan. 26 Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, nɛ́ bɔ gwero ai ǹ gá fĩa boo píngi. Baa kɔbɔ é gɔ̃ tɛ́nziro.

Zinakɛna

27 Á mà wà bè, àton zina kɛro. 28 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, tó gbɛ̃ nɔgbɛ̃ gwà kɔ̃n laasuu pãndeo, adee zina kɛ̀on gwe kɔ̀. 29 Tó n wɛ́ɛ ɔplaa è tó ǹ fu, ǹ bɔ ǹ zĩnna. N korana n mɛ̀gu kezi maa dɛ wà n mɛ̀ píngi zu tɛ́nla. 30 Tó n ɔplaa è tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zĩnna. N korana n mɛ̀gu kezi maa dɛ n mɛ̀ píngi tana tɛ́nla.

Yìgidɛna

(Mat 19:9, Maa 10:11-12, Luk 16:18)

31 Wà bè dɔ, tó gbɛ̃ e gii a naɔ̃zi, à yìgidɛla kpáa. 32 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ gì a naɔ̃zi, tó èe kɛ à gɔ̃pɔsɛɛ kɛ̀nlo, à zã pì bé è tó à gɔ̃ zinakɛri ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ nɔɔ kɛ̀ wà gìzi sɛ̀ sɔ̃ zina kɛ̀n gwe.

Ladana

33 Á mà wà bè yãdeenɔnɛ dɔ, aɔ̃ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ sì kɔ̃n Diio papa, aɔ̃ton fuaro. 34 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, àton la da sero. Àton yã sí kɔ̃n ludambɛɛoro, zaakɛ Luda kíblekitamɛ, 35 ke anduna, zaakɛ Luda tintimɛ, ke Yerusalɛmu, zaakɛ Kína ìsi wɛ́tɛmɛ. 36 Ǹton yã sí kɔ̃n n mìoro, zaakɛ nɛ́ fɔ̃ ǹ n mìkã mɛ̀n doo pura kũ ke ǹ à sia kũro. 37 Àgae be ee ke auo. Yã kɛ̀ dɛ beeelaa bɔ̀ à zaaa guumɛ.

Gɛ̃ɛbona

(Luk 6:29-30)

38 Á mà wà bè, wà wɛ́ɛ fĩa bo kɔ̃n wɛ́ɛo, swaa kɔ̃n swaao. 39 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, àton gɛ̃ɛ bo gbɛ̃ kɛ̀ zaaa kɛ̀areearo. Tó gbɛ̃ n swãn kɛ̀ n gasu ɔplaaa, ǹ à doo dɔnɛ dɔ. 40 Tó gbɛ̃ yezi à n dansiki yãkpaɛ kɛnyo, ǹ n utadaa tónɛ dɔ. 41 Tó gbɛ̃ gã nàmma ǹ aso sɛ́are kiloo do, ǹ gáonɛ kiloo plaa. 42 Tó gbɛ̃ pɔ́ wɛ́ɛ kɛ̀mma, ǹ kpáa. Ǹton gbɛ̃ kɛ̀ yezi à pɔ́ sɛ̃kãmma tɛ̃ro.

Yena ibɛɛzi

(Luk 6:27-28, 32-36)

43 Á mà wà bè, àgɔ̃ ye a gbɛ̃daaazi, à za a ibɛɛn. 44 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, àgɔ̃ ye a ibɛɛnɔzi, à adua kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è wɛ́ɛ tãawaanɔnɛ, 45 lɛ à gɔ̃ a De kɛ̀ kú musu nɛ́nɔ ũ yãpura. Zaakɛ è ɔfãntɛ̃ bɔ gbɛ̃ zaaanɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ ń píngi, è lou ma taarisaideenɔnɛ kɔ̃n taarideenɔ ń píngi. 46 Tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeaziinɔn á yeńzi, é láada ke e Luda kiiaɔ́? Baa bɛ'ɔɔsirinɔ è kɛ lɛroo? 47 Tó a gbɛ̃nɔn eè ì kpákpaḿma ńtɛ̃ɛ, bɔ́ á dɛo gbɛ̃ pãndenɔlaa? Baa kifiinɔ è kɛ lɛroo? 48 Beee yãnzi àgɔ̃ kuu papana, lán a De kɛ̀ kú musu kuu papana nà.

Gbadana

6 À làakari kɛ a dɔnzi yãkɛna gupuraaazi. Àton kɛ gbɛ̃ntee wɛ́ɛ yãnziro. Tó ée kɛɛ lɛ, é láada e a De kɛ̀ kú musu kiiaro. 2 Tó nɛ́ɛ gba daa takaasideenɔnɛ, ǹton a kpàakpa kɛ lán mɔnafikideenɔ bàro. Aɔ̃è kɛ aduakɛkpɛnɔ guu kɔ̃n gãalɛnɔ, lɛ gbɛ̃nɔ ń tɔ́ nnaa sí yãnzimɛ. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, aɔ̃ ń láada èn gwe kɔ̀! 3 Mpi, tó nɛ́ɛ gba daa takaasideenɔnɛ, ǹton tó n ɔzɛɛ dɔ̃ lán n ɔplaa e kɛɛ nàro. 4 Ǹ tó n gbadana kɛ asiiyã ũ, n De kɛ̀ asiiyã dɔ̃ɔ é à fĩa bonnɛ.

Aduakɛna

(Luk 11:2-4)

5 Tó ée adua kɛɛ, àtongɔ̃ dɛ lán mɔnafikideenɔ bàro. Aɔ̃ègɔ̃ yezi wà adua kɛ zɛna aduakɛkpɛn kɔ̃n zɛ́ɔ̃nkpakɔ̃anɔ, lɛ gbɛ̃nɔ ń e yãnzi. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, aɔ̃ ń láada èn gwe kɔ̀! 6 Mpi, tó nɛ́ɛ adua kɛɛ, ǹ gɛ̃ n kpɛ́ guu, ǹ gbà tata, ǹ wɛ́ɛ kɛ n De kɛ̀ kú gwe asii guua, n De kɛ̀ asiiyã dɔ̃ɔ é

sínyo. 7 Tó ée adua kɛɛ, àton yã bɔɛ pari lán kifiinɔ bàro. Aɔ̃ègɔ̃ daa ń yãbɔɛna parii guun Luda é síńyo. 8 Àtongɔ̃ dɛ lán ń bàro, zaakɛ a De pɔ́ kɛ̀ á à nii vĩi dɔ̃ ai àgɔ̃ gá gbekaa. 9 Àgae adua kɛ lán kɛ̀ bà:

Wa De kɛ̀ kú musu,
ǹ tó wàgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n tɔ́ adona.
10 Ǹ tó kpata kɛ̀ bɔ̀ n kiia bɔ gupuraaa,
wà n pɔyezi kɛ anduna guu,
lán wè kɛ zaa musu nà.
11 Ǹ wa gba ú kɛ̀ wé ble gbɛ̃̀a.
12 Ǹ wa taarinɔ kɛ̃we,
lán weè kɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ taari kɛ̀weenɔnɛ nà.
13 Ǹton tó wà fu yɔ̃agwanaaro,
ǹ wa sí à zaaaa.

14 Tó a gbɛ̃nɔ taari kɛ̃̀ńnɛ, a De kɛ̀ kú musu é a pɔ́ kɛ̃are se. 15 Tó ée gbɛ̃nɔ taarinɔ kɛ̃ńnɛ sɔ̃ro, a De é a taarinɔ kɛ̃arero.

Lɛ́yina

16 Tó á lɛ́yina sɔ̃, àton uu sisi lán mɔnafikideenɔ bàro. Aɔ̃è ń uu yãkɔ̃tɛ lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ́yina yãnzi. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, aɔ̃ ń láada èn gwe kɔ̀! 17 Mpi, tó ń lɛ́yina, ǹ uu pípi, ǹ nɔ́si mámamma, 18 lɛ gbɛ̃nɔ tón dɔ̃ ń lɛ́yinaro, sé n De kɛ̀ kú asii guu baasiro. N De kɛ̀ asiiyã dɔ̃ɔ é à fĩa bonnɛ.

Auziki yã

(Luk 11:33-36, 12:33-34, 16:13)

19 Àton auziki kakɔ̃aazi anduna guu kɛ̀ro, gura kɛ̀ kɔ̀kɔnɔ è pɔ́ yakan, pɔ́nɔ è kɔ̃tɛ̃ kpán bensɔ̃ kpãinɔ è gu fɔ̃ aɔ̃ pɔ́nɔ sɛ́ɛn. 20 À a auziki kakɔ̃a ludambɛ, gura kɛ̀ kɔ̀kɔnɔ è pɔ́ yakanlo, pɔ́nɔ è kɔ̃tɛ̃ kpánlo bensɔ̃ kpãinɔ è gu fɔ̃ aɔ̃ pɔ́nɔ sɛ́ɛnlo. 21 Zaakɛ guu kɛ̀ n auziki kún, gwen n làakari ègɔ̃ kún se.

22 Wɛ́ɛn mɛ̀ fitia ũ. Tó n wɛ́ɛ aafia, n mɛ̀ píngi égɔ̃ gupuraa ũ. 23 Tó n wɛ́ɛ gbãaro sɔ̃, n mɛ̀ píngi égɔ̃ gusiaa ũ. Tó gupuraa kɛ̀ ń kũna dɛ gusiaa ũ, gusiaa pì bíta. 24 Gbɛ̃ke è fɔ̃ à dɔ dii mɛ̀n plaaaziro, zaakɛ eé za gbɛ̃ doon àgɔ̃ ye gbɛ̃ doozi, kesɔ̃ eé na gbɛ̃ dooa à kya ká gbɛ̃ doon. É fɔ̃ àgɔ̃ dɔ Ludazi kɔ̃n ɔɔo lɛdoro.

Ludanaanɛkɛna

(Luk 12:22-31)

25 Beee yãnzi mɛ́ɛ ooare, àton a wɛ̃̀ndi kɛ̀hãn kɛ à be bɔ́n wé ble ke bɔ́n wé miro. Àton mɛ̀ kɛ̀hãn kɛ à be bɔ́n wé daro. Wɛ̃̀ndi dɛ pɔ́bleelaroo? Mɛ̀ dɛ pɔ́kãsãalaroo? 26 À gwa bãanɔa. Aɔ̃è pɔ́ tɔ̃ro, aɔ̃è pɔ́ kɛ̃ro, aɔ̃è pɔ́ ká dɔ̃̀ guuro, mɔde a De kɛ̀ kú musu è pɔ́blee kpáḿma. Á bɛ̀ɛ vĩ maamaa dɛ bãanɔlaroo? 27 A tɛ́, dé bé eé fɔ̃ à a wɛ̃̀ndi gbɛ̃̀a kaara, baa gurɔ do, a kɛ̀hãnkɛna guuu?

28 Bɔ́yãnzin eè pɔ́kãsã kɛ̀hãn kɛzi? À lá vúdeenɔ gwa sɛ̃̀n lán aɔ̃ɔ dɛ nà. Aɔ̃è zĩi kɛro, aɔ̃è buu tãro, 29 mɔde mɛ́ɛ ooare, baa Sulemanu kɔ̃n a auzikio, èe uta da à maaa kà aɔ̃ ke ũro. 30 Sɛ̃̀la kɛ̀ kuu gbɛ̃̀a eé tɛ́ kũ ziaa, lán Luda è pɔ́ nazi lɛ nà, amɔa ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ, weé a pɔ́ o dɔɔ́? 31 Beee yãnzi àton pɔ́ke kɛ̀hãn kɛ à be bɔ́n wé ble ke bɔ́n wé mi ke bɔ́n wé daro. 32 Kifiinɔn pɔ́ pìnɔ píngi yã è dɔńnɛ aɛ. Zaakɛ a De kɛ̀ kú musu dɔ̃ kɛ̀ pɔ́ pìnɔ kɔ̃ sìao, 33 à tó kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia kɔ̃n à yãzɛdeeo dɔare aɛ gĩa, eé pɔ́ pìnɔ kaaraare dɔ píngi. 34 Beee yãnzi àton ziaa kɛ̀hãn kɛro, zaakɛ ziaa a zĩnda yã dɔ̃. Gurɔ píngi yã'ɔ̃amma mɔ̀a.

Kɔ̃ taari'ena

(Luk 6:37-38, 41-42)

7 Àton gbɛ̃ taari ero, Luda é a taari e sero. 2 Zaakɛ lán nɛɛ̀ gbɛ̃ taari e nà, lɛn Luda é n taari e lɛ. Zaka kɛ̀ ń eè yɔ̃ońnɛn eé yɔ̃onnɛ. 3 Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ sɛ̃̀buru kɛ̀ da n gbɛ̃daaa wɛ́ɛn eezi, bensɔ̃ nɛ́ɛ líkusu kɛ̀ da n wɛ́ɛn yã daaroo? 4 Kɛ̀ líkusu da n wɛ́ɛn, à kɛ̀ dia nɛ́ be n gbɛ̃daaanɛ à tó ǹ sɛ̃̀buru kɛ̀ da à wɛ́ɛn bɔnɛ? 5 Mɔnafikide! Ǹ líkusu kɛ̀ da n wɛ́ɛn bɔ gĩa, nɛ́ gbasa ǹ guu e wásawasa, lɛ ǹ e ǹ sɛ̃̀buru kɛ̀ da n gbɛ̃daaa wɛ́ɛn bɔnɛ.

6 Àton Luda pɔ́ kpá gbɛ̃ɛnɔaro

lɛ aɔ̃ton sɔkpa wà a kari kɛro yãnzi.
Àton a gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ zu alɛdɛnɔnɛro
lɛ aɔ̃ton táa o'oaro yãnzi.

Wɛ́ɛkɛna

(Luk 11:9-13)

7 À wɛ́ɛ kɛ, Luda é kpáawa. À wɛtɛ, é
e. À gbà lɛ́, Luda é wɛ̃are. 8 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀
wɛ́ɛ kɛ̀n wè kpáa, gbɛ̃ kɛ̀ wɛ̀tɛ sɔ̃ è e. Gbɛ̃
kɛ̀ gbà lɛ̀n weé wɛ̃nɛ. 9 A tɛ́, dé bé eé gbɛ̀
kpá a nɛ́a, tó à burɛdi wɛ́ɛ kɛ̀a? 10 Tó à
kpɔ̀ wɛ́ɛ kɛ̀a sɔ̃, eé mlɛ̃̀ sɛ́ à kpáaɔ́? 11 Baa
kɔ̃n a zaakɛɛo, á pɔ́ maa kpana a nɛ́nɔa
dɔ̃. Weé a De kɛ̀ kú musu pɔ́ maa kpana
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔɔ́?
12 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lán á yezi aɔ̃ kɛare nà.
Musa doka kɔ̃n annabinɔ yãnɔ mìn gwe.

Zɛ́lɛ kpaatoo

(Luk 13:24)

13 À gɛ̃ zɛ́lɛ kpaatoo guu. Zɛ́ kɛ̀ à
lɛ́ yàasa ben à mɛ̀porokii vĩi è gáńyo
kaatɛna guumɛ. Beeen gbɛ̃ paridee e sɛɛ.
14 Zɛ́ kɛ̀ è gáńyo wɛ̃̀ndi guu lɛ́ kpaato à
nakɔ̃ana, bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ è wà sɛɛnɔɔ
pariro.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa

(Luk 6:43-44, 13:25-27)

15 À làakari kɛ annabi ɛgɛɛnɔzi. Aɔ̃è
mɔ́ a kiia sã báao dana, mɔde lɛwan
nɔadɛrinɔn ń ũ. 16 É ń dɔ̃ ń yãkɛnaa. Wè
geepi bo lɛ̀ líaro. Wè kãkãa e babanɛ
láaro. 17 Lí maaa è nɛ́ nnaa i, lí zaaa è
nɛ́ gina i. 18 Lí maaa è fɔ̃ à nɛ́ gina ìro, lí
zaaa è fɔ̃ à nɛ́ nnaa ìro. 19 Wè lí kɛ̀ è nɛ́
maaa iroo zɔ̃ wà zu tɛ́ guumɛ. 20 Lɛmɛ é
ń dɔ̃ ń yãkɛnaa lɛ.
21 Èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ ma sisii Dii, Dii,
bé eé gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro,
sé gbɛ̃ kɛ̀ è ma De kɛ̀ kú musu pɔyezi
kɛɛ. 22 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ gbɛ̃ parideenɔ é
bemɛ: Dii, Dii, wa Luda yã ɔ̀ńnɛ kɔ̃n n
tɔ́o nɛ́! Wa zĩnnɔ gòḿma kɔ̃n n tɔ́o nɛ́!
Wa dabuyãnɔ kɛ̀ pari kɔ̃n n tɔ́o nɛ́! 23 Mɛ́
beńnɛ wásawasa: Má a dɔ̃ zikiro. À gu-
mala zaakɛrinɔ!

Kpɛ́bori gɔ̃ɔn plaaanɔ

(Luk 6:47-49)

24 Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ à ma yã kɛ̀nɔ mà,
ben à zĩi kɛ̀a dɛ lán gbɛ̃ làakaridee kɛ̀ à a
kpɛ́ bò gbɛ̀a bàmɛ. 25 Kɛ̀ lou mà, í dàgula,
ĩa kàka à sù kpɛ́ pìa, ben èe lɛ́ɛro, kɛ̀ wà
à ɛ̃ɛ dàɛ gbɛ̀a yãnzi. 26 Gbɛ̃ kɛ̀ ma yã kɛ̀nɔ
mà, ben èe zĩi kɛaroo dɛ lán mìsaidee
kɛ̀ à a kpɛ́ bò bùsu'ãatɛ̃a bàmɛ. 27 Kɛ̀ lou
mà, í dàgula, ĩa kàka à sù kpɛ́ pìa, ben à
gbòro à lɛ̀ɛ bìtimm.

Yesu iko

28 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ ò à yã̀a, à
yãdannɛna bɔ̀ parii saɛ, 29 zaakɛ èe
yã dańnɛ lán ludayãdannɛrinɔ bàro, à
dàńnɛ ikoomɛ.

Kusu kɛ̃kɔ̃ana

(Maa 1:40-45, Luk 5:12-16)

8 Kɛ̀ Yesu pìta sĩ̀sĩa, parii tɛ́zi. 2 Ben
kusu ke mɔ̀ à kùɛ à aɛ à bè: Dii,
tó ń yezi, nɛ́ fɔ̃ ǹ ma kɛ̃kɔ̃a wásawasa.
3 Yesu ɔ bɔ̀ à kɛ̀a à bè: Má yezi. Ǹ gɔ̃ wá-
sawasa. Zaa gwe gɔ̃ɔ à kusu yã̀a. 4 Ben
Yesu bɛ̀nɛ: Ǹton o gbɛ̃ke maro. Ǹ gá ǹ n
zĩnda ɔdɔa sa'orinɛ, ǹ sa'opɔ kɛ̀ Musa dìɛ
kpá n kɛ̃kɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ.

Sozanɔ gbɛ̃nsi zĩkɛri kɛ̃kɔ̃ana

(Luk 7:1-10)

5 Kɛ̀ Yesu e gɛ̃ɛ Kapɛnamu, ben Romu
sozanɔ gbɛ̃nsi mɔ̀ à kiia, a wɛ́ɛ kɛ̀a 6 à
bè: Dii, ma zĩkɛri daɛna bɛ, à kɔ̃̀ɔ kũ̀, mɛ̀
e ɔ̃ɔa maamaa. 7 Ben Yesu bɛ̀nɛ: Mɛ́ gá
mà à kɛ̃kɔ̃a. 8 Ben gbɛ̃nsi pì bɛ̀nɛ: Dii,
mɛ́ɛ ká ǹ gá ma bɛro. Ǹ yã ò dé, ma
zĩkɛri é kɛ̃kɔ̃a. 9 Zaakɛ mapi se, wà iko
vĩmamɛ, ben má iko vĩ sozanɔa. Mɛɛ̀ o
aɔ̃ gbɛ̃ doonɛ à gá, è sɔ̃ gá. Mɛɛ̀ o à pãn-
denɛ à mɔ́, è sɔ̃ mɔ́. Mɛɛ̀ o ma zĩkɛrinɛ à
kɛ̀ kɛ, è sɔ̃ kɛ.

10 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à bɔ̀ à saɛ, ben
à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́zinɔnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, mɛ́ɛ e gbɛ̃ke ma náanɛ kɛ̀ lɛ Is-
arailinɔ téro. 11 Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃nɔ é bɔ
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kɔ̃n ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpaao
paripari aɔ̃é mɔ́ pɔ́ ble kɔ̃n Ibraĩo kɔ̃n
Isaakuo kɔ̃n Yakubuo kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia guu. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ yã wàgɔ̃ kú
kpata pì guunɔ sɔ̃, weé ń zu bàazi gusiaa
guumɛ. Gwen aɔ̃é ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu.
13 Ben Yesu bè sozanɔ gbɛ̃nsi pìnɛ: Ǹ tá
bɛ. À kɛnnɛ lán n ma náanɛ kɛ̀ nà. Ben à
zĩkɛri pì gbãa kũ̀ gurɔɔ mɔ̀a gɔ̃ɔ.

Gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃ana paripari

(Maa 1:29-34, Luk 4:38-41)

14 Yesu gàa Pita bɛ, ben à è à naɔ̃ daa
daɛna, èe mɛ̀wãaa kɛɛ. 15 Kɛ̀ à ɔ kɛ̀ à ɔɔa,
ben à mɛ̀ yĩi kũ̀, ben à fɛ̀ɛ à pɔ́blee kɛ̀nɛ.
16 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ben wà mɔ̀nɛ kɔ̃n zĩn-
deenɔ paripari, ben à zĩn pìnɔ gòḿma
kɔ̃n yã'onao, à gyãreenɔ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi.
17 Lɛn yã kɛ̀ annabi Isaya ò pàpa lɛ à bè:
À wa gbãasaikɛɛ sɛ̀,
à wa gyãanɔ kɛ̃̀wa.

Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà tɛ́ Yesuzinɔ

(Luk 9:57-62)

18 Kɛ̀ Yesu è parii kàkɔ̃aazi, ben à bè
a ìbanɔnɛ: Wà bikũ sɛ̀bɛ baa. 19 Ben lu-
dayãdannɛri ke mɔ̀ à bè Yesunɛ: Dannɛri,
guu kɛ̀ nɛ́ɛ gaan píngi mɛ́gɔ̃ tɛ́nzi. 20 Yesu
bènɛ: Gbɛ̃ngboonɔ ń tò vĩ, bãanɔn ń sà vĩ,
Gbɛ̃ntee Nɛ́ sɔ̃ ĩampakii vĩro.
21 Ben ìba pãnde bènɛ: Dii, ǹ tó ai ma
de kpá guuzi gĩa. 22 Ben Yesu bènɛ: Ǹ tɛ́-
mazi. Ǹ tó gɛ̀nɔ ń gɛ̀nɔ vĩi.

Yesu zàga'ĩa zɛna

(Maa 4:35-41, Luk 8:22-25)

23 Yesu gɛ̃̀ góro'itɛ guu, ben à ìbanɔ tɛ̀zi
aɔ̃ dà zɛ́n. 24 Kãndo zàga'ĩa gbãaa kàka
sɛ̀bɛla, í e vĩvĩi èe kakaa ń góron. Yesu e
ii oo, 25 ben à ìbanɔ sɔ̃̀zi, aɔ̃ à vù wà bè:
Dii, ǹ wa mì sí, wée kaatɛɛmɛ. 26 Ben à
bèńnɛ: Ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ! À kɛ̀ dia
á vĩa vĩ lɛɛ? Ben à fɛ̀ɛ à gì ĩanɛ kɔ̃n ío, ben
guu yĩ̀ kítikiti. 27 Yã pì bɔ̀ gbɛ̃ pìnɔ saɛ aɔ̃
bè: Gbɛ̃ kparee taka boriin yɛ̀? Baa ĩa kɔ̃n
ío è à yã mamɛ.

Zĩnnɔ gɛ̃na alɛdɛnɔ guu

(Maa 5:1-20, Luk 8:26-39)

28 Kɛ̀ Yesu bikũ̀ baa kãa kpa Gadara
bùsun, zĩnde gɔ̃ɔn plaa kenɔ bɔ̀ mi-
rakpɛtɛa, aɔ̃ mɔ̀ wà dààlɛ. Aɔ̃ɔ pãsĩ maa-
maa, gbɛ̃ke è fɔ̃ à bɔɛ gwero. 29 Aɔ̃ wii
lɛ̀ wà bè: Bɔ́n wá vĩ kɔ̃ ɔzĩi, Luda Nɛ́? N
mɔ wɛ́ɛ tãwa kɛ̀ ai à gurɔɔ gɔ̃ kán yɔ́?
30 Alɛdɛ kpàsa bíta kúńyo kãaa, aɔ̃ɔe pɔ́
blee. 31 Ben zĩn pìnɔ agbaa kpà Yesunɛ
wà bè: Tó n pɛ̀wa, ǹ wa gbarɛ alɛdɛ kpàsa
kɛ̀kãa guu. 32 Ben Yesu bèńnɛ: À gá. Ben
aɔ̃ gòḿma aɔ̃ gɛ̃̀ alɛdɛnɔ guu. Ben alɛdɛ
kpàsa pì wì bào píngi, aɔ̃ sòro sĩ̀sĩgɛɛzi,
aɔ̃ sì sɛ̀bɛn, ben aɔ̃ gàga í guu gwe. 33 Ben
alɛdɛdãrinɔ bàa lɛ̀ wà gɛ̃̀ wɛ́tɛ guu, aɔ̃
yã pìnɔ tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ kɔ̃n yã kɛ̀ zĩndeenɔ lèo
píngi. 34 Ben wɛ́tɛdeenɔ bɔ̀ɛ wà gàa da
Yesulɛ ń píngi. Kɛ̀ aɔ̃ à è, aɔ̃ agbaa kpànɛ
kɛ̀ à bɔńnɛ ń bùsun.

Gbɛ̃ kaɛna kɛ̃kɔ̃ana

(Maa 2:1-12, Luk 5:17-26)

9 Yesu gɛ̃̀ góro guu, à ɛ̀ara à sɛ̀bɛ bikũ̀ à
kà a bɛ wɛ́tɛ. 2 Ben gbɛ̃kenɔ mɔ̀nɛ gbɛ̃
kaɛnao daɛna gyãresɛbɔn. Kɛ̀ Yesu è aɔ̃ɔ
a náanɛ vĩ, ben à bè gbɛ̃ kaɛna pìnɛ: Ma
gbɛ̃, ǹ n làakari kpáɛ! N durunnɔ kɛ̃̀mma.
3 Ludayãdannɛri kenɔ kú gwe, ben aɔ̃ɔ ò
ń nɔ̀sɛ guu wà bè: Gbɛ̃ beee e dɔkɛɛ Lu-
daomɛ. 4 Yesu ń laasuu dɔ̃, ben à ń lá à
bè: Bɔ́yãnzi ée laasuu zaaa lɛɛ a nɔ̀sɛ gu-
uzi? 5 Tó ma bè, à durunnɔ kɛ̃̀a ke tó ma
bè, à fɛɛ à táa o, à kparee bé à aagaa?
6 Má ò lɛ lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Gbɛ̃ntee Nɛ́ durunk-
ɛ̃nnɛna iko vĩ tɔɔtɛ kɛ̀mɛ. Ben à bè gbɛ̃
kaɛna pìnɛ: Ǹ fɛɛ ǹ n daɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ.
7 Ben à fɛ̀ɛ à tà bɛ. 8 Kɛ̀ parii è lɛ, vĩa ń
kũ, aɔ̃ Luda kɛ̀ iko beee taka kpà gbɛ̃n-
teenɔa tɔ́ bɔ̀.

Matiu sisina

(Maa 2:13-17, Luk 5:27-32)

9 Yesu bɔ̀ gwe, èe gẽtɛɛ, ben à gbɛ̃ kɛ̀
wè be Matiu è vɛ̃ɛna a bɛ'ɔɔsikpɛn. À
bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ témazi. Ben à fɛ̀ɛ à tɛ̀zi.
10 Kɛ̀ Yesu e pɔ́ blee à bɛ, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n
durunkɛrinɔɔ kú gwe pari, aɔ̃ɔe pɔ́ bleeo
kɔ̃n à ìbanɔ lɛdo. 11 Kɛ̀ Farisinɔɔ è lɛ, ben
aɔ̃ à ìbanɔ là wà bè: Bɔ́yãnzi a dii e pɔ́
blee kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔozi?
12 Kɛ̀ Yesu yã pì mà à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ aafia vĩi
bà kú kɔ̃n likita yãoro, sé gyãree. 13 À gá
à laasuu lɛ́ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn beee mìzi
wà bè: Kɔ̃ wɛ̃ndagwanan má yezi, èe kɛ
sa'onanlo. Mɛ́ɛ mɔ́ gbɛ̃ maaanɔ sísiro, sé
durunkɛrinɔ.

Lɛ́yina

(Maa 2:18-22, Luk 5:33-39)

14 Ben Yaaya Batisikɛri ìbanɔ mɔ̀ aɔ̃
Yesu là wà bè: À kɛ̀ dia wapinɔ kɔ̃n Faris-
inɔ weè lɛ́ yi, ben n ìbanɔ è yi seroo?
15 Ben Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Nɔsɛri
gbɛ̃nɔ é pɔsiaa kɛ gurɔɔ kɛ̀ à kúńyo nɔsɛ
guun yɔ́? Auo, mɔde à gurɔɔ é mɔ́ kɛ̀
weé nɔsɛri pì bɔ ń tɛ́, gbasa aɔ̃é lɛ́ yi
sa. 16 Gbɛ̃ke è uta zii nambata na kɔ̃n
pɔ́lɛ dufuoro, zaakɛ uta dufu é sɔ̃kɔ̃zi à
kɛ̃kɔ̃rɛ, à zii fɔ̃na é kaara. 17 Wè geepi-
wɛ̃ dufu ká tùu zii guuro. Tó wà kɛ̀ lɛ,
tùu é pũtãmɛ, wɛ̃ɛ pì é kwɛ́ɛ, tùu é yaka.
Auo, wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu dufu gu-
umɛ, aɔ̃égɔ̃ maa ń píngi.

Nɛ́nɔkparɛ fɛɛ à bɔna gaan kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ ɔ kɛ̀ Yesu utaao

(Maa 5:21-43, Luk 8:40-56)

18 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e yã beeenɔ oońnɛ,
gbãade ke mɔ̀ à kùɛ à aɛ à bè: Ma nɛ́nɔg-
bɛ̃ gà tia. Ǹ mɔ́ ǹ ɔ kɛa, eégɔ̃ kú wɛ̀ndio.
19 Ben Yesu fɛ̀ɛ à tɛ̀zi kɔ̃n a ìbanɔ.
20 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe, aru è bɔɛa à kà
wɛ̃ kuri awɛɛplaa. À mɔ̀ à ɔ kɛ̀ Yesu uta
lɛ́a à kpɛɛ kpa. 21 Zaakɛ à bè: Baa tó ma
ɔ kɛ̀ à utaa dé, mɛ́ kɛ̃kɔ̃a. 22 Yesu lìɛ à
à è, ben à bè: Ǹ n làakari kpáɛ, nɔgbɛ̃!
Ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃kɔ̃a. Gwe gɔ̃ɔ
nɔgbɛ̃ pì kɛ̃̀kɔ̃a.
23 Kɛ̀ Yesu kà gbãadee pì bɛ, à è wèe
kure pɛɛ, parii kĩi dɔ. 24 Ben Yesu bè: À
a zĩnda gá. Nɛ́ pì e garo, èe ii oomɛ. Ben
aɔ̃ɔe à lalandi kɛɛ. 25 Kɛ̀ wà pɛ̀ gbɛ̃nɔa aɔ̃
bɔ̀ɛ bàazi, ben Yesu gɛ̃̀ kpɛ́n, à nɛ́ pì kũ̀ a
ɔɔa, ben à fɛ̀ɛ. 26 Ben yã pì baaru dà bùsu
pìla píngi.

Vĩ̀anɔ kɛ̃kɔ̃ana

27 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ gwe, vĩ̀a gɔ̃ɔn plaaanɔɔ
tézi kɔ̃n wiiio wèe bee: Ǹ wa wɛ̃nda gwa,
Dauda Bori! 28 Kɛ̀ Yesu kà bɛ, vĩa pìnɔ
sɔ̃̀zi, ben à ń lá à bè: Á ma náanɛ vĩ kɛ̀
mɛ́ fɔ̃ mà yã pì kɛareɔ́? Aɔ̃ wèàla wà bè:
Lɛmɛ, Dii. 29 Ben à ɔ kɛ̀ ń wɛ́ɛa à bè: Àgɔ̃
dɛare lán a ma náanɛ kɛ̀ nà. 30 Ben aɔ̃
wɛ́ɛ guu è. Yesu kpã̀kɛ̃ńzi à bè: Àton o
gbɛ̃ke maro. 31 Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ gàa wà
à baaru fã̀akɔ̃a bùsu pìn píngi.

Nɛ́nɛnaɛnade kɛ̃kɔ̃ana

32 Gurɔɔ kɛ̀ vĩ̀anɔɔ e bɔɛɛ, wà mɔ̀
Yesunɛ kɔ̃n zĩnde kɛ̀ à nɛ́nɛ naɛnao. 33 Kɛ̀
Yesu zĩn pì gòa, ben à yã ò. Yã pì bɔ̀
parii saɛ aɔ̃ bè: Wée yã beee taka e Is-
arailinɔ bùsun yãro. 34 Ben Farisinɔ bè:
È zĩn gońma kɔ̃n zĩnnɔ kína gbãaaomɛ.

Yesu gbɛ̃nɔ wɛ̃ndadɔ̃na

35 Yesu gàa wɛ́tɛnɔa kɔ̃n lakutunɔ
píngi, à yã dàńnɛ ń aduakɛkpɛnɔ guu,
à kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru nnaa
kpàńnɛ, à gyãreenɔ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi kɔ̃n
gbãasaideenɔ ń píngi. 36 Kɛ̀ à parii è,
ben aɔ̃ kɛ̀nɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ɔ kú bídin
aɔ̃ lìkɔ̃a lán sãa kɛ̀ aɔ̃ɔ dã̀ri vĩroonɔ bà.
37 Ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: Pɔ́kɛkɛna bíta,
mɔde zĩkɛrinɔɔ pariro. 38 À wɛ́ɛ kɛ Bu-
radeea lɛ à zĩkɛrinɔ gbarɛ aɔ̃ a pɔ́ kɛkɛ.

Yesu zı̃̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ diɛna

(Maa 3:13-19, Luk 6:12-16)

10 Yesu a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
sìsi, ben à ń gba iko aɔ̃ zı̃nnɔ
gońma, aɔ̃ gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n gbãa-
saideenɔ ń píngi. 2 Zı̃̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛ-
plaaa pìnɔ tɔ́nɔn yɛ̀: Gbɛ̃ káaku Simɔ
kɛ̀ wè benɛ Pita kɔ̃n à dãaro An-
duruo, Zebedi nɛ́ Yemisi kɔ̃n à dãaro
Yohanao, 3 Filipi, Batɔlɔmiu, Tomasi,
bɛ'ɔɔsiri Matiu, Alafeu nɛ́ Yemisi, Tadeu,
4 Simɔ Aı̃ade kɔ̃n Yudasi Isikariɔti kɛ̀ bɔ̀
à kpɛɛo.

Yesu zı̃̀rinɔ zı̃na

(Maa 6:7-13, Luk 9:1-6)

5 Kɛ̀ Yesu e gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ
zı̃i, à bèńnɛ: Àton gá bori pãndenɔ kiiaro.
Àton gɛ̃ Samaria wɛ́tɛnɔ guuro. 6 À gá Is-
araili kɛ̀ aɔ̃ sɔ̃̀sã lán sãa bànɔ kiia. 7 À gá
àgɔ̃ waazi kɛɛ àgɔ̃ gaa à be: Kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia kà kı̃i! 8 À gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃a, à
gènɔ fɛɛ bɔna gaan, à kusunɔ kɛ̃kɔ̃a wá-
sawasa, à zı̃nnɔ gońma. Lán á è pɔ́kek-
pasai nà, à kɛńnɛ pɔ́kesisai. 9 Àton ɔɔ da
a bɔ̀kɔnlo. 10 Àton bɔ̀kɔlogomma sɛ́ro ke
uta plaadee ke kyatee ke gò, zaakɛ zı̃kɛri
kɔ̃ sìo à a pɔ́blee e. 11 Wɛ́tɛ kɛ̀ é kán píngi
ke lakutu, à gbɛ̃ maaa wɛtɛ à pitaa, àgɔ̃
kú gwe ai à gá gɛ̃o zɛ́la. 12 Tó a gɛ̃ ua guu,
à ì nnaa kpáḿma. 13 Tó uadeenɔ kɔ̃ sìo,
a ì nnaa é gɔ̃ńnɛ. Tó aɔ̃ɔe kɔ̃ sío sɔ̃ro, a ì
nnaa é ɛara à sɔkpaawa. 14 Guu kɛ̀ wèe a
sín ke wèe swã kpá a yãziro, à bɔ ua ke
lakutu pìn à lutɛ̃ gogo a gbánɔa. 15 Yãpu-
raan mɛ́ɛ ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ zı̃ wɛ́ɛ-
tãmma kɛ̀ Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔradeenɔ é ee
égɔ̃ sɔ̃̀ɔ dɛ wɛ́tɛ pì deenɔ pɔ́la.

Yã kɛ̀ eé Yesu ìbanɔ le onnɛna

(Maa 13:9-13, Luk 21:12-17)

16 Mɛ́ɛ a zı̃i lán sãanɔ bà lɛwannɔ témɛ.
Àgɔ̃ làakari vı̃ lán mlɛ̃̀nɔ bà, àgɔ̃ dɛ
yãkekɛrisaideenɔ ũ lán pɔ̃tɛ̃ɛnɔ bà. 17 À
làakari kɛ gbɛ̃nteenɔzi, zaakɛ aɔ̃é a kũkũ
wà a na yãkpaɛkɛrinɔnɛ ń ɔzı̃, aɔ̃é a gbɛ̃g-
bɛ̃ ń aduakɛkpɛnɔ guu. 18 Weé gáao bùsu
gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n kínanɔ kiia ma yãnzi. Égɔ̃
dɛńnɛ ma sèedadeenɔ ũ kɔ̃n bori pãn-
denɔ. 19 Tó wà a kpaḿma, àton yã kɛ̀ é
o ke yã kɛ̀ é liḿma damu kɛro. Zı̃ beeea
Luda bé é yã kɛ̀ é oo da a lɛ́n. 20 Èe kɛ
ámbe é yã oro, a De Nini bé eé yã da a
lɛ́n.
21 Vı̃̀i kɔ̃n dãaronɔ é kɔ̃ kpáḿma wà dɛ.
Denɔ é bɔ ń nɛ́nɔ kpɛɛ. Nɛ́nɔ é bɔ ń denɔ
kɔ̃n ń danɔ kpɛɛ wà ń dɛ. 22 Gbɛ̃ píngi é
zaagu ma yãnzi, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ zɛna gbãa
ai à gurɔ lɛ́a é mìsina e. 23 Tó wèe wɛ́ɛ
tãaawa wɛ́tɛ ken, à bàa lɛ́ à tá à pãn-
den. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, é gá Isarailinɔ
bùsu wɛ́tɛnɔ guu à yãa píngiro, Gbɛ̃ntee
Nɛ́ é gı̃akɛ à mɔ́. 24 Ìba ègɔ̃ dɛ a dannɛri-
laro. Zı̃̀ri ègɔ̃ dɛ a diilaro. 25 Tó ìba a yã-
dannɛri gwena lè ke tó zı̃̀ri a dii gwena
lè, beee mɔ̀ lɛ. Tó wà tɔ́ kpà ua bɛdeenɛ
Bɛlɛzɛbubu, tɔ́ kɛ̀ à zaaa dɛ beeelaan weé
kpá à bɛdeenɔnɛ.

Zɛna kɔ̃n Yesuo gbɛ̃nɔ aɛ

(Luk 12:2-9)

26 Àton vı̃a kɛńnɛro. Pɔ́kee kuu utɛna
kɛ̀ é bɔ gupuraaaro. Asiiyã kee kuu kɛ̀
weé gí dɔ̃ziro. 27 À yã kɛ̀ mɛ́ɛ ooare gusi-
aan o gupuraaa. À yã kɛ̀ ée maa kpãikpãi
kpàakpa kɛ gãalɛ. 28 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è mɛ̀baa
kaatɛ, mɔde aɔ̃è fɔ̃ wà ninii dɛ̀roonɔ, àton
vı̃a kɛńnɛro. À vı̃a kɛ Ludanɛ kɛ̀ eé fɔ̃ à
nini kɔ̃n mɛ̀o kaatɛ tɛ́ guu píngi. 29 Wè
sãtɛ̃ mɛ̀n plaaa yá kɔbɔ donloo? Mɔde aɔ̃
ke è lɛ́ɛ tɔɔtɛ a De yãdɔ̃na sairo. 30 Baa a
mìkãnɔ, à à lɛ́ dɔ̃. 31 Beee yãnzi àton vı̃a
kɛro. A bɛ̀ɛ dɛ sãtɛ̃ pariinɔla.
32 Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀mao gbɛ̃nɔ aɛ, mɛ́ zɛo ma
De kɛ̀ kú musu aɛ. 33 Gbɛ̃ kɛ̀ lɛ́ sɛ̀mazi
gbɛ̃nɔ aɛ sɔ̃, mɛ́ lɛ́ sɛ́zi ma De kɛ̀ kú musu
aɛ.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãnzi

(Luk 12:51-53, 14:26-27)

34 Àtongɔ̃ daa ma mɔ lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna
kɔ̃o anduna guunlo. Mɛ́ɛ mɔ́ lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃
nna kɔ̃o yãnzinlo, sé fɛɛna kɔ̃zi. 35 Ma
mɔmɛ, lɛ gɔ̃gbɛ̃ bɔ a de kpɛɛ, nɔgbɛ̃ bɔ a
da kpɛɛ, nɔzãree bɔ a zã da kpɛɛ. 36 Gbɛ̃
bɛdeenɔ é gɔ̃ à ibɛɛnɔ ũ. 37 Gbɛ̃ kɛ̀ ye a
de ke a dazi dɛmalaa e ká àgɔ̃ dɛ ma ìba
ũro. Gbɛ̃ kɛ̀ ye a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke a nɔgbɛ̃zi
dɛmalaa e ká àgɔ̃ dɛ ma ìba ũro. 38 Gbɛ̃
kɛ̀ èe a líkpangbãroo sɛ́ àgɔ̃ tɛ́omaziro,
adee e ká àgɔ̃ dɛ ma ìba ũro. 39 Gbɛ̃ kɛ̀ à
a wɛ̃̀ndi kũna, adee é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a
wɛ̃̀ndizi ma yãnzi sɔ̃, adee égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ.

Láada ena yã

(Maa 9:41)

40 Gbɛ̃ kɛ̀ à a si ma simɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ ma
si sɔ̃, adee gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi sìmɛ. 41 Gbɛ̃
kɛ̀ annabi sì a annabikɛ yãnzi é annabi
láada e. Gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ maaa sì a maakɛ
yãnzi é gbɛ̃ maaa láada e. 42 Baa í yĩin,
gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ kɛ̀kiinɔ doke gbà ma ìbakɛɛ
yãnzi, yãpuraan mɛ́ɛ ooare, adee é kora
a láadaziro.

Yaaya Batisikɛri zĩ̀rinɔ

(Luk 7:18-35)

11 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ dà a ìba gɔ̃ɔn
kuri awɛɛplaaanɔnɛ à yã̀a, à bɔ̀
gwe, à gàa waazi kɛ ń wɛ́tɛnɔ guu, èe yã
daańnɛ.
2 Zaa kpɛ́siaan Yaaya Kirisi yãkɛnanɔ
mà, ben à a ìba kenɔ zĩ̀ 3 aɔ̃ à la, àmbe
gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́ ũɔ́, ke wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ gbɛ̃
pãndezimɛ? 4 Ben Yesu wɛ̀ńla à bè: À
gá yã kɛ̀ ée maa ée ee gbã Yaayanɛ à
be, 5 vĩ̀anɔɔ e guu ee, ɛrɛnɔɔ e táa oo,
kusunɔɔ e kɛ̃ɛkɔ̃a, swãdoonɔɔ e yã maa,
gɛ̀nɔɔ e fɛɛɛ, takaasideenɔɔ e baaru nna
waazi maa. 6 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è fu
ma yãaroo ũ.
7 Kɛ̀ Yaaya zĩ̀rinɔ tà, Yesu Yaaya yã ò
pariinɛ à bè: Bɔ́n a gaa gwa gbáan? Kàba
kɛ̀ ĩa e nigãan yɔ́? 8 Bɔ́n a gaa gwa saa?
Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́kãsã zãɛ danan yɔ́? Pɔ́kãsã-
maadarinɔ ègɔ̃ kú kíbɛmɛ. 9 Bɔ́n a gaa
gwa saa? Annabin yɔ́? Lɛmɛ! Mɛ́ɛ ooare,
à dɛ annabila se. 10 Zaakɛ Yaayan wà à yã
kɛ̃̀ Luda yãn wà bè: Mɛ́ ma zĩ̀ri gbarɛ n ã
lɛ à zɛ́ kɛkennɛ. 11 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
nɔgbɛ̃ nɛ́'ina guu gbɛ̃kee e bɔ à kà Yaaya
Batisikɛri ũro. Baa kɔ̃n beeeo gbɛ̃ kɛ̀ dɛ
gbɛ̃ kpɛɛdee ũ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu
dɛàla. 12 Zaa gurɔɔ kɛ̀ Yaaya Batisikɛri
nà waazikɛnaa ai mɔna gbã̀a, wèe kɔ̃dɛɛ
kɛɛ wà gɛ̃ kpata pìn, ben kùgbãadeenɔɔ
e gɛ̃ɛn. 13 Musa kɔ̃n annabinɔ píngi gĩakɛ
wà à yã ò ai à gàa pɛ́ Yaayaa. 14 Tó é fɔ̃
à sí, Yaaya pì bé à Ilia kɛ̀ wà bè eé mɔ́ ũ.
15 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.
16 Bɔ́n mɛ́ tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ lɛ́kɔ̃zio? Aɔ̃ɔ dɛ
lán nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú yàra guu aɔ̃ɔe lɛ́ zuukɔ̃z-
inɔ bà 17 wèe bee:
Wa kure pɛ̀are, ée ɔ̃ wãro,
wa wɛ̃nda lɛ̀ sìare, ée sósobi kɛro.
18 Zaakɛ Yaaya mɔ̀, èe burɛdi sóro, èe
wɛ̃ɛ miro, ben wà bè zĩndeemɛ. 19 Kɛ̀
Gbɛ̃ntee Nɛ́ mɔ̀, è pɔ́ ble, è í mi, ben wà
bè: Guturu wɛ̃mirimɛ, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n du-
runkɛrinɔ gbɛ̃nnamɛ! Mɔde wè ɔ̃ndɔ̃ɔ dɔ̃
a yãkɛnaamɛ.

Yesu zɔkakana wɛ́tɛ kenɔ deenɔzi

(Luk 10:13-15)

20 Ben Yesu fɛ̀ɛ à zɔka kà wɛ́tɛ kɛ̀
à a dabuyã paridee kɛ̀nnɔ gbɛ̃nɔzi, kɛ̀
aɔ̃ɔe ń nɔ̀sɛ liɛro yãnzi à bè: 21 Wãiyoo
Kɔrazĩdeenɔ! Wãiyoo Bɛtɛsaidadeenɔ!
Tó ma dabuyã kɛ̀ má kɛ̀ a tɛ́nɔ kɛ̀ Taya
kɔ̃n Sidɔ̃o yã, lɛ wɛ́tɛ pì deenɔ pɔ́kãsãanɔ
dàdańla, aɔ̃ vɛ̃̀ɛ tubura à gì kɛ̀ nɔ̀sɛliɛna
sèeda ũ. 22 Mɛ́ɛ ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ
zĩ a wɛ́ɛtãmma égɔ̃ dɛ Tayadeenɔ kɔ̃n
Sidɔ̃deenɔ pɔ́la. 23 A Kapɛnamudeenɔ sɔ̃
é gbã à zɔ̃ Ludaan yɔ́? Weé ɔ sɔ̃azi ai
gɛ̀wãan. Zaakɛ tó wà dabuyã kɛ̀ má kɛ̀a-
reenɔ kɛ̀ Sɔdɔmu yã, lɛ à kuu ai kɔ̃n a
gbã̀ao. 24 Mɛ́ɛ ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ a
wɛ́ɛtãmma égɔ̃ dɛ Sɔdɔmudeenɔ pɔ́la.

Kámmabona Yesu kiia

(Luk 10:21-22)

25 Zĩ beeea Yesu bè: Baa, musu kɔ̃n
tɔɔtɛo Dii, ma n sáabu kɛ̀, kɛ̀ n yã
beeenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ, n
bɔo kyódɔ̃risainɔnɛ. 26 Lɛmɛ, Baa, zaakɛ
n pɔyezinamɛ. 27 Ma De pɔ́ píngi nàmɛ
ma ɔzĩ. Gbɛ̃kee Luda Nɛ́ dɔ̃ro, tó èe kɛ
De Luda baasiro. Gbɛ̃kee De Luda dɔ̃ro,
tó èe kɛ à Nɛ́ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Nɛ́ pì yezi à à
ɔdɔańnɛnɔ baasiro.
28 À mɔ́ ma kiia amɔa kɛ̀ á aso sɛna a
kpasanɔ píngi, mɛ́ a gba zɛ́ à kámma bo.
29 À ma gbóngo sɛ́ à yã dada ma kiia, a
làakari é kpáɛ, zaakɛ má busɛ bensɔ̃ ma
nɔ̀sɛ yĩi. 30 Ma gbóngo sɛna zĩ'ũro, ma
asoo tìisiro.

Kámmabogurɔ yã

(Maa 2:23-3:6, Luk 6:1-11)

12 Gurɔ beeea Yesu e pãa buraanɔla
kámmabogurɔɔ zĩ. Nɔaa e à ìbanɔ
dɛɛ, ben aɔ̃ pɔ́wɛɛ wòro, aɔ̃ɔe soo. 2 Kɛ̀
Farisinɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ bènɛ: Ǹ n ìbanɔ
gwa, aɔ̃ɔe yã kɛ̀ wè kɛ kámmabogurɔɔ
zĩroo kɛɛ. 3 Ben Yesu bèńnɛ: Ée kyó kɛ
á è lán Dauda kɛ̀ nà kɔ̃n a gbɛ̃nɔ gurɔɔ
kɛ̀ nɔaa e ń dɛɛroo? 4 À gɛ̃̀ Luda ua guu,
àpi kɔ̃n a gbɛ̃nɔ burɛdi kɛ̀ wà kàɛ Lu-
danɛ sò, burɛdi kɛ̀ aɔ̃ɔ à sona zɛ́ vĩro,
sé sa'orinɔ. 5 Kɛ̀ sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Luda
ua guu kámmabogurɔɔ zĩnɔ è gurɔɔ pì
yã daro, bensɔ̃ èe kɛńnɛ taari ũro, ée à
kyó kɛ á è Luda yãnloo? 6 Mɛ́ɛ ooare:
Pɔ́ kɛ̀ à bíta dɛ Luda ualaa kú kɛ̀. 7 Tó
á yã kɛ̀kii mì dɔ̃, kɛ̀ kɔ̃wɛ̃ndagwanan má
yezi, èe kɛ sa'onanlo, lɛ ée taarisaideenɔ
taari ero. 8 Zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ bé à iko vĩ
kámmabogurɔɔa.
9 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ gwe, ben à gɛ̃̀ ń ad-
uakɛkpɛn. 10 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe, à ɔ
doo fɛ̃fɛ̃na. Gbɛ̃kenɔ e zɛ́ wɛtɛɛ wà
yã di Yesua, ben aɔ̃ à là wà bè:
Gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana kámmabogurɔɔ zĩ zɛ́ vĩɔ́?
11 Ben à wèńla à bè: Tó a gbɛ̃kee sãa vĩ
à zù wɛ̀ɛn kámmabogurɔɔ zĩ, à gí gá à
bɔzi? 12 Gbɛ̃ntee dɛ sãala zɛ̃̀. Beee yãnzi
maakɛna kámmabogurɔɔ zĩ zɛ́ vĩ. 13 Ben
Yesu bè gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ: Ǹ n ɔɔ pì poro. Kɛ̀
à pòro, ben à kɛ̀ a gbɛ̀n wásawasa lán à
doo bà. 14 Ben Farisinɔ bɔ̀ɛ wà gàa wà yã
gɔ̃gɔ̃ dian aɔ̃é kɛ nà wà Yesu dɛ.

Zĩkɛri kɛ̀ Ludaa sɛ̀

15 Yesu dɔ̃̀, ben à gù gwe. Parii bɔ̀ wà
tɛ̀zi, ben à gyãree kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ń tɛ́nɔ kɛ̃̀kɔ̃a
ń píngi, 16 à gìńnɛ aɔ̃ o gbɛ̃ kɛ̀ á dɛ à ũ.
17 Lɛn Luda yã kɛ̀ annabi Isaya ò kɛ̀ lɛ, à
bè:
18 Ma zĩkɛri kɛ̀ má sɛ̀n yɛ̀,
ma yenzidee kɛ̀ à yã è kámaguu.
Mɛ́ ma Ninii di à musu,
eé yãzɛdee da boriinɔnɛ.
19 Eé lɛokpakɔ̃a kɛro, eé patańmaro,
gbɛ̃ke é à zɔka ma dɔ gãalɛro.
20 Eé kàba kɛ̀ kpá zɛ́n ɛ́ro,
eé fitia wɛ́ɛ'ibakɛna dɛro,
ai à tó yãzɛdee zĩ̀ ble.
21 Bori píngi tãmaa égɔ̃ dɔa.

Zĩn gona gbɛ̃nɔa

(Maa 3:20-30, Luk 11:14-23)

22 Ben wà mɔ̀ Yesunɛ kɔ̃n zĩnde vĩ̀a
kɛ̀ à nɛ́nɛ naɛnao. Yesu à kɛ̃̀kɔ̃a, èe
yã oo sa, èe guu ee. 23 Ben yã pì bɔ̀
gbɛ̃nɔ saɛ ń píngi wà bè: Dauda borii
pìn yɛ̀roo? 24 Kɛ̀ Farisinɔɔ mà, ben aɔ̃ bè:
Gbɛ̃ kɛ̀kii é fɔ̃ à zĩn gońmaro sé kɔ̃n
zĩnnɔ kí Bɛlɛzɛbubu gbãaao. 25 Yesu ń
laasuu dɔ̃, ben à bè: Kpata kɛ̀ à gbɛ̃nɔ
íbɛtɛ kpà kɔ̃o é kaatɛ. Wɛ́tɛ ke ua kɛ̀
à gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o é gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ.
26 Tó Setãn e a zĩnda goo gbɛ̃nɔa, à íbɛtɛ
kpà a zĩndaon gwe. À kpata é gì kɛ
diamɛ? 27 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãaan mɛɛ̀gɔ̃
zĩnnɔ gooońma sɔ̃, a gbɛ̃nɔ è ń go kɔ̃n
dé gbãaaomɛ? Lɛn a zĩnda gbɛ̃nɔ a ɛgɛ
bò lɛ. 28 Tó Luda Nini gbãaan mɛ́ɛ zĩn
goońma, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ kí kɛ̀ Ludaa kà mɔ̀
à a len gwe.

29 Dian gbɛ̃ é kɛ nà à gɛ̃ gɔ̃sagbãaa kpɛ́n
à à pɔ́nɔ sɛ́ɛɛ? Séto à à yì gĩa, gbasa à à
kpɛ́ kpokɛ. 30 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ ma gbɛ̃ ũroo nɛ́
ma ibɛɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ èe pɔ́ kaakɔ̃amaoroo e
fãakɔ̃amɛ. 31 Beee yãnzi mɛ́ɛ ooare, Luda
é gbɛ̃nɔ durunnɔ kɛ̃ńnɛ kɔ̃n a tɔ́ zaaa kɛ̀
aɔ̃è sísinɔ píngi, mɔde eé gbɛ̃ kɛ̀ à à Ninii
tɔ́ zaaa sì kɛ̃ro. 32 Tó gbɛ̃ Gbɛ̃ntee Nɛ́ tɔ́
zaaa sì, Luda é kɛ̃nɛ, mɔde tó gbɛ̃ Luda
Nini tɔ́ zaaa sì, eé adee kɛ̃ anduna tiaa
kɛ̀kii guuro ke à kɛ̀ èe mɔɔ.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa

(Luk 6:43-45)

33 Tó lí maa, à nɛ́ égɔ̃ maamɛ. Tó lí zaa
sɔ̃, à nɛ́ égɔ̃ zaamɛ. Zaakɛ líbɛɛn wè lí
dɔ̃a. 34 Gbɛ̃ntee pitigoonɔ! Kɛ̀ á zaa, à kɛ̀
dia é fɔ̃ à yã maaa oo? Zaakɛ yã kɛ̀ swɛ̃̀
pàn lɛ́ è o. 35 Gbɛ̃ maaa è à maaa bɔ à
maaa kɛ̀ kaɛna a guumɛ. Gbɛ̃ zaaa sɔ̃ è à
zaaa bɔ à zaaa kɛ̀ kaɛna a guumɛ. 36 Mɛ́ɛ
ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ gbɛ̃nɔ é ń faa-
saiyã kɛ̀ aɔ̃ɔ ò tɔ̃kɛ̃ Ludanɛ píngi. 37 Zaakɛ
yã kɛ̀ ń ò bé eé yã nnaa kpámma kesɔ̃ à
yã danla.

Sèedagbekana Yesua

(Maa 8:11-12, Luk 11:29-32)

38 Ben ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisi
kenɔo bè Yesunɛ: Dannɛri, wá yezi ǹ
sèeda ke kɛ wà e. 39 Ben Yesu wèńla à
bè: Tɔ̃ɔrigbɛ̃ zaa ludanaanɛkɛrisaideenɔ
bé wè sèeda gbekama, mɔde mɛ́ sèeda
ke kɛńnɛro, sé annabi Yunusa pɔ́. 40 Lán
Yunusa kɛ̀ kpɔ̀ ìsi gbɛɛɛ guu nà fãan-
tɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo ai gurɔ aagɔ̃, lɛn Gbɛ̃n-
tee Nɛ́ é kɛ lɛ tɔɔtɛn fãantɛ̃ aagɔ̃ gwãavĩ
aagɔ̃. 41 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ Ninɛvadeenɔ
é fɛɛ wà yã da tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔla, zaakɛ kɛ̀
aɔ̃ Yunusa waazi mà, aɔ̃ ń nɔ̀sɛ lìɛ, ben
gbɛ̃ kɛ̀ bíta dɛ Yunusalaa kú kɛ̀. 42 Yãk-
paɛkɛgurɔɔ zĩ sɔɔmɛtɛ kpa nɔgbɛ̃ kína é
fɛɛ à yã da tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔla, zaakɛ à bɔ̀ zaa
anduna lɛ́a à mɔ̀ Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma,
ben gbɛ̃ kɛ̀ dɛ Sulemanulaa kú kɛ̀ sa.

Zĩn ɛarana a bɛ ziia

(Luk 11:24-26)

43 Tó wà zĩn gò gbɛ̃a, ègɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ
gukorin àgɔ̃ vɛ̃ɛkii wɛtɛɛ. Tó èe ero,
44 ben è be: Mɛ́ liara mà tá ma bɛ ziiamɛ.
Tó à kà gwe, è e à da pã, à waana wá-
sawasa zɛ́azea. 45 Ben è gá à zĩn kɛ̀ aɔ̃
pãsĩ dɛalaanɔ sɛ́ɛ mɛ̀n swɛɛplaa à suńyo
aɔ̃è gɛ̃ wà vɛ̃ɛn. Lɛmɛ adee gwena zãa
zaaa ègɔ̃ dɛ à káakupɔla. Góro dɔ̃nkɔ̃ pì
bé eé tɔ̃ɔrigbɛ̃ zaaanɔ bikũ sɔ̃.

Yesu danɛnɔ

(Maa 3:31-35, Luk 8:19-21)

46 Kɛ̀ Yesu e yã oo gbɛ̃nɔnɛ, ben à da
kɔ̃n à dãaronɔ kà, aɔ̃ zɛ̀ bàazi, aɔ̃ɔ yezi
wà yã oo. 47 Ben wà bènɛ: N da kɔ̃n n
dãaronɔ zɛ bàazi, aɔ̃ɔ yezi wà yã onyo.
48 Ben à wèàla à bè: Dén ma da ũu? Dén
ma dãaronɔ ũu? 49 Ben à ɔ dɔ̀ a ìbanɔa à
bè: Ma da kɔ̃n ma dãaronɔn yɛ̀. 50 Zaakɛ
gbɛ̃ kɛ̀ è ma De kɛ̀ kú musu pɔyezi kɛɛn
ma dãaro kɔ̃n ma dãreo kɔ̃n ma dao ũ.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛfãrio

(Maa 4:1-20, Luk 8:4-15)

13 Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Yesu bɔ̀ bɛ à gàa
à vɛ̃̀ɛ sɛ̀bɛ lɛ́a. 2 Wà pàzi paripari,
ben à gɛ̃̀ à vɛ̃̀ɛ góro'itɛn, gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ zɛna
sĩ̀sĩla ń píngi. 3 Ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ pari
à bè: Búbari ke bé à bɔ̀ à gàa pɔ́wɛɛ fã.
4 Lán èe fãa nà, ben à kenɔ lɛ̀ɛ zɛ́ guu,
bãanɔ mɔ̀ wà blè. 5 À kenɔ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàra
musu, gura kɛ̀ bùsu vĩ bítaro, ben aɔ̃
bɔ̀ɛ gɔ̃ɔ, kɛ̀ bùsu bíta gwero yãnzi. 6 Kɛ̀
ɔfãntɛ̃ fɛ̀ɛ, ben aɔ̃ tɛ́ kũ̀ wà gàga kɛ̀ aɔ̃ɔ
kãsãa vĩro yãnzi. 7 À kenɔ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu,
ben lɛ̀ fɛ̀ɛ à nàkɔ̃rɛḿma. 8 À kenɔ sɔ̃ lɛ̀ɛ
tɔɔtɛ maaa guu, aɔ̃ fɛ̀ɛ wà nɛ́ ì, à kenɔ
wɛ́ɛ basɔsɔɔro, à kenɔ baaagɔ̃gɔ̃, à kenɔ
baaakurikuri. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

10 Ben Yesu ìbanɔ sɔ̃̀zi, aɔ̃ à là wà bè:
Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ yã oońnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinaozi?
11 Ben à wèńla à bè: Luda a gba zɛ́ à
kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia asiinɔ dɔ̃, mɔde èe ń

gba zɛ́ro. 12 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin, Luda é kaaranɛ ai àgɔ̃ dizi. Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ke vĩroo sɔ̃, baa à nɛ́ngo kɛ̀ à vĩi Luda é sía. 13 Beee yãnzin mɛ́ɛ yã oońnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinaozi, lɛ aɔ̃ guu gwa pɔ́ke'ena sai, aɔ̃ swã kpá yãmasai, à dɔ̀rɔ dɔ̃na sai. 14 Luda yã kɛ̀ annabi Isaya ò kɛ̀ḿma à bè:
Aɔ̃égɔ̃ swã kpaa yãkemana sai,
aɔ̃égɔ̃ guu gwaa pɔ́ke'ena sai.
15 Aɔ̃ɔ nɔ̀sɛ vĩro lɛ aɔ̃ton ɔ̃ndɔ̃ kũro yãnzi,
aɔ̃ swã gbãa lɛ aɔ̃ton yã maro yãnzi,
aɔ̃ wɛ́ɛ kpakɔ̃rɛna lɛ aɔ̃ton guu ero yãnzi,
zaakɛ aɔ̃ɔ yezi wà aɛ dɔma mà ń gba aafiaro.
16 Aubarikadeenɔn a ũ kɛ̀ a wɛ́ɛ e guu ee, bensɔ̃ a swã e yã maa. 17 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, annabinɔ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ kuu yã pari, aɔ̃ɔ yezi wà pɔ́ kɛ̀ ée eenɔ e, aɔ̃ɔe ero, aɔ̃ɔ yezi wà yã kɛ̀ ée maanɔ ma, aɔ̃ɔe maro.
18 À pɔ́wɛɛfãri yã mì dɔ̃ sa. 19 Tó gbɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã mà ben èe dɔ̃ro, Setãn è mɔ́ à pɔ́ kɛ̀ wà tɔ̃̀ à swɛ̃̀ guu pì síamɛ. Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ zɛ́ guu mìn gwe. 20 Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàraa sɔ̃, beeen gbɛ̃ kɛ̀ yã mà à sì gɔ̃ɔ kɔ̃n pɔnnaao ũ. 21 Zaakɛ à kãsãa vĩro, è kɛ gurɔ plaaro. Tó yã'ɔ̃amma à lè ke tó wà wɛ́ɛ tãa yã pì yãnzi, è fumɛ gɔ̃ɔ. 22 Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ yã mà a sì bà, mɔde anduna yã kã̀hãnkɛna kɔ̃n yena auzikizio è nakɔ̃rɛa, ben è gɔ̃ àre sai. 23 Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ tɔɔtɛ maaa guu dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ yã pì mà à à dɔ̀rɔ dɔ̃ɔ bà. È kɛ kaarana pɔ́ ũ, aɔ̃ kenɔ basɔsɔɔro, kenɔ baaagɔ̃gɔ̃, kenɔ baaakurikuri.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n sɛ̃̀fɔ̃ɔɔo

24 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yɛ̀: Gbɛ̃ke ése maaa tɔ̃̀ a bura. 25 Gurɔɔ kɛ̀ wèe ii oo, ben à ibɛɛ mɔ̀ à fɔ̃ɔ wɛ́ɛ fã̀ ése pìn, ben à gɛ̃̀ zɛ́la. 26 Kɛ̀ ése nɔ̀ sì èe piaa, ben fɔ̃ɔɔ pì bɔ̀ gupuraaa. 27 Ben buradee zĩkɛrinɔ mɔ̀ wà bènɛ: Dii, pɔ́wɛɛ maaan ń tɔ̃̀ n buranloo? Fɔ̃ɔɔ gàa bɔ mámɛ? 28 Ben à bèńnɛ: Ibɛɛ bé à beee kɛ̀. Ben zĩkɛrinɔ bènɛ: Ń yezi wà gá wurɛwurɛn yɔ́? 29 Ben à bè: Auo! Tó ée wurɛwurɛɛ, é wurɛ kɔ̃n éseomɛ. 30 À tó aɔ̃ fɛɛ lɛdo ai pɔ́kɛ̃gurɔ. Mɛ́ o pɔ́kɛ̃rinɔnɛ aɔ̃ fɔ̃ɔɔ pì kɛ̃ gĩa, aɔ̃ à bakaa yi tɛ́ pɔ́ ũ, gbasa wà ése kɛ̃ wà ká ma dɔ̃̀n.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n musadi wɛ́ɛo

(Maa 4:30-32, Luk 13:18-19)

31 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán musadi wɛ́ɛ kɛ̀ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̃̀ a buraa bàmɛ. 32 À wɛ́ɛ kete dɛ pɔ́wɛɛnɔla píngi, mɔde tó à fɛ̀ɛ, è kɛ bíta dɛ dò pɔ́nɔla píngi. È lí kɛ ai bãanɔ è mɔ́ wà zɔ̃zɔ̃ à gã̀nɔa.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃o

(Luk 13:20-21)

33 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ nɔgbɛ̃ sɛ̀ à kà flawa zaka lɛ́ aagɔ̃ɔ guu à yã̀kɔ̃tɛ píngi bà.

Pɔ́ kɛ̀ tò Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ

(Maa 4:33-34)

34 Yesu yã beeenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinao. Èe yãke ońnɛ yãlɛkɔ̃zina sairo, 35 lɛ yã kɛ̀ annabi ò kɛ yãnzi, zaakɛ à bè:
Mɛ́ lɛ́ wɛ̃ mà yãlɛkɔ̃zina ońnɛ,
mɛ́ yã kɛ̀ utɛna zaa andunakaɛgurɔɔ ońnɛ.

Sɛ̃̀fɔ̃ɔ yã bɔkɔ̃tɛna

36 Ben Yesu gbɛ̃nɔ tò gwe à tà bɛ. À ìbanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ bè: Ǹ bura fɔ̃ɔ yã bɔkɔ̃tɛ kɛwe. 37 Ben à bèńnɛ: Pɔ́wɛɛmaatɔ̃ri nɛ́ Gbɛ̃ntee Nɛ́mɛ. 38 Bura nɛ́ andunamɛ. Pɔ́wɛɛ maa nɛ́ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔmɛ. Fɔ̃ɔ nɛ́ Setãn gbɛ̃nɔmɛ. 39 Ibɛɛ kɛ̀ ń tɔ̃̀ nɛ́ Ibilisimɛ. Pɔ́kɛkɛna nɛ́ andunayãagurɔɔmɛ. Pɔ́kɛ̃rinɔ nɛ́ malaikanɔmɛ. 40 Lán wè fɔ̃ɔ kɛ̃ wà ká tɛ́n nà, lɛn eé kɛ lɛ andunayãagurɔ. 41 Gbɛ̃ntee Nɛ́ é a

malaikanɔ gbarɛ aɔ̃ gbɛ̃kɛkɛrinɔ kɔ̃n za-
akɛrinɔ bɔɛ a kpata gbɛ̃nɔ tɛ́ ń píngi, 42 aɔ̃
ń ká tɛ́ pãsĩ guu. Gwen aɔ̃é ɔ́ɔ dɔn wà ɔ
di ń musu. 43 Ben gbɛ̃ maaanɔ égɔ̃ tɛ́ kɛɛ
lán ɔfãntɛ̃ bà kpata kɛ̀ bɔ̀ ń De kiia guu.
Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n auzikio

44 Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán auziki
kɛ̀ utɛna tɔɔtɛ guu bàmɛ. Kɛ̀ gbɛ̃ke bɔ̀a, à
kɛ̀kɛ à ùtɛ, ben pɔnnaa guun à tà à pɔ́ kɛ̀
à vĩinɔ yà píngi, ben à tɔɔtɛ pì lù.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeeo

45 Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yɛ̀
dɔ. Laatari bé èe òso maaanɔ wɛtɛɛ. 46 Kɛ̀
à òso ɔɔdee è, ben à tà à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ yà
píngi, ben à òso pì lùo.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n táaruo

47 Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn
yɛ̀ dɔ. Wà táaru kpà sɛ̀bɛn, à kpɔ̀ bori
sãnda píngi kũ̀. 48 Kɛ̀ à pà, wà gàɛ wà
bikũ̀o baa, ben wà vɛ̃̀ɛ wà à maaanɔ plɛ̀-
plɛ wà kà gbíin, wà à zaaanɔ kwɛ̀ɛ. 49 Lɛn
eégɔ̃ dɛ lɛ andunayãagurɔ. Malaikanɔ é
mɔ́ gbɛ̃ zaaanɔ sɛ́ɛ wà ń bɔ gbɛ̃ maaanɔ
tɛ́, 50 aɔ̃é ń ká tɛ́ pãsĩ guu. Gwen aɔ̃é ɔ́ɔ
dɔn wà ɔ di ń musu. 51 Ben Yesu ń lá à bè:
A yã beeenɔ mì dɔ̃̀ sa píngiɔ́? Aɔ̃ wèàla
wà bè: Ee! 52 Ben à bɛ̀ńnɛ: Tó yãdannɛri
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã dàda, eégɔ̃ dɛ
lán bɛdee kɛ̀ è pɔ́ dufu kɔ̃n à ziio bɔ a
làasi guu bàmɛ.

Nazarɛtideenɔ gina Yesuzi

(Maa 6:1-6, Luk 4:16-30)

53 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ lɛ̀kɔ̃zińnɛ à yã̀a,
à bɔ̀ gwe, 54 à gàa a bɛ wɛ́tɛ, ben èe
yã daańnɛ ń aduakɛkpɛn. À yã bɔ̀ ń
saɛ aɔ̃ bè: Mákpan gɛ̃gbɛ̃ pì ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n
dabuyã beeenɔ èn? 55 Lí'ari nɛ́n yɛ̀roo? À
da tɔ́n Mariamaroo? À dãaronɔn Yemisi
kɔ̃n Yusufuo kɔ̃n Simɔo kɔ̃n Yudao ũroo?
56 À dãrenɔ kúwao kɛ̀roo? À yã beeenɔ è
mámɛ píngii? 57 Ben aɔ̃ gìzi. Yesu bɛ̀ńnɛ:
Annabi ègɔ̃ bɛ̀ɛ sairo, sé à bɛ wɛ́tɛ kɔ̃n à
uao. 58 Èe dabuyã kɛ gwe pariro, kɛ̀ aɔ̃ɔe
à náanɛ kɛro yãnzi.

Yaaya Batisikɛri gana

(Maa 6:14-29, Luk 9:7-9)

14 Gurɔ mɔ̀a bùsu pì kí Hɛrɔdu Yesu
baaru mà. 2 Ben à bè a ìbanɔnɛ:
Gbɛ̃ pì nɛ́ Yaaya Batisikɛrimɛ. À fɛ̀ɛ bɔna
gaan, beee yãnzin à gbãaa è èe dabuyãnɔ
kɛɛzi. 3 Zaakɛ Hɛrɔdu Yaaya kũ̀ yã, à mɔ̀
kàa, à à dà kpɛ́siaan a vĩ̀i Filipi naɔ̃ Hɛrɔ-
dia yãnzi. 4 Zaakɛ Yaaya ègɔ̃ beenɛ: N
Hɛrɔdia kũna nɔɔ ũ zɛ́ vĩro. 5 Hɛrɔdu yezi
à à dɛ, mɔde èe vĩa kɛɛ gbɛ̃nɔnɛ, zaakɛ aɔ̃
à annabikɛɛ sì.
6 Hɛrɔdu igurɔ làa kɔ̃kɔ̃ zĩ Hɛrɔdia
nɛ́nɔkparɛ ɔ̃ wã̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ gweenɔnɛ,
ben à kɛ̀ Hɛrɔdunɛ nna maamaa. 7 Ben à
lɛ́ gbɛ̃̀ à bè: Má la dà kɛ̀ mɛ́ n gba pɔ́ kɛ̀ n
à wɛ́ɛ kɛ̀ma píngi. 8 Ben à da yã kàkanɛ
à be: Ǹ ma gba Yaaya Batisikɛri mì dana
pɛrɛnti guu kɛ̀ tia. 9 Ben kína pɔɔ yàka,
mɔde kɛ̀ à la dà nibɔnɔ wáa yãnzin à bè
wà kpáazi. 10 Ben à gbɛ̃ zĩ̀ wà Yaaya mì
zɔ̃̀ kpɛ́siaan. 11 Kɛ̀ wà mɔ̀ kɔ̃n à mìo dana
pɛrɛnti guu, wà kpà nɛ́ pìa, ben à gàao a
danɛ. 12 Ben Yaaya ìbanɔ mɔ̀ wà à gɛ̀ sɛ̀
wà vĩ̀i, ben aɔ̃ gàa wà ò Yesunɛ.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa

(Maa 6:30-44, Luk 9:10-17, Yoh 6:1-15)

13 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, ben a gɛ̃̀ góro'itɛ
guu, èe gaa gusaɛ lɛ àgɔ̃ kú ado. Kɛ̀
gbɛ̃nɔɔ mà, aɔ̃ bɔ̀ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo pari
wà pɛ̀ɛzi kɛ̀sɛ. 14 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ góro guu,
à gbɛ̃nɔ è paripari, ben aɔ̃ kɛ̀nɛ wɛ̃nda,
ben à gyãree kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ń tɛ́nɔ kɛ̃̀kɔ̃a.
15 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, à ìbanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ bè: Gura
kɛ̀kii nɛ́ sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtumɛ, bensɔ̃ guu e sii.
Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ tá lakutunɔ guu, aɔ̃
pɔ́blee wɛtɛ wà lú. 16 Ben Yesu wɛ̀ńla
à bè: Èe kɛ tiasi aɔ̃ táro. À pɔ́ kpáḿma
aɔ̃ ble. 17 Ben aɔ̃ bɛ̀nɛ: Burɛdi mɛ̀n sɔɔro
kɔ̃n kpɔ̀ mɛ̀n plaaaon wá vĩ kɛ̀. 18 Yesu

bèńnɛ: À mɔ́ɔmɛ kɛ̀. 19 À ò gbɛ̃ pìnɔnɛ aɔ̃
vɛ̃ɛ sɛ̀̃a, ben à burɛdi mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀
mɛ̀n plaaa pìnɔ sɛ̀, à a wɛ́ɛ sɛ̀ musu, à
aubarika dàn. Ben à burɛdi pì lìlikɔ̃rɛ à
kpà a ìbanɔa, aɔ̃ɔ kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Aɔ̃
pɔ́ blè wà kɛ̀̃ ń píngi. Ben wà à kpaaa kɛ̀
gɔ̀̃nɔ sɛ̀ɛ gbíi kuri awɛɛplaaa pà. 21 Gɔ̃g-
bɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blɛ̀nɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔro taka,
nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔ baasi.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛlaa

(Maa 6:45-52, Yoh 6:16-21)

22 Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃ɔ aɔ̃ gɛ̃
góro'itɛn, aɔ̃ dɔnɛ aɛ gana sɛ̀bɛ baa kãa
kpa ai àgɔ̃ parii gbarɛ. 23 Aɔ̃ gbarɛna
gbɛra, à dìdi sì̃sĩ musu à adua kɛ ado.
Guu e sii, à kú gwe ado. 24 Góro'itɛ pì
kà zà̃ kɔ̃n í lɛ́ao, ben í e gó pì yĩpayĩ-
paa kɛ̀ zàga'ĩa kàkańzi yãnzi. 25 Gudɔnao
Yesu gàa ń kiia, èe táa oo íla. 26 Kɛ̀ aɔ̃
à è èe táa oo íla, ben swɛ̀̃ kɛ̀̃ńgu aɔ̃ bè:
Gɛ̀wãadeemɛ! Aɔ̃ wii lɛ̀ kɔ̃n vĩao, 27 ben
Yesu bèńnɛ gɔ̃ɔ: À a làakari kpáɛ, mám-
bee! Àton tó vĩa a kũro. 28 Ben Pita bènɛ:
Dii, tó ḿbeee, ǹ tó mà táa o íla mà mɔ́
n kiia. 29 Ben Yesu bè: Ǹ mɔ́! Ben Pita bɔ̀
góro guu, èe táa oo íla èe gaa à kiia. 30 Kɛ̀
à è ĩa e kakaa, ben vĩa à kù̃. Èe vlɛ̃ɛɛ, ben
à wii pɛ̀ à bè: Dii, ǹ ma mì sí. 31 Gwe
gɔ̃ɔ Yesu ɔ bɔ̀ à à kù̃, ben à bènɛ: Lu-
danaanɛkɛ̃sãnade! Bɔ́yãnzi n seka kɛ̀zi?
32 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̀̃ góro guu, ĩa zɛ̀. 33 Ben gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú góro guunɔ dɔnzi kɛ̀nɛ aɔ̃ bè: Luda
Nɛ́mɛ n ũ yãpura.

Yesu gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃na zaa Gɛnɛsarɛti

(Maa 6:53-56)

34 Kɛ̀ aɔ̃ bikù̃ baa, aɔ̃ kà Gɛnɛsarɛti
bùsun. 35 Gwedeenɔ Yesu dɔ̀̃, ben aɔ̃ à
baaru dàgula bùsu pìn píngi, ben wà
mɔ̀nɛ gyãreenɔ ń píngi. 36 Wà wɛ́ɛ kɛ̀a lɛ
wà ɔ kɛ baa à uta lɛ́a. Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ɔ
kɛ̀anɔ kɛ̀̃kɔ̃a ń píngi.

Fɛɛakaarayã

(Maa 7:1-13)

15 Farisi kenɔ kɔ̃n ludayãdannɛri
kenɔ bɔ̀ Yerusalɛmu aɔ̃ mɔ̀ Yesu
kiia, ben aɔ̃ à là wà bè: 2 Bɔ́yãnzi n ìbanɔ
ègɔ̃ wa dezinɔ fɛɛakaarayã kũnarozi?
Aɔ̃è ɔ pípi gbasa wà pɔ́ blero. 3 Ben Yesu
wèńla à bè: Bɔ́yãnzin eè gí Luda yãdiɛ-
nanɔzi àgɔ̃ a fɛɛakaarayã kũna? 4 Zaakɛ
Luda bè, à bɛ̀ɛ lí a de kɔ̃n a daonɛ.
À bè dɔ, gbɛ̃ kɛ̀ à a de ke a da kpɛ
bɔ̀, wà adee dɛ. 5 Apinɔ sɔ̃ eè be, tó
gbɛ̃ bè a de ke a danɛ, pɔ́ kɛ̀ á vĩ à
ń kpe dao gɔ̀̃ Luda pɔ́ ũ, 6 àsun a de
kpe daoro. Lɛmɛ eè Luda yã kɛ famma
lɛ, lɛ àgɔ̃ a fɛɛakaarayã kũna yãnzi. 7 A
mɔnafikideenɔ! Isaya annabikɛyã ò a yã
musu wásawasa à bè:
8 Bori beee è bɛ̀ɛ limɛɛ kɔ̃n lɛ́omɛ,
aɔ̃ swɛ̀̃ kúmaro.
9 Aɔ̃ègɔ̃ dɔnzi kɛɛnɛ pãmɛ,
gbɛ̃ntee yãzɛkparɛn aɔ̃è dańnɛ.

Yã kɛ̀ è tó wàgɔ̃ gbãsĩ

(Maa 7:14-23)

10 Ben Yesu parii sìsiazi à bè: À swã
kpá à yã ma. 11 Èe kɛ pɔ́ kɛ̀ è gɛ̃ lɛ́n bé
è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩro. Yã kɛ̀ è bɔ lɛ́n bé
è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 12 Ben a ìbanɔ sɔ̀̃zi aɔ̃
bè: Ń dɔ̃ kɛ̀ Farisinɔ yã pì mà à ń zɔ̃ ń
swɛ̀̃nloo? 13 Yesu wèńla à bè: Pɔ́ kɛ̀ ma
De kɛ̀ kú musu e tɔ̃ro weé wurɛmɛ. 14 À
ń tó gwe. Vì̃a dɔn'aɛdeenɔmɛ! Tó vì̃a gò
kũna vì̃anɛ, aɔ̃ plaa ń píngi é si wɛ̀ɛmmɛ.
15 Pita bènɛ: Ǹ yã pì bɔkɔ̃tɛwe. 16 Ben
Yesu bè: A laasuu kpɛ́ yĩi seɔ́? 17 Á dɔ̃
kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ gɛ̀̃ lɛ́n è tá gbɛɛɛn gbasa à bɔ
mɛ̀nloo? 18 Yã kɛ̀ è bɔ lɛ́n sɔ̃ è bɔ swɛ̀̃
guumɛ. Àmbe è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 19 Za-
akɛ zaa swɛ̀̃ guun laasuu zaaa è bɔn:
Gbɛ̃dɛna, zinakɛna, pãpãkɛna, kpãi'ona,
ɛgɛtona kɔ̃n gbɛ̃sɔ̃sɔ̃nao. 20 Yã beeenɔ bé
è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ, pɔ́blena ɔpipisai è tó
gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩro.

Nɔgbɛ̃ zı̃̀tɔ wɛ́ɛkɛna

(Maa 7:24-30)

21 Ben Yesu bɔ̀ gwe, à gàa Taya kɔ̃n
Sidɔ̃o bùsun. 22 Kanaa nɔgbɛ̃ kee kú bùsu
pìn, à mɔ̀ à wii pɛ̀zi à bè: Dii, Dauda
Bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa. Zı̃n e wɛ́ɛ tãa
ma nɛ́nɔkparɛa maamaa. 23 Ben Yesu e
weàlaro. À ìbanɔ sɔ̃̀zi, aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a wà bè:
Ǹ pɛ́ nɔgbɛ̃ pìa, zaakɛ ègɔ̃ tɛ́wazi kɔ̃n
wiiiomɛ. 24 Yesu wèńla à bè: Isarailinɔ
sãsãna lán sãanɔ bàmɛ. Aɔ̃ kiian Luda ma
zı̃n ado. 25 Ben nɔgbɛ̃ pì mɔ̀ à kùɛnɛ à bè:
Dii, ǹ ma ı̃anka. 26 Yesu bènɛ: À maa wà
nɛ́nɔ pɔ́blee sɛ́ wà zu gbɛ̃ɛnɔnɛro. 27 Ben
nɔgbɛ̃ pì bè: Yãpuramɛ Dii! Mɔde baa
gbɛ̃ɛnɔ è pɔ́ble buru kɛ̀ lɛ̀ɛ ń dii teebu
gı̃zı̃nɔ sɛ́sɛ. 28 Ben Yesu wèàla à bè: Nɔg-
bɛ̃, ń ma náanɛ vı̃ bíta. À kɛnnɛ lán ń yezi
nà. Ben à nɛ́nɔkparɛ pì aafia è zı̃ pìa gɔ̃ɔ.

Yesu gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃ana pari

29 Yesu bɔ̀ gwe à gàa èe dɔɔ Galili
sɛ̀bɛzi, ben à bikũ̀ à vɛ̃̀ɛ sı̃̀sı̃a. 30 Wà mɔ̀nɛ
kɔ̃n ɛrɛnɔ kɔ̃n vı̃̀anɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũnanɔ
kɔ̃n swãdoonɔ kɔ̃n gyãre pãndenɔ pari-
pari. Wà ń káɛ à aɛ, ben à ń kɛ̃kɔ̃a. 31 Kɛ̀
gbɛ̃nɔɔ è swãdoonɔɔ e yã oo, gbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũ-
nanɔɔ e gɔ̃ɔ wásawasa, ɛrɛnɔɔ e táa oo,
vı̃̀anɔɔ e guu ee, yã pì bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃
Isarailinɔ Luda sáabu kpà.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa

(Maa 8:1-10)

32 Yesu a ìbanɔ sìsiazi à bèńnɛ: Gbɛ̃
kɛ̀nɔ kɛ̀mɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ gı̃akɛ wà kú-
mao gurɔ aagɔ̃, ben aɔ̃ɔ pɔ́ke vı̃ wà blero.
Má yezi mà ń gbarɛ kɔ̃n nɔaaoro, lɛ guu
tón lińma zɛ́nlo yãnzi. 33 Ben a ìbanɔ à là
wà bè: Mákpan wé pɔ́blee en sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu
kɛ̀, à parii kɛ̀ taka kãa? 34 Ben Yesu ń lá à
bè: Burɛdi mɛ̀n ũgban á vı̃i? Aɔ̃ bè: Mɛ̀n
swɛɛplaamɛ kɔ̃n kpɔ̀ kete kenɔ. 35 Ben à
bè parii vɛ̃ɛ tɔɔtɛ. 36 Ben à burɛdi mɛ̀n
swɛɛplaaa pìnɔ sɛ̀ kɔ̃n kpɔ̀nɔ, à sáabu kɛ̀,
ben à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, aɔ̃ɔ kpà
gbɛ̃nɔa. 37 Baade píngi pɔ́ blè wà kã̀. Wà
à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ ai gbíi swɛɛplaaa pà.
38 Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blènɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ si-
igɔ̃, nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔ baasi. 39 Kɛ̀ Yesu
gbɛ̃nɔ gbàrɛ, ben à gɛ̃̀ góro'itɛ guu, à gàa
Magadã bùsun.

Farisinɔ mɔnafiki

(Maa 8:11-21, Luk 12:54-56)

16 Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ mɔ̀ Yesu
kiia lɛ aɔ̃ à yɔ̃ wà gwa, ben aɔ̃
à gbèka à sèeda ke kɛńnɛ kɔ̃n Luda
gbãaao wà e. 2 Ben Yesu wèńla à bè:
Tó ɔfãntɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n eè be, ludambɛɛ é
kɛ̃kɔ̃a, zaakɛ à tɛ̃a kũ̀. 3 Tó kɔngɔmɛ eè
be, lou é ma gbã̀a, zaakɛ ludambɛɛ dɛ
tɛ̃ gɛ̃̀ɛgɛ̃ɛ. Á ludambɛ wɛ́ɛ dɔ̃kɔ̃zi, mɔde
ée fɔ̃ à gurɔɔ kɛ̀kii sèeda dɔ̃ro. 4 Tɔ̃ɔrigbɛ̃
zaa ludanaanɛkɛrisaideenɔ bé wè sèeda
gbekama, mɔde mɛ́ sèeda ke kɛńnɛro, sé
Yunusa pɔ́. Ben à ń tó gwe à tà.
5 Kɛ̀ à ìbanɔ bikũ̀ baa gwe, burɛdi
kũsãɛ yã sã̀ngu. 6 Ben Yesu bèńnɛ: Àgɔ̃
a zı̃nda kũna dɔ̃! À làakari kɛ Faris-
inɔ kɔ̃n Sadusinɔ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi. 7 Ben
aɔ̃e beekɔ̃nɛ: Kɛ̀ wée burɛdi sɛ́ro yãnzin
à ò lɛzi. 8 Yesu dɔ̃̀ńma, ben à ń lá à
bè: Ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ, bɔ́yãnzin ée
beekɔ̃nɛ kɛ̀ á burɛdi vı̃ro yãnzimɛzi? 9 Ai
tia ée dɔ̃roo? Burɛdi mɛ̀n sɔɔroo kɛ̀ má
kpà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa yã e dɔaguroo?
Á sɛ̀ɛ gbíi ũgbamɛ? 10 Burɛdi mɛ̀n swɛɛ-
plaaa kɛ̀ má kpà gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa sɔ̃,
á sɛ̀ɛ gbíi ũgbamɛ? 11 Bɔ́yãnzin ée dɔ̃ kɛ̀
burɛdi yãn mɛ́ɛ oarerorozi? À làakari kɛ
Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi!
12 Ben aɔ̃ dɔ̃̀ sa èe kɛ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃ yãn
èe oońnɛ wà làakari kɛziro, Farisinɔ kɔ̃n
Sadusinɔ yãdannɛnamɛ.

Yesu mɛsayakɛ ona

(Maa 8:27-30, Luk 9:18-21)

13 Kɛ̀ Yesu kà Sizarea Filipi bùsun, ben
à a ìbanɔ là à bè: Dén gbɛ̃nɔ è be Gbɛ̃ntee
Nɛ́ dɛ à ũu? 14 Aɔ̃ wèàla wà bè: Gbɛ̃kenɔ
è be Yaaya Batisikɛrimɛ, gbɛ̃kenɔ è be

Ilia, gbɛ̃kenɔ è be dɔ Yɛrɛmaya ke annabi
yãanɔ doken n ũ. 15 Ben à ń lá à bè: Ap-
inɔ sɔ̃, dén eè be má dɛ a ũu? 16 Simɔ Pita
wèàla à bè: Mɛsayan n ũ, Luda Wɛ̃̀ndide
Nɛ́. 17 Ben Yesu bènɛ: Aubarikadeemɛ n
ũ, Yunusa nɛ́ Simɔ! Zaakɛ èe kɛ gbɛ̃n-
tee bé à yã beee dànnɛro, ma De kɛ̀
kú musumɛ. 18 Mɛ́ɛ oonnɛ: Pitamɛ n ũ,
gbɛ̀si pìn mɛ́ ma sɔsi káɛa. Gɛ̀wãa gbãa
é zĩ̀ blearo. 19 Mɛ́ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
mɔ̀nɛnɔ kpámma. Pɔ́ kɛ̀ ń yì tɔɔtɛ yina
musu. Pɔ́ kɛ̀ ń pòto tɔɔtɛ potona musu.
20 Ben Yesu a ìbanɔ swã sùkãńnɛ lɛ aɔ̃-
ton o gbɛ̃kenɛ kɛ̀ Mɛsayan a ũro.

Yesu a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona

(Maa 8:31-9:1, Luk 9:22-27)

21 Zaa gurɔ beeean Yesu e a
Yerusalɛmu gana yã bɔkɔ̃tɛɛ a
ìbanɔnɛ à bè, séde à wɛ́ɛtãmma e
maamaa gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n sa'orikinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔ ɔzĩ, weé a dɛ, à gurɔ
aagɔ̃dee zĩ é fɛɛ. 22 Ben Pita gàao kpado,
èe giinɛ à bè: Kai Dii! Bee é n lero!
23 Ben Yesu lìɛ à bè Pitanɛ: Ǹ gumɛ gwe
Setãn! Ń yezi ǹ zɛ́ zɔ̃mɛmɛ. N laasuu nɛ́
Luda pɔ́nlo, gbɛ̃ntee pɔ́mɛ.

24 Ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: Tó gbɛ̃ yezi
à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩnda wɛ̃̀ndizi,
à a líkpangbãroo sɛ́ à tɛ́omazi. 25 Gbɛ̃
kɛ̀ yezi àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna é korazi. Gbɛ̃
kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi ma yãnzi sɔ̃, adee bé
eégɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 26 Tó gbɛ̃ gɔ̃̀ anduna vĩ
píngi, tó à kòra a wɛ̃̀ndizi, bɔ́ àren eé
ee? Bɔ́n gbɛ̃ é e à a wɛ̃̀ndi lendee kpáo?
27 Zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é liara à su a De
gakui guu kɔ̃n a malaikanɔ, gbasa à fĩa
bo baadenɛ a yãkɛnaa. 28 Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, gbɛ̃kenɔ kú gura kɛ̀ aɔ̃é garo ai aɔ̃
Gbɛ̃ntee Nɛ́ e, èe suu kína ũ.

Yesu lina

(Maa 9:2-13, Luk 9:28-36)

17 Gurɔ swɛɛdoo gbɛra Yesu Pita
kɔ̃n Yemisio kɔ̃n à dãaro Yohanao
sɛ̀ɛ à gàańyo kpii lezĩa ńtɛ̃ɛ. 2 Ben à lì
ń wáa. A uu e tɛ́ kɛɛ lán ɔfãntɛ̃ bà, à
pɔ́kãsãanɔ gɔ̃̀ pú fénfen lán loupina bà.
3 Ben Musa kɔ̃n Iliao bɔ̀ wà mɔ̀ńzi, aɔ̃ɔe
yã oo kɔ̃n Yesuo. 4 Ben Pita bè Yesunɛ:
Dii, à maa kɛ̀ wá kú kɛ̀. Tó ń yezi, mɛ́
kutaa dɔ mɛ̀n aagɔ̃, n pɔ́ mɛ̀n do, Musa
pɔ́ mɛ̀n do, Ilia pɔ́ mɛ̀n do. 5 Gurɔɔ kɛ̀ èe
yã oo, ludambɛ lugu tɛ́kɛna dàńla, ben
aɔ̃ kòto mà à guu à bè: Àmbe ma Nɛ́ mɛ̀n
do léle yenzidee ũ, à yã è kámagu. À à
yã ma. 6 Kɛ̀ à ìba pìnɔ kòto pì mà, vĩa ń
kũ maamaa, aɔ̃ dàɛ ń puua. 7 Ben Yesu
sɔ̃̀ńzi, à ɔ kɛ̀ḿma à bè: À fɛɛ, àton vĩa
kɛro. 8 Kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sɛ̀ musu, aɔ̃ɔe gbɛ̃ke
ero, sé Yesu ado.

9 Kɛ̀ aɔ̃ɔe pitaa kpiii pìa, Yesu dìɛńnɛ
à bè: Àton wɛ́ɛgupu kɛ̀ á è yã o gbɛ̃ke
maro ai Gbɛ̃ntee Nɛ́ fɛɛ bɔna gaan. 10 Ben
à ìbanɔ à là wà bè: Bɔ́yãnzin ludayã-
dannɛrinɔ è be Ilia bé eé mɔ́ káakuzi?
11 Ben à wèńla à bè: Ilia é mɔ́ yãpuramɛ,
eé yã píngi kɛkɛ a gbɛ̀n. 12 Mɔde mɛ́ɛ
ooare, Ilia mɔ̀ kɔ̀, ben aɔ̃ɔe à dɔ̃ro, ben
aɔ̃ ń pɔyezi kɛ̀nɛ. Lɛn aɔ̃é wɛ́ɛ tã Gbɛ̃ntee
Nɛ́a lɛ dɔ. 13 Ben à ìbanɔɔ dɔ̃̀ kɛ̀ Yaaya
Batisikɛrin à tɛ́a.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kɛ̃kɔ̃ana

(Maa 9:14-29, Luk 9:37-42)

14 Kɛ̀ aɔ̃ kà parii guu, gɔ̃gbɛ̃ ke mɔ̀ à kùɛ
Yesunɛ 15 à bè: Dii, ǹ ma nɛ́ wɛ̃nda gwa,
zaakɛ gasindadeemɛ. È nawɛ̃a kɛ maa-
maa, ègɔ̃ lɛ́ɛɛ tén ke ín baabɔɛ. 16 Ma mɔo
n ìbanɔnɛ, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà à kɛ̃̀kɔ̃aro. 17 Ben
Yesu bè: Tɔ̃ɔrigbɛ̃ yakana ludanaanɛkɛri-
saideenɔ! Mɛ́gɔ̃ kúao ai bɔrɛmɛ? Mɛ́gɔ̃
mɛnaaao ai bɔrɛmɛ? À mɔ́mɛ nɛ́ pìo kɛ̀.
18 Yesu gì zĩn pìnɛ, ben à gò nɛ́ pìa, à
kɛ̃̀kɔ̃a gwe gɔ̃ɔ.

19 Beee gbɛra Yesu ìbanɔ sɔ̃̀zi ńtɛ̃ɛ, aɔ̃ à
là wà bè: À kɛ̀ dia wée fɔ̃ wa pɛ́ zĩn pìa à
bɔ̀roo? 20 À wèńla à bè: Kɛ̀ á Luda náanɛ
vĩ bítaro yãnzimɛ. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare:
Tó á Luda náanɛ vĩ féte lán ɛfɔ wɛ́ɛ bà, é
o kpiii kɛ̀kiinɛ à gu kɛ̀ à gá kãa, eé kɛ lɛ.

Yãke é a furo. 21 Zĩn kɛ̀ taka è sí bɔro, sé
kɔ̃n aduakɛnao kɔ̃n lɛ́yinao.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona

(Maa 9:30-32, Luk 9:43-45)

22 Gurɔɔ kɛ̀ à kú kɔ̃n a ìbanɔ lɛdo Galili,
à bɛ̀ńnɛ: Weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ nańnɛ ń ɔzĩ,
23 weé à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. Ben
aɔ̃ nɔ̀sɛ yàka maamaa.

Luda ua ɔɔ fĩabona

24 Kɛ̀ aɔ̃ kà Kapɛnamu, Luda ua ɔɔsir-
inɔ mɔ̀ wà Pita là wà bè: A dannɛri è
Luda ua ɔɔ kpároo? 25 Pita wɛ̀ńla à bè: È
kpá. Kɛ̀ Pita e gɛ̃ɛ bɛ, Yesu gĩakɛ à bɛ̀nɛ
gɔ̃ɔ: Simɔ, dénɔn anduna kɛ̀ kínanɔ è
bɛ'ɔɔ ke yàra'ɔɔ síḿmaa? Aɔ̃ nɛ́nɔn yɔ́ɔ ke
gbɛ̃ pãndenɔmɛ? N yã pì è diaa? 26 Pita
bè: Gbɛ̃ pãndenɔmɛ. Yesu bɛ̀nɛ: Tó lɛmɛ,
aɔ̃ nɛ́nɔ bà kuuro. 27 Mɔde lɛ wa yã tón
ɔ̃ḿmaro yãnzi, ǹ gá ǹ daburu da sɛ̀bɛ
guu. Kpɔ̀ káaku kɛ̀ nɛ́ kũ, ǹ à lɛ́ wɛ̃, nɛ́
ɔɔ e à guu. Ǹ bee sé ǹ kpáḿma, mapi
kɔ̃n mpio pɔ́ ũ.

Tɛna Yesuzi lán nɛ́ bà

(Maa 9:33-37, Luk 9:46-48)

18 Zĩ beeea Yesu ìbanɔ mɔ̀ aɔ̃ à là
wà bè: Dé bé à dɛńla kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia gbɛ̃nɔ tɛ́ɛ? 2 Ben Yesu nɛ́ féte
ke sìsi à à zɛ̀ ń aɛzĩ 3 à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, tó ée nɔ̀sɛ liɛ a gɔ̃ lán nɛ́ féte bàro,
é gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro. 4 Gbɛ̃
kɛ̀ à a zĩnda bùsa à gɔ̃̀ lán nɛ́ féte kɛ̀kii bà,
àmbe dɛńla kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔ
tɛ́. 5 Gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ beee taka sì ma ìbakɛɛ
yãnzi, mámbe à ma si.

Yã kɛ̀ è tó wà sãsã

(Maa 9:42-48, Luk 17:1-2)

6 Tó gbɛ̃ tò nɛ́ kɛ̀ ma náanɛ vĩi kɛ̀kiinɔ
doke sɔ̃̀sã, eégɔ̃ sɔ̃̀ɔ adeenɛ wà wísilɔgbɛ
gbɛ̃̀ntɛ̃ dɔ à waalɛ wà à zu sɛ̀bɛ lɔ̀n.
7 Wãiyoo anduna, kɛ̀ yã kɛ̀ è tó wà sãsã
kú à guu yãnzi. Séde yã kɛ̀ è tó wà sãsã
gɔ̃ kuu, mɔde wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ sãsãna yã
pì bɔ̀ à kiia. 8 Tó n ɔɔ ke n gbá bé è tó ǹ
sãsã, ǹ zɔ̃ ǹ zĩnna. À sɔ̃̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi
guu kɔ̃n ɔ kusuo ke ɛrɛ ũ dɛ n gɔ̃ ɔ mɛ̀n
plaaa ke gbá mɛ̀n plaaa vĩla wà n zu tɛ́
kɛ̀ è garoo guu. 9 Tó n wɛ́ɛ bé è tó ǹ sãsã,
ǹ bɔ ǹ zĩnna. À sɔ̃̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi guu
kɔ̃n wɛ́ɛ dooo dɛ n gɔ̃ wɛ́ɛ mɛ̀n plaaa vĩla
wà n zu tɛ́ guu gɛ̀wãan.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n sã sãsãnao

(Luk 15:3-7)

10–11 À làakari kɛ dɔkɛna kɔ̃n nɛ́ kɛ̀nɔ
dokezi, zaakɛ mɛ́ɛ ooare, aɔ̃ malaikanɔɔ
kú musu, aɔ̃ɔ kú kɔ̃ wɛ́ɛn kɔ̃n ma De kɛ̀ kú
gweeo baabɔɛ. 12 Ée daa diamɛ? Tó gbɛ̃
sãa vĩ mɛ̀n basɔɔro, tó à doo sɔ̃̀sã, eé à
mɛ̀n basɔɔro dosai tó sĩ̀sĩgɛɛzi gwe, à gá
à à sãa kɛ̀ sɔ̃̀sã pì wɛtɛroo? 13 Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, tó à bɔ̀a, à pɔɔ égɔ̃ nnaa dɛ à
mɛ̀n basɔɔro dosai kɛ̀ aɔ̃e sãsãroonɔla.
14 Lɛn a De kɛ̀ kú musu yezi nɛ́ kɛ̀nɔ doke
sãsã sɔ̃ro lɛ.

Sùukɛna kɔ̃o

15 Tó n gbɛ̃daaa taari kɛ̀, ǹ gá ǹ à le
ndo, ǹ yã pì bɔnɛ gupuraaa. Tó à n yã
mà, n n gbɛ̃ pì mìlɛ blè. 16 Tó èe n yã ma
sɔ̃ro, ǹ gbɛ̃ mɛ̀n doo ke gɔ̃ɔn plaa sé ǹ
namma, lɛ à yã pì sí sèedade gɔ̃ɔn plaa
ke aagɔ̃ɔ musu. 17 Tó à gì ń yã mazi, ǹ yã
pì o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Tó à gì à sɔsi gbɛ̃ pìnɔ
yã mazi dɔ, ǹ à diɛ kifii ke gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũ.

18 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, pɔ́ kɛ̀ á yì tɔɔtɛ
yina musu, pɔ́ kɛ̀ á pòto tɔɔtɛ potona
musu. 19 Mɛ́ɛ ooare dɔ, tó a gɔ̃ɔn plaaanɔ
lɛ́ kɛ̀ do tɔɔtɛ kɛ̀, yã kɛ̀ a à wɛ́ɛ kɛ̀ ma
De kɛ̀ kú musua píngi, eé kɛare. 20 Zaakɛ
guu kɛ̀ gɔ̃ɔn plaa ke gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ kàkɔ̃an
kɔ̃n ma tɔ́o, má kú ń tɛ́.

21 Beee gbɛra Pita mɔ̀ à Yesu là à bè:
Dii, gɛ̃̀n ũgban mà sùu kɛ kɔ̃n ma gbɛ̃
kɛ̀ ègɔ̃ taari kɛɛmɛɛo? Gɛ̃̀n swɛɛplaan yɔ́?
22 Yesu wɛ̀àla à bè: Mɛ́ɛ oonnɛ, èe kɛ gɛ̃̀n
swɛɛplaanlo, gɛ̃̀n swɛɛplaa lɛo baaagɔ̃
akurimɛ.

23 Beee yãnzi kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ
lán kɛ̀ bà. Kína ke bé à yezi à a ɔɔ yã
gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n a ìbanɔ. 24 Kɛ̀ à nà ɔɔ pì yãa,
ben wà mɔ̀nɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à à fĩa sɛna mil-
iɔ̃ wàa kurio. 25 Kɛ̀ à ɔɔ vĩ à fĩa pì boro,
ben à dii bè wà à yá kɔ̃n à naɔ̃o kɔ̃n à
nɛ́nɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ píngi gbasa wà
à kɛ̃. 26 Ben ìba pì dàɛ a dii aɛzĩ, à ag-
baa kpànɛ à bè: Ǹ mɛna kɛmao, mɛ́ n fĩa
bonnɛ píngi. 27 Ben à dii à wɛ̃nda gwà à
à gbàrɛ, à fĩa pì tònɛ. 28 Kɛ̀ ìba pì bɔ̀ dé,
à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n a ìba daa kɛ̀ à fĩa dɔa kon-
dogi ɔɔ mɛ̀n basɔɔroo. Ben à à kũ̀, èe ɔ
tɔ̃ɔ a kòtoa à bè: Ǹ ma fĩa bomɛ. 29 À ìba
daaa pì dàɛ à aɛzĩ, à agbaa kpànɛ à bè:
Ǹ mɛnamɛ, mɛ́ n fĩa bonnɛ. 30 Mɔde èe
wero. À tò wà à dà kpɛ́siaan ai à à fĩa
bonɛ. 31 Kɛ̀ à ìba kpaaanɔɔ è lɛ, aɔ̃ nɔ̀sɛ
yàka maamaa, ben aɔ̃ gàa wà yã kɛ̀ kɛ̀ pì
tɔ̃kɛ̃̀ ń diinɛ píngi. 32 Ben dii pì à sìsi à
bè: Ìba pãsĩ! Ma n fĩa tònnɛ píngi, kɛ̀ n
agbaa kpàmɛ yãnzi. 33 Lán ma sùu kɛ̀nyo
nà, lɛ n sùu kɛ̀ kɔ̃n n gbɛ̃daaao lɛ se. 34 À
dii pì pɔ fɛ̃̀, à tò wà à dà kpɛ́siaan, wàgɔ̃
wɛ́ɛ tãaa ai à gá à fĩa pì boo píngi. 35 Ben
Yesu ɛ̀ara à bè: Tó a baade è sùu kɛ kɔ̃n
a gbɛ̃daaao kɔ̃n nɔ̀sɛo doro, lɛn ma De kɛ̀
kú musu é kɛare lɛ se.

Gina nɔɔzi yã

(Maa 10:1-12)

19 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ ò à yã̀a, à bɔ̀
Galili à gàa Yudea bùsu kpado
Yoda baa kãa kpa. 2 Parii tɛ́zi, ben à ń
gyãreenɔ kɛ̃̀kɔ̃ańnɛ gwe. 3 Farisi kenɔ mɔ̀
wà à yɔ̃ wà gwa, ben aɔ̃ à là wà bè: Gɔ̃gbɛ̃
zɛ́ vĩ à gí a naɔ̃zi yã píngi yãnzin yɔ́? 4 À
wɛ̀ńla à bè: Kɛ̀ Luda ń kɛ́ gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔg-
bɛ̃o ũ zaa káaku, ée à kyó kɛ á màroo?
5 Luda bè, beee yãnzin gɔ̃gbɛ̃ é a de kɔ̃n
a dao tó, aɔ̃é nakɔ̃a kɔ̃n a naɔ̃o, aɔ̃ gɔ̃ɔn
plaaa é gɔ̃ mɛ̀ doo ũ. 6 Aɔ̃ɔ kuu plaa dɔro,
sé do. Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń nákɔ̃anɔ,
gbɛ̃ntee tón ń kɛ̃kɔ̃aro. 7 Ben Farisinɔ à
là wà bè: Bɔ́yãnzi Musa dìɛ gɔ̃gbɛ̃ yìgidɛ-
takada kpá a naɔ̃a à à gbarɛozi? 8 Yesu
wɛ̀ńla à bè: A swãgbãa yãnzin Musa a
gba zɛ́ à a nɔɔnɔ gbarɛzi, mɔde à dɛ lɛ zaa
káakuro. 9 Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ gì a naɔ̃zi,
tó èe kɛ à gɔ̃pɔsɛɛ kɛ̀nlo, tó à nɔ pãnde
sɛ̀, adee zina kɛ̀n gwe.
10 Ben à ìbanɔ bènɛ: Tó lɛn gɔ̃gbɛ̃ yã dɛ
lɛ kɔ̃n a naɔ̃o, à maa wà nɔɔ sɛ́ro. 11 Ben
Yesu bɛ̀ńnɛ: Ɛ̀e kɛ gɔ̃gbɛ̃ píngi bé eé yã pì
fɔ̃ro, sé gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń gbá à zɛ́nɔ. 12 Za-
akɛ gbɛ̃kenɔ è nɔɔ sɛ́ro, kɛ̀ wà ń í lɛ yãnzi,
gbɛ̃kenɔ ègɔ̃ kuu lɛ kɛ̀ wà ń fɛ̀ɛ kɛ̀ yãnzi,
gbɛ̃kenɔ ń zĩnda kũ̀ lɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia yãnzi. Gbɛ̃ kɛ̀ eé yã pì fɔ̃ à fɔ̃.

Aubarikadana nɛ́nɔn

(Maa 10:13-16, Luk 18:15-17)

13 Wèe mɔ́ Yesunɛ kɔ̃n nɛ́nɔ lɛ à ɔ
kɛḿma à adua kɛńnɛ, ben à ìbanɔ gìńnɛ.
14 Ben Yesu bè: À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma kiia.
Àton gíńnɛro, zaakɛ aɔ̃ takanɔ pɔ́n kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ũ. 15 Kɛ̀ à ɔ kɛ̀kɛḿma, ben
à bɔ̀ gwe.

Auzikidee

(Maa 10:17-31, Luk 18:18-30)

16 Ben gɔ̃gbɛ̃ ke mɔ̀ Yesu kiia, à à là à
bè: Dannɛri, bɔ́ maaan mɛ́ kɛ mà wɛ̃̀ndi
kɛ̀ è yãaroo ee? 17 À wèàla à bè: À kɛ̀
dia nɛ́ɛ ma laa maakɛna yãzi? Luda ado
bé à maa. Tó ń yezi ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi pì guu,
ǹgɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna. 18 Ben à à là à
bè: À kpareemɛ? Ben Yesu bè: Ǹton gbɛ̃
dɛro, ǹton zina kɛro, ǹton kpãi oro, ǹton
yã di n gbɛ̃daaaaro, 19 ǹgae bɛ̀ɛ lí n de
kɔ̃n n daonɛ, ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán n
zĩnda wɛ̃̀ndi bà. 20 Gɔ̃kparɛ pì bènɛ: Má
yã beeenɔ kũna píngi. À kparee bé à
gɔ̃̀mɛ dɔɔ? 21 Yesu bènɛ: Tó ń yezi ǹgɔ̃
papana, ǹ gá ǹ n pɔ́nɔ yá píngi, ǹ à ɔɔ
kpá takaasideenɔa, ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi, nɛ́gɔ̃
auziki vĩ ludambɛ. 22 Kɛ̀ gɔ̃kparɛ pì yã pì
mà, à tà pɔsiaao, kɛ̀ à auzikinɔ vĩ bíta
yãnzi.
23 Ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, à zĩ'ũ auzikideenɛ à gɛ̃ kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu. 24 Mɛ́ɛ ooare dɔ,

lakumi gɛ̃na pɔrɔyĩn aaga dɛ auzikide
gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guula. 25 Kɛ̀
à ìbanɔ yã pì mà, ben à bɔ̀ ń saɛ maamaa
aɔ̃ bè: Tó lɛmɛ, dé bé eé fɔ̃ à mìsina ee?
26 Ben Yesu ń gwá tíii, à bèńnɛ: Gbɛ̃ntee
é fɔ̃ro. Luda kiia baabɔ píngi è sí kɛ.

27 Ben Pita wèàla à bè: Wa baabɔ píngi
tò wa tɛnzi. Bɔ́ bé eé gɔ̃we saa? 28 Yesu
bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare: Tó Gbɛ̃n-
tee Nɛ́ vɛ̃̀ɛ a kíblekita gakuideea anduna
dufu guu, amɔa kɛ̀ á tɛ́maziinɔ é vɛ̃ɛ
kíblekita mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔa, àgɔ̃
yã gɔ̃gɔ̃ɔ Isaraili bori mɛ̀n kuri awɛɛ-
plaaanɔnɛ. 29 Gbɛ̃ kɛ̀ à a bɛɛ ke a vĩ̀inɔ
tò ke a dãaronɔ ke a de ke a da ke a
nɛ́nɔ ke a buraanɔ ma yãnzi, adee é ɛara
à beee taka e lɛo basɔɔro, bensɔ̃ eé wɛ̃̀ndi
kɛ̀ è yãaroo e. 30 Mɔde gbɛ̃ káakunɔ égɔ̃
kpɛɛdeenɔ ũ pari, kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃
káakunɔ ũ pari.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n ayakɛrinɔ

20 Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ
nàn yɛ̀: Uabɛde ke bé à bɔ̀ kɔngɔ
idɛ'idɛ, à gàa ayakɛrinɔ wɛtɛ aɔ̃ zĩi kɛare
a bura. 2 Aɔ̃ yã kɔ̃ sɛ̀ à fĩa bońnɛ kondogi
ɔɔ mɛ̀n doodo. Ben à ń gbáɛ a bura. 3 À bɔ̀
dɔ mɔ̀ kɛ̃ndo, ben à gbɛ̃ pãndenɔ lè yàra
guu kaɛna pã. 4 À bèńnɛ: Apinɔ sɔ̃, à gá à
zĩi kɛ ma bura, mɛ́ fĩa boare a zɛ́a. 5 Ben
aɔ̃ gàa. À ɛ̀ara à bɔ̀ dɔ ɔfãntɛ̃ mìdangura,
ben à ɛ̀ara à bɔ̀ ɔfãntɛ̃ ɔra pitanao, à ò
gbɛ̃ pãndenɔnɛ lɛ dɔ. 6 Kɛ̀ à bɔ̀ uusiɛ, à
gbɛ̃ pãndenɔ lè kaɛna, ben à ń lá à bè:
Bɔ́yãnzi á kaɛna kɛ̀ pã zaa kɔngɔɔ? 7 Aɔ̃
wèàla wà bè: Kɛ̀ wèe zĩi dawero yãnz-
imɛ. À bèńnɛ: À gá à zĩi kɛ ma bura
se. 8 Ɔfãntɛ̃ gɛ̃na kpɛ́nn buradee pì bè
a ayakɛrinɔ gbɛ̃nsinɛ: Ǹ ayakɛrinɔ sísi ǹ
fĩa bońnɛ. Ǹ naa gbɛ̃ kpɛɛdeenɔa ai à gá
mì dɛo gbɛ̃ káakunɔa. 9 Ben uusiɛdeenɔ
mɔ̀, aɔ̃ kondogi ɔɔ è mɛ̀n doodo. 10 Kɛ̀
gbɛ̃ káakunɔ mɔ̀, aɔ̃ɔe daa ń ɔɔ égɔ̃ dɛ
gbɛ̃ kpɛɛdeenɔ pɔ́lamɛ, ben kondogi ɔɔ
mɛ̀n doon aɔ̃ɔ è ń píngi. 11 Kɛ̀ aɔ̃ ń ɔɔ
sì, ben aɔ̃ lɛ́fɔtɔɔ kà bɛdee pìzi 12 wà bè:
Awa doon gbɛ̃ zãadeenɔ zĩi kɛ̀, ben n ń
kɛ́ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n wamɔwa kɛ̀ wa zĩ bíta kɛ̀
ɔfãntɛ̃ gbãaa guuoɔ́? 13 Ben à wè ń gbɛ̃
doo pìla à bè: Ma gbɛ̃, mɛ́ɛ n blero. Wa
kɔ̃ yã mà kondogi ɔɔ mɛ̀n doo musunloo?
14 Ǹ n pɔ́ sí ǹ tá. Má yezi mà kpá gbɛ̃ za-
adee kɛ̀kiia lán n pɔ́ bàmɛ. 15 Má zɛ́ vĩ
mà kɛ kɔ̃n ma ɔɔo lán má yezi nàroo?
Nɛ́ɛ wɛ́ɛ bɔbɔɔzi kɛ̀ má gbɛ̃kɛɛ vĩ yãnzin
yɔ́? 16 Lɛn kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ
lɛ, gbɛ̃ káakunɔ égɔ̃ kpɛɛdeenɔ ũ.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona

(Maa 10:32-34, Luk 18:31-34)

17 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e gaa Yerusalɛmu,
à a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sɛɛ
ńdona, à yã òńnɛ zɛ́n à bè: 18 Wée
gaa Yerusalɛmumɛ. Gwen weé Gbɛ̃ntee
Nɛ́ kpá sa'orikinɔa kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ,
aɔ̃é yã daàla à ga, 19 aɔ̃é a kpá bori pãnde
gbɛ̃nɔa. Aɔ̃é à fabo, aɔ̃é à gbɛ̃ flɑ̃̀o, aɔ̃é à
pá lía wà à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ.

Yemisi kɔ̃n Yohanao wɛ́ɛkɛna

(Maa 10:35-45)

20 Ben Zebedi nɛ́nɔ da mɔ̀ Yesu kiia kɔ̃n
a nɛ́nɔ. À yezi à wɛ́ɛ kɛa, ben à kùɛnɛ.
21 Ben à à là à bè: Bɔ́n ń yezi? À wèàla à
bè: Ǹ tó ma nɛ́ gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀nɔ vɛ̃ɛnyo
n kpatan, gbɛ̃ doo n ɔplaazi, gbɛ̃ doo
ɔzɛɛzi. 22 Ben Yesu bè nɛ́ pìnɔnɛ: Á yã kɛ̀
ée à wɛ́ɛ kɛɛmaa dɔ̃ro. Togo'i kɛ̀ mɛ́ mi, é
fɔ̃ à miɔ́? Aɔ̃ wèàla wà bè: Wé fɔ̃. 23 Yesu
bèńnɛ: Togo'i kɛ̀ mɛ́ mii, é mi fá, mɔde
vɛ̃ɛna ma ɔplaazi ke ma ɔzɛɛzi nɛ́ ma
yãnlo. Gbɛ̃ kɛ̀ ma Dee kɛ̀kɛńnɛnɔ pɔ́mɛ.
24 Kɛ̀ à ìba gɔ̃ɔn kuri kpaaanɔ yã pì mà,
aɔ̃ pɔ fɛ̃̀ vĩ̀i kɔ̃n dãaroo pìzi. 25 Ben Yesu
ń kákɔ̃a à bèńnɛ: Á dɔ̃ kɛ bori pãnde kí-
nanɔ è gbãaa ble ń gbɛ̃nɔa, gbãadeenɔ sɔ̃
è iko mɔ́ńnɛ, 26 mɔde à dɛ lɛ a kiiaro. A
tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ yezi à gɔ̃ gbɛ̃nsi ũ, sé adee kɛ
a zĩ̀ri ũ. 27 Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ yezi à gɔ̃ gbɛ̃
káaku ũ, sé adee kɛ a zɔ̀ ũ. 28 Zaakɛ Gbɛ̃n-
tee Nɛ́ e mɔ́ lɛ wà zĩi kɛnɛro, à mɔ̀ lɛ à zĩi

kɛńnɛmɛ, à a zĩnda wɛ̃̀ndi kpá lɛ à gbɛ̃nɔ
bo pari yãnzi.

Vɪ̃̀a baakɛrinɔ kɛ̃kɔ̃ana

(Maa 10:46-52, Luk 18:35-43)

29 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe bɔɔ Yɛriko, parii tɛ́
Yesuzi. 30 Vɪ̃̀a gɔ̃ɔn plaaanɔ vɛ̃ɛna zɛ́ lɛ́a,
aɔ̃ɔ mà Yesu bé èe gɛ̃tɛɛ, ben aɔ̃ɔe lɛ́
gbãaa zuu wà bè: Dii, Dauda Bori, ǹ wa
wɛ̃nda gwa! 31 Wà gìńnɛ wà bè aɔ̃ yĩtɛ,
ben aɔ̃ lɛ́ gbãa zuna kàara wèe bee: Dii,
Dauda Bori, ǹ wa wɛ̃nda gwa! 32 Ben
Yesu zɛ̀ à ń sísi, à ń lá à bè: Bɔ́n á yezi mà
kɛaree? 33 Aɔ̃ wèàla wà bè: Dii, wá yezi
wa wɛ́ɛ guu emɛ. 34 Yesu ń wɛ̃nda gwà, à
ɔ kɛ̀ ń wɛ́ɛa. Gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ wɛ́ɛ guu è, ben
aɔ̃ tɛ̀zi.

Gbãakɛkpana Yesuzi Yerusalɛmu

*(Maa 11:1-11, Luk
19:28-40, Yoh 12:12-19)*

21 Kɛ̀ aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n Yerusalɛmuo, aɔ̃
kà Bɛtɛfage lakutu kɛ̀ kú Kùkpɛ
sɪ̃̀sĩgɛɛzi, ben Yesu a ìba zɪ̃̀ gɔ̃ɔn plaa, 2 à
bèńnɛ: À gá lakutu kɛ̀ káɛ a aɛ kɛ̀kãa guu.
Tó a gɛ̃ gɔ̃ɔ, é zaaki e kɔ̃n a nɛ́o bàdɔna
gwe. À poro à suomɛ. 3 Tó wà a la wà bè,
à kɛ̀ diaa, à be Dii bé à yezi, eé ɛara à suo
tia. 4 À kɛ̀ lɛ lɛ yã kɛ̀ annabi ò kɛ yãnzimɛ
à bè:
5 À o Zayɔndeenɔnɛ
aɔ̃ kína bé èe mɔɔ ń kiia.
À busɛ à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛɛ.
6 Ìba pìnɔ gàa wà kɛ̀ lán Yesu òńnɛ nà.
7 Aɔ̃ sù zaaki pìo kɔ̃n a nɛ́o, aɔ̃ ń utanɔ
kpàɛḿma, ben Yesu dìa. 8 Gbɛ̃nɔɔ e ń
utanɔ kpaɛɛ zɛ́n paripari, gbɛ̃kenɔ e lá
zɔ̃ɔ, aɔ̃ɔe kpaɛɛ zɛ́n dɔ. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́
aɛzĩnɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ kpɛɛnɔɔ e wii
lɛɛ wèe bee:
Ǹ gbãaa kɛ, Dauda Bori!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɔ̃n Dii tɔ́o
ũ!
Wà gbãakɛ kpázi ai ludambɛ.
10 Kɛ̀ Yesu gɛ̃̀ Yerusalɛmu, wɛ́tɛ lògo,
gbɛ̃ píngi e bee: Dén gbɛ̃ beee ũu? 11 Parii
bè: Annabi Yesumɛ. À bɔ̀ Nazarɛti, Galili
bùsun.

Yesu kuuna Luda ua

*(Maa 11:15-19, Luk
19:45-48, Yoh 2:13-22)*

12 Yesu gɛ̃̀ Luda ua guu, à pɛ̀ laayarinɔ
kɔ̃n laalurinɔa à ń bɔ́ɛ ń píngi. A ɔɔlen-
dekɛrinɔ teebunɔ kɔ̃n pɔ̃tɛ̃ɛyarinɔ kìtanɔ
yɪ̃̀pa à kwɛ̀ńnɛ. 13 À bèńnɛ: Wà kɛ̃̀ Luda
yãn, ma kpɛ́ égɔ̃ dɛ aduakɛkpɛ ũ, ben á
kɛ̀ gbɛ̃blerinɔ tò ũ.
14 Vɪ̃̀anɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ mɔ̀ à kiia Luda ua
guu gwe, ben à ń kɛ̃kɔ̃a. 15 Kɛ̀ sa'orikinɔ
kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ yãbɔnsaɛ kɛ̀ èe
kɛɛnɔ è, bensɔ̃ aɔ̃ɔ mà nɛ́nɔɔ e wiii dɔɔa
Luda ua guu aɔ̃ɔe bee, ǹ gbãaa kɛ, Dauda
bori, ben aɔ̃ pɔ fɛ̃̀. 16 Aɔ̃ bènɛ: Ń mà lán
aɔ̃ɔe oo nàɔ́? Yesu wèńla à bè: Lɛmɛ! Kɛ̀
Ludaa dà nɛ́ fétenɔnɛ kɔ̃n nɛ́kpãntɛ̃nɔ aɔ̃
a sáabu kpá, ée à kyó kɛ á màroo? 17 Ben
à bɔ̀ wɛ́tɛ pìn à ń tón, à gàa à ì Bɛtani.

Kãkã lí kana

(Maa 11:12-14, 20-24)

18 Kɛ̀ guu dɔ̀ kɔngɔ idɛ'idɛ, à lìara e suu
wɛ́tɛn, ben nɔaa e à dɛɛ. 19 À kãkã lí è zɛ́
lɛ́a, ben à sɔ̃̀zi èe pɔ́ke earo, sé à lánɔ. Ben
à bè lí pìnɛ: Nɛ́ nɛ́ i ziki dɔro. Gwe gɔ̃ɔ lí
pì kori kũ̀ à gàga. 20 Kɛ̀ à ìbanɔɔ è, ben
à bɔ̀ ń saɛ aɔ̃ bè: À kɛ̀ dia kãkã lí pì kori
kũ̀ lɛ gɔ̃ɔ? 21 Yesu wèńla à bè: Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, tó á Luda náanɛ vĩ seka sai,
èe kɛ kãkã lí pì yãn é kɛ adoro. Tó á ò
kpiii kènɛ à fɛɛ à a zĩnda sɛ́ à zu sɛ̀bɛn,
eé kɛ lɛ. 22 Tó á Luda náanɛ vĩ, yã kɛ̀ a à
wɛ́ɛ kɛ̀a aduakɛna guu píngi, é e.

Yesu gbekana a ikozi

(Maa 11:27-33, Luk 20:1-8)

23 Yesu gɛ̃̀ Luda ua guu, èe yã daańnɛ.
Ben sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ mɔ̀ wà à là
wà bè: Iko kpareen nɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo? Dé
bé à n gba iko pì? 24 Ben Yesu wèńla à bè:
Mapi sɔ̃, yã mɛ̀n doon mɛ́ gbekaawa. Tó
á òmɛ, mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo oare.

25 Dé ikon Yaaya gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀o? À bɔ̀
Luda kiian yɔ́ɔ, ke gbɛ̃ntee kiiamɛ? Ben
aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃ wà bè: Tó wa bè Luda kiiamɛ,
eé wa la, bɔ́yãnzin wée Yaaya yã sírozi.
26 Tó wa bè gbɛ̃ntee kiiamɛ sɔ̃, wá gbɛ̃nɔ
vĩa vĩ, zaakɛ gbɛ̃ píngi Yaaya annabikɛɛ
sì. 27 Ben aɔ̃ wè Yesula wà bè: Wá dɔ̃ro.
Ben Yesu bèńnɛ: Ɛ̃ndɛ̃ mapi se, mɛ́ iko kɛ̀
mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo oarero.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ

28 Ben Yesu bè: Gbɛ̃ke nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ
gɔ̃ɔn plaa. Ben à bè Worunɛ: Ǹ gá ǹ zĩi
kɛ bura gbà̃a. 29 Woru bè: Mɛ́ gáro. Ben
à a nɔ̀sɛ lìɛ zãa à gàa. 30 Maree pì gàa à
bè Sabinɛ lɛ dɔ. Sabi bè: Tɔ̀. Ben èe gáro.
31 Á è diaa? Gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ guu, aɔ̃ dé
bé à a de pɔyezi kɛ̀? Aɔ̃ bè: Worumɛ.
Ben Yesu bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n kaaruanɔ é gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia guu a ã. 32 Zaakɛ Yaaya mɔ̀, à
zɛ́ súusu ɔ̀dɔaare, ée à yã síro. Bɛ'ɔɔsirinɔ
kɔ̃n kaaruanɔ bé wà à yã sì. Baa kɔ̃n beee
enao ée a nɔ̀sɛ liɛ zãa a à yã sìro.

Geepi líkpɛ ayakɛrinɔ

(Maa 12:1-12, Luk 20:9-19)

33 À yã pãnde ma dɔ. Burade ke bé à
kuu, à geepi líkpɛ bà à kara lìgazi, à wɛ̀ɛ
yɔ̃̀ à guu geepi'ifɛ̃kii ũ à búdãkpagba dɔ̀.
Ben à bú pì nà ayakɛrinɔnɛ ń ɔzĩ, ben
à fɛ̀ɛ táo. 34 Kɛ̀ geepizɔ̃gurɔɔ kà, ben à
a zĩ̀rinɔ zĩ̀ ayakɛri pìnɔa, lɛ aɔ̃ a geepi
bɛɛ sí. 35 Ben ayakɛri pìnɔ à zĩ̀rinɔ kũ̀kũ,
aɔ̃ ń gbɛ̃ doo gbɛ̃̀, aɔ̃ ń gbɛ̃ doo dɛ̀, aɔ̃ ń
gbɛ̃ doo pàpa gbɛ̀o wà à dɛ̀. 36 Ben à ɛ̀ara
à zĩ̀ri pãndenɔ zĩ̀ḿma, aɔ̃ parii dɛ gbɛ̃
káakunɔla, ben aɔ̃ɔ kɛ̀ńnɛ lɛ dɔ. 37 Zãan à
a nɛ́ zĩ̀ḿma à bè: Aɔ̃é ma nɛ́ yã da. 38 Kɛ̀
ayakɛri pìnɔ nɛ́ pì è, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Túbib-
lerin yɛ̀. À tó wà à dɛ, à túbi é gɔ̃ wa
pɔ́ ũ. 39 Ben aɔ̃ à kũ̀ wà bɔ̀o buraa guu,
aɔ̃ à dɛ̀. 40 Tɔ̀! Tó buradee pì sù, bɔ́n eé
kɛ ayakɛri pìnɔnɛ? 41 Aɔ̃ wèàla wà bè: Eé
gbɛ̃ pãsĩ pìnɔ dɛdɛ pãsĩpãsĩ, eé buraa pì
na ayakɛri pãnde kɛ̀ aɔ̃é à baka kpáa à
gurɔɔanɔnɛ ń ɔzĩ. 42 Ben Yesu bèńnɛ: Ée
Luda yã kɛ̀ kyó kɛroo?
Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
Dii bé à beee kɛ̀
ben à kɛ̀we yãbɔnsaɛ ũ.
43–44 Bee yãnzi mɛ́ɛ ooare: Luda é a bɔ
kpata kɛ̀ bɔ̀ a kiia guu, eé gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é à
baka kpáanɔ kán.
45 Kɛ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n Farisinɔ Yesu
yãlɛkɔ̃zina pìnɔ mà, aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ ń yãn èe
oo. 46 Ben aɔ̃ zɛ́ wɛ̀tɛ wà à kũ, mɔde
aɔ̃ vĩa kɛ̀ pariinɛ, kɛ̀ wà à dìɛ annabi ũ
yãnzi.

Nɔsɛ pɔnnakɛna

(Luk 14:15-24)

22 Yesu ɛ̀ara à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè:
2 Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn
yɛ̀ dɔ. Kína ke bé èe nɔsɛ pɔnnaa kɛɛ a
nɛ́nɛ, 3 ben à a zĩ̀rinɔ zĩ̀ aɔ̃ o gbɛ̃ kɛ̀ à ń
sísi aɔ̃ mɔ́ pɔ́ bleenɔnɛ aɔ̃ mɔ́, mɔde aɔ̃ɔ
yezi wà mɔ́ro. 4 Ben à ɛ̀ara à zĩ̀ri pãn-
denɔ zĩ̀ à bèńnɛ: À gá à o gbɛ̃ kɛ̀ ma ń
sísinɔnɛ ma sorumi mà, ma zùswareenɔ
kɔ̃n pɔ́kãde mɛ̀kpananɔ dɛ̀ má kɛ̀kɛ kɔ̀.
Aɔ̃ mɔ́ nɔsɛpɔblekiia. 5 Ben aɔ̃e làakari
dɔ yã pìaro, aɔ̃ baade gàa a bɔkɔ̃tɛ kɛ̀.
Gbɛ̃kenɔ gàa ń bura, gbɛ̃kenɔ gàa laa
tá. 6 Gbɛ̃ kpaaanɔ zĩ̀ri pìnɔ kũ̀kũ, aɔ̃ wí
dàḿma, aɔ̃ ń dɛ́dɛ. 7 Ben kína pì pɔ fɛ̃̀ à
a sozanɔ gbàrɛ, aɔ̃ gàa wà gbɛ̃dɛri pìnɔ
dɛ̀dɛ, ben aɔ̃ tɛ́ sɔ̃̀ ń wɛ́tɛa. 8 Ben kína
pì bè a zĩ̀rinɔnɛ: Nɔsɛpɔblee mà, mɔde
gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sísinɔɔ e kɔ̃ síoro. 9 À gá
zɛ́ɔ̃nkpakɔ̃anɔ guu, à gbɛ̃ kɛ̀ á è píngi sísi
nɔsɛpɔbleea. 10 Ben zĩ̀ri pìnɔ fɛ̀ɛ wà gàa
zɛ́nɔ guu, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń énɔ kàkɔ̃a, gbɛ̃
zaaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ ń píngi. Lɛn nɔsɛ
pɔnnakɛrinɔ guu pà lɛ.
11 Kɛ̀ kína pì gɛ̃̀ à pɔnnakɛri pìnɔ gwa,
à gɔ̃gbɛ̃ ke è gwe, à nɔsɛ pɔnna uta da-
naro, 12 ben à bènɛ: Ma gbɛ̃, à kɛ̀ dia n
gɛ̃ kɛ̀ nɔsɛ pɔnna uta dasaii? Ben à yĩtɛna
kítikiti. 13 Ben kína bè a dogarinɔnɛ: À à
ɔɔnɔ yi kɔ̃n à gbánɔ, à à zu bàazi gusi-

aan. Gwen weé ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu.
14 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sísinɔɔ pari, mɔde
gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔɔ pariro.

Bɛ'ɔɔkpana Sizaa yã

(Maa 12:13-17, Luk 20:20-26)

15 Beee gbɛran Farisinɔ bɔ̀ wà gàa wà
yã gɔ̃̀gɔ̃ lán aɔ̃é kɛ nà aɔ̃ Yesu kũ a yã'ona
guu. 16 Ben aɔ̃ ń ìbanɔ zĩ̀a kɔ̃n Hɛrɔdu
gbɛ̃nɔ aɔ̃ bè: Dannɛri, wá dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ yãpu-
radeen n ũ. Nɛɛ̀ Luda zɛ́ dańnɛ súusu, nɛɛ̀
gbɛ̃ wɛ́ɛ gwaro, nɛɛ̀ gbɛ̃ gwena gwaro.
17 Lán ń è nà ǹ owe. À zɛ́ vĩ wà bɛ'ɔɔ
kpá Sizaaɔ́, ke à zɛ́ vĩro? 18 Yesu ń nɔ̀sɛ
zaaa dɔ̃̀ḿma, ben à bè: Mɔnafikideenɔ!
Bɔ́yãnzin ée ma yɔ̃ɔ ée gwaazi? 19 À ɔɔ kɛ̀
wè bɛ'ɔɔ kpáo ɔdɔamɛ. Ben aɔ̃ ɔɔ pì doo
kpàa. 20 Ben à ń lá à bè: Dé mì wɛ̃zãn yɛ̀
kɔ̃n à tɔ́o? 21 Aɔ̃ wèàla wà bè: Siza pɔ́mɛ.
Ben à bèńnɛ: Ɛ̃ndɛ̃ à pɔ́ kɛ̀ dɛ Siza pɔ́ ũ
kpá Sizaa, é pɔ́ kɛ̀ dɛ Luda pɔ́ ũ kpá Lu-
daa. 22 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, à bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃
tà wà à tò gwe.

Gɛ̀nɔ fɛɛna yã

(Maa 12:18-27, Luk 20:27-40)

23 Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Sadusi kɛ̀ aɔ̃è be
gɛ̀nɔ è fɛɛroonɔ mɔ̀ Yesu kiia, ben aɔ̃ à
gbèka wà bè: 24 Dannɛri, Musa òwe tó
gɔ̃gbɛ̃ gà nɛ́'isai, à dãaro a vĩ̀i gyaanɔɔ
sɛ́, lɛ à nɛ́ borii dato a vĩ̀inɛ. 25 Tɔ̀.
Dedɔ̃nkɔ̃deenɔɔ kú wa tɛ́ yã gɔ̃ɔn swɛɛ-
plaa. Woru nɔɔ sɛ̀, ben à gà à nɔɔ pì tò
nɛ́'isai, ben gyaanɔɔ gɔ̃̀ Sabinɛ. 26 À kɛ̀
Sabinɛ lɛ dɔ kɔ̃n Biɔo ai à gàa pɛ́ ń swɛɛ-
plaadeea. 27 Aɔ̃ píngi gbɛran nɔɔ pì gà
se. 28 Tɔ̀! Gɛ̀nɔ fɛɛgurɔɔ zĩ aɔ̃ gɔ̃ɔn swɛɛ-
plaaa pìnɔ tɛ́, dé bé éégɔ̃ nɔɔ pì vĩi? Za-
akɛ ń píngi aɔ̃ à dɔ̃̀ nɔɔ ũ. 29 Ben Yesu
wèńla à bè: A sãsã a Luda takada kɔ̃n à
gbãaao dɔ̃sai yãnzi. 30 Tó gɛ̀nɔ fɛ̀ɛ, aɔ̃é
nɔɔ sɛ́ro, aɔ̃é zã kɛro, weégɔ̃ kuu lán
malaikanɔɔ kuu nà ludambɛmɛ. 31 Gɛ̀nɔ
fɛɛna yã musu ée yã kɛ̀ Ludaa òare kyó
kɛroo? À bè, 32 ambe Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo
kɔ̃n Yakubuo Luda ũ. Luda è kɛ gɛ̀nɔ
Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ Ludamɛ. 33 Kɛ̀ gbɛ̃nɔ
yã pì mà, à yãdannɛna bɔ̀ ń saɛ.

Dokayã kɛ̀ dɛńlaa

(Maa 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Kɛ̀ Farisinɔɔ mà Yesu Sadusinɔ fù, aɔ̃
kàkɔ̃a. 35 Ben aɔ̃ dokadɔ̃rinɔ doke à yɔ̃̀ à
gwa, à à là à bè: 36 Dannɛri, dokayã kpa-
ree bé à dɛ a kpaaanɔlaa? 37 Yesu wèàla
à bè: Ǹgɔ̃ ye Dii n Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo do
kɔ̃n n niniio píngi kɔ̃n n laasuuo píngi.
38 Dokayã kɛ̀ à bɛɛ vĩ dɛ a kpaaanɔlaan
gwe. 39 À plaadee kɛ̀ bɔ̀kɔ̃baon yɛ̀: Ǹgɔ̃
ye n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bà.
40 Musa doka píngi kɔ̃n annabinɔ yão
logona dokayã mɛ̀n plaaa kɛ̀nɔamɛ.

Mɛsaya bori yã

(Maa 12:35-37, Luk 20:41-44)

41 Lán Farisinɔ kakɔ̃ana nà, Yesu ń lá
à bè: 42 Á è dia Mɛsaya yã musuu? Dé
boriin à ũu? Aɔ̃ wèàla wà bè: Dauda bori-
imɛ. 43 Ben Yesu bèńnɛ: À kɛ̀ dia Luda
Nini dìdi Daudaa, ben Dauda Mɛsaya sìsi
Diii? À bè,
44 Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ káɛnɛ a gbá gĩzĩ.
45 Kɛ̀ Dauda bènɛ Dii, à kɛ̀ dia eégɔ̃ dɛ à
borii ũ dɔɔ? 46 Gbɛ̃kee e fɔ̃ à wèàlaro. Zaa
gurɔ beeea gbɛ̃kee e gà à yãke laa dɔro.

Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ mɔnafiki

(Maa 12:38-39, Luk 11:43, 46, 20:45-46)

23 Beee gbɛra Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ
kɔ̃n a ìbanɔ 2 à bè: Ludayãdan-
nɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ bé wà gɔ̃̀ Musa gɛ̃ɛ
ũ. 3 Beee yãnzi à yã kɛ̀ aɔ̃è oareenɔ kɛ
píngi àgɔ̃ kũna. Mɔde àton ń yãkɛna
kɛro, zaakɛ aɔ̃è yã kɛ̀ aɔ̃è oo kɛro. 4 Aɔ̃è
aso tìisi yiyi wà di gbɛ̃nɔnɛ ń gɛ̃̀n ben-
sɔ̃ baa ɔnɛtee do aɔ̃ègɔ̃ yezi wà káziro.
5 Aɔ̃è ń yã píngi kɛ lɛ gbɛ̃nɔ ń e yãnz-
imɛ. Lɛn aɔ̃è Luda yã ɛ̃zɛ̃ba gbɛ̃̀ntɛ̃ da lɛ,
aɔ̃è bàkɔɔ gbã̀a da ń pɔ́kãsãanɔzi. 6 Aɔ̃ègɔ̃
yezi wavɛ̃ɛ̀ pɔnna pɔ́ble vɛ̃ɛki maaanɔn

kɔ̃n aduakɛkpɛ vɛ̃ɛki maaanɔɔ. 7 Aɔ̃ègɔ̃
yezi wàgɔ̃ ì kpákpaaḿma yàranɔa, wàgɔ̃
ń sísi Rabi. 8 Àton tó wà a sísi Rabiro,
zaakɛ a píngi vĩ̀inɔ kɔ̃n dãaronɔmɛ a ũ, a
Dannɛri mèn domɛ. 9 Àton gbɛ̃ke sísi a de
tɔɔtɛ kèro, zaakɛ a De mèn domɛ, àmbe
à kú musu. 10 Àton tó wà a sísi aɛdero,
zaakɛ a Aɛdee mèn domɛ, àmbe Mɛsaya
ũ. 11 A zĩ̀rin gbɛ̃nsi ũ a tɛ́. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ è a
zĩnda kaara, Luda é à busa. Gbɛ̃ kɛ̀ è a
zĩnda busa, Luda é à kaara.

Yesu kpãkɛ̃na ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔzi

(Luk 11:39-42, 44, 52)

13 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ!
Mɔnafikideenɔ! Eè kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
zɛ́ tata gbɛ̃nɔnɛ. Eè gɛ̃ à guuro, bensɔ̃ eè
wezi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɛ̃ à guunɔ gɛ̃n
sero.
14 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ!
Mɔnafikideenɔ! Eè adua gbã̀a kɛ lɛ gbɛ̃nɔ
a e yãnzi, ben eè gyaanɔɔnɔ kpɛ́ síḿma.
Beee yãnzi a wɛ́ɛtãmma égɔ̃ pãsĩ dɛ gbɛ̃
píngi pɔ́la.
15 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ!
Mɔnafikideenɔ! Eè lili o tɔɔtɛ kɔ̃n ísiaao
ìba mèn do ena yãnzi. Tó a à è sɔ̃, eè à
kɛ tɛ́ pɔ́ ũ dɛala lɛo plaa.
16 Wãiyoo a vĩ̀a dɔn'aɛdeenɔ! Eè be, tó
wà sì kɔ̃n Luda kpɛ́o, à yãke vĩro, mɔde
tó wà sì kɔ̃n Luda kpɛ́ vurao, beee bé
à yã vĩ. 17 Vĩ̀a mìsaideenɔ! À kparee bé
à bítaa? Vuran yɔ́, ke Luda kpɛ́ kɛ̀ è tó
vura gɔ̃ à pɔ́ ũu? 18 Eè be dɔ, tó wà sì
kɔ̃n sa'okiio, a yãke vĩro, mɔde tó wà sì
kɔ̃n sa'obɔ kɛ̀ kú gweeo, beee bé à yã vĩ.
19 Vĩ̀anɔ! À kparee bé à bítaa? Sa'obɔn
yɔ́, ke sa'okii kɛ̀ è tó sa'obɔ gɔ̃ Luda pɔ́
ũu? 20 Gbɛ̃ kɛ̀ yã sì kɔ̃n sa'okiio sì kɔ̃n
pɔ́ kɛ̀ kú gweenɔo píngimɛ dɔ. 21 Gbɛ̃
kɛ̀ yã sì kɔ̃n Luda kpɛ́o sì kɔ̃n Luda kɛ̀
kú à guuomɛ dɔ. 22 Gbɛ̃ kɛ̀ yã sì kɔ̃n lu-
dambɛɛo sì kɔ̃n Luda kíblekitao kɔ̃n Luda
kɛ̀ vɛ̃ɛnaaomɛ.
23 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ!
Mɔnafikideenɔ! Eè tofeenɔ tɔɔtɛdo kɔ̃n
kpee'ãao kɔ̃n dã̀ láo kuridee kpá Lu-
daa, ben eè dokayã tìisinɔ tón, yãzɛde
kɔ̃n sùuo kɔ̃n náanɛo. Yã beeenɔ bé à
dɛ àgɔ̃ kũna à kpaaa tona sai. 24 Vĩ̀a
dɔn'aɛdeenɔ! Eè mɔ́sɔ nɛ́ bɔ a íminan,
ben eè lakumi mɔ́.
25 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ!
Mɔnafikideenɔ! Eè gbãsĩ bɔ togoonɔ kpɛɛ
kɔ̃n taanɔ, mɔde wãkũ kɔ̃n zĩndakũnadɔ̃-
saio bé à a nɔ̀sɛ pà. 26 N Farisi vĩ̀a! Ǹ
gbãsĩ bɔ togo guunɛ gĩa, à kpɛɛ é gɔ̃ gbãsĩ
sai.
27 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ!
Mɔnafikideenɔ! Á dɛ lán mira kɛ̀ wà aali
puraa lɛ̀anɔ bàmɛ. Aɔ̃ kpɛɛ maa wɛ́ɛnɛ,
mɔde gɛ̀wanɔ kɔ̃n gbãsĩ píngio bé à ń
guu pà. 28 Lɛmɛ apinɔ se dɔ, a kuuna maa
gbɛ̃nɔ wɛ́ɛnɛ, mɔde mɔnafiki kɔ̃n yã za-
aao bé à a guu pà.
29 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ!
Mɔnafikideenɔ! Eè pɔ́ bo annabinɔ mi-
ranɔa, eè zã ble Luda gbɛ̃nɔ pɔ́a 30 eè be:
Tó wá kuu yã wa dezinɔ gurɔ, wa bà égɔ̃
kúńyo annabinɔ dɛdɛna guuro. 31 Lɛmɛ
á sì kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ annabinɔ dɛ̀dɛnɔ bori-
inɔn a ũ. 32 À aĩa kɛ, à a dezinɔ kãndagbɛ
ba à à mì dɛ sa! 33 Mlɛ̃̀nɔ! Gbɛ̃ntee piti-
goonɔ! É kɛ dia à bɔ tɛ́ yã kɛ̀ danaalaa
guuu? 34 Beee yãnzi mɛ́ annabinɔ kɔ̃n
ɔ̃ndɔ̃rinɔ kɔ̃n yãdannɛrinɔ zĩawa. É ń
gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, é ń gbɛ̃kenɔ pá lía, é ń
gbɛ̃kenɔ gbɛ̃ flã̀o a aduakɛkpɛnɔ guu, é
pɛ́ḿma wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo. 35 Lɛmɛ Luda
gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛdɛnɔ yã é wí a musu lɛ,
sɛna zaa gbɛ̃ maa Abila dɛnaa ai à gàa pɛ́
Bɛrɛkia nɛ́ Zakari kɛ̀ a à dɛ̀ Luda kpɛ́ kɔ̃n
sa'okiio daguraa. 36 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
yã beeenɔ píngi é wí tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ musumɛ.

Yerusalɛmu yã

(Luk 13:34-35)

37 Yerusalɛmudeenɔ, Yerusalɛ-
mudeenɔ! Eè annabinɔ dɛdɛ, eè gbɛ̃ kɛ̀
Luda ń zĩawaanɔ papa gbɛ̀o à ń dɛdɛ.

Mɛɛ̀gɔ̃ yezi mà a kakɔ̃amazi gɛ̃̀n baaagɔ̃,
lán koo è a dɛ̀bɛ kú a nɛ́nɔla nà, mɔde
ée weziro. 38 Luda é a kpɛ́ tóare bɛzĩ
ũmɛ sa. 39 Mɛ́ɛ ooare, é ma e dɔro ai à
be, aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɔ̃n Dii
tɔ́o ũ.

Yerusalɛmu yakana kɔ̃n andunayãagurɔ sèedanɔ

(Maa 13:1-20, Luk 21:5-24)

24 Yesu bɔ̀ Luda ua guu èe taa,
ben à ìbanɔ sɔ̃̀zi wà lɛ́zukii kɛ̀nɛ
à kpɛ́nɔa. 2 Ben Yesu bɛ̀ńnɛ: A beee è
píngiɔ́? Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, weé gbɛ̀ ke
tó dikɔ̃aro, weé gboro píngimɛ.
3 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu vɛ̃ɛna Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛɛzi,
à ìbanɔ mɔ̀ à kiia gusaɛ, aɔ̃ à là wà bè:
Ǹ owe, bɔrɛn yã kɛ̀nɔ é kɛɛ? Bɔ́ bé eégɔ̃
dɛ n suna kɔ̃n andunayãagurɔɔo sèeda
ũu? 4 Yesu wɛ̀ńla à bè: À làakari kɛ, àton
tó wà a sãsãro. 5 Zaakɛ weé mɔ́ pari ma
tɔ́o, aɔ̃égɔ̃ bee Mɛsayan ń ũ, aɔ̃é gbɛ̃nɔ
sãsã pari. 6 É zĩ̀nɔ baaru ma kɔ̃n à wàpeo.
Àton bídi kɛro. Sé beeenɔ kɛ, mɔde gurɔ
yãana kpɛ́. 7 Bori kɔ̃n boriio é fɛɛkɔ̃zi,
lɛmɛ dɔ bùsu kɔ̃n bùsuo. Nɔa kɔ̃n tɔɔtɛ ni-
gãnigãnao égɔ̃ kú gukenɔn. 8 Yã beeenɔ
píngi nɔ̀wãwã naana ũ. 9 Beee gbɛra weé
a kũkũ wà a kpáḿma, wà wɛ́ɛ tãawa
wà a dɛ, bori píngi é zaagu ma yãnzi.
10 Gbɛ̃nɔ é fuma pari, aɔ̃é bɔ kɔ̃ kpɛɛ,
aɔ̃é zakɔ̃n. 11 Annabi ɛgɛɛnɔ é mɔ́ pari
wà gbɛ̃nɔ sãsã pari, 12 yã zaaa é kɔ̃, gbɛ̃
parideenɔ yenzi é busa. 13 Gbɛ̃ kɛ̀ zɛna
gbãa ai à gurɔ lɛ́a bé eé mìsina e. 14 Weé
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia pì baaru kpá an-
duna baama píngia sèeda ũ bori píngine,
gbasa pɔ́ píngi é mì dɛ.
15 Tó a tɛ̃̀ guyakari kɛ̀ annabi Daniɛli
à yã ò è Luda ua, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, 16 gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ kú Yudeanɔ bàa sí wà mì pɛ́ kpi-
iinɔa. 17 Gbɛ̃ kɛ̀ kú a kpɛ́ musu tón pita
à gɛ̃ kpɛ́ guu à pɔ́ke sɛ́ à bɔoro. 18 Gbɛ̃
kɛ̀ kú buraa tón liara bɛ à a uta sɛ́ro.
19 Wãiyoo nɔ̀sindadeenɔ kɔ̃n nɛ́dandeenɔ
gurɔ beeea. 20 À adua kɛ lɛ bàasina pì tón
kɛ buusiɛ ke kámmabogurɔɔ zĩro. 21 Za-
akɛ gurɔɔ pì wɛ́ɛtãmma égɔ̃ bíta. Zaa
gurɔɔ kɛ̀ Luda anduna kɛ̀ ai gbã̀a, à taka
e kɛro, bensɔ̃ eé kɛ zikiro. 22 Tó Ludaa e
gurɔɔ pìnɔ lagoro, lɛ gbɛ̃ke é bɔro. Mɔde
eé gurɔɔ pìnɔ lago a gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔ
yãnzimɛ.

Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna

(Maa 13:21-37, Luk 17:20-37, 21:25-33)

23 Gurɔ beeea tó gbɛ̃ke bèare, à Mɛsaya
gwa kɛ̀ kesɔ̃ à Mɛsaya gwa kãa, àton
síro. 24 Zaakɛ Mɛsaya ɛgɛɛnɔ kɔ̃n annabi
ɛgɛɛnɔ é mɔ́ wà sèeda bítanɔ kɔ̃n
dabuyãnɔ kɛ, lɛ wà baa gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń
sɛ́nɔ sãsão, tó eé sí kɛ. 25 À ma, ma gĩakɛ
má òare zaa káaku kɔ̀. 26 Tó wà bèare à
gwa, à kú sɛ̃̀n, àton gáro. Ke tó wà bèare
à gwa, à kú kpɛ́tu, àton síro. 27 Zaakɛ lán
lou è pí à ludambɛɛ pura kũ zaa ɔfãn-
tɛ̃bɔɛ kpa ai à gɛ̃kpɛn kpa nà, lɛn Gbɛ̃n-
tee Nɛ́ suna égɔ̃ dɛ lɛ. 28 Guu kɛ̀ gɛ̀ kún,
gwɛn yeberekunɔ é kɔ̃ kakɔ̃an.
29 Gurɔ pìnɔ wɛ́ɛtãmma gbɛra gɔ̃ɔ
ɔfãntɛ̃ é sia kũ, mɔvura é í kɛro, sɔsɔnɛnɔ
é woro ludambɛ, gbãaa kɛ̀ aɔ̃ kú musunɔ
é nigã. 30 Gbɛ̃ntee Nɛ́ sèeda é gbasa à bɔ
ludambɛ, borii kɛ̀ aɔ̃ kú anduna guunɔ
é ń zĩnda gbɛ̃gbɛ̃ ń píngi, aɔ̃é Gbɛ̃ntee
Nɛ́ suna e ludambɛ luguun kɔ̃n gbãaao
kɔ̃n gakui bítao. 31 Eé a malaikanɔ zĩ
kɔ̃n kãkãki'ɔ gbãaao, aɔ̃é a gbɛ̃ kɛ̀ à ń
sɛ́nɔ kakɔ̃a anduna gooda siigɔ̃ɔa zaa lu-
dambɛ lɛ́ gura kɛ̀ kɔ̃n à lɛ́ kãao.
32 À yã dada kãkã lía. Tó à gɛ̃̀nɔ í
kpàkpa, èe lá bɔ̀rɔ paa, á dɔ̃ guwãagurɔɔ
kà kĩi. 33 Lɛmɛ sɔ̃, tó a yã pìnɔ è píngi
lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à suna kà kĩi, à kú kpɛɛlɛa.
34 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gurɔɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔ é
gɛ̃tɛro ai yã pìnɔ gá kɛo píngi. 35 Musu
kɔ̃n tɔɔtɛo é gɛ̃tɛ, mɔde ma yãnɔɔ gɛ̃tɛna
vĩro.
36 Gbɛ̃kee à gurɔɔ ke à gurɔ zaka dɔ̃ro,
baa malaika kɛ̀ aɔ̃ kú musunɔ ke Luda
Nɛ́, sé De Luda. 37 Lán à dɛ nà Nuu gurɔ,
lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ se Gbɛ̃ntee Nɛ́ sugurɔ.

38 Gurɔɔ kɛ̀ í e da andunalaro, wèe pɔ́
blee wèe í mii, wèe nɔɔ sɛɛ wèe zã kɛɛ ai
Nuu gàa à gɛ̃̀ góro'itɛ guu. 39 Aɔ̃ɔe dɔ̃ro,
ben í mɔ̀ à ń sɛ́ɛ ń píngi. Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ se
Gbɛ̃ntee Nɛ́ sugurɔ. 40 Gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ
égɔ̃ kú bura, weé gbɛ̃ doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo
tón. 41 Nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ pɔ́ lɔlɔɔ
gbɛ̀n, weé gbɛ̃ doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo tón.
42 Beee yãnzi a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, zaakɛ á dɔ̃
gurɔɔ kɛ̀ a Dii é suro. 43 Àgɔ̃ kɛ̀kii dɔ̃.
Tó bɛdee gurɔ zaka kɛ̀ kpãi é mɔ́a dɔ̃̀
yã, lɛ a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, eé tó à a kpɛ́ fɔ̃ro.
44 Beee yãnzi apinɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú soruo, za-
akɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é su gurɔ zaka kɛ̀ a wɛ́ɛ
dɔzirooamɛ.

Zĩkɛri náanɛde làakaridee

(Luk 12:41-48)

45 Dén zĩkɛri náanɛde làakaridee kɛ̀ à
dii a zĩkɛrinɔ nànɛ a ɔzĩ lɛ à pɔ́blee
kpáḿma à gurɔɔa ũu? 46 Aubarikadeen
zĩkɛri kɛ̀ à dii à lɛ̀ èe kɛɛ lɛ a sugurɔɔa
ũ. 47 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, eé a auziki
píngi nanɛ a ɔzĩmɛ. 48 Mɔde tó zĩkɛri pì
pãsĩ, ben à bè a nɔ̀sɛ guu a dii e gì kɛɛ,
49 ben à nà a zĩkɛri daanɔ gbɛ̃gbɛ̃naa, èe
pɔ́ blee èe í mii kɔ̃n wɛ̃dɛrinɔ, 50 à dii é
su gurɔɔ kɛ̀ à wɛ́ɛ dɔzirooamɛ, gurɔ zaka
kɛ̀ à dɔ̃rooa, 51 eé à zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ, à à baka da
kɔ̃n mɔnafikideenɔ. Gwen weé ɔ́ɔ dɔn wà
ɔ di ń musu.

Nɔkparɛ gɔ̃ɔn kurinɔ

25 Gurɔ beeea kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia égɔ̃ dɛ lán nɔkparɛ gɔ̃ɔn kuri
kɛ̀ aɔ̃ ń fitianɔ sɛ̀ wà bɔ̀o, aɔ̃ɔe gaa
da nɔsɛrilɛ bàmɛ. 2 Aɔ̃ gɔ̃ɔn sɔɔroonɔ
nɛ́ mìsaideenɔmɛ. Aɔ̃ gɔ̃ɔn sɔɔroonɔ sɔ̃ɔ
làakarideenɔmɛ. 3 À mìsaideenɔ ń fitianɔ
sɛ̀ nɔ́si kũsãɛ sai, 4 à làakarideenɔ sɔ̃ ń fi-
tianɔ sɛ̀ kɔ̃n nɔ́si kũsãɛo. 5 Nɔsɛri e mɔ́
kpaaro, ben i ń lɛ́ ń píngi, aɔ̃ɔe ii oo.
6 Lezãndo wà wii lɛ̀: Nɔsɛri e mɔɔ! À fɛɛ à
gá daàlɛ. 7 Ben nɔkparɛ pìnɔ vù ń píngi,
aɔ̃ ń fitianɔ kɛ̀kɛ. 8 Ben mìsaideenɔ bè
làakarideenɔnɛ: À wa gba nɔ́si féteroo!
Wa fitia e gaa nɛ́! 9 Ben làakaridee pìnɔ
wɛ̀ńla wà bè: Eé mɔ́wa kɔ̃n apinɔ pín-
giro. À gá à a pɔ́ lú à yàrinɔ kiia. 10 Kɛ̀ aɔ̃
gàa lú, ben nɔsɛri kà. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ soru kɛ̀nɔ
gɛ̃̀o nɔsɛ guu, ben wà gbà tàta. 11 Zãazãa
nɔkparɛ kpaaa pìnɔ sù, aɔ̃ɔe lɛ́ zuu: Dii,
Dii! Ǹ zɛ wɛ̃we! 12 Ben à wɛ̀ńla à bè:
Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, má a dɔ̃ro. 13 Beee
yãnzi a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, zaakɛ á à gurɔɔ ke à
gurɔ zaka dɔ̃ro.

Ɔɔdakɛna zĩ̀rinɔnɛ

(Luk 19:11-27)

14 Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀
èe gaa wɛ́tɛa bà, ben à a zĩkɛrinɔ sìsi, à a
auziki nàńnɛ ń ɔzĩ. 15 À ɔɔdaa kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃
doonɛ zika sɔɔro, gbɛ̃ plaadee zika plaa,
gbɛ̃ aagɔ̃dee zika do, aɔ̃ baade gbãa lɛ́n,
ben à gàa wɛ́tɛa. 16 Zikasɔɔrodee gàa à
laa tà kɔ̃n ɔɔ pìo gɔ̃ɔ, ben à àre è zika
sɔɔro. 17 Zikaplaadee kɛ̀ lɛ dɔ, ben à àre
è zika plaa. 18 Zikadodee sɔ̃ gàa à wɛɛ
yɔ̃̀, ben à a dii ɔɔ pì ùtɛn. 19 Gurɔ plaaa
gbɛra zĩkɛri pìnɔ dii sù, ben èe a ɔɔ yã
gɔ̃gɔ̃ɔńyo. 20 Zikasɔɔrodee mɔ̀ kɔ̃n zika
sɔɔro pãnde kɛ̀ à èo à bè: Dii, ǹ zika
sɔɔroo kɛ̀ ń kpàmaa gwa, à àre kàaramɛ
zika sɔɔro dɔ. 21 Ben à dii bènɛ: Ń kɛ̀
zĩkɛri maa náanɛde! Lán ń náanɛ vĩ kɔ̃n
à féteo nà, mɛ́ à bíta nannɛ n ɔzĩ sa. Ǹ
gɛ̃ ma pɔnnakɛna guu. 22 Zikaplaadee mɔ̀
dɔ à bè: Dii, ǹ zika plaaa kɛ̀ ń kpàmaa
gwa, à àre kàaramɛ zika plaa dɔ. 23 Ben
à dii bènɛ: Ń kɛ̀ zĩkɛri maa náanɛde! Lán
ń náanɛ vĩ kɔ̃n à féteo nà, mɛ́ à bíta nannɛ
n ɔzĩ sa. Ǹ gɛ̃ ma pɔnnakɛna guu. 24 Ben
zikadodee mɔ̀ sa à bè: Dii, má dɔ̃ kɛ̀ n
yãnɔɔ zĩ'ũ. Nɛɛ̀ pɔ́ kɛ̃ guu kɛ̀ nɛ́ɛ tɔ̃nlo.
Nɛɛ̀ pɔ́ kakɔ̃a guu kɛ̀ nɛ́ɛ gbɛ̃nlo. 25 Ben
vĩa ma kũ, ma gaa ma n ɔɔ ùtɛ wɛ̀ɛn.
N pɔ́ɛ kɛ̀. 26 Ben à dii bènɛ: Zĩkɛri zaa
mɛade! Ń dɔ̃ kɛ̀ mɛɛ̀ pɔ́ kɛ̃ guu kɛ̀ mɛ́ɛ
tɔ̃nlo, mɛɛ̀ pɔ́ kakɔ̃a guu kɛ̀ mɛ́ɛ gbɛ̃nloo?
27 À maa yã n ɔɔdaa kɛ̀o gbɛ̃kenɛ, lɛ tó
ma su, mà a pɔ́ sí kɔ̃n à àreo. 28 À zika
doo pì sía à kpá zikasɔɔrodeea. 29 Zaakɛ

gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ ai à dizi.
Gbɛ̃ kɛ̀ vĩroo sɔ̃, baa kɛ̀ à vĩi Luda é síamɛ.
30 Zĩkɛri pãa kɛ̀kii sɔ̃, à à zu bàazi gusi-
aan. Gwen weé ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu.

Ziakpɛɛ zĩ yãkpaɛkɛna

31 Tó Gbɛ̃ntee Nɛ́ mɔ̀ a gakui guu kɔ̃n
a malaikanɔ ń píngi, eé vɛ̃ɛ a kíblekita
gakuideea. 32 Anduna boriinɔ é kakɔ̃a à
aɛ ń píngi, eé ń kɛ̃kɔ̃a, lán pɔ́dãri è sãanɔ
kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n blènɔ nà. 33 Eé sãanɔ kpá a
ɔplaazi, blènɔ ɔzɛɛzi. 34 Beee gbɛra Kína
pì é be gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a ɔplaazinɔnɛ:
Amɔa kɛ̀ ma De aubarika dàaguunɔ, à
mɔ́ à kpata kɛ̀ à à soru kɛ̀are zaa an-
dunakaɛgurɔɔ ble. 35 Zaakɛ kɛ̀ nɔaa e ma
dɛɛ, a pɔ́blee kpàma. Kɛ̀ ímii e ma dɛɛ, a
í kpàma. Kɛ̀ má kuu nibɔ ũ, a ma si. 36 Kɛ̀
má kú bũu, a asii tàmɛ. Kɛ̀ mɛ́ɛ gyãa kɛɛ,
a ma gwa. Kɛ̀ wà ma da kpɛ́siaan, a mɔ
wɛ́ɛ kpàɛmazi.

37 Gbɛ̃ maaanɔ é benɛ: Dii, bɔrɛn wá è
nɔaa e n dɛɛ wa pɔ́blee kpàmma ke ímii
e n dɛɛ wa í kpàmmaa? 38 Bɔrɛn wa n
e nibɔ ũ wa n si, ke ń kú bũu wa asii
tànnɛɛ? 39 Bɔrɛn wa n e nɛ́ɛ gyãa kɛɛ, ke
wà n da kpɛ́siaan wa gaa wɛ́ɛ kpàɛnzii?
40 Kína pì é weńla à be: Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, yã kɛ̀ á kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̃sãnanɛ ma gbɛ̃
kɛ̀nɔ tɛ́, mámbe á kɛ̀mɛ.

41 Beee gbɛra eé be gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a
ɔzɛɛzinɔnɛ: À gumɛ gwe amɔa kɛ̀ Luda
lɛ́ kɛ̀areenɔ! À tá tɛ́ kɛ̀ eé garoo kɛ̀ Ludaa
kɛ̀kɛ Ibilisinɛ kɔ̃n a ìbanɔ guu. 42 Zaakɛ
nɔaa e ma dɛɛ, ée pɔ́blee kpámaro. Ímii e
ma dɛɛ, ée í kpámaro. 43 Má dɛ nibɔ ũ, ée
ma síro. Má kú bũu, ée asii támɛro. Mɛ́ɛ
gyãa kɛɛ ke wà ma da kpɛ́siaan, ée mɔ́ à
wɛ́ɛ kpáɛmaziro. 44 Aɔ̃é gbasa wà à la wà
be: Dii, bɔrɛn wa n e kɔ̃n nɔaao ke ímiio
ke nibɔ ũ ke bũu ke gyãree ke pisina ũ,
ben wée n ĩan károo? 45 Kína é weńla à
be: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, lán ée kɛ gbɛ̃
kɛ̀ kɛ̃sãnanɛ gbɛ̃ kɛ̀nɔ tɛ́ro nà, mámbe ée
kɛmɛro. 46 Gbɛ̃ beeenɔ é tá wɛ́ɛtãmma kɛ̀
è yãaroo guumɛ, gbɛ̃ maaanɔ sɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀
è yãaroo guu.

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi

(Maa 14:1-2, Luk 22:1-2, Yoh 11:45-53)

26 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ ò píngi à yã̀a,
ben à bè a ìbanɔnɛ: 2 Á dɔ̃ kɛ̀
Banla zĩbaa gɔ̃̀ gurɔ plaa, weé Gbɛ̃ntee
Nɛ́ kpáḿma wà à pá lía.

3 Beee gbɛra sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda
gbɛ̃nsinɔ kàkɔ̃a sa'oriki ìsi kɛ̀ wè be
Kayafa bɛ. 4 Aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔo lán aɔ̃é
Yesu kũ wà à dɛ nà 5 wà bè: Wàton kɛ
zĩbaa zĩro, lɛ gbɛ̃nɔ tón zɔka káro yãnzi.

Nɔ́si gũ nna kuna Yesu mìa

(Maa 14:3-9, Yoh 12:1-8)

6–7 Kɛ̀ Yesu kú Bɛtani, Simɔ Kusu bɛ, èe
pɔ́ blee gɛɛkɛsɛkɛna, ben nɔgbɛ̃ ke sɔ̃̀zi,
à gbaaa néngo kɛ̀ nɔ́si gũ nna ɔɔdee kú
à guu kũna, ben à kù Yesu mìa. 8 Kɛ̀ à
ìbanɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ pɔɔ fɛ̀ɛ wà bè: Bɔ́n
pɔ́ laalaakɛna kɛ̀ ũu? 9 Lɛ wà nɔ́si pì yà
yã kɔ̃n ɔɔ bítao wà kpà takaasideenɔa.
10 Yesu dɔ̃̀ḿma, ben à bèńnɛ: Bɔ́yãnzi ée
ĩa daa nɔgbɛ̃ pìazi? À zĩ maaa kɛ̀mɛmɛ.
11 Takaasideenɔ égɔ̃ kúao gurɔ píngi,
mapi sɔ̃ mégɔ̃ kúao gurɔ píngiro. 12 Kɛ̀ à
nɔ́si pì kù ma mɛ̀a, à kɛ̀ lɛ lɛ à ma gɛ̀
kɛomɛ. 13 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, guu kɛ̀
wèe ma baaru nna waazi kɛɛn anduna
guu píngi, weégɔ̃ yã kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì kɛ̀ oo à
dɔngu yãnzi.

Yudasi bɔna Yesu kpɛɛ

(Maa 14:10-11, Luk 22:3-6)

14 Beee gbɛra gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
doke kɛ̀ wè benɛ Yudasi Isikariɔti gàa
sa'orikinɔ kiia 15 à bè: Tó ma Yesu
kpàawa, bɔ́n á yezi à kpámaa? Ben aɔ̃
kondogi ɔɔ mɛ̀n baaakuri nàro wà kpàa.
16 Zaa gurɔ beeean èe zɛ́ wɛtɛɛ à Yesu
kpáḿma.

Banla pɔ́ble kɛkɛna

(Maa 14:12-21, Luk 22:7-14, Yoh 13:21-38)

17 Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gurɔ
káakudee zĩ Yesu ìbanɔ mɔ̀ wà à là wà
bè: Mán ń yezi wà gá kɛkɛnnɛ ǹ Banla
pɔ́ blen? 18 À wèńla à bè: À gá wɛ́tɛn
gɔ̃gbɛ̃ke kiia à benɛ, Dannɛri bè a gurɔɔ
kà kĩi. À bɛn é Banla pɔ́ blen kɔ̃n a
ìbanɔ. 19 Yesu ìbanɔɔ kɛ̀ lán à dàńnɛ nà,
aɔ̃ Banla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ. 20 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀,
Yesu gɛɛkɛsɛkɛna teebuzi kɔ̃n a gɔ̃ɔn
kuri awɛɛplaaa pìnɔ. 21 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́
blee à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, a gbɛ̃
mɛ̀n doo é ma kpáḿma. 22 Aɔ̃ nɔ̀sɛ yàka
maamaa, ben aɔ̃ɔe à laa doodo: Asa
mámbeeroo, Dii? 23 Yesu wèńla à bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ wée ɔ kaakɔ̃a taa guu lɛdoo bé
eé ma kpáḿma. 24 Gbɛ̃ntee Nɛ́ é kpá
guuzi lán à kɛ̃na à yã musu nà, mɔde
wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ eé Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpáḿma
pì. Eé kɛ sɑ̃̀ɔ adeenɛ tó wèe à i yãro.
25 Ben Yudasi kɛ̀ eé à kpáḿma pì bè:
Asa mámbeeroo, Rabi? Yesu bènɛ: Ḿbe
ń ò gwe.

Dii pɔ́blee

(Maa 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)

26 Kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee, Yesu burɛdi sɛ̀ à
aubarika dàn, ben à lìkɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa
à bè: À sí à só, ma mɛ̀n yɛ̀. 27 Ben à togoo
sɛ̀ à aubarika dàn, à kpàḿma à bè: À mi
a píngi. 28 Ma arun yɛ̀, Luda bà kuuna
kɔ̃n gbɛ̃ pariinɔ aru ũ, kɛ̀ eé bɔɛma aɔ̃
durunkɛ̃nnɛna yãnzi. 29 Mɛ́ɛ ooare, zaa
gbɑ̃̀a mɛ́ geepi'i kɛ̀ mi dɔro ai kpata kɛ̀
bɔ̀ ma De kiia gá bɔo gupuraaa, gbasa
mà à dufu miao sa. 30 Kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ sì, ben aɔ̃
bɔ̀ɛ wà gàa Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛɛzi.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Pita é kɛ

(Maa 14:27-31, Luk 22:31-34, Yoh 13:36-38)

31 Ben Yesu bèńnɛ: A píngi é fuma
gwãavĩa, zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Mɛ́ sãdãri lɛ́, sãanɔ é fãakɔ̃a. 32 Mɔde
ma fɛɛna gbɛra mɛ́ dɔare aɛ gana Galili.
33 Ben Pita bènɛ: Baa tó aɔ̃ fùmma ń
píngi, mɛ́ fumma zikiro. 34 Ben Yesu
bènɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, gwãavĩa ai
koo gɔ̃ gá lɛ́ zu, nɛ́ lɛ́ sɛ́mazi gɛ̃̀n aagɔ̃.
35 Pita bènɛ: Baa tó mɛ́ gà mà ganyo, mɛ́
lɛ́ sɛ́nzi zikiro. Ben à ìbanɔɔ ò lɛ se ń
píngi.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani

(Maa 14:32-42, Luk 22:39-46)

36 Ben Yesu kɔ̃n a ìbanɔ kà guu kɛ̀ wè
be Gɛtɛsɛmani, ben à bèńnɛ: À vɛ̃ɛ kɛ̀ ai
mà gá adua kɛ kãaa. 37 À Pita kɔ̃n Zebedi
nɛ́ gɔ̃ɔn plaaanɔ sɛ̀ à gàańyo. À pɔɔ sia kũ̀
à nɔ̀sɛyɔgɔ sì. 38 Ben à bèńnɛ: Ma pɔɔ sia
kũ̀ maamaa ai gaa lɛ́zĩ. À zɛ kɛ̀ à itɛ̃ kɛ-
mao. 39 Kɛ̀ à gàa aɛ féte, ben à kùɛ tɔɔtɛ
à adua kɛ̀ à bè: Baa, tó eé sí kɛ, ǹ tó
togo'i kɛ̀ gɛ̃tɛmala. Mɔde èe kɛ lán má
yezi nànlo, séde lán ń yezi nà. 40 Ben a
lìara à sù à a ìbanɔ lè, aɔ̃ɔe ii oo. Ben à bè
Pitanɛ: Lɛn yɔ́? Ée fɔ̃ a itɛ̃ kɛ̀mao baa awa
doroo? 41 À itɛ̃ kɛ àgɔ̃ adua kɛɛ, lɛ àton fu
yɔ̃agwanaaro yãnzi. Ninii yezi, mɔde mɛ̀
busɛ. 42 À kɛ̃̀ḿma à gɛ̃̀n plaade, à adua
kɛ̀ à bè: Baa, tó togoo kɛ̀ é gɛ̃tɛmala a í
mi sairo, ǹ tó n pɔyezi kɛ. 43 Kɛ̀ à lìara à
sù à ń lɛ́, aɔ̃ɔe ii oo dɔ, zaakɛ aɔ̃ɔe imioo
dɛdɛɛ. 44 Ben à ń tón dɔ, à gàa à wɛ́ɛ kɛ̀ à
gɛ̃̀n aagɔ̃de, à yã dɔ̃nkɔ̃ pì ò dɔ. 45 Ben à
lìara à sù a ìbanɔ kiia à bèńnɛ: Ée ii oo,
ée kámma boo ai tian yɔ́? À gwa! Gurɔɔ
kà kĩi. Wà Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpà durunkɛrinɔa.
46 À fɛɛ wà tá. Gbɛ̃ kɛ̀ ma nańnɛ ń ɔzĩ e
mɔɔ.

Yesu kũna

(Maa 14:43-50, Luk 22:47-53, Yoh 18:3-12)

47 Kɛ̀ à kpɛ́ èe yã pì oo, ben Yudasi,
à ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke mɔ̀
kɔ̃n pariio, aɔ̃ɔ fɛ̃ɛdaanɔ kũna kɔ̃n gònɔ,
aɔ̃ bɔ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ kiia.
48 Bɔnkpɛɛdee pì sɔ̃ sèeda òńnɛ à bè: Gbɛ̃
kɛ̀ mɛ́ lɛ́ pɛ́a, àmbe gwe. À à kũ. 49 Ben
à mì pɛ̀ Yesua gɔ̃ɔ à bè: Fɔɔ, Rabi! Ben
à lɛ́ pɛ̀a. 50 Yesu bènɛ: Ma gbɛ̃, ǹ n kɛna
kɛ! Ben wà mɔ̀ wà ɔ pɛ̀ɛ Yesua wà à kũ̀.
51 Ben Yesu gbɛ̃nɔ doke a fɛ̃ɛdaa wòto,
à sa'oriki ìsi zĩ̀ri lɛ̀o à à swã gò. 52 Ben
Yesu bènɛ: Ǹ n fɛ̃ɛdaa sɔtɔ a kpɛ́ɛn. Zaakɛ
gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao, fɛ̃ɛdaa bé eé à dɛ.
53 Tó má yezi ma De malaika zĩ̀kpɛɛnɔ
gbarɛmɛ gɔ̃ɔ dɛ gãli kuri awɛɛplaaanɔla,
ń dɔ̃ mɛ́ fua mà a wɛ́ɛ kɛan yɔ́? 54 Tó
má kɛ̀ lɛ sɔ̃, dian yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn
wà bè eé kɛ lɛɛ é kɛɛ? 55 Ben Yesu bè
pariinɛ: Kpãi wɛ́ɛdewɛn ma ũ kɛ̀ a mɔ à
ma kũ kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ kɔ̃n gònɔɔ́? Mɛɛ̀gɔ̃
vɛ̃ɛɛ Luda ua lán guu e dɔɔ nà mɛɛ̀gɔ̃
yã daaare, ée ma kũro. 56 Mɔde yã pì kɛ̀
píngi, lɛ yã kɛ̀ annabinɔɔ kɛ̃̀ Luda yãn kɛ
yãnzi. Ben à ìbanɔ bàa lɛ̀ ń píngi aɔ̃ à tòn.

Yuda gbãadeenɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo

(Maa 14:53-65, Luk 22:54-55, 63-71, Yoh 18:13-14, 19-24)

57 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu kũ̀nɔ gàao sa'oriki
ìsi Kayafa bɛ. Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n
gbɛ̃nsinɔ kakɔ̃ana gwe. 58 Pita tɛ́ à kpɛɛ
kãaa ai sa'oriki ìsi pì bɛ. À gɛ̃̀ ua guu,
à vɛ̃̀ɛ kɔ̃n dogarinɔ lɛ à yã pì mìdɛna
e. 59 Sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda yãkpaɛkɛrinɔ
ń píngi e sèeda wɛtɛɛ Yesuzi wà à dɛ.
60 Baa kɛ̀ gbɛ̃nɔ mɔ̀ wà ɛgɛyã dìdia pari,
èe kɛro. Zãazãa gɔ̃ɔn plaa kenɔ mɔ̀ 61 aɔ̃
bè: Gbɛ̃ pì bè é fɔ̃ à Luda kpɛ́ wí à ɛara à
bo gurɔ aagɔ̃ɔ dagura sɛ́! 62 Ben sa'oriki
ìsi fɛ̀ɛ à zɛ̀ à bè Yesunɛ: Ń yãke vĩ ǹ
weńlaroo? Yã kɛ̀ wèe didiimmaa kɛ̀ dɛ
diaa? 63 Yesu yĩtɛ kpɛ̃, ben sa'oriki ìsi
pì bènɛ: Ma nannɛ Luda Wɛ̃̀ndidezi, ǹ
owe tó Luda Nɛ́ Mɛsayan n ũ. 64 Yesu
wèàla à bè: Lɛn ń ò lɛ. Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ
ooare, zaa gbã̀a é Gbɛ̃ntee Nɛ́ e vɛ̃ɛna
Gbãapingide ɔplaazi, bensɔ̃ é à suna e
ludambɛ luguun. 65 Ben sa'oriki ìsi pì a
utanɔ gà à kɛ̃̀ à bè: A dɔkɛ̀ Ludao! À kɛ̀
dia wée sèedade pãnde kenɔ wɛtɛɛ dɔee?
Á mà lán à dɔkɛ̀ Ludao nà. 66 Yã kpareen
a zɛo tiaa? Ben aɔ̃ wèàla wà bè: À taari
kà wà à dɛ. 67 Ben wà lóu sù à uua, wà à
lɛ̀lɛ ɔkũo. Gbɛ̃kenɔ à swãn kɛ̀kɛ 68 aɔ̃ bè:
Mɛsaya, ǹ annabikɛyã o ǹ gbɛ̃ kɛ̀ n lɛɛ
owe.

Pita lɛ́sɛna Yesuzi

(Maa 14:66-72, Luk 22:56-62, Yoh 18:15-18, 25-27)

69 Pita vɛ̃ɛna ua, ben zɔ̀nɔkparɛ ke mɔ̀
à bènɛ: Mpi sɔ̃ nɛɛ̀gɔ̃ kú lɛdo kɔ̃n Galili
gbɛ̃ Yesu pìomɛ. 70 Ben à lɛ́ sɛ̀ ń píngi wáa
à bè: Mɛ́ɛ yã kɛ̀ nɛ́ɛ oo dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 71 Ben
à fɛ̀ɛ à gɛ̃̀ gãnun. Nɔgbɛ̃ pãnde à è, ben
à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀kii
lɛdo kɔ̃n Yesu Nazarɛtiomɛ. 72 Pita ɛ̀ara
à lɛ́ sɛ̀ à la dà à bè: Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. 73 Kɛ̀
à kɛ̀ saa féte, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔ sɔ̃̀
Pitazi aɔ̃ bè: Yãpuramɛ, aɔ̃ gbɛ̃ doon n
ũ, zaakɛ wá n dɔ̃ n yã'onaamɛ. 74 Ben à
fɛ̀ɛ à a zĩnda kà à la dà à bè: Má gbɛ̃ pì
dɔ̃ro. Zaa gwe gɔ̃ɔn koo lɛ́ zù. 75 Ben yã
kɛ̀ Yesu ò dɔ̀ Pitan kɛ̀ à bè, ai koo gɔ̃ gá
lɛ́ zu, eé lɛ́ sɛ́azi gɛ̃̀n aagɔ̃. Ben Pita bɔ̀
bàazi à pɔsia ɔ́ɔ dɔ̀.

Yudasi gana

(Zĩr 1:18-19)

27 Kɛ̀ guu dɔ̀ kɔngɔ idɛ'idɛ sa'orikinɔ
kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ ń píngi yã
gɔ̃̀gɔ̃ Yesuzi lɛ wà à dɛ. 2 Aɔ̃ à yì, ben aɔ̃
gàa wà à nà bùsu gbɛ̃nsi Pilatinɛ a ɔzĩ.
3 Kɛ̀ Yudasi kɛ̀ bɔ̀ à kpɛɛ è yã dàala,
à gɔ̃̀ tómadɔ̃yãa guu, ben à gàa kondogi
ɔɔ mèn baaakuri pì sɔkpa sa'orikinɔnɛ
kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ 4 à bèńnɛ: Ma durun kɛ̀, ma

taarisaidee kpà gaazi. Ben aɔ̃ bènɛ: Wa
bà ũgbaa? N yãn gwe. [5] Ben Yudasi ɔɔ pì
zù Luda kpén, ben à tà à gàa à a zĩnda
lògo. [6] Ben sa'orikinɔ ɔɔ pì sɛ̀ɛ aɔ̃ bè: Ɔɔ
pì kana Luda kpɛ́ ɔɔdakii guu zɛ́ vĩro,
zaakɛ gbɛ̃dɛ'ɔɔmɛ. [7] Kɛ̀ aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃, ben
aɔ̃ orobori gũ̀tɔkii lù kɔ̃n ɔɔ pìo nibɔnɔ
vĩikii ũ. [8] Beee yãnzi ai kɔ̃n a gbã̀ao wè
be tɔɔtɛ pìnɛ Tɔɔtɛ Arudeezi. [9] Ben yã kɛ̀
annabi Yɛrɛmaya ò kɛ̀ à bè: Wà kondogi
ɔɔ mɛ̀n baaakuri pì sɛ̀ɛ, ɔɔ kɛ̀ Isarailinɔ
zɛ̀o wà kpà à yã musu pì, [10] ben wà oro-
bori gũ̀tɔkii lùo lán Dii dìɛmɛ nà.

Pilati yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo

(Maa 15:2-5, Luk 23:3-5, Yoh 18:33-38)

[11] Yesu zɛna bùsu gbɛ̃nsi aɛzĩ. Ben
gbɛ̃nsi pì à là à bè: Ḿbe Yudanɔ kína ũɔ́?
Yesu wèàla à bè: Lɛn ń ò lɛ. [12] Gurɔɔ kɛ̀
sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ e yã didiia, èe
yãke weńlaro. [13] Ben Pilati bènɛ: Nɛ́ɛ yã
parii kɛ̀ wèe didiimmaa maroo? [14] Mɔde
Yesu e yãke o yã pìnɔ doke musuro, ben
yã pì bɔ̀ bùsu gbɛ̃nsi pì saɛ maamaa.

Yãdana Yesula

(Maa 15:6-15, Luk 23:13-25,
Yoh 18:39-19:16)

[15] Banla zĩbaa zĩ píngi bùsu gbɛ̃nsi pì
è pisinanɔ doke kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ yezi gbarɛńnɛ.
[16] Gurɔɔ mɔ̀a sɔ̃ pisina tɔ́dee kú gwe wè
be Baraba. [17] Kɛ̀ parii kàkɔ̃a, ben Pilati ń
lá à bè: Dén á yezi mà gbarɛaree? Bara-
ban yɔ́, ke Yesu kɛ̀ wè be Mɛsaya? [18] Za-
akɛ à dɔ̃ kɛ̀ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ vĩna kɔ̃n Yesuo
yãnzin wà à kpàawazi.

[19] Gurɔɔ kɛ̀ Pilati vɛ̃ɛna a tintia, à naɔ̃
gbɛ̃ zĩ̀a à bè: Ǹton yãke kɛ gbɛ̃ maaa
pìnɛro, zaakɛ nanaa kɛ̀ má ò à yã musu
gĩa gwãavĩ ĩa dàma maamaa.

[20] Sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ nàkɔ̃rɛ
gbɛ̃nɔa aɔ̃ Baraba gbeka, aɔ̃ be wà Yesu
dɛ. [21] Ben bùsu gbɛ̃nsi pì ń lá à bè:
Gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ guu, dén á yezi mà
gbarɛaree? Ben aɔ̃ bè, Barabamɛ. [22] Ben
Pilati ń lá à bè: Bɔ́n mɛ́ kɛ kɔ̃n Yesu kɛ̀
wè be Mɛsayao? Baade píngi bè: Ǹ à
pá lía. [23] Ben à ń lá à bè: Bɔ́ dàn à kɛ̀?
Ben aɔ̃ wii lɛ̀ wà kàara wà bè: Ǹ à pá
lía. [24] Kɛ̀ Pilati è é fɔ̃ à yãke kɛro, zɔka
e kaara, ben à í tɔ̀, à a ɔɔ pìpi gbɛ̃nɔ
wáa à bè: Ma ɔ bɔ̀ɛ gbɛ̃ pì gana yãn. A
yãmɛ. [25] Ben gbɛ̃ pìnɔ bè: À dɛna yã wí
wa musu kɔ̃n wa nɛ́nɔ. [26] Ben à Baraba
gbàrɛńnɛ, à bè wà Yesu gbɛ̃ flã̀o wà à
pá lía.

Sozanɔ Yesu fabona

(Maa 15:16-20, Yoh 19:2-3)

[27] Ben Pilati sozanɔ gɛ̃̀ Yesuo bùsu
gbɛ̃nsi pì bɛ, ben aɔ̃ ń gãli kàkɔ̃a ń píngi
aɔ̃ lìgazi. [28] Aɔ̃ à pɔ́nɔ bɔ̀ɛa aɔ̃ gumusu
tɛ̃aa dànɛ, [29] ben aɔ̃ lɛ̀ fùra tã̀ aɔ̃ kùnɛ,
aɔ̃ kàba nànɛ a ɔplaan gò ũ. Ben aɔ̃ɔe
kúɛkuɛɛnɛ, aɔ̃ɔe à faboo wèe bee: Fɔɔ,
Yudanɔ kína! [30] Aɔ̃ lóu sùa, aɔ̃ kàba pì sɛ̀
aɔ̃ à lɛ̀o a mìa. [31] Kɛ̀ aɔ̃ à fabò wà yã̀a, ben
aɔ̃ gumusu pì gòàla aɔ̃ à zĩnda pɔ́kãsãanɔ
dànɛ, ben aɔ̃ɔe gaa à pá lía.

Yesu pana lía

(Maa 15:21-32, Luk
23:26-43, Yoh 19:17-27)

[32] Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ aɔ̃ɔe gaa, aɔ̃ dàkɔ̃rɛ kɔ̃n
Sirɛni gbɛ̃ kɛ̀ wè be Simɔo, ben aɔ̃ gã
nàa à Yesu líkpangbãroo sɛ́. [33] Ben aɔ̃
kà guu kɛ̀ wè be Gɔgɔta kɛ̀ bè mìwa-
torokii. [34] Ben aɔ̃ geepiwɛ̃ɛ kɛ̀ wà yã̀kɔ̃tɛ
kɔ̃n ɛ̃zɛ̃o dɔ̀nɛ à mi. Kɛ̀ à í kɛ̀, ben à gì
mizi. [35] Kɛ̀ aɔ̃ à pà lía, ben aɔ̃ kàbankpɛ
kɛ̀ wà à pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛkɔ̃nɛ. [36] Ben
aɔ̃ vɛ̃̀ɛ aɔ̃ɔe à dãkpaa gwe. [37] Wà yã kɛ̀
wà dìa kɛ̃̀ wà nà à mìla wà bè:

Yudanɔ kína Yesun yɛ̀.

[38] Ben wà kpãi wɛ́ɛdewɛnɔ pà lía à saɛ
gɔ̃ɔn plaa, gbɛ̃ doo à ɔplaazi, gbɛ̃ doo à
ɔzɛɛzi. [39] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ zɛ́la gweenɔɔ
e ń mì kɛɛ degũdegũ, aɔ̃ɔe à sɔ̃sɔ̃ɔ [40] wà
bè: Mmɔn kɛ̀ n bè nɛ́ Luda kpɛ́ wí ǹ ɛara
ǹ bo gurɔ aagɔ̃ɔ daguran gweroo? Tó
ḿbe Luda Nɛ́ ũ, ǹ n zĩnda mì sí ǹ pita
lía. [41] Lɛmɛ dɔ sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdan-

nɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ e à faboo lɛ wà bè:
42 À gbɛ̃ pãndenɔ mì sì, mɔde eé fɔ̃ à a
zĩnda mì síro. Isarailinɔ kínanloo? À pita
lía tia, wé à náanɛ kɛ. 43 À Luda náanɛ vĩ.
Tó Ludaa yezi, ɛ̃ndɛ̃ à à bɔ sa, zaakɛ à bè
ambe Luda Nɛ́ ũ. 44 Baa kpãi kɛ̀ wà ń pá
lía lɛdoonɔɔ e à sɔ̃sɔ̃ɔ lɛ dɔ.

Yesu gana

(Maa 15:33-41, Luk 23:44-49, Yoh 19:28-30)

45 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben gusiaa
dà bùsu pìla píngi ai fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃.
46 Fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃n Yesu wii lɛ̀ gbãngbãn
à bè: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani! Beee bè,
ma Luda, ma Luda, à kɛ̀ dia n ma ton?
47 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gwe kenɔ yã pì mà,
ben aɔ̃ bè: Daaa e Ilia sísii. 48 Zaa gwe
gɔ̃ɔ aɔ̃ gbɛ̃ doo bàa lɛ̀ à gàa à sabo sɛ̀ à
dà geepiwɛ̃ kpȁkpã guu, à fȉfĩ kapaa, ben
à dɔ̀ Yesunɛ à mi. 49 Ben gbɛ̃ kpaaanɔ bè:
À zɛ gĩa wà gwa tó Ilia é mɔ́ à à mì sí.
50 Yesu ɛ̀ara à wii gbãaa lɛ̀ dɔ, ben à a
wɛ̃̏ndi gbàrɛ.

51 Ben Luda kpɛ́ lábure kɛ̏kɔ̃rɛ plaa
bɔna musu suna gĩzĩ. Tɔɔtɛ nìgãnigã,
gbɛ̀nɔ pàrapara, 52 miranɔ wɛ̃̏wɛ̃, ben
Luda gbɛ̃nɔ fɛ̀ɛ bɔna gaan pari. 53 Yesu
fɛɛ bɔna gaan gbɛra aɔ̃ bɔ̀ɛ miran, aɔ̃ gɛ̏
Luda wɛ́tɛn, gbɛ̃nɔ ń é pari. 54 Kɛ̀ sozanɔ
gbɛ̃nsi kɔ̃n a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Yesu dãkpaanɔ
tɔɔtɛ nigãnigãna pì è kɔ̃n yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀nɔ
píngi, vĩa ń kũ maamaa aɔ̃ bè: Yãpuramɛ
Luda Nɛ́n gbɛ̃ kɛ̀ ũ. 55 Nɔgbɛ̃nɔɔ kú gwe
pari, aɔ̃ɔe guu gwaa kãaa. Aɔ̃ɔ tɛ́ Yesuzi
bɔna Galilimɛ, aɔ̃ègɔ̃ pɔ́blee kɛɛnɛ. 56 Ń
tɛ́n Mariama Magadalɛni kún kɔ̃n Maria-
mao Yemisi kɔ̃n Yusufuo da kɔ̃n Zebedi
nɛ́nɔ dao.

Yesu vĩina

(Maa 15:42-47, Luk 23:50-56, Yoh 19:38-42)

57 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, Arimatea gbɛ̃ ɔɔdee kɛ̀
wè benɛ Yusufu mɔ̀. Yesu ìbamɛ dɔ. 58 À
gàa à Yesu gɛ̀ gbɛ̀ka Pilatia, ben Pilati
bè wà kpáa. 59 Kɛ̀ Yusufu gɛ̀ pì sɛ̀, a
táaru bisa dufu fȉfĩa, 60 à à dà a zĩnda
gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ wà sɔ̀ mira ũu guu. Ben à
gbɛ̀ bíta gbegere pà à tà wɛ̀ɛ pìlɛ à
tà. 61 Mariama Magadalɛni kɔ̃n Mariama
pãnde pìo vɛ̃ɛna gwe, aɔ̃ɔ aɛdɔna miraa.

62 Kɛ̀ gurɔɔ lìɛ, kámmaboguroɔ zĩ kà,
ben sa'orikinɔ kɔ̃n Farisinɔ gàa Pilati kiia
lɛdo 63 aɔ̃ bè: Yã kɛ̀ gbɛ̃kɛkɛri pì ò a bɛ̃ɛ
zĩ dɔwagu à bè, gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra é fɛɛ.
64 Ǹ tó wàgɔ̃ mira pì dãkpaa ai à gurɔ
aagɔ̃dee zĩ. Tó lɛnlo, à ìbanɔ é mɔ́ wà à
gɛ̀ sɛ́ kpãi, aɔ̃é o gbɛ̃nɔnɛ à fɛ̀ɛ bɔna gaan.
Ɛgɛ zãa beee égɔ̃ dɛ à káakupɔla. 65 Ben
Pilati bɛ̀ńnɛ: À sozanɔ sí à gá à mira pì
dãkpa lán é fɔ̃ nà. 66 Ben aɔ̃ gàa wà sèeda
kɛ̀ mira lɛ́ gbɛ̀a, aɔ̃ sozanɔ tò gwe aɔ̃gɔ̃
dãkpaa.

Yesu fɛɛ à bɔna gaan

(Maa 16:1-11, Luk 24:1-12, Yoh 20:1-10)

28 Kámmaboguroɔ gbɛra
Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ'idɛ
Mariama Magadalɛni kɔ̃n Mariama
pãnde pìo bɔ̀ wà gàa mira gwa. 2 Ben
tɔɔtɛ nìgãnigã gbãngbãn, zaakɛ Dii
malaika ke bɔ̀ musu, à mɔ̀ à gbɛ̀ pì
gbegere pà à gùo mira lɛ́amɛ, ben à
vɛ̃̀ɛa. 3 À uu dɛ lán loupina bà, à uta dɛ
pú fénfen lán buu bà. 4 Vĩa gudãkparinɔ
kũ̏, aɔ̃ɔe lugalugaa, ben aɔ̃ gɔ̃̏ sȁii. 5 Ben
malaika pì bè nɔgbɛ̃ pìnɔnɛ: Àton tó vĩa
a kũro. Má dɔ̃ kɛ̀ Yesu kɛ̀ wà pà lían ée
wɛtɛɛ. 6 À kú kèro, à fɛ̀ɛ lán à ò nà. À
mɔ́ à guu kɛ̀ wà à dàɛn gwa, 7 é gá à o
à ìbanɔnɛ kpakpaa à fɛ̀ɛ bɔna gaan. Eé
dɔńnɛ aɛ gana Galili. Gwen é à en. Má
òaren gwe.

8 Ben aɔ̃ bɔ̀ miran kpakpaa kɔ̃n vĩao,
mɔde aɔ̃ pɔɔ nna bíta. Aɔ̃ bàa lɛ̀ aɔ̃ɔe gaa
à baaru kpá à ìbanɔnɛ. 9 Ben Yesu dàńlɛ
gɔ̃ɔ, à ì kpàḿma. Kɛ̀ aɔ̃ sɔ̃̀zi, aɔ̃ dɔnzi
kɛ̀nɛ, ben aɔ̃ ɔ kɛ̀ a kɛ̀sɛkpɛɛa. 10 Ben Yesu
bɛ̀ńnɛ: Àton tó vĩa a kũro. À gá à o ma
gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ gá Galili. Gwen aɔ̃é ma en.

Soza gudãkparinɔ yãgbãnnɛna

11 Kɛ̀ nɔgbɛ̃nɔ tà, ben soza gudãkpari
kenɔ gɛ̃̀ wɛ́tɛ guu, aɔ̃ yã kɛ̀ kɛ̀nɔ ò
sa'orikinɔnɛ píngi. 12 Ben sa'oriki pìnɔ
gbɛ̃nsinɔ sìsi, aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃, ben aɔ̃ ɔɔ bíta
kpà soza pìnɔa gusaɛ 13 aɔ̃ bè: À be à
ìbanɔ bé wà mɔ̀ gwãavĩ, aɔ̃ à gɛ̀ sɛ̀ kpãi
gurɔɔ kɛ̀ ée ii oo. 14 Tó bùsu gbɛ̃nsi yã
pì mà, wé agbaa kpánɛ, é bɔ yãketen.
15 Sozanɔ ɔɔ pì sì, ben aɔ̃ɔ kɛ̀ lán wà
dàńnɛ nà. Ben yã pì gɔ̃̀ Yudanɔnɛ baaru
ũ ai kɔ̃n a gbã̀ao.

Yesu zĩ nana a ìbanɔnɛ ń ɔzĩ

*(Maa 16:14-18, Luk 24:36-49,
Yoh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)*

16 Yesu ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ gàa
Galili kpiii kɛ̀ à à kii gɔ̃̀gɔ̃ńnɛ yãa musu.
17 Kɛ̀ aɔ̃ à è, aɔ̃ dɔnzi kɛ̀nɛ, mɔde aɔ̃
gbɛ̃kenɔ e seka kɛɛ. 18 Ben Yesu sɔ̃̀ńzi à
bèńnɛ: Luda musu kɔ̃n tɔɔtɛo iko píngi
kpàma. 19 Beee yãnzi à gá à bori píngi
kɛ ma ìbanɔ ũ, à ń batisi kɛ kɔ̃n De Luda
tɔ́o kɔ̃n à Nɛ́ tɔ́o kɔ̃n à Ninii tɔ́o, 20 à yã
kɛ̀ má dìɛareenɔ dańnɛ aɔ̃gɔ̃ kũna píngi.
À ma, mɛ́gɔ̃ kúao gurɔ píngi ai anduna
gá yãao.

MAAKU

Baaru nnaa kɛ̀ Maaku kɛ̀

Yesu batisikɛna 1:1-1:13
Yesu yãdannɛna Galili 1:14-9:50
Zaa Galili ai Yerusalɛmu 10:1-10:52
Yesu kuuna Yerusalɛmu 11:1-14:9
Yesu gana kɔ̃n à fɛɛnao 14:10-16:20

Yaaya Batisikɛri waazikɛna

(Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yoh 1:19-28)

1 Luda Nɛ́ Yesu Kirisi baarun yɛ̀. 2 À
nàa lán à kú annabi Isaya takada guu
nà, à bè:
Mɛ́ ma zɪ̃̀ri gbarɛ n ã
à zɛ́ kɛkɛnnɛ.
3 À kpàakpakɛri kòto ma dɔ gbáan à bè:
À zɛ́ kɛkɛ Diinɛ,
à zɛ́ wɛ́wɛnɔ poronɛ súusu.
4 Lɛn Yaaya Batisikɛri kú gbáan lɛ, èe
waazi kɛɛ, à ò gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃
batisi kɛ, Luda é ń durun kɛ̃ńnɛ. 5 Yudea
bùsudeenɔ kɔ̃n Yerusalɛmudeenɔ gàa à
kiia ń píngi, aɔ̃ ń durunnɔ ò gupuraaa,
ben à ń batisi kɛ̀ Yodazi. 6 Yaaya ègɔ̃ uta
kɛ̀ wà tã̀ kɔ̃n lakumi kão dana, à báa asaa
dɔ̀ a pii. Sutɛ̃ kɔ̃n zɔ́'ion à pɔ́blee ũ. 7 À
waazi kɛ̀ à bè: Gbɛ̃ke é mɔ́ ma gbɛra à
gbãaa dɛmala. Mɛ́ɛ ká mà kúɛ mà à kya-
tee bɔbɔnɛro. 8 Mɛɛ̀ a batisi kɛ kɔ̃n íomɛ,
gbɛ̃ pì sɔ̃ eé a batisi kɛ kɔ̃n Luda Ninio.

Yesu batisikɛna

(Mat 3:13-17, Luk 3:21-22)

9 Gurɔ beeea Yesu bɔ̀ Nazarɛti, Galili
bùsun, à mɔ̀, ben Yaaya à batisi kɛ̀ Yo-
dazi. 10 Kɛ̀ Yesu bikũ̀ gɔ̃ɔ, à è ludambɛɛ
e wɛ̃ɛkɔ̃a, Luda Ninii e suuawa lán pɔ̃tɛ̃ɛ
bà. 11 Ben à kòto mà bɔna ludambɛ à bè:
Ḿbe ma nɛ́ mɛ̀n do léle yenzidee ũ, kɛ̀
ma pɔɔ nnamma.

Yesu yɔ̃agwana

(Mat 4:1-11, Luk 4:1-13)

12 Ben Luda Nini à gbàrɛ gbáan gɔ̃ɔ,
13 ben à kú gwe kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ ai gurɔ
baplaa, Setãn e à yɔ̃ɔ à gwa. Ben
malaikanɔ mɔ̀ wà dɔ̀àlɛ.

Yesu ìba káakunɔ sisina

(Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)

14 Yaaya kũna gbɛran Yesu tà Galili, èe
baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kpaa 15 à bè:
À gurɔɔ kà, kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kà kĩi.
À nɔ̀sɛ liɛ à baaru nnaa pì sí.
16 Kɛ̀ Yesu e dɔɔ Galili sɛ̀bɛzi, à Simɔ
kɔ̃n a dãaro Anduruo è, aɔ̃e táaru
kpaa sɛ̀bɛ pìn, zaakɛ sɔrɔkɔnɔmɛ. 17 Ben
Yesu bɛ̀ńnɛ: À mɔ́ à tɛ́mazi, mɛ́ a kɛ
gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ. 18 Zaa gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ ń
táarunɔ tòn aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi. 19 Kɛ̀ à gàa aɛ
féte, à Zebedi nɛ́ Yemisi è kɔ̃n a dãaro
Yohanao. Aɔ̃ɔ kú góro'itɛ guu, aɔ̃e ń
táarunɔ kɛkɛɛ. 20 À ń sísi gɔ̃ɔ, ben aɔ̃ ń
de Zebedi kɔ̃n ayazĩkɛrinɔ tò góro guu
gwe aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi.

Yesu zĩnde kɛ̃kɔ̃ana Kapɛnamu

(Luk 4:31-37)

21 Aɔ̃ gàa Kapɛnamu. Kɛ̀
kámmaboguɾɔɔ kà, Yesu gàa
aduakɛkpɛn, èe yã daańnɛ. 22 À
yãdannɛna bɔ̀ ń saɛ, zaakɛ è dańnɛ
ikoomɛ, èe kɛ lán ludayãdannɛrinɔ pɔ́
bànlo.
23 Zĩ beeea gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kee kú adu-
akɛkpɛn gwe. À wii lɛ̀ à bè: 24 Bɔ́n wá vĩ
kɔ̃ ɔzĩi, Yesu Nazarɛti? N mɔ ǹ wa kaatɛn
yɔ́? Má dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ń dɛ a ũ, ḿbe Luda gbɛ̃
kɛ̀ kú adona ũ. 25 Ben Yesu gì zĩn pìnɛ à
bè: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gbɛ̃ pìa. 26 Ben zĩn pì à
nìgãnigã à wii gbãaa lɛ̀, ben à gòa. 27 Bídi
gbɛ̃nɔ kũ̀ ń píngi, aɔ̃e kɔ̃ lalaa: Bɔ́ taka
bori yãn gwee? Yãdannɛna dufun yɔ́? È
yã dańnɛ ikoo fá! Baa kɔ̃n zĩnnɔ, tɔ́ à yã
òńnɛ, aɔ̃è à yã mamɛ. 28 Ben kãndo à tɔ́
dà Galili bùsula píngi.

Yesu gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃ana pari

(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)

29 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ aduakɛkpɛn, ben à tà
Simɔ kɔ̃n Anduruo bɛ gɔ̃ɔ kɔ̃n Yemisio
kɔ̃n Yohanao. 30 Simɔ naɔ̃ daa daɛna, èe
mɛ̀wãaa kɛɛ, ben wà à yã ò Yesunɛ gɔ̃ɔ.
31 À gàa à kiia à à kũ̀ a ɔɔa à à fɛ̀ɛ. Ben à
mɛ̀ yĩi kũ̀ ai à pɔ́blee kɛ̀ńnɛ.
32 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ɔfãntɛ̃ e gɛ̃ɛ kpɛ́n,
wà mɔ̀nɛ kɔ̃n gyãreenɔ kɔ̃n zĩndeenɔ ń
píngi. 33 Wɛ́tɛdeenɔ kàkɔ̃a à kpɛ́ kpɛɛlɛa
ń píngi. 34 À gbɛ̃nɔ kɛ̃̀kɔ̃a pari kɔ̃n gyã
bori sãnda píngio, à zĩnnɔ gò gbɛ̃nɔa
paripari. È zĩnnɔ gba zɛ́ aɔ̃ yã oro, zaakɛ
aɔ̃ɔ dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ à dɛ a ũ.

Yesu waazikɛna zaa Galili

(Luk 4:42-44)

35 Kɔngɔ idɛ'idɛ Yesu fɛ̀ɛ à bɔ̀ à gàa
sɛ̃̀n gusaɛ, èe adua kɛɛ gwe. 36 Ben Simɔ
kɔ̃n a gbɛ̃nɔ pɛ̀ɛzi. 37 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀a, aɔ̃ bɛ̀nɛ:
Baade píngi e n gbekaa. 38 Ben à bɛ̀ńnɛ:
Wà gá gu pãndea lakutu kɛ̀ kú wa saɛnɔ
guu, mɛ́ waazi kɛ gwe dɔ, zaakɛ beee
yãnzin ma mɔzi. 39 Lɛmɛ ègɔ̃ lili oo Galili
bùsun lɛ, ègɔ̃ waazi kɛɛ aɔ̃ aduakɛkpɛnɔ
guu, ègɔ̃ zĩnnɔ gogoom̀ma.

Kusu kɛ̃kɔ̃ana

(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)

40 Ben kusu ke mɔ̀ à kiia à kùɛ à wɛ́ɛ
kɛ̀a à bè: Tó ń yezi, nɛ́ fɔ̃ ǹ ma kɛ̃kɔ̃a wá-
sawasa. 41 À kɛ̀ Yesunɛ wɛ̃nda, ben à ɔ
bɔ̀ à kɛ̀a à bè: Má yezi, ǹ gɔ̃ wásawasa.
42 Zaa gwe gɔ̃ɔ à kusu yã̀a à kɛ̃̀kɔ̃a wá-
sawasa. 43 Ben Yesu à gbàrɛ gɔ̃ɔ à gìnɛ à
bè: 44 Ǹton o gbɛ̃ke maro. Ǹ gá ǹ n zĩnda
ɔdɔa sa'orinɛ ǹ sa'opɔ kɛ̀ Musa dìɛ kpá n
kɛ̃kɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ. 45 Kɛ̀ à bɔ̀, à
gàa èe yã pì o'oońnɛ. Yã pì dàgula, ben
Yesu è fɔ̃ à gɛ̃ wɛ́tɛn gupuraaa dɔro. Ègɔ̃
kú sɛ̃̀n gusaɛmɛ, ben wègɔ̃ bɔɔ baama
píngi wàgɔ̃ mɔɔ à kiia.

Gbɛ̃ kaɛna kɛ̃kɔ̃ana

(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)

2 Gurɔ plaaa gbɛra Yesu lìara à tà
Kapɛnamu. Kɛ̀ wà mà à kú bɛ, 2 ben
wà pàzi paripari, gɛ̃kii kuu dɔro baa
kpɛɛlɛa, èe Luda yã oońnɛ. 3 Ben wà
mɔ̀nɛ gbɛ̃ kaɛnao, gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ bé wà à
sɛna. 4 Kɛ̀ aɔ̃ɔe e wà sɔ̃̀o Yesuziro parii
yãnzi, ben aɔ̃ dìo kpɛ́ musu, aɔ̃ kpɛ́ fɔ̃̀
guu kɛ̀ Yesu kún. Kɛ̀ aɔ̃ɔ fɔ̃̀, ben aɔ̃ gyãree
pì pìta kɔ̃n à daɛbɔo. 5 Kɛ̀ Yesu è aɔ̃ɔ a
náanɛ vĩ, a bè gbɛ̃ kaɛna pìnɛ: Ma gbɛ̃,
n durunnɔ kɛ̃̀mma. 6 Ludayãdannɛri kenɔ
vɛ̃ɛna gwe aɔ̃ɔe oo ń nɔ̀sɛ guu: 7 Bɔ́yãnzi
gbɛ̃ kɛ̀ e oo lɛzi? Èe dɔkɛɛ Ludaomɛee!
Dé bé eé fɔ̃ à durunnɔ kɛ̃ńnɛ, tó èe kɛ
Luda ado baasiroo? 8 Gwe gɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀ a
nɔ̀sɛ guu laasuu kɛ̀ aɔ̃ɔe lɛɛ, ben à ń lá
à bè: Bɔ́yãnzi ée laasuu beee taka lɛɛ a
nɔ̀sɛ guuzi? 9 Tó ma bè gbɛ̃ kaɛna pìnɛ à
durunnɔ kɛ̃̀a, ke tó ma bè à fɛɛ à a daɛbɔ
sɛ́ à táa o, à kparee bé à aagaa? 10 Má
ò lɛ lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Gbɛ̃ntee Nɛ́ durunkɛ̃n-
nɛna iko vĩ tɔɔtɛ kɛ̀. Ben à bè gbɛ̃ kaɛna
pìnɛ: 11 Ma bènnɛ ǹ fɛɛ ǹ n daɛbɔ sɛ́ ǹ tá
bɛ. 12 Ben à fɛ̀ɛ gɔ̃ɔ à a daɛbɔ pì sɛ̀ à bɔ̀o
gbɛ̃nɔ wáa ń píngi. Yã pì bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃
Luda tɔ́ bɔ̀ wà bè: Wée yã kɛ̀ taka e yãro.

Levi sisina

(Mat 9:9-13, Luk 5:27-32)

13 Yesu lìara à bɔ̀ à gàa sɛ̀bɛ lɛ́a. Wèe
mɔɔ à kiia paripari, ben èe yã daańnɛ.
14 Gurɔɔ kɛ̀ èe gɛ̃tɛɛ, ben à Alafeu nɛ́ Levi
è vɛ̃ɛna a bɛ'ɔɔsikpɛn. À bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ
tɛ́mazi. Ben à fɛ̀ɛ à tɛ̀zi.
15 Zĩkea kɛ̀ Yesu e pɔ́ blee à bɛ,
bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔɔ e pɔ́ bleeo
pari kɔ̃n à ìbanɔ lɛdo. Zaakɛ gbɛ̃ beee
takanɔɔ tɛ́zi pari. 16 Farisi kɛ̀ aɔ̃è Luda
yã dańnɛnɔɔ kú gwe. Kɛ̀ aɔ̃ɔ è Yesu e
pɔ́ blee lɛdo kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunk-
ɛrinɔ, ben aɔ̃ à ìbanɔ là wà bè: Bɔ́yãnzin
èe pɔ́ blee lɛdo kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n du-
runkɛrinɔozi? 17 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à

bèńnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ aafia vĩi bà kú likita yãoro,
sé gyãree. Mɛ́ɛ mɔ́ gbɛ̃ maaanɔ sísiro, sé
durunkɛrinɔ.

Lɛ́yina

(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)

18 Yaaya Batisikɛri ìbanɔ kɔ̃n Farisinɔɔ
e lɛ́ yii, ben wà mɔ̀ wà Yesu là wà bè:
Yaaya ìbanɔ kɔ̃n Farisi ìbanɔ è lɛ́ yi, ben
n ìbanɔ è yi sero nɛ́? 19 Ben Yesu bèńnɛ:
Nɔsɛri gbɛ̃nɔ é lɛ́ yi gurɔɔ kɛ̀ à kúńyo nɔsɛ
guun yɔ́? Gurɔɔ kɛ̀ nɔsɛri kúńyo, aɔ̃é lɛ́
yiro. 20 À gurɔɔ é mɔ́ kɛ̀ weé nɔsɛri bɔ ń
tɛ́, gbasa aɔ̃é lɛ́ yi sa. 21 Gbɛ̃ke è uta zii
nambata na kɔ̃n pɔ́lɛ dufuoro. Tó wà kɛ̀
lɛ, uta dufu é sɔ̃kɔ̃zi à kɛ̃kɔ̃rɛ, à zii fɔ̃na é
kaara. 22 Wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu zii gu-
uro. Tó wà kɛ̀ lɛ, wɛ̃ɛ pì é tùu pũtã, wɛ̃
kɔ̃n tùuo é yaka ń píngi. Auo, wè geepi-
wɛ̃ dufu ká tùu dufu guumɛ.

Kámmaboguro yã

(Mat 12:1-21, Luk 6:1-11)

23 Kámmaboguroɔ zĩkea Yesu e pãa bu-
raanɔla. Lán èe gaa nà à ìbanɔ pɔ́wɛɛ
wòro, aɔ̃ɔe soo. 24 Ben Farisinɔ bènɛ:
Ǹ gwa! Bɔ́yãnzin aɔ̃ɔe yã kɛ̀ wè kɛ
kámmaboguroɔ zĩroo kɛɛzi? 25 Ben Yesu
wèńla à bè: Ée à kyó kɛ ziki á è lán
Dauda kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ àpi kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ
e takaasi kɛɛ, kɛ̀ nɔaa e ń dɛɛroo?
26 Sa'oriki Abiata gurɔɔa à gɛ̃̀ Luda ua
guu, à burɛdi kɛ̀ wà kàɛ Ludanɛ sò, kɛ̀
gbɛ̃kee à sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ, ben à
kpà a gbɛ̃nɔa. 27 Yesu ɛ̀ara à bèńnɛ dɔ:
Luda kámmaboguroɔ dìɛ gbɛ̃ntee aafia
yãnzimɛ. Èe kɛ kámmaboguroɔ yãnzin à
gbɛ̃ntee kɛ̀ziro. 28 Beee yãnzi Gbɛ̃ntee Nɛ́
iko vĩ kámmaboguroɔa se.

3 Yesu ɛ̀ara à gàa aduakɛkpɛn. Gɔ̃g-
bɛ̃ kee kú gwe à ɔ doo fɛ̃fɛ̃na.
2 Gbɛ̃kenɔ e Yesu tàasi kɛɛ, tó eé à kɛ̃kɔ̃a
kámmaboguroɔ zĩ, lɛ wà yã e wà dia.
3 Ben Yesu bè gbɛ̃ kɛ̀ à ɔɔ fɛ̃fɛ̃na pìnɛ:
Ǹ fɛɛ ǹ zɛ zà guu. 4 Ben à ń lá à bè:
Kámmaboguroɔ zĩ à zɛ́ vĩ wà à maaa kɛn
yɔ́ɔ, ke à zaaa? Wà gbɛ̃ mì sín yɔ́, ke wà
dɛmɛ? Ben aɔ̃ɔe yãke oro. 5 Yesu ń gwá
pɔfɛ̃o à lìgazi, zaakɛ à pɔɔ yàka ń swãg-
bãa yãnzi. Ben à bè gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ: Ǹ n ɔɔ
pì poro. Kɛ̀ à pòro, ben à ɔɔ pì kɛ̀ a gbɛ̀n.
6 Ben Farisinɔ bɔ̀ɛ wà gàa wà yã gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n
kí Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ gɔ̃ɔ, dian aɔ̃é kɛ nà wà
Yesu dɛ.

Pari kɔ̃kakɔ̃aa sɛ̀bɛ lɛ́a

7 Yesu kɔ̃n a ìbanɔ ń zĩnda gàńnɛ gwe,
aɔ̃ gàa sɛ̀bɛ lɛ́a. Ben parii bɔ̀ Galili
wà tɛ̀zi. 8 Gbɛ̃kenɔ bɔ̀ Yudea dɔ kɔ̃n
Yerusalɛmuo kɔ̃n Ɛdɔmunɔ bùsuo kɔ̃n
Yoda baa kãa kpaao kɔ̃n Tayao kɔ̃n Sidɔ̃o
wà mɔ̀ à kiia paripari, kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ èe
kɛɛnɔ baaru mà yãnzi. 9 Parii yãnzi Yesu
ò a ìbanɔnɛ aɔ̃ góro'itɛ soru kɛare, lɛ wà-
ton nakɔ̃rɛaro yãnzi. 10 Zaakɛ Yesu gbɛ̃nɔ
kɛ̃̀kɔ̃a pari, ben gyãreenɔɔ e nakɔ̃rɛɛa
pari lɛ wà ɔ kɛa. 11 Zĩndeenɔ sɔ̃, tó aɔ̃ à
wɛ́ɛ è, aɔ̃è mɔ́ wà daɛ à aɛmɛ, aɔ̃è wii
lɛ́ wà be: Ḿbe Luda Nɛ́ ũ. 12 Ben Yesu è
gíńnɛ aɔ̃ o gbɛ̃ kɛ̀ á dɛ à ũ.

Yesu zĩ̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ diɛna

(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)

13 Kɛ̀ Yesu dìdi kpiiia, à gbɛ̃ kɛ̀ à yez-
inɔ sìsiazi, ben aɔ̃ mɔ̀ à kiia. 14 Ben à
gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ dìɛ aɔ̃gɔ̃ kúao,
lɛ àgɔ̃ ń zĩ waazi kɛ, 15 aɔ̃gɔ̃ iko vĩ aɔ̃
zĩnnɔ gońma. À tɔ́ kpàńnɛ zĩ̀rinɔ. 16 Aɔ̃
tɔ́n yɛ̀: Simɔ kɛ̀ à tɔ́ kpànɛ Pita. 17 Zebedi
nɛ́ Yemisi kɔ̃n a dãaro Yohanao. À
tɔ́ kpàńnɛ Bɔanɛgɛ. Tɔ́ pì bè lapatam-
marinɔ. 18 Beee gbɛra Anduru, Filipi,
Batɔlɔmiu, Matiu, Tomasi, Alafeu nɛ́
Yemisi, Tadeu, Simɔ Aĩade 19 kɔ̃n Yudasi
Isikariɔti kɛ̀ bɔ̀ à kpɛɛo.

Zĩngona gbɛ̃nɔa

(Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)

20 Kɛ̀ Yesu tà bɛ, ben gbɛ̃nɔ ɛ̀ara wà
kàkɔ̃a dɔ pari, ben Yesu kɔ̃n a ìbanɔɔ e
zɛ́ e wà pɔ́ blè sero. 21 Kɛ̀ à bɛdeenɔ yã pì

mà, aɔ̃ dà zɛ́n wà à gbɛsɛ, zaakɛ aɔ̃ɔe bee ĩa kàamɛ.

22 Ludayãdannɛri kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Yerusalɛmu wà mɔ̀nɔ bè: À Bɛlɛzɛbubu vĩ, zĩnnɔ kína pì gbãaan è zĩn goḿma. 23 Ben Yesu ń sisiazi à yãlɛkɔ̃zina ɔ̀ńnɛ à bè: Setãn é fɔ̃ à a zĩnda goḿmaɔ́? 24 Tó kpata gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o, kpata pì é gì kɛɔ́? 25 Tó uadeenɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o, ua pì é gì kɛɔ́? 26 Tó Setãn íbɛtɛ kpà kɔ̃n a zĩnda gbɛ̃nɔ aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a, eé gì kɛro, eé mì dɛmɛ. 27 Gbɛ̃ke é fɔ̃ à gɛ̃ gɔ̃sagbãaa kpɛ́n à à pɔ́nɔ sɛ́ɛro, séto à à yì gĩa, gbasa à à kpɛ́ kpokɛ.

28 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, Luda é gbɛ̃nɔ durunnɔ kɛ̃ńnɛ kɔ̃n a tɔ́ zaaa kɛ̀ aɔ̃è sísinɔ píngi, 29 mɔde tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ zaaa sìsi, eé kɛ̃nɛro, zaakɛ adee durun kɛ̀ è sí kɛ̃ńnɛroo kɛ̀mɛ. 30 Yesu ò lɛ kɛ̀ aɔ̃ bè à zĩn vĩ yãnzimɛ.

Yesu danɛnɔ

(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)

31 Kɛ̀ à da kɔ̃n à dãaronɔ kà, aɔ̃ zɛ̀ bàazi, ben aɔ̃ gbɛ̃ zĩ̀ wà à sísi. 32 Gbɛ̃nɔɔ vɛ̃ɛna wà ligazi pari, ben wà bènɛ: Ǹ gwa! N da kɔ̃n n dãaronɔ zɛ bàazi aɔ̃ɔe n gbekaa. 33 Ben à wèńla à bè: Dén ma da kɔ̃n ma dãaronɔ ũu? 34 Ben à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛzinɔ gwà à bè: Ma da kɔ̃n ma dãaronɔn yɛ̀. 35 Gbɛ̃ kɛ̀ è Luda pɔyezi kɛɛn ma dãaro kɔ̃n ma dãreo kɔ̃n ma dao ũ.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛfãrio

(Mat 13:1-23, Luk 8:4-15)

4 Yesu ɛ̀ara èe yã daańnɛ sɛ̀bɛ saɛ. Wà pàzi paripari, ben à gɛ̃̀ à vɛ̃̀ɛ góro'itɛn íla, gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ kaɛna sĩ̀sĩ baa sɛ̀bɛ lɛ́a ń píngi. 2 À yã dàńnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinanɔ pari. Lán èe daańnɛ nà à bè: 3 À swã kpá! Búbari ke bé à kuu à bɔ̀ à gàa pɔ́wɛɛ fã. 4 Lán èe fãa nà, ben à kenɔ lɛ̀ɛ zɛ́ guu, bãanɔ mɔ̀ wà blè. 5 À kenɔ lɛ̀ɛ gbè sàra musu, gura kɛ̀ bùsu vĩ bítaro, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ gɔ̃ɔ, kɛ̀ bùsu bíta gwero yãnzi. 6 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ fɛ̀ɛ, ben aɔ̃ tɛ́ kũ̀ wà gàga, kɛ̀ aɔ̃ɔ kãsãa vĩro yãnzi. 7 À kenɔ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu, ben lɛ̀ fɛ̀ɛ à nàkɔ̃rɛḿma aɔ̃ɔe nɛ́ iro. 8 À kenɔ sɔ̃ lɛ̀ɛ tɔɔtɛ maaa guu. Aɔ̃ bɔ̀ɛ wà fɛ̀ɛ aɔ̃ nɛ́ ì, à kenɔ kaarana kɛ̀ baaakurikuri, kenɔ baaagɔ̃gɔ̃, kenɔ basɔsɔɔro. 9 Ben Yesu bè: Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

10 Kɛ̀ Yesu gùńnɛ gwe à kú ado, ben à gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúzinɔ mɔ̀ wà yã pìnɔ mì gbèkaa. 11 Ben à bèńnɛ: Luda kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia asii kpàawa àgɔ̃ dɔ̃, mɔde mɛɛ̀ yã píngi o gbɛ̃ kpaaanɔnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinanɔmɛ,

12 lɛ aɔ̃gɔ̃ guu gwaa pɔ́ke'ena sai,
aɔ̃gɔ̃ swã kpakpaa à dɔ̀rɔ dɔ̃na sai,
lɛ aɔ̃ton aɛ dɔ Ludaa,
à ń durunnɔ kɛ̃ńnɛro yãnzi.

13 Ben Yesu ń lá à bè: Á yã pì dɔ̃roo? É kɛ dia à yãlɛkɔ̃zina ke dɔ̃ɔ? 14 À ma! Búbari pì Luda yãn èe fãa. 15 Gbɛ̃kenɔ dɛ lán zɛ́ guu pɔ́wɛɛ bà, guu kɛ̀ wà Luda yã fɛ̃̀n. Tó aɔ̃ɔ mà, ben Setãn è mɔ́ à Luda yã kɛ̀ wà fɛ̃̀ ń tɛ́ pì síḿma gɔ̃ɔ. 16 Gbɛ̃kenɔ dɛ lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ gbè sàra musu bà. Tó aɔ̃ Luda yã mà, aɔ̃è sí gɔ̃ɔ kɔ̃n pɔnnaao. 17 Zaakɛ aɔ̃ɔ kãsãa vĩro, aɔ̃è kɛ gurɔ plaaro. Tó yã'ɔ̃amma ń lé ke tó wà wɛ́ɛ tã̀ḿma yã pì yãnzi, aɔ̃è fumɛ gɔ̃ɔ. 18 Gbɛ̃kenɔ dɛ lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu bà. Aɔ̃ Luda yã mà, 19 mɔde anduna yã kã̀hãnkɛna kɔ̃n yena auzikizio kɔ̃n pɔ́ kpaaanɔ nidɛnao è nakɔ̃rɛḿma, ben yã pì è gɔ̃ àre sai. 20 Gbɛ̃kenɔ dɛ lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ tɔɔtɛ maaaanɔ bà. Aɔ̃è Luda yã ma wà sí, ben aɔ̃è kɛ kaarana pɔ́ ũ, aɔ̃ kenɔ baaakurikuri, kenɔ baaagɔ̃gɔ̃, kenɔ basɔsɔɔro.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n fitiao

(Luk 8:16-18)

21 Yesu bèńnɛ: Wè fitia na wà gbaka kúɛa ke wà diɛ gádo gbáruɔ́? Dabu musun wè dinloo? 22 Asiiyã kee kuu kɛ̀ weé gí bɔaziro. Pɔ́kee kuu utɛna kɛ̀ eé bɔ gupuraaro. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

24 À bèńnɛ dɔ: À làakari kɛ yã kɛ̀ ée maaa. Zaka kɛ̀ eè yɔ̃ońnɛn Luda é yɔ̃oare eé ɛara à kaaraare dɔ. 25 Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ke vĩroo sɔ̃, baa à néngo kɛ̀ à vĩi Luda é sía.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛbɔɛnao

26 À bè dɔ: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ gbɛ̃ fã̀ buraa bà. 27 Gwãavĩ kɔ̃n fãantẽo baa tó èe ii oo ke à bɛ̃ɛ, pɔ́wɛɛ pì è bɔrɛ à ìsi kũ, gbɛ̃ pì ègɔ̃ dɔ̃ lán è kɛ nàro. 28 Tɔɔtɛ bé è pɔ́wɛɛ i a zĩnda. È kà pá gĩa, gbasa à nɔ̀ sí, à gbɛran è pia. 29 Tó à mà, ben wè kɛ̃ kontoo, zaakɛ à kɛkɛgurɔɔ bé à kà.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n musadi wɛ́ɛo

(Mat 13:31-32, 34, Luk 13:18-19)

30 À bè dɔ: Bɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia bɔ̀kɔ̃bao? Bɔ́n wé e wà lɛ́kɔ̃zio? 31 À dɛ lán musadi wɛ́ɛ bà, kɛ̀ à wɛ́ɛ kete dɛ pɔ́wɛɛ kɛ̀ wè tɔ̃nɔla píngi, 32 mɔde tó wà tɔ̃̀, è bɔɛ à kɛ bíta dɛ dò pɔ́nɔla píngi. È gã̀ gègetenɔ kɛ ai bãanɔ è mɔ́ wà zɔ̃zɔ̃ à lá ɔran.

33 Yesu Luda yã òńnɛ pari kɔ̃n yãlɛkɔ̃zina beee takanɔ aɔ̃ mana lɛ́n. 34 Èe yãke ońnɛ yãlɛkɔ̃zina sairo. Tó à kú kɔ̃n a ìbanɔ ńtẽɛ, ben è yã píngi bɔkɔ̃tɛńnɛ.

Yesu zàga'ĩa zɛna

(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)

35 Kɛ̀ uusiɛ e kɛɛ, à bè a ìbanɔnɛ: Wà bikũ baa kãa kpa. 36 Zaakɛ Yesu kú góro guu, ben aɔ̃ gɛ̃o lɛdo aɔ̃ dà zɛ́n lɛ wà parii tò gwe. Góro pãndenɔ gàańyo. 37 Ben zàga'ĩa gbãaa fɛ̀ɛ. Í e góro yĩpayĩpaa èe kaa à guu ai à yezi à pa. 38 Yesu kú góro kpɛɛ kpa, èe ii oo à mì di mìbɔkɔa. Ben à ìbanɔ à vù aɔ̃ bènɛ: Dannɛri! Kɛ̀ wée kaatɛɛ, nɛ́ɛ bídi kɛroo? 39 Ben à fɛ̀ɛ à gì ĩanɛ à bè ínɛ: Ǹ yĩtɛ! Ǹ zɛ tɛɛɛ! Ben ĩa kpàɛ, guu yĩ̀ kítikiti. 40 Ben à ń lá à bè: À kɛ̀ dia á seka vĩ lɛɛe? Ase á ma náanɛ vĩro ai tiaɔ́? 41 Ben aɔ̃ gɔ̃̀ bídi guu, aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa wà bè: Dén gbɛ̃ kɛ̀ ũee? Baa ĩa kɔ̃n ío è à yã mamɛ.

Zĩnnɔ gbarɛna alɛdɛnɔa

(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)

5 Aɔ̃ kà Gadara bùsun sɛ̀bɛ baa kãa kpa. 2 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ góro guu gɔ̃ɔ, zĩnde ke bɔ̀ mirakpɛtɛa à mɔ̀ à dààlɛ. 3 Ègɔ̃ kú gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ dɛ mira ũunɔ guu. Baa mɔ̀kyakoo è fɔ̃ à à yì dɔro. 4 Zaakɛ wè à yi kɔ̃n mɔ̀kyakooomɛ wè à da lín baabɔrɛ, mɔde è mɔ̀ pìnɔ kɛ̃kɛ̃ è lí pìnɔ gborog-boro. Gbɛ̃ke è à gbãaa fɔ̃ro. 5 Gwãavĩ kɔ̃n fãantẽo píngi ègɔ̃ táa oo mirakpɛtɛa kɔ̃n sĩ̀sĩgɛɛzinɔ, ègɔ̃ wii lɛɛ ègɔ̃ a zĩnda lilii gbɛ̀o.

6 Kɛ̀ à Yesu è kãa, ben à bàa lɛ̀ à mɔ̀ à kùɛ à aɛ. 7–8 Kɛ̀ Yesu bè zĩn pì goa, ben à wii gbãaa lɛ̀ à bè: Yesu, Luda Musude Nɛ́, bɔ́n wá vĩ kɔ̃ ɔzĩi? Ma nannɛ Ludazi ǹton wɛ́ɛ tãmaro. 9 Ben Yesu à là à bè: N tɔ́n diaa? Ben à wèàla à bè: Ma tɔ́n Pari, zaakɛ wá pari. 10 Ben aɔ̃ agbaa kpà Yesunɛ maamaa wà bè àton pɛ́ḿma bùsu pì guuro.

11 Alɛdɛ kpàsa bíta kú gwe, aɔ̃ɔe pɔ́ blee sĩ̀sĩgɛɛzi. 12 Ben zĩn pìnɔ wɛ́ɛ kɛ̀ Yesua wà bè: Ǹ wa gbarɛ alɛdɛnɔ tɛ́ wà gɛ̃ ń guu. 13 Yesu ń gbá zɛ́, ben zĩn pìnɔ gòa wà gɛ̃̀ alɛdɛ pìnɔ guu. Ben alɛdɛ kpàsa kɛ̀ kà bɔrɔ plaa taka pìnɔ wì bào aɔ̃ sòro sĩ̀sĩgɛɛzi aɔ̃ sì sɛ̀bɛn, ben aɔ̃ gàga gwe. 14 Ben alɛdɛdãrinɔ bàa lɛ̀ wà gàa yã pì tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ wɛ́tɛ guu kɔ̃n buraanɔ. Ben gbɛ̃nɔ bɔ̀ɛ wà gàa yã kɛ̀ kɛ̀ pì gwa. 15 Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ Yesu kiia, aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ zĩn kú à guu pari yãa pì è vɛ̃ɛna gwe, à uta dana à bã̀n pì wèrea, ben vĩa ń kũ. 16 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì è wɛ́ɛonɔ yã kɛ̀ zĩndee pì lè tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ kɔ̃n alɛdɛnɔ yão. 17 Ben aɔ̃ agbaa kpà Yesunɛ kɛ̀ à bɔńnɛ ń bùsun.

18 Kɛ̀ Yesu e gɛ̃ɛ góro'itɛ guu, gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ zĩnnɔ vĩ yãa pì wɛ́ɛ kɛ̀a lɛ à táo. 19 Yesu e wero à bènɛ: Ǹ tá n bɛ n gbɛ̃nɔ kiia, ǹ yã kɛ̀ Dii kɛ̀nnɛɛ ońnɛ píngi, dia à n wɛ̃nda bò nà. 20 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì tà, èe yã

kɛ̀ Yesu kènɛ kpàakpa kɛɛ Wɛ́tɛmɛnkuri
bùsun, ben yã pì bɔ̀ gbɛ̃ píngi saɛ.

Yairu nɛ́ fɛɛna kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ ɔ kɛ̀ Yesu utaao

(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)

21 Yesu lìara à bikũ̀ sɛ̀bɛ baa kãa kpa
kɔ̃n góroo, ben parii kàkɔ̃azi sɛ̀bɛ lɛ́a.
22 Aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi kɛ̀ wè benɛ Yairu
mɔ̀ gwe. Kɛ̀ à Yesu è, à dàɛ a puua à gbá
saɛ, 23 ben à kúɛ kènɛ maamaa à bè: Ma
nɛ́nɔgbɛ̃ kú gaa lɛ́zĩ. Ǹ mɔ́ ǹ ɔ kɛa, lɛ à
gbãa kũ àgɔ̃ kú wɛ̃̀ndio. 24 Ben Yesu dào
zɛ́n. Parii tɛ́zi aɔ̃ɔe nakɔ̃rɛɛa.
25 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe aru è bɔɛa à
kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. 26 Ɛ̃zɛ̃deenɔ à kɛ̀
takaasidee ũ maamaa, à a ɔɔ blè píngi.
Èe aafia ero, è kɛkɛ àgɔ̃ kaaramɛ. 27 Kɛ̀
à Yesu baaru mà, ben à sɔ̃̀ Yesuzi parii
guu kpɛɛ kpa. Ben à ɔ kɛ̀ à utaa, 28 za-
akɛ à bè: Baa tó ma ɔ kɛ̀ à utaa dé, mɛ́
kɛ̃kɔ̃a. 29 Ben à arubɔɛna pì zɛ̀ gɔ̃ɔ. À dɔ̃̀ a
mɛ̀ guu kɛ̀ à kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n a gyãa pìo. 30 Zaa
gwe gɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀ a mɛ̀ guu kɛ̀ gbãa ke
bɔ̀agu, ben à lìɛ parii guu à bè: Dé bé à ɔ
kɛ̀ ma utaa? 31 Ben à ìbanɔ bènɛ: Ń è lán
gbɛ̃nɔɔ e nakɔ̃rɛɛmma nà, ben n bè dé bé
à ɔ kɛ̀mmaɔ́? 32 Ben Yesu gbɛ̃nɔ gwà à
lìgazi lɛ à gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀ e. 33 Vĩa nɔg-
bɛ̃ pì kũ̀ èe lugalugaa, zaakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀
à à lè a mɛ̀ guu, ben à mɔ̀ à dàɛ a puua
à gbá saɛ à à yãpuraa ònɛ píngi. 34 Ben
Yesu bènɛ: Nɔgbɛ̃, ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à
n kɛ̃kɔ̃a. Ǹ tá bɛ aafia, n gyãa pì kɛ̃̀mman
gwe.
35 Kɛ̀ Yesu kpɛ́ èe yã oo, wà bɔ̀ adu-
akɛkpɛ gbɛ̃nsi pì bɛ wà mɔ̀ wà bènɛ: N
nɛ́ pì kɛ̀ sai, ǹton ĩa da dannɛria dɔro.
36 Yesu e swã kpá ń yãnziro, ben à bè
gbɛ̃nsi pìnɛ: Ǹton tó swɛ̃̀ kɛ̃nguro, ǹ ma
náanɛ kɛ dé. 37 Èe we gbɛ̃ke gá zɛarero,
sé Pita kɔ̃n Yemisio kɔ̃n Yemisi dãaro
Yohanao. 38 Kɛ̀ aɔ̃ kà gbɛ̃nsi pì bɛ, Yesu
è wèe ɔ́ɔ dɔɔ wèe wii gbãaa lɛɛ wèe
kpãngeda kɛɛ maamaa. 39 Kɛ̀ à gɛ̃̀ kpɛ́n,
à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi ée kpãngeda kɛɛ ée
ɔ́ɔ dɔɔzi? Nɛ́ pì e garo, èe ii oomɛ. 40 Kɛ̀
aɔ̃ɔe à lalandi kɛɛ, ben à pɛ̀ḿma aɔ̃ bɔ̀ɛ
bàazi ń píngi. Sé nɛ́ pì de kɔ̃n à dao kɔ̃n
à ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ, aɔ̃mbe à ń sɛ́ à gɛ̃̀ńyo
guu kɛ̀ nɛ́ pì kún. 41 Ben à nɛ́ pì kũ̀ a ɔɔa
à bènɛ: Talita kum! Yã pì bè, nɛ́nɔkparɛ,
ǹ fɛɛ. 42 Zaa gwe gɔ̃ɔ nɛ́ pì fɛ̀ɛ à táa ò.
Nɛ́ pì sɔ̃ kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. Yã pì bɔ̀ ń
saɛ maamaa. 43 Ben Yesu gìńnɛ pátipati
aɔ̃ton o gbɛ̃ke maro. Ben à bè wà pɔ́blee
kpáa à ble.

Nazarɛtideenɔ gina Yesuzi

(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

6 Yesu bɔ̀ gwe à gàa a bɛ wɛ́tɛ, à
ìbanɔɔ tɛ́zi. 2 Kɛ̀ kámmaboguɾɔɔ kà,
ben èe yã daańnɛ aduakɛkpɛn. Ben parii
kɛ̀ aɔ̃ à yã mànɔ bídi kɛ̀ wà bè: Mák-
pan gɔ̃gbɛ̃ pì yã kɛ̀nɔ èn? Ɔ̃ndɔ̃ kpa-
reen wà kpàa, ben èe dabuyã kɛ̀ takanɔ
kɛɛ? 3 Àmbe lí'ari ũroo? Mariama nɛ́n-
loo? Yemisi kɔ̃n Yusufuo kɔ̃n Yudao kɔ̃n
Simɔnɔ vĩ̀in gweroo? À dãrenɔ bé wà
kúwao kɛ̀roo? Ben aɔ̃ gìzi. 4 Ben Yesu
bèńnɛ: Annabi ègɔ̃ bɛ̀ɛ sairo, sɛ́ à bɛ wɛ́tɛ
kɔ̃n à danɛnɔ kiiao kɔ̃n à uao baasiro.
5 Yesu e fɔ̃ à dabuyã ke kɛ̀ gwero, sɛ́
gyãree kɛ̀ à ɔ kɛ̀ḿma à ń kɛ̃kɔ̃a kenɔ
baasiro. 6 Kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro, aɔ̃ yã bɔ̀
à saɛ maamaa.

Yesu zĩ̀rinɔ zĩna

(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)

Ben à gàa lakutu kɔ̃n lakutuo, èe yã
daańnɛ. 7 Ben à a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛ-
plaaanɔ sìsiazi, ben à ń zĩ gɔ̃ɔn plaplaa,
à ń gbá iko aɔ̃ zĩnnɔ goḿma. 8 À bèńnɛ:
Àton pɔ́ke sɛ́ à gáoro, kũsãɛ ke bɔ̀kɔl-
ogomma ke ɔɔ, sɛ́ gò. 9 À kyatee kpá,
mɔde àton uta da mɛ̀n plaaro. 10 Ua kɛ̀
a pitan, àgɔ̃ kú gwe ai à gá bɔo wɛ́tɛ
pì guu. 11 Guu kɛ̀ wèe a sín ke wèe swã
kpá a yãziro, tó ée taa, à lutɛ̃ gogo a
gbánɔa ń tona kɔ̃n Ludao sèeda ũ. 12 Ben
aɔ̃ dà zɛ́n. Aɔ̃ nɔ̀sɛliɛna waazi kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ

13 aɔ̃ zĩnnɔ gòḿma pari, aɔ̃ nɔ́si màma
gyãreenɔa pari aɔ̃ ń kɛ̃kɔ̃a.

Yaaya Batisikɛri gana

(Mat 14:1-12, Luk 9:7-9)

14 Kí Hɛrɔdu yã pìnɔ mà, zaakɛ Yesu
tɔ́ kà gu píngia. Gbɛ̃kenɔ e bee Yaaya
Batisikɛri bé à fɛ̀ɛ bɔna gaan, beee yãnzin
à gbãaa è èe dabuyãnɔ kɛɛzi. 15 Gbɛ̃kenɔ
bè Iliamɛ, gbɛ̃kenɔ bè annabimɛ lán
annabi yãanɔ doke bà. 16 Kɛ̀ Hɛrɔdu mà
à bè: Yaaya kɛ̀ ma à mì zɔ̃̀ bé à fɛ̀ɛ bɔna
gaan.
17–18 Zaakɛ Hɛrɔdu dɔ̃nkɔ̃ pì bé à a vĩ̀i
Filipi naɔ̃ Hɛrɔdia sìa à sɛ̀. Kɛ̀ Yaaya ègɔ̃
oonɛ à vĩ̀i nɔ sinaa maaro, ben Hɛrɔdu
tò wà Yaaya kũ̀ wà mɔ̀ kàa wà à dà
kpɛ́siaan. 19 Hɛrɔdia sɔ̃ɔ Yaaya pɛ̃tɛ̃ kũna
à yezi à à dɛ, mɔde èe zɛ́ ero, 20 za-
akɛ Hɛrɔdu dɔ̃̀ kɛ̀ Yaaya nɛ́ Luda gbɛ̃
súusumɛ, ben è vĩa kɛnɛ è tó wà ĩa daaro.
Tó à gàa à à yã ma, laasuu è gɛ̃mmɛ. Baa
kɔ̃n beeeo ègɔ̃ ye à fàadibonazi.
21 Hɛrɔdia zɛ́ è Hɛrɔdu igurɔ làa
kɔ̃kɔ̃ zĩ. Hɛrɔdu gbãadeenɔ kɔ̃n soza
gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n Galili gbɛ̃ gírimadeenɔ
kàkɔ̃a pɔ́blekiia. 22 Ben Hɛrɔdia nɛ́nɔk-
parɛ gɛ̃̀ à ɔ̃ wã̀. À kɛ̀ Hɛrɔdunɛ nna kɔ̃n a
nibɔnɔ ń píngi, ben kína bè nɛ́ pìnɛ: Pɔ́
kɛ̀ ń yezi ǹ à wɛ́ɛ kɛma, mɛ́ n gba. 23 Ben
à ɛ̀ara à bènɛ: Ma la dànnɛ pɔ́ kɛ̀ n à wɛ́ɛ
kɛ̀ma píngi, mɛ́ n gbamɛ, baa ma kpata
kpaatɛ. 24 Ben nɛ́nɔkparɛ pì bɔ̀ à gàa à a
da gbèka à bè: Bɔ́n mɛ́ wɛ́ɛ kɛa? Ben à
da bènɛ, Yaaya Batisikɛri mì. 25 Gwe gɔ̃ɔ
à lìara à sù kpakpaa à gàa à ò kínanɛ: Má
yezi ǹ ma gba Yaaya Batisikɛri mì dana
pɛrɛnti guu kɛ̀ tia.
26 Ben kína pɔɔ yàka maamaa, mɔde kɛ̀
à la dà nibɔnɔ wáa yãnzin èe fɔ̃ à gì dɔro.
27 Ben kína pì a dogari ke zĩ̀ gɔ̃ɔ, à bènɛ
à gá à à mì zɔ̃ à mɔ́o. Ben à gàa à à mì
zɔ̃̀ kpɛ́siaan 28 à dà pɛrɛnti guu à mɔ̀ à
kpà nɛ́ pìa, ben à kpà a daa. 29 Kɛ̀ Yaaya
ìbanɔ yã pì mà, ben aɔ̃ mɔ̀ wà à gɛ̀ sɛ̀ wà
vĩ̀i.

Pɔ́blekpana gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa

(Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yoh 6:1-15)

30 Yesu zĩ̀ri pìnɔ sù à kiia, ben aɔ̃ yã
kɛ̀ aɔ̃ɔ kènɔ kɔ̃n yã kɛ̀ aɔ̃ɔ dàńnɛnɔ ònɛ
píngi. 31 Wèe gaa wèe suu, ben Yesu kɔ̃n
a zĩ̀rinɔɔ e zɛ́ e aɔ̃ pɔ́ blè sero parii yãnzi.
Ben à bèńnɛ: À mɔ́ wà gá gusaɛ watɛ̃ɛ wà
kámma bo féte. 32 Ben aɔ̃ dà zɛ́n góro'itɛ
guu aɔ̃ɔe gaa gusaɛ ńtɛ̃ɛ. 33 Kɛ̀ gbɛ̃nɔ ń
gana è, aɔ̃ ń dɔ̃, ben aɔ̃ bɔ̀ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo
pari wà bàa lɛ̀ kèsɛ wà kà gwe ń ã. 34 Kɛ̀
Yesu bɔ̀ góro guu, à gbɛ̃nɔ è paripari, ben
aɔ̃ kènɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ɔ dɛ lán sãa kɛ̀
aɔ̃ɔ dã̀ri vĩroonɔ bàmɛ. Ben èe yã daańnɛ
maamaa.
35 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ bùsa, ben à ìbanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃
bè: Gura kèkii nɛ́ sɛ̀tɛ pɔ̀rɔtumɛ, bensɔ̃
guu e sii. 36 Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ tá bura
kɔ̃n lakutu kɛ̀ kú kĩinɔa, aɔ̃ pɔ́ wɛtɛ wà
lú wà ble. 37 Ben Yesu wèńla à bè: À
pɔ́ kpáḿma aɔ̃ ble. Ben aɔ̃ bènɛ: Ń yezi
wà gá burɛdi lú kondogi ɔɔ wàa do wà
kpáḿma aɔ̃ blen yɔ́? 38 Ben Yesu ń lá à
bè: Burɛdi mɛ̀n ũgban á vĩi? À gá gwa. Kɛ̀
aɔ̃ kà, aɔ̃ bè: Burɛdi kuu mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n
kpɔ̀o mɛ̀n plaa.
39 Ben à bèńnɛ: À gbɛ̃nɔ vɛ̃ɛvɛ̃ɛ sɛ̀la
bɔ̀rɔa gãliagãlia. 40 Ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛvɛ̃ɛ gãli
kɔ̃n gãlio, gãli kenɔ gɔ̃ɔn basɔɔro, gãli
kenɔ gɔ̃ɔn baplaa akuri. 41 Ben Yesu
burɛdi mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀o mɛ̀n plaaa pìo
sɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀ musu à aubarika dàn. Ben
à burɛdi pì lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, aɔ̃ɔ
kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. Ben à kpɔ̀ mɛ̀n plaaa
pìnɔ kpàatɛtɛńnɛ ń píngi. 42 Aɔ̃ pɔ́ blè wà
kã̀ ń píngi. 43 Ben wà burɛdi kpaa kɔ̃n
kpɔ̀ kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi kuri awɛɛ-
plaaa pà. 44 Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blènɔ kà gɔ̃ɔn
bɔrɔ sɔɔro.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla

(Mat 14:22-33, Yoh 6:16-21)

45 Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃ɔ aɔ̃ gɛ̃
góro'itɛn, lɛ aɔ̃ dɔnɛ aɛ gana Bɛtɛsaida ai
àgɔ̃ parii gbarɛ. 46 Kɛ̀ à lɛ́ zàḿma, ben

à dìdi kpiii musu à gàa adua kɛ. 47 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀ góro'itɛ kú sɛ̀bɛ dagura, Yesu sɔ̃ɔ kú í baa ado. 48 Ben à è górofĩna e ĩa daaḿma, kɛ̀ ĩa gbãaa e kakaańzi yãnzi. Gudɔnao à gàa ń kiia èe táa oo íla, ben à kɛ̀ dian á yezi à gɛ̃ńlaa bà. 49 Kɛ̀ aɔ̃ à è èe táa oo íla, aɔ̃ɔe daa gɛ̀wãadeemɛ, ben aɔ̃ wii lɛ̀. 50 Zaakɛ aɔ̃ à è ń píngi, ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu. Ben Yesu yã bèńnɛ gɔ̃ɔ: À a làakari kpáɛ, mámbee! Àton tó vĩa a kũro. 51 Kɛ̀ à gɛ̃̀ góro guu, ben ĩa zɛ̀, ben yã pì bɔ̀ ń saɛ maamaa, 52 zaakɛ aɔ̃ wɛ́ɛ e kɛ̃ burɛdi yãaro kɛ̀ laasuu kɛ̃̀sãḿma yãnzi.

Yesu gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃ana zaa Gɛnɛsarɛti

(Mat 14:34-36)

53 Kɛ̀ aɔ̃ bikũ̀ baa, aɔ̃ kà Gɛnɛsarɛti, ben aɔ̃ ń góro bà dɔ̀ gwe. 54 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ góro guu, wà Yesu dɔ̃̀ gɔ̃ɔ, 55 ben aɔ̃ bàa lɛ̀ wà gàa bùsu pì lakutu píngia, wà gyãreenɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n ń daɛbɔnɔ, guu kɛ̀ wà mà à kún píngi wègɔ̃ mɔ́ńyo à kiia. 56 Guu kɛ̀ à gàan píngi, lakutunɔ ke wɛ́tɛnɔ ke buraanɔ, wègɔ̃ mɔɔnɛ gyãreenɔ ai wà ń káɛ yàranɔa, ben wè wɛ́ɛ kɛa lɛ wà ɔ kɛ baa à uta lɛ́a. Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ɔ kèanɔ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi.

Fɛɛakaarayã

(Mat 15:1-9)

7 Farisinɔ kɔ̃n ludayãdannɛri kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Yerusalɛmu kenɔ mɔ̀ Yesu kiia, 2 ben aɔ̃ɔ è à ìba kenɔ e pɔ́ blee ɔpipisai. 3 Zaakɛ Farisinɔ kɔ̃n Yudanɔ ń píngi ń dezinɔ fɛɛakaarayã kũnamɛ, aɔ̃è pɔ́ ble ɔpipi a zɛ́a sairo. 4 Tó aɔ̃ bɔ̀ yàra wà sù, aɔ̃è pɔ́ ble zú'osairo. Aɔ̃ɔ fɛɛakaarayã pãndenɔ kũna pari. Lɛmɛ aɔ̃è togoonɔ kɔ̃n loonɔ kɔ̃n butanɔ pípi lɛ. 5 Ben Farisinɔ kɔ̃n ludayãdannɛri pìnɔ Yesu là wà bè: Bɔ́yãnzi n ìbanɔ ègɔ̃ wa dezinɔ fɛɛakaarayã kũnaziroo? Aɔ̃è pɔ́ ble ɔpipisai. 6 Yesu wèńla à bè: A mɔnafikideenɔ, Isaya annabikɛyã ò a mɔnafikideenɔ yã musu wásawasa lán à kɛ̃̀ Luda yãn nà à bè:

Bori beee è bɛ̀ɛ limɛ kɔ̃n lɛ́omɛ,
aɔ̃ swɛ̃̀ kúmaro.
7 Aɔ̃ègɔ̃ dɔnzi kɛɛmɛ pãmɛ,
gbɛ̃ntee yãzɛkparɛɛn aɔ̃è dańnɛ.

8 A pã kpà Luda yãdannɛnazi, ben á gbɛ̃ntee fɛɛakaarayã kũna. 9 Ben à bèńnɛ dɔ: A pã Luda yãnɛ lɛ à e àgɔ̃ a fɛɛakaarayã kũna maan yɔ́? 10 Musa bè, àgae bɛ̀ɛ lí a de kɔ̃n a daonɛ. À bè dɔ, gbɛ̃ kɛ̀ à a de ke a da kpɛ bɔ̀, wà adee dɛ. 11 Apinɔ sɔ̃, eè be tó gbɛ̃ bè a de ke a danɛ, pɔ́ kɛ̀ á vĩ à ń kpe dao nɛ́ Kɔbanimɛ, 12 à zɛ́ vĩ à a de kɔ̃n a dao kpe dao dɔro. Kɔbanin pɔ́ kɛ̀ wè kpá Ludaa ũ. 13 Lɛmɛ eè Luda yã kɛ famma a fɛɛakaarayã kɛ̀ eè dańnɛ yãnzi. Yã beee takanɔn eè kɛ pari.

Yã kɛ̀ è tó wàgɔ̃ gbãsĩ

(Mat 15:10-20)

14 Ben Yesu ɛ̀ara à parii sìsiazi à bè: À swã kpá à ma yã ma a píngi. 15 Pɔ́kee kuu kɛ̀ è gɛ̃ gbɛ̃ guu kɛ̀ è à kɛ gbãsĩro. Pɔ́ kɛ̀ è bɔ gbɛ̃ guu bé è tó àgɔ̃ gbãsĩ. 16 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma. 17 Kɛ̀ à parii tò gwe à tà bɛ, ben à ìbanɔ à gbèka yã pì mìzi. 18 À bèńnɛ: A laasuu kpɛ́ yĩi seɔ́? Kɛ̀ pɔ́kee kuu kɛ̀ è gɛ̃ gbɛ̃ guu à tó àgɔ̃ gbãsĩro, á dɔ̃roo? 19 Pɔ́ pì è gɛ̃ a swɛ̃̀ guuro, sé à gbɛɛɛn, gbasa à bɔ mèn. Lɛn Yesu pɔ́ble píngi kɛ̀ blena pɔ́ ũ lɛ tɛ̃̀ sai. 20 Ben à bè: Yã kɛ̀ è bɔ gbɛ̃ guu bé è tó àgɔ̃ gbãsĩ. 21 Zaakɛ zaa gbɛ̃ntee swɛ̃̀ guun laasuu zaaa è bɔn: Pãpãkɛna, kpãi'ona, gbɛ̃dɛna, zinakɛna, 22 wãkũ, nɔ̀sɛzaaa, mɔnafiki, wísaiyã, sãnkara, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃na, wada kɔ̃n mìsaiyão. 23 Yã zaaa pìnɔ è bɔ swɛ̃̀ guu píngi, àmbe è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ.

Nɔgbɛ̃ zĩ̀tɔ Yesu náanɛkɛna

(Mat 15:21-28)

24 Yesu bɔ̀ gwe à gàa Taya bùsun, ben à pìta ua kea. À yezi wà a dɔ̃ro, mɔde èe e à a zĩnda ùtɛro. 25 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ à nɛ́nɔkparɛ zĩn vĩi Yesu baaru mà, ben à mɔ̀ à dàɛ à

aɛ gɔ̃ɔ. 26 Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ Giriki gbɛ̃mɛ wà à ì Siria Fenisia bùsun. À wɛ́ɛ kɛ̀ Yesua lɛ à zĩn goare a nɛ́a. 27 Ben Yesu bènɛ: Ǹ tó wà pɔ́blee kpá nɛ́nɔa gĩa, zaakɛ à maa wà nɛ́nɔ pɔ́blee sɛ́ wà zu gbɛ̃ɛnɔnɛro. 28 Ben nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Dii, baa gbɛ̃ɛ kɛ̀ aɔ̃è daɛńzinɔ è nɛ́nɔ pɔ́ble buru sɛ́sɛ. 29 Yesu bènɛ: Kɛ̀ n yãwenlana maa yãnzi, ǹ tá, n nɛ́ zĩn gòa. 30 Kɛ̀ à kà bɛ, à a nɛ́ è daɛna pɛ̀a, zĩn pì gòa.

Swãdo kɛ̃kɔ̃ana

31 Ben Yesu fɛ̀ɛ Taya bùsun à gàa Sidɔ̃, ben à bɔ̀ɛ kɔ̃n Wɛ́tɛmɛnkuri bùsuo ai à gàa à kà Galili sɛ̀bɛzi. 32 Ben wà mɔ̀nɛ kɔ̃n swãdo bebekario, wà wɛ́ɛ kɛ̀a lɛ à ɔ kɛa. 33 Yesu bɔ̀ parii guu kɔ̃n swãdoo pìo à a ɔnɛtee pɛ̀pɛ à swãn. Kɛ̀ à lóu sù, ben à ɔ kɛ̀ à nɛ́nɛa. 34 À wɛ́ɛ sɛ̀ musu à wesaa kàkɔ̃a à bò, ben à bènɛ: Ɛfata. Yã pì bè ǹ wɛ̃. 35 Zaa gwe gɔ̃ɔ gɔ̃gbɛ̃ pì swã wɛ̃̀ à nɛ́nɛ gùɛ, ben à yã ò wásawasa. 36 Yesu bɛ̀ńnɛ aɔ̃ton o gbɛ̃ke maro, mɔde dian èe giińnɛ nà, lɛmɛ aɔ̃ɔe à kpàakpa kɛɛńnɛ lɛ. 37 Yã pì bɔ̀ ń saɛ maamaa à gɛ̃̀ onala, ben aɔ̃ bè: À yã píngi kɛna ègɔ̃ maamɛ. È tó baa swãdoonɔ yã ma, ben è tó bebekarinɔ yã o.

Pɔ́blekpana gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa

(Mat 15:32-39)

8 Gurɔɔ mɔ̀nɔ guu dɔ gbɛ̃nɔ pàzi pari. Aɔ̃ pɔ́blee vĩ wà blero, ben Yesu a ìbanɔ sìsiazi à bɛ̀ńnɛ: 2 Gbɛ̃ kɛ̀nɔ kɛ̀mɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ gĩakɛ wà kúmao gurɔ aagɔ̃, ben aɔ̃ɔ pɔ́ke vĩ wà blero. 3 Tó ma ń gbáɛ aɔ̃ tá bɛ kɔ̃n nɔaao, guu é liḿma zɛ́ guu, zaakɛ ń gbɛ̃kenɔ bɔkii zã̀. 4 Ben à ìbanɔ à là wà bè: Mákpan wé pɔ́blee en sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu kɛ̀ kɛ̀ eé gbɛ̃ pìnɔ kãa? 5 Ben Yesu ń lá à bè: Burɛdi mɛ̀n ũgban á vĩi? Aɔ̃ bè: Mɛ̀n swɛɛplaamɛ. 6 Ben à bè parii vɛ̃ɛ tɔɔtɛ. Ben à burɛdi mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ sɛ̀ à sáabu kɛ̀, ben à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa aɔ̃ kpaatɛtɛ pariinɛ, ben aɔ̃ɔ kpàatɛtɛńnɛ. 7 Aɔ̃ɔ kpɔ̀ nɛ́ngonɔ vĩ féte dɔ. Kɛ̀ à aubarika dàn, à bɛ̀ńnɛ aɔ̃ ɛara wà beee kpaatɛtɛńnɛ dɔ. 8 Ben aɔ̃ɔ blè wà kã̀, ben wà à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi swɛɛplaa. 9 Gbɛ̃ pìnɔ kà bɔrɔ siigɔ̃. Kɛ̀ Yesu ń gbáɛ, 10 ben à gɛ̃̀ góro'itɛ guu kɔ̃n a ìbanɔ, aɔ̃ gàa Dalamanuta bùsun.

Farisinɔ mɔnafiki

(Mat 16:1-12)

11 Ben Farisinɔ mɔ̀ aɔ̃ɔe lɛokpakɔ̃a kɛɛo aɔ̃ɔe lí pɛɛɛa, aɔ̃ɔe wɛtɛɛ à sèeda ke kɛńnɛ kɔ̃n Luda gbãaao. 12 Ben à wesaa kàkɔ̃a à bò à bè: Bɔ́yãnzi tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ è sèeda gbekamazi? Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, mɛ́ sèeda ke kɛńnɛro. 13 Ben à ń tó gwe à ɛ̀ara à gɛ̃̀ góro'itɛ guu à tà baa kãa kpa.

14 À ìbanɔ sã̀n aɔ̃ burɛdi kũsãɛ sɛ́. Burɛdi mɛ̀n doo bé à gɔ̃̀ńnɛ góro guu. 15 Ben Yesu lɛ́ dàḿma à bè: Àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃. À làakari kɛ Farisinɔ kɔ̃n Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi. 16 Ben aɔ̃ɔe beekɔ̃nɛ: Kɛ̀ wá burɛdi vĩro yãnzin à ò lɛzi. 17 Yesu dɔ̃̀ḿma, ben à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi ée bee kɛ̀ á burɛdi vĩro yãnzimɛzi? Ai tia a wɛ́ɛ e kɛ̃ à dɔ̃roo? Á laasuu vĩroo? 18 Á wɛ́ɛ vĩ à guu eoroo? Á swã vĩ à yã maoroo? Yãke è dɔaguroo? 19 Kɛ̀ ma burɛdi mɛ̀n sɔɔroo lìlikɔ̃rɛ má kpà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa, a à kpaaa sɛ̀ɛ gbíi ũgbamɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Mɛ̀n kuri awɛɛplaamɛ. 20 Ben à ɛ̀ara à ń lá à bè: Kɛ̀ ma burɛdi mɛ̀n swɛɛplaaa lìlikɔ̃rɛ má kpà gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa, a à kusu sɛ̀ɛ gbíin ũgbamɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Mɛ̀n swɛɛplaa. 21 Ben à bɛ̀ńnɛ: Ai tia a dɔ̃roo?

Bɛtɛsaida vĩ̀a wɛ́ɛwɛ̃na

22 Kɛ̀ aɔ̃ kà Bɛtɛsaida, ben wà mɔ̀nɛ vĩ̀ao wà wɛ́ɛ kɛ̀a à ɔ kɛa. 23 Ben à vĩ̀a pì kũ̀ a ɔɔa à bɔ̀o wɛ́tɛ kpɛɛ. À lóu sù à wɛ́ɛa à ɔ kɛ̀a, ben à à là à bè: Nɛ́ɛ guu eeɔ́? 24 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì a wɛ́ɛ sɛ̀ musu à bè: Mɛ́ɛ gbɛ̃nɔ ee lán línɔ bà aɔ̃ɔe táa oo. 25 Ben Yesu ɛ̀ara à ɔ kɛ̀ à wɛ́ɛa dɔ. Kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì wɛ́ɛ kɛ̀ biibii, ben à wɛ́ɛ wɛ̃̀ èe pɔ́ píngi

ee sa wásawasa. 26 Ben Yesu à gbàrɛ à tá
bɛ à bè: Ǹton bɔɛ lakutu guuro.

Yesu mɛsayakɛ ona

(Mat 16:13-20, Luk 9:18-21)

27 Kɛ̀ Yesu e gaa kɔ̃n a ìbanɔ Sizarea
Filipi lakutunɔ guu, ben à a ìbanɔ là zɛ́
guu à bè: Dén gbɛ̃nɔ è be má dɛ à ũu?
28 Aɔ̃ wèàla wà bè: Gbɛ̃kenɔ è be Yaaya
Batisikɛrimɛ, gbɛ̃kenɔ è be Ilia, gbɛ̃kenɔ
è be dɔ annabi yãanɔ doken n ũ. 29 Ben à
ń lá à bè: Apinɔ sɔ̃, dén eè be má dɛ à ũu?
Pita wèàla à bè: Mɛsayan n ũ. 30 Ben Yesu
ń swã sùkãńnɛ lɛ aɔ̃ton yã pì o gbɛ̃ke
maro.

Yesu a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona

(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)

31 Ben à nà yãdannɛnaa à bè:
Séde Gbɛ̃ntee Nɛ́ wɛ́ɛtãmma e
maamaa, gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n sa'orikinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔ é gízi, weé à dɛ, à
gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. 32 À yã pì òńnɛ
wásawasa, ben Pita gàao kpado, èe
giinɛ. 33 Kɛ̀ Yesu lìɛ à a ìbanɔ gwà, ben
à pàta Pitaa à bè: Ǹ gumɛ gwe Setãn! N
laasuu nɛ́ Luda pɔ́nlo, gbɛ̃ntee pɔ́mɛ.

34 Beee gbɛra Yesu parii sìsiazi kɔ̃n a
ìbanɔ à bèńnɛ: Tó gbɛ̃ yezi à kɛ ma ìba
ũ, séde à gí a zĩnda wɛ̃̀ndizi à a líkpansɛ́ à
tɛ́omazi. 35 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna
é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi ma yãnzi
kɔ̃n ma baaru yão sɔ̃, adee égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ.
36 Tó gbɛ̃ gɔ̃̀ anduna vĩ píngi, tó à kòra
a wɛ̃̀ndizi, bɔ́ àren à vĩi? 37 Bɔ́n gbɛ̃ntee
é e à a wɛ̃̀ndi lendee kpáo? 38 Tó gbɛ̃
mapi kɔ̃n ma yãnɔ wí dɛ̀ tɔ̃ɔrigbɛ̃ du-
runde ludanaanɛkɛrisaideenɔ tɛ́, Gbɛ̃n-
tee Nɛ́ é adee wí dɛ gurɔɔ kɛ̀ eé su a De
gakui guu kɔ̃n à malaikanɔ.

9 Ben à bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
gbɛ̃kenɔ kú gura kɛ̀ aɔ̃é garo ai aɔ̃ kí
kɛ̀ Ludaa kà e, èe suu kɔ̃n gbãaao.

Yesu lina

(Mat 17:1-13, Luk 9:28-36)

2 Gurɔ swɛɛdoo gbɛra Yesu Pita kɔ̃n
Yemisio kɔ̃n Yohanao sɛ̀ à dìńyo kpii
lezĩa ńtɛ̃ɛ. Ben à lì ń wáa, 3 à pɔ́kãsãanɔɔ
e tɛ́ kɛɛ pú fénfen. Gbɛ̃kee kú anduna
guu kɛ̀ eé fɔ̃ à à pura kũ lɛro. 4 Ben Ilia
kɔ̃n Musao bɔ̀ wà mɔ̀ńzi, aɔ̃ɔe yã oo kɔ̃n
Yesuo. 5 Ben Pita bè Yesunɛ: Dannɛri, à
maa kɛ̀ wá kú kɛ̀. Wà kutaa dɔ mɛ̀n aagɔ̃,
n pɔ́ mɛ̀n do, Musa pɔ́ mɛ̀n do, Ilia pɔ́
mɛ̀n do. 6 À dɔ̃ yã kɛ̀ ée ooro, zaakɛ vĩa
ń kũ maamaa. 7 Ludambɛ luguu pìta à
dàńla, ben aɔ̃ kòto mà à guu à bè: Àmbe
ma Nɛ́ mɛ̀n do léle yenzidee ũ. À à yã ma.
8 Kãndo kɛ̀ aɔ̃ guu gwàgwa, aɔ̃ɔe gbɛ̃ke e
dɔro, sé Yesu ado.

9 Kɛ̀ aɔ̃ɔe pitaa kpiii pìa, ben Yesu
bèńnɛ aɔ̃ton yã kɛ̀ aɔ̃ è pì o gbɛ̃ke maro
ai Gbɛ̃ntee Nɛ́ fɛɛ bɔna gaan. 10 Aɔ̃ yã pì
kũna, mɔde aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa wèe bee: Fɛɛ
bɔna gaan yã beee dɛ diamɛ? 11 Ben aɔ̃ à
là wà bè: Bɔ́yãnzin ludayãdannɛrinɔ è be
Ilia bé eé mɔ́ káakuzi? 12 À wèńla à bè:
Ilia é mɔ́ káaku yãpuramɛ, eé yã píngi
kɛkɛ à gbɛ̀n, mɔde à kɛ̀ dia wà kɛ̃̀ Luda
yãn wà bè, Gbɛ̃ntee Nɛ́ é wɛ́ɛtãmma e
maamaa ai wà gízi? 13 Mɔde mɛ́ɛ ooare
Ilia mɔ̀ kɔ̀, ben aɔ̃ ń pɔyezi kɛ̀nɛ, lán wà
à yã ò Luda yãn nà.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kɛ̃kɔ̃ana

(Mat 17:14-21, Luk 9:37-42)

14 Kɛ̀ aɔ̃ sù ń gbɛ̃ kpaaanɔ kiia, aɔ̃ɔ
è parii ligańzi, ben ludayãdannɛrinɔɔ e
lɛokpakɔ̃a kɛɛńyo. 15 Kɛ̀ parii Yesu è, à
yã bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ bàa lɛ̀ wà gàa wà ì
kpàa gɔ̃ɔ ń píngi. 16 Ben à a ìbanɔ là à
bè: Bɔ́ lɛokpakɔ̃an ée kɛɛńyo lɛee? 17 Ben
gɔ̃gbɛ̃ ke wèàla zà guu à bè: Dannɛri,
ma mɔnnɛ ma nɛ́omɛ, zĩn bé à à nɛ́nɛ
nàɛ. 18 Tó à dìdia, è à pãɛ tɔɔtɛ, ègɔ̃
lóufuta bɔɛɛ, ègɔ̃ swaa soo, è gbãgbã
sɔ̀rɔrɔ. Ma bè n ìbanɔnɛ aɔ̃ pɛ́ zĩn pìa à
bɔ, ben aɔ̃ fùa. 19 Ben Yesu bèńnɛ: Tɔ̃ɔrig-

bɛ̃ ludanaanɛkɛrisaideenɔ! Mɛ́gɔ̃ kúao ai bɔrɛmɛ? Mɛ́gɔ̃ mɛnaaao ai bɔrɛmɛ? À mɔ́mɛ nɛ́ pìo kɛ̀.

20 Kɛ̀ wà mɔ̀onɛ, kɛ̀ zĩn pì Yesu è gɔ̃ɔ, ben à nɛ́ pì nìgãnigã à à pɛ̃̀ tɔɔtɛ. Ben èe gbegere paa èe lóufuta bɔɛɛ. 21 Yesu nɛ́ pì de là à bè: Zaa bɔrɛmɛ à kúo lɛɛ? À wèàla à bè: Zaa à nɛ́ féte zĩmɛ. 22 Ègɔ̃ à zuu tɛ́ kɔ̃n ío guu baabɔrɛ, ègɔ̃ yezi à à dɛ. Tó nɛ́ fɔ̃ ǹ pɔ́ke kɛ, ǹ wa wɛ̃nda gwa ǹ wa faaba kɛ. 23 Yesu bènɛ: N bè, tó mɛ́ fɔ̃ɔ́? Baabɔ píngi è sí kɛ gbɛ̃ kɛ̀ ma náanɛ vĩinɛ. 24 Ben nɛ́ pì de wii lɛ̀ gɔ̃ɔ à bè: Má n náanɛ vĩ. Ǹ n náanɛ kɛ̀ èe kɛ̃sãama kaaramɛ. 25 Kɛ̀ Yesu è zà e nakɔ̃rɛɛḿma, à gì zĩn pìnɛ à bè: Zĩn swãdo kpadugu, má ònnɛ ǹ go nɛ́ pìa. Ǹton gɛ̃ à guu dɔro. 26 Ben zĩn pì wii lɛ̀ à à nìgã pãsĩpãsĩ, ben à gòa. Nɛ́ pì gɔ̃̀ daɛna lán gɛ̀ bà ai paridee bè à gàmɛ. 27 Ben Yesu à kũ̀ a ɔɔa, à à fɛ̀ɛ à zɛ̀.

28 Kɛ̀ Yesu gɛ̃̀ ua guu, ben à ìbanɔ à gbèka gusaɛ wà bè: À kɛ̀ dia wée fɔ̃ wà pɛ́ zĩn pìa à bɔroo? 29 Ben à wèńla à bè: Kɛ̀ taka è sí bɔro, sé kɔ̃n aduakɛnao.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona

(Mat 17:22-23, Luk 43-45)

30 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ gwe, ben aɔ̃ pã̀ Galilinɛ. Yesu yezi wàgɔ̃ a kúkii dɔ̃ro, 31 zaakɛ èe yã daa a ìbanɔnɛmɛ. À bèńnɛ: Weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔzĩ wà à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. 32 Aɔ̃ɔe à yã pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro, ben vĩa ń kũ aɔ̃ yã pì gbekaa.

Tɛna Yesuzi lán nɛ́ féte bà

(Mat 18:1-5, Luk 9:46-48)

33 Ben aɔ̃ kà Kapɛnamu. Gurɔɔ kɛ̀ à kú bɛ, à a ìbanɔ là à bè: Bɔ́ lɛokpakɔ̃an ée kɛɛ zɛ́ guuu? 34 Ben aɔ̃ yĩtɛna, zaakɛ aɔ̃ɔe lɛokpakɔ̃a kɛɛ zɛ́ guu dɛnlaa yã musumɛ. 35 Ben à vɛ̃̀ɛ à gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ sìsiazi à bè: Tó gbɛ̃ yezi à kɛ gbɛ̃ káaku ũ, adee gɔ̃ kpɛɛdee ũ, à gɔ̃ baade píngine zĩ̀ri ũ. 36 À nɛ́ féte sɛ̀ à à zɛ̀ ń aɛzĩ, ben à à sɛ̀ à à kpà a kùla à bèńnɛ: 37 Gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ kɛ̀nɔ doke sì ma ìbakɛɛ yãnzi, mámbe à ma si. Gbɛ̃ kɛ̀ ma si sɔ̃, mámbe à ma si madoro, gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩin á sì.

Gbɛ̃ kɛ̀ èe íbɛtɛ kpáwaoroo nɛ́ wa baakpɛɛmɛ

(Luk 9:49-50)

38 Ben Yohana bènɛ: Dannɛri, wa gbɛ̃ke è, èe zĩnnɔ gooḿma kɔ̃n n tɔ́o, ben wa ginɛ, zaakɛ wa gbɛ̃nlo. 39 Ben Yesu bè: Àton gínɛro, zaakɛ gbɛ̃ke é fɔ̃ à dabuyã kɛ kɔ̃n ma tɔ́o à ɛara à ma tɔ́ zaaa sí dɔro. 40 Gbɛ̃ kɛ̀ èe íbɛtɛ kpáwaoroo nɛ́ wa gbɛ̃mɛ. 41 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ à a gba ímina kɛ̀ á kuu Kirisi pɔ́ ũ yãnzi, adee é kora a láadaziro.

42 Tó gbɛ̃ tò nɛ́ kɛ̀ ma náanɛ vĩi kɛ̀kiinɔ doke sã̀sã, eégɔ̃ sã̀ɔ adeenɛ wà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ dɔ à waalɛ wà à zu sɛ̀bɛ guu. 43–44 Tó n ɔɔ bé è tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zĩnna. À sã̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo guu kɔ̃n ɔ kusuo dɛ n gɔ̃ kɔ̃n ɔ mɛ̀n plaaaola ǹ gɛ̃ tɛ́ kɛ̀ è garoo guu gɛ̀wãan. 45–46 Tó n gbá bé è tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zĩnna. À sã̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo guu ɛrɛ ũ dɛ n gɔ̃ kɔ̃n gbá mɛ̀n plaaaola wà n zu tɛ́n. 47 Tó n wɛ́ɛ bé è tó ǹ fu, ǹ bɔ. À sã̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu kɔ̃n wɛ́ɛ dooo dɛ n gɔ̃ kɔ̃n wɛ́ɛ mɛ̀n plaaaola wà n zu tɛ́n, 48 gura kɛ̀ aɔ̃ kɔ̀kɔbii è yãaro, tɛ́ pì è garo.

49 Tɛ́ é mɛ̀ ɔ̃ baade píngia lán wè pɔ́ kɛkɛ kɔ̃n wisio nà. 50 Wisi nɛ́ pɔ́ maaamɛ, mɔde tó à nnaa tà, dian weé kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ? À tó wisi gɔ̃ kú a guu, égɔ̃ nna kɔ̃o.

Gina nɔɔzi yã

(Mat 19:1-12)

10 Ben Yesu bɔ̀ gwe à gàa Yudea bùsun ai Yoda baa kãa kpa. Parii ɛ̀ara wà kàkɔ̃azi gwe, ben à yã dàńnɛ lán è kɛ nà. 2 Farisi kenɔ mɔ̀ wà à yɔ̃ wà gwa, ben aɔ̃ à là wà bè: Gɔ̃gbɛ̃ zɛ́ vĩ à gí a naɔ̃ziɔ́? 3 À wèńla à bè: Musa dàare diaa? 4 Aɔ̃ bè: Musa gɔ̃gbɛ̃ gbà zɛ́ à yìgidɛtakada kɛ̃ à a naɔ̃ gbarɛo. 5 Ben

Yesu bèńnɛ: A swãgbãa yãnzin Musa
doka beee dàarezi. 6 Zaa káaku kɛ̀ Luda
anduna kɛ̀, à gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ kɔ̃n nɔgbɛ̃omɛ.
7 Beee yãnzi gɔ̃gbɛ̃ é a de kɔ̃n a dao tó,
aɔ̃é nakɔ̃a kɔ̃n a naɔ̃o, 8 aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa
é gɔ̃ mɛ̀ doo ũ. Aɔ̃ɔ kuu plaa dɔro, sé
do. 9 Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń nakɔ̃anɔ,
gbɛ̃tee tón ń kɛ̃kɔ̃aro. 10 Kɛ̀ Yesu tà bɛ, à
ìbanɔ à là yã pì mìzi. 11 Ben à bèńnɛ: Gbɛ̃
kɛ̀ gì a naɔ̃zi à nɔ pãnde sɛ̀, adee zina kɛ̀
a nɔ káakunɛ. 12 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ gì a zãzi à gɔ̃
pãnde sɛ̀ sɔ̃, à zina kɛ̀n gwe.

Yesu aubarikadana nɛ́nɔn

(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

13 Wèe mɔɔ Yesunɛ kɔ̃n nɛ́nɔ lɛ à ɔ
kɛḿma, ben à ìbanɔ gìńnɛ. 14 Kɛ̀ Yesu
è lɛ, à pɔ fɛ̃̀ à bèńnɛ: À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma
kiia, àton gíńnɛro, zaakɛ aɔ̃ takanɔ pɔ́n
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ũ. 15 Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, gbɛ̃ kɛ̀ èe kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia sí
lán nɛ́ féte bàroo é gɛ̃nlo. 16 Ben à nɛ́nɔ
sɛ̀ à ń kpákpa a kùla, à ɔ kɛ̀kɛḿma à
aubarika dàńgu.

Auzikidee

(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)

17 Kɛ̀ Yesu dà zɛ́n èe gaa, ben gɔ̃gbɛ̃ ke
bàa lɛ̀ à mɔ̀ à kùɛ à aɛ à à là à bè: Dannɛri
maa, dian mɛ́ kɛ nà mà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãa-
roo ee? 18 Ben Yesu bènɛ: À kɛ̀ dia n bè
má maaa? Gbɛ̃kee maaro, sé Luda ado.
19 Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹton gbɛ̃ dɛro, ǹton zina
kɛro, ǹton kpãi oro, ǹton yã di n gbɛ̃-
daaaaro, ǹton gbɛ̃ blero, ǹgae bɛ̀ɛ lí n de
kɔ̃n n daonɛ. 20 Ben à bè: Dannɛri, zaa
ma nɛ́ngo zĩ má yã beeenɔ kũna píngi.
21 Ben Yesu à gwà yenzi wɛ́ɛo à bènɛ: Yã
mɛ̀n doo bé à gɔ̃̀nnɛ. Ǹ gá ǹ pɔ́ kɛ̀ ń vĩinɔ
yá píngi ǹ à ɔɔ kpá takaasideenɔa, ǹ mɔ́
ǹ témazi, nɛ́gɔ̃ auziki vĩ ludambɛ. 22 Ben
gɔ̃gbɛ̃ pì uu sìsi yã pì yãnzi, à tà pɔsiaao
kɛ̀ à auzikinɔ vĩ bíta yãnzi. 23 Ben Yesu
a ìbanɔ gwàgwa à bèńnɛ: À zĩ'ũ maa-
maa auzikideenɛ à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia guu. 24 À yã pì bɔ̀ à ìbanɔ saɛ, ben
Yesu ɛ̀ara à bèńnɛ: Gbɛ̃nɔ, à zĩ'ũ gbɛ̃nɛ
maamaa à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu!
25 Lakumi gɛ̃na pɔrɔyĩn aaga dɛ auzikide
gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guula. 26 Ben
yã pì bɔ̀ à ìbanɔ saɛ maamaa, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ:
Tó lɛmɛ, dé bé eé fɔ̃ à mìsina ee? 27 Yesu
ń gwá à bè: Gbɛ̃ntee é fɔ̃ro, sé Luda. Luda
kiia baabɔ píngi è sí kɛ.
28 Ben Pita bènɛ: Wa baabɔ píngi tò wa
tɛnzi. 29 Yesu bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
gbɛ̃ kɛ̀ à a bɛɛ tò ke a vĩ̀inɔ ke a dãaronɔ
ke a da ke a de ke a nɛ́nɔ ke a buraa
ma yãnzi kɔ̃n ma baarukpannɛna yão,
30 adee é ɛara à bɛɛnɔ kɔ̃n vĩ̀inɔ kɔ̃n
dãaronɔ kɔ̃n danɔ kɔ̃n nɛ́nɔ kɔ̃n buraanɔ
e lɛo basɔɔro anduna kɛ̀ guu, mɔde kɔ̃n
wɛ́ɛtãmmaomɛ, eé wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e
anduna kɛ̀ èe mɔɔ guu. 31 Gbɛ̃ káakunɔ
égɔ̃ kpɛɛdeenɔ ũ pari, kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃
káakunɔ ũ.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona

(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)

32 Aɔ̃ ɛ̀ara wà dà zɛ́n aɔ̃ɔe gaa
Yerusalɛmu. Yesu dɔ a ìbanɔnɛ aɛ, ben
yã pì bɔ̀ ń saɛ, vĩa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ té à kpɛɛnɔ
kũ̀. Ben Yesu a gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sɛ̀ɛ
ńdona, à ɛ̀ara à yã kɛ̀ weé kɛaree òńnɛ dɔ
33 à bè: À ma! Wée gaa Yerusalɛmumɛ.
Weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpá sa'orikinɔ kɔ̃n lu-
dayãdannɛrinɔa, aɔ̃é yã daàla à ga, aɔ̃é
à kpá bori pãndenɔa. 34 Aɔ̃é à fabo aɔ̃é
lóu sua aɔ̃é à gbɛ̃ flã̀o aɔ̃é à dɛ, à gurɔ
aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ.

Yemisi kɔ̃n Yohanao wɛ́ɛkɛna

(Mat 20:20-28)

35 Ben Zebedi nɛ́nɔ Yemisi kɔ̃n
Yohanao sɔ̃̀ Yesuzi aɔ̃ bènɛ: Dannɛri,
wá yezi ǹ yã kɛ̀ wée wɛ́ɛ kɛɛmmaa
kɛwe. 36 Ben à ń lá à bè: Bɔ́n á yezi mà
kɛaree? 37 Aɔ̃ wèàla wà bè: Ǹ tó wà
vɛ̃ɛnyo n kpata guu, gbɛ̃ doo n ɔplaazi
gbɛ̃ doo ɔzɛɛzi. 38 Yesu bèńnɛ: Á yã kɛ̀
ée à wɛ́ɛ kɛɛmaa dɔ̃ro. Togo'i kɛ̀ mɛ́ mi,
é fɔ̃ à miɔ́? Wɛ́ɛtãmma kɛ̀ mɛ́ gɛ̃n é fɔ̃ à

gɛ̃ à guuɔ́? 39 Aɔ̃ wèàla wà bè: Wé fɔ̃.
Ben Yesu bèńnɛ: Togo'i kɛ̀ mɛ́ mii é mi,
wɛ́ɛtãmma kɛ̀ mɛ́ gɛ̃n é gɛ̃n, 40 mɔde
vɛ̃ɛna ma ɔplaazi ke ma ɔzɛɛzi nɛ́ ma
yãnlo. Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa kɛ̀kɛńnɛnɔ pɔ́mɛ.

41 Kɛ̀ à ìba gɔ̃ɔn kuri kpaaanɔ yã pì mà,
aɔ̃ pɔ fɛ̃̀ Yemisi kɔ̃n Yohanaozi. 42 Ben
Yesu ń kákɔ̃a à bèńnɛ: Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ wèe
ń gwaa bori pãnde kínanɔ ũunɔ è gbãaa
ble ń gbɛ̃nɔa, gbãadeenɔ sɔ̃ è iko mɔ́ńnɛ,
43 mɔde à dɛ lɛ a kiiaro. A tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ yezi
à gɔ̃ gbɛ̃nsi ũ, sé adee kɛ a zĩ̀ri ũ. 44 Lɛmɛ
dɔ gbɛ̃ kɛ̀ yezi à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sé adee
kɛ a píngi zɔ̀ ũ. 45 Zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ e mɔ́
lɛ wà zĩi kɛnɛro, à mɔ̀ lɛ à zĩi kɛńnɛmɛ,
à a zĩnda wɛ̃̀ndi kpá lɛ à gbɛ̃nɔ bo pari
yãnzi.

Batimɛu wɛ́ɛwɛ̃na

(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

46 Aɔ̃ kà Yɛriko. Kɛ̀ Yesu e bɔɔ gwe kɔ̃n
a ìbanɔ kɔ̃n pariio, vĩ̀a Timɛu nɛ́ Batimɛu
vɛ̃ɛna zɛ́ léa, èe baa kɛɛ. 47 Kɛ̀ à mà wà
bè Yesu Nazarɛti bé èe gɛ̃tɛɛ, ben à nà lɛ́
gbãa zunaa à bè: Yesu, Dauda Bori, ǹ ma
wɛ̃nda gwa! 48 Ben parii e giinɛ wèe bee
à yĩtɛ. Ben à lɛ́ gbãa zuna kàara èe bee:
Dauda Bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 49 Yesu zɛ̀
à bè: À à sísi. Ben wà vĩ̀a pì sìsi wà bènɛ:
Ǹ n làakari kpáɛ ǹ fɛɛ. Èe n sísii. 50 Ben
vĩ̀a pì a uta bɔ̀ à vĩ̀ à fɛ̀ɛ à mɔ̀ Yesu kiia.
51 Ben Yesu à là à bè: Bɔ́n ń yezi mà kɛn-
nɛɛ? Vĩ̀a pì wèàla à bè: Rabi, má yezi ma
wɛ́ɛ guu emɛ. 52 Ben Yesu bènɛ: Ǹ gá, ma
náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃kɔ̃a. Zaa gwe gɔ̃ɔ
à wɛ́ɛ guu è, ben à dào zɛ́n.

Gbãakɛkpana Yesuzi Yerusalɛmu

(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yoh 12:12-19)

11 Kɛ̀ aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n Yerusalɛmuo,
aɔ̃ kà Bɛtɛfage kɔ̃n Bɛtani kɛ̀ kú
Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛɛzio, ben Yesu a ìbanɔ zĩ̀
gɔ̃ɔn plaa 2 à bèńnɛ: À gá lakutu kɛ̀ káɛ
a aɛ kɛ̀kãa guu. Tó a gɛ̃ gɔ̃ɔ, é zaakinɛ
bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe, gbɛ̃kee e dia zikiro.
À poro à suo. 3 Tó wà a la wà bè, bɔ́n
ée kɛɛ gwe, à be Dii bé à yezi, eé ɛara à
suo tia. 4 Ben aɔ̃ gàa aɔ̃ zaaki è bà dɔna
kpɛɛlɛa bàazi. Kɛ̀ aɔ̃ɔe poroo, 5 ben gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛ gweenɔ ń lá wà bè: Bɔ́n ée kɛɛ
zaaki pìo kɛ̀ ée poroo? 6 Aɔ̃ wèńla lán
Yesu òńnɛ nà, ben wà ń tó aɔ̃ táo. 7 Aɔ̃
sù zaaki pìo Yesunɛ, aɔ̃ ń utanɔ kpàɛa,
ben Yesu dìa. 8 Gbɛ̃nɔɔ e ń utanɔ kpaɛɛ
zɛ́ guu pari, gbɛ̃kenɔ e lánɔ zɔ̃ɔ sɛ̃̀n aɔ̃ɔe
kpaɛɛ dɔ. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ aɛzĩnɔ kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ kpɛɛnɔɔ e wii lɛɛ wèe bee:
Ǹ gbãaa kɛ!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɔ̃n Dii tɔ́o
ũ.
10 Luda aubarika da wa dezi Dauda kpata
kɛ̀ èe bɔɔ gupuraaan.
Wà gbãakɛ kpázi ai ludambɛ.
11 Kɛ̀ Yesu kà Yerusalɛmu, à gɛ̃̀ Luda ua,
ben à baabɔ píngi gwà à lìgazi. Kɛ̀ ɔfãntɛ̃
e gɛ̃ɛ kpɛ́n yãnzi, ben à bɔ̀ à gàa Bɛtani
kɔ̃n a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ.

Kãkã lí kana kɔ̃n Yesu kuuna Luda uao

(Mat 21:12-22, Luk 19:45-48, Yoh 2:13-22)

12 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ bɔ̀ Bɛtani, ben nɔaa e
Yesu dɛɛ. 13 À kãkã lí è kãaa à lá kù. Ben
à gàa gwa ke tó à bɛɛ vĩ. Kɛ̀ à kà gwe, èe
pɔ́ke ero, sé à lánɔ, zaakɛ kãkã magurɔɔ
e ká kɔ̀ro. 14 Ben à bè lí pìnɛ: Gbɛ̃ke é n
bɛɛ ble ziki dɔro. À ìbanɔ yã pì mà.

15 Kɛ̀ aɔ̃ kà Yerusalɛmu, Yesu gɛ̃̀ Luda
ua guu, ben à pɛ̀ laayarinɔa kɔ̃n laalur-
inɔ à ń bɔɛ. À ɔɔlendekɛrinɔ teebunɔ kɔ̃n
pɔ̃tɛ̃ɛyarinɔ kìtanɔ yĩ̀pa à kwɛ̀ńnɛ. 16 Èe
we gbɛ̃ke a asoo sɛ̀ à gɛ̃̀tɛo Luda ua gu-
uro. 17 Ben à yã dà gbɛ̃nɔnɛ à bè: Wà
kɛ̃̀ Luda yãn wà bè: Ma kpɛ́ égɔ̃ dɛ ad-
uakɛkpɛ ũ bori píngínɛ, ben á kɛ̀ gbɛ̃b-
lerinɔ tò ũ. 18 Sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdan-
nɛrinɔ yã pì mà, ben aɔ̃ɔe zɛ́ wɛtɛɛ wà à
dɛ. Aɔ̃ɔe vĩa kɛɛnɛ, zaakɛ à yãdannɛna bɔ̀
baade píngi saɛ. 19 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ben Yesu
kɔ̃n a ìbanɔ bɔɛ wɛ́tɛ pì guu.

20 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛ, ben aɔ̃ kãkã lí
pì è à gàga kɔ̃n a kãsãao. 21 Ben à yã dɔ̀
Pitan, ben à bè Yesunɛ: Rabi, ǹ kãkã lí
kɛ̀ ń kà gwa, à kori kũ̀. 22 Yesu wèńla à
bè: Àgɔ̃ Luda náanɛ vĩ. 23 Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, tó gbɛ̃ ò kpiii kɛ̀nɛ à fɛɛ à a zĩnda
sɛ́ à zu sɛ̀bɛn, tó èe seka kɛ a nɔ̀sɛ gu-
uro, tó à náanɛ vĩ kɛ̀ yã kɛ̀ à ò pì é kɛ, eé
kɛnɛmɛ. 24 Beee yãnzi mɛ́ɛ ooare, tó ée
adua kɛɛ, yã kɛ̀ a à wɛ́ɛ kɛ̀ píngi, à diɛ à
gĩakɛ á è kɔ̀, é sɔ̃ e. 25 Tó a fɛɛ ée adua
kɛɛ, tó á nɔ̀sɛ zaaa vĩ gbɛ̃keo, à kɛ̃nɛ, lɛ a
De kɛ̀ kú musu a durunnɔ kɛ̃are dɔ. 26 Tó
ée gbɛ̃nɔ kɛ̃ sɔ̃ro, a De kɛ̀ kú musu é a
taarinɔ kɛ̃are sero.

Yesu gbekana a ikozi

(Mat 21:23-27, Luk 20:1-8)

27 Ben aɔ̃ kà Yerusalɛmu. Lán Yesu e
lili oo Luda ua guu nà, sa'orikinɔ kɔ̃n lu-
dayãdannɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ mɔ̀ 28 wà à
là wà bè: Iko kpareen nɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo?
Dé bé à n gba yã pì kɛna iko? 29 Ben Yesu
wèńla à bè: Yã mèn doon mɛ́ gbekaawa.
À wemala, mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo
oare. 30 À omɛ. Yaaya gbɛ̃nɔ batisikɛna
bɔ̀ Luda kiian yɔ́, ke gbɛ̃ntee kiiamɛ?
31 Ben aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃ wà bè: Tó wa bè Luda
kiiamɛ, eé wa la bɔ́yãnzin wée Yaaya yã
sírozi. 32 Tó wa bè gbɛ̃ntee kiiamɛ sɔ̃, tɔ̀!
Aɔ̃ gbɛ̃nɔ vĩa vĩ, zaakɛ gbɛ̃ píngi Yaaya
annabikɛɛ sì. 33 Ben aɔ̃ wè Yesula wà bè:
Wá dɔ̃ro. Ben Yesu bèńnɛ: Ɛ̃ndɛ̃ mapi se,
mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo oarero.

Geepi líkpɛ ayakɛrinɔ

(Mat 21:33-46, Luk 20:9-19)

12 Ben Yesu fɛ̀ɛ èe yãlɛɛkɔ̃zińnɛ à bè:
Gbɛ̃ke bé à geepi líkpɛ bà à kara
lìgazi, à wɛ̀ɛ yɔ̃̀ geepi'ifɛ̃kii ũ à búdãk-
pagba dà, ben à bú pì nà ayakɛrinɔnɛ ń
ɔzĩ, ben à fɛ̀ɛ táo. 2 Kɛ̀ geepizɔ̃gurɔɔ kà,
ben à a zĩ̀ri zĩ̀ ayakɛri pìnɔa, lɛ à a geepi
bɛɛ pì sí. 3 Ben ayakɛri pìnɔ à kũ̀ wà à
gbɛ̃̀, aɔ̃ à gbàrɛ ɔkori. 4 Ben à ɛ̀ara à zĩ̀ri
pãnde zĩ̀ dɔ. Ben aɔ̃ gbɛ̃ beee lɛ̀ a mìa aɔ̃
wí dàa. 5 A ɛ̀ara à gbɛ̃ pãnde zĩ̀ dɔ, ben
aɔ̃ gbɛ̃ beee dɛ̀. Lɛn à gbɛ̃ pãndenɔ zĩ̀ lɛ
pari, wà ń gbɛ̃kenɔ gbɛ̃̀ wà ń gbɛ̃kenɔ dɛ̀.
6 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mèn do yenzidee bé à gɔ̃̀nɛ
sa, ben à à zĩ̀ zãa à bè: Aɔ̃é ma nɛ́ yã da.
7 Ben ayakɛri pìnɔ bèkɔ̃nɛ: Túbiblerin yɛ̀.
À tó wà à dɛ, à túbi é gɔ̃ wa pɔ́ ũ. 8 Ben aɔ̃
à kũ̀ aɔ̃ à dɛ̀, ben aɔ̃ à gɛ̀ sɛ̀ wà bɔ̀o buraa
guu. 9 Tɔ̀! Bɔ́n buradee pì é kɛɛ? Eé mɔ́ à
ayakɛri pìnɔ dɛdɛ à buraa pì na gbɛ̃ pãn-
denɔnɛ ń ɔzĩ. 10 Ée Luda yã kɛ̀ kyó kɛroo?
Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
11 Dii bé à beee kɛ̀,
ben à kɛ̀we yãbɔnsaɛ ũ.
12 Ben aɔ̃ zɛ́ wɛ̀tɛ wà à kũ, zaakɛ aɔ̃ dɔ̃̀ kɛ̀
ń yãnzin à yãlɛkɔ̃zina pì òzi, mɔde aɔ̃ vĩa
kɛ̀ pariinɛ, ben aɔ̃ à tò gwe aɔ̃ tà.

Bɛ'ɔɔkpana Sizaa yã

(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)

13 Ben wà Farisi kenɔ kɔ̃n Hɛrɔdu
gbɛ̃nɔ zĩ̀ Yesu kiia ɔ̃ndɔ̃ɔo, lɛ wà à kũ
a yã'ona guu. 14 Kɛ̀ aɔ̃ kà, ben aɔ̃ bènɛ:
Dannɛri, wá dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ yãpuradeen n
ũ. Nɛɛ̀ gbɛ̃ wɛ́ɛ gwaro, nɛɛ̀ gbɛ̃ gwena
gwaro, nɛɛ̀ Luda zɛ́ dańnɛ súusu. À zɛ́
vĩ wà bɛ'ɔɔ kpá Sizaaɔ́, ke à zɛ́ vĩro?
Wà kpáan yɔ́, ke wàton kpáaro? 15 Yesu
ń mɔnafikikɛɛ dɔ̃̀ńma, ben à bèńnɛ:
Bɔ́yãnzin ée ma yɔ̃ɔ ée gwaazi? À mɔ́
ɔɔ pì dooo mà gwa. 16 Kɛ̀ aɔ̃ kpàa, ben
à bèńnɛ: Dé mì wɛ̃zãn yɛ̀ kɔ̃n à tɔ́o?
Aɔ̃ wèàla wà bè: Siza pɔ́mɛ. 17 Ben Yesu
bèńnɛ: À pɔ́ kɛ̀ dɛ Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa, à
pɔ́ kɛ̀ dɛ Luda pɔ́ ũ kpá Ludaa. À yã bɔ̀ ń
saɛ.

Gɛ̀nɔ fɛɛna yã

(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)

18 Ben Sadusi kɛ̀ aɔ̃è be gɛ̀nɔ è fɛɛroonɔ
mɔ̀ Yesu kiia, aɔ̃ à gbèka wà bè: 19 Dan-
nɛri, Musa òwe a takada guu à bè, tó
gbɛ̃ gà à a naɔ̃ tòn nɛ́'isai, à dãaro
gyaanɔɔ pì sɛ́, lɛ à nɛ́ borii dato a vĩ̀inɛ.
20 Tɔ̀! Dedɔ̃nkɔ́deenɔɔ kuu gɔ̃ɔn swɛɛ-

plaa. Woru nɔɔ sɛ̀, ben à gà nɛ́'isai. 21 Ben
Sabi nɔɔ pì sɛ̀ dɔ, ben à gà à nɔɔ pì
tò nɛ́'isai. Ben Biɔ kɛ̀ lɛ dɔ 22 ai à gàa
pɛ́ ń swɛɛplaadeea. Aɔ̃ píngi gà nɛ́'isai.
Aɔ̃ píngi gbɛran nɔɔ pì gà se. 23 Gɛ̀nɔ
fɛɛgurɔɔ zĩ aɔ̃ dé bé eégɔ̃ nɔɔ pì vĩi?
Zaakɛ aɔ̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaaa ń píngi aɔ̃ à
dɔ̃̀ nɔɔ ũmɛ. 24 Ben Yesu wɛ̀ńla à bè: A
Luda yã kɔ̃n a gbãaao dɔ̃sai yãnzin a
sãsãziroo? 25 Tó gɛ̀nɔ fɛ̀ɛ, aɔ̃é nɔɔ séro,
aɔ̃é zã kɛro, weégɔ̃ kuu lán malaikanɔɔ
kuu nà ludambɛmɛ. 26 Gɛ̀nɔ fɛɛna yã
musu, ée Musa takada kyó kɛroo? Gura
kɛ̀ à gyanto yã òn Luda bɛ̀nɛ ambe
Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda ũ.
27 Luda è kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ Lu-
damɛ. A sãsã à kɛ̀ bíta.

Dokayã kɛ̀ dɛ́ńlaa

(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Ludayãdannɛri kee kú gwe, à lɛok-
pakɔ̃a kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ mà. Kɛ̀ à è Yesu yã
wɛ̀ńla maamaa, ben à sɔ̃̀zi à à là à
bè: Dokayã kparee bé à dɛ à kpaaanɔla
píngii? 29 Yesu wɛ̀àla à bè: Yã kɛ̀ dɛ́ńlaan
yɛ̀: Isarailinɔ à swã kpá. Dii wa Ludan Dii
ũ ado. 30 Ǹgɔ̃ ye Dii n Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo
do kɔ̃n n niniio píngi kɔ̃n n laasuuo píngi
n gbãa lɛ́n. 31 À plaadeen yɛ̀: Ǹgɔ̃ ye n
gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bà. Dokayã
kee dɛ beeenɔlaro. 32 Ben ludayãdannɛri
pì bɛ̀nɛ: Yã maamɛ, dannɛri. N yãpuraa
ò, n bè Luda mɛ̀n domɛ, à pãndee kuuro,
sé àpi. 33 Yena Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n n
laasuuo píngi n gbãa lɛ́n kɔ̃n yena n gbɛ̃-
daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bào dɛ sa'opɔ
kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũla kɔ̃n sa'ona bori
sãnda píngio. 34 Kɛ̀ Yesu è à yã wɛ̀ala kɔ̃n
lɑ̀akario, à bɛ̀nɛ: Gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia guu zɑ̃̀nyoro. Zaa gurɔ beeea gbɛ̃kee
e gà à yãke laa dɔro.

Mɛsaya bori yã

(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Yesu ɛ̀ara èe yã daańnɛ Luda ua guu,
ben à gbɛ̃nɔ là à bè: À kɛ̀ dia ludayã-
dannɛrinɔ è be Dauda boriin Mɛsaya ũu?
36 Kɛ̀ Luda Nini dìdi Daudaa, à bè:
Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ káɛnɛ a gbá gĩzĩ.
37 Kɛ̀ Dauda bɛ̀nɛ Dii, à kɛ̀ dia eégɔ̃ dɛ à
borii ũ dɔɔ?

Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ mɔnafiki

(Mat 23:1-36, Luk 20:45-47)

Ben parii e à yã maa pɔnnaao. 38 À
yãdannɛna guu à bè: À lɑ̀akari kɛ lu-
dayãdannɛrinɔzi. Aɔ̃ègɔ̃ ye tɛtɛnazi kɔ̃n
uta ìsinɔ dana, lɛ wàgɔ̃ ì kpákpaaḿma
yàranɔa. 39 Aɔ̃ègɔ̃ wɛtɛɛ wà vɛ̃ɛ adu-
akɛkpɛ vɛ̃ɛki maaanɔ guu kɔ̃n zĩbaa vɛ̃ɛki
maaanɔ. 40 Aɔ̃è adua gbɑ̃̀a kɛ lɛ gbɛ̃nɔ ń
e yãnzi, ben aɔ̃è gyaanɔnɔ kpɛ́ síḿma.
Aɔ̃ wɛ́ɛtãmma égɔ̃ pãsĩpãsĩ dɛ gbɛ̃ píngi
pɔ́la.

Gyaanɔ takaasidee gbaa

(Luk 21:1-4)

41 Ben Yesu vɛ̃̀ɛ Luda ua guu ɔɔdakii
aɛ, èe gbɛ̃nɔ gwaa lán aɔ̃ɔe ɔɔ daan
nà. Ɔɔde sànɔɔ e ɔɔ bíta daan. 42 Ben
gyaanɔ takaasidee mɔ̀ à kɔbɔ plaaa dàn,
èe ká sue doro. 43 Ben Yesu a ìbanɔ kàkɔ̃a
à bɛ̀ńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gyaanɔ
takaasidee kɛ̀ ɔɔ dà ɔɔdakii guu dɛ gbɛ̃
píngila. 44 Zaakɛ aɔ̃ ɔɔ sà guun aɔ̃ bɔ̀n
wà kàn ń píngi. Nɔgbɛ̃ kɛ̀ sɔ̃, à takaasikɛɛ
guun pɔ́ kɛ̀ à vĩ à pɔ́ bleon à dàn píngi.

Yerusalɛmu yakana kɔ̃n andunayãagurɔ sèedanɔ

(Mat 24:1-22, Luk 21:5-24)

13 Kɛ̀ Yesu e bɔɔ Luda ua guu, à
ìbanɔ doke bɛ̀nɛ: Dannɛri, ǹ gwa
lán wà kpɛ́ maaa kɛ̀ takanɔ bò nà kɔ̃n gbɛ̀
maaa kɛ̀ takanɔ. 2 Ben Yesu bɛ̀nɛ: N kpɛ́
ìsi kɛ̀nɔ è píngiɔ́? Gbɛ̀ kee kú guu kɛ̀ kɛ̀
weé tó dikɔ̃aro, weé gboro píngimɛ.
3 Yesu vɛ̃ɛna Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛɛzi
aɛdɔkɔ̃ana kɔ̃n Luda uao, ben Pita kɔ̃n
Yemisio kɔ̃n Yohanao kɔ̃n Anduruo à

gbèka gusaɛ wà bè: 4 Ǹ owe, bɔrɛn yã
kènɔ é kɛɛ? Bɔ́ bé eégɔ̃ dɛ à píngi kɛgurɔ
sèeda ũu? 5 Ben Yesu bèńnɛ: À làakari
kɛ, àton tó wà a sãsãro. 6 Weé mɔ́ pari
ma tɔ́o, aɔ̃égɔ̃ bee Mɛsayan ń ũ aɔ̃é
gbɛ̃nɔ sãsã pari. 7 Tó a zɛ̃̀nɔ baaru mà
kɔ̃n à wàpeo, àton bídi kɛro. Sé beeenɔ
kɛ, mɔde anduna yãana kpɛ́. 8 Bori
kɔ̃n boriio é fɛɛkɔ̃zi, lɛmɛ dɔ bùsu kɔ̃n
bùsuo. Tɔɔtɛ nigãnigãna égɔ̃ kú gukenɔn
kɔ̃n nɔaao. Yã beeenɔn nɔ̀wãwã naana
ũ.

9 À làakari kɛ. Weé a kũkũ wà a na
yãkpaɛkɛrinɔnɛ ń ɔzĩ, weé a gbɛ̃gbɛ̃ adu-
akɛkpɛnɔ guu. Weé a zɛ bùsu gbɛ̃nsinɔ
kɔ̃n kínanɔ aɛ ma yãnzi, lɛ àgɔ̃ dɛńnɛ
ma sèedadeenɔ ũ. 10 Sé wà ma baaru
nna waazi kɛ bori píngi ma gĩa. 11 Tó
wà gàaao yãkpaɛkɛkiia, àton gĩakɛ à yã
kɛ̀ é o damu kɛro. Yã kɛ̀ Ludaa dàare
a lén gurɔɔ mɔ̀an à o, zaakɛ ámbe é yã
oro, Luda Ninimɛ. 12 Vɛ̀i kɔ̃n dãaronɔ é kɔ̃
kpáḿma wà dɛ. Denɔ é bɔ ń nénɔ kpɛɛ.
Nénɔ é bɔ ń denɔ kɔ̃n ń danɔ kpɛɛ wà ń
dɛ. 13 Gbɛ̃ píngi é zaagu ma yãnzi, mɔde
gbɛ̃ kɛ̀ zɛna gbãa ai à gurɔ lɛ́a é mìsina
e.

14 Tó a tɛ̃̀ guyakari è guu kɛ̀ dɛ àgɔ̃
kúnlo, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Yudeanɔ bàa sí wà mì pɛ́ kpiiinɔa. 15 Gbɛ̃
kɛ̀ kú a kpɛ́ musu tón pita à gɛ̃ kpɛ́ guu à
pɔ́ke sɛ́ à bɔoro. 16 Gbɛ̃ kɛ̀ kú buraa tón
liara bɛ à a uta sɛ́ro. 17 Wãiyoo nɔ̀sin-
dadeenɔ kɔ̃n nédandeenɔ gurɔ beeea.
18 À adua kɛ lɛ yã pì tón kɛ buusiɛ gurɔro,
19 zaakɛ wɛ́ɛtãmma égɔ̃ kuu gurɔɔ pìnɔa.
Zaa gurɔɔ kɛ̀ Luda anduna kɛ̀ ai gbɛ̃̀a
à taka e kɛro, eé sɔ̃ kɛ zikiro. 20 Tó Dii
e gurɔɔ pìnɔ lagoro, lɛ gbɛ̃ke é bɔro.
Mɔde à gurɔɔ pìnɔ làgo a gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔ
yãnzimɛ.

Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna

(Mat 24:23-44, Luk 21:25-38)

21 Gurɔ beeea tó gbɛ̃ke bèare, à Mɛsaya
gwa kɛ̀ kesɔ̃ à Mɛsaya gwa kãaa, àton
síro. 22 Zaakɛ Mɛsaya ɛgɛɛnɔ kɔ̃n annabi
ɛgɛɛnɔ é mɔ́ wà sèedanɔ kɔ̃n dabud-
abuyãnɔ kɛ, lɛ wà gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔ
sãsão, tó eé sí kɛ. 23 À làakari kɛ. Ma
gĩakɛ ma yã píngi òare zaa káaku kɔ̀.

24 Gurɔɔ pìnɔ wɛ́ɛtãmma gbɛra ɔfãntɛ̃
é sia kũ, mɔvura é í kɛro, 25 sɔsɔnɛnɔ é
woro ludambɛ, gbãaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ
é nigã, 26 gbasa wà Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna
e ludambɛ luguun kɔ̃n gbãa bítao kɔ̃n
gakuio. 27 Eé a malaikanɔ zĩ, lɛ aɔ̃ gbɛ̃
kɛ̀ à ń sɛ́nɔ kakɔ̃a anduna gooda siigɔ̃ɔa,
zaa anduna lɛ́a ai ludambɛ lɛ́a.

28 À yã dada kãkã lía. Tó à gɛ̃̀nɔ
í kpàkpa èe lá bɔ̀rɔ paa, á dɔ̃ kɛ̀
guwãagurɔɔ kà kĩi. 29 Lɛmɛ sɔ̃, tó á è
yã pìnɔɔ e kɛɛ lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à suna kà
kĩi, à kú kpɛɛlɛa. 30 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare
gurɔɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔ é gɛ̃tɛro ai yã pìnɔ gá kɛo
píngi. 31 Musu kɔ̃n tɔɔtɛo é gɛ̃tɛ, mɔde
ma yãnɔɔ gɛ̃tɛna vĩro.

32 Gbɛ̃kee à gurɔɔ ke à gurɔ zaka dɔ̃ro,
baa malaika kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ ke Luda
Nɛ́, sé De Luda. 33 À làakari kɛ, a wɛ́ɛ gɔ̃
dɔ, zaakɛ á dɔ̃ gurɔɔ kɛ̀ eé suro. 34 À dɛ
lán gbɛ̃ kɛ̀ èe gaa wɛ́tɛa bà. À a bɛɛ tò
a zĩkɛrinɔnɛ baade kɔ̃n a zĩio, ben à bè
a gudãkparinɛ a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ. 35 Apinɔ sɔ̃,
á dɔ̃ gurɔɔ kɛ̀ bɛdee é suro, uusiɛn yoo,
lezãndon yoo, kolɛzuon yoo, ke gudɔ-
nao. Beee yãnzi a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, 36 lɛ àton
su kãndo à a le, ée ii ooro yãnzi. 37 Yã
kɛ̀ mɛ́ɛ ooare mɛ́ɛ oo baade píngineme, a
wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ.

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi

(Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yoh 11:45-53)

14 Banla zĩbaa kɔ̃n Burɛdi
Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaao gɔ̃̀ gurɔ plaa,
ben sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔɔ
e zɛ́ wɛtɛɛ ɔ̃ndɔ̃ɔo wà Yesu kũ wà dɛ.
2 Zaakɛ aɔ̃ bè: Wàton kɛ zĩbaa zĩro, lɛ
gbɛ̃nɔ tón zɔka káro yãnzi.

Nɔ́si gũ nna kuna Yesu mìa

(Mat 26:6-13, Yoh 12:1-8)

3 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu kú Bɛtani, Simɔ kusu
bɛ, èe pɔ́ blee gɛɛkɛsɛkɛna, ben nɔgbɛ̃
ke sɔ̃̀zi à gbaaa néngo kɛ̀ nɔ́si gũ nna
bori maa ɔɔdee kú à guu kũna. Ben à
gbaaa pì waa ɛ̀, à nɔ́si pì kù Yesu mìa.
4 Gbɛ̃kenɔ kú gwe, aɔ̃ pɔɔ fɛ̀ɛ wà bè: Bɔ́n
nɔ́si pì laalaakɛna ũu? 5 Weé fɔ̃ wà yá
dɛ kondogi wàa do kpɛ́ basɔɔroola wà
à ɔɔ kpá takaasideenɔa. Ben aɔ̃ lɛ́fɔtɔɔ
kà nɔgbɛ̃ pìzi. 6 Ben Yesu bè: À à tó
gwe. Bɔ́yãnzin ée ĩa daaazi? À zĩ maaa
kɛ̀mɛmɛ. 7 Takaasideenɔ égɔ̃ kúao gurɔ
píngi, gurɔɔ kɛ̀ á yezi, é fɔ̃ à kɛńnɛ. Mapi
sɔ̃ mɛ́gɔ̃ kúao gurɔ píngiro. 8 À kɛ̀ a gbãa
lɛ́mmɛ, à gĩakɛ à nɔ́si kù ma mɛ̀a lɛ à ma
gɛ̀ kɛomɛ. 9 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, guu kɛ̀
wèe ma baaru nna waazi kɛɛn anduna
guu píngi, weégɔ̃ yã kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì kɛ̀ oo à
dɔngu yãnzi.

Yudasi bɔna Yesu kpɛɛ

(Mat 26:14-16, Luk 22:3-6)

10 Beee gbɛra gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
doke kɛ̀ wè benɛ Yudasi Isikariɔti gàa
sa'orikinɔ kiia, lɛ à Yesu kpáḿma. 11 Kɛ̀
aɔ̃ à yã mà, ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna, ben aɔ̃ lɛ́
gbɛ̃̀nɛ kɛ̀ weé ɔɔ kpáa. Ben èe zɛ́ wɛtɛɛ à
Yesu kpáḿma.

Banla pɔ́ble kɛkɛna

(Mat 26:17-25, Luk 22:7-14, 21-23, Yoh 13:21-30)

12 Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gurɔ
káakudee zĩ kɛ̀ wè Banla sãnɛ bɔ̀rɔ kòto
kpá, Yesu ìbanɔ à là wà bènɛ: Mán ń
yezi wà gá kɛkɛnnɛ ǹ Banla pɔ́ blen?
13 Yesu gɔ̃ɔn plaaa zĩ̀ a ìbanɔ tɛ́ à bèńnɛ:
À gá wɛ́tɛ guu. Gɔ̃gbɛ̃ ke é daalɛ à í
sɛna kɔ̃n looo. À tɛ́zi 14 ai ua kɛ̀ eé gɛ̃n.
À o ua pì bɛdeenɛ, dannɛri bè mán a
pitakii kún, guu kɛ̀ é Banla pɔ́ blen kɔ̃n
a ìbanɔɔ? 15 Eé kpɛ́ musu bíta kɛ̀ wà
kɛ̀kɛ ɔdɔaare. À pɔ́bleyã kɛkɛwe gwe.
16 Yesu ìba pìnɔ dà zɛ́n, aɔ̃ gɔ̃̀ wɛ́tɛ pì
guu, ben aɔ̃ɔ è lán à òńnɛ nà. Ben aɔ̃
Banla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.
17 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ben Yesu gàa gwe kɔ̃n
a gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ. 18 Kɛ̀ aɔ̃ vɛ̃̀ɛ
wèe pɔ́ blee, ben à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, a gbɛ̃ mɛ̀n doo kɛ̀ wée pɔ́ blee
lɛdoo é ma kpáḿma. 19 Aɔ̃ nɔ̀sɛ yàka,
ben aɔ̃ɔe à laa doodo: Asa mámbeeroo?
20 Ben à bèńnɛ: A gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
doke kɛ̀ wée pɔ́ blee taa guu lɛdomɛ.
21 Gbɛ̃ntee Nɛ́ é kpá guuzi lán à kɛ̃na a
yã musu nà, mɔde wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ eé bɔ
Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpɛɛ pì. Eé kɛ sɛ̃̀ɔ adeenɛ tó
wèe à i yãro.

Dii pɔ́blee

(Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)

22 Kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee, Yesu burɛdi sɛ̀ à
aubarika dàn, ben à lìkɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa
à bè: À sí, ma mɛ̀n yɛ̀. 23 Ben à togoo
sɛ̀ à aubarika dàn à kpàḿma, ben aɔ̃ɔ
mì ń píngi. 24 Ben à bèńnɛ: Ma arun yɛ̀,
Luda bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃ pariinɔ aru ũ, kɛ̀
eé bɔɛmaa. 25 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, mɛ́
geepi'i mi gĩa dɔro ai kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia gá bɔo gupuraaa, gbasa mà à dufu
mi sa. 26 Kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ sì, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wà gàa
Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛɛzi.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Pita é kɛ

(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yoh 13:36-38)

27 Ben Yesu bèńnɛ: A píngi é fuma, za-
akɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè: Mɛ́ sãdãri lɛ́,
sãanɔ é fãakɔ̃a. 28 Mɔde ma fɛɛna gbɛra
mɛ́ dɔare aɛ gana Galili. 29 Ben Pita bènɛ:
Baa tó aɔ̃ fù ń píngi, mɛ́ furo. 30 Ben Yesu
bènɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, gwãavĩa ai
koo gɔ̃ gá lɛ́ zu gɛ̃̀n plaa, nɛ́ lɛ́ sɛ́mazi
gɛ̃̀n aagɔ̃. 31 Ben Pita bè mámmam: Baa
tó mɛ́ gà mà ganyo, mɛ́ lɛ́ sɛ́nzi zikiro.
Ben aɔ̃ɔ ò lɛ se ń píngi.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani

(Mat 26:36-46, Luk 22:39-46)

32 Aɔ̃ kà guu kɛ̀ wè be Gɛtɛsɛmani, ben
Yesu bè a ìbanɔnɛ: À vɛ̃ɛ kɛ̀ ai mà gá adua
kɛ. 33 À Pita kɔ̃n Yemisio kɔ̃n Yohanao
sɛ̀ à gàaǹyo. Sósobi à kũ̀ à nɔ̀sɛyɔgɔ sì.
34 Ben à bèǹnɛ: Ma pɔɔ sia kũ̀ maamaa
ai gaa lɛ́zĩ. À zɛ kɛ̀ à itɛ̃ kɛ. 35 Kɛ̀ à gàa aɛ
féte, ben à kùɛ tɔɔtɛ à adua kɛ̀ tó eé sí kɛ,
gurɔ zaka pì gɛ̃tɛala. 36 À bè: Baa, ma De,
baabɔ píngi è sí kɛnnɛ. Ǹ togo'i kɛ̀ síma,
mɔde èe kɛ yã kɛ̀ má yezinlo, sé kɛ̀ ń yezi.
37 Ben à lìara à sù à a ìbanɔ lè, aɔ̃ɔe ii oo.
Ben à bè Pitanɛ: Simɔ, nɛ́ɛ ii oon yɔ́? Nɛ́ɛ
fɔ̃ n itɛ̃ kɛ̀ baa awa doroo? 38 À itɛ̃ kɛ àgɔ̃
adua kɛɛ lɛ àton fu yɔ̃agwanaaro yãnzi.
Ninii yezi, mɔde mɛ̀ busɛ. 39 À lìara à gàa
adua kɛ, ben à yã dɔ̃nkɔ̃ pì ò dɔ. 40 Kɛ̀ à
lìara à sù à ń lé, aɔ̃ɔe ii oo, zaakɛ aɔ̃ɔe
imioo dɛdɛɛ. Aɔ̃ dɔ̃ dian weé yã onɛ nàro.
41 À suna gɛ̃̀n aagɔ̃deeo à bèǹnɛ: Ée ii
oo, ée kámma boo ai tian yɔ́? À mɔ̀ lɛ.
Gurɔɔ kà sa. À gwa, wà Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpà
durunkɛrinɔa. 42 À fɛɛ wà gá. Gbɛ̃ kɛ̀ ma
kpaḿma pì e mɔɔ fá.

Yesu kũna

*(Mat 26:47-56, Luk
22:47-53, Yoh 18:3-12)*

43 Kɛ̀ à kpɛ́ èe yã pì oo, ben Yudasi
à gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke mɔ̀ kɔ̃n
pariio, aɔ̃ɔ fɛ̃ɛdaanɔ kũkũna kɔ̃n gònɔ. Aɔ̃
bɔ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n
gbɛ̃nsinɔ kiia. 44 Bɔnkpɛɛdee pì sɔ̃ sèeda
òǹnɛ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ mɛ́ lɛ́ pɛ́a, àmbe gwe.
À à kũ gbãa à táo. 45 Ben à mì pɛ̀ Yesua
gɔ̃ɔ à bènɛ: Rabi! Ben à lɛ́ pɛ̀a. 46 Ben wà
ɔ pɛ̀ɛ Yesua wà à kũ̀ gíngin. 47 Ben gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔ doke a fɛ̃ɛdaa wòto
à sa'oriki ìsi zĩ̀ri ke lɛ̀o à à swã gò. 48 Ben
Yesu bèǹnɛ: Kpãi wɛ́ɛdewɛn ma ũ, kɛ̀ a
mɔ à ma kũ kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ kɔ̃n gònɔɔɔ́?
49 Mɛ̀ɛgɔ̃ kúao Luda ua lán guu e dɔɔ nà,
mɛ̀ɛgɔ̃ yã daaare, ée ma kũro. Mɔde sé yã
kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn papa. 50 Ben à ìbanɔ
bàa lɛ̀ ń píngi aɔ̃ à tòn.
51 Gɔ̃kparɛ kee tɛ́zi à pɔ́ke danaro,
táaru bisan à kùala. Kɛ̀ wà à kũ̀, 52 ben
à bɔ̀ ń ɔzĩ à a bisa tòǹnɛ gwe à bàa sì à
tà bũu.

Yuda gbãadeenɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo

*(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,
63-71, Yoh 18:13-14, 19-24)*

53 Ben aɔ̃ gàa Yesuo sa'oriki ìsi bɛ.
Sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ludayãdan-
nɛrinɔ kàkɔ̃a gwe ń píngi. 54 Pita tɛ́ à
kpɛɛ kãaa ai à gàa à gɛ̃̀ sa'oriki ìsi bɛ ua
guu. À vɛ̃̀ɛ gwe, èe tɛ́ kpákpaa kɔ̃n dog-
arinɔ lɛdo. 55 Sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda yãk-
paɛkɛrinɔ ń píngi e sèeda wɛtɛɛ Yesuzi
wà à dɛ, ben aɔ̃ɔe ero. 56 Wà ɛgɛyã dì-
dia pari, mɔde aɔ̃ yãkee e kɔ̃ sɛ́ro. 57 Ben
gbɛ̃kenɔ fɛ̀ɛ wà ɛgɛyã dìdia wà bè: 58 Wá
mà à bè é Luda kpɛ́ kɛ̀ gbɛ̃ntee bò wí é
à pãnde bo gurɔ aagɔ̃ɔ dagura kɛ̀ gbɛ̃n-
tee e boro. 59 Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ yã e kɔ̃
sɛ́ro. 60 Ben sa'oriki ìsi fɛ̀ɛ à zɛ̀ ń aɛ à Yesu
gbèka: Ń yãke vĩ ǹ weńlaroo? Yã kɛ̀ wèe
didiimmaa kɛ̀ dɛ diaa? 61 Yesu yĩtɛ kpɛ̃
èe yãke weàlaro, ben sa'oriki ìsi pì ɛ̀ara à
à gbèka: Ḿbe Mɛsaya, Luda Aubarikade
Nɛ́ ũɔ́? 62 Ben Yesu bè: Mámbe à ũ. É
Gbɛ̃ntee Nɛ́ e vɛ̃ɛna Gbãapingide ɔplaazi,
bensɔ̃ é à suna e ludambɛ luguun. 63 Ben
sa'oriki ìsi pì a utanɔ gà à kɛ̃̀ à bè: À kɛ̀
dia wée sèedade pãnde kenɔ wɛtɛɛ dɔee?
64 Á mà lán à dɔkɛ̀ Ludao nà. Yã kpareen
a zɛo tiaa? Ben aɔ̃ yã dààla ń píngi aɔ̃ bè
wà à dɛ. 65 Ben gbɛ̃kenɔ fɛ̀ɛ wà lóu sùa.
Ben wà pɔ́ yìnɛ à uua, wèe à lɛ́lɛɛ ɔkũo
wèe beenɛ: Ǹ annabikɛyã o ǹ gbɛ̃ kɛ̀ n lɛɛ
o. Ben dogarinɔ à kũ̀ aɔ̃ à swãn kɛ̀kɛ.

Pita lɛ́sɛna Yesuzi

*(Mat 26:69-75, Luk 22:56-62,
Yoh 18:15-18, 25-27)*

66 Pita kú ua guu gĩzĩ, ben sa'oriki ìsi
zɔ̀nɔkparɛnɔ doke mɔ̀ gwe. 67 Kɛ̀ à Pita è

èe tɛ́ kpákpaa, ben à wɛ́ɛ pɛa à bènɛ: Mpi
sɔ̃ nɛɛ̀gɔ̃ kú lɛdo kɔ̃n Yesu Nazarɛtiomɛ.
68 Ben à lɛ́ sɛ̀ à bè: Má à dɔ̃ro, mɛ́ɛ yã kɛ̀
nɛ́ɛ oo dɔ̀rɔ dɔ̃ro. Ben à fɛ̀ɛ à gɛ̃̀ gãnun.
69 Kɛ̀ zɔ̀nɔkparɛ pì à è gwe dɔ, ben à ò gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔnɛ à bè: Aɔ̃ gbɛ̃ mɛ̀n
doon yɛ̀. 70 Ben Pita lɛ́ sɛ̀ dɔ. Kɛ̀ à kɛ̀ saa
féte, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔ bè Pitanɛ:
Yãpuramɛ aɔ̃ gbɛ̃ doon n ũ, zaakɛ Galili
gbɛ̃n n ũ. 71 Ben à fɛ̀ɛ à e a zĩnda kà à la
dà à bè: Má gbɛ̃ kɛ̀ ée à yã oo pì dɔ̃ro.
72 Zaa gwe gɔ̃ɔn koo lɛ́ gɛ̃̀n plaadee zù,
ben yã kɛ̀ Yesu ò dɔ̀ Pitan, kɛ̀ à bè, ai
koo gɔ̃ gá lɛ́ zu gɛ̃̀n plaa, eé lɛ́ sɛ́azi gɛ̃̀n
aagɔ̃. Ben à nà ɔ́ɔdɔnaa.

Pilati yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo

(Mat 27:1-2, Luk 23:1-5, Yoh 18:28-38)

15 Kɛ̀ guu dɔ̀ gɔ̃ɔ sa'orikinɔ kɔ̃n
gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ
kɔ̃n gbãadeenɔ ń píngi yã gɔ̃̀gɔ̃, ben
aɔ̃ Yesu yì aɔ̃ gàa wà à nà Pilatinɛ a
ɔzĩ. 2 Ben Pilati à là à bè: Ḿbe Yudanɔ
kína ũɔ́? Yesu wèàla à bè: Lɛn ń ò lɛ.
3 Sa'orikinɔɔ e yã didiia, 4 ben Pilati à là
dɔ: Nɛ́ yãke oroo? Yã kɛ̀ wèe didiimmaa
ma fá! 5 Mɔde Yesu e yãke weńlaro, ben
yã pì bɔ̀ Pilati saɛ.

Yãdana Yesula

(Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yoh 18:39-19:16)

6 Banla zĩbaa zĩ wè pisinanɔ doke kɛ̀
gbɛ̃nɔ à wɛ́ɛ kɛ̀ gbarɛńnɛ. 7 Gurɔɔ mɔ̀a sɔ̃
gbɛ̃kee kú kpɛ́siaan wè be Baraba. À kú
kɔ̃n gbɛ̃ gaabudee kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ dɛ̀nɔo. 8 Ben
parii sɔ̃̀ Pilatizi aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a à kɛ lán è
kɛńnɛ nà. 9 Ben Pilati ń lá à bè: Á yezi
mà Yudanɔ kína gbarɛaren yɔ́? 10 Za-
akɛ à dɔ̃ kɛ̀ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kɛ̀ sa'orikinɔɔ vĩ
kɔ̃n Yesuo yãnzin wà à kpàawazi. 11 Ben
sa'orikinɔ gbɛ̃nɔ làakari fɛ̀ɛ, lɛ aɔ̃ o Pilat-
inɛ à Baraba gbarɛńnɛ. 12 Ben Pilati ń lá
à bè: Bɔ́n á yezi mà kɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ eè be
Yudanɔ kínao tiaa? 13 Ben aɔ̃ wii lɛ̀ wà
bè: Ǹ à pá lía! 14 Ben Pilati bɛ̀ńnɛ: À kɛ̀
diaa? Bɔ́ dàn à kɛ̀? Ben aɔ̃ wii lɛ̀ wà kàara
wà bè: Ǹ à pá lía! 15 Pilati yezi à gbɛ̃nɔ
pɔnnaa wɛtɛ, ben à Baraba gbàrɛńnɛ. À
Yesu kpà sozanɔa aɔ̃ à gbɛ̃ flầo aɔ̃ à pá
lía.

Yesu fabona

(Mat 27:27-31, Yoh 19:2-3)

16 Ben soza pìnɔ gàao bùsu gbɛ̃nsi pì
bɛ, ben aɔ̃ ń gãli kàkɔ̃a píngi. 17 Aɔ̃ gu-
musu tɛ̃aa dànɛ, ben aɔ̃ lɛ̀ fùra tầ aɔ̃ɔ
kùnɛ. 18 Ben aɔ̃ɔe ì kpaaa wà bè: Fɔɔ Yu-
danɔ kína! 19 Aɔ̃ɔe à lɛɛ gòo a mìa aɔ̃ɔe
lóu suua, aɔ̃ɔe kuɛɛ ń kosooa wèe mì
síɛɛnɛ. 20 Kɛ̀ aɔ̃ à fabò wà yầa, ben aɔ̃ gu-
musu tɛ̃aa pì gòàla aɔ̃ à zĩnda pɔ́kãsãa
dànɛ. Ben aɔ̃ bɔ̀o wèe gaa à pá lía.

Yesu pana lía

(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yoh 19:17-27)

21 Kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa, Sirɛni gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ
Simɔ bɔ̀ lakutu kea èe suu wɛ́tɛ guu,
ben aɔ̃ gã nàa à Yesu líkpansɛ́. Àmbe
Alɛsanda kɔ̃n Rufuo de ũ. 22 Ben aɔ̃ gàa
Yesuo guu kɛ̀ wè be Gɔgɔta kɛ̀ bè mìwa-
torokii. 23 Ben aɔ̃ geepiwɛ̃ɛ kɛ̀ wà yầkɔ̃tɛ
kɔ̃n ɛ̃zɛ̃o dɔ̀nɛ, mɔde èe miro. 24 Kɛ̀ aɔ̃ à
pà lía, ben aɔ̃ à pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛ wà
kàɛ, ben aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ lán aɔ̃ baade é
sɛ́ nà. 25 Aɔ̃ à pà lía mɔ̀ kɛ̃ndomɛ. 26 Wà
yã kɛ̀ wà dìa kɛ̃̀ wà nà lía à mìla wà bè:
Yudanɔ kína.
27 Wà kpãi wɛ́ɛdewɛnɔ pà lía à saɛ gwe
dɔ gɔ̃ɔn plaa, gbɛ̃ doo à ɔplaazi, gbɛ̃ doo à
ɔzɛɛzi. 28 Lɛn yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn pàpa
lɛ kɛ̀ wà bè: Wà à kàkɔ̃a kɔ̃n dàkɛrinɔ.
29 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ zɛ́la gweenɔɔ e ń mì
kɛɛ degũdegũ, aɔ̃ɔe à sɔ̃sɔ̃ɔ wà bè: Ɛ̃hɛ̃!
Mmɔn kɛ̀ n bè nɛ́ Luda kpɛ́ wí ǹ ɛara ǹ bo
gurɔ aagɔ̃ɔ daguran gweroo? 30 Ǹ n zĩnda
mì sí ǹ pita lía! 31 Lɛmɛ dɔ sa'orikinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔɔ e à faboo lɛ wà bè: À
gbɛ̃ pãndenɔ mì sì, mɔde eé fɔ̃ à a zĩnda
mì síro. 32 Tó Mɛsaya, Isarailinɔ kína pìta

lía tia wà e, wé à náanɛ kɛ. Ben gbɛ̃ kɛ̀
wà ń pá lía lɛdoonɔɔ e à sɔ̃sɔ̃ɔ dɔ.

Yesu gana

*(Mat 27:45-46, Luk
23:44-49, Yoh 19:28-30)*

33 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben gusiaa
dà bùsu pìla píngi ai fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃.
34 Fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃n Yesu wii lɛ̀ gbãng-
bãn à bè: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani! Beee
bè: Ma Luda, ma Luda, à kɛ̀ dia n ma
ton? 35 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gwe kenɔ yã pì
mà, ben aɔ̃ bè: À ma, èe Ilia sísii. 36 Ben
gbɛ̃ke bàa lɛ̀ à gàa à sabo sɛ̀ à dà geepi-
wɛ̃ kpȁkpã guu, à fȉfĩ kapaa, ben à dɔ̀
Yesunɛ à mi. Ben à bè: À zɛ gĩa wà gwa
tó Ilia é mɔ́ à à pita. 37 Yesu wii gbãaa
lɛ̀ à wȅndi tà. 38 Ben Luda kpɛ́ lábure
kȅkɔ̃rɛ plaa bɔna musu suna gĩzĩ. 39 Kɛ̀
sozanɔ gbɛ̃nsi kɛ̀ zɛ Yesu aɛ gwee è lán
à gà nà, ben à bè: Yãpuramɛ Luda Nɛ́n
gbɛ̃ kɛ̀ ũ. 40 Nɔgbɛ̃ kenɔ kú gwe dɔ aɔ̃ɔe
guu gwaa kãaa. Ń tɛ́n Mariama Maga-
dalɛni kún kɔ̃n Mariamao Yemisi Nɛ́ngo
kɔ̃n Yusufuo da kɔ̃n Salomɛo. 41 Gurɔɔ kɛ̀
Yesu kú Galili, aɔ̃mbe aɔ̃ègɔ̃ tɛ́zi wàgɔ̃ à
ĩan ká. Nɔgbɛ̃ pãndenɔ kú gwe dɔ pari kɛ̀
aɔ̃ gàao Yerusalɛmu lɛdo.

Yesu vĩina

*(Mat 27:57-61, Luk
23:50-56, Yoh 19:38-42)*

42 Azuma zĩ uusiɛ. Kɛ̀ wèe
kámmaboguro soru kɛɛ, 43 Yusufu
Arimatea gbɛ̃ mɔ̀. Gbɛ̃ tɔ́deemɛ Yuda
gbãadeenɔ tɛ́. Àmɔ sɔ̃ɔ e kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia dãa. À kùgbãaa kɛ̀ à gàa Pilati
kiia à Yesu gɛ̀ gbèkaa. 44 Kɛ̀ Pilati mà
Yesu gĩakɛ à gà kɔ̀, à bɔ̀ à saɛ. Ben à
sozanɔ gbɛ̃nsi sìsi à à là tó Yesu gà
kɔ̀. 45 Kɛ̀ Pilati gbɛ̃nsi yã pì mà, ben à
Yusufu gbà zɛ́ à gɛ̀ pì sɛ́. 46 Ben Yusufu
gàa à táaru bisa lù, ben à gàa à à gɛ̀
pìta lía à bisa pì fȉfĩa. À à dà gbɛ̀wɛɛ kɛ̀
wà sɔ̀ mira ũu guu, ben à gbɛ̀ gbȅntɛ̃
gbegere pà à tàta wɛ̀ɛ pìlɛ. 47 Mariama
Magadalɛni kɔ̃n Mariama Yusufu dao è
gura kɛ̀ wà Yesu gɛ̀ pì dàɛn.

Yesu fɛɛna gaan

(Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yoh 20:1-10)

16 Kámmaboguro yãanao uusiɛ
Mariama Magadalɛni kɔ̃n
Mariama Yemisi dao kɔ̃n Salomɛo nɔ́si
gũ nnaa lù, lɛ wà gá wà kú Yesu mɛ̀a.
2 Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ'idɛ aɔ̃ bɔ̀
wèe gaa mira pì kiia. 3 Aɔ̃ kɔ̃ là zɛ́n
wà bè: Dé bé eé gbɛ̀ mɔ̀ gbegere pá à
guowe mira lɛ́a sɔ̃ɔ? 4 Zaakɛ gbɛ̀ pì bíta
maamaa. Kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sɛ̀ wà gwà, ben aɔ̃ɔ
è wà gbɛ̀ pì gbegere pà wà gùo mira pì
lɛ́a. 5 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃ mirawɛɛ pì guu, ben aɔ̃
gɔ̃kparɛ ke è vɛ̃ɛna ɔplazi à utagyaba
puraa dana. Ben aɔ̃ kɛ̀ gìri. 6 À bɛ́ńnɛ:
Àton kɛ gìriro, Yesu Nazarɛti kɛ̀ wà
pà lían ée wɛtɛɛroo? À fɛ̀ɛ, à kú kɛ̀ro.
À guu kɛ̀ wà à dàɛn gwa, 7 é gá à o à
ìbanɔnɛ kɔ̃n Pitao kɛ̀ èe dɔɔ́ńnɛ aɛ gana
Galili. Gwen aɔ̃é à en lán à ɔ̀ńnɛ nà.
8 Aɔ̃ɔe lugalugaa yã pì bɔ̀ ń saɛ, ben
aɔ̃ bɔ̀ miran aɔ̃ bàa lɛ̀. Aɔ̃ɔe yãke o
gbɛ̃kenɛro kɛ̀ vĩa ń kũ yãnzi.

Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi

*(Mat 28:9-20, Luk 24:13-49,
Yoh 20:11-23, Zĩr 1:6-8)*

9 Kɛ̀ Yesu fɛ̀ɛ Azumanɛngo zĩ kɔngɔ
idɛ'idɛ, à a zĩnda ɔ̀dɔa Mariama Maga-
dalɛninɛ káaku. Nɔgbɛ̃ pì guun Yesu pɛ̀
zĩn mɛ̀n swɛɛplaaanɔa. 10 Ben nɔgbɛ̃ pì
gàa à ò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo yãanɔnɛ. Aɔ̃ nɔ̀sɛ
yakana wèe ɔ́ɔ dɔɔ. 11 Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà kɛ̀ Yesu
kú wȅndio ai nɔgbɛ̃ pì à è wɛ́ɛo, aɔ̃ɔe síro.
12 Beee gbɛra gurɔɔ kɛ̀ ń gɔ̃ɔn plaaanɔɔ
tɛ́ zɛ́ guu aɔ̃ɔe gaa wɛ́tɛ guu, à bɔ̀ à
mɔ̀ńzi lán gbɛ̃ pãnde bà. 13 Kɛ̀ aɔ̃ lìara
wà sù, aɔ̃ɔ ò gbɛ̃ kpaaanɔnɛ, mɔde aɔ̃ɔe
ń yã síro. 14 Zãazãa à bɔ̀ à mɔ̀ a ìba gɔ̃ɔn
kuri awɛɛdoonɔzi kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee. Ben
à kpȁkɛ̃ńzi ń swãgbãa yãnzi, zaakɛ aɔ̃ɔe
à náanɛ kɛro bensɔ̃ aɔ̃ɔe gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à è
kɛ̀ à fɛ̀ɛnɔ yã síro. 15 Ben à bɛ́ńnɛ: À gá

anduna gu píngia à ma baaru nnaa kpá
gbɛ̃nɔnɛ ń píngi. 16 Gbɛ̃ kɛ̀ sì ben à batisi
kɛ̀ bé eé mìsina e. Gbɛ̃ kɛ̀ èe sí sɔ̃ro, yã
é vɛ̃ɛ adeea. 17 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ baaru pì sìnɔ
yãkɛnanɔn yɛ̀: Aɔ̃égae zĩnnɔ gońma kɔ̃n
ma tɔ́o, aɔ̃égae yãke borii o. 18 Aɔ̃é mlɛ̃̀
sɛ́ kɔ̃n ɔɔo. Baa tó aɔ̃ sɛwɛɛ mì, pɔ́ke é ń
lero. Aɔ̃égae ɔ kɛ gyãreenɔa aɔ̃ gbãa kũ.

Tana Yesuo ludambɛ

(Luk 24:50-53, Zĩr 1:9-11)

19 Kɛ̀ Dii Yesu yã òńnɛ à yã̀a, ben Luda
à sɛ̀ à tào musu, ben à vɛ̃̀ɛ Luda ɔplaazi.
20 Ben à ìba pìnɔ gàa wà waazi kɛ̀ gu pín-
gia. Dii zĩi kɛ̀ńyo à a yã kãsãa pɛ̀ɛ kɔ̃n
dabuyã kɛ̀ tɛ́zinɔ.

LUKU

Baaru nnaa kɛ̀ Luku kɛ̃̀

Yesu Kirisi ina 1:5-2:52
Yaaya Batisikɛri waazikɛna 3:1-3:20
Yesu batisikɛna 3:21-4:13
Yesu yãdannɛna Galili 4:14-9:50
Zaa Galili ai Yerusalɛmu 9:51-19:27
Yesu kuuna Yerusalɛmu 19:28-22:46
Yesu gana kɔ̃n à fɛɛnao 22:47-24:53

1 Gbɛ̃ paridee ɔ kpà, lɛ wà yã kɛ̀ kɛ̀
wa tɛ́ tɔ̃kɛ̃ takada guu zɛ́azɛa, 2 lán
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ yã pì sèedadeenɔ ũ kɔ̃n a
baarukparinɔɔ òwe nà zaa káaku. 3 Tia
sa mapi sɔ̃, lán ma wɛ́ɛ tɛ̀ yã pìnɔzi nà
doodo zaa a daɛna, má è à maa mà kɛ̃nnɛ
zɛ́azɛa, ma gbɛ̃ bɛ̀ɛde Tiofilu, 4 lɛ ǹ yã kɛ̀
wà dànnɛɛ sãnsãn dɔ̃.

Malaika gĩakɛ à Yaaya Batisikɛri ina yã ò

5 Yudea bùsu kí Hɛrɔdu gurɔ sa'ori kee
kuu, à tɔ́n Zakari. À kú Abia sa'orinɔ gãli
guumɛ. À naɔ̃ tɔ́n Ɛlizabɛti, Aruna bori-
imɛ dɔ. 6 Aɔ̃ plaaa ń píngi maa Ludanɛ.
Aɔ̃ègɔ̃ kuu taari sai, aɔ̃ɔ Dii doka kɔ̃n yã
kɛ̀ à dìɛnɔ kũna. 7 Mɔde aɔ̃ nɛ́ vĩro, zaakɛ
Ɛlizabɛti nɛ́ pãaamɛ, ben aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa ń
píngi zi kũ̀.
8 Gurɔɔ kɛ̀ sa'ona kà ń gãlia, Zakari bé
èe sa'ona Ludaa zĩi kɛɛ. 9 Lán sa'ori pìnɔ è
kɛ nà, aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀, ben kàbankpɛ Za-
kari kũ̀, lɛ à gá tuaetiti kpata Dii kpɛ́n.
10 Tuaetitikpataguro parii kàkɔ̃a kpɛɛlɛa
píngi aɔ̃ɔe adua kɛɛ. 11 Ben Dii malaika
bɔ̀ à mɔ̀zi à zɛ̀ tuaetitikpataki ɔplazi.
12 Kɛ̀ Zakari à è, à kɛ̀ gìri, vĩa à kũ̀.
13 Ben malaika pì bènɛ: Ǹton tó vĩa n
kũro Zakari. Luda n wɛ́ɛkɛɛ sì, n naɔ̃ Ɛl-
izabɛti é nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, nɛ́ tɔ́ kpánɛ Yaaya.
14 N pɔɔ é kɛ nna, nɛ́ yáa dɔ, gbɛ̃nɔ é
pɔnnaa kɛ à ina yã musu pari, 15 zaakɛ
eégɔ̃ dɛ Diinɛ gbɛ̃nsi ũmɛ. Eé wɛ̃ɛ ke í
gbãa ke miro, Luda Nini égɔ̃ kúa zaa à
da gbɛɛɛmmɛ. 16 Eé tó Isarailinɔ aɛ dɔ
Dii ń Ludaa pari, 17 eé dɔ Diinɛ aɛ kɔ̃n
Luda Nini gbãaa kɛ̀ Ilia vĩ yãao. Eé tó
denɔ lɛ́ kɛ do kɔ̃n ń nɛ́nɔ, eé tó swãyã-
marisaideenɔ gbɛ̃ maaanɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ sɛ́. Eé tó
gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú soru guu Diinɛ.
18 Ben Zakari bè malaika pìnɛ: Mɛ́ yã
pì sãnsãn dɔ̃ diamɛ? Zaakɛ mare zikũ-
nan ma ũ, ben ma naɔ̃ zi kũ̀ dɔ. 19 Ben
malaika pì wèàla à bè: Mámbe Gabliɛli
ũ, mɛɛ̀gɔ̃ zɛna Luda aɛzĩ. Àmbe à ma zĩ
mà yã pì onnɛ mà baaru nnaa pì kpánnɛ.
20 Ǹ ma, n nɛ́nɛ é naɛ, nɛ́ fɔ̃ ǹ yã oro ai yã
pì gá kɛo, kɛ̀ nɛ́ɛ ma yã kɛ̀ eé kɛ a gurɔɔa
síro yãnzi. 21 Gurɔɔ mɔ̀a sɔ̃ wèe Zakari
dãa. À gìkɛna Luda kpɛ́n bɔ̀ ń saɛ. 22 Kɛ̀
à bɔ̀, èe fɔ̃ à yã òńyoro, ben wà dɔ̃̀ kɛ̀ à
wɛ́ɛgupu è Luda kpɛ́mmɛ. Lán à nɛ́nɛ nàɛ
nà, ben èe yã oońnɛ kɔ̃n ɔɔo. 23 Kɛ̀ Zakari
sa'ogurɔɔ pàpa, ben à tà bɛ. 24 Beee gbɛra
à naɔ̃ Ɛlizabɛti nɔ̀ sì, ben à a zĩnda ùtɛ ai
mɔ sɔɔro à bè: 25 Dii yã kɛ̀ kɛ̀mɛ, à ma
wɛ̃nda gwà, à ma bɔ wín.

Malaika gĩakɛ à Yesu ina yã ò

26 À mɔ swɛɛdodee guu Luda malaika
Gabliɛli zĩ̀ Galili lakutu kɛ̀ wè be Nazarɛti
guu. 27 À gàa nɔkparɛ lɛzii kɛ̀ à tɔ́n
Mariama kiia. À gɔ̃kpamma vĩ Dauda
borii ũ. À tɔ́n Yusufu. 28 Kɛ̀ malaika pì gɛ̃̀
à kiia, à bènɛ: Fɔɔ aubarikade! Dii kúnyo.
29 Mariama bídi kɛ̀ maamaa yã pìa, à laa-
suu lɛ̀ à bè: Ì beee mì dɛ diamɛ? 30 Ben
malaika pì bènɛ:
Mariama, ǹton tó vĩa n kũro,
zaakɛ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀nnɛmɛ.
31 Ǹ ma! Nɛ́ nɔ̀ sí ǹ nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
nɛ́ tɔ́ kpánɛ Yesu.
32 Eégɔ̃ dɛ gbɛ̃nsi ũ,
weé à sísi Luda Musude Nɛ́.
Dii Luda é à kpá
à dezi Dauda kpatan,
33 eégɔ̃ kí blee Yakubu boriinɔnɛ gurɔ
píngi,
à kíblena égɔ̃ yãana vĩro.

34 Ben Mariama bè malaika pìnɛ: Kɛ̀ má
gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ zikiro, beee é sí kɛ diamɛ?
35 Malaika wèàla à bè:
Luda Nini é summa,
Luda Musude gbãaa é danla.
Beee yãnzi nɛ́ kɛ̀ nɛ́ ii pì kuuna égɔ̃
adona,
weé à sísi Luda Nɛ́.
36 N danɛ Ɛlizabɛti nɛ́gɔ̃gbɛ̃ nɔ̀sina se a
zikũ guu. Nɔgbɛ̃ kɛ̀ wà dìɛ pãaa ũu pì
kú kɔ̃n nɔ̀ mɔ swɛɛdooo tia. 37 Zaakɛ
Luda kiian baabɔ píngi è sí kɛn. 38 Ben
Mariama bè: Dii zɔ̀blerin ma ũ. À kɛmɛ
lán ń ò nà. Ben malaika pì tà à à tòn.

Mariama gana Ɛlizabɛti gwa

39 Gurɔɔ mɔ̀a Mariama fɛ̀ɛ à gàa lakutu
kɛ̀ kú Yudea bùsu gusĩsĩdeen gɔ̃ɔ. 40 À
gàa Zakari bɛ, ben à ì kpà Ɛlizabɛtia.
41 Kɛ̀ Ɛlizabɛti Mariama ì pì mà, à nɛ́ vĩ̀ à
gbɛɛɛ guu, ben Luda Nini sù Ɛlizabɛtia,
42 à wii gbãaa lɛ̀ à bè: Aubarikadeen n
ũ dɛ nɔgbɛ̃ píngila. Aubarikadeen nɛ́ kɛ̀
kú n gbɛɛɛn ũ dɔ. 43 Bɔ́n ma ũ kɛ̀ ma Dii
da mɔ̀ ma gwaa? 44 Gurɔɔ kɛ̀ ma n ì mà
dé, nɛ́ kɛ̀ kú ma gbɛɛɛn vĩ̀ kɔ̃n pɔnnaao.
45 Aubarikadeen n ũ, mmɔn kɛ̀ n yã kɛ̀
Dii ònnɛɛ sì, kɛ̀ eé kɛ.

Mariama Dii tɔ́ sɛna lezĩ

46 Ben Mariama bè:
Mɛ́ɛ Dii tɔ́ sɛɛ lezĩ ma swɛ̃̀ guu,
47 ma pɔɔ e kɛɛ nna Luda ma Mìsiria,
48 zaakɛ à ma yã dà,
mamɔma à zɔ̀bleri kɛ̀ mɛ́ɛ ká pɔ́ke
lɛ́zĩroo.
Zaa tia ai gurɔ píngi weé bemɛ
aubarikadeemɛ,
49 zaakɛ Luda gbãade yã bíta kɛ̀mɛ.
À tɔ́ kú adona.
50 È wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è a vĩa kɛɛnɔnɛ
ai ń boriia.
51 À a gã̀sã pòro à a gbãaa ɔ̀dɔańnɛ,
à ĩadãrinɔ fã̀akɔ̃a kɔ̃n ń laasuunɔ.
52 À gbãadeenɔ bɔ̀ kpatan,
à talakanɔ sɛ̀ lezĩ.
53 À pɔ́ maaanɔ kpà nɔadɛrinɔa aɔ̃ kã̀,
mɔde à ɔɔdeenɔ gbàrɛ ɔkori.
54 À a zɔ̀bleri Isarailinɔ ĩan ká,
aɔ̃ yã e sãnlo.
55 À wɛ̃nda dɔ̃̀ Ibraĩnɛ kɔ̃n a borii pìnɔ
lán à ò wa dezinɔnɛ nà.
56 Mariama vɛ̃̀ɛ kɔ̃n Ɛlizabɛtio lán mɔ
aagɔ̃ɔ bà, ben à tà bɛ.

Yaaya Batisikɛri ina

57 Ɛlizabɛti nɛ́'igurɔɔ kà, ben à nɛ́ ì gɔ̃g-
bɛ̃ ũ. 58 Kɛ̀ à fáandideenɔ kɔ̃n à danɛnɔɔ
mà lán Dii wɛ̃nda dɔ̃̀nɛ nà, aɔ̃ pɔnnaa
kèo. 59 À gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ aɔ̃ mɔ̀ bã̀ngu
kɛ nɛ́ pìnɛ, lɛ wà à de Zakari tɔ́ kpánɛ,
60 ben à da bè: Auo! Weé à sísi Yaayamɛ.
61 Aɔ̃ bènɛ: Gbɛ̃kee kú n danɛnɔ tɛ́ kɛ̀ à
tɔ́ beee vĩro. 62 Ben aɔ̃ yã ò à denɛ kɔ̃n
ɔɔo, lɛ wà dɔ̃ dian à yezi wà tɔ́ kpánɛ
nà. 63 Zakari walaa gbèka, ben à kɛ̃̀a: À
tɔ́n Yaaya. Yã pì bɔ̀ ń saɛ ń píngi. 64 Gwe
gɔ̃ɔ à nénɛ gùɛ, à lɛ́ bɔ̀ èe yã oo èe Luda
sáabu kpaa. 65 Ben vĩa ń fáandideenɔ kũ̀
ń píngi, ben Yudea bùsu gusĩsĩde gbɛ̃nɔɔ
e yã pì tɔ̃kɛ̃ɛ ń píngi. 66 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã
pì mànɔ kũna ń nɔ̀sɛ guu wà bè: Bɔ́n nɛ́
pì égɔ̃ dɛ a ũ ziaa? Zaakɛ Dii ɔɔ ligazimɛ.

Zakari annabikɛyã'ona

67 Luda Nini sù à de Zakaria, ben à
annabikɛyã ò à bè:
68 Wà Dii Isarailinɔ Luda sáabu kpá!
À mɔ̀ à a gbɛ̃nɔ bò.
69 À Mìsiri gbãadee bɔ̀we
a zɔ̀bleri Dauda bori tɛ́,
70 lán à ò a annabinɔ gãzĩ nà zaa gìkɛna.
71 Aɔ̃ bè eé wa sí wa ibɛɛnɔa,
eé wa bɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàwaguu pìnɔ ɔzĩ.
72 Lɛmɛ à wa dezinɔ wɛ̃nda gwà lɛ,
à bà kuunańyo yã e sãnlo.
73 À la dà wa dezi Ibraĩnɛ
74 à bè é wa bɔ wa ibɛɛnɔ ɔzĩ,
é wa gba zɛ́ wà dɔazi vĩa sai,
75 lɛ wa kuuna gɔ̃nɛ adona gbɛ̃ maaanɔ ũ
ai wa wɛ̃̀ndi lɛ́n.
76 Mpi sɔ̃ ma nɛ́,

weé n sísi Luda Musude annabi,
zaakɛ ḿbe nɛ́ dɔ Diinɛ aɛ ǹ zɛ́ kɛkɛnɛ.
77 Nɛ́ tó à gbɛ̃nɔ dɔ̃ lán eé ń mì sí nà,
lán eé ń durunnɔ kɛ̃ńnɛ nà.
78 Zaakɛ wa Ludaa sùu vĩ,
bɔna musu eé mɔ́ wa gwa lán gudɔna bà,
79 lɛ à guu pu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gusiaa guunɔnɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gaa lɛ́zĩnɔ,
lɛ à wa gbá da aafia zɛ́n.
80 Nɛ́ pì bíta kũ̀ à gɔ̃̀ kãgbãadee ũ. A
kú gbáan ai gurɔɔ kɛ̀ à bɔ̀ Isarailinɔnɛ
gupuraaa.

Yesu Kirisi ina

(Mat 1:18-25)

2 Gurɔɔ mɔ̀a Siza Ogɔsutu bɔ̀ kɔ̃n yão
à bè wà a bùsu gbɛ̃nɔ naro ń píngi.
2 Narona káaku kɛ̀ wà kèn gwe gurɔɔ kɛ̀
Kiriniu dɛ Siria bùsu gbɛ̃nsi ũ. 3 Baade
píngi gàa a bɛ wɛ́tɛ lɛ wà à tɔ́ da takadan.
4 Yusufu sɔ̃ bɔ̀ Nazarɛti, Galili bùsun à
gàa Dauda bɛ lakutu Bɛtɛlɛmu, Yudea
bùsun, kɛ à dɛ Dauda borii ũ yãnzi. 5 À
gàa lɛ wà à tɔ́ da takadan gwe kɔ̃n a nɔk-
pamma Mariama kɛ̀ nɔ̀sinao, 6 ben gurɔɔ
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gwe, à nɛ́'igurɔɔ kà, 7 ben à a
nɛ́ daudu ì. À bisa fĩ̀fĩa à à dàɛ pɔ́kãdeenɔ
pɔ́blebɔn, kɛ̀ aɔ̃ɔe guu e nibɔnɔ pitakiiaro
yãnzi.
8 Sãdãrinɔɔ kú bùsu dɔ̃nkɔ̃ pì guu, aɔ̃ɔe
ii sɛ̃̀tɛ aɔ̃ɔe ń sãanɔ dãkpaa gwãavĩ. 9 Ben
Dii malaika bɔ̀ à mɔ̀ńzi, Dii gakui guu
pù à lìgańzi, ben vĩa ń kũ maamaa.
10 Malaika pì bèńnɛ: Àton tó vĩa a kũro,
zaakɛ ma mɔ mà baaru nnaa kpáaremɛ,
gbɛ̃ píngi pɔɔ é kɛ nna maamaa. 11 Wà
Mìsiri ìare Dauda wɛ́tɛn gwãavĩa, àmbe
Mɛsaya ũ Dii ũ. 12 Sèeda kɛ̀ eé tó à à
dɔ̃ɔn yɛ̀: É nɛ́kpãntɛ̃ e daɛna pɔ́kãdeenɔ
pɔ́blebɔn, bisa fĩfĩa. 13 Kãndo ludambɛ
zĩ̀kpɛɛnɔɔ kú kɔ̃n malaika pìo lɛdo pari-
pari, aɔ̃ɔe Luda sáabu kpaa wà bè:
14 Wà Luda tɔ́ bɔ zaa musu,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀nɛ nnaanɔ aafia e tɔɔtɛa.
15 Kɛ̀ malaika pìnɔ gùńla aɔ̃ tà lu-
dambɛ, ben sãdãrinɔɔ bèkɔ̃nɛ: Wà gá
Bɛtɛlɛmu, lɛ wà yã kɛ̀ kɛ̀ pì e, yã kɛ̀ Dii tò
wá dɔ̃̀. 16 Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà gàa kpakpaa aɔ̃
bɔ̀ Mariama kɔ̃n Yusufuoa kɔ̃n nɛ́kpãn-
tɛ̃ pìo daɛna pɔ́kãdeenɔ pɔ́blebɔn. 17 Kɛ̀
aɔ̃ à è, aɔ̃ yã kɛ̀ wà òńnɛ nɛ́ pì musu ò.
18 Ben yã kɛ̀ sãdãrinɔɔ ò pì bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
mànɔ saɛ ń píngi. 19 Mariama yã pì kũna
a nɔ̀sɛ guu píngi èe laasuu lɛɛa. 20 Sã-
dãrinɔ lìara wà tà, aɔ̃ɔe Luda tɔ́ sɛɛ lezĩ
aɔ̃ɔe à sáabu kpaa yã kɛ̀ aɔ̃ɔ mà ben aɔ̃ɔ
è yãnzi, zaakɛ à kɛ̀ lán wà òńnɛ nà.

Tɔ́kpana Yesunɛ

21 À gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ nɛ́ bɛ̃̀n-
gukɛgurɔɔ kà, ben wà tɔ́ kpànɛ Yesu, tɔ́
kɛ̀ malaika ò zaalɛ wèe à nɔ̀ síroo.

Yesu ɔdɔana Diinɛ

22 Kɛ̀ aɔ̃ gbãsĩbɔgurɔɔ kà, aɔ̃ à sɛ̀ wà
gàa à ɔdɔa Diinɛ Yerusalɛmu lán Musa
doka ò nà. 23 Zaakɛ à kú Dii doka
takadan wà bè, wà daudunɔ kpá Diia.
24 Aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wà dìɛ Dii doka takadan
kpà, wà bè pɔ̃tɛ̃ɛ mɛ̀n plaaa ke luku-
lukunɛ bɔ̀rɔ mɛ̀n plaa.
25 Gbɛ̃kee kú Yerusalɛmu à tɔ́n Simɛɔ.
Gbɛ̃ maaamɛ, à Luda vĩa vĩ à wɛ́ɛ dɔ Is-
arailinɔ mìsinazi. Luda Ninii kúa, 26 ben
à bènɛ eé ga Dii gbɛ̃ kɛ̀ wè be Mɛsaya
ena sairo. 27 Luda Nini dɔ̀nɛ aɛ, ben à gɛ̃̀
Luda ua guu. Kɛ̀ Mariama kɔ̃n Yusufuo
mɔ̀ kɔ̃n ń nɛ́ Yesuo yã kɛ̀ wà dìɛ doka
takadan kɛna yãnzi, 28 ben Simɛɔ à sì a
ɔzĩ à Luda sáabu kpà à bè:
29 Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri gbarɛ aafia guu sa
lán ń òmɛ nà Dii,
30 zaakɛ ma wɛ́ɛ sì Mìsiri kɛ̀ ń dìɛlɛ,
31 kɛ̀ n à yã kɛ̀kɛ bori píngi wáa.
32 Eégɔ̃ dɛ gupuraa ũ lɛ à guu pu bori pãndenɔnɛ
à n gbɛ̃ Isarailinɔ tɔ́ sɛ́ lezĩ.

33 Yã kɛ̀ à ò nɛ́ pì musu bɔ̀ à de kɔ̃n à dao
saɛ. 34–35 Simɛɔ sa maaa òńnɛ, ben à bè
nɛ́ pì da Mariamanɛ:
Àmbe eégɔ̃ dɛ sèeda kɛ̀ Isarailinɔ é gízi
ũ,
pɔsiaa é n swɛ̃̀ zɔ̃ lán fɛ̃ɛdaa bà.
Isaraili kenɔ é kaatɛ aɔ̃ kenɔ é mìsina e à
gãzĩ,
aɔ̃ nɔ̀sɛ guu yã é bɔ gupuraaa.
36 Nɔgbɛ̃ annabi kee kú gwe à tɔ́n Ana,
Fanuɛli nɛ́, Asa boriimɛ. Nɔgbɛ̃ pì zi kũ̀
kótokoto. À zã kɛ̀ kɔ̃n a gɔ̃kpammao wɛ̃̀
swɛɛplaa, 37 ben à gɔ̃̀ gyaanɔɔ ũ ai wɛ̃̀
basiigɔ̃ awɛɛsiigɔ̃. È bɔ Luda uaro, ègɔ̃
dɔɔ Ludazi fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo kɔ̃n lɛ́y-
inao kɔ̃n aduakɛnao. 38 Zĩ beeea gɔ̃ɔ à
sɔ̃̀ńzi, à Luda sáabu kpà, èe nɛ́ pì yã oo
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ Yerusalɛmu bɔnazinɔnɛ
ń píngi.

Liara tana Nazarɛti

39 Kɛ̀ Yusufu kɔ̃n Mariamao kɛ̀ lán à
kú Dii doka takadan nà píngi wà yã̀a, aɔ̃
lìara wà tà ń bɛ wɛ́tɛ Nazarɛti, Galili bù-
sun. 40 Nɛ́ pì fɛ̀ɛ à gbãa kũ̀. Ɔ̃ndɔ̃ɔ mɔ̀a,
ègɔ̃ kú kɔ̃n Luda aubarikao.

Yesu gana Luda ua a néngo zĩ

41 Wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o Yesu de kɔ̃n à dao è gá
Banla zĩbaa kɛ Yerusalɛmumɛ. 42 Kɛ̀ Yesu
kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa, aɔ̃ lìara wà gàa
zĩbaa kɛ lán aɔ̃è kɛ nà. 43 Kɛ̀ zĩbaa yã̀a,
aɔ̃ɔe taa, ben aɔ̃ nɛ́ Yesu gɔ̃̀ Yerusalɛmu,
aɔ̃ɔ à yã dɔ̃ro. 44 Aɔ̃ɔe daa à kú ń gbɛ̃nɔ
tɛ́mɛ. Kɛ̀ aɔ̃ táa ò gurɔ do, ben aɔ̃ɔe à
wɛtɛɛ ń danɛnɔ kɔ̃n ń gbɛ̃ dɔ̃nanɔ tɛ́.
45 Kɛ̀ aɔ̃ɔe à ero, aɔ̃ lìara wà gàa à wɛtɛ
Yerusalɛmu. 46 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ aɔ̃ à
è Luda ua guu vɛ̃ɛna yãdannɛrinɔ tɛ́, èe
swã kpaa ń yãzi, èe yã lalaaḿma. 47 À yã
dɔ̃na kɔ̃n à yãwenlanao bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à
yã maanɔ saɛ ń píngi. 48 Kɛ̀ à de kɔ̃n à dao
à è, à bɔ̀ ń saɛ, ben à da bènɛ: Bɔ́yãnzi
ń kɛ̀we lɛzi? N de kɔ̃n mapio bídi kɛ̀ n
wɛtɛna yãnzi. 49 À wèńla à bè: À kɛ̀ dia
ée ma wɛtɛɛ? Á dɔ̃ kɛ̀ à kɔ̃ sìo mà a De
bɔkɔ̃tɛ kɛnloo? 50 Mɔde aɔ̃ɔe yã kɛ̀ à òńnɛ
pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
51 Yesu lìara à tàńyo Nazarɛti à ń yã
mà. À da yã pìnɔ kũna a nɔ̀sɛ guu píngi.
52 Yesu bíta kũ̀, à ɔ̃ndɔ̃ɔ kàara à nna kɔ̃n
Ludao kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ.

Yaaya Batisikɛri waazikɛna

(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Yoh 1:19-28)

3 Siza Tiberia kíblena wɛ̃̀ gɛ̃rodee guu
Pɔntiu Pilatin Yudea bùsu gbɛ̃nsi ũ,
Hɛrɔdu e kí blee Galili, à vĩ̀i Filipi e
kí blee Iturea bùsun kɔ̃n Tarakɔniti bù-
suo, Lisania sɔ̃ɔ e kí blee Abilɛnɛ bùsun.
2 Anasa kɔ̃n Kayafaon sa'orikinɔ ũ. Gurɔɔ
mɔ̀a Luda yã ò Zakari nɛ́ Yaayanɛ gbáan.
3 Ben à fɛ̀ɛ èe ligaa Yoda baa kãa kpa
kɔ̃n baa kɛ̀ kpaaozi píngi, èe waazi kɛɛ
gbɛ̃nɔnɛ. À òńnɛ aɔ̃ ń nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ batisi
kɛ, Luda é ń durunnɔ kɛ̃ńnɛ. 4 Lán à kú
annabi Isaya takada guu nà à bè:
À baarukpari kòto ma dɔ gbáan,
èe bee à zɛ́ kɛkɛ Diinɛ,
à zɛ́ wɛ́wɛnɔ poronɛ súusu.
5 Guzurɛ píngi é tata,
kpiiinɔ kɔ̃n sìsĩnɔ é daɛ píngi.
Zɛ́ kotinanɔ é poro súusu,
zɛ́ wokũwokũnɔ é kpakɔ̃sɔ̃,
6 gbɛ̃ sãnda píngi é e lán Luda è ń mì sí
nà.
7 Gbɛ̃nɔ ègɔ̃ mɔɔ à kiia pari aɔ̃ batisi kɛ,
ben è beńnɛ: Gbɛ̃ntee pitigoonɔ! Dé bé à
lɛ́ dàawa à bàa sí pɔfɛ̃ kɛ̀ Luda é pitaḿ-
manɛ? 8 À nɔ̀sɛliɛna yã kɛ, weégɔ̃ dɔ̃ kɛ̀
a liɛ. Kɛ̀ Ibraĩ dɛ a dezi ũ, àtongɔ̃ daa kɛ̀
beee bé eé a bɔro. Mɛ́ɛ ooare, Luda é fɔ̃ à
gbɛ̀ kɛ̀nɔ kɛ Ibraĩ boriinɔ ũ. 9 Kpása diɛna
línɔzi kɔ̀. Luda é lí kɛ̀ è nɛ́ maaa iroo zɔ̃
à zu tɛ́ guu.
10 Gbɛ̃nɔ à là wà bè: Tó lɛmɛ, wé kɛ
diamɛ? 11 À wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ uta vĩ
mɛ̀n plaaa à à doo kpá gbɛ̃ kɛ̀ vĩrooa.
Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́blee vĩ à kɛ lɛ dɔ. 12 Bɛ'ɔɔsirinɔ
mɔ̀ batisi kɛ, ben aɔ̃ à là wà bè: Dannɛri,
wé kɛ diamɛ? 13 À wèńla à bè: Àton bɛ'ɔɔ
síḿma dɛ lán wà dìɛ nàlaro. 14 Sozanɔ

à là: Wapinɔ sɔ̃, wé kɛ diamɛ? À bèńnɛ:
Àton gbãaa mɔ gbɛ̃nɔnɛ à ń blero. À zɛ
kɔ̃n fĩa kɛ̀ wè boareeo.
15 Gbɛ̃nɔ tãmaa e kaara. Baade píngi
e laasuu lɛɛ a nɔ̀sɛ guu Yaaya yãa, tó
àmbe Mɛsaya ũ. 16 Yaaya bèńnɛ ń píngi:
Mɛɛ̀ a batisi kɛ kɔ̃n íomɛ, mɔde gbɛ̃ke é
mɔ́ à gbãaa dɛmala, mɛ́ɛ ká mà à kyatee
bɔbɔnɛro. Àmbe eé a batisi kɛ kɔ̃n Luda
Ninio kɔ̃n téo. 17 À gbaka kũna kɛ̀ eé pɔ́
fão. Eé pɔ́wɛɛ ká a dɔ̃̀n, eé à sàko ká tɛ́
kɛ̀ è garoo guu. 18 Yaaya baaru nna kpan-
nɛna guu à nàkɔ̃rɛḿma kɔ̃n yã pãndenɔo
pari. 19 Ben à kpãkɛ̃ kí Hɛrɔduzi a vĩi naɔ̃
Hɛrɔdia yã musu kɔ̃n yã zaa pãnde kɛ̀ à
kɛ̀nɔ píngi, 20 ben Hɛrɔdu ɛ̀ara à yã zaaa
kɛ̀ dɔ, à Yaaya dà kpɛ́siaan.

Yesu batisikɛna

(Mat 3:13-17, Maa 1:9-11)

21 Kɛ̀ Yaaya e gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ ń píngi,
à Yesu batisi kɛ̀ se. Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e adua
kɛɛ, ludambɛɛ wɛ̃̀kɔ̃a, 22 ben Luda Nini
sùa, à dɛ lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà. Ben à kòto mà
bɔna ludambɛ à bè: Ḿbe ma Nɛ́ mɛ̀n
do léle yenzidee ũ, kɛ̀ ma pɔɔ nnamma
maamaa.

Yesu bori bɔzia

(Mat 1:1-17)

23 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu nà a zĩia, à kà wɛ̃̀
baaakuri taka. Wèe daa Yusufu nɛ́'inamɛ.
Yusufu sɔ̃ Eli nɛ́mɛ,
24 Eli sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Levi nɛ́mɛ,
Levi sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́mɛ,
Mɛlɛki sɔ̃ Yanai nɛ́mɛ,
25 Yanai sɔ̃ Yusufu nɛ́mɛ,
Yusufu sɔ̃ Matatia nɛ́mɛ,
Matatia sɔ̃ Amɔsi nɛ́mɛ,
Amɔsi sɔ̃ Naumu nɛ́mɛ,
Naumu sɔ̃ Ɛsɛli nɛ́mɛ,
Ɛsɛli sɔ̃ Nagai nɛ́mɛ,
26 Nagai sɔ̃ Maata nɛ́mɛ,
Maata sɔ̃ Matatia nɛ́mɛ,
Matatia sɔ̃ Sɛmɛi nɛ́mɛ,
Sɛmɛi sɔ̃ Yosɛki nɛ́mɛ,
Yosɛki sɔ̃ Yoda nɛ́mɛ,
Yoda sɔ̃ Yoanana nɛ́mɛ,
27 Yoanana sɔ̃ Resa nɛ́mɛ,
Resa sɔ̃ Zɛrubabɛli nɛ́mɛ,
Zɛrubabɛli sɔ̃ Sealatiɛli nɛ́mɛ,
Sealatiɛli sɔ̃ Nɛri nɛ́mɛ,
Nɛri sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́mɛ,
28 Mɛlɛki sɔ̃ Adi nɛ́mɛ,
Adi sɔ̃ Kosamu nɛ́mɛ,
Kosamu sɔ̃ Ɛlɛmadamu nɛ́mɛ,
Ɛlɛmadamu sɔ̃ Ɛɛ nɛ́mɛ,
Ɛɛ sɔ̃ Yɔsua nɛ́mɛ,
29 Yɔsua sɔ̃ Ɛliɛza nɛ́mɛ,
Ɛliɛza sɔ̃ Yorimu nɛ́mɛ,
Yorimu sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Levi nɛ́mɛ,
Levi sɔ̃ Simɛɔ nɛ́mɛ,
30 Simɛɔ sɔ̃ Yuda nɛ́mɛ,
Yuda sɔ̃ Yusufu nɛ́mɛ,
Yusufu sɔ̃ Yonamu nɛ́mɛ,
Yonamu sɔ̃ Ɛliakimu nɛ́mɛ,
Ɛliakimu sɔ̃ Mɛlɛa nɛ́mɛ,
31 Mɛlɛa sɔ̃ Mɛna nɛ́mɛ,
Mɛna sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Natã nɛ́mɛ,
Natã sɔ̃ Dauda nɛ́mɛ,
Dauda sɔ̃ Yɛsɛ nɛ́mɛ,
32 Yɛsɛ sɔ̃ Ɔbɛdi nɛ́mɛ,
Ɔbɛdi sɔ̃ Bɔaza nɛ́mɛ,
Bɔaza sɔ̃ Salamɔ nɛ́mɛ,
Salamɔ sɔ̃ Nasɔ̃ nɛ́mɛ,
Nasɔ̃ sɔ̃ Aminadabu nɛ́mɛ,
33 Aminadabu sɔ̃ Ramu nɛ́mɛ,
Ramu sɔ̃ Ɛzɛrɔnu nɛ́mɛ,
Ɛzɛrɔnu sɔ̃ Pɛrɛzi nɛ́mɛ,
Pɛrɛzi sɔ̃ Yuda nɛ́mɛ,
Yuda sɔ̃ Yakubu nɛ́mɛ,
34 Yakubu sɔ̃ Isaaku nɛ́mɛ,
Isaaku sɔ̃ Ibraĩ nɛ́mɛ,
Ibraĩ sɔ̃ Tera nɛ́mɛ,
Tera sɔ̃ Nao nɛ́mɛ,
Nao sɔ̃ Serugu nɛ́mɛ,
35 Serugu sɔ̃ Rɛu nɛ́mɛ,
Rɛu sɔ̃ Pɛlɛgi nɛ́mɛ,
Pɛlɛgi sɔ̃ Eberu nɛ́mɛ,

Eberu sɔ̃ Sela nɛ́mɛ,
Sela sɔ̃ Kaina nɛ́mɛ,
36 Kaina sɔ̃ Apasada nɛ́mɛ,
Apasada sɔ̃ Sɛmu nɛ́mɛ,
Sɛmu sɔ̃ Nuu nɛ́mɛ,
Nuu sɔ̃ Lamɛki nɛ́mɛ,
Lamɛki sɔ̃ Mɛtusela nɛ́mɛ,
37 Mɛtusela sɔ̃ Ɛnɔku nɛ́mɛ,
Ɛnɔku sɔ̃ Yarɛdi nɛ́mɛ,
Yarɛdi sɔ̃ Malalɛli nɛ́mɛ,
Malalɛli sɔ̃ Kenana nɛ́mɛ,
Kenana sɔ̃ Ɛnɔsu nɛ́mɛ,
38 Ɛnɔsu sɔ̃ Sɛti nɛ́mɛ,
Sɛti sɔ̃ Adamu nɛ́mɛ,
Adamu sɔ̃ Luda nɛ́mɛ.

Yesu yɔ̃agwana

(Mat 4:1-11, Maa 1:12-13)

4 Yesu bɔ̀ Yoda èe suu pana kɔ̃n Luda
Ninio, ben Ninii pì gàao gbáan. 2 Ibil-
isi à yɔ̃̀ à gwà gwe ai gurɔ baplaa. Gurɔɔ
mɔ̀a èe pɔ́ke blero. Kɛ̀ gurɔ baplaaa pì
pàpa, nɔaa e à dɛɛ. 3 Ben Ibilisi bènɛ: Tó
Luda Nɛ́n n ũ, ǹ be gbɛ̀ kɛ̀ li burɛdi ũ.
4 Yesu wèàla à bè: À kú Luda yãn wà bè:
Pɔ́bleen gbɛ̃ntee ègɔ̃ kúo adoro.
5 Ben Ibilisi gàao gu lezĩn, ben à an-
duna kpatanɔ ɔ̀dɔanɛ píngi a zɛki gbèn
gɔ̃ɔ 6 à bè: Mɛ́ n gba beeenɔ iko píngi kɔ̃n
a gakuio, zaakɛ à kú ma ɔzĩmɛ, gbɛ̃ kɛ̀ má
yezin mɛ́ kpáa. 7 Tó n dɔnzi kèmɛ, eé gɔ̃
n pɔ́ ũ píngimɛ. 8 Yesu wèàla à bè: Wà kɛ̃̀
wà bè, ǹ dɔnzi kɛ Dii n Ludanɛ ǹgɔ̃ dɔɔzi
ado.
9 Ben Ibilisi gàao Yerusalɛmu à à zɛ̀
Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛ̃a à bè: Tó Luda Nɛ́n n
ũ, ǹ ɔ kpá n zĩndazi kɛ̀, 10 zaakɛ wà kɛ̃̀
Luda yãn wà bè:
Eé n yã o a malaikanɔnɛ aɔ̃ n dãkpa.
11 Aɔ̃é n sɛ́ ń ɔzĩ lɛ ǹton gɛ̃̀n sí gbɛ̀aro
yãnzi.
12 Yesu wèàla à bè: Wà bè ǹton Dii n
Luda lɛ́ ǹ gwaro.
13 Kɛ̀ Ibilisi Yesu yɔ̃̀ à gwà kɔ̃n yã pín-
gio à yɑ̃̀a, ben à à tòn ai zĩkea dɔ.

Yesu nana a zĩia Galili

(Mat 4:12-17, Maa 1:14-15)

14 Yesu lìara à tà Galili kɔ̃n Luda Nini
gbãaao, ben à tɔ́ dà bùsu pìla píngi.
15 È yã dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ guu, baade
píngi è à sáabu kpá.

Nazarɛtideenɔ gina Yesuzi

(Mat 13:53-58, Maa 6:1-6)

16 Ben à gàa Nazarɛti, guu kɛ̀ à nɛ́ blèn.
Kámmabogurɔɔ zĩ à gàa aduakɛkpɛn lán
è kɛ nà. À fɛ̀ɛ à zɛ̀ lɛ à kyó kɛ, 17 ben wà
annabi Isaya takada kpàa. Kɛ̀ à pòro, à
bɔ̀ guu kɛ̀ wà yã kɛ̀kii kɛ̃n-a wà bè:
18 Dii Ninii kúma,
à ma diɛ mà baaru nnaa kpá
takaasideenɔnɛ,
à ma zĩ mà gɔ̃ńzĩndanɛ kpàakpa kɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń zĩnda vĩroonɔnɛ,
mà wɛ́ɛwɛ̃na kpàakpa kɛ vɩ̃̀anɔnɛ,
mà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yinanɔ poro,
19 mà Dii gbɛ̃kɛkɛnnɛgurɔɔ kpàakpa kɛ.
20 Ben à takada pì kòko à kpà dɔnlɛria à
vɛ̃̀ɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kpɛ́ guunɔ wɛ́ɛ fĩa ń
píngi. 21 Ben à nà yã'onnɛnaa à bè: Luda
yã kɛ̀ pàpa gbɑ̃̀a lán ée maa nà. 22 Yã
maaa kɛ̀ da à lɛ́n bɔ̀ ń saɛ ń píngi, aɔ̃ɔe à
tɔ́ nnaa sii wà bè: Yusufu nɛ́n yɛ̀roo?
23 Ben à bèńnɛ: Má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ é yáasi
kɛ̀ zumɛ. Tó ḿbe likita ũ, ǹ n zĩnda
kɛ̃kɔ̃a. É bemɛ mà yã kɛ̀ á mà má kɛ̀
zaa Kapɛnamu kɛ ma bɛ wɛ́tɛ guu kɛ̀ dɔ.
24 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, annabi ègɔ̃ bɛ̀ɛ
vĩ a bɛ wɛ́tɛ guuro. 25 Mɛ́ɛ ooare yãpura,
kɛ̀ ludambɛ zɛ́ tàta Ilia gurɔ, gyaanɔnɔɔ
pari. Lou e maro ai wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n mɔ
swɛɛdoo, ben dekaa bíta kà Isarailinɔ
bùsun píngi, 26 mɔde Luda e Ilia zĩ ń
gbɛ̃kearo, sé gyaanɔɔ kɛ̀ kú Zarɛfa, Sidɔ̃
saɛ. 27 Annabi Ɛlisa gurɔ sɔ̃, Isarailinɔ bù-
sun kusunɔɔ dimmɛ, mɔde èe ń gbɛ̃ke
kɛ̃kɔ̃aro, sé Siria bùsu gbɛ̃ Naama.
28 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú aduakɛkpɛ guunɔ
yã pì mà, aɔ̃ fɛ̃̀ maamaa ń píngi. 29 Ben
aɔ̃ bɔ̀ kɔ̃n Yesuo wɛ́tɛ kpɛɛ aɔ̃ gàao sɩ̃̀sĩ

kɛ̀ ń wétɛ káɛa gòroa, lɛ wà ɔ sɔ̃zi à lɛ́ɛ à
sín yãnzi. 30 Ben à bɔ̀ ń tɛ́ à tà.

Yesu zĩnde kɛ̃kɔ̃ana Kapɛnamu

(Maa 1:21-28)

31 Yesu tà Kapɛnamu, Galili bùsun,
ben èe yã daańnɛ kámmabogurɔɔ zĩ. 32 À
yãdannɛna bɔ̀ ń saɛ, zaakɛ à yã iko vĩ.
33 Gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kee kú aduakɛkpɛn gwe,
ben à wii gbãaa lɛ̀ à bè: 34 Á'a! Bɔ́n wá vĩ
kɔ̃ ɔzĩi, Yesu Nazarɛti? N mɔ ǹ wa kaatɛn
yɔ́? Má dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ń dɛ a ũ, ḿbe Luda gbɛ̃
kɛ̀ kú adona ũ. 35 Ben Yesu gì zĩn pìnɛ
à bè: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gɔ̃gbɛ̃ pìa. Ben zĩn pì
gɔ̃gbɛ̃ pì pɛ̀ɛ gbɛ̃nɔ tɛ́ à gòa, èe à kɛ̃nnaro.
36 Gbɛ̃nɔ bídi kɛ̀ ń píngi, aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa: Bɔ́
taka bori yãn gwee? È yã da zĩnnɔnɛ kɔ̃n
iko gbãaao, ben aɔ̃è gońma. 37 Ben à tɔ́
dà bùsu pìla píngi.

Gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃ana pari

(Mat 8:14-17, Maa 1:29-34)

38 Kɛ̀ à bɔ̀ aduakɛkpɛn, ben à tà Simɔ
bɛ. Simɔ naɔ̃ daa e mɛ̀wãaa kɛɛ maa-
maa, ben wà à yã ònɛ. 39 Yesu zɛ̀àla à gì
mɛ̀wãaa pìnɛ, ben à mɛ̀ yĩi kṹ. Zaa gwe
gɔ̃ɔ à fɛ̀ɛ à pɔ́blee kɛ̀ńnɛ.
40 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ gɛ̃̀ kpén, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ gyãree
vĩinɔ mɔ̀ńyo Yesu kiia, ben à ɔ kɛ̀kɛ ń
baadea à ń kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n ń gyã bori sãnda
píngio. 41 Zĩnnɔ sɔ̃ɔ e bɔɔ gbɛ̃nɔ guu kɔ̃n
wiiio pari wà bè: Ḿbe Luda Nɛ́ ũ. Mɔde è
gíńnɛ aɔ̃ yã o, kɛ̀ aɔ̃ à dɔ̃̀ Mɛsaya ũ yãnzi.

Yesu waazikɛna Galili

(Maa 1:35-39)

42 Gukɛ̃kɔ̃ana Yesu bɔ̀ wétɛ guu à gàa
gusaɛ, ben gbɛ̃nɔɔ e à wɛtɛɛ. Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀a,
aɔ̃ɔ yezi à ń tóro. 43 Ben à bèńnɛ: Sé mà
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru kpá wétɛ
kpaaanɔnɛ dɔ, zaakɛ beee yãnzin Luda
ma zĩzi. 44 Ben à gàa èe waazi kɛɛ Yudea
bùsu aduakɛkpɛnɔ guu.

Yesu ìba káakunɔ sisina

(Mat 4:18-22, Maa 1:16-20)

5 Zĩkea Yesu zɛna Gɛnɛsarɛti sɛ̀bɛ baa,
ben gbɛ̃nɔ kàkɔ̃azi pari lɛ wà Luda yã
ma yãnzi, aɔ̃ɔe nakɔ̃rɛɛa. 2 Ben à góro'itɛ
è kaɛna baa mɛ̀n plaa, sɔrɔkɔnɔ bɔ̀ɛn aɔ̃ɔe
ń táarunɔ pipii. 3 Ben à gɛ̃̀ góro pìnɔ doke
guu kɛ̀ dɛ Simɔ pɔ́ ũ, à wɛ́ɛ kɛ̀a à góro pì
yĩpa féte à gɛ̃o ín. Ben à vɛ̃̀ɛ góro pì guu
à yã dà gbɛ̃nɔnɛ.
4 Kɛ̀ à yã ò à yã̀a, ben à bè Simɔnɛ: Ǹ
gá kɔ̃n góroo í lɔ̀n, à táaru zu, é kpɔ̀ kũ.
5 Simɔ wèàla à bè: Dannɛri, wa zĩi kɛ̀ ai
guu gàa dɔo wée pɔ́ke kũro, mɔde lán ń
ò nà, mɛ́ zu. 6 Kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀ lɛ, aɔ̃ kpɔ̀ kàkɔ̃a
gídigidi ai aɔ̃ táarunɔ yezi à kɛ̃. 7 Ben aɔ̃
ɔ kɛ̀ yáku ń górode daanɔnɛ aɔ̃ mɔ́ wà
ń ĩan ká. Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀, aɔ̃ kpɔ̀ kà góro mɛ̀n
plaaa pìnɔ guu à pà ai aɔ̃ɔ yezi wà vlɛ̃ɛ.
8 Kɛ̀ Simɔ Pita è lɛ, à kùɛ Yesu gbá saɛ
à bè: Ǹ gu ma saɛ Dii, zaakɛ durunkɛrin
ma ũ. 9 Simɔ bídi kɛ̀ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
lɛdoonɔ ń píngi kpɔ̀ parii kɛ̀ aɔ̃ɔ kṹ pì
yãnzi. 10 Lɛmɛ dɔ Yemisi kɔ̃n Yohanao,
Zebedi nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ kɔ̃ gbɛ̃ ũ kɔ̃n Simɔo
bídi kɛ̀ se. Ben Yesu bè Simɔnɛ: Ǹton tó
vĩa n kũro. Zaa gbã̀a gbɛ̃nteen nɛ́gɔ̃ wɛɛ.
11 Kɛ̀ aɔ̃ kà kɔ̃n ń góroo baa, ben aɔ̃ pɔ́
píngi tòn wà tɛ̀zi.

Kusu kɛ̃kɔ̃ana

(Mat 8:1-4, Maa 1:40-45)

12 Zĩkea Yesu kú wétɛ ke guu, ben gɔ̃g-
bɛ̃ kɛ̀ kusu dààlaa mɔ̀. Kɛ̀ à Yesu è, à
dàɛ a puua à wɛ́ɛ kɛ̀a à bè: Dii, tó ń
yezi, nɛ́ fɔ̃ ǹ ma kɛ̃kɔ̃a wásawasa. 13 Ben
Yesu ɔ bɔ̀ à kɛ̀a à bè: Má yezi, ǹ gɔ̃ wá-
sawasa. Zaa gwe gɔ̃ɔ à kusu yã̀a. 14 Ben
Yesu bènɛ: Ǹton o gbɛ̃ke maro. Ǹ gá ǹ n
zĩnda ɔdɔa sa'orinɛ ǹ sa'opɔ kɛ̀ Musa dìɛ
kpá n kɛ̃kɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ.
15 Yesu baaru dàgula dɛ yãala. Gbɛ̃nɔ
è kakɔ̃a pari wà à yã ma, lɛ à ń kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n
ń gyãanɔ dɔ. 16 Ben Yesu è bɔ ń tɛ́ à gá
adua kɛ gusaɛ.

Gbɛ̃ kaɛna kɛ̃kɔ̃ana

(Mat 9:1-8, Maa 2:1-12)

17 Zĩkea Yesu e yã daańnɛ. Farisi kenɔ kɔ̃n ludayãdannɛri kenɔ vɛ̃ɛna gwe. Aɔ̃ bɔ̀ Galili kɔ̃n Yudea wɛ́tɛnɔ guu píngi kɔ̃n Yerusalɛmuo. Luda gbãaa kúo, ben èe gyãreenɔ kɛ̃ɛkɔ̃a. 18 Ben gbɛ̃kenɔ mɔ̀, aɔ̃ɔ gbɛ̃ kaɛna sɛna kɔ̃n daɛbɔo, aɔ̃ɔe zɛ́ wɛtɛɛ wà gɛ̃o wà à diɛ Yesu aɛ. 19 Kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃kii ero parii yãnzi, ben aɔ̃ dìdio kpɛ́ musu, aɔ̃ kpɛ́ fɔ̃̀, ben aɔ̃ à pìta kɔ̃n à daɛbɔo zà guu Yesu aɛ. 20 Kɛ̀ Yesu è aɔ̃ɔ a náanɛ vĩ, à bè: Ma gbɛ̃, n durunnɔ kɛ̃̀mma. 21 Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisi pìnɔɔ ò ń nɔ̀sɛ guu: Dén gbɛ̃ kɛ̀ èe dɔkɛɛ Ludao kɛ̀ ũ sɛɛ? Dé bé eé fɔ̃ à durun kɛ̃ńnɛ, tó èe kɛ Luda ado baasiroo? 22 Yesu ń laasuu dɔ̃̀, ben à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi ée laasuu beee taka lɛɛ a nɔ̀sɛ guuzi? 23 Tó ma bè à durunnɔ kɛ̃̀a, ke tó ma bè à fɛɛ à táa o, à kparee bé à aagaa? 24 Má ò lɛ lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Gbɛ̃ntee Nɛ́ durunkɛ̃nnɛna iko vĩ tɔɔtɛ kɛ̀mɛ. Ben à bè gbɛ̃ kaɛna pìnɛ: Ma bènnɛ, ǹ fɛɛ ǹ n daɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ. 25 Gwe gɔ̃ɔ à fɛ̀ɛ à zɛ̀ ń wáa, à a daɛbɔ pì sɛ̀ à tà bɛ, èe Luda sáabu kpaa. 26 Baade píngi lɛ́ àɛ, ben aɔ̃ Luda tɔ́ bɔ̀. Vĩa guu aɔ̃ bè: Wa dabuyã è gbãa.

Levi sisina

(Mat 9:9-13, Maa 2:13-17)

27 Beee gbɛra Yesu bɔ̀, ben à bɛ'ɔɔsiri kɛ̀ wè benɛ Levi è vɛ̃ɛna a bɛ'ɔɔsikpɛn. À bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi. 28 Ben à fɛ̀ɛ à pɔ́ píngi tòn à tɛ̀zi.

29 Ben à pɔ́ble bíta kɛ̀ a bɛ à Yesu sìsia, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ e pɔ́ bleeńyo pari. 30 Ben Farisinɔ kɔ̃n ń ludayãdannɛrinɔ yãkete kà a ìbanɔzi wà bè: Bɔ́yãnzi ée pɔ́ blee ée í mii kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔozi? 31 Ben Yesu wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ aafia vĩi bà kú likita yãoro, sɛ́ gyãree. 32 Mɛ́ɛ mɔ́ gbɛ̃ maaanɔ sísi aɔ̃ ń nɔ̀sɛ liɛro, sɛ́ durunkɛrinɔ.

Lɛ́yina yã

(Mat 9:14-17, Maa 2:18-22)

33 Ben wà bènɛ: Yaaya ìbanɔ ègɔ̃ lɛ́ yii aɔ̃ègɔ̃ adua kɛɛ baabɔɛ. Lɛmɛ kɔ̃n Farisi ìbanɔ dɔ, mɔde n gbɛ̃nɔ ègɔ̃ pɔ́ blee aɔ̃ègɔ̃ í miimɛ. 34 Ben Yesu wèńla à bè: É fɔ̃ à be nɔsɛri gbɛ̃nɔ lɛ́ yi gurɔɔ kɛ̀ à kúńyoɔ́? 35 À gurɔɔ é mɔ́ kɛ̀ weé nɔsɛri pì bɔ ń tɛ́, gbasa aɔ̃é lɛ́ yi sa. 36 Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ dɔ à bè: Gbɛ̃ke è uta dufu li wà dì a ziilaro. Tó wà kɛ̀ lɛ, uta dufu é yakamɛ, à zii é kɔ̃ sí kɔ̃n uta dufu nambata pìoro. 37 Wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu zii guuro. Tó wà kɛ̀ lɛ, wɛ̃ dufu pì é tùu pũtãmɛ, eé kwɛ́ɛ, tùu é yaka. 38 Auo, wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu dufu guumɛ. 39 Gbɛ̃ kɛ̀ kɔ̃ dɔ̃̀ kɔ̃n wɛ̃ zi minao è à dufu sáabu kpáro, è be à zii bé à nna.

Kámmaboguɾɔ yã

(Mat 12:1-14, Maa 2:23-3:6)

6 Kámmaboguɾɔɔ zĩkea Yesu e pãa buraanɔla, ben à ìbanɔ pɔ́wɛɛ wòro aɔ̃ suguu pà ń ɔɔn, aɔ̃ɔe soo. 2 Ben Farisi kenɔ bèńnɛ: Bɔ́yãnzin ée yã kɛ̀ dɛ wè kɛ kámmaboguɾɔɔ zĩroo kɛɛzi? 3 Yesu wèńla à bè: Ée à kyó kɛ á è lán Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ kɛ̀ nà gurɔɔ kɛ̀ nɔaa e ń dɛɛroo? 4 À gɛ̃̀ Luda ua guu à burɛdi kɛ̀ wà kàɛ Ludanɛ sɛ̀ à sò, à kpà a gbɛ̃nɔa, burɛdi kɛ̀ gbɛ̃kee à sona zɛ́ vĩro, sɛ́ sa'orinɔ. 5 Ben Yesu bèńnɛ: Gbɛ̃ntee Nɛ́ bé à iko vĩ kámmaboguɾɔɔa.

6 Kámmaboguɾɔ pãnde zĩ dɔ Yesu gɛ̃̀ aduakɛkpɛn èe yã daańnɛ. Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe à ɔplaa fɛ̃fɛ̃na. 7 Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔɔ e Yesu tàasi kɛɛ, tó eé à kɛ̃kɔ̃a kámmaboguɾɔɔ zĩ, lɛ wà yã e wà dia. 8 À ń laasuu dɔ̃̀, ben à bè gbɛ̃ kɛ̀ à ɔɔ fɛ̃fɛ̃na pìnɛ: Ǹ fɛɛ ǹ zɛ zà guu. Kɛ̀ à fɛ̀ɛ à zɛ̀ gwe, 9 ben Yesu bèńnɛ: Mɛ́ɛ a laamɛ. À zɛ́ vĩ wà yã maaa kɛ kámmaboguɾɔɔ zĩɔ́, ke à zaaa? Wà gbɛ̃ mì sín yɔ́, ke wà dɛmɛ? 10 Yesu ń gwá à lìgańzi ń píngi, ben à bè gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ: Ǹ n ɔɔ pì poro. Kɛ̀ à

pòro, ben à ɔɔ kὲ a gbὲn. 11 Farisinɔ pɔ fὲ̃
maamaa, ben aɔ̃ lέ kpàkɔ̃sɔ̃ Yesuzi, dian
aɔ̃é kεnε nà.

Zı̃̀ri gɔ̃ɔn kuri awεεplaaanɔ diεna

(Mat 10:1-4, Maa 3:13-19)

12 Gurɔ beeea Yesu bɔ̀ à gàa adua kε
sı̃̀sı̃gεεzi, ben à wέε kὲ Ludaa gwãavı̃
ai guu gàa dɔo. 13 Kὲ guu dɔ̀, ben à a
ìbanɔ sìsiazi, à gɔ̃ɔn kuri awεεplaaanɔ
bɔ̀ ń tέ, à ń díε zı̃̀rinɔ ũ. 14 Gbε̃ pìnɔ tɔ́n
yὲ: Simɔ kὲ à tɔ́ kpànε Pita, à dãaro An-
duru, Yemisi, Yohana, Filipi, Batɔlɔmiu,
15 Matiu, Tomasi, Alafeu nέ Yemisi, Simɔ
kὲ wè benε Aı̃ade, 16 Yemisi nέ Yudasi
kɔ̃n Yudasi Isikariɔti kὲ gɔ̃̀ bɔnkpεεdee
ũuo.

Yesu yãdannεna Galili

(Mat 4:23-25)

17 Yesu pìtańyo à zὲ gusararaaa, guu
kὲ à ìba kpaaanɔ kɔ̃n pariio kún. Aɔ̃ bɔ̀
Yerusalεmu kɔ̃n Yudea bùsuo píngi kɔ̃n
ísialεa wέtε kὲ kú Taya kɔ̃n Sidɔ̃o saεnɔ.
18 Aɔ̃ mɔ̀ à yã ma, lε à ń kε̃kɔ̃a kɔ̃n ń
gyãanɔ dɔ. Gbε̃ kὲ zı̃n e ı̃a daam̀manɔ
kε̃̀kɔ̃a dɔ. 19 Baade píngi e wεtεε à ɔ kεa,
zaakε gbãaa e bɔɔ à guu, èe gbε̃ píngi
kε̃εkɔ̃amε.

Aubarikadeenɔn Yesu ìbanɔ ũ

(Mat 5:1-12)

20 Ben à wέε sὲ à a ìbanɔ gwà à bè:
Aubarikadeenɔn amɔa takaasideenɔ ũ,
zaakε kpata kὲ bɔ̀ Luda kiia dε a pɔ́ ũ.
21 Aubarikadeenɔn amɔa kὲ nɔaa e a dεε
tiaanɔ ũ,
zaakε é kã.
Aubarikadeenɔn amɔa kὲ ée ɔ́ɔ dɔɔ
tiaanɔ ũ,
zaakε é yáa dɔ.
22 Aubarikadeenɔn a ũ,
tó wà zàagu, tó wà gìazi, tó wà a sɔ̃sɔ̃,
tó wà a tɔ́ zaaa sì Gbε̃ntee Nέ yãnzi.
23 Gurɔɔ kὲ yã beeenɔ a le, à pɔnnaa kε
à vı̃vı̃ kɔ̃n pɔnnaao, zaakε a láada bíta
ludambε. Lεn aɔ̃ dezinɔ kὲ annabinɔnε lε.
24 Wãiyoo amɔa ɔɔdeenɔ,
a gı̃akε a a mὲ nnaa mà kɔ̀.
25 Wãiyoo amɔa kὲ á kãna tiaanɔ,
nɔaa é a dε.
Wãiyoo amɔa kὲ ée yáa dɔɔ tiaanɔ,
é sósobi kε à ɔ́ɔ dɔ.
26 Wãiyoo apinɔ, tó baade píngi e a tɔ́
nnaa sii,
zaakε lεn aɔ̃ dezinɔ kὲ annabi εgεdeenɔnε
lε.

Yena ibεεzi

(Mat 5:38-48)

27 Mέε oo amɔa kὲ ée ma yã maanɔnε,
àgɔ̃ ye a ibεεnɔzi à à maaa kε gbε̃ kὲ
aɔ̃ zàaguunɔnε. 28 À sa maaa o gbε̃ kὲ
aɔ̃è sa zaaa oareenɔnε. À adua kε gbε̃ kὲ
aɔ̃è ı̃a daawaanɔnε. 29 Tó gbε̃ n swãn kὲ
n gasu dooa, ǹ à doo dɔnε dɔ. Tó gbε̃
n utadaa sìmma, ǹton gínε kɔ̃n n dan-
sikioro. 30 Tó gbε̃ pɔ́ wέε kὲmma, ǹ kpáa.
Tó gbε̃ n pɔ́ sìmma, ǹton gbekaaro. 31 À
kε gbε̃nɔnε lán á yezi aɔ̃ kεare nà. 32 Tó
gbε̃ kὲ aɔ̃ɔ yeaziinɔn á yeńzi, bɔ́ sáabun
á vı̃i? Baa durunkεrinɔ ègɔ̃ ye gbε̃ kὲ aɔ̃ɔ
yeńzinɔzi se. 33 Tó gbε̃ kὲ aɔ̃è à maaa
kεareenɔn eè à maaa kεńnε, bɔ́ sáabun
á vı̃i? Baa durunkεrinɔ è kε lε se. 34 Tó
gbε̃ kὲ a wέε dɔzi à pɔ́ em̀manɔn eè pɔ́
sε̃kãńnε, bɔ́ sáabun á vı̃i? Zaakε durunk-
εrinɔ è pɔ́ sε̃kãkɔ̃nε, lε aɔ̃ e wà à gε̃ε sí
yãnzimε. 35 Àgɔ̃ ye a ibεεnɔzi à à maaa
kεńnε. À pɔ́ sε̃kãńnε wέεdɔzisai, é láada
bíta e, égɔ̃ dε Luda Musude nέnɔ ũ, zaakε
è à maaa kε guturunɔnε kɔ̃n gbε̃ zaaanɔ.
36 Àgɔ̃ wε̃nda vı̃ lán a De wε̃nda vı̃ nà.

Kɔ̃ taari'ena

(Mat 7:1-6)

37 Àton gbε̃ taari ero, Luda é a taari
e sero. Àton yã vε̃ε gbε̃aro, Luda é yã
vε̃εawaro. À sùu kε kɔ̃n gbε̃nɔ, Luda é
sùu kεao. 38 À gbε̃ gba pɔ́, Luda é a gba

se. Eé zaka maaa kɛ̀ à gbɛ̀gbɛ̃ à wɛ̃̀ à pà
yɛ́lɛlɛ káare a utalɛn. Zaakɛ zaka kɛ̀ eè
yɔ̃ońnɛn Luda é yɔ̃onnɛ se.
39 Ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Vĩ̀a é fɔ̃ à gò
kũ vĩ̀anɛɔ́? Aɔ̃ plaa ń píngi é si wɛ̀ɛnloo?
40 Ìba ègɔ̃ dɛ a dànnɛrilaro, mɔde gbɛ̃ kɛ̀
yã dàda à bɔ̀ɛzi dɛ lán a dànnɛri bàmɛ.
41 Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ sɛ̃̀buru kɛ̀ da n gbɛ̃daaa
wɛ́ɛn eezi, bensɔ̃ nɛ́ɛ lí kɛ̀ da n wɛ́ɛn yã
daaroo? 42 Mmɔn kɛ̀ nɛ́ɛ líkusu kɛ̀ da n
wɛ́ɛn eero, nɛ́ kɛ dia ǹ be n gbɛ̃daaanɛ,
à tó ǹ sɛ̃̀buru kɛ̀ da à wɛ́ɛn bɔnɛ? Mɔ-
nafikide! Ǹ líkusu kɛ̀ da n wɛ́ɛn bɔ gĩa, nɛ́
gbasa ǹ guu e wásawasa, lɛ ǹ e ǹ sɛ̃̀buru
kɛ̀ kú n gbɛ̃daa wɛ́ɛn bɔnɛ.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa

(Mat 7:16-20, 12:33-36)

43 Lí maaa è nɛ́ zaaa iro, lí zaaa è nɛ́
maaa iro. 44 Wè lí píngi dɔ̃ a nɛ́amɛ. Wè
kãkãa bo lɛ̀ líaro, wè geepi e gyantoaro.
45 Gbɛ̃ maaa è à maaa bɔ à maaa kɛ̀ kaɛna
a guumɛ. Gbɛ̃ zaaa sɔ̃ è à zaaa bɔ à zaaa
kɛ̀ kaɛna a guumɛ. Zaakɛ yã kɛ̀ swɛ̃̀ pàn
lɛ́ è o.

Kpɛ́bori gɔ̃ɔn plaaanɔ

(Mat 7:24-27)

46 Bɔ́yãnzin eègɔ̃ ma sísii Dii, Diizi,
ben eè yã kɛ̀ má ò kɛroo? 47 Gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀
ma kiia, à ma yã mà ben à zĩi kɛ̀a, mɛ́
ɔdɔaare lán adee dɛ nà. 48 À dɛ lán ɛ̃bori
kɛ̀ wɛ̀ɛ yɔ̃̀ zãazã à ɛ̃ɛ kpàɛ gbɛ̀a bàmɛ. Kɛ̀
swaa pà, í dàgula à kà kpɛ́ pìzi, èe nigãro
kɛ̀ wà bò maa yãnzi. 49 Gbɛ̃ kɛ̀ à ma yã
mà ben èe zĩi kɛaroo dɛ lán ɛ̃bori kɛ̀ ɛ̃ɛ
kpàɛ tɔɔtɛla pã wɛ̀ɛyɔ̃sai bàmɛ. Kɛ̀ swa'i
kàzi, ben à kwɛ̀ bìtim gɔ̃ɔ. Kpɛ́ pì yakana
kɛ̀ bíta.

Sozanɔ gbɛ̃nsi zĩkɛri kɛ̃kɔ̃ana

(Mat 8:5-13)

7 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ píngi
à yã̀a, ben à gàa Kapɛnamu. 2 Romu
sozanɔ gbɛ̃nsi kee kú gwe, à zĩkɛri vĩ kɛ̀
à bɛ̀ɛ vĩnɛ maamaa, ben èe gyãa kɛɛ ai à
kà gana. 3 Kɛ̀ gbɛ̃nsi pì Yesu baaru mà, à
Yuda gbɛ̃nsinɔ zĩ̀a wà wɛ́ɛ kɛa à mɔ́ à a
zĩkɛri pì mì sí. 4 Kɛ̀ aɔ̃ kà Yesu kiia, aɔ̃ wɛ́ɛ
kɛ̀a gbãngbãn wà bè: Gbɛ̃ pì kɔ̃ sìo ǹ à ĩan
ká. 5 À ye wa boriizi, àmbe à aduakɛkpɛ
dɔ̀we. 6 Ben Yesu gàańyo. Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n
à bɛɛo, ben gbɛ̃nsi pì a gbɛ̃nnanɔ zĩ̀ wà yã
kɛ̀kii onɛ: Dii, ǹton ĩa da n zĩndaaro, mɛ́ɛ
ká ǹ gɛ̃ ma bɛro. 7 Beee yãnzin má dìɛ kɛ̀
mɛ́ɛ ká mà mɔ́ n kiia ma zĩndaro. Ǹ yã
o, ma zĩkɛri é kɛ̃kɔ̃a. 8 Zaakɛ mapi se wà
iko vĩmamɛ, má iko vĩ sozanɔa. Mɛɛ̀ o aɔ̃
gbɛ̃ doonɛ à gá, è sɔ̃ gá. Mɛɛ̀ o à pãndenɛ
à mɔ́, è sɔ̃ mɔ́. Mɛɛ̀ o ma zĩkɛrinɛ à kɛ̀
kɛ, è sɔ̃ kɛ. 9 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à bɔ̀ à
saɛ. Ben à lìɛ à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ téazinɔnɛ:
Mɛ́ɛ ooare, mɛ́ɛ e gbɛ̃ke ma náanɛ kɛ̀ lɛ
Isarailinɔ téro. 10 Kɛ̀ zĩ̀ri pìnɔ lìara wà sù,
aɔ̃ɔ è zĩkɛri pì kɛ̃̀kɔ̃a.

Gyaanɔ nɛ́ mɛ̀n do léle fɛɛna gaan

11 Beee gbɛra Yesu gàa wɛ́tɛ kɛ̀ wè be
Naini guu. À ìbanɔ kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ gàao
paripari. 12 Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n wɛ́tɛ pì bĩilɛo,
à è wà gɛ̀ sɛna wèe bɔɔo. Gyaanɔ nɛ́ mɛ̀n
do lélemɛ. Wɛ́tɛpideenɔɔ kú kɔ̃n nɔgbɛ̃
pìo pari. 13 Kɛ̀ Dii à è, ben à kɛ̀nɛ wɛ̃nda à
bènɛ: Ǹton ɔ́ɔ dɔro. 14 Ben à sɔ̃̀ gɛ̀ pìzi à ɔ
kɛ̀ à àkpatia. Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sɛnanɔ zɛ̀, ben
à bè: Gɔ̃kparɛ, má ònnɛ ǹ fɛɛ! 15 Ben gɛ̀
pì fɛ̀ɛ à vɛ̃̀ɛ à nà yã'onaa. Ben Yesu à kpà
à daa. 16 Vĩa gbɛ̃nɔ kũ̀ ń píngi, aɔ̃ Luda
sáabu kpà wà bè: Wa annabi ìsi è wa tɛ́.
Aɔ̃ bè dɔ: Luda mɔ̀ a gbɛ̃nɔ gwa. 17 Ben
Yesu baaru dà Yudea bùsula kɔ̃n bùsu kɛ̀
ligazinɔ píngi.

Yaaya Batisikɛri zĩ̀rinɔ

(Mat 11:2-19)

18 Yaaya ìbanɔ yã pìnɔ tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi.
Ben Yaaya ń gɔ̃ɔn plaaanɔ sìsi 19 à ń zĩ
Diia aɔ̃ à la, àmbe gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́ ũɔ́,
ke wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ gbɛ̃ pãndezimɛ? 20 Kɛ̀
gbɛ̃ pìnɔ kà Yesu kiia, aɔ̃ bènɛ: Yaaya
Batisikɛri bé à wa zĩ wà n la, ḿbe gbɛ̃ kɛ̀
eé mɔ́ ũɔ́, ke wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ gbɛ̃ pãndez-

imɛ? 21 Zaa gwe gɔ̃ɔ Yesu gbɛ̃nɔ kɛ̀kɔ̃a
pari kɔ̃n ń gyãanɔ kɔ̃n ń wãwãanɔ kɔ̃n ń
zĩnnɔ. À tò vĩ̀anɔ guu è pari dɔ. 22 Ben
à bè Yaaya zĩ̀rinɔnɛ: À gá à yã kè á
è bensɔ̃ á mànɔ gbãnɛ. À onɛ vĩ̀anɔɔ
e guu ee, ɛrɛnɔɔ e táa oo, kusunɔɔ e
kɛ̃ɛkɔ̃a, swãdoonɔɔ e yã maa, gɛ̀nɔɔ e
fɛɛɛ, takaasideenɔɔ e baaru nna waazi
maa. 23 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è fu ma
yãaroo ũ.
24 Kɛ̀ Yaaya zĩ̀rinɔ tà, Yesu Yaaya yã
ò pariinɛ à bè: Bɔ́n a gaa gwa gbáan?
Kàba kɛ̀ ĩa e nigãan yɔ́? 25 Bɔ́n a gaa gwa
saa? Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́kãsã zãɛ danan yɔ́? Nna-
mari kɛ̀ aɔ̃è pɔ́kãsã maaa daanɔ ègɔ̃ kú
kíbɛmɛ. 26 Bɔ́n a gaa gwa saa? Annabin
yɔ́? Lɛmɛ! Mɛ́ɛ ooare à dɛ annabila se.
27 Zaakɛ Yaayan wà à yã kɛ̃̀ Luda yãn wà
bè:
Mɛ́ ma zĩ̀ri gbarɛ n ã
à zɛ́ kɛkɛnnɛ.
28 Mɛ́ɛ ooare, nɔgbɛ̃ nɛ́'ina guu gbɛ̃kee e
ká Yaaya ũro. Baa kɔ̃n beeeo gbɛ̃ kɛ̀ dɛ
gbɛ̃ kpɛɛdee ũ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu
dɛàla.
29 Kɛ̀ baade píngi à yã mà, ai kɔ̃n
bɛ'ɔɔsirinɔ sé, aɔ̃ yã nnaa kpà Ludaa, za-
akɛ Yaaya ń batisi kɛ̀. 30 Farisinɔ kɔ̃n lu-
dayãdannɛrinɔ sɔ̃ gì yã kɛ̀ Ludaa dìɛ à
kɛńnɛzi, ben aɔ̃ɔe we Yaaya ń batisi kɛ̀ro.
31 Ben Yesu bè: Bɔ́n mɛ́ tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ
lɛ́kɔ̃zio? Bɔ́n aɔ̃ɔ bɔ̀kɔ̃bao? 32 Aɔ̃ɔ dɛ lán
nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú yàra guu, aɔ̃ɔe lɛ́ zuukɔ̃zinɔ
bà wèe bee:
Wa kure pɛ̀are, ée ɔ̃ wãro.
Wa wɛ̃nda lɛ̀ sìare, ée ɔ́ɔ dɔro.
33 Zaakɛ Yaaya Batisikɛri mɔ̀, èe burɛdi
sóro, èe wɛ̃ɛ miro, ben a bè zĩndeemɛ.
34 Gbɛ̃ntee Nɛ́ mɔ̀, è pɔ́ ble è í mi, ben a
bè: Guturu wɛ̃mirimɛ, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n du-
runkɛrinɔ gbɛ̃nnamɛ. 35 Mɔde wè ɔ̃ndɔ̃ɔ
dɔ̃ a yãkɛnaamɛ.

Nɔ́si gũnnade kuna Yesu gbáa

36 Farisi ke Yesu sìsi à mɔ́ à pɔ́
bleao. Yesu gàa à bɛ, ben èe pɔ́ blee
gɛɛkɛsɛkɛna. 37 Nɔgbɛ̃ dàzaade kee kú
wɛ́tɛ pì guu. Kɛ̀ à mà Yesu e pɔ́ blee Farisi
pì bɛ, ben à mɔ̀ gwe gbaaa nɛ́ngoo kɛ̀ nɔ́si
gũ nnaao kú à guu. 38 À zɛ̀ à kpɛɛ à gbá
saɛ, èe ɔ́ɔ dɔɔ. À wɛ́ɛ'i e tɔ̃ɔ à kɛ̀sɛkpɛɛa,
ben èe gogoo kɔ̃n a mìkão, à lɛ́ pɛ̀pɛ à
gbáa, ben à nɔ́si gũ nnaa pì kùa. 39 Kɛ̀
Farisi kɛ̀ à à sìsi pì è lɛ, ben à ò a swɛ̃̀n:
Tó gbɛ̃ pì nɛ́ annabimɛ, lɛ à nɔgbɛ̃ kɛ̀ èe
ɔ kɛɛa kɛ̀ taka dɔ̃̀, kɛ̀ dàzaadeemɛ. 40 Ben
Yesu bè Farisi pìnɛ: Simɔ, má yãke vĩ
mà onnɛ. Simɔ bè: Ǹ o, Dannɛri. 41 Yesu
bè: Ɔɔdakɛri ke bé à kuu, gɔ̃ɔn plaaanɔ
à fĩa kũna, gbɛ̃ doo kondogi ɔɔ mɛ̀n wàa
plaa kpɛ́ basɔɔro, gbɛ̃ doo sɔ̃ mɛ̀n baplaa
akuri. 42 Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ke vĩ wà fĩa booro, ben
à ń kɛ̃ aɔ̃ plaa ń píngi. Aɔ̃ tɛ́, dé bé eégɔ̃
yezi dɛ a daalaa? 43 Simɔ wèàla à bè: Mɛ́ɛ
daa gbɛ̃ kɛ̀ wà à kɛ̃̀ kɔ̃n ɔɔ bítaomɛ. Yesu
bènɛ: N we maa. 44 Ben Yesu aɛ dɔ̀ nɔg-
bɛ̃ pìa, à bè Simɔnɛ: N nɔgbɛ̃ pì èɔ́? Kɛ̀
ma gɛ̃ n bɛ, nɛ́ɛ í kpáma ma gbá pìpiro,
nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ ma gbá pìpi kɔ̃n a wɛ́ɛ'io à
gògo kɔ̃n a mìkão. 45 Nɛ́ɛ lɛ́ pɛ́maro, nɔg-
bɛ̃ pì sɔ̃, zaa gurɔɔ kɛ̀ ma gɛ̃ kɛ̀, èe kámma
bo kɔ̃n lɛ́pɛna ma gbáaoro. 46 Nɛ́ɛ nɔ́si
kɛ ma mìaro, nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ nɔ́si gũnnadee
kù ma gbánɔa. 47 Beee yãnzi mɛ́ɛ oonnɛ,
à yemazi maamaa kɛ̀ à durun bíta kɛ̃̀a
yãnzimɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ wà à kɛ̃̀ kɔ̃n à nɛ́ngoo
sɔ̃, yenzi nɛ́ngon ègɔ̃ vĩ. 48 Ben à bè nɔg-
bɛ̃ pìnɛ: N durunnɔ kɛ̃̀mma. 49 Ben gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe pɔ́ blee lɛdoonɔ bèkɔ̃nɛ: Dén gbɛ̃ pì
ũ, kɛ̀ èe durunnɔ kɛ̃ɛńnɛɛ? 50 Ben Yesu bè
nɔgbɛ̃ pìnɛ: Ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n mì
sì. Ǹ tá bɛ aafia.

Nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ tɛ́ Yesuzinɔ

8 Beee gbɛra Yesu lìga wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo,
lakutu kɔ̃n lakutuo, èe waazi kɛɛ
èe kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru nnaa
kpaańnɛ. À zĩ̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
gàao 2 kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ à zĩnnɔ bɔ̀ ń guu à
ń kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n ń gyãanɔo. Mariama kɛ̀ wè
bɛnɛ dɔ Mariama Magadalɛni kɛ̀ Yesu zĩn
mɛ̀n swɛɛplaaanɔ bɔ̀ɛ à guu kú ń tɛ́ 3 kɔ̃n

Hɛrɔdu bɛgwari Kuza naɔ̃ Yoanao kɔ̃n
Suzanao kɔ̃n nɔgbɛ̃ pãndenɔ pari. Aɔ̃ègɔ̃
Yesu kɔ̃n a zi᷆rinɔ gwaa kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩio.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛfãrio

(Mat 13:1-23, Maa 4:1-20)

4 Wà bɔ̀ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo wà kàkɔ̃a
Yesuzi, ben à yã lɛ̀kɔ̃ziń́nɛ à bè: 5 Búbari
ke bé à bɔ̀ à gàa pɔ́wɛɛ fã. Lán èe fãa nà, à
kenɔ lɛ̀ɛ zɛ́ guu wà táa ɔ̀a, ben bãanɔ mɔ̀
wà blè. 6 À kenɔ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàra musu. Kɛ̀ aɔ̃
bɔ̀ɛ, ben aɔ̃ gàga, kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔdɔ ero yãnzi.
7 À kenɔ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu, ben lɛ̀ fɛ̀ɛńyo lɛdo
à nàkɔ̃rɛḿma. 8 À kenɔ sɔ̃ lɛ̀ɛ tɔɔtɛ maaa
guu, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wà nɛ́ ì lɛo basɔɔro. Kɛ̀ à
ò lɛ, à pu᷆tã à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.
9 À ìbanɔ à là yã pì bɔkɔ̃tɛnazi. 10 Ben
à bè: Luda a gba zɛ́ à kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia
asiinɔ dɔ̃, mɔde mɛɛ̀ o gbɛ̃ kpaaanɔnɛ kɔ̃n
yãlɛkɔ̃zinaomɛ, lɛ aɔ̃ guu gwa pɔ́ke'ena
sai, aɔ̃ yã ma à dɔ̀rɔ dɔ̃na sai. 11 Yã pì
bɔkɔ̃tɛnan yɛ̀: Pɔ́wɛɛ pì nɛ́ Luda yãmɛ.
12 Zɛ́ guu pɔ́nɔɔ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda
yã maanɔ bà, ben Ibilisi è mɔ́ à yã pì
bɔ ń swɛ᷆ guu, lɛ aɔ̃ton Luda náanɛ kɛ à
ń mì síro yãnzi. 13 Gbè sàra musu pɔ́nɔɔ
dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda yã ma wà sí kɔ̃n
pɔnnaaonɔ bà, mɔde aɔ̃ɔ kãsãa vĩro. Aɔ̃è
Luda náanɛ kɛ gurɔ plaa, mɔde tó wà ń
yɔ̃ wà gwà, aɔ̃è fumɛ. 14 Pɔwɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ
guunɔɔ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda yã maanɔ
bà, mɔde anduna kɛ᷆hãnkɛna kɔ̃n auziki
yão kɔ̃n pɔnnakɛnao è nakɔ̃rɛḿma, aɔ̃è fɔ̃
wà nɛ́ i à màro. 15 Tɔɔtɛ maaa pɔ́nɔɔ dɛ
lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda yã ma kɔ̃n nɔ̀sɛpu-
raao aɔ̃è sí kɔ̃n nɔ̀sɛmaaaonɔ bà, ben aɔ̃è
mɛna fɔ̃ ai aɔ̃ kɛo kaarana pɔ́ ũ.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n fitiao

(Maa 4:21-25)

16 Wè fitia na wà taa kúɛa ke wà diɛ
daɛbɔ gbáruro. Wè di dabu musumɛ,
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛnɔ gupuraa e yãnzi.
17 Pɔ́kee kú utɛna kɛ̀ weé gí bɔo gupu-
raaziro. Asiiyã kee kuu kɛ̀ weé ma wà gí
o gupuraaziro. 18 Beee yãnzi à yã ma kɔ̃n
làakario. Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ.
Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ke vĩroo sɔ̃, baa pɔ́ kɛ̀ èe daa á
vĩi Luda é sía.

Yesu ɗanɛnɔ

(Mat 12:46-50, Maa 3:31-35)

19 Yesu da kɔ̃n à dãaronɔ mɔ̀ à kiia, ben
aɔ̃ɔe e wà sɔ᷆ziro parii yãnzi. 20 Ben wà
bènɛ: N da kɔ̃n n dãaronɔ kú bàazi, aɔ̃ɔ
ye n kɔ̃'enazi. 21 Ben à wèńla à bè: Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃è Luda yã ma aɔ̃ zĩi kɛanɔn ma da
kɔ̃n ma dãaronɔ ũ.

Yesu zàga'ĩa zɛna

(Mat 8:23-27, Maa 4:35-41)

22 Zĩkea Yesu gɛ᷆ góro'itɛ guu kɔ̃n a
ìbanɔ, ben à bèńnɛ: Wà bikũ sɛ̀bɛ baa.
Ben aɔ̃ dà zɛ́n. 23 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa, ii
Yesu lɛ̀. Ben zàga'ĩa fɛ̀ɛ sɛ̀bɛla, í e kaa
góro guu, aɔ̃ɔ kú kari lɛ́zĩ. 24 Ben à ìbanɔ
sɔ᷆zi aɔ̃ à vù wà bè: Dannɛri! Dannɛri!
Wée kaatɛɛ! Ben à fɛ̀ɛ à gì ĩanɛ kɔ̃n í
kɛ̀ èe ń góro yĩpayĩpaao, ben à zɛ̀, guu
kɛ̀ kítikiti. 25 Ben à bèńnɛ: Á ma náanɛ
vĩroo? Ben yã pì bɔ̀ ń saɛ, vĩa ń kũ, ben
aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Dén gbɛ̃ kɛ̀ ũ sɛɛ? Baa ĩa kɔ̃n
ío, è yã diɛńnɛ, ben aɔ̃è à yã mamɛ.

Ĩade kɛ̃kɔ̃ana

(Mat 8:28-34, Maa 5:1-20)

26 Ben aɔ̃ kà Gadara bùsun sɛ̀bɛ baa
Galili bùsu ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa. 27 Kɛ̀ Yesu
biku᷆ í baa, à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n wɛ́tɛ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ zĩn
vĩio. À gurɔplaa kɛ̀ èe pɔ́kãsãa naawaro.
Ègɔ̃ kú bɛro, sé mirakpɛtɛa. 28–29 Wè à
yi kɔ̃n mɔ̀kyakoonɔ wè à da lín à kũna
yãnzi, mɔde è mɔ̀kyakoo pìnɔ kɛ̃kɛ̃mɛ,
zĩn pì è à si sɛ᷆n. Kɛ̀ à Yesu è, ben à wii lɛ̀
à mɔ̀ à kùɛ à aɛzĩ, ben à pu᷆tã à bè: Yesu,
Luda Musude Nɛ́, bɔ́n wá vĩ kɔ̃ ɔzĩi? N
yã nna! Ǹton wɛ́ɛ tãmaro. À ò lɛ kɛ̀ Yesu
bè zĩn pãsĩ pì bɔ à guu yãnzimɛ. 30 Ben
Yesu à là à bè: N tɔ́n diaa? Ben à wèàla
à bè: Ma tɔ́n Pari. Zaakɛ zĩnnɔɔ kú à guu
parimɛ. 31 Ben zĩn pìnɔ agbaa kpà Yesunɛ

maamaa wà bè àton ń gbarɛ aɔ̃ si gɛ̀wãa
wɛ̀ɛ zòoto guuro.
32 Alɛdɛ kpàsa bíta kú gwe, aɔ̃ɔe pɔ́
blee sɩ̃̀sĩgɛɛzi. Ben zĩn pìnɔ wɛ́ɛ kɛ̀ Yesua
à ń gba zɛ́ aɔ̃ gɛ̃ ń guu. Yesu ń gbá zɛ́,
33 ben zĩnnɔ gò gbɛ̃ pìa wà gɛ̃̀ alɛdɛ pìnɔ
guu. Ben alɛdɛ kpàsa pì wì bào aɔ̃ sòro
sɩ̃̀sĩgɛɛzi wà sì sɛ̀bɛn wà gàga gwe. 34 Kɛ̀
aɔ̃ alɛdɛdãrinɔɔ è lɛ, aɔ̃ bàa lɛ̀ wà gàa
wà yã pì tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ wɛ́tɛ guu kɔ̃n buraanɔ.
35 Ben wà bɔ̀ɛ lɛ wà yã kɛ̀ kɛ̀ pì gwa. Kɛ̀
aɔ̃ mɔ̀ Yesu kiia, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ zĩnnɔ gòa pì
è vɛ̃ɛna Yesu gbá saɛ pɔ́kãsãao dana, à
kú a làakaria. Ben vĩa ń kũ. 36 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ yã pì è wɛ́ɛnɔɔ òńnɛ dian wà zĩndee pì
kɛ̃̀kɔ̃a nà, 37 ben Gadara bùsu gbɛ̃nɔ píngi
wɛ́ɛ kɛ̀ Yesua à bɔ ń bùsun, zaakɛ vĩa ń
kũ maamaa. Ben à gɛ̃̀ góro'itɛ guu èe taa.
38 Gbɛ̃ kɛ̀ zĩnnɔ gòa pì agbaa kpànɛ lɛ à
táo, mɔde Yesu gìnɛ à bè: 39 Ǹ ɛara ǹ tá n
bɛ ǹ yã kɛ̀ Ludaa kɛ̀nnɛɛ ońnɛ píngi. Ben
à tà à yã kɛ̀ Yesu kɛ̀aree kpàakpa kɛ̀ wɛ́tɛ
pì guu píngi.

Yairu nɛ́ fɛɛna gaan kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ ɔ kɛ̀ Yesu utaao

(Mat 9:18-26, Maa 5:21-43)

40 Kɛ̀ Yesu ɛ̀ara à sù, ben gbɛ̃nɔ gbãakɛ
kpàzi, zaakɛ baade píngi e à dãamɛ.
41 Ben gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ dɛ aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi ũu
kɛ̀ wè benɛ Yairu mɔ̀ à dàɛ a puua Yesu
gbá saɛ, à kúɛ kɛ̀nɛ lɛ à gá a bɛ, 42 kɛ̀ à
nɛ́ mɛ̀n do lélé e gaa yãnzi. Nɛ́nɔgbɛ̃ pì
kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. Kɛ̀ Yesu e gaa, ben
parii e nakɔ̃rɛɛa.
43 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe, aru è bɔɛa à kà
wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. Pɔ́ kɛ̀ à vĩ píngi à
dɛ̀ ɛ̃zɛ̃deenɔ kiia, mɔde gbɛ̃kee e fɔ̃ à
à kɛ̃̀kɔ̃aro. 44 Kɛ̀ à sɔ̃̀ Yesuzi kpɛɛ kpa,
ben à ɔ kɛ̀ à uta lɛ́a. Zaa gwe gɔ̃ɔ à
arubɔɛna zɛ̀. 45 Ben Yesu bè: Dé bé à ɔ
kɛ̀maa? Ben baade píngi bè á à yã dɔ̃ro.
Ben Pita bè: Dannɛri, gbɛ̃nɔɔ liganzi aɔ̃ɔe
nakɔ̃rɛɛmma. 46 Ben Yesu bè: Gbɛ̃ke ɔ
kɛ̀ma, zaakɛ má dɔ̃ kɛ̀ gbãaa bɔ̀ ma mɛ̀
guu. 47 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì è wà a yã dɔ̃̀, ben à
mɔ̀ èe lugalugaa à dàɛ a puua à gbá saɛ,
ben à yã kɛ̀ tò à ɔ kɛ̀a ò baade píngi wáa
kɔ̃n dian à aafia è nào gɔ̃ɔ. 48 Yesu bènɛ:
Nɔgbɛ̃, ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃kɔ̃a. Ǹ
tá bɛ aafia.
49 Kɛ̀ Yesu kpɛ́ èe yã oo, wà bɔ̀ adu-
akɛkpɛ gbɛ̃nsi pì bɛ, wà mɔ̀ wà bènɛ: N
nɛ́ pì kɛ̀ sai, ǹton ĩa da dannɛria dɔro.
50 Yesu yã pì mà, ben à bè Yairunɛ: Ǹton
tó swɛ̃̀ kɛ̃nguro. Ǹ ma náanɛ kɛ dé, eé
kɛ̃kɔ̃a. 51 Kɛ̀ à kà à bɛ, èe we gbɛ̃ke
gɛ̃̀aoro, sé Pita kɔ̃n Yohanao kɔ̃n Yemisio
kɔ̃n nɛ́ pì de kɔ̃n à dao. 52 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
gweenɔɔ e ɓɔ dɔɔ ń píngi aɔ̃ɔe kpãngeda
kɛɛ. Ben Yesu bè: Àton ɓɔ dɔro. Ɛ̀e garo
èe ii oomɛ. 53 Ben aɔ̃ à lalandi kɛ̀, zaakɛ
aɔ̃ dɔ̃̀ kɛ̀ nɛ́ pì gà kɔ̀. 54 Yesu à kũ̀ a ɔɔa,
ben à pũ̀tã à bè: Nɛ́nɔkparɛ, ǹ fɛɛ! 55 Ben
à wɛ̃̀ndi sù, à fɛ̀ɛ gɔ̃ɔ. Yesu bè wà pɔ́blee
kpáa. 56 Yã pì bɔ̀ nɛ́ pì de kɔ̃n à dao saɛ,
ben Yesu bɛ̀ńnɛ aɔ̃ton yã kɛ̀ kɛ̀ pì o gbɛ̃ke
maro.

Yesu zɩ̃̀rinɔ zĩna

(Mat 10:5-15, Maa 6:7-13)

9 Yesu a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
sìsiazi, ben à ń gbá gbãa kɔ̃n ikoo aɔ̃
zĩn bori píngi gońma, aɔ̃ gyãanɔ kɛ̃ńma.
2 Ben à ń zĩ aɔ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã
waazi kɛ, aɔ̃ gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃a. 3 À bɛ̀ńnɛ:
Àton pɔ́ke sɛ́ à gáoro, gò ke bɔ̀kɔlo-
gomma ke kũsãɛ ke ɔɔ ke uta mɛ̀n plaa.
4 Ua kɛ̀ a pitan, àgɔ̃ kú gwe ai à gá bɔo
wɛ́tɛ pì guu. 5 Wɛ́tɛ kɛ̀ wèe a sínlo, à bɔn
à lutɛ̃ gogo a gbánɔa ń tona kɔ̃n Ludao
sèeda ũ. 6 Ben aɔ̃ dà zɛ́n, aɔ̃ lìga wɛ́tɛ kɔ̃n
wɛ́tɛo, aɔ̃ baaru nnaa kpàńnɛ, aɔ̃ gyãanɔ
kɛ̃̀ńma baama píngi.

Hɛrɔdu bídikɛna

(Mat 14:1-12, Maa 6:14-29)

7 Kɛ̀ kí Hɛrɔdu yã beeenɔ mà píngi,
ben à bídi kɛ̀, zaakɛ gbɛ̃kenɔ e be Yaaya
Batisikɛri bé à fɛ̀ɛ bɔna gaan. 8 Gbɛ̃kenɔ
bè Ilia bé à bɔ̀ à mɔ̀ńzi, gbɛ̃kenɔ bè dɔ
annabi yãanɔ doke bé à fɛ̀ɛ. 9 Hɛrɔdu bè:

Ma Yaaya mì zɔ̃̀. Dén gbɛ̃ kɛ̀ ma à baaru
mà pì ũ sɛɛ? Ben èe wɛtɛɛ à wɛ́ɛ sialɛ.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa

(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Yoh 6:1-14)

10 Kɛ̀ zĩ̀ri pìnɔ sù, ben aɔ̃ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kènɔ
gbã̀ Yesunɛ. Ben à ń sɛ́ ńtɛ̃ɛ à gàańyo
wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Bɛtɛsaida. 11 Kɛ̀ parii dɔ̃̀,
ben wà pɛ̀ɛzi. À gbãakɛ kpàńzi, à kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã òńnɛ, ben à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
yezi wà ń kɛ̃kɔ̃anɔ kɛ̃̀kɔ̃a.
12 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ bùsa, zĩ̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛ-
plaaanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ bènɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ gá
pitaki kɔ̃n pɔ́bleeo wɛtɛ lakutu kɔ̃n buraa
kɛ̀ kú kĩinɔ guu, zaakɛ sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtun wá
kún kɛ̀. 13 À bèńnɛ: Apinɔ à pɔ́ kpáḿma
aɔ̃ ble. Ben aɔ̃ bè: Burɛdi mɛ̀n sɔɔro kɔ̃n
kpɔ̀ mɛ̀n plaaaon wá vĩ. Séde wà gá
pɔ́blee lú gbɛ̃ kènɔnɛ ń píngi. 14 Gɔ̃gbɛ̃nɔɔ
kú gwe gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroo taka. Ben à bè
a ìbanɔnɛ: À tó aɔ̃ vɛ̃ɛvɛ̃ɛ gãli kɔ̃n gãlio
gɔ̃ɔn baplaa akurikuri. 15 Ben aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ,
aɔ̃ ń vɛ̃ɛvɛ̃ɛ ń píngi. 16 Ben à burɛdi mɛ̀n
sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀ mɛ̀n plaaa pìnɔ sɛ̀ à a wɛ́ɛ
sɛ̀ musu à aubarika dàn. Ben à lìlikɔ̃rɛ à
kpà a ìbanɔa, aɔ̃ɔ kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 17 Aɔ̃
pɔ́ blè wà kã̀ ń píngi, ben wà à kpaaa kɛ̀
gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi kuri awɛɛplaaa pà.

Yesu mɛsayakɛ ona

(Mat 16:13-19, Maa 8:27-29)

18 Zĩkea kɛ̀ Yesu e adua kɛɛ ado, à
ìbanɔ mɔ̀ wà à lè, ben à ń lá à bè: Dén
gbɛ̃nɔ è be má dɛ à ũu? 19 Aɔ̃ wèàla wà
bè: Gbɛ̃kenɔ è be Yaaya Batisikɛrimɛ,
gbɛ̃kenɔ è be Ilia, gbɛ̃kenɔ è be dɔ annabi
yãanɔ doke bé à fɛ̀ɛ. 20 Ben à ń lá à bè:
Apinɔ sɔ̃, dén eè be má dɛ a ũu? Pita
wèàla à bè: Luda gbɛ̃ Mɛsayan n ũ.

Yesu a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona

(Mat 16:21-28, Maa 8:31-9:1)

21 Ben à gìńnɛ aɔ̃ton yã pì o gbɛ̃ke
maro. 22 Ben à bè dɔ: Séde Gbɛ̃ntee
Nɛ́ wɛ́ɛtãmma e maamaa, gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n
sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ é gízi,
weé à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ.
23 Ben à bèńnɛ ń píngi: Tó gbɛ̃ yezi à
kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩnda wɛ̃̀ndizi,
àgɔ̃ a líkpangbãroo sɛɛ lán guu e dɔɔ nà
àgɔ̃ tɛ́omazi. 24 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi
kũna é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi ma
yãnzi sɔ̃, adee égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 25 Tó gbɛ̃ gɔ̃̀
anduna vĩ píngi, tó à a zĩnda kpà à gɛ̃ɛ
ũ à kòra a wɛ̃̀ndizi, bɔ́ àren à vĩi? 26 Tó
gbɛ̃ mapi kɔ̃n ma yão wí dɛ̀, Gbɛ̃ntee Nɛ́
é adee wí dɛ gurɔɔ kɛ̀ eé su a gakui guu
kɔ̃n a De gakuio kɔ̃n a malaikanɔ gakuio.
27 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃kenɔ kú gura
kɛ̀ aɔ̃é garo ai aɔ̃ kí kɛ̀ Ludaa kà e.

Yesu lina

(Mat 17:1-8, Maa 9:2-8)

28 Yã pì ona gbɛra à kà azuma do taka,
ben à Pita kɔ̃n Yohanao kɔ̃n Yemisio sɛ̀
à dìńyo kpiiia lɛ à adua kɛ. 29 Kɛ̀ èe adua
kɛɛ, à uu lìɛ à pɔ́kãsãanɔ kɛ̀ pú fénfen.
30 Kãndo gɔ̃ɔn plaaanɔɔ kúo, Musa kɔ̃n
Iliao, aɔ̃ɔe yã kɔ̃n Yesuo. 31 Aɔ̃ bɔ̀ wà
mɔ̀ńzi gakui guu, aɔ̃ɔe anduna kɛ̀ eé tó
zaa Yerusalɛmu yã ooo. 32 Ii Pita kɔ̃n a
gbɛ̃nɔo sɛ̀. Kɛ̀ aɔ̃ vù, aɔ̃ Yesu gakui è kɔ̃n
gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna à saɛnɔ. 33 Kɛ̀ gɔ̃ɔn
plaaa pìnɔɔ e kɛ̃ɛ Yesua, Pita bènɛ: Dii,
à maa kɛ̀ wá kú kɛ̀. Wà kutaa dɔ mɛ̀n
aagɔ̃, n pɔ́ mɛ̀n do, Musa pɔ́ mɛ̀n do, Ilia
pɔ́ mɛ̀n do. À dɔ̃ yã kɛ̀ ée ooro. 34 Kɛ̀ èe
oo lɛ, ludambɛ luguu pìta à dàńla. Kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú à guu, vĩa ń kũ, 35 ben aɔ̃ kòto mà à
guu à bè: Ma Nɛ́ kɛ̀ ma à sɛ̀n yɛ̀. À à yã
ma. 36 Kòto pì mana gbɛra aɔ̃ɔ è Yesu gɔ̃̀
gwe ado. Aɔ̃ ń lɛ́ kũ̀ aɔ̃ɔe yã kɛ̀ aɔ̃ɔ è o
gbɛ̃ke ma gurɔɔ mɔ̀aro.

Négɔ̃gbɛ̃ zĩnde kɛ̃kɔ̃ana

(Mat 17:14-18, Maa 9:14-27)

37 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ pìta kpiii pì musu, ben
gbɛ̃nɔ mɔ̀ da Yesulɛ pari. 38 Zà guu gɔ̃gbɛ̃
ke pũ̀tã à bè: Dannɛri, n yã nna! Ǹ ma nɛ́
gwa, zaakɛ nɛ́ mɛ̀n doo kɛ̀ má vĩin gwe.

39 Zĩn è fɛɛa, ben è wii lɛ́ kãndo. È à pãɛ àgɔ̃ petee boo àgɔ̃ lóu futa bɔɛɛ, è ĩa daa è goa kpakpaaro. 40 Ma wɛ́ɛ kè n ìbanɔa aɔ̃ pé zĩn pìa à bɔ, ben aɔ̃ fùa. 41 Yesu bè: Tɔ̃ɔrigbɛ̃ yakana ludanaanɛkɛrisaideenɔ! Mɛ́gɔ̃ kúao ai bɔrɛmɛ? Mɛ́gɔ̃ mɛnaaao ai bɔrɛmɛ? Ǹ mɔ kɔ̃n n nɛ́ pìo kè. 42 Ai nɛ́ pì gɔ̃ gá sɔ̃zi, ben zĩn pì à pɛ̏ɛ, èe petee boo. Ben Yesu gì zĩn pìnɛ à nɛ́ pì kɛ̏kɔ̃a, ben à à kpà à dea. 43 Luda gbãa bíta yã pì bɔ̀ ń saɛ ń píngi.

Yesu ɛara à a ga yã'ona

(Mat 17:22-23, Maa 9:30-32)

Gbɛ̃nɔ lɛ́ àɛ Yesu yãkɛnaa píngi, ben à bè a ìbanɔnɛ: 44 Àgɔ̃ yã kèkii kũna a nɔ̀sɛ guu. Weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔzĩ tia. 45 Aɔ̃ɔe yã pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro, à mì utɛnańnɛ, aɔ̃ fùa, ben vĩa ń kũ aɔ̃ yã pì gbekaa.

Dɛnlaa yã

(Mat 18:1-5, Maa 9:33-37)

46 Ben aɔ̃ fèɛ kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao dɛnlaa yã musu. 47 Yesu laasuu kè kú ń nɔ̀sɛ guu dɔ̏, ben à nɛ́ féte sè à à zè a saɛ, 48 à bèńnɛ: Gbɛ̃ kè nɛ́ kè taka sì ma ìbakɛɛ yãnzi, mámbe à ma si. Gbɛ̃ kè ma si sɔ̃, adee gbɛ̃ kè ma zĩi sìmɛ. Gbɛ̃ kè a zĩnda dìɛ kɛ̃sãna a tɛ́ bé à gbɛ̃nsi ũ.

Gbɛ̃ kè èe íbɛtɛ kpáaoroo a baakpɛɛmɛ

(Maa 9:38-40)

49 Ben Yohana bè: Dii, wa gbɛ̃ke è, èe zĩnnɔa goońma kɔ̃n n tɔ́o, ben wa ginɛ zaakɛ wa gbɛ̃nlo. 50 Ben Yesu bè: Àton gínɛro, zaakɛ gbɛ̃ kè èe íbɛtɛ kpáaoroo nɛ́ a baakpɛɛmɛ.

Samaria bùsu lakutu gina Yesuzi

51 Kè Yesu tana ludambɛ gurɔɔ kà kĩi, à mì pɛ̀ Yerusalɛmua. 52 Ben à gbɛ̃nɔ gbàrɛ aɔ̃ dɔ̀are aɛ, ben aɔ̃ gàa wà gɛ̏ Samaria bùsu lakutu ke guu lɛ wà soru kɛnɛ. 53 Ben lakutu pì deenɔ gì à sízi kè à mì pɛ̀ Yerusalɛmua yãnzi. 54 Kè à ìba kenɔ Yemisi kɔ̃n Yohanao è lɛ, aɔ̃ bè: Dii, ń yezi wà be tɛ́ bɔ ludambɛ à mɔ́ à ń kaatɛn yɔ́? 55 Ben Yesu lìɛ à kpɛ̀kɛ̃ńzi. 56 Ben aɔ̃ɔe gaa lakutu pãndea.

Tɛna Yesuzi

(Mat 8:19-22)

57 Kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ zɛ́n, gɔ̃gbɛ̃ ke mɔ̀ à bè Yesunɛ: Guu kè nɛ́ɛ gaan píngi, mɛ́gɔ̃ tɛ́nzi. 58 Yesu bènɛ: Gbɛ̃ngboonɔn ń tò vĩ, bãanɔn ń sà vĩ, Gbɛ̃ntee Nɛ́ sɔ̃ ĩampakii vĩro. 59 Yesu bè gbɛ̃ pãndenɛ: Ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi. Ben gbɛ̃ pì bè: Dii, ǹ tó ai ma de kpá guuzi gĩa. 60 Yesu bènɛ: Ǹ tó gènɔ ń gènɔ vĩi. Mpi sɔ̃, ǹ gá kpata kè bɔ̀ Luda kiia yã waazi kɛ. 61 Gbɛ̃ pãnde bè dɔ: Mɛ́gɔ̃ tɛ́nzi Dii, mɔde ǹ tó mà gá lɛ́ za ma bɛdeenɔa gĩa. 62 Yesu bènɛ: Gbɛ̃ kè swaaro na a ɔzĩ, tó èe kpɛɛ gwaa, adee e kɔ̃ sí kɔ̃n kpata kè bɔ̀ Luda kiiaoro.

Gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri awɛɛplaanɔ zĩna

(Mat 11:20-27, 13:16-17)

10 Beee gbɛra Dii gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri awɛɛplaa pãndenɔ dìɛ, ben à ń zĩ gɔ̃ɔn plaplaa aɔ̃ dɔare aɛ wɛ́tɛ kɔ̃n guu kè á yezi à gánnɔo píngi. 2 À bèńnɛ: Pɔ́kɛkɛna bíta, mɔde à zĩkɛrinɔɔ pariro. À wɛ́ɛ kɛ Buradeea, lɛ à zĩkɛrinɔ gbarɛ aɔ̃ a pɔ́ kɛkɛ. 3 À da zɛ́n. Mɛ́ɛ a zĩi lán sãnɛ bɔ̀rɔnɔ bà lɛwannɔ tɛ́mɛ! 4 Àton ɔɔsɔ séro ke bɔ̀kɔlogomma ke kyateenɔ. Àton zɛ zɛ́n à ì kpá gbɛ̃kearo. 5 Ua kè a gɛ̃n píngi à be gĩa Luda ua pì gba aafia. 6 Tó aafiadee kú gwe, a ì aafiadee é gɔ̃nɛ. Tó à kú gwe sɔ̃ro, eé liara à suawamɛ. 7 Àgɔ̃ kú ua pì guu, à pɔ́ kè wà kpàawaa mi à ble, zaakɛ zĩkɛri kà à a asaia e. Àtongɔ̃ pitakii lendee kpákpaaro. 8 Wɛ́tɛ kè a gɛ̃n ben wà a si, à pɔ́ kè wà mɔ̀oaree ble. 9 À wɛ́tɛ pì gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃a, à o gbɛ̃nɔnɛ kpata kè bɔ̀ Luda kiia kàńyo kĩi. 10 Tó a gɛ̃ wɛ́tɛ guu, tó wèe a si sɔ̃ro, à bɔɛ gãalɛ à be: 11 Baa a wɛ́tɛ lutɛ̃ kè kpà wa gbála, wa gògo a tona kɔ̃n Ludao sèeda ũ. Àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kè kpata kè bɔ̀ Luda kiia kà

kĩi. 12 Méɛ ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ wéɛtãmma kɛ̀ Sɔdɔmudeenɔ é ee égɔ̃ sɔ̃̀ dɛ wɛ́tɛ pì deenɔ pɔ́la.

13 Wãiyoo Kɔrazĩdeenɔ! Wãiyoo Bɛtɛsaidadeenɔ! Tó ma dabuyã kɛ̀ má kɛ̀ a tɛ́nɔ kɛ̀ Taya kɔ̃n Sidɔ̃o yã, lɛ wɛ́tɛ pì deenɔ pɔ́kãsãnɔ dàdańla, aɔ̃ vɛ̃̀ɛ tubura à gì kɛ̀ nɔ̀sɛliɛna sèeda ũ. 14 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ a wéɛtãmma égɔ̃ dɛ Tayadeenɔ kɔ̃n Sidɔ̃deenɔ pɔ́la. 15 A Kapɛnamudeenɔ sɔ̃ é gbã à zɔ̃ Ludaan yɔ́? Weé ɔ sɔ̃azi ai gɛ̀wãan.

16 Ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ à a yã mà ma yã màmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ gìazi gìmazimɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ gìmazi sɔ̃, adee gì gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩizimɛ.

17 Gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri awɛɛplaaa pìnɔ gàa, ben aɔ̃ lìara wà sù kɔ̃n pɔnnaao aɔ̃ bè: Dii, baa zĩnnɔ mì sìɛwe n tɔ́ yãnzi. 18 Yesu bèńnɛ: Ma Setãn è à lɛ̀ɛ bɔna ludambɛ lán loupina bà. 19 Ma a gba zɛ́ à táa o mlɛ̃̀nɔ kɔ̃n swínɔ kɔ̃n a ibɛɛ gbãa pínginɔa, pɔ́ke é a kɛ̃nnaro. 20 Baa kɔ̃n beeeo àton pɔnnaa kɛ kɔ̃n mì kɛ̀ zĩnnɔ è siɛareeoro. À pɔnnaa kɛ kɛ̀ a tɔ́ kú takadan ludambɛ yãnzi.

21 Zĩ beeea Luda Nini Yesu pɔɔ kɛ̀ nna maamaa à bè: Baa, musu kɔ̃n tɔɔtɛo Dii, ma n sáabu kɛ̀, kɛ̀ n yã beeenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ n bɔo kyódɔ̃risainɔnɛ. Lɛmɛ, Baa, zaakɛ n pɔyezinamɛ. 22 Ma De pɔ́ píngi nàmɛ ma ɔzĩ. Gbɛ̃kee Luda Nɛ́ dɔ̃ro, tó èe kɛ De Luda baasiro. Gbɛ̃kee De Luda dɔ̃ro, tó èe kɛ à Nɛ́ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Nɛ́ pì yezi à ɔdɔańnɛnɔ baasiro.

23 Ben Yesu aɛ dɔ̀ a ìbanɔa ńtɛ̃ɛ, à bèńnɛ: Aubarikadeenɔn a ũ pɔ́ kɛ̀ ée ee wɛ́ɛo yãnzi. 24 Méɛ ooare, annabinɔ kɔ̃n kínanɔɔ kuu yã pari aɔ̃ɔ yezi wà pɔ́ kɛ̀ ée eenɔ e, aɔ̃ɔe ero, aɔ̃ɔ yezi wà yã kɛ̀ ée maanɔ ma, aɔ̃ɔe maro.

Samaria bùsu gbɛ̃ maaa

25 Dokadɔ̃ri ke fɛ̀ɛ lɛ à Yesu yɔ̃ à gwa à bè: Dannɛri, dian mɛ́ kɛ nà mà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ee? 26 Yesu bènɛ: Dian wà kɛ̃̀ doka takadan nà? N kyó kɛ̀ ń dɔ̀rɔ dɔ̃ diamɛ? 27 Gbɛ̃ pì wèàla à bè: Ǹgɔ̃ ye Dii n Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n n niniio píngi kɔ̃n n laasuuo píngi n gbãa lɛ́n, beee gbɛra ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bà. 28 Yesu bènɛ: N we maa. Ǹgae kɛ lɛ, nɛ́gɔ̃ kuu. 29 Gbɛ̃ pì yezi à yã nnaa kpá a zĩndaa, ben à Yesu là à bè: Dén ma gbɛ̃daaa ũu?

30 Ben Yesu bènɛ: Gbɛ̃ke bé à bɔ̀ Yerusalɛmu èe gaa Yɛriko, ben kpãi kàsaranɔ zɛ́ zɔ̃̀nɛ. Aɔ̃ à pɔ́kãsãanɔ sìa aɔ̃ à gbɛ̃̀ búgubugu ai à kà gana. Ben aɔ̃ à tòn aɔ̃ gɛ̃̀ zɛ́la. 31 À mɔ̀ à lè sa'ori ke zɛ́ dɔ̃nkɔ̃ pì sɛ̀. Kɛ̀ à à è, ben à pɛ̃̀nɛ à gɛ̃̀tɛ. 32 Lɛmɛ dɔ kɛ̀ Levi bori ke kà guu pìn à à è, ben à pɛ̃̀nɛ à gɛ̃̀tɛ. 33 Mɔde Samaria bùsu gbɛ̃kee tɛ́ zɛ́ pìn. Kɛ̀ à mɔ̀ à à è, ben à kɛ̀nɛ wɛ̃nda. 34 À sɔ̃̀zi à ɛ̃zɛ̃ màma guu kɛ̀ kɛ̃̀nnaanɔa kɔ̃n nɔ́sio kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo, à pɔ́ yìyia. Ben à à sɛ̀ à dì a zaaki kpɛɛ à gàao nibɔnɔ pitakiia, gura kɛ̀ à à gwàn. 35 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben à kondogi ɔɔ bɔ̀ mɛ̀n plaa à kpà pitakidee pìa à bè: Ǹ à gwamɛ. Tó n ɔɔ blè dɛ kɛ̀la à musu, mɛ́ fĩa bonnɛ, tó ma su.

36 Tɔ̀! Gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ tɛ́ dén nɛ́ɛ daa gbɛ̃ kɛ̀ kpãinɔ lɛ̀ɛa pì gbɛ̃daaa ũu? 37 Dokadɔ̃ri pì wèàla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ à à wɛ̃nda dɔ̃̀mɛ. Ben Yesu bènɛ: Ǹ gá ǹ kɛ lɛ se.

Yesu kuuna Maata kɔ̃n Mariamao bɛ

38 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu kɔ̃n a ìbanɔɔ tɛ́ zɛ́n, aɔ̃ kà wɛ́tɛ guu, ben nɔgbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Maata Yesu sì a bɛ. 39 À dãaro vĩ wè à sísi Mariama, à vɛ̃̀ɛ Dii gbá saɛ èe à yã maa. 40 Kĩi zĩi kɛ̀ Maataa bíta, ben à mɔ̀ Yesu kiia à bè: Dii, kɛ̀ ma dãaro ma to zĩila mado, èe kɛnnɛ yãke ũroo? Ǹ onɛ à ma ĩan ká. 41 Ben Dii wèàla à bè: Maata, Maata, nɛ́ɛ damu kɛɛ bíta, nɛ́ɛ ĩa daa n zĩndaa kɔ̃n yãnɔo pari. 42 Yã mɛ̀n doo bé à zɛ́ vĩ. Mariama baka maaa sɛ̀, weé síaro.

Aduakɛna

(Mat 6:9-13, 7:7-11)

11 Zĩkea Yesu e adua kɛɛ gukea. Kɛ̀
à yȁa, à ìba ke bènɛ: Dii, ǹ ad-
uakɛna dadawe lán Yaaya dà a ìbanɔnɛ
nà. 2 Ben à bèńnɛ: Tó ée adua kɛɛ, àgae
be:
Baa, ǹ tó wàgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n tɔ́ adona.
Ǹ tó kpata kɛ̀ bɔ̀ n kiia bɔ gupuraaa.
3 Ǹ wa gba pɔ́ kɛ̀ wé ble lán guu e dɔɔ nà.
4 Ǹ wa durunnɔ kɛ̃we,
zaakɛ weè kɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ taari kɛ̀weenɔnɛ
ń píngi.
Ǹton tó wà fu yɔ̃agwanaaro.
5 Ben à bèńnɛ: Wà be a gbɛ̃ke bé à gbɛ̃nna
vĩ, ben à gàa à kiia lezãndo à bènɛ:
Ma mɔ n kiiamɛ, ǹ burɛdi sɛ̃kãmɛ mèn
aagɔ̃. 6 Nibɔ pìtama tiamɛ, má pɔ́ke vĩ mà
kpáaro. 7 Ben à gbɛ̃nna pì wèàla zaa kpé
guu à bè: Ǹton ĩa damaro, ma zɛ́ tàta kɔ̀.
Ma gɛ̃ kpén kɔ̃n ma nénɔ, mɛ́ fɔ̃ mà fɛɛ mà
pɔ́ke kpámmaro. 8 Méɛ ooare, baa tó èe
fɛɛ à kpàa gbɛ̃nnakɛ yãnziro, eé fɛɛ à pɔ́
kɛ̀ à yezi kpáa, kɛ̀ à zɛ̀zi dãndãn yãnzi.
9 Mapi sɔ̃ méɛ ooare, à wɛ́ɛ kɛ, Luda é
kpáawa. À wɛtɛ, é e. À gbà lɛ́, Luda é
wɛ̃are. 10 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ kèn wè kpáa,
gbɛ̃ kɛ̀ wɛ̀tɛ sɔ̃ è e, gbɛ̃ kɛ̀ gbà lèn, weé
wɛ̃nɛ. 11 Amɔa kɛ̀ á nénɔ vĩ, tó a né kpɔ̀
wɛ́ɛ kɛ̀awa, a dé bé eé mlɛ̃̀ sɛ́ à kpáa?
12 Ke tó à né konɛgbee wɛ́ɛ kɛ̀awa, a dé
bé eé swí sɛ́ à kpáa? 13 Baa kɔ̃n a zaakɛɛo,
á pɔ́ maa kpana a nɛ́nɔa dɔ̃. Weé a De
kɛ̀ kú musu Nini kpana gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ
kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔɔ́?

Zĩngona gbɛ̃nɔa

(Mat 12:22-30, 43-45, Maa 3:20-27)

14 Yesu e zĩn swãdo kpadugu goo gbɛ̃a.
Kɛ̀ zĩn pì gòa, swãdoo pì nà yã'onaa, ben
yã pì bɔ̀ parii saɛ. 15 Ben aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè:
È zĩn goḿma kɔ̃n zĩnnɔ kí Bɛlɛzɛbubu
gbãaaomɛ. 16 Ben gbɛ̃ pãndenɔ à yɔ̃̀ wà
gwà, aɔ̃ à gbèka à sèeda ke kɛńnɛ kɔ̃n
Luda gbãaao. 17 Kɛ̀ Yesu ń laasuu dɔ̃̀,
ben à bèńnɛ: Kpata kɛ̀ à gbɛ̃nɔ íbɛtɛ
kpà kɔ̃o é kaatɛ. Ua kɛ̀ à gbɛ̃nɔ íbɛtɛ
kpà kɔ̃o é gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ. 18 Tó Setãn íbɛtɛ
kpà kɔ̃n a gbɛ̃nɔo, à kpata é gì kɛɔ́?
Má ò lɛ kɛ̀ ée bee mɛɛ̀ zĩn goḿma
kɔ̃n Bɛlɛzɛbubu gbãaao yãnzimɛ. 19 Tó
Bɛlɛzɛbubu gbãaan mɛɛ̀ zĩnnɔ gooḿma,
a gbɛ̃nɔ è goḿma kɔ̃n dé gbãaaomɛ?
Lɛmɛ a zĩnda gbɛ̃nɔ a ɛgɛ bò lɛ. 20 Tó
ma zĩngommana nɛ́ Luda ɔgbɛmɛ, àgɔ̃ dɔ̃
kɛ̀ kí kɛ̀ Ludaa kà mɔ̀ à a len gwe. 21 Tó
gɔ̃sagbãaa gɔ̃kɛbɔnɔ kũna èe a ua dãk-
paao, à auzikinɔ ègɔ̃ aafiamɛ. 22 Mɔde
tó gbɛ̃ kɛ̀ à gbãaa dɛalaa mɔ̀ à gɛ̃̀zi à
gbãaa mɔ̀nɛ, eé à gɔ̃kɛbɔ kɛ̀ à náanɛ kɛ-
nanɔ sɛ́ɛ eé à auziki kpaatɛtɛńnɛ. 23 Gbɛ̃
kɛ̀ kúmaoroo bɔ̀ ma kpɛɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́
kakɔ̃amaoroo è fãakɔ̃amɛ.
24 Tó wà zĩn gò gbɛ̃a, ègɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ
gukorin àgɔ̃ vɛ̃ɛkii wɛtɛɛ. Tó èe ero, ben
è be: Mɛ́ liara mà tá ma bɛ ziiamɛ. 25 Tó
à kà gwe, è e à waana wásawasa zɛ́azɛa,
26 ben è gá zĩn kɛ̀ aɔ̃ pãsĩ dɛalaanɔ sɛ́ɛ
mèn swɛɛplaa à suńyo, aɔ̃è gɛ̃ wà vɛ̃en.
Lɛmɛ adee gwena zãa zaaa ègɔ̃ dɛ à
káakupɔla.

Aubarika yã

27 Kɛ̀ Yesu e oo lɛ, nɔgbɛ̃ ke pũ̀tã zà
guu à bè: Aubarikadeen nɔgbɛ̃ kɛ̀ n i
à yɔ̃ kpàmmaa ũ. 28 Ben Yesu bè: Auo!
Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda yã mà
aɔ̃ kũnanɔ ũ.

Sèeda gbekana Yesua

(Mat 12:38-42)

29 Kɛ̀ parii e kaara, ben Yesu bè:
Tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔɔ zaa. Aɔ̃è sèeda gbekama,
mɔde mɛ́ sèeda ke kɛńnɛro, sɛ́ Yona pɔ́.
30 Lán Yunusa dɛ sèeda ũ Ninɛvadeenɔnɛ
nà, lɛn Gbɛ̃ntee Nɛ́ égɔ̃ dɛ sèeda ũ tɔ̃ɔrig-
bɛ̃nɔnɛ lɛ. 31 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ sɔɔmɛtɛ
kpa nɔgbɛ̃ kína é fɛɛ à yã da tɔ̃ɔrig-
bɛ̃nɔla, zaakɛ à bɔ̀ zaa anduna lɛ́a à mɔ̀
Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, ben gbɛ̃ kɛ̀ dɛ
Sulemanulaa kú kɛ̀ sa. 32 Yãkpaɛkɛgurɔɔ

zĩ Ninɛvadeenɔ é fɛɛ wà yã da tɔ̃ɔrig-
bɛ̃nɔla, zaakɛ kɛ̀ Ninɛvadeenɔ Yunusa
waazi mà, aɔ̃ ń nɔ̀sɛ lìɛ, ben gbɛ̃ kɛ̀ bíta
dɛ Yunusalaa kú kɛ̀ sa.

Wɛ́ɛn mɛ̀ fitia ũ

(Mat 5:15, 6:22-23)

33 Wè fitia na wà diɛ gukpadozi ke wà
gbaka kúɛaro. Wè di dabu musumɛ, lɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛnɔ gupuraa e yãnzi. 34 N
wɛ́ɛn n mɛ̀ fitia ũ. Tó n wɛ́ɛ aafia, n mɛ̀
píngi égɔ̃ gupuraa ũ. Tó n wɛ́ɛ gbãaro sɔ̃,
n mɛ̀ píngi égɔ̃ gusiaa ũ. 35 Beee yãnzi
ǹ làakari kɛ lɛ gupuraa kɛ̀ nɛ́ɛ daa ń vĩi
tóngɔ̃ dɛ gusiaa ũro. 36 Tó n mɛ̀ píngi
gupuraa vĩ à kee kú gusiaa guuro, eégɔ̃
guu puu wásawasa lán fitia'i dɔmmaa
bàmɛ.

Yesu ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ bɔbɔna ń dàn

*(Mat 23:1-36, Maa
12:38-40, Luk 20:45-47)*

37 Kɛ̀ Dii yã ò à yȁa, ben Farisi ke à
sìsi à mɔ́ à gá pɔ́ bleao, ben à gɛ̏ à vɛ̏ɛ.
38 Kɛ̀ Farisi pì è èe ɔ da ín gbasa wà pɔ́
blero, à bɔ̀ à saɛ. 39 Ben Dii bènɛ: A Faris-
inɔ eè gbãsĩ bɔ togoonɔ kpɛɛ kɔ̃n taanɔ,
mɔde wãkũ kɔ̃n yã zaaao bé à a nɔ̀sɛ
pà. 40 Yɔ̃nkɔɔnɔ! Luda kɛ̀ pɔ́ kpɛɛ kɛ̀ bé
à à guu kɛ̀ seroo? 41 À pɔ́ kɛ̀ kú a taanɔ
guu dã wɛ̃ndadeenɔnɛ, a taa pìnɔ é gɔ̃are
gbãsĩ sai.

42 Wãiyoo a Farisinɔ! Eè tofeenɔ
tɔɔtɛdo kɔ̃n kpèe'ãao kɔ̃n dò pɔ́nɔ píngi
kuridee kpá Ludaa, ben eè pã kpá
yãzɛde kɔ̃n yena Ludazio. Yã beeenɔ
bé à dɛ àgɔ̃ kũna pãkpana à kpaaanɔzi
sai. 43 Wãiyoo a Farisinɔ! Eègɔ̃ yezi à
vɛ̃ɛ aduakɛkpɛ vɛ̃ɛki maaanɔn, eègɔ̃ yezi
wàgɔ̃ ì kpákpaaawa yàranɔa. 44 Wãiyoo
amɔanɔ! Á dɛ lán mira kɛ̀ wègɔ̃ táa ooa
a yãdɔ̃na sai bàmɛ.

45 Ben dokadɔ̃ri ke bènɛ: Dannɛri, tó
ń ò lɛ, nɛ́ɛ wa sɔ̃sɔ̃mɛ se. 46 Yesu bè:
Wãiyoo a dokadɔ̃rinɔ sɔ̃! Eè gbɛ̃nɔ da
asosɛna zĩ'ũun, ben eè ɔ dańma kɔ̃n à sɛ-
naoro, baa ɔnɛtee. Wãiyoo amɔanɔ! 47 Eè
pɔ́ bo annabi kɛ̀ a dezinɔ ń dɛ́dɛnɔ mi-
ranɔa dɔngu yãnzi. 48 Lɛmɛ á sì kɛ̀ a zɛ
kɔ̃n a dezinɔ yãkɛnanɔomɛ. Aɔ̃ annabinɔ
dɛ̀dɛ, ben eè pɔ́ bo ń miranɔa. 49 Beee
yãnzi Luda wɛ́ɛzɛ̃ɛ guu à bè, é annabinɔ
kɔ̃n zĩ̀rinɔ zĩawa. É ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, é
wɛ́ɛ tã ń gbɛ̃kenɔa. 50 Lɛmɛ annabi kɛ̀ wà
ń dɛdɛ zaa anduna daɛgurɔ ai gbȁanɔ
yã wí tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ musu lɛ, 51 sɛna zaa
Abila dɛnaa ai à gàa pɛ́ Zakari kɛ̀ wà
à dɛ̀ sa'oki kɔ̃n Luda kpɛ́o daguraa. Eè,
mɛ́ɛ ooare, yã beeenɔ píngi é wí tɔ̃ɔrig-
bɛ̃nɔ musumɛ. 52 Wãiyoo a dokadɔ̃rinɔ!
A dɔ̃na gbà mɔ̀nɛ wòto. Ée gɛ̃ à guuro,
ben a kpa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɛ̃ à gu-
unɔnɛ. 53 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ gwe, ludayãdan-
nɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ nàkɔ̃rɛa gbãngbãn,
aɔ̃ɔe yã lalaaa pari, 54 aɔ̃ɔe à kpákpaa lɛ
wà à kũ yã kɛ̀ èe oo guu.

Làakarikana Farisinɔ mɔnafikizi

(Mat 10:26-27)

12 Gurɔ beeea gbɛ̃nɔ kàkɔ̃azi, wà ń
lɛ́ dɔ̃ro, ai aɔ̃ɔe kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛkɔ̃a,
ben à yã ò a ìbanɔnɛ gĩa à bè: À làakari
kɛ Farisinɔ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi. Àmbe ń mɔ-
nafiki ũ. 2 Pɔ́kee kuu utɛna kɛ̀ é bɔ gupu-
raaaro. Asiiyã kee kuu kɛ̀ weé gí dɔ̃ziro.
3 Lɛmɛ dɔ yã kɛ̀ á ò gusiaan weé ma
gupuraaa, asiiyã kɛ̀ á ò kɔ̃ swãn kpɛ́tu
weé à kpàakpa kɛ gãalɛ.

Zɛna kɔ̃n Yesuo gbɛ̃nɔ aɛ

(Mat 10:19-20, 28-33, 12:32)

4 Ma gbɛ̃nnanɔ, mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é
mɛ̀baa kaatɛ à gbɛra aɔ̃é fɔ̃ wà yãke kɛare
dɔroonɔ, àton vĩa kɛńnɛro. 5 Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ dɛ
à vĩa kɛnɛ oare. À vĩa kɛ Ludanɛ kɛ̀ gbãa
vĩ à a zu té guu mɛ̀kaatɛna gbɛra. Eè, mɛ́ɛ
ooare, à vĩa kɛnɛ. 6 Wè sãtɛ̃ mɛ̀n sɔɔro
yá kɔbɔ plaaroo? Mɔde aɔ̃ ke yã è sã Lu-
danlo. 7 Baa a mìkãnɔ, à à lɛ́ dɔ̃. Àton vĩa
kɛro, a bɛ̀ɛ dɛ sãtɛ̃ pariinɔla.

[8] Méɛ ooare, gbɛ̃ kè zèmao gbɛ̃nɔ aɛ,
Gbɛ̃ntee Nɛ́ é zɛo Luda malaikanɔ aɛ.
[9] Gbɛ̃ kɛ̀ lɛ́ sèmazi gbɛ̃nɔ aɛ sɔ̃, mɛ́ lɛ́
sɛ́zi Luda malaikanɔ aɛ. [10] Tó gbɛ̃ Gbɛ̃n-
tee Nɛ́ zaa bò, Luda é kɛ̃nɛ. Mɔde tó gbɛ̃
Luda Nini tɔ́ zaaa sì, eé kɛ̃nɛro. [11] Tó
wèe gaaao yãkpaɛkɛkiia aduakɛkpɛn ke
kínanɔ kɔ̃n gbãadeenɔ aɛ, àton a zĩnda
bɔna ke yã kɛ̀ é o damu kɛro, [12] zaakɛ
Luda Nini bé eé yã kɛ̀ dɛ à oo daare zĩ
beeea.

Yɔ̃nkɔ ɔɔdee

(Mat 6:19-34)

[13] Zà guu gbɛ̃ke bè Yesunɛ: Dannɛri, ǹ
o ma vĩinɛ à ma baka kpáma wa túbi
guu. [14] Ben à wèàla à bè: Ma gbɛ̃, dé bé
à ma diɛ a yãkpaɛkɛri ke a yãgɔ̃gɔ̃ri ũu?
[15] Ben à bè gbɛ̃nɔnɛ: Àgɔ̃ a zĩnda kũna
dɔ̃. À làakari kɛ pɔ́ píngi aĩapãsĩkɛnazi,
zaakɛ auziki nɛ́ gbɛ̃ntee wɛ̃̀ndinlo, baa tó
à fɔ̃̀ àgɔ̃ dikɔ̃a dia.

[16] Ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Ɔɔdee
bé à kuu à buraa blɛɛ kɛ̀nɛ maamaa,
[17] ben à laasuu lɛ̀ à bè: Bɔ́n mɛ́ kɛɛ? Má
blɛwɛɛkakii vĩro. [18] Ben à bè: Pɔ́ kɛ̀ mɛ́
kɛɛn yɛ̀: Mɛ́ ma pɔ́kaɛkiinɔ gboro, mɛ́ à
bítanɔ bo, mɛ́ ma blɛwɛɛ kán píngi kɔ̃n
ma auzikinɔ. [19] Mɛ́ be ma zĩndanɛ: Gbɛ̃,
n gĩakɛ ń pɔ́ maaa vĩ bíta kɛ̀ eé kányo wɛ̃̀
ũgbangba? Ǹ kámma bo ǹ pɔ́ ble ǹ í mi
ǹ pɔnnaa kɛ. [20] Ben Luda bɛ̀nɛ: Yɔ̃nkɔ,
gwãavĩa mɛ́ n wɛ̃̀ndi gbekamma. Soru
kɛ̀ ń kɛ̀ é gɔ̃ dé pɔ́ ũmɛ? [21] Lɛmɛ gbɛ̃ kɛ̀
auziki tɔ̃̀kɔ̃azi, mɔde à dɛ ɔɔdee ũ Luda
kiiaro yã dɛ lɛ.

Ludanaanɛkɛna

(Mat 6:19-21, 25-34)

[22] Ben à bè a ìbanɔnɛ: Beee yãnzi mɛ́ɛ
ooare, àton a wɛ̃̀ndi kɑ̃̀hãn kɛ à be bɔ́n
wé blero, àton a mɛ̀ kɑ̃̀hãn kɛ à be
bɔ́n wé daro. [23] Wɛ̃̀ndi dɛ pɔ́bleela. Mɛ̀
dɛ pɔ́kãsãala. [24] À gbáa kãnkãnanɔ gwa.
Aɔ̃è pɔ́ tɔ̃ro aɔ̃è pɔ́ kɛ̃ro, aɔ̃ɔ dɔ̃̀ ke gbàsɔ
vĩro, baa kɔ̃n beeeo Luda è ń gwa. Á bɛ̀ɛ
vĩ maamaa dɛ bãanɔla fá! [25] A tɛ́, dé bé
eé fɔ̃ à a wɛ̃̀ndi gbɑ̃̀a kaara, baa gurɔ
do, a kɑ̃̀hãnkɛna guuu? [26] Tó é yã néngo
kɛ̀ fɔ̃ro, bɔ́yãnzi ée yã kpaaanɔ kɑ̃̀hãn
kɛɛzi? [27] À lá vúdeenɔ gwa sɛ̃̀n lán aɔ̃ɔ
dɛ nà. Aɔ̃è zĩi kɛro aɔ̃è buu tãro, mɔde
mɛ́ɛ ooare baa Sulemanu kɔ̃n a auzikio,
èe uta da à maaa kà aɔ̃ ke ũro. [28] Sɛ̃̀la
kɛ̀ kuu gbɑ̃̀a eé tɛ́ kũ zia, lán Luda è pɔ́
nazi lɛ nà, amɔa ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ,
weé a pɔ́ o dɔɔ́? [29] Àton tó pɔ́ kɛ̀ é ble
ke pɔ́ kɛ̀ é mi yã dɔare aɛro. Àton à
damu kɛro. [30] Pɔ́ pìnɔ píngi yã è dɔ an-
duna kɛ̀ kifiinɔnɛ aɛ, a De sɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ pɔ́
pìnɔ kɔ̃ sìao. [31] À tó kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia
yã dɔare aɛ, eé pɔ́ pìnɔ kaaraare. [32] Ma
kpàsa néngo gbɛ̃nɔ, àton vĩa kɛro, zaakɛ
a De pɔyezimɛ à a kpá kpata pìn. [33] À pɔ́
kɛ̀ á vĩinɔ yá à takaasideenɔ gba à ɔɔ. À
ɔɔsɔ kɛ̀ è zi kũroo zɔ̃, ludambɛ auziki kɛ̀
è yãaro kákii ũ, kɛ̀ kpãi è sɔ̃ziro, kɔ̀kɔ sɔ̃
è à yakaro. [34] Zaakɛ guu kɛ̀ a auziki kún,
gwen a làakari égɔ̃ kún se.

Zĩkɛri náanɛde làakaridee

(Mat 24:45-51)

[35] Àgɔ̃ kú soru guu, à tó a fitia gɔ̃
nana. [36] Àgɔ̃ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ń dii
suna dãa à su kɔ̃n nɔsɛ pɔnnakɛnao bà,
lɛ gurɔɔ kɛ̀ à mɔ̀ à gbà lɛ̀, weé zɛ́ wɛ̃nɛ
gɔ̃ɔ. [37] Aubarikadeenɔn zĩkɛri kɛ̀ ń dii é
ń le bɛ̃ɛ a sugurɔɔa pìnɔ ũ. Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, dii pì é a pɔ́nɔ kɛkɛ à yi, eé ń
vɛ̃ɛ, eé pɔ́blee kakɔ̃ańnɛ. [38] Baa tó à mɔ̀
lezãndo ke kɔngɔ idɛ'idɛ, tó à ń lé lɛ,
aubarikadeenɔn ń ũ. [39] Àgɔ̃ yã kɛ̀kii dɔ̃.
Tó bɛdee gurɔ zaka kɛ̀ kpãi é mɔ́a dɔ̃̀ yã,
lɛ eé tó à a kpɛ́ fɔ̃ro. [40] Apinɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú
soruo, zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é su gurɔ zaka
kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔzirooamɛ.

[41] Pita bè: Dii, wa yãnzin n yã pì lɛ̀kɔ̃z-
iziɔ́, ke baade píngi yãnzimɛ? [42] Dii bè:
Dén bɛgwari náanɛde làakaridee kɛ̀ à
dii è a zĩkɛrinɔ nanɛ a ɔzĩ lɛ à pɔ́blee
kpáḿma à gurɔɔa ũu? [43] Aubarikadeen
zĩkɛri kɛ̀ à dii à lɛ̀ èe kɛɛ lɛɛ a sugurɔɔa

ũ. 44 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, eé a auziki
píngi nanɛ a ɔzĩmɛ. 45 Mɔde tó zĩkɛri pì
bè a nɔ̀sɛ guu a dii suna e gì kɛɛ sɔ̃,
ben à nà a zĩkɛri daanɔ gbɛ̃gbɛ̃naa, gɔ̃g-
bɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ, èe sãnkara pɔ́ blee èe
wɛ̃dɛɛ kɛɛ, 46 à dii é su gurɔɔ kɛ̀ à wɛ́ɛ
dɔzirooamɛ, gurɔ zaka kɛ̀ à dɔ̃rooa, eé à
zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ à à baka da kɔ̃n kifiinɔ.
47 Zĩkɛri kɛ̀ à a dii pɔyezi dɔ̃, ben èe
soru kɛ à à pɔyeziyã kèro, weé à gbɛ̃
búgubugu. 48 Zĩkɛri kɛ̀ à a dii pɔyezi
dɔ̃ro, ben à yã kɛ̀ dɛ wà à gbɛ̃zi kɛ̀ sɔ̃,
weé à gbɛ̃ fétemɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ Luda à gbà bí-
tan Luda é wɛtɛa bíta. Gbɛ̃ kɛ̀ Luda pɔ́
nànɛ a ɔzĩ bítan, eé gbekaa dɛńla.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãnzi

(Mat 10:34-36)

49 Tɛ́n ma mɔ na andunaa, mɛ́ɛ gizi tɛ́
pì gɔ̃ kũu se tiaro. 50 Má wɛ́ɛtãmma vĩ kɛ̀
mɛ́ gɛ̃n, má kú laasuu bíta guu ai à gá
yãao. 51 Ée daa ma mɔ lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna
kɔ̃o anduna guun yɔ́? Auo! Mɛ́ɛ ooare,
kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yãnzin ma mɔzi. 52 Zaa tia ua
kɛ̀ gɔ̃ɔn sɔɔroonɔɔ kún, aɔ̃é kɔ̃ kpaatɛtɛ.
Gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ é bɔ gɔ̃ɔn plaaanɔ kpɛɛ,
gɔ̃ɔn plaaanɔ é bɔ gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ kpɛɛ.
53 De é bɔ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kpɛɛ, nɛ́gɔ̃gbɛ̃ é bɔ a
de kpɛɛ. Da é bɔ a nɛ́nɔgbɛ̃ kpɛɛ, nɛ́nɔgbɛ̃
é bɔ a da kpɛɛ. Zã da é bɔ nɔzãree kpɛɛ,
nɔzãree é bɔ a zã da kpɛɛ.

Gurɔɔ kɛ̀ki yáasi dɔ̃na

(Mat 16:2-3)

54 Yesu bè pariinɛ: Tó á è lou e sisii
ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, é be gɔ̃ɔ lou é ma, ben
è kɛ lɛ. 55 Tó á è ĩa e bɔɔ sɔɔmɛtɛ kpa, é be
guu é wã, bensɔ̃ è wã. 56 Mɔnafikideenɔ!
Á tɔɔtɛ kɔ̃n ludambɛɛo wɛ́ɛ dɔ̃kɔ̃zi, ben á
gurɔɔ kɛ̀ki yáasi dɔ̃ sɔ̃ro nɛ́?

Gaafaa wɛtɛna

(Mat 5:25-26)

57 Bɔ́yãnzin á yãkɛna a zɛ́a dɔ̃ a zĩndaa-
roo? 58 Tó n ibɛɛ e gaanyo yãkpaɛkɛkiia,
ǹ aĩa kɛ lɛ à gaafaa kɛnnɛ zaa zɛ́n, lɛ àton
n gáɛ à gányo yãkpaɛkɛri kiiaro yãnzi. Tó
nɛ́ɛ kɛ lɛro, yãkpaɛkɛri pì é n kpá doga-
ria, dogari é n da kpɛ́siaan. 59 Mɛ́ɛ oonnɛ,
nɛ́ bɔ gwero ai ǹ gá fĩa boo píngi. Baa
kɔbɔ é gɔ̃ tɛ́nziro.

Nɔ̀sɛliɛna ke gaa

13 Gurɔ beeea gbɛ̃kenɔ mɔ̀ wà Galili
gbɛ̃ kɛ̀ Pilati ń dɛ́dɛ à ń aru yã̀kɔ̃tɛ
kɔ̃n ń sa'obɔ aruonɔ yã ò Yesunɛ. 2 Ben
Yesu bèńnɛ: Kɛ̀ Galili gbɛ̃ pìnɔ gaa dɛ lɛ,
ée daa aɔ̃ durun dɛ Galili gbɛ̃ kpaaanɔ
pɔ́lan yɔ́? 3 Auo! Mɛ́ɛ ooare, tó ée nɔ̀sɛ
liɛro, a píngi é ga lán ń bàmɛ. 4 Gɔ̃ɔn baro
plaasai kɛ̀ Siloamu kpɛ́didikɔ̃ana gbòro à
sìḿma aɔ̃ gàganɔ sɔ̃, ée daa aɔ̃ taari dɛ
gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ pɔ́lan
yɔ́? 5 Auo! Mɛ́ɛ ooare, tó ée nɔ̀sɛ liɛro, a
píngi é ga lán ń bàmɛ.
6 Ben à yã kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Gbɛ̃ke
bé à kãkã lí bà a swadako guu, ben à gàa
a bɛɛ wɛtɛ èe ero. 7 Ben à bè a zĩkɛrinɛ:
Ǹ gwa, à wɛ̃̀ aagɔ̃deen yɛ̀, kɛ̀ ma mɔ bɛɛ
wɛtɛ kãkã lí pìa mɛ́ɛ ero. Ǹ zɔ̃, wé tó à
guu sí pãn yɔ́? 8 Ben zĩkɛri pì bènɛ: Baa,
ǹ tó ai zii dɔ. Mɛ́ guu bi mà ligazi mà
taaki kánɛ. 9 Eé gí nɛ́ i ziiziro. Tó èe nɛ́
iro sa, ɛ̃ndɛ̃ ǹ zɔ̃ ǹ nɛ.

Nɔgbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũna kɛ̃kɔ̃ana

10 Kámmaboguroɔ zĩ Yesu e yã daańnɛ
aduakɛkpɛn. 11 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe, zĩn à
kɔ̃̀ɔ kũ̀ à kà wɛ̃̀ baro plaasai. Ègɔ̃ kokon-
amɛ è fɔ̃ à a zĩnda poro baa fétero. 12 Kɛ̀
Yesu à è, ben à à sìsi à bè: Nɔgbɛ̃, n
kɔ̃̀ɔkɛɛ gòmma. 13 Ben à ɔ kɛ̀a. Zaa gwe
gɔ̃ɔ à pòro, ben à Luda sáabu kpà.
14 Ben aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi pɔ fɛ̃̀ kɛ̀ Yesu
à kɛ̃̀kɔ̃a kámmaboguroɔ zĩ yãnzi, ben à
fɛ̀ɛ à bè gbɛ̃nɔnɛ: Gurɔ swɛɛdoo bé à kuu
kɛ̀ wè zĩi kɛn. Àgae mɔ́ wà a kɛ̃kɔ̃a gurɔ
beeenɔa, mɔde kámmaboguroɔ zĩ baasi.
15 Ben Dii wèàla à bè: Mɔnafikideenɔ!
Kámmaboguroɔ zĩ a baade è a zù ke
zaaki poro a bàdɔkiia à gá í kpáaroo?
16 Ibraĩ bori nɔgbɛ̃ kɛ̀kii sɔ̃, Setãn à yì

wɛ̃̀ baro plaasaimɛ. À bà pì poronaa
kámmaboguroo zĩ zɛ́ vĩroo? 17 Kɛ̀ à ò lɛ,
ben wí à ibɛɛnɔ kũ̀ ń píngi, mɔde gbɛ̃nɔ
pɔɔ kɛ̀ nna dabuyã kɛ̀ èe kɛɛnɔa píngi.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n musadi wɛ́ɛo

(Mat 13:31-32, Maa 4:30-32)

18 Ben Yesu bè: Bɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia bɔ̀kɔ̃bao? Bɔ́n mɛ́ lɛ́kɔ̃zio? 19 À dɛ lán
musadi wɛ́ɛ kɛ̀ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̃̀ a kara guu bà.
Kɛ̀ à bɔ̀ɛ, à kɛ̀ lí ũ, ben bãanɔ mɔ̀ wà zɔ̃̀zɔ̃
à gɛ̃̀nɔa.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃o

(Mat 13:33)

20 Ben à bè dɔ: Bɔ́n mɛ́ kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia lɛ́kɔ̃zio? 21 À dɛ lán burɛdis-
ɛsɛ'ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ nɔgbɛ̃ sɛ̀ à kà flawa zaka lɛ́
aagɔ̃ɔ guu à yã̀kɔ̃tɛ píngi bà.

Zɛ́lɛ kpaatoo

(Mat 7:13-14, 21-23)

22 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e gaa Yerusalɛmu, èe
gɛ̃ɛ wɛ́tɛnɔ kɔ̃n lakutunɔla èe yã daańnɛ,
23 ben gbɛ̃ke à là wà bè: Baa, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é
mìsina e ziaa zĩnɔɔ pariroo? Ben Yesu
bè gbɛ̃nɔnɛ: 24 À aĩa kɛ à gɛ̃ zɛ́lɛ kpaatoo
guu. Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ parideenɔ é wɛtɛ wà
gɛ̃n, mɔde aɔ̃é fɔ̃ro. 25 Tó bɛdee fɛ̀ɛ à zɛ́
tàta, tó a gɔ̃ bàazi, ben ée gbà lɛɛ ée bee:
Baa, ǹ zɛ́ wɛ̃we, eé beare á a dɔ̃ gukearo.
26 Beee gbɛra tó a bènɛ à pɔ́ blèao, à í
mìao, à yã dàńnɛ a bɛ gãalɛ, 27 eé beare
á a dɔ̃ gukearo. À guala a zaakɛrinɔ a
píngi.

28 Tó a Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo
kɔ̃n annabinɔ è píngi kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia guu, ben wà a zu bàazi, gwen é ɔ́ɔ
dɔn à ɔ di a musu. 29 Gbɛ̃nɔ é bɔ ɔfãn-
tɛ̃bɔɛ kpa kɔ̃n ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpaao kɔ̃n
gu'igbãroo kpaao kɔ̃n sɔɔmɛtɛ kpaao, aɔ̃é
mɔ́ pɔ́ ble kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu.
30 Lɛn kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ lɛ,
gbɛ̃ káakunɔ égɔ̃ kpɛɛdeenɔ ũ.

Yerusalɛmu yã

(Mat 23:37-39)

31 Gurɔ beeea gɔ̃ɔ Farisi kenɔ mɔ̀ Yesu
kiia aɔ̃ bènɛ: Ǹ fɛɛ gura kɛ̀, zaakɛ
Hɛrɔdu yezi à n dɛmɛ. 32 Ben à bèńnɛ:
À gá o flɛ̃ngo pìnɛ, mɛ́ɛ zĩnnɔ goońma
mɛ́ɛ gyãreenɔ kɛ̃ɛkɔ̃a gbã̀a kɔ̃n ziaao,
à gurɔ aagɔ̃dee zĩ sɔ̃ mɛ́ ma zĩi papa.
33 Baa kɔ̃n beeeo séto mà gá aɛ gbã̀a
kɔ̃n ziaao kɔ̃n ziandooo, zaakɛ èe kɔ̃
sío annabi ga gukearo, sé Yerusalɛmu.
34 Yerusalɛmudeenɔ, Yerusalɛmudeenɔ!
Eè annabinɔ dɛdɛ, eè gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń
zĩawaanɔ pápa gbèo à ń dɛdɛ. Mɛɛ̀gɔ̃ yezi
mà a kakɔ̃amazi gɛ̃̀n baaagɔ̃, lán koo è
dèbɛ kú a nénɔla nà, mɔde eè weziro.
35 Luda é a kpɛ́ tóare bɛzĩ ũmɛ sa. Mɛ́ɛ
ooare, é ma e dɔro ai à be, aubarikadeen
gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ Dii tɔ́o ũ.

Yesu kuuna Farisi ke bɛ

14 Kámmaboguroo zĩkea Yesu gàa
pɔ́ ble Farisinɔ gbɛ̃nsi ke bɛ, ben
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔɔ e à kpákpaa.
2 Kakagyãkɛri kee kú Yesu aɛ gwe. 3 Ben
Yesu dokadɔ̃rinɔ kɔ̃n Farisinɔ là à bè:
Wè gbɛ̃ kɛ̃kɔ̃a kámmaboguroo zĩɔ́ ke wè
kɛ̃kɔ̃aro? 4 Ben aɔ̃ gɔ̃̀ yĩtɛna kítikiti. Ben
Yesu gyãree pì kũ̀ à à kɛ̃̀kɔ̃a à à gbàrɛ.
5 Ben à ń lá à bè: Tó a gbɛ̃kee nɛ́ ke zù
vĩ à zù lɔ̀gɔn kámmaboguroo zĩ, eé à bɔ
gɔ̃ɔroo? 6 Aɔ̃ɔɛ fɔ̃ wà wèàlaro.

7 Yesu è dian gbɛ̃ kɛ̀ wà ń sísinɔɔ e
vɛ̃ɛki maaa kũu nà, ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ
à bè: 8 Tó wà n sisi nɔsɛ pɔ́bleea, ǹton
vɛ̃ɛ vɛ̃ɛki maaa guuro. Tó wà gbɛ̃ kɛ̀ bɛ̀ɛ
vĩ dɛnlaa sìsi nɛ́! 9 Tó a sìsiri mɔ̀ à bènnɛ:
Ǹ fɛɛ ǹ vɛ̃ɛki kpá gbɛ̃ pìa, nɛ́ fɛɛ ǹ gá vɛ̃ɛ
kpɛɛ kpa kɔ̃n wíomɛ. 10 Tó wà n sisi, ǹgae
vɛ̃ɛ kpɛɛ kpa, lɛ tó n sìsiri mɔ̀, eé bennɛ:
Ma gbɛ̃nna, ǹ fɛɛ ǹ mɔ aɛ kɛ̀. Beee é n kɛ
bɛ̀ɛ vĩ gbɛ̃ kɛ̀ á kú lɛdoonɔ aɛ. 11 Gbɛ̃ kɛ̀
è a zĩnda sɛ́ lezĩn Luda é à busa. Gbɛ̃ kɛ̀
è a zĩnda busa sɔ̃, Luda é à sɛ́ lezĩ.

12 Ben Yesu bè a sìsiri pìnɛ: Tó néɛ
gbɛ̃nɔ sísii pɔ́ble fãantɛ̃ blenaa ke uusiɛ
pɔ́, ǹton n gbɛ̃nnanɔ sísiro ke n vĩ̀inɔ kɔ̃n
n dãaronɔ ke n danɛnɔ ke n ɔɔde daanɔ.
Tó ń kɛ̀ lɛ, aɔ̃é ɛara wà n sísimɛ se aɔ̃
fĩa bonnɛ. 13 Tó néɛ gbɛ̃nɔ sísii pɔ́bleea, ǹ
takaasideenɔ sísi kɔ̃n gbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũnanɔ kɔ̃n
ɛrɛnɔ kɔ̃n vĩ̀anɔ, 14 né gɔ̃ aubarikadee ũ,
zaakɛ aɔ̃ pɔ́ke vĩ wà fĩa boonnɛro. Luda
bé eé fĩa bonnɛ gbɛ̃ maaanɔ fɛɛgurɔɔ zĩ.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́ble bítao

(Mat 22:1-10)

15 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú lɛdoonɔ doke yã
pì mà, ben à bè Yesunɛ: Aubarikadeen
gbɛ̃ kɛ̀ eé pɔ́ ble kɔ̃n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia gbɛ̃nɔo ũ. 16 Yesu bènɛ: Gbɛ̃ke bé à
yezi à pɔ́blee kɛ, ben à gbɛ̃nɔ sìsi pari-
pari. 17 Pɔ́blegurɔɔ zĩ à a zĩkɛri zĩ̀ à o
gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísinɔnɛ aɔ̃ mɔ́, wà pɔ́ píngi
soru kɛ̀ wà yã̀a sa. 18 Ben aɔ̃ baade e
wɛtɛɛ wà ń kɛ̃. Gbɛ̃ káaku bènɛ: Ma bú
lù, mɛ́ gá gwa. N yã nna, ǹ ma kɛ̃. 19 Gbɛ̃
pãnde bè: Ma zù zĩkɛbɔnɔ lù mɛ̀n kuri,
mɛ́ gá ń gwa. N yã nna, ǹ ma kɛ̃. 20 Gbɛ̃
pãnde bè: Ma nɔɔ sɛ̀ dufumɛ. Beee yãnzi
mɛ́ e mà mɔ́ro. 21 Ben zĩkɛri pì lìara à
tà à ń lɛ́gbɛ ò a diinɛ. Ben bɛdee pì pɔ
fɛ̃̀ à bè a zĩkɛrinɛ: Ǹ gá wɛ́tɛ guu kpak-
paa gãalɛnɔ kɔ̃n zɛ́daanɔ, ǹ takaasideenɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũnanɔ kɔ̃n vĩ̀anɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ
kakɔ̃a ǹ suńyo kɛ̀. 22 Beee gbɛra zĩkɛri pì
mɔ̀ à bènɛ: Dii, ma yã kɛ̀ ń ò kɛ̀, mɔde
vɛ̃ɛki kpɛ́ kuu. 23 Ben dii pì bè zĩkɛri pìnɛ:
Ǹ gá zɛ́nɔ guu kɔ̃n zɛ́ wɛ́wɛnɔ píngi, ǹ
gã na gbɛ̃nɔa aɔ̃ gɛ̃ lɛ ma ua pa. 24 Mɛ́ɛ
ooare, gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sísi pìnɔ ke é lɛ́ zɔ̃ ma
pɔ́blee pìaro.

Gɔ̃na Yesu ìba ũ

(Mat 10:37-38)

25 Wà tɛ́ zɛ́n kɔ̃n Yesuo paripari, ben
à lìara à bèńnɛ: 26 Tó gbɛ̃ mɔ̀ ma kiia,
ben à ye a dezi dɛmala ke a da ke a naɔ̃
ke a nɛ́nɔ ke a vĩ̀inɔ ke a dãaronɔ ke api
zĩnda, eé fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 27 Gbɛ̃ kɛ̀ èe
a líkpangbãroo sɛ́ àgɔ̃ tɛ́omaziro, adee é
fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 28 Tó a gbɛ̃kee yezi à
kpɛ́didikɔ̃ana bo, eé vɛ̃ɛ gĩa à à ɔɔ dɔdɔ
à gwa, tó eé fɔ̃ à zĩi pì kɛroo? 29 Tó èe
kɛ lɛro, ben à ɛ̃ɛ kpàɛ, tó èe fɔ̃ à à yã̀aro,
gbɛ̃ kɛ̀ è píngi é à lalandi kɛ 30 wà be: Gbɛ̃
kɛ̀kii nà kpɛ́bonaa à fùa à à mì dɛ. 31 Ke
tó kína yezi à gá zĩ̀ ká kɔ̃n kína pãndeo,
eé vɛ̃ɛ gĩa à a laasuu lɛ́ à gwa, tó a soza
gãli kurinɔ é fɔ̃ wà kù kpá soza gãli ba-
roo kɛ̀ aɔ̃ɔe suunɔaroo? 32 Tó à è é fɔ̃ro,
eé zĩ̀rinɔ zĩ lɛ aɔ̃ lɛdolɛkɛna zɛ́ wɛtɛa za-
alɛ èe ká kĩiro. 33 Lɛmɛ dɔ, tó a gbɛ̃kee e
ɔ kpá pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔzi píngiro, eé fɔ̃ à kɛ
ma ìba ũro.
34 Wisi né pɔ́ nnaamɛ, mɔde tó à í nnaa
tà, dian weé kɛ nà à gɔ̃ nna dɔɔ? 35 À maa
tɔɔtɛ kesɔ̃ zùgbɔ̃kaɛkiinɛro, wè kwɛ́ɛmɛ.
Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

Pɔ́ kɛ̀ sã̀sãnɔ

(Mat 18:12-14)

15 Bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔɔ e
sɔ̃ɔ Yesuzi lɛ wà à yã ma ń píngi.
2 Ben Farisinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔɔ e
yãkete kaazi aɔ̃ bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii è durunk-
ɛrinɔ sí è se pɔ́ bleńyo lɛdo. 3 Ben Yesu
yã kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: 4 Wà be a gbɛ̃kee
sãa vĩ mɛ̀n basɔɔro, ben à doo sã̀sã, è à
basɔɔro dosai tó sɛ̃̀n à pɛ́ɛ sãa kɛ̀ sã̀sã pìzi
ai à gá eroo? 5 Tó à bɔ̀a, è à sɛ́ à da a gã̀n
kɔ̃n pɔnnaao 6 à táo bɛ à a gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n
a fáandideenɔ sísi à beńnɛ: À pɔnnaa kɛ-
mao. Ma a sãa kɛ̀ sã̀sã è. 7 Lɛmɛ dɔ mɛ́ɛ
ooare, weé pɔnnaa kɛ ludambɛ durunk-
ɛri mɛ̀n doo kɛ̀ nɔ̀sɛ lìɛ yã musu dɛ gbɛ̃
maa gɔ̃ɔn basɔɔro dosai kɛ̀ aɔ̃ɔ nɔ̀sɛliɛna
nii vĩroonɔla.
8 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ kondogi ɔɔ vĩ mɛ̀n kuri sɔ̃
nɛ́? Tó à mɛ̀n doo sã̀sã, è fitia na à kpɛ́
waa à wɛtɛ busɛbusɛ ai à gá eroo? 9 Tó à
bɔ̀a, è a gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n a fáandideenɔ sísi
à beńnɛ: À pɔnnaa kɛmao. Ma kondogi
ɔɔ kɛ̀ sã̀sã pì è. 10 Lɛmɛ dɔ mɛ́ɛ ooare,
Luda malaikanɔ è pɔnnaa kɛ durunkɛri
mɛ̀n doo kɛ̀ nɔ̀sɛ lìɛ yã musu.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ sȁsã

11 Yesu bè dɔ: Gbɛ̃ke bé à kuu à nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa. 12 Ben Sabi bè a denɛ:
Baa, ǹ ma asaia kɛ̀ mɛ́gɔ̃ vĩ túbi guu
kpáma. Ben de pì a auziki kpàatɛtɛ́nnɛ.
13 Èe kɛ gurɔ plaaro, ben Sabi a pɔ́nɔ
nàkɔ̃a píngi à tà bùsu pãnden zȁazã.
Gwen à a auziki kàatɛn pãpãkɛna guu.
14 Kɛ̀ à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ dɛ̀ píngi, ben dekaa
gbãaa kà bùsu pìn, ben à gɔ̏ takaasio.
15 À gàa à nà bùsu pì gbɛ̃kezi ayazĩkɛri
ũ, ben gbɛ̃ pì à gbàrɛ a bura à pɔ́blee kpá
alɛdɛnɔa. 16 Ègɔ̃ yezi à pɔ́ tɛ̀ɛ kɛ̀ alɛdɛnɔɔ
e blee ble à kã, mɔde wè pɔ́ke kpáaro.
17 Kɛ̀ à làakari sù à bè: Ma de ayazĩkɛrinɔ
pɔ́blee vĩ dińzi, ben mɛ́ɛ gaa kɔ̃n nɔaao
kɛ̀. 18 Mɛ́ fɛɛ mà tá ma de kiia, mɛ́ benɛ:
Baa, ma durun kɛ̀ Ludanɛ kɔ̃n mpio se,
19 mɛ́ɛ kɔ̃ sío wà ma sísi n nɛ́ ũ dɔro. Ǹ
ma diɛ n ayazĩkɛrinɔ doke ũ. 20 Ben à fɛ̀ɛ
èe taa a de kiia. Kɛ̀ à tɛ́ kãaa èe suu, à de
pì à è, ben à kɛ̀nɛ wɛ̃nda. À bàa sì à gàa à
kùsia, à lɛ́ pɛ̀a. 21 Ben nɛ́ pì bènɛ: Baa, ma
durun kɛ̀ Ludanɛ kɔ̃n mpio, mɛ́ɛ kɔ̃ sío
wà ma sísi n nɛ́ ũ dɔro. 22 Ben de pì bè a
zĩkɛrinɔnɛ: À gá kpakpaa, à utada maaa
kɛ̀ dɛ à kpaaanɔla sɛ́ à mɔ́ à danɛ, à tãnga
danɛ à kyatee kpánɛ. 23 À zùswarenɛ bɔ̀rɔ
mɛ̀kpana kũ à dɛ, wà só pɔnnakɛna guu,
24 zaakɛ ma nɛ́ pì gà à fɛ̀ɛmɛ. À sȁsãmɛ,
ben ma à è. Ben aɔ̃ nà pɔnnakɛnaa.

25 Woru sɔ̃ kpɛ́ bura. Kɛ̀ èe suu à kà
kĩi kɔ̃n bɛɛo, ben à bata ɔ́ mà dɔ kɔ̃n
kɔ̃kɔ̃ kĩio. 26 Ben à zĩkɛrinɔ doke sìsi à
à là bɔ́n wèe kɛɛ. 27 Ben à wɛ̀àla à bè: N
dãaro bé à sù, ben n de zùswarenɛ bɔ̀rɔ
mɛ̀kpana dɛ̀, kɛ̀ à à è aafia yãnzi. 28 Ben
Woru pɔ fɛ̏, à gì gɛ̃ ua guuzi. Kɛ̀ à de bɔ̀
à agbaa kpànɛ, 29 ben Woru bè a denɛ:
É'e, à kà wɛ̏ ũgbangba kɛ̀ mɛ́ɛ zĩi kɛɛnnɛ,
mɛ́ɛ gí n yãzi zikiro, ben baa blɛ̀kofĩi
gina nɛ́ɛ kpáma mà pɔnnaa kɛo kɔ̃n ma
gbɛ̃nnanɔoro. 30 Kɛ̀ n nɛ́ kɛ̀ à n auziki
kàatɛ kaaruanɔnɛ pì sù, n zùswarenɛ bɔ̀rɔ
mɛ̀kpana dɛ̀nɛ. 31 Ben à de bɛ̀nɛ: Ma nɛ́,
ń kúmao gurɔ píngi. Pɔ́ kɛ̀ má vĩ píngi
n pɔ́mɛ. 32 À kɔ̃ sìo wà pɔ́ ble kɔ̃n pɔn-
naaomɛ, zaakɛ n dãaro pì gà à fɛ̀ɛmɛ. À
sȁsãmɛ, ben wà à è.

Auziki náanɛsai

16 Yesu bè a ìbanɔnɛ: Ɔɔde ke bé à
kuu à bɛgwari dìɛ a zĩkɛrinɔnɛ.
Ben wà mɔ̀ wà kɔmɔtɔ kɛ̀nɛ wà bè, èe à
auziki kaatɛɛ. 2 Ben à à sìsi à bɛ̀nɛ: Yã
kɛ̀ má mà n musu dɛ diamɛ? Ǹ yã kɛ̀
nɛ́ɛ kɛɛ n bɛgwana guu tɔ̃kɛ̃mɛ. Nɛ́ fɔ̃ ǹgɔ̃
dɛ ma bɛgwari ũ dɔro. 3 Ben bɛgwari pì
ò a swɛ̏ guu: Ma dii e ma bɔɔ zĩi guu,
mɛ́ kɛ diamɛ? Àɛ kɛ̀ mɛ́ fɔ̃ mà sɛ̏ waro,
ben baakɛna dɛmɛ wíyã ũ. 4 Má dɔ̃ yã
kɛ̀ mɛ́ kɛ lɛ gbɛ̃nɔ ma diɛ ń bɛ, tó à ma
bɔ zĩin. 5 Ben à a dii fĩadeenɔ sìsi doodo
à gbɛ̃ káaku là à bè: Ń ma dii fĩa kũna
ũgbamɛ? 6 À bè: Nɔ́si gaawa lɛ́ basɔɔro.
Ben bɛgwari pì bɛ̀nɛ: N fĩa takadan yɛ̀. Ǹ
vɛ̃ɛ ǹ kɛ̃ baplaa akuri kpakpaa. 7 Ben à bè
gbɛ̃ pãndenɛ: Mpi sɔ̃, n fĩa ũgbamɛ? Ben
à bè: Ése sàki basɔɔro. Ben bɛgwari pì
bɛ̀nɛ: N fĩa takadan yɛ̀, ǹ kɛ̃ basiigɔ̃. 8 Ben
dii pì bɛgwari náanɛsaidee pì sáabu kpà
wɛ́ɛzɛ̃ɛ kɛ̀ à kɛ̀ yã musu. Zaakɛ anduna
kɛ̀ki gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ zɛ̃na dɛ gupuradeenɔla ń
kɔ̃ tɛ̃ɛ yãkɛna guu.

9 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare à gbɛ̃nnanɔ wɛtɛ
kɔ̃n ɔɔ náanɛsaio, lɛ gurɔɔ kɛ̀ à yȁaawa,
Luda é a diɛ bɛɛ kɛ̀ è yãaroonɔ guu.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ náanɛ vĩ kɔ̃n à féteo égɔ̃ náanɛ
vĩ kɔ̃n à bítaomɛ se. Gbɛ̃ kɛ̀ náanɛ vĩ kɔ̃n
à féteoroo égɔ̃ náanɛ vĩ kɔ̃n à bítao sero.
11 Tó ée kɛ á náanɛ vĩ kɔ̃n ɔɔ náanɛsaioro,
Luda é a náanɛ kɛ kɔ̃n à yãpuradeeoɔ́?
12 Tó ée kɛ á náanɛ vĩ kɔ̃n gbɛ̃ pãnde
pɔ́nɔro, Luda é a zĩnda pɔ́ kpáawaɔ́?
13 Zĩkɛri è fɔ̃ à dɔ dii mɛ̀n plaaaziro, za-
akɛ eé za gbɛ̃ doon àgɔ̃ ye gbɛ̃ doozi, kesɔ̃
eé na gbɛ̃ dooa à kya ká gbɛ̃ doon. É fɔ̃
àgɔ̃ dɔ Ludazi kɔ̃n ɔɔo lɛdoro.

14 Farisinɔɔ ye ɔɔzi. Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà
píngi, ben aɔ̃ɔe lɛ́zukii kɛɛ Yesua. 15 Yesu
bɛ̀ńnɛ: Eè yã nnaa kpá a zĩndaa gbɛ̃n-

teenɔ kiiamɛ, mɔde Ludaa a swɛ̃̀ dɔ̃. Yã
kɛ̀ bíta gbɛ̃nteenɔnɛn Luda è kya kán.

Ɔɔde kɔ̃n Lazaruo

(Mat 5:31-32, 11:12-13, Maa 10:11-12)

16 Musa doka kɔ̃n annabinɔ takadanɔɔ
kuu ai Yaaya gurɔɔa. Zaa gurɔ beeean
wèe kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru kpaa,
ben gbɛ̃ píngi e wɛtɛɛ à gɛ̃n kɔ̃n gbãaao.
17 Ludambɛ kɔ̃n tɔɔtɛo gɛ̃tɛna aaga dɛ
doka pì wɛ̃zã féte gogonala. 18 Gbɛ̃ kɛ̀ gì
a naɔ̃zi à nɔ pãnde sɛ̀, adee zina kɛ̀mɛ.
Gbɛ̃ kɛ̀ nɔɔ kɛ̀ wà gìzi sɛ̀ sɔ̃ zina kɛ̀n gwe.
19 Gɔ̃gbɛ̃ ɔɔde kee kuu è pɔ́kãsã maa
ɔɔdeenɔ da, ègɔ̃ pɔnnaa kɛɛ nnamana
guu gurɔ píngi. 20 Baakɛri kɛ̀ wè benɛ
Lazaru ègɔ̃ daɛna à bɛ gãnu, bɔ̀nɔ dɔdɔ
à mɛ̀a. 21 Ègɔ̃ pɔ́blee kɛ̀ è lɛ́ɛ ɔɔdee pì
teebu gĩzĩ blena ni dɛɛ. Gbɛ̃ɛnɔ bé wègɔ̃
à bɔ̀ pìnɔ sãsãa. 22 Baakɛri pì gà, ben
malaikanɔ à sɛ̀ wà tào Ibraĩ kuu. Ɔɔdee
pì gà se, ben wà à vĩ̀i. 23 Kuuna wɛ́ɛ-
tãmma guu gɛ̀wãan, kɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀ musu,
ben à Ibraĩ è kãaa, Lazaru kú à saɛ. 24 Ben
à lɛ́ zùzi à bè: Baa Ibraĩ, ǹ ma wɛ̃nda
gwa, ǹ Lazaru zĩ à a ɔnɛtee zɔ̃ ía, à mɔ́
à tɔ̃mɛ ma nɛ́nɛa, zaakɛ mɛ́ɛ wãwãa maa
tévura kɛ̀kii guumɛ. 25 Ben Ibraĩ bè: Ma
nɛ́, ǹ tó nnamana kɛ̀ lìganzi n wɛ̃̀ndig-
urɔ yã dɔngu kɔ̃n takaasi bíta kɛ̀ Lazaru
kɛ̀o. À làakari kpaɛna gura kɛ̀ sa, ben ń
kú wãwãa guu. 26 Beee gbɛra wɛ̀ɛ zòoto
kú wa dagura. Tó gbɛ̃ yezi à bɔ kɛ̀ à
gá a kiia, eé fɔ̃ro, gbɛ̃ke é fɔ̃ à bɔ gwe
à mɔ́ wa kiia sɔ̃ro. 27 Ben ɔɔdee pì bè:
N yã nna Baa, tó lɛmɛ, ǹ à zĩ ma de
bɛ, 28 zaakɛ má dãaronɔ vĩ gɔ̃ɔn sɔɔro. À
gá lɛ́ damma, lɛ aɔ̃ton mɔ́ gu wãwãdee
kɛ̀ guuro. 29 Ben Ibraĩ bè: Aɔ̃ Musa kɔ̃n
annabinɔ takadanɔ vĩ, aɔ̃ ń yã ma. 30 Ben
ɔɔdee pì bè: Auo, Baa Ibraĩ! Tó gbɛ̃ke bɔ̀
gaan à gàa ń kiia, aɔ̃é ń nɔ̀sɛ liɛ. 31 Ben
Ibraĩ bènɛ: Tó aɔ̃ɔe Musa kɔ̃n annabinɔ
yã maro, baa tó gbɛ̃ke bɔ̀ gaan, aɔ̃é à yã
síro.

Yesu yãkenɔ

(Mat 18:6-7, 21-22, Maa 9:42)

17 Yesu bè a ìbanɔnɛ: Yã kɛ̀ è tó
gbɛ̃nɔ fuu ègɔ̃ sairo, mɔde wãiyoo
gbɛ̃ kɛ̀ è bɔ à kiia. 2 Eégɔ̃ sɛ̃̀ɔ adeenɛ wà
wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ dɔ a waalɛ wà à zu sɛ̀bɛ
guu dɛ à tó nɛ́ kɛ̀kiinɔ doke fula. 3 Àgɔ̃
kú kɔ̃n làakario. Tó n gbɛ̃ndoo durun
kɛ̀, ǹ gá ǹ à le. Tó à a nɔ̀sɛ lìɛ, ǹ kɛ̃nɛ.
4 Tó à durun kɛ̀nnɛ gurɔ do gɛ̃̀n swɛɛ-
plaa, ben à ɛ̀ara à bɛ̀nnɛ gɛ̃̀n swɛɛplaa a
nɔ̀sɛ lìɛ, ǹ kɛ̃nɛ. 5 Dii zĩ̀rinɔ bɛ̀nɛ: Ǹ wa
ludanaanɛkɛna kaarawe. 6 Dii bè: Tó á
Luda náanɛ vĩ féte lán ɛfɔ wɛ́ɛ bà, é o
síi lí kɛ̀kiinɛ à a zĩnda wo à gá pɛ́ sɛ̀bɛ
guu, eé a yã ma.
7 Tó a gbɛ̃kee zɔ̀ vĩ èe sɛ̃̀ waa ke èe
sãanɔ dãa, tó à sù buraao, à dii é benɛ
à mɔ́ à pɔ́ ble gɔ̃ɔn yɔ́? 8 Auo, eé benɛ à
pɔ́blee kɛare, à a uta liɛ à mɔ́are pɔ́bleeo
kɔ̃n íminao, àpi é gbasa à pɔ́ ble à í mi.
9 Wè zɔ̀ sáabu kpá kɛ̀ à yã kɛ̀ wà dànɛ kɛ̀
yãnzin yɔ́? 10 Lɛmɛ apinɔ sɔ̃, tó a yã kɛ̀
Ludaa dàaree kɛ̀ píngi, à be: Zɔ̀nɔn wa ũ,
wa zĩin wá kɛ̀.

Kusu gɔ̃ɔn kurinɔ kɛ̃kɔ̃ana

11 Kɛ̀ Yesu e gaa Yerusalɛmu, èe ligaa
Samaria bùsu lɛ́zɛkiizi kɔ̃n Galilio. 12 Kɛ̀
èe gɛ̃ɛ lakutu ken, ben gɔ̃gbɛ̃ kusu gɔ̃ɔn
kurinɔ dààlɛ. Aɔ̃ɔ zɛ kãaa, 13 aɔ̃ lɛ́ zùzi
wà bè: Dii Yesu, ǹ wa wɛ̃nda gwa. 14 Kɛ̀
à ń é, ben à bɛ̀ńnɛ: À gá à a zĩnda ɔdɔa
sa'orinɔnɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa, ben aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a.
15 Kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ doo è a kɛ̃kɔ̃a, ben à lìara à
sù, èe Luda sáabu kpaa kɔ̃n kòto gbãaao.
16 À dàɛ a puua Yesu aɛ à ì kpàa. Gbɛ̃ pì
nɛ́ Samaria gbɛ̃mɛ. 17 Ben Yesu bè: Gɔ̃ɔn
kurinɔ bé wà kɛ̃̀kɔ̃aroo? Gɔ̃ɔn kɛ̃ndoonɔɔ
kú mámɛ? 18 Aɔ̃ gbɛ̃kee e liara à mɔ̀ Luda
sáabu kpáro, sé gbɛ̃ zĩ̀tɔ kɛ̀ɔ́? 19 Ben Yesu
bènɛ: Ǹ fɛɛ ǹ tá, ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n
kɛ̃kɔ̃a.

Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna

(Mat 24:23-28, 37-41)

20 Farisinɔ Yesu là kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia bɔna gupuraaazi, ben à wèńla à bè:
Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia è bɔ gupuraaa wà
e kɔ̃n wɛ́ɛoro. 21 Weé be à kú kɛ̀ ke à kú
kãaro. Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia pì kú a tɛ́
kɛ̀mɛ.
22 Ben à bè a ìbanɔnɛ: À gurɔɔ e mɔɔ
kɛ̀ é Gbɛ̃ntee Nɛ́ sugurɔɔ pìnɔ doke ena
ni dɛ, é ero. 23 Weé beare à kú kãa ke
à kú kɛ̀, mɔde àton gáro, àton tɛ́ńziro.
24 Lán loupina è guu pu ludambɛ lɛ́ gura
kɛ̀ kɔ̃n à lɛ́ kãao nà, lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ Gbɛ̃n-
tee Nɛ́ sugurɔɔa. 25 Séto à wɛ́ɛtãmma è
maamaa gĩa, tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ é gízi. 26 Lán à
dɛ nà Nuu gurɔ, lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ se Gbɛ̃ntee
Nɛ́ sugurɔ. 27 Gbɛ̃nɔɔ e pɔ́ blee wèe í mii,
wèe nɔɔ sɛɛ wèe zã kɛɛ ai Nuu gàa à gɛ̃̀
góro'itɛ guu, ben í dà andunala, wà gàga
píngi. 28 Lɛmɛ dɔ Lutu gurɔ, wèe pɔ́ blee
wèe í mii, wèe pɔ́ luu wèe pɔ́ yaa, wèe
pɔ́ tɔ̃ɔ wèe kpɛ́ boboo. 29 Gurɔɔ kɛ̀ Lutu
bɔ̀ Sɔdɔmu, tɛ́ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o kwɛ̀ bɔna
ludambɛ, ben wà gàga píngi. 30 Lɛn eégɔ̃
dɛ lɛ gurɔɔ kɛ̀ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é bɔ gupuraaa.
31 Gurɔ beeea gbɛ̃ kɛ̀ kú a kpɛ́ musu
tón pita à gɛ̃ kpɛ́ guu à pɔ́nɔ sɛ́ɛ à bɔoro.
Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ kpɛ́ buraa tón liara à pɔ́
sɛ́ bɛro. 32 À tó Lutu naɔ̃ yã dɔagu. 33 Gbɛ̃
kɛ̀ yezi àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀
gì a wɛ̃̀ndizi sɔ̃, adee égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 34 Mɛ́ɛ
ooare, gwãavĩ beeea gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃
daɛna kɔ̃ saɛ, weé gbɛ̃ doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo
tón. 35 Nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ pɔ́ lɔlɔɔ
gu dɔ̃nkɔ̃n, weé gbɛ̃ doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo
tó. 36 Gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ kú bura,
Luda é gbɛ̃ doo sɛ́, eé gbɛ̃ doo tó. 37 Ben
aɔ̃ à là wà bè: Dii, má kpaa? À wèńla à
bè: Guu kɛ̀ gɛ̀ kún, gwen yeberekunɔ é
kɔ̃ kakɔ̃an.

Gyaanɔɔ kɛ̀ zɛ̀ yãkpaɛkɛrila

18 Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ lɛ à ɔdɔańnɛ
aɔ̃gɔ̃ adua kɛɛ kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃ aɔ̃ton
kpasaro. 2 À bè: Yãkpaɛkɛri ke bé à kú
wɛ́tɛ kea, à Luda vĩa vĩro è gbɛ̃ke yã daro.
3 Gyaanɔ kee kú wɛ́tɛ pì guu, ègɔ̃ mɔɔ à
kiia gɛ̃̀n baaagɔ̃ è be: Ǹ zɛmao ma ibɛɛ yã
musu. 4 Èe wero ai gurɔ plaa. Beee gbɛra
à bè a zĩndanɛ: Baa tó má Luda vĩa vĩro,
bensɔ̃ mɛɛ̀ gbɛ̃ke yã daro, 5 lán gyaanɔɔ
pì e ĩa daama nà, mɛ́ zɛo. Tó mɛ́ɛ kɛ lɛro,
à zɛmalana yãana sai é ma ã'ãmɛ.
6 Ben Dii bè: À yãkpaɛkɛri zaaa yã'ona
ma. 7 Luda é zɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́ aɔ̃ɔe
wii lɛɛa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩnɔoroo? Eé kɛ
kɔkɔkɔ kɔ̃n weńlanaon yɔ́? 8 Mɛ́ɛ ooare,
eé zɛńyomɛ gɔ̃ɔ. Baa kɔ̃n beeeo tó Gbɛ̃n-
tee Nɛ́ sù, eé a náanɛkɛri e anduna guuɔ́?

Farisi kɔ̃n bɛ'ɔɔsirio

9 Ben à ɛ̀ara à yã kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zi gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃è ń zĩnda diɛ maa aɔ̃ kya káńgunɔnɛ.
10 Gɔ̃ɔn plaa kenɔ bé wà gàa adua kɛ
Luda ua guu, gbɛ̃ doo nɛ́ Farisimɛ, gbɛ̃
doo sɔ̃ bɛ'ɔɔsiri. 11 Farisi pì zɛna èe
adua kɛɛ. À bè a swɛ̃̀ guu: Luda, ma
n sáabu kɛ̀ kɛ̀ má dɛ lán gbɛ̃ kpaaanɔ
bàro, dibidibikɛrinɔ, náanɛsaideenɔ, zi-
nakɛrinɔ ke lán bɛ'ɔɔsiri kɛ̀ bà. 12 Mɛɛ̀gɔ̃
lɛ́ yii gurɔ plaplaa azuma kɔ̃n azumao.
Pɔ́ kɛ̀ má è píngi mɛɛ̀ à kuridee bɔnnɛ.
13 Bɛ'ɔɔsiri pì sɔ̃ɔ zɛ kãaa, èe fɔ̃ à wɛ́ɛ sɛ̀
à musu gwà sero. À kpãngeda kɛ̀ à bè:
Luda, ǹ sùu kɛmao, durunkɛrin ma ũ.
14 Mɛ́ɛ ooare, gɔ̃gbɛ̃ pì tà a bɛ Luda yã-
siona guumɛ, èe kɛ Farisi pìnlo. Zaakɛ
gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sɛ́ lezĩ Luda é à busa.
Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda busa sɔ̃ Luda é à sɛ́ lezĩ.

Aubarikadana nɛ́nɔn

(Mat 19:13-15, Maa 10:13-16)

15 Wèe mɔɔ Yesunɛ kɔ̃n ń nɛ́ fɛ́tenɔ lɛ à
ɔ kɛḿma. Kɛ̀ à ìbanɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ gìńnɛ.
16 Ben Yesu nɛ́nɔ sìsi à bè: À tó nɛ́nɔ mɔ́
ma kiia, àton gíńnɛro, zaakɛ aɔ̃ takanɔ
pɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ũ. 17 Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ eé kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia sí lán nɛ́ fɛ́te bàroo é gɛ̃nlo.

Auzikidee

(Mat 19:16-30, Maa 10:17-31)

18 Gbãade ke mɔ̀ à Yesu là à bè: Dan-
nɛri maa, dian mɛ́ kɛ mà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è
yãaroo ee? 19 Yesu bènɛ: À kɛ̀ dia n bè
má maaa? Gbɛ̃kee maaro, sé Luda ado.
20 Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹton zina kɛro, ǹton gbɛ̃
dɛro, ǹton kpãi oro, ǹton yã di n gbɛ̃-
daaaaro, ǹgae bɛ̀ɛ lí n de kɔ̃n n daonɛ.
21 Ben à bènɛ: Zaa ma néngo zĩn má
yã beeenɔ kũna píngi. 22 Kɛ̀ Yesu yã pì
mà, à bènɛ: Yã mɛ̀n doo bé à gɔ̃̀nnɛ.
Ǹ pɔ́ kɛ̀ ń vĩinɔ yá píngi ǹ à ɔɔ kpá
takaasideenɔa, nɛ́gɔ̃ auziki vĩ ludambɛ.
Beee gbɛra ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi. 23 Kɛ̀ à yã pì
mà, à nɔ̀sɛ yàka, zaakɛ auzikibitadeemɛ.
24 Kɛ̀ Yesu à gwà, ben à bè: À zĩ'ũ maa-
maa auzikideenɛ à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia guu. 25 Lakumi gɛ̃na pɔrɔyĩn aaga dɛ
auzikide gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gu-
ula. 26 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì mànɔ bè: Dé
bé eé fɔ̃ à mìsina ee? 27 Yesu wɛ̀ńla à bè:
Yã kɛ̀ gbɛ̃ntee fùa à kɛ, Luda kiia è sí kɛ.
28 Ben Pita bè: Wa baabɔ píngi tò wa
tɛnzi. 29 Ben Yesu bɛ̀ńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, gbɛ̃ kɛ̀ à a bɛɛ tò ke a naɔ̃ ke a
vĩ̀inɔ ke a dãaronɔ ke a de ke a da ke a
nɛ́nɔ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yãnzi, 30 adee
é ɛara à beee taka e dɛ yãala paripari an-
duna kɛ̀ guu, eé wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e an-
duna kɛ̀ èe mɔɔ guu.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona

(Mat 20:17-19, Maa 10:32-34)

31 Yesu a gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
kàkɔ̃aazi, ben à bɛ̀ńnɛ: Wée gaa
Yerusalɛmu. Gwen yã kɛ̀ annabinɔɔ kɛ̃̀
Luda yãn Gbɛ̃ntee Nɛ́ musu é papan
píngi sa. 32 Weé à kpá bori pãnde
gbɛ̃nɔa, aɔ̃é à fabo, aɔ̃é à sɔ̃sɔ̃, aɔ̃é lóu
sua, aɔ̃é à gbɛ̃ flɑ̃̀o, aɔ̃é à dɛ, 33 à gurɔ
aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. 34 Mɔde à ìba pìnɔɔ e
à ke mì dɔ̃ro, zaakɛ yã pì mì utɛnańnɛ,
aɔ̃ɔ dɔ̃ yã kɛ̀ èe ooro.

Vĩ̀a baakɛri kɛ̃kɔ̃ana

(Mat 20:29-34, Maa 10:46-52)

35 Kɛ̀ Yesu kà kĩi kɔ̃n Yɛrikoo, vĩ̀a kee
vɛ̃ɛna zɛ́ lɛ́a, èe baa kɛɛ. 36 Kɛ̀ à mà
gbɛ̃nɔɔ e gɛ̃tɛɛ pari, ben à ń lá à bè, bɔ́n
wèe kɛɛ. 37 Ben wà bènɛ, Yesu Nazarɛti
bé èe gɛ̃tɛɛ gwe. 38 Ben à lɛ́ zùzi à bè:
Yesu, Dauda bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa.
39 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ aɛzĩnɔ gìnɛ wà bè à yĩtɛ,
ben à lɛ́ gbãa zuna kàara èe bee: Dauda
bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 40 Yesu zɛ̀ à bè wà
mɔ́o. Kɛ̀ à mɔ̀, ben Yesu à là à bè: 41 Bɔ́n
ń yezi mà kɛnnɛɛ? À wèàla à bè: Dii, má
yezi ma wɛ́ɛ guu emɛ. 42 Ben Yesu bènɛ:
Ǹ guu e. Ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃kɔ̃a.
43 Zaa gwe gɔ̃ɔ à wɛ́ɛ guu è, ben à tɛ̀zi,
èe Luda sáabu kpaa. Kɛ̀ baade píngi è lɛ,
ben wà Luda tɔ́ bɔ̀.

Zakeusi

19 Kɛ̀ Yesu kà Yɛriko, èe gɛ̃tɛɛ à
guu. 2 Gbɛ̃kee kú gwe à tɔ́n
Zakeusi. Bɛ'ɔɔsirinɔ gbɛ̃nsimɛ, bensɔ̃
auzikideemɛ. 3 Èe wɛtɛɛ à e gbɛ̃ kɛ̀ Yesu
dɛ a ũ, mɔde gbɛ̃ gbootoomɛ, èe fɔ̃ à
à èro parii yãnzi. 4 Ben à bàa lɛ̀ à gàa
aɛ à dì síi lía lɛ à Yesu e, zaakɛ eé bɔɛ
gwe kpamɛ. 5 Kɛ̀ Yesu kà gwe, ben à wɛ́ɛ
sɛ̀ musu à bènɛ: Zakeusi, ǹ pita kpak-
paa. Séde mà pita n bɛ gbɑ̃̀a. 6 Ben Za-
keusi pìta kpakpaa à à sì kɔ̃n pɔnnaao.
7 Kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ɔe wisɔ̃ɔ kaa wà
bè: À gàa pita durunkɛri bɛ. 8 Ben Za-
keusi fɛ̀ɛ à zɛ̀ à bè Diinɛ: Dii, mɛ́ ma
auziki kpadoo kpaatɛ takaasideenɔnɛ. Tó
ma gbɛ̃ke takii kɛ̀ sɔ̃, mɛ́ ɛara mà à gɛ̃ɛ
kpáa lɛo siigɔ̃mɛ. 9 Ben Yesu bènɛ: Ua kɛ̀
deenɔ mìsina è gbɑ̃̀a. Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀kii se
nɛ́ Ibraĩ boriimɛ. 10 Gbɛ̃ntee Nɛ́ mɔ̀ lɛ à
gbɛ̃ kɛ̀ sɑ̃̀sɑ̃ wɛtɛ à à mì símɛ.

Ɔɔdakɛna zĩkɛrinɔnɛ

(Mat 25:14-30)

11 Gurɔɔ kɛ̀ wèe à yã pì maa, ben à
ɛ̀ara à yã kàarańnɛ dɔ. Lán à kà kĩi kɔ̃n

Yerusalɛmuo nà, wèe daa kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia é bɔ gupuraaa gɔ̃ɔmɛ, ben à yã
lɛ̀kɔ̃zińńɛ 12 à bè: Kína bori ke bé èe gaa
bùsu zȁazãn lɛ wà à kpá kpatan, eé liara
à su. 13 Ben à a zĩkɛrinɔ sìsi gɔ̃ɔn kuri, à
kondogi ɔɔ kpà ń baadea mɛ̀n basɔsɔɔro,
à bèńńɛ: Àgɔ̃ laa taao ai màgɔ̃ gá su. 14 À
bùsudeenɔ sɔ̃ zàn, ben aɔ̃ zȉrinɔ zȉ à kpɛɛ
aɔ̃ bè: Wé we gbɛ̃ pì kí blewero. 15 Kɛ̀ wà
à kpà kpatan à sù, à bè wà zĩkɛri kɛ̀ a
ɔɔ kpàḿma pìnɔ sísi, lɛ à e à dɔ̃ lán aɔ̃
àre è nà. 16 Gbɛ̃ káaku mɔ̀ à bè: Dii, n ɔɔ
pì àre kàaramɛ lɛo kuri. 17 Ben à bènɛ: Ń
kɛ̀, zĩkɛri maa. Lán ń náanɛ vĩ kɔ̃n à féteo
nà, nɛ́gɔ̃ iko vĩ wɛ́tɛ mɛ̀n kurinɔa. 18 Gbɛ̃
plaadee mɔ̀ à bè: Dii, n ɔɔ pì àre kɛ̀ lɛo
sɔɔro. 19 Ben à bènɛ: Mmɔn sɔ̃, nɛ́gɔ̃ iko
vĩ wɛ́tɛ mɛ̀n sɔɔroonɔa. 20 Ben gbɛ̃ pãnde
mɔ̀ à bè: Dii, n ɔɔɛ kɛ̀. Má ùtɛ kokona bisa
kãsãa guu. 21 Má n vĩa vĩ, zaakɛ n yãnɔɔ
zĩ'ũ. Nɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ diɛro sɛ́, nɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ
tɔ̃ro kɛ̃. 22 Ben à bènɛ: Zĩkɛri zaa, n lɛ́ bé
à n kari kɛ̀. Ń dɔ̃ kɛ̀ ma yãnɔɔ zĩ'ũ, mɛɛ̀ pɔ́
kɛ̀ mɛ́ɛ diɛro sɛ́, mɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ tɔ̃ro kɛ̃.
23 Kɛ̀ ń dɔ̃ lɛ, bɔ́yãnzin nɛ́ɛ ɔɔdaa kɛońńɛ,
lɛ tó ma su, mà a pɔ́ sí kɔ̃n à àreoroo?
24 Ben à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ: À
à ɔɔ pì sía à kpá gbɛ̃ kɛ̀ àre è lɛo kuria.
25 Ben wà bènɛ: Dii, à àre lɛo kuri kũna
kɔ̀. 26 Ben à wèńla à bè: Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀
pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ vĩroo sɔ̃,
baa kɛ̀ à vĩi Luda é síamɛ. 27 Ma ibɛɛ kɛ̀
aɔ̃ɔ yezi mà kí bleńńɛroonɔ sɔ̃, à mɔ́ńyo
kɛ̀ à ń dɛdɛ ma aɛ.

Gbãakɛkpana Yesuzi Yerusalɛmu

*(Mat 21:1-11, Maa
11:1-11, Yoh 12:12-19)*

28 Kɛ̀ Yesu yã pì ò à yȁa, ben à dà
zɛ́n, èe gaa Yerusalɛmu. 29 Kɛ̀ à kà kĩi
kɔ̃n Bɛtɛfageo kɔ̃n Bɛtanio sȉsĩ kɛ̀ wè be
Kùkpɛ gɛɛzi, ben à a ìba zȉ gɔ̃ɔn plaa 30 à
bèńńɛ: À gá lakutu kɛ̀ kú a aɛ kɛ̀kãa guu.
Tó a gɛ̃, é zaakinɛ bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe,
gbɛ̃̀kee e dia zikiro. À poro à suo. 31 Tó
wà a la wà be, à kɛ̀ dia ée poroo, à be
Dii bé à yezi. 32 Ben zȉrinɔ gàa, aɔ̃ɔ è lán
à òńńɛ nà. 33 Kɛ̀ aɔ̃ɔe zaaki pì poroo, ben
à diinɔ ń lá wà bè: À kɛ̀ dia ée zaaki pì
poroo? 34 Aɔ̃ wèńla wà bè: Dii bé à yezi.
35 Ben aɔ̃ sù zaaki pìo Yesunɛ, aɔ̃ ń utanɔ
kpàɛa, ben aɔ̃ Yesu dìa. 36 Lán èe gaa nà,
gbɛ̃nɔɔ e ń utanɔ kpaɛɛ zɛ́n.

37 Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n guu kɛ̀ zɛ́ pì mì pɛ̀
Kùkpɛ sȉsĩ guzurɛao, ben pɔnnaa guu à
ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́zinɔ ń píngi nà Luda sáabuk-
panaa kɔ̃n kòto gbãaao dabuyã kɛ̀ aɔ̃ɔ
ènɔ musu píngi 38 wà bè:
Aubarikadeen kína kɛ̀ èe mɔɔ Dii tɔ́o ũ.
Aafia kú ludambɛ, gakui kú musu.
39 Farisi kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zà guu kenɔ bènɛ: Dan-
nɛri, ǹ kpãkɛ̃ n ìbanɔzi. 40 Ben à wèńla à
bè: Mɛ́ɛ ooare, tó aɔ̃ yȉtɛ, gbɛ̀nɔ bé weé
wii pì lɛ́.

Yesu ɔ́ɔdɔna Yerusalɛmudeenɔnɛ

41 Kɛ̀ à sɔ̏ Yerusalɛmuzi, à gwà, ben
à ɔ́ɔ dɔ̀ à musu 42 à bè: Tó n yã kɛ̀ eé
mɔ́nnɛ kɔ̃n aafiao dɔ̏ gbȁa yã dé, lɛ à
kɛ nna. Mɔde tia sa à utɛnanneme. 43 À
gurɔɔ é mɔ́ kɛ̀ n ibɛɛnɔ é gbà lezĩnɔ dɔ
wà liganzi wà n kagura kɛ 44 aɔ̃é n gboro
aɔ̃é n gbɛ̃nɔ dúgu zɔ̃. Baa gbɛ̀ ke aɔ̃é
tó didikɔ̃aro, kɛ̀ nɛ́ɛ gurɔɔ kɛ̀ Luda wɛ́ɛ
kpàɛnzii dɔ̃ro yãnzi.

Yesu kuuna Luda ua

*(Mat 21:12-17, Maa
11:15-19, Yoh 2:13-22)*

45 Kɛ̀ Yesu gɛ̏ Luda ua guu, ben à pɛ̀
laayarinɔa. 46 À bèńńɛ: Wà kɛ̏ Luda yãn
wà bè: Ma kpɛ́ égɔ̃ dɛ aduakɛkpɛ ũmɛ,
ben á kɛ̀ gbɛ̃blerinɔ tò ũ.

47 Lán guu e dɔɔ nà Yesu ègɔ̃ yã daańńɛ
Luda ua guu. Ben sa'orikinɔ kɔ̃n ludayã-
dannɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ e zɛ́ wɛtɛɛ wà à
dɛ, 48 mɔde aɔ̃ɔe à kɛna zɛ́ ero, kɛ̀ baade
píngi swã kpá wèe à yã maa yãnzi.

Yesu gbekana a ikozi

(Mat 21:23-27, Maa 11:27-33)

20 Zĩkea Yesu e yã daa gbɛ̃nɔnɛ Luda
ua guu, èe baaru nnaa kpaańnɛ,
ben sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n
gbɛ̃nsinɔ mɔ̀ 2 wà bènɛ: Ǹ owe, iko kpa-
reen nɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo? Dé bé à n gba
iko pì? 3 Ben à wɛ̀ńla à bè: Mapi se
mɛ́ yã gbekaawa. À omɛ, 4 Yaaya gbɛ̃nɔ
batisikɛna bɔ̀ Luda kiian yɔ́ɔ, ke gbɛ̃ntee
kiiamɛ? 5 Ben aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃ wà bè: Tó wa
bè Luda kiiamɛ, eé wa la, bɔ́yãnzin wée
Yaaya yã sírozi? 6 Tó wa bè gbɛ̃ntee ki-
iamɛ sɔ̃, gbɛ̃ píngi é wa pápa gbɛ̀o aɔ̃ wa
dɛdɛ, zaakɛ aɔ̃ Yaaya annabikɛɛ sì. 7 Ben
aɔ̃ wɛ̀àla wà bè: Wá dɔ̃ tó mán à bɔ̀nlo.
8 Ben Yesu bɛ̀ńnɛ: Ɛ̃ndɛ̃ mapi se mɛ́ iko
kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo oarero.

Geepi líkpɛ ayakɛrinɔ

(Mat 21:33-46, Maa 12:1-12)

9 Ben Yesu yã kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè:
Gbɛ̃ke bé à geepi líkpɛ bà, ben à nà
ayakɛrinɔnɛ ń ɔzĩ à fɛ̀ɛ táo à gurɔplaa kɛ̀
gwe. 10 Kɛ̀ geepizɔ̃gurɔɔ kà, ben à a zĩ̀ri zĩ̀
ayakɛri pìnɔa, lɛ aɔ̃ a geepi bɛɛ pì kpáa,
ben ayakɛri pìnɔ à gbɛ̃̀, aɔ̃ à gbàrɛ ɔkori.
11 Ben à ɛ̀ara à zĩ̀ri pãnde zĩ̀ dɔ, ben aɔ̃ à
gbɛ̃̀ aɔ̃ wí dàa aɔ̃ à gbàrɛ ɔkori. 12 Ben à
ɛ̀ara à gbɛ̃ aagɔ̃dee zĩ̀ dɔ, ben aɔ̃ à kɛ̃̀nna
aɔ̃ pɛ̀a. 13 Ben buradee pì bè: Mɛ́ kɛ di-
amɛ saa? Mɛ́ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n do yen-
zidee zĩḿma. Ke aɔ̃é à yã da gwɛɛ? 14 Kɛ̀
ayakɛri pìnɔ à è, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Túbiblerin
yɛ̀, wà à dɛ, à túbi é gɔ̃ wa pɔ́ ũ. 15 Ben
aɔ̃ bɔ̀o buraa guu, aɔ̃ à dɛ̀.

Tɔ̀! Bɔ́n buradee pì é kɛńyo? 16 Eé mɔ́ à
ayakɛri pìnɔ dɛdɛ à buraa pì na gbɛ̃ pãn-
denɔnɛ ń ɔzĩ. Kɛ̀ gbɛ̃nɔ yã pì mà aɔ̃ bè:
Wàton ero! 17 Ben Yesu ń gwa tíii à bè:
Yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn kɛ̀kii dɛ diamɛ?

Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
18 Gbɛ̃ kɛ̀ lɛ̀ɛ gbɛ̀ pìa é wíwimɛ,
tó à lɛ̀ɛ à sì gbɛ̃a sɔ̃, eé à ú lɔ́mɛ.

Bɛ'ɔɔkpana Sizaa yã

(Mat 22:15-22, Maa 12:13-17)

19 Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n sa'orikinɔɔ dɔ̃̀
kɛ̀ ń yãnzin à yãlɛkɔ̃zina pì òzi, ben aɔ̃
zɛ́ wɛ̀tɛ wà à kũ gɔ̃ɔ, mɔde aɔ̃ vĩa kɛ̀
gbɛ̃nɔnɛ. 20 Aɔ̃ɔe à kpákpaa, ben aɔ̃ za-
mbadee kɛ̀ aɔ̃ɔe ń zĩnda diɛɛ gbɛ̃ maaa
ũunɔ zĩ̀a, lɛ wà e wà à kũ a yã'ona guu,
wà à kpá ń bùsu gbãadeea à gbãaa mɔ́nɛ.
21 Ben zãmbadee pìnɔ à là wà bè: Dan-
nɛri, wá dɔ̃ kɛ̀ nɛɛ̀ yã o ǹ yã dańnɛ a zɛ́a.
Nɛɛ̀ gbɛ̃ wɛ́ɛ gwaro, nɛɛ̀ Luda zɛ́ dańnɛ
kɔ̃n yãpuraao. 22 À zɛ́ vĩ wà bɛ'ɔɔ kpá
Sizaaɔ́ ke wàton kpáaro? 23 Yesu ń mɔ-
nafikikɛɛ dɔ̃̀ḿma, ben à bɛ̀ńnɛ: 24 À ɔɔ
pì doo ɔdɔamɛ mà gwa. Dé mì wɛ̃zãn yɛ̀
kɔ̃n à tɔ́o? Aɔ̃ wɛ̀à la wà bè: Siza pɔ́mɛ.
25 Ben à bɛ̀ńnɛ: Tɔ̀, à pɔ́ kɛ̀ dɛ Siza pɔ́ ũ
kpá Sizaa, à pɔ́ kɛ̀ dɛ Luda pɔ́ ũ kpá Lu-
daa. 26 Ben aɔ̃ fùa wà à kũ à yã'ona guu
gbɛ̃nɔ wáa. À yãwenlana bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃
ń lɛ́ yĩ̀tɛ.

Gɛ̀nɔ fɛɛna yã

(Mat 22:23-33, Maa 12:18-27)

27 Ben Sadusi kɛ̀ aɔ̃è be gɛ̀nɔ è fɛɛroonɔ
mɔ̀ Yesu kiia, aɔ̃ à gbèka 28 wà bè: Dan-
nɛri, Musa òwe a takada guu à bè:
Tó gbɛ̃ gà à a naɔ̃ tò nɛ́'isai, à dãaro
gyaanɔɔ pì sɛ́, lɛ à nɛ́ borii dato a vĩ̀inɛ.
29 Lɛmɛ dedɔ̃nkɔ̃deenɔɔ kuu gɔ̃ɔn swɛɛ-
plaa. Woru nɔɔ sɛ̀, ben à gà nɛ́'isai. 30 Ben
Sabi nɔɔ pì sɛ̀ dɔ. 31 Sabi gbɛra Biɔ sɛ̀
dɔ. Aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ ń gɔ̃ɔn swɛɛplaa ń píngi,
aɔ̃ gàga nɛ́'isai. 32 Aɔ̃ píngi gbɛran nɔɔ
pì gà se. 33 Tɔ̀! Gɛ̀nɔ fɛɛgurɔɔ zĩ aɔ̃ dé
bé eégɔ̃ nɔɔ pì vĩi? Zaakɛ aɔ̃ gɔ̃ɔn swɛɛ-
plaa ń píngi aɔ̃ à dɔ̃̀ nɔɔ ũmɛ. 34 Ben Yesu
wɛ̀ńla à bè: Anduna kɛ̀ gbɛ̃nɔ è nɔɔ sɛ́
aɔ̃è zã kɛ, 35 mɔde gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ kɛ̀
aɔ̃ kɔ̃ sìo wà bɔ gaan aɔ̃ anduna dufu
leenɔ é nɔɔ sɛ́ro, aɔ̃é zã kɛro. 36 Weégɔ̃
kuu lán malaikanɔɔ kuu nàmɛ, weé ga
dɔro. Weégɔ̃ dɛ Luda nɛ́nɔ ũmɛ, gàafɛɛnɔ
ũ. 37 Baa Musa à gɛ̀nɔ fɛɛna yã pìtiańnɛ

gura kɛ̀ à gyanto yã òn à bè, Diin Ibraĩ
kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda ũ. 38 Dii è
kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ Ludamɛ, za-
akɛ gbɛ̃ píngi bɛ̃ɛ Ludanɛ. 39 Ben ludayã-
dannɛri kenɔ fɛ̀ɛ wà yã ò wà bè: Dannɛri,
n yã maaa ò. 40 Ben aɔ̃ɔe gà wà yãke làa
dɔro.

Mɛsaya bori yã

(Mat 22:41-46, Maa 12:35-37)

41 Yesu ń lá à bè: À kɛ̀ dia wè be Dauda
boriin Mɛsaya ũu? 42 Zaakɛ Dauda bè
Saamu takada guu:
Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
43 ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ kɛnɛ tinti ũ.
44 Kɛ̀ Dauda bɛ̀nɛ Dii, à kɛ̀ dia eégɔ̃ dɛ à
borii ũ dɔɔ?

Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ mɔnafiki

(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40)

45 Kɛ̀ baade píngi e à yã maa, ben à
bè a ìbanɔnɛ: 46 À làakari kɛ ludayãdan-
nɛrinɔzi. Aɔ̃ègɔ̃ yezi wàgɔ̃ tɛtɛnazi kɔ̃n
uta gbɛ̃̀anɔo dana, lɛ wàgɔ̃ ì kpaaḿma
yàranɔa. Aɔ̃ègɔ̃ yezi wà vɛ̃ɛ aduakɛkpɛ
vɛ̃ɛki maaanɔn kɔ̃n pɔnna pɔ́ble vɛ̃ɛki
maaanɔo. 47 Aɔ̃è adua gbɛ̃̀a kɛ lɛ gbɛ̃nɔ
ń e yãnzi, ben aɔ̃è gyaanɔnɔ kpɛ́ síḿma.
Aɔ̃ wɛ́ɛtãmma égɔ̃ pãsĩ dɛ gbɛ̃ píngi pɔ́la.

Gyaanɔ takaaside ɔɔdana

(Maa 12:41-44)

21 Kɛ̀ Yesu wɛ́ɛ sɛ̀ musu, ben à è
ɔɔdeenɔɔ e ń gbaanɔ daa ɔɔdakii
guu. 2 Ben à gyaanɔ takaaside ke è gwe,
à kɔbɔ plaaa dàn. 3 Ben à bè: Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, gyaanɔ takaasidee pì ɔɔ dàn
dɛ gbɛ̃ píngila. 4 Zaakɛ aɔ̃ ɔɔ sà guun
aɔ̃ bɔ̀n wà kàn ń píngi. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, à
takaasikɛɛ guu pɔ́ kɛ̀ à vĩ à pɔ́ bleon à
dàn píngi.

Yerusalɛmu kaatɛna kɔ̃n andunayãagurɔ sèedanɔ

(Mat 24:1-21, Maa 13:1-19)

5 Gbɛ̃kenɔ e Luda ua yã oo, aɔ̃ bè wà à
kpɛ́nɔ kɛ̀kɛ maa kɔ̃n gbɛ̀ maaanɔ kɔ̃n pɔ́
kɛ̀ wà Luda gbànɔ, ben Yesu bè: 6 Gurɔke
é su kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ á è kɛ̀nɔ, baa gbɛ̀ ke weé tó
dikɔ̃aro, weé gboro píngimɛ.
7 Ben aɔ̃ à là wà bè: Dannɛri, bɔrɛn yã
kɛ̀nɔ é kɛɛ? Bɔ́ bé eégɔ̃ dɛ à kɛgurɔ sèeda
ũu? 8 Ben à wɛ̀ńla à bè: À làakari kɛ, àton
tó wà a sãsãro, zaakɛ weé mɔ́ pari kɔ̃n
ma tɔ́o, aɔ̃égɔ̃ bee Mɛsayan ń ũ, gurɔɔ
pì sɔ̃ kà kĩi. Àton tɛ́ńziro. 9 Tó a zĩ̀nɔ
baaru mà ke tó á mà wà fɛɛkɔ̃zi yãnɔ,
àton tó vĩa a kũro. Sé beeenɔ kɛ káaku
gĩa, mɔde anduna é yãa gɔ̃ɔro. 10 Ben à
bɛ̀ńnɛ: Bori kɔ̃n boriio é fɛɛkɔ̃zi, lɛmɛ
dɔ bùsu kɔ̃n bùsuo. 11 Tɔɔtɛ nigãnigãna
pãsĩnɔ kɔ̃n nɔaao kɔ̃n gagyãanɔ égɔ̃ kú
gukenɔa. Àisi zaa vĩa yãnɔ é bɔ ludambɛ.
12 Lɛ yã pìnɔɔ kpɛ́ à su píngi weé a
kũkũ wà wɛ́ɛ tãawa. Weé a na adu-
akɛkpɛdeenɔnɛ ń ɔzĩ, weé a ká kpɛ́siaan,
weé gáao kínanɔ kɔ̃n bùsu gbɛ̃nsinɔ aɛ
ma tɔ́ yãnzi, 13 égɔ̃ dɛńnɛ ma sèedadeenɔ
ũ. 14 À a làakari kpáɛ, àton yã kɛ̀ é o
damu kɛ káakuro, 15 zaakɛ mámbe mɛ́ yã
daare a lɛ́n, mɛ́ a gba ɔ̃ndɔ̃ɔ, lɛ a ibɛɛ ke
tón gí à yãzi ke à a ɛgɛ boro. 16 Baa a de
kɔ̃n a dao kɔ̃n a vĩ̀inɔ kɔ̃n a dãaronɔ kɔ̃n
a danɛnɔ kɔ̃n a gbɛ̃nnanɔ é a kpáḿma,
wà a gbɛ̃kenɔ dɛ. 17 Baade píngi é zaagu
ma yãnzi, 18 mɔde baa a mìkã wɛ́n doo é
zĩnnaro. 19 Zɛna gbãaa guu é wɛ̃̀ndi e.
20 Tó á è zĩ̀kpɛɛnɔ liga Yerusalɛmuzi,
àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à kaatɛna zã̀ dɔro. 21 Gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Yudeanɔ bàa sí wà mì pɛ́ kpii-
inɔa, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ fãakɔ̃a.
Lakutudeenɔ tón gɛ̃ à guuro. 22 Zaakɛ
gurɔɔ pì nɛ́ wɛ́ɛtãmmagurɔɔmɛ, lɛ yã
kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn papa píngi yãnzi.
23 Wãiyoo nɔ̀sindadeenɔ kɔ̃n nɛ́dandeenɔ
gurɔ beeea, zaakɛ bùsu pì nawɛ̃a égɔ̃
bíta, Luda pɔfɛ̃ é pita gbɛ̃ pìnɔa. 24 Weé

ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ fɛ̃ɛdaao, weé ń gbɛ̃kenɔ
kũkũ wà táńyo bùsu píngi guu zĩ̀zɔnɔ ũ,
bori pãndenɔ é kìti pá Yerusalɛmua ai aɔ̃
gurɔɔ papa.

Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna

(Mat 24:29-35, Maa 13:24-31)

25 Sèedanɔ égɔ̃ kú ɔfãntɛ̃a kɔ̃n mɔvurao
kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ, bori píngi égɔ̃ kú pɔsiaa
guu tɔɔtɛ. Aɔ̃égɔ̃ kú bídi guu ísia kĩi kɔ̃n
à zuzunao yãnzi. 26 Vĩakɛna yã kɛ̀ èe
mɔɔ andunaa yãnzi gídi é tó gbɛ̃nɔ gbãsĩ
lɛ́, zaakɛ pɔ́ kɛ̀ kú ludambɛɛnɔ é sãsã ń
kúkiia, 27 weé gbasa wà Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna
e ludambɛ luguun kɔ̃n gbãaao kɔ̃n gakui
bítao. 28 Tó yã beeenɔ nà kɛnaa, à fɛɛ à
zɛ à a mì sɛ́ musu, zaakɛ a mìsina bé à kà
kĩi.
29 Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: À kãkã lí gwa
kɔ̃n lí kpaaanɔ. 30 Tó á è aɔ̃ lá bɔ̀rɔ pà, eè
dɔ̃ a zĩnda kɛ̀ guwãagurɔɔ kà kĩi. 31 Lɛmɛ
sɔ̃, tó á è yã pìnɔɔ e kɛɛ lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ kína
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia suna kà kĩi. 32 Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, gurɔɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔ é gɛ̃tɛro ai yã
pìnɔ gá kɛo píngi. 33 Musu kɔ̃n tɔɔtɛo é
gɛ̃tɛ, mɔde ma yãnɔɔ gɛ̃tɛna vĩro.
34 À làakari kɛ. Àton tó mìsaiyã kɔ̃n
wɛ̃dɛkɛnao kɔ̃n wɛ̃̀ndi kɛ̀hãnkɛnao a
làakari síawaro, lɛ à sugurɔɔ tón a kũ
kãndo lán takutɛɛ bàro yãnzi. 35 Zaakɛ eé
kúɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔa baama píngi.
36 À itɛ̃ kɛ, àgɔ̃ adua kɛɛ baabɔrɛ, lɛ à fɔ̃
à piti yã kɛ̀ èe mɔɔa píngi à zɛ Gbɛ̃ntee
Nɛ́ aɛ.
37 Lán guu e dɔɔ nà Yesu ègɔ̃ yã daańnɛ
Luda ua. Tó uusiɛ kɛ̀, è bɔ à gá i Kùkpɛ
sĩ̀sĩgɛɛzi. 38 Kɔngɔ idɛ'idɛn baade píngi è
fɛɛ à gá à yã ma Luda ua guu.

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi

(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Yoh 11:45-53)

22 Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa kɛ̀ wè be
Banlaa kà kĩi. 2 Sa'orikinɔ kɔ̃n lu-
dayãdannɛrinɔɔ e zɛ́ wɛtɛɛ wà Yesu dɛ,
zaakɛ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ gbɛ̃nɔnɛ.

Yudasi bɔna Yesu kpɛɛ

(Mat 26:14-16, Maa 14:10-11)

3 Ben Setãn gɛ̃̀ Yudasi kɛ̀ wè benɛ
Isikariɔti guu, gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
dokemɛ. 4 Ben Yudasi gàa à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃
kɔ̃n sa'orikinɔ kɔ̃n Luda ua dãkpari
gbɛ̃nsinɔ dian é kɛ nà à Yesu kpáḿma.
5 Aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna, ben aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ wà ɔɔ
kpáa. 6 À zɛ̀o, ben èe zɛ́ wɛtɛɛ à Yesu
kpáḿma parii mìkpɛɛ.

Banla pɔ́ble kɛkɛna

*(Mat 26:17-25, Maa
14:12-21, Yoh 13:21-30)*

7 Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gurɔɔ kà,
gurɔɔ kɛ̀ wè Banla sãnɛ bɔ̀rɔ kòto kpá.
8 Ben Yesu Pita kɔ̃n Yohanao zĩ̀ à bè: À
gá Banla pɔ́bleyã kɛkɛwe. 9 Ben aɔ̃ à là
wà bè: Ń yezi wà kɛkɛ mámɛ? 10 Ben à
wɛ̀ńla à bè: Tó a gaa wɛ́tɛ guu, gɔ̃gbɛ̃
ke é daalɛ à í sɛna looo. À tézi ai ua kɛ̀
eé gɛ̃n. 11 À o ua pì bɛdeenɛ, Dannɛri bè
mán pitakii kún, guu kɛ̀ é Banla pɔ́ blen
kɔ̃n a ìbanɔo? 12 Eé kpɛ́ musu bíta kɛ̀ wà
kɛ̀kɛ ɔdɔaare. À pɔ́bleyã kɛkɛ gwe. 13 Kɛ̀
aɔ̃ gàa, aɔ̃ɔ è lán Yesu òńnɛ nà, ben aɔ̃
Banla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.

Dii pɔ́blee

*(Mat 26:26-30, Maa
14:22-26, 1Kɔ 11:23-25)*

14 Kɛ̀ à gurɔɔ kà, Yesu mɔ̀ à vɛ̃̀ɛ gwe
kɔ̃n a zĩ̀rinɔ lɛdo. 15 Ben à bɛ̀ńnɛ: Banla
pɔ́blee kɛ̀ blenaao nii e ma dɛɛ maamaa
ai màgɔ̃ gá nawɛ̃a kɛ, 16 zaakɛ mɛ́ɛ ooare,
mɛ́ ble dɔro ai kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gá
bɔo gupuraaa, gbasa zĩbaa yãpura gá mɔ́.
17 Kɛ̀ à togoo sɛ̀, à Luda sáabu kpà, ben à
bè: À sí à dɔdɔkɔ̃nɛ, 18 zaakɛ mɛ́ɛ ooare,
mɛ́ geepi'i mi dɔro ai kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia gá bɔo gupuraaa. 19 Kɛ̀ à burɛdi sɛ̀,
ben à aubarika dàn à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma à
bè: Ma mɛ̀ kɛ̀ má kpà a yãnzin yɛ̀, àgaegɔ̃
beee kɛɛ ma yã dɔnaagu yãnzi. 20 Kɛ̀ aɔ̃
pɔ́ blè wà yɛ̃̀a, à togoo pì sɛ̀ lɛ dɔ à bè:

Ma aru kɛ̀ eé bɔɛareen yɛ̀, Luda bà kuuna
kɔ̃n gbɛ̃nɔo dufu aru ũ. 21 Ma bɔnkpɛɛdee
ɔɔ kúmao taaguu, 22 zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é
kpá guuzi lán Ludaa dìɛnɛ nàmɛ. Wãiyoo
gbɛ̃ kɛ̀ eé à kpáḿma pì. 23 Ben aɔ̃ nà kɔ̃
lalanaa wà bè: Wa dé bé eé yã beee kɛɛ?

Dɛnla yã

24 Ben lɛokpakɔ̃a fɛ̀ɛ ń tɛ́, kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi
wà dɔ̃ ń gbɛ̃ kɛ̀ dɛ a daala. 25 Ben Yesu
bèńnɛ: Bori pãnde kínanɔ è gbãaa ble ń
gbɛ̃nɔa, gbãadeenɔ sɔ̃ è ń zĩnda sísi yã-
maakɛrinɔ. 26 Mɔde àton kɛ lɛro. Séde
gbɛ̃ kɛ̀ bíta a tɛ́ gɔ̃ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃sãazii
bà. Séde a dɔn'aɛdee gɔ̃ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ èe
zĩi kɛɛaree bà. 27 Pɔ́bleri kɔ̃n zĩ̀rio, aɔ̃ dé
bé à bítaa? Pɔ́blerinloo? Mapi sɔ̃ má kú
a tɛ́ lán zĩ̀ri bàmɛ. 28 Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀mao ma
nawɛ̃akɛna guunɔn a ũ. 29 Lán ma De ma
kpa kpatan nà, lɛn mɛ́ a kpá kpatan lɛ se,
30 é pɔ́ blemao ma kpatan, é vɛ̃ɛ kíblek-
itan àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ɔ kɔ̃n Isaraili bori mɛ̀n
kuri awɛɛplaaanɔnɛ.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã ké Pita é kɛ

(Mat 26:31-35, Maa 14:27-31, Yoh 13:36-38)

31 Simɔ, Simɔ, ǹ ma. Setãn zɛ́ wɛ̀tɛ à
a fãfã lán wè pɔ́wɛɛ fãfã nà. 32 Ben ma
adua kɛ̀nnɛ lɛ ma náanɛ kɛ̀ ń vĩi tón
kɛ̃sãmmaro. Tó n liara n suma, ǹ n gbɛ̃nɔ
gba gbãaa. 33 Pita bènɛ: Dii, má sì wà ma
da kpɛ́siaan mà ganyo. 34 Yesu bè: Pita,
mɛ́ɛ oonnɛ, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu gbɛ̀a, nɛ́ lɛ́
sɛ́mazi gɛ̃̀n aagɔ̃.

35 Ben à ń lá à bè: Kɛ̀ ma a zĩ ɔɔsɔ
kɔ̃n bɔ̀kɔlogommao kɔ̃n kyateenɔ sai,
pɔ́ke kɛ̃̀sãawaɔ́? Ben aɔ̃ bè: Auo. 36 Ben
à bèńnɛ: Tia sa gbɛ̃ kɛ̀ ɔɔsɔ vĩ, à sɛ́. Lɛmɛ
dɔ kɔ̃n bɔ̀kɔlogommao. Gbɛ̃ kɛ̀ fɛ̃ɛdaa vĩ
sɔ̃ro, à a uta yá à lú. 37 Mɛ́ɛ ooare, séto
yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn ma musu papa kɛ̀
wà bè: Wà à dìɛ dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n taarikɛrinɔ.
Yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ ma musu pì bé èe kɛɛ sa.
38 Aɔ̃ bè: Dii, fɛ̃ɛda mɛ̀n plaan yɛ̀. Ben à
bèńnɛ: Beee mɔ̀.

Yesu aduakɛna zaa Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛɛzi

(Mat 26:36-46, Maa 14:32-42)

39 Yesu bɔ̀ à gàa Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛɛzi lán è
kɛ nà. À ìbanɔɔ tézi. 40 Kɛ̀ à kà guu kɛ̀ èe
gaan, à bèńnɛ: À adua kɛ lɛ àton fu yɔ̃ag-
wanaaro. 41 Ben à kɛ̃̀ḿma à kà lán wè
gbɛ̀ zu à lɛ́ɛ zaka bà. Ben à kùɛ à adua kɛ̀
42 à bè: Baa, tó ń yezi, ǹ togo'i kɛ̀ síma,
mɔde èe kɛ ma pɔyeziyãnlo, séde n pɔ́.
43 Ben malaika bɔ̀ ludambɛ à mɔ̀zi à à
gbà gbãaa. 44 Kuuna wɛ́ɛtãmma guu èe
adua kɛɛ kɔ̃n aĩao. Ben à ísimma e tɔ̃ɔ
tɔɔtɛa lán arutɔ̃na bà. 45 Kɛ̀ à adua kɛ̀, à
fɛ̀ɛ à lìara à sù à a ìbanɔ lè, aɔ̃ɔe ii oo kɔ̃n
pɔsiaao. 46 Ben à bèńnɛ: À kɛ̀ dia ée ii oo?
À fɛɛ à adua kɛ lɛ àton fu yɔ̃agwanaaro.

Yesu kũna

(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Yoh 18:3-11)

47 Kɛ̀ à kpɛ́ èe yã oo, ben wà kà pari-
pari. Gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Yudasi, à ìba gɔ̃ɔn
kuri awɛɛplaaanɔ doke bé à dɔ̀ńnɛ aɛ.
Kɛ̀ à sɔ̃̀zi lɛ à lɛ́ pɛ́a, 48 ben Yesu bènɛ:
Yudasi, lɛ́pɛnaan nɛ́ Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpáoḿ-
maɔ́? 49 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɔ̃n Yesuonɔ yã
kɛ̀ èe mɔɔ è aɔ̃ bè: Dii, wà ń lɛ́lɛ kɔ̃n fɛ̃ɛ-
daaon yɔ́? 50 Ben aɔ̃ gbɛ̃ doo sa'oriki ìsi
zĩ̀ri lè à à swã ɔplakpapɔ gò. 51 Ben Yesu
bè: À beee tó. Kɛ̀ à ɔ kɛ̀ à swãa, ben à kɛ̀ a
gbɛ̀n. 52 Ben à bè sa'orikinɔ kɔ̃n Luda ua
dãkparinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀zinɔnɛ: A
mɔmazi kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ kɔ̃n gònɔ lán kpãi
wɛ́ɛdewɛn ma ũu bàɔ́? 53 Lán guu e dɔɔ
nà mɛɛ̀gɔ̃ kúao Luda ua, ben ée ɔ kɛmaro.
Mɔde gurɔɔ kɛ̀ dɛ a pɔ́ ũmɛ, gusia kíblena
gurɔɔmɛ.

Pita lɛ́sɛna Yesuzi

(Mat 26:57-58, 69-75, Maa 14:53-54, 66-72, Yoh 18:12-18, 25-27)

54 Kɛ̀ aɔ̃ Yesu kũ̀ wà sùo, aɔ̃ gàao
sa'oriki ìsi bɛ. Pita tɛ́ ń kpɛɛ kãaa. 55 Kɛ̀
wà tɛ́ lè ua gura, wà kàɛ wà lìgazi, ben
Pita mɔ̀ à sɔ̀tɔ ń tɛ́. 56 Zɔ̀nɔkpare ke à è,

ben à wɛ́ɛ pɛ̀a à bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii kúo sɔ̃ nɛ́.
57 Ben à lɛ́ sɛ̀zi à bè: Nɔgbɛ̃, má à dɔ̃ro.
58 Kɛ̀ à kɛ̀ saa féte gbɛ̃ pãnde à è, ben à
bè: Mpi se, aɔ̃ gbɛ̃ doon n ũ. Ben Pita bè
gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ: Mámbeero! 59 Kɛ̀ gurɔ zaka
gɛ̃̀tɛ lán awa doo bà, gbɛ̃ pãnde nàkɔ̃rɛa à
bè: Yãpura gbɛ̃ kɛ̀kii kúomɛ, zaakɛ Galili
gbɛ̃mɛ. 60 Ben Pita bè: Má dɔ̃ yã kɛ̀ ń
tɛ́aro. Zaa gwe gɔ̃ɔ kɛ̀ èe yã oo, ben koo
lɛ́ zù. 61 Dii lìɛ à wɛ́ɛ pɛ̀ Pitaa, ben yã kɛ̀
à ò dɔ̀ Pitan kɛ̀ à bè, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu
gbã̀a, eé lɛ́ sɛ́azi gɛ̃̀n aagɔ̃. 62 Ben Pita bɔ̀
bàazi à pɔsia ɔ́ɔ dɔ̀.

Yesu fabona

(Mat 26:67-68, Maa 14:65)

63 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Yesu dãkpaanɔ à fabò
aɔ̃ à gbɛ̃̀. 64 Aɔ̃ pɔ́ yìnɛ a uua, ben aɔ̃ɔe à
lalaa wà bè: Ǹ annabikɛyã o, dé bé à n
lɛɛ? 65 Dɔkɛona guu aɔ̃ yã pari pãndenɔ
ònɛ dɔ.

Yuda gbɛ̃nsinɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo

(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Yoh 18:19-24)

66 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yuda gbɛ̃nsinɔ kɔ̃ kàkɔ̃a,
sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ ń píngi,
ben aɔ̃ Yesu sɛ̀ wà gàao ń yãkpaɛkɛkiia.
67 Ben aɔ̃ à là wà bè: Mɛsayan n ũɔ́? Ǹ
owe. À wɛ̀ńla à bè: Tó má òare, é síro.
68 Tó ma yãke làawa sɔ̃, é wero. 69 Zaa
tia la Gbɛ̃ntee Nɛ́ égɔ̃ vɛ̃ɛna Luda Gbãade
ɔplaazi. 70 Ben baade píngi bè: Ase Luda
Nɛ́n n ũɔ́? Ben à wɛ̀ńla à bè: Lán á ò nà,
mámbe à ũ. 71 Ben aɔ̃ bè: Wa bà ũgba kɔ̃n
sèedadeeo dɔɔ? Wá mà à lɛ́zĩ kɔ̀.

Pilati yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo

(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Yoh 18:28-38)

23 Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ ń píngi aɔ̃ gàao Pilati
kiia. 2 Aɔ̃ɔe yã diia wà bè: Wa gbɛ̃
kɛ̀ è èe gudɛɛ kɛɛ wa bùsun, è gíńnɛ wà
bɛ'ɔɔ kpá Sizaa, ben à a zĩnda dìɛ Mɛsaya
ũ, kí ũ. 3 Ben Pilati à là à bè: Ḿbe Yudanɔ
kína ũɔ́? À wɛ̀àla à bè: Lɛn ń ò lɛ. 4 Ben
Pilati bè sa'orikinɔ kɔ̃n parii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
gweenɔnɛ: Mɛ́ɛ taari e gɔ̃gbɛ̃ pìaro. 5 Ben
aɔ̃ nàkɔ̃rɛa wà bè: Ègɔ̃ tɛ́ kaa gbɛ̃nɔn a yã-
dannɛna guu Yudea bùsun píngi. À nàa
Galilimɛ ai à gàa à kào kɛ̀ sa.
6 Kɛ̀ Pilati mà lɛ, ben à gbèka tó
Galili gbɛ̃n à ũ. 7 Kɛ̀ à dɔ̃ kɛ̀ à bɔ̀
Hɛrɔdu bùsummɛ, ben Hɛrɔdu pì sɔ̃ɔ kú
Yerusalɛmu zĩ beeea, ben à à gbàrɛ à
kiia. 8 Kɛ̀ Hɛrɔdu Yesu è, ben à pɔɔ kɛ̀
nna maamaa. À à baaru mà, ben à yezi ń
wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ zaa gìkɛna. À wɛ́ɛ dɔzi à Yesu
dabuyãkɛna e. 9 À yãnɔ làlaa pari, ben
Yesu e à ke weàlaro. 10 Sa'orikinɔ kɔ̃n lu-
dayãdannɛrinɔɔ zɛna gwe aɔ̃ɔe yã didiia
pãsĩpãsĩ. 11 Hɛrɔdu kɔ̃n a sozanɔ kya kà
Yesun aɔ̃ à fabò aɔ̃ uta wɛ́ɛdee dànɛ, ben
à ɛ̀ara à à gbàrɛ Pilati kiia. 12 Zĩ beeean
Hɛrɔdu kɔ̃n Pilatio gɔ̃̀ kɔ̃ gbɛ̃ ũ, zaakɛ aɔ̃
íbɛtɛ kpà kɔ̃omɛ yã.

Yãdana Yesula

(Mat 27:15-26, Maa 15:6-15, Yoh 18:39-19:16)

13 Pilati sa'orikinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n
gbɛ̃ kpaaanɔ kàkɔ̃a 14 à bɛ̀ńnɛ: A mɔ́mɛ
kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ a bè gudɛrimɛo. Ma à làla a
wáa yã kɛ̀ á dìdianɔ musu, mɛ́ɛ e à taari
ke kɛ̀ro. 15 Lɛn Hɛrɔdu e ero lɛ se, zaakɛ
à ɛ̀ara à à gbàrɛwamɛ. À gwa, èe yãke
kɛ kɛ̀ à kà wà à dɛro. 16–17 Mɛ́ tó wà mɛ̀
ɔ̃a, gbasa mà à gbarɛ. 18 Ben aɔ̃ wii lɛ̀ ń
píngi lɛdo wà bè: Ǹ gɔ̃gbɛ̃ pì dɛ! Ǹ Baraba
gbarɛwe! 19 Baraba pì sɔ̃ wà à dà kpɛ́si-
aan yã bɔna gbãadeenɔ kpɛɛ kɔ̃n gbɛ̃dɛ-
nao yãnzimɛ. 20 Pilati yezi à Yesu gbarɛ,
ben à gbɛ̃nɔ làakari gàɛ à sùoawa. 21 Ben
aɔ̃ ɛ̀ara wà wii lɛ̀ wà bè: Ǹ à pá lía! Ǹ à
pá lía! 22 À gɛ̃̀n aagɔ̃deeo Pilati bɛ̀ńnɛ: Bɔ́
dàn à kɛ̀? Mɛ́ɛ taari kɛ̀ kà wà à dɛɛ earo.
Mɛ́ tó wà mɛ̀ ɔ̃a, gbasa mà à gbarɛ. 23 Ben
aɔ̃ zɛ̀zi aɔ̃ɔe gbekaaa kɔ̃n wii gbãaao
à à pá lía. Ben aɔ̃ zɔkakana tò aɔ̃ yã
blè. 24 Ben Pilati dìɛ kɛ̀ wà kɛ lán aɔ̃ɔ
gbèkaawa nà. 25 Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà dà kpɛ́si-
aan bɔna gbãadeenɔ kpɛɛ kɔ̃n gbɛ̃dɛnao

yãnzi kɛ̀ aɔ̃ɔ gbèka pìn à gbàrɛńnɛ, ben à
Yesu kpà gaazi lán aɔ̃ɔ yezi nà.

Yesu pana lía

(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Yoh 19:17-27)

26 Kɛ̀ wèe gaao, ben Sirɛni gbɛ̃ Simɔ
e suu kɔ̃n buraao, ben wà à kũ̀ wà lík-
pangbãroo dìnɛ àgɔ̃ téo Yesuzi. 27 Parii
bɔ̀ wà tézi kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ aɔ̃ɔe
sósobi kɛɛnɛnɔ. 28 Yesu lìɛ à aɛ dɔ̀ḿma
à bè: Yerusalɛmu nɔgbɛ̃nɔ, àton ɔ́ɔ dɔ
ma yãnziro. À ɔ́ɔ dɔ a zĩnda yãnzi kɔ̃n a
nɛ́nɔ. 29 Zaakɛ à gurɔɔ e mɔɔ kɛ̀ weé be:
Aubarikadeenɔn pãaa kɛ̀ aɔ̃ɔe né iro, nɛ́
e yɔ̃ miḿmaroonɔ ũ.
30 Gurɔ beeea weé be
kpiiinɔ lɛ́ɛ à siḿma,
sĩ̀sĩnɔ lɛ́ɛ à dańla.
31 Kɛ̀ wèe yã kɛ̀ taka kɛɛ kɔ̃n lí búsuo, lí
kori pɔ́ égɔ̃ dɛ diamɛ?
32 Wèe gaa kɔ̃n dàpãsĩ̀kɛri gɔ̃ɔn plaa
kenɔ dɔ, lɛ wà ń dɛdɛ kɔ̃n Yesuo lɛdo.
33 Kɛ̀ aɔ̃ kà guu kɛ̀ wè be Mìwatorokiia,
ben aɔ̃ à pà lía gwe kɔ̃n dàpãsĩ̀kɛri pìnɔ,
gbɛ̃ doo à ɔplaazi, gbɛ̃ doo à ɔzɛɛzi.
34 Ben Yesu bè: Baa, ǹ ń kɛ̃, zaakɛ aɔ̃ɔ
dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ wèe kɛɛro. Ben aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀
wà à pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛkɔ̃nɛ. 35 Gbɛ̃nɔɔ
zɛna gwe wà wɛ́ɛ kà wèe à gwaa, ben
Yuda gbãadeenɔɔ e lézukii kɛɛa wà bè: A
gbɛ̃ pãndenɔ mì sì. Tó Mɛsaya kɛ̀ Ludaa
dìɛn à ũ, à a zĩnda mì símɛɛ! 36 Sozanɔɔ e
à faboo dɔ. Ben aɔ̃ sɔ̃̀zi aɔ̃ geepiwɛ̃ kpã̀k-
pã dɔ̀nɛ 37 aɔ̃ bè: Tó Yudanɔ kínan n ũ, ǹ
n zĩnda mì sí. 38 Sèeda kee na à mìla wà
kɛ̃̀a:

Yudanɔ kínan yɛ̀!

39 Dàkɛri kɛ̀ aɔ̃ɔ logona lía pìnɔ doke
dɔkɛna yã ònɛ à bè: Mɛsayan n ũroo? Ǹ
n zĩnda mì sí kɔ̃n wapinɔo lɛdo. 40 Ben
à gbɛ̃ndoo kpã̀kɛ̃zi à bè: Nɛ́ɛ vĩa kɛɛ Lu-
danɛroo? Yã dɔ̃nkɔ̃ bé à vɛ̃̀ɛwa. 41 Wap-
inɔ, wa pɔ́ kú a zɛ́amɛ. Pɔ́ kɛ̀ wá tɔ̃̀ bé
à bɔ̀ɛwe, mɔde gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ daa e yã zaa ke
kɛro. 42 Ben à bè: Yesu, tó n mɔ kpata
ble, ǹ dɔ ma yãn. 43 Ben à wèàla à bè:
Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, gbã̀a négɔ̃ kúmao
auzɛnna.

Yesu gana

(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Yoh 19:28-30)

44 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben gusiaa
dà bùsu pìla píngi ai fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃.
45 Luda kpɛ́ lábure kɛ̃̀kɔ̃rɛ plaa. 46 Yesu
wii gbãaa lɛ̀ à bè: Baa, ma a wɛ̃̀ndi nànnɛ
n ɔzĩ. Kɛ̀ à ò lɛ, ben à wɛ̃̀ndi tà. 47 Kɛ̀
sozanɔ gbɛ̃nsi yã kɛ̀ kɛ̀ pì è, à Luda sáabu
kpà à bè: Yãpuramɛ gbɛ̃ maaan à ũ.
48 Parii kɛ̀ aɔ̃ kàkɔ̃a wà mɔ̀ guu gwaanɔ,
kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ kènɔ è, aɔ̃ lìara wà tà aɔ̃ɔe
kpãngeda kɛɛ. 49 Yesu gbɛ̃ dɔ̃nanɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tézi bɔna Galilinɔ píngi zɛna
kãaa aɔ̃ɔe guu gwaa.

Yesu vĩina

(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Yoh 19:38-42)

50 Gɔ̃gbɛ̃ kee kuu à tɔ́n Yusufu. Yuda
gbãadeenɔ dokemɛ. Gbɛ̃ maaamɛ, ben-
sɔ̃ à bɛɛ vĩ. 51 Èe lɛ́ da yã kɛ̀ à gbɛ̃nɔ zɛ̀
kɔ̃n a kɛnao pìnlo. Yuda lakutu Arimatea
gbɛ̃mɛ, à wɛ́ɛ dɔ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda ki-
iazi. 52 À gàa Pilati kiia à Yesu gɛ̀ gbèkaa.
53 Ben à gɛ̀ pì pìta à táaru bisa fĩ̀fĩa à
dà gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ wà sɔ̀ mira ũu guu, wèe
gbɛ̃ke dan zikiro. 54 Gurɔɔ pì né Azuma
zĩmɛ, kámmabogurɔɔ e kaa. 55 Nɔgbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ té Yesuzi bɔna Galilinɔɔ té Yusufu
pì kpɛɛ, aɔ̃ mirawɛɛ pì è dian à Yesu gɛ̀
dàɛ à guu nà. 56 Ben aɔ̃ tà wà gàa nɔ́si
gũ nna kɔ̃n ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ è tó gɛ̀ vãroo soru kɛ.
Kámmabogurɔɔ zĩ aɔ̃ kámma bò lán Lu-
daa dìɛ nà.

Yesu fɛɛ bɔna gaan

(Mat 28:1-10, Maa 16:1-8, Yoh 20:1-10)

24 Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ'idɛ nɔg-
bɛ̃ pìnɔ bɔ̀ wà gàa mira pì kiia kɔ̃n
nɔ́si gũ nnaa kɛ̀ aɔ̃ à soru kèo. 2 Aɔ̃ɔ lè
wà gbè gò mira léa. 3 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀, aɔ̃ɔe Dii

Yesu gɛ̀ ero. 4 Aɔ̃ɔ kú bídi guu, ben gɔ̃gbɛ̃
gɔ̃ɔn plaa kenɔ bɔ̀ wà mɔ̀ńzi kɔ̃n pɔ́kãsãa
kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛnɔo dana. 5 Vĩa ń kũ aɔ̃ ń mì
nàɛ, ben gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ bèńnɛ: À kɛ̀ dia ée
gbɛ̃ bɛ̃ɛ wɛtɛɛ gènɔ tɛ́ɛ? 6 À kú kèro, à
fɛ̀ɛ. À tó yã kɛ̀ à òare gurɔɔ kɛ̀ à kú Galili
dɔagu 7 à bè, séde wà Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpá du-
runkɛrinɔa aɔ̃ à pá lía, à gurɔ aagɔ̃dee
zĩ eé fɛɛ. 8 Ben à yã pì dɔ̀ńgu. 9 Bɔna
mira kiia, aɔ̃ gàa wà yã pì baaru kpà zĩ̀ri
gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ.
10 Mariama Magadalɛni kɔ̃n Yoanao kɔ̃n
Yemisi da Mariamao kɔ̃n nɔgbɛ̃ kpaaa kɛ̀
aɔ̃ɔ kúńyonɔ bé wà yã pì ò zĩ̀ri pìnɔnɛ.
11 Ben nɔgbɛ̃ pìnɔ yã pì kɛ̀ńnɛ lán fàadi
yã bà, aɔ̃ɔe síro. 12 Ben Pita fɛ̀ɛ à bàa sì à
gàa mira pì kiia. Kɛ̀ à wɛ́ɛ kpàɛ mira pìn,
èe pɔ́ke ero, sé táaru bisanɔ, ben à lìara
à tà laasuu guu, yã pì à kũ̀ gbãa.

Zaa Ɛmausi zɛ́n

(Maa 16:12-13)

13 Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Yesu ìba gɔ̃ɔn plaa
kenɔ e gaa lakutu kɛ̀ wè be Ɛmausi. À zã̀
kɔ̃n Yerusalɛmuo lán kiloo kuri awɛɛdoo
bà. 14 Aɔ̃ɔe yã kɛ̀ kɛ̀ píngi fàadi bookɔ̃nɛ,
15 ben gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe à fàadi boo aɔ̃ɔe à
laasuu lɛɛ, Yesu ń lé zɛ́n, ben aɔ̃ɔe táa
oo lɛdo. 16 Ben ń wɛ́ɛ sìsi aɔ̃ɔe à dɔ̃ro.
17 Ben à ń lá à bè: Bɔ́ yãn á tɛ́ ée oo
kɔ̃o? Ben aɔ̃ zɛ̀ uuo sisina. 18 Aɔ̃ gbɛ̃ doo
kɛ̀ wè benɛ Keleopa wèàla à bè: Mmɔn
nibɔn n ũ ndo Yerusalɛmu gwɛɛ, kɛ̀ nɛ́ɛ
yã kɛ̀ kɛ̀ gurɔplaa kɛa dɔ̃roo? 19 Ben à
ń lá à bè: Yã kparemɛ? Aɔ̃ wèàla wà
bè: Yesu Nazarɛti yãmɛ. Annabi ìsimɛ.
Baade píngi dɔ̃ kɛ̀ à yãkɛna kɔ̃n à yã'onao
bɔ̀ Luda kiiamɛ. 20 Ben sa'orikinɔ kɔ̃n wa
gbãadeenɔ daa kpàḿma, lɛ wà yã daàla
yãnzi, ben wà à pà lía wà à dɛ̀. 21 Wap-
inɔ sɔ̃, daan wée daa eé Isarailinɔ mì
sí. Beee gbɛra yã pì kɛna gurɔ aagɔ̃deen
gbã̀a. 22 Ben yã kɛ̀ wa nɔgbɛ̃ kenɔ ò bɔ̀ wa
saɛ. Kɛ̀ aɔ̃ gàa à mira kiia kɔngɔa idɛ'idɛ,
23 aɔ̃ɔe à gɛ̀ ero. Aɔ̃ sù aɔ̃ bè malaikanɔ bɔ̀
wà mɔ̀ńzi aɔ̃ bèńnɛ à kú wɛ̃̀ndio. 24 Ben
wa gbɛ̃kenɔ gàa wà mira pì gwà, aɔ̃ɔ è
lán nɔgbɛ̃ pìnɔɔ òńnɛ nà, à kú gwero.
25 Ben Yesu bèńnɛ: Laasuusaideenɔ, eè
yã kɛ̀ annabinɔɔ ò sí kpakpaaro. 26 Lu-
daa e diɛ Mɛsaya wɛ́ɛtãmma e lán kɛ̀ bà
gbasa à gɛ̃ a gakui guuroo? 27 Naana zaa
Musa takadaa ai à gàa pɛ́ annabinɔ pɔ́a
píngi, Yesu yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn a musu
bɔ̀kɔ̃tɛńnɛ píngi.

28 Kɛ̀ aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n lakutu kɛ̀ aɔ̃ɔe gaan-
o, Yesu kɛ̀ lán é gɛ̃ zɛ́laa bà. 29 Ben aɔ̃
à kũ̀kũ aɔ̃ bè: Ǹ gɔ̃wao kɛ̀. Uusiɛ kɛ̀,
guu e mɔɔ si. Ben à gɛ̃̀ ua guu à gɔ̃̀ńyo.
30 Gurɔɔ kɛ̀ èe pɔ́ bleeńyo, ben à burɛdi sɛ̀
à aubarika dàn, ben à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma.
31 Ben aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̃̀ aɔ̃ à dɔ̃̀ sa, ben aɔ̃ à
wɛ̀tɛ wà kòrazi. 32 Ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Kɛ̀ èe
yã oowe zɛ́n èe Luda yã bɔkɔ̃tɛɛwe, wa
nɔ̀sɛ guu e puuroo? 33 Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ gwe
gɔ̃ɔ aɔ̃ lìara wà gàa Yerusalɛmu. Aɔ̃ à zĩ̀ri
gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ è kakɔ̃ana gwe kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nàḿmanɔo 34 aɔ̃ɔe bee: Dii fɛ̀ɛ
yãpuramɛ, à bɔ̀ à mɔ̀ Simɔzi. 35 Ben gɔ̃ɔn
plaaa pìnɔ zɛ́ guu yã tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ kɔ̃n dian aɔ̃
à dɔ̃̀ nà burɛdi likɔ̃rɛna guuo.

Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi

(Mat 28:16-20, Maa 16:14-18,
Yoh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)

36 Kɛ̀ aɔ̃ɔe yã pì oo lɛ, kãndo aɔ̃ à è
zɛna ń tɛ́, ben à bèńnɛ: Àgɔ̃ kú aafiao!
37 Ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu aɔ̃ kɛ̀ gìri, aɔ̃ɔe daa
gɛ̀wãadeen wà è. 38 Ben à bèńnɛ: À kɛ̀
dia a nɔ̀sɛ fɛ̀ɛɛ? À kɛ̀ dia á kú kɔ̃n nɔ̀sɛ-
plaaao? 39 À ma ɔɔnɔ kɔ̃n ma gbánɔ gwa,
kɛ̀ mámbee! À ɔ kɛma à gwa. Gɛ̀wãadee
ègɔ̃ mɛ̀ kɔ̃n wáo vĩ lán á è má vĩ nàro.
40 Kɛ̀ à ò lɛ, ben à a ɔɔnɔ kɔ̃n a gbánɔ
ɔ̀dɔańnɛ. 41 Pɔnnaa guu aɔ̃ɔe à yã síro, kɛ̀
à bɔ̀ ń saɛ yãnzi. Ben à ń lá à bè: Pɔ́ble
kee kuuɔ́? 42 Ben aɔ̃ kpɔ̀ kpátɛa kɔ̃̀ɔ kpàa,
43 ben à sì à sò ń wáa.

44 Ben à bèńnɛ: Yã kɛ̀ má òare gurɔɔ
kɛ̀ má kúao bé à kɛ̀. Ma bè séde yã kɛ̀
wà ò ma musu Musa doka takadan kɔ̃n
annabinɔ takadao kɔ̃n Saamu takadao

papa píngi. 45 Ben à ń nɔ̀sɛ wɛ̃̀ńnɛ lɛ aɔ̃
yã kɛ̀ kú takada pìnɔ guu dɔ̀rɔ dɔ̃. 46 À
bèńnɛ: Wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè Mɛsaya
é wɛ́ɛtãmma e, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ
bɔna gaan, 47 weé waazi kɛ bori píngìnɛ
kɔ̃n à tɔ́o naana zaa Yerusalɛmu, lɛ aɔ̃
nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ durunnɔ kɛ̃ḿma. 48 Ámbe yã
pì sèedadeenɔ ũ. 49 Mapi sɔ̃, mɛ́ gbaa kɛ̀
ma De à lɛ́ gbɛ̃̀ kpãsãare. Àgɔ̃ kú wɛ́tɛ guu
kɛ̀ ai gbãaa bɔ ludambɛ à daala.

Yesu tana ludambɛ

(Maa 16:19-20, Zĩr 1:9-11)

50 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ńyo wɛ́tɛ kpɛɛ ai Bɛtani
saɛ, ben à a ɔɔnɔ sɛ̀ lezĩ à aubarika
dàńgu. 51 Kɛ̀ èe aubarika daańgu lɛ, ben
à kɛ̃̀ḿma, Luda à sɛ̀ à tào a kiia. 52 Ben aɔ̃
dɔnzi kènɛ aɔ̃ lìara wà tà Yerusalɛmu kɔ̃n
pɔnna bítao. 53 Aɔ̃ègɔ̃ kú Luda ua guu
gurɔ píngi aɔ̃gɔ̃ Luda sáabu kpaa.

YOHANA

Baaru nnaa kɛ̀ Yohana kɛ̃̀

Yaaya Batisikɛri kɔ̃n Yesu ìba káakunɔ 1:1-1:51
Yesu yãdannɛna 2:1-12:50
Yesu kuuna Yerusalɛmu 13:1-17:26
Yesu gana kɔ̃n à fɛɛnao 18:1-20:31
Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi 21:1-21:35

Yesu Kirisi mɔna anduna guu

1 Zaa káaku Yã kuu, Yã pì kú kɔ̃n Lu-
dao, Yã pìn Luda ũ. 2 À kú kɔ̃n Ludao
zaa káaku. 3 Luda pɔ́ píngi kɛ̀ à gãzĩmɛ,
pɔ́kee kuu kɛ̀ à kɛ̀ à sairo. 4 À guun wɛ̃̀ndi
kún, ben wɛ̃̀ndi pì dɛ gupuraa ũ gbɛ̃nɔnɛ.
5 Gupuraa pì è pu gusiaan, ben gusiaa pì
é e à daàlaro.
6 Luda gbɛ̃ke zĩ̀ à tɔ́n Yaaya. 7 À mɔ̀
gupuraa pì sèedadee ũmɛ, à gupuraa pì
yã ò gbɛ̃nɔnɛ, lɛ baade píngi à náanɛ kɛ à
gãzĩ. 8 Àmbe gupuraa pì ũro, à mɔ̀ gupu-
raa pì sèedadee ũmɛ. 9 Gupura yãpu-
radee kɛ̀ è guu pu baade píngine bé èe
mɔɔ anduna guu.
10 Yã pì kú anduna guu. Baa kɛ̀ Luda
anduna kɛ̀ à gãzĩ, anduna e à dɔ̃ro. 11 À
mɔ̀ a bɛ, ben à gbɛ̃nɔɔ e à síro. 12 Gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ zèo wà à náanɛ kɛ̀nɔ sɔ̃, à ń gbá zɛ́ aɔ̃
gɔ̃̀ Luda nɛ́nɔ ũ. 13 Aɔ̃ ina pì e bɔ gbɛ̃ke
aru guuro, èe bɔ mɛ̀fɛɛna ke gɔ̃gbɛ̃ pɔyezi
kiiaro, Luda bé à ń í. 14 Yã pì kɛ̀ gbɛ̃ntee
ũ, à gurɔplaa kɛ̀wao, ben wa à gakui è,
De Luda Nɛ́ mɛ̀n do léle gakuimɛ, à gbɛ̃kɛ
kɔ̃n yãpuraao papana.
15 Yaaya à sèeda kɛ̀ à pũ̀tã à bè: Gbɛ̃
kɛ̀ ma à yã òn yɛ̀, ma bè gbɛ̃ kɛ̀ èe
mɔɔ ma gbɛraa dɛmala kɛ̀ à kuu ma ã
yãnzi. 16 À gbɛ̃kɛ papana guu à gbɛ̃kɛɛ kɛ̀
wa baadenɛ, ben wa aubarika è didikɔ̃a.
17 Luda a doka kpàwa Musa gãzĩ, à gbɛ̃kɛ
kɔ̃n yãpuraao kɛ̀we Yesu Kirisi gãzĩmɛ.
18 Gbɛ̃kee e wɛ́ɛ si Ludalɛ zikiro. Luda Nɛ́
mɛ̀n do léle kɛ̀ kú a De kuu pì bé à tò wà
à dɔ̃.

Yaaya Batisikɛri sèedakɛna Yesu yã musu

(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Luk 3:1-18)

19 Yuda gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛ-
munɔ sa'ori kenɔ kɔ̃n Levi bori kenɔ zĩ̀
Yaayaa, ben aɔ̃ à là wà bè: Dén n ũu?
Yã kɛ̀ à òńnɛn yɛ̀. 20 À òńnɛ wásawasa,
èe yãke utɛńnɛro à bè: Mɛsayan ma ũro.
21 Ben aɔ̃ à là wà bè: Dén n ũ sɛɛ? Iliamɛn
ũɔ́? À wèńla à bè: Auo! Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà
à là dɔ: Annabi ìsin n ũɔ́? À wèńla à bè:
Auo! 22 Ben aɔ̃ bènɛ dɔ: Dén n ũ sɔ̃ɔ? Ǹ
owe lɛ wà gá wà o gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wa zĩinɔnɛ.
Dian nɛ́ɛ oo nà zĩnda yã musuu? 23 Ben
à bè lán annabi Isaya ò nà:
Gbɛ̃ kɛ̀ a kòto dɔ gbáann ma ũ,
kɛ̀ èe bee wà zɛ́ poro Diinɛ.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ wà ń zĩ pìnɔ sɔ̃ bɔ̀ Farisinɔ
kiiamɛ. 25 Ben aɔ̃ à là wà bè: Zaakɛ
Mɛsayan n ũro ke Ilia ke annabi ìsi,
bɔ́yãnzi nɛ́ɛ gbɛ̃nɔ batisi kɛɛzi? 26 Yaaya
wèńla à bè: Mɛɛ̀ gbɛ̃nɔ batisi kɛ kɔ̃n ío,
mɔde gbɛ̃kee kú a tɛ́ á à dɔ̃ro. 27 Àmbe
é mɔ́ ma gbɛra, mɛ́ɛ ká mà à kyatee
bɔbɔnɛro. 28 Yã pìnɔ kɛ̀ Bɛtani kɛ̀ kú
Yoda baamɛ, guu kɛ̀ Yaaya e gbɛ̃nɔ batisi
kɛɛn.

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ Ludaa kpà

29 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yaaya Yesu è èe mɔɔ a
kiia, ben à bè: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ Ludaa kpà à
anduna durun goon yɛ̀. 30 Gbɛ̃ pì yãn má
ò yã ma bè, gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ ma gbɛraa
dɛmala, kɛ̀ à kuu ma ã yãnzi. 31 Má à
dɔ̃ yãro, mɔde ma mɔ, mɛ́ɛ gbɛ̃nɔ batisi
kɛɛ lɛ Isarailinɔ à dɔ̃ yãnzimɛ. 32 Yaaya
à sèeda kɛ̀ à bè: Má è Luda Nini bɔ̀ lu-
dambɛ lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà à mɔ̀ à zɔ̃̀a. 33 Mɛ́ɛ à
dɔ̃ yãro. Kɛ̀ Luda ma zĩ gbɛ̃nɔ batisi kɛ,
à bèmɛ gbɛ̃ kɛ̀ má è a Ninii mɔ̀ à pìtaa,
àmbe eé gbɛ̃nɔ batisi kɛ kɔ̃n Ninii pìo.
34 Ma beee è, ma sɔ̃ɔ sèeda kɛ̀ kɛ̀ àmbe
Luda Nɛ́ ũ.

Yesu ìba káakunɔ

35 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yaaya ɛ̀ara à kú gwe dɔ
kɔ̃n a ìba gɔ̃ɔn plaaanɔ. 36 Kɛ̀ à Yesu è
èe gɛ̃tɛɛ, à bè: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ Ludaa kpàn
gwe! 37 Kɛ̀ ìba gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ yã pì mà,
aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀ Yesuzi. 38 Yesu lìɛ à è aɔ̃ɔ
tɛ́azi, ben à ń lá à bè: Bɔ́n á yezi? Aɔ̃ bènɛ:
N bɛɛ kú mámɛ Rabi? Tɔ́ pì bè Dannɛri.
39 À wèńla à bè: À mɔ́ à gwa. Ben aɔ̃ gàa
wà guu kɛ̀ à kún è, ben aɔ̃ gɔ̃̀o zĩ beeea.
Uusiɛ mɔ̀ siigɔ̃ taka.

40 Gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ aɔ̃ Yaaya yã mà aɔ̃ bɔ̀
wà tɛ́ Yesuzi pìnɔ, aɔ̃ gbɛ̃ doo nɛ́ Simɔ
Pita dãaro Andurumɛ. 41 À gàa à a vĩ̀i
Simɔ lè gĩa, ben à bènɛ: Wa Mɛsaya è. Tɔ́
pìn wè be dɔ Kirisi. 42 Ben à gàao Yesu
kiia. Yesu à gwà tíii à bè: Yohana nɛ́
Simɔn n ũ. Weé bennɛ Pitamɛ sa. Tɔ́ pì
bè gbɛ̀.

43 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yesu yezi à tá Galili
bùsun, ben à dà Filipilɛ à bènɛ: Ǹ tɛ́-
mazi. 44 Filipi pì nɛ́ Anduru kɔ̃n Pitao bɛ
wɛ́tɛ Bɛtɛsaida gbɛ̃mɛ. 45 Ben Filipi gàa
à Natanaɛli lè à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ Musa a yã
ò a doka guu, bensɔ̃ annabinɔ a yã ò
dɔ, wa à è. Yusufu nɛ́ Yesumɛ. Nazarɛti
gbɛ̃mɛ. 46 Natanaɛli bènɛ: Gbɛ̃ maaa é bɔ
Nazarɛtiɔ́? Filipi bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ gwa. 47 Kɛ̀
Yesu Natanaɛli è èe mɔɔ a kiia, à à yã ò
à bè: Isaraili yãpuradeen yɛ̀, à nɔ̀sɛ mɔ-
nafiki vĩro. 48 Ben Natanaɛli bènɛ: Ń ma
dɔ̃ mámɛ? Ben Yesu wèàla à bè: Ai Fil-
ipi gɔ̃ gá n sísi, ma n e kãkã lí gbáru.
49 Ben Natanaɛli bènɛ: Rabi, Luda Nɛ́n n
ũ, Isarailinɔ Kínan n ũ. 50 Yesu bènɛ: Kɛ̀
má ònnɛ ma n e kãkã lí gbáru bé à tò n
ma náanɛ kɛ̀ɔ́? Nɛ́ yã bíta e dɛ kɛ̀la. 51 À
ɛ̀ara à bènɛ dɔ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, é lu-
dambɛɛ e wɛ̃kɔ̃ana, Luda malaikanɔ égɔ̃
didii Gbɛ̃ntee Nɛ́a aɔ̃gɔ̃ pitaaa.

Nɔsɛna zaa Kana

2 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ wèe nɔɔ sɛɛ zaa
Kana, Galili bùsun. Yesu da kú gwe,
2 ben wà Yesu kɔ̃n a ìbanɔ sìsi nɔsɛ kiia
dɔ. 3 Kɛ̀ geepiwɛ̃ɛ kɛ̃̀sã, Yesu da bènɛ: Aɔ̃ɔ
wɛ̃ɛ vĩ dɔro nɛ́. 4 Ben Yesu wèàla à bè: À
kɛ̀ dia n ma le beeeoee? À gurɔɔ e kámɛ
kɔ̀ro. 5 Ben à da bè zĩ̀kɛrinɔnɛ: Lán eé
oare nà, à kɛ lɛ. 6 Gbɛ̀ orozãnɔɔ kú gwe
mɛ̀n swɛɛdo Yudanɔ gbãsĩ̀bɔ'ikabɔnɔ ũ.
À kenɔ è í sí lita basiigɔ̃mɛ, à kenɔ sɔ̃
baswɛɛdo. 7 Ben Yesu bè zĩ̀kɛrinɔnɛ: À í
káka orozã kɛ̀nɔn à pa. Ben aɔ̃ í kàkan
à pà yɛ́lɛlɛ. 8 Ben à bèńnɛ: À tɔ́ à gáo
kɔ̃kɔ̃'orinɔ gbɛ̃nsinɛ sa. Ben aɔ̃ɔ tò wà
gàaonɛ. 9 Kɛ̀ gbɛ̃nsi pì í liɛna wɛ̃ɛ ũu pì
dã̀, èe dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀nlo, mɔde zĩ̀kɛri
kɛ̀ aɔ̃ í pì tɔ̀nɔɔ dɔ̃. Ben gbɛ̃nsi pì nɔzã
sìsi 10 à bènɛ: Wɛ̃ nnaan wè kpáḿma gĩa.
Gurɔɔ kɛ̀ í ń kũ, ben wè mɔ́ kɔ̃n gɛbuo
sa. Mpi sɔ̃, n wɛ̃ nnaa tò zãa. 11 Yesu
dabuyãkɛna káakupɔn gwe, kɛ̀ à kɛ̀ zaa
Kana, Galili bùsun. À tɔ́ bɔ̀, ben à ìbanɔ
à náanɛ kɛ̀. 12 Beee gbɛra Yesu gàa Kapɛ-
namu kɔ̃n a dao kɔ̃n a dãaronɔ kɔ̃n a
ìbanɔo, mɔde aɔ̃ɔe gurɔplaa kɛ gwero.

Yesu kuuna Luda ua

*(Mat 21:12-13, Maa
11:15-17, Luk 19:45-46)*

13 Kɛ̀ Yudanɔ Banla zĩ̀baa kà kĩi, ben
Yesu gàa Yerusalɛmu. 14 À è wèe zùnɔ
kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n lukulukunɔ yaa Luda ua
guu, ɔɔlendekɛrinɔɔ vɛ̃ɛna gwe. 15 Ben à
bàflã tã̀ à pɛ̀ḿma aɔ̃ bɔɛ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n
zùnɔ píngi. À ɔɔlendekɛri pìnɔ ɔɔ fã̀akɔ̃a,
à ń teebunɔ yĩ̀pa à kwɛ̀ńnɛ. 16 Ben à bè
lukulukuyari pìnɔnɛ: À pɔ́ pìnɔ sɛ́ɛ à bɔo
píngi. Àton ma De ua kɛ yàra ũro. 17 Ben
yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn kɛ̀kii dɔ̀ à ìbanɔn kɛ̀
à bè: N ua yã ma kũ gbãa maamaa. 18 Ben
Yuda gbãadeenɔ à là wà bè: Dabuyã kpa-
reen nɛ́ kɛwe lɛ wà dɔ̃ kɛ̀ ń yã beee kɛna
iko vĩi? 19 Yesu wèńla à bè: À Luda kpɛ́
kɛ̀ wí, mɛ́ ɛara mà kpɛ́ pì fɛɛ gurɔ aagɔ̃ɔ
dagura. 20 Ben gbãadee pìnɔ bènɛ: Wɛ̃̀
baplaa awɛɛswɛɛdon wà kpɛ́ pì bò, ben
mmɔn nɛ́ fɛɛ gurɔ aagɔ̃ɔ guuɔ́? 21 Mɔde
Luda kpɛ́ kɛ̀ à tɛ́a pì, à mɛ̀ yãn èe oo.
22 Kɛ̀ Yesu fɛ̀ɛ bɔna gaan, yã kɛ̀ à ò pì dɔ̀

à ìbanɔn, ben aɔ̃ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn sì
kɔ̃n yã kɛ̀ Yesu ò pìo.

Yesu baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃

23 Kɛ̀ Yesu kú Yerusalɛmu Banla zĩbaa
zĩ wà à náanɛ kɛ̀ pari, kɛ̀ wà dabuyã kɛ̀ à
kɛ̀nɔ è yãnzi. 24 Yesu e ń náanɛ kɛro, za-
akɛ à baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃. 25 Èe kɛ séto
gbɛ̃ke gbɛ̃ yã ònɛro, zaakɛ à yã kɛ̀ kú
baade nɔ̀sɛ guu dɔ̃.

Yesu kɔ̃n Nikodɛmuo

3 Farisi kee kuu kɛ̀ wè benɛ Nikodɛmu.
Yuda gbãadeenɔ dokemɛ. 2 À mɔ̀
Yesu kiia gwãavĩ à bènɛ: Rabi, wá dɔ̃
kɛ̀ ḿbe dannɛri kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ũ, zaakɛ
gbɛ̃ke é fɔ̃ à dabuyã kɛ̀ nɛɛ̀ kɛɛnɔ kɛro,
sé Ludaa kúo. 3 Ben Yesu bènɛ: Yãpuraan
mɛ́ɛ oonnɛ, tó èe kɛ wà gbɛ̃ kɛ̀kɛ wà à ì
dɔ baasiro, eé fɔ̃ àgɔ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia dɔ̃ro.
4 Ben Nikodɛmu Yesu là à bè: Weé gbɛ̃
kɛ̀ zi kũ̀ i diamɛ? Eé ɛara à gɛ̃ a da
gbɛɛɛn lɛ wà kɛkɛ wà à i dɔn yɔ́? 5 Ben
Yesu wèàla à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ,
tó èe kɛ wà gbɛ̃ ì kɔ̃n ío kɔ̃n Luda Ninio
baasiro, eé fɔ̃ à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia guuro. 6 Gbɛ̃ntee nɛ́'ina nɛ́ mɛ̀ yãmɛ,
Luda Nini nɛ́'ina nɛ́ nini yãmɛ. 7 Ǹton tó
yã kɛ̀ má ònnɛɛ bɔ n saɛro, séto wà kɛkɛ
wà a i dɔ. 8 Ĩa è káka guu kɛ̀ à yezin. Nɛɛ̀
à kĩi ma, ń dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀n ke guu kɛ̀
èe gaanlo. Lɛn ègɔ̃ dɛ lɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Luda
Nini à ìo.
9 Ben Nikodɛmu à là à bè: Yã beee é sí
kɛ sɔ̃ɔ́? 10 Yesu wèàla à bè: N Isarailinɔ
yãdannɛri ina ben ń beee dɔ̃roo? 11 Yãpu-
raan mɛ́ɛ oonnɛ, yã kɛ̀ wá dɔ̃ɔn wée oo.
Yã kɛ̀ wá è sèedan wée kpaa, ben ée gii
wa yã sízi. 12 Lán ma anduna yã òare nà,
ben a gi sízi, tó ma ludambɛ yã òare, é
síɔ́? 13 Gbɛ̃kee e gá ludambɛ zikiro, sé
Gbɛ̃ntee Nɛ́ kɛ̀ bɔ̀ gwee baasiro. 14 Lán
Musa mlɛ̃̀ sɛ̀ à dɔ̀ musu gbáan nà, lɛn
weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ sé wà dɔ musu lɛ, 15 lɛ
gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ gɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è
yãaroo vĩ. 16 Zaakɛ Ludaa ye andunazi
à kɛ̀ bíta, ben à a Nɛ́ mɛ̀n do léle kpà,
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ tón garo, sé
àgɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. 17 Ludaa e a
Nɛ́ zĩ anduna guu lɛ à yã vɛ̃ɛ andunaa
yãnzinlo, lɛ anduna mìsina e à gãzĩ yãnz-
imɛ. 18 Yã é vɛ̃ɛ à náanɛkɛriaro. Yã gĩakɛ
à vɛ̃̀ɛ à náanɛkɛrisaia kɔ̀, kɛ̀ èe Luda Nɛ́
mɛ̀n do léle pì náanɛ kɛro yãnzi. 19 Pɔ́
kɛ̀ tò yã vɛ̃̀ɛ gbɛ̃nɔan yɛ̀: Gupuraa mɔ̀
anduna guu, mɔde gbɛ̃nɔɔ ye gusiaazi
dɛ gupuraa pìla, kɛ̀ aɔ̃ yãkɛnanɔɔ zaa
yãnzi. 20 Zaakɛ zaakɛri píngi è za gupu-
raammɛ, è mɔ́ gupuraa kiiaro, lɛ à yãkɛ-
nanɔ tón bɔ gupuraaaro yãnzi. 21 Gbɛ̃ kɛ̀
è zĩi kɛ yãpuraaa, àmbe è mɔ́ gupura kiia,
lɛ wàgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ kuuna Luda guun à yã pìnɔ
kɛ̀n.

Yaaya Batisikɛri sèedakɛna Yesu yã musu

22 Beee gbɛra Yesu gàa Yudea bùsun
kɔ̃n a ìbanɔ. À gurɔplaa kɛ̀ńyo gwe,
èe gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ. 23 Yaaya e gbɛ̃nɔ
batisi kɛɛ se zaa Ainɔ, Salimu saɛ, za-
akɛ í di gwe. Wègɔ̃ mɔɔ à kiia, ben è ń
batisi kɛ. 24 Zaakɛ wèe Yaaya da kpɛ́si-
aan kɔ̀ro. 25 Gurɔ beeea Yaaya ìba kenɔ
nà lɛokpakɔ̃akɛnaa kɔ̃n Yuda gbãade keo
gbãsĩbɔna yã musu. 26 Ben aɔ̃ sɔ̃̀ Yaayazi
wà bè: Rabi, gbɛ̃ kɛ̀ kúnyo yã Yoda baa
kãa kpa, kɛ̀ n à yã òwee bé èe gbɛ̃nɔ
batisi kɛɛ tia, baade píngi e gaa à kiia.
27 Yaaya bɛ̀ńnɛ: Gbɛ̃ke è fɔ̃ à pɔ́ke e
à síro, tó èe kɛ Luda à gbà baasiro.
28 Ámbe ma sèedadeenɔ ũ kɛ̀ ma bè
mámbe Mɛsaya ũro. Ma bè Luda ma zĩ
mà dɔnɛ aɛmɛ. 29 Nɔsɛri bé à nɔɔ vĩ.
Nɔsɛri gbɛ̃nna sɔ̃ ègɔ̃ zɛ à saɛ è swã kpá
à yãzi, nɔsɛri kòto è à pɔɔ kɛ nna. Lɛn
sɔ̃ ma pɔnnaa kɛ̀ bíta lɛ. 30 Séde àpi gɔ̃
kaara mapi sɔ̃ màgɔ̃ lagoo.

Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ musu

31 Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ musu dɛ baade píngila.
Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ tɔɔtɛ nɛ́ anduna gbɛ̃mɛ, an-

duna yãn è o. Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ludambɛ sɔ̃ɔ dɛ
baade píngila, 32 ègɔ̃ pɔ́ kɛ̀ à è kɔ̃n yã kɛ̀
à mào sèeda kɛɛ, ben gbɛ̃kee e à yã si-
iro. 33 Gbɛ̃ kɛ̀ à à yã sì zɛ̀o kɛ̀ Luda nɛ́
yãpuradeemɛ. 34 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda à zĩ̀ pì è
Luda yã o, zaakɛ Luda a Ninii kpàa pa-
panamɛ. 35 De Ludaa ye a Nɛ́zi, ben à pɔ́
píngi nànɛ a ɔzĩ. 36 Gbɛ̃ kɛ̀ èe Nɛ́ pì náanɛ
kɛɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. Gbɛ̃ kɛ̀ èe gii
à yã mazi é wɛ̃̀ndi pì ero, Luda pɔfɛ̃ kpɛ́
kúamɛ.

Yesu kɔ̃n Samaria nɔgbɛ̃o

4 Farisinɔɔ mà kɛ̀ Yesu e gbɛ̃nɔ batisi
kɛɛ èe ìbanɔ ee dɛ Yaayala. 2 Èe kɛ
Yesu bé è ń batisi kɛ a zĩndaro, à ìbanɔ
bé wè kɛ. 3 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à fɛ̀ɛ Yudea
à ɛ̀ara èe taa Galili. 4 Kɛ̀ èe gaa sɔ̃, à kũ̀ à
bɔɛ Samaria bùsun. 5 Ben à kà Samaria
wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Sika. À zã̀ kɔ̃n tɔɔtɛ kɛ̀
Yakubu kpà a nɛ́ Yusufuaoro. 6 Yakubu
lɔ̀gɔ kú gwe. Yesu táa ò à kpàsa, ben a
vɛ̃̀ɛ lɔ̀gɔ pì saɛ. Ɔfãntɛ̃ kà mìdangura.
7 Samaria nɔgbɛ̃ ke mɔ̀ í tɔ́, ben Yesu
bènɛ: Ǹ ma gba í mà mi. 8 À ìbanɔ sɔ̃ gàa
pɔ́blee lú wɛ́tɛ guu. 9 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ:
Yudan n ũ, Samaria nɔgbɛ̃n ma ũ, ben
nɛ́ɛ ímina wɛ́ɛ kɛɛmaa? Zaakɛ Yudanɔ
kɔ̃n Samariadeenɔ yã è kɔ̃ sɛ́ro. 10 Ben
Yesu bènɛ: Tó ń gbaa kɛ̀ Luda è dańnɛ dɔ̃
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ èe í wɛ́ɛ kɛɛmmaao, lɛ ḿbe nɛ́
wɛ́ɛ kɛa à n gba í wɛ̃̀ndidee.
11 Nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Baa, ń googa vĩro.
Lɔ̀gɔ kɛ̀ sɔ̃ wɛ̀ɛ zã̀. Nɛ́ í wɛ̃̀ndidee pì e
mámɛ? 12 Ń dɛ wa dezi káaku Yakubula
gwɛɛ? Àmbe à lɔ̀gɔ pì tòwe. Àpi à í mì
kɔ̃n a nɛ́nɔ kɔ̃n a pɔ́kãdeenɔ. 13 Ben Yesu
bènɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ í kɛ̀ mì, ímii é ɛara à à dɛmɛ
dɔ. 14 Gbɛ̃ kɛ̀ eé í kɛ̀ mɛ́ kpáa mi sɔ̃, ímii
é à dɛ ziki dɔro. Zaakɛ í kɛ̀ mɛ́ kpáa é gɔ̃
à nɔ̀sɛ guu íbɔki í kɛ̀ eé bɔɛnɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀
eé yãaroo ũmɛ.
15 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Baa, ǹ ma gba
í pì, lɛ ímii tón ma dɛ mà mɔ í tɔ́ kɛ̀
dɔro. 16 Yesu bènɛ: Ǹ gá n zã sísi à mɔ́
lɛdo. 17 Nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Má gɔ̃ɔ vĩro.
Ben Yesu bènɛ: Kɛ̀ n bè, ń gɔ̃ɔ vĩro, n
yã ò a zɛ́amɛ. 18 N zã kɛ̀ gɛ̃̀n sɔɔro, ben
gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ ń kúo tiaa nɛ́ n zãnlo. N yãpu-
raa ò. 19 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Baa, má dɔ̃̀
sa kɛ̀ annabin n ũ. 20 Wa dezinɔ dɔnzi
kɛ̀ Ludanɛ kpiii kɛ̀ musu, apinɔ sɔ̃ eè be
Yerusalɛmu bé guu kɛ̀ wà dɔnzi kɛnnɛ ũ.
21 Yesu bènɛ: Nɔgbɛ̃, ǹ ma yã sí. Gurɔkee
e suu kɛ̀ é dɔnzi kɛ De Ludanɛ kpiii kɛ̀
musu ke Yerusalɛmu dɔro. 22 Apinɔ, eè
dɔnzi kɛ Ludanɛ, mɔde á à dɔ̃ro, wapinɔ
sɔ̃, weè dɔnzi kɛnɛ, bensɔ̃ wá à dɔ̃, zaakɛ
mìsina è bɔ wa Yudanɔ kiiamɛ. 23 Gurɔɔ
e suu à kà kɔ̀, kɛ̀ dɔnziri yãpuradeenɔ é
dɔnzi kɛ De Ludanɛ kɔ̃n yãpuraao kɔ̃n à
Ninii gbãaao. Gbɛ̃ beee takanɔn De Luda
e wɛtɛɛ aɔ̃ dɔnzi kɛare. 24 Luda nɛ́ nini-
imɛ, séde gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è dɔnzi kɛnɛnɔ dɔnzi
kɛnɛ kɔ̃n yãpuraao kɔ̃n à Ninii gbãaao.
25 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Má dɔ̃ kɛ̀ Mɛsaya
kɛ̀ wè benɛ Kirisi é mɔ́. Tó à mɔ̀, eé
yã píngi bɔkɔ̃tɛwe. 26 Ben Yesu bènɛ:
Mamɔma kɛ̀ mɛ́ɛ yã oonnɛɛ, mámbe à ũ.
27 Gurɔ beeea Yesu ìbanɔ sù, aɔ̃ à lè èe
yã oo kɔ̃n nɔgbɛ̃o. À bɔ̀ ń saɛ, mɔde aɔ̃
gbɛ̃kee e à la bɔ́n à yeziro ke bɔ́yãnzi èe
yã oo kɔ̃n nɔgbɛ̃ pìoziro. 28 Ben nɔgbɛ̃ pì
a loo tò gwe, à gɛ̃̀ wɛ́tɛ guu à bè gbɛ̃nɔnɛ:
29 À mɔ́ à gɔ̃gbɛ̃ ke gwa. À yã kɛ̀ má kɛ̀nɔ
òmɛ píngi. Ke Mɛsaya pìmɛ gwɛɛ? 30 Ben
aɔ̃ bɔ̀ɛ wɛ́tɛ guu, aɔ̃ɔe gaa Yesu kiia.
31 Gurɔ beeea sɔ̃ Yesu ìbanɔ bènɛ:
Rabi, nɛ́ pɔ́ bleroo? 32 Ben à bèńnɛ: Má
pɔ́ble ke vĩ kɛ̀ á dɔ̃ro. 33 Ben à ìbanɔ kɔ̃
làla wà bè: Gbɛ̃ke mɔ̀nɛ pɔ́bleeon yɔ́?
34 Ben Yesu bèńnɛ: Ma pɔ́bleen gbɛ̃ kɛ̀
ma zĩi pɔyezikɛna ũ ai mà zĩi kɛ̀ à dàmɛɛ
mì dɛ. 35 Apinɔ eè be mɔ siigɔ̃ɔ bé à gɔ̃̀
kɛ̀ pɔ́kɛ̃gurɔɔ é ká. Mɛ́ɛ ooare, à wɛ́ɛ sɛ́
à buraanɔ gwa, zaakɛ pɔ́nɔ mà aɔ̃ kà
kɛ̃na. 36 Pɔ́kɛ̃ri e a asaia ee kɔ̀, èe gbɛ̃nɔ
kaakɔ̃a wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro pɔ́ ũ, lɛ pɔ́tɔ̃ri
kɔ̃n pɔ́kɛ̃rio pɔnnaa kɛ lɛdo. 37 Zaakɛ yã
kɛ̀kii nɛ́ yãpuraamɛ: Gbɛ̃ke bé è pɔ́ tɔ̃,
gbɛ̃ke kɛ̃. 38 Ma a zĩ pɔ́ kɛ̃ gura kɛ̀ ée zĩi

kɛɛnlo. Gbɛ̃ pãndenɔ bé wà zĩi kɛ̀ gwe,
ben ée ń zĩi àre blee.
39 Samaria gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wɛ́tɛ pì gu-
unɔ Yesu náanɛ kɛ̀ pari yã kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì
ònńɛ yãnzi, kɛ̀ à bè à yã kɛ̀ á kɛ̀nɔ òare
píngi. 40 Beee yãnzi kɛ̀ aɔ̃ kà Yesu kiia, aɔ̃
wɛ́ɛ kɛ̀a à gɔ̃ńyo, ben à kɛ̀ńyo gurɔ plaa.
41 Kɛ̀ Yesu yã ònńɛ, gbɛ̃ pãndenɔ a náanɛ
kɛ̀ paripari. 42 Ben aɔ̃ bè nɔgbɛ̃ pìnɛ: Èe
kɛ yã kɛ̀ ń òwe yãnzin wa à náanɛ kɛ̀zi
adoro. Wa à yã mà wa zĩndamɛ, ben wá
dɔ̃̀ sa kɛ̀ anduna Mìsirin à ũ yãpura.

Gbãadee nɛ́ kɛ̃kɔ̃ana

43 Kɛ̀ à gurɔplaa kɛ̀ńyo, à gbɛran à
tà Galili, 44 zaakɛ à bè annabi ègɔ̃ bɛ̀ɛ
vĩ a zĩnda bùsunlo. 45 Kɛ̀ à kà Galili,
Galilideenɔ gbãakɛ kpàzi, zaakɛ aɔ̃ gàa
wà Banla zĩbaa kɛ̀ Yerusalɛmumɛ, ben aɔ̃
yã kɛ̀ à kɛ̀ zĩbaa pì zĩnɔ è píngi. 46 Ben
Yesu ɛ̀ara à gàa Kana, gura kɛ̀ à í lìɛn
geepiwɛ̃ɛ ũ. Bùsu gbãade kee kú gwe, à
négɔ̃gbɛ̃ e gyãa kɛɛ zaa Kapɛnamu. 47 Kɛ̀
à mà Yesu bɔ̀ Yudea à sù Galili, ben à gàa
à kiia à wɛ́ɛ kɛ̀a à gá a nɛ́ kɛ̃kɔ̃a, zaakɛ
à kú gaa lɛ́zĩ. 48 Ben Yesu bɛ̀nɛ: Tó èe kɛ
a dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ è baasiro, é
ma náanɛ kɛro. 49 Ben gbãadee pì bɛ̀nɛ:
Baa, ǹ mɔ́ lɛ ma nɛ́ kpɛ́ à ga. 50 Yesu
bɛ̀nɛ: Ǹ tá bɛ. N nɛ́ é garo. Gɔ̃gbɛ̃ pì yã kɛ̀
Yesu ònɛ sì, ben à dà zɛ́n. 51 Kɛ̀ à tɛ́ zɛ́n,
à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n a zĩ̀rinɔ, ben aɔ̃ bɛ̀nɛ à nɛ́
kuu. 52 Ben à ń lá à bè: Gurɔ zaka kparee
takan à kɛ̀ sã̀ɔ? Ben aɔ̃ bɛ̀nɛ: Gĩa fãantɛ̃
mɔ̀ do zakan mɛ̀wãaa pì kɛ̃̀a. 53 Ben de
pì dɔ̃̀ kɛ̀ gurɔ zaka kɛ̀ Yesu òare kɛ̀ a nɛ́ é
garoon gwe. Ben aɔ̃ à náanɛ kɛ̀, àpi kɔ̃n
a bɛdeenɔ ń píngi. 54 Sèeda plaadee kɛ̀
Yesu kɛ̀ bɔna Yudea suna Galilin gwe.

Gyãre kɛ̃kɔ̃ana dada'okiia

5 Beee gbɛra Yudanɔ zĩbaa ke kà,
ben Yesu ɛ̀ara à gàa Yerusalɛmu.
2 Dada'okii kú gwe Sã Gɛ̃kii saɛ kɛ̀ wè
be Bɛtɛsɛda kɔ̃n Eberu yão. Dada'okii pì
kámmabokii vĩ lɛo sɔɔro, 3 gyãreenɔ ègɔ̃
daɛnan paripari, vĩ̀anɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ mɛ̀guu fɛ̃fɛ̃nanɔ. 4–5 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú
gwe èe gyãa kɛɛ à kà wɛ̃̀ baplaa plaa-
sai. 6 Kɛ̀ Yesu à è daɛna gwe, à dɔ̃̀ kɛ̀ èe
gyãa kɛɛ a gì kɛ̀ maamaa, ben à bɛ̀nɛ: Ń
yezi ǹgɔ̃ aafiaɔ́? 7 Ben gyãree pì wèàla à
bè: Maree, má gbɛ̃ke vĩ à ma da í guu
gurɔɔ kɛ̀ à dègero. Tó mɛ́ɛ gaa gɛ̃n, gbɛ̃
pãnde è gĩakɛ à gɛ̃ ma ãmɛ. 8 Yesu bɛ̀nɛ:
Ǹ fɛɛ ǹ zɛ, ǹ n pɛ̀ sɛ́ ǹ táa o. 9 Gwe
gɔ̃ɔ gɔ̃gbɛ̃ pì aafia è. À a pɛ̀ sɛ̀ à táa ò.
Gurɔɔ pì nɛ́ kámmabogurɔɔ zĩmɛ, 10 ben
Yuda gbãadeenɔ bè gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃̀kɔ̃a pìnɛ:
Kámmabogurɔɔ zĩn gbã̀a. À zɛ́ vĩ ǹgɔ̃ n
pɛ̀ sɛnaro. 11 À wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ma
gba aafia bé à òmɛ mà a pɛ̀ sɛ́ mà táa
o. 12 Ben aɔ̃ à là wà bè: Dé bé à bɛ̀nnɛ
ǹ n pɛ̀ sɛ́ ǹ táa oo? 13 Gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃̀kɔ̃a pì
dɔ̃ tó dénlo, zaakɛ Yesu gɛ̃̀tɛ parii kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú gweenɔ tɛ́mɛ. 14 Beee gbɛra Yesu à è
Luda ua guu, ben à bɛ̀nɛ: Ǹ ma, n aafia
è. Ǹton durun kɛ dɔro, lɛ yã kɛ̀ zaa dɛ
beeelaa tón n le dɔro yãnzi. 15 Ben gɔ̃gbɛ̃
pì gàa à ò Yuda gbãadeenɔnɛ kɛ̀ Yesu bé
à tò a aafia è.
16 Ben gbãadee pìnɔ wɛ́ɛ tã̀ Yesua, kɛ̀
è yã beee takanɔ kɛ kámmabogurɔɔ zĩ
yãnzi. 17 Ben Yesu wɛ̀ńla à bè: Ma De ègɔ̃
zĩi kɛɛ kámmabosaimɛ, lɛn mɛ́ɛ kɛɛ lɛ se.
18 Yã beee yãnzi gbãadee pìnɔɔ e Yesu
wɛtɛɛ wà à dɛzi dɛ káakula. Èe kɛ kɛ̀ è
kámmabogurɔɔ zĩ yã daro ado yãnzinlo,
kɛ̀ è be Ludan a De ũ, èe a zĩnda kɛɛ
sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Ludao yãnzimɛ.

Luda Nɛ́ iko

19 Yesu ɛ̀ara à wɛ̀ńla à bè: Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, Luda Nɛ́ è fɔ̃ à yãke kɛ kɔ̃n
a zĩnda gbãaaoro, sé yã kɛ̀ à è a Dee e
kɛɛ baasiro, zaakɛ yã kɛ̀ à De è kɛ píngi,
àmbe à Nɛ́ pì è kɛ se. 20 Zaakɛ De Lu-
daa ye a Nɛ́zi, è yã kɛ̀ è kɛ píngi ɔdɔanɛ.
Eé yã kɛ̀ bíta dɛ beeelaa ɔdɔanɛ, eé bɔ
a saɛ. 21 Lán De Luda è gɛ̀nɔ vu à wɛ̃̀ndi
kpáḿma nà, lɛn à Nɛ́ è wɛ̃̀ndi kpá gbɛ̃
kɛ̀ à yezinɔa lɛ. 22 De Luda è yãkpaɛ kɛ

kɔ̃n gbɛ̃keoro, à yãkpaɛkɛna gbãa píngi
kpà a Néa, 23 lɛ baade píngi bɛ̀ɛ li a Nénɛ,
lán aɔ̃è li De Ludanɛ nà. Gbɛ̃ kɛ̀ èe bɛ̀ɛ
li Luda Nénɛro, adee e bɛ̀ɛ lii à De kɛ̀
à à zĩ̀nɛro. 24 Yãpuraan méɛ ooare, gbɛ̃
kɛ̀ èe ma yã maa, bensɔ̃ èe gbɛ̃ kɛ̀ ma
zĩ náanɛ kɛɛ, adee wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ.
Yã é vɛ̃ɛaro, adee bɔ̀ gaan à gɛ̃̀ wɛ̃̀ndi
guumɛ. 25 Yãpuraan méɛ ooare, gurɔkee
e suu à kà kɔ̀, kɛ̀ gɛ̀nɔ é Luda Né kòto
ma, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mànɔ é fɛɛ. 26 Lán De
Luda wɛ̃̀ndikpammana gbãa vĩ nà, lɛn à
wɛ̃̀ndikpammana gbãaa kpà a Néa lɛ dɔ.
27 À yãkpaɛkɛna gbãaa kpàa dɔ, kɛ̀ à dɛ
Gbɛ̃ntee Né ũ yãnzi. 28 Àton tó beee bɔ a
saɛro, zaakɛ gurɔkee e suu kɛ̀ gɛ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú mira guunɔ é à kòto ma 29 wà bɔɛ ń
píngi. Maakɛrinɔ é fɛɛ wà gɛ̃ wɛ̃̀ndi guu,
zaakɛrinɔ sɔ̃ yãvɛ̃ɛmmana guu. 30 Mɛɛ̀ fɔ̃
mà yãke kɛ kɔ̃n ma zĩnda gbãaaoro. Mɛɛ̀
yãkpaɛ kɛ lán à òmɛ nàmɛ, mɛɛ̀ yãk-
paɛ kɛ a zéa, zaakɛ mɛɛ̀ ma zĩnda pɔyezi
wɛtɛro, sé gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi pì pɔ́.

Yesu iko sèedadeenɔ

31 Tó má dɛ ma zĩnda sèedadee ũ, lɛ ma
yã náanɛ vĩro. 32 Sèedade pãndee kuu kɛ̀
è ma yã o, má dɔ̃ kɛ̀ ma yã kɛ̀ è oo náanɛ
vĩ. 33 Baa apinɔ, a gbɛ̃nɔ zĩ̀ Yaayaa, ben
à yãpuraa òare. 34 Méɛ mɛ̀ kpá gbɛ̃ntee
sèedadekɛnaaro, méɛ beee ooare lɛ à e à
bɔ zia yãnzimɛ. 35 Yaaya dɛ lán fitia kɛ̀
nana èe guu puu bà, ben a we à pɔn-
naa kɛ̀ à gupuraazi gurɔ plaa. 36 Yã kɛ̀ De
Ludaa dàmɛ mà kɛɛnɔ, kɛ̀ méɛ kɛɛ pìnɔɔ
dɛare sèeda ũ, kɛ̀ De Luda bé à ma zĩ.
Ma sèeda pì dɛ Yaaya pɔ́la. 37 Ma De kɛ̀
ma zĩi ma yã ò dɔ. Ée à kòto ma zikiro, ée
wéɛ siàlɛro, 38 à yã e vɛ̃ɛkii e a swɛ̃̀ guuro,
kɛ̀ ée gbɛ̃ kɛ̀ à à zĩ̀ náanɛ kɛro yãnzi. 39 Eè
Luda yã tàasi kɛ, zaakɛ eègɔ̃ daa gwen é
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo en. Ma yãn takada pì
e oo sɔ̃, 40 mɔde ée gii mɔ́ ma kiiazi lɛ à
wɛ̃̀ndi pì e. 41 Méɛ sáabu wɛtɛɛ gbɛ̃ntee
kiiaro, 42 mɔde má a dɔ̃, má dɔ̃ kɛ̀ á ye
Ludaziro. 43 Ma mɔ kɔ̃n ma De tɔ́o, ben
ée ma síro. Tó gbɛ̃ pãnde mɔ̀ kɔ̃n a zĩnda
tɔ́o, é à sí. 44 Lán eè sáabu wɛtɛkɔ̃a nà,
mɔde eè sáabu wɛtɛ Luda mɛ̀n do lélea
lɛro, é kɛ dia à ma yã síi? 45 Àtongɔ̃ daa
mámbe mé gá kɔ̃n a yão ma De kiiaro,
Musa kɛ̀ a wéɛ dɔzi bé eé gá a yão. 46 Tó
a Musa yã sì, lɛ a ma yã sì se, zaakɛ ma
yãn à kɛ̃̀ Luda yãn. 47 Kɛ̀ ée yã kɛ̀ à kɛ̃̀
Luda yãnnɔ síro, é kɛ dia à ma yã síi?

Pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa

(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Luk 9:10-17)

6 Beee gbɛra Yesu bikũ̀ Galili sɛ̀bɛ kɛ̀
wè be dɔ Tiberia baa. 2 Gbɛ̃nɔ gɔ̃ tézi
paripari, kɛ̀ aɔ̃ à dabuyãnɔ è dian èe
gyãreenɔ kɛ̃ɛkɔ̃ana yãnzi. 3 Ben Yesu dìdi
à vɛ̃̀ɛ sĩ̀sĩa kɔ̃n a ìbanɔ. 4 Yudanɔ Banla
zĩbaa kà kĩi. 5 Kɛ̀ Yesu wéɛ sɛ̀ musu, à
è gbɛ̃nɔɔ e mɔɔ a kiia paripari, ben à
Filipi là à bè: Mákpan wé pɔ́blee lún lɛ
gbɛ̃nɔ blee? 6 À beee ò lɛ à Filipi yɔ̃ à gwa
yãnzimɛ, zaakɛ à dɔ̃ lán é kɛ nà. 7 Ben
Filipi wèàla à bè: Kondogi ɔɔ mɛ̀n wàa
do burɛdi, baa tó wà lìli baadenɛ féte-
fete, eé mɔ́m̀maro. 8 À ìbanɔ doke An-
duru, Simɔ Pita dãaro bènɛ: 9 Négɔ̃gbɛ̃
kee kú kɛ̀, à burɛdi aaga vĩ mɛ̀n sɔɔro
kɔ̃n kpɔ̀ néngonɔ mɛ̀n plaa. Bɔ́n beee é kɛ
parii kɛ̀nɔnɛ? 10 Yesu bè: À gbɛ̃nɔ vɛ̃ɛvɛ̃ɛ.
Sɛ̃̀ di guu pìn, ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛvɛ̃ɛ. Gɔ̃gbɛ̃nɔ kà
gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔro taka. 11 Yesu burɛdi pìnɔ
sɛ̀ à aubarika dàn, ben à kpàatɛtɛ gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna pìnɔnɛ lán aɔ̃ɔ yezi nà. Lɛn à
kpɔ̀ kpàm̀ma lɛ dɔ. 12 Kɛ̀ aɔ̃ kã̀ ń píngi, à
bè a ìbanɔnɛ: À à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀ séɛ píngi,
lɛ à ke tón kɛ pãro. 13 Ben aɔ̃ burɛdi mɛ̀n
sɔɔroo kɛ̀ wà sò pì kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi
kuri awɛɛplaaa pà. 14 Kɛ̀ wà dabuyã kɛ̀
Yesu kɛ̀ pì è wà bè: Gbɛ̃ pì né annabi kɛ̀
èe mɔɔ anduna guumɛ yãpura. 15 Yesu dɔ̃̀
kɛ̀ wà yezi wà mɔ́ wà a kũ wà a ká kí ũ
kɔ̃n gbãaaomɛ, ben à gùńnɛ gwe à ɛ̀ara
à dìdi sĩ̀sĩ musu ado.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla

(Mat 14:22-33, Maa 6:45-52)

16 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, à ìbanɔ gàa sɛ̀bɛ baa.
17 Ben aɔ̃ gɛ̃̀ góro'itɛ guu, aɔ̃ɔe bikũu sɛ̀bɛ
pì baa kãa Kapɛnamu kpa. Guu gĩakɛ à
sì Yesu e ká ń kii kɔ̀ro. 18 Zàga'ĩa gbãaa
kàka, ben í e fɛɛɛ. 19 Kɛ̀ à ìbanɔ góro lì
wà kà kiloo sɔɔro ke swɛɛdo taka, ben aɔ̃
Yesu è èe táa oo íla, èe sɔ̃ɔ ń górozi, ben
vĩa ń kũ. 20 Ben à bèńnɛ: Mámbee! Àton
tó vĩa a kũro. 21 Aɔ̃ wèzi à gɛ̃ góro guu,
ben góro pì kà guu kɛ̀ aɔ̃ɔe gaan gɔ̃ɔ.

Gbɛ̃nɔ Yesu wɛtɛna

22 Kɛ̀ guu dɔ̀ parii kpɛ́ zɛna sɛ̀bɛ baa
kãa. Aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ góro'itɛ kú gwe yã mɛ̀n
domɛ, Yesu sɔ̃ èe gɛ̃ góro pì guu kɔ̃n a
ìbanɔro, aɔ̃ tà ńtɛ̃ɛmɛ. 23 Zãazãa góro'itɛ
pãndenɔ bɔ̀ Tiberia, aɔ̃ mɔ̀ guu kɛ̀ kĩi kɔ̃n
guu kɛ̀ wà burɛdi sòn-o, kɛ̀ Dii sáabu kpà.
24 Kɛ̀ parii pì è àpi ke à ìbanɔɔ kú gwe
dɔro, aɔ̃ gɛ̃̀ góro pìnɔ guu aɔ̃ gàa à wɛtɛ
Kapɛnamu.

Yesu bé pɔ́blee kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia ũ

25 Kɛ̀ aɔ̃ à è sɛ̀bɛ baa gwe, aɔ̃ bènɛ:
Rabi, n ka kɛ̀ bɔrɛmɛ? 26 Yesu bèńnɛ:
Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, ée ma wɛtɛɛ burɛdi
kɛ̀ á sò a kã yãnzimɛ, èe kɛ dabuyã kɛ̀ á
ènɔ yãnzinlo. 27 Àton zĩi kɛ pɔ́blee kɛ̀ è
yãa yãnziro, sé pɔ́blee kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndi kɛ̀
è yãarooa. Gbɛ̃ntee Nɛ́ bé eé a gba pɔ́blee
pì, zaakɛ àpin De Luda a sèeda kɛ̀a.
28 Ben aɔ̃ à là wà bè: Dian wé kɛ nà
wà yã kɛ̀ Ludaa yezi wà kɛɛ kɛɛ? 29 Yesu
wèńla à bè: Yã kɛ̀ Ludaa yezi à kɛɛn yɛ̀:
À gbɛ̃ kɛ̀ à à zĩ̀ náanɛ kɛ. 30 Aɔ̃ bènɛ:
Dabuyã kpareen nɛ́ kɛwe, lɛ wà e wà n
náanɛ kɛɛ? Yã kpareen nɛ́ kɛɛ? 31 Wa dez-
inɔ mana blè gbáan lán wà kɛ̃̀ Luda yãn
nà wà bè: A pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musu kpàḿma
aɔ̃ blè. 32 Ben Yesu bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, èe kɛ Musa bé à pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musu
kpàawaro. Ma De bé è pɔ́ble yãpuradee
kɛ̀ bɔ̀ musu kpáawa. 33 Pɔ́blee kɛ̀ Ludaa
kpà pìn gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ musu è wɛ̃̀ndi kpá an-
dunaa ũ.
34 Aɔ̃ bènɛ: Mare, ǹgɔ̃ pɔ́ble beee taka
kpaawa gurɔ píngi. 35 Ben Yesu bèńnɛ:
Mámbe pɔ́blee kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia ũ. Nɔaa
é gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ ma kiia dɛro, ímii é ma
náanɛkɛri dɛ zikiro. 36 Baa kɔ̃n beeeo lán
má òare nà, baa kɛ̀ a ma e, ée ma náanɛ
kɛro. 37 Gbɛ̃ kɛ̀ ma Dee kpàmaa é mɔ́ ma
kiia, mɛ́ pɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ ma kiiaa zikiro.
38 Èe kɛ ma zĩnda pɔyezi yãnzin ma bɔ
musu ma mɔziro, sé gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩ pɔ́. 39 Pɔ́
kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi pì yezin yɛ̀: Màton tó gbɛ̃
kɛ̀ à kpàmaanɔ ke sãsãro. À yezi mà ń fɛɛ
ziaa zĩ. 40 Zaakɛ pɔ́ kɛ̀ ma Dee yezin yɛ̀:
Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ pɛ̀ à Nɛ́a bensɔ̃ èe à náanɛ kɛɛ
gɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ, mɛ́ à fɛɛ ziaa zĩ.
41 Ben Yuda gbãadeenɔ zɔka kàzi, kɛ̀
à bè ambe pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musu ũ yãnzi.
42 Aɔ̃ bè: Gbɛ̃ pì nɛ́ Yesu Yusufu nɛ́nloo?
Wá à de kɔ̃n à dao dɔ̃ nɛ́! Ben èe bee a bɔ
musumɛ. 43 Yesu bèńnɛ: Àton zɔka káro.
44 Gbɛ̃ke é fɔ̃ à mɔ ma kiiaro, tó èe kɛ
ma De kɛ̀ ma zĩi à sìsi baasiro, mɛ́ à fɛɛ
ziaa zĩ. 45 À kɛ̃na annabinɔ takada guu
wà bè: Luda bé eé yã da baadenɛ. Gbɛ̃ kɛ̀
De Luda yã mà bensɔ̃ à à yã dà, àmbe è
mɔ́ ma kiia. 46 Èe kɛ gbɛ̃ke De Luda è kɔ̃n
wɛ́ɛonlo. Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ à kiia bé à à è ado.
47 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, ma náanɛkɛri
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. 48 Mámbe pɔ́blee
kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia ũ. 49 A dezinɔ mana blè
gbáan, baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ gàga. 50 Pɔ́blee
kɛ̀ è bɔ musu sɔ̃, tó gbɛ̃ blè, eé garo.
51 Mámbe pɔ́ble wɛ̃̀ndidee kɛ̀ bɔ̀ musu pì
ũ. Tó gbɛ̃ à kɛ̀ blè, eégɔ̃ kuu gurɔ píngi.
Pɔ́blee kɛ̀ mɛ́ kpáḿman ma mɛ̀baasi ũ, lɛ
anduna gɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ yãnzi.
52 Ben gbãadee pìnɔɔ e lɛokpakɔ̃a kɛɛ
kɔ̃o wà bè: Gbɛ̃ pì é fɔ̃ à a mɛ̀baasi kpáwa
wà són yɔ́? 53 Ben Yesu bèńnɛ: Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, tó ée Gbɛ̃ntee Nɛ́ mɛ̀baasi só
a à aru mìro, égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩro. 54 Gbɛ̃ kɛ̀ è
ma mɛ̀baasi só à ma aru mii wɛ̃̀ndi kɛ̀ è
yãaroo vĩ. Mámbe mɛ́ à fɛɛ ziaa zĩ. 55 Za-
akɛ ma mɛ̀baasi nɛ́ pɔ́ble yãpuraamɛ, ma

aru nɛ́ ímina yãpuraamɛ. 56 Gbɛ̃ kɛ̀ è ma
mɛ̀baasi só à ma aru mii kú ma guu,
má sɔ̃ɔ kú à guu. 57 Lán De Luda Wɛ̃̀n-
dide ma zĩ bensɔ̃ má kuu à yãnzi nà,
lɛn gbɛ̃ kɛ̀ è ma mɛ̀baasi só égɔ̃ kuu ma
yãnzi lɛ. 58 Pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musun gwe. À
dɛ lán pɔ́blee kɛ̀ a dezinɔ blè aɔ̃ gà bàro.
Pɔ́ble beee blèri égɔ̃ kuu gurɔ sãnda
píngimɛ. 59 Yesu yã beeenɔ ò gurɔɔ kɛ̀ èe
yã daańnɛ Kapɛnamu aduakɛkpɛmmɛ.

Yesu ìba kenɔ bɔrukpɛɛkɛna

60 Kɛ̀ à ìbanɔ yã pì mà, aɔ̃ paridee bè:
Yã gbãaamɛ, dé bé eé beee fɔ̃ɔ? 61 Yesu
dɔ̃̀ a swɛ̃̀ guu kɛ̀ a ìbanɔɔ e zɔka kaa yã
pì musu, ben à bèńnɛ: Yã pì e a fuuɔ́?
62 Tó á è Gbɛ̃ntee Nɛ́ fɛ̀ɛ èe taa guu kɛ̀
à kún yã sɔ̃ nɛ́? 63 Luda Nini bé è wɛ̃̀ndi
kpáḿma, mɛ̀baasi nɛ́ pɔ́kenlo. Yã kɛ̀ má
òareenɔn Luda Nini kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia yã
ũ. 64 Mɔde a gbɛ̃kenɔ e ma náanɛ kɛro.
Zaakɛ Yesu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e a náanɛ kɛroonɔ
dɔ̃ zaa káaku kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ eé a kpáḿmao.
65 Ben à bè dɔ: Beee yãnzin má òarezi,
gbɛ̃ke é fɔ̃ à mɔ́ ma kiiaro, séto De Luda
à gbà zɛ́.

66 Zaa gurɔ beeea à ìba kenɔ bɔ̀ru kpɛɛ
paripari, aɔ̃e tɛ́zi dɔro. 67 Ben Yesu a ìba
gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ là à bè: Á yezi à
tá sen yɔ́? 68 Simɔ Pita wèàla à bè: Dii, dé
kiian wé gán? Ń wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro yã vĩ.
69 Wa n náanɛ kɛ̀, wá dɔ̃̀ kɛ Luda gbɛ̃ kɛ̀
à kú adonan n ũ. 70 Yesu bèńnɛ: A gɔ̃ɔn
kuri awɛɛplaaa kɛ̀nɔn má sɛ̀roo? Baa kɔ̃n
beeeo a gbɛ̃ doo nɛ́ ibilisimɛ. 71 Yudasi,
Simɔ Isikariɔti nɛ́n à tɛ́a. Àpin gɔ̃ɔn kuri
awɛɛplaaa pìnɔ doke kɛ̀ eé à kpáḿma ũ.

Yesu kɔ̃n a dãaronɔ

7 Beee gbɛra Yesu gàa Galili wɛ́tɛ kɔ̃n
wɛ́tɛo, zaakɛ à yezi à lili o Yudearo,
kɛ̀ Yuda gbãadeenɔɔ e à wɛtɛɛ wà à dɛ
yãnzi. 2 Yudanɔ Kutadɔna zĩbaa kà kĩi,
3 ben à dãaronɔ bènɛ: Ǹ fɛɛ gura kɛ̀ ǹ gá
Yudea, lɛ n ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ yã kɛ̀
nɛ́ɛ kɛɛnɔ e se. 4 Tó gbɛ̃ yezi à tɔ́ bɔ, è
a yãnɔ kɛ utɛnaro. Lán nɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ taka
kɛɛ nà, ǹ n zĩnda ɔdɔa andunanɛ. 5 Baa à
dãaro pìnɔ aɔ̃e à náanɛ kɛro. 6 Ben Yesu
bèńnɛ: À gurɔɔ e kámɛ kɔ̀ro. Amɔanɔ sɔ̃
á zɛ́ vĩ gurɔ sãnda píngi. 7 Anduna é we
à zaaguro, mɔde à zàmagu kɛ̀ mɛɛ̀ be à
yãkɛna zaa yãnzi. 8 À gá zĩbaakɛkiia, mɛ́ɛ
gaaro, zaakɛ à gurɔɔ e kámɛ kɔ̀ro. 9 Kɛ̀ à
yã pì ò, ben à gɔ̃̀ Galili.

Yesu gana Kutadɔna zĩbaakɛkiia

10 Kɛ̀ à dãaro pìnɔ gàa zĩbaakɛkiia,
gbasa àton gá. Èe gá gbɛ̃nɔ wáaro,
à gàa asii guumɛ. 11 Yuda gbãadeenɔɔ
e à wɛtɛɛ zĩbaakɛkiia aɔ̃ bè: Àpi kú
máa? 12 Parii guu wèe yãbuu tãa maa-
maa à musu. Gbɛ̃kenɔ bè: Gbɛ̃ maaamɛ.
Gbɛ̃kenɔ bè: Auo, èe gbɛ̃nɔ sãsãamɛ.
13 Gbɛ̃kee e a yã o gupuraaaro, kɛ̀ wèe
vĩa kɛɛ gbãadee pìnɔnɛ yãnzi.

14 Kɛ̀ zĩbaa kà a dagura, Yesu gàa Luda
ua guu, èe yã daańnɛ. 15 À yã bɔ̀ gbãadee
pìnɔ saɛ wà bè: Gbɛ̃ kɛ̀ èe kyó kɛroo bé
à takada dɔ̃ lɛɔ́? 16 Ben Yesu bèńnɛ: Yã
kɛ̀ mɛɛ̀ dańnɛ nɛ́ ma zĩnda yãnlo, gbɛ̃ kɛ̀
ma zĩi yãmɛ. 17 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi à zɛ kɔ̃n Luda
pɔyezikɛnao égɔ̃ dɔ̃ tó ma yãdannɛna dɛ
Luda pɔ́ ũ, kesɔ̃ ma zĩnda yãn mɛ́ɛ oo.
18 Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda yã oo e wɛtɛɛ à tɔ́
bɔmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ è wɛtɛ à gbɛ̃ kɛ̀ a zĩi tɔ́ bɔɔ
náanɛ vĩ, mɔnafiki kú à guuro. 19 Musa e
doka daareroo? A gbɛ̃ke yã pì kũna sɔ̃ro.
Bɔ́yãnzin ée wɛtɛɛ à ma dɛzi?

20 Ben gbɛ̃nɔ bènɛ: Ń zĩn vĩmɛ. Dé
bé èe wɛtɛɛ à n dɛɛ? 21 Yesu bèńnɛ:
Dabuyã mɛ̀n don má kɛ̀, ben à bɔ̀ a
píngi saɛ. 22 Musa bɛ̃̀ngukɛna yã dàare,
ben eè bɛ̃̀ngu kɛ kámmaboguraɔ zĩ. Ase
èe kɛ Musa kiian à nàanlo, à bɔ̀ a dezi
káakunɔ kiiamɛ. 23 Lán wè bɛ̃̀ngu kɛ nɛ́nɛ
kámmaboguraɔ zĩ nà lɛ wàton bɔ Musa
doka kpɛɛro yãnzi, à kɛ̀ dia a pɔɔ fɛ̃-
namazi, kɛ̀ ma gbɛ̃ gbà aafia wásawasa
kámmaboguraɔ zĩi? 24 Àton yã gwa lán a
wɛ́ɛ e ee nàro. À yã gwa a zɛ́a.

Yesun Mɛsaya ũɔ́?

25 Ben Yerusalɛmudeenɔ bè: Gbɛ̃ pì nɛ́
gbɛ̃ kɛ̀ wèe à wɛtɛɛ wà à dɛɛnloo? 26 À
gwa, èe yã oo gupuraaa, ben gbɛ̃kee e
yã liaro. Gbãadeenɔ à dɔ̃̀ Mɛsaya ũ yãpu-
raan yɔ́? 27 Wá dɔ̃ guu kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀kii bɔ̀n.
Tó Mɛsaya mɔ̀, weégɔ̃ dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀nlo.
28 Beee yãnzi gurɔɔ kɛ̀ Yesu e yã daańnɛ
Luda ua guu, à pṹtã à bè: Á ma dɔ̃ bensɔ̃
á dɔ̃ guu kɛ̀ ma bɔn. Ase mɛ́ɛ mɔ́ kɔ̃n ma
zĩndaoro. Gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi nɛ́ yãpuradeemɛ,
ben á à dɔ̃ro. 29 Má à dɔ̃, zaakɛ ma bɔ à
kiiamɛ, àmbe à ma zĩ.
30 Ben aɔ̃ɔe à wɛtɛɛ wà à kũ, mɔde gbɛ̃-
kee e ɔ naaro, zaakɛ à gurɔɔ e papa kɔ̀ro.
31 Zà guu wà Yesu náanɛ kɛ̀ pari wà bè:
Tó Mɛsaya mɔ̀, eé dabuyã kɛ pari dɛ kɛ̀
gbɛ̃ kɛ̀kii kɛ̀lan yɔ́?

Dogarinɔ zĩna aɔ̃ Yesu kũ

32 Kɛ̀ Farisinɔɔ mà wèe yãbuu tãa zà
guu à yã musu, ben sa'orikinɔ kɔ̃n Farisi
pìnɔ dogarinɔ zĩ̀ wà à kũ. 33 Ben Yesu bè:
Ma kuunaao gɔ̃̀ féte, gbasa mà tá gbɛ̃ kɛ̀
ma zĩi kiia. 34 É ma wɛtɛ à koramazi, za-
akɛ é fɔ̃ à gá guu kɛ̀ má kúnlo.
35 Ben gbãadee pìnɔɔ e kɔ̃ lalaa: Mán à
yezi à gán kɛ̀ wé korazi? À yezi à gá wa
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̃̀akɔ̃a Giriki bùsunɔ guu kiia
lɛ à yã da Giriki pìnɔnɛn yɔ́? 36 Yã kɛ̀ à
ò pì mì dɛ diamɛ? Kɛ̀ à bè wé a wɛtɛ wà
koraazi bensɔ̃ guu kɛ̀ á kún wé fɔ̃ wà gá
gwero nɛ́.

Í kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia

37 Zĩbaa gurɔ zãa bíta zĩ Yesu fɛ̀ɛ à pṹtã
à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ímii e à dɛɛ à mɔ́ ma kiia à
í mi, 38 gbɛ̃ kɛ̀ èe ma náanɛ kɛɛ sɔ̃, í kɛ̀ è
ń ká wɛ̃̀ndia égɔ̃ bàa lɛɛ zaa à nɔ̀sɛ guu
lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà. 39 À yã kɛ̀ ò Luda
Nini kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a náanɛ kɛɛnɔ é sí yã
musumɛ. Aɔ̃ɔ Luda Nini pì vĩ gĩaro, kɛ̀
Yesu e gĩakɛ à tɔ́ bɔ kɔ̀ro yãnzi.

Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãnzi

40 Kɛ̀ gbɛ̃nɔ yã pì mà, gbɛ̃kenɔ bè: Gbɛ̃
kɛ̀kii nɛ́ annabi pìmɛ yãpura. 41 Gbɛ̃kenɔ
bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii nɛ́ Mɛsayamɛ. Mɔde
gbɛ̃kenɔ bè: Mɛsaya é bɔ Galili sɔ̃ɔ́? 42 Wà
kɛ̃̀ Luda yãn wà bè, Mɛsaya nɛ́ Dauda
boriimɛ, eé bɔ Dauda bɛ wɛ́tɛ Bɛtɛlɛ-
mumɛ. 43 Ben gbɛ̃nɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a Yesu yãnzi.
44 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ yezi wà à kũ, mɔde gbɛ̃kee
e ɔ naaro.

Yuda gbãadeenɔ è Yesu náanɛ kɛro

45 Ben dogarinɔ ɛ̀ara wà tà sa'orikinɔa
kɔ̃n Farisinɔ. Ben aɔ̃ ń lá wà bè: Bɔ́yãnzi
ée à kũ a suoziroo? 46 Dogari pìnɔ wèńla
wà bè: Gbɛ̃kee e yã o lán gbɛ̃ kɛ̀kii bà
zikiro. 47 Ben Farisinɔ bèńnɛ: À a likɔ̃a
sen yɔ́? 48 Gbãadee ke Farisi ke à náanɛ
kɛ̀n yɔ́? 49 Pari beee Luda yã dɔ̃ro, Luda
lɛ́ kɛ̀ńnɛmɛ. 50 Nikodɛmu kɛ̀ gàa Yesu
kiia yãa nɛ́ gbãadee pìnɔ dokemɛ. À
bèńnɛ: 51 Wa doka guu wà bè, wàton yã
da gbɛ̃la a yã mana sairo ke yã kɛ̀ à kɛ̀
dɔ̃na sairo. 52 Aɔ̃ bènɛ: Galili gbɛ̃n n ũ
seɔ́? Ǹ tàasi kɛ ǹ gwa, nɛ́ e kɛ̀ annabi ke
è bɔ Galiliro. 53 Ben baade tà a bɛ.

Nɔgbɛ̃ kɛ̀ wà kũ̀ zinakɛna guu

8 Yesu gàa Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛɛzi. 2 Kɛ̀ guu dɔ̀
gɔ̃ɔ, à ɛ̀ara à gàa Luda ua guu. Baade
píngi mɔ̀ à kiia, ben à vɛ̃̀ɛ èe yã daańnɛ.
3 Ben ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ mɔ̀ à
kiia kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ wà kũ̀ zinakɛna guu,
aɔ̃ à zɛ̀ zà guu 4 aɔ̃ bè Yesunɛ: Dannɛri,
wà nɔgbɛ̃ kɛ̀ kũ̀ kɔ̃n gɔ̃pɔsɛɛo wɛ́ɛdewɛ.
5 Wa doka guu Musa dìɛ wà nɔgbɛ̃ kɛ̀
taka pápa gbɛ̀o wà à dɛmɛ. Ń è dia sɔ̃ɔ?
6 Aɔ̃ beee ò lɛ aɔ̃ à yɔ̃ wà gwa wà e wà yã
daàla yãnzimɛ. Ben Yesu nàɛ èe ɔgbɛ kɛ̃ɛ
tɔɔtɛa. 7 Kɛ̀ aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe à lalaa, ben à a
mì sɛ̀ lezĩ à bèńnɛ: A gbɛ̃ kɛ̀ èe durun kɛ
zikiroo à pá gbɛ̀o káaku. 8 Ben à ɛ̀ara à
nàɛ èe ɔgbɛ kɛ̃ɛ tɔɔtɛa dɔ. 9 Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà lɛ,
ben aɔ̃ fɛ̃̀akɔ̃a doodo sɛna zaa gbɛ̃nsinɔa.
Ben aɔ̃ Yesu tò ado kɔ̃n nɔgbɛ̃ pìo. 10 Ben

à ɛ̀ara à a mì sè lezĩ à bènɛ: Nɔgbɛ̃, aɔ̃ tà
mámɛ? Wèe yã danla dɔroo? 11 Nɔgbɛ̃ pì
wèàla à bè: Baa, aɔ̃ gbɛ̃kee kú kè dɔro.
Ben Yesu bènɛ: Mapi se, mɛ́ yã danlaro.
Ǹ gá. Zaa gbȁa ǹton durun kɛ dɔro.

Yesun gupuraa ũ andunanɛ

12 Ben Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ dɔ à bè:
Mámbe gupuraa ũ andunanɛ, gbɛ̃ kè té-
mazii égɔ̃ kú gusiaan dɔro, gupuraa kè è
ń ká wɛ̃̀ndian adee égɔ̃ vĩ.
13 Ben Farisinɔ bènɛ: Ń dɛ n zĩnda
sèedadee ũ, n yã náanɛ vĩro. 14 Ben Yesu
wèńla à bè: Baa tó mɛ́ɛ ma zĩnda yã oo,
ma yã náanɛ vĩ, zaakɛ má dɔ̃ guu kè ma
bɔn kɔ̃n guu kè mɛ́ɛ taan-o. Amɔanɔ sɔ̃,
á guu kè ma bɔn kɔ̃n guu kè mɛ́ɛ taan-o
dɔ̃ro. 15 Ée ma taari ee gbɛ̃nteekɛɛmmɛ.
Mɛ́ɛ gbɛ̃ke taari e sɔ̃ro. 16 Tó ma gbɛ̃ taari
è sɔ̃, taari'ena pì égɔ̃ náanɛ vĩ, zaakɛ má
kú madoro, ma De kè ma zĩi kúmao. 17 À
kú a doka takadan wà bè, sèedade gɔ̃ɔn
plaaanɔ yã bé à náanɛ vĩ. 18 Mámbe ma
zĩnda sèedadee ũ. Ma De kè ma zĩi né ma
sèedadeemɛ dɔ.
19 Ben aɔ̃ à là wà bè: N dee kú mámɛ?
Yesu wèńla à bè: Á ma dɔ̃ro, bensɔ̃ á ma
De dɔ̃ro. Tó a ma dɔ̃, lɛ a ma De dɔ̃.
20 Yesu yã beee ò ɔɔsikiia, gurɔɔ kè èe yã
daańnɛ Luda ua guumɛ. Wèe à kũro, za-
akɛ à gurɔɔ e papa kɔ̀ro.

É fɔ̃ à gá guu kè mɛ́ɛ taanlo

21 Ben Yesu bèńnɛ dɔ: Mɛ́ɛ taa, é ma
wɛtɛ, mɔde é ga a durun guumɛ. É fɔ̃ à gá
guu kè mɛ́ɛ taanlo. 22 Ben gbãadee pìnɔ
bè: À bè wé fɔ̃ wà gá guu kè ée taanlo. Eé
a zĩnda dɛn yɔ́? 23 Ben Yesu bèńnɛ: Tɔɔtɛ
kè gbɛ̃nɔn a ũ, musu gbɛ̃n ma ũ. Anduna
kèki gbɛ̃nɔn a ũ, anduna kèki gbɛ̃n ma
ũro. 24 Beee yãnzin ma bèare é ga a du-
run guumɛ. Tó ée sí kè mámbe gbɛ̃ kè má
dɛ à ũu ũro, é ga a durun guumɛ.
25 Ben aɔ̃ à là wà bè: Démɛ n ũu? Yesu
wèńla à bè: Gbɛ̃ kè má òare zaa káakun
ma ũ. 26 Má yã vĩ pari mà o a musu mà yã
daoala. Gbɛ̃ kè ma zĩi né yãpuradeemɛ,
yã kè má mà à kiian mɛɛ̀ o andunanɛ.
27 Aɔ̃ɔe dɔ̃ kè De Ludan à tɛ́aro, 28 ben
Yesu bèńnɛ: Tó a Gbɛ̃ntee Nɛ́ sè á dɔ̀
musu, é gbasa à dɔ̃ kè mámbe gbɛ̃ kè má
dɛ à ũu ũ. Mɛɛ̀ yãke kɛ kɔ̃n ma zĩndaoro,
yã kè ma Dee dàmɛɛn mɛɛ̀ o. 29 Gbɛ̃ kè
ma zĩi kúmao, èe ma tó madoro, za-
akɛ mɛɛ̀gɔ̃ yã kè è kánɛ kɛɛ gurɔ píngi.
30 Gurɔɔ kè Yesu e yã pìnɔ oo, wà à náanɛ
kè pari.

Wɛ̃ɛnɛnɔ kɔ̃n zɔ̀nɔ

31 Ben Yesu bè Yuda gbãadee kè aɔ̃ à yã
sìnɔnɛ: Tó á ma yã kũna, égɔ̃ dɛ ma ìbanɔ
ũ yãpura. 32 Égɔ̃ yãpuraa dɔ̃, yãpuraa pì
é tó à gɔ̃ a zĩnda vĩ.
33 Ben aɔ̃ bènɛ: Ibraĩ boriin wa ũ, wée
zɔ̀ ble gbɛ̃kenɛ zikiro. Ben nɛ́ɛ bee wé gɔ̃
wa zĩnda vĩɔ́? 34 Yesu wèńla à bè: Yãpu-
raan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kè è durun kɛɛ né
durun zɔ̀mɛ. 35 Zɔ̀ kuu ua gbɛ̃ ũ gurɔ pín-
giro, ua nɛ́n ua gbɛ̃ ũ gurɔ píngi. 36 Tó
Luda Nɛ́ a bo zɔ̀bleen, é gɔ̃ a zĩnda vĩ
yãpura. 37 Má dɔ̃ kè Ibraĩ boriin a ũ,
mɔde ée ma wɛtɛɛ à ma dɛ kè ma yã kú
a nɔ̀sɛ guuro yãnzi. 38 Yã kè má è ma De
kiian mɛ́ɛ oo, yã kè á mà a de kiian ée
kɛɛ.
39 Ben aɔ̃ bènɛ: Ibraĩn wa de ũ. Ben
Yesu bèńnɛ: Tó Ibraĩ nɛ́nɔn a ũ, lɛ a Ibraĩ
dà sɛ̀ɛ. 40 Tia sa ée ma wɛtɛɛ à ma dɛ,
mamɔma kè ma yãpuraa kè má mà Luda
kiia òaree. Ibraĩ e yã beee taka kɛro.
41 Ée a de yãkɛna kɛɛmɛ. Ben aɔ̃ bènɛ:
Gitasɔtɔnɛnɔn wa ũro. De mèn doon wá
vĩ, àmbe Luda ũ. 42 Yesu bèńnɛ: Tó a den
Luda ũ, lɛ á yemazi, zaakɛ Luda kiian ma
bɔn ma mɔ. Mɛ́ɛ mɔ́ kɔ̃n ma zĩndaoro,
àmbe à ma zĩ. 43 À kè dia ée ma yã dɔ̀rɔ
dɔ̃roo? Kɛ eè fɔ̃ à ma yã dɔ̀rɔ dɔ̃ro yãnz-
imɛ. 44 A de Ibilisi pɔ́n a ũ, à pɔyezin á
yezi à kɛ. Gbɛ̃dɛrin à ũ zaa káaku, è zɛ
kɔ̃n yãpuraaoro, kè yãpuraa kú à nɔ̀sɛ gu-
uro yãnzi. Tó à ɛgɛɛ tò, à zĩnda dàn gwe,
zaakɛ ɛgɛdeen à ũ, ɛgɛ mìmɛ. 45 Mapi sɔ̃,

mɛɛ̀ yãpuraa o. Beee yãnzi eè ma yã síro.
46 A tɛ́, dé bé eé be ma durun kɛ̀? Kɛ̀
yãpuraan mɛ́ɛ oo, à kɛ̀ dia ée ma yã si-
iroo? 47 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ Luda pɔ́ ũu è yã kɛ̀ Lu-
daa e oo mamɛ. Á dɛ Luda pɔ́ ũro, beee
yãnzin eè ma yã maziro.

Yesu dɛna Ibraĩla

48 Ben gbãadee pìnɔ bènɛ: Samaria
gbɛ̃n n ũ! Ń zĩn vĩmɛ! Ke yãpuranlo?
49 Ben Yesu bè: Má zĩn vĩro. Mɛɛ̀ bɛ̀ɛ li
ma Denɛ, mɔde eè ma kpɛ bɔ. 50 Mɛɛ̀ wɛtɛ
mà a zĩnda tɔ́ bɔro, gbɛ̃ke bé è wɛtɛmɛ,
àmbe yãgɔ̃gɔ̃ri ũ. 51 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
gbɛ̃ kɛ̀ è dɔ ma yãzi é ga zikiro.

52 Ben gbãadee pìnɔ bènɛ: Wá dɔ̃ sa
kɛ̀ ń zĩn vĩ. Ibraĩ gà kɔ̃n annabinɔ píngi,
ben nɛ́ɛ bee gbɛ̃ kɛ̀ è dɔ n yãzi é ga
zikirɔɔ́? 53 Ń dɛ wa dezi Ibraĩ kɛ̀ gàlan
yɔ́? Annabinɔ gàga dɔ. Dén nɛ́ɛ n zĩnda
diɛɛ à ũu? 54 Ben Yesu bè: Tó mɛ́ɛ ma
zĩnda tɔ́ bɔɔmɛ, beee bɛ̀ɛ vĩro. Ma De kɛ̀
ée bee à dɛ a Luda ũ, àmbe è ma tɔ́ bɔ.
55 Á à dɔ̃ro, mɔde má à dɔ̃. Tó ma bè má
à dɔ̃ro, mɛ́gɔ̃ dɛ ɛgɛdee ũ lán a bàmɛ. Má
à dɔ̃, ben má à yã kũna. 56 A dezi káaku
Ibraĩ pɔnnaa kɛ̀ ma gurɔ ena yã musu. À
è, ben à pɔɔ kɛ̀ nna.

57 Ben gbãadee pìnɔ bènɛ: Nɛ́ɛ ká wɛ̃̀
baplaa akuri kɔ̀ro, ben n Ibraĩ èɔ́? 58 Yesu
bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, lɛ wèe Ibraĩ
i kɔ̀ro, má kuu. 59 Ben aɔ̃ gbɛ̀ sɛ̀ɛ lɛ wà
à pápao. Ben a a zĩnda ùtɛ à bɔ̀ Luda ua
guu.

Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ì vĩ̀a ũ kɛ̃kɔ̃ana

9 Kɛ̀ Yesu e lili oo, à gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ì vĩ̀a
ũu è. 2 Ben à ìbanɔ à là wà bè: Rabi,
dé durun yãnzin wà gbɛ̃ pì ì vĩ̀a ũzi? À
zĩnda pɔ́ yãnzin yɔ́ɔ, ke à de kɔ̃n à dao
pɔ́mɛ? 3 Yesu wèńla à bè: Èe kɛ àpi ke
à de kɔ̃n à dao durun yãnzinlo. Lɛ wà
Luda yãkɛna ea yãnzimɛ. 4 Séde wà gbɛ̃
kɛ̀ ma zĩi zĩi kɛ zaa gupura wɛ́ɛzĩ. Gusiaa
e suu kɛ̀ gbɛ̃ke é zĩ ke e à kɛ dɔro. 5 Gurɔɔ
kɛ̀ má kú anduna guu, má dɛ gupuraa ũ
andunanɛ.

6 Kɛ̀ à ò lɛ, à lóu sù tɔɔtɛ, ben à yà à
màma à wɛ́ɛnɔa. 7 À bènɛ: Ǹ gá ǹ uu pípi
Siloamu í guu. Tɔ́ pì bè, í gbarɛna. Ben
à gàa à uu pìpi, ben à sù wɛ́ɛo wɛ̃na. 8 À
fáandideenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à dɔ̃ baakɛri
ũunɔ bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ baa kɛɛ vɛ̃ɛna pìn
gweroo? 9 Gbɛ̃kenɔ bè: Àpimɛ. Gbɛ̃kenɔ
bè: Auo, adee bɔ̀kɔ̃baomɛ. Gɔ̃gbɛ̃ pì bè:
Mámbee! 10 Ben aɔ̃ à là wà bè: À kɛ̀ dia n
wɛ́ɛ wɛ̃̀? 11 À wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ
Yesu bé à bùsu yà à màma ma wɛ́ɛa, à bè
mà gá uu pípi Siloamu í guu. Kɛ̀ ma gaa
ma uu pìpi, ben ma guu è. 12 Ben aɔ̃ à là
wà bè: Àpi kú mámɛ? À bè: Má dɔ̃ro.

Farisinɔ yãlalana gbɛ̃ kɛ̀ dɛ vĩ̀a ũ yãaa

13 Ben aɔ̃ gàa Farisinɔ kiia kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
dɛ vĩ̀a ũ yãa pìo. 14 Bensɔ̃ kámmabogurɔɔ
zĩn Yesu bùsu yà à à wɛ́ɛ wɛ̃̀onɛ. 15 Ben
Farisinɔ à là dɔ: Dian ń kɛ̀ nà n guu è?
À wèńla à bè: À bɔtɔnga mà ma wɛ́ɛamɛ.
Kɛ̀ má pìpi, ben ma guu è. 16 Ben Farisi
kenɔ bè: Gbɛ̃ pì e bɔ Luda kiianlo, zaakɛ
è kámmabogurɔɔ zĩ yã daro. Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ
bè: Durunkɛri é fɔ̃ à dabuyã beeenɔ taka
kɛɔ́? Ben aɔ̃ kɛ̀kɛ̃kɔ̃a. 17 Ben aɔ̃ à là dɔ:
Mmɔn sɔ̃, gbɛ̃ kɛ̀ à n wɛ́ɛ wɛ̃̀nnɛɛ, nɛ́ɛ à yã
daa diamɛ? À bè: Annabimɛ. 18 Baa kɔ̃n
beeeo gbãadeenɔɔ e sí kɛ̀ vĩ̀an à ũ gbasa
à wɛ́ɛ wɛ̃̀ro, ben aɔ̃ gàa wà à de kɔ̃n à dao
sìsi. 19 Aɔ̃ ń lá wà bè: A nɛ́n yɛ̀ɔ́? A à ì vĩ̀a
ũn yɔ́? À kɛ̀ dia èe guu ee saa? 20 Ben à
de kɔ̃n à dao wèńla wà bè: Wá dɔ̃ kɛ̀ wa
nɛ́mɛ. Wa à ì vĩ̀a ũmɛ. 21 Mɔde lán à kɛ̀ nà
èe guu ee sa, ke gbɛ̃ kɛ̀ à à wɛ́ɛ wɛ̃̀nɛ, wá
dɔ̃ro. À à la gwe. Gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃namɛ, eé fɔ̃ à a
zĩnda yã o. 22 À de kɔ̃n à dao ò lɛ, kɛ̀ aɔ̃e
vĩa kɛɛ gbãadeenɔnɛ yãnzimɛ. Zaakɛ aɔ̃
zèo kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ bè Yesu nɛ́ Mɛsayamɛ, wà
aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃nɛ. 23 Beee yãnzin à de
kɔ̃n à dao bè, gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃namɛ, aɔ̃ à lazi.

24 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ vĩ̀a ũ yãa pì sisina gɛ̃̀n
plaadee guun aɔ̃ bènɛ: Ǹ yãpuraa o Luda
yãnzi. Wá dɔ̃ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì nɛ́ durunk-

ɛrimɛ. 25 Ben à bè: Tó durunkɛrimɛ, má
dɔ̃ro. Yã mèn don má dɔ̃. Vı̃̀an ma ũ yã,
ben mɛ́ɛ guu ee sa. 26 Ben aɔ̃ à là wà
bè: Bɔ́n à kènnɛɛ? Dian à kè nà à n wɛ́ɛ
wɛ̃̀nnɛɛ? 27 À wèńla à bè: Má òare kò, ée
swã kpáro. Bɔ́yãnzin á yezi à mazi dɔɔ?
Á yezi à gɔ̃ à ìbanɔ ũ sen yɔ́? 28 Ben aɔ̃
zɔka dɔ̀a wà bè: Ḿbe ń dɛ à ìba ũ gwe!
Wamɔwa sɔ̃ Musa ìbanɔn wa ũ. 29 Wá
dɔ̃ kè Luda yã ò Musao. Àmɔ sɔ̃, wá dɔ̃
guu kè à bɔ̀nlo. 30 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì bèńnɛ: À
yãbɔnsaɛ ma gwe! À ma wɛ́ɛ wɛ̃̀mɛ, ben
á dɔ̃ guu kè à bɔ̀nloɔ́? 31 Wá dɔ̃ kè Luda è
swã kpá durunkɛrinɔ yãziro, mɔde è swã
kpá a yãmari kè aɔ̃è a pɔyezi kɛɛnɔ yãzi.
32 Zaa lán Luda anduna kàɛ nà, wèe ma
gbɛ̃ke gbɛ̃ kè wà à ì vı̃̀a ũu wɛ́ɛ wɛ̃̀nɛ
zikiro. 33 Tó èe kɛ gbɛ̃ pì bɔ̀ Luda ki-
iaro, eé fɔ̃ à pɔ́ke kɛro. 34 Ben aɔ̃ bènɛ:
Wà n i durun guu míɔmiɔmɛ, ben nɛ́ɛ yã
daaweɔ́? Ben aɔ̃ pɛ̀a.

Ludadɔ̃sai nɛ́ vı̃̀akũnamɛ

35 Yesu mà kè wà pɛ̀a. Kè à à è, à à là à
bè: Nɛ́ɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ náanɛ kɛɛɔ́? 36 Gɔ̃g-
bɛ̃ pì wèàla à bè: Mare, dén à ũ lɛ mà
e mà à náanɛ kɛɛ? 37 Yesu bènɛ: N à è,
àmbe e yã oonyo. 38 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì bènɛ:
Dii, mɛ́ɛ n náanɛ kɛɛ. Ben à dɔnzi kènɛ.
39 Ben Yesu bè: Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yãnzin
ma mɔzi anduna guu kè, lɛ wɛ́ɛsiadeenɔ
wɛ́ɛ kɛ̃, wɛ́ɛkɛ̃rinɔ gɔ̃ wɛ́ɛsiadeenɔ ũ.

40 Farisi kenɔ kú gwe. Kè aɔ̃ yã pì mà,
aɔ̃ bènɛ: Wapinɔ, vı̃̀anɔn wa ũ seɔ́? 41 Ben
Yesu bèńnɛ: Tó vı̃̀anɔn a ũ, lɛ á durun
vı̃ro. Mɔde kè ée bee a wɛ́ɛ kɛ̃na yãnzi, a
durun kpɛ́ kúaomɛ.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n sãdãrio

10 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kè è
gɛ̃ sã karalɛnlo, mɔde è vı̃ kar-
ala gu pãnden, adee nɛ́ kpãimɛ, kpãi
wɛ́ɛdewɛmɛ. 2 Gbɛ̃ kè è gɛ̃ karalɛn sɔ̃,
adeen sãdãri ũ. 3 Kara dãkpari è zɛ́ wɛ̃
adeenɛ, sãanɔ sɔ̃ɔ à kòto dɔ̃. È a sãanɔ
sísi aɔ̃ baade tɔ́a à bɔɛńyo. 4 Tó à bɔ̀ɛńyo,
è dɔńnɛ aɛ aɔ̃ègɔ̃ tɛ́zi kè aɔ̃ɔ à kòto dɔ̃
yãnzi. 5 Aɔ̃è we wà tɛ́ gbɛ̃ pãndeziro.
Aɔ̃è bàa lɛ́nɛ kè aɔ̃ɔ gbɛ̃ pãnde kòto dɔ̃ro
yãnzi. 6 Yesu yã pì lɛ̀kɔ̃zińnɛ, ben aɔ̃ɔe dɔ̃
tó bɔ́ yãn èe oońnɛro.

Yesu nɛ́ sãdãri maaamɛ

7 Beee yãnzi Yesu ɛ̀ara à bèńnɛ:
Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, mámbe karalɛ ũ
sãanɔnɛ. 8 Gbɛ̃ kè aɔ̃ dɔ̀mɛ aɛnɔ nɛ́
kpãinɔmɛ, kpãi wɛ́ɛdewɛnɔmɛ ń píngi,
ben sãanɔɔ e ń yã maro. 9 Mámbe karalɛ
ũ. Gbɛ̃ kè gɛ̃̀ ma guu é aafia e. Eégɔ̃ gɛ̃ɛ
àgɔ̃ bɔɔ eé pɔ́blekii e. 10 Kpãi'ona yãnzin
kpãi è mɔ́zi è pɔ́ dɛ è pɔ́ kaatɛ. Ma mɔmɛ,
lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃ wɛ̃̀ndi vı̃ aɔ̃gɔ̃ vı̃ papana.
11 Mámbe sãdãri maaa ũ. Sãdãri maaa è
gí a wɛ̃̀ndizi a sãanɔ yãnzi. 12 Ayazı̃kɛri
nɛ́ sãdãri maaanlo. Kè sãanɔɔ dɛ à pɔ́ ũro
yãnzi, tó à è lɛwan e mɔɔ, è sãanɔ tón
à bàa lɛ́mɛ, ben lɛwan è sí sãanɔ tɛ́ à ń
fãakɔ̃a. 13 Gbɛ̃ pì bà ègɔ̃ kú kɔ̃n sãanɔoro,
kè à dɛ ayazı̃kɛri ũ yãnzi. 14 Mámbe sã-
dãri maaa ũ. Má a sãanɔ dɔ̃, ma sãanɔ sɔ̃ɔ
ma dɔ̃, 15 lán De Ludaa ma dɔ̃ bensɔ̃ má à
dɔ̃ nà. Mɛè gii ma wɛ̃̀ndizi aɔ̃ yãnzi. 16 Má
sã pãndenɔ vı̃ kè aɔ̃ɔ kú kara kè guuro.
Sé mà suńyo se. Aɔ̃é ma kòto ma, kpàsa
é gɔ̃ mèn do kɔ̃n dãrio mèn do. De Ludaa
yemazi 17 kè mɛ́ɛ gii ma wɛ̃̀ndizi yãnzi, lɛ
mà ɛara mà sí dɔ. 18 Gbɛ̃ke é ma wɛ̃̀ndi
símaro, mɛ́ gízi kɔ̃n ma zı̃ndaomɛ. Má à
gizina zɛ́ vı̃, má à sina zɛ́ vı̃ dɔ. Yã kè ma
Dee dìɛmɛɛn gwe.

19 Yã pì yãnzi Yuda gbãadeenɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a
dɔ. 20 Aɔ̃ tɛ́ gbɛ̃ paridee bè: À zı̃n vı̃mɛ,
à mì lìɛ. Bɔ́yãnzin ée swã kpaa à yãzizi?
21 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Zı̃nde yã'onan gwero.
Zı̃n é fɔ̃ à vı̃̀a wɛ́ɛ wɛ̃ɔ́?

Yesu a ludakɛ onnɛna

22 Luda kpɛ́ kyakɛna zı̃baa kà zaa
Yerusalɛmu. Buusiɛ guumɛ, 23 ben Yesu
e lili oo Luda ua guu, zaa guu kè
wè be Sulemanu gbaadaan. 24 Ben Yuda
gbãadeenɔ lìgazi, aɔ̃ à là wà bè: Nɛ́ wa

tó logona ai bɔrɛmɛ? Tó Mɛsayan n ũ,
ǹ owe wásawasa. 25 Ben Yesu wèńla à
bè: Má òare, ée síro. Yã kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ kɔ̃n
ma De tɔ́o pìnɔn à sèeda ũ. 26 Amɔanɔ sɔ̃
ée síro, kɛ̀ á dɛ ma sãanɔ ũro yãnzimɛ.
27 Ma sãanɔ è ma kòto ma. Má ń dɔ̃, ben
aɔ̃ègɔ̃ tɛ́mazi. 28 Mɛɛ̀ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro
kpáḿma, aɔ̃é ga zikiro. Gbɛ̃ke é fɔ̃ à ń
bɔ ma ɔzĩro. 29 Ma De kɛ̀ à ń kpámaa dɛ
baade píngila. Gbɛ̃ke é fɔ̃ à ń bɔ à ɔzĩro.
30 Mapi kɔ̃n ma Deo wá dɔ̃nkɔ̃mɛ.

31 Gbãadee pìnɔ gbɛ̀ sɛ̀sɛ dɔ lɛ wà à
pápao wà à dɛ. 32 Ben Yesu bèńnɛ: Ma
yã maaa kɛ̀ ma Dee dàmɛɛnɔ kɛ̀are pari.
Yã maa kparee yãnzin á yezi à ma pápa
gbɛ̀ozi? 33 Ben gbãadee pìnɔ wèàla wà
bè: Wá yezi wà n pápa gbɛ̀o yã maaa
kɛ̀ ń kɛ̀ yãnzinlo. Kɛ̀ n dɔkɛ̀ kɔ̃n Ludao
yãnzimɛ. Gbɛ̃nteen n ũ, ben n n zĩnda
dìɛ Luda ũ. 34 Ben Yesu wèńla à bè: Lu-
daa ò a doka takadan à bè Ludanɔn ń
ũ. 35 Luda e gbɛ̃ kɛ̀ èe yã oońnɛ pìnɔ
sísi ludaanɔroo? À yã gogona vĩ sɔ̃ro.
36 Mamɔma kɛ̀ ma De ma diɛ adona à ma
zĩ anduna guu sɔ̃, kɛ̀ ma bè Luda Nɛ́n ma
ũ, bɔ́yãnzi a bè ma dɔkɛ̀ kɔ̃n Ludaozi?
37 Tó mɛ́ɛ ma De kɛna kɛɛro, àton ma yã
síro. 38 Tó mɛ́ɛ kɛɛ sɔ̃, baa tó ée ma yã
síro, à ma náanɛ kɛ ma yãkɛnanɔ yãnzi,
lɛ àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ De Ludaa kú ma guu,
ben má kú à guu sɔ̃. 39 Ben aɔ̃ ɛ̀ara wèe
zɛ́ wɛtɛɛ wà à kũ, ben à pìtińgu.

40 Ben à ɛ̀ara à gàa Yoda baa kãa kpa,
guu kɛ̀ Yaaya gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀n káaku. À
gurɔplaa kɛ̀ gwe, 41 ben wà mɔ̀ à kiia
paripari wà bè: Baa kɛ̀ Yaaya e dabuyã
ke kɛro, yã kɛ̀ à ò gbɛ̃ kɛ̀kiimusu píngi
nɛ́ yãpuraamɛ. 42 Ben wà à náanɛ kɛ̀ gwe
pari.

Lazaru gana

11 Gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Lazaru e gyãa kɛɛ
zaa Bɛtani wɛ́tɛ kɛ̀ Mariama kɔ̃n
a vɩ̃̀i Maatao kún. 2 Mariaman nɔgbɛ̃ kɛ̀
nɔ́si gũnnadee kù Dii gbáa à gògo kɔ̃n a
mìkão ũ. 3 Ben Lazaru dãre pìnɔ lɛ́kpãsã
kɛ̀ Yesunɛ wà bè: Dii, n gbɛ̃nnaa e gyãa
kɛɛ. 4 Kɛ̀ Yesu yã pì mà à bè: Gyãa pì é
mì dɛ gaaoro. Lɛ wà Luda gakui e yãnz-
imɛ, lɛ Luda Nɛ́ sɔ̃ tɔ́ bɔ à musu. 5 Yesu ye
Maata kɔ̃n à dãaroozi kɔ̃n Lazaruo. 6 Kɛ̀
à mà Lazaru e gyãa kɛɛ, ben à gɔ̃̀ guu kɛ̀
à kún gĩa gurɔ plaa. 7 Beee gbɛran à bè
a ìbanɔnɛ: Wà ɛara wà gá Yudea. 8 Ben
à ìbanɔ bènɛ: Rabi, gbãadeenɔɔ yezi wà
n pápa gbɛ̀o èe gì kɛro, ben ń yezi wà
ɛara wà gá gwe dɔ́ɔ́? 9 Yesu bè: Fãantɛ̃
doo nɛ́ awa kuri awɛɛplaanloo? Gbɛ̃ kɛ̀
èe táa oo fãantɛ̃ è gɛ̃̀n síro, kɛ̀ èe guu ee
anduna kɛ̀kii gupuraazi yãnzi. 10 Tó èe
lili oo gwãavĩ, è gɛ̃̀n sí kɛ̀ à gupuraa pì
vĩro yãnzi.

11 Yã pì ona gbɛran Yesu bèńnɛ: Wa
gbɛ̃nna Lazaru ii òmɛ. Mɛ́ ga mà à vu.
12 Ben à ìbanɔ bènɛ: Dii, tó èe ii oomɛ, eé
aafia e. 13 Lazaru ga yãn Yesu e oońnɛ,
ben aɔ̃ɔe daa i'onamɛ yãpura. 14 Ben
Yesu òńnɛ wásawasa sa à bè: Lazaru
gàmɛ. 15 Ma pɔɔ kɛ̀ nna kɛ̀ má kú gwero,
lɛ à e à ma náanɛ kɛ yãnzi. Wà gá à
kiia. 16 Ben Tomasi kɛ̀ wè benɛ Sìka bè a
gbɛ̃nɔnɛ: Wà gá kɔ̃n Diio wà ga wa píngi.

Yesun gbɛ̃ kɛ́ è gɛ̀nɔ vu à wɛ̃̀ndi kpáḿma ũ

17 Kɛ̀ Yesu kà gwe, à mɔ̀ à lè wà Lazaru
vɩ̃̀i à gĩakɛ à kɛ̀ gurɔ siigɔ̃ kɔ̀. 18 Bɛtani
kú kĩi kɔ̃n Yerusalɛmuo lán kiloo aagɔ̃ɔ
bà. 19 Yuda gbãadeenɔ bɔ̀ zaa gwe pari aɔ̃
mɔ̀ Maata kɔ̃n Mariamao kiia, lɛ wà sùu
kpáńnɛ aɔ̃ dãgɔ̃ ga yã musu. 20 Kɛ̀ Maata
mà Yesu e mɔɔ, à bɔ̀ à gàa daàlɛ, mɔde
Mariama zɛ̀ bɛ. 21 Ben Maata bè Yesunɛ:
Dii, tó ń kú kɛ̀mɛ yã, lɛ ma dãgɔ̃ɔ e garo.
22 Baa tia má dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ ń gbɛ̀ka Lu-
daa, eé kɛnnɛ. 23 Yesu bènɛ: N dãgɔ̃ é fɛɛ.
24 Maata bènɛ: Má dɔ̃ kɛ̀ eé fɛɛ zĩ kɛ̀ gɛ̀nɔ
é fɛɛ ziaa zĩ. 25 Yesu bènɛ: Mámbe gbɛ̃
kɛ̀ è gɛ̀nɔ fɛɛ à wɛ̃̀ndi kpáḿma ũ. Baa tó
ma náanɛkɛri gà, eégɔ̃ kpɛɛ kuu. 26 Gbɛ̃
kɛ̀ kuu, ben èe ma náanɛ kɛɛ é ga zikiro.
N beee sìɔ́? 27 Maata bènɛ: Eè, Dii, má sì

kɛ̀ Mɛsayan n ũ, Luda Nɛ́ kɛ̀ wà bè eé mɔ́
anduna guu.

Yesu wɛ́ɛ'i kàn

28 Kɛ̀ Maata ò lɛ, ben à gàa à a dãaro
Mariama sìsi, ben à ònɛ asii guu à bè:
Dannɛri mɔ̀ èe n gbekaa. 29 Kɛ̀ Mariama
yã pì mà, à fɛ̀ɛ kpakpaa èe gaa à le.
30 Yesu e gĩakɛ à gɛ̃ wɛ́tɛ guu kɔ̀ro, à
kpɛ́ kú guu kɛ̀ Maata dàalɛn. 31 Gbãadee
pìnɔɔ kú kpɛ́n kɔ̃n Mariamao, aɔ̃ɔe sùu
kpaanɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ è à fɛ̀ɛ kpakpaa à bɔ̀, aɔ̃
bɔ̀ wà tɛ̀zi, zaakɛ wèe daa èe gaa ɔ́ɔ dɔ
miraamɛ.

32 Kɛ̀ Mariama kà guu kɛ̀ Yesu kún, kɛ̀
à à è, à kùɛ à gbá saɛ à bènɛ: Dii, tó ń kú
kɛ̀mɛ yã, lɛ ma dãgɔ̃ɔ e garo. 33 Yesu è èe
ɔ́ɔ dɔɔ, ben gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo pìnɔɔ e
ɔ́ɔ dɔɔ dɔ. Ben à nɔ̀sɛyɔgɔ sì à pɔɔ yàka.
34 Ben à bè: A à vĩi mámɛ? Aɔ̃ wèàla wà
bè: Maree, ǹ mɔ́ ǹ gwa. 35 Yesu wɛ́ɛ'i kàn.
36 Ben gbãadee pìnɔ bè: À gwa lán à yezi
nà. 37 Ben aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Àmɔ kɛ̀ vĩ̀a wɛ́ɛ
wɛ̃̀, eé fɔ̃ à gì Lazarunɛ àton garoo?

Lazaru fɛɛna

38 Kɛ̀ Yesu e gaa mira pì kiia, ben à
nɔ̀sɛyɔgɔ sì dɔ. Mira pì nɛ́ gbɛ̀wɛɛmɛ, gbɛ̀
gbɛ̃̀ntɛ̃ tataàlɛ. 39 Yesu bè: À gbɛ̀ pì go à
lɛ́a. Ben gbɛ̃ kɛ̀ gà pì dãre Maata bènɛ:
Dii, èe gũu sɔ̃ɔ, zaakɛ à kɛ̀ gurɔ siigɔ̃n yɛ̀.
40 Yesu bènɛ: Mɛ́ɛ onnɛ kɛ̀ tó n ma náanɛ
kɛ̀, nɛ́ Luda gakui eroo? 41 Kɛ̀ wà gbɛ̀ pì
gò, ben Yesu wɛ́ɛ sɛ̀ musu à bè: Baa, ma
n sáabu kɛ̀ kɛ̀ n ma yã mà. 42 Má dɔ̃ kɛ̀
nɛɛ̀gɔ̃ ma yã maa gurɔ píngi, mɔde má ò
lɛ parii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɛ̀nɔ yãnzimɛ, lɛ aɔ̃ e
wà sí kɛ̀ ḿbe n ma zĩ. 43 Kɛ̀ à ò lɛ, ben
à pũ̀tã kɔ̃n kòto gbãaao à bè: Lazaru, ǹ
bɔ. 44 Ben gbɛ̃ kɛ̀ gà pì bɔ̀, pɔ́lɛ fĩfĩ à mɛ̀a,
bisa yina à mìa. Yesu bɛ̀ńnɛ: À pɔ́ poroa
à à gbarɛ.

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi

(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Luk 22:1-2)

45 Yuda gbãadee kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ Mariama
kiia pìnɔ, kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ Yesu kɛ̀ pì è,
aɔ̃ a náanɛ kɛ̀ pari. 46 Mɔde aɔ̃ gbɛ̃kenɔ
gàa Farisinɔ kiia, aɔ̃ yã kɛ̀ Yesu kɛ̀
tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ. 47 Ben sa'orikinɔ kɔ̃n Farisi pìnɔ
gbãadeenɔ sìsi kakɔ̃anaa wà bè: Gbɛ̃ pì
e dabuyã kɛɛ pari, wée kɛɛ diamɛ? 48 Tó
wá tò èe kɛɛ lɛ, baade é à náanɛ kɛ, Ro-
mudeenɔ é mɔ́ wà wa Luda kpɛ́ kɔ̃n wa
boriio kaatɛ píngi. 49 Ben Kayafa aɔ̃ gbɛ̃
mɛ̀n doo kɛ̀ dɛ sa'oriki ìsi ũ wɛ̃̀ beeea
bɛ̀ńnɛ: Á yãke dɔ̃ro. 50 Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ mɛ̀n
do gana wa píngi gɛ̃ɛ ũu maa dɛ wa
bori kaatɛnalaroo? 51 Èe yã pì o a zĩnda
pɔyezioro. Kɛ̀ à dɛ sa'oriki ìsi ũ wɛ̃̀ beeea
yãnzin à annabikɛyã ò kɛ̀ Yesu é ga Yu-
danɔ gɛ̃ɛ ũ. 52 Èe kɛ Yudanɔ ńtɛ̃ɛnlo, ai
kɔ̃n Luda nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ fãakɔ̃ananɔ dɔ, lɛ à ń
kɛ mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ. 53 Zaa zĩ beeean gbãadee
pìnɔ zɛ̀ kɔ̃n Yesu dɛnao. 54 Beee yãnzi
Yesu e bɔ gupuraaa ń tɛ́ dɔro. Ben à gàa
lakutu kɛ̀ kú gbáa saɛ kɛ̀ wè be Ɛflaimu.
À gurɔplaa kɛ̀ gwe kɔ̃n a ìbanɔ.

55 Yudanɔ Banla zĩbaa kà kĩi. Wà
bɔ̀ lakutunɔ guu paripari, wà gàa
Yerusalɛmu gbãsĩbɔna yãnzi ai zĩbaa
pì gɔ̃ ká. 56 Aɔ̃ɔe Yesu wɛtɛɛ, aɔ̃ɔ zɛna
Luda ua guu, aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa wèe bee: Ée
daa diamɛ? Eé we à mɔ́ zĩbaa kɛ̀ kɛɔ́?
57 Sa'orikinɔ kɔ̃n Farisinɔɔ dìɛ kɛ̀ tó gbɛ̃ke
Yesu kúkii dɔ̃, à ońnɛ lɛ aɔ̃ e wà à kũ.

Nɔ́si gũ nna kuna Yesu gbáa

(Mat 26:6-13, Maa 14:3-9)

12 Banla zĩbaa gɔ̃̀ gurɔ swɛɛdo, ben
Yesu mɔ̀ Bɛtani, Lazaru kɛ̀ à à
fɛ̀ɛ bɔna gaan bɛ wɛ́tɛ. 2 Wà pɔ́blee
kɛ̀ Yesunɛ gwe. Maata bé èe pɔ́blee
kpaatɛtɛɛ, Lazaru sɔ̃ɔ kú pɔ́blerinɔ tɛ́
kɔ̃n Yesuo. 3 Ben Mariama nɔ́si bori maa
ɔɔdee sɛ̀ à mɔ̀o, à kù Yesu gbáa, ben
à à gbá gògo kɔ̃n a mìkão. Nɔ́si gũu
dàgula kpɛ́ pì guu. 4 Yesu ìbanɔ doke

Yudasi Isikariɔti kɛ̀ eé Yesu kpáḿma
bè: [5] Nɔ́si kɛ̀ ɔɔ kà kondogi wàa do
kpɛ́ basɔɔro. Bɔ́yãnzi wèe yá wà à ɔɔ
kpà takaasideenɔaziroo? [6] Èe beee o
takaasideenɔ wɛ̃ndagwana yãnzinlo, kɛ̀
à dɛ kpãi ũ yãnzimɛ. Àmbe ègɔ̃ ɔɔsɔ
kũna àgɔ̃ ɔɔ kokɛ̃ɛ. [7] Ben Yesu bè: Ǹ
nɔgbɛ̃ daa tó. À beee dìɛ ai ma gɛ̀
kɛgurɔɔamɛ. [8] Takaasideenɔ égɔ̃ kúao
gurɔ píngi, mapi sɔ̃ mɛ́gɔ̃ kúao gurɔ
píngiro.

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Lazaruzi

[9] Yuda gbãadeenɔɔ mà kɛ̀ Yesu kú Bɛ-
tani, ben aɔ̃ gàa gwe paripari. Èe kɛ Yesu
yãnzin aɔ̃ gàazi adoro, lɛ dɔ aɔ̃ Lazaru kɛ̀
Yesu à fɛ̀ɛ bɔna gaan e yãnzimɛ. [10] Ben
sa'orikinɔ zɛ̀o wà Lazaru dɛ se dɔ, [11] za-
akɛ beee yãnzin gbãadeenɔɔ e kɛ̃ɛḿma
pari, aɔ̃ɔe Yesu náanɛ kɛɛzi.

Gbãakɛkpana Yesuzi zaa Yerusalɛmu

*(Mat 21:1-11, Maa
11:1-11, Luk 19:28-40)*

[12] Kɛ̀ guu dɔ̀, parii kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ zĩbaa kɛ
Yerusalɛmunɔɔ mà kɛ̀ Yesu e mɔɔ, [13] ben
aɔ̃ kpakpa lánɔ zɔ̃̀zɔ̃ aɔ̃ gàa daàlɛo. Aɔ̃ɔe
wii lɛɛ wèe bee:
Ǹ gbãaa kɛ!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ Dii tɔ́o ũ!
Aubarikadeen Isarailinɔ Kína ũ!
[14] Yesu zaaki è à dìa lán à kɛ̃na Luda yãn
nà wà bè:
[15] Zayɔndeenɔ, àton vĩa kɛro.
A kína e mɔɔ à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛɛ.
[16] À ìbanɔɔ e yã pì mì dɔ̃ gĩaro. Yesu fɛɛ
à tana gakui guu gbɛran aɔ̃ɔ dɔ̃̀ sa kɛ̀ wà
yã pì kɛ̃̀ à musumɛ, ben aɔ̃pinɔ bé wà à
píngi kɛ̀nɛ.
[17] Kɛ̀ Yesu Lazaru sìsi à à fɛ̀ɛ bɔna mi-
ran, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ à baaru kpàk-
pańnɛ. [18] Beee yãnzin parii gàa wà
dààlɛzi, zaakɛ aɔ̃ɔ mà kɛ̀ à dabuyã pì kɛ̀.
[19] Ben Farisinɔ bèkɔ̃nɛ: Á èɔ́? Wé fɔ̃ wà
pɔ́ke woaro. À gwa lán anduna bɔ̀ à tézi
nà.

[20] Girikinɔɔ kú gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ dɔnzi kɛ
zĩbaakɛkiianɔ tɛ́, [21] ben aɔ̃ gàa Filipi kɛ̀
bɔ̀ Bɛtɛsaida, Galili bùsun kiia, aɔ̃ wɛ́ɛ
kɛ̀a wà bè: Maree, wá ye Yesu kɔ̃'enazi.
[22] Filipi gàa à ò Andurunɛ, ben aɔ̃ gàa wà
ò Yesunɛ lɛdo.

Yesu a ga yã'ona

[23] Yesu bèńnɛ: Gbɛ̃ntee Nɛ́ tɔ́bɔgurɔɔ
kà. [24] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, tó pɔ́wɛɛ e gɛ̃
bùsu guu à fɔ̃̀mba bɔ̀ro, ègɔ̃ kuu adomɛ.
Tó à fɔ̃̀mba bɔ̀ sɔ̃, è nɛ́ i maamaa. [25] Gbɛ̃
kɛ̀ ye a wɛ̃̀ndizi é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀n-
dizi anduna kɛ̀kiin sɔ̃, adee égɔ̃ kũna ai
gurɔ píngi. [26] Tó gbɛ̃ yezi à zĩi kɛmɛ, àgɔ̃
témazi. Ma zĩkɛri égɔ̃ kú guu kɛ̀ má kún.
Tó gbɛ̃ e zĩi kɛɛmɛ, ma De é a kpe da.
[27] Tia sa ma pɔɔ yàka. Bɔ́n mɛ́ oo? Mɛ́
be, Baa, ǹ ma bɔ yã kɛ̀ èe mɔɔmaan yɔ́?
Auo! Ma mɔ yã kɛ̀ èe mɔɔmaa pì yãnz-
imɛ. [28] Baa, ǹ tɔ́ bɔ. Ben kòto bɔ̀ ludambɛ
à bè: Ma tɔ́ bɔ̀ kɔ̀, bensɔ̃ mɛ́ ɛara mà bɔ
dɔ.
[29] Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔɔ mà, aɔ̃ bè:
Lou bé à pṹtã. Gbɛ̃kenɔ bè: Malaika bé
à yã ònɛ. [30] Ben Yesu bèńnɛ: Èe kɛ ma
yãnzin kòto pì bɔ̀ziro, a yãnzimɛ. [31] Yã é
vɛ̃ɛ anduna kɛ̀kiia sa. Weé anduna kɛ̀ki
kína bɔ kpatan sa. [32] Mapi sɔ̃, tó wà ma
sɛ wà ma dɔ musu, mɛ́ bori sãnda píngi
gáɛ aɔ̃ su ma kiia.
[33] Kɛ̀ Yesu ò lɛ, à gaa kɛ̀ eé gaa takan
à téa. [34] Ben gbɛ̃nɔ bènɛ: Wá mà à kú
doka takadan wà bè Mɛsaya égɔ̃ kuu
gurɔ píngimɛ, ben n bè weé Gbɛ̃ntee Nɛ́
sɛ́ wà dɔ musu sɔ̃ nɛ́? Dén Gbɛ̃ntee Nɛ́
pì ũu? [35] Yesu wɛ̀ńla à bè: Gupura ku-
unaao gɔ̃̀ féteme. Gurɔɔ kɛ̀ gupuraa pì
kúao, àgɔ̃ táa oon, lɛ guu tón sia kũawaro
yãnzi. Gbɛ̃ kɛ̀ èe táa oo gusiaan dɔ̃ guu kɛ̀
èe gaanlo. [36] Gurɔɔ kɛ̀ á gupuraa pì vĩ, à
gupuraa pì náanɛ kɛ, lɛ à gɔ̃ gupuradeenɔ
ũ.

Kɛ̀ Yesu ò lɛ, ben à gàa à ùtɛńnɛ.

Gbɛ̃nɔɔ e Yesu náanɛ kɛro

37 Baa kɔ̃n dabuyã parii kɛ̀ à kɛ̀ ń
wáanɔ, aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro, 38 lɛ yã kɛ̀
annabi Isaya ò e à papa yãnzi kɛ̀ à bè:
Dii, gbɛ̃kee e baaru kɛ̀ wá kpà síro.
Wà n gbãaa è wèe dɔ̃ro.
39 Aɔ̃ɔe we wà à náanɛ kɛ̀ro, zaakɛ Isaya
bè dɔ:
40 Luda ń wɛ́ɛ vı̃̀a kũ̀ńnɛ
lɛ aɔ̃ton guu ero.
À ń kù kɛńnɛ gbãa
lɛ aɔ̃ton yã ma aɔ̃ aɛ dɔa à ń kɛ̃kɔ̃aro.
41 Isaya beee ò kɛ̀ à Yesu gakui è yãnz-
imɛ, ben à à yã ò. 42 Baa kɔ̃n beeeo
gbãadee pìnɔ Yesu náanɛ kɛ̀ pari. Faris-
inɔ yãnzin aɔ̃ègɔ̃ yezi wà dɔ̃ḿmaro,
lɛ wàton aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃ńnɛro yãnzi.
43 Zaakɛ aɔ̃ɔ yezi gbɛ̃nteenɔ ń sáabu kpá
dɛ Luda ń sáabu kpála.
44 Ben Yesu pũ̀tã à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ èe ma
náanɛ kɛɛ, èe kɛ mapin èe náanɛ kɛɛ
adoro, èe gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩ náanɛ kɛɛmɛ se dɔ.
45 Gbɛ̃ kɛ̀ èe ma ee e gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi eemɛ
se. 46 Ma mɔ anduna guu gupuraa ũmɛ,
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe ma náanɛ kɛɛ tón gɔ̃ gusiaan
dɔro. 47 Gbɛ̃ kɛ̀ ma yã mà ben à kũnaro,
èe kɛ mámbe mɛ́ yã vɛ̃ɛaro, zaakɛ mɛ́ɛ
mɔ́ yã vɛ̃ɛ andunaanlo, ma mɔ anduna
mì símɛ. 48 Gbɛ̃ kɛ̀ gìmazi ben èe ma yã
síro, yãkpaɛkɛna e à dãa. Yã kɛ̀ má ònɛ
pì bé eé vɛ̃ɛa ziaa zĩ. 49 Zaakɛ mɛ́ɛ yãke
o kɔ̃n ma zĩndaoro. Yã kɛ̀ má ò kɔ̃n yã kɛ̀
má dàńnɛo, ma De kɛ̀ ma zĩi bé à dìɛmɛ.
50 Má dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ à dìɛmɛɛ nɛ́ wɛ̃̀ndi kɛ̀
è yãaro yãmɛ. Beee yãnzi yã kɛ̀ mɛ́ɛ oo,
mɛ́ɛ oo lán ma Dee dàmɛ nàmɛ.

Yesu a ìbanɔ gbá pipina

13 Lɛ Banla zĩbaa kpɛ́ à ká, Yesu dɔ̃̀
kɛ̀ a bɔna anduna kɛ̀kii guu tana
a De kiia gurɔɔ kà. Lán à ye a gbɛ̃nɔzi an-
duna guu nà, à yeńzi ai a wɛ̃̀ndi lɛ́mmɛ.
2 Kɛ̀ aɔ̃ɔe uusiɛ pɔ́ blee, Ibilisi gĩakɛ à yã
dà Simɔ Isikariɔti nɛ́ Yudasi swɛ̃̀n kɔ̀, lɛ
à Yesu kpáḿma. 3 Yesu dɔ̃̀ kɛ̀ a De pɔ́
píngi nàare a ɔzĩ. À dɔ̃̀ kɛ̀ a bɔ Luda ki-
iamɛ, bensɔ̃ é ɛara à tá à kiiamɛ. 4 Gurɔɔ
kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee, Yesu fɛ̃ɛ à a uta bɔ̀ à kàɛ,
ben à tawɛi sɛ̀ à dɔ̀ a pii. 5 Beee gbɛra à
í kà taa guu, ben à nà a ìbanɔ gbá pip-
inaa, èe gogoo kɔ̃n tawɛi kɛ̀ à dɔ̀ a piiao.
6 Kɛ̀ à kà Simɔ Pita kiia, Pita bènɛ: Dii,
ḿbe nɛ́ ma gbá pípimɛɔ́? 7 Yesu wèàla à
bè: Ń yã kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ dɔ̃ gĩaro, mɔde nɛ́
yãa ǹ dɔ̃. 8 Pita bènɛ: Nɛ́ ma gbá pípimɛro
fá! Yesu bènɛ: Tó mɛ́ɛ n gbá pípiro, n bà
kúmao dɔro. 9 Simɔ Pita bènɛ: Dii, èe kɛ
ma gbámɛ adoro, ma ɔ kɔ̃n ma mìomɛ
dɔ. 10 Yesu bènɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ zú ò bà kú kɔ̃n
a mɛ̀gu ke pipinaoro, séde à gbá, za-
akɛ à zɛ̃namɛ. Á gbãsĩro, mɔde èe kɛ a
pínginlo. 11 À gbɛ̃ kɛ̀ eé a kpáḿma dɔ̃.
Beee yãnzin à bè aɔ̃ɔ gbãsĩsai ń píngiro.
12 Kɛ̀ à ń gbá pìpińnɛ à yã̀a, à a uta
sɛ̀ à dà, ben à ɛ̀ara a gbɛ̀n. À bɛ̀ńnɛ: Á
yã kɛ̀ má kɛ̀aree dɔ̃ɔ́? 13 Eè ma sísi Dan-
nɛri kesɔ̃ Dii. Ée oo a zɛ́amɛ, zaakɛ má
dɛ à ũmɛ. 14 Lán mamɔma kɛ̀ má dɛ a dii
kɔ̃n a dannɛrio ũu a gbá pìpiare nà, àgae
kɔ̃ gbá pípii lɛ se. 15 Ma à taka kɛ̀are.
Àgae kɛ lán má kɛ̀are nà. 16 Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, zɔ̀bleri ègɔ̃ dɛ a diilaro, zĩ̀ri
ègɔ̃ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ à à zĩ̀laro.
17 Lán a yã beee dɔ̃̀ nà, aubarikadeenɔn
a ũ tó ée kɛɛ lɛ. 18 Èe kɛ a píngi yãn mɛ́ɛ
ooro. Má gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sɛ́nɔ dɔ̃. Séde yã
kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn kɛ̀ papa kɛ̀ wà bè: Gbɛ̃
kɛ̀ weè ɔ kakɔ̃a ta dɔ̃nkɔ̃ guu bé à bɔ̀ ma
kpɛɛ. 19 Mɛ́ɛ ooare tia lɛ à kpɛ́ à mɔ́, lɛ
tó à mɔ̀, é sí kɛ̀ mámbe à ũ. 20 Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩ̀ri sì ma simɛ. Gbɛ̃
kɛ̀ ma si sɔ̃, adee gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi sìmɛ.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Yudasi é kɛ

*(Mat 26:20-25, Maa
14:17-21, Luk 22:21-23)*

21 Kɛ̀ Yesu ò lɛ, à nɔ̀sɛyɔgɔ sì, ben
à òńnɛ wásawasa à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, a gbɛ̃ mɛ̀n doo bé eé ma kpáḿma.
22 Ben à ìbanɔ kɔ̃ gwàgwa kɔ̃ wɛ́ɛzĩ aɔ̃
bídi kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ à tɛ́a. 23 Ìba doo kɛ̀ Yesu

yezi gɛɛkɛsɛkɛna à saɛ.
24 Ben Simɔ Pita
lɛ́zukii kɛ̀nɛ à Yesu la tó dén à tɛ́a.
25 Ben
ìba pì nà Yesuzi à à là à bè: Dii, démɛɛ?
26 Yesu wèàla à bè: Mɛ́ lɔma zɔ̃ dòa mà
kpá adeea. Ben à lɔma zɔ̃̀ dòa à kpà Simɔ
Isikariɔti nɛ́ Yudasia.
27 Kɛ̀ Yudasi lɔma
pì sì, Setãn gɛ̃̀n gɔ̃ɔ. Ben Yesu bènɛ: Yã
kɛ̀ nɛ́ kɛ ǹ kɛ kpakpaa.
28 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe
pɔ́ bleenɔ kee e dɔ̃ tó bɔ́yãnzi Yesu ònɛ
lɛziro.
29 Kɛ̀ Yudasi bé ègɔ̃ ɔɔsɔ kũna, ben
gbɛ̃kenɔ e daa Yesu bènɛ à gá zĩbaa pɔ́
kɛ̀ aɔ̃ɔ yezinɔ lúmɛ ke à gá pɔ́ke kpá
takaasideenɔa.
30 Kɛ̀ Yudasi lɔma pì sì, à
bɔ̀ gɔ̃ɔ. Gwãavĩmɛ sɔ̃.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Pita é kɛ

(Mat 26:31-35, Maa 14:27-21, Luk 22:31-34)

31 Kɛ̀ Yudasi bɔ̀, ben Yesu bè: Tia sa
Gbɛ̃ntee Nɛ́ é tɔ́ bɔ, Luda sɔ̃ é tɔ́ bɔ à
yã musu.
32 Tó Luda tɔ́ bɔ̀ à musu sɔ̃,
Luda é à tɔ́ bɔ a kiia, bensɔ̃ eé bɔ gɔ̃ɔmɛ.
33 Ma nɛ́nɔ, ma kuunaao gɔ̃̀ fétemɛ. É
ma wɛtɛ, mɔde mɛ́ɛ ooare tia lán má
ò gbãadeenɔnɛ nà, é fɔ̃ à gá guu kɛ̀
mɛ́ɛ taanlo.
34 Mɛ́ɛ yã dufu diɛɛare, àgae
yekɔ̃zi. Lán má yeazi nà, apinɔ sɔ̃ àgae
yekɔ̃zi lɛ dɔ.
35 Tó á yekɔ̃zi, baade píngi
é a dɔ̃ ma ìbanɔ ũ.
36 Simɔ Pita à là à bè: Dii, nɛ́ɛ taa
mámɛ? Yesu wèàla à bè: Guu kɛ̀ mɛ́ɛ
taan, nɛ́ fɔ̃ ǹ tɛ́mazi gĩaro, mɔde nɛ́ yãa
ǹ mɔ́.
37 Pita bènɛ: Dii, bɔ́yãnzi mɛ́ fɔ̃ mà
tɛ́nzi tiaroo? Mɛ́ gí ma wɛ̃̀ndizi n yãnzi.
38 Yesu bè: Nɛ́ gí n wɛ̃̀ndizi ma yãnzi sɔ̃ɔ́?
Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu,
nɛ́ lɛ́ sɛ́mazi gɛ̃̀n aagɔ̃.

Yesun ludambɛ zɛ́ ũ

14 Àton tó a nɔ̀sɛ yakaro. À Luda
náanɛ kɛ, à ma náanɛ kɛ dɔ.
2 Ma
De bɛ kpɛ́nɛnɔ kuu pari, tó à dɛ lɛro, lɛ
má òare. Mɛ́ɛ gaa guu kɛkɛare.
3 Lán mɛ́ɛ
gaa guu kɛkɛare nà, mɛ́ ɛara mà mɔ́ mà
a sɛ́ɛ mà táao ma kiia, lɛ apinɔ se àgɔ̃ kú
guu kɛ̀ má kún.
4 Á guu kɛ̀ mɛ́ɛ taan zɛ́ dɔ̃.
5 Ben Tomasi bènɛ: Dii, wá dɔ̃ guu kɛ̀ nɛ́ɛ
taanlo. Wɛ́ fɔ̃ wà à zɛ́ dɔ̃ diamɛ?
6 Yesu
wèàla à bè: Mámbe zɛ́ ũ, mámbe yãpu-
raa kɔ̃n wɛ̃̀ndio ũ. Gbɛ̃ke è e à gá ma De
kiia ma gbákũna sairo.
7 Tó á ma dɔ̃, lɛ á
ma De dɔ̃. Zaa tia a à dɔ̃̀, bensɔ̃ a à è.
8 Ben Filipi bènɛ: Dii, ǹ n De ɔdɔawe.
Bee é mɔ́wa.
9 Yesu bènɛ: Filipi, má kúao
zaa gìkɛna, ben ń ma dɔ̃roo? Gbɛ̃ kɛ̀ ma
ee ma De èmɛ. Bɔ́yãnzin nɛ́ɛ bee mà a
De ɔdɔaarezi?
10 Kɛ̀ má kú ma De guu,
bensɔ̃ ma Dee kú ma guu, nɛ́ɛ síroo? Yã
kɛ̀ mɛ́ɛ ooare mɛ́ɛ oo kɔ̃n ma zĩndaoro.
Ma De kɛ̀ kú ma guu bé è a yãkɛnanɔ kɛ.
11 Kɛ̀ ma bè má kú ma De guu, ma De sɔ̃ɔ
kú ma guu, à ma yã sí. Tó lɛn sɔ̃ro, à sí
dabuyãkɛna pìnɔ yãnzi.
12 Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, gbɛ̃ kɛ̀ èe ma náanɛ kɛɛ é yã kɛ̀
mɛɛ̀ kɛ pìnɔ kɛ. Baa kɛ̀ à dɛ beeenɔlaa se,
kɛ̀ mɛ́ɛ taa ma De kiia yãnzi.
13 Pɔ́ sãnda
píngi kɛ̀ é wɛ́ɛ kɛ kɔ̃n ma tɔ́on mɛ́ kɛ lɛ
ma De tɔ́ bɔ ma musu yãnzi.
14 Pɔ́ kɛ̀ é à
wɛ́ɛ kɛma kɔ̃n ma tɔ́o píngi, mɛ́ kɛ.

Yesu lɛ́gbɛ̃na a Nini yã musu

15 Tó á yemazi, égɔ̃ yã kɛ̀ má dìɛnɔ
kũna.
16 Mɛ́ wɛ́ɛ kɛ ma Dea, eé a gba
Zɛnyode pãnde kɛ̀ eégɔ̃ kúao gurɔ píngi
17 Nini Yãpurademɛ. Anduna gbɛ̃nɔ é fɔ̃
wà à síro, zaakɛ aɔ̃ɔe a eero, bensɔ̃ aɔ̃ɔ à
dɔ̃ro. Mɔde á à dɔ̃, zaakɛ à kúao, bensɔ̃
eégɔ̃ kú a guu.
18 Mɛ́ a tó adoro, mɛ́ ɛara
mà mɔ́ a kiia.
19 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ anduna é ma
e dɔro, mɔde é ma e. Kɛ̀ má kuu yãnzi,
égɔ̃ kuu se.
20 Zĩ pìan égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ má kú
ma De guu, á kú ma guu, bensɔ̃ má kú
a guu.
21 Gbɛ̃ kɛ̀ ma yãdiɛnanɔ dà bensɔ̃
à kũna, adee bé à yemazi. Ma De égɔ̃ ye
gbɛ̃ kɛ̀ yemaziizi, mapi sɔ̃ mɛ́gɔ̃ yezi mɛ́
ma zĩnda ɔdɔanɛ.
22 Ben Yudasi à là, èe kɛ Yudasi Isikar-
iɔtinlo, à bè: Dii, à kɛ̀ dia nɛ́ n zĩnda
ɔdɔawe, ben anduna sɔ̃ eé n eroo?
23 Ben
Yesu wèàla à bè: Tó gbɛ̃ yemazi, eégɔ̃ ma
yã kũna. Ma De égɔ̃ yezi, wɛ́ mɔ́ à kiia wà
vɛ̃ɛ lɛdo.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ yemaziroo ma yã kũ-

naro. Yã kɛ̀ ée maa pì e bɔ ma kiiaro, à
bɔ̀ ma De kɛ̀ ma zĩi kiiamɛ. 25 Ma yã pì
òare gurɔɔ kɛ̀ má kpɛ́ kúao. 26 Ma De é
a Ninii zĩ kɔ̃n ma tɔ́o Zɛnyodee ũ. Àmbe
eé yã píngi dadaare, eé tó yã kɛ̀ má òa-
ree dɔagu píngi. 27 Mɛ́ɛ a too kɔ̃n aafiao,
ma zĩnda aafian mɛ́ɛ a gbaa. Mɛ́ɛ a gbaa
lán anduna è ń gba nàro. Àton tó a nɔ̀sɛ
yakaro, àton tó vĩaa a kũro. 28 Á mà má
òare mɛ́ɛ taa mɛ́ ɛara mà mɔ a kiia. Tó á
yemazimɛ, lɛ a pɔɔ nna kɛ̀ mɛ́ɛ taa ma De
kiia yãnzi, zaakɛ ma Dee dɛmala. 29 Má
òare tia lɛ à kpɛ́ à kɛ, lɛ tó à kɛ̀, é ma
náanɛ kɛ. 30 Mɛ́ e mà yã oao à gì kɛ̀ dɔro,
zaakɛ anduna kɛ̀ki kína e mɔɔ. À gbãa
vĩ ma musuro, 31 mɔde lán ma Dee dàmɛ
nàn mɛ́ɛ kɛɛ, lɛ anduna e à dɔ̃ kɛ̀ má yezi.
À fɛɛ wà gu gura kɛ̀.

Yesun geepi lí yãpuraa ũ

15 Mámbe geepi lí yãpuraa ũ, ma
Den geepi lí búdee ũ. 2 È lígã kɛ̀
pɛ́ma nɛ́'ina sai píngi zɔ̃, bensɔ̃ è à nɛ́'iri
píngi ɔnɛ kɛ̃ɛ lɛ à nɛ́'ina kaara yãnzi.
3 Apinɔ sɔ̃ á zɛ̃namɛ yã kɛ̀ má òare yãnzi.
4 Àgɔ̃ kú ma guu lán má kú a guu nà. Lí-
gã è fɔ̃ à nɛ́ kpá a zĩndaoro, séde àgɔ̃ kú
lídaaa. Lɛmɛ apinɔ é fɔ̃ à nɛ́ kpáro, séto
àgɔ̃ kú ma guu baasiro. 5 Mámbe geepi lí-
daa ũ, ámbe à gɛ̃̀nɔ ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ kú ma guu,
bensɔ̃ má kú à guu, àmbe eé nɛ́ kpá maa-
maa, zaakɛ é fɔ̃ à pɔ́ke kɛ ma sairo. 6 Tó
gbɛ̃ kú ma guuro, weé à zĩnna, lán wè lí-
gã zɔ̃ wà zĩnna à kori kũ wà sɛ́ɛ wà ká tɛ́n
à tɛ́ kũ nà. 7 Tó á kú ma guu, bensɔ̃ ma
yã kú a guu, à pɔ́ sãnda píngi kɛ̀ á yezi
wɛ́ɛ kɛ, é e. 8 Tó a nɛ́ kpà maamaa, gbɛ̃nɔ
égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ ma ìbanɔn a ũ yãpura, ma De
tɔ́ é bɔ. 9 Má yeazi lán ma Dee yemazi
nà. Àgɔ̃ kú ma yenzi guu. 10 Tó á yã kɛ̀
má dìɛnɔ kũna, égɔ̃ kú ma yenzi guu, lán
má yã kɛ̀ ma Dee dìɛnɔ kũna nà, bensɔ̃
má kú a yenzi guu. 11 Ma yã pìnɔ òare,
lɛ pɔnnaa kɛ̀ má vĩi gɔ̃ kú a guu yãnz-
imɛ, a pɔnnaa égɔ̃ papana. 12 Yã kɛ̀ má
dìɛareen yɛ̀: Àgɔ̃ yekɔ̃zi lán má yeazi nà.
13 Tó gbɛ̃ gì a wɛ̃̀ndizi a gbɛ̃nnanɔ yãnzi,
gbɛ̃kee yenzi vĩ dɛ beeelaro. 14 Tó ée yã
kɛ̀ má dìɛaree kɛɛ, ma gbɛ̃nnanɔn a ũ.
15 Mɛɛ̀ a sísi zɔ̀blerinɔ dɔro, zaakɛ zɔ̀b-
leri ègɔ̃ a dii bɔkɔ̃tɛ dɔ̃ro. Ma a sisi ma
gbɛ̃nnanɔmɛ, zaakɛ yã kɛ̀ má mà ma De
kiian má òare píngi. 16 Ámbe a ma sɛro,
mámbe ma a sɛ, ben ma a zĩ à gá nɛ́ ká,
nɛ́kana kɛ̀ eé yãaroo, gbasa De Luda a
gba pɔ́ sãnda píngi kɛ̀ a wɛ́ɛ kɛ̀a kɔ̃n ma
tɔ́o. 17 Yã kɛ̀ má dìɛareen yɛ̀: Àgɔ̃ yekɔ̃zi.

Anduna zana Yesun kɔ̃n a ìbanɔ

18 Tó anduna zàagu, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à zà-
magu a ã. 19 Tó anduna gbɛ̃nɔn a ũ, lɛ an-
duna yeazi. Lán ma a sɛ ma a bɔ anduna
guu nà, á dɛ à gbɛ̃nɔ ũro. Bee yãnzin an-
duna zàaguzi. 20 À tó yã kɛ̀ má òaree gɔ̃
dɔagu. Zɔ̀bleri ègɔ̃ dɛ a diilaro. Lán aɔ̃
wɛ́ɛ tɛ̃̀ma nà, lɛn aɔ̃́ tãawa lɛ. Tó aɔ̃ɔ ma
yã kũnamɛ, aɔ̃́égɔ̃ a yã kũna se dɔ. 21 Aɔ̃́
yã beeenɔ kɛare píngi ma tɔ́ yãnzi, za-
akɛ aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi dɔ̃ro. 22 Tó mɛ́ɛ mɔ́
ma yã òńnɛ yãro, lɛ aɔ̃ɔ taari vĩro. Mɔde
tia la aɔ̃ taari agbaa vĩro. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ zà-
maguu zà ma Demmɛ se. 24 Tó mɛ́ɛ yã kɛ̀
wèe kɛ yãroo kɛ aɔ̃ tɛ́ro, lɛ aɔ̃ɔ taari vĩro.
Mɔde tia la aɔ̃ yã kɛ̀ má kɛ̀nɔ è, ben aɔ̃ zà-
magu kɔ̃n ma Deo wa píngi, 25 lɛ yã kɛ̀ kú
aɔ̃ doka guu papa, kɛ̀ wà bè aɔ̃ zàmagu
pãmɛ. 26 Tó Zɛnyodee kɛ̀ mɛ́ à gbarɛawaa
bɔ̀ ma De kiia à mɔ̀, Nini Yãpurade kɛ̀
è bɔ à kiia pì, eé ma sèeda kɛ. 27 Apinɔ
sɔ̃ é ma sèeda kɛ, kɛ̀ á kúmao zaa káaku
yãnzi.

16 Ma yã kɛ̀nɔ òare lɛ àton furo
yãnzimɛ. 2 Weé aduakɛkpɛ zɛ́
zɔ̃are. À gurɔɔ e suu se kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ eé a
dɛ égɔ̃ daa Luda zĩin ée kɛɛ. 3 Aɔ̃́ yã
pìnɔ kɛare, kɛ̀ aɔ̃ɔ ma De kɔ̃n mapio dɔ̃ro
yãnzi. 4 Ma yã kɛ̀nɔ òare lɛ tó à gurɔɔ kà,
égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ má òare kɔ̀.

Luda Nini zĩi

Mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ oare zaa káakuro, kɛ̀ má
kúao yãnzi. 5 Mɛ́ɛ taa gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi kiia

sa, mɔde a gbẽkee e ma la guu kɛ̀ mɛ́ɛ
taanlo. 6 A nɔ̀sɛ yàka sa kɛ̀ ma yã kɛ̀nɔ
òare yãnzi. 7 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, ma
tana é àre kɛare, zaakɛ tó mɛ́ɛ táro, Zɛny-
odee pì é mɔ́ a kiiaro. Tó ma ta, mɛ́ à
zĩawa. 8 Tó à sù, eé tó anduna a yã zɛ́ dɔ̃
durun kɔ̃n maakɛnao kɔ̃n yãvɛ̃ɛmmanao
musu. 9 Aɔ̃é à yã zɛ́ dɔ̃ durun yã musu,
kɛ̀ aɔ̃ɔe ma náanɛ kɛro yãnzi. 10 Aɔ̃é à
yã zɛ́ dɔ̃ maakɛna yã musu, kɛ̀ mɛ́ɛ taa
ma De kiia, é ma e dɔro. 11 Aɔ̃é à yã zɛ́
dɔ̃ yãvɛ̃ɛmmana musu, kɛ̀ yã vɛ̃̀ɛ anduna
kɛ̀ki kínaa yãnzi. 12 Má yã vĩ dɔ pari mà
oare, mɔde é yã pìnɔ fɔ̃ gĩaro. 13 Tó Nini
Yãpurade sù, eé dɔare aɛ yãpura píngi
guu. Eé yã o a zĩnda dɔ̃naoro, yã kɛ̀ à
màn eégae o, eé yã kɛ̀ èe suunɔ baaru
kpáare. 14 Eé ma tɔ́ bɔ, zaakɛ eé ma yãnɔ
sɛ́ɛ à tɔ̃kɛ̃are. 15 Pɔ́ kɛ̀ ma Dee vĩ píngi nɛ́
ma pɔ́mɛ. Bee yãnzin ma bè eé ma yãnɔ
sɛ́ɛ à tɔ̃kɛ̃arezi.

Pɔsia liɛna pɔnnaa ũ

16 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ é ma e dɔro, à gɔ̃̀ féte kɛ̀
é ma e dɔ. 17 Ben à ìba kenɔ bèkɔ̃nɛ: Bɔ́
yãn èe oowe gwee? À bè à gɔ̃̀ féte kɛ̀ wé a
e dɔro, à gɔ̃̀ féte kɛ̀ wé a e dɔ. À bè dɔ, ée
taa a De kiiamɛ. 18 Ben aɔ̃ bè: À gɔ̃̀ féte kɛ̀
à ò pì dɛ diamɛ? Wée yã kɛ̀ èe oo pì dɔ̀rɔ
dɔ̃ro. 19 Yesu dɔ̃̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà a la, ben à
bèńnɛ: Kɛ̀ ma bè à gɔ̃̀ féte kɛ̀ é ma e dɔro,
bensɔ̃ à gɔ̃̀ féte kɛ̀ é ma e dɔ, beeen ée kɔ̃
lalaaziɔ́? 20 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, é ɔ́ɔ dɔ
à sósobi kɛ, mɔde anduna é pɔnnaa kɛ.
Égɔ̃ kú pɔsiaa guu, mɔde a pɔsiaa pì é liɛ
pɔnnaa ũ. 21 Tó nɔgbẽ yezi à nɛ́ i, à pɔɔ è
yaka kɛ̀ à wãwãkɛgurɔɔ kà yãnzi. Tó à nɛ́
ì sɔ̃, wãwãa kɛ̀ à kɛ̀ pì è dɔn dɔro. À pɔɔ è
kɛ nna, kɛ̀ à nɛ́ dufu ì anduna guu yãnzi.
22 Lɛn apinɔ sɔ̃ a nɔ̀sɛ yakana lɛ gĩa. Mɛ́
ɛara mà a e dɔ, a pɔɔ é kɛ nna, gbẽke
sɔ̃ é fɔ̃ à a pɔnnaa pì síawaro. 23 Zĩ pìan
é yãke lama dɔro. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
ma De é pɔ́ sãnda píngi kɛ̀ é wɛ́ɛ kɛa kɔ̃n
ma tɔ́o kpáawa. 24 Ai tia ée pɔ́ke wɛ́ɛ kɛ
kɔ̃n ma tɔ́oro. À wɛ́ɛ kɛ, é e lɛ a pɔnnaa
gɔ̃ papana.

Yesu zɛ̃̀ blè andunaa

25 Ma yã pìnɔ lɛ̀kɔ̃ziaremɛ. À gurɔɔ e
suu kɛ̀ mɛ́ yã oare kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinao dɔro,
mɛ́ ma De yã oare wásawasa. 26 Zĩ pìan é
wɛ́ɛ kɛ kɔ̃n ma tɔ́o. Mɛ́ɛ oare kɛ̀ mámbe
mɛ́ wɛ́ɛ kɛare ma Dearo, 27 zaakɛ ma De
a zĩndanɛ yeazi kɛ̀ á yemazi yãnzi, bensɔ̃
a ma bɔna à kiia sì. 28 Ma bɔ ma De kiia
ma mɔ anduna guu. Tia sa mɛ́ɛ anduna
too mɛ́ɛ taa à kiia.
29 Ben à ìbanɔ bènɛ: Tɔ̀, nɛ́ɛ yã oo kɔ̃n
yãlɛkɔ̃zinao dɔro, nɛ́ɛ oo wásawasamɛ
sa. 30 Wá dɔ̃ sa kɛ̀ ń yã píngi dɔ̃, èe kɛ
séto wà yãke gbekammaro. Bee yãnzin
wa n bɔna Luda kiia sìzi. 31 Ben Yesu
bèńnɛ: Ée ma náanɛ kɛɛ saɔ́? 32 À gurɔɔ
e suu à kà kɔ̀, kɛ̀ é fãakɔ̃a, a baade é tá
a bɛ à ma tó mado. Baa kɔ̃n beeeo má
kuu madoro, zaakɛ ma Dee kúmao. 33 Ma
yã kɛ̀nɔ òare, lɛ a làakari gɔ̃ kpaɛna ku-
una ma guu. É wɛ́ɛtãmma e anduna guu,
mɔde à nɔ̀sɛ kpáɛ, ma gĩakɛ ma zɛ̃̀ blè
andunaa.

Yesu aduakɛna a ìbanɔnɛ

17 Yesu yã pì ona gbɛra à wɛ́ɛ sɛ̀
musu à bè: Baa, à gurɔɔ kà. Ǹ n
Nɛ́ tɔ́ bɔ, lɛ n Nɛ́ n tɔ́ bɔ. 2 Ń tò má iko vĩ
gbẽ sãnda píngi musu, lɛ mà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è
yãaro kpá gbẽ kɛ̀ ń kpàmaanɔa. 3 Mmɔn
Luda mɛ̀n do léle yãpurade kɔ̃n mapi
Yesu Kirisi kɛ̀ ń zɛ̃̀o dɔ̃nan wɛ̃̀ndi kɛ̀ è
yãaroo pì ũ. 4 Ma n tɔ́ bɔ̀ tɔɔtɛa. Zĩi kɛ̀ ń
dàmɛ mà kɛ má kɛ̀ ma yãa. 5 Baa, ǹ gakui
kpáma n kiia tia sa, lán ń kpàma nà n kiia
zaalɛ anduna kaɛnaro. 6 Gbẽ kɛ̀ n ń sɛ́ an-
dunan n ń kpámaanɔ má tò aɔ̃ɔ n dɔ̃. N
pɔ́nɔmɛ, ben n ń kpáma. Aɔ̃ɔ n yã kũna,
7 aɔ̃ɔ dɔ̃̀ sa kɛ̀ yã kɛ̀ ń dàmɛ píngi bɔ̀ n ki-
iamɛ. 8 Ma yã kɛ̀ ń dàmɛɛ dàńnɛ. Aɔ̃ɔ sì,
ben aɔ̃ɔ dɔ̃̀ kɛ̀ ma bɔ n kiiamɛ yãpura. Aɔ̃ɔ
sì sɔ̃ kɛ̀ ḿbe n ma zĩ. 9 Mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛńnɛ,
èe kɛ andunagbẽnɔn mɛ́ɛ kɛɛńnɛro, séde

gbɛ̃ kɛ̀ n ń kpámaa pìnɔ, zaakɛ n pɔ́nɔmɛ.
10 Ma gbɛ̃nɔ nɛ́ n gbɛ̃nɔmɛ ń píngi, n pɔ́nɔ
nɛ́ ma pɔ́nɔmɛ píngi. Mɛ́ɛ tɔ́ bɔɔ ń gãzĩ.
11 Mɛ́ɛ suu n kiia, mɛ́gɔ̃ kú anduna guu
dɔro, mɔde aɔ̃pinɔ égɔ̃ kú anduna guu.
Ma Baa Kuadonade, ǹgɔ̃ ń kũna kɔ̃n n
tɔ́ kɛ̀ ń kpàma gbãaao, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu mɛ̀
dɔ̃nkɔ̃ lán wa bà. 12 Gurɔɔ kɛ̀ má kúńyo,
má ń kũna kɔ̃n tɔ́ kɛ̀ ń kpàmaa pì gbãaao.
Ma ń dãkpa, ben aɔ̃ gbɛ̃kee e sãsãro,
séde gbɛ̃ kɛ̀ mì pɛ̀ kaatɛnaa lɛ n yã e à
papa yãnzi. 13 Tia sa mɛ́ɛ suu n kiia. Ma
yã kɛ̀nɔ ò anduna guu, lɛ aɔ̃gɔ̃ pɔnnaa
kɛ̀ má vĩi vĩ àgɔ̃ papana ń guu. 14 Ma n
yã dàńnɛ, ben anduna zàńgu, kɛ̀ anduna
gbɛ̃nɔmɛ ń ũro yãnzi, lán mapi má dɛ an-
duna gbɛ̃ ũro nà. 15 Mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmma, èe
kɛ lɛ ǹ ń bɔ anduna guunlo, mɔde lɛ ǹ ń
dãkpa zaaa yãnzimɛ. 16 Anduna gbɛ̃nɔmɛ
ń ũro, lán mapi má dɛ anduna gbɛ̃ ũro
nà. 17 Ǹ tó aɔ̃ kuuna gɔ̃ adona kɔ̃n yãpura
gbãaao. N yãn yãpuraa pì ũ. 18 Lán n ma
zĩ anduna guu nà, lɛn mapi sɔ̃ ma ń zĩ an-
duna guu lɛ. 19 Mɛɛ̀ ma zĩnda kpaamma
aɔ̃ yãnzi, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu n gbɛ̃nɔ ũ yãpura.
20 Èe kɛ mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛńnɛ ńdonlo, kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃é ma náanɛ kɛ ń yã yãnzinɔmɛ dɔ,
21 lɛ aɔ̃ píngi gɔ̃ kuu mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ. Baa,
lán ń kú ma guu nà bensɔ̃ má kú n guu,
aɔ̃pinɔ sɔ̃ gɔ̃ kú wa guu lɛ, lɛ anduna e
à sí kɛ̀ ḿbe n ma zĩ. 22 Gakui kɛ̀ ń kpà-
maan má kpàḿma, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃
lán wa bà. 23 Má kú ń guu, bensɔ̃ ń kú ma
guu, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ mámmam,
lɛ anduna gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ ḿbe n ma zĩ, bensɔ̃
ń yeńzi lán ń yemazi nà. 24 Baa, gbɛ̃ kɛ̀
ń kpàmaanɔ, má yezi aɔ̃gɔ̃ kú guu kɛ̀ má
kún, lɛ aɔ̃ wɛ́ɛ si ma gakuilɛ, gakui kɛ̀
ń kpàma kɛ̀ ń yemazi zaalɛ anduna kaɛ-
naroo. 25 Baa Maa, anduna n dɔ̃ro, mɔde
má n dɔ̃, ben gbɛ̃ kɛ̀nɔɔ dɔ̃ kɛ̀ ḿbe n ma
zĩ. 26 Má tò aɔ̃ɔ n dɔ̃, mɛ́gae tó aɔ̃gɔ̃ n dɔ̃,
lɛ yenzi kɛ̀ ń vĩmao gɔ̃ kú ń guu, lɛ mapi
sɔ̃ màgɔ̃ kú ń guu.

Yesu kũna

(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Luk 22:47-53)

18 Yesu yã pì ona gbɛra à bɔ̀ kɔ̃n a
ìbanɔ, ben aɔ̃ bikũ̀ Kidironu baa
kãa kpa. Swadako kú gwe, ben à gɛ̃̀n kɔ̃n
a ìbanɔ. 2 Yudasi bɔnkpɛɛdee sɔ̃ɔ guu pì
dɔ̃, zaakɛ Yesu kɔ̃n a ìbanɔ ègɔ̃ kaakɔ̃a
gwe baabɔrɛ. 3 Ben Yudasi gàa gwe kɔ̃n
soza gãli dooo kɔ̃n dogari kɛ̀ sa'orikinɔ
kɔ̃n Farisinɔ ń zĩnɔ. Aɔ̃ɔ fitianɔ kũna kɔ̃n
sɛ̃̀tɛnɔ kɔ̃n gɔ̃kɛbɔnɔ. 4 Yesu yã kɛ̀ eé a
lee dɔ̃ píngi, ben à bɔ̀ à dàńlɛ à ń lá à
bè: Dén ée wɛtɛɛ? 5 Aɔ̃ wèàla wà bè: Yesu
Nazarɛtimɛ. À bèńnɛ: Mámbe à ũ. Yudasi
bɔnkpɛɛdee pì kúńyo. 6 Kɛ̀ Yesu bèńnɛ,
mámbe à ũ, ben aɔ̃ tatakpɛɛ kɛ̀, aɔ̃ bɔ̀ wà
lɛ̀ɛ. 7 Yesu ń lá dɔ: Dén ée wɛtɛɛ? Ben aɔ̃
bè: Yesu Nazarɛtimɛ. 8 Yesu wèńla dɔ à
bè: Má òare kɛ̀ mámbe à ũ. Tó mámbe
ée ma wɛtɛɛ, à tó gbɛ̃ kɛ̀nɔ tá. 9 À ò lɛ lɛ
yã kɛ̀ à ò yãa e à papa yãnzimɛ, kɛ̀ à bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ n ń kpámaanɔ, aɔ̃ gbɛ̃kee e sãsãro.
10 Simɔ Pita fɛ̃ɛdaa logona, ben à wòto à
sa'oriki ìsi zĩ̀ri lɛ̀o à à swã ɔplaa gò. Zĩ̀ri
pì tɔ́n Malaku. 11 Ben Yesu bè Pitanɛ: Ǹ n
fɛ̃ɛdaa sɔtɔ a kpɛ́ɛn. Mɛ́ togo'i kɛ̀ ma Dee
dìɛmɛ í miroo?

12 Ben sozanɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nsio kɔ̃n Yuda
dogarinɔ Yesu kũ̀ aɔ̃ à yì. 13 Ben aɔ̃
gàao Anasa kiia gĩa. Anasa nɛ́ Kayafa
kɛ̀ dɛ sa'oriki ìsi ũ wɛ̃̀ beeea anzuremɛ.
14 Kayafa bé à lɛ́ dà Yuda gbãadeenɔa yã
à bè: À maa gbɛ̃ mɛ̀n doo ga baade píngi
gɛ̃ɛ ũmɛ.

Pita lɛ́sɛna Yesuzi

(Mat 26:69-70, Maa 14:66-68, Luk 22:55-57)

15 Simɔ Pita kɔ̃n ìba pãndeo tɛ́ Yesu
kpɛɛ. Sa'oriki ìsi ìba pãnde pì dɔ̃, ben
ìba pì tɛ́ Yesuzi à gɛ̃̀ sa'oriki ìsi pì bɛ ua,
16 mɔde Pita gɔ̃̀ zɛ kpɛɛlɛa gãarɛ. Ben ìba
kɛ̀ sa'oriki ìsi dɔ̃ɔ pì gàa à yã ò nɔgbɛ̃ kɛ̀
èe zɛ́ pì dãkpaanɛ, ben à tò Pita gɛ̃̀. 17 Ben

nɔgbɛ̃ zɛ́dãkpari pì Pita là à bè: Gɔ̃gbɛ̃ pì
ìbanɔ dokemɛ n ũroo? Pita wèàla à bè:
Mámbeero! 18 Zĩ̀rinɔ kɔ̃n dogarinɔɔ e tɛ́
kɛ̀ aɔ̃ɔ lè kpákpaa kɛ̀ ĩa kuu yãnzi. Pita
kúńyo gwe, èe tɛ́ kpákpaa se.

Sa'oriki yãlalana Yesua

(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Luk 22:66-71)

19 Ben sa'oriki ìsi e Yesu lalaa à ìbanɔ
yãzi kɔ̃n à yãdannɛnao. 20 Yesu wèàla à
bè: Ma yã ò baade píngіnɛ gupuraaa. Ma
yã dàdańnɛ aduakɛkpɛnɔ guu kɔ̃n Luda
uao, guu kɛ̀ Yudanɔ è kɔ̃ kakɔ̃an ń píngi.
Mɛ́ɛ yãke o asii guuro. 21 Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ ma
lalaazi? Ǹ ma yãmarinɔ la, aɔ̃ yã kɛ̀ má
òńnɛ dɔ̃. 22 Kɛ̀ Yesu yã ò lɛ, dogari kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú gweenɔ doke à swãn kɛ̀ à bè: Wè yã
we sa'oriki ìsila lɛro. 23 Yesu wèàla à bè:
Tó yã zaaan má ò, ǹ o wà ma. Tó yãpu-
raan má ò sɔ̃, bɔ́yãnzin n ma lɛzi? 24 Ben
Anasa Yesu gbàrɛ sa'oriki ìsi Kayafa kiia
yina.

Pita ɛara à lɛ́sɛna Yesuzi dɔ

(Mat 26:71-75, Maa 14:69-72, Luk 22:58-62)

25 Pita kpɛ́ zɛ gwe èe tɛ́ kpákpaa. Ben
wà à là wà bè: À ìbanɔ doken n ũroo?
Pita lɛ́ sɛ̀ à bè: Mámbeero! 26 Sa'oriki ìsi
zĩ̀rinɔ doke nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ Pita à à swã gò
danɛmɛ, ben à bè: Mɛ́ɛ a e lɛdo swadako
guuroo? 27 Ben Pita lɛ́ sɛ̀ dɔ. Zaa gwe gɔ̃ɔ
koo lɛ́ zù.

Pilati yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo

(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Luk 23:1-5)

28 Gukɛ̃̀kɔ̃anao ben Yuda gbãadeenɔ
bɔ̀ kɔ̃n Yesuo Kayafa bɛ, aɔ̃ gàao bùsu
gbɛ̃nsi bɛ. Aɔ̃ɔe gɛ̃ à bɛro, lɛ aɔ̃tongɔ̃
gbãsĩro yãnzi, zaakɛ aɔ̃ɔ yezi wà Banla
zĩbaa kɛmɛ. 29 Bee yãnzi Pilati bɔ̀ à mɔ̀
ń kiia à bè: Bɔ́ yãn a be gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̀? 30 Aɔ̃
wèàla wà bè: Tó zaakɛrinlo, lɛ wée mɔ́
wà à kpámmaro. 31 Ben Pilati bèńnɛ: À
à sɛ́ à gá yãkpaɛ kɛo a zĩnda dokaa. Ben
gbãadee pìnɔ bènɛ: Wá gbɛ̃dɛna zɛ́ vĩro.
32 Beee kɛ̀ lɛ yã kɛ̀ Yesu ò e à papa yãnz-
imɛ, kɛ̀ à a ga yã taka ò. 33 Ben Pilati
ɛ̀ara à gɛ̃̀ ua. À Yesu sìsi, ben à à là à
bè: Ḿbe Yudanɔ kína ũɔ́? 34 Yesu wèàla
à bè: Nɛ́ɛ oo lɛ kɔ̃n n zĩndaon yɔ́, ke wà
ma yã ònnɛmɛ? 35 Pilati bè: Yudan ma
ũɔ́? N boriinɔ kɔ̃n n sa'orikinɔ bé wà n
kpama. Bɔ́n ń kɛ̀? 36 Yesu bè: Ma kpata
nɛ́ anduna kɛ̀ki pɔ́nlo. Tó ma kpata nɛ́
anduna kɛ̀ki pɔ́mɛ, lɛ ma ìbanɔ zĩ̀ kà lɛ
wàton ma kpá Yuda gbãadeenɔaro. Ma
kpata nɛ́ anduna kɛ̀ki pɔ́nlo. 37 Ben Pi-
lati bènɛ: Ase kínamɛ n ũu? Yesu wèàla
à bè: Ń ò a zɛ́a kɛ̀ kínan ma ũ. Wà ma i,
ben ma mɔ anduna guu yãpura sèedadee
ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ yãpura pɔ́ ũu è ma yã ma.
38 Pilati bè: Bɔ́n yãpuraa ũu?

Yãdana Yesula

(Mat 27:15-31, Maa 15:6-20, Luk 23:13-25)

Kɛ̀ à ò lɛ, à ɛ̀ara à bɔ̀ à gàa Yuda
gbãadeenɔ kiia à bèńnɛ: Mɛ́ɛ taari ke
e gbɛ̃ kɛ̀aro. 39 Á fɛɛakaarayã vĩ kɛ̀
mɛɛ̀ pisinanɔ doke gbarɛare Banla zĩbaa
zĩ. Á yezi mà Yudanɔ kína gbarɛaren
yɔ́? 40 Ben aɔ̃ wii lɛ̀ dɔ wà bè: Àm-
beero, Barabamɛ! Baraba pì sɔ̃ nɛ́ kpãi
wɛ́ɛdewɛmɛ.

19 Ben Pilati bè, wà Yesu kũ wà à
gbɛ̃ flã̀o. 2 Ben sozanɔ lɛ̀ fùra tã̀ aɔ̃
kùnɛ aɔ̃ gumusu tɛ̃aa dànɛ. 3 Aɔ̃ɔe sɔ̃ɔzi
doodo aɔ̃ɔe bee: Fɔɔ, Yudanɔ kína! Ben
aɔ̃ɔe à swãn kɛkɛɛ. 4 Pilati ɛ̀ara à bɔ̀ dɔ,
ben à bè gbɛ̃nɔnɛ: À gwa, mɛ́ɛ bɔɔoare
bàazi kɛ̀, lɛ à e à dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ɛ yãke earo.
5 Yesu bɔ̀ bàazi, à lɛ̀ fùra pì kuna à gu-
musu wɛ́ɛdee pì dana. Ben Pilati bèńnɛ:
Gɔ̃gbɛ̃ pìn yɛ̀! 6 Kɛ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n dogar-
inɔ à è, aɔ̃ wii lɛ̀ wà bè: Ǹ à pá lía! Ǹ à
pá lía! Ben Pilati bèńnɛ: À à kũ à pá lía
a zĩnda, zaakɛ mɛ́ɛ taari ke earo. 7 Yuda
gbãadee pìnɔ wèàla wà bè: Wá doka vĩ,

bensɔ̃ doka pì bè séde à ga, kɛ̀ à a zĩnda
dìɛ Luda Nɛ́ ũ yãnzi.
8 Kɛ̀ Pilati yã pì mà, ben vĩa kɛ̀kɛ à à
kũ̀. 9 À ɛ̀ara à gɛ̃̀ kɔ̃n Yesuo ua dɔ, ben à
à là à bè: N bɔ mámɛ? Yesu e weàlaro,
10 ben Pilati bènɛ: Nɛ́ yã o maoroo? Ń dɔ̃
kɛ̀ má n gbarɛna iko vĩ, bensɔ̃ má n pana
lía iko vĩroo? 11 Yesu wèàla à bè: Ń iko
ke vĩ ma musuro, sé kɛ̀ Ludaa kpàmmaa.
Bee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ ma kpammaa durun bé
à bíta. 12 Zaa gurɔ beeea Pilati e zɛ́ wɛtɛɛ
à à gbarɛ, mɔde Yuda gbãadeenɔ wii lɛ̀
wà bè: Tó n gbɛ̃ pì gbàrɛ, Siza gbɛ̃nnamɛ
n ũro. Gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩnda dìɛ kína ũ íbɛtɛ
kpà kɔ̃n Sizaomɛ. 13 Kɛ̀ Pilati yã beee mà,
à bè wà bɔ kɔ̃n Yesuo bàazi. Ben à vɛ̃̀ɛ
a tintia guu kɛ̀ wè be gbɛ̀ gusararaan,
kɔ̃n Eberu yão sɔ̃, Gabata. 14 Banla zĩbaa
sorukɛgurɔɔ zĩmɛ, ɔfãntɛ̃ kà mìdangura.
Ben Pilati bè Yuda gbãadee pìnɔnɛ: A kí-
nan yɛ̀. 15 Ben aɔ̃ɔe wii lɛɛ wèe bee: Ǹ
à dɛ. Ǹ à dɛ. Ǹ à pá lía. Pilati bèńnɛ:
Mɛ́ a kína pá líaɔ́? Sa'orikinɔ bè: Siza
baasiro, wá kína ke vĩro. 16 Ben Pilati
Yesu kpàḿma aɔ̃ à pá lía.

Yesu pana lía

(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Luk 23:26-43)

Ben aɔ̃ à sɛ̀ wà tào. 17 Yesu bɔ̀ wɛ́tɛ guu
à a zĩnda líkpangbãroo sɛna, à gàa guu
kɛ̀ wè be Mìwatorokiia, kɔ̃n Eberu yão
sɔ̃ Gɔgɔta. 18 Gwen wà à pà lía kɔ̃n gɔ̃ɔn
plaa pãndenɔ, gbɛ̃ doo à ɔplaazi gbɛ̃ doo
à ɔzɛɛzi, ben Yesu kú ń dagura. 19 Pilati
takada kɛ̃̀ à nà Yesu líkpangbãroo pìa. Yã
kɛ̀ à kɛ̃̀ pìn yɛ̀:

Yesu Nazarɛti, Yudanɔ kína.

20 Yudanɔ takada kɛ̀ à kɛ̃̀ pì kyó kɛ̀ pari,
zaakɛ guu kɛ̀ wà Yesu pà lían pì zã̀
kɔ̃n wɛ́tɛoro. Wà lá pì kɛ̃̀ kɔ̃n Eberu yão
kɔ̃n Romudeenɔ yão kɔ̃n Giriki yãomɛ.
21 Ben Yuda sa'orikinɔ bè Pilatinɛ: Ǹton
kɛ̃ ǹ be Yudanɔ kínaro, mɔde ǹ kɛ̃ kɛ̀
àmbe à bè Yudanɔ kínan a ũ. 22 Pilati bè:
Yã kɛ̀ má kɛ̃̀n má kɛ̃̀. 23 Kɛ̀ sozanɔ Yesu
pà lía wà yã̀a, ben aɔ̃ à pɔ́kãsãanɔ sɛɛ
wà kpàatɛtɛ lɛo siigɔ̃ baade mìa. Aɔ̃ à
utagyaba kɛ̀ wà tã̀ nabina sai zaa musu ai
gĩzĩ sɛ̀ dɔ, 24 ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Wàton uta pì
kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛro. Wà kàbankpɛ kɛ lɛ wàgɔ̃ dɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ eé gɔ̃nɛ. Aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ, lɛ yã kɛ̀ wà kɛ̃̀
Luda yãn e à papamɛ, kɛ̀ wà bè:

Aɔ̃ ma pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛkɔ̃nɛ,
aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ ma uta yãnzi.

Bee yãnzin sozanɔɔ kɛ̀ lɛzi. 25 Yesu da
kɔ̃n à da dãaroo kɔ̃n Kolopa naɔ̃ Maria-
mao kɔ̃n Mariama Magadalɛnio kú lí kɛ̀
wà Yesu pàa saɛ. 26 Kɛ̀ Yesu a da kɔ̃n a
ìba kɛ̀ à yezio è zɛna kɔ̃ saɛ, à bè a danɛ:
Nɔgbɛ̃, n nɛ́n yɛ̀! 27 Ben à bè ìba pìnɛ: N
dan yɛ̀! Zaa zĩ beeean ìba pì à sɛ̀ à tào a
bɛ.

Yesu gana

(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Luk 23:44-49)

28 Beee gbɛra Yesu dɔ̃ kɛ̀ à píngi pàpa.
Lɛ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn e à papa ben à
bè: Ímii e ma dɛɛ. 29 Loo kú gwe, geepiwɛ̃
kpã̀kpã kán pana. Ben wà sabo kpàɛ wɛ̃ɛ
pì guu wà pɛ̀ sɛ̃̀lia wà dɔ̀ Yesunɛ a lɛ́a.
30 Kɛ̀ à wɛ̃ɛ pì mì à bè: Yã yã̀a. Ben à a
mì pɛ̀ɛ à a wɛ̃̀ndi gbàrɛ.

Yesu zɔ̃na kɔ̃n sário

31 Kámmabogurɔ sorukɛgurɔɔ
zĩmɛ. Yuda gbãadeenɔɔ yezi gɛ̀nɔ
gɔ̃ lía ai kámmabogurɔɔ zĩro, zaakɛ
kámmabogurɔɔ zĩ pì nɛ́ gurɔ ìsimɛ. Ben
aɔ̃ gàa wà wɛ́ɛ kɛ̀ Pilatia wà ń gbá ɛ́'ɛ
wà ń pita. 32 Ben sozanɔ gàa wà gbɛ̃
káaku kɛ̀ wà pà lía lɛdo kɔ̃n Yesuo gbá
ɛ̀'ɛ kɔ̃n à plaade pɔ́o dɔ. 33 Kɛ̀ aɔ̃ kà Yesu
kiia, aɔ̃ɔ è à gĩakɛ à gà kɔ̀, ben aɔ̃e à
gbá ɛ́'ɛro. 34 Ben sozanɔ doke Yesu zɔ̃̀
kɔ̃n sário a gbã̀ntɛ̃a. Gwe gɔ̃ɔ aru kɔ̃n
ío bɔ̀ɛ. 35 Gbɛ̃ kɛ̀ yã pì è wɛ́ɛo bé à ò. À
sèedakɛna yãpuraa vĩ, à dɔ̃ kɛ̀ yãpuraan
ée oo, lɛ apinɔ sɔ̃ à e à Yesu náanɛ kɛ.
36 Yã beeenɔ kɛ̀ lɛ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn
kɛ̀kii papamɛ, wà bè: Weé à wá ke ɛ́ro.

37 À kɛ̃na Luda yãn dɔ wà bè: Aɔ̃é gbɛ̃
kɛ̀ wà à zɔ̃̀ gwa.

Yesu vĩina

*(Mat 27:57-61, Maa
15:42-47, Luk 23:50-56)*

38 Beee gbɛra Yusufu Arimatea gàa à
wɛ́ɛ kɛ̀ Pilatia, lɛ à a gba zɛ́ à Yesu gɛ̀
pita. Yesu ìbamɛ asii guu, kɛ̀ èe vĩa kɛɛ
Yuda gbãadeenɔnɛ yãnzi. Pilati wènɛ,
ben à gàa à à gɛ̀ sɛ̀ à tào. 39 Nikodɛmu
kɛ̀ gàa Yesu kiia gwãavĩ gàa se kɔ̃n lí'ɔɔo
yãkɔ̃tɛna kɔ̃n ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ è tó gɛ̀ vãrooo à kà
kiloo baaakuri taka. 40 Ben aɔ̃ Yesu gɛ̀ sɛ̀
aɔ̃ táaru bisanɔ f̃ìf̃ía kɔ̃n ɛ̃zɛ̃ pìo, lán Yu-
danɔ è gɛ̀ kpe da nà ń fɛɛakaarayã guu.
41 Kara kú guu kɛ̀ wà Yesu pà lía pìn.
Gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ wà sɔ̀ mira ũ dufu kú kara pì
guu, wèe gbɛ̃ke dan zikiro. 42 Gwen aɔ̃
Yesu dàɛn, kɛ̀ à zɛ̃̀ńyoro, kɛ̀ dɔ Yudanɔ
kámmaboguroɔ e kaa yãnzi.

Yesu fɛɛ à bɔna gaan

(Mat 28:1-8, Maa 16:1-8, Luk 24:1-12)

20 Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ-idɛ
Mariama Magadalɛni bɔ̀ à gàa
mira kiia, ben à lè gbɛ̀ gona mira lɛ́a.
2 Ben à bàa lɛ̀ à gàa Simɔ Pita kiia kɔ̃n
ìba pãnde kɛ̀ Yesu yezi pìo à bèńnɛ: Wà
Dii bɔ̀ miran, wá dɔ̃ guu kɛ̀ wà à dànlo.
3 Ben Pita kɔ̃n ìba pãnde pìo fɛ̀ɛ wà gàa
mira kiia. 4 Aɔ̃ gɔ̃ɔn plaa ń píngi e bàa lɛɛ
lɛdo, ben ìba pãnde pì bà nna dɛ Pitala,
à kà mira kiia káaku. 5 Kɛ̀ à wɛ́ɛ kpàɛn,
ben à táaru bisanɔ è kaɛna, mɔde èe gɛ̃
à guuro. 6 Kɛ̀ Simɔ Pita kà à gbɛra, ben
à gɛ̃̀ miran. À táaru bisa pì è kaɛna 7 kɔ̃n
bisa kɛ̀ wà f̃ìf̃ĩ à mìao. Bisa pì pɛkɔ̃rɛna
kɔ̃n pɔ́lɛ pìnɔoro, à kokona diɛna adomɛ.
8 Ben ìba kɛ̀ kà mira kiia káaku pì gɛ̃̀ se.
À è, ben à sì. 9 Ai tia aɔ̃ɛ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda
yãn dɔ̀rɔ dɔ̃ro kɛ̀ wà bè, eé fɛɛ bɔna gaan.
10 Ben ìba gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ ɛ̀ara wà tà bɛ.

Yesu bɔ à mɔna Mariama Magadalɛnizi

(Mat 28:9-10, Maa 16:9-11)

11 Mariama zɛna mirawɛɛ lɛ́a, èe ɔ́ɔ
dɔɔ. Lán èe ɔ́ɔ dɔɔ nà lɛ, ben à wɛ́ɛ kpàɛ
miraweɛn. 12 Ben à malaika gɔ̃ɔn plaaanɔ
è vɛ̃ɛna guu kɛ̀ wà Yesu gɛ̀ dàɛn yãa. À
doo kú mìzi kpa, à doo sɔ̃ gbá kpa. Aɔ̃ɔ
uta puraa dana. 13 Ben aɔ̃ à là wà bè:
Nɔgbɛ̃, bɔ́ bé à n le nɛ́ɛ ɔ́ɔ dɔɔ? À wèńla
à bè: Wà ma Dii sɛ̀ wà tàomɛ, má dɔ̃ guu
kɛ̀ wà à dàɛnlo. 14 Kɛ̀ à ò lɛ, ben à lìɛ
à Yesu è zɛna, mɔde èe dɔ̃ kɛ̀ Yesunlo.
15 Yesu à là à bè: Nɔgbɛ̃, bɔ́yãnzin nɛ́ɛ ɔ́ɔ
dɔɔzi? Dén nɛ́ɛ wɛtɛɛ? Mariama e daa ka-
radeemɛ, ben à bènɛ: Maree, tó ḿbe n à
sɛ̀ n bɔo, ǹ omɛ guu kɛ̀ n à dàɛn lɛ mà
gá mà à sɛ́. 16 Yesu bènɛ: Mariama! Ben
à aɛ dɔ̀a à bènɛ kɔ̃n Eberu yão: Rabi! Tɔ́
pì bè Dannɛri. 17 Yesu bènɛ: Ǹton ɔ kɛ-
maro, mɛ́ɛ tá ma De kiia kɔ̀ro. Ǹ gá ǹ o
ma gbɛ̃nɔnɛ mɛ́ɛ taa ma De kɔ̃n ń Deo
kiia, ma Luda kɔ̃n ń Ludao kiia. 18 Ben
Mariama Magadalɛni gàa à à baaru kpà
à ìbanɔnɛ à bè: Ma Dii è. Ben à yã kɛ̀ à
ònɛ tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ.

Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi

*(Mat 28:16-20, Maa
16:14-18, Luk 24:36-49)*

19 Azumanɛngo beeea uusiɛ à ìbanɔ
kakɔ̃ana kpén, aɔ̃ gbà tàtańlɛ aɔ̃ mɔ̀nɛ kɛ̃̀,
kɛ aɔ̃ɛ vĩa kɛɛ Yuda gbãadeenɔnɛ yãnzi.
Ben Yesu mɔ̀ à zɛ̀ ń tɛ́ à bèńnɛ: Àgɔ̃ kú
aafiao! 20 Kɛ̀ à ò lɛ, ben à a ɔɔnɔ ɔ̀dɔańnɛ
kɔ̃n a gbɛ̃̀ntɛ̃o. Kɛ̀ ìba pìnɔ Dii è, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀
nna maamaa. 21 Yesu ɛ̀ara à bèńnɛ: Àgɔ̃
kuu aafiao! Lán ma De ma zĩ nà, lɛn mɛ́ɛ
a zĩi lɛ. 22 Kɛ̀ à ò lɛ, ben à ĩa vùḿma kɔ̃n
lɛ́o à bè: À Luda Nini sí. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ a ń kɛ̃
kɔ̃n ń durunnɔ, à kɛ̃̀ḿman gwe. Gbɛ̃ kɛ̀
ée ń kɛ̃nɛro sɔ̃, eé kɛ̃ḿmaro.

Yesu kɔ̃n Tomasio

24 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu mɔ̀, Tomasi, à ìba
gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke kɛ̀ wè benɛ
Sìka kúńyoro. 25 Ben à ìba kpaaanɔ bènɛ:
Wa Dii è. Ben à bèńnɛ: Tó mɛ́ɛ kuusa gbɛ̀
e à ɔɔnɔ guu ma ɔnɛtee pɛ̀nlo, bensɔ̃ mɛ́ɛ
ɔ zɔ̃ à gbɛ̃̀ntɛ̃aro, mɛ́ síro. 26 À gurɔ làa
à ìbanɔɔ kú kpɛ́n dɔ, Tomasi kúńyo sa.
Aɔ̃ gbà tàtańlɛ aɔ̃ mɔ̀nɛ kɛ̃̀, ben Yesu mɔ̀
à zɛ̀ ń tɛ́ à bè: Àgɔ̃ kuu aafiao! 27 Ben à
bè Tomasinɛ: Ǹ n ɔnɛtee pɛ́ ma ɔɔ guu
kɛ̀ ǹ gwa, ǹ n ɔɔ zɔ̃ ma gbɛ̃̀ntɛ̃a. Ǹton
seka kɛ dɔro. Ǹ ma náanɛ kɛ. 28 Tomasi
wèàla à bè: Ma Dii, ma Luda. 29 Yesu
bènɛ: Kɛ̀ n ma e yãnzin n ma náanɛ kɛ̀zi.
Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ma náanɛ kɛ̀
ma ena sainɔ ũ.

30 Yesu dabuyã pãndenɔ kɛ̀ pari a
ìbanɔ wɛ́ɛ wáa kɛ̀ wèe kɛ̃ takada kɛ̀ gu-
uro. 31 Mɔde wà yã kɛ̀nɔ kɛ̃̀, lɛ à e à
Yesu sí Luda Nɛ́ Mɛsaya ũ à wɛ̃̀ndi e à
náanɛkɛna guu yãnzimɛ.

Yesu a zĩnda ɔ̀dɔa a ìbanɔnɛ sɛ̀bɛ lɛ́a

21 Beee gbɛra Yesu ɛ̀ara à a zĩnda
ɔ̀dɔa a ìbanɔnɛ dɔ Tiberia sɛ̀bɛ
lɛ́a. Lán kɛ̀ bàn à a zĩnda ɔ̀dɔańnɛ. 2 Simɔ
Pita kú lɛdo kɔ̃n Tomasi kɛ̀ wè benɛ Sìkao
kɔ̃n Natanaɛli kɛ̀ bɔ̀ Kana, Galili bùsuo
kɔ̃n Zebedi nɛ́nɔ kɔ̃n Yesu ìba gɔ̃ɔn plaa
pãndenɔ. 3 Simɔ Pita bèńnɛ: Mɛ́ɛ gaa kpɔ̀
wɛ. Ben aɔ̃ bènɛ: Wapinɔ se wé gányo.
Ben aɔ̃ gàa wà gɛ̃̀ góro'itɛ guu, mɔde aɔ̃ɔe
pɔ́ke kũ gwãavĩ beeearo. 4 Kɛ̀ guu e mɔɔ
dɔ, Yesu zɛna baa, mɔde a ìbanɔɔ e dɔ̃ kɛ̀
àmbeeero. 5 Ben à lɛ́ zùńzi à bè: Gbɛ̃nɔ,
ée pɔ́ke e á kũ̀roo? Aɔ̃ bè: Auo! 6 Ben à
bèńnɛ: À kã̀mbɛɛ táaru zu góro ɔplazi
é pɔ́ kũ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ zù, aɔ̃ kpɔ̀ kũ̀ paripari
aɔ̃ fùa wà sɛ́. 7 Ben ìba kɛ̀ Yesu yezi pì
bè Simɔ Pitanɛ: Diimɛ. Pita uta danaro.
Kɛ̀ à mà wà bè Diimɛ, ben à a uta sɛ̀
à dà à kùsi ía. 8 Ìba kpaaanɔɔ e kã̀m-
bɛɛ táaru gáɛɛ pana kɔ̃n kpɔ̀o aɔ̃ɔe suuo
kɔ̃n góroo, zaakɛ aɔ̃ɔ zã̀ kɔ̃n baaoro, à dɛ
mita basɔɔro takalaro. 9 Kɛ̀ aɔ̃ bikũ̀ baa,
aɔ̃ burɛdi è kaɛna gwe kɔ̃n kpɔ̀o kpák-
patɛana. 10 Yesu bèńnɛ: À mɔ́ kɔ̃n kpɔ̀ kɛ̀
á kũ̀ tiaao kenɔ. 11 Ben Simɔ Pita gɛ̃̀ góro
guu à kã̀mbɛɛ táaru gàɛ à bikũ̀o baa. À
pana kɔ̃n kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ mèn baswɛɛplaa
akuri awɛɛ'aagɔ̃. Baa kɛ̀ à pari lɛ, táaru pì
e kɛ̃ro. 12 Yesu bèńnɛ: À mɔ́ à pɔ́ ble. À
ìba kee e fɔ̃ à lɛ́ bɔ̀ à à là dén à ũro, zaakɛ
aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ Diimɛ. 13 Yesu gàa à burɛdi sɛ̀ à
kpàḿma. Lɛn à kɛ̀ lɛ kɔ̃n kpɔ̀o dɔ. 14 Yesu
a zĩnda ɔdɔana a ìbanɔnɛ gɛ̃̀n aagɔ̃deen
gwe à fɛɛna bɔna gaan gbɛra.

Yesu kɔ̃n Pitao

15 Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè wà yã̀a, Yesu Simɔ Pita
là à bè: Yohana nɛ́ Simɔ, ń yemazi dɛ gbɛ̃
kɛ̀nɔlaɔ́? À wèàla à bè: Eè Dii, ń dɔ̃ kɛ̀ má
yenzi. Yesu bènɛ: Ǹ pɔ́blee kpá ma sãnɛ
bɔ̀rɔnɔa. 16 À gɛ̃̀n plaade Yesu ɛ̀ara à à là
dɔ à bè: Yohana nɛ́ Simɔ, ń yemaziɔ́? À
wèàla à bè: Eè Dii, ń dɔ̃ kɛ̀ má yenzi. Yesu
bènɛ: Ǹ ma sãanɔ dãmɛ. 17 À à là à gɛ̃̀n
aagɔ̃de à bè: Yohana nɛ́ Simɔ, ń yemaziɔ́?
Kɛ̀ Yesu Pita là à gɛ̃̀n aagɔ̃de tó à yeazi, à
pɔɔ yàka, ben à bènɛ: Dii, ń yã píngi dɔ̃.
Ń dɔ̃ kɛ̀ má yenzi. Yesu bènɛ: Ǹ pɔ́blee
kpá ma sãanɔa. 18 Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ,
kɛ̀ ń dɛ gɔ̃kparɛ ũ, nɛɛ̀ pɔ́ da n zĩnda ǹ
gá guu kɛ̀ ń yezin, mɔde tó n zi kũ̀, nɛ́
n ɔɔnɔ poro, gbɛ̃ pãnde é dannɛ à gányo
guu kɛ̀ ń yeziroon. 19 Kɛ̀ Yesu ò lɛ, Pita
gaa kɛ̀ eé Luda tɔ́ bɔɔn à tɛ́a. Beee gbɛra
Yesu bènɛ: Ǹ tɛ́mazi.

Yesu kɔ̃n ìba kɛ̀ Yesu yezio

20 Pita lìɛ à ìba kɛ̀ Yesu yezi pì è tɛ́ńzi.
Gbɛ̃ pì bé à nà Diizi gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́
blee, à à là gbɛ̃ kɛ̀ eé à kpáḿmazi. 21 Kɛ̀
Pita à è, à bè Yesunɛ: Dii, gbɛ̃ kɛ̀ sɔ̃ nɛ́?
22 Yesu bènɛ: Tó má yezi àgɔ̃ kú wɛ̃̀ndio
ai màgɔ̃ gá su, à yã n e mámɛ? Ǹgɔ̃ tɛ́-
mazi dé. 23 Ben yã pì dàgula Yesudeenɔ
tɛ́ kɛ̀ ìba pì é garo. Mɔde Yesu e onɛ kɛ̀
eé gí gazinlo. À bè, tó á yezi àgɔ̃ kuu ai
àgɔ̃ gá su, à yã à e mámɛ?

24 Ìba pì bé à yã kɛ̀nɔ sèeda kɛ̀. Àmbe à
takada kɛ̀ kɛ̃̀, ɓen wá dɔ̃ kɛ̀ à sèedakɛna
náanɛ vĩ.

Mìdɛna

25 Yesu yã pãndenɔ kɛ̀ paripari dɔ. Tó
wà kɛ̃̀ takada guu doodo píngi, mɛ́ɛ daa
anduna a zĩndanɛ é fɔ̃ à takada kɛ̀ wà kɛ̃̀
pìnɔ síro.

ZĨRINƆ YÃKƐNANƆ

Yesu tana ludambɛ 1:1-1:26
Luda Nini pitana 2:1-2:47
Yudanɔ Yesu yã sìna 3:1-12:25
Pɔlu wɛ́tɛgana káakudee 13:1-14:28
Pɔlu wɛ́tɛgana gɛ̀n plaadee 15:1-18:22
Pɔlu wɛ́tɛgana gɛ̀n aagɔ̃dee 18:23-21:16
Pɔlu gana Romu 21:17-28:31

Lɛ́gbɛ̃na Luda Nini yã musu

1 Tiofilu, má ònnɛ ma takada káaku
guu lán Yesu kɛ̀ nà kɔ̃n yã kɛ̀ à
dàńnɛnɔ píngi zaa à naana gurɔ 2 ai gurɔɔ
kɛ̀ à yã dìɛ a zı̃̀rinɔnɛ kɔ̃n Luda Nini
gbãaao, ben Luda à sɛ̀ à tào a kiia. 3 Za-
akɛ à gana gbɛra à a zĩnda ɔ̀dɔańnɛ à
sèeda yãnɔ kɛ̀ńnɛ pari kɛ̀ tò aɔ̃ɔ dɔ̃̀ seka
sai kɛ̀ à bɛ̃ɛ. À a zĩnda ɔ̀dɔańnɛ ai gurɔ
baplaa à kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã òńnɛ.
4 Kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana, ben à bèńnɛ: Àton bɔ
Yerusalɛmuro. Àgɔ̃ lɛ́ kɛ̀ ma Dee gbɛ̃̀are
dãa, lán ma à yã òare nà. 5 Zaakɛ Yaaya
gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀ í guumɛ, mɔde gurɔ plaa
kɛ̀a mɛ́ a batisi kɛ Luda Nini guu.

Tana Yesuo ludambɛ

(Maa 16:19-20, Luk 24:50-53)

6 Kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana lɛ, ben aɔ̃ à là wà
bè: Dii, gurɔ kɛ̀ guun nɛ́ Isarailinɔ kpata
sukpańnɛɔ́? 7 À wèńla à bè: Á zɛ́ vĩ àgɔ̃
gurɔɔ kesɔ̃ gurɔ zaka kɛ̀ ma Dee dìɛ kɔ̃n
a zĩnda ikoo dɔ̃ro. 8 Tó Luda Nini pì-
taawa, é gbãaa e àgɔ̃ dɛ ma sèedadeenɔ
ũ Yerusalɛmu kɔ̃n Yudea bùsu gu píngio
kɔ̃n Samaria bùsuo ai à gá pɛ́ anduna lɛ́a.
9 Yã bee ona gbɛra Luda à sɛ̀ ń wáa ai à
gàa à sã̀sã ń wɛ́ɛn à gɛ̃̀ ludambɛ luguun.
10 À tana guu lán aɔ̃ wɛ́ɛ pɛ́ ludambɛɛa
nà, ben gɔ̃ɔn plaa kenɔ bɔ̀ wà zɛ̀ ń saɛ
aɔ̃ pɔ́kãsã puraanɔ dana. 11 Aɔ̃ bè: Galili
bùsudeenɔ, à kɛ̀ dia á zɛna ée ludambɛɛ
gwaa? Yesu kɛ̀ Luda à bɔ̀ a tɛ́ à tào a kiia
pì, eé ɛara à mɔ́ lán á è èe taa gwe nà.

Yudasi gɛ̃ɛkana

12 Ben aɔ̃ pìta Kùkpɛ sı̃̀sĩa aɔ̃ sù
Yerusalɛmu. Sı̃̀sĩ pì zã̀ kɔ̃n Yerusalɛmuo
à kà lán kiloo do taka bà. 13 Kɛ̀ aɔ̃ kà,
ben aɔ̃ dìdi kpɛ́ musu, guu kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ kún.
Pita kú gwe kɔ̃n Yohanao kɔ̃n Yemisio
kɔ̃n Anduruo kɔ̃n Filipio kɔ̃n Tomasio
kɔ̃n Batɔlɔmiuo kɔ̃n Matiuo kɔ̃n Alafeu
nɛ́ Yemisio kɔ̃n Simɔ Aĩadeeo kɔ̃n Yemisi
nɛ́ Yudasio. 14 Aɔ̃ píngi ń zĩnda kpà adu-
akɛnaa lɛdo kɔ̃n Mariama Yesu dao kɔ̃n
Yesu dãaronɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ kpaaanɔ.

15 Gurɔ beeea Pita fɛ̀ɛ à zɛ̀ Yesu ìba
kɛ̀ aɔ̃ kà gɔ̃ɔn baswɛɛdo takanɔ tɛ́ à bè:
16 Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ Dauda ò kɔ̃n Luda
Nini gbãaao Yudasi kɛ̀ dɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu
kũ̀nɔnɛ aɛ yã musu, tiasimɛ Luda yã pì
papa. 17 Wa gbɛ̃ndoomɛ yã à baka kú
wa zĩi kɛ̀kii guu. 18 À tɔɔtɛ lù kɔ̃n ɔɔ
kɛ̀ à è a zaakɛna guuo. Gwen à bàkɛ̃ à
lɛ̀ɛn, à gbɛɛɛ pũ̀tã à nɔaɛnɔ bɔ̀ɛ píngi.
19 Yerusalɛmudeenɔ píngi yã pì mà, ben
aɔ̃ tɔ́ kpà guu pìnɛ Akɛlɛdama kɔ̃n ń bori
yão. Tɔ́ pì bè gbɛ̃dɛri tɔɔtɛ. 20 Wà à yã ò
Saamu takada guu wà bè:
À bɛɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
gbɛ̃ke tɔ́ngɔ̃ kuu lɛ à vɛ̃ɛ à guu dɔro.
Wà bè dɔ:
Gbɛ̃ pãnde gɔ̃ à gɛ̃ɛ ũ.
21–22 Bee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ tɛ́wazi gurɔɔ
kɛ̀ wá lɛdo kɔ̃n Dii Yesuo zaa Yaaya
gbɛ̃nɔ batisikɛgurɔ ai gurɔɔ kɛ̀ Luda à bɔ̀
wa tɛ́nɔ, wà ń gbɛ̃n doo bɔ àgɔ̃ dɛ à fɛɛna
gaan sèedadee ũwao. 23 Ben wà gɔ̃ɔn
plaaanɔ bɔ̀, Yusufu kɛ̀ wè benɛ Basaba
wè benɛ dɔ Yusutu kɔ̃n Matiao. 24 Ben aɔ̃
adua kɛ̀ wà bè: Dii, ń baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃.
Gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀nɔ tɛ́ ǹ gbɛ̃ kɛ̀ ń bɔ̀ ɔdɔawe,
25 lɛ à bà gɔ̃ kú wamɔwa zı̃̀rinɔ zĩi kɛ̀kii
guu yãnzi, zĩi kɛ̀ Yudasi bɔ̀n à gàa guu
kɛ̀ kɔ̃ sìo guu. 26 Ben aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ gɔ̃ɔn
plaaa pìnɔ yã musu. Ben kàbankpɛ Matia
kũ̀, ben aɔ̃ à dà zı̃̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ
tɛ́.

Luda Nini pitana

2 Kɛ̀ Pɛntikɔsi zĩbaa gurɔɔ kà, aɔ̃ɔ kú
gu dɔ̃nkɔ̃a ń píngi. 2 Kãndo aɔ̃ kĩi mà
bɔna ludambɛ lán zàga'ĩa gbãaa bà, ben
kpɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛn wɛ̃̀. 3 Aɔ̃ pɔ́ è lán tɛ́nɛnɛnɔ
bà à fɛ̃̀akɔ̃a à zɔ̃̀ ń baadea. 4 Ben Luda
Nini pìtańma ń píngi, ben aɔ̃ nà yãke-
bori'onaa lán Ninii pì ń gbá lɛ́ nà.

5 Yuda kenɔ kú Yerusalɛmu gwe, lu-
dayãdari kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ anduna bùsu píngi gu-
unɔ ũ. 6 Kɛ̀ aɔ̃ ń zɔka pì mà, aɔ̃ kàkɔ̃ańzi
paripari, ben aɔ̃ bídi kɛ̀, kɛ̀ aɔ̃ɔ mà wèe
ń baade píngi bori yã oo. 7 Yã pì ń kũ
gbãa à bɔ̀ ń saɛ aɔ̃ bè: Yã'ori pìnɔ nɛ́
Galilideenɔmɛ ń píngiroo? 8 À kɛ̀ dia wá
mà aɔ̃ɔe wa baade bùsu yã oo? 9 Paa-
tianɔ kɔ̃n Midianɔ kɔ̃n Elamunɔn wa ũ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Mɛsɔpɔtamianɔ kɔ̃n
Yudeao kɔ̃n Kapadosiao kɔ̃n Pɔntuo kɔ̃n
Asiao 10 kɔ̃n Firigiao kɔ̃n Pamfiliao kɔ̃n
Igipitio kɔ̃n Libia bùsu kɛ̀ kú Sirɛni saɛo
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Romunɔ. 11 Yudanɔ kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń dɔnzi zɛ́ sènɔn wa ũ kɔ̃n Kɛrɛt-
inɔ kɔ̃n Larubunɔ, ben wée maa aɔ̃ɔe
Luda yãbɔnsaɛ kɛnanɔ oo kɔ̃n wa baade
boriyãnɔ. 12 Yã pì ń kũ gbãa aɔ̃ bídi kɛ̀,
aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa wèe bee: Yã kpare takan
gwee? 13 Gbɛ̃kenɔ sɔ̃ɔ e ń lalandi kɛɛ wà
bè: Aɔ̃ í sɛ̀ wà kɛ̃̀mɛ.

Pita waazikɛna

14 Ben Pita fɛ̀ɛ à zɛ̀ kɔ̃n a gbɛ̃ kpaa gɔ̃ɔn
kuri awɛɛdoonɔ, à yã ò gbãngbãn à bè:
Amɔa Yudanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ á kú Yerusalɛ-
munɔ píngi, à swã kpá à tó mà yã pì oare.
15 Í e gbɛ̃ pìnɔ kũ lán ée daa nàro, zaakɛ
kɔngɔ mɔ̀ kɛ̃ndoon tia. 16 Yã kɛ̀ annabi
Yoɛli òn yɛ̀:
17 Luda bè:
Ziaa zĩ mɛ́ ma Ninii pisi gbɛ̃ píngia,
a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ é
annabikɛyã o,
a gɔ̃kparɛnɔ é wɛ́ɛgupu e,
a mare ìsinɔ é nanaa o.
18 Gurɔ beeenɔa
mɛ́ ma Ninii pisi ma zɔ̀blerinɔa
gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi
aɔ̃é annabikɛyã o.
19 Mɛ́ sèedanɔ kɛ musu,
mɛ́ yãbɔnsaɛnɔ kɛ anduna guu,
aru kɔ̃n tɛ́o kɔ̃n tɛ́sukpɛ siaao égɔ̃ kuu.
20 Ɔfãntɛ̃ é sia kũ,
mɔvura é tã lán aru bà
ai Dii sugurɔ ìsi gakuidee gɔ̃ gá ká,
21 gbɛ̃ sãnda píngi kɛ̀ aɔ̃è Dii sísinɔ é bɔ.
22 Isarailinɔ, à yã kɛ̀ ma. Lán á dɔ̃ a zĩn-
danɛ nà, Luda Yesu Nazarɛti ɔ̀dɔaare a
gbɛ̃ ũ kɔ̃n dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɔ̃n
sèeda kɛ̀ à kɛ̀ à gãzĩ a tɛ́nɔ. 23 Luda zɛ̀o
a pɔyezi kɔ̃n a dɔ̃nao guu wà à kpàawa,
ben á tò bori pãndenɔ à pà lía wà à dɛ̀.
24 Ben Luda ga bà pòtoa à à fɛ̀ɛ, zaakɛ à
zɛ́ kuu kɛ̀ ga é fɔ̃ àgɔ̃ à kũnaro. 25 Zaakɛ
Dauda à yã ò à bè:
Mɛɛ̀gɔ̃ Dii ee ma wɛ́ɛn gurɔ píngi,
lán à kú ma ɔplaazi nà
pɔ́ke é ma degero.
26 Bee yãnzin ma pɔɔ ègɔ̃ nnazi,
ma nɔ̀sɛguu pù.
Má tãmaa vĩ kɛ̀ ma mɛ̀ égɔ̃ kuu,
27 zaakɛ nɛ́ ma tó mira guuro,
nɛ́ we man gbɛ̃ kɛ̀ kú adona yai kũro.
28 N ma da wɛ̃̀ndi zɛ́a,
ma pɔnnaa égɔ̃ pana n kiia.
29 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ fɔ̃ mà wa dezi káaku
Dauda yã oare wásawasa. À gà wà à vĩ̀i
à mira kú wɛ́tɛ kɛ̀n ai kɔ̃n a gbɛ̃̀ao. 30 À
annabikɛɛ guu à dɔ̃̀ kɛ̀ Luda lù sɛare à bè,
é a boriinɔ doke ká à kpatan. 31 Dauda
gĩakɛ à Mɛsaya fɛɛna gaan è, ben à à yã
ò à bè: Luda é à tó mira guuro, eé we à
mɛ̀ yai kũro. 32 Yesu pìn Luda à fɛ̀ɛ gaan.
À sèedadeenɔn wa ũ wa píngi. 33 Vɛ̃ɛna
Luda ɔplaazi à à Ninii kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀wee sì
a Dea. Yã kɛ̀ ée ee bensɔ̃ ée maa tiaa dɛ
Luda Nini kɛ̀ à pìsiwaa ũmɛ. 34 Zaakɛ èe
kɛ Dauda bé à fɛ̀ɛ à gàa ludambɛro, à bè:
Dii ò ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
35 ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ kɛnɛ a tinti ũ.
36 Isarailinɔ, àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ Yesu kɛ̀ a
à pà lían Ludaa dìɛ Dii ũ, Mɛsaya ũ dɔ.

37 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, à ń swɛ̃̀ zɔ̃̀, ben aɔ̃
Pita kɔ̃n zĩ̀ri kpaaanɔ là wà bè: Gbɛ̃nɔ,
wé kɛ diamɛ? 38 Ben Pita bèńnɛ: A baade
nɔ̀sɛ liɛ à batisi kɛ kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́o,
a durunnɔ é kɛ̃awa é Luda Nini sí gbaa
ũ. 39 Zaakɛ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ pì dɛ a pɔ́
ũmɛ kɔ̃n a nénɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zɑ̃̀nɔ,
gbɛ̃ kɛ̀ Dii wa Luda é ń sísi pìnɔ ń píngi.
40 À yã pãndenɔ òńnɛ pari à nàkɔ̃rɛḿma
à bè: À a zĩnda bɔ tɔ̃ɔrigbɛ̃ zaaa kènɔ
tɛ́. 41 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à yã pì sìnɔ batisi
kɛ̀. Zĩ beeean wà kàara ń tɛ́ gɔ̃ɔn bɔrɔ
aagɔ̃. 42 Aɔ̃ làakari dɔ̀ zĩ̀rinɔ yãdannɛnaa
kɔ̃n kɔ̃gbɛ̃kɛnao kɔ̃n Dii pɔ́blenao kɔ̃n
aduakɛnao.

Yesudeenɔ kuuna kɔ̃o

43 Zĩ̀ri pìnɔɔ e sèeda kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ
kɛɛ, ben vĩa baade píngi kṹ. 44 Dii
náanɛkɛrinɔ píngi gãli dɔ̃nkɔ̃mɛ. Pɔ́ kɛ̀
aɔ̃ɔ vĩinɔ gɔ̃̀ aɔ̃ píngi pɔ́ ũ. 45 Tó aɔ̃ ń pɔ́
kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔ yà, aɔ̃è à ɔɔ kpaatɛtɛkɔ̃nɛ lán
baade bɔkɔ̃tɛ dɛ nà. 46 Lán guu e dɔɔ nà
aɔ̃ègɔ̃ kɔ̃ kaakɔ̃a Luda ua, aɔ̃ègɔ̃ pɔ́ blee
kɔ̃ bɛ kɔ̃n pɔnnaao kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 47 Aɔ̃ègɔ̃
Luda tɔ́ kpaa, bensɔ̃ aɔ̃ègɔ̃ nna kɔ̃n baade
píngio. Dii ègɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ée ń mì siinɔ kaara
ń tɛ́ lán guu e dɔɔ nà.

Gɔ̃gbɛ̃ ɛrɛ kɛ̃kɔ̃ana

3 Zĩkea Pita kɔ̃n Yohanao gàa Luda ua
fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃ aduakɛgurɔ. 2 Gɔ̃gbɛ̃
kee kú gwe wà à ì ɛrɛ ũmɛ. Lán guu e
dɔɔ nà wè à sɛ́ wà mɔ́ wà à diɛ Luda ua
gãnu kɛ̀ wè be Gãnu Maaa guu. Gwen
ègɔ̃ baa kɛɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e gɛ̃ɛ ua pì guunɔa.
3 Kɛ̀ à Pita kɔ̃n Yohanao è, aɔ̃e mɔɔ gɛ̃
Luda ua, ben à baa kèḿma. 4 Aɔ̃ wɛ́ɛ pɛ̀a,
ben Pita bènɛ: Ǹ wa gwa kɛ̀. 5 Ben à wɛ́ɛ
pɛ̀ḿma èe ń gba dãa. 6 Ben Pita bènɛ: Má
ɔɔ vĩro, mɔde pɔ́ kɛ̀ má vĩin mɛ́ n gba.
Kɔ̃n Yesu Kirisi Nazarɛti tɔ́o ǹ fɛɛ ǹ táa o.
7 Ben Pita à kṹ a ɔplaaa à à fɛ̀ɛ à zɛ̀. Gwe
gɔ̃ɔ à gbálanɔ kɔ̃n à kɛ̀sɛwaazĩnɔ gbãa kṹ.
8 À vĩ̀ à zɛ̀, ben à nà táa'onaa. À gɛ̃̀ńyo
Luda ua, èe táa oo èe vĩvĩi èe Luda sáabu
kpaa. 9 Baade píngi à è èe táa oo èe Luda
sáabu kpaa, 10 ben aɔ̃ à dɔ̃̀ baakɛri kɛ̀ ègɔ̃
vɛ̃ɛ Luda ua Gãnu Maaan ũ, ben yã kɛ̀ à
à lè ń kũ gbãa à bɔ̀ ń saɛ.

Pita waazikɛna Luda ua

11 Lán à na Pita kɔ̃n Yohanaoa nà guu
kɛ̀ wè be Sulemanu gbàdaan, ben baade
píngi e gɛ̃ɛ ń kiia, zaakɛ yã pì bɔ̀ ń saɛmɛ.
12 Kɛ̀ Pita gbɛ̃nɔ è, à bèńnɛ: Isarailinɔ,
bɔ́yãnzin yã pì bɔ̀ a saɛzi? Bɔ́yãnzin a
wɛ́ɛ fĩ̀fĩwa lɛzi? Ée daa wa zĩnda gbãaa
kesɔ̃ wa ludayãdana bé à tò gbɛ̃ kɛ̀
táa ò gwɛɛ? 13 Wa dezi káakunɔ Ibraĩ
kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda gwena
kpà a zĩkɛri Yesua. Apinɔ sɔ̃ a à kpà
gbãadeenɔa a bɔ à kpɛɛ Pilati kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n
à gbarɛnao aɛ. 14 A bɔ Luda gbɛ̃ maaa kɛ̀
à kú adona pì kpɛɛ, ben a wɛ́ɛ kɛ̀ Pila-
tia à gbɛ̃dɛri gbarɛare. 15 A Wɛ̃̀ndikpam-
mari dɛ̀, ben Luda à fɛ̀ɛ bɔna gaan. À
sèedadeenɔn wa ũ. 16 Yesunaanɛkɛna bé
à tò gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ á à dɔ̃ ée à gwaa kɛ̀ kɛ̃̀kɔ̃a
Yesu tɔ́ gbãa yãnzi. Yesunaanɛkɛna bé
à à gbà aafia a píngi wáa. 17 Tia ma
gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ kɛ̀ apinɔ kɔ̃n a gbãadeenɔ
yã kɛ̀ á kɛ̀ né wɛ́ɛsia yãmɛ. 18 Luda dɔ̀
annabinɔnɛ aɛ, ben aɔ̃ gĩakɛ wà ò ń píngi
kɛ̀ Mɛsaya é wɛ́ɛtãmma e, bensɔ̃ à kɛ̀ lɛ.
19 Bee yãnzi à nɔ̀sɛ liɛ à aɛ dɔ Ludaa,
a durunnɔ é kɛ̃awa, lɛ à mɔ́are nɔ̀sɛk-
paɛnao 20 à Yesu kɛ̀ à gĩakɛ à à dìɛare
Mɛsaya ũu pì zĩawa. 21 Séde àgɔ̃ kú musu
gĩa ai gurɔɔ kɛ̀ Luda é pɔ́ píngi kɛkɛ à
kɛ dufu, lán à dà a annabinɔnɛ nà aɔ̃ɔ
ò zaa káaku. 22 Musa bè, Dii a Luda é a
gbɛ̃ke sɛ́ annabi ũ lán a bà. À yã kɛ̀ eé
oaree ma píngi. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ èe annabi pì
yã ma sɔ̃ro, Luda é adee bɔ a tɛ́ à à dɛ.
24 Annabi kɛ̀ aɔ̃ Luda yã ònɔ píngi naana
Samuɛlia gurɔɔ kɛ̀ki baaru kpà. 25 Yã kɛ̀
annabi pìnɔɔ ò kɔ̃n Luda bà kɛ̀ kú kɔ̃n a
dezi káakunɔo gɔ̃̀ a pɔ́ ũ, lán à ò Ibraĩnɛ
nà à bè é aubarika da anduna bori píngin
à borii gãzĩ. 26 Kɛ̀ Luda a zĩkɛri pì dìɛ, à

à zɪ̃̀awa káaku, lɛ à aubarika daagu, à a
baade kpɛɛ li a yãzaakɛnanɔnɛ.

Yãkpaɛkɛna kɔ̃n Pitao kɔ̃n Yohanao

4 Kɛ̀ Pita kɔ̃n Yohanao e yã oo
gbɛ̃nɔnɛ, sa'orinɔ kɔ̃n Luda kpɛ́ dog-
ari gbɛ̃nsio kɔ̃n Sadusinɔ gɛ̃̀ńzi. 2 Aɔ̃ pɔ
fɛ̃̀, kɛ̀ aɔ̃ɔe yã daa gbɛ̃nɔnɛ yãnzi, aɔ̃ɔe
gɛ̀nɔ fɛɛna Yesu guu kpàakpa kɛɛ. 3 Ben
aɔ̃ ń kũ aɔ̃ ń dá kpɛ́siaan ai guu dɔ̀, zaakɛ
guu gĩakɛ à sì kɔ̀. 4 Mɔde gbɛ̃ pari kɛ̀ aɔ̃
ń yã mànɔ Yesu náanɛ kɛ̀ ai aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ
pari kũ̀ à kà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔro taka.
5 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yuda gbãadeenɔ kɔ̃n
gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kàkɔ̃a
Yerusalɛmu. 6 Sa'oriki Anasa kú gwe kɔ̃n
Kayafao kɔ̃n Yohanao kɔ̃n Alɛsandao kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ sa'oriki pì danɛ ũunɔ ń
píngi. 7 Wà mɔ̀ kɔ̃n Pitao kɔ̃n Yohanao
gbãadee pìnɔ aɛ, ben wà ń lá wà bè:
Bɔ́ gbãaa ke dé tɔ́n a beee kɛ̀o? 8 Ben
Luda Nini sù Pitaa à bɛ̀ńnɛ: Gbãadeenɔ
kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ, 9 lán ée wa lalaa gbã̀a nà
yã maaa kɛ̀ wá kɛ̀ ɛrɛnɛ yãnzi, dian wá
kɛ̀ à kɛ̃̀kɔ̃a nà, 10 amɔanɔ kɔ̃n Isarailinɔ
píngi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ zɛna a aɛ kɛ̀ aafia
è kɔ̃n Yesu Kirisi Nazarɛti kɛ̀ a à pà lía
Luda à fɛ̀ɛ bɔna gaan tɔ́omɛ. 11 Lɛmɛ gbɛ̀
kɛ̀ amɔa kpɛ́borinɔ a pã kpàzi bé à gɔ̃̀
kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ. 12 Gbɛ̃ pãnde kee
kuu kɛ̀ eé gbɛ̃ mì síro, zaakɛ anduna guu
píngi Ludaa e gbɛ̃kɛ diɛ gbɛ̃nteenɔnɛ à ń
mì síro, séde àpi.
13 Kɛ̀ aɔ̃ Pita kɔ̃n Yohanao kùgbãakɛɛ
è, bensɔ̃ aɔ̃ɔ dɔ̃̀ kɛ̀ talaka wɛ́ɛsiadeenɔmɛ
ń ũ, à bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ dɔ̃̀ sa kɛ̀ aɔ̃ gĩakɛ
wà kú kɔ̃n Yesuomɛ yã. 14 Lán aɔ̃ gbɛ̃
kɛ̀ kɛ̃kɔ̃ana pì è zɛ nà ń saɛ, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà
yãke ò dɔro. 15 Aɔ̃ bɛ̀ńnɛ aɔ̃ bɔɛ, ben
aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ 16 wà bè: Wé kɛ dia kɔ̃n
gbɛ̃ pìnɔo? Zaakɛ Yerusalɛmudeenɔɔ dɔ̃
píngi kɛ̀ aɔ̃ dabuyã bíta kɛ̀, wé fɔ̃ wà gí
beeeziro. 17 Lɛ yã pì tɔ́n dagula dɛ kɛ̀laro,
wà kpã̀kɛ̃ńzi pãsĩpãsĩ aɔ̃ton yã o gbɛ̃kenɛ
kɔ̃n tɔ́ pìo dɔro. 18 Ben aɔ̃ ń sísi aɔ̃ yã
dìɛńnɛ kɛ̀ aɔ̃ton yã o kesɔ̃ aɔ̃ yã dańnɛ
kɔ̃n Yesu tɔ́oro pátipati. 19 Ben Pita kɔ̃n
Yohanao wɛ̀ńla wà bè: À gwa a zĩndanɛ.
A yãn wé maɔ́, ke Luda pɔ́? À kparee bé à
maa Ludanɛ? 20 Zaakɛ wé fɔ̃ wà gí wà yã
kɛ̀ wá mà bensɔ̃ wá è oziro. 21 Gbãadee
pìnɔ ɛ̀ara wà vĩa dàdańzi, ben aɔ̃ ń gbáɛ.
Aɔ̃ɔe wɛ́ɛtãmmana zɛ́ ero, zaakɛ baade
píngi e Luda sáabu kpaa yã kɛ̀ kɛ̀ pì
yãnzi. 22 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃kɔ̃ana dabuyã beee
kɛ̀nɛ pì zii dɛ wɛ̃̀ baplaala.

Yesudeenɔ kùgbãa wɛ́ɛkɛna

23 Kɛ̀ wà ń gbáɛ, ben aɔ̃ tà ń gbɛ̃nɔ kiia,
aɔ̃ɔ òńnɛ lán sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ
òńnɛ nà. 24 Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà, aɔ̃ wii pɛ̀ Ludazi
lɛdolɛ wà bè: Dii, ḿbe n musu kɛ̀ kɔ̃n
tɔɔtɛo kɔ̃n ísiaao kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú ń guunɔ
píngi. 25 Ń dà n zĩkɛri wa dezi Daudanɛ
kɔ̃n n Ninii gbãaao, ben à bè:
Bɔ́yãnzin boriinɔɔ e zɔka kaazi?
À kɛ̀ dia wèe lɛ́ pãa kpaakɔ̃sɔ̃ɔ?
26 Anduna kínanɔɔ e zĩ soru kɛɛ,
kpatablerinɔɔ e kaakɔ̃a Diizi
kɔ̃n Kí kɛ̀ à kào.
27 Yãpuraamɛ, Hɛrɔdu kɔ̃n Pɔntiu Pila-
tio kɔ̃ kàkɔ̃a wɛ́tɛ kɛ̀ guu kɔ̃n Isarailinɔ
kɔ̃n bori pãndenɔ n zĩkɛri kɛ̀ kú adona
Yesu kɛ̀ ń kà kí ũu pìzi. 28 Aɔ̃ɔ kɛ̀ lán
n gĩakɛ n zɛo nà n gbãaa kɔ̃n n pɔyezi-
nao guu. 29 Tia sa Dii, ǹ yã pãsĩ kɛ̀ aɔ̃ɔ
ò ma gwe. Wamɔwa n zɔ̀blerinɔ, ǹ wa
gba lɛ́ wà n yã o kɔ̃n kùgbãaao maa-
maa. 30 Ǹ ɔ dawa lɛ wà gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a wà
dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛ kɔ̃n n zĩkɛri
kɛ̀ kú adona Yesu tɔ́o. 31 Kɛ̀ aɔ̃ adua kɛ̀ wà
yã̀a, guu kɛ̀ aɔ̃ɔ kɔ̃kakɔ̃an nìgã, Luda Nini
sùḿma ń píngi, ben aɔ̃ gàa wèe Luda yã
oońnɛ kɔ̃n kùgbãaao.

Yesudeenɔ nɔ̀sɛdɔ̃nkɔ̃kɛna kɔ̃o

32 Yesu náanɛkɛrinɔ laasuu dɔ̃nkɔ̃ vĩ
kɔ̃n lɛdolɛo. Aɔ̃ gbɛ̃kɛ è be a pɔ́ kɛ̀ á vĩinɔ
nɛ́ a pɔ́mɛ adoro. Aɔ̃ pɔ́ píngi nɛ́ aɔ̃ píngi
pɔ́mɛ. 33 Luda zɪ̃̀rinɔɔ e Dii Yesu fɛɛna
gaan yã oo gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n gbãa bítao. Aɔ̃
Luda gbɛ̃kɛ bíta è ń píngi. 34 Pɔ́kee e kɛ̃sã

ń gbɛ̃kearo, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bú ke kpɛ́
vĩinɔ è yá wà mɔ́ kɔ̃n a ɔɔo 35 wà kpá
zĩ̀rinɔa, lɛ aɔ̃ kpá baadea lán à à bɔkɔ̃tɛ
dɛ nà. 36 Levi bori Yusufu kɛ̀ bɔ̀ Sipiru
bùsun kú ń tɛ́. Luda zĩ̀rinɔ tɔ́ kpànɛ Ban-
aba. Tɔ́ pì bè Làakarikpaɛri. 37 À bú kɛ̀ à
vĩi yà, ben à mɔ̀ à a ɔɔ kpà zĩ̀rinɔa.

Anania kɔ̃n Safirao

5 Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Anania kuu dɔ kɔ̃n
a naɔ̃ Safirao. A tɔɔtɛ yà, 2 à à ɔɔ
kokɛ̃̀ kɔ̃n a naɔ̃ dɔ̃nao, ben à gàa à à
kpaaa kpà zĩ̀rinɔa. 3 Ben Pita bènɛ: Ana-
nia, bɔ́yãnzin ń tò Setãn dɔ̀nnɛ aɛ lɛ sɛɛ?
N n tɔɔtɛ ɔɔ kokɛ̃̀, ben n ɛgɛɛ tò Luda Nin-
inɛ. 4 Gurɔɔ kɛ̀ nɛ́ɛ tɔɔtɛ pì yáro, n pɔ́n-
loo? Kɛ̀ ń yà sɔ̃, lán ń yezi nà, nɛ́ kɛ kɔ̃n
à ɔɔoroo? À kɛ̀ dia n yã beee kɛna laasuu
dànguu? Èe kɛ gbɛ̃nteen n ɛgɛɛ tònɛro,
Ludan ń tònɛ. 5 Kɛ̀ Anania yã pì mà, à lɛ̀ɛ
à gà. Ben vĩa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì mànɔ kũ̀
maamaa. 6 Gɔ̃kparɛnɔ gɛ̃̀ aɔ̃ bisa dààla,
ben aɔ̃ à sɛ̀ wà gàa wà à vĩ̀i.
7 Kɛ̀ à kà lán awa aagɔ̃ɔ bà, yãke mana
sai à naɔ̃ mɔ̀ à gɛ̃̀. 8 Ben Pita à là à bè: Ǹ
omɛ, a tɔɔtɛ pì yà lán kɛ̀ bàn yɔ́? À wèàla
à bè: Eè, lɛmɛ. 9 Ben Pita bènɛ: Bɔ́yãnzin
a Luda Nini lɛ̀ á gwàzi? Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ n zã
vĩ̀inɔ kú kpɛɛlɛ, aɔ̃é n sɛ́ wà bɔnyo se.
10 Gwe gɔ̃ɔ à lɛ̀ɛ à aɛ, à gà. Kɛ̀ gɔ̃kparɛnɔ
gɛ̃̀, aɔ̃ɔ è à gà, ben aɔ̃ à sɛ̀ wà gàa wà à vĩ̀i
a zã saɛ. 11 Ben vĩa sɔsi gbɛ̃nɔ kũ̀ maamaa
ń píngi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì mànɔ ń píngi.

Dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ

12 Luda zĩ̀rinɔɔ e dabuyã kɔ̃n yãbɔn-
saɛnɔ kɛɛ pari gbɛ̃nɔ tɛ́. Yesudeenɔ è
kɔ̃kakɔ̃aa kɛ lɛdolɛ Sulemanu gbàdaan.
13 Gbɛ̃ pãndenɔ è we wà nàḿmaro, mɔde
baade píngi è ń tɔ́ nnaa sí, 14 mɔde gbɛ̃
parii kɛ̀ aɔ̃ɔe Dii Yesu náanɛ kɛɛnɔ, gɔ̃g-
bɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi, aɔ̃ègɔ̃ kaara ń
tɛ́. 15 Ben wà gyãreenɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n daɛbɔnɔ
kɔ̃n gyãresɛbɔnɔ wà ń káɛ zɛ́n, lɛ tó Pita
e gɛ̃tɛɛ, à ninii e à da ń gbɛ̃kenɔla yãnzi.
16 Parii bɔ̀ wɛ́tɛ kɛ̀ kú Yerusalɛmu saɛnɔn
wà mɔ̀ kɔ̃n gyãreenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ zĩnnɔɔ e
ĩa daaḿmanɔ, ben aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi.

Wɛ́ɛtãmma mɔna zĩ̀rinɔnɛ

17 Ben sa'oriki kɔ̃n Sadusi gãli gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ dɛ à gbɛ̃ ũunɔ fɛ̀ɛ wà nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ
kpàńyo. 18 Aɔ̃ zĩ̀rinɔ kũ̀kũ aɔ̃ ń ká kpɛ́si-
aan, 19 ben Dii malaika mɔ̀ à kpɛ́ pì zɛ́
wɛ̃̀ńnɛ gwãavĩ à ń bɔ́ɛ à bè: 20 À gá àgɔ̃
kú Luda ua, à wɛ̃̀ndi dufu pì yã o baade
píngine. 21 Zĩ̀rinɔ yã pì mà, ben aɔ̃ gàa
Luda ua kɔngɔ idɛ'idɛ aɔ̃ɔe yã daańnɛ.
Kɛ̀ sa'oriki kɔ̃n a gbɛ̃nɔ fɛ̀ɛ, aɔ̃ Isaraili
gbãadeenɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nsinɔ kàkɔ̃a, ben aɔ̃
dogarinɔ zĩ̀ aɔ̃ gá zĩ̀rinɔ bɔɛ kpɛ́siaan aɔ̃
mɔ́ńyo. 22 Kɛ̀ dogari pìnɔ kà gwe, aɔ̃ɔe ń
e kpɛ́nlo. Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà tà wà bèńnɛ:
23 Kɛ̀ wa ka kpɛ́ pì kiia, wá è gbànɔɔ
tatana gíngin a dãkparinɔɔ kú kpɛɛlɛ,
mɔde kɛ̀ wá wɛ̃̀, wée gbɛ̃ke enlo. 24 Kɛ̀
Luda ua dãkparinɔ gbɛ̃nsi kɔ̃n sa'orikinɔ
yã pì mà, aɔ̃ bídi kɛ̀ lán yã pì dɛ nà. 25 Ben
gbɛ̃ke mɔ̀ à bèńnɛ: À ma! Gbɛ̃ kɛ̀ a ń
ká kpɛ́siaa guunɔɔ kú Luda ua aɔ̃ɔe yã
daańnɛ. 26 Ben Luda ua dãkparinɔ kɔ̃n ń
gbɛ̃nsio gàa wà ń kũkũ wà sùńyo yãkete
sai, zaakɛ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ gbɛ̃nɔnɛ, lɛ aɔ̃ton
ń pápa gbɛ̀oro yãnzi.
27 Kɛ̀ aɔ̃ sùńyo, aɔ̃ ń zɛ́ gbãadeenɔ aɛ,
ben sa'oriki ń lála yãzi à bè: 28 Wa giare
pátipati à yã dańnɛ kɔ̃n tɔ́ pìo, ben á tò
yã pì kpɛ́ e daa Yerusalɛmula píngi, ben-
sɔ̃ á yezi à gbɛ̃ pì ga yã diwaɔ́? 29 Ben
Pita kɔ̃n zĩ̀ri kpaaanɔ wèńla wà bè: Luda
yã bɛ́ à kɔ̃ sìo wà ma dɛ gbɛ̃ntee pɔ́la.
30 Wa dezinɔ Luda bɛ́ à Yesu kɛ̀ a à
lògo lía á dɛ̀ pì fɛ̀ɛ. 31 Luda à sɛ̀ à vɛ̃̀ɛ
a ɔplaazi Kínɛ Mìsiri ũ, lɛ à Isarailinɔ
gba zɛ́ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ, à ń durunnɔ kɛ̃́ńnɛ.
32 Yã pìnɔ sèedadeenɔn wa ũ, wapinɔ kɔ̃n
Luda Nini kɛ̀ Luda è kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é a yã
maanɔao.
33 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ pɔ fɛ̃̀ maamaa,
ben aɔ̃ɔ yezi wà ń dɛdɛ. 34 Farisi kɛ̀
wè benɛ Gamaliɛli kú ń tɛ́. Ludayãdan-
nɛrimɛ, baade píngi è à tɔ́ nnaa sí. À

fɛ̀ɛ à zɛ̀ à bè wà bɔ kɔ̃n gbɛ̃ pìnɔo gĩa.
35 Ben à bɛ̀ńnɛ: Isarailinɔ, à làakari kɛ yã
kɛ̀ á yezi à kɛ gbɛ̃ pìnɔnɛa. 36 À gurɔɔ
e gì kɛro kɛ̀ Tuda fɛ̀ɛ èe a zĩnda diɛɛ
a ka. Wà tɛ̀zi lán gɔ̃ɔn wàa plaaa bà.
Kɛ̀ wà à dɛ̀, ben à ìbanɔ fã̀akɔ̃a, ben yã
yã̀a. 37 À gbɛra Galili gbɛ̃ Yudasi fɛ̀ɛ gbɛ̃-
narogurɔ à gbɛ̃nɔ gàɛ à nàawa pari. À
gà se, ben à ìbanɔ fã̀akɔ̃a ń píngi. 38 Mɛ́ɛ
ooare tia, àton gbɛ̃ pìnɔ yã daro, à ń tó.
Tó aɔ̃ pɔyezi kɔ̃n ń yãkɛnanɔ bɔ̀ gbɛ̃ntee
kiiamɛ, eé mì dɛ. 39 Tó à bɔ̀ Luda kiiamɛ
sɔ̃, é fɔ̃ à kpáńnɛro. À làakari kɛ zĩ̀kana
kɔ̃n Ludaozi. 40 Aɔ̃ à yã mà, ben aɔ̃ zĩ̀rinɔ
sìsi aɔ̃ ń gbɛ̃. Aɔ̃ gìńnɛ aɔ̃ yã o kɔ̃n Yesu
tɔ́o, ben wà ń gbáɛ.
41 Zĩ̀rinɔ bɔ̀ gbãadeenɔ kiia kɔ̃n pɔn-
naao, zaakɛ aɔ̃ɔ è wà kà kɛ̀ wà wí daḿma
Yesu tɔ́ yãnzi. 42 Lán guu e dɔɔ nà aɔ̃ègɔ̃
yã daańnɛ Luda ua guu kɔ̃n ń bɛɛnɔo,
aɔ̃ègɔ̃ Yesu baaru nnaa kpaańnɛ kámma-
bosai, aɔ̃è be àmbe Mɛsaya ũ.

Dɔnlɛri gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ diɛna

6 Gurɔ beeea kɛ̀ Yesu ìbanɔɔ e kaara,
aɔ̃ Girikiyãmarinɔɔ e yãkete kaa aɔ̃
Eberuyãmarinɔzi wà bè, tó wèe pɔ́blee
kpaatɛtɛ lán guu e dɔɔ nà, wè pã kpá ń
gyaanɔnɔzimɛ. 2 Ben zĩ̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛ-
plaaanɔ Yesudeenɔ sìsi ń píngi wà bè: À
zɛ́ vĩ wà pã kpá Luda yãzi wà làakari
dɔ pɔ́ble kpaatɛtɛnaaro. 3 À gɔ̃gbɛ̃nɔ bɔ
a tɛ́ gɔ̃ɔn swɛɛplaa, gbɛ̃ maaa kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ
pɛ̀kɔ̃rɛḿma kɔ̃n Luda Ninionɔ, lɛ wà ń
diɛ zĩi pì gbɛ̃nsinɔ ũ, 4 wé làakari dɔ ad-
uakɛnaa kɔ̃n Luda yã'onnɛnao. 5 Yã pì
kɛ̀ńnɛ ń píngi, ben aɔ̃ Sitivĩ kɛ̀ Luda
Nini pɛ̀kɔ̃rɛa kɔ̃n ludanaanɛkɛnao sɛ̀ kɔ̃n
Filipio kɔ̃n Porokoruo kɔ̃n Nikanɔo kɔ̃n
Timɔo kɔ̃n Pamɛnao kɔ̃n Antiɔku gbɛ̃
Nikola kɛ̀ Yudanɔ dɔnzizɛ sɛ̀ yãao. 6 Wà
gàańyo zĩ̀rinɔ kiia, ben aɔ̃ adua kɛ̀ńnɛ aɔ̃
ɔ kɛ̀ḿma.
7 Luda yã e daagula, Yesu ìbanɔɔ e
kaara Yerusalɛmu maamaa, ben sa'orinɔ
Yesu yã sì paripari.

Sitivĩ kũna

8 Luda aubarika kɔ̃n gbãaao pɛ̀kɔ̃rɛ
Sitivĩa, ben èe dabuyã kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ
kɛɛ gbɛ̃nɔ tɛ́. 9 Aduakɛkpɛ kee kuu kɛ̀ wè
be wɛ̃ɛnɛnɔ aduakɛkpɛ. Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bɔ̀
Sirɛni kɔ̃n Alɛsandariao kɔ̃n Silisia bù-
suo kɔ̃n Asia bùsuo. Ben aɔ̃ íbɛtɛ kpà kɔ̃n
Sitivĩo aɔ̃ lɛokpakɔ̃a kɛ̀o. 10 Mɔde aɔ̃ɔe
à fɔ̃ro ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Luda Nini à gbà yãnzi.
11 Aɔ̃ tɛ́ kà gbɛ̃nɔn, ben gbɛ̃ pìnɔ bè: Wá
mà à bɔ̀ Musa kɔ̃n Ludao yã kpɛɛ. 12 Aɔ̃
Yudanɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ludayãdan-
nɛrinɔ làakari fɛ̀ɛ, ben aɔ̃ gàa wà Sitivĩ
kũ̀, aɔ̃ gàao ń gbãadeenɔ kiia. 13 Ben aɔ̃
mɔ̀ kɔ̃n sèedade ɛgɛɛnɔ aɔ̃ bè: Gbɛ̃ kɛ̀ bé
ègɔ̃ Luda kpɛ́ kɔ̃n à dokao zaa boo yãana
sai. 14 Zaakɛ wá mà à bè Yesu Nazarɛti
é kpɛ́ pì kaatɛ à wa fɛɛakaarayã kɛ̀ Musa
dàwee liɛ sɛ́. 15 Ben gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna
gweenɔ wɛ́ɛ pɛ̀ Sitivĩa ń píngi, aɔ̃ɔ è à uu
dɛ lán malaika uu bà.

Sitivĩ yã'ona gbãadeenɔnɛ

7 Ben sa'oriki Sitivĩ là à bè: N yã pìnɔ
ò yãpuran yɔ́? 2 Ben à bè: Ma gbɛ̃nɔ
kɔ̃n ma denɔ, à ma! Luda Gakuide bɔ̀ à
mɔ̀ wa dezi káaku Ibraĩzi gurɔɔ kɛ̀ à kú
Mɛsɔpɔtamia bùsun, zaalɛ à kpɛ́ à gá vɛ̃ɛ
Arana. 3 À bɛ̀nɛ: Ǹ bɔ n bùsun n danɛnɔ
tɛ́ ǹ tá bùsu kɛ̀ mɛ́ ɔdɔanneɛn. 4 Ben à bɔ̀
Kaladia bùsu pì guu à gàa à vɛ̃̀ɛ Arana.
À de gaa gbɛra Luda sùo bùsu kɛ̀ á kún
tiaa kɛ̀ pìn. 5 Ludaa e bùsu pì tɔɔtɛ ke
kpáa baa kɛ̀sɛ doro, mɔde à à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ
à bè eé gɔ̃ à pɔ́ ũ kɔ̃n à boriinɔ. Gurɔ
beeea sɔ̃ Ibraĩ nɛ́ vĩro. 6 Luda bɛ̀nɛ lán
kɛ̀ bà: N boriinɔ é nibɔ ble bùsu pãn-
den. Gwen aɔ̃é zɔ̀ blen, weé wɛ́ɛ tãḿma
ai wɛ̃̀ wàa plaa. 7 Luda bè é ĩa da borii
kɛ̀ aɔ̃é zɔ̀ bleńnɛnɔa, Ibraĩ borii pìnɔ é
bɔɛ wà mɔ́ wà dɔnzi kɛare gura kɛ̀ pìn.
8 Ben Luda bã̀ngukɛna yã dà Ibraĩnɛ a bà
kuunao sèeda ũ. Kɛ̀ à Isaaku ì, à bã̀ngu
kɛ̀nɛ à gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ. Lɛn Isaaku
kɛ̀ Yakubunɛ lɛ dɔ, ben Yakubu kɛ̀ wa

dezi káaku gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔnɛ lɛ se
dɔ. 9 Ben wa dezi káaku pìnɔ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ
kpà kɔ̃n ń gbɛ̃ndo Yusufuo, aɔ̃ à yà wà
tào Igipiti. Ludaa kúo 10 à à bɔ̀ à nawɛ̃a
píngi guu. Luda Yusufu pì gbà ɔ̃ndɔ̃ɔ à
tò à nna kɔ̃n Igipiti kí Fili'aunao, ben
à à dìɛ Igipiti bùsu gbɛ̃nsi ũ kɔ̃n a bɛ
uao. 11 Ben dekaa kà Igipiti kɔ̃n Kanaa
bùsuo píngi. Nawɛ̃a kɛ̀ bíta, wa dezi
pìnɔɔ e pɔ́ke e wà blèro. 12 Kɛ̀ Yakubu
mà pɔ́wɛɛ kú Igipiti, à wa dezi pìnɔ zĩ̀
gwe. Aɔ̃ gana káakudeen gwe. 13 À gɛ̃̀n
plaadeen Yusufu a zĩnda ɔ̀dɔa a vĩ̀inɔnɛ,
ben Fili'auna Yusufu danɛnɔ dɔ̃̀. 14 Ben
Yusufu gbɛ̃ zĩ̀ a de Yakubua à mɔ́ kɔ̃n
a danɛnɔ ń píngi. Aɔ̃ píngi gɔ̃ɔn baaagɔ̃
akuri asɔɔromɛ. 15 Ben Yakubu gàa Igip-
iti. Gwen à gàn kɔ̃n wa dezi pìnɔ ń píngi.
16 Wà sù kɔ̃n ń gɛ̀nɔo Sɛkɛmu, ben wà ń
vĩi gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ Ibraĩ lù mira ũ guu Amɔ
nɛ́nɔa à fĩa bònńɛ kɔ̃n kondogio.

17 Kɛ̀ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ Ibraĩnɛ gurɔɔ kà
kĩi à papa, wa borii pari kũ̀ à kàara Igipiti
maamaa. 18 Ben kí dufu kɛ̀ Yusufu dɔ̃roo
kpata blè Igipiti. 19 À pãsĩ kɔ̃n wa boriio
à wɛ́ɛ tã̀ wa dezinɔa, à tò aɔ̃ ń nɛ́nɔ kwɛ̀
aɔ̃ gàga. 20 Gurɔ beeean wà Musa ì à àisi
maa. Wà à gwà a de bɛ mɔ aagɔ̃mɛ. 21 Kɛ̀
wà à zĩ̀nna, ben Fili'auna nɛ́nɔgbɛ̃ à sɛ̀ à
à gwà a zĩnda nɛ́ ũ. 22 Wà Igipitinɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ
dà Musanɛ píngi, à gɔ̃̀ gbɛ̃nsi ũ yã'ona
guu kɔ̃n yãkɛnao.

23 Kɛ̀ à kà wɛ̃̀ baplaa, à dà a nɔ̀sɛ guu
à gá a Isaraili daanɔ gwa. 24 Kɛ̀ à è Igip-
iti gbɛ̃ e ĩa daa a gbɛ̃ mɛ̀n dooa, ben à
yã sì kɔ̃n a gbɛ̃o à gɛ̃ɛ bòa à à dɛ̀. 25 Kɛ̀
Ludaa yezi à a gbɛ̃nɔ mì sí à gãzĩ, èe daa
aɔ̃ɔ dɔ̃mɛ, mɔde aɔ̃ɔ dɔ̃ro. 26 Kɛ̀ guu dɔ̀,
Isaraili gɔ̃ɔn plaaanɔɔ e swèe kɛɛ, ben
a mɔ̀ à ń yókɔ̃a à agbaa kpàńnɛ à bè:
Ma gbɛ̃nɔ, à kɛ̀ dia ée ĩa daakɔ̃a kɔ̃ tɛ̃ɛɛ?
27 Ben gbɛ̃ kɛ̀ èe ĩa daa a gbɛ̃ndooa ɔ yĩ̀pa
Musazi à bè: Dé bé à n kɛ kí yãgɔ̃gɔ̃ri
ũwee? 28 Ń yezi ǹ ma dɛ lán n Igipiti gbɛ̃
dɛ̀ nà gĩan yɔ́? 29 Kɛ̀ Musa yã pì mà, à bàa
lɛ̀ à tà Midiã bùsun. Gwen à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ
ìn gɔ̃ɔn plaa.

30 Wɛ̃̀ baplaaa gbɛran malaika bɔ̀ à
mɔ̀zi gbáan Sinai kpiii saɛ gyanto tɛ́ guu.
31 Kɛ̀ Musa dabuyã beee è, à bɔ̀ à saɛ. Kɛ̀ à
sɔ̃̀zi à gwa, à Dii kòto mà à bè: 32 Mámbe
n dezinɔ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo
Luda ũ. Vĩa Musa kũ̀ èe lugalugaa, èe fɔ̃ à
wɛ́ɛ sɛ̀ à gwàro. 33 Ben Dii bènɛ: Ǹ n kya-
tee bɔbɔ, zaakɛ guu kɛ̀ ń zɛn kú adonamɛ.
34 Ma wɛ́ɛtãmma kɛ̀ wèe mɔɔ ma gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Igipitinɔnɛ è sãnsãn ma ń m̀bona
mà, ben ma mɔ mà ń mì sí. Mɛ́ n zĩ Igip-
iti sa. 35 Musa kɛ̀ aɔ̃ gìnɛ yã wà bè, dé bé
à à kɛ̀ kí yãgɔ̃gɔ̃ri ũńnɛ pìn Luda yã ònɛ
malaika kɛ̀ bɔ̀ à mɔ̀zi gyanto guu gãzĩ, à à
zĩ̀ kína kɛ̀ eé ń gbarɛ ũ. 36 Àmbe à bɔ̀ńyo à
yãbɔnsaɛnɔ kɔ̃n dabuyãnɔ kɛ̀ Igipiti kɔ̃n
Isia Tɛ̃aao kɔ̃n gbáa guuo wɛ̃̀ baplaa.
37 Musa pì bé à bè Isarailinɔnɛ, Luda é
ń gbɛ̃ke sɛ́ annabi ũ lán a bà. 38 Musa pì
kú kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana pìnɔo gbáan, à
kú gwe kɔ̃n wa dezinɔ kɔ̃n malaika kɛ̀ yã
ònɛ Sinai kpiii musuo. Àmbe à yã wɛ̃̀n-
dideenɔ sì à kpáwa.

39 Wa dezinɔɔ e à yã maro, ben aɔ̃
gìzi aɔ̃ laasuu ɛ̀ara à tà Igipiti. 40 Aɔ̃ bè
Arunanɛ: Ǹ tãa kenɔ kɛwe aɔ̃ dɔwe aɛ,
zaakɛ Musa kɛ̀ wa bɔɛ Igipiti, wá dɔ̃ yã
kɛ̀ à à lèro. 41 Gurɔ beeean aɔ̃ tãa pì
lán zùswarenɛ bɔ̀rɔ bà, ben aɔ̃ saa òa
aɔ̃ zĩbaa kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ ń zĩndanɛ pì
yã musu. 42 Ben Luda kpɛɛ lìńnɛ à tò
aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ ludambɛ pɔ́nɔnɛ lán wà kɛ̃̀
annabinɔ takada guu nà wà bè:

Isarailinɔ, èe kɛ mámbe a saa òma gbáan
wɛ̃̀ baplaaro.
43 Tãa Mɔlɛki bisa kutaan á sɛna
kɔ̃n sɔsɔnɛ tãa Rɛfã kɛ̀ a zɛo takao.
Dii kɛ̀ á pì a dɔnzi kɛ̀ńnɛnɔ yãnzin
mɛ́ tó wà táao Babilɔnu kãa kpa.

44 Wa dezinɔ Luda bà kuunańyo kutaa
vĩ gbáan. Luda à taka ɔ̀dɔa Musanɛ, ben
wà kɛ̀ lán Ludaa ònɛ nà. 45 Kutaa pì gɔ̃̀
Yɔsuanɛ kɔ̃n wa dezinɔ, ben aɔ̃ mɔ̀ wà
bori pãnde kɛ̀ Luda pɛ̀ḿmańnɛnɔ bùsu

sìḿma. Kutaa pì kú gwe ai Dauda gurɔ.
46 Dauda pì nna kɔ̃n Ludao, ben à wɛ́ɛ
kɛ̀a lɛ à e à kpɛ́ bo Yakubu Ludanɛ.
47 Sulemanu bé à kpɛ́ pì bònɛ. 48 Mɔde
Luda Musude ègɔ̃ kú kpɛ́ kɛ̀ gbɛ̃nteenɔɔ
bò guuro, lán annabi ò nà:
49 Dii bè:
Musu nɛ́ ma kíblekitamɛ,
tɔɔtɛ nɛ́ ma tintimɛ.
Kpɛ́ kparee takan é bomɛɛ?
Mákpan ma pitakii kún?
50 Mámbe ma pɔ́ píngi kɛ̀roo?
51 Ludayãdarisainɔn a ũ! A nɔ̀sɛ wɛ̃naro!
A swã gbãamɛ! Eègɔ̃ gii Luda Ninizi,
eègɔ̃ kɛɛ lán a dezinɔ bà. 52 Annabi kpa-
reen a dezinɔ gì wɛ́ɛ tãazi? Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
gĩakɛ wà Gbɛ̃ Maa mɔna yã ò pìnɔ dɛ̀dɛ.
Adee pìn a bɔ à kpɛɛ a à dɛ̀ sa. 53 A doka
kɛ̀ malaikanɔ sùo sì, mɔde ée zĩi kɛ à
yãaro.

Sitivĩ papana gbɛ̀o

54 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà aɔ̃ pɔ fɛ̃̀zi, aɔ̃ swaa
sòzi. 55 Ben Luda Nini dì Sitivĩa à wɛ́ɛ
pɛ̀ ludambɛɛa, ben à Luda gakui è kɔ̃n
Yesuo zɛna à ɔplaazi. 56 Ben à bè: À ma!
Ma ludambɛɛ è wɛ̃na, Gbɛ̃ntee Nɛ́ zɛna
Luda ɔplaazi. 57 Ben aɔ̃ ɔ tàta ń swãlɛ aɔ̃
wii gbãaa lɛ̀, ben aɔ̃ kùsia lɛdolɛ. 58 Aɔ̃
à gàɛ wà bɔ̀o wɛ́tɛ kpɛɛ, ben aɔ̃ɛ à pá-
paa gbɛ̀o lɛ wà à dɛ. Aɔ̃ ń uta ìsinɔ bɔ̀
wà kàɛ ɔ̀wazi kɛ̀ wè benɛ Solu saɛ. 59 Kɛ̀
aɔ̃ɛ Sitivĩ pápaa gbɛ̀o lɛ, à adua kɛ̀ à bè:
Dii Yesu, ǹ ma ninii sí. 60 Ben à kùɛ à
wii gbãaa lɛ̀ à bè: Dii, ǹton ń durun kɛ̀kii
daro. Yã beee ona gbɛran à gà.
8 Solu kú gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Sitivĩ dɛ̀nɔ kpɛɛ.

Solu wɛ́ɛtãmma mɔna Yesudeenɔnɛ

Zĩ beeean wà nà wɛ́ɛtãna sɔsi
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔa maamaa.
Zĩ̀rinɔ baasi, aɔ̃ fɛ̃̀akɔ̃a ń píngi Yudea kɔ̃n
Samaria bùsunɔ guu. 2 Ludayãdari kenɔ
Sitivĩ vĩ̀i aɔ̃ à gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀ kɔ̃n wii gbãaao.
3 Ben Solu aĩa kɛ̀ kɔ̃n sɔsi gbɛ̃nɔ kaatɛ-
nao. Ègɔ̃ gɛ̃ɛ ua kɔ̃n uao àgɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔ kũkũu àgɔ̃ ń gáɛɛ à gá à ń ká
kpɛ́siaan.

Baarunnakpana Samaria bùsun

4 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̃̀akɔ̃aanɔ gàa wà Yesu
baaru kpà gu sãnda píngin. 5 Filipi gàa
Samaria bùsu wɛ́tɛ ken, ben à Mɛsaya
waazi kɛ̀ńnɛ. 6 Kɛ̀ gbɛ̃nɔ Filipi yã mà,
bensɔ̃ aɔ̃ dabuyã kɛ̀ à kɛ̀nɔ è, aɔ̃ làakari
dɔ̀ yã kɛ̀ èe ooa kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 7 Zaakɛ gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ zĩnnɔ gòḿma kɔ̃n wii gbãaaonɔɔ
pari, bensɔ̃ gbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũnanɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ
kɛ̃̀kɔ̃a pari. 8 Ben wà pɔnnaa kɛ̀ maamaa
wɛ́tɛ pì guu.
9 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe zaa zi wè benɛ
Simɔ. Ègɔ̃ dabuyã kɛɛ à bɔ̀ Samariadeenɔ
saɛ, ben à a zĩnda dìɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛdee ũ.
10 Nɛ́ féte gbɛ̃nsi píngi è làakari dɔ à yãa
aɔ̃ be: Gbɛ̃ pì nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Luda
Gbãabitadeemɛ. 11 Dabuyã kɛ̀ ègɔ̃ kɛɛ ń
té zaa gìkɛna ń kũ gbãa. 12 Mɔde kɛ̀ aɔ̃
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru kɛ̀ Filipi
kpàńnɛ kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́o mà, aɔ̃ɔ sì,
ben aɔ̃ batisi kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń
píngi. 13 Baa Simɔ yã pì sì à batisi kɛ̀, ben
à nà Filipia. Kɛ̀ à dabuyã kɔ̃n gbãa yã bíta
kɛ̀ Filipi e kɛɛnɔ è, yã pìnɔ bɔ̀ à saɛ.
14 Kɛ̀ zĩ̀rinɔɔ mà zaa Yerusalɛmu
Samariadeenɔ Luda yã sì, aɔ̃ Pita kɔ̃n
Yohanao zĩ̀ḿma. 15 Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, aɔ̃
adua kɛ̀ńnɛ lɛ aɔ̃ Luda Nini e yãnzi.
16 Wà ń batisi kɛ̀ yã kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o,
mɔde Luda Ninii e di aɔ̃ gbɛ̃kearo. 17 Kɛ̀
aɔ̃ ɔ kɛ̀ḿma, ben aɔ̃ Luda Nini è sa.
18 Kɛ̀ Simɔ è aɔ̃ Luda Nini è kɔ̃n zĩ̀rinɔ
ɔnammanao, ben à mɔ̀ńnɛ ɔɔo 19 à bè:
À ma gba gbãaa pì se, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ ma ɔ
kɛ̀a é Luda Nini e. 20 Ben Pita bènɛ: N ɔɔ
kaatɛnyo, zaakɛ nɛ́ɛ daa nɛ́ ludangbaa
lú kɔ̃n ɔɔomɛ. 21 N ɔɔ kú zĩi pì guuro,
n baka kú à guuro, zaakɛ n nɔ̀sɛ maa
Ludanɛro. 22 Ǹ kpɛɛ li n yã zaaa pìnɛ ǹ
adua kɛ Diia, ke eé sùu kɛnyo kɔ̃n n
laasuu beee takao gwɛɛ? 23 Zaakɛ má
è kɛ̀ sɛwɛɛ kãsãa kú n guu, durun bà

kànnɛ. 24 Ben Simɔ bè: À adua kɛmɛ
Diia lɛ yã kè á ò ke tón ma lero yãnzi.
25 Kè Pita kɔ̃n Yohanao Dii sèeda
kè aɔ̃ à yã dàńnɛ, ben aɔ̃ èara aɔ̃ɔe
taa Yerusalɛmu, aɔ̃ɔe baaru nnaa kpaa
Samaria lakutunɔ guu pari.

Filipi kɔ̃n Etiopia gbãade keo

26 Dii malaika yã ò Filipinɛ à bè: Ǹ fɛɛ
ǹ gá sɔɔmɛtɛ kpa. Ǹ zɛ́ kè bɔ̀ Yerusalɛmu
à gàa Gaza sɛ́, zɛ́ kè bɔ̀ɛ gbáan. 27 Ben à
dà zɛ́n. Etiopia gbɛ̃kee tɛ́ zɛ́ pìn. Etiopia
bùsu kína kè dɛ nɔgbɛ̃ ũu kè wè benɛ
Kandase bɛgwarimɛ, à auziki dãkparinɔ
gbɛ̃nsimɛ. À mɔ̀ à dɔnzi kè Yerusalɛmu,
28 ben à lìara èe taa vɛ̃ɛna a sɔ̃goro guu,
èe annabi Isaya takada kyó kɛɛ. 29 Ben
Luda Nini bè Filipinɛ: Ǹ gá ǹ sɔ̃ sɔ̃goro
kèkãazi. 30 Ben Filipi bàa lɛ̀ à gàa. À mà
èe annabi Isaya takada kyó kɛɛ, ben à à
là à bè: Ń kyó kè nɛ́ɛ kɛɛ bɔkɔ̃tɛ dɔ̃ɔ́? 31 À
wèàla à bè: Tó gbɛ̃kee e à bɔkɔ̃tɛmɛro,
mɛ́ fɔ̃ mà à dɔ̀rɔ dɔ̃ɔ́? Ben à Filipi sìsi à
gɛ̀ à vɛ̀ɛ à saɛ. 32 Yã kè èe à kyó kɛɛ pìn
yè:
Lán sãa kè wèe gaa à kòto kpá bà,
lán sãnɛ bɔ̀rɔ kè wèe à kã kɛ̃ɛ bà,
à yĩtɛ kpɛ̃ èe lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro.
33 Wà wí dàa,
wèe yãkpaɛ kɛo a zɛ́aro.
Dé bé eé fɔ̃ à à gurɔ gbɛ̃nɔ yã oo?
Zaakɛ wà à wɛ̀ndi bɔ̀ anduna guu.
34 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì bè Filipinɛ: Ǹ omɛ, dé
musun annabi yã beee ò sɔ̃ɔ? À zĩndan
yɔ́ ke gbɛ̃ pãndemɛ? 35 Naana Luda yã
pìa Filipi Yesu baaru nnaa kpànɛ. 36 Kè
aɔ̃ɔe gaa aɛ, aɔ̃ kà í kiia, ben gɔ̃gbɛ̃ pì
bè: Ǹ í gwa kè. Bɔ́ bé eé kpámɛ mà batisi
kɛɛ? 37 Ben Filipi bènɛ: Tó n yã pì sì kɔ̃n
nɔ̀sɛo do, nɛ́ fɔ̃. À wèàla à bè: Má sì kè
Yesu Kirisi nɛ́ Luda Nɛ́mɛ. 38 Ben à bè wà
góro zɛ. Ben aɔ̃ plaa ń píngi aɔ̃ pìta wà
gɛ̀ ín. Ben à à batisi kè. 39 Kè aɔ̃ bikũ̀ baa,
ben Dii Nini Filipi kpà guuzi, gɔ̃gbɛ̃ pì e
à e dɔro, ben pɔnnaa guu à gɛ̀ zɛ́la. 40 Fil-
ipi a zĩnda è zɛ Azotu, ben à gàa à Yesu
baaru nnaa kpà wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo ai à gàa
à kào Sizarea.

Yesu bɔ à mɔna Soluzi

(Zĩr 22:6-16, 26:12-18)

9 Gurɔ beeea sɔ̃ Solu e pɔ́ bɔɔ a yĩn,
èe yã pãsĩ oo Dii ìbanɔ dɛdɛna yã
musu. À gàa sa'oriki kiia, 2 à gbèkaa à
takada kɛ̃ Damasiku aduakɛkpɛdeenɔnɛ
à kpáawa, lɛ tó à zɛ́ pì deenɔ è gwe, gɔ̃g-
bɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi, eé ń kũkũ à
suńyo Yerusalɛmu. 3 Kè à dà zɛ́n, èe gaa à
kà kĩi kɔ̃n Damasikuo, ben kãndo gupu-
raa bɔ̀ ludambɛ à damala. 4 À bɔ̀ à lɛ̀ɛ,
ben à kòto mà à bènɛ: Solu, Solu, bɔ́ bé
à tò nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãamaa? 5 Ben à bè: Dén n
ũu, Dii? Ben à wèàla à bè: Mámbe Yesu
kè nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãaa ũ. 6 Ǹ fɛɛ ǹ gɛ̃ wɛ́tɛ guu,
weé onnɛ yã kè nɛ́ kɛ. 7 Gbɛ̃ kè aɔ̃ɔe gaa
lɛdoonɔ gɔ̃̀ sãii. Aɔ̃ kòto pì mà, mɔde aɔ̃ɔe
gbɛ̃ke ero. 8 Kè Solu fɛ̀ɛ, à a wɛ́ɛ wɛ̃̀, ben
èe guu ero. Ben wà à kũ̀ a ɔɔa wà gàao
Damasiku. 9 À kè gurɔ aagɔ̃ gu'ena sai, èe
pɔ́ blero èe í miro.
10 Yesude kee kú Damasiku kè wè benɛ
Anania. Dii yã ònɛ wɛ́ɛgupu'ena guu à
bè: Anania. Ben à wèàla à bè: Maɛ kè,
Dii. 11 Ben Dii bènɛ: Ǹ fɛɛ ǹ da zɛ́ kè
wè be Súusun ai Yudasi bɛ ua ǹ Taasu
gbɛ̃ kè wè benɛ Solu gbeka. Èe adua kɛɛ
gwe. 12 Wɛ́ɛgupu'ena guu à n e, n mɔ n ɔ
kèa lɛ à guu e. 13 Ben Anania bènɛ: Dii,
má mà wà gbɛ̃ pì yã ò pari, lán à yã
zaaa kè n gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔnɛ
nà. 14 Sa'orikinɔ à gbà zɛ́ à gbɛ̃ kè aɔ̃ɔe
n sisii gura kènɔ kũkũ. Beee yãnzin à
mɔ̀zi. 15 Ben Dii bènɛ: Ǹ gá, zaakɛ ma
gbɛ̃ pì sɛ̀ à gá ma tɔ́ bɔ bori pãndenɔnɛ
kɔ̃n ń kínanɔ kɔ̃n Isarailinɔomɛ. 16 Lán eé
wɛ́ɛtãmma e ma tɔ́ yãnzi nà mɛ́ ɔdɔanɛ.
17 Ben Anania bɔ̀ à gàa à gɛ̀ ua pìn, à ɔ kè
Solua à bè: Solu ma gbɛ̃, Dii Yesu kè bɔ̀
à mɔ̀nzi zɛ́n gurɔɔ kè nɛ́ɛ mɔɔ kè, àmbe à
ma zĩ lɛ ǹ guu e Luda Nini summa yãnzi.
18 Gwe gɔ̃ɔ pɔ́ bɔ̀ɛ à wɛ́ɛn lán kpɔ̀tɛɛ bà

aɔ̃ lɛ̀ɛ, ben à guu è. Ben à fɛ̀ɛ à batisi kɛ̀.
19 Kɛ̀ à pɔ́ blè, à gbãaa è.

Solu waazikɛna zaa Damasiku

Solu gurɔplaa kɛ̀ kɔ̃n Damasiku
Yesudeenɔ, 20 ben à nà Yesu yã
waazikɛnaa gɔ̃ɔ Yudanɔ aduakɛkpɛnɔ
guu, à bè Yesu nɛ́ Luda Nɛ́mɛ. 21 Yã
pì bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mànɔ saɛ aɔ̃ bè: Gbɛ̃
beee bé èe gbɛ̃ pì sìsirinɔ ásaru kɛ
Yerusalɛmuroo? Àmbe èe mɔ́ kɛ̀ à ń
kũkũ à táńyo sa'orikinɔ kiiaroo? 22 Solu
sɔ̃ gbãaa ègɔ̃ kaara, ben à yã Yuda kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Damasikunɔ fù à ɔ̀dɔańnɛ kɛ̀
Yesu nɛ́ Mɛsayamɛ.
23 Gurɔ plaaa gbɛra Yudanɔ
lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi aɔ̃ à dɛ, 24 ben à ń
lɛ́kpakɔ̃sɔ̃naazii pì mà. Aɔ̃ɔe wɛ́tɛ bĩilɛnɔ
dãkpaa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo lɛ wà à dɛ
yãnzi. 25 Gwãavĩn Solu gbɛ̃nɔ à dà gbíin
wà à gbàrɛ kɔ̃n bào bàazi bɔna bĩi musu.

Solu waazikɛna zaa Yerusalɛmu

26 Kɛ̀ à kà Yerusalɛmu, à wɛ̀tɛ à na
Yesudeenɔa, ben aɔ̃ vĩa kɛ̀nɛ ń píngi,
aɔ̃ɔe à Yesudekɛ wɛ́ɛ síro. 27 Ben Banaba
à sɛ̀ à gàao zĩ̀rinɔ kiia, à gbã̀ńnɛ lán Solu
Dii è zɛ́n nà kɔ̃n yã kɛ̀ Dii ònɛo kɔ̃n lán à
Yesu yã ò gupuraaa nà zaa Damasikuo.
28 Ben Solu gɛ̃̀ ń tɛ́ à lìgańyo Yerusalɛmu
à yã ò gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n Dii tɔ́o gupuraan.
29 Kɛ̀ à yã ò Yuda Girikiyãmarinɔnɛ à
lɛokpakɔ̃a kɛ̀ńyo, ben aɔ̃ɔe wɛtɛɛ wà à dɛ.
30 Kɛ̀ à gbɛ̃nɔɔ dɔ̃̀, aɔ̃ gàa wà zɛ̀nɛ Sizarea,
ben à tà Taasu.
31 Beee gbɛra sɔsi kɛ̀ kú Yudea kɔ̃n
Galilio kɔ̃n Samaria bùsuo kuu aafia
píngi. Aɔ̃ɔe gbãa kũu wèe gaa aɛ vĩakɛna
Diinɛ guu, aɔ̃ɔe kaara kɛ̀ Luda Nini ń
làakari kpàɛńnɛ yãnzi.

Ainɛa kɛ̃kɔ̃ana

32 Pita è lili o wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo píngi,
ben à gàa Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Lidanɔ
gwa. 33 À gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Ainɛa è gwe,
à kɔ̃̀ɔ kũ̀ kaɛna wɛ̃̀ sɔraagɔ̃. 34 Ben Pita
bènɛ: Ainɛa, Yesu Kirisi n kɛ̃kɔ̃a. Ǹ fɛɛ
ǹ n pɛ̀ koko. Ben à fɛ̀ɛ gɔ̃ɔ. 35 Lidadeenɔ
kɔ̃n Sarɔnudeenɔ à è, ben aɔ̃ lìɛ wà aɛ dɔ̀
Diia.

Tabita fɛɛna gaan

36 Nɔgbɛ̃ Yesude kee kú Yɔpa à tɔ́n
Tabita, kɔ̃n Giriki yão sɔ̃ Dɔkasi. Tɔ́ pì
bè zɔ̃. Yã maa kɛna pɛ̀kɔ̃rɛa, bensɔ̃ à
takaasideenɔ wɛ̃nda dɔ̃. 37 Gurɔ beeean
à gyãa kɛ̀ à gà. Kɛ̀ wà à zú ò, wà à sɛ̀
wà dàɛ kpɛ́ musu guu. 38 Yɔpa sɔ̃ɔ zã̀ kɔ̃n
Lidaoro. Kɛ̀ Yesudeenɔɔ mà Pita kú gwe,
aɔ̃ ń gɔ̃ɔn plaaanɔ zĩ̀a aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a wà bè:
Ǹ mɔ́ wa kiia kpakpaa. 39 Ben Pita fɛ̀ɛ à
gàańyo. Kɛ̀ à kà, wà dìdio kpɛ́ pì musu.
Ben gyaanɔnɔ sɔ̃̀zi ń píngi kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo,
aɔ̃ uta kɔ̃n pɔ́kãsãa kɛ̀ Tabita kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀
à kpɛ́ kúńyonɔ ɔ̀dɔanɛ. 40 Pita pɛ̀ḿma à
ń bɔ́ɛ bàazi. À kùɛ à adua kɛ̀, ben à aɛ dɔ̀
gɛ̀ pìa à bè: Tabita, ǹ fɛɛ. Kɛ̀ à wɛ́ɛ wɛ̃̀, à
Pita è, ben à fɛ̀ɛ à vɛ̃̀ɛ. 41 Pita à kũ̀ a ɔɔa à
à fɛ̀ɛ à à zɛ̀. Ben à Luda gbɛ̃ pìnɔ sìsi kɔ̃n
gyaanɔnɔ, ben à à kpàḿma bɛ̃ɛ. 42 Yã pì
dà Yɔpala píngi, ben wà Dii náanɛ kɛ̀ gwe
pari. 43 Pita gurɔplaa kɛ̀ gwe zaa Simɔ Ãa
bɛ.

Pita kɔ̃n Kɔnɛliuo

10 Gbɛ̃kee kú Sizarea à tɔ́n Kɔnɛliu.
Àmbe soza gãli kɛ̀ wè be Itali gãli
gbɛ̃nsi ũ. 2 Gbɛ̃ pì nɛ́ ludayãdarimɛ, ègɔ̃
Luda vĩa vĩ, àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi. È
gba da maamaa, bensɔ̃ ègɔ̃ adua kɛɛ gɛ̃̀n
baaagɔ̃. 3 Zĩkea fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃ à Luda
malaika è tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ wɛ́ɛgupu guu, à gɛ̃̀ a
bɛ à bènɛ: Kɔnɛliu. 4 Ben Kɔnɛliu wɛ́ɛ bìia
kɔ̃n vĩao, ben à bè: Bɔ́mɛɛ, Dii? À wɛ̀àla à
bè: N aduakɛna kɔ̃n n gbadana gbɛ̃nɔnɛo
kà Luda kiia, ben à sì. 5 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ Yɔpa
sa, lɛ aɔ̃ Simɔ kɛ̀ wè benɛ Pita sísi. 6 À pìta
gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Simɔ Ãa bɛ. À bɛɛ kú ísia
lɛ́a. 7 Kɛ̀ malaika pì tà, Kɔnɛliu a zĩkɛri
gɔ̃ɔn plaa kenɔ sìsi kɔ̃n soza ludayãdari
kɛ̀ nazio. 8 Kɛ̀ à yã pì tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ píngi, ben
à ń zĩ Yɔpa.

[9] Kɛ̀ guu dɔ̀, ben aɔ̃ dà zɛ́n aɔ̃ kà kĩi
kɔ̃n wɛ́tɛ pìo. Gurɔ beeea kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mì-
dangura, Pita dì kpɛ́ musu lɛ à adua kɛ.
[10] Nɔaa e a dɛɛ à yezi à pɔ́ ble, ben gurɔɔ
kɛ̀ wèe pɔ́blee kɛɛ à wɛ́ɛgupu è. [11] À lu-
dambɛɛ è wɛ̃kɔ̃ana, pɔ́kee e pitaa lán bisa
bíta bà. Bà dɔdɔna a gɛ̃tɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔa
píngi, èe suu gĩzĩ. [12] Pɔ́ bori píngi kú
à guu, nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n
bãanɔ. [13] Ben wà bènɛ: Pita, ǹ fɛɛ ǹ dɛ ǹ
só. [14] Ben Pita bè: Agya Dii. Mɛ́ɛ tɛ̃̀ pɔ́ ke
pɔ́ gbãsĩ ble zikiro. [15] Ben à kòto pì mà à
gɛ̃̀n plaadeeo dɔ wà bè: Pɔ́ kɛ̀ Luda bè à
zɛ̃na, ǹton à tɛ̃̀ boro. [16] À kɛ̀ lɛ gɛ̃̀n aagɔ̃,
ben kãndo wà pɔ́ pì gà wà tào ludambɛ.
[17] Pita e bídi kɛɛ wɛ́ɛgupu kɛ̀ à è pìa,
ben Kɔnɛliu zĩ̀ri kɛ̀ aɔ̃ Simɔ bɛɛ gbèkanɔ
kà gɔ̃ɔ, aɔ̃ɔ zɛna gãnulɛa. [18] Aɔ̃ lɛ́ zù wà
gbèka tó gwen Simɔ kɛ̀ wè benɛ Pita pì-
tan. [19] Ai tia Pita e laasuu lɛɛ wɛ́ɛgupu kɛ̀
à èa, ben Luda Nini bènɛ: Gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔɔ
e n gbekaa. [20] Ǹ pita ǹ gáńyo seka sai,
zaakɛ mámbe ma ń zĩmma. [21] Ben Pita
pìta à gàa gbɛ̃ pìnɔ kiia à bè: Mámbe gbɛ̃
kɛ̀ ée gbekaa ũ. Bɔ́yãnzin a mɔ kɛ̀zi? [22] Aɔ̃
bè: Sozanɔ gbɛ̃nsi Kɔnɛliu bé à wa zĩ. Gbɛ̃
maaamɛ, à Luda vĩa vĩ. Yudanɔ píngi è à
tɔ́ nnaa sí. Luda malaika bènɛ à n sísi ǹ
mɔ́ a bɛ lɛ à n yã ma. [23] Ben Pita gɛ̃̀ńyo
ua à ń yàari kɛ̀.
Kɛ̀ guu dɔ̀, à fɛ̀ɛ à dàńyo zɛ́n.
Yɔpa Yesude kenɔ gàao lɛdo. [24] À gurɔ
aagɔ̃deen aɔ̃ kà Sizarea. Kɔnɛliu a danɛnɔ
kɔ̃n a gbɛ̃nna fɛ̃̀fɛ̃nɔ kàkɔ̃a èe ń dãa. [25] Kɛ̀
Pita gɛ̃̀ ua, ben Kɔnɛliu gàa à dààlɛ à kùɛ
à aɛzĩ. [26] Ben Pita à fɛ̀ɛ à bè: Ǹ fɛɛ ǹ zɛ.
Gbɛ̃nteen ma ũ se. [27] Èe yã ooo ai aɔ̃ gàa
wà gɛ̃̀o kpɛ́n, ben à gbɛ̃nɔ lè kakɔ̃ana gwe
paripari. [28] À bèńnɛ: Á dɔ̃ kɛ̀ Yudanɔ zɛ́
vĩ aɔ̃ yãkɔ̃tɛ kɔ̃n bori pãndeo ai aɔ̃ gɛ̃ ń
uaro. Mɔde Ludaa ɔ̀dɔamɛ màton gbɛ̃ke
gbãsĩ gwa ke mà à tɛ̃̀ boro. [29] Beee yãnzi
kɛ̀ wà ma sisi, ma mɔ seka sai. Má yezi
mà yã kɛ̀ a ma sisia ma sa. [30] Ben Kɔnɛliu
bè: À gurɔ siigɔ̃deen yɛ̀, kɛ̀ mɛ́ɛ adua
kɛɛ ma bɛ ɔfãntɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃ mɔndaa'i. Ben
kãndo ma gbɛ̃ke è zɛna ma aɛ à pɔ́kãsãa
kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛ dana [31] à bè: Kɔnɛliu, Luda n
aduakɛna sì, n gbadana kànɛ. [32] Ǹ gbɛ̃nɔ
zĩ Yɔpa Simɔ kɛ̀ wè benɛ Pita sísi. À pìta
Simɔ Ãa bɛ zaa ísia lɛ́a. [33] Ben ma gbɛ̃nɔ
zĩ̀mma gɔ̃ɔ. Lán n mɔ nà à kɛ̀ maa. Tia sa
wa píngi wá kú kɛ̀ Luda dɔ̃na guu, lɛ wà
yã kɛ̀ Dii ònnɛ ǹ owee ma yãnzi.

Pita yã'onaa

[34] Pita nà yã'onaa à bè: Má sì yãpura
sa kɛ̀ Luda è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro. [35] Bori
sãnda píngi tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ èe vĩa kɛɛnɛ, ben-
sɔ̃ è yã maaa kɛɛ, adee yã bé è kánɛ.
[36] Ń lɛ́kpãsã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ Isarailinɔnɛ dɔ̃,
à kɛnaao nna Yesu Kirisi gãzĩ baaru nnaa
kpàńnɛ. Àmbe bori sãnda píngi Dii ũ.
[37] Á yã kɛ̀ kɛ̀ Yudea gu sãnda píngi dɔ̃,
lán à nàa nà zaa Galili Yaaya waazikɛna
batisikɛna yã musu gbɛra. [38] Á dɔ̃ lán
Luda a Ninii pìsi Yesu Nazarɛtia nà, ben
à kú kɔ̃n gbãaao à gàa wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo,
à yã maaa kɛ̀ńnɛ à gbɛ̃ kɛ̀ Ibilisi ń gɛ̃̀sã
fĩ̀ńnɛ ń kpɛɛnɔ kɛ̃̀kɔ̃a, zaakɛ Ludaa kúo.
[39] Wámbe yã kɛ̀ kɛ̀ Yudea bùsun kɔ̃n
Yerusalɛmuo píngi sèedadeenɔ ũ. Wà à
lògo lía wà à dɛ̀, [40] ben Luda à fɛ̀ɛ bɔna
gaan à gurɔ aagɔ̃dee zĩ à tò à a zĩnda
ɔ̀dɔawe. [41] Èe kɛ gbɛ̃ sãnda píngi bé à à
èro, sé wamɔwa kɛ̀ Luda gĩakɛ à wa sɛ à
sèedadee ũunɔ. À fɛɛna gaan gbɛra wa pɔ́
blè wa í mìo. [42] Ben à dìɛwe wà waazi kɛ
gbɛ̃nɔnɛ wà ońnɛ kɛ̀ ambe gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa
dìɛ gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ kɔ̃n gèwãadeenɔ píngi yãk-
paɛkɛri ũ. [43] Annabinɔ píngi à yã ò aɔ̃ bè
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à náanɛ kɛ̀nɔ durunnɔ é kɛ̃ḿma
à tɔ́ gãzĩ.

Luda Nini pitana bori pãndenɔa

[44] Gurɔɔ kɛ̀ Pita kpɛ́ èe yã pì oońnɛ,
Luda Nini pìta gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e yã pì maanɔa
ń píngi. [45] Yã pì bɔ̀ Yuda Yesudee kɛ̀ aɔ̃
mɔ̀ kɔ̃n Pitaonɔ saɛ, kɛ̀ baa bori pãn-
denɔn Luda a Ninii pìsiḿma gbaa ũ
yãnzi. [46] Zaakɛ aɔ̃ɔ mà aɔ̃e yãke borii oo
aɔ̃e Luda yãbɔnsaɛ kɛnanɔ oo. Ben Pita

bè: 47 Gbɛ̃ pìnɔ Luda Nini è lán wa bà.
Dé bé é fɔ̃ à gíńnɛ ń batisikɛnazi? 48 Ben
à bè wà batisi kɛńnɛ kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́o.
Ben aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a à gurɔplaa kɛńyo.

Pita bori pãndenɔ yã gbãna Yuda Yesudeenɔnɛ

11 Zĩ̀rinɔ kɔ̃n Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Yudeanɔɔ mà lán bori pãndenɔ
Luda yã sì nà se. 2 Kɛ̀ Pita sù Yerusalɛmu,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n bã̀ngukɛyãonɔ à taari è
3 aɔ̃ bè: N gɛ̃ gɛfɔɔdeenɔ bɛ n pɔ́ blèńyo.
4 Ben Pita fɛ̀ɛ èe yã pì bɔkɔ̃tɛɛńnɛ zɛ́azɛa
à bè: 5 Má kú Yɔpamɛ, mɛ́ɛ adua kɛɛ, ben
ma wɛ́ɛgupu è. Ma pɔ́ke è lán bisa bíta
bà, bà dɔdɔna à gɛ̃tɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔnɔa, à bɔ̀
ludambɛ èe pitaa ma kiia. 6 Ma wɛ́ɛ pɛ̀a
tíii, ma nɔ̀bɔnɔ è à guu, sɛ̃̀tɛpɔnɔ kɔ̃n pɔ́-
taa'onkusɛanɔ kɔ̃n bãanɔ. 7 Ben ma kòto
mà wà bèmɛ: Pita, ǹ fɛɛ ǹ dɛ ǹ só. 8 Ben
ma bè, agya Dii, tɛ̃̀ pɔ́ kesɔ̃ pɔ́ gbãsĩ kee e
gɛ̃ ma lɛ́n zikiro. 9 Kòto pì bɔna ludambɛ
gɛ̃̀n plaadee bè dɔ, pɔ́ kɛ̀ Ludaa kɛ̀kɛ à
gɔ̃̀ wásawasa, màton à tɛ̃̀ boro. 10 À kɛ̀
lɛ gɛ̃̀n aagɔ̃, ben wà ɛ̀ara wà gà píngi
wà tào ludambɛ. 11 Gurɔ beee zakan gɔ̃ɔn
aagɔ̃ kɛ̀ wà ń zĩma bɔna Sizareanɔ mɔ̀
ua kɛ̀ má kún. 12 Ben Luda Nini bèmɛ
mà gáńyo seka sai. Wa gbɛ̃ gɔ̃ɔn swɛɛ-
doo kɛ̀kiinɔ gàamao lɛdo se, ben wa gɛ̃
gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔ zĩ̀maa bɛ. 13 Ben à òwe
lán a malaika è nà, à bɔ̀ à mɔ̀azi a kpɛ́n à
òare à gbɛ̃ zĩ Yɔpa à ma sísi, 14 lɛ mà yã
kɛ̀ eé a mì sí oare, api kɔ̃n a bɛdeenɔ ń
píngi. 15 Kɛ̀ ma na yã'onaa, Luda Nini pì-
taḿma lán à pìtawa káaku nà. 16 Ben yã
kɛ̀ Dii ò kɛ̀ dɔ̀magu kɛ̀ à bè, Yaaya gbɛ̃nɔ
batisi kɛ̀ kɔ̃n ío, api sɔ̃ é wa batisi kɛ kɔ̃n
Luda Ninio. 17 Kɛ̀ Luda gba dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ńnɛ
kɔ̃n wamɔwa kɛ̀ wa Dii Yesu Kirisi náanɛ
kɛ̀nɔ, dɛ́n ma ũ mà fɔ̃ mà gí Ludanɛ? 18 Kɛ̀
aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ɔe yãke o dɔro, ben aɔ̃
Luda tɔ́ bɔ̀ wà bè: Wá è Luda ɛ̀ara à bori
pãndenɔ gbà zɛ́ dɔ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ wɛ̃̀ndi
kɛ̀ è yãaroo e.

Antiɔkudeenɔ zɛna kɔ̃n Yesuo

19 Wɛ́ɛtãmmana kɛ̀ fɛ̀ɛ Sitivĩ gaa gbɛra
bé à tò gbɛ̃nɔ fã̀akɔ̃a wà tà Fenisia bù-
sun kɔ̃n Sipiru bùsuo kɔ̃n Antiɔkuo, aɔ̃ɔe
Luda yã oo Yudanɔnɛ ńtɛ̃ɛ. 20 Mɔde aɔ̃
gbɛ̃ kenɔ nɛ́ Sipiru bùsu kɔ̃n Sirɛni bù-
suo gbɛ̃nɔnɛ, ben aɔ̃ gàa Antiɔku aɔ̃ɔe yã
oo bori pãndenɔnɛ se dɔ, aɔ̃ɔe Dii Yesu
baaru nnaa kpaańnɛ. 21 Dii e ɔ daaḿma,
ben gbɛ̃nɔ yã pì sì pari aɔ̃ aɛ dɔ̀ Diia.
22 Ben yã pì baaru kà Yerusalɛmu sɔsi
gbɛ̃nɔ kiia, ben aɔ̃ Banaba zĩ̀ Antiɔku.
23 Kɛ̀ à kà gwe, à è lán Luda aubarika
kɛ̀ńnɛ nà, ben à pɔɔ kɛ̀ nna. À lɛ́ dàḿma ń
píngi aɔ̃ zɛ kɔ̃n Diio kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 24 Ba-
naba nɛ́ gbɛ̃ maaamɛ, Luda Nini kɔ̃n lu-
danaanɛkɛnao pɛ̀kɔ̃rɛa, ben wà kàara Dii
gbɛ̃nɔ guu pari. 25 Ben Banaba gàa Taasu
lɛ à Solu wɛtɛ. 26 Kɛ̀ à à è, ben à sùo
Antiɔku. Aɔ̃ègɔ̃ kaakɔ̃a kɔ̃n sɔsi gbɛ̃nɔ
paripari aɔ̃gɔ̃ yã daańnɛ ai wɛ̃̀ do pa-
pana. Antiɔku gwen wà Yesu ìbanɔ sìsin
Yesudeenɔ ũ káaku.
27 Gurɔ beeean annabinɔ bɔ̀
Yerusalɛmu aɔ̃ mɔ̀ Antiɔku. 28 Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀
wè benɛ Agabu fɛ̀ɛ à zɛ̀ à gĩakɛ à dekaa
bíta kɛ̀ eé ká anduna guu píngi yã òńnɛ
kɔ̃n Luda Nini gbãaao. Kalaudiu kíblena
gurɔn dekaa pì kà. 29 Ben Yesudeenɔ
zɛ̀o wà ń gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú Yudeanɔ kámasa
kɛ lán baade gbãaa kà nà wà kpãsãńnɛ.
30 Ben aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ aɔ̃ Banaba kɔ̃n Soluo zĩ̀o
aɔ̃ kpá ń gbɛ̃nsinɔa.

Yemisi dɛna kɔ̃n Pita dana kpɛ́siaan-o

12 Gurɔ beeean kí Hɛrɔdu ɔ pɛ̀ɛ
Yesude kenɔa pãsĩpãsĩ. 2 À
Yohana vĩ̀i Yemisi dɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. 3 Kɛ̀
à è yã beee kɛ̀ Yudanɔnɛ nna, ben à
ɛ̀ara à Pita kũ̀ dɔ. À beee kɛ̀ Burɛdi
Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa zĩmɛ. 4 Kɛ̀ à Pita kũ̀, à
à dà kpɛ́siaan à à nà sozanɔnɛ ń ɔzĩ aɔ̃
à dãkpa. Soza pìnɔ gãli doo nɛ́ gɔ̃ɔn
siisiigɔ̃mɛ lɛo siigɔ̃. À dìɛ à yãkpaɛ kɛo
gbɛ̃nɔ wáa Banla zĩbaa gbɛra. 5 Ben wà

Pita kũna kpέsiaan, mɔde sɔsi gbẽnɔɔ e
adua kɛɛnɛ zɛna sai.

Pita bɔna kpέsiaan

6 Zĩ kɛ̀ tó guu dɔ̀ kɛ̀ Hɛrɔdu é bɔo, zĩ
beeea gwãavĩn Pita e ii oo soza gɔ̃ɔn
plaaanɔ dagura yina kɔ̃n mɔ̀kyakooo
mɛ̀n plaa, bensɔ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔɔ kú
kpɛɛlɛa aɔ̃ɔe kpέ pì dãkpaa. 7 Kãndo gɔ̃ɔ
Dii malaika gɛ̃̀ gwe, ben kpέ pì pù. À Pita
lɛ̀ a gbɛ̃̀ntɛ̃a à à vù à bè: Ǹ fɛɛ kpak-
paa. Ben mɔ̀kyakoo pìnɔ bɔ̀ɛ à ɔɔa. 8 Ben
malaika pì bènɛ: Ǹ n uta da ǹ n kyatee
kpá. Pita kɛ̀ lɛ, ben malaika pì bè: Ǹ n
uta kakɔ̃a ǹ kũ ǹ tέmazi. 9 Ben Pita bɔ̀ à
tɛ̀zi. Èe yã kɛ̀ malaika e kɛɛnɛ dɔ̃ yãpu-
raa ũro, èe daa nanaan ée oo. 10 Aɔ̃ gɛ̃̀tɛ
gudãkpari káakula kɔ̃n à plaadeeo, ben
aɔ̃ kà bĩilɛa. Bĩilɛ pì gbà nέ mɔ̀mɛ, ben
à wɛ̃̀ńnɛ kɔ̃n a zĩndao. Aɔ̃ bɔ̀ɛ aɔ̃ɔe gẽɛ
wέtɛn, ben gwe gɔ̃ɔ malaika pì Pita tò
zέdaa guu. 11 Kɛ̀ Pita wέɛ kɛ̃̀kɔ̃a à bè: Má
dɔ̃ sãnsãn sa kɛ̀ Dii a malaika zĩ̀, lɛ à ma
bɔ Hɛrɔdu ɔzĩ kɔ̃n yã kɛ̀ Yudanɔ wέɛ dɔzi
wà kɛmɛɛo píngi.
12 Kɛ̀ à làakari sù, à gàa Yohana kɛ̀
wè benɛ dɔ Maaku da Mariama bɛ. Wà
kakɔ̃ana gwe pari wèe adua kɛɛ. 13 Kɛ̀ à
gãnu gbà lɛ̀, ben nɔgbɛ̃ zĩkeri kɛ̀ wè benɛ
Roda gàa gwa. 14 Kɛ̀ à Pita kòto dɔ̃̀, pɔn-
naa guu èe zέ wẽro, à bàa lɛ̀ à ɛ̀ara à
gàa à bèńnɛ Pita zɛ kpɛɛlɛa. 15 Wà bènɛ:
Ĩa e kaamman yɔ́? Ben à zɛ̀o kɛ̀ yãpu-
ramɛ. Ben wà bè: À malaikamɛ. 16 Pita
kpέ èe gbà lɛɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ wɛ̃̀, aɔ̃ à è, ben yã
pì bɔ̀ ń saɛ. 17 Ben à ɔ kɛ̀ńnɛ yáku aɔ̃ yĩtɛ,
ben à tɔ̃̀kɛ̃ńnɛ lán Dii a bɔ kpέsiaan nà.
Ben à bè: À gá à o Yemisinɛ kɔ̃n wa gbɛ̃
kpaaanɔ. Ben à bɔ̀ à gàa gu pãndea dɔ.
18 Kɛ̀ guu dɔ̀, zɔka gbãaa gɛ̃̀ sozanɔ
dagura aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa: Bɔ́ bé à Pita lɛ̀?
19 Hɛrɔdu bè wà à wɛtɛ. Kɛ̀ wèe à ero,
ben à yã làla gudãkpari pìnɔa, ben à bè
wà ń dɛdɛ.

Hɛrɔdu gana

Beee gbɛra Hɛrɔdu bɔ̀ Yudea à gàa
à gurɔplaa kɛ̀ Sizarea. 20 À pɔ fɛ̃̀
Tayadeenɔ kɔ̃n Sidɔ̃deenɔzi maamaa,
ben gbɛ̃ beeenɔ lɛdolɛ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ à gwa
lɛdo. Aɔ̃ gàa kína pì bɛgwari Blasatu kiia.
Kɛ̀ Blasatu ń yãzɛ è, aɔ̃ gàa lɛdolɛ kɛ kɔ̃n
Hɛrɔduo, zaakɛ aɔ̃ bùsu pɔ́blee è bɔ à
bùsummɛ.
21 Kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ wà dìɛ kà, Hɛrɔdu a
kíble'utanɔ dà à gàa à vɛ̃̀ɛ a tintia, ben
à yã ò gbɛ̃nɔnɛ. 22 Gbɛ̃nɔ wii lɛ̀ wà bè:
Luda ke bé èe yã oo, èe kɛ gbɛ̃nteenlo.
23 Gwe gɔ̃ɔ Dii malaika à lɛ̀ à à nɛ̀, kɛ̀ èe
bítakɛɛ dɔ̃ Ludanɛro yãnzi, ben à mɛ̀ kɔ̀kɔ
kà à gà.
24 Luda yã gɔ̃̀ dagula èe kaara. 25 Ban-
aba kɔ̃n Soluo sɔ̃, kɛ̀ aɔ̃ ń kámasa yã kɛ̀kɛ
wà yã̀a, aɔ̃ bɔ̀ Yerusalɛmu aɔ̃ Yohana kɛ̀
wè benɛ Maaku sɛ̀ wà tào.

Banaba kɔ̃n Soluo zĩna

13 Annabinɔ kɔ̃n yãdannɛrinɔɔ kú
Antiɔku sɔsi gbɛ̃nɔ tέ, aɔ̃ tɔ́n Ban-
aba kɔ̃n Simɛɔ kɛ̀ wè benɛ Báasiaao kɔ̃n
Sirɛni bùsu gbɛ̃ Lusiuo kɔ̃n Manaɛ kɛ̀ nέ
blè kɔ̃n kí Hɛrɔduo lɛdooo kɔ̃n Soluo.
2 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe dɔnzi kɛɛ Diinɛ kɔ̃n lέy-
inao, Luda Nini bè: À Banaba kɔ̃n Soluo
diɛ ńdona zĩi kɛ̀ ma ń sέa yãnzi. 3 Kɛ̀ aɔ̃
lέ yì aɔ̃ adua kɛ̀, ben aɔ̃ ɔ dìdimma aɔ̃ ń
gbáɛ, aɔ̃ dà zέn.

Kuuna Sipiru bùsun

4 Kɛ̀ Luda Nini Banaba kɔ̃n Soluo zĩ̀ lɛ,
aɔ̃ gàa Sɛlusia. Zaa gwe aɔ̃ gɛ̃̀ góro'itɛn aɔ̃
gàa Sipiru bùsun. 5 Kɛ̀ aɔ̃ kà Salami, aɔ̃
Luda yã waazi kɛ̀ Yudanɔ aduakɛkpɛnɔ
guu. Yohana Maaku kúńyo dɔnlɛri ũ.
6 Aɔ̃ bɔ̀ɛ luan pìn ai Pafɔ, ben aɔ̃ kpàkɔ̃a
kɔ̃n Yuda dabukɛri kɛ̀ dɛ annabi ɛgɛɛ
ũuo gwe. À tɔ́n Yesunɛ. 7 Ègɔ̃ kú kɔ̃n
bùsu pì gbɛ̃nsi Sɛgiu Pɔluo. Gbɛ̃nsi pì nέ
ɔ̃ndɔ̃rimɛ, ben à Banaba kɔ̃n Soluo sìsi kɛ̀
à yezi à Luda yã ma yãnzi. 8 Dabukɛri pì

tɔ́n Ɛlima kɔ̃n Giriki yão. À íbɛtɛ kpàńyo,
èe wɛtɛɛ à gbɛ̃nsi pì swã gbãgbã lɛ àton
Yesu náanɛ kɛro yãnzi. 9 Ben Solu kɛ̀ wè
be dɔ Pɔlu, Luda Nini dìa, ben a wɛ́ɛ pɛ̀
Ɛlimaa à bè: 10 Ibilisi nɛ́nɔ doken n ũ!
Maa píngi kpaaside! Gbɛ̃ntee kɛ̀ yã zaa
píngi pɛ̀kɔ̃rɛa! Wɛ́ɛzɛ̃ri pãsĩ! Nɛ́ Dii zɛ́
súusu liɛna kpɛɛgãnda tóroo? 11 Tia sa
Dii é ɔ kúɛmma lɛ ǹ vĩ̀a kũ. Nɛ́ gurɔ-
plaa kɛ ɔfãntɛ̃'esai. Gwe gɔ̃ɔ Ɛlima wɛ́ɛ
gɔ̃̀ dãadãa, gusiaa kùɛa. Ben èe ɔ máɛ-
maɛɛ à gbɛ̃ wɛtɛ à a ɔ kũ. 12 Kɛ̀ gbɛ̃nsi pì
yã kɛ̀ kɛ̀ pì è, à Dii náanɛ kɛ̀, zaakɛ Dii yã
kɛ̀ Pɔlu dànɛ à kũ̀ gbãa.

Kuuna Antiɔku kɛ̀ kú Pisidia bùsun

13 Ben Pɔlu gɛ̃̀ góro'itɛn kɔ̃n a gbɛ̃nɔ
aɔ̃ bɔ̀ Pafɔ wà gàa Pɛga, Pamfilia bùsun.
Gwen Yohana Maaku ń tón à ɛ̀ara à tà
Yerusalɛmu. 14 Bɔna Pɛga aɔ̃ gàa Antiɔku
kɛ̀ kú Pisidia bùsun. Kámmaboguɾɔɔ zĩ
aɔ̃ gàa wà vɛ̃̀ɛ aduakɛkpɛn. 15 Doka kɔ̃n
annabinɔ takadanɔ kyókɛna gbɛra adu-
akɛkpɛ gbɛ̃nsinɔ gbɛ̃ zĩ̀ à bèńnɛ: Gbɛ̃nɔ,
tó á kaarana yãke vĩ à o gbɛ̃nɔnɛ, à o.
16 Ben Pɔlu fɛ̀ɛ à ɔ zùńnɛ à bè: Isarail-
inɔ kɔ̃n bori pãnde dɔnzirinɔ, à ma yã
ma. 17 Isarailinɔ Luda wa dezinɔ sɛ̀, ben
à ń borii kàara kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Igipiti bùsun.
Ben à bɔ̀ńyo gwe kɔ̃n a gbãa bítao. 18 À
ń gwa gbáan lán wɛ̃̀ baplaaa bà. 19 À
gbãaa blè Kanaa bùsu bori mèn swɛɛ-
plaaanɔa, ben à ń bùsu pì kpàḿma. 20 À
píngi kà wɛ̃̀ wàa plaa kpɛ́ baplaa akuri
taka. Beee gbɛra à yãgɔ̃gɔ̃rinɔ dìɛńnɛ ai
à gàa pɛ́ annabi Samuɛlia. 21 Kɛ̀ aɔ̃ kína
gbèka, ben Luda Kisi nɛ́ Solu, Bɛyãmi
borii dìɛńnɛ. À kpata blè wɛ̃̀ baplaa,
22 ben Luda à bɔ̀ kpatan à Dauda kà à
gɛ̃ɛ ũ. Luda Dauda yã ò à bè á è Yɛsɛ
nɛ́ Dauda pɔɔ kɛ̀are, eé a pɔyezi píngi
yã kɛmɛ. 23 À borii guu à Yesu bɔ̀n Is-
arailinɔnɛ Mìsiri ũ lán à à lɛ́ gbɛ̃̀ nà. 24 Ai
Yesu pì gɔ̃ gá mɔ́ Yaaya gĩakɛ à waazi
kɛ̀ Isarailinɔnɛ ń píngi, à òńnɛ aɔ̃ ń nɔ̀sɛ
liɛ aɔ̃ batisi kɛ. 25 Kɛ̀ Yaaya zĩi kà yãana
à bè: Dén ée daa má dɛ a ũu? Gbɛ̃ kɛ̀ á
wɛ́ɛ dɔzin ma ũro. À ma! Adee e mɔɔ ma
gbɛra, mɛ́ɛ ká mà à kyatee bɔbɔnɛro.
26 Ma gbɛ̃nɔ, Ibraĩ boriinɔ kɔ̃n bori
pãnde dɔnzirinɔ, wapinɔn Luda mìsina
yã kɛ̀kii kpɛ̃̀sãwe. 27 Yerusalɛmudeenɔ
kɔ̃n ń gbãadeenɔɔ e Yesu dɔ̃ro, aɔ̃ɔe
annabinɔ takada kɛ̀ wègɔ̃ à kyó kɛɛ
kámmaboguɾɔɔ zĩ píngi zɛ́ dɔ̃ro, ben
aɔ̃ɔ tò annabi pìnɔ yã pàpa aɔ̃ yã vɛ̃̀ɛa.
28 Aɔ̃ɔe yãke ea kɛ̀ à kà wà à dɛro, ben
aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀ Pilatia wà à dɛ. 29 Kɛ̀ aɔ̃ yã
kɛ̀ wà kɛ̃̀ à yã musu kɛ̀ píngi, wà à pìta
lía wà à dàɛ mirawɛɛn. 30 Mɔde Luda
à fɛ̀ɛ bɔna gaan. 31 Gurɔ pariinɔ guu à
bɔ̀ à mɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Galili aɔ̃ gàao
Yerusalɛmunɔzi. Aɔ̃mbe à sèedadeenɔ ũ
gbɛ̃nɔnɛ. 32 Wapinɔ sɔ̃, wa mɔ à baaru
nnaa kpáare. Lán Luda lɛ́ gbɛ̃̀ wa dez-
inɔnɛ nà 33 à kɛ̀ wamɔwa kɛ̀ wá dɛ aɔ̃
borii ũunɔnɛ, à Yesu fɛ̀ɛ lán wà ò Saamu
plaadee guu nà. Luda bè:
Ma nɛ́n n ũ,
gbɛ̃̀an ma n i.
34 Èe yai kũro, mɔde Luda à fɛ̀ɛ bɔna
gaan lán Ludaa ò nà yã à bè:
Mɛ́ kúadona aubarika kɛare yãpura
lán má ò Daudanɛ nà.
35 Ben wà ò gukea dɔ wà bè:
Nɛ́ we n gbɛ̃ kɛ̀ kú adona yai kũro.
36 Dauda sɔ̃ Luda pɔyezi kɛ̀ a gurɔɔa, à
gà wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n à dezinɔ pɔ́o,
ben à yai kũ̀. 37 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda à fɛ̀ɛ bɔna
gaan pì e yai kũro. 38 Ma gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀
durunnɔ kɛ̃nnɛna waazi kɛ̀ wée kɛɛaree
bɔ̀ Yesu gãzĩmɛ. 39 Musa doka è fɔ̃ à tò yã
bɔńyo nnaro, mɔde Luda è tó yã bɔ kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Yesu náanɛ kɛɛnɔ nna à píngi
guu. 40 À làakari kɛ, lɛ yã kɛ̀ annabinɔɔ ò
tɔ́n a lero 41 aɔ̃ bè:
À ma, a faborinɔ,
à kɛ gìri à kaatɛ,
zaakɛ mɛ́ yãke kɛ a gurɔɔa.
Baa tó wà òare, é síro.
42 Kɛ̀ Pɔlu kɔ̃n Banabao e bɔɛɛ adu-
akɛkpɛn, wà kùɛńnɛ aɔ̃ ɛara wà mɔ́ yã

pì ońnɛ kámmaboguro làa dɔ. 43 Kɛ̀ wèe
fãakɔ̃a, Yudanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è dɔnzi
kɛńyonɔ bɔ̀ wà tɛ̀ Pɔlu kɔ̃n Banabaozi
pari. Aɔ̃ yã òńnɛ aɔ̃ lɛ́ dàḿma, lɛ aɔ̃gɔ̃
gaa aɛ kɔ̃n gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ńnɛo.

44 Kámmaboguro làa wɛ́tɛdeenɔ kàkɔ̃a
ń píngi wà mɔ̀ Dii yã ma. 45 Kɛ̀ Yudanɔ
parii è lɛ, aɔ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpà maamaa,
ben aɔ̃ɔe Pɔlu yã ɛgɛ boo wèe à sɔ̃sɔ̃ɔ.
46 Ben Pɔlu kɔ̃n Banabao yã òńnɛ kɔ̃n
kùgbãaao wà bè: Ámbe à kɔ̃ sìo wà Luda
yã oare gĩa káaku. Zaakɛ a gizi ée daa ée
ká à wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ero, wé ɛara wà
aɛ dɔ bori pãndenɔa sa. 47 Zaakɛ Dii yã
kɛ̀ dìɛwe à bè:
Ma n diɛ gupuraa ũ bori pãndenɔnɛ,
lɛ ǹ gá kɔ̃n mìsina yão ai tɔɔtɛ lɛ́ zɛkiia.

48 Kɛ̀ bori pãndenɔ yã pì mà, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀
nna aɔ̃ bɛ̀ɛ lì Dii yãnɛ, ben gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń
díɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro pɔ́ ũunɔ Yesu náanɛ
kɛ̀. 49 Ben Dii yã dà bùsu pìla píngi.
50 Yudanɔ ɔ sɔ̃̀ bori pãnde nɔgbɛ̃ dɔnziri
bɛ̀ɛdeenɔzi kɔ̃n wɛ́tɛ gbãadeenɔo, ben aɔ̃
wɛ́ɛ tã̀ Pɔlu kɔ̃n Banabaoa aɔ̃ pɛ̀ḿma ń
bùsun. 51 Aɔ̃ lutɛ̃ gògo ń gbánɔa aɔ̃ tona
kɔ̃n Ludao sèeda ũ, ben aɔ̃ gàa Ikɔniu.
52 Yesudeenɔ sɔ̃, Luda Nini pɛ̀kɔ̃rɛḿma
kɔ̃n pɔnnaao.

Kuuna Ikɔniu

14 Aɔ̃ɔ kɛ̀ Ikɔniu lán aɔ̃ɔ kɔ̃ dɔ̃o nà,
aɔ̃ gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn aɔ̃ yã ò
ai Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ Dii náanɛ kɛ̀
paripari. 2 Ben Yuda kɛ̀ aɔ̃ gì yã pì sízinɔ
bori pãndenɔ swã gbã̀gbã Yesudeenɔnɛ
aɔ̃ íbɛtɛ kpàńyo. 3 Baa kɔ̃n beeeo Pɔlu
kɔ̃n Banabao gurɔplaa kɛ̀ gwe aɔ̃ Dii
yã ò kɔ̃n kùgbãaao, ben Dii ń gbá zɛ́
aɔ̃ sèedanɔ kɔ̃n dabuyãnɔ kɛ̀, kɛ̀ yãpu-
raa kpà a gbɛ̃kɛyã kɛ̀ aɔ̃ɔe ooa. 4 Ben
wɛ́tɛdeenɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a, gbɛ̃kenɔ zɛ̀ kɔ̃n Yu-
danɔ, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kɔ̃n zĩ̀rinɔ. 5 Ben Yu-
danɔ kɔ̃n bori pãndenɔ kɔ̃n ń gbãadeenɔ
zɛ̀o wà wɛ́ɛ tãḿma wà ń pápa gbɛ̀o. 6 Kɛ̀
Pɔlu kɔ̃n Banabao ń yã dɔ̃̀, ben aɔ̃ bàa sì
wà tà Likaonia bùsu wɛ́tɛnɔ guu, Lisitira
kɔ̃n Dɛbio kɔ̃n ń lakutunɔ. 7 Ben aɔ̃ɔ kpɛ́
wèe baaru nnaa pì kpaańnɛ gwe.

Kuuna Lisitira

8 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú Lisitira à gbánɔɔ fɛ̃fɛ̃na.
Zaa lán wà à ì nà ɛrɛmɛ, èe táa o zikiro.
9 Ɛ̀e swã kpaa Pɔlu yãzi, ben Pɔlu wɛ́ɛ pɛ̀a
tíii, à è à ludanaanɛkɛna kà à à kɛ̃kɔ̃a,
10 ben à bènɛ kɔ̃n kòto gbãaao: Ǹ fɛɛ ǹ
zɛ n gbáa. Ben à vĩ̀ à zɛ̀ à nà táa'onaa.
11 Kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ è lán Pɔlu kɛ̀ nà, ben aɔ̃ wiii
kàkũn kɔ̃n Likaonia yão wà bè: Tãanɔ lì
gbɛ̃nteenɔ ũ aɔ̃ pìtawa. 12 Aɔ̃ tɔ́ kpà Ba-
nabanɛ Zusu, Pɔlu sɔ̃ Ɛmɛsi kɛ̀ àmbe è
dɔńnɛ aɛ kɔ̃n yã'onao yãnzi. 13 Zusu pì
kpɛ́ kú wɛ́tɛ kpɛɛ, ben à gbã̀gbãri mɔ̀ kɔ̃n
zùswaree kɛ̀ wà lávu zãblebɔ kɛ̀ńnɛnɔo
wɛ́tɛ bĩilɛa. À yezi gbɛ̃nɔ saa oo zĩ̀rinɔa.
14 Kɛ̀ Banaba kɔ̃n Pɔluo yã pì mà, aɔ̃ ń
utanɔ gà wà kɛ̃̀kɛ̃, ben aɔ̃ sì gbɛ̃nɔ tɛ́
kɔ̃n wiiio 15 wà bè: Gbɛ̃nɔ, bɔ́yãnzi ée kɛɛ
lɛzi? Gbɛ̃nteenɔn wa ũ se lán a bà. Baaru
nnaan wée kpaaare, lɛ à kpɛɛ li pɔ́ gina
kɛ̀nɔnɛ à aɛ dɔ Luda Wɛ̃̀ndidea. Àmbe à
musu kɛ̀ kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n ísiaao kɔ̃n pɔ́ kɛ̀
kú à guunɔ píngi. 16 À bori píngi tò yã aɔ̃
ń zĩnda zɛ́ sɛ̀. 17 Baa kɔ̃n beeeo à a zĩnda
ɔ̃dɔaare maakɛna guu. È tó lou maare lɛ à
pɔ́ kɛ̃ a gurɔɔa. È a gba pɔ́ble bíta lɛ àgɔ̃
kú pɔnnaa guu. 18 Baa kɔ̃n yãbee'onao,
ɔsi kɔ̃n ɔsiio aɔ̃ gbasa wà gì gbɛ̃nɔnɛ wà
saa oḿma.

19 Ben Yudanɔ bɔ̀ Antiɔku kɔ̃n Ikɔniuo
aɔ̃ mɔ̀ wà gbɛ̃nɔ swã gbã̀gbã. Ben aɔ̃
Pɔlu pàpa gbɛ̀o aɔ̃ à gàɛ wà bɔ̀o wɛ́tɛ
kpɛɛ, aɔ̃ɔe daa à gàmɛ. 20 Kɛ̀ Yesudeenɔ
kàkɔ̃azi, ben à fɛ̀ɛ à gɛ̃̀ wɛ́tɛ guu. Kɛ̀ guu
dɔ̀, àpi kɔ̃n Banabao gàa Dɛbi.

Zĩ̀rinɔ tana Antiɔku

21 Kɛ̀ aɔ̃ baaru nnaa kpàńnɛ wɛ́tɛ pì
guu, aɔ̃ gbɛ̃nɔ è pari. Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà gàa
Lisitira kɔ̃n Ikɔniuo kɔ̃n Antiɔkuo, 22 aɔ̃ɔe
Yesudeenɔ gbaa gbãaa, aɔ̃ɔe lɛ́ daaḿma
aɔ̃ zɛ gbãa Yesu náanɛkɛna guu wà bè:
Séde wà nawɛ̃a kɛ maamaa gĩa, gbasa

wà gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu. 23 Aɔ̃
gbɛ̃nsinɔ dìɛńnɛ sɔsi kɔ̃n sɔsio, ben aɔ̃
adua kɛ̀ńnɛ kɔ̃n lɛ́yinao aɔ̃ ń ná Dii kɛ̀
aɔ̃ à náanɛ kɛ̀ ɔzĩ.
24 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ Pisidia bùsu kpa, ben
aɔ̃ kà Pamfilia bùsun. 25 Aɔ̃ Luda yã ò
Pɛga, ben aɔ̃ gàa Atalia. 26 Gwen aɔ̃ gɛ̃̀
góro'itɛn, aɔ̃ tà Antiɔku, guu kɛ̀ wà ń ná
Ludanɛ a ɔzĩ yã, lɛ à gbɛ̃kɛɛ kɛńnɛ zĩi
kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ wà yã̀a tia yã musu. 27 Kɛ̀ aɔ̃
kà, aɔ̃ sɔsi gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a aɔ̃ yã kɛ̀ Ludaa
kɛ̀ńnɛ gbã̀ńnɛ píngi, lán à bori pãndenɔ
gbà zɛ́ aɔ̃ a náanɛ kɛ̀ nà. 28 Ben aɔ̃ gurɔ-
plaa kɛ̀ńyo gwe.

Yãgɔ̃gɔ̃na Yerusalɛmu

15 Gbɛ̃kenɔ bɔ̀ Yudea aɔ̃ mɔ̀ Antiɔku,
ben aɔ̃ yã dà Yesudeenɔnɛ wà
bè: Tó ée bã̀ngu kɛ lán Musa dìɛ nàro,
é mìsina ero. 2 Pɔlu kɔ̃n Banabao zɔka
kàńzi aɔ̃ lɛokpakɔ̃a kɛ̀ńyo maamaa yã pì
musu. Ben Yesudeenɔ zɛ̀o Pɔlu kɔ̃n Ba-
nabao kɔ̃n ń gbɛ̃kenɔ gá Yerusalɛmu lɛ
aɔ̃ yã pì gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ.
3 Aɔ̃ gàa wà zɛ̀ńnɛ, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ Fenisia
kɔ̃n Samariao bùsu kpaao. Aɔ̃ bori pãn-
denɔ nɔ̀sɛliɛna yã tɔ̃kɛ̃̀ ń gbɛ̃nɔnɛ gwe,
ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa. 4 Kɛ̀ aɔ̃ kà
Yerusalɛmu, sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃n zĩ̀rinɔ kɔ̃n
gbɛ̃nsinɔ gbãakɛ kpàńzi, ben aɔ̃ yã kɛ̀
Ludaa kɛ̀ńnɛ píngi baaru kpàńnɛ. 5 Ben
Farisi Yesude kenɔ fɛ̀ɛ wà bè: Séde bori
pãndenɔ bã̀ngu kɛ, wà ońnɛ aɔ̃gɔ̃ Musa
doka kũna. 6 Ben zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃
kàkɔ̃a aɔ̃ɔe yã pì gwaa. 7 Kɛ̀ yãgɔ̃gɔ̃na
gbã̀a kũ̀, Pita fɛ̀ɛ à bèńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ, á
dɔ̃ kɛ̀ Luda ma diɛ a tɛ́ à gì kɛ̀, lɛ bori
pãndenɔ Yesu baaru nnaa ma ma lɛ́n aɔ̃
à náanɛ kɛ. 8 Luda baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃,
ben à ń gbá a Ninii ń sina sèeda ũ lán
à wa gba nà. 9 Ludaa e ń diɛ doodo kɔ̃n
wapinɔro. À ń nɔ̀sɛ pìpińnɛ kɛ̀ aɔ̃ Yesu
náanɛ kɛ̀ yãnzi. 10 Bɔ́yãnzi ée Luda lɛɛ ée
gwaa tiazi? Asoo kɛ̀ wa dezinɔ fùa wà
sɛ́ kɔ̃n wapinɔ, àmbe á yezi à dińnɛɔ̃?
11 Lɛnlo! Wá sì kɛ̀ wé mìsina e Dii Yesu
gbɛ̃kɛ yãnzi lán aɔ̃pinɔ bà se.
12 Gbɛ̃nɔ kɛ̀ kítikiti ń píngi, ben aɔ̃ swã
kpà Banaba kɔ̃n Pɔluozi, aɔ̃ɔe sèedanɔ
kɔ̃n dabuyã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ ń gãzĩ bori pãn-
denɔ tɛ́nɔ oońnɛ. 13 Kɛ̀ aɔ̃ yã ò wà yã̀a,
Yemisi fɛ̀ɛ à yã ò à bè: Ma gbɛ̃nɔ, à ma
yã ma. 14 Simɔ ò lán Luda wɛ́ɛ pã̀ bori
pãndenɔla káaku nà à gbɛ̃nɔ sɛ̀ ń tɛ́ a pɔ́
ũ. 15 Annabinɔ yãnɔ kɔ̃ sɛ̀ kɔ̃n beeeo, za-
akɛ aɔ̃ bè:
16 Beee gbɛra mɛ́ ɛara mà mɔ́ mà Dauda
bɛzĩ bo,
mɛ́ à guforonɔ kɛkɛ mà tata mà à fɛɛ,
17 lɛ gbɛ̃ntee kpaaanɔ ma kii wɛtɛ,
bori pãnde gbɛ̃ kɛ̀ ma tɔ́ kúḿma pìnɔ ń
píngi.
Dii kɛ̀ èe yã pì kɛɛ bé à ò,
18 àmbe à tò wà yã pì dɔ̃ zaa káaku.
19 Beee yãnzi má è à maa wà yã kɛ̀
zĩ'ũu diɛ bori pãnde kɛ̀ aɔ̃e aɛ dɔɔ Lu-
daanɔnɛro. 20 Wà takada kɛ̃ńnɛ aɔ̃ mì kɛ̃
tãa pɔ́bleea kɔ̃n pãpãkɛnao kɔ̃n nɔ̀bɔ kò-
tokpasaio kɔ̃n aruo. 21 Zaakɛ à gì kɛ̀ kɛ̀
wègɔ̃ Musa takada kyó kɛɛ aduakɛkpɛnɔ
guu kámmaboguroɔ zĩ píngi wègɔ̃ à doka
waazi kɛɛ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo.

Gbɛ̃nɔ zĩna bori pãnde Yesudeenɔa

22 Ben zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n sɔsi
gbɛ̃nɔ píngi zɛ̀o wà gbɛ̃nɔ bɔ ń tɛ́ wà ń zĩ
Antiɔku kɔ̃n Pɔluo kɔ̃n Banabao. Ben aɔ̃ ń
aɛde kenɔ bɔ̀, Yudasi kɛ̀ wè benɛ Basaba
kɔ̃n Silasio. 23 Wà ń zĩ láo, yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ à
guun yɛ̀:

Wamɔwa zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ wa
ì kpà amɔa wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ bori
pãnde ũunɔa zaa Antiɔku kɔ̃n Siria
bùsuo kɔ̃n Silisia bùsuo. 24 Wá mà
wa gbɛ̃kenɔ gàa a kiia wa lɛ́ saɛ, aɔ̃ a
nɔ̀sɛ yàkaare aɔ̃ a da bídin ń yã'ona
guu. 25 Ben wa lɛdolɛ kɛ̀ wa zɛo kɛ̀
wà gbɛ̃nɔ bɔ wà ń zĩawa kɔ̃n wa gbɛ̃
yenzideenɔ Banaba kɔ̃n Pɔluo 26 kɛ̀
aɔ̃ gì ń wɛ̃̀ndizi wa Dii Yesu Kirisi
tɔ́bɔna yãnzi. 27 Beee yãnzi wée Yu-

dasi kɔ̃n Silasio zĩiawa, lɛ aɔ̃ yã kɛ̀
wá kɛ̃̀ lán oare kɔ̃n lɛ́o. 28 Zaakɛ Luda
Nini kɔ̃n wapinɔ wa zɛo wàton aso
ke diarero, séde pɔ́ kɛ̀ zɛ́ vĩi kɛ̀kiinɔ.
29 À mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kɛ̀ wà saa òo tãaaa
kɔ̃n aruo kɔ̃n nɔ̀bɔ kòtokpasaio kɔ̃n
pãpãkɛnao. À maa à mì kɛ̃ beeenɔa.
Wà kɔ̃ e aafia!
30 Ben wà ń gbáɛ aɔ̃ gàa Antiɔku. Aɔ̃
sɔsi gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a ń píngi, ben aɔ̃ lá pì
kpàḿma. 31 Kɛ̀ aɔ̃ à kyó kɛ̀, ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀
nna maamaa kɔ̃n nɔ̀sɛyĩikũyã pìo. 32 Yu-
dasi kɔ̃n Silasio nɛ́ annabinɔmɛ, ben aɔ̃ lɛ́
dà ń gbɛ̃ pìnɔa maamaa aɔ̃ ń gbá gbãaa.
33 Kɛ̀ aɔ̃ gurɔplaa kɛ̀ gwe, Yesudeenɔ lɛ́
zàḿma, ben aɔ̃ tà ń zĩ̀rinɔ kiia aafia.
34–35 Pɔlu kɔ̃n Banabao gɔ̃̀ Antiɔku. Kɔ̃n
gbɛ̃ pari pãndenɔ aɔ̃ Dii yã dàńnɛ, aɔ̃
baaru nnaa kpàńnɛ.

Pɔlu kɔ̃n Banabao kɛ̃kɔ̃ana

36 Gurɔ plaaa gbɛra Pɔlu bè Banabanɛ:
Wà ɛara wà gá wa gbɛ̃nɔ gwa wɛ́tɛ kɛ̀
wa Dii yã waazi kɛ̀n yãanɔ guu, wàgɔ̃ dɔ̃
lán aɔ̃ɔ kuu nà. 37 Banaba yezi à Yohana
Maaku sɛ́ à gáńyo, 38 ben Pɔlu e daa à
maa aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃̀ḿma Pamfilia à gì tɛ́ńzi
ń zĩi guu sɛ́ dɔro. 39 Kɛ̀ aɔ̃ɔe kɔ̃ yã maro,
ben aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a. Banaba Maaku sɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀
góro'itɛn aɔ̃ gàa Sipiru. 40 Ben Pɔlu Silasi
sɛ̀. Yesudeenɔ ń ná Diinɛ a ɔzĩ lɛ à gbɛ̃kɛɛ
kɛńnɛ, ben aɔ̃ dà zɛ́n, 41 aɔ̃ bɔ̀ɛ Siria kɔ̃n
Silisiao aɔ̃ sɔsi gbɛ̃nɔ gbà gbãaa.

Pɔlu wɛ́tɛgana kɔ̃n Timɔtio kɔ̃n Silasio

16 Pɔlu kà Dɛbi kɔ̃n Lisitirao. Gwen
Yesude kee kún à tɔ́n Timɔti. À da
nɛ́ Yuda Yesudeemɛ, à de sɔ̃ nɛ́ Girikimɛ.
2 À tɔ́ nna Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Lisitira kɔ̃n
Ikɔniuonɔ kiia. 3 Pɔlu yezi à gáao, ben a
bɛ̃̀ngu kɛ̀nɛ Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wɛ́tɛ pìnɔ gu-
unɔ yãnzi, zaakɛ aɔ̃ píngi dɔ̃ kɛ̀ à de nɛ́
Girikimɛ. 4 Wɛ́tɛ kɛ̀ aɔ̃ gàan píngi, aɔ̃ yã
kɛ̀ zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ dìɛ Yerusalɛmu ò
sɔsi gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃gɔ̃ kũna. 5 Ben aɔ̃ɔe gbãa
kũu ń ludanaanɛkɛna guu aɔ̃ɔe pari kũu
lán guu e dɔɔ nà.

Pɔlu wɛ́ɛgupu'ena Toroasi

6 Luda Nini gìńnɛ aɔ̃ gá Luda yã o Asia
bùsun, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ Firigia kɔ̃n Galatia bù-
sunɔo. 7 Kɛ̀ aɔ̃ kà Misia bùsu lɛ́n, aɔ̃ yɔ̃̀a
wà gɛ̃ Bitinia bùsun, ben Yesu Ninii e
weńnɛro. 8 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ Misia bùsula, ben
aɔ̃ kà Toroasi. 9 Gwãavĩ Pɔlu Masedonia
bùsu gbɛ̃ke è zɛala wɛ́ɛgupu'ena guu, èe
agbaa kpaanɛ à bè: Ǹ bikũ ǹ mɔ́ wa kiia
Masedonia ǹ dɔwalɛ. 10 Kɛ̀ à wɛ́ɛgupu è
lɛ, ben wa Masedonia soru kɛ̀ gɔ̃ɔ, zaakɛ
wá dɔ̃̀ sa kɛ̀ Luda bé èe wa sísi wà gá
baaru nnaa kpáńnɛ.

Lidia Yesu zɛ́ sɛna

11 Ben wa gɛ̃ góro'itɛn Toroasi wa mì
pɛ̀ Samɔtarasia. Kɛ̀ guu dɔ̀ wa ka Nɛapɔli.
12 Bɔna gwe wa gaa Filipi. Àmbe Mase-
donia bùsu kpadoo pì wɛ́tɛdaa ũ kɛ̀ Ro-
mudeenɔɔ vĩ. Ben wa gurɔplaa kɛ̀ wɛ́tɛ
pì guu. 13 Kámmabogurɔɔ zĩ wa bɔ wɛ́tɛ
kpɛɛ, wa gaa swaa saɛ, guu kɛ̀ wá mà ad-
uakɛkii kún. Ben wa vɛ̃ɛ wa yã ò nɔgbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana gweenɔnɛ. 14 Nɔgbɛ̃ kee kú
gwe wè benɛ Lidia. Tiatira gbɛ̃mɛ, bisa
wɛ́ɛ tɛ̃a búgu yàrimɛ, bensɔ̃ Luda dɔnzir-
imɛ. Ɛ̀e yã kɛ̀ Pɔlu e oo maa, ben Dii a
swɛ̃̀ wɛ̃̀nɛ à yã pì sì. 15 À batisi kɛ̀ kɔ̃n a
bɛdeenɔ, ben à wɛ́ɛ kɛ̀wa à bè: Tó a ma
Dii náanɛkɛna sì, à mɔ́ à pita ma bɛ. Ben
wa à yãzɛ è.

Pɔlu kɔ̃n Silasio dana kpɛ́siaan Filipi

16 Zĩkea kɛ̀ wée gaa aduakɛkiia, wa
dakɔ̃rɛ kɔ̃n zɔ̀nɔgbɛ̃ kɛ̀ mlɛ̃̀ tãa vĩio. À
diinɔ è ɔɔ e maamaa à ziayã'onnɛna
musu. 17 Ben à bɔ̀ à tɛ́wazi, wapinɔ kɔ̃n
Pɔluo, èe wii lɛɛ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀nɔ nɛ́
Luda Musude zɔ̀blerinɔmɛ, aɔ̃ɔe mìsina
zɛ́ kpàakpa kɛɛare. 18 Ɛ̀gɔ̃ kɛɛ lɛ lán guu
e dɔɔ nà, ben yã pì Pɔlu ã̀'ã. À lìɛ à bè zĩn
pìnɛ: Má ònnɛ kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́o ǹ goa.
Ben à gòa gɔ̃ɔ.

19 Kɛ̀ à diinɔ dɔ̃ ń àre'ena à yã musu
tãmaa yȁa, ben aɔ̃ Pɔlu kɔ̃n Silasio kȕ
aɔ̃ ń gáɛ wà gàańyo gbãadeenɔ kiia yàra
guu. 20 Aɔ̃ gàańyo yãkpaɛkɛrinɔ kiia aɔ̃
bè: Gbɛ̃ kɛ̀nɔ né Yudanɔmɛ, aɔ̃ɔe wa
wɛ́tɛ yakaawe. 21 Fɛɛakaarayã kɛ̀ wa Ro-
mudeenɔ doka gì wà sí ke wà kɛɛn aɔ̃ɔe
daańnɛ. 22 Parii fɛ̀ɛńzi, ben yãkpaɛkɛri
pìnɔ bè wà ń pɔ́nɔ pitiḿma wà ń lɛ́lɛ gòo.
23 Kɛ̀ wà gbɛ̃na maaa kɛ̀ńnɛ, ben wà ń
dá kpɛ́siaan wà bè kpɛ́ pì dãkparinɛ à ń
dãkpa maamaa. 24 Kɛ̀ wà ònɛ lɛ, ben à ń
dá kpɛ́tu à ń gbánɔ dà lín gíngin.

25 Lezãndo Pɔlu kɔ̃n Silasio e adua
kɛɛ aɔ̃ɔe lɛ̀ sii Ludanɛ, gbɛ̃ kpaaanɔɔ e
swã kpaa ń yãzi. 26 Kãndo tɔɔtɛ nìgãni-
gã kɔ̃n gbãaao ai kpɛ́ pì gȕnɔ dège. Gwe
gɔ̃ɔ à gbànɔ wɛ̃̀wɛ̃ píngi, ben pisinanɔ
mɔ̀kyakoonɔ bɔ̀ɛḿma píngi. 27 Kɛ̀ kpɛ́
dãkpari pì vù, à gbànɔ è wɛ̃wɛ̃na píngi,
ben à a fɛ̃ɛdaa wòto à yezi à a zĩnda dɛ,
zaakɛ èe daa pisinanɔ bàa sìmɛ. 28 Ben
Pɔlu pȕtã kɔ̃n kòto gbãaao à bè: Ǹton
n zĩnda kari kɛro. Wá kú kɛ̀ wa píngi.
29 Kpɛ́ dãkpari pì bè wà mɔ́ fitiao, ben à
sì ń tɛ́ kɔ̃n bào à kùɛ Pɔlu kɔ̃n Silasio aɛ
èe lugalugaa. 30 À bɔ̀ńyo bàazi, ben à bè:
Mareenɔ, dian mɛ́ kɛ mà mìsina ee? 31 Aɔ̃
bènɛ: Ǹ Dii Yesu náanɛ kɛ, né mìsina e,
mpi kɔ̃n n bɛdeenɔ a píngi. 32 Ben aɔ̃ Dii
yã ònɛ kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi. 33 Lezãndo
beeean kpɛ́ dãkpari pì ń sɛ́ à gàa à ń bɔ̀nɔ
pìpińnɛ, ben à batisi kɛ̀ gɔ̃ɔ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń
píngi. 34 Ben à gɛ̃̀ńyo a bɛ à pɔ́blee kɛ̀ńnɛ.
Àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa kɛ̀
aɔ̃ Luda náanɛ kɛ̀ yãnzi.

35 Kɛ̀ guu dɔ̀, yãkpaɛkɛrinɔ dogarinɔ
zȉ aɔ̃ gá onɛ à gbɛ̃ pìnɔ gbarɛ. 36 Ben
kpɛ́ dãkpari pì bè Pɔlunɛ: Yãkpaɛkɛrinɔ
gbɛ̃nɔ zȉma lɛ mà a gbarɛ. À bɔɛ à
tá aafia. 37 Ben Pɔlu bè dogari pìnɔnɛ:
Aɔ̃ wa gbɛ̃ gbɛ̃nɔ wáa yãkpaɛkɛnawao
sai aɔ̃ wa da kpɛ́siaan, wamɔwa kɛ̀ Ro-
mudeenɔn wa ũ. Tia sa aɔ̃ɔ yezi wà wa
bɔɛ asii guuɔ́? O'o! Auo! Séde aɔ̃ mɔ́ wà
wa bɔɛ ń zĩnda. 38 Dogari pìnɔ yã pì gbȁ
yãkpaɛkɛrinɔnɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà Romudeenɔn
ń ũ, ben vĩa ń kũ. 39 Ben aɔ̃ mɔ̀ wà agbaa
kpàńnɛ wà ń bɔ́ɛ kpɛ́siaan, ben wà wɛ́ɛ
kɛ̀ḿma aɔ̃ bɔńnɛ ń wɛ́tɛ guu. 40 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ
kpɛ́siaan, aɔ̃ gàa Lidia bɛ. Aɔ̃ Yesudeenɔ
lè gwe, ben aɔ̃ ń nɔ̀sɛ yĩi kȕńnɛ aɔ̃ gɛ̃̀ zɛ́la.

Pɔlu kuuna Tɛsalonika

17 Aɔ̃ bɔ̀ɛ kɔ̃n Amfipɔlio kɔ̃n Apɔlɔ-
niao, ben aɔ̃ kà Tɛsalonika, guu
kɛ̀ Yudanɔ aduakɛkpɛ kún. 2 Ben Pɔlu
gɛ̃̀ aduakɛkpɛn lán à kɔ̃ dɔ̃o nà, à
waazi kɛ̀ńnɛ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn musu
kámmaboguro gɛ̃̀n aagɔ̃. 3 Èe bɔkɔ̃tɛɛńnɛ
lán à kɔ̃ sìo Mɛsaya wɛ́ɛtãmma e nà à fɛɛ
bɔna gaan à bè: Yesu kɛ̀ mɛ́ɛ à yã ooaree
bé à Mɛsaya pì ũ. 4 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ yã pì zɛ́
è, ben aɔ̃ nà Pɔlu kɔ̃n Silasioa. Lɛn Giriki
dɔnzirinɔ nàḿma lɛ pari se ai kɔ̃n nɔgbɛ̃
tɔ́deenɔ pari dɔ.

5 Ben Yudanɔ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpàńyo, aɔ̃
lilipãpã'orinɔ kàkɔ̃a aɔ̃ pari kȕ, ben aɔ̃
wɛ́tɛ lògo. Aɔ̃ gàa wà lìga Yasɔ̃ bɛɛzi,
aɔ̃ɔe Pɔlu kɔ̃n Silasio wɛtɛɛ lɛ wà ń kũ wà
bɔńyo gupuraaa. 6 Kɛ̀ wèe ń ero, aɔ̃ Yasɔ̃
kɔ̃n Yesude pãndenɔ gàɛ wà bɔ̀ńyo wɛ́tɛ
gbãadeenɔ kiia, aɔ̃ɔe wii lɛɛ wèe bee:
Gbɛ̃ pìnɔ né anduna gudɛrinɔmɛ. Aɔ̃ mɔ̀
kɛ̀, 7 ben Yasɔ̃ ń díɛ a bɛ. Gbɛ̃ pìnɔɔ e pãa
Siza dokanɛ ń píngi, aɔ̃è be kína pãndee
kuu wè benɛ Yesu. 8 Yã pì zɔ̃̀ gbɛ̃nɔ pɔɔa
kɔ̃n wɛ́tɛ gbãadeenɔ. 9 Ben aɔ̃ ɔɔ sì Yasɔ̃a
kɔ̃n a gbɛ̃ kpaaanɔ aɔ̃ ń gbáɛ.

Pɔlu kuuna Bɛrea

10 Gwãavĩ beeea gɔ̃ɔ Yesudeenɔ Pɔlu
kɔ̃n Silasio gbàrɛ Bɛrea. Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe,
ben aɔ̃ gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn. 11 Gbɛ̃
beeenɔ nɔ̀sɛ maaa dɛ Tɛsalonikadeenɔla
aɔ̃ Luda yã sì ɔplaplaa. Lán guu e dɔɔ
nà aɔ̃ègɔ̃ Luda yã gwagwaa lɛ wà dɔ̃ tó
Pɔlu yã pìnɔ yãpuraa vĩ. 12 Aɔ̃ gbɛ̃nɔ Dii
náanɛ kɛ̀ pari kɔ̃n Giriki nɔgbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ
kɔ̃n Giriki gɔ̃gbɛ̃nɔo pari dɔ. 13 Kɛ̀ Tɛsa-
lonika Yudanɔɔ mà Pɔlu e Luda yã waazi
kɛɛ Bɛrea dɔ, ben aɔ̃ mɔ̀ gwe aɔ̃ yãkete dà

gbɛ̃nɔ tɛ́ aɔ̃ ń pɔɔ fɛ̀ɛ. 14 Ben Yesudeenɔ
Pɔlu gbàrɛ gɔ̃ɔ ísiaa kpa, mɔde Silasi
kɔ̃n Timɔtio gɔ̃̀ gwe. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa zɛ
Pɔlunɛnɔ gàao Atɛni, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà tà
Silasi kɔ̃n Timɔtio kiia kɔ̃n Pɔlu légbɛo, à
bè aɔ̃ mɔ́ wà a le kpakpaa.

Pɔlu kuuna Atɛni

16 Kɛ̀ Pɔlu e ń dãa Atɛni, à nɔ̀sɛ yàka
kɛ̀ à è tãa di wɛ́tɛ pì guu yãnzi. 17 Ben
à waazi kɛ̀ Yudanɔnɛ kɔ̃n bori pãnde
dɔnzirinɔ aduakɛkpɛn kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ ń
lee yàra guunɔ lán guu e dɔɔ nà. 18 Pɔlu
e yã lɛɛkɔ̃zi kɔ̃n yãwaaripari kɛ̀ wè ń sísi
Ɛpikurenɔ kɔ̃n Sotoikinɔ. Ben aɔ̃ gbɛ̃kenɔ
bè: Bɔ́ yãn titimako kɛ̀ e bɔɛɛ? Gbɛ̃kenɔ
bè: Wée daa tãa dufunɔ yã kpàakpan èe
kɛɛ. Aɔ̃ɔ ò lɛ kɛ̀ èe Yesu yã kɔ̃n à fɛɛna
gaan-o baaru nnaa kpaańnɛ yãnzimɛ.
19 Ben aɔ̃ Pɔlu sɛ̀ wà gàao gbɛ̃nsinɔ kiia
Areopagu aɔ̃ bè: Nɛ́ yã dufu kɛ̀ nɛɛ̀ dańnɛ
oweroo? 20 Wa yãbɔnsaɛ mà n lɛ́zĩ, wá
yezi wà à bɔkɔ̃tɛ dɔ̃. 21 Atɛnideenɔ píngi
kɔ̃n nibɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ aɔ̃ègɔ̃ ye
yã pãndeziro, séde yã dufu mana kɔ̃n à
wàaripanao.

22 Ben Pɔlu fɛ̀ɛ à zɛ̀ Areopagudee pìnɔ
tɛ́ à bè: Atɛnideenɔ, má è á mìsiɛna
tãanɔnɛ aĩa vĩ maamaa yã píngi guu.
23 Kɛ̀ mɛ́ɛ lili oo a wɛ́tɛ guu, mɛ́ɛ pɔ́ kɛ̀
eè dɔnzi kɛńnɛnɔ tàasi kɛɛ, ben ma sa'oki
ke è, wà pɔ́ kɛ̃̀a wà bè: Luda kɛ̀ wá dɔ̃ro
pɔ́. Luda kɛ̀ á à dɔ̃roo ée dɔnzi kɛɛnɛ, à
baarun mɛ́ɛ kpaaare. 24 Luda anduna kɛ̀
kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi. Àmbe musu
kɔ̃n tɔɔtɛo Dii ũ, ègɔ̃ kú kpɛ́ kɛ̀ gbɛ̃n-
teenɔ bònɛnɔ guuro. 25 À bà kú kɔ̃n gbɛ̃n-
tee ɔdamma keoro. Àmbe è wɛ̃̀ndi kɔ̃n
wesabonao kpá baade píngia kɔ̃n pɔ́ pín-
gio. 26 À bori píngi bɔ̀ gbɛ̃ mɛ̀n do kiiamɛ,
ben aɔ̃ɔ kú anduna gooda siigɔ̃ píngia.
A gĩakɛ à gurɔɔ dìɛdiɛ bori píngimɛ kɔ̃n
guu kɛ̀ aɔ̃égɔ̃ kún lɛ́o. 27 À ń kɛ́ lɛ aɔ̃gɔ̃
à wɛtɛɛ aɔ̃ ɔ máɛmaɛ ai aɔ̃ gá bɔa. Baa
kɔ̃n beeeo à zã̀ kɔ̃n wa gbɛ̃keoro. 28 Za-
akɛ àmbe è tó wàgɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ wà wa mɛ̀
sɛ́ wàgɔ̃ kuu. Lán a kɛɛ kenɔ ò nà: À bori-
inɔn wa ũ se. 29 Lán Luda boriinɔn wa ũ
nà, wàtongɔ̃ daa Ludaa dɛ lán tãa bàro kɛ̀
gbɛ̃ntee kɛ̀ kɔ̃n vurao ke kondogi ke gbɛ̀
kɛ̀ à à ɔzĩi kɛ̀a a laasuua. 30 Luda mìkpɛɛ
zù wa wɛ́ɛsiagurɔ yãnɛ, mɔde èe yã diɛɛ
gbɛ̃nɔa gu sãnda píngia tia lɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ.
31 Zaakɛ à gurɔɔ dìɛ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ à à sɛ̀ yãk-
paɛ kɛ kɔ̃n andunao a zɛ́a. À gbɛ̃ kɛ̀ à à sɛ̀
pì fɛ̀ɛ bɔna gaan sèeda ũ baade píngimɛ.

32 Kɛ̀ aɔ̃ fɛɛ bɔna gaan yã pì mà, aɔ̃
gbɛ̃kenɔ à fabò, mɔde aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Wé
n yã pì ma zĩkea dɔ. 33 Ben Pɔlu bɔ̀ ń
kiia. 34 Gbɛ̃kenɔ nàa, ben aɔ̃ Yesu náanɛ
kɛ̀. Areopagu gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Diɔnisiu kú
ń tɛ́ kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Damario kɔ̃n
gbɛ̃kenɔ dɔ.

Pɔlu gurɔplaakɛna Kɔrinti

18 Beee gbɛra Pɔlu bɔ̀ Atɛni à gàa
Kɔrinti. 2 À kpàkɔ̃a kɔ̃n Yuda keo
gwe, Pɔntu bùsu gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Akila
kɔ̃n a naɔ̃ Pirisilao. Aɔ̃ sù kɔ̃n Itali bù-
suo dufumɛ, kɛ̀ Siza Kalaudiu dìɛ Yu-
danɔnɛ aɔ̃ bɔɛ Romu yãnzi. Pɔlu gàa ń
kiia, 3 ben à pìtańma, èe zĩi kɛɛńyo kɛ̀
ɔzĩdɔ̃nkɔ̃kɛrinɔn ń ũ yãnzi. Zaakɛ bisaku-
takɛrinɔn ń ũ ń píngi. 4 Kámmabogurɔɔ
zĩ píngi è waazi kɛ aduakɛkpɛn èe wɛtɛɛ
Yudanɔ kɔ̃n Girikinɔ a yãzɛ e.

5 Kɛ̀ Silasi kɔ̃n Timɔtio bɔ̀ Masedonia
bùsun aɔ̃ sù, Pɔlu zɛ̀ kɔ̃n waazikɛnao èe
oo Yudanɔnɛ wásawasa kɛ̀ Yesun Mɛsaya
ũ. 6 Kɛ̀ Yudanɔ íbɛtɛ kpào aɔ̃ à sɔ̃̀sɔ̃, ben
à a pɔ́kãsãanɔ kpòkɛńla à bè: Yã kɛ̀ á
kɛ̀ wí a musu, ma yãn dɔro. Zaa tia
mɛ́ gá bori pãndenɔ kiiamɛ. 7 Kɛ̀ à bɔ̀
gwe, à gàa à pìta bori pãnde dɔnziri
kɛ̀ wè benɛ Titiu Yusutu bɛ aduakɛkpɛ
pì saɛ. 8 Aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi Kirisipu Dii
náanɛ kɛ̀ kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi. Kɔrin-
tidee kɛ̀ aɔ̃ Pɔlu yã mànɔ Yesu náanɛ
kɛ̀ pari, ben aɔ̃ batisi kɛ̀. 9 Gwãavĩ kea
Dii ò Pɔlunɛ wɛ́ɛgupu'ena guu à bè:
Ǹton tó vĩa n kũro, ǹton kámma bo kɔ̃n
yã'onnɛnaoro, 10 zaakɛ gbɛ̃nɔɔ kú ma pɔ́

ũ pari wɛ́tɛ kɛ̀ guu. Má kúnyo, gbɛ̃ke é
n kũ à ĩa dammaro. 11 Ben Pɔlu wɛ̃̀ do
kɔ̃n mɔ swɛɛdooo kɛ̀ gwe ègɔ̃ Luda yã
daa gbɛ̃nɔnɛ.
12 Gurɔɔ kɛ̀ Romu gbɛ̃ Galio dɛ Girisi
bùsu gbɛ̃nsi ũ, Yudanɔ lɛdolɛ kɛ̀, aɔ̃ fɛ̀ɛ
Pɔluzi, aɔ̃ gàao yãkpaɛkɛkiia 13 aɔ̃ bè:
Àmbe e tɛ́ kaa gbɛ̃nɔn aɔ̃gɔ̃ dɔnziyã kɛ̀
pã̀ wa dokanɛ kũna. 14 Kɛ̀ Pɔlu yezi à yã
o, ben Galio bè Yudanɔnɛ: Yudanɔ, tó dà
ke taari bíta kemɛ yã, à kɔ̃ sìo mà mɛ-
naao. 15 Lán ée yãkete kaa gbɛ̃nɔ tɔ́ yã
musu nà kɔ̃n a zĩnda dokao, beee gɔ̃̀ a yã
ũmɛ. Ma gi yã beee taka kɛkɛnazi. 16 Ben
à pɛ̀ḿma à ń bɔ́ɛ yãkpaɛkɛkpɛn. 17 Ben
parii aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi Sɔsɔtɛnɛ kũ̀ aɔ̃ à
gbɛ̃̀gbɛ̃ yãkpaɛkɛkpɛ kpɛɛlɛa. Mɔde èe kɛ
Galionɛ yãke ũro.

Pɔlu tana Antiɔku

18 Pɔlu gurɔplaa kɛ̀ Kɔrinti dɔ, ben à
lɛ́ zà Yesudeenɔa à gɛ̃̀ góro'itɛn èe taa
Siria bùsun. Pirisila kɔ̃n Akilao gàao. À
mì bò Kɛnkɛrɛa lu kɛ̀ à sɛ̀ Ludanɛ yãnzi.
19 Kɛ̀ aɔ̃ kà Ɛfesu, Pɔlu Pirisila kɔ̃n Akilao
tò gwe. A gàa aduakɛkpɛn aɔ̃ yã lɛ̀kɔ̃zi
kɔ̃n Yudanɔ, 20 ben aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a à gurɔ-
plaa kɛńyo. Ben à gì, 21 mɔde kɛ̀ èe lɛ́ za-
ańma à bè: Tó Ludaa wè, mɛ́ ɛara mà mɔ́
a gwa. Ben à gɛ̃̀ góro'itɛn zaa Ɛfesu. 22 Kɛ̀
à kà Sizarea, à gàa à ì kpà sɔsi gbɛ̃nɔa
zaa Yerusalɛmu, ben à tà Antiɔku. 23 Kɛ̀
à gurɔplaa kɛ̀ gwe à ɛ̀ara à dà zɛ́n à gàa
wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo Galatia bùsun kɔ̃n Firigia
bùsuo à Yesudeenɔ gbà gbãaa ń píngi.

Apolo waazikɛna Ɛfesu

24 Yuda kee kuu à tɔ́n Apolo, Alɛsan-
daria gbɛ̃mɛ. À lɛ́ nna, bensɔ̃ à Luda yã
dɔ̃ maamaa. 25 Wà Dii zɛ́ yã dànɛ, ben
Yesu yãdannɛna à swɛ̃̀ blè. È dańnɛ a zɛ́a,
mɔde Yaaya batisikɛna yãn à dɔ̃. À mɔ̀
Ɛfesu, 26 ben à nà yã'onaa aduakɛkpɛn
kɔ̃n kùgbãaao. Kɛ̀ Pirisila kɔ̃n Akilao à yã
mà, ben aɔ̃ à sìsi aɔ̃ Luda zɛ́ yã bɔ̀kɔ̃tɛnɛ
sãnsãn. 27 Kɛ̀ Apolo yezi à gá Girisi bù-
sun, Yesudeenɔ à gbà swɛ̃̀, ben aɔ̃ takada
kɛ̃̀ Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ lɛ aɔ̃ à
kũ ɔplaplaa. Kɛ̀ à kà gwe, à ɔ dà gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ Yesu náanɛ kɛ̀ Luda gbɛ̃kɛɛ gãzĩnɔa
maamaa. 28 Zaakɛ à yã Yudanɔ fù parii
guu mámmam, à ɔ̀dɔańnɛ Luda yã guu
kɛ̀ Yesun Mɛsaya ũ.

Pɔlu kuuna Ɛfesu

19 Gurɔɔ kɛ̀ Apolo kú Kɔrinti, Pɔlu
gɛ̃̀ Asia bùsu gura. Kɛ̀ à kà Ɛfesu,
à Yesude kenɔ lè gwe, 2 ben à ń lá à bè:
Kɛ̀ a Dii náanɛ kɛ̀, a à Ninii ɛ̀ɔ́? Ben aɔ̃
wèàla wà bè: Auo, wée à Nini kuuna yã
ma sero. 3 Ben à ń lá à bè: Batisi kpa-
reen á kɛ̀? Aɔ̃ wèàla wà bè: Yaaya pɔ́mɛ.
4 Ben Pɔlu bèńnɛ: Yaaya gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀
aɔ̃ nɔ̀sɛliɛna sèeda ũmɛ. À ò gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́ a kpɛɛ náanɛ kɛ. Yesun
à tɛ́a gwe. 5 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ batisi
kɛ̀ kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o. 6 Kɛ̀ Pɔlu ɔ kɛ̀ḿma,
Luda Nini dìḿma, ben aɔ̃ yãke borii ò aɔ̃
annabikɛyã ò. 7 Gbɛ̃ pìnɔ ń píngi kà lán
gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa bà.
8 Pɔlu ègɔ̃ gaa aduakɛkpɛn ai mɔ aagɔ̃.
À yã òńnɛ kɔ̃n kùgbãaao, èe yã gágaańyo
lɛ aɔ̃ a yãzɛ e kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
musu. 9 Mɔde aɔ̃ gbɛ̃kenɔ swãgbãaa kɛ̀
aɔ̃ɔe Luda yã síro, ben aɔ̃ zɛ́ pì zaa bò
parii guu. Ben Pɔlu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu náanɛ
kɛ̀nɔ sɛ̀ɛ aɔ̃ bɔ̀ ń tɛ́. Ben ègɔ̃ yã gágaańyo
Tiranu kyókpɛn lán guu e dɔɔ nà. 10 À kɛ̀
lɛ ai wɛ̃̀ plaa, ben Asia bùsudeenɔ Dii yã
mà Yudanɔ kɔ̃n Girikinɔ ń píngi.

Seva nɛ́nɔ

11 Luda Pɔlu gbà zɛ́ à dabuyã bɔn-
saɛnɔ kɛ̀. 12 Lɛn baa tó wà ísimmagogob-
ɔnɔ ke fùranɔ kɛ̀ Pɔlu mɛ̀a wà gàa wà
kɛ̀ gyãreenɔa, aɔ̃è kɛ̃kɔ̃amɛ aɔ̃ zĩnnɔ è
gońma. 13 Yuda zĩngommari kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃
lili oo kenɔ wɛ̀tɛ wà zĩn go kɔ̃n Dii Yesu
tɔ́o aɔ̃ bè: Wá òare kɔ̃n Yesu kɛ̀ Pɔlu
è à yã waazi kɛ tɔ́o, à gońma. 14 Yu-
danɔ sa'oriki kɛ̀ wè benɛ Seva nɛ́gɔ̃gbɛ̃
gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ bé wè kɛ lɛ. 15 Ben zĩn

bèńnɛ: Má Yesu dɔ̃, bensɔ̃ ma Pɔlu baaru
mà. Apinɔ sɔ̃, dén a ũu? 16 Ben zĩndee pì
kùsimḿma à gbãaa mɔ̀ńnɛ, à ń né ń píngi
à ń kɛ̃nna, ben aɔ̃ bàa lɛ̀ wà bɔ̀ɛ ua pì guu
bũu. 17 Kɛ̀ Ɛfesudeenɔ yã pì mà Yudanɔ
kɔ̃n Girikinɔ ń píngi, vĩa ń kũ, ben wà
Dii Yesu tɔ́ sɛ̀ lezĩ. 18 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu
náanɛ kɛ̀nɔ mɔ̀ aɔ̃ɔe ń yãkɛnanɔ oo gupu-
raaa pari. 19 Pɔdammari kenɔ ń takadanɔ
nàkɔ̃a aɔ̃ mɔ̀ wà kà tén parii wáa. Kɛ̀ wà
takada pìnɔ ɔɔ dɔ̀dɔ, wà è à kà kondogi
ɔɔ mɛ̀n bɔrɔ baplaa akuri. 20 Lɛn Dii yã e
daagula lɛ èe gbãa kũu.

Yãkete fɛɛna Ɛfesu

21 Yã beeenɔ kɛna gbɛra Pɔlu zɛ̀o a nɔ̀sɛ
guu kɛ̀ eé bɔɛ kɔ̃n Masedonia bùsuo kɔ̃n
Girisi bùsuo à gá Yerusalɛmu à bè tó
a gaa gwe, séde mà gá Romu. 22 Ben à
a dɔnlɛri gɔ̃ɔn plaa kenɔ zĩ̀ Masedonia,
Timɔti kɔ̃n Erasatuo. Àmɔ sɔ̃ gɔ̃̀ Asia bù-
sun gĩa.

23 Gurɔ beeean yãkete fɛ̀ɛ maamaa Dii
zɛ́ yã musu. 24 Kondogipiri kee kuu à tɔ́n
Dɛmɛtɛriu, è Atɛmi tãakpɛ taka pi kɔ̃n
kondogio. À pìri daanɔ è àre bíta e zĩi
pìa. 25 Ben à ń kákɔ̃a kɔ̃n ń gbɛ̃daaa kɛ̀
aɔ̃è zĩ beee taka kɛɛnɔ à bèńnɛ: Gbɛ̃nɔ, á
dɔ̃ kɛ̀ ɔzĩi kɛ̀n wa blekii ũ. 26 Ée ee ben-
sɔ̃ ée maa lán Pɔlu e kɛɛ nà, kɛ̀ à bè tãa
kɛ̀ wà ń pínɔ né diinɔnlo. À gbɛ̃nɔ mì lìɛ
pari, aɔ̃ à yãzɛ è. Èe kɛ Ɛfesu kɛ̀n adoro
ai kɔ̃n Asia bùsu gu parideeomɛ. 27 Yã kɛ̀
é fɔ̃ à mɔ́nzi iwe fá. Èe kɛ wa ɔzĩ lɛɛna
adonlo, à yã é tó tãa nɔgbɛ̃ bíta Atɛmi
kpɛ́ kɛ pã, tãa kɛ̀ Asia bùsudeenɔ kɔ̃n an-
duna gbɛ̃nɔ píngi è dɔnzi kɛnɛ pì gakui
kɔ̀ é ɛ́.

28 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ pɔ fɛ̃̀, ben aɔ̃
nà wiilɛnaa wà bè: Ɛfesudeenɔ Atɛmi
bíta. 29 Wɛ́tɛ lògo, gbɛ̃nɔ bàa lɛ̀ aɔ̃ɔe
sii kɔ̃kakɔ̃akɛkiin, ben wà Masedonia
bùsu gɔ̃ɔn plaa Gayusi kɔ̃n Arisitaku
kɛ̀ aɔ̃è gá wɛ́tɛn kɔ̃n Pɔluonɔ kũ̀ wà
gàańyo gwe. 30 Pɔlu yezi à gɛ̃ zà pì
guu, ben Yesudeenɔɔ e wenɛro. 31 Asia
bùsu gbɛ̃nsi kenɔ né à gbɛ̃nnanɔmɛ, ben
aɔ̃ gbɛ̃nɔ zĩ̀a wà lɛ dàa àton gɛ̃ zànlo.
32 Kakɔ̃ana yàka, gbɛ̃nɔɔ e wii lɛɛ aɔ̃ɔe
kɔ̃ yã maaro, zaakɛ aɔ̃ paridee dɔ̃ tó
bɔ́yãnzin wà kàkɔ̃aziro. 33 Yudanɔ ɔ sɔ̃̀
Alɛsandazi à yã o, ben zà guu gbɛ̃kenɔ
e lɛ́ dɔɔa. Ben Alɛsanda ɔ gbã̀kɛńnɛ lɛ aɔ̃
yĩtɛ, à yezi à Yudanɔ bà bɔ yãn gbɛ̃nɔ
wáa. 34 Kɛ̀ wà à dɔ̃̀ Yuda ũ, ben aɔ̃ píngi
wiii sìkɔ̃n lán awa plaaa bà aɔ̃ bè: Ɛfe-
sudeenɔ Atɛmi bíta.

35 Ben wɛ́tɛ gbɛ̃nsi ń zɔka zɛ̀ à bè: Ɛfe-
sudeenɔ, baade píngi dɔ̃ kɛ̀ á dɛ tãa bíta
Atɛmi kpɛ́ dãkpari ũ kɔ̃n à lakpasagbɛo.
36 Lán gbɛ̃ke é fɔ̃ à bɔ beee kpɛɛro nà, à
a zĩnda kũ tɛɛɛ. Àton yãke kɛ kɔ̃n nɔ̀sɛ
wãaoro. 37 A mɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀nɔ gura kɛ̀,
aɔ̃ɔe ɔ kɛ wa tãakpɛ pɔ́kearo aɔ̃ɔe wa tãa
tɔ́ zaaa síro. 38 Beee yãnzi, tó Dɛmɛtɛriu
kɔ̃n a pìri daanɔ yã vĩ kɔ̃n gbɛ̃keo, yãk-
paɛkɛgurɔɔ kuu kɔ̃n yãkɛkɛrinɔ. Aɔ̃ gá kɔ̃
káara kɛ gwe. 39 Tó á yã pãnde vĩ dɔ,
weé gɔ̃gɔ̃are kakɔ̃ana kɛ̀ gbãadeenɔɔ sìsi
guu. 40 Zaakɛ weé fɔ̃ wà wa taari e zɔka
kɛ̀ wà kà gbã̀a kɛ̀kii yãnzi. Wé yãzɛdee e
wà o zɔka pì musuro, zaakɛ à gbázɛ vĩro.
41 Yãbee'ona gbɛran à gbɛ̃nɔ gbàrɛ.

Pɔlu gana Masedonia bùsun kɔ̃n Girisio

20 Kɛ̀ zɔka yã̀a, Pɔlu Yesudeenɔ
kàkɔ̃a à ń gbá swɛ̃̀ à lɛ́ zàḿma,
ben à gàa Masedonia. 2 Kɛ̀ èe gɛ̃tɛɛ bùsu
beeela, à gbɛ̃nɔ gbà swɛ̃̀ kɔ̃n yãnɔ pari ai
à gàa à kào Girisi, 3 ben à mɔ aagɔ̃ɔ kɛ̀
gwe. Kɛ̀ èe gaa gɛ̃ góro'itɛn lɛ à tá Siria
bùsun, à mà Yudanɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃azi, ben
à zɛ̀o à ɛara à tá kɔ̃n Masedonia kpaao.
4 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa zɛnɛnɔ tɔ́n yɛ̀: Bɛrea gbɛ̃
Piru nɛ́ Sopata kɔ̃n Tɛsalonika gbɛ̃ Arisi-
taku kɔ̃n Sɛkunduo kɔ̃n Dɛbi gbɛ̃ Gayu-
sio kɔ̃n Timɔtio kɔ̃n Asia bùsu gbɛ̃ Tikiku
kɔ̃n Torofimuo. 5 Gbɛ̃ beeenɔ dɔ̀we aɛ
wà gàa, aɔ̃ɔe wa dãa Toroasi. 6 Wapinɔ
sɔ̃ Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gbɛra wa gɛ̃

góro'itɛn Filipi, ben gurɔ sɔɔroo gbɛra wa
ń lé Toroasi. Gwen wa azuma doo dɛ̀n.

Yutiku lɛɛna bɔna windon

7 Azumanɛngo zĩ wa kɔ̃ kàkɔ̃a, lɛ wà
burɛdi só lɛdo. Pɔlu e waazi kɛɛńnɛ. Kɛ̀
à yezi à tá tó guu dɔ̀, ben à dà yãla ai
lezãndo. 8 Fitia parii kú kpɛ́ musu guu kɛ̀
wá kɔ̃kakɔ̃an. 9 Gɔ̃kparɛ kee vɛ̃ɛna windo
guu kɛ̀ wè benɛ Yutiku, èe igoba paa. Kɛ̀
Pɔlu waazikɛna kɛ̀ gbɛ̃̀a, ii à lɛ̀, ben à bɔ̀
zaa kpɛ́ musu pì lɛo aagɔ̃de windo guu à
lɛ̀ɛ, ben wà à sɛ̀ gɛ̀ ũ. 10 Ben Pɔlu pìta à
kùsia, ben à à sɛ̀ à kpà a kùla à bè: Àton
tó swɛ̃̀ kɛ̃aguro, à kú wɛ̃̀ndio. 11 Kɛ̀ à ɛ̀ara
à dìdi musu, à burɛdi lìlikɔ̃rɛ a sò, ben à
yã ò maamaa ai guu dɔ̀o, ben à dà zɛ́n.
12 Ben wà tà kɔ̃n gɔ̃kparɛ pìo bɛ̃ɛ, gbɛ̃nɔ
nɔ̀sɛ yĩi kṹ̀ maamaa.

Zaa Toroasi ai Milɛtu

13 Wapinɔ sɔ̃ wa gaa wa gɛ̃ góro'itɛn,
wa dɔ Pɔlunɛ aɛ wa ta Aso, wɛ́tɛ kɛ̀ wé à
sɛ́n. Lɛn à zɛ̀o lɛ, zaakɛ à yezi à gá gwe
kɛ̀sɛmɛ. 14 Kɛ̀ à wa le Aso, ben wa à sɛ̀
wa gaa Mitilɛni. 15 Kɛ̀ guu dɔ̀, wa bɔ gwe
kɔ̃n góro'itɛo wa gaa Kio. Gu sìa dɔnao
wa gaa Samɔ, ben à gurɔ aagɔ̃dee zĩn wa
ka Milɛtu. 16 Pɔlu zɛ̀o yã à dɔ Ɛfesuzi lɛ
gurɔɔ tón gɛ̃a Asia bùsunlo yãnzi, zaakɛ
èe wãa lɛ à e à ká Yerusalɛmu ai Pɛntikɔsi
zĩbaa gɔ̃ kámɛ, tó eé sí kɛ.

Pɔlu lɛ́zana Ɛfesu gbɛ̃nsinɔa

17 Pɔlu gbɛ̃nɔ zĩ̀ sɔsi gbɛ̃nsinɔa Ɛfesu à
bè aɔ̃ mɔ́ Milɛtu. 18 Kɛ̀ aɔ̃ kà, ben à bɛ̀ńnɛ:
Á dɔ̃ lán mɛɛ̀ kɛ nà gurɔɔ kɛ̀ má kúao zaa
zĩ kɛ̀ ma gbá pɛ̀ɛ Asia bùsun kɛ̀. 19 Ma
zĩi kɛ̀ Diinɛ zĩndabusana guu kɔ̃n wɛ́ɛ'io.
Ma nawɛ̃a kɛ̀ Yudanɔ lɛ́kpakɔ̃sɔ̃namazi
yãnzi. 20 Mɛ́ɛ kaarana yãke utɛarero, ma
waazi kɛ̀are má dàare gupuraaa kɔ̃n a
bɛɛnɔ. 21 Ma lɛ́ dà Yudanɔa kɔ̃n Girikinɔ
ń píngi aɔ̃ aɛ dɔ Ludaa aɔ̃ wa Dii Yesu
náanɛ kɛ. 22 Tia sa mɛ́ɛ gaa Yerusalɛmu
lán Luda Nini ma dan nà, yã kɛ̀ eé ma
le gwe má dɔ̃ro. 23 Wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo Luda
Ninii e oomɛ kpɛ́sia kɔ̃n wɛ́ɛtãmmanao
e ma dãa. 24 Mɔde ma wɛ̃̀ndi bɛ̀ɛ vĩmɛ
dɔro, séde mà yã kɛ̀ mɛ́ɛ pɛɛa le mà zĩi
kɛ̀ Dii Yesu dàmɛɛ kɛ mà à mì dɛ. Àmbe
Luda gbɛ̃kɛ baarunnakpana gbɛ̃nɔnɛ ũ.
25 Amɔa kɛ̀ ma lili ò a tɛ́ ma kpata kɛ̀
bɔ̀ Luda kiia waazi kɛ̀areenɔ, má dɔ̃ tia
sa kɛ̀ wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ dɔro. 26 Beee yãnzi
má òare gbɛ̃̀a, tó a gbɛ̃ke sɛ̃̀sã, ma yãn
beee ũ dɔro. 27 Ma Luda pɔyezi píngi
òare, mɛ́ɛ à ke utɛarero. 28 À làakari dɔ
a zĩndaa kɔ̃n sãa kɛ̀ Luda Nini a diɛ ń
gbɛ̃nsi ũunɔ ń píngi. À Luda sɔsi gbɛ̃ kɛ̀
à ń lú kɔ̃n a zĩnda aruo pìnɔ gwa. 29 Má
dɔ̃ kɛ̀ ma tana gbɛra lɛwan pãsĩ kɛ̀ aɔ̃
sãanɔ wɛ̃nda vĩroonɔ é si a tɛ́. 30 Baa a
gbɛ̃kenɔ é fɛɛ wà yãlɛkpɛɛ dańnɛ, lɛ wà
gbɛ̃nɔ gá wà nańma. 31 Beee yãnzi àgɔ̃
kú a làakaria. Lán ma lɛ́ dà a baadea kɔ̃n
wɛ́ɛ'io nà fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo wɛ̃̀ aagɔ̃ɔ
dagura kámmabosai, à tó à yã gɔ̃ dɔagu.
32 Tia sa mɛ́ɛ a naa Ludanɛ a ɔzĩ kɔ̃n à
gbɛ̃kɛ yã kɛ̀ eé fɔ̃ à gbãaa kaaraareeo, à
a gba zɛ́ lɛ a baka gɔ̃ kú kɔ̃n à gbɛ̃nɔ ń
píngi. 33 Mɛ́ɛ gbɛ̃ke ɔɔ ke à pɔ́kãsã ke ni
dɛro. 34 Á dɔ̃ a zĩndanɛ kɛ̀ ma zĩi kɛ̀ kɔ̃n
ma zĩnda ɔɔmɛ, ben ma pɔ́ kɛ̀ wá à nii vĩ
kɔ̃n ma gbɛ̃nɔo è. 35 Má ɔ̀dɔaare à píngi
guu à zĩi kɛ lán kɛ̀ bà à gbãasaideenɔ ĩan
ká. Yã kɛ̀ Dii Yesu ò gɔ̃ dɔagu kɛ̀ à bè
gbadana pɔnnaa vĩ dɛ gbasinala.
36 Yãbee'ona gbɛra à kùɛ a kosooa kɔ̃n
ń baade píngio à adua kɛ̀. 37 Aɔ̃ wɛ́ɛ'i kàn
ń píngi aɔ̃ mlɛ̃̀mlɛ̃ Pɔlua aɔ̃ lɛ́ pɛ̀pɛa. 38 Yã
kɛ̀ tò aɔ̃ pɔɔ sia kṹ̀ bíta bé à dɛ kɛ̀ à bè
ń wɛ́ɛ é sikɔ̃lɛ dɔroo ũ. Ben aɔ̃ zɛ̀nɛ ai
góro'itɛ kiia.

Pɔlu tana Yerusalɛmu

21 Wa kɛ̃nańma gbɛra wa gɛ̃
góro'itɛn wa da zɛ́n wa mì pɛ̀
Kosua. Gu làa dɔnao wa ka Rode, ben
bɔna gwe wa gaa Patara. 2 Gwen wa
góro'itɛ kɛ̀ èe gaa Fenisia bùsun è, ben
wa gɛ̃n wa da zɛ́n. 3 Kɛ̀ wa Sipiru è kãaa,

wa pãnɛ ɔzɛɛzi wée gaa Siria bùsun,
ben wa ka Taya, guu kɛ̀ wà góro'itɛ
asoo bɔ̀ɛn. 4 Wa Yesudeenɔ wɛ̀tɛ, ben
wa azuma doo kɛ̀ńyo. Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ ò
Pɔlunɛ kɔ̃n Luda Nini gbãaao kɛ̀ àton
gá Yerusalɛmuro. 5 Mɔde kɛ̀ wa gurɔ
beeenɔ lɛ́ pà, wa fɛɛ wée taa. Aɔ̃ gàa
zɛwe ń píngi kɔ̃n ń nɔɔnɔ kɔ̃n ń nɛ́nɔ
wɛ́tɛ kpɛɛ ai ísia lɛ́a. Ben wa kuɛ wa
kosooa wa adua kɛ̀. 6 Kɛ̀ wa lɛ́ zàkɔ̃a, wa
gɛ̃ góro'itɛn. Aɔ̃mɔnnɔ sɔ̃ ɛ̀ara ń bɛ.

7 Bɔna Taya wa ɛara wa da zɛ́n ai wa
ka Tɔlɛmai. Wa ì kpà Yesudeenɔa wa
kɛńyo gurɔ do. 8 Kɛ̀ guu dɔ̀, wa fɛɛ wa gaa
Sizarea. Wa gaa wa pita baarunnakpari
Filipi bɛ. Gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ wà ń sɛ́
yãanɔ dokemɛ. 9 À nɛ́nɔgbɛ̃ annabinɔ vĩ
gɔ̃ɔn siigɔ̃ aɔ̃ɔe zã kɛ kɔ̀ro. 10 Wa gurɔ-
plaakɛna gwee guu annabi kɛ̀ wè benɛ
Agabu bɔ̀ Yudea bùsun à mɔ̀. 11 Kɛ̀ à mɔ̀
wa kiia, à Pɔlu utaba sɛ̀ à a zĩnda gbánɔ
kɔ̃n a ɔɔnɔ yìo à bè: Lán Luda Ninii ò
nàn yɛ̀: Gbɛ̃ kɛ̀ bà kɛ̀ vĩi, lɛn Yudanɔ é
à yi Yerusalɛmu aɔ̃ à kpá bori pãndenɔa
lɛ. 12 Kɛ̀ wa yã pì mà, wapinɔ kɔ̃n wɛ́tɛ
pì deenɔ wa agbaa kpà Pɔlunɛ àton gá
Yerusalɛmuro. 13 Ben à bè: Bɔ́yãnzi ée
ɔ́ɔ dɔɔ ée ma nɔ̀sɛ yakaamɛzi? Àtongɔ̃
yina ũ sero. Baa tó mɛ́ ga Yerusalɛmu
Dii Yesu tɔ́ yãnzi, ma sorumi mà. 14 Kɛ̀
wèe fɔ̃ wà milɛ blèro, wa kámma bò wa
bè: Dii pɔyezi kɛ. 15 Beee gbɛra wa soru
kɛ̀, ben wa gaa Yerusalɛmu. 16 Yesudee
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Sizarea kenɔ gàa wà pìtawao
Sipiru gbɛ̃ Nasɔ̃ bɛ. Yesudeen à ũ zaa zi.

Pɔlu gana Yemisi gwa

17 Kɛ̀ wa ka Yerusalɛmu, Yesudeenɔ
wa si kɔ̃n pɔnnaao. 18 Kɛ̀ guu dɔ̀, Pɔlu
gàawao Yemisi bɛ. Gbɛ̃nsinɔ kakɔ̃ana
gwe ń píngi. 19 Pɔlu ì kpàḿma, ben à yã
kɛ̀ Ludaa kɛ̀ a zĩi gãzĩ bori pãndenɔ tɛ́
tɔ̃kɛ̃ńnɛ mámmam zɛ́azɛa. 20 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì
mà, aɔ̃ Luda sáabu kpà. Ben aɔ̃ bènɛ: Ǹ
yã pì gwa, wa gbɛ̃. Yudanɔ Yesu náanɛ
kɛ̀ bɔrɔ ũgbangba, ben aɔ̃ píngi aĩa vĩ
Musa doka musu. 21 Aɔ̃ɔ mà kɛ̀ nɛ́ɛ yã
daa Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bori pãndenɔ tɛ́nɔnɛ
aɔ̃ kpɛɛ li Musa dokanɛ, aɔ̃ton bɛ̃̀ngu kɛ
ń nɛ́nɔnɛro aɔ̃tongɔ̃ ń fɛɛakaarayãnɔ kũ-
naro. 22 Wé kɛ diaa? Zaakɛ aɔ̃é gí n mɔna
maziro. 23 Ǹ kɛ lán wé onnɛ nà. Wa tɛ́
gɔ̃ɔn siigɔ̃ kenɔ lù sɛ̀ Ludanɛ. 24 Ǹ ń sɛ́ à
gá gbãsĩ bɔ a zĩndan, ǹ ń fĩa bo lɛ aɔ̃ e wà
mì bo, baade píngi gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ mà
n musu nɛ́ yãpuranlo. Aɔ̃é e kɛ̀ mpi sɔ̃ ń
tɛ́ Musa dokazi. 25 Bori pãnde Yesudeenɔ
sɔ̃, wa takada kɛ̃̀ wá ɔ̀ńnɛ wa zɛo aɔ̃ mì
kɛ̃ nɔ̀bɔ kɛ̀ wà saa òo tãaa kɔ̃n aruo kɔ̃n
nɔ̀bɔ kòtokpasaio kɔ̃n pãpãkɛnao.

26 Ben Pɔlu gbɛ̃ pìnɔ sɛ̀ à tàńyo. Kɛ̀ guu
dɔ̀, aɔ̃ gbãsĩ bɔ̀ ń zĩndan, ben à gɛ̃̀ Luda
ua lɛ à gbãsĩbɔgurɔ lɛ́ dìɛ kɔ̃n saa kɛ̀ weé
o ń baadenɛo.

Pɔlu kũna Luda ua

27 Kɛ̀ gbãsĩbɔna gurɔ swɛɛplaa beee kà
yãana, Asia bùsu Yuda kenɔ Pɔlu è Luda
ua. Aɔ̃ tɛ́ kà pariin, ben aɔ̃ à kũ̀. 28 Aɔ̃ɔe
wii lɛɛ wà bè: Isarailinɔ, à wa faaba kɛ.
Gbɛ̃ kɛ̀kii bé ègɔ̃ yã daa baade pínginɛ gu
píngia, kɛ̀ bɔ̀ wa gbɛ̃nɔ yã kpɛɛ kɔ̃n wa
dokao kɔ̃n gura kɛ̀o. Beee gbɛra à dɔkɛ̀
Luda uao dɔ à gɛ̃̀n kɔ̃n Girikinɔ. 29 Aɔ̃ɔ ò
lɛ kɛ̀ aɔ̃ Ɛfesu gbɛ̃ Torofimu è kɔ̃n Pɔluo
wɛ́tɛ guu yã yãnzimɛ, ben aɔ̃ɔe daa Pɔlu
gɛ̃̀o Luda uamɛ.

30 Wɛ́tɛ lògo, gbɛ̃nɔ wì kɔ̃n bào zaa gu
píngia aɔ̃ mɔ̀ wà Pɔlu kũ̀ Luda ua aɔ̃
à gàɛ wà bɔ̀o. Gwe gɔ̃ɔ wà Luda ua pì
gbànɔ tàta. 31 Kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà à dɛ, yã
pì baaru Romu sozanɔ gbɛ̃nsi kii lè, à
mà Yerusalɛmu lògo. 32 Gwe gɔ̃ɔ à soza
bàdeenɔ sɛ̀ kɔ̃n à bàsaideenɔ, ben aɔ̃
gɛ̃̀ńla kɔ̃n bào. Kɛ̀ gbɛ̃nɔ sozanɔ gbɛ̃nsi
pì è kɔ̃n sozanɔ lɛdo, aɔ̃ Pɔlu gbɛ̃na tò.
33 Ben gbɛ̃nsi pì sɔ̃̀ Pɔluzi à à kũ̀ à bè wà
à yi kɔ̃n mɔ̀kyakoonɔ mɛ̀n plaa. À ń lá à
bè: Dén gbɛ̃ pì ũu? Bɔ́ yãn à kɛ̀? 34 Ben zà
guu gbɛ̃nɔɔ e wii lɛɛ aɔ̃ɔe yã dɔ̃nkɔ̃ ooro.
Kɛ̀ zɔka e tó gbɛ̃nsi pì fɔ̃̀ à yã pì sãnsãn
maro, à bè wà gáo sozanɔ bɛ. 35 Kɛ̀ wà

kào didikiia, sozanɔ bé wà à sɛ̀ gbɛ̃nɔ
nanakɔ̃ana yãnzi. 36 Zaakɛ baade píngi
tɛ́zi kɔ̃n wiiio aɔ̃ɔe bee: À à dɛ.

Pɔlu gina kɔ̃n a zĩndao

37 Kɛ̀ wà yezi wà gɛ̃ kɔ̃n Pɔluo sozanɔ
bɛ, ben à gbɛ̃nsi pì là à bè: Nɛ́ we mà
yã ońnɛɔ́? Ben à à là à bè: Nɛɛ̀ Giriki
yã maɔ́? 38 Igipiti gbɛ̃ kɛ̀ fɛ̃̀ gbãadeenɔzi
zĩna à gàa gbáan kɔ̃n bùsudɛri gɔ̃ɔn
bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔn n ũroo? 39 Pɔlu wèàla à
bè: Yudan ma ũ. Wà ma i Taasu, Sil-
isia bùsummɛ. Wɛ́tɛ tɔ́saideenlo. Ma wɛ́ɛ
kɛ̀mma ǹ ma gba zɛ́ mà yã o gbɛ̃nɔnɛ.
40 À à gbà zɛ́, ben Pɔlu zɛ̀ didikiia à ɔ
kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ yáku. Kɛ̀ aɔ̃ yĩ̀tɛ kítikiti, à yã
òńnɛ kɔ̃n Eberu yão à bè:

22 Ma gbɛ̃nɔ kɔ̃n ma mareenɔ, à swã
kpá à ma yãzɛ ma tia. 2 Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà
èe yã oońnɛ kɔ̃n Eberu yão, aɔ̃ zɛ̀ kítik-
iti. Ben Pɔlu bè: 3 Yudan ma ũ, wà ma i
Taasu, Silisia bùsummɛ, ben ma nɛ́ blè
wɛ́tɛ guu kɛ̀. Gamaliɛli kiian ma doka kɛ̀
wa dezinɔ kũna dàdan a zɛ́a. Má aĩa vĩ
Ludanɛ lán á kuu nà gbã̀a a píngi. 4 Ma
wɛ́ɛ tã̀ dɔnzizɛ pì sɛ̀rinɔa ai aɔ̃ gbɛ̃kenɔ
gàga, ma gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ kũ̀kũ ma
ń ká kpɛ́siaan. 5 Sa'oriki kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ
dɛ ma sèedadeenɔ ũ ń píngi. Ma takada
kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̃̀ Damasiku Yudanɔnɛ sì ń ɔzĩ,
mɛ́ɛ gaa gwe mà gbɛ̃ pìnɔ kũkũ mà suńyo
Yerusalɛmu wà wɛ́ɛ tãḿma.

Pɔlu a Yesu zɛ́ sɛna tɔ̃kɛ̃nnɛna

(Zĩr 9:1-19, 26:12-18)

6 Kɛ̀ má tɛ́ zɛ́n, ma ka kĩi kɔ̃n
Damasikuo ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben
kãndo gupura bíta bɔ̀ ludambɛ à dàmala.
7 Ma bɔ ma lɛɛ tɔɔtɛ, ben ma kòto mà
wà bèmɛ: Solu, Solu, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ wɛ́ɛ
tãamaa? 8 Ben ma bè: Dén n ũu, Dii?
Ben à bèmɛ: Mámbe Yesu Nazarɛti kɛ̀ nɛ́ɛ
wɛ́ɛ tãaa ũ. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúmaonɔ gupu-
raa pì è, mɔde aɔ̃ɔe gbɛ̃ kɛ̀ èe yã oomao
kòto maro. 10 Ben ma à là: Bɔ́n mɛ́ kɛɛ,
Dii? Ben à bèmɛ mà fɛɛ mà gɛ̃ Damasiku.
Gwen weé yã kɛ̀ a dìɛmɛ mà kɛɛ omɛ
píngi. 11 Gupuraa pì í gbãaa tò ma wɛ́ɛ
e guu e dɔro, ben ma gbɛ̃nɔ ma kũ ma
ɔɔa aɔ̃ gɛ̃̀mao Damasiku.
12 Dɔnziri kee kú gwe kɛ̀ wè benɛ
Anania. È mì siɛ Luda dokanɛ, bensɔ̃
Damasiku Yudanɔ píngi è à tɔ́ nnaa sí.
13 À mɔ̀ ma kiia à zɛ̀ ma saɛ, ben à bèmɛ:
Solu ma gbɛ̃, ǹ ɛara ǹ guu e. Gwe gɔ̃ɔ
ma wɛ́ɛ wɛ̃̀, ben ma à è. 14 À bè wa dez-
inɔ Luda bé à ma sɛ lɛ mà wɛ́ɛ si Gbɛ̃
Maalɛ mà yã ma à lɛ́n mà à pɔyezi dɔ̃.
15 À bè mɛ́gɔ̃ dɛ à sèedadee ũ màgɔ̃ yã kɛ̀
má è kɔ̃n yã kɛ̀ má mào oo baade píng-
inɛ. 16 Ben à bè bɔ́n mɛ́ɛ dãa dɔɔ, mà fɛɛ
mà batisi kɛ ma durunnɔ é kɛ̃ma kɔ̃n à
sísinao.

Pɔlu zĩna bori pãndenɔ kiia

17 Kɛ̀ ma ɛara Yerusalɛmu, mɛ́ɛ adua
kɛɛ Luda ua, ben ma wɛ́ɛgupu è. 18 Ma
Dii è, à òmɛ mà kɛ kpakpaa mà bɔ
Yerusalɛmu, zaakɛ gbɛ̃nɔ é yã kɛ̀ mɛ́ɛ
oo a musu síro. 19 Ben ma bè Diinɛ,
aɔ̃ɔ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ mɛɛ̀gɔ̃ gɛ̃ɛ aduakɛkpɛ
kɔ̃n aduakɛkpɛn-o lɛ màgɔ̃ à náanɛkɛrinɔ
kaa kpɛ́siaan wàgɔ̃ ń gbɛ̃ɛ. 20 Kɛ̀ wèe à
sèedade Sitivĩ dɛɛ sɔ̃, mapi má kú gwe
ma zɛ kɔ̃n à dɛ̀rinɔ, má ń utanɔ kũnańnɛ.
21 Ben Dii bèmɛ mà gá, é ma zĩ ai bori
pãndenɔ kiia zã̀azã.

Pɔlu nɛ́ Romu gbɛ̃mɛ

22 Aɔ̃ swã kpà à yãzi ai à gàa à kà bori
pãndenɔ yã pìa, ben aɔ̃ nà wiiia wà bè: À
à dɛ! Gbɛ̃ kɛ̀ taka kuuna zɛ́ vĩro! 23 Aɔ̃ɔe
wii lɛɛ aɔ̃ɔe ń utanɔ gbãkɛɛ aɔ̃ɔe bùsuti
fãa musu. 24 Ben Romu sozanɔ gbɛ̃nsi bè
wà gɛ̃ kɔ̃n Pɔluo ń bɛ, wà à gbɛ̃ kɔ̃n flã̀o
ai à yãpuraa o wà e wà yã kɛ̀ wèe wiii
dɔɔa à yãnzi ma. 25 Kɛ̀ wèe Pɔlu ɔɔnɔ
poroo lɛ wà à yi, à bè soza bàdee kɛ̀ kú
gweenɛ: A à zɛ́ vĩ à Romu gbɛ̃ gbɛ̃ yãk-
paɛkɛsaiɔ́? 26 Kɛ̀ soza pì yã pì mà, à gàa
à bè ń gbɛ̃nsinɛ: Bɔ́n nɛ́ kɛɛ? Gbɛ̃ pì nɛ́
Romu gbɛ̃mɛ. 27 Ben gbɛ̃nsi pì mɔ̀ à Pɔlu

là à bè: Ǹ omɛ, Romu gbɛ̃n n ũɔ́? À wèàla
à bè: Eè. 28 Ben gbɛ̃nsi pì bènɛ: Ma ɔɔ bíta
kpàmɛ, ben ma gɔ̃ Romu gbɛ̃ ũ. Ben Pɔlu
bènɛ: Mapi sɔ̃ wà ma i à ũmɛ. 29 Ben gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà yã lalaa yãanɔ bɔ̀ru kpɛɛ
gɔ̃ɔ. Kɛ̀ gbɛ̃nsi pì dɔ̃̀ kɛ̀ Pɔlu nɛ́ Romu
gbɛ̃mɛ, vĩa à kũ̀ kɛ̀ à tò wà mɔ̀ kàa yãnzi.

Yuda gbãadeenɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Pɔluo

30 À guu dɔ̀ kɛ̀ gbɛ̃nsi pì yezi à yã kɛ̀
Yudanɔ mɔ̀o sãnsãn ma, à mɔ̀ pòroa, ben
à sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbãadeenɔ kàkɔ̃a à
mɔ̀ kɔ̃n Pɔluo ń aɛ.

23 Pɔlu wɛ́ɛ pɛ̀ gbãadeenɔa à bè: Ma
gbɛ̃nɔ, yãkee e ma swɛ̃̀ vĩ Luda
aɛro ai kɔ̃n a gbɛ̃̀ao. 2 Ben sa'oriki Ana-
nia ò a dogarinɔnɛ aɔ̃ à lɛ́ a lɛ́a. 3 Ben
Pɔlu bènɛ: Luda n lɛ́ se, gbɛ̃ntee kãkã bɛ.
Ń vɛ̃ɛna nɛ́ɛ yãkpaɛ kɛɛmao doka musu,
ben mpi sɔ̃ n bɔ à kpɛɛ, n bè wà ma
lɛ́. 4 Ben dogari pìnɔ bè: Ḿbe nɛ́ɛ Luda
sa'oriki sɔ̃sɔ̃ lɛɔ́? 5 Pɔlu bè: Gbɛ̃nɔ, má
dɔ̃ sa'orikinlo, zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà
bè wàton wa bùsu gbãadee tɔ́ zaaa síro.
6 Pɔlu dɔ̃ kɛ̀ gbãadee pìnɔ gbɛ̃kenɔ nɛ́
Sadusinɔmɛ, aɔ̃ gbɛ̃kenɔ sɔ̃ Farisinɔ, ben
à òńnɛ gbãngbãn: Ma gbɛ̃nɔ, Farisin ma
ũ, Farisinɔ nɛ́n ma ũ. Gɛ̀nɔ fɛɛna tãmaa
kɛ̀ má vĩ yãnzin ée yãkpaɛ kɛɛmaozi. 7 Kɛ̀
à yã pì ò, Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ fɛ̀ɛ kɔ̃o
kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao, ben kakɔ̃ana kpàatɛ lɛo
plaa. 8 Sadusinɔ è be gɛ̀nɔ è fɛɛro, bensɔ̃
malaikanɔ kɔ̃n niniinɔɔ kuuro. Farisinɔ
sɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n yã pìnɔo píngi. 9 Zɔka gbãaa
gɛ̃̀ ń tɛ́, ben Farisi kɛ̀ aɔ̃è doka dańnɛ
kenɔ fɛ̀ɛ kɔ̃n lɛokpakɔ̃a gbãaao aɔ̃ bè:
Wée yã zaa ke e gbɛ̃ kɛ̀aro. Tó ninii ke
malaika bé à yã ònɛ sɔ̃ nɛ́? 10 Kɛ̀ lɛok-
pakɔ̃a gbãa kũ̀, sozanɔ gbɛ̃nsi e vĩa kɛɛ lɛ
gbɛ̃nɔ tón Pɔlu kɛ gyáigyairo yãnzi, ben
à ò a sozanɔnɛ aɔ̃ pita wà gɛ̃ ń tɛ́ aɔ̃ à kũ
wà gáo ń bɛ.
11 Zĩ beeea gwãavĩ Dii bɔ̀ à mɔ̀ Pɔluzi
à bè: Ǹ làakari kpáɛ! Lán n ma yã ò
Yerusalɛmu kɛ̀ nà, séde ǹ o Romu dɔ.

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Pɔluzi

12 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yuda kenɔ kàkɔ̃a asii guu
aɔ̃ la dà wà bè weé pɔ́ blero weé í miro ai
wà gá Pɔlu dɛo. 13 Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃ri pìnɔɔ dɛ
gɔ̃ɔn baplaaala. 14 Aɔ̃ gàa sa'orikinɔ kɔ̃n
gbɛ̃nsinɔ kiia aɔ̃ bèńnɛ: Wá sì kɔ̃n Ludao
wa bè tó wée Pɔlu dɛro, tó wa pɔ́ blè,
Luda láari kɛwa. 15 Apinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ
a píngi à gá à o sozanɔ gbɛ̃nsinɛ à mɔ́are
kɔ̃n Pɔluo lán wà be á yezi à à yãnɔ tàasi
kɛ tia dɛ à káakupɔlaa bà. Wapinɔ sɔ̃
wégɔ̃ kú soru guu wà à dɛ zɛ́n ai àgɔ̃ gá
ká kɛ̀.
16 Kɛ̀ Pɔlu dãre nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ń yã kɛ̀ aɔ̃ɔ
gɔ̃̀gɔ̃ pì mà, ben à gàa à gɛ̃̀ sozanɔ bɛ à
ò Pɔlunɛ. 17 Ben Pɔlu soza bàdee sìsi à
bènɛ: Ǹ gá kɔ̃n gɔ̃kparɛ kɛ̀o a gbɛ̃nsi kiia,
zaakɛ à yezi à baaru ke kpánɛmɛ. 18 Ben
à à sɛ̀ à gàao ń gbɛ̃nsi kiia à bè: Pɔlu kɛ̀
wà à dà kpɛ́n ma sisi à kùɛmɛ mà mɔ́ n
kiia kɔ̃n gɔ̃kparɛ kɛ̀o. À yãke vĩ à yezi
à onnɛ. 19 Ben gbɛ̃nsi pì gɔ̃kparɛ pì kũ̀ a
ɔɔa à gàao gusaɛ ń gɔ̃ɔn plaa, ben à à là
à bè: Bɔ́ yãn ń vĩ ǹ omɛɛ? 20 Ben à bè:
Yudanɔ bé wà lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃, aɔ̃ɔ yezi wà
kúɛnnɛ ǹ mɔ́ kɔ̃n Pɔluo ń gbãadeenɔnɛ
zia, lán wà be aɔ̃ɔ yezi wà à yã gwa tia
dɛ à káakupɔlaa bà. 21 Ǹton weńnɛro, za-
akɛ aɔ̃ gbɛ̃nɔɔ e à dãa zɛ́n wà dɛ gɔ̃ɔn
baplaaala. Aɔ̃ la dà wà bè weé pɔ́ blero
weé í miro ai wà gá à dɛo. Aɔ̃ sorumi mà
kɔ̀, n yãn aɔ̃ swã dɔzi. 22 Gbɛ̃nsi pì bè gɔ̃k-
parɛ pìnɛ: Ǹton tó gbɛ̃ke dɔ̃ kɛ̀ ń òmɛro.
Ben à à gbàrɛ.

Pɔlu gbarɛna Sizarea

23 Ben à soza bàde gɔ̃ɔn plaaanɔ sìsi
à bèńnɛ: À o soza fɛ̃ɛdade gɔ̃ɔn wàa
doonɔnɛ aɔ̃ soru kɛ wà gá Sizarea uusiɛ
úblegurɔ kɔ̃n sɔ̃de gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akurinɔ
kɔ̃n sáride gɔ̃ɔn wàa doonɔ. 24 À sɔ̃ yã
kɛkɛ Pɔlunɛ à dia lɛ wà gáo bùsu gbɛ̃nsi
Felisi kiia aafia. 25 Ben à takada kɛ̃̀nɛ à
bè:

26 Bùsu gbɛ̃nsi Felisi, mamɔma
Kalaudiu Lisia ma takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ
ma ì kpàmma. 27 Yudanɔ bé wà gbɛ̃
kɛ̀kii kṹ aɔ̃ɔ yezi wà à dɛ. Kɛ̀ ma à dɔ̃̀
Romu gbɛ̃ ũ, ben ma gaa kɔ̃n sozanɔ
ma à sìḿma. 28 Kɛ̀ má yezi mà à taari
kɛ̀ aɔ̃ɔ èa ma, ma à sɛ̀ ma gaao aɔ̃
yãkpaɛkɛrinɔ kiia. 29 Gwen má dɔ̃̀n
kɛ̀ taari kɛ̀ aɔ̃ɔ èa nɛ́ ń doka yãmɛ, èe
yã kɛ̀ kà wà à dɛ ke wà à da kpɛ́si-
aan kɛro. 30 Kɛ̀ wà lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi, wà à
kpãi kɛ̀mɛ, ben ma à gbàrɛmma gɔ̃ɔ
má ò yãdeenɔnɛ aɔ̃ gá kɔ̃n à yão n
kiia gwe.
31 Ben sozanɔɔ kɛ̀ lán wà òńnɛ nà aɔ̃
Pɔlu sɛ̀ wà gàao Antipatari gwãavĩ. 32 Kɛ̀
guu dɔ̀, soza kɛ̀ aɔ̃ɔe táa oo kɛ̀sɛ pìnɔ Pɔlu
nà sɔ̃deenɔnɛ ń ɔzĩ aɔ̃ dɔo aɛ, ben aɔ̃ ɛ̀ara
wà tà ń bɛ. 33 Kɛ̀ sɔ̃deenɔ kà Sizarea, aɔ̃
takada pì kpà bùsu gbɛ̃nsi pìa, ben aɔ̃
Pɔlu nànɛ à ɔzĩ. 34 Bùsu gbɛ̃nsi pì takada
pì kyó kɛ̀, ben à Pɔlu là bùsu kɛ̀ à bɔ̀n. À
mà kɛ̀ Silisia bùsun à bɔ̀n, 35 ben à bènɛ:
Tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã vĩnyonɔ mɔ̀, mɛ́ ma lán
aɔ̃é o nà. Ben à bè wàgɔ̃ à dãkpaa Hɛrɔdu
pitakiia.

Yudanɔ Pɔlu káarakpana

24 Gurɔ sɔɔroo gbɛra sa'oriki Anania
mɔ̀ Sizarea kɔ̃n gbɛ̃nsi kenɔ kɔ̃n
dokadɔ̃ri kɛ̀ wè benɛ Tɛtuluo. Aɔ̃ mɔ̀ Pɔlu
káara kpá bùsu gbɛ̃nsi kiia. 2 Kɛ̀ wà Pɔlu
sìsi, Tɛtulu fɛ̀ɛ èe yã daaàla à bè: Felisi,
kɔ̃n n aubarikao wa bùsu kaɛna aafia.
N zia laasuulɛna bé à wa bùsu kɛ maa.
3 Wè n tɔ́ nnaa sí wàgɔ̃ n sáabu kpaa gu
píngia gurɔ píngi. 4 Kɛ̀ má yezi mà n yã
gágaro, mɛ́ wɛ́ɛ kɛmma ǹ sùu kɛwao ǹ
wa yã néngo kɛ̀kii ma. 5 Wá è kɛ̀ gbɛ̃ pì
nɛ́ gudɛrimɛ. È yãkete da Yudanɔ tɛ́ an-
duna guu píngi, à dɛ dɔnzizɛ ɛgɛɛ kɛ̀ wè
ń sísi Nazarɛtideenɔ dɔn'aɛdee ũ. 6 Baa se
à yezi à Luda ua gbãsĩ lɛ́, ben wa à kṹ.
7–8 Tó n à làla n zĩnda, nɛ́ taari kɛ̀ wá èa
yãpuraa dɔ̃. 9 Ben Yudanɔ yã'i kàara wà
bè lɛn yã pìnɔɔ dɛ lɛ.

Pɔlu gina kɔ̃n a zĩndao Felisi aɛ

10 Ben bùsu gbɛ̃nsi pì mì kɛ̀ degũ
Pɔlunɛ lɛ à yã o. Ben Pɔlu bè: Lán má
n dɔ̃ yãkpaɛkɛri ũ bùsu kɛ̀ guu à wɛ̃̀ gì
kɛ̀ nà, beee yãnzi mɛ́ɛ ma mìbɔna yã oo
ma làakariazi. 11 Tó ń gbèka, weé onnɛ
kɛ̀ ma gana Yerusalɛmu mà dɔnzi kɛɛ
dɛ gurɔ kuri awɛɛplaalaro. 12 Wèe ma
e mɛ́ɛ lɛokpakɔ̃a kɛɛ kɔ̃n gbɛ̃keo Luda
uaro. Wèe ma e mɛ́ɛ yãkete daa adu-
akɛkpɛnɔ guu ke wɛ́tɛ guuro. 13 Gbɛ̃ pìnɔ
é fɔ̃ wà taari kɛ̀ aɔ̃ɔ èmaa sèedadee en-
nɛro. 14 Má sì kɛ̀ zɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔe sísii dɔnz-
izɛ ɛgɛɛ pì guun mɛ́ɛ dɔɔ wa dezinɔ Lu-
dazi. Má yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Musa doka guu
kɔ̃n annabinɔ takadanɔ náanɛkɛna píngi.
15 Ma wɛ́ɛ dɔ Ludazi lán aɔ̃pinɔ bà kɛ̀ gbɛ̃
maaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ é fɛɛ bɔna gaan ń
píngi. 16 Beee yãnzi mɛɛ̀gɔ̃ ma zĩnda to-
too gurɔ píngi lɛ ma swɛ̃̀ tóngɔ̃ vĩi Luda
aɛ ke gbɛ̃ntee aɛro. 17 Ma wɛ̃̀kɛna kɔ̃n
ma bùsuo gbɛra ma ɛara ma su ma ɔ
dàḿma ma saa ò 18 Luda ua. Kɛ̀ mɛ́ɛ saa
oo ma gbãsĩbɔna gbɛra, ben wà ma le
gwe. Mɛ́ɛ gbɛ̃nɔ kákɔ̃aro, yãkete kuuro.
19 Asia bùsu Yuda kenɔn yãdeenɔ ũ. Séde
aɔ̃ mɔ́ wà yã bɔ kɔ̃ lɛ́n n kiia. 20 Tó lɛnlo,
ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɛ̀nɔ dà kɛ̀ aɔ̃ɔ èma
gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ yãkpaɛ kɛ̀mao o. 21 Sé yã mɛ̀n
doo kɛ̀ má òńnɛ kɔ̃n kòto gbãaao, gɛ̀nɔ
fɛɛna yã musun aɔ̃ɔe yãkpaɛ kɛɛmaozi.
22 Felisi Yesu zɛ́ bɔkɔ̃tɛ dɔ̃, ben à lá
kà Yudanɔ yãla à bè: Tó sozanɔ gbɛ̃nsi
Lisia mɔ̀, mɛ́ a yã mì dɛare. 23 À ò soza
bàdeenɛ àgɔ̃ Pɔlu dãkpaa, mɔde à à gba
zɛ́ à ĩam pá, à tó à gbɛ̃nɔ à ĩan ká.

Pɔlu kuuna kpɛ́siaan Sizarea

24 Gurɔ plaaa gbɛra Felisi mɔ̀ kɔ̃n a
Yuda naɔ̃ kɛ̀ wè benɛ Durusilao. À Pɔlu
sìsi, ben à Kirisi Yesu náanɛkɛna yã màa.
25 Pɔlu e yã oo maakɛna musu kɔ̃n zĩn-
dakũnadɔ̃ɔo kɔ̃n yãkpaɛkɛna kɛ̀ èe mɔɔo,
ben vĩa Felisi kṹ à bè: Ǹ fɛɛ ǹ tá gĩa.
Gurɔɔ kɛ̀ ma ɔ lè mɛ́ ɛara mà n sísi.

26 À wɛ́ɛ dɔ Pɔluzi kɛ̀ eé ɔdɔnkpɛɛgbaa
daaremɛ, ben ègɔ̃ à sisii gɛ̃̀n baaagɔ̃ à mɔ́
fàadi boao. 27 Kɛ̀ à kɛ̀ wɛ̃̀ plaa, Pɔsiu Fɛ-
sutu vɛ̃̀ɛ Felisi gɛ̃ɛ ũ. Kɛ̀ Felisi yezi àgɔ̃
nna kɔ̃n Yudanɔ yãnzi, ben à Pɔlu tò da
kpɛ́siaan.

Pɔlu zɛ̀ kɔ̃n gana Siza kiiao

25 Fɛsutu vɛ̃ɛna kpatan gurɔ
aagɔ̃ɔ gbɛra à fɛ̀ɛ Sizarea à gàa
Yerusalɛmu. 2 Gwen sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda
gbãadeenɔ mɔ̀ à kiia aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔ̃n Pɔlu
yão. Aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a 3 à sùu kɛ à tó Pɔlu mɔ
Yerusalɛmu. Zaakɛ aɔ̃ zɛ̀o wà takutɛɛ
kpákpanɛ zɛ́n wà à dɛmɛ. 4 Ben Fɛsutu
bɛ̀ńnɛ: Pɔlu kú kpɛ́siaan Sizarea, mapi
sɔ̃ mɛ́ tá gwe tia. 5 A gbãade kenɔ mɔ́
wà gámao. Tó à yã zaaa kɛ̀mɛ, é o.

6 Fɛsutu kɛ̀ńyo lán gurɔ sɔraagɔ̃ ke
gurɔ kuri taka bà, ben à ɛ̀ara à tà Sizarea.
Kɛ̀ guu dɔ̀, à vɛ̃̀ɛ a tintia à bè wà mɔ́
kɔ̃n Pɔluo. 7 Kɛ̀ wà mɔ̀o, Yuda kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀
Yerusalɛmunɔ lìgazi, ben aɔ̃ yã bíta kɛ̀
wèe fɔ̃ wà à sèedadee èroonɔ dìa pari-
pari. 8 Pɔlu yã sìńla à bè: Mɛ́ɛ taari kɛ Yu-
danɔ doka ke Luda uanɛro, ke Siza. 9 Fɛ-
sutu e wɛtɛɛ àgɔ̃ nna kɔ̃n Yudanɔ, ben à
Pɔlu là à bè: Nɛ́ we ǹ gá Yerusalɛmu lɛ
mà yãkpaɛ kenyo gwe yã kɛ̀nɔ musuɔ́?
10 Pɔlu bè: Siza doka kɛ̀ kɔ̃ sì wà yãk-
paɛ kɛomɛɛ aɛzĩn má zɛn kɛ̀. Mɛ́ɛ taari
kɛ Yuda kenɛro lán mpi ń dɔ̃ sãnsãn nà.
11 Tó ma taari kɛ̀ à kà wà ma dɛɛ kɛ̀, mɛ́ɛ
gízi mà garo. Mɔde lán mɛ́ɛ yã kɛ̀ gbɛ̃
kɛ̀nɔɔ e oo ma musu ke kɛ nàro, gbɛ̃ke zɛ́
vĩ à ma kpáḿmaro. Gana Siza kiian ma
zɛo. 12 Kɛ̀ Fɛsutu lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ
à bè: Kɛ̀ Sizan n zɛo, à kiian nɛ́ gán.

Gana kɔ̃n Pɔluo kí Agaripa kɔ̃n Benisio aɛ

13 Gurɔ plaaa gbɛra kí Agaripa kɔ̃n
Benisio mɔ̀ Sizarea lɛ wà ì kpá Fɛsutua.
14 Kɛ̀ aɔ̃ɔe gurɔplaa kɛɛ gwe yãnzi, Fɛ-
sutu bɔ̀ kɔ̃n Pɔlu yão kína pìnɛ à bè: Gɔ̃g-
bɛ̃ kee kú kɛ̀ kɛ̀ Felisi à tò da kpɛ́siaan.
15 Kɛ̀ ma gaa Yerusalɛmu, sa'orikinɔ kɔ̃n
Yuda gbɛ̃nsinɔ mɔ̀mɛ kɔ̃n à yão wà bè mà
sùu kɛ mà yã daàla. 16 Ma bɛ̀ńnɛ tó gbɛ̃
kɛ̀ wà mɔ̀ kɔ̃n à yão e zɛ́ e à kɔ̃ e kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ yã vĩ lɛdoonɔ à yã sìńlaro, wa Ro-
mudeenɔ weè à kpáḿmaro. 17 Kɛ̀ wa su
kɛ̀ lɛdo, mɛ́ɛ yã gágaro. Kɛ̀ guu dɔ̀ gɔ̃ɔ,
ben ma vɛ̃ɛ ma tintia ma bè wà mɔ́mɛ
kɔ̃n adeeo. 18 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ taari èa pìnɔ yã ò,
aɔ̃ɔe yã zaaa kɛ̀ mɛ́ɛ kpákpaa o à musuro.
19 Aɔ̃ yãkete vĩo ń dɔnzizɛ yã musu kɔ̃n
gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Yesu yão. À gà, ben
Pɔlu zɛ̀ kɔ̃n à kuuna wɛ̃̀ndio yão. 20 Ma
bídi kɛ̀ yã pì zɛ́ dɔ̃naa, ben ma à là tó
à yezi à gá Yerusalɛmu wà yã pì gɔ̃gɔ̃nɛ
gwe. 21 Ben Pɔlu bè Romu kínan a zɛo
wàgɔ̃ a kũna. Ben ma bè wàgɔ̃ à dãkpaa
ai màgɔ̃ gá à gbarɛ Sizaa. 22 Ben Agaripa
bè Fɛsutunɛ: Má yezi mà gbɛ̃ pì yã ma
ma zĩnda. Ben Fɛsutu bè: Nɛ́ yã ma à lɛ́n
zia.

23 Kɛ̀ guu dɔ̀ Agaripa kɔ̃n Benisio
mɔ̀ kɔ̃n gakui bítao, ben aɔ̃ gɛ̃̀
kɔ̃kakɔ̃akɛkpɛn kɔ̃n sozanɔ gbɛ̃nsinɔ
kɔ̃n wɛ́tɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ. Kɛ̀ Fɛsutu yã
ò, wà mɔ̀ kɔ̃n Pɔluo. 24 Ben Fɛsutu bè:
Kí Agaripa kɔ̃n amɔa kɛ̀ á kúwao kɛ̀nɔ
píngi, a gbɛ̃ kɛ̀kii èɔ́? Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Yerusalɛmunɔ kɔ̃n gura kɛ̀nɔ ń píngi gbɛ̃
pì yã sɛ̀ wà mɔ̀oma, aɔ̃ɔe wii lɛɛma aɔ̃
bè à maa àgɔ̃ kuu dɔro. 25 Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ
e à yãke kɛ̀ kɛ̀ kà wà à dɛro, ben lán à
zɛ̀ kɔ̃n Sizao nà, ma zɛo mà à gbarɛa.
26 Mɛ́ɛ yã pì gbá dɔ̃ gbasa mà takada kɛ̃
kínanɛ à yã musuro. Beee yãnzi ma mɔo
a aɛ, atɛ̃nsa mpi kí Agaripa, lɛ yãlalanaa
gbɛra mà yã e mà kɛ̃. 27 Zaakɛ pisina
gbarɛḿmana taari kɛ̀ wà èa sãnsãn ona
sai zɛ́ vĩ ma kiiaro.

Pɔlu a zĩnda yã bɔkɔ̃tɛna kí Agaripa aɛ

26 Ben Agaripa bè Pɔlunɛ: Ń zɛ́ vĩ ǹ
n yã o. Ben Pɔlu ɔ sɛ̀ à a zĩnda yã
bɔ̀kɔ̃tɛ à bè: 2 Kí Agaripa, má è ma mìn-
naa kɛ̀, kɛ̀ má è mɛ́ɛ ma zĩnda yã bɔkɔ̃tɛɛ
n aɛ gbã̀a taari kɛ̀ Yudanɔɔ dìma píngi yã

musu. 3 Atɛ̃nsa kɛ̀ ń Yudanɔ fɛɛakaarayã
dɔ̃ píngi kɔ̃n ń yãketenɔ. Beee yãnzi ma
wɛ́ɛ kɛ̀mma ǹ ma yã kɛ̀ mamɛ. 4 Yudanɔ
ma kuuna dɔ̃ ń píngi zaa ma nɛ́ féte
zĩ naana zaa ma bùsun ai Yerusalɛmu.
5 Aɔ̃ɔ ma dɔ̃ à gì kɛ̀. Tó aɔ̃ɔ yezi, aɔ̃é
fɔ̃ wà o kɛ̀ má kú wa dɔnzirinɔ gãli kɛ̀
gbãa kɔ̃n Luda yão kɛ̀ wè be Farisinɔ tɛ́.
6 Tia sa wèe yãkpaɛ kɛɛmao kɛ̀ ma wɛ́ɛ
dɔ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ wa dezinɔnɛzi yãnzi.
7 Wa bori mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔ ègɔ̃ dɔɔ
Ludazi fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo wɛ́ɛdɔna lɛ́g-
bɛ̃na dɔ̃nkɔ̃ pìzi. Kí, tãmaa pì yãnzin
Yudanɔ fɛ̀ɛmazizi. 8 Bɔ́yãnzin Luda gɛ̀nɔ
fɛɛna kɛ̀are yã zɛ́saidee ũzi sɛɛ?
9 Mapi sɔ̃ yã, ma zɛo kɛ̀ yã kɛ̀ eé
bɔ Yesu Nazarɛti kpɛɛ píngin mɛ́gɔ̃ kɛɛ.
10 Lɛn má kɛ̀ lɛ Yerusalɛmu. Sa'orikinɔ
ma gba zɛ́, ben ma Luda gbɛ̃nɔ kà kpɛ́si-
aan pari. Tó wèe ń dɛdɛɛ sɔ̃, ma lɛ́ ègɔ̃
kú à guumɛ. 11 Mɛɛ̀gɔ̃ gaa aduakɛkpɛ
kɔ̃n aduakɛkpɛo gɛ̃̀n baaagɔ̃ màgɔ̃ wɛ́ɛ
tãaḿma mà gã naḿma lɛ aɔ̃ lɛ́ sɛ́ Yesuzi.
Ma pɔɔ fɛ̃nańzi, ben mɛɛ̀ gá ĩa daḿma
wɛ́tɛ swabaaanɔa.

Pɔlu a Yesu zɛ́ sɛna yã'ona

(Zĩr 9:1-19, 22:6-16)

12 Beee yãnzi mɛ́ɛ gaa Damasiku kɔ̃n
iko kɛ̀ sa'orikinɔ ma gbarɛoozi. 13 Kí, kɛ̀
má tɛ́ zɛ́n kɔ̃n ɔfãntɛ̃o di mìdangura, ma
gupuraa è à bɔ̀ ludambɛ à dàmala kɔ̃n ma
gbɛ̃nɔ, à pãsĩ dɛ ɔfãntɛ̃la. 14 Wa lɛɛ tɔɔtɛ
wa píngi, ben ma kòto mà wà bɛ̀mɛ kɔ̃n
Eberu yão: Solu, Solu, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ wɛ́ɛ
tãamaa? Lɛ̀zɔ̃na kɔ̃n gbáo kyatee sai e ĩa
daamma fá! 15 Ma bɛ̀: Dén n ũu, Dii? Ben
Dii bɛ̀: Mámbe Yesu kɛ̀ nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãaa ũ.
16 Ǹ fɛɛ ǹ zɛ. Ma bɔ ma mɔnzi lɛ mà n
sɛ́ ma zĩkɛri ũmɛ, ǹgɔ̃ dɛ yã kɛ̀ ń è kɔ̃n
yã kɛ̀ mɛ́ ɔdɔannɛɛo sèedadee ũ. 17 Mɛ́ n
mì sí Yudanɔ ɔzĩ kɔ̃n bori pãndenɔ. Mɛ́
n zĩiḿma 18 lɛ ǹ ń wɛ́ɛ kɛ̃ńnɛ, aɔ̃ kpɛɛ li
gusiaanɛ wà aɛ dɔ gupuraaa, aɔ̃ bɔ Setãn
gbãaan wà gɛ̃ Luda pɔ́n, lɛ aɔ̃ durunnɔ e
à kɛ̃ḿma, aɔ̃ baka gɔ̃ kú kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ
ma náanɛkɛna yãnzi.

Pɔlu zĩkɛna Yesunɛ

19 Kí Agaripa, àmbe à tò mɛ́ɛ gí lu-
dambɛ gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ à mɔ̀mazi yãziro. 20 Ma
waazi kɛ̀ Damasiku gĩa kɔ̃n Yerusalɛ-
muo, ben má kɛ̀ Yudea bùsu gu píngia
kɔ̃n bori pãndenɔ kiiao. Má ɔ̀ńnɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ
liɛ wà aɛ dɔ Ludaa, aɔ̃ yã kɛ̀ eé tó wà dɔ̃
kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ lìɛ kɛ. 21 Beee yãnzin Yudanɔ
ma kũ Luda uazi, aɔ̃ɔ yezi wà ma dɛ.
22 Luda dɔnlɛn má kuuo ai kɔ̃n a gbɛ̃̀ao,
ben má zɛna à sèedadee ũ nɛ́ féte kɔ̃n
gbɛ̃nsinɔnɛ ń píngi. Mɛɛ̀ yã pãnde oro,
sɛ́ yã kɛ̀ annabinɔ kɔ̃n Musao ò à kɛɛ
baasiro. 23 Aɔ̃ bɛ̀ Mɛsaya é mɛ̀'ɔ̃amma e,
àmbe eé fɛɛ bɔna gaan káaku à gupura
yã o Yudanɔnɛ kɔ̃n bori pãndenɔ.
24 Kɛ̀ Pɔlu e a zĩnda yã bɔkɔ̃tɛɛ lɛ, Fɛ-
sutu wiii dɔ̀a à bɛ̀: Ĩa kàmman yɔ́ Pɔlu? N
dɔ̃na bíta bɛ́ èe n mì liɛɛ. 25 Ben Pɔlu bɛ̀:
Ĩa e kámaro, gbɛ̃ bɛ̀ɛde Fɛsutu. Yãzɛdeen
mɛ́ɛ oo, bensɔ̃ yãpuraamɛ. 26 Kí, lán ń yã
beeenɔ dɔ̃ nà mɛ́ fɔ̃ mà yã onnɛ súusu vĩa
sai. Má dɔ̃ kɛ̀ à kee e kɛ n mì kpɛɛro, za-
akɛ yã pì nɛ́ gusaɛ yãnlo. 27 Kí Agaripa,
n yã kɛ̀ annabinɔɔ ò sìɔ́? Má dɔ̃ kɛ̀ ń
sì. 28 Ben Agaripa bɛ̀ Pɔlunɛ: Gurɔ zaka
néngo kɛ̀ guu nɛ́ɛ daa nɛ́ fɔ̃ ǹ ma liɛ
mà gɔ̃ Yesudee ũn yɔ́? 29 Pɔlu bɛ̀: Baa
tia ke gìkɛna má yezi, tó Ludaa wè. Ɛ̀e
kɛ ndonlo, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma yã maa
gbɛ̃̀anɔ ń píngi, aɔ̃ gɔ̃ lán má dɛ nà
mɔ̀kyakoo kɛ̀nɔ baasi. 30 Ben kína pì kɔ̃n
bùsu gbɛ̃nsio kɔ̃n Benisio fɛ̀ɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ kakɔ̃ana gweenɔ. 31 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ, aɔ̃ɔe
o'ookɔ̃nɛ: Gbɛ̃ pì e yã kɛ kà wà à dɛ ke wà
à da kpɛ́siaan kɛro. 32 Ben Agaripa bɛ̀ Fɛ-
sutunɛ: Tó gbɛ̃ pì e zɛ kɔ̃n gana Siza kiiao
yãro, lɛ wɛ́ fɔ̃ wà à gbarɛ.

Gana kɔ̃n Pɔluo Romu góro'itɛ guu

27 Kɛ̀ wà zɛ̀o wà da Itali zɛ́n, ben
wà Pɔlu kɔ̃n pisina kpaa kenɔ nà
soza bàdee kɛ̀ wè benɛ Yuliunɛ a ɔzĩ.

À dɛ soza gãli kɛ̀ wè be Siza sozanɔ
dɔn'aɛdeenɔ doke ũ. 2 Wa gɛ̃ góro'itɛ kɛ̀
bɔ̀ Adaramitiumu guu, èe bɔɛɛ kɔ̃n Asia
bùsu wɛ́tɛnɔ, ben wa da zɛ́n. Masedonia
bùsu gbɛ̃ Arisitaku Tɛsalonika kúwao.
3 Kɛ̀ guu dɔ̀ wa ka Sidɔ̃. Yuliu Pɔlu kũna
kɔ̃n nɔ̀sɛo do, ben à à gbà zɛ́ à gá a
gbɛ̃nɔ gwa lɛ aɔ̃ dɔnlɛ kɛnɛ. 4 Kɛ̀ wa bɔ
gwe, wa ka í dagura. Kɛ̀ ĩa e daawalɛ
yãnzi, ben wa dɔ Sipiru bùsuzi kpɛɛ kpa.
5 Táa'ona ísiaa dagura wa dɔ Silisia kɔ̃n
Pamfilia bùsunɔzi, ben wa ka Mira, Lisia
bùsun. 6 Gwen soza bàdee pì Alɛsandaria
góro'itɛ kɛ̀ èe gaa Itali èn, ben à wa kan.
7 Gurɔ kenɔ guu wa tá bùsa. Ɔsi kɔ̃n
ɔsiion wa ka Sinidu lɛ́a. Kɛ̀ ĩa e wewe wà
gá súusuro, wa pãnɛ wa bɔ Kɛrɛti bùsu
kpɛɛ kpa Salamɔnɛ saɛ. 8 Ɔsi kɔ̃n ɔsiio
wée dɔɔ Kɛrɛtizi, ben wa ka guu kɛ̀ wè
be Górodɔki Maaan. À kĩi kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀ wè
be Laseao. 9 Lán wa gì kɛ̀ zɛ́n nà, wa gana
aɛ gɔ̃̀ kari ũ, zaakɛ Yudanɔ lɛ́yigurɔɔ gɛ̃̀
kɔ̀. Beee yãnzi Pɔlu lɛ́ dàḿma 10 à bè:
Gbɛ̃nɔ, má è tá kɛ̀kii é mɔ́ kɔ̃n ásaru bítao
kɔ̃n mɔ́nzio. Èe kɛ góro pì kɔ̃n à asoonɔ
adonlo, kɔ̃n wapinɔmɛ se. 11 Mɔde soza
bàde górofĩri kɔ̃n górodeeo yã sì dɛ Pɔlu
yãla. 12 Gu pì maa wà góro dɔn wà bu-
usiɛ ble gwero, ben gbɛ̃ paridee zɛ̀ kɔ̃n
dana zɛ́n-o. Aɔ̃ɔ yezi wà ká Fenisi, wɛ́tɛ
kɛ̀ kú Kɛrɛti ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, tó eé sí kɛ
wà buusiɛ ble gwe.

Zàga'ĩa fɛɛna ísiaala

13 Kɛ̀ ĩa busɛ fɛ̀ɛ sɔɔmɛtɛ kpa, aɔ̃ɔe daa
aɔ̃é fɔ̃ wà ń pɔyezi kɛmɛ. Ben aɔ̃ ń góro
pòro wà dà zɛ́n aɔ̃ɔe dɔɔ Kɛrɛtizi kĩikĩi.
14 Èe gì kɛro zàga'ĩa gbãaa kɛ̀ wè be ĩa
pãsĩ bɔ̀ Kɛrɛti kpiii kpa. 15 À góro lìɛ, wée
fɔ̃ wà mì dɔa dɔro, ben wa gɔ̃ tɛ́zi. 16 Kɛ̀
à wa kpa luan nɛ́ngo kɛ̀ wè be Kodazi,
à kɛ̀wa sɔ̃̀ɔ féte. Ɔsi kɔ̃n ɔsiion wa wa
góronɛ mìsibɔ è wá kũ̀ gwe. 17 Kɛ̀ aɔ̃ɔ sɛ̀
wà gɛ̃̀o góro ìsi guu, ben aɔ̃ɔ kɛ̀kɛ aɔ̃ bà
kã̀ góro ìsi pìnɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ Libia
bùsu ísararaa gɛ̃nanɛ yãnzi, ben aɔ̃ góro
kúra pɛ̀ɛ ín aɔ̃ gɔ̃̀ tɛ́ ĩazi. 18 Kɛ̀ guu dɔ̀,
lán zàga'ĩa gì e wa góro yĩpayĩpaa gbãng-
bãn nà, ben aɔ̃ nà asoonɔ zuzunaa í guu.
19 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ aɔ̃ ń góro zĩkɛbɔnɔ
bɔ̀ɛ aɔ̃ɔ kwɛ̀ɛ ń zĩnda. 20 À kà gurɔ ũg-
bangba ɔfãntɛ̃ kɔ̃n sɔsɔnɛnɔɔ e bɔro, ĩa
pãsĩ pì kɔ̃n louo e kpáɛro. Mìsina tãmaa
kɛ̀ wá vĩ yãa yã̀awa píngi.
21 Wa gurɔplaa kɛ̀ wée e wa pɔ́ blèro,
ben Pɔlu fɛ̀ɛ à bèńnɛ: Gbɛ̃nɔ, tó a ma yã
màmɛ yã, lɛ wée fɛɛ Kɛrɛti, mɔ́nzi kɔ̃n
ásaruo kɛ̀ borii gbasa à wa lero. 22 Ai tia
mɛ́ɛ lɛ́ daaawa à a làakari kpáɛ! A gbɛ̃ke
é garo, séde góro pì yaka. 23 Gĩa gwãavĩ
Luda kɛ̀ má dɛ à pɔ́ ũ mɛ́ɛ dɔɔzi malaika
bɔ̀ à mɔ̀mazi 24 à bè: Ǹton vĩa kɛro, Pɔlu.
Séde ǹ Siza aɛ le. Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúńyo
góro guunɔ bɔ̀nnɛ aafia ń píngi. 25 Beee
yãnzi gbɛ̃nɔ, à a làakari kpáɛ! Má Luda
náanɛ vĩ kɛ̀ eé kɛ lán à òmɛ nà. 26 Séde
wà ká luan ke ísararaan.
27 À gurɔ gɛ̃ro dosaidee zĩ gwãavĩ ĩa
pãsĩ pì e wa gáɛɛ Adariatiki íla ai tia. Ben
lezãndo góro gbɛ̃nɔɔ e daa wa ka kĩi kɔ̃n
í baaomɛ. 28 Ben aɔ̃ bà ílɔgwabɔ gbàrɛ ín,
aɔ̃ɔ è gã̀sãsuu basiigɔ̃. Kɛ̀ à kɛ̀ saa féte aɔ̃ɔ
gbàrɛ dɔ, aɔ̃ɔ è à zã̀ kà gã̀sãsuu baaagɔ̃.
29 Aɔ̃ɔe kpana gbɛ̀laa vĩa kɛɛ, ben aɔ̃ kúra
mɛ̀n siigɔ̃ gbàrɛ góro pɔ̀rɔ kpɛɛ, ben aɔ̃ɔe
adua kɛɛ lɛ guu dɔḿma. 30 Góro gbɛ̃nɔɔ
e zɛ́ wɛtɛɛ aɔ̃ bɔɛ góro guu aɔ̃ bàa lɛ́, ben
aɔ̃ɔe góro mìsibɔ pì pitaa aɔ̃ da íla, aɔ̃ɔe
kɛɛ lán wà be wà yezi wà kúranɔ gbarɛ
góro aɛ bà. 31 Ben Pɔlu bè soza bàdeenɛ
kɔ̃n à bàsaideenɔ: Tó gbɛ̃ beeenɔɔ e gɔ̃
góro guuro, é fɔ̃ à bɔro. 32 Ben sozanɔ
góro mìsibɔ bànɔ zɔ̃̀zɔ̃ aɔ̃ɔ tò à lɛ̀ɛ ín.
33 Kɛ̀ guu yezi à dɔ, Pɔlu agbaa kpàńnɛ
ń píngi aɔ̃ pɔ́ ble à bè: À gurɔ gɛ̃ro do-
sain gbã̀a a gɔ̃ logona pɔ́blee sai. 34 Mɛ́ɛ
agbaa kpaaare à pɔ́ ble, lɛ à gbãaa e à bɔ
aafia. Baa a mìkã mɛ̀n do eé lɛ́ɛro. 35 Pɔlu
yãbee'ona gbɛra à buredi sɛ̀ à Luda sáabu
kpà baade píngi wáa, ben à lì èe soo.
36 Aɔ̃ baade píngi làakari kpàɛ, ben aɔ̃ pɔ́
blè sa. 37 Wamɔwa kɛ̀ wá kú góro guunɔ

wa píngi wa ka gɔ̃ɔn wàa do kpɛ́ baaagɔ̃
akuri awɛɛswɛɛdo. 38 Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè wà kɜ̃,
aɔ̃ pɔ́wɛɛ bɔ̀ɛ wà kà ín, lɛ góro e à futa
kũ yãnzi.

Góro'itɛ yakana

39 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ sɜ̃sĩaa è aɔ̃ɔe dɔ̃ro. Kɛ̀
aɔ̃ ígukoto è kɔ̃n bùsu'ãatɛ̃o sarara, ben
aɔ̃ zɛ̀o wà gá kɔ̃n góroo ígɛɛzi, tó weé fɔ̃.
40 Aɔ̃ kúranɔ pòro aɔ̃ɔ dà í guu, ben aɔ̃
górolibɔnɔ bà pòro gɔ̃ɔ. Aɔ̃ góro aɛ bisa
pòro ĩanɛ, ben aɔ̃ mì pɛ̀ ígɛɛ pìa. 41 Ben aɔ̃
sì bùsu'ãatɛ̃n dɔ̃na sai, ben góro zɛ̀ gwe.
Bùsu'ãatɛ̃ pì góro aɛ kũ̀ gíngin èe fɔ̃ à ni-
gãro, ben ísɔ̃kana kɛ̀ e kakaa kɔ̃n gbãaao
e góro pɔ̀rɔ kpɛɛ yakaa. 42 Sozanɔ zɛ̀o wà
pisinanɔ dɛdɛ, lɛ aɔ̃ gbɛ̃ke tón í kpá wà
pitińguro yãnzi. 43 Mɔde soza bàdee yezi
à Pɔlu mì sí, ben à gìńnɛ aɔ̃ ń pɔyezi kɛ.
À bè íkparinɔ dɔńnɛ aɛ aɔ̃ kusi ía aɔ̃ bikũ,
44 gbɛ̃ kpaaanɔ gɔ̃ tɛ́ ń kpɛɛ lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ
ke góro kasonɔ musu. Lɛn baade píngi í
baaa lè aafia lɛ.

Pɔlu kuuna Malata luan

28 Kɛ̀ wa í baaa lè aafia, wá mà luan
pì tɔ́n Malata. 2 Bɛdeenɔ wa si kɔ̃n
yenzio maamaa. Aɔ̃ gbãakɛ kpàwazi, aɔ̃
tɛ́ sà lèwe, zaakɛ lou nà manaa, ben ĩa
bɔ̀ɛ. 3 Pɔlu yàka kete kàkɔ̃a à mɔ̀ èe kaa
tɛ́n, pitigoo kú à guu. Kɛ̀ tɛ́ puusu à
pà, à bɔ̀ à Pɔlu sò a ɔɔa. 4 Kɛ̀ bɛdeenɔ
mlɛ̃̀ pì è dɔ à ɔɔa, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Gbɛ̃ beee
nɛ́ gbɛ̃dɛrimɛ yãpura. Baa kɛ̀ à bikũ̀ íla
aafia, yãpuraa e wenɛ àgɔ̃ kuuro. 5 Mɔde
Pɔlu mlɛ̃̀ pì gbɜ̃kɛ à dà tɛ́n, èe pɔ́ke
kɛnɛro. 6 Gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ dɔzi kɛ̀ à ɔɔ é ká à
lɛ́ɛ à ga gwe gɔ̃ɔmɛ. Kɛ̀ à gì kɛ̀, aɔ̃ɔ è pɔ́-
kee e à lero, ben aɔ̃ lɛ́ lìɛ aɔ̃ bè, gbɛ̃ pì nɛ́
tãa ìsi kemɛ.
7 Guu pì saɛn luan gbɛ̃nsi kɛ̀ wè benɛ
Publiu bɛɛ kún. À wa diɛ gurɔ aagɔ̃ à
nibɔkɛɛ kɛ̀we kɔ̃n yenzio. 8 Publiu dee
daɛna kɔ̃n mɛ̀wãao èe bãndubãndu kɛɛ.
Ben Pɔlu gɛ̃̀ à kiia à adua kɛ̀nɛ, à ɔ kɛ̀a à à
kɛ̃̀kɔ̃a. 9 Kɛ̀ à kɛ̀ lɛ, luan pì gyãre kpaaanɔ
mɔ̀ à kiia, ben aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a se. 10 Aɔ̃ wa kpe
dà maamaa. Kɛ̀ wée taa, aɔ̃ kũsãɛ kɛ̀we
dɔ.

Pɔlu kana Romu

11 Wa kuuna luan pì guu mɔ aagɔ̃ɔ
gbɛra wa gɛ̃ góro'itɛ kɛ̀ buusiɛ blè gween
wa da zɛ́n. Góro pì bɔ̀ Alɛsandaria wà
sìka tãanɔ sèeda kɛ̀a. 12 Kɛ̀ wa ka Sir-
akusi, wa gurɔ aagɔ̃ɔ kɛ̀ gwe. 13 Bɔna gwe
wa dɔ ígɛɛzi ai wa gaa káo Rɛgiumu.
Kɛ̀ guu dɔ̀ ĩa bɔ̀ sɔɔmɛtɛ kpa, à gurɔ
plaadeen wa ka Putɛɔli. 14 Wɛ́tɛ pì guun
wa Yesudeenɔ lèn. Aɔ̃ bè wà sùu kɛ wà
azuma doo kɛńyo. Wá kɛ̀ lɛ, ben wa da
Romu zɛ́n. 15 Romu Yesudeenɔ wa baaru
mà, ben aɔ̃ mɔ̀ dawalɛ. Gbɛ̃kenɔ wa le
Apiu Yàran, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ guu kɛ̀ wè be
Pitakimɛn'aagɔ̃n. Kɛ̀ Pɔlu ń é, à Luda
sáabu kpà à a làakari kpàɛ.

Pɔlu waazikɛna Romu

16 Kɛ̀ wa ka Romu, wà Pɔlu gbà zɛ́ àgɔ̃
kuu adona kɔ̃n soza kɛ̀ eégɔ̃ à dãkpaao.
17 Gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra Pɔlu Yuda gbɛ̃nsinɔ
sìsi. Kɛ̀ aɔ̃ kàkɔ̃a, à bèńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ,
mɛ́ɛ zã Yudanɔnɛ yãkearo. Mɛ́ɛ bɔ wa
dezinɔ fɛɛakaarayãke kpɛɛro, ben wà ma
kũ Yerusalɛmu wà ma kpa Romudeenɔa.
18 Aɔ̃ ma lala yãzi aɔ̃ɔe yãke e ma musu
kɛ̀ kà wà ma dɛro, ben aɔ̃ɔ yezi wà ma
gbarɛ. 19 Ben Yudanɔ bɔ̀ ma kpɛɛ. Tiasi
ma zɛ kɔ̃n gana Siza kiiao, èe kɛ má yã
vĩ kɔ̃n ma bùsu gbɛ̃nɔonlo. 20 Beee yãnzi
ma a gbeka, lɛ wà kɔ̃ e mà yã oao, zaakɛ
gbɛ̃ kɛ̀ Isarailinɔ wɛ́ɛ dɔzi yãnzin wà mɔ̀
kɛ̀ kàmazi.
21 Ben aɔ̃ bènɛ: Wée takada ke e à bɔ̀
Yudea bùsun n yã musuro. Wa gbɛ̃ke sɔ̃ɔ
e bɔ gwe à sùwe kɔ̃n n baaru zaaaoro.
22 Wá è à maa wà yã kɛ̀ ń vĩi ma n lɛ́zĩ,
zaakɛ wá mà kɛ̀ wè dɔnzizɛ pì zaa bo gu
píngiamɛ.
23 Aɔ̃ gurɔɔ dìɛkɔ̃nɛ kɔ̃n Pɔluo, ben aɔ̃
mɔ̀ à kiia ua kɛ̀ à pìtan paripari. À yezi
aɔ̃ɔ a yãzɛ dɔ̃ Yesu yã musu, ben à nà

Musa dokaa kɔ̃n annabinɔ yãnɔ, à kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã ɔ̀ńnɛ à bɔ̀kɔ̃tɛ́ńnɛ
zaa kɔngɔ ai uusiɛ. 24 Gbɛ̃kenɔ yã kɛ̀
èe oonɔ zɛ́ è, mɔde gbɛ̃kenɔ gìzi. 25 Kɛ̀
aɔ̃ɔe kɛ̃ɛkɔ̃a kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao, Pɔlu yã mɛ̀n
doo kàaraánnɛ à bè: Yã kɛ̀ Luda Ninii dà
annabi Isayanɛ à ò a dezinɔnɛ nɛ́ yãpu-
raamɛ, kɛ̀ à bè:

26 Ǹ gá ǹ o gbɛ̃ mɔ̀nɔnɛ,
aɔ̃égɔ̃ swã kpaa yãkemana sai,
aɔ̃égɔ̃ guu gwaa yãke'ena sai.
27 Aɔ̃ɔ nɔ̀sɛ vĩro lɛ wàton ɔ̃ndɔ̃ kũro
yãnzi,
aɔ̃ swã gbãa lɛ aɔ̃ton yã maro yãnzi,
aɔ̃ wɛ́ɛ kpakɔ̃rɛna lɛ aɔ̃ton guu ero yãnzi,
zaakɛ aɔ̃ɔ yezi wà aɛ dɔma mà ń gba
aafiaro.

28–29 Beee yãnzi, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Luda gbɛ̃nɔ
zĩ̀ kɔ̃n mìsina yão bori pãndenɔa. Aɔ̃mbe
weé sí.

30 Pɔlu kɛ̀ kpɛ́ kɛ̀ èe à fĩa boo guu wɛ̃̀
plaa mámmam. Ègɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è mɔ́ fàadi
boonɔ kũu ɔplaplaa ń píngi. 31 À kpata kɛ̀
bɔ̀ Luda kiia yã waazi kɛ̀ńnɛ à Dii Yesu
Kirisi yã dàńnɛ kɔ̃n làakario kpaɛna, gbɛ̃-
kee e kpánɛro.

ROMUDEENƆ

Baade píngi nɛ́ durunkɛrimɛ 1:1-3:20
Lán Luda è tó yã bɔńyo nna nà 3:21-4:25
Kuuna gbɛ̃ dufunɔ ũ Kirisi guu 5:1-8:39
Yã kɛ̀ Ludaa e wɛtɛɛ Isarailinɔ musu 9:1-11:36
Yesudeenɔ yãkɛna 12:1-15:13
Pɔlu ìkpammana 15:14-16:27

Pɔlu ìkpana Romudeenɔa

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zɔ̀bleri,
Luda ma sisi à ma diɛ a zɩ̃̀ri ũ, baaru
nnaa 2 kɛ̀ à gĩakɛ à à lɛ́ gbɛ̃̀ a annabinɔnɛ
aɔ̃ɔ kɛ̃̀ à yãn kpàri ũ. 3–4 À Nɛ́ Yesu Kirisi
wa Dii yãn baaru nnaa pì ũ. À gbɛ̃n-
teekɛɛ guu à bɔ̀ Dauda borii guumɛ. À
ludaninikɛɛ guu à fɛɛna gaan ɔ̀dɔawe kɔ̃n
gbãaao kɛ̀ Luda Nɛ́n à ũ. 5 Kirisi ma gba
zɛ́ màgɔ̃ dɛ a zɩ̃̀ri ũ bori píngínɛ, lɛ aɔ̃ e
wà à náanɛ kɛ aɔ̃ gɔ̃ à yãmarinɔ ũ lɛ à
tɔ́ bɔ. 6 Á kú gbɛ̃ kɛ̀ Yesu Kirisi ń sísi à
ń sɛ́nɔ tɛ́ se. 7 Ma takada kɛ̀kii kɛ̃̀are, a
Romudee kɛ̀ Ludaa yeazi à a sisi a gɔ̃ à
gbɛ̃nɔ ũ píngi. Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu
Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare à a gba aafia.
8 Káaku gĩa ma Luda sáabu kɛ̀ Yesu
Kirisi gãzĩ a píngi yã musu, kɛ̀ a lu-
danaanɛkɛna dà andunala píngi yãnzi.
9 Tó mɛ́ɛ adua kɛɛ gurɔ píngi, a yã è sã-
maguro. Ludan ma sèedadee ũ. Àpin mɛ́ɛ
dɔɔzi kɔ̃n nɔ̀sɛo do mɛ́ɛ à Nɛ́ yã baaru
kpaa. 10 Mɛɛ̀gɔ̃ wɛ́ɛ kɛa à zɛ́ kɛkɛmɛ lán
à yezi nà, lɛ mà e mà mɔ́ a gwa sa.
11 Ma wɛ́ɛsialɛna nii e ma dɛɛ maamaa,
lɛ mà e mà Luda Nini gba ke daagu a
kãsãpɛɛna yãnzi, 12 lɛ a ludanaanɛkɛna
kɔ̃n ma pɔ́o e à wa baade gba swɛ̃̀. 13 Ma
gbɛ̃nɔ, má yezi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ mɛɛ̀gɔ̃ gurɔɔ
diɛɛ gɛ̃̀n baaagɔ̃ mà mɔ́ a gwa, lɛ mà a zĩi
gbɛ̀ e a tɛ́ lán má è bori pãndenɔ tɛ́ nà,
mɔde ai tia mɛ́ɛ zɛ́ ero. 14 Girikiyãmarinɔ
kɔ̃n Girikiyãmarisaideenɔ ń píngi, dɔ̃̀rinɔ
kɔ̃n dɔ̃̀risaideenɔ ń píngi, ń yã gɔ̃̀ ma yã
ũ. 15 Beee yãnzi ma mɛ̀ wã̀ mà baaru
nnaa pì kpá a Romudeenɔnɛ se. 16 Mɛɛ̀ wí
dɛ kɔ̃n baaru nnaa pì yãoro, àmbe gbãaa
kɛ̀ Luda è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ à náanɛ kɛɛnɔ mì
sío ũ, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra bori pãn-
denɔ. 17 Baaru nnaa pì è owe lán Luda è
tó yã bɔńyo nna nà. À dɛ ludanaanɛkɛna
yã ũ adomɛ, lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà wà
bè: Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o nna à náanɛ
kɛ̀ èe kɛɛ yãnzi égɔ̃ kuu.

Gbɛ̃nteenɔ nɛ́ taarideenɔmɛ Luda kiia

18 Zaa musu Luda è a pɔfɛ̃ pita gbɛ̃n-
tee kɛ̀ ń zaakɛna è zɛ́ zɔ̃ yãpuraanɛnɔa ń
pãkpazina kɔ̃n ń zaakɛnao yãnzi. 19 Yã kɛ̀
weé fɔ̃ wà dɔ̃ Luda yã musu utɛnańnɛro,
Luda bé à yã pì bɔ̀ńnɛ gupuraaa. 20 Zaa
gurɔɔ kɛ̀ à anduna kàɛ, à gbãaa kɛ̀ è
yãaro kɔ̃n à ludakɛɛ kɛ̀ wè e kɔ̃n wɛ́ɛoroo
bɔ̀ gupuraaa à zĩinɔ guu wásawasa. Beee
yãnzi gbɛ̃nteenɔ agbaakpana vĩro. 21 Aɔ̃ɔ
Luda dɔ̃, mɔde aɔ̃è bɛɛ línɛ a zɛ́a wà à
sáabu kpáro. Ń laasuunɔ kɛ̀ pã, ben aɔ̃
gɔ̃̀ gusiaan ń mìsai yãnzi. 22 Aɔ̃ ń zĩnda
dìɛ ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũ, ben aɔ̃ gɔ̃̀ mìsaideenɔ ũ.
23 Aɔ̃è dɔnzi kɛ gbɛ̃ntee kɛ̀ aɔ̃è gaanɔ kɔ̃n
bãanɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ
takanɛ Luda kɛ̀ è garoo gɛ̃ɛ ũ.
24 Àmbe à tò Luda ń kpá gbãsĩkɛnazi,
lɛ aɔ̃ wísaiyã kɛ kɔ̃o, lán aɔ̃è à ni dɛ ń nɔ̀sɛ
guu nà. 25 Aɔ̃ Luda yãpuradee lendee kpà
kɔ̃n ɛgɛɛo. Aɔ̃è dɔnzi kɛ Luda pɔ́kɛnanɔnɛ
wà dɔńzi Luda kɛ̀ pɔ́ píngi kɛ̀ gɛ̃ɛ ũ.
Aubarikadeen à ũ gurɔ píngi! Aami.
26 Beee yãnzi Luda ń kpá wísaiyã
nidɛnaa. Baa ń nɔgbɛ̃nɔ yã kɛ̀ wè kɛɛ
lendee kpà kɔ̃n yã kɛ̀ wè kɛrooo. 27 Lɛmɛ
se gɔ̃gbɛ̃nɔ yã kɛ̀ wè kɛ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo
tò, aɔ̃è lugakɔ̃zi. Gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃o è
wísaiyã kɛ kɔ̃o aɔ̃è à gbɛ̀ e ń zĩndaa ń
sãsãna lɛ́n. 28 Zaakɛ aɔ̃ɔe we wà zɛ̀ kɔ̃n
Luda dɔ̃naoro, ben à ń laasuu kɛ̀ lɛkpɛɛ,
lɛ aɔ̃ yã kɛ̀ dɛ wà kɛroonɔ kɛ. 29 Yã zaa
píngi pɛ̀kɔ̃rɛḿma: Nɔ̀sɛ pãsĩ, wɛ́ɛkaka,
kɛna kɔ̃o ĩi, nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ, gbɛ̃dɛna,

swèe, gbɛ̃blena kɔ̃n mɔnafikikɛnao.
Kɔmɔtɔdeenɔn ń ũ, 30 gbɛ̃yakarinɔ, Luda
ibɛɛnɔ, gbɛ̃ takiikɛrinɔ, yɔ̃̀kɔ̃deenɔ,
ĩadãrinɔ, zaa laasuulɛrinɔ, de kɔ̃n
dao yãmarisaideenɔ, 31 mìsaideenɔ,
náanɛsaideenɔ, gbɛ̃yãkɛrisaideenɔ,
sósobisaideenɔ. 32 Aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ
kɛ̀ yã beee taka kɛ̀rinɔ kà wà ń dɛdɛ,
mɔde aɔ̃è zɛ kɔ̃n à kɛnanɔ adoro, aɔ̃è tɛ́
ká à kɛ̀rinɔmmɛ dɔ.

Luda é yãkpaɛ kɛ a zɛ́a

2 Beee yãnzi mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ gbɛ̃ pãnde
taari ee, ń agbaa vĩ ǹ kpáro. Tó n gbɛ̃
pãnde taari è, n n zĩnda dà yãmmɛ, za-
akɛ n gbɛ̃taari'eri nɛɛ̀ kɛ lɛ se dɔ. 2 Wá
dɔ̃ kɛ̀ Luda yãkpaɛkɛna kɔ̃n yã beee taka
kɛ̀rinɔɔ kuu a zɛ́amɛ. 3 Mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ yã
beee taka kɛ̀rinɔ taari e, ben nɛɛ̀ kɛ lɛ
se, nɛ́ɛ daa nɛ́ bɔ Luda yãkpaɛkɛnan yɔ́?
4 Ke nɛ́ɛ dɔkɛɛ kɔ̃n Luda nnakɛnnɛna bí-
tao kɔ̃n à mɛnao kɔ̃n à sùuomɛ? Ń dɔ̃
kɛ̀ Ludaa e à nnaa kɛɛnnɛ lɛ ǹ n nɔ̀sɛ
liɛ yãnzinloo? 5 N swãgbãaa kɛ̀, nɛ́ɛ nɔ̀sɛ
liɛro, nɛ́ɛ pɔfɛ̃ kaakɔ̃anzi ai Luda pɔfɛ̃pi-
tammagurɔɔ zĩ, tó Luda yãkpaɛkɛna kɔ̃n
gbɛ̃nɔ a zɛ́a bɔ̀ gupuraaa. 6 Eé fĩa bo
baadenɛ a yãkɛnaa. 7 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gakui
kɔ̃n bɛ̀ɛo kɔ̃n mɛ̀vãsaio wɛtɛɛ bensɔ̃ aɔ̃ɔe
à maaa kɛɛ kɔ̃n mɛnaonɔ é wɛ̃̀ndi kɛ̀ è
yãaroo e. 8 Gbɛ̃ kɛ̀ ń zĩnda pɔyeziyã e
dɔɔńnɛ aɛ aɔ̃ gì yãpuraazi aɔ̃ɔ tɛ́ à zaaaz-
inɔ sɔ̃, Luda é pɔfɛ̃ kɔ̃n pɛ̃tɛ̃o pitam̃ma.
9 Wɛ́ɛtãmma kɔ̃n wãwãao é zaakɛri píngi
le, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra bori pãndenɔ.
10 Luda é maakɛri píngi gba gakui kɔ̃n
bɛ̀ɛo kɔ̃n aafiao, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra
bori pãndenɔ. 11 Zaakɛ Luda è gbɛ̃ke wɛ́ɛ
gwaro.
12 Gbɛ̃ kɛ̀ durun kɛ̀ Musa doka dɔ̃sai
é kaatɛ lɛ doka pì sai. Gbɛ̃ kɛ̀ durun kɛ̀
nana doka pì ɔzĩ sɔ̃, Luda é yãkpaɛ kɛo
doka pì musumɛ. 13 Èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe doka
maa kɔ̃n swão bé à maa Luda kiiaro. Gbɛ̃
kɛ̀ èe zĩi kɛɛa bé eé bɔ maa. 14 Tó borii
kɛ̀ aɔ̃ Musa doka dɔ̃roonɔ yã kɛ̀ kɔ̃ sìo kɛ̀
kɔ̃n ń zĩndao, aɔ̃ɔ doka vĩ ń zĩndaamɛ.
15 Aɔ̃ɔe ɔdɔɔawe kɛ̀ yã kɛ̀ kú doka pì guu
kú ń nɔ̀sɛmmɛ. Aɔ̃ laasuu e yãpura kpaaa
dɔ, zaakɛ aɔ̃ laasuu mɛ̀n doro, à kɛnɔ è
ń da yãn, à kɛnɔ è ń bɔn. 16 Lɛmɛ yãk-
paɛkɛgurɔɔ zĩ Luda é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃n-
teenɔ yã kɛ̀ utɛna aɔ̃ nɔ̀sɛn musu Kirisi
Yesu gãzĩ, lán baaru nnaa kɛ̀ mɛ́ɛ kpaa ò
nà.

Yudanɔ nɛ́ dokadarisaideenɔmɛ

17 N Yuda ina, n zɛ kɔ̃n n Yudakɛɛo,
ń Musa doka náanɛ vĩ, nɛ́ɛ yɔ̃̀kɔ̃ kɛɛ Lu-
dao. 18 Ń Luda pɔyezi dɔ̃ kɔ̃n yã kɛ̀ zɛ́ vĩo,
kɛ̀ wà doka pì dàdannɛ yãnzi. 19 Nɛ́ɛ daa
ń dɛ vĩ̀anɔ wɛ́ɛdee ũ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gu-
siaa guunɔ fitia ũ, 20 wɛ́ɛsiadeenɔ yãdan-
nɛri ũ, gbɛ̃ dufunɔ aufaa ũ. Nɛ́ɛ daa Luda
dokan dɔ̃na kɔ̃n yãpuraao mì ũ. 21 Mmɔn
kɛ̀ nɛɛ̀ yã da gbɛ̃ pãndenɔnɛ, bɔ́yãnzi nɛɛ̀
da n zĩndanɛziroo? N bɛ̀ wàton kpãi oro,
mpi nɛɛ̀ o sɔ̃ɔ́? 22 Nɛɛ̀ be wàton zina kɛro,
nɛɛ̀ zina kɛ sɔ̃ɔ́? Nɛɛ̀ kya ká tãanɔn, nɛɛ̀ ń
kpɛ́ pɔ́nɔ kpãi o sɔ̃ɔ́? 23 Nɛɛ̀ yɔ̃̀kɔ̃ kɛ Luda
doka musu, ben n doka pì danasai è Luda
tɔ́ yaka. 24 Zaakɛ a yãnzin bori pãndenɔ
ègɔ̃ Luda tɔ́ zaaa siizi lán wà kɛ̃̀ à yãn nà.
25 Tó ń Luda doka kũna, ben bɛ̃̀n-
gukɛna àre vĩnnɛ. Tó nɛ́ɛ à yã da sɔ̃ro,
ń sáa kɔ̃n gɛfɔɔdeenɔmɛ. 26 Tó gɛfɔɔdee
Luda dokanɔ kũna, Luda é gɛfɔɔdee pì
gwa sáa kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ bɛ̃̀ngu kɛ̀oroo? 27 Baa
tó ń doka takada pì kũna bensɔ̃ n bɛ̃̀ngu
kɛ̀, tó nɛ́ɛ doka pì daro, bɛ̃̀ngukɛrisaidee
kɛ̀ kũna é tó yã danla. 28 Kuuna Yuda
ũ yãpuraa nɛ́ mɛ̀baayãnlo, lɛmɛ bɛ̃̀n-
gukɛna yãpuraa nɛ́ mɛ̀baayãnlo se. 29 Ku-
una Yuda ũ yãpuraa nɛ́ nɔ̀sguuɛyãmɛ,
lɛmɛ dɔ bɛ̃̀ngukɛna yãpuraa nɛ́ nɔ̀sɛgu-
uyãmɛ se. Luda Nini zĩimɛ, èe kɛ doka
takada yãnlo. Luda bé è gbɛ̃ beee taka
sáabu kpá, èe kɛ gbɛ̃nteenlo.

3 Kaarana kpareen Yudakɛɛ vĩi? Àre
kpareen bɛ̃̀ngukɛna vĩi? 2 À kaarana
vĩ bíta yã píngi guu. Káaku gĩa Luda a
yã nàńnɛ ń ɔzĩmɛ. 3 Kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃kɛnɔ náanɛ

vĩro, bɔ́n beee vĩi? Aɔ̃ kuuna náanɛ sai
é Luda náanɛ gboroɔ́? 4 Auo! Lɛnlo! À tó
Luda gɔ̃ yãpuraa vĩ, baa kɛ̀ gbɛ̃ píngi nɛ́
ɛgɛdeemɛ, lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà wà bè:
Tó n yã ò, n yã égɔ̃ zɛ́ vĩ,
tó n yãkpaɛ kɛ̀ńyo, n yã é ble.
5 Tó wa zaakɛɛ è Luda maakɛɛ bɔ gupu-
raaa, bɔ́ yãn wé oo? Wé be Ludaa maaro
kɛ̀ è pɔfɛ̃ pitawa yãnzin yɔ́? Mɛ́ɛ oo lán
gbɛ̃ntee ona bàmɛ. 6 Auo! Lɛnlo! Tó Luda
yãzɛ vĩro, à kɛ̀ dia eé fɔ̃ à yãkpaɛ kɛ kɔ̃n
andunao? 7 Gbɛ̃ke é be, tó a ɛgɛdekɛɛ
e Luda náanɛ kaara bensɔ̃ èe à tɔ́ bɔɔ,
bɔ́yãnzin eé yã daala lán durunkɛri bàzi?
8 Tó ń ò lɛ nɛ́ɛ bee wà yã zaaa kɛ, yã maaa
é bɔn. Gbɛ̃kenɔ ma tɔ́ zaaa sì wà bè lɛn
mɛɛ̀ o lɛ. Luda yãdanlana kɔ̃ sìńyo.

Gbɛ̃kee maaro

9 Tɔ̀! Wa Yudanɔ wá sɔ̃̀ɔn yɔ́? Lɛnlo
fá! Zaakɛ ma Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ
bɔ̀bɔ ń dàn ń píngi kɔ̀, aɔ̃ píngi nɛ́ durun
zɔ̀nɔmɛ. 10 Wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Gbɛ̃kee maaro, baa mɛ̀n do.
11 Làakaride kee kuuro, Luda kii wɛtɛri
kee kuuro.
12 Aɔ̃ sɛ̃̀sã ń píngi aɔ̃ gɔ̃̀ dɔ̀rɔ sai,
yãmaakɛri kee kuuro, baa mɛ̀n do.
13 Aɔ̃ kòto dɛ lán mira wɛ̃na bàmɛ,
aɔ̃è lɛ́nnaa kásaańnɛ,
aɔ̃ lɛ́gbɛ nɛ́ pitigoo sɛwɛɛmɛ,
14 yã ĩi kɔ̃n gbɛ̃kanao ń lɛ́ pà.
15 Aɔ̃ɔ wãa kɔ̃n gbɛ̃dɛnao,
16 aɔ̃è kisia kɔ̃n pɔsiaao kpáńzi,
17 aɔ̃ɔ aafia zɛ́ dɔ̃ro,
18 aɔ̃ wɛ́ɛ ègɔ̃ Luda wí vĩro.
19 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda doka píngi dɛ gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ na doka pì ɔzĩnɔ pɔ́ ũmɛ, lɛ gbɛ̃
píngi lɛ́ gɔ̃ nakɔ̃ana, anduna gbɛ̃ píngi
gɔ̃ taaridee ũ Luda kiia. 20 Zaakɛ gbɛ̃ke é
bɔ maa Luda kiia doka pì kũna yãnziro.
Luda doka bé è tó wà durun dɔ̃.

Dian Luda è tó yã bɔńyo nna nà

21 Dian Luda è tó yã bɔńyo nna nà bɔ̀
gupuraaa sa, lán à yã kɛ̃na Musa doka
kɔ̃n annabinɔ takadanɔ guu nà. Ɛ̀e kɛ à
doka kũna yãnlo. 22 Luda è tó yã bɔńyo
nna Yesu Kirisi náanɛkɛna yãnzimɛ. Gbɛ̃
kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ píngi pɔ́mɛ. Gbɛ̃kee
bɔna adoro, 23 zaakɛ baade píngi durun
kɛ̀, aɔ̃ kɛ̃̀sã Luda gakuizi. 24 Luda è tó yã
bɔńyo nna gbaa ũ a gbɛ̃kɛ yãnzi Kirisi
Yesu kɛ̀ à ń bó gãzĩ. 25 Àpin Ludaa kpà
durun agbaakpabɔ ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à aru
náanɛ kɛɛnɔnɛ, lɛ à ɔdɔa baade píngìnɛ
kɛ̀ eè yã kɛ a zɛ́amɛ. À mɛna yã, èe du-
run ziinɔ yã daro, 26 ben à ɔ̀dɔańnɛ tia
kɛ̀ eè yã kɛ a zɛ́a. Dian Luda è yã kɛ a
zɛ́a nàn gwe, bensɔ̃ è tó yã bɔ kɔ̃n Yesu
náanɛkɛrinɔo nna.
27 Gbɛ̃nteenɔ é fɔ̃ wà ĩa dã dɔɔ́? Beee
é sí kɛro. Bɔ́yãnzii? Zaakɛ à dɛ zĩkɛna
dokaa yã ũro, ludanaanɛkɛna yãmɛ.
28 Zaakɛ má è yã è bɔ gbɛ̃o nna Yesu
náanɛkɛna yãnzimɛ, zĩkɛna dokaa baasi.
29 Luda nɛ́ Yudanɔ Ludamɛ ńtɛ̃ɛɔ́? Bori
pãndenɔ Ludan seroo? Eè, bori pãndenɔ
Ludamɛ dɔ. 30 Zaakɛ Luda mɛ̀n domɛ.
Eé tó yã bɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ bɛ̃̀ngu kɛ̀o nna
a náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ yãnzimɛ, bensɔ̃ eé
tó yã bɔ kɔ̃n gɛfɔɔdeeo nna a náanɛ
dɔ̃nkɔ̃ pì musu. 31 Wée doka daa pɔ́ke ũro
ludanaanɛkɛna yãnzin yɔ́? Lɛnlo, wée
gbãaa kpaaamɛ.

Yã bɔna Ibraĩo nna ludanaanɛkɛna yãnzi

4 Wa Yudanɔ, wé be diamɛ wa dezi
káaku Ibraĩ yã musuu? 2 Tó Ludaa tò
yã bɔ̀o nna yã kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi, lɛ à ĩadãyã
è, mɔde èe fɔ̃ à dɛ̃̀ Luda aɛzĩro. 3 Dian
wà ò nà Luda yãn? Wà bè Ibraĩ Luda
náanɛ kɛ̀, ben Ludaa tò yã bɔ̀o nna a
náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi. 4 Fĩabona zĩkɛrinɛ
nɛ́ gbɛ̃kɛkɛnnɛnanlo, à asaiapɔmɛ. 5 Baa
tó gbɛ̃ e yãke kɛro, tó èe Luda kɛ̀ è
tó yã bɔ kɔ̃n taarideenɔ nna náanɛ kɛɛ,
Luda é tó yã bɔo nna a náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ
yãnzi. 6 Dauda gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o
nna yãkekɛsai aubarika'ena yã ò à bè:

7 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ Luda pɔ́ kù ń
taarinɔla à ń durunnɔ kɛ̀ḿmanɔ ũ.
8 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii é à durun yã
daroo ũ.
9 Aubarika beee nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ bɛ̀ngu kɛ̀ pɔ́mɛ
adoɔ́, ke gɛfɔɔde pɔ́mɛ dɔ? Wà bè Ludaa
tò yã bɔ̀ kɔ̃n Ibraĩo nna, kɛ̀ à à náanɛ
kɛ̀ yãnzi. 10 Ibraĩ dɛ diamɛ gurɔɔ kɛ̀ Lu-
daa tò yã bɔ̀o nnaa? À bɛ̀ngukɛnaɔ́ ke
gɛfɔɔdeemɛ? Èe bɛ̀ngu kɛro, gɛfɔɔdeemɛ.
11 Ben à bɛ̀ngu kɛ̀ sèeda ũ kɛ̀ Ludaa tò yã
bɔ̀o nna à gɛfɔɔdekɛgurɔ yãnzi. Lɛn à dɛ
gɛfɔɔdee kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀ńyo nnaanɔ
dezi ũ lɛ ń píngi ń ludanaanɛkɛna yãnzi.
12 À dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɛ̀ngu kɛ̀nɔ dezi ũmɛ
dɔ. Èe kɛ aɔ̃ bɛ̀ngukɛna yãnzinlo, kɛ̀ aɔ̃ɔ
tɛ́ wa dezi Ibraĩ kɛ̀sɛgbɛzi yãnzimɛ kɛ̀ à
Luda náanɛ kɛ̀ a gɛfɔɔdekɛgurɔ.

Dian Ibraĩ Luda náanɛ kɛ̀ nà

13 Luda lɛ́ gbɛ̀̃ Ibraĩnɛ kɔ̃n à boriinɔ à
bè anduna é gɔ̃ ń pɔ́ ũ. Èe kɛ à doka
kũna yãnzinlo, kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o nna
a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ yãnzimɛ. 14 Tó gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ doka kũnanɔ bé weé kí ble, ɛ̃ndɛ̃
ludanaanɛkɛna àre vĩro bensɔ̃ Luda lɛ́g-
bɛ̃na kɛ̀ famma, 15 zaakɛ doka è mɔ́ kɔ̃n
Luda pɔfɛ̃omɛ. Guu kɛ̀ doka kúnlo, taari
ègɔ̃ kuuro. 16 Beee yãnzi pɔ́ kɛ̀ Luda a
lɛ́ gbɛ̀̃ ena nɛ́ à náanɛkɛna yãmɛ, lɛ àgɔ̃
dɛ à gbɛ̃kɛ yã ũ. Lɛ́gbɛ̃na pì sɔ̃ nɛ́ Ibraĩ
bori pìnɔ pɔ́mɛ ń píngi, èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
Musa doka kũna ńtɛ̃ɛnɔnlo, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe Luda náanɛ kɛɛ lán Ibraĩ bànɔomɛ
dɔ. Ibraĩ nɛ́ wa píngi dezimɛ. 17 À dɛ
wa dezi ũ Luda kiia, lán wà kɛ̀̃ Luda
yãn nà. Luda bè a à dìɛ bori pariinɔ
dezi ũ. Ibraĩ Luda kɛ̀ è wɛ̀ndi kpá gènɔa
à tó pɔ́ kɛ̀ kuu yãroonɔ gɔ̃ kuu náanɛ
kɛ̀. 18 À Luda náanɛ kɛ̀ à wɛ́ɛ dɔ̀ pɔ́ kɛ̀
gbɛ̃ke wɛ́ɛ dɔziroozi, ben à gɔ̀̃ bori pari-
inɔ dezi ũ lán Ludaa ònɛ nà à bè, lɛmɛ
à boriinɔ égɔ̃ dɛ lɛ. 19 Ibraĩ kà lán wɛ̀̃
basɔɔroo taka bà. Baa tó à laasuu lɛ̀ a
gɔ̃gbɛ̃kɛbɔsaia kɔ̃n Sara nɛ́'isɔ tatanao, à
ludanaanɛkɛna e busaro. 20 Èe seka kɛ
lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̀̃nɛaro, èe gí Luda náanɛ
kɛziro, ben à gbãa è a ludanaanɛkɛnaa à
Luda tɔ́ bɔ̀, 21 zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ à yã fɛɛna
vĩro, Luda é fɔ̃ à lɛ́ kɛ̀ à gbɛ̀̃ pì kɛ.
22 Beee yãnzin Ludaa tò yã bɔ̀o nnazi.
23 Wèe yã bɔnao nnaa pì kɛ̃ à mɛ̀n doo
yãnziro, 24 wà kɛ̀̃ wamɔwa kɛ̀ Luda é tó
yã bɔwao nnaanɔ yãnzimɛ dɔ, wamɔwa
kɛ̀ wée Luda kɛ̀ à wa Dii Yesu fɛ̀ɛ bɔna
gaan náanɛ kɛɛnɔ. 25 Luda à kpàḿma lɛ
à e à wa taarinɔ kɛ̃we yãnzimɛ, ben à à
fɛ̀ɛ wɛ̀ndio lɛ yã e à bɔwao nna yãnzi.

Kɛna nna kɔ̃n Ludao

5 Lán Ludaa tò yã bɔ̀wao nna nà à
náanɛ kɛ̀ wée kɛɛ yãnzi, wá nnao sa
wa Dii Yesu Kirisi gãzĩ. 2 À náanɛkɛna
guu wa zɛ́ è à gãzĩ wa gɛ̃ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀
wá kúo pì guu, ben wée pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n
Luda gakui kɛ̀ wá wɛ́ɛ dɔzio. 3 Èe kɛ beee
adoro, wée pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n wa nawɛ̃akɛ-
nao dɔ, zaakɛ wá dɔ̃ kɛ̀ nawɛ̃a è mɔ́ kɔ̃n
mɛnao, 4 mɛna è mɔ́ kɔ̃n dà maaao, dà
maaa è mɔ́ kɔ̃n tãmaao, 5 tãmaa sɔ̃ è wa
nɛ́ro, zaakɛ Luda a yenzi dà wa nɔ̀sɛn a
Ninii kɛ̀ à wa gbaa gãzĩ. 6 Wa gbãasai guu
Kirisi gà wamɔwa zaakɛrinɔ gɛ̃ɛ ũ gurɔɔ
kɛ̀ Ludaa dìɛa. 7 Gana gbɛ̃ maaa gɛ̃ɛ ũu
aagaro. Ke gbɛ̃ke é we à ga gbɛ̃ maaa
gɛ̃ɛ ũ gwɛɛ, 8 ben Ludaa ɔ̀dɔawe dian á
yewazi nà, zaakɛ wa durundekɛɛ guun
Kirisi gà wa gɛ̃ɛ ũ. 9 Lán yã bɔ̀wao nna
nà sa à aru yãnzi, wa wa sina Luda pɔfɛ̃a
à gãzĩ yã o dɔɔ́? 10 Yã wá ĩi kɔ̃n Ludaomɛ,
ben wa kɛo nna à Nɛ́ gana yãnzi. Lán wa
kɛ Ludao nna nà sa, wa wa mìsina à ku-
una wɛ̀ndio yãnzi yã o dɔɔ́? 11 Èe kɛ kɛ̀ki-
imɛ adoro, wée pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n Ludao dɔ
wa Dii Yesu Kirisi kɛ̀ tò wa kɛo nnaa gãzĩ.

Kirisi yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n Adamuo

12 Gbɛ̃ mɛ̀n doo yãnzin durun gɛ̀̃ an-
duna guu, ben durun gaa ì. Lɛmɛ dɔ gaa
kú baade píngia, kɛ̀ baade píngi durun kɛ̀
yãnzi. 13 Durun kú anduna guu lɛ Musa
doka kpɛ́ à mɔ́. Gurɔɔ kɛ̀ doka kuuro, Lu-

daa e durun yã daro, 14 mɔde sɛna zaa
Adamua ai à gàa pɛ́ Musaa ga kí blè
baade píngia, baa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe durun kɛ
lán Adamu sãsãna bàroonɔ. Adamu nɛ́
gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́ takamɛ.
15 Mɔde ludangbaa é sí lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n
Adamu taarioro, zaakɛ lán gbɛ̃nɔ gà
nà pari Adamu ado sãsãna yãnzi, Luda
gbɛ̃kɛ kɔ̃n à gbaao kɛ̀ kà gbɛ̃nɔa pari Yesu
Kirisi ado gbɛ̃kɛ yãnzi dɛ beeela. 16 Lu-
dangbaa é sí lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n gbɛ̃ mɛ̀n do durun
pìoro. Taari mɛ̀n doo pì bé à mɔ̀ kɔ̃n yãk-
paɛkɛnao, ben yã vɛ̃̀ɛ gbɛ̃nteenɔa. Taar-
inɔ mɔ̀ kɔ̃n ludangbaao, ben yã bɔ̀ kɔ̃n
gbɛ̃nɔ nna. 17 Lán Adamu ado taari bé à
tò gaa mɔ̀ à kí blè nà, Yesu Kirisi ado yã
kɛ̀ à mɔ̀o bíta dɛ beeela. Beee yãnzi gbɛ̃
kɛ̀ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ńnɛ, kɛ̀ à tò yã bɔ̀ńyo
nna gbaa ũunɔ é kí ble wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo
guu. 18 Beee yãnzi lán taari mɛ̀n doo pì tò
yã vɛ̃̀ɛ bori píngia nà, lɛmɛ dɔ maakɛna
mɛ̀n doo pì è tó bori píngi bɔ maa lɛ aɔ̃
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e. 19 Lán gbɛ̃ mɛ̀n do
swãgbãaa bé à tò gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ durundeenɔ
ũ parii nà, lɛmɛ dɔ gbɛ̃ mɛ̀n do yãmana
é tó gbɛ̃nɔ bɔ maa pari lɛ. 20 Doka mɔ̀ lɛ
taari e àgɔ̃ kaara yãnzimɛ, mɔde kɛ̀ du-
run kàara, Luda gbɛ̃kɛɛ kàara dɛ beeela.
21 Lán durun kíblena mɔ̀ kɔ̃n gaao nà, lɛn
dɔ Luda gbɛ̃kɛ kíblena è tó wà bɔ maa lɛ,
wà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e wa Dii Yesu Kirisi
gãzĩ.

Kuuna Kirisi guu

6 Wé be diamɛ? Wé gí wàgɔ̃ durun
kɛɛ lɛ Luda gbɛ̃kɛɛ e àgɔ̃ kaaran yɔ́?
2 Auo! Lɛnlo! Wamɔwa kɛ̀ wá dɛ gɛ̀nɔ ũ
durun yã musu, à kɛ̀ dia wégɔ̃ kpɛɛ wàgɔ̃
durun kɛɛ dɔɔ? 3 Wamɔwa kɛ̀ wa batisi
kɛ̀ Kirisi Yesu pɔ́ ũunɔ, á dɔ̃ kɛ̀ wá kúo
à gaa guuroo? 4 Wa gao batisikɛna guu,
wà wa vĩio lɛ wàgɔ̃ kú kɔ̃n wɛ̃̀ndi dufuo,
lán Kirisi fɛ̀ɛ gaan kɔ̃n a De gbãa gakuio
à kuu nà. 5 Lán wa gɔ̃o mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ à gaa
guu nà, lɛn wé gɔ̃o lɛ à fɛɛna guu se. 6 Wá
dɔ̃ kɛ̀ wa dà zii gào lía, lɛ wa mɛ̀ du-
rundee kaatɛ wàton zɔ̀ ble durunnɛ dɔro,
7 zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ gà bɔ̀ durun yãmmɛ. 8 Lán
wa ga kɔ̃n Kirisio nà, wá à náanɛ vĩ kɛ̀
wégɔ̃ kuuo dɔ. 9 Wá dɔ̃ lán Kirisi fɛ̀ɛ gaan
nà, eé ga dɔro, gaa gbãa vĩa dɔro. 10 Za-
akɛ gana kɛ̀ à gà, à gà durun yã musu
gɛ̃̀n domɛ, kuuna kɛ̀ à kuu tia sɔ̃, à kuu
Luda pɔ́ ũmɛ. 11 Lɛn apinɔ se, à a zĩnda
diɛ gɛ̀nɔ ũ durun yã musu lɛ, égɔ̃ kuu
Luda pɔ́ ũ Kirisi Yesu guu. 12 Beee yãnzi
àton tó durun kí ble a mɛ̀ kɛ̀ eé gaaa a
dà zaaa dɔare aɛ dɔro. 13 Àton a mɛ̀gu
ke kpá durun-a yãzaakɛbɔ ũro. À a zĩnda
kpá Ludaa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ gaan wà ku-
unɔ ũ, à a mɛ̀guunɔ kpáa yãmaakɛbɔnɔ
ũ. 14 Àton tó durun gɔ̃ gbãa vĩawa dɔro,
zaakɛ á na doka ɔzĩro, sé Luda gbɛ̃kɛɛ.

Maakɛna zɔ̀nɔ

15 Dian gwee? Lán wá kú doka ɔzĩ dɔro
nà, sé Luda gbɛ̃kɛɛ ɔzĩ, wégɔ̃ kpɛɛ wàgɔ̃
durun kɛɛn yɔ́? Auo! Lɛnlo! 16 Á dɔ̃ kɛ̀ tó
a a zĩnda kpà gbɛ̃a ée mì siɛɛnɛ, á dɛ adee
zɔ̀ ũnloo? Tó durunn a a zĩnda kpàa, é
gamɛ. Tó a mì sìɛ Ludanɛ sɔ̃, é bɔ maa.
17 Wa sáabu kɛ̀ kɔ̃n Ludao, zaakɛ durun
zɔ̀nɔn a ũ yã, ben a mì sìɛ yã kɛ̀ wà dàare
zɛ́azɛanɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 18 A bɔ durun yãn
a gɔ̃ maakɛna zɔ̀nɔ ũ. 19 Mɛ́ɛ yã pì oo
lán gbɛ̃ntee yã'ona bà a gbãasai yãnzimɛ.
Lán a a mɛ̀guunɔ kpà yã pãpãkɛna kɔ̃n yã
zaaao zɔ̀nɔ ũ a yã zaaa kɛ̀ nà, lɛn tia dɔ à
a mɛ̀guunɔ kpá maakɛna zɔ̀nɔ ũ lɛ a ku-
una gɔ̃ adona. 20 Kɛ̀ á dɛ durun zɔ̀nɔ ũ yã,
a bà kú kɔ̃n maakɛnaoro. 21 Àre kpareen
á è yã kɛ̀ á kɛ̀ yã kɛ̀ à kɛ̀are wíyã ũ tiaanɔ
musuu? Yã pìnɔ mìdɛna nɛ́ gaamɛ. 22 Tia
sa lán a bɔ durun yãn nà ée dɔɔ Ludazi,
a àren kuuna adona ũ, à mìdɛna sɔ̃ nɛ́
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroomɛ. 23 Durun asaia nɛ́
gaamɛ, mɔde gbaa kɛ̀ Ludaa dàwe wa Dii
Kirisi Yesu guun wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ũ.

Wá kú Musa doka ɔzĩ dɔro

7 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ yã ooare lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
Musa doka dɔ̃ɔnɔ bà. Á dɔ̃ kɛ̀ doka

iko vĩ gbɛ̃a gurɔɔ kɛ̀ à kú wɛ̃̀ndionloo?
2 Lɛn doka pì nɔzãree yì a zãa lɛ gurɔɔ kɛ̀
à kú wɛ̃̀ndio. Tó à zã gà, ben doka pì è
à gbarɛ. 3 Gurɔɔ kɛ̀ à zã kuu, tó à gɔ̃̀ gɔ̃
pãnde pɔ́ ũ, weé benɛ zinakɛrimɛ. Tó à
zã gàmɛ sɔ̃, doka pì à gbàrɛn gwe. Tó à
gɔ̃̀ gɔ̃ pãnde pɔ́ ũ sa, beee nɛ́ zina yãmɛ
dɔro. 4 Lɛn apinɔ se ma gbɛ̃nɔ, a ga doka
musu Kirisi mɛ̀ gãzĩ, ben a gɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ fɛ̀ɛ
bɔna gaan pì pɔ́ ũ, lɛ wà e wà kaarana e
Luda pɔ́ ũ. 5 Kɛ̀ wa dà dɔ̀we aɛ yã, doka
bé à tò durun nii wa dɛ wa mɛ̀ guu, ben
wa kaarana è ga pɔ́ ũ. 6 Tia sɔ̃ wa ga pɔ́
kɛ̀ wa kũ zɔ̀ ũu pì yã musu, wa bɔ dokan,
ben wée dɔɔ Ludazi à Ninii zɛ́ dufu guu,
èe kɛ doka takada zɛ́ ziinlo.

Doka kɔ̃n durun-o

7 Wé be diamɛ? Luda doka nɛ́ durunn
yɔ́? Lɛnlo fá! Doka pì bé à tò ma durun
dɔ̃̀. Tó doka e be wàton pɔ́ ni dɛroro, lɛ
má dɔ̃ dian pɔ́nidɛna ègɔ̃ dɛ nàro. 8 Du-
run zɛkii è Luda yãdiɛna pì gãzĩ, ben à
tò pɔ́ píngi nii ma dɛ. Zaakɛ kɛ̀ má doka
dɔ̃ro, durun dɛmɛ yãke ũro. 9 Má kuu yã
doka sai, mɔde kɛ̀ ma yãdiɛna pì mà, du-
run vù iin, 10 ben ma ga. Yãdiɛna kɛ̀ dɛ à
wɛ̃̀ndi kpámaa pì mɔ̀mɛ kɔ̃n gaao. 11 Du-
run zɛkii è yãdiɛna pì gãzĩ, ben à kɛ̀kɛ
à ma dɛ yã pì gãzĩ. 12 Lɛmɛ doka pì ku-
una adona, bensɔ̃ Luda yãdiɛna pì kuuna
adona, à zɛ́ vĩ bensɔ̃ à maa. 13 Yã maaa
bé à tò ma gaɔ́? Lɛnlo fá! Lɛ durun e à bɔ
gupuraaa, à gaa ìmɛ yã maaa gãzĩ, lɛ wà
durun dɔ̃ durun ũ yãdiɛna pì gãzĩ.

Zĩ̀kana kɔ̃n durun-o

14 Wá dɔ̃ kɛ̀ doka pì bɔ̀ Luda kiiamɛ.
Mapi sɔ̃, dàdeen ma ũ, má na durun ɔzĩ.
15 Mɛ̀ɛ̀gɔ̃ yã kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ gbá dɔ̃ro, zaakɛ
mɛɛ̀ yã kɛ̀ má yezi mà kɛɛ kɛro, yã kɛ̀
má yezi mà kɛroon mɛɛ̀ kɛ. 16 Tó yã kɛ̀
má kɛ̀ e kɔ̃ sé kɔ̃n ma pɔyeziyãoro, ma
we kɛ̀ doka pì maa. 17 Èe kɛ mámbe mɛ́ɛ
kɛɛro, durun kɛ̀ kú ma guumɛ. 18 Má dɔ̃
kɛ̀ yã maaa kú ma guuro, ma dà maaro.
Mɛɛ̀gɔ̃ yezi mà yã maaa kɛ, mɔde mɛɛ̀ fɔ̃
mà kɛro. 19 Yã maaa kɛ̀ má yezi mà kɛ,
mɛɛ̀ kɛro. Yã zaaa kɛ̀ má yeziroon mɛɛ̀
kɛ. 20 Tó yã kɛ̀ má yeziroon mɛ́ɛ kɛɛ, èe
kɛ mámbe mɛ́ɛ kɛɛro, durun kɛ̀ kú ma
guumɛ. 21 Má è tó má yezi mà à maaa kɛ,
à zaaa bé è dɔmɛ aɛ. 22 Luda doka bé è
kɛmɛ nna ma swɛ̃̀ guu, 23 mɔde má è iko
pãndee kú ma mɛ̀ guu, ègɔ̃ zĩ̀ kaa kɔ̃n iko
kɛ̀ kú ma laasuu guuo, ben má na durun
iko kɛ̀ kú ma mɛ̀ guu pì ɔzĩ. 24 Mamɔma
wɛ̃ndade ina, dé bé eé ma sí ma mɛ̀ kɛ̀
ma kpa gaazi kɛ̀ ɔzĩi? 25 Ma sáabu kɛ̀ kɔ̃n
Ludao! Kɔ̃n wa Dii Yesu Kirisi gbãaao.
Lɛn má dɛ zɔ̀ ũ Luda dokanɛ ma laasuu
guu lɛ, bensɔ̃ má dɛ zɔ̀ ũ durun ikonɛ ma
dà guu.

Zĩ̀blena kɔ̃n Luda Nini gbãaao

8 Yã é vɛ̃ɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Kirisi Yesu gu-
unɔa dɔro, 2 zaakɛ kuuna Kirisi Yesu
guu Luda Nini kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpáḿma gbãaa
ma bɔ durun kɔ̃n gaao ikon. 3 Yã kɛ̀ Musa
doka e fɔ̃ à kɛ̀ro gbɛ̃ntee gbãasaikɛ yãnzi,
Ludaa kɛ̀. À a zĩnda Nɛ́ zĩ̀ gbɛ̃ntee ũ
lán wamɔwa durundeenɔ bà durun kɛ̃n-
nɛna yãnzi, ben à wí dà durun-a a Nɛ́
mɛ̀ pì gãzĩ, 4 lɛ yã kɛ̀ doka e wɛtɛɛ yãpu-
raa kɛwa, wamɔwa kɛ̀ wa dà è dɔwe aɛ
dɔro, sé Luda Nini. 5 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dà è dɔńnɛ
aɛnɔ è làakari dɔ ń dà yãa, gbɛ̃ kɛ̀ Luda
Nini è dɔńnɛ aɛnɔ è làakari dɔ Luda Nini
yãa. 6 Dà dɔnnɛna aɛ nɛ́ gaamɛ. Luda
Nini dɔnnɛna aɛ nɛ́ wɛ̃̀ndi kɔ̃n aafiaomɛ.
7 Dà dɔnnɛna aɛ nɛ́ íbɛtɛkpana kɔ̃n Lu-
daomɛ. Adee è mì siɛ Luda dokanɛro, eé
fɔ̃ sero. 8 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dà è dɔńnɛ aɛnɔ yã è
ká Ludanɛro.
9 Apinɔ sɔ̃, a dà è dɔare aɛro, sé Luda
Nini, tó à kú a guu yãpura. Tó gbɛ̃ Kirisi
Ninii vĩ sɔ̃ro, à dɛ Kirisi pɔ́ ũro. 10 Tó
Kirisi kú a guu, baa tó a mɛ̀ gà durun
yãnzi, Luda Ninii dɛare wɛ̃̀ndi ũmɛ, kɛ̀
Ludaa tò yã bɔ̀ao nna yãnzi. 11 Tó Luda
kɛ̀ Yesu fɛ̀ɛ gaan Ninii kú a guu, Luda kɛ̀

Kirisi pì fɛ̀ɛ gaan é wɛ̃̀ndi kpá a mɛ̀ kɛ̀ gà pìa à Ninii kɛ̀ kú a guu gãzĩ.

12 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, tɛna wa dàzi nɛ́ tiasinlo, pɔyezimɛ. 13 Tó á tɛ́ a dàzi, é gamɛ. Tó a a yãzaakɛnanɔ mì dɛ̀ kɔ̃n Luda Nini gbãaao sɔ̃, égɔ̃ kuu. 14 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nini è dɔńnɛ aɛnɔ bé wà Luda nɛ́nɔ ũ. 15 Zaakɛ ninii kɛ̀ è tó wà zɔ̀ ble kɔ̃n vĩ̀aon á èro, Luda Nini kɛ̀ tò a gɔ̃ Luda nɛ́nɔ ũun á vĩ, ben weè wii lɛ́ Ludaa kɔ̃n à gbãaao wà be: Baa, wa De. 16 Ninii pì è o wa niniinɛ kɛ̀ Luda nɛ́nɔn wa ũ. 17 Lán à nɛ́nɔn wa ũ nà, à túbiblerinɔn wa ũ. Luda túbiblerinɔn wa ũ, wé ble lɛdo kɔ̃n Kirisiomɛ. Tó wa nawɛ̃a kɛ̀o, wégɔ̃ kúo à gakui guu.

Wɛ́ɛdɔna Luda gakuizi

18 Má è wé fɔ̃ wà gurɔɔ kɛ̀kii nawɛ̃a lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n gakui kɛ̀ Luda é bɔowe gupuraaaro. 19 Luda pɔ́kɛnanɔ píngi wɛ́ɛ dɔ à nɛ́nɔ bɔna gupuraaazi yãana sai. 20 Zaakɛ Ludaa tò a pɔ́kɛnanɔ gɛ̃̀ pãpãkɛɛ guu píngi. Èe kɛ aɔ̃ pɔyezinlo, Luda bé à kɛ̀ lɛ, lɛ ń wɛ́ɛdɔzina guu 21 anduna bɔ yakana kɛ̀ èe zɔ̀ bleenɛ guu, gbasa àgɔ̃ a zĩnda vĩ Luda nɛ́nɔ gakui guu. 22 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda pɔ́kɛnanɔ píngi e mboo kɔ̃n wãwãao lán nɛ́'i pɔ́ bà ai tia. 23 Èe kɛ beeemɛ adoro, wamɔwa kɛ̀ wá Luda Nini vĩ kpɛ́gaau ũunɔ, wée mboo kpãi se ai Luda gɔ̃ gá wa mɛ̀ liɛ à wa sí a nɛ́nɔ ũ. 24 Luda wa mì sì lɛ wà wɛ́ɛ dɔ beeezi. Pɔ́ kɛ̀ wà è kɔ̃n wɛ́ɛo nɛ́ wɛ́ɛdɔzina yãn dɔro. Dé bé è wɛ́ɛ dɔ pɔ́ kɛ̀ à gĩakɛ à èzi? 25 Tó wa wɛ́ɛ dɔ pɔ́ kɛ̀ wée eroozi sɔ̃, weègɔ̃ dãa kɔ̃n mɛnaomɛ.

26 Lɛmɛ sɔ̃ Luda Nini è dɔwalɛ wa gbãasai guu, zaakɛ wá aduakɛna dɔ̃ a zɛ́aro, ben Luda Nini è kúɛ kɛwe Ludanɛ kɔ̃n mbona kɛ̀ à yã gɛ̃̀ onalaao. 27 Luda è nɔ̀sɛ guu e bensɔ̃ à a Ninii laasuu dɔ̃, zaakɛ Luda Nini è kúɛ kɛ Luda gbɛ̃nɔnɛ lán Ludaa yezi nàmɛ. 28 Wá dɔ̃ kɛ̀ yã píngi è bɔ maa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ye Ludazinɔnɛ, gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísi à ń sɛ́ lán èe wɛtɛɛ nànɔ. 29 Zaakɛ Ludaa dìɛ zaa káaku kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ à gĩakɛ à ń dɔ̃nɔ bɔkɔ̃ba kɔ̃n a Nɛ́o, lɛ àgɔ̃ dɛ daudu ũ dãaro pariinɔ tɛ́. 30 Gbɛ̃ kɛ̀ à ń díɛ zaa káaku pìnɔn à ń sísi, ben à tò yã bɔ̀ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísi pìnɔo nna, ben à tò gbɛ̃ kɛ̀ yã bɔ̀ńyo nnaa pìnɔ gɔ̃ gakui vĩ.

Yenzi kɛ̀ Ludaa vĩwao Kirisi Yesu guu

31 Wé o diamɛ yã beeenɔ musuu? Lán Luda zɛ̀wao nà, dé bé eé fɔ̃ à kpáwee? 32 Lán èe gí kɔ̃n a zĩnda Nɛ́oro nà à à kpà wa píngi yãnzi, eé gí pɔ́ píngi naawe gbaa ũ sɔ̃ziɔ́? 33 Dé bé eé gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔ káara kɛɛ? Luda bé è tò yã bɔ̀ńyo nna. 34 Dé bé eé yã dawalaa? Kirisi Yesu gà, kɛ̀ dɛ beeelaa à ɛ̀ara à fɛ̀ɛ à kú Luda ɔplaazi, èe kúɛ kɛɛnɛwe. 35 Bɔ́ bé eé wa kɛ̃ Kirisi yenzia? Nawɛ̃a ke ĩadamma ke wɛ́ɛtãmma ke nɔaa ke takaasi ke kari ke fɛ̃ɛdaa, aɔ̃ ke é fɔ̃ɔ́? 36 À kɛ̃na Luda yãn wà bè:

N yãnzi wá kú gaa lɛ́zĩzi zaa kɔngɔ ai uusiɛ,
wè wa diɛ lán sãa kɛ̀ weé ń kòto kpánɔ bà.

37 Yã beeenɔ guu píngi wá dɛ zĩ̀blerila gbɛ̃ kɛ̀ yewazi gãzĩ. 38 Zaakɛ má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ gaa ke wɛ̃̀ndi ke malaikanɔ ke zĩnnɔ ke tia yã ke zia yã ke gbãadeenɔ 39 ke musu pɔ́nɔ ke tɔɔtɛ pɔ́nɔ ke Luda pɔ́kɛna pãndenɔ, aɔ̃ ke é fɔ̃ à wa kɛ̃ yenzi kɛ̀ Ludaa vĩwaoaro wa Dii Kirisi Yesu guu.

Luda Isarailinɔ sɛna a gbɛ̃nɔ ũ

9 Mɛ́ɛ yãpuraa oo Kirisi guumɛ, mɛ́ɛ ɛgɛɛ toro. Ma laasuu è wezi kɔ̃n Luda Ninio se. 2 Ma pɔsiaa kɛ̀ bíta, ma nɔ̀sɛ ègɔ̃ yakana gurɔ píngi. 3 Mɛ́ fɔ̃ mà wɛ́ɛ kɛ Ludaa à ma kɛ̃ Kirisia, à láari kɛma ma Isaraili daanɔ gɛ̃ɛ ũ. 4 Aɔ̃mɔnnɔn Luda ń sɛ́ a nɛ́nɔ ũ, à a gakui ɔ̀dɔańnɛ, à bà kúńyo, à a doka kpàḿma, à dɔnzikɛna dàńnɛ, à lɛ́ gbɛ̃̀ńnɛ. 5 Aɔ̃ɔ dɛ Luda gbɛ̃ káakunɔ boriinɔ ũ, bensɔ̃ aɔ̃ borii guun Kirisi kɛ̀ dɛ gbɛ̃ píngilaa bɔ̀n gbɛ̃ntee ũ. Àmbe Luda

kɛ̀ dɛ wàgɔ̃ à sáabu kpaa gurɔ píngi ũ.
Aami.
6 Èe kɛ yã kɛ̀ Ludaa ò lɛ̀ɛ pãnlo, za-
akɛ Isaraili gbɛ̃ píngin Isaraili yãpuraa
ũro. 7 Èe kɛ Ibraĩ boriinɔ píngi bé Ibraĩ
pì nɛ́nɔ ũ Luda kiiaro, zaakɛ Ludaa bè
Ibraĩnɛ, Isaaku boriinɔn weégae beńnɛ
à boriinɔ ũ. 8 Lɛmɛ èe kɛ nɛ́ kɛ̀ à ń í
pɔyezionɔn Luda nɛ́nɔ ũro, nɛ́ kɛ̀ à ń í
Luda lɛ́gbɛ̃na musunɔn borii pìnɔ ũ. 9 Za-
akɛ Luda lɛ́ gbɛ̃̀ à bè: Mɛ́ ɛara mà mɔ́ zii
mɔndaa'i, Sara é nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ. 10–12 Èe kɛ
beee adoro. Luda è gbɛ̃nɔ sɛ́ lán èe wɛtɛɛ
nàmɛ, èe kɛ aɔ̃ yãkɛna yãnzinlo, kɛ̀ à ń
sísi yãnzimɛ. Lɛmɛ kɛ̀ Rɛbɛka sìkanɔ nɔ̀
sì kɔ̃n wa dezi Isaakuo, ai àgɔ̃ gá ń i, ai
aɔ̃gɔ̃ gá à maaa ke à zaaa kɛ, Luda bè
Rɛbɛkanɛ, à kɛ̀ bɔ̀ káaku égɔ̃ nɛ́ ũ gbɛ̃ za-
˜anɛ. 13 Lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà wà bè:
Má ye Yakubuzi,
Isau sɔ̃, ma gizi.
14 Wé be diamɛ? Yã zaaa kú Luda kiian
yɔ́? Lɛnlo fá! 15 Zaakɛ à bè Musanɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ á yezi à sùu kɛon é kɛo,
bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ á yezi à wɛ̃nda dɔ̃nɛn é
dɔ̃nɛ.
16 Beee yãnzi Luda gbɛ̃nɔ sɛna e bɔ gbɛ̃n-
teenɔ pɔyezi gãzĩro ke aɔ̃ aĩakɛnan, à
bɔ̀ Luda sùu guumɛ. 17 Zaakɛ Ludaa ò
Fili'aunanɛ a yãn à bè: Ma n ka kpatan
lɛ mà a gbãaa ɔdɔa gbɛ̃nɔnɛ n musumɛ,
wà ma tɔ́ kpá anduna guu píngi. 18 Lɛmɛ
gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à sùu kɛon è kɛo lɛ, bensɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à à swã gbãgbãn è gbãgbã.

Luda pɔfɛ̃ kɔ̃n à sùuo

19 A gbɛ̃ke é ma la, bɔ́yãnzi Ludaa e
gbɛ̃nɔ taari eezi dɔɔ? Dé bé eé fɔ̃ à gí
Luda pɔyezizi? 20 N gbɛ̃ntee ina, dén n
ũ gbasa ǹ yã sí Ludalaa? Oroo é a bòri
la à be: Bɔ́yãnzi n ma bo lán kɛ̀ bàz-
iɔ́? 21 Orobori zɛ́ vĩ à oro swãde kɔ̃n à
swãsaio bo kɔ̃n gũ̀ dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ à tòtooroo?
22 Tó Ludaa yezi à a pɔfɛ̃ ɔdɔańnɛ lɛ aɔ̃ a
gbãaa dɔ̃, ben à mɛna bíta kɛ̀ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ dɛ à pɔfɛ̃ pitańma à ń kaatɛnɔ sɔ̃ nɛ́!
23 Tó à beee pì kɛ̀, lɛ wamɔwa kɛ̀ à sùu
kɛ̀waonɔ a gakui bíta dɔ̃ sɔ̃ nɛ́, wamɔwa
kɛ̀ à gĩakɛ à wa kɛkɛ lɛ wà gɛ̃ a gakui pì
guunɔ! 24 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sísi à ń sɛ́ pìnɔn
wa ũ. Èe kɛ Yudanɔmɛ ńtɛ̃ɛro, kɔ̃n bori
pãndenɔomɛ se. 25 Lán Ludaa bè annabi
Osea takadan nà
Borii kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ ma gbɛ̃nɔ ũroonɔn mɛ́
beńnɛ ma gbɛ̃nɔ.
Borii kɛ̀ má yeńziroonɔn mɛ́gɔ̃ yeńzi.
26 Gura kɛ̀ Luda bèńnɛ aɔ̃ɔ dɛ a gbɛ̃nɔ
ũro,
gwen weé ń sísi Luda Wɛ̃̀ndide pì nɛ́nɔ.
27 Isaya wii lɛ̀ Isarailinɔ yã musu à bè:
Baa tó Isarailinɔɔ pari
lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà,
aɔ̃ kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀ bé eé bɔ.
28 Zaakɛ Dii é yã kɛ̀ à ò kɛ anduna guu,
bensɔ̃ eé à mì dɛ zɛna saimɛ.
29 Lán Isaya gĩakɛ à bè nà:
Tó Dii Zĩ̀kpɛdee e wa bori kenɔ tó yãro,
lɛ wa gɔ̃ lán Sɔdɔmudeenɔ bà,
lɛ wa kɛ lán Gɔmɔradeenɔ bà.

Isarailinɔ gina Kirisi baaruzi

30 Wé be diamɛ saa? Bori pãndenɔ e
wɛtɛ Luda tó yã bɔńyo nnaro, ben à tò
à bɔ̀ńyo nna. À tò yã bɔ̀ńyo nna a náanɛ
kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ yãnzi. 31 Isarailinɔ sɔ̃ɔ e wɛtɛɛ
Luda tó yã bɔńyo nna doka musu, ben
èe bɔńyo nnaro. 32 Bɔ́yãnzii? Kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi
Luda tó yã bɔńyo nna ń yãkɛnaa yãnz-
imɛ, èe kɛ à náanɛkɛna yãnzinlo. Aɔ̃ gɛ̃̀n
sì gbɛ̀ kɛ̀ è ń pãɛa 33 lán wà kɛ̃̀ Luda yãn
nà:
Ǹ gwa, mɛ́ɛ gbɛ̀ kɛ̀ è tó wà gɛ̃̀n sí diɛ
Zayɔn,
gbɛ̀si kɛ̀ è tó wà fuu.
Wí é gbɛ̃ kɛ̀ à à náanɛ kɛ̀ kũro.
10 Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ má yezi ma swɛ̃̀
guu mɛ́ɛ a wɛ́ɛ kɛɛ Ludaan Isarail-
inɔ mìsina ũ. 2 Mɛ́ fɔ̃ mà ń sèeda kɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ
aĩa vĩ kɔ̃n Luda yão, mɔde aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̃naro.
3 Zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ dian Luda è tó yã bɔńyo
nna nàro, ben aɔ̃ègɔ̃ wɛtɛɛ yã bɔńyo nna
kɔ̃n ń zĩnda gbãaao. Dian Luda è tó yã

bɔńyo nna nà, aɔ̃ɔe síro. 4 Zaakɛ Kirisi
Musa doka lɛ́ pàpa, lɛ yã bɔ kɔ̃n gbɛ̃
sãnda píngi kɛ̀ à à náanɛ kɛ̀o nnamɛ.

Mìsina nɛ́ gbɛ̃ píngi pɔ́mɛ

5 Dian doka è tó yã bɔńyo nna nàn
Musa ò a takadan à bè, gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀ bé
é wɛ̃̀ndi e à guu. 6 Dian ludanaanɛkɛna è
tó yã bɔńyo nna nà kɛ̃na à yãn à bè:
Ǹton o n nɔ̀sɛn ǹ be,
dé bé eé gá ludambɛ à Kirisi pitaro,
7 ke dé bé eé gá gɛ̀wãan à Kirisi bɔ
gaanlo.
8 Yã kɛ̀ à òn yɛ̀:
Yã pì kúnyo kĩi,
à kú n lɛ́n kɔ̃n n nɔ̀sɛo.
Ludanaanɛkɛna yã kɛ̀ weè à waazi kɛɛn
yã pì ũ. 9 Tó ń ò kɔ̃n lɛ́o gupuraaa kɛ̀
Yesun Dii ũ bensɔ̃ ń sì n swɛ̃̀n kɛ̀ Luda
à bɔ̀ gaan, eé n mì sí. 10 Zaakɛ yã pì sina
n swɛ̃̀n bé è tó yã bɔnyo nna bensɔ̃ yã pì
ona kɔ̃n n lɛ́o bé è n mì sí. 11 À kɛ̃na Luda
yãn wà bè, wí é gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ kũ
zikiro.
12 Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ e bɔ
doodo kɔ̃oro, zaakɛ aɔ̃ píngi Dii
dɔ̃nkɔ̃mɛ, è kaarana kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à
sísinɔnɛ ń píngi. 13 Zaakɛ Dii sìsirinɔ
é bɔ ń píngi. 14 Dian gbɛ̃nɔ é à sísi
à náanɛkɛna saii? Dian aɔ̃é à náanɛ
kɛ à yãmana saii? Dian aɔ̃é à yã ma
waazikɛri saii? 15 Tó wèe waazikɛrinɔ
zĩḿmaro, dian aɔ̃é waazi kɛńnɛ nà? À
kɛ̃na Luda yãn wà bè: Baarunnakparinɔ
mɔna è kɛńnɛ nna fá! 16 Mɔde èe kɛ
baade píngi bé à baaru nnaa pì sìro. Ben
Isaya bè: Dii, dé bé à wa yã sì? 17 Lɛmɛ
ludanaanɛkɛna è bɔ à yãmana kiiamɛ,
yã pì sɔ̃ nɛ́ Kirisi yãmɛ. 18 Ma bè yɔ́ɔ!
Aɔ̃ɔe manloo? Aɔ̃ɔ mà.
Aɔ̃ kòto dà andunala píngi,
aɔ̃ yã'ona gàa ai tɔɔtɛ lɛ́zɛkiia.
19 Ma bè yɔ́ɔ! Isarailinɔɔ e dɔ̃roɔ́? Káaku
gĩa Musa bè:
Mɛ́ tó aɔ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá kɔ̃n borii kɛ̀ aɔ̃ɔ
dɛ ma gbɛ̃ ũroonɔo,
mɛ́ tó aɔ̃ pɔ fɛ̃ gbɛ̃ntee wɛ́ɛsiadeenɔ yã
musu.
20 Ben Isaya Luda yã ò kɔ̃n kù gbãaao à
bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma kii wɛtɛroonɔ bé wà ma
e,
ma a zĩnda ɔ̀dɔa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma
gbekaroonɔnɛ.
21 Isarailinɔ yã musu à bè:
Zaa kɔngɔ ai uusiɛ ma ɔ dɔ̀
bori swãgbãadee kɛ̀ aɔ̃ fɛ̃̀maonɔnɛ.

Ludaa e Isarailinɔ zĩnnaro

11 Ma bè yɔ́ɔ! Luda a zĩnda gbɛ̃nɔ
zĩ̀nnan yɔ́? Lɛnlo fá! Mapi, Is-
arailin ma ũ. Ibraĩ boriin ma ũ Bɛyãmi
borii guu. 2 Ludaa e a gbɛ̃ kɛ̀ à gĩakɛ à
ń dɔ̃nɔ zĩnnaro. Á Ilia yã kɛ̀ kɛ̃na Luda
yãn kɛ̀kii dɔ̃roo? Kɛ̀ à gàa kɔ̃n Isarailinɔ
yão Luda kiia, à bè: 3 Dii, aɔ̃ n annabinɔ
dɛ̀dɛ aɔ̃ n gbãgbãkiinɔ gbòro. Mámbe ma
gɔ̃ mado, ben aɔ̃ɔe ma wɛɛ. 4 Luda bè Il-
ianɛ diamɛ? À bè, á gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kúɛ Baal-
inɛroonɔ kũna a pɔ́ ũ gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛplaa.
5 Lɛmɛ dɔ aɔ̃ gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ Luda ń sɛ́ a
gbɛ̃kɛɛ guunɔɔ kpɛ́ kuu ai gbã̀a. 6 Lán à
ń sɛ́ a gbɛ̃kɛɛ guu nà, èe kɛ aɔ̃ yãkɛna
yãnzinlo. Tó lɛnlo, ɛ̃ndɛ̃ Luda gbɛ̃kɛɛ égɔ̃
gbɛ̃kɛɛ ũro. 7 Dian gwee? Isarailinɔɔ e yã
kɛ̀ wèe wɛtɛɛ ero, mɔde aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń
sɛ́nɔɔ è. Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ nɔ̀sɛ tàta, 8 lán
à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Luda iwesaa kpàńzi,
ben aɔ̃ wɛ́ɛ e guu ero,
aɔ̃ swã e yã maro ai kɔ̃n a gbã̀ao.
9 Dauda bè dɔ:
Aɔ̃ zĩbaakɛna gɔ̃ńnɛ takutɛɛ ũ à ń kũ,
à gɔ̃ńnɛ gɛ̃̀nsikii ũ lɛ à yã lúńnɛ.
10 Aɔ̃ wɛ́ɛ sisi lɛ aɔ̃ton guu ero,
aɔ̃ wó gɔ̃ kokona gurɔ píngi.
11 Ma bè yɔ́ɔ! Kɛ̀ Isarailinɔ gɛ̃̀n sì, aɔ̃
lɛ̀ɛ mámmann yɔ́? Lɛnlo fá! Aɔ̃ taarinɔ
yãnzin Luda bori pãndenɔ mì sìzi, lɛ Is-
arailinɔ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpáńyo yãnzi. 12 Lán
aɔ̃ taarinɔ bé à tò anduna kaarana è

nà, bensɔ̃ aɔ̃ funa bé à tò bori pãndenɔ
kaarana è, weé ń lɛ́ papana yã o dɔɔ́?

Bori pãndenɔ mìsina

13 Méɛ yã oo a bori pãndenɔnɛ sa. Lán
má dɛ zĩ̀ri ũ bori pãndenɔ kiia nà, mɛɛ̀
ĩa dã ma zĩ̀rikɛ yã musu, 14 lɛ mà a zĩnda
boriinɔ nɔ̀sɛ fɛɛ aɔ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá mà ń
gbɛ̃kenɔ mì sí. 15 Zaakɛ Luda gina Isarail-
inɔzi bé à tò anduna kèo nna, tó à ɛ̀ara à
ń sí dɔ, beee égɔ̃ dɛ diamɛ? Beee égɔ̃ dɛ
wɛ̃̀ndi ũ gènɔnɛ.
16 Tó wà pɔ́ dufu dàɛ, à kpaaa gɔ̃̀
aubarika pɔ́ ũmɛ. Tó lí kãsãa dɛ Luda pɔ́
ũ, à gã̀nɔɔ dɛ à pɔ́ ũmɛ se. 17 Luda kù lí
yãpura gã̀ kenɔ zɔ̃̀zɔ̃, ben à mmɔn kè ń
dɛ kùtɛ̃ lí ũu pɛ̀ à gbèn, lɛ ǹgɔ̃ kuu kɔ̃n
kù lí maaa kãsã gbãaao. 18 Ǹton kya ká
kù lí yãpura gã̀ kè à zɔ̃̀zɔ̃nɔnlo. N kɛ dia
néɛ ĩa dãa? Ń kuu lí kãsãa yãnzimɛ, èe
kɛ lí kãsãa bé à kuu n yãnziro. 19 Nɛ́ be,
à lígã pìnɔ zɔ̃̀zɔ̃ lɛ à n pɛ́ ń gbèn yãnzimɛ.
20 Lɛmɛ, mɔde à ń zɔ̃zɔ̃ kè aɔ̃ɔe a náanɛ
kɛro yãnzi. Mmɔn sɔ̃, n zɛkii è kè néɛ
Luda náanɛ kɛɛ yãnzi. Ǹton wada kɛro. Ǹ
làakari kɛ! 21 Lán Ludaa e gí kù lí yãpura
gã̀nɔ zɔ̃zɔ̃ziro nà, eé gí n zɔ̃zi sero. 22 Ǹ
gwa lán Ludaa maa nà bensɔ̃ à pãsĩ. À
pãsĩ kɔ̃n gbɛ̃ kè aɔ̃ fùanɔ, ben à maannɛ,
tó n zɛ kɔ̃n à maakɛnao. Tó lɛnlo, eé n
zɔ̃mɛ se. 23 Tó Isarailinɔ ń ludanaanɛkɛ-
sai tò, eé ɛara à ń pɛ́ ń gbèmmɛ, zaakɛ à ń
pɛna ń gbèn gbãa vĩ. 24 Tó Luda n zɔ̃ kùtɛ̃
lía à n pɛ kù lí yãpuraa lán wè kɛro nà,
kù lí gã̀ yãpuraanɔ ɛara à pɛna ń zĩnda
lía zɛ́ vĩ dɛ beeelaroo?

Isarailinɔ mìsina zãa

25 Ma gbɛ̃nɔ, má yezi àgɔ̃ asiiyã kèkii
dɔ̃, lɛ a wɛ́ɛ tóngɔ̃ sia à a zĩnda
diɛ ĩadãrinɔ ũro yãnzi. Isaraili kpaaanɔ
swãgbãa kũ̀ gĩa ai bori pãndenɔ gẽna
kpata kè bɔ̀ Luda kiia guu lɛ́ gɔ̃ ká.
26 Beee gbɛra Luda é Isarailinɔ mì sí ń
píngi lán à kẽna Luda yãn nà kè wà bè:
Mìsiri é bɔ Zayɔn,
eé Yakubu boriinɔ kẽ ludadɔ̃saia.
27 Ma bà kuunańyo yãn gwe
gurɔɔ kè mɛ́ ń durunnɔ kẽńnɛ.
28 Baaru nnaa pì yã musu aɔ̃ɔ dɛ Luda
ibɛɛnɔ ũ a yãnzi. Luda gbɛ̃nɔ sɛna yã
musu aɔ̃ɔ dɛ Luda yenzideenɔ ũ aɔ̃ dez-
inɔ yãnzi. 29 Zaakɛ ludangbaanɔ kɔ̃n gbɛ̃
kè à ń sísi à ń sɛ́nɔ è sí liɛro. 30 A bori
pãndenɔ ée Luda yã ma yãro. Tia sa Luda
sùu kèao kè Isarailinɔɔ e à yã maro yãnzi.
31 Lɛn Isarailinɔ gì Luda yã mazi lɛ tia, lɛ
Luda e à sùu kɛao, gbasa à sùu kɛńyo.
32 Luda yãmasai kpà gbɛ̃ sãnda píngizi,
lɛ à e à sùu kɛńyo ń píngi yãnzimɛ.

Luda sáabukpana

33 Luda ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n a dɔ̃nao bítakɛɛ kà zã̀
fá.
Gbɛ̃ke é fɔ̃ à bɔ yã kè à zèo asiiaro,
weé fɔ̃ wà à dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
34 Dé bé à Dii nɔ̀sɛ dɔ̃ɔ?
Dé bé à yã dànɛ à lɛ́dammari ũu?
35 Dé fĩa bé à dɔ Ludaa kè eé bonɛ?
36 Pɔ́ píngi bɔ̀ à kiiamɛ,
aɔ̃ɔ kuu kɔ̃n à gbãaao,
bensɔ̃ aɔ̃ɔ kuu à pɔ́ ũ.
Wàgɔ̃ à tɔ́ bɔɔ gurɔ píngi. Aami.

Zĩkɛna Ludanɛ

12 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, lán Luda
wa wɛ̃nda dɔ̃̀ lɛ nà, ma wɛ́ɛ kèawa
à a zĩnda kpáa sa'opɔ bɛ̃ɛ seesai kè è kánɛ
ũ. Àmbe a dɔnzikɛna a zɛ́a ũ. 2 Àton tɛ́
anduna tiaa kè tuubaziro. À tó Luda a dà
liɛ, a làakari e à gɔ̃ dufu, lɛ à e à à pɔyezi
dɔ̃, yã kè maa, ben à nna, ben à papana.
3 Gbaa kè Ludaa dàmɛ yãnzin méɛ oo
a pínginɛzi, àton a zĩnda maa bo dɛ a
maa lɛ́laro. A baade a zĩnda diɛ a yãpura
lɛ́n lán Luda à gbà zɛ́ à a náanɛ kɛ nà.
4 Gbɛ̃ntee mè mèn doo guunɔ vĩ pari,
aɔ̃ baade kɔ̃n a zĩiomɛ. 5 Lɛmɛ, baa kɔ̃n
wa parikɛɛo, wa mè dɔ̃nkɔ̃ Kirisi gu-
umɛ, mègu daanɔn wa ũ. 6 Wa gbaa bɔ̀
doodo kɔ̃nɛ lán Ludaa dàwe nà a gbɛ̃kɛɛ
guu. Tó annabikɛyã'ona gbaan ń vĩ, ǹ kɛ

n ludanaanɛkɛna lɛ́n. 7 Tó zɩ̃̀rikɛɛmɛ, ǹ
kɛ. Tó yãdannɛnamɛ, ǹ dańnɛ. 8 Tó lɛ́-
dammanamɛ, ǹ dam̃ma. Tó gbadanamɛ,
ǹ da aaga. Tó dɔn'aɛdekɛɛmɛ, ǹ kɛ kɔ̃n
aĩao. Tó wɛ̃ndadɔ̃nnɛnamɛ, ǹ dɔ̃ńnɛ kɔ̃n
pɔnnaao.
9 À kɔ̃ sìo yenzi gɔ̃ mɔnafiki sai. À kpɛɛ
li à zaaanɛ, à zɛ kɔ̃n à maaao. 10 Àgɔ̃ nna
kɔ̃o kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ. Àgɔ̃ wãa kɔ̃n bɛ̀ɛlikɔ̃nɛ-
nao. 11 Àgɔ̃ aĩa vĩ mɛa sai, a mɛ̀ gɔ̃ wãa
Dii zĩi guu. 12 À pɔnnaa kɛ yã kɛ̀ a wɛ́ɛ
dɔzi yã musu. À mɛna fɔ̃ nawɛ̃akɛna guu.
À mɛ̀ kpá aduakɛnaa. 13 À dɔnlɛ kɛ Luda
gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ e kɛ̃sãam̃manɔnɛ. Àgae nibɔ kɛ.
14 À sa maaa o a wɛ́ɛtãmmarinɔnɛ. À sa
maaa ońnɛ, àton ń káro. 15 À pɔnnaa kɛ
kɔ̃n pɔnnakɛrinɔ. À ɔ́ɔ dɔ kɔ̃n ɔ́ɔdɔrinɔ.
16 Àgɔ̃ kú kɔ̃o nna. Àton a zĩnda sɛ́ lezĩro.
À gbɛ̃nna kpá kɔ̃n takaasideenɔ. Àton a
zĩnda diɛ yãdɔ̃rinɔ ũro. 17 Àton yã zaaa
fĩa bo kɔ̃n à zaaaoro. Àgae yã kɛ̀ maa
baade píngìnɛ kɛ. 18 Tó eé sí kɛ, tó á à zɛ́
vĩ, àgɔ̃ nna kɔ̃n gbɛ̃ sãnda píngio. 19 Ma
gbɛ̃ yenzideenɔ, àton gɛ̃ɛ bo gbɛ̃aro, à à
tó kɔ̃n Ludao. À kɛ̃na Luda yãn wà bè:
Dii bè, ambe é gɛ̃ɛ bom̃ma,
ambe é fĩa bom̃ma.
20 Tó nɔaa e n ibɛɛ dɛɛ, ǹ pɔ́blee kpáa.
Tó ímiimɛ sɔ̃, ǹ à gba í. Tó ń kɛ̀ lɛ, nɛ́ɛ à
ɔɔ kaanɛ a lɛ́mmɛ. 21 Ǹton tó yã zaaa zɩ̃̀
blemmaro. Ǹ zɩ̃̀ blea kɔ̃n à maaao.

Mìsiɛna bùsu gbãadeenɔnɛ

13 Baade píngi mì siɛ bùsu
gbãadeenɔnɛ, zaakɛ iko kee kuu
Luda lɛ́ saɛro. Luda bé à gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ
kuunɔ dìɛ ń píngi. 2 Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀
gbãade yã kpɛɛ, adee bɔ̀ Luda yãdiɛna
kpɛɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ń kpɛɛnɔ ń zĩnda dà
yãmmɛ. 3 Èe kɛ maakɛrinɔ bé wè vĩa
kɛ kpatablerinɔnɛro, sé zaakɛrinɔ. Tó
ń yezi gbãadeenɔ vĩa dadanziro, ǹ yã
maaa kɛ, eé n sáabu kpá. 4 Gbãadee nɛ́
Luda zĩkɛrimɛ n aafia yãnzi. Tó n yã
zaaa kɛ̀ sɔ̃, ǹ vĩa kɛnɛ, zaakɛ à fɛ̃ɛdaa
logona pãnlo. Luda zĩkɛrimɛ, è gɛ̃ɛ
bonɛ zaakɛria. 5 Beee yãnzi à maa à mì
siɛńnɛ. Èe kɛ wɛ́ɛtãmma yãnzi adonlo,
a laasuu yãnzimɛ dɔ. 6 Beee yãnzin eè
bɛ'ɔɔ kpázi dɔ, zaakɛ gbãadeenɔ nɛ́
Luda zĩkɛrinɔmɛ, aɔ̃ɔe zĩi pì kɛɛnɛmɛ.
7 À baade fĩa bońnɛ píngi. À bɛ'ɔɔ kpá à
sìria, à a laaanɔ takada sí dɔ. À mì siɛ
gbɛ̃ kɛ̀ dɛ à mì siɛnɛnɛ. À gbɛ̃ kɛ̀ dɛ à à
yã da yã da.

Gurɔɔ kà kĩi, wàgɔ̃ yekɔ̃zi

8 Àton gbɛ̃ke fĩa sɛ́ro, sé yekɔ̃zina fĩa
baasiro. Gbɛ̃ kɛ̀ ye a gbɛ̃daaazi, Luda
doka pɛ̀kɔ̃rɛamɛ. 9 Wà bè ǹton zina kɛro,
ǹton gbɛ̃ dɛro, ǹton kpãi oro, ǹton gbɛ̃
pɔ́ ni dɛro. Yã pìnɔ kɔ̃n yãdiɛna pãnde
kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ píngi kú yã kɛ̀kii guumɛ
wà bè: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda
wɛ̃̀ndi bà. 10 Yenzi è tó gbɛ̃ yã zaaa kɛ̀ a
gbɛ̃daaanɛro. Yenzin Luda doka papana
ũ.
11 À kɛ lɛ, zaakɛ á gurɔɔ kɛ̀ wá kúa kɛ̀
dɔ̃. A vuna iin gurɔɔ kà, zaakɛ wa mìsina
kĩi tia dɛ gurɔɔ kɛ̀ wa Yesu náanɛ kɛ̀la.
12 Guu sì à kà zɑ̃̀, gudɔna kà kĩi. Wà mì
kɛ̃ gusia yãnɔa wà gupura gɔ̃kɛbɔnɔ sɛ́ɛ.
13 Wàgɔ̃ kú wa dɔ̃rɔa fãantɛ̃ gbɛ̃nɔ ũ faa-
sai kɔ̃kɔ̃ kɔ̃n wɛ̃dɛnao sai, pãpãkɛna kɔ̃n
wísaiyão sai, lɛokpakɔ̃a kɔ̃n zanguo sai.
14 À Dii Yesu Kirisi zɛ́kpaɛ sɛ́. Àton tó a
dà zii dɔare aɛ à à nidɛna kɛro.

Kɔ̃ taari'ena

14 À gbɛ̃ kɛ̀ busɛ ludanaanɛkɛna
guu diɛ yãkete sai. 2 Gbɛ̃kenɔ lu-
danaanɛkɛna è pɔ́ke tɛ̃̀ boro, ben gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ ludanaanɛkɛna busananɔ è nɔ̀bɔ sóro.
3 Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi ble tón kya ká gbɛ̃ kɛ̀
è pɔ́ píngi bleroonlo, bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́
píngi bleroo tón gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi blee
taari ero, zaakɛ Luda à sìmɛ. 4 Dén n ũ
kɛ̀ nɛ́ɛ danɔ zĩkɛri taari ee? Tó à fɔ̃̀ ke à
fùan yoo, à Dii yãn gwe. Eé fɔ̃, zaakɛ Dii
gbãaa é tó à fɔ̃. 5 Gbɛ̃kenɔ sì kɛ̀ gurɔ kenɔ
nna dɛ à kenɔla, gbɛ̃ pãndenɔ sì kɛ̀ gurɔ
píngi sáamɛ. Baade laasuu gɔ̃ dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n

yã kɛ̀ à zɛ̀oo. 6 Gbɛ̃ kɛ̀ è gurɔɔ bɔɔ è bɔ Dii
yãnzimɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi blee è ble kɔ̃n
Dii gbãaaomɛ à Luda sáabu kpá. Gbɛ̃ kɛ̀ è
pɔ́ tɛ̃ è tɛ̃ Dii yãnzimɛ à Luda sáabu kpá.
7 Gbɛ̃ke ègɔ̃ kuu a zĩnda yãnziro, gbɛ̃ke
è ga a zĩnda yãnziro. 8 Tó wá kuu, wá
kuu Dii pɔ́ ũmɛ, tó wa ga, wa ga Dii pɔ́
ũmɛ. Wá kuun yoo, wa gan yoo, wá dɛ
Dii pɔ́ ũmɛ. 9 Zaakɛ Kirisi gà à fɛ̀ɛ, lɛ àgɔ̃
dɛ gɛ̀wãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ Dii ũmɛ.
10 Kɛ̀ nɛ́ɛ n gbɛ̃ndoo taari ee sɔ̃ nɛ́? Mmɔn
sɔ̃, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ kya kaa n gbɛ̃ndoon sɔ̃ɔ?
Luda égɔ̃ vɛ̃ɛna a tintia, wa píngi wé bɔ
wà zɛ à aɛ, 11 lán à kɛ̃na Luda yãn nà Dii
bè:
Kɔ̃n ma kuunao, baade píngi é kúɛmɛ,
gbɛ̃ sãnda píngi é ma ludakɛɛ dɔ̃.
12 Lɛn baade é a zĩnda yã tɔ̃kɛ̃ Ludanɛ lɛ.

Àton yã kɛ̀ eé tó a gbɛ̃ndoo fuu kɛro

13 Beee yãnzi wàton kɔ̃ taari e dɔro. Kɛ̀
dɛ à kɔ̃ taari e, à zɛo kɛ̀ é yã kɛ̀ eé tó a
gbɛ̃ndoo fuu kɛro. 14 Dii Yesu guu má dɔ̃
sãnsãn kɛ̀ pɔ́ble ke ègɔ̃ gbãsĩ a zĩndaro.
Mɔde tó gbɛ̃ dìɛ kɛ̀ pɔ́ gbãsĩ, ben ègɔ̃
gbãsĩnɛ. 15 Tó n n gbɛ̃ndoo nɔ̀sɛ yàkanɛ
pɔ́ kɛ̀ ń blè yãnzi, ń yenzi vĩnɛro. Pɔ́blee
kɛ̀ ń blè yãnzi ǹton gbɛ̃ kɛ̀ Kirisi gà à
yãnzi kaatɛro. 16 Àton tó wà kya káare
pɔ́ kɛ̀ á è à maanlo, 17 zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia nɛ́ pɔ́blena kɔ̃n íminao yãnlo.
Yãkɛna a zɛ́a kɔ̃n aafiao kɔ̃n pɔnnaa kɛ̀
Luda Nini è ińnɛo yãmɛ. 18 Gbɛ̃ kɛ̀ èe dɔɔ
Kirisizi lán beee bà yã è ká Ludanɛ, ben-
sɔ̃ gbɛ̃ntee è à sáabu kpá. 19 Beee yãnzi
wàgae kɔ̃ aafia wɛtɛ wàgɔ̃ kɔ̃ sɛɛ lezĩ.
20 Ǹton Luda zĩi yaka pɔ́blee yãnziro.
Pɔ́ble píngi maamɛ, mɔde pɔ́ kɛ̀ eé tó
n gbɛ̃ndoo fuu blena maaro. 21 Nɔ̀bɔso-
nan yoo, wɛ̃minan yoo, yã kɛ̀ eé tó n
gbɛ̃ndoo fu píngi, à maa ǹ tɛ̃mɛ. 22 Pɔ́
kɛ̀ ń náanɛ kɛ̀, ǹ tó à gɔ̃nnɛ kɔ̃n Ludao.
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe a zĩnda taari e
kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à zɛ̀oroo ũ. 23 Tó gbɛ̃ e seka
kɛɛ pɔ́blee kɛ̀ èe bleea sɔ̃, à a zĩnda dà
yãmmɛ, kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n à ludanaanɛkɛ-
naoro yãnzi. Yã kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n gbɛ̃ lu-
danaanɛkɛnaoroo nɛ́ durummɛ.

Wàgɔ̃ yekɔ̃zi wɛ́ɛdɔna Ludazi guu

15 Wamɔwa kɛ̀ wá gbãa
ludanaanɛkɛna guunɔ, séde
wà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gbãaroonɔ sɛ́ lezĩ aɔ̃
gbãasaikɛɛ guu. Wàtongae wa pɔyezi
kɛro. 2 Wa baade gae yã kɛ̀ eé kɛ a
gbɛ̃daaanɛ nnaa kɛ à bɔna maaa yãnzi
kɔ̃n à kãsãpɛɛnao. 3 Zaakɛ Kirisi e a
zĩnda pɔyezi kɛro. À kɛ̃na Luda yãn
wà bè, gbɛ̃nɔ dɔkɛna Ludao gɔ̃̀nɛ. 4 Yã
kɛ̀ wà kɛ̃̀ yã píngi, wà kɛ̃̀ lɛ́danawaa
yãnzimɛ. Luda yã pì è wa gba mɛna, è
wa gba swɛ̃̀ lɛ wàgɔ̃ tãmaa vĩ. 5 Luda
kɛ̀ è ń gba mɛna à ń gba swɛ̃̀ tó àgɔ̃
nɔ̀sɛdɔ̃nkɔ̃ vĩ kɔ̃o lán Kirisi Yesu pɔ́ bà,
6 lɛ à Luda wa Dii Yesu Kirisi De tɔ́ bɔ
kɔ̃n nɔ̀sɛ dɔ̃nkɔ̃o kɔ̃n lɛdolɛo.
7 À kɔ̃ sí lán Kirisi a si nà Luda tɔ́bɔna
yãnzi. 8 Mɛ́ɛ ooare, Kirisi gɔ̃̀ zĩ̀ri ũ Yu-
danɔnɛ, lɛ à lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ aɔ̃ dezinɔnɛ
papa, aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Luda náanɛ vĩ, 9 lɛ bori
pãndenɔ Luda tɔ́ bɔ à sùu yãnzi lán à
kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Beee yãnzi mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n tɔ́ kpá.
10 Wà bè dɔ:
Boriinɔ, à pɔnnaa kɛ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ.
11 Wà bè dɔ:
Amɔa bori píngi à Dii tɔ́ kpá,
amɔa bùsu píngi gbɛ̃nɔ à à táaki lɛ́.
12 Isaya bè dɔ:
Yɛsɛ kãsãa é pìto pá,
eé fɛɛ à kí ble bori pãndenɔnɛ,
aɔ̃égɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔzi.
13 Luda kɛ̀ gbɛ̃ píngi wɛ́ɛ dɔzi tó pɔn-
naa pɛkɔ̃rɛawa kɔ̃n aafiao a náanɛ kɛ̀ ée
kɛɛ yãnzi, lɛ a wɛ́ɛdɔzina kaara kɔ̃n à
Ninii gbãaao.

Pɔlu zĩkɛna Ludanɛ

14 Ma gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ maakɛɛ
pɛ̀kɔ̃rɛawa, á yã píngi dɔ̃ wásawasa, é
fɔ̃ à lɛ́ dakɔ̃a. 15 Ma takada kɛ̀ kɛ̃na guu

ma yãkenɔ kɛ̀ kɔ̃n kùgbãaao diɛna, lɛ àgɔ̃
dɔagu yãnzi, zaakɛ Luda ma gba zé 16 ma
gɔ̃ Kirisi Yesu zĩkɛri ũ bori pãndenɔnɛ.
Mɛ́ɛ baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kpaańnɛ,
lɛ aɔ̃ kuuna gɔ̃ adona Luda Nini gãzĩ, aɔ̃
gɔ̃ Ludanɛ sa'obɔ kɛ̀ è kɛnɛ ũ. 17 Kuuna
Kirisi Yesu guu mɛ́ɛ ĩa dãa zĩi kɛ̀ mɛ́ɛ
kɛɛ Ludanɛ yã musu. 18 Zaakɛ má yãke
ona vĩro, tó èe kɛ yã kɛ̀ Kirisi kɛ̀ ma kiia
baasiro. À tò bori pãndenɔ Luda yã mà
ma yã'ona kɔ̃n ma yãkɛnao gãzĩ 19 kɔ̃n
sèedanɔ kɔ̃n dabudabuyãnɔ gbãaao kɔ̃n
Luda Nini gbãaao. Bɔna Yerusalɛmu ma
liga wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo ai Ilirikumu bù-
sun, ma Kirisi baaru kpàakpa kɛ̀ papana.
20 Mɛɛ̀gɔ̃ yezi mà baaru nnaa pì kpá guu
kɛ̀ wèe Kirisi yã man zikiro, lɛ màton bú
ba gbɛ̃ pãnde pɔ́ gbɛ̀nlo yãnzi. 21 Lán à
kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:

Gbɛ̃ kɛ̀ wèe à yã ońnɛ yãroonɔ wɛ́ɛ é kɛ̃,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à baaru ma yãroonɔ é dɔ̀rɔ
dɔ̃.

22 Yã kɛ̀ ègɔ̃ kpaa ma mɔna a kiianɛ
gɛ̃̀n baaagɔ̃n gwe. 23 À kà wɛ̃̀ ũgbangba
kɛ̀ mɛɛ̀gɔ̃ yezi mà mɔ́ a gwa. Tia sa
lán yãkee e gɔ̃mɛ bùsu kɛ̀kiinɔ guu dɔro
nà, 24 má tãmaa vĩ wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ sa ma
gana Sapaini bùsun guu. Tó ma gurɔ-
plaa kɛ̀ao kɔ̃n pɔnnaao, é zé kɛmɛ gana
gwe. 25 Tia la mɛ́ɛ gaa kɔ̃n dɔnlɛo Luda
gbɛ̃nɔnɛ Yerusalɛmu, 26 zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú Masedonia kɔ̃n Girisinɔ zɛ̀o wà Luda
gbɛ̃ takaasidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ
kámasa kɛ. 27 Aɔ̃ zɛ̀o, mɔde tiasimɛ, za-
akɛ lán Yudanɔ Luda auziki lì bori pãn-
denɔzi nà, à maa bori pãndenɔ ń anduna
auziki li Yudanɔzi se. 28 Tó ma gbaa pì
nàńnɛ ń ɔzĩ ma yãa, ma gana Sapaini guu
mɛ́ bɔɛ a kiia. 29 Má dɔ̃ kɛ̀ tó mɛ́ mɔ́ a kiia,
mɛ́ mɔ́are Kirisi aubarikao papanamɛ.

30 Ma gbɛ̃nɔ, ma naare wa Dii Yesu
Kirisizi kɔ̃n yenzi kɛ̀ Luda Nini è kpáḿ-
mao, à fɛɛ à zɛ à Luda wɛ́ɛ kɛmao, 31 lɛ à
ma bɔ Yudea Yesusaideenɔ ɔzĩ, lɛ zĩi kɛ̀
mɛ́ kɛ Yerusalɛmu Luda gbɛ̃nɔ tɛ́ keńnɛ
nna, 32 gbasa mà a le kɔ̃n pɔnnaao, tó Lu-
daa wè, mɛ́ mɔ́ kámma bo a kiia. 33 Luda
Aafiade gɔ̃ kúao a píngi. Aami!

Ìkpammana

16 Mɛ́ɛ wa dãre Febe, Kɛnkɛrɛa sɔsi
dɔnlɛri naaare a ɔzĩ. 2 À à sí Dii
guu, lán à maa Luda gbɛ̃nɔ kɛ kɔ̃o nà. À
dɔàlɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à yezi a kiiao píngi, zaakɛ
à dɔ̀ gbɛ̃nɔlɛ pari kɔ̃n mapio se.

3 À ì kpá Pirisila kɔ̃n Akilaoa. Ma
zĩkɛri daanɔmɛ Kirisi Yesu zĩi guu. 4 Aɔ̃
sì wà ń zĩnda da kari guu ma yãnzi.
Èe kɛ mámbe madoro, bori pãnde sɔsinɔ
gbɛ̃nɔɔ e ń sáabu kpaa píngi dɔ.

5 À ì kpá sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ kɔ̃ kaakɔ̃a
aɔ̃ bɛɛ guunɔa.

À ì kpá ma gbɛ̃ yenzide Ɛpɛnɛtua, àmɔ
kɛ̀ à Kirisi náanɛ kɛ̀ Asia bùsun káaku.

6 À ì kpá Mariamaa, àmɔ kɛ̀ zĩi kɛ̀are
maamaa.

7 À ì kpá Andarɔnikua kɔ̃n Yuniao.
Ma bori daa kɛ̀ wà wa da kpɛ́siaan lɛ-
doonɔmɛ. Aɔ̃ tɔ́ bɔ̀ Luda zĩ̀rinɔ tɛ́ bensɔ̃
aɔ̃ɔ kú Kirisi guu ma ã.

8 À ì kpá Ampliatu kɛ̀ dɛ ma gbɛ̃ yen-
zidee ũ Dii guua.

9 À ì kpá Ubanu kɛ̀ dɛ wa zĩkɛri daa
ũ Kirisi zĩi guua kɔ̃n ma gbɛ̃ yenzide
Satakio.

10 À ì kpá Apɛlɛ kɛ̀ à zɛna gbãa Kirisi
guua.

À ì kpá Arisitɔbulu bɛdeenɔa.

11 À ì kpá ma Yuda daa Hɛrɔdiɔ̃a.

À ì kpá Nasisu bɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Dii
guunɔa.

12 À ì kpá Tirifɛnaa kɔ̃n Tirifosao. Nɔg-
bɛ̃ pìnɔ è zĩi kɛ Diinɛ maamaa.

À ì kpá Pɛsia. Nɔgbɛ̃ yenzidee pì zĩi kɛ̀
Diinɛ maamaa.

13 À ì kpá Rufu kɛ̀ bɔ̀ ado Dii zĩi guua
kɔ̃n à da kɛ̀ mɛ́ɛ gwaa ma da ũuo.

14 À ì kpá Asinkiritua kɔ̃n Flɛgɔ̃o kɔ̃n
Ɛmɛsio kɔ̃n Patarobao kɔ̃n Ɛmasio kɔ̃n ń
Yesude daa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú lɛdoonɔ ń píngi.

15 À ì kpá Filɔlɔgua kɔ̃n Yuliao kɔ̃n
Nɛrɛuo kɔ̃n à dãreo kɔ̃n Ɔlimpao kɔ̃n
Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú lɛdoonɔ ń píngi.
16 À ì kpákɔ̃a kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛm-
manao. Kirisi sɔsinɔ ì kpàawa ń píngi.

Lɛ́zamma

17 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ ooare à làakari kɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ yã kɛ̀ á dàda kpɛɛnɔzi. Aɔ̃è
gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a wà gbɛ̃nɔ sãsã. À kɛ̃ḿma,
18 zaakɛ gbɛ̃ beee takanɔ è dɔ wa Dii Kiri-
siziro, sé ń gbɛɛ yã. Aɔ̃è taarisaideenɔ
sãsã kɔ̃n lɛ́nnaao kɔ̃n yãdɔ̃ɔo. 19 Baade
píngi a mìsiɛna Diinɛ baaru mà. Mɛ́ɛ
pɔnnaa kɛɛ a yã musu. Má yezi àgɔ̃ à
maa ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ àgɔ̃ taarisaideenɔ ũ à zaaa
musu. 20 Luda Aafiade é Setãn dúgu zɔ̃ a
gbá gĩzĩ tia. Wa Dii Yesu gbɛ̃kɛɛ kɛare.
21 Ma zĩkɛri daa Timɔti kɔ̃n ma bori
daanɔ Lusiu kɔ̃n Yasɔ̃o kɔ̃n Sosipatao ì
kpàawa.
22 Mamɔma Tɛtiu kɛ̀ ma takada kɛ̀ kɛ̃̀ ì
kpàawa Dii guu.
23–24 Ma bɛdee Gayusi kɛ̀ sɔsi gbɛ̃nɔ
è kakɔ̃a à bɛɛ ì kpàawa. Wɛ́tɛ ɔɔ'utɛri
Erasatu ì kpàawa kɔ̃n wa gbɛ̃ndo Kaatuo.

Luda tɔ́bɔna

25 Tia sa Luda é fɔ̃ à a gba gbãa kɔ̃n
Yesu Kirisi baaru nnaa kɛ̀ mɛ́ɛ kpaao,
lán asiiyã kɛ̀ utɛna zaa tontori kɛ̀ wà
bìiamɛɛo dɛ nà. 26 Luda kɛ̀ ègɔ̃ kuu
gurɔ píngi dìɛ wà yã kɛ̀ kɛ̃na annabinɔ
takadanɔ guu pì bɔ gupuraaa sa, lɛ bori
píngi e à dɔ̃ aɔ̃ Luda náanɛ kɛ aɔ̃ gɔ̃ à yã-
marinɔ ũ. 27 Wà Luda mɛ̀n do ɔ̃ndɔ̃de tɔ́
bɔ Yesu Kirisi gãzĩ ai gurɔ píngi! Aami.

KƆRINTIDEENƆ TAKADA KAAKU

Kɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana 1:1-4:21
Kɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ durunkɛna 5:1-7:40
Wàgɔ̃ kú kɔ̃n làakario gɔ̃na ń zĩndanɛ yã musu 8:1-11:1
Dɔnzikɛna 11:2-14:40
Gɛ̀nɔ fɛɛna 15:1-15:58
Pɔlu ìkpammana 16:1-16:24

Pɔlu ìkpana Kɔrintideenɔa

1 Mamɔma Pɔlu kɛ̀ Luda ma sisi à ma
sɛ lán à yezi nà, ma gɔ̃ Kirisi Yesu
zɛ̃̀ri ũ. Mapi kɔ̃n wa gbɛ̃ndo Sɔsɔtɛnɛo,
2 wámbe wa takada kɛ̀ kɛ̃̀ sɔsi kɛ̀ kú
Kɔrintinɛ. Luda a sisi a gbɛ̃nɔ ũ, a ku-
una adona Kirisi Yesu guu lɛdo kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ wa Dii Yesu Kirisi pì sisii gu pín-
gianɔo, mɔwa kɛ̀ wa Dii dɔ̃nkɔ̃nɔ. 3 Luda
wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare,
à a gba aafia.
4 Mɛɛ̀gɔ̃ Luda sáabu kɛɛ gurɔ sãnda
píngi a yã musu gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ à kɛ̀are a
kuuna Kirisi Yesu guu yãnzi. 5 Kuuna à
guu pɔ́ píngi kàaraare, yã'ona píngi kɔ̃n
dɔ̃na píngio, 6 zaakɛ wa Kirisi yã'onaaree
kãsãa pɛ̀ɛ a guu, 7 ben Luda Nini gba kee
e kɛ̃sãawaro, gurɔɔ kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔ wa Dii
Yesu Kirisi a zĩnda ɔdɔanazi. 8 Wa Dii
Yesu Kirisi é tó à zɛ gbãa ai gurɔ lɛ́ ká, lɛ
àgɔ̃ kuu taari sai à mɔ́gurɔ. 9 Luda náanɛ
vĩ. À̀mbe à a sisi, a gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃ ũ kɔ̃n à Nɛ́
Yesu Kirisi wa Diio.

Kɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana

10 Ma gbɛ̃nɔ, ma naare wa Dii Yesu
Kirisizi, àgɔ̃ lɛ́dolɛ vĩ kɔ̃o a píngi, lɛ
kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana e à yãa a tɛ́, à kɔ̃ kũ kɔ̃n
laasuu dɔ̃nkɔ̃o kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 11 Má mà
Koloe bɛdeenɔ lɛ́zĩ kɛ̀ yãkete kú a tɛ́.
12 Lán má mà nàn yɛ̀: A gbɛ̃kenɔ bè,
wà zɛ̀ kɔ̃n Pɔluo. Gbɛ̃kenɔ bè, wà zɛ̀
kɔ̃n Apoloo. Gbɛ̃kenɔ bè, wà zɛ̀ kɔ̃n
Pitao. Gbɛ̃kenɔ bè dɔ, wà zɛ̀ kɔ̃n Kirisio.
13 Kirisi kɛ̃kɛ̃kɔ̃anan yɔ́? Wà Pɔlu pà lía
a yãnzin yɔ́? A batisi kɛ̀ kɔ̃n Pɔlu tɔ́on
yɔ́? 14 Ma Luda sáabu kɛ̀, kɛ̀ mɛ́ɛ a gbɛ̃ke
batisi kɛro, séde Kirisipu kɔ̃n Gayusio
baasiro. 15 Lán à dɛ nà lɛ gbɛ̃ke é e à
be a batisi kɛ̀, a gɔ̃ ma ìba ũro. 16 Eè,
ma Sɛtɛfana bɛdeenɔ batisi kɛ̀ dɔ. Beee
baasiro, tó ma gbɛ̃ pãnde batisi kɛ̀, mɛ́ɛ
dɔn dɔro. 17 Kirisi e ma zĩ gbɛ̃ batisikɛna
yãnziro, séde à baaru nna kpana. Èe kɛ
kɔ̃n yãdɔ̃ɔonlo, lɛ à gana lía tón kɛ pãro
yãnzimɛ.

Kirisi nɛ́ Luda ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n à gbãaaomɛ

18 Kirisi gana lía nɛ́ mìsaiyãmɛ gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe sãsãanɔnɛ. Wamɔwa kɛ̀ Ludaa e wa
mì sínɔ sɔ̃, à dɛwe à gbãaa ũ. 19 À kɛ̃na
Luda yãn wà bè:
Mɛ́ ɔ̃ndɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ mì dɛ,
mɛ́ wɛ́ɛzɛ̃rinɔ wɛ́ɛzɛ̃ɛ kɛ pã.
20 Ɔ̃ndɔ̃ri kú mámɛ? Takadadɔ̃ri kú
mámɛ? Anduna tiaa kɛ̀ki yãpingidɔ̃ri kú
mámɛ? Ludaa e anduna ɔ̃ndɔ̃ɔ diɛ mì-
saiyã ũroo? 21 Luda ɔ̃ndɔ̃ɔ guu, èe tó an-
duna gbɛ̃nɔ a dɔ̃ kɔ̃n ń zĩnda ɔ̃ndɔ̃ɔoro.
À kɛ̀nɛ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a náanɛ kɛɛnɔ
mì sí waazi kɛ̀ wà dìɛ mìsaiyã ũu pì
gãzĩ. 22 Yudanɔɔ ye dabudabuzi, Girikinɔ
è ɔ̃ndɔ̃ɔ wɛtɛ. 23 Wamɔwa sɔ̃, Kirisi gana
lía kpàakpaan wée kɛɛ, ben è tó Yudanɔ
kpagula, bori pãndenɔ è be mìsaiyãmɛ,
24 mɔde gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sísi à ń sɛ́nɔ, Yu-
danɔ kɔ̃n Girikinɔ ń píngi, Kirisi dɛńnɛ
Luda gbãaa kɔ̃n à ɔ̃ndɔ̃ɔo ũ. 25 Luda mì-
saiyã pì dɛ gbɛ̃ntee ɔ̃ndɔ̃ɔla. Luda gbãa-
saikɛɛ pì dɛ gbɛ̃ntee gbãaala.
26 Ma gbɛ̃nɔ, à gwa dian á dɛ nà gurɔɔ
kɛ̀ Luda a sisi. Danɔ kiia a paridee
ɔ̃ndɔ̃ro, a paridee gbãadee ũro, a paridee
kínɛ ũro. 27 Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ anduna
mìsaidee ũunɔ sɛ̀, lɛ à wí dao ɔ̃ndɔ̃rinɔa.
À gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ anduna gbãasaidee ũunɔ
sɛ̀, lɛ à wí da gbãadeenɔa. 28 À gbɛ̃ kɛ̀ an-
duna ń díɛ kpɛɛdeenɔ ũ, kɛ̀ wè kyakańgu
bensɔ̃ aɔ̃ yã ègɔ̃ kuuroonɔ sɛ̀, lɛ à gbɛ̃

kɛ̀ aɔ̃ yã ègɔ̃ kuunɔ kɛ kpɛɛdeenɔ ũ, 29 lɛ
gbɛ̃ke tón e à ĩa dã Luda aɛro. 30 Apinɔ
sɔ̃, Ludaa tò á kú Kirisi Yesu guu, ben à
gɔ̃̀ wa ɔ̃ndɔ̃ɔ ũ. Kuuna Kirisi pì guu Lu-
daa tò yã bɔ̀wao nna, wa kuuna adona,
bensɔ̃ à wa mì sì. 31 Bee yãnzi lán à kɛ̃na
Luda yãn nà, tó gbɛ̃ yezi à ĩa dã, à dã Dii
yã musu.

Kirisi kɔ̃n a gana lía yão

2 Ma gbɛ̃nɔ, kɛ̀ ma mɔ a kiia, ma mɔ
Luda yã kpàakpaa kɛaremɛ, èe kɛ ma
mɔ ɔ̃ndɔ̃ gbãaa ke lɛ́nnaa kɛarenlo. 2 Ma
zɛo kɛ̀ mɛ́ yãke oarero, séde Yesu Kirisi
yã baasiro, atɛ̃nsa à gana lía yã. 3 Ma
mɔna a kiia guu ma mɔ kɔ̃n kùvĩio kɔ̃n
vĩao kɔ̃n lugaluganao. 4 Ma waazikɛna
guu mɛ́ɛ yã o kɔ̃n lɛ́nnaao ke ɔ̃ndɔ̃ɔoro.
Má ò kɔ̃n Luda Nini gbãaa ɔdɔanaomɛ,
5 lɛ a ludanaanɛkɛna tón bɔ gbɛ̃ntee
ɔ̃ndɔ̃ɔ guuro, sé Luda gbãaa guu.

Ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Luda Nini è dańnɛ

6 Baa kɔ̃n beeeo weè ɔ̃ndɔ̃yã o gbɛ̃
kàsaanɔnɛ. Èe kɛ anduna tiaa kɛ̀ki ɔ̃ndɔ̃ɔ
ke à gbãadee kɛ̀ aɔ̃ gbãaa e yãaanɔ pɔ́nlo.
7 Luda ɔ̃ndɔ̃ɔn wée oo, à pɔyezi kɛ̀ utɛna
yãa pì. À gĩakɛ à dìɛ wa gakui ena yãnzi
zaalɛ èe anduna káɛro. 8 Anduna tiaa
kɛ̀ki gbãadee ke ɔ̃ndɔ̃ɔ pì dɔ̃ro. Tó aɔ̃ɔ
dɔ̃mɛ yã, lɛ aɔ̃ɔe Dii gakuide pá líaro.
9 Lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Pɔ́ kɛ̀ wɛ́ɛ e ero bensɔ̃ swã e maro,
à laasuu e gɛ̃ gbɛ̃ke swɛ̃̀ guuro,
àmbe Luda à soru kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezinɔnɛ.
10 Ludaa ɔ̀dɔawe kɔ̃n a Nini gbãaao, za-
akɛ à Ninii pì yã píngi tàasikɛna, baa kɔ̃n
Luda asii bítanɔ.
11 Gbɛ̃kee a daa nɔ̀sɛ guu yã dɔ̃ro, tó
èe kɛ à ninii kɛ̀ kú à guu baasiro. Lɛmɛ
dɔ gbɛ̃kee Luda nɔ̀sɛ guu yã dɔ̃ro, tó èe
kɛ Luda pì Ninii baasiro. 12 Anduna kɛ̀
niniin wá èro, Ninii kɛ̀ bɔ̀ Luda kiian
wá è, lɛ wà gbaa kɛ̀ Ludaa dàwee dɔ̃.
13 Yã kɛ̀ wée oon gwe, èe kɛ yã kɛ̀ gbɛ̃n-
tee ɔ̃ndɔ̃ɔ è dańnɛnlo, yã kɛ̀ Luda Nini è
dańnɛmɛ. Lɛn weè Luda Nini yã bɔkɔ̃tɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda Nini vĩinɔnɛ lɛ. 14 An-
duna gbɛ̃ è Luda Nini yãnɔ síro, zaakɛ à
dɛnɛ mìsaiyã ũmɛ. Eé fɔ̃ à à mì dɔ̃ sero,
zaakɛ Luda Nini pì gbãaan wè à yã zɛ́
dɔ̃o. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nini è dɔnɛ aɛzĩ è yã
píngi zɛ́ dɔ̃, gbɛ̃ke sɔ̃ zɛ́ vĩ à à zaa boro.
16 À kɛ̃na Luda yãn wà bè: Dé bé à Dii
nɔ̀sɛ dɔ̃ gbasa à lɛ́ daa? Mɔde wapinɔ wá
Kirisi nɔ̀sɛ vĩ.

Zĩkɛna Ludanɛ

3 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ fɔ̃ mà yã òare lán mɛɛ̀
o gbɛ̃ kɛ̀ Luda Ninii dɔ́ńnɛ aɛnɔnɛ
bàro, ben má òare lán anduna gbɛ̃nɔ bà,
zaakɛ nɛ́kpãntɛ̃nɔn a ũ Kirisi guu. 2 Zwiin
má kpàawa, èe kɛ pɔ́ lɔmadeenlo, zaakɛ
ée ká kɔ̀ro. Baa ai tia ée káro, 3 zaakɛ
dàdeenɔn a ũ ai tia. Lán á zakɔ̃n nà, ben-
sɔ̃ á yãkete vĩ, dàdeenɔn a ũroo? A dà
bé à dɔare aɛ. 4 Kɛ̀ a gbɛ̃ke bè a zɛ kɔ̃n
Pɔluo, ben gbɛ̃ pãnde bè a zɛ kɔ̃n Apoloo,
á kú kɔ̃n a dàon gweroo? 5 Dén Apoloo
ũu? Dén Pɔlu ũu? Zĩkɛrinɔn wa ũ, ben a
Kirisi náanɛ kɛ̀ wa gãzĩ. Wa baade e zĩi
kɛ̀ Dii dànɛ kɛɛmɛ. 6 Ma pɔ́ tɔ̃̀, Apolo í
kànɛ, ben Ludaa tò à gbã̀. 7 Lɛmɛ pɔ́tɔ̃ri
kɔ̃n íkario dɛ pɔ́ke ũro, sé Luda kɛ̀ è tó à
gbã. 8 Pɔ́tɔ̃ri kɔ̃n íkario sáamɛ. Aɔ̃ baade
é a àre e a zĩ lɛ́mmɛ. 9 Luda zĩkɛri daanɔn
wa ũ. Luda búgbɛn a ũ, Luda kpɛ́n a ũ.
10 Gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛ bé à tò ma ɛ̃ɛ
kpàɛ lán ɛ̃bori gonidee bà, ben gbɛ̃ pãnde
mɔ̀ èe kpɛ́ pì boo. Baade làakari kɛ a
kpɛ́bonaa, 11 zaakɛ gbɛ̃ke é fɔ̃ à ɛ̃ɛ ke
kpáɛ dɔro, sé ɛ̃ɛ kɛ̀ kpaɛna Yesu Kirisi ũu
baasiro. 12 Tó gbɛ̃ kpɛ́ pì dɔ̀ kɔ̃n vurao ke
kondogi ke gbɛ̀ bɛ̀ɛdee ke tó à dɔ̀ kɔ̃n lío
ke lá ke sɛ̃̀, 13 baade zĩ yãpura é bɔ gupu-
raaa. Weé e yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ, zaakɛ gu
é dɔ kɔ̃n tɛ́omɛ, weé baade zĩ taka gwa tɛ́
pì guu. 14 Tó gbɛ̃ zĩi kɛ̀ à kɛ̀ bɔ̀ tɛ́n aafia,
adee é àre e. 15 Tó gbɛ̃ zĩ tɛ́ kũ, eé mɔ́nzi
e, adee é bɔ ɔkori lán wè bɔ tɛ́n nà.
16 Á dɔ̃ kɛ̀ Luda kpɛ́n a ũ, Luda Ninii kú
a guuroo? 17 Tó gbɛ̃ Luda kpɛ́ pì yàka,

Luda é adee kaatɛ, zaakɛ kpɛ́ pì kuuna
adonamɛ, bensɔ̃ ámbe kpɛ́ pì ũ.
18 Gbɛ̃ke tón a zĩnda sãsãro. Tó a gbɛ̃-
kee e a zĩnda diɛɛ anduna kɛ̀ki ɔ̃ndɔ̃ri
ũ, à gɔ̃ńnɛ mìsaidee ũ lɛ à e à ɔ̃ndɔ̃ kũ.
19 Zaakɛ anduna kɛ̀ki ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ Ludanɛ
mìsaiyã ũmɛ. À kɛ̃na Luda yãn wà bè:
È ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń wɛ́ɛzɛ̃ɛ guu. 20 À kɛ̃na
dɔ: Dii dɔ̃ kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃rinɔ laasuu pã. 21 Bee
yãnzi gbɛ̃ke tón ĩa dã gbɛ̃ntee yã musuro.
Pɔ́ píngi nɛ́ a pɔ́mɛ: 22 Pɔlu, Apolo, Pita,
anduna, wɛ̃̀ndi, gaa, tia pɔ́nɔ, zia pɔ́nɔn
yoo, à píngi nɛ́ a pɔ́mɛ. 23 Apinɔ sɔ̃, Kirisi
pɔ́n a ũ, Kirisi sɔ̃ nɛ́ Luda pɔ́mɛ.

Kirisi zĩ̀rinɔ

4 Bee yãnzi à wa gwa Kirisi zĩkɛrinɔ
ũ, Luda asiiyã gwàrinɔ ũ. 2 À kɔ̃sìo
gwàrinɔ gɔ̃ náanɛ vĩ. 3 Tó apinɔ ke gbɛ̃n-
tee yãkpaɛkɛrinɔ ma taari è, yã pãamɛ
ma kiia. Mɛɛ̀ ma zĩnda maakɛɛ ke za-
akɛɛ ero. 4 Yãkee e ma kù vĩro, mɔde
bee é ma bɔro, Diin ma yãkpaɛkɛri ũ.
5 Bee yãnzi àton gĩakɛ à gbɛ̃ke taari e
Dii mɔ́gurɔɔ ãro. Àmbe eé guu pu pɔ́ kɛ̀
utɛna gusiaan-a à nɔ̀sɛ yã bɔ gupuraaa.
Zĩ beeean baade é ma, dian Luda é a
sáabu kpá nà.
6 Yã kɛ̀ má ɔ̀aree kɛ̀nɔ, má ò mapi kɔ̃n
Apoloo yã musumɛ, lɛ àgɔ̃ yã kɛ̀kii dɔ̃:
Wàton vĩ Luda yãlaro. A gbɛ̃ke tón ĩa
dã, à zɛ kɔ̃n gbɛ̃ dooo, à bɔ gbɛ̃ doo
kpɛɛro. 7 Bɔ́ ń dɛońlaa? Ń pɔ́ke vĩ n zĩn-
danɛ, kɛ̀ wèe n gbaroɔ́? Wà n gba, ben
nɛ́ɛ ĩa dãa lán wèe n gbaroo bàɔ́? 8 A kãn
gwe kɔ̀ɔ́? A kɛ ɔɔdeenɔ ũn gwe kɔ̀ɔ́? Ée kí
blee wa sain gweɔ́? Má yezi àgɔ̃ kí blee,
wàgɔ̃ lɛdo. 9 Zaakɛ má è wamɔwa Luda
zĩ̀rinɔ, Luda wa diɛ zãa lán gbɛ̃ kɛ̀ wè
ń dɛ pari wáanɔ bàmɛ. Gu sãnda píngi
gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ fĩ̀wa, malaikanɔ kɔ̃n gbɛ̃n-
teenɔ ń píngi. 10 Wa gɔ̃ mìsaideenɔ ũ
Kirisi yãnzi, ben kuuna Kirisi pì guu á dɛ
ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũroo? Wá busana ben á gbãa
vĩroo? Wá kpɛbɔna ben á kpedanaroo?
11 Ai tia nɔaa kɔ̃n ímiio e wa dɛɛ, wá té
bũu, wa gɔ̃ pɔ́gbɛ̃nanɔ ũ, bɛsaideenɔ ũ.
12 Weè zĩ gbãaa kɛ ai wà kpasa. Tó wà
wa ka, weè sa maaa ońnɛmɛ. Tó wà ĩa
dàwa, weè mɛna fɔ̃. 13 Tó wà wa sɔ̃sɔ̃,
weè agbaa kpáńnɛmɛ. Ai tia wèe wa diɛɛ
anduna bɔtɔ pɔ́nɔ ũ, baade píngi bùsa ũ.
14 Mɛ́ɛ yã kɛ̀kii oare wídanaawaa
yãnzinlo. Mɛ́ɛ a gbaa làakari ma nɛ́
yenzideenɔ ũmɛ. 15 Baa tó Kirisi guu
a gwàrinɔ kà gɔ̃ɔn ũgbangba, a de'ina
pariro. Mámbe ma a i kɔ̃n Kirisi Yesu
baarunnakpanaareeo, ben á kú à guu.
16 Bee yãnzi mɛ́ɛ agbaa kpaaare, àgɔ̃ tɛ́
ma zɛ́kpaɛzi. 17 Bee yãnzin ma a nɛ́ yen-
zide Timɔti zĩ̀awazi. Àpi nɛ́ náanɛdeemɛ
Dii guu, àmbe eé ma kuuna Kirisi guu
yãkɛna dɔagu. Yã kɛ̀ mɛɛ̀ dańnɛ sɔsinɔ
guun gwe. 18 A gbɛ̃kenɔ e ĩa dãa, lán mɛ́
mɔ́ a gwaroo bà. 19 Tó Dii wè, mɛ́ mɔ́ a
gwa tia, mɛ́ ĩadãri pìnɔ gbãa lɛ́ e, èe kɛ aɔ̃
yã'ona adonlo. 20 Zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia nɛ́ yã'ona yãnlo, gbãaamɛ. 21 Á yezi
diamɛ? Mà mɔ́azi kɔ̃n gòon yɔ́, ke mà mɔ́
kɔ̃n yenzio kɔ̃n nɔ̀sɛyĩiomɛ?

Pãpãkɛna sɔsi gbɛ̃nɔ tɛ́

5 Má mà pãpãkɛna gɛ̃̀ a tɛ́, yã kɛ̀ à taka
kú baa kifiinɔ tɛ́ sero. Wà bè, a gbɛ̃nɔ
doke a de nɔɔ sì. 2 Ben ée ĩa dãaɔ́? À kɔ̃sìo
a nɔ̀sɛ yakamɛ, à gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀ bɔ a tɛ́.
3 Baa tó má kúaoro, ma ninii kúao, ben
ma yãkpaɛ kɛ̀ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀o gɔ̃ɔ
lán wà be má kú gwee bà. 4–5 Tó a kɔ̃
kàkɔ̃a, tó wa Dii Yesu gbãa kúao, tó ma
ninii kúao, à gbɛ̃ pì kpá Setãn-a kɔ̃n wa
Dii Yesu tɔ́o, lɛ à dà kaatɛ, à ninii e à bɔ
aafia Dii mɔ́gurɔɔ zĩ.
6 A ĩadãna maaro. Á dɔ̃ kɛ̀ burɛdi ɛ̃zɛ̃
féte è flawadɛna bíta sɛ́sɛroo? 7 À burɛdi
ɛ̃zɛ̃ zi kwɛ́ɛ, é gɔ̃ flawa dufu ũ a sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃
sai, lán à kɔ̃sìo àgɔ̃ dɛ nà, zaakɛ Kirisi
gà wa Banla sãnɛ bɔ̀rɔ ũmɛ. 8 Bee yãnzi
wàgɔ̃ kuu burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaakɛrinɔ
ũ yãpuraa guu kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao. Wàtongɔ̃
kuu burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃ zi zĩbaakɛrinɔ ũ mɔ-
nafiki kɔ̃n zaakɛnao guuro.

9 Takada kɛ̀ má kɛ̃̀are guu ma bè, àton
kakɔ̃a kɔ̃n pãpãkɛrinɔoro. 10 Èe kɛ an-
duna kɛ̀ pãpãkɛrinɔ ke wãkũdeenɔ kɔ̃n
gbɛ̃blerinɔ ke tãagbãgbãrinɔnlo, zaakɛ tó
gbɛ̃ beeenɔmɛ, séde é bɔ anduna guu.
11 Auo, má òare gbɛ̃ kɛ̀ wà bè wa gbɛ̃mɛ,
bensɔ̃ à dɛ pãpãkɛri ke wãkũdee ke tãag-
bãgbãri ke gbɛ̃yakari ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃b-
leri ũ, àton kakɔ̃aoro, àton ɔ kakɔ̃ao sero.
12 Ma bà ũgba kɔ̃n yãgɔ̃gɔ̃na kɔ̃n Yesu-
saideenɔo? A zĩnda gbɛ̃nɔ bé à kɔ̃sìo à
yã gɔ̃gɔ̃ńyoroo? 13 Luda bé eé yãkpaɛ kɛ
kɔ̃n Yesusaideenɔo. À gbɛ̃ zaaa pì bɔ a tɛ́.

Yãkpaɛkɛna kɔ̃o

6 Tó a gbɛ̃ke yã vĩ kɔ̃n a Yesude daaao,
bɔ́yãnzi è gá yãkpaɛ kɛ kɔ̃n adeeo
Luda gbɛ̃nɔ kiiaziroo, sé ludadɔ̃risainɔ
kiia? 2 Á dɔ̃ kɛ̀ Luda gbɛ̃nɔ bé weé yãk-
paɛ kɛ kɔ̃n andunaoroo? Lán ámbe é yãk-
paɛ kɛ kɔ̃n andunao nà, ée ká à yãketenɔ
gɔ̃gɔ̃roo? 3 Á dɔ̃ kɛ̀ wámbe wé yãkpaɛ kɛ
kɔ̃n malaikanɔoroo? Weé anduna kɛ̀ki pɔ́
o dɔɔ́? 4 Tó á yã beee taka gɔ̃gɔ̃na vĩ, é
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ pɔ́ke ũroonɔ
sé yãgɔ̃gɔ̃rinɔ ũɔ́? 5 Ma beee ò lɛ mà wí
daawa yãnzimɛ. Á gbɛ̃ke vĩ a tɛ́ kɛ̀ à
ɔ̃ndɔ̃ɔ kà à a gbɛ̃nɔ yã gɔ̃gɔ̃ńnɛroo? 6 Séto
a gbɛ̃ doo a gbɛ̃daaa sísi yãkpaɛa Yesu-
saideenɔ kiiaɔ́? 7 Lán á yã vĩ kɔ̃n kɔ̃o nà, a
sãsã yãa kɔ̀ mámmam. Bɔ́yãnzin é we wà
a takii kɛroo? Bɔ́yãnzin é tó wà a bleroo?
8 Apinɔ eè gbɛ̃ takii kɛ, eè gbɛ̃ ble, baa a
kɔ̃ tɛ̃ɛ. 9 Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ zaaanɔ é gɛ̃ kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuroo? Àton a zĩnda
sãsãro, pãpãkɛrinɔ ke tãagbãgbãrinɔ ke
zinakɛrinɔ ke gɔ̃gbɛ̃ kaaruanɔ ke gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃è daɛ kɔ̃n ń gɔ̃gbɛ̃ daaaonɔ 10 ke kpãinɔ
ke wãkũdeenɔ ke wɛ̃dɛrinɔ ke gbɛ̃yakar-
inɔ ke gbɛ̃blerinɔ, aɔ̃ gbɛ̃ke é gɛ̃ kpata kɛ̀
bɔ̀ Luda kiia guuro. 11 A gbɛ̃kenɔ dɛ lɛmɛ
yã, ben a zú ò, a gɔ̃ Luda pɔ́ ũ, Ludaa tò
yã bɔ̀ao nna kɔ̃n Dii Yesu Kirisi tɔ́o kɔ̃n
wa Luda Nini gbãaao.

Wà pãpãkɛna tó

12 Eè be, á yã píngi kɛna zɛ́ vĩmɛ. Mɔde
yãkenɔ àre vĩro. Eè be, á yã píngi kɛna
zɛ́ vĩmɛ. Mɔde àton tó yãke bà káare a
yĩnlo. 13 Eè be dɔ, pɔ́blee nɛ́ nɔ̀sɛ pɔ́mɛ,
bensɔ̃ nɔ̀sɛ nɛ́ pɔ́ble pɔ́mɛ. Baa kɔ̃n beeeo
Luda é ń píngi kaatɛ. Mɛ̀ nɛ́ pãpãkɛbɔnlo,
Dii pɔ́mɛ, bensɔ̃ Dii bé mɛ̀ pì gwàri ũ.
14 Luda wa Dii bɔ̀ gaan, bensɔ̃ eé wa bɔ
gaan kɔ̃n a gbãaao. 15 Á dɔ̃ kɛ̀ a mɛ̀ bé
Kirisi mɛ̀guunɔ ũroo? Weé Kirisi mɛ̀gu sɛ́
wà kɛ kaarua mɛ̀guu ũn yɔ́? Wàton ero!
16 Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ kàkɔ̃a kɔ̃n kaaruao kɛ̀o
mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃nloo? À kɛ̃na Luda yãn wà bè,
aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa é gɔ̃ mɛ̀ doo ũ. 17 Gbɛ̃ kɛ̀
kàkɔ̃a kɔ̃n Diio kɛ̀o mɛ̀n do Ninii guu.
18 À kɛ̃ pãpãkɛnaa. Durun pãnde kɛ̀ gbɛ̃ è
kɛ píngi bà kú à mɛ̀oro. Pãpãkɛri sɔ̃ è du-
run kɛ a mɛ̀nɛmɛ. 19 Á dɔ̃ kɛ̀ a mɛ̀ bé Ninii
kɛ̀ Luda a gba, kɛ̀ kú a guu kpɛ́ ũroo?
Ámbe á a zĩnda vĩro, 20 Luda a lu, à fĩa
bò. Bee yãnzi à Luda tɔ́ bɔ kɔ̃n a mɛ̀o.

Nɔsɛna

7 Takada kɛ̀ á kɛ̃̀ yã musu, à maamɛ
gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ kuu nɔgbɛ̃ sai. 2 Mɔde kɛ̀
pãpãkɛna dàgula yãnzi, gɔ̃gbɛ̃ píngi gɔ̃ a
zĩnda nɔɔ vĩ, nɔgbɛ̃ píngi gɔ̃ a zĩnda gɔ̃ɔ
vĩ. 3 Gɔ̃gbɛ̃ gae pɔ́ kɛ̀ kɔ̃sìo kɛ a naɔ̃nɛ.
Nɔgbɛ̃ gae kɛ a zãnɛ lɛ se dɔ. 4 Nɔgbɛ̃ mɛ̀
kuu a zĩnda pɔ́ ũro, sé à zã pɔ́ ũ. Lɛmɛ
dɔ gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀ kuu a zĩnda pɔ́ ũro, sé à
naɔ̃ pɔ́ ũ. 5 Àton gíkɔ̃nɛro, séde á màkɔ̃nɛ,
lɛ à làakari dɔ aduakɛnaa gĩa, gbasa à a
kɛna kɛ, lɛ Setãn tón ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛare, à fu
mɛnaaro yãnzi. 6 Lɛ́n má dàawa, èe kɛ
tiasinlo. 7 Má yezi baade píngi gɔ̃ dɛ lán
ma bà, mɔde baade kɔ̃n a gbaa kɛ̀ Ludaa
dànɛomɛ, gbɛ̃ kɛ̀ kɔ̃n a pɔ́o, gbɛ̃ kɛ̀kãa
kɔ̃n a pɔ́o.
8 Mɛ́ɛ yã kɛ̀kii oo pɔsɛɛnɔnɛ kɔ̃n
gyaanɔnɔ. À maa aɔ̃gɔ̃ kuu ńdo lán ma
bà, 9 mɔde tó aɔ̃é fɔ̃ wà ń zĩnda kũro, aɔ̃
nɔɔ sɛ́, aɔ̃ zã kɛ, zaakɛ kɔ̃sɛna maa dɛ lu-
gana kɔ̃zila.

10 Méɛ yã diɛɛ nɔdeenɔnɛ kɔ̃n gɔ̃deenɔ,
èe kɛ mapinlo, Diimɛ. Nɔgbɛ̃ tón gí a za-
˜ziro, 11 gɔ̃gbɛ̃ tón pɛ́ a naɔ̃aro. Tó nɔgbɛ̃
gà à gì a zãzi, à gɔ̃ pɔsɛ kesɔ̃ à ɛara a zãzi.
12 Méɛ oo gbɛ̃ kpaaanɔnɛ, èe kɛ Dii bé
à òro. Tó a gbɛ̃kee nɔ Yesusaidee vĩ, ben
nɔɔ pì yezi àgɔ̃ kúo lɛdo, àton pɛ́aro.
13 Lɛmɛ dɔ tó nɔgbɛ̃ gɔ̃ Yesusaidee vĩ,
ben gɔ̃ɔ pì yezi àgɔ̃ kúo lɛdo, àton gíziro.
14 Zaakɛ Luda è gɔ̃ Yesusaide sí a naɔ̃
yãnzi, bensɔ̃ è nɔ Yesusaide sí a zã yãnzi.
Tó lɛnlo, aɔ̃ nɛ́nɔ égɔ̃ gbãsĩmɛ. Mɔde tia
aɔ̃ kuuna adona. 15 Tó Yesusaidee pì gìzi,
à gízi. Yã beee taka guu aɔ̃ kuuna kɔ̃n
kɔ̃o nɛ́ tiasinlo. Luda a sisi, à a sɛ àgɔ̃
kuu aafiamɛ. 16 Nɔgbɛ̃, ke nɛ́ n zã mì sí,
ń dɔ̃ɔ́? Gɔ̃gbɛ̃, ke nɛ́ n naɔ̃ mì sí, ń dɔ̃ɔ́?

À zɛ kɔ̃n a gwenao

17 Baade zɛ kɔ̃n a gwena kɛ̀ Luda
à dìɛn-o gurɔɔ kɛ̀ Dii à sìsi. Lɛn mɛɛ̀
dańnɛ lɛ sɔsinɔ guu píngi. 18 Luda gbɛ̃
sìsi bɛ̃̀ngukɛnan yoo, àton wɛtɛ à kɛ
gɛfɔɔdee ũro. Luda gbɛ̃ sìsi gɛfɔɔdeen
yoo, àton bɛ̃̀ngu kɛro. 19 Bɛ̃̀ngukɛna yãke
vĩro, bensɔ̃ gɛfɔɔ yãke vĩro, sé àgɔ̃ yã kɛ̀
Ludaa dìɛnɔ kũna. 20 Lán baade kuu nà
gurɔɔ kɛ̀ Luda à sìsi, à zɛo lɛ. 21 Luda n
sisi zɔ̀ ũun yoo? Ǹton bídi kɛro. Mɔde tó
n ga n gɔ̃na wɛ̃ɛnɛ ũ zɛ́ è, ǹ bɔ zɔ̀bleen.
22 Zɔ̀ kɛ̀ Dii à sìsi gɔ̃̀ wɛ̃ɛnɛ ũ Dii pì gu-
umɛ. Lɛmɛ dɔ wɛ̃ɛnɛ kɛ̀ Dii à sìsi gɔ̃̀ zɔ̀ ũ
Kirisi guu. 23 Luda a lu, à fĩa bò. Àton gɔ̃
gbɛ̃ntee zɔ̀ ũro. 24 Ma gbɛ̃nɔ, lán baade
kuu nà gurɔɔ kɛ̀ Luda à sìsi, à zɛ kɔ̃n Lu-
dao lɛ.

Pɔsɛɛnɔ kɔ̃n gyaanɔɔnɔ

25 Pɔsɛɛnɔ yã musu méɛ yãke ma Dii
kiiaro, mɔde lán má náanɛ vĩ Dii sùu
guu nà, lán ma laasuu dɛ nàn mɛ́ oare.
26 Nawɛ̃a kɛ̀ kuu tia bé à tò, méɛ daa
à maa kɛ̀ gbɛ̃ zɛ kɔ̃n a kuunao. 27 Tó
ń nɔɔ vĩ, ǹton be nɛ́ à gbarɛro. Tó ń
vĩ sɔ̃ro, ǹton wɛtɛ ǹ sɛ́ro. 28 Tó ń sɛ̀ sɔ̃,
nɛ́ɛ durun kɛro. Tó nɔkparɛ zã kɛ̀ sɔ̃,
èe durun kɛro. Gbɛ̃ beeenɔ é yã e an-
dunan, ben má yezi beee taka a lero.
29 Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ méɛ oon yɛ̀: Gurɔɔ
e gɔ̃ zã̀ro. Zaa tia nɔdeenɔ gɔ̃ lán gbɛ̃
kɛ̀ vĩroonɔ bà. 30 Ɔ́ɔdɔrinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔroonɔ bà. Pɔnnadeenɔ gɔ̃ lán
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔɔ nnaroonɔ bà. Pɔ́lurinɔ gɔ̃
lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ke vĩroonɔ bà. 31 Andun-
ablerinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe bleeroonɔ
bà, zaakɛ lán anduna kɛ̀ kuu nà tiaa e
gɛ̃tɛɛmɛ.
32 Má yezi àgɔ̃ kuu kã̀hãn saimɛ. Pɔsɛɛ
è làakari dɔ Dii yãnɔa, yã kɛ̀ kɛ̀ Di-
inɛn è kɛ. 33 Nɔdee è làakari dɔ anduna
yãnɔa, yã kɛ̀ kɛ̀ a naɔ̃nɛn è kɛ, 34 à laa-
suu ègɔ̃ kpàatɛna. Nɔgbɛ̃ pɔsɛɛ ke nɔk-
parɛ è làakari dɔ Dii yãnɔa, è a mɛ̀ kɔ̃n
a niniio kpáa. Nɔzãree sɔ̃ è làakari dɔ
anduna yãnɔa, yã kɛ̀ kɛ̀ a zãnɛn è kɛ.
35 Èe kɛ méɛ gata kpaaarenlo. Ma beee
ò a aafia yãnzimɛ, lɛ à yã kɛ a zɛ́a, à a
zĩnda kpá Diia gu pãnde gwana sai.
36 Tó gbɛ̃ nɔkpamma vĩ, tó à sɛ́gurɔɔ e
gɛ̃ɛ, ben à kɛ̀nɛ wíyã ũ, tó à à kàka lán
kɛ̀ bà, à à sɛ́ lán à kɛ̀nɛ nà, èe kɛ durun
ũro. Aɔ̃ kɔ̃ sɛ́. 37 Mɔde tó à yã pì bɔ̀ a
nɔ̀sɛmmɛ, ben tiasi e à kákaro, ben à a
zĩnda kũna dɔ̃, tó à dà a swɛ̃̀n kɛ̀ é a nɔk-
parɛ pì sɛ́ro, à kɛ̀ maamɛ. 38 Lɛmɛ gbɛ̃ kɛ̀
a pɔ́ sɛ̀ kɛ̀ maa, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ èe a pɔ́ sɛ́roo
kɛ̀ maa dɛ beeela.
39 Nɔgbɛ̃ nɛ́ a zã pɔ́mɛ gurɔɔ kɛ̀ à zã kú
kɔ̃n wɛ̃̀ndio. Tó à zã gà à anduna tò, à zɛ́
vĩ à zã kɛ kɔ̃n gɔ̃ɔ kɛ̀ à yezio, mɔde gɔ̃ɔ
pì gɔ̃ kuu Dii pɔ́ ũ. 40 Baa kɔ̃n beeeo tó à
gɔ̃̀ pɔsɛ, méɛ daa à pɔɔ égɔ̃ nna dɛ tó à zã
kɛ̀la. Méɛ daa mapi, má Luda Nini vĩ se.

Sa'opɔblee

8 Sa'opɔble yã musu, wá dɔ̃ kɛ̀ wa
píngi wa dɔ̃na vĩ. Dɔ̃na sɔ̃ɔ yɔ̃̀kɔ̃ vĩ,
yenzi bé à kaarana vĩ. 2 Tó gbɛ̃ e daa
á yã dɔ̃, èe dɔ̃ dian à kɔ̃ sìo à dɔ̃ nà
gĩaro. 3 Tó gbɛ̃ ye Ludazi, Ludaa à dɔ̃.
4 Tɔ̀, sa'opɔblena yã musu wá dɔ̃ kɛ̀ tãa
nɛ́ pɔ́kemɛ anduna guuro, zaakɛ Luda

mɛ̀n do kuunan wá dɔ̃. 5 Baa tó pɔ́ kɛ̀ wè
beńnɛ tãanɔɔ kú musu kɔ̃n tɔɔtɛo, ben
danɔ kiia tãanɔɔ dimmɛ, diinɔɔ dimmɛ,
6 wa kiia Luda mɛ̀n domɛ, àmbe wa De
ũ, kɛ̀ pɔ́ píngi bɔ̀ à kiia bensɔ̃ wá kuu à
yãnzi. Dii mɛ̀n domɛ dɔ, àmbe Yesu Kirisi
ũ, kɛ̀ pɔ́ píngi kɛ̀, bensɔ̃ wá kuu à gãzĩ.
7 Mɔde baade píngi dɔ̃ lɛro. Gbɛ̃kenɔ kɔ̃
dɔ̃̀ kɔ̃n tãa yão ai tia, ben aɔ̃è pɔ́ kɛ̀ wèe
blee diɛ sa'opɔblee ũ, aɔ̃ yãke dɔ̃kɔ̃ziro,
ben aɔ̃ laasuu kú zɛ́a dɔro. 8 Pɔ́blee bé eé
wa na Ludaaro. Tó wée blero, kɛ̃sãnanlo.
Tó wá blè, kaarananlo. 9 À làakari kɛ a
kuuna wɛ̃ɛnɛnɔ ũuzi, lɛ àton kɛ gɛ̃̀nsikii ũ
gbɛ̃ kɛ̀ ludanaanɛkɛna kɛ̃̀sãḿmanɔnɛro.
10 Mmɔn kɛ̀ ń dɔ̃na vĩ, tó gbɛ̃ kɛ̀ yãke
dɔ̃kɔ̃ziroo n e, nɛ́ɛ pɔ́ blee tãa kuu, eé à
gba swɛ̃̀ à sa'opɔ ble seroo? 11 Tó ń kɛ̀
lɛ, n dɔ̃na n gbɛ̃daaa kɛ̀ ludanaanɛkɛna
kɛ̃sãna kɛ̀ Kirisi gà à yãnzi kàatɛn gwe.
12 Tó a durun kɛ̀ a Yesude daanɔnɛ a gbɛ̃
kɛ̀ yãke dɔ̃kɔ̃ziroo kari kɛ̀n gwe, bensɔ̃
Kirisin a durun kɛ̀nɛ. 13 Beee yãnzi tó ma
nɔ̀bɔsona bé eé tó ma Yesude daa fu, mɛ́
só ziki dɔro, lɛ ma Yesude daaa tón furo
yãnzi.

Zĩ̀rinɔ ń zĩnda busana Kirisi baaru nna yãnzi

9 Má a zĩnda vĩnloo? Zĩ̀rin ma ũroo?
Mɛ́ɛ wɛ́ɛ si wa Dii Yesulɛroo? Ámbe
á dɛ ma zĩi gbɛ̀ ũ Dii guu fá? 2 Baa tó má
dɛ zĩ̀ri ũ gbɛ̃ pãndenɔnɛro, má dɛare à ũ
fá. Kuuna Dii guu ma zĩ̀rikɛɛ sèedan a ũ.
3 Yã kɛ̀ mɛɛ̀ o ma zaaborinɔnɛn yɛ̀:
4 Má pɔ́blena kɔ̃n íminao zɛ́ vĩ ma zĩi
guuroo? 5 Má à zɛ́ vĩ màgɔ̃ tɛ́ kɔ̃n nɔ
Yesudeeo guu kɛ̀ mɛ́ɛ gaan lán zĩ̀ri
kpaaanɔ kɔ̃n Dii dãaronɔ kɔ̃n Pitao
bàroo? 6 Mamɔma kɔ̃n Banabao wa gɔ̃ɔn
plaa, wámbe wá zɛ́ vĩ wà wa ɔzĩi tónloo?
7 Dé bé è soza ble a zĩnda bɔ̀kɔ ɔɔo? Dé
bé è lí ba, ben è à bɛɛ bleroo? Dé bé ègɔ̃
zù dãa, ben è à zwii miroo?
8 Baa kɛ̀ gbɛ̃ntee yãkɛnanɔn má
lɛ̀kɔ̃zioare, à kú Musa doka guu lɛroo?
9 À kɛ̃na Musa doka takadan wà bè,
àton lɛ́sɔ da zùnɛ gurɔɔ kɛ̀ èe pɔ́wɛɛ
gbɛ̃ɛro. Zùn Luda è làakari dɔaɔ́? 10 Wa
yãnzi à yã pì ɔ̀ziroo? Eè, wa yãnzin
wà yã pì kɛ̃̀zi, lɛ búbari gae sɛ̃̀ wa kɔ̃n
tãmaao, pɔ́wɛɛgbɛ̃ri gae pɔ́ gbɛ̃ kɔ̃n
tãmaao, eé a baka e à guu. 11 Tó wa
Luda yã tɔ̃̀ a tɛ́, ben wa wa baka èawa,
yãken yɔ́? 12 Tó danɔ zɛ́ beee vĩawa,
wé wa pɔ́ o dɔɔ́? Wée sɛ́ɛ zɛ́ beee
guuro, wa yã píngi fɔ̃̀, lɛ wàton zɛ́ zɔ̃
Kirisi baaru nnaanɛro yãnzi. 13 Á dɔ̃ kɛ̀
Luda ua zĩkɛrinɔ è Luda ua pɔ́ bleroo?
Luda gbãgbãkii sa'orinɔ è ń baka le
gbãgbãkii pì guuroo? 14 Lɛn Dii dìɛ a
baarunnakparinɔ gɔ̃ pɔ́ blee baaru pì
kpana yã musu lɛ. 15 Baa kɔ̃n beeeo mɛ́ɛ
zɛ́ pìnɔ ke sɛ́ro, bensɔ̃ mɛ́ɛ beee oo lɛ wà
kɛmɛ yãnzinlo. Gaa maamɛ dɛ beeela.
Gbɛ̃ke é e à kpá ma ĩadãna kɛ̀nɛro.
16 Kirisi baarunnakpana dɛmɛ ĩadãna yã
ũro, tiasi bé à ɔ tɔ̃̀ma. Wãiyoo mapi, tó
mɛ́ɛ baaru nnaa pì kpaaro. 17 Tó mɛ́ɛ zĩi
pì kɛɛ kɔ̃n ma zĩnda pɔyeziomɛ, ma
wɛ́ɛ dɔ asaiazimɛ. Lán Luda bé à nàmɛ
ma ɔzĩ nà, à kɔ̃ sìo mà kɛmɛ. 18 Bɔ́mɛ
ma asaia ũu? Tó ma baaru nnaa pì kpà
ɔsãsãna sai, tó mɛ́ɛ iko kɛ̀ má vĩ baaru
nnaa pì kpana guu kɛḿmaro, ma asaian
gwe.
19 Baa kɛ̀ gbɛ̃kee ma vĩro, ma a zĩnda
dìɛ zɔ̀ ũ gbɛ̃ píngine, lɛ mà gbɛ̃nɔ e pari
yãnzi. 20 Kɛ̀ má kú kɔ̃n Yudanɔ, ma gɔ̃
lán ń bà, lɛ aɔ̃ ma yãzɛ e yãnzi. Kɛ̀ má
kú kɔ̃n Musa dokadarinɔ, ma gɔ̃ à dàri ũ,
baa kɛ̀ à iko vĩmaro, lɛ à dàrinɔ ma yãzɛ
e yãnzimɛ. 21 Kɛ̀ má kú kɔ̃n doka pì dàri-
saideenɔ, ma gɔ̃ lán ń bà, lɛ aɔ̃ ma yãzɛ
e yãnzi. Èe kɛ ma bɔ Luda doka zɛ́nnlo,
Kirisi bé à iko vĩma. 22 Kɛ̀ má kú kɔ̃n
gbɛ̃ busananɔ, ma busa, lɛ aɔ̃ ma yãzɛ e
yãnzi. Mɛɛ̀ gɔ̃ pɔ́ píngi ũ gbɛ̃ pínginɛ, baa
dia, lɛ mà e mà ń gbɛ̃kenɔ mì sí. 23 Yã
kɛ̀ mɛɛ̀ kɛ píngi, mɛɛ̀ kɛ Kirisi baaru nna
yãnzimɛ, lɛ mà a baka e à aubarika guu.

24 Bàkpakɔ̃sɔ̃na guu, gbɛ̃ píngi bé è bàa
lɛ́, mɔde á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ mèn doo bé è bleroo?
À bàa lɛ́ lɛ se, à e à ble. 25 Kɔ̃kɔ̃'ori píngi
è a zĩnda tòto kɛ, è a zĩnda foru kɛ yã
píngi musu. È kɛ lɛ fùra kɛ̀ è yaka ena
yãnzi. Wamɔwa sɔ̃, à kɛ̀ è yakaro yãnz-
imɛ. 26 Beee yãnzi bà kɛ̀ mɛ́ɛ lɛɛ, má dɔ̃
pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ pɛɛa, èe kɛ mɛ́ɛ ɔsi kaa guko-
rianlo. 27 Auo, mɛɛ̀ ĩa da ma mɛ̀a, mɛɛ̀
ma mɛ̀ takii kɛ, lɛ ma waazikɛna danɔnɛ
gbɛra, màton bɔ pãro yãnzi.

Làakarikɛna tãagbãgbãnazi

10 Ma gbɛ̃nɔ, má yezi wa dezinɔ yã
kɛ̀kii dɔagu. Aɔ̃ tɛ̀ tɛ́luguuzi ń
píngi, aɔ̃ táa ò wà bɔ̀ɛ Isia Tɛ̃aan ń píngi.
2 Luda ń batisi kɛ̀ tɛ́luguu pì guu kɔ̃n ísiaa
pìo ń píngi Musa ìbanɔ ũ. 3 Aɔ̃ Luda pɔ́ble
dɔ̃nkɔ̃ blè ń píngi, 4 aɔ̃ Luda í dɔ̃nkɔ̃ mì
ń píngi, zaakɛ aɔ̃ Luda kpiii kɛ̀ kúńyo
í mì. Kpiii pì sɔ̃ bé Kirisi ũ. 5 Baa kɔ̃n
beeeo aɔ̃ paridee yã e ká Ludanɛro, ben
aɔ̃ gɛ̀ gɔ̃̀ kpáɛ gbáan. 6 Yã pì dɛwe sèeda
ũ, lɛ wàton yã zaaa ni dɛ, lán aɔ̃ à ni dɛ̀
nàro. 7 Àtongɔ̃ dɛ tãagbãgbãrinɔ ũ lán aɔ̃
gbɛ̃kenɔ bàro. À kɛ̃na Luda yãn wà bè:
Gbɛ̃nɔ vɛ̃̀ɛ wèe pɔ́ blee, wèe í mii, ben
aɔ̃ fɛ̀ɛ wèe pãpãa kɛɛ. 8 Wàtongɔ̃ dɛ pã-
pãkɛrinɔ ũ lán aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bàro. Aɔ̃ pãpãa
kɛ̀, ben aɔ̃ gàga gurɔ dɔ̃nkɔ̃ zĩ gɔ̃ɔn bɔrɔ
baro awɛɛ'aagɔ̃. 9 Wàton Dii yɔ̃ wà gwa
lán aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bàro. Aɔ̃ à yɔ̃̀ wà gwà,
ben mlɛ̃̀nɔ ń sóso aɔ̃ gàga. 10 Àton wisɔ̃ɔ
ká lán aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bàro. Aɔ̃ wisɔ̃ɔ kà, ben
ga malaika ń dɛ́dɛ.
11 Yã pì ń lé sèeda ũ wamɔwa kɛ̀ wá kú
gurɔ zãannɔnɛ, ben wà kɛ̃̀ takadan lɛ wà
wa gbao làakari yãnzi. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ èe daa á
zɛna gbãa, à làakari kɛ lɛɛnazi. 13 Yɔ̃ag-
wana kee e a lero, séde kɛ̀ è baade píngi
lee baasiro. Luda náanɛ vĩ, eé tó wà a yɔ̃
wà gwa dɛ a gbãa lɛ́laro. Yɔ̃agwana guu
eé a gba zɛ́ à mɛna fɔ̃ à bɔn.
14 Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à
mì kɛ̃ tãagbãgbãnaa. 15 Mɛ́ɛ yã ooare
làakarideenɔ ũ. À yã kɛ̀ mɛ́ɛ ooa-
ree laasuu lɛ́ a zĩnda à gwa. 16 Togo
aubarikadee kɛ̀ weè sáabu kpáo, tó wá
mì, wa bà kú Kirisi aruoroo? Burɛdi kɛ̀
weè lílikɔ̃rɛ, tó wá sò, wa bà kú Kirisi
mɛ̀oroo? 17 Zaakɛ burɛdi kɔ̃̀ɔ domɛ, baa
kɔ̃n wa parikɛɛo wa mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃mɛ, wa
baade a baka vĩ kɔ̃̀ɔ dɔ̃nkɔ̃ pì guumɛ.
18 À gwa Isarailinɔa. Gbɛ̃ kɛ̀ sa'opɔ blè
bà kú kɔ̃n Luda gbãgbãkiioroo? 19 Ma bè
diamɛ? Mɛ́ɛ bee tãa sa'opɔblee nɛ́ pɔ́ken
yɔ́? Ke aɔ̃ tãanɔ nɛ́ pɔ́kemɛ? 20 Lɛnlo, ma
bè pɔ́ kɛ̀ wà saa òo, wà ò tãaamɛ, èe kɛ
Ludaanlo. Má yezi a bà gɔ̃ kú kɔ̃n tãaoro.
21 É fɔ̃ à Dii togo í mi kɔ̃n tãa pɔ́oro. É fɔ̃
à Dii pɔ́ ble kɔ̃n tãa pɔ́oro. 22 Ke wá yezi
wà Dii nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ fɛɛmɛ? Wa gbãaa kà
à ũn yɔ́?
23 Eè be, yã píngi zɛ́ vĩ. Lɛmɛ, mɔde
yã píngi àre vĩro. Eè be, yã píngi zɛ́
vĩ. Lɛmɛ, mɔde yã píngi kaarana vĩro.
24 Gbɛ̃ke zĩnda yã tón dɔnɛ aɛro, sé à gbɛ̃-
daaa yã. 25 À nɔ̀bɔ kɛ̀ wèe yaa yàran só
yãke gbekana sai a laasuu yãnzi, 26 za-
akɛ tɔɔtɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ píngi nɛ́ Dii
pɔ́mɛ. 27 Tó Yesusaidee a sisi pɔ́bleea, tó
à kɛ̀are, tó a gaa, à pɔ́ kɛ̀ wà kpàawaa ble
yãke gbekana sai a laasuu yãnzi. 28 Tó
wà gà wà bèare sa'opɔbleemɛ, àton blero
laasuu yãnzi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ ɔare yãnzio.
29 Mɛ́ɛ beee oo adee laasuu yãnzimɛ, èe
kɛ a pɔ́nlo.
Gbɛ̃ pãnde laasuu yãnzin mɛ́gɔ̃ ma
zĩnda vĩziroɔ́? 30 Tó ma pɔ́ blè kɔ̃n
sáabukɛnao, bɔ́yãnzin wè ma zaa bo pɔ́
kɛ̀ ma sáabu kɛ̀zi pì yã musuu? 31 Yã kɛ̀
ée kɛɛ píngi, ée pɔ́ bleen yoo, ée í miin
yoo, àgɔ̃ à píngi kɛɛ Luda tɔ́bɔna yãnzi.
32 Àton tó Yudanɔ ke Girikinɔ ke Luda
sɔsi gbɛ̃nɔ fu a yãkɛna yãnziro. 33 Lɛn
mɛɛ̀ kɛ lɛ. Yã píngi guu mɛɛ̀ aĩa kɛ, lɛ ma
yã ká baade píngineme. Mɛɛ̀ ma zĩnda
pɔnnaa wɛtɛro, sé parii pɔ́, lɛ aɔ̃ e wà bɔ
yãnzi.

11 Àgɔ̃ ma yãkɛna dadaa, lán mɛɛ̀
Kirisi pɔ́ dada nà.

Nɔgbɛ̃nɔ pɔ́kuna ń mìa yã

[2] Ma a sáabu kpà kɛ̀ ma yã ègɔ̃ dɔɔagu
yã píngi guu, bensɔ̃ á kɛatokɔ̃nɛpɔ kɛ̀ má
dàareenɔ kũna. [3] Má yezi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Kirisi
bé gɔ̃gbɛ̃ píngi mì ũ, gɔ̃gbɛ̃ bé nɔgbɛ̃ mì
ũ, bensɔ̃ Luda bé Kirisi mì ũ. [4] Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀
èe adua kɛɛ ke èe annabikɛyã oo kɔ̃n pɔ́o
kuna a mìa e a mì kpɛ bɔɔmɛ. [5] Nɔgbɛ̃ kɛ̀
èe adua kɛɛ ke èe annabikɛyã oo mìgbã
e a mì kpɛ bɔɔmɛ, à dɛ lán à mì potoopo
bàmɛ. [6] Tó nɔgbɛ̃ e pɔ́ kú a mìaro, à a
mìkã kɛ̃ɛ. Zaakɛ mìkãkɛ̃ɛna ke mìbona dɛ
nɔgbɛ̃nɛ wíyã ũ, à pɔ́ kú a mìa. [7] Èe kɔ̃ sío
gɔ̃gbɛ̃ pɔ́ kú a mìaro, kɛ̀ à dɛ Luda taka
kɔ̃n à gakuio ũ yãnzi. Nɔgbɛ̃ sɔ̃ bé gɔ̃gbɛ̃
gakui ũ. [8] Zaakɛ Luda e gɔ̃gbɛ̃ bɔ nɔgbɛ̃
guuro, nɔgbɛ̃n à bɔ̀ gɔ̃gbɛ̃ guu. [9] Èe gɔ̃g-
bɛ̃ kɛ nɔgbɛ̃ yãnziro, nɔgbɛ̃n à kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃
yãnzi. [10] Beee yãnzi kɔ̃n malaikanɔ yão
dɔ, séde nɔgbɛ̃ gae pɔ́ kú a mìa a zã iko
sèeda ũ. [11] Dii guu nɔgbɛ̃ kuu a zĩndanɛ
gɔ̃gbɛ̃ sairo, gɔ̃gbɛ̃ sɔ̃ kuu a zĩndanɛ nɔg-
bɛ̃ sairo. [12] Zaakɛ lán nɔgbɛ̃ bɔ̀ gɔ̃gbɛ̃ guu
nà, lɛn dɔ gɔ̃gbɛ̃ è bɔ nɔgbɛ̃ guu lɛ, bensɔ̃
pɔ́ píngi è bɔ Luda kiiamɛ.
[13] À yã pì laasuu lɛ́ à gwa. Nɔgbɛ̃ ad-
uakɛna mìgbã maaɔ́? [14] Á dɔ̃ a zĩndanɛ
kɛ̀ mìkã gbã̀a dɛ gɔ̃gbɛ̃nɛ wíyã ũroo?
[15] Mɔde tó nɔgbɛ̃ vĩ, à dɛnɛ gakui ũmɛ,
zaakɛ Luda nɔgbɛ̃ gbà mìkã à kúalamɛ.
[16] Tó gbɛ̃ke yezi à lɛokpakɔ̃a kɛ, àgɔ̃ dɔ̃
kɛ̀ wapinɔ kɔ̃n Luda sɔsinɔ, wá yã pãnde
kũnaro, sé beee.

Dii pɔ́blee

(Mat 26:26-29, Maa 14:22-25, Luk 22:14-20)

[17] Yã kɛ̀ má yezi mà daare tiaa guu,
mɛ́ a sáabu kpáro, zaakɛ a kakɔ̃ana è
zaaa iare dɛ à maaala. [18] Káaku gĩa má
mà, tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, eè bɔ kɔ̃ kpɛɛ gãli
kɔ̃n gãliomɛ. Ma yã pì sì kpado. [19] Séde
kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana gɔ̃ kú a tɛ́, lɛ wà yãpuradeenɔ
dɔ̃ a tɛ́. [20] Tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, èe kɛ Dii
pɔ́bleen eè blero, [21] zaakɛ a baade è wã
a pɔ́bleezimɛ. Nɔaa è gbɛ̃kenɔ dɛ, wɛ̃ɛ
è gbɛ̃kenɔ dɛ. [22] Á bɛɛ vĩ à pɔ́ ble, à í
minloo? Ke eè kya ká Luda sɔsin à wí
da pɔ́saideenɔamɛ? Mɛ́ oare diamɛ? Mɛ́
a sáabu kpán yɔ́? Kài! Mɛ́ a sáabu kpá yã
beee musuro.
[23] Yã kɛ̀ má sì Dii kiia, má dàareen yɛ̀:
Zĩ kɛ̀ wà Dii Yesu kpàḿma, à gwãavĩ pìa
à burɛdi sɛ̀, [24] ben à aubarika dàn à lì-
likɔ̃rɛ, ben à bè, a mɛ̀ kɛ̀ à kpà a yãnzin
yɛ̀, àgaegɔ̃ beee kɛɛ a yã dɔnaagu yãnzi.
[25] Lɛmɛ dɔ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè wà yã̀a, à togoo
sɛ̀ à bè, Luda bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃nɔ dufu
a aru gãzĩn yɛ̀. Tó ée mii, àgaegɔ̃ mii à
yã dɔnaagu yãnzi. [26] Zaakɛ tó a burɛdi pì
sò, tó a í pì mì, ée Dii gaa baaru kpaa ai
àgɔ̃ gá mɔ́mɛ.
[27] Beee yãnzi tó gbɛ̃ burɛdi pì sò, tó
à Dii í pì mì, burɛdi kɔ̃n í pìo yãda-
sai, à taari kɛ̀ Diinɛ à mɛ̀ kɔ̃n à aruo yã
musumɛ. [28] Baade a zĩnda yã gwa, gbasa
à burɛdi pì só, à í pì mi, [29] zaakɛ tó gbɛ̃
sò, tó à mì Dii mɛ̀ gbádɔ̃sai, à yã dà a zĩn-
dalamɛ. [30] Beee yãnzi gyãreenɔ kɔ̃n aafi-
asaideenɔɔ pari a tɛ́zi, bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
kɛ̀ sainɔɔ kɛ̃sãnaro. [31] Tó wé wa zĩnda yã
gwa, Dii é wa taari ero. [32] Tó à wa taari
è, èe wa totoomɛ, lɛ yã tón vɛ̃ɛwa kɔ̃n an-
dunaoro yãnzi. [33] Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ,
tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, ée Dii pɔ́ blee, àgae kɔ̃ dã.
[34] Tó nɔaa e gbɛ̃ dɛɛ, à pɔ́ ble a bɛ, lɛ a
kakɔ̃ana tón yã iarero yãnzi. Mɛ́ yã kɛ̀
gɔ̃̀nɔ bɔkɔ̃tɛare, tó ma mɔ.

Luda Nini gbaanɔ

12 Ma gbɛ̃nɔ, Luda Nini gbaanɔ yã
musu, má yezi àgɔ̃ dɔ̃na sairo. [2] Á
dɔ̃ kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ á dɛ kifiinɔ ũ, tãa kɛ̀ aɔ̃è
yã oroonɔ bé wègɔ̃ a gáɛɛ, wàgɔ̃ dɔɔare
aɛ. [3] Beee yãnzi má yezi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Luda
Nini è di gbɛ̃a à Yesu láari kɛro, bensɔ̃
gbɛ̃ke é fɔ̃ à be Yesun Dii ũro, séto Luda
Ninii dɔnɛ aɛ.
[4] Gba borii pari, mɔde Luda Nini mɛ̀n
doo pìmɛ. [5] Zĩ borii pari, mɔde Dii mɛ̀n
doo pìmɛ. [6] Gbãa sèedanɔ borii pari,

mɔde Luda mɛ̀n doo pìmɛ, àmbe è à píngi
kɛ baadenɛ. 7 Luda Nini è didi baadea
gbɛ̃ píngi kaarana yãnzimɛ. 8 Luda Nini
è gbɛ̃ke gba zɛ́ à ɔ̃ndɔ̃ yã o, ben Nini
mɛ̀n doo pì è gbɛ̃ pãnde gba zɛ́ à dɔ̃na
yã o. 9 Nini mɛ̀n doo pì è gbɛ̃ pãnde
gba ludanaanɛkɛna zɛ́, gbɛ̃ pãnde sɔ̃
gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana zɛ́. 10 È gbɛ̃ gba dabuyãkɛna
zɛ́, gbɛ̃ pãnde sɔ̃ annabikɛyã'ona zɛ́. È
gbɛ̃ gba zɛ́ à niniinɔ dɔ̃kɔ̃zi. È gbɛ̃ gba
zɛ́ à yãke borii o, è gbɛ̃ gba yãke borii pì
bɔkɔ̃tɛna zɛ́. 11 Nini dɔ̃nkɔ̃ mɛ̀n doo pì bé
è à píngi kɛ, è gbaa pì da baadenɛ lán à
yezi nà.

Mɛ̀ kɔ̃n a guunɔ

12 Mɛ̀ mɛ̀n do guunɔɔ pari. Baa kɔ̃n
à parikɛɛo, mɛ̀ mɛ̀n doomɛ píngi. Lɛn
wa kuuna Kirisi guu dɛ lɛ se. 13 Wapinɔ
píngi, Yudanɔ ke bori pãndenɔ, zɔ̀nɔ ke
wɛ̃ɛnɛnɔ, Luda wa kɛ mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ kɔ̃n a
Nini mɛ̀n doo pì gbãaaomɛ, à wa gba a
Nini mɛ̀n doo pì, ben wá mì wa píngi.
14 Mɛ̀guunɔɔ pari, èe kɛ mɛ̀n donlo. 15 Tó
gbá bè, lán ɔɔn a ũro nà, á dɛ mɛ̀ pɔ́
ũro, beee yãnzi eégɔ̃ dɛ mɛ̀ pɔ́ ũroziɔ́?
16 Tó swã bè, lán wɛ́ɛn a ũro nà, á dɛ mɛ̀
pɔ́ ũro, beee yãnzi eégɔ̃ dɛ mɛ̀ pɔ́ ũroz-
iɔ́? 17 Tó mɛ̀ bũnu dɛ wɛ́ɛ ũ, bɔ́n weé yã
mao? Tó mɛ̀ bũnu dɛ swã ũ, bɔ́n weé pɔ́
gũu mao? 18 Lán à dɛ nà, Luda mɛ̀guunɔ
pɛ̀pɛkɔ̃rɛ aɔ̃ píngi, lán à yezi nà. 19 Tó aɔ̃
píngi dɛ mɛ̀gu bori dɔ̃nkɔ̃ ũ, mɛ̀ égɔ̃ kú
mámɛ? 20 Tia la mɛ̀guunɔɔ pari, mɛ̀ mɛ̀n
domɛ. 21 Wɛ́ɛ é fɔ̃ à be ɔɔnɛ a bà kúororo.
Lɛmɛ dɔ mì é fɔ̃ à be gbánɛ a bà kúororo.
22 Mɛ̀guu kɛ̀ wèe daa à kɛ̃sãna, mɛ̀ é fɔ̃ à
kɛ à sairo. 23 Mɛ̀guu kɛ̀ wèe daa à gakui
vĩro, wè à kpe da dɛ mɛ̀gu kpaaanɔla.
À guu kɛ̀ wèe à ena diɛɛ wíyã ũ, wè
pɔ́ nazi dɛ mɛ̀gu kpaaanɔla, 24 mɔde à
kɛ̀ maaa bà kú kɔ̃n beeeoro. Kɛ̀ Luda
mɛ̀ kàkɔ̃a, à gakui kàara pɔ́ kɛ̀ gakui e
kɛ̃sãaḿmanɔnɛ dɛ mɛ̀gu kpaaanɔla. 25 Lɛ
mɛ̀ tóngɔ̃ kpaatɛtɛnaro, à guunɔɔ kɔ̃ yã
dɔ̃. 26 Tó mɛ̀guunɔ dokee e nawɛ̃a kɛɛ, à
mɛ̀gu kpaaanɔ píngi è kɛomɛ. Tó wà mɛ̀-
gunɔ doke kpe dà, à mɛ̀gu kpaaanɔ píngi
è pɔnnaa kɛomɛ.
27 Ámbe Kirisi mɛ̀ ũ, bensɔ̃ a baade
dɛ mɛ̀ pì guu ũ. 28 Káaku gĩa Luda
zĩ̀rinɔ dìɛ sɔsi guu, à plaadee annabinɔ, à
aagɔ̃de yãdannɛrinɔ, beee gbɛra dabud-
abukɛrinɔ, beee gbɛra gbɛ̃ kɛ̀ à ń
gbá gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana zɛ́nɔ kɔ̃n dɔnlɛrinɔ kɔ̃n
yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yãke borii
oonɔ. 29 Zĩ̀rinɔn ń ũ ń píngiɔ́? Annabinɔn
ń ũ ń píngiɔ́? Yãdannɛrinɔn ń ũ ń píngiɔ́?
Dabudabukɛrinɔn ń ũ ń píngiɔ́? 30 Luda
gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana gba dàńnɛ ń píngin yɔ́? Aɔ̃è
yãke borii o ń píngin yɔ́? Aɔ̃è yãke borii
bɔkɔ̃tɛ ń píngin yɔ́? 31 À wɛ́ɛ pɛ́ gbaa kɛ̀
dɛńlaanɔa.
Tia sa mɛ́ zɛ́ kɛ̀ maa dɛńlaa ɔdɔaare.

Yenzi

13 Tó ma yãke borii ò, gbɛ̃ntee ke
malaika pɔ́, tó má yenzi vĩro, ma
kĩi kɛ̀ lán mɔ̀lɛna ke sɛ̃̀gɛ̃pana bàmɛ. 2 Tó
ma annabikɛyã'ona gbaa è, tó ma yã
píngi asii mà, bensɔ̃ má dɔ̃na píngi vĩ,
tó ma ludanaanɛkɛna kà mà kpiii sɔ̃ki
kpá, tó má yenzi vĩro, pɔ́ken ma ũro. 3 Tó
ma pɔ́ kɛ̀ má vĩinɔ kpàatɛ takaasideenɔnɛ
píngi, tó má tò wà tɛ́ sɔ̃̀ma, tó má yenzi
vĩro, à àre vĩmɛro.
4 Yenzi mɛna vĩ, à gbɛ̃kɛɛ vĩ. Yenzi è
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpáńyoro, è a zĩnda sɛ́ lezĩro,
è ĩa dãro. 5 È wí daḿmaro, è a zĩnda
maaa wɛtɛro, è fɛ̃ńzi kpaaro, è yã da a
nɔ̀sɛ guuro. 6 È yáa dɔ à zaaaro, è pɔnnaa
kɛ kɔ̃n yãpuraaomɛ. 7 Yenzi è yã píngi fɔ̃,
è yã píngi náanɛ kɛ, ègɔ̃ yã píngi tãmaa
vĩ, è mɛna kɔ̃n yã píngio.
8 Yenzi yãana vĩro. Mɔde tó
annabikɛyã'onamɛ eé yãa, tó sɔ̃
yãkebori'onamɛ à lɛ́ é zɛ, tó dɔ̃namɛ,
eé gɛ̃ zɛ́la. 9 Zaakɛ wa dɔ̃na kɔ̃n wa
annabikɛyã'onao e paparo. 10 Tó yã
papana gurɔɔ mɔ̀, à kɛ̀ èe paparoo é gɛ̃
zɛ́la. 11 Kɛ̀ má dɛ nɛ́ féte ũ, mɛɛ̀ nɛ́ féte
yã o, mɛɛ̀ nɛ́ féte laasuu lɛ́, mɛɛ̀ yã gwa

lán nɛ́ féte bà. Kɛ̀ ma kɛ gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃na ũ, ma ɔ kpà nɛ́fetekɛyãzi. 12 Tia la wée guu ee dígi guu dãadãa, zĩ beeea sɔ̃ wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ. Tia la ma dɔ̃na e paparo, zĩ beeea sɔ̃ mɛ́ yã dɔ̃ wásawasa lán Ludaa ma dɔ̃ nà. 13 Tia sa yã mɛ̀n aagɔ̃ɔ kɛ̀nɔ bé wà gɔ̃̀: Ludanaanɛkɛna kɔ̃n tãmaao kɔ̃n yenzio, mɔde yenzi bé à dɛńla.

Yãkebori'ona kɔ̃n annabikɛyã'onao

14 À tó yenzi dɔare aɛ, à wɛ́ɛ pɛ́ Luda Nini gbaanɔa, atɛ̃nsa annabikɛyã'ona. 2 Gbɛ̃ kɛ̀ èe yãke borii oo e yã oo gbɛ̃nɔonlo, sé Luda, zaakɛ gbɛ̃kee e maaro, èe asiiyã oo kɔ̃n Luda Nini gbãaaomɛ. 3 Gbɛ̃ kɛ̀ èe annabikɛyã oo e yã oo gbɛ̃nɔomɛ, èe ń gbaa gbãaa, èe lɛ́ daaḿmamɛ, èe ń làakari kpáɛɛńnɛmɛ. 4 Gbɛ̃ kɛ̀ èe yãke borii oo e a zĩnda kaaramɛ, gbɛ̃ kɛ̀ èe annabikɛyã oo e sɔsi gbɛ̃nɔ kaaramɛ. 5 Má yezi à yãke borii o a píngi, mɔde má yezi à annabikɛyã o dɛ beeela. Annabikɛyã'ori dɛ yãkebori'orila, séto wèe bɔkɔ̃tɛɛ lɛ sɔsi gbɛ̃nɔ e wà kaara.

6 Ma gbɛ̃nɔ, tó ma mɔazi, ben ma yãke borii òao, bɔ́ àren à vĩaree? Séde ma yã'ona gɔ̃ dɛ yãwɛɛwɛ̃na ũ ke dɔ̃na ke annabikɛyã'ona ke yãdannɛna. 7 Lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n pɔ́'ɔbɔrinɔ dɔ. Kure ke mɔrɔ, tó èe ɔ́ bɔ súusuro, weé fɔ̃ wà dɔ̃ dian èe oo nàɔ́? 8 Tó kuu ɔ́ e bɔ súusuro, sozanɔ é zĩ̀ soru kɛro. 9 Lɛmɛ apinɔ se, tó ée yãke borii oo, ben wèe maaro, dian weé yã kɛ̀ ée oo gbázɛ dɔ̃ nà? A yã é gɛ̃ ĩamɛ. 10 Yãnɔ borii pari anduna guu, aɔ̃ kee bɔkɔ̃tɛnasai sɔ̃ro. 11 Tó wèe borii kɛ̀ mɛɛ̀ à yã maroo oo, mɛ́gɔ̃ dɛ à òrinɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũmɛ, bensɔ̃ eégɔ̃ dɛmɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũ se. 12 Lɛmɛ apinɔ sɔ̃, lán á aĩa vĩ kɔ̃n Luda Nini gbaanɔ nà, à aĩa kɛ àgɔ̃ gáo aɛ lɛ sɔsi gbɛ̃nɔ e wà kãsãa pɛ́ɛ.

13 Beee yãnzi yãkebori'ori wɛ́ɛ kɛ, lɛ à e à yã kɛ̀ èe oo bɔkɔ̃tɛ. 14 Tó ma adua kɛ̀ kɔ̃n yãkebori'onao, ma ninii bé à kɛ̀, ma laasuu e dɔmɛ aɛro. 15 Tɔ̀, yã pì dɛ diamɛ? Mɛ́ adua kɛ kɔ̃n niniio, mɛ́ kɛ kɔ̃n làakario dɔ. Mɛ́ lɛ̀ sí kɔ̃n niniio, mɛ́ sí kɔ̃n làakario dɔ. 16 Tó n Luda tɔ́ nnaa sì kɔ̃n niniio, dian gbɛ̃ dufu kɛ̀ kú gwee é be, aami, sáabu kɛ̀ ń kpà yã musuu? Zaakɛ èe yã kɛ̀ ń ò dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 17 Baa tó n sáabu kpà a zɛ́a, èe n Yesude daa gbãaa kaararo. 18 Ma Luda sáabu kɛ̀, kɛ̀ mɛɛ̀ yãke borii o dɛala a píngi, 19 mɔde kakɔ̃ana guu tó ma yã mɛ̀n sɔɔroo ò kɔ̃n làakario, ma yã dàońnɛ, à maamɛ dɛ mà yã mɛ̀n ũgbangba o kɔ̃n yãkebori'onaola.

20 Ma gbɛ̃nɔ, a laasuu tóngɔ̃ dɛ lán nɛ́nɔ pɔ́ bàro. Àgɔ̃ dɛ lán nɛ́ fétenɔ bà yãzaakɛna musu, mɔde a laasuu gɔ̃ dɛ gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃nanɔ pɔ́ ũ. 21 À kɛ̃na Luda yãn wà bè:

Mɛ́ boriyã pãnde o gbɛ̃ kɛ̀kiinɔnɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ lɛ́n,
baa kɔ̃n beeeo aɔ̃é swã kpá ma yãziro.

22 Beee yãnzi yãkebori'ona dɛ sèeda ũ Yesudeenɔnɛro, sé Yesusaideenɔ. Lɛn dɔ annabikɛyã'ona e kɛ Yesusaideenɔ pɔ́ke ũro, sé Yesudeenɔ. 23 Tó sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃ kàkɔ̃a ń píngi, ben aɔ̃ɔe yãke borii oo ń píngi, tó gbɛ̃ dufunɔ ke Yesusaideenɔ mɔ̀ gwe, aɔ̃é be ĩa kàḿmanloo? 24 Tó baade píngi e annabikɛyã oo sɔ̃, ben Yesusaidee ke gbɛ̃ dufu mɔ̀ gwe, eé ń píngi yãzɛ dɔ̃ à a taari e, 25 asiiyã kɛ̀ kú à nɔ̀sɛn é bɔ gupuraaa, eé daɛ a puua à mì siɛ Ludanɛ, gbasa à be, Ludaa kú a tɛ́ yãpura.

Dɔnzikɛna zɛ́kpaɛ

26 Wé be diamɛ ma gbɛ̃nɔ? Tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, a baade gaegɔ̃ lɛ̀ vĩ ke yãdannɛna ke yãwɛɛwɛ̃na ke yãkebori'ona ke yãke borii pì bɔkɔ̃tɛna. À à píngi kɛ, lɛ gbɛ̃nɔ e wà kãsãa pɛ́ɛ. 27 Tó wèe yãke borii oo, gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃, àton dɛ beeelaro. Aɔ̃ kɔ̃ gba zɛ́, gbɛ̃ mɛ̀n doo bɔkɔ̃tɛ. 28 Tó à bɔkɔ̃tɛri kuuro, à lɛ́ nakɔ̃a kakɔ̃ana guu, à a pɔ́ o ado kɔ̃n Ludao. 29 Annabikɛyã'orinɔ gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃ɔnɔ yã o, gbɛ̃ kpaaanɔ laasuu lɛ́ aɔ̃ yãa. 30 Tó Luda yã sù gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛnaa, gbɛ̃ kɛ̀ èe yã oo yĩtɛ. 31 A píngi é fɔ̃ à

annabikɛyã o doodo, à yã dadakɔ̃nɛ a
píngi, à kɔ̃ sɛ́ lezĩ. 32 Sé annabikɛyã'orinɔ
gɔ̃ ń lɛ́ kũna dɔ̃, 33 zaakɛ Ludaa ye yã
yàaaziro, sé à zɛ́dee.
Lán wè kɛ sɔsinɔ guu nà píngi, 34 nɔg-
bɛ̃nɔ lɛ́ gɔ̃ yĩtɛna kakɔ̃ana guu, zaakɛ aɔ̃
yã'ona zɛ́ vĩro. Aɔ̃ mì siɛ, lán wà ò Musa
doka guu nà. 35 Tó aɔ̃ɔ yezi wà yãke dɔ̃,
aɔ̃ ń zã gbekazi bɛ, zaakɛ nɔgbɛ̃ yã'ona
kakɔ̃ana guu nɛ́ wíyãmɛ. 36 A kiian Luda
yã bɔ̀n yɔ́? Ke a mɛ̀n do yãnzin à mɔ̀zi?
37 Tó gbɛ̃ e daa annabikɛyã'orin à ũ ke
gbɛ̃ kɛ̀ Luda Ninii dɔnɛ aɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀
má kɛ̀aree pì nɛ́ Dii yãdiɛnamɛ. 38 Tó gbɛ̃
pã kpàzi, weé pã kpázi se. 39 Beee yãnzi
ma gbɛ̃nɔ, à wɛ́ɛ pɛ́ annabikɛyã'onaa,
mɔde àton gí yãkebori'onaziro. 40 À yã
píngi kɛ a zɛ́kpaɛa súusu.

Kirisi fɛɛna gaan

15 Ma gbɛ̃nɔ, baaru nnaa kɛ̀ má
kpàare, kɛ̀ á sì a zɛon, má yezi mà
ɛara mà dɔagu. 2 Baaru nnaa pì bé eé a
mì sí, tó á waazi kɛ̀ má kɛ̀aree pì kũna.
Tó lɛnlo, a Yesunaanɛkɛna kɛ̀ pãmɛ. 3 Yã
kɛ̀ dɛ́nlaa kɛ̀ má sì, má dàareen yɛ̀: Kirisi
gà wa durun yãnzi, lán à kɛ̃na Luda yãn
nà. 4 Wà à vĩ̀, ben à fɛ̀ɛ à gurɔ aagɔ̃dee
zĩ, lán à kɛ̃na Luda yãn nà. 5 À a zĩnda
ɔ̀dɔa Pitanɛ, ben à a zĩnda ɔ̀dɔa a ìba gɔ̃ɔn
kuri awɛɛplaaanɔnɛ dɔ. 6 Beee gbɛra à a
zĩnda ɔ̀dɔa wa gbɛ̃nɔnɛ kɛ̀ aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a
gu dɔ̃nkɔ̃n, aɔ̃ɔ dɛ gɔ̃ɔn wàa plaa kpɛ́
basɔɔroola. Aɔ̃ paridee kuu ai tia, mɔde
aɔ̃ gbɛ̃kenɔ anduna tò. 7 Beee gbɛra à a
zĩnda ɔ̀dɔa Yemisinɛ, ben à a zĩnda ɔ̀dɔa
zĩ̀rinɔnɛ ń píngi. 8 Aɔ̃ píngi gbɛra à bɔ̀ à
mɔ̀mazi, ben ma gɔ̃ lán nɛ́ kpàalaa'ii bà.
9 Zaakɛ Luda zĩ̀rinɔ tɛ́ mámbe kpɛɛ, mɛ́ɛ
ká wà bemɛ zĩ̀riro, zaakɛ ma ĩa dà Luda
sɔsia. 10 Gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛ yãnzi má
dɛ gbɛ̃ kɛ̀ má dɛ à ũu ũzi, bensɔ̃ gbaa kɛ̀
à dàmɛɛ pì ginaro, zaakɛ ma ɔsi kà dɛ́nla
ń píngi. Mámbe má kɛ̀ro, gbaa kɛ̀ Ludaa
dàmɛɛ bé à tò má kɛ̀. 11 Tɔ̀, à bɔ̀ ma kiian
yoo ke aɔ̃ kiia, yã kɛ̀ wée à waazi kɛɛ á
sìn gwe.

Gɛ̀nɔ fɛɛna gaan

12 Zaakɛ wée Kirisi fɛɛna gaan waazi
kɛɛ, à kɛ̀ dia a gbɛ̃kenɔ è be gɛ̀nɔ é
fɛɛroo? 13 Tó gɛ̀nɔ é fɛɛro, ɛ̃ndɛ̃ Kirisi
e fɛɛro. 14 Tó Kirisi e fɛɛro sɔ̃, ɛ̃ndɛ̃
wa waazikɛna kɛ̀ pã, bensɔ̃ a Kirisi
náanɛkɛna kɛ̀ pã, 15 wa gɔ̃ Luda sèeda
ɛgɛdeenɔ ũ, kɛ̀ wá bè à Kirisi fɛ̀ɛ yãnzi.
Zaakɛ tó gɛ̀nɔ è fɛɛro, ɛ̃ndɛ̃ Ludaa e
à fɛɛro. 16 Tó Luda è gɛ̀nɔ fɛɛro, ɛ̃ndɛ̃
Kirisi e fɛɛro. 17 Tó Kirisi e fɛɛro, a Kirisi
náanɛkɛna kɛ̀ pã, ben á kú a durun guu
ai tia, 18 gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ anduna tò Kirisi guunɔ
sɔ̃ sɛ̃̀sã. 19 Tó wa kuuna wɛ̃̀ndio kɛ̀ yãnzin
wa wɛ́ɛ dɔ Kirisizi ado, lɛ wɛ̃ndadeenɔn
wa ũ dɛ baade píngila.
20 Yãpuraa guu Kirisi fɛ̀ɛ bɔna gaan,
àmbe gàafɛɛ káaku ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dàɛ wà
ii ònɔ tɛ́. 21 Lán gaa bɔ̀ gbɛ̃ntee gãzĩ nà,
lɛn gɛ̀nɔ fɛɛna bɔ̀ gbɛ̃ntee gãzĩ lɛ. 22 Ku-
una Adamu borii ũu tò gaa dà baade
píngila. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Kirisi gu-
unɔ é wɛ̃̀ndi e ń píngi. 23 Baade kɔ̃n a
gurɔɔomɛ. Kirisi bé gàafɛɛ káaku ũ, à
gbɛra à gbɛ̃nɔ é fɛɛ à mɔ́gurɔ. 24 Gbasa
gurɔ lɛ́ ká, Kirisi é kíkɛɛ mì dɛ píngi kɔ̃n
ikonɔ kɔ̃n gbãaanɔ, eé a kpata tó De Lu-
danɛ. 25 Séde Kirisi gɔ̃ kí blee ai Luda gɔ̃
à ibɛɛnɔ kɛ à tinti ũ. 26 Ibɛɛ kɛ̀ eé à mì
dɛ zãan gaa ũ, 27 zaakɛ Luda pɔ́ píngi nà
Kirisinɛ a ɔzĩ. Kɛ̀ à bè, pɔ́ píngi kú à ɔzĩ,
wá dɔ̃ kɛ̀ Luda kɛ̀ pɔ́ píngi nànɛ a ɔzĩ pì
baasimɛ. 28 Tó à pɔ́ píngi nànɛ a ɔzĩ, àpin
à Nɛ́ kɛ̀ à pɔ́ píngi nànɛ a ɔzĩ pì é mì siɛnɛ,
Luda pì égɔ̃ dɛ à píngi ũ pɔ́ píngine.
29 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃̀ batisi kɛ gɛ̀nɔ gɛ̃ɛ ũ sɔ̃ nɛ́?
Tó gɛ̀nɔ è fɛɛ yãpuraro, bɔ́yãnzi wè batisi
kɛ aɔ̃ gɛ̃ɛ ũzi? 30 Wapinɔ sɔ̃, bɔ́yãnzi
weègɔ̃ wa zĩnda da kari guu gurɔ pín-
gizi? 31 Kɔ̃n ĩa kɛ̀ mɛɛ̀ dã a yã musu ku-
una Kirisi Yesu wa Dii guuo, mɛɛ̀gɔ̃ kú
gaa lɛ́zĩmɛ lán guu e dɔɔ nà. 32 Tó ma
zĩnda yãnzin ma ɔsi kàzi kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩnɔ

zaa Ɛfesu, bɔ́ àren à vĩmɛɛ? Tó gènɔ é
fɛɛro,
wà pɔ́ ble, wà í mi,
zaakɛ wé ga ziamɛ.
33 Àton tó wà a sãsãro, gbɛ̃nna zaaa è dà
maaa yakamɛ. 34 À su a làakaria súusu,
àton durun kɛ dɔro, zaakɛ a gbɛ̃kenɔ
Luda dɔ̃ro. Ma beee ò lɛ à a wíyã dɔ̃
yãnzimɛ.

Gàafɛɛnɔ mɛ̀

35 Gbɛ̃kenɔ é be, gènɔ é fɛɛ diamɛ? Mɛ̀
kparee takan aɔ̃égɔ̃ vĩi? 36 Yɔ̃nkɔyãmɛ!
Weè pɔ́ tɔ̃ à bɔ̀ɛ fɔ̃mbabɔna sairo. 37 Tó
wà pɔ́ tɔ̃̀, gbadon yoo ke pɔ́wɛɛ pãnde,
è bɔɛ pɔ́wɛɛ pì ũro. 38 Luda è tó à bɔɛ
lán à dìɛ nàmɛ, baade kɔ̃n a boriio. 39 Pɔ́
wɛ̃̀ndideenɔ píngi mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ro. Gbɛ̃ntee
pɔ́ ado, nɔ̀bɔnɔ pɔ́ ado, bãanɔ pɔ́ ado,
kpɔ̀nɔ pɔ́ ado. 40 Ludambɛ pɔ́nɔɔ kuu, an-
duna pɔ́nɔɔ kuu. Ludambɛ pɔ́nɔ gakui
ado, anduna pɔ́nɔ gakui ado. 41 Ɔfãntɛ̃
gakui ado, mɔvura pɔ́ ado, sɔsɔnɛnɔ pɔ́
ado. Baa sɔsɔnɛ pìnɔ gakui bɔ̀kɔ̃o doodo.
42 Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ gènɔ fɛɛgurɔɔ zĩ. Wè
gè vĩi à vã, eé fɛɛ vãna sai. 43 Wè gè vĩi
bɛ̀ɛ sai, mɔde eé fɛɛ kɔ̃n gakuio. Wè gè
vĩi gbãaa sai, mɔde eé fɛɛ kɔ̃n gbãaao.
44 Wè gè vĩi anduna mɛ̀ ũ, mɔde eé fɛɛ
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro mɛ̀ ũ. Lán anduna kɛ̀
mɛ̀ kuu nà, lɛmɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro mɛ̀
kuu lɛ dɔ. 45 À kɛ̃na Luda yãn wà bè, gbɛ̃
káaku Adamu gɔ̃̀ gbɛ̃ bɛ̃ɛ ũ, mɔde Adamu
zãa gɔ̃̀ nini wɛ̃̀ndikpammari ũ. 46 Èe kɛ
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro mɛ̀ bé è dɔ aɛro, an-
duna mɛ̀ bé è dɔ aɛ, à gbɛra sa wɛ̃̀ndi kɛ̀
è yãaro mɛ̀. 47 Gbɛ̃ntee káaku bɔ̀ bùsuti
guumɛ, à plaadee bɔ̀ ludambɛmɛ. 48 Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ tɔɔtɛ pɔ́ ũunɔɔ bɔ̀kɔ̃ba kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ bɔ̀ tɔɔtɛn-o. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ ludambɛ pɔ́
ũunɔɔ bɔ̀kɔ̃ba kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ludambɛɛo.
49 Lán wá dɛ gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ tɔɔtɛn taka ũ nà,
lɛn wégɔ̃ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ludambɛɛ taka ũ lɛ
se.
50 Yã kɛ̀ má ɔ̀n yɛ̀ ma gbɛ̃nɔ. Tó kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia bɔ̀ gupuraaa, wé e wà
ble kɔ̃n wa mɛ̀oro. Wé e wàgɔ̃ kú gu
kɛ̀ è vãroo guu kɔ̃n wa mɛ̀ kɛ̀ è vãaoro.
51 À ma, mɛ́ asiiyã oare. Wé ga wa pín-
giro, mɔde wé li wa píngi 52 kãndo lán
wɛ́ɛ'ibakɛna bà kãkãki zãade pɛ́gurɔɔ zĩ.
Zaakɛ kãkãki é ɔ́ bɔ, gènɔ é fɛɛ yaikũsai,
wapinɔ sɔ̃ wé li. 53 Séde wa mɛ̀ kɛ̀ è vãa
gɛ̃ à kɛ̀ è vãroo guu. Séde wa mɛ̀ kɛ̀ è gaa
kɛ̀ gɛ̃ à kɛ̀ è garoo guu. 54 Tó wa mɛ̀ kɛ̀
è vãa gɛ̃̀ à kɛ̀ è vãroo guu, bensɔ̃ wa mɛ̀
kɛ̀ è gaa gɛ̃̀ à kɛ̀ è garoo guu, ben yã kɛ̀
kɛ̃na Luda yãn kɛ̀ é papa wà bè:
Wà zĩ̀ blè gaaa, à mì dɛ̀.
55 Ga, n zĩ̀blena tɔ́n diaa?
Ga, n sɛwɛɛ kú mámɛ?
56 Durun bé ga sɛwɛɛ ũ, durun gbãaa sɔ̃ è
bɔ doka guumɛ. 57 Wà Luda sáabu kɛ, kɛ̀
è tó wà zĩ̀ ble wa Dii Yesu Kirisi gãzĩ.
58 Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à zɛ
gbãa gíngin bɔru kpɛɛ sai. À wɛ́ɛ tã Dii
zĩizi gurɔ píngi, zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ zĩi kɛ̀ ée
kɛɛ Diinɛ pãro.

Pɔlu wɛ́tɛgasorukɛna

16 Luda gbɛ̃nɔ kámasakɛna yã
musu, lán má ò Galatia bùsu
sɔsinɔnɛ nà, à kɛ lɛ se. 2 Azumanɛngo
kɔ̃n Azumanɛngoo a baade gae ɔɔ kɛ̀ à è
a gbãa lɛ́n bɔ adona, àgɔ̃ kaakɔ̃a, lɛ àton
kámasa pì wɛtɛ gurɔɔ kɛ̀ ma mɔro yãnzi.
3 Tó ma mɔ, mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ a ń díɛ aɔ̃ gánɔ zĩ
Yerusalɛmu kɔ̃n takadao kɔ̃n kámasa kɛ̀
á kàkɔ̃aa pìo. 4 Tó à kɔ̃ sìo mà gámɛ sɔ̃,
aɔ̃é gá zɛmɛ.

Yã kɛ̀ Pɔlu kpàkpa à kɛɛnɔ

5 Tó ma bɔɛ kɔ̃n Masedonia bùsuo, mɛ́
mɔ́ a kiia, zaakɛ mɛ́ pã Masedonialamɛ.
6 Mɛ́ɛ kpákpaa mà gurɔplaa kɛao. Baa
buusiɛ se mɛ́gɔ̃ yezi mà bleao, é gá zɛmɛ
guu kɛ̀ mɛ́ gán. 7 Tia la má yezi mà
gɛ̃ala bàrararo, mɛ́ɛ kpákpaa mà gurɔ-
plaa kɛao, tó Dii wè. 8 Mɛ́ gɔ̃ Ɛfesu ai Pɛn-
tikɔsi zĩbaa zĩmɛ, 9 zaakɛ Luda zɛ́ bɔ̀mɛ
maamaa mà zĩ maaa kɛ, bensɔ̃ ibɛɛnɔɔ
pari.

10 Tó Timɔti gà à mɔ̀, àton yã kɛnɛ
búgubugu à vĩa kɛarero, zaakɛ èe zĩi kɛɛ
Diinɛ lán ma bàmɛ. 11 A gbɛ̃ke tón kya
kánlo. À kũsãɛ kɛnɛ, lɛ à e à ká ma kiia
aafia, zaakɛ mapi kɔ̃n ma gbɛ̃nɔ wa wɛ́ɛ
dɔzi.
12 Wa gbɛ̃ndo Apolo sɔ̃, mɛɛ̀gɔ̃
nakɔ̃rɛɛa gɛ̃̀n baaagɔ̃ à mɔ́ à a gwa kɔ̃n
wa gbɛ̃ kpaaanɔ. À ye mɔnazi gĩaro. Tó
à zɛ́ è, eé mɔ́.

Lɛ́damma zãa

13 Àgɔ̃ kú a làakaria, àgɔ̃ zɛna
Yesunaanɛkɛna guu. Àgɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ,
àgɔ̃ gbãa. 14 À yã píngi kɛ kɔ̃n yenzio.
15 Á Sɛtɛfana bɛdeenɔ dɔ̃, kɛ̀ aɔ̃mbe
Yesude káakunɔ ũ Girisi bùsun, ben aɔ̃
ń zĩnda kpà wàgɔ̃ dɔɔ Luda gbɛ̃nɔ lɛ́. Ma
gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa, 16 à mì siɛ gbɛ̃
beee takanɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe aĩa kɛɛ
lɛdo zĩ dɔ̃nkɔ̃ pì guunɔ ń píngi. 17 Ma
pɔɔ kɛ̀ nna Sɛtɛfana kɔ̃n Fɔtunatuo kɔ̃n
Akaikuo mɔnaa, zaakɛ aɔ̃ gɔ̃̀mɛ a gɛ̃ɛ
ũmɛ. 18 Aɔ̃ɔ tò ma làakari kpàɛ kɔ̃n a pɔ́o.
À bɛ̀ɛ lí gbɛ̃ beee takanɔnɛ.
19 Asia bùsu sɔsinɔ ì kpàawa. Akila kɔ̃n
Pirisilao kɔ̃n sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è kɔ̃ kakɔ̃a ń
bɛɛnɔ ì kpàawa maamaa Dii guu. 20 Wa
gbɛ̃ kɛ̀ wá lɛdoonɔ ì kpàawa a píngi. À
ì kpákɔ̃a kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanao.
21 Mamɔma Pɔlu, ma ɔgbɛn yɛ̀. Ma ì
kpàawa. 22 Tó gbɛ̃kee ye Diiziro, Luda
láari kɛa. Wa Dii e mɔɔ. 23 Dii Yesu
gbɛ̃kɛɛ kɛare. 24 Má yeazi a píngi kuuna
Kirisi Yesu guu.

KƆRINTIDEENƆ TAKADA PLAADEE

Pɔlu kɔ̃n Kɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ 1:1-7:16
Yudea Yesudeenɔ kámasakɛna 8:1-9:15
Pɔlu gina kɔ̃n a zĩndao 10:1-13:14

Làakarikpaɛna

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zĩ̀ri Luda
pɔyezi guu kɔ̃n wa gbɛ̃ Timɔtio,
wámbe wa takada kɛ̀ kɛ̃̀ sɔsi kɛ̀ kú
Kɔrintinɛ kɔ̃n Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Girisi
bùsunnɔ ń píngi. 2 Luda wa De kɔ̃n Dii
Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.
3 Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu
kpá, De Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛri nɔ̀sɛkpaɛri
pì. 4 È wa làakari kpáɛwe wa wahaa
píngi guu, lɛ wà e wà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
baa wahaa kparee taka guunɔ làakari
kpáɛńnɛ se kɔ̃n làakarikpaɛbɔ kɛ̀ Luda
wa làakari kpàɛoweeo. 5 Lán nawɛ̃a kɛ̀
Kirisi kɛ̀ è liwazi nà, lɛmɛ dɔ wa làakari
è kpáɛ maamaa Kirisi yãnzi. 6 Tó wée
nawɛ̃a kɛɛ, a làakari kpaɛna kɔ̃n a mìsi-
nao yãnzimɛ. Tó Luda wa làakari kpàɛ,
a làakari kpaɛna yãnzimɛ, lɛ à e à nawɛ̃a
dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ wée kɛɛ fɔ̃. 7 Wá tãmaa vĩ a
yã musu seka sai, zaakɛ wá dɔ̃ lán a bà
kúwao nawɛ̃akɛna guu nà, lɛn a bà kú
kɔ̃n wa làakari kpaɛnao lɛ dɔ.
8 Wa gbɛ̃nɔ, wá yezi àgɔ̃ dɔ̃ lán wà wɛ́ɛ
tã̀wa Asia bùsun nà. Wà mɛ̀ ɔ̃̀wa maa-
maa dɛ wa gbãa lɛ́la, baa wa wɛ̃̀ndi wá
wɛ́ɛ dɔzi sero. 9 Yã dàwala, wée daa wa
gamɛ. Beee wa le, lɛ wàton zɛ kɔ̃n wa
zĩnda gbãaaoro, séde kɔ̃n Luda kɛ̀ è gɛ̀nɔ
fɛɛ gbãaao. 10 À wa bɔ kari bíta guu, ben-
sɔ̃ eé wa bɔn. Àpin wá wɛ́ɛ dɔzi à wa bɔn
dɔ 11 adua kɛ̀ ée kɛɛwee gãzĩ. Lɛmɛ gbɛ̃nɔ
é sáabu kɛnɛ pari wa yã musu gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ à
kɛ̀we yãnzi gbɛ̃ pariinɔ aduakɛna sàabu.

Pɔlu tá gborona

12 Yã kɛ̀ weè à ĩa dãan yɛ̀: Wa laa-
suu e oowe kɛ̀ kɔ̃n Luda gbãaao wá
kú kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao mɔnafiki sai anduna
guu, atɛ̃nsa a kiia. Anduna ɔ̃ndɔ̃ɔn wá
kúoro, séde Luda gbɛ̃kɛɛ. 13 Weè lá ke
kɛ̃arero, séde kɛ̀ é à kyó kɛ à dɔ̃ɔ baasiro.
14 Lán á wa dɔ̃ nà féte tia, má yezi à wa
dɔ̃ sãnsãn, lɛ à ĩa dã wa yã musu Dii Yesu
mɔ́gurɔɔ zĩ, lán wé dã a yã musu nà.
15–16 Bee náanɛkɛna guu má dìɛ yã kɛ̀
tó mɛ́ɛ gaa Masedonia, mà bɔɛ a kiia mà
a gwa káaku, mà ɛara mà su kɔ̃n a kiio,
lɛ à aubarika e gɛ̃̀n plaa, gbasa à dɔnlɛ
kɛmɛ ma Yudea gana guu. 17 Kɛ̀ ma tá
beee dìɛ, ma yã fɛɛ kɛ̀n yɔ́? Tó má dìɛ
mà yã kɛ, anduna yã è dɔmɛ aɛ mà be,
lɛmɛ, lɛmɛ ke auo, auon yɔ́? 18 Lán Luda
náanɛ vĩ nà, yã kɛ̀ wá ɔ̀are nɛ́ lɛmɛ, èe kɛ
auonlo. 19 Luda Nɛ́ Yesu Kirisi kɛ̀ mapi
kɔ̃n Silasio kɔ̃n Timɔtio wa à yã waazi
kɛ̀are nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ è be lɛmɛ, èe kɛ auonlo,
àmbe Luda eè ũ. 20 Zaakɛ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀
píngi yãpuraa è kɛ à guumɛ. Beee yãnzi
kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́on wè be, aami, Luda
tɔ́bɔna yãnzi. 21 Luda bé à wa kãsãa pɛ̀ɛ
Kirisi guu kɔ̃n apinɔ, à wa diɛ a pɔ́ ũ, 22 à
a sèeda kɛ̀wa, à a Ninii dà wa swɛ̃̀n pɔ́ kɛ̀
wé e kpɛ́gaau ũ.
23 Ludaa ma nɔ̀sɛ dɔ̃, àmbe ma
sèedadee ũ. Kɛ̀ má yezi mà a bɔbɔ
a dànlo yãnzin mɛ́ɛ gá Kɔrintizi
dɔro. 24 Èe kɛ wée gbãa mɔɔare a
ludanaanɛkɛna musunlo, zaakɛ a kãsãa
pɛ̀ɛ kɔ̀, wée zĩi kɛɛao a pɔnnaa yãnzimɛ.
2 Ben ma zɛo kɛ̀ mɛ́ mɔ́ a kiia kɔ̃n
nɔ̀sɛyakanao dɔro. 2 Tó má tò a nɔ̀sɛ
yàka, dé bé eé ma pɔɔ kɛ nnaa, tó èe kɛ
amɔa kɛ̀ ma a nɔ̀sɛ yàkaareenɔ baasiroo?
3 Ma takada kɛ̃̀are lɛ, lɛ tó ma mɔ a gwa,
amɔa kɛ̀ á dɛ à ma pɔɔ kɛ nnaanɔ tón
ma nɔ̀sɛ yakaro yãnzimɛ. Má dɔ̃ sãnsãn
kɛ̀ ma pɔnnaa nɛ́ a píngi pɔnnaamɛ. 4 Ma
takada pì kɛ̃̀are nawɛ̃a guu kɔ̃n pɔsia
bítao kɔ̃n wɛ́ɛ'io plɛ̀plɛ, èe kɛ lɛ a pɔɔ

yaka yãnzinlo, lɛ àgɔ̃ dɔ̃ lán má yeazi nà
yãnzimɛ.

Sùukɛna kɔ̃n taarideeo

5 Tɔ̀, tó gbɛ̃ke nɔ̀sɛyakana yã kɛ̀, èe kɛ
ma nɔ̀sɛn à yàkaro, a píngi pɔ́n à yàka, ke
a gbɛ̃kenɔ, lɛ màton o à gɛ̃ ɔlaro. 6 Ĩaa kɛ̀
a paridee dà adee pìa mɔ̀a. 7 Beee yãnzi à
sùu kɛo tia, à à làakari kpáɛnɛ, lɛ à pɔsia
bíta tón à kaatɛro yãnzi. 8 Beee yãnzi ma
agbaa kpàare, à ɔdɔanɛ tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ kɛ̀ á yezi.
9 Àmbe à tò ma takada kɛ̀kãa kɛ̃̀are, ma
lí pɛ̀ɛoawa, lɛ mà e mà dɔ̃ tó a yã kɛ̀
má òare kũna píngi. 10 Tó a gbɛ̃ kɛ̃̀ kɔ̃n
à taario, mɛɛ̀ adee kɛ̃ se. Zaakɛ tó ma
gbɛ̃ yã kɛ̃̀nɛ, tó yãkee gàa gɔ̃ kuu, mɛɛ̀ kɛ
a yãnzi Kirisi aɛzĩ, 11 lɛ Setãn tón ɔ̃ndɔ̃ɔ
daɛwaziro yãnzi, zaakɛ wá à mɔnafikinɔ
dɔ̃.

Luda zĩkɛrinɔ

12 Kɛ̀ ma ka Toroasi lɛ mà Kirisi baaru
nnaa kpá, Dii zɛ́ bɔ̀mɛ, 13 mɔde ma
làakari kpaɛnaro, kɛ̀ mɛ́ɛ ma gbɛ̃ndo Titu
ero yãnzi. Ben ma lɛ́ zàḿma gwe, ma da
Masedonia zɛ́n.

14 Ma sáabu kɛ̀ Ludanɛ, zaakɛ ègɔ̃
dɔɔwe aɛ gurɔ píngi, weègɔ̃ zĩ̀blerinɔ
ũ Kirisi guu, weè à dɔ̃na gũu dagula
gu sãnda píngia. 15 Zaakɛ wá dɛ tuaetiti
gũnnadee kɛ̀ Kirisi kpàta Ludanɛ ũ gbɛ̃ kɛ̀
èe ń mì siinɔ tɛ́ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kaatɛɛnɔ.
16 Wá dɛ gɛ̀ gũu ũ gbɛ̃kenɔnɛ, ben è gaa
ińnɛ. Wá dɛ wɛ̃̀ndi gũu ũ gbɛ̃ kpaaanɔnɛ,
ben è wɛ̃̀ndi ińnɛ. Wa dé bé à kà à zĩ beee
kɛɛ? 17 Wá dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ laa taa kɔ̃n
Luda yãonɔ bàro. Kirisi guu weè yã o kɔ̃n
nɔ̀sɛpuraao kɔ̃n Luda dɔ̃nao à zĩ̀rinɔ ũ.

3 Wa ɛara wée wa zĩnda sáabu kpaan
yɔ́? Wa bà kú kɔ̃n sèeda takada kɛ̀
wà kɛ̃̀aree ke kɛ̀ á kɛ̃̀ńnɛo lán gbɛ̃kenɔ
bàn yɔ́? 2 Ámbe wa takada pì ũ kɛ̀ kɛ̃na
wa swɛ̃̀a. Baade píngi é fɔ̃ à dɔ̃ à à kyó
kɛ. 3 Ée ɔdɔɔa gupuraaa kɛ̀ ámbe takada
kɛ̀ Kirisi kɛ̃̀ à nàwe wa ɔzĩ ũ. Èe takada
pì kɛ̃ kɔ̃n ãntu'ioro, à kɛ̃̀ kɔ̃n Luda Wɛ̃̀n-
dide Niniiomɛ. Èe kɛ̃ gbɛ̀ walaaaro, à kɛ̃̀
a swɛ̃̀amɛ.

4 Yã kɛ̀ wá à náanɛ vĩin gwe Luda aɛzĩ
Kirisi gãzĩ. 5 Èe kɛ wa ka wa zĩndanɛ wà
be, yã pì bɔ̀ wa kiianlo, Ludan wa gbãaa
ũ. 6 Àmbe à wa kaa, ben wá dɛ à bà ku-
una kɔ̃n gbɛ̃nɔo dufu zĩkɛrinɔ ũ. Èe kɛ
doka kɛ̀ kɛ̃nanlo, Luda Nini yãmɛ. Zaakɛ
doka è gaa ińnɛ, Ninii pì sɔ̃, è wɛ̃̀ndi ińnɛ.

7 Kɛ̀ Luda doka kɛ̃̀ gbɛ̀ walaaa, à gakui
bɔ̀ Musa uua. Baa kɛ̀ à tɛ́kɛna e gì kɛro,
Isarailinɔɔ e fɔ̃ wà gwàro. Tó zɛ́ kɛ̀ è gaa
ińnɛ pì bɔ̀ kɔ̃n gakui beee takao, 8 weé
Ninii pì zɛ́ gakui yã o dɔɔ́? 9 Tó zɛ́ kɛ̀ è yã
dańlaa gakui vĩ, ɛ̃ndɛ̃ zɛ́ kɛ̀ è tó yã bɔńyo
nnaa gakui dɛàla zɛ̃̀. 10 Pɔ́ kɛ̀ gakui vĩ yãa
gakui vĩ dɔro, gakui kɛ̀ dɛàlaa pì yãnzi.
11 Tó pɔ́ kɛ̀ èe gì kɛroo bɔ̀ kɔ̃n gakuio, pɔ́
kɛ̀ ègɔ̃ kuu gakui dɛàla zɛ̃̀.

12 Zaakɛ wá tãmaa beee taka vĩ, weè
yã o kɔ̃n kùgbãaao, 13 èe kɛ lán Musa
bàro, kɛ̀ à sáta kù a uua lɛ Isarailinɔ tón à
uu tɛ́kɛna kɛ̀ è gì kɛroo yãana ero yãnzi.
14 Mɔde aɔ̃ swã gbãa, zaakɛ ai gbɛ̃̀a tó
aɔ̃ɔe Luda bà kuunańyo takada kyó kɛɛ,
sáta dɔ̃nkɔ̃ pì ègɔ̃ da ń laasuulamɛ. È
goro, séto gbɛ̃ kú Kirisi guu baasiro. 15 Ai
gbɛ̃̀a tó aɔ̃ɔe Musa takada kyó kɛɛ, sáta
pì ègɔ̃ da ń laasuulamɛ. 16 Mɔde tó gbɛ̃
aɛ dɔ̀ Diia, sáta pì è goa. 17 Dii pìn Luda
Nini ũ, bensɔ̃ guu kɛ̀ Dii Nini pì kún, è
tó wà gɔ̃ ń zĩndanɛ. 18 Wamɔwa kɛ̀ pɔ́ gò
wa uuanɔ, wée Dii gakui ɔdɔɔańnɛ lán
dígi bà, weègɔ̃ lii lán à bà gakui gɔ̃ kaa
gakuila. Dii kɛ̀ dɛ Luda Nini ũu pì kɛnan
gwe.

Luda zĩ̀rinɔ zĩi

4 Beee yãnzi lán Luda zĩ beee dàwe
a sùu guu nà, weè kpasaoro. 2 Wa ɔ
kpà asii wísaiyãnɔzi, weè yã kɛ kɔ̃n mɔ-
nafikioro, bensɔ̃ weè Luda yã liɛ kpɛɛ-
gãndaro. Weè yãpuraa ońnɛ súusu, lɛ
wà wa zĩnda ɔdɔa baade píngine Luda
aɛzĩ. 3 Tó baaru nnaa kɛ̀ wée kpaa utɛ-
namɛ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kaatɛɛnɔn à utɛnańnɛ.

4 Zaakɛ anduna kɛ̀kii dii Yesusaideenɔ
wɛ́ɛ vı̃̀a kũ̀ńnɛ, lɛ aɔ̃ton baaru nnaa sí,
Kirisi kɛ̀ dɛ Luda taka ũu gakui guu
puńnɛro yãnzimɛ. 5 Wa zı̃nda kpàakpan
wée kɛɛro, Yesu Kirisi diikɛɛ kpàakpan
wée kɛɛ, bensɔ̃ wée zı̃i kɛɛare à yãnzi.
6 Luda bè, guu pu gusiaan, ben à guu pù
wa swɛ̃̀n lɛ dɔ. Gupuraa pì dɛ à gakui kɛ̀
èe tɛ́ kɛɛ Kirisi uua dɔ̃na ũ.
7 Wá auziki beee vı̃ wa mɛ̀ kɛ̀ dɛ lán
gũ̀ oroo bànɔ guu, lɛ wà e wà dɔ̃ kɛ̀
gbãa bíta pì bɔ̀ Luda kiiamɛ, èe kɛ wa
kiianlo. 8 Wègɔ̃ ı̃a daawa kpa sãnda pín-
gia, baa kɔ̃n beeeo weè furo. Wè bídi
kɛ, mɔde wa tãmaa è yãaro. 9 Wè wɛ́ɛ
tãwa, mɔde Luda è wa tónlo. Wè wa pãɛ,
mɔde weè garo. 10 Gurɔ píngi wá kú Yesu
gaa taka bori lɛ́zı̃, lɛ à kuuna e à ɔdɔa
wa mɛ̀a yãnzi. 11 Zaakɛ wamɔwa kɛ̀ wá
bɛ̃ɛnɔ weègɔ̃ kú gaa lɛ́zı̃ Yesu yãnzi, lɛ à
kuuna e à ɔdɔa wa mɛ̀ kɛ̀ eé gaaa. 12 Lɛn
gaa pì e zı̃i kɛɛ wa guu lɛ, bensɔ̃ wɛ̃̀ndi e
zı̃i kɛɛ a guu. 13 À kɛ̃na Luda yãn wà bè:
Má Luda náanɛ vı̃, ben ma yã ò. Wap-
inɔ sɔ̃ wa Luda náanɛ dɔ̃nkɔ̃ pì kɛ̀, ben
wée yã oo à yãnzi. 14 Zaakɛ wá dɔ̃ kɛ̀ lán
Luda Dii Yesu fɛ̀ɛ gaan nà, eé wa fɛɛo
gaan se, eé wa káɛ a aɛzı̃ lɛdo kɔ̃n apinɔ.
15 Yã kɛ̀nɔ píngi e wa lee a yãnzi, lɛ Luda
gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ èe lii gbɛ̃nɔzi pari e à sáabuk-
pana kaara à tɔ́bɔna yãnzi.

Wɛ́ɛdɔna mɛ̀ dufuzi

16 Beee yãnzi weè kpasaro. Baa tó wa
mɛ̀baa e kaatɛɛ, wa ninii ègɔ̃ dufu kũu
lán guu e dɔɔ nà. 17 Wa wɛ́ɛtãmma néngo
kɛ̀ eé gɛ̃tɛ kɛ̀kii e gakui bíta kɛ̀ è yãa-
roo iiwe, kɛ̀ èe sí lɛ́kɔ̃ziro. 18 Wa wɛ́ɛ pɛ́
pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛaro, sé pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ
siàlɛroo. Zaakɛ pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛ nɛ́
gurɔplaapɔmɛ. Pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛroo sɔ̃,
ègɔ̃ kuu gurɔ píngi.

5 Wá dɔ̃ kɛ̀ tó wa sɔ̀ kɛ̀ wá kún kpɛ́
ũ anduna kɛ̀ guu yàka, Luda é kpɛ́
kɛ̀ wèe dɔ kɔ̃n ɔoro kpáwa a bɛ ai gurɔ
píngi. 2 Tia sɔ̃ weè mbo sɔ̀ pì guu, wá yezi
wà ludambɛ pɔ́ pì da, 3 zaakɛ tó wa bɔ
sɔ̀n, wégɔ̃ kuu mɛ̀ sairo. 4 Gurɔɔ kɛ̀ wá kú
sɔ̀ kɛ̀kii guu, weè mbo lán wá aso sɛna
bà. Èe kɛ wá yezi wà bɔ à guunlo, wá
yezi wà ludambɛ pɔ́ damɛ, lɛ wɛ̃̀ndi wa
sɔ̀ kɛ̀ eé gaa pì mɔ́. 5 Beee yãnzin Luda
wa soru kɛzi, ben à a Ninii kpàwa pɔ́ kɛ̀
wé e kpɛ́gaau ũ.
6 Beee yãnzi wa kù ègɔ̃ gbãa. Wá dɔ̃ kɛ̀
gurɔɔ kɛ̀ wá kú mɛ̀ kɛ̀kii guu, wá kú Dii
kiiaro. 7 Zaakɛ ludanaanɛkɛnan wá kúo,
èe kɛ wɛ́ɛsinaàlɛ yãnlo. 8 Wa swɛ̃̀ ègɔ̃
kpaɛna. Bɔna sɔ̀ pìn gana Dii kiian wá
yezi. 9 Kuuna mɛ̀ guun yoo, bɔna à guun
yoo, weègɔ̃ wɛtɛɛ wa yã kánɛ. 10 Zaakɛ
Kirisi égɔ̃ vɛ̃ɛna a tintia, wa píngi wé bɔ
wà zɛ à aɛ, eé fı̃a bo wa baadenɛ à kuuna
mɛ̀ guu yãkɛnaa, à maaa ke à zaaa.

Gbɛ̃nteenɔ kɛna nna kɔ̃n Ludao zı̃i

11 Lán wée vı̃a kɛɛ Diinɛ lɛ nà, weè
wɛtɛ gbɛ̃nɔ yã pì zɛ́ e. Ludaa wa dɔ̃ sãn-
sãn, bensɔ̃ wá yezi à wa dɔ̃ a swɛ̃̀n lɛ dɔ.
12 Wée wa zı̃nda sáabu kpaa a kiia dɔnlo,
wée a gbaa zɛ́ à ı̃a dã wa yã musumɛ, lɛ
à e à yã we gbɛ̃ kɛ̀ è ı̃a dã kɔ̃n mɛ̀baayão,
èe kɛ swɛ̃̀ yãnloola. 13 Tó ée daa wa mì
lìɛ, Luda yãnzimɛ. Tó wá kú wa dɔ̀rɔa,
a yãnzimɛ. 14 Zaakɛ Kirisi yenzi bé èe tɛ́
kaawagu. Wá è tó gbɛ̃ mɛ̀n doo gà gbɛ̃
píngi yãnzi, aɔ̃ gà ń píngin gwe. 15 À gà
gbɛ̃ píngi yãnzi, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ tóngɔ̃
kuu ń zı̃nda pɔ́ ũ dɔro, sé gbɛ̃ kɛ̀ gà ń
yãnzi à vù pɔ́ ũ.
16 Beee yãnzi weè gbɛ̃ke gwa lán an-
duna gbɛ̃nɔ è gwa nà tia dɔro. Baa kɛ̀
wá Kirisi dɔ̃ lán anduna gbɛ̃nɔ à dɔ̃ nà
yã, wá à dɔ̃ lɛ tia dɔro. 17 Zaakɛ tó gbɛ̃
kú Kirisi guu, à gɔ̃ gbɛ̃ dufu ũ. À kuuna
zii gɛ̃̀tɛ, kuuna dufu bé à gɔ̃̀nɛ. 18 Beee
bɔ̀ Luda kiiamɛ píngi. À wa kɛao nna
Kirisi gãzı̃, ben à gbɛ̃nɔ kɛnaao nna zı̃i
dàwe. 19 Kirisi guu Luda anduna kɛ̀ a zı̃n-
dao nna gbɛ̃nɔ taarinɔ yã dana sai, ben
à gbɛ̃nɔ kɛnaao nnaa pì yã nàwe wa ɔzı̃.
20 Beee yãnzi Kirisi gɛ̃ɛnɔn wa ũ. Ludaa

e gbɛ̃nɔ sisii wa gãzĩ. Wa agbaa kpàare
Kirisi gbèn, à kɛ nna kɔ̃n Ludao. 21 Ludaa
tò durunsaidee gɔ̃̀ durun agbaakpabɔ ũ
wa yãnzi, lɛ kuuna à guu Luda tó yã
bɔwao nna.

6 Zaakɛ Luda zĩkɛri daanɔn wa ũ, wa
agbaa kpàare, àton Luda gbɛ̃kɛɛ sí à
à kɛ pãro. 2 Luda bè:
Ma yã màmma a gurɔɔa,
ma dɔnlɛ mìsina gurɔ.
Gurɔɔ kà sa, gbɑ̃̀an mìsina gurɔɔ pì ũ.
3 Weè yã kè eé tó gbɛ̃ fuu kɛro, lɛ wà-
ton wa zĩi taari ero yãnzi. 4 Weè wa zĩnda
ɔdɔa gbɛ̃nɔnɛ zé sãnda píngi guu kè Luda
zĩkɛrinɔn wa ũ. Weè mɛna fɔ̃ maamaa
kɔ̃n ĩadammao kɔ̃n nawɛ̃ao kɔ̃n wɛ́ɛtãm-
manao. 5 Wà wa gbɛ̃, wà wa ka kpɛ́siaan,
wà fɛ̀ɛwazi. Wa zĩ gbãaa kè, wée e wà ii
òro, nɔaa wa dɛ. 6 Wá ɔ̀dɔańnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛ
puraao kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n sùuo kɔ̃n maakɛ-
nao kɔ̃n Luda Ninio kɔ̃n yenzi mɔnafiki
saio 7 kɔ̃n yãpura'onao kɔ̃n Luda gbãaao.
Wá yãmaakɛbɔnɔ kũna wa ɔplaan kɔ̃n
wa ɔzɛɛo. 8 Wè wa kpe da, wè wa kpɛ
bɔ. Wè wa tɔ́ zaaa sí, wè wa tɔ́ nnaa sí.
Yãpuradeenɔn wa ũ, ben wè wa diɛ mɔ-
nafikideenɔ ũ. 9 Tɔ́deenɔn wa ũ, ben wè
wa diɛ lán gbɛ̃ kè wà ń dɔ̃roonɔ bà. Wá
bɛ̃ɛ fá, ben wè wa diɛ gènɔ ũ. Wè wa diɛ
pɔ́gbɛ̃nanɔ ũ, mɔde wè wa dɛro. 10 Wa
pɔɔ ègɔ̃ nnamɛ, ben wègɔ̃ wa diɛɛ pɔsi-
adeenɔ ũ. Weè gbɛ̃nɔ kɛ auzikideenɔ ũ
pari, ben wègɔ̃ wa diɛɛ takaasideenɔ ũ.
Wá pɔ́ píngi vĩ, ben wègɔ̃ wa diɛɛ pɔ́-
saideenɔ ũ.
11 Kɔrintideenɔ, wa yã òare súusu, wa
wa nɔ̀sɛ wɛ̃̀are. 12 Wée wa nɔ̀sɛguuyã
utɛarero, mɔde a a pɔ́ ùtɛwe. 13 Ma yã
òare lán ma nɛ́nɔ bà. Lán wa wa nɔ̀sɛ
wɛ̃̀are nà, à a nɔ̀sɛ wɛ̃we lɛ se.

Àton kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Yesusaideenɔoro

14 Àton kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Yesu-
saideenɔoro. Yã maaa bàa ũgba kɔ̃n à
zaaao? Bɔ́n gupura kɔ̃n gusiaao vĩ kɔ̃n
kɔ̃o? 15 Kirisi yã é kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Setãn pɔ́o
diamɛ? Dian Yesudee bà égɔ̃ kú kɔ̃n
Yesusaideeo? 16 Luda kpɛ́ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n
tãanɔoɔ́? Zaakɛ Luda Wɛ̃̀ndide kpɛ́n wa
ũ, lán à ò nà:
Mɛ́gɔ̃ kúńyo, mɛ́gɔ̃ tɛ́ ń tɛ́,
mɛ́gɔ̃ dɛ ń Luda ũ,
aɔ̃égɔ̃ dɛ ma gbɛ̃nɔ ũ.
17 Beee yãnzi Dii bè:
À kɛ̃ḿma, àgɔ̃ kú adona,
àton ɔ kɛ pɔ́ gbãsĩaro,
mɛ́ a sí, 18 mɛ́gɔ̃ dɛnɛ De ũ,
égɔ̃ dɛ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ kɔ̃n ma
nɛ́nɔgbɛ̃nɔ.
Dii Gbãapingide bé à ò.

7 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán Luda lɛ́
gbɛ̃̀we lɛ nà, wà mì kɛ̃ yã kè è mɛ̀ kɔ̃n
niniio gbãsĩ lɛ́a mámmam, wà wa kuuna
adona lɛ́ papa vĩakɛna Ludanɛ guu.

Pɔlu pɔɔ kè Kɔrintideenɔa nna

2 À tó wa yã gɔ̃ kú a swɛ̃̀n. Wée taari
kɛ gbɛ̃kenɛro, wée gbɛ̃ke sãsãro, wée
gbɛ̃ke takii kɛro. 3 Mɛ́ɛ beee o mà yã
daoalanlo. Má ò yã kè a yã kú wa swɛ̃̀n
wà ga lɛdo ke wàgɔ̃ kuu lɛdomɛ. 4 Má
a náanɛkɛna maamaa, mɛɛ̀ lɛ́ gbɛ̃ɛ a yã
musu maamaa. Wa nawɛ̃akɛna guu píngi
ma làakari kpaɛna mɛ́tɛmɛtɛ, ma pɔɔ kè
nna à gɛ̃̀ ɔla. 5 Baa kè wa ka Masedonia
bùsun, wa mɛ̀ kpaɛnaro. Nawɛ̃a lìgawazi
kpa sãnda píngia, wà fɛ̀ɛwazi kɔ̃n swèeo,
vĩa gɛ̃̀wagu. 6 Ben Luda kè è yɛ̃̀ɛsaideenɔ
sɛ́ lezĩ wa sɛ lezĩ Titu mɔna guu. 7 Èe kɛ à
mɔnan adoro, kè a à sɛ̀ lezĩ yãnzimɛ dɔ.
À bèwe ée ma bɛgɛ kɛɛ, á kú tómadɔ̃yãa
guu, ma yã a kũna gbãa sa, ben ma pɔn-
naa kàara.
8 Baa kè takada kè má kɛ̃̀aree a nɔ̀sɛ
yàka, mɛ́ɛ ma nɔ̀sɛ liɛro. Kè má è takada
pì a nɔ̀sɛ yàka gurɔ plaa, lɛ ma nɔ̀sɛ lìɛ
yã, 9 mɔde ma pɔɔ kè nna sa. Èe kɛ kè
ma a pɔɔ yàkaare yãnzinlo, kè a pɔsiaa
tò a nɔ̀sɛ lìɛ yãnzimɛ. A nɔ̀sɛyakana pì
bɔ̀ Luda kiiamɛ. Beee yãnzi wée ásaru
kɛarero. 10 Pɔsiaa kè bɔ̀ Luda kiia, è tó
gbɛ̃ nɔ̀sɛ liɛ à mìsina e, eé tómadɔ̃yãa

kɛro. Anduna pɔsiaa bé è gaa ińnɛ. 11 À
gwa pɔ́ kɛ̀ pɔsiaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia pì ìare.
A mɛ̀ wɛ̃̀ sa, a gi kɔ̃n a zĩndao, a làakari
fɛ̃ɛ, vĩa a kũ, a bɛgɛ kɛ̀, a wɛ́ɛ tɛ̃̀, a ń swã
gà. Yã pì guu píngi a a zĩnda ɔ̀dɔa kɛ̀ á
taari vĩ yã pì guuro.
12 Baa kɛ̀ ma takada pì kɛ̃̀are, èe kɛ
gbɛ̃ kɛ̀ taari kɛ̀ ke gbɛ̃ kɛ̀ wà taari kɛ̀nɛ
yãnzinlo, má kɛ̃̀ Luda dɔ̃na guumɛ, lɛ
a yewazina e à bɔare gupuraaa. 13 Beee
yãnzi wa làakari kpaɛna. Wa làakari
kpaɛna pì gbɛra, wa pɔnnaa kàara maa-
maa Titu pɔnna yã musu, kɛ̀ a píngi á
tò à ninii sù yãnzi. 14 Ma lɛ́ gbɛ̃̀nɛ kɔ̃n a
yão yã, ée tó wí ma kũro. Lán wa yãpu-
raa òare yã píngi guu nà, lɛn wa lɛ́gbɛ̃na
Titunɛ kɛ̀ yãpuraa ũ lɛ. 15 Lán a bɛ̀ɛ lìnɛ
nà, a à kpe dà, bensɔ̃ a à yã mà a píngi,
tó à dɔ̀ a yã pìn, à yenaazii è kaaramɛ.
16 Ma pɔɔ ègɔ̃ nna, kɛ̀ má a náanɛkɛna
yã píngi guu yãnzi.

Kɔ̃kamasakɛna

8 Wa gbɛ̃nɔ, wá yezi àgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Lu-
daa kɛ̀ Masedonia bùsu sɔsinɔnɛ dɔ̃.
2 Aɔ̃ yɔ̃agwana kɔ̃n wɛ́ɛtãmma pãsĩo guu,
aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa, ben baa kɔ̃n ń
takaaside búgubugukɛɛo aɔ̃ gba dà à gɛ̃̀
ɔla. 3 Má òare aɔ̃ gba dà kɔ̃n nɔ̀sɛo do
ń gbãa lɛ́n, à dɛ ń gbãaala se. 4 Aɔ̃ wɛ́ɛ
kɛ̀wa ń zĩnda kúɛ kɔ̃n kúɛo, wà ń gba zɛ́
ń ɔɔ e àgɔ̃ kú Luda gbɛ̃nɔ kámasakɛna
guu. 5 Aɔ̃ kɛ̀ dɛ pɔ́ kɛ̀ wa wɛ́ɛ dɔzila, aɔ̃
ń zĩnda kpà Diia gĩa kɔ̃n wapinɔ dɔ Luda
pɔyezi guu. 6 Beee yãnzi wa wɛ́ɛ kɛ̀ Titua
à gá kámasa yã kɛ̀ à nàa a tɛ́ mì dɛ. 7 Za-
akɛ á gbãa yã píngi guu, ludanaanɛkɛna
kɔ̃n yã'onao kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n yã píngi aĩao
kɔ̃n yenzi kɛ̀ á vĩwaoo, àgɔ̃ gbãa kámasa
pì kɛna guu dɔ.
8 Èe kɛ mɛ́ɛ yã diɛɛarenlo, aĩa kɛ̀ gbɛ̃
pãndenɔ kɛ̀n mɛ́ɛ ooare, lɛ mà a yenzi
yãpuraa dɔ̃. 9 Á wa Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ
dɔ̃. Pɔ́dee ina gɔ̃̀ pɔ́saidee ũ a yãnzi, ben
à pɔ́saidekɛɛ guu à a kɛ pɔ́deenɔ ũ. 10 Lán
má è nà yã pì musun yɛ̀: À kɔ̃ sìo amɔa kɛ̀
a zɛ kɔ̃n yã pìo zaa muyã bensɔ̃ ée kɛɛnɔ,
11 à yã pì mì dɛ sa. Zaakɛ a sorumi mà
kɔ̃n à kɛnao, à kɛ a gbãa lɛ́n. 12 Tó gbɛ̃
gba dà kɔ̃n nɔ̀sɛo do pɔ́ kɛ̀ à vĩ lɛ́n, èe
kɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vĩrooonlo, beee bé è ká.
13 Èe kɛ mɛ́ɛ asoo lagoo gbɛ̃ pãndenɔnɛ,
mɛ́ɛ diiarenlo, lɛ à kɛ sɛ̃nkpɛmɛ. 14 Tia
lán kɛ̀ bà zaakɛ pɔ́ dìazi, à kpá gbɛ̃ kɛ̀
pɔ́ è kɛ̃sãmmanɔa, lɛ zĩkea tó pɔ́ dìńzi,
bensɔ̃ pɔ́ kɛ̃̀sãawa, aɔ̃é kpáawa. Lán beee
bà égɔ̃ sɛ̃nkpɛ. 15 Lán à kɛ̃na Luda yãn nà
wà bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ sɛ̀ɛ bíta pɔ́ e diziro,
gbɛ̃ kɛ̀ sɛ̀ɛ féte pɔ́ e kɛ̃sãro.

Titunɔ yã

16 Ma sáabu kɛ̀ kɔ̃n Ludao, kɛ̀ à tò a
yã kú Titu swɛ̃̀ lán à kú ma swɛ̃̀ nà
se. 17 À wa yã mà, à mɛ̀ wɛ̃̀ à mɔ́ a gwa,
lán à pɔɔ yezi nà. 18 Wa gbɛ̃ doo kɛ̀ à tɔ́
dàgula sɔsinɔ tɛ́ ń píngi baarunnakpana
musun wá dànɛ. 19 Beee gbɛra dɔ sɔsinɔ
à dà à gáwao kámasa zĩi kɛ̀ wée kɛɛ kɛ.
Wée zĩi pì kɛɛ Dii tɔ́bɔna yãnzimɛ kɔ̃n
aĩa kɛ̀ wá vĩio. 20 Wá yezi gbɛ̃ke wa taari
e lán wée kɛɛ nà kɔ̃n gba bíta kɛ̀ na wa
ɔzĩ yãoro. 21 Èe kɛ yã kɛ̀ maa Diinɛn wée
pɛɛa adoro, yã kɛ̀ maa gbɛ̃nteenɔnɛmɛ
se. 22 Wa wa gbɛ̃ndo pãnde dàńnɛ dɔ. Wa
à làakari gwà à gɛ̃̀n lɛ́ vĩro, wá è à aĩa vĩ
yã píngi guu, bensɔ̃ à aĩa ɛ̀ara à kàara tia,
kɛ̀ à a náanɛkɛna yãnzi. 23 Titu daa sɔ̃,
ma zĩ̀kɛri daa kɛ̀ weè a maaa wɛtɛ lɛdoon
à ũ. Wa gbɛ̃ kpaaanɔ sɔ̃, sɔsinɔ zĩ̀rinɔmɛ,
aɔ̃mbe Kirisi tɔ́bɔrinɔ ũ. 24 Beee yãnzi à
ɔdɔańnɛ kɛ̀ á yeńzi, lɛ sɔsi pì gbɛ̃nɔ dɔ̃ kɛ̀
lɛ́ kɛ̀ wée gbɛ̃ɛ a yã musu nɛ́ yãpuraamɛ.
9 Èe kɔ̃ síо mà takada kɛ̃are Luda
gbɛ̃nɔ kɔ̃ kámasa kɛna pì yã musuro,
2 zaakɛ má dɔ̃ kɛ̀ a nɔ̀sɛ maaa dà, ben ma
lɛ́ gbɛ̃̀ Masedonia gbɛ̃nɔnɛ ma bè, Girisi
gbɛ̃nɔ sorumi mà zaa muyã. A aĩakɛna pì
ń gbɛ̃ parideenɔ mɛ̀ fɛ̃ɛ. 3 Ben ma wa gbɛ̃
pìnɔ zĩ̀awa, lɛ àgɔ̃ kú soru guu lán ma
ò nà, lɛ lɛ́ kɛ̀ wá gbɛ̃̀ yã pì musu tón kɛ
pãro. 4 Tó Masedonia gbɛ̃kenɔ tɛ̀mazi, tó

aɔ̃ mɔ̀ wà è kɛ̀ a sorumi e maro, wí é wa
kũ, kɛ̀ wa a náanɛkɛna yãnzi. Weé a pɔ́ o
dɔ́ɔ́? 5 Beee yãnzi má dìɛ kɛ̀ à maa mà o
gbɛ̃ pìnɔnɛ aɔ̃ dɔmɛ aɛ, aɔ̃ gbaa kɛ̀ a gĩakɛ
a à lɛ́ gbɛ̃̀ yã kɛkɛ káaku, lɛ a sorumi ma,
àgɔ̃ dɛ nɔ̀sɛdo gbaa ũ, èe kɛ gba tiasinlo.

Gbadana kɔ̃n nɔ̀sɛo do

6 Àgɔ̃ yã kɛ̀kii dɔ̃:
Tó ń tɔ̃̀ féte, nɛ́ kɛ̃ féte,
tó ń tɔ̃̀ bíta, nɛ́ kɛ̃ bíta.
7 Baade kpá lán à dà a swɛ̃̀ guu nà uu-
sisina sai tiasi sai. Ludaa ye gbɛ̃ kɛ̀ è
gba da kɔ̃n pɔnnaaozi. 8 Luda é fɔ̃ à tó
aubarika píngi gɔ̃ diazi, lɛ gurɔ píngi pɔ́
píngi mɔ́awa yã píngi guu ai à gɔ̃̀ dìazi à
yã maa píngi kɛo. 9 Lán à kɛ̃na Luda yãn
nà wà bè:
È gba da takaasideenɔnɛ maamaa,
à yãmaakɛna yãana vĩro.
10 Lán Luda è pɔ́borii kpá pɔ́tɔ̃ria nà kɔ̃n
pɔ́ kɛ̀ wè bleeo, eé pɔ́borii kpáawa, à
kaaraare, lɛ a maakɛna ɔgbɛ e à ɔ tá.
11 Eé a kɛ pɔ́deenɔ ũ yã píngi guu, lɛ
àgɔ̃ gba daa bítabita gurɔ píngi, gbɛ̃nɔ
Luda sáabu kpá gbaa kɛ̀ á dàńnɛ wa gãzĩ
yãnzi. 12 Zaakɛ Luda gbɛ̃nɔ pɔ́kɛ̃sãmma
bɔkɔ̃tɛn kámasa zĩi pì e kɛɛ adoro, eé tó
Luda sáabukpana dagula maamaamɛ dɔ.
13 Gbɛ̃nɔ é Luda tɔ́ bɔ, zaakɛ kámasa kɛ̀ á
kɛ̀ pì é ɔdɔańnɛ, kɛ̀ a mì sìɛ Kirisi baaru
nnaa kɛ̀ a zɛonɛ, bensɔ̃ a gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ńnɛ
kɔ̃n gbɛ̃ píngio kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 14 Aɔ̃é adua
kɛare kɔ̃n a yão dana ń swɛ̃̀n Luda gbɛ̃kɛɛ
kɛ̀ pìsiawa yãnzi. 15 À Luda sáabu kpá à
gbaa kɛ̀ gɛ̃̀ onala yãnzi.

Pɔlu gina kɔ̃n a zĩndao a zĩ yã musu

10 Mamɔma Pɔlu, ma agbaa
kpàare kɔ̃n Kirisi nɔ̀sɛyĩio kɔ̃n
à busɛkɛɛo, mamɔma kɛ̀ wè be, tó má
kúao má busɛ, tó má kúaoro sɔ̃, mɛɛ̀gɔ̃
pãsĩ. 2 Ma wɛ́ɛ kɛ̀awa, tó ma mɔ, àton
tó màgɔ̃ pãsĩaoro, zaakɛ mɛ́ fɔ̃ màgɔ̃
pãsĩ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è be anduna yã bé èe
dɔɔwe aɛnɔo. 3 Wá kú anduna guumɛ,
mɔde weè zĩ̀ ká lán anduna gbɛ̃nɔ bàro.
4 Wa gɔ̃kɛbɔnɔ nɛ́ anduna pɔ́nlo, Luda
gɔ̃kɛbɔ gbãaa kɛ̀ weè zɛki gbãaanɔ
gboroonɔmɛ. Weè ɛgɛ lɛokpakɔ̃anɔ
gboroo 5 kɔ̃n wada yã kɛ̀ è gíńnɛ wà
Luda dɔ̃ɔo píngi. Weè laasuu píngi milɛ
ble, lɛ aɔ̃ mì siɛ Kirisinɛ. 6 Tó a mì
sìɛwe mámmam, wa yãa kɛ̀ wà wɛ́ɛ tã
swãyãmarisaideenɔa.
7 Eè yã gwa musumɛ. Tó gbɛ̃ a zĩnda
náanɛkɛna kɛ̀ Kirisi pɔ́n a ũ, adee gɔ̃
dɔn kɛ̀ Kirisi pɔ́n wa ũ lán à bà se.
8 Baa tó ma lɛ́ gbɛ̃̀ à kɛ̀ bíta iko kɛ̀
Dii kpàwa yã musu, wí é ma kũro, za-
akɛ a kãsãpɛɛna yãnzimɛ, èe kɛ a lɛɛna
yãnzinlo. 9 Àton kɛ lándɔ̃ má yezi mà vĩa
dadaazi kɔ̃n ma takadakɛ̃nao bàro. 10 Wè
be ma takadanɔɔ bɛ̀ɛ vĩ, bensɔ̃ aɔ̃ gbãa,
mɔde tó wà wɛ́ɛ sìmalɛ, è ń kũ gbãaro,
ma yã è ká pɔ́ke lɛ́zĩro. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe
oo lɛɛnɔ gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ lán wa yãnɔɔ dɛ nà
takadanɔ guu tó wá kúaoro, lɛn wé kɛ
lɛ, tó wa kɔ̃ è.
12 Dén kɛ̀we wà wa zĩnda kɛ sɛ̃nkpɛ
kesɔ̃ wà wa zĩnda lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe
ń zĩnda sáabu kpaanɔo. Tó aɔ̃ ń zĩnda
kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃o kesɔ̃ aɔ̃ ń zĩnda lɛ̀kɔ̃zi kɔ̃o,
aɔ̃ègɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ro. 13 Wamɔwa sɔ̃, wé lɛ́ gbɛ̃
à gɛ̃ ɔlaro. Wé lɛ́ gbɛ̃ ikokɛkii kɛ̀ Ludaa
dìɛwe lɛ́mmɛ, kɛ̀ à kà a kiia se. 14 Lán wa
ka a kiia nà, wée vĩi wa ikokɛki lɛ́laro,
zaakɛ wa mɔ kɔ̃n Kirisi baaru nnaao ai
a kiia káaku. 15 Weè lɛ́ gbɛ̃ à gɛ̃̀ ɔla wà
gbɛ̃ pãndenɔ zĩ ká wa pɔ́laro. Zaakɛ a lu-
danaanɛkɛna e kaara, wá yezi zĩi kɛ̀ wée
kɛɛ a tɛ́ ɔ tá maamaa ai à ká ikokɛkii kɛ̀
Ludaa dìɛwe lɛ́n, 16 lɛ wà gá wà baaru
nnaa pì kpá bùsu kɛ̀ kú a aɛnɔ guu, lɛ́g-
bɛ̃na kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ kãndagbɛbanao
sai. 17 Tó gbɛ̃ yezi à lɛ́ gbɛ̃, à gbɛ̃ Dii yã
musu. 18 Èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sáabu kpá
bé à maaro, sé gbɛ̃ kɛ̀ Dii è à sáabu kpá.

Pɔlu kɔ̃n zĩ̀ri ɛgɛɛnɔ

11 À mɛnamao kɔ̃n ma yɔ̃nkɔkɛɛo
féte. Mɔde ée mɛnaa kɔ̀. 2 Lán

Luda è nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá nà, lɛn mɛ́ɛ kpaa
lɛ se a yã musu. Ma a kpa gɔ̃ mɛ̀n dooa,
àmbe Kirisi ũ, lɛ mà a kpãsãa nɔkparɛ
lɛzii ũ. 3 Lán mlɛ̃̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Awauzi nà à à
sɑ̃̀sɑ̃, vĩa e ma kũu kɛ̀ eé a laasuu likɔ̃aare
lɛ se, lɛ à a nana Kirisia gbãsĩ sai kɔ̃n
nɔ̀sɛo do tó. 4 Tó gbɛ̃ke mɔ̀ à Yesu yã kɛ̀
bɔ̀ ado kɔ̃n wa pɔ́o waazi kɛ̀are, eè wezi
aaga. Eè ninii kɛ̀ bɔ̀ ado kɔ̃n kɛ̀ á sìo sí,
eè baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ ado kɔ̃n kɛ̀ á mào
ma. 5 Mɛ́ɛ daa má kɛ̃sãna zĩ̀ri kɛ̀ a ń díɛ
bíta mɔ̀nɔzi yãke guuro. 6 Baa tó ma lɛ́
nnaro, má dɔ̃na vĩ. Wá ɔ̀dɔaare a píngi
tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ yã píngi guu.

7 Kɛ̀ ma baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
waazi kɛ̀are pɔ́sinaawaa sai, ben ma a
zĩnda bùsa a kaarana yãnzi, ma taari kɛ̀n
yɔ́? 8 Ma sɔsi pãndenɔ takii kɛ̀, ma a asaia
èḿma, lɛ mà e mà zĩi kɛo a tɛ́ yãnzi.
9 Gurɔɔ kɛ̀ má kúao, tó pɔ́ e kɛ̃sãama, mɛɛ̀
ĩa da gbɛ̃kearo. Wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Masedo-
nia bùsunnɔ mɔ̀mɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ èe kɛ̃sãa-
maao. Mɛ́ɛ we mà kɛ a gbɛ̃kenɛ asoo
ũro, bensɔ̃ mɛ́ we mà kɛ a gbɛ̃kenɛ asoo
ũro. 10 Kɔ̃n Kirisi yãpuraa kɛ̀ kú ma guuo,
gbɛ̃ke é kpámɛ mà lɛ́ pì gbɛ̃ Girisi bù-
sunlo. 11 Bɔ́yãnzin má ò lɛzi? Ludaa dɔ̃
kɛ̀ má yeazi.

12 Yã kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ, mɛ́gɔ̃ kɛɛmɛ, lɛ
mà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ń zĩ lɛɛkɔ̃zi kɔ̃n wa
pɔ́onɔ kãsãa kɛ̃ɛ kɔ̃n ń lɛ́gbɛ̃nanɔ. 13 Gbɛ̃
beee takanɔ nɛ́ zĩ̀ri ɛgɛɛnɔmɛ! Zĩkɛri mɔ-
nafikideenɔmɛ! Aɔ̃è li Kirisi zĩ̀rinɔ ũ.
14 Yãbɔnsaɛnlo. Baa Setãn pì è li gupura
malaika ũ se. 15 Zaakɛ lɛmɛ, tó à zĩkɛrinɔ
lì yã maaa zĩkɛrinɔ ũ, yãbɔnsaɛnlo. Za-
azãa aɔ̃é ń yãkena gbɛ̀ e.

Pɔlu nawɛ̃akɛna a zĩ̀rikɛɛ guu

16 Ma ɛara mɛ́ɛ oo dɔ, gbɛ̃ke tón ma
gwa yɔ̃nkɔɔ ũro. Tó lɛn sɔ̃ro, àgɔ̃ ma diɛɛ
lán yɔ̃nkɔɔ bà, lɛ mà e mà lɛ́ gbɛ̃ féte.
17 Yã kɛ̀ mɛ́ɛ oo, Dii bé à ma danlo. Lɛ́ kɛ̀
mɛ́ɛ gbɛ̃ɛ ma zĩnda náanɛkɛna guu, mɛ́ɛ
gbɛ̃ɛ mìsaikɛɛ guumɛ. 18 Zaakɛ gbɛ̃nɔɔ e
lɛ́ gbɛ̃ɛ ń zĩnda yã musu pari, mapi se
mɛ́ gbɛ̃. 19 Zaakɛ a ɔ̃ndɔ̃rinɔ eè mɛna fɔ̃
kɔ̃n mìsaideenɔ kɔ̃n pɔnnaao. 20 Tó wèe
a kɛɛ zɔ̀nɔ ũ, tó wèe a aru mii, tó wèe a
takii kɛɛ, tó wèe dɛnlaa ɔdɔɔaare, tó wèe
a swãn kɛɛ, eè mɛna fɔ̃. 21 Yãpuramɛ, wá
busɛ kɔ̃n yã beeenɔ kɛnao! Beee kɛ̀mɛ
wíyã ũ! Mɔde pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ náanɛkɛna, èe
à lɛ́ gbɛ̃ɛ, má à náanɛkɛna se. Mɛ́ɛ beee
oo yɔ̃nkɔkɛɛ guumɛ. 22 Eberunɔn ń ũɔ́?
Àmbe ma ũ se. Isarailinɔn ń ũɔ́? Àmbe
ma ũ se. Ibraĩ boriinɔn ń ũɔ́? Àmbe ma ũ
se. 23 Kirisi zĩkɛrinɔn ń ũɔ́? Má à zĩkɛri
ũ dɛńla. Mɛ́ɛ oo lán ĩadee bàmɛ. Ma
zĩi kɛ̀ dɛńla, wà ma da kpɛ́siaan dɛńla,
má a gbɛ̃na gɛ̃̀n lɛ́ dɔ̃ro, ma kuuna gaa
lɛ́zĩ gɛ̃̀n lɛ́ vĩro. 24 Yudanɔ ma gbɛ̃ kɔ̃n
flɑ̃̀o lɛ́ baplaa mɛ̀n dosai ai gɛ̃̀n sɔɔro.
25 Wà ma lɛlɛ kɔ̃n gòo gɛ̃̀n aagɔ̃. Wà
ma papa kɔ̃n gbɛ̀o gɛ̃̀n do. Góro'itɛ lɛ́
kùɛmao gɛ̃̀n aagɔ̃, ma kɛ gurɔ do ísiaa
guu fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo. 26 Ma wɛ́tɛgana
paridee guu mɛɛ̀gɔ̃ kú kari guu: Swa kari,
kpãi wɛ́ɛdewɛnɔ kari, Yudanɔ kari, bori
pãndenɔ kari, wɛ́tɛ guu kari, sɛ̃̀tɛ kari,
ísia kari, Yesude ɛgɛɛnɔ kari. 27 Ma zĩ
gbãaa kɛ̀ kɔ̃n wãwãao, ma itɛ̃ kɛ̀ à gɛ̃̀n
lɛ́ vĩro, nɔaa ma dɛ, ímii ma dɛ, mɛɛ̀gɔ̃
kuu pɔ́blee sai gɛ̃̀n baaagɔ̃, má tɛ́ bũu ĩa
guu. 28 À kpaaanɔ ona baasi sɔsinɔ píngi
laasuu è ĩa dama lán guu e dɔɔ nà. 29 Dé
bé eé busa, mà gí busazii? Dén weé kɛ̃
zɛ́a à gí ɔ̃mazii?

30 Tó à kɔ̃ sìo mà lɛ́ gbɛ̃, mɛ́ gbɛ̃ ma
gbãasaikɛɛ musumɛ. 31 Luda wa Dii Yesu
Kirisi Dee dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ɛ ɛgɛɛ tooro. Wàgɔ̃ à
sáabu kpaa gurɔ píngi! 32 Gurɔɔ kɛ̀ má kú
Damasiku, ben kí Areta asakpaa bè wà
wɛ́tɛ pì bĩilɛnɔ dãkpa, lɛ wà e wà ma kũ
yãnzi, 33 ben wà ma bɔ windo guu, wà
ma pita kɔ̃n bào gbíi guu bĩi kpɛɛ, ben
ma bàa sì.

Pɔlu wɛ́ɛgupu'ena

12 À kũ tiasi mà lɛ́ gbɛ̃. Baa kɛ̀ à àre
vĩro, mɛ́ lɛ́ pá wɛ́ɛgupu'enanɔa
kɔ̃n yã kɛ̀ Dii ɔ̀dɔamɛɛnɔo sa. 2 Má gbɛ̃ke

dɔ̃ Kirisi guu, wà à sɛ̀ wà gàao ai lu-
dambɛ aagɔ̃deen, à wɛ̃̀ gɛ̃ro dosain yɛ̀. À
gàa kɔ̃n mɛ̀on yɔ́, mɛ̀ sain yɔ́, má dɔ̃ro,
sé Luda. 3 Má dɔ̃ kɛ̀ wà adee pì sɛ̀ wà
gàao ai auzɛnnammɛ. À gàa kɔ̃n mɛ̀on
yɔ́, mɛ̀ sain yɔ́, Luda bé à dɔ̃. 4 À yã kɛ̀
è sí oroo mà, kɛ̀ gbɛ̃ntee é fɔ̃ à tɔ̃kɛ̃roo.
5 Mɛ́ lɛ́ gbɛ̃ adee yã musu, mɛ́ gbɛ̃ ma
zĩnda yã musuro, sé ma gbãasaikɛɛ yã.
6 Baa tó mɛ́ lɛ́ gbɛ̃, èe kɛ má yɔ̃nkɔnlo,
zaakɛ yãpuraan mɛ́ o. Mɔde mɛ́ lɛ́ gbɛ̃ro,
lɛ gbɛ̃ke tón ma diɛ dɛ pɔ́ kɛ̀ à èma ke
yã kɛ̀ à mà ma lɛ́nlaro. 7 Lɛ màton ĩa
dã yã bíta kɛ̀ Ludaa ɔ̀dɔamɛɛnɔ musuro
yãnzi, à pɔ́ sɔ̀tɔ ma mɛ̀ guu Setãn zĩ̀ri ũ,
àgɔ̃ wɛ́ɛ tãama, lɛ màton ĩa dãro yãnzi.
8 Ma wɛ́ɛ kɛ̀ Diia gɛ̃̀n aagɔ̃ yã pì musu,
lɛ à pɔ́ pì bɔ ma mɛ̀n, 9 ben à bèmɛ, a
gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ eè kɛmɛɛ mɔ̀ma. Gbãasaikɛɛ
guun a gbãa papana è bɔn. Beee yãnzi mɛ́
lɛ́ gbɛ̃ kɔ̃n pɔnnaao ma gbãasaikɛɛ musu,
lɛ Kirisi gbãaa gɔ̃ kú ma guu. 10 Àmbe à
tò mɛɛ̀ pɔnnaa kɛ kɔ̃n gbãasaikɛɛo kɔ̃n
wídammao kɔ̃n nawɛ̃ao kɔ̃n ĩadammao
kɔ̃n wɛ́ɛtãmmao Kirisi yãnzi, zaakɛ gurɔɔ
kɛ̀ ma gbãaa kɛ̃̀sãman mɛɛ̀gɔ̃ gbãa.

Kɔrintideenɔ yã Pɔlu kũna gbãa

11 Ma yɔ̃nkɔyã kɛ̀, ámbe a ma dan.
Ámbe à dɛ yã à ma sáabu kpá. Baa tó má
kuu pɔ́ke ũro, má kɛ̃sãna zĩ̀ri kɛ̀ a ń díɛ
bíta mɔ̀nɔzi yãke guuro. 12 Ma a zĩ̀rikɛɛ
ɔ̀dɔaare kɔ̃n mɛnao maamaa sèedakɛ-
nanɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɔ̃n dabuyãnɔ guu.
13 Bɔ́ bé à a kɛ̃sã sɔsi kpaaanɔa? Ke kɛ̀
mɛ́ɛ gɔ̃ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro yãnzimɛ? À
sùu kɛmao kɔ̃n taari beeeo! 14 Tia sa ma
soru kɛ̀ mà mɔ́ a kiia à gɛ̃̀n aagɔ̃deeo, mɛ́
sɔ̃ gɔ̃ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro. Ámbe mɛ́ɛ a
wɛtɛɛ, èe kɛ a pɔ́nɔn mɛ́ɛ wɛtɛɛro. Zaakɛ
denɔ bé wè auziki diɛ ń nɛ́nɔnɛ, èe kɛ
nɛ́nɔ bé wè diɛńnɛro. 15 Mɛ́ fɔ̃ mà pɔ́ kɛ̀
má vĩi dɛare píngi, mà a zĩnda kpáawa
kɔ̃n pɔnnaao. Tó ma yeazina e kaara, a
yemazina é lagon yɔ́? 16 Baa kɛ̀ a wezi kɛ̀
mɛ́ɛ gɔ̃are asoo ũro, gbɛ̃nɔ è be wɛ́ɛzɛ̃rin
ma ũ, ma pɔ́ sìawa kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo. 17 Ma a
ble gbɛ̃ kɛ̀ ma ń zĩawaanɔ ke gãzĩɔ́? 18 Ma
kúɛ kɛ̀ Titunɛ à gá a kiia, ben ma wa
gbɛ̃ndoo dànɛ. Titu a blen yɔ́? Wa nɔ̀sɛ
dɔ̃nkɔ̃nloo? Wa tuuba dɔ̃nkɔ̃nloo?

19 Ée daa yã wée bɔkii wɛtɛɛn yɔ́?
Lɛnlo! Wée yã oo kɔ̃n Luda dɔ̃nao ku-
una Kirisi guumɛ. Ma gbɛ̃ yenzideenɔ,
ma beee òare píngi a kãsãpɛɛna yãnzimɛ.
20 Vĩa e ma kũu kɛ̀ tó ma mɔ a kiia, mɛ́
a le lán má yezi nàro, bensɔ̃ é ma e lán
ée kpákpaa nàro. Mɛ́ɛ vĩa kɛɛ swèenɛ kɔ̃n
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo kɔ̃n pɔfɛ̃o kɔ̃n aĩa pãsĩo kɔ̃n
kɔ̃yakanao kɔ̃n kɔ̃penao kɔ̃n ĩadãnao kɔ̃n
zɔkakanao. 21 Vĩa e ma kũu kɛ̀ tó ma ɛara
ma mɔ a kiia, ma Luda é tó wí ma kũ
a aɛzĩ. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀ yã, aɔ̃ gbãsĩ
kɛ̀, aɔ̃ pãpãa kɛ̀, aɔ̃ wísaiyã kɛ̀nɔ, tó aɔ̃e
nɔ̀sɛ liɛ wà mì kɛ̃̀ yã pìnɔaro, mɛ́ pɔsiaa
kɛńyo.

Lɛ́dammana zãa

13 À gɛ̃̀n aagɔ̃deen yɛ̀ kɛ̀ mɛ́ mɔ́ a
gwa. Wè yã píngi yãpuraa ma
sèedade gɔ̃ɔn plaaa ke gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ lɛ́zĩ.
2 Ma gĩakɛ ma lɛ́ dà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ durun
kɛ̀nɔa yã kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ dɔ ma mɔna
a kiia gɛ̃̀n plaadeeo, tia ma ɛara mɛ́ɛ lɛ́
daańma dɔ baa kɛ̀ má kúaoro, tó ma
ɛara ma mɔ dɔ, mɛ́ ń gbɛ̃ke tóro yoo. 3 Ée
sèeda wɛtɛɛ kɛ̀ Kirisi e yã oo ma gãzĩn
yɔ́? Tɔ̀! Èe kɛ Kirisi gbãaa sainlo, à gbãa
a tɛ́. 4 Baa kɛ̀ à gà lía gbãasaikɛɛ guu, à
kuu tia kɔ̃n Luda gbãaaomɛ. Lɛmɛ kuuna
à guu wá kú kɔ̃n gbãasaikɛɛo lɛ se, mɔde
wɛ́gɔ̃ kúo a tɛ́ kɔ̃n Luda gbãaao.

5 À a zĩnda tàasi kɛ à gwa, tó á kú
Yesu Kirisi náanɛkɛna guu. À kɛkɛ à a
zĩnda gwa. Á dɔ̃ kɛ̀ Kirisi kú a guuroo?
Tó lɛnlo, a funamɛ. 6 Má dɔ̃ kɛ̀ é e kɛ̀ wée
furo. 7 Wée wɛ́ɛ kɛɛ Ludaa, lɛ àton à zaa
ke kɛro. Èe kɛ lɛ gbɛ̃nɔ wa zĩ sáabu kpá
yãnzinlo, lɛ à à maaa kɛ yãnzimɛ, baa tó
wèe wa gwaa gbɛ̃ funanɔ ũ. 8 Wé fɔ̃ wà bɔ
yãpuraa kpɛɛro, sé wà zɛ́o. 9 Tó wá gbãa
vĩro bensɔ̃ á gbãa, wa pɔɔ ègɔ̃ nnamɛ.

Weè adua kɛare, lɛ à kɛkɛ à bɔ maa.
10 Ma yã beeenɔ kɛ̀are kɛ̀ má kúaoro, lɛ
tó ma mɔ, màton kɛare pãsĩ kɔ̃n iko kɛ̀
Dii kpàmaaoro. À kpàma a kãsãpɛɛna
yãnzimɛ, èe kɛ a lɛɛna yãnzinlo.

11 Tɔ̀, ma gbɛ̃nɔ, à pɔnnaa kɛ. À yã kɛkɛ
à bɔ maa. À ma lɛ́damma ma. À lɛ́dolɛ
kɛ àgɔ̃ nna kɔ̃o, Luda yenzide aafiadee
gɔ̃ kúao. 12 À ì kpákɔ̃a kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ
lɛ́pɛmmanao. Luda gbɛ̃nɔ ì kpàawa ń
píngi. 13 Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare,
Luda gɔ̃ yeazi, kɔ̃gbɛ̃kɛɛ gɔ̃ kú a tɛ́ kɔ̃n
Luda Ninio a píngi.

GALATIANƆ

Baaru nna pãndee kuuro

1 1–2 Mamɔma Pɔlu Luda zĩ̀ri kɔ̃n ma
Yesude daa kɛ̀ wá lɛdoonɔ píngi,
wámbe wa takada kɛ̀ kɛ̃̀ sɔsi kɛ̀ kú Gala-
tia bùsu guunɔ deenɔnɛ. Ma zĩ̀rikɛɛ e bɔ
gbɛ̃nɔ kiia ke gbɛ̃ntee gãzĩro, Yesu Kirisi
kɔ̃n De Luda kɛ̀ à à fɛ̀ɛ bɔna gaan-o bé à
ma zĩ. 3 Wa De Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio
gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia. 4 Kirisi gì a
wɛ̃̀ndizi wa De Luda pɔyezia, à wa durun
kɛ̃̀we, lɛ à wa bɔ anduna tia zaaa kɛ̀kiin.
5 Luda bé à gakui vĩ gurɔ píngi! Aami.
6 Kɛ̀ ée kpɛɛ lii Luda kɛ̀ à a sisi a gbɛ̃kɛɛ
guunɛ kpakpaa lɛ, à aɛ dɔ̀ zɛ́ pãndea, yã
pì bɔ̀ ma saɛ maamaa. 7 Baaru nna pãnde
kee kuuro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà Kirisi
baaru pì liɛnɔɔ e a liikɔ̃amɛ. 8 Baa tó
wapinɔ ke malaika kɛ̀ bɔ̀ ludambɛ baaru
nnaa kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n kɛ̀ wá òareeoro
waazi kɛ̀are, Luda láari kɛa. 9 Wá òare
yã bensɔ̃ mɛ́ɛ ooare dɔ, tó gbɛ̃ke baaru
nnaa kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n kɛ̀ á màoro waazi
kɛ̀are, Luda láari kɛa.
10 Mɛ́ɛ sáabu wɛtɛɛ gbɛ̃nteean yɔ́, ke
Luda? Mɛ́ɛ wɛtɛɛ ma yã ká gbɛ̃nteenɛn
yɔ́? Tó gbɛ̃nteen má yezi à káńnɛ ai tia,
ɛ̃ndɛ̃ Kirisi zɔ̀blerin ma ũro.

Yesu Pɔlu sɛna a zĩ̀ri ũ

11 Ma gbɛ̃nɔ, má yezi à dɔ̃ kɛ̀ baaru
nnaa kɛ̀ mɛɛ̀ kpáaree e bɔ gbɛ̃ntee ki-
iaro. 12 Mɛ́ɛ ma gbɛ̃ntee kiiaro, gbɛ̃ke bé
à dàmɛro, Yesu Kirisi bé à bɔ̀ à mɔ̀omɛ.
13 Á mà lán má kuu nà yã Yudanɔ
dɔnzizɛn. Ma wɛ́ɛ tã̀ Luda sɔsi gbɛ̃nɔa
pãsĩpãsĩ, má wɛ̀tɛ mà ń kaatɛ. 14 Ma Yu-
danɔ dɔnzizɛ pì yã kũ̀ ɔplaplaa dɛ ma
sáanɔla pari, ma aĩa dɛńla wa dezinɔ
fɛɛakaarayã pì guu. 15 Mɔde Luda ma
diɛ a pɔ́ ũ zaa ma da gbɛɛɛn. Kɛ̀ ma
sisina a gbɛ̃kɛɛ guu gurɔɔ kàmɛ, 16 ben
à a Nɛ́ gbàrɛma, lɛ mà à baaru nnaa
kpá bori pãndenɔnɛ. Mɛ́ɛ gá dada gbɛ̃ke
gãzĩro, 17 mɛ́ɛ gá Yerusalɛmu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kuu zĩ̀rinɔ ũ ma ãanɔ kiiaro, ma gaa
Larubunɔ bùsun gɔ̃ɔmɛ, ben ma ɛara ma
su Damasiku.
18 Wɛ̃̀ aagɔ̃ɔ gbɛran ma gaa
Yerusalɛmu, lɛ wà kɔ̃ dɔ̃ kɔ̃n Pitao, ben
ma kɛo gurɔ gɛ̃ro. 19 Mɛ́ɛ zĩ̀ri pãnde ero,
sé Dii dãaro Yemisi. 20 Yã kɛ̀ má kɛ̃̀aree
pì, má sì kɔ̃n Ludao kɛ̀ ɛgɛɛn má tòro.
21 Beee gbɛran ma gaa Siria bùsun kɔ̃n
Silisia bùsuo. 22 Gurɔ beeea Kirisi sɔsi
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yudeanɔɔ e wɛ́ɛ simalɛro,
23 mɔde aɔ̃ɔ mà wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛ́ɛ
tãamma yã bé èe dɔnzizɛ kɛ̀ à wɛ̀tɛ à
kaatɛ pì waazi kɛ tia sa, 24 ben aɔ̃ Luda
tɔ́ bɔ̀ ma yã musu.

Pɔlu kɔ̃yãmana kɔ̃n zĩ̀ri kpaaanɔ

2 Wɛ̃̀ gɛ̃ro dosai gbɛra ma ɛara ma gaa
Yerusalɛmu kɔ̃n Banabao. Ma Titu
sɛ̀, à gàawao se. 2 Ma gaa gwe, kɛ̀ Luda
bé à bɔ̀ à mɔ̀mazi à bè mà gá yãnz-
imɛ. Ben ma baaru nnaa kɛ̀ mɛɛ̀ kpá bori
pãndenɔnɛ bɔ̀kɔ̃tɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃nsi
ũunɔnɛ ńtɛ̃ɛ, lɛ zĩi kɛ̀ má kɛ̀ kɔ̃n kɛ̀ mɛ́ɛ
kɛɛo tón kɛ pãro. 3 Titu kɛ̀ wá lɛdo, baa
kɔ̃n a Girikikɛɛo, aɔ̃ɔe gã naa à bã̀ngu
kɛro. 4 Yã pì fɛ̀ɛ Yesude ɛgɛɛ kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀wazi
kpãinɔ musumɛ. Aɔ̃ gɛ̃̀wazi lɛ wà wa
wɛ̃ɛnɛkɛna Kirisi Yesu guu asii gwa aɔ̃
wa da zɔ̀blenammɛ, 5 ben weè we wà mì
sìɛńnɛro baa féte, lɛ à e àgɔ̃ baaru nnaa
pì yãpura kũna yãnzi. 6 Gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń
gwaa gbɛ̃nsi ũunɔɔ e yãke kaaramɛro.
Lán aɔ̃ɔ dɛ nà e kɛmɛ yãke ũro, zaakɛ
Luda è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro. 7 Aɔ̃ɔ è Luda
baaru nna kpana bori pãndenɔnɛ nàmɛ
ma ɔzĩ, lán à à kpana Yudanɔnɛ nà Pitanɛ
a ɔzĩ nà. 8 Zaakɛ lán Luda zĩi kɛ̀ Pita gãzĩ
nà a zĩ̀rikɛ yã musu Yudanɔ tɛ́, lɛn à zĩi kɛ̀
ma gãzĩ bori pãndenɔ tɛ́ lɛ. 9 Yemisi kɔ̃n
Pitao kɔ̃n Yohana kɛ̀ wèe ń gwaa Luda
sɔsi wesagba ũunɔ gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛɛ
dɔ̃̀, ben aɔ̃ ɔ kpàwa, wamɔwa kɔ̃n Ban-
abao kɔ̃gbɛ̃kɛɛ sèeda ũ. Aɔ̃ɔ sì wà gá bori

pãndenɔ kiia, aɔ̃mɔnnɔ sɔ̃ Yudanɔ kiia.
10 Yã kɛ̀ aɔ̃ɔ yezin yɛ̀, ń takaasideenɔ yã
gɔ̃ dɔwagu. Gurɔ beeea sɔ̃ wa mɛ̀ wɛ̃̀ kɔ̃n
à kɛnao kɔ̀.

Yesu náanɛkɛna bé è wa mì sí

11 Kɛ̀ Pita mɔ̀ Antiɔku, ma ginɛ tɛ̃tɛ̃n-
tɛ̃, kɛ̀ à zɛ̃̀ yãa yãnzi. 12 Zaakɛ ai Yemisi
zĩ̀rinɔ gɔ̃ gá ká, è pɔ́ ble kɔ̃n bori pãn-
denɔomɛ. Kɛ̀ aɔ̃ kà, ben à bɔ̀ru kpɛɛ à
kɛ̃̀ḿma, kɛ̀ èe vĩa kɛɛ Yuda kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀
kɔ̃n bɛ̃̀ngukɛna yãonɔnɛ yãnzi. 13 Yuda
kpaaanɔ nàa mɔnafikikɛna pì guu. Baa
Banaba se aɔ̃ à gà wà nàḿma. 14 Kɛ̀ má
è aɔ̃ baaru nna yãpura kũna a zɛ́aro, má
ò Pitanɛ aɔ̃ píngi wáa: N Yuda ina ń kuu
lán bori pãnde bà, èe kɛ lán Yuda bànlo.
À kɛ̀ dia nɛɛ̀ gã na bori pãndenɔa, lɛ aɔ̃gɔ̃
Yudanɔ yã kũna?
15 Yudanɔn wa ũ ina guu, bori pãnde
durunkɛrinɔn wa ũro. 16 Mɔde wá dɔ̃ kɛ̀
gbɛ̃ke è bɔ maa doka pì kɛna yãnziro,
séde Yesu Kirisi náanɛkɛna ado. Baa
wapinɔ, wa Kirisi Yesu náanɛ kɛ̀, lɛ wà e
wà bɔ maa wa Kirisi náanɛkɛna pì yãnz-
imɛ, èe kɛ doka pì kɛna yãnzinlo, za-
akɛ gbɛ̃ke è bɔ maa dokakũna yãnziro.
17 Gurɔɔ kɛ̀ wée wɛtɛɛ wà bɔ maa Kirisi
guu, tó wá è durunkɛrinɔn wa ũ se, beee
bè Kirisi e durun gbaa zɛ́n yɔ́? Auo! 18 Tó
ma ɛara mɛ́ɛ doka kɛ̀ má gbòro kɛkɛɛ,
doka pì taarideen ma ũ gwe. 19 Zaakɛ ma
gɔ̃ gɛ̀ ũ doka pì musu, ben ma kpɛɛ lìnɛ, lɛ
màgɔ̃ kuu Luda pɔ́ ũ yãnzi. Ma ga lía kɔ̃n
Kirisio. 20 Mámbe má kuu dɔro, Kirisi bé
à kú ma guu. Tia sa ma gbɛ̃nteekɛɛ guu
má kú Luda Nɛ́ kɛ̀ yemazi à gì a wɛ̃̀ndizi
ma yãnzi náanɛkɛna guumɛ. 21 Mɛ́ɛ Luda
gbɛ̃kɛɛ da pãro. Tó gbɛ̃ è bɔ maa doka pì
yãnzimɛ, ɛ̃ndɛ̃ Kirisi gà pãmɛ.

Musa doka kɔ̃n ludanaanɛkɛnao

3 A Galatia mìsaideenɔ! Wà pɔ́ dàawan
yɔ́? Wa Yesu Kirisi gana lía ɔ̀dɔaare
à è sãnsãn. 2 Má yezi mà yã mɛ̀n doo
gbekaawa. A Luda Nini è dokakũna
yãnzin yɔ́, ke yã kɛ̀ á mà pì náanɛkɛna
yãnzimɛ? 3 À kɛ̀ dia a gɔ̃ mìsaideenɔ ũ
lán kɛ̀ bà? A naa kɔ̃n Luda Nini gbãaao,
ben ée mì dɛɛ kɔ̃n a zĩnda gbãaaoɔ́? 4 A
nawɛ̃a bíta kɛ̀ pãn yɔ́? Auo, èe kɛ pãro.
5 Luda a Ninii kpàawa, à dabuyãnɔ kɛ̀ a
tɛ́ a dokakũna yãnzin yɔ́, ke yã kɛ̀ á mà
pì náanɛkɛna yãnzimɛ?
6 À gwa Ibraĩa. À Luda náanɛ kɛ̀, ben
Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀
yãnzi. 7 Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Luda náanɛ
kɛɛnɔ bé Ibraĩ boriinɔ ũ. 8 Luda yã takada
gĩakɛ à à baaru kpà Ibraĩnɛ à bè, Luda
é aubarika da bori píngin à gãzĩ, zaakɛ
Luda yã takada pì gĩakɛ à dɔ̃ kɛ̀ Luda é
tó yã bɔ nna kɔ̃n bori pãndenɔ a náanɛ
kɛ̀ aɔ̃é kɛ yãnzi. 9 Lɛn Luda è aubarika
da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛɛnɔn lɛ, lán à
kɛ̀ a náanɛkɛri Ibraĩnɛ nà. 10 Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀
kɔ̃n dokakũnao gɔ̃̀ láari pɔ́ ũmɛ, zaakɛ à
kɛ̃na Luda yãn wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
doka takada guunɔ kũna píngi a zɛ́aroo
nɛ́ láari pɔ́mɛ. 11 Wá dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ Luda
è tó yã bɔ̀ńyo nna dokakũna yãnziro, za-
akɛ wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o nna
a náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ yãnzi bé eégɔ̃ kuu.
12 Doka e kɔ̃ e kɔ̃n ludanaanɛkɛnaoro, za-
akɛ wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀, adee é wɛ̃̀ndi
e à guu. 13 Kirisi gɔ̃̀ láari pɔ́ ũ wa gɛ̃ɛ ũ, à
wa bɔ doka láari guu, zaakɛ à kɛ̃na Luda
yãn wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ wà lògo lía nɛ́ láari
pɔ́mɛ. 14 Beee kɛ̀ lɛ lɛ aubarika kɛ̀ Ludaa
dà Ibraĩn e à gɔ̃ bori pãndenɔnɛ Kirisi
Yesu gãzĩmɛ, lɛ wà Ninii kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀
e à náanɛkɛna yãnzi.

Musa doka kɔ̃n Luda lɛ́gbɛ̃nao

15 Ma gbɛ̃nɔ, gbɛ̃ntee yãkɛna takan
mɛ́ɛ ooare. Tó gbɛ̃ lɛ́gbɛ dìɛ, bensɔ̃ à
sèedadeenɔ vĩ, weé fɔ̃ wà gbororo, weé
fɔ̃ wà yãke kaaranlo. 16 Lɛn Luda lɛ́ gbɛ̃̀
Ibraĩnɛ lɛ kɔ̃n à boriio. Luda yã takada
e be kɔ̃n à boriinɔ lán gbɛ̃ pariinɔn à
tɛ́ḿma bàro, à bè kɔ̃n à boriiomɛ. Gbɛ̃
mɛ̀n don à tɛ́a, àmbe Kirisi ũ. 17 Yã kɛ̀ má
yezi mà oon yɛ̀: Luda gĩakɛ à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ yã

à bè a bà égɔ̃ kúo. Wɛ̃ wàa plaa kɔ̃n mɛ̀n
baaakurio gbɛran doka mɔ̀. Doka pì é fɔ̃
à lɛ́gbɛ̃na pì gbororo, eé fɔ̃ à à kɛ pãro.
18 Tó wè Luda aubarika e dokakũna guu,
ɛ̃ndɛ̃ èe bɔ à lɛ́gbɛ̃na guu dɔro. Mɔde
Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ibraĩnɛ, kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ
yãnzimɛ. 19 Bɔ́yãnzi à doka dìɛzi dɔɔ? À
doka kàara ai Ibraĩ borii kɛ̀ Luda lɛ́ gbɛ̃̀
à yã musu gɔ̃ mɔ́mɛ, lɛ gbɛ̃nɔ e wà dɔ̃
kɛ̀ wà dɛ taarideenɔ ũ Luda kiia yãnzi.
Luda a doka pì kpà malaikanɔa, aɔ̃ nà
yãkɛkɛrinɛ a ɔzĩ, à diɛ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Luda
lɛ́gbɛ̃na sɔ̃, à yãmɛ ado, à bà kú kɔ̃n
yãkɛkɛrioro.
21 Tɔ̀, doka pì bɔ̀ Luda lɛ́gbɛ̃na kpɛɛn
yɔ́? Lɛnlo! Tó doka kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpáḿma
kuu yã, lɛ wa bɔ maa doka pì yãnzi. 22 À
kɛ̃na Luda yãn wà bè, durun gbɛ̃ sãnda
píngi kà kpén, lɛ aubarika kɛ̀ Luda à lɛ́
gbɛ̃̀ pì e à gɔ̃ Yesu Kirisi náanɛkɛrinɔ pɔ́
ũ à náanɛ kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ pì yãnzi.
23 Zaalɛ Yesunaanɛkɛna e mɔ́ro, doka
wa ka kpén, à wa kũna pisinanɔ ũ ai
Yesunaanɛkɛna kɛ̀ èe mɔɔ gàa à bɔ̀o
gupuraaa. 24 Lɛn doka pì dɛ wa gwàri ũ
lɛ yã ai Kirisi gɔ̃ mɔ́, lɛ yã bɔwao nna à
náanɛkɛna yãnzi. 25 Lán Yesunaanɛkɛna
sù nà sa, wa bɔ wa gwàri yãn.
26 Kuuna Kirisi Yesu guu á dɛ Luda
nɛ́nɔ ũ a píngi à náanɛ kɛ̀ ée kɛɛ yãnzi,
27 zaakɛ amɔa kɛ̀ a batisi kɛ̀ Kirisi pɔ́
ũunɔ, a Kirisi dà sɛ̀ɛ. 28 Yudanɔ kɔ̃n bori
pãndenɔ, zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔɔ doodona kɔ̃nɛro, zaakɛ a píngi
pɔ́ dɔ̃nkɔ̃n a ũ kuuna Kirisi Yesu guu.
29 Tó á dɛ Kirisi pɔ́ ũ, á dɛ Ibraĩ boriinɔ
ũmɛ, bensɔ̃ á dɛ aubarika kɛ̀ Luda à lɛ́
gbɛ̃̀nɛ blèrinɔ ũ.
4 Mɛ́ɛ ooare, gurɔɔ kɛ̀ túbibleri dɛ nɛ́
ũ, baa tó à de auzikinɔɔ dɛ à pɔ́ ũ
píngi, à dɛ zɔ̀laro. 2 È mì siɛ gwàrinɔnɛ
kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ ai gurɔɔ kɛ̀ à dee dìɛa. 3 Lɛn
wapinɔ se, gurɔɔ kɛ̀ wée kàsa kũro, weè
zɔ̀ ble anduna pɔ́ kɛ̀ wè mì siɛ́ńnɛnɔnɛ.
4 Kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ Ludaa dìɛ kà, à a Nɛ́ zĩ̀, wà
à ì gbɛ̃ntee ina ũ Musa doka guu, 5 lɛ à
wamɔwa kɛ̀ wée zɔ̀ blee Musa dokanɛnɔ
bo, wà gɔ̃ à nɛ́nɔ ũ. 6 Luda a Nɛ́ Ninii dà
wa swɛ̃̀ guu, kɛ̀ wá dɛ à nɛ́nɔ ũ yãnzi.
Ninii pì è wii lɛ́ à be: Baa, ma De! 7 Beee
yãnzi zɔ̀n n ũ dɔro, nɛ́n n ũ. Lán Luda nɛ́n
n ũ nà, à n kɛ a túbibleri ũmɛ.

Pɔlu bídikɛna Galatianɔ yãa

8 Gurɔɔ kɛ̀ á Luda dɔ̃ro, eè dɔ pɔ́ kɛ̀ dɛ
Luda ũroonɔzi. 9 Lán á Luda dɔ̃ nà tia sa,
atɛ̃nsa kɛ̀ Ludaa a dɔ̃, bɔ́yãnzi a ɛara ée
aɛ dɔɔ pɔ́ gina futa gbãasai pìnɔazi dɔɔ?
Bɔ́yãnzin a ɛara á yezi à dɔńzi dɔzi? 10 Eè
gurɔ kenɔ kɔ̃n mɔ kenɔ kɔ̃n zĩbaa kenɔ
kɔ̃n wɛ̃̀ kenɔ tɛ̃̀ bo. 11 Vĩa ma kũ a yã
musu. Ase zĩ pãan má kɛ̀ a tɛ́ɔ́?
12 Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa, à gɔ̃ lán
ma bà, zaakɛ ma gɔ̃ lán a bà. Ée taari
kɛmɛ yãro. 13 Á dɔ̃ kɛ̀ gyãkɛna guun ma
baaru nnaa kpàare káaku. 14 Baa kɛ̀ ma
gyãkɛna kɛ̀are yɔ̃agwana ũ, ée kya ká-
maguro, ée lóu sumaro, a ma si lán
Luda malaika kesɔ̃ Kirisi Yesu bàmɛ.
15 Aubarika kɛ̀ ée kɛɛmɛ yãa kɛ̀ diaa? Mɛ́
fɔ̃ mà o a yã musu mà be, tó eé sí kɛ yã,
lɛ a a wɛ́ɛ bɔ̀bɔ á kpàma. 16 Kɛ̀ ma yãpu-
raa òare yãnzin ma gɔ̃ a zanguri ũzi saɔ́?
17 Gbɛ̃ mɔ̀nɔ mɛ̀ wɛ̃̀ kɔ̃n a yão, mɔde à
maaa yãnzinlo. Aɔ̃ɔ yezi à kɛ̃wamɛ, lɛ à
naḿma. 18 Mɛ̀wãna kɔ̃n gbɛ̃ yão à maaa
yãnzi bé à nna. Ma mɛ̀ wɛ̃̀ kɔ̃n a yão gurɔ
píngimɛ, èe kɛ gurɔɔ kɛ̀ má kúao adonlo.
19 Ma nɛ́ yenzideenɔ, mɛ́ɛ a ina wãwãa
kɛɛ dɔ ai Kirisi gɔ̃ sɔ̀ kɛ a guu. 20 Má yezi
màgɔ̃ kúao tia, lɛ mà a yã'ona liɛ, zaakɛ
ma bídi kɛ̀ a yãamɛ.

Agyara kɔ̃n Sarao

21 À omɛ, amɔa kɛ̀ á yezi doka gɔ̃ iko
vĩawaanɔ, ée yã kɛ̀ à kɛ̃na Musa doka
takada guu maroo? 22 Wà bè Ibraĩ nɛ́gɔ̃g-
bɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn plaa. À à doo ì kɔ̃n zɔ̀omɛ,
ben à à doo ì kɔ̃n wɛ̃ɛnɛo. 23 Zɔ̀ pì nɛ́
ì gbɛ̃nteekɛɛ guumɛ, ben wɛ̃ɛnɛ a pɔ́ ì
Luda lɛ́gbɛ̃na yãnzi. 24 Nɔgbɛ̃ pìnɔ yã
dɛwe yáasi taka ũ, Luda bà kuunańyo

yã lɛo plaaa ũ. À doo bɔ̀ Sinai kpii ki-
iamɛ, è zɔ̀kɛɛ íńnɛ. Àmbe Agyara ũ. 25 À
dɛ Sinai kpiii kɛ̀ kú Larubunɔ bùsun yáasi
taka ũ. Yerusalɛmu tiaa dɛ à ũ dɔ, za-
akɛ èe zɔ̀ blee kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń píngimɛ.
26 Yerusalɛmu kɛ̀ kú musun wɛ̃ɛnɛ ũ.
Àmbe wa da ũ. 27 Zaakɛ à kɛ̃na Luda yãn
wà bè:
Ǹ pɔnnaa kɛ, n pãaa kɛ̀ nɛ́ɛ nɛ́ iro!
Ǹ guda kɛ, mmɔn kɛ̀ nɛ́ɛ nɔ̀wãwãa kɛro!
Zaakɛ mmɔn kɛ̀ n zã pã kpànzi,
n nɛ́ parii dɛ nɔgbɛ̃ kɛ̀ a zã aɛ dɔ̀a pɔ́la.
28 Amɔanɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda lɛ́gbɛ̃na
nɛ́nɔn a ũ lán Isaaku bà. 29 Nɛ́ kɛ̀ wà ì
gbɛ̃nteekɛɛ guu ĩa dà nɛ́ kɛ̀ wà ì kɔ̃n Luda
Nini gbãaaoa. Lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n à tiaao. 30 À
kɛ̃na Luda yãn diamɛ? Wà bè: Ǹ pɛ́ zɔ̀
pìa kɔ̃n a nɛ́o, zaakɛ zɔ̀ nɛ́ é túbi ble kɔ̃n
wɛ̃ɛnɛ nɛ́oro. 31 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, zɔ̀
nɛ́nɔn wa ũro, wɛ̃ɛnɛ nɛ́nɔn wa ũ.

Gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũ Kirisi guu

5 Gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũ yãnzin Kirisi wa
bozi. À zɛo gíngin, àton tó wà ɛara
wà bà káare a yĩn zɔ̀nɔ ũ dɔro.
2 Mamɔma Pɔlu mɛ́ɛ ooare, tó á tò wà
bɛ̃̀ngu kɛ̀are, Kirisi é kaarana kɛarero.
3 Ma ɛara má ò, ma kaaraare, gbɛ̃ kɛ̀
tò wà bɛ̃̀ngu kɛ̀are, séto à mì siɛ Musa
dokanɛ píngi. 4 Amɔa kɛ̀ ée wɛtɛɛ à bɔ
maa doka guunɔ, a a zĩnda kɛ̃̀ Kirisia, a
kɛ̃ Luda gbɛ̃kɛɛa. 5 Yesu náanɛkɛna guu
wá bɔna maaa tãmaa vĩ, wa wɛ́ɛ dɔzi
kɔ̃n à Ninii gbãaao. 6 Kirisi Yesu guu bɛ̃̀n-
gukɛna ke bɛ̃̀ngukɛnasai yãke vĩro, séde
Yesu náanɛkɛna kɛ̀ è yenzi íńnɛ.
7 Ée gaa aɛ yã maamaa. Dé bé à tɛna
yãpuraazi zɛ́ zɔ̃̀aree? 8 Yã kɛ̀ a à zɛ́
è e bɔ Luda kɛ̀ à a sisi à a sɛɛ ki-
iaro. 9 Burɛdi ɛ̃zɛ̃ néngo è flawadɛna sɛ́sɛ
píngi. 10 Má a náanɛ vĩ Dii guu, kɛ̀ é nɔ̀sɛ
pãnde daro. Gbɛ̃ kɛ̀ èe a liikɔ̃a sɔ̃ é a zĩ
gbɛ̀ e, baa démɛ. 11 Mapi sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ,
tó bɛ̃̀ngukɛna waazin mɛ́ɛ kɛɛ ai gbɛ̃̀a,
bɔ́yãnzin wèe wɛ́ɛ tãamazi dɔɔ? Tó lɛmɛ,
lɛ Kirisi gana lía yã é ɔ̃ gbɛ̃kearo. 12 Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔe a liikɔ̃a kɔ̃n bɛ̃̀ngukɛyãonɔ gá wà
ń zĩnda fɛ̀ɛ kɛ se.
13 Amɔanɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda a sisi à
gɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũmɛ, mɔde àton tó a gɔ̃na
wɛ̃ɛnɛnɔ ũu pì gɔ̃are pɔyezikɛna zɛ́ ũro.
Àgɔ̃ mì siɛkɔ̃nɛ kɔ̃n yenzio, 14 zaakɛ yã
mɛ̀n doo kɛ̀kiin Musa doka píngi mì ũ:
Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi
bà. 15 Tó ée swaa tɛ̃tɛ̃ɛkɔ̃a ée kɔ̃ sósoo, à
làakari kɛ kɔ̃kaatɛnazi.

Luda Nini dɔnnɛna aɛ

16 Mɛ́ɛ ooare, à tó Luda Ninii dɔare aɛ,
a gbɛ̃nteekɛpɔyezi é mì dɛ. 17 A gbɛ̃n-
teekɛpɔyezi è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda Nini pɔ́oro,
bensɔ̃ Luda Nini pɔyezi è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n
a gbɛ̃nteekɛpɔoro. Aɔ̃è gíkɔ̃zimɛ, beee
yãnzi eè fɔ̃ à yã kɛ̀ á yezi kɛro. 18 Tó Luda
Ninii e dɔɔare aɛ, doka iko vĩawaro.
19 Wá wa gbɛ̃nteekɛdanɔ dɔ̃ sãnsãn:
Pãpãkɛna, gbãsĩkɛna, wísaiyã,
20 tãagbãgbãna, ɛ̃zɛ̃dekɛɛ, zangu, swèe,
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ, nɔ̀sɛwãaa, dɛnlawɛtɛna,
kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana, kɔ̃kpaatɛtɛna, 21 kɛna kɔ̃o
ĩi, wɛ̃dɛna, kɔ̃kɔ̃pãpã'ona kɔ̃n yã beee
takanɔ. Ma à lɛ́ dàawa lán má dàawa nà
yã, yã beee taka kɛ̀rinɔ é kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia blero.
22 Luda Nini sɔ̃ è yenzi íńnɛ kɔ̃n
pɔnnaao kɔ̃n aafiao kɔ̃n mɛnao kɔ̃n
gbɛ̃kɛɛo kɔ̃n maakɛnao kɔ̃n náanɛo
23 kɔ̃n busɛkɛɛo kɔ̃n zĩndakũnadɔ̃ɔo.
Doka ke è gí yã beeenɔ takaziro. 24 Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ dɛ Kirisi Yesu pɔ́ ũunɔ ń gbɛ̃n-
teekɛda pà lía kɔ̃n a pɔ́nidɛnanɔ kɔ̃n
a pɔyezinɔ lɛdo. 25 Lán wá kú Luda
Nini gãzĩ nà, wà à dɔ̀rɔ sɛ́. 26 Wàtongɔ̃
wada vĩro, wàton kɔ̃ dɔkɔ̃aro, wàton
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá kɔ̃oro.

Ɔdana kɔ̃a

6 Ma gbɛ̃nɔ, tó a gbɛ̃ke gà à sɛ̃̀sã à du-
run kɛ̀, amɔa kɛ̀ Luda Ninii e dɔɔare
aɛnɔ à gɔ̃gɔ̃o busɛbusɛ, à làakari kɛ lɛ
wàton a yɔ̃ wà gwa sero. 2 Àgae kɔ̃ aso
sɛ́. Ée Kirisi doka papaan gwe. 3 Tó gbɛ̃-

kee e a zĩnda gwaa pɔ́ke ũ, bensɔ̃ à kuu
pɔ́ke ũro, èe a zĩnda sãsãamɛ. 4 Baade a
yãkɛna tàasi kɛ, gbasa à ĩa dã. Àton a
yã lɛkɔ̃zi kɔ̃n gbɛ̃ pãnde pɔ́oro, 5 zaakɛ
baade é a zĩnda aso sɛ́mɛ.
6 Gbɛ̃ kɛ̀ wèe Luda yã daanɛ, à a auziki
li a dannɛrinɛ.
7 Àton a zĩnda kɛkɛro, Ludaa e sí
faboro. Pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ tɔ̃̀n è kɛ̃. 8 Tó gbɛ̃ tɔ̃̀ a
gbɛ̃nteekɛdaa, eé kaatɛna inɛ. Tó gbɛ̃ tɔ̃̀
Luda Nini dɔnɛna aɛ guu sɔ̃, eé wɛ̃̀ndi kɛ̀
è yãaroo inɛ. 9 Wàton kpasa kɔ̃n maakɛ-
naoro, zaakɛ tó wée kámma booro, wé
àre e a gurɔɔa. 10 Beee yãnzi tó wa zɛ́ è,
wàgae à maaa kɛ baade píngine, atɛ̃nsa
wa Yesu náanɛkɛri daanɔ.

Lɛ́zamma

11 À wɛ̃zã gbèregbere kɛ̀ má kɛ̃̀ kɔ̃n ma
zĩnda ɔɔo gwa sa.

12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe yã kɛɛ gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ yãnz-
inɔ bé wèe gã naaawa kɔ̃n bã̀ngukɛyão,
lɛ wàton wɛ́ɛ tãḿma zɛna kɔ̃n Kirisi gana
lía yãoro yãnzi. 13 Baa bã̀ngukɛri pìnɔ
see doka kũnaro. Aɔ̃ɔ yezi à bã̀ngu kɛ, lɛ
wà e wà ĩa dã a sèeda pì yã musu yãnz-
imɛ. 14 Mɛ́ ĩa dã pɔ́ke yã musuro, séde
wa Dii Yesu Kirisi gana lía yã baasiro, za-
akɛ beee yãnzi anduna gɔ̃̀mɛ gɛ̀ ũzi bensɔ̃
ma gɔ̃ gɛ̀ ũ andunanɛ. 15 Bã̀ngukɛna ke
bã̀ngukɛnasai yãke vĩro, séde gɔ̃na gbɛ̃
dufu ũu. 16 Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì
kũnanɔnɛ, à ń gba aafia. Aɔ̃mbe Isaraili
yãpuraanɔ ũ.
17 Zaa gbã̀a gbɛ̃ke tón wɛ́ɛ tãma dɔro.
Ĩaa kɛ̀ wà dàma Yesu yãnzi bɔ̀gbɛ kpɛ́ kú
ma mɛ̀a.
18 Ma gbɛ̃nɔ, wa Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ
kɛare! Aami.

ƐFESUDEENƆ

Gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa kɛ̀we Kirisi guu

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zı̃̀ri Luda
pɔyezina guu, mámbe ma takada kɛ̀
kɛ̃̀ Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Kirisi Yesu náanɛ
kɛɛ zaa Ɛfesunɔnɛ. 2 Wa De Luda kɔ̃n Dii
Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.
3 Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu
kpá! Wa kuuna Kirisi guu Luda a Ninii
aubarika píngi dàwagu zaa musu. 4 À wa
sɛ a guu anduna kaɛna ã, lɛ wa kuuna gɔ̃
dɛnɛ adona see sai. Yenzi guu 5 à gĩakɛ
à wa diɛ a nɛ́nɔ ũ Yesu Kirisi gãzĩ lán
èe wɛtɛɛ a pɔyezi guu nà, 6 lɛ à tɔ́ bɔ a
gbɛ̃kɛ gakuidee kɛ̀ à kɛ̀we a Nɛ́ yenzidee
guu yãnzi. 7 À guu à wa bo kɔ̃n a aruo. À
wa taarinɔ kɛ̃̀we a gbɛ̃kɛ bíta 8 kɛ̀ à kɛ̀we
à gɛ̃̀ ɔla yãnzi. Ɔ̃ndɔ̃ píngi kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ pín-
gio guu 9 à tò wa a pɔyezi asii dɔ̃̀ lán
à zɛ̀o à kɛ Kirisi gãzĩ nà. 10 Tó à pɔyezi
pì kɛgurɔɔ kà, eé pɔ́ píngi kakɔ̃a Kirisi ń
Mìdeenɛ, pɔ́ kɛ̀ kú musu kɔ̃n tɔɔtɛo píngi.
11 Luda kɛ̀ è yã píngi kɛ lán à zɛ̀o a pɔyezi
guu nà gĩakɛ à wa diɛ lán èe wɛtɛɛ nà, à
wa sɛ a pɔ́ ũ Kirisi guu, 12 lɛ wamɔwa kɛ̀
wa wɛ́ɛ dɔ Kirisizi zaa káakunɔ wàgɔ̃ dɛ à
tɔ́ gakuide bɔ̀rinɔ ũ. 13 Apinɔ sɔ̃, a yãpura
yã mà, a baaru nnaa kɛ̀ à a mì sì pì sì. À
guu Luda a zĩnda sèeda kɛ̀awa à Ninii kɛ̀
à à lɛ́ gbɛ̃̀ ũ. 14 Àmbe túbi kɛ̀ wɛ́ e kpɛ́-
gaau ũ ai Luda gɔ̃ gá a gbɛ̃nɔ bo, lɛ aɔ̃ à
tɔ́ gakuidee bɔ yãnzi.

Pɔlu aduakɛna Ɛfesudeenɔnɛ

15 Beee yãnzi zaa gurɔɔ kɛ̀ ma a Dii
Yesu náanɛkɛna mà kɔ̃n yenzi kɛ̀ á vĩ kɔ̃n
Luda gbɛ̃nɔ ń píngi, 16 mɛ́ɛ kámma bo
kɔ̃n Luda sáabukpanao a yã musuro. A
yã ègɔ̃ dɔmagu ma aduakɛna guu. 17 Mɛɛ̀
wɛ́ɛ kɛ kɛ̀ De gakuide, wa Dii Yesu Kirisi
Luda à a gba ɔ̃ndɔ̃ɔ à a wɛ́ɛ kɛ̃are kɔ̃n
a Ninii gbãaao, lɛ à e à à dɔ̃ wásawasa.
18 Mɛɛ̀ wɛ́ɛ kɛa à a nɔ̀sɛ wɛ̃are, lɛ à e à
tãmaa kɛ̀ à a sisia dɔ̃, à túbi gakuidee
auziki kɛ̀ à dìɛ a gbɛ̃nɔnɛ 19 kɔ̃n a gbãa
bíta bɔnsaɛ kɛ̀ èe zĩi kɛɛ wamɔwa kɛ̀
weè à náanɛ kɛɛnɔ guuo. Gbãa bíta pì
zĩi kɛ̀ Kirisi guu 20 gurɔɔ kɛ̀ Luda à fɛ̀ɛ
gaan à à vɛ̃̀ɛ a ɔplaazi zaa musu. 21 Gwen
Kirisi dɛn kpatablerinɔ kɔ̃n ikodeenɔ kɔ̃n
gbãadeenɔ kɔ̃n diinɔla ń píngi kɔ̃n tɔ́
kɛ̀ wè mì siɛ́nnɛnɔ píngi. Èe kɛ anduna
tiaa kɛ̀kii adonlo, kɔ̃n à kɛ̀ eé mɔ́omɛ dɔ.
22 Ludaa tò à iko vĩ pɔ́ píngia, ben à à dìɛ
baabɔ píngi mìdee ũ sɔsinɛ. 23 Sɔsi pìn
Kirisi mɛ̀ ũ, à dɛ Kirisi kɛ̀ è pɔ́ píngi papa
gu píngia papana ũ.

Fɛɛ bɔna gaan gɛ̃na wɛ̃̀ndin

2 Á dɛ yã gɛ̀nɔ ũ Ludanɛ a taarinɔ kɔ̃n
a durunnɔ yãnzi. 2 Á tɛ́ anduna kɛ̀ki
tuubazi, a mì sìɛ ĩa gbãadeenɔ kínanɛ,
Setãn kɛ̀ kpɛ́ dɔna ludayãmarisaideenɔnɛ
aɛ pì. 3 Wa píngi wá dɛ lán ń bà yã se.
Weè pɔ́ kɛ̀ wa mɛ̀ yezi kɔ̃n yã kɛ̀ wa
pɔɔ gbào kɛ. Wa ina guu wá dɛ gbɛ̃ kɛ̀
Luda é pɔfɛ̃ pitańmmanɔ ũ lán danɔ bà,
4 mɔde Luda sùu bíta, à yenzi vĩwe maa-
maa. 5 Gurɔɔ kɛ̀ wá dɛ gɛ̀nɔ ũ wa taar-
inɔ yãnzi, à wa fɛɛ kɔ̃n Kirisio lɛdo. À
a mì sì a gbɛ̃kɛɛ guu. 6 Kirisi Yesu guu
à wa sɛ à wa vɛ̃ɛo zaa musu, 7 lɛ à e à
a gbɛ̃kɛ bíta bɔnsaɛ ɔdɔańnɛ anduna kɛ̀
eé mɔ́ guu yãnzi yã maaa kɛ̀ à kɛ̀we ku-
una Kirisi Yesu guu musu. 8 Luda a mì sì
a gbɛ̃kɛɛ guu Yesu náanɛ kɛ̀ á kɛ̀ yãnzi.
Beee e bɔ a kiianlo, Luda bé à a gba. 9 A
mìsina e bɔ a yãkɛna gãzĩnlo, lɛ gbɛ̃ke
tón ĩa dãoro yãnzi. 10 Luda ɔgbɛn wa ũ.
Kirisi Yesu guu à wa kɛ lɛ wàgɔ̃ kú kɔ̃n
yã maaa kɛ̀ à gĩakɛ à dìɛwee kɛnao.

Gɔ̃na mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ Kirisi guu

11 Amɔa kɛ̀ á dɛ bori pãndenɔ ũ ina
guu, à laasuu lɛ́ a kuuna ziia. Bɛ̃̀n-
gudeenɔ è beare gɛfɔɔdeenɔ, mɔde aɔ̃
bɛ̃̀ngukɛna dɛ gbɛ̃ntee ɔgbɛ ũmɛ. 12 Gurɔ
beeea á kuu Kirisi sai, á dɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ
ũ Isarailinɔnɛ. A baka kú Luda bà kuu-

nańyo kɔ̃n à lɛ́gbɛ̃ńnɛnao guuro. Á kú an-
duna guu tãmaa sai ludadɔ̃sai. 13 Kirisi
Yesu guu tia, amɔa kɛ̀ á zɛ̃̀ kɔ̃n Ludao
yãanɔ a sɔ̃zi kĩi kɔ̃n Kirisi aru gbãaao.
14 Àmbe wa kuuna kɔ̃o nnaa ũ, à tò Yu-
danɔ kɔ̃n bori pãndenɔ gɔ̃̀ mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ.
À mɛ̀ guu à íbɛtɛ kɛ̀ da ń dagura bĩi ũu
gbòro, 15 à Musa doka kpà guuzi kɔ̃n à
yãdiɛnanɔ, lɛ à tó aɔ̃ plaa ń píngi gɔ̃ao
gbɛ̃ dufu mɛ̀n doo ũ. Lɛn à ń kɛ́ kɔ̃o nna
lɛ. 16 À íbɛtɛ yɛ̃̀a, à ń plaa ń píngi kɛ̀
nna kɔ̃n Ludao mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ pì guu a gana
lía yãnzi. 17 À mɔ̀ à kɛna nna kɔ̃n Ludao
baaru kpà amɔa kɛ̀ á zɛ̃̀ kɔ̃n Ludaonɔnɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kĩionɔ dɔ. 18 Kirisi yãnzi
wa píngi wá zɛ́ vĩ wà sɔ̃ De Ludazi kɔ̃n à
Nini dɔ̃nkɔ̃ gbãaao.

19 Beee yãnzi á dɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ ke
bɔ̀amɔnɔ ũ dɔro, a gɔ̃ bɛdeenɔ ũ kɔ̃n Luda
gbɛ̃nɔ, à uadeenɔ. 20 Ámbe kpɛ́ kɛ̀ Ludaa
bò ɛ̃ɛ kɛ̀ zĩ̀rinɔ kɔ̃n annabinɔɔ dàɛa ũ,
bensɔ̃ Kirisi Yesun à ɛ̃daɛgbɛ ũ. 21 À guun
kpɛ́ pɔ́ píngi è kɔ̃ kũn, ègɔ̃ gbãa Luda kpɛ́
ũ Dii guu. 22 À guu apinɔ se, á dɛ kpɛ́ pì
bobɔnɔ ũ, ámbe Luda Nini kúkii ũ.

Pɔlu zĩkɛna bori pãndenɔ tɛ́

3 Beee bé à tò mamɔma Pɔlu má dɛ
pisina ũ Kirisi Yesunɛ a bori pãndenɔ
yãnzi. 2 Ée ma lán Luda a gbɛ̃kɛkennɛna
zĩi dàmɛ mà kɛ a tɛ́roo? 3 Luda a asiiyã
ɔ̀dɔamɛ, má kɛ̃̀are féte kɔ̀. 4 Tó a à kyó kɛ̀,
é fɔ̃ à dɔ̃ lán ma wɛ́ɛ kɛ̃̀ nà Kirisi asiiyã
musu. 5 Luda e yã pì o gbɛ̃kenɛ yãro, ben
tia sa à ɔ̀dɔa a zĩ̀rinɔ kɔ̃n a annabinɔnɛ
kɔ̃n a Ninii gbãaao. 6 Yã kɛ̀ utɛna yãa pìn
yɛ̀: Kirisi Yesu guu baaru nna mana yãnzi
bori pãndenɔ gɔ̃̀ Luda túbiblerinɔ ũ lɛdo
kɔ̃n Yudanɔ, aɔ̃ gɔ̃̀ńyo mɛ̀dɔ̃nkɔ̃deenɔ ũ.
Aɔ̃ baka kú lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ guu. 7 Ma
gɔ̃ baaru nnaa pì kpàri ũ gbaa kɛ̀ Lu-
daa dàmɛ yãnzi kɔ̃n à gbãaa kɛ̀ èe zĩi kɛɛ
ma guuo. 8 Mamɔma kɛ̀ má kɛ̃sãna Luda
gbɛ̃nɔ tɛ́, Luda gbaa pì dàmɛ, ben mɛ́ɛ
Kirisi auziki yãanasai baaru kpaa bori
pãndenɔnɛ, 9 mɛ́ɛ asiiyã kɛ̀ Ludaa e wɛtɛɛ
gbɛ̃ sãnda píngine bɔɔńnɛ gupuraaa. Asi-
iyã pì utɛna Luda kɛ̀ pɔ́ píngi kɛ̀ kiia
zaa káaku, 10 ben tia sa à tò kpatabler-
inɔ kɔ̃n ikodee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ a ɔ̃ndɔ̃
bori pariinɔ dɔ̃̀ sɔsi gãzĩ. 11 Luda pɔyezi
kɛ̀ kuu zaa gurɔ píngi pì lɛ́ pàpa Kirisi
Yesu wa Dii gãzĩ. 12 À guu wá zɛ́ vĩ wà
sɔ̃ Ludazi kɔ̃n swɛ̃̀o kpaɛna à náanɛkɛna
yãnzi. 13 Beee yãnzi ma wɛ́ɛ kɛ̀awa àton
tó a nɔ̀sɛ yaka nawɛ̃a kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ a musu
yãnziro. A bɔna maaa yãnzimɛ.

Kirisi yenzi

14 Beee yãnzi mɛɛ̀ kúɛ De Ludanɛ.
15 À kiian à bɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musu kɔ̃n
tɔɔtɛonɔ ń tɔ́ èn ń píngi. 16 Mɛɛ̀ wɛ́ɛ kɛa
à a gba gbãaa a nɔ̀sɛ guu kɔ̃n a Ninii
gbãaao a auziki gakuide lɛ́n, 17 lɛ Kirisi
vɛ̃ɛ a swɛ̃̀n a náanɛ kɛ̀ ée kɛɛ yãnzi, a
kãsãpɛɛna gɔ̃ gbãa yenzi guu, 18 lɛ à e à à
yenzi yàasa kɔ̃n à gbɛ̃̀ao kɔ̃n à lezĩo kɔ̃n à
lɔ̀o gbázɛ dɔ̃ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ píngi, 19 lɛ à
e à à yenzi kɛ̀ weé fɔ̃ wà à lɛ́ dɔ̃ píngiroo
dɔ̃, Luda papana píngi pɛkɔ̃rɛawa.

20 Luda bíta! Eé fɔ̃ à kɛwe dɛ lán weè à
wɛ́ɛ kɛ ke weè à laasuu lɛ́ nàla maamaa
kɔ̃n gbãaa kɛ̀ èe zĩi kɛɛ wa guuo. 21 Wàgɔ̃
à tɔ́ bɔɔ sɔsi kɔ̃n Kirisi Yesuo guu ai wa
boriia gurɔ sãnda píngi! Aami.

Mɛ̀dɔ̃nkɔ̃kɛna

4 Mamɔma kɛ̀ má dɛ pisina ũ Diinɛ, ma
wɛ́ɛ kɛ̀awa a kuuna gɔ̃ dɛ lán Luda a
sisi àgɔ̃ dɛ nà. 2 À kɔ̃ fɔ̃ àgɔ̃ yekɔ̃zi zĩnd-
abusana guu kɔ̃n nɔ̀sɛyĩio kɔ̃n mɛnao. 3 À
wɛ́ɛ tã àgɔ̃ lɛ́dolɛ kɛ̀ bɔ̀ Luda Nini kiia vĩ
bà kɛ̀ è a dɔkɔ̃a ũ. 4 Mɛ̀ mɛ̀n domɛ, bensɔ̃
Ninii pì mɛ̀n domɛ. Lɛn tãmaa kɛ̀ Luda
a sisia mɛ̀n do lɛ se. 5 Dii mɛ̀n do ben-
sɔ̃ dɔnzizɛ mɛ̀n do kɔ̃n batisi mɛ̀n dooo.
6 Luda mɛ̀n domɛ wa píngi De ũ. Àmbe
à iko vĩ wa baadea, ègɔ̃ zĩi kɛɛ wa baade
píngi guu, à kú kɔ̃n wa baade píngio.

7 Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ wa baadenɛ, lán à
gba dàwe nà lɛ́n. 8 Beee yãnzi à kɛ̃na
Luda yãn wà bè:

Kɛ̀ à fɛ̀ɛ à tà musu, à dɔ̀ zi͂zɔnɔnɛ aɛ,
à gba dà gbɛ̃nɔnɛ.
9 À fɛɛ à tana musu beee dɛ diamɛ?
Beee bè à pìta ai tɔɔtɛ gĩzĩ gĩa. 10 Gbɛ̃
kɛ̀ pìta pìmɛ gbɛ̃ kɛ̀ fɛ̀ɛ à tà ludambɛ
musumusu ũ, lɛ à gu sãnda píngi pa.
11 Àmbe à gbɛ̃kenɔ gbà zɛ́ aɔ̃gɔ̃ dɛ zi͂rinɔ
ũ, gbɛ̃kenɔ annabinɔ, gbɛ̃kenɔ baarun-
nakparinɔ, gbɛ̃kenɔ pasitɔnɔ ke yãdan-
nɛrinɔ, 12 lɛ Luda gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú à zĩ soru
guu, lɛ Kirisi mɛ̀ gbãa kũ, 13 ai wa píngi
wàgɔ̃ gá ká Luda Nɛ́ náanɛ dɔ̃nkɔ̃ kɛnaa
à dɔ̃na dɔ̃nkɔ̃ guu, lɛ wà gɔ̃ gbɛ̃ papananɔ
ũ Kirisi kɛ̀ pɔ́ píngi pɛ̀kɔ̃rɛa bíta lɛ́n. 14 Tó
lɛmɛ wégɔ̃ dɛ nɛ́ féte kɛ̀ wè ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n mɔ-
nafikio kɛńzi wà ń sãsãnɔ ũ dɔro, kɛ̀ yã
dufu dannɛna è ń sɛ́ lán ĩa ke ísɔ̃ bà.
15 Auo, wé yãpuraa o kɔ̃n yenzio wà gbã
yã píngi musu Kirisi kɛ̀ dɛ à mì ũu guu.
16 À guun mɛ̀gu píngi è kɔ̃ kũn aɔ̃ nakɔ̃a
kɔ̃n tĩinɔ gbãaao, ben mɛ̀guunɔ è zĩi kɛ a
zɛ́a, mɛ̀ ègɔ̃ gbãa àgɔ̃ kaara kɔ̃n yenzio.

Kuuna zi kɔ̃n kuuna dufuo

17 Beee yãnzin mɛ́ɛ yã ooare kɔ̃n Dii
tɔ́o, mɛ́ɛ a gbaao làakari. Àtongɔ̃ kuu lán
kifii kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛfutakɛɛ dɔ́ńnɛ aɛnɔ bàro.
18 Aɔ̃ laasuu ń kɛ́ yɔ̃nkɔ, aɔ̃ɔ zã̀ kɔ̃n wɛ̃̀ndi
kɛ̀ Luda è kpáḿmao, kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sia, bensɔ̃
aɔ̃ swã gbãaa yãnzi. 19 Aɔ̃ɔ nɔ̀sɛ vĩro, aɔ̃ ń
zĩnda kpà wísaiyãa, aɔ̃ɔ dà zaa bori píngi
kɛna nii vĩ. 20 Amɔanɔ sɔ̃, ée Kirisi yã
dada lɛro. 21 A à yã mà, ben Yesu guu a
yãpuraa kɛ̀ à vĩi dàda. 22 Wà òare à ɔ kpá
a dà zii kɛ̀ dɔare aɛzi, kɛ̀ yàka a pɔ́nidɛna
zaaanɔ yãnzi. 23 Wà òare à a nɔ̀sɛ liɛ a
laasuu gɔ̃ dufu, 24 é dà dufu kɛ̀ Ludaa kɛ̀
lán a pɔ́ bà sɛ́, a kuuna égɔ̃ adona kuuna
yãpuradee ũ yãzɛdekɛna guu.
25 Beee yãnzi à ɔ kpá mɔnafiki yãzi, a
baade gae yãpuraa o a gbɛ̃daaanɛ, zaakɛ
mɛ̀dɔ̃nkɔ̃deenɔn wa ũ. 26 Tó a pɔ fɛ̃̀, àton
durun kɛro. Àton tó ɔfãntɛ̃ gɛ̃ kpɛ́n àgɔ̃
kpɛɛ pɔfɛ̃naro, 27 lɛ àton Ibilisi gba zɛ́ro
yãnzi. 28 Gbɛ̃ kɛ̀ è kpãi o yã kpãi tó. À
wɛ́ɛ tã à zĩ maaa kɛ kɔ̃n a ɔɔo, lɛ à pɔ́ e
à takaasideenɔ gba. 29 Àton tó yã zaa ke
bɔ a lɛ́nlo, séde à zɛ́dee kɛ̀ eé gbɛ̃ kaara,
à kɛ àre ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e maanɔnɛ. 30 Àton
Luda Nini kɛ̀ kú adona da pɔsiaanlo. À
dɛ sèeda kɛ̀ Ludaa kɛ̀awa ai a bogurɔzĩ ũ.
31 Àton kɛ ĩi kɔ̃n gbɛ̃keoro. À pɔfɛ̃ tó kɔ̃n
pɛ̃tɛ̃o kɔ̃n patana gbãaao kɔ̃n gbɛ̃sɔ̃sɔ̃nao
kɔ̃n pãsĩ bori sãnda píngio. 32 Àgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ
vĩ kɔ̃o. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda vĩ. À sùu kɛ kɔ̃o lán
Luda sùu kɛ̀ao nà Kirisi guu.

Kuuna gupuraan

5 Lán á dɛ Luda nɛ́ yenzideenɔ ũ nà, à
à zɛ́kpaɛ sɛ́. 2 Lán Kirisi yewazi nà à
gì a wɛ̃̀ndizi wa yãnzi sa'obɔ kɛ̀ à gũ nna
Ludanɛ ũ, à tó yekɔ̃zina dɔare aɛ lɛ se.
3 Lán á dɛ Luda gbɛ̃nɔ ũ nà, èe kɔ̃ sío
wà pãpãkɛna ke dà zaa bori píngi ke
wãkũ yã ma a tɛ́ sero. 4 Wísaiyã'ona kɔ̃n
yã dɔ̀rɔsai onao kɔ̃n fàadi zaa bonao e
kɔ̃ síaoro dɔ, sé sáabukpana yã. 5 Àgɔ̃
dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ pãpãkɛri ke dàzaade ke
wãkũde ke é kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ble
lɛdo kɔ̃n Kirisioro. Pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ è à wãkũ kɛɛ
gɔ̃̀ à dii ũmɛ. 6 Àton tó gbɛ̃ke a sãsã kɔ̃n
yã pã korioro. Yã beee takanɔ bé eé tó
Luda pɔfɛ̃ pita a yãmarisaideenɔa. 7 Àton
tó a bà gɔ̃ kúńyoro. 8 Á kú gusiaan yã,
tia sa Dii guu á kú gupuraan. Àgɔ̃ kuu
gupura gbɛ̃nɔ ũ, 9 zaakɛ gupuraa è maa
bori sãnda píngi ińnɛ kɔ̃n yãzɛdeeo kɔ̃n
yãpuraao. 10 À yã kɛ̀ è ká Diinɛ dada.
11 A bà tóngɔ̃ kú kɔ̃n gusia yãkɛna kɛ̀
à kaarana vĩroooro. À yã beeenɔ bɔbɔ
gupuraaa. 12 Baa yã kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔ è kɛ asii
guu ona nɛ́ wíyãmɛ. 13 Tó wà bɔ̀ kɔ̃n yão
gupuraaa, wè à sãnsãn dɔ̃, 14 zaakɛ gupu-
raa è tó wà pɔ́ píngi e. Beee yãnzi wè be:
I'ori ǹ vu ǹ fɛɛ bɔna gɛ̀nɔ tɛ́,
Kirisi é guu punnɛ.
15 Àgɔ̃ a táa'ona dɔ̃ maamaa. Àtongɔ̃
dɛ yɔ̃nkɔɔnɔ ũro, sé ɔ̃ndɔ̃rinɔ. 16 Àgae
yã kɛ̀ Luda à zɛ́ bɔ̀aree kɛ, zaakɛ gurɔɔ
kɛ̀kiinɔɔ zaa. 17 Beee yãnzi àtongɔ̃ mì-
saideenɔ ũro, àgɔ̃ dɔ̃ lán Dii pɔyezi dɛ
nà. 18 Àtongɔ̃ kú kɔ̃n wɛ̃dɛnaoro, è pã-

pãa zĩímmamɛ, mɔde à tó Luda Nini gɔ̃
zĩi kɛ a guu papana, 19 gbasa à fàadi bo
kɔ̃o kɔ̃n saamuo kɔ̃n Luda tɔ́kpanao kɔ̃n
lɛ̀ kɛ̀ Luda Nini è daareeo. À lɛ̀ sí à Dii tɔ́
kpá a swɛ̃̀ guu, 20 àgɔ̃ De Luda sáabu kɛɛ
gurɔ píngi yã píngi guu kɔ̃n wa Dii Yesu
Kirisi tɔ́o. 21 À mì siɛkɔ̃nɛ Kirisi vĩa kɛ̀ á
vĩ yãnzi.

Gɔ̃gbɛ̃ kuuna kɔ̃n a naɔ̃o

22 A nɔgbɛ̃nɔ, a baade gae mì siɛ a za-
˜nɛ lán Diin ée kɛɛnɛ bà. 23 Zaakɛ gɔ̃gbɛ̃n
nɔgbɛ̃ mì ũ, lán Kirisi dɛ sɔsi kɛ̀ dɛ à mɛ̀
ũu mì ũ nà kɔ̃n à Mìsirio. 24 Lán sɔsi è mì
siɛ Kirisinɛ nà, lɛmɛ se nɔgbɛ̃nɔ gae mì
siɛ ń zãnɔnɛ lɛ yã píngi guu.
25 A gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, a baade gɔ̃ ye a naɔ̃zi
lán Kirisi ye sɔsizi nà, à gì a wɛ̃̀ndizi à
yãnzi. 26 À à gbãsĩ bɔ̀n kɔ̃n ío a yã gãzĩ lɛ
àgɔ̃ de a pɔ́ ũ, 27 lɛ à à kpan'aɛ kɛ kɔ̃n
gakuio pɔ́gbɛ sai yitookũna sai see sai
gbãsĩ sai taari sai. 28 Lɛn à kɔ̃ sìo gɔ̃g-
bɛ̃ píngi gɔ̃ ye a naɔ̃zi lɛ lán a zĩnda mɛ̀
bà. Gbɛ̃ kɛ̀ ye a naɔ̃zi ye a zĩndazimɛ.
29 Gbɛ̃ke è gí a zĩnda mɛ̀ziro. È pɔ́blee
kpáa è làakari dɔa lán Kirisi è kɛ sɔs-
inɛ nà, 30 kɛ̀ wá dɛ à mɛ̀guunɔ ũ yãnzi.
31 Beee yãnzi gɔ̃gbɛ̃ é a de kɔ̃n a dao tó,
aɔ̃é nakɔ̃a kɔ̃n a naɔ̃o, aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa é gɔ̃
mɛ̀ doo ũ. 32 Asii bíta kú yã pì guu, má
è à dɛ lɛ Kirisi dagura kɔ̃n a sɔsio. 33 Baa
kɔ̃n beeeo à dɛ a yã ũ se dɔ. A baade gɔ̃
ye a naɔ̃zi lán a zĩnda bà. Nɔgbɛ̃ sɔ̃ a zã
yã da.

Nɛ́nɔ yã

6 A nɛ́nɔ, Dii guu àgae a de kɔ̃n a dao
yã ma, zaakɛ beee bé à maa. 2–3 À bɛɛ
lí a de kɔ̃n a daonɛ, lɛ àgɔ̃ aafia à gì kɛ
anduna guu. Yã kɛ̀ Ludaa dìɛ káaku kɔ̃n
lɛ́gbɛ̃naon gwe.
4 A denɔ sɔ̃, àton a nɛ́nɔ nɔ̀sɛ yakaro. À
ń toto à lɛ́ daḿma Yesude nɛ́gwana ũ.

Zɔ̀nɔ yã

5 A zɔ̀nɔ, àgae a anduna kɛ̀ diinɔ yã ma
kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n vĩao kɔ̃n luganao, lán
Kirisin ée kɛɛnɛ bà. 6 Àton zĩi kɛ́nnɛ ń
wɛ́ɛ yãnziro. Àgae Luda pɔyezi kɛ kɔ̃n
yãpuraao kɛ̀ ámbe Kirisi zɔ̀nɔ ũ yãnzi.
7 Àgae zĩi kɛ kɔ̃n aĩao lán Diin ée kɛɛnɛ
bà, èe kɛ gbɛ̃nteenlo. 8 Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Dii é
baade maakɛna fĩa bonɛ, zɔ̀ kesɔ̃ wɛ̃ɛnɛ.
9 A diinɔ sɔ̃, àgae kɛ́nnɛ lɛ se. À yã pãsĩ
ońnɛna tó. Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃pinɔ kɔ̃n apinɔo
píngi, a Dii kú musu, è yã kɛ gbɛ̃ke wɛ́ɛ
yãnziro.

Gɔ̃kɛbɔ kɛ̀ Ludaa kpàwaanɔ

10 Yã kɛ̀ gɔ̃̀n yɛ̀: Àgɔ̃ gbãa Dii guu kɔ̃n
à iko gbãa bítao. 11 À gɔ̃kɛbɔ kɛ̀ Ludaa
kpàawaanɔ da píngi, lɛ à e à zɛ gíngin
à Ibilisi ɔ̃ndɔ̃ɔ fɔ̃. 12 Zaakɛ èe kɛ gbɛ̃n-
teenɔn wée ɔsi kaańyoro, séde nini zaaa
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ. Aɔ̃ɔ dɛ anduna kɛ̀kii
gusia kíblerinɔ ũ kɔ̃n ń mìdeenɔ kɔ̃n ń
ikodeenɔ. 13 Beee yãnzi à gɔ̃kɛbɔ pìnɔ
sɛ́ɛ à da píngi, lɛ à fɔ̃ à zɛ à gí gurɔ
zaa zĩ, gbasa à gɔ̃ zɛna gíngin à píngi
kɛna gbɛra. 14 Àgɔ̃ zɛna gbãa, à yãpu-
raa dɔ a pii asaa ũ, à yãzɛdee da mɔ̀
uta ũ. 15 À kɛna nna kɔ̃n Ludao baaru
nnaa kpá kyatee ũ, lɛ àgɔ̃ kú kɔ̃n soruo.
16 Àgɔ̃ ludanaanɛkɛna kũna sɛngbango ũ
gurɔ píngi, lɛ à fɔ̃ à Setãn kà tɛ́deenɔ
dɛ píngi. 17 À mìsina sɛ́ à kú mɔ̀fura ũ,
àgɔ̃ Luda yã kɛ̀ dɛ à Ninii fɛ̃ɛdaa ũ kũna.
18 Àgaegɔ̃ adua kɛɛ gurɔ píngi, àgɔ̃ Luda
dɔnlɛ gbekaa yã píngi guu kɔ̃n à Ninii
dɔnnɛ'aɛo. Àgae itɛ̃ kɛ kɔ̃n mɛna bítao,
àgɔ̃ adua kɛɛ Luda gbɛ̃nɔnɛ ń píngi. 19 À
adua kɛmɛ dɔ, lɛ tó mɛ́ɛ yã oo, Luda ma
gba lɛ́ mà a baaru nnaa asii ońnɛ vĩa
sai. 20 Baaru nnaa pì yãnzi má dɛ Luda
wɛ́ɛdee kɛ̀ wà dà kpɛ́siaan ũ. Àgɔ̃ adua
kɛɛmɛ, lɛ mà baaru nnaa kpá vĩa sai lán
à kɔ̃ sìo mà kpá nà.

Lɛ́zammana

21 Wa gbɛ̃ndo yenzide Tikiku, Dii
zĩkɛri náanɛdee é ma baaru kpáare píngi,
lɛ à e àgɔ̃ ma kuuna dɔ̃ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ
kɛɛo. 22 Ma à zĩ̀awa, lɛ à wa kuuna
oaremɛ, a nɔ̀sɛ e à yĩi kũ.

23 Wa gbɛ̃nɔ, De Luda kɔ̃n Dii Yesu
Kirisio a gba aafia, à a yekɔ̃zina kaaraare
kɔ̃n a ludanaanɛkɛnao. 24 Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye wa Dii Yesu Kirisizi yãana
sainɔnɛ ń píngi.

FILIPIDEENƆ

Pɔlu aduakɛna Filipideenɔnɛ

1 Mamɔma Pɔlu kɔ̃n Timɔtio Kirisi
Yesu zɔ̀blerinɔ wámbe wa takada kɛ̀
kɛ̃̀ Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Filipinɔnɛ kuuna
Kirisi Yesu guu kɔ̃n ń gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ń dɔn-
lɛrinɔ. 2 Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio
gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.
3 Gurɔɔ kɛ̀ a yã dɔ̀magu píngi, mɛɛ̀gɔ̃
ma Luda sáabu kpaamɛ. 4 Ma aduakɛna
guu píngi mɛɛ̀gɔ̃ adua kɛɛare a píngi kɔ̃n
pɔnnaao, 5 kɛ̀ a ɔ kàkɔ̃amao baaru nna
kpana guu zaa gurɔɔ kɛ̀ á mà ai kɔ̃n a
gbȁao yãnzi. 6 Má dɔ̃ sãnsãn, lán Luda zĩ
maaa dàɛ a tɛ́ nà, eégɔ̃ kɛɛ ai à gá mì
dɛo Kirisi Yesu mɔ́gurɔzĩ. 7 À maa kɛ̀ má
a yã kũna a píngi lɛ, zaakɛ a yã kú ma
swɛ̃̀n. Má da kpɛ́siaann yoo, má zɛ kɔ̃n
baaru nnaa pìo a yãpura ona yãnzin yoo,
a píngi á baka vĩ zɛ́ kɛ̀ Luda ma gbaa guu.
8 Ludaa dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ɛ a bɛgɛɛ kɛɛ a píngi
kɔ̃n Kirisi Yesu yenzi boriio. 9 Mɛɛ̀ adua
kɛɛare, lɛ a yenzi gɔ̃ kaara àgɔ̃ gaa dɔ̃na
guu kɔ̃n wɛ́ɛkɛ̃nao súusu, 10 lɛ à yã kɛ̀ kɔ̃
sìo à kɛɛ dɔ̃, àgɔ̃ kuu nɔ̀sɛpuradeenɔ ũ
taari sai Kirisi mɔ́gurɔzĩ. 11 Àgɔ̃ pana kɔ̃n
yã maaa kɛ̀ è bɔ Yesu Kirisi kiianɔo, lɛ wà
Luda tɔ́ bɔ wà à sáabu kpá.

Kirisin Pɔlu wɛ̃̀ndi ũ

12 Ma gbɛ̃nɔ, má yezi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ yã
kɛ̀ ma le tɛ́ kà baaru nna gana aɛmmɛ,
13 ben soza kíbɛ dogarinɔ píngi kɔ̃n gbɛ̃
kpaaanɔɔ dɔ̃̀ kɛ̀ Kirisi yãnzin wà ma dà
kpɛ́siaanzi. 14 Ma dana kpɛ́siaan yãnzi
wa gbɛ̃ parideenɔ Dii náanɛ kɛ̀ dɛ yãala,
ben aɔ̃ kùgbãaa kàara, aɔ̃ɔe Luda yã oo
gbɛ̃nɔnɛ vĩa sai.
15 Yãpuramɛ, aɔ̃ gbɛ̃kenɔ è Kirisi
yã waazi kɛ dɛnlana yãnzi kɔ̃n
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kɔ̃n nɔ̀sɛ
maaao. 16 Gbɛ̃ kɛ̀kiinɔ è kɛ kɔ̃n
yenziomɛ, zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ má zɛna
kɔ̃n Yesu baarunnakpanao yãnzin má
yina kɛ̀zi. 17 Nɔ̀sɛgɔ̃aanɔdee pìnɔ sɔ̃
è Kirisi yã waazi kɛ dɛnla'ɔdɔannɛna
yãnzimɛ, èe kɛ kɔ̃n nɔ̀sɛ puraaonlo.
Aɔ̃ɔe daa wèe ma kuuna kpɛ́siaan
nawɛ̃a kaaramɛ. 18 Yãken yɔ́? Mɔnafiki
guun yoo, yãpuraa guun yoo, à píngi
dé, wèe Kirisi yã waazi kɛɛmɛ. Ma pɔɔ
nna kɔ̃n beeeo, bensɔ̃ eé ɛara à kɛ nna
dɔ, 19 zaakɛ má dɔ̃ kɛ̀ adua kɛ̀ ée kɛɛmɛ
kɔ̃n Yesu Kirisi Ninii dɔnlɛo é tó mà
bɔ. 20 Ma wɛ́ɛ dɔzi, bensɔ̃ má à náanɛ
vĩ maamaa, kɛ̀ wí é ma kũ yãke guuro.
Tia sa lán a zii bà kɔ̃n kùgbãaao mɛ́
Kirisi tɔ́ bɔ ma mɛ̀ guu, má kuun yoo
kesɔ̃ ma gan yoo. 21 Zaakɛ Kirisi yãnzin
má kuuzi, gaa dɛmɛ àre ũ. 22 Tó ma
kuuna wɛ̃̀ndio dɛmɛ zĩ àredee ũ, má dɔ̃
à kɛ̀ mɛ́ sɛ́ro, 23 ma laasuu kpaatɛnamɛ.
Má yezi mà tá, lɛ màgɔ̃ kú kɔ̃n Kirisio.
Gwee maamɛ dɛ gura kɛ̀la zȁ. 24 Mɔde à
maa màgɔ̃ kú wɛ̃̀ndio a yãnzi. 25 Beee
yã fɛɛna vĩro. Má dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ gɔ̃ kɛ̀ màgɔ̃
kúao a píngi, lɛ à e à gá aɛ kɔ̃n pɔnnaao
ludanaanɛkɛna guu.
26 Lɛn gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ ɛara mà mɔ́ a gwa
lɛ, é zɛ́ e à ĩa dã Kirisi Yesu guu maa-
maa ma yãnzi. 27 À píngi dé, tó ma mɔ
a gwa ke mɛ́ɛ mɔ́ro yoo, à tó a kuuna
kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Kirisi baaru nnaao, lɛ tó mɛ́ɛ a
baaru maa, mà ma kɛ̀ á zɛna gíngin kɔ̃n
lɛ́doleo, ée ɔsi kaa kɔ̃n nɔ̀sɛo do baaru
nnaa pì zɛ́ yãnzi. 28 Àton tó a ibɛɛnɔ yãke
vĩa a kũro. Beee égɔ̃ dɛńnɛ sèeda ũ kɛ̀
aɔ̃ mì pɛ̀ kaatɛnaa, amɔanɔ sɔ̃ é bɔ maa.
Luda kɛnan gwe. 29 Zaakɛ Luda a gba zɛ́
à nawɛ̃a kɛ Kirisinɛ, èe kɛ à náanɛkɛna
adonlo. 30 Ɔsii kɛ̀ á è mɛ́ɛ kaa yã, bensɔ̃
á mà mɛ́ɛ kaa ai tia, apinɔ á kú ɔsi dɔ̃nkɔ̃
pì guumɛ.

Zĩndabusana

2 Tó a kuuna Kirisi guu lɛ́damma vĩ,
tó à yenzi e tɛ́ kaaagu, tó á lɛ́dolɛ vĩ
kɔ̃n à Niniio, tó á kɔ̃ wɛ̃nda vĩ kɔ̃n sùuo,
2 à laasuu dɔ̃nkɔ̃ kɛ, àgɔ̃ yenzi dɔ̃nkɔ̃ vĩ

lɛ́dɔ̃nkɔ̃deenɔ ũ, pɔyeziyãdɔ̃nkɔ̃deenɔ ũ,
lɛ ma pɔnnaa gɔ̃ papana. 3 Àton yãke kɛ
dɛnlana ke yɔ̀kɔ̃kɛna yãnziro. Zĩndabu-
sana guu à a gbɛ̃daaa diɛ bɛ̀ɛ vĩ dɛ a zĩn-
dala. 4 Gbɛ̃ke tón laasuu lɛ́ a zĩnda mɛ̀n
do yãaro, à gbɛ̃ pãndenɔ pɔ́ lɛ́ dɔ. 5 Àgɔ̃
nɔ̀sɛ kɛ̀ Kirisi Yesu vĩi vĩ se.
6 À ludakɛɛ guu èe a zĩnda kɛna sɛ̃nkpɛ
kɔ̃n Ludao yã daro,
7 ben à a zĩnda gwena tòn, à zĩ̀rikɛɛ sɛ̀,
à gɔ̃̀ gbɛ̃ntee ũ, à gbɛ̃nteekɛɛ sɛ̀.
8 À a zĩnda bùsa,
à mì sìɛ ai à gàa à gào,
ai líkpangbãroo gaaa.
9 Beee yãnzi Luda à sɛ̀ lezĩ,
à tɔ́ kɛ̀ dɛ tɔ́ píngilaa kpànɛ,
10 lɛ tó wà Yesu tɔ́ sì,
gbɛ̃ sãnda píngi é kúɛnɛ
ludambɛ kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n tɔɔtɛ gĩzĩo,
11 gbɛ̃ sãnda píngi é o a lɛ́o
kɛ̀ Yesu Kirisi bé Dii ũ
De Luda tɔ́bɔna yãnzi.

À guu puńnɛ anduna guu

12 Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán
eè ma yã ma gurɔɔ kɛ̀ má kúao nà, atɛ̃nsa
kɛ̀ má kúao tia dɔro, àgɔ̃ a bɔna maa
lɛ́ paazi kɔ̃n vĩao kɔ̃n luganao. 13 Za-
akɛ Luda bé èe zĩi kɛɛ a guu, lɛ àgɔ̃
ye à pɔyezizi gbasa à kɛ. 14 À yã píngi
kɛ wisɔ̃ kɔ̃n lɛokpaakɔ̃ao sai, 15 lɛ àgɔ̃
taari sai, gbãsĩ sai, Luda né seesaideenɔ
ũ tɔ̃ɔrigbɛ̃ sãsãna nɔ̀sɛpãsĩdeenɔ tɛ́, kɛ̀ ée
guu puńnɛ anduna guu lán sɔsɔnɛnɔ bà,
16 àgɔ̃ wɛ̃̀ndi yã kũna, lɛ mà e mà ĩa dãao
Kirisi mɔ́gurɔzĩ yãnzi. Tó ée kɛɛ lɛ, lɛ mɛ́ɛ
bà pã lɛ́ro bensɔ̃ mɛ́ɛ zĩ pãa kɛro. 17 Baa
tó ma aru é kwɛ́ɛ a ludanaanɛkɛna sa'o'i
ũ, ma pɔɔ égɔ̃ nna, mɛ́ɛ pɔnnaa kɛɛao a
píngi. 18 Apinɔ sɔ̃, à pɔnnaa kɛ lɛ, wà kɛ
lɛdo.

Timɔti kɔ̃n Ɛpafarɔdituo

19 Kɔ̃n Dii Yesu aubarikao mɛ́ Timɔti
zĩawa tia, lɛ mà e mà a baaru ma, ma
làakari kpáɛ. 20 Má gbɛ̃ke vĩ kɛ̀ à ye a
yãzi kɔ̃n yãpuraao lán à bàro. 21 Baade
píngi zĩnda yã bé è dɔnɛ aɛ, èe kɛ Yesu
Kirisi yãnlo. 22 Á dɔ̃ lán Timɔti aĩa kɛ̀ nà,
à baaru nna zĩi kɛ̀mao lán né kɔ̃n a deo
bà. 23 Tó má a zɛna dɔ̃ súusu, má yezi mà
à zĩawa gɔ̃ɔ. 24 Má Dii náanɛ vĩ kɛ̀ mɛ́ mɔ́
tia ma zĩnda.
25 Ma gbɛ̃ Ɛpafarɔditu, ma zĩkɛri daa,
ma kɔ̃dɛkɛri daa kɛ̀ a à zĩ̀ à dɔmalɛ kɔ̃n
pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ à ni dɛɛnɔ, má è à maa mà
à gbarɛawamɛ. 26 Èe a bɛgɛ kɛɛ a píngi,
bensɔ̃ à nɔ̀sɛ yàka, kɛ̀ a à gyãkɛna baaru
mà yãnzi. 27 À gyãa kɛ̀ yãpura ai à kà
gana, ben Luda à wɛ̃nda gwà. Èe kɛ àpi
adonlo, kɔ̃n mapiomɛ se, lɛ ma pɔsiaa
tón kaararo yãnzi. 28 Beee yãnzin mɛ́ɛ
wãa mà à gbarɛawazi, lɛ a wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ, a
pɔɔ kɛ nna, ma làakari kpáɛ. 29 À gbãakɛ
kpázi Dii guu kɔ̃n pɔnna bítao. À bɛ̀ɛ lí
gbɛ̃ beee takanɛ. 30 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ eé ga
Kirisi zĩ yãnzi. À a zĩnda kpà gaaa, lɛ à e
à dɔnlɛ kɛ̀ é fɔ̃ à kɛmɛroo kɛmɛ yãnzi.

Kirisi dɔ̃na

3 Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ gɔ̃̀n yɛ̀: À pɔnnaa kɛ
Dii guu. Mɛ́ gí yã kɛ̀ má òare yãa gbɛ̀
sisiziro. Àmbe aafia ũare. 2 À làakari kɛ
lɛwan mɔ̀nɔzi, zaakɛri kɛ̀ aɔ̃è ń kɛ gyái-
gyai pìnɔ! 3 Wamɔwa kɛ̀ weè dɔnzi kɛ Lu-
danɛ kɔ̃n à Ninii gbãaao, weè ĩa dã Kirisi
Yesu guu, weè náanɛ kpá wa zĩnda yãaro
wámbe bãngude yãpuraanɔ ũ. 4 Mapi,
má zɛ́ vĩ mà náanɛ kpá ma zĩndaa. Tó
gbɛ̃ e daa á a zĩnda náanɛkɛna, ma pɔ́
dɛàla. 5 Ma bãngu kɛ̀ ma gurɔ sɔraagɔ̃dee
zĩ. Isarailin ma ũ ina guu, Bɛyãmi borii,
Eberu bori yãpuraa. Musa doka musu má
kú Farisinɔ gãli guu. 6 Ma aĩa kɛ̀, ma wɛ́ɛ
tã̀ sɔsi gbɛ̃nɔa. Yãkɛna a zɛ́a Musa doka
guu, gbɛ̃kee e fɔ̃ à ma taari èro. 7 Mɔde
yã kɛ̀ má kũna àre ũ yãa pìnɔ gɔ̃̀mɛ àre
sai tia Kirisi yãnzi. 8 À kɛ̀ dɛńlaa ma yã
píngi dìɛ àre sai ma Dii Kirisi Yesu dɔ̃na
kɛ̀ dɛ à píngila yãnzi. Kirisi pì yãnzin ma
ɔ gbàrɛ yã píngizi bùsa ũzi, lɛ màgɔ̃ à vĩ,
9 màgɔ̃ kú à guu kɔ̃n yã kɛ̀ è tó wà kɛ nna

kɔ̃n Ludao a náanɛkɛna yãnzio. Luda è
tó yã bɔńyo nna dokakũna yãnzinlo, è tó
yã bɔńyo nna Kirisi náanɛkɛna yãnzimɛ.
10 Yã kɛ̀ má yezi bé à dɛ mà Kirisi dɔ̃ kɔ̃n
gbãaa kɛ̀ à fɛ̀ɛo bɔna gaan-o, lɛ ma bà gɔ̃
kú à nawɛ̃akɛna guu, mà gɔ̃ lán à bà à
gaa guu 11 gbasa mà gɔ̃ gàafɛɛ ũ.

Pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ pɛɛa lena

12 Èe kɛ má lè pínginlo bensɔ̃ má pa-
pana gĩaro. Mɛ́ɛ pɛɛamɛ, lɛ mà yã kɛ̀
Kirisi Yesu ma sɛ a pɔ́ ũ yãnzi sí ma pɔ́
ũ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ sɛ́ kɛ̀ má lè má kũ̀
kɔ̀ro. Yã mɛ̀n doon mɛ́ɛ kɛɛ, mɛɛ̀ nɔnɔ pɔ́
kɛ̀ kú ma aɛzi, pɔ́ kɛ̀ kú ma kpɛɛ laasu-
ulɛna sai. 14 Mɛ́ɛ pɛɛ pɔ́ kɛ̀ ma wɛ́ɛ dɔzia,
lɛ mà àre kɛ̀ Luda wa sisia gana musu
e Kirisi Yesu gãzĩ. 15 Wamɔwa gbɛ̃ pa-
pananɔ, wàgɔ̃ laasuu beee vĩ. Tó á laa-
suu pãnde vĩ, Luda é a wɛ́ɛ kɛ̃are yã beee
musu. 16 À píngi dé, guu kɛ̀ wa kan kɛ̀,
wà gá aɛ zɛ́ dɔ̃nkɔ̃ pì guu.
17 Ma gbɛ̃nɔ, à ma zɛ́kpaɛ sɛ́, lán wa
à taka kɛ̀are nà, a wɛ́ɛ gɔ̃ tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
kuuna kɔ̃ sìonɔzi. 18 Mɛɛ̀gɔ̃ ooare yã gɛ̃̀n
baaagɔ̃, bensɔ̃ ma ɛara mɛ́ɛ ooare tia dɔ
kɔ̃n wɛ́ɛ'io, gbɛ̃nɔɔ kuu pari kɛ̀ aɔ̃ yãkɛna
ń kɛ́ Kirisi gana lía ibɛɛnɔ ũ. 19 Aɔ̃ mì
pɛ̀ kaatɛnaa. Aɔ̃ gbɛɛɛn ń dii ũ, wíyãn ń
ĩadãbɔ ũ, anduna yãn aɔ̃ laasuu ègɔ̃ kúa.
20 Wapinɔ sɔ̃, ludambɛ gbɛ̃nɔn wa ũ, wa
wɛ́ɛ dɔ Mìsiri kɛ̀ eé bɔ gweezi, àmbe Dii
Yesu Kirisi ũ. 21 Eé wa mɛ̀ gbãasainɔ li
lán a mɛ̀ gakuidee bà kɔ̃n a gbãaa kɛ̀ eé
fɔ̃ à tó pɔ́ píngi mì siɛareeo.

Lɛ́dammana

4 Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzidee kɛ̀ mɛ́ɛ a
bɛgɛ kɛɛnɔ, amɔa kɛ̀ á dɛ ma ĩadãbɔ
kɛ̀ mɛɛ̀ pɔnnaa kɛo ũunɔ, àgɔ̃ zɛna gíngin
Dii guu lɛ, ma gbɛ̃nɔ.
2 Ma agbaa kpà Yuodianɛ kɔ̃n Sintisio
aɔ̃gɔ̃ lɛ́dolɛ vĩ Dii guu. 3 Mmɔn sɔ̃ ma
gbɛ̃ndo náanɛde, ma wɛ́ɛ kɛ̀mma, ǹ dɔ
nɔgbɛ̃ pìnɔlɛ, zaakɛ aɔ̃ ɔsi kàmao baaru
nna kpana guu kɔ̃n Kɛlɛmɛntio kɔ̃n ma
zĩkɛri daanɔ. Aɔ̃ tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takadan.
4 Àgɔ̃ pɔnnaa kɛɛ Dii guu gurɔ píngi.
Má ɔ̀are dɔ, à pɔnnaa kɛ. 5 À a zĩnda busa
baade píngine. Dii mɔna kà kĩi. 6 Àton
yãke kɛ̃̀hãn kɛro. Yã píngi guu à adua
kɛ à yã gbeka Ludaa kɔ̃n sáabukɛnao,
à a yã'ɔ̃ammanɔ onɛ, 7 eé a nɔ̀sɛ kɔ̃n a
làakario kpáɛare Kirisi Yesu guu. Nɔ̀sɛk-
paɛna pì bíta, à dɛ gbɛ̃ntee dɔ̃nala.
8 Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ gɔ̃̀aren yɛ̀: Yã kɛ̀
yãpuraa vĩ bensɔ̃ à bɛ̀ɛ vĩ, yã kɛ̀ zɛ́ vĩ
bensɔ̃ à gbãsĩ vĩro, yã kɛ̀ nna bensɔ̃ à
aubarika vĩ, yã kɛ̀ maa bensɔ̃ wɛ̀ à sáabu
kpá, àgae laasuu lɛ́ yã beeenɔ musu. 9 Yã
kɛ̀ má dàare á sì, yã kɛ̀ á mà ma lɛ́zĩ ben-
sɔ̃ á èma, à yã beeenɔ kɛ, Luda Aafiade
égɔ̃ kúao.

Pɔlu Filipideenɔ sáabukpana

10 Ma pɔɔ nna bíta Dii guu, zaakɛ a
laasuu ɛ̀ara à sù ma yãa sa. A bà kú-
mao zaa zi, mɔde zɛ́n ée ero. 11 Mɛ́ɛ o
lɛ kɛ̀ mɛ́ɛ takaasi kɛɛ yãnzinlo, zaakɛ
má dà ma zĩndanɛ màgɔ̃ sáabu vĩ gwena
píngi guu. 12 Má takaasikɛna dɔ̃ bensɔ̃
má nnamana dɔ̃. Gurɔ píngi gu píngia
kãna ke nɔaa, pɔ́dinzi ke pɔ́kɛ̃sãmmana
yãke vĩmɛ dɔro. 13 Mɛ́ pɔ́ píngi fɔ̃ Kirisi kɛ̀
è ma gba gbãaa yãnzi. 14 Baa kɔ̃n beeeo
kɛ̀ a bà kú kɔ̃n ma takaasikɛnao, a yã
maaa kɛ̀.
15 Filipideenɔ, á dɔ̃ a zĩndanɛ, ma
baaru nna kpanaare káaku guu, kɛ̀ ma
bɔ Masedonia bùsun, sɔsi kee kuu kɛ̀ ɔ
dàma kɔ̃n ɔɔ bɔkɔ̃tɛoro, sɛ́ apinɔ. 16 Baa
gurɔɔ kɛ̀ má kú Tɛsalonika, a pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ à
ni dɛɛnɔ kpɛ̃̀sãmɛ dɛ gɛ̃̀n doola. 17 Èe kɛ
gbaan mɛ́ɛ wɛtɛɛro, a àre kaarana Luda
kiian mɛ́ɛ wɛtɛɛ. 18 Ma pɔ́ kɛ̀ á kpɛ̃̀sãmɛɛ
è, à pàpa ai à dìzi. Ɛpafarɔditu a gbaanɔ
kpàma, pɔ́ mɔ̀ma sa. À dɛ sa'obɔ kɛ̀ à gũ
nna Ludanɛ bensɔ̃ è kánɛ à sí ũ. 19 Ma
Luda é pɔ́ kɛ̀ á à nii vĩinɔ kpáawa Kirisi
Yesu guu à auziki gakuide lɛ́n. 20 Wàgɔ̃
wa Luda wa De tɔ́ bɔɔ gurɔ píngi! Aami.

Lɛ́zammana

21 À ì kpá Luda gbɛ̃nɔa ń píngi kuuna
Kirisi Yesu guu. Ma gbɛ̃ kɛ̀ wá kú lɛ-
doonɔ ì kpàawa. 22 Luda gbɛ̃nɔ ì kpàawa
ń píngi, atɛ̃nsa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Siza bɛɛnɔ.
23 Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare a niniin.

KƆLƆSEDEENƆ

Sáabukpana kɔ̃n aduakɛnao

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zĩ̀ri Luda
pɔyezi guu kɔ̃n wa gbɛ̃ Timɔtio,
wámbe wa takada kɛ̀ kɛ̃̀ 2 wa gbɛ̃
náanɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú adona Kirisi guu zaa
Kɔlɔsenɔnɛ. Luda wa De gbɛ̃kɛɛ kɛare, à
a gba aafia.

3 Gurɔ píngi tó wée adua kɛɛare,
weègɔ̃ Luda wa Dii Yesu Kirisi De
sáabu kpaamɛ, 4 zaakɛ wa a Kirisi Yesu
náanɛkɛna baaru mà kɔ̃n yenzi kɛ̀ á vĩ
wa gbɛ̃nɔnɛo ń píngi, 5 kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔ pɔ́
kɛ̀ diɛnaare ludambɛɛzi yãnzi. A yãpura
yã mà zaa zi baaru nnaa kɛ̀ wá kpàa-
ree guu. 6 Baaru nnaa pì e nɛ́ ii èe daag-
ula anduna guu píngi, lán à kɛ̀ a tɛ́ nà
zaa gurɔɔ kɛ̀ á mà, ben a Luda gbɛ̃kɛ
sãnsãn dɔ̃̀. 7 Wa gbɛ̃ yenzide wa zĩkɛri
daa Ɛpafara bé à yã pì dàare wa gɛ̃ɛ ũ.
Kirisi zĩkɛri náanɛdeemɛ, 8 àmbe à yenzi
kɛ̀ Luda Nini a kaa òwe.

9 Beee yãnzi zaa gurɔɔ kɛ̀ wa a baaru
mà, weègɔ̃ wɛ́ɛ kɛɛare Ludaa yãana sai,
lɛ à tó à a pɔyezi dɔ̃ wásawasa, à Ninii
a gba ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ɛo píngi, 10 lɛ àgɔ̃
kuu lán Dii yezi nà, a yã píngi kánɛ, lɛ
a yã maa píngi kɛna gɔ̃ daagula, a Luda
dɔ̃na gɔ̃ kaara, 11 lɛ àgɔ̃ gbãa yã píngi
guu à gbãa gakuide lɛ́n, lɛ à pɔ́ píngi
fɔ̃ kɔ̃n mɛnao kɔ̃n pɔnnaao, 12 lɛ àgɔ̃ De
Luda sáabu kpaa, zaakɛ à wa ka baka kɛ̀
à dìɛ a gbɛ̃nɔnɛ gupuraan-a. 13 À wa bɔ
gusia ikon, à wa kpa a Nɛ́ mɛ̀n do yen-
zide kpatan. 14 À gãzĩn wa gɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũ,
wa durun kɛ̃̀wa.

Kirisi dɛ pɔ́ píngila

15 Kirisi nɛ́ Luda kɛ̀ wè e kɔ̃n wɛ́ɛoroo takamɛ,
àmbe daudu ũ Luda pɔ́kɛnanɔ tɛ́ píngi.
16 Luda pɔ́ kɛ̀ kú musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀ píngi à gãzĩ,
pɔ́ kɛ̀ wè eenɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wè eroonɔ,
kpatablerinɔn yoo ke diinɔ
ke gbãadeenɔ ke ikodeenɔ.
Pɔ́ píngi bɔ̀ à kiiamɛ,
bensɔ̃ aɔ̃ɔ kuu à pɔ́ ũ.
17 À kuu pɔ́ píngi ã,
pɔ́ píngi kuu à gãzĩmɛ.
18 Àmbe sɔsi kɛ̀ dɛ à mɛ̀ ũu mì ũ.
Àmbe naana ũ, gàafɛɛ káaku ũ,
lɛ à gɔ̃ pɔ́ píngi mìdee ũ.

19 Zaakɛ à kà Ludanɛ a kíkɛ píngi
pɛ́kɔ̃rɛa. 20 À tò pɔ́ píngi kɛ̀ao nna à gãzĩ,
pɔ́ kɛ̀ kú tɔɔtɛ ke musunɔn yoo. À aru kɛ̀
kwɛ̀ɛ lía bé à mɔ̀ kɔ̃n kɛna nnaa pìo.

21 A kɛ̃ Ludaa yã. À ibɛɛnɔn a ũ a laa-
suu kɔ̃n a zaakɛnanɔ yãnzi, 22 ben Ludaa
tò a kɛao nna Kirisi gana a gbɛ̃nteekɛmɛ
guu yãnzi sa, lɛ à a kpan'aɛ kɛ gbãsĩ sai,
see sai, taari sai, 23 tó á zɛna gbãa a lu-
danaanɛkɛna guu degena sai gíngin, tó
ée kɛ̃ tãmaa kɛ̀ á vĩ baaru nnaa kɛ̀ á mà
guuaro. Wà baaru nnaa pì kpà gbɛ̃ kɛ̀
Ludaa kɛ̀ tɔɔtɛ kɛ̀nɔnɛ píngi kɛ̀ mamɔma
Pɔlu, ma gɔ̃ à kpàri ũ.

Pɔlu sɔsi zĩkɛna

24 Tia sa mɛ́ɛ pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n nawɛ̃a kɛ̀
mɛ́ɛ kɛɛ a yãnzio. Nawɛ̃a kɛ̀ Kirisi kɛ̀ sɔsi
kɛ̀ dɛ à mɛ̀ ũ yãnzi, mɛ́ɛ pɔ́ kɛ̀ gɔ̃̀ pa-
paa ma mɛ̀ guu. 25 Luda zĩi dàmɛ, ben
ma gɔ̃ sɔsi dɔnlɛri ũ. À ma zĩ mà a yã
oare papana. 26 Asiiyã kɛ̀ utɛna gbɛ̃nɔnɛ
zaa káaku zaalɛ Ludaa e anduna káɛroo
bé à bɔ̀ Luda gbɛ̃nɔnɛ gupuraaa sa. 27 Lu-
daa yezi aɔ̃ɔ dɔ̃ lán asiiyã pì gakui bíta nà
bori pãndenɔ kiia. Asii pìn yɛ̀: Kirisi kú
a guu, ben a wɛ́ɛ dɔ gakuizi. 28 À waazin
weè kɛ gbɛ̃ píngine, weè lɛ́ daoḿma, weè
yã dao baade píngine kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ píngio,
lɛ wà gá kɔ̃n baadeo papana Luda aɛzĩ
Kirisi guu. 29 Beee yãnzi mɛ́ɛ zĩi kɛɛ, mɛ́ɛ
aĩa kɛɛ kɔ̃n à gbãaa kɛ̀ èe zĩi kɛɛ ma guuo
gbãngbãn.

2 Má yezi àgɔ̃ aĩa bíta kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛa-
ree dɔ̃, apinɔ kɔ̃n Laodiseadeenɔ kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ wée wɛ́ɛ sikɔ̃lɛroonɔ píngi, 2 lɛ aɔ̃

swɛ̃̀ e à kpáɛ, aɔ̃ lɛdolɛ kɛ kɔ̃n yenzio,
lɛ aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̃ wásawasa, aɔ̃gɔ̃ Luda asi-
iyã kɛ̀ dɛ Kirisi pì ũu dɔ̃. 3 À kiian ɔ̃ndɔ̃
kɔ̃n dɔ̃nao auziki píngi utɛn. 4 Mɛ́ɛ beee
ooare, lɛ gbɛ̃ke tón a sãsã kɔ̃n lénna lɛok-
pakɔ̃aoro yãnzi. 5 Baa tó má kúaoro, ma
ninii kúao, má è ée yã kɛɛ a zɛ́a, bensɔ̃
a Kirisi náanɛkɛna gbãa, ben ma pɔɔ kɛ̀
nna.

Pɔ́ píngi papammana Kirisi guu

6 Lán a Kirisi Yesu sì a Dii ũ nà, àgɔ̃
kú à guu lɛ, 7 a kãsãa gɔ̃ pɛɛna à guu.
À kaara à guu, àgɔ̃ gbãa à náanɛkɛna
guu lán wà dàare nà. Àgɔ̃ kú kɔ̃n sáabuk-
panao maamaa. 8 À làakari kɛ lɛ gbɛ̃ke
tón dɔ̃na gbãaa kásaare à a sãsã kɔ̃n
gbɛ̃ntee ɔ̃ndɔ̃ pã korioro. Yã beeenɔ è bɔ
fɛɛakaarayãnɔ kɔ̃n anduna yãkɛnanɔ ki-
iamɛ, èe kɛ Kirisi kiianlo. 9 Zaakɛ Luda
kíkɛ píngi pɛ̀kɔ̃rɛ Kirisia a gbɛ̃nteekɛmɛ
guu. 10 Kuuna gbɛ̃ kɛ̀ dɛ gbãa píngi kɔ̃n
iko píngio mìdee ũu pì guu, à píngi
pɛ̀kɔ̃rɛawa. 11 À guun a bɛ̃̀ngu kɛ̀n à bɔ̀
a dà ziin ũ. Èe kɛ bɛ̃̀ngu kɛ̀ gbɛ̃ntee
è kɛ́nnɛnlo, bɛ̃̀ngu kɛ̀ Kirisi è kɛ́nnɛmɛ.
12 Zaakɛ batisikɛna guu wà a vĩio, ben a
fɛɛo, kɛ̀ a gbãaa kɛ̀ Luda à fɛ̀ɛo bɔna gaan
náanɛ kɛ̀ yãnzi. 13 Á dɛ gɛ̀nɔ ũ yã Luda
kiia a taarinɔ kɔ̃n a dà ziinɔ yãnzi, ben
Luda a gba wɛ̃̀ndi dufu lɛdo kɔ̃n Kirisio, à
sùu kɛ̀wao kɔ̃n wa taarinɔ píngi. 14 Luda
wa taari takada kɛ̀ wa da yãn gògo, à sɛ̀
à pà lía. 15 Kirisi gana lía gbãaa sì diinɔ
kɔ̃n gbãadeenɔa, à bɔ̀ńyo gupuraaa à ń
kpɛ bɔ̀, à ń kpan'aɛ kɛ̀ zĩ̀zɔnɔ ũ.

16 Beee yãnzi àton tó gbɛ̃ke a taari e
pɔ́blena ke ímina ke zĩbaa ke mɔ dufu
bɔna ke kámmabogurɔzĩ yã musuro.
17 Yã beeenɔ píngi nɛ́ yã kɛ̀ wà bè eé
mɔ́ takamɛ, yã pìnɔ yãpuraan Kirisi ũ.
18 Àton tó gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda busa ɛgɛ pɔ́
ũ kɛ̀ è dɔnzi kɛ malaikanɔnɛ a sãsã à a kɛ̃
pɔ́ kɛ̀ a wɛ́ɛ pɛ́aaro. Wɛ́ɛgupu'ena yã bé
ègɔ̃ gbãa gbɛ̃ beee takanɛ, ben è a zĩnda
sɛ́ lezĩ pã a gbɛ̃nteekɛda laasuunɔ yãnzi.
19 À pɛna Kirisi kɛ̀ dɛ mì ũuaro. Kirisi
guun mɛ̀gu píngi è kɔ̃ kũn, aɔ̃ nakɔ̃a kɔ̃n
tĩinɔ gbãaao, mɛ̀ pì ègɔ̃ gbãa lán Ludaa
yezi à gbã nà.

20 Zaakɛ a ga kɔ̃n Kirisio anduna yãkɛ-
nanɔ musu, bɔ́yãnzin eè ń yãdiɛnnɛnanɔ
ma lán anduna gbɛ̃nɔ bàzi? 21 Wè be,
ǹton kɛ̀kii na n ɔzĩro, ǹton kɛ̀kii dãro,
ǹton ɔ kɛ kɛ̀aro. 22 Pɔ́ beeenɔ píngi è yãa
kɔ̃n ń aufãnikɛnaomɛ. Gbɛ̃ntee yãdannɛ-
nan beeenɔ ũ. 23 Yã beeenɔɔ dɛ lán ɔ̃ndɔ̃
yã bàmɛ, zaakɛ aɔ̃è dɔnzi yã tiasi dańnɛ
kɔ̃n zĩndabusanao kɔ̃n ĩadana ń zĩnda
mɛ̀ao. Baa kɔ̃n beeeo è kpá wa dànɔnɛro.

Kuuna wɛ̃̀ndi dufu guu

3 Lán a fɛɛ kɔ̃n Kirisio nà, à tó ludambɛ
yã dɔare aɛ, zaakɛ gwen Kirisi vɛ̃ɛn
Luda ɔplaazi. 2 À tó a laasuu gɔ̃ kú lu-
dambɛ yãnɔa, àtongɔ̃ kú anduna pɔ́aro.
3 Zaakɛ a ga, a wɛ̃̀ndi utɛna kɔ̃n Kirisio
Luda guu.

4 Lán Kirisi dɛ a wɛ̃̀ndi ũ nà, tó à bɔ̀
gupuraaa, apinɔ se é bɔo kɔ̃n gakuio
sa. 5 Beee yãnzi à anduna yã kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú a nɔ̀sɛ guunɔ dɛ: Pãpãkɛna, wíyã,
mɛ̀fɛɛna, yã zaa nidɛna kɔ̃n wãkũo. Pɔ́
kɛ̀ gbɛ̃ è à wãkũ kɛɛ gɔ̃̀nɛ à dii ũmɛ.
6 Yã beeenɔ yãnzin Luda é pɔfɛ̃ pita a
yãmarisaideenɔa. 7 Apinɔ se, á kú yã
pìnɔ guu yã, aɔ̃ dɔ̀are aɛ. 8 À ɔ kpá yã
kɛ̀ takanɔzi sa: Pɔfɛ̃na, zɔkakana, nɔ̀sɛ
pãsĩ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃na kɔ̃n yãpãpã'onao. 9 Àton-
gae ɛgɛɛ tokɔ̃nɛro, zaakɛ a a dà zii kɔ̃n
à yãkɛnanɔ gòala, 10 a à dufu sɛ kɛ̀ à
kɛ̀kɛ èe dufu kũu dɔ̃na guu lɛ à gɔ̃ lán
a Kɛ̀ri pɔ́ bà. 11 Gwe Yudanɔ kɔ̃n bori
pãndenɔ dɔ̃nkɔ̃mɛ kɔ̃n bɛ̃̀ngudeenɔ kɔ̃n
gɛfɔɔdeenɔ kɔ̃n sɛ̃̀tɛ gbɛ̃nɔ kɔ̃n wɛ́ɛsi-
adeenɔ kɔ̃n zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ. Kirisin ń
píngi ũ, à kú ń guu ń píngi.

12 Beee yãnzi, lán Luda a sɛ a gbɛ̃
yenzideenɔ ũ nà, dà kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ à
daalaanɔn yɛ̀: Wɛ̃ndaa, gbɛ̃kɛɛ, zĩndabu-
sana, busɛkɛɛ kɔ̃n mɛnao. 13 À kɔ̃ fɔ̃. Tó
yãke gà à a ka kɔ̃o, à sùu kɛ kɔ̃o. Lán Dii

sùu kɛ̀ao nà, à kɛ kɔ̃o lɛ se. 14 À píngi
musu à yenzi kɛ̀ è yã pìnɔ kakɔ̃a wá-
sawasa daala. 15 À tó aafia kɛ̀ bɔ̀ Kirisi
kiia kí ble a swɛ̃̀ guu, zaakɛ kuuna kɔ̃o
aafian Luda a sisi mɛ̀dɔ̃nkɔ̃deenɔ ũzi. Àgɔ̃
Luda sáabu kpaa. 16 À tó Kirisi yã vɛ̃ɛkii e
a nɔ̀sɛn maamaa. À yã dakɔ̃nɛ, à lɛ́ dakɔ̃a
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ píngio. Sáabukpana guu à lɛ̀ sí
Ludanɛ a swɛ̃̀ guu kɔ̃n saamuo kɔ̃n tɔ́k-
panao kɔ̃n dɔnzi lɛ̀nɔ. 17 Pɔ́ kɛ̀ ée kɛɛ ke
kɛ̀ ée oo píngi, à kɛ kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o, à
De Luda sáabu kpá à gãzĩ.

Luda gbɛ̃nɔ kuuna kɔ̃o

18 A nɔgbɛ̃nɔ, a baade gae mì siɛ a za-
˜nɛ. Lɛn à kɔ̃ sìo à kɛ Dii guu lɛ. 19 Gɔ̃g-
bɛ̃nɔ, a baade gaegɔ̃ ye a naɔ̃zi. Àtongɔ̃
pãsĩńyoro. 20 Nɛ́nɔ, à a de kɔ̃n a dao yã
ma yã píngi guu, zaakɛ beee bé è ká Di-
inɛ. 21 Denɔ, àton a nɛ́nɔ nɔ̀sɛ fɛɛ à ń pɔɔ
yakaro. 22 Zɔ̀nɔ sɔ̃ à a anduna diinɔ yã
ma yã píngi guu. Àton zĩi kɛńnɛ ń wɛ́ɛ
yãnziro. À zĩi kɛńnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do, za-
akɛ Dii vĩakɛrinɔn a ũ. 23 Yã kɛ̀ ée kɛɛ
píngi, àgae kɛ kɔ̃n yãpuraao, lándɔ̃ Diin
ée kɛɛnɛ bà, èe kɛ gbɛ̃nteenlo. 24 Àgɔ̃ dɔ̃
kɛ̀ é Dii láada e a baka ũ. Dii Kirisin ée
dɔɔzi. 25 Zaakɛri é a zaaa gbɛ̀ e. Luda è
gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro.

4 A diinɔ, à a zɔ̀nɔ gwa a zɛ́a súusu.
Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ apinɔ se á Dii vĩ musu.
2 À a zĩnda kpá aduakɛnaa kɔ̃n itɛ̃kɛ-
nao kɔ̃n sáabukpanao. 3 À wɛ́ɛ kɛwe Lu-
daa dɔ, à zɛ́ bɔwe wà à yã waazi kɛ,
wà Kirisi asiiyã ońnɛ. Beee yãnzin wà
ma da kpɛ́siaanzi. 4 À wɛ́ɛ kɛmɛ mà yã
pì o wásawasa, lán à kɔ̃ sìo mà o nà.
5 Àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃ Yesusaideenɔ tɛ́
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo. Àgae yã kɛ̀ Luda à zɛ́ bɔ̀a-
ree kɛ a gurɔɔa. 6 À tó a lɛ́gbɛ gɔ̃ nna àgɔ̃
kaarana vĩ, lɛ àgɔ̃ dɔ̃ lán é yã lí baadea
nà.

Lɛ́zammana

7 Wa gbɛ̃ yenzide Tikiku é ma baaru
kpáare píngi. Àmbe zĩkɛri náanɛdee ũ,
wa zɔ̀bleri daamɛ Dii zĩi guu. 8 Beee
yãnzin mɛ́ɛ à zĩiawa, lɛ à wa kuuna oare,
à làakari e à kpáɛ.
9 A gbɛ̃ndo Ɔnɛsimu, wa gbɛ̃ yenzide
náanɛdee e mɔɔo. Aɔ̃é pɔ́ kɛ̀ wá kú à guu
gura kɛ̀ oare píngi. 10 Arisitaku kɛ̀ wá
kú lɛdo kpɛ́siaan ì kpàawa kɔ̃n Banaba
dãaro Maakuo. Wà Maaku yã òare kɔ̀. Tó
à mɔ̀ a kiia, à gbãakɛ kpázi. 11 Yesu kɛ̀ wè
benɛ Yusutu ì kpàawa dɔ. Yuda kɛ̀ wée
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia zĩi kɛɛ lɛdoonɔ lɛ́n
gwe. Ma làakari kpaɛnańyo. 12 A gbɛ̃ndo
Ɛpafara, Kirisi Yesu zɔ̀bleri ì kpàawa.
Ɛ̀gɔ̃ aĩa kɛɛ kɔ̃n aduakɛnaareeo gurɔ
píngi, lɛ à e à kàsara kũ àgɔ̃ papana Luda
pɔyezi guu. 13 Mɛ́ fɔ̃ mà à sèeda kɛ kɛ̀ èe
zĩi kɛɛare maamaa, amɔanɔ kɔ̃n Laodis-
eadeenɔ kɔ̃n Iɛrapɔlideenɔ. 14 Wa likita
yenzide Luku kɔ̃n Demasio ì kpàawa.
15 À ì kpá wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Laodiseanɔa
kɔ̃n Nimfao kɔ̃n sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è kɔ̃ kakɔ̃a
à bɛɛnɔ. 16 Tó a takada kɛ̀ kyó kɛ̀, à
kpá Laodisea sɔsi gbɛ̃nɔa aɔ̃ à kyó kɛ,
gbasa à ń pɔ́ kyó kɛ se. 17 À o Akipunɛ, à
làakari dɔ Dii zĩi kɛ̀ wà dànɛa, à à mì dɛ.
18 Mamɔma Pɔlu mámbe ma yã kɛ̀ kɛ̃̀ kɔ̃n
ma zĩnda ɔɔo, ma ì kpàawa. À tó ma ku-
una kpɛ́siaan yã gɔ̃ dɔagu. Luda gbɛ̃kɛɛ
kɛare.

TƐSALONIKADEENƆ TAKADA KAAKU

Tɛsalonikadeenɔ zɛ́'ɔdɔannɛna

1 Mamɔma Pɔlu kɔ̃n Silasio kɔ̃n Timɔ-
tio, wámbe wa takada kɛ̀kii kɛ̃̀ Tɛsa-
lonika sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú De Luda kɔ̃n
Dii Yesu Kirisio guunɔnɛ. Luda gbɛ̃kɛɛ
kɛare, à a gba aafia. 2 Wa aduakɛna guu
a yã ègɔ̃ dɔwagu gurɔ píngi, weègɔ̃ Luda
sáabu kpaa a píngi yã musu. 3 Lán èe
zĩi kɛɛ a ludanaanɛkɛnaa nà, èe aĩa kɛɛ
yenzi guu, bensɔ̃ èe mɛna kɛɛ wɛ́ɛdɔna
wa Dii Yesu Kirisizi yãnzi, yã pìnɔ ègɔ̃
dɔwagu Luda wa De aɛzĩ. 4 Wa gbɛ̃ Luda
yenzideenɔ, wá dɔ̃ kɛ̀ Luda a sɛ, 5 za-
akɛ kɛ̀ wa baaru nnaa kpàare, wée mɔ́
kɔ̃n yã'onao adoro, wa mɔ kɔ̃n Luda Nini
gbãaaomɛ, yã pì wa kũna gbãa maamaa.
Á dɔ̃ lán wá kú a tɛ́ nà a aafia yãnzi, 6 ben
a gɔ̃ wapinɔ kɔ̃n Diio dàdarinɔ ũ. Nawɛ̃a
bíta guu a yã pì sì kɔ̃n pɔnnaa kɛ̀ Luda
Nini dàaguuo, 7 ben a zɛ́ ɔ̀dɔa Yesudee
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Masedonia bùsu guunɔnɛ kɔ̃n
Girisi bùsuo píngi. 8 Dii yã bɔ̀ a kiia, èe
zɛ Masedonia kɔ̃n Girisio adoro, a Yesu
náanɛkɛna yã dàgula píngi, à baaruk-
pana vĩ dɔro. 9 Wèe oo lán wa zɛ́ è a
kiia nà, lán a kpɛɛ lì tãanɔnɛ, a aɛ dɔ̀ Lu-
daa nà, ben ée dɔɔ Luda Wɛ̃̀ndide yãpu-
radeezi, 10 ée à Nɛ́ Yesu kɛ̀ à à fɛ̀ɛ bɔna
gaan dãa ai à bɔ ludambɛ, à mɔ́ wa sí
pɔfɛ̃ kɛ̀ Luda é bɔbɔ́mmaa.

Pɔlu zĩkɛna Tɛsalonika

2 Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ a zĩndanɛ, kɛ̀ wa zɛ́
ena a kiia e kɛ pãro. 2 Á dɔ̃ lán wà
wɛ́ɛ tã̀wa nà, wa nawɛ̃a kɛ̀ káaku zaa
Filipi, ben Luda wa gba kùgbãaa, wa à
baaru nnaa kpàare ɔsi kɔ̃n ɔsiio. 3 Wa
nakɔ̃rɛnaawaa dɛ ɛgɛ zɛ́ yã ũro. Wée
kɛɛ laasuu zaaa ke a takiikɛna yãnzinlo.
4 Lán Luda wa ka a baaru nna kpanaa
nà, lɛn weè kpáńnɛ lɛ, èe kɛ gbɛ̃ntee
pɔyezin wée wɛtɛɛro, sé Luda wa laa-
suu tàasikɛri pɔ́. 5 Á dɔ̃ kɛ̀ wée yã nnan-
naa o gbɛ̃kenɛro, bensɔ̃ wée yãke kɛ
kɔ̃n mɔnafikio wãkũ yãnziro. Ludan wa
sèedadee ũ. 6 Wée sáabu wɛtɛ gbɛ̃ntee
kiiaro, apinɔ ke gbɛ̃ pãndenɔ. 7 Baa kɛ̀
wá à zɛ́ vĩ wà gɔ̃are asoo ũ wa Kirisi
zĩ̀rikɛ yãnzi, wá kɛ̀ao busɛbusɛ, lán nɔg-
bɛ̃ nɛ́dandee è làakari dɔ a nɛ́a nà. 8 Kɛ̀
wá yeazi maamaa yãnzi, wée zɛo wà
baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kpáare adoro,
kɔ̃n wa zĩnda kpanaawaaomɛ dɔ, zaakɛ
a gɔ̃ wa gbɛ̃ yenzideenɔ ũ. 9 Ma gbɛ̃nɔ,
à tó wa zĩkɛna kɔ̃n nawɛ̃ao yã dɔagu.
Gurɔɔ kɛ̀ wée baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia pì kpaaare, weègɔ̃ zĩi kɛɛ fãantɛ̃ kɔ̃n
gwãavĩo, lɛ wàton gɔ̃ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro
yãnzi. 10 Ámbe wa sèedadeenɔ ũ, kɔ̃n Lu-
dao dɔ, kɛ̀ wá kú amɔa kɛ̀ a Yesu náanɛ
kɛ̀nɔ tɛ́ a zɛ́a nɔ̀sɛpuradeenɔ ũ taari sai.
11 Á dɔ̃ kɛ̀ wa yã kɛ̀ a baadenɛ lán de è
kɛ a nɛ́nɔnɛ nà. 12 Wa lɛ́ dàawa, wa a
nɔ̀sɛ kpàɛare, wa nakɔ̃rɛawa, lɛ a kuuna
kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń ká kpata
gakuidee kɛ̀ bɔ̀ à kiiannɔo.
13 Kɛ̀ a Luda yã kɛ̀ wá ɔ̀aree pì mà,
ée diɛ gbɛ̃ntee pɔ́ ũro, á sì lán à dɛ nà,
Luda yã yãpuraa ũ. Àmbe e zĩi kɛɛ amɔa
kɛ̀ ée à náanɛ kɛɛnɔ guu. Bee yãnzi dɔ
weègɔ̃ Luda sáabu kpaa yãana sai. 14 Wa
gbɛ̃nɔ, a yã kɛ̀ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Luda gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Kirisi Yesu guu zaa Yudeanɔo, za-
akɛ a bùsudeenɔ wɛ́ɛ tã̀awa se lán Yu-
danɔɔ tã̀ḿma nà. 15 Yudanɔ Dii Yesu dɛ̀
kɔ̃n annabinɔ dɔ, bensɔ̃ aɔ̃ pɛ̀wa. Aɔ̃ yã è
ká Ludanɛro, aɔ̃ íbɛtɛ kpà kɔ̃n gbɛ̃ sãnda
píngio. 16 Aɔ̃è kpáwe wà yã kɛ̀ Luda è gbɛ̃
mì síо o bori pãndenɔnɛ. Lɛn durun kɛ̀
aɔ̃ègɔ̃ kɛɛ gurɔ píngi ègɔ̃ diiàlɛ lɛ. Luda
pɔfɛ̃ pìtaḿma sa.

Timɔti zĩna Tɛsalonika

17 Wa gbɛ̃nɔ, kɛ̀ wa kɛ̃kɔ̃a gurɔ plaa,
wɛ́ɛ bé èe kɔ̃ ero, mɔde wa laasuu kúawa.
Wa a bɛgɛɛ kɛ̀ maamaa, wa mɛ̀ wã̀ wà
wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ. 18 Wá yezi wà mɔ́ a gwa

dɔ. Mamɔma Pɔlu ma mɔna zɛ́ wɛ̀tɛ à
dɛ gɛ̃̀n do ke gɛ̃̀n plaaala, ben Setãn
kpàwe. 19 Tó wa Dii Yesu mɔ̀, dé bé eégɔ̃
dɛ wa tãmaa kɔ̃n wa pɔnnaao kɔ̃n wa
gã̀sazubɔo ũ à aɛ a baasii? 20 Zaakɛ ámbe
wa gakui kɔ̃n wa pɔnnaao ũ.

3 Kɛ̀ wée fɔ̃ wà mɛna dɔro, wa zɛo
wà gɔ̃ Atɛni wa tɛ̃ɛ, 2 wa wa gbɛ̃ndo
Timɔti, Luda zĩkɛri daa Kirisi baarun-
nakpana guu zĩ̀awa, lɛ à a gba gbãaa,
à a nɔ̀sɛ kpáɛare a ludanaanɛkɛna guu,
3 lɛ a gbɛ̃ke làakari tón fɛɛ wɛ́ɛtãmmana
pì yãnziro. Á dɔ̃ a zĩndanɛ kɛ̀ Luda beee
taka dìɛwe. 4 Gurɔɔ kɛ̀ wá kú a kiia, wa
gĩakɛ wá òare kɛ̀ weé wɛ́ɛ tãwa, ben à kɛ̀
lɛ lán á dɔ̃ nà. 5 Bee yãnzi kɛ̀ mɛ́ fɔ̃ mà
mɛna dɔro, ma à zĩ̀ à a ludanaanɛkɛna
gwa. Ke Ibilisi a lɛ à a gwa, wa zĩi kɛ̀
pãn yoo, wá dɔ̃ro.

6 Kɛ̀ Timɔti sù sa, à a ludanaanɛkɛna
kɔ̃n a yenzio baaru kpàwe. À bè wa yã
ègɔ̃ dɔagu kɔ̃n laasuu maaao, bensɔ̃ ée
wa bɛgɛ kɛɛ lán wée a bɛgɛ kɛɛ nà. 7 Ma
gbɛ̃nɔ, a ludanaanɛkɛna yã bé à tò wa
làakari kpaɛna a yã musu wa wɛ́ɛtãm-
mana kɔ̃n wa nawɛ̃ao guu píngi. 8 Za-
akɛ á zɛna gíngin Dii guu, tia wa ĩampà
sa. 9 Wé fɔ̃ wà Luda sáabu kpá a yã
musu. Wa wa Luda sáabu kpà maamaa
kɔ̃n pɔnna bíta kɛ̀ weè kɛ à aɛ a yãnzio.
10 Gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o weègɔ̃ wɛ́ɛ kɛɛ
maamaa, lɛ wà e wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ, wà pɔ́
kɛ̀ kɛ̃̀sã a ludanaanɛkɛna guu papaare.

11 Luda wa De kɔ̃n wa Dii Yesuo zɛ́
bɔwe wà mɔ́ wà a gwa. 12 Dii yenzi kɛ̀
á vĩ kɔ̃o kɔ̃n baade píngio kaaraare, à
dadaala lán yenzi kɛ̀ wá vĩao bà, 13 à a
swɛ̃̀ gba gbãaa lɛ àgɔ̃ kuu gbãsĩ sai taari-
saideenɔ ũ Luda wa De aɛ wa Dii Yesu
kɔ̃n a gbɛ̃nɔ píngi mɔ́gurɔɔ zĩ.

Kuuna lán Ludaa yezi nà

4 Yã kɛ̀ gɔ̃̀n yɛ̀, ma gbɛ̃nɔ, á mà wa lɛ́n
lán à maa a kuuna ká Ludanɛ nà. Á
kuuna dɛ lɛ kɔ̀, mɔde wée wɛ́ɛ kɛɛawa,
wée agbaa kpaaare wa Dii Yesu guu, àgɔ̃
kuu lɛ àgɔ̃ gaao. 2 Á yã kɛ̀ wá dàare kɔ̃n
Dii Yesu tɔ́o dɔ̃. 3 Ludaa yezi a kuuna gɔ̃
adona, à mì kɛ̃ pãpãkɛnaa. 4 A baade gɔ̃ a
zĩnda kũna dɔ̃ kɔ̃n bɛ̀ɛo gbãsĩ sai, 5 èe kɛ
kɔ̃n dà zaa nidɛnao lán kifii kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda
dɔ̃roonɔ bànlo. 6 Yã pì musu gbɛ̃ke tón
a gbɛ̃daaa takii kɛ ke à taari kɛnɛro, za-
akɛ Dii é wɛ́ɛ tã yã beee taka kɛ̀rinɔa lán
wa gĩakɛ wá òare nà, wa a swã gào. 7 Lu-
daa e wa sísi wàgɔ̃ kú kɔ̃n gbãsĩoro, séde
wa kuuna gɔ̃ adona. 8 Bee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ gì
yãdannɛna kɛ̀zi, èe kɛ gbɛ̃nteen à gìziro,
Luda kɛ̀ è a Ninii kɛ̀ kú adona dawaguun
à gìzi.

9 Wé e wà yekɔ̃zina yã oarero, zaakɛ a
zĩndanɛ Luda yekɔ̃zina dàare. 10 Á kuuna
dɛ lɛ kɔ̀, á ye wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Mase-
donia bùsu guunɔzi ń píngi. Ma gbɛ̃nɔ,
wa lɛ́ dàawa, àgɔ̃ kɛɛ lɛ àgɔ̃ gaao, 11 à zɛ́
wɛtɛ àgɔ̃ kuu yãkete sai, à a zĩnda yã kɛ
à a zĩnda zĩi kɛ, lán wá dìɛare nà, 12 lɛ a
kuuna e à ká bàazideenɔnɛ, lɛ àton fu a
zĩndaa à da gbɛ̃̀keziro.

Dii mɔna

13 Ma gbɛ̃nɔ, wá yezi àgɔ̃ yãpuraa dɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ anduna tònɔ yã musu, lɛ a pɔɔ
tóngɔ̃ sia lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tãmaa vĩroonɔ
bàro yãnzi. 14 Zaakɛ wá sì kɛ̀ Yesu gà à
fɛ̀ɛ, lɛn dɔ Luda é tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ anduna tò
Yesu guunɔ ɛara wà mɔ́o lɛdo.

15 Yã kɛ̀ wée ooaree kɛ̀ki nɛ́ Dii yã-
dannɛnamɛ. Wamɔwa gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ wégɔ̃
kuu ai Dii mɔ́gurɔɔ zĩnɔ, wé dɔ gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ anduna tò pìnɔnɛ aɛro. 16 Dii bé eé
bɔ ludambɛ, à pita kɔ̃n yãdiɛnnɛnao kɔ̃n
malaika gbɛ̃nsi kòtoo kɔ̃n Luda kãkãki
ɔ́o, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gà Kirisi guunɔ é fɛɛ bɔna
gaan káaku, 17 beee gbɛra wamɔwa gbɛ̃
kpaaa kɛ̀ wá kuunɔ, weé wa sɛ́ɛńyo lɛdo
ai ludambɛ luguun wà da Diilɛ ĩa guu,
gbasa wàgɔ̃ kúo ari gurɔ píngi. 18 Bee
yãnzi à kɔ̃ làakari kpáɛ kɔ̃n yã pìo.

5 Ma gbɛ̃nɔ, yã pì kɛna ke à kɛgurɔɔ
onaare zɛ́ vĩro, 2 zaakɛ á dɔ̃ sãnsãn
lán kpãi è mɔ́ gwãavĩ nà. Lɛn eégɔ̃ dɛ

lɛ Dii mɔ́gurɔɔ zĩ. 3 Tó gbɛ̃nɔɔ e bee,
wá aafia, wá kú wa làakaria, kaatɛna
é mɔ́ḿma kãndo lán nɛ́'iwãwãa è mɔ́
nɔ̀sindadeea nà, aɔ̃é bɔro. 4 Apinɔ sɔ̃ wa
gbɛ̃nɔ, á kú gusiaanlo, gurɔɔ pì é suawa
lán kpãi bàro, 5 zaakɛ gupura gbɛ̃nɔn a
ũ, fãantɛ̃ gbɛ̃nɔn a ũ a píngi. Gwãavĩ ke
gusia gbɛ̃nɔn wa ũro. 6 Beee yãnzi wà-
ton ii o lán danɔ bàro. Wà itɛ̃ kɛ wàgɔ̃
kú wa làakaria. 7 I'orinɔ è ii o gwãavĩ,
wɛ̃dɛrinɔ sɔ̃ è wɛ̃dɛɛ kɛ gwãavĩ. 8 Wap-
inɔ sɔ̃, zaakɛ fãantɛ̃ gbɛ̃nɔn wa ũ, wàgɔ̃
kú kɔ̃n làakario, wà ludanaanɛkɛna kɔ̃n
yenzio da mɔ̀ uta ũ, wà mìsina tãmaa
kú mɔ̀fura ũ. 9 Zaakɛ Ludaa e wa diɛ à
pɔfɛ̃ pitawaro. À wa diɛ à wa mì sí wa
Dii Yesu Kirisi gãzĩmɛ. 10 Àmbe à gà wa
yãnzi lɛ wàgɔ̃ kúo, tó wá bɛ̃ɛ ke wa an-
duna tòn yoo. 11 Beee yãnzi à lɛ́ dakɔ̃a, à
kɔ̃ gba gbãaa, lán ée kɛɛ nà.

Pɔlu yãdiɛna Tɛsalonikadeenɔnɛ

12 Ma gbɛ̃nɔ, wa wɛ́ɛ kɛ̀awa, à bɛ̀ɛ lí
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è zĩi kɛ a ténɔnɛ, kɛ̀ aɔ̃ iko vĩawa
Dii guu, aɔ̃ɔe a daa zɛ́anɔ. 13 À ń gakui
dɔ̃ńnɛ maamaa yenzi guu zĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ
yãnzi. Àgɔ̃ nna kɔ̃o. 14 Ma gbɛ̃nɔ, wa lɛ́
dàawa, à faasaideenɔ da zɛ́a, à gbɛ̃ yĩinɔ
gba swɛ̃̀, à làakari dɔ gbãasaideenɔa, à
mɛna kɔ̃n baade píngio. 15 À làakari kɛ,
a gbɛ̃ke tón à zaaa fĩa bo kɔ̃n à zaaaoro.
À zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ à maaa kɛɛkɔ̃nɛ kɔ̃n gbɛ̃
píngio gurɔ píngi.
16 Àgɔ̃ kú pɔnnaa guu gurɔ píngi.
17 Àgɔ̃ adua kɛɛ yãana sai. 18 Àgɔ̃ Luda
sáabu kpaa yã píngi musu. Beee bé à
dɛare à pɔyezi ũ Kirisi Yesu guu. 19 Àton
Luda Nini tɛ́ kɛ̀ è káńgu dɛdɛro, 20 àton
kya ká annabikɛyãnlo. 21 À yã píngi tàasi
kɛ, àgɔ̃ à maaa kũna, 22 à mì kɛ̃ zaakɛna
bori píngia.
23 Luda Aafiade tó a kuuna gɔ̃ kú
adona yã sãnda píngi guu, à a nini kɔ̃n a
wɛ̃̀ndio kɔ̃n a mɛ̀o dãkpaare aafia taari
sai ai wa Dii Yesu Kirisi mɔ́gurɔɔ zĩ.
24 Luda kɛ̀ à a sisi à a sɛ náanɛ vĩ, eé yã
pì kɛare.
25 Ma gbɛ̃nɔ, à adua kɛwe. 26 À ì kpá
wa gbɛ̃nɔa ń píngi kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ
lépɛmmanao. 27 Ma naare Diizi, à takada
kɛ̀ kyó kɛ wa gbɛ̃nɔnɛ ń píngi. 28 Wa Dii
Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare.

TƐSALONIKADEENƆ TAKADA PLAADEE

Yãkpaɛkɛna Kirisi mɔ́gurɔɔ zĩ

1 Mamɔma Pɔlu kɔ̃n Silasio kɔ̃n Timɔtio, wámbe wa takada kɛ̀kii kɛ̃̀ Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio guunɔnɛ. 2 De Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.

3 Wa gbɛ̃nɔ, à kɔ̃ sìo wàgɔ̃ Luda sáabu kpaa a yã musu gurɔ píngi, lán à maa nà, zaakɛ a ludanaanɛkɛna e gaa aɛ maamaa, bensɔ̃ yenzi kɛ̀ a baade vĩ kɔ̃o e kaara. 4 Beee yãnzi weè lɛ́ gbɛ̃ a yã musu Luda sɔsi kɔ̃n sɔsio guu, lán ée wɛ́ɛtãmma kɔ̃n nawɛ̃a píngio fɔ̃ɔ nà kɔ̃n mɛnao kɔ̃n ludanaanɛkɛnao. 5 Beee ɔ̀dɔa kɛ̀ Luda è yã gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n gbɛ̃nɔ a zɛ́amɛ. Beee yãnzi a ka à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu kɛ̀ ée nawɛ̃a kɛɛ à yãnzi. 6 Luda è yã kɛ a zɛ́amɛ. Eé wɛ́ɛ tã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ́ɛ tãaawaanɔa, 7 eé amɔa kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaawaanɔ gba ĩampakii kɔ̃n wapinɔ, tó Dii Yesu bɔ̀ ludambɛ kɔ̃n a malaika gbãaanɔ 8 kɔ̃n tɛ́vurao. Eé wɛ́ɛ tã ludadɔ̃risai kɛ̀ aɔ̃ɔe wa Dii Yesu baaru nnaa síroonɔa. 9 Kaatɛna yãana sain Luda é wɛ́ɛ tãoḿma. Weé ń kpakɛ Dii aɛzĩ kɔ̃n à gbãa gakuideeo. 10 Tó à mɔ̀ gurɔɔ pì zĩ, eé tɔ́ bɔ a gbɛ̃nɔ yã musu, gbasa à náanɛkɛri pìnɔ é à maa bo ń píngi. Égɔ̃ kú ń tɛ́, zaakɛ a yã kɛ̀ wá òaree sì.

11 Beee yãnzin weègɔ̃ adua kɛɛare kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃zi, lɛ wa Luda tó a kuuna ká gwena kɛ̀ à a sisia, à yã maaa kɛ̀ a zɛ kɔ̃n à kɛnaonɔ kɔ̃n zĩi kɛ̀ ée kɛɛ à náanɛkɛna guunɔ píngi papaare kɔ̃n a gbãaao. 12 Dii Yesu é tɔ́ bɔ a musu, apinɔ sɔ̃ é tɔ́ bɔ à musu wa Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisi pìo gbɛ̃kɛ yãnzi.

Ludayãdarisai

2 Wa gbɛ̃nɔ, Yesu Kirisi mɔna kɔ̃n wa kakɔ̃anao lɛ wà daàlɛ yã musu, wa wɛ́ɛ kɛ̀awa, 2 àton tó a làakari fɛɛ aagaro. Tó annabi yã ke waazi ke takada kɛ̀ wà bè à bɔ̀ wa kiia bè, Dii mɔ́gurɔɔ kà kɔ̀, àton bídi kɛro. 3 Àton tó gbɛ̃ke a sãsã kɔ̃n yã beee takaoro, zaakɛ gurɔ beee é mɔ́ro, séto gbɛ̃nɔ bɔna Luda kpɛɛ gurɔɔ kà gĩa kɔ̃n ludayãdarisai kɛ̀ mì pɛ̀ kaatɛzɛa bɔna gupuraaao. 4 Eé gí pɔ́ kɛ̀ wè ń diɛ dii ũunɔzi kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wè dɔnzi kɛńnɛnɔ píngi, eé a zĩnda sɛ́ lezĩ dɛńla, eé gá à vɛ̃ɛ Luda kpɛ́n, à a zĩnda diɛ Luda ũ se. 5 Gurɔɔ kɛ̀ má kúao ma yã pì òare. Ée dɔnloo? 6 Á dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ èe à dãdãa, lɛ àton bɔ a gurɔɔ ãroɔ́? 7 Zaakɛ ludayãdasai e ɔ taa asii guu kɔ̀. Eé bɔro, séto gbɛ̃ kɛ̀ èe kpaanɛ gù zɛ́n baasiro, 8 ludayãdarisai pì é gbasa à bɔ sa. Dii Yesu é à dɛ kɔ̃n a lɛ́'ĩao, à à kaatɛ kɔ̃n a mɔna gakuio. 9 Ludayãdarisai pì é mɔ́ kɔ̃n Setãn gbãaao à dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛ kɔ̃n sèeda ɛgɛ bori píngio. 10 Eé mɔnafiki bori píngi kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mì pɛ̀ kaatɛzɛanɔnɛ, kɛ̀ aɔ̃ gì yãpuraa kɛ̀ eé ń mì sízi yãnzi. 11 Beee yãnzi Luda é likɔ̃a pãsĩ zĩḿma lɛ aɔ̃ ɛgɛɛ náanɛ kɛ. 12 Yã é gbasa à vɛ̃ɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe yãpura síroo kɛ̀ aɔ̃è pɔnnaa kɛ kɔ̃n à zaaaonɔa ń píngi.

Luda a sɛ lɛ à a mì sí

13 Wa gbɛ̃ Dii yenzideenɔ, à maa wàgɔ̃ Luda sáabu kpaa gurɔ píngi a yã musu, zaakɛ Luda a sɛ zaa káaku, lɛ à bɔ kɔ̃n à Ninii kɛ̀ tò wa gɔ̃ a pɔ́ ũ gbãaao a yãpura sina yãnzi. 14 Luda a sisi à a sɛ baaru nnaa kɛ̀ wá kpàare yãnzi, lɛ a baka gɔ̃ kú wa Dii Yesu Kirisi gakui guu. 15 Beee yãnzi wa gbɛ̃nɔ, à zɛ gbãa, àgɔ̃ yã kɛ̀ wá dàare kɔ̃n lɛ́o ke takada guu kũna. 16 Wa Dii Yesu Kirisi kɔ̃n Luda wa Deo yewazi, à gbɛ̃kɛɛ guu à wa làakari kpàɛwe ai gurɔ píngi, à tãmaa maaa dàwagu. 17 À

a làakari kpáɛare, à a gba gbãaa yã-
maakɛna kɔ̃n yãmaa'onao guu píngi.

À adua kɛwe

3 Yã kɛ̀ gɔ̃̀n yɛ̀, wa gbɛ̃nɔ, à adua kɛwe,
lɛ Dii yã e à dagula kpakpaa, àgɔ̃ bɛ̀ɛ
vĩńnɛ lán à vĩ a kiia nà. 2 À adua kɛwe,
lɛ à wa bɔ gbɛ̃ zaa mìsaideenɔ ɔzĩ, zaakɛ
èe kɛ gbɛ̃ sãnda píngi bé à Luda yã sìro.
3 Dii náanɛ vĩ, eé a gba gbãaa, eé a sí à
zaaaa. 4 Wa a náanɛ kɛ̀ Dii guu kɛ̀ ée yã
kɛ̀ wá òareenɔ kɛɛ, bensɔ̃ égɔ̃ kɛɛ. 5 Dii tó
à Luda yenzi kɔ̃n Kirisi mɛnao gbázɛ dɔ̃
a swɛ̃̀n.

Wàton mɛa kɛro

6 Wa gbɛ̃nɔ, wa naare Dii Yesu Kiri-
sizi, à kɛ̃ wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mɛa vĩinɔa, kɛ̀
aɔ̃è zĩi kɛ kɔ̃n yã kɛ̀ wá dàńnɛoroonɔ.
7 Á dɔ̃ a zĩndanɛ, kɛ̀ à maa àgɔ̃ tɛ́ wa
zɛ́kpaɛzi, zaakɛ wée mɛa kɛ gurɔɔ kɛ̀ wá
kú a tɛ́ro. 8 Wée gbɛ̃ke pɔ́blee sí wá blè
fĩabona sairo, wa zĩi kɛ̀ gwãavĩ kɔ̃n fãan-
tɛ̃o, wa nawɛ̃a kɛ̀ ai í sìwa, lɛ wàton gɔ̃
a gbɛ̃kenɛ asoo ũro yãnzi. 9 Wá à zɛ́ vĩ
à dɔwalɛ, mɔde wá kɛ̀ lɛ, lɛ à wa zɛ́kpaɛ
sɛ́ yãnzimɛ. 10 Gurɔɔ kɛ̀ wá kúao, wá dìɛ
kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ ye zĩkɛnaziroo é pɔ́ blero. 11 Wá
mà kɛ̀ a gbɛ̃kenɔ mɛa vĩ, aɔ̃è pɔ́ke kobiro,
sé gudɛɛ. 12 Wá dìɛ gbɛ̃ beee takanɔnɛ,
wa nańnɛ Dii Yesu Kirisizi, aɔ̃ vɛ̃ɛki kũ
wà zĩi kɛ wà ń zĩnda gwao.

13 Apinɔ sɔ̃ wa gbɛ̃nɔ, àton kpasa kɔ̃n
yãmaakɛnaoro. 14 Tó gbɛ̃kee e yã kɛ̀ wá
òare takada kɛ̀ guu daro, à à yã bɔ à diɛ.
Àton kakɔ̃a kɔ̃n adeeoro, lɛ wí e à à kũ
yãnzi. 15 Mɔde àton íbɛtɛ kpáoro, à lɛ́ daa
a gbɛ̃ndoo ũ.

16 Dii Aafiade a gba aafia gurɔ píngi
yã píngi guu. Dii gɔ̃ kúao a píngi.
17 Mamɔma Pɔlu mámbe ma ìkpammana
kɛ̀kii kɛ̃̀ kɔ̃n ma zĩnda ɔɔo. Beeen ma
takada píngi sèeda ũ, lɛn mɛɛ̀ kɛ̃ lɛ. 18 Wa
Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare a píngi.

TIMƆTI TAKADA KAAKU

Yãdannɛrinɔ gbana làakari

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zɪ̃̀ri, lán
Luda wa Mìsiri kɔ̃n Kirisi Yesu kɛ̀
wa wɛ́ɛ dɔzio dìɛmɛ nà, 2 ma takada kɛ̀
kɛ̃̀nnɛ Timɔti, ma nɛ́'inaa Yesu zɛ́ guu.
De Luda kɔ̃n wa Dii Kirisi Yesuo gbɛ̃kɛɛ
kɛnnɛ kɔ̃n sùuo, à n gba aafia.
3 Lán ma nakɔ̃rɛmma nà gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ
gaa Masedonia bùsun, ǹ gɔ̃ Ɛfesu, ǹ o
gbɛ̃kenɔnɛ aɔ̃ton yã kɛ̀ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda
yãoroo dańnɛ dɔro. 4 Aɔ̃ton làakari dɔ
gara kɔ̃n dezinɔ tɔ́ kɔ̃ɔwɛna kɛ̀ lɛ́ vĩroooa
dɔro. Beee è mɔ́ kɔ̃n lɛokpakɔ̃aomɛ. È tɔ́
Luda zĩi kɛ̀ è bɔ à náanɛkɛna guu gá aɛro.
5 Ma yã pì dìɛ lɛ aɔ̃gɔ̃ yenzi vĩ yãnzimɛ,
yenzi kɛ̀ è bɔ nɔ̀sɛpura kɔ̃n laasuu kɛna
dɔ̃nkɔ̃o kɔ̃n ludanaanɛkɛna mɔnafiki saio
guu. 6 Gbɛ̃kenɔ pã̀ yã pìnɔnɛ, aɔ̃ gɛ̃̀ yãpã-
pã'onan. 7 Aɔ̃ɔ yezi wàgɔ̃ dɛ Musa doka
yãdannɛrinɔ ũ, mɔde aɔ̃ yã kɛ̀ aɔ̃ɔe oo
gbázɛ dɔ̃ro ke yã kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀anɔ.
8 Wá dɔ̃ kɛ̀ doka pì maa, tó gbɛ̃ e
zĩi kɛɛa a zéa, 9 zaakɛ wá dɔ̃ kɛ̀ Ludaa
e doka diɛ gbɛ̃ maaanɔ yãnziro, séde
dokadarisaideenɔnɛ kɔ̃n swãgbãadeenɔ
kɔ̃n ludawɛɛkɛrisainɔ kɔ̃n durunkɛrinɔ
kɔ̃n ludadɔ̃risainɔ kɔ̃n dɔnzikɛrisaideenɔ
kɔ̃n de kɔ̃n dao dèrinɔ kɔ̃n gbɛ̃dɛrinɔ
10 kɔ̃n zinakɛrinɔ kɔ̃n pãpãbɛ̃̀ɛkɛrinɔ kɔ̃n
gbɛ̃sɛrikpãinɔ kɔ̃n ɛgɛdeenɔ kɔ̃n yãdɔm-
marinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è bɔ yãdannɛna
zédee kpɛɛnɔo ń píngi. 11 Yãzɛdee pì kɔ̃
sɛ̀ kɔ̃n baaru nnaa gakuidee kɛ̀ Luda
aubarikadee à kpana nàmɛ ma ɔzĩo.

Lán Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Pɔlunɛ nà

12 Ma Kirisi Yesu wa Dii kɛ̀ ma gba
gbãaa sáabu kɛ̀, zaakɛ à ma náanɛ kɛ̀, à
ma sɛ mà zĩi kɛare. 13 Ma à tɔ́ zaaa sì yã,
ma wɛ́ɛ tã̀ à gbɛ̃nɔa, ma gbãaa mɔ̀ńnɛ.
Baa kɔ̃n beeeo à sùu kɛ̀mao, zaakɛ má
kɛ̀ wɛ́ɛsiakɛ kɔ̃n à náanɛkɛnasaio guumɛ.
14 Ben wa Dii gbɛ̃kɛ bíta kɛ̀mɛ, à tò ma
a náanɛ kɛ̀, ben má yenzi kɛ̀ dɛ wa pɔ́
ũ kuuna Kirisi Yesu guu vĩ. 15 Yã kɛ̀kii
nɛ́ yãpuraamɛ, à kɔ̃ sìo wà sí ɔplaplaa.
Kirisi Yesu mɔ̀ anduna guu durunkɛrinɔ
mìsina yãnzi. Mapi, ma durun bé à dɛ
danɔ pɔ́la, 16 ben Luda ma wɛ̃nda gwà, lɛ
mɛna bíta kɛ̀ Kirisi Yesu kɛ̀ kɔ̃n mamɔma
durunkɛri kàsarao bɔ gupuraaa, lɛ àgɔ̃ dɛ
sèeda ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é à náanɛ kɛ, aɔ̃ wɛ̃̀ndi
kɛ̀ è yãaroo eenɔnɛ. 17 Luda mɛ̀n do léle,
gurɔ píngi Kína kɛ̀ è garo bensɔ̃ wè à e
wɛ́ɛoroo gɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ kɔ̃n gakuio gurɔ píngi,
aami.
18 Ma nɛ́ Timɔti, lán wà gĩakɛ wà
annabikɛyã ò n yã musu nà, mɛ́ɛ yã
pì daannɛ, lɛ ǹgɔ̃ kũna, ǹ zɪ̃̀ maaa káo
19 ludanaanɛkɛna guu kɔ̃n nɔ̀sɛkpaɛnao.
Gbɛ̃kenɔ yã pìnɔ kpà swãkoto, ben aɔ̃
ludanaanɛkɛna è lɛ́ kúɛ. 20 Imɛnɛu kɔ̃n
Alɛsandao kú ń tɛ́. Ma ń kpá Setãn-a, lɛ
aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ wè dɔkɛ kɔ̃n Ludaoro.

Dɔnzikɛna

2 Káaku gĩa ma lɛ́ dàmma, à adua kɛ
baade píngineɛ, à zɛ́ gbekańnɛ, à kúɛ
kɛ Ludanɛ ń yãnzi kɔ̃n sáabukpanao. 2 À
adua kɛ kínanɔnɛ kɔ̃n gbãadeenɔ ń píngi,
lɛ wà e wàgɔ̃ kuu aafia yãkete sai ludayã-
darinɔ ũ, wa kuuna gɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ. 3 Beee bé
à maa, è ká Luda wa Mìsirinɛ 4 kɛ̀ à yezi
baade píngi mìsina e, aɔ̃gɔ̃ yãpuraa dɔ̃.
5 Zaakɛ Luda mɛ̀n domɛ,
bensɔ̃ yãkɛkɛri kuu mɛ̀n do
Luda kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ dagura,
àmbe gbɛ̃ntee Kirisi Yesu ũ.
6 À a zĩnda kpà à baade píngi bò,
ben wà à sèeda kɛ̀ a gurɔɔa.
7 Beee yãnzin Luda ma diɛ à kpàakpakɛri
kɔ̃n à zɪ̃̀rio ũzi, lɛ mà à dɔnzi zɛ́ yãpu-
radee da bori pãndenɔnɛ. Yãpuraan mɛ́ɛ
oo, èe kɛ ɛgɛɛnlo.
8 Má yezi gɔ̃gbɛ̃nɔ adua kɛ gu sãnda
píngi, aɔ̃ ɔ sɛ́ musu gbãsĩ sai, pɔfɛ̃ kɔ̃n
lɛokpakɔ̃aoo sai. 9 Má yezi dɔ nɔgbɛ̃nɔ
ń zĩnda kɛkɛ a zéa yɔ̃̀kɔ̃kɛna sai, zĩn-

damɔnnɛna baasi. Èe kɛ kɔ̃n mì yɔ̃̀kɔ̃de
tãnao ke vura kɔ̃n òso nɔmaablebɔnɔ ke
bisa ɔɔdeenɔonlo. 10 Aɔ̃ ń zĩnda kɛkɛ kɔ̃n
maakɛnao, lán à kɔ̃ sìo nɔgbɛ̃ dɔnzirinɔ
kɛ nà. 11 Nɔgbɛ̃nɔ yã dada wàgɔ̃ yĩtɛna,
aɔ̃ mì siɛ yã píngi guu. 12 Mɛɛ̀ wezi nɔg-
bɛ̃nɔ yã dada gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ ke aɔ̃gɔ̃ iko vĩḿ-
maro, séde aɔ̃gɔ̃ yĩtɛna kítikiti. 13 Zaakɛ
Adamun Ludaa kɛ̀ káaku, à gbɛra Awau.
14 Èe kɛ Adamun wà sɛ̃̀sãro, nɔgbɛ̃n wà
sɛ̃̀sã à gɔ̃̀ taaride ũ. 15 Mɔde tó à mɛna
fɔ̃̀ kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n yenzio kɔ̃n
kúadonao zĩndamɔnnɛna baasi, eé nɛ́ i
aafia.

Sɔsi gbɛ̃nsinɔ

3 Yã kɛ̀kii nɛ́ yãpuraamɛ: Tó gbɛ̃ yezi
à kɛ gbɛ̃nsi ũ, èe zĩ maaa nii dɛɛ.
2 Gbɛ̃nsi gɔ̃ kuu taari sai, nɔmɛndodee ũ,
làakaridee ũ. Àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃ gbɛ̃
dɔ̀rɔdee ũ, nibɔfɔ̃ri ũ, gbɛ̃ kɛ̀ eé fɔ̃ à yã
dańnɛ ũ. 3 Àtongɔ̃ dɛ wɛ̃dɛri ke gbɛ̃ pãsĩ
ũro. Àgɔ̃ dɛ nɔ̀sɛdode yãketesaidee ũ. Ɔɔ
tón dɔnɛ aɛro. 4 Àgɔ̃ a ua kũna dɔ̃, à nɛ́nɔ
gae mì siɛnɛ, aɔ̃gae à ɔdɔkii gwa. 5 Za-
akɛ tó gbɛ̃ a ua kũna dɔ̃ro, eé kɛ dia à
fɔ̃ à Luda sɔsi gbɛ̃nɔ gwaa? 6 Àtongɔ̃ dɛ
Yesude dufu ũro, lɛ àton ĩa dã, à a zĩnda
da yãn lán Ibilisi bàro yãnzi. 7 Àgɔ̃ tɔ́
nnaa vĩ Yesusaideenɔ kiia dɔ, lɛ wàton
à tɔ́ zaaa sí, à gɛ̃ Ibilisi takutɛɛnlo yãnzi.

Sɔsi dɔnlɛrinɔ

8 Lɛmɛ dɔ dɔnlɛrinɔ gɔ̃ dɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ
ũ. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ lɛ́plaadeenɔ ũro. Wɛ̃ yã tón
dɔńnɛ aɛro. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ ɔɔzaawɛtɛrinɔ
ũro. 9 Aɔ̃gɔ̃ Yesu yã asiinɔ kũna kɔ̃n
nɔ̀sɛpuraao. 10 Wà ń yã gwa gĩa, tó
wèe yãke eḿmaro, gbasa wà ń diɛ dɔn-
lɛrinɔ ũ. 11 Lɛmɛ dɔ ń nɔɔnɔ gɔ̃ dɛ nɔgbɛ̃
bɛ̀ɛdeenɔ ũ, làakarideenɔ ũ, aɔ̃gɔ̃ náanɛ
vĩ yã píngi guu. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ kɔmɔtɔdeenɔ
ũro. 12 Dɔnlɛri gɔ̃ dɛ nɔmɛndodee ũ, àgɔ̃
a ua kɔ̃n a nɛ́nɔ kũna dɔ̃. 13 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń
zĩi kɛ̀ a zɛ́anɔ gwena égɔ̃ maaa, ń làakari
égɔ̃ kpaɛna ń Kirisi Yesu náanɛkɛna guu
maamaa.

Wa dɔnzizɛ asii bíta

14 Baa kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ oonnɛ, má dìɛ
mɛ́ mɔ́ n gwa saa. 15 Tó ma mɔna gà à gì
kɛ̀, má yezi ǹgɔ̃ dɔ̃ lán à kɔ̃ sìo wàgɔ̃ kuu
Luda uadeenɔ ũ nà. Wámbe Luda Wɛ̃̀n-
dide sɔsi gbɛ̃nɔ ũ, yãpurapɛɛkii ũ kɔ̃n à
gbãa'ekiio. 16 Wa dɔnzizɛ asii kɛ̀ bɔ̀ gupu-
raaa bíta yãpuramɛ:
À bɔ̀ à mɔ̀ gbɛ̃ntee ũ,
Luda Nini yãpuraa kpàa,
malaikanɔ à è.
Wà à yã waazi kɛ̀ boriinɔ tɛ́,
wà à náanɛ kɛ̀ anduna guu,
Luda à sɛ̀ à tào gakui guu.

Tɛ̃̀ yã

4 Luda Ninii ò wásawasa kɛ̀ gurɔ zãanɔ
gbɛ̃kenɔ é pã kpá Yesu zɛ́zi, aɔ̃ɔ tɛ́
yã kɛ̀ zĩnnɔ è ɛgɛdeenɔ da à onanzi, aɔ̃ ń
sãsã. 2 Mɔnafikidee pìnɔɔ à maaa dɔ̃kɔ̃zi
kɔ̃n à zaaaoro, aɔ̃ nɔ̀sɛ gana lán wà be
gɛ̃ wãaan wà kɛ̃̀o bà. 3 Aɔ̃è gbɛ̃nɔ dãdã
nɔsɛnazi kɔ̃n zãkɛnao, bensɔ̃ aɔ̃è pɔ́ble
tɛ̃̀bona da gbɛ̃nɔnɛ, pɔ́blee kɛ̀ Ludaa kɛ̀ a
náanɛkɛri kɛ̀ aɔ̃ yãpuraa dɔ̃ɔnɔ yãnzi, kɛ̀
dɛ aɔ̃ ble kɔ̃n sáabukpanao. 4 Pɔ́ kɛ̀ Lu-
daa kɛ̀ píngi maamɛ. Wàton à ke tɛ̃̀ boro,
wà ble kɔ̃n sáabukpanao, 5 zaakɛ Luda yã
kɔ̃n wa aduakɛnao gbãsĩ bɔ̀n.

Kirisi Yesu zĩkɛri maaa

6 Tó n yã pìnɔ dà n gbɛ̃nɔnɛ, nɛ́gɔ̃ dɛ
Kirisi Yesu zĩkɛri maaa ũ kɛ̀ wà gwà kɔ̃n
wa dɔnzizɛ yãnɔ kɔ̃n yãdannɛ maaa kɛ̀
ń tɛ́zio. 7 Ǹ mì kɛ̃ fɛɛakaara gara kɛ̀ è kɔ̃
sɛ́ kɔ̃n Luda yãorooa. Ǹ n zĩnda tòto kɛ,
lɛ ǹgɔ̃ dɛ ludayãdari ũ. 8 Mɛ̀totona àre vĩ
féte, mɔde dɛna ludayãdari ũu àre vĩ yã
píngi guu, zaakɛ beee è mɔ́ kɔ̃n wɛ̃̀ndio
gbɛ̃̀a kɔ̃n ziaao. 9 Yã kɛ̀kii nɛ́ yãpuraamɛ,
à kà wà sí ɔplaplaa. 10 Weè zĩi kɛ, weè ɔsi
ká à musu, zaakɛ wa wɛ́ɛ dɔ Luda Wɛ̃̀n-

didezi. Àmbe gbɛ̃ sãnda píngi Mìsiri ũ,
atɛ̃nsa à náanɛkɛrinɔ.
11 Ǹ yã pìnɔ diɛ́ńnɛ ǹ dadańnɛ. 12 Ǹton
tó wà dɔkɛnyo kɛ̀ ń dɛ gɔ̃kparɛ ũ yãnziro.
Ǹ tó n kuuna zɛ́ ɔdɔa Yesudeenɔnɛ
yã'ona guu kɔ̃n yãkɛnao kɔ̃n yenzio kɔ̃n
ludanaanɛkɛnao kɔ̃n kuuna gbãsĩ saio.
13 Ai màgɔ̃ mɔ́, ǹ aĩa kɛ ǹ Luda yã kyó kɛ
gbɛ̃nɔnɛ, ǹ dańnɛ ǹ lɛ́ daońma. 14 Gbaa
kɛ̀ Ludaa dànnɛ gurɔɔ kɛ̀ wà annabikɛɛ
kɛ̀ n yã musu, bensɔ̃ gbɛ̃nsinɔ ɔ dìdimma,
ǹton pã kpáziro. 15 Ǹ làakari dɔ yã pìnɔa
ǹ mɛ̀ kpáa, lɛ baade píngi n gana aɛ e.
16 Ǹ n zĩnda yã kɔ̃n n yãdannɛnao tàasi
kɛ. Ǹgɔ̃ gaa aɛ kɔ̃n yã pìnɔ. Tó ń kɛ̀ lɛ, nɛ́
n zĩnda mì sí kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe swã kpaa
n yãzinɔomɛ.

Gyaanɔɔnɔ kɔ̃n dɔn'aɛdeenɔ yã

5 Ǹton kpãkɛ̃ mare ìsiziro. Ǹ lɛ́ daa lán
n de bà. Ǹ lɛ́ da gɔ̃kparɛnɔa lán n vɩ̃̀i
kɔ̃n n dãaronɔ bà. 2 Ǹ lɛ́ da nɔgbɛ̃ ìsia lán
n da bà, ǹ lɛ́ da nɔ gbãaaa lán n dãre bà
kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao.
3 Ǹ dɔ gyaanɔɔ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ke vĩroonɔ
lɛ. 4 Tó gyaanɔɔ nɛ́nɔ ke dionɔ vĩ, aɔ̃ ń
danɛnɔ gwana dada gĩa ń dɔnzikɛna guu,
aɔ̃ fĩa bo ń denɔnɛ kɔ̃n ń danɔ, zaakɛ beee
è ká Ludanɛ. 5 Gyaanɔɔ kɛ̀ gbɛ̃ke vĩro
wɛ́ɛ dɔ Ludazi, àgɔ̃ adua kɛɛ àgɔ̃ dɔnlɛ
gbekaaa gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o. 6 Gyaanɔɔ
kɛ̀ à zĩnda pɔyezi è dɔnɛ aɛ nɛ́ gɛ̀mɛ, baa
tó à bɛ̃ɛ. 7 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ lɛ gbɛ̃ke tón
ń taari ero. 8 Tó gbɛ̃ e a danɛnɔ gwaaro,
atɛ̃nsa à uadeenɔ, à bɔ̀ Luda yã kpɛɛmɛ,
Yesusaidee dɛàla. 9 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ dɛ wà da
gyaanɔnɔ tɛ́n yɛ̀: Nɔgbɛ̃ kɛ̀ kà wɛ̃̀ baaagɔ̃,
bensɔ̃ à zã kɛ̀ gɛ̃̀n do, 10 wà à dɔ̃ maakɛri
ũ, nɛ́gwari maaa ũ, nibɔfɔ̃ri Luda gbɛ̃nɔ
gbá pìpiri ũ, takaasidee dɔnlɛri ũ, nɔgbɛ̃
kɛ̀ mɛ̀ kpà yãmaakɛna píngia ũ. 11 Ǹton
gyaanɔ nɔ gbãaanɔ danlo, zaakɛ tó aɔ̃
gɔ̃ nidɛna fɛ̀ɛ, aɔ̃ nana Kirisia é busamɛ,
aɔ̃égɔ̃ yezi wà zã kɛ, 12 aɔ̃ ń zĩnda da
yãn, kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃̀nɛ yã gbòro yãnzi.
13 Beee gbɛra aɔ̃è mɛ̀a dada, aɔ̃ègɔ̃ dɔdɔɔ
ualɛzi. Èe kɛ mɛadeenɔn ń ũ adoro, aɔ̃è
gɔ̃ gbɛ̃peri gudɛrinɔ ũmɛ dɔ, aɔ̃è yã kɛ̀ dɛ
wà oroo o. 14 Beee yãnzi má yezi gyaanɔ
nɔ gbãaanɔ zã kɛ, aɔ̃ nɛ́ i, aɔ̃ làakari
dɔ bɛɛa, lɛ wàton wa ibɛɛnɔ gba zɛ́ aɔ̃
wa tɔ́ zaaa síro yãnzi. 15 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bɔ̀
wà tɛ̀ Setãnzi kɔ̀. 16 Tó Yesude nɔgbɛ̃ ke
gyaanɔnɔ vĩ a bɛ, àgae dɔńlɛ. Àton tó aɔ̃
gɔ̃ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ asoo ũro, lɛ aɔ̃ e wà dɔ
gyaanɔɔ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ke vĩroonɔ lɛ́ yãnzi.
17 Gbɛ̃nsi kɛ̀ è dɔ́ńnɛ aɛ a zɛ́a kà wà fĩa
bonɛ lɛo plaa, atɛ̃nsa gbɛ̃ kɛ̀ waazikɛna
kɔ̃n yãdannɛnao aĩa vĩi. 18 Luda yã bè:
Àton lɛ́sɔ da zù kɛ̀ èe pɔ́ gbɛ̃ɛnɛro. À
bè dɔ: Zĩkɛri kà à a asaia e. 19 Ǹton gbɛ̃
kɛ̀ mɔ̀ kɔ̃n gbɛ̃nsi káarao yã síro, séto
sèedadeenɔ kà gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃ baasiro.
20 Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀nɔzi baade
píngi wáa, lɛ vĩa e à gbɛ̃ kpaaanɔ kũ.
21 Ma nannɛ Luda kɔ̃n Kirisi Yesuozi
kɔ̃n malaika kɛ̀ à ń sɛ́nɔ, ǹgɔ̃ yã pìnɔ
kũna, ǹton gbɛ̃ke bà bɔro. Ǹton yãke kɛ
gbɛ̃kenɛ úblembɛ yãnziro. 22 Ǹton wã ǹ
ɔ di gbɛ̃a ǹ à da Luda zĩinlo. Ǹton tó n ɔɔ
gɔ̃ kú gbɛ̃ke durun guuro. Ǹgɔ̃ n zĩnda
kũna gbãsĩ sai. 23 Ǹton í pãa mi atɛ̃ɛro.
Ǹgae geepiwɛ̃ gá féte n nɔ̀sɛ yãnzi kɔ̃n n
gyãkɛna gɛ̃̀n baaagɔ̃ɔo.
24 Gbɛ̃kenɔ durun è bɔ gupuraaa ai
wàgɔ̃ gá à yã gɔ̃gɔ̃ńyo, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ ń pɔ́
è bɔ kpakpaaro. 25 Lɛmɛ dɔ yãmaakɛna è
bɔ gupuraaa, baa à kɛ̀ wèe ero eé e à gɔ̃
utɛnaro.

6 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ zɔ̀ ũunɔ ń diinɔ diɛ
gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ aɔ̃ mì siɛ́ńnɛ à píngi
guu, lɛ wàton Luda tɔ́ kɔ̃n yã kɛ̀ weè
dańnɛo zaa boro yãnzi. 2 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ di-
inɔ dɛ Yesudee ũunɔ tón dɔkɛńyo kɛ̀ aɔ̃ɔ
dɛ kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ yãnziro. Aɔ̃ zĩi kɛńnɛ maa-
maa, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e ń zĩ àre bleenɔ
nɛ́ Yesudeenɔmɛ, aɔ̃ gbɛ̃ yenzideenɔmɛ.
Ǹ yã pìnɔ dańnɛ, ǹ lɛ́ daońma.

Yena ɔɔzi

3 Tó gbɛ̃kee e yã pãnde daańnɛ, ben-
sɔ̃ èe zɛ kɔ̃n wa Dii Yesu Kirisi yãzɛdeeo

kɔ̃n wa zɛ́ yãdannɛnaoro, 4 wadadeemɛ,
à yãke dɔ̃ro, lɛokpakɔ̃a kori kɔ̃n yãgwana
yãanasaio à kũ̀ gyãa ũ. Yã beeenɔ è tó
gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ dɔkɔ̃nɛ, aɔ̃ swèe kɛ, aɔ̃ kɔ̃ sɔ̃sɔ̃,
aɔ̃ laasuu zaaa lɛ́kɔ̃zi, 5 aɔ̃gɔ̃ ĩi kɔ̃o. Gbɛ̃
pìnɔ laasuu kotina, yãpura ń kɛ̃, aɔ̃ègɔ̃
daa dɔnzizɛ nɛ́ ɔɔwɛtɛzɛmɛ. 6 Dɔnzikɛna
àre bíta yãpura, tó gbɛ̃ zɛ̀ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à
vĩio. 7 Zaakɛ wée mɔ́ kɔ̃n pɔ́keo anduna
guu kèro, wé sɔ̃ tá kɔ̃n pɔ́keoro. 8 Tó wá
pɔ́ble kɔ̃n pɔ́kãsãanɔo vĩ, beee mɔ̀. 9 Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ yezi wà gɔ̃ auzikidee ũunɔ è ń
zĩnda da yɔ̃agwana takutɛɛn. Pɔ́nidɛna
mìsai kari è gɛ̃ńgu à ń kpá mɔ́nzi kɔ̃n
kaatɛnaozi. 10 Yena ɔɔzi bé à dɛ yã zaa
píngi kãsãa ũ. Gbɛ̃kenɔ à kɔ̃dɛɛ kɛ̀ ai
wà kɛ̃̀ wa dɔnzizɛa aɔ̃ wãwã bíta kpà ń
zĩndazi.

Ǹ ɔsi maaa ká

11 Zaakɛ Luda gbɛ̃n n ũ, ǹ bàa sí yã
pìnɔnɛ, ǹ tó yã maaa gaegɔ̃ dɔɔnnɛ aɛ kɔ̃n
yãkɛna a zéao kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n
yenzio kɔ̃n mɛnao kɔ̃n busɛkɛɛo. 12 Ǹ wa
dɔnzizɛ ɔsi maaa ká, ǹ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro
sí, zaakɛ beeen Luda n sisia gurɔɔ kɛ̀ n
lɛ́ maaa gbɛ̃̀nɛ parii wáa. 13 Ma nannɛ
Luda kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpá pɔ́ píngiazi kɔ̃n
Kirisi Yesu kɛ̀ yã maaa ò Pɔntiu Pilat-
inɛo, 14 ǹgɔ̃ yã kɛ̀ wà dìɛnnɛ kũna gbãsĩ
sai taari sai ai wa Dii Yesu Kirisi mɔ́gurɔɔ
zĩ. 15 Gbãade mɛ̀n do Aubarikade, kínanɔ
Kína, diinɔ Dii bé eé Kirisi pì bɔ gupu-
raaa a gurɔɔa. 16 À mɛ̀n doo bé è garo,
ègɔ̃ kú gupuraa kɛ̀ wè fɔ̃ wà sɔ̃ziroo guu.
Gbɛ̃kee e wɛ́ɛ siàlɛro, weé fɔ̃ sero. Àmbe
à gakui kɔ̃n gbãaao vĩ gurɔ píngi, aami.

17 Ǹ o anduna tiaa kɛ̀kii
auzikideenɔnɛ, aɔ̃ton ĩa dãro. Aɔ̃ton
gbãa e ɔɔda náanɛsaiaro, aɔ̃ gbãa e Luda
kɛ̀ è pɔ́ píngi kpáwa bíta wà pɔnnaa
kɛoa. 18 Ǹ ońnɛ aɔ̃ à maaa kɛ, aɔ̃ nnaa
kɛńnɛ, aɔ̃ ɔ porońnɛ, aɔ̃gɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ.
19 Lán beee bà aɔ̃é kũsãɛ maaa di ń
zĩndanɛ auzɛnna pɔ́ ũ, aɔ̃é wɛ̃̀ndi kɛ̀ dɛ
wɛ̃̀ndi ũ yãpuraa e.

20 Timɔti, ǹ yã kɛ̀ Ludaa nànnɛ n
ɔzĩ kũ gbãa. Ǹ mì kɛ̃ ludadɔ̃sai yã
pãpã'onaa kɔ̃n yãlɛkpɛɛ'ona kɛ̀ wè be
dɔ̃nao. 21 Gbɛ̃kenɔ zɛ̀o, ben aɔ̃ pã̀ wa
dɔnzizɛnɛ.

Luda gbɛ̃kɛɛ kɛare.

TIMƆTI TAKADA PLAADEE

Pɔlu tɛ́kana Timɔtin

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zɩ̃̀ri Luda
pɔyezi guu wɛ̃̀ndi kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ Kirisi
Yesu guu yã musu, 2 mámbe ma takada
kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ, ma nɛ́ yenzide Timɔti. De Luda
kɔ̃n wa Dii Kirisi Yesuo gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ kɔ̃n
sùuo, à n gba aafia.
3 Ma sáabu kɛ̀ ma dezinɔ Ludanɛ kɛ̀
mɛɛ̀ dɔzi kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao, zaakɛ n yã ègɔ̃
dɔɔmagu yãana sai ma aduakɛna gwãavĩ
kɔ̃n fãantɛ̃o guu. 4 Tó wɛ́ɛ'i kɛ̀ bɔ̀mma yã
dɔ̀magu, mɛɛ̀ n bɛgɛ kɛmɛ, mɛɛ̀gɔ̃ yezi wà
wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ, lɛ ma pɔnnaa kɛ bíta. 5 N lu-
danaanɛkɛna kɔ̃n nɔ̀sɛo do yã dɔmagu. N
dazi Loisi kɔ̃n n da Yunisio Luda náanɛ
kɛ̀ lɛ se, bensɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ
lɛ se.
6 Beee yãnzi mɛ́ɛ dɔɔngu, ǹ tɛ́ ká gbaa
kɛ̀ Ludaa dànnɛɛn gurɔɔ kɛ̀ ma ɔ dìmma,
7 zaakɛ Ninii kɛ̀ è wa gba gbãa kɔ̃n yen-
zio kɔ̃n zĩndakũnadɔ̃ɔon Ludaa kpàwa,
èe kɛ nini vĩapɔnlo. 8 Beee yãnzi ǹton wí
dɛ kɔ̃n wa Dii yã onnɛnaoro. Ǹton wí dɛ
ma yãoro, mamɔma kɛ̀ wà ma da kpɛ́si-
aan Kirisi yãnzi. Ǹ nawɛ̃a kɛ̀ wè kɛ à
baaru nna kpana yãnzi kɛmao kɔ̃n Luda
gbãaao. 9 Àmbe à wa mì sì, à wa sisi wa
gɔ̃ a pɔ́ ũ. Èe kɛ yã kɛ̀ wá kɛ̀ yãnzinlo,
à zĩnda pɔyezi yãnzimɛ kɔ̃n gbɛ̃kɛɛ kɛ̀
à kɛ̀weeo zaalɛ gurɔɔ e naaro. 10 Gbɛ̃kɛɛ
pì bɔ̀ gupuraaa wa Mìsiri Kirisi Yesu pì
mɔna guu sa. À ga gbãaa kàatɛ, à wɛ̃̀ndi
kɔ̃n kuuna gurɔ píngio bɔ̀we gupuraaa a
baaru nnaa kɛ̀ wè kpá guu. 11 Luda ma
diɛ a zɩ̃̀ri ũ, lɛ mà baaru pì kpàakpa kɛ mà
à yã dańnɛ. 12 Beee yãnzin mɛ́ɛ nawɛ̃a kɛ̀
kɛɛzi, mɔde wí è ma kũro, zaakɛ má gbɛ̃
kɛ̀ ma à náanɛ kɛ̀ dɔ̃, bensɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn
kɛ̀ eé fɔ̃ à yã kɛ̀ à nàmɛ ma ɔzĩ dãkpa ai
a mɔ́gurɔɔ zĩ. 13 Ǹgɔ̃ yã kɛ̀ ń mà ma lɛ́zĩ
ai a lɔ̀n pì kũna yãzɛdedannɛna zɛ́kpaɛ ũ
kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n yenzi kɛ̀ wá vĩ
Kirisi Yesu guuo. 14 Ǹ yã maaa kɛ̀ Ludaa
nànnɛ n ɔzĩ kũ gbãa kɔ̃n à Ninii kɛ̀ kú wa
guu gbãaao.
15 Ń dɔ̃ kɛ̀ Asia bùsudeenɔ ma zĩnna ń
píngi. Figɛlu kɔ̃n Ɛmɔgɛnɛo kú ń tɛ́. 16 Dii
wɛ̃nda dɔ̃ Ɔnɛsifɔru bɛdeenɔnɛ! Zaakɛ à
mɔ̀ à ma nɔ̀sɛ kpàɛmɛ à gɛ̃̀n lɛ́ vĩro, èe
wí dɛ kɔ̃n ma dana kpɛ́siaan yãoro. 17 Kɛ̀
à mɔ̀ Romu gɔ̃ɔ, à ma wɛtɛ ai à gàa à
bɔ̀ma. 18 Dii wɛ̃nda dɔ̃nɛ yãkpaɛkɛgurɔɔ
zĩ. Ń dɔnlɛ bíta kɛ̀ à kɛ̀mɛ zaa Ɛfesu yã
dɔ̃ sãnsãn.

Kirisi Yesu zɩ̃̀kari maaa

2 Mpi sɔ̃ ma nɛ́, ǹgɔ̃ gbãa kɔ̃n gbɛ̃kɛɛ
kɛ̀ Ludaa vĩwao Kirisi Yesu guuo.
2 Yã kɛ̀ ń mà má ò parii wáa, ǹ na gbɛ̃
náanɛdeenɔnɛ ń ɔzĩ, kɛ̀ aɔ̃́ fɔ̃ wà dada
gbɛ̃ pãndenɔnɛ. 3 Ǹ nawɛ̃a fɔ̃wao Kirisi
Yesu zɩ̃̀kari maaa ũ. 4 Anduna yã bɔkɔ̃tɛ
è dɔ zɩ̃̀kari kɛ̀ kú zɩ̃̀lannɛ aɛro, lɛ à yã ká
à diinɛ yãnzi. 5 Bàkpakɔ̃sɔ̃ri sɔ̃, tó èe bàa
lɛ́ a zɛ́aro, eé zɩ̃̀blena fùra ero. 6 À kɔ̃ sìo
búbari kɛ̀ zĩ gbãaa kɛ̀ a baka sɛ́ káaku.
7 Ǹ laasuu lɛ́ yã kɛ̀ má ò pìnɔzi, zaakɛ Dii
é n gba ɔ̃ndɔ̃ɔ à píngi guu.
8 Ǹ dɔn kɛ̀ Yesu Kirisi nɛ́ Dauda bori-
imɛ, bensɔ̃ à fɛ̀ɛ bɔna gaan. Baaru nnaa
kɛ̀ mɛɛ̀ kpán gwe. 9 Beee yãnzin mɛ́ɛ
nawɛ̃a kɛɛzi. Wà mɔ̀ kàma lán dàkɛri
bà, mɔde Luda yã e sí mɔ̀ káaro. 10 Beee
yãnzi mɛɛ̀ yã píngi fɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔ
yãnzi, lɛ aɔ̃pinɔ se Luda ń mì sí, aɔ̃ gakui
kɛ̀ è yãaroo e kuuna Kirisi Yesu guu.
11 Yã kɛ̀kii nɛ́ yãpuraamɛ:
Tó wa gao, wégɔ̃ kúo.
12 Tó wa mɛna fɔ̃̀, wé kí bleo.
Tó wa lɛ́ sɛ̀zi, eé sɛ́wazi se.
13 Tó wá náanɛ vĩro, à kpɛ́ náanɛ vĩ,
zaakɛ eé we à lɛ́ sɛ́ a zĩndaziro.

Dii zĩkɛri maa kɔ̃n lɛokpakɔ̃aoro

14 Ǹ yã pìnɔ dɔ n gbɛ̃nɔn, ǹ nańnɛ Lu-
dazi aɔ̃ton lɛokpakɔ̃a kɛ yãnɔ musuro. À
àre vĩro, è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe maanɔ yakamɛ.
15 Ǹ aĩa kɛ lɛ Luda n sáabu kpá, zĩkɛri kɛ̀

è yã yãpuraa wɛ̃kɔ̃añ́nɛ súusu ũ, kɛ̀ wí è
à kũ à zĩ yã musuro. 16 Ǹ pã yãbɔena pãa
kɛ̀ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda yãoroonɛ. È gbɛ̃nɔ lu-
dayãdasai kaarañ́nɛmɛ, 17 ben yã kɛ̀ aɔ̃è
dañ́nɛ è dañ́la lán fɔ̃̀ bà. Imɛnɛu kɔ̃n Filɛ-
tuo kú ń tɛ́. 18 Aɔ̃ kɛ̃̀ yãpuraaa, aɔ̃è be
wà fɛ̀ɛ bɔna gaan kɔ̀, aɔ̃è gbɛ̃kɛnɔ lu-
danaanɛkɛna yakañ́nɛ. 19 Baa kɔ̃n beeeo
ɛ̃ɛ kɛ̀ Ludaa dàɛ zɛna gbãa, wà yã kɛ̀kii
kɛ̃̀a: Dii gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ a pɔ́ ũunɔ dɔ̃. Gbɛ̃
kɛ̀ è Dii sísi mì kɛ̃ yã zaaaa.

20 Ua daa ègɔ̃ pɔ́nɔ vĩ pari. Wà à
kenɔ kɛ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio yãti-
isikɛbɔ ũ, bensɔ̃ wà à kenɔ kɛ̀ kɔ̃n lío
kɔ̃n gũ̀o yãnɛngokɛbɔ ũ. 21 Tó gbɛ̃ ɔ bɔ̀ɛ
yã bɛ̀ɛsaidee guu, eé gɔ̃ yãtiisikɛbɔ ũ,
eégɔ̃ aufãni vĩ Diinɛ, eégɔ̃ kú adona
maakɛna píngi soru guu. 22 Ǹ bàa sí gɔ̃k-
parɛ pɔ́nidɛnanɔnɛ, ǹ tó maakɛna kɔ̃n lu-
danaanɛkɛnao kɔ̃n yenzio kɔ̃n kuuna kɔ̃o
nnaao dɔnnɛ aɛ lɛdo kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Dii
sísi kɔ̃n nɔ̀sɛ puraaonɔ. 23 Ǹ ɔ bɔɛ mìsai
lɛokpakɔ̃a kɛ̀ dɔ̃na ke vĩroon. Ń dɔ̃ kɛ̀ è
swèe da. 24 À maa Dii zɔ̀bleri gɔ̃ swèe
vĩro. À nɔ̀sɛ gɔ̃ do kɔ̃n baade píngio, yã-
dannɛri maaa kɛ̀ è gbɛ̃ fɔ̃ ũ, 25 à gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃è à yã síroonɔ gba làakari busɛbusɛ.
Wègɔ̃ dɔ̃ro ke Luda é fɔ̃ à ń gba zɛ́ aɔ̃
nɔ̀sɛ liɛ wà yãpura sí, 26 aɔ̃ bɔ Ibilisi kɛ̀ à
ń kũ à ń dá a pɔyezi guu bàn, ń làakari
suḿma.

Gbɛ̃nteenɔ yãkɛna gurɔ zãanɔa

3 Ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gurɔ zãanɔ égɔ̃ pãsĩ.
2 Gbɛ̃nɔ zĩnda yã é dɔñ́nɛ aɛ, ɔɔ
é ń swɛ̃̀ ble. Aɔ̃égɔ̃ dɛ wadadeenɔ
ũ, ĩadãrinɔ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃rinɔ, de kɔ̃n
dao yãmarisaideenɔ, guturunɔ,
ludayãdarisainɔ, 3 nɔ̀sɛsaideenɔ,
agbaawerisaideenɔ, gbɛ̃yakarinɔ,
faasaideenɔ, aĩapãsĩdeenɔ, yã maa
ibɛɛnɔ, 4 bɔnkpɛɛdeenɔ, laasuusaideenɔ,
yɔ̃̀kɔ̃deenɔ. Aɔ̃égɔ̃ ye pɔnnakɛnazi dɛ
Luda yãla. 5 Aɔ̃è dɔnzi kɛ, mɔde aɔ̃ɔ ye
à gbãaaziro. Ǹ kɛ̃ gbɛ̃ beee takanɔa.
6 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ è gɛ̃ nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è mì
gbãkɛnnɛroonɔzi, aɔ̃ ń fu kɔ̃n lɛ́o.
Durun sɔ̀ kɛ̀ nɔgbɛ̃ pìnɔn, dà zaaa bé
à gɔ̃̀ñ́nɛ, 7 aɔ̃ègɔ̃ yã dadaa gurɔ píngi,
mɔde aɔ̃è fu yãpura kũnaa. 8 Lán Yanɛ
kɔ̃n Yambɛrɛsio bɔ̀ Musa kpɛɛ nà, lɛn
gbɛ̃ pìnɔ è bɔ yãpuraa kpɛɛ lɛ. Aɔ̃
laasuu lɛkpɛɛmɛ, wa dɔnzizɛ guu pɔ́
ginzinanɔmɛ. 9 Aɔ̃ɔ gana aɛ vĩ dɔro,
zaakɛ baade píngi ń mìsaikɛɛ dɔ̃, lán wà
Yanɛ kɔ̃n Yambɛrɛsio pɔ́ dɔ̃̀ nà.

Luda yã àre

10 Mpi sɔ̃, ń tɛ́mazi. Ń ma kuuna dɔ̃
kɔ̃n ma yãdannɛnao kɔ̃n yã kɛ̀ mɛ́ɛ pɛɛao
kɔ̃n ma ludanaanɛkɛnao kɔ̃n ma mɛ-
nakɛɛo kɔ̃n ma yenzio kɔ̃n ma zɛna
gbãaao 11 kɔ̃n wɛ́ɛ kɛ̀ wà tã̀maao kɔ̃n
nawɛ̃a kɛ̀ má kɛ̀o. Ń yã kɛ̀ ma le An-
tiɔku kɔ̃n Ikɔniuo kɔ̃n Lisitirao dɔ̃ kɔ̃n
wɛ́ɛtãmmana bíta kɛ̀ má fɔ̃̀o. Mɔde Dii
ma bɔ à píngi guu. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi
wàgɔ̃ kuu ludayãdarinɔ ũ Kirisi Yesu gu-
unɔ é wɛ́ɛtãmma e. 13 Gbɛ̃ zaaanɔ kɔ̃n
mɔnafikideenɔ zaakɛ égɔ̃ kaaramɛ. Aɔ̃é
gbɛ̃nɔ sãsã, aɔ̃pinɔ égɔ̃ sãsãna. 14 Mpi
sɔ̃, ǹ zɛ kɔ̃n yã kɛ̀ ń dàda ń sì yãpu-
raa ũuo. Ń gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dàdannɛɛnɔ dɔ̃,
15 zaakɛ ń Luda yã dɔ̃ zaa n nɛ́ngo zĩ.
Eé fɔ̃ à n gba ɔ̃ndɔ̃ɔ à n ká Kirisi Yesu
náanɛkɛna kɛ̀ è ń mì sía. 16 Yã kɛ̀ kú Luda
yãn bɔ̀ Luda kiia píngimɛ. À àre vĩ, za-
akɛ è yãpuraa dañ́nɛ, è ń ɛgɛɛ káñ́nɛ ń
ɔzĩ, è ń gba làakari, è lɛ́ dańma yãkɛna
a zɛ́a guu, 17 lɛ Luda gbɛ̃ sorumi ma yã-
maakɛna píngi zɛ́ guu.

4 Ma nannɛ Ludazi kɔ̃n Kirisi Yesu kɛ̀
eé ɛara à mɔ́ à kpata ble à yãkpaɛ
kɛ kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔo, 2 ǹ
Luda yã waazi kɛ. Tó à zɛ́ kɛ̀ kesɔ̃ èe zɛ́
kɛro, ǹgɔ̃ kúo. Ǹ yã diɛñ́nɛ, ǹ kpãkɛ̃ñ́zi,
ǹ lɛ́ dańma, ǹ yã dañ́nɛ kɔ̃n mɛna bí-
tao. 3 Zaakɛ gurɔke é mɔ́ kɛ̀ gbɛ̃nɔ é we
wà swã kpá yãzɛdedannɛnaziro. Aɔ̃é yã-
dannɛrinɔ kakɔ̃ańzi ń zĩnda pɔyeziamɛ,
lɛ aɔ̃ yã kɛ̀ kàñ́nɛ dañ́nɛ. 4 Aɔ̃é ń mìkpɛɛ
zu yãpuraanɛ wà aɛ dɔ garanɔa. 5 Mpi sɔ̃,

ǹgɔ̃ làakari vĩ yã píngi musu. Ǹ nawɛ̃a fɔ̃,
ǹ baarunnakpari kɛna kɛ, ǹ n zĩ lɛ́ papa.

Pɔlu kuuna gaa lɛ́zĩ zaa Romu

6 Ma gurɔɔ pàpa kɔ̀, weé ma aru kwɛ́ɛ
sa'o'i ũ tia. 7 Ma ɔsi maaa kà, ma bàa
lɛ̀ ma bɔɛzi. Má Yesu yã kũna ma à lɛ́
pàpa. 8 Kuuna maa fùra diɛna, èe ma dãa
sa. Dii yãkpaɛkɛri maaa bé eé kúmɛ yãk-
paɛkɛgurɔɔ zĩ. Èe kɛ mámbee madoro,
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye à mɔnazinɔ ń píngimɛ.
9 Ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ mɔ́ ma kiia kpakpaa.
10 Demasi ma ton à tà Tɛsalonika, kɛ̀ à
ye andunazi yãnzi. Kɛrɛsɛni tà Galatia
bùsun, bensɔ̃ Titu tà Dalamatia bùsun.
11 Luku bé à gɔ̃̀mao ado. Ǹ Maaku sɛ́ à
mɔ́ lɛdo, zaakɛ è dɔmalɛ zĩi guu maamaa.
12 Ma Tikiku gbàrɛ Ɛfesu. 13 Tó nɛ́ɛ mɔɔ,
ǹ ma utagyaba kɛ̀ má tò Kaapu bɛ zaa
Toroasi sɛ́ ǹ mɔ́omɛ kɔ̃n ma takadanɔ,
atɛ̃nsa à kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n báaonɔ.
14 Alɛsanda sia yã zaaa kɛ̀mɛ maamaa.
Dii é yã kɛ̀ à kɛ̀ pì fĩa bonɛ. 15 Ǹ làakari
kɛzi, zaakɛ à bɔ̀ wa yã kpɛɛ pãsĩpãsĩ.
16 Yãkpaɛkɛnamao káakupɔ guu gbɛ̃kee
e zɛmaoro, aɔ̃ ma ton ń píngi. Luda tón ń
yã pì daro. 17 Dii zɛ̀mao à ma gba gbãaa,
ben ma zɛ́ è ma waazi kɛ̀ ma à lɛ́ pàpa,
bori pãndenɔ mà ń píngi. À ma bɔ músu
lɛ́zĩ. 18 Dii é ma bɔ yã zaaa guu píngi, eé
ma mì sí ai mà gá káo à kpatan musu.
Àmbe à gakui vĩ gurɔ píngi, aami.

Lɛ́zammana

19 Ǹ ì kpá Pirisila kɔ̃n Akilaoa kɔ̃n
Ɔnɛsifɔru bɛdeenɔ. 20 Erasatu gɔ̃̀ Kɔrinti.
Ma Torofimu tò kɔ̃n gyãao Milɛtu. 21 Ǹ
zɛ́ wɛtɛ ǹ mɔ́ ai buusiɛ gɔ̃ ká. Yubulu kɔ̃n
Pudɛnio kɔ̃n Linuo kɔ̃n Kalaudiao kɔ̃n wa
gbɛ̃nɔ píngi ì kpàmma. 22 Dii gɔ̃ kúnyo.
À gbɛ̃kɛɛ kɛare.

TITU

Titu zĩkɛna Kɛrɛti bùsun

1 Mamɔma Pɔlu, Luda zɔ̀bleri, Yesu
Kirisi zĩ̀rin ma ũ. À ma zĩ mà gbɛ̃
kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔ kaara a náanɛkɛnan mà
tó aɔ̃ à dɔnzizɛ yãpuraa dɔ̃, 2 lɛ aɔ̃ wɛ́ɛ
gɔ̃ dɔ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroozi, kɛ̀ Luda à lɛ́
gbɛ̃̀ zaalɛ anduna e káɛro. Eè ɛgɛɛ to sɔ̃ro.
3 Ben yã pì bɔ̀ gupuraaa a gurɔɔa waazi
kɛ̀ Luda wa Mìsiri dàmɛ ma kɛɛ guu lán
à dìɛ nà. 4 Mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ
Titu, ma nɛ́ yãpuraa Yesu zɛ́ kɛ̀ wá kún
lɛdoo guu. De Luda kɔ̃n Kirisi Yesu wa
Mìsirio gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ, à n gba aafia.
5 Ma n to Kɛrɛti, lɛ ǹ yã kɛ̀ gɔ̃̀ gweenɔ
gɔ̃gɔ̃, ǹ gbɛ̃nsinɔ diɛ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo lán
má ònnɛ nà. 6 À maa gbɛ̃nsi gɔ̃ kuu taari
sai nɔmɛndodee ũ. À nɛ́nɔ gɔ̃ dɛ lu-
danaanɛkɛrinɔ ũ, wàtongɔ̃ ń dɔ̃ nɛ́ zàzari
swãgbãadeenɔ ũro. 7 Zaakɛ gbɛ̃nsi nɛ́
Luda zĩ gwàrimɛ, àtongɔ̃ dɛ taaridee ke
wadadee ke pɔfɛ̃ri ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃ pãsĩ
ke ɔɔzaawɛtɛri ũro. 8 Sé àgɔ̃ dɛ nibɔfɔ̃ri
ũ, làakaridee kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n maakɛnao ũ,
gbɛ̃ súusu kɛ̀ kú adona bensɔ̃ à a zĩnda
kũna dɔ̃ɔ ũ, 9 gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ gbãngbãn kɔ̃n yã
náanɛdee kɛ̀ wè dańnɛo ũ, lɛ à e à lɛ́ da
gbɛ̃ pãndenɔa kɔ̃n yãzɛdedannɛna pìo, à
gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ à yã kpɛɛnɔ ɛgɛɛ káńnɛ ń ɔzĩ.
10 Zaakɛ swãyãmarisaidee kɛ̀ aɔ̃è
gbɛ̃nɔ likɔ̃a kɔ̃n ń yã'onaonɔɔ pari,
atɛ̃nsa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n bã̀ngukɛna
yãonɔ. 11 Aɔ̃è ua lɛzii yaka. À maa
wà lɛ́sɔ dańnɛ. Aɔ̃è yã kɛ̀ dɛ wà
dańnɛroo dańnɛ ɔɔ zaa ena yãnzi.
12 Kɛrɛti bùsu annabi ke bè, Kɛrɛtinɔ
nɛ́ ɛgɛdeenɔmɛ, nɔ̀bɔ pãsĩnɔmɛ, ye'uzi
mɛadeenɔmɛ. 13 Yã pì nɛ́ yãpuraamɛ.
Beee yãnzi ǹ kpãkɛ̃ńzi maamaa, lɛ aɔ̃gɔ̃
dɔnzizɛ kũna gbãa. 14 Aɔ̃ton làakari
dɔ Yudanɔ garaaro ke gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃̀
yãpuraaa yãdiɛnanɔ. 15 Pɔ́ke ègɔ̃ gbãsĩ
gbãsĩsaideenɔnɛro, bensɔ̃ pɔ́ke ègɔ̃
gbãsĩsai ludayãdarisai gbãsĩdeenɔnɛro,
kɛ̀ aɔ̃ laasuu kɔ̃n ń nɔ̀sɛo zaa yãnzi.
16 Aɔ̃è be wà Luda dɔ̃, ben aɔ̃ yãkɛna è ń
ɛgɛ bo. Bɛgizinɔmɛ, aɔ̃è yã maro, aɔ̃è fɔ̃
wà yã maa ke kɛro.

Yãdannɛna zɛ́dee

2 Mmɔn sɔ̃, ǹ yã kɛ̀ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n
yãzɛdedannɛnao dańnɛ. 2 Ǹ da mare
ìsinɔnɛ aɔ̃gɔ̃ ń zĩnda kũna dɔ̃ gbɛ̃
bɛ̀ɛdeenɔ ũ làakarideenɔ ũ. Aɔ̃gɔ̃ dɔnzizɛ
kũna gbãa kɔ̃n yenzio kɔ̃n mɛnao. 3 Ǹ da
nɔgbɛ̃nsinɔnɛ dɔ aɔ̃ kuuna gɔ̃ dɛ dɔnziri
maaanɔ kuuna ũ. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ gudɛri ke
wɛ̃ zɔ̀nɔ ũro. Aɔ̃ yã maaa dańnɛ, 4 lɛ aɔ̃ lɛ́
da nɔzãreenɔa aɔ̃ baade gɔ̃ ye a zãzi kɔ̃n a
nɛ́nɔ, 5 aɔ̃gɔ̃ dɛ làakarideenɔ ũ gbãsĩ sai,
aɔ̃ làakari dɔ ń ua zĩia, aɔ̃ baade mì siɛ a
zãnɛ lɛ wàton Luda yã zaa boro yãnzi.
6 Ǹ lɛ́ da gɔ̃kparɛnɔa dɔ aɔ̃gɔ̃ làakari vĩ.
7 Ǹ yãmaakɛna zɛ́ ɔdɔańnɛ à píngi guu.
N yãdannɛna gɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ à kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n n
yãkɛnao 8 kɔ̃n yãzɛdee kɛ̀ weé fɔ̃ wà à
ɛgɛ borooo, lɛ wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n kpɛɛnɔ
kũ, aɔ̃ton yã zaaa e wà o wa yã musuro
yãnzi.
9 Ǹ lɛ́ da zɔ̀nɔa aɔ̃ mì siɛ ń diinɔnɛ yã
píngi guu, aɔ̃ yã kɛ̀ eé káńnɛ kɛ. Aɔ̃ton
yã sɛ́ńlaro. 10 Aɔ̃ton kpãi ońmaro. Aɔ̃ tó
wàgɔ̃ ń dɔ̃ gbɛ̃ náanɛdeenɔ ũ maamaa, lɛ
Luda wa Mìsiri yã kɛ̀ weè dańnɛ wɛ́ɛ bɔ
yã píngi guu.
11 Zaakɛ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ mɔ̀ kɔ̃n
mìsinao baade píngiinɛ bɔ̀ gupuraaa.
12 Gbɛ̃kɛɛ pì e daawe wà kpɛɛ li yã kɛ̀
èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda yãoroonɛ kɔ̃n anduna
pɔ́nidɛnanɔ, lɛ wàgɔ̃ wa zĩnda kũna dɔ̃
gbɛ̃ maaanɔ ũ, ludayãdarinɔ ũ anduna
tiaa kɛ̀kii guu, 13 wa wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ gurɔ
aubarikadee kɛ̀ wée dãazi. Àmbe wa
Luda bíta wa Mìsiri Yesu Kirisi mɔ́gurɔ
gakuidee ũ. 14 À a zĩnda kpà wa yãnzi,
à wa bɔ zaa píngi guu, à wa gbãsĩ gògo,
lɛ wà gɔ̃ a zĩnda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ maakɛna aĩa
vĩinɔ ũ. 15 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ ǹ lɛ́ daońma.

Ǹ kpãkɛ̃ńzi kɔ̃n iko kɛ̀ ń vĩio píngi. Ǹton
tó gbɛ̃ke kya kánguro.

Wà làakari dɔ maakɛnaa

3 Ǹ dɔ n gbɛ̃nɔn aɔ̃ mì siɛ gbãadeenɔnɛ
kɔ̃n ikodeenɔ, aɔ̃ ń yã ma, aɔ̃gɔ̃
kú kɔ̃n maakɛna píngi soruo. 2 Aɔ̃ton
gbɛ̃ke tɔ́ zaaa síro. Aɔ̃gɔ̃ dɛ nɔ̀sɛdode
yãketesaideenɔ ũ kɛ̀ aɔ̃ɔ busana baade
píngine. 3 Zaakɛ wapinɔ se, wá faa vĩ
yãro, ludayãdarisainɔn wa ũ. Wa sãsã,
wá dɛ pɔnnakɛna kɔ̃n dà zaa píngio
zɔ̀nɔ ũ. Weègɔ̃ kú kɔ̃n nɔ̀sɛ zaaao kɔ̃n
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo. Wá dɛ bɛgizinɔ ũ, wa za-
kɔ̃n. 4 Baa kɔ̃n beeeo kɛ̀ Luda wa Mìsiri
gbɛ̃kɛ kɔ̃n à yenzio bɔ̀ gupuraaa, 5 ben à
wa mì sì. Èe kɛ wa maakɛna yãnzinlo, kɛ̀
à wɛ̃nda dɔ̃̀we yãnzimɛ. À wa zú ò à wa
i dufu, à tò wa gɔ̃ gbɛ̃ dufunɔ ũ kɔ̃n a
Ninii 6 kɛ̀ à pìsiwa gbãaao Yesu Kirisi wa
Mìsiri gãzĩ. 7 Beee yãnzi yã bɔ̀wao nna à
gbɛ̃kɛ yãnzi, wa gɔ̃ túbiblerinɔ ũ, wá wɛ́ɛ
dɔ auzɛnnazi. 8 Yã pì nɛ́ yãpuramɛ.
Má yezi ǹ gã na yã pìnɔ onaa maamaa,
lɛ ludanaanɛkɛrinɔ e wà mɛ̀ kpá maakɛ-
naa. Beee maa, à kaarana vĩ gbɛ̃nɔnɛ.
9 Ǹ bàa lɛ́ mìsai yãgaganane kɔ̃n dez-
inɔ tɔ́ kɔ̃ɔwɛnao kɔ̃n swèeo kɔ̃n lɛok-
pakɔ̃akɛna Musa doka yã musuo, zaakɛ
yã pãanɔmɛ, aɔ̃ɔ kaarana vĩro. 10 Ǹ kpãkɛ̃
gbɛ̃ kɛ̀ è tó wà kɛ̃kɔ̃azi baa gɛ̃̀n plaa,
gbasa ǹ pɛ́a. 11 Ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ beee taka
sɛ̃̀sã. Durunkɛrimɛ, à a zĩnda bɔ̀bɔ.

Lɛ́zammana

12 Tó ma Atema ke Tikiku zɛ̃̀mma, ǹ zɛ́
wɛtɛ ǹ mɔ́ ǹ ma le Nikɔpɔli, zaakɛ ma
zɛo mà buusiɛ dɛ gwe. 13 Ǹ aĩa kɛ ǹ kũsãɛ
kɛ bùsu dokadɔ̃ri Zenasinɛ kɔ̃n Apoloo lɛ
pɔ́ke tón kɛ̃sãḿmaro ń tá guu. 14 À maa
wa gbɛ̃nɔ maakɛna dada aɔ̃ ń zĩnda kpáa,
aɔ̃ yã kɛ̀ kɔ̃ sìonɔ bɔkɔ̃tɛ lɛ wàtongɔ̃ kuu
pãro. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ wá kú lɛdoonɔ ì kpàmma
ń píngi. Ǹ ì kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yewazi Yesu
zɛ́ guunɔa. Luda gbɛ̃kɛɛ kɛare a píngi.

FILIMƆ

Pɔlu Filimɔ sáabukpana

1 Mamɔma Pɔlu kɛ̀ wà ma da kpɛ́siaan
Kirisi Yesu yãnzi kɔ̃n wa Yesude daa
Timɔtio, wámbe wa takada kɛ̀kii kɛ̃̀nnɛ,
wa zĩkɛri daa yenzide Filimɔ 2 kɔ̃n sɔsi
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è kɔ̃ kakɔ̃a n bɛɛnɔ kɔ̃n wa nɔgbɛ̃
yenzide Afiao kɔ̃n wa zĩ̀kari daa Akipuo.
3 Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ
kɛnnɛ, à n gba aafia.
4 N yã ègɔ̃ dɔmagu gurɔ píngi ma adu-
akɛna guu, mɛɛ̀gɔ̃ ma Luda sáabu kpaa,
5 zaakɛ ma Dii Yesu náanɛ kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ
baaru mà kɔ̃n yenzi kɛ̀ ń vĩ kɔ̃n Luda
gbɛ̃nɔo ń píngi. 6 Mɛɛ̀gɔ̃ wɛ́ɛ kɛɛ, lɛ wa
kuuna kɔ̃o Yesu zɛ́n tó n wɛ́ɛ kɛ̃ à maaa
kɛ̀ wá vĩ kuuna Kirisi guu píngi musu.
7 Ma gbɛ̃, n yena Luda gbɛ̃nɔzi ma pɔɔ kɛ̀
nna maamaa, à ma làakari kpàɛmɛ, za-
akɛ n ń làakari kpàɛńnɛ.

Pɔlu agbaakpana Filimɔnɛ Ɔnɛsimu yã musu

8 Beee yãnzi, baa kɛ̀ ma zɛ́ kà Kirisi
guu mà yã kɛ̀ maa ǹ kɛɛ diɛnnɛ, 9 baa
kɔ̃n beeeo ma agbaa kpànnɛ kɔ̃n yen-
zio. Mamɔma Pɔlu, mare ìsi ina kɔ̃n ma
kuuna kpɛ́siaan tia Kirisi Yesu yãnzio,
10 ma agbaa kpànnɛ Ɔnɛsimu yã musu
kɛ̀ à gɔ̃̀ ma nɛ́ ũ Yesu zɛ́ guu kpɛ́siaan
kɛ̀ yãnzi. 11 À aufãni vĩnnɛ yãro, mɔde
tia à aufãni vĩ mapi kɔ̃n mpionɛ. 12 Ma
à gbàrɛmma, àmbe ma swɛ̃̀ ũ. 13 Ma ku-
una kpɛ́siaan baaru nna kpana yãnzi, má
yezi àgɔ̃ kú ma saɛ, lɛ àgɔ̃ dɔɔmalɛ n gɛ̃ɛ
ũ, 14 mɔde má yezi mà yãke kɛ n lɛ́ saɛro,
lɛ ǹton yã maaa kɛmɛ tiasioro, séde kɔ̃n
pɔyezinao. 15 Eégɔ̃ Ɔnɛsimu kɛ̃mma yã
gurɔ plaa lɛ à ɛara à summa àgɔ̃ kúnyo
gurɔ píngi yãnzimɛ. 16 À kuu lán zɔ̀ bà
dɔro, zaakɛ à dɛ zɔ̀la, à dɛ n gbɛ̃ yenzidee
ũ kuuna Kirisi guu. Ma gbɛ̃ yenzideemɛ.
Weé mmɔn kɛ̀ à dɛ n zɔ̀ ũ, bensɔ̃ à gɔ̃̀ n
gbɛ̃ ũ Dii guu pɔ́ o dɔ́ɔ́?
17 Beee yãnzi tó n ma diɛ n gbɛ̃ndoo ũ,
ǹ gbãakɛ kpázi lán nɛ́ kpámazi nà. 18 Tó
à zɛ̃̀nnɛ yãkea ke tó à n fĩa kũna, beee gɔ̃̀
ma yã ũ. 19 Ma Pɔlu mámbe ma yã kɛ̀kii
kɛ̃̀ kɔ̃n ma zĩnda ɔɔo, mɛ́ n fĩa bonnɛ. Kɛ̀
ń ma fĩa kũna n zĩnda wɛ̃̀ndi ũ, mɛ́ lɛ́
páaro. 20 Tɔ̀, ma gbɛ̃, kuuna Dii guu ǹ
à maaa kɛmɛ, ǹ ma làakari kpáɛmɛ wa
kuuna Kirisi guu yãnzi.
21 Ma takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ, kɛ̀ má dɔ̃ kɛ̀
nɛ́ ma yã ma, bensɔ̃ nɛ́ kɛ dɛ yã kɛ̀ má
ònnɛɛla. 22 Beee gbɛra ǹ pitakii kɛkɛmɛ
dɔ, zaakɛ má wɛ́ɛ dɔzi Luda é ma bɔare
wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀ ée kɛɛa yãnzi.

Lɛ́zammana

23 Ɛpafara kɛ̀ wá kú lɛdo kpɛ́siaan
Kirisi Yesu yãnzi ì kpàmma 24 kɔ̃n ma
zĩkɛri daanɔ Maaku kɔ̃n Arisitakuo kɔ̃n
Demasio kɔ̃n Lukuo. 25 Dii Yesu Kirisi
gbɛ̃kɛɛ kɛare.

EBERUNƆ

Kirisi dɛ malaikanɔla 1:1-2:18
Kirisi dɛ Musala 3:1-4:13
Kirisi dɛ Aruna bori sa'orinɔla 4:14-7:28
Kirisi sa'orikɛɛ dɛńla 8:1-10:39
Wà Luda náanɛ kɛ 11:1-12:25
Lɛ́dammana 13:1-13:25

Luda Nɛ́ dɛ malaikanɔla

1 Luda yã ò wa dezinɔnɛ yã káaku
annabinɔ gãzĩ gɛ̀n baaagɔ̃ zɛ́nɔn pari,
2 mɔde à yã òwe a Nɛ́ gãzĩ gurɔ zãa kènɔn
sa. Nɛ́ pì gãzĩn Luda anduna kɛ̀, à dìɛ
kɛ̀ àmbe eégɔ̃ pɔ́ sãnda píngi vĩ. 3 Àmbe
Luda gakui tɛ́kɛna ũ, à dɛ à kuuna sãn-
sãn ũ. Àmbe à pɔ́ sãnda píngi kũna kɔ̃n
a yã'ona gbãaao. Gbɛ̃nɔ durunkɛ̃nnɛna
gbɛra à vɛ̀ɛ musu Luda bíta ɔplaazi. 4 Lán
tɔ́ kɛ̀ à blè pì dɛ malaikanɔ pɔ́la nà, lɛn
à bíta dɛńla lɛ. 5 Luda yã kɛ̀kii ò malaika
kenɛ yãɔ́?
Ma Nɛ́n n ũ, gbȁan ma n i,
Kesɔ̃:
Mɛ́gɔ̃ dɛnɛ De ũ,
eégɔ̃ dɛ ma Nɛ́ ũ.
6 Kɛ̀ Ludaa tò a daudu mɔ̀ anduna guu à
bè:
A malaikanɔ dɔnzi kɛnɛ ń píngi.
7 Malaikanɔ yã musu à bè:
Eè a zȉrinɔ li ĩa ũ,
a zĩkɛrinɔ sɔ̃ɔ tévura ũ.
8 À Nɛ́ yã musu sɔ̃ à bè:
Luda, nɛ́gɔ̃ vɛ̃ɛna kíblekitaa ai gurɔ
píngimɛ,
nɛɛ̀gɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛdee ũ.
9 Ń ye maakɛnazi, n za zaakɛnan.
Beee yãnzi Luda, n Luda, n ka kpatan,
à pɔnnaa pìsimma dɛ n gbɛ̃nɔla.
10 Wà bè dɔ:
Dii, n anduna kãsãa pɛ̀ɛ zaa káaku,
musu nɛ́ n ɔzĩimɛ.
11 Aɔ̃ píngi é gɛ̃tɛ, mɔde nɛ́gɔ̃ kuu.
Aɔ̃é zi kũ lán pɔ́kãsãa bà,
12 nɛ́ ń koko lán uta bà,
nɛ́ ń liɛ lán pɔ́kãsãa bà.
Mpi sɔ̃, n kuuna ègɔ̃ dɔ̃nkɔ̃,
n gurɔɔ yãana vĩro.
13 À yã kɛ̀kii ò malaika kenɛ yãɔ́?
Ǹ vɛ̃ɛ ma ɔplaazi
ai màgɔ̃ n ibɛɛnɔ kɛnnɛ n tinti ũ.
14 Malaikanɔ nɛ́ nini zĩkɛrinɔmɛ ń píngi.
Luda è ń zĩ lɛ aɔ̃ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é mìsina
enɔlɛmɛ.

Mìsina bíta

2 Beee yãnzi wà yãpuraa kɛ̀ wá mà kũ
ɔplaplaa gínginzi, lɛ wàton kɛ̃ zɛ́aro
yãnzi. 2 Zaakɛ yã kɛ̀ Ludaa dìɛ malaikanɔ
gãzĩ nɛ́ tiasimɛ, ben wà fĩa bò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì
mazi aɔ̃ mìkpɛɛ zùnɛnɔnɛ a zɛ́a, 3 tó wée
mìsina bíta pì yã da sɔ̃ro, wé bɔɔ́? Mìsina
yã pì bɔ̀ Dii kiiamɛ, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mànɔ
yãpuraa kpàa. 4 Luda ɛ̀ara à yãpuraa kpà
yã pìa kɔ̃n sèedanɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɔ̃n
dabuyã pari kɛnanɔ kɔ̃n a Ninii gbaa kɛ̀
à kpàatɛtɛńnɛnɔ a pɔyezia.

Yesu gɔ̃na gbɛ̃ntee ũ lán wa bà

5 Ɛ̀e kɛ malaikanɔn Luda anduna ziaa
kɛ̀ wée à yã oo nàńnɛ ń ɔzĩro. 6 À kú Luda
yãn gukea wà bè:
Bɔ́n gbɛ̃ntee ũ kɛ̀ à yã ègɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n à ũ kɛ̀ nɛɛ̀ làakari dɔa?
7 N à kɛ̀ kɛ̃sãna malaikanɔzi féte,
n à kpà kín kɔ̃n gakuio kɔ̃n bɛ̀ɛo,
8 ń tò pɔ́ sãnda píngi mì sìɛnɛ.
Kɛ̀ Ludaa tò pɔ́ sãnda píngi mì sìɛnɛ, èe à
ke tó mìsiɛnanɛ sairo. Tia la, wée e kɛ̀ pɔ́
sãnda píngi mì sìɛnɛ gĩaro, 9 mɔde wá è
kɛ̀ Yesun wà tɛ́a. Luda à kɛ̃̀sã malaikanɔzi
ai gurɔ plaa, lɛ Luda gbɛ̃kɛɛ guu à ga
gbɛ̃ píngi gɛ̃ɛ ũ, ben à à kpà kpatan kɔ̃n
gakuio kɔ̃n bɛ̀ɛo ga nawɛ̃a kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi.
10 Lán pɔ́ sãnda píngi bɔ̀ Luda kiia nà,
bensɔ̃ pɔ́ sãnda píngi dɛ à pɔ́ ũ, kɛ̀ à yezi
à gɛ̃ kɔ̃n gbɛ̃nɔ pari a gakui guu a nɛ́nɔ
ũ, à kɔ̃ sìo à gbɛ̃ kɛ̀ mìsina zɛ́ bɔ̀ńnɛ kɛ
papana nawɛ̃akɛna guu. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀
Luda gbɛ̃nɔ ũ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ è ń kɛ Luda

gbɛ̃nɔ ũuo, ń píngi de dɔ̃nkɔ̃mɛ. Beee
yãnzi ń sisina a gbɛ̃nɔ ũu è à wí kũro.
12 À bè:
Mɛ́ n tɔ́ bɔ ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
mɛ́ n sáabu kpá kakɔ̃ana guu.
13 À bè dɔ:
Mɛ́ à náanɛ kɛ.
À bè dɔ:
Máɛ kɛ̀ kɔ̃n nɛ́ kɛ̀ Ludaa kpàmaanɔ.
14 Zaakɛ nɛ́ pìnɔ nɛ́ gbɛ̃nteenɔmɛ, àpi
se gɔ̃̀ gbɛ̃ntee ũ lán ń bà, lɛ à ga à Ibil-
isi kɛ̀ è mɔ́ gaao kaatɛ, 15 à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe
vĩa kɛɛ gaanɛ wèe zɔ̀ blee ai ń wɛ̃̀ndi
lɛ́nnɔ bo. 16 Yãpuraa guu malaikanɔn èe
ɔ daańmaro, Ibraĩ boriinɔmɛ. 17 À kɔ̃ sìo
à gɔ̃ lán a dãaronɔ bà yã sãnda píngi guu,
lɛ à gɔ̃ Sa'oriki sùude náanɛdee ũ Luda
zĩi guu, gbɛ̃nɔ durun agbaakpabɔ ũ dɔ.
18 Zaakɛ à nawɛ̃a kɛ̀ à yɔ̃agwana fɔ̃̀, eé fɔ̃
à gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń lɛɛ wà ń gwaanɔ faaba kɛ.

Yesu dɛ Musala

3 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, amɔa kɛ̀ Luda
a sisi a mɔ a kiianɔ, à laasuu lɛ́
Yesu kɛ̀ Luda à zĩ̀ Sa'oriki kɛ̀ wa zɛo
ũua. 2 Náanɛdeemɛ Luda kɛ̀ à à dìɛnɛ lán
Musa dɛ nà Luda ua guu. 3 Lán uakaɛri
bɛ̀ɛ ègɔ̃ dɛ uala nà, lɛn Yesu gakui bíta
dɛ Musa pɔ́la lɛ. 4 Ua sãnda píngi a kaɛri
vĩ, bensɔ̃ pɔ́ sãnda píngi Kaɛrin Luda ũ.
5 Luda ua zĩkɛri náanɛdeen Musa ũ, yã kɛ̀
Luda é oo sèedadeemɛ. 6 Kirisi sɔ̃ bɛdee
pì nɛ́mɛ. Luda a ua nànɛ à ɔzĩ. Wámbe
ua pì ũ, tó wá kpɛ́ wée tãmaa kɛ̀ wá vĩ lɛ́
gbɛ̃ɛ kɔ̃n swɛ̃̀o kpáɛna.

Luda gbɛ̃nɔ kámmabokii

7 Beee yãnzi lán Luda Ninii ò nà:
Tó a Luda kòto mà gbɛ̃̀a,
8 àton swãgbãaa kɛ lán a dezinɔ kɛ̀ nàro,
kɛ̀ aɔ̃ ma lɛ wà ma gwa gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀
ma kpɛɛ gbáan.
9 Baa kɛ̀ aɔ̃ ma yãkɛnanɔ è wɛ̃̀ baplaa,
aɔ̃ ma lɛ wà ma gwa gwe, aɔ̃ ma gbãa lɛ́
gwà.
10 Ben ma pɔ fɛ̃̀ gbɛ̃ pìnɔzi,
ma bè gbɛ̃ sãsãnanɔn ń ũ,
aɔ̃ɔe ma zɛ́nɔ dɔ̃ro.
11 Ben ma la dà ma pɔfɛ̃ guu ma bè,
aɔ̃é gɛ̃ ma kámmabokiinlo fá.
12 Ma gbɛ̃nɔ, à làakari kɛ a gbɛ̃ke tóngɔ̃
swɛ̃̀ zaa ludanaanɛkɛsai vĩ ai à gá kɛ̃o
Luda Wɛ̃̀ndidearo. 13 Guu kɛ̀ è dɔ kɛ̀ eè
be Gbɛ̃̀amɛ píngi, àgɔ̃ lɛ́ daakɔ̃a, lɛ durun
tón a gbɛ̃ke sãsã à swãgbãa kũro yãnzi.
14 Kirisi gbɛ̃nɔn wa ũ, tó wá náanɛ kɛ̀
wá vĩ zaa káaku kũna gbãngbãn ai à lɛ́a.
15 Lán wà ò nà:
Tó a à kòto mà gbɛ̃̀a,
àton swãgbãaa kɛ lán a dezinɔ kɛ̀ nà
gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ ma kpɛɛro.
16 Dénɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda kòto mà aɔ̃
bɔ̀ à kpɛɛnɔ ũ, tó èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ Musa ń
bɔ́ɛ Igipitinɔ baasiroo? 17 Dénɔn Luda pɔ
fɛ̃̀ńzi ai wɛ̃̀ baplaa, tó èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
durun kɛ̀, aɔ̃ gɛ̀ gɔ̃̀ kaɛna gbáa guunɔ
baasiroo? 18 Dénɔn à la dàńnɛ kɛ̀ aɔ̃é gɛ̃
a kámmabokiinlo, tó èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì
à yã mazinɔ baasiroo? 19 Wá è kɛ̀ aɔ̃ɔe e
wà gɛ̃̀nlo aɔ̃ ludanaanɛkɛsai yãnzi.
4 Zaakɛ gɛ̃na kámmabokiin kɛ̀ Luda
à lɛ́ gbɛ̃̀ kpɛ́ kuu, wà làakari kɛ,
lɛ wa gbɛ̃ke tón koraziro. 2 Zaakɛ wa
baaru nnaa mà lán ń bàmɛ, mɔde yã kɛ̀
aɔ̃ɔ mà pì àre vĩńnɛro, kɛ̀ aɔ̃ɔe ma kɔ̃n
ludanaanɛkɛnaoro yãnzi. 3 Wamɔwa kɛ̀
wa yã pì sìnɔ, weè gɛ̃ kámmabokii pìn.
Aɔ̃pinɔ sɔ̃ Luda bè:
Ma la dà kɔ̃n pɔfɛ̃o ma bè,
aɔ̃é gɛ̃ ma kámmabokiinlo.
À yã beee ò, baa kɛ̀ à a zĩi mì dɛ̀ zaa
andunakaɛgurɔ, 4 zaakɛ wà gurɔ swɛɛ-
plaade yã ò Luda yãn gukea wà bè, gurɔ
swɛɛplaadee zĩ Luda kámma bò kɔ̃n zĩi
kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi. 5 Wá mà tia à bè, aɔ̃é gɛ̃ a
kámmabokiinlo. 6 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ baaru
nnaa pì mà zaa káakunɔɔ e gɛ̃nlo, kɛ̀ aɔ̃ɔe
síro yãnzi, ben à gɛ̃na gɔ̃̀ gbɛ̃ pãndenɔnɛ.
7 Ben Luda ɛ̀ara à gurɔ ke dìɛ dɔ wè be
Gbɛ̃̀a, beee gbɛra à gì kɛ̀ ben à Dauda
gbà lɛ́, à ò lán wà ò nà tia:
Tó a à kòto mà gbɛ̃̀a,

àton swãgbãaa kɛro.
8 Tó Yɔsua gɛ̃̀ńyo kámmabokii pìn
yã, lɛ Ludaa e gurɔ pãnde yã o za-
˜aro. 9 Àmbe à tò kámmabokii gɔ̃̀ Luda
gbɛ̃nɔ pɔ́ ũ. 10 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̃̀ Luda
kámmabokiin kámma bò kɔ̃n a zĩiomɛ,
lán Luda kámma bò kɔ̃n a zĩio nà. 11 Tó
lɛmɛ, wà wɛ́ɛ tã wà gɛ̃ kámmabokii pìn,
lɛ wa gbɛ̃ke tón gí Luda yã mazi, à fu
lán ń bàro yãnzi. 12 Luda yã bɛ̃ɛ bensɔ̃ à
gbãa, à lɛ́ nna dɛ fɛ̃ɛda kpa plaplaaala.
È ń zɔ̃ à gɛ̃ nɔ̀sɛ guu ai niniin, è gɛ̃
mɛ̀pɛpɛkɔ̃rɛkiin ai wá ufun, è laasuu kɔ̃n
nɔ̀sɛ yão gwagwa. 13 Luda pɔ́kɛna kee
utɛnanɛro, à ke kpánɛ guuziro. Luda kɛ̀
wé wa yãnɔ sɛ́ɛ wà sinnɛ è pɔ́ sãnda píngi
e ai a biia.

Yesu dɛ sa'orikinɔla

14 Zaakɛ wá sa'oriki ìsi kɛ̀ ludambɛɛ
wɛ̃̀kɔ̃a ai Luda kiia vĩ Luda Nɛ́ Yesu ũ,
wàgɔ̃ zɛ́ kɛ̀ wá sɛ̀ yã kũna gíngin. 15 Za-
akɛ wá sa'oriki vĩ kɛ̀ eé fɔ̃ à wa wɛ̃nda
dɔ̃ wa gbãasaikɛɛ guu. Wà à yɔ̃̀ wà gwà
lán wa bà yã píngi guu, èe durun kɛro.
16 Beee yãnzi wà sɔ̃ Luda Gbɛ̃kɛkɛnnɛri
kíblekitazi kɔ̃n swɛ̃̀o kpaɛna, lɛ à wa wɛ́ɛ
gwa à gbɛ̃kɛɛ kɛwe à gurɔɔa.

5 Wè sa'oriki píngi sɛ́ gbɛ̃nɔ tɛ́mɛ, wè
à diɛ ń wɛ́ɛdee ũ Luda kiia, àgɔ̃
gba kpáa, àgɔ̃ à gbãgbãańnɛ ń durunnɔ
yãnzi. 2 Eé fɔ̃ à kɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sɛ̃̀sã aɔ̃
dɔ̃nasaikɛɛ guunɔo busɛbusɛ, zaakɛ àpi
kú kɔ̃n gbãasaikɛɛomɛ se. 3 Beee yãnzi
séde à saa o a zĩnda durun yã musu, lán è
o gbɛ̃ kpaaanɔ pɔ́ musu nà se dɔ. 4 Gbɛ̃ke
è a zĩnda ká kpata pìnlo. Luda bé è à kán,
lán à Aruna kàn nà.
5 Lɛn se Kirisi e a zĩnda ká sa'oriki
kpatanlo, Luda bé à à kàn à bè:
Ma Nɛ́n n ũ,
gbã̀an ma n i.
6 À bè Luda yãn gukea dɔ:
Nɛ́gɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi Mɛlɛk-
izɛdɛki zɛ́kpaɛa.

7 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu kú anduna guu à adua
kɛ̀ kɔ̃n wii gbãaao kɔ̃n wɛ́ɛ'io, à kúɛ kɛ̀
Luda kɛ̀ eé fɔ̃ à a sí gaaanɛ, ben Luda
à yã mà, kɛ̀ è à yã da yãnzi. 8 Baa kɔ̃n
à Ludanɛkɛɛo, à mìsiɛna Ludanɛ dàda a
nawɛ̃akɛna guu. 9–10 Kɛ̀ maaa pɛ̀kɔ̃rɛa à
yã̀a, Luda à kà sa'oriki ũ Mɛlɛkizɛdɛki
zɛ́kpaɛa, ben à gɔ̃̀ mìsina kɛ̀ è yãaroo
bɔkii ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à yã maanɔnɛ ń píngi.

Làakarikɛna funazi

11 Yã beee musu wá yã vĩ pari wà oare,
mɔde à bɔkɔ̃tɛna zĩ'ũmɛ, zaakɛ eè yã dɔ̀rɔ
dɔ̃ kpaaro. 12 Amɔa kɛ̀ a gì kɛn lán kɛ̀ bà,
à maa àgɔ̃ dɛ yãdannɛrinɔ ũmɛ, mɔde ai
tia á kpɛ́ dɛ wà ɛara wà Luda yã kɛ̀ wè
dada gbɛ̃ dufunɔnɛ dadaare dɔ. Yɔ̃'i bé à
kɔ̃ sìao, ée ká à ú blero. 13 Zaakɛ yɔ̃miri
píngi nɛ́ nɛ́mɛ, èe ká à ɔzɛɛ dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n
ɔplaaoro. 14 Ú sɔ̃ nɛ́ gbɛ̃ kàsara kɛ̀ aɔ̃ kɔ̃
dɔ̃̀onɔ pɔ́mɛ. Aɔ̃ à maa kɔ̃n à zaaao dɔ̃kɔ̃z-
ina dàda.

6 Beee yãnzi wà Kirisi yãdannɛna
káakupɔnɔ kpá kpɛɛ, wà gá aɛ ai wà
gɔ̃ gbɛ̃ papananɔ ũ. Èe kɛ wé ɛara wàgɔ̃
yãtãkpaɛna kɛ̀nɔ gbɛ̀ sísi dɔnlo: Kpɛɛlina
yã gɛ̀nɔnɛ, ludanaanɛkɛna, 2 batisi yã-
dadana, ɔnammana, gɛ̀nɔ fɛɛna ke zia
yãkpaɛkɛna. 3 Tó Ludaa wè, wé yã
beeenɔ kpá kpado wà gá aɛ. 4 Zaakɛ tó
gbɛ̃ wɛ́ɛ kɛ̃̀, à ludangbaa è, à baka kú
Luda Nini guumɛ, 5 tó à Luda yã kɔ̃n an-
duna kɛ̀ èe mɔɔ gbãaao dã̀ à gwà, à à
nnaa dɔ̃̀ 6 gbasa à fù, zɛ́ kuu kɛ̀ à ɛara à
nɔ̀sɛ liɛ dɔro, zaakɛ èe Luda Nɛ́ paa lía
dɔmɛ, èe wí daaa gupuraaamɛ. 7 Tó lou
e maa tɔɔtɛa gɛ̃̀n baaagɔ̃ èe mɔdɔ ee, ben
à pɔ́ kɛ̀ àre vĩ búbarinɔnɛ bɔ̀ɛ, Luda è
aubarika dan. 8 Tó à lɛ̀ kɔ̃n lɛ̀karao bɔ̀ɛ
sɔ̃, à ginamɛ, à zã̀ kɔ̃n lɛ́kɛnaoro. Eé mì
dɛ kɔ̃n tɛ́omɛ.
9 Apinɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenzideenɔ, baa kɛ̀
wá ò lɛ, wa làakari kpaɛna a yã musu
kɛ̀ á kú kɔ̃n yã maaa kɛ̀ bɔ̀ mìsina zɛ́ gu-
unɔ. 10 Luda è yã kɛ a zɛ́a, a yãkɛnanɔ kɔ̃n
yenzi kɛ̀ á vĩoo é sãnlo, zaakɛ a dɔnlɛ kɛ̀

à gbɛ̃nɔnɛ, bensɔ̃ á kpɛ́ ée kɛɛ. 11 Wá yezi
a baade gɔ̃ aĩa vĩ lɛ ai à lɛ́a, lɛ àton seka
kɛ pɔ́ kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔzi yã musuro. 12 Àton
mɛa kɛro. À gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Luda náanɛ kɛɛ
kɔ̃n mɛnao aɔ̃ɔe pɔ́ kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ eenɔ
zɛ́kpaɛ sɛ́.

Lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ seka vĩro

13 Gurɔɔ kɛ̀ Ludaa e lɛ́ gbɛ̃ɛ Ibraĩnɛ, kɛ̀
gbɛ̃kee kuu dɛàla à síoro, beee yãnzin à
sì kɔ̃n a kuunaozi 14 à bènɛ, é aubarika
dan yãpura à tó à borii kaaranɛ. 15 Ibraĩ
mɛna fɔ̃̀, ben à pɔ́ kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ
è. 16 Wè yã sí kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ dɛ́ńla tɔ́omɛ.
Ladana bé è tó wà yã yãpuraa dɔ̃, ben-
sɔ̃ è lɛokpakɔ̃a kɛ̃kɔ̃ańnɛ. 17 Ludaa yezi à
ɔdɔa gbɛ̃ kɛ̀ à lɛ́gbɛ̃na é gɔ̃ ń pɔ́ ũunɔnɛ
wásawasa kɛ̀ à lɛ́ liɛna vĩro, ben à sì kɔ̃n
a kuunao. 18 Lɛmɛ yã mɛ̀n plaaa kuu kɛ̀
liɛna vĩro, Luda é fɔ̃ à ɛgɛɛ to à musuro.
Yã pìnɔɔ e wamɔwa kɛ̀ wa nazinɔ gbaa
swɛ̃̀ maamaa, lɛ wà tãmaa kɛ̀ wa wɛ́ɛ
dɔzi da seka sai. 19 Wá tãmaa beee vĩ
wa wɛ̃̀ndibadɔbɔ ũ. À náanɛ vĩ, bensɔ̃
à gbãa, è gɛ̃wao lábure kpɛɛ ai Luda
kúkiia, 20 guu kɛ̀ Yesu gĩakɛ à gɛ̃̀nwe à
gɔ̃̀ sa'oriki ũ ai gurɔ píngi Mɛlɛkizɛdɛki
zɛ́kpaɛa.

Sa'oriki Mɛlɛkizɛdɛki

7 Mɛlɛkizɛdɛkin Salɛmu kína ũ yã,
Luda Musude sa'orimɛ. Gurɔɔ kɛ̀
Ibraĩ zĩ̀ blè kínanɔa èe suu, ben Mɛlɛk-
izɛdɛki gàa à dààlɛ, à sa maaa ònɛ, 2 ben
Ibraĩ auziki kɛ̀ èe suuo píngi kuridee
kpàa. Mɛlɛkizɛdɛki tɔ́ kɛ̀ bè yãzɛde kí.
Beee gbɛra Salɛmu kína beee bè, aafia kí.
3 À de kɔ̃n dao kɔ̃n dezinɔ vĩro, à wɛ̃̀ndi
naana ke mìdɛna vĩro. À bɔ̀ lán Luda Nɛ́
bàmɛ, sa'orin à ũ ai gurɔ píngi.
4 À gwa lán à bíta dɛ nà. Wa dezi ton-
tori Ibraĩ auziki kɛ̀ à sɛ̀ɛ zĩ̀lan kuridee
kpàa. 5 Musa doka dìɛ Levi borii kɛ̀ aɔ̃ɔ
dɛ sa'ori ũunɔnɛ, aɔ̃ pɔ́ kuridee sí ń Is-
araili daanɔa, baa kɔ̃n ń Ibraĩ borikɛɛo.
6 Mɛlɛkizɛdɛki nɛ́ Levi boriinlo. Baa kɔ̃n
beeeo à Ibraĩ pɔ́nɔ kuridee sì, à sa maaa ò
Ibraĩ kɛ̀ Luda lɛ́ gbɛ̃̀nɛnɛ. 7 Seka sai gbɛ̃ kɛ̀
sa maaa ò gbɛ̃nɛ bíta dɛ gbɛ̃ kɛ̀ à sa maaa
ònɛla. 8 Sa'ori kɛ̀ aɔ̃è pɔ́ kuridee sí pìnɔ
nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è gaanɔmɛ. Mɛlɛkizɛdɛki sɔ̃,
gbɛ̃ kɛ̀ wà bè ègɔ̃ kuu ai gurɔ píngin à
ũ. 9–10 Gurɔɔ kɛ̀ Mɛlɛkizɛdɛki gàa à dà
Ibraĩlɛ, wèe Levi i kɔ̀ro, à kú a dezi de
Ibraĩ plɛ̀mmɛ. Beee yãnzi weé fɔ̃ wà be
sɛ́, gurɔɔ kɛ̀ Ibraĩ pɔ́ kuridee pì kpà, Levi
borii kɛ̀ wè pɔ́ kuridee kpáḿmanɔ bé wà
kpà.

Yesu dɛ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà

11 Levi bori sa'ori pìnɔn doka kɛ̀ Musa
kpà Isarailinɔa kãsãa ũ. Tó aɔ̃é fɔ̃ wà tó
gbɛ̃nɔ gɔ̃ papana, weégɔ̃ sa'ori pãnde nii
vĩ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà dɔro, sɛ́ Aruna
bori sa'ori zɛ́kpaɛ. 12 Tó sa'orinɔ lìɛ, séde
doka liɛ. 13 Gbɛ̃ kɛ̀ wà yã beeenɔ ò à
musu nɛ́ Isaraili borii kɛ̀ à gbɛ̃kee e
sa'ona zĩi kɛ zikiroomɛ. 14 Zaakɛ wá dɔ̃
sãnsãn kɛ̀ wa Dii bɔ̀ Yuda borii guumɛ.
Wèe ma kɛ̀ Musa sa'ona yã ò borii pì
musuro. 15 Yã kɛ̀ yã pì wɛ́ɛ bɔ̀n yɛ̀: Sa'ori
pãnde bɔ̀ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà. 16 À gɔ̃na
sa'ori ũu nɛ́ doka ke borikɛ yãnlo. À
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro gbãaa yãnzimɛ. 17 Za-
akɛ wà bè:
Nɛ́gɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi Mɛlɛk-
izɛdɛki zɛ́kpaɛn.
18 Wà doka kɛ̀ kuu yãa pì kpà kpado, kɛ̀
à gbãaro, bensɔ̃ à kuu pɔ́ke ũro. 19 Zaakɛ
doka pì e tó gbɛ̃ke gɔ̃̀ papanaro. Ben tã-
maa kɛ̀ sɔ̃̀ɔ zɛ́ bɔ̀we, kɛ̀ wa sɔ̃o Ludazi.
20 Beee gbɛra Luda e beee kɛ ladana
sairo. Gbɛ̃ kpaaanɔ gɔ̃̀ sa'orinɔ ũ ladana
saimɛ, 21 mɔde Yesu gɔ̃̀ sa'ori ũ kɔ̃n
ladanao, kɛ̀ Luda bènɛ:
Dii la dà eé lɛ́ sɔkparo,
à bè eégɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi.
22 Ladana pì yãnzi Yesun kpɛ́gaaudee ũ
kɛ̀ tò Luda bà kuunańyo dufu dɛ a zi-
ila. 23 Beee gbɛra sa'orinɔɔ pari yã, zaakɛ
gaa è tó aɔ̃gɔ̃ kú ń zĩi guu gurɔ píngiro.
24 Mɔde kɛ̀ Yesu kuu ai gurɔ píngi yãnzi,

à sa'orikɛɛ gɛ̃ɛblena vĩro. 25 Beee yãnzi eé
fɔ̃ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è sɔ̃ Ludazi à gãzĩnɔ mì sí
mámmam, zaakɛ à kuu ai gurɔ píngimɛ,
ègɔ̃ kúɛ kɛɛńnɛ Ludanɛ.
26 Sa'oriki beee taka bé à kɔ̃ sìwao. À
kuuna adona. À yã zaaa ke gbãsĩ vĩro.
Luda à kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n durunkɛrinɔ, à à sɛ̀ à
tào musu ai a kiia. 27 À bà kú kɔ̃n sa'ona
lán guu e dɔɔ nào lán sa'oriki kpaaanɔ
bàro. Gbɛ̃ pìnɔ è saa o ń zĩnda durunnɔ
yãnzi kɔ̃n ń gbɛ̃nɔ pɔ́nɔ dɔ. Àpi sɔ̃ɔ ò gɛ̃̀n
domɛ, kɛ̀ à a zĩnda kpà. 28 Musa doka è
gbɛ̃nɔ ká sa'orikinɔ ũ aɔ̃ gbãasaikɛɛ gu-
umɛ, mɔde kɛ̀ Ludaa la dà doka pì diɛna
gbɛra, ben à a Nɛ́ kɛ̀ gɔ̃̀ papana ai gurɔ
píngi kàn.

Yesun wa Sa'oriki ũ

8 Yã kɛ̀ wée oo mìn yɛ̀: Wá sa'oriki
beee taka vĩ vɛ̃ɛna kíblekitaa musu
Luda Bítadee ɔplaazi. 2 È zĩi kɛ Lu-
dakukiia, bisakuta yãpuraa kɛ̀ Dii dɔ̀n,
èe kɛ pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃nteenɔɔ dɔ̀nlo. 3 Zaakɛ
gbadana kɔ̃n sa'onao yãnzin wè sa'oriki
píngi kázi, à maa àpi gɔ̃ pɔ́ vĩ à kpá se.
4 Tó à kú anduna guu, eégɔ̃ dɛ sa'ori ũro,
zaakɛ sa'ori kɛ̀ aɔ̃è gbaanɔ kpá lán doka
dìɛ nànɔɔ kuu kɔ̀. 5 Zĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ nɛ́
pɔ́ kɛ̀ kú musu takamɛ, à niniimɛ. Beee
yãnzi kɛ̀ Musa yezi à bisakutaa dɔ, Luda
bɛ̀nɛ à làakari kɛ à pɔ́ kɛ̀ a à taka ɔ̀dɔanɛ
kpiii musu kɛ lán à dɛ nà píngi. 6 Yesu
bé Luda bà kuunawao yãkɛkɛri ũ. Zaakɛ
Luda bà kuunawao pì dɛ à bà kuunańyo
ziila, zĩi kɛ̀ wà dànɛ dɛ sa'oriki pìnɔ pɔ́la.
Luda bà kuunawao pì lɛ́gbɛ̃na dɛ à zi-
ila dɔ. 7 Tó Luda bà kuunańyo zii pì pa-
panamɛ yã, lɛ à plaadee zɛ́ vĩro. 8 Kɛ̀ Dii
Isarailinɔ taari è à bè:
À gurɔɔ e mɔɔ kɛ̀ mɛ́ ma bà kuuna
kɔ̃n Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ dufu kɛ.
9 Eégɔ̃ dɛ lán ma bà kuuna kɔ̃n ń dezinɔo
gurɔɔ kɛ̀ ma ń kũ ń ɔɔa
ma ń bɔ́ɛ Igipiti bàro.
Zaakɛ aɔ̃ɔe zɛ kɔ̃n ma bà kuunańyooro,
ben ma ń tón.
10 Ma bà kuuna kɔ̃n Isarailinɔ gurɔ
beeenɔ gbɛra yãn yɛ̀:
Mɛ́ ma dokayãnɔ dańnɛ ń nɔ̀sɛ guu,
mɛ́ kɛ̃ ń swɛ̃̀a.
Mɛ́gɔ̃ dɛ ń Luda ũ,
aɔ̃égɔ̃ dɛ ma gbɛ̃nɔ ũ.
11 Aɔ̃ gbɛ̃ke é yã dada a daanɛro,
aɔ̃ gbɛ̃ke é ma dɔ̃na da a gbɛ̃nɛro,
zaakɛ aɔ̃ píngi égɔ̃ ma dɔ̃mɛ,
nɛ́ féte gbɛ̃nsi ń píngi.
12 Mɛ́ sùu kɛńyo kɔ̃n ń taarinɔ,
mɛ́ ń durunnɔ yã da dɔro.
13 Kɛ̀ Luda bà kuunańyo dufu pì yã ò, à
à káakupɔ zi bò. Pɔ́ kɛ̀ zi kũ̀ à bùsa, à
kpana guuzi zã̀ro.

Luda bà kuunańyo zi sa'ona

9 Luda bà kuunańyo káaku dɔnzi zɛ́k-
paɛnɔ vĩ kɔ̃n Ludakukii kɛ̀ kú tɔɔtɛo.
2 Fitia kɔ̃n teebu kɛ̀ wè burɛdi káɛa Lu-
danɛo kú gãnu kɛ̀ wè be guu kɛ̀ kú ado-
nan. 3 Kpɛ́nɛ kɛ̀ wè be Ludakukii pì kú
lábure plaadee kpɛɛ. 4 À guun tuaetiti
kpatakii kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao kún kɔ̃n
Luda bà kuunańyo àkpati kɛ̀ vura kúɛa
mámmam-o. Vura loo kɛ̀ mana kú à guu
kú àkpati pì guu kɔ̃n Aruna gò kɛ̀ lá bɔ̀rɔ
kùo kɔ̃n Luda yãdiɛna gbɛ̀ walaanɔ. 5 Àk-
pati pì musu kɛrubu gakuideenɔɔ kú du-
runkɛ̃nnɛkiila. Pɔ́ pìnɔ bɔkɔ̃tɛna doodo
gurɔɔn yɛ̀ro.
6 Lán aɔ̃ kaɛna lɛ, sa'orinɔ ègɔ̃ gɛ̃ɛ
gãnun gɛ̃̀n baaagɔ̃ aɔ̃ ń sa'ona zĩi kɛ.
7 Sa'oriki bé è gɛ̃ kpɛ́tu gɛ̃̀n do wɛ̃̀ doo
guu, bensɔ̃ è gɛ̃ aru sairo. È aru pì fãfã
a zĩnda durun yãnzi kɔ̃n a gbɛ̃nɔ pɔ́ kɛ̀
aɔ̃ɔ kɛ̀ dɔ̃nasaikɛɛ guuo. 8 Luda Ninii e
ɔdɔɔawe, gurɔɔ kɛ̀ kpɛ́ káaku pì kuu, Lu-
dakuki zɛ́ wɛ̃naro. 9 Beee e yã lɛɛkɔ̃ziwe
kɔ̃n tia yão à bè, pɔ́ kɛ̀ dɔnziri è Luda
gbaanɔ kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀ è kpáanɔ è fɔ̃ à
à kù kɛ gbãa mámmamlo. 10 Yã diɛna
pìnɔ nɛ́ mɛ̀baayãmɛ. Pɔ́ble kɔ̃n íminao
kɔ̃n gbãsĩbɔna bori sãnda píngio yãmɛ.
Wà dìɛ ai zɛ́ dufu gurɔɔ gɔ̃ kámɛ.

Luda bà kuunańyo dufu sa'ona

11 Ben Kirisi mɔ̀ yã maaa kɛ̀ kà tiaa
sa'oriki ũ. À gɛ̃̀ bisakutaa kɛ̀ bíta bensɔ̃
à papana dɛ à káakupɔlaa guu, kɛ̀ gbɛ̃n-
tee bé à dɔ̀ro, anduna kɛ̀ki pɔ́n sɔ̃ro. 12 Èe
gɛ̃ Ludakukiin kɔ̃n blè ke zù aruoro, à gɛ̃̀
kɔ̃n a zĩnda aruo gɛ̃̀n domɛ, à gbɛ̃nɔ bòo
ai gurɔ píngi. 13 Zaakɛ wè blè aru kɔ̃n
zùsware aruo kɔ̃n zùnunu kɛ̀ wà kpàta
túbuo fãfã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ gbãsĩnɔa wà gbãsĩ
bɔońgu, 14 weé Kirisi pɔ́ o dɔɔ́? À a zĩnda
kpà Ludaa see sai kɔ̃n Ninii kɛ̀ ègɔ̃ kuu
ai gurɔ píngi gbãaao. À aru è wa swɛ̃̀
pípiwe bɔna kɛkɛkɛna gè pìnɔ guu, lɛ wà
zĩi kɛ Luda Wɛ̃̀ndidenɛ.

15 Beee yãnzi Kirisi bé Luda bà kuu-
nańyo dufu yãkɛkɛri ũ, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ Luda
ń sísinɔ auzɛnna kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ e yãnzi.
À gà lɛ à ń bo, à taari kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ Luda
bà kuunańyo zi yã musunɔ kɛ̃ńnɛ. 16 Tó
wà yezi wà zĩi kɛ gbɛ̃ lɛ́gbɛdiɛnaa, sé
wàgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ adee gà, 17 zaakɛ gaa
gbɛran lɛ́gbɛ ègɔ̃ gbãaa vĩ. Tó lɛ́gbɛdiɛri
kpɛ́ bɛ̃ɛ, lɛ́gbɛ ègɔ̃ gbãaro. 18 Beee yãnzin
wèe Luda bà kuunańyo káakupɔ pì kya
kɛ aru sairo. 19 Kɛ̀ Musa doka yãdiɛnanɔ
ò baade píngi wáa, à sãkã tɛ̃a zónzon
kɔ̃n sɛ̃̀sɔ̃vlãao sè à zɔ̃̀ zùswarenɛ bɔ̀rɔ kɔ̃n
blèkofĩi aru kɛ̀ wà yãkɔ̃tɛ kɔ̃n íoa, à fã̀-
fã Musa dokaa kɔ̃n gbɛ̃nɔo dɔ ń píngi
20 à bè, Luda bà kuunańyo arun gwe,
kɛ̀ à dìɛare à kũna. 21 Lɛn Musa aru fã̀-
fã bisakutaaa kɔ̃n sa'ona zĩkɛbɔnɔo dɔ
píngi. 22 Doka guu aru bé è gbãsĩ bɔ pɔ́
paride píngin. Arukwɛɛna sai durunnɔ
kɛ̃nnɛna kuuro.

Kirisi a zĩnda kpà sa'opɔ ũ durun mìdɛna yãnzi

23 Zaakɛ à kɔ̃ sìo wà gbãsĩ bɔ pɔ́ kɛ̀
kú ludambɛɛ taka pìnɔn lán beee bà,
sa'opɔ kɛ̀ dɛ beeelaa kɔ̃ sì kɔ̃n ludambɛ pɔ́
pìnɔ. 24 Zaakɛ Kirisi e gɛ̃ Ludakukii taka
kɛ̀ gbɛ̃ntee dɔ̀nlo, à gɛ̃̀ à yãpuradeen lu-
dambɛmɛ, guu kɛ̀ à kún tia wa Zɛnyodee
ũ Luda aɛzĩ. 25 Sa'oriki è gɛ̃ Ludakukiin
kɔ̃n pɔ́kãde aruo wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o, mɔde Kirisi
e gɛ̃ lɛ à a zĩnda kpá gɛ̃̀n baaagɔ̃ yãnziro.
26 Tó èe kɛ lɛro, lɛ èe nawɛ̃a kɛɛ gɛ̃̀n
baaagɔ̃ zaa andunakaɛgurɔ. Yãpuraa guu
à mɔ̀ gɛ̃̀n domɛ gurɔɔ kɛ̀ anduna kà a
kákiia sa, à a zĩnda kpà sa'opɔ ũ, lɛ à du-
run mì dɛ. 27 Ludaa dìɛ gbɛ̃nteenɛ à ga
gɛ̃̀n do, gbasa à yãkpaɛ kɛo, 28 lɛn Kirisi
a zĩnda kpà gɛ̃̀n do lɛ, à gbɛ̃ pariinɔ durun
dì a mìa. Eé ɛara à mɔ́ à gɛ̃̀n plaadeeo, èe
kɛ durun yãnzin dɔro, lɛ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ
dɔzinɔ mì sí yãnzimɛ.

10 Musa doka ńɛ́ yã maaa kɛ̀ èe
mɔɔ takamɛ, èe kɛ yã pìnlo. Beee
yãnzi sa dɔ̃nkɔ̃ pì ona gɛ̃̀n baaagɔ̃ wɛ̃̀ kɔ̃n
wɛ̃̀o è fɔ̃ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe sɔ̃ɔ Ludazinɔ kɛ
papana zikiro. 2 Tó saa pì ona gbãsĩ bɔ̀
dɔnzirinɔn gɛ̃̀n do ai gurɔ píngimɛ yã, lɛ
aɔ̃ kù kɛ̀ gbãa, wà à ona tò. 3 Yãpuraa guu
sa'ona pì bé è gbɛ̃nɔ durun yã dɔ́ngu wɛ̃̀
kɔ̃n wɛ̃̀o. 4 Zaakɛ zùsware kɔ̃n blèkofĩio
aru è fɔ̃ à durun kɛ̃ḿma zikiro. 5 Beee
yãnzi kɛ̀ Kirisi e mɔɔ anduna guu, à bè
Ludanɛ:
Ń ye sa'opɔ ke gbaaziro,
ben n gbɛ̃ntee mɛ̀ kèmɛ.
6 Sa'pɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ
kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀ wè o durun yã musuo
è kɛ́nnɛro.
7 Ben ma bè: Maɛ̀ kɛ̀!
Lán wà kɛ̃̀ takadan ma yã musu nà,
ma mɔ n pɔyezi kɛmɛ, Luda.
8 Káaku gĩa à bè, sa'ona kɔ̃n gbaao kɔ̃n
saa kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũo kɔ̃n saa kɛ̀ wè o
durun yã musuo è ká Ludanɛro, à yeziro,
baa kɛ̀ doka bé à dìɛ. 9 Ben à bè, áɛ kɛ̀,
a mɔ à pɔyezi kɛmɛ. À à káakupɔ kpà
kpadozi à plaade diɛna yãnzi. 10 Luda
pɔyezi pì kɛna guu Yesu Kirisi a zĩnda
kpà sa'opɔ ũ gɛ̃̀n do, à tò wá kú adona
Luda gbɛ̃nɔ ũ.

11 Gurɔ píngi sa'orinɔ ègɔ̃ kú ń zĩi gu-
umɛ, aɔ̃gɔ̃ sa dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ è fɔ̃ à durun kɛ̃ńnɛ
zikiroo oo gɛ̃̀n baaagɔ̃. 12 Kirisi sɔ̃ saa
ò durun yãnzi gɛ̃̀n domɛ ai gurɔ píngi,

ben à gàa à vɛ̃ɛ Luda ɔplaazi. 13 Zaa gurɔ
beeean à kú gwe, èe dãa Luda a ibɛɛnɔ
kɛare a tinti ũ. 14 Zaakɛ sa'ona gɛ̃n doo
pì guu, à tò gbɛ̃ kɛ̀ à gbãsĩ bɔ̀ńgunɔ gɔ̃̀
papana ai gurɔ píngi. 15 Luda Nini ɛ̀ara
èe yã pì oowe dɔ à bè:
16 Ma bà kuunańyo gurɔ beeenɔ gbɛra
yãn yɛ̀:
Mɛ́ ma dokayãnɔ dańnɛ ń nɔ̀sɛ guu,
mɛ́ kɛ̃ ń swɛ̃̀a.
17 Gbasa à bè:
Mɛ́ ń durun kɔ̃n ń taarinɔ yã da dɔro.
18 Lán à ń durun kɛ̃̀ńnɛ nà, sa'ona ń yãnzi
zɛ́ vĩ dɔro.

Wà sɔ̃ Ludazi

19 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, kɔ̃n Yesu aru
gbãaao wá gɛ̃na Ludakukiin zɛ́ vĩ kɔ̃n
swɛ̃̀o kpaɛna, 20 zaakɛ à wɛ̃̀ndi zɛ́ dufu
bɔ̀we a mɛ̀ gãzĩ à gɛ̃̀wao lábure kpɛɛ.
21 Lán wá sa'ori ìsi vĩ nà Luda uakũri
ũ, 22 wà sɔ̃ Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n à
náanɛkɛna seka saio kɔ̃n swɛ̃̀ kɛ̀ wà pìpi
wà taari laasuu bɔ̀ à guuo kɔ̃n mɛ̀ kɛ̀ wà à
zú ò kɔ̃n í wásawasao. 23 Wàgɔ̃ tãmaa kɛ̀
wa zɛo kũna gíngin, zaakɛ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀,
bensɔ̃ à náanɛ vĩ. 24 Wà làakari dɔkɔ̃a,
wà tɛ́ ká kɔ̃n yenzi kɔ̃n maakɛnao yã
musu. 25 Wàton pã kpá wa kakɔ̃anazi lán
gbɛ̃kenɔ è kɛ nàro. Wà lɛ́ dakɔ̃a, atɛ̃nsa
lán á è Dii sugurɔɔ e kaa kĩi nà.

26 Tó wa yãpuraa mà wá dɔ̃̀, tó wá kpɛ́
wée durun kɛɛ gĩanzi, sa'ona kɛ̀ eé durun
kɛ̃wa kuu dɔro. 27 Pɔ́ kɛ̀ gɔ̃̀wee bé à dɛ
wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ yãkpaɛzi ũ kɔ̃n swɛ̃̀kɛ̃nguo
kɔ̃n tɛ́ gbãaa kɛ̀ eé Luda ibɛɛnɔ kaatɛo.
28 Wè gbɛ̃ kɛ̀ gì Musa doka dazi dɛ à wɛ́ɛ
gwana sai gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃ sèedakɛna
musu. 29 Tó gbɛ̃ kɛ̀sɛ pɛ̀ɛ Luda Nɛ́a, ben à
kya kà Luda bà kuunańyo aru kɛ̀ à gbãsĩ
bɔ̀agun, ben à Nini Gbɛ̃kɛkɛnnɛri sɔ̃̀sɔ̃,
àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à wɛ́ɛtãmma égɔ̃ bíta dɛ beeela
maamaa. 30 Zaakɛ wá yã kɛ̀kii òri dɔ̃ à bè,
ámbe é gɛ̃ɛ bońma, ámbe é fĩa bońnɛ.
Wà bè dɔ, Dii é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ.

31 Yã pãsĩmɛ, tó n lɛɛ n da Luda Wɛ̃̀ndide
ɔzĩ.

32 À laasuu lɛ́ a kuuna yãaa. A wɛ́ɛkɛ̃na
gbɛra a nawɛ̃a fɔ̃̀ a ɔsi bíta kana guu.
33 Zĩkenɔa wè a sɔ̃sɔ̃, wè wɛ́ɛ tãawa parii
guu. Zĩkenɔa eè zɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ
tãańma lán beee bànɔo. 34 A pisinanɔ
wɛ̃nda dɔ̃̀. Kɛ̀ wà a pɔ́nɔ sìawa, a wezi
kɔ̃n pɔnnaao, zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ a auziki maaa
kɛ̀ eégɔ̃ kuu ai gurɔ píngi vĩ. 35 Beee
yãnzi àton tó a wɔ́rɔngɔ kɛ̀ àre vĩare bíta
kɛ̃awaro. 36 Séde àgɔ̃ mɛna vĩ, lɛ à pɔ́ kɛ̀
Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ e à pɔyezi kɛna gbɛra.
37 Zaakɛ à gɔ̃̀ fétemɛ, eé gì kɛro,
kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ é pita.
38 Gbɛ̃ maaa égɔ̃ kuu ma náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ
yãnzi,
mɔde tó à sɔ̀kpa kpɛɛ, ma pɔɔ égɔ̃ nnaro.
39 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è bɔru kpɛɛ aɔ̃ ń zĩnda
kaatɛnɔn wa ũro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda náanɛ
kɛ̀ aɔ̃ mìsina ènɔn wa ũ.

Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanɛkɛna

11 Ludanaanɛkɛnan tãmaadɔnaa
seka sai ũ, yã kɛ̀ wè wɛ́ɛ
siàlɛro sina yãpuraa ũ. 2 Gbɛ̃ káakunɔ
ludanaanɛkɛna bé à tò Luda ń sáabu
kpà.

3 Wa ludanaanɛkɛna bé à tò wá dɔ̃ kɛ̀
à yã'ona bé à anduna kàɛ. Pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ
siàlɛroon à pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛ kɛ̀o.

4 Abila ludanaanɛkɛna bé à tò à
sa'ona Ludaa maaa dɛ̀ Kaini pɔ́la. À lu-
danaanɛkɛna yãnzin Luda à sáabu kpàzi,
à à dìɛ gbɛ̃ maaa ũ, ben à à gbaa sì. Baa
kɛ̀ à gà, wá kpɛ́ wée à yã maa Luda náanɛ
kɛ̀ à kɛ̀ pì yãnzi.

5 Ɛnɔku ludanaanɛkɛna bé à tò Luda
à sɛ̀, lɛ àton garo yãnzi. Wèe à e dɔro,
kɛ̀ Luda à sɛ̀ bɔna anduna guu yãnzi. Ai
Luda gɔ̃ gá à sɛ́, à à sáabu kpà, à bè
à yã kàare. 6 Gbɛ̃ke yã è ká Ludanɛ à
náanɛkɛna sairo. Séde gbɛ̃ kɛ̀ èe sɔ̃ɔzi sí
kɛ̀ à kuu bensɔ̃ è fĩa bo a kii wɛtɛrinɔnɛ.

7 Kɛ̀ Luda lɛ́ dà Nuua yã kɛ̀ wèe e yãroo
musu, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à à yã mà,

à góro'itɛ kɛ̀, à a uadeenɔ mì sìo. À ludanaanɛkɛna bé à tò yã vɛ̃̀ɛ andunaa, bensɔ̃ Ludaa tò yã bɔ̃̀o nna a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ pì yãnzi.
[8] Kɛ̀ Luda Ibraĩ sìsi lɛ à gá bùsu kɛ̀ é kpáa àgɔ̃ vĩi guu, ben Ibraĩ Luda náanɛ kɛ̀, à Luda yã pì mà. À bɔ̀ bɛ, baa kɛ̀ à guu kɛ̀ èe gaan pì dɔ̃ro. [9] À Luda náanɛ kɛ̀, ben à bɛɛ pɛ̀ɛ bisakutaa ũ bùsu kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ pì guu nibɔ ũ. Lɛmɛ dɔ Isaaku kɔ̃n Yakubuo, zaakɛ Luda lɛ́gbɛ̃na pì gɔ̃̀ ń pɔ́ ũmɛ. [10] Zaakɛ wɛ́tɛ kɛ̀ Ludaa kàɛ à bò à kãsãpɛɛnan Ibraĩ wɛ́ɛ dɔzi.
[11] Sara ludanaanɛkɛna bé à tò à zɛ́ è à nɔ̀ sì, baa kɛ̀ pãaamɛ, bensɔ̃ à zi kũ̀, zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ Luda kɛ̀ lɛ́ gbɛ̃̀are náanɛ vĩ. [12] Baa kɛ̀ à zi kũ̀, gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n doo pì borii kɛ̀ pari lán sɔsɔnɛnɔ ke ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà, weé fɔ̃ wà à lɛ́ dɔ̃ro.
[13] Gbɛ̃ pìnɔ gàga ń píngi ń ludanaanɛkɛna guu, pɔ́ kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ńnɛnɔ ena sai. Aɔ̃ɔ è kãaa wà gbãakɛ kpàzi. Aɔ̃ bè, nibɔ kɔ̃n bɔ̃̀amɔnɔn ń ũ anduna guu kɛ̀. [14] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è o lɛɛnɔɔ e ɔdɔɔawe kɛ̀ wèe ń zĩnda bùsu nii dɛɛmɛ. [15] Tó bùsu kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀n bɛgɛn aɔ̃ɔe kɛɛ yã, lɛ aɔ̃ zɛ́ è aɔ̃ ɛ̀ara wà tà gwe. [16] Mɔde bùsu kɛ̀ maa dɛ beeelaan aɔ̃ɔe à nii dɛɛ, àmbe ludambɛ pɔ́ ũ. Beee yãnzi tó wà Luda sìsi ń Luda ũ, è kɛnɛ wíyã ũro, zaakɛ à wɛ́tɛdaa kàɛ ń pɔ́ ũ.
[17–18] Kɛ̀ Luda Ibraĩ yɔ̃̀ à gwà, ben Ibraĩ Luda náanɛ kɛ̀, à Isaaku kpà sa'opɔ ũ. Luda lɛ́ gbɛ̃̀nɛ yã à bè, Isaaku boriinɔn weégae benɛ a boriinɔ ũ. Baa kɔ̃n beeeo à zɛ̀ kɔ̃n a nɛ́ mɛ̀n doo pì kpanao. [19] À sì kɛ̀ Luda gbãaa é fɔ̃ à gɛ̀nɔ fɛɛ bɔna gaan, ben à dɛ lándɔ̃ wà be à ɛ̀ara à Isaaku è bɔna gaan bà. [20] Isaaku Luda náanɛ kɛ̀, ben à sa'olɛ kɛ̀ Yakubu kɔ̃n Isauonɛ. [21] Kɛ̀ Yakubu kú gaa lɛ́zĩ, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à sa'olɛ kɛ̀ Yusufu nɛ́nɔnɛ, ben à gbãa è a gòa à dɔnzi kɛ̀. [22] Kɛ̀ Yusufu kà gana, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à Isarailinɔ bɔna Igipiti yã ò kɔ̃n lán aɔ̃é kɛ kɔ̃n à gɛ̀wao nà.
[23] Musa de kɔ̃n à dao Luda náanɛ kɛ̀, ben aɔ̃ à ùtɛ ai mɔ aagɔ̃ à ina gbɛra, kɛ̀ aɔ̃ɔ è à àisi maa yãnzi. Aɔ̃ɔe vĩa kɛ doka kɛ̀ Fili'auna dìɛnɛro. [24] Kɛ̀ Musa bíta kũ̀, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à gìzi wà à sísi Fili'auna nɛ́nɔgbɛ̃ nɛ́ ũ. [25] À sì wà wɛ́ɛ tãawa kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ dɛ kuuna kɔ̃n pɔnnaao durun guu gurɔ plaaala. [26] À dìɛ kɛ̀ wí kɛ̀ wè daḿma Kirisi yãnzi dɛ Igipiti auzikila, zaakɛ ziaa zĩ láadan à wɛ́ɛ kúa. [27] À ludanaanɛkɛna bé à tò à bɔ̀ Igipiti, èe vĩa kɛ Fili'auna pɔfɛ̃nɛro, à zɛ̀ gíngin lándɔ̃ à Luda kɛ̀ wè e kɔ̃n wɛ́ɛoroo è bà. [28] À ludanaanɛkɛna bé à tò à Banla zĩbaa dìɛ kɔ̃n aru mámana kpɛɛlɛ gũao, lɛ malaika gbɛ̃dɛdɛri tón ɔ kɛ ń daudunɔaro yãnzi. [29] Isarailinɔ Luda náanɛ kɛ̀, aɔ̃ bikũ̀ Isia Tɛ̃aaa lán tɔɔtɛ kori bà. Kɛ̀ Igipitinɔ yɔ̃̀a lɛ, ben í dàńla. [30] Isarailinɔ Luda náanɛ kɛ̀, aɔ̃ táa ò wà lìga Yɛrikozi ai gurɔ swɛɛplaa, ben à bĩi kwɛ̀. [31] Kaarua Rahabu Luda náanɛ kɛ̀, à gu'asiigwarinɔ dìɛ à ń gwá maamaa, ben èe kaatɛ kɔ̃n ludayãdarisainɔoro.
[32] Mɛ́ be dia dɔɔ? Mɛ́ zɛ́ e mà Gidiɔn yã oro ke Baraki ke Samusĩ ke Yɛfɛta ke Dauda ke Samuɛli ke annabinɔ. [33] Aɔ̃ Luda náanɛ kɛ̀, ben aɔ̃ zĩ̀ blè kínanɔa, aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a, aɔ̃ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ńnɛ gbɛ̀ è, aɔ̃ músunɔ lɛ́ nàkɔ̃a, [34] aɔ̃ tɛ́ pãsĩ dɛ̀, aɔ̃ bɔ̀ fɛ̃ɛdaa lɛ́zĩ, aɔ̃ gbãaa è ń gbãasaikɛɛ guu, aɔ̃ pãsĩ kũ̀ zĩ̀ guu, aɔ̃ pɛ̀ bori pãnde zĩ̀kpɛɛnɔa, [35] aɔ̃ nɔgbɛ̃nɔ nɛ́ gɛ̀nɔ fɛ̀ɛ bɔna gaan aɔ̃ɔ kpàḿma. Wà mɛ̀ ɔ̃̀ ń gbɛ̃kenɔa, ben aɔ̃ gìzi wà ń gbarɛ, lɛ wà fɛɛ bɔna gaan wà bɔ maa yãnzi. [36] Wà ń gbɛ̃kenɔ fabò, wà ń gbɛ̃ kɔ̃n flɑ̃̀o. Wà mɔ̀ kà ń gbɛ̃kenɔa, wà ń ká kpɛ́siaan. [37] Wà ń pápa gbɛ̀o wà ń dɛ́dɛ, wà ń zɔ̃kɔ̃rɛ plaa kɔ̃n sagasigio, wà ń dɛ́dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Aɔ̃ táa ò sã báa kɔ̃n blè báao dana. Aɔ̃ gɔ̃̀ kori, wà wɛ́ɛ tã̀ḿma, wà ĩa dàḿma. [38] Anduna kuuna e kɔ̃ síńyoro. Aɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃̀ sɛ̃̀n kɔ̃n kpiii musunɔ, aɔ̃ɔ kú gbɛ̀wɛɛnɔ kɔ̃n kokotɛ̃wɛɛnɔ guu. [39] Baa kɛ̀ Luda gbɛ̃ pìnɔ sáabu kpà ń píngi a náanɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ

kɛ̀ yãnzi, aɔ̃ɛ pɔ́ kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ńnɛ ero,
40 Luda gĩakɛ à dìɛ, wà gwena maaa e dɛ
ń pɔ́laa, lɛ aɔ̃tongɔ̃ papana wa sairo.

Luda a gbɛ̃nɔ totona

12 Beee yãnzi wapinɔ se, lán
sèedadeenɔɔ diwazi nà lɛ, wà ɔ
kpá pɔ́ kɛ̀ è kpáweenɔzi kɔ̃n durun kɛ̀ è
wa kakũn aagao píngi, wà bàkpakɔ̃sɔ̃na
kɛ̀ Ludaa dìɛwe lɛ́ kɔ̃n mɛnao. 2 Wà wɛ́ɛ
pɛ́ Yesua kɛ̀ bɔ̀ kɔ̃n wa ludanaanɛkɛna
zɛ́o bensɔ̃ à zɛ́ pì kɛ̀ papana. À gana lía
fɔ̃̀, èe à wíyã daro pɔnnaa kɛ̀ diɛnanɛ
ena yãnzi, ben à gàa à vɛ̃̀ɛ Luda
kíblekita ɔplazi. 3 À laasuu lɛ́ à yãa, lán
à mɛna fɔ̃̀ kɔ̃n durunkɛri kɛ̀ aɔ̃ íbɛtɛ
beee taka kpàonɔo, lɛ àton kpasa a
kã garo yãnzi. 4 Zaakɛ a ɔsikana kɔ̃n
durun-o guu, ée zɛ a gi ai a gaa a gaoro.
5 Nɔ̀sɛyĩikũyã kɛ̀ wà òare lán nɛ́nɔ bà
sã̀agun yɔ́? Wà bè:
Ma nɛ́, tó Dii e n totoo, ǹton diɛ pãro.
Tó à kpã̀kẽnzi, ǹton tó n kã garo.
6 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Dii yezin è toto,
è wɛ́ɛ tã gbɛ̃ kɛ̀ à sì a nɛ́ ũua.
7 À wɛ́ɛtãmma diɛ totona ũ. Luda bé èe
beee kɛare, kɛ̀ à nɛ́nɔn a ũ yãnzi. Nɛ́ kee
kuu kɛ̀ à de gí à à totoziɔ́? 8 Tó èe a toto
lán a nɛ́ kpaaanɔ bàro, ẽndẽ à nɛ́nɔn a
ũro, gitasɔtɔnɛnɔn a ũ. 9 Wá denɔ vĩ an-
duna kɛ̀ aɔ̃ wa toto, ben wa ń yã mà.
Lán à dɛ lɛ nà, wà mì siɛ wa ninii Denɛ
dɛ beeela wàgɔ̃ kuu. 10 Wa denɔ wa toto
gurɔplaapɔ ũ aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ lɛ́n. Luda è wa toto
wa kaarana yãnzimɛ, lɛ wa kuuna e àgɔ̃
adona lán à bà. 11 Totona kee pɔnnaa vĩ
a gurɔaɔro, sé pɔsiaa, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ totona
pì ń kɛ́kɛnɔ è à gbɛ̀ e zãa bɔna maa kɔ̃n
aafiao ũ.
12 Beee yãnzi à a ɔɔ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ dɔazinɔ
kɔ̃n a gbá kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ teeenɔ gba gbãaa, 13 à
zɛ́ sɛ́ súusu, lɛ amɔa kɛ̀ ée tɔ̃ɔtɛɛnɔ tón
kɔ̃̀ɔ kũro, aɔ̃ gɔ̃ kɔ̃n aafiao.
14 À wɛtɛ àgɔ̃ nna kɔ̃n baade píngio,
a kuuna gɔ̃ adona, zaakɛ tó gbɛ̃ kuuna
adonaro, eé Dii ero. 15 À làakari kɛ, a
gbɛ̃ke tón kora Luda gbɛ̃kɛkɛnnɛnazi à
gɔ̃ fĩndio'a ũ a tɛ́, à ĩa da gbɛ̃nɔa pari à
ń yakaro. 16 A gbɛ̃ke tóngɔ̃ dɛ pãpãkɛri
ke ludayãdarisai ũ lán Isau bàro. À a
daudukɛzɛ yà pɔ́ gɛ̃̀n do blena yãnzi. 17 Á
dɔ̃ kɛ̀ à sa'olɛ wɛ̀tɛ a dea zãa, ben Luda
gìnɛ. Baa kɛ̀ à wɛ̀tɛ kɔ̃n wɛ́ɛ'io, èe zɛ́ e à
yã kɛ̀ à kɛ̀ liɛro.

Luda bà kuunańyo zi kɔ̃n à dufuo

18 Èe kɛ Sinai kpiii kɛ̀ weé fɔ̃ wà ɔ kɛan
a sɔ̃ziro, kɛ̀ èe tɛ́ kũu à gusiaa vĩ kɔ̃n gu
bùgubuguo kɔ̃n zàga'ĩao 19 kɔ̃n kãkãki'ɔo
kɔ̃n Luda kòto gbãaao. Kɛ̀ Isarailinɔ kòto
pì mà, aɔ̃ agbaa kpànɛ wà bè àton yãke
ońnɛ dɔro, 20 zaakɛ aɔ̃é yã kɛ̀ à dìɛńnɛ
kɛ̀kii fɔ̃ro à bè: Baa pɔ́kãdee bé à nà kpiii
pìa, wà pápa gbɛ̀o wà dɛ. 21 Luda pitana
pì nɛ́ vĩa yãmɛ maamaa ai Musa bè, vĩa
a kũ, ée lugalugaa.
22 Mɔde a sɔ̃ Zayɔn kpiiizi kɔ̃n Luda
Wɛ̃̀ndide wɛ́tɛ Yerusalɛmu kɛ̀ kú musuo
kɔ̃n à malaika paripariì kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana
gweenɔ 23 kɔ̃n daudu kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ kẽna
gweenɔ kakɔ̃anao kɔ̃n Luda kɛ̀ dɛ gbɛ̃
sãnda píngi yãkpaɛkɛri ũuo kɔ̃n gɛ̀wãa
gbɛ̃ maaa kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ papananɔ 24 kɔ̃n Yesu
kɛ̀ dɛ Luda bà kuunańyo dufu yãkɛkɛri
ũuo kɔ̃n à aru fãfãna kɛ̀ èe yã maaa oo
dɛ Abila pɔ́laao.
25 À làakari kɛ àton gí yã'ori pì yã
maziro. Lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì Luda lɛ́damma
mazi tɔɔtɛ kɛ̀nɔɔ e bɔro nà, wapinɔ se,
lán Ludaa e lɛ́ daawa zaa musu, tó wa
kpɛɛ lìnɛ, weé wa pɔ́ o dɔɔ́? 26 À kòto
tɔɔtɛ lùgaluga yã, ben à lɛ́ gbɛ̃̀ à bè, é guu
lugaluga gɛ̃̀n do dɔ, èe kɛ tɔɔtɛ adonlo,
kɔ̃n musuomɛ sa. 27 Kɛ̀ à bè, gɛ̃̀n do dɔ,
beee e beewe Luda pɔ́kɛna kɛ̀ eé lugalu-
gaa pìnɔ é gẽ zɛ́lamɛ, lɛ pɔ́ kɛ̀ è lugaroonɔ
e àgɔ̃ kuu. 28 Beee yãnzi lán wée kpata kɛ̀
è nigãroo blee nà, wà Luda sáabu kpá,
wàgɔ̃ dɔnzi kɛɛnɛ lán à yezi nà, wàgɔ̃ mì
siɛɛnɛ vĩakɛnanɛ guu. 29 Zaakɛ wa Luda
nɛ́ tɛ́ kɛ̀ è kũḿmamɛ.

Lɛ́dammana

13 À wɛ́ɛ tã àgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃o. 2 À
làakari dɔ nibɔyaarikɛnaa, zaakɛ
lɛn gbɛ̃kenɔ malaikanɔ yàari kɛ̀ dɔ̃na sai
lɛ. 3 À tó gbɛ̃ kɛ̀ wà ń ká kpɛ́siaa guunɔ
yã dɔagu lán á kúńyo kpɛ́siaan bà, kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaḿmanɔ, lán ámbe wèe
wɛ́ɛ tãaawa bà. 4 Baade gae nɔsɛna da yã
bɛ̀ɛdee ũ. Aɔ̃ton ń daɛkii gbãsĩ kpáro, za-
akɛ Luda é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n zinakɛrinɔ kɔ̃n
pãpãkɛrinɔo. 5 Yena ɔɔzi tón dɔare aɛro.
À zɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ á vĩio, zaakɛ Luda bè:
Mɛ́ n tónlo,
mɛ́ pã kpanzi zikiro.
6 Beee yãnzi weè kùgbãaa kɛ wà be:
Diin ma dɔnlɛri ũ,
vĩa é ma kũro.
Bɔ́n gbɛ̃ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?

Sa yãpura ona

7 À tó a dɔn'aɛdee kɛ̀ aɔ̃ Luda yã ɔ̀a-
reenɔ yã dɔagu. À ń kuuna tàasi kɛ ai
à lɛ́a à Luda náanɛ kɛ lán ń bà. 8 Yesu
Kirisi dɔ̃nkɔ̃ gĩa kɔ̃n gbã̀ao ai gurɔ píngi.
9 Àton tó wà a sãsã kɔ̃n yã nibɔ pari dan-
nɛnanɔoro. À maa wa swɛ̃̀gbãaa e Luda
gbɛ̃kɛɛ guu, èe kɛ sa'opɔble yã kɛ̀ è àre
ke kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀onɔnɛronlo. 10 Bisakuta
sa'orinɔ zɛ́ vĩ wà sa'okii kɛ̀ wá vĩ pɔ́blee
blero. 11 Sa'oriki è gɛ̃ Ludakukiin kɔ̃n
tubɔ aruo durunnɔ kɛ̃nnɛna yãnzi, ben
wè à gɛ̀ kpata bùra kpɛɛ. 12 Beee yãnzi
Yesu gà wɛ́tɛ kpɛɛ se, à gbãsĩ bɔ̀ gbɛ̃nɔn
kɔ̃n a zĩnda aruo. 13 Wà bɔ wà gá à kiia
bùra kpɛɛ, wí wa kũo se. 14 Zaakɛ wá
wɛ́tɛ kɛ̀ eégɔ̃ kuu vĩ kɛ̀ro, wɛ́tɛ kɛ̀ èe mɔɔn
wa wɛ́ɛ dɔzi. 15 Beee yãnzi wàgɔ̃ Luda
sáabu kpá yãana sai Yesu gãzĩ wa sa'ona
ũ. Gbaa kɛ̀ à sìsirinɔ è mɔ́ɔn gwe. 16 À
làakari dɔ maakɛna kɔ̃n kɔ̃gbɛ̃kɛnaoa. Sa
beee taka ona bé è ká Ludanɛ. 17 À a
dɔn'aɛdeenɔ yã ma à mì siɛ́ńɛ, lɛ aɔ̃ e
wà zĩi kɛ kɔ̃n pɔnnaao, zaakɛ aɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃é ń zĩ yã tɔ̃kɛ̃ Ludanɛnɔ ũ. Tó aɔ̃ɔe
zĩi kɛɛ kɔ̃n lɛ́suuo, eé àre kɛarero.

Lɛ́zammana

18 À adua kɛwe. Yãkee e wa swɛ̃̀ vĩro,
weègɔ̃ yezi wàgɔ̃ kú wa dɔ̀rɔa yã píngi
guu. 19 Má wɛ́ɛ kɛawa à adua kɛmɛ,
atɛ̃nsa mà e mà mɔ́ a kiia kpakpaa.
20 Luda Aafiade kɛ̀ wa Dii Yesu fɛ̀ɛ
bɔna gaan sãdãriki ũ a bà kuunawao
gurɔ píngi aru gãzĩ, 21 à a kɛkɛ kɔ̃n maa
píngio, lɛ à à pɔyezi kɛ à yã kɛ̀ kànɛ kɛ
wa guu Yesu Kirisi gãzĩ. Àmbe à gakui vĩ
gurɔ píngi, aami.
22 Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa àgɔ̃ lɛ́-
damma yã pì kũna kɔ̃n mɛnao, zaakɛ
takada kɛ̀ má kɛ̃̀aree bítaro. 23 Àgɔ̃ dɔ̃
kɛ̀ wà wa gbɛ̃ndo Timɔti gbàrɛ. Tó à kà
kɛ̀ tia, wé mɔ́ a gwa lɛdo. 24 À ì kpá
a dɔn'aɛdeenɔa ń píngi kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ
píngi. Itali bùsudeenɔ ì kpàawa. 25 Luda
gbɛ̃kɛɛ kɛare a píngi.

YEMISI

Yɔ̃agwana

1 Yemisi, Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio
zɔ̀bleri bé à ì kpà Isaraili bori kuri
awɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ fãakɔ̃ananɔa.
2 Ma gbɛ̃nɔ, nawɛ̃a borii pari. À pɔ́ kɛ̀
eé a lee diɛ pɔnna yã ũ, 3 zaakɛ á dɔ̃
kɛ̀ a ludanaanɛkɛna yɔ̃agwana é mɛna
iare. 4 À tó mɛna papaawa, lɛ àgɔ̃ dɛ gbɛ̃
kàsaranɔ ũ wásawasa yãke kɛ̃sãnaawaa
sai. 5 Tó ɔ̃ndɔ̃ɔ e kɛ̃sãa a gbɛ̃kea, à wɛ́ɛ kɛ
Ludaa, eé à gba, zaakɛ è baade píngi gba
pɔ́ nɔ̀sɛo do taari'ena sai. 6 Tó à wɛ́ɛ kɛ̀a
sɔ̃, à à náanɛ kɛ seka sai, zaakɛ sekadee
dɛ lán ko vlãa bàmɛ. Guu kɛ̀ ĩa kàkan,
gwen è gbɛ̃ɛn. 7 Gbɛ̃ beee taka tóngɔ̃
daa é pɔ́ e Diiaro, 8 zaakɛ à nɔ̀sɛ kuu
plaplaamɛ, ben ègɔ̃ seka kɛɛ yã kɛ̀ èe kɛɛ
guu píngi.
9 Takaasidee kɛ̀ kú wa tɛ́ pɔnnaa kɛ, kɛ̀
Luda à sɛ̀ lezĩ yãnzi. 10 Auzikidee pɔn-
naa kɛ, kɛ̀ Luda à bùsa yãnzi, zaakɛ
auzikideenɔ é gɛ̃ zɛ́la lán lávu kwɛna
bàmɛ. 11 Ɔfãntɛ̃ è fɛɛ kɔ̃n à puusu gbãaao,
à lá è kori kũ à vú è kwɛ́ à maakɛɛ è yãa.
Lɛn auzikidee é kpá guuzi a bɔkɔ̃tɛnanɔ
guu lɛ.
12 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è yɔ̃agwana fɔ̃
ũ, zaakɛ à bɔna maaa gbɛran Luda é
auzɛnna kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeaz-
inɔnɛ kɛnɛ yàari ũ. 13 Tó yɔ̃agwana gbɛ̃
lè, àton be Ludanlo, zaakɛ weé fɔ̃ wà
Luda yɔ̃ wà gwa kɔ̃n à zaaaoro, bensɔ̃ àpi
è gbɛ̃ke yɔ̃ à gwa kɔ̃n à zaaaoro. 14 Baade
yɔ̃agwana è bɔ à pɔ́nidɛna kiiamɛ, ben è
à wɛ́ɛ ble à à gáɛ. 15 Ben pɔ́nidɛna pì è nɔ̀
sí à nɛ́ i durun ũ. Tó durun bíta kũ̀ sɔ̃, è
gaa imɛ.
16 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton a zĩnda
sãsãro. 17 Gba maa wásawasa píngi è bɔ
musu De Luda pɔ́ gupurinɔ Kɛ̀ri kiiamɛ.
È liɛro, à gupura'i è lagoro. 18 À pɔyezi
guu à wa i kɔ̃n a yã yãpuradeeo, lɛ wà e
wàgɔ̃ aɛ à pɔ́kɛnanɔ tɛ́.

Yãmana kɔ̃n à kɛnao

19 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à yã kɛ̀ ma.
Àgae yã ma kpakpaa a píngi, mɔde àton
yã o kpakpaaro, àtongae pɔ fɛ̃ kpak-
paaro. 20 Zaakɛ gbɛ̃ntee pɔfɛ̃ è mɔ́ kɔ̃n yã
maaa kɛ̀ Ludaa yezioro. 21 Beee yãnzi à ɔ
kpá dà zaaa kɔ̃n yã pãsĩ kɛ̀ dàgulaanɔzi
píngi. À yã kɛ̀ wà tɔ̃̀ a swɛ̃̀n, kɛ̀ eé fɔ̃ à a
mì sí sí kɔ̃n zĩndabusanao.
22 Àton a zĩnda sãsãro, àton yã pì ma
kɔ̃n swão pãro, à zĩi kɛa. 23 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀
è yã ma, ben è zĩi kɛoroo dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ èe
a zĩnda gwaa dígi guu bàmɛ. 24 À zĩnda
gwana gbɛra, tó à gɛ̃̀ zɛ́la, lán à dɛ nà è
sãn gɔ̃ɔmɛ. 25 Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ tɛ́ Luda doka
papanazi kɛ̀ è tó wà gɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũ, ben
ègɔ̃ gaao aɛ, è ma à sãnlo, è zĩi kɛamɛ,
Luda é aubarika da adeen à yãkɛnan.
26 Tó gbɛ̃ a zĩnda dìɛ dɔnziri ũ, ben è a
lɛ́ fɔ̃ro, èe a zĩnda kɛkɛɛmɛ, èe dɔnzi kɛɛ
pãmɛ. 27 Dɔnzikɛna wásawasa kɛ̀ taari
vĩ De Ludanɛroon yɛ̀: Wà tonɛnɔ kɔ̃n
gyaanɔnɔ gwa aɔ̃ wɛ̃ndakɛɛ guu, wàgɔ̃
wa zĩnda kũna dɔ̃ gbãsĩ sai anduna yã
musu.

Gbɛ̃ wɛ́ɛ gwana

2 Ma gbɛ̃nɔ, amɔa kɛ̀ ée wa Dii
Gakuide Yesu Kirisi náanɛ kɛɛnɔ,
àton gbɛ̃ wɛ́ɛ gwaro. 2 Tó gbɛ̃ gɛ̃̀ a
kakɔ̃ana guu vura tãnga kɔ̃n pɔ́kãsã tɛ́kɛ-
nao dana, tó takaasidee kɛ̀ bisa kãsã
gbãsĩ dana gɛ̃̀ se, 3 tó a wɛ́ɛ tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀
pɔ́kãsã tɛ́kɛna danazi, tó a bènɛ à mɔ́
à vɛ̃ɛ gumaaan, tó a bè takaasideenɛ à
gá à zɛ kãa, kesɔ̃ à mɔ́ à vɛ̃ɛ a gbá saɛ,
4 ée kɔ̃ tɛ̃̀ boomɛ, ée yã gwaa mɔnafikion
gweroo?
5 À ma, ma gbɛ̃ yenzideenɔ. Luda
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ gbãasaideenɔ ũ anduna
gbɛ̃nɔnɛ sɛ̀ aɔ̃gɔ̃ gbãa à náanɛkɛna guu,
lɛ wà kpata kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
yezinɔnɛ ble. 6 Apinɔ sɔ̃, ée gbãasaidee

pìnɔ kpɛ bɔɔ. Auzikideenɔ bé wè gbãaa
bleawaroo? Aɔ̃mbe aɔ̃è a gáɛ wà gáao
yãkpaɛkɛkiiaroo? 7 Aɔ̃mbe aɔ̃è tɔ́ nnaa kɛ̀
kúawaa yakaroo? 8 Luda doka mìdee bè
àgɔ̃ ye a gbɛ̃daaazi lán a zĩnda wɛ̃̀ndi
bà. Tó á yã pì kũna yãpura, ée yã kɛɛ a
zɛ́amɛ. 9 Tó ée kɔ̃ wɛ́ɛ gwaa sɔ̃, ée durun
kɛɛmɛ. Doka pì vɛ̃̀ɛawa a gɔ̃ taarideenɔ
ũn gwe. 10 Zaakɛ tó gbɛ̃ doka kũna píngi,
tó à fù mɛ̀n dooa, à gɔ̃̀ taaridee ũ à píngi
guumɛ. 11 Luda bè àton zina kɛro. À bè
dɔ àton gbɛ̃ dɛro. Baa tó néɛ zina kɛro,
tó n gbɛ̃ dɛ̀, n gɔ̃ dokadarisaidee ũmɛ.
12 Amɔa kɛ̀ Luda é yã gɔ̃gɔ̃ao doka kɛ̀ è tó
wà gɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũu musu, àgae yã o àgae
yã kɛ lán à kɔ̃ sìao nà. 13 Luda é yãkpaɛ
kɛ kɔ̃n sùusaideenɔ sùu sai, mɔde yã é bɔ
kɔ̃n sùudeeo nna.

Ludanaanɛkɛna kɔ̃n maakɛnao

14 Ma gbɛ̃nɔ, tó gbɛ̃ bè ée Luda náanɛ
kɛɛ, tó è pɔ́ke kɛro, bɔ́ yãn gwee? Lu-
danaanɛkɛna beee taka é fɔ̃ à à mì síɔ́?
15 Tó a gbɛ̃ mɛ̀n do, gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ e
pɔ́kãsãa kɔ̃n pɔ́bleeo takaasi kɛɛ, 16 tó a
gbɛ̃ke bènɛ: Luda n gba aafia! Ǹton tó ĩa
n dɛro! Ǹ pɔ́ ble ǹ kã! Tó èe wɛ̃̀ndibadɔbɔ
kpáaro, bɔ́n beee ũu? 17 Lɛmɛ se lu-
danaanɛkɛna ado pɔ́kekɛsai nɛ́ yã gèmɛ.
18 Tó gbɛ̃ n bè, néɛ Luda náanɛ kɛɛ,
bensɔ̃ mɛ́ɛ yã kɛɛ, mɛ́ bennɛ, ǹ n lu-
danaanɛkɛna pɔ́kekɛsai ɔdɔamɛ, mɛ́ ma
ludanaanɛkɛna ɔdɔannɛ ma yãkɛna guu.
19 Ń sì kɛ̀ Luda mɛ̀n domɛ. À maa. Baa
tãanɔ se, aɔ̃ɔ dɔ̃ lɛ, ben aɔ̃ègɔ̃ lugalu-
gaa. 20 Mìsaide! Pɔ́ kɛ̀ tò ludanaanɛkɛna
pɔ́kekɛsai pã, ń yezi mà kánnɛ n ɔzĩɔ́?
21 Kɛ̀ wa dezi káaku Ibraĩ a nɛ́ Isaaku
kpà sa'opɔ ũ, yã e bɔo nna à yãkɛna
yãnziroo? 22 Ń èɔ́? À ludanaanɛkɛna kɔ̃n
à yãkɛnao kpákɔ̃zimɛ. À yãkɛna bé à à lu-
danaanɛkɛna bɔ̀ɛzi. 23 Ben Luda yã kɛ̀kii
pàpa kɛ̀ à bè, Ibraĩ Luda náanɛ kɛ̀, ben
Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀
yãnzi. Ben wà tɔ́ kpànɛ Luda gbɛ̃nna.
24 Á èɔ́? Yãkɛna bé è tó yã bɔ gbɛ̃o nna,
èe kɛ ludanaanɛkɛna adonlo. 25 Lɛmɛ
dɔ kaarua Rahabu kɛ̀ nna kɔ̃n Ludao a
yãkɛna yãnzi, gurɔɔ kɛ̀ à gu'asiigwarinɔ
dìɛ à ń gbarɛ zɛ́ kpãi guu. 26 Lán mɛ̀ nini-
sai dɛ gɛ̀ ũ nà, lɛn ludanaanɛkɛna pɔ́kekɛ-
sai dɛ gɛ̀ ũ lɛ se.

Lɛ́fɔ̃na

3 Ma gbɛ̃nɔ, àton kɛ yãdannɛrinɔ ũ
pariro, zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ Luda é wɛ́ɛ
piti wa yãdannɛrinɔa yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ
dɛ gbɛ̃ kpaaanɔla. 2 Wa píngi weègɔ̃ zãa
yãa baabɔrɛmɛ. Tó gbɛ̃ lɛ́ è à ásaru kɛro,
taarisaideemɛ, eé fɔ̃ à a mɛ̀ píngi gbãaa
fɔ̃. 3 Weè aizi ká sɔ̃nɛ, lɛ à wa yã ma
yãnzimɛ, ben weè à milɛ ble. 4 Kesɔ̃ à
góro'itɛ gwa ísiaala. Baa kɔ̃n à bítakɛɛo
kɔ̃n zàga'ĩa gbãaa kɛ̀ è vuao, à fĩbɔ nɛ́n-
gomɛ. Àmbe è à milɛ ble, ben à fĩ̀ri è
a pɔyezi danɛ. 5 Lɛmɛ sɔ̃, nɛ́nɛ nɛ́ mɛ̀gu
nɛ́ngomɛ, ben è ĩa dã kɔ̃n yã bítao.
À gwa lán tɛ́ nɛ́ngo è sɛ̃̀ bíta kpáta nà.
6 Nɛ́nɛ dɛ lán tɛ́ bàmɛ, àmbe anduna zaaa
ũ wa mɛ̀ guu. È tó gbãsĩ gɔ̃ kpá wa mɛ̀a
píngi. Gɛ̀wãatɛ bé è nakɔ̃rɛ nɛ́nɛa, ben
nɛ́nɛ è tɛ́ kpá wa anduna kuunan. 7 Gbɛ̃n-
tee nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ tòto kɛ̀ píngi kɔ̃n bãanɔ
kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n kpɔ̀nɔ, à kpɛ́ èe
kɛɛ ai tia, 8 mɔde gbɛ̃ke è fɔ̃ à a nɛ́nɛ
tòto kɛro. Àmbe pɔ́ zaaa kɛ̀ è zɛ tɛɛɛroo
ũ. À pana sɛwɛɛtɛ̃o. 9 Nɛ́nɛn weè Dii wa
De sáabu kpáo, ben weè ɛara wà gbɛ̃n-
tee kɛ̀ à kɛ̀ lán a bà káo dɔ. 10 Lɛ́ dɔ̃nkɔ̃
pìn sáabukpana kɔ̃n gbɛ̃kanao è bɔn. Ma
gbɛ̃nɔ, àtongɔ̃ dɛ lɛro. 11 Íbɔkii è í nna
kɔ̃n í kyã̀kyão bɔ wɛ̀ɛ dɔ̃nkɔ̃ guuɔ́? 12 Ma
gbɛ̃nɔ, kãkã lí é nɛ́ i kù ũɔ́? Geepi lí é nɛ́
i kãkãa ũɔ́? Lɛmɛ dɔ íbɔki í sùkusukudee
é í nnaa bɔro.

Ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ è bɔ musu

13 A tɛ́, dén yãdɔ̃ri ɔ̃ndɔ̃dee ũu? À
ɔdɔańnɛ a kuuna maaa guu kɔ̃n a yãkɛ-
nanɔ kɔ̃n zĩndabusana kɛ̀ è bɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ
guuo. 14 Tó á nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ pãsĩ kɔ̃n dɛn-
lawɛtɛnao vĩ a swɛ̃̀ guu sɔ̃, àton ĩa dãro,

àton gí yãpuraaziro. 15 Ɔ̃ndɔ̃ beee taka
è bɔ musuro, anduna pɔ́mɛ, a dà pɔ́mɛ,
Ibilisi pɔ́mɛ. 16 Zaakɛ guu kɛ̀ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ
kɔ̃n dɛnlawɛtɛnao kún, gwen kɔ̃yãma-
sai kɔ̃n yã zaa píngio ègɔ̃ kún. 17 Tó gbɛ̃
ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ è bɔ musu vĩ, káaku ègɔ̃ gbãsĩ
vĩro, à gbɛra ègɔ̃ yãkete vĩro, è a zĩnda
busańnɛ, è gbɛ̃ yã ma, à sùu papana
kɔ̃n maakɛnao. È gbɛ̃ tɛ̃̀ boro, bensɔ̃ ègɔ̃
mɔnafiki vĩro. 18 Íbɛtɛmidɛri è kɛna kɔ̃o
nnaa tɔ̃, ben è yã maaa kɛ̃.

Gbɛ̃nnakpana kɔ̃n andunao

4 Bɔ́ bé è swèe kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao da a
tɛ́ɛ? Aɔ̃è bɔ a pɔyezi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɔ̃dɛɛ
kɛɛ a mɛ̀guunɔ kiianloo? 2 Eègɔ̃ ye pɔ́zi,
mɔde eè ero, ben eè gbɛ̃ dɛ. Eè pɔ́ ni dɛ,
ben eè pɔ́ kɛ̀ ée pɛɛa lero. Ben eè lɛok-
pakɔ̃a kɛ, eè swèe kɛ. Á vĩro, kɛ̀ eè wɛ́ɛ kɛ
Ludaaro yãnzimɛ. 3 Tó à wɛ́ɛ kɛ̀, eè ero,
kɛ̀ eè wɛ́ɛ kɛ nɔ̀sɛ maaaoro yãnzimɛ, za-
akɛ eègɔ̃ yezi à a bɔkɔ̃tɛ kɛ a pɔ́nidɛnanɔ
guumɛ. 4 Náanɛsaideenɔ, á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃n-
nakpana kɔ̃n andunao né íbɛtɛkpana kɔ̃n
Ludaonloo? Gbɛ̃ kɛ̀ yezi à kɛ anduna gbɛ̃
ũu gɔ̃̀ Luda ibɛɛ ũmɛ. 5 Kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda
yãn wà bè, Ninii kɛ̀ Ludaa dà wa guu
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ vĩ, ée daa yã pãamɛɔ́? 6 Mɔde
gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa vĩwao dɛ beeela, zaakɛ
wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Luda è íbɛtɛ kpá kɔ̃n ĩadãrinɔ,
mɔde à gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n zĩndabusarinɔ.
7 Beee yãnzi à mì siɛ Ludanɛ. À gí Ibil-
isinɛ, eé bàa síare. 8 À sɔ̃ Ludazi, eé
sɔ̃azi. Durunkɛrinɔ, à ɔ bɔ durunn. Nɔ̀sɛ-
plaadeenɔ, à a swɛ̃̀ pípi. 9 À ɔ́ɔ dɔ kɔ̃n
pɔsiaao kɔ̃n wɛ̃ndaao. À a yáadɔna liɛ
ɔ́ɔdɔna ũ, à a pɔnnaa liɛ nɔ̀sɛyakana ũ.
10 À a zĩnda busa Dii aɛzĩ, eé a sɛ́ lezĩ.

11 Ma gbɛ̃nɔ, àton kɔ̃ tɔ́ zaaa síro. Gbɛ̃
kɛ̀ à a Yesude daa tɔ́ zaaa sì ke à à zaa
bò, à Luda doka sèeda zaaa kɛ̀ à à zaa
bò. Tó n Luda doka zaa bò sɔ̃, à màrin n
ũro, à zaaborin n ũ. 12 Ludan dokadiɛri ũ
kɔ̃n yãkpaɛkɛrio. Àmbe à gbɛ̃ mìsina kɔ̃n
à kaatɛnao gbãa vĩ. Mpi sɔ̃, dén n ũ, kɛ
nɛɛ̀ n gbɛ̃daaa zaa boo?

Luda bà bɔna

13 À yã ma sa, amɔa kɛ̀ eè be, gbã̀a ke
zia é gá mɛɛwi, é vɛ̃ɛ gwe wɛ̃̀ do, é laa
tá à àre e. 14 Á yã kɛ̀ eé a le ziaa dɔ́ɔ́? Á
dɔ̃ lán a wɛ̃̀ndi dɛ nàɔ́? Á dɛ lán sukaa
bàmɛ. Tó à kpà féte, ben è gɛ̃ zɛ́la gɔ̃ɔ.
15 Yã kɛ̀ dɛ à oon yɛ̀: Tó Dii wè, ben wá
aafia, wé kɛ lán kɛ̀ bà ke lán kɛ̀ bà. 16 Tia
sɔ̃ ée ĩa dãa, a Luda bà bɔ̀. Ĩadãna beee
taka borii maaro. 17 Gbɛ̃ kɛ̀ maakɛna dɔ̃
ben èe kɛroo durun kɛ̀.

Kpãkɛ̃na auzikideenɔzi

5 Amɔa auzikideenɔ, à yã ma sa. À ɔ́ɔ
dɔ à wii lɛ́ mɔ́nzi kɛ̀ eé a le yãnzi. 2 A
auzikinɔ yàka, kɔ̀kɔnɔ a pɔ́kãsãanɔ blè.
3 A ɔɔ kɔ̃tɛ̃ kpà, ben à kɔ̃tɛ̃kpana pì é a
da yãn, eé a mɛ̀ piti lán tɛ́ bà. A auziki
zi dì gurɔ zãanɔa. 4 À ma! A kpasekɛ̃ri kɛ̀
aɔ̃ a bura pɔ́nɔ kɛ̃̀areenɔ blè, ben ɔɔ pì
yã Luda kii lè. Pɔ́kɛ̃ri pìnɔ wiipɛna gɛ̃̀ Dii
Zĩ̀kpɛde swãn. 5 A a mɛ̀ nnaa mà tɔɔtɛ kɛ̀
a pɔyeziyãkɛna guu. A mɛ̀ kpà kaatɛgurɔ
pɔ́ ũ. 6 A yã dà gbɛ̃ maaanɔla a ń dɛdɛ,
aɔ̃ɔe gíarero.

Mɛna

7 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ mɛnaa ai
Dii mɔ́gurɔɔ zĩ. À gwa lán búbari è a bu-
rapɔ bɛ̀ɛde kɛ̃gurɔɔ dã nà. È mɛna fɔ̃ zaa
pɔ́tɔ̃tɔ̃gurɔ ai kwɛɛ. 8 Apinɔ sɔ̃, à mɛna fɔ̃
à zɛ gbãa, zaakɛ Dii mɔ́gurɔɔ kà kĩi. 9 Ma
gbɛ̃nɔ, àton yãkete kákɔ̃ziro, lɛ Luda tón
yãkpaɛ kɛaoro yãnzi. Yãkpaɛkɛri pì zɛna
kpɛɛlɛ fá! 10 Ma gbɛ̃nɔ, annabi kɛ̀ aɔ̃ yã
ò yã kɔ̃n Dii tɔ́onɔ, à mɛna kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀
nawɛ̃akɛna guu zɛ́kpaɛ sɛ́. 11 Weè be aɔ̃ɔ
aubarika vĩ, kɛ̀ aɔ̃ mɛna fɔ̃̀ yãnzimɛ. A
Ayuba mɛnakɛna baaru mà, á mà lán Dii
kɛ̀nɛ nà zãa, zaakɛ wɛ̃nda kɔ̃n sùuo pa-
pana Diia.

12 Atɛ̃nsa ma gbɛ̃nɔ, àton la daro. Àton
be á sì kɔ̃n ludambɛɛo ke tɔɔtɛo kesɔ̃ pɔ́

pãndeoro. À tó a eè gɔ̃ eè. À tó a auo gɔ̃
auo, lɛ yã tón vɛ̃ɛawaro yãnzi.

Aduakɛna ludanaanɛkɛna guu

13 A gbɛ̃kee e nawɛ̃a kɛɛɔ́? À adua kɛ. A
gbɛ̃ke pɔɔ nnaɔ́? À Luda sáabu kpá. 14 A
gbɛ̃kee e gyãa kɛɛɔ́? Adee sɔsi gbɛ̃nsinɔ
sísi aɔ̃ adua kɛnɛ aɔ̃ nɔ́si kúa kɔ̃n Dii tɔ́o.
15 Adua kɛ̀ wà kɛ̀ ludanaanɛkɛna guu é
gyãree pì kɛ̃kɔ̃a. Dii é à gba aafia. Tó à
durun kɛ̀ yã sɔ̃, eé kɛ̃nɛ. 16 Beee yãnzi à a
durunnɔ okɔ̃nɛ à adua kɛkɔ̃nɛ, lɛ à aafia
e. Gbɛ̃ maaa aduakɛna gbãa, è zĩi kɛ maa-
maa. 17 Ilia nɛ́ gbɛ̃nteemɛ lán wa bà. À
adua kɛ̀ maamaa, lɛ lou tón maro, ben
lou e tɔ̃ tɔɔtɛaro ai wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n mɔ swɛɛ-
dooo. 18 À ɛ̀ara à adua kɛ̀ dɔ, ben lou'i bɔ̀
maamaa, tɔɔtɛ pɔ́blee kɛ̀.
19 Ma gbɛ̃nɔ, tó a gbɛ̃ mɛ̀n doo kɛ̃̀
yãpura zɛ́a, ben a gbɛ̃ke ɛ̀ara à à dà zɛ́a,
20 àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ tò durunkɛri pì bɔ̀
sãsãzɛn à ɛ̀ara à sù, à à sì gaaamɛ, bensɔ̃
à lá kù durunnɔla pari.

PITA TAKADA KAAKU

Tãmaa kɛ̀ è ń nɛroo

1 Mamɔma Pita, Yesu Kirisi zı̃̀ri bé à
takada kɛ̀ kɛ̃̀ Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ
nibɔnɔ ũ anduna kɛ̀ guu, kɛ̀ aɔ̃ɔ fãakɔ̃ana
bùsu kɛ̀kiinɔ guunɔnɛ: Pɔntu, Galatia,
Kapadosia, Asia kɔ̃n Bitiniao. 2 De Luda
gĩakɛ à a dɔ̃, ben à a sɛ, a gɔ̃ à pɔ́ ũ kɔ̃n à
Ninii gbãaao, lɛ à mì siɛ Yesu Kirisinɛ, à
aru a gbãsĩ gogo. Luda gbɛ̃kɛ kɔ̃n aafiao
kaaraare.
3 Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu
kpá! À sùu bíta guu à wa i dufu kɔ̃n Yesu
Kirisi fɛɛna gaan gbãaao, ben wá tãmaa
kɛ̀ è ń nɛroo vĩ, 4 zaakɛ túbi kɛ̀ diɛnaare
ludambɛɛ pì è yakaro, è gbãsĩ kpáro, à
maaa è yãaro. 5 Luda sorumi mà, lɛ à a
mì sí a náanɛ kɛ̀ ée kɛɛ yãnzi, ben èe a
dãkpaa kɔ̃n a gbãaao ai à gá bɔ mìsina
pìo gupuraaa gurɔ zãanɔa. 6 Ée pɔnnaa
kɛɛ kɔ̃n yã pìo, baa kɛ̀ é nawɛ̃a kɛ gĩa féte
yɔ̃agwana bori sãnda píngi yãnzi. 7 Lán
wè vura maaa dɔ̃ té guu nà, lɛn yɔ̃ag-
wana pìnɔɔ e a ludanaanɛkɛna yɔ̃ɔ à gwa
lɛ, zaakɛ a ludanaanɛkɛna pì bɛ̀ɛ vĩ dɛ
vura kɛ̀ à gakui è yãala maamaa. Tó a
bɔ maa, Luda é a sáabu kpá Yesu Kirisi
sugurɔɔ zĩ, eé a kpe da kɔ̃n gakuio. 8 Baa
kɛ̀ ée à ero, á yezi. Baa kɛ̀ ée wɛ́ɛ siàlɛ
zikiro, ée à náanɛ kɛɛ, ben ée pɔnna bíta
kɛ̀ gɛ̃̀ onalaa kɛɛ, 9 kɛ̀ ée a ludanaanɛkɛna
gbɛ̀ ee a mìsina ũ yãnzi.
10 Annabinɔ gĩakɛ wà gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Luda
é kɛao yã ò, aɔ̃ mìsina pì yã gwà, aɔ̃ à
tàasi kɛ̀. 11 Kirisi Ninii kɛ̀ kú ń guu gĩakɛ
à nawɛ̃a kɛ̀ Kirisi pì é kɛɛ òńnɛ kɔ̃n gakui
kɛ̀ eé e à gbɛraao, ben aɔ̃ɔ wɛ̀tɛ wà yã
pì zɛ́ dɔ̃ kɔ̃n à gurɔɔo. 12 Ben Ludaa tò
aɔ̃ dɔ̃̀ kɛ̀ yã kɛ̀ aɔ̃ɔe oo pì dɛ ń gurɔ pɔ́
ũro, a pɔ́mɛ. Tia sa baarunnakparinɔ yã
pì òare kɔ̃n Luda Nini kɛ̀ Luda pì zı̃̀ bɔna
ludambɛɛ gbãaao. Baa malaikanɔɔ e ɔsi
kaa yã pì dɔ̃nazi.

Kuuna adona

13 Beee yãnzi à a laasuu vu iin, àgɔ̃
a zĩnda kũna dɔ̃, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ gbɛ̃kɛɛ
kɛ̀ Luda é kɛare Yesu Kirisi sugurɔɔ zĩzi
seka sai. 14 Lán á dɛ Luda né kɛ̀ aɔ̃ɔe à
yã maanɔ ũ nà, àton tó dà zaaa kɛ̀ á vĩ
yã a wɛ́ɛsiagurɔɔ dɔare aɛro. 15 Ludaa kú
adonamɛ. Lán à a sisi à a sɛ nà, àgɔ̃ kú
adona a yãkɛna píngi guu. 16 Zaakɛ wà
kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Àgɔ̃ kú adona,
zaakɛ má kú adonamɛ.
17 Zaakɛ Luda è yãkpaɛ kɛ kɔ̃n baadeo
a yãkɛnaa ń wɛ́ɛ gwana sai, tó ée à
sisii De, à vĩa kɛnɛ a nibɔkɛɛ guu kɛ̀.
18 Á dɔ̃ lán Luda a bɔ kuuna kori kɛ̀
dɛ a fɛɛakaarayã ũu guu nà. Ludaa e
a bo kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à gakui è yãaoro lán
vura ke kondogi bà, 19 à a bo kɔ̃n Kirisi
aru gakuideeomɛ, kɛ̀ dɛ lán sãnɛ bɔ̀rɔ
kɛ̀ bɔ̀gbɛ vĩro à gbãsĩ vĩroo bà. 20 Luda
gĩakɛ à à dìɛ zaalɛ èe anduna káɛro,
ben à bɔoare gupuraaa gurɔ zãa kɛ̀nɔ zĩ.
21 Beee yãnzin ée Luda náanɛ kɛɛzi. Luda
à bɔ̀ gaan à gakui kpàa, lɛ à e à a náanɛ
kɛ, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔzi.
22 Lán mìsiɛna yãpuraanɛ a gbãsĩ gògo
nà, ben á gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃o mɔnafiki sai, àgɔ̃
yekɔ̃zi kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 23 Luda a i dufu kɔ̃n
a yã wɛ̃̀ndidee kɛ̀ ègɔ̃ kuu gbãaao. Yã
pì dɛ pɔ́borii kɛ̀ è gaa ũro, pɔ́borii kɛ̀ è
garoomɛ.
24 Baade píngi dɛ lán sɛ̃̀ bàmɛ,
aɔ̃ gakui dɛ lán sɛ̃̀vu bàmɛ píngi.
Sɛ̃̀ è gaga, à vú è kwɛ́,
25 mɔde Dii yã ègɔ̃ kuu gurɔ sãnda píngi.
Yã pì bé à dɛ baaru nnaa kɛ̀ wà kpàaree
ũ.

Gbɛ̀ wɛ̃̀ndidee

2 Beee yãnzi à yã zaa píngi tó kɔ̃n
ɛgɛtona píngio kɔ̃n mɔnafikio kɔ̃n
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo kɔ̃n kɔ̃yakanao. 2 Lán nɛ́k-
pãntɛ̃nɔ ègɔ̃ yɔ̃'i ni dɛɛ nà, àgɔ̃ Luda yã
kɛ̀ dɛ lán zwi'ipu wásawasa bà ni dɛɛ lɛ

se, lɛ à e à bíta kũ a mìsina zɛ́ guu, 3 tia
sa kɛ̀ á dɔ̃̀ kɛ̀ Dii maa. 4 À sɔ̃zi, àmbe gbɛ̀
wɛ̃̀ndidee kɛ̀ wà gìzi ũ, mɔde Luda à sɛ̀
bɛ̀ɛdee ũ. 5 Apinɔ sɔ̃, ámbe gbɛ̀ wɛ̃̀ndidee
kɛ̀ Ludaa e a kpɛ́ ɛ̃ɛ booonɔ ũ. Ámbe à
gbã̀gbãrinɔ ũ, eè saa kɛ̀ è kánɛ o kɔ̃n à
Ninii gbãaao Yesu Kirisi gãzĩ. 6 Zaakɛ wà
kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:

Ǹ gwa, mɛ́ɛ gbɛ̀ diɛɛ Zayɔn,
ɛ̃daɛgbɛ bɛ̀ɛdee kɛ̀ má sɛ̀ ũ.
Wí é gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ kũro.
7 À dɛ gbɛ̀ bɛ̀ɛdee ũ amɔa kɛ̀ ée à náanɛ
kɛɛnɔnɛ, mɔde à dɛ lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ
kɛɛroonɔnɛro.
Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
8 Lɛmɛ dɔ à dɛ:
Gbɛ̀ kɛ̀ wè gɛ̃̀n sía ũ,
gbɛ̀si kɛ̀ wè kpáàla wà lɛ́ɛ ũ.
Aɔ̃ gɛ̃̀n sìa, kɛ̀ aɔ̃ɔe Luda yã daro yãnzi.
Lɛn Ludaa dìɛńnɛ lɛ.

9 Ámbe borii kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔ ũ, kínanɔ
kɔ̃n sa'orinɔ ũ, à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú adonanɔ
ũ, lɛ àgae Luda kɛ̀ à a sisi a bɔ gusiaan,
à gɛ̃̀ao a gupura bɔnsaɛ guu sáabu kpá.
10 Á dɛ Luda gbɛ̃nɔ ũ yãro,
mɔde tia a gɔ̃ ń ũ.
Ludaa e sùu kɛao yãro,
mɔde tia à kɛ̀ao.

Kuuna ludanaanɛkɛrisainɔ tɛ́

11 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán á dɛ nibɔ
kɔ̃n bɔ̀amɔnɔ ũ nà anduna kɛ̀ guu, mɛ́ɛ
lɛ́ daaawamɛ, à mì kɛ̃ a dà zaaa kɛ̀ aɔ̃è zɪ̃̀
káaonɔa. 12 Àgɔ̃ kuu gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ ki-
fiinɔ tɛ́. Lɛmɛ baa tó aɔ̃ a diɛ zaakɛrinɔ
ũ, tó aɔ̃ yã maaa kɛ̀ ée kɛɛnɔ è, aɔ̃é Luda
sáabu kpá gurɔɔ kɛ̀ eé mɔ́ńzi.

13 À mì siɛ ikodee kɛ̀ gbɛ̃ntee dìɛnɔnɛ ń
píngi Dii yãnzi, kína kɛ̀ gbãa vĩ dɛńlaan
yoo, 14 ke gbãadee kɛ̀ à dìɛ à wɛ́ɛ tã za-
akɛrinɔa à maakɛrinɔ sáabu kpá. 15 Luda
pɔyezin yɛ̀: A yãmaakɛna sàabu é yɔ̃nkɔ
wɛ́ɛsiadeenɔ lɛ́ yĩtɛńnɛ. 16 Àgɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ
ũ, mɔde àton tó a gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũu gɔ̃are
zaakɛna zɛ́ ũro. Àgɔ̃ kuu Luda zɔ̀blerinɔ
ũ. 17 À bɛ̀ɛ li gbɛ̃ píngine. Àgɔ̃ ye a Yesude
daanɔzi. À vĩa kɛ Ludanɛ. À bɛ̀ɛ lí kínanɛ.

18 Zĩkɛrinɔ, à mì siɛ a diinɔnɛ, à bí-
takɛɛ dɔ̃ńnɛ yã píngi guu. Èe kɛ dii maa
nɔ̀sɛdodeenɔnɛ ńtɛ̃ɛnlo, mɔde kɔ̃n ń gbɛ̃
pãsĩnɔomɛ se. 19 Tó wà wɛ́ɛ tã̀awa pã, tó
a mɛna fɔ̃̀ Luda yãnzi, bee sáabu vĩare.
20 Tó wà a gbɛ̃ a taari yãnzi, tó a mɛna
fɔ̃̀, bee tɔ́ nnaa vĩ máa? Mɔde tó a nawɛ̃a
kɛ̀ yã maaa kɛ̀ á kɛ̀ yãnzi, tó a mɛna fɔ̃̀,
Luda é a sáabu kpá. 21 Beee yãnzin Luda
a sisi à a sɛzi. Kirisi nawɛ̃a kɛ̀are, à zɛ́
ɔ̃dɔaare, lɛ àgɔ̃ tɛ́ à kɛ̀sɛgbɛzi yãnzi.
22 Èe durun kɛro,
wèe ma à ɛgɛɛ tòro.
23 Kɛ̀ wà à sɔ̃̀sɔ̃, èe yã síńlaro. Kɛ̀ à nawɛ̃a
kɛ̀, èe yã pãsĩ ke ońnɛro, à zɛ̀ kɔ̃n Luda
yãkpaɛkɛri maaaomɛ. 24 Àmbe à wa du-
runnɔ dì a mìa à gào lía, lɛ wa bà tóngɔ̃
kú kɔ̃n durunnɔ dɔro, wàgɔ̃ kú maakɛna
guu. À flã̀gbɛnɔ bé wà wa gba aafia.
25 Zaakɛ a sãsã lán sãanɔ bà yã, ben a aɛ
dɔ̀ a Dã̀ri kɔ̃n a Dãkparioa tia sa.

Kuuna kɔ̃o

3 Nɔgbɛ̃nɔ sɔ̃, à a zĩnda kpá a zãnɔa.
Tó aɔ̃ gbɛ̃kɛnɔ e Luda yã daaro, a
kuuna é ń liɛ. Baa tó ée yãke ońnɛro,
2 aɔ̃é e kɛ̀ á kuu gbãsĩ sai, bensɔ̃ a a
zĩnda kpàḿma. 3 Àton tó a nɔmaakɛɛ gɔ̃
mɛ̀baa pɔ́ ũro, mìtãna ke nɔmaablebɔnɔ
ke pɔ́kãsãdanan yoo. 4 Mɔde àgɔ̃ dɛ a
nɔ̀sɛ guu yã kɛ̀ è yãaroo ũ, nɔ̀sɛyĩi kɔ̃n
zĩndabusanao. Beee bé à bɛ̀ɛ vĩ Ludanɛ.
5 Zaakɛ lɛn nɔgbɛ̃ dɔnziri kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ
Ludazi yãanɔ ń zĩnda kɛ̀kɛ lɛ, aɔ̃ ń zĩnda
kpà ń zãnɔa. 6 Lɛn Sara dɛ lɛ, è Ibraĩ yã
ma, è à sísi Baa. Tó ée yã maaa kɛɛ, tó ée
pɔ́ kɛ̀ wè vĩa kɛnɛ yã daaro, a Sara dà sɛ̀n
gwe. 7 Gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kúńyo nɔgbɛ̃kɛɛ
dɔ̃nańnɛ guu, àgae yã maḿma, lɛ pɔ́ke
tón kpáare a aduakɛna guuro, zaakɛ á dɛ
wɛ̃̀ndi gbablerinɔ ũ lɛdomɛ.

8 Beee gbɛra àgɔ̃ lɛdolɛ vĩ kɔ̃o a píngi.
Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda dɔ̃, àgɔ̃ yekɔ̃zi, àgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ
vĩ kɔ̃o, à busakɔ̃nɛ. 9 Àtongae à zaaa fĩa

bo kɔ̃n à zaaaoro. Àtongae gbɛ̃ kɛ̀ à a sɔ̃sɔ̃
sɔ̃sɔ̃ro. À sa maaa onɛ, zaakɛ Luda a sisi,
lɛ à aubarika daagu yãnzimɛ.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi a wɛ̃̀ndi gɔ̃ maa,
bensɔ̃ à yezi a kuuna gɔ̃ nna,
à a lɛ́ kũ kɔ̃n yãzaa'onao,
àton tó ɛgɛɛ bɔ a lɛ́nlo.
11 Adee kpɛɛ li à zaaanɛ, à à maaa kɛ,
à aafia zɛ́ wɛtɛ, àgɔ̃ tɛ́zi.
12 Zaakɛ Dii ègɔ̃ gbɛ̃ maaanɔ tàasi kɛ,
è swã kpá ń aduakɛnanɔzi,
mɔde è mìkpɛɛ zu zaakɛrinɔnɛ.

Nawɛ̃akɛna maakɛna yãnzi

13 Tó á aĩa vĩ kɔ̃n maakɛnao, dé bé
eé wɛ́ɛ tãawaa? 14 Baa tó a nawɛ̃a kɛ̀
maakɛna yãnzi, á aubarika vĩ. Àtongae
vĩa kɛ aɔ̃ wɛ́ɛtãmmananɛro, àton tó a
swɛ̃̀ degero. 15 À Kirisi dɔ̃ Dii ũ a swɛ̃̀
guu. Àgɔ̃ kú soru guu gurɔ píngi, lɛ à e
à yã we gbɛ̃ kɛ̀ èe a laa yã kɛ̀ á wɛ́ɛ dɔzi
mìzila. 16 Àgae ońnɛ busɛbusɛ kɔ̃n bɛ̀ɛlin-
nɛnao. À ońnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao dɔ, lɛ wí
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ a sɔ̃sɔ̃ɔ a yãmaakɛna Yesu zɛ́n
yãnzinɔ kũ. 17 Nawɛ̃akɛna Luda pɔyezi
guu yãmaakɛna yãnzi maa dɛ nawɛ̃akɛna
yãzaakɛna yãnzila.
18 Kirisi gà gɛ̃̀n do durunkɛ̃nnɛna
yãnzi. Taarisaidee gà wamɔwa
taarideenɔ yãnzi, lɛ à e à gáwao Luda
kiia. Wà à dɛ̀ mɛ̀baa guu, ben Luda à
vù ninikɛɛ guu. 19 À ninikɛɛ pì guu
à gàa à waazi kɛ̀ gɛ̀wãadee kɛ̀ wà ń
ká kpɛ́siaannɔnɛ. 20 Aɔ̃ bɔ̀ Luda yã
kpɛɛmɛ yã, gurɔɔ kɛ̀ à mɛna ai Nuu
gàa à góro'itɛ kɛ̀ à yã̀ao. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀
ín aafia góro pì gãzĩnɔɔ pariro, gɔ̃ɔn
sɔraagɔ̃mɛ. 21 Í pì bé à dɛ a batisikɛna
kɛ̀ è a mì sí tiaa taka ũ. Batisikɛna pì nɛ́
mɛ̀ gbãsĩgogona yãnlo, lɛ́gbɛ̃na Ludanɛ
kɔ̃n nɔ̀sɛpuraaomɛ. È ń mì sí, kɛ̀ Yesu
Kirisi bɔ̀ gaan yãnzi. 22 À gbãaa blè
malaikanɔa kɔ̃n tãanɔo kɔ̃n ń gbãadeenɔ
kɔ̃n ń ikodeenɔ, ben à tà ludambɛ, à kú
Luda ɔplaazi.

Bɔna kuuna ziin

4 Lán Kirisi nawɛ̃a kɛ̀ a mɛ̀baan nà, ap-
inɔ se à nɔ̀sɛ beee bori sɛ́, zaakɛ gbɛ̃
kɛ̀ nawɛ̃a kɛ̀ a mɛ̀baan, adee mì kɛ̃̀ durun-
amɛ. 2 Gurɔɔ kɛ̀ gɔ̃̀are a kuuna guu, a
dà zaaa tóngae dɔare aɛ dɔro, sé Luda
pɔyezi. 3 A kuuna kifiinɔ yãkɛna guu yãa
mɔ̀ lɛ. Yã á kú wísaiyãkɛna guu kɔ̃n
mɛ̀baayã nidɛnao kɔ̃n wɛ̃dɛkɛnao kɔ̃n pã-
pã kɔ̃kɔ̃o kɔ̃n wɛ̃mikɔ̃kɔ̃ bɛ̃̀ɛo kɔ̃n tãag-
bãgbãna kɛ̀ Luda zàn-o. 4 Kɛ̀ eè kakɔ̃ańyo
aɔ̃ pãpã bíta pì kɛna guu dɔro, è kɛńnɛ
yãbɔnsaɛ ũ, ben aɔ̃è a tɔ́ zaaa sí. 5 Aɔ̃é ń
yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ Ludanɛ, kɛ̀ à yãkpaɛkɛna
kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔ sorumi
mà. 6 Wà baaru nnaa kpà baa gɛ̀wãadee
pìnɔnɛ se, lɛ aɔ̃ e wàgɔ̃ kú ninikɛɛ guu
lán Luda bà, baa kɛ̀ yã vɛ̃̀ɛḿma mɛ̀baa
guu lán gbɛ̃ píngi bà.

Ludayãdarinɔ

7 Pɔ́ píngi yãana kà kĩi. Beee yãnzi àgɔ̃
kuu làakarideenɔ ũ, àgɔ̃ a zĩnda kũna
dɔ̃, lɛ àgɔ̃ adua kɛɛ yãnzi. 8 Yã kɛ̀ dɛ à
píngilaan yɛ̀: Àgɔ̃ yekɔ̃zi kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
zaakɛ yenzi è pɔ́ kúɛ durunnɔa pari. 9 À
kɔ̃ yàari kɛ yãketekana sai. 10 Lán Luda
gba dà a baadenɛ nà, à dɔokɔ̃lɛ ludangba
bori doodo zĩkɛri maaanɔ ũ. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ
waazikɛri ũ, à Luda yã ońnɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ
dɔnlɛri ũ, à dɔ́ńlɛ kɔ̃n gbãaa kɛ̀ Luda à
gbào, lɛ à Luda tɔ́ kpá yã píngi guu Yesu
Kirisi gãzĩ. Àmbe à gakui vĩ kɔ̃n gbãaao
gurɔ píngi! Aami.

Nawɛ̃akɛna tɛna Yesuzi yãnzi

12 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton tó yɔ̃ag-
wana pãsĩ kɛ̀ èe a lee bɔ a saɛ lán yã
dufu bé à a lee bàro. 13 Lán a bà kú Kirisi
nawɛ̃akɛna guu nà, à pɔnnaa kɛo, lɛ à
e àgɔ̃ pɔnna bíta vĩ gurɔɔ kɛ̀ Kirisi pì é
bɔ gupuraaa kɔ̃n gakuio. 14 Tó wà a sɔ̃sɔ̃
Kirisi tɔ́ kɛ̀ kúawa yãnzi, á aubarika vĩ,
zaakɛ Luda Nini Gakuidee kúawa. 15 A
gbɛ̃ke tón nawɛ̃a kɛ gbɛ̃dɛna ke kpãi'ona

ke zaakɛna ke gudɛ yãnziro. 16 Tó a
nawɛ̃a kɛ̀ a Yesudekɛ yãnzi, àton kɛare
wíyã ũro. À Luda sáabu kpá kɛ Yesu tɔ́
kúawa yãnzi. 17 Zaakɛ wɛ́ɛtãmmagurɔɔ
kà, Luda gbɛ̃nɔn à nàańyo. Lán wámbe
à nàawao káaku nà, eé mì dɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ gì Luda baaru nnaa mazinɔo diamɛ?
18 Zaakɛ gbɛ̃ maaanɔ mìsina kɛ̀ zĩ'ũ,
yã é bɔ kɔ̃n ludayãdarisainɔ kɔ̃n durunk-
ɛrinɔo diamɛ?
19 Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe nawɛ̃a kɛɛ
Luda pɔyezi guunɔ ń zĩnda na ń Kɛ̀ri
náanɛdeenɛ a ɔzĩ, aɔ̃ɔ kpɛ́ gɔ̃ yã maaa
kɛɛ.

Luda sã kpàsa gwana

5 Mɛ́ɛ lɛ́ daa a gbɛ̃nsinɔa sa. Gbɛ̃nsin
ma ũ se. Má dɛ nawɛ̃a kɛ̀ Kirisi kɛ̀
sèedadee ũ, bensɔ̃ ma bà kú kɔ̃n gakui
kɛ̀ eé bɔ gupuraaao se. 2 Àgɔ̃ dɛ kpàsa kɛ̀
Ludaa kàɛaree dȁrinɔ ũ. À ɔ ligazi kɔ̃n
pɔyezinao, èe kɛ tiasinlo, lán Ludaa yezi
nà. Èe kɛ ɔɔwɛtɛna yãnzinlo. À kɛ kɔ̃n
nɔ̀sɛo do. 3 Àtongae gbãaa ble gbɛ̃ kɛ̀ wà
ń náare a ɔzĩ pìnɔaro. À tó a kuuna gɔ̃ a
sãa pìnɔ daa zɛ́a, 4 é kífura kɛ̀ à gakui è
yãaroo e gurɔɔ kɛ̀ Sãdãriki é mɔ́.
5 A gɔ̃kparɛnɔ sɔ̃, à a zĩnda kpá
gbɛ̃nsinɔa. A píngi à a zĩnda busakɔ̃nɛ,
zaakɛ:
Luda è íbɛtɛ kpá kɔ̃n ĩadãrinɔ,
mɔde à gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n zĩndabusarinɔ.
6 Beee yãnzi à a zĩnda busa Luda
gbãadeenɛ, eé a sɛ́ lezĩ gurɔɔ kɛ̀ à dìɛa.
7 À a yã'ɔ̃ammanɔ tónɛ píngi, zaakɛ è
làakari dɔawa.
8 A wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, àgɔ̃ kú a làakaria. A ibɛɛ
Ibilisi dɛ lán músu ɔ́ɔdɔri bàmɛ. Èe kpáɛ
kɛɛazi, èe gbɛ̃ wɛtɛɛ à kũ. 9 À gínɛ, à zɛ
gbãa ludanaanɛkɛna guu, zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀
a Yesude daa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna guunɔ ń
píngi e nawɛ̃a dɔ̃nkɔ̃ pì kɛɛmɛ se. 10 Luda
Aubarikapingide a sisi a gakui kɛ̀ è yãa-
rooa Kirisi guu. Tó a nawɛ̃a kɛ̀ féte, eé a
bɔ maa, eé a zɛ gíngin, eé a gba gbãaa,
eé a kãsãa pɛ́ɛ. 11 Àmbe à gbãa vĩ ai gurɔ
píngi! Aami.

Lɛ́zammana

12 Wa gbɛ̃ndo Silasi bé à lá nɛ́ngo kɛ̀
kɛ̀mɛare. À kuumɛ gbɛ̃ náanɛdee ũ. Ma lɛ́
dàawa, má dɛ à sèedadee ũ kɛ̀ yã kɛ̀ má
ò dɛ Luda gbɛ̃kɛ yãpuraa ũ. À zɛo gín-
gin. 13 Babilɔnu gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sɛ́ lán a
bànɔ ì kpàawa. Ma nɛ́ Maaku ì kpàawa
dɔ. 14 À ì kpákɔ̃a kɔ̃n lɛ́pɛkɔ̃anao yenzi
guu. Luda amɔa kɛ̀ á kú Kirisi guunɔ gba
aafia a píngi.

PITA TAKADA PLAADEE

Yãpurakpana sisina kɛ̀ Luda wa sisia

1 Ma Simɔ Pita, Yesu Kirisi zɔ̀bleri, à
zĩ̀ri, mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀ gbɛ̃ kɛ̀
wa Luda wa Mìsiri Yesu Kirisi ń gbá zɛ́ aɔ̃
a náanɛ kɛ̀ lán wa bà a maakɛɛ gãzĩnɔnɛ.
2 Gbɛ̃kɛ kɔ̃n aafiao gɔ̃ papanaawa Luda
kɔ̃n wa Dii Yesuo dɔ̃na guu.

3 Luda wa sɛ wàgɔ̃ kú a gakui kɔ̃n a
maakɛɛo guumɛ, à tò wá a dɔ̃, ben à lu-
dakɛgbãaa wa gba pɔ́ kɛ̀ kɔ̃ sìo wàgɔ̃ vĩi,
lɛ wa kuuna e à kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n à yão.
4 Lɛn à yã bíta bɛ̀ɛdee kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀weenɔ
kɛ̀we lɛ, lɛ à yãnzi wà bɔ anduna dà
zaaa kɛ̀ è ń yaka guu wà Luda kuuna
taka sɛ́. 5 Yã beee yãnzi à aĩa kɛ maa-
maa, à Luda náanɛ kɛ maakɛna guu, à yã
maaa kɛ dɔ̃na guu, 6 àgɔ̃ dɔ̃na vĩ a zĩnda
kũna guu, àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃ mɛna guu,
àgɔ̃ mɛna vĩ nana Ludazi guu, 7 àgɔ̃ nana
Ludazi kɔ̃gbɛ̃kɛɛ guu, àgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃o
yenzi guu. 8 Zaakɛ tó á yã beeenɔ kũna,
ben aɔ̃ɔe kaara, égɔ̃ kuu pã kaarana sairo
wa Dii Yesu Kirisi dɔ̃na guu. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ yã
beeenɔ kũna sɔ̃ro, à a wɛ́ɛ kpàkɔ̃rɛ, à gɔ̃̀
vĩ̀a ũmɛ. À sɛ̃̀n kɛ̀ Luda durun kɛ̀ à kɛ̀
yãanɔ kɛ̃̀are. 10 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, à
aĩa kɛ à yãpura kpá sisina kɛ̀ Luda a sisi
à a sɛɛa. Tó ée yã beeenɔ kɛɛ, é fu zikiro.
11 Lɛn weé gbãakɛ kpáazi maamaa lɛ, égɔ̃
kú kɔ̃n wa Dii wa Mìsiri Yesu Kirisio à
kpata kɛ̀ è yãaroo guu.

12 Beee yãnzi, baa kɛ̀ á yã beeenɔ dɔ̃,
bensɔ̃ a kãsãpɛɛna yãpuraa kɛ̀ á kũna
guu, mɛ́gɔ̃ yã pìnɔ dɔagumɛ. 13 Gurɔɔ kɛ̀
má kpɛ́ kú ma sɔ̀ guu, mɛ́ɛ daa à maa
màgɔ̃ tɛ́ kaaagu yã pìnɔ dɔaguna yãnzi.
14 Má dɔ̃ kɛ̀ ma bɔna ma sɔ̀n gurɔɔ é ká
tia, lán wa Dii Yesu Kirisi gĩakɛ à òmɛ
nà. 15 Mɛ́ aĩa kɛ, lɛ yã pìnɔ e àgɔ̃ dɔagu
gurɔ píngi ma gaa gbɛra.

Kirisi gakui sèedadeenɔ

16 Kɛ̀ wa wa Dii Yesu Kirisi suna kɔ̃n
gbãaao òare, wée tɛ́ gara kɛ̀ wà dà kɔ̃n
ɔ̃ndɔ̃ɔoziro. Wa wɛ́ɛ sì à bítakɛɛlɛmɛ,
17 gurɔɔ kɛ̀ De Luda bɛɛ lìnɛ à à tɔ́ bɔ̀.
À Luda bíta gakuide kòto mà à bè a Nɛ́
mèn do léle yenzideen à ũ, à yã è káare.
18 Wa kòto kɛ̀ bɔ̀ ludambɛɛ pì mà gurɔɔ
kɛ̀ wá kúo kpiii kɛ̀ à kú adona musu.
19 Beee ɔ̀dɔawe kɛ̀ yã kɛ̀ annabinɔɔ ò nɛ́
yãpuramɛ. À maa à làakari dɔ yã pìa fi-
tia kɛ̀ èe gu bùgubugu puu ũ ai gudɔnao
sɔsɔnɛ gɔ̃ gá fɛɛ a swɛ̃̀n, lɛ guu dɔawa.
20 À kɛ̀ dɛńlaa sa àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ke è fɔ̃ à yã
kɛ̀ annabi kɛ̃̀ Luda yãn bɔkɔ̃tɛ a zĩndaro.
21 Annabinɔ yãke è bɔ gbɛ̃ntee pɔyezi gu-
uro, aɔ̃ Luda yã ò lán à Ninii dɔ̀ńnɛ aɛ
nàmɛ.

Ɛgɛyãdannɛrinɔ

2 Annabi ɛgɛɛnɔ bɔ̀ yã Isarailanɔ tɛ́.
Lɛn ɛgɛyãdannɛrinɔ é bɔ a tɛ́ lɛ se.
Aɔ̃é ɛgɛɛ kɛ̀ è tó wà kaatɛ ká Luda yãdan-
nɛn, aɔ̃ lɛ́ sɛ́ Dii kɛ̀ ń bózi, aɔ̃é ń zĩnda
kaatɛ kãndo. 2 Weé tɛ́ńzi pari aɔ̃ wísai
yãkɛna guu, weé yãpura zɛ́ zaa bo aɔ̃
yãnzi. 3 Aɔ̃ wãkũkɛna guu aɔ̃é a ble kɔ̃n
ɛgɛɛ kɛ̀ aɔ̃è bleao. Yãkpaɛ vɛ̃̀ɛḿma à gì
kɛ̀, ii è na ń Kaatɛri wɛ́ɛnlo.

4 Zaakɛ Ludaa e malaika kɛ̀ aɔ̃ du-
run kɛ̀nɔ tóro, à ń ká kokotɛ̃wɛɛ siaa
kɛ̀ kú gĩzĩgĩzĩ guu, àgɔ̃ ń kũna ai yãk-
paɛkɛgurɔɔ zĩ. 5 Èe anduna zi kɔ̃n a yã-
darisaidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à guunɔ tóro, à tò í
dàńla. Mɔde à Nuu kɛ̀ è maakɛna waazi
kɛɛ bɔ̀ kɔ̃n gɔ̃ɔn swɛɛplaa pãndenɔ. 6 À
yã dà Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔraola à ń káatɛ
aɔ̃ gɔ̃̀ túbu ũ, à ń kɛ́ lɛ yã kɛ̀ eé ludayã-
darisainɔ lee sèeda ũ. 7 Mɔde à Lutu bɔ̀,
gbɛ̃ maaa kɛ̀ à nɔ̀sɛ yàka dokadarisaidee
pìnɔ wísaiyãkɛna yãnzi. 8 Gbɛ̃ maaa pì kú
ń tɛ́, yã zaaa kɛ̀ èe ee bensɔ̃ èe maa lán
guu e dɔɔ nà ɔ̃̀a kɛ̀ à nɔ̀sɛ maa yãnzi. 9 Tó
lɛmɛ, lɛ Dii gbɛ̃ kɛ̀ naaziinɔ bɔna yɔ̃ag-
wana guu zɛ́ dɔ̃, bensɔ̃ à gbɛ̃ zaaa kũna dɔ̃

lɛ à wɛ́ɛ tãa yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ. 10 À pãsĩn
sa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è kya ká dokannɔ ũ, aɔ̃ mɛ̀
dà zaaanɔ bé è dɔ́ńnɛ aɛ gbãsĩkɛna guu.

Ɛgɛyãdannɛri pìnɔ nɛ́ kùgbãade
wadadeenɔmɛ. Dɔkɛna kɔ̃n malaika
gakuideenɔ è ń vĩa kũro. 11 Malaika kɛ̀
aɔ̃ gbãa kɔ̃n ń ikoo dɛ ɛgɛyãdannɛri
pìnɔlaanɔ è we wà ń tɔ́ zaaa sí aɔ̃ yã
dińma Dii aɛro. 12 Gbɛ̃ pìnɔ è yã kɛ̀ aɔ̃ɔ
à gbá dɔ̃roo zaa bomɛ. Gbɛ̃ntee báa bé à
dańla, aɔ̃ɔ laasuu vĩro. Wà ń í, lɛ wà ń
kũkũ wà ń dɛdɛ yãnzimɛ. Aɔ̃é kaatɛ lán
nɔ̀bɔnɔ bà, 13 weé à zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ fĩa
bońnɛ. Dàzaakɛna fãantɛ̃ è kɛńnɛ nna.
Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ bleeao, aɔ̃è pɔnnaa
kɛ kɔ̃n ń pɔ́nidɛnanɔ. Aɔ̃ kuuna a tɛ́
nɛ́ seemɛ kɔ̃n gbãsĩo. 14 Zinakɛna kú
ń wɛ́ɛa, durunkɛna è mɔ́ḿmaro. Aɔ̃è
mɔnafiki kɛ gbɛ̃ kɛ̀ Luda yã e kãsãa pɛ́ɛ
ń guuroonɔnɛ. Wãkũ ń swɛ̃̀ blè. Luda
lɛ́ kɛ̀ńnɛmɛ. 15 Aɔ̃ sɛ̃̀sã, aɔ̃ kɛ̃̀ zɛ́ súusua,
aɔ̃ zɛ́ dɔ̃nkɔ̃ sɛ̀ kɔ̃n Bɛɔ nɛ́ Balamu kɛ̀ ye
ɔɔ zaaazio. 16 Zaaki pɔ́lɛgboo'ina yã ònɛ
lán gbɛ̃ntee bà, à kpɛ̃̀kɛ̃zi à zaakɛna yã
musu, à gìnɛ kɔ̃n à mìsaiyãkɛnao. 17 Gbɛ̃
beeenɔɔ dɛ lán bia kɛ̀ aɔ̃ í bàbanɔ bàmɛ,
lán lousisina kɛ̀ gɛ̃̀ zɛ́la kɔ̃n ĩao bà.
Gusia níginigin Ludaa dìɛ́nnɛ yàari ũ.
18 Aɔ̃è ĩa kori bíta dã, aɔ̃è ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ sãsãzɛn dufunɔnɛ kɔ̃n dàzaayão
kɔ̃n wísaiyão. 19 Yã kɛ̀ è ń yaka zɔ̀nɔn ń
ũ, ben aɔ̃è gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũ lɛ́ gbɛ̃ńnɛ.
Zaakɛ baade píngi nɛ́ yã kɛ̀ à à swɛ̃̀ blè
zɔ̀mɛ.

20 Tó aɔ̃ bɔ̀ anduna yãgbãsĩkɛnan wa
Dii wa Mìsiri Yesu Kirisi dɔ̃na gãzĩ, ben
aɔ̃ɔ tò yã pì ɛ̀ara à ń kagura kɛ̀, à ń swɛ̃̀
blè, aɔ̃ kuuna zãa zaa dɛ à káakupɔla.
21 Tó aɔ̃ɔe yãpura zɛ́ dɔ̃ yãro, lɛ beee
maańnɛ dɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔ̃̀ gbasa wà kpɛɛ lì
Luda yã kɛ̀ wà dàńnɛnɛla. 22 Yáasi kɛ̀ wà
kɛ̀ kɛ̀nɔ pàpa ń musu yãpura: Gbɛ̃ɛ è ɛara
a pisizi. Lɛmɛ dɔ: Alɛdɛ kɛ̀ wà à zú ò è
ɛara à máɛmaɛ bɔtɔngammɛ.

Dii mɔ́gurɔɔ zĩ

3 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lá plaadee kɛ̀
má kɛ̃̀areen yɛ̀. Lá mɛ̀n plaaa pìnɔ
guu píngi ma yã dɔ̀agu, lɛ à vu iin kɔ̃n
laasuu maaaomɛ. 2 Má yezi yã kɛ̀ Luda
annabinɔɔ ò yãanɔ dɔagu kɔ̃n yã kɛ̀ wa
Dii wa Mìsiri dìɛ a zĩ̀rinɔnɛ aɔ̃ɔ òareeo.
3 Àgɔ̃ dɔ̃ zaa káaku kɛ̀ gurɔ zãanɔa zĩn-
dapɔyezikɛrinɔ é mɔ́ wà a lalandi kɛ 4 wà
be: Èe a mɔna lɛ́ gbɛ̃roo? À kú máa? Wa
denɔ gà, mɔde pɔ́ píngi kú a gbɛ̀n zaa lán
Luda anduna kàɛ nàmɛ. 5 Kɛ̀ Luda yã ò
yã à musu kɔ̃n andunao kɛ̀, aɔ̃ yã pì kpà
swãkoto. À tɔɔtɛ bɔ̀ ín, à à kɛ̀ í pì gãzĩ, 6 í
pì bé à dà anduna káakupɔla, à à kàatɛ.
7 Luda yã'ona dɔ̃nkɔ̃ pì bé à tò musu kɔ̃n
anduna tiaa kɛ̀o diɛna tɛ́ pɔ́ ũ ai gurɔɔ kɛ̀
eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n a yãdarisaideenɔ, à ń
kaatɛ.

8 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton tó yã kɛ̀
sãaguro: Gurɔ doo dɛ Diinɛ lán wɛ̃̀ wàa
sɔɔroo bàmɛ, wɛ̃̀ wàa sɔɔro sɔ̃ɔ dɛnɛ lán
gurɔ doo bàmɛ. 9 Dii mɛ̀kpɛtɛ vĩ kɔ̃n yã kɛ̀
à à lɛ́ gbɛ̃̀ kɛnao lán gbɛ̃kɛnɔ e daa nàro,
èe mɛna kɛɛaomɛ. À yezi gbɛ̃ke kaatɛro,
à yezi gbɛ̃ sãnda píngi nɔ̀sɛ liɛmɛ. 10 Dii
mɔ́gurɔɔ zĩ égɔ̃ dɛ lán kpãi mɔna bàmɛ.
Zĩ beeea musu é gɛ̃ zɛ́la bìoo, à pɔ́nɔ é
tɛ́ kũ wà pia, tɔɔtɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ
égɔ̃ kuu dɔro. 11 Zaakɛ pɔ́ píngi é kaatɛ lɛ,
gbɛ̃ kparee boriin égɔ̃ dɛ à ũu? À tó a ku-
una gɔ̃ adona ludayãdarinɔ ũ 12 wɛ́ɛdɔna
à mɔ́gurɔɔzi, à aĩa kɛ gurɔɔ pì ká kpak-
paa. Zĩ pìa musu é kaatɛ kɔ̃n tɛ́o, à pu-
usu wãaa é à pɔ́nɔ yɔ́. 13 Wapinɔ sɔ̃, wa
wɛ́ɛ dɔ ludambɛ dufu kɔ̃n tɔɔtɛ dufuozi
kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀wee. Gwen maakɛna égɔ̃
kún.

14 Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzideenɔ, a
wɛ́ɛdɔna gurɔɔ pìzi guu à aĩa kɛ àgɔ̃
kuu see sai taari sai, àgɔ̃ nna kɔ̃n Lu-
dao. 15 À wa Dii mɛnakɛna diɛ mìsina ũ,
lán wa gbɛ̃ yenzide Pɔlu takada kɛ̃̀are nà
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Luda à gbào. 16 Yã pìnɔn
Pɔlu ò takada kɛ̀ à kɛ̃̀nɔ guu píngi. À lá

pì gukenɔ dɔ̀rɔ dɔ̃na zĩ'ũ. Wɛ́ɛsiadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛna gbãaroonɔ è yã pìnɔ liɛ kpɛɛgãnda, lán aɔ̃è kɛ nà kɔ̃n Luda yã takada kpaaanɔ. Lɛn aɔ̃è ń zĩnda da kaatɛnan lɛ.

17 Apinɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán á
yã pì dɔ̃ nà kɔ̀, à làakari kɛ, lɛ dokadarisaideenɔ tón a sãsã kɔ̃n ń ɛgɛɛoro. Àton bɔ a zɛna gbãaan à lɛ́ɛro.
18 Àgɔ̃ gbãa wa
Dii wa Mìsiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɔ̃n à dɔ̃nao guu. Àmbe à gakui vĩ zaa tia ai gurɔ píngi! Aami.

YOHANA TAKADA KAAKU

Yã wɛ̃̀ndidee

1 Yã kɛ̀ kuu zaa káaku, kɛ̀ wa à yã
mà, ben wa à è kɔ̃n wɛ́ɛo, wa à gwà,
wa ɔ kɛ̀a, Yã wɛ̃̀ndidee pì baarun wée
kpaaare. 2 Wɛ̃̀ndidee pì bɔ̀ gupuraaa, wa
à è, wámbe à sèedadeenɔ ũ. Wɛ̃̀ndidee
pì kú De Luda kiiamɛ yã, ben à bɔ̀ à
mɔ̀wazi. À baarun wée kpaaare. 3 Yã kɛ̀
wá mà bensɔ̃ wá èn wée ooare, lɛ apinɔ
se à e àgɔ̃ kúwao kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, zaakɛ wá
kuu kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ kɔ̃n De Ludaomɛ kɔ̃n à
Nɛ́ Yesu Kirisi pìo. 4 Wée yã kɛ̀nɔ ooare
lɛ wa pɔnnaa e àgɔ̃ papana.

Luda nɛ́ gupuraamɛ

5 Baaru kɛ̀ wá mà à kiia, wée kpaaa-
reen yɛ̀: Luda nɛ́ gupuraamɛ, gusiaa kú
à kiiaro, baa féte. 6 Tó wa bè wá kúo
kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, ben wá kú gusiaan, ɛgɛɛn
wée too, wée zĩi kɛ yãpuraaaro. 7 Tó wá
kú gupuraan, lán Ludaa kú gupuraan nà,
ɛ̃ndɛ̃ wá kuu kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, à Nɛ́ Yesu aru è
wa durun píngi kɛ̃wa.
8 Tó wa bè wá durun vĩro, wée wa
zĩnda kɛkɛɛmɛ, yãpuraa kúwaro. 9 Tó wa
wa durunnɔ ò Ludanɛ, à náanɛ vĩ è yã
kɛ a zɛ́a, eé wa durun pìnɔ kɛ̃wa, eé yã
zaa píngi worowa. 10 Tó wa bè wée du-
run kɛro, wa Luda dìɛ ɛgɛdee ũmɛ, à yã
kú wa swɛ̃̀ guuro.

2 Ma nɛ́ yenzideenɔ, mɛ́ɛ yã beee
ooare, lɛ àton durun kɛro yãnzimɛ.
Mɔde tó a gbɛ̃ke durun kɛ̀, wá zɛnyodee
vĩ De Luda kiia, àmbe taarisaide Yesu
Kirisi ũ. 2 Àmbe wa durunnɔ agbaakpabɔ
ũ. Èe kɛ wa durunnɔn adoro, kɔ̃n anduna
píngi gbɛ̃nɔ pɔ́omɛ.
3 Tó wá yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna, beee
ɔ̀dɔawe yãpura kɛ̀ wá à dɔ̃. 4 Tó gbɛ̃ bè
á à dɔ̃, ben à à yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũnaro,
ɛgɛdeemɛ, yãpuraa kú à swɛ̃̀ guuro. 5 Gbɛ̃
kɛ̀ à à yã kũna sɔ̃, Luda yenzi papana à
guu yãpura. Pɔ́ kɛ̀ eé tó wà dɔ̃ kɛ̀ wá kú
à guun yɛ̀: 6 Gbɛ̃ kɛ̀ bè á kú à guu, séde
àgɔ̃ kuu lán Kirisi kuu nà yã.

Yã dufu diɛna

7 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, èe kɛ yã dufun
mɛ́ɛ ooarero, yã zii kɛ̀ wà dìɛare zaa
káakumɛ. Yã zii pìn yã kɛ̀ á mà ũ. 8 Baa
kɔ̃n beeeo yã kɛ̀ mɛ́ɛ ooaree dufumɛ dɔ,
wè à yãpuraa e à kiia kɔ̃n a kiiao, zaakɛ
gusiaa e gɛ̃tɛɛ, ben gupura yãpura e puu
sa.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ bè á kú gupuraan, ben à za a
gbɛ̃daaan, adee kú gusiaa guumɛ ai tia.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ ye a gbɛ̃daaazi kú gupuraan, à
yãke è tó gbɛ̃ke furo. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ za a gbɛ̃-
daaan kú gusiaan, à tɛ́ gusiaan, à dɔ̃ guu
kɛ̀ èe gaanlo, kɛ̀ gusiaa à vĩ̀a kũ̀ yãnzi.
12 Ma nɛ́ yenzideenɔ, mɛ́ɛ beee ooare
kɛ̀ a durunnɔ kɛ̃̀awa à tɔ́ gãzĩ yãnzimɛ.
13 Mareenɔ, mɛ́ɛ beee ooare
kɛ̀ á gbɛ̃ kɛ̀ kuu zaa káaku dɔ̃ yãnzimɛ.
Gɔ̃kparɛnɔ, mɛ́ɛ beee ooare
kɛ̀ a zĩ̀ blè Setãn-a yãnzimɛ.
Ma nɛ́ yenzideenɔ, má òare
kɛ̀ á De Luda dɔ̃ yãnzimɛ.
14 Mareenɔ, má òare
kɛ̀ á gbɛ̃ kɛ̀ kuu zaa káaku dɔ̃ yãnzimɛ.
Gɔ̃kparɛnɔ, má òare
kɛ̀ á gbãa vĩ, Luda yã kú a swɛ̃̀ guu,
bensɔ̃ a zĩ̀ blè Setãn-a yãnzimɛ.
15 Àtongɔ̃ ye andunaziro ke pɔ́ kɛ̀ kú
à guunɔ. Tó gbɛ̃ ye andunazi, à ye De
Ludaziro. 16 Zaakɛ yã kɛ̀ kú anduna guu
píngi, mɛ̀ pɔ́nidɛna kɔ̃n sãnkarawɛɛo kɔ̃n
auziki ĩadãnao e bɔ De Luda kiiaro, à bɔ̀
anduna kiiamɛ. 17 Anduna e gɛ̃tɛɛ kɔ̃n a
pɔ́nidɛnao, mɔde ludapɔyezikɛri égɔ̃ kuu
gurɔ píngimɛ.

Kirisi ibɛɛ

18 Ma nɛ́ yenzideenɔ, gurɔ zãan wá kún
kɛ̀. Lán á mà kɛ̀ Kirisi ibɛɛ e mɔɔ nà,
à ibɛɛnɔ gĩakɛ wà kɛ̀ pari. Beee ɔ̀dɔawe
kɛ̀ wá kú gurɔ zãanɔa. 19 Gbɛ̃ pìnɔ bɔ̀
wa kiiamɛ, mɔde wa gbɛ̃nɔnlo. Tó wa

gbɛ̃nɔmɛ yã, lɛ aɔ̃ɔ kúwao. Aɔ̃ bɔ̀, lɛ wà
dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃kee kuu wa gbɛ̃ ũro yãnzimɛ.
[20] Apinɔ sɔ̃, Luda a Ninii dìare, ben á
yãpuraa dɔ̃ a píngi. [21] Ma beee òare, kɛ̀
á yãpura dɔ̃ yãnzimɛ, èe kɛ kɛ̀ á dɔ̃ro
yãnzinlo. Á dɔ̃ kɛ̀ ɛgɛ ke è bɔ yãpuraa
guuro. [22] Dén ɛgɛdee ũu? Gbɛ̃ kɛ̀ gì Yesu
mɛsayakɛɛzimɛ. Gbɛ̃ beeen Kirisi ibɛɛ ũ,
à gì De Ludazi kɔ̃n à Nɛ́omɛ. [23] Gbɛ̃ kɛ̀ gì
Luda Nɛ́zi De Luda vĩro. Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n
Luda Nɛ́o bé à De Luda vĩ.
[24] À tó yã kɛ̀ á mà zaa káaku gɔ̃ kú a
swɛ̃̀ guu. Tó yã kɛ̀ á mà zaa káaku pì kú
a swɛ̃̀ guu, apinɔ sɔ̃, ègɔ̃ kú Luda Nɛ́ guu
kɔ̃n à Deo. [25] Pɔ́ kɛ̀ Kirisi à lɛ́ gbɛ̃̀ween
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ũ.
[26] Ma yã beee òare gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a
sãsãanɔ yã musu. [27] Amɔanɔ sɔ̃, Ninii
kɛ̀ á è Kirisia kú a guu. A bà kú kɔ̃n
gbɛ̃ke yãdadanaareeoro, zaakɛ à Ninii e
yã píngi dadaaare, à yãpuraa vĩ, ɛgɛɛ
kú à guuro. Lán èe dadaaare nà, àgɔ̃ kú
Kirisi guu lɛ.
[28] Tia sa ma nɛ́ yenzideenɔ, àgɔ̃ kú à
guu, lɛ gurɔɔ kɛ̀ à bɔ̀ gupuraaa, wa swɛ̃̀
gɔ̃ diɛna, wí tón wa kũ à sugurɔro.
[29] Zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ Ludaa maa, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀
yãmaakɛri píngi nɛ́ à némɛ.

Luda nɛ́nɔ

3 À gwa lán De Ludaa yewazi à kɛ̀ bíta
nà ai è wa sisi a nɛ́nɔ. Wá sɔ̃ɔ dɛ à
ũ! Anduna wa dɔ̃ro, kɛ̀ èe à dɔ̃ro yãnzi.
[2] Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, Luda nɛ́nɔn wa ũ
tia, dian wégɔ̃ dɛ nà e bɔ gupuraaa kɔ̀ro.
Wá dɔ̃ kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ eé bɔ gupuraaa, wégɔ̃
dɛ lán à bà, zaakɛ wé wɛ́ɛ siàlɛ wà e lán
à dɛ nà. [3] Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ dɔzi lɛ è a swɛ̃̀ pípi,
lán Kirisi swɛ̃̀ pipina nà.
[4] Gbɛ̃ kɛ̀ durun kɛ̀ bɔ̀ doka kpɛɛmɛ, za-
akɛ durunkɛna nɛ́ bɔna doka kpɛɛmɛ. [5] Á
dɔ̃ kɛ̀ Kirisi mɔ̀ durunkɛ̃nnɛna yãnzimɛ,
durun sɔ̃ɔ kú à swɛ̃̀ guuro. [6] Gbɛ̃ kɛ̀ kú à
guu ègɔ̃ kpɛɛ gɔ̃ durun kɛɛro. Durunkɛri
kee e à ero, èe à dɔ̃ro.

[7] Ma nɛ́nɔ, àton tó gbɛ̃ke a sãsãro, yã-
maakɛri bé à maa, lán Kirisi maa nà.
[8] Gbɛ̃ kɛ̀ è durun kɛɛ nɛ́ Ibilisi pɔ́mɛ, za-
akɛ Ibilisi durun kɛ̀ zaa káakumɛ. Ibilisi
yãnɔ kaatɛna yãnzin Luda Nɛ́ mɔ̀zi. [9] Gbɛ̃
kɛ̀ Ludaa ì ègɔ̃ kpɛɛ gɔ̃ durun kɛɛro, za-
akɛ Luda borii bé à kú à guu. Eé fɔ̃ àgɔ̃
kpɛɛ gɔ̃ durun kɛɛro, kɛ̀ Luda à ì yãnzi.
[10] Dian wá Luda nɛ́nɔ dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n Ibilisi
nɛ́nɔon yɛ̀: Gbɛ̃ kɛ̀ è yã maaa kɛro ke gbɛ̃
kɛ̀ ye a gbɛ̃daaaziroo nɛ́ Luda nɛ́nlo.

Yekɔ̃zina

[11] Yã kɛ̀ á mà zaa káakun yɛ̀: Wàgɔ̃
yekɔ̃zi. [12] Àtongɔ̃ dɛ lán Kaini bàro. À
kuu Setãn pɔ́ ũmɛ, ben à a dãaro dɛ̀.
Bɔ́yãnzin à à dɛ̀zi? Kɛ̀ à yãkɛna zaa, ben-
sɔ̃ à dãaro pɔ́ maa yãnzimɛ. [13] Ma gbɛ̃nɔ,
tó anduna zàagu, àton tó à bɔ a saɛro.
[14] Wá dɔ̃ kɛ̀ wa bɔ gaan wa gɛ̃ wɛ̃̀ndi
guu, kɛ̀ wá ye wa Yesude daanɔzi yãnzi.
Gbɛ̃ kɛ̀ ye gbɛ̃ziroo nɛ́ gɛ̀mɛ ai tia. [15] Gbɛ̃
kɛ̀ zà a gbɛ̃daaan nɛ́ gbɛ̃dɛrimɛ. Á dɔ̃ kɛ̀
gbɛ̃dɛri ke ègɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ a
guuro.
[16] Yã kɛ̀ wá yenzi pì dɔ̃̀an yɛ̀: Kirisi a
zĩnda kpà wa yãnzi. Wapinɔ sɔ̃, séde wà
wa zĩnda kpá wa Yesude daanɔa. [17] Tó
gbɛ̃ anduna pɔ́ vĩ, ben à è a Yesude daa
kú pɔ́nidɛna guu, tó èe à wɛ̃nda dɔ̃ro,
Luda yenzi kú à swɛ̃̀ guuɔ́? [18] Ma nɛ́
yenzideenɔ, wàtongɔ̃ yekɔ̃zi kɔ̃n lɛ́oro.
Wàgɔ̃ yekɔ̃zi yãpuraa guu kɔ̃n wa yãkɛ-
nao. [19] Beee ɔ̀dɔawe kɛ̀ yãpura gbɛ̃nɔn
wa ũ, gbasa wa swɛ̃̀ e àgɔ̃ diɛna Luda aɛ.
[20] Tó wá laasuu e wa kù vĩi sɔ̃, wá dɔ̃ kɛ̀
Luda bíta dɛ wa laasuula, à yã píngi dɔ̃.
[21] Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, tó wá laasuu e
wa kù vĩro, wa swɛ̃̀ égɔ̃ diɛna Luda aɛ,
[22] kɛ̀ wá yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna, ben wée yã
kɛ̀ è kánɛ kɛɛ yãnzi, wé pɔ́ kɛ̀ wá gbɛ̀kaa
e. [23] Yã kɛ̀ à dìɛween yɛ̀: Wà à Nɛ́ Yesu
Kirisi náanɛ kɛ, wégɔ̃ yekɔ̃zi lán à dìɛwe
nà. [24] Gbɛ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna kú à guu,
Luda pì kú adee guu se. Wá dɔ̃ kɛ̀ à kú
wa guu à Ninii kɛ̀ à kpàwa yãnzi.

Niniinɔ dɔ̃kɔ̃zina

4 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton nini píngi
náanɛ kɛro. À niniinɔ tàasi kɛ à
gwa, tó aɔ̃ bɔ̀ Luda kiiamɛ, zaakɛ annabi
ɛgɛɛnɔ pari kũ̀ anduna guu. 2 Yã kɛ̀ eé tó
à Luda Nini dɔ̃ɔn yɛ̀: Ninii kɛ̀ bè Yesu
Kirisi mɔ̀ gbɛ̃ntee ũu bɔ̀ Luda kiiamɛ.
3 Ninii kɛ̀ Yesu dɔ̃ lɛroo e bɔ Luda kiiaro.
Kirisi ibɛɛ kɛ̀ á mà èe mɔɔn gwe. À sɔ̃ɔ
kú anduna guu kɔ̀.

4 Ma nɛ́ yenzideenɔ, Luda gbɛ̃nɔn a ũ,
a zĩ̀ blè annabi ɛgɛɛ pìnɔa, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀
kú a guu bíta dɛ gbɛ̃ kɛ̀ kú anduna gu-
ula. 5 Anduna gbɛ̃nɔn ń ũ. Beee yãnzin
aɔ̃è yã o anduna zɛ́kpaɛ guuzi, ben an-
duna gbɛ̃nɔ è ń yã ma. 6 Luda gbɛ̃nɔn wa
ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ Luda dɔ̃ɔ è wa yã ma, gbɛ̃ kɛ̀
kú Luda pɔ́ ũroo è wa yã maro. Àmbe
à tò wá Nini Yãpurade dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n nini
ɛgɛdeeo.

Ludan yenzi ũ

7 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, wàgɔ̃ yekɔ̃zi, za-
akɛ yenzi è bɔ Luda kiiamɛ. Gbɛ̃ kɛ̀
yenzi vĩ nɛ́ Luda nɛ́mɛ, à Luda dɔ̃. 8 Gbɛ̃
kɛ̀ yenzi vĩroo Luda dɔ̃ro, zaakɛ Ludan
yenzi ũ. 9 Dian Luda a yenzi ɔ̀dɔawe
gupuraaa nàn yɛ̀: À a Nɛ́ mɛ̀n do léle zĩ̀
anduna guu, lɛ wà wɛ̃̀ndi e kɔ̃n à gbãaao.
10 Yenzi pìn yɛ̀: Èe kɛ wámbe wá ye Lu-
daziro, Luda bé à yewazi, ben à a Nɛ́
zĩ̀ wa durunnɔ agbaakpapɔ ũ. 11 Ma gbɛ̃
yenzideenɔ, lán Ludaa yewazi lɛ nà, séde
wàgɔ̃ yekɔ̃zi. 12 Gbɛ̃kee e wɛ́ɛ si Ludalɛ
zikiro, Mɔde tó wá yekɔ̃zi, Ludaa kú wa
guu, ben à yenzi pì papana wa guu.

13 Wá dɔ̃ kɛ̀ wá kú à guu bensɔ̃ à kú wa
guu, kɛ̀ à a Ninii kpàwa yãnzi. 14 Wá è,
ben à sèedadeenɔn wa ũ, kɛ̀ De Luda a
Nɛ́ zĩ̀ anduna Mìsiri ũ. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ ò gupu-
raan kɛ̀ Yesu nɛ́ Luda Nɛ́mɛ, Ludaa kú à
guu, bensɔ̃ à kú Luda guu. 16 Wá Luda
yenawazii dɔ̃, ben wá à náanɛ vĩ.

Ludan yenzi ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ yenzi vĩ kú
Luda guu, ben Ludaa kú à guu. 17 Pɔ́ kɛ̀ tò
yenzi pì papana wa guun yɛ̀: Wa swɛ̃̀ égɔ̃
diɛna yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ. Zaakɛ lán Kirisi
dɛ nà, wapinɔ se, lɛn wá dɛ lɛ anduna kɛ̀
guu. 18 Yenzi pì ègɔ̃ vĩa vĩro. Yenzi wá-
sawasa è pɛ́ vĩaa, zaakɛ vĩa nɛ́ wɛ́ɛtãmma
yãmɛ. Vĩadee yenzi ègɔ̃ wásawasaro.

19 Wapinɔ, wá yenzi vĩ, kɛ̀ Luda gĩakɛ
à yewazi yãnzimɛ. 20 Tó gbɛ̃ bè á ye Lu-
dazi, ben à zà a Yesude daaan, ɛgɛdeemɛ.
Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ ye a Yesude daaa kɛ̀ èe
eeziro, eé fɔ̃ àgɔ̃ ye Luda kɛ̀ èe à eroozió?
21 Yã kɛ̀ à dìɛween yɛ̀: Gbɛ̃ kɛ̀ ye Ludazi,
séde àgɔ̃ ye a Yesude daaazi.

Luda Nɛ́ náanɛkɛna

5 Gbɛ̃ kɛ̀ è Yesu náanɛ kɛ Mɛsaya ũ,
Luda bé à adee ì. Gbɛ̃ kɛ̀ ye dezi ye à
nɛ́zimɛ se. 2 Tó wá ye Ludazi, ben wá yã
kɛ̀ à dìɛnɔ kũna, beee bé à ɔ̀dɔawe kɛ̀ wá
ye Luda nɛ́nɔzi. 3 Zaakɛ yena Ludazi bé à
dɛ yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna ũ. Yã kɛ̀ à dìɛ pìnɔɔ
kuu asoo ũ sɔ̃ro. 4 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa ì è
zĩ̀ ble andunaamɛ. Wa ludanaanɛkɛna bé
è tó wà zĩ̀ ble andunaa. 5 Dé bé è zĩ̀ ble
andunaa? Sé gbɛ̃ kɛ̀ sì kɛ̀ Yesu nɛ́ Luda
Nɛ́mɛ.

Yesu Kirisi sèedadeenɔ

6 Yesu Kirisi pìn gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ à batisi kɛ̀
à a aru kwɛ̀ɛ ũ. Èe kɛ batisimɛ adoro,
à batisi kɛ̀ à a aru kwɛ̀ɛ se. Luda Ninin
à sèedadee ũ, zaakɛ àmbe yãpuradee ũ.
7 Sèedadeenɔɔ kuu mɛ̀n aagɔ̃mɛ. 8 Luda
Nini kɔ̃n í pìo kɔ̃n aru pìo. Pɔ́ mɛ̀n aagɔ̃ɔ
pìnɔ píngi dɔ̃nkɔ̃mɛ. 9 Lán weè gbɛ̃ntee
sèedadekɛna sí nà, Luda sèedadekɛna dɛ
beeela, zaakɛ Luda yã pì ò a Nɛ́ yã musu.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ è Luda Nɛ́ náanɛ kɛɛ sèeda pì
vĩ a swɛ̃̀ guu. Gbɛ̃ kɛ̀ èe Luda yã síroo
Luda pì dìɛ ɛgɛdee ũmɛ, zaakɛ èe yã kɛ̀
Ludaa ò a Nɛ́ musu síro. 11 Yã kɛ̀ à òn yɛ̀:
Luda wa gba wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo, wɛ̃̀ndi
pì sɔ̃ɔ kú à Nɛ́ kiiamɛ. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nɛ́
vĩi wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. Gbɛ̃ kɛ̀ Nɛ́ pì
vĩroo wɛ̃̀ndi pì vĩro.

Wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo

13 Mɛ́ɛ yã beeenɔ ooare, amɔa kɛ̀ ée
Luda Nɛ́ náanɛ kɛɛnɔ, lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ á
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. 14 Pɔ́ kɛ̀ tò wa swɛ̃̀
ègɔ̃ diɛna Luda aɛn yɛ̀: Tó wa pɔ́ wɛ́ɛ kɛ̀a
lán à pɔɔ yezi nà, è síwe. 15 Lán wá dɔ̃ kɛ̀
è wa wɛ́ɛkɛɛ ma nà, wá dɔ̃ kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ wa
wɛ́ɛ kɛ̀a pì wa gĩakɛ wá è kɔ̀.
16 Tó gbɛ̃ a Yesude daaa è, èe durun
kɛ̀ è ń kaatɛroo kɛɛ, à wɛ́ɛ kɛ lɛ Luda à
gba wɛ̃̀ndi. Durun kɛ̀ è ń kaatɛroon má
tɛ́a. Durun kɛ̀ è ń kaatɛ kuu, èe kɛ beeen
ma bè à wɛ́ɛ kɛ à musuro. 17 Yãzaakɛna
píngi nɛ́ durummɛ, mɔde durun kɛ̀ è ń
kaatɛroo kuu.
18 Wá dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa ì ègɔ̃ kpɛɛ gɔ̃
durun kɛɛro, zaakɛ Luda Nɛ́ è à dãkpa,
Setãn è fɔ̃ à ɔ kɛaro. 19 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda
gbɛ̃nɔn wa ũ, baa kɛ̀ anduna píngi kú Se-
tãn ɔzĩmɛ. 20 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda Nɛ́ mɔ̀, ben à
wa wɛ́ɛ kɛ̃̀, lɛ wà e wà Yãpuradee dɔ̃. Wá
kú Yãpuradee pì guu kɔ̃n à Nɛ́ Yesu Kiri-
sio. Àmbe Luda yãpuradee pì ũ. Àmbe
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ũ.
21 Ma nɛ́ yenzideenɔ, à làakari kɛ
tãanɔzi.

YOHANA TAKADA PLAADEE

Yãpura kɔ̃n yenzio

1 1–2 Mamɔma gbɛ̃nsi, mámbe ma
takada kɛ̀ kɛ̃̀ nɔgbɛ̃ kɛ̀ Ludaa
sɛ̀nɛ kɔ̃n a nɛ́nɔ. Má yeazi yãpuraa
guu, yãpuraa kɛ̀ kú wa guu, bensɔ̃
eégɔ̃ kúwao gurɔ píngi yãnzi. Mámbe
madoro, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yãpuraa pì
dɔ̃ɔnɔmɛ ń píngi. 3 De Luda kɔ̃n a Nɛ́
Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare kɔ̃n sùuo, aɔ̃ a
tó aafiao yãpura kɔ̃n yenzio guu.
4 Kɛ̀ má è a nɛ́ kenɔ kú yãpuraa guu lán
De Ludaa dìɛwe nà, ma pɔɔ kɛ̀ nna maa-
maa. 5 Tia sa nɔgbɛ̃, mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmma. Èe
kɛ dokayã dufun mɛ́ɛ oonnɛro, yã kɛ̀ wá
vĩ zaa káakumɛ. Wàgɔ̃ yekɔ̃zi. 6 Yenzin
yɛ̀: Wàgɔ̃ dokayã kɛ̀ Ludaa dìɛnɔ kũna.
Yã kɛ̀ Ludaa dìɛ pìn yɛ̀: Wàgɔ̃ kú yenzi
guu lán á mà zaa káaku nà.
7 Gbɛ̃kɛkɛrinɔ dàgula anduna guu pari,
aɔ̃è be Yesu Kirisi e mɔ́ gbɛ̃ntee ũro.
Gbɛ̃ beee takanɔ nɛ́ gbɛ̃kɛkɛrinɔmɛ, Kirisi
ibɛɛnɔmɛ. 8 À làakari kɛ, àton tó zĩi kɛ̀ á
kɛ̀ kɛ pãro. À tó à a láada e papana. 9 Gbɛ̃
kɛ̀ vĩ̀ Kirisi yãdannɛlaa Luda dɔ̃ro. Gbɛ̃
kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n yã pìo De Luda vĩ kɔ̃n à Nɛ́o
ń píngi. 10 Tó gbɛ̃ mɔ̀ yã dadaare, tó à
yã beee kũnaro, àton à síro. Àton gbãakɛ
kpá adeezi sero. 11 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ gbãakɛ
kpàzi bà kú kɔ̃n à zaakɛnanɔomɛ.

Lɛ́zammana

12 Má yã vĩ pari mà oare, mɔde má yezi
mà kɛ̃are takada guuro. Má tãmaa vĩ mà
mɔ́ wɛ́ɛ kpáɛazi, wà yã o kɔ̃o wɛ́ɛdewɛ,
lɛ wà pɔnnaa e àgɔ̃ papana. 13 N vĩ̀i kɛ̀
Ludaa sɛ̀ nɛ́nɔ ì kpàawa.

YOHANA TAKADA AAGɔ̃DEE

Luda zĩ̀kɛrinɔ sina

1 Mamɔma gbɛ̃nsi, mámbe ma takada
kɛ̀ kɛ̃̀ ma gbɛ̃ yenzide Gayusinɛ. Má
yenzi yãpuraa guu. 2 Ma gbɛ̃ yenzide,
mɛɛ̀gɔ̃ adua kɛɛnnɛ, lɛ ǹgɔ̃ aafia, yã píngi
e à bɔnyo nna lán n kuuna maa nà. 3 Kɛ̀
wa gbɛ̃nɔ mɔ̀, aɔ̃ɔ òmɛ lán ń yãpura kũna
nà, bensɔ̃ ń kú à guu, ma pɔɔ kɛ̀ nna
maamaa. 4 Gurɔɔ kɛ̀ má mà kɛ̀ ma nɛ́nɔɔ
kú yãpuraa guu píngi, pɔnna kee dɛmɛ
beeelaro.
5 Ma gbɛ̃ yenzide, ń náanɛ vĩ zĩi kɛ̀ nɛɛ̀
kɛ wa gbɛ̃nɔnɛ guu, atɛ̃nsa nibɔnɔ. 6 Aɔ̃
n yenzi yã ò wa sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ kũsãɛ
kɛńnɛ, lán à maa wà kɛ Luda zĩi guu
nà. 7 Zaakɛ aɔ̃ dà zén kɔ̃n Kirisi tɔ́o, aɔ̃ɔe
dɔnlɛ e Yesusaideenɔ kiiaro. 8 À kɔ̃ sìo
wàgɔ̃ gbɛ̃ beee takanɔ yàari kɛɛ, lɛ wàgɔ̃
dɛ aɔ̃ zĩ̀kɛri daanɔ ũ yãpura baarukpana
guu.
9 Ma takada ke kɛ̃̀ n sɔsi gbɛ̃nɔnɛ,
mɔde Diotɛrɛfɛ dɛnlawɛtɛri ye wa yãziro.
10 Beee yãnzi tó ma mɔ, mɛ́ bɔ kɔ̃n yã kɛ̀
è kɛɛnɔ kɔ̃n yã zaaa kɛ̀ è diwaanɔ. Yã pì
è kánɛ pɔ́ke ũro, è wa gbɛ̃nɔ síro, baa se
è gí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà ń sínɔnɛ, è sɔsi zɛ́
zɔ̃ńnɛ.
11 Ma gbɛ̃ yenzide, ǹton yã zaaa
dadaro, sé yã maaa. Gbɛ̃ kɛ̀ è yã maaa
kɛɛn Luda pɔ́ ũ, gbɛ̃ kɛ̀ è yã zaaa kɛɛ Luda
dɔ̃ro. 12 Baade píngi è Dɛmɛtɛriu tɔ́ nnaa
sí. Baa yãpura a zĩndandaa è à sáabu kpá
se. Wapinɔ weè à sáabu kpá dɔ, ben ń dɔ̃
kɛ̀ wa sèedadekɛ náanɛ vĩ.

Lɛ́zammana

13 Má yã vĩ pari mà onnɛ, mɔde má
yezi mà kɛ̃nnɛ takada guuro. 14 Má tã-
maa vĩ wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ tia, wà yã o kɔ̃o
wɛ́ɛdewɛ.
15 Luda n tó aafiao. N gbɛ̃nnanɔ ì
kpàmma. Ǹ ì kpá wa gbɛ̃nnanɔa doodo.

YUDA

Ɛgɛyãdannɛrinɔ

1 Ma Yuda, Yesu Kirisi zɔ̀bleri, Yemisi
dãaro, bé à takada kɛ̀ kɛ̃̀ De Luda gbɛ̃
yenzidee kɛ̀ à ń sísi, à ń kũna kuuna Yesu
Kirisi guunɔnɛ. 2 Luda sùu kɔ̃n aafiao kɔ̃n
yenzio kaaraare.
3 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, má yezi mà
takada kɛ̃are yã wa píngi mìsina yã
musu, ben má è à kɔ̃ sìo kɛ̀ tiasimɛ mà
kɛ̃are, mà lɛ́ daoawa à gí kɔ̃n a zĩn-
dao Yesu yã kɛ̀ Ludaa nàare a ɔzĩ gɛ̃̀n
do ai gurɔ píngi musu. 4 Zaakɛ ludayã-
darisainɔ gɛ̃̀ wa tɛ́ kpãi, aɔ̃ègɔ̃ wa Luda
gbɛ̃kɛɛ ee ń wísaiyãkɛna zɛ́ ũmɛ, aɔ̃è lɛ́
sɛ́ wa Dii mɛ̀n do Yesu Kirisizi. Wɛ́ɛ kɛ̀
Luda é tãḿma kú Luda yãn zaa gìkɛna.
5 Kɛ̀ Dii Isarailinɔ bɔ̀ Igipiti, à gbɛran à
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃e a náanɛ kɛroonɔ dɛ̀dɛ. Má
yezi mà yã pì dɔagu, baa kɛ̀ á dɔ̃ kɔ̀.
6 Malaika kɛ̀ aɔ̃e zɛ kɔ̃n ń gwenaoro, ben
aɔ̃ pã kpà ń kúkiizinɔ sɔ̃, Luda ń ká gu-
siaan yiyina kɔ̃n mɔ̀kyakoo kɛ̀ dɔḿma
gurɔ píngio ai a yãkpaɛkɛgurɔ bíta zĩ.
7 Lɛmɛ dɔ Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao kɔ̃n wɛ́tɛ
kɛ̀ aɔ̃ɔ ligańzi gbɛ̃nɔ yã beee taka kɛ̀ lɛ
se, aɔ̃ ń zĩnda kpà pãpãkɛnaa kɔ̃n yãdɔrɔ-
saikɛnao. Aɔ̃ kaatɛna nɛ́ wɛ́ɛtãmma kɔ̃n
tɛ́ kɛ̀ è garooo sèedamɛ.
8 Ludayãdarisai nana'ori pìnɔ è kɛ
lɛ se dɔ. Aɔ̃è ń zĩnda da yãgbãsĩkɛ-
nan, aɔ̃è gí dokazi, aɔ̃è dɔkɛ kɔ̃n
malaika gakuideenɔ. 9 Baa malaikanɔ
kína Mikaɛli, gurɔɔ kɛ̀ èe lɛokpakɔ̃a kɛɛ
kɔ̃n Ibilisio Musa gɛ̀ yã musu, èe we à
à sɔ̃̀sɔ̃ à yã dààlaro, mɔde à bènɛ, ma
n to Diinɛ. 10 Gbɛ̃ pìnɔ sɔ̃ è yã kɛ̀ aɔ̃ɔ
à gbá dɔ̃roo zaa bo. Ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ wà ń íon
aɔ̃ɔ vĩ laasuu sai lán nɔ̀bɔnɔ bà, ben è
gɛ̃ńyo kaatɛnan. 11 Wãiyoo gbɛ̃ pìnɔ, aɔ̃
Kaini zɛ́ sɛ̀. Aɔ̃ sɛ̃̀sã lán Balamu bà ɔɔ
yãnzi. Aɔ̃ bɔ̀ Luda kpɛɛ lán Kora bà, ben
aɔ̃ yàka lán à bà. 12 Aɔ̃ dɛ seedeenɔ ũ a
kɔ̃gbɛ̃kɛ pɔ́blekiia. Aɔ̃è pɔ́ bleao, wí è ń
kũro. Aɔ̃ zĩnda gbɛɛɛ yãn aɔ̃ɔ dɔ̃. Aɔ̃ɔ dɛ
lán lousisina kɛ̀ è gɛ̃tɛ kɔ̃n ĩao mana sai
bà. Aɔ̃ gà gɛ̃̀n plaa lán lí nɛ́'isai kɛ̀ bìɛ bà.
13 Aɔ̃ɔ dɛ lán ísɔ̃pɛɛna pãsĩ bà, aɔ̃è futa
zaaa bɔ aɔ̃ wísaiyãkɛnanɔ ũ. Aɔ̃ɔ dɛ lán
sɔsɔnɛ lili'orinɔ bà, gusia níginigin Ludaa
dìɛńnɛ yàari ũ gurɔ píngi.
14 Ɛnɔku kɛ̀ dɛ Adamu nasio dio ũu
gĩakɛ à ń yã ò à bè, á è Dii e mɔɔ kɔ̃n
a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ parii lɛ́ vĩroonɔ 15 lɛ à yãkpaɛ
kɛ kɔ̃n baade píngio, à yã da a yãdarisai
durunkɛrinɔla ń píngi, yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ a yã-
dasaikɛɛ guu yãnzi kɔ̃n a tɔ́ zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ
sìnɔ píngi.
16 Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́ yãketedeenɔmɛ, yãke è
káńguro. Aɔ̃ pɔ́nidɛna bé è dɔńnɛ aɛ, aɔ̃è
ń zĩnda sáabu kpá bíta, aɔ̃è lɛ́nnaa kása
gbɛ̃nɔnɛ àre'ena yãnzi.

Kɔ̃ gbana gbãaa

17 Apinɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à tó yã
kɛ̀ wa Dii Yesu Kirisi zɪ̃̀rinɔ gĩakɛ wà ɔ̀a-
ree dɔagu. 18 Aɔ̃ bèare, gurɔ zãanɔa gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ nidɛna ludayãdasai è dɔńnɛ aɛnɔ
é a lalandi kɛ. 19 Gbɛ̃ pìnɔ è tó à kɛ̃kɔ̃amɛ,
aɔ̃ zĩnda pɔyezi bé è dɔńnɛ aɛ, aɔ̃ɔ Luda
Nini vĩro. 20 Apinɔ ma gbɛ̃ yenzideenɔ,
à kɔ̃ gba gbãaa a dɔnzizɛ guu, àgɔ̃ adua
kɛɛ kɔ̃n à Ninii gbãaao. 21 Àgɔ̃ zɛna Luda
yenzi guu, àgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ wa Dii Yesu Kirisi
sùu kɛ̀ eé wa ká wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroozi.
22 À wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu
sekasekanɔnɛ. 23 À gbɛ̃kenɔ sí téa à ń
mì sí. À wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ pãndenɔnɛ kɔ̃n
làakario, baa aɔ̃ pɔ́kãsãa kɛ̀ gbãsĩ kpà aɔ̃
zaakɛna guunɔn, à zan.

Sáabukpana

24–25 Luda mɛ̀n do wa Mìsiri é fɔ̃ à a
dãkpa lɛ àton furo. Eé a kpan'aɛ kɛ a
gakui guu see sai kɔ̃n pɔnnaao kɔ̃n wa
Dii Yesu Kirisi gbãaao. Àmbe à gakui vĩ
kɔ̃n bítakɛɛo kɔ̃n gbãaao kɔ̃n ikoo zaalɛ
gurɔɔ e naaro kɔ̃n à tiaao ai gurɔ píngi.
Aami.

ZIA YÃ BIIANA YOHANANƐ

Kirisi ena wɛ́ɛgupu guu 1:1-1:20
Lákẽna sɔsi mɛ̀n swɛɛplaaanɔnɛ 2:1-3:22
Takada kokona kɔ̃n à kãɛ'ɔ mɛ̀n swɛɛplaaanɔ gogonao 4:1-8:1
Kãkãki mɛ̀n swɛɛplaaanɔ pɛna 8:2-11:19
Kwã ìsi kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ̀n plaaanɔ 12:1-14:20
Luda pɔfɛ̃ zubɔ mɛ̀n swɛɛplaaanɔ ɛɛna andunaa 15:1-19:5
Kirisi suna à kí ble andunaa 19:6-20:15
Musu dufu kɔ̃n tɔɔtɛ dufuo 21:1-22:21

Takada kɛ̀ bɔkii

1 Luda yã kɛ̀ èe mɔɔ kɛɛ dà Yesu Kiris-
inɛ, lɛ à biia a zɔ̀blerinɔnɛ, ben à
a malaika zĩ̀ mamɔma Yohana a zɔ̀ble-
ria, à tò ma yã pì dɔ̃̀. 2 Luda yã kɛ̀ Yesu
Kirisi à sèeda kɛ̀n má è, ben mɛ́ɛ oo.
3 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ zia yã kɛ̀ki kyó kɛ̀
ũ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à yã mà aɔ̃ kũnanɔ, zaakɛ
à gurɔɔ kà kĩi.
4 Ma Yohana mámbe ma takada kɛ̀kii
kɛ̃̀ sɔsi mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Asia
bùsu guunɔnɛ. Luda kɛ̀ kuu yã, à kuu ai
tia, bensɔ̃ èe suu kɔ̃n à Nini mɛ̀n swɛɛ-
plaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à kìta aɛnɔ 5 kɔ̃n Yesu
Kirisi kɛ̀ dɛ sèeda yãpuradee ũuo gbɛ̃kɛɛ
kɛare, aɔ̃ a gba aafia. Yesu pìn gàafɛɛ
káaku ũ, àmbe anduna kínanɔ gbãadee
ũ. À yewazi à wa bɔ wa durunnɔn kɔ̃n à
aru gbãaao 6 à wa ka kpatan Luda a De
gbã̀gbãrinɔ ũ. Àmbe à gakui kɔ̃n gbãaao
vĩ gurɔ píngi! Aami. 7 À gwa, èe mɔɔ lu-
dambɛ luguun. Baade píngi é wɛ́ɛ siàlɛ,
baa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à zɔ̃̀nɔ, anduna bori píngi
é sósobi ɔ́ɔ dɔ à yã musu. Lɛmɛ! Aami.
8 Dii Luda bè: Mámbe Alafa kɔ̃n Omɛ-
gao ũ, Gbãapingide kɛ̀ má kuu yã, má
kuu ai tia, bensɔ̃ mɛ́ɛ suu.

Yesu Kirisi bɔ à mɔna Yohanazi

9 Ma Yohana a gbɛ̃ndoo kuuna Yesu
guu kɔ̃ gbɛ̃nɔn wá ũ nawɛ̃a guu, kíblena
guu, mɛnakɛna guu. Má kú yã ísia luan
kɛ̀ wè be Patamɔ Luda yã kɛ̀ Yesu à sèeda
kɛ̀ ona yãnzi. 10 Dii gurɔɔ zĩ Luda Nini
sùma, ben ma kòto gbãaa mà ma kpɛɛ
lán kãkãki'ɔ bà 11 à bè: Ǹ pɔ́ kɛ̀ ń è kɛ̃
takada guu ǹ kpãsã sɔsi mɛ̀n swɛɛplaaa
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wɛ́tɛ kɛ̀nɔ guunɔnɛ: Ɛfesu, Sim-
ina, Pɛgamumu, Tiatira, Saadi, Filadɛlɛ-
fia kɔ̃n Laodiseao.
12 Ben ma liɛ lɛ mà gbɛ̃ kɛ̀ èe yã oomao
pì e. Kɛ̀ ma liɛ lɛ, ma vura dabu è mɛ̀n
swɛɛplaa. 13 Ma gbɛ̃ke è dabu pìnɔ tɛ́
lán gbɛ̃ntee nɛ́ bà. À utagyaba dana, èe
gáɛɛzi, vura asaa dɔ à kùsɛa. 14 À mìkã
dɛ pú fénfen lán sãkã ke buu bà, à wɛ́ɛ
dɛ lán tɛ́nɛnɛ bà. 15 À gbá e tɛ́ kɛɛ lán
mɔ̀gotɛ̃ kɛ̀ wèe baasaa tɛ́vura guu bà. À
kòto dɛ lán ísɔ̃kana kĩi bà. 16 À sɔsɔnɛnɔ
kũna a ɔplaan mɛ̀n swɛɛplaa, fɛ̃ɛda lɛ́ nna
kpaplaplaaa e bɔɔ à lɛ́n. À uu e tɛ́ kɛɛ lán
ɔfãntɛ̃ gbãaa bà.
17 Kɛ̀ ma à è, ma lɛɛ à gbá saɛ ma gɔ̃
sã̀ii. Ben à a ɔplaa nàma à bè: Ǹton tó
vĩa n kũro. Mámbe Aɛde kɔ̃n Zãadeeo
ũ, 18 gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ kuu ũ. Ma ga, má kuu,
bensɔ̃ mɛ́gɔ̃ kuu ai gurɔ píngi. Má ga kɔ̃n
gɛ̀wãao mɔ̀nɛnɔ kũna. 19 Ǹ pɔ́ kɛ̀ ń è kɛ̃,
pɔ́ kɛ̀ kuunɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ eé mɔ́ à kpɛɛnɔ
píngi. 20 Sɔsɔnɛ mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ ń è ma
ɔplaan pìnɔ kɔ̃n vura dabu mɛ̀n swɛɛ-
plaaa pìnɔ asiin yɛ̀: Sɔsɔnɛ mɛ̀n swɛɛ-
plaaa pìnɔ nɛ́ sɔsi mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ
zĩ̀rinɔmɛ, dabu mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ nɛ́
sɔsi mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔmɛ.

Ɛfesudeenɔ yã

2 Ǹ kɛ̃ Ɛfesu sɔsi zĩ̀rinɛ: Mamɔma kɛ̀
má sɔsɔnɛ mɛ̀n swɛɛplaaanɔ kũna ma
ɔplaan, kɛ̀ mɛ́ɛ táa oo vura dabu mɛ̀n
swɛɛplaaanɔ tɛ́, mámbe ma yã kɛ̀kii ò.
2 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃ kɔ̃n zĩi kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛo
kɔ̃n n mɛnakɛnao. Nɛɛ̀ we ǹ gbɛ̃ zaaanɔ

diɛro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda diɛ Luda zı̃̀rinɔ ũ, bensɔ̃ aɔ̃ɔ dɛ à ũro, n ń yɔ̃ ń gwà ń è ɛgɛdeenɔn ń ũ. 3 N mɛna fɔ̃̀, n nawɛ̃a kɛ̀ ma tɔ́ yãnzi, nɛ́ɛ kpasaro. 4 Mɔde má yã vĩnyo. Yenzi kɛ̀ ń vĩmɛ káaku bùsa. 5 Ǹ tó n kuuna zi zaalɛ nɛ́ɛ busaro yã dɔngu. Ǹ nɔ̀sɛ liɛ ǹgɔ̃ yã kɛ̀ nɛɛ̀ kɛ yãanɔ kɛɛ. Tó nɛ́ɛ kɛ lɛro, mɛ́ mɔ́nzi mà n dabu sɔ̃ki kpá. 6 Baa kɔ̃n beeeo ń yã kɛ̀kii vĩ, ń za Nikolaitãnɔ yãkɛnan lán ma zàn nà. 7 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma: Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ zı̃̀ blè gba zɛ́ à lí wɛ̃̀ndidee kɛ̀ kú Luda swadako guu bɛɛ ble.

Siminadeenɔ yã

8 Ǹ kɛ̃ Simina sɔsi zı̃̀rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má dɛ Aɛde kɔ̃n Zãadeeo ũ kɛ̀ ma ga ma ɛara ma fɛɛ, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. 9 Má wɛ́ɛtãmma kɛ̀ wèe mɔɔnnɛɛ dɔ̃ kɔ̃n n takaasikɛɛo. Baa kɔ̃n beeeo auzikideen n ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è be Yudanɔn ń ũ bensɔ̃ aɔ̃ɔ dɛ à ũroonɔ, kɛ̀ aɔ̃ aduakɛkpɛ dɛ Setãn pɔ́ ũ, má dɔ̃ dian aɔ̃è yã dimma nà. 10 Ǹton vĩa kɛ nawɛ̃a kɛ̀ nɛ́ kɛɛnɛro. Ǹ ma, Ibilisi é a gbɛ̃kenɔ ká kpɛ́siaan, lɛ à a yɔ̃ à gwa, eé wɛ́ɛ tãawa ai gurɔ kuri. Ǹgɔ̃ náanɛ vĩ ai ǹ gá gao, mɛ́ auzɛnna kɛnnɛ yàari ũ. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma: Ga plaade é ĩa da gbɛ̃ kɛ̀ zı̃̀ blèaro.

Pɛgamumudeenɔ yã

12 Ǹ kɛ̃ Pɛgamumu sɔsi zı̃̀rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má fɛ̃ɛda lɛ́ nna kpaplaplaaa vĩ, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. 13 Má n kúkii dɔ̃, guu kɛ̀ Setãn kíblekita kúmmɛ. Ń ma yã kũna, nɛ́ɛ lɛ́ sɛ́maziro, baa gurɔɔ kɛ̀ wà ma sèeda yãpurade Antipa dɛ̀ n wɛ́tɛn, guu kɛ̀ Setãn kún pì. 14 Mɔde má yã vĩnyo féte. Ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe kɛ̀ aɔ̃ɔ Balamu yã kũna. Balamu pì bé à dà Balakinɛ à Isarailinɔ gàɛ à ń dá tãa pɔ́bleen kɔ̃n pãpãkɛnao. 15 Lɛmɛ dɔ ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe, aɔ̃ɔ Nikolaitãnɔ yã kũna. 16 Beee yãnzi ǹ nɔ̀sɛ liɛ. Tó nɛ́ɛ kɛ lɛro, mɛ́ mɔ́nzi tia mà zı̃̀ káńyo kɔ̃n fɛ̃ɛdaa kɛ̀ kú ma lɛ́n-o. 17 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma. Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ zı̃̀ blè gba mana kɛ̀ utɛna, mɛ́ à gba gbɛ̀ puraa kɛ̀ wà tɔ́ dufu kɛ̃̀a dɔ. Gbɛ̃ke tɔ́ pì dɔ̃ro, séde gbɛ̃ kɛ̀ má kpàa pì.

Tiatiradeenɔ yã

18 Ǹ kɛ̃ Tiatira sɔsi zı̃̀rinɛ: Ma Luda Nɛ́ kɛ̀ ma wɛ́ɛ dɛ lán tɛ́nɛnɛ bà bensɔ̃ ma gbá dɛ lán mɔ̀gotɛ̃ bà, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. 19 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃, n yenzi, n ludanaanɛkɛna, n zĩkɛna kɔ̃n n mɛnakɛnao. Má dɔ̃ dɔ kɛ̀ yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ zãa maa dɛ à káakupɔla. 20 Mɔde má yã vĩnyo. N nɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli kɛ̀ à a zĩnda dìɛ annabi ũu gbà zɛ́. Èe ma zɔ̀blerinɔ sãsãa èe daańnɛ aɔ̃ pãpãa kɛ aɔ̃ tãa pɔ́ ble. 21 Ma à gbà zɛ́ à nɔ̀sɛ liɛ, mɔde à yezi à a nɔ̀sɛ liɛ à pãpãkɛna tóro. 22 Ǹ ma, mɛ́ kpázi mɛ́ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pãpãa kɛ̀onɔ nawɛ̃a bíta e, tó aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ liɛ wà à yã tòro. 23 Mɛ́ à ìbanɔ dɛdɛ gagyãao, sɔsinɔ píngi é dɔ̃ kɛ mámbe mɛɛ̀ gbɛ̃nɔ laasuu kɔ̃n ń swɛ̃̀o tàasi kɛ, mɛ́ fĩa bo a baadenɛ a yãkɛnaa. 24 A Tiatira gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ á yã pì kũnaro bensɔ̃ á yã kɛ̀ wè be Setãn asii bíta dɔ̃roonɔ, mɛ́ aso pãnde diarero. 25 À ɔ didi yã kɛ̀ á kũnaa ai màgɔ̃ gá su. 26 Gbɛ̃ kɛ̀ zı̃̀ blè bensɔ̃ à yã kɛ̀ má yezinɔ kũna ai a lɛ́a, mɛ́ à gba zɛ́ à iko vĩ boriinɔa. 27 Eé kí bleḿma kɔ̃n mɔ̀ gòo à ń wíwi lán wè gũ̀ oroo wíwi nà, lán ma De ma gba zɛ́ nà. 28 Mɛ́ à gba gudɔna sɔsɔnɛ dɔ. 29 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

Saadideenɔ yã

3 Ǹ kɛ̃ Saadi sɔsi zı̃̀rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má Luda Nini mɛ̀n swɛɛplaaanɔ kũna kɔ̃n sɔsɔnɛ mɛ̀n swɛɛplaaanɔ, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Kuuna bɛ̃ɛ tɔ́ bé à dɔmma, mɔde gɛ̀n n ũ. 2 Ǹ itɛ̃ kɛ ǹ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nnɛɛnɔ gba gbãaa ai aɔ̃gɔ̃ gá ga, zaakɛ má è n yãkee bɔɛzina ma Ludanɛro. 3 Beee yãnzi yã kɛ̀ ń mà ben ń sì ǹ tó àgɔ̃ dɔngu, ǹgɔ̃ kũna ǹ nɔ̀sɛ liɛ.

Tó nɛ́ɛ itɛ̃ kɛro, mɛ́ mɔ́nzi lán kpãi bà,
nɛ́gɔ̃ gurɔ zaka kɛ̀ mɛ́ mɔ́ dɔ̃ro. 4 Baa kɔ̃n
beeeo ń gbɛ̃nɔ vĩ Saadi gwe féte kɛ̀ aɔ̃ɔe
ń pɔ́kãsãanɔ gbãsĩ kpáro. Wé táa o lɛdo
kɔ̃n pɔ́ puraao dana, zaakɛ aɔ̃ kà à lɛ́zĩ.
5 Lɛn gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ blè ɛ́gɔ̃ pɔ́kãsã puraa dana
lɛ. Mɛ́ à tɔ́ dɛdɛ wɛ̃̀ndi takadan zikiro. Mɛ́
zɛo ma De kɔ̃n a malaikanɔ aɛ. 6 Gbɛ̃ kɛ̀
swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ
ma.

Filadɛlɛfiadeenɔ yã

7 Ǹ kɛ̃ Filadɛlɛfia sɔsi zĩ̀rinɛ: Mamɔma
kɛ̀ má kú madona yãpuradee ũ, kɛ̀ má
Dauda mɔ̀nɛ kũna, kɛ̀ mɛɛ̀ zɛ́ wɛ̃ gbɛ̃ke
è fɔ̃ à tataro, kɛ̀ mɛɛ̀ zɛ́ tata gbɛ̃ke è fɔ̃ à
wɛ̃ro, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. 8 Má n yãkɛ-
nanɔ dɔ̃. Ǹ ma, ma zɛ́ wɛ̃̀nnɛ n aɛ, gbɛ̃ke é
fɔ̃ à tataro. Baa kɛ̀ n gbãa bítaro, ń ma yã
kũna nɛ́ɛ lɛ́ sɛ́maziro. 9 Setãn aduakɛkpɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda diɛ Yudanɔ ũ bensɔ̃
aɔ̃ɔ dɛ à ũroonɔ, mɛ́ tó ɛgɛdee pìnɔ mɔ́
wà kúɛnnɛ, aɔ̃é dɔ̃ kɛ̀ má yenzi. 10 Zaakɛ
ń yã kɛ̀ má dìɛnnɛ kũna n fɔ̃ n mɛna, mɛ́ n
bɔ nawɛ̃a kɛ̀ èe mɔɔ anduna píngia guu lɛ
à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔ lɛ́ à ń gwa. 11 Mɛ́
mɔ́ tia. Ǹgɔ̃ pɔ́ kɛ̀ ń vĩ kũna gbãa, lɛ gbɛ̃ke
tón n láada símmaro yãnzi. 12 Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀
zĩ̀ blè kɛ ma Luda kpɛ́ wesagba ũ. Eé bɔ
zikiro. Mɛ́ ma Luda tɔ́ kɛ̃a kɔ̃n ma Luda
wɛ́tɛ Yerusalɛmu dufu kɛ̀ eé pita bɔna à
kiia zaa musu tɔ́o kɔ̃n ma tɔ́ dufuo. 13 Gbɛ̃
kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ
ma.

Laodiseadeenɔ yã

14 Ǹ kɛ̃ Laodisea sɔsi zĩ̀rinɛ: Mamɔma
Aami, sèeda náanɛde yãpuraa kɛ̀ má dɛ
pɔ́ kɛ̀ Ludaa kɛ̀nɔ mìdee ũ, mámbe ma
yã kɛ̀kii ò. 15 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Ń yĩiro
bensɔ̃ ń wãaro. Má yezi ǹgɔ̃ yĩi kesɔ̃
wãa. 16 Lán ń lɔ́gɔlɔgɔ nà, ń wãaro, ben-
sɔ̃ ń yĩiro, mɛ́ n pisimɛ. 17 Nɛɛ̀ be ɔɔde
auzikidee kɛ̀ pɔ́ke nii vĩroon n ũ. Ń dɔ̃
kɛ̀ gbɛ̃ pã bũu baakɛri wɛ̃ndade takaa-
side vĩ̀an n ũro. 18 Mɛ́ɛ lɛ́ daamma ǹ vura
baasana lú ma kiia, lɛ ǹ kɛ ɔɔdee ũ. Ǹ
pɔ́kãsã puraa lú ǹ da, lɛ ǹ n bũukɛɛ utɛ
ǹ bɔ wín. Ǹ wɛ́ɛ ɛ̃zɛ̃ lú ǹ ká n wɛ́ɛn lɛ ǹ
guu e. 19 Mɛɛ̀ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ má yeńzinɔzi
mà ń tòto kɛ. Beee yãnzi, ǹ aĩa kɛ ǹ nɔ̀sɛ
liɛ. 20 À gwa, má zɛna kpɛɛlɛ mɛ́ɛ gbá lɛɛ.
Tó gbɛ̃ ma kòto mà, ben à zɛ́ wɛ̃̀mɛ, mɛ́
gɛ̃ mà pɔ́ bleo eé blemao. 21 Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀
blè gba zɛ́ à vɛ̃ɛmao ma kìtaa, lán mapi
ma zĩ̀ blè ma vɛ̃ɛ kɔ̃n ma Deo a kìtaa nà.
22 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo
sɔsinɔnɛ ma.

Dɔnzikɛna Ludanɛ zaa musu

4 Beee gbɛra ma zɛ́ è wɛ̃na ludambɛ.
Ben ma kòto kɛ̀ má mà káaku lán
kãkãki'ɔ bà mà dɔ à bè: Ǹ mɔ́ kɛ̀, mɛ́
yã kɛ̀ eé mɔ́ beee gbɛraa ɔdɔannɛ. 2 Gwe
gɔ̃ɔ Luda Nini mɔ̀ma, ben ma kíblekita
è ludambɛ gwe, gbɛ̃kee vɛ̃ɛa. 3 Gbɛ̃ kɛ̀
vɛ̃ɛna pì e tɛ́ kɛɛ lán gbɛ̀ bɛ̀ɛdee kɛ̀ wè be
dayamɔ bà kesɔ̃ kaanɛlia. Ludambɛfɛ̃ɛ-
daa liga kìta pìzi, à í dɛ lán lá'i taka
bà lán ɛmɛradi bà. 4 Kíblekita mɛ̀n baro
awɛɛsiigɔ̃ɔnɔɔ ligazi, gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn baro
awɛɛsiigɔ̃ɔnɔɔ vɛ̃ɛvɛ̃ɛna báa pìnɔa. Aɔ̃
pɔ́ puraa dadana, aɔ̃ vura fùra kukuna.
5 Lou e pii èe bɔɔ kìta pì kiia, èe pũtãa
èe vĩi. Fitia nana kìta pì aɛ mɛ̀n swɛɛ-
plaa, aɔ̃mbe Luda Nini mɛ̀n swɛɛplaaanɔ
ũ. 6 Dígi kú kìta pì aɛ lán ísiaa bà, èe tɛ́
kɛɛ lán gbɛ̀digi bà.

Pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔɔ liga kìta pìzi
kĩikĩi. Wɛ́ɛ fĩfĩḿma kpɛɛ kɔ̃n aɛo. 7 Pɔ́ bɛ̃ɛ
pìnɔ káakupɔ dɛ lán músu bà, à plaadee
dɛ lán zùswaree bà, à aagɔ̃dee uu dɛ
lán gbɛ̃ntee uu bà, à siigɔ̃dee dɛ lán kúu
kɛ̀ èe vĩaa bà. 8 Pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔ pìnɔ
baade dɛ̀bɛ vĩ mɛ̀n swɛɛdodo. Wɛ́ɛ fĩfĩ ń
dɛ̀bɛ pìnɔa à guu kɔ̃n à kpɛɛo. Fãantɛ̃ kɔ̃n
gwãavĩo aɔ̃ègɔ̃ bee yãana sai:
Kúadona, kúadona, kúadona,
Dii Luda Gbãapingide.
Ń kuu yã, ń kuu tia, bensɔ̃ nɛ́ɛ suu.
9 Gurɔɔ kɛ̀ pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔ pìnɔ gbɛ̃ kɛ̀
vɛ̃ɛna kìtaa kɛ̀ ègɔ̃ kuu gurɔ píngi pì tɔ́

kpà, aɔ̃ bɛ̀ɛ lìnɛ aɔ̃ à sáabu kpà, 10 gbɛ̃nsi
gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔ pìnɔ è daɛdaɛ à aɛ
wà dɔnzi kɛnɛ, aɔ̃è ń fùra gogo wà káɛ
kìta pì aɛ aɔ̃ be:
11 Dii wa Luda, n ka wà n tɔ́ kpá,
wà bɛ̀ɛ kɔ̃n gbãaao dɔ̃nnɛ,
zaakɛ n pɔ́ píngi kɛ̀,
aɔ̃ kɛna kɔ̃n ń kuunao nɛ́ n pɔyezinamɛ.

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɔ̃n takada kokonao

5 Ben ma takada kokona è na gbɛ̃ kɛ̀
vɛ̃ɛna kìtaa pì ɔplaan, wà yã kɛ̃̀a
aɛ kɔ̃n kpɛɛo píngi, wà à lɛ́ kũ̀kũ kɔ̃n
kãɛ'ɔ lɛo swɛɛplaaao. 2 Ben ma malaika
gbãadee è, èe kpàakpa kɛɛ kɔ̃n kòto
gbãaao à bè: Dé bé à kà à kãɛ'ɔ kɛ̀nɔ gogo
à takada kɛ̀ poroo? 3 Mɔde gbɛ̃kee kú lu-
dambɛ ke tɔɔtɛa ke tɔɔtɛ gĩzĩ kɛ̀ eé fɔ̃ à
takada pì poro à gwaro. 4 Ma ɔ́ɔ dɔ̀ maa-
maa, zaakɛ wèe gbɛ̃ke e kɛ̀ kà à takada
pì poro à gwaro. 5 Ben gbɛ̃nsi pìnɔ doke
bèmɛ: Ǹton ɔ́ɔ dɔro. Ǹ gwa, Yuda bori
Músu kɛ̀ dɛ Dauda kpata kɛ̀ pìto pà Kína
ũu zĩ̀ blè. Àmbe eé fɔ̃ à kãɛ'ɔ mɛ̀n swɛɛ-
plaaa pìnɔ gogo à takada pì poro. 6 Ben
ma Sãnɛ Bɔ̀rɔ è zɛna kìta pì saɛ kĩikĩi pɔ́
bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔ pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsi pìnɔ tɛ́. À
dɛ lán wà à kòto kpà bà. À koba vĩ mɛ̀n
swɛɛplaa kɔ̃n wɛ́ɛo mɛ̀n swɛɛplaa. Luda
Nini mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ à ń zĩ anduna gu
píngianɔon gwe. 7 À gàa à takada pì sì
gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa pì ɔzĩ. 8 Kɛ̀ à takada pì
sì, ben pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔ pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsi
gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔ pìnɔ kùɛkuɛ Sãnɛ
Bɔ̀rɔ pì aɛ. Aɔ̃ baade mɔrɔ kũna kɔ̃n vura
zubɔ kɛ̀ tuaetiti kán à pào. Tuaetiti pì nɛ́
Luda gbɛ̃nɔ aduakɛnanɔmɛ. 9 Aɔ̃ lɛ̀ dufu
sì wèe bee:
N ka ǹ takada pì sí ǹ kãɛ'ɔ pìnɔ gogo,
zaakɛ wà n dɛ,
n gbɛ̃nɔ bò Ludanɛ kɔ̃n n aruo
bori píngi guu, boriyã píngi guu,
gbɛ̃ píngi guu, bùsu píngi guu.
10 N ń kpá kpatan,
aɔ̃ gɔ̃̀ wa Luda gbã̀gbãrinɔ ũ,
aɔ̃égɔ̃ kí blee tɔɔtɛa.
11 Ben ma malaikanɔ è ligana kìta pìzi
kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsi pìnɔ paripari,
aɔ̃ parii kà bɔrɔ ũgbangba, weé fɔ̃ wà ń
lɛ́ dɔ̃ro. Ma ń kĩi mà, 12 aɔ̃ bè kɔ̃n kòto
gbãaao:
Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ wà dɛ̀ kà
wà iko dɔ̃nɛ kɔ̃n auzikio
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo kɔ̃n gbãaao kɔ̃n bɛ̀ɛo,
wà à sáabu kpá, wà à tɔ́ kpá.
13 Ben pɔ́ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo
kɔ̃n tɔɔtɛ gĩzĩo kɔ̃n ísiaa guuo píngi, pɔ́
kɛ̀ kú baama píngin ɔ, má mà aɔ̃ bè:
Wàgɔ̃ bɛ̀ɛ kɔ̃n gbãaao dɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaanɛ
kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo,
wégɔ̃ ń sáabu kpaa,
wàgɔ̃ ń tɔ́ kpaa gurɔ píngi.
14 Pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔ pìnɔ bè, aami. Ben
gbɛ̃nsi pìnɔ dàɛdaɛ wà dɔnzi kɛ̀nɛ.

Kãɛ'ɔgogona

6 Má è Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ mɛ̀n swɛɛplaaa
pìnɔ káakupɔ gò. Ben má mà pɔ́ bɛ̃ɛ
mɛ̀n siigɔ̃ɔ pìnɔ doke yã ò lán lapatana
bà à bè: Ǹ mɔ́! 2 Ben ma sɔ̃ puraa è, gbɛ̃
kɛ̀ dia sá kũna. Wà kífura kùnɛ, ben à bɔ̀
zĩ̀bleri ũ, lɛ à gá zĩ̀ ble.
3 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ plaadee gò, má mà
pɔ́ bɛ̃ɛ plaadee bè: Ǹ mɔ́! 4 Sɔ̃ pãnde bɔ̀
dɔ, à dɛ tɛ̃ɛ zónzon. Wà gbɛ̃ kɛ̀ dia gbà zɛ́
à aafia sí andunaa, lɛ gbɛ̃nɔ kɔ̃ dɛdɛ. Wà
fɛ̃ɛda ìsi kpàa.
5 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ aagɔ̃dee gò, má mà
pɔ́ bɛ̃ɛ aagɔ̃dee bè: Ǹ mɔ́! Ben ma sɔ̃ siaa
è, gbɛ̃ kɛ̀ dia zaka kũna. 6 Ma kĩi mà lán
gbɛ̃ntee kòto bà, à bɔ̀ pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔ
pìnɔ tɛ́ à bè: Ése zaka lɛ́ don gurɔ do zĩ
ɔɔ ũ. Gbado zaka lɛ́ aagɔ̃n gurɔ do zĩ ɔɔ
ũ. Ǹton tó kù línɔ kɔ̃n geepi línɔ yakaro.
7 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ siigɔ̃dee gò, ma pɔ́
bɛ̃ɛ siigɔ̃dee kòto mà à bè: Ǹ mɔ́! 8 Ben
ma sɔ̃ pufau è, gbɛ̃ kɛ̀ dia tɔ́n Gaa, Gɛ̀wãa
tézi. Wà ń gbá zɛ́ aɔ̃gɔ̃ iko vĩ anduna
gbɛ̃nɔ lɛo siigɔ̃deea, aɔ̃ ń dɛdɛ kɔ̃n zĩ̀o kɔ̃n
dekaao kɔ̃n gagyãao kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩnɔ.

9 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ sɔɔrodee gò, ma
gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛ́dɛ Luda yã ona kɔ̃n Yesu
sèedakɛnao yãnzi gɛ̀wãadeenɔ è tuaeti-
tikpatakii gĩzĩ. 10 Aɔ̃ wii gbãaa lɛ̀ wà bè:
Dii kɛ̀ kú adona yãpurade, bɔrɛn nɛ́ yãk-
paɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔ ǹ wa
dɛna gɛ̃ɛ boḿmaa? 11 Ben wà utagyaba
puraa dàda ń baadenɛ, wà bɛ̀ńnɛ aɔ̃
mɛna féte ai ń Yesu zɔ̀bleri daaa kɛ̀ weé
ń dɛdɛ lán ń bànɔ lɛ́ gá káo.

12 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ swɛɛdodee gò,
má è tɔɔtɛ nìgãnigã pãsĩpãsĩ, ɔfãntɛ̃ sia
kũ̀ níginigi lán bisa kɛ̀ wà dà òsin bà,
mɔvura tɛ̃a kũ̀ lán aru bà mámmam.
13 Sɔsɔnɛnɔ bɔ̀ ludambɛ aɔ̃ kwɛ̀ tɔɔtɛ lán
zàga'ĩa è líbɛ ísi woro nà. 14 Ludambɛɛ
kɛ̀kɔ̃a à kòkokoko lán pɛ̀ bà. Kpiiinɔ kɔ̃n
ísia luannɔ sɔ̃ki kpà píngi. 15 Anduna kí-
nanɔ kɔ̃n kpatablerinɔ kɔ̃n soza gbɛ̃nsinɔ
kɔ̃n auzikideenɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃
píngio zɔ̀nɔ ke wɛ̃ɛnɛnɔ ùtɛ gbɛ̀wɛɛnɔn
kɔ̃n gbɛ̀kotoonɔo. 16 Aɔ̃ wiii gɔ̃ dɔ:
Kpiiinɔ kɔ̃n gbɛ̀nɔ à dawala,
à wa utɛ gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaanɛ,
à wa sí Sãnɛ Bɔ̀rɔ pɔfɛ̃a.
17 Zaakɛ aɔ̃ pɔfɛ̃pitammagurɔ ìsi kà. Dé
bé eé fɔ̃ à bɔn?

Sèedakɛna Luda zɔ̀blerinɔa

7 Beee gbɛra ma malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔnɔ
è zɛzɛ anduna gooda siigɔ̃ɔnɔa, aɔ̃
baade a gooda ĩa kũna, lɛ ĩa tón vu
tɔɔtɛ ke ísiaa ke lí kearo yãnzi. 2 Ben ma
malaika pãnde è, à bɔ̀ à fɛ̀ɛ ɔfãntɛ̃bɔɛ
kpa, à Luda Wɛ̃̀ndide sèedakɛbɔ kũna. À
lɛ́ gbãaa zù malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ kɛ̀ wà ń
gbá zɛ́ aɔ̃ tɔɔtɛ kɔ̃n ísiaao yaka pìnɔzi 3 à
bè: Àton tɔɔtɛ ke ísiaa ke línɔ yakaro ai
wà sèeda kɛ wa Luda zɔ̀blerinɔ mì'aɛnɔa.
4 Ben wà gbɛ̃ kɛ̀ wà sèeda pì kɛ̀ḿmanɔ
lɛ́ òmɛ, aɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ baswɛɛplaa awɛɛsi-
igɔ̃mɛ. Aɔ̃ bɔ̀ Isaraili bori píngi guu:
5 Yuda boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Rubɛni boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Gada boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
6 Asa boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Nafatali boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Manase boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
7 Simɛɔ boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Levi boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Isaka boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
8 Zɛbuluni boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Yusufu boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Bɛyãmi boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa.

Bori píngi kakɔ̃ana ludambɛ

9 Beee gbɛra ma gbɛ̃nɔ è paripari, weé
fɔ̃ wà ń lɛ́ dɔ̃ro. Aɔ̃ bɔ̀ bùsu píngi guu,
bori píngi guu, gbɛ̃ píngi guu, boriyã
píngi guu. Aɔ̃ɔ zɛzɛna kíblekita kɔ̃n Sãnɛ
Bɔ̀rɔo aɛ. Aɔ̃ɔ utagyaba puraa dadana,
kpakpa lánɔɔ nana ń ɔzĩ. 10 Aɔ̃ɔe wii
gbãaa lɛɛ wèe bee:
Mìsina è bɔ wa Luda kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa
kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo kiiamɛ.

11 Malaikanɔɔ zɛzɛna wà lìga kìta kɔ̃n
gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔzi ń
píngi, ben aɔ̃ kùɛkuɛ kìta pì aɛ wà dɔnzi
kɛ̀ Ludanɛ 12 wà bè:
Aami! Wa Luda bé à tɔ́ vĩ kɔ̃n gakuio
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo kɔ̃n sáabuo kɔ̃n bɛ̀ɛo
kɔ̃n ikoo kɔ̃n gbãaao gurɔ píngi. Aami!

13 Ben gbɛ̃nsi pìnɔ doke ma la à bè:
Dénɔn gyabapuradari kɛ̀nɔ ũu? Aɔ̃ bɔ̀
mámɛ? 14 Ma bènɛ: Baa, ḿbe ń dɔ̃. Ben
à bèmɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ wɛ́ɛtãmma bíta
guunɔmɛ. Aɔ̃ ń utagyaba pìnɔ pìpi Sãnɛ
Bɔ̀rɔ aru guu à pura kũ̀.
15 Beee yãnzin aɔ̃ɔ kú Luda kìta aɛzĩzi,
aɔ̃ɛ dɔɔzi a kpɛ́n fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
Gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa pì é a kuta kúńla.
16 Nɔaa ke ímii é ń dɛ zikiro,
ɔfãntɛ̃ é ń lɛ́ro, guu é wãḿmaro,
17 zaakɛ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ kú kìta pì gura súusu é kɛ ń Dã̀ri ũ,
eé dɔńnɛ aɛ ai í wɛ̃̀ndide bɔkiia,
Luda é gbasa à ń wɛ́ɛ'i gogońnɛ píngi.

Kãɛ'ɔ swɛɛplaade gona

8 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ swɛɛplaadee
gò, ludambɛɛ kɛ̀ kítikiti lán minti

baaakuri taka bà. 2 Ben ma malaika gɔ̃ɔn
swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ zɛzɛna Luda aɛnɔ è,
wà kãkãki kpàḿma mɛ̀n swɛɛplaa.
3 Ben malaika pãnde mɔ̀ à zɛ̀ tuaetitik-
patakii kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao saɛ, à tɛ́sibɔ
kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao kũna. Wà tuaetiti
kpàa bítabita, lɛ à kakɔ̃a kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ
píngi aduakɛnanɔ à kpata, ben à kpàta
kíblekita aɛ tuaetitikpatakii pìa. 4 Ben tu-
aetiti tɛ́sukpɛ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ aduakɛ-
nanɔo fɛ̀ɛ malaika ɔzĩ Luda aɛ. 5 Ben
malaika pì tɛ́sibɔ sɛ̀, à tɛ́ sìo tuaetitik-
patakiia à pà, ben à zù tɔɔtɛ. Lou e vĩi,
èe pũtãa èe pii, ben tɔɔtɛ nìgãnigã.

Kãkãki mɛ̀n swɛɛplaaanɔ pɛna

6 Malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ
kãkãki mɛ̀n swɛɛplaa kũna pìnɔ à pɛna
soru kɛ̀. 7 À káakudee a kãkãki pɛ̀, ben
wà lougbɛ kɔ̃n tɛ́o kakɔ̃ana kɔ̃n aruo kù
tɔɔtɛa. Tɔɔtɛ lɛo aagɔ̃dee tɛ́ kũ̀, línɔ lɛo
aagɔ̃dee tɛ́ kũ̀, sɛ̃̀ ísi tɛ́ kũ̀ míɔmiɔ.
8 Malaika plaadee a kãkãki pɛ̀, ben pɔ́
tɛ́dee bɔ̀ à sì ísiaan lán kpii bíta bà. Ísia
lɛo aagɔ̃dee lì aru ũ, 9 ben ísia pɔ́ bɛ̃ɛnɔ
lɛo aagɔ̃dee gàga, góro'itɛnɔ lɛo aagɔ̃dee
yàka.
10 Malaika aagɔ̃dee a kãkãki pɛ̀, ben
sɔsɔnɛ bíta kɛ̀ èe tɛ́ kũu lán sɛ̃̀tɛ bà bɔ̀
ludambɛ à lɛ̀ɛ à dà swaanɔ kɔ̃n bianɔ lɛo
aagɔ̃deela. 11 Sɔsɔnɛ pì tɔ́n Sɛwɛɛ. Í lɛo
aagɔ̃dee lì sɛwɛɛ ũ, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ í pì
mìnɔ gàga pari à kyã̀kyã yãnzi.
12 Malaika siigɔ̃dee a kãkãki pɛ̀, ben
wà ɔfãntɛ̃ lɛo aagɔ̃dee lɛ̀ kɔ̃n mɔvura lɛo
aagɔ̃deeo kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ lɛo aagɔ̃deeo, lɛ
aɔ̃ lɛo aagɔ̃de sia kũ yãnzi. Ben fãan-
tɛ̃ lɛo aagɔ̃dee gɔ̃̀ gupuraa sai, lɛn à dɛ
lɛ gwãavĩ dɔ. 13 Ben ma kúu è èe vĩaa
musumusu. Má mà à wii gbãaa lɛ̀ à bè:
Wãiyoo, wãiyoo, wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
tɔɔtɛnɔ malaika gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ pìnɔ
kãkãki'ɔ kɛ̀ eé bɔ yãnzi.

9 Malaika sɔɔrodee a kãkãki pɛ̀, ben
ma sɔsɔnɛ è à bɔ̀ ludambɛ à lɛ̀ɛ tɔɔtɛ.
Ben wà gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto mɔ̀nɛ kpàa,
2 ben sɔsɔnɛ pì Gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto pì zɛ́ wɛ̃̀.
Tɛ́sukpɛ bɔ̀n lán mɔ̀datɛ bíta tɛ́sukpɛ bà,
ben gɛ̀wãa wɛ̀ɛ pì tɛ́sukpɛ ɔfãntɛ̃ sia kũ̀,
guu kɛ̀ sí níginigi. 3 Sutɛ̃nɔ bɔ̀ɛ tɛ́sukpɛ
pì guu aɔ̃ dà tɔɔtɛla. Wà ń gbá gbãaa
lán anduna swínɔ gbãaa bà. 4 Wà bɛ̀ńnɛ
aɔ̃ton ĩa da sɛ̃̀aro ke lá ke lí ke, séde
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda sèeda vĩ ń mì'aɛaroonɔ.
5 Wèe ń gba zɛ́ aɔ̃ gbɛ̃nɔ dɛdɛro, mɔde aɔ̃é
wãwã kpáńzi ai mɔ sɔɔromɛ. Aɔ̃ wãwãa
dɛ lán swí gbɛ̃pana wãwãa bàmɛ. 6 Gurɔ
beeenɔa gbɛ̃nɔ é gaa wɛtɛ, aɔ̃é ero. Ga nii
é ń dɛ, mɔde gaa é bàa lɛ́ńnɛ.
7 Sutɛ̃ pìnɔɔ dɛ lán sɔ̃ kɛ̀ ń sorumi mà
kɔ̃n zĩ̀onɔ bà. Aɔ̃ pɔ́ke kukuna lán vura
fùra bà, aɔ̃ uu dɛ lán gbɛ̃ntee uu bà. 8 Aɔ̃ɔ
mìkã vĩ gbã̀agbãa lán nɔgbɛ̃ mìkã bà,
aɔ̃ɔ swaanɔɔ vĩ lán músu swaa bà. 9 Aɔ̃
kùsɛ dɛ lándɔ̃ aɔ̃ɔ mɔ̀ uta dadana bà, aɔ̃
dɛ̀bɛ kĩi dɔ lán góro parii kɛ̀ sɔ̃nɔɔ e gáɛɛ
zĩ̀ guu kĩi bà. 10 Aɔ̃ vlãa vĩ kɔ̃n kào lán
swí pɔ́ bà. Aɔ̃ gbãaa kú ń vlãa pìnɔa, lɛ
aɔ̃ ĩa dao gbɛ̃nɔa ai mɔ sɔɔro. 11 Gɛ̀wãa
wɛ̀ɛ zòoto malaika pìn ń kína ũ. Kɔ̃n
Eberu yão à tɔ́n Abadɔ̃. Kɔ̃n Giriki yão
sɔ̃ Apɔliɔ̃. 12 Wãiyoo káakupɔ gɛ̃̀tɛ, mɛ̀n
plaaanɔɔ e mɔɔ à kpɛɛ dɔ.
13 Malaika swɛɛdodee a kãkãki pɛ̀. Ma
kòto mà à bɔ̀ Luda aɛ tuaetitikpatakii
kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao koba siigɔ̃ɔnɔ kpa.
14 À bè malaika swɛɛdodee kɛ̀ kãkãki kũ-
nanɛ: Ǹ malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ yiy-
ina swadaa kɛ̀ wè be Yuflati saɛnɔ poro.
15 Ben à malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ kɛ̀ wà ń
soru kɛ̀ wɛ̃̀ beeea mɔ beeea gurɔ beeea
gurɔ zaka beee yãnzinɔ pòro, lɛ aɔ̃ gbɛ̃n-
teenɔ lɛo aagɔ̃dee dɛdɛ yãnzi. 16 Wà soza
sɔ̃deenɔ pari lɛ́ òmɛ, aɔ̃ɔ gɔ̃ɔn miliɔ̃ wàa
domɛ. 17 Wɛ́ɛgupu'ena pì guu lán ma sɔ̃
pìnɔ kɔ̃n ń dìrinɔ è nàn yɛ̀: Aɔ̃ɔ mɔ̀ utanɔ
dadana tɛ̃ɛ lán tɛ́ bà, búgu lán bulu bà,
kpà'ikpa'i lán ɔfãntɛ̃gbɔ̃ bà. Sɔ̃ pìnɔ mì
dɛ lán músu mì bà. Tɛ́ kɔ̃n tɛ́sukpɛo kɔ̃n
ɔfãntɛ̃gbɔ̃o e bɔɔ ń lɛ́n. 18 Kisia mɛ̀n aagɔ̃ɔ
kɛ̀nɔ, tɛ́ kɔ̃n tɛ́sukpɛo kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃ kɛ̀ èe
bɔɔ ń lɛ́ guuo bé à gbɛ̃nteenɔ lɛo aagɔ̃dee

dɛ̀dɛ. 19 Zaakɛ sɔ̃ pìnɔ gbãaa kú ń lɛ́ guu
kɔ̃n ń vlãao dɔ. Aɔ̃ vlãa dɛ lán mlɛ̀̃ bà,
aɔ̃ɔ mì vĩ kɛ̀ aɔ̃̀ è ĩa dao gbɛ̃nɔa.
20 Gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe gaga kisia pìnɔ
musuroonɔ e nɔ̀sɛ liɛ wà pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ yãa
tòro. Aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe kuɛɛ tãanɔnɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀
aɔ̃ɔ kɛ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio kɔ̃n mɔ̀-
gotɛ̃o kɔ̃n gbɛ̀o kɔ̃n lío. Pɔ́ pìnɔ è guu ero,
aɔ̃è yã maro, aɔ̃è táa o sɔ̃ro. 21 Aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ
liɛ wà ń gbɛ̃dɛna tòro ke aɔ̃ pɔ́dammana
ke aɔ̃ pãpãkɛna ke aɔ̃ kpãi'ona.

Malaika kɔ̃n takada porona néngoo

10 Ben ma malaika gbãade pãnde è,
à bɔ̀ ludambɛ èe pitaa. Ludambɛ
luguu ligazi, ludambɛfɛ̃ɛdaa kú à mìla.
À uu dɛ lán ɔfãntɛ̃ bà, à gbánɔɔ dɛ lán
ténɛnɛ bà. 2 À takada néngo kɛ̀ porona
kũna. À a gbá ɔplaa zɛ̀ ísiaaa, à a gbá ɔzɛɛ
zɛ̀ tɔɔtɛa. 3 À wii gbãaa lɛ̀ lán músu pũ-
tãna bà. Kɛ̀ à wii lɛ̀, lapatana mɛ̀n swɛɛ-
plaaanɔ yã ò. 4 Kɛ̀ lapatana mɛ̀n swɛɛ-
plaaa pìnɔ yã ò lɛ, má yezi mà kɛ̃ takada
guu, ben ma kòto mà, à bɔ̀ ludambɛ à bè:
Ǹgɔ̃ yã kɛ̀ lapatana mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔɔ
ò kũna asii guu, ǹton kɛ̃ro. 5 Malaika kɛ̀
má è zɛna ísia kɔ̃n tɔɔtɛoa pì a ɔplaa sɛ̀ à
dɔ̀ musu, 6 ben à sì kɔ̃n Luda kɛ̀ kuu gurɔ
píngio kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n ísiaao kɛ̀
kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú ń guunɔ píngi à bè: Eé
gì kɛ dɔro. 7 Malaika swɛɛplaade kãkãki
pɛ́gurɔɔ zĩ, tó èe mɔɔ pɛ́, Luda pɔyezi kɛ̀
utɛna é kɛ, lán à à baaru kpà a zɔ̀bleri
annabinɔnɛ nà.
8 Ben ma kòto kɛ̀ má mà à bɔ̀ ludambɛɛ
pì mà dɔ à bè: Ǹ gá ǹ takada kɛ̀ porona
à na malaika kɛ̀ zɛna ísia kɔ̃n tɔɔtɛoa ɔzĩ
sí. 9 Ben ma gaa malaika pì kiia ma bènɛ
à takada néngo pì kpáma, ben à bèmɛ: Ǹ
sí ǹ só. Eégɔ̃ nna n lɛ́n lán zɔ́ bà, mɔde eé
gí n sɔrɔɔzi. 10 Ben ma takada néngo pì sì
malaika pì ɔzĩ má sò. À kɛ̀ nna ma lɛ́n lán
zɔ́ bà. Kɛ̀ má mɔ̀, à gì ma sɔrɔɔzi. 11 Ben
wà bèmɛ mà annabikɛyã o dɔ maamaa
boriinɔ kɔ̃n bùsunɔ kɔ̃n boriyãnɔ kɔ̃n kí-
nanɔ yã musu.

Sèedade gɔ̃ɔn plaaanɔ

11 Ben wà kàba kpàma pɔ́yɔ̃bɔ ũ
wà bèmɛ: Ǹ fɛɛ ǹ Luda kpɛ́ yɔ̃
kɔ̃n à gbãgbãkiio, ǹ dɔnziri kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
gweenɔ naro. 2 Ǹ à ua tó, ǹton yɔ̃ro, za-
akɛ wà kpà boriinɔamɛ. Aɔ̃é kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛ
Luda wɛ́tɛdaaa ai mɔ baplaa awɛɛplaa.
3 Mɛ́ ma sèedade gɔ̃ɔn plaaanɔ gba zɛ́
aɔ̃ annabikɛyã o gurɔ wàa swɛɛdo kɔ̃n
baaagɔ̃ɔo pì guu pɔsia utanɔo dadana.
4 Gbɛ̃ pìnɔn kù lí mɛ̀n plaa kɔ̃n dabu mɛ̀n
plaaa kɛ̀ zɛna anduna Dii aɛnɔ ũ. 5 Tó
gbɛ̃ e wɛtɛɛ à ĩa dańma, tɛ́ é bɔ ń lɛ́n à
ń ibɛɛ pìnɔ kpáta. Lɛn gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛtɛɛ
à ĩa dańma é ga lɛ. 6 Aɔ̃ɔ ludambɛ zɛ́
tatana gbãa vĩ, lɛ lou tón ma gurɔɔ kɛ̀
aɔ̃ɔe annabikɛyã ooro yãnzi. Aɔ̃ í liɛna
aru ũ gbãa vĩ dɔ. Aɔ̃é kisia bori sãnda
píngi kpá andunazi gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezia.
7 Tó aɔ̃ ń sèedadekɛna yã̀a, nɔ̀bɔ pãsĩ
kɛ̀ è bɔ gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto guu é zĩ̀ káńyo à
zĩ̀ bleńma à ń dɛdɛ. 8 Aɔ̃ gɛ̀nɔ égɔ̃ kaɛna
wɛ́tɛdaa kɛ̀ wà ń Dii pà lía zɛ́daa guu.
Yáasi guu wè wɛ́tɛdaa pì sísi Sɔdɔmu ke
Igipiti. 9 Gbɛ̃ píngi kɔ̃n bori píngio kɔ̃n
boriyã píngio kɔ̃n bùsu píngi gbɛ̃nɔ é ń
gɛ̀nɔ gwagwa ai gurɔ aagɔ̃ kɔ̃n a kusuo,
aɔ̃é we wà ń vĩiro. 10 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
tɔɔtɛanɔ é pɔnnaa kɛ aɔ̃é zĩbaa kɛ aɔ̃é gba
dakɔ̃nɛ, kɛ̀ annabi gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ wãwãa
kpàńzi pìnɔ gàga yãnzi. 11 Gurɔ aagɔ̃ kɔ̃n
a kusuo pì gbɛra Ludaa tò wesa wɛ̃̀ndidee
gɛ̃̀ńgu, ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà zɛ̀. Vĩa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń
énɔ kũ̀ maamaa. 12 Ben annabi pìnɔ kòto
gbãaa mà à bɔ̀ ludambɛ à bèńnɛ: À fɛɛ à
mɔ́ kɛ̀. Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ ibɛɛnɔ wɛ́ɛ fĩńma,
ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà tà musu ludambɛ luguu
guu. 13 Zĩ beeea tɔɔtɛ nìgãnigã pãsĩpãsĩ,
wɛ́tɛdaa pì lɛo kuridee gbòro, ben gɔ̃ɔn
bɔrɔ swɛɛplaaanɔ gàga tɔɔtɛnigãnigãna
pì guu. Vĩa gbɛ̃ kpaaanɔ kũ̀, ben aɔ̃ bɛ̀ɛ lì
Luda Musudenɛ. 14 Wãiyoo plaadee gɛ̃̀tɛ,
à aagɔ̃dee e kaa sa.

Kãkãki swɛɛplaade pɛna

15 Malaika swɛɛplaadee a kãkãki pɛ̀.
Kòto gbãaanɔ bɔ̀ ludambɛ wà bè:
Anduna kpata gɔ̃̀ wa Dii pɔ́ ũ
kɔ̃n kína kɛ̀ à kào,
eégɔ̃ kí blee gurɔ píngi.
16 Gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ
vɛ̃ɛvɛ̃ɛna ń kìtaa Luda aɛ pìnɔ kùɛkuɛ aɔ̃
dɔnzi kɛ̀nɛ 17 wà bè:
Dii Luda Gbãapingide
kɛ̀ ń kuu yã bensɔ̃ ń kuu ai tia,
wa n sáabu kɛ̀,
zaakɛ n bɔ kɔ̃n n gbãa bítaomɛ,
gbasa n na kíblenaa.
18 Boriinɔ pɔ fɛ̃̀,
ben n pɔfɛ̃ pìtamma.
N yãkpaɛkɛna kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔ gurɔɔ kà.
Nɛ́ fĩa bo n zɔ̀bleri annabinɔnɛ
kɔ̃n n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛnnɛɛnɔ,
nɛ́ féte gbɛ̃nsi,
nɛ́ andunadɛrinɔ dɛdɛ.
19 Ben wà Luda kpɛ́ kɛ̀ kú musu wɛ̃̀, ben
wà Luda bà kuunańyo àkpati è à guu.
Lou e pii, èe vĩi, èe pũtãa. Tɔɔtɛ nìgãni-
gã, lougbɛ pãsĩ kwɛ̀.

Nɔgbɛ̃ kɔ̃n kwã ìsio

12 Ben ma wɛ́ɛ sì sèeda bíta bɔnsaɛlɛ
ludambɛ. Nɔgbɛ̃ kee ɔfãntɛ̃ yina
bisa ũ, mɔvura kú à gbá gĩzĩ, à sɔsɔnɛ
mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔ kuna kífura ũ. 2 À
nɔ̀sina, ben nɔ̀wãwãa fɛ̀ɛa, èe nɛ́'iwãwã
wii lɛɛ. 3 Ben ma wɛ́ɛ sì pɔ́ pãndelɛ lu-
dambɛ sèeda ũ. Kwã ìsi tɛ̃a zónzon kú
gwe, à mì mɛ̀n swɛɛplaa, à koba mɛ̀n
kuri. À kífura mɛ̀n swɛɛplaaanɔ kukuna.
4 À sɔsɔnɛnɔ lɛo aagɔ̃dee wòro ludambɛ
kɔ̃n a vlãao à kwɛ̀ɛ tɔɔtɛ, ben à mɔ̀ à zɛ̀
nɔgbɛ̃ kɛ̀ yezi à nɛ́ ii pì aɛ, lɛ à e à nɛ́ kɛ̀
eé ii pì só yãnzi. 5 Ben nɔgbɛ̃ pì nɛ́gɔ̃gbɛ̃
kɛ̀ eé kí ble bori píngia kɔ̃n mɔ̀ gòo ì. Ben
wà nɛ́ pì sɛ̀ wà tào Luda kɔ̃n a kìtao kiia.
6 Nɔgbɛ̃ pì bàa lɛ̀ à tà sɛ̃̀n, guu kɛ̀ Ludaa
kɛ̀kɛnɛ, lɛ wà à gwa gurɔ wàa swɛɛdo kɔ̃n
baaagɔ̃ɔo guu.
7 Ben zɩ̃̀ fɛ̀ɛ ludambɛ, Mikaɛli kɔ̃n a
malaikanɔ zɩ̃̀ kà kɔ̃n kwã pìo, kwã kɔ̃n a
ìbanɔ zɩ̃̀ kàńyo. 8 Ben aɔ̃ gbãaa kɛ̃̀sã, aɔ̃ɔe
vɛ̃ɛkii e ludambɛ dɔro. 9 Wà pɛ̀ kwã ìsi
pìa wà à bɔ̀. Àmbe mlɛ̃̀ zii kɛ̀ wè be Ibil-
isi ke Setãn, anduna píngi sã̀sãri ũ. Wà
à bɔ̀ wà zù tɔɔtɛ kɔ̃n a ìbanɔ lɛdo. 10 Ben
ma kòto gbãaa mà ludambɛ à bè:
Wa Luda zɩ̃̀ blè sa,
à gbãa kɔ̃n à kpatao bɔ̀ gupuraaa,
à iko kpà kí kɛ̀ à kàa.
Zaakɛ wà pɛ̀ yãdimmaria wà à bɔ̀.
Àmbe ègɔ̃ wa gbɛ̃nɔ yakaa wa Ludanɛ
fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
11 Wa gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ blèa kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru
gbãaao
kɔ̃n ń sèedadekɛyão.
Aɔ̃ gì ń wɛ̃̀ndizi ai aɔ̃ gàa gào.
12 Beee yãnzi amɔa kɛ̀ á kú ludambɛɛnɔ
à pɔnnaa kɛ.
Wãiyoo tɔɔtɛ kɔ̃n ísiaao,
zaakɛ Ibilisi pìtaawa kɔ̃n pɔfɛ̃ bítaomɛ,
kɛ̀ à dɔ̃ kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ gɔ̃̀are kpáaro yãnzi.
13 Kɛ̀ kwã è wà a zu tɔɔtɛa, ben à pɛ̀ɛ
nɔgbɛ̃ kɛ̀ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì pìzi. 14 Ben wà kúu
bíta dɛ̀bɛ mɛ̀n plaaa kpà nɔgbɛ̃ pìa, lɛ à
vĩa à kɛ zã̀ kɔ̃n mlɛ̃̀ pìo, à tá guu kɛ̀ wà
kɛ̀kɛnɛ sɛ̃̀n, lɛ wà à gwa gwe wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n
a kusuo. 15 Mlɛ̃̀ pì í pìsi nɔgbɛ̃ pì kpɛɛ lán
swaa bà, lɛ ísɔ̃ e à à sɛ́, 16 ben tɔɔtɛ nɔgbɛ̃
pì mì sì, à a lɛ́ wɛ̃̀ à í kɛ̀ bɔ̀ kwã lɛ́n pì mì.
17 Ben kwã pì fɛ̃̀ nɔgbɛ̃ pìzi, à gàa zɩ̃̀ ká
kɔ̃n à borii kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda
yã kɛ̀ Yesu à sèeda kɛ̀ kũnanɔ. 18 Kwã pì
zɛna ísia lɛ́a.

Nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ̀n plaaanɔ

13 Ben ma nɔ̀bɔ pãsĩ è èe bɔɔ ísiaa pì
guu, à mì mɛ̀n swɛɛplaa à koba
mɛ̀n kuri. Koba mɛ̀n kuri pìnɔ kífura
kukuna. Dɔkɛna kɔ̃n Ludao tɔ́ kɛ̃na à mì
pìnɔa. 2 Nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ má è pì bɔ̀ lán gbèka
bà, à ɔɔ pãsĩ maamaa. À lɛ́ dɛ lán músu
lɛ́ bà. Kwã a gbãaa kpàa kɔ̃n a kíblekitao
kɔ̃n a iko bítao. 3 À mì pìnɔ doke dɛ lán
wà à kari kɛ̀ ai à kà gana bà, ben à bɔ̀ pì

yȁa. À yã bɔ̀ anduna gbɛ̃ píngi saɛ, ben
aɔ̃ tɛ̀zi. 4 Ben aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ kwã pìnɛ, kɛ̀ à a
iko kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìa yãnzi. Aɔ̃ dɔnzi kɛ̀
nɔ̀bɔ pãsĩ pìnɛ dɔ aɔ̃ bè: Dé bé à kà nɔ̀bɔ
pãsĩ pì ũu? Dé bé eé fɔ̃ à zȉ káo?
5 Wà wada yã'ona lɛ́ kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìa
à Luda tɔ́ zaaa sío, ben wà à gbà zɛ́ à
iko kɛ ai mɔ baplaa awɛɛplaa. 6 Ben à nà
dɔkɛnaa kɔ̃n Ludao à à tɔ́ zaaa sì kɔ̃n à
kúkiio kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ. 7 Wà
à gbà zɛ́ à zȉ ká kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ à zȉ
blɛ́mma. Wà à gbà zɛ́ dɔ àgɔ̃ iko vĩ bori
píngia kɔ̃n gbɛ̃ píngio kɔ̃n boriyã píngio
kɔ̃n bùsu píngio. 8 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔ
é dɔnzi kɛ nɔ̀bɔ pãsĩ pìnɛ ń píngi, gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ tɔ́ kú wɛ̏ndi takadanloonɔ. Takada pì
nɛ́ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ wà dɛ̀ lɛ Ludaa kpɛ́ à an-
duna káɛ pɔ́mɛ. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ wà à kũ zȉzɔ ũu weé
à kũmɛ.
Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ wà à dɛ fɛ̃ɛdaao fɛ̃ɛdaan
weé à dɛo.
Beee e oo Luda gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃gɔ̃ mɛna vĩ,
aɔ̃gɔ̃ náanɛ vĩ.
11 Ben ma nɔ̀bɔ pãsĩ pãnde è èe bɔɔ
tɔɔtɛn. À koba vĩ mɛ̀n plaa lán sãnɛ bɔ̀rɔ
pɔ́ bà, mɔde à yã ò lán kwã bàmɛ. 12 À
nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ pì iko píngi kɛ̀ à wáa.
À tò tɔɔtɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ dɔnzi
kɛ nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ kɛ̀ wà à kari kɛ̀
ai à kà gana à bɔ̀ yȁa pìnɛ. 13 À dabuyã
bítanɔ kɛ̀, baa se à tò tɛ́ bɔ̀ ludambɛ à
lɛ̀ɛ tɔɔtɛa gbɛ̃nɔ wáa. 14 À gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
tɔɔtɛanɔ sȁsã kɔ̃n dabuyã kɛ̀ wà à gbà
zɛ́ à kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ káaku pì wáanɔ. À
bɛ̀ńnɛ aɔ̃ nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ wà à kari kɛ̀ kɔ̃n
fɛ̃ɛdaao, ben à kpɛ́ bɛ̃ɛ taka kɛ. 15 Wà
à gbà zɛ́ à wɛ̏ndi kpà nɔ̀bɔ pãsĩ taka
pìa, ben nɔ̀bɔ pãsĩ taka pì yã ò à tò wà
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì dɔnzi kɛnɛzinɔ dɛ̀dɛ. 16 À
tò wà sèeda kɛ̀ ń baade píngi ɔplaaa kɛ
ń mì'aɛ, nɛ́ féte gbɛ̃nsi, auzikideenɔ kɔ̃n
takaasideenɔ, zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ. 17 Gbɛ̃
kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pì tɔ́ sèeda vĩro kesɔ̃ à tɔ́
lamba, adee é fɔ̃ à pɔ́ yá kesɔ̃ à lúro.
18 Ɔ̃ndɔ̃yãn yɛ̀. Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛzɛ̃ɛ vĩ, à nɔ̀bɔ
pãsĩ pì lamba dɔdɔ, zaakɛ gbɛ̃ntee tɔ́ lam-
bamɛ. À lamba nɛ́ wàa aagɔ̃ kɔ̃n baaagɔ̃
awɛɛswɛɛdomɛ. (666)

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń bónɔ

14 Ben ma Sãnɛ Bɔ̀rɔ pì è zɛna Zayɔn
kpiiia. Gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa swɛɛplaa
awɛɛaagɔ̃ɔ kúo. À tɔ́ kɔ̃n à De tɔ́o kɛ̃na
ń mì'aɛnɔa. 2 Ma kĩi mà à bɔ̀ ludambɛ
lán ísɔ̃kana kĩi bà, lán lapatana gbãaa bà.
Kĩi kɛ̀ má mà pì dɛ lán mɔrɔlɛrinɔ mɔrɔ'ɔ
bà. 3 Gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa swɛɛplaa awɛɛsiigɔ̃ɔ
pìnɔɔ e lɛ̀ dufu sii kìta kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n si-
igɔ̃ɔnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ aɛ. Gbɛ̃kee e fɔ̃ à lɛ̀
pì dàdaro, sé gbɛ̃ kɛ̀ wà ń bó anduna guu
pìnɔ. 4 Aɔ̃mbe gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gbãsĩ kɛ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔroonɔ ũ, kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu lɛzi. Aɔ̃ègɔ̃
tɛ́ Sãnɛ Bɔ̀rɔzi guu kɛ̀ è gán píngi. Wà ń
bó gbɛ̃ káakunɔ ũ Ludanɛ kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔ
pìo. 5 Wèe ma ziki kɛ̀ aɔ̃ ɛgɛɛ tòro, aɔ̃ɔ
taari vĩro.

Yãkpaɛkɛgurɔ baarukpana

6 Ben ma malaika pãnde è èe vĩaa
musumusu. À baaru nnaa kɛ̀ kuu gurɔ
píngi kũna lɛ à kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
tɔɔtɛnɔnɛ, bùsu píngi, bori píngi, boriyã
píngi kɔ̃n gbɛ̃ píngio. 7 À ò gbãngbãn à
bè: À vĩa kɛ Ludanɛ à bɛ̀ɛ línɛ, zaakɛ
à yãkpaɛkɛna kɔ̃n gbɛ̃nɔo gurɔɔ kà. À
dɔnzi kɛ Luda kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n ísi-
aao kɔ̃n bianɔ kɛ̀nɛ.
8 Malaika plaadee tɛ́ à kpɛɛ à bè: Ba-
bilɔnu gbòro! Wɛ́tɛda bíta pì gbòro! À tò
bori píngi a pãpãkɛna wɛ̃ɛ kɛ̀ è mɔ́ Luda
pɔfɛ̃o mì.
9 Malaika aagɔ̃dee tɛ́ ń kpɛɛ, à ò gbãng-
bãn à bè: Tó gbɛ̃ dɔnzi kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pìnɛ
kɔ̃n à takao à à sèeda sì a mì'aɛa kesɔ̃ a
ɔɔ, 10 àmbe eé Luda pɛ̃tɛ̃ wɛ̃ɛ kɛ̀ wà kà à
pɔfɛ̃ togoon atɛ̃ɛ mi, eé wãwãa ma tɛ́ kɔ̃n
ɔfãntɛ̃gbɔ̃o guu zaa Luda malaikanɔ kɔ̃n
Sãnɛ Bɔ̀rɔo aɛzĩ. 11 Aɔ̃ wɛ́ɛtãmma tɛ́sukpɛ
égɔ̃ dɔ gurɔ píngi. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɔnzi kɛ̀
nɔ̀bɔ pãsĩ pìnɛ kɔ̃n à takao aɔ̃ à tɔ́ sèeda
kɛ̀nɔ ĩampana vĩro fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.

12 Beee e oo Luda gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃gɔ̃ mɛna vĩ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna aɔ̃ɔe Yesu náanɛ kɛɛnɔ.

13 Ben ma kòto mà à bɔ̀ ludambɛ à bè: Ǹ kɛ̀kii kɛ̃. Aubarikadenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é ga Dii guu zaa tiaanɔ ũ. Luda Nini bè: Lɛmɛ! Aɔ̃é kámma bo kɔ̃n ń zĩio, zaakɛ aɔ̃ maakɛna gbɛ̀ tɛ́ńzi.

Tɔɔtɛ pɔ́nɔ kɛ̃kɛ̃na

14 Ben ma ludambɛ lugu puraa è, pɔ́kee vɛ̃ɛa lán gbɛ̃ntee bà. À vura fùra kuna, à konto lɛ́nna kũna. 15 Ben malaika pãnde bɔ̀ Luda kpɛ́n à lɛ́ gbãaa zù gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna ludambɛ luguuazi à bè: Ǹ konto ká pɔ́zi ǹ kɛ̃, zaakɛ tɔɔtɛ pɔ́nɔ mà, à kà kɛ̃na. 16 Ben gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna ludambɛ luguua a konto màɛ tɔɔtɛ à tɔɔtɛ pɔ́nɔ kɛ̃̀kɛ̃.

17 Malaika pãnde bɔ̀ musu Luda kpɛ́n, à konto lɛ́nna kũna dɔ. 18 Ben malaika pãnde kɛ̀ tɛ́ iko vĩi bɔ̀ sa'okiia. À lɛ́ gbãaa zù gbɛ̃ kɛ̀ konto lɛ́ nna kũna pìzi à bè: Ǹ n konto lɛ́nnaa ká geepi kɔ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔzi ǹ zɔ̃zɔ̃, zaakɛ à bɛɛ mà. 19 Ben malaika pì a konto màɛ tɔɔtɛ à geepi kɔ̀nɔ zɔ̃̀zɔ̃ à kà geepi'ifɛ̃ki bíta kɛ̀ dɛ Luda pɔfɛ̃pitabɔ ũu guu. 20 Wà kɛ̀sɛ pɛ̀ɛpɛɛ geepi kɔ̀ pìnɔa wɛ́tɛ kpɛɛ, ben aru bɔ̀ɛ geepi'ifɛ̃kii guu à dàgula ai kiloo wàa do kpɛ́ basɔɔro, à lezĩ kà sɔ̃ aizi lɛ́n.

Kisia zãade mɛ̀n swɛɛplaaanɔ kpánzina

15 Ben ma sèeda pãnde è ludambɛ, à bíta à bɔ̀ ma saɛ. Malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔɔ kisia zãade mɛ̀n swɛɛplaaanɔ kũna. Beeen Luda é a pɔfɛ̃pitammana mì dɛo.

2 Ben ma pɔ́ke è lán sɛ̀bɛ bà, à dɛ lán dígi bà kakɔ̃ana kɔ̃n tɛ́o. Ma gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zĩ̀ blè nɔ̀bɔ pãsĩ pìa kɔ̃n à takao kɔ̃n à tɔ́ lambaonɔ è zɛna sɛ̀bɛ kɛ̀ dɛ lán dígi bà pì saɛ, aɔ̃ mɔrɔ kɛ̀ Ludaa kpàḿmanɔ kũkũna. 3 Aɔ̃ɔe Luda zɔ̀bleri Musa lɛ̀ sii kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔ lɛ̀o wà bè:
Dii Luda Gbãapingide,
n yãkɛnanɔ bíta, aɔ̃ bɔ̀ wa saɛ.
Bori píngi Kína,
nɛɛ̀ yã kɛ a zɛ́a kɔ̃n yãpuraao.
4 Dii, dé bé à n vĩa vĩroo?
Dé bé eé gí n tɔ́ kpázii?
Zaakɛ n mɛ̀n do, ḿbe ń kú adona.
Bori píngi é mɔ́ dɔnzi kɛnnɛ,
zaakɛ n maakɛnanɔ bɔ̀ gupuraaa.

5 Beee gbɛra ma Luda kpɛ́ è wɛ̃na musu, àmbe bisakutaa kɛ̀ à doka kún ũ. 6 Ben malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kisia mɛ̀n swɛɛplaa kũnanɔ bɔ̀ɛ kpɛ́ pì guu. Aɔ̃ táaru bisa pura fénfen kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛ kùńla, vura asaa dɔdɔ ń kùsɛa. 7 Ben pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔ doke vura zubɔ kpà malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔ baadea, Luda kɛ̀ ègɔ̃ kuu gurɔ píngi pɔfɛ̃ kán à pà. 8 Luda gakui kɔ̃n a gbãaao tɛ́sukpɛ kpɛ́ pì pà. Gbɛ̃ke é fɔ̃ à gɛ̃nlo ai malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kisia mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ gàa à mì dɛ̀o.

Luda pɔfɛ̃ pitana andunazi

16 Ben ma kòto gbãaa mà bɔna Luda kpɛ́n, à bè malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔnɛ: À gá à Luda pɔfɛ̃ kɛ̀ kú zubɔ mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ guu ɛɛ andunaa. 2 À káakudee gàa à a zubɔ ɛ̀ɛ andunaa. Ben bɔ̀gĩi zaa pãsĩnɔ bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ, kɛ̀ aɔ̃è dɔnzi kɛ à takanɛnɔa.

3 À plaadee a zubɔ ɛ̀ɛ ísiaaa. Ben ísia'i gɔ̃̀ lán gɛ̀ aru bà, pɔ́ bɛ̃ɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à guunɔ gàga píngi.

4 À aagɔ̃dee a zubɔ ɛ̀ɛ swaanɔ kɔ̃n bianɔa, ben í pìnɔ lì aru ũ. 5 Ben má mà malaika kɛ̀ í iko vĩi bè:
Kuadonade, mmɔn kɛ̀ ń kuu yãa,
bensɔ̃ ń kuu kɔ̃n a tiaao,
n yãkpaɛ kɛ̀ńyo a zɛ́amɛ.
6 Aɔ̃ n gbɛ̃nɔ kɔ̃n n annabinɔ aru kwɛ̀ɛ,
ben n aru kpàḿma aɔ̃ɔ mì.
À kɔ̃ sìńyo lɛ.
7 Ben ma kòto mà bɔna sa'okiia à bè:
Lɛmɛ, Dii Luda Gbãapingide,
n yãkpaɛ kɛ̀ńyo a zɛ́amɛ,
bensɔ̃ ń yãpuraa vĩ.

8 À siigɔ̃dee a zubɔ ɛ̀ɛ ɔfãntɛ̃a, à tò à tɛ́
gbɛ̃nteenɔ kpàta. 9 À puusu gbãaa ń pá,
ben aɔ̃ Luda kɛ̀ kisia beeenɔ iko vĩ tɔ́ zaaa
sì. Aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ liɛ wà bɛ̀ɛ línɛro.
10 À sɔɔrodee a zubɔ ɛ̀ɛ nɔ̀bɔ pãsĩ
kíblekitaa, ben gusiaa dà à kpatala.
Gbɛ̃nɔɔ e ń lɛ́ yãakɔ̃tɛ wãwãa guu, 11 ben
aɔ̃ Luda Musude tɔ́ zaaa sì aɔ̃ wãwã kɔ̃n
ń bɔ̀gĩio yãnzi. Aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ liɛ wà kpɛɛ lì ń
yãkɛnanɔnɛro.
12 À swɛɛdodee a zubɔ ɛ̀ɛ swadaa kɛ̀ wè
be Yuflatia, ben swaa pì í bàba, ben zɛ́ bɔ̀
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kínanɔnɛ. 13 Ben ma zĩnnɔ
è mɛ̀n aagɔ̃ lán blɔ̀nɔ bà aɔ̃ɔe bɔɔ kwã kɔ̃n
nɔ̀bɔ pãsĩo kɔ̃n annabi ɛgɛɛo lɛ́n. 14 Zĩn
dabuyãkɛrinɔmɛ. Aɔ̃ɔe gaa anduna píngi
kínanɔ kiia, lɛ wà ń kakɔ̃a aɔ̃ zì̃ ká Luda
Gbãapingide gurɔ bíta zĩ yãnzi. 15 À ma!
Mɛ́ mɔ́ lán kpãi bàmɛ. Aubarikadeen gbɛ̃
kɛ̀ a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔɔ ũ, à a pɔ́kãsãanɔ dana,
lɛ àton bɔ bũu wà à bũukɛɛ ero yãnzi.
16 Ben zĩn pìnɔ kína pìnɔ kàkɔ̃a guu kɛ̀
wè be kɔ̃n Eberu yão Amagɛdɔ̃.
17 À swɛɛplaadee a zubɔ ɛ̀ɛ ĩaa. Ben
kòto gbãaa bɔ̀ kìta kiia Luda kpɛ́n à bè:
À kɛ̀n gwe. 18 Lou e pii, èe vĩi èe pũ-
tãa. Tɔɔtɛ nìgãnigã pãsĩpãsĩ. Zaa lán wà
gbɛ̃ntee kàɛ tɔɔtɛ nà, à taka borii e kɛ
zikiro, à pãsĩ kɛ̀ bíta. 19 Wɛ́tɛda tɔ́dee
kpàatɛkɔ̃rɛ lɛo aagɔ̃, ben bori píngi wɛ́tɛ-
daanɔ gbòro. Wɛ́tɛda tɔ́de Babilɔnu yã
dɔ̀ Ludan, ben à a pɔfɛ̃ pãsĩ wɛ̃ togoo
kpàa à mì. 20 Ísia luannɔ gɛ̀̃ zɛ́la píngi,
wèe wɛ́ɛ si kpiiinɔlɛ dɔro. 21 Lougbɛ bí-
tanɔ bɔ̀ ludambɛ, aɔ̃ kà kiloo baplaa. Aɔ̃
sìsi gbɛ̃nteenɔa, ben aɔ̃ Luda tɔ́ zaaa sì
lougbɛ kisiadee pì yãnzi, zaakɛ kisia pì
pãsĩ maamaa.

Kaarua kɛ̀ di nɔ̀bɔ pãsĩa

17 Malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ
zubɔ mɛ̀n swɛɛplaa kũna pìnɔ
doke bèmɛ: Ǹ mɔ́ mà yã kɛ̀ eé wí
kaarua tɔ́dee kɛ̀ vɛ̃ɛna swaa pariinɔa
ɔdɔannɛ. 2 Anduna kínanɔ pãpãa kɛ̀o, an-
duna gbɛ̃nɔ à pãpãkɛna wɛ̃ɛ mì wà kà̃.
3 Luda Nini mɔnama guu malaika pì gàa-
mao gbáan. Ben ma nɔgbɛ̃ ke è dina nɔ̀bɔ
pãsĩ tɛ̃aaa. Dɔkɛna kɔ̃n Ludao tɔ́nɔ fĩfĩa,
à mì mɛ̀n swɛɛplaa, à koba mɛ̀n kuri.
4 Nɔgbɛ̃ pì bisa gaarura'ide kɔ̃n à wɛ́ɛ
tɛ̃adeeo yina, à zãblebɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vu-
raonɔ dana kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n òsonɔ.
À vura togo kũna, tɛ̀̃ pɔ́nɔ kɔ̃n à pã-
pãkɛna gbãsĩnɔ kán à pà. 5 Wà tɔ́ asiidee
kɛ̀̃ à mì'aɛa wà bè:

Wɛ́tɛda tɔ́de Babilɔnu,
kaaruanɔ kɔ̃n anduna tɛ̀̃ pɔ́nɔ da.

6 Má è nɔgbɛ̃ pì Luda gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛ́dɛ
Yesu sèedakɛna yãnzinɔ aru mì à kà̃ èe à
dɛɛ.
Kɛ̀ ma à è, à yã bɔ̀ ma saɛ maamaa.
7 Ben malaika pì ma la à bè: Bɔ́yãnzin
à yã bɔ̀ n saɛzi? Mɛ́ nɔgbɛ̃ pì asii onnɛ
kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ à à sɛna asiio, kɛ̀ à mì
mɛ̀n swɛɛplaa à koba mɛ̀n kuri pì. 8 Nɔ̀bɔ
pãsĩ kɛ̀ ń è pì kuu yã, ben à kuu tia
dɔro, bensɔ̃ eé bɔ gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto guu
à mì pɛ́ kaatɛnaa. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛa,
kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takadan zaa anduna
daɛgurɔɔaroonɔ, tó aɔ̃ nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ kuu
yã, ben à kuu tia dɔro, mɔde eé ɛara à
mɔ́ pì è, à yã é bɔ ń saɛ. 9 Laasuudee
kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ yãn yɛ̀. Mì mɛ̀n swɛɛplaaa
pìnɔ nɛ́ sì̃sĩ mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì
vɛ̃ɛnaanɔmɛ. Kí gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔmɛ dɔ.
10 Aɔ̃ gɔ̃ɔn sɔɔroo lɛ̀ɛ, gbɛ̃ doo kuu, gbɛ̃
doo kpɛ́. Tó à mɔ̀, eé gì kɛro. 11 Nɔ̀bɔ
pãsĩ kɛ̀ kuu yã, ben à kuu tia dɔroo pì nɛ́
kína sɔraagɔ̃deemɛ. Gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔ
dokemɛ dɔ. Èe mì pɛɛ kaatɛnaa. 12 Koba
mɛ̀n kuri kɛ̀ ń è pìnɔ nɛ́ kí gɔ̃ɔn kuri kɛ̀
aɔ̃ɔe kpata ble kɔ̀roonɔmɛ. Mɔde aɔ̃é kí
ble gurɔ zaka féte guu kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩo
lɛdo. 13 Aɔ̃ gɔ̃ɔn kuri pìnɔ lɛ́ dɔ̃nkɔ̃mɛ.
Aɔ̃é ń gbãa kɔ̃n ń ikoo kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìa.
14 Aɔ̃é zì̃ ká kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo, mɔde eé zì̃
bleḿma, zaakɛ diinɔ Diimɛ, kínanɔ Kí-
namɛ. À gbɛ̃ náanɛdee kɛ̀ à ń sísi à ń
sɛ́nɔɔ kúo. 15 Ben malaika pì bèmɛ: Swaa
kɛ̀ ń è kaarua vɛ̃ɛnaḿmanɔ nɛ́ gbɛ̃nɔ
kɔ̃n pariinɔ kɔ̃n boriinɔ kɔ̃n boriyãnɔmɛ.

16 Nɔ̀bɔ pãsĩ kɔ̃n koba mɛ̀n kuri kɛ̀ ń è
pìnɔ é za kaarua pìn. Aɔ̃é à kaatɛ aɔ̃ à tó
bũu. Aɔ̃é à só aɔ̃é té sɔ̃a. 17 Zaakɛ Luda a
pɔyezi dàńnɛ ń swɛ̃̀n aɔ̃ lɛdolɛ kɛmɛ. Aɔ̃é
ń kpata kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìa ai Luda yã gá
papao. 18 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ ń è pì né wɛ́tɛda tɔ́dee
kɛ̀ iko vĩ anduna kínanɔamɛ.

Babilɔnu lɛɛna

18 Beee gbɛra ma malaika pãnde è
bɔna ludambɛ. À iko bíta vĩ, à
gakui anduna pù. 2 À wii gbãaa lɛ̀ à bè:
Babilɔnu lɛ̀ɛ, wɛ́tɛda tɔ́dee pì lɛ̀ɛ.
À gɔ̃̀ zĩnnɔ kúkii ũ, tãa bori píngi tò ũ,
bãa kɛ̀ wè ń tɛ̃̀ bo wà zańgunɔ bɛɛ ũ.
3 Zaakɛ bori píngi à pãpãkɛna wɛ̃ɛ
kɛ̀ è mɔ́ Luda pɔfɛ̃o mì.
Anduna kínanɔ pãpãa kɛ̀o,
ben anduna laatarinɔ kɛ̀ auzikideenɔ ũ
à nnamana bíta guu.
4 Ben ma kòto pãnde mà bɔna ludambɛ
à bè:
À bɔɛ à guu ma gbɛ̃nɔ,
lɛ a ɔɔ tóngɔ̃ kú à durunnɔ guu
yã kɛ̀ weé mɔ́nɛnɔ tón a lero yãnzi.
5 Zaakɛ à durunnɔ gbã̀ à zɔ̃̀ ludambɛɛa,
ben à dàkɛnanɔ dɔ̀ Ludan.
6 À fĩa bonɛ yã kɛ̀ à kɛ̀ńnɛa,
à kɛnɛ à yãkɛnaa lɛo plaa.
À pɔfɛ̃ wɛ̃ kánɛ a togoon
dɛ pɔ́ kɛ̀ à kàńnɛla lɛo plaa.
7 À wãwã kɔ̃n wɛ̃ndaao kpázi,
lán à tɔ́ kɛ̀ nnamana guu lɛ́n nà.
Zaakɛ è be a swɛ̃̀ guu,
kínan a ũ vɛ̃ɛna a kìtaa,
gyaanɔ takaasideen a ũro,
é sósobi kɛ zikiro.
8 Beee yãnzi kisia kɛ̀kiinɔ é à le gurɔ dozi,
gagyã kɔ̃n wɛ̃ndaao kɔ̃n nɔaao.
Tɛ́ bé eé à kpáta,
zaakɛ Dii Luda à yãkpaɛkɛri gbãa.
9 Anduna kína kɛ̀ aɔ̃ pãpãa kɛ̀o aɔ̃ nnaa
màonɔ, tó aɔ̃ à tɛ́kũna luguu è, aɔ̃é ɔ́ɔ dɔ
aɔ̃é kpãngeda kɛ. 10 Aɔ̃é zɛ kãa vĩa guu
wãwãa kɛ̀ wà kpàzi yãnzi aɔ̃ be:
Wãiyoo, wãiyoo, wɛ́tɛda bíta!
Wɛ́tɛda ikode Babilɔnu!
Yã mɔ̀ à vɛ̃̀ɛmma gurɔ do gɔ̃ɔɔ́?
11 Anduna laatarinɔ é ɔ́ɔ dɔ se, aɔ̃é
sósobi kɛnɛ, kɛ̀ gbɛ̃ke é ń laa kɛ̀ki-
inɔ lúḿma dɔro yãnzi: 12 Vura, kon-
dogi, gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ, òsonɔ, bisa ɔɔdeenɔ,
bisa tɛ̃a kɔ̃n à gaarura'ideenɔ, siliki, lí
maa bori pínginɔ, pɔ́ kɛ̀ wè kɛ kɔ̃n
wesaswaaonɔ kɔ̃n lí bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n mɔ̀-
gotɛ̃nɔ kɔ̃n mɔ̀sinɔ kɔ̃n gbɛ̀ puraanɔ
píngi, 13 lítɛɛ gũ nnannaanɔ, dò pɔ́nɔ,
tuaetitinɔ, lí'ɔ gũ nnannaanɔ, geepiwɛ̃ɛ,
nɔ́si, flawa, pɔ́wɛɛnɔ, zùnɔ, sãanɔ, sɔ̃nɔ
kɔ̃n ń góronɔ, zɔ̀nɔ kɔ̃n gbɛ̃ntee wɛ̃̀ndinɔ.
14 Weé benɛ: Pɔ́ maaa kɛ̀ nɛɛ̀ à ni dɛɛnɔ
yã̀amma píngi. N nnamana kɔ̃n n gakuio
pìtingu píngi, né e ziki dɔro.
15 Laatari kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀ auzikideenɔ ũ wɛ́tɛ-
daa pì gãzĩnɔ é zɛ kãa vĩa guu wãwãa kɛ̀
wà kpàzi yãnzi. Aɔ̃é ɔ́ɔ dɔ wà sósobi kɛ
16 aɔ̃ be:
Wãiyoo, wãiyoo wɛ́tɛda tɔ́de!
À táaru bisa yì yã
kɔ̃n bisa gaarura'ideeo kɔ̃n à wɛ́ɛ
tɛ̃adeeo.
À zãblebɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vuraonɔ dà yã
kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n òsonɔ.
17 À auziki píngi kàatɛ gurɔ do gɔ̃ɔ.
Góro'itɛ diinɔ kɔ̃n táa'orinɔ kɔ̃n góro
gbɛ̃nɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è zĩi kɛ ísiaalaanɔ é zɛ
zã̀azã ń píngi. 18 Tó aɔ̃ wɛ́tɛdaa pì tɛ́kũna
luguu è, aɔ̃é wii lɛ́ wà be: Wɛ́tɛda kee kuu
yã kɛ̀ à bíta kà wɛ́tɛdaa kɛ̀kii ũro. 19 Aɔ̃é
ɔ́ɔ dɔ aɔ̃é kpãngeda kɛ, aɔ̃é sósobi kɛ aɔ̃é
wii lɛ́ wà be:
Wãiyoo, wãiyoo wɛ́tɛda tɔ́de!
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ góro'itɛ vĩ ísiaalaanɔ píngi
kɛ̀ auzikideenɔ ũ wɛ́tɛdaa pì auziki kɛ̀ dìn
sàabu,
ben à gɔ̃̀ bɛzĩ ũ gurɔ do gɔ̃ɔ.
20 À pɔnnaa kɛ à yã musu
ludambɛdeenɔ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ kɔ̃n à
zĩ̀rinɔ kɔ̃n à annabinɔ, zaakɛ Luda bé à
gɛ̃ɛ bòaare.

21 Ben malaika gbãadee gbɛ̀ kɛ̀ kà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ ũu sɛ̀ à zù ísiaa guu à bè:
Lɛn weé wɛ́tɛda tɔ́de Babilɔnu zun lɛ kɔ̃n gbãaao,
weé wɛ́tɛdaa pì e ziki dɔro.
22 Weé mɔrɔ ke gã̀gã'ɔ
ke kure ke kãkãki'ɔ ma n guu ziki dɔro.
Weé ɔzĩkeri ke e n guu ziki dɔro.
Weé wísilɔgbɛ kĩi ma n guu ziki dɔro.
23 Weé fitia gupuraa e n guu ziki dɔro.
Weé nɔsɛkĩi ma n guu ziki dɔro.
N laatarinɔ nɛ́ anduna gbɛ̃nsinɔmɛ yã,
n pɔ́ dà bori píngia n ń mì lìɛ.
24 Wà annabinɔ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ aru è à guu kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛ́dɛ anduna guunɔ ń píngi.

Pɔnnakɛna ludambɛ

19 Beee gbɛra ma kòto gbãaa mà ludambɛ lán parii yã'ona bà à bè:
Aleluya!
Wa Luda bé à zĩ̀ blè!
Àmbe gakui kɔ̃n gbãaao vĩ ado,
2 zaakɛ è yãkpaɛ kɛ a zɛ́a kɔ̃n yãpuraaomɛ.
À yãkpaɛ kɛ̀ kɔ̃n kaarua tɔ́dee
kɛ̀ anduna yàka kɔ̃n a pãpãkɛnao.
À a zɔ̀blerinɔ dɛdɛna gɛ̃ɛ bòa.
3 Aɔ̃ bè dɔ:
Aleluya!
À tésukpɛ égɔ̃ dɔ gurɔ píngimɛ.
4 Gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔnɔ kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔnɔ dàɛdaɛ wà dɔnzi kɛ̀ Luda kɛ̀ vɛ̃ɛna a kìtaanɛ aɔ̃ bè:
Aami! Aleluya!

Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛpɔblee

5 Ben ma kòto mà bɔna kìta pì kiia à bè:
À wa Luda tɔ́ kpá amɔa à zɔ̀blerinɔ a píngi,
amɔa kɛ̀ á à vĩa vĩinɔ nɛ́ féte gbɛ̃nsi.
6 Ben ma kòto mà lán pari yã'ona bà, lán ísɔ̃kana kĩi bà, lán lapatana gbãaa bà à bè:
Aleluya!
Dii wa Luda Gbãapingide nà kíblenaa.
7 Wà pɔnnaa kɛ wà yáa dɔ wà à tɔ́ kpá,
zaakɛ Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛgurɔɔ kà,
à nɔɔ sorumi mà.
8 Wà táaru bisa pura fénfen kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛ kpàa à yi.
Táaru bisa pì nɛ́ Luda gbɛ̃nɔ yãmaaakɛnanɔmɛ.
9 Malaika bèmɛ: Ǹ kɛ̃.
Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ wà ń sísi Sãnɛ
Bɔ̀rɔ pì nɔsɛpɔbleeanɔ ũ. À bèmɛ dɔ:
Luda yã yãpuraan gwe. 10 Ma daɛ à aɛzĩ
lɛ mà dɔnzi kɛnɛ, ben à bèmɛ: Ǹ beee
tó. Ǹ dɔnzi kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri daan
ma ũ kɔ̃n n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ Yesu à sèeda
kɛ̀ kũnanɔ. Zaakɛ yã kɛ̀ Yesu à sèeda
kɛ̀n annabikɛyã'ona mì ũ.

Kirisi mɔna dina sɔ̃ puraaa

11 Ben ma ludambɛɛ è wɛ̃kɔ̃ana, ben
sɔ̃ puraa bɔ̀, gbɛ̃ kɛ̀ dia tɔ́n Náanɛde
Yãpurade. È yãkpaɛ kɛńyo, è zĩ̀ káńyo
a zɛ́a. 12 À wɛ́ɛ dɛ lán tévura bà, à kí-
fura kukuna pari. Tɔ́ ke kɛ̃na à mì'aɛa,
gbɛ̃ke tɔ́ pì yáasi dɔ̃ro, séde àpi. 13 À
uta kɛ̀ wà dà aru guu dana. À tɔ́n Luda
Yã. 14 Ludambɛ zĩ̀kpɛɛnɔɔ tɛ́zi, aɔ̃ɔ didi
sɔ̃ puraanɔa kɔ̃n táaru bisa pura fénfen-
o dadana. 15 Fɛ̃ɛda lɛ́ nnaa e bɔɔ à lɛ́n,
lɛ à boriinɔ lɛ́o. Eé kí blemma kɔ̃n mɔ̀
gòo eé kɛ̀sɛ pɛ́ɛ geepi bɛɛnɔa geepi'ifɛ̃kii
guu, àmbe Luda Gbãapingide pɔfɛ̃ pãsĩ ũ.
16 Wà tɔ́ kɛ̀kii kɛ̃̀ à utaa kɔ̃n à gbádaao:
Kínanɔ Kína, diinɔ Dii.
17 Ben ma malaika è à zɛna ɔfãn-
tɛ̃n. À lɛ́ gbãaa zù bãa kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩaa
musumusunɔzi píngi à bè: À mɔ́ à kakɔ̃a
à pɔ́ble bíta kɛ̀ Ludaa kɛ̀aree ble, 18 lɛ à
e à kínanɔ gɛ̀ só kɔ̃n soza gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n
gbãadeenɔ kɔ̃n sɔ̃nɔ kɔ̃n ń dìrinɔ kɔ̃n gbɛ̃
píngio, wɛ̃ɛnɛnɔ kɔ̃n zɔ̀nɔ, nɛ́ féte gbɛ̃nsi.
19 Ben ma nɔ̀bɔ pãsĩ è kɔ̃n anduna kínanɔ
kɔ̃n ń zĩ̀kpɛɛnɔ, aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a wà zĩ̀ ká kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ di sɔ̃a pìo kɔ̃n à zĩ̀kpɛɛnɔ. 20 Wà
nɔ̀bɔ pãsĩ pì kũ̀ lɛdo kɔ̃n annabi ɛgɛɛ kɛ̀
dabuyãnɔ kɛ̀ à aɛo. Dabuyã pìnɔn à gbɛ̃

kɛ̀ aɔ̃ɔ nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ à
takanɛnɔ sɔ̃̀são. Wà ń zú tɛ́ sɛbɛ kɛ̀ è kũ
kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o guu bɛ̃ɛ aɔ̃ plaa ń píngi.
21 Gbɛ̃ kɛ̀ di sɔ̃a gbɛ̃ kpaaanɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n
fɛ̃ɛdaa kɛ̀ bɔ̀ à lɛ́ guuo, ben bãanɔ ń gɛ̀nɔ
blè aɔ̃ kã̀ píngi.

Kirisi kíblena anduna guu wɛ̃̀ wàa sɔɔro

20 Ben ma malaika è bɔna ludambɛ
à gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto mɔ̀nɛ kũna
kɔ̃n mɔ̀kyako gbèreo. 2 À kwã kɛ̀ dɛ mlɛ̃̀
zii ũu kɛ̀ wè be Ibilisi ke Setãn kũ̀, ben
à mɔ̀ kàa ai wɛ̃̀ wàa sɔɔro. 3 Malaika pì à
zù gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto pì guu, à gbà tàtaàlɛ
à kwado sìkɔ̃rɛa, lɛ àton boriinɔ sãsãro ai
wɛ̃̀ wàa sɔɔroo pì gá papao. Beee gbɛra
weé à gbarɛ féte.

4 Ben ma kìtanɔ è kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛ-
naanɔ. Wà ń gbá zé aɔ̃ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n
gbɛ̃nɔo. Ma gbɛ̃ kɛ̀ wà ń mì zɔ̃̀ Luda yã
kɛ̀ Yesu a sèeda kɛ̀ ona yãnzinɔ è. Aɔ̃ɔe
dɔnzi kɛ nɔ̀bɔ pãsĩ ke à takanɛro. Aɔ̃ɔe à
sèeda kɛ ń mì'aɛ ke ń ɔɔaro. Aɔ̃ fɛ̀ɛ bɔna
gaan aɔ̃ kí blè kɔ̃n Kirisio wɛ̃̀ wàa sɔɔro.
5 Gɛ̀nɔ fɛɛna káakupɔn gwe. Gɛ̀ kpaaanɔɔ
e fɛɛro ai wɛ̃̀ wàa sɔɔroo pì gàa à pàpao.
6 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ baka kú gɛ̀nɔ
fɛɛna káakupɔ guunɔ ũ, aɔ̃ɔ kú adona. Ga
plaade iko vĩḿmaro. Aɔ̃égɔ̃ dɛ Luda kɔ̃n
Kirisio gbã̀gbãrinɔ ũmɛ, aɔ̃égɔ̃ kí bleeo ai
wɛ̃̀ wàa sɔɔro.

Setãn zuna tɛ́n

7 Tó wɛ̃̀ wàa sɔɔroo pì pàpa, weé Se-
tãn bɔ wà à gbarɛ. 8 Eé gá borii kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú anduna gooda siigɔ̃ɔanɔ sãsa, Gɔgu
kɔ̃n Magɔguo, eé ń kakɔ̃a lɛ aɔ̃ zĩ̀ ká.
Aɔ̃ɔ pari lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà. 9 Aɔ̃ dà
andunala aɔ̃ lìga Luda gbɛ̃nɔ bùrazi kɔ̃n
wɛ́tɛdaa kɛ̀ Ludaa yezio, mɔde tɛ́ bɔ̀ lu-
dambɛ à ń kpáta. 10 Wà Ibilisi kɛ̀ ń sãsã
sɛ̀ wà zù tɛ́ sɛbɛ kɛ̀ è kũ kɔ̃n ɔfãntɛ̃g-
bɔ̃o guu, guu kɛ̀ wà nɔ̀bɔ pãsĩ kɔ̃n annabi
ɛgɛɛo zùn. Aɔ̃égɔ̃ wãwãa kɛɛ fãantɛ̃ kɔ̃n
gwãavĩo gurɔ píngi.

Yãkpaɛ zãade kɛna

11 Ben ma kíblekita pura bíta è kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ vɛ̃ɛao. Tɔɔtɛ kɔ̃n musuo gusii lɛ̀ à aɛ,
guu kúńnɛ dɔro. 12 Ben ma gɛ̀wãadeenɔ
è, nɛ́ féte gbɛ̃nsi, aɔ̃ɔ zɛna kìta pì aɛ. Wà
takadanɔ wɛ̃̀wɛ̃, ben wà takada pãnde
wɛ̃̀ dɔ wɛ̃̀ndi takada ũ. Wà yãkpaɛ kɛ̀
kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔ aɔ̃ yãkɛnaa lán à kɛ̃na
takada pìnɔ guu nà. 13 Ísiaa gɛ̀wãadee
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a guunɔ kpà. Ga kɔ̃n gɛ̀wãao
gɛ̀wãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ń guunɔ kpà se. Ben
wà yãkpaɛ kɛ̀ kɔ̃n baadeo a yãkɛnaa.
14 Wà ga kɔ̃n gɛ̀wãao zù tɛ́ sɛ̀bɛ guu. Tɛ́
sɛ̀bɛ pì nɛ́ ga plaadeemɛ. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń
tɔ́ e wɛ̃̀ndi takada guuroonɔn wà ń zú tɛ́
sɛ̀bɛ pì guu.

Tɔɔtɛ dufu kɔ̃n musu dufuo

21 Ben ma tɔɔtɛ dufu kɔ̃n musu du-
fuo è, zaakɛ tɔɔtɛ káakupɔ kɔ̃n
musu káakupɔo gɛ̃̀tɛ, bensɔ̃ ísiaa kuu
dɔro. 2 Ben ma Luda wɛ́tɛda Yerusalɛmu
dufu è bɔna musu Luda kiia èe pitaa. Wà
kɛ̀kɛ lán nɔgbɛ̃ kɛ̀ à zãkɛna sorumi mà bà.
3 Ben ma kòto gbãaa mà bɔna kíblekita
kiia à bè: Luda vɛ̃̀ɛ kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ sa,
eégɔ̃ kúńyo, aɔ̃égɔ̃ dɛ à gbɛ̃nɔ ũ. Luda pì
égɔ̃ kúńyo a zĩnda ń Luda ũ. 4 Eé ń wɛ́ɛ'i
gogońnɛ píngi. Gaa égɔ̃ kuu dɔro ke só-
sobi ke ɔ́ɔdɔna ke wãwãa, zaakɛ yã ziinɔ
gɛ̃̀tɛ.

5 Ben gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa bè: Ǹ ma! Mɛ́ɛ
pɔ́ píngi kɛɛ dufu. Ben à bèmɛ: Ǹ kɛ̃, za-
akɛ yã kɛ̀nɔ náanɛ vĩ, bensɔ̃ yãpuraamɛ.
6 Ben à bèmɛ: À kɛ̀n gwe. Mámbe Alafa
kɔ̃n Omɛgao ũ, Naana kɔ̃n Mìdɛnao. Gbɛ̃
kɛ̀ ímii e à dɛɛ, mɛ́ à gba bia í wɛ̃̀n-
didee. 7 Gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ blè bé eégɔ̃ pɔ́ kɛ̀nɔ vĩ
píngi. Mɛ́gɔ̃ dɛ à Luda ũ, eégɔ̃ dɛ ma nɛ́ ũ.
8 Mɔde vĩadeenɔ kɔ̃n náanɛsaideenɔ kɔ̃n
zaakɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃dɛrinɔ kɔ̃n zinakɛrinɔ
kɔ̃n ɛ̃zɛ̃deenɔ kɔ̃n tãagbãgbãrinɔ kɔ̃n mɔ-
nafikideenɔ píngi, aɔ̃ baka égɔ̃ dɛ tɛ́ sɛ̀bɛ
kɛ̀ è kũ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o ũmɛ. Ga plaadeen
gwe.

Yerusalɛmu dufu

9 Malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ zubɔ
mɛ̀n swɛɛplaa kũna, kisia zãade mɛ̀n
swɛɛplaaa kán à pà pìnɔ doke mɔ̀ à bɛ̀mɛ:
Ǹ mɔ́ mà Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ dufu ɔdɔannɛ.
10 Luda Nini mɔnama guu malaika pì
ma sɛ à gàamao kpii bíta lezĩa. À Luda
wɛ́tɛda Yerusalɛmu ɔ̀dɔamɛ bɔna musu
Luda kiia, èe pitaa. 11 Èe tɛ́ kɛɛ kɔ̃n Luda
gakuio èe pii lán gbɛ̀ bɛ̀ɛdee bà, lán
dayamɔ bà. 12 À bĩi bíta lezĩ vĩ. À gãnu
mɛ̀n kuri awɛɛplaamɛ, malaika gɔ̃ɔn kuri
awɛɛplaaanɔɔ zɛzɛnan. Isaraili bori mɛ̀n
kuri awɛɛplaaanɔ tɔ́ kɛ̃na gãnu pìnɔa.
13 Gãnu mɛ̀n aagɔ̃ɔ kú ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa,
mɛ̀n aagɔ̃ɔ kú gu'igbãroo kpa, mɛ̀n aagɔ̃ɔ
kú sɔɔmɛtɛ kpa, mɛ̀n aagɔ̃ɔ kú ɔfãn-
tɛ̃gɛ̃kpɛn kpa. 14 Wà bĩi pì ɛ̃ɛ dàɛ gbɛ̀ mɛ̀n
kuri awɛɛplaaanɔa. Sãnɛ Bɔ̀rɔ zĩ̀ri gɔ̃ɔn
kuri awɛɛplaaanɔ tɔ́ kɛ̃na gbɛ̀ pìnɔa.

15 Malaika kɛ̀ èe yã oomɛ pɔ́yɔ̃bɔ kɛ̀
wà pì kɔ̃n vurao kũna, lɛ à wɛ́tɛdaa pì
yɔ̃o kɔ̃n à gãnunɔ kɔ̃n à bĩio. 16 Wɛ́tɛdaa
pì gooda siigɔ̃mɛ, à gbã̀a kɔ̃n à yàasao
sáamɛ. Ben à wɛ́tɛdaa pì yɔ̃̀ kɔ̃n pɔ́yɔ̃bɔ
pìo. À gbã̀a nɛ́ kiloo wàa kuri awɛɛ-
plaamɛ. À gbã̀a kɔ̃n à yàasao kɔ̃n à lezĩo
píngi sáamɛ. 17 À à bĩi yɔ̃̀ dɔ, à lezĩ gã̀sã-
suu baswɛɛplaa awɛɛsiigɔ̃. Malaika pì yɔ̃̀
gbɛ̃ntee gã̀sãsuu gbã̀a lɛ́mmɛ. 18 Wà bĩi
pì kɛ̀ kɔ̃n dayamɔo. Wɛ́tɛdaa pì nɛ́ vu-
ramɛ atɛ̃ɛ wásawasa lán dígi bà. 19 Wà
gbɛ̀ kɛ̀ wà wɛ́tɛdaa pì bĩi dàɛa kɛ̀kɛ kɔ̃n
gbɛ̀ bɛ̀ɛde bori sãnda píngio.
Wà gbɛ̀ káakupɔ kɛ̀kɛ kɔ̃n dayamɔo,
à plaadee kɔ̃n safiao,
à aagɔ̃dee kɔ̃n agatao,
à siigɔ̃dee kɔ̃n ɛmɛradio,
20 à sɔɔrodee kɔ̃n onisio,
à swɛɛdodee kɔ̃n kaanɛliao,
à swɛɛplaadee kɔ̃n kisolitio,
à sɔraagɔ̃dee kɔ̃n bɛrilio,
à kɛ̃ndodee kɔ̃n topazao,
à kuridee kɔ̃n kisopazao,
à kuri awɛɛdodee kɔ̃n yasintio,
à kuri awɛɛplaadee kɔ̃n amɛtisio.
21 Gãnu mɛ̀n kuri awɛɛplaaa pìnɔ nɛ́ òso
mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔmɛ. Wà ń píngi kɛ̀
kɔ̃n òsoo mɛ̀n doodo. Wɛ́tɛdaa pì zɛ́da nɛ́
vuramɛ atɛ̃ɛ, wè guu en lán dígi bà.

22 Mɛ́ɛ Luda kpɛ́ e wɛ́tɛdaa pì guuro,
zaakɛ Dii Luda Gbãapingide kɔ̃n Sãnɛ
Bɔ̀rɔɔn kpɛ́ pì ũ. 23 Wɛ́tɛdaa pì bà kú kɔ̃n
ɔfãntɛ̃ ke mɔvura gupunaoro. Luda gakui
bé è wɛ́tɛdaa pì pu, bensɔ̃ Sãnɛ Bɔ̀rɔ dɛ
à fitia ũ. 24 Boriinɔ é táa o à gupuraazi,
anduna kínanɔ é gɛ̃n kɔ̃n ń auzikinɔ. 25 À
gãnunɔ égɔ̃ tatana fãantɛ̃ zikiro, gwãavĩ
égɔ̃ kú gwe sɔ̃ro. 26 Weé gɛ̃n kɔ̃n bori-
inɔ auzikinɔ kɔ̃n ń pɔ́ ɔɔdeenɔ. 27 Mɔde
pɔ́ gbãsĩ ke é gɛ̃nlo ke wíyãkɛri ke mɔ-
nafikidee, séde gbɛ̃ kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ ń tɔ́ kɛ̃̀
wɛ̃̀ndi takada guunɔ.

22 Ben malaika pì swa'i wɛ̃̀ndidee kɛ̀
èe bɔɔ Luda kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo kìta
kiia ɔ̀dɔamɛ, èe tɛ́ kɛɛ lán gbɛ̀digi bà.
2 Èe bàa lɛɛ wɛ́tɛda zɛ́daa gura súusu. Lí
wɛ̃̀ndide kú à baa kãa kpa kɔ̃n à baa kɛ̀
kpaao, è nɛ́ i wɛ̃̀ do gɛ̃̀n kuri awɛɛplaa,
mɔ kɔ̃n mɔɔɔ gɛ̃̀n doodo. Lí pì lánɔ nɛ́
boriinɔ aafia'ekiimɛ. 3 Pɔ́ kɛ̀ Luda lɛ́ kɛ̀nɛ
ke égɔ̃ kuu dɔro. Luda kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo
kìta égɔ̃ kú wɛ́tɛdaa pì guu, à zɔ̀blerinɔ
sɔ̃ é dɔzi. 4 Aɔ̃é à e wɛ́ɛdewɛ, bensɔ̃ à tɔ́
égɔ̃ kú ń mì'aɛa. 5 Gwãavĩ égɔ̃ kuu dɔro,
gbɛ̃ke bà égɔ̃ kú kɔ̃n fitia ke ɔfãntɛ̃ gupu-
raaoro, kɛ̀ Dii Luda é guu puńnɛ yãnzi.
Aɔ̃égɔ̃ kí blee ai gurɔ píngi. 6 Ben à bɛ̀mɛ:
Yã beeenɔ náanɛ vĩ bensɔ̃ yãpuraamɛ.
Dii Luda kɛ̀ è dɔ annabinɔnɛ aɛ bé à a
malaika zĩ̀, lɛ à zɔ̀blerinɔ yã kɛ̀ eé mɔ́ tiaa
dɔ̃.

Yesu é mɔ́ tia

7 Ǹ gwa, mɛ́ mɔ́ tia. Aubarikadeen gbɛ̃
kɛ̀ takada kɛ̀ annabikɛyãnɔ kũna ũ.
8 Ma Yohana mámbe ma yã beeenɔ
mà má è. Kɛ̀ má mà bensɔ̃ má è, ma
kuɛ malaika kɛ̀ yã pìnɔ ɔ̀dɔamɛɛ aɛzĩ mà
dɔnzi kɛnɛ. 9 Ben à bɛ̀mɛ: Ǹ beee tɔ́. Ǹ
dɔnzi kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri daan ma ũ

kɔ̃n n annabi gbɛ̃daaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ takada kɛ̀ yãnɔ kũnanɔ. 10 Ben à bèmɛ: Ǹton pɔ́ kúɛ takada kɛ̀ annabikɛyãnɔaro, zaakɛ à gurɔɔ kà kĩi. 11 Gbɛ̃ zaaa aĩa kɛ àgɔ̃ à zaaa kɛɛ. Gbãsĩdee aĩa kɛ àgɔ̃ gbãsĩ. Gbɛ̃ maaa aĩa kɛ àgɔ̃ à maaa kɛɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ kú adona aĩa kɛ àgɔ̃ kú adona.

12 Ǹ gwa, mɛ́ mɔ́ tia, mɛ́gɔ̃ láada kũna, lɛ mà fĩa boo baadenɛ a yãkɛnaa. 13 Alafa kɔ̃n Omɛgaon ma ũ, Aɛde kɔ̃n Zãadeeo, Naana kɔ̃n Mìdɛnao. 14 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń utagyaba pìpinɔ ũ. Aɔ̃ɛ́gɔ̃ zɛ́ vĩ aɔ̃ gɛ̃ wɛ́tɛdaa pì gãnunɔ guu, aɔ̃ lí wɛ̃̀ndide bɛɛ ble. 15 Mɔde lɛwannɔ ɛ́gɔ̃ kú gwero, ɛ̃zɛ̃deenɔ kɔ̃n pãpãkɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃dɛrinɔ kɔ̃n tãagbãgbãrinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye mɔnafiki yãkɛnazinɔ.

16 Ma Yesu ma a malaika zɩ̃̀ àgɔ̃ dɛare yã pìnɔ sèedadee ũ sɔsinɔnɛ. Mámbe Dauda borii ũ, à kpata kɛ̀ pìto pà kína ũ, gudɔna sɔsɔnɛ i nnaa ũ. 17 Luda Nini kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ dufuo è be, ǹ mɔ́. Gbɛ̃ kɛ̀ yã pì mà sɔ̃, à be, ǹ mɔ́. Gbɛ̃ kɛ̀ ímii e à dɛɛ, à mɔ́. Gbɛ̃ kɛ̀ ye í wɛ̃̀ndideezi, à sí gbaa ũ.

18 Mɛ́ɛ bee gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ takada kɛ̀ annabikɛyã mànɔnɛ ń píngi, tó gbɛ̃ yãke kàara à guu, Luda é kisia kɛ̀ à yã kú takada kɛ̀ guunɔ kaara adeenɛ. 19 Tó gbɛ̃ yãke bɔ̀ takada kɛ̀ guu sɔ̃, Luda é adee baka bɔ a wɛ́tɛdaan kɔ̃n lí wɛ̃̀ndidee kɛ̀ à yã kú takada kɛ̀ guuo.

20 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ yã pìnɔ sèedadee ũu bè: Yãpuramɛ, mɛ́ mɔ́ tia.

Aami! Dii Yesu, ǹ mɔ́!

21 Dii Yesu gɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń píngi. Aami!